EMINENTISSIMI

DOMINICI TVSCHI, REGIENSIS EPISCOP. TIBVRTINI,

S. R. E. TIT. S. ONVPHRII PRESBITERI CARDINALIS,

PRACTICARVM CONCLVSIONVM IVRIS,

IN OMNI FORO FREQVENTIORVM.

TOMVS OCTAVVS.

IN QVIBVS PRÆTER SPIRITVALES, ECCLESIASTICAS, LEGALES, Iudiciarias, cæteráſque materias Canonicas, prophanas, ciuiles, criminales, & mixtas, in vtroque foro magis frequentes, miro ordine digeſtas, receptáſque opiniones vbique Aſteriſco * notatas, aliqua multarum inſignium Eccleſiarum, Ordinum Regularium, Militiarum, Regnorum, Prouinciarum, Ciuitatum, & aliorum locorum ſtatuta, mores, conſuetudines, indulta, & priuilegia, vt obiter à Doctoribus citatis ſunt relata, ordine Alphabetico continentur, ac declarantur.

OPVS OMNIBVS IVDICIBVS CIVILIBVS ET CRIMINALIBVS TAM ECCLESIASTICIS, quàm ſecularibus, ac præcipuè Prælatis, Aduocatis, cauſarum patronis, & vtriuſque Iuris peritis neceſſarium ac perutile, theoricam & praxim in omni ferè materia continens.

Editio quarta ab erratis & mendis, quæ in priorem irrepſerant, quàm diligentiſſimè repurgata.

Quæ in hoc Octauo Tomo continentur Index Concluſionum demonſtrat.

LVGDVNI,
Sumptib. PHIL. BORDE, LAVR. ARNAVD, & CLAVD. RIGAVD.
M. DC. LXI.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
OMNIVM CONCLVSIONVM, QVÆ IN HOC OCTAVO VOLVMINE CONTINENTVR.

Numerus prior Concluſionem, poſterior paginam denotat.

TABERNA quid ſit, & appellatione Taberna quid veniat. Concl.1. pag.1
Tacens & præſens in fauorabilibus conſentit, & quando ſecus. 2. ibid.
Tacens & patiens in damnoſis non conſentit, & quando ſecus. 3. ibid.
Tacitus conſenſus præiudicialis, ſeu renunciatio tacita ex quibus inducatur. 4. 2
Taciturnitas filij præteriti validat teſtamentum nullum, prout ratificatio, & quando ſecus. 5. ibid.
Taciturnitas quando arguat dolum. 6. ibid.
Taciti & expreſſi quando par ſit virtus, & è contra, & quando ſecus. 7. ibid.
Tacitum operatur, quantum expreſſum multis caſibus, & quando ſecus. 8. 3
Tacitum non operatur, quantum expreſſum. 9. 4
Tacitum non producit aliud tacitum. 10. ibid.
Tacitum plus operatur, quam expreſſum multis caſibus, & quibus. 11. 5
Tacitum reſultans ex expreſſo ceſſat ceſſante expreſſo, & quando ſecus, 12. ibid.
Tactus perſonæ eſt ſpecies capturæ, & quando ſecus. 13. ibid.
Tactus perſonæ operatur multa, & qualiter tactus audiatur, vel releuetur. 14. ibid.
Tactus quando poſſit compenſare, vel non. 15. ibid.
Tactus quando validus, vel nullus. 16. 6
Tarraconenſis Eccleſia, & prouincia, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. 17. ibid.
Tarde veniſti, poſtquam res non eſt integra. 18. ibid.
Tarditas bona, & quando ſecus. 19. ibid.
Taurini ciuitas, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. 20. ibid.
Taxa beneficij quando attendatur in gratiis expectatiuis, & aliis, vel non. 21. ibid.
Taxa beneficiorum, decimarũ, & aliorum, quando poſſit alterari. 22. ib.
Taxatiua excludit omnia, & quando ſecus, & quid operetur. 23. ibid.
Taxatiua non ſubintelligitur in diſpoſitione, & quando ſecus. 24. 7
Temeritas eſt delictum, & quando puniri poſſit, & quomodo. 25. ibid.
Templarij qui ſint, & an dicantur religioſi. 26. 8
Temporalia ad agendum ſunt perpetua ad excipiendum. 27. ibid.
Tempora diuerſa operantur diuerſos effectus. 28. ibid.
Tempus omne aut præſens, aut præteritum, aut futurum, & de ſingulis temporibus, & quando vnum contineat aliud, vel non. 29. ibid.
Tempus ineſt in omni operatione, & conſideratur multis modis. 30. ibid.
Tempus præparationis ſubducitur ad fauorem præparantis. 31. ibid.
Tempus guerræ factum quomodo intelligatur. 32. ibid.
Tempus quando dicatur vtile, vel continuum. 33. ibid.
Tempus negligentiæ abſorbet tempus diligentiæ. 34. 9
Tempus quando eſt de ſubſtantia, debet probari, & quando ſecus. 35 ibid.
Tempus vbi requiritur certum ad eſſentiam actus, debet adeſſe tempore actus. 36. ibid.
Tempus modicum quando dicatur, & quando dicatur longum. 37. 10.
Tempus centum annorum habet multa priuilegia. 38. ibid
Tempus centum annorum, & tempus immemorabile ſunt diuerſa, & quæ ſint neceſſaria ad probandum tempus immemorabile. 39. ibid.
Tempus immemorabile operatur multa, & habet multa ſpecialia, & priuilegia, & quando ſecus. 40. 11
Temporis curſus operatur multa, & quæ, & quando ſecus. 41. 16
Tempus datum pluribus ad aliquid faciendum, eo lapſo omnibus dicitur lapſum, & quando ſecus. 42. 17
Tenuta, ſeu miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto de facili concedenda, & quando reuocanda. 43. 18
Tenutarius, ſeu miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto non poſſidet, neque lucratur fructus, & quando ſecus. 44. ibid.
Tergeſtina ciuitas, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. 45. ibid.
Terrarum, vel terra appellatione quid veniat. 46. 19
Territorium quid ſit, & in quibus conſiſtat. 47. ibid
Territorij appellatione quid veniat, vel non. 48. ibid.
Territorium duplex quid ſit, & quid diſtrictus, & diœceſis, & in quibus differant. 49. 20
Territorium non venit appellatione caſtri, quia ſunt diuerſa, & quando ſecus. 50. ibid.
Territorium qualiter, & ex quibus probetur, vel non. 51. ibid.
Territorium habet obedientiam domini intra illud, extra vero non paretur. 52. 21
Terminus reſpiciens plura determinabilia, omnia æqualiter terminare debet, & quando ſecus. 53. 22
Terminus iuris, & terminus hominis differunt, & in quibus, & quando ſecus. 54. 23
Terminus hominis non facit ceſſare terminum iuris, & legis, & quando. 55. ibid.
Terminus iuris, vel hominis pro apoſtolis recipientis ab appellante, qualiter ſeruandus, & quando arctet præciſe vltima die, vel non. 56. ib.
Terminus, qui datur condemnatis ad ſoluendum à iure communi, habeat locum, vel non. 57. ibid.
Termini iudiciales ſunt communes, ideo ſeruandi. 58. ibid.
Termini præfixio quando, & quibus fieri poſſit. 59. ibid.
Termino præfixo quando incipiat currere. 60. 22
Termino præfixo quando currat tempus de momento ad momentum, vel non. 61. ibid.
Termino præfixo tempus non currit ex multis caſibus, & quibus. 62 ib.
Termino præfixo ad aliquid faciendum ante horam nonam, quid importet. 63. 25
Termino præfixo ad agendum, eo lapſo, quando excludatur agens, vel non. 64. ibid.
Terminus peremptorius præfixus operatur excluſionem poſt terminum, & quando ſecus. 65. ibid.
Termini præfixio operatur multa, & quæ. 66. 26
Termino præfixo ad aliquid faciendum, quando illud fieri dicatur in termino, vel non. 67. ibid.
Termino præfixo durante nõ committitur mora, & quando ſecus. 68. 27.
Termino præfixo multa permittuntur vltima die termini ſine citatione. 69. ibid.
Terminus aſſignatus an poſſit reuocari. 70. 28
Terminus legis quando poſſit alterari, vel non. 71. 29
Termino aſſignato ſi expirauit, quando debeat duplicari, vel non. 72. ibid.
Termini ſubſtantiales qui dicantur ſecundum ſtylum Romanæ Curiæ, qui non poſſunt omitti. 73. ibid.
Termini ſubſtantiales quando poſſint vna citatione, & vnica audientia inculcari, vel non. 74. 30
Terminus ad dicendum contra, & ad producendum ſunt peremptorij, & ſubſtantiales, & quid operentur. 75. ibid.
Terminus ad deliberandum quantum duret, & quando aſſignandus. 76. ibid.
Termini ſubſtantiales non ſeruati in quibus cauſis non vitient ſententiam. 77. ibid.
Terminus ad iuſtificandum, & impugnandum appellanti, quid operetur. 78. ibid.
Terminus ad declarandum quid ſit, & operetur. 79. ibid.
Terminus ad ſoluendum, vel aliquid faciendum fauorem debitoris reſpicit, & quando ſecus. 80. ibid.
Termini plures ſucceſſiue aſſignati, qualiter currant, an ordine ſucceſſiuo, vel ſecus. 81. 31
Tertius qualiter ſuum intereſſe probet. 82. ibid.
Tertius veniens ad cauſam pro intereſſe, admitti quando debeat, vel non, & qualiter. 83. ibid.
Tertius poteſt comparere pro ſuo intereſſe ad diuerſos effectus, & de effectibus ipſis. 84. 32
Tertius ſe opponens exequutioni dicitur actor, & ei incumbit onus probandi, & quando ſecus. 85. ibid.

Digitized by Google

*Tertius veniens pro ſuo intereſſe non impedit exequutionem ſententiæ multis caſibus,& quando ſecus.*86. ibid.
*Tertio impedire volente exequutionem trium conformium iudicium efficitur ſummarium,& quale.*87. 33
Tertio non præiudicat reſcriptum,vel alia diſpoſitio contra alium. 88. ibid.
*Teſtatoris voluntas pro lege habetur,& quando.*89. ibid.
*Teſtamentum eſt fauorabile,& quando ſecus.*90. 34
*Teſtandi facultas quo iure introducta,& appellatione inſtrumenti quid veniat.*91. ibid.
*Teſtandi ſolemnitas quo iure introducta.*92. ibid.
*Teſtamenti factio à quibus & ex quibus poſſit tolli,vel non.*93. ibid.
Teſtabilem,vel inteſtabilem facere aliquem qui poſſint,vel non. 94. 35
Teſtati cauſa facit ceſſare cauſam inteſtati,& qualiter,& quando ſecus. 95. ibid.
*Teſtatus pro parte, & pro parte inteſtatus quis non poteſt decedere, & quando ſecus.*96. 36
*Teſtamentum multiplex,nuncupatiuum,& in ſcriptis, & quale præſumatur in dubio.*97. 37
*Teſtamentum non præſumitur,niſi probetur.*98. 38
*Teſtamentum multis modis probatur,& qualiter, & quando requirantur ſeptem teſtes,& quando duo ſufficiant.*99. ibid.
*Teſtamentum qualiter probetur per teſtes,quando inſtrumentum teſtamenti non valet.*100. ibid.
*Teſtamentum probatur ex ſcriptura priuata teſtatoris tam inter liberos,quam extraneos,& quando ſecus.*101. ibid.
*Teſtamentum per verba enunciatiua, vel relatiua factum, quando probet,vel non.*102. 40
*Teſtamentum in quibus probet,vel non,& inter quos.*103. ibid.
*Teſtari qui non poſſint ſine culpa ſua.*104. ibid.
*Teſtari non poſſunt multi ex propria cauſa.*105. 41
*Teſtamenta omnia debent publicari.*106. 43
*Teſtamentum quando probet ante publicationem,vel non.*107. ibid.
*Teſtamentum quando dicatur publicatum,vel non.*108. 44
*Teſtamenta non publica quando,& qualiter publicanda.*109. ibid.
*Teſtamentum quando dicatur perfectum,vel non.*110. 45
*Teſtamentum in ſcriptis quid ſit, & quam ſolemnitatem requirat, & quando ſuſtineri poſſit vt nuncupatiuum.*111. ibid.
*Teſtamentum ex quibus dici poſſit nullum,& imperfectum ob defectum ſolemnitatis.*112. 46
*Teſtamentum in terris Eccleſiæ,quam ſolemnitatem requirat.*113. 47
*Teſtamentum in ſcriptis inter liberos,quando valeat, vel non, & quam ſolemnitatem requirat.*114. 48
*Teſtamentum inter liberos,quam ſolemnitatem requirat.*115. ibid.
*Teſtamentum ad pias cauſas,quam ſolemnitatem requirat.*116. 52
*Teſtamentum valet inter liberos, & non valet ad piam cauſam, & è conuerſo.*117. 55
Teſtamentum ad pias cauſas,quando dicatur,vel non. 118. ibid.
*Teſtamentum militis,quam ſolemnitatem requirat.*119. 56
Teſtamentum cæci,muti,vel ſurdi,quam ſolemnitatem requirat. 120. ibid.
*Teſtamentum nuncupatiuum,& in ſcriptis,in quibus differant.*121. 57
*Teſtamentum requirit ſeptem teſtes,& quando minor numerus,vel duo ſufficiant.*122. ibid.
Teſtamentum nutu,vel ſigno factum non valet,& quando ſecus. 123. 59
*Teſtamentum à laborante in extremis factum, vel ad interrogationem non valet,& quando ſecus,& quando reddatur ſuſpectum.*124. 60
*Teſtamentum non valet ſine inſtitutione hæredis,& quando ſecus.*125. 61
*Teſtamentum non valet,ſi hæres inſtitutus decedat ante teſtatorem ſine ſubſtituto, & quando ſecus.*126. 62
*Teſtamentum patris in quo præteriit filium,ſeu filios,non valet,& quãdo ſecus.*127. 63
Teſtamentum non rumpitur præteritione filiorum multis caſibus. 128. ibid.
*Teſtamentum nullum conualeſcit multis caſibus, & modis, & quando ſecus.*129. 64
*Teſtamentum nullum,ſi confirmetur in codicillis, non tamen pœna in teſtamento tenet.*130. 65
*Teſtamentum nullum quando valeat alio modo in vim fideicommiſſi, vel donationis propter clauſulas appoſitas.*131. ibid.
*Teſtamentum non mutatum,poſtquam teſtator ſciuit,& potuit mutare, & non mutauit,cenſetur confirmatum,& valet.*132. 66
*Teſtamentum ex quibus non poſſit dici nullum ex defectu voluntatis, & quando ſecus.*133. ibid.
*Teſtamentum, & diſpoſita in eo per modum vltimæ voluntatis viuente teſtatore non habet locum.*134. 69
*Teſtatoris verba dubia qualiter intelligenda.*135. ibid.
*Teſtatoris diſpoſitio regulariter reſtringitur ad tempus teſtamenti, & quando ſecus.*136. 70
*Teſtator in dubio cenſetur ſe conformare potius cum ſtatuto, quam cum iure communi,& quando ſecus.*137. ibid.
*Teſtamenta plura in eodem teſtamento fieri poſſunt.*138. 71
Teſtator inſtituens ventrem dicitur inſtituiſſe omnes poſthumos. 139. ibid.
*Teſtamentum ſi conditionale in ſubſtitutione, quando deficit conditio, ſuccedunt venientes ab inteſtato,& quando ſecus.*140. ibid.
*Teſtator poteſt legare rem alienam,& rem hæredis,& quando ſecus.*141. 72
*Teſtatoris voluntas per quos ſit exequenda, & de pœna non exequentium.*142. ibid.
*Teſtamentum non valet quod legata facta ei, qui ſcripſit teſtamentum, & pœna ſibi ſcribentis.*143. ibid.
*Teſtari quando poſſit Epiſcopus,vel beneficiatus de fructibus,& acquiſitis Eccleſiaſticis,& quando non.*144. ibid.
*Teſtandi facultas de fructibus Eccleſiaſticis,quid operetur.*145. ibid.
*Teſtatoris voluntas quando commutari poſſit,& per quem.*146. 73
*Teſtari prohibens quibus pœnis afficiatur.*147. ibid.
*Teſtamentum accuſans nullum ex delicto teſtatoris non priuatur legitima,& commodo ſucceſſionis,& quando ſecus.*148. 74
*Teſtamentum quando,& ex quibus rumpatur.*149. ibid.
*Teſtamentum poteſt regulariter reuocari,& quando ſecus.*150. ibid.
*Teſtator poteſt facere aliud teſtamentum, & reuocare primum,non obſtante iuramento,& voto,& quando ſecus.*151. 75
*Teſtamentum primum habens clauſulam derogatoriam ſpecialem non reuocatur per ſecũdum,niſi habeat ſpecialem derogationem,& quando ſecus.*152. 76
*Teſtamentum validum, & ſolemne non reuocatur per ſecundum teſtamentum non ſolemne,& quando ſecus.*153. 81
*Teſtamentum ſolemne non reuocari, niſi per aliud teſtamentum ſolemne,qualiter procedat, & quando ſecus, & vide multas regulas cum fallentiis ſuper hoc.*154. 82
*Teſtes ad perpetuam rei memoriam,vt poſſint examinari,quæ requirantur.*153. 84
*Teſtes ad perpetuam rei memoriam coram quo examinandi.*156. ibid.
*Teſtes ad perpetuam rei memoriam examinari poſſunt pro reo, non pro actore,& quando ſecus.*157. ibid.
Teſtes examinati ante litem conteſtatam non probant,& quando ſecus. 158. 85
*Teſtes extra territoriũ citantis compelli non poſſunt,& qualiter examinandi.*159. ibid.
Teſtes examinati ſine iuriſdictione non probant,& quando ſecus. 160. ibid.
*Teſtes examinati ſine mandato procuræ non probant etiam ſequuta ratificatione.*161. 86
*Teſtes examinati ſine die,menſe, & anno, vel non finito examine, aut non ſeorſum,non probant.*162. ibid.
Teſtes examinati ſine citatione partis non probant, & quando ſecus. 163. ibid.
Teſtes examinati ſine commiſſione iudicis non probant,& quando ſecus. 164. 88
Teſtes non citati ad ſe examinandum non probant, & quando ſecus. 165. 89
*Teſtes non iurati non probant,& quando ſecus.*166. ibid.
*Teſtes iurati in termino poſſunt examinari poſt terminum.*167. 90
*Teſtes regulariter iurare debent ſuper tota cauſa, & ſimpliciter iurati cenſentur ſuper tota cauſa,& quando ſecus.*168. 91
*Teſtes debent interrogari ſuper omnibus interrogatoriis partis, alias non probant,& examen eſt nullum,niſi repetantur, & examinentur ſuper eis.*169. ibid.
*Teſtium examen poteſt ſubdelegari,& quando ſecus.*170. ibid.
*Teſtis debet deponere per ſenſum corporis, & memoriam,alias non probat,& quando ſecus.*171. 92
*Teſtes debent intelligere id,quod dicunt,alias non probant, & quando ſecus.*172. 93
*Teſtes interrogati rationem reddere debent dicti ſui, & qualem, alias non probant,& quando ſecus.*173. 94
*Teſtes non interrogati debent deponere de cauſa ſcientiæ multis caſibus, alias non probant,& quando ſecus.*174. 95
*Teſtes deponentes de iis,quæ ſunt iuris,& per verba iuris,non probant, & quando ſecus.*175. 97
Teſtis deponẽs de voce nota eius,quem non videbat,nõ probat,& quando

Digitized by Google

do ſecus,& quæ requirantur.176. 98
Teſtes deponentes ſuper facto teſtatoris non probant, ſi non fuerunt præſentes videntes teſtatorem,& quando ſecus.177. 99
Teſtes deponentes in ſcriptis non probant,& quando ſecus.178. ibid.
Teſtes non probant ea,quæ in ſcriptura ſiunt.179. ibid.
Teſtes de auditu non probant,& quando ſecus.180. ibid.
Teſtis de auditu ab occiſo non probat.181. 101
Teſtis de credulitate,& iudicio ſuo deponens non probat,& quando ſecus.182. ibid.
Teſtes deponentes de iis,quæ viderunt in pubertate,non probant,& quãdo ſecus.183. 103
Teſtes non recordantes de tempore delicti,& aliis, quæ ſunt de ſubſtantia,non probant,& quando ſecus.184. ibid.
Teſtes non deponentes ſuper toto facto non probant, & quando ſecus.185. 104
Teſtes deponentes de geſtis de nocte non probant, niſi dicant,quod adeſſet lumen,vel luna luceret.186. ibid.
Teſtes quando,& qualiter probent valorem,& qui ſufficiant,& admittantur,vel non.187. 105
Teſtes periti quando,& qualiter probent.188. ibid.
Teſtes ſuper negatiua deponentes probant,& quando ſecus.189. 106
Teſtes deponentes articulum verum probant,& quando non. 190. ibid.
Teſtes omnes ſunt idonei,niſi reperiantur prohibiti.191. ibid.
Teſtes in cauſa hæreſis qui ſint idonei,vel non.192. 107
Teſtes contra Epiſcopum eſſe qui poſſint,vel non.193. ibid.
Teſtes eſſe qui non poſſint contra Epiſcopum,vel clericum in cauſa criminali.194. ibid.
Teſtes eſſe qui poſſint contra Epiſcopum in cauſa ciuili.195. 108
Teſtes in cauſa capitali qui admittantur,& qui non.196. ibid.
Teſtis in cauſa propria nullus admittitur,& quando ſecus.197. 109
Teſtis deponens de facto proprio ad fauorem tertij probat, & quando plene,vel non.198. 110
Teſtes habentes ſimilem cauſam, illi, in qua deponunt, reprobatur, & quando ſecus.199. ibid.
Teſtes ſcientes commodum in conſequentiam admittuntur, & quando ſecus.200. ibid.
Teſtes conſanguinei,vel affines qui admittantur,& qui non, & qualem probationem faciant.201. 112
Teſtes domeſtici qui dicantur, quando appellantur, & quando non,& qualem probationem faciant.202. 115
Teſtes multi non admittuntur,& non ſunt idonei ratione affectionis,& non probant,& quando ſecus.203. 116
Teſtes vaſalli,quibus imperari poteſt, non ſunt idonei pro domino ſuo, & quando ſecus.204. 119
Teſtes de vniuerſitate ſunt idonei in cauſa vniuerſitatis, & quando ſecus.205. ibid.
Teſtes non idonei, vel minus idonei ſine eorum culpa ſunt multi, & qui. 106. 120
Teſtes non idonei, & qui non admittuntur ob crimen, & culpam propriam,& quando ſecus.207. 121
Teſtis periurus eſt infamis,& non probat,& quando ſecus.208. 122
Teſtis infamis etiam ſola infamia facti non eſt idoneus,& quando ſecus. 209. 123
Teſtes luſores, & blaſphemi ſunt infames, & repelluntur, & quando non.210. 124
Teſtes in graui peccato exiſtentes tempore teſtimonij non ſunt idonei. 211. ibid.
Teſtes excommunicati, ſeu non communicati eodem anno non probant. 212. ibid.
Teſtes banniti repelluntur à teſtimonio.213. 125
Teſtis proditor eius,contra quem deponit,non eſt idoneus.214. ibid.
Teſtes viles,& leuis conditionis non ſunt idonei,& quando ſecus. 215. ibid.
Teſtes incogniti,& foreſes non idonei,& quando ſecus.216. ibid.
Teſtis ſocius criminis non eſt idoneus teſtis,& quando ſecus.217. ibid.
Teſtes habentes plures defectus repelluntur in totum,& quando ſecus. 218. 127
Teſtes animoſi,& audacter deponentes ſuſpecti.219. 128
Teſtes per præmeditatum ſermonem deponentes non probant, & quando ſecus.220. ibid.
Teſtes inſtructi non probant,& quando.221. ibid.
Teſtes inimici non probant etiam in cauſa hæreſis,& quando ſecus.222. ibid.
Teſtes ſpontanei,& vltro ſe offerentes non ſunt idonei,& quando ſecus. 223. 131
Teſtis qui non potuit,nec debuit examinari,non probat.224. ibid.
Teſtes,qui eſſe poſſunt volentes,ſed non compelluntur.225. 132
Teſtes priuilegiati non compelluntur in criminalibus, & quando ſecus. ibid.
Teſtes propriis expenſis comparere non ſunt compellendi.226. ibid.
Teſtes corrupti quando,& ex quibus dicantur,& non probant,& pœna falſi tenentur,& quando ſecus.227. ibid.
Teſtes inhabiles, & non idonei admittuntur multis caſibus, & quibus. 228. ibid.
Teſtis Iudæus baptiZatus non eſt integer.229. 133
Teſtes ſuſpecti ex repentina,vel tarda reſponſione.230. ibid.
Teſtes deponentes extra articulos non probant,& quando ſecus. 231 *ibid.*
Teſtes excommunicati ſi poſtea fuerunt abſoluti,ſunt idonei.232. 134
Teſtes omni exceptione maiores quando dicantur, & quando non.233. ibid.
Teſtes digniores attenduntur,& qui dicantur digniores.234. ibid.
Teſtium qualitas bona,vel mala requiſita debet probari, & articulari, & quando ſecus.235. ibid.
Teſtes non integri,licet admittantur in caſibus ſpecialibus, non tamen ſunt omnino integri.236. 135
Teſtis,qui in primo examine dicit vnum, & in ſecundo examine dixit contrarium probat,vt in primo,& quando ſecus.237. ibid.
Teſtes ſibi contradicentes non probant,& quando ſecus.238. 137
Teſtes contrarij ſuper affirmatiua, & negatiua rei exiſtentis qualiter conuincantur.239. 193
Teſtes contrarij in concurſu,qui præualere debeant.240. ibid.
Teſtis ſibi contrarius dicitur multis modis,& quando ſecus.241. 140
Teſtes contrarij,vel falſi,quando de falſo puniri poſſint,vel non. 242. ibid.
Teſtes variantes,& vacillantes non probant,& quando ſecus.243. 141
Teſtes deponentes inuerisimilia non probant.244. 142
Teſtibus contradicentibus Notario,quod ita depoſuerint,prout ſcripſit, non creditur,& quando ſecus.245. 143
Teſtis dicitur falſum deponere multis modis,& quibus.246. ibid.
Teſtis falſum deponens in parte circa ſubſtantialia repellitur in totum. 247. ibid.
Teſtium dicta indiuidua ſunt,& quando ſecus.248. 145
Teſtes contrarij,vel ſuſpecti,quando poſſint torqueri,vel non.249. ibid.
Teſtes contrarij qualiter,& quando reducantur ad concordiam,vel non. 250. 146
Teſtes à depoſitione falſa multipliciter ſaluantur.251. 148
Teſtis deponens falſum quando puniri non poſſit.252. 149
Teſtes ſe referentes ad examen primum quando, & qualiter probent, vel non.253. ibid.
Teſtium relatio qualiter intelligenda.254. ibid.
Teſtes plures numero præualent in concurſu, & quando ſecus.255. ibid.
Teſtes ad defenſam habens ſpecialia,& quando præferantur teſtibus ad offenſam.256. 150
Teſtes magis veriſimilia deponentes habent ſpecialia, & quando præferantur.257. 151
Teſtis,qui in primo examine neſciebat,probat in ſecundo examine,ſi dicat ſcire,& è conuerſo.258. ibid.
Teſtibus affirmantibus magis creditur, quam negantibus, & quando ſecus.259. ibid.
Teſtes affirmantes præualent negantibus,& quando ſecus.260. 152
Teſtes non probant continentiam ſcripturæ, ſi non probatur ſcriptura perdita,de qua agitur,& quando ſecus.261. 153
Teſtes in cauſa criminali non probant delictum, niſi deponant circumſtantias neceſſarias.262. 154
Teſtes conteſtes quando dicantur,vel non.263. ibid.
Teſtes ſingulares quando dicantur,vel non 264. 155
Teſtes ſingulares quando,& in quibus probent,& in quibus non. 265. 156
Teſtes ſingulares an probent hæreſim,& alia.266. 159
Teſtium dicta non cauillanda, & quando ſecus, & qualiter interpretanda.267. 160
Teſtis dictum dubium qualiter interpretandum.268. ibid.
Teſtes deponentes ſuper forma verborum non probant, ſi variant in aliquo,& quando ſecus.269. 162
Teſtes examinati in vno iudicio probant in alio iudicio inter eaſdem perſonas,& quando ſecus.270. ibid.
Teſtimonium ſcripturæ, vel perſonæ ſuſpectæ adiuuatur ex aliis non ſuſpectis,& quando ſecus.271. 164
Teſtes non integri ſupplentur,& adiuuantur ex integris, & quando ſecus.272. ibid.
Teſtes deponentes à decem annis citra non concludunt de tempore, & quæ requirantur,vt concludant.273. 165

Teſtis non probat, ſi non apparet id, ſuper quo fuit mandatum examinari.274. 166
Teſtes deponentes in genere non probant.275. ibid.
Teſtes poſſunt repeti, vt declarent dictum obſcurum, & aliis caſibus, & quando ſecus.276. 167
Teſtis poteſt corrigere dictum ſuum incontinenti, & quando ex interuallo, vel non.277. ibid.
Teſtes duo plene probant, & quando non.278. 168
Teſtes in cauſa hæreſis quot requirantur.279. 169
Teſtis vnicus regulariter non probat, & quando ſecus.280. ibid.
Teſtis vnicus probat multis caſibus, qui exprimuntur.281. ibid.
Teſtis vnicus ſemiplene non probat multis caſibus, & quando ſecus.282. 170
Teſtium numerus quantus requiritur ad reprobandum alios teſtes.283. ibid.
Teſtes reprobatorij quando probent, vel non.284. ibid.
Teſtes reprobatorij inſtrumenti quot, & quales requirantur.285. ibid.
Teſtes reprobari debent in loco, vbi inducti fuerunt, & quando ſecus. 286. ibid.
Teſtes contra producentem probant, & quando.287. 171
Teſtes inſtrumentarij quales, & qui admittantur, vel non.288. ibid.
Teſtes quando dicantur approbati circa perſonas, vel dicta, & quando non.289. ibid
Teſtes in antiquis probandis qualiter deponere debeant.290. 172
Teſtes debent eſſe rogati, & quando ſecus.291. 173
Teſtes debent cognoſcere teſtatorem, ſed non contrahentes, & quando ſecus.292. 174
Teſtium numerus refrenari debet, & quando ſecus.293. ibid.
Teſtes regulariter non examinantur ſuper eiſdem poſt publicationem, vel poſt didicita teſtificari, & quando ſecus.294. ibid.
Teſtium publicatio multiplex, & quid operetur, & quando fieri poſſit, vel non.295. 178
Theologia eſt nobilior cunctis ſcientiis, & quid ſit.296. ibid.
Theologi, & Canoniſtæ diſcordant in multis, & quibus.297. ibid.
Theſauraria, & Cantoria de iure non eſt dignitas, niſi adſit conſuetudo. 298. 179
Theſaurarius Cameræ Apoſtolicæ, & eius officium quale.299. ibid.
Theſaurus inuentus cuius ſit.300. ibid.
Timor excuſat ſpernentem præceptum ſuperioris.301. ibid.
Timor multa induxit.302. ibid.
Timor Dei bonus, & operatur multa.303. ibid.
Tyrannus quis dicatur, & multa de tyrannis.304. ibid.
Tyrannorum geſta, & exactiones factæ, quando valeant, vel non, aut liberent, vel non.305. ibid.
Titulus quid ſit, & non poteſt haberi beneficium ſine titulo, & quando ſecus.306. 180
Titulus coloratus quando dicatur, vel non.307. ibid.
Titulus multa commoda affert.308. 181
Titulus ſolus confert nomen dignitatis, & quando ſecus.309. 182
Titulus in quibus requiratur, & ſine titulo non procedat poſſeſſio, neque præſcriptio.310. ibid.
Titulus qualis requiratur, vt præſcriptio habeat locum.311. ibid.
Titulum nullum habere melius eſt, quam allegare inualidum.312. 183
Titulus præambulus inducit præſumptionem actus ſequentis ex præambulo titulo facti.313. ibid.
Titulus præcedens inducit præſumptionem, vt actus ſequens eo iure factus dicatur.314. 184
Titulus inualidus reducitur ad non titulum, & quando è contra reducatur ad validum.315. ibid.
Titulus quando probetur præſumptiue, & ſufficiat probatio præſumptiua, vel non.316. ibid.
Titulus actoris qualiter probetur, vel non.317. ibid.
Titulus in ſpolio non probatur ex præſentatione, & multis caſibus.318. 185
Titulus quando ex neceſſitate debet allegari, requirit ſpecificationem, à quo fuerit habitus, & quando non. 319. ibid.
Titulus non inducitur ex multis.320. ibid.
Titulus poteſt multiplicari pro eadem re, & quando ſecus.321. ibid.
Titulum beneficiorum poteſt perquirere Epiſcopus ab omnibus ſuæ iuriſdictionis, & quando ſecus.322. 186
Toleranda ſunt multa, licet de ſe non ſint licita.323. ibid.
Tolerantia quid ſit, & operatur multa.324. ibid.
Tormentum quid ſit, & vnde dicatur, & quid ſit tortura.325. 187
Tortura vt inferri poſſit, quæ præcedere debeant.326. ibid.
Torqueri qui debeant prius inter plures.327. 188
Torqueri poſſunt omnes, ſi præcedunt indicia, & qui non poſſunt torqueri.328. ibid.
Torqueri nemo poteſt, niſi præcedant indicia legitima, & quando ſufficiant leuiora indicia.329. 189
Torqueri quando quis poſſit in cauſa ciuili, vel non.330. 191
Tortura quando, & ex quibus repeti poſſit, vel non.331. ibid.
Tortura ſanat multos defectus, & operatur multa, & quando ſecus.332. ibid.
Torqueri quando poſſint teſtes in criminali, vel non.333. 192
Torqueri quando poſſit reus de aliis delictis, & ſociis.334. ibid.
Tortonenſis ciuitas ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia.335. 193
Totum continet partes, qualiter procedat.336. ibid.
Tractatus in alienatione bonorum Eccleſiæ, quando requiratur, vel non. 337. ibid.
Tractatus in alienatione bonorum Eccleſiæ qualis eſſe debeat.338. ibid.
Tractatus de faciendo non probat iam factum.339. 194
Tractatus, & nominatio pro tali non conſtituit eum eſſe talem, & quando ſecus.340. ibid.
Traditio quid ſit, & quid operetur, vel non.341. ibid.
Traditio ex quibus fiat circa incorporalia.342. 195
Traditio ex quibus inducatur circa corporalia.343. ibid.
Traditio rei operatur multa.344. ibid.
Tranſactio quid ſit, & de quibus fieri poſſit, vel non, & cuius natura ſit. 345. ibid.
Tranſactio debet fieri de re dubia, alias non valet, & quando ſecus, & qualiter procedat.346. 396
Tranſactio ſuper quibus fieri poſſit, vel non.347. 197
Tranſactio non poteſt fieri in ſpiritualibus, & quando ſecus. 348. ibid.
Tranſigere prohibentur multi, & quando ſecus.349. 198
Tranſactio Eccleſiæ quando valida, vel non.350. ibid.
Tranſactio qualiter probetur.351. ibid.
Tranſactio operatur multa.352. 199
Tranſactio ex quibus reſcindatur.353. ibid.
Tranſactio requirit mandatum ſpeciale, & quando ſecus. 354. ibid.
Tranſacti quæ non valet, vt tranſactio, ſubſtinetur alio modo, & titulo. 355. 200
Tranſactio per verba generalia quando reſtringatur, vel non. 356. ibid.
Tranſactione ſublata agi poteſt iure primæuo, & quando ſecus. 357. 201
Tranſire quis dicatur de loco ad locum.358. ibid.
Tranſire in ſtatutis, qualiter intelligatur.359. ibid.
Tranſitum habens poteſt morari, & quomodo.360. ibid.
Tranſlatio quid ſit, & quando habeat locum.361. ibid.
Tranſlatio in ſpiritualibus ex cauſa permiſſa eſt, alias eſt prohibita.362. ibid.
Tranſlatio Eccleſiæ & monaſterij de loco ad locum, quando licita, vel non.363. 202
Tranſlatio Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum quando licita, & perfecta dicatur, vel non, & quid operetur.364. ibid.
Tranſlatio Monachorum ad laxiorem per quem fieri poſſit. 365. 203
Tranſlatio Monachi ad ſtrictiorem qualiter fiat, & licita ſit. 366. ibid.
Tranſlatio Monachorum, & aliarum perſonarum multa operatur, & quæ.367. ibid.
Tranſmiſſio, & ius tranſmittendi quid ſit.368. ibid.
Tranſmitti quæ poſſint, & quæ non.369. ibid.
Tranſmittere ad ſuos hæredes qui poſſint, & qui non.370. 206
Tranſmittit ſuus prædecedens ius dicendi teſtamentum nullum, & quæ alia tranſmittat.371. 210
Tranſmitti non poteſt ius nondum competens defuncto etiam ad liberos, & quando ſecus.372. 211
Tranſmiſſio quid operetur.373. 212
Tranſſumptum ſcripturæ quando probet, & quando non.374. ibid.
Trebellianica quid ſit, & in quibus differat à Falcidia.375. 215
Trebellianica ex omnibus deducenda, & quando ex ſolo fideicõmiſſo, & quanta ſit.376. ibid.
Trebellianica quando debeatur, & quæ actio competat.377. 216
Trebellianica qualiter eligenda, & legitima.378. 217
Trebellianica quomodo eligatur inuito fideicommiſſario.379. ibid.
Trebellianica non deducitur multis caſibus, & quando ſecus. 380. ibid.
Trebellianica non deducitur ex relictis ad pias cauſas, & quando ſecus. 381. 218
Trebellianicam computat hæres in eo, quod vendidit, & quando. 382. 219

Trebellianica computatur hæredi in eo, quod hæres percepit ex hæreditate,& quando ſecus.383. 220
Trebellianica, & legitima poſſunt ambæ deduci,& quando ſecus. 384. 221
Trebellianica poteſt prohiberi,& quando ſecus.385. 223
Trebellianica poteſt prohiberi in filiis primi gradus, & quando ſecus. 386. ibid.
Trebellianica poteſt prohiberi tacite, & quando tacite dicatur prohibita,vel non.387. 225
Trebellianica non prohibetur ex prohibitione legitimæ.388. 226
Trebellianica an perdatur per non confectionem inuentarij.389. ibid.
Treuga quid ſit.390. 228
Tributum quid ſit,& ad quem ſpectet ſolutio tributi.391. ibid.
Triticum eſt nomen generale,& quid contineat.392. ibid.
Tridentina ciuitas,ſtatuta,conſuetudines,& priuilegia.393. ibid.
Triuiſij ciuitas,ſtatuta,conſuetudines,& priuilegia.394. 229
Trudij ciuitas,ſtatuta,conſuetudines,& priuilegia.395. 230
Tudertina ciuitas,ſtatuta,conſuetudines,& priuilegia.396. ibid.
Tubare quando quis dicatur alium in poſſeſſione, & de multiplici turbatione.397. 231
Turbans aliquem in poſſeſſione qualiter conueniendus, ſeu qualiter agendum ſit contra eum via præcepti ſine libello,& quid probandum ſit per vtramque partem.398. 232
Turbatus in poſſeſſione qualiter libellum concipiat.399. 233
Turbantes alios in poſſeſſione qui accuſari, & condemnari poſſint,& qui non.400. ibid.
Turbatio quandoque permiſſa.401. ibid.
Turpe eſt Doctori ignorare quod docet.402. ibid.
Turpius eiicitur,quam non admittitur hoſpes.403. ibid.
Turpitudinem,vel dolum ſuum allegans non auditur, & quando ſecus. 404. ibid.
Turpitudo cauſa quando vitiet actum,vel contractum.405. 235
Turris quid ſit, & appellatione turris quid veniat.406. ibid.
Tuſcia conſuetudo circa diuerſa.407. 236
Tuſcana ciuitas eſt de ſtatu Eccleſiæ,quæ hodie Tuſculum appellatur.408. ibid.
Tutela quid ſit,& quibus competat.409. ibid.
Tutela qualiter dari poſſit, vel non in teſtamento, & codicillis. 410 ibid.
Tutela multiplex,& de ſingulis ſpeciebus tutelarum.411. ibid.
Tutelam intra quantum tempus petere debeant obligati, & quando curras tempus,vel non.412. 238
Tutelam qui petere teneantur pupillo.413. ibid.
Tutela non petita per obligatos, ad quos hæreditas pupilli deuoluatur, vel non.414. 241
Tutelam,vel curam ſuſcipere,qui non obligentur, vel excuſentur.415. 242
Tutela finitur decimo quarto anno completo, & quando ſecus. 416. ibid.
Tutelam alterius habens, ſi delinquat in pupillum, puniatur grauius. 417. ibid.
Tutorum plures ſunt ſpecies,& quæ.418. ibid.
Tutor,& curator qualis eſſe debeat,& qui eſſe non poſſint, vel è contra 419. 243
Tutor vel curator quibus,& à quibus dari non poſſit,vel è contra.420. 244
Tutor datus à patre in teſtamento filiis in poteſtate valet, & ad quæ obligetur,vel non.421. ibid.
Tutoris & curatoris datio æqualiter procedunt, & quando ſecus.422. ibid.
Tutorem habenti alius tutor dari non poteſt, & quando ſecus. 423. 245
Tutores teſtamentarij qualiter præferantur aliis, & dari poſſint. 424. ibid.
Tutores legitimi qui præferantur,vel non.425. 246
Tutores diuerſi petiti à matre, & aliis in diſcordia, qui præferantur. 426. 247
Tutores tenentur recipere adminiſtrationem ex decreto iudicis, & quando ſecus.427. ibid.
Tutores & curatores omnes tenentur fideiubere, & quando ſecus. 428. 248
Tutores & curatores tenentur facere inuentarium, & quando ſecus. 429. ibid.
Tutor quæ ponere debeat in inuentario, & de pœna omittentis omnia deſcribere.430. 249
Tutor,vel curator generalis,vel particularis à quo iudice deputetur,& quid ſi circa ſpiritualia detur.431. 250
Tutores clericorum coram quibus dari poſſint.432. ibid.
Tutores poſſunt compelli ad onus ſuſcipiendum, & quando ſecus.433. ibid.
Tutor & curator debet alimentare, vel habere ſalarium, ſi eſt pauper, & quando ſecus.434. 251
Tutores,vel curatores ſimpliciter dati,an ſint inſolidum, & quid ſi ſub modo dati ſint.435. ibid.
Tutores & curatores plures, qualiter adminiſtrent bona in pluribus territoriis.436. ibid.
Tutores & curatores tenentur vnus pro alio in ſolidum, & quando ſecus.437. ibid.
Tutores teneri vtilia facere,qualiter intelligatur,& ad quæ obligentur, vel non.438. 252
Tutor quando de dolo conueniri poſſit, & de quibus teneatur, vel non. 439. 253
Tutor qua actione conueniri poſſit, & quomodo.440. ibid.
Tutor tenetur de male adminiſtratis, & neglectis, & quando ſecus. 441. 254
Tutor qualiter, & de quibus rationem reddere debeat, vel non. 442. ibid.
Tutores & alij adminiſtratores in quo loco rationem reddere debeant. 443. 255
Tutor honorarius quid poſſit,& ad quæ obligetur.444. ibid.
Tutores,ſeu tutrices permiſſæ,prout mater, & auia,ad quæ obligentur, vel non.445. 256
Tutor qualem adminiſtrationem habeat,& quid poſſit.446. ibid.
Tutor poteſt exigere pecunias pupilli à quibuſcunque debitoribus.447. ibid.
Tutor poteſt multa ſimul cum pupillo,quæ non poteſt ſolus.448. ibid.
Tutor non conſtituit procuratorem,& qualiter procedat.449. 257
Tutor non poteſt alienare bona pupilli,& quando ſecus.450. ibid.
Tutores, vel curatores non poſſunt contrahere cum pupillo, & quando ſecus.451. 258
Tutor quando agat contra pupillum,vel conueniri poſſit durante tutela. 452. ibid.
Tutoribus qui æquiparati dicantur,& qui non.453. 259
Tutor datus à patre teſtatore filiis, intelligitur de filiis impuberibus tempore mortis patris,& de quibus intelligatur,vel non.454. ibid.
Tutores clericorum poſſunt eſſe laici,& quando ſecus,& quid è conuerſo.455. ibid.
Tutor, vel curator ſuſpectus quando non amoueatur vt ſuſpectus, & quando ſecus.456. ibid.
Tutoris & curatoris liberatio facta à teſtatore, non liberat quoad multa,& quando ſecus.457. 260
Tutor quando priuetur,vel non, legato ob non ſuſceptam tutelam.458. 261
Tutoris datio ex quibus reddatur nulla.459. ibid.
Tutus ſi non patet acceſſus, non proceditur contra abſentem citatum ad locum non tutum.460. ibid.
Tutus non dicitur locus ex multis cauſis, & quando ſecus,& qualiter probetur non tutus.461. ibid.

V.

Vacare dicitur beneficium nouiter creatum à ſua primæua erectione, ſed non cadit ſub reſeruatione.1. ibid.
Vacare,verbum quid importet.2. ibid.
Vacatio beneficij ex eadem perſona non poteſt multiplicari.3. ibid.
Vacare non dicitur Eccleſia habens Epiſcopum confirmatum, etiamſi non poſſideat,& quando dicatur vacans.4. 262
Vacatio beneficij quando dicatur reparata, vel non, & ex quibus. 5. ibid.
Vacatio beneficij dicitur fieri in loco,vbi fit reſignatio, vel vbi moritur titulatus.6. ibid.
Vacatio beneficij narrata debet probari vera de iure,& de facto.7.ibid.
Vacatio beneficiorum diuturna reprobatur, & operatur multa.8. ibid.
Vacantia bona quæ dicantur,& cuius ſint.9. ibid.
Vagabundus quis dicatur.10. ibid.
Vallis quid ſit.11. 263
Valor rei quid ſit,& qualiter probetur.12. ibid.
Valor rei attenditur tempore contractus, & diſtractus, non poſt, & quando ſecus.23. 264
Valor rei non comprehendit ea,quæ ex alio arbitrio augent, neque multa ſimilia.14. 265
Valor rei ſicuti augetur ex multis, ita etiam minuitur ex multis. 15. ibid.
Valor expreſſus qualiter,& ex quibus probetur,vel non.16. 266

Digitized by Google

Valor expreſſus qualiter attendatur circa tempora,& loca,& alia.17. ibid.

Valor & quantitas rei qualiter probetur, vel liquidetur.18. ibid.

Valor beneficij non continet diſtributiones quotidianas,nec è contra.19. ibid.

Variatio admittitur in multis,& quibus 20. ibid.

Variatio non admittitur in multis,& quibus.21. 267

Variatio admittitur circa ius ſtatuendum, vel ius iam ſtatutum. 22. ibid.

Variatio,ſeu vacillatio operatur multa.23. 268

Vaſſallus non habet iuriſdictionem in conuaſſallum, & quando ſecus. 24. ibid.

Vaſſalli,& feudatarij non poſſunt multa.25. 269

Vaſſallus non poteſt eſſe ſuperior domini ſui.26. ibid.

Vaſſallus vaſalli mei non eſt mihi vaſallus,& quando ſecus.27. ibid.

Vaſallus quis dicatur,quotuplex,& ad quid obligetur domino ad multa.28. ibid.

Vaſallus in quibus ſit liber à Domino feudi.29. ibid.

Vaſalli non poſſunt inuiti alienari,& quando ſecus.30. ibid.

Vaſallus feudo priuari non poteſt ſine iuſta cauſa,& quæ ſit iuſta cauſa.31. 270

Vectigalia noua imponi non poſſunt,niſi à Principe ſupremo.32. ibid.

Vectigalia quæ dicantur antiqua, & noua, & qualiter præſcribantur. 33. ibid.

Vecturalis quando teneatur, vel non pro re perdita,quia non ſoluit gabellam.34. 271

Vecturalis quando conſtituatur in mora, teneatur de ea, vel non. 35. 272

Vecturalis conducens animalia, tenetur de illorum interitu ex lata, & leui culpa,& quando non.36. ibid.

Vecturalis quando habere debeat mercedem, vel non, licet non potuerit caſu fortuito conducere rem.37. ibid.

Velamen & quæſitus color multa operatur.38. ibid.

Veliterna ciuitas,ſtatuta,conſuetudines, & priuilegia.39. ibid.

Velle aliquid importat de futuro, non de præſenti, & quando ſecus. 40. ibid.

Venationes ſunt de iure gentium,& non poſſunt prohiberi, & quando ſecus 41. ibid.

Venditio quid ſit, vel importet, & quando ſit nomen generale, vel ſecus. 42. 273

Vendere aliud eſt, aliud promittere de vendendo, & quando ſecus.43. ibid.

Venditio ex quibus dicatur perfecta,& valeat,vel non.44. 274

Venditio pro pretio declarando,vel compromiſſo valet,& quando ſecus. 45. ibid.

Venditio incerta non valet,& quando ſecus.46. 275

Venditio fit diuerſis modis, & de diuerſis rebus, & quibus.47. ibid.

Venditio quando dicatur facta ad corpus, & quando ad menſuram. 48. 276

Venditio ad menſuram dicitur conditionalis,& quando ſecus.49. 277

Venditio ad menſuram operatur multa.50. 279

Venditio rem liberam ad quid obligetur, & quando libera dicatur, vel non.51. ibid

Vendens quando ſolum ius,quod habet,vendere dicatur, & quando ſecus.52. ibid.

Vendere quilibet poteſt rem alienam.53. 280

Venditor obligatur emptori ex vendito ad multa, & quæ, & quando ſecus.54. 281

Venditor poteſt compelli præciſe ad tradendum rem venditam ſi poteſt tradere,& quando ſecus.55. 282

Venditio cum pacto de retrouendendo ad tempus, lapſo tempore dicitur libera.56. 283

Vendere, ſeu retrouendere obligatus ex quibus poſſit rem retinere, vel non.57. ibid.

Vendere obligatus magis vni, quam alteri,qualiter liberetur.58. ibid.

Vendere nemo compellitur,& quando ſecus.59. ibid.

Venditor prohibitus quando poſſit venire contra ſuam venditionem, quam fecit in caſu prohibito,vel non.50. 284

Venditio quando cenſeatur vna, vel plures,ita vt vitium partis reſoluat totam venditionem,vel partem.61. ibid.

Venditio non comprehendit multa, & quando ſecus,& qualiter interpretanda,etiamſi venditor aliqua reſeruauerit.62. 285

Vendens rem duobus,qua pœna puniatur.63. ibid.

Vendens rem duobus, præfertur emptor, cui res eſt prius tradita, & quando ſecus.64. 286

Venditio per teſtes probatur,& quando ſecus.65. ibid.

Venditio facta à pluribus quid operetur.66. 287

Vendere qui non poſſint, habita fide de pretio, & quando ſecus. 67. ibid.

Venditor quando dicatur habuiſſe fidem de pretio, vel non.68. 288

Veneficus qua pœna puniantur.96. ibid.

Venetorum laudes,& facta aliqua notabilia.70. ibid.

Venetiarum ciuitas, & eius ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. 71. 290

Venia vbi debet impetrari, non requiritur cauſæ cognitio, & eſt quadam habilitatio.72. ibid.

Venia in quibus caſibus,& à quibus impetrari debeat.73. ibid.

Venia non eſt de ſubſtantia iudicij, quia poteſt remitti, & quando remiſſa dicatur.74. 291

Veniſſe non dicitur qui non ſtetit.75. ibid.

Venter quando,& qualiter in poſſeſſionem mittendus.76. ibid.

Ventre in poſſeſſionem miſſo, ſi mulier non eſt prægnans, qualiter fiat reſtitutio.77. ibid.

Venter vxoris inſtituens comprehendit omnes poſthumos.78. 292

Verba,ad quid inuenta,& quid operentur.79. ibid.

Verba omnia ad tres ſpecies rediguntur, & vide de ſingulis ſpeciebus. 80. 293

Verba enunciatiua quæ dicantur, & non probat enunciata,& quando ſecus.81. ibid.

Verba enunciatiua conditionaliter prolata non diſponunt, & quando ſecus.82. 298

Verba diſpoſitiua quæ dicantur.83. 299

Verba in quibus ſint neceſſaria vltra conſenſum.84. ibid.

Verba debent aliquid operari, & non debent eſſe ſuperflua,& quando ſecus.85. ibid.

Verba directa quæ dicantur.86. 301

Verba obliqua quæ dicantur.87. 302

Verba communia quæ dicantur.88. ibid.

Verba attendenda,& vbi non continuunt, diſpoſitio non habet locum. 89. 303

Verba cum effectu ſunt intelligenda, & quando ſecus.90. 304

Verba ſecundum propriam ſignificationem ſunt intelligenda, & quando ſecus.91. 305

Verba ſunt intelligenda ſimpliciter, & non ſecundum quid, & quando ſecus.92. ibid.

Verba ſecundum mentem,& rationem ſunt intelligenda.93. 306

Verba ſecundum veriſimilitudinem ſunt intelligenda.94. ibid.

Verba ſecundum ſubiectam materiam intelligenda.95. 307

Verba ſecundum naturam rei intelligenda.96. ibid.

Verba ſententia iudicis ſecundum iuris diſpoſitionem ſunt intelligenda. 97. 308

Verba dubia propter varium ſignificatum, qualiter intelligenda. 98. 309

Verba dubia intelligenda,vt actus valeat.99. ibid.

Verba in dubio de actu valido ſunt intelligenda.160. ibid.

Verba dubia in potiori ſignificatu ſunt intelligenda, & quando ſecus. 101. ibid.

Verba in dubio naturaliter, & vere ſunt intelligenda.102. 310

Verba ciuiliter intelligenda, videlicet modo congruo, & poſſibili. 103. ibid.

Verba dubia declarantur ex multis.104. 311

Verba dubia ad fauorem proferentis intelligenda,& quando.105. ibid.

Verba dubia contra proferentem ſunt interpretanda, & quando ſecus. 106. ibid.

Verba dubia interpretari debent,vt delictum excludant,vel minuant, & quando ſecus.107. 313

Verba clara non admittunt controuerſiam.108. ibid.

Verbum idem quandoque ſtat proprie, & improprie, & quando. 109. ibid.

Verba impropriantur, vt pereat diſpoſitio, & multis aliis caſibus.110. 314

Verba impropriantur ſecundum ſubiectam materiam.111. ibid.

Verba quandoque impropriantur, ne importent priuationem ipſo iure. 112. ibid.

Verba præſentis temporis exponuntur quandoque de præterito, vel futuro.113. ibid.

Verba legis de præterito quando includant futura, vel non.114. ibid.

Verba hominis de præſenti, vel præterito, quando comprehendant futura,vel non.115. 315

Verba futuri temporis non includunt præteritum, neque præſens de ſui natura,& quando ſecus.116. 117

Verba maſculini generis comprehendunt fœmininum, & quando non. 117. ibid.

Verba ſingularia quando pluralitatem contineant.118. ibid.

Verba

Digitized by Google

Verba pluralia quando ſingularitatem importent, & è conuerſo. 119. 317
Verba importantia vniuerſalem dictionem quæ ſint. 120. ibid.
Verba vniuerſalia omnia includunt, & quæ ſint vniuerſalia, vel non, & quando, & ex quibus reſtringantur. 121. ibid.
Verba generalia omnia comprehendunt, & generaliter ſunt intelligenda, & quando ſecus. 122. 320
Verba generalia adulatoria non obligant. 123. 321
Verba reſtringuntur in materia odioſa, quæ in materia fauorabili extenduntur. 124. ibid.
Verba determinata, & reſtricta non extenduntur, & quando ſecus. 125. ibid.
Verba vniuerſalia, & generalia, quando non reſtringantur. 116. ibid.
Verba vniuerſalia reſtringuntur ſecundum iuris diſpoſitionem de illa materia loquentem, 127. 322
Verba, vniuerſalia reſtringuntur, ne ius tertij tollatur. 128. ibid.
Verba vniuerſalia in fine poſita reſtringuntur, vt tollatur abſurdum, & iuris correctio. 129. ibid.
Verba vniuerſalia reſtringuntur ad abſurdum vitandum. 130. ibid.
Verba vniuerſalia reſtringuntur ad habiles, & quando ſecus. 131. ibid.
Verba vniuerſalia reſtringuntur ſecundum ſubiectam materiam. 132. ibid.
Verba generalia de toto reſtringuntur ad partem ex vniuerſali mente, & quando ſecus. 133. 323
Verba generalia, & indefinita reſtringuntur, ne actus pereat. 134. ibid.
Verba generalia, & vniuerſalia reſtringuntur ſecundum poteſtatem & qualitatem loquentis. 135. ibid.
Verba vniuerſalia reſtringuntur ſecundum honeſtatem. 136. ibid.
Verba generalia ſecundum conditionem perſonæ, ad quam referuntur, ſunt intelligenda. 137. ibid.
Verba generalia reſtringuntur ad petita. 138. ibid.
Verba vniuerſalia indefinita reſtringuntur ad cauſam. 139. ibid.
Verba vniuerſalia, vel generalia reſtringuntur ex ſpecificatione ſpeciali præcedenti, vel ſubſequenti. 140. 324
Verba generalia reſtringuntur ex præcedentibus, vel ſubſequentibus. 141. ibid.
Verba vniuerſalia & generalia reſtringuntur ex mente, & ratione. 142. 325
Verba præcedentia non minus reſtringunt, quam ſubſequentia. 143. ibid.
Verba præcedentia quando declarent ſequentia, vel è contra. 144. ibid.
Verba ampliatiua præcedentium reſtringuntur ad ea, quæ ſunt eiuſdem generis. 145. 326
Verba de primo actu intelligenda, & quando ſecus. 146. ibid.
Verba quando demonſtratiue, vel taxatiue intelligantur. 147. 327
Verba ad quem diriguntur ſpectanda ſunt. 148. ibid.
Verba ampliatiua præcedentium quæ ſint. 149. ibid.
Verba prolata in prima, vel tertia perſona in quibus differant. 150. ibid.
Verba importantia cauſæ cognitionem quæ ſint. 151. ibid
Verba importantia abſolutam voluntatem quæ ſint, & quid operentur, vel non. 152. ibid.
Verba arbitrium boni viri ſignificantia quæ ſint. 152. la ſeconda. 328
Verba collectiua, & copulatiua quæ, & quando ſumantur diſtributiue, vel è conuerſo. 153.
Verba diſtributiua quæ ſint, & quando reſoluantur in collectiuis. 154. ibid.
Verba ſubiunctiui modi, licet de preterito, important futurum. 155. ibid.
Verba infinitiui modi qualiter intelligantur, & quid importent. 156. 329
Verba ſubſequentia an referantur tantum ad proxima, an ad omnia præcedentia. 157. ibid.
Verba geminata magis operantur. 158. ibid.
Vercellarum ciuitas, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. 159. 330
Verdenſis ciuitas, & Eccleſia, eius ſtatuta, & priuilegia. 160. ibid.
Veriſimile quid ſit, & veriſimilitudo attendenda eſt in omnibus, & operatur multa. 161. ibid.
Veriſimile habetur pro vero in multis. 162. 331
Veritas quid ſit, & quid operetur. 163. ibid.
Veritas quotuplex. 164. ibid.
Veritas perquirenda, & attendenda. 165. 332
Veritas attendenda eſt ſemper. 166. ibid.
Veritas attendenda maxime in ſpiritualibus, & foro animæ. 167. 333
Veritas contra opinionem, & mentem attenditur in multis, & quando. 168. 334
Veritas non apparens, quæ debet apparere, vitiat actum, licet ſit veritas occulta, & quando ſecus. 169. ibid.
veritatis defenſio facilis, impugnatio veritatis laborioſa. 170. 335
Verona ciuitas, eius ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. 171. ibid.
Veſpera, & hora veſperarum qualiter intelligatur. 172. 336
Veſtigia pedum indicant quantitatem luporum. 173. ibid.
Vexationem indebitam pecunia redimere quilibet poteſt. 174. ibid.
Vexillum, ſeu ſtendardum, vel banderiam qui extendere poſſint, vel non. 175. ibid.
Via publica qualis eſſe debeat, & quod præſumatur publica. 176. ibid.
Via publica non poteſt præſcribi, & quando ſecus. 177. ibid.
Viam publicam occupans, qua pœna punitur. 178. ibid.
Via vicinalis quæ dicatur, & quæ via communis, & poteſt præſcribi. 179. ibid.
Vicinus non tenetur vendere viam vicino per fundum ſuum, & quando ſecus. 180. ibid.
Via tutior eſt eligenda. 181. 337
Vicariatus eſt officium, & cuius natura, & quotuplex, & quid poſſit vicarius perpetuus. 182. ibid.
Vicarius Epiſcopi quotuplex, & in quibus differat ab officiali. 183. 338
Vicarius Epiſcopi præcedit Archidiaconum, & omnes. 184. ibid.
Vicarius, & officialis Epiſcopi poſſunt ſubdelegare, ſecus ſi ſunt ad ſpiritualia. 185. ibid.
Vicarius, & officialis Epiſcopi faciunt idem auditorium cum Epiſcopo, & quando ſecus. 186. ibid.
Vicarius in ſpiritualibus, & temporalibus quid poſſit, & quid importent illa verba, in ſpiritualibus, & temporalibus. 187. ibid.
Vicarius Epiſcopi in ſpiritualibus, & temporalibus, ſeu generalis poteſt multa, & quæ. 188. 339
Vicarius Epiſcopi non poteſt multa, & quæ, & quando ſecus. 189. ibid.
Vicarius generalis ad conferenda beneficia vacatura à ſolo Papa conſtitui poteſt. 190. ibid.
Vicarius Epiſcopi quamdiu duret, & qualiter reuocetur. 191. ibid.
Vicarij deputati per Sedem Apoſtolicam ſunt loco Prælati. 192. 340
Vicarij Poteſtatum ſunt iidem cum Poteſtatibus, & qui poſſint, vel non. 193. ibid.
Vicarius perpetuus, vel temporalis curæ animarum quando dicatur, & ex quibus cauſis detur, & quid poſſit. 194. ibid.
Vicaria perpetua pro cura animarum dicitur habere curam actu, & exercitio, re, & habitu tantum, ſecus ſi Vicaria eſſet temporalis. 195. ibid.
Vicariam perpetuam habens dicitur beneficiatus, & curatus. 196. 341
Vicarij, & ſubrogati, ſeu adiutores ſunt introducti propter impedimenta legitima, ideo dantur perpetui, vel temporales ſecundum neceſſitatem ab Epiſcopo. 197. ibid.
Vicecancellarius Papæ quam auctoritatem habeat. 198. ibid.
Vincentia ciuitas, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. 199. ibid.
Vicinus quis dicatur. 200. 342
Vicinus præſumitur ſcire, & quando. 201. ibid.
Videri, & viſum eſſe quomodo exponatur. 202. ibid.
Viduarum priuilegia in quibus conſiſtant. 203. 343
Vidua remanens in viduitate, quæ priuilegia retineat, & quæ amittat. 204. ibid.
Vidua debet ali ex fructibus ſuæ dotis. 205. ibid.
Vigleuani ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. 206. ibid.
Villa quid ſit. 207. ibid.
Vincens vincentem te, multo magis vicit te, quando procedat, vel non. 208. ibid.
Vinculi iniectio operatur multa, & quando non. 209. 334
Vindicta quid ſit, & in quibus licita, vel prohibita, & de pœna tranſuerſalis vindictæ. 210. ibid.
Vinea quid ſit, & appellatione vineæ quid veniat. 211. ibid.
Virtus ſingularis habet multa priuilegia. 212. ibid.
Vim vi repellere licet, & quomodo, & quando ſecus. 213. ibid.
Vis, & violentia in quibus differant, & quotuplex. 214. 345
Viſitare quid ſit, & importet. 215. ibid.
Viſitatores quam iuriſdictionem habeant, & quid poſſint. 216. ibid.
Viſitatio loci differentia qualiter fiat per iudicem. 217. 346
Viſitare poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, & quomodo, & quid percipere poſſit, vel non, viſitando. 218. ibid.
Viſitari qui non poſſunt, & qui ſint exempti. 219. ibid.
Viſitatores monaſteriorum à Sede Apoſtolica deputatorum, an poſſint viſitari Generalem Ordinis. 220. 347
Viſitandi ius non poteſt Epiſcopum remitti. 221. ibid.
Viſus, & videre quid ſit, & quando oculo corporali, vel intellectus intelligatur. 222. ibid.
Viſus eſt ſenſus generalior cæteris, & quando ſecus. 223. ibid.
Viterbienſis ciuitas, conſuetudines, & priuilegia. 224. ibid.

Vitia

Digitized by Google

Vitia paterna non nocent filiis,& è contra.224. 348
Viuere quilibet præſumitur vſque ad centum annos,& quando ſecus.226. ibid.
Viuere ſimul qui dicantur.227. ibid.
Vltima derogant prioribus.228. ibid.
Vnio quid ſit,& quid operetur.229. ibid.
Vnio multiplex,& de effectu vnionis circa ſimul vnita.230. 349
Vnio requirit cauſam,& multa alia.231. ibid.
Vnire quando poſſint Epiſcopus,& alij beneficia Eccleſiaſtica,& quando ſecus.232. 350
Vnire non poteſt Epiſcopus collegiatas ſine conſenſu Capituli.233. 351
Vnire non poteſt Legatus beneficia collegiata, & alia,& quando ſecus.234. ibid.
Vnio facta per Papam licet valida, non tamen præiudicat tertio.235. ibid.
Vnio facta per Papam de vacaturo,quando impediat collationem.236. ibid.
Vnio an valeat facta per Epiſcopum cum Capitulo ad fauorem Capituli.237. ibid.
Vnire ex quibus cauſis poſſit Prælatus religioſus monaſteria.238. ibid
Vnio poteſt fieri de beneficio vacante.239. 352
Vnio præſumitur ſolemnis, & quando non.240. ibid.
Vnio ex quibus probetur,licet de ea non conſtet.241. ibid.
Vnita Eccleſia mutat naturam, & ſequitur naturam Eccleſiæ,cui facta eſt vnio.242. 353
Vnio ex cauſa facta an ſit nulla ceſſante cauſa,vel ſit annullanda.243. ibid.
Vnio ex multis nulla dicitur, & ex quibus.244. 354
Vnio non dicitur conditionalis, licet effectus exequutionis differatur poſt mortem Rectoris beneficij vniti.245. ibid.
Vnio poteſt diſſolui multis caſibus,& quomodo.246. ibid.
Vnitas eſt triplex,& qualis.247. 355
Vniuerſalis alienatio, & diſpoſitio admittit multa, quæ ſunt prohibita alienari in ſpecie,& quando ſecus.248. ibid.
Vniuerſalis diſpoſitio non valet, quæ tamen valet in particulari.249. ibid.
Vniuerſale habet multa ſpecialia.250. 356
Vniuerſitas bonorum quæ ſit, & in quo differat à generalitate. 251. ibid.
Verba, ſeu nomina denotantia vniuerſitatem ſunt infraſcripta. 252 ibid.
Verba, ſeu nomina quæ non denotant vniuerſitatem, ſunt infraſcripta. 253. 357
Vniuerſalis diſpoſitio operatur,quod pretium ſuccedit loco rei,& quando ſecus.254. ibid
Vniuerſitas quid ſit.255. ibid.
Vniuerſitas,vel Capitulum,qualiter conuocandum, vel citandum.256. ibid.
Vniuerſitas qualiter dicatur citata,vel monita legitime,ſunt opiniones variæ.257. 358
Vniuerſitas requirit duas partes ex tribus præſentes, & maiorem partem præſentium,& quando non 258. ibid.
Vniuerſitas,vt valide obligetur,quæ ſint neceſſaria, vel non.259. 359
Vniuerſitas ex facto conſulum, & magiſtratus obligatur in multis, & quando ſecus.260. ibid.
Vniuerſitas non afficitur,neque obligatur ex actibus ſingulorum de vniuerſitate,& quando ſecus.261. 360
Vniuerſitas in quibus non poſſit præiudicare ſingularibus, & è contra, & quando ſecus.262. ibid.
Vniuerſitas non requirit expreſſionem nominum propriorum eorum, qui ſunt de vniuerſitate,& quando ſecus.263. 361
Vniuerſitas non eſt capax multorum.264. ibid.
Vniuerſitas quorum actuum ſit capax,quæ cadant in perſonam animatam.265. ibid.
Vniuerſitas non poteſt excommunicari, ſed ſuſpendi,& qualiter procedat.266. ibid.
Vniuerſitas qualiter conſtituat ſyndicum, & quæ ſolemnitas requiratur.267. ibid.
Vniuerſitas comprehendit etiam ſacerdotes, & priuilegiatos quoad fauorabilia.268. ibid.
Vniuerſitas agit pro iniuria facta vni de vniuerſitate.269. 362
Vniuerſitas non venit appellatione perſonæ,& quando ſecus.270. ibid.
Vniuerſitas, vel Capitulum quando computetur pro vno,vel pro pluribus in concurſu cum aliis.271. ibid.
Vniuerſitas an poſſit donare.272. ibid.
Vniuerſitas,vel Collegium poteſt accuſari,& puniri, & quando ſecus. 273. ibid.
Vniuerſitas ſi punienda qualis pœna ſit imponenda, diſtinguitur.274. 363
Vniuerſitas qualiter deſinat eſſe, & an ſemper ſit eadem.275. ibid.
Vniuerſitas,quæ acquiſiuit bona antiqua, non tenetur communicare nouis ciuibus,& quando ſecus.276. ibid.
Voluntaria ciuitas,ſtatuta,conſuetudines,& priuilegia.277. 364
Vocabula multa ſunt ex conſuetudine regionum.278. ibid.
Voluntas quid ſit,& quid non voluntas.279. ibid.
Voluntas coacta dicitur voluntas,& quando ſecus.280. ibid.
Voluntas coacta quando dicatur,vel non.281. ibid.
Voluntas diſponentis præſumitur conformis iuri,ſtatutis, & conſuetudini.282. ibid.
Voluntas operatur multa circa ſpiritualia, & temporalia.283. 365
Voluntas teſtatoris qualiter per teſtes probetur, & per quos. 284. ibid.
Voluntas teſtatoris quando mutari poſſit per exequutores.285. ibid.
Voluntas præſumitur durare,& in quibus.286. ibid.
Voluntas teſtatoris ſeruanda eſt,& quando ſecus.287. ibid.
Votum captandæ mortis reprobatum, & quando dicatur tale.288. ibid.
Votum multiplex, & quomodo emittatur, & qualiter obliget. 289. 366
Votum ſolemne quod dicatur,& qualiter obliget.290. ibid.
Votum qui emittere non poſſint, & non obligentur.291. ibid.
Vota plura ſi concurrant,quod præualeat.292. ibid.
Vox Prioris,& Prælati in Capitulo valet,quantum voces totius Capituli, & quando ſecus.293. ibid.
Vrbana,& ruſtica prædia quæ dicantur.294. ibid.
Vrbini ciuitas ſtatuta, conſuetudines,& priuilegia.295. ibid.
Vrbini Dux, & eius facta aliqua.296. ibid.
Vrbs appellatione quid veniat.297. 367
Vrbis vetus,& eius ſtatuta,conſuetudines,& priuilegia.298. ibid.
Vſucapio quid ſit,& quibus vſucapiendi conditio acquiratur.299. ibid.
Vſusfructus quid ſit,& in quibus rebus cadat,vel non.300. ibid.
Vſusfructus quid ſit,quotuplex, & quid veniat appellatione vſusfructus.301. 368
Vſusfructus qualiter conſtituatur.302. ibid.
Vſusfructus quando dicatur relictus, vel proprietas, & quando neutrum,ſed obligatio perſonalis.303. ibid.
Vſufructuarius ſtabilium,& mobilium, qualiter, & de quibus cauere debeat.304. 369
Vſufructuarius cauere debet per ſatiſdationem, & quando ſecus. 305. 370
Vſufructuarius ante fideiuſſionem præſtitam non facit fructus ſuos, & quando ſecus.306. ibid.
Vſufructuarius quando hæres,vel legatarius exiſtat.307. 371
Vſufructuarius hæreditatis differt ab vſufructuario omnium bonorum. 308. 372
Vſufructuarius omnium bonorum quos fructus conſequatur, & quos vſufructuarius vniuerſalis.309. ibid.
Vſufructuarius omnium mobilium, maſſaritiarum, & arneſiorum, quid comprehendat,vel non.310. 373
Vſufructuarius omnium bonorum mobilium, & immobilium, quid importet.311. ibid.
Vſufructuarius in quibus differat ab eo,cui debentur fructus.312. ibid.
Vſufructuarius quos fructus faciat ſuos,vel non.313. ibid.
Vſusfructus ſimpliciter relictus vxori quid comprehendat.314. ibid.
Vſusfructus relictus vxori per verba, dominam, maſſariam,& vſufructuariam, *qualiter interpretetur ſtantibus filiis, vel non. 315. ibid.*
Vſufructuarius omnium bonorum conſequitur laudemium, & multa alia commoda.316. 378
Vſufructuarius quando de manu hæredis, vel propria auctoritate capiat.317. ibid.
Vſufructuarius ad quæ melioramenta, & reparationes teneatur, vel non.318. 379
Vſufructuarius expenſas magnas repetit.319. ibid.
Vſufructuarius obligatur ad onera,& quando non.320. ibid.
Vſufructuarius vniuerſalis an teneatur ad debita hæreditatis, & qualiter.321. 380
Vſufructuario quæ dominus præſtare teneatur.322. 381
Vſufructuarius poſſidet naturaliter tantum, & proprietarius ciuiliter. 323. ibid.
Vſufructuarius in quibus poſſit præiudicare domino, vel non. 324. ibid.
Vſufructuarius deſtructa re an habeat vſumfructum, & qualiter.325. ibid.
Vſusfructus qualiter duret,vel finiatur.326. ibid.

Digitized by Google

Vſusfructus ſub conditione, vel ad tempus qualiter extinguitur, vel duret. 327. 382
Vſufructuarius cedens vſumfructum illum conſolidat domino proprietatis, & quando ſecus. 328. ibid.
Vſufructuarius quando, & ex quibus videatur cedere vſufructui, vel non. 329. ibid.
Vſufructu finito non reſtituitur vſufructuarius ſpoliatus, & qualiter. 330. ibid.
Vſufructu finito ad quæ obligetur vſufructuarius. 331. ibid.
Vſusfructus incapaci relictus, cui accreſcat inter plures. 332. ibid.
Vſusfructus multis modis finitur, & quibus. 333. ibid.
Vſufructuarius ſeu vſuarius quid poſſit, vel non circa rem, in qua habet vſumfructum vel vſum. 334. 383
Vſusfructus legatus rei differt à legato vſus eiuſdem rei. 335. ibid.
Vſura quid ſit, in quibus cadat, & quis dicatur vſurarius, vel non. 336. ib.
Vſura eſt omni iure prohibita, in quibus cadat, & quis dicatur committere vſuram, vel non. 337. 384
Vſuras Iudæis concedere non poſſunt Principes contra Chriſtianos. 338. 387
Vſurariorum multæ ſunt ſpecies. 339. 388
Vſurarius triplex, & qui teſtari non poſſint, vel è contra. 340. 389
Vſurarius qualiter quis manifeſtus probetur, vel non, & qui teſtes admittantur. 341. ibid.
Vſurarius manifeſtus non poteſt teſtari, niſi præſtita cautione de reſtituendis vſuris, & qualis debeat eſſe fideiuſſio. 342. 393
Vſurarius manifeſtus quibus pœnis puniatur. 343. 396
Vſura eſt odioſa, & habet multa ſpecialia. 344. ibid.
Vſurariorum fraudes, & machinationes. 345. ibid.
Vſurarium præſumptiones multæ, & quæ. 346. 397
Vſurarius ex quibus, & qualiter probetur. 347. 398
Vſura ſoluta qua actione repetantur. 348. 399
Vſurarius qualiter compellatur reſtituere vſuras. 349. ibid.
Vſurarius poteſt compelli ad remittendum iuramentum de ſoluendis vſuris, & quando ſecus. 350. ibid.
Vſurarius tenetur reſtituere vſuras, & qualiter fiat reſtitutio. 351. 400
Vſura quibus, & quomodo reſtituenda. 352. 401
Vſurarius repellitur à iudicio, & quando ſecus, & quid de herede vſurarij. 353. 402
Vſurariorum pœna quæ ſint. 354. ibid.
Vſura vſurarum non debentur, & quando ſecus. 355. 403
Vſuraria cauſa an ciuilis, & qualis ſit. 356. ibid.
Vſuraria cauſa eſt fori Eccleſiaſtici, & non eſt ſecularis, & quando ſecus. 357. ibid.
Vſuraria cauſa habet multa ſpecialia. 358. 405
Vſurarij bona an ſint hypothecata pro vſuris reſtituendis. 359. ibid.
Vſura, cambia, & intereſſe licita quando dicantur, & quando non. 360. 406
Vſurarius contractus non præſumitur, & quando ſecus. 361. ibid.
Vſurarius non eſt contractus emptionis fructuum annuorum ad vitam, & quando ſecus. 362. 410
Vſuraria cauſa poteſt tranſactione finiri, & quando ſecus. 363. 411
Vſus, & ſolitum patrisfamilias ſeruit pro interpretatione actus dubij. 364. ibid.
Vſus & habitatio in quibus differant, vel non. 365. 412
Vſus cadit in rebus mobilibus, non autem vſusfructus. 366. ibid.
Vſurarius quis dicatur, & quid importet. 367. ibid.
Vſus communis loquendi attendi debet, & quando ſecus. 368. 413
Vſus communis loquendi attenditur etiam contra omnem Latinitatem. 369. 414
Vſus communis loquendi qualiter probetur. 370. ibid.
Vſus negatiuus legis quomodo, & qualiter probetur. 371. ibid.
Vſus communis circa diuerſa. 372. ibid.
Vtile per inutile non vitiatur, & quando ſecus. 373. 415
Vtilitatem habens quando onus ſentire debeat. 374. 416
Vtilitati Eccleſiæ quando aliquid conuerſum eſſe intelligatur, vel præſumatur, vel ſecus, & quando. 375. ibid.
Vulneratus non tenetur de homicidio, ſi mors ſequatur ob negligentiam vulnerati, & quando ſecus. 376. 417
Vulnerans quando teneatur de morte ſequuta, vel non. 377. ibid.
Vulnus multiplex, & de diuerſis ſpeciebus. 378. 418
Vulnerans quando præſumatur mortuus ex vulnere, vel non. 379. 419
Vulnus non mortale indicatur ex coniecturis, & quibus. 380. ibid.
Vulnera in qua parte corporis mortalia ſint, & in qua parte non mortalia. 381. 420
Vulnerans forfice non tenetur pro pluribus vulneribus vnico ictu factis, & quando ſecus. 382. ibid.
Vulnerans condemnatus de vulnere ſequuta morte vulnerati poteſt condemnari de morte, non autem ante mortem vulnerati. 383. ibid.
Vulneratus conſequi debet damna, & intereſſe, & quando, & an probet contra vulnerantem. 384. ibid.
Vxor propriè quæ dicatur, vel non. 385. ibid.
Vxor dicitur ſocia mariti, & in quibus ſubiecta. 386. 421
Vxor ſortitur domicilium, & forum mariti. 387. ibid.
Vxor gaudet priuilegio mariti in multis. 388. 422
Vxor qualiter ſit domina bonorum dotalium. 389. ibid.
Vxor non poteſt obligari pro marito, & quando ſecus. 390. ibid.
Vxor vendens fundum dotalem cum marito, etiamſi recipiant ambo pretium, totum ad maritum perueniſſe præſumitur, & quando ſecus. 391. ibid.
Vxori ſi maritus acquirat, præſumitur in fraudem, & quando ſecus. 392. 423
Vxor quæ poſſit maritus conferre, & è conuerſo. 393. ibid.
Vxor præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis mariti, & quando ſecus. 394. ibid.
Vxor aſportata de domo viri quæ lucretur, & ſibi debeantur, & quæ reſtituat. 395. 424
Vxor, & ſponſa non tenetur ſequi maritum peregrinantem, & quando ſecus. 396. 425
Vxor qualiter ali debeat extra domum mariti. 397. ibid.
Vxor ſoluto matrimonio conſequitur alimenta, & quando ſecus. 398. 426
Vxor retinet bona mariti pro dote, ſicut maritus retinet bona empta ab vxore. 399. ibid.
Vxor perdit legatum victus, ſi tranſit ad ſecundas nuptias. 400. ibid.
Vxori quarta bonorum mariti quando, & quomodo debeatur ab inteſtato, & quando ſecus. 401. ibid.
Vxori quando teneatur maritus cauere de non offendendo. 402. 428
Vxor relicta domina, & maſſaria conſequitur ſola alimenta, ſi ſunt inſtituti filij, & quando ſecus. 403. ibid.
Vxor habens filios ex primo matrimonio non poteſt legare, vel dare ſecundo marito, niſi quantum capit filius, qui minus habet ex primo matrimonio, & quando ſecus. 404. 429
Vxor habens filios ex primo, & ſecundo matrimonio, ſi legat marito plus, quam poſſet, illud plus applicatur filiis primi matrimonij, & quando ſecus. 405. 431
Vxor ſi reliquis marito plus, quam filiis primi matrimonij, qualiter fiat reductio ad æqualitatem. 406. ibid.
Vxor habens filios ex primo matrimonio poteſt plus legare filiis ſecundi matrimonij, & quando ſecus. 407. 433

X

X*Antonenſis Eccleſiæ ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. Concl.* 1. *pag.* 434

PRA

Digitized by Google

Digitized by Google

PRACTICÆ
CONCLVSIONES IVRIS,
IN OMNI FORO FREQVENTIORES,
Eminentiſſimi & Reuerendiſſimi D. D.
DOMINICI CARDINALIS TVSCHI.
T.

TABERNA QVID SIT, ET APPELLA-tione Taberna quid veniat. CONCLVSIO I.

1 TABERNA † habet multas ſignificatio-
nes,de quibus per Bald. *conſ.*197.*Statuto ca-*
*uetur, in fin. lib.*2. vbi, quod proprie dicitur
Taberna,vbi venditur vinum ad minutum.
2 † Amplia, quia imo proprie Taberna eſt
locus,in quo venditur panis, & vinum, &
caro cocta, vt dicit gloſſ. *in clem.*1. *de vita*
& honeſt.cleric. & ibi Doct. *in ver. taberna-*
3 *riorum.*† Et licet clericis ſit prohibita taberna;tamen poſſunt illam
habere,vt locent,non vt exerceant per ſe ipſos;quia prohibentur.
gloſſ. *in l. nimis, C. de epiſcop. & cleric.in ver. Tabernis.* vbi,quod
accipitur pro ſtatione.

Tacens & præſens in fauorabilibus conſentit, & quando ſecus. CONCL. 2.

1 PRæſens † & tacens in fauorabilibus videtur conſentire, *c.qui*
tacet,de reg.iur. in 6. quia vbi de lucro agitur, facile quis con-
ſentit. Bald. *conſ.*299. *Dicunt Petrus & Cynus,n.*5.*vel item contra-*
2 *ctus,l.*1. † Limita;quia vbicunque vltra conſenſum requiritur ali-
quid, non ſufficit tacitus conſenſus in fauorabilibus.Calder. *conſ.*
223.*in fin.ver.& per hoc reſpondetur*,alias 2.*de præb.* vbi,quod aſſi-
gnatio præbendæ facta per exequutorem procuratori præſenti,&
petenti ſibi dari inſtrumentum non valet; quia requiritur expreſ-
ſus conſenſus, & per totum conſilium ponit multa ſimilia. Vide
Concluſ. prox. ſeq. Vide, *Conſenſus tacitus ex ſcientia reſultans*
*quando ſufficiat,vel non.Concl.*747. Vide, *Præſentia, & patientia,*
*&c.Concl.*603. Vide, *Scientia & patientia,&c. Concl.*69.

Tacens & patiens in damnoſis non conſentit,& quando ſecus. CONCL. 3.

1 TAcens † & patiens in damnoſis, & non appetibilibus non
videtur conſentire. Gemin. *conſ.*55.*circa fi. ver. nec iſto caſu,*
quia ſicut vbi agitur de lucro, facile quis conſentit;ita vbi agitur
de damno,facile quis diſſentit.Bald.*conſ.*299.*Dicunt Petrus & Cy-*
2 *nus,n.*5.*ver.item contractus, lib.*1.† Extende;quia tacens, qui videt
aliquid ſibi præiudiciale, non cenſetur conſentire tacendo. Alex.
*conſ.*84.*In cauſa Comitis,in fi.lib.*7. vbi apoſt.*in ver.tacens*, dat plu-
3 rimos concor. † Amplia,quia vbicunque agitur de actu difformi,
& præiudiciali,& præcedit titulus habilis, nunquam præſumitur
tacens conſentire. Bald. *conſ.*366. *Quidam nomine Raynerius, n.*6.
4 *ver.ſolutio,lib.*2.† Amplia; quia in actu formi quiſquis non vide-
tur conſentire tacendo, quando debetur reuerentia ab eo,qui ta-
cet illi,qui facit actum præiudicialem; ideo vxor tacens non vide-
tur cõſentire marito percipienti fructus bonorum liberorum vxo-
ris,vt illos maritus lucretur.Bald.*d.conſ.*366.*n.*6.*v.idem eſt in actu,*
5 *lib.*2.† Amplia;quia taciturnitas non habetur pro conſenſu ad ex-
cuſandum delictum alterius,& quando ſecus. Vide Socin.*Reg.*2.*Ta-*
citurnitas quoad alterius delinquentis excuſationem, vbi ponit vnam
fallentiam,niſi ſit coniunctus ſanguine, vel niſi alia ratio concur-
rat veriſimilis.† Amplia;quia in obligatione perſonali inducenda 6
tacens non habetur pro conſentiente, *l.non ſolum, in pr. ff. de proc.*
Vide Socin. *reg.*4. *Tacens in obligatione perſonali.* vbi ponit duas
fallentias;prima eſt in fideiuſſore tutoris,qui patitur nomen ſuum
ſcribi; ſecunda in caſu *c.vnici, de ſponſ.impub. lib.*6. fauore matri-
monij. † Amplia; quia taciturnitas ad aliquid obligandum pro 7
conſenſu non habetur, *l.filiusfamilias.§.inuitus.ff.de proc.* Soc. *reg.*
3. *Taciturnitas ad aliquem obligandum*, vbi ponit quinque fallen-
tias; prima eſt fauore Reipublicæ; ſecunda fauore pupilli; tertia
propter dominicam poteſtatem; quarta propter præcedentis actus
continuationem;quinta, quando cum taciturnitate cõcurrit actus
poſitiuus. Vide,*Literas recipiens.Concl.*374.†Amplia;quia tacens,
qui ſcit ius ſuum durare, ſibi non præiudicat. Vide, *Proteſtationi* 8
*quando quis acquieſcat, & ſibi præiudicet,vel non.Concl.*941. † Am- 9
plia; quia taciturnitas nedum quoad alicuius iuris diminutionem,
ſed neque ad actionis competentis ſublationem pro conſenſu non
habetur. Soc.*Reg.*1. *Taciturnitas quoad alicuius iuris diminutionem,*
vbi ponit ſex limitationes; prima eſt fauore libertatis;ſecunda fa-
uore fiſci;tertia in alienatione pignoris;quarta,quando doloſe quis
tacet; quinta ratione ſanguinis; ſexta,quando primus & potior
ſciens patitur in eodem iudicio poſteriorem. † Amplia; quia imo 10
tacens contradicere videtur. Soc.*Reg.*5.*Tacens contradicere videtur,*
vbi ponit quinq; fallentias; prima eſt,quando poterat tacens con-
tradicendo impedire; ſecunda, quando ſubeſſet conſanguinitas;
tertia fauore cultus diuini; quarta, ſi extant coniecturæ pro con-
ſenſu, quinta, quando nomine meo me abſente actus factus fuit,
& poſtea ſi ſcio & taceo,cenſeor ratum habere.† Limita in dolo- 11
ſo;quia qui per dolum tacet,vt decipiat,habetur pro conſentiente.
Iaſ. *Inſt. quib. mod. ius patr.poteſt.ſol.§.præterea,n.*7.*v.& vnum nota.*
Vide,*Dolus,fraus,& culpa non debet patrocinari doloſo fraudanti, &*
*culpoſo. Concl.*581.† Et præſumitur doloſe tacere, quando illud, 12
quod tacetur,eſt ad commodum tacentis,& cõtra alium gerentem
actum.Crau.*conſ.*83.*Petrus Gardini,n.*3.† Limita in eo cui eſt præ- 13
fixus terminus à lege, vel à iudice ad aliquid faciendum, puta ad
adeundam hæreditatem;quia habetur pro adeunte, vel repudian-
te,prout ſibi magis nocet.Rom.*conſ.*493.*In caſu conſultationis,n.*2.
& ſeq.ver. quod ſi intra hunc terminum,l.fi.§.ſed quia quædam, v.&
ſi non inter datum tempus.C.de iur. delib. † Extende idem in eo,qui 14
inter terminum non reſpondet poſitionibus, ſeu interrogatoriis,
l.de ætate,§.qui tacuit.ff.de interr.act. † Limita;quia tacens & non 15
contradicens proteſtationi,quæ ſibi fit,cenſetur conſentire, etiam
in damnoſis.Rom. *conſ.*311. *In caſu propoſitæ conſultationis, n.*2.*&*
ſeq.ver.ſecunda vero via.†Extende maxime in proteſtatione,quæ fit 16
inter contrahentes ad diminuendum ius alterius;quia non contra-
dicens proteſtationi cenſetur conſentire,& ſibi præiudicare.Rom.
*d.conſ.*311.*n.*4.*ver.cæterum.*† Extende; quia tacens & non contra- 17
dicens negatiuæ propoſitæ in iudicio, quod quis non impleuerit
aliquid,ad quod obligatur,cenſetur fateri negatiuam.Crau.*conſ.*1.

*in ſi ver.ſecundo probatur.*quia generale eſt, quod tacens in iudicio
18 habetur pro conſentiente,vt ibi.† Limita;quia fauore Reipublicæ
tacens habetur pro conſentiente etiam in damnoſis. Rom. *d. conſ.*
311.*n.*3.vbi apoſtil.in *verſ.Reipublicæ,*allegat Marſil.in *praxi crim.*
§.*aggreditur, n.*62. & ideo dicit Rom. quod ſi emphyteuta vendit
rem cum expreſſione,quod ſoluat tantum pro canone, emptor ta-
cens conſentire,& ſe obligare cenſetur ad canonem, & ita etiam
19 Cordub.*tract.rubr.de cauſa priuationis,q.*6.*num.*4. † Extende; quia
fauore pupilli tacens habetur pro conſentiente in damnoſis Rom.
20 *d.conſ.*311.*n.*3. † Extende idem fauore Eccleſiæ, quæ æquiparatur
21 publicæ vtilitati,& pupillo. Rom. *d.conſ.*311.*n.*3.† Extende fauo-
re piæ cauſæ. Rom. *d.conſ.*311.*n.*4. vbi apoſtill.in *verſ.inducat,*dat
concord.plures,maxime Socin.*conſ.*291.*Viſis litteris,num.*10.*lib.*2.
Tiraquel.*de priuil.piæ cauſæ,priuil.*131.Mandel.*conſ.*153.*numer.*10.
22 † Limita in eo,qui patitur contra ſe præſcribi per 30.vel 40. annos;
quia videtur tacite conſentire,*l.alienationis,ff.de verb.ſig.* Alexand.
23 *conſ.*59.*Attentis verbis,n.*12.*verſ.pro hoc etiam,l.*3 † Limita,quan-
do vltra taciturnitatem interuenit actus poſitiuus tacentis,qui ten-
dat ad confirmationem.Abb.in *c.non iuſte,col. pen.de procur.* Vide,
*Hypotheca quando rem ſſa.Concl.*135.Vide, *Litteras recipiens contra
ſe,& non contradicens quando videatur approbare,& conſentire.Concl.*
374.Vide Concluſionem proxime præcedentem, cum aliis Con-
cluſionibus ibi notatis,& Concluſionem proxime ſeq. Vide, *Præ-
ſentia,& patientia operatur conſenſum, & quando ſecus. Concluſ.*603.
Vide,*Scientia & patientia quando inducat conſenſum.Concl.*69.

*Tacitus conſenſus præiudicialis,ſeu renunciatio tacita ex qui-
bus inducatur.* CONCL. 4.

1 ABbatiſſa † vnius monaſterij, ſi patiatur ſe eligi ad Abbatiſ-
ſam alterius monaſterij, & ad illud transferri,tacite cenſetur
renunciare primo Abbatiatui. Feder.de Sen.*conſ.*29.*in fin.verſ. ad
vltimum.* propterea quod non poteſt quis eſſe Abbas in duobus
2 monaſteriis.† Contrarium videtur velle additio vltima ad. *d.conſ.*
29.*in verſ.patiendo,*vbi allegat Io.Andr.*in c.qui tacet, in* 1.*q. de reg.
3 iur.in* 6.† Canonicus,qui poteſt optare præbendam,ſi eſt præſens,
& patitur , quod detur poſſeſſio præbendæ , quam poteſt optare,
prouiſo à Papa ſine derogatione optionis , ſibi præiudicat quoad
4 optionem.Gemin.*conſ.*39.*in ſi.ver.ſi vero Papa.*† Litigans tempo
re feriatum, & comparens in iudicio tacens de feriis, cenſetur ta-
cite renunciare feriis. Caſtr.*conſ.*259.*Circa primum.in pr.lib.*2. vbi,
quod non tantum operatur tacita , quantum expreſſa renunciatio.
5 † Concluſio in cauſa fit ex tacito conſenſu partium,& iudicis;quia
cenſetur renunciare vlteriori probationi. Rom. *conſ.*176.*Iſta ſunt,
n.*8.*per tot.*Vide,*Præſentia & patientia operatur conſenſum,& alia,&
quando ſecus.Concluſio* 603.Vide, *Priuilegium quando perdatur per
actum contrarium,vel non.Concl.*756.Vide,*Renunciatio tacita iuri ſuo
ex quibus inducatur, vel non.Concl.*179. Vide, *Scientia & patientia
6 quando inducat conſenſum, vel non. Concluſ.*69. † Patiens cognoſci,
& diſcuti de re iudicata, quam habet ad ſui fauorem, ſibi præiudi-
cat, & illi renunciat. Vide, *Rei iudicatæ quando cenſeatur renuntia-
7 tum. Concl.*270. † Appellans ſi comparet coram iudice , à quo ap-
pellauit,& proſequitur iudicium,cenſetur appellationi renunciare.
Vide,*Appellans ſi comparet coram iudice à quo.Concl.*389.

*Taciturnitas filij præteriti validat teſtamentum nullum
prout ratificatio,& quando ſecus.*

CONCL. 5.

1 TAciturnitas † filij præteriti inducit ratificationem præteri-
tionis factæ,& conualidat teſtamentum, *l. filio præterito, ff.de
iniuſt.rupt.teſtam.* Oldradr. *conſ.*171.*in prin.verſ.ad ſecundum,* vbi,
quod procedit,ſi ſe abſtinuit expreſſe ab hæreditate, vel fecit actũ
2 inducentem abſtinentiam ,vel tacuit per 30. annos. † Extende;
quia licet filio non poſſit legari pecunia pro legitima,quæ debetur
in corporibus hæreditariis, ſi tamen tacuit, ſibi præiudicat filius.
3 Vide, *Legitima ex quibus debeatur, vel non,& quomodo detrahatur.
Concl.*195. † Limita in minore , qui ſicut expreſſe non poteſt re-
nunciare,ita nec tacite.Oldrad. *d.conſ.*171.*in princip.verſ.ad ſecun-
dum.*Vide,*Teſtamentum præteritione filiorum non rumpitur multis ca-
ſibus.Concl.*128.Vide, *Conſenſus tacitus ex ſcientia reſultans quando
ſufficiat. Concl.*747. Vide , *Scientia & patientia quando inducat con-
ſenſum,vel non.Concl.*69.

Taciturnitas quando arguat dolum. CONCL. 6.

1 TEſtis † ita committit falſum,& dolum in tacendo veritatem,
ſuper qua debet deponere , quam etiam dicendo falſitatem;
ideo tacere veritatem in teſte arguit dolum & falſum. Caſtr. *conſ.*
412.*Viſo facto, col.*2.*in pr. verſ.hinc eſt,lib.*1.† Extende in Notario 2
recipiente renunciationem mulieris, vel minoris abſque certiora-
tione ſuper importantia beneficij competentis, & ſuper eo, quod
renunciant, & ſic ex iſta taciturnitate probatur dolus in Notario.
Caſtr.*d.conſ.*412.*n.*2.*v. ſed quantum ad approbationem, lib.*1. † Ex- 3
tende in patre,qui recipit renunciationem à minore , vel muliere
non certioratis;quia ſi ſcit;quia informatus eſt, eſt in dolo tacendo
veritatem,vt extorqueat renunciationem; quia tacere veritatẽ eſt
contra bonam fidem,& nihil magis contrarium bonæ fidei, quam
dolus.*l.dolus,C.de reſcind.vend.*Caſtr.*d.conſ.*412.*col.*1. *in fin.verſ.de
dolo etiam militis,lib.*1.† Extende generaliter in quocunque tacente 4
fraudulenter;quia dicitur eſſe in dolo.Caſtr. *d.conſ.*412.*col.*2 .*in pr.
lib.*1.† Amplia;quia is,qui tacet aliquid ad commodum ſuum,quo 5
expreſſo nocuiſſet,cenſetur ex dolo tacere. Crau. *conſ.*83.*num.*3.*&
conſ.*194.*num.*14.† Extende;quia ſi vendo alicui quicquid poſſideo 6
intra certos fines , & ſcio me non poſſidere certam partem, ſi ta-
cui, & non certioraui emptorem credentem me poſſidere totum,
teneor emptori pro parte , quam non poſſideo; ne emptor ex mea
taciturnitate decipiatur,*l.quæro,ff.de act.empt.*Caſtr.*conſ.*418.*Quod
dicti redditus,circa fin.verſ.quid dicendum,vſque in fin.lib.*1.† Am- 7
plia;quia electus ad dignitatem,vel officium requirens qualitates,
quas electus ſciebat & nõ habebat,cenſetur ex dolo tacuiſſe; quia
præſumitur profeſſus ſe habere dictas qualitates; quas non habe-
bat;ideò caſſanda eſt talis electio.Rom. *conſ.*216. *Electio,n.*3.*verſ.
tertio princ.*Vide, *Clandeſtinitas ſapit dolum,& operatur multa. Con-
cluſ.*185. Vide, *Vendens rem liberam ad quid obligetur. Concluſ.*51.
Vide,*Subreptitia quando dicatur gratia prouiſionis; quia promiſſus ta-
cuit obtenta.Concl.*734.*cum multis Concl.ibi proxime ſeq.*

*Taciti & expreſſi quando par ſit virtus,& è contra,&
quando ſecus.* CONCL. 7.

TAcitum † quando includitur de natura expreſſi ; tunc eſt pa- 1
ris potentiæ cum expreſſo,& tollit omnem ſubreptionẽ, ſicut
expreſſum;ſecus eſt, ſi non eſt de natura expreſſi,neque inducitur
ſub expreſſo.Bald.*conſ.*209 *Caſus talis eſt,Titius,lib.*1.vbi,quod gra-
tia impetrationis beneficij electiui non eſt ſubreptitia,ſi facta eſt
mentio,quod eſt beneficium collegiatum,quia paria ſunt,exprime-
re habitum,vel actum;quia ſi collegiale eſt; ergo electiuum;ſi ele-
ctiuum;ergo collegiale de iure.† Extende;quia tacitum,quod ineſt, 2
vel reſultat ex expreſſo,dicitur acceſſoriũ ad expreſſum;ideo habet
omnes conditiones in ſe,quas habet expreſſum,exemplum;Subſti-
tutio compendioſa facta,ſi ſine filiis deceſſerit, quæ continet vul-
garem;quia naſcitur ex ipſo expreſſo;vulgaris erit,ſub eadem con-
ditione,ſi ſine filiis deceſſerit.Oldrad.*conſ.*141. cum aliis in *v.Sub-
ſtitutio vulgaris quibus fieri poſſit.Concl.*808.*v.reſtringe.*† Imo in tã- 3
tum regulatur ab expreſſo,vt finito expreſſo finiatur tacitum,quod
ex eo reſultabat, provt eſt in vulgari ſubſtitutione tacita , quæ eſt
in pupillari expreſſa;nam ſi pupillaris expirauit,etiã vulgaris pen-
dens expirat.Ang.*conſ.*141.*Punctus de quo.*ſed non ſic eſt ſemper,
provt in caſu contrario,Vide, *Subſtitutio vulgaris continet in ſe pu-
pillarem,& è contra.Concl.*805.*v.reſtringe.* † Contrarium,quod imo 4
licet expreſſa pupillaris ſit extincta per mortem pupilli ante teſta-
torem; tamen vulgaris, quæ inerat in vulgari, non expiret,ſed ha-
beat effectum, ſiue teſtator potuerit, vel non prouidere, eſt*com- *
munis opinio,vt dicit Boërt.*deciſ.*38.*n.*14.*in ſi.& n* 15. & ſic profi-
cit tacitum , & plus operatur , licet oriatur ab expreſſo extincto.
† Amplia;quia qui exprimit formam,exprimit etiam conſequenter 5
operationem formæ;ideo tacitum, quod venit ex natura expreſſi,
operatur expreſſionem. Bald.*d.conſ.*209.*circa fin. lib.*2. † Amplia; 6
quia beneficium reſultans ex præſumptione iuris, quod debet ne-
ceſſario allegari ſufficit;quod tacite allegetur ; quia in hoc tantum
operatur tacitum quantũ expreſſum, quando venit in conſequen-
tiam antecedentis expreſſi.Rom.*conſ.*77.*Pater reuerende, in princ.*
vbi apoſt.in *verſic.tacita.* † Amplia;quia paria ſunt,conditio, quæ 7
ineſt tacite à lege,& conditio expreſſa ab homine;nam ſi quis in-
ſtituit filios,& eis decedentibus ſubſtituit aliquem,ita intelligitur
ſubſtituere , ſi ſine liberis deceſſerint , quemadmodum ſi hoc ex-
preſſiſſet; ideo expreſſio & taciturnitas à pari procedunt hoc caſu,
& non eſt ratio diuerſitatis,potius in tacito,quam expreſſo, nec è
contra.Socin.182.*Licet filiaſamil. circa princip. verſi. & ſi dicatur,
lib.*2.vbi dicit*communem.† Amplia;quia iſta regula, quod tan- *8
tum valeat voluntas tacita , quantum expreſſa , & coniectura,
quando concludit neceſſario voluntatem tacitam , provt vide-
mus, quod inducitur fideicommiſſum, prohibitio Falcidiæ, & alia
omnia habent locum , quæ non requirunt expreſſionem indiui-
duam. Caſtrenſ. *conſil.*28. *numer.*2. *&* 3. *libro* 2. † Amplia ; quia 9
actus,

Digitized by Google

ctus,qui fit, & importat neceſſario aliquid, dicitur operari idem ac ſi expreſſum eſſet,multa exempla ponit,Crau. *conſ.*638.*n.*9. *& ſeq.*
10 quæ videas.† Amplia; quia ſicut in obligatione bonorum generali veniunt iura,& actiones;ita in tacita hypotheca veniũt,& idem operatur tacita hypotheca,quod expreſſa.Bart.Bald.& Saly.in *l.hæredem.C.de hared.vel act.vend.*plenius Bart.*in l.Iulianus, in fin.ff.de*
11 *ver.oblig.*† Amplia in nouo opere ædificato demoliẽdo;quia paria ſunt,quod quis conceſſerit licentiã ædificandi in ſuo;vel ſuper ſuo muro,vel ſaltem quod ſciuerit, & nõ contradixerit. Ang.de Peruſ.
12 *conſ.*1. *Porrecta fuit, in pr.*† Amplia; quia ſtaturũ dans exequutionem inſtrumento,intelligitur tã pro expreſſis in eo,quam etiã pro
* iis,quæ tacite inſunt ſecundũ*communem,*de qua Rom.*conſ.*176.
13 *Iſta ſunt,n.*10. vbi apoſtilla dat concord. † Amplia; quia taciti & coniecturati par eſt virtus cum expreſſo.Alex.*conſ.*109. *Super pri-*
14 *ma,n.*17.*ver.propterea in quæſtione,prope fi.l.*7.† Limita,quando concurrunt tacitum, & ſuppletum à lege, & expreſſum;quia quatenus ſunt contraria;expreſſũ facit ceſſare tacitũ;& ideo ſententia,ſeu arbitramentũ,ex quo oritur tacita conditio repugnans cõditioni expreſſæ,valet;quia tacitũ non habet robur. Cuman. *conſ.*7.*Primum*
15 *videndum n.*8.*verſ.in contrarium.* † Extende idem eſſe in teſtamento ſecundo, vt tollat primum habens clauſulam derogatoriam expreſſam;quia requiritur expreſſa derogatio in ſecundo,& non ſufficit tacita, veluti quod ſecundum ſit inter liberos. Socin.*conſ.*163.
16 *n.*14.*verſ.ſed adhuc præmiſſis.vſque in fin.lib.*2. † Limita; quia plus operatur expreſſum, quã tacitum;quia onus,quod tacite ineſt vni legato etiam ſi exprimatur,nunquã cenſetur repetitũ in alio legato facto eidem perſonæ,etiam in eodem teſtamento;ſecus ſi onus eſſet expreſſum in primo legato ; quia magis de facili præſumitur repetitum. Rom. *ſingul.*237. *do tibi vnum.* Vide , *Expreſſum magis*
17 *operatur, quam tacitum, Concl.*655. † Extende; quia expreſſa pupillaris excludit matrem;ſecus in tacita.Alex.*conſil.*59. *Attentis,n.*16.
18 *verſ.poteſt etiam,lib.*3.vbi apoſtil.in *verſ.non eſt.*† Exhæredatio expreſſa ex cauſa valet,non ſi tacita ex præteritione. Alex.*d.conſ.*59.
19 *n.*16.*lib.*3.† Et quod non ſit ſemper verum,quod taciti & expreſſi par ſit virtus.Alex.*d.conſ.*59.*num.*16.vbi plena apoſtilla in *verſ.non*
20 *eſt,lib.*3.† Extende;quia conſenſus,qui elicitur facto,& dicitur tacitus, non extenditur vltra ipſum factum, provt ſi conſenſus eſſet
21 expreſſus.Bald.*conſ.*155.*Præmiſſis quibuſdam, in princip.lib.*5. † Extende ; quia plus operatur expreſſum ab homine , quam tacitum à lege inductum,provt diſpoſitio,ſi deceſſerit ſine filiis,expreſſa,quæ includit naturales;quãdo vero à lege ineſt tacite; ſecus, vide Ruin. *conſ.*122.*n.*4.*& ſeq.lib.*3. vbi ponit alia exempla ſubſtitutionis pupillaris , quæ tacita non excludit matrem , expreſſa vero excludit.
22 † Extende in ſubſtitutionibus , quia vulgaris tacita , quæ ineſt in pupillari, expirat mortuo pupillo ante teſtatorem, ſed vulgaris expreſſa,quæ ineſt in compendioſa, non expirat.Bald.*conſ.*170. *Quidam Nicolaus,per tot.*maxime *n.*2.*&* 3.*verſ.in contrarium, lib.*5.vbi etiam loquitur in expreſſo in genere non in ſpecie. Vide , *Subſti-*
23 *tutiones omnes qualiter expirent,vel non. Concl.*853. † Limita; quia licet voluntas facto declaretur;quia iſtud ex tacito venit, intelligitur,quatenus neceſſario ex tali facto inferatur.Deciſ. *conſ.*452.*Vi*
*ſa inſtructione, n.*24. Vide, *Facto non minus,quam verbo elicitur con-*
24 *ſenſus. Concl.*15. † Limita, quando actus ſolo conſenſu non perficitur,ſed vltra conſenſum aliquid requiritur;quia tacitum nõ operatur,neque præſumptum.Cald.*conſ.*223. alias 2.*de pre.* vbi ponit
25 plura ſimilia. † Extende; quia vbi contractus perficitur verbis , ſi verba deficiunt,non operatur tacitus conſenſus ; quia deficit ſubſtantia. Bald. *conſ.*396.*In libris Theſaurarij,n.*6.*verſ. interdum ſimulatur, lib.*5. quod duplicatur *lib.*1.*conſ.*249.Vide, *Argumentum va-*
26 *let ab eo,quod ſtatuens interrogatus reſpondiſſet.Concl.*494.† Limita, quia tacitum non extenditur , vt aliud tacitum inducatur;ideo ſi quis facit actum,per quem inducitur tacita aditio ſimplex,nõ cenſetur renunciare beneficio inuentarij, provt ſi ſimpliciter expreſſe adiuiſſet;quia ex tacita aditione non poteſt cauſari tacita obligatio de ſuo;quia tacitum de tacito non oritur. Cepha. *conſ.*139. *n.*13. *lib.*1. quem refert,& ſequitur Franc. alios allegans in *tract. de inuent.in præfatio.n.*26.*circa fi.*Vide infra, *Tacitum non producit aliud*
27 *tacitum. Concl.*10. † Extende; quia tacitus conſenſus non extenditur ad alium actum; ideo ſoluens aliquid , per quod oriatur tacitus conſenſus renunciationis de præteritio,non ſe extendit ad futurũ. Caſtr.*conſ.*8.*Iſta bona paterna col.fin.verſ. non obſtat quod per plures,*
28 *lib.*1.† Extende; quia tacitum non extenditur ad inducendum errorem iuris in ſẽtentia,vt ſit nulla; quia error ſubintellectus,& qui venit ex tacito,nõ operatur,ſed requiritur,quod ſit expreſſus. Cuman.*conſil.*7.*Primum videndum,num.*8.*verſ. qua quidem.* Bald. *conſ.*
29 252. *Viſo quodam arbitramento ante med. lib.*1. † Reſtringe fauore dotis; quia tacitum poteſt operari aliud tacitum.Baldi Nouell. in *tract.de dote,in prin.in priuil.*66.*in fi.*† Limita; quia expreſſum facit ceſſare tacitum. Vide, *Expreſſum facit ceſſare tacitum , & quali-* 30
*ter procedat.Concl.*656.† Limita,vbi agitur de renunciatione;quia in dubio renunciatio non inducitur, & conſequenter ex tacito cõſenſu non ita inducitur,ſicuti ex expreſſo.Crau. *d.conſ.*200. *n.*9.*&* 10.*verſ.non obſtat,*& Caſtr.*conſ.*259.*Circa primum, lib.*2. vbi reddit rationem;quia tacita eſt incerta,ſed coniecturalis,expreſſa verò eſt certa.Vide, *Renunciatio tacita iuri ſuo ex quibus inducatur, vel non.* 31
*Concl.*179.† Limita;quia tacita interloquutoria,quæ inducitur per proceſſum ad vlteriora,licet rejiciat exceptionem,vel aliam oppoſitionem, intelligitur, quoad illam cauſam & inſtantiam tantum; ſecus ſi expreſſa eſſet reiectio ; & expreſſa interloquutoria. Caſtr. 32
*conſ.*337.*Viſa appellatione,n.*5.*verſ.interdum,lib.*1.*cum ſeq.*† Limita in materia ſtatuti;quia ſi ſtatutum dat facultatem iudici prorogandi inſtantiam de conſenſu partium,& interloquatur partibus præſentibus,inſtantiam durare vſque ad certum tempus, licet interlocutoria lata partibus præſentibus cenſeatur de conſenſu partium lata, poſtquã non contradicunt; tamen conſenſus tacitus non ſufficit in ſtatuto;quia de vero intelligitur. Alex. *conſil.*114.*Viſa ſcri-* 33
*ptura,num.*6.*lib.*5.† Limita;quia in conditionibus inducentis tacitum non operatur conditionem,etiam ſi exprimatur; quod tamen conditionem importaret per expreſſionem, quando non ſubintelligeretur , & ſic nedum ex ſe non operatur , quantum expreſſum, ſed adimit virtutem expreſſo hoc caſu. Vide , *Conditio expreſſa quæ* 34
*ineſt, an faciat actum conditionalem, Concluſ.*590. † Limita,quando agitur de annullando actu;quia plus operatur expreſſum quam tacitum, & ideo ſententia continens errorem iuris expreſſum redditur nulla ; ſecus ſi per relationem ad acta , & ſic tacitum errorem, ſecundum*communem.Alex. *conſ.*59. *Attentis narratis, n.*15.*verſ.* * 35
*nec obſtant, lib.*3. vbi ponit plura ſimilia. † Limita, quando agitur de annullando actu; quia plus operatur expreſſum, quam tacitum. Hippol.Riminal.Iun.*conſ.*164.*Dubitatur,an Reuerende.n.*15.*lib.*2. 36
† Et propterea,vt ſententia dicatur nulla,tanquam lata contra ius publicum oportet , quod legatur expreſſus error in ſententia , nec ſufficit tacitus per intellectũ;quia plus operatur expreſſum, quam tacitum iſto caſu ad annullandum,communem*dicit Vant.*de nullit.ex defect.proceſ.num.*122.† Extende; quia clauſula derogatoria expreſſa in primo teſtamento non tollitur per ſecundum teſtamẽtum non habens derogationem ad alia teſtamenta;ſed ſi in primo eſt clauſula derogatoria tacita,puta iuramentum de non reuocando , bene tollitur per ſecundum teſtamentum ſimplex ſine derogatione; quia tale teſtamentum habet vim clauſulæ tacitæ derogatoriæ. † Limita in prohibitis ; quia tacitum non operatur, quantum expreſſum;quia ex tacito non infertur conſenſus circa prohibita. Crauet.*conſ.*200.*n.*7.*verſ.non obſtat, quod par eſt virtus.* Caſtr.*conſil.* 259.*Circa primum,in pr.lib.*2. vbi reddit rationem; quia tacita voluntas eſt coniecturata , expreſſa vero eſt certa. † Extende;quia ſi pater inſtituat filios legitimos & naturales ſimul cum naturalibus, & adeant,non inducitur conſenſus legitimorum & naturalium tacitus ex aditione;quia pater à lege prohibetur inſtituere naturales cum legitimis.Crau.*conſ.*200.*per tot.*maxime *n.*9.† Limita;quia tacitus conſenſus nõ eſt tantæ potentiæ, quantæ eſt expreſſus in iis, quæ ſunt contra regulas iuris communis.Crau.*d.conſ.*200.*n.*8.*ver. Optime faciunt.*† Limita;quia licet ſocietas poſſit contrahi expreſſe & tacite; tamen tacita minoris potentiæ eſt ; quia in tacita non veniunt,niſi ea,quæ acquiruntur ex actibus quæſtuariis.Alex.*conſ.* 49.*Mature ponderatis, n.*2.*verſ.ſecundo quia,lib.*1. † Extende;quia tacita ſocietas vniuerſalis non poteſt extendi ad ea , quæ non fuerunt communicata ; quia actus tacitus non extenditur.Crau. *conſ.* 134.*n.*12. † Limita;quia in concurſu tacitum non corrigit expreſſum , ſed bene è contra ; ideo non valet argumentum à contrario ſenſu ſtatuti, ſi inducatur correctio alterius ſtatuti, etiam ſi ſtatutum, à quo ſumendum eſt argumentum à contrario, ſit poſterius, & cum clauſula,*non obſtante.*Rom.*conſil.*399.*num.*9.*verſ.ſexto,cum ſeq.*Vide Concl.proxime ſequentes,vbi de eadem materia plenius diſtinguitur, quando tacitum non operetur, quantum expreſſum, & quando idem operetur,& quando plus operetur.

Tacitum operatur,quantum expreſſum multis caſibus & quando ſecus. Concl. 8.

TAcitum † & expreſſum paris virtutis exiſtunt ; ideo tantum operatur ſtatutũ,quantũ conſuetudo;& è contra,quando proueniunt ab eodem;quia ſunt paris potentiæ.Feder.de Sen.*conſ.*100. *Factum tale eſt,in pr.* † Amplia; quia eadẽ exequutio debetur tacito,quod ſubeſt iuris præſumptioni,vel iuris fictione,ſicut expreſſo. Bald.in *l.vnic.§.& vt plenius,in fi.C.de rei vxoria act.*vbi,quod exequutio inſtrumenti datur mulieri pro reſtitutione dotis,etiam ſi ſolam con

lam confeſſionem mariti contineat inſtrumentum; quia reſtitutio
ineſt tacita à lege. Iaſ. plene in §. *fuerat, n.* 58. *& ſeq. Inſtit. de act.* &
* eſt*communis opinio, Alex. in *l. iuris gentium. §. quod fere, in fin. ff.*
3 *de pact.* † Extende; quia expreſſum dicitur, quod in oratione tacite
includitur. Rom. *conſ.* 271. *Vis tota, n. 4. verſ. nec refragatur,* vbi apo-
4 ſtil. in *ver. includitur.* † Contrarium, quod non detur exequutio in-
ſtrumenti pro iis, quæ non leguntur, licet tacite inſint in inſtrumẽ-
5 to quoad intellectum iuris. *Pedemont. dec.* 129. *n.* 3. † Declara tamẽ
plene, vt per Fel. qui multa hinc inde allegat in *c. tranſlato, n. 3. &*
ſeq. de conſtit. plenius Ant. Galleſ. *de oblig. Camer. Rub. de vi inſtrum.*
6 *fol.* 193. *n.* 8. *& ſeq.* vbi plures caſus diſtinguit. † Amplia; quia taci-
tum, quod reſultat ex expreſſo, retinet eandem naturam, & quali-
tatẽ expreſſi; ideo ſubſtitutio expreſſa compendioſa, ex qua reſultat
alia tacita, ipſa quoque erit compendioſa. Dec. *conſ.* 1. *n.* 232. *& ſeq.*
7 † Amplia; quia tacitum non plus operatur, quã expreſſum & ideo
habens tacitam conceſſionem pedagiorum ex vſu immemorabili
non poteſt plus prætendere, quam ſi haberet inueſtituram expreſ-
ſam. Caſtr. *conſil.* 66. *Nulli dubium, n.* 2. *lib.* 1. vbi, quod ſi conſtat
de vſu concedentis, tacita interpretatur, provt expreſſa; ſi non con-
ſtat, ſtatur iuri communi, etiam in materia feudali; quia in regali-
8 bus fœminæ non ſuccedunt. † Limita in conditionibus; quia con-
ditio poteſtatiua expreſſa, & facilis legatario iniuncta operatur, vt
ſtatim, cum poteſt, impleat, alias moram non purgat, vt actionem
conſequatur, ſed bene, vt excipiat. Bart. in *l. hac conditio, la 2. in fin.*
ff. de cond. & dem. qui tex non procedit in conditione tacita pote-
ſtatiua ſecundum Calder. *conſ.* 350. *in fin.* alias 21. *de teſtam. verſ. nec*
9 *obſtat.* † Limita in ratificatione inducenda contra minorem fa-
ctum maiorem; quia requiritur quinquennium, poſtquam maior
factus fuerit. *l. fin. C. ſi maior fact. rat. habue.* ſecus ſi expreſſe facto vel
verbo ratificet; quia ſtatim valet, Petr. de Anchar. *conſ.* 34. *n.* 18. *&*
ſeq. verſ. poſtremo. Vide Concluſionem proximè præcedentem, &
Concluſiones proxime ſequentes. Vide, *Expreſſum magis operatur,*
quam tacitum. Concl. 655.

Tacitum non operatur, quantum expreſſum.

Concl. 9.

1 VTilis † actio, quæ non tranſit ſine ceſſione regulariter, licet
tranſeat aliquando, provt in datione nominis debitoris in do-
tem, vel in donatione in ſolutum, *l. 2. C. de actio. & oblig. emptor. C.*
de hæred. vel actio. vend. illud procedit in expreſſa datione; ſecus in
2 tacita, ita Bald. Nouell. in *tract. de dote. part. 6 ſpeciali* 71. † Amplia
multis modis, de quibus ſupra in limitationibus in *ver. Taciti & ex-*
3 *preſſi par virtus. Concl.* 7. † Amplia; quia minus operatur tranſactio
tacita, quam expreſſa; quia in expreſſa tranſactionem diſputatur, an
habeat locum læſio vltra dimidiam; in tacita ſecus, veluti in laudo
quod eſt quædam tranſactio, vel in laudo nullo homologato, quod
valet in vim tranſationis, & ſic improprie, vel tacite, ita Bald. *conſ.*
4 381. *in fi. lib.* 1. † Extende; quia inſinuatio, quæ requiritur in dona-
tione excedente 500. aureos, non procedit in donatione tacita, pu-
ta renunciatione, vel ceſſione iuris, de quo vide in *ver. Inſinuatio nõ*
requiritur in donatione reciproca, & aliis caſib. Concl. 199. *& Concl.*
5 *ibi præced.* † Amplia; quia conſenſus, qui ex facto elicitur; quia di-
citur tacitus, non operatur vltra, quam factum ſe extendat; ideo
mulier, quæ nõ tenetur peregrinari cum marito, ſi aliquando pere-
grinata fuerit, non tamen tenetur in futurum; quia conſenſus ta-
citus non extenditur. Caſtr. *conſ.* 65. *Viſo quodam libello, n. 3. verſ. ter-*
6 *tio in quantum, lib.* 1. † Amplia; quia confeſſio expreſſa in iudicio
operatur, quod etiam ex inordinato, & nullo proceſſu poteſt ſequi
ſententia condemnatoria etiam capitalis; ſecus ſi confeſſio ſit ta-
cita, provt quod contumax habeatur pro cõfeſſo, ita Farinac. *q.* 11.
* *n.* 34. *verſ. ſublimita quinto, in princ. & in fin.* vbi dicit*communem,
7 vt ibi. † In contrarium videtur facere; quia quando tacitum indu-
citur per fictionem à lege, idem operatur quantum verum, & ex-
preſſum. Vide, *Fictio non operatur, quantum veritas, & quando ſecus.*
Concl. 221. † Declara; quia ſi illud tacitum creatur, & fingitur cer-
to ordine ſeruato, procedit ampliatio, alias ſecus, provt idemmet
8 Farinac. *d. q.* 11. *num.* 36. *&* 37. fatetur. † Extende; quia ex præſum-
ptionib. non poteſt quis condemnari in pœnam ordinariam, ſicut
ex vera probatione. Vide, *Præſumptionibus quis non poteſt condem-*
9 *nari in pœnam ordinariam, &c Concl.* 635. † Amplia; quia nunquam
confeſſio tacita poteſt operari plus, quam expreſſa. Ægid. Bellarm.
10 *conſ.* 10. *n.* 53. vbi loquitur in voluntate, & confeſſione. † Amplia;
quia tacita interlocutoria, quæ oritur ex proceſſu ad vlteriora, non
operatur, quantum expreſſa; quia expreſſa reijciens articulos, vel
quid ſimile, tranſit in iudicatum, vt amplius audiri non poſſit circa
illud; tacita vero non excludit, niſi ab illo actu tunc facto, non au-
tem excludit à futura petitione eiuſdem tacite excluſi; quia non ſe
extendit tacitum, provt expreſſum; ideò poſſum petere de nouò
illud idem, quod tacite fuit reiectum, nec obſtat res iudicata. Caſtr.
plene. *conſ.* 335. *Viſa appellatione, n. 5. & ſeq. ver. interdum vero. lib.* 1.
ſequitur Crauet. *conſ.* 134. *num.* 12. † Amplia; quia illud, quod tacite 11
ineſt à contrario ſenſu ſtatuti, non operatur contra ius commune
ad correctionem; ſecus ſi eſt expreſſum; ideo ſtatutum, quod ſtan-
tibus maſculis, & adeuntibus excludantur fœminæ, licet à contra-
rio operetur, quod ſi maſculi non adiuerint, non excludantur fœ-
minæ, provt ſi ſtatutum ſuppleret, & ſi non adiuerint maſculi, ſit
locus iuri communi; tamen plus operatur expreſſio; quia tollit ius
tranſmittendi ratione ſuitatis ad hæredes. Caſt. *conſ.* 280. *Super pri-*
mo, in princ. lib. 1. † Amplia; quia ſi cauſa turpis ineſt tacite actui; 12
actus non eſt ipſo iure nullus; ſecus ſi expreſſè provt in ſententia,
quæ ſi habet expreſſum iuris errorem, eſt nulla, ſi tacite, ſecus. Bar-
tol. *in l. generaliter. ff. de verb. oblig.* † Contrarium, quod opinio Bar- 13
tol. non ſit vera, Barbat. inter conſ. Alex. *conſ.* 52. *Circa hanc, n.* 14.
verſ. quia ad iſta, lib. 4. vbi dat plures reprobantes. † Amplia; quia 14
imo expreſſum facit ceſſare tacitum. *l. ſi. C. de pact. conuent.* † Am- 15
plia; quia tacitum magis de facili præſumitur, quam expreſſũ; ideo
vbi requiritur expreſſus conſenſus, non præſumitur interueniſſe
lapſu decennij, ſicut tacitus, plura cumulat Alex. *conſ.* 218. *Ponde-*
ratis, in princ. lib. 6. & licet *n. 7. & ſeq.* alleget contrarium tenentes
in decreto iudicis, licentia patris, & ſimilibus; tamen reprobat, &
dicit procedere; quia concurrebat profeſſio, vel quaſi filij diuturna
cum ſcientia, & patientia patris, & in iis quæ modici præiudicij
ſunt. Vide Concl. proxime præcedentes, & Concl. proxime ſequen-
tes. Vide, *Expreſſum magis operatur, quam tacitum. Concl.* 655. † Am- 16
plia; quia expreſſa magis de facili cenſentur repetita; ideo tacitum
reſultans ex vno capitulo non cenſetur repetitum in alio capitulo,
Dec. *conſ.* 308. *Viſo puncto, n. 8. verſ. non obſtat, ſi dicatur.*

Tacitum non producit aliud tacitum.

Concl. 10.

TAcitum † non producit aliud tacitum; quia non reperitur, ne- 1
que datur tacitum taciti. Decia. *conſ.* 49. *n.* 50. *lib.* 2. vbi multa
ſimilia adducit. Rationem videas, provt dicitur de fictione quæ aliã
fictionem non producit. Vide, *Fictio non parit aliam fictionem. Con-*
ſil. 220. Vide, *Fictio non habet locum in ſpiritualibus, neque multis ca-*
ſib. Concl. 222. † Extende; quia licet delatio facta expreſſe per iudi- 2
cem appellationi ab interlocutoria, transferat cognitionem nego-
tij principalis ad iudicem appellationis; quia videtur deferendo ta-
cite abdicare à ſe omnem iuriſdictionem; ſecus ſi delatio fuit ta-
cita; quia non inducitur aliud tacitum ex tacito. Feder. de Sen. *conſ.*
191. *n. 2. ver. ſecundo membro principal*, *& n. 3. ver. ex iis autem con-*
ſequuntur. † Extende; quia licet expreſſa ſocietas omnium bono- 3
rum extendatur etiam ad non communicata; ſecus eſt in tacita ſo-
cietate omnium bonorum; quia non extenditur ad non commu-
nicata; quia non poteſt operari tacitum, vt ſit extendenda etiam ad
actus non communicatos, & ſic aliud tacitum operari. Crau. *conſ.*
134. *n.* 12. † Extende; quia licet expreſſa reiectio articulorum vel 4
exceptionis excludat perpetuo repulſum in illa, & in omni noua
petitione, ſi non fuit appellatum; ſecus ſi reiectio eſt tacita; quia ex-
cludit ſolum in illa petitione, & reiectione; ſecus ſi fiat noua peti-
tio; quia tacitum non inducit reiectionem tacitam in alio iudicio,
& noua petitione. Caſtr. plene *conſ.* 335. *n. 5. & ſeq. verſ. interdum,*
lib. 1. † Extende; quia licet donatio expreſſa cenſeatur in dubio in- 5
ter viuos, licet ſit facta mentio mortis, in verbis executiuis; quia
cenſetur dilationis cauſa circa ſolutionem; ſecus eſt, ſi donatio eſt
tacita; quia non oritur tunc aliud tacitum, quod præſumatur inter
viuos; quia ex tacito non oritur aliud tacitum, ita Rimin. Iun. *conſ.*
254. *n.* 89. *& ſeq. lib.* 3. † Extende; quia donatio facta ad vitam, vt 6
poſt mortem donatarij reuertantur donata ad donantem, vel ſuos
requirit verba expreſſa; quia tacitum non producit aliud tacitum,
ita videtur velle Bald. in *l. 2. C. de donatio. quæ ſub modo,* ſequitur Ge-
rard. Mazol. *conſil.* 1. *n.* 34. *& ſeq.* Sic dicimus, quod ex pacto nudo
oritur actio donationis; quod intelligas, quando donatio eſt ex-
preſſa; ſecus ſi eſt tacita: quia tacitum non producit aliud tacitum;
quia plura ſpecialia concurrerent. Tiraq. in *tit. de retr. verſ. conuen-*
tionali, in verſ. ad finem tituli, num. 105. citat Rayn. Bald. Ang. Caſtr.
& Alex. in *l. Iuris gentium. §. ſed cum nulla, ff. de pact.* vbi Iaſ. *n.* 28.
† Extende; quia tacitum in tantum non operatur aliud tacitum, vt 7
ſi quis faciat actum, qui tacite importat aditionem, illa aditio ta-
cita non poteſt operari, quod cenſeatur renunciatum beneficio in-
uentarij, provt ſi aditio eſſet expreſſa. Cephal. *conſ.* 139. *num.* 13. Vi-
de alias extenſiones ſupra *Concl.* 7. *numer.* 27. 18. *& ſequent.* vbi li-
mitatur fauore dotis. † Extende; quia ſi ego ſcio, & patior, quod 8
tu poſſideas vigore laudi, licet mihi præiudicem ex conſenſu taci-

to re

Digitized by Google

to reſultante ex ſcientia & patientia ; non tamen extendor quoad
alium,qui ex illo laudo reſultare poſſet. Alexan.*conſ.*1. *Ponderatis,*
*num.*38.*verſ.nec etiam eſt verum,lib.*5.Vide ſupra,*Taciti, & expreſſi*
*quando par ſit virtus, & è contra , & quando ſecus, Concluſ.*7. Vide
Concl.proximè præcedentem, & Concluſionem proximè ſequen-
tem. Vide, *Specialia plura non poſſunt concurrere in eodem ſubiecto,*
*& eadem diſpoſitione,& quando ſecus.Concl.*360.

Tacitum plus operatur,quàm expreſſum multis caſibus,&
quibus. CONCL. 11.

1 PActum † expreſſum non valet,nec operatur acquiſitionem iu-
ris, niſi mediante perſona, quæ acquirat pro abſente; ſecus eſt
in pacto tacito, quia & nulla perſona mediante acquiritur abſenti.
2 Feder.de Sen.*conſ.*268.*in pr.* † Amplia in ratificatione;quia effica-
cior dicitur,quæ ex facto oritur,& ſic eſt tacita,quã expreſſa, quæ
fit verbis. Vide,*Facto non minus,quam verbo elicitur conſenſus.Concl.*
15.†Amplia;quia valet tacita renunciatio appellationis,licet non
3 valeat expreſſa ; ſed dicas ſemper procedere , quando cum tacito
concurrit lapſus temporis,vel diſpoſitio legis;quia tunc multa ſunt
exempla,per quæ plus operatur tacitum,quàm expreſſum, & quod
fieri poſſint multa tacitè,quæ prohibentur expreſſè.Bal.*in l.fi.§.fi.*
4 *num.*2.*in fi.ver.opponitur,C.de temp.app.*† Et ſyndicus Eccleſiæ,ſeu
procurator,qui non poteſt renunciare appellationi interpoſitæ pro
Eccleſia;quia eſſet donatio,quæ requirit ſpeciale mandatũ; tamen
poteſt negligendo pati,quod inſtantia tranſeat deſerta,& ſic tacitè
renunciare appellationi, & præiudicabit Eccleſiæ , & principali.
5 Alex.*conſ.*115.*Attentis narratis,in pr.lib.*5. † Extende;quia culpa
Prælati nocet Eccleſiæ in negligendo, ſed non nocet in faciendo,
ſicque plus operatur tacitum,quàm expreſſum. Alex.*d.conſil.*115.
6 *num.*2.*&* 3.*lib.*5.† Declara tamen;quia Eccleſiæ,& minori ſubue-
nitur per reſtitutionem in integrum aduerſus factum expreſſum,
vel tacitum Prælati, vel ſyndici, vt ſi paſſi ſunt deſeri inſtantiam,
& ſunt rei , eo ipſo conſtat de læſione , ſi actores, probetur læſio.
7 Alex.*d.conſ.*115.*n.*4.*& ſeq.lib.*5.*per tot.* † Amplia; quia non valet
alienatio iuris patronatus expreſſa, ſed bene valet tacita, quæ fit
cum vniuerſitate bonorum. Vide, *Uniuerſalis alienatio & diſpoſitio*
*admittit multa,quæ in ſpecie ſunt prohibita.Concl.*248. Vide, *Prohi-*
8 *bitus directè quando non prohibeatur per indirectum.Concl.*899.† Li-
mita;quia regula tamen eſt, quod prohibita expreſſè fieri cenſen-
tur etiam prohibita tacitè fieri.Card.*conſ.*106.*A. mulier.in fin.*vbi
9 dicit fallere multis caſibus, not. in *c.ſi diligenti, de for.comp.* † Ex-
tende,quia profeſſio,quæ expreſsè fieri prohibetur, non etiam va-
10 let tacitè facta.Card.*d.conſ.*106.*in fi.*† Limita;quia alia regula eſt,
quod tacitum plus non operatur , quam expreſſum. Ægid. Bellam.
*conſ.*19.*num.*1. Caſtr.*conſ.*282.*n.*1.*In cauſa iſta,col.*2.*verſ. ſed paria,*
11 *ſub n.*1.*in fin.lib.*1.† Et propterea dicit Caſtr.*d.conſ.*282.*n.*1.*in fin.*
verſ. Idem ergo , *lib.*1. quod tantum operatur renunciatio expreſſa
per vnam horam,quantum tacita cum lapſu temporis, & loquitur
12 in renunciatione appellationis.† Limita;quia tacitum,quod ſumi-
tur ex expreſſo,nihil operatur,quando expreſſũ non valet. Signor.
*conſ.*90. *Ambroſius, n.*16.*& ſeq.* Vide, *Acceſſorium ſequitur natu-*
*ram ſui princip.Concl.*76. Vide, *Expreſſum magis operatur, quam ta-*
*citum.Concluſ.*655.Vide,*Expreſſio eorum, quæ tacitè inſunt,nihil ope-*
*ratur,& quando ſecus.Conc.*657.

Tacitum reſultans ex expreſſo ceſſat ceſſante expreſſo,&
quando ſecus. CONCL. 12.

1 TAcitum † reſultans ex expreſſo ceſſat ceſſante expreſſo. *l.*3.
2 *§.fi.ff.de ſeru.ruſt.pręd.* † Declara,vt procedat , quando ſubeſt
eadem ratio , vel quando tacitum per ſe ſtare non poteſt, alias ſe-
3 cus.Caſtr.*conſ.*106. *Incipiendo à ſecundo, n.*3. *lib.*2. † Limita;quia
vitiato expreſſo non vitiatur tacitum reſultans ex expreſſo, quan-
do illud tacitum per ſe ſtare poteſt, vt ſi prodigo minori detur cu-
rator cum interdictione adminiſtrationis bonorum : nam vitiata
cura non vitiatur interdictio,quæ per ſe ſtare poteſt ſine cura.Ca-
4 ſtrenſ.*d.conſ.*106.*n.*3.*lib.*2. † Limita,quando tacitum reſultans ex
expreſſo eſt æquè principale,apoſtil.ad Caſtr. *d.conſ.*106.*n.*3.*verſ.*
non valet, *lib.*2. allegat text.*in l.fideicommiſſum, ff.de legat.*1. *& in*
*l.*1.*§.*1.*ff.quib.mod.pign.vel hypoth.ſolu.tur.* Alexand. in *lib.*1.*ff. de*
5 *vulg.& pup.verſ. ſed quod indiſtinctè.* † Limita quando diuerſa eſt
ratio inter expreſſum,& tacitum.Caſtr.*d.conſ.*106. *n.*3.*lib.*2. Vide,
*Acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis. Concl.*76. *cum Concluſ.*
*ibi proxime ſeq.*Vide,*Cauſa finalis,vel efficiens regulans actum ſi ceſ-*
*ſat,facit ceſſare actum.Concl.*173.Vide, *Ceſſante cauſa,ceſſat effectus,*
*& quando ſecus.Concl.*202.

Tactus perſonæ eſt ſpecies capturæ,& quando ſecus.
CONCL. 13.

IN † ciuitate Florentiæ quando tangitur perſona debitoris,ille ta- 1
ctus eſt quædã ſpecies capturæ verbalis, per quam deuenitur ad
perſonalem,& realem,niſi tactus ſoluat,vel ſe releuet.Caſtr.In *l.*4.
§.condemnatum, in fi.ff. de re iud. vbi, quod idem eſt cum captura.
† Reſtringit Dec.*conſ.*73.*per tot.* quod imo tactus non ſit ita odio- 2
ſus,prout captura perſonæ,quia poteſt euitari,vide eum.† Amplia; 3
quia ex eiſdem cauſis,ex quibus annullatur captura, ex eidem an-
nullatur tactus , prout ſi pro debito non in totum vero annullatur
in totum tactus. Caccialup. *de debit.ſuſpecto.q.*6.*in fin.* † Extende 4
idem pro debito , cuius pretium tenetur creditori inueſtire; quia
ante datam fideiuſſionem ſicuti non poteſt capi , ita neque tangi.
Vide plura ſimilia in ver.*Captura nulla eſt multis.Concluſ.*73. † Ex- 5
tende ; quia æquiparatur tactus capturæ per ſtatutum Florentiæ.
Vide gl.& Bart.*in l.ſi quis ſeruo. Cod.de furt.* & ideo quando datur
inhibitio pro captura perſonæ,includit etiam tactum de ſtylo,qui
viget Florentiæ, quod ſi petitur exequutio laudi, & opponatur de
nullitate,non impedit nullitas exequutionem laudi realem,ſed pro
perſonali datur inhibitio. Vide,*Nullitas , quando impediat exequu-*
*tionem trium conformium, vel non. Concl.*136.† Limita;quia tactus 6
non æquiparatur capturæ in multis; quia licet fiat tactus per forũ
mercatorum; poteſt tamen is,qui tangitur, antequam conſenſerit
in iudicem,adire forum dicti prætoris,& ibi iuſtificare nullitatem;
quod non eſſet,ſi eſſet captus, & ita ſeruatur in practica ex forma
ſtatutorum mercantiæ. † Item facto depoſito ſummæ petitæ ſuſ- 7
penditur tactus quoad perſonam durante nullitate,quod non eſſet
in captura.Dec. *d.conſ.*73.vbi, quod à pari non procedunt. Vide,
*Iniuria etiam modica punibilis.Concl.*157.

Tactus perſonæ operatur multa,& qualiter tactus audiatur.
vel releuetur. CONCL. 14.

OPeratur † tactus vigore legis de anno 1477. quod non pote- 1
rat ſe releuare,niſi facto depoſito , vel ſe conſtituto in carce-
re,quæ lex fuit inſerta in ſtatutis mercantiæ de ann.1494.Floren-
tiæ.† Reſtringe;quia poteſt tactus ſe releuare dicendo de nullitate 2
in foro mercatorum,vbi tangitur, vel coram prætore, & datur in-
hibitio quoad perſonam per 15. dies, & quando conſtat de bono
iure rei tacti,fit prærogatio inhibitionis,& ſic eſt locus præuentio-
ni , coram quo iudice tactus velit dicere de nullitate à principio;
ſecus poſt cœptam iuſtificationem coram vno; quia ab eo non re-
ceditur.† Imo facto depoſito ſummæ, pro qua eſt tactus,ſi dicatur 3
de nullitate, perſona eſt tuta; quia iudex nullitatis ſimpliciter quo
ad perſonam inhibet.Caſtr.*lib.*4.*§. condemnatum,in fin.ff.de re iud.*
cui,quando eſt inhibitum,non repugnat. Dec. *conſ.*73. † Amplia; 4
quia ceſſans,qui per ordinamenta ciuitatis Florentiæ non auditur,
ex quo illi denegatur audientia. Aret.*conſ.*84.*n.*4.non poteſt etiam
audiri in cauſa tactus , niſi ſe releuet à tactu ; quia exceptio, quod
quis audiatur,non impedit litis ingreſſum. Bald. in *l.poſtquam liti.*
C.de pact. Bart. in *l.omnes.C.de fund patrim.lib.*11. & hoc maximè,
ſi apertè fuit oppoſitum. Dec.*conſ.*275.*col.*1.*&* 2. † Amplia; quia 5
ſaluum conductum habens, ſi tangitur, vel capitur, debet boletti-
num, vel ſaluum conductum exhibere eadem die tactus præcepti,
vel capturæ, alias nihil ſuffragatur ſecundum legem tactus. † Ex- 6
tende ; quia quod dicitur de bollettino ad tactum , & capturam
idem eſt in aliis ſtaggimentis, & executionibus realibus; & eſt ra-
tio;quia qui habet priuilegium,& eo non vtitur, dicitur illud per-
dere.Bart.in *l.*1.per illum text.*ff.de nund.*† Amplia;quia non poteſt 7
tactus poſt tactum ad inſtantiã ſui creditoris cedere iura ſibi com-
petentia in alium;quia per tactum æquiparatur ceſſanti per ll.ciui-
tatis Florentiæ ratione moræ , & contumaciæ in non ſoluendo;
quia contumacia eſt delictum, *l.omne delictum, §. contumacia, ff.de*
*re milit.*Iaſ.in *l.*1.*§.fin.ff.ſi quis ius dic. non obtemp.* † Extende;quia 8
tactus ſi ſe non releuat à tactu , efficitur ceſſans , & poſtquam eſt
effectus ceſſans , non auditur, neque contrahit; ideo ſi confiteatur
dotem vxoris,vel promittat reſtitutionem, non præfertur dos cre-
ditori, qui fecit ceſſantem debitorem, etiam ſi creditor habeat ſo-
lam perſonalem.Dec.*conſ.*5.*per tot.*

Tactus quando poſſit compenſare,vel non.
CONCL. 15.

TActus † vigore crediti ex inſtrumento publico non compen- 1
ſat debitum liquidum cũ credito,quod prætendit ratione ad-
miniſtrationis bonorum tacti factæ per tangentẽ;quia licet omnis
adminiſtrator teneatur reddere rationem adminiſtrationis,*l.*2.*in fi.*

ff.de reg.geſt.l.quedam,ff.de proc.Pariſ.conſ.36.in princ. Tamen quia de liquido ad non liquidum non fit compenſatio.l.fi. C.de compenſat.non releuat hæc exceptio tactum.Soc. conſ.24.n.36.l.1. Caſtr. conſ.307.lib.1.& quia donec ſit reddita ratio adminiſtrationis,non poteſt apparere,quis ſit creditor. Crauett.conſ.231.n.2. & interim conſtat de credito per inſtrumentum,& iudicandum eſt ſecundum præſentem ſtatum; facit quod tradit Bart. in l.Iulianus, in fin.ff.de cond.indeb.Caſtr.conſ.482.in princip. lib.1.

2 † Extende, vt procedat, etiam ſi tactus ex ſuo credito incerto, & non liquido haberet hypothecam, & propterea habeat retentionem bonorum ſui debitoris.l.ſi cum venditor,in prin.ff.de euict.Bart. in l.qui fundum, ff.locat. quia retentio procedit in corpore,& ſpecie.l.in fundo.ff.de rei vend. ſecus in quantitate;quia potius eſt compenſatio, ſeu ſpecies compenſationis,quæ non fit de liquido ad non liquidum.

Tactus quando validus,vel nullus.

CONCL. 16.

1 TActus † vigore crediti,de quo non fuit ſoluta gabella,validus eſt,ſi ſoluatur gabella poſt tactum,dummodo ante ſententiam, vt fuit Florentiæ iudicatum in cauſa mota per Simonem de Motellis;quia fuit abſolutus creditor à libello iniuriæ propter tactum. ☞ Vide,*Gabella non ſoluta quando annullentur acta,vel non.Concl.9.*

Tarraconenſis Eccleſia,& prouinciæ ſtatuta,conſuetudines,& priuilegia. CONCL. 17.

1 EPiſcopi † Eccleſiæ Tarraconen.& in prouincia de conſuetudine concedunt ad vitam,quibus ipſis placet,de redditibus ſuæ menſæ de tacito conſenſu Capituli, & ſufficit de conſuetudine ſola ſcientia Capituli.Oldrad.conſ.216.num.5. verſ. quintus caſus, vbi numero 10.verſic. tertia,dicit talem conſuetudinem non eſſe approbatam à iure,& in magnis donationib. non valere; quia eſt onerosa

2 Eccleſiis. † Præpoſitus Eccleſiæ Tarraconen. licet non habeat curam regulariter; tamen de conſuetudine vacante ſede adminiſtrat & habet curam.Oldrad.conſil.227.& conſil.102.

Tarde veniſti,poſtquam res non eſt integra.

CONCL. 18.

1 TArde † veniſti, conſueuit dici ei, qui venit,poſtquam non datur remedium;quia res non eſt integra.Calder.conſ.313.in fi. alias 4.de donatio. vbi, quod filij nati poſt donationem patris perfectam,dicuntur tarde veniſſe; quia habet ſuum eſſe perfectum,& irreuocabile.

2 † Extende in eo, qui reformauit gratiam expectatiuam,poſtquam alteri eſt ius quæſitum;quia tarde venit,prima gratia non eſt bona,ſecunda reformata eſt poſt ius quæſitum,ergo poteſt eidem dici, tarde veniſti; vt dicit Card. Zabar. conſil.10. in fin.

3 † Amplia ; quia moroſo volenti purgare moram , quando res non eſt integra , veluti ſi promiſit intra menſem fabricare domum in inſula mea;quia lapſo menſe ſi vendidi inſulam,& ipſe offerat implere . poſſum replicare ; tarde veniſti, & amplius non potes purgare.Bart.in l.ſi inſulam. num.2.verſ.ex prædictis dico. vbi Alex. &

4 cæteri ff.de verb.obligat.† Extende;quia ſocius omnium bonorum, qui communicauit , & acquiſiuit nomine omnium , ſi proteſtetur poſt communionem factam ; quod vult acquiſita pro ſe,poteſt illi replicari, tarde venere Bubulci. ita Barbat. conſil.21.numero 23.li-

5 bro 2. † Limita; quia is, qui adiuit hæreditatem, licet poſt aditionem proteſtetur,ſe non velle adire,& non eſſe animi, vt ſit hæres, nihil facit ; quia debuit proteſtari ante; non autem poſt. Roman. conſil.247.Primo dici poteſt,in fin.

Tarditas bona,& quando ſecus.

CONCL. 19.

1 TArditas* bona.Vide,*Deliberatio quid ſit.Concl.156.*† Non eſt

2 digna præmio cauſa præceps.l.edicto.§.cum ante,ff.de iure fiſci. & melius eſt aliquantulum differre,quam ſententiam præcipitare, l.cum quaſi,§.eleganter,ff.de fideicom.libert. Oldrad.conſ.42. Eorum,

3 qua in faciendo, prope fin. † Tempore enim indigemus, vt aliquid maturius agamus. cap. ponderet.50. diſtinct. ideo ſententia lata per iudicem nimis breui tempore , in quo cauſæ cognitio non potuit intercedere,eſt nulla.Petr.de Anchar.conſil.36.numer.5.verſ. & per

4 hoc tollitur. † Melius eſt peccare in tempore , quam in ſententia. ☞ Vide,*Diligentia quando proſit,& quando noceat.Concluſ.488.* Vide, *Repentina feſtinatio reprobatur & quando ſecus. Concluſ.185.* Vide, *Sententia lata ſine cauſæ cognitione eſt nulla,quando ſecus. Concl.147.*

Taurini Ciuitas,ſtatuta,conſuetudines, & priuilegia.

CONCL. 20.

EPiſcopus † Taurinen. habet caſtrum Montaldi, in diſtrictu 1 Cherij, quod in feudum conceſſit nonnullis nobilibus Cherij, Baldus conſ.158. Proponitur, quod quidam, in prin.lib.3.† Conſue- 2 tudo eſt in diœceſi Taurin. quod quando electio eſt facta in concordia,confirmatur abſq;eo,quod fiat citatio, vel edictum,de quo in c.fi.de elect.in 6.& vel talis conſuetudo. Ioan.de Imol.conſ.132. In cauſa Taurinen.n.4.in fin.verſ.præterea reſponderi poteſt.

Taxa beneficij quando attendatur in gratiis expectatiuis, & aliis,vel non. CONCL. 21.

TAxa † beneficij attendi debet,vt gratia ad vacaturum habeat 1 locum,quando habet expreſſionem, quod capiat beneficium certi valoris ſecundum taxam.† Amplia in tantum,vt habens gra- 2 tiam ad beneficium certi valoris ſecundum taxam non capiat beneficium non taxatum. Oldrad. conſ.235.in princ.verſ.in hac quæſt. vbi,quod taxa decimæ eſt loco menſuræ,& ſi non reperitur gratia; non habet locum in beneficiis non taxatis.† Limita præcedentem 3 ampliationem,quod imo etiam beneficium non taxatum cedat in gratia ſecundum taxam decimæ; ſed tamen attenditur verus valor beneficij non taxati vſque ad ſummam in gratia taxatam.Oldrad. d.conſ.235.verſ.aut ſi dicamus. † Contra hanc limitationem,& am- 4 pliationem videtur deciſio Rota 45.de conceſſ.præb. Nota ſecundum aliquos,alias 189.in antiq.quæ videtur velle, quod imo beneficium non taxatum etiam maioris valoris veniat ſub gratia taxata,allegat Ioan. And.ad quem ſe remittit in addit. ad Specul. de conceſſ. præb.§.item tractatur alia quæſtio facti,qui hoc dicit de æquitate, licet de rigore dicat attendi verum valorem deductis oneribus.† De- 5 clara,vt per Rotam,quæ iſtas opiniones recitat dec.60.de reſcript. in antiq.alias incip.Nota,quod vbi alicui.verſic. ex hoc multi. vbi in fin.approbat,quod verus valor dimidiatus attendatur in beneficio non taxato loco taxæ decimæ.

Taxa beneficiorum,decimarum,& aliorum quando poſſit alterari. CONCL. 22.

TAxa † cenſus, decimæ, & procurationis ſecundum facultates 1 Eccleſiarum facta poteſt augeri , ſi facultates Eccleſiæ auctæ fuerunt,& requiritur hominis noua taxatio. Calder. conſil.86. An Legatus poſſit mutare,circa fi.ver. item cum ſecundum,alias 6.de offic. Legati.

Taxatiua excludit omnia,& quando ſecus,& quid operetur. CONCL. 23.

TAxatiua † dictio, tantum, vel, dumtaxat,&c. operatur nega- 1 tiuam , quoad non expreſſa;quia habet annexam negatiuam implicitam.Gemi.conſ.76.n.3.verſ.contrarietas Pet. Anch. conſ.77. Viſis limitata,n.4.& 5.† Extende idem in taxatiua ſolummodo; quia 2 includit ſolum caſus expreſſos.Anch.conſ.406.Punctus talis,num.1. & Roman.conſ.456 In propoſito, in princ. † Amplia; quia taxatiua 3 inducit argumentum à contrario ſenſu in non taxatis in diſpoſitione ſtatuti.Bald.conſ.495.n.5.in fi.verſ.cum igitur ſimus, lib.5. † Ex- 4 tende in ſententia. Anch.conſ.372.Pro declaratione,n.6. † Amplia 5 maxime in teſte;quia ſi dicit ſe tantum hoc ſcire,taxatiua, tantum, operatur excluſionem omnium , quæ ſunt omiſſa , vt illa neſciat. Bald.conſ.394.In cauſa Ludouici,n.2.ver.ſecundo præmitto & per tot. lib.2. Ang.conſ.291. Viſa petitione,n.4. † Extende in inſtrumento; 6 quia ſi inſtrumentũ habet dictionem,tantum,perinde eſt,ac ſi nec aliter,nec alio modo.Petr.Anch. conſ.77.n.5. † Amplia in decreto 7 iudicis; quia dictio, tantum,eſt excluſiua in totum.Io.de Imol.conſ. 86.n.7.vbi dicit*communem.† Amplia in iure accreſcendi; quia 8* dictio,tantum, vel alia taxatiua tollit ius accreſcendi abſolute,plene Iaſ.in l.1.num.10. & ſeq ff. ſi quis ius dic.non obtemp. † Amplia; 9 quia in diſpoſitione hominis dictio taxatiua, tantum , excludit ſecundum*communem.Ioan.de Imol.conſ.86.In cauſa,quæ vertitur, * n.7.vbi dicit*communem. † Amplia; quia qui ſe reſtringit ad ali- * quid certum,non poteſt obtinere extra illud,ad quod ſe reſtrinxit. 10 Vide,*Actus factus ex cauſa inualida. Concl.126.* Vide,*Dictiones taxatiua quæ ſint.Concl.388.* ☞ † Limita;quia taxatiua non excludit ean- 11 dem perſonam per fictionem repræſentatam;ideo promittens euictionẽ pro dato & facto ſuo tantum,obligatur etiam pro dato & facto eorum,quibus fuit hæres,& ex dato & facto hæredum ſuorũ; quia hæres eſt eadem perſona cum defuncto. Alex.conſ.18. Attentis narratis n.15 lib.5.vbi tamen apoſtilla declarat. Vide plenius per ☞ Ant.Gab.lib.6.tit.de ver.ſign.Concl.5. dictio taxatiua adiecta in perſona auctoris an perſona hæredis excludat,vbi pro vtraq;parte,& declarat.

Digitized by Google

12 clarat. † Limita; quia ſicuti taxatiua omnino excludit extranea à
diſpoſitione, ita è conuerſo includit pertinentia, Rom. *conſil.*114.
*Viſis ſupra conſult.n.*5.*ver. non obſtat*, vbi apoſtill. *in verb. pertinen-*
13 *tia*,& plenius *conſ.*564.*num.*6.vbi apoſt.*in ver.includit.* † Extende;
quia non excludit ea, quæ ſunt ſecundum conſuetudinem loci; ideo
ſi conſtituto procuratorē ad recipiendum pecunias Florentiæ mu-
tuo vſq; ad ſummam centum tantum, ſi Florentiæ extat conſuetudo
(prout eſt) quod pecuniæ non dantur mutuo ſine cambis, dictio,
tantum non excludit cambia, quæ ſecundum morem Ciuitatis ſpe-
ctant ad mutuum. Rom.*d.conſ.*114. *& ſeq.v. quoad ſecundum*, vbi
14 apoſtil.*in ver.pertinentia,& in ver.obeſſe.*† Limita in materia iuriſ-
dictionis; quia ſi conſtitutio conferat taxatiue alicui iuriſdictionem
incertum genus perſonarum, non cenſetur derogatū iuriſdictioni
alterius, qui habet iuriſdictionem in eaſdem perſonas à lege. Rom.
*conſ.*456.*in fin.n.*5.*ver.vlt.ad idem*, allegat Bart. *in l.viros,C.de diu.*
15 *off.& appari.lib.*12.† Declara; quia Bart.*in d.l.viros*, dicit hoc pro-
cedere, quod per taxatiuam non tollitur iuriſdictio ab aliis, qui illā
16 habent à conſuetudine; ſecus ſi à lege. † Limita diſpoſitione le-
gis; quia caſus ſimiles non excludit.gl.*in l.ob æs.C.de prædiis minor.*
Io.de Imol.*d.conſ.*86.*n.*7.Abb.*conſ.*63.*col.pen.in fi.ver nec obſtat,l.*2.
in plene Iaſ.*d.l.*1.*ff.ſi quis ius dicenti non obtemp.n.*1.*v.ſecundo limita,*
17 vbi ponit plura ſimilia. † Extende in caſu ſtatuti, quod reſpondens
poſitioni teneatur reſpondere pure, & ſolum per verbum, *credit,*
vel non credit; quia non excludit reſponſionem æquipollentē, quæ
importet eundem effectum, & non habebuntur pro confeſſis, licet
ſtatutum dicat. Caſt.*conſ.*157. *Ad primum,n.*2.*& ſeq.v.ſeq.certe,l.*2.
18 † Extende; quia taxatiua legis non excludit caſus alibi expreſſos
vel ſimiles, quando ſumus in materia fauorabili. Abb. *conſ.*63. *Vt*
19 *veritas,col.pen.in fi.l.*2.*ver.nec obſtat tex.* † Et quod generaliter ta-
xatiua non excludit caſus ſimiles, vel eandem rationem habentes,
ita apoſt.ad Rom.*conſ.*456.*in ver.includit.*allegat Tiraq.*de vtroque*
20 *retr.tit.*2.§.1.*gl.*6.*n.*6. † Declara; quia dictio taxatiua, quando eſt
in materia fauorabili, vel indifferenti, dummodo non ſit exorbi-
tans materia, ſemper fit extenſio ad caſum habentem eandem, vel
21 maiorem rationem. Rom.*d.conſ.*456.*n.*4.*ver.tertio deducitur.*† Re-
ſtringe ſecus in diſpoſitione hominis, Mand.*conſ.*63.*n.*6.vbi reddit
22 rationem.† Limita; quia taxatiua non excludit caſus habentes ma-
iorem rationem: ideo ſtatutum, ſeu capitula inter Commune Flo-
rentiæ & Commune S. Geminiani, quod Capitaneus Florentiæ
cognoſcat ſolum de appellationibus Poteſtatis Florentiæ non ex-
cludit, quin etiam cognoſcat de appellationibus Prætoris S. Gemi-
niani; quia ſi poteſt, de quo magis, ergo, ita Rom.*d.conſ.*456.*In pro-*
23 *poſito caſu per tot.*maxime *n.*2. † Limita; quia taxatiua nunquam
excludit illum caſum à ſe, quem ſi excluderet, alteri legi contraria
fore reperiretur, plene Rom.*d.conſ.*456.*n.*3.*ver.ſecundo idem proba-*
24 *tur.* † Declara; quia limitationes procedunt, quando adeſt vnica
taxatiua; ſi vero non ſunt geminatæ, tunc non procedunt, Iac.Mand.
*conſ.*168.*n.*12.vbi loquitur in verbo, *tunc & eo caſu*, reperito. † Li-
mita multis modis, de quibus Iaſ. *d.l.*1.*ff.ſi quis ius dicenti non ob-*
25 *temper.n.*9.*& ſeq.*vbi ponit quinque limitationes.

Taxatiua non ſubintelligitur in diſpoſitione, & quando ſecus. CONCL. 24.

1 TAxatiua † non ſubintelligitur in diſpoſitione, vel in ſermone
ſimpliciter prolato. Oldr. *d. conſ.*187. *Primum dubium, n.*7.*v.*
*ſed ad hoc reſpondetur, & conſ.*228. *Quod fratres.n.*6.*ver. nec enim*
2 *ſemper.*† Amplia, vt nec intelligatur taxatiua in priuilegio; niſi ex-
preſsè appareat; quia ſi probaui præſcriptionem, & produxi titulum
magis ſtrictum, ex priuilegio non ceſſat præſcriptio, niſi in priuile-
3 gio adſit taxatiua. Oldr.*conſ.*172.*in fi.v.poſt omnia.* † Amplia in li-
bello, qui cenſetur continere omnia ex intentione actoris, niſi ſit
actum, quod omnia non veniant, vel ex proſequutis facta ſit reſtri-
4 ctio. Old.*conſ.*199.*Pro fundamento.n.*9.*v.cum ergo regula.*† Amplia
in geſtis ab epiſcopo, Abbate, vel Prælato qui cum repræſētet Ec-
cleſiam, præſumitur facere cum conſenſu Capituli ſui, vel Conuen-
tus, licet de Conuentu, vel Capitulo non faciat mentionem, quādo
non adeſt taxatiua. Fed. de Sen. *conſ.*259.*Caſus talis eſt, poſito, circa*
5 *pr.ver.ſed poſito ſine præiudicio.*† Amplia in teſtibus deponētibus de
minori ſumma, vt non excludant maiorem; quia taxatiua dictio
nō ineſt in dicto teſtis, niſi expreſſe dicat, & deponat taxatiue. Bal.
*conſ.*247.*Promiſſo ſtatuto, in fi.v.non obſtant teſtes, l.*1. qui loquitur
in teſtibus deponentibus contra inſtrumentum, quod pecunia non
fuerit numerata; quia non probant, licet deponant de minori
ſumma numerata; quia non excludunt maiorem. Caſt. *conſ.*395. *In*
*cauſa quæ vertitur.col.pen.ver.nec obſtat, quod Nic.l.*2. Alex. *conſ.*64.
*Viſa conſultatione, num.*7.*ver.ſed præmiſſis, l.*2. vbi apoſt. *in ver.con-*
trariari. Cuma. *conſ.*91.*col.*2. Bart. Alex.& Iaſ.*in l.cum furti.ff.de in*
lit.iur. Vide, *Fructuū valor, & quantitas qualiter probetur. Concl.*500.
† Contrarium & male Alciat. *in l.*1.§.*ſi ſtipulanti, n.*45.*ff.de verb.* 6
oblig. † Declara; quia vbi debent deponere de facto proprio, vel de 7
toto facto prout in teſtamento nuncupatiuo, tunc non probarent,
ita apoſt.ad Alexan.*d.conſ.*64.*n.*7.*l.*2.*in ver.contrariari*, vbi plures
citat. † Extende in teſte, qui dixit eſſe ætatis annorum 45. quia 8
non negatur maior ætas, Cuma. *conſ.*92.*A.productus, n.*2.*v.cæterū.*
† Reſtringe, niſi teſtis deponeret ſe tantum ſcire id, quod deponit; 9
quia in tantum taxatiua reſtringit dictum ſuum, vt non poſſit eſſe
conteſtis, vltra depoſita cum alio teſte, etiamſi detur ab alio pro
conteſte in eodem negotio. Bal. *conſ.*221. *Videtur mihi, circa fi.v.*
*mihi ergo.lib.*3.† Extende; quia propterea teſtis repetitus ſi plus de- 10
ponat in primo examine, quam in ſecundo, non dicitur contrarius;
quia in primo examine nō depoſuit taxatiue, neque præſumitur in
dicto teſtis taxatiua. Caſt. *conſ.*395. *In cauſa, quæ vertitur, col.pen.v.*
*nec obſtat, quod Nic.l.*2.† Extende; quia generaliter in dicto teſtis 11
nō ineſt taxatiua. Alex.*conſ.*185 *Viſo proceſſu, n.*6.*ver.nec obſtat, l.*7.
† Reſtringe, quia licet indefinita æquipolleat vniuerſali; tamen 12
fallit in dicto teſtis; quia probatio debet eſſe de neceſſitate cōclu-
dere. Alex. *conſ.*110. *Viſis, n.*2.*ver.& expreſſius, l.*1. vbi in apoſt. *in*
ver.teſtis. dat plures conc. quod niſi dicat de toto terreno, non pro-
bat totū terrenum pro parte inducente.† Reſtringe in poſſeſſione 13
paſcendi; quia teſtis deponens actorē feciſſē depaſcere herbas mō-
tis, non concludit de toto monte, neque excludit, quin pars aduer-
ſa potuerit in parte dicti montis paſci facere. Caſt. *conſ.*56.*in fi.l.*2.
Vide, *Indefinita æquipollet vniuerſali, & quando ſecus. Concl.*86.
Amplia in † ſtatuto diſponente aliquid fieri per quatuor homines 14
eligendos; quia non ineſt taxatiua, quod plures eligi non poſſint,
etiam ſi ſtatutum ſit formale. Sig.Hom.*conſ.*17.*Statuto Communis,*
*n.*2.*v.præterea.* † Amplia in contractu; quia ſi fiat mentio, quod 15
quis habet 22.annos, non ſequitur tantum, & quod ſit minor, quia
taxatiua nō præſumitur. Crau.*conſ.*613.† Amplia in articulis, quod 16
res valet 10.quia non adeſt taxatiua, quod nō valeat 15. Ant.Burg.
in c.cum cauſa, in 3.*&* 4.*col.de empt.& vend.*qui dicit ligandum di-
gito, plene Bar. *in l.cum furti.circa fi.ff.de in litem iur.* vbi, quod is,
articulauit, & probauit quod res valeat cētū, poterit probare, quod
valeat 150.quando in prima probatione non eſt taxatiua, vel non
vltra, aut quid ſimile. Alex. *conſ.*64.*n.*9.*vnde Bar.l.*2. Et ideo poſt
publicationē atteſtationum ſuper articulis de cētum poſſunt teſtes
examinari ſuper 150. † Limita in diſpenſatione de non promo- 17
uendo vſque ad quinquennium pro eo, quia habebat longiorem di-
ſpenſationē anteriorem; quia prima cenſetur reuocata; quia quin-
quennium taxatiue præſumitur, & ſubintelligitur taxatiua *tantum,*
ita Oldr. *conſ.*203.*in fi.v.ad quartam q.* † Limita, niſi præcederet 18
negatio, vel prohibitio generalis; quia tunc affirmatiua, vel ſermo
contrarius habet annexam taxatiuam. Oldr.*conſ.*218.*n.*5.*v.hæc enim*
oratio. † Limita niſi adeſſet dictio reſtringens, puta in Abbate, qui 19
diceret, *ego Abbas tantum*, vel *Abbas ſolus*; quia licet præſumatur
omnia de conſenſu Capituli facere, ſecus iſto caſu. Fed. de Sen.
*conſ.*259.*Circa princ.v.præterea, vbi Abbas diceret.* † Limita in eo, 20
qui fecit debitorem in centum ſcutis ex cauſa ſaldi; quia tantum te-
netur ad centum omnibus computis. Bald. *conſ.*9°. *Nam prob.l.*2.
† Extende; quia vbicunque quantitas exprimitur diſpoſitiue, ſem- 21
per ineſt dictio taxatiua, ſecus enunciatiue. Caſt.*conſ.*195.*Viſis, &*
*conſideratis, in pr.l.*1.† Contrarium in confeſſione eius, qui dicit ſe 22
creditorem Titij in centum; quia non videtur dicere taxatiue. Alex.
*conſ.*64.*n.*9.*ver.bene facit, l.*2. † Extende in ſtipulatione, promittis 23
mihi decem; quia ſi reſpondet, promitto quinque, intelligitur taxa-
tiue. Alex.*conſ.*64.*in fi.l.*2.† Extende in pluribus inſtrumentis, ſeu 24
diſpoſitionibus ex cauſa lucratiua factis; quia ſine vna continet 10.
attenditur, quod minus eſt Alex. *d.conſ.*64.*n.*6.*ver. corroborantur*
*prædicta, & in fin.ver.non obſtat lex, lib.*2.

Temeritas eſt delictum, & quando puniri poſſit, & quomodo. CONCL. 25.

TEmeritas † eſt delictum, ideo puniri poteſt. Bald. *conſ.*440. 1
*Sciendum eſt, circa med.v. quia temeritas, l.*3.allegat *l.*1 *ff.de leg.*
† Declara; quia punitur temeritas ſemper extra ordinem, & mi- 2
tius, imo quandoque non punitur, quando eſt contra principem.
Vide Crau. *conſ.*46. *n.*10. vbi plene, quod temeritati adſcribitur
culpa non dolus, licet & quandoque dolus adſcribatur temeritati,
& quod tunc pœna creſcit, vel non, eſt ita leuis.† Et quod modica 3
pœna pro temeritate imponenda ſit ſecundum qualitatem delicti
temerarij, & perſonæ. Crau. *d. conſ.*46. *in fi.* † Et quod parcatur 4
quandoque temere facienti, *l. famoſi, v.quandoque enim, ff. ad leg.*
Iul.maieſt. † Amplia; quia pœna temeritatis aliquando eſt arbitra- 5
ria prout ſtellionatus pœna. Vide, *Falſitas non eſt punibilis in caſi-*

Digitized by Google

bus ſeqq. Concl.50. n.12.& ſeq. Vide, *Stellionatus crimen, & pœna quando,& in quibus locum habeat,vel non.Concl.691.*

Templarij qui ſint, & an dicantur religioſi.
CONCL. 26.

1 TEmplarij † dicuntur religioſi, & profitentur regulam beati Auguſtini. Cald. *conſ.121.circa med.ver.autem,*quod eſt, 7. *de*
2 *iud.& foro comp.*alleg.gl.*in c.duo ſunt,* 11. *q.*1. † Defuncti fuerunt & deletum eorum collegium à Bonifacio VIII. Papa propter delictum quorundam particularium Templariorum. Ang. de Peruſ. *conſ.165. Cum multitudo, n.*1. & Bart. *in l.aut facta,§.fin.ff.de pen.* idem atteſtatur, & dicit, quod fuerunt deſtructi propter delictum, & crimen hæreſis.

Temporalia ad agendum ſunt perpetua ad excipiendum.
CONCL. 27.

1 ACtio † omnis tollitur per triginta annos, exceptio vero durat perpetuo,& omni tempore. Vide plene, *Exceptio in quo differat ab actione.Concl.371.n.7.& multis ſeqq.*

Tempora diuerſa operantur diuerſos effectus.
CONCL. 28.

1 LApſus † anni à die,quo bona ſunt reuerſa ad Eccleſiam,inducit incorporationem bonorum, vt dicantur effecta de menſa.
2 Alex.*conſ.fi.l.4.n.7.v.& adduco.*† Et per lapſum anni non amplius dicuntur nuptiæ,vel ſponſi.Alex.*d.conſ.fi.n.7.l.4.*† Et poſt annum
3 vinum dicitur vetus.Alex.*conſ.fi.n.7.l.4.*Vide,*Præſcriptio annalis in quib.habeat locum,vel non.Concl.577.*† Abſentia curialium menſu-
4 ratur;quia ſi per biēnium durat, curialis reuerſus ponitur poſt quintum,qui eum præcedit,ſi per triennium,poſt decimum,ſi per quadriennium,poſt omnes, ſi per quinquennium, priuatur cingulo. Bar. *in l. pen. C. de domeſt. & profeſſ. l.12.*ſeq. Alex. *conſ.14. Viſo puncto, n.5.l.4.* Vide, *Abſentia multiplex, & in quibus excuſet & in quibus non.Concl.33.* Moroſus modico tempore admittitur ad purgationem moræ incurſæ, ſeus ſi per longum tempus ſit moroſus. Vide,*Mora quando poſſit purgari,vel non Concl.377.*

Tempus omne eſt præſens,aut præteritum, aut futurum,& de ſingulis temporibus,eſt quando vnum contineat aliud, vel non. CONCL. 29.

1 TEmpus † omne eſt præſens,vel præteritum,aut futurū,& pēdens ab iſtis tribus.Bart.*in l.verbum oportebit,in pr.ff.de ver.ſi-*
2 *gnific.in pr.*† Præſens tempus continet ſe ipſum,& præteritū ratione ſui ſecundū aliquos, ſed Bart.contra in *d.l. verbū oportebit.ff.de verb.ſignif.*vbi,quod continet ſe ipſum, & etiā præteritū,nō ratione ſui,ſed ratione durationis,vſque in præſens,vt Troia capta eſt, videlicet de præterito,& durat capta de præſenti.† Futurū qualiter
3 capiat vel comprehendat,Bart.*in l.ſi ita.ff.de auro.& arg.leg.*vbi in lege,quod tempus præſens comprehendit ſemper futura,niſi agatur de remiſſione delictorum.† Præteritum finitum ad futurum nō
4 extenditur,niſi extenſiue,vel niſi ratione rei,cui adiicitur.Bart.*in d. l.verbum oportebit in fi.pr.ff.de verb.ſign.*† Imo ſi à lege profertur,
5 prout etiam præſens comprehendit futura,niſi agatur de remiſſio-
6 ne delictorum.Bart.*d.l.ſi ita.in pr.ff.de aur.& arg.leg.*† Futurū tempus continet etiam præſens & præteritum imperfectū,ſed præteritum perfectum non continet.Bart.*d.l.verbum oportebit,in princ.ff.de ver.ſignificat.*Imperfectum,& † Pluſquā perfectum dicitur tempus;
7 quando deſignatur confeſſio,qua quis confitetur habuiſſe,& rece-
8 piſſe.Angel.*cōſ.155. Domina Angelina,in princ.ver.quartoquia.*† Declara tamen;quia verbum præteriti temporis pluſquamperfecti in confeſſione appoſitum neceſſario debet referri ad tempus confeſ-
9 ſionis.Ang.*d.conſ.155.in fi.ver.item non obſtat.*†Commune,ſeu promiſcuum verbum *eſſet*,ſi ponitur in oratione concupiſcibilium,eſt temporis præſentis,& præteriti imperfecti optatiui modi; ſi ponitur in alia oratione,eſt præſentis,& præteriti imperfecti ſubiunctiui;& ideo quatenus reſpicit præſens, non trahitur ad futura, *ff. de ver.oblig.l.cum ſtipulamur.* Angel. *conſ.51. Simon Notarius in princ.*
10 † Quatenus vero reſpicit tempus præteritum imperfectum,reſpicit etiam futurum; quia omne imperfectum deſiderat perfectionem,
11 quæ à futuro pendet,Angel.*d.cōſ.51.in princ.ver.ſed quatenus.*†Extende;quia futurum reſpicit neceſſario, & abſolute,quando ponitur in oratione diſpoſitiue,conditionaliter,vel modaliter,maxime, ſi alias diſpoſitio redderetur inutilis,ſi ad futurum non traheretur.
12 Angel.*d.conſ.51.n.2.ver.ſiue autem.* Reſtringe, niſi diſpoſitio eſſet ad certum terminum relata, & ad præſens verificari poteſt; quia nunquam trahitur ad futurum. Ang. *d.conſ.51.n.3.ver. vbi autem.*
13 †Reſtringe,quando profertur in oratione enunciatiua futurorum, quæ ſciri non poſſunt, quia nunquam reſpicit futura. Angel. *d. conſil.51. num.2. ver. propterea concludendi.*

Tempus ineſt in omni operatione,& conſideratur multis modis. CONCL. 30.

TEmpus † ineſt ex neceſſitate in omni operatione.Bar.*conſ.91.* 1
*In quæſtione in fi.l.*1. † Dupliciter conſideratur tempus;primo 2
modo eſſentialiter;ſecundo modo per dinumerationem;nam teſtis deponens aliquid factum tempore certi belli, licet non recordetur de dinumeratione temporis, videlicet de quo anno fuit bellum, probat,ſi conſtat de tempore.Bar.*d.conſ.92.in fi.lib.*1.

Tempus præparationis ſubducitur ad fauorem præparantis. CONCL. 31.

TEmpus † præparationis ſubiicitur ad fauorem eius, qui præ- 1
parat ſe,ne dici poſſit moroſus,vel negligens.*l.ſciendum,ff.de*
vſur. † Amplia in appellatione,cui datur annus;quia ſi præfigatur 2
ſibi terminus ad proſequendum,cum iſtud tempus ſit præparatoriū, non computantur in anno.Old.*conſ.270.n.11.ver.hinc eſt,quod tem-*
pus datum. † Amplia; quia tempus belli,& legitimi impedimenti 3
ſubducitur, ne currat præſcriptio, vel inducatur mora ſaltem ope exceptionis,& reſtitutionis in integrum.Sign.*conſ.131.n.3.* Vide, *præſcribens quæ tempora teneatur detrahere,vel non.Concl.583.*

Tempore guerræ factum quomodo intelligatur.
CONCL. 32.

TEmpore † guerræ factum aliquid dicitur, nedum quando 1
guerra imminebat, ſed etiam ante, & poſt immediate.Alex. *conſ.162.Viſis iis,in fi.lib.6.ver.accedit.*

Tempus quando dicatur vtile,vel continuum. CONCL. 33.

TEmpus † omne datum alicui tanquam hæredi ad aliquid fa- 1
ciendum ſemper eſt vtile ab initio; quia omnes excuſationes ſunt vtiles,vt nō currat tempus,niſi à die,quo ſciuit.Bald.*conſ.357. Dicit text.circa med.ver.nam omnes,l.3.* vbi, quod annus datus vaſallo ad recipiendam nouam inueſtituram à Domino currit à die ſcientiæ mortis Domini.Vide,*Ignorantia facti alieni, & proprij excuſat,& iuuat in multis caſibus.Concl.16.*† Amplia;quia omne tem-
pus prætorium præſumitur vtile;ideo nō currit,niſi à die ſcientiæ; 2
ideo tempus præfixum à conſtitutione vel ſtatuto Epiſcopi;quia dicitur ius prætorium,non ligat ignorantes,ſed à die ſcientiæ currit Rom.*conſ.228.Pro plena.n.5.ver.decimo probatur,* vbi apoſt. *in ver.*
prætorium.† Amplia;quia vbicunque lex aliquid iubet certo tēpore 3
fieri,ſed excipit eos,qui non poſſunt ex iuſta cauſa,tempus excuſationis dicitur vtile,ſi non efficiatur excuſatio perpetua,alias autem vt excuſatio eſſet perpetua,tunc tempus eſt continuum,& nō vtile.Bal.*cōſ.329.Præmiſſis verbis.l.5.*vbi loquitur in caſu ſtatuti Aſtēſis de præſcriptione viginti annorum, vt currat contra ignorantē,
ne perpetuo detur excuſatio ignoranti.†Extende,vt idē ſit in præ- 4
ſcriptione triginta annorū;quia tempus eſt cōtinuum,& currit abſenti,& ignoranti, ne perpetuo impediatur præſcriptio;ſed tamen datur reſtitutio intra quadrienniū,cuius tempus eſt vtile.Ang.*conſ.*
196.in fi.† Amplia;quia tēpus reſtitutionis in integrū eſt vtile,vi- 5
delicet tēpus quadriennij ad petendā reſtitutionē;ideo non currit, niſi ſit cœptū currere abſenti,neque ignoranti.Ang.*d.conſ.196.in*
fi.† Amplia;quia cōmuniter dici ſolet,quod omne tēpus eſt conti- 6
nuum,ſed debet intelligi ex poſt facto poſtquā incepit currere, ab initio autē eſt vtile;quia non currit ignoranti,& propterea habens annum ad offerendum,vt acquirat actionem, intelligitur quando ſciuit,alias non incurrit morā,ſi ignorat.Caſtr.*conſ.88.Videtur di-*
*cendū.per tot.*maxime *n.2.l.2.*† Extēde;quia ſi aſſignatur terminus 7
abſenti, non currit à principio,niſi fiat notificatio, quia eſt vtile
Caſt.*d.conſ.88.in fi.l.2.*† Extende idem in ſententia lata contra ab- 8
ſentē;quia decem dies ad appellandū ſunt continui,ſed à principio vtiles;ideo debet fieri notificatio abſenti,vt currant.Caſt.*d.cōſ.88.*
in fi.l.2.† Amplia,quia vbicumque lex,vel ſtatutum aſſignat termi- 9
num,quo elapſo negligentes incidunt in amiſſionē iuris ſui, ſi requiritur factum hominis,& mora intrat,ſemper tēpus eſt vtile,& à principio non currit ignoranti.Alex. *conſ.14.Viſo & conſiderato, n.5.& ſeq.ver.primo ex eo,l.2.*allegat pro regula Bal.*in l.quamdiu,C. qui admitti,*& text.*in c.1.quo tēpore miles,in vſib.feud.*vbi apoſtilla
ad Alexand.citat concord.eundem Alex.*conſ.79.in fi.l.1.*† Contra- 10
rium dicit Alex.*d.conſ.*tenere Iacob.de Beluiſ.& Bald. *in d.c.1.quo*
tempore miles.† Declarat Alex.*d.conſ.14.n.6.ver.& dato,lib.2.*quod 11
etiam ſi tempus currit ignoranti, ſemper eſt legitima cauſa concedendi reſtitutionem in integrum. Vide, *Reſtitutio in integrum non datur poſt quadriennium,& quando ſecus.Concl.298.*

Digitized by Google

Tempus negligentiæ abſorbet tempus diligentiæ.
CONCL. 34.

1 HÆres † iuſſus facere inuentarium intra tres menſes ſub pœna priuationis hæreditatis, ſi dubiũ ſit, an à die mortis teſtatoris, an à die aditæ hæreditatis, quãdo conſtat, quod paſſus eſt labi tres menſes à die hæreditatis delatæ, & alios tres, in quibus potuit adire, licet non adiuerit, inducitur priuatio; quia tempus negligentiæ abſorbet tempus, quod negligentia non interueniente potuiſſet poſtea habere, Caſtr. *conſ.* 292. *circa primum col.* 3. *in fi. ver. ſed conſi-*
2 *derauimus, n.* 4. *lib.* 2. † Extende; quia licet hæredi non currat tempus ad faciendum, & perficiendum inuentarium, niſi poſt aditam hæreditatem; tamen ſi tempus eſt lapſum ante aditam hæreditatẽ, quod datur poſt aditam, quando non interuenit negligentia; tunc abſorbet tempus negligentiæ ipſum tempus datum ſine negligentia. Bart. *in l. fi.* §. *ſin autem dubius. C. de iure delib.* Caſtr. *d. conſ.* 292. *ver. ſed conſideravimus, col.* 3. *in fi. l.* 2. vbi ponit alia exempla.

Tempus, quando eſt de ſubſtantia, debet probari, & quando ſecus. CONCL. 35.

1 TEmpus, † quando eſt de ſubſtantia agendi, vel excipiendi, debet probare factum tempore congruo. Bald. *conſ.* 106. *Cum pe-*
2 *teret quadam, n.* 1. *ver. primum eſt, lib.* 1. † Et quando tempus eſt determinatum, & de ſubſtantia, debet probari. Caſtr. *conſ.* 455. *Viſo &*
3 *examinato, circa princ. ver. nam verba ſequentia, lib.* 1. † Amplia; quia qui ſe fundat in tẽpore, debet probare illud tempus in ſpecie, quia non ſufficit probatio temporis in genere. Sóc. *conſ.* 193. *Eleganter, & iuridice, n.* 4. *ver. ex quibus infertur, lib.* 2. Anch. *conſ.* 388. *n.* 8. *ver. nec obſtat*, vbi, quod requiritur probatio horæ, Bart. *conſ.* 209. *Viſo proceſſu, n.* 2. *lib.* 1. Alex. *conſ.* 97. *Viſo proceſſu, n.* 5. *ver. vnde qui ſe fun-*
4 *dat, lib.* 7. † Extende; quia in iſta materia probatio de vno tempore præſenti non probat in præteritum, ſed limitate tempus debet pro-
5 bari. Alex. *d. conſ.* 97. *n.* 5. *lib.* 7. † Amplia; quia qui venit ad hæreditatem ex perſona filij, tanquam, quod ſuperuixerit patri, contra hæredẽ patris poſſidentis, debet probare, quod filius ſuperuixerit patri, & non ſufficeret probare in genere, filium fuiſſe in rerum natura,
6 & mortuum. Bal. *conſ.* 177. *Punctus quaſtionis talis eſt, l.* 2. † Declara, vt non procedat, ſi tam pater, quã filius ſimul eſſent mortui in naufragio; quia bene præſumeretur filius ſuperuixiſſe. Bald. *d. conſ.* 177.
7 *per tot. lib.* 4. † Amplia; quia qui vult probare aliquid factum ante guerram, debet de neceſſitate probare illud tempus ante guerram, & quando guerra ortum habuerit, alias non probat teſtis neſciens ortum guerræ. Bal. *conſ.* 182. *Dubium, ſuper quo, in pr.* & melius *conſ.*
8 183. *In Chriſti nomine, l.* 4. † Amplia; quia ſi ex forma ſtatuti maleficia commiſſa de nocte duplicantur, & datur certa qualitas, quod tẽpus noctis dicatur inter campanã, quæ ſonat de ſero, & ante diẽ, debet probari, maleficiũ eſſe commiſſum inter ſonũ vnius cãmpanę de ſero, & alterius de mane, ſecundum ſtatutum. Angel. *conſ.* 194. *n.* 2. *ver. porro licet vera ſint*, vbi, quod non ſufficit, ſi teſtes deponãt,
9 quod erat de nocte, niſi eo modo noctem qualificent. † Amplia in eo, qui agit contra demolitionẽ factam de certo muro in ſui præiudicium, poſtquã emerat agrum; quia non ſufficit probare demolitionem, niſi probet, quod poſtquam emerat agrum, fuit facta; quia ſua poteſt nõ intereſſe, ſi poſtea. Ang. *cõſ.* 197. *Viſis actis.* vbi, quod tempus de ſubſtantia debet neceſſario deduci; & ſpecificè probari.
10 † Amplia; quia ad probandum bonam, vel malam conditionẽ teſtis examinati debet probari tẽpore examinis illius, alias non releuat; quia tempus eſt de ſubſtantia tempore examinis. Ang. *conſ.* 309. *Fa-*
11 *ctum eſt tale, Chriſtophorus, n.* 3. *ver. iſta ergo qualitas.* † Extende, vt idem ſit in probanda paupertate eius, qui dicitur donaſſe, vt inducatur ſimulatio donationis; qui non ſufficit probatio paupertatis, niſi concludatur de paupertate tempore donationis, ex quo tempus eſt de ſubſtantia. Angel. *conſ.* 305. *In quaſtione vertente, col.* 2. *ver. item non obſtat.* Vide, *Probatio debet de neceſſitate concludere.*
12 *Concl.* 765. † Amplia; quia debens probare aliquid factum iam 20. annis non releuatur, ſi probat factum iam 19. annis, & vltra; quia licet dictio, *vltra*, poſſit referri ad magnum tempus, tamen refertur ad modicum contra probantem. Cardin. Zabarel. *conſ.* 107. *Petitur*
13 *quadam, per tot.* † Declara; quia ad cognoſcendum, an tempus ſit de ſubſtantia, vel non, conſideratur, an actus, de quo quæritur, ita valeat vno tempore, ſicut alio, & non eſt de ſubſtantia; aut vero debet certo tempore factus eſſe, vel durare, an incipere, vel finire, alias non valeret; & tunc tempus ſemper eſt de ſubſtantia. Caſtr.
14 *conſ.* 26. *Certum eſt, quod dominus, in pr. l.* 2. † Reſtringe declarationẽ, vt non procedat, quãdo actor in petitione ſua, & articulis ſumpſit onus probandi certum tempus; quia licet non ſit de ſubſtantia, debet probare, poſtquam ſe adſtrinxit, niſi adeſſet clauſula, *non ſe adſtrigens.* Caſtr. *d. conſ.* 26. *in pr. lib.* 1. † Amplia; quia is, qui dicit 15
al quem fuiſſe Notariũ tempore rogati inſtrumenti, vel clericum tempore prouiſionis, debet probare. † Amplia; quia qui agit ex in- 16
ſtrumento, vel contractu certæ dici, & certi temporis, debet probare contractum de illo die, vel tempore, alias ſuccumbit. Bal. *conſ.* 344. *Ad euidentiam, lib.* 2. *in pr.* † Extende; quia licet tempus non 17
ſit de ſubſtantia, debet probare diem, & conſulem. Bal. *conſ.* 52. *Interdum petuntur, n.* 1. *lib.* 4. plenius Bart. *conſ.* 88. *In quaſtione inter Franciſcum, in princ. lib.* 1. vbi dicit, quod licet tempus non ſit quærendum, eſt verum, niſi agatur de actu facto certo tempore; quia tunc actus de vno tempore articulatus non eſt actus de alio tempore. Vide, *Libellus non reſtringitur, niſi quando actor ſe reſtrinxerit, & quando ſecus. Concl.* 209. Vide, *Agens ex vna cauſa, & probans ex alia non poteſt obtinere, & quando ſecus. Concl.* 244. Vide, *Reſtringens ad ſe vnam actionẽ, vel cauſam, non poteſt obtinere ex alia. Concl.* 304.
† Amplia in tantũ tempus debere probari, quando eſt de ſubſtãtia, 18
vt procedat, etiamſi teſtis non eſſet interrogatus de tempore. Fel. *in c. ex tenore, circa princ. ver. nota tertio, de teſtib.* † Contrarium dicit 19
Caſtr. *conſ.* 197. *Viſis & examinatis, in princ. lib.* 1. vbi, quod regula eſt, quod quando tempus non eſt de ſubſtantia, non debet interrogari teſtis de tempore; niſi teſtis ſit ſuſpectus, vel niſi tempus ſit de ſubſtantia; quia poteſt, & debet tunc interrogari, allegat gl. fi. *l. ob carmen.* §. *fi. ff. de teſtib.* vbi, quod ſi tempus non eſt de ſubſtantia, teſtes de eo non ſunt interrogandi; quia licet non deponant de tempore, probant. † Limita; quia factum prohibitum certo tempore; & 20
permiſſum alio tempore, præſumitur factum tempore licito; ideo probatio defenſionis quæ eſt licita incontinenti, præſumitur facta incõtinenti, niſi probetur contrarium. Bart. *conſ.* 2. *Viſa inquiſitione, n.* 4. *lib.* 2. vbi apoſt. *in ver. in dubio*, ponit pro regula, vt in delictis excuſandis ſemper factum cenſeatur tempore licito. Bart. *in l. non ſolum,* §. *ſed vt probari, ff. de noui oper. nunc.* plene Alex. *conſ.* 52. *Viſo thremate, in princ. lib.* 3. vbi apoſt. *in ver. permiſſo*, dat concor. † Exten- 21
de; quia ſi certo loco & certo tempore prohibentur paſcua, neceſſe eſt quod is, qui accuſat, probet locum, & tempus prohibitum, alias cenſetur feciſſe loco, & tempore permiſſo. Bart. *conſ.* 209. *Viſo proceſſu, per tot. l.* 1. † Reſtringe, quando prohibitio eſſet generalis, ſed 22
certo tempore fieret conceſſio; quia tunc debet probare is, qui fundat ſe in permiſſione circa generaliter prohibita. Vide, *Qualitas quando eſt de ſubſtantia, debet plenè probari & exprimi, & quando ſecus. Concl.* 16. † Extende; quia actus, & ingreſſus in monaſterio 23
prohibito per eum, qui habebat licentiã certo tempore ingrediendi, alio non docto, præſumitur tempore licentiæ, & permiſſo ingreſſus. Alex. *d. conſ.* 52. *Viſo themate, in pr. lib.* 3. vbi quod procedit etiam in reperto in flagranti, quando non conſtat, quod tempore prohibito. † Limita in libello, in quo quis petit ratione ſaldi, & 24
computi; quia licet non probet tempus, non tamen denegatur ſententia actori; quia tempus non eſt de ſubſtantia, quando actor non ſe reſtrinxit ad certum tempus. Ang. *conſ.* 25. *Pro deciſione, num.* 3. *ver. videamus ergo.* Caſtr. *conſ.* 26. *Certum eſt, lib.* 1. vbi in libello legati facti. Vide Concl. proximè ſequentem.

Tempus vbi requiritur certum ad eſſentiam actus, debet adeſſe tempore actus. CONCL. 36.

TEmpus † certum, & congruum, vbi requiritur ad qualificandum, vel inducendum certum actum ineſſe, debet omnino adeſſe; & tunc non ſufficit probare factũ, niſi tempore congruo probetur factum; quia non attenditur factum, ſed quod fieri debuit. Feder. de Sen. *conſ.* 152. *In nomine Domini, amen, n.* 2. *ver. ſed vt eſt dictum*, vbi loquitur in celebratione Miſſæ extra horam tertiæ, & 2
extra horam debitam, vt quis non cõſequatur oblationes, quæ debentur ſolum vſq; ad horam tertiam. † Amplia; quia quando certũ tempus præciſum requiritur ad ſubſtantiã actus, illud præcisè debet probari, & non ſufficit probatio generica temporis. Bald. *conſ.* 3
182. *Dubium ſuper quo, lib.* 4. *poſt med. ver. non obſtat.* † Amplia; quia vbi qualitas reſpectu certi temporis, & loci eſt fundamentũ intentionis, vel de ſubſtantia, debet probari illud certũ tempus, & certus locus. Soc. *conſ.* 246. *Eleganter, col.* 2. *ver. ſecunda ratio, cum ver. ſeq. l.* 2. vbi vult, quod priuilegium conceſſum nobilibus de Caſtilliono de Mediolano legitimandi, requirat quod ſint deſcẽdentes ab ipſis nobilibus de tẽpore priuilegij, & de Mediolano, alias non releuat priuilegium. † Extende: quia is, qui dicit permutationem beneficij 4
doloſè factam ab infirmo, non obtinet, ſi probat illum permutantem infirmum die reſignationis; quia non concludit per neceſſe, cum potuerit de mane eſſe ſanus, & reſignaſſe, & de ſero poſt reſignationem infirmus, maximè, quando probatur, quod eadẽ die fuit etiã ſanus; ideo requiritur probatio de illo tẽpore, & hora, quod infirmus

Digitized by Google

firmus eſſet, quando reſignauit. Anch. conſ.185.in pr. plenius conſ.
5 388.n.8. & ſeq.ver.nec obſtat, & n.13. & 17. vbi late. † Extende; quia producto inſtrumento, ſi negetur Notarius, non ſufficit probatio, quod ſit Notarius, ſed debet probari, quod tempore rogati inſtrumenti eſſet Notarius; quia tempus eſt de ſubſtantia ad actum illum rogitus, ita Roland. à Valle conſ.32.n.8.& 9.lib.2. Alex.conſ.
☞ 166.n.4.& ſeq.lib.2. vide Concl. proxime præcedentem.

Tempus modicum quando dicatur, & quando dicatur longum, Concl. 37.

1 TEmpus † modicum dicitur intra decẽnium, magnum vero, ſeu longum tempus dicitur vltra decennium in alienatione fructuum, vel locatione, ad hoc, vt dici poſſit alienatio perpetua, ſeu prohibita bonorum Eccleſiæ, gl.fi. in Clem.1.de reb.Eccl.non alien.
* quam ſequitur Lapus alleg.31.in fi.& hanc eſſe communem * opinionem, & communem obſeruantiam dicit Soc.conſ.31.Ex iis, quæ ſuperius, in pr.l.1. Caſtr.conſ.4.circa primum, n.3.l.2. vbi de commu-
*2 ni * Doctorum vtriuſq; iuris opinione. † Imo, quod tempus decem annorũ dicatur longũm, & magnũ tempus. Alex. conſ.17.Viſo inſtr.
* in pr.lib.4. vbi dicit * communem, quod tempus decem annorum, vel ab inde ſupra dicitur longum, & magnum tempus, & quod ita de conſuetudine ſeruatur, Dec.conſ.204. Bertrand. conſ.126.Loca-
3 tio, lib.3. † Extende; quia quando lex facit mentionem de tempore longo, intelligitur de tempore decem annorum. Alex.d.cõſ.17.n.3. lib.4. vbi, quod ita ſeruatur, & apoſtilla ibi in ver.decem, citat eun-
4 dem Alex. in l.ſi de eo, §.1.ff.de acq.poſſ. † Extende; quia locatio ad decem annos dicitur alienatio, quia transfertur vtile dominium. l.1.in fi.& l.ſeq.ff.ſi ager vectig.vel emph.l.1.§.quod ait, ff. de ſuper. vbi Bart.& alij plene Alex. d.conſ.17.Viſo inſtrumento, in prin. maxime n.5.l.4. vbi plene, quod non valeat propterea locatio bonorum Eccleſiæ facta ad decem annos, niſi interuenerint ſolemni-
5 tates requiſitæ, quia eſt alienatio. † Et quod conducto ad ſeptem annos dicatur ad modicũ tempus, non autem ad longum tempus, vt acquiratur eidem ius in re, tenet Alex. conſ.4.Videretur, n.5.ver.
*6 minus, lib.5. vbi dicit * magis communem. † Aliquando modicum
7 tempus dicitur intra 30.dies, l.1.§.1.ff.de itin.act.priu. † Aliquando biennium dicitur modicum tempus, vt l. cum Domini ff.loc. gl.fin. in d.clem.1.de reb. Eccl. non alien. & quod tempus modicum, vbi agitur de locatione bonorum Eccleſiæ, vt afficiat ſucceſſorem, intelligatur de biennio, Alex.conſ.160.n.10. ver. tale modicum, lib.6.
8 † Imo, quod aliqui intelligant de anno, vel biennio. Alex.d.conſ.
9 160.n.4.ver.& ita etiam, lib.6. † Aliquando quinquennium dicitur modicum tempus. Hoſt.in c.vnic.in fi.vt Eccleſ.ben.gl.in d.clem.
10 1.de reb.Ecc.in gl.fi.in fi. Lap.alleg.81.in pr. † Aliquando ſeptenniũ dicitur modicum. c.ſi.ne Prælat.vices ſuas. d.gl.fin. in clem.1.de reb.
11 Eccl.in fi. Lap.alleg.81.in pr. † Longum tempus dicitur decennium,
12 vel vltra, vt ſupra n.2.& ſeq. † Arbitrarium eſt iudici ſecundum ſubiectam materiam.gl.in l.1.§.quod ait, ff.de ſuperfic. vbi Bart. & alij, & gl.fi.in clem.1.de reb.Eccl.non alien.in pr. item tenet Lap.d. alleg.81.quæris cum locatio, in pr. & habito reſpectu ad prohibitio-
13 nes. † Antiquum vero dicitur, quod excedit centum annos, ſecun-
* dum communem * opinionem. Vide, Antiquum qualiter, & quando
☞ aliquid dicatur. Concl.341. † Declara; quia tempus longum, vel an-
14 tiquum dicitur quandoque 30.vel 40. ann. quandoque decem annorum, ſed ſecundum diuerſas materias fit conciliatio; quia quod dicitur, quod emphyteuta, qui per longum tempus ſoluit, probat ſe emphyteutam, ſi ſumus in ſoluente, ſufficiunt decem anni, ſi in tertio, requiruntur 30. vel 40. Balb. de præſcr.in 1.p.3.par.pr.n.36.
☞ vel dic.in 10.quæſt. Vide, in ver. Emphyteuſis de ſubſtantia requirit ſcripturam, & inueſtituram, & quando. Concl.148. vbi latius. vide, Perpetuum quando dicatur, & quot modis. Concl.312.

Tempus centum annorum habet multa priuilegia. Concl. 38.

1 TEmpus † centum annorum concludit vitam longæuam homi-
☞ nis, ne vltra quis viuere præſumatur. Vide, Viuere quilibet præ-
2 ſumitur vſque ad centum annos & quando ſecus. Concl.216. † Et ideo legatum annuum factum ciuitati, Eccleſiæ, vel collegio perpetuo, quod non moritur, reſtringitur ad centum annos. Alex. conſ.60.
3 Omiſſo multiloquio, l.1. † Operatur multa lapſus centum annorum. Affl.dec.368.In cauſa nobilium, n.3. & ſeq. videlicet appretium, & æſtimationem rei, licet non appareat; item vnionem præſumptam; item auctoritate Epiſcopi; item includit ſolemnitatem; item præ-
4 ſumptam citationem partis, vbi in fi. quod ita fuit iudicatum. † Perpetuum dicitur conſumptum centum annorum ſpatio. Alex.d.conſ.
☞ 60.circa med.ver.& per hoc apparet lib.1. Vide, Perpetuum quando
5 dicatur, & quot modis. Concl.312. † Extende; quia ſi ſtatutũ diſponit, quod inſtrumenta perpetuo mandentur exequutioni, intelligitur
vſque ad centũ annos, & non vltra. Alex.d.conſ.60.n.2.lib.1. † Ex- 6
tende; quia ſi ſtatutũ dicat, quod nulla præſcriptio obſtet, obſtabit
tamen centenaria præſcriptio. Alex.d.conſ.60.in fi.lib.1. † Confinia 7
probantur per verba enunciatiua plurium inſtrumentorum antiquorũ, quæ excedant centũ annos. Alex conſ.12.Viſo proceſſu, n.8.
verſ.non obſtat id, quod, l.4. † Antiquũ dicitur tempus centum ann. 8
Alex. conſ.74.& 75.n.32.& ſeq.lib.4. Vide, Antiquum qualiter, & ☞
quando aliquid dicatur. Concl.341. † Et tempus centum ann. purgat 9
omne vitiũ. Anch.conſ.82.n.2. † Et facit præſumi pecuniã verſam 10
in vtilitatẽ Eccleſiæ. Maſc.Concl.728. Expenſa in vtilitat. Eccleſiæ, 11
in fi. † Et tale tempus centũ ann. renouat omnia, quæ ſub cæli machina gubernantur, dicit Soc.Iun.conſ.76.n.86.lib.1. † Declara, niſi 12
conſtet de initio nullo, & ſic de titulo vitioſo à principio. Anchar.
d.conſ.82.n.7.& ſeq. † Item, niſi conſtet de titulo, quæ præſtat ma- 13
lam fidem. Crau.d.conſ.434.& n.29.& 30. Vide infra, Tempus im- ☞
memorabile operatur multa, & habet multa ſpecialia priuilegia. Concl.
40.n.77.ver.contrariũ. † Limita; quia facta non præſumũtur etiam 14
ex longiſſimo tempore. Maſc.Concl.732.Facta an præſumantur, n.4.

Tempus centum annorum, & tempus immemorabile ſunt diuerſa, & quæ ſint neceſſaria ad probandum tempus immemorabile. Concl. 39.

TEmpus † centum annorum, & tempus immemorabile ſunt 1
diuerſa, & an tempus immemorabile verificetur in tempore centum annorum, & è conuerſo, vide Crau.de ant.temp.in 4.p.§.abſolutis, in pr. vbi pleniſſime recitat opiniones; quia aliqui tenent, quod tempus immemorabile requirat centum annos, aliqui, quod imo requirat maius tempus, quam centum annorum, alij, quod minus tempus, quam centum annorum, dicatur immemorabile, & hanc vltimam tuetur ipſe Cranetta reprobando Zabarellam, & Fel. qui tenebant requiri maius tempus, quam centum annorum.
† Contrarium, & quod maius priuilegium tribuatur præſcriptioni 2
immemorabili, quam centum annorum. Purp.conſ.536. vbi n.9 & ſeq. dicit in immemorabili non requiri ſcientiam, neque interpellationem, neque bonam fidem; quia præſumuntur, ſecus in centena-
ria, & vbi n.11.verſ.& pro iis. dicit * communem, & plenius Cou.in *
2.parte relectio.c.poſſeſſor, de reg.iur.§.3.n.6.& ſeq.per tot.verſ. ſuper modo, vbi, quod immemorabilis non requirit titulum, centenaria
ſic, vbi ius reſiſtit, & reprobat Crau. † Et quod ſint diuerſa, tempus 3
centum annorum, & tempus immemorabile, plenius Couarr. in c. poſſeſſor de reg. iur. in 2.prælect.§.3.num.6.& ſeq.verſ.ſupereſt modo. fol.471. vbi recitat opiniones; prima eſt, quod immemorabilis ſit maior centenaria; ſecunda, quod centenaria ſit maior, quam imme-
morabilis; tertia fuit opinio, quam dicunt aliqui * communem, vt *
idẽ ſit immemorabilis, quod centenaria, & è conuerſo, ibi n.7.in fi. tandem ipſe n.6.& 7. diſtinguit eſſe diuerſa omnino, ſed aliquando centenaria maior, aliquãdo immemorabilis ſecundũ diuerſos effectus, quos exẽpli cauſa ponit, maxime n.9.& ſeq. & dicit, quomodo vtraque probetur, & quod in immemorabili non requiritur ti-
tulus, etiamſi contra ius cõmunem ſit, ſecus in centenaria. † Nã ad 4
probandum immemorabilẽ teſtes debent deponere per viſum per 40.ann. & in reliquo de auditu à maioribus qui dicebant ita vidiſſe tempore ſuo, & audiuiſſe à ſuis maioribus, nec vnquã vidiſſe, neq; audiuiſſe contrariũ, & licet gl.in c.1.de præſcr.in 6.non ponat hoc vltimũ; tamẽ eſt de mente.gl. Cou. in.c.poſſeſſor, de reg.iur.in 2.præ-
lect.in §.3.n.7.ver.teſtes vero, fol.471. † Cõtrariũ, quod tẽpus centũ 5
annorum lapſorum, & vltra habeat vim temporis immemorabilis. Bero.conſ.65.n.100.verſ.hoc enim tempus, lib.1. & Mandel. conſ.94. n.50.& n.64. dicit, quod tempus centum annorum dicitur prope infinitum; & videtur regulariter æquiparari tempori, de cuius initio non eſt memoria. & Soc.Iun conſ.76.num.91.& ſeq.verſ. nam licet,
l.1. † Declarat apoſt.ad.Mand.d.conſ.64.n.94. in ver.tempus centum 6
ann. quod * crebrior eſt opinio, quod tẽpus immemorabile excedit *
tempus centũ ann. ſed verior eſt opinio, quod imo tempus imme-
morabile eſt minus centũ ann. † Declarat Soc.Iun.d.conſ.76.n.91. 7
& ſeq.lib.1. quod licet ſit opinio cõtrouerſa, an tempus centũ ann. dici poſſit immemorabile; tamen bene tempus 100.ann. eſt imme-
morabile. † Amplia; quia teſtes ad probandũ tẽpus immemorabile 8
debent eſſe ætatis ann.40.& vltra. Bero.conſ.152.n.6.lib.3. † Alij, 9
quod debent eſſe ann.54. Gemin.in c.1.de præſcr.in 6. Pariſ. conſil. 112.n.24. lib.1. vbi, quod debent excedere annos 50. & de annis
54. Ferret.conſ.61.n.12. † Alij, prout Rota Romana, quod debeant 10
eſſe 60.annorum. Caputaquen.deciſ.344.lib.3. † Deponere debent 11
affirmatiue, vel negatiue, an extet memoria, & non ſolum debent deponere de auditu à maioribus, ſed neceſſe eſt, quod deponant de fama, & communi opinione, quæ ſemper ita fuerit, & interroga-

ri

Digitized by Google

ti debent nominare ſeniores, à quibus audiuerunt, imo debent di-
cere, à quibus ortum habuit, alias non probant, plene Pariſ. *d. conſ.*
12 112 *n.* 22. *& ſeq. verſ. neceſſe, lib.* 1. † Etſi non deponunt de viſu, &
ſcientia per 40. ann. & ab inde ſupra de auditu à maioribus, quod
non probant, & quod nunquam contrarium dici audiuerunt ſe-
* cundum gl. *in c.* 1. *de praeſcr. in* 6. quam communiter * eſſe approba-
tam dicit Fer. *d. conſ.* 61. *n.* 12. Im. *n.* 13. dicit, quod ſi prædicta depo-
nerent, & non eſſet articulata bona fides præſcribentium, non ſuf-
ficeret talis probatio; quia licet præſumatur ex titulo præſumpto;
tamen debet allegari, & eum ſequitur Rim. Iun. *conſ.* 258. *n.* 42. qui
13 allegat Oſaſch. *dec. Pedem.* 116. *n.* 13. † Imo, quod debent depone-
re, quod nunquam viderunt, neque audiuerunt ipſi, neq; audiue-
runt alios vidiſſe, aut audiuiſſe, aliter fuiſſe factum, & de communi
fama, & opinione. Crau. *de antiq. temp. in* 4 *p.* § *materia iſta, num.* 38.
gl. *in d. c.* 1. *de praeſcr. in* 6. *v. memoria.* Oldr. *conſ.* 172. *n.* 20. Alex. *conſ.*
☞ 16. *n.* 16. *lib.* 5. Vide etiam Maſc. qui alios alleg. *Concl.* 548. *Dominiũ,*
14 *n.* 4. † Item debent deponere, quod audiuerunt à ſenioribus, nec
ſufficeret à ſenibus, ſeu ab antiquioribus, & non ſufficeret ab an-
tiquis, & debent dicere, quod ipſi credunt verum, & multa alia, de
quibus infra, *Teſtes de auditu non probant, & quando ſecus. Concluſ.*
☞ 180. *n.* 48. *& multis ſeq.* vbi videas plenius. † Item non extare memo-
15 riam in contrarium, & quod ſemper viderunt, & audiuerunt, neq;
vnquam viderunt, vel audiuerunt contrarium, & quod communis
opinio ſemper ſic fuit, alias non probant, etiamſi deponerent de iu-
dicio ſuo, & de immemorabili. Fel. plene *conſ.* 2. *n.* 7. *& ſeq.* Capu-
16 taq. *dec.* 344. *lib.* 3. † Immemorabile, & ſic temporis initium non ex-
tare, non poteſt ſcriptura probari, ſed bene poteſt probari memoriã
extare. Crau. *de antiq. temp. in* 4. *p.* § *materia iſta, n.* 39. *& ſeq.* Mand.
plene *conſ.* 221. *n.* 8. Alex. *d. conſ.* 16. *In cauſa, & lite, n.* 16. *lib.* 5. Vide,
Memoriam hominum extare, vel non, qualiter probetur. Concluſ. 187.
☞ Vide, *Praeſcriptio immemorabilis qualiter articuletur, & probetur. Con-
cluſio.* 552. Vide infra, *Teſtes de auditu non probant, & quando ſecus.
Concl.* 180. *n.* 50. *& multis ſeq.* Vide, *Teſtes in antiquis probandis qua-
liter deponere debeant. Concl.* 290.

*Tempus immemorabile operatur multa, & habet multa ſpe-
cialia, & priuilegia, & quando ſecus.* CONCL. 40.

1 TEmpus † immemorabile, videl. cuius initij memoria nõ exiſtit,
operatur quemcunque titulum; quia habet vim conſtituti.
Oldr. *conſ.* 296. *n.* 3. *v. ſecundo,* vbi dicit, quod licet tempus immemo-
rabile non inducit obligationem; tamen inducit obligationis pro-
bationem ex immemorabili obſeruantia. Caſtillio. *conſ.* 32. *n.* 5. Bar.
conſ. 72. *Ex facto. n.* 4 *verſ. quarto probatur. lib.* 1. Rim. Iun. *conſ.* 26.
2 *n.* 31. *& ſeq.* & plene *conſ.* 169. *n.* 19. *& ſeq.* Vide, *n.* 41. † Et tantum
operatur, quantum poteſtas principis. Afflict. *dec.* 324. *Agitur cauſa,
n.* 6. imo tantum poteſt immemorabile, quantum Imperator cum
cauſæ cognitione Purpurat. *conſ.* 315. *n.* 2. & iterum *conſ.* 536. *n.* 8.
3 † Declara; quia non poteſt dici, vel probari aliquid eſſe immemo-
rabile, ſi apparet de initio, vt per Rotam Romanam coram D. Bu-
balo in cauſa Placentina decimarum 29. Maij 1587. & coram D.
Orano in cauſa Comen. decimarum Die x. Apr. 1595. & coram
D. Mellino in cauſa Tarraconen, iuriſdictionis 3. Iul. 1593. & hæc
fuit opinio Io. And. in *c.* 1. *de praeſcr. in* 6. *ad fin.* ſequitur Couarr. in *c.*
4 *poſſeſſor. de reg. iur.* § 3. *n.* 7. *in fi. fol.* 372. † Extende in tantum tem-
pus immemorabile habere vim tituli, vt probans factum ab imme-
morabili tempore continuatum, poſſit allegare priuilegium, con-
tractum, & quemcunque titulum, licet de eo non faciat fidem.
Bello. *conſ.* 11. *Viſis ſcripturis, n.* 4. *& ſeq. verſ. ſecundo facit,* qui loqui-
tur in conſuetudine immemorabili eundi ad guardias Caſtri diru-
pti, *l. hoc iure.* § *ductus aquae,* vbi omnes, *ff. de aq. quotid. & aeſtiua, c.* 1.
de praeſcr. in 6. Cephal. *conſ.* 458. *& conſ.* 659. Maſc. *Concl.* 1214. *n.* 9.
* Caſtillio. *conſ.* 32. *n.* 5. pleniſſime Rota Romana coram Illuſtriſſi-
mo Cardinale Mantica in cauſa Nonantulan. 22. Martij 1951. vbi,
quod etiam reſeruata principi cenſentur conceſſa, & plurimos al-
5 legat. † Et poſſeſſio immemorabilis habet effectum tituli, priuile-
gij, & inſtrumenti. Bald. in *l.* 1. *C. de emancip. liber.* Innoc. *in c. nouit,
de iud. & in c. ſuper quibuſdam,* § *praeterea, de verb. ſign.* Crau. *de an-
tiq. temp. in* 4. *p.* § *abſolutis, n.* 48. *in* 10. *q.* allegat *c.* 1. *de praeſcr. in* 6.
6 † Extende etiam in iis, in quibus reſiſtit ius commune; quia habet
vim tituli. Bero. *conſ.* 6. *n.* 9. *& ſeq.* maxime *n.* 13. *lib.* 1. *cum ſeq.* Crau.
conſ. 894. *n.* 8. *& ſeq.* vbi, quo tempus excedens centum annos ha-
bet vim tituli, etiam ſi non allegetur, etiam in iis, in quibus ius re-
7 ſiſtit. Alex. *conſ.* 5. *Si vera ſunt, n.* 8. *verſ. ſed praemiſſis, lib.* 5. † Extende,
vt procedat, etiam ſi præſumptio iuris ſit contra poſſeſſorem im-
memorabilem; quia adhuc habet vim tituli præſcriptio, vel con-
ſuetudo immemorabilis. Crau. *de antiq. temp. in* 4. *p.* § *abſolutis, n.* 9.
8 *verſ. ſecundo quaero.* † Et nedum habet vim tituli, & priuilegij prin-
cipis, ſed donationis. Menoch. *de arbitr. libro* 2. *cent.* 1. *caſu* 43. vbi
multa ſimilia. † Imo quod habeat vim priuilegij principis conceſſi 9
ex certa ſcientia. Crau. *d. tract. de antiq. temp. in* 4. *p.* § *abſolutis, n.* 9.
vbi plures allegat Bero. *conſ.* 152. *n.* 3. *lib.* 3. Riminald. *conſ.* 589. *n.* 6.
† Imo habet vim conſenſus Domini; quia præſumitur, quod ha- 10
buit rem pro derelicta. Oldr. *conſ.* 172. *Quia omnis, col.* 2. *in fi. n.* 11.
verſ per tanti enim. Bero. *conſ.* 84. *n.* 30. *lib.* 1. vbi etiam contra Eccle-
ſiam, & quoſcunque. † Declarat Crau. *d. conſ.* 146. *in fi.* vt procedat 11
contra ſcientem, & vnum tantum, non contra ignorantes. † Et 12
iſtud priuilegium inductum ex immemorabili dicitur fictum, &
licet Socin. dicat *conſ.* 160. *ante fi. v. nec obſtat, l.* 2. quod indiſtincte
appellatione priuilegij non veniat iſtud; tamen Crau. *de antiquit.
temp. in* 4. *p.* § *abſolutis, n.* 3. *verſ. tertio quaero, cum ſeq.* dicit contrariũ,
quod venit in omni materia, in qua valet argumentum de vero ad
fictum. † Idem dicit Crau. quando expreſſe allegaretur certus titu- 13
lus priuilegij, & ad illius probationem produceretur obſeruantia
per tempus immemorabile. Crau. *d. tract. in d.* 4. *part. verſ. abſolutis,
n.* 51. *verſ. & praemiſſa,* vbi allegat Curt. Iun. *conſ.* 158. *col.* 4. ita limi-
tantem Socinum *d. conſ.* 160. † Et tempore immemorabili præſcri- 14
bitur iuriſdictio, vectigal, & reſeruata Principi. Rim. Iun. *conſ.* 26.
n. 31. *& ſeq.* † Extende; quia procedit etiam contra clericos, & li- 15
bertatem eccleſiaſticam; quia talis præſcriptio habetur pro verita-
te. Crau. *d. tract. in* 4. *part.* § *abſolutis, n.* 48. quod tamen intelligas,
quod ea, quæ per priuilegium concedi poſſunt, ne plus operetur
fictio, quam veritas, & quando probatur priuilegium; quia non
poteſt induci conſuetudo, neque præſcriptio contra libertatem Ec-
cleſiæ. † Et ideo contra Eccleſiam habet locum, vt præſumatur ex 16
immemorabili tempore ſolemnitas adhibita, & ſeruata. Bero. *con-
ſil.* 84. *num.* 13. *lib.* 1. † Extende; quia neque requiritur tituli allega- 17
tio ſecundum communem, * vt per Crau. *d. tract.* 4. *part.* § *abſolutis,* *
numer. 49. vbi plures pro vtraque, & hanc tuetur, & tollit contra-
ria, quia ſumus in titulo ficto, nedum præſumpto. Socin. *conſ.* 127.
Viſis, n. 8. *lib.* 1. † Et procedit tam contra Imperium, quam contra 18
Eccleſiam etiam in ſpecialiter reſeruatis Rim. Iun. *conſ.* 26. *num.* 33.
Mand. *conſ.* 64. *n.* 91. vbi apoſt. in *verſ. Imperium,* dat conc. & dicit
*communem, quod centum annis contra Imperium præſcribitur. *
† Declara extenſionem, vt procedant in iis, quæ ſunt de ſui natu- 19
ra præſcriptibilia; quia verum eſt, quod non requiritur titulus, in iis
autem, quæ prohibentur præſcribi, bene videtur neceſſaria allega-
tio tituli, alias lex eſſet eluſoria; quia ſufficeret per tempus imme-
morabile probare poſſeſſionem; ex qua titulus oritur, ſecundo, quia
neceſſe eſt nedum allegare titulum, ſed etiam vſum vigore illius
tituli, alias duo ſpecialia concurrerent, quod titulus præſumatur,
& quod poſſeſſio ex eo præſumatur incerto; tertio, quia quoad
incapacem eorum, quæ tempus immemorabile requirunt, & ſunt
non præſcriptibilia, ita plene Crau. *d. tr. in* 4. *p.* § *abſolutis, num.* 52.
& ſeq. verſ. ſed circa dictum, maxime *numer.* 57. ita reſtringit com-
munem extenſionem. † Declara reſtrictionem, vt procedat, quãdo 20
interuenit vltra ſcientiam, & patientiam etiam actus poſitiuus pa-
tientis, maxime, quãdo agitur de magno præiudicio, alias non ſuffi-
cit ſola ſcientia & patientia immemorabilis, ita Fel. in *c. cũ ex officij,
col.* 5. *in* 4. *limit. de praeſcr.* licet Crau. vbi ſupra *n.* 58. reprobet. † Imo, 21
quod in iſtis, quæ non ſunt præſcriptibilia, vel habent cauſam diſ-
continuam, requiratur titulus, & quod probetur etiam eo titulo
præſcribentem vſum fuiſſe, & quomodo probetur iſte vſus. Crau.
vbi ſupra *n.* 55. *& ſeq.* infra *n.* 43. † Amplia, quod licet allegans ti- 22
tulum ex neceſſitate debeat exprimere, à quo habuit, alias non
releuatur, ſecus eſt, ſi titulum temporis immemorabilis allegaret.
Oldr. *conſ.* 179. *n.* 7. *&* 8. *verſic. non obſtat,* ſed iſta diſtinctio procedit
in iis, quæ poſſunt præſcribi, ſecus, ſi agatur de inhabilitate præ-
ſcribentis; quia requiritur priuilegium, & titulus infra *n.* 57. *&* 58.
† Amplia; quia diuiſio feudi dignitatis licet ſit prohibita; tamen ſi 23
à tanto tempore, quod non extet memoria in contrarium, fuit di-
uiſa, præſumitur titulus, priuilegium, & conceſſio Principis. Ber.
conſ. 74. *num.* 30. *lib.* 1. vbi, quod comitatus Scandiani fuit ſeparatus
à Ciuitate Regij per tempus immemorabile; ergo ex priuilegio.
† Amplia; quia mandatum procuræ enunciatum probatur ex ob- 24
ſeruantia; inſtrumenti antiqua, etiam ſi aſſerat rogatum à Notario
incerto; qui aderant plures eiuſdem nominis, quia ex quo proba-
tio propter antiquitatem eſt effecta impoſſibilis, non eſt facienda.
Bald. *conſ.* 337. *In primis videndum, n.* 15. *verſic. quoad ſecundum, lib.* 1.
† Et idem tenet per plura Bero. *conſ.* 21. *numer.* 5. *& ſeq. libro* 3. vbi 25
tollit contraria, & Bald. qui dixit per mille annos non præſumi, ni-
mis effuſo ſermone loquitur. † Amplia in tantum, vt etiam poſſit 26
præſumi quem dominium ab immemorabili habuiſſe dominium,
& iuriſdictionem, antequã eſſet imperium, & ſecundũ ius naturæ
poſſe ſtatuere. Bart. *conſ.* 72. *Ex facto, n.* 4 *v. quarto probatur, in verſic.*

ſi vt

27 *ſi vero diceremus, lib.* 1. vbi apoſt. *in v. ab Eccleſia.* † Amplia;quia
etiã regalia,& quæ ſoli principi competunt , ex conſuetudine im-
memorabilii acquiruntur,& præſumitur titulus à Principe,provt in
collectione pedagiorum.Bald.*conſ.* 11 *in cauſa paſſagij, lib.* 2. Crau.
de antiq.temp.in 4.p.§.abſolutis, n. 13. *verſ. quarto quæro.* vbi loqui-
tur in pedagiis,vectigalibus,facultate legitimandi,& aliis reſerua-
28 tis.† Extende ; quia circa iſta reſeruata principi, quando ſunt in-
corporalia,non eſt neceſſaria ſcientia & patientia principis, provt
tenent plures,quos citat Crau *de antiq.temp.in4 p.n.* 14. *verſ.quin-
to quæro.* Riminald.Iun.*d.conſ.* 16.*num.* 33. & hanc communem, &
* magis communem*dicit Maſcard.*Concluſio* 424.*Conſuetudo an, &
29 *quomodo probetur per teſtes,num.* 45. † Contrarium tenent alij,quos
* idem Crau.adducit *d.tract.in 4.p.num.* 14.*verſ.contrarium,* vbi*dicit
30 communem.† Declarat idem Crau.*de antiq.temp. in 4.p.§. abſolu-
tis,n.* 15.vt in iis , quæ non poſſunt acquiri ſine ſcientia & patien-
tia;provt in incorporalibus ſit neceſſaria,ſed tamen præſumitur ex
tempore immemorabili,niſi probetur ignorantia; ſecus in iis,quæ
31 ſunt corporalia. † Extende; quia data ſcientia & patientia princi-
pis, tunc ſufficit præſcriptio reſeruatorum Principi 40. annorum
ſecundum aliquos,imo , quod ſufficiat 30.annorum, quando ciui-
tas metropolis ſciuit,& paſſa eſt,citat plures Crau.*d.tract. de antiq.
temp.in 4.part.§.abſolutis,n.* 16.*verſ.ſexto quæro,& n.*22.*verſ. quarto
32 *conſidero,*vbi citat plures. † Contrariũ, quod imo requiratur tem-
pus immemorabile,ac ſcientia & patientia principis,tenent multi
quos idem Crau.*de antiq.temp.in 4.part.§. abſolutis, num.*17.*& ſeq.
verſic.ſed dubitabilis,* vbi, quod licet Doctores varient in præſcri-
ptione , & in conſuetudine , quaſi quod in conſuetudine non re-
quiratur ſcientia & patientia ; tamen non eſt verum in conſuetu-
dine præſcripta , quæ ſicuti non poteſt introduci ſine ſcientia &
patientia populi,ita etiam poteſt contra principem ſine ſcientia,&
patientia principis,& quod requiratur tempus centum annorum,
provt contra Eccleſiam Romanam,ibi *n.*22.*in fin.*vbi citat plures.
33 † Declara;quia in iis,quæ ſunt bona priuata principis, currit præ-
ſcriptio 40 ann. quando non eſt præſumptio iuris contra præſcri-
bentem, in alis reſeruatis princip. currit immemorabilis, non au-
tem centenaria.Crau.*d.tr.de antiq.temp.in 4.p.§. abſolutis, n.*46.*&
34 *ſeq.verſ.præmiſſis.*† Declara tamen;quia iſta per priuatum præſcri-
pta pertempus immemorabile poſſunt præſcribi contra priuatum
præſcriptione ordinaria 10.vel 40.annorum.Crau.*d.tr.in 4.p.§.ab-
35 *ſolutis,in 4.q.n.*13. † Et etiam ea, quæ ſunt de regalibus, per tem-
pus immemorabile præſcribuntur.Bero.*conſ.*21. *num.*5. *&* 6.*lib.* 2.
36 † Amplia ; quia ad probandam conſuetudinem debent actus ſpe-
cificari, ex quibus oritur conſuetudo, alias articuli non admittun-
tur. Ægid.*deciſ.*407. *Articulus conſuetudinis,* ſed quando ſumus in
conſuetudine immemorabili,non requiritur hæc ſpecificatio;quia
impoſſibile eſt probare tales actus.Oldr.*conſ.*244.*n.*13.plene Rom.
*conſ.*512. *Quoad primum, in fin.* vbi, quod tempus immemorabile
cum actibus ſequutis probat conſuetudinem immemorabilem
37 etiam contra legem vſu non receptam.† Amplia;quia tempus ſe-
dis vacantis, vel aliud tempus, quod ſubducitur de præſcriptione,
non tamen ſubducitur de immemorabili præſcriptione;quia ſi eſt
immemorabilis , adhuc remanet talis per ſubductionem , ſecus ſi
38 eſſet præſcriptio menſurata.Oldr. *conſ.*254.*n.*18 *& ſeq.* † Amplia;
quia nullitas allegati nõ poteſt poſt tempus immemorabile. Alex.
late *conſ.*11.*col.*3.*lib.*1.Dec *conſ.*329.*n.*5.*& conſ.*409.Grat.*conſ.*142.
*n.*21.*lib.*2.Iaſ.*conſ.*54.*lib.*1.Capic.*deciſ.*16.*in princ.* Gozad.*conſ.*73.
*n.*2.Ferret.*conſ.*67.*in princ.*cum multis, quos Marz. *conſ.*16.*n.*8.ci-
39 tat.† Amplia; quia in generali diſpoſitione non venit tempus im-
memorabile ; ideo ſtatutum diſponens , quod non poſſit allegari
præſcriptio aliqua,non intelligitur de centenaria.Socin. Iun.*conſ.*
115.*n.*20. *& ſeq. lib.*1.vbi, quod mala fides purgatur,& alia multa
pleniſſime Dec.*conſ.*24.*n.*114.*v quinimo, lib.*1. vbi plurimos citat,
& quod ſiue ſtatutum , ſiue lex,ſiue alia diſpoſitio dicat, non ob-
ſtante quacunque præſcriptione,non includit centenariam, & im-
memorabilem.Mand.*conſ.*64.*n.*93.vbi,quod eſt regula, quod cen-
tenaria nunquam dicitur excluſa,& *n.*94.vbi apoſt.*in verſ.præſcri-
* *ptione centum,* dicit*communem, & ita citat infinitos. † Extende;
40 quia † tempus immemorabile non admittit reſtitutionem in inte-
grum,provt alia tempora ex capite læſionis.Bero.*conſ.*84.*n.*2.*lib.*2.
41 † Amplia;quia tempus immemorabile habet vim cuiuſcunque ti-
tuli,ideo ſiue ſit cõſuetudo , ſiue vſus ſiue præſcriptio immemora-
bilis,habet vim conceſſionis,& priuilegij.Alex.*d.conſ.*6. *Viſo th.in
pr.lib.*1.Anch.*conſ.*142.*Clarior.n.*3.*& ſeq.* Ceph.*conſ.*458. *& conſil.*
459.Crau.*conſ.*10.*n.*10.*& ſeq.*vbi late Bart.*conſ.*72.*Ex facto. n.*4.*v.
☞ *quarto probatur* , *lib.*1. Vide, *præſcriptio immemorabilis habet multa
42 *ſpecialia,& quando ſecus.Concl.*550. vide ſupra *n.*1.† Qualiter autẽ
probetur extare,vel non extare memoriam,& quomodo teſtes de-
beant deponere,plene Crau. *de antiq.tempor. in 4.p.§. materia iſta,* ☞
*n.*38.*& ſeq.*& ſupra,*Tempus centum an.Concl.*38.*n.*4.*& ſeq.* † Am- 43
plia;quia non requiritur titulus,neque allegatio tituli.Alex.*d.conſ.*
6.*in prin.lib.*1.ſequitur Iaſ.*in l.de quibus,n.*49.*ff.de legib.* pleniſſime
Crau.*de antiq.temp.in 4.p.ver.abſolutis,n.*49.*& ſeq.*vbi pro vtraque,
& declarat,vt nõ requiratur allegatio tituli in iis,quæ poſſunt præ-
ſcribi,in aliis,quæ nõ poſſunt præſcribi,requiritur titulus,& quod
in vim illius tituli præſcripſerit,& qualiter poſſit probari,ſupr.*n.*21.
Vide,*Allegari debet id,quod eſt fundamentum intentionis.Concl.*252. ☞
† Extende;quia vſus immemorabilis , vel tempus immemorabile 44
æquipollet veritati.Alex.*d.conſ.*6.*in pr.lib.*1.vbi apoſt.*in verſ.veri-
tati.*††Extende;quia bona fides nõ eſt probanda in vſu immemo- 45
rabili,quia præſumitur.Alex. *d.conſ.*6. *in pr.v. nec etiam eſt neceſſe,
lib.*1.Salyc.*in l.*2.*C.de ſeru.& aqua.*Dec.*in l.traditionib.n.*12.*Cod.de
pact.*Gabr.*de præſcr.Concl.*1.*n.*57. *verſ. tertius effectus.*Maſc. *Concl.*
1214.*n.*45.†Declara tamen ; quia vbicunque præſumitur bona fi- 46
des,licet non debeat probari,debet tamen allegari.Alex. *conſ.*136.
*n.*29.*v.item nedum,lib.*2. † Reſtringe,quando immemorabile eſſet 47
ſuper conſuetudine,vel alio irrationabili;quia tunc nihil operatur
Ruin.*conſ.*136.*n.*8.*verſ.& hoc etiam procedit,lib.*4.*& conſ.*155.*n.*18.
*eod.lib.*dicit , quod titulus non præſumitur, quando ſumus in eo,
quod eſt irrationabile. † Reſtringe,quia licet oriatur præſumptio 48
bonæ fidei ex immemorabili; tamen ceſſat,ſi conſtat de mala fide.
Crau.*conſ.*146.† Imo etiamſi alia præſumptio malæ fidei appareat, 49
quæ præualet præſumptioni temporis immemorabilis , tunc non
ſufficit præſumptio ex immemorabili, & nihil releuat. Fel.*in c.vi-
gilanti,in fi.de præſcr.*† Boër.*deciſ.*211.*n.*16. Gabr.*de præſcr.Concl.*1.
*n.*16.*v.primo limita.*† Amplia;quia ratio,quare is, qui fundat ſe ſu- 50
per immemorabili,non compellatur allegare cauſã,neque docere
de alio titulo,eſt,quia inſtrumenta & tituli in tanto tempore præ-
ſumũtur perdita, & quia nõ eſt veriſimile, quod quis tanto tẽpore
ſine cauſa ſoluiſſet.Cal.*conſ.*131.alias 1.*de lib.oblat.*itẽ , quia oritur
impoſſibilitas probandi per tantam temporis antiquitatem.Gem.
*conſ.*100.*n.*2.*v.ſed poteſt alio modo reſponderi.*Rim.Iun.*conſ.*16.*n.*31.
& ſeq. † Contrarium videtur tenere Alex.*conſ.*136.*n.*20.*l.*2. quod 51
licet titulus , & bona fides præſumantur , debent tamen allegari.
† Declara, quando legitime eſt probatum tempus immemorabile 52
cum poſſeſſione,alias præſcriptio immemorabilis,licet fauorabilis,
non præſumitur,& in dubio contra opponentem illã,plene Rol. à
Val.*conſ.*89.*n.*29.*& ſeq. lib.*2. † Item quia tempus immemorabile 53
poteſt tantum,quantum Imperator cum cauſa.Purp.qui alios citat
*conſ.*315.*n.*2.& infra *n.*66. † Alia ratio eſt; quia omnia facit licita 54
vetuſtas immemorabilis,& qui quærit cauſam,dicitur quærere ori-
ginẽ eius,quod haberi non poteſt;quia memoria oritur & moritur
ſicut homo.Anch. *conſ.*142.*n.*6. † Declara; quia verior eſt opinio 55
prima;quia licet bona fides habeat deduci,& allegari, vt præſuma-
tur,fallit,quando oritur ex tẽpore immemorabili,ita Iaſ.poſt Ang.
& Caſtr.*in l.ſi certis annis,col.fin.in* 10. *limit.C.de pact.* † Declarat 56
Ruin.*conſ.*118.*n.*8.*& ſeq.lib.*4.† Declara;quia nõ debet is,qui ha- 57
bet priuilegium immemorabile ſe reſtringere ad ſpecificandũ, ſed
debet dicere ſe ignorare ſpecialẽ titulum, ſed credere iuſto, & effi-
cacioti ſe eſſe munitũ.Crau. *conſ.*640.*n.*16. Bald.plene *in c.auditis,
n.*11.*verſ.alia eſt,de præſcr.* & ſupa *n.*22.† Imo, quod in prohibitis 58
à iure debeat ſpecialẽ titulum allegare,& docere ſe eo titulo vſum
per tempus immemorabile.Crau.*de antiq.temp.§.abſolutis,n.*55.*cum
ſeq.verſ.illud tamen,cum ſeq.* vbi quod in prohibitis præſcribi requi-
ritur titulus,& quod ex illa cauſa, & non ſtatur in hoc iuramento
allegantis;quia in prohibitis præſumptio eſt contra eum,& *n.*59.*&
ſeq.*idem dicit,quando præſcriptio eſt à perſona incapaci;quia non
releuat,niſi titulus allegetur,& quod in vim illius tituli poſſederit.
Vide eum,& plenius Alex. *conſ.*75.*viſis,n.*40. *& ſeq.l.*4. & iterum
*conſ.*113.*Super primo,n.*2.*l.*1. vbi pleniſſima apoſt.*in verſ.ex cauſa,*
infra *n.*100.*v.contrarium,*vbi,quod præſcriptio immemorabilis,&
conſuetudo nõ procedit,niſi præſcribens ſit habilis,& capax.† Ex- 59
tende ; quia fortior eſt titulus tacitus ex immemorabili, quam ex-
preſſus;quia iſte tolli nõ poteſt,expreſſus ſic.Crau.*d.conſ.*640.*in pr.*
vbi maxime hoc affirmat in inferiore principe,*n.*18.† Contrarium 60
dicit Nat.quia princeps poteſt tollere priuilegiũ acquiſitũ per tem-
pus immemorabile,quia poteſt tollere omnes præſcriptiones, *conſ.*
511.*per tot.&* 512.*per t.*Vide,*Antiquitas habet plura priuilegia, &* ☞
*operatur multa.Concl.*129.Vide,*Solemnitas præſumitur, & quanto tẽ-
pore. Concl.*322. Vide Maſc. *Concl.*179. *Beneficij vnio quomodo præ-
ſumatur,* vbi, quod ex immemorabili præſumitur vnio beneficio-
rum,& ſolemnitas vnionũ.† Amplia,vt is,qui debet in libello alle- 61
gare cauſam obligationis, ſi deducat ſibi deberi annuã præſtationẽ
ab immemorabili tẽpore ſolutã,nõ teneatur aliã cauſam exprime-
re;quia præſumitur cõſenſus,& titulus,& cauſa.Cal.*conſ.*131.alias
1.de

Digitized by Google

62 C.de libelli obl. † Amplia in poſſeſſione tanti temporis, quod non extet memoria in contrariũ; quia habet vim tituli conſtituti, l.hoc iure, §.ductus aquæ, & ibi gl. ff.de aqua plu.arc. & inducit præſumptionem tituli, c.1.in fi.de praſcr.in 6. A'ex.conſ.74.V ſo pun.cto, n.7.
63 & ſeq.lib.4. † Item habet vim priuilegij, c.ſuper quibuſdam, § præ-
64 terea iuncta gl.ſuper verſ.non extent, de verb.ſign.† Item habet vim legis, l.1.§.fi.l.in ſumma, in pr.ibi, vetuſtas, quæ ſemper pro lege habe-
65 tur, ff.de aqua plu.arc. Card. conſ.84.Capitulum Ciuitatenſe. † Item tempus immemorabile, vel poſſeſſio, aut præſcriptio immemorabilis habet vim priuilegij, expreſſe conceſſi à principe. Bald.in c.1.
66 col.1.quæ ſint reg. ſequitur Iaſ.in l.de quibus, ff. de legib. † Item tantum po eſt lapſus temporis immemorabilis, cuius initij memoria non extet, quantum poteſt Imperator cum cauſa. Andr. de Iſern.
67 in c.2.in v.flumina publica, col.3.tit. quæ ſint reg. ſupra n.53. † Item præſumitur quicunque titulus ex lapſu tanti temporis, etiam quod non allegetur. Cyn. Ang. Caſtr.in l.ſi certis annis, C.de pact. Innoc.
68 & Bald.in c.ſi diligenti, in fi.de præſcr.† Item lapſus tanti temporis inducit, quod poſſeſſum ab authoribus præſumitur iuſte poſſeſſũ.
69 Inn.& Bald.d.c.ſi diligenti, in fi.de præſcr.† Item acquiritur ex præſcriptione tanti temporis nedum vtile, ſed directum dominium. Bald.& Salyc.in d.l.traditionibus.C.de pact. & ibi Alex. & moder. Im. in l.prætor, in fin. ff.de damn.infect. Fel.in Rubr. de præſcr.col.3.
70 ver.fallit tertio.† Item habet vim intimationis, & ideo ſi aliqua intimatio eſt facienda, illa præſumitur facta ex lapſu centum annorum, quod habet vim tẽporis immemorabilis. Bero. conſ.65.n.100.
* lib.1.vbi n.99.verſ.nec aduerſatur, & num.100.dicit * communem.
71 † Item habet præſumptionẽ iuris & de iure, quæ non admittit pro-
72 bationem in contrarium, Rim. Iun. conſ.26.n.49.† Amplia; quia tempus non ſit modus inducendæ, vel tollendæ obligationis, l.ſi certis annis, C.de pact. tamen ſecus eſt, ſi eſſet immemorabile tempus, quia habet annexum, & conſenſum præſumptum. Cald.d.conſ.31.
73 in fi.verſ.& per hoc.alias 1.de libel.obl. † Amplia; quia tempus immemorabile habet vim cuiuſcunque tituli, ideo iuriſdictio, & merum imperium etiam contra Imperatorem præſcribitur, & quaſi poſſeſſio tanti temporis, quod non extet memoria, habet vim cu-
* iuſcunque tituli. Alex. conſ.24. Ponderatis, n.13.& ſeq.verſ. alio in-
74 ſuper, lib.5.vbi dicit*communem. † Amplia; quia omnis ſolemnitas præſumitur interueniſſe in actu antiquo propter impoſſibilitatem probandi. Gemin.conſ.100.n.2.verſ.ſed poteſt alio, vbi, quod in tranſumpto antiquo facto coram Iudice ordinario præſumitur ci-
75 tatio partis licet non appareat. † Amplia; quia præſumptio, quæ oritur de titulo ob tempus immemorabile, eſt iuris, & de iure, quæ non admittit probationem in contrarium. Fel.in c.cum nobis, n.7.
76 de præſcr. † Amplia; quia tempus immemorabile inducit quemcunque titulum in præſcribente, etiam ſi non conſtat de bona fide; quia tanti temporis ſpatium purgat malam fidem. Men.de arb.
* lib.2.centur.1.caſu 43. Mala fides vbi dicit*omnes ita tenere, & quod eſt concluſio vera; quia habet vim tituli, & donationis, alleg. Ruin.conſ.118.n.3.lib.4.& alios, plene Iaſ.conſ.108.in pr.& per tot. lib.2.Mand.conſ.64.n.55.& ſeqq.vbi apoſt. in verſ.regulariter, citat
* plurimos de communi*atteſtantes, & Alex.conſ.24.Ponderatis, n.18. verſ.& ex diuturnitate, lib.5.ſed Alex.loquitur; quia concurrebat ti-
77 tulus ſententiæ & diuiſionis.† Contrarium, quod imo præſcriptio non procedat etiam in immemorabili, quando à principio conſtat de mala fide, tenent Hoſt.& Ioan. Andr. in c.vigilanti, in verſ.antiqua, de præſcr. ſequitur Bertach. in verſ.præſcr.cauſ.verſ.51. Gem.in c.1.n.14.verſ.gl.ſuper verbo, niſi, vbi Franch. n.14.v. ſecundo nota, de præſc.in 6.& vltimo Balb.in tr.præſcr.in 2.p.3. part. pr.in 6.q.n.21. vbi dicit hanc veram, quando conſtat clare de mala fide, & allegat pro vtraque parte, provt ſi conſtat de titulo nullo à principio. Petr. Anch.conſ.81.n.7. Crau.de ant.temp.in 4.p. n.10.v. contrarium vbi alleg. Caſtr.& alios, quod quando conſtat de ingreſſu vitioſo, non releuat. Gab.de præſcr.Concl.1.n.53.verſ.ſecundo limita. Óſaſch.dec. 101.n.27.v.quarto etiam, vbi citat plures, plene Ondad. conſ.80.n. 77.& ſeq.lib.2.vbi citat plurimos Pariſ.conſ.27.n.117.lib.1.& conſ. 114.n.8.& ſeq.v.quo ſtante, lib.1.Rol.à Valle conſ.6.n.73.lib.3.Me-
* noch.de rec.poſſ. remed.3.n.639. & hanc magis communem * dicit Vrſil.in add.ad Aff.dec.324. pleniſſime Crau. conſ.146.vbi hanc tuetur multis argumentis, plene Guid.Pap.conſ.91.n.4.verſ.& quia
* dicti, vbi late Dec.conſ.108.n.39.& ſeq.l.3. vbi etiã in perſonali, & dicit*commun.Rim.Iun. conſ.36.n.20. & hanc partẽ tenet Mand. conſ.484.n.83.& ſeq.vbi, quod neque per mille annos poteſt præ-
* ſcribi cum mala fide, vbi apoſt.v.curſu temporis, dat conc.& * dicit commun.Ruin.conſ.118.n.13.lib.4.Pariſ.conſ.112.n.32. & ſeq.maxime n.34.lib.1.Rol.à Vall.conſ.6.n.41.l.3.item Crau.de ant.temp. in 4.p.§.materia iſta, q.13.vbi n.16.& ſeq.pro vtraq; maxime n.19.
☞ & 20.vbi plurimos. Vide ſupra. Tempus centum annorũ habet multa priuilegia. Concl.38.num.13.Vide, Solemnitas non præſumitur, quando apparet de initio quod non interuenit, & qualiter procedat. Concl.325.
† Declarat Mand.conſ.64.n.56.vbi præſcriptio non habeat præſũ- 78
ptionẽ in primo præſcribente, ſecus in aliis, quando eſt ſucceſſiua.
† Declarat conſ.24.Ponderatis, n.18. & ſeq. lib.5. vbi præſumatur 79
bona fides, quando, vt in caſu ſuo, cõcurrebat titulus habilis, provt
ſententia, & diuiſio.† Declara; quia non præſumitur, quando præ- 80
ſcribens eſſet actor, ſecus ſi reus. Mand.d.conſ.64.n.56. vèr.& tanto
magis.† Declara; quia bona fides præſumitur in centenaria, quãdo 81
vere is, contra quem ſciuit; ſecus ſi præſumptiue. Mand. d.conſ.64. n.56.v.& ex eo, & Crau. plenius de ant.temp. in 4.p.§. materia iſta,
n.16.& ſeq. maxime n.20.† Declara; quia licet ex titulo, qui or tur 82
ex immemorabili, præſumátur bona fides, tamen quia debet allegari, & articulari, teſtes non probaret immemorabilẽ, ſi non eſſet articulata, Ferret.qui plures citat conſ.61.n.12.& 13.ſequitur Rim.
Iun.conſ.158.n.43.& 44.citat Oſaſch.dec.Pedem.116.n.13.† De- 83
clara; quia vera, & communis*concluſio eſt, quod de iure canonico *
non præſcribitur cum mala fide; quia ineſt peccatum, & ius canonicum non permittit, quod peccatum nutriatur, vel cauſetur, ſed de iure ciuili bene purgatur mala fides per tempus immemorabile, & ideo quando conſtat vere de mala fide, non datur præſcriptio etiam per mille annos; quando vero eſt ſolum præſumptio malæ fidei, tunc bene tollitur hæc præſumptio per lapſum temporis immemorabilis, niſi fortior ſit præſumptio malæ fidei, ita Crau.d.conſ. 146.Reſponde de iure, per tot. vni tollit contraria, & dicit, quod non obſtat, quod præſumitur, quod Dominus habuerit rem pro derelicta, & ſic conſenſus Domini; quia illud procedit forte, ſi agatur de præſcriptione contra ſcientem, & vnum tantum & Cou.in c.poſſeſſ. de reg.iur.in 2.p.§.8.n.4.fol.490.vbi ſequitur. Crau.vbi ſupra, & eãdem diſtinctionem, quod in vera mala fide non currat præſcriptio
immemorabilis, ſed in præſumpta, alleg.plurimos, & dicit*cõmun. *
& tollit contraria, & idem etiam declarat idem Crau. de ant.temp. in 4.p.§.materia iſta, q.13.n.16.& ſeq. vbi pro vtraque & ita decla-
rat. † Amplia; quia obſeruantia diuturna immemorabilis inducit 84
naturam in eo, quod immemorabiliter fuit obſeruatum. Sign.conſ.
Statuto medicorum, in pr.† Amplia; quia lapſus tanti temporis, cuius 85
memoria non extat, inducit titulum conceſſionis in emphyteuſim etiam contra Eccleſiam & vaſallos Eccleſiæ, licet non oſtendatur, niſi poſſeſſio, & ſolutio per tempus immemorabile. Anch.conſ.443.
n.16. quod eſt ſubſcriptum à ſex Doct.† Extende; quia inducit ti- 86
tulum renouationis, ſi ab immemorabili fuit renouata, plene Ruin. conſ.168.n.23.verſ.& eſt etiam verum, & n.24.l.1. Mantic.dec.No-
nantulana 22.Martij 1591.† Extende; quia poteſt allegare fundos 87
ſteriles ad culturã redactos à ſuis maioribus. Bart.& Ang.in l.quicunque, la 2.C.de omni agro deſer.lib.11.Curt. Sen.conſ.47.n.7. & 8. Mantic.d.dec.vbi extendit in præiudicium Eccleſiæ. Ruin.conſ.137.
n.15.lib.1.Bero.conſ.91.n.13.& ſeq.l.1. † Amplia; quia poſſeſſio & 88
præſcriptio immemorabilis nunquam videtur ſublata per legẽ vel ſtatutum, quantumcunque loquatur generaliter de omni præſcriptione; quia habet vim priuilegij. Ang.in l.vniuerſis, C.ne rei dom. vel tem.Ruin.conſ.103.Viſo priuilegio, n.8.l.1.vbi plures citat Alex. conſ.16.In cauſa, & lite, n.25.& ſeq.ver.nec hoc obſtat, l.5. vbi apoſt.
in ver.tollere.vbi idem dicit in præſcriptione 40.ann. Vide, Præſcri- ☞
ptio immemorabilis habuit ſpecialia Concl.550.† Amplia; quia tracta- 89
tus & ſolemnitas enunciata, & confeſſio Prælati in inſtrumentis antiquis, de quorum memoria non extat, habes omnẽ præſumptionem pro ſe, & illi ſtandũ eſt. Anch.conſ.443.n.9. quod eſt ſex Doctorum. Vide, Inſtrumenta antiqua quam probationem faciant. Concl.
238.† Amplia; quia conſuetudo, quæ requirit, quod ſit obtenta in 90
contradictorio, ſufficit ſimpliciter obſeruata, quando eſt immemorabilis, licet non ſit in contradictorio obtenta. Bart.in l.diuturna ff. de legib. Corn.conſ.239.n.19.v.non enim obſtat, l.1.Soc. Sen.conſ.99.
num.3.lib.1.vbi dicit*communem. Crau.conſ.55.numer.6.qui*dicit **
commun. † Extende; quia actus, qui inducunt conſuetudinem in 91
immemorabili, non ſunt neceſſarij. Dec. conſ.11.n.167.lib.1.quia ſufficit quod ab immemorabili ita fuit obſeruatum. Mantic.in d.de-
ciſ. Nonantulana 22.Martij 1591.in fi.Vide, Conſuetudo immemo- ☞
rabilis operatur multa. Concl.873.† Amplia; quia per tempus imme- 92
morabile præſcribitur ſupremum imperium, & iuriſdictio contra ſupremum ſuperiorem. Anch.conſ.142.n.3.& ſeq.Bart.in l.iniuriam, la 1.§.fin.ff.de iniur. & in l.quominus, q.2.de flumin. Ang. in l.hoc iure, §.ductus aquæ, ff.de aqua quotid. & æſtiua. dicunt quod ciuitates Italiæ præſcripſerunt contra Imperium ſpatio centum ann.iuriſ-
dictionem; quia titulus præſumitur. † Extende; quia ſi agatur de 93
bonis principis, bene præſcribitur contra principem ſpatio centum annor. Menoch. de recup. remed.15.n.28. Rim.Iun.conſ.16.n.31.& ſeq. Alex.conſ.24.Ponderatis, n.14.l.5.vbi, quod tàm contra Papam,

quam contra Imperatorem præſcribitur ſpatio centum annorum.
94 † Contrarium Bald.*conſ.*300.*Ad euidentiam,n.*3.*l.*5.† Declara;quia
95 dubium eſt , an ſupremus princeps poſſit reuocare iuriſdictionem
præſcriptã tempore immemorabili,provt Venetorum.Vide Crau.
96 *conſ.*640.*n.*18.& per tot.conſilium.† Extende;quia ſalinaria,peda-
gia,& ſimilia,quæ ſunt reſeruata principi,præſcribuntur ſpatio tē-
poris immemorabilis;quia habet vim tituli,& præſumptionē tituli.
Alex.*conſ.*74.*n.*7.*& ſeq.verſ.adeo, quodlib.*4. vbi *n.*8. quod conſue-
tudo & priuilegium æquiparantur, & ſicuti conſuetudo dat priui-
97 legia,ita tēpus immemorabile.† Extende;quia tanto tempore im-
memorabili poteſt ciuitas ſibi acquirere ius ſtudij publici,provt fe-
cit Patauina Ciuitas.Alex.*d.conſ.*74. *n.*9.*verſ.& pro hoc facit,lib.*4.
98 † Extende ; quia conſuetudo & obſeruantia antiqua ab immemo-
rabili habet vim decreti,& priuilegij,& tenaciter obſeruata habet
vim iuſtitiæ.Alex.*d.conſ.*74.*n.*8.*verſ.item conſuetudo,& n.*9.*verſ. &*
99 *ideo dixit Bald.lib.*4. † Extende;quia reges,& principes ſeculares,
quia ex conſuetudine,de cuius initio memoria non exiſtit, habent
poteſtatem conferendi in Regnis ſuis præbendas, poſſunt hoc fa-
cere; quia talis conſuetudo tribuit titulum, ſeu priuilegium. Alex.
*d.conſ.*74.*n.*10.*v.& ideo dixit,lib.*4. vbi loquitur in Rege Vngariæ
100 Angliæ , Apuliæ,& Franciæ.† Extende;quia poteſt laicus per tēpus
immemorabile poſſidere decimas , & præſumitur titulus. Alex.*d.*
*conſ.*74.*n.*11.*&* 12.*l.*4.vbi,quod ſicuti Papa poteſt dare facultatem
mulieri,vt iudicet clericũ,& præſumatur titulus, ergo præſumptio
operatur, quod Papa conceſſerit. Contrarium verius eſt, qui data
incapacitate laicorum circa ſpiritualia,præſcriptio,vel conſuetudo
nihil releuat.Io.Mona.*in c.*2.*de preb.in* 6.*n.*4. *& ſeq.* vbi Probus *in*
* *add.n.*6.*& ſeq.*dicit*comm.& ibi Io.And.& alij,Crau.*de ant.temp.*
in 4.*p.verſ.abſolutis,n.*57.*& ſeq.*& idem tenet Io.de Lign.*tr.de cen-*
ſura,§.8.*& n.*6. *&* 7.alleg. *c. quaſiuit, de iis quæ fiunt à maior. parte*
101 *Capit.*ſupra *n.*58.† Amplia;quia probatio de auditu,auditus,admit-
☞ titur in iis,quæ excedunt vitam hominis.Anch.*conſ.*310.*n.*16.Vide
infra,*Teſtes in antiquis probandis qualiter deponere debeant. Concl.ſ.*
102 290.† Extende;quia poſſeſſio centenaria probatur per teſtes depo-
nentes tale poſſediſſe per annos centum, & vltra, & à tanto tem-
pore,quod non eſt memoria in contrariũ,& de tēpore, de quo ipſi
non poſſunt recordari,& dicunt ita ſe audiuiſſe dici ab eorum pa-
rentibus,ſenibus,& aliis hominibus dictorũ locorũ,& quod ita eſt
publica vox,& fama,*l.ſi arbor.ff.de preb & in l.*1.§. *idē Labeo,el* 2.
ff.de aq.plu.arc.& ibi gl.& Bart.Can.*in c. quod per nou.de verb.ſign.*
Gem.*in c.*1.*de preſcr. in* 6.Aret. *in c.licet ex quadam,col.*1.*v. tu ad-*
☞ *uerte,de teſt b.*Vide plenius ſupra, *Tempus centũ annorum & tempus*
103 *immemorabile ſunt diuerſa.Concl.*19.*n.*4.*&* 6.† Amplia;quia opera-
tur idē lapſus immemorabilis tēporis cõtra ignorantē, quod ope-
ratur lapſus longi tēporis cũ ſcientia & patientia. Collegiũ Paduã.
104 *conſ.*2.*poſt conſ.Zab.n.*8.† Et vbi requiritur ſcientia & patientia in
incorporalibus,vt inter præſcriptio, non tamen procedit, quando
ſumus in tempore immemorabili.Dec.*conſ.*8.*col.*2.*& conſ.*638.*n.*4.
Ruin.*conſ.*105.*n.*5.*lib.*5. Rip.*in c.cum Eccleſia,n.*63. *de cauſ.poſſ. &*
105 *propr.*Pariſ.*conſ.*27.*n.*83.*lib.*1.Menoc.*conſ.*147.*n.*17.† Amplia;quia
poſſeſſio immemorabilis inducit præſcriptionē, vt poſſeſſor poſſit
agere rei vendicatione contra quemcunque poſſeſſorem. Bart. in
*l.*2.*ff.de vſucap.*Bald.Salyc.& alij *in l.ſi quis emptionis,C. de præſcr.*
30.*ann.*Caſt.*conſ.*457.*l.*1.Cald.*conſ.*76.*n.*8.Ruin.*conſ.*156.*n.*7.*& ſeq.*
106 *l.*1.Nat.*conſ.*456.*n.*11.*& conſ.*672.† Extende;quia non transfert do-
minium in præſcribentē,etiã ſi agatur de re principis. Menoch.*de*
☞ *recup.poſſ.remed.*15.*n.*28.Rim.Iun.*conſ.*26.*n.*32.vbi, quod dominiũ
107 directũ acquiritur. † Extende;quia nõ requiritur titulus,neq;bona
fides.Balb.*de præſcr.in* 2.*p.pr.q.*6.*n.*10.niſi in prohibitis, ſup.*n.*15.
108 † Extende;quia nõ requiritur ſcientia eius,cõtra quē præſcribitur,
* *Pedem.dec.*201.*n.*11.vbi magis*communi.† Extēde; quia procedit
in actibus & rebus ſuperioris.Dec.*conſ.*85.*n.*2.ſequitur Rol.à Val.
10 *conſ.*3.*n.*102.*vol.*1. Menoch.*d. remed.*15.*de recup.n.*28. † Extende;
110 quia non datur reſtitutio etiã ex probabili ignorantia ſecundũ ma-
* gis*communem,de qua Pinel.*in auth.niſi triennale.p.*2. *n.*68. *C.de*
111 *bon.mat.*Rol.*d.conſ.*3.*n.*98.*lib.*1.Gab.*de præſc.Concl.*1.*n.*64. † Am-
plia;quia reſtitutio in integrũ non datur aduerſus tēpus immemo-
rabile,& præſcriptionē centenariã,& vltra.Iaſ.*conſ.*208. *n.*2.*v.non*
*obſtat,l.*1. vbi quod non reperietur Doctor, qui contrarium dicat,
112 quia cum habeat vim tituli,non datur reſtitutio.† Contrariũ tenet
* Dec.*conſ.*108.*n.*23 *& ſeq.l.*3.vbi dicit*communem. Vide, *Reſtitu-*
☞ *tio in integrũ datur maiori excipienti.Concl.*290. † Limita;quia licet
113 poſſeſſio immemorabilis cum ſcientia & patientia eius;cui præiu-
dicatur, in incorporalibus habeat vim tituli,adeo, quod allegatio
tituli non ſit neceſſaria,tamen quando apparet de initio vitioſo,vel
apparet titulus non bonus, tunc nihil operatur tēpus immemora-
bile etiam vltra centũ annos.Anch.*conſ.*82.*Dicta facti narratione,*
*n.*7.*& ſeq.v.non obſtat præſcriptio.*Caſtr. *conſ.*423. *Ex puncto tranſ-*
*miſſo,n.*2.*v. in contrarium, lib.*2.Gem. *conſ.*96. *Pro huius dubij,n.*4.
v.ſi ergo Regnum Poloniæ. plene Crau.*de ant.temp. in* 4 *p.*§.*abſolutis,*
*numer.*60.*verſ.contrarium,& ſeq.*vbi tollit omnia contraria , & re-
petit fere omnia *conſ.*290. *numer.*6. *verſ. ſecundo reſpondeo.* Pariſ.
*conſ.*27. *numer.*119. *lib.*1. *& conſ.*114. *numer.*8. *& ſeq. lib.*1. late
Cou.*in c.poſſeſſor.de reg.iur.in* 2.*p.*§.8.*n.*4.*fol.*490.*verſ. ex quib.Ay-*
*mon.*vbi ſi conſtat de initio, & titulo primæuo , non agitur de præ-
ſcriptione immemorabili,ſed de titulo,& eius virib. ſi vero nõ cõ-
ſtat de initio,& allegat titulum qui appareat vitioſus,examinatur
tunc an potuerit ſanari ex immemorabili tempore , & pleniſſime
Ruin. *conſ.*75.*n.*5. *& ſeq.verſ.vel etiam ex diuturna,lib.*1. vbi,quod
quando conſtat de titulo,& cauſa primæua nõ operatur tunc tēpus
immemorabile diuerſum titulũ , quia præſumitur ex titulo præce-
denti,& apparenti,quia præſumptio cedit veritati,& alleg.Bald.in
*c.*1.*circa fi.v.ſed mirabile de feudo in vicem,l.commiſſ.*ſed ibi in præ-
ſcriptione 30.ann.loquitur, vt ibi Afflict. & iterum clarius Ruin.
*conſ.*156.*n.*15.*v.ſed iis non obſtantib.lib.*1. ſequitur Crau.*conſil.*388.
*n.*14.*&* 15.vbi ampliat,etiã ſi titulus exhibitus ſit vetus,plene Ri-
min.Iun.*conſ.*36.*n.*17. *& ſeq.*vbi *n.*19. quod contraria procedunt,
quando non conſtat de initio, & veritate, & *conſ.*257.*n.*43.*& ſeq.*
vbi,quod nihil operatur tēpus immemorabile,quando conſtat de
titulo inualido,& tunc requiritur probatio bonæ fidei.† Contrariũ 114
tenet Bero.*conſ.*115.*n.*38. *& ſeq.l.*1.vbi, quod quamuis conſtet de
initio, & contractu renouandi, & ſoluendi de 29.in 29.annos, ex
quo per tēpus immemorabile non fuit ſeruatũ, præſumitur pactũ,
& titulus contrarius,& *n.*42. *& ſeq.vſque in fi.*dicit, quod ex tem-
pore immemorabili oritur præſumptio noui tituli iuris & de iure,
quæ non admittit probationē in contrariũ,& propterea nõ tenetur
amplius,& quod non præſumitur vſu receptũ primũ inſtrumentũ,
& ab eo receſſum,& iterum *conſ.*144.*n.*77.*&* 78.*l.*1.† Declara, & 115
iſtud eſt,quod per alia verba confirmat Curt.Iun *conſ.*311 *Præſup-*
*ponitur,n.*25.*& ſeq.v.quartã concluſionē.*vbi,quod verior eſt opinio,
quod præſcriptio immemorabilis non poteſt concurrere cum pri-
uilegio;quia inducitur mala fides;quia qui allegat priuilegium,&
præſcriptionem immemorabilē,diuerſũ facit ſeipſum malæ fidei,&
ideo præſcriptio non poteſt accommodari,niſi priuilegiũ eſſet du-
biũ,& probabiliter ex præſcriptione poſſet validari cum bona fide,
ſecus ſi cum mala fide,vbi *n.*29.dicit*communē, declarat Bald.ita *
debere intelligi,& alios.† Declara tamen,quia quod non poteſt ex 116
præſcriptione propter malã fidem,bene poſſet ex conſuetudine,in
qua ceſſat mala fides,quod declarat idē Curt.Iu. *d.conſ.*311.*n.*27.
& ſeq.& plenius *conſ.*333.*n.*59.*& ſeq.*vbi, quod inducitur conſue-
tudo ex vſu tanti tēporis,quod non extat memoria in contrarium.
† Vide tamen Crau.*de ant.temp in* 4 *p.*§.*abſolutis,n.*18.*& ſeq.* vbi, 117
quod differentia inter conſuetudinē,& præſcriptionem poteſt ac-
commodari, quando induceretur conſuetudo ab eo, qui poteſt illã
inducere circa reſeruata principi,vide eum & plenius in eadē 4.*p.*
§.1.*n.*1.*& per tot.*vbi late ponit 17.differentias. † Et dicitur agi de 118
conſuetudine,quando tractatur de acquirendo hominibus, & vni-
uerſitati ; ſi vero agitur de acquirendo particularibus perſonis, di-
citur præſcriptio,late Bero.*conſ.*155.*n.*37.*l.*1.alleg.Alex. *conſ.*124.
*Super primo.verſ.alia ratione.*iuncta apoſt.*in verſ. conſuetudine col.*1.
*lib.*4. & dicit Bero. quod conſuetudo fauorabilis eſt , præſcriptio
odioſa,& conſuetudo non requirit titulũ,neq;ſcientiam,& patien-
tiam,neq;bonam fidem, plenius Purp.*conſ.*315.n.18.vbi,quod etiã
ſi agatur de acquirendo certo generi perſonarum, provt clero, vel
nobilibus,non poteſt eſſe conſuetudo, ſed præſcriptio. † Extende, 119
vt procedat etiam in ſolutione facta per tempus immemorabile in
maiori ſumma,vel in minori,quã deberetur; quia docto de initio,
& quod per errorem,præſcriptio immemorabilis contra veritatem
nihil operatur.Rim.Iun.*d.conſ.*30.*n.*17.*& ſeq.*vbi *n.*19. quod con-
traria procedunt,quando de initio non apparet. † Declara;quia ad 220
excludendam immemorabilem præſcriptionem ſufficit docere de
titulo, & initio vitioſo etiam vltra centum annos. Couarr.*in* 2.*p.*
relect.c.poſſeſſor.de reg.iur.§.3.*n.*7.*verſ. quo fit.*contra verò centena-
riam ſatis eſt docere de centenario intra centum annos,& ibi *n.*9.
verſic. ſecundo ſatis. † Extende , vt procedat etiam in ſolemnitate 121
præſumenda per tempus immemorabile ; quia licet ſit verum,ta-
men ſi ex inſpectione actorum conſtaret de contrario, ceſſat præ-
ſumptio ex tempore immemorabili. Crauet.qui citat plurimos *de*
antiq.temp.in 1.*p.in* 1.§. *num.*27.*in* 7.*limit.*vbi tollit omnia contra-
ria,& iterum *in* 2.*part.n.*51.*&* 53.*verſ.bene fateor, & conſ.*290.*n.*6.
*verſ.ſecundo reſpondeo.*Ruin.*conſ.*28.*numer.*10.*& ſeq.* vbi ponit plu-
ra exempla, *lib.*4. vbi quod præſumitur pro ſententia, niſi probe-
tur, quod qui tulit , non erat iudex , & pro citatione , niſi probe-
tur citatio pro alio die ex proceſſu facta , vel nullam citationem
factam,

Digitized by Google

111 factam,iterum Crau.*conſ.*861.*n.*13.& ſupr.*n.*113.*& ſeq.* † Declara extenſionē,niſi ſcientia & patientia immemorabilis eſſet eius,qui poteſt actum ſolemnizare;quia extenſio non haberet locum.Crau.
113 *de ant.temp.in* 3.*p.*§.1.*in fi.* † Extende,quādo conſtat de initio violento ; quia per tempus immemorabile non præſcribitur propter malam fidem. Guid. Pap.*conſ.*91.*num.*4.*ver.& quia dicti commodi.*
114 † Extende maxime,quando ipſemet,qui allegat ex immemorabili tempore cū ſcientia & patientia habere quemcunq;titulū; quia ſi producit titulū inualidū,ſibi nocet;quia aliū habere non præſumitur,neque allegare poteſt,niſi probet. Bellam. *conſ.*10.*n.*20.*v. item aliter reſpondeo,& n.*29.*ver.plus dico.*ſequitur Crau.*de ant.temp.in* 4.*p.*§.*abſolutis*,*n.*60. *v.contrarium.* pleniſſime Oſaſch. *dec.*101. *n.*33. *& ſeq.verſ.nec aduerſatur*,& maxime *n.*37.*& ſeq.* plenius Ondade. *conſ.*80.*n.*77.*& ſeq.lib.*3. Rimin. Iun.*conſ.*285.*n.*43. *& ſeq.* Mand. *conſ.*299.*n.*14.Quia quicquid vltra titulū poſſidet,dicitur mala fide
115 poſſidere. † Extende, quando maxime conſtat de initio tituli non tam antiqui,quod non poſſit dici immemorabile.Crau.*de ant.tēp. in* 4.*p.*§.*materia iſta*,*n.*40.alleg.Curt.Iun.*conſ.*174.*num.*33.*verſ.cum ergo.*Alex.*conſ.*75.*Viſis*,*n.*38.*lib.*4.*& conſ.*16.*In cauſa iſta*,*n.*16.*lib.*5.
116 † Limita;quia diuturnitas temporis non operatur vnionem,neque obligationē,ſed bene operatur probationē,ſi cōſtat de obſeruātia temporis immemorabilis.Oldr.*conſ.*296.*n.*3.*ver.ſed huic opponitur.*
127 Zab. *conſ.*118. *n.*7. † Limita, multis modis,in quibus præſcriptio centenaria,& immemorabilis non operatur, neque habet locum, de quib. Crau. *de ant.temp.in* 4.*p.* §.*materia iſta*,*n.*72. *& ſeq.q.*24. vbi,quod non poteſt præſcribi contra ſupremam poteſtatem , vbi pro vtraque,& intelligitur quoad Deum,& Principem ſpirituale, & ſpiritualia;ſecus quoad temporalem,adducit rationē;quia nemo poteſt contra Deum præſcribere,ne ſit ſubiectus Deo, ergo neque contra Papam Vicarium Dei.Secundo non poteſt præſcribi,quando nutritiua eſt peccati, vbi dat plurima exempla de eo, qui plura Curata tenet, vel beneficiū ſine titulo , vel aliud ſub peccato prohibitū facit;quia antiquitas peccatū non minuit,ſed auget. Tertio non procedit in iis,quæ poſſideri non poſſunt,prout ſunt res ſacræ, abſolute eſt verū,ſed quoad publica loca, vbi *n.*78. *& ſeq.* declarat quoad dominiū,ſecus quoad poſſeſſionem, vbi *n.*83.*& ſeq.* procedit etiam quoad dominiū.Quarto in actu , quem facit ſuperior de plenitudine poteſtatis,ex quo non poteſt illi reſiſti,nō releuat poſſeſſio immemorabilis, dat exemplū de Papa conferente beneficia; quia non præiudicet aliis collatoribus,etiā per tempus immemorabile. Quinto in pœnis ſpiritualibus *n.*88. Sexto in re affecta vitio reali,*n.*89.*& ſeq.*vbi declarat,vt non procedat in eo,qui habet bonam fidem.Septimo in iis,in quibus quis eſt incapax cū ſuis reſtrictionib.*n.*93.*& ſeq.* Octauo in iis,quæ nō ſunt conceſſibilia, *n.*97. vbi declarat.Nono.in iis,quæ ſunt facultatis,*n.*98.*& ſeq.* vbi ple-
118 niſſime declarat.† Limita;quia lapſus temporis non eſt modus inducendæ obligationis. Zab.*conſ.*118. *in pr.n.*2. vbi *n.*7. *& ſeq.*dicit eſſe verum,ſed tamen inducit probationē,ſeu præſumptionē,quod ſit debitū.Bar.in ſua *q.*7.*mulier habens,in fi.pr.n.*4.*v.decimo probatur.*
129 † Contrarium,quando adeſt lapſus temporis immemorabilis , qui habet vim cuiuſcunque tituli. Cald. *conſ.*131. quod eſt 1.*de libell.*
130 *obl.circa fi.verſ.& per hoc.*† Declara vt per Caſtr. *conſ.*202.*In cauſa confinium,v.item non obſtat ſolum,n.*3. *lib.*1. quod ſola longinquitas temporis immemorabilis non probat de ſe aliquid , niſi concurrat cum tempore immemorabili indicia,vel facta inducentia præſumptum titulum,prout ſcientia & patientia eius,contra quē allegatur poſſeſſio,vel quaſi eius,pro quo allegatur,vel fama,vel ſi in ſcriptura antiqua enunciaretur id,de quo agitur præſumptiue,iſtis caſibus immemorabile tempus inducit præſumptum titulum quemcunq;
131 † Extende in caſu contrario,quia tēpus nō eſt modus tollendæ,vel inducendæ obligationis.Bart.*q.*10.*debitor in diem,verſ.contra quod*
132 *in fi.n.*9.*v.ſeptimo ſic.*† Reſtringe quā lo ad inſtantiā creditorū fuit præfixus terminus hæredi ad adeundū vel repudiandū hæreditatē, quia ſolus lapſus termini,licet nihil faciat,inducit aditionē,per quā
133 obligatur creditorib.Bart.in ſua *d.q.*10.*ſolutio, in pr.* † Reſtringe; quia non poteſt contra dominiū verum,ad quem res peruenit,niſi doceat de bona fide;quia quando actor eſt, debet probare bonam
134 fidē.Mand.*conſ.*64.*n.*56.† Reſtringe in ratihabitione,quod res ſit apud aliū,ſolo curſu temporis nihil faciēdo inducitur.Bart.*d.q.*10.
135 *in pr.v.tertio ſic.* † Limita; quia tempus immemorabile non poteſt probari,quando probatur, memoriā extare per inſtrumenta. Alex. *conſ.*75. *Viſis*,*n.*38.*v.nam per inſtrumenta*,*lib.*4. Curt. Iun.*conſ.*174.
136 *n.*33.*v.cum ergo.*Alex.*conſ.*6.*n.*16.*& 17.l.*5.† Limita;quia non procedit cum mala fide,etiam immemorabilis,& probatur coniecturis Oſaſch.*dec.*101.*n.*27.*& ſeq.*plen.Crau.*de ant.tēp.p.*4.§.*materia iſta*, *n.*13.*v.contrarium*,vbi,quod etiam ſi lapſa ſunt millia millium ann.
137 † Extende;quia imo ſcientia præſumitur ex eo,quod quis emit rem feudalem ſine conſenſu domini;quia non præſcribit etiā per centū annos,item ſi extat ſtatutū,contra quod acquirit;quia ſcientia ſtatutorū præſumitur,& inducitur mala fides.Ondade.*d.conſ.*80.*n.*77. *& ſeq.lib.*3.† Contrarium,quod bona fides non requiratur in præ- 138
ſcriptione immemorabili.Iaſ.*conſ.*108.*in pr.l.*2.Purp.*conſ.*536.*n.*9. *& ſeq.*max.*n.*11.vbi dicit*communem. Boër.*dec.*39.*n.*7.Crau. qui *
citat plures *d.tr.p.*4.§.*materia*,*n.*16.*verſ.duodecimo.* † Declara,quia 139
mala fides vera impedit præſcriptionem etiam immemorabilem, præſumpta ſecus. Crau.*de ant.temp.*4.*p.* §.*materia iſta*,*n.*16. *& ſeq. q.*13.vbi pro vtraque,& diſtinguit idem;quia de iure ciuili nō impedit,ſed purgatur, de iure Canonico ſecus , quod attenditur propter peccatum,& vide plenius ſupra *ver.amplia quia tempus immemorabile.*† Limita per Crau.*de antiq.temp. in* 4.*p.* §.*abſolutis*, *n.*37. 140
v.tertium,vbi quod in prohibitis præſcribi,nō ſufficit allegatio tituli,& probatio per lapſum temporis immemorabilis, ſed imo requiritur probatio,quod ex tali cauſa,& tali titulo poſſederit,& ſic eo iure.Oſaſch.*dec.*101.*n.*39.& infr. *n.*151. † Extende; quia ſi in- 141
capax decimarum prout laicus,per tempus immemorabile poſſederit,non releuatur ſecundū magis*communem,de qua Bero.*conſ.*21. *
*n.*16.*& ſeq. lib.*1. vbi allegat pro vtraque,& hanc tuetur tanquam magis*communem,licet *conſ.*84.*n.*40.*l.*1.dicat contrariam,& ma- *
gis*communem,quando etiā probatur certa fama,vide eum.† Ex- *
tende;quia non habet locum , quando agitur de incapacitate laici 142
quoad ſpiritualia.Bero.*d conſ.*84.*num.*38.*lib.*1.vbi plures citat, ſed Crau.*de ant.temp.in* 4.*p.*§.*materia iſta*,*n.*93.*& ſeq.* ponit limitationem cum fallentiis.† Contrarium tenet ibi *n.*39.*&* 40.idem Bero. 143
quando nō conſtat de vitio contractus;quia poteſt titulus allegari à Papa.† Declarat Crau.*de ant.temp.in* 4 *p.*§.*materia iſta*.*n.*93. *verſ.* 144
*ſeptimo,cum ſeq.*vbi limitat.† Limita,quia tempus immemorabile 145
non operatur,quando non ſumus in poſſeſſorio habili, ita Put.*dec.* 365.*In cauſa Tolet.in fin.lib.*1. † Extende idem,quando ius reſiſtit 146
poſſeſſioni,vt quia poſſidens eſt incapax. Abb. & alij *in c.cauſam, in* 1 *not. de præſcr. & in c.ad aures,eo.tit.*Gab.*de præſcr. conſ.*1.*n.*16. *v.primo limita.*in Abb.*c.quanto.de conſ.*Card. *conſ.*57.Ant. de Butr. *in c.peruenit,de cenſib.*Bald.*in l.omnes,Cod.de præſcr.*30.*ann.*Gem.in *c.catholica*,11.*diſt.* qui loquuntur in re ſacra; vel cuius præſcribens ſit incapax,idem ſi laicus poſſidet ſpiritualia;quia nihil acquirit per mille annos. Abb.*in d.c.cauſam, de præſcr.* Vide, *Præſcribi quæ non poſſint.Concl.*534.plene Alex.*conſ.*74.*Viſo puncto,n.* 17.*v. vel aliter, lib.*4.vbi apoſt.*in verſic.capacitate*,dat concor.& plures citat Marſ. *Sign.*80.*tu habes.* † Contrarium, quod imo poſſeſſio centum ann. 147
& immemorabilis habeat vim tituli,etiā ſi ius reſiſtat poſſidendi, in tantū,quod etiā decimæ poſſeſſæ, per laicos ſpatio centum ann. præſumantur ſibi legitime conceſſæ. Alex. *conſ.*5.*l.*1.Iaſ. *conſ.*156. *l.*1.† Declara;quia contrariū procedit in præſcriptione immemo- 148
rabili,non in centenaria. Cou.*in* 2 *p.relect.c.poſſeſſor*, §.3.*n.*3.*v.tertio fortius.* † Declara; quia ſi ius reſiſtit abſolute, & directo, prout 149
quod quis habeat plura beneficia incompatibilia,talis conſuetudo reprobatur,etiam ſi ſit immemorabilis, & licet allegetur titulus,ſi non poteſt probari,niſi per conſuetudinem reprobatam, ergo non valet.Put.plene *dec.*466.*lib.*1.*per tot.* vbi plura, quod in reprobatis à iure tempus immemorabile nō habet vim priuilegij,niſi aliter de priuilegio,conſtet per famā,vel alias.† Declara,quia limitatio pro- 150
cedit , quando ſola poſſeſſio per tempus immemorabile allegatur; quia non confert,habilitatem,ſecus ſi allegatur cauſa,& titulus,& poſtea probatur poſſeſſio immemorabilis;quia tunc probatur priuilegium,& titulus etiā quoad habilitatē perſonæ. Alex.*d.conſ.*74. *n.*21.*lib.*4. quod conſilium eſt alterius conſulentis. † Vide plenius 151
eundē Alex. *conſ.*75.*Viſis*,*n.*39.*& ſeq.v.ſed contra hanc tertiam,l.*4. *vſque in fin.*vbi allegat pro vtraque, quod ſi allegatur titulus, tunc præſumatur per lapſum etiā minoris temporis, prout in ſeruitute, deinde dicit, quod hoc modo lex eſſet impoſita verbis, vltimo dicit, quod concluſio eſt vera , quando allegatur titulus, dummodo probetur,quod ex illo titulo actus præteriti fuerint geſti,alias non releuaret allegatio tituli,& eſt difficile, quod ſemper ex illo titulo, vt etiam dicit Salyc. *in l.ſi certis annis, in* 1 *&* 4.*q.ff.de vſur.* quem citat ad hoc, plures alios Curt. Iun.*conſ.*311.*n.*23. *cum ſeq.*& hanc eandem reſtrictionē tenet Alex.*conſ.*180. *In cauſa,& lite,in fi.v.non obſtat etiam,lib.*2.& idem Alex.*conſ.*113.*n.*2.*l.*1. vbi apoſt. *in v.ex cauſa*,citat plurimos conc.quod cauſa allegata, & titulus allegatus in libello omnino debet probari,quod ex illa cauſa,& ſupr.*n.*140.
† Contrariū,quod imo nō ſit neceſſe probare, quod ex illo titulo, 152
ſed ſufficiat probare poſſeſſionē,vel quaſi,tenet Dec. *conſ.*517.*Pro tenui.prope fi.verſ.vnde ex iſta quaſi poſſeſſione.*alleg. Abb.*conſ.*76.*in primo dubio*,*l.*2.qui idem dicit.† Extende;quia ea,quæ ſunt ordinis 153
Epiſcopalis,non poſſunt acquiri per inferiorē ex vetuſtiſſima conſuetudine;quia conſuetudo non facit quē capacē, & licet poſſeſſio

Digitized by Google

tanti tẽporis,de cuius initio memoria non exiſtit,habeat vim tituli; illud procedit,quãdo datur capacitas in exercẽte;alias ſecus,quod ſumme notandum dicit Alex.*d.conſ.*74.*n.*18.*l.*4.Io.Monach.*c.*2.*n.*
* 4.*& ſeq. de præb.in* 6.vbi prob. *in add.n.*6.dicit*communem. † Et
154 ideo laicus,qui per mille annos exercuit actũ ſpirituale collationis beneficij Eccleſiaſtici,non præſcribit,quia incapax eſt. Alex.*d.conſ.* 74.*n.*19.*lib.*4.alleg.Io.And.& Io.de Im.*in d.c.*2.vbi Gem. *de præb. in* 6.Abb.*in c.cauſam,de præſcr.*plenius Io.Monac. *in d.c.de præb.in*
* 6.*n.*4.*& ſeq.*vbi Prob.*in add.n.*6.*& ſeq.* dicit*communem.† Idem
155 in laico,qui per mille annos exercuiſſet officium ſacerdotale;quia
156 incapax non acquirit.Alex.*d.conſ.*74.*n.*20.*v.accedat,l.*4.† Idem in iurepatronatus Eccleſiæ collegiatæ , quod non poteſt competere laico.*c.ſane,de elect.*etiam ex conſuetudine,*c.Maſſana,eod.tit.* quia nõ poterit præſcribere ex immemorabili poſſeſſione,quia eſt laicus
157 incapax.Alex.*d.conſ.*74.*n.*22.*& ſeq.v.& ſi quiſpiam,lib.*4.† Limita, quia ſi ſola ſcientia & patientia interuenit ſine actu poſitiuo patiẽtis,non ſufficit tẽpus immemorabile in iis,quæ ſunt magni præiu-
158 dicij.Fel.*in c.cum ex officij, col.*3.*in* 4.*limit.de præſcr.* † Contrarium
159 tenet Crau.*de ant.temp.in* 4.*p.§.abſolutis,n.*58.*in fi.* † Limita,quia præſcriptio immemorabilis non procedit,niſi adſit ſcientia & patientia in incorporalib.Oſaſch.*dec.*101.*n.*18.*& ſeq.v. ſecundo nõ eſt*
* *prolata*,vbi infinitos citat,& dicit*communem. Crau.*de ant.tẽp.in*
* 4.*p.ver.abſolutis,n.*14.*& ſeq.*& licet præſumatur ſecundum*magis communem. Oſaſch.*d.dec.*101.*n.*20. *& ſeq.v. nec huic concluſioni,* tamen poteſt probari ignorantia per coniecturas,& præſũptiones, & cum iuramento.Oſaſch.*d.dec.*101.max.*n.*22.*& ſeq.verſ. & dato.*
* vbi *n.*34.quod communis*opinio,quod probatio per indirectũ fit
160 etiam contra præſumptionẽ iuris & de iure.† Contrariũ Bero.*conſ.* 144.*n.*87.*& ſeq.lib.*3.max.*n.*89.vbi, quod non requiritur ſcientia,
161 neq;bona fides,& *n.*92.magis*communẽ,& Rim. Iun.*conſ.*589.*in pr.* vbi dicit*communem. † Declara tamen,quia non præſumitur ſcientia & patiẽtia ex tẽpore immemorabili incorporalibus prohi-
162 bitis.Oſaſch.*d.dec.*101.*n.*20.*in fi.cum ſeq.v.vel ſecundo.* † Declara; quia bene poteſt probari contrariũ per indirectũ,etiã quod ſit præ-
* ſumptio iuris,& de iure.Oſaſch.*d.dec.*101.*n.*34.vbi dicit*communem.† Declara;quia imo ad probandã immemorabile debet arti-
163 culari ſciẽtia,& patientia,nec ſufficeret probare per 40.& 50.ann. & vltra, ſed per centum annos, & vltra.Bero.*d.conſ.*152.*n.*6.*lib.*3.
164 † Extende;quia ignorantia præſumitur, quando inſtrumentũ poſt immemorabile fuit repertũ apud extraneum,vel forte apud aduerſariũ,quod occultũ factũ ſit per tantũ tempus,vel dolo aduerſarij, vel ex odio,aut inimicitia alterius occultantis,vel ſi per incendiũ, aut bellum inſtrumenta amiſſa ſunt,& in locis remotis apud incognitos ſunt reperta.Crau.*de antiq. temp.in* 4.*p.§. materia iſta,n.*67.
165 † Declara;quia ſufficit ſcientia, & patientia procuratorũ,& miniſtrorum, vel poteſt probari contrarium. Crau.*de ant.tem.in* 4.*p.§.*
166 *abſolutis,n.*18.*& ſeq.*† Vide Alex.*conſ.*24.*Ponderatis,n.*15.*& ſeq.l.*5. vbi allegat tenentes vtramq;partẽ, quod in immemorabili requiratur ſcientia & patientia;itẽm tenentes contrarium,& dicit,quod licet requiratur, tamen præſumitur interueniſſe; & quod ſufficit ſcientia & patientia Ciuitatis Metropolis,quæ eſt caput prouinciæ, & quod iſto modo Itali præſcripſerunt contra Imperium, & idem
167 dicit Crau.*de ant.temp.in* 4.*p.§.abſolutis,n.*14.*& ſeq.* † Limita;quia præſcriptio non currit etiã per mille annos poſt litis conteſtationẽ. Mandel. *conſ.*484.*n.*81. vbi plures allegat; & quia inducitur mala fides, quæ impedit omnem præſcriptionem etiam immemorabilẽ.
168 † Declara,vt per Ruin.*conſ.*118. *lib.*4.*n.*8.*& ſeq.* vbi allegat con-
169 traria,& *n.*13.*& ſeq.*ſubſtinet limitationẽ.† Limita;quia non probatur exẽptio, licet qui ſteterit per tempus immemorabile; quod non ſoluitur,niſi fuerit interpellatus, vt ſoluat,& recuſauerit;quia eo modo conſtituit in quaſi poſſeſſione non ſoluendi. Alex. *conſ.* 136.*n.*19.*& ſeq.l.*2.ſequitur eum Gram.*conſ.ciu.*69.& plene Rim. Iun.*conſ.*10.*n.*29.*& n.*34. vbi tuetur cum ab impugnatione Crau. eo,quod in cauſa propria conſuluit *d.conſ.*111. & ſic paſſione motus addo,quod contrariũ ipſe tenet ſequendo Alex. *conſ.*811.*n.*11. vbi,quod requiritur interpellatio,& quod recuſauerit,ita etiã Balb.
170 *de præſcr.in* 2.*p pr.in* 2.*p.q.*7.*n.*4.*& ſeq.*† Contrariũ Crau.*conſ.*111. *n.*21.*& ſeq.*& ante eum reprobauit Alex.Ruin. *conſ.*217.*n.*13. *l.*1. Ceph.*conſ.*129.plenius Nat.*conſ.*406.*n.*19.20.*& ſeq.* vbi Alex. re-
171 probat ſingulariter.† Declarat Nat.*conſ.*406.*n.*20.vbi, quod ſufficit,quod venerit caſus ſoluendi,& non ſoluerit,licet non fuerit in-
172 terpellatus ad ſoluendum,quando alij ſoluerunt,non iſte.† Declarat melius Balb.*d.tr.de præſcr.in* 5.*p.pr.in* 2.*p.q.*7.*in fi.*vt ſine titulo
173 requiratur interpellatio, & recuſatio cum titulo, ſecus. † Declara; quia ſi lex vel ſtatutum non eſt vſu receptum, non requiritur contrarius vſus,ſecus ſi ſemel fuit vſu receptum. Vide, *Lex præſumitur vſu recepta,& quãdo ſecus.Concl.*257.Vide,*Exemptio qualiter probe-*
*tur per non ſolutionem,vel aliter.Concl.*552. Vide Ant.Gab. *lib.*5.*tit. de præſcr.Concl.*1. *Præſcriptio, ſeu conſuetudo immemorabilis temporis quid operetur.*vbi pleniſſime ampliat, limitat,& declarat.

Temporis curſus operatur multa,& quæ,& quando ſecus.

CONCL. 41.

DEcennij † lapſus operatur obliuionẽ præſumptã.Bald.*conſ.*37. 1
*n.*6.*l.*2.Vide,*Solemnitas præſumitur, & quanto tempore. Concl.*
322.† Amplia;quia lapſus decennij eius,qui ad tempus fuerat con- 2
demnatus bannitus,non expreſſa quantitate temporis,operatur liberationem;quia ad tantum tempus præſumitur bannitus;quia res temporalis decennio terminatur.Bald.*conſ.*34.*in prin.lib.*1. allegat tex.ſingularẽ,&(vt dicit)vnicum in iure *in l.ſine præfinito tempore. ff.de pœn.*† Extende,quia ex lapſu 10.ann.quo fratres ſteterunt di- 3
uiſi,præſumitur diuiſio præceſſiſſe,communem * dicit Caſtr.*conſ.* *
126.*n.*2.*v.diuiſio autem,lib.*2.† Simulatio venditionis præſumitur, 4
ſi emptor poſt venditionem & traditionem rei venditæ ipſam rem retrodedit venditori,& tacuit per 10.ann.nihil ab eo petẽdo.Caſtr. *conſ.*58.*in fi.l.*2.vbi loquitur de 20.annis. † Societas non præſumi- 5
tur renouata,ſi ſocij ſteterunt longo tempere taciti, quod non fecerunt computa, prout ſolebant facere dũ durabat ſocietas. Caſtr. *conſ.*73.*In cauſa quæ vertitur,col.*2.*in pr.l.*2.† Et per lapſũ decennij, 6
quod vſura,& odioſum lucrum,ſeu pœnale non fuit petitũ,præſumitur donatio,& remiſſio.Rom.*conſ.*517. *In caſu propoſito,n.*15.*v. prima.*† Idem in lucro dotis,quã facit maritus ob ſeparationẽ ma- 7
trimonij culpa mulieris,*l.cum poſt,in pr.ff.de iur.dot.* Rom. *d.conſ.* 517.*n.*15.*v.ſecundo.*† Idẽ,quando maritus toto tẽpore matrimonij 8
non petiit intereſſe dotis non ſolutæ,& lapſum eſt decenniũ;quia præſumitur donaſſe,& remiſiſſe.Rom.*d.conſ.*517.*n.*16.*v.vnum,*vbi plena apoſt.*in v.remiſſionem,*dat conc.† Idem in credito non odioſo 9
quando lapſũ eſt decenniũ inter conſanguineos,& ſæpius inter ſe de aliis calcularũt.Rom.*d.conſ.*517.*n.*15.*v.tertio.*vbi plena apoſt. *in v.hæc tria.*† Amplia;quia filius ſi diu tenuit hæreditatem ſibi dela- 10
tam,præſumitur ex tẽpore præceſſiſſe iuſſus patris,*l.ſi filius,de pet. her.*Bald.*conſ.*400.*Super primo,num.*5.*v.ſicut ſi filius,lib.*4. quod eſt Bart.& Cyn. Alex.*conſ.*1.*in pr.lib.*4.vbi apoſt. *in verſ.præſumatur.*
† Declarat Alex.*conſ.*9.*Viſo themate,in fi.v. poteſt etiam aliter,lib.*3. 11
vbi, quod lapſus 10.ann. operatur præſumptũ iuſſum, vel conſenſum,quando is,qui debuit præſtare iuſſum,vel conſenſũ,non contradicit,alias ſecus; quia tunc non inducitur hæc præſũptio ſolemnitatis. † Extende;quia agitur de acquirendo diuturnitas longi tẽ- 12
poris iuncta poſſeſſione diuturna inducit præſumptionem,quod in actu ſolemnitates interuenerint,*d.l.ſi filius,C.de pet.hær.*† Declara; 13
quia ſi agitur principaliter de præſumenda ſolemnitate in damnũ alterius,nõ ſufficiunt decẽ anni,ſed requiruntur 30.anni.ita Alex. *conſ.*30.*n.*20.vbi plena apoſt.*in v.damnũ,l.*4.† Et idem eſt,ſi agatur 14
de præſumenda ſubſtantia actus; quia non ſufficiunt 10.anni, ſed requiruntur 30.Apoſt.ad Alex.*d.conſ.*1.*in v.damnũ,in fi.l.*4.† De- 15
clara;quia imo, quando agitur de præſumenda ſolemnitate in iis, quæ requirunt expreſſum conſenſum , & agitur de magno præiudicio, non ſufficit tempus 30.ann. ſed requiritur tempus 100.ann. maxime,quando ſtatutũ annullat actum factũ ſine conſenſu , quia niſi interuenerit poſſeſſio,vel quaſi in iis,quæ important magnum præiudiciũ,nõ præſumitur ſolemnitas, niſi per tẽpus antiquiſſimũ 100.ann.niſi alia concurrant,plene Alex.*conſ.*118. *Ponderatis, per tot.l.*6.vbi apoſt.dat conc.† Amplia in emancipatione inutili,quia 16
lapſu tẽporis conualidatur,*l.poſt mortem,ff.de adopt.*Bal.*d.conſ.*400. *n.*5.*v.præterea emancipatio,lib.*4.Vide, *Filius præſumitur in poteſtate patris,& quando ſecus.Concl.*360.† Amplia;quia obligatus ſi diu tã- 17
quã liber ſtetit,tractauit cum eo,qui erat obligatus,tẽpus operatur præſumptionẽ liberationis,*l.Procula.ff. de prob.*Bal.*d.conſ.*400.*n.*5. *v.præterea ex eo,l.*4.† Amplia;quia inſtrum.non authenticum,neq; 18
ſolemniter exemplatum probat plene ſi per tempus immemorabile habet obſeruantiã concomitantẽ.Bal.*d.conſ.*400.*Super primo, n.*5. *v.nec obſtat prædictis,l.*4. quod eſt Bart.& Cyn. Vide,*Inſtrumentum & quando dicatur authenticũ,vt probet.Concl.*239.† Amplia;quia con- 19
trahentes matrimoniũ in gradu prohibito, ſi per 10.ann.ſteterũt in matrimonio,præſumuntur obtinuiſſe diſpenſationem ad effectum legitimantis filiorũ.Caput.*dec.*169.*Diſpenſatio,l.*1.quæ loqui videtur,quando fuerunt ignorantes contrahẽtes.Abb.*in c.referente,qui filij ſint leg.*† Contrariũ,quod requiratur 100.anni ad hoc,vt præ- 20
ſumatur legitima diſpenſatio,quando fuerunt ſcientes.Paleot.*dec.* 251.*die* 22 *Maij Maſſan.* vbi loquitur in caſu, quando apparebat, mandatũ de diſpenſando tantum,& ſic conſtabat de ſcientia.Vide 21
text.*in c.pen.de conſang.& affin.*ibi,*nulla longinquitate defendatur annorum,* cum diuturnitas temporis non minuat peccatũ , ſed augeat & quia publicitas matrimonij nihil operatur quando conſtat,quod

ſciue

Digitized by Google

ſciuerunt impedimentum. Put. deciſ.118.lib.2.in vna Tolet.ſed hoc
declarat quoad peccatum,ſecus quoad pœnam. Boër.dec.264.n.18.
22 † Et quod licentia,ſeu diſpenſatio teſtandi præſumatur conceſſa ex
temporis antiquitate. Aret.conſ.46.Caſus talis.vbi plura de conſen-
ſu,ſolemnitate, & exẽplatione facta legitime præſumpta lapſu 70.
23 annorum. † Et quod diſpenſatio non præſumatur etiam lapſu 40.
ann.inter coniuges,quando vnus, videlicet fœmina erat monialis
profeſſa,etiã ſi adſunt teſtes de auditu, quod fuerint diſpenſati,te-
net Put.dec.257.l.3.vbi in fi.dicit,quod nõ niſi ex cauſa reſpiciẽte
24 publicam vtilitatem conceditur; ideo non præſumitur. † Declara;
quia diſpenſatio præſumitur ſpatio 30. annorum in iis, quæ Papa
ſolet diſpenſare de facili,alias ſecus, ita declarat Put. d.dec.257.in
cauſa Colonien.lib.3. & plenius dec.139. in vna Colonien.lib.3.idem
25 tenet Crau.de ant.temp.p.3.in pr.num.12. † Declara ſecundo; quia
diſpenſatio præſumitur conſiderata qualitate lapſus temporis,per-
ſonæ diſpenſandæ,ſeu quæ dicit diſpenſatam,& ſuperioris,vt tunc
cum iuramento non admittatur, vel etiam ſine, quando caſus eſt
26 diſpenſabilis. Crau.de ant.temp.in 3.p.n.21.† Declara;quia quando
adeſt proles, tunc diſpenſatione præſumitur per lapſum trium an-
norum cum dimidio. Bart.conſ.9.l.2.quem ſequitur Boër. dec.264.
n.2. & ſaltem præſumitur lapſu 10. vel 20. annorum ad effectum
27 legitimationis prolis.† Extende in eo,qui non eſt promotus, quia
ad effectum regulæ de triennali,& ſic in poſſeſſorio ſufficit, quod
28 potuit habere diſpenſationem. Caputaq.l.3.dec.44.† Contrarium
tenet dec.45.d.l.3.vbi, quod Rota mutauit deciſionem; quia ſuffi-
cit confeſſio, quod non eſt promotus, ideo debet ipſe probare di-
29 ſpenſationem pro hac parte. Gomeſ. de trien.q.10.in fi. † Declara;
quia ſi agatur ſpolio contra execrabilem,vel non promotum, non
obſtat agenti ſpolio exceptio,tu es execrabilis, vel non promotus;
quia ſufficit,quod potuit ſuperueniſſe diſpenſatio,ita Gom.d.reg.de
tri.q.10.in fi.vbi declarat iſta procedere, ex quo lapſo triennio nõ
eſt credẽdũ, quod Epiſcopus paſſus eſſet, per conſ.Anch.117.ſecus
ſi forte ex propria confeſſione, vel alias conſtaret de non titulo.
30 † Extende;quia ſemper eſt verũ in caſu alleg.Lap.89. quia præſu-
mitur titulus,etiam ſi exhibeatur nullus titulus; quia ſemper nouus
præſumitur. Gom.d.reg.de trien.q.10.in fi. per d.conſ.Anch.117.&
31 hæc ſunt vera in titulo prædeceſſoris,provt loquitur Lap.† Intellige
tamen vt procedat,quando habens regreſſum,qui moleſtat, ſciuit
prædeceſſorẽ triennio poſſediſſe,alias ſecus. Gom.de tri.q.49.in fi.
32 † Extende;quia diſpenſatio bene præſumitur per triginta annos,vt
qui erat inhabilis ad beneficiũ vel penſionem, ſi per 30.annos fuit
reputatus habilis, ſufficiat hæc præſumptio. Fab.dec.109. In cauſa
Gadicen.lib.2. quæ duplicatur lib.3.deciſ.43. ſequitur Papaz. ſuper
33 dec.2.de fil.presbyt.† Extende;quia diſpenſatio de promouendo ex-
tra tempora ſi fuit exequuta à non proprio Epiſcopo, qui ordina-
uit ſaltem inducit bonam fidem promoto, vt non poſſit dici inha-
34 bilis,vel male promotus. Palæot.dec.322.& plenius 357.† Extende;
quia baſtardus & homicida, ſi in beneficio inſtituatur,& illud per
decem annos poſſideat,præſumitur diſpenſatus. Anch. d.conſ.117.
35 † Extende in diſpenſatione ad plura beneficia;quia præſumitur ex
antiquitate temporis conſiderata qualitate perſonæ, quæ dicit ſe
diſpenſatam,& ſuperioris. Crau de ant.temp.in 3.p.n.21.Vide, Di-
ſpenſatio non præſumitur,& quando ſecus.Concl.181. † Amplia; quia
36 lapſus quadraginta annorũ cum obſeruantia priuilegij non habẽtis
derogationem neceſſariã inducit ipſam derogationem præſumptã,
provt clauſula,non obſtante. Alex.conſ.30.Ponderatis,n.11.verſ.præ-
37 terea etiã,l.5.† Amplia;quia facultas diſpenſandi præſumitur, licet
non adſit in eo,qui communiter reputabatur. Anch.conſ.409.circa
fi.& ita tenuit Rota,vt per Papaz.ſuper dec.2. de fil.presbyt.in nou.
38 † Extende;quia etiã ſi facultas Nuncij,vel Legati ſit reuocata, ſub-
ſtinentur geſta poſt reuocationẽ,quando non conſtat, quod fuerit
vſu recepta,ſi modo conſtat,quod per 10.ann. facultas fuerit exer-
citata,vt prius,ſi vero fuit reuocatio acceptata,requirũtur 40.anni.
39 Pereg.Fab.dec.32.lib.1.quæ duplicatur lib.2.dec.29.† Amplia;quia
diuturnitas temporis 10.annorũ inducit conſenſum, ſolemnitatem
præſumptã,& actũ præſumi legitime factum. Iaſ.in l.qui aliena,per
tot.de acq.her.plene Gabr.de præſumpt. Concl.1. vbi habet plurima
40 exempla cũ ſuis limit.† Extende in ſententia; quia ſi non eſt ab ea
appellatum per lapſum decennij, præſumit rite & recte lata. Alex.
* conſ.30.Ponderatis,n.7.lib.5.vbi dicit* comm. Vide, Solemnitas præ-
ſumitur,& quanto tempore.Concluſ.322.Vide, Obſeruantia diuturna
41 operatur multa,& quãdo ſecus.Concl.59.† Limita,ſeu declara,quod
dicitur ex curſu temporis decennij induci præſumptum conſenſum,
vel actum neceſſariũ,præceſſiſſe,procedit,ſi concurrit cum tẽpore
ſcientia,& patientia eius,qui dicitur conſenſiſſe, & agatur de mo-
dico præiudicio,alias ſecus. Alex.conſ.12.Viſo proceſſu,n.6. in fin. &
n.7.v.nec obſtat etiã,l.4. & ibi apoſt. in v.modico. citat Alex. conſ.5.
lib.5. & idem plenius Soc. Iun.conſ.56.n.23.lib.2. & conſ.17.Viſo,
n.7.& ſeq.v.nec poteſt dici,l.4.† Extende,quia non procedit regula 42
quod decẽ annor.præſumitur ſolẽnitas,quãdo tractatur de præſu-
menda ſolẽnitate principaliter ad excluſionẽ alterius, ſecus ſi aga-
tur de acquirendo,& retinendo. Alex.conſ.1.n.19.& 20. vbi plena
apoſt.in v.damnũ,citat infinitos,l.4.& repetit conſ.17.n.8.v.item in
caſu,co.l.4.vbi,quod requiruntur tunc 30.anni, vel 40. contra Ec- 43
cleſiam.† Extende idẽ, quãdo ageretur de magno præiudicio,puta
contra Eccleſiã,ſecus ſi inter tertios,vel de poſſeſſorio,& publica-
na ageretur,ita Alex.conſ.45.in fi.lib.3. & ibi apoſt.fin. declarat,&
citat plurimos,& eadẽ apoſt.ad Alex. d.conſ.17.n.8.in v.propoſitũ,
l.4.& plenior apoſt.ad Alex.conſ.219.n.13.l.1.in v.longo.† Extende; 44
quia non procedit regula;quod præſumatur ex lapſu decem ann.ſo-
lemnitas,vbi requiritur ſcriptura pro forma probãdi,provt in alie-
natione bonorũ Eccleſiæ, Inn.in c.innotuit.de eo qui furt.ord.ſuſcep.
c.1.de reb.Eccl.non alie. Alex.conſ.17.Viſo inſtrum.n.11.lib.4. † De- 45
clarat tamen idem Alex.conſ.219.n.25.v.item non obſt.ut.l.6.vt non
procedat extẽſio,quãdo præſumptio eſſet in contrariũ.† Extende, 46
quando eſt talis ſolemnitas,cui partes nõ poſſũt renunciare. Bart.in
l.1.C.de fide inſtr.& iur.haſtæ fiſc.l.10. † Declarat etiã Alex. d.conſ. 47
219.in fi.l.6.procedere,vt non ſufficiat aſſertio ſola partiũ eo caſu,
ſed ſi alia cõiectura cõcurrit,ſecus,dat exemplũ in litis conteſtatio-
ne,cui partes nõ poſſunt renunciare.& tamen præſumitur, & ſen-
tentia,quãdo tranſiuit in iudicatũ.† Limita;quia lapſus tẽporis nõ 48
eſt modus inducẽdæ obligationis. Vide ſupr.Tempus immemorabile
operatur multa.Concl.40. † Limita,quando ſemel conſtet de titulo 49
nullo,& inualido, quia defectus præſumitur durare, niſi bonus ti-
tulus ſuperueneriit etiam in ſucceſſoribus; quia mala fides auctoris
tranſit in ſucceſſores. Bel.conſ.10. n.35. & ſeq.v. circa quintum, vbi
etiã loquitur in eo, qui eſt in poſſeſſione,vel quaſi conferendi, &
n.20.v.præterea. Caput.dec.28.l.1.vbi,quod ſi conſtat de titulo nul-
lo temporis antiquitas non operatur.† Declara;quia in iis,in quib. 50
agitur de liberatione inducenda,curſus tẽporis operatur liberatio-
nem. Caſtr.conſ.314.n.2.l.1. † Imo etiã ſi agatur de obligatione in- 51
ducẽda,quando ſuperior,qui potuit date titulũ, ſciuit,& tacuit per
longiſſimũ tempus,cẽſetur diſpenſare, vel concedere circa ea,quæ
ſunt præſcriptibilia,& nõ ſunt in recognitionẽ ſuperioritatis. Caſt.
d.conſ.214.n.2.v. idem dicit,l.1. vbi multo magis,ſi præcedit titu-
lus,licet dubius,vel diſputabilis;quia ex obſeruantia diuturna con-
ualidatur ſecundum obſeruantiam.† Vide omnino Bald.conſ.400.
Super primo,n.5.& ſeq.lib.4.quod eſt Bart.vbi dicit lapſum tempo- 52
ris cum obſeruantia operari; quod ſcriptura priuata probet ſecun-
dum obſeruantiam,quod actus nullus conualidatur,quod liberatio
præſumitur,quod allegans titulum. † Reſtringe in emancipatione 53
nulla;quia lapſu temporis conualidatur. Bald.in l.ſi poſt mortem, ff.
de adopt. Vide, Conſenſus tacitus ſcientia reſultans quando ſufficiat.
Concl.747. Vide, Præſumuntur multa ex lapſu temporis. Concl.631.

*Tempus datum pluribus ad aliquid faciendum,eo lapſo omni-
bus dicitur lapſum,& quando ſecus.* CONCL. 42.

TEmpus † ſi datum pluribus ad aliquid faciendũ, omnes debẽt 1
facere intra illud tempus,& expirat omnib.pariter. Oldr.conſ.
137.Plures ſunt.vbi multos caſus diſtinguit.† Amplia,vt procedat, 2
etiã ſi detur ordo inter eos,vt vnus potius admittatur,quã alius,vt
in accuſatione adulterij, in quo maritus præfertur patri, & tamen
tempus præfixum vniformiter vtriq;currit, Oldr.conſ.137.v.ſecundo
probatur,cum ſeq.& in fi.n.7.v.ad ſecundum,vbi quod ſi ſunt eodem
gradu,licet in concurſu vnus præferatur tempus eſt commune;ſecus
ſi ſunt in diuerſis gradibus, & vocentur ſucceſſiue vnus poſt aliũ.
Vide, Expectans cũ menſe,quod operetur appoſitio menſis. Concl.619.
Limita;quia menſis, qui datur expectantibus pluribus, currit pri- 3
mo expectanti in primo menſe à die vacationis,ſecundo expectãti
in ſecundo menſe;& ſic aliis ſequentibus ordine ſucceſſiuo. Oldr.
conſ.306.num.3.& ſeq.Vide, Expectanti primo currit menſis in primo
menſe,ſecundo expectanti,& aliis ordine ſucceſſiuo. Concl.618. † Li- 4
mita; niſi tempus eſſet præfixum plurib. ordine ſucceſſiuo vocatis
videlicet vni in defectũ alterius; quia tunc tempus præfixũ omni-
bus ſingulariter præfigitur,ita vt lapſo termino primi,idem tempus
incipiat currere ſecundo. Oldr.d.conſ.137.Plures ſunt, v.in contra-
rium, vbi ita concludit in pluribus expectantibus diuerſarũ datarũ
in pluribus vocatis ad tutelam diuerſi gradus, & idem Oldr. conſ.
203. Factum tale eſt, v.ad ſecundam, vbi non datur præcurſus antẽ
eſſentiam rei,& tempus non currit venienti ex ordine poſt,non ex-
pirato primo ordine. Vide, Ordo ſucceſſiuus quando attendatur, vel
non inter vocatos copulatiue.Concl.199.Vide, Dilationes quando plu-
res dantur eodem tempore, qualiter intelligantur. Concluſ.439. Vide,
Termini plures ſucceſſiue aſſignati qualiter currunt.Concl.81.

Tenuta, ſeu miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto de facili concedenda, & quando reuocanda. CONCL. 43.

1 EMptor † ſecuta euictione, & facta executione contra eum in
te, ex empto poſſet agere contra venditorem de euictione, ſi no-
tificauit litem, vel ſit in caſu euictionis, & poteſt incipere à tenuta
tam pro pretio, quam pro damnis, & intereſſe liquidis, ſecus ſi dãna
ſunt il iquida; quia non datur tenuta. Neg. *de pig. in 2. memb. 3. partis*
pr. n. 12. ver. & ex hac deciſione credo, quod Florentiæ, Vide, *Florentia*
Ciuitas, ſtatuta conſuetudines, & Priuilegia. Concl. 403. verſ. ſtatutũ de
diſgumbrando. Vide, *Miſſio in poſſeſſionem quando tenenda, vel non.*
Concl. 160. Vide, *Brachiũ militare quando, & quibus cõcedendũ. Concl.*
2 126. † Amplia, quia tenuta de facili debet cõcedi etiam contra con-
tumacem, quia cum ſit in facultate rei conuenti comparere, & de-
bitam cautionem offerre de iudicio ſiſti & iudicato ſoluendo, &
tenuta reuocanda, & ſoluendo expenſas, non denegatur quaſi pe-
tenti. Bart. *in l. ſi finita, §. Iulianus. ff. de damno infecto*. Alex. *conſ.* 25. *l.* 7.
Vide, *Decretum primum quid ſit, & quando interponendum. Concl.* 111.
3 † Extende; quia ſtatutum dans tenutam pro duplo contra contu-
macem non habet locum, vt bona pro duplo adiudicentur, ſi non
eſt contumax, ſed opponit exceptionem legitimam, donec ſuper ea
pronuncietur. Caſtr. *conſ.* 208. *Viſa quadam, l.* 1. Vide, *Miſſio in poſſeſ-*
4 *ſionem contra contumaces, quando facienda, vel non. Concl.* 287. † Am-
plia; quia tenuta, & mandatũ de diſgumbrando datur contra eum,
qui ſimulate alienauit, & cõſtituit ſe poſſidere pro eo, in quẽ alie-
nauit; quia non iuuatur ex eo, quod dicit ſe pro alio poſſidere ex
quo doloſe facit. Rom. *conſ.* 246. *Clariſſime, per tot.* maxime *num.* 3. &
5 *ſeq.* † Limita; quia tenuta data ex credito inſtrumentario, quod ha-
buerunt pro caſſo ſtante cõpenſatione facta in alio credito, ſi hoc
probatur per teſtes, debet reuocari. Caſtr. *conſ.* 128. *Viſo dicto inſtru-*
mento per tot. lib. 2. vbi, quod compenſatio habet vim ſolutionis, &
identitas inſtrumenti probatur; quia de alio inſtrumento non appa-
ret. Vide, *Miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto quando reuocetur, &*
an detur appellatio. Concl. 285. Vide, *Hypothecaria actio vt competat,*
quæ debeant probari, & contra quos detur, vel non. Concl. 123.

Tenutarius, ſeu miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto non poſſidet, nec lucratur fructus, & quando ſecus. CONCL 44.

1 REgula † eſt, quod tenutarius, & ſic miſſus in poſſeſſionem ex
primo decreto in actione perſonali non poſſidet, *l.* 3. *§. ſi. ff. de*
2 *acq. poſſeſſ.* † Reſtringe Florentiæ, quia lucratur, & ſic quinque pro
centenario, igitur dicitur poſſidere. Bald. *in l. conſentaneum, col. pen. C.*
quomodo & quando iudex, & in l. 2. *§. ſi abſentes, in* 6. *q. ff. ſi ex noxal.*
cauſa agatur, & in l. accept. am q. 18. *Cod. de vſur.* Alex. *in l. ſi finita. §.*
3 *Iulianus, n.* 110. *ff. de damno infecto*. † Contrarium, quod non poſſi-
deat, nec poſſit agere ſpolio, ſi tenutarius fecit citari tertium poſ-
ſeſſorem, contra quem vult agere ſpolio, vnde tenuta in eius præ-
iudicium non valet, *l. fin. C. ſi per vim, vel alio modo, l. meminerint, C.*
vnde vi. & non eſt dubium, quod debuit citari, etiã ſi eſſet iniuſtus
poſſeſſor. Alex. *conſ.* 5. *in pr. l.* 2. adeo vt etiam citatio generalis non
ſufficiat, quando certus eſt contradictor, & poſſeſſor, & ignorantia
non excuſat; quia debuit ſe informare. Bald. *in l. fin. q.* 4. *C. de edicto*
diui Adriani toll. Alex. *d. conſ.* 5. *lib.* 2. & *conſ.* 51. & *conſ.* 98. *lib.* 7. Vn-
de talis immiſſio, quoad poſſeſſorem fuit nulla; ideo non poteſt ei
4 præiudicare. † Nec poteſt dici tenutarium poſſidere ratione lucri
quinque pro centenario; quia illud poſſet habere locum, quando
tenutarius actualiter poſſediſſet, prout colligitur ex dictis Bald. in
contrarium allegati; ſecus ſi non actualiter, & vere fructus perce-
pit, ex ſtatuto enim inducitur, quod fructus debeantur, non autem
inducitur actualis poſſeſſio, quæ in facto conſiſtit, vt voluit Dec.
5 qui hoc ſtatutum ita declarat *conſ.* 400. *col.* 4. *verſ. non obſtat*. † Imo
pro hac parte, quod tenutarius Florentiæ non poſſideat vi verbalis
miſſionis; quia fit ſine citatione; ideo expectat poſt ſe præcepta de
diſgumbrando, quæ fiunt poſſeſſoribus, vt poſſint contradicere, er-
go prius nihil operatur ſecundum Caſtr. *in d. l. fin. col.* 4. *n.* 11. *Cod. de*
edictio. diui Adr. tol. vbi, quod talis tenuta non præiudicat poſſeſſo-
ri; quia miſſus non fit poſſeſſor, ſed ſolum facta exequutione facti
tranſit poſſeſſio. Bald. *conſ.* 219. *Viſo dicto puncto ad fi. lib.* 3. & pro-
bat ſtylus curiæ Florentiæ, quia in ſententia adiudicationis, & ſe-
cundi decreti mandatur exequutoribus, vt inducant creditorẽ mi-
lite aſſociante in tenutam, & corporalem poſſeſſionem dictorum
bonorum, & inductum defendant, quæ omnia eſſent ſuperflua, ſi
poſſideret ex ſola tenuta. Bart. *d. l. ſi finita, §. Iulianus, ff. de dãno in-*
6 *fecto*. † Declara; quia ſi is, qui fecit tenutam, ſimpliciter procede-
ret ad illius confirmationem, & obtineret exequutionem præce-
ptorum de diſgumbrando in cauſa tenutæ, bene diceretur poſſide-
re. Vide, *Creditores in perſonali actione, qui præferantur. Concl.* 1065.
Vide, *Miſſio in poſſeſſionem vnius creditoris quando operetur miſſionẽ*
omnium, vel non. Concl. 282. † Amplia; quia ſententia lata ſuper te- 7
nuta, & illius confirmatione non præiudicat quin reus poſſit in pe-
titorio, & adiudicatione deducere omnia iura ſua, ita Soc. *conſ.* 128.
l. 2. vbi fundat ſe in ſtatuto Florentino, & faciunt iura, quæ allegat
Nellus inter conſilia Caſtr. *conſ.* 204. *in pr. lib.* 1. vbi, quod tenuta &
præceptum de diſgumbrando confirmatur perpetuo, nõ ad tẽpus.
Vide, *Florentia Ciuitas, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. Concl.* 403.
† Contrariũ conſuluit Nellus de S. Geminiano inter cõſilia Caſtr. 8
d. conſ. 204. *Preſuppoſito ſine præiudicio, lib.* 1. vbi pro vtraque parte,
& tandem hanc tuetur; quia in confirmatione tenutæ datur præ-
ceptum de diſgumbrando, & importat tranſlationem dominij, &
Caſtr. *conſ.* 205. *eod. lib.* 1. idem confirmat per prædicta; & quia diſ-
gumbratio eſt perpetua, & nõ temporalis. † Declara iudicio meo; 9
quia ſi eſſemus in ſola tenuta, & mãdato de diſgumbrando confir-
mato, puta quia pars fuit cõtumax, & non oppoſuit ſuas exceptio-
nes, ſuper quibus fuiſſet cognitum de petitorio, & debet audiri,
poſtquam paruit; ſi vero oppoſuit exceptiones, & fuit cognitum ſu-
per eis, & de petitorio, vt dicit ſtatutum, tunc ſit vera contrariã opi-
nio, & ita vidi Florentiæ ſeruari. Vide, *Miſſus in poſſeſſionem ex pri-*
mo decreto non facit fructus ſuos, & quando ſecus. Concl. 284.

Tergeſtina Ciuitas, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia eius. CONCL. 45.

TErgeſtina † Ciuitas eſt de iuriſdictione Aquilegien. Eccleſiæ 1
in patria Forijulij, vt dicit Card. Zab. *conſ.* 72. in caſu, qui ibi
ponitur. † Monaſterium ſancti Georgij eſt in diœceſi Caſtellana, 2
ſed habet Eccleſiam vnitam Sanctorũ Martyrum in diœceſi Ter-
geſtina, pro qua tenetur monaſterium ſoluere procurationem Epiſ-
copo, & Capitulo Tergeſtino, ita conſuluit Anch. *conſ.* 248. *Ad præ-*
dicta dubia, n. 13. *verſ. ſuper ſecundo*, vbi, quod ita pronunciauerunt
antiqui Patres. Riccard. Malumbra, & Guido de Ferrariis, quorum
reuerentia & ipſe mouetur ad conſulendum pro hac parte. *n.* 15. &
ſeq. Statutum, † quod omnes coniugati ſub patria poteſtate exiſten- 3
tes cenſeantur emancipati, ideo poſſunt teſtari. Anch. *cõſ.* 213. *Quæ-*
ſtio talis, in pr. † Legare poteſt mulier forenſis non habens filios do- 4
tes ſuas, cuicunque ergo à contrario ſenſu non poteſt, ſi habet fi-
lios, Anch. *conſ.* 213. *n.* 3. *verſ. item in §. præterea*. † Bona immobilia 5
non poſſunt legari forenſibus, Anch. *d. conſ.* 213. *n.* 2. *verſ. ſed impu-*
gnatur. † Statutum eſt in ciuitate Tergeſtina ſub rubrica, *de vio-* 6
lantibus mulierem, in quo diſponitur, quod tenens mulierem ciuem,
vel habitatricem in ciuitate Tergeſtina, vel diſtrictu, puniatur in
libris ducentis, ſuper quo Bald. *conſ.* 199. *Tria reperiuntur, lib.* 2. vbi
quod non habet locum contra tenentẽ mulierem extra diſtrictum,
non obſtante, quod huiuſmodi ſtatutum ſit repetitum, & loqua-
tur ſimpliciter. † Item, quod mariti de Tergeſto ſtantes in matri- 7
monio ſint vſufructuarij bonorum mulierum tam datorum in do-
tibus, quam acquiſitorum, & mortuis maritis ipſarum mulierũ in-
continenti deuenire debeant in mulieres prædictas. Bald. *conſ.* 234.
Statuto cauetur, lib. 2. vbi, quod non habet locum in repetitione
dotis conſiſtens in pecunia; quia hæredes mariti habent annum.
† Item, quod quicquid acquirit vir cum vxore cõſtante matrimo- 8
nio, vel vxor cum viro, ſit vtriuſque commune, ſaluo, quod vir ha-
bere debeat vſumfructum: & alio ſtatuto cauetur, quod maritus de
bonis cõmunibus prædictis poſſit vendere ſine cõſenſu vxoris, ſu-
per vtroque. Bald. *cõſ.* 235. *Statuto Tergeſti*, vbi, quod nõ poſſet ma-
ritus donare in fraudem, ſed bene merito ſic, niſi conſuetudo ſit
contraria de qua conſtare debet *l.* 2. Petr. Anch. *conſ.* 102. *Quæſtio eſt*
talis, tenet, quod valet donatio; quia continetur ſub vocabulo alie-
nationis. † E conuerſo extat ſtatutũ, quod vxor teneatur ad medie- 9
tatẽ debitorũ mariti contractorũ ipſis ſtãtibus in matrimonio, quod
ſtatutũ habet locũ, etiã ſi ſolũ inter eos eſt cõtractũ matrimoniũ,
& nondũ eſt traducta ad domũ mariti. Card. Zab. *conſ.* 14. *Statuto*
Tergeſti, vbi, quod nõ refert etiam ſi in inſtrumẽto debiti dicatur,
quod cõfitetur habuiſſe; quia per hoc licet illud verbũ præteritum
importet, nõ tamẽ probatur, quod ante matrimoniũ, & de hoc ſta-
tuto meminit etiã Anch. vbi ponit verba ſtatuti *conſ.* 102. *Quæſtio*
eſt talis. † Ratio huius ſtatuti eſt; quia ſicuti maritus grauatur in eo, 10
quod quæſita etiã per vxorẽ acquiruntur marito de iure commu-
ni, & ſtatutũ vult, quod cõmuniter acquiratur, ita releuat in hoc,
quod ſolus talia quæſita poteſt alienare, vt releuetur ab eo, in quo
eſt grauatus. Petr. Anch. *d. cõſ.* 102. *n.* 3. & 4. † Itẽ in ſtatutũ prædictũ 11
diſponit, quod maritus nõ poſſit bona mulieris alienare, & ſi aliena-
ret prædicta irrequiſito marito, teneatur contra poſſeſſorẽ ius red-
dere & licet hoc ſit vnicũ ſtatutũ cũ præcedẽtib. tamẽ nõ extendi-
tur, niſi ad caſum venditionis bonorũ vxoris, ſecus cõmuniũ. Anch.
d. conſ. 102.

Digitized by Google

12 d.conſ.102.n.6.in fin. ver. non obſtat ſtatutum. † Declara;quia iſtud ſtatutum,quod bona acquiſita poſt matrimonium ſint communia mariti, & vxoris, non inducit translationem dominij ipſo iure in vxorem de iis,quæ acquiſiuit maritus pro ſe,& ſibi eſt facta traditio. Petr. Anch.d.conſ.102.n.5.& ſeq. ver. ſecundo etiam ſubtilius.
13 † Item intelligitur de quæſitis ex induſtria, non autem ex legato, vel ex venditione rerum alterius. Anch. d.conſ.102.n.7.vſque in fi.
14 ver.poſtremo. † Item, quod nullus poſſit conducere vinum forenſe ad ciuitatem Tergeſti,ſub pœna amiſſionis vini, librarum 300. quod ſtatutum non comprehendit clericos, neque eorum familiares,ſed bene laicos expreſſos in ſtatuto.Bald.conſ.198.*Statutum*
15 *ciuitatis.lib.2.* † Item quod teſtamenta, & codicilli,& vltimæ voluntates poſſint,& debeant exequi per Capitulum, ſuper quo Fulgo.conſ.94.*Quidam V.*& dicit,quod minuit legitimam,& valet ſecundum * omnes hoc ſtatutum minuens legitimam. Vide, *Statutum circa legitimam an poſſit in totum tollere, vel non, & qualiter in-*
16 *telligatur. Concl.*588. † Item, quod nullus poſſit declinare iuriſdictionē poteſtatis Tergeſti, de quo Fulg.conſ.146.per tot.vbi,quod comprehendit cauſam vſurariam;quia cum ſint opiniones Doctorum,an ſit fori Eccleſiaſtici, vel ſecularis, potuit ciuitas condere ſtatutum inter dubias opiniones,nec dicitur contra ius Canonicū,
17 vbi, quod habet locum in foro ſeculari dicti loci. † Quod inter aſcendentes & deſcendentes, & alios agnatos vſque ad certum gradum fiat compromiſſum,& non liceat dicere de nullitate, neq; petere reductionem,ſuper quo.Fulg.conſ.159. dicit non habere locum inter ſpurios,& inceſtuoſos,neq;deſcendentes ab eis,& quod reductio peti poteſt, non obſtante ſtatuto,quādo adeſt læſio enor-
18 mis;quia ſtatutum illam non excludit.† Statutum circa teſtamenta dubium;quia videtur velle, quod ſufficiat eſſe rogatum cum quinque teſtibus, ſtante ſtatuto, quod Vicedominus cum Notario, & quinque teſtibus ſufficiat.Anch.conſ.422.*Viſo puncto,*& conſ.423. dicit,quod ſtatutum,quando interuenit Vicedominus, intelligitur de teſtamento in ſcriptis; ideo maior ſolemnitas requiritur; quia non ſufficit coram Notario Vicedomino,& quatuor teſtibus,etiam inter deſcendentes non primi gradus. Contrarium conſuluerunt multi excelſi Doctores, pro quorum opinione fuit iudicatum, eorum conſilium recitat,& confutat Anch.conſ.178.*Viſis & diligenter.* & dicit, quod iudex tanquam diſcipulus ſcribentis contra iudicauit pro opinione præceptoris,& male. Vide, *Motiua quæ dican-*
19 *tur,& quid operentur. Concl.*403. † Statutum, quod habens filios, ſi legat eis aliquid pro benedictione,non poſſunt reclamare, habet locum etiam in eo,qui habet filios computato ventre prægnante; quia licet ſit in caſu ficto;tamen habet locum propter identitatem
20 rationis. Card.Zab. conſ.60.n.5.ver.ad ſecundum. † Et quod poſſit legare filiis quantum velit,& non poſſint reclamare, nec audiantur,non obſtantibus quibuſcumque legibus, non habet locum, vt poſſit tollere pater legitimam, vel ſupplementum legitimæ; quia de illis non fit mentio,prout requiritur;& ſtatutum correctorium recipit interpretationem paſſiuam à iure communi;ergo filius petet legitimam,& ſupplementum. Ang. Aret. conſ.79.*In ſupradicta conſultatione,per tot.*vbi pro vtraque, hanc tuetur,& tollit contra-
21 ria. † Circa criminalia, quod iudex non poſſit in ſententia facere aliquam reſeruationem, ſed ſimpliciter teneatur ſententiare ſub pœna; quia non habet locum,quando qualitas non probatur; vt quia inquiſitio, vel accuſatio eſt de delicto certo loco commiſſo; quia ſi probatio fiat de alio loco, poteſt abſoluere reſeruato iure inquirendi de delicto alio loco probato;quia hæc reſeruatio tacite ineſt,& eſt iuri conformis: ideo ſtatutum non loquitur de hac reſeruatione, ſed de malitioſa, vel cauilloſa. Anch. conſ.147.*Super alia querela.*

Terratum, vel terræ appellatione quid veniat.

Concl. 46.

1 TErrarum † appellatione veniunt Caſtra, *c.cum in partib. de verb.ſign.* Alex. conſ.114. *In cauſa, de lite,n.*10.& 11. *ver. nec ad hoc obſtat,lib.*4.vbi apoſt.*in ver.terrarum.*citat Guid.Pap.conſ.71. col.4.Iaſ.conſ.224.col.1.lib.2.

Territorium quid ſit, & in quibus conſiſtat.

Concl. 47.

1 TErritorium † eſt dictum à terrendo, *l. pupillus,§.territorium, ff.de verb.ſign.* & poteſt etiam dici à terra, & terratico. Vide plene Dec.conſ.123.lib.3.vbi multa de territorio,& num.21.& 23. dicit,quod dicitur à terrendo habitatores, & etiam importat illud
2 ſolum,quod victoribus ad colendum ſufficiebat. † Declara; quia iſta eſt argumentatio ab etymologia vocabuli,quæ eſt probabilis, ſed non neceſſaria;ideo non omnis terror inducit territorium, niſi tamdiu fuerit factus error, quod iure communi, & alterius ſit derogatum.Signor.Homod.conſ.79. *In quæſtione vertente,n.*3.† Con- 3
ſiſtit autem in ſolo,& terra, licet ſuperficies ſit aquis cooperta;ideo fundus fluminis dicitur eſſe de territorio, licet aqua decurrens ſuperexiſtat.Bald. conſ.195. *Laudare vos,n.*2.*ver.certum autem,lib.*2. vbi,quod is,qui poteſt fabricare in ſuo territorio, poteſt fabricare in flumine. † Extende;quia flumen diuidens territoria Ciuitatum, 4
licet quoad vſum aquæ ſit commune pro indiuiſo;tamen reſpectu fundi eſt pro diuiſo; quia vſque ad medietatem fluminis quilibet eſt dominus ex parte ſua. Bald. conſ.72. in pr. lib.2. Vide, *Flumina publica & non publica cuius eſſe dicantur.Concl.*405.† Eſt Vniuerſi- 5
tas agrorum intra fines cuiuſcunq; ciuitatis. Dec. d.conſ.132.n.22. lib.3. Ang. Aret. conſ.29. *Quantum ad primum,in pr.n.*4. vbi,quod eſt Vniuerſitas agrorum intra fines cuiuſlibet Ciuitatis;quia in eis ſuperior habet ius terrendi. Vide,*Iuriſdictio quid ſit,& de multiplici iuriſdictione.Concl.*543. Et quod ſit vniuerſale, plene Concluſione proxime ſequenti,n.3.& ſeq. † Differt territorium à iuriſdictione 6
tanquam continens à contento. Dec. d. conſ.123.n.24. lib.3. † Et 7
territoria omnia ſunt de iure gentium,*l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iur.* Caſtr.conſ.117.*Videtur dicendum,in fi.lib.*1. † Et ideo non poſſunt 8
territoria diuidi in plura,neque vniri, niſi fiat hoc à principe,vel vniuerſitate,quæ ſit loco principis.Caſtr.d.conſ.117.n.3.& per tot. lib.2.allegat Bart.*in l.1.C.de met ropoli Beryto.l.*11. Bald.*in l.eadem, ff.de off.aſſeſſ.*† Limita tamen;quia non ſemper territorium dicitur 9
à terrendo circa iuriſdictionem,ſed circa alia ſecundum ſubiectam materiam; vnde ſi Epiſcopus concedit Marchioni habenti iuriſdictionem & territorium in loco inueſtituram totius territorij dicti Caſtri,in quo habet decimas, cenſetur concedere decimas in ipſo territorio. Ang.Aret. conſ.29. *Quantum ad primum,n.*15.*& ſeq.ver. ſecundo quia.* † Extende;quia etiam inter priuatos,quando conce- 10
ditur totum territorium, vel integrum, vel omne, intelligitur de vniuerſitate agrorum quoad fructus, & eo modo,quo ſpectat priuato concedenti. Aret. d. conſ.29.n.16. & ſeq. *ver.cum ergo non ſit præſumendum.*Vide Concl.prox.ſequentem.

Territorij appellatione quid veniat,vel non.

Concl. 48.

TErritorij † & diſtrictus appellatione non veniunt proprieta- 1
tes;quia prima verba ſonant in ſuperioritatē coërtionis, proprietas vero importat nudum dominium formali vſufructu diſiunctum vel ſeparatum.Oldr.conſ.176.*Factum tale eſt,in vertice,ver.ad ſecundam.*† Præſumitur tamen,quod illud,quod eſt de pertinentiis 2
villæ,vel caſtri per certos terminos ab aliis diſtincti,ſit de iuriſdictione illius.Oldr.d.conſ.176.*in fi.*† Territoriū tamen dicitur nomē 3
vniuerſale,& continet iura corporalia, & incorporalia; & ideo ſi concedatur territoriū habens iuriſdictionem, puta caſtri,vel villę, vel alterius loci,venit etiam ius patronatus dicti loci,vel caſtri ſpectans ad concedentem reſpectu iuriſdictionis territorij.Bald. conſ. 32.n.3.*v.conſiderandum ergo, lib.*1. Caſt. conſ.418.*Quod dicti,col.*2.*in pr.lib.*1. Vide, *Ius patronatus,& præſentandi tranſit cum vniuerſitate bonorum.Concl.*612.† Declara tamen;quia ſi Epiſcopus concederet 4
alicui territorium;non tamen cenſetur conceſſiſſe decimas,ſed tēporalia tantum.Bal.d.conſ.32.*in fi.v.ſi autem Epiſcopus,l.*1. † Am- 5
plia;quia territoriū eſt nomen vniuerſale,& cōprehendit quicquid eſt intra fines vniuerſitatis,ita quod nulla perſona,& nullus locus excipiatur.Bald. conſ.326. *Rex Romanorum, n.*8. *ver. item certum, lib.*1. & conſ.333. *Ad intelligentiam, circa pr. ver.nam ſi Imperator, l.*1. vbi,quod continetur appellatione Regni, & appellatione territorij omnes nationes,& magnates, qui circumſcribuntur ſub finib.deſignatis.Ruin.conſ.22.n.5.& ſeq.l.1. † Extende;quia in tan- 6
tum appellatione territorij veniunt omnia iura,tanquā ad vniuerſitatem applicata,vt ſi Papa cōcedat caſtrum cum territorio,& iuribus Cameræ alicui;veniant etiā iura,& confiſcationes præteritæ factæ à concedente.Bald. conſ.306. *Punctus quæſtionis,lib.*4.& conſ. 307.† Reſtringe;quia licet territorium ſit quid vniuerſale,& con- 7
prehendat omnia, quæ in eo exiſtunt, intelligitur quoad iuriſdictionem,non autem quoad proprietatem;ideo agri & prædia particularia non præſumuntur feudalia, neque conceſſo caſtro, & territorio in feudū,neque præſumuntur concedentis, latiſſime Crau. conſ.896.n.13.& ſeq.vbi latiſſime explicat,& conſ.377.n.1.& idem dicit conſ.383.n.2. Vide, *Caſtro vendito quid ſit venditum,an etiam iuriſdictio,& bona particularia,vel non. Concl.*127. † Et quod commune habens certū territorium ſui Caſtri,licet habeat iuriſdictio- 8
nem vniuerſalem in territorio ſuo;non habet tamen dominiū bonorum particularium,& propterea non probat Communi Lugiſe dominū,neque habere titulum bonorum,quæ ſunt intra ſuum territo

 rito

Digitized by Google

riorum. Alex. *d.conſ.76. In cauſa & lite,n.1.& 6.v. ſecundo princi-*
9 *paliter,lib.2.* vbi apoſt. *in v. territorium.* † Sic dicimus de Impera-
tore; quia totus orbis eſt ipſi territorium, & eſt Dominus totius
orbis quoad iuriſdictionem, & porrectionem, non quoad domi-
nium bonorum particularium. Alex.*d.conſ.76.num.7.v.Vnde vide-*
10 *mus,l.2.*† Imo,neque continet bona particularia,quæ habet prin-
ceps non iure vniuerſali. Dec. *conſ.123.n.34. & ſeq.lib.3.* Bald. *in*
c.1. in vſib. feud. tit. de Capit.qui curiam vendidit, col.3.ver.ſolutio.
11 † Declara hanc reſtrictionem;quia quoad bona à nemine poſſeſſa
habet intentionem fundatam etiam quoad proprietatem prædio-
12 rum,vt per Crau.*d.conſ.377.n.2.*& idem dicit *conſ.381.n.3.* † Re-
ſtringe;territorium non poteſt eſſe ſine iuriſdictione, & licet vul-
gariter dicatur mons,villa,vel caſtrum eſſe in territorio ciuitatis,ſi
ciuitas non habet iuriſdictionem in tali monte, villa, vel caſtro,
non erit territorium dictæ ciuitatis, quæ non habet iuriſdictio-
nem, ſed erit territorium eius, qui exercet iuriſdictionem, plene
Crau.*conſ.673.Intentio excelſa, n.11.* vbi id comprobat ex multis,
vbi ponit exempla, quod multa caſtra ſunt de comitatu Imolæ;
13 quæ tamen ſunt de diſtrictu Bononiæ. † Reſtringe, quia non
ſemper ſequitur;caſtrum eſt in territorio Ianuæ;non tamen eſt de
territorio,provt ſunt caſtra exempta. Auchar. *conſ.437.in fin.* vbi,
quod caſtrum S. Romuli non eſt de territorio Ianuæ, licet ſit in
territorio; quia iure ſpeciali non eſt ſuppoſitum in totum. Vide
Concluſionem proxime præcedentem.

Territorium duplex, quid ſit,& quid ſtrictius, & diœceſis, & in quibus differant. CONCL. 49.

1 TErritorium † dicitur à terrendo, *l. pupillus §. territorium, ff.*
de verb.ſign. Abbas *conſ.20. Super quæſtione, vol.1.* Ruin.*conſ.*
22.n.5. lib.1. Crau. *conſ.934.n.12.* & vide latiſſime Felin.*in c.Ro-*
2 *dulphus, n.15. v. territorium, de reſcript.* † Eſt autem territorium
quædam vniuerſitas, quæ quandoque eſt maior,quandoq; minor.
Ruin.*conſ.22.n.4.lib.1.* Caſtr. *conſ.63.n.3.lib.1.* vbi, quod eſt quid
vniuerſale, cum quo tranſeunt multa prohibita. Crau. *conſ.896.*
3 *n.14.in fin.*† Et eſt terræ ſpatium munitum,& armatum in iuriſdi-
ctione. Ruin. *d. conſ.22.n.5.lib.1.* Fel. *d.c.Rodulphus,n.15.de reſcr.*
4 † Duplex eſt territorium,aliud maius,aliud minus.Nam Regnum
habet territorium Regni,in quo ſunt Ducatus,Comitatus,& ciui-
tates,ac caſtra;& tamen quilibet Ducatus, Comitatus, ciuitas,&
caſtrum etiam habet ſuum territorium comprehenſum in territo-
rio maiori Regni,& vtrumq;dicitur quid vniuerſale.Ruin. *d.conſ.*
*22.n.5.lib.1.*idem tenet Crau.*conſ.128.n.2.*vbi,quod Ciuitas Piſa-
rum eſt de territorio Florentinorum,quia ſubdita,& *conſ.949.n.1.*
vbi quod valet argumentum,eſt intra confinia Lombardiæ; ergo
eſt in territorio Lombardiæ.Vide, *Imperator an præſit omnibus Re-*
5 *gibus,& quid poſſit.Concl.33.*† Hinc dicitur,quod iuriſdictio Papæ,
& Cæſaris,non reſtringitur ad limites alicuius territorij.Crau.*conſ.*
6 *128.n.2.*† Hinc dicitur, quod diœceſis Papæ eſt dilata per totum
orbem.Fel.poſt Abb. *in c. graue,n.2.ver.conſidera bene, in fi. de off.*
ord. & tamen quoad Epiſcopos diœceſis eſt limitata ad ſingulos
7 Epiſcopatus. † Hinc dicitur, quod habens dominium vniuerſale,
(provt Veneti)ſi donat alicui Comiti caſtra,& eximunt a territorio
ciuitatis non cenſentur eximere à territorio vniuerſali dominij.
8 Fel. *d.c.Rodulphus,n.18.de reſcr.* vbi multa congerit. † Signa terri-
torij,& iuriſdictionis ſunt, ſi exercetur iuriſdictio,ſi ſoluatur cen-
ſus in ſignum ſubiectionis, ſi exigantur publicæ functiones, ſi ap-
ponantur cuſtodes pro damnis euitandis, & prohibendis,quando
eſſet controuerſia loci, vt plene Crauet. *conſ.673.n.12. & ſeq.* vbi
alia exẽpla ponit,quãdo iuriſdictio ciuilis,vel criminalis fuit exer-
citio demandata. Vide, *Territorium qualiter, & ex quibus probetur,*
9 *vel non.Concl.51.*† Item conueniunt deſignationi territorij, & cõ-
finium proceſſiones, quæ fiunt circumeundo,canendo preces, &
ſimilia exercendo,quæ non licerent in aliena parochia, & alieno
10 territorio.Calean.*conſ.34.col.fi.*† Et quicunque habens iuriſdictio-
nis exercitium dicitur habere territorium,ſeu ius in territorio.Soc.
11 *conſ.181.col.2.lib.2.*ſequitur Capic. *deciſ.27.n.31.* † Et habens ius
exigendi gabellam in loco, vel ius focularium,ſeu iuriſdictionem
criminalem,dicitur habere iuriſdictionem,& partem in territorio,
12 Capic.*d.deciſ.17.n.11.*† Diſtrictus dicitur à diſtringendi facultate,
provt territorium à terrendo.Corn. *conſ.187. In conſultatione, n.7.*
lib.4. & pleniſſime,quid ſit diſtrictus,quid territorium,quid diœ-
ceſis,& quando vnum pro alio ponatur, pleniſſime Fel. *d.c.Rodul-*
phus,n.15.& ſeq.de reſcr. Abb. *conſ.20. Videtur primo,in prin.lib.1.*
Vide, *Diſtrictus quid ſit,& illius appellatione quid veniat.Concl.516.*
13 † Proprie autem diſtrictus dicitur fortia;ideo Piſtoriũ, Aretium,&
aliæ Ciuitates,quæ ſunt ſub dominio Reipubl. Florentinæ,dicun-
tur proprie de diſtrictu Florentiæ, ita Ruin.*d. conſ.22.n.5. lib.1.*
& quod ſint de diſtrictu, & non de territorio;quia territorium eſt
Comitatus,diſtrictus eſt quædam ſubiectio. Dec. plene *in l.fi.ff.de*
iuriſd. omn. ind.n.19. plenius Fel. *in d.c. Rodulphus, n.15.& ſeq.de*
reſcr. † Confunditur autem vocabulum;quia locus ſubditus alicui 14
principi dicitur de eius territorio; ideo ciuitas Piſana eſt de terri-
torio Florentinorum,ita Crau.*conſ.128.n.2.*& ita etiam tenet Abb.
in l.licet cauſam,in 1. not. vbi Dec. *de probat.* † Contrarium, quod 15
imo territorium ſit quædam vniuerſitas agrorum intra fines cuiuſ-
cunque vniuerſitatis,ſeu ciuitatis; diſtrictus vero dicitur,quod eſt
in ſubiectione,ſed non intra vniuerſitatem agrorum. Dec.*in d.l.fi.*
n.19.ff.de iur.omn.ind. vbi dicit, quod recedit à cõtraria opinione,
vbi ponit duas differentias.† Imo,quod territoriũ,& diſtrictus ſint 16
idem.Caſtr. clare *conſ.4 8. Quod dicti redditus,col.2.in pr.ver.nam*
*diſtrictum.l.1.*allegat *c.vbi periculum,§.porro.de elect.in 6.* † Comi- 17
tatus propriè eſt ciuitatum diſtrictus, diſtrictus vero eſt territoriũ.
Bal.*conſ.419.Ad euidentiam.circa pr.l.1.* Abb.*d.conſ.20.l.1.*† Decla- 18
ra;quia abuſiue dicitur territorium diſtrictus,& Comitatus,quan-
do iuriſdictio non competit; ideo caſtra multa ſunt in Comitatu
Imolæ,quæ ſunt de diſtrictu Bononiæ;item Montes ſunt quãdoq;
in cõfinibus,& intra cõfinia Ianuæ;& tamen,quia Dux Sabaudię
habet iuriſdictionẽ,proprie dicitur diſtrictus, & territoriũ Ducis,
non Reipublicæ; quia qui iubet,& iuriſdictionem exercet, habet
ius terrendi;ita Crau. *conſ.6 3.in prin c. & n.11.* vbi multa allegat.
† Parochia dicitur habere ſuum territoriũ diuiſum,& ſeparatum, 19
c.fi.de reſt ſpol.in 6 Calcan.*conſ.34.n.10.*vbi plene hoc demonſtrat.
† Diœceſis etiã territorium dicitur aliquando,& alia eſt maior,alia 20
minor,provt illa Archiepiſcopi, quæ comprehendit ſuffraganeos;
& tamen omnes ſuffraganei habent ſuam diœceſim,& ſuũ territo-
rium ſeparatũ. Ruin.*d.conſ.22.n.5.l.1.*& eſt gl.*in d.c.vbi periculum,*
§.porro,in territorio,de elect.in 6. quæ dicit territorium ibi ſumi pro
diœceſi. Vide, *Diœceſis appellatione quid veniat, & quod contineat in*
ſe Concl.450.† Limita;quia non dicitur de territorio ciuitatis,vel 21
caſtri locus,vel caſtrũ,in quo nõ habetur iuriſdictio, & ius iubẽdi;
hinc eſt,quod multa caſtra de Comitatu Imolæ ſubiecta Bononiæ
ſunt de diſtrictu,vel territorio Bononiæ,non autẽ Imolæ.Crau.*cõſ.*
*673.n.11.*vbi latiſſime. Vide, *Caſtra ſeparata non ſunt de ciuitate vel*
diſtrictu,& quando ſecus.Concl.118.† Extẽde;quia loca Eccleſiaſti- 22
ca;provt ſunt Eccleſiæ,monaſteria & ſimilia,nõ dicũtur eſſe de ter-
ritorio laicorũ;quia iuriſdictionẽ non habent in eis.Crau.*conſ.918.*
*n.6.*vbi.quod ſtatuta laicorũ,quę non extenduntur extra territoriũ
ſtatuentium,non habent locum in locis Eccleſiaſticis,& exemptis.

Territorium non venit appellatione caſtri; quia ſunt diuerſa, & quando ſecus. CONCL. 50.

TErritorium † non venit appellatione caſtri;quia diuerſa ſunt; 1
ideo recognoſcentes ſe tenerę caſtrum in feudum, non cen-
ſetur recognoſcere etiam territorium. Oldr. *conſ.121. Ad primam*
quæſtionem, vbi ponit ſex fundamenta contraria, ex quibus dicit
hanc partem magis veram. † Amplia, vt diœceſis non veniat ap- 2
pellatione ciuitatis, maxime in odioſis. Oldr. *d.conſ.121.ver.tertio*
ſicut ſe habet.† Contrarium;quia conceſſo caſtro in feudum cenſe- 3
tur conceſſum territorium cum omnibus dependentibus. Caſtr.
conſ.354. Commodum dictæ venæ, n.1. lib.1. vbi, quod territorium
ineſt caſtro.† Limita;niſi communis vſus loquendi,aut obſeruan- 4
tia, vel aliquis actus exterior eſſet in contrarium,quia territorium
veniret appellatione caſtri, vel diœceſis appellatione ciuitatis.
Oldr.*d.conſ.121.ver. ſexto videtur expreſſum, n.11.* † Limita in iu- 5
riſdictionibus; quia conceſſa iuriſdictione in caſtro cenſetur con-
ceſſa territorio, & ſic facta recognitione iuriſdictionis in caſtro
cenſetur etiam recognita in territorio;quia cum ſit incorporalis,&
pendeat iuriſdictio territorij à iuriſdictione caſtri, eſt inſeparabi-
lis.Oldr.*d.conſ.121. circa fin.ver. Super eo vero, n.15.* Vide, *Caſtri,*
appellatione quid veniat.Concl.116.

Territorium qualiter, & ex quibus probetur, vel non.

CONCL. 51.

TErritorium † probatur ex ſolutione onerum realium,vel mix- 1
torum facta per longiſſimum tempus; quia ex tali ſolutione
præſumitur, quod res ſit de territorio; quia diuturna obſeruantia
inducit probationẽ.Bal. *conſ.433.Sicut hactenus,circa fin.ver.porro*
ſi dubitetur,lib.1. Bald. *in l.indicia,C.de prob.& in l.3.C.de nat.liber.*
vbi quod probantur caſtra, & villæ de territorio per ſolutionem
onerum.† Ei quod caſtrum, & villa ſoluens collectas ciuitati pro- 2
betur eſſe de territorio ciuitatis,cui ſoluit,& ſub eius iuriſdictione.
Alex.*conſ.35.Viſo proceſſu,n.4.l.4.*† Declara,vt procedat cõcurren- 3
te ſcientia & patientia eius, contra quẽ præſcribitur;quia ſola ſo-
lutio ſubditorum non inducit probationem territorij. Alex.*cõſ.23.*
Viſo

Digitized by Google

4 Viſo proceſſu,n.3.& ſeq.ver.nam deponunt,lib.5.† Amplia; quia ſo-
lutio decimarũ, vel aliorum onerũ facta tanquam de territorio per
30.annos,inducit præſumptionem territorij.Bald.conſ.286.circa fi.
5 ver.reuertor,lib.2.† Amplia;quia exercitium eorum,quæ reſpiciunt
iuriſdictionem, continuatum per 30. annos tanquam in territorio
exercentis,probat territoriũ, provt ire proceſſionaliter ſingulo an-
no cantando Litanias, punire maleficia,& damna data,apponere
cuſtodes, & ſimilia.Bald. d.conſ.286.Thema proponitur,circa fi.ver.
reuertor,l.2. & quod iuriſdictio, & illius exercitium operetur pro-
6 bationem territorij.Crau.conſ.673.n.11.12.& ſeq.† Et quod actus
inferentes iuriſdictionem probent territorium.Crau.conſ.881.n.2.
7 † Amplia;quia collatio ad onera,& collectas;item cataſtratio bo-
norum,item conſulatus arguit eſſe vnum territorium.Calcan.conſ.
☞ 34.col.fi.Crau.conſ.592.n.83. Vide, Territorium duplex quid ſit, &
8 quid diſtrictus,& diœceſis,& in quibus differant.Concl.49.† Amplia;
quia appoſitione confinium territorium probatur,quicquid eſt in-
tra confinia,dicitur eſſe territorium,& de territorio;quia valet ar-
gumentum à cõfinibus ad territorium, & è contra.Crau.conſ.882.
9 Controuerſiam de finib.† Amplia;quia flumina, & riui ſunt inditia
10 confinium de territorio ad territoriũ.Crau. d.conſ.882.n.3. † Am-
plia;quia territorium probatur ex antiquis verbis inſtrumentorum
11 etiam enunciatiuis. † Extende;quia ex regiſtris,& libris antiquis
12 cenſualibus.Crau.d.conſ.882.n.91. † Extende in ſententiis,& lau-
13 dis latis;quia probant confinia.Crau. conſ.673.n.8. † Limita;quia
territorium,& iuriſdictio nõ probatur ex ſolutione onerum facta,
vel ex obedientia præſtita à ſubditis loci,qui prætenditur alterius
domini , niſi ſciente & patiente eo , contra quem præſcribitur ex
14 dictis obedientiis.Alex.conſ.23.Viſo proceſſu,n.3.& ſeq.l.5. † Con-
trarium tenent aliqui,maxime Cyn. in l.2.in 7.quæſt.C.de ſeruit.&
☞ aqua. Vide, Confinia qualiter probentur, & ex quibus. Concluſ.700.
Vide,Poſſeſſor,& non proceſſus debet conueniri.Concl.440.

Territorium habet obedientiam Domini intra illud,extra verò non paretur. Concl. 52.

1 EXtra † territorium ſuum quis non iubet , & impune non pa-
retur iudici præcipienti extra territorium, l.fin.ff.de iuriſd.om.
ind. vbi Iaſ.plene extendit,& limitat 17.modis, c.2.de conſtit.in 6.
☞ Vide,Statutum non extenditur extra territorium ſtatuentium,& quã-
2 do ſecus.Concl.542.† Ratio eſt;quia virtus potentiæ cauſæ efficien-
tis inſpicienda eſt,vt poſſit operari in paſſum,& ſuſcipientem ma-
teriam;quia non poteſt cauſa finita producere effectum infinitum,
& ſicut limitatur potentia,ita effectus potentiæ limitatur,l.ſi arro-
3 gator,ff.de adoptio.plene Curt.Iun.conſil.231.n.66.& ſeq.† Et ideo
ſtatutum Florentiæ,quod ad inſtantiã cuius iudex procedat contra
forenſem,debet intelligi, quando forenſis ibi ſortitur domicilium
ratione contractus,vel domicilij,aut delicti,alias ſtatutũ eſſet nul-
lum defectu iuriſdictionis. Rom.conſ.48. Inſpectis,n.2.ver.nec præ-
4 dictis obſtat. † Extende in confiſcatione bonorum ; quia iudex ex-
tra ſuum territorium non confiſcat,& ſaltem non apprehendit bo-
na.Aret.Ang.conſil.75.In caſu ſupradicto,in pr.niſi fieret cõfiſcatio
5 vigore iuris communis,vt ibi in fine, n.16. † Extende in exequu-
tione ſententiæ; quia nullus exequitur extra ſuam iuriſdictionem.
6 Ang.Aret.d.conſ.75.n.5.& 6.ver.& pro hoc.† Declara ; quia bene
per literas ſubſidiarias obtinet exequutionem ab alio iudice terri-
7 torij diuerſi.Ang. d.conſil.75. in fi.n.17.& ſeq.ver. nec obſtat. † Ex-
tende ; quia etiam ſi quis inſequatur in ſuo delinquentem , quem
poteſt impune offendere;tamen in territorio alieno nõ poteſt;quia
mutato territorio mutatur facultas & poteſtas.Alex.plene conſ.24.
☞ Animaduerſis,n.28.lib.2.vbi plene apoſt.in ver.alieno.Vide, Conti-
nuatio actus , vel delicti multa operatur. Concl.978. Vide, Captus in
8 alieno territorio quando reſtituendus , vel non. Concl.72. † Extende;
quia ſtatutum, quod detur plena fides ſcripturis exiſtentibus in ar-
chiuio ciuitatis non habet locum extra territorium,& contra fo-
renſem,& pro re,quæ cõtrouertitur,an ſit de territorio,vel an quis
ſit ſubditus,vel ciuis.Alex.plene conſ.16.In cauſa,& lite,n.4.& ſeq.
9 ver.ſecundo principaliter,lib.4. † Amplia ; quia multi ſunt caſus,in
quibus etiam in territorio quis non poteſt exercere iuriſdictionem,
10 puta ſi excedit in modo , in tempore. † Amplia,ſiue ſtatutum lo-
quatur in rem,ſiue in perſonam ; quia nunquam extenditur extra
* territorium ſtatuentis,communem * dicit Curt.Iun. conſ.231.n.69.
11* & 70. vbi de magis * communi. † Et quod imo referat , an in
12 rem,vel in perſonam,plura Crau. conſ.844. n.4. † Extende ; quia
imo,etiam ſi agatur de bonis,ſi ſtatutum loquatur in perſonam,nõ
comprehendat forenſem , neque poſſeſſio bonorum faciat foren-
ſem ſubditum.Crau.conſ.912.n.14.& ſeq.ver. quarto quæritur,n.17.
13 vbi late.† Amplia;quia ſi ſtatutum loquatur principaliter circa bo-
na,nunquam extenditur ad bona extra territorium.Rom.conſ.39.
n.3.ver.ſecundo principaliter.Caſtr. conſ.320.col.2. ver. interdictum
exercet,lib.1. vbi limitant ambo,niſi bona in conſequentiam vni-
rent,& ibi ponunt exempla. † Amplia,ſi loquatur ſimpliciter,& 14
indiſtincte,nunquam comprehendit forenſem;quia non valeret,ſi
in ſpecie de forenſe loqueretur.Rom.conſ.92.Indubitatiſſimam,n.5.
ver.tertio illud,vbi apoſtill. in ver. poteſtatem. † Amplia;quia ſi lo- 15
quitur de ciue, quando eſt odioſum ſtatutum , nunquam compre-
hendit ciuem ex priuilegio;tum quia non trahitur ad caſum dictũ;
tum quia non comprehendit talem ciuem.Rom.d.conſ.92.n.6.vſq;
in fi. vbi dicit hanc eſſe veram veritatem. Vide , Teſtes extra ter- ☞
ritorium citantis compelli non poſſunt. Concl.159. Vide , Iudex ordi-
narius extra territorium ius non dicit , & quando ſecus. Concluſ.424.
† Limita;quia ſpeciale eſt in Epiſcopo expulſo de facto à ſua Ec- 16
cleſia, vt poſſit in diœceſi vicina exercere iuriſdictionẽ contra ex-
pulſores;itẽ inter ſuos ſubditos,petita licentia ordinarij vicini licet
nõ obtenta.clem.1.de foro compet.vbi eſt caſus ſpecialis.† Extende; 17
quia imo poteſt iudex inter ſubditos ſuos exercere iuriſdictionẽ in
aliena iuriſdictione,quãdo iudex alienæ iuriſdictionis conſentit,&
valent geſta,ſaltẽ per viam prorogationis, ſecundum communem
* licet aliqui contra,vt plene Caſtr.conſ.302.Viſo quodam ſaluo con- *
ducto,n.2.& 3.ver.ad tertium,l.1. † Extende;quod propterea con- 18
ſules vnius nationis extra territoriũ ſuum,& in iuriſdictione aliena
exercent iuriſdictionem in ſuos ſubditos,conſentiente illo iudice,
in cuius territorio exercetur. Caſtr. d.conſ.203.n.3.lib.1. † Limita 19
quoad dationẽ tutoris;quia ſi datur in vno loco,adminiſtrabit bo-
na pupilli vbique.Bart.in l.pupillo.ff.de tut.& curat.dat.ab iis.Caſtr.
conſ.320.Primum quæſitum,n.2.lib.1. † Contrarium , quod imo ſi 20
pupillus habet bona Romæ,& in prouinciis,nõ poſſit tutor datus
Romæ adminiſtrare bona in prouinciis d.l.pupillo.ff.de tutor.& cu-
rat.dat.ab iis.Ang.Aret.conſ.75.n.3.& ſeq.vbi idẽ in adminiſtrato-
re. † Declarat idem Ang.Aret.d.conſ.75.in fi.n.16.ver.nec obſtat l. 21
pupillo,vbi,quod imo credita finguntur in loco domicilij,vel ori-
ginis pupilli hæredi.† Extende in interdictione prodigi;quia ipſum 22
interdicit vbique,quia fauorabilis eſt diſpoſitio.Rom. cõſ.39.in pr.
ver.quinto quia.† Extende in auctoritate tutoris,& decreto iudicis 23
præſtitis in alienatione bonorum minoris;quia etiam extẽditur ad
bona extra territoriũ.Rom.cõſ.39.col.pen.circa fi.ver.ſecundo pro hoc.
† Extende in aditione hæreditatis;quia qui eſt hæres in vno loco, 24
eſt hæres vbique.Caſtr.d.conſ.320.in pr. lib.1. † Idem in collecta, 25
quæ cum reſpiciat perſonã, poteſt imponi ſubdito etiam pro bonis,
alibi ſitis.Caſtr.d.conſil.320.n.2 l.1.vbi idem circa alia.† Extende; 26
quia vbicunque exercetur actus circa perſonam ſubditi principali-
ter,& in conſequentiam circa bona;tunc ſemper eſt verum, quod
ille actus vbique extenditur,& habet effectum. Caſtr. d.conſ.320.
col.2.n.2.ver.pro ſolutione,l.1. Rom. conſ.39.In propoſita, n.3.ver.iis
tamen non obſtantibus , vbi apoſtilla in ver.circa bona, dat concord.
† Extende,vt idem ſit,quando exercetur actus circa bona inter vo- 27
lentes ; quia extenditur vbique ad ſita extra territorium. Caſtr. d.
conſ.320.col.2.ver.interdum exercet actum,l.1.† Extende in ſenten- 28
tia lata,ſiue ciuili,ſiue criminali,quæ habet effectum vbique. Ro-
man. d.conſ.39.col.penult.ver.pro hoc. vbi de ciuili,& ver.tertio pro
hoc,vbi de criminali. † Extende in ſententia excommunicationis, 29
vel infamiæ ; quia vbique reddit excommunicatum,& infamem.
Rom.d.conſil.39.in prin.ver.quarto quia.† Declara forte limitatio- 30
nes,& extenſiones omnes ; quia ea,quæ extra territorium habent
effectum, procedunt non iuriſdictione particularium ſtatutorum;
ſed ab effectu per ius commune extenſio extrà territorium , quod
ius commune tanquam vniuerſale potuit facere. † Reſtringe, 31
quando principaliter exerceret actum circa bona in inuitos; quia
tunc non extenditur extra territorium.Caſtrenſ.d.conſil.320.col.2.
ver. interdum exercet talem actum, lib.1. Rom. conſ.39. num.3. vbi
plura adducit. † Declara reſtrictionem , vt non procedat in im- 32
miſſione in poſſeſſionem bonorum ; quia poteſt per vnum iudi-
cem dari immiſſio,quæ ſe extendit ad omnia bona,dummodo per
iudicem territorij fiat exequutio.Caſtr. d.conſil.320.col.2.ver.ſi ve-
ro expreſſe, lib.2. † Limita quoad condemnatum ad mortem;quia 33
efficitur inteſtabilis , quando eſt effectus ſeruus pœnæ ex ſenten-
tia , etiam ſi delictum non ſit de iure communi ; quia attenditur
ſententia,non delictum.Caſtr. d.conſ.380.n.4.ver.ſuper ſecundo,l.1.
vbi,quod vbique eſt inteſtabilis , etiam quod in vno loco propter
ſtatutum fiat condemnatio cum confiſcatione bonorum.† Exten- 34
de in infame declarato per ſententiam ; quia vbique eſt infamis,
Caſtren.d.conſ.320.in fi.l.1. † Limita per Dec.in d.l.fin.n.13 ff.de 35
iuriſd.om.iud.vbi quod ſtatutũ prohibitoriũ in materia fauorabili,
provt quod minor ſine certa ſolemnitate non cõtrahat,extenditur
etiã extra territoriũ ſtatuentium.† Extende;quia vbicunque ſtatu- 36
tum aliquid præſcribẽs fauore ſubditi prohibiti prohibetur vbique.
Roman.

Digitized by Google

Roman.conſ.39.In propoſita quæſtione,in pr. vbi apoſtil. in ver.quod
37 ſic, vbi citat concord.† Limita, quia ſubditus bene poteſt puniri
pro delicto commiſſo extra territorium, ſi accuſatur,vt eſt opinio
* communis omnium,de qua Marſil. l.fi.ff.de iuriſd.om.iud.n.135.
& ſeq. vbi ſecus dicit per inquiſitionem; quia cum non ſit offenſa
iuriſdictio extra territorium,ſed locus delicti,nõ poteſt per inqui-
38 ſitionem procedere,maximè n.39.† Contrarium,quod imo etiam
per inquiſitionem poſſit procedere contra ſubditum delinquentẽ
extra territorium,tenent plures,quos citat Marſil.d.l.fi.ff.de iuriſd.
39 om.iud. n.137. ver. fateor tamen. cum ſeq. † Declara ſaltem de iure
canonico procedere limitationem;quia in terris Eccleſiæ non po-
teſt procedi per inquiſitionem contra delinquentem extra territo-
40 rium.Marſ. vbi ſupra n.140. † Declara;quia bene poteſt ſtatutum
legare ſubditum vbique delinquentem, & propterea poſſet etiam
pœnam imponere,& poſſet inquiri eo caſu.Marſil.vbi ſupra n.142.
41 & ſeq. † Extende; quia ſtatutum circa perſonas ſubditorum eos
ligat vbique.Rom.conſ.39.in pr.verſ.ſecundo quia,& ver.tertio quia.
42 vbi;quod ſi hoc operatur lex imperialis, ita etiam ſtatutum. † Li-
mita; quia ratione bonorum, quæ habet forenſis in loco efficitur
ſubditus,& ea ratione contra eum ſtatui poteſt.Gem. conſ.8.in pr.
Fed.de Sen. conſ.182.Statuto Epiſcopi. quos, & alios citat Crauet.
conſ.44.n.8.& ſeq. & vtitur hoc argumento, quod ſicut ſtatutum
generale non extenditur ad non ſuppoſitos aliquo iure; ita è con-
uerſo extenditur ad ſuppoſitos aliquo iure, videl. propter bona.
43 † Extende,ſiue ſtatutum loquatur in rem, ſiue in perſonam; quia
effectus attendi debet,plures citat Crau.d.conſ.844.n.9.ver.quinto,
44 & n.10. ver. ſeptimo, vbi infinitos citat. † Extende multo magis,
quando agitur de fauore; quia magis de facili communicatur fa-
uor,quam odium,& pœna, l.ſoluendo,ff.de neg.geſt. Crau. plene d.
45 conſ.844.n.9.ver.quinto.Rom.conſ.39.in pr.† Limita quoad ſucceſ-
46 ſionem vniuerſalem de iure communi. † Extende etiam quoad
ſucceſſionem particularem fiſci,qui ſuccedit non habenti conſan-
guineos,neque virum, ſeu vxorem;quia ſuccedit etiam in creditis
extra territorium,quando non ſunt perpetuo deſtinata in loco de-
bitoris. Angel.Aret.conſ.75.In caſu ſupradicto,n.8.& ſeq.

*Terminus reſpiciens plura determinabilia omnia æqua-
liter terminare debet, & quando ſecus.*

CONCL. 53.

1 TErminus † reſpiciens plura determinabilia, quando eſt in
eadem oratione, debet omnia pariter determinare, l.iam hoc
iure, ff. de vulg. & pupill. Corn. conſ.18.Circa hanc conſultationem,
n.4.col.2.ver.quod & dicendum videtur,l.4.Bald. conſ.175.Præmiſſis
verbis,n.5.ver. præterea quoties, lib.5. vbi loquitur in ſubſtitutione
compendioſa,vt ſemper ſit fideicommiſſaria, quando eſt per ver-
ba communia.Signorol.conſ.218.num.6.† Extende; quia ſufficit,
2 quod eadem ſit conditio in genere, licet non ſit in ſpecie eadem,
vt ex termino determinãte æqualis fiat determinatio.Ruin. d.conſ.
3 106.n.6.ver.quia ergo, lib.2. † Amplia; quia obligatus emere an-
nuum redditum alicui ex montibus Ianuæ, ſi extant tres ſpecies
montium,quorum aliqui meliores, & tutiores ſunt, proportiona-
biliter de omnibus debet fieri emptio,vt obligatio ſumpta ex vni-
uerſo æqualiter verificetur in omnibus. Bald. conſ.180.Ad euiden-
4 tiam eſt præmittendum,l.2.† Amplia;quia vnitas ſermonis de pluri-
bus loquens regulata ab eodem verbo operatur, quod æqualis de-
terminatio fit quoad omnes, l.hæreditatem, & l.quamuis, C.de im-
pub.& aliis ſubſtit.plene Florian. à S. Petro conſ.14.n.9. & ſeq.per
tot.vbi ponit plura exempla.Bald.in l.in teſtamẽto.C.de milit.teſtam.
5 † Extende;quia ſi teſtator donauit inter viuos matri particularem
vſumfructum,poſtea in teſtamento legauit eidem matri,& etiam
vxori ſuæ vſumfructum vniuerſalem ſuæ hæreditatis, ſicut reſpe-
ctu matris legatum vniuerſale contineat particulare; quia poteſt
eſſe vtile matri legatariæ ita etiam reſpectu vxoris, vt par deter-
minatio fiat de eodem legato vniuerſali ambabus facto.Rom.conſ.
6 308.Pro habenda,n.4.vbi tollit contraria. † Amplia; quia quando
duo terminabilia copulantur,debent intelligi, vt pariformiter re-
gulentur,prout ſi alicui conceditur,quod ſuccedere poſſit in omni-
bus ab inteſtato,& ex teſtamento intelligitur de bonis,in quibus
cadat ſucceſſio ex teſtamento, & ab inteſtato;ideo feudalis ſucceſ-
ſio non includitur;quia non regulatur pariformiter.Signorol. con-
7 ſil.218.n.6.† Amplia;quia licet in filiis,& deſcendentibus grauatis
ab aſcendente,ſi deceſſerint,intelligatur ſine filiis.l.cum acutiſſimi,
C.de fideicommiſſ. ſi tamen inſtituantur, & grauentur deſcendens,
& extraneus, in quo non ineſt conditio, ſi ſine filiis, non etiam
erit in deſcendente, vt æqualis ſit amborum determinatio. Socin.
8 conſ.94.n.10. lib.1.† Extende; quia ſi teſtator inſtituit filios,& ſi
deceſſerint ſine filiis maſculis,& fœminis,ſubſtituit filias,teſtato-
ris fœminas, vno mortuo ſine filiis, ſuccedunt fœminæ ſubſtitu-
tæ, nec excluduntur à filiis maſculis ſecundo mortui; quia ſicuti
non excluderentur à neptibus fœminis teſtatoris; ita neque à ne-
potibus propter æqualem determinationem; quia teſtator pariter
poſuit in conditione maſculos,& fœminas.Ruin.conſ.177.n.4. &
ſeq.ver.ſola igitur,lib.2.ſequitur Menoch. in addit.ad Socin.in l.hæ-
redes mei,§.cum ita,n.27.ff. ad Trebell. † Extende;quia ſi pupillus, 9
& impubes inſtituantur hæredes,& inuicem ſubſtituantur vulga-
riter,pupillariter,& per fideicommiſſum,pupillaris non habet locũ
in vno,ex quo non habet effectum in eo, qui eſt pubes. † Exten- 10
de;quia ſubſtitutio facta puberi,& impuberi,quæ poteſt eſſe quo-
ad impuberem directa pupillaris,& quoad puberem ſemper eſt fi-
deicommiſſaria, ſi concurrant verba communia, vel obliqua,erit
quoad ambos fideicommiſſaria, vt ſit vniformis, & non diuerſa.
Bart.conſ.22.Homo Accurſuli,in pr.& conſ.41.Factum tale, in prin.
lib.1. Signor. conſ.238.n.7.ver.habemus ergo. Bart. conſil.57. Anni-
cellus,n.4.lib.1.† Amplia;quia ſtatutum prohibens alienari immo- 11
bilia cenſetur permittere mobilia;ideo ſi dicat,quod prohibet im-
mobilia,hæreditatem,vſumfructum, &c. intelligitur ſemper quo-
ad immobilia etiam reſpectu hæreditatis,& vſusfructus,vt æqua-
liter determinet.Curt.Iun. conſ.105.circa fi. Plot. conſ.19.n.110.&
ſeq.† Amplia;quia valet argumentum ad interpretationem,vt ca- 12
ſus includatur, vel excludatur, quando terminus reſpiciens plura
determinabilia poteſt illa pariter determinare,fit incluſio,ſi nõ po-
teſt, fit excluſio, ſic Caſtr. conſ.164. In præſenti cauſa,colum.2.circa
med.ver. nunc ergo arguo. lib.2. † Amplia; quia terminus expreſſe 13
determinans plura determinabilia ſemper æqualiter determinat,ſe-
cus,quando tacite,vel interpretatiue fit æqualis determinatio;quia
conſiderantur multa,an diuerſitas rationis, & alia,de quibus Rui.
d.conſ.106.n.3.ver.nec obſtant rationes, lib.2. Vide incertum aucto-
rem poſt regulas Socin.reg.4.Vbi a determinatio reſpiciens plura,vbi
ponit tres fallentias;prima eſt,ſi maior fauor eſſet in vno,quam in
alio;ſecunda,quando diuerſa eſt ratio;tertia non procedit in diſpo-
ſitione neceſſaria,ſed in voluntaria. † Limita; quia eadem deter- 14
minatio æqualiter non determinat plura determinabilia, quæ ha-
bent in ſe diuerſam rationem; quia ſi vnum determinabile eſt ſe-
cundum regulas iuris, aliud non, æqualiter determinantur, Ruin.
conſ.107.n.5.lib.1. Curt.Iun. conſ.33.n.3. ſequitur Menoch. lib.4.
præſumpt.89.n.141. Vide † plura exempla in ſimili per Soc. Iun. 15
conſ.128.n.220.& multis ſeq.lib.1.quæ ſunt in ſubſcriptio, Io.Fran-
ciſ. Calcanei Corrigienſis,vbi,quod terminus æqualiter nõ deter-
minat, & n.252.& ſeq. quæ eſt ſubſcriptio alterius Doctor.videl.
D.Vincentij Saluioli de Ocha.† Declara hanc materiam ex men- 16
te Ruin.conſ.3.n.5.ver.ſed ſecundo poteſt,l.2. quem refert, & ſequi-
tur Menoc.d.lib.4.præſumpt.89.n.142.ver.verum. quia ſi vnum de-
terminabile eſt fauorabilius altero ex mera legis diſpoſitione abſ-
que præſumpta mente hominis,& vnum determinabile nõ æqua-
liter determinat plura determinabilia:ſi vero vnum determinabile
eſt fauorabilius altero non ſimplici legis diſpoſitione,ſed hominis;
tunc æqualiter determinat. † Declara ſecundo modo; quia ſi duo 17
contraria concurrunt ſub vno termino determinabili, quod præ-
ualeat,dic,quod potentior terminus potius attenditur,veluti in fi-
deicommiſſaria tacita facta,ineſt conditio,ſi ſine filiis, in vulgari
ſecus,ſi fiat tacita fideicommiſſaria,& vulgaris,non inerit condi-
tio,ſi ſine filiis,etiam in fideicommiſſaria, quia vulgaris potentior
eſt, & ſic fit æqualis determinatio potius à potentiori, ita Menoc.
d.l.4.præſumpt.89.n.144.& fuit opinio Decij,licet ipſe taceat con-
ſil.416.n.10.in fin.& fuit opinio Cornel.conſil.1.n.30.l.4. & tenet
Vincentius Saluiolus de Ocha in ſubſcriptione conſilij Socin. Iun.
128.lib.1. n.252. & Franciſ. Calcan. in ſua ſubſcriptione ibidem
n.220.vbi d.n.252.allegat Socin.conſ.191.l.2.ver.licet difficultates,
colum.5.& 6.ver.ſed poſito. & alios plures. † Et ad prædicta poteſt 18
accommodari conſil. Florian.14. à n.9. vſque in fin. vbi tenet, quod
licet grauamen impoſitum filio per fideicommiſſum intelligatur,
ſi ſine filiis deceſſerit, per l. cum acutiſſimi.C.de fideicommiſſ. quæ
conditio non ineſt in extraneo grauato regulariter, ſi pater inſti-
tuat filium,& extraneum,& eos inuicem ſubſtituat,non ineſt con-
ditio, ſi ſine filiis, quod erit verum,ſi præponderat qualitas extra-
nei,forte; quia eſt regula, aliud eſt ſpeciale. † Limita, quando 19
plus operaretur terminus determinans, & repetens in caſu, ad
quem fit repetitio, quam in caſu, ad quem proprie fit expreſſio.
Vide Socin.Iun. conſ.128.num.252.lib.1. allegat Aret. conſil.121.
In præſenti conſultatione, colum.1. Vide, Repetitio præcedentium ex
quibus verbis inducatur.Concl.186.† Limita,vt non procedat,quan- 20
do determinabilia ſunt diſparia,& non militat eadem ratio,l.2.ff.de
offic.proconſ. † Declara tamen,quod ſi duo determinabilia concur- 21
rant,quæ ſint contraria, & vnum ſit ſecundum regulam iuris,al-
terum

Digitized by Google

terum ſecundum exceptionem, quod videtur attendenda determinatio ſecundum regulam, idem Corn. *d.conſ.*18 *col.*2.*n.*5.*ver.& ſi dicatur*, *lib.*4. ponit caſum, quod fideicommiſſum non expirat per ingreſſum religionis, ſi piæ cauſæ eſt relictum, ſi ſine filiis deceſſerit; ſed quid ſi reſtitutio debeat fieri piæ cauſæ, & non piæ cauſæ, quia regula eſt, quod euaneſcat fideicommiſſum, & exceptio fit; ſecus ſi piæ cauſæ fiat reſtitutio, videtur inhærendum regulæ
22 ſecundum eum per viam argumenti. † Extende declarationem; quia ſi pater inſtituat filium impuberem, & alium puberem, & ambobus ſubſtituat compendioſe, licet compendioſa facta per dinumerationem temporum contineat pupillarem; ſecus eſt, quando non conuenit vniuerſaliter omnibus, quibus eſt facta ſubſtitutio; quia eſt fideicommiſſoria in totum, vt vniformis ſit. Bart. *conſ.*73. *Minarellus q.n.*3.*lib.*2. ſequitur Corn. *conſ.*94. *Licet poſſet*, *n.*5.*lib.*3.
23 † Extende; quia ſi fiat ſubſtitutio compendioſa alicui, ſi quandocunque deceſſerit ſine filiis, que continet vulgarem, & fideicommiſſariam expreſſas; tamen conditio, *ſi ſine liberis*, quæ conuenit ſoli fideicommiſſariæ, non ineſt in vulgari; quia talis conditio non conuenit vulgari ex quo habet locum, ſi hæres non erit, vel eſſe non poſſit, cui non conuenit illa conditio; igitur non pariter de-
☞ terminat. Vide pro, & contra, *in ver. Subſtitutio vulgaris quibus fieri*
24 *poſſit. Concl.*808. vbi latiſſime. † Limita; quia terminus, qui poteſt plura determinabilia æqualiter terminare (ſalua intentione diſponentis) debet potius proxima tantum terminare, quam omnia, maxime, quando actus non ſunt connexi. Cald. *conſ.*253. alias 32.
25 *de prob.* † Limita, quando iura fauent magis vni, quam alteri ex determinabilibus. Alexand. *conſ.*50. *Viſo inſtrumento*, *num.*3.*lib.*4.
☞ Vide, *Obligatio reſpiciens plures perſonas, & res qualiter diſtribua-*
26 *tur. Concl.*34.*cum Concl. ibi proxime preced.* Vide, *Verbum idem quandoque proprie, quandoque improprie ponitur. Concl.*109. Vide, *Termini plures ſucceſſiue aſſignati qualiter currant. Concl.*81.

Terminus iuris, & terminus hominis differunt, & in quibus, & quando ſecus. CONCL. 54.

1 TErminus † iuris differt à termino hominis; quia ſi lex ſtatuit terminum alicui ad appellandum, vel aliud faciendum, licet talis terminus non poſſit præteriri; tamen poteſt præteriri; quia is, qui debet appellare intra decem dies, poteſt intra vnum, vel duos: ſecus ſi terminus præfigitur ab homine; quia non poterit præueniri, *c.ſæpe, de appell.* de vtroque Gemin. *conſ.*121.*n.*9.*ver.*
2 *quandoque.* † Mihi videtur, quod ratio, quare terminus ſtatutus ab homine non poſſit præueniri, ſit; quia intereſt vtriuſque videl. appellantis, & appellati, & alter non poteſt altero inuito proſequi; ſecus, quando terminus aſſignatur ad beneficium vnius partis tantum; quia ille ſolus poteſt præuenire; quia fauori ſuo poteſt
3 quilibet renunciare. † Extende; quia probatio facta extra terminum probatorium à ſtatuto inductum eſt nulla; ſecus ſi extra ter-
4 minum à iudice ſtatutum. Fel. *in c. licet*, *n.*39.*de prob.* † Amplia, ſeu adde; quia terminus legis durior eſt, & non admittit purgationem moræ, terminus hominis ſecus. Caſtr. *conſ.*150.*Viſo ſtatuto, circa fi.*
☞ *lib.*1. Vide, *Mitius agit lex, quam homo. Concl.*292. † Limita; quia
5 æquiparantur terminus iuris, & hominis in hoc; quia eo lapſo pars quæ neglexit examinare, dicitur negligens. Ægid. Bellam. *conſ.*36. *num.*3.*circa med.*

Terminus hominis non facit ceſſare terminum iuris, & legis, & quando. CONCL. 55.

1 TErminus † ſi præfigatur appellanti ad proſequendam appellationem extraiudicialem à prouiſione interpoſitam, non facit ceſſare diſpoſitionem, *c.ſtatuimus, de elect. in* 6. Oldr. *conſ.*2. *vbi*
☞ *ſunt duæ promiſſiones, per tot.* Vide plenius, *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis, & quando ſecus. Concl.*931.

Terminus iuris, vel hominis pro apoſtolis recipiendis ab appellante qualiter ſeruandus, & quando arctet præciſe vltima die, vel non. CONCL. 56.

1 TErminus † iuris, ſi præfigatur per iudicem appellanti, arctat appellantem ad redeundum pro apoſtolis die 30. proxime futura, ita Bolog. *in addit. ad conſ.*48. *Io. de Anan. in fi.* vbi, quod interpellatio partis, vt iudex reſpondeat intra 30. dies non ponit iudi-
2 cem in mora. † Amplia in tantum, vt ſi appellans rediret alia die, iudex non teneatur reſpondere, & non rediens illa die 30. deſeritur
3 appellatio. Bologn. *in addit. ad d. conſ.*48. *Io. de Anan. in fin.* † Limita, niſi vltima dies caderet in feſto ſolemni, puta Natalis Domini de mane, vel alio die impedito, & non congruo; quia poteſt præueniri dies, nec deſeritur appellatio. Feder. de Sen. *conſ.*75. *Iudex à quo, per tot.* † Limita, niſi iudex aſſignaret terminũ expreſſum hinc 4
ad octo, vel 30. dies; quia tunc poteſt reuerti appellans intra octo vel 30. dies, nec tenetur expectare vltimam diem, dummodo congruo tempore reuertatur. Fed. de Sen. *conſ.*75. *Iudex à quo.* † Exten- 5
de; quia licet iudex poſſit terminum abbreuiare, vt ſtatuat breuiorem, quam triginta dierum; tamen ex quo triginta dies ſunt ad fauorem iudicis, non compellitur ipſo breuiorem ſtatuere, neque reſpondere ante triginta dies. Bologn. *d.conſ. Io. de Anan.* 48. *in add. in fi. ver. vltimo reſtat.* & ibi Ioan. de Anan. in fine conſilij idem dicit.

Terminus, qui datur condemnatis ad ſoluendum à iure communi, quando habeat locum, vel non.

CONCL. 57.

COndemnatis † omnibus lex indulget miſerationis cauſa ter- 1
minum quatuor menſium ad ſoluendum, *l. debitorib. ff. de re iud.* vbi Bart. & cæteri omnes. † Amplia; quia procedit in omni ſen- 2
tentia condemnatoria; quia debet habere terminum legis indultum miſerationis cauſa, *d.l. debitorib. ff. de re iud.* † Declara; quia 3
procedit in omni condemnato ex vna ſententia; quia debet habere quadrimeſtre ad ſoluendum, ſed ſi appellauit à ſententia, & fuit confirmata, vel ſententia tranſiuit in iudicatum; quia appellatio fuit deſerta; tunc non habet dilationem; quia fruſtratorie appellans perdit dilationem. Bald. *in l.*1.*C. de vſur. rei iud.* ſequitur Alex. *conſ.* 94. *Clariſſime*, *n.*2.*ver. item non obſtat*, *l.*2. † Et quod dicitur de ter- 4
mino quadrimeſtri de iure communi, idem dicitur de termino decem dierum inducto à ſtatutis. Alex. *d.conſ.*49.*n.*2.*l.*4. vbi loquitur in ſtatuto Bononiæ. † Hanc regulam de termino quatuor menſium 5
ponit Socin. *reg.*6. *terminus quatuor menſium*, vbi ponit ſex fallentias, ſeu limitationes: prima eſt in actione depoſiti: ſecunda, quando appellatio eſt deſerta: tertia in condemnato ab arbitro: quarta in ſententia iudicis, à quo non appellatur: quinta in criminalibus: ſexta in aliis caſibus, per gloſſ. *in l.*1.*C. de exeq. rei iudic.* † Limita; 6
quia non habet locum in ſententia arbitratoris; quia ipſe non condemnat, ſed inducit tranſactionem inter partes. Alex. & Iaſ. *d.l. debitoribus, ff. de re iud.* Bald. *in l. fin. C. de exeq. rei iud.* Vide, *Dilationes* ☞ *quæ dantur condemnatis, quando dandæ, vel non, & quomodo, & quid operentur. Concl.*444.

Termini iudiciales ſunt communes; ideo ſeruandi.

CONCL. 58.

STatutum † aſſignans terminum appellanti ad aliquid facien- 1
dum, ſi illud non facit in termino præfixo, nihil facit; ideo non poteſt facere ante, neque poſt; quia omnes termini iudiciales ſunt partibus communes, & gratia vtriuſque partis aſſignantur. Caſtr. *conſ.*233. *Viſo caſu, in princ. lib.*2.

Termini præfixio quando, & quibus fieri poſſit.

CONCL. 59.

EPiſcopus † poteſt præfigere terminum Prælato inferiori, qui 1
præſcripſit iuriſdictionem Epiſcopalem, quando negligeret facere iuſtitiam, & id, quod debet, quo elapſo ipſe Epiſcopus procedet. Calder. *conſ.*192. *in princ. verſ. & ſi Capitulum.* alias 2. *de præſcript.* † Exequutor etiam merus ad nudum factum, ſi opponantur 2
exceptiones releuantes, licet non poſſit cognoſcere ad deciſionem cauſæ, bene poteſt ad effectum referendi, & poteſt præfigere terminum partibus ad comparendum coram ſuperiore, qui terminus arctat, & deuoluit cauſam in tantum, quod non comparens reputatur contumax, & poteſt contra eum procedi per contradictas. Gemin. *conſ.*109. *ver. circa ſecundum, & per totum.* † Iudex à quo 3
appellatur, poteſt ſimiliter præfigere terminum appellanti. Vide, ☞ *Appellanti qui termini poſſint præfigi. Concl.*381.*& Concl. ibi proxime ſeq.* † Iudex poteſt, & debet præfigere terminum reſpondere 4
debenti, an velit vti teſtibus productis pro veris, quando interrogatur de hoc; quia interrogans vult arguere de falſo. Fulgoſ. *conſ.*157. *Publicato proceſſu, per totum.* quod intelligit, ſi petatur, vt quia dicat velle deliberare, & dubitare. Vide, *Producens teſtes, qui* ☞ *dicuntur falſi, qualiter declarat, an eis vti velit, & quid operetur declaratio. Concl.*877. † Extende; quia Notario, qui aſſeritur rogatus 5
de inſtrumento, & neganti rogitum præfigitur terminus ad deliberare reſpondendum, quo elapſo, ſi negat, non admittitur error, ſed tenetur pœna falſi. Clar. *in* §. *falſum*, *num.*30.

Termi

Digitized by Google

Termino præfixo, quando incipiat currere.

Concl. 60.

1 ARbitri † ſi præfigunt terminum partibus, vel vni ad aliquid
implendum, vel faciendum intra ſex menſes proximos, inci-
piunt ſex menſes currere à die laudi; quia alij ſex menſes poſtea
ſequentes non eſſent proximi. Caſt. *conſ.* 217. *Videtur dicendum, l.* 1.
2 *in prin.* † Extende maxime, quando adeſt dictio, *hinc ad ſex men-
ſes.* Caſtr. *d. conſ.* 217. *n.* 2. *ver. quantum vero, lib.* 1. quia dictio, *hinc,*
3 denotat principium temporis. † Reſtringe; quando vtraque pars
eſſet in obligatione implẽdi, puta vna deberet facere ratificari lau-
dum, altera facere reuideri cõputa intra ſex menſes; quia ſex men-
ſes incipiunt currere poſt ratificationẽ, non ante, nec ipſe, qui de-
bet ratificari facere ex mora ſua, ſentiat commodum ex mora al-
4 terius, ita Caſtr. *d. conſ.* 217. *per tot.* vbi eſt caſus, *l.* 1. † Amplia; quia
præfixo termino inſtantiæ appellationis per ſtatutum, vt ſit trium
mẽſium vtilium à die appellationis, dies appellationis, licet ſit vti-
lis, non computatur in termino; quia dictio, *a*, eſt excluſiua, & hoc
operatur. Alexan. *conſ.* 114. *Viſa ſcriptura, in prin. lib.* 5. vbi apoſt. *in
ver. d. es.* dat. concor. Vide, *Dictiones aduerbiales multæ, & quid im-
5 portent. Concl.* 238. † Declara; quia termino aſſignato aliquando
tempus currit de momento ad momentum, aliquando non; quia
imo dies, in qua aſſignatur terminus, non continetur in ipſo ter-
mino, & pro diſtinctione. Vide Concluſ. proxime ſequentem.

*Termino præfixi, quando currat tempus de momento ad
momentum, vel non.* Concl. 61.

1 TErminus † ſi præfigatur ad probandum, vel aliud faciendum,
tempus currit de momento ad momentum, Gem. *conſ.* 91. *n.* 7.
ver. quia regula eſt, vbi, quod iſtud eſt regulare, quando aliud non
2 eſt dictum. † Extende; quia vbicunque agitur de curſu temporis
inchoando, & terminando, ſemper currit tempus à momẽto actus
expliciti ad momentum temporis terminati, & reuoluti. Ang. *conſ.*
3 404. *Paulus Centolini, in fi. ver. & generaliter addo.* † Extende; quia
ſi verba patiuntur, ſemper tempus currit de momento ad momen-
4 tum Bald. *conſil.* 246. *Proponitur quod, lib.* 5. † Amplia; quia tem-
pus, ſeu terminus præfixus à iure ſine miniſterio iudicis eſt conti-
nuus, gloſ. *in ſtit. de perpet. & tempor. actio. in pr.* Bald. *conſ.* 71. *Quan-
5 do tempus, in prin. lib.* 3. † Extende; ſiue lex ſit populi, ſiue conſti-
tutio, vel decretum principis; quia tempus eſt continuum, quando
ſine monaſterio iudicis. Bald. *d. conſ.* 71. *circa pr. ver. nam tempus, l.* 3.
6 † Reſtringe, quando tempus præfigitur à conſtitutione Epiſcopi;
quia intelligitur vtile; quia dicitur ius prætorium. Bald. *d. conſ.* 71.
in pr. ver vnde dicit Bart. lib. 3. vbi, quod dicitur tempus ſtatutum
7 iure magiſtratus. † Amplia in termino dato per partes arbitro in
compromiſſo ad expediendum laudum; quia tempus currit de mo-
mento compromiſſi expleti ad momentum, maxime, quãdo adeſt
dictio, *hinc ad octo dies, & intra octo dies.* Angel. *d. conſ.* 404. *per tot.*
vbi eſt caſus. Bart. *conſ.* 13. *ver. quæritur. verum, in pr. lib.* 2. vbi apoſt.
8 *in ver. ex eo, quod.* † Extende in præſcriptione; quia tempus currit
de momento ad momentum. And. *d. conſ.* 404. *col.* 2. *ver. in contra-
9 rium.* † Extende in termino decem dierum dato ad appellandum;
quia currit de momento ad momentum à recitata ſententia. Alex.
* plene *conſ.* 87. *Nos Doctores, in prin. lib.* 7. vbi de * communi. Vide,
Appellatio debet conſtare interpoſita intra decem dies. Concluſ. 254.
10 † Extende in termino dato per partem debitori ad ſoluendum;
quia currit de momento ad momentum. Bart. *in l. ſi cui, in fi. prin. ff.
11 de leg.* 1. Ang. *d. conſ.* 404. *ante fin. ver. pro hoc adduco.* † Extende;
quia vbicunque in præfixione termini dicitur, *hinc ad decem dies,*
* ſemper currit de momento ad momentum, ſecundum * commu-
nem, de qua Iaſ. *in l.* 1. *ff. ſi quis cautio.* & eſt tex. *in l. placet hinc. C. de
12 ſacroſanct. Eccleſ.* Bart. *d. conſ.* 13. *lib.* 2. *in prin.* † Idem, ſi extat di-
ctio, *poſt hac*, vel, *ab hinc.* vt per Bart. *d. conſ.* 13. *in pr.* vbi apoſt. *in ver.
13 ex eo, lib.* 2. † Reſtringe, quando laudo lato ſit intimatio laudi; quia
tũc tempus currit à die intimationis, quaſi videatur facta nouatio
ex notificatione. Bart *d. conſ.* 13. *num.* 2. *ver. ſuper ſecundo, lib.* 2. vbi
apoſtil. *in ver. ſuper ſecundo*, allegat plures, maxime Alex. *conſ.* 87.
Viſo themate, colum. fi. l. 7. vbi, quod terminus, & inſtantia non cur-
rit, niſi à die ſcientiæ, & notificationis, vbi Bart. dat plura ſimilia.
14 † Contrarium tuetur Bart. *d. conſ.* 13. *col.* 2. *ver. hac tamen omnia, l.* 2.
quia intimatio fit ad declarandum, & propalandum, & declara-
tio, & propalatio nihil de nouo inducit; & quia facta ad cautelam,
& ad tollendam dubitationem non innouant; & quia id, quod fit
ſuper diſpoſito à lege, & ad exequutionem, non tollit legem; &
quia intentio notificantis attendi debet; quia actus agentium non
operatur vltra intentionem, & per alia ſimilia, vbi in fine tollit cõ-
15 traria. † Declara iudicio meo; quia ſi laudum fuit latum præſenti-
bus partibus, vel aſſignatio termini fuit facta præſentibus partibus;
& quia non poteſt pars intimata prætendere ignorantiam; & tunc
intimatio non alterat, neque innouat; ſi vero parte intimata abſen-
te, & ignorante; tunc tempus incipit à die intimationis ſecundum
diſtinctionem. Alex. *d. conſ.* 87. *col. fi. lib.* 7. dum dicit à die ſcientiæ,
vel notificationis. Vide, *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem le-
gis, & quando ſecus. Concl.* 951. † Amplia in termino dato ad appel- 16
landum; quia currit de momento ad momentum. Ioan. de Anan.
conſ. 93. *n.* 5. *ver. venio nunc.* † Limita in termino præfixo à præto- 17
re; quia ſemper eſt continuus, etiam ſi præfigatur ſine miniſterio
iudicis, quod intelligit Bald. de termino præfixo à iure prætorio in-
ſerto in Corpore iuris; quia ſemper eſt vtilis. Bald. *conſ.* 91. *in prin.
& circa med. ver. conſidera, quod gloſ. lib.* 3. † Extende, vt procedat 18
etiam in termino præfixo à prætore ex arbitrio ad aliquid facien-
dum, & quod expediri debet à iudice, vel coram iudice ius redden-
te; & tunc tale tempus eſt vtile. Bald. *d. conſil.* 71. *circa fi. ver. aut ad
id, l.* 3. † Extende; quia terminus præfixus à ſtatuto Florentiæ cre- 19
ditori ad faciendum æſtimari bona debitoris capta in ſolutum etiã
ab vxore propter inopiam, non currit, niſi à die ſcientiæ; quia eſt
vtile ab initio. Iaſ. *conſil.* 56. *In cauſa caducitatis, lib.* 1. poſt Bald. *in
tract. de iure prothomiſ. n.* 17. Bart. *in l. annum*, per illum text. *ff. de ca-
lum. in l. genero. ff. de iis, qui not. infa.* in puncto Caſtr. *conſ.* 51. *Præ-
fata reformatio, lib.* 2. † Et in dubio præſumitur ignorantia, quan- 20
do creditores in illo iudicio non fuerunt citati, maxime, quando
ſunt forenſes ex diuerſo domicilio. Bald. *d. tract. de iure prothom.
n.* 17. † Reſtringe in extrauagantibus, vel edictis, quæ fiunt ex arbi- 21
trio prætoris, quæ non ſunt in corpore iuris; quia tempus intelligi-
tur continuum. Bald. *d. conſ.* 71. *circa med. ver. conſidera, l.* 3. † Decla- 22
ra prædicta procedere ſecundum præmiſſa, niſi lex, vel ſtatutum,
aut extrauagans, vel decretum iudicis aliter ſtatueret; quia ſtatur
diſpoſitioni. Bald. *d. conſ.* 71. *in fi. ver. & quia ſtatutum, lib.* 3. † Re- 23
ſtringe in termino dato ex arbitro à iudice ad aliquid expedien-
dum, quod poteſt expediri iudice non ſedente, neque ius redden-
te, veluti ad dandum libellum, & ſimilia; & tunc tempus eſt conti-
nuum, Bald. *d. conſ.* 71. *ver. & ideo conſiderandum eſt, lib.* 3. † Limita 24
in iis, quæ debent expediri in iudicio iudice ſedente, prout in ter-
mino dato à lege ad probandam exceptionem excommunicatio-
nis; quia dies termini non computatur in termino, *c. pia, de exce-
ptio. lib.* 6. Ang. *conſ.* 404. *Paulus Centolini, in pr.* † Extende in ter- 25
mino dato ad probandam exceptionem ſpoliationis, *c. frequens, de
reſtit ſpol. in* 6. Ang. *d. conſ.* 404. *in pr.* † Extende in promiſſione de 26
ſiſtendo iuri intra certum terminum; quia dies termini non com-
putantur in termino, *l.* 1. *ff. ſi quis cautio.* Ang. *d. conſ.* 404. *in pr.* † Ex- 27
tende in ſtatuto, quod appelletur intra decẽ dies à die latæ ſenten-
tiæ; quia dies latæ ſententiæ non computatur in termino. Alex. *cõſ.*
87. *Nos Doctores, in fi. lib.* 7. † Extende in præſentatione littera- 28
rum alicui ad cauſam decidendam intra certum terminum; quia
dies præſentationis litterarum non computatur in termino, *c. ſuper
eo. el.* 2. *de appell.* Ang. *d. conſ.* 404. *in pr. ver. ſic & dies.* † Declara 29
prædicta omnia procedere, & eſſe ſpeciale in iis, quæ iudice ſeden-
te expediri poſſunt; quia totus dies termini cadit in termino. Ang.
conſ. 404. *col. fi. ver. non obſtat decretalis*, vbi, quod ex benignitate ad
contumaciam excludendam procedunt. † Extende in expectante, 30
qui debet ſibi facere prouidere de beneficio acceptato intra men-
ſem; quia dies acceptationis non continetur in menſe, & ſic in ter-
mino. Anch. *conſil.* 413. *Vltra rationes, in fi.* Vide, *Dies termini non
computatur in termino, & quando ſecus. Concluſ.* 409. † Limita; quia 31
licet dies termini computetur in termino; tamen vltima dies tota
videtur eſſe de termino. Ang. *d. conſ.* 404. *n.* 2. *ver. pro hoc facit.* vbi
dicit iſta procedere ad excludendam contumaciam ex benignita-
te, & in iis, quæ expediri debent in iudicio iudice ſedente. † Ex- 32
tende; quia promittens Kalendis, vel in die Calendarum habet to-
tum diem Kalendarum. Ang. *d. conſ.* 404. *n.* 2. *ver. decimus.* † Limi- 33
ta, vbi apparet, quod aliter fuit inter partes diſpoſitum. Ang. *d. conſ.*
404. *in fi.* Vide Concluſionem proxime præcedentem, & conclu-
ſiones proxime ſequentes.

*Termino præfixo, tempus non currit ex multis cauſis,
& quibus.* Concl. 62.

TErminus † præfixus alicui per iudicem ad exceptionem pro- 1
ponendam non currit, donec diſputatur, an exceptio ſit pro-
ponenda. Curt. Iun. *conſ.* 312. *Sacratiſſimæ Trinitatis, num.* 30. *&
ſeq. lib.* 3. vbi ponit diuerſa exempla. † Idem ſi præfigatur terminus 2
ad probandum; quia non currit, donec diſputatur, an articuli ſint
admittendi. Curt. Iun. *d. conſ.* 312. *n.* 42. *lib.* 3. † Idem ſi quis tenetur 3
mihi edere inſtrumentum, vel dare aliam ſcripturam; quia mihi
non currit terminus, donec det. Curt. Iun. *d. conſil.* 312. *n.* 33. *lib.* 3.
† Idem

Digitized by Google

4 † Idem,ſi eſt petitum iuramentum calumniæ, & pars perita nolit iurare;quia non currit tempus in præiudicium petentis. Curr. Iun.
5 d.conſ.312.n.34.l.3.† Amplia,vt procedat etiā in termino præfixo à lege,quia quadriennium datum ad petendam reſtitutionem non currit,donec diſputatur de ſuſpicione iudicis recuſati.Curt. Iun. d.
6 conſ.312.n.27.ver.nec obſtat,cum ſeq.lib.3. † Idem in termino præfixo à ſtatuto ad probandum ; quia donec pars recuſat reſpondere poſitionibus, non currit terminus in præiudicium eius, qui dedit
7 poſitiones.Cur.Iun.d.conſ.312.n.33.lib.3.† Amplia;quia terminus non currit ignoranti.Rom.conſ.228.*Pro plena,in pr.*vbi ponit vn-
☞ decim exempla. Vide, *Ignorantia facti alieni, & facti proprij excuſat,& iuuat multis caſibus. Concl.*16. Vide Concluſionem proxime
8 præcedentem,num.19.& ſeq.† Amplia;quia terminus quandoque ſimpliciter præfigitur ad probandum;& tunc currit terminus præfixus irreparabiliter;quandoque præfigitur ad producendum capitula,& poſitiones,ſeu articulos, antequam detur terminus probatorius; & tunc dum examinatur articulus,non currit probatorius, ita Alex.conſ.65.*Habita ſuper contentis,n.3.ver.vnde ſuccedit,lib.*1.

Termino præfixo ad aliquid faciendum ante horam nonam, quid importet. CONCL. 63.

1 SI † iudex præfigit terminum citato ad audiendum ſententiam tali die ante horam nonam, ſi lata eſt ſententia illa die,præſumitur hora debita lata,videlicet hora nona.Bart. conſ.176.*Pluries contingit,col.2.n.1.& ſeq. ver. nunc ad propoſitum. lib.*1. vbi, quod illa verba poſſunt intelligi duobus modis,videlicet,ante horam nonam cœptam,& ante horam nonam finitam,& ſic in ipſa hora nona;& quia ſolemnitas præſumitur,valet,niſi contrarium probetur.
2 † Extendit Bart.d.conſ.176.*in princ. ver. quandoque ſtatuitur, lib.*1. quod ſemper terminus, vel citatio ad ſententiam debet habere
3 certum diem,& certam horam limitatam,alias non valeret.† Contrarium in vtroque caſu arguit apoſtilla ad Bart. d. conſ.176.lib.1. ver.plures, vbi,quod reprobatur Bart. in eo,quod dicit terminum debere continere diem,& horam ; quia imo hora non eſt neceſſa-
4 ria,& conſequenter in vtroque male. † Declarat eadem apoſtilla, quod licet non eſſet neceſſaria hora;ſi tamen fuit appoſita,eſt vera concluſio Bartoli, quod debet intelligi ante horam finitam,& propterea debet proferri ſententia in ipſa hora ; ſecus eſt in actu explicando per eum,cui præfigitur terminus, & non per iudicem; quia ſi alicui præfigitur terminus ad ſoluendum ante Kalend. Ianuarij, non poteſt conueniri, neque moroſus dici,niſi lapſis Kalendis Ianuarij,vt ibi Bart.d.conſ.176.in prin.lib.1.& vtraque apo-
☞ ſtilla. Vide Concluſionem proxime ſeq.

Termino præfixo ad agendum eo elapſo, quando excluditur agens,vel non. CONCL. 64.

1 TErminus † ſi præfigatur per iudicem alicui ad accuſandum, vel ad agendum,operatur, vt poſt terminum non poſſit age-
☞ re,neque accuſare. Oldr. conſ.3.*cum cauſa electionis,in pr.*Vide,*Ter-*
2 *minus peremptorius quid operetur , vel non. Concl. proxim.ſeq.* † Declara tamen;quia præfixio termini non debet fieri ad agendum alicui vel ad accuſandum niſi præuia cognitione cauſæ, & ſic parte citata, & audita circa hoc. Alex. conſ.108.*Viſo themate,in fin.ver.*
3 *quantum autem lib.*1. † Extende; quia proteſtatio facta in contrarium non impedit præfixionē termini, ſi fiat legitime & cum cau-
4 ſæ cognitione.Alex.d.conſ.108.lib.1.in fi. † Reſtringe;quia præfixio termini ad agendum non valet,niſi prius pars fuerit bis monita,ſecundum text. *in Auth.de Eccleſiaſt.tit.§.ſi quis autem pro.* vbi
5 Ang.& ſequitur Alex.d.conſ.108.*in fin. lib.*1. † Contrarium tenet
6 Alex.*in l.fi.ff.de feriis,num.*2.† Declara,vt per Iaſ. *in l.2.n.11.C.de*
☞ *edendo*,vbi citat pro vtraque. Vide plenius, *Diffamatus de crimine*
7 *qualiter agat,vel experiatur. Concl.*411. † Amplia, vt idem procedat, ſiue quis accuſaret opponens contra ſtatum perſonæ, vel famam, ſiue accuſando proſequatur ius ſuum. Oldr. d. conſ.3. ver.3.
8 *oppoſitiones n.*3. † Amplia,vt nec detur reſtitutio ad opponendum crimina, vel obiectus poſt terminum vel edictum peremptorium.
9 Oldr.d.conſ.3.n.6. ver. ſed ad crimina.† Amplia, etiam ſi præfixio termini nedum certæ perſonæ ſpecialiter eſſet peremptorie facta, ſed etiam generaliter emanaſſet. Oldr. d.conſ.3.ver.ad id,quod n.8.
10 † Amplia;quia termino præfixo ad probandum, & probatum habendum, non poteſt fieri probatio poſt terminum , etiam ſi teſtes eſſent iurati in termino. Ang. conſ.339.*Datus eſt terminus,in prin.*
☞ Vide, *Teſtes iurati in termino poſſunt examinari poſt terminum.Concl.*
11 167.† Extende maxime in termino præfixo à partibus in compromiſſo;quia non poſſunt arbitri iudicare ſuper probatis poſt termi-
12 num.Soc.conſ.281.n.7.& ſeq. lib.1. † Amplia;quia ſi quis non implet in termino præfixo,quæ ſunt implenda,non auditur poſt.Hip-

pol.Rimin. Iun. conſ.281.n.7.& ſeq. lib.3. † Amplia;quia quando 13
probatio fieri poteſt poſt concluſum in cauſa;tamen non intelligitur;quod debet fieri in calculo ferendæ ſententiæ,quo tempore aduerſarius non poteſt ſuas exceptiones facere,*c.cum dilectus.cum ibi not.de fide inſtr.* Vide Soc. reg.34. *Probatio, termino ad probandum* ☞
elapſo ſecundum communem amplius non admittitur, vbi firmat hanc regulā,& ponit 12.limitationes,quas poteris videre.† Limita,niſi 14
ex æquitate aliter eſſet ſuadendum;quia daretur reſtitutio in integrum.Oldr.*d.conſ.3.n.5.ver.& non ſine Doctores.*† Limita,niſi quis 15
rem,& ius ſuum proſequeretur ; quia poſt terminum , & quando non emanauit peremptorium,auditur. Oldr. *d.conſ.3.ver.reſtat igitur,n.6.& ſeq.* † Limita,quod licet peremptorium excludat agentem,vel excipientem ; tamen non excludit officium iudicis. Oldr. 16
conſ.206.in fi.ver.ad quartam.† Limita in probatione prompta per 17
inſtrumentum,quæ nunquam cenſetur excluſa. Oldr. *conſ.*139. *in fi.ver.decimo.* † Extende ; quia imo probatio,quæ non debuit fieri; 18
quia lapſus erat terminus. ſi fuit facta,& admiſſa,valet,& attendi debet. Iaſ. *in l.patre furioſo,ff.de iis,qui ſui vel alien.iuris.* † Limita 19
inter eaſdem perſonas,ſecus inter alias.Oldr.*conſ.206.in fin.ver.ad quartam.* † Limita;quia ſi ſcriptura priuata producta eſt in termi- 20
no probatorio, eius iuſtificatio,& recognitio poteſt fieri poſt terminum probatorium. Dec. *conſ.*467. *Bene & conſulte, n.*15.† Ex- 21
tende ; quia licet apocha priuata non recognita non probet; ſi tamen eſt producta in termino probatorio , & poſtea per dominos ſex mercantiæ habeatur pro recognita , & producatur poſt terminum,debet attendi,ac ſi in termino eſſet recognita.Bald. *in c.1.de fide inſtr.*ſequitur Dec.*in c.licet cauſam,n.30.de probat.* † Extende, 22
vt procedat, quando reus producit iura enunciata ab actore in ſua petitione;quia poteſt actor extra terminū illa repetere, ſeu reproducere,abſque eo, quod noua dilatio detur ipſi reo,qui potuit, & debuit eſſe inſtructus.Bar. *conſ.*68.*Quidam fecit.ver.non obſtat,ſi dicatur,n.2.l.*2.† Limita in caſu neceſſitatis;quia ſi vltima hora pro- 23
ducantur iura , neceſſe eſt dare terminum ad excipiendum contra producta. Rom *conſ.*322. *In caſu propoſito,n.3.in fi.ver.tertio quia.*
† Extende; quia ſi publicantur dicta teſtium poſt omnes terminos 24
peremptorios,debet aſſignari noua dilatio ad reprobandum dicta; quia antequam eſſent publicata,non poterat reprobare,cum ignorarentur dicta. Alex. *conſ.*44.*Viſo,& diſcuſſo,n.8.ver.nec dicatur,l.*2.
† Reſtringe, ſeu declara, vt non procedat, quando reproducun- 25
tur ab actore iura producta per reum,maxime ſi talia iura fuerunt enunciata ab actore in petitione;quia non debet noua dilatio dari reo,cum debuerit,& potuerit eſſe inſtructus. Bart. *conſ.*68. *Quidam fecit,n.2.ver.nec obſtat, ſi dicatur,lib.*2. Vide, *Probatio an poſſit fieri* ☞
*poſt terminum conuentum,& concluſum in cauſa.Concl.*774.

Terminus peremptorius præfixus operatur excluſionem poſt terminum, & quando ſecus. CONCL. 65.

TErminus † præfixus peremptorie excludit aduerſarium ab vlteriori diſputatione,& tergiuerſatione.Oldr.*conſ.3.n.5.ver.quinto attendendum.*Vide,*Peremptorium quid ſit, & quid operetur.Concl.* 1
278.& *Concl.ibi ſeq.* † Amplia, vt terminus præfixus peremptorie 2
ad dandum articulos excludat,ne poſt dari poſſint.Oldr. *conſ.*244. *in fi.n.28.ver.circa articulos.*† Reſtringe;quia præfixio termini pe- 3
remptorij etiam pluries facta non excludit probationem fieri de nouo ſuper nouis articulis etiā facta publicatione proceſſus,quādo noua probatio,quæ fit,tendit ad elidendam intentionē actoris;quia non tenetur reus probare ſuam exceptionem,antequam actor probauerit ſuam actionē,& intentionem.Bald.*conſ.2.Viſa petitione,in fi.lib.*5.quod eſt Franciſci domini Baldi,& in ſimili.Sign.*conſ.*143. *n.6.& 7.*vbi latiſſime. † Imo procedit reſtrictio,etiā,ſi fiat proba- 4
tio ad eundē finem ſuper facto diuerſo,licet tendat ad idem. Caſt. plene *conſ.193.in pr.l.*1.† Amplia;quia ſtatuto termino perempto- 5
rio ad probandum,vel producēdum,ſi probatio, vel productio fiat poſt terminum,non valet,nec releuat. Gem. *conſ.91.n.6.& ſeq.ver. tertio excluditur.* Bald. *conſ.*67. *Quia ex facto,n.7.ver.ac etiam.quia, lib.*3.vbi,quod omnes termini ſunt peremptorij.Fulg. *conſ.*162.*Viſis actis,n.*2.† Extende; quia terminus præfixus ad probandum, & 6
probatū habendum eſt peremptorius,& habet vim concluſionis in cauſa,& poſt illum non poſſunt produci etiā inſtrumenta laudi,vel ſententiæ,à quibus fuit appellatum.Alex.*conſ.*101.*Viſo proceſſu,n.*4. *l.*2.† Amplia;quando alicui conceditur facultas faciendi certo ter- 7
mino à iure ſtatuto, prout eligendi intra tres menſes,præſentandi intra quatuor lapſo termino expirat facultas.Anch.*conſ.*214 *Franciſcus Antiquus,n.15.ver.quinto.*† Extende idē in iuriſdictione data 8
ad tempus;quia lapſo tempore ceſſat iuriſdictio.Anch. *d.conſ.*214. *n.*15.† Extende idē in electione ſepulturæ,quia debet fieri viuente 9

 ſepelien

Termino præfixo, quando incipiat currere. Concl. 60.

1 Arbitri † ſi præfigunt terminum partibus, vel vni ad aliquid implendum, vel faciendum intra ſex menſes proximos, incipiunt ſex menſes currere à die laudi; quia alij ſex menſes poſtea ſequentes non eſſent proximi. Caſt. *conſ.* 217. *Videtur dicendum, l.* 1.
2 *in prin.* † Extende maxime, quando adeſt dictio, *hinc ad ſix menſes.* Caſtr. *d. conſ.* 217. *n.* 2. *ver. quantumvero, lib.* 1. quia dictio, *hinc,*
3 denotat principium temporis. † Reſtringe; quando vtraque pars eſſet in obligatione implendi, puta vna deberet facere ratificari laudum, altera facere reuideri cōputa intra ſex menſes; quia ſex menſes incipiunt currere poſt ratificationē, non ante, nec ipſe, qui debet ratificari facere ex mora ſua, ſentiat commodum ex mora al-
4 terius, ita Caſtr. *d. conſ.* 217. *per tot.* vbi eſt caſus, *l.* 1. † Amplia; quia præfixo termino inſtantiæ appellationis per ſtatutum, vt ſit trium mēſium vtilium à die appellationis, dies appellationis, licet ſit vtilis, non computatur in termino; quia dictio, *a,* eſt excluſiua, & hoc operatur. Alexan. *conſ.* 114. *Viſa ſcriptura, in prin. lib.* 5. vbi apoſt. *in*
☞ *ver. d. es.* dat. concor. Vide, *Dictiones aduerbiales multa, & quid im-*
5 *portent. Concl.* 238. † Declara; quia termino aſſignato aliquando tempus currit de momento ad momentum, aliquando non; quia imo dies, in qua aſſignatur terminus, non continetur in ipſo termino, & pro diſtinctione. Vide Concluſ. proxime ſequentem.

Termino præfixi, quando currat tempus de momento ad momentum, vel non. Concl. 61.

1 Terminus † ſi præfigatur ad probandum, vel aliud faciendum, tempus currit de momento ad momentum, Gem. *conſ.* 91. *n.* 7. *ver. quia regula eſt,* vbi, quod iſtud eſt regulare, quando aliud non
2 eſt dictum. † Extende; quia vbicunque agitur de curſu temporis inchoando, & terminando, ſemper currit tempus à momēto actus expliciti ad momentum temporis terminati, & reuoluti. Ang. *conſ.*
3 404. *Paulus Centolini, in fi. ver. & generaliter addo.* † Extende; quia ſi verba patiuntur, ſemper tempus currit de momento ad momen-
4 tum Bald. *conſil.* 246. *Proponitur quod, lib.* 5. † Amplia; quia tempus, ſeu terminus præfixus à iure ſine miniſterio iudicis eſt continuus, gl. *oſ. inſtit. de perpet. & tempor. actio. in pr.* Bald. *conſ.* 71. *Quando tempus, in prin. lib.* 3. † Extende; ſiue lex ſit populi, ſiue conſti-
5 tutio, vel decretum principis; quia tempus eſt continuum, quando ſine monaſterio iudicis. Bald. *d. conſ.* 71. *circa pr. ver. nam tempus, l.* 3.
6 † Reſtringe, quando tempus præfigitur à conſtitutione Epiſcopi; quia intelligitur vtile; quia dicitur ius prætorium. Bald. *d. conſ.* 71. *in pr. ver vnde dicit Bart. lib.* 3. vbi, quod dicitur tempus ſtatutum
7 iure magiſtratus. † Amplia in termino dato per partes arbitro in compromiſſo ad expediendum laudum; quia tempus currit de momento compromiſſi expleti ad momentum, maxime, quādo adeſt dictio, *hinc ad octo dies, & intra octo dies.* Angel. *d. conſ.* 404. *per tot.* vbi eſt caſus. Bart. *conſ.* 13. *ver quæritur vtrum, in pr. lib.* 2. vbi apoſt.
8 *in ver. ex eo, quod.* † Extende in præſcriptione; quia tempus currit de momento ad momentum. And. *d. conſ.* 404. *col.* 2. *ver. in contra-*
9 *rium.* † Extende in termino decem dierum dato ad appellandum; quia currit de momento ad momentum à recitata ſententia. Alex.
* plene *conſ.* 87. *Nos Doctores, in prin. lib.* 7. vbi de * communi. Vide,
☞ *Appellatio debet conſtare interpoſita intra decem dies. Concluſ.* 354.
10 † Extende in termino dato per partem debitori ad ſoluendum; quia currit de momento ad momentum. Bart. *in l. ſi cui, in fi. prin. ff.*
11 *de leg.* 1. Ang. *d. conſ.* 404. *ante fin. ver. pro hoc adduco.* † Extende; quia vbicunque in præfixione termini dicitur, *hinc ad decem dies,*
* ſemper currit de momento ad momentum, ſecundum * communem, de qua Iaſ. *in l.* 1. *ff. ſi quis cautio.* & eſt tex. *in l. placet hinc. C. de*
12 *ſacroſanct. Eccleſ.* Bart. *d. conſ.* 13. *lib.* 2. *in prin.* † Idem, ſi extat dictio, *poſt hac,* vel, *ab hinc.* vt per Bart. *d. conſ.* 13. *in pr.* vbi apoſt. *in ver.*
13 *ex eo, lib.* 2. † Reſtringe, quando laudo lato fit intimatio laudi; quia tūc tempus currit à die intimationis, quaſi videatur facta nouatio ex notificatione. Bart *d. conſ.* 13. *num.* 2. *ver. ſuper ſecundo, lib.* 2. vbi apoſtil. *in ver. ſuper ſecundo,* allegat plures, maxime Alex. *conſ.* 87. *Viſo themate, colum. fi. l.* 7. vbi, quod terminus, & inſtantia non currit, niſi à die ſcientiæ, & notificationis, vbi Bart. dat plura ſimilia.
14 † Contrarium tuetur Bart. *d. conſ.* 13. *col.* 2. *ver. hac tamen omnia, l.* 2. quia intimatio fit ad declarandum, & propalandum, & declaratio, & propalatio nihil de nouo inducit; & quia facta ad cautelam, & ad tollendam dubitationem non innouant; & quia id, quod fit ſuper diſpoſito à lege, & ad exequutionem, non tollit legem; & quia intentio notificantis attendi debet; quia actus agentium non operatur vltra intentionem, & per alia ſimilia, vbi in fine tollit cō-
15 traria. † Declara iudicio meo; quia ſi laudum fuit latum præſentibus partibus, vel aſſignatio termini fuit facta præſentibus partibus; & quia non poteſt pars intimata prætendere ignorantiam; & tunc intimatio non alterat, neque innouat; ſi vero parte intimata abſente, & ignorante; tunc tempus incipit à die intimationis ſecundum diſtinctionem. Alex. *d. conſ.* 87. *col. fi. lib.* 7. dum dicit à die ſcientiæ, vel notificationis. Vide, *Prouiſio hominis facit ceſſare prouiſionem le-* ☞
gis, & quando ſecus. Concl. 951. † Amplia in termino dato ad appel- 16
landum; quia currit de momento ad momentum. Ioān. de Anan. *conſ.* 93. *n.* 5. *ver. venio nunc.* † Limita in termino præfixo à prætore; 17
qu a ſemper eſt continuus, etiam ſi præfigatur ſine miniſterio iudicis, quod intelligit Bald. de termino præfixo à iure prætorio inſerto in Corpore iuris; quia ſemper eſt vtilis. Bald. *conſ.* 91. *in prin. & circa med. ver. conſidera, quod gloſ. lib.* 3. † Extende, vt procedat 18
etiam in termino præfixo à prætore ex arbitrio ad aliquid faciendum, & quod expediri debet à iudice, vel coram iudice ius reddente; & tunc tale tempus eſt vtile. Bald. *d. conſil.* 71. *circa fi. ver. aut ad*
id, l. 3. † Extende; quia terminus præfixus à ſtatuto Florentiæ cre- 19
ditori ad faciendum æſtimari bona debitoris capta in ſolutum etiā ab vxore propter inopiam, non currit, niſi à die ſcientiæ; quia eſt vtile ab initio. Iaſ. *conſil.* 56. *In cauſa caducitatis, lib.* 1. poſt Bald. *in tract. de iure prothomiſ. n.* 17. Bart. *in l. annum,* per illum text. *ff. de calum. in l. genero. ff. de iis, qui not. infa.* in puncto Caſtr. *conſ.* 51. *Præfata reformatio, lib.* 2. † Et in dubio præſumitur ignorantia, quan- 20
do creditores in illo iudicio non fuerunt citati, maxime, quando ſunt forenſes ex diuerſo domicilio. Bald. *d. tract. de iure prothom.*
n. 17. † Reſtringe in extrauagantibus, vel edictis, quæ fiunt ex arbi- 21
trio prætoris, quæ non ſunt in corpore iuris; quia tempus intelligitur continuum. Bald. *d. conſ.* 71. *circa med. ver. conſidera, l.* 3. † Decla- 22
ra prædicta procedere ſecundum præmiſſa, niſi lex, vel ſtatutum, aut extrauagans, vel decretum iudicis aliter ſtatueret; quia ſtatur diſpoſitioni. Bald. *d. conſ.* 71. *in fi. ver. & quia ſtatutum, lib.* 3. † Re- 23
ſtringe in termino dato ex arbitrio à iudice ad aliquid expediendum, quod poteſt expediri iudice non ſedente, neque ius reddente, veluti ad dandum libellum, & ſimilia; & tunc tempus eſt continuum, Bald. *d. conſ.* 71. *ver. & ideo conſiderandum eſt, lib.* 3. † Limita 24
in iis, quæ debent expediri in iudicio iudice ſedente, prout in termino dato à lege ad probandam exceptionem excommunicationis; quia dies termini non computatur in termino, *c. pia, de exceptio. lib.* 6. Ang. *conſ.* 404. *Paulus Centolini, in pr.* † Extende in ter- 25
mino dato ad probandam exceptionem ſpoliationis, *c. frequens, de reſtit ſpol. in* 6. Ang. *d. conſ.* 404. *in pr.* † Extende in promiſſione de 26
ſiſtendo iuri intra certum terminum; quia dies termini non computantur in termino, *l.* 1. *ff. ſi quis cautio.* Ang. *d. conſ.* 404. *in pr.* † Ex- 27
tende in ſtatuto, quod appelletur intra decē dies à die latæ ſententiæ; quia dies latæ ſententiæ non computatur in termino. Alex. *cōſ.* 87. *Nos Doctores, in fi. lib.* 7. † Extende in præſentatione littera- 28
rum alicui ad cauſam decidendam intra certum terminum; quia dies præſentationis litterarum non computatur in termino, *c. ſuper eo. el* 2. *de appell.* Ang. *d. conſ.* 404. *in pr. ver. ſic & dies.* † Declara 29
prædicta omnia procedere, & eſſe ſpeciale in iis, quæ iudice ſedente expediri poſſunt; quia totus dies termini cadit in termino. Ang. *conſ.* 404. *col. fi. ver. non obſtat decretalis,* vbi, quod ex benignitate ad contumaciam excludendam procedunt. † Extende in expectante, 30
qui debet ſibi facere prouidere de beneficio acceptato intra menſem; quia dies acceptationis non continetur in menſe, & ſic in termino. Anch. *conſil.* 413. *Vltra rationes, in fi.* Vide, *Dies termini non* ☞
computatur in termino, & quando ſecus. Concluſ. 409. † Limita; quia 31
licet dies termini computetur in termino; tamen vltima dies tota videtur eſſe de termino. Ang. *d. conſ.* 404. *n.* 2. *ver. pro hoc facit.* vbi dicit iſta procedere ad excludendam contumaciam ex benignitate, & in iis, quæ expediri debent in iudicio iudice ſedente. † Ex- 32
tende; quia promittens Kalendis, vel in die Calendarum habet totum diem Kalendarum. Ang. *d. conſ.* 404. *n.* 2. *ver. decimus.* † Limi- 33
ta, vbi apparet, quod aliter fuit inter partes diſpoſitum. Ang. *d. conſ.* 404. *in fi.* Vide Concluſionem proxime præcedentem, & concluſiones proxime ſequentes.

Termino præfixo, tempus non currit ex multis cauſis, & quibus. Concl. 62.

Terminus † præfixus alicui per iudicem ad exceptionem proponendam non currit, donec diſputatur, an exceptio ſit pro- 1
ponenda. Curt. Iun. *conſ.* 312. *Sacratiſſimæ Trinitatis, num.* 30. *&*
ſeq. lib. 3. vbi ponit diuerſa exempla. † Idem ſi præfigatur terminus 2
ad probandum; quia non currit, donec diſputatur, an articuli ſint
admittendi. Curt. Iun. *d. conſ.* 312. *n.* 42. *lib.* 3. † Idem ſi quis tenetur 3
mihi edere inſtrumentum, vel dare aliam ſcripturam; quia mihi non currit terminus, donec det. Curt. Iun. *d. conſil.* 312. *n.* 33. *lib.* 3.

† Idem

Digitized by Google

4 † Idem,ſi eſt petitum iuramentum calumniæ, & pars petita nolit
iurare;quia non currit tempus in præiudicium petentis. Curr. Iun.
5 d.conſ.312.n.34.l.3.† Amplia,vt procedat etiã in termino præfixo
à lege,quia quadriennium datum ad petendam reſtitutionem non
currit,donec diſputatur de ſuſpicione iudicis recuſati.Curr. Iun. d.
6 conſ.312.n.27.ver.nec obſtat,cum ſeq.lib.3. † Idem in termino præ-
fixo à ſtatuto ad probandum ; quia donec pars recuſat reſpondere
poſitionibus, non currit terminus in præiudicium eius , qui dedit
7 poſitiones. Cur.Iun.d.conſ.312.n.33.lib.3.† Amplia;quia terminus
non currit ignoranti.Rom.conſ.228.Pro plena,in pr.vbi ponit vn-
☞ decim exempla. Vide , *Ignorantia facti alieni, & facti proprij excu-
ſat,& iuuat multis caſibus. Concl.*16. Vide Concluſionem proxime
8 præcedentem,num.19.& ſeq.† Amplia;quia terminus quandoque
ſimpliciter præfigitur ad probandum;& tunc currit terminus præ-
fixus irreparabiliter;quandoque præfigitur ad producendum capi-
tula,& poſitiones,ſeu articulos , antequam detur terminus proba-
torius ; & tunc dum examinatur articulus,non currit probatorius,
ita Alex.conſ.65.*Habita ſuper contentis*,n.3.ver.vnde ſuccedit,lib.1.

Termino præfixo ad aliquid faciendum ante horam nonam , quid importet. CONCL. 63.

1 SI † iudex præfigit terminum citato ad audiendum ſententiam
tali die ante horam nonam, ſi lata eſt ſententia illa die,præſu-
mitur hora debita lata,videlicet hora nona.Bart. conſ.176.*Pluries
contingit*,col.2.n.1.& ſeq. ver. nunc ad propoſitum. lib.1. vbi, quod
illa verba poſſunt intelligi duobus modis,videlicet,ante horam no-
nam cœptam,& ante horam nonam finitam,& ſic in ipſa hora no-
na;& quia ſolemnitas præſumitur,valet,niſi contrarium probetur.
2 † Extendit Bart.d.conſ.176.in princ. ver. quandoque ſtatuitur, lib.1.
quod ſemper terminus , vel citatio ad ſententiam debet habere
3 certum diem,& certam horam limitatam,alias non valeret.† Con-
trarium in vtroque caſu arguit apoſtilla ad Bart. d. conſ.176.lib.1.
ver.plures , vbi,quod reprobatur Bart. in eo,quod dicit terminum
debere continere diem,& horam ; quia imo hora non eſt neceſſa-
4 ria,& conſequenter in vtroque male. † Declarat eadem apoſtilla,
quod licet non eſſet neceſſaria hora;ſi tamen fuit appoſita,eſt ve-
ra concluſio Bartoli , quod debet intelligi ante horam finitam,&
propterea debet proferri ſententia in ipſa hora ; ſecus eſt in actu
explicando per eum,cui præfigitur terminus , & non per iudicem;
quia ſi alicui præfigitur terminus ad ſoluendum ante Kalend. Ia-
nuarij , non poteſt conueniri , neque moroſus dici,niſi lapſis Ka-
lendis Ianuarij,vt ibi Bart.d.conſ.176.in prin.lib.1.& vtraque apo-
☞ ſtilla. Vide Concluſionem proxime ſeq.

Termino præfixo ad agendum eo elapſo, quando excludatur agens,vel non. CONCL. 64.

1 TErminus † ſi præfigatur per iudicem alicui ad accuſandum,
vel ad agendum,operatur, vt poſt terminum non poſſit age-
☞ re,neque accuſare. Oldr. conſ.3.cum cauſa electionis,in pr. Vide,*Ter-
2 minus peremptorius quid operetur , vel non. Concl. proxim.ſeq.* † De-
clara tamen;quia præfixio termini non debet fieri ad agendum ali-
cui vel ad accuſandum niſi præuia cognitione cauſæ , & ſic parte
citata , & audita circa hoc. Alex. conſ.108.Viſo themate,in fin.ver.
3 quantum autem lib.1.† Extende ; quia proteſtatio facta in contra-
rium non impedit præfixionẽ termini, ſi fiat legitime & cum cau-
4 ſæ cognitione.Alex.d.conſ.108.lib.1.in fi. † Reſtringe;quia præfi-
xio termini ad agendum non valet,niſi prius pars fuerit bis moni-
ta,ſecundum text. in Auth.de Eccleſiaſt.tit.§.ſi quis autem pro. vbi
5 Ang.& ſequitur Alex.d.conſ.108.in fin. lib.1. † Contrarium tenet
6 Alex.in l.ſi.ff.de feriis,num.2.† Declara,vt per Iaſ. in l.2.n.11.C.de
☞ edendo,vbi citat pro vtraque. Vide plenius, *Diffamatus de crimine
7 qualiter agat,vel experiatur. Concl.*411. † Amplia , vt idem proce-
dat, ſiue quis accuſaret opponens contra ſtatum perſonæ , vel fa-
mam, ſiue accuſando proſequatur ius ſuum. Oldr. d. conſ.3. ver.3.
8 oppoſitiones n.3. † Amplia,vt nec detur reſtitutio ad opponendum
crimina , vel obiectus poſt terminum vel edictum peremptorium.
9 Oldr.d.conſ.3.n.6. ver. ſed ad crimina. † Amplia, etiam ſi præfixio
termini nedum certæ perſonæ ſpecialiter eſſet peremptorie facta,
ſed etiam generaliter emanaſſet. Oldr. d.conſ.3.ver.ad id,quod n.8.
10 † Amplia;quia termino præfixo ad probandum, & probatum ha-
bendum, non poteſt fieri probatio poſt terminum , etiam ſi teſtes
eſſent iurati in termino. Ang. conſ.339.Datus eſt terminus,in prin.
☞ Vide, *Teſtes iurati in termino poſſunt examinari poſt terminum.Concl.*
11 167.† Extende maxime in termino præfixo à partibus in compro-
miſſo;quia non poſſunt arbitri iudicare ſuper probatis poſt termi-
12 num.Soc.conſ.281.n.7.& ſeq. lib.1. † Amplia;quia ſi quis non im-
plet in termino præfixo,quæ ſunt implenda,non auditur poſt.Hip-
pol.Rimin. Iun. conſ.281.n.7.& ſeq. lib.3. † Amplia;quia quando 13
probatio fieri poteſt poſt concluſum in cauſa;tamen non intelligi-
tur;quod debet fieri in calculo ferendæ ſententiæ,quo tempore ad-
uerſarius non poteſt ſuas exceptiones facere,c.cum dilectus.cum ibi
not.de fide inſtr. Vide Soc. reg.34. *Probatio, termino ad probandum* ☞
elapſo ſecundum communem amplius non admittitur, vbi firmat hanc
regulã,& ponit 12.limitationes,quas poteris videre.† Limita,niſi 14
ex æquitate aliter eſſet ſuadendum;quia daretur reſtitutio in inte-
grum.Oldr.d.conſ.3.n.5.ver.& non ſine Doctores.† Limita,niſi quis 15
rem,& ius ſuum proſequeretur ; quia poſt terminum , & quando
non emanauit peremptorium,auditur.Oldr. d.conſ.3.ver.reſtat igi-
tur,n.6.& ſeq.† Limita,quod licet peremptorium excludat agen- 16
tem,vel excipientem ; tamen non excludit officium iudicis. Oldr.
conſ.206.in fi.ver.ad quartam.† Limita in probatione prompta per 17
inſtrumentum,quæ nunquam cenſetur excluſa. Oldr.conſ.139. in
fi.ver.decimo. † Extende ; quia imo probatio,quæ non debuit fieri; 18
quia lapſus erat terminus. ſi fuit facta,& admiſſa,valet,& attendi
debet. Iaſ. in l.patre furioſo,ff.de iis,qui ſui vel alien.iuris. † Limita 19
inter eaſdem perſonas,ſecus inter alias.Oldr.conſ.206.in fin.ver.ad
quartam. † Limita;quia ſi ſcriptura priuata producta eſt in termi- 20
no probatorio , eius iuſtificatio,& recognitio poteſt fieri poſt ter-
minum probatorium. Dec. conſ.467. *Bene & conſulte*, n.15.† Ex- 21
tende ; quia licet apocha priuata non recognita non probet; ſi ta-
men eſt producta in termino probatorio , & poſtea per dominos
ſex mercantiæ habeatur pro recognita , & producatur poſt termi-
num,debet attendi,ac ſi in termino eſſet recognita.Bald. in c.1.de
fide inſtr.ſequitur Dec.in c.licet cauſam,n.30.de probat. † Extende, 22
vt procedat, quando reus producit iura enunciata ab actore in ſua
petitione;quia poteſt actor extra terminũ illa repetere, ſeu repro-
ducere,abſque eo, quod noua dilatio detur ipſi reo,qui potuit , &
debuit eſſe inſtructus.Bar. conſ.68.*Quidam fecit*.ver.non obſtat,ſi di-
catur,n.2.l.2.† Limita in caſu neceſſitatis;quia ſi vltima hora pro- 23
ducantur iura , neceſſe eſt dare terminum ad excipiendum contra
producta. Rom conſ.322. *In caſu propoſito*, n.3.in fi.ver.tertio quia.
† Extende; quia ſi publicantur dicta teſtium poſt omnes terminos 24
peremptorios,debet aſſignari noua dilatio ad reprobandum dicta;
quia antequam eſſent publicata,non poterat reprobare,cum igno-
rarentur dicta. Alex. conſ.44.*Viſo,& diſcuſſo*,n.8.ver.nec dicatur,l.2.
† Reſtringe , ſeu declara, vt non procedat , quando reproducun- 25
tur ab actore iura producta per reum,maxime ſi talia iura fuerunt
enunciata ab actore in petitione;quia non debet noua dilatio dari
reo,cum debuerit,& potuerit eſſe inſtructus.Bart. conſ.68. *Quidam
fecit*,n.2.ver.nec obſtat, ſi dicatur,lib.2. Vide, *Probatio an poſſit fieri* ☞
*poſt terminum conuentum,& concluſum in cauſa.Concl.*774.

Terminus peremptorius præfixus operatur excluſionem poſt terminum , & quando ſecus. CONCL. 65.

TErminus † præfixus peremptorie excludit aduerſarium ab vlte- 1
riori diſputatione,& tergiuerſatione.Oldr.conſ.3.n.5.ver.quin-
to attendendum.Vide,*Peremptorium quid ſit , & quid operetur.Concl.*
278.& *Concl.ibi ſeq.* † Amplia, vt terminus præfixus peremptorie 2
ad dandum articulos excludat,ne poſt dari poſſint.Oldr. conſ.244.
in fi.n.28.ver.circa articulos.† Reſtringe;quia præfixio termini pe- 3
remptorij etiam pluries facta non excludit probationem fieri de
nouo ſuper nouis articulis etiã facta publicatione proceſſus,quãdo
noua probatio,quæ fit,tendit ad elidendam intentionẽ actoris;quia
non tenetur reus probare ſuam exceptionem,antequam actor pro-
bauerit ſuam actionẽ,& intentionem.Bald.conſ.2.*Viſa petitione*,in
fi.lib.5.quod eſt Franciſci domini Baldi,& in ſimili.Sign.conſ.143.
n.6.& 7.vbi latiſſime.† Imo procedit reſtrictio,etiã,ſi fiat proba- 4
tio ad eundẽ finem ſuper facto diuerſo,licet tendat ad idem. Caſt.
plene conſ.193.in pr.l.1.† Amplia;quia ſtatuto termino perempto- 5
rio ad probandum,vel producẽdum,ſi probatio, vel productio fiat
poſt terminum,non valet,nec releuat. Gem. conſ.91.n.6.& ſeq.ver.
tertio excluditur. Bald. conſ.67. *Quia ex facto*,n.7.ver.ac etiam.quia,
lib.3.vbi,quod omnes termini ſunt peremptorij.Fulg. conſ.162.*Vi-
ſis actis*,n.2.† Extende; quia terminus præfixus ad probandum, & 6
probatũ habendum eſt peremptorius,& habet vim concluſionis in
cauſa,& poſt illum non poſſunt produci etiã inſtrumenta laudi,vel
ſententiæ,à quibus fuit appellatum.Alex.conſ.101.*Viſo proceſſu*,n.4.
l.2.† Amplia;quando alicui conceditur facultas faciendi certo ter- 7
mino à iure ſtatuto, provt eligendi intra tres menſes,præſentandi
intra quatuor lapſo termino expirat facultas.Anch.conſ.214.*Fran-
ciſcus Antiquus*,n.15.ver.quinto.† Extende idẽ in iuriſdictione data 8
ad tempus;quia lapſo tempore ceſſat iuriſdictio.Anch. d.conſ.214.
n.15.† Extende idẽ in electione ſepulturæ,quia debet fieri viuente 9

Digitized by Google

ſepeliendo;ideo ſi mandat eam fieri, & fiat eo mortuo,non valet.
10 Anch.*d.conſ.*214.*n.*20.*& ſeq.* † Extende in reſtitutione,quæ intra
quadriennium debet peti;quia lapſo qnadriennio non petitur, nec
11 datur.Anc.*d.conſ.*214.*n.*17.*ver.ſexto.* † Amplia; quia præfixo ter-
mino ad aliquid faciendum non ſufficit commiſſio de faciendo in
termino,niſi ſequatur exequutio mandati in termino. Anch.*d.conſ.*
214. *n.*16. *ver. ſexto probatur cum ſeq.* vbi ponit plura exempla in
reſtitutione intra quadriennium , in appellatione intra decem,&
non ſufficit commiſſio. Vide, *Mandatum ad aliquid faciendum non*
12 *probat factum fuiſſe,& quid operetur.Concl.*49.† Reſtringe has duas
ampliationes, vt non procedant,quãdo ille,cui quæritur ius ex ne-
gligentia,conſentiret poſt terminum ; quia valeret. Anch. *d.conſ.*
13 214.*n.*18.† Amplia;quia aſſignato termino peremptorio ad oppo-
nendum non poteſt pars poſt terminum opponere.Bald. *conſ.*434.
14 *Super eo,quod queritur,lib.*4.vbi loquitur coram arbitratore.† Am-
plia,vt idem ſit in termino probatorio peremptorie aſſignato;quia
lapſo termino non debet probatio admitti. Bald. *d. conſ.*434.*circa*
*med.ver.& idem dictum eſt,lib.*4. vbi loquitur in arbitratore. Vide,
Maſcard.*Concl.*516.*Dilatio probatoria.*vbi,quod ſemper eſt perem-
ptoria,quando præſenti aſſignatur;ſecus ſi abſenti;ideo ſi in prima
dilatione nihil probauit,non datur ſecunda, licet excluſa non pe-
15 rimatur;quia in cauſa appellationis poterit probare.† Declara,niſi
probatio eſſet prompta per inſtrumenta;quia donec durat inſtan-
tia diſceptatiua, poſſunt inſtrumenta produci. Bald. *conſ.*41. *in fi.*
*n.*7.*ver. ſecundum dubium, l.*5. qui loquitur maxime in criminali,
& ad defenſionem rei. Bald. *conſ.*33.*in fi.lib.*5. Ang.*conſ.*339.*in pr.*
16 † Extende , vt procedat,quando ſtatutum præfigit terminum per-
emptorium ad probandum,& probatum habendum;quia poſt ter-
minum non admittitur probatio per teſtes etiam ſi ſint iurati teſtes
in termino aſſignato.Bald.*d.conſ.*33. *lib.*5. licet contrarium teneat
Cald.*conſ.*167. alias 1. *de teſtib.* Vide infra, *Teſtes iurati in termino*
17 *poſſunt examinari poſt terminum.Concl.*167.† Declara;quia ſi iudex
illos examinat,valet examen parte non appellante. Ang.*con.*399.
*n.*2.Vide, *Dilatio omnis eſt peremptoria,qualiter concedenda,& Con-*
18 *cluſ.*446.† Amplia;quia ſtatutum ſi concedat fieri compromiſſum
intra certum terminum,ſi putatur lapſo termino non eſt locus cõ-
promiſſo,etiam ſi eſſemus in cauſa appellationis intra illum termi-
num; quia excluſio facta circa dilatorias exceptiones in prima in-
ſtantia non reintegratur in cauſa appellationis ſed ſolum reinte-
grantur reſpicientia merita, & deciſionem cauſæ.Caſtr. *conſ.*321.
19 *Quod in cauſa appellationis,per tot.lib.*1. † Limita ; quia etiam poſt
terminum peremptorium;quando res eſt integra,ſemper recipitur
probatio prompta per inſtrumentum. Oldr.*conſ.*139.*Ad habenda,*
*in fi.ver.decimo.*Bald.*conſ.*41.*Præſuppoſito ſtatuto,in fi.ver.ſecundum*
20 *dubium,lib.*5. vbi loquitur in criminali cauſa. † Idem,quando ius
partis non eſt effectũ deterius,vt quia ſaluæ ſunt defenſiones ſuæ,
alias non Bald. *conſ.*61. *In iſta quaſtione, n.*2. *& ver.ſecundum du-*
21 *bium,lib.*2.Card.Zabar.*conſ.*23.*n.*2.*ver.remanet.* † Limita;quia ex
termino peremptorio non excluditur officium iudicis. Old. *d.conſ.*
22 206.*in fi.ver.ad quartam.*† Limita,niſi ex diuerſo iure agatur;quia
terminus præfixus peremptorie ſubdito non excludit dominũ vo-
lentem pro ſuo intereſſe defendere ſubditum. Oldr. *d. conſ.*206. *in*
23 *fi.ver.ad quartam.* † Limita,quando ille,cui terminus eſt præfixus,
fuit legitime impeditus ; quia excuſatur à lapſu termini. *c.*2.*de eo*
qui mit.in poſſeſſ. Gem. *conſ.*91. *in fi. ver. nec obſtat.* Bald. *conſ.*434.
*lib.*4. Vide , *Neceſſitas non habet legem.* vbi plurima exempla , &
24 qualiter intelligatur.*Concl.*19.† Declara hanc limitationem,dum-
modo non ſe arctauerit in vltimo momento,vel vltima die,in qua
fuerit impeditus;quia nihil reuelat tale impedimentum.Gem.*d.cõſ.*
25 91.*in fi.ver.ſecundo etiam.* † Declara, dummodo conſtet de impe-
dimento,& an ſufficiat iuramentum.Bald. *conſ.*33.*Statuto cauetur.*
26 *lib.*5.Vide,*Impedimentum qualiter probetur.Concl.*30.† Limita;quia
licet terminus inſtantiæ probatoriæ nõ duret;ſufficit tamen,quod
in vltima hora apponatur exceptio , quæ licet altiorem probatio-
nem , & diſcuſſionem requirat , poterit verificari poſt terminum.
Cuma. *conſ.*7. *Primum videndum , n.*17. *ver. & hac ratione.* Vide,
27 *Facto meo cauſa mihi nocere debent & quomodo. Concl.*16.† Imo li-
cet non valeat actus factus non citata parte , prout productio iu-
rium,ſententia,& ſimilia, bene valet, ſi in vltima die termini fiat.
28 Marſ. *in l.de vnoquoque.n.*51.*& n.*63.*ff.de re indic.* † Limita etiam
in termino conuentionali pœnato ; quia ſi eſt conuentum , quod
eueniente caſu fortuito ſocio poſſit probare intra duos menſes,alias
teneatur ipſe;poterit tamen etiam poſt terminum probare;quia li-
cet mora ſit commiſſa quoad pœnam ; non tamen quoad proba-
tionem.Bald.plene *conſ.*61.*In iſta quaſtione,n.*2. *ver. ſecundum du-*
29 *bium,lib.*2.quod eſt Salyceti. † Declara ; quia termini probatorij
omnes ſunt peremptorij ſui natura. Bald. *conſ.*67.*n.*7.*ver.ac etiam,*
*lib.*3.† Declara;quia præfixio termini magis excludit,ſi agatur de 30
dilatoriis,quam de peremptoriis opponendis.Card.Zabar.*conſ.*23.
*n.*2. vbi ita dicit debere intelligi.Bart. *in l. mancipiorum.ff.de optio.*
praleg. † Limita,niſi agatur contra eum,cui competit reſtitutio in 31
integrum ; quia per viam reſtitutionis poteſt admitti etiam coram
arbitratore , ſi incidenter petatur reſtitutio. Bald. *d. conſ.*434.*circa*
*med.ver.vel niſi dictus,lib.*4. † Limita, niſi ſubſit iuſta cauſa; quia 32
ex clauſula reſtitutionis , *ſi qua mihi iuſta cauſa,* admittitur. Card.
Zab.*d.conſ.n.*3. † Limita, niſi fieret prorogatio termini,quæ fieri 33
debet multo facilius,quam ſi terminus eſſet in totum elapſus;quia
dicitur tunc durare terminus durante prorogatione. Vide , *Proro-*
gatio conceditur magis de facili , quam quod actus de nouo fiat.Concl.
920. † Limita,quando terminus ad probandum,vel articulandum 34
non eſt peremptorius. Oldr.*conſ.*224.*n.*13.*col.*3.*ver.*3. *opponebatur*
communiter. † Limita:quia præfixio termini peremptorij licet ex- 35
cludat , intelligitur quoad illum terminum ; tamen non excludit,
quia alius terminus poſſit dari,maxime , quando primus terminus
fuit breuis,ita Caſtr. *conſ.*193. *In cauſa & quaſtione, col.*2.*in fi.ver.*
*non eſt ergo,lib.*1.† Extende in tantum eſſe verum,quod ſi fiat pro- 36
batio , vel producatur poſitio poſt primum terminum perempto-
rium , quando erat dandus alius terminus , habeatur pro dato , vt
probatio ſit legitima facta non dato nouo termino , ita Caſtr. *d.*
*conſ.*193.*col.*2.*in fin. ver. ſed ego fateor , & colum.*4. *in princ.libr.* 1.
Vide Concluſiones plures proxime præcedentes , & Concluſio-
nem proxime præcedentem.

Termini præfixio operatur multa , & quæ.

Concl. 66.

NOtarius † rogatus de inſtrumento ſi dicat non recordari, 1
vel negat , poteſt excuſari à falſo & dolo,quando eſt perſona
bonæ opinionis,& rogatus non eſt recenti; ſi tamen fuit præfixus
ſibi terminus ad perquirendum , & negat;tunc bene de falſo tene-
tur,& non excuſatur. Clar. *in §.falſum n.*30. † Extende quia actus 2
factus virtute præfixionis termini operatur certam,& deliberatam
ſcientiam.Clar.*d.§.falſum,n.*20. *ver. vtene dicto. cum ſeq.* † Exten- 3
de ; quia licet calumniator non poſſit dici,vel condemnari is, qui
plene non probauit accuſationem;tamen ſecus eſt, quando eidem
fuit præfixus terminus ad dicendum cauſam,quale,&c.ita Clar. §.
*fi.q.*62.*n.*9. *ver. ſed quæro,* vbi dicit notandum ; quia ſi iudex con-
demnaret calumniatorem non præfixo termino , poſſet in ſyndi-
catu puniri.† Amplia;quia licet quis non teneatur reſpondere po- 4
ſitionibus continentibus factum alienum ; ſecus eſt , quando fuit
ſibi præfixus terminus ad reſpondendum & ſe informandum. Vi-
de,*Poſitioni de facto alieno , an ſit reſpondendum.Concl.*396. † Am- 5
plia ; quia nemo inuitus compellitur agere;ſecus,quando fuit ſibi
præfixus terminus ad agendum. Vide , *Diffamatus de crimine qua-*
*liter agat,& experiatur. Concl.*411. Vide duas proxime præceden-
tes Concluſiones,& Concluſionem 65.

Termino præfixo ad aliquid faciendum , quando illud fieri dicatur in termino , vel non. Concl. 67.

STatutum † præfigens terminum inquiſito ad obtinendam pa- 1
cem intra octo dies à die citationis ab offenſo ad hoc,vt pœ-
nam euitare poſſit pro parte,releuat eum,qui pacem obtinuit ante
citationem,licet productio pacis fiat poſt bannum intra tamen de-
cem dies.Bald.*conſ.*376.*Super dicto puncto, & conſ.*433.*Punctus ta-*
*lis eſt,l.*4.† Amplia;quia iudex,qui tenetur intra certum terminum 2
inſtantiæ ferre ſententiã;non tamen compellitur ſententiare, niſi
circa finem termini. Bart.*in extrauag.ad reprimendum, in ver.proce-*
datur, allegat tex.*in l.properandum,§. huiuſmodi. C. de indic.* † Ex- 3
tende in aſſeſſoribus aſſumptis ad ſententiandum , vel conſulen-
dum intra certum terminum;quia ſufficit,quod circa finem termini
conſulant,vel ferant ſententiam, & ante non compelluntur. Bart.
d.extrauag.ad reprimendũ,ver.procedatur. † Limita;quia obligatus 4
certo termino implere laudata, & ſeu alia diſpoſita à lege , ſi non
implet in termino , non poteſt vti beneficio laudi,vel legis,quam
non ſeruauit.Rimin.Iun.*conſ.*281.*n.*7.*& ſeq.l.*3. † Extende in ſta- 5
tuto ſuper exequutione inſtrumentorum; quia ſi dat terminum ad
excipiendum , & opponendum contra inſtrumentum intra duos
dies , exceptio oppoſita poſt terminum non impediet exequutio-
nem.Ful.*conſ.*38.*In quaſtione,& cauſa, in pr.* vbi dicit hoc procede-
te,etiam ſi ſint negata narrata,prout narrantur, & facta ſit prote-
ſtatio,quod ſaluæ ſint exceptiones. † Imo etiam ſi eſſent excepta 6
poſt terminum admiſſa per iudicem,& in quantum,non releuant.
Fulg.*d.conſ.*138.*n.*1.Vide Concluſ.prox.ſeq.

Digitized by Google

Termino præfixo durante non committitur mora, & quando ſecus. CONCL. 68.

1 TErmino † præfixo ab homine, vel lege ſub aliqua pœna, do-
nec durat terminus, non committitur pœna, etiam ſi tantum
tempus effluxerit, quod impoſſibile ſit in termino implere; quia
adhuc non poteſt procedi ad pœnam, *c. commiſſa, de elect. in 6.* & ibi
☞ Franch. poſt alios, qui dicit eſſe notandum ad multa. Vide, *Reſigna-*
2 *tio beneficij valet facta à priuando ante priuationem. Concl.* 160. † Et
ideo poteſt procedi ad exequutionem ſententiæ, donec durat mo-
mentum fatalium, etiam ſi ſit certum, quod inſtantia, vel appella-
tio neceſſario tranſibit deſerta. Franch. *d. c. commiſſa, in pr. de elect.*
3 *in 6.* † Cauſa commiſſa ad conſulendum in termino decem dierũ,
alias remittatur inſtructa, donec ex toto lapſi ſint decem dies, non
4 poteſt remitti. Franch. *d. c. commiſſa, in pr. de elect. in 6.* † Annus, qui
datur ſuccedere debenti pupillo ad petendum tutorem, alias priua-
tur ſucceſſione, durat, donec peti poteſt; & ideo ſi petatur vltima
die anni, ſufficit, ne pœna intret. Rom. qui dicit hanc eſſe regulam
generalem, *conſ.* 221. *Super iſto, n. 2. v. vnde regula,* & ibi apoſt. *in v.*
5 *vltimo,* quæ dat plurimos conc. † Contrarium, quod imo prædicta
procedant in pœna legali; ſecus in conuentionali. Caſtr. *conſ.* 457.
6 *Iſte Dominus Epiſcopus, circa med. ver. ſi vero lib.* 2. † Amplia, quod
dicitur de termino, habet locum in prorogatione; quia ſemper ex-
cuſat à pœna; non tamen operatur, quod obtinens prorogationem
recipiat lucrum cum iactura aliena. Bart. *conſ.* 59. *Ex parte hæredis,*
7 *col. 1. in fi. ver. non obſtat prorogatio, l. 2, & conſ. præced. in fi.* † Limita;
quia imo obligatus facere intra certum tempus, debet facere in
principio, & cum primum poterit, *l. ſi ita, §. fi. ff. de manum. teſtam.*
ſed hæc limitatio fauore libertatis eſt ſpecialis, vt declarat Rom.
☞ *conſ.* 221. *num. 1. in fin. ver. is tamen.* Vide Concluſionem proxime
præcedentem.

Termino præfixo multa permittuntur vltima die termini ſine citatione. CONCL. 69.

1 PRæfixo † termino à iudice ad aliquid faciendũ, licet durante
termino ſi aliquid fiat; debeat pars citari; ſecus, quando illud fit
vltima die termini; quia non requiritur citatio, ita generaliter lo-
quitur Bart. *in l. 1. in pr. C. de temp. app.* vbi Angel. *n. 1. ver. in textu*
ibi, dicit ita practicari & eſſe verum. Fulg. ibi *in 1. not.* Salyc. *n. 2.* Iaſ.
poſt alios *in l. qui ante Kalendas, n. 8. ff. de verb. obl.* & eſt generale;
quia ſtatutus eſt terminus certus, licet ſi fiat aliquid durante termi-
no, requiratur citatio; ſecus ſi fiat in vltima die termini; quia non
requiritur citatio. Rom. *conſ.* 176. *Iſta ſunt, n. 4. & ſeq.* Bald. *in l. ſi*
2 *quando, n. 4. C. de teſtib.* † Amplia, quia præfixo termino à ſtatuto,
vel à iudice ad aliquid faciendum, poteſt vltima die termini fieri
prohibitio, & dicitur citata pars, plene Ruin. *conſ. 209. n. 17. & ſeq.*
3 *lib. 1.* Roman. *conſ.* 176. *Iſta ſunt, n. 5.* † Contrarium videtur velle
Bald. Salyc. & Caſtr. *in l. nemo, C. de temp. appell.* vbi, quod ſi in vl-
timo fine cauſæ producantur iura, ita quod pars non poteſt repro-
bare, vel in tempore ferendæ ſententiæ iudex poteſt ſpernere.
Rom. *conſ.* 219. *In caſu propoſitæ conſultationis, in prin.* Soc. *in conſ.*
4 105. *Viſis teſtib. n. 7. & ſeq. lib. 4.* † Amplia igitur in productione,
quæ fieri poteſt, & valet vltima die termini aſſignati à iudice abſ-
que alia citatione, ita Salyc. *d. l. 2. n. 2. C. de tem. appell.* per illum tex.
* vbi omnes* ſupradicti. Iaſ. *in d. l. qui ante, n. 8. ff. de verb. oblig.* plene
Roman. *d. conſ.* 176. *Iſta ſunt, n. 5. ver. ſecundo quia,* vbi plures alle-
gat; & *n. 4.* & Bart. *in l. item illa, ff. de conſtit. pecun.* vbi dicit nota-
bile, & Alex. in apoſtill. dat concord. Ruin. *conſ. 209. n. 17. lib. 1.*
5 † Amplia idem in examine teſtium; quia vltima die poſſunt exa-
minari ſine citatione. Iaſ. *d. l. qui ante, n. 8. ver. intellige, ff. de verb. obl.*
Rom. *in rubr. ff. de arbitr. q. 10. n. 15.* Bart. *d. l. item illa, n. 5. ff. de con-*
ſtit. pecun. pleniſſime Bald. *in l. ſi quando, n. 4. C. de teſtib.* vbi Barba-
tia in apoſtill. adducit concord. Ruin. *conſ. 209. n. 17. lib. 1.* vbi lo-
quuntur in aſſignatione facta à iudice, vel à lege; quia loquitur
indiſtinctè. Roman. *ſing. 369. in fin.* vbi apoſtill. dat plurimos con-
6 cord. † Amplia in laudo dato ab arbitro vltima die termini ſtatuti
à partibus; quia valet, & non requiritur citatio partis, ita Bald. *in*
Auth. ei, qui, n. 4. C. de temp. appell. vbi dicit ſecus, quando terminus
eſt præfixus à lege, vel principe; ſequitur quoad vtrumque in iudi-
* ce, & arbitro, & omnes * in arbitro admittunt, videlicet Iaſ. *in l.*
nec quicquam, §. vbi decretum, n. 25. in 2. limit. ff. de off. procon. Alex.
* *in l. de vnoquoque, n. 10. ver. item fallit, ff. de re iud.* communem * di-
cit apoſt. ad Mattheſil. *ſing. 17. nota, quod quandoque in magna apoſt.*
in pr. Marſ. *d. l. de vnoquoque, n. 51. ver. tertio fallit, de re iud.* ſequitur
* Soc. *conſ. 124. n. 9. lib. 1.* & hanc communem * dicit Boër. *deciſ.* 283.
* *numer.* 38. allegat Cæpol. *cautel.* 64. atteſtantem de * communi,

& quod male fuit iudicatum contra Baldi conſilium, quia eſt con-
tra communem. Marſ. *in d. l. de vnoquoque, n. 51. ff. de re iud.* Io. de
Arnono *ſing.* 84. vbi in fi. quod ita fecit practicari Soc. Iun. *in l. quis*
arbitratu, n. 56. de verb. oblig. vbi, quod ita fecit obſeruari. † Et quod 7
valeat ſententia, vel laudum latum vltima die ſtatuta inſtantiæ,
ſiue ſit ab homine, ſiue à lege, tenent Rom. *in rubr. ff. de arbit. q. 10.*
licet non bene firmet, ſed *in l. qui ante, n. 12. & 13. ff. de verb. oblig.*
hoc firmat, allegat Bald. *in c. 1. §. ſancimus, & in c. fi. quo tempore mi-*
les in vſib. feud. idem tenet Caſtr. *in l. ſi quis arbitratu, n. 4. ff. de verb.*
obl. vbi idẽ tenet in iudice delegato à principe cum certo termino,
allegat Innoc. *in c. ſuper eo, de app.* & Alex. *in d. l. ſi quis arbitratu,*
n. 12. tenet hanc partem vti veriorẽ Curt. Iun. *in l. admonendi, n. 29.*
& Cato Saccus ibi *n. 28. ff. de iureiur.* Socin. *in d. l. ſi quis arbitratu,*
n. 30. ver. ſecundo limita, ff. de verb. oblig. vbi Ruin. *n. 41.* † Et hanc 8
partem, quod ſiue terminus ſit à partibus, ſiue à lege, vel ſtatuto,
valeat ſentẽtia lata vltima die termini tenet Rom. *in l. qui ante Ka-*
lendas, n. 12. & 13. ff. de verb. oblig. & in conſ. 176. Iſta ſunt, n. 4. & 5.
vbi, quod nulla alia eſt ratio, niſi quia vltima dies præfixi termini
tacitam requiſitionem inducit. Caſtr. *in l. admonendi, n. 34. ff. de iu-*
reiur. Maria Soc. *tract. de citatio. art. 7. n. 66. ver. 13. caſus, in fi.* Bart.
Soc. *in d. l. ſi quis arbitratu, n. 30. ver. ſecundo limita, ff. de verb. oblig.*
vbi Alex. *n. 12.* dicit hanc veriorem. Ruin. *n. 41.* & quod idem ſit, ſi
inſtantia ſit à lege, vel ſtatuto, ſicuti à partibus. Curt. Iun. *in d. l. ad-*
monendi, n. 29. vbi Cato Saccus *n. 28.* Iaſ. *in l. nec quicquam, §. vbi*
decretum, n. 25. vbi extendit dictum in arbitro procedere in iudice,
ff. de off. proconſ. & idem dicit Marſ. *in l. de vnoquoque, n. 51. de re iud.*
† Et quod imo vltima dies inſtantiæ, ex qua expirat iuriſdictio iu- 9
dicis, moneat partes ad comparendũm, dicit text. *in c. conſuluit, ver.*
ſi autem expiret, vbi gl. *in ver. ex tunc, de off. deleg.* ibidem Bald. *n. 2.*
ver. nota hic. & idem Bald. *in d. auth. ei, C. de temp. appell.* ex mente
Bart. *in l. ſi meis, §. fi. ff. de arbit.* Rom. *conſ. 176. n. 5.* vbi, quod nulla
alia ratio aſſignatur, quam iſta. Alex. *in l. properandum, §. & ſi qui-*
dem. n. 12. C. de iud. Dec. *in c. ſuper eo, il 2. n. 21 de app.* & quod vlti-
ma die termini inſit monitio partium. Bart. *in l. item illa, n. 5. ff. de*
conſtit. pecun. Bald. *in l. fin. n. 2. C. qui admitti.* Felin. *in c. 2. n. 29. ver.*
fallit ſecundo. † Contra ampliationem tenet Salyc. *d. auth. ei, qui,* 10
C. de temp. appell. in fin. n. 7. vbi, quod non valet, quando terminus
eſt à lege, vel etiam à partibus; quia ſubrogatur terminus partium
termino legis, & idem videtur tenere Caſtr. ibi *n. 6.* qui dicit, quod
licet Bald. conſuluerit contrarium primo anno, quo fuit Papiæ, ta-
men omnes alij contra eum conſuluerunt; & obtinuerunt, pro-
pter quod valde turbatus eſt, & Bald. met. ibi *n. 4.* dicit, quod vna
beſtia humana conſuluit contrarium, & obtinuit, vide alios infra
prox. *ver. contrarium.* & illa beſtia humana, de qua Bald. fuit. Ant.
de Butr. ſecundum Curt. Senior. *in repet. l. admonendi, n. 82. in fin.*
ff. de iureiur. ſed ipſe non credit, licet Barba. hoc dicat, ergo credo,
quod loquatur de Chriſtophoro Caſtillioneo, de quo etiam oblo-
quitur *conſ. 42. lib. 2.* & omnino Bald. *in cap. Super eo, il 2. de appell.*
n. 12. vbi Præpoſit. *n. 33.* citat Ang. & alios pro iſta contraria verio-
ri. † Doctores, igitur qui tenent ſolum habere locum in termino 11
conuentionali à partibus conceſſo, non in legali, ſunt Bald. *in dict.*
auth. ei, qui, C. de temp. app. n. 4. necnon Lanfranch. de Orian. *in c.*
quoniam contra, n. 18. de prob. Soc. Iun. *conſ. 136. n. 10. lib. 10.* Mara.
de ord. ind. p. 6. §. propoſui, n. 17. ſub tit. recte concipiatur, pleniſſime
tuetur hoc Natta *in clem. ſæpe, §. & quia in gl. in ver. ad id, col. 2. ver.*
an autem ſententia lata, de verb. ſign. vbi reddit rationem differen-
tiæ; quia aſſignata dilatio ab homine habet vim citationis; ſecus ſi
à lege. † Declara, vt pulchre per Bologn. *in l. ſi quis arbitratu,* 12
n. 195. in 3. limit. ff. de verb. oblig. quia quando terminus à lege eſt
certus, & non difficilis, vt quia non ſunt attendendi dies vtiles, &
quod dicitur de termino partium, idem eſt de termino legis, vt vl-
tima die termini valeat ſententia ſine citatione; ſecus ſi illa legalis
inſtantia non eſſet certa, vt quia eſſet facienda computatio tempo-
ris vtilis tantum. † Declara; quia ſecunda opinio procedit, quando 13
fit intimatio parti; ſecus ſi non fiat intimatio. ita Ant. Nicell. *de con-*
cor. gloſſ. 52. limit. 28. n. 283. † Declara; quia licet iudex non debeat 14
pronunciare vltima die termini, quando eſt ordinarius; ſi tamen
pronunciat ſine citatione, valet ſententia. Abb. *conſ. 64. Venio ad*
primum, n. 5. lib. 1. ſequitur Dec. *in c. conſuluit, n. 12. de off. deleg.* &
communem * opinionem dicit ibi Fel. *n. 17. ver. gloſſ. in ver. exequi.* *
† Declara, vt ſi ſolus terminus à lege eſſet præfixus inſtantiæ, & 15
nullus terminus præfigeretur ad probandum partibus; tunc non
valeat ſententia quia non interpellat; ſecus ſi in illo termino in-
ſtantiæ ſit ſtatutus terminus partibus, quia vltima die inſtantiæ
legalis poterit fieri diffinitiua, alias non, ſecundum Bart. *in l. admo-*
nendi, num. 14. ff. de iureiur. cuius opinionem * communem, & ma- *
gis communem dicit ibi Iaſ. *in repet. num. 75.* † Declara; quia vera 16

Digitized by Google

ra eſt ampliatio hoc caſu;quia ſi terminus ſtatutus eſt à lege inſtā-
tiæ,vel iuriſdictioni iudicis,& actori non ſit præfixus terminus ad
probandū,ſi in termino inſtantiæ nihil probauit actor,poteſt fieri
vltima die inſtantię ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij;
quia nihil eſt actum:ſi vero terminus ex præfixus inſtantiæ,& iu-
riſdictioni ab homine,vel à patribus,prout in compromiſſo dicitur
etiam ſtatutus ad probandum,& ad ſententiam ideo vltima die ter-
mini poterit iudex diffinitiue pronūciare abſoluendo reum ſi actor
non probauit,etiam ſine alia citatione.Bart.in l.admonendi,n.13.ver.
* quandoq;iuriſdictio,ff.de iureiur.cuius opinionem*communem dicit
* ibi Caſtr.n.33.& magis*communem Iaſ.in repet.n.75. vbi allegat
pro hac parte Innoc.Spec.Bald.Ang.Caſtr.Alex. & alios,Mat:he-
ſil.ſing.17.nota,quod,& vide omnino Curt.Sen. in repet.l.admonen-
* di,n.80.vbi dicit opin.Bart.*communem, & n.81.in fi.dicit magis
communem;vbi tamen dicit,quod Ro'.Cur.eius patruus conſuluit,
quod etiam ſi à lege, & non ſit ſtatutus terminus ad probandum,
verior ſit opinio,quod poteſt dari abſolutoria in meritis,& ab opi-
nione Bart.in iudicando non eſſe recedendum.Lanfr. de Oria.d.l.
* admonendi,n.32. * communem dicit Dec.c.ſuper eo,de appell.n.21.
vbi Abb.& Imol.Bald.in l.ſiquando,n.4.C.de teſtib.vbi idem dicit,
quod ſi intra terminum fiat aliquid citanda eſt pars;ſi vero in vl-
timo termino,& vltima die;quia eſt monita, non requiritur cita-
tio;& dicit,quod cautela eſt,quod aſſignato termino, ne intra ter-
minum debeat citari,quod fiat monitio pro ſingulis diebus & ho-
ris,plene Fel.in c.1.n.28.& 29.de teſtib. vbi ponit regulam, quod
dato termino intra terminum ſi quid fieri debet,debet pars citari;
limitat primo,niſi terminus ſit ad certam diem;ſecundo niſi ſit de
plurib.diebus, ſi actus fiat vltima die;tertio niſi adſit monitio pro
ſingulis diebus,& horis.Ruin.conſ.209.n.17.l.1. & in eodem caſu
17 etiam Pariſ.conſ.107.n.95.& ſeq.l.3.Contra.† Bart.tenent Fulg.in
d.l.admonendi,n.18.ver. in eadem. ibi Rom. n.50. vbi,quod nullius
eſt effectus ; quia ſiue feratur ſententia ab obſeruatione;ſiue quia
non eſt probatum,paria ſunt,licet Romanum in hoc vti errantem
arguat Iaſ.ibi,n.78. Ant. de Alexandriis Neapol. in l.qui accuſare,
C.de eden.col.pen.& Curt.Sen.d.l.admonendi,n.81.dicunt non poſſe
eſſe veram Bart.doctrinam;quia durante termino conquieſcit offi-
cium,lapſo termino expirat iuriſdictio;ideo debet citari.Vide Dec.
in c.ſuper eo,de appell. qui reſpondet huic argumento, in quo Ant.
de Alex.obmutuit , vt procedat in dilatione ſimplici, n.20.& ſeq.
plene Curt.Iun.d.l.admonendi,n.29.vbi quod non ſubeſt ratio dif-
ferentiæ,an terminus ſit à lege,vel homine ; idem dicit Cato Sac-
cus ibi,n.28.dicit,quod non valeat vnā muſcam hæc doctrina Abb.
in c.fi.de iureiur.in §.ſane,n.6.vbi quod etiam ſi à partibus ſit ſtatu-
tus terminus,intelligitur partibus præſentibus, non autem abſen-
tibus,& lite conteſtata;vide omnino Præpoſ.in d.c.ſuper eo.el 2.de
appell.n.33.vbi contra Bart.allegat ibi Bald.& Ang.in l.ait prætor,
18 §.1.ff.de re iud.& ipſe Præpoſ.hanc partem tenet.† Declara melius,
quando aliquis alius,vt per Caccialup.in repet.d.l.admonendi,n.41.
vbi ponit doctrinam Bart.& omnes impugnantes,poſtea diſtinguit
ſeptem caſus,& ſecundum eos conciliat omnia, quos videas,& fi-
naliter concludit in ſeptimo caſu quādo à partibus eſt ſtatutus ter-
minus,prout in compromiſſo , vel etiam ex delegatione principis
de conſenſu partium ſtatutus eſt terminus inſtantiæ,& partes cō-
paruerunt, & lis fuit conteſtata , vel habita pro conteſtata , licet
actor non petierit ſpecialem terminum ad probandū;iſto caſu ter-
minus inſtantiæ habet effectum termini probatorij, & termini in
vltima hora ad audiendam ſententiam ſecundum Bald. d.Auth.ei
qui,C.de temp.appell.& in hoc cōcurrit Caſtr.Barb.in apoſt.ad Abb.
19 d.c.fi.§.ſane,n.6. de iureiur. in ver. Imo aliud. † Dicit tamen,quod
quoad effectum, vt terminus ad ſententiam ſeruiat in vltima die,
contra Bald.conſuluerunt alij Doct. Papienſes,qui obtinuerunt,&
quod Abb.d.c.fi.§.ſane,n.6.de iureiur.tenet contrarium;ideo multū
redditur dubia hæc concluſio quoad effectum ſententiæ in vltima
die,vt non ſit neceſſaria citatio,& ita tenet etiam Marian.Soc. in
20 d.c.fi.† Extende ampliationem,vt procedat etiam,quando dilatio,
vel terminus eſſet præfixus à principe de cōſenſu partiū.Caccialup.
in repet.d.l.admonēdi,n.48.& 49.ff.de iureiur.Dec.d.c.ſuper eo,n.21.
* vbi dicit*communem,de appell.† Reſtringe,quando etiam conte-
21 ſtata actor,vel reus petiiſſent terminum ad probandum, & fuiſſet
denegatus, non poterit in vltima die pronunciare ſine citatione
22 Caſtr.d.l.admonendi,n.35.ver.puto etiam.ff.de iureiur.† Contrarium
tenet Iaſ.d.l.admonendi,in repet.n.78.ver.caue. vbi, quod niſi pars,
quæ petit dilationem,vel terminum, appellet à tali denegatione,
valet ſententia,& ante Iaſ.ibi Curt.Sen. in repet.n.82.ver.Paul.de
Caſtro diſtinguit, & idem tenet Alex. in l.properandum,§.& ſi qui-
23 dem,n.12.C.de iud. † Reſtringe, quando vtraque pars eſt præſens
in iudicio; quia etiam ſi terminus ſit à lege præfixus poteſt defini-
tiue vltima die termini iudex pronuntiare; ſecus ſi actor eſſet ab-
ſens;quia nō poterit diffinitiue abſoluere reum vltima die ſine ci-
tatione.Matth.ſing.17.nota quod,ſequitur Iaſ.in repet.d.l.admonendi,
n.75.ff.de iureiur.& Curt.Iun.n.30.† Reſtringe,quando terminus 24
aſſignatus eſſet breuis;quia tunc nō habet effectum citationis vl-
tima die,ita reſtringit Rom.in rubr.ff.de arbit.q.10.n.15.v.itē forte,
vbi dicit eſſe ſingulare.† Item quando vtraque pars dedit ſuas in- 25
tentiones , puta actor libellum,reus exceptiones,& hinc inde re-
plicationes,& duplicationes ; quia tunc actore non probante,ſiue
etiam reo probāte poteſt iudex vltima die termini reum abſoluere
diffinitiue,apoſt.ad Matth.d.ſing.17.n.2.verſ.ſi vero producto libello.
† Idem,quando reus probaſſet ſuam intentionē;quia poteſt iudex 26
diffinitiue pronunciare,ſiue terminus ſit præfixus ab homine,ſiue
ab lege.Cur.Iun.d.l.admonendi,n.30.ff.de iureiur. vbi allegat Bald.
ibi.† Reſtringe ampliationē,ſeu declarationem;quia etiā aſſigna- 27
to termino ab homine ipſi inſtantiæ , non poteſt iudex vltima die
termini diffinitiue pronunciare,quando lis non fuit cōteſtata;ideo
ſi actor non comparuit,neque petiit,vel ſi petiit,& reus non con-
tradixit,requiritur citatio ad ſententiā;ſecus ſi lis fuiſſet conteſtata.
Caſtr.in l.admonendi,n.34.& 35.ff.de iureiur.apoſt. magna ad Mat-
theſil.d.ſing.17.n.2. vbi dicit communem, * & communem dicit *
Curt.Iun.in d.l.admonendi,n.30. & idem tenet Abb. in c.fi.§.ſane,
n.6.de iureiur. † Amplia,quod dicitur de laudo arbitri,idem ſit de 28
ſentētia iudicis,quę poteſt ferri vltima die termini præfixi à iudice,
vel ab homine ipſi inſtātiæ.Iaſ.l.ne quicquam,§.vbi decretum,n.25.
in 2.limit.ff.de offic.proconſ.Ruin.conſ.209.n.17.lib.1.Marſil. in l.de
vnoquoque,n.5.ff.de re iudic.† Extende;quia imo idē ſit in ſententia 29
lata à iudice vltima die termini ſtatuti à lege, vel ſtatuto.Roman.
conſ.176.n.4.& ſeq.Alexan.& alios citat.in l.ſi quis arbitratu,n.12.
ff.de verbor.oblig.Ruin.d.conſ.209.n.17. lib.1. Marſil. in d.l.de vno-
quoque,n.51.ff.de re iudic.† Et idem in iudice delegato à principe, 30
vt valeat ſententia lata vltimo die termini delegationis abſque ci-
tatione.Caſtr. in d.l.ſi quis arbitratu,n.4. ff. de verb.oblig. Dec.in c.
ſuper eo,n.21. de appell.† Amplia;quia ſi vltima die inſtantiæ non 31
liquet iudici de meritis cauſæ,habet plura remedia,ne cauſa tran-
ſeat deſerta, poteſt prorogari facere inſtantiam à partibus,& ſupe-
riore,alias remittit cauſam ſuperiori,vel pronunciat ſub conditio-
ne,condemno , ſi probatum ſit.Dec. in d.c.ſuper eo.n.23.ver.quarta
concluſio,de appell. Vide , Sententia incerta, vel conditionalis , valet
multis caſibus,licet non ſit ferenda, & quando non valeat. Concl. 108.
†Quia tamen abutuntur Florētini iudices hoc modo pronunciandi 32
conditionaliter,fuit per conſtitutiones Rotæ prohibitum.Dec.d.c.
ſuper eo,n.23. de appel. † Extende;quia iudex qui tenetur pronun- 33
ciare ſecundum conſilium ſapientis,ſi labitur inſtantia,& non ha-
bet conſilium,poteſt pronunciare ſecundum conſilium reddendū.
Soc.conſ.124.n.9.lib.1.† Amplia,quia ſi vltima dies termini præ- 34
fixa eſt feriata in honorem Dei;tunc vltima dies erit præcedens,&
factum die præcedenti erit,ac ſi vltima die.Ruin.d.conſ.209.n.17.
& ſeq.lib.1. vbi tollit contrarium, quod imo citatus pro certa die,
ſi non eſt iuridica,intelligitur de ſequenti, non de præcedēti;quia
illud eſt propter iuriſdictionem,quæ durat;ſecus in caſu iſto.Pariſ.
qui conſuluit in eodem caſu conſ.107.n.95.& ſeq. lib.3. † Amplia 35
non ſolum in iudicialibus,ſed etiā in extraiudicialibus;quia Capi-
tulum habens facultatem eligendi;quia de iure electio debet fieri
intra tres menſes per maiorem , & ſeniorem partem,& nunquam
poteſtas maioris partis deuoluitur ad minorem, niſi quādo maior
pars eligeret indignum,c.auditis,vbi gl.magna fi.in ver.irritandam.
& ibi Abb.in fi.n.9.ver.& adhuc plenius.de elect. tamen ſi terminus
præfixus expirat,vnus ſolus poterit vltima die termini à lege præ-
fixi eligere aliis non comparentibus , & negligentibus,dummodo
ſciuerint, ita Abb. poſt alios in c.cum nobis,n.9.ver.hac procedunt,
quando non inſtat finis. de electio. vbi apoſt. dat concord. † Limita 36
in iudice ordinario ; quia vltima die ſuæ iuriſdictionis,ſi iam ſuc-
ceſſor venit in ciuitatem , non poteſt iudicare , ita declarat Abb.
conſ.64.Venio ad primum,in pr.vbi allegat tex.in l.eum qui.de iuriſd.
omn.iud.iuncto ver.non obſtat contrarium,n.3.in fi.lib.1.† Reſtringe 37
in iudice delegato,& arbitro;quia vltima die termini poſſunt ſen-
tentiare,& laudum proferre.Abb.d.conſ.64.n.3.in fin.ver.non obſtat
contrarium,lib.1.

Terminus aſſignatus an poſſit reuocari. CONCL. 70.

SI † iudex alicui dedit terminum ad probandū, quod forte dari 1
non debuit,ſi pars non reclamauit, tranſit in iudicatum.Ægid.
Bellamer.conſ.36.n.2.ver.præterea. † Declara;quia licet decretum 2
iudicis ſuper præfixione termini quoad partem tranſeat in iudi-
catum ; non tamen quoad iudicem , quia eſt interloquutoria , &
poteſt

Digitized by Google

poteſt reuocari. Ægid. *d.conſ.36.n.3.v.non obſtat*, vbi dicit hoc maxime procedere ex cauſa legitima. Vide ſupra, *Termini iudiciales ſunt communes: ideo ſeruandi. Concl.53.* Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Terminus legis quando poſſit alterari, vel non.

CONCL. 71.

1 IVdex † poteſt cauſa cognita terminum à lege præfixum alterare, videlicet abbreuiare, & prorogare. Abb. *conſ.40. Venio ad primum, col.fi.n.4.lib.1.* vbi dicit hoc eſſe regulare, & quod in iudice præſumitur cauſa. Innoc. *in c.ad petitionem, de accuſat.n.3.in fi.* ſequitur Abb. *in c.1.de dilatio.n.11.* Felin. *in c.cum ſit Romana, n.9.v.ſe-*
2 *cundo de appell.* † Extende maxime in termino legis, qui præfigitur miniſterio, & arbitrio iudicis; quia poteſt iudex ex cauſa prorogare, & abbreuiare. Alber. *in l.ſiue pars col.1.C.de dilatio.* vbi dicit * communem. † Declara tamen; quia facilior eſt abbreuiatio termini
3 legis, quam prorogatio, & hoc de conſuetudine eſt introductũ. Abb. *conſ.64.in fi.ver.ſecundo poteſt reſponderi, lib.2.* † Ampliа; quia Epi-
4 ſcopus, qui eſt iudex, & pars, in cauſa legatorũ priorũ poteſt prorogare tempus datũ ad ſoluendum legata pia. Abb. *d.conſ.40.col.fi.in pr.ver.ſed iis non obſtantibus, l.1.* † Amplia; quia terminus iuris à ſta-
5 tuto præfixus inſtantiæ appellationis, ſi eſt nimis breuis, ita vt actus expediendus extra prouinciam impoſſibile ſit poſſe expediri, poteſt neceſſario prorogari; quia lex debet eſſe poſſibilis. Abb. *d. conſ.64. Videtur primo, in pr.l.2.* & iterum *col.fi.ver.fateor enim.* Vide,
6 *Dilatio debet eſſe competens quandocunque aſſignetur. Concl.38.* † Extende maxime; quia dilatio ad examinandum teſtes extra prouinciã debet eſſe ſex menſium, *l.1.C.de dilatio.3.q.3.c.ſpatium.* ideo ſi ſtatutum præfigit, puta terminum vndecim dierum, poteſt iudex prorogare etiam ſine cauſæ cognitione pluries, dummodo non excedat integram dilationem ſex menſium in totum. Abb. *dict.conſ.64.*
7 *in pr.lib.2.* vbi, quod poteſt etiam noua dilatio dari. † Contrarium tenet declarando Abb. *d.conſ.64.in fi.ver.vltimo additum, l.2.* vbi, quod magis de facili dilatio decurratur de conſuetudine iudiciorum, & quod facta aſſignatione non prorogatur ſine cauſæ cogni-
8 tione, vbi allegat Bart. & alios. † Reſtringe in cauſa pecuniaria; quia iudex non poteſt dare vltra vnam dilationem, *l. fi. de dilatio.* per quem text. ita decidit Abb. *d.conſ.64.n.2.ver.ſed quanquam, l.2.* Vide, *Dilationes in ciuilibus, & criminalibus, quæ, & quales dentur,*
9 *& in quo differant. Concl.442.* † Contrarium, quod imo etiã in cauſis pecuniariis poſſit dari dilatio ſecunda, facit tex. *in l.oratione, ff.de*
10 *dilatio.* † Declara; quia poteſt dari alia dilatio vltra primam etiã in cauſis pecuniariis, dummodo detur cum cauſæ cognitione, alias non Abb. *d.conſ.64.n.2.lib.2.* vbi dicit * ita communiter declarari,
11 & teneri. † Et quod dicitur de noua dilatione, quæ non poteſt dari vltra terminum legis ſine cauſæ cognitione, habet locum etiam in prorogatione; quia pariter requirit cauſæ cognitionem. Abb. *d.cõſ.64.col.fi.ver.nec obſtat, dum dicit, lib.2.* vbi allegat pro, & contra, &
12 hanc tuetur. † Cognitio, igitur cauſæ, vt detur alia dilatio in cauſis pecuniariis, debet eſſe probatio impedimenti plena, vel ſemiplena, prout requirit cauſa pendens, & licet Fed. de Sen. tenuerit, probari impedimentum per iuramentum impediti ſimpliciter; tamen Abb. *d.conſ.64.n.2.ver.qualis autem debet eſſe, lib.2.* declarat vt iuramentum ſufficiat, quando ſemiplena probatio requiritur, non autem quando requiritur plena, & arbitrarium iudici, & iuramentum debet eſſe veritatis, non autem ſufficit iuramentũ calumniæ.
13 † Limita in termino dato Capitulo ad eligendum, quod eſt trium menſium; quia non poterit abbreuiari in præiudicium abſentium per eum, qui habet ius conuocandi Capitulum. Abb. *in c.cum nobis,*
14 *num.9.de electio.* † Declarat Abb. *d.c.cum nobis, n.9.& ſeq.de electio.* quod neque maior pars poteſt abbreuiare terminum Collegio datum ad eligendum; ſed bene poſſent facere duæ partes ex tribus ſicut totum Capitulum; quia cum terminus ſit ad fauorem Capituli ſicut poteſt Capitulum fauori ſuo renunciare, ita etiam duæ
15 partes ex tribus, in quibus reſidet Capitulum. † Limita, quia terminus inſtantiæ cauſarum non poteſt prorogari. Vide, *Inſtantia cauſarum non poteſt prorogari, & quando ſecus. Concluſ.213.* Vide, *Dilatio abbreuiata quando poſſit prorogari, vel e contra. Conc.445.* Vide, Concluſionem proxime præcedentem.

Termino aſſignato ſi expirauit, quando debeat duplicari, vel non. CONCL. 72.

1 OBligatus † ſub pœna repræſentare aliquem, vel aliud implere ad omnem iudicis requiſitionẽ, ſi requiratur per iudicem ad primam diem ad faciendum, & non fecerit, non poteſt condénari, ſed debet dari alia dies. *l.ſancimus, C.de fideiuſſor.* Oldr. *conſ.303.*
in pr. † Extende; quia imo fideiuſſor promiſit aliquem repræſenta- 2
re intra ſex menſes, vel aliud terminum certũ, lapſo termino habet inducias aliorũ ſex menſiũ, antequam pœnam incurrat, *d.l.ſancimus, in pr.C.de fideiuſſor.* † Imo Cacher. *dec. Pedemont.49.in fin.* 3
dicit, quod ſi quis debet repræſentare aliquem intra octo dies, lapſo termino, vt incurrat pœnam, vel moram, debet dari alia dilatio aliorũ octo dierum ſimilis de iure communi; ſecus ſi adeſſet iuramentum; quia *d.l.ſancimus,* non loquitur in caſu iurato. Vide, *Fideiuſſor de repræſentando committit pœnam, ſi requiſitus non præſentat, & quando ſecus. Concl.312.* † Amplia idem in hærede obligato fa- 4
cere aliquid ſub pœna; quia ita demũ incipit in pœnam, ſeu priuationem, ſi fuit monitus à iudice. *Auth. hoc amplius C.de fideicommiſſ.* Crau. *conſ.193.n.4.* Mandell. *conſ.48. Quãuis eruditiſſime, per tot.* vbi, quod vbi non eſt dies certa, & certa pœna, ſemper requiritur monitio iudicis, & lapſus anni poſt monitionem ad incurrendã pœnã, vbi, *n.11.* dicit eſſe * communẽ, & ibi apoſtilla *in ver.neceſſaria,* dicit communẽ, * allegat concord. † Extende, etiam ſi eſſemus in iis, quæ celeritatem requirunt. Mandel. *d.conſ.48.n.18.ver.& ſtantibus.* 5
† Extende, etiam ſi dies tacita ſubeſſet; quia debet eſſe expreſſa, vt 6
non ſit neceſſaria monitio, & annus poſt monitionem. Mandel. *d. conſ.48.n.20.ver. ad tertium.* † Amplia etiam ſtante ſtatuto, quod 7
hæres teneatur intra annum exequi voluntatem defuncti ſub pœna priuationis; quia tale ſtatutum operatur effectum monitionis in caſu in quo monitio eſt neceſſaria; & ideo poſt primum annũ ſtatuti habet hæres ſecundum annum à lapſu primi anni, qui ſuccedit loco monitionis, & ſic ante non poteſt priuari. Bartol. *in conſ.137. Statuto Communis, lib.1.in 2.dubio,* quam refert Roman. *conſ.228. Proplena, n.9.in fi.cum ſeq.ver.circa ſecundum.* licet teneat contrariũ cum infraſcripta diſtinctione, vt procedat in priuatione hæredis, in quo verſatur maximum præiudicium. † Declarat igitur, ſeu 8
reſtringit Rom. *d.conſ.228.n.9.& multis ſeq.circa ſecundum,* vt non procedat ampliatio, & dictum Bart. in priuatione exequutoris; quia ſtante conſtitutione Epiſcopi, quod omnes exequutores ad pias cauſas teneantur intra annum exequi, & negligentes priuati ſint officio per lapſum anni; nam hic de minori præiudicio agitur, item in caſu Bart. hæredi erat ſtatutus annus poſt monitionẽ, hic ſolum ſtatutus terminus ſex menſiũ, item hic annus poteſt ſupplere pro monitione; quia conſtitutio illa continet, dum loquitur affirmatiue, quod debeat, & pro aliis ſex menſibus poſt monitionem. † 9
Contrariam opinionem, quod conſtitutio Epiſcopi generalis mandans exequutores intra annum debere exequi legata pia, alias lapſo anno exequutio deuoluatur ad Epiſcopum, lapſo anno priuat exequutorem; quia conſtitutio habet vim monitionis, & inducit poſt monitionem priuationem. Rom. *d.conſ.228.n.18.* maxime in fine, vbi *in ver.quarto,* apoſt. *in ver.ſequitur,* citat plurimos, & dicit hanc eſſe communem * in exequutore, allegat Gozad. *conſ.34. in pr.n.8.* atteſtantem de communi; * ſecus ſi conſtitutio non extaret. *
† Declara tamen; quia non contrarium procedit in exequutore ad 10
exequendum, & diſtribuendum; ſecus eſt, ſi datus fuit ad eligendum, ita Rom. *d.conſ.228.n.10.in fi.* vbi apoſt *in ver.eligendi,* dat concord. pro vtraque parte, & dicit contrarium * communiter ſeruari etiam in exequutore dato ad eligendum. & licet Bart. *conſ.142. Conſtitutione Camerinen. in pr.lib.1.* teneat, quod datus ad eligendum non comprehenditur; quia vere non eſt exequutor; tamen apoſt. ad Bart. *dict.conſ.in pr.in ver.declarare,* reprobat Bart. quia imo eſt exequutor; & continetur ſub conſtitutione, & lapſo anno eſt priuatus, ne poſſit declarare. Vide, *Exequutores vltimarum voluntatum qualiter ob negligentiam priuentur. Concl.546.*

Termini ſubſtantiales qui dicantur ſecundum ſtylum Romanæ Curiæ, qui non poſſunt omitti. CONCL. 73.

IN cauſis beneficialibus in prima inſtantia ſeruantur hoc mo- 1
do. Ad dicendum contra commiſſionem ad primam diem. Ad liberandum ad primam diem. Ad articulandum ad duodecimam diem. Ad dicendum contra articulos ad ſecundam diem. Ad producendum omnia ad ſecundam diem. Ad dicendum contra producta ad ſecundam diem. Ad declarandum ad primam diem. Ad iurandum de calumnia ad primam diem. † In ſecunda inſtantia 2
omnes termini ſeruantur ad primam diem, excepto termino ad articulandum, qui ſeruatur ad octauam diem. † In tertia inſtantia 3
omnes termini ſeruantur ad primam diem, excepto termino ad articulandum, qui ſeruatur ad ſextam diem. † In cauſis prophanis 4
in prima inſtantia ſeruantur hoc modo: Ad dicendum contra commiſſionem ad primam diem. Ad libellandum ad octauam diem. Ad reſpondendum libello. Ad conteſtandum litem. Ad iurandum de calumnia omnes ad primam diem; & nota, quod ſunt quatuor

Digitized by Google

quatuor citationes in iſtis tribus terminis ſimul poſiti s;prima ſim-
pliciter ; ſecunda ad primam diem;tertia ad primam diem ſub ex-
communicationis pœna;quarta ad idem,& videndum ſe declarari
ad primam diem. Ad articulandum ad decimamquintam. Ad di-
cendum contra articulos ad ſecundam diem. Ad producendum
omnia ad ſecundam diem. Ad dicendum contra producta ad ſe-
cundam diem. Ad declarandum ad primam diem. Ad dicendum
5 contra declarationes ad primam diem.† In ſecunda inſtantia om-
nes termini ſunt ad primam diem, excepto termino ad articulan-
6 dum;qui eſt ad octauam diem.† In tertia inſtantia omnes termini
ſunt ad primam diem , excepto termino ad articulandum, qui eſt
ad ſextam diem. Vnde,quid in aliis cauſis in formulariis Romanæ
curiæ,in praxi quon. Octau. Veſtrij , vbi habes plene omnes ter-
7 minorum obſeruationes. † Sed quia non ſeruantur ita formaliter;
ſed ſolum ſolent ſeruari omnes ad primam ad dicendum contra
commiſſionem , & iura producta , & addicendum contra articu-
los,inoleuit ſtylus, quod in Rota vigore facultatum Rotalium,&
coram aliis iudicibus vigore commiſſionis ; in qua datur facultas
reiterandi , & inculcandi omnes terminos prædictos male ſerua-
tos vnica citatione, & ſufficit , quod tot dies lapſi ſint à die com-
miſſionis,quot requirerentur formaliter, vt dicantur bene ſanati,
& bene reiterati.

Termini ſubſtantiales quando poſſint vnica citatione , & vnica audientia inculcari,vel non. CONCL 74.

1 TErmini † ſubſtantiales vnica audientia poſſint omnes ſerua-
ri , & inculari , quando commiſſio ſuperioris hoc mandat.
2 Gem. *conſ.109.circa primum, n.3.ver. ad quartum.* † In Rota adeſt
ſpecialis facultas vigore Bullarum , maxime Innocentianæ , per
quam in omnibus cauſis poſſint inculcare,& reiterare omnes ter-
minos prædictos ſubſtantiales vnica citatione,& vnica audientia,
& ſic ſanantur ; quia reuera termini tantum quatuor dicuntur ve-
re ſubſtantiales ad ponendum , ſeu articulandum , & dicendum
contra;item ad producendum omnia, & dicendum contra produ-
cta,vt dicit Caſſad.*deciſ.8.de reſcr.*cæteri termini non ſunt de ſub-
ſtantia , licet bene ſit abundare ſaltem in reiteratione ad euitan-
3 dum lites , propter aliquale intereſſe Notariorum. † Declara ta-
men ; quia de iure non poſſet inculcari terminus ad dicendum
contra iura cum termino ad ſententiam , alias ſententia eſſet nul-
4 la.Bald.*conſ.361.Quia iudicialiter, n.3. vſque in fin. lib.3.* † Et de-
claratio procedit , quando prius non eſſet facta citatio ad dicen-
dum contra iura;ſecus ſi eſſet facta prius ſpecifica;quia licet fieret
de nouo ex abundanti per modum reiterationis , prout faciunt
multi;tunc non vitiatur ſententia ; quia talis citatio eſt ſuperflua,
& ſuperabundans , quæ non nocet. Rom. *conſ.343. Ex propoſito,
num.*7.Vide,*Abundans cautela non nocet.Concl.67.*

Terminus ad dicendum contra, & ad producendum ſunt peremptorij , & ſubſtantiales,& quid operentur.

CONCL. 75.

1 TErminus † ad dicendum contra debet aſſignari peremptorius,
ad hoc,vt inſtrumentum noceat ei, contra quem producitur.
2 Oldr.*conſ.291.in fi.* † Ampliа;quia terminus peremptorius ad op-
ponendum excludit partem;ne poſt terminum poſſit opponere,vel
impugnare, niſi doceat de legitimo impedimento. Bald. *conſ.434.*
3 *Super eo,quod,l.4.*† Extende,vt procedat etiam coram arbitratore.
4 Bald.*d.conſ.434.l.4.* † Ampliа;quia terminus ad dicendũ contra ſi
non eſt ſeruatus,non poteſt fieri fundamentum ſuper inſtrumento
producto,vel alio priuilegio,quia antequam pars ſit citata,nõ po-
teſt liquere iudici,an ſcriptura ſit ſolemnis,vera,vel probans.Bald.
5 *conſ.135.Articulus,ſiue caſus,n.2.v.nam in productione,lib.3.* † Am-
plia,vt idem ſit in reſcripto conferente iuriſdictionem;quia ſi pars
non eſt citata ad dicendum contra,licet reſcriptũ ſit præſentatum,
iudex non poteſt ſententiare, & ſententia eſt nulla lata ſine iuriſ-
dictione;quia debet pars citari ad dicendum contra,& debet aſſi-
gnari terminus ad dicendum,& impugnandũ.Bald.*conſ.361.Quia
iudicialiter,lib.3.per tot.*Vide,*Iudex delegatus non poteſt multa extra
6 delegationem.Concl.*439. † Extende, vt imo non ſufficiat,quod re-
ſcriptũ ſit productum abſente parte,etiam ſi poſtea ſit citata pars,
& productio , ſeu reproductio reſcripti non ſit facta. Bald. *d.conſ.
7 361.n.2.in fi.v.nec obſtat,ſi pars,lib.3.* † Ampliа,quia terminus ad
producendum eſt peremptorius ; quia omnes termini ſunt proba-
torij.Bald. *conſ.67. Quia ex facto,n.7.ver.ac etiam, lib.3.* vbi, quod
productio facta poſt iſtum terminum non valet. Vide ſupra, *Ter-
minus peremptorius præfixus operatur excluſionem poſt terminum , &
8 quando ſecus. Concl.*65. † Et propterea dicitur terminus ſubſtan-
tialia,cuius omiſſio vitiat ſententiam Caſſad.*dec.8.de reſcr.*† Am- 9
plia ; quia terminus ad producendum ſeruatus habet vim interlo-
quutoriæ , & ex ea acquiritur ius parti ; ideo non valet productio
ſine cauſæ cognitione.Bald *d.conſ.67.n.8.v.præterea, lib.3.* † Am- 10
plia ; quia terminus ad dicendum contra non poteſt inculari cum
termino ad ſententiam , alias ſententia eſt nulla. Bald.*d.conſ.361.
Quia iudicialiter,num.3.vſque in fi.lib.3.*

Terminus ad deliberandum quantum duret,& quando aſſignandus. CONCL. 76.

TErminus † ad deliberandum de facili conceditur;ideo ſi fun- 1
dator ſtudij mandat ſcholares debere à principio deliberare,
quam ſcientiam velint profiteri , non cenſetur auferre terminum
deliberandi. Petr. de Anch. *conſ.99. Super themate,n.3.* † Ius deli- 2
berandi quantum duret , & quid ſi à iudice ſtatuitur terminus ad
deliberandum hæredi, quantum eſſe poſſit. Vide , *Ius deliberandi
quamdiu duret ex præfixione termini à iudice facta.Concl.*584.

Termini ſubſtantiales non ſeruati, in quibus cauſis non vitient ſententiam. CONCL. 77.

SEntentia † lata in cauſa matrimoniali non ſeruatis terminis 1
ſubſtantialibus,qui in alia cauſa vitiarent,non vitiant propter
periculum animarum,quod vertitur in ſimili cauſa. Gem. *conſ.76.
in fi. v. & licet non reperiantur.* † Et vbi aliquid non eſt vlterius 2
probandum , termini non ſunt de neceſſitate ſeruandi. Gem. *conſ.
109.n.3.v.ad quartum,* allegat Innoc. *in c.intimaſti,de appell.* † Ex- 3
tende ; quia in cauſa relationis factæ ſuperiori de meritis cauſæ
cognitæ per inferiorem coram ſuperiore non ſunt neceſſarij ter-
mini ſubſtantiales.Gem.*d.conſ.109.n.3.v.ad quartum.*† Amplia in 4
cauſa ſummarie commiſſa ; quia ſoli quatuor ad articulandum,di-
cendum contra articulos,& ad procedendum omnia,& dicendum
contra producta , & ad ſententiam ſunt neceſſarij.Caſſad. *deciſ.8.
de reſcript.*

Terminus ad iuſtificandum & impugnandum appellanti , quid operatur. CONCL. 78.

TErminus † ad iuſtificandum,& impugnandum præfixus à iu- 1
dice à quo appellanti,cui erat præfixus terminus ad proſequẽ-
dum ; habet neceſſitatem probandi impedimentum appellantis
annexam.Oldr. *conſ.317.in fi.ver.ad ſextum,& ver.ad vltimum.*

Terminus ad declarandum quid ſit , & operetur.

CONCL. 79.

TErminus † ad declarandum præfixus operatur,vt is,qui dedit 1
articulos male ſpecificatos,poſſit illos declarare,& ſpecificare
in dicto termino.Oldr. *conſ.254.Quia tota,n.22.ad alium obiectum,*
idem Oldr.*conſ.263.Dominus Ægidius,n.2.v.hinc etiam,* vbi,quod
ita ex vſu quotidiano eſt introductum. † Reſtringe, quod in ma- 2
teria obiectiua poſt terminum ad articulandum non poſſunt arti-
culi declarari ; ſicut nec dari. Oldr. *conſ.167.v.nec huic obuiat, n.4.*
† Amplia ; quia is , qui debet declarare , an velit vti teſtibus à ſe 3
productis , ſi dubitat , debet habere tempus conueniens à iudice
præfigendum. Fulg. *conſ.177. per tot.* max. *in fi.* Vide , *Producens
falſum inſtrumentum,quando puniatur, vel non. Concl.*876. & Con-
cluſ. ibi prox.ſeq.Vide, *Interrogatoria ad effectum arguendi de falſo.
Concl.*320.

Terminus ad ſoluendum,vel aliquid faciendum , fauorem debitoris reſpicit , & quando ſecus.

CONCL. 80.

TErminus † datus ad ſoluendum in dubio fauore debitoris cen- 1
ſetur conceſſus,*l.eum,qui,ff.de verb.oblig.*Caſtr.*conſ.117.Super
primo.n.4.v.nam fateor,l.1.& conſ.234.Viſo caſu,in pr.l.2.*† Termi-
nus fideiuſſoris obligati ad præſentandum aliquem intra octo dies 2
poteſt habere plures intellectus , vt ſit terminus finiendæ obliga-
tionis,quaſi lapſo termino non amplius teneatur;item quod imo ſit
inducendæ obligationis,quaſi non teneatur intra octo dies,niſi in
vltimo momento;idem quod nõ incipiat currere,niſi à die,quo fuit
petita repræſentatio. Vide Caſtr. *conſ.100.Videtur,quod dictus,per
tot.l.2.*vbi late diſputat,& concludit iſto caſu terminum fuiſſe ap-
poſitum ad finiendam obligationem, adeo vt poſt terminum am-
plius non teneatur;quia dicebatur intra octo dies proxime futuros;
quia non expectabatur petitio , cum currant incontinenti per il-
lam dictionem , *proxime venturos* , nec poteſt dici ad differendam
præſentationem;quia lapſo termino nõ tenebatur.† Declara;quia 3
quando terminus datur debitori fauore debitoris ad ſoluendum,
puta

Digitized by Google

puta intra menſem,poteſt anticipare ſolutionem;ſi vero gratia de-
bitoris,vel gratia vtriuſque ſcilicet debitoris & creditoris,non po-
teſt anticipare;ideo in dilationibus aſſignatis in iudicio,quia ſunt
communes,& gratia vtriuſque , non poſſunt fieri ante terminum
actus in termino deſtinati, alias non valent, ſicut non valent poſt
4 terminum. Caſtr. plene *conſ.233. Viſo caſu , in pr. lib.2.* † Limita,
quando terminus eſſet datus ad petendum , & conſequendum cre-
ditum, vel legatum ; quia fauore creditoris cenſetur datus. Caſtr.
conſ.125. Viſo teſtamento,col.3.in pr.l.1. vbi, quod effectus eſt,quia
ſi dies eſt certa fauore debitoris, incurrit moram per lapſum tem-
poris , ſed ſi fauore creditoris datur terminus , debitor non eſt in
mora,niſi a die interpellationis.Vide,*Electio in debito alternatiuo,
vel non incerto eſt debitoris,& quando ſecus. Concl.*102.

*Termini plures ſucceſſiue aſſignati qualiter currant , an or-
dine ſucceſſiuo , vel ſecus.* CONCL. 81.

1 TErmini † plures ſi aſſignantur ordine ſucceſſiuo , ſecundus
non currit,donec primus expirauerit,puta aſſignantur decem
dies ad appellandum,& poſt decem dies aſſignantur octo ad præ-
ſentandum appellationem , & poſt octo aſſignantur viginti dies
ad proſequendum , vnus terminus incipiet poſt finem alterius.
2 Gem.*conſ.121.in pr.& per tot.* † Amplia in tantum iſtos terminos
eſſe ſucceſſiuos, & vnum non concurrere, niſi poſt alium,vt is,ad
cuius fauorem ſunt aſſignati , non compellatur accedere , & ac-
cumulare;quia dictio,*poſt* importat perfectionem termini,cui ad-
3 iungitur.Gemin.*d.conſ.121.in pr.& per tot.*†Limita,quando is,qui
habet terminum, puta decem dierum ad appellandum , nec tene-
tur præſentare appellationem,niſi poſtquam lapſi ſint decem dies,
appellaret primo die ; quia ſtatim ſuccedit alius terminus,ex quo
vti noluit longiori dilatione.Gem.*d.conſ.121.n.13.v.ſed ſi iſte,vſq;
4 in fi.*† Extende limitationem , vt terminus aſſignatus ordine ſuc-
ceſſiuo non poteſt præteriri,ſed bene poteſt præueniri. Gemin. *d.
conſ.121.n.10.ver.ad propoſitum ergo,vſque in fin.* vbi , quod poteſt
præueniri per eum,cui terminus aſſignatur,& dilatio. Vide,*Dila-
tiones quando plures dantur eodem tempore , qualiter intelligantur,
Concl.*439.Vide,*Tempus datum pluribus,omnibus expirat, & quando
ſecus.Concl.*42.Vide,*Terminus reſpiciens plura determinabilia quan-
do æqualiter determinet,vel non.Concl.*53.

Tertius qualiter ſuum intereſſe probet. CONCL. 82.

1 TErtius † opponens ſe præſentationi,vel alicui actui,vt audia-
tur,debet docere de ſuo intereſſe, & qualiter,& quando ſuffi-
ciat iuramentum, vel non;plene Fel. *in c.veniens,el 2.num.13.ver.
quinta concluſio , de teſtib.* & quod ſufficiat ſummaria liquidatio.
2 Ant.de Butr.*conſ.28.in pr.* † Declara tamen;quia non tenetur do-
cere,quod actus,per quem allegat intereſſe,ſit validus de iure;quia
ſufficit,quod notorie non ſit inualidus, ſeu nullus ; ideo opponens
ſe electioni,quia & ipſe fuit electus , ſufficit, quod doceat de ſua
electione,vt admittatur, nec debet docere,quod ſit canonica.Cal-
3 der.*conſ.161.in pr.*alias *6. de probat.*† Reſtringe tamen declaratio-
nem;quia ſi notorie conſtaret , electionem productam ab eo, qui
petit admitti pro intereſſe,non eſſe canonicam, vel inſtrumentum
eſſe vitioſum, non admitteretur. Cald. *d.conſ.*161.alias *6. de prob.
4 in pr.* † Reſtringe ; quia debet docere de intereſſe concludenter;
ideo non ſufficit docere ſe fuiſſe inſtitutum in beneficio iuris pa-
tronatus ad impediendam præſentationem legitimam, niſi doceat
inſtitutus de præſentatione,quia inſtitutio præſupponit præſenta-
tionem, ſed illam non probat.Cald. *d.conſ.*161. alias *6. de probat.*
vbi,quod non ſufficit præſumptio,quæ oritur ex inſtitutione,quod
præſumatur eſſe præſentatio;quia cum ſit diuerſa,de vno ad aliud
5 non infertur. † Contrarium videtur velle Ant. de Butr. *conſ.*28.
in pr. vbi , quod intereſſe volentis admitti probatur ſummarie,&
ſic non plene,& idem plenius tenet Abb. *conſ.*82. *Quanquam, col.
6 pen.n.*18.*ver.inſuper dici poteſt.lib.*1.† Amplia;quia ſiue tertius ve-
niat pro ſuo intereſſe ad cauſam , ſiue etiam fuerit citatus, quate-
nus ſua putauit intereſſe , ſatis probat intereſſe eo ipſo , quod eſt
filius eius , qui dicitur feciſſe teſtamentum , de cuius releuatione
agitur Ang. Aret. *conſ.62.In caſu prædicto,n.3.& ſeq. ver.ſed tertius
7 citatus.* † Extende maxime, quando in releuatione teſtamenti ex
ſchedula imperfecta non lecta filius ſe opponit releuationi in pu-
blicam formam ; quia non habuit effectum. Ang. Aret.*d.conſ.*62.
8 *in fi.n.14.& ſeq.ver.non obſtat.* † Extende ; quia eo ipſo, quod quis
probat ſe conſortem eius , contra quem eſt lata ſententia, probat
ſuum intereſſe. Alex. *conſ.185. In cauſa,num.7.& 8.ver.ex iis puta,
lib.5.* Vide Concluſionem proxime ſequentem.

*Tertius veniens ad cauſam pro intereſſe admittit quando de-
beat,vel non,& qualiter.* CONCL. 83.

TErtius † pro intereſſe ſuo veniens ad cauſam admitti debet 1
durante cauſa in ſtatu,& terminis, in quibus reperitur. Oldr.
conſ.255.Contra promiſſionem,n.4.v.præterea. Fed. de Sen.*conſ.*242.
*in princ.*Alex. *conſ.82. In cauſa inter Petrum,n.6.lib.*1. vbi apoſt.*in
v.ſtatu lib.* Vide,*Ius tertij non iuuat eum , qui non habet cauſam ab illi
tertio,& quando ſecus. Concl.*636. † Dicitur autem tertius veniens 2
pro intereſſe voluntarius litigator; ideo non competant ſibi exce-
ptiones rei quoad forum , & declinatoriam , niſi eſſet commiſſa
cauſa ſine reo , & ipſe ſciens,& tacens compelleretur comparere.
Bald.*conſ.427.Reuerendiſſimus dominus,lib.4.per tot.*Anch.*conſ.*183.
numer.2. & ſeq. Vide , *Reſcriptum appellationis vltra vnam dietam.
Concl.*220.† Imo non alteratur iudicium in aliquo;quia venientes 3
ex tranſuerſo dicuntur incidenter conſiderari.Anch. *conſ.183. n.2.
& 3.*† Amplia;,vt procedat,ſiue veniant in prima,ſiue in ſecunda 4
inſtantia; quia paria ſunt. Oldr. *d.conſ.255.v.non obſtat* Crau.*conſ.
14.col.3.v.quarto dico.*† Amplia , vt procedat etiam inuito eo,qui 5
cauſam inchoauit.Crau.*conſ.220.col.*1.† Amplia,vt tertius veniēs 6
ad cauſam pro ſuo intereſſe in ſecunda inſtantia poſſit dare obie-
ctus ſpecificatos in appellatione extraiudiciali à principali , licet
eos non fuerit proſequutus in prima inſtantia. Oldr. *d.conſil.255.
Contra prouiſionem,*vbi eſt caſus dicti conſil.maxime *circa fi. ver.ad
ſecundum.*†Amplia;quia in cauſa criminali tertius pro intereſſe ſuo 7
poteſt comparere,& debet admitti. Crau.*conſ.58.in pr.* & qualiter
hoc procedat.† Amplia,vt procedat, etiā ſi tertius ſciuerit cauſam 8
agitari,& potius appellare,& nō appellauerit;quia iuuatur ex ap-
pellatione vnius.Oldr. *d.conſ.255. in fin. n.6. & 7.*vbi loquitur in
emptore & venditore,hærede & legatario,creditore & debitore,vt
appellatio vnius iuuet alium.† Amplia,vt tertius pro intereſſe ſuo 9
admitti debeat ad cauſam in ſtatu & terminis,in quibus reperitur,
etiā inuito eo,quod cauſam introduxit.Fed.de Sen. *conſ 242.in pr.*
† Amplia,vt fideiuſſor poſſit venire ad cauſam inter creditorem & 10
principalem;quia dicitur habere intereſſe, Fed.*d. conſ.242. per tot.*
vbi ſecus inquit,ſi quoad fideiuſſorem creditor obtinuiſſet ſemel.
†Amplia;quia tertius veniēs ad cauſā dicitur venire ex tranſuerſo, 11
& nedū non alterat forum,neque auditur in præcluſis; ideo teſtes
non producit poſt concluſum , hæc omnia Anch. *conſ.*18 . *Caſus,
ſtatuto,n.2.& ſeq.*† Extende;quia nō opponit de nullitate proceſſus 12
contra principalem,niſi doceat ſe habere meliora iura.Ang. Aret.
conſ.98.Iuſtiſſime Domine,in pr.& loquitur in citato,ſi ſua putauerit
intereſſe.† Et procedit,etiā ſi poſſideat talis admiſſus;quia non op- 13
ponit exceptiones reo principali competentes ex ſua perſona, niſi
doceat de meliori iure.Ang.Aret.*d.conſ.98.n.10.v.nec obſtat.* †Re- 14
ſtringe; ſi tertius eſſet fideiuſſor , & obligatus pro principali.Ang.
Aret.*d.conſ.98.n.5. in fi.v.nec obſtat materia; cum ſeq.* † Reſtringe 15
in defenſore neceſſario.Ang. Aret. *d.conſ.98.n.7.v. & idem ſi eſſet.*
† Reſtringe,quando cauſa eſſet communis,prout hæredis & lega- 16
tariorum,& agitur de nullitate teſtamenti,poteſt legatarius oppo-
nere nullitates proceſſus cōtra hæredem. Ang.Aret. *d.conſ.98.n.8.*
† Amplia;quia vbicunque tertius vult facere partem de ſe,vel agi- 17
tur de eius præiudicio;quia ſententia inter alios ſibi nocere poſſet,
tunc admittitur tertius ſimpliciter.Sign.*conſ.70. col.fin.verſ. ſed iis
non obſtantib.*† Amplia in cauſa ciuili;quia admittitur pro intereſſe 18
quandocunque ante ſententiam. Crau. *conſ.14.n.3.c. veniens,el 3.
extra de teſt.b.*vbi Fel.& alij in *c.quoniam frequenter,vt lit.non cont.*
†Extende etiā ad impediendā exequutionē ſententiæ,*l à diuo Pio, 19
§.ſi ſuper rebus, ff.de re iud.* vbi Iaſ.& alij,maxime quando neſciuit
cauſā agitari.Anch.*conſ.*333.Grat.*conſ.16.n.10.l.1.*† Amplia;quia 20
venditor obligatus de euictione ſi ſciat cauſā agitari cū emptore,
vel fuit denūciatus,poteſt venire ad cauſā, & de conſenſu empto-
ris aſſumere inſtantiā,& cauſam.Ant.de But.*conſ.44.n.1.v.pono pro
fundamento.*vbi,quod eadē inſtantia continuatur, non autem noua
inchoatur. Vide, *Inſtantia cœpta cum vno continuat cum alio. Concl.*
211.† Extende;quia omnia geſta contra auctorē,qui ſuſcepit in ſe 21
defenſionē rei venditæ, nocent emptori habenti cauſā ab eo.Ant.
de But.*d.conſ.44.n.2.v.ſecūdo præmitto.*Vide, *Confeſſio actoris quādo
noceat ſucceſſori,vel non.Concl.*663.Vide,*Acta iudicij ad vnum finem
facta non probant ad alium.Concl.*90.† Limita,vt extraneus admitti 22
non poſſit,neque debeat,de cuius intereſſe nō conſtat,*l.non ſolent.*
alias *ſi.ff.de iud.*Vide,*Intereſſe non habens non auditur. Concluſ.*325.
† Qualiter autem probet tertius,quod habeat intereſſe. Cald. *conſ.* 23
161.alias 6.*de prob.*† Limita, vt tertius non admittatur ad cauſam 24
pro intereſſe,quādo is,qui vult admitti, ſemel ſuccubuit,vel cauſā
deſertam dereliquit; quia non debet reſtaurari de ſuo cauſa finita.
Fed.de Sen.*conſ.242.In quæſtione, verſ.E contra videtur.* † Limita; 25

Digitized by Google

quia tertius non admittitur volens adhærere vni parti, niſi habeat
ius ab illa parte, vel pars ab eo. Signor. *d.conſ.70. In quæſtione vertē-*
26 *te, in fi.ver.contra hanc comparitionem.* † Limita, quando tertius po-
teſt petere reſtitutionē in integrũ; quia nõ admittitur in ſtatu, a poſt.
ad Alex. *d.conſ.81.n.6.in ver.ſtatu, lib.1.* allegat Affl. *dec.15.& 236.*
27 † Et vbicunque tertius admittitur ad cauſam in ſtatu, &c. cauſa de-
bet plene diſcuti propter magnũ præiudiciũ: ſi vero ſe opponat ſo-
lum exequutioni ſentētiæ, ſummarie cognoſcitur de iure ſuo, & re-
ſeruatur ius partiũ in ordinario iudicio. Pet. de Anch. *conſ.91. Pro*
28 *ſpecifica, & clariori, in pr.* † Declara totã materiã; quia ſi agatur de
iudicio ſummario inter Notarium, & eum, qui prætendit poſſe re-
leuari teſtamentum ex ſchedula Notarij mortui nõ ſubſcripta, ne-
que lecta, & citētur filij teſtatoris, quatenus ſua putauerint intereſ-
ſe, qui objiciunt teſtamentũ non eſſet releuandũ: quia nõ lectum,
neque perfectum, licet primum iudiciũ inter Notariũ & ſcriptum
hæredem ſit ſummarium, & exceptio ſit ordinaria, & requirat al-
tiorem indaginem; tamen impedit proceſſum ſummarium, donec
fuerit ſuper exceptione ordinario iudicio pronunciatum, ita Ang.
Aret. *conſ.62. In caſu prædicto, n.7. & ſeq. per tot. ver. quoad ſecundum.*
vbi pro vtraque hanc tuetur, & tollit cõtraria, vbi ponit plura exē-
pla, quando exceptio requirens altiorem indaginē eſt præiudicia-
lis iudicio ſummario, illud ſuſpendit. Vide, *Exceptio requirens altio-
rem indaginem non impedit exequutionem, & miſſionem in poſſeſſio-
nem, & quando ſecus. Concl.* 409. Vide Concl. prox. præced.

*Tertius poteſt comparere pro ſuo intereſſe ad diuerſos effe-
ctus, & de effectibus ipſis.* CONCL. 84.

1 TErtius † poteſt venire ad cauſam pro ſuo intereſſe, vt vel agen-
tem, vel defendentem amoueat à iudicio, tanquam quod actio,
vel defenſio principaliter ſpectet ad ipſum tertium, text. eſt in *l.
pen ff. de re iud.* & ibi gl. Bart. & Doct. Ang. Aret. *conſil.62. In caſu*
2 *prædicto in pr.* † Aliquando tertius comparet ad cauſam, vt aſſiſtat
dicto iudicio, & videat, quid ſit, vt poſſit ſollicitare, producere iu-
ra, inducere teſtes, maxime, quando ſuſpicatur de colluſione, *l. ſi ſu-
ſpecta,* vbi gl. Bald. Ang. & alij, *ff. de inoffi. teſt.* Ang. Aret. *d.conſ.60.*
3 *in pr. ver. interdũ ille tertius.* † Aliquãdo tertius cõparet pro ſuo in-
tereſſe, vt opponat exceptionē, vt impediat agētem, *l. Titia. ff. ſolut.
matr.* quæ materia habet locũ, quando nõ eſt citatus, vt dicit Ang.
4 Aret. *d.conſ.62. col.2. ver. quandoque cõparet tertius.* † Aliquando ter-
tius comparet; quia fuit citatus, quatenus ſua putauerit intereſſe; &
iſto caſu non cenſetur habilitatus, neque factus contradictor, niſi
doceat ſummarim de ſuo intereſſe. Ang. Aret. *d.conſ.62. col.2. n.2.*
5 *& ſeq. ver. ſi autē citatus fuerit.* † Aliquando tertius citatur ad cau-
ſam ſimpliciter, & iſto caſu dicitur factus legitimus contradictor,
nec poteſt repelli prætextu, quod non doceat de ſuo intereſſe. Ang.
Aret. *d.conſ.62. col.2. circa pr. verſ. ſed ſi ſimpliciter.*

*Tertius ſe opponens exequutioni dicitur actor, & ei incumbit
onus probandi, & quando ſecus.* CONCL. 85.

1 TErtius † ſe opponens exequutioni trium conformium dicitur
actor; quia vltro ſe offert; & ideo ſibi obſtat exceptio excom-
municationis, ſicuti aliis actoribus. Anch. *conſ.333. Ad dubia, in pr.*
2 *numer.1. & 2.* † Amplia, vt is, qui venit ad impediendum exequu-
tionem trium conformium, in tantum ſit actor, vt non poſſit præ-
textu priuilegij declinare forum; quia venientes ex tranſuerſo etiã
clerici ſequuntur forum rei, & coram ſeculari iudice debent oppo-
3 nere. Anch. *d.conſ.333. in pr. num.1. & 2.* † Amplia; quia onus pro-
bandi incumbit tali ſe opponenti exequutioni trium conformium,
non autem incumbit ei, qui habet tres cõformes, & inſtat pro exe-
quutione, *l. de pupillo, §. cui opus, cum ibi not. ff. de noui oper nunc.*
4 Anch. *d.conſ.333. in pr.* † Amplia, quia is, qui comparet principali-
ter, vt obtineat reuocationem capturæ, vel tenutæ, non citatus, ſed
citans alium dicitur actor; ſecus ſi ipſe citatur ab alio, & veniat im-
pediendum. Rom. *conſil.217. Res iſta, per tot.* vbi apoſtil. vbi, quod
aut quis comparet principaliter per prius citatus, vt reuocet, & di-
citur ſe defendere; aut non citatus, ſed vt obtineat reuocationem
contra alium; primo caſu eſt reus; ſecundo caſu actor. Socin. *conſ.*
5 *109. lib.4. per tot.* † Declara alio modo, vt per Soc. *conſ.109. Præ-
ſtantiſſime Doctor, in prin.* quia aut quis comparet, vt reuocet tenu-
tam in contumaciam datam refectis expenſis; & tunc eſt reus, &
dicit hoc eſſe de mente Imolæ in *d. l. de pupillo, §. ſi. ff. de non. oper.*
6 *nunciat.* † Declara ſecundo; aut quis habet tenutam ex forma ſta-
tuti, vel alias, & procedit ad confirmationem, & ſemper eſt actor,
& petens reſcindi eſt reus; aut ille, qui obtinuit tenutam, nihil fa-
cit, ſed alius venit principaliter, vt reuocet, & reſcindat, & petens
eſt actor. Soc. *d.conſil.109. lib.4.* vbi late, allegat Nellum de S. Gem.
7 in *tract. bannito. in 1. part. 2. temporis, q.64.* † Amplia, vt procedat in
marito ſe opponenti exequutioni factæ contra vxorem; quia ſi
conſtat, quod ante matrimonium vxor poſſidebat domum fulci-
tam, & quod ſubſecuto matrimonio maritus portauit bona ſua in
domum vxoris, & communiter poſſidebant, præſumuntur com-
munia, niſi maritus probet, quod totaliter ſua erant. Bellam. *conſ.
37. per tot.* vbi in fi. dicit, quod tenetur creditor probare; quia niti-
tur ex præſumptione ſui debitoris. † Amplia; quia ſi iudex mandat 8
nuncio, vt ponat A. in poſſeſſionem bonorum B. & ponat, & refe-
rat poſuiſſe, ſibi non creditur in hoc, quod bona ſint B. & ſi com-
paret C. & doceat ſe poſſediſſe bona, in quibus facta eſt miſſio, re-
uocabitur, & ponetur in ſua poſſeſſione. Bart. *conſ.209. Viſo proceſ-
ſu, n.4. pone, lib.1.* Vide Concl. prox. ſequentem.

*Tertius veniens pro ſuo intereſſe non impedit exequutio-
nem ſententiæ multis caſibus, & quando
ſecus.* CONCL. 86.

TErtius † veniens pro ſuo intereſſe non poteſt impedire exe- 1
quutionē ſententiæ latæ in cauſa beneficiali pro alio, quando
ille tertius, qui venit ad impediendã exequutionem, ſciuit cauſam
agitari, & nõ cõtradixit, *c. quamuis, cum ibi not. de re iud.* Cald. *conſ.*
205. alias *9. eod. tit.* quod eſt Petr. de Anch. † Amplia multo magis, 2
quando ille tertius fuit citatus pro ſuo iure, & intereſſe, & nõ com-
paruit, neque contradixit; quia non admittitur ad impediendã exe-
quutionem rei iudicatæ, Anch. *conſ.333.* Bellam. in *c. veniens, el 2.
de teſtibus.* Grat. *conſ.16. n.10. lib.2.* Boër. *dec.79. n.3.* † Amplia, ſiue 3
ille tertius, qui ſciuit, & non contradixit, poſſideat, ſiue non; quia
non impedit exequutionem in cauſa beneficiali, vt ſit litium finis.
Cald. *d.conſ.205.* alias *9. de re iud.* quod eſt Petr. de Anch. *ver. ſi enim
ſcientia, vſque in fi.* † Amplia, etiã ſi lis eſſet cœpta, & impetrata ſo- 4
lum inter petentem exequutionē, & alium; quia nihilominus ter-
tius ſciens, & non contradicens, ac poſſeſſor non impedit exequu-
tionem. Cald. *d.conſil.205. ver. non obſtat. ſi dicatur,* alias *9. de re iud.*
† Declarã pleniſſime totam hanc materiã, vt per Fel. in *c. veniēs, el* 5
2. de teſtib. vbi ponit multas declarationes, Bart. Alex. & alios in *l. à
diuo Pio, §. ſi ſuper reb. ad fi ff. de rei iud.* Alex. *conſ.45. in pr. lib.5. conſ.*
15. col. fi. l.6. Abb. *conſ.3. q.10. lib.2.* † Amplia, vt etiam in profanis 6
is, ad quem primo loco ſpectat defenſio, ſi ſcit & patitur ſequentem
agere, vel defendere, ſibi præiudicet, ita quod ſententia contra talē
lata ſibi præiudicet. Anch. *d.conſ.333. An dubia, quib. n.3. ver. prima
eſt.* † Amplia, vt etiam procedat in profanis, quod tertius ſciens, & 7
patiens litigari ſuper re ad ſe ſpectante non impediat exequutionē,
quia ſola ſcientia & patientia ſibi præiudicat. Anch. *d.conſ.333. n.4.
verſ. ſecunda regula eſt.* † Extende, vt procedat multo magis, ſi ſci- 8
uit, & paſſus fuit, & aſtitit liti; quia non impediet exequutionē vllo
modo prætextu nullitatis. Anch. *d.conſ.333. n.4. verſ. quanto fortius.*
† Extende in eo, qui interuenit in cauſa aduerſus tres conformes 9
pro alio tanquam procurator, vel aduocatus; quia non audiretur, ſi
vellet nomine ſuo impedire exequutionem propter dolum, quem
adhibuit in tacendo. Anch. *d.conſ.333. n.5. verſ. item ſciuit ille, contra
quem.* † Declara tamen, quod licet ſciens & patiens cauſam agi de 10
re ad ſe ſpectante, & non ſe opponens ſibi præiudicauerit, vt non
poſſit impedire exequutionē, tamen hoc intelligitur reſpectu poſ-
ſeſſorij tantũ; quia in petitorio ſibi non præiudicauit; ſecus ſi ſciuit,
& tanquã procurator interfuit, & ſemper ius ſuum tacuit; quia etiã
in petitorio ſibi præiudicauit. Anch. *d.conſ.333. n.5. verſ. item ſicut.*
† Amplia; quia ſi agatur contra obligatum, & fiat intimatio illi, cui 11
eſſet poſtea iudicium mouendum, poteſt exequi ſententia contra
eum; ex quo ſciuit Caſtr. *l. cum filiusfam. ff. de verb. obl.* † Extende 12
multo magis, ſi comparuit in cauſa, & appellauit. Crau. *conſ.18. in fi.
num.8. lib.1.* † Amplia; quia creditor habens, aut prætendens ius in 13
bonis ratione prioritatis, & potioritatis hypothecæ non impedit
exequutionem rei iudicatæ ratione poſſeſſionis. Iaſ. in *l. à diuo Pio.
§. ſi ſuper reb. in fi ff. de re iud.* Bald. in *c. cum ſuper, n.1.* vbi dicit ſcitu
dignũ, *eod. tit.* & in *c. quoniã frequenter, n.9. vt lite non conteſt.* † Am- 14
plia; quia ſi exequutio fiat in rem petitã poſſeſſam ab eo, qui ſuc-
cubuit, nunquã auditur tertius volens impedire exequutionem; ſe-
cus ſi exequutio fieret in re nõ petita, tunc bene tertius poteſt im- 15
pedire. Zab. *conſ.145. n.2. verſ. ſicut & alias.* † Extende, etiã ſi res, de
cuius poſſeſſione, & exequutione agitur, eſſet illius tertij, qui ſe op-
ponit; quia ſi habet ſolũ titulum ſine poſſeſſione, non audiretur ad
impediendam executionē, quoad miſſionē in poſſeſſionē quia ex
quo alius poſſidet, ſua non intereſt, an potius vnus, quã alius poſſi-
deat, Bart. & alij in *d. l. à diuo Pio, ſi ſuper reb. ff. de re iud.* † Amplia, 16
quia nunquam tertius impedit exequutionē ſententiæ, quæ fit in
bonis ab alio poſſeſſis, quia non fit illi præiudiciũ, ex quo poterit
agere contra iſtum nouum poſſeſſorem, ſicuti poterat contra pri-
mum, *c. veniens. el 2. de teſtib.* Abb. *conſ.32. Quanquam, n.7. in fi. ver.*

nunc

Digitized by Google

nunc intro,l.1.& conſ.3.Nitar,col.9.n.7.verſ. venio ad decimam,l.2.
Vide,Poſſeſſor,& non poſſeſſus debet conueniri.Concl.440. Vide,Sen-
17 tẽtia nõ praiudicat nõ citato,& quãdo ſecus.Concl.176. † Reſtringe;
niſi agatur de intereſſe tertij venientis ad cauſã,provt ſi eſt feuda-
tarius,& agatur de exequutione in re feudali.Abb.d.conſ.82.n.7.&
ſeq.verſ iis tamen non obſtantibus,l.1.vbi quod maxime obſtat inca-
pacitas extranei petentis exequutionẽ;quia ſicuti vaſallus non po-
teſt aliũ recognoſcere,nec Dominus vaſallũ alienare;ideo ex inte-
reſſe,quod prætendit vaſallus,nõ poteſt exequi ſententia cõtra Do-
minũ poſſidentẽ in præiudiciũ vaſalli,neq;ẽ cõtra Abb.conſ.3.Ni-
18 tar n.7.col.9.ver.reſpondeo,l.2.† Reſtringe;quia licet tertius veniens
ad cauſam non impediat exequutionem ſententiæ contra poſſeſſo-
rem per quãlibet exceptionẽ nullitatis,procedit,niſi incõtinẽti pro-
baret nullitatẽ ſentẽtiæ,maxime defectu iuriſdictionis.Abb.d.conſ.
82.n.7.in fi.ver.ad idẽ,cũ ſeq.maxime n.10.verſ. nec obſtat alia theo-
19 rica,l.1.† Limita;quia tertius comparens pro ſuo iure,& intereſſe,
& incõtinenti docens de ſuo iure anteriori, impedit exequutionẽ,
c.veniẽs,el 2.& ibi Abb.de teſtib.c.ſuper eo.de offic.deleg. Bart. Alex.
& alij in l.à diuo Pio,§.ſi ſuper reb.ff.de re iud.Abb.conſ.3.q.10.l.2.
20 † Extende;quia poteſt tertius in iudicio comparere, & ex perſona
ſua cauſam agere,& de eius iure plene cognoſci debet, l.ſi perluſo-
rio.& l.à ſẽtentia,& ibi Bart.ff.de appell.tã in prima,quã in ſecũda,
& alia inſtantia etiã inuito eo,qui primũ iudiciũ inchoauit.Fed.de
Sen.conſ.242.In quaſtione. Crau.conſ.14.col.pen.verſ.quarto dico,&
21 conſ.220.col.1.Boër.dec.97.col.1.in pr.† Declara;quia ſi ſciuiſſet ter-
tius cauſã agitari,& non cõparuiſſet;tũc nõ admitteretur. Fed.d.c.
veniẽs,col.4.ver.ſecũdo fallit,& ibi Ant.de Butr.& Abb.Boër.d.dec.
22 79.n.3.† Intelligas declarationẽ,quando ſciuit plene factũ, & litẽ
cum ſuis qualitatibus,nõ autẽ,ſi generice ſciuiſſet;quia requiritur
perfecta ſcientia. Alex.conſ.114. col.2.n.4.l.1.vbi, quod non ſufficit
ſcire ſẽtẽtiã cõtra ſe latã,niſi ſciatur taliter latã,quod qualitas gra-
uaminis intelligatur.Rom.conſ.343.in fi.Tiraq.de retr.lignag.§.36.
23 gl.2.n.30.† Limita;quia imo tertius veniens ad cauſã,& allegãs ſe
habere potiora iura impedit exequutionem.Alex.conſ.45.In cauſa,
24 & lite,in pr.l.5.† Limita; quando tertius veniens ad cauſã,vt im-
pediat exequutionẽ;ignorauit cauſam agitari;ſi tamẽ docet de ſuo
intereſſe incõtinenti.Cald.d.conſ.205.circa pr.ver.itẽ ignorans, alias
9.de re iud.Vide ſupra,Tertius qualiter ſuũ intereſſe probet.Concl.82.
25 † Limita;quia creditor habẽs obligatũ nomẽ ſui debitoris impedit
exequutionẽ ſententiæ ad fauorẽ ceſſionarij cõtra nomen debito-
ris;quia agitur de præiudicio irreparabili;quia creditor habẽs obli-
gatum nomen non haberet actionẽ contra habentẽ ceſſionẽ, ſi illi
fieret ſolutio.Alex.conſ.17.Requiſitus in cauſa,n.4.& ſeq.l.1.& idem
26 dicit conſ.15.per tot.maxime n.3.lib.6. † Extende; quia vbicunque
agitur de præiudicio irreparabili, tunc impeditur exequutio, quæ
alias non impediretur,à tertio Alex.d.conſ.17.per tot.l.1. Vide,Re-
parabile, vel irreparabile praiudicium quando dicatur. Concluſ.184.
27 † Reſtringe,niſi petens exequutionẽ præſtaret cautionẽ; quia tunc
28 eſſet danda.apoſt.fi.ad Alex.d.conſ.17.ver.exequendã,l.1.† Contra-
* rium tenet Alex.conſ.15.n.5.vbi dicit*comm.l.6.quia contraria lo-
quuntur,quando ſententia eſt ſuper eadem re,in qua ſit exequutio.

Tertio impedire volente exequutionem trium conformium iudicium efficitur ſummarium,& quale.

Conc. 87.

1 IVdicium † dicitur ſummarium, quod fit in caſu,quando tertius
venit ad impediendum exequutionẽ trium conformium,l.à diuo
Pio,§.ſi ſuper reb.ff.de re iud.Anch.conſ.333.Ad dubia quibus,in pr.
vbi,quod cognitio eſt extraiudicialis, & ſine inſtantia, & conſ.91.
2 Pro ſpecifica,in pr.† Amplia;quia in iſto iudicio nõ cognoſcitur de
iis,quæ reſpiciunt petitorium,vel proprietatẽ:Anch.d.cõſ.333.in fi.
3 ver.ſuper quinto.† Imo iſta reſeruantur in iudicio ordinario, quan-
do ſolum oppoſitio fit excommunicationi ſententiæ , ſecus ſi ter-
tius venit ad cauſam;quia plena fit diſcuſſio propter magnum præ-
4 iudicium.Anch.d.conſ.91.in pr. † Amplia;quia idem iudicium, &
eadem miſſio fit reſpectu fructuum , quæ fit reſpectu rerum; quia
veniunt fructus in ſequelam.Anch.d.conſ.333.in fi.ver.ſuper ſexto.
5 † Amplia,quando creditor habet obligatum nomen ſui debitoris;
quia poteſt agere tunc contra nomen debitoris ſine condemnatio-
ne præambula ſui principalis debitoris.Vide, Creditor an poſſit exi-
gere debitum ſuum à debitore ſui debitoris,& quando,Concl.1062.

Tertio non praiudicat reſcriptum, vel alia diſpoſitio contra alium. Concl. 88.

1 APpellatione † remota in reſcripto, quoad Titium, & Seium,
Mæuius tertius veniens ad cauſam appellabit. Lap.alleg.123.
n.4.ver.item ſi clauſula incipit,quantũ ad enunciationem Alex.conſ.84.
n.7.l.3.† Et quod reſcriptum inter aliquos nihil releuet quoad ter- 2
tertios non nominatos,idẽ Alex.conſ.71.In cauſa, n.5. in fi.verſ.nec
prædictis obſtat. l.7. † Extende;in inſtrumento habente exequutio- 3
nem paratã;quia intelligitur quoad nominatos, non quoad tertiũ.
Alex.d.conſ.84.n.8.l.3.Fel.in c.cum ſuper,n.15. ver.amplius dixit,de
re iud.Corn.conſ.131.in pr.l.4.Vide,Exequutiuum iudiciũ quãdo di-
catur,& pro quibus competit via exequutiua.Concl.472. † Extende; 4
quia ſtatutũ prohibẽs opponi aliquã exceptionẽ cõtra inſtrumen-
tum nõ habet locũ quoad tertiũ non nominatũ.Alex.conſ.76.Lata-
tus ſum n.4.l.7.† Extende,in tribus ſententiis conformibus,contra 5
quas non poteſt dici de nullitate, clem.vt calumniis , de re iud.non
habet locum,ſi tertius dicat de illarum nullitate.Alex.d.conſil.84.
n.8.l.3. † Extende; quia licet iuramentum habeat multos effectus 6
inter iurantes,nihil tamen operatur quoad præiudiciũ tertij.Alex.
conſ.55.n.7.l.1.† Reſtringe,in hærede ſucceſſore,quia licet non ſit 7
nominatus in reſcripto, neq;in inſtrumento, bene illi præiudicat,
quia dicitur eadem cauſa,idem iudicium,& eadem perſona, l.pro-
ponebatur,ff.de iud.Io.de Andr.conſil.26.n.8.verſ. non obſtat ſecundo.
Corn.d.conſ.131.In hac conſultatione,in pr.l.4.† Amplia,quia tertio 8
venienti ad appellandum pro ſuo intereſſe non nocet res iudicata
lata contra conſortẽ ſuum non citato tertio.Alex. conſ.185.In cauſa
appellationis,n.8.& 9.l.5. vbi, quod ſtatutum, quod duæ ſententiæ
faciant rem iudicatam,non nocet tertio. † Extende,etiam ſi ſciuit 9
cauſam agitari cum conſorte pro portione conſortis, non pro por-
tione ſcientis.Alex.d.conſ.185.in fi.lib.5.† Amplia;quia licet dolus 10
probetur coniecturis contra doloſum,ſecus eſt contra tertiũ.Pariſ.
conſ.158.n.29.l.4.Non.conſ.94.n.3c.& conſ.95.n.14.† Amplia;quia 11
res inter alios acta tertio non præiudicat.Vide,Res inter alios acta.
Concl.265.† Et contumacia delinquentis licet probet delictũ con- 12
tra contumacẽ,non tamẽ contra tertiũ.Vide,Contumacia delinquen-
tis quando probet delictum, vel non.Concl.102. † Amplia; quia licet 13
hæres poſſit declarare verba obſcura libelli, intelligitur,dummodo
non in præiudicium tertij.Caſtr.conſ.148.Viſo, & examinato, n.3.
lib.1.Vide,Res inter alios acta tertio non praiudicat.Concl.265.

Teſtatoris voluntas,pro lege habetur,& quando.

Concl. 89.

VOluntas † Teſtatoris pro lege eſt obſeruanda. Gem.conſ.22 1
n.4.Auth.de nuptiis.§.diſponat,& eſt alius text.in auth.de hær.
& Falc.§.pen.hac nos.Inſt.ex quib.cauſis manumit. non licet,§.fin.&
tradit gl.in c.tua nobis, de teſtam. † Et de naturali iuſtitia eſt,quod 2
voluntas teſtatoris ſeruetur,& ſi nõ ſeruatur in totũ,ſeruari debet
in quantũ ſeruari poteſt.Flor.à S.Pet.conſ.14.n.2.alleg.ad hoc Bald.
in l.precib.C.de Impub.& aliis ſubſtit.† Declara,niſi vbi à iure, vel 3
à principe huiuſmodi vltima volũtas reperiatur limitata.Gem.d.cõſ.
22.n.4.verſ.itẽ vltima voluntas,quia ſuper impoſſibili,vel reprobatis
à iure nõ valet legatũ,Inſt.de leg.§ fi.l.nemo poteſt.ff.de leg.1. † Ex- 4
tende;quia lege duodecim tabularũ cautum erat,liberã diſpoſitio-
nem ita eſſe in legando,vt diceret,quicquid quiſq; legando diſpo-
ſuit de reb.ſuis,ius eſto Inſt.de leg.Falc.in pr.l.1.in pr.ff.ad leg.Falc.
† Extende; quia valet argumentum de lege ad teſtatorem, l. ſi ita 5
fuerit ſeruis duob.in fi.& ibi Bart. ff.de manumiſſ. teſtam.l.ſeruus hac
lege,ff.de manumiſſ.& habetur in l.cũ quidã,verſ.quemadmodũ,C.de
verb.ſignif. † Item valet argumentũ de teſtatore ad iudicem & è 6
contra, quod poteſt iudex,poteſt teſtator circa diſpoſitionẽ, & ad-
miniſtrationem rerum ſuarum.Caſtr.conſ.131.Videtur dicendũ ver.
& confirmantur prædicta,l.1.vbi reſtringit non procedere in datio-
ne curatoris, & interdicenda adminiſtratione; quia plus poteſt iu-
dex, quam teſtator. † Amplia; quia poteſt teſtator interdicere ad- 7
miniſtrationem rerum ſuarũ abſolute cuicunque quando reliquit
ſolum adminiſtrationem;ſi verò reliquit dominium rerũ, non po-
teſt interdicere adminiſtrationem,niſi in caſibus à iure permiſſis,
videl.vſq;ad ætatem legitimam,videl.25.annor. de iure communi,
non vltra,& ſi ſtatutum diſponat,quod ætas legitima ſit 20.annor.
non poteſt interdicere vltra 20.annos contra leges. Caſtr. d. conſ.
131.per tot.vbi caſus,l.1. † Amplia; quia poteſt prohibere aliena- 8
tionem rerum ſuarum ex cauſa , & valet prohibitio. † Reſtringe, 9
quia ſi prohibitio eſt nuda,vel fauore prohibiti poteſt tolli per re-
nunciationem.Caſtr.d.conſ.131.circa fi.lib.1. † Limita,quando vo- 10
luntas teſtatoris eſſet contra bonos mores,vel alias inhoneſta;quia
præſumitur potius teſtator non ſanæ mentis,& non tenetur hæres
exequi,provt ſi mandat cadauer ſuum projici in mare. Menoc.l.6.
præſumpt.45.num.41.& ſeq.verſ.nonum ſignum, vbi pro vtraque,&
hanc tenet.Vide infra.Turpitudo cauſa quando vitiet actum vel con-
tractum.Concl.405.† Extende;quia prohibitio alienationis ex cauſa 11
turpi,vel inhoneſta non valet. Caſtr. conſ.347.In cauſa quæ verti-
tur,col.2.poſt med.verſ.per quod etiam patet,lib.1.

Teſta

Teſtamentum eſt fauorabile,& quando ſecus.

Concl. 90.

1 TEſtamentum † eſt voluntatis noſtræ iuſta ſententia de eo,
quod quis poſt mortem ſuam fieri velit, *l.1.ff.de teſtam.* Clar.
2 in §.*teſtamentum, q.1.* † Teſtamentum, & voluntas teſtatorum fa-
uorabilis eſt,& reputatur ſicut libertas,& matrimonium.Fulg.*conſ.*
3 98.*Mag.Guadagninus,in princ.*† Et non eſt abſurdum, quod teſta-
mentũ contineat idem quod ius commune; quia nihilominus va-
4 let vt teſtamentum. Alex. *conſ.*84.*Omiſſis tribus,n.2.lib.7.* † Et fa-
uore teſtamenti facienda eſt interpretatio , ne rumpatur. Caſtrenſ.
*conſ.*86.*Dubitatio,n.3.lib.*1. vbi late tuetur teſtamentum, vt hæres
in re certa inſtitutus ſuccedat ex iure accreſcendi hærede vniuer-
ſali repudiante,etiã ſi hæres particularis eſſet ſatisfactus in vita te-
ſtatoris;quia non propterea ceſſat inſtitutio ad ſubſtinendum teſta-
mentum , quod reuocari non potuit per ſolutionem quoad inſtitu-
5 tionem.Rom.*conſ.*179.*Ampliſſime Doctor,n.*22.† Extende etiam
contra filium;quia voluntas teſtatoris res fauorabilis eſt. Fulgoſ.*d.*
6 *conſ.98.in prin.* † Extende;quia multo magis pro filio facienda eſt
7 interpretatio validi teſtamenti. Rom.*d.conſ.*179. *n.*22. † Amplia;
quia ſana mens teſtatoris præſumitur in dubio,maxime,quando à
Notario pronunciatur.Soc.*conſ.*42. *In caſu reſtitutionis, col.1.lib.*1.
Dec. *conſ.*448. *Vis tota,n.9.& ſeq.*Gram.*dec.73.n.21.& ſeq.* Vide,
☞ *Clauſulæ teſtamentorum diuerſæ,& quid operentur.Concl.*371. Vide,
8 *Inſtrumentorum verba quomodo interpretanda. Concl.*251. † Amplia
teſtamentum in tantum eſſe fauorabile, vt ſubſtentari debeat ma-
gis tanquam teſtamentum,ſi fieri poteſt, quam tanquam codicil-
9 lus.Bald.*conſ.136.per tot.lib.3.* † Extende; quia ſemper fauendum
eſt teſtamento,vt in dubio ſubſtineatur,non vt ſubuertatur.Anch.
10 *conſ.*178.*Viſis & diligenter,num.3.ver.iis accedat.*† Et omnis inter-
pretatio fauens teſtamento aſſumenda eſt.Florian.à S.Petr.*conſ.*24.
11 *n.*1. allegat ad hoc text.*l.in teſtamentis,ff.de reg.iur.*† Amplia;quia
teſtamentum eſt fauorabile,ideo pro eo præſumitur,ſi primo aſpe-
ctu non eſt vitiatum, late Iaſ. in *l.Gallus,§. quid ſi is,ff.de liber.&*
12 *poſthu.in 2.not.* † Et reipublicæ intereſt,ne teſtamenta rumpantur
vel annullentur,*l.vel negare.ff quemad.teſt.aper.*& in dubio tenen-
da opinio, quæ ſubſtinet teſtamenta, *l.ſi pars, in pr.ff.de inoff.teſt.*
13 † Et in dubiis opinionibus iudicandum eſt pro teſtamento. Iaſon.
*auth.ſi qua mulier,n.21.C.de ſacr.Eccl.*Barb.*conſ.6.lib.*1. quod opi-
14 nio ſingularis Doctoris pro teſtamento eſt tenenda.† Limita;quia
is,qui ſe fundat in verbis teſtamenti , habet in dubio contra ſe in-
☞ terpretationem.Ruin.*conſ.*144.*Proponitur,n.9.lib.*2.Vide, *Inſtitutio
hæredis eſt fauorabilis.Concl.*226.

Teſtandi facultas quo iure introducta , & appellatione teſtamenti quid veniat. Concl. 91.

1* FAcultas † teſtandi eſt de iure gentium,ſecundum* communem,
licet ſolemnitas ſit de iure ciuili. Abb.*conſ.1.col.2.in fin.lib.*2.in
2 ordine eſt 110. † Et iuris publici eſt facultas teſtandi. Rom.*conſ.*
171.*Pro deciſione,num.1.verſ.item quia,* ideo facto priuatorum non
3 poteſt tolli. † Et appellatione teſtamenti largo modo continetur
codicillus,gl.in *l.2.in verſ.ex omnibus, C.comm. de leg.* quam ibi ſe-
* quuntur * Doct.& in *l.ſi.in verſ.agnationis,C. de codicil.& in l.1.in
verſ.omnes. C.de conſt.pecun.*glo.fin.in *c.quanquam. de vſur.in 6.*Iaſ.
in *l.ſi iidem codicilli,in fi.C. de codicil.* Salycet in *l.filii, in 1.not.* per
illum text.*Cod.famil.herciſc.* vbi quod is,qui poteſt ex teſtamento,
4 poteſt ex codicillis diſponere ex pacto. † Extende , quia obligatus
relinquere aliquid operæ,vel pio loco in teſtamẽto ſub pœna nul-
litatis(provt Ianuæ,& Florentiæ)ſi relinquat in codicillis,eſt ſatiſ-
5 factum Iaſ.*conſ.174.l.4.*† Et teſtamentum non habet aliquem ef-
fectum,niſi poſt mortem teſtatoris.Abb.*conſ.4.n.7.verſ. ad hoc reſ-*
6 *pondeo,l.2.*† Vtilitas eſt,an ſit de iure gentium, vel ciuili;quia ſi de
iure gentium,non poteſt princeps auferre dominium quæſitum ex
teſtamento;ſi eſſet de iure ciuili,ſecus. Clar.in *d.§.teſtamentum,q.2.*
☞ *in fin.verſ. neq; putes.* Vide duas Concluſiones proxime ſequentes.

Teſtandi ſolemnitas quo iure introducta.

Concl. 92.

1 SOlemnitas † teſtandi eſt de iure ciuili poſitiuo;quia alia ſolem-
nitas requiritur in teſtamentis militum militantium, alia mili-
tum veteranorum,alia militum in bello exiſtentium, alia militum
domi,vel in padilione teſtantium, alia paganorum. Ang. *conſ.*88.
Item ſtatuimus,in pr. & idem Ang.*conſ.*233. *Punctus eſt,in prin.*vbi
quod ita practicatur in iudiciis,& ſcholis, & *conſ.126 per tot.conſ.*
2 143.Signor.87. *Factum ſic præſupponitur, in pr.* † Et licet ſit indu-
cta de iure ciuili,tamen priuatorum voluntate,vel pactis tolli non
poteſt ; ideo ſi teſtamentum non eſt ſolemne , non poſſunt partes
facere illud ſolemne ex conuentione. Dec. *d.conſ.*488. *In cauſa,&*
*lite,n.18.vſque in fi.*Ruin.*conſ.7.l.3.*† Item;quia alia ſolemnitas te- 3
ſtamenti inter liberos,alia inter extraneos,& ſic de ſingulis.Ang.*d.*
conſ.88.in pr.† Factio autẽ teſtamenti eſt iuris publici.Sign.*d.conſ.* 4
87.*in pr.*plene Dec.*conſ.*488.*In cauſa,& lite, n.*18.† Et non poteſt 5
teſtator facere,quod leges,& diſpoſita legalia non habeant locum
in teſtamento ſuo,*l.non poteſt,ff.de leg.*1.† Extende;quia non poteſt 6
teſtator impedire,quin iura directa tranſeant ex teſtamento,quãdo
non prohibuit teſtari.Æg.Bell.*d.conſ.48.n.17.ver.ſecunda concluſio.*
† Et non poteſt facere,quin ſubſtitutiones directæ expirent adita 7
hæreditate per hæredem.Æg.*d.conſ.48.n.17.*† Et non poteſt face- 8
re,quod iura directa tranſeant in fideicommiſſariũ.Ægid. vbi ſu-
pra. † Et non poteſt derogare ſtatuto prohibenti aliquid poſſe le- 9
gari vxori decem florenos.Ang.Aret.*conſ.90.In prima conſultatione,*
n.17.ver.nec etiam potuit. † Reſtringe,ſeu declara,quia aliqua diſ- 10
ponit lex circa ſolemnitatem,provt quod ſeptẽ teſtes debeant adhi-
beri,vel ſimilia,& in hoc teſtator non poteſt facere,quod iura non
habeant locum; quædam leges ſupplent præſumptam voluntatem
teſtantis,provt quod inſtitutio in re certa alio non dato hærede tra-
hatur ad vniuerſalem inſtitutionẽ, vel ſimilia & in iſtis poteſt te-
ſtator prohibere,nec erit locus præſumptioni eo caſu, ita Bart.*conſ.*
156.*Titius,n.4.verſ.quia quædam,lib.*1.& iterum Bart.& Franc.Ti-
grin.*conſ.*81.*Iacopucius n.4.ver.non obſtat,ſi dicatur,lib.*2.& iterum
Bart.*conſ.*177. *Matthiolus,n.5.verſ.non obſtat, ſi dicatur lib.*1. † Sic 11
pro reſtrictione dat Bar.plura exempla,*d.conſ.156.in verſ.ſimile,l.*1.
inquit enim lex, in conditionibus , quæ conſiſtunt in non facien-
do,voluit cautionem Mutianã haberi pro implemento, & in con-
ditionibus tacitis voluit,quod non ſuſpendãt, ſi tamen teſtator ali-
ter ſenſit,lex fauet voluntati teſtatoris, & ſic in iſtis poteſt facere,
quod leges non habeant locum in ſua diſpoſitione,quod etiã repe-
tunt ſimul Bart.& Franc.Tigrini *d.conſ.81.in fi.verſ.ſimile,lib.2.* &
repetit iterum *conſ.177.n.5.lib.*1. † Amplia,quia propterea valent 12
ſtatuta ciuitatum maxime confirmata à Papa,quæ dant nouã for-
mam teſtandi.Ang.*conſ.88.per tot.*Vide, *Statutum circa teſtamenta,* ☜
& eorum ſolemnitatem in diuerſis locis,& qualiter intelligatur.Concl.
619.† Declara,quando eſt locus de ſtatu Eccleſiæ, vel quando te- 13
ſtamentum eſt ad pias cauſas,alias nec Concilia, neque Papa poſ-
ſunt dare nouam ſolemnitatem laicis circa teſtamenta.Caſtr.plene
*conſ.*396. *Quantum ad id.lib.*1. † Extende; quia valet ſtatutum Se- 14
nenſe mandans , quod teſtamentũ valeat coram tribus teſtib.maſ-
culis etiã pauperibus;quia cum ſit ſolemnitas teſtamẽti de iure po-
ſitiuo, valet. Ang.*d.conſ.233.in pr.* † Amplia;quia valet ſtatutum 15
negatiuum,quod non valeant teſtamenta,niſi cum certa ſolemni-
tate.Ang.*d.conſ.88.in prin.* † Extende;quia valet ſtatutum, ſeu de- 16
cretum populi liberi habentis ius ſtatuendi etiam particulare,quod
certa perſona non poſſit teſtari ſine certa ſolemnitate , & quod te-
ſtamentum factum non valeat, etiam ſi fiat ad inſtantiã certæ per-
ſonæ.Ang.*conſ.*323.*Dominus Blanchi condidit, per tot.* † Extende; 17
quia non ſeruatur ſolemnitas ſtatuti dantis formam, & nouam ſo-
lemnitatem , teſtamentum eſt nullum. Signor. plene ſuper ſtatuto
Bononiæ in *conſ.87.per tot.* † Declara, quando talis ſolemnitas in- 18
ducitur per habentem iuriſdictionem,& inter ſubditos ſuos.Caſtr.
*d.conſ.396.in pr. lib.*1. Vide , *Teſtamentum, & teſtandi facultas quo* ☜
iure ſit introducta.Concl.proxime præced.

Teſtamenti factio à quibus,& ex quibus poſſit tolli,vel non. Concl. 93.

LIbera † eſt vnicuique factio teſtamenti. † Amplia; quia non 1
valet actus, per quem quis ſeipſum priuat factione teſtamen- 2
ti,*l.nemo poteſt, ff.de leg.*1. Rom. *conſ.*171. *Pro deciſione,in princip.*
verſ.clarum autem , vbi , quod factio Teſtamenti publici iuris eſt;
ideo conuentione, vel pacto priuatorum tolli non poteſt,& dicit,
quod omnis conditio ſuper non reuocatione teſtamenti dicitur
impoſſibilis,& quod pure diſponi non poteſt , nec poni in condi-
tione poteſt. † Extende; quia non valet compromiſſum, neq;lau- 3
dum ſubſequutũ, per quod diſponitur,quod compromittentes ſuc-
cedere debeant vnus alteri & è contra , & quod aliter teſtari non
poſſint. Ang.de Peruſio.*conſ.66.Com.Robert.n.4.ver.quatenus autem*
dictum laudum, vſque in fi. † Extende, vt nec per contractum quis
poſſit adimere à ſe facultatẽ teſtandi. Ang. *d.conſ.66.n.6.verſ.ficut* 4
ergo, & per tot. vbi loquitur in laudo homologato, vt non valeat.
† Extende ; quia non valet donatio facta omnium bonorum inter 5
viuos , quatenus contingat reuocare teſtamentum:quia tolleretur
libera facultas teſtandi.Rom.*conſ.*171.*Pro deciſione, in pr. verſ.ali-*
quando vero , vbi plura cumulat , & dicit * communem & iterum *
*conſ.*202.*Præſuppoſito,n.*2.vbi plena apoſtil.in *verſ.conſiliis ſuis,* dat
conc. plures, & dicit * communem, & adducit plura ; quia ſi pure *
tolli

Digitized by Google

tolli non poteſt facultas teſtandi, ergo neque ſub conditione. Alex. *conſ. 85. Viſa facti, num. 16. v. nec etiam prædictis obſtat, lib. 2.* vbi citat
* plures & hanc magis* com. dicit idem Alex. *conſ. 25. Viſo teſtamento, n. 6. v. ſecundo modo, l. 3.* vbi, quod eſt conditio turpis, & donatio facta ſub turpi conditione non valet, & quia eſt contra bonos mo-
6 res.† Contrarium tenent multi, quos idem Alex. *conſ. 83. n. 16. verſ.*
* *quia reſpondeo, lib. 2.* citat & ſequitur, vbi quod antiqui* communiter ita tenebant, & allegat Oldr. *conſ. 114. Factum tale eſt, quædam mulier.* Dyn. in *c. quod ſemel, de reg. iur.* Cyn. in *l. 1. in vlt. col. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & Andr. de Piſis, & Iaſ. *conſ. 169. Duo teſtamenta, col. 3. n. 4. verſ. ſed præmiſſis, lib. 4.* vbi addit Bart. & Alber. *in l. ſi quis, in princ. ff. de leg. 3.* Bald. in *l. hæredes palam, §. fi. in fi. ff. de teſtam.* vbi
* quod Florentiæ iſta opinio ſeruatur, & Iaſ. ibi dicit hanc* commu-
7 nem apud antiquos. † Declara; quia aut donatio fit in pœnam reuocationis teſtamenti, & non valet; aut in pœnam reuocationis particularis legati, & valet, ita apoſt. ad Alex. *conſ. 25. Viſo teſtamen-*
8 *to, n. 6. lib. 3. in ver. donatione,* vbi citat plurimos. † Declara, ſecundũ alios, donatio eſt partis bonorum; aut omnium bonorum, & fauore piæ cauſæ valet, apoſt. ad Alex. *d. conſ. 25. n. 6. in ver. donatione, lib. 3.* allegat Iaſ. *conſ. 169. in pr. lib. 4.* qui non diſtinguit; ita ſed diſtinguit, aut donatur in pœna particulari & non valet; aut piæ cauſæ, & valet; quia donatio piæ cauſæ non eſt contra bonos mores, ex quo poteſt fieri donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum, & dari ſucceſſio in teſtamento, & contractu, ſicut etiam miles po-
9 teſt.† Declarat Alex. *d. conſ. 83. n. 16. & 17. lib. 2.* quia ſi in pœnam reuocationis teſtamenti fit donatio inter viuos omnium bonorum cum iuramento, nullo modo valet; quia tolleretur reuocatio teſtamenti, quæ non poteſt tolli; ſi vero fieret non in pœnam reuocationis teſtamenti, ſed vt ſuſtineatur teſtamentum, quatenus ex aliqua cauſa non valeret, bene poteſt fieri, quod valeat in vim donationis cauſa mortis, & inter viuos, & maxime quando donatio non eſt inter viuos, de omnibus bonis præſentibus, & futuris; quia non valet donatio inter viuos omnium bonorum præſentium, &
10 futurorum. † Extende; quia non valet talis donatio inter viuos facta in pœnam reuocationis teſtamenti etiam ſi non ſit omnium bonorum, etiam ſi teſtator ſibi reſeruet aliqua bona, de quibus poſſet teſtari; quia ſufficit, quod eſt contra bonos mores, & eſt conditio turpis. Alex. *d. conſ. 25. n. 6. v. nec obſtat, ſi diceretur, lib. 3.* Vide
11 concord.† Contrarium, vt infra, *Teſtamentum poteſt regulariter re-*
12 *uocari. Concl. 250. n. 19. & ſeq.* vbi vide, & declara. † Extende, etiam ſi teſtator dicat, & ſi contingat me reuocare teſtamentum ex nunc pro tunc tibi præſenti & acceptanti dono inter viuos bona mea præſentia, quia non valet, ex quo eſt in pœnã. Alex. *d. conſ. 25. n. 7.*
13 *v. præterea, lib. 3.* † Reſtringe, quando donatio fieret inter viuos in pœnam reuocationis legati; quia bene valeret, ex quo nec tollit facultatem teſtandi, apoſt. ad Alex. *d. conſ. 25. n. 6. in verſ. donatione.*
14 quæ citat plurimos, *lib. 3. verſ. limita.* † Reſtringe, quando donatio fieret in pœnam reuocationis teſtamenti omnium bonorum præſentium & futurorum fauore piæ cauſæ; quia ex quo valet donatio omnium bonorum præſentium & futurorum fauore piæ cauſæ, & poteſt dari hæreditas piæ cauſæ, ſicut & milites, non dicitur contra bonos mores, nec eſt prohibita, & valet, ſiue fiat in eodem teſtamento, ſiue incontinenti poſt, ita plene Iaſ. *conſ. 169. Duo teſtamenta, lib. 4.* vbi quod non eſt tactum à Doctoribus, & non eſt contra opinionem Bart. & ſequacium, quia loquuntur in donatione facta
15 priuato.† Contrarium tenet Apoſt. ad Alex. *d. conſ. 25. n. 6. lib. 3. in ver. donatione, in fi.* ſed nihil allegat, tamen Bald. *conſ. 22. lib. 1.* tenet, quod non valet etiam pro pia cauſa, quando in pœnam reuoca-
16 tionis teſtamenti. Angel. *conſ. 365. Quædam domina, in pr.* † Limita, quia bene iudex ex cauſa delicti per ſententiam poteſt efficere inteſtabilem. Angel. *d. conſ. 66. n. 9. verſ. licet poſſit lex.* Vide Concluſ. proxime præcedentem, & Concluſ. proxime ſequentem.

Teſtabilem vel inteſtabilem facere aliquem qui poſſint, vel non. CONCL. 94.

1 SOlus † Papa & Imperator poteſt facere aliquem teſtabilẽ, qui non ſit, & aliquẽ inteſtabilem, qui non ſit teſtabilis, *l. fi. & l. ex*
2 *imperfecto, C. de teſtam.* Bald. *conſ. 311. Quidam Thomas, in fi.* † Bene poteſt lex, vel ſtatutum prohibere, ne ratione certæ perſonæ, & bonorum quis teſtetur. ita Abbas *conſ. 63. n. 4. lib. 1.* plenius Bart. *conſ. 72. Ex facto, n. 2. verſ. ſecundo probatur,* vbi apoſt. dat conc. *lib. 2.*
3 † Extende; quia etiam habentes curiam, & territorium cum omnibus regalibus, ſicuti Duces, Marchiones, & Duces, vel Comites, aut Barones ab immemorabili non recognoſcentes ſuperiorem, quia poſſunt tollere ſucceſſionem iuris communis. Bart. *d. conſ. 72.*
4 *n. 3. verſ. tertio probatur, l. 1.* † Declara; quia non valet ſtatutũ, quod mulier non poſſit teſtari ſine conſenſu viri. Alex. *conſ. 155. Viſis, &*
accurate, n. 6. ver. in tantum quod, lib. 2. † Contrarium tenet apoſt. ad 5
Alex. *d. conſ. 155. n. 6. lib. 2. in verſ. non valet.* † Amplia limitatiue ta- 6
men in teſtatore; quia pater poteſt prohibere filiũ, ne poſſit teſtari de bonis hæreditatis vſque ad ætatem vigintiquinque annorum, & valet iſta prohibitio quoad bona teſtatoris; ſecus quoad legitimã, & bona propria filij. Caſtr. *conſ. 445. circa primũ, in pr. l. 2.* † De- 7
clara tamen; quia prohibitus teſtari à teſtatore cenſetur grauatus reſtituere per fideicommiſſum *l. qui filium, in pr. ff. ad Trebell.* ita idẽ Caſtr. *d. conſ. 445. col. 2. in prin. lib. 2.* † Amplia, quia de lege naturæ 8
bene poteſt quis priuare ſeipſum iure teſtandi, & poteſt renunciari ſucceſſioni, & primogenituræ. Bart. *d. conſ. 72. n. 4. ver. ſi vero diceremus, lib. 1.* † Limita; quia facultas teſtandi non debet tolli vel re- 9
ſtringi metu pœnarum, vel priuatione iuris ſui. Alex. *d. conſ. 155. Viſis, & accurate, in princ. lib. 2. n. 2.* † Extende; quia priuatus poſſe 10
diſponere quoquomodo de bonis ſuis non intelligitur priuatus teſtari; quia vbi conſenſus alterius requiritur, non poteſt aptari ad diſpoſitionem per viam teſtamenti. Alex. *d. conſ. 155. n. 5. v. ad idem, lib. 2.* † Idem in prohibitione diſponendi, donec fuerit ætatis anno- 11
rum vigintiquinque, quia non trahitur ad diſpoſitionem per viam teſtamenti. Alex. *d. conſ. 155. n. 6. lib. 2.* vbi dicit* communem. † Item *
generaliter vbicunq; quis ob imbecillitatem prohibetur alienare, 12
non trahitur ad diſpoſitionem teſtamentariam per inſtitutionem hæredis. Alex. *d. conſ. 155. in fi. l. 2.* † Limita; quia pacto, & conuen- 13
tione priuatorum nõ poteſt quis priuari facultate teſtandi; & ideo omnis conuentio, pactum, & inſtrumentum prohibens, vel tollens facultatem teſtandi eſt nulla, & nullum etiam contra bonos mores: & ideo nõ validatur iuramento. Bart. *conſ. 72. Ex facto proponitur, in pr. lib. 1.* vbi apoſt. 1. in *ver. ex facto.* Alex. *conſ. 101. Super eo, n. 18. l. 3.* † Reſtringe; quia bene poteſt fieri conuentio, quod certa 14
caſtra, vel bona non deueniant ad certum genus perſonarum puta ad fœminas, & valet pactum, & conuentio, & debet ſeruari. Bart. *d. conſ. 72. num. 2. v. in contrarium, lib. 1.* vbi apoſt. *in v. non deueniant.* citat plures conc. plene Crau. *conſ. 19. n. 7.* Grat. *conſ. 19. n. 3. lib. 1.* vbi plures citat ad hoc, & *conſ. 25. n. 2. eo. lib.* plenius Dec. *conſ. 31. n. 94. & ſeq. l. 1.* † Reſtringe; quia bene poteſt lex, vel ſtatutum pro- 15
hibere, ne filiæ ſuccedant in toto, vel in aliquibus bonis expreſſis, & valebit ſtatutũ, lex, & conſuetudo ſuper hoc. Bart. *d. conſ. 72. n. 2. v. ſecundo probatur.* vbi apoſt. in *v. ſuccedat, lib. 1.* † Reſtringe; quia 16
donatione poteſt quis priuare ſe bonis præſentibus, ne de eis poſſit diſponere, tamen non priuatur facultate teſtandi. Alex. *conſ. 101, n. 18. l. 3.* † Declara igitur; quia multi ſunt caſus in quibus lex pri- 17
uat, ne quis poſſit teſtari in præiudicium alterius, prout pater de legitima debita filiis non poteſt teſtari, mater habens filios ex primo matrimonio non poteſt marito legare pluſquam vni ex filiis, & alij ſimiles, qui non dicuntur tollere facultatem teſtandi. Alex. *d. conſ. 101. n. 17. & 18. v. nec dicatur, l. 3.* † Limita; quia reſcriptum princi- 18
pis, quod quis non poſſit teſtari, non valet. Alex. *d. conſ. 155. Viſis, & accurate, n. 6. lib. 2.* † Extende; quia iuſſus, quod quis non poſſit 19
ſtari ſine conſenſu alterius, non valet. Alex. *d. conſ. 155. n. 6. in princ. verſ. ideo multo minus, lib. 2.* Vide, duas prox. præced. Concluſiones.

Teſtati cauſa facit ceſſare cauſam inteſtati, & qualiter, & quando ſecus. CONCL. 95.

CAuſa † teſtati facit ceſſare cauſã inteſtati, quando æqualis eſt 1
cauſa teſtati; quia magis digna, veluti ſi pro medietate hæres inſtituatur aliquis cũ prohibitione, quod plus nõ petat; quia nihilominus teſtator nõ poteſt decedere pro parte teſtatus, pro parte nõ, ſed hæreditas debetur tota ex cauſa teſtati. Ang. *conſ. 358. Titius condidit, in fi. v. interdum cauſa teſtati.* Alex. *conſ. 177. Viſo themate, in pr. lib. 2. & conſ. 190. Plura, in pr. l. 6.* vbi quod donec poteſt eſſe locus cauſæ teſtati, non habetur ratio ad cauſam inteſtati.† Et ſim- 2
pliciter eſt verũ, quod donec ſubeſt cauſa teſtati, ceſſat cauſa inteſtati, *l. antequã, C. commun. de ſucceſſ.* † Amplia; quia vbicunq; ſemel 3
eſt adita hæreditas ex teſtamento habente inſtitutionẽ purã; nunquã hæreditas reuertitur ad cauſã inteſtati. Bald. *cõſ. 267. Proponitur, quod n. 4. v. quid ergo dicemus, l. 5.* † Declara; quia fideicommiſſarius 4
qui poterat habere bona ex teſtamento aui, & alteri tenetur reſtituere, ſi illa recipiat ex teſtamento fratris, quod poteſt bene efficere dominus, ſed tamen tenetur ad legata in vltimo teſtamento, & non euitat reſtitutionẽ ex fideicommiſſo; quia res ſemel affectæ ſemper durant affectæ. Æg. Bell. *conſ. 48. n. 16. v. prima concluſio.* vbi, quod ex teſtamento fratris poteſt adire, & *v. ſecunda concl.* quod in eum trãſit dominium; quia primus fideicõmiſſarius non prohibuit, & *n. 18. & 19. v. tertia concl.* quod nõ effugit fideicõmiſſi reſtitutionẽ; quia res ſemel affecta, *& n. 21. & in n. 19. v. prima concl.* quod tenetur ad omnia legata ex vltimo teſtamento. † Amplia, quia vbicũq; maior 5
eſt portio teſtati, ſemper cauſa teſtati trahit ad ſe cauſam inteſtati,
veluti,

Digitized by Google

veluti,ſi quis inſtituatur hæres vniuerſalis ex certo fundo Titiano;
quia totum trahitur ad teſtatũ.Ang.conſ.358.n.4.in fi.v.interdum è
6 conuerſo.† Amplia;quia magis fauorabilis eſt cauſa teſtati,quã cauſa
7 inteſtati.Caſtr.conſ.155.col.fi.lib.1.† Si vero concurrant duæ cauſæ
teſtati,vt quia primo fecit teſtamentũ ſolemne, in quo causã piam
inſtituit;ſecundo loco in mortis articulo ad interrogationẽ inſtituit
8 nepotes,pro primo præſumitur.Caſtr.d.conſ.155.col.fi.lib.1.† Amplia;quia rogatus reſtituere,ſi deceſſerit inteſtatus, teſtando facit
deficere conditionẽ;quia ſemper pugnãt cauſa teſtati,& cauſa inteſtati.Soc.conſ.150.n.24.v.nono confirmatur,lib.1. Vide, Fideicommiſſum non habet locum , neque inducitur , vel extenditur,niſi prout
9 verba ſonant.Concl.261.† Extende;quia cauſa teſtati, & cauſa inteſtati ſunt ſeparatæ,& oppoſitæ ſpecies;ideo prohibitus teſtari non
prohibetur ab inteſtato relinquere,quia prohibito teſtandi nõ inducit fideicommiſſũ.Corn.conſ.267.De plurib.n.8.v. nec obſtat, l.2.
10 Imo,quod cauſa teſtati,& cauſa inteſtati ſint adeo cõtrariæ,vt vna
poſita vera alia ceſſat omnino. Alex.conſ.121. Viſo proceſſu, n.5.&
ſeq.v.ſed præmiſſis non obſtat.l.1. vbi quod propterea agens ex cauſa
11 inteſtati,non poteſt obtinere ex cauſa teſtati, vel è contra.† Operatur tamẽ cauſa inteſtati,videl.eius,qui deceſſit ſine teſtamẽto, vt
præſumatur decedens ſic inteſtatus relinquere hæreditatẽ illis perſonis,quæ ab inteſtato ſuccedere debent l. conficiuntur, & l.ſi quis
dum nullum,in pr.ff.de iur.codicil.Alex.conſ.153.Viſo themate,n.7.v.
12 quia ille,qui poteſt teſtari,l.7. Vnde multi vulgariter requiſiti ad faciendum teſtamentum ſolent reſpondere : Io faccio il teſtamento,che
ha fatto per me la legge, & l'Imperatore, id eſt,facio teſtamentũ, quod
13 pro me fecit lex & Imperator.† Et valet teſtamentũ licet non contineat ſucceſſionem,niſi provt de iure communi.Alex.conſ.202.Viſo
14 themate,n.6.v.præterea,l.7. † Declara; quia ſi hæres filius ex teſtamento nõ vult adire per triginta annos,poterit poſtea adire ab inteſtato intra alios triginta annos;quia ceſſante cauſa teſtati iterum
15 ſubintrat cauſa inteſtati.Iaſ.in l.quamdiu,n.18.ff.de acq hær. † Amplia;quia feudatarius,vel fideicõmiſſarius,qui ab inteſtato ſuccedit
fratri ex ſubſtitutione vel ex inueſtitura, poteſt etiam ſuccedere ex
teſtamento fraterno;quia fauorabilior eſt cauſa teſtati. Ægid.Bell.
16 conſ.48.n.15.& 16.v.prima concluſio.† Extende;quia ex tali ſucceſſione ex teſtamento fraterno tranſit dominiũ directum in fratrem
hæredem inſtitutũ,quando primus teſtator nõ prohibuit; quia nec
prohibere potuiſſet. Ægid. d.conſ.48.n.16.v.ſecunda concl. & n.17.
17 † Declara;tamen quia per talem aditionẽ ex teſtamento fratris grauati non euaneſcunt ſubſtitutiones à primo teſtatore factæ ; quia
potuit primus teſtator apponere rei ſuæ quamlibet conditionem,&
afficit rem,ad quemcunq;vadat. Ægid.Bell.d.conſ.48.num.17.18.&
18 19.vbi pro vtraq;parte,& hanc veriorem dicit.† Amplia;quia vbicunq ; poteſt eſſe locus ſucceſſioni ex teſtamento , ceſſat ſucceſſio
19 ab inteſtato.Io.de Imol.conſ.114.In cauſa,quæ vertitur,n.1. † Extende;quia quandiu durat ſpes ſuccedendi ex teſtamento, ceſſat cauſa
inteſtati;ideo adiri non poteſt ab inteſtato hæreditas,l.quamdiu.la
2.ff.de acq.hær.& qui vult adire,debet eſſe certus,ex qua cauſa ſibi
* deferatur,l.is poteſt.& ibi*omnes,ff.de acq.hær.Alex. conſ.11. Alias
conſului,n.20.v. ex alio principali,lib.7. Vide, Aditio hæreditatis de-
20 bet eſſe certa.Concl.184.† Amplia;quia præſumitur potius ex cauſa
teſtati adiuiſſe,quam ex cauſa inteſtati, maxime,quando concurrit
cauſa,quæ omnia bona acceptauit;quia ab inteſtato non potuiſſet
21 habere.Æg.Bell.d.conſ.48.n.20.† Extende;quia vbicunque via teſtati eſt fauorabilior, quis ex ea præſumitur adiuiſſe. Ægid. Bell.d.
22 conſ.48.n.25.† Limita,quando cauſa inteſtati eſt potentior, videl.
pro maiori parte ; quia ſi quis inſtituatur in re certa cum prohibitione,quod plus petere non poſſit, cauſa teſtati ceſſat, & totũ tra-
23 hitur ad inteſtatum.Ang.d.conſ.358.n.4.v.ſi pagano.† Contrarium,
quod imo inteſtatus in re certa,& prohibitus plus petere habebit
totũ:quia cauſa teſtati trahit ad ſe cauſam inteſtati,ſed tamen prohibitus plus petere,reſiduum reſtituet venientib.ab inteſtato.Ang.
24 conſ.148.Dominus Quiricus,n.2.† Limita;quia hæres datus ſub cõditione,ſi deficiat conditio,non tranſmittit, ſed reducitur caſus ad
inteſtatum ; ideo ſuccedunt hæredes proximiores teſtatoris. Bald.
25 conſ.267.n.4.v.& videtur primo,lib.5.† Limita,quando hæres eſſet
pure datus,ſed iuſſus aliquid implere ſub pœna priuationis;quia ſi
priuatio non fit contemplatione alicuius , cui poſſit hæreditas applicari,ſpectabit ad venientes ab inteſtato proximiores teſtatoris.
26 Bald.conſ.417.Magiſter Benedictus,per tot.lib.4.† Limita;quia vbicunque eſt locus contratabulationi,non auditur quis per ſecundum
tabulas,& ſic inteſtati potẽtior,quãdo teſtati cauſa poteſt dici præteritione,vel alias.Bart.conſ.11.Proponitur quod,in fi.lib.1. quod eſt
27 Bald.68.lib.1.& idem Bald.hoc tenet conſ.102.in fi.lib.5.† Limita;
quia ſi teſtamentũ eſt nullum, ſemper ſuccedunt venientes ab inteſtato.Rom.conſ.494.in fi.v.hoc autẽ probatur.Alex. conſ.177.Viſo
them.in pr.& per tot.v.tamen dico, lib.2. † Declara; quia ſuccedunt 28
venientes ab inteſtato quando teſtamentum eſt nullum,quia hæredes non poſſunt inſtitui,vel quando ſunt incapaces,puta extranei
inſtituti in rebus feudalibus;ſecus ſi præcederet aliũ teſtamentũ,in
quo eſſent inſtituti capaces,quia ipſi ſuccedent, non autẽ venientes ab inteſtato.Rom.d.conſ.494.in fin. Vide Concl. proxime ſeq.

Teſtatus pro parte,& pro parte inteſtatus quis non poteſt decedere,& quando ſecus. CONCL. 96.

Regula † eſt,quis nõ poteſt decedere pro parte teſtatus,& pro 1
parte inteſtat⁹ l.ius noſtrũ,ff.de reg.iur.& cauſa teſtati trahit ad
ſe causã inteſtati.Clar.in §.teſtamentũ,q.16.in pr. † Et quod nemo 2
poſſit decedere pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus,d.l.ius noſtrum.ff.de reg.iur.Bar.conſ.156.Titius,n.2.v.item ad ſubſtitutum,l.1.
& iterũ Bart.& Franc.Tigrin.conſ.Bar.81.Iacopuccius,n.2.v.ſi ergo
portio,l.2.vbi,quod reducitur ad cauſam inteſtati,& Collegiũ Piſanũ,cuius eſt conſ.Bar.82.Quæſtio commiſſa,col.2.poſt med.v.item alia
quia,l.1.Vide,Ius accreſcendi in quib. præualeat,vel non. Concl.568.
† Ratio poteſt eſſe;quia ius accreſcendi habet locũ,quod eſt quædã 3
ſubſtitutio vulgaris;ideo ſi inſtitutus in parte adit,cenſetur in totũ
adire per ius accreſcendi etiã inuitus,& ignorans.Bal.conſ.88.ſuper
primo,l.5.in pr.† Amplia,vt procedat,etiam ſi teſtator inſtituat hæ- 4
redem vniuerſalẽ in omnibus,præterquam in certis bonis;quia ſi in
eis alium non inſtituat,vel legatũ non faciat,non tamen ſpectabũt
hæredibus ab inteſtato, ſed hæredi inſtituto beneficio legis. Bald.
conſ.474.Statutũ eſt,l.4.in fi.Rom. conſ.49. Inſpectis teſtamenti verbis,n.3.v.quoad ſecundum,vbi apoſt.in v.operatur, & eſt text. in l.ſi
quis ita hæres inſtitutus fuerit,excepto fundo.ff.de hær.inſt. &*magis *
com.dicit Alex. conſ.10.Ponderatis,n.8.v. item in dicta inſtitutione,
l.3.† Amplia,vt procedat,etiam ſi extet ſtatutũ (provt Egubij)di- 5
ſponẽs,quod nullus poſſit teſtari,niſi reſeruet ius Cõmunis,quoad
bona in territorio Eugubino;quia ſi quis teſtatur extra territoriũ,&
habeat alia bona & nõ reſeruet ius Cõmunis,licet nõ valeat teſtamentũ quia ſtatutũ eſt reale;tamen idem hæres inſtitutus habebit
bona beneficio legis,nõ autẽ hæredes ab inteſtato.Bal.d.conſ.474.
per tot.max.in fi.l.4.† Amplia in tantũ,vt nõ poſſit quis aliqua ſui 6
ordinatione prouidere, vt decedat pro parte teſtatus , & pro parte
inteſtatus,quia eo ipſo, quod neceſſe eſt ipſum pro parte eſſe inteſtatũ de neceſſitate dicitur in totũ inteſtatus.Bal.conſ.480.Teſtator
inſtituit,in pr.v.ex hoc ſequitur,l.1.† Amplia; quia etiam ſi teſtatus 7
fuiſſet de bonis ſuis præſentib.& poſt teſtamentũ plura acquiſiuiſſet
bona,accedũt inſtitutioni factæ de vno, vel plurib.pro rata,ne decedat pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus,Alex.conſ.163.V ſis
narratis,in fi.v.vltimo quæritur,l.7.† Amplia in caſu contrario;quia 8
filius nõ poteſt eſſe hæres ſuus pro parte,& pro parte hæres extraneus.Caſtr.conſ.280.Super primo,in pr.l.1. † Amplia, vt procedat, 9
etiã ſi minima res hæredi eſſet prohibita, veluti ſi dicat,Titiũ hæredẽ meũ vniuerſalẽ inſtituo,excepto tali fundo, quẽ prohibeo eũ
habere poſſe,quia tunc ne decedat pro parte teſtatus, & pro parte
inteſtatus,non valet teſtamentũ,ſed reducitur ad cauſam inteſtati.
Bart.d.conſ.156.n.3.v.non obſt.de hær.inſt.& conſ.81.lib.2.n.3.v.concluditur ergo.& Collegiũ Piſarũ,d.conſ.Bar.82.in fi.v. item non obſt.
l.quis,l.2.† Declara tamẽ;quia aliud eſt dicere,inſtituo in hæredẽ 10
vniuerſalem,excepto tali fundo;quia tunc non dicitur prohibitum
ius accreſcendi,& mortuo teſtatore habebit etiã fundi per ius accreſcẽdi,l.ſi ita quis,ff.de hær.inſt.quia aliud eſt dicere,non inſtituo,
aliud prohibeo,quod nõ habeas.Bart.d.conſ.156.n.3.v. nec obſt.l.1.
& conſ.81.n.3.v.concluditur.& plenius conſ.82.in fi.l.2.† Contrariũ 11
dicit Alex.conſ.20.Ponderatis,n.8.v.item in dicta inſtitutione,l.3.vbi
idẽ dicit,quãdo teſtator prohibuit,quod plus nõ habet, & quod ſit
contẽtus de bonis expreſſis,& dicit magis*com. & maxime quãdo *
nõ extant alij proximiores,qui ſuccedãt ab inteſtato,niſi hæredes.
† Limita,niſi lex,vel ſtatutũ contrariũ diſponeret quod poteſt.Bal. 12
conſ.349.Statuto Placẽtiæ,in pr.v & eſt ratio,l.1. † Et quod quando 13
lex,vel ſtatutũ aliter diſponeret.Bal.d.conſ.245.n.3.l.1.& conſ.374.
Verba Dyni.prope fi.v.niſi hoc faciat, l.1. † Et ideo ſi ſtatutũ exclu- 14
dat matrẽ à ſucceſſione filij ex teſtamento,vel ab inteſtato ſi filius
inſtituat matrẽ hæredẽ,nõ ſuccedet in bonis filij ſitis in territorio
ſtatuẽtiũ,ſed bene ſuccedet in bonis extra territoriũ,& ſic pro parte decedet teſtatus,& pro parte inteſtatus.Bal.d.conſ.245.circa med.
v.In cõtrariũ,vbi dicit*com.ita practicari,& ſeruari l.1.† Extende, *
vt idẽ ſit,princeps hoc diſponeret.Bald.d.conſ.374.circa fi.v.niſi hoc 15
faciat,l.1.† Exẽpla ponit Caſt.cõſ.442.Pro declaratione,n.5.v.tertia 16
principalis,l.1.in marito qui ex forma ſtatuti lucratur partẽ, vel in
filiis,quibus mater tres quartas reſeruare tenetur, provt in ſtatuto
Senatũ,nam filij habebunt vt ſucceſſores vniuerſales,alia quarta,
de qua poteſt diſponere,ſpectabit iure hæreditario,& iſti ſucceſſores

Digitized by Google

17 res exemplo fiſci tenentur pro tata ad onera. Idem in relegato cum
ademptione partis bonorũ;quia fiſcus partem habebit;& ſucceſſor
vniuerſalis,reſiduum hæres ex teſtamento, vel ab inteſtato. Caſtr.
18 *d.conſ.442.n.5.lib.1.* † Idem,ſi ex neceſſitate ſtatuti, puta in loco,
vbi pater habet aliqua ſtabilia, & domicilium, extat ſtatutum,
quod fœmina non ſuccedat ſtante maſculo, pater inſtituit maſcu-
lum præterita filia,valet teſtamentum in loco vbi poteſt præteriri,
extra locum non valet,vbi alia bona ſtabilia,& ſic filia in loco ſta-
tuti excluditur ex teſtamento extra locum,tanquam præterita ſuc-
cedit de iure communi. Alex.*conſ.19.circa primum,n.8. & ſeq.lib.6.*
19 † Declara,niſi in teſtamento eſſet clauſula codicillaris,ſi nõ valet,
vel non valebit,&c. quia tunc ſuccedens ab inteſtato in bonis ex-
tra territorium teneretur reſtituere hæredi ſcripto deducta portio-
ne ſibi debita. Alex.*d.conſ.19.n.11.& ſeq.v.quoad tertium,lib.6.* vbi
* dicit * communem. † Limita,quando in teſtamento eſſet clauſula
20 codicillaris;quia tunc ſubſtinentur legata facta in teſtamento nul-
lo;quia non erit hæres quoad omnia,ſed prohibitus quoad aliqua.
Bart.*conſ.81,Iacoputius,in fi. & per tot.* quod eſt ſubſcriptũ à Fran-
21 ciſco Tigrino,*l.2.* † Limita in teſtamento ad pias cauſas;quia po-
teſt quis decedere pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus. Alex.
22 *conſ.105.Viſo, in fin.lib.4.* † Limita in milite; quia poteſt decedere
pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus. Bald. *conſ.245. Quæritur,
vtrum,n.3,v.tertio quæritur,lib.1.* Chriſtoph.Caſtillio.*conſ.37.n.13.*
23 † Declara;quia ſi miles inſtituit vnum in vna re certa,alium in alia
re certa,ſi quidem prohibuit ius accreſcendi, quod miles ad hunc
effectum prohibere poteſt, paganus vero ſecus; & iſto caſu dece-
dit pro parte teſtatus, pro parte non; quia duo hæredes habebunt
duas res certas, & venientes ab inteſtato habebunt alia bona, ſi
vero non prohibuit ius accreſcendi; & tunc hæredes in re certa
habebunt totum,& in hoc non differt à pagano. Clar.in §.*teſtamẽ-
* tum,quæſt.16.num.2.v.aliquando.* vbi dicit*communem.† Extende;
24 quia ſi miles habens bona caſtrenſia & non caſtrenſia inſtituit hæ-
redem ſuum in bonis patrimonialibus,vel paganicis,& in aliis ni-
hil dicat,cenſetur velle,quod in aliis bonis,de quibus nullam fecit
mentionem, ſuccedant venientes ab inteſtato; & iſte eſt proprius
caſus in quo miles decedit pro parte teſtatus, & pro parte non, &
* eſt*communis opinio,de qua Clar.*d.§.teſtamentum,quæſt.16.num.1.
verſ.aliquando autem miles.* † Extende in tantum procedere exten-
25 ſionem, vt ſi miles inſtituit vnum hæredem in caſtrenſibus, alte-
rum in paganicis bonis, & alter hæredum repudiet, non eſt locus
iuri accreſcendi, ſed portio repudiata ſpectabit venientibus ab in-
* teſtato,communem*dicit Clar.*d.q.16.num.3.verſ. & hinc infertur.*
26 † Reſtringe; quia ſi miles habens bona caſtrenſia & non caſtren-
ſia,inſtituat vnum hæredem in vnica vncia, & alium hæredem in
caſtrenſibus inſtitutus in vna vnica, habebit mediam vnciam de
caſtrenſibus, & mediam vnciam de non caſtrenſibus, alius habe-
bit caſtrenſia, in quibus eſt inſtitutus, reliqua non caſtrenſia ſpe-
ctabunt venientibus ab inteſtato; quia non reſtrinxit teſtator vn-
ciam ad caſtrenſia, neque ad non caſtrenſia: vnde non cenſetur
* prohibuiſſe ius accreſcendi,*communem dicit Clar.*d.quæſt.16.n.4.
27 verſ.aliquando,& tertio.* † Limita, quando incapacitas hæredis hoc
operetur, vt ſi ſpurius hæres inſtituatur, vel Iudæus ab eo,qui ha-
bet ius patronatus Eccleſiaſticum; quia quod ius patronatus dece-
dit inteſtatus propter incapacitatem hæredis,& quoad reliqua de-
28 cedit teſtatus. Baldus *d.conſ.374.circa fi.v.niſi hoc faciat,lib.1.* † Li-
mita, quando ceſſat ratio,quod teſtator decedat pro parte teſtatus;
& pro parte nõ;quia tunc illud,quod deducitur ex portione vnius
ex hæredibus,applicatur aliis cohæredibus in totum per ius accre-
ſcendi,non autem illi, à quo fit deductio. ita Rom. pulchre *d.conſ.
29 49.Inſpectis,n.3.v.quoad ſecundum.* † Limita ſingulariter;quoniam
filiusfamilias non poteſt teſtari etiam de conſenſu patris; quia te-
ſtamentum non poteſt pendere ex alieno arbitrio;& tamen fauore
piæ cauſæ poteſt teſtari cum conſenſu patris, & valet; ſed tamen ſi
in teſtamento in quo piam cauſam inſtituit filiusfamilias cum cõ-
ſenſu patris,fecit alia legata extraneis;ipſa legata non valent,neq;
accreſcunt piæ cauſæ hæredi inſtitutæ,ſed vadunt ad venientes ab
inteſtato. Bald.*in l.ſenium,in fin.C.de teſtam.* plene Clar. *in §.teſta-
mentum,q.5.num.8.verſ.vnum tamen nota.* vbi, quod nemo diſcordat
ab hac concluſione;ſicque pro parte teſtatus, & pro parte inteſta-
30 tus decedit.† Limita, quando ex neceſſitate cauſa inteſtati trahe-
ret ad ſe cauſam teſtati, veluti, ſi maritus inſtituat vxorem in vſu-
fructu,& poſt mortem vxoris inſtituat aliũ; vel cauſam piam cum
pœna,quod non immiſceat viuente vxore; nam hæredes ab inte-
ſtato pendente conditione erunt hæredes ex neceſſitate; & hoc
caſu cauſa inteſtati trahit ad ſe cauſam teſtati. Baldus *conſ.273. Fa-
ctum ſic ſe habet.* maxime *in fi.lib.4.* & ſic reſpectu temporis poteſt
31 quis decedere pro parte teſtatus,& pro parte inteſtatus.† Limitat

Soc.22. modis *in Reg.10. teſtatus pro parte, & pro parte inteſtatus
quis decedere non poteſt.* vbi ponit fallentias 22. prima eſt,quando
pater filio ſubſtituit naturalem,mortuo pupillo habebit ſolam vn-
ciam,& bona pupilli;ſecunda in caſu,*auth.ſi qua mulier,Cod.de SS.
Eccl.* tertia in caſu,*l.1.C.de ſecund.nupt.* vbi Bald.quarta in caſu,*l.ſi
arrogator.ff.de adopt.* quinta,quando filius miles ſubſtituit filio ſuo
vulgariter; ſexta fauore piæ cauſæ; ſeptima in caſu, *auth.ex cauſa,
C.de lib.præterit.* Octaua in milite, qui ſubſtituit extraneo poſt adi-
tam; nona in caſu, *l.cum multa,C.de bon.quæ liber.* decima, quando
teſtamentum expugnatur de iure prætorio,& remanet validum de
iure ciuili; vndecima ponitur per Ang.*in auth. ex teſtamento. Cod.
de ſecund.nupt.* duodecima diuerſis reſpectibus; decimatertia, ſi lex
ſic diſponit; decimaquarta, & decimaquinta in caſu ſtatuti; deci-
maſexta quoad tutelam;decimaſeptima in caſu contratabulationis;
decimaoctaua,quando concurrunt contratabulatio,& ſecundũ ta-
bulas;decimanona eadem contratabulatio,& ſecundum tabulas ex
diuerſo effectu;vigeſima in caſu,*l.qui ſe patris, Cod.vr.de liberi.* vi-
geſima prima,& vigeſimaſecunda in diuerſis fallentiis,quæ colligi
poſſunt; vide ſingulas; quia melius poteris intelligere, nec licitum
fuit tranſcribere,niſi relatiue,& ſummatim.

Teſtamentum multiplex,nuncupatiuum,& in ſcriptis, & quale præſumatur in dubio. CONCL. 97.

TEſtamentum † aliud eſt nuncupatiuum, quod publicatur co- 1
ram teſtibus,aliud eſt teſtamentum in ſcriptis, quod non pu-
blicatur,de quibus habes text.*in l.hac conſultiſſima. per tot. & in §.
per nuncupationem,C.de teſtam.* Caſtr. *conſ.93. Viſo dicto teſtamento,
in pr.lib.1.* Aliud eſt teſtamentum nuncupatiuum implicite, veluti 2
ſi teſtator facit teſtamentum ſubſcriptum à teſtibus, & ſecretum,
quod tradit Notario cum rogitu, quod illud eſt teſtamentũ ſuum;
quia ex illo rogitu Notarij valebit vt nuncupatiuum. Caſtr.*d.conſ.
93.n.3.& 4.l.1.* vbi,quod teſtamentũ in ſcriptis, & nuncupatiuum
poſſunt ſe compati inuicem,quando non conſtat,quod voluerit ſe
reſtringere ad vnam ſpeciem,ita etiam dicit Clar.*in §.teſtamẽtum,
q.4.n.3.v.ſed pone.* vbi allegat Alex.*conſ.177.n.6.lib.2.* atteſtantem
de magis communi* & alios, & idem Clar.*in d. §. teſtamentum,q.* *
36.v.ſed quid ſi teſtator,n.2. vbi de communi*& magis communi, *
& de obſeruantia alleg.Pariſ.*conſ.19.n.13.lib.3.* † Extende,vt idem 3
ſit,quando eſſet in ſchedula priuata, & dixit coram Notario,& te-
ſtibus,quod illud erat ſuum teſtamentum; quia valet vt nuncupa-
tiuum,ſi conſtat de identitate ſchedulæ, vel inſtrumenti; ideo cau-
tela eſt,quod ſuper ipſa ſchedula Notarius ſcribat teſtes,& rogitũ,
quia tunc conſtabit de identitate, & valebit vt teſtamentum nun-
cupatiuum ſecundum communem,*& magis communem. Clar.*d.* *
§.teſtamentum,q.4.n.3.v.ſed pone. & iterũ *q.36.n.2. verſ. ſed quid ſi
teſtator.* Proprie † nuncupatiuum dicitur,quod fit per nuncupatio- 4
nem ſine ſcriptis, iuxta formam, de qua *in d.l.hac conſultiſſima, §.
nuncupationem,C.de teſtam.* Clar.*in §.teſtamentum,q.4.in pr.* † Idem 5
dicitur nuncupatiuum proprie, quando eſt reductum in reſcriptis,
quando non ſunt ſeruatæ ſolemnitates, de quibus *in d.l.hac conſul-
tiſſima,in pr.C.de teſtam.* quia ſcriptura cenſetur facta ad probatio-
nem,non ad ſolemnitatẽ,ita Clarus *d.q.4.in pr.v.& intellige.* † Ex- 6
tende;quia imo dicitur nuncupatiuũ, etiam ſi teſtator teſtatus fuit
in ſcriptis;& teſtes ſe ſubſcripſerũt,& ſigillarunt pro maiori parte;
quia ſi deficiat aliqua ſolemnitas requiſita in ſcriptis,adhuc,vt ſub-
ſtineatur teſtamentũ,iudicatur nuncupatiuum. Gozad.*conſ.3.n.11.
& ſeq.* vbi dicit communem,*allegat Bart.*in l.fi.ff.de iur.codicill.* & *
alios.† Declara melius,vt per Clar.*in §.teſtamentum, q.4.n.2.v.ſed* 7
quæro. quia ſi conſtat,quod voluit teſtator in ſcriptis teſtari,& non
adſunt integræ ſolemnitates, & non valet teſtamentum; aut non
conſtat de mente, & in dubio præſumitur voluiſſe teſtari modo,
quo valere poteſt,vbi,quod ita tenent * omnes. † In dubio præſu- *8
mitur nuncupatiue teſtari ſaltem implicite,etiam ſi tempore codi-
cillorum dixit teſtator, ſe teſtamentum feciſſe in ſcriptis; quia ex
quo longe poſt:& quia interpretatio fit,vt valeat teſtamentũ. Caſt.
d.conſ.93.n.5.l.1. † Et quod triplex ſit teſtamentum publicandum; 9
quia aliquando eſt factum coram teſtibus,& ſine ſcriptura,& vo-
cantur teſtes,qui deponant tenorem,*c.Albericos,& c.ſignificauit,de
teſtib.* aliquando extat ſcriptura,ſed conſumpta,& vitiata,& idẽ;ali-
quando extat ſcriptura,ſed non publicata,vel ſi extat,Notarius eſt
mortuus,vel eſt teſtamentũ in ſcriptis, & in omnibus caſib.fit pu-
blicatio,iuxta *l.publicati,C.de teſtam.* Ægid.Bell.*conſ.43.n.4.v. imo
dico.* † Declara; quia multiplex eſt teſtamentum reſpectu formæ, 10
prout nuncupatiuum,& in ſcriptis; item multiplex reſpectu priui-
legiorum; quia fauore piæ cauſæ habet priuilegia; quæ non habet
cauſa profana; item inter liberos habet multa priuilegia, quæ ceſ-

Digitized by Google

ſant inter extraneos : item teſtamentum militis multa priuilegia habet, quæ non habet teſtamentum pagani, & alia ſimilia exempla, quæ ponit Clar. *in d.§. teſtamentum, q.3.* Vide, *Teſtamentum in ſcriptis & nuncupatiuum in quibus differant. Concl.* 121.

Teſtamentum non præſumitur, niſi probetur.

CONCL. 98.

1 HÆreditas † præſumitur delata ab inteſtato; quia inteſtatus quilibet præſumitur decedere, niſi contrarium probetur. Bald. *conſ.* 200. *Berta ſciens, in princ. lib.* 1. Vide, *Facta non præſumuntur niſi probentur. Concl.* 10.

2 † Amplia in tantum, vt filij præſumantur ignorare teſtamentum patris, etiam ſi ſit teſtatus. Bald. *conſ.* 200. *in prin. verſ. in contrarium, lib.* 1.

Teſtamentum multis modis probatur, & qualiter, & quando requirantur ſeptem teſtes, & quando ſufficiant.

CONCL. 99.

1 PRobatio † teſtamenti triplex eſt, videlicet teſtamentum ſic factum;

2 & teſtamentum factum; & ſic teſtatorem ſenſiſſe. † Prima probatio, quod teſtamentum ſic, vel aliter fuerit factum, requirit ſeptem teſtes, *C. de fideicom. l. fi.* Corn. *conſ.* 52. *In hac conſultatione, n.* 55. *& ſeq.* vbi, quod debent eſſe ſeptem, & maſculi, & rogati

3 *lib.* 2. † Secunda probatio, quando ſimpliciter agitur de probando teſtamento non ſic, vel aliter facto, ſed quod talis fecit teſtamentum, & ſufficiunt duo teſtes. Oldr. *conſ.* 297. *n.* 7. allegat *l. diuus, & l.*

4 *Lucius, ff. de milit. teſtam.* † Et iſta probatio perſonæ teſtantis debet eſſe nominatim facta, ita quod conſtet de identitate teſtatoris. Bald. *conſ.* 154. *Habeat is conſilium, in pr. lib.* 4. vbi, quod requiritur demonſtratio; ſed tamen valet, licet non ſit appoſita patria, ſi con-

5 ſtat per alias demonſtrationes. † Tertia probatio, quod teſtator ſic intellexerit per aliquas coniecturas, vel loquutiones, & ſufficiunt duo teſtes, quia numerus non eſt taxatus. Oldr. *d. conſ.* 297. *n.* 7. *verſ. aut ſic ſenſum*, vbi *n.* 8. quod admittitur fœmina pro teſte hoc caſu, & quod mulier poteſt eſſe teſtis, Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Dominus meus Cardinalis Mantica *de coniect. vltim. volunt.*

6 *lib.* 3. *tit.* 1. *n.* 13. † Quarta probatio eſt, de probando aliquid extra inſtrumentum, puta, quod Notarius habuerit commiſſionem extendendi voluntatem ſuam ad effectum, poſtea lecta, & confirmata per teſtatorem per verbum affirmatiuum, ſi valeat, nec dicatur ſuggeſta; quia duo teſtes probant etiam comprehenſo Notario pro vno teſte; quia non tractat de laude, vel opprobrio, vt poſſit repelli, ſed de rogitu ad quem compellabatur, & de commiſſione ſibi facta, cui creditur. Ang. Aret. *conſ.* 104. *In caſu propoſito,*

7 *n.* 23. *& ſeq. ver. nec etiam obſtat.* † Quinta probatio eſt, quod etiam vnicus teſtis probat & declarat voluntatem teſtatoris, quando teſtator ita mandauit, & illi ſtatur cum iuramento, & non requiritur citatio partis. Maſcard. *concl.* 485. *Declaratio, n.* 4. *& ſeq.* Vide plenius, *Legatum factum ſecundum mentem ſecretam teſtatoris valet.*

8 *Concl.* 56. † Regula igitur ſit, quod ad probandum teſtamentum ſic, vel aliter factum, vt releuet probatio, tot requiruntur teſtes, quot ſolemnitate teſtamenti ſunt adhibendi, *l. fi. C. de fideicommiſſ.*

9 † Amplia; quia vbicunque negatur teſtamentum, & voluntas, abſolute requiritur integer numerus ſeptem teſtium, etiam ſi eſſet rogatum tale teſtamentum apud infideles, in tantum, quod non ſufficiunt ſex teſtes, neque deferri debet iuramentum in ſupplementum, neque ſuppletur ſolemnitas ex aditione facta. Bald. *conſ.* 306. *Quidam nomine Marcellinus*, quod duplicatur *conſ.* 166. *lib.* 4.

10 *per totum.* Ang. *conſ.* 975. *Thema, ſuper quo, in pr.* † Limita, quando agitur de probando, quod quis fecerit teſtamentum; quia ſi non agitur de modo, vel ſubſtantia teſtamenti, vt ex eo agendum ſit, ſufficiunt duo teſtes: quia ex iſta probatione nihil aliud infertur,

11 niſi quod fecerit teſtamentum. Oldr. *d. conſ.* 297. *num.* 7. † Limita; quando agitur de probanda qualitate teſtamenti, puta quod teſtator intellexerit magis de vno, quam de alio, quia duo teſtes ſuffi-

12 ciunt. Oldr. *d. conſ.* 297. *n.* 7. *verſ. aut ſic ſenſum.* † Extende, vt etiam admittatur fœmina hoc caſu; quia non agitur de probanda ſub-

13 ſtantia teſtamenti. Oldr. *d. conſ.* 297. *n.* 8. † Limita, quando ageretur de probando rogitu, & ſcriptura certi Notarij; quia ſi teſtamentum apparet in forma ſolemni, ſed manus non cognoſcitur; tunc

14 duo teſtes ſufficiunt. Bald. *conſ.* 158. *Si inuenitur, lib.* 2. † Extende, vt idem ſit, quando teſtamentum apparet manu Notarij ſcriptum, & cum ſigno, ſed non ſubſcriptum, neque Notarius atteſtatur ſe rogatum, vel publicaſſe; quia ad hoc, vt poſſit releuari in publicam formam, ſufficiunt duo teſtes, ex quo rogitus non eſt de ſubſtantia teſtamenti. Ang. *conſ.* 275. *n.* 2. *verſ. in contrarium, quod dicta ſcri-*

15 *ptura.* & plene *col.* 3. *verſ. vbi autem de rogitu non apparet.* † Reſtringe, vt limitatio non procedat, quando teſtamentum non haberet ſolemnia, puta ſignum, neque ſubſcriptionem, & non eſſet inter rogitus Notarij; quia non ſufficerent duo teſtes ad probandum rogitum. Bald. *d. conſ.* 158. *circa fi. lib.* 2. Vide plenius, *Teſtamentum requirit ſeptem teſtes, & quando minor numerus, vel duo ſufficiant. Concl.* 122. Vide, *Inſtrumentum ſine teſtibus, loco, vel tempore, & aliis requiſitis non probat, & quando ſecus. Concl.* 244.

Teſtamentum qualiter probetur per teſtes, quando inſtrumentum teſtamenti non valet.

CONCL. 100.

TEſtamentum † rogatum à Notario condemnato de falſo, & 1 priuato, vel quod alias non valet, probari poteſt per ſeptem teſtes, qui fuerunt rogati ab ipſo teſtatore, qui deponant ſe audiuiſſe ea, quæ continentur in dicto inſtrumento, vel dicta ſcriptura, & ſi non recordantur de contentis in eo, poſſunt petere quod ſibi legatur ad ſui memoriam. Cuma. *conſ.* 62. *Viſa copia, circa med. ver. quia tamen.* quod eſt Cumani, Fulgoſij, & Henrici Alani. † Imo 2 ad effectum codicillarum, ſi in teſtamento adeſt clauſula codicillaris, ſufficerent etiam quinque teſtes, vt habeat effectum in vim fideicommiſſi. Cuma. *d. conſ.* 62. *num.* 3. *verſ. item cum in teſtamentis.*

† Amplia; quia teſtamentum, ſiue ſit nuncupatiuum, ſiue in ſcri- 3 ptis, non publicum non probat, ſed tamen probat, ſi teſtes examinentur, & publicentur. Sign. Homod. *conſ.* 66. *Factum tale eſt, in pr.* Vide Concluſionem proxime præcedentem, & Concluſionem proxime ſequentem.

Teſtamentum probatur ex ſcriptura priuata teſtatoris, tam inter liberos, quam extraneos, & quando ſecus.

CONCL. 101.

APocha † priuata manu teſtatoris cõſignata à Notario coram 1 duobus teſtibus, vel ſubſcripta ab ipſis duobus teſtibus continens teſtamentũ inter liberos debet publicari. Bald. *conſ.* 169. *Quod ſchedula, per tot. l.* 2. vbi etiam ſine teſtibus dicit eam eſſe publicandam, licet ſint opiniones pro vtraque parte de hoc vltimo. Vide, *Rogitus Notarij præſumitur multis caſib. & quando ſecus, & qualiter probetur. Concl.* 360. † Extende; quia ſufficiunt duo teſtes aſſerentes 2 de rogitu, & recognitione ſcripturæ. Bal. *conſ.* 158. *Si inuenitur, l.* 2. vbi diſtinguit plures caſus. † Declara; quia ad hoc, vt ſcriptura pri- 3 uata patris probet teſtamentum inter filios in ſcriptis, requiruntur multa, & inter alia, quod contineat tempus: item ſubſcriptionem teſtatoris; item, quod clare, & ſpecifice per verba extenſa, & nõ per numerum, vel abbreuiaturas filij inſtituantur in portionibus, & ſi agatur de reuocatione teſtamenti requiruntur ſeptem teſtes, vt *in auth. de teſtam. imperf. coll.* 8. Bald. *conſ.* 168. *Caſus talis eſt, quidam nobilis l.* 3. † Et quod talis ſcriptura patris ſine teſtib. valeat inter libe- 4 ros, & ſit validum teſtamentũ, quando habet indictionem, annum, menſem, & diẽ, & dũmodo vel ſit tota ſcripta à patre, vel ſi manu aliena, ſit ſcripta ab eo, vel à filiis, inter quos teſtatur, alias nõ valet, ita plene Alex. *conſ.* 123. *Diſcuſſis haſitationib. num.* 4. *v. neque non obſtat, lib.* 1. allegat *auth. quod ſine, C. de teſtam.* quæ derogat omnibus aliis; quia vltima. † Et debent duo teſtes cognoſcere manum teſta- 5 toris, qui viderint eum ſcribere, & non ſufficeret, ſi deponerent teſtatorem dixiſſe eſſe ſuum teſtamentũ. Alex. *d. conſ.* 123. *n.* 4. *& ſeq. l.* 1. † Imo quod requiratur lectura talis teſtamenti, vt valeat, tenet 6 Sal. *in l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, & in auth. quod ſine, Cod. de teſtam.* † Contrarium tenent* omnes, quod publicatio, ſeu lectura 7* non requiritur, vt dicit apoſt. ad Alex. *d. conſ.* 123. *num.* 5. *in v. contradictores, lib.* 1. vbi etiam Alex. & Rubeus Alex. *conſ.* 107. † Amplia; 8 quia valet teſtamentum inter liberos ſcriptũ manu teſtatoris, licet non ſit publicatum. Bart. *in l. ſi is qui teſtamentum, n.* 4. *ff. de teſtam.* Caſtr. *conſ.* 457. *in fin. lib.* 1. incip. *Viſis & examinatis. & conſ.* 450. *in fin. l.* 2. vbi dicit eſſe ſpeciale inter liberos, & quod non procedit in pia cauſa. Alex. *conſ.* 114. *Viſa ſcriptura, n.* 3. *& ſeq. l.* 7. vbi, quod procedit etiam ſine teſtib. dummodo ſit ſcriptũ manu teſtatoris. † Ex- 9 tende; quia procedit tam inter liberos primi gradus, quã etiam nepotes ex filio. Alex. *d. conſ.* 114. *in fi. l.* 7. *n.* 9. † Extende, vt procedat, 10 etiam ſi teſtator mandauit vocari Notariũ, & interim mortuus eſt quando publicauerat voluntatem ſuam. Caſtrenſ. *d. conſ.* 457. *lib.* 1. *col.* 2. *ver. reſtat.* & eſt text. *in l. fi. C. fam. hercic.* † Extende; quia imo 11 fauore piæ cauſæ valet legatum ſcriptum ſine teſtibus manu teſtatoris, & hæredes poſſunt compelli ad præſtandum legatum. Menoch. *conſ.* 167. *Conſultationis huius, in fin. lib.* 2. allegat Corn. *conſ.* 307. *n.* 8. *lib.* 3. † Extende; quia valet teſtamentum in ſchedula ma- 12 nu teſtatoris quamuis priuata; quia plus habet auctoritatis, quam ſcriptura alterius, & ſi habet ſufficientem numerũ teſtium, probat quoad omnes. Alex. *conſ.* 14. *Viſis, n.* 19. *verſ. ſexto eſt attendendum. lib.* 6.

Digitized by Google

13 lib.6.† Extende,etiã ſi apocha teſtatoris confecta inter liberos fue-
rit non lecta,neque publicata teſtibus : quia probat teſtamentum
perfectum ratione voluntatis.Caſtr.conſ.375.in prin.incip. Viſi om-
nib.lib.1.Alex.conſ.114.Viſa ſcriptura,n.3.& ſeq.lib.7. vbi dicit hoc
verum,ſi habet tempus & alia ſolemnia,de quibus in d. auth.quod
* ſine,C.de teſtam.& ſic recognita,& n.7. dicit communem*eſſe opi-
14 nionem contra Salyc.tenentem contrarium.† Contra extenſionem
tenet Salyc.in l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto,C.de teſtam. quia ſi
15 non eſt publicata teſtibus,non valet.† Et quod teſtamentum inter
liberos probet,ſi pater illud confecit coram teſtibus,& dum voca-
retur Notarius,deceſſit,nihilominus valeat,licet non ſit ſcriptum,
ſi modo teſtibus dixit ſuam voluntatem,& de ea atteſtentur; quia
paria ſunt, quod adſit ſcriptura, vel probatio per teſtes. Bertrand.
16 conſ.196.lib.3.† Declara totam hanc materiam per ſex caſus,quos
deſcribit Menoch.lib.4.præſumpt.7.vbi totam hanc materiam ſcri-
pturæ priuatæ examinat,quando probet teſtamentũ patris vel non.
☞ Vide plene , Teſtamentum inter liberos quam ſolemnitatem requirat.
Concl.115.Vide plenius per Ant.Gabr. lib.4.tit. de teſtam. Concl.9.
17 Teſtamentum inter liberos.† Reſtringe,vt non procedat,quando te-
ſtator non publicata ſchedula,vel etiam publicata voluit,quod per
Notarium rogitus fieret; quia ſi interim moritur , antequam No-
tarius venerit, ex quo conſtat , quod non habuit pro abſoluta vo-
luntate,non valet.Decian.conſ.158.Caſus,qui proponitur,per tot.vbi
18 apoſt.dat concordantes.† Declara;quia teſtamentũ ſiue inter libe-
ros,ſiue ad piam cauſam,vel etiam pro libertate non valet,quando
voluntas nõ eſt perfecta ; dicitur autem imperfecta,ſi voluit, quod
Notarius rogaretur, antequam haberetur pro perfecto, & volebat
alia diſponere, ſecus econtra; quia valet vt codicillus. Fulg. conſil.
19 116.n.4.ver.ad primum.† Reſtringe; quia non probatur teſtamen-
tum ex verbis prolatis à teſtatore,quod volebat facere teſtamentũ,
& inſtituere ſuum hæredem Titium conſanguineum,etiam ſi tra-
didit claues,& miſit pro Notario,quia ſi interim moritur, non eſt
perfectum ratione deficientis voluntatis. Fulgoſ. conſ.29. Puncto
20 quæſtionis.† Contrariũ,quod ſi dixit,quod volebat facere ſuum hæ-
redem talem,& quod eſſent teſtes,illa verba diſponant,& probẽt.
Bertrand. conſ.212.lib.2. in 1.p.dummodo hoc conſtet, quod non
21 loquitur inter liberos. † Declara; quia licet verbum, volo, habeat
tractum ad futurum ; tamen in vltima voluntate idem eſt dicere,
volo legare,vel lego,& ſic diſponit Caſtr.conſ.457.Viſis, n.2. lib.1.
22 & ibi apoſt.† Reſtringe dictum Bart.vt procedat, quando ſcriptu-
ra eſſet manu teſtatoris ; ſecus ſi aliena manu priuata eſſet ſcripta.
23 Io.de Imol.conſ.91.col.fi.verſ.nunc reſtat.† Imo etiam ſi eſſet manu
aliena,dummodo ſit à patre ſubſcripta.Caſtr.conſ.93.n.2.verſ.ſi ve-
24 ro,l.1.per auth.ſi vero,C.de teſtam. † Reſtringe dictum Bart. quan-
do ſcriptura habita fuit per teſtatorem pro perfecta , alias ſecus;
quia ſi dixit , quod volebat cogitare quantum deberet legare ſuis
conſanguineis,vel quid ſimile;nõ eſt perfecta voluntas etiam pro
pia cauſa.Ioan.de Imol.d.conſ.91.In cauſa,quæ vertitur,col.2.in fin.
25 & col.fin.verſic. nunc reſtat. & per tot. † Amplia; quia licet pater ſi
inter filios fecerit teſtamentum imperfectum , non poſſit dici te-
ſtatus;quia non valet vt teſtamentum,non etiam poteſt dici inte-
ſtatus,quia extat illa voluntas;ideo erit ſaltem tertia ſpecies. Me-
26 noch.conſ.317.n.24.& ſeq. † Extende;quia multa ſunt exempla,ex
quibus quis non fecit teſtamentum.; & tamen inter filios ſucce-
dunt multi actus extra teſtamentũ loco inſtitutionis hæredis, prout
diuiſio omnium bonorum inter liberos;quia tacitum teſtamentum
inter liberos etiam ex ſola voluntate conſtituitur.Menoch.d. conſ.
317.n.19.& ſeq.vbi plurimos citat,& tenet, quod filia legitimata
non excludatur à ſtatuto ab inteſtato, quando probatur, quod pa-
27 ter dixit , & declarauit , quod volebat eam ſuccedere. † Extende;
quia ſi pater vocat filium hæredem ſuum , dicitur illum inſtituiſſe
tacite hæredem, etiam ſi inter viuos; ſecus ſi eſſet extraneus. Bart.
in l.tale pactum, §.fi.ff. de pact.n.3. ſequitur Menoch.qui plurimos
28 allegat d.conſ.317.num.21.& ſeq.† Extende; quia voluntas non ſo-
lemnis etiam tacita patris inter filios,licet non poſſit dici teſtamẽ-
tum proprie;quia ſucceditur ab inteſtato patri,ſi tamen apparet de
eius mente , debet ſeruari, & ſuccedentes ab inteſtato reſtituunt
per fideicommiſſum,l.filij,C.de famil.herciſc. vbi etiam gloſſ.docet
deberi Falcidiam,& Trebellianicam hoc caſu ab inteſtato,& idem
dicit text.in l.fin.C.eod.& auth. ibi poſita cum gloſſ. quæ declarat.
29 † Amplia ; quia ſcriptura priuata teſtatoris bene facit reconuale-
ſcere teſtamentum reuocatum; nam teſtator ſi fecit teſtamentum,
lapſo decennio illud de facili reuocat , & valet reuocatio facta co-
ram tribus teſtibus,l.ſancimus,C. de teſtam. ſed ſi non perſeuerat in
reuocatione , puta quia ſuper teſtamento ſcripſit manu ſua , quod
reuocabat certa legata expreſſa; igitur ex ſola ſcriptura ſua proba-
tur reconualidatio teſtamenti prædicti,quia magis de facili proba-
tur conualidatio teſtamenti reuocati,quam noua diſpoſitio. Caſtr.
plene conſ.155.Viſo puncto,per tot.maxime col.2.verſ.præterea etiam
ſi dicta verba,lib.1.† Amplia;quia ſcriptura priuata teſtatoris pro- 30
bat teſtamentum , quando Notarius coram legitimo numero te-
ſtium fuit rogatus, quod illa ſchedula erat teſtamentum ipſius te-
ſtatoris , etiam ſi ipſa ſolum per comparationem eſſet recognita.
Alex.conſ.14.n.20.verſ.& ſicut Notarius, lib.6. † Limita; quia ſcri- 31
ptura priuata teſtamenti inter ſcripturas Notarij non præſumitur
publicata , neque probat teſtamentum , ſi non apparent ſubſcri-
ptio,vel alia ſigna rogitus.Bald conſil.158.Si inuenitur, in fin. lib.2.
vbi loquitur in ſcriptura teſtatoris ſine alio ſigno,vel approbatio-
ne Notarij,plene Menoch.conſ.42. per tot. † Extende maxime, vt 32
procedat, quando apparet teſtamentum rogatum à Notario ; quia
licet ſit diuerſa ſcriptura teſtatoris penes Notarium reperta ; non
tamen præſumitur rogata; quia mutata præſumitur, ſi non conſtat
de contrario. Angel,conſ.74.Reperitur per manus,per tot.† Extende; 33
etiam ſi in illa ſcriptura reperta apud Notariũ eſſet clauſula,actum;
quia non denotat perfectionem teſtamenti, Menoch.d.conſ.42.per
tot.maxime num.15.† Reſtringe,quando ſcriptura teſtamenti ſim- 34
plex reperitur penes Notarium non ſolemnis , ſed pars,contra
quam producitur, fatetur, quod deceſſit teſtatus , & non docet de
alio teſtamento. Neuiz. qui alios citat conſil.24. numero 14. & 15.
† Declara tamen Menoch. d. conſ.42. in fine conſilium Neuizani 35
procedere,quando ſcriptura fuit reperta in protocollis Notarij, &
ſubſcripta à Notario, licet deficiant aliæ ſolemnitates; ſecus ſi ex-
tra protocollum , & imbreuiaturas Notarij. † Declarat, & diſtin- 36
guit in hac materia teſtamenti inter liberos per apocham plures
caſus Clar.in §.teſtamentum,q.7. † Primus caſus eſt,quando reperi- 37
tur ſchedula ſcripta, vel ſubſcripta manu propria teſtatoris diſpo-
nendo de bonis ſuis ad fauorem piæ cauſæ , ex quo nullam habet
formam teſtamenti;quia ſine teſtibus non valet, licet poſſet valere
inter liberos,ita Clar.d.§.teſtamentum,q.7.vbi dicit,quod auth.quod
ſine, Cod. de teſtam. quæ loquitur inter liberos, non extenditur ad
piam cauſam,& quod iſta eſt communis * opinio, & magis com- *
munis ; ſubiungit tamen quod licet à communi non ſit receden-
dum;tamen ipſe non conſuleret contra piam cauſam.† Et iſte pri- 38
mus caſus de ſchedula inter liberos manu teſtatoris,vel ab eo ſub-
ſcripta,licet ſit ſine teſtibus,quod valeat per d.auth. quod ſine,C.de
teſtam.dicit Clar.d.§.teſtamentum,q.14.in pr.quod eſt * communis *
opinio.† Declara; quia ſi pater teſtando inter liberos ſine ſcriptis, 39
licet nõ adhibuerit ſolemnitates requiſitas, ſufficit, quod per duos
teſtes probetur,etiam ſi ſint duæ fœminæ etiam non rogatæ,& va-
lebit vigore l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto,Cod.de teſtam.ſi vero
fecit ſchedulam manu ſua,vel manu aliena per ſe ſubſcriptam, &
illam repoſuit in arca,vel penes Notariũ,licet nullos habeat teſtes
adhibitos, adhuc valebit vt teſtamentum inter liberos, per d.auth.
quod ſine,C.de teſtam.Clar.d.§.teſtam.q.14.in pr.vbi n.2.dicit, quod
iſta ſchedula debet habere diem , menſem, & annum,ſpecifice,&
formaliter, vt ſi aliqua ſubeſt ſuſpicio falſitatis, poſſit deprehendi,
& quod iſta eſt communis*opinio,& n.3.verſ.ſed quia,dicit,quod *
debet talis ſchedula continere omnia ſubſtantialia per extenſum,
non per numerum,prout ſunt vnicæ quantitates, & ſimilia. Bart.
in l.quoties,§.1.n.4 ff.de hær.inſt. cuius opinionẽ*communem dicit *
Clar.d.q.14.n.3. licet quoad alia non procedat , quando etiam per
abbreuiaturas valeat.† Intelligas tamen,quod dicitur de ſcriptura 40
manu aliena , ſed ſubſcripta à patre procedere , quando in ſubſcri-
ptione facit mentionẽ de teſtamento,& ſic ſubſcriptio ſit ſpecialis
ad tollendas fraudes,& falſitates;ita Clar.d.§.teſtam,q.14.n.4.verſ.
quæro quod ſi dicta ſchedula.† Extende d.auth. quod ſine.vt etiã ha- 41
beat locum in ſchedula non ſcripta, neque ſubſcripta à patre , ſed
ſufficit,quod ſit diſpoſitio patris ſubſcripta à filiis,communẽ*dicit *
Clar.d.§.teſtam q.14.n.6.v.ſed pone quod ſchedula.vbi dicit* com- *
munẽ; ſed tamen ipſe Clar.dicit, quod valebit, imo vt conuentio,
& contractus,non vt teſtamentũ.† Extende;quia d.auth.quod ſine, 42
C.de teſtam.habet locum, etiam ſi filij ſint in d. ſchedula æqualiter
inſtituti ſecundum communem,*de qua idem Clar. d.§. teſtamen- *
tum,q.14.n.8.ver.ſed quæro.vbi dicit*communem , & magis com- *
munem. † Reſtringe;quia ſi reperitur ſchedula continens diuiſio- 43
nem inter filios non ſcripta , neque ſubſcripta à patre , non valet
ſecundum*communem,de qua idem Clar. in d.§.teſtam. q.14.n.5. *
verſ.item quæro.† Reſtringe;quia teſtamentum penes Notarium in 44
ſchedula,ſi non continet,quod fuit lectum coram teſtibus;non va-
let,etiam ſi in eo ſint teſtes;quando ſchedula non eſt manu patris,
neque ſubſcripta à patre,communem*dicit Clar. d.§. teſtam.q.14. *
numer.7.verſ.præterea. vbi citat pro vtraque, & hanc*communem *
atteſtatur.† Secundus caſus eſt, quando teſtator ſcripſit, vel ſcribi 45
fecit per Notarium , vel aliam perſonam integre in ſchedula vo-

Digitized by Google

luntatem ſuam, quo ſcilicet modo diſponebat de bonis ſuis, ſed
non fuit coram teſtibus lecta, neque per Notarium publicata; &
iſto caſu probat teſtamentũ fauore piæ cauſæ, & inter liberos; quia
non deficit, niſi ſolemnitas publicationis, quæ eſt de iure ciuili, hãc
communem * dicit Boër. dec. 93. n. 10. Clar. d. §. teſtamentum, q. 7. n. 3.
46 v. aliquando vero. † Declarat tamen Clar. d. §. teſtamentum, q. 7. n. 2.
v. cum quia etiam ego tranſeo. dummodo concurrant duo; primum,
quod coram duobus teſtibus dixerit illud eſſe ſuum teſtamentum;
ſecundum, quod non dixerit velle per Notarium fieri ſcripturam;
quia ſi voluiſſet confici ſcripturam, non eſſet voluntas, ſed præpa-
47 ratio voluntatis. † Tertius caſus eſt, quando teſtator coram duo-
bus teſtibus fecit ſcribi voluntatem ſuam, in qua inſtituebat piam
cauſam, & ea completa dixit; quod volebat illam ſcribi & rogari
per Notarium, & iuſſit Notarium vocari, & antequã venerit No-
tarius, mortuus eſt teſtator; iſta dicitur voluntas præparatoria, &
non valet, communẽ * dicit Iaſ. conſ. 155. col. 2. v. ſed per aduocatos,
48 lib. 4. Clar. d. §. teſtamentum, q. 7. n. 4. v. aliquando, & tertio. † Quartus
caſus eſt, quando teſtator fecit ſcribere per Notarium ſuum teſta-
mentum in ea parte, in qua piam cauſam inſtituebat, & completa
hac parte dum ſcribi faceret alia legata, non perfecto teſtamento
moritur teſtator, dicit Bart. quod valet quoad piam cauſam; quia
dicitur perfectum, licet non publicatum, nec ſolemnizatũ, & hanc
communem * dicit Decian. conſ. 159. num. 3. verſ. quarto, & vltimo.
49 † Contrarium tenet Clar. d. §. teſtamentum, q. 7. in fi. verſ. ſed tamen
credo. vbi dicit, quod quando teſtator decedit, antequam teſtamen-
tum expleuerit, dicitur nullum defectu voluntatis, non autem de-
fectu ſolemnitatis; ideo non valet etiam fauore piæ cauſæ, & * dicit
eſſe communẽ, allegat Boër. dec. 93. poſt n. 10. & dec. 240. n. 5. Vide,
Teſtamentum inter liberos quam ſolemnitatem requirat. Concl. 114.
Vide, *Teſtamentum quando dicatur publicatum, vel non. Concl. 108.*
Vide, *Teſtamentum ex quibus non poſſit dici nullum ex defectu vo-
luntatis, & quando ſecus. Concl. 133.*

Teſtamentum per verba enunciatiua, vel relatiua factum quando probet, vel non. CONCL. 102.

1 TEſtamentum † fauore piæ cauſæ probatur, ſi teſtator dixit,
quod volebat hæredem ſuum relinquere piam cauſam. Soc.
2 Iun. conſ. 189. n. 20. & n. 98. & ſeq. lib. 2. † Amplia; quia valet teſta-
mentum, & probat, licet ſit per verba relatiua facti, & ratio eſt
certa, alias non. Vide plene Ant. Gabr. lib. 4. tit. de teſtam. Concl. 11.
Teſtamentum conditum ad relationem.

Teſtamentum in quibus probet vel non, & inter quos. CONCL. 103.

1 TEſtamentum, † in quo teſtator dicit ſe creditorem alterius,
non probat creditum. Baldus conſ. 322. Præſentis publici, lib. 3.
2 † Extende maxime: quia contra ciuitatem non probatur mutuum
à teſtatore factum, licet in hoc in ſuo teſtamento aſſerat, & leget.
Bald. d. conſ. 322. lib. 3. vbi loquitur in teſtamento Ducis Duraci, in
quo legauit 40000. florenos filio, quos dixit habere ſuper monte
Florentiæ; ſed tamen debent exhiberi libri montium, vt veritas
3 appareat. † Amplia; quia confeſſio facta in teſtamento per procu-
ratorem fiſci, qualiter habuit, & recepit, non præiudicat fiſco, quin
exigere poſſit; tum quia non probat contra fiſcum; tum etiam quia
procurator ad exigendum non poteſt confiteri recepiſſe. Bald. conſ.
4 123. Reſpublica, lib. 3. † Amplia; quia teſtator aſſerens ſe creditorem
Titij, & legans tale creditum etiam ad pias cauſas, & pauperibus,
non probat creditum, niſi aliunde probetur etiam fauore piæ cau-
ſæ. Bald. conſ. 151. Caſus, quædam Domina, in pr. lib. 1. Vide, *Confeſſio
facta in teſtamento abſenti non probat, & quando ſecus. Concl. 639.*

Teſtari qui non poſſint ſine culpa ſua. CONCL. 104.

1 IMpuberes † non poſſunt teſtari; quia integrum conſilium non
habent; & ideo neceſſe eſt, quod maſculus ſit in 14. anno, fœ-
mina in duodecimo; quia fauore teſtamenti ſufficit, quod attin-
gant ætatem pubertatis; ſecus in odioſis. Inſtit. quib. non eſt permiſſ.
2 facere teſtam. §. præterea. vbi gl. in verſ. impuberes. † Extende; vt pro-
cedat, etiam ſi decederet poſtea pubes, vel etiam maior, factus, Inſt.
3 quib. non eſt permiſſ. §. præterea. † Extende; quia neque ad pias cau-
ſas poteſt teſtari, communem * dicit Alex. conſ. 182. Super eo, num. 2.
verſ. ſecundo moueor, lib. 5. & hanc communem * dicit Clar. in §. te-
ſtamentum, q. 5. in pr. vbi citat plurimos de communi * atteſtantes.
4 † Reſtringe; quia bene poſſet ſtatutum habilitare impuberem doli
capacem ad teſtandum. Rom. conſ. 199. Præſens, n. 4. in fin. & num. 5.
ver. cæterum. † Reſtringe; quia valet teſtamentum impuberis vno 5
caſu, quando inſtituit auiam, vel eum, qui de iure communi ſuc-
cedit, licet ab inteſtato excludatur per ſtatutum; quia ſtante alio
ſtatuto, quod inteſtatus dicatur, qui nullum fecerit teſtamentum,
etiam ſi ſit impubes, vel non poſſit teſtari, valet. Rom. d. conſ. 199.
per tot. † Furioſi nõ poſſunt teſtari. Ang. conſ. 126. Teſtamenti factio 6
in pr. per l. furioſum, C. qui teſtam. facere poſſ. Inſt. quib. non eſt permiſſ.
facere teſtam. §. præterea. & idem in furioſo & mente capto, quod
non poſſint teſtari etiam ad pias cauſas; quia ſunt inhabiles inha-
bilitate ſurgente à ratione naturali, ideo neque vllo modo obli-
gantur. Alexand. conſ. 182. Super eo, n. 3. & ſeq. verſ. tertio quia, lib. 5.
Clar. d. §. teſtamentum, q. 5. n. 4. v. ſed an furioſus. vbi dicit * commu-
nem. Vide, *Furioſus caret conſenſu, ideo non poteſt actum gerere, in
quo conſenſus requiritur. Concl. 540.* † Extende in tantum, vt neque 7
poſſit ſtatutum, vel lex conualidare teſtamentum furioſi, vel ipſum
ad teſtandum habilitare. Rom. d. conſ. 199. Præſens, n. 5. v. quinimo.
† Extende, etiam ſi poſtea furioſus facto teſtamento efficeretur 8
ſanæ mentis. Inſt. quib. non eſt permiſſ. facere teſtam. §. præterea. † Ex- 9
tende, vt neque poſſit furioſus teſtari ad piam cauſam, * commu-
nem dicit Grat. conſ. 30. num. 33. lib. 2. quem refert, & ſequitur atte-
ſtando de communi * Clar. d. §. teſtamentum, q. 5. n. 4. verſ. ſed an fu-
rioſus. † Reſtringe in furioſo ingrediente monaſterium, & profi- 10
tente, quia ſi tempore teſtamenti probatur ſanæ mentis, valet ſe-
cundum * communem, de qua Clar. d. §. teſtamentum, q. 28. numer. 3.
verſ. ſed nunquam. † Nihil habens non poteſt teſtari, cum non ha- 11
beat, de quo teſtetur. † Contrarium tenet Angel. conſil. 179. Viſis 12
prædictis, n. 3. verſ. nunc reſtat reſpondere. vbi dat exemplum in eo,
qui habet hæreditatem damnoſam, & ſimilibus; ſecus, ſi nihil om-
nino haberet etiam de facto, & alteri obligato. † Obſides in obſi- 13
datu exiſtentes non poſſunt teſtari, licet capite minuti non ſint;
quia nihil dicuntur habere, etſi ſi quid acquirunt, fiſco acquirant.
Ang. d. conſ. 179. n. 3. verſ. & eodem modo non obſtat. † Prodigus non 14
poteſt teſtari, quando ei fuit interdicta factio teſtamenti. Ang. conſ.
223. Dominus Bianchi, per tot. Inſtit. quib. non eſt permiſſ. facere te-
ſtam. §. prodigus. Alex. pleniſſime conſ. 182. Super eo, per tot. lib. 5. vbi,
qui æquiparatur pupillo ſecundum * communem; item furioſo, &
& mente capto, n. 6. in fi. dicit * communem, & in fin. reſpondet ad
l. 1. C. de SS. Eccl. quia loquitur de habilibus, ſecundum * commu-
nem. † Extende; quia prodigus, cui interdicta eſt adminiſtratio,
æquiparatur pupillo, nec poteſt teſtari etiam ad piam cauſam, ſe- 15
cundum * communem, de qua plene Clar. in d. §. teſtamentum, q. 5.
n. 4. ver. ſecundo infertur. † Extende, vt procedat, etiam ſi non eſſet 16
prodigus; quia ſi iudex ipſi tanquam prodigo interdixit, ex quo
non appellauit, ſibi præiudicauit. Alex. d. conſil. 182. in princip. lib. 5.
† Reſtringe in prodigo ingrediente monaſterium, & profitente, 17
quia poteſt teſtari. Clar. in d. § teſtamentum, quæſt. 28. num. 3. verſ. ſed
nunquid. vbi, quod eſt magna deciſio, & eſt * communis opinio.
† Extende; quia prodigus, cui iudex interdixit, non poteſt teſtari 18
etiam ad fauorem Eccleſiæ, quia in hoc Eccleſia non eſt ſpeciali-
ter priuilegiata, ſed vtitur iure communi. Alex. d. conſ. 182. in princ.
lib. 5. † Extende; quia neque fauore piæ cauſæ poteſt teſtari, ſecun- 19
dum * communem; quia pupillo æquiparatur. Alex. d. conſ. 182. n. 2.
verſic. ſecundo moueor, lib. 5. † Extende; quia licet cauſa filiorum ſit 20
fauorabilior, quam cauſa Eccleſiæ; tamen prodigus, cui ſit interdi-
ctum per ſententiam, non etiam inter liberos poteſt teſtari. Alex.
d. conſ. 182. n. 6. v. ver. quinto, l. 5. † Interdictus, ne poſſit teſtari etiam 21
ex ſtatuto particulari etiam ad inſtantiam tertij, non poteſt teſta-
ri, etiam ſi careat culpa ſua propria. Angel. d. conſ. 323. per totum.
† Religionem ingreſſus, & profeſſus, quæ ſit capax bonorum, non 22
poteſt teſtari; quia per profeſſionem eius bona ſunt effecta mona-
ſterij, in quo eſt profeſſus, eſt text. in auth. ingreſſi, Cod. de ſacroſanct.
Eccleſ. canonizata in capit. quia ingredientibus, 19. quæſt. 3. Clar. in
d. §. teſtamentum, quæſt. 28. numer. 7. verſic. tertium tempus. † Et idem, 23
ſi profitetur in monaſterio incapaci; quia amittit dominium per
profeſſionem; & bona tranſeunt ad venientes ab inteſtato. Clar.
dict. §. teſtamentum, quæſt. 28. num. 7. verſ. ſi vero. vbi, quod per mu-
tationem ſtatus non poteſt teſtari. † Et quod ingreſſus, & pro- 24
feſſus religionem non poſſit teſtari. Roman. conſ. 237. Oppoſitio-
nem ſane, per totum. & profeſſus non dicitur minor, licet diu ſtet in
habitu, capi. 3. de regul. † Extende, vt quod dicitur de factione te- 25
ſtamenti profeſſi; quia idem erit de reuocatione teſtamenti; quia
in quibus caſibus non poteſt facere teſtamentum, poſt profeſſio-
nem etiam iam factam non poteſt reuocare, & in caſibus, in qui-
bus poteſt illud facere inter liberos, vt infra proxime, poterit etiam
factum reuocare. Clarus dict. §. teſtamentum, quæſt. 28. in fin. ver-
ſic. quoad ſecundum. Vide incertum auctorem poſt Regulas Socin.

Digitized by Google

Reg.2.*Monachus teſtamentum condere non poteſt*.vbi extendit etiam
ſtante ſtatuto laicorum, & reſtringit duobus modis de licentia,
26 etiam ſi fiat Epiſcopus,quoad acquiſita poſt Epiſcopatũ.† Reſtrin-
ge;quia antequam ingrediatur religionẽ,bene poteſt teſtari, provt
quilibet alius; imo ſi teſtetur contemplatione ingreſſus religionis
valebit teſtamentum, etiam non ſeruata forma iuris communis.
Bart.*in auth.ſi qua mulier,poſt n.7.verſ.ex hoc dico,C.de ſacroſ. Eccl.*
* cuius opinionem dicit* communem Dec.*conſ.31.poſt n.3.* & con-
firmat Clar. *d.§.teſtamentum,q.28.num.2. in fin.*vbi,quod ſi hoc in
militibus armatæ militiæ;multo magis in militibus diuinæ militiæ
27 procedit, licet dicat de ſubtilitate pati difficultatem.† Declara re-
ſtrictionem; quia licet poſſit facere teſtamentum, & valeat ante
ingreſſum, & profeſſio facta in monaſterio incapaci illud confir-
met; quia habetur pro mortuo; tamen ſi emittit profeſſionem in
religione capaci bonorum diſtinguitur;quia ſi tempore teſtamen-
ti non cogitauit de ingreſſu;tunc per ingreſſum, & profeſſionem,
quando dedicauit ſe,& bona ſua religioni, rumpitur teſtamentum,
* quaſi natiuitate poſthumi ſecundum*communem, de qua Clar. *d.*
*§.teſtamentum,q.28.num.8.v.ſed retenta concluſione.*vbi plures citat,
ſed tamen ipſe reſtringit veram,quando expreſſe, ſe & omnia bo-
na ſua religioni offert; ſecus ſi tacite; item non reuocatur quoad
28 legata, ſed quoad inſtitutionem. † Si vero cogitauit de ingreſſu,
& aliquid reliquit monaſterio iure inſtitutionis, valet alias non,
* ſecundum * communem: ſi vero nihil relinquit monaſterio, vel
non iure inſtitutionis,ſunt opiniones,quod rumpatur, & ſi nullum
teſtamentum præteritione monaſterij,provt de filio;& hanc com-
* munem*dicunt plures quos refert Clar.*d.q.28.num.5.verſ. aut vero*
29 *fecit teſtamentum.* † Contrarium tenent multi, quod imo etiam ſi
nihil relinquat monaſterio,non rumpatur teſtamentum,& valeat,
* qui dicunt * communem, provt Rip.*in l.ſi vnquam, q.35.n.94.C.*
*de reuoc.don.*quem refert, & ſequitur Clar. *d.§. teſtamentum,q.28.*
*n.5.v.contrariam autem.*vbi dicit,quod eſt æquior, & iuſtior,& ma-
30 gis cõmunis,& tenẽda ſaluo iudicio ſanctæ matris Eccleſiæ. † De-
clara;quia ingreſſus ante emiſſam profeſſionem expreſſam,vel ta-
citam,de qua *in auth.de monach.§.ſi quis antẽ,v. illud quoque,* poteſt
teſtari,vt ibi,& *in auth.ingreſſi,C.de SS. Eccl.* & ſi poſtea profitea-
tur,bona non pertinent ad monaſteriũ.Fed.de Sen.*conſ.5.* & regu-
latur, vt ſupra dictum fuit, quando ante ingreſſum.Clar.*d.§.teſta-*
31 *mentũ,q.28.n.2.v. dixi ſecundũ tempus.* † Reſtringe; quia profeſſus
in profeſſione capaci ſi habet filios legitimos & naturales poteſt
inter filios teſtari,& etiam poteſt teſtamentum iam factũ reuocare
inter liberos tantum.Clar.*d.q.28.in fi.n.8.& 9.v.ſcias tamen.*iuxta
diſpoſitionem *d.auth.ſi qua mulier,C.de SS.Eccl.*canonizatæ *in d.c.*
32 *quia egredientibus,19.q.2.*† Oblati religioni cum bonis nõ poſſunt
33 teſtari.Sign.*conſ.119.n.8.*† Amplia; quia ſi ſtatutum applicat bona
matris filio vſque ad certam ſummam,& prohibet poſſe diſponere
in præiudicium filiorum, non poteſt teſtari;quia de alieno teſtare-
tur,ita vt neque in piam cauſam valeat teſtamentum. Abb.*d.conſ.*
34 *63.Videtur primo,n.4.& per tot.l.1.*† Extende in filiofamilias;quia
non poteſt teſtari etiam ad pias cauſas de bonis aduentitiis,ex quo
35 fauore patris lex prohibet poſſe teſtari.Abb. *conſ.63. n.3.l.1.* † Ex-
tende in prohibito teſtari per legem, vel ſtatutum fauore alterius.
Abb.*d.conſ.63.n.7.lib.1.* vbi loquitur in prohibitione quoad certa
36 bona.† Declara;quia multũ refert, an quis prohibeatur teſtari ſine
culpa,vel ex culpa, quia is,qui ſine culpa, provt infans, filiusfami-
lias,religioſus,& ſimiles,& iſti bene poſſunt hæredes inſtitui,& ſic
priuantur actiue,non paſſiue: illi vero, qui ob delictum proprium
priuantur actiue,non paſſiue,provt hæreticus,vt per Clar. *d.§.fi.q.*
37 *34.n.2.v.item quæro.* vbi dicit*communẽ. † Filiusfamilias exiſtens
in patria poteſtate teſtari non poteſt.*C.qui teſtam.facere poſſ.l.3.§.1.*
& ff.de teſtam.l.qui in poteſtate.Inſt.quib.non eſt permiſſ.fac.teſt.in pr.
* & iſta eſt communis regula,& communis*opinio,vt dicit Clar. *in*
*d.§.teſtamentum,q.18.per tot.*Vide, *Filiusfamilias non poteſt aliquid*
ſine conſenſu patris,& quando ſecus.Concl.364. & Concl. ibi prox.ſeq.
38 † Limita;quia bene poteſt Princeps concedere facultatem teſtãdi
ei,qui eſt inteſtabilis,& talis licentia intelligitur cum ſolemnitati-
bus,ſi videlicet daret licentiam teſtandi ei,qui poteſt teſtari,vt ali-
quid operetur,& non ſit ſuperflua,intelligitur ſine ſolemnitatibus
* iuris poſitiui.Clar.*d.§.teſtamentũ,q.34.n.3.verſ.in propoſito.* vbi*di-
39 cit communem.† Extende,etiam ſi mulier filiafamilias,vel maſcu-
lus ſint maritati. Anch.*conſ.213. Quæſtio talis,in pr.* Alex. *conſ.17.*
*Viſis,& opportune,lib.2.per tot.*vbi loquitur etiam in dote data filiæ;
quia non poteſt teſtari de ea, neq; dicitur quaſi caſtrenſe,& quod
filia non poſſit teſtari de dote aduentitia, licet poſſit pro ea com-
* parere in iudicio,eſt communis*opinio Clar.*d.§.teſtamentum,q.18.*
40 *n.3.ver.ſecundo adde.*† Extende;quia nõ poteſt filius familias teſtari
etiam cum conſenſu patris; ratio eſt, quia teſtamentum non poteſt
pendere ſecundũ communem * nemine diſcrepante,vt dicit Clar. *
d.§.teſtamentũ,q.18 per tot. vbi, quod non prohibetur propter in-
tereſſe patris,ſed quia non habet integram perſonam.Clar.*d.§.te-*
*ſtamentum,q.18.in prin.*vbi de*communi. † Extende,vt procedat, *
quod filia non poſſit teſtari de dote, ſi non eſt emancipata, etiam 41
ſtante ſtatuto,quod non poſſit teſtari in præiudicium filiorũ, quia
licet non habeat filios,non teſtatur in præiudicium patris;quia ar-
gumentum à contrario non ſumitur;quia eſſet corrigere ius com-
mune,Alex.*conſ.57.per tot.*vbi late *l.2.* vbi ponit plura ſimilia per
totum contrarium. † Extende; quia neque poteſt filiusfamilias te- 42
ſtari de peculio aduentitio ſecundum * communem, de qua Clar. *
*d.§.teſtamentum,q.18.num.2.verſ.cui adde in primis.*vbi dicit*com- *
munem. † Imo etiam ſi peculium aduentitium pleno iure ſpecta- 43
ret ad filiumfamilias,& pater in eo non haberet vſumfructum,ad-
huc de eo non poterit teſtari etiam cum conſenſu patris, commu-
nem dicit*Clar.*d.q.18.n.2.verſ qua quidem.*vbi, quod non prohi- *
betur propter intereſſe patris,ſed quia non habet integram perſo-
nam teſtandi.† Extende,vt procedat,etiam ſi pater eſſet captus ab 44
hoſtibus;quia ſi dum pater eſſet captus,filius teſtatur & moritur,ſi
pater reuertitur,adhuc teſtamentum filij remanet nullum;quia fin-
gitur pater nunquam captus,& iſta eſt communis * opinio. Clar. *
d.q.18.in §.teſtamentum,n.5.verſ.ſed pone, quod pater. † Reſtringe, 45
quando ſunt clerici etiam priuatæ tonſuræ.Franch. *in c.ſi pater,de*
*teſtam.in 16.quæſt.18.*quod eſt not.quia nullus ordo liberat à patria
poteſtate, præterquam Epiſcopalis, *c.per venerabilem, qui filij ſint*
*legit.*Innoc.*in c.in dominorum, de ætat. & qualit.* † Reſtringe; quia 46
filiusfamilias ingrediens religionem poteſt teſtari ſine patre, vel
curatore;quia in ſpiritualibus iſta non attenduntur,& eſt commu-
nis*opinio,vt per Clar.*in d.§.teſtamentum, q.28.n. 3. ver. ſed nun-* *
*quid minor.*vbi,quod eſt magna deciſio. † Reſtringe in caſtrenſi- 47
bus,vel quaſi,& an ad pias cauſas poſſit teſtari. Iaſ.*in l.ſenium, col.*
2.verſ.nunc ſe offert,col.2.C.qui teſtam.facere poſſ.† Declara;quia de 48
caſtrenſibus poteſt teſtari iure militari, ſed in quaſi caſtrenſibus
debet ſeruare ius commune. Clar.*d.§.teſtamentum, q.18.n.6.verſic.*
ſcias tamen. † Reſtringe; quia filiusfamilias aduocatus, vel medi- 49
cus poteſt teſtari de acquiſitis,cum ſint quaſi caſtrenſia.Corn.*conſ.*
*85.Iura diuina,lib.3.*Alex.*conſ.2.In conſultatione, lib.6.* & in aduo-
cato eſt magis communis*opinio, vt per Clarum *in d. §.teſtamen-* *
tum,q.18.n.7. verſ. ſed quid de ſalario. † Imo ne decedat pro parte 50
teſtatus,& pro parte non,poteſt de omnibus caſtrenſibus, & non
caſtrenſibus teſtari,*l.hæreditatem,§. filiusfamilias, ff.de caſtrenſ. pe-*
cul.† Reſtringe,quando ſunt milites.*Inſt.quib.non eſt permiſſ.facere* 51
teſtam.† Reſtringe,quando ſunt emancipati.Anch. *d.conſ.213. in* 52
pr. † Idem ſi eſſemus in teſtamento antiquo; quia præſumeretur 53
emancipatio. Crauet. *de Antiq.temp.in 3.p.n.12.*† Amplia;quia vt 54
valeat teſtamentum,requiritur habilitas teſtatoris, nedum tempo-
re teſtamenti,ſed etiam tempore mortis, alias non valet teſtamen-
tum,Sign.*conſ.120.in pr.*vbi, quod non valet teſtamentum banni-
ti cum confiſcatione bonorum, licet tempore mortis eſſet gratia-
tus. † Amplia in codicillis; quia pariter non valent facti tempore 55
prohibito,licet efficiatur habilis poſt,niſi declaret codicillans per-
ſeuerare velle poſt habilitatem. Sign.*d.conſ.120.per tot.* vbi ponit
differentiam; quia teſtamentum non conualeſcit, ſed bene codi-
cilli. † Clericus non poteſt teſtari de redditibus Eccleſiæ etiam re- 56
conditis in horreo.Iaſ.*conſ.75.lib.1.*† Declara,niſi accedat licentia
Papæ.Vide,*Papa abſolute poteſt omnia.Concl.49.* Vide plenius, *Cle-*
rici de quibus teſtari poſſint,vel non.Concl.396. Vide Concluſionem
proxime ſequentem.Vide, *Habilitas perſonarum, & rerum quo tem-*
pore inſpiciatur.Concl.3.

Teſtari non poſſunt multi ex propria cauſa.

CONCL. 105.

TEſtari † non poſſunt multi, quos enumerat gl.*in §.fin. Inſtit.* 1
quib.non eſt permiſſ.facere teſtam.† Extende; quia prohibiti te- 2
ſtari prohibentur,etiam ſi vellent ad pias cauſas teſtari. Bald. *conſ.*
*448.Quæritur in primis,n.2.verſ.& in perſonis. lib.1.*vbi, quod con-
demnatus ad carceres perpetuos eſt ſeruus pœnæ, & non poteſt
teſtari actiue,neque paſſiue,& *conſ.437.num.7.lib.3.* Fulgoſ. plene
conſ.44.Quidam eſt pater. & quod bannitus ad mortem non poſſit
teſtari etiam ad pias cauſas.Caſtr.*conſ.326.in fi.l.1.*Vide, *Teſtamen-*
tum ad pias cauſas quam ſolemnitatem requirat. Concl.116. † Am- 3
plia;quia ad hoc,vt teſtamentum validum ſit,neceſſe eſt conſide-
rare habilitatem tempore teſtamenti,tempore mortis teſtatoris,&
tempore aditionis hæreditatis,alias ſi inhabilitas ineſt vno ex tribus
temporibus, teſtamentum eſt nullum. Vide, *Habilitas perſonarum*
& rerum quo tempore inſpiciatur. Concl.3. † Amplia in excommu- 4
nicato

nicato publice ab homine,qui non poteſt teſtari. Arch. in c.pia,de
except. in 6.Ioan. Andr. in c. decernimus, de ſent.excomm. & plures
magnæ auctoritatis hanc partem tenere refert Feder. de Sen. conſ.
* 74.in princ.Signor.conſ.119.n.3.& hanc magis * communem dicit
5 eſſe apud Canoniſtas Alber.in l.1.n.4.C. de hæret.inſtit. † Contra-
rium tenet Feder.multis rationibus d.conſ.74. in princip. quem vi-
* deas,& hanc magis communem * hodie dicit Abb. in rubr.de te-
* ſtam. n.5. & hanc veram, & communiter * obſeruari dicit Ægid.
conſ.41.in fi.Feder.de Sen.conſ.118.Factum tale, n.2. verſ. ad ſecun-
6 dum.† Declara; quia excommunicatus excommunicatione maiori
eſt inteſtabilis;ideo teſtamentum ab initio eſt nullum, & non ex-
pectata alia declaratione poſſunt venientes ab inteſtato capere
hæreditatem.Signor.Homod.conſ.29.Factum. ſic ſe habet, n.8.verſ.
7* tertio caſu.† Declara;quia licet vtraque opinio ſit* communis; ta-
men diſtinguitur in occulto, & non occulto ; quia occultus poteſt
teſtari; ſecus in publico, & maxime, quando excommunicatio eſt
ex cauſa, quæ redderet inteſtabilem. Clar.§.teſtamentum, q.24.per
tot.Bart.conſ.238.Exiſtens Petrus,lib.1. vbi, quod omnia iura,quæ
8 admittunt,loquuntur in excommunicato non publico. † Contra-
rium tenet Soc. in Reg. 24. Excommunicatus etiam maiori excom-
municatione.vbi quod poteſt teſtari,niſi ſit pro hæreſi,vel tanquam
9 vſurarius excommunicatus. † Amplia in vſurario manifeſto , niſi
data cautione de reſtituendis vſuris,de qua in c.quanquam,de vſur.
ſiue vſuras exerceat pro ſe,ſiue pro alio. Bald. conſ.245. Quæritur,
vtrum ille.lib.1.Signor.conſ.120. in fin.& conſ.182.n.7.verſ. item de
iure ciu li. vel niſi vſuras reſtituiſſet, & deſiſſet eſſe vſurarius, de
* vtroque Clar.d.§.teſtamentum,q.26. vbi n.4. dicit magis*commu-
nem,& quod reconualeſcit teſtamentum data cautione , vel facta
reſtitutione.Bart.conſ.238.Exiſtens Petrus,in fi.lib.1. Vide, Vſura-
10 rius non poteſt teſtari,& quando ſecus.Concl.342.† Declara; quia fi-
* deiuſſio requiritur,vel cautio cum pignore.Clar. d.§.teſtamentum q.
11 26.in pr.vbi * dicit communem.† Reſtringe;quia non habet locũ
in Hebræo vſurario ; quia valet teſtamentum eius , & ita ſeruatur
de cõſuetudine.Franc.Aret.conſ.158. in vltimis verbis. Clar.d.§.te-
ſtamentum,q.26.in fi.v.Vide,Vſurarius triplex,& qui teſtari non poſ-
12 ſint,vel econtra.Concl.340.† Amplia in eo, qui notorie mortuus eſ-
ſet in peccato;quia inteſtabilis eſt, provt in eo, qui ſeipſum inter-
fecit,vel qui in furto interfectus eſt.Bart.in l.1.in 6.q. n.30. & ſeq.
C.de SS.Eccl.quia qui moritur extra vnitatem Eccleſiæ,eſt inteſta-
bilis etiam ad pias cauſas,vt ibi per eum Lap.alleg.126.n.2.ver quo
13 autem.† Extende in eo,qui ſeipſum interfecit,quia teſtamentũ eius
redditur nullũ,ex quo efficitur inteſtabilis. Clar.in §.fi.q.68.n.37.
* vbi dicit*communem.† Amplia ; quia infamis teſtari non poteſt.
14 provt eſt periurus,qui conſequenter eſt infamis.Oldr.conſ.127.Vi-
15 ſo inſtrumento,in fi.qui loquitur ſub dubio. † Contrarium Feder.de
Sen.conſ.74.n.1.in fi.verſ. præterea infames. & ita etiam tenet Abb.
conſ.41.In quæſtione,n.2.in fi.verſ.ex iis patet,l.2.vbi,quod qui iura-
16 uit non facere aliud teſtamentum,non eſt periurus, ſi faciat.† De-
clara;quia multi ſunt infames,qui non poſſunt teſtari,& multi,qui
poſſunt; ideo ſola infamia non tollit factionem teſtamenti. Sign.
conſ.182.n.9.& ſeq.verſ.vel poteſt dici. Vide omnino Bello.conſ.69.
in pr.& n.6.vbi, quod ſodomita,infamis, & alij prohibiti non poſ-
ſunt,ſed blaſphemans poteſt.Clar.in §.teſtamentum,q.25. dicit*cõ-
munem,quod infamis poteſt teſtari;ſecus certis caſibus,provt con-
17 demnato ob famoſum libellum , & ſimilia, quando lex dicit. † Et
idem etiam tenet Abb.conſ.41.n.3.verſ.præterea,& 4.lib.2. vbi di-
cit,quod imo regula eſt in contrarium , quod infamis habet teſta-
menti factionem,exceptis certis caſibus ſpecialibus,inter quos nõ
18 eſt periurus, qui iurauerat non reuocare teſtamentum. † Declara;
quia non omnis periurus eſt infamis,ſed is tantum, qui venit con-
tra promiſſionem iurata in damnum proximi. Abbas d.conſ.41.In
19 quæſtione,num.3.verſ.præterea non omnis,lib.2.† Amplia in condem-
nato in crimine læſæ maieſtatis,cuius memoria damnata eſt; quia
teſtari non poteſt;ſi tamen reſtituitur memoria, & ad bona etiam
poſt mortem,conualeſcit teſtamentum.Bald.conſ.243. Quidam no-
20 bilis,in pr.lib.1. † Amplia; quia dubius de ſtatu ſuo non poteſt te-
ſtari ; ideo bannitus ob crimen læſæ maieſtatis,cuius ſtatus eſt in-
certus,non poteſt teſtari;ſi tamen reſtituitur per principem, fingi-
tur ab initio ſtatum certum teſtabilẽ habuiſſe.Bald.d.conſ.243.n.3.
21 v.ſecundum dubium,lib.1.Sign.conſ.182.n.2.& ſeq per tot.† Extende;
quia condemnatus in crimine læſæ maieſtatis non poteſt teſtari,
quando per ſententiam eſt condemnatus. Alex. conſ.91. Requiſitus
22 ſuper diſpenſatione,in pr.lib.7.† Reſtringe ſecus in inquiſito ſolum;
quia licet ſit imputatus de læſa maieſtate , non prohibetur teſtari,
23 ſi non ſequitur condemnatio.Alex.d.conſ.95.in pr.lib.7. † Declara
tamen; quia etiam ſi quis eſſet condemnatus in crimine læſæ ma-
ieſtatis,& mortuus damnatus,ſi princeps reintegrat hæredes , cen-
ſetur reſtituere in pleniſſima forma, ita quod ſi damnatus fecit te-
ſtamentum;& inſtituit hæredes extraneos,& filiã in re particulari,
cenſentur reintegrati hæredes vniuerſales ad vniuerſalem inſtitu-
tionem;& cenſetur conualidatum teſtamentum.Alex.conſ.161.Viſis
narratis,per tot.maxime in pr.lib.7.& confirmat tollendo contraria
conſ.95.Repetitus,in pr.& per tot.eo.lib.7. † Amplia in duobus caſi- 24
bus,videlicet quando quis non habet, neq; habere ſperat bona in
ciuitate; item quando de bonis Domini quis teſtatur ; quia neutro
caſu valet teſtamentũ.Caſtr.conſ.439.col.2.v.tertio quia,l.1.† Con- 25
trariũ dicit Clar.in §.teſtamentum,q.22.n.3.vbi, quod relegatus,qui
nulla bona habet;quia confiſcata,non perdit factionẽ teſtamenti,
quod eſt vtile;quia poterit pupillariter filio ſubſtituere,& dare tu-
torẽ.Amplia in eo,qui nulla bona reliquit tẽpore mortis ſuæ; quia 26
omnia erant confiſcata;ſed tamen ſi reſtituatur etiam poſt mortẽ,
fingitur habuiſſe bona tẽpore mortis;quia reſtitutio principis ope-
ratur à principio.Bald.d.conſ.243.n.2.verſ.ſed hic oriuntur, lib.1.&
conſ.448.Quæritur in primis,n.1.in fi.verſ.porro,lib.1. Abb. conſ.63.
Videtur primo,n.5.verſ.ſecundo,l.1.† Contrarium,quod imo is, qui 27
nulla bona reliquit,poſſit teſtari,& interſit; quia ſi habet factionẽ
teſtamenti,licet non habeat bona,poteſt ſubſtituere,filio impuberi
dare tutorem,quæ non poſſet,ſi non poſſet teſtari.Clar. §.teſtamen-
tum,q.22.in fi.† Declara;quia iſtæ tres ampliationes reſtrictæ,quã- 28
do inteſtabilis reſtituitur procedant , quando princeps reſtituit ex
cauſa pacis,& concordiæ,alias reſtitutio facta poſt mortẽ non ope-
raretur,quod teſtamentũ nullũ cõualeſceret. Bald.d.conſ.243.in fin.
n.5.v.ſed videtur, quod imo,lib.1. † Et quod non conualeſcat teſta- 29
mentũ,neq;codicilli facti à bannito cũ cõfiſcatione, licet reſtitua-
tur per principẽ viuens.Sign.conſ.120.Quidam Placentinus.† Am- 30
plia in damnato ad mortẽ,quãdo nõ poteſt appellari. Bal.conſ.382.
Dicit lex,in pr.lib.1.Vide,Damnati ad mortem quid perdant,& reti-
neãt.Concl.2.† Amplia in damnato ad mortẽ naturalẽ,vel ciuilem; 31
quia non poteſt teſtari.gl.In ſt.quib.non eſt permiſſ.fac.teſt.§.fi. Bald.
conſ.448.Quæritur in primis,in lib.1.Caſtr.d.conſ.320.in fin. lib.1.&
conſ.439.De iure communi,in pr.eo. lib.1. † Contrarium, quod imo 32
condemnatus ad mortẽ præſens ſolũ non poſſit teſtari,quando exe-
quutio eſſet ſtatim faciẽda quoad bona ſita in territorio, quo vero
ad bona extra territorium,tunc demũ non poſſit teſtari,ſi delictum
pro quo eſt condẽnatus ſit de iure cõmuni inducens mortẽ,& fuit
condemnatus ſeruata forma iuris cõmunis.Clar. in §.teſtamentum,
q.21.vbi dicit*communẽ;& quod extenditur hoc contrariũ etiam *
circa nullitatẽ teſtamenti facti; quia eſt nullũ,ſi condemnatio fiat
poſt teſtamentũ, vt ſupra.Vide, Contumax condemnatus non dicitur
condemnatus ob delictum,& quando ſecus.Concl.1022.† Declara;quia 33
condemnatus ad mortẽ naturalem,ſeu etiam ciuilem de iure com-
muni eſt inteſtabilis;quia ſufficit diminutio capitis,etiã ſi bona nõ
confiſcentur.Caſtr.conſ.439.De iure communi,in pr.lib.1.vbi multo
magis,ſi bona confiſcãtur.† Extende ampliationẽ; quia non poteſt 34
teſtari condemnatus ad mortẽ præſens,etiã ſi aufugiat,quia adhuc
remanet ſeruus pœnæ,& conſequenter inteſtabilis, * communem *
dicit Aret. in l. ſi quis poſt accuſationem,n.3.ff.de teſtam. & Abb.in
rubr.de teſtam.n.4.† Declara extẽſionem procedere quoad bona ter- 35
ritorij condemnantis,vel etiã quoad omnia bona extra territoriũ,
quando condemnatur ad pœnã mortis de iure cõmuni, & ſeruata
forma iuris communis,alias non.Clar.d.§. teſtamentũ,n.2.v. ſed hoc
intelligo.† Extende,quia condemnatus ad mortẽ non poteſt teſtari 36
etiam ad pias cauſas.Clar.d.§.teſtamentum,q.5.n.5. vbi dicit* com-
munẽ.† Extende;quia condemnatus ad mortẽ;quia ſtatim efficitur *
ſeruus pœnæ,non poteſt teſtari;quia perdit ciuitatẽ,& libertatem, 37
& hoc eſt de iure cõmuni. Caſtr.conſ.439. De iure communi,in pr.
lib.1.vbi apoſt.citat Corn. conſ.69.Conſuluit,per tot.lib.1.vbi,quod
procedit;quia ſi teſtamentũ eſt poſt condemnationẽ,eſt nullum;ſi
vero ante condemnationẽ,irritatur,vbi apoſt.in verſ.irritatur.alle-
gat Corn.conſ.278.In cauſa,in pr.lib.4.† Extende,etiã ſi ſit condẽ- 38
natus ad mortẽ de iure ciuili;quia ſufficit, quod ex ſentẽtia perdat
ciuitatẽ,& libertatẽ,nec conſideratur cauſa,neq ; genus criminis.
Caſtr.d.conſ.439.col.2.in pr.verſ.ſi vero,l.1.† Extende,etiam ſi dam- 39
natio ſit ex forma ſtatuti certi loci;quia vbiq; interdictũ ſe exten-
dit.Caſtr.d.conſ.320.in fi.n.4.l.1. † Reſtringe de conſuetudine;quia 40
vbiq; condẽnati ad mortẽ etiã præſentes teſtantur. Natt.conſ.177.
n.4.licet Clar.dicat non valere,niſi conſtet de conſuetudine,d.§.te-
ſtamentum,q.21.in pr. † Reſtringe, quando reus eſſet condemnatus 41
ad pœnam mortis reprobatã,provt veneni,mallei, vel ſecuris, aut
præcipitij;quia ex quo pœna eſt reprobata , non perdit facultatem
teſtandi ſecundũ*communẽ,de qua Clar. d.§.teſtamentũ,q.21.n.3. *
Reſtringe † in damnato ad mortẽ in contumaciã,etiã ſi extet ſtatu- 42
tũ,quod habeatur pro cõfeſſo, quia ſi nõ venit in fortiã curiæ, nõ
efficitur ſeru' pœnæ;ſi vero in fortiã venerit,efficitur ſeruus pœnæ,
&

Digitized by Google

& non valet teſtamentum factum, neq; poteſt teſtari quoad bona
territorij,ſi condemnatio fiat vigore ſtatuti , & quoad bona extra
territorium,ſi condemnatur de iure communi. Clar. *d.§.teſtamen-*
* *tum,q.21.n.4.*vbi dicit magis * communem. † Amplia;quia dam-
43 natus ad mortem non poteſt teſtari etiam ad pias cauſas , quia eſt
effectus ſeruus pœnæ.Alex. *conſ.182. Super eo,n.5.ver.quanto forti-*
* *ficatur,lib.5.* vbi dicit *communem,& tollit contraria , quod non
obſtat , quod ſententia ſit de iure ciuili , quia ex quo redigitur in
ſeruitutem,quæ eſt de iure gentium , quod eſt naturale : ideo non
teſtatur,plene Clar.*in d.§.teſtamentum,num.5.q.5.ver.quæro quid in*
* *damnato* , vbi dicit * communem. † Extende ; quia damnatus ad
44 mortem ſi eſt præſens,nec poteſt teſtari vllo modo , quia eſt effe-
* ctus ſeruus pœnæ,communem * dicit Clar. *in dict.§.teſtamentum,*
45 *q.21.in pr.* † Extende ; quia imo ſi prius feciſſet teſtamentum , &
poſtea damnatur ad mortem præſens;quia efficitur ſeruus pœnæ,
irritatur teſtamentum , & non valet. Clar. *d.§.teſtamentum, q.21.*
46 † Extende imo , ſi poſtquam eſſet damnatus ad mortem aufugit,
adhuc in loco eſt inteſtabilis,& quoad bona loci , in quo eſt dam-
natus,non autem quoad bona extra territorium,niſi eſſet damna-
tus pro delicto punibili ad mortem de iure communi ; ita Clar.*d.*
* *§.teſtamentum,q.21.num.2. ver. ſed quid ſi reus*,vbi de * communi.
47 † Reſtringe , quando damnatus eſt ad mortem præſens , ſed ſine
confiſcatione bonorum,quia valet teſtamentum,& ita de conſue-
tudine ſeruatur.Clar. *d.§.teſtamentum, q.21. circa prin.ver.bene ve-*
*rum eſt.*vbi dicit,quod de iure credit teſtamentum nullum,ſed ſer-
48 uanda eſt conſuetudo, vbi viget. † Reſtringe ; quia damnatus ad
mortem vigore ſtatuti loci, quando non eſt præſens,non efficitur
ſeruus pœnæ;ideo ſi non venit in fortiam iudicis,non efficitur ſer-
uus pœnæ,& valet teſtamentum, & ſi veniat in fortiam Commu-
nis,vel iudicis condemnantis, efficitur ſeruus pœnæ,ideo non va-
lebit teſtamentum quoad bona in territorio,vbi eſt condemnatus,
ſed bene valebit quoad bona extra territorium, quando condem-
natio non eſt de iure communi;ſed vigore ſtatuti loci,ita Clar.*d.§.*
49 *teſtamentum,q.21.n.4.ver. aut vero talis condemnatus.* † Reſtringe,
quando damnatus ad mortem eſſet damnatus ad pœnam mortis
prohibitæ de iure communi, puta veneni , mellei , vel ſecuris,aut
præcipitij.Clar.*d.§.teſtamentum , q.21.n.3.ver.ſed pone quod iudex.*
tunc poteſt teſtari;quia ſententia eſt nulla,& tales pœnæ prohibi-
* tæ non reddunt damnatum ſeruum pœnæ ſecundum * commu-
50 nem. † Idem;ſi laicus eſſet damnatus ad perpetuos carceres,Clar.
51 *d.§.teſtamentum, q.23.* † Amplia in clerico damnato ad perpetuos
carceres,quia eſt inteſtabilis.Bald.*d.conſ.448.in pr.lib.1.*vbi eſt ca-
ſus & *conſ.437.n.7.lib.3.*Fulg.*conſ.44.* vbi,quod eſt effectus ſeruus
52 pœnæ. † Extende , vt procedat ampliatio etiam paſſiue,quia ne-
dum non poteſt teſtari,ſed neque hæres inſtitui. Bald. *d.conſ.448.*
53 *num.2.in fi.ver.& ita de hoc lib.1.*Fulg.*conſ.44.per tot.* † Reſtringe,
quia ampliatio non procedit de iure ciuili,quia pœna perpetui car-
ceris nō admittitur,ſed reprobatur de iure ciuili ;& ideo ſicuti ſen-
tentia eſſet ipſo iure nulla, ita de iure ciuili non impediretur nul-
54 liter damnatus teſtari. Bald. *d.conſ.448.in prin. lib.1.* † Et hanc re-
ſtrictionem tenet in laico Clar.*d.§.teſtamentum,q.23.* vbi licet,di-
cat,quod imo laicus ad perpetuum carcerem damnatus non poteſt
* teſtari ſecundum * communem,ſed reprobat ; quia talis pœna re-
probatur de iure ciuili;ideo damnatus ad pœnam reprobatam po-
* teſt teſtari ſecundum magis communem. * Clar. *d. §.teſtamentum.*
55 *q.21.num.3.ver.ſed pone.* † Tu dicas,quod licet carcer ſit ad cuſto-
diam , non pœnam , intelligas principaliter , ſed tamen cum ius
canonicum,ne quis moriatur, inuenerit hanc pœnam,non dicitur
reprobata à iure ciuili , ſed incognita ; ideo cum ſit ſeruus pœnæ;
æquiparatur deportato,provt dicimus de condemnato ad triremes
56 perpetuo. † Amplia;quia condemnatus ad mortem naturalem,vel
ciuilem cum confiſcatione bonorum nō poteſt teſtari,etiam ſi fiſ-
cus non petat bona;quia per hoc non conualeſcit teſtamentū nul-
lum;quia non poteſt pendere ex alieno arbitrio;ideo eſt locus ſuc-
ceſſioni ab inteſtato,quia teſtamentum non valet ab initio,neque
conualeſcit ex poſt facto. Caſtr. *conſ.439.n.3. lib.1. ver.nunc ergo.*
57 † Amplia in bannito cum confiſcatione bonorū.Signor.*conſ.119.*
*per tot.*vbi pro vtraque dicit hanc veriorem,& *conſ.120.* Vide ple-
ne Clar.*in d.§.teſtamentum,q.19.* vbi diſtinguitur,an banniti ſim-
pliciter,an cum confiſcatione, & condemnatione ad mortē,vt di-
cantur ſerui pœnæ effecti, & plenius *d.§.teſtamentum,q.22.per tot.*
58 † Extende etiam in deportatis ; quia non habent factionem teſta-
* menti.Signor.*d.conſ.119.in prin.* & communem * dicit Clar.*in d.*
58 *§. teſtamentum, q.22.in pr.* † Et non ſolum deportatus non poteſt
facere teſtamentum,ſed nec capax eſt ſucceſſionis.Clar.*d.§.teſtam.*
* *q.22.n.2.*vbi de * communi , & quod hæreditas ad alios viuentes
ab inteſtato defertur,non autem fiſco.Clar. vbi ſupra dicit magis
* communem.† Extende in transfuga,quia teſtari non poteſt.Si- *
gnor.*d.conſ.119.n.2.*† Extende in damnato ad mortem;quia ſi eſt 60
effectus ſeruus pœnæ,non poteſt teſtari. Vide,& declara pleniſſi- 61
me *in ver.Damnati ad mortem quid perdant, vel retineant. Concl.2.* ☞
† Reſtringe,in relegato;quia non perdit factionē teſtamenti.Clar. 62
d.§.teſtamentum,q.22.n.3. vbi extendit , etiam ſi bona omnia rele-
gati ſint cōfiſcata.Vide, *Banniti an poſſunt teſtari,vel non.Concl.10.* ☞
† Et quod prodigus, cui fuit interdicta adminiſtratio bonorū;non 63
poſſit teſtari,eſt communis * opinio,de qua Clar.*in d.§.teſtamen-* *
tum,q.33.† Et idem in interdicto per decretum clariſſimorum Cō- 64
ſiliariorum,ne poſſet teſtari,euenit in cauſa Aret.me exiſtente Au-
ditore Sereniſſimi Magni Ducis , in qua pater partialis ſine cauſa
inter filios fuit prohibitus teſtari , vel donare,& fuit inter patrem
& filios de Scamnis , licet poſtea decretum fuerit modificatum.
† Reſtringe ; quia prodigus ingrediendo religionem bene poteſt 65
teſtari,& filiusfamilias,& alij ſimiles,quia in ſpiritualibus non at-
tenditur auctoritas patris, vel curatoris. Clar. *in d.§.teſtamentum,*
q.28.n.3.ver.ſed nunquid,vbi dicit * communem, & quod eſt ma- *
gna deciſio.† Amplia in eo,qui impedit alium teſtari;quia priua- 66
tur omni beneficio teſtamenti.Signor.*conſ.119.n.6.* † Extende in 67
eo,qui impedit cognitionem eorum , quæ pertinent ad rempubli-
cam.Signor.*d.conſ.119.n.6.* † Amplia;quia inteſtabilis dicitur pa- 68
ter ad effectum,vt filios ſpurios inſtituere poſſit.Caſtr.*conſ.41.Vi-*
ſo teſtamento, per tot.lib.2. Vide , *Spurij an poſſunt hæredes inſtitui.* ☞
Concl.417.† Amplia;quia omnes inteſtabiles ſi faciant teſtamen- 69
tum,non conualeſcit,licet teſtabiles fiant ex poſt,quia tempus te-
ſtamenti inſpicitur,vt valeat,vel non.Caſtr.*d.conſ.41.in prin.lib.2.*
vbi dicit hoc procedere in filiis, quia non eſt dare medium in eis
inter aditionem & mortem teſtatoris.Vide infra,*Teſtamentum nul-* ☞
lum conualeſcit multis caſibus,& modis , & quando ſecus. Concl.129.
Vide, *Nullum ab initio quando conualeſcat ex conſenſu ſuperueniente.*
Concl.146. † Amplia in damnato in crimine capitali ad mortem, 70
provt in falſo monetario ; quia non poteſt teſtari de iure commu-
ni.Signor.*conſ.182.n.3.ver. in oppoſitum.* † Extende,etiam ſi dam- 71
natus eſſet ſub conditione in pœnam capitis,puta in mille,& non
ſoluerit intra quinque dies,in pœnam capitis, quia non poteſt te-
ſtari,ſiue per inquiſitionem ſiue per accuſationem. Signor. *d.conſ.*
182.num.3.ver.in oppoſitum, & per tot. † Amplia in hæretico,quia 72
non poteſt teſtari actiue, & paſſiue ; quia non poteſt facere teſta-
mentum , neque capere ex teſtamento, ſecundum * communem, *
de qua Clar. *d. §.teſtamentum, q.34.n.2.ver.item quæro.* † Amplia; 73
quia eſt ſpeciale in ſodomita,qui non poteſt teſtari. Bello. *conſ.69.*
in pr.† Reſtringe,in blaſphemante,niſi ſit blaſphemator publicus. 74
Bello.*d.conſ.69.per tot.*quia licet blaſphemia æquiparetur ſodomię;
tamen illud procedit in conſueto publice blaſphemare , non ſi
iracundia , & prouocatus. † Amplia in excommunicato pro hæ- 75
reſi,quia teſtatori non poteſt,& quid in alio excommunicato quod
poſſit teſtari.Vide plene Ant.Gabriel. *lib.4.titul.de teſtam.Concl.1.* ☞
Excommunicatus an poſſit teſtari. Vide Concluſionem proxime
præcedentem.

Teſtamenta omnia debent publicari. Concl. 106.

PVblicari † debet teſtamentum , ſiue ſit in ſcriptis,ſiue nuncu- 1
patiuum , ad hoc,vt probet.Signor.*conſ.66.in prin.* † Et qua- 2
liter fiat publicatio,& quæ ſint neceſſaria,Vide,*Teſtamenta non pu-* ☞
blica quando & qualiter publicanda. Concl.109. † Et triplex eſt te- 3
ſtamentum publicandum, aliquando eſt factum coram teſtibus ſi-
ne ſcriptura,& vocantur teſtes,qui deponant tenorem.*c.Albericus,*
& c.ſignificauit,de teſtib. aliquando extat ſcriptura, ſed conſumpta,
vel vitiata,& idem,aliquando extat ſcriptura,ſed non publica, vel
ſi extat notarius eſt mortuus,vel eſt in ſcriptis,& in omnibus caſi-
bus fit publicatio iuxta *l. publicati,C.de teſtam.* Ægid.Bellam.*conſ.*
43.n.4.† Et ſi dubia eſſet publicatio,poteſt probari per duos teſtes, 4
*l.fi.C.de fideicom.*Ægid. *d.conſ.43.n.4.ver.imo dico.* Vide, *Teſtamen-* ☞
tum multis modis probatur,& qualiter,& quando requirantur ſeptem
teſtes,& quando duo ſufficiant.Concl.99.

Teſtamentum quando probet ante publicationem, vel non. Concl. 107.

TEſtamentum † ſcriptum nondum publicatum licet ſit ſcri- 1
ptura priuata,tamen probat in poſſeſſorio etiam ante publica-
tionem.Lap.*alleg.78.circa fi.tabellio;n.9.ver. teſtamentum autem* ; &
eſt conſilium Ricar. Salycet. quod ibi eſt inſertum , allegat Cyn.
Dyn.& Butrig.*in l.publicati,C.de teſtam.* † Declara, vt plene Ang. 2
Aret. *in conſ.62. In caſu prædicto,per tot.*quod ſi nō apparet,quod ſit

Digitized by Google

lectum & publicatum,& pars citetur pro ſuo intereſſe & apponat
de hoc ante releuationem debet exceptio examinari, licet requi-
rat altiorem indaginem, & facit ſuperſedere iudicium exequu-
tiuum;quia eſt præiudicialis, vbi late. Vide, *Rogitus Notarij præſu-
mitur multis caſibus,& quando ſecus,& qualiter probetur. Concl.* 360.
3 † Amplia; quia imo poteſt de commiſſione particulari iudicis re-
leuari in publicam formam, quando fuit totum ſcriptum ex ordi-
ne teſtatoris,& lectum de capitulo in capitulum,& teſtator dixit:
Sta bene,& haber actum,deſcriptionem,& rogitum teſtium,quia
licet moriatur teſtator,antequam legatur totum,& faciat rogitum
formalem,tamen valebit,& ſi eſſet inter prothocolla,mortuo No-
tario poteſt releuari ſimpliciter, ſi extra prothocolla, poteſt rele-
uari ex commiſſione particulari iudicis,& cum cauſæ cognitione.
4 Caſtr.*conſ.*308. *Ad primum quaſitum,lib.*1. † Extende;quia etiam
poteſt publicari præuio examine teſtium deſcriptorum, & ſi non
valeret vt teſtamentum, quod poteſt publicari ex teſtium exami-
5 ne.Caſtr. *d.conſ.308.num.5.ver.ſuper ſecundo,lib.*1. † Declara;quia
tres ſunt perfectiones requiſitæ, vt ſcriptura Notarij fidem faciat,
prima eſt;quod contineat locum, & tempus actus celebrari,& te-
ſtes neceſſarios;ſecunda, quod contineat perfectionem actus,pro-
vt actum,&c.tertia, quod contineat ſubſcriptionem Notarij cum
ſigno, & licet duæ primæ non ſufficiant, vt producta in iudicio
probet;tamen duæ primæ ſufficiant,vt ad tertiam perueniri poſſit
etiam per alium Notarium de commiſſione ſpeciali iudicis cum
cauſæ cognitione.Caſt. *d.conſ.308.col.2.n.2.ver.quod autem adſint,*
6 *lib.*1. † Limita regulariter;quia teſtamentum ſiue in ſcriptis, ſiue
nuncupatiuum, ante publicationem non probat. Signor. Homod.
7 *conſ.66.Factum tale eſt,in pr.* vbi, quod deficit probatio. † Decla-
ra,quando teſtamentum in ſcriptis habet rogitum Notarij;quia li-
cet teſtes ſint mortui,& non publicati,valet,& probat. Bart. *conſ.*
8 * 62.*Viſo teſtamento, lib.*2. vbi dicit communem. * † Extende;quia
imo nuncupatiuum teſtamentum etiam ſcriptum,& rogatum ma-
nu publica Notarij non dicitur publicatum; ideo non probat de
iure communi,ſecus eſt de generali conſuetudine. Signor. *d.conſ.*
9 *66.in pr.* † Et procedit etiam in teſtamento facto in rure; quia ſi
non eſt publicatum,non valet, & ſi quinque teſtes requiſiti non
viuunt omnes, non poteſt publicari. Alex. *conſ.*177. *Viſo themate,*
*n.6.ver.nec etiam prædictis,lib.*2. vbi dicit idem in teſtamento tem-
10 pore peſtis facto. † Limita;quia teſtamentum non probatur ex ver-
bis dictis per teſtatorem de futuro etiam tempore peſtis. veluti ſi
dixit;*Io voglio far teſtamento, e laſciare alla Lucia mia parente, chia-
mate il notaro,* id eſt, *Volo facere teſtamentum, & relinquere aliquid
Luciæ cognatæ meæ, accerſite Notarium*, quia ſi moritur,antequam
Notarius venerit,non eſt perfecta voluntas, etiam ſi claues tradi-
diſſet, quando dixit illa verba.Fulg. *conſ.*29. *Punctus quæſtionis,per
tot.* Vide Concl.prox.ſequentem.

Teſtamentum quando dicatur publicatum, vel non.
Concl. 108.

1 TEſtamentum † non dicitur publicatum,quando eſt ſolum cum
ſigno Notarij,ſed non atteſtatur ſe rogatum,ſed debet publi-
cari,maxime eſt facienda publicatio, ſi atteſtatur Notarius actum
eſſe perfectum.Bald.*conſ.*169.*Quod ſchedula circa fi.ver.bene tamen*
2 *concedo,lib.*2.Ang.375.*Thema ſuper quo,in princ.* † Et quando,non
eſt ſubſcriptum à Notario, licet ſit ſcriptū manu teſtatoris,& ſub-
ſcriptum per teſtes,tamen non probat,nec dicitur publicum.Bald.
3 *conſ.*175.*Quod pro regula,n.*1.*verſiculo tertium probatur, lib.*2. † Et
idem, quando eſt ſcriptum à teſtatore, & in pede Notarius appo-
ſuit manu ſua tempus,locum,& teſtes,quia ſi non ſubſcripſit atte-
ſtando ſe rogatum,non probātur rogitus teſtamenti;quia ad alium
finem iſta ſcripta manu Notarij fieri potuerunt. Angel. *conſ.*400.
Teſtator ſua propria. Vide, *Rogitus Notarij præſumitur multis caſi-
4 bus,& quando ſecus, & qualiter probetur. Concl.*360. † Contrarium
tenet Angel.*d.conſ.*400.*num.*6.quod eſt contrarium ibi inſertum.
5 † Amplia;quia teſtamentum dicitur publicatum, quando eſt con-
fectum à teſtatore, qui tanquam Notarius de ſuo teſtamento fuit
6 rogatus.Signor. Homod. *conſ.66. Factum tale eſt, in pr.* † Amplia;
quia teſtamentum dicitur perfectum,& publicatum, quando No-
tarius de eo fuit rogatus,etiam ſi teſtator dixiſſet Notario poſt pu-
blicationem,& rogitum. *Non fate altro ſiro à domani*, id eſt, *ne fa-
cias aliud vſque in craſtinum diem,* quia lapſo die craſtino remanet
firmum.Alex. *conſ.*73. *lib.*1. quod eſt Antonij de Prato veteri; &
7 *conſ.*74.*eod.lib.*1. † Limita, quando extant teſtes,qui deponunt de
rogitu,quia licet Notarius non ſcripſerit quod publicauerit,neque
quod ſit rogatus, tamen debet publicari,ſi duo teſtes deponunt de
rogitu. Ang. *d.conſ.*275.*col.*3.*ver. vbi autem de rogitu.* Vide ſupra,
*Teſtamentum probatur ex ſcriptura priuata, teſtatoris tam inter libe-
ros, quam extraneos, & quando ſecus. Concl.*101. Vide ſupra, *Teſta-
mentum quando probet antè publicationem, vel non. Concl.*107. Vide
Concluſionem proxime ſequentem.

Teſtamenta non publica, quando, & qualiter publicanda. Concl. 109.

TEſtamentum † celebratum in ſcriptis, & non publicatum; ſi 1
habet ſua ſolemnia,licet ſit ſcriptura priuata, poteſt publica-
ri mandari, *l.publicati, cum ibi not.C.de teſt. m.* & vocantur teſtes;
qui recognoſcant manum ſuam,& teſtatoris, & ſit publicatio,Si-
gnor.Homod.*conſ.66.in pr.*† Amplia;quia idem eſt,quando teſta- 2
mentū fuit confectum coram ſolemni numero teſtium, quia poſ-
ſunt teſtes examinari,& publicari teſtamentū.Bald.*conſ.*169.*Quod
ſchedula circa med.ver.quandoque vero,l.*2. qui licet loquitur in te-
ſtamento inter liberos corā duobus teſtibus confecto,tamen idem
dicit de alio teſtamento coram ſeptem teſtibus facto,& idē erit de
teſtamento facto ad pias cauſas corā duobus teſtibus.Bald.*conſ.*52.
*Interdum petuntur, in fi.lib.*4.& Signor. *d.conſ.66.in pr.* vbi loqui-
tur de teſtamento,ſiue,in ſcriptis,ſiue nuncupatiuo.† Amplia;quia 3
etiam apocha priuata manu patris perfectam voluntatē patris in-
ter liberos continens,coram duobus teſtibus lecta, vel ſubſcripta
poteſt publicari tanquam teſtamentum inter liberos. Bald. *d.conſ.*
169.*per tot.lib.*2. vbi eſt caſus Signor. *d.conſ.66.in pr.* † Declara, 4
quia publicatio hodie fieri poteſt coram prætore;vel Poteſtate ter-
rarum.Ægid. *conſ.*1.*num.*25. & *conſ.*43.*n.*4. *ver.in noſtro enim caſu,*
quod eſt d. Iuniani. † Publicatio autem fit hoc modo,quia hæres 5
vniuerſalis poteſt obtinere,quod teſtes,qui interuenerunt in ſuffi-
cienti numero teſtiū,examinentur ad perpetuam rei memoriā co-
ram iudice ordinario cōpetenti,& quod,poſtquā fuerint examina-
ti,eorum dicta publicentur per iudicē,& ſi probauerint teſtamen-
tum,& ſeu voluntatem teſtatoris, tunc iudex pronunciabit teſta-
mentum validum,& publicatum. Bald.*conſ.*52.*Interdum petuntur,
lib.*4.*per tot.*Signor.*d.conſ.*66.*in prin.* † Fieri debet publicatio per 6
hæredem mortuo teſtatore, viuente teſtatore non poteſt fieri per
hæredem, ſed bene per teſtatorem. Ægid. Bellam. *conſ.*1.*num.*26.
† Publicandi modū ponit Ægid.*conſ.*1.*n.*37. vt teſtator illud clau- 7
ſum,& ſigillatum tradat iudici ad effectum, vt illud faciat redigi
in actis publicis;quia iudice hoc mandante,ſi Notarius à tergo,vel
ſupra ſcribat publicaſſe,vel in actis redegiſſe, erit publicatum abſ-
que alia ſolemni,vel ordinaria publicatione. Ægid. vbi ſupra,vbi
ponit plures formulas,& qualiter Notarius ſcribere debeat.† Am- 8
plia;quia neceſſaria ad publicationem faciendam ſunt infraſcripta,
videlicet Citatio perſonalis requiritur contra eos,quos tangit cau-
ſa inteſtati ad videndum examinari,& publicari dicta teſtiū.Bald.
*conſ.*118. *Caſus ſub tali forma, col.*1. *in fi. ver. item allegatur, lib.*5.
Ægid.*conſ.*1.*n.*26.*ver.ſed caue.* † Reſtringe,niſi citandi latitarent. 9
† Reſtringe, quando teſtes ſunt examinati pro fideicommiſſo fa- 10
uore piæ cauſæ;quia ſufficit veritas,& ſolemnia iuris ciuilis nō at-
tenduntur.Bald. *d.conſ.*118.*col.*2.*in pr.ver.allegatur etiā,& n.*6.*ver.
ſuper ſexto,lib.*5.† Reſtringe;quia non eſt neceſſe,quod teſtes pro- 11
bent,quia ſiue probent, ſiue non, facienda eſt publicatio. Bald. *d.
conſ.*52.*n.*2.*ver.ſed videndū,l.*4. † Et vide cautelam peſſimam apud 12
Ægid.*conſ.*43.*n.*4. *in fi.* vbi;quod domeſtici teſtes,qui non admit-
terentur, debent licentiari, quia attenditur tempus depoſitionis.
† Teſtes examinati ad perpetuā rei memoriam ſuper teſtamēto pu- 13
blicando probant, licet non recordentur præciſe de tempore;quia
ſatis eſt,quod concordent teſtamentū eſſe factum, licet de tēpore
non recordentur.Bald *d.conſ.*52.*n.*2.*ver.ſed videndum,l* 4. † Teſtes 14
ad publicationem teſtamenti examinati ad perpetuam rei memo-
riam an probent in alio iudicio,quando probatio fuit facta in ſum-
mario.Bald.*conſ.*52.*n.*3.*l.*4.non ſoluit.† Et reiiciuntur teſtes ſuſpe- 15
cti,& ſollicitantes cauſam publicationis, etiā ſi agatur de pia cau-
ſa.Ang.*conſ.*233.*Punctus eſt,n.*2.*ver.ſecundo non opitulatur.*† Et to- 16
tus tenor debet teſtibus legi,& probari per teſtes;qui punctualiter
concordent in tota diſpoſitione,& licet alias teſtes non reputaren-
tur contrarij,ſi vnus minus deponit de facto, quam alter & in eo,
in quo concordant,plene probent. Alex.*conſ.*64.*Viſa conſultatione,
per tot.l.*2.tamen ſecus eſt in teſtibus ad probandū teſtamenū.Iaſ.
*in l.cū antiquitas,col.*3.*C.de teſtam.*Ant.de Butr.& Abb.*in c.nihil,de
verb.ſign.* Bal. *in c.Bonæ el* 1.*de elect.* plene Alex. *conſ.*177.*Viſo the-
mat.n.*8.*ver.*2.*principaliter,l.*2. vbi,quod ad probandum teſtamen-
tum non publicatum,teſtes qui non deponunt ſuper toto, etiam ſi
vnum legatum amitterent, non probant, quia ſuper toto debent
cōcordare.† Declara tamen,vt Alex.*d.l.cum antiquitas,C.de teſtam.* 17
cuius declaratio eſt vera, & veriſſima; ita Iaſ. *conſ.*42.*col.*3.*lib.*1.
† Declara;quando tota vis,& ſubſtantia negotij conſiſtit in teſti- 18
bus,ſecus è contra.Corn.*conſ.*172.*n.*12.& 13.*l.*2.& *conſ.*77.*n.*6.*l.*4.

Deci

Digitized by Google

Dec.*conſ.*163.*n.*11.*ver. quinto obiicitur,* vbi, quod vis non conſiſtit
19 in teſtibus in hoc. † Imo ſi ſeptem teſtes deponerent ſuper medie-
tate contentorum in teſtamento, & alij ſeptem deponerent ſuper
alia medietate, non iungerentur ad probandum totum teſtamen-
tum,niſi eſſent teſtes ſubrogati, vt quia primi receſſerunt, & alij
adhibiti ex neceſſitate. Alex.*d.conſ.*177.*n.*8.*ver. ſecundo principali-*
20 *ter,l.*2.† Cautelæ multæ dantur ad publicandum teſtamentum in
ſcriptis,viuente teſtatore; ne propter mortem teſtium pereat fides
21 teſtamenti,& plures ponit Cum.*conſ.*56.*Quaritur,quomodo.* † Pri-
ma eſt ſi teſtamentum fuit lectum coram Notario,& ſeptem teſti-
bus,qui ſubſcripſerũt, quia tunc eſſet nuncupatiuum,& in ſcriptis
22 accedente,lectura,& rogitu Notarij.Fulg.*d.conſ.*56.*in pr.*† Secun-
da,etiam ſi non eſſet lectum;ſufficeret, quod Notarius conficeret
inſtrumentum ſuper eo,quod illud eſt teſtamentum Titij mandã-
te,& rogante Titio,quod intelligitur,ſi Notarius fuit præſens con-
fectioni teſtamenti adhibitis ſeptem teſtibus,ſiue ſint,qui ſubſcri-
pſerunt,ſiue alij.Fulg.*d.conſ.*56.*in pr.ver.item etiam.* Caſtr.*conſ.*93.
*Viſo teſtamento,n.*3. *&* 4. *lib.*1. vbi quod tranſit in nuncupatiuum
implicite.Ægid.*conſ.*1.*n.*37.& quod valeat abſque alia publicatio-
ne,quando teſtator fecit rogari Notariũ, quod illud eſſet ſuum te-
ſtamentum. Bart. *in l.*2.*ff. quemad.teſtam.aper.in prin.* Iaſ. *conſ.*67.
23 *circa pr.ver.ſed ſi de tali, lib.*3. † Declara tamen,dummodo in ipſa
charta teſtamenti in ſcriptis Notarius ſcribat ſubſtantiã rogitus in-
ſtrumenti prædicti,qualiter illud eſt teſtamentũ Titij,ad tollendas
fraudes;& quia identitas eſſet difficilis ad probandum.Fulg.*d.conſ.*
56.*n.*2.*ver.aduertendum,*ita etiam tenet gloſ.*in l.*2.*in pr.glo.ff.quem-*
* *admod.teſtam.aperian.* quam teneri per omnes*atteſtatur Bart.*conſ.*
61.*Viſo teſtamento, lib.*2. vbi apoſt. *in ver.determinat.* dat concord.
24 †Et quod etiam publicatio fit,quando teſtator tradit Notario teſta-
mentũ clauſum,vt ſcribat ſupra,quod illud eſt teſtamentũ talis, &
de hoc rogitum faciat,& publicet. Ægid. *d.conſ.*1.*n.*37. vbi circa
fi.dicit etiam;quod intus in pede Notarius poteſt ſcribere, quando
non eſſet clauſum,atteſtando lineas,& quod non habet apoſtillas,
vel caſſaturas ; aut ſi habet aliquas, prout iacet, ne aliquid poſſit
25 mutari,vel addi ponendo finẽ vltimæ lineæ,quid contineat.† Ter-
tia;quia ipſe teſtator poteſt vocatis teſtibus coram prætore facere,
quod recognoſcant, & quod facta recognitione Prætor declaret
publicũ,& authenticum.Fulg. *d.conſ.*56.*n.*2.*ver.poſſet alia adiungi.*
26 †Item poteſt authenticari,ſiue publicari,ſine apertura volente te-
ſtatore,& tunc nullus citatur;ſed teſtes recognoſcunt,& dicunt il-
lud eſſe teſtamentum Titij, & iudex pronunciat illud publicum,&
authenticum. Fulgoſ. *d.conſ.*56.*col.fin.ver. aliud eſt enim publicare.*
27 † Quarto;quia poteſt confici teſtamentum de nouo, quia teſtator
corã ſeptem teſtibus dicit,illud eſſe ſuum teſtamentum,& de nouo
teſtatur,& Notarius rogatur; quia valet,licet non legatur.Fulgoſ.
28 *d. conſ.*56. *in fin. ver. tertium etiam.* † Quinta cautela ponitur per
Soc.*Reg.*9.*Teſtator teſtamentum in ſcriptis,* quod teſtator,qui fecit
teſtamentũ in ſcriptis,vocet Notarium,qui non ſit de teſtibus ſub-
ſcriptis,& coram duobus,vel tribus teſtibus faciat,quod ſinguli te-
ſtes recognoſcant ſuas ſubſcriptiones;& ſigilla, & coram duobus,
29 vel tribus teſtibus faciat rogitum. † Sexta cautela eſt, quod teſta-
tor,tempore,quo teſtes ſubſcribunt, & apponunt ſigilla,faciat fa-
cere publicã ſcripturam cum rogitu Notarij, vel quod faceret te-
ſtamentũ legi,& publicari,ſi non curat,quod ſit ſecretum;ita Soc.
30 *d.Reg.*9.*Teſtator teſtamentum,*in prima fallentia.† Amplia;quæ di-
cuntur de teſtamento in ſcriptis publicando, vt procedant in apo-
cha priuata ſubſcripta, quia periculoſa eſt vt non probet, quia ſi
vnus teſtis ex neceſſariis moritur ante publicationem,non poterit
amplius fieri publicatio per alios,qui nõ ſunt in numero ſufficien-
ti,ita pulchre Soc. *d. Reg.*9. *Teſtator teſtamentum in ſcriptis,circa fi.*
fallentia. † Effectus publicationis teſtamenti facti per examen te-
31 ſtium ad perpetuã rei memoriam eſt, quod ex tali teſtamento pu-
blicato cõpetit remedium *l.fi.C.de edicto diui Adr. tollen.* ſecundũ
Bald. *conſ.*52.*circa med.ver.ego dico,quod nos,lib.*4. Alexan.*conſ.*93.
*Repetitus,in fi.n.*14.*ver.pro hoc allego,*vbi dicit * communem.† Ex-
32 tende;quia tale teſtamentum publicatũ,quod in ſolo dicto teſtium
cõſiſtebat,poſtquam teſtes fuerunt examinati, & redactum eſt eo-
rum dictum in ſcriptis,& ſunt publicati,non ſolũ poteſt mitti exe-
quutioni ex dicto diui Adriani,ſed etiam ſi eſſet donatio,vel aliud
inſtrumentum,ſeu contractus, cuius inſtrumentum haberet exe-
quutionem paratam,etiam iſtud redactum ex dictis teſtium habe-
bit eandem exequutionem. Ang. poſt gloſ. *in l.fin.C.de edicto diui*
33 *Adria.* † Declara Matheſil.*ſingul.*5.*nota,quod contractus,* vbi di-
cit,quod contractus obligationis corã teſtibus redigitur in inſtru-
mento publico, quando illi teſtes examinantur corã iudice,& pu-
blicantur, quia tunc habent vim publici inſtrumẽti,& tale teſta-
mentum vel inſtrumentum habebit exequutionem paratam,& re-
medium *l.fin.C.de edicto diui Adr.*ſicut ſi ab initio fuiſſet factũ pu-
blicũ inſtrumentũ, & hoc erit,quando etiã ad perpetuam rei me-
moriã eſſet factũ in caſu,in quo poſſit fieri,ſi vero requiritur,libel-
lus,& litis cõteſtatio nõ ſufficeret,quod eſſent ad perpetuã memo-
riã examinati,& ita etiam tenet Alex.*conſ.*93.*Repetitus,in fi.l.*6.ſe-
quitur pleniſſime Marſ.*ſing.*484.*ſi vera loqui per tot.*maxime in fine,
vbi hanc tenetur,licet alleget Angelũ contrariũ ſibi in hoc.† Limi- 34
ta;quia ſi ſcriptura teſtamẽti eſt priuata,vel etiã teſtatoris ſubſcri-
pta à teſtibus nõ probat,ſi nõ eſt ſubſcripta à Notario.Bal.*cõſ.*275.
*Quod pro regula,n.*2.*ver.tertiũ probatur,l.*2. vbi,quod ſi eſt ſubſcri-
pta à Notario,tunc publicatur, & reducitur ad publicã formã, ſed
credo,quod nõ loquatur de teſtamẽto in ſcriptis,quia Notarius nõ
eſt neceſſarius iuxta not. *in l.publicati, C.de teſtam.* licet detur pro
cautela, quod Notarius ſubſcribat propter periculũ mortis teſtiũ,
qui omnes debent eſſe viui tẽpore publicationis. Vide infra, *Teſta-*
*mentũ inter liberos quã ſolemnitatem requirat.Concl.*115.Vide infra,
*Teſtes ad perpetuam rei memoriam coram quo examinandi.Concl.*156.

Teſtamentum quando dicatur perfectum, vel non.

C o n c l. 110.

Perfectum † dicitur teſtamentum, ſi teſtator poſt publicationẽ 1
aliud non voluit diſponere.Alex.*conſ.*74.*n.*3.*l.*1.† Idem;ſi con- 2
dito teſtamento teſtator ſe ad alios extraneos diuertit. Alex.*d.conſ.*
74.*n.*3. *ver. & vbicunque l.*1. † Idem,ſi teſtator inter liberos fecit 3
ſcribi teſtamentum,ſed ante quam legeretur,mortuus eſt teſtator.
Bart.*in l.fideicommiſſaria,*§.1.*ff.de leg.*3.Guido Pap.*deciſ.*538.*in fin.*
ſecus dicit inter extraneos. † Contrarium Guido Pap.*conſ.*234.*ad* 4
*fi.*quia deficit voluntas non ſolemnitas. † Declara, ſi probaretur 5
pes teſtes,quod habuit teſtator teſtamentum pro abſoluto, proce-
dit prima opinio,alias ſecus. † Limita,quia teſtamentum non di- 6
citur perfectum etiam inter filios,ſi pater cœpit facere teſtamentũ,
& multa legata ſcripſit, & ſupreueniente grauiori morbo non po-
tuit perficere,quia non valet.Vide infra, *Teſtamentũ ex quibus poſ-*
*ſit dici nullum, vel non ex defectu voluntatis. Concl.*133.*n.*59.*& ſeq.*

Teſtamentum in ſcriptis quid ſit,& quam ſolemnitatem requirat, & quando ſuſtineri poßit vt nuncupatiuum.

C o n c l. 111.

Teſtamentum † in ſcriptis proprie & ſtricte loquendo eſt, 1
quod non eſt factũ per nuncupationẽ; *l.hac conſultiſſima,C.de*
*teſtam.*Bald.*conſ.*207. *Quæritur,vtrum domicilium,in fi.ver.de tertio*
*l.*1.Vide, *Teſtamentum nuncupatiuum & in ſcriptis in quibus differant.*
*Concl.*121. † Quam ſolemnitatem requirat teſtamentum in ſcri- 2
ptis Afflict.*deciſ.*143. † Primum requirit,quod nomen hæredis ſit 3
ſcriptũ per teſtatorẽ,vel alium de eius mandato, *l.iubemus,C.de te-*
*ſtam.*Bald.*d.conſ.*207.*in fi.lib.*1. † Non tamen neceſſe eſt,quod te- 4
ſtes,qui ſubſcribunt,ſciant nomen hæredis.Bald. *d.conſ.*207.*in fin.*
*l.*1.† Imo non eſt neceſſe,quod ſciant aliquid de cõtentis in teſta- 5
mento,ſed ſufficit,quod teſtator illis dicat in genere,quod illud eſt
ſuum teſtamentum.Caſtr.*conſ.*414.*Viſo & examinato,in prin.lib.*2.
†Secundum,nomen teſtatoris debent teſtes exprimere in ſubſcri- 6
ptione;quia debent ab ipſo eſſe rogati.Bald. *d.conſ.*207.*in fi.lib.*1.
†Tertiũ,ſubſcriptio teſtatoris requiritur vel quod alius pro eo ſub- 7
ſcribat. † Declara,vt non procedat,quãdo teſtamentum eſſet ſcri- 8
ptum manu teſtatoris;quia ſubſcriptio nõ eſt neceſſaria.Bald. *conſ.*
169. *Quod ſchedula . circa med. ver. quandoque producitur , lib.*2.
† Quartum,teſtes tot requiruntur, quot ſunt neceſſarij in aliis te- 9
ſtamentis; & ideo ſicuti valet teſtamentum ad pias cauſas coram
duobus teſtibus ; ita etiam coram duobus teſtibus valebit ad pias
cauſas teſtamentum in ſcriptis.Bald. *conſ.*52. *Interdum petuntur,in*
*fi.lib.*4. † Et plene Iaſ.*conſ.*67.*lib.*3. vbi, quæ ſolemnitates requi- 10
rantur,& an ſi omiſſæ ſint, valeat in foro conſcientiæ. † Amplia; 11
quia teſtamentum in ſcriptis requirit tredecim requiſita ſolemnia:
primum,quod voluntas teſtatoris redigatur in ſcriptis:ſecundum,
quod ſolemnia agãtur vnico contextu, videl.antequam ad extra-
neos actus tranſeant:tertium,quod in eodem loco; quartum,quod
vna die : quintum, quod omnes teſtes, videl. numero ſeptem ſint
præſentes,& ſubſcribant:ſextum,quod omnes apponant ſuum,vel
alienum ſigillum : ſeptimum,quod teſtatormet ſit;qui offerat ſcri-
pturam ſubſcribendã;octauum, quod teſtator dicat omnibus con-
teſtibus illud eſſe ſuum teſtamentum:nonum, quod teſtator teſta-
mentum ſua manu ſcribat,vel ſubſcribat,aut ab alio ſcribi faciat;
& ſic octauus teſtis,& ita atteſtetur:decimum, quod ſint teſtes ro-
gati:vndecimum,quod ſubſcribens pro teſtatore, & ſic octauus te-
ſtis ſit rogatus ; & hoc atteſtatur ; duodecimum,quod omnia vi-
deant teſtes vno contextu fieri ita plene : decimumtertium, quod
ſeptem teſtes ſint. Ægid.Bellam.*conſ.*1.*in pr.vſque ad n.*20. vbi ſu-
per

Digitized by Google

per ſingulis capitulis; quomodo fiant, late, diſſerit; & recipilogat *n.20.ver.concinde*, & per totum conſilium, qualiter fiat ſubſcriptio,
12 qualiter publicatio, & omnia ſolemnia. Caſtr. *conſ.414.in pr.lib.2.* vbi aliqua ex requiſitis commemorat. † Periculoſum eſſe teſtari in ſcriptis; dicit Ægid. *d.conſ.1.num.46.ver.in ſecundo vero caſu*, vbi,
13 quod vix poteſt illa ſolemnitas tradita ſeruari. † Contextualitas teſtamenti conſiſtit nedum in eodē actu continuato coram eiſdem teſtibus, antequam ad extraneos actus deueniatur, ſed etiam reſpectu loci, vt in eodem loco, & reſpectu temporis, vt eadem die, & non diuerſis diebus; niſi neceſſitatis cauſa. Ægid. *d.conſ.1.n.1.ver. ſecundum capitulum, cum ſeq.vſq; ad quintum capitulum*, & plenius *in ver.nouum capitulum,n.5.& ſeq.* & quod ex neceſſitate ſubſtinea-
14 tur licet non eo contextu, *n.29.* † ſubſcriptio debet eſſe contextualis cum rogitu teſtatoris coram ſeptem teſtibus, & ſi teſtator neſcit ſcribere, adhibeat octauum rogatū, qui omnes debent ſubſcribere manu propria, non manu aliena facta mētione; prout etiam fieri debet mentio apoſtillæ, ceſſaturæ, & ſimilium. Ægid. *d.conſ.1.*
15 *n.4.ver.quintum capitulum,n.5.* vbi late diſtinguit. † Et plenius *n.5. & multis ſeq.ver.nouum capitulum*, vbi, qualiter ſubſcribere debeat
16 teſtator. † Si tamen adeſt clauſula codicillaris in teſtamento, licet teſtator non ſubſcripſerit; nec alius pro eo valet; quia non ſe re-
17 ſtrinxit. Alex. *conſ.176.l.5.* Afflict. *dec.144.* † Sigillum quoque proprium teſtatoris, & teſtiū debet apponi, vel alienum facta mentione in ſubſcriptione; quod alienum ſigillum appoſuit. Ægid. *d.cōſ.1. n.5.ver.ſextum capitulum*, plenius Alex. *conſ.87. Nos Doctores,n.9. ver.tertio non eſt probatum, lib.7.* Vide, *Sigillum quando & qualiter*
18 *probet.Concl.240.* † Et quod ſubſcriptiones, & ſigillationes debeant eſſet contextuales, & corā teſtatore, & omnibus teſtibus, ita, quod non excuſet caſus neceſſitatis, quod receſſerint aliqui. Caſtr. *d.cōſ.*
19 *414.in pr.l.2.* † Octauus tamen teſtis, qui adhibetur, vt ſubſcribat pro teſtatore, non eſt neceſſe, quod omnia viderit, ſed bene, quod alij ipſum ſubſcribere viderint. Ægid. *d.conſ.1.n.18.ver.vndecimum*
20 *capitulum.* Caſtr. *conſ.414. Viſo, & examinato, in prin.lib.1.* † Cæcus non poteſt eſſe teſtis in teſtamēto; quia debet videre, & cognoſce-
21 re teſtatorem. Ægid. *d.conſ.1. n.20. ver. vnde ſi aliquis.* † Amplia, quia codicilli in ſcriptis requirunt eandē ſolemnitatem, quæ requiritur in teſtamento in ſcriptis, niſi quia locō ſeptem teſtium in teſtamento ſufficiunt quinque: ſecundo non debent eſſe rogati; prout in teſtamento: tertio poſſunt codicilli fieri non contextualiter reſpectu temporis & loci, licet quoad alia requiratur contextualitas. Ægid. *conſ.1.n.35. ver. circa iſtud tertium, & ver. forma autem*, hoc declarat & dicit non requiri ſigillationem, prout in teſtamen-
22 to. † Limita; quia teſtator non cenſetur voluiſſe reſtringere ſe ad formā in ſcriptis, quādo adeſt clauſula codicillaris. Alex. *conſ.176.*
23 *l.5.* Afflict. *dec.144.* † Limita, quia teſtamentū in ſcriptis ſiue inter liberos, ſiue à quocunque factum, quando teſtator non ſe arctauit ad teſtandū in ſcriptis; poteſt ſubſtineri vt nuncupatiuum, ſi interuenerunt ſolemnia ad vltimam voluntatē. Alex. *conſ.176 Viſo proceſſu,n.5.& ſeq.ver.nam vbicunque, lib.5.* & ibi apoſtilla *in ver.ſubſtineri*, dat plures concord. & Alex. ibi tollit omnia contraria, quod nominauerit hæredem, quia ſufficit, quod dixerit coram Notario, & teſtibus, quod illud eſt ſuum teſtamentū, in quo eſt ſcriptus hæres; & faciat de hoc fieri rogitum particularem ſuper eodem teſtamento; quia hoc ſufficit, & Alexandrum ſequitur Soc. *conſ.173. l.2.* Vide, *Teſtamentum ex quibus poſſit dici nullum, & imperfectum*
24 *ob defectum ſolemnitatis. Concl.112.* † Declara maxime procedere limitationem, quando adeſt clauſula, quod voluit valere omini meliori modo vel clauſula codicillaris, quia tunc ceſſat contrarium, quod hoc modo deſtruetur ſolemnitas in ſcriptis; quia omiſſo aliquo, ſi ſemper valeret vltima voluntas nuncupatiua, ſolemnitas in
25 ſcriptis ceſſaret, ita Alex. *d.conſ.176.n.7.& ſeq. lib.5.* † Limita, ſeu declara totam iſtam materiam; quia ſolemnitas publicationis teſtium, & aliarum, quæ ſunt neceſſariæ, ſupplentur, ſi Notarius extra, vel intra teſtamentum ponit rogitum ſuum cum teſtibus. Bart. *conſ.62. Viſo teſtamento, lib.2.* Vide, *Teſtamenta non publica quando, & qualiter publicanda. Concl.109.*

Teſtamentum ex quibus dici poſſit nullum, & imperfectum ob defectum ſolemnitatis. CONCL. 112.

1 TEſtamentum † interlineatum in annis Domini; indictione, menſe, & die, vel quando iſta ſunt manu aliena ſcripta, & reliquum teſtamentum manu teſtatoris eſt nullum, licet reperiatur penes Notarium; quia eſt potius quædam diſpoſitio ad teſtandum,
2 quam teſtamentum. Lap. *alleg.30.n.4.ver.quarto concludit.* † Amplia; quia nedum teſtamentum ſcriptum litteris ciffatis, vel abbreuiatis quæ non habent certitudinem, ſed etiā omne inſtrumētum, & omnis diſpoſitio redditur nulla. Alex. *conſ.113. Videtur prima n.6.l.2.auth.quod ſine*, & ibi Bart. & alij, *C.de teſtam.* † Extende, vt 3
procedat, ſiue ſit incertitudo quoad teſtes; ſiue quoad alia ſolemnia. Alex. *d.conſ.153.n.4.& ſeq.lib.2.* † Amplia, quod licet teſtator 4
vocauerit teſtes, & ſcribi fecerit ſuam voluntatem etiam ad pias cauſas, & ea ſcripta dixerit, quod vocarent Notarium, qui ſtipularetur; quia illa erat eius voluntas, tamē dicitur præparatoria, & nō perfecta, ſi non eſt ſtipulata. Oldr. *conſ.119 per tot.* Vide, *Teſtamentum ex quibus poſſit dici nullum, & imperfectum ob defectum ſolemnitatis. Concl.112.* † Amplia; quia teſtamentum dicitur nullum, ſi 5
non eſt numero debito teſtium communitum, videl. ſeptem teſtiū, Bellam. *conſ.1.n.32.ver.circa ſecundum.* † Reſtringe, niſi adſit con- 6
ſuetudo, in loco, vbi ſit teſtamentū, quod plures, vel pauciores requirunrur. Vide, *Solemnitas loci aliter, quam ius commune quando attendenda, vel non. Concl.331.* † Amplia; quia requiritur lectura te- 7
ſtamenti nuncupatiui teſtibus facta, ſiue ſit teſtamentū, in quo requiratur rogitus teſtiū, ſiue non. Bald. *conſ.169.ante med.ver.certum eſt enim, lib.2.* † Amplia; quia requiritur ſubſcriptio, & rogitus No- 8
tarij mortui, vt ſcriptura manu Notarij ſcripta ſine ſubſcriptione poſſit releuari tanquā ab eo rogata. Alex. *d.conſ.153.n.7.& ſeq.ver. nam ad hoc, vſque in fi.lib.2.* † Amplia; quia ſi fiat de nocte etiam 9
circa primā horam noctis in obſcuro, & ſine luminibus; non valet. Iaſ. *conſ.50.l.3.* † Sufficit tamen vnicum lumen, & non ſunt neceſ- 10
ſaria tria luminaria; niſi in partu ſuſpecto, quando mulier parit de nocte, niſi locus eſſet adeo obſcurus, quod vnicū lumen non ſufficeret, & ita intelligendos eſſe Iaſ. *conſ.50.lib.3.* Deci. *conſ.354.n.1.* Tiber. Decian. *conſ.65.n.20.* & alios dicit Rota corā Bubalo in vna Ro.14. Nouembris 1588. † Amplia; quia ſcripturam requirit teſta- 11
mentum in ſcriptis, antequā habeatur pro perfecto; ſecus in teſtamento nuncupatiuo; quia poteſt rogari per Notarium, antequam ſcribatur. Alex. *conſ.74. Viſo teſtamento, n.9. ver. ſecundo reſpondeo. lib.1.* & ita de conſuetudine ſeruari dicit Ant. de Prato veteri *conſ.* Alex. *73.n.6.eod.l.1.* † Amplia; quia teſtamentum ſine ſcriptis dici- 12
tur nuncupatiuum, quia ſufficit, quod teſtator ſine ſcriptura nuncupet, hoc eſt, nominet hæredem coram ſeptem teſtibus rogatis. Æg. *conſ.1.n.32.ver. circa ſecundum*, vbi, quando valeat teſtamentum, quando hæres nutu, vel ad interrogationem fuit inſtitutus. Vide, *Hæredis inſtitutio facta ad nutum non valet, & quando ſecus, & quid ſi ad interrogationem. Concl.88.* † Et an valeat teſtamentum, partim 13
in ſcriptis, & partim nuncupatiuum; dic, quod non in eodem teſtamento; quia ſi eſt in ſcriptis, non poteſt eſſe nuncupatiuum, & è contra, ſed circa diuerſa bene poteſt facere teſtamentum ſuum in ſcriptis; & teſtamentum filij nuncupatiuum, vel è contra. Ægid. *d.conſ.1.n.31.ver.ſed nunquid poſſet.* † Declara; quia imo ſi teſtator 14
non ſe reſtrinxit ad teſtamentum in ſcriptis, ſubſtinetur vt nuncupatiuum, ſi habet ſolemnia ad vltimam voluntatem, Alex. *cōſ.176. Viſo proceſſu,n.5.& ſeq.ver.nam vbicunque, lib.5.* Vide, *Teſtamentum in ſcriptis quid ſit, & quam ſolemnitatem requirat. Concl.111.n.23.& ſeq.* † Amplia; quia teſtamentum factum à presbytero ſine teſti- 15
bus, quia nullum, & non dat etiā materiam præſcribendi; quia licet error in facto præbeat materiam præſcribendi, ſecus ſi error ſit iuris. Afflict. *dec.374.* † Extende; quia teſtamentum eſt nullum ſcri- 16
ptum à priuato ſine teſtibus, etiam quod hæres ſubſcripſerit, & nō meretur aliquam exequutionem; quia non poteſt priuatus facere, quod ſcriptura priuata ſit teſtamentū. *l.nemo poteſt.ff.de leg.1.* Caſt. *in l.non dubium,C.de teſtam.* Corn. *conſ.31.n.15.lib.2.* Iaſ. *conſ.82.ad med.& in fi.lib.3.* Dec. *conſ.494.in prin.* † Extende, etiam, ſi acceſ- 17
ſiſſet iuramentum hæredis ſuper veritate dictæ ſcripturæ. Doct. *in l.fi.C.de fideicom.* † Extende, etiam ſi hæres illud in iudicio produ- 18
xiſſet. Bald. *l.alia,n.4.ver.attende hic,C.de iis quibus vt indig.* Afflict. *dec.25.ad fi.* † Ratio; quia non ſufficit veritas ſcripturæ teſtamen- 19
ti ſine ſolemnitate teſtium, *l.ſi veritas, C.de fideicom.* † Et quod te- 20
ſtes ſint de ſolemnitate probatoria teſtamēti; probatur *in l.ſi vnus, in pr.C.de teſtam.* Aret. & Alij *in l.hæredes palam,in pr.col.6.ff. eod.* imo ſunt de ſubſtantia teſtamenti. Bart. *in d.l.nemo poteſt,in pr.ff.de leg.1.* Alex. *in l.1.n.8.ff.de cond.indeb.* Dec. *in l.2.C.de bon.poſſ.ſecundum tabul.* vbi Iaſ. *n.10.* & ita puto non ſufficere, quod legatarius ab hærede exegerit, niſi cōſtet, quod teſtator voluerit ſequi fidem hæredis non teſtando ſolemniter. † Amplia; quia filio ſi non eſt 21
legatum iure inſtitutionis, teſtamentum, eſt nullum quoad inſtitutionem extranei. Caſtr. *conſ.366.in prin.ver. ſecundo præmitto, lib.1.* † Declara tamen; quia iſtud reſpicit ſolemnitatem, non ſubſtan- 22
tiam voluntatis; ideo ſi adeſt clauſula, quod poſſit extendi ad dictamen ſapientis, poteſt ſuppleri iure inſtitutionis. Zabarel. *cōſ.60. num.2.* † Reſtringe; quia licet ſit nullum quoad inſtitutionem, ta- 23
men ſi adeſt clauſula codicillaris, valet in vim fideicommiſſi. Vide, *Clauſula codicillaris operatur multa, & quando ſecus. Concl.292.* † Reſtringe; quia quoad legata valet, licet quoad inſtitutionem ſit 24
nullum

Digitized by Google

87 nullum, auth.ex cauſa,C.de liber.preteris. Vide, Legata debentur ex
25 teſtamento nullo,& quando ſecus.Concl.50. † Amplia quia rogitum
Notarij requirit,videlicet, quod teſtator vocati fecerit,& rogaue-
rit Notarium,vt conficiat ſuum teſtamentum,alias non valet;quia
ſi non eſſet rogatus Notarius ſe ingerens dicitur de falſo ſuſpe-
87 ctus.Rom.conſ.306.Propoſita conſultatio,n.2.ver.primum quia.Vide,
Inſtrumentum non probat,& quando ſecus.Concl.243.

Teſtamentum in terris Eccleſiæ quam ſolemnitatem requirat. CONCL. 113.

1 TEſtamentum † in terris Eccleſiæ ſufficit, quod ſit factum co-
ram duobus teſtibus,& presbytero,c.cum eſſes,de teſt.quæ opi-
nio ſeruatur ſecundum Hoſtienſ.ibi,vt refert Ioa. Cald. conſ.337.
circa fi.alias 8.de teſtam.ſequitur Gemin.conſ.49.vbi recitat opinio.
& hanc veriorem dicit Bald. conſ.283. Dominus Raynutius,n.2.l.3.
dicit,quod Innoc. IV. ita pronunciauit ſemel in conſiſtorio,& la-
tius conſ.284.Factum tale eſt, vbi in fi.dicit hanc eſſe communem
* opinionem* Canoniſtarum,quia veritas præualet ſolemnitati,di-
cit tamen forum eſſe ſeruandum,quia Legiſtæ tenent contrarium,
& militant in foro Iuſtiniani ſecundum leges,& Canoniſtæ trium-
phant in foro B.Petri, lib.3. & quod valeat teſtamentum in terris
Eccleſiæ coram presbytero,& duobus,vel tribus teſtibus;Bal.conſ.
351.Quoniam ex facto,per tot.& conſ.342.In puncto iuris,lib.4. vbi
loquitur de ciuitate Camerini, quæ eſt de ſtatu Eccleſiæ Roma-
* næ;& hanc communem * dicit Bald. conſ.404. Præmittendum eſt,
n.3.ver.ſuper ſecundo,l.4. niſi conſuetudo, vel ſtatutum ſit in con-
trarium,vt ibi Ang.conſ.233.Punctus eſt,n.5.ver.differentia. Zaba-
rel.conſ.73.n.2.ver.quoad ſecundum. Specul.de inſtr.editio.§.compen-
dioſa,ver.item ius canonicum. Butr. & Abb.in c. cum eſſes, de teſtam.
Alex. conſ.17.n.18.lib.3.& conſ.103.Viſo,& diligenter,n.12.& ſeq.
* lib.4. vbi dicit * communem.Dec. conſ.284. Viſo puncto, & hanc
* communem dicit* Caſtrenſ. conſ.431. in princ. lib.2. licet poſtea
* teneat contrarium, & hanc magis * communem dicit Alex.conſ.
177. Viſo themate,n.2.ver.non obſtat,lib.2. & plenius conſ.146.Viſo
themate,n.6.ver.quinimo, lib.2. vbi * dicit communem ,& conſ.17.
Ponderatis,n.15.& ſeq.lib.3.vbi tollit contraria. Alex.conſ.176.Viſo
proceſſu,n.10.ver.poteſt etiam ex alio,lib.5.& conſ.105. Viſo num.15.
* ver.imo fortius lib.4.vbi dicit * communem. † Ratio eſt,quia præ-
2 ſentia presbyteri cum duobus teſtibus excludit præſumptionem
falſitatis.Calder.d.conſ.337.in fin.alias,8 de teſtam.Gem.d.conſ.49.
vbi quod iſta eſt opinio Hoſtienſ.& eam ſequitur num.7.ver.ſed in
3 terminis. † Contrarium,quod non valeat,niſi ad pias cauſas etiam
in terris Eccleſiæ;niſi ſit ſeruata ſolemnitas iuris ciuilis Fulg.conſ.
29.Punctum quæſtionis.vbi;quod iſta eſt opinio gloſſæ Bernardi,quæ
* eſt communis, * & plura adducit Bellam. pro hac parte conſ.1.
n.30.& nihil firmat, cum ſeq. Corn.conſ.77.lib.1. vbi, quod debet
eſſe presbyter parochianus,& hanc veriorem , & de conſuetudine
ſeruari dicit Caſtr.conſ.431.Iſta inſtitutio,lib.2. vbi,quod iſta non
* 4 corrigit ius ciuile.† Declara;quia prima eſt magis communis*De-
cian.conſ.284.col.4.Iaſ.in l.hac conſultiſſima, in princ.C.de teſtam.&
quod ſufficiat,quod ſit presbyter;qui gerat vices parochiani.Cor-
5 nel. conſ.18. Principale dubium , lib.1. † Et duo teſtes debent eſſe
integri, ergo fœminæ non admittunt. Alex. conſ.70. Viſo conſilio,
n.13.ver.venio ad illud, lib.2. vbi non deſinit mirari de conſultore,
* qui dixit communem * in contrarium ; quod fœminæ admittan-
tur;quia dicit,quod nihil allegat & Alex. allegat plures,& admit-
tit,quando eſſet pia cauſa inſtituta,& adſunt etiam,qui contra di-
6 cant. † Declarat Alex.d.conſ.17.Ponderatis,n.14.& ſeq.lib.3.quod
ſicuti valet ad pias cauſas, ita etiam valet in terris Eccleſiæ coram
duobus teſtibus, & parochiano , vel ſi non adeſt parochianus,co-
ram quatuor;quia licet c.cum eſſes,de teſtam.ſit correctorium iuris,
& non debeat extendi,tamẽ quia habet rationem expreſſam,quia
in ore duorum vel trium, quæ conuenit omni diſpoſitioni,idcirco
7 ſit extenſio. † Amplia; vt in abſentia presbyteri ſufficiant alij duo
teſtes,& ſit teſtamentum factum in terris Eccleſiæ coram quatuor
teſtibus ſine presbytero, valet ex ratione;quia duo teſtes præpon-
derant presbytero. Cald. d.conſ.337.circa med.ver. ſed poſito, quod
alias 8. de teſtam. & idem dicit Gem.de quinque teſtibus conſ.49.
num.7.ver.ſed in terminis , vſque in fi. Feder. de Sen. conſ.217.in fi.
dum recitat opin.Ioan.de Andr. plene Socin.Iun. conſ.89.Magna
profecto , n.7.& 8. ver.nec etiam videtur, lib.1. vbi atteſtatur hanc
* eſſe * comm. omnium Doctorum ſententiam,latiſſime Deci.conſ.
285.Viſo puncto,& diligenter n.6.& ſeq.ver. ſed tamen prædictis non
obſtant.vbi multas auctoritates adducit,& atteſtatur hanc eſſe ma-
* gis communem , * quod ita ſeruatur de conſuetudine , quod va-
leat teſtamentum in terris Eccleſiæ coram duobus teſtibus, & pa-
rochiano; vel quatuor teſtibus ſine parochiano etiam non ad pias
cauſas.Bald.conſ.284.circa fin.lib.2. & Alex.d.conſ.47.Abunde,n.2.
vbi dicit magis * communem. † Et quod duo teſtes ſuppleant *8
pro parochiano ita quod in terris Eccleſiæ ſufficiat teſtamentum
etiam ad non pias cauſas coram quatuor teſtibus.Alex.d.conſ.176.
Viſo proceſſu,n.10.ver.poteſt etiam ex alio, lib.5. † Imo quod valeat 9
in terris Eccleſiæ coram tribus teſtibus ſine presbytero. Alexand.
d.conſ.105.n.13.ver.imo fortius,l.4. vbi dicit * communem. † Plus *
tenent multi,quod in terris Eccleſiæ valeat coram duobus teſtibus 10
ſiue ad pias cauſas,ſiue non. Alex. d.conſ.105. n.15.ver.imo fortius,
lib.4. † Contrarium,quod imo non valeat teſtamentum etiam in 11
terris Eccleſiæ,niſi ſit ad pias cauſas,vel coram duobus teſtibus,&
parochiano,tenent Corn.conſ.81.Licet autem,col.2.lib.1. vbi atte-
ſtatur de * communi.Fulg.conſ.79.Punctus quæſtionis,vbi de com- *
muni, * & hanc partem tenet Socin. Sen. conſ.92.In cauſa d.An- *
tonij,col.7. † Extende , vt idem ſit in legato facto in terris Eccle- 12
ſiæ ; quia valet factum,vel coram presbytero,& duobus teſtibus,
etiam ſi ſint duæ fœminæ,vel coram quatuor teſtibus, quorũ duæ
adſint fœminæ à paritate rationis. Cald.d.conſ.337. alias 8. de teſt.
circa fi. † Extende;quia ſufficit,quod quando requiritur præſentia 13
presbyteri in teſtamento,habeatur pro tali,prout in Notario;quia
ſufficit , quod habeatur communiter pro Notario. Bald. conſ.355.
Præmittendum eſt,lib.5.in pr. † Reſtringe , quando eſſemus in te- 14
ſtamento nuncupatiuo in voce;in quo interuenerunt vnus maſcu-
lus teſtis, & quinque fœminæ;quia ex quo non eſt facta publica-
tio,ſi tempore publicationis deceſſit maſculus , non ſufficiunt fœ-
minæ ſolæ cum parochiano. Alex. conſ.177.n.4.& ſeq.ver.ſecundo
reſpondeo,lib.2. † Contrarium tenet Abb. in c. cum eſſes, de teſtam. 15
vbi vult,quod ſufficiant mulieres;ſicuti & maſculi cum parochia-
no ; quia Papa videtur habuiſſe reſpectum ſolum ad ius diuinum,
in quo non diſtinguitur inter maſculũ & fœminam & allegat pro
ſe.Bald. in l.1.C. de ſacr. Eccleſ.ad fi. † Declarat Alex. d.conſ.177. 16
n.5.& ſeq.ver.& licet Abb.lib.2.quod opinio Abbatis,vel non po-
teſt eſſe vera;quia ſi Papa habuiſſet reſpectum ad ius diuinum tan-
tum,non requirebatur ipſe parochus,quem tamen voluit adhibe-
ri,vel ſi eſſet vera,poſſet ſuſtineri ſolum;quando teſtamentum ſit
ad piam cauſam,prout loquitur Bald.allegatus per Abbatẽ & ideo
non eſt verum ex eo ſolo , quod teſtamentum ſit in terris Eccle-
ſiæ;etiam ſi adeſſet in eo legata pia;quia oportet, quod ſit inſtitu-
ta pia cauſa. † Reſtringe forſan,quando eſſent tres teſtes:& paro- 17
chianus,ſed duo ex tribus teſtibus eſſent intereſſati,prout maritus,
& ſocer,pro vxore,vel nuru.Ang.conſ.128. In facto proponitur,vbi
loquitur in codicillis coram ſex teſtibus, quorũ duo non ſunt ido-
nei. † Amplia,vt procedant c.cum eſſes,& c.relatum,de teſtam.etiã 18
extra ſtatum Eccleſiæ , quia ſimpliciter teſtamentum ad pias cau-
ſas valet coram duobus,vel tribus teſtibus vbique,c.vero cum eſſes,
quod requirit teſtes duos cum presbytero , vel , vt ſupra, quatuor
vel quinque ſine presbytero , procedit etiam extra ſtatum Eccle-
ſiæ ſi conſuetudo hoc reciperet. Fed. de Sen. conſ.217.Vide infra,
Teſtamentum ad pias cauſas quam ſolemnitatem requirat. Concl.116.
† Amplia , vt procedat etiam in terris Eccleſiæ infeudatis, prout 19
de teſtamento facto Ferrariæ conſuluit Dec. conſ.285.Viſo puncto,
& diligenter,col.4.ver.ex quibus omnibus,n.8. † Amplia;quia etiam 20
extra terras Eccleſiæ valet teſtamentum presbyteri, vel clerici co-
ram presbytero,& duobus teſtibus. Bald. d.conſ.448.n.3.ver.ſecun-
do quæritur,vbi recitat opiniones contrarias,& videtur hoc tenere
quoad caſtrenſia clerici prouenientia ex clericatu; quoad alia bo-
na ſecus , lib.1. † Extende , quia ſi agitur de teſtamento Eccleſia- 21
ſticarum perſonarũ, in foro Eccleſiaſtico ſeruatur ius canonicum;
ſi vero inter ſeculares ex delegatione;vel deuolutione, tunc ſecus,
Ægid.conſ.1.num.30. † Amplia Venetiis;quia de conſuetudine,& 22
vſu valet teſtamentum coram duobus teſtibus. Bald. conſ.284.pro-
pe fi.ver.& ita ſeruant Veneti,lib.3. vbi,quod ſeruant ius gentium.
† Et idem ſeruari Pariſiis,& in ciuitate Biſuntina,quod duo teſtes 23
ſufficiant.Ægid.Bellam.cõſ.42.in prin.verſ.item an attendatur.col.2.
† Amplia ; quia valet de iure canonico teſtamentum rogatum 24
in diſtrictu Tuderti coram quatuor teſtibus,& vna fœmina reuo-
catorium teſtamenti ſolemnis celebrati coram ſeptem teſtibus,
etiam ſi in ſecundo ſit inſtitutus agnatus,ſed tamen non excludẽs
hæredes in primo inſtitutos.Bald.conſ.283.& 284.per tot.lib.3. vbi
multa dicit , & loquitur in quodam nobili ; qui ſolemniter inſti-
tuit duas amitas,poſtea ſuperueniente agnato dixit, quod nolebat
valere dictum teſtamentum, ſed quod inſtituebat ſuum hæredem
agnatum illum præſentibus quinque teſtibus, videl.quatuor maſ-
culis,& vna fœmina. † Amplia ; quia tam maſculi, quam fœmi- 25
næ ſunt idonei teſtes in teſtamento facto in terris Eccleſiæ , ſiue
ad piam, ſiue ad non piam cauſam. Ang. conſ.233.Punctus eſt,n.5.
ver.differẽtia autẽ.† Limita,quando ciuitas de ſtatu Eccleſiæ habe- 26
ret

Digitized by Google

ret ſtatutum confirmatum à Papa, quod ſeruetur ius ciuile (proyt
ciuitas Rauennæ habet) quia tunc ſine dubio requiritur ſolemni-
tas iuris ciuilis. Alex. *conſ.177.Viſo themate,n.2.ver.quia reſpondeo;*
17 *lib.2.*† Extende ; etiam ſi ſtatutum non eſſet confirmatum à Papa,
quia poſſunt populi ciuitatũ concedere ſtatuta derogãdo iuri cano-
nico & valent ſecundum. Alex. *d.conſ.177.n.3. & ſeq. ver.vbi au-
tem,l.2.*& vide ibi,quæ addidi pro vtraque parte,& in verbo ſta-
18 tutum à quibus fieri poſſit,vel non. *Concl.429.*† Limita,quia *c.cum
eſſes,de teſtam.*habet locum in teſtamento nuncupatiuo publicato,
ſecus eſt in teſtamento in ſcriptis,quia teſtator nõ videtur ample-
cti ſimplicitatem iuris canonici,ſi inhæret ſubtilitati,& ſolemni-
tati iuris ciuilis,plene Ægid.*conſ.1.n.44.& ſeq.ver.circa quartũ du-
29 bium,*vbi loquitur etiam in perſona Eccleſiaſtica.† Limita;quia te-
ſtamentũ,quod probatur in terris Eccleſiæ duobus teſtibus,& pa-
rochiano,non dicitur in forma probãti ex vnico teſte;& Notario,
puta ſi teſtis dicat fuiſſe rogatum per talem Notarium,& nihil di-
cat de tenore, quia non releuat non conſtito de rogitu. Zabarell.
30 *conſ.73.per tot.*† Extende;quia non admittitur iuramentũ ſupple-
31 torium,ex quo teſtes ſunt de ſubſtantia.Zab.*d.conſ.73.in fi.*† Ex-
tende;quia idem teſtis,qui ſcripſit,nõ poteſt ſupplere,niſi pro vno
teſte, ideo eius dictum,& ſcriptura non plus operatur,quam vnus
32 teſtis.Zab.*d.conſ.73.circa fi.*† Limita vt non procedat tex.*in d.c.cum
eſſes,*quod ſufficiant duo teſtes;& presbyter,quando aliud ſolemne
teſtamentum præcederet,maxime,quando in teſtamento pia cau-
33 ſa erat inſtituta.Oldr.*conſ.119.circa fi.*† Extende limitationem vt
procedat etiam quando ſtatutum loci eſſet in contrarium. Bald.*d.
34 conſ.404.n.3.ver.ſuper ſecundo,lib.4.*† Extende ; vt limitatio pro-
cedat extra terras Eccleſiæ,etiam in teſtamento presbyteri,licet in
primo ſolemni inſtituiſſet amicos;& in ſecundo coram tribus teſti-
bus inſtituiſſet venientes ab inteſtato;quia neque aperit viam in-
teſtatis,niſi quoad bona caſtrenſia.Bald. *conſ.448.Quæritur in pri-
35 mis,n.3.ver.ſecundo quæritur,lib.1.*† Limita, quod dicitur ſufficere
duos teſtes cum presbytero , vel quatuor teſtes,ſine presbytero in
teſtamentis rogatis in terris Eccleſiæ,etiam quod non ſint ad piam
cauſam, procedere in illis terris Eccleſiæ, quæ ſunt de plena tem-
porali iuriſdictione Eccleſiæ , ita quod cogantur ſeruare ius cano-
nicum, ſecus ſi habent ſtatuta confirmata à Papa ex quibus aliter
diſponatur,vel quod ſeruetur ius ciuile. Bald. *d. conſ.284.circa fin.
ver.quid dicemus,lib.3.* licet non firmet,quaſi quod ſint ſublatæ le-
ges ciuiles,tanquam contrariæ iuri diuino in hoc;ſed *conſ.352. In
puncto iuris circa fi.l.4.* tenet, quod ſtatutum ſolemniter conditum
in terris Eccleſiæ diſponens requiri maiorem numerũ teſtium va-
36 leret.† Contrarium,quod imo valeat etiam in terris Imperij nedũ
in ſubiectis Eccleſiæ.Guid.Pap.*deciſ.543.*vbi,quod vidit ita ſerua-
ri,quando teſtator fecit teſtamentum in graui infirmitate , de qua
moritur,licet dicat,ſi teſtator conualeſcat,tunc non valere in terris
37 Imperij. † Extende , vt idem ſit quando in ſtatu Eccleſiæ adeſſet
conſuetudo præſcripta , quod maior numerus teſtium requiratur;
quia talis conſuetudo poteſt derogare iuri canonico in hoc. Bald.
conſ.352.circa fi.lib.4.& conſ.404.n.3.ver.ſuper ſecundo,lib.4.

Teſtamentum in ſcriptis inter liberos quando valeat,vel non, & quam ſolemnitatem requirat. CONCL. 114.

1 INter † liberos quæ ſolemnitas requiratur in teſtamento in ſcri-
ptis à patre celebrato:vide *auth.de teſt.imperfect.collat.8.*vbi inter
alia requiritur, quod ſcriptura ſit cum tempore ſubſcripta à patre
& non contineat partes per numerum , ſed per diuiſionem exten-
ſam,& nomina filiorum ; & portiones per verba extenſa,& clara
ſcribantur, vide Bald.*conſ.168. Caſus talis eſt quidam nobilis,lib.3.*
2 † Valet tamen teſtamentũ,ſiue in ſcriptis,ſiue nuncupatiuum inter
liberos conſcriptum manu teſtatoris quoad liberos,& quoad lega-
ta extraneorum,etiam ſi non ſint in eo ſolemnitates requiſitæ. Si-
gnor.*conſ.66.Factum tale eſt,in pr.*vbi quod valet teſtamentum pa-
tris,in quo filius eſt inſtitutus,quod fuit ſubſcriptum per teſtatorẽ,
qui erat Notarius;quia ſiue ſubſcriptio ſubſtineatur,vt priuata,ſiue
3 vt publica,valet vtroque caſu.† Declara;quia valet,dummodo ſit
ſubſcriptum manu teſtatoris, & manus eius recognita. Alex. *conſ.
176.Viſo proceſſu,n.2.& 3.ver. & quamuis,l.5.* vbi apoſt.*in ver.ſcri-
4 ptura* citat Alex.*conſ.76.Ponderatis in pr.l.3.*† Sufficit tamen pro-
batio per teſtes,qui viderint teſtatorem ſcribere.Alex.*cõſ.76.l.3.in
5 pr.*† Item ſi teſtator dixit coram teſtibus illam eſſe manum ſuam.
6 Alex.*d.conſ.176.n.3.ver.quia reſpondeo,l.5.*† Imo etiam quod non
probaretur ſcriptura teſtatoris,valere corã duobus teſtibus factum
teſtamentũ inter liberos,quando adeſt clauſula,*omni meliori modo,*
quia poteſt valere;vt nuncupatiuum,imo ſi non extat talis clauſula,
inter liberos ſubintelligitur, & ſic ſemper valet coram duobus te-
ſtibus,vt nuncupatiuum.Alex.plene *d. conſ.176.num.3.ver.ſecũ
reſpondeo,lib.5.* Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Teſtamentum inter liberos quam ſolemnitatem requirat CONCL. 115.

PAter † quatuor modis diſponit inter liberos, videlicet,teſta- 1
do, codicillando, diuidendo, & epiſtolando.Maluaticeus *co
120.n.36.*† Teſtamentum valet celebratum per patrem inter lib 2
ros corã duobus teſtibus,*l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto,C.de
ſtam.* Ang. *conſ.275.Thema ſuper quo.col.3.in fi.ver.pro hoc.* Soc.
129.Quantum ad primum,l.1.n.10. Alex. *conſ.4.Attentis,n.6.lib.
& conſ.128. Super eo, n.2.ver. quantum ad aliud.lib.7.* & Iul. Cl
in §.teſtamentum, q.8.in pr. vbi dicit * communem ; & citat pl *
res de communi atteſtantes. † Et dicitur inter patrem, & libero 3
licet ſit auus teſtator inter nepotes ex filio in poteſtate.Gerar.M
zol.*conſ.115.n.20.*† Extende,vt procedat tam in inſtitutione,qua 4
in ſubſtitutione.Gerard. Mazol. *d.conſ.115.n.16.*† Quia ſubſtit 5
tio maxime pupillaris reſpicit fauorem pupilli ; ideo probatur p
duos teſtes.Signor.*conſ.73. Factum proponitur, in fi.n.6.ver. ſecun
caſu principali.* † Amplia, quia ſi eſt dubium,an voluerit pater t 6
ſtari in ſcriptis,vel non,in dubio potius,quod non,vt actus valea
puta ſi omiſſa eſſet ſolemnitas requiſita in ſcriptis. Alex. *conſ.10
Super iisq.n.5.ver.accedit,lib.7.& conſ.176. lib.5.* † Extende, vt ma 7
xime procedat;quia in teſtamento inter liberos ineſt clauſula, *va-
leat omni meliori modo.* Alex. *d.conſ.105.n.6.l.7.* † Extende , qua 8
do ineſt tacita clauſula codicillaris,communem * dicit Clar.*in §.te *
ſtamentum,q.8.n.7.ver.vnum tamen.*† Imo ſufficiunt quæcunque i 9
ditia ad probandum teſtamentum patris inter liberos.Caſt.*cõſ.45
Viſis,& examinatis,col.fi.ver.præterea cum quis, lib.1.* ſequitur So
lun.*conſ.129.n.10. lib.1.* latiſſime Crauet. qui alios allegat ad hæc
*conſ.689.in pr.*Caſtr.*conſ.375.Viſis omnibus,in princ.l.1.*† Extende, 10
vt procedat quod valeat teſtamentum patris inter liberos;etiam ſi
non ſint rogati teſtes Bald. *conſ.300.Tam legitimos,n.3.ver.inter li-
beros lib.4.* Alex. *conſ.4.n.6.ver. ſed præmiſſis,lib.7. & conſ.128.n.1.
lib.7.*& Clar.*in §.teſtamentum,q.8.n.4.ver.30.infertur.* vbi de com-
muni * atteſtatur. † Extende;quia etiam duæ fœminæ non rogatæ *
probant teſtamentũ,& legatum inter liberos.Alex.*d.conſ.128.n.2.* 11
lib.7.† Extende;quia imo duæ fœminæ teſtes probant legatum fa- 12
ctum à patre extra teſtamentum;quia fecit teſtamentum, & lega-
tum filiæ,quod non voluit,quod ſcriberetur in teſtamento,& quod
filia ſe obligaret ad aliquid ex dicto legato; quia probabitur per
duas fœminas.Alex. *d. conſ.128 Super eo, num. 2. lib.7.* † Extende, 13
ſiue teſtamentum patris inter liberos ſit in ſcriptis,ſiue nuncupa-
tiuum,quia duo teſtes ſufficiunt.Alex.*conſ.146.Viſo themate,num.5.
ver.ſed præmiſſis,l.2.*vbi dicit * communem,& ibi apoſtilla *in ver.* *
liberos dat conc. infra *n.63.ver.amplia quia §.ex imperfecto.* † De- 14
clara tamen;quia teſtamentum inter liberos cum teſtibus non ro-
gatis valet, ſed tamen ſi ſimul cum liberis hæres inſtituatur frater
teſtatoris,non valebit teſtamentum quoad fratrem , ſi teſtes non
ſunt rogati.Bald.*conſ.300.n.3.ver.inter liberos,lib.4.*Vide infra,*Te-
ſtes debet eſſe rogati,& quando ſecus.Concl.291.*† Amplia;quia quod 15
cõceſſum eſt patri inter liberos, vt poſſit teſtari coram duobus te-
ſtibus, idem eſt conceſſum matri. Rom. *conſ.179.Ampliſſimè Do-
ctor,n.15.in fi.ver.& licet lex illa.*† Amplia,vt procedat,etiam ſi te- 16
ſtamentum patris ſit ſcriptum in apocha priuata,quando fuit da-
ta,& lecta Notario in præſentia duorum teſtium;quia licet non ſit
publicatum teſtamentũ,poterit publicari.Bald.*conſ.169.Quod ſche-
dula,poſt med.ver. quandoque producitur,lib.2.* Ang. *d.conſ.275.per
tot.*Maynerius *l.quamdiu,n.97.ff.de reg.iur.* † Extende, etiam ſi in- 17
ſtituiſſet filium legitimatum,ſecus ſi naturalem tantum.Iaſ.*in l.hac
conſultiſſima,§.ex imperfecto,C.de teſtam.*† Extende,vt valeat etiam 18
teſtamentũ factum per patrem inter liberos ſine alia ſcriptura co-
ram duobus teſtibus , quia poterunt teſtes examinari, & publicari
tale teſtamentum. Bald. *d.conſ.169. circa med. ver. quandoque vero,
lib.2.& conſ.52.interdum petuntur,lib.4.in fi.*Ang.*conſ.275.col.3.in
fi.ver.pro hoc quia,*& eſt communis * opinio,vbi qualiter debeant *
deponere.† Extende etiam valere , ſi repetitur ſcriptura priuata 19
manu patris complens teſtamentum inter liberos,quando eſt ſub-
ſcripta per duos teſtes, quia debet publicari. Bald. *d.cõſ.199.in pr.
lib.2.*† Extende;quia valet teſtamentum patris inter liberos etiam 20
quoad legata extraneis facta,quãdo pater illud ſcripſit, & ſubſcri-
pſit tanquã,Notarius;quia erat Notarius vna cum ſacerdote, quia
repræſentat duplicem perſonam;Notarij,& teſtatoris.Signor.Ho-
mod. *d.conſ.66. in pr.* Caſtr. *conſ.57. Viſis omnibus, in princ. verſic.
illud autem conſtat,lib.1.* † Extende ; quia imo valet teſtamentum 21
inter liberos ſcriptum in ſola ſchedula patris ; etiam ſi non adſint
aliqui teſtes , etiam ſi coram teſtibus non fuit Notario data , ſed
ſimpli

ſimpliciter Bald.d.conſ.169.ante med.ver. alij dicunt, lib.2. & hanc
partem tenet Sign. Homod. conſ.66. Factum tale eſt,col.2.ver.in ca-
ſu tamen noſtro. Corn.conſ.307.n.8. lib.3. Menoch. conſ.167.in fin.
lib.2.Maynerius in l.quamdiu,n.97.ff.de reg.iur.Curt.Iun.conſ.118.
n.6.Socin.Iun.conſ.189.n.7.lib.2. vbi,quod ſufficit, quod recogno-
22 ſcatur manus patris,late Alex.conſ.114.per tot.lib.7.† Contrarium
tamen dicit Bald.tenere aliquos , quia ſi non adſunt teſtes, deficit
omnis ſolemnitas, & propterea nihil firmat ibi conſ.169.l.2.in pr.
23 Abb.conſ.98.n.2.lib.2.Alex. conſ.76.lib.3.† Declara;quia imo re-
quiritur tempus, & nomen principis , & duo teſtes conteſt. Abb.
24 conſ.98.lib.2.Clar.in § teſtamentum,q.14.n.2.& ſeq.† Declara,quia
ſi filij fatentur eſſe manum patris, valet,ſi vero non cõſtat,& non
adſint ſaltem duo teſtes,non valet.Alex.conſ.76.per tot.lib.3.& ita
declarat Maluaticeus conſ.120.per tot. Alex. conſ.123.num.4. lib.1.
☞ Caſtr. conſ.375. in pr.lib.1. Vide plenius, Teſtamentum probatur ex
ſcriptura priuata teſtatoris inter liberos,& alios ; & quando non. Con-
25 cluſ.101. † Imo,quod ſola ſcriptura manu teſtatoris agnita per fi-
lios,& matrem,valeat,etiam ſi non fuit lecta coram teſtibus duo-
bus,vel tribus adhibitis;quia non eſt neceſſarium,& teſtamentum
eſt perfectum quoad voluntatem,etiam ſi poſtquam fuit agnitum,
☞ repugnet mater. Caſtr.conſ.375. Viſis omnibus,in pr.lib.1. Vide in-
fra, Teſtamentum ex quibus non poſſit dici nullum ex defectu volun-
tatis,& quando ſecus. Concl.133.n.61.ver. limita. & ibi declaratur.
26 † Declara ; quia ad hoc, vt ſcriptura priuata continens teſtamen-
tum patris probet,requiritur , quod probetur per duos teſtes;quod
ſit ſcriptura,vel manu patris,aut quod pater confiteatur,quod ma-
nu ſua ſit ſcripta,quia ita demum probat, ſi conſtat , quod ſit ſcri-
ptura patris,& hoc,quando inter ſolos filios teſtatur. Alex.conſ.76.
Ponderatis,n.2.& ſeq. lib.3. vbi, quod teſtes debent fuiſſe præſen-
tes,quando teſtator ſcripſit ; alias ſi negetur ſcriptura,non proba-
rent,& iſto caſu non ſufficit recognitio,etiam ſi diceret vidiſſe plu-
ries ſcribere teſtatorem,& habere notam manum, & ibi apoſt. in
27 ver.præſentes.dat concor.† Si vero in teſtamento prædicto,& ſcri-
ptura priuata eſſent legata facta vxori,& extraneis perſonis,tunc
requiritur neceſſario vltra probationem , quod ſcriptura ſit teſta-
toris , quod pro ſolemnitate duo teſtes fuerint præſentes , coram
quibus teſtator dixerit illam ſcripturam eſſe manu ſua,& contine-
re ſuum teſtamentum. Alex. d.conſ.76.n.3. & ſeq.ver. vbi autem in
dicta ſcriptura, lib.3. allegat tex.in auth.de teſtam.imperfect.§.1. &
28 ibi gl.quæ incipit,ergo.cum aliis concord.† Si autem ſcriptura pri-
uata continens teſtamentum patris inter filios eſſet approbata per
teſtatorem in teſtamento ſolemni, puta , quia ordinauit,quod hæ-
res teneatur ſoluere quicquid continetur in ſchedula ſua priuata,
apud Guardianum fratrum Minorum, ex quo dicitur approbata à
teſtatore, bene tunc ſufficeret recognitio per teſtes habentes no-
tam manum , vel per comparationem,& alia indicia. Alex.d.conſ.
76.n.4.in fin.cum ſeq.ver.tamen contra hoc, lib.3. vbi plena apoſt. in
ver.ſchedula,dat concor. quibus adde Socin.Iun. conſ.180.num.96.
lib.2.Iaſ.in l.vbi autem,§.illud,n.3.ff.de verb.oblig.Alex.etiam conſ.4.
Attentis narratis, num.7.ver.hoc dicitur,lib.7.& conſ.114. Viſa ſcri-
29 ptura, num.5.ver.præterea etiam,lib.7.† Idem ſi coram teſtibus hoc
☞ mandauit. Alex. d.conſ.4.n.7.l.7. Vide plene,Teſtamentum ex qui-
30 bus dici poſſit nullum,vel non,ex defectu voluntatis.Concl.133. † Re-
ſtringe;quia licet inter filios ſola ſcriptura recognita ſine teſtibus
ſufficiat,non tamen ſufficit quoad extraneos,etiam ſi ſit pia cauſa,
niſi duo teſtes neceſſarij interuenerint. Alex. conſ.76. Ponderatis,
☞ n.15.& 16.ver.ſuper quarto, lib.3. Vide, & declara plenius, Teſta-
mentum ex quibus poſſit dici nullum , vel non ex defectu voluntatis.
31 Concl.133.ver.Reſtringe inter liberos.† Reſtringe,quando ſcriptura
non eſt manu patris,neque ſubſcripta, quia niſi probetur per duos
teſtes, non valet. Alex. conſ.161. Examinatis, in fi.ver.quantum ad
32 quartum,lib.2.& iterum conſ.76.Conſideratis,lib.3. † Amplia;quia
nedum valet teſtamentum inter liberos , ſed etiam ſubſtitutio fa-
cta inter eoſdem liberos coram duobus teſtibus ; licet quoad alios
non valeat.Bald. conſ.99. Factum tale eſt, in pr.lib.2. Angel.d.conſ.
33 275.col.3.v.pro hoc quia. † Amplia ; quia valet teſtamentum inter
liberos coram duobus teſtibus,& cum ſola ſolemnitate,de qua in
l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto, C. de teſtam. etiamſi pater teſta-
tor,ſit cæcus;quia non propterea requiritur ſolemnitas teſtamenti
cæci,quando ſit inter filios.Soc. conſ.163. Non fuiſſet opus,in prin.
* lib.2.vbi dicit*commun.opin.& hanc partem tanquam æquiorem
tenet Zabar.conſ.149. Videtur non valere, per tot. vbi, quod magis
* ſpecialis eſt prouiſio inter liberos,quam cæci,& communem * dicit
34 Clar.in §.teſtamentum,q.17.n.2.ver. ſed quæro. † Contrarium tenet
Cuma. conſ.123. Si teſtator,per tot. quem ſequitur Pariſ. in add.ad
Bart.in l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto, C. de teſtam. in ver.ad li-
beros. vbi , quod non habet locum in patre cæco. Fulgoſ. plenius
conſ.90.ſuper eo,quod primo,vbi multa adducit. † Extende amplia- 35
tionem ; vt bene procedat,quando pater cæcus teſtatus fuiſſet in-
ter liberos ſine ſolemnitate , etiam ſi prius pater idem feciſſet te-
ſtamentum ſolemne,in quo alios inſtituiſſet, quia ſi in primo non
extat clauſula derogatoria,tunc valebit ſecundum inter filios non
ſolemne. Bald. in d.l.hac conſultiſſima, §. ſi quis autem.C. de teſtam.
Ang.& Caſtr.quos allegat Soc.conſ.163.n.3.ver.& ſi dicatur,lib.2.
vbi tamen Socin. tenet contrarium. † Contrarium tenet Socin.d. 36
conſ.163. maxime n.3.ver. tertia, & vltima ratio, lib.2. vbi allegat
Oldr.conſ.119.in fin.Io.Andr. & Cuma.in locis per eum allegatis,
quos ipſe ſequitur ibi tenendo hanc partem.† Declarat Fulg.conſ. 37
41.Caſus talis proponitur,col.4.ver.& per hæc vltima. vbi,quod Bal.
loquitur , quando non præcedebat aliud teſtamentum ſolemne,
maxime ; quando in eo vocabantur deſcendentes ; & idem tenet
conſ.90.vbi reprobat Bald. † Reſtringe , vt non procedat,quando 38
teſtator cæcus prius feciſſet teſtamentum ſolemne,in quo præfere-
bat agnatos filiabus fœminis,cum clauſula derogatoria;quia tunc
non valebit ſecundum teſtamentum cæci ſine ſolemnitate inter
filios , ex quo filij non ſuccedebant ex priori teſtamento ſolemni
contrario. Socin. d.conſ.163.per tot. vbi plene examinat, & tenet
hanc opinionẽ l.2.& ita etiã declarat Fulg.d.conſ.90.per tot.† Idem 39
ſi feciſſet primum teſtamentum inter liberos non cæcus poſtea cæ-
cus factus feciſſet ſecundum teſtamentũ inter eoſdem liberos,quia
ſecundum non valet , niſi ſeruata forma d.l.hac conſultiſſima. Cu-
man.d.conſ.113.per tot.ſuper quo caſu Fulg.idem conſuluit conſ.41.
in pr. & plenius conſ.90.per tot. vbi latiſſime. † Idem,ſi in primo 40
teſtamento facta à patre non cæco vocabatur filius filij , quia ſi
cæcus factus inſtituat filios ex ſecundo matrimonio , & parum re-
linquat filio filij ex primo matrimonio,non valet,ſi non eſt ſerua-
ta forma requiſita in ſtatuto cæci.Fulg.plene conſ.41.Caſus talis,in
princ.† Amplia;quia ſi teſtator in teſtamento facto ſolemni iuſſit, 41
quod omnia legata; quæ erunt ſcripta manu ſua in ſuo memoriali
libero,debeantur,ac ſi eſſent ſcripta in teſtamento,debentur facta
tamen recognitione manus.Abb.conſ.4.In quæſtione,in pr.lib.2. in
ordine 113. allegat text. in l.ſi ita ſcripſero, ff. de cond. & demonſtr.
† Amplia;quia probatur teſtamentum ex aſſertione patris inter li- 42
beros etiam per verba enunciatiua,ideo ſi probatur aſſertio patris
inter filios,quod ipſe fecerat teſtamentũ ſic,& ſic,illa verba probãt
teſtamentũ inter filios.Bald.conſ.179. Quando ſapiens,lib.4. † Am- 43
plia, vt priuilegia teſtamenti inter liberos ita iuuent Iudæos,ſicuti
Chriſtianos. Alex. conſ.161. Examinatis.per tot.maxime in fin.ver.
quantum,lib.2. † Amplia;quia habet locum,etiam ſi filia excluſa à 44
ſtatuto inſtituatur cum maſculo, vel ſola cum duobus teſtib. quia
adhuc valebit,ſiue in ſcriptis,ſiue nuncupatiuum ſit. Fulg.in l.hac
conſultiſſima,§.per nuncupationem, C.de teſtam.& eſt * communis *
opinio.Boër.dec.241.n.9.Iul. Clar.in §.teſtam.q.12.n.4.v.item quæ- *
ro. vbi * dicit communem.Vide tamen infra n.90.† Amplia;quia 45
duo teſtes ſufficiunt inter liberos,etiam ſi non ſint maſculi,ſed fœ-
minæ ſint.Bald.conſ.196.Licet regulariter,lib.5.in princ. Guid.Pap.
dec.538.Alex.conſ.70.Viſo conſilio,n.15.ver.nec obſtat, lib.2. allegat
auth. quod ſine, C.de teſtam. plenius conſ.102. Super primo,n.5.ver.
circa ſecundum dubium,lib.7.vbi dicit * communem, & ibi magis *
dicit verum,quando ſunt in codicillis.Clar.in §.teſtam.q.8.n.3.ver.
ſecundo infertur.vbi citat plures de cõmuni*atteſtantes.† Extende; *
etiam ſi non ſint rogati,prout in codicillis,l.fi.§.fi.iuncta gloſſ.C.de 46
codicill.† Extende;quia neque requiritur rogitus Notarij.Clar.d.§. 47
teſtam.q.8.n.4.ver.tertio infertur.vbi de*communi. † Amplia;quia *
ſi quis in actu inter viuos appellat aliquem hæredem ſuum , cen- 48
ſetur maxime inter liberos facere filium ſuum hæredem , & erit
teſtamentum patris. Alex. conſ.168. Ponderatis,n.22.ver.fortifican-
tur,l.5.† Amplia,etiam in filiis legitimati, procedere priuilegium, 49
quod teſtamentũ valeat coram duob.teſtib.Gerat.Mazol.conſ.115.
in pr.& eſt communis opinio, * & atteſtatur Iul.Clar.in §.teſtam. *
q.12.n.3.v.ſed quid in legitimatis.citat Boër.dec.250.poſt n.14.† Re- 50
ſtringe in filiis naturalib.quia in illis non valet priuilegium. Gerar.
Mazo. d.conſ.115.in princ. † Declara;quia non procedit reſtrictio 51
quoad teſtamentum matris,quia valet etiam inter naturales filios,
quando mulier nõ ex illuſtris.Gerar.d.conſ.115.in pr.† Amplia;quia 52
teſtamentum inter liberos nõ ſubiacet iuri poſitiuo,ſed ſolum iuri
naturali ; quia ex ordinata charitate procedit, vt hæreditas patris
tranſeat in filios.Ant.de But.cõſ.25.n.2.& ſeq.† Extende;quia valet 53
teſtamentũ inter liberos,etiã quod iure inſtitutionis pater nõ relin-
quat filiis;quia non poſſunt dicere ſe præteritos, neq ; teſtamentũ
nullũ.Alex.conſ.168.Ponderatis,n.5.in fi.& n.6.v.idcirco valuit,l.5.
Math.ſing.104.Iaſ.in auth.nouiſſima,col.4.C.de inoff.teſt.& hanc te-
net eadem apoſt.ad Alex. conſ.168.in v.inſtitutionis,in fi.l.5. Vide, ☞
Inſtitutionis iure quando dicatur relictum,vel non.Concl.127.† Con- 54

trariū tenēt plurimi,quos citat apoſt.ad Alex.*d.conſ.*168.*n.*3.*in ver. quod ſic.& n.*5.*in v.inſtitutionis,l.*5.vbi dicit magis comm. * & ve-
55 riorem.† Declara Alex.*d.conſ.*168.*n.*6.*l.*5.*v.& licet aliqui*, quod ſi ſoli filij,valet ſine inſtitutione,ſi ſimul cū extraneis,nō valet quoad extraneos,ſed bene quoad filios,aut ſi voluntas ab inteſtato, quoad filios valet,ex *l.ſi.C.famil.hercifc.*ſecundum quam regulatur tex.
56 *in d,§.ex imperfecto.* † Extende ; quia ſicuti teſtamentum militis ſolam ſolemnitate iuris gentium requirit , ita teſtamentum patris inter liberos,quia æquiparantur.Bart. *in l.militis,ff.de milit.teſtam.*
57 † Contrarium tenet pleniſſime Rom.*conſ.*179.*Ampliſſime Doctor.* * *n.*12.*& ſeq.*vbi dicit*communem contra Bart.& quod non parificantur quoad omnia,quia teſtamentum militis magis priuilegiatum,& licet quoad duos teſtes, & aliqua parificentur,non tamen
58 quoad omnia,& *n.*14.† Declara tamen;quia non valet teſtamentum patris vſurarij manifeſti in filios præſtanda cautione non præſtita,Ant.de Butr. *d. conſ.*25.*n.*5.*& ſeq.* vbi late, niſi dumtaxat pro
59 neceſſitate victus filiorum eſſe.† Amplia,etiamſi teſtes eſſent fœminæ;& non rogatæ.Gerard. Mazol. *conſ.*90.*n.*44. Bart. *in d.l.hac* * *conſultiſſima,§.ex imperfecto,n.*3. *C. de teſtam.* vbi * omnes Cuma. *conſ.*113.*in fi.*& quod nō debeant eſſe rogati.Zabar.*conſ.*133.*n.*3. Caſtr. *conſ.*457.*col.*2.*ver.quod autem, vſque in fi.* Signor. *conſ.*238. *& n.*6. *v. item circa.* Vide infra , *Teſtamentum ad pias cauſas quam ſo-*
60 *lemnitatem requirat.Concl.*116.† Reſtringe,vt non procedat,quando agitur de reuocatione alterius teſtamenti ſolemnis , etiamſi in
61 eo ſunt extranei inſtituti.Nat.*conſ.*124.*n.*2.*lib.*1.† Amplia;quia inter liberos dicitur,ſiue ſint liberi maſculi;ſiue fœminæ,& ſiue ſint primi gradus,ſiue nepotes,& deſcendentes ex maſculis,vel fœminis.Alex. *conſ.*176.*Viſo proceſſu,n.*8.*in fi.cum ſeq.v.non obſtat etiam,*
62 *lib.*5. † Amplia in matre;quia valet teſtamentum cum duobus teſtibus inter liberos;prout in patre,etiam quoad præiudicium patris filij,vt non acquirat vſumfructum etiam quoad dationem tutelæ,
63 vide Io.Petruc.*conſ.*189.*n.*2.*& ſeqq.per tot.* † Amplia; quia *d.§.ex imperfecto.l.hac conſultiſſima,C.de teſtam.*habet locum in teſtamēto inter liberos tam in ſcriptis , quam etiam per nuncupationem,& * ſine ſcriptis,ſecundum * communem, à qua iudicando non eſt recedendum. Alex. *conſ.*176.*Viſo proceſſu,n.*9.*v.& quia iſtud,lib.*5.*&* * *conſ.*103.*Super his.* vbi dicit * communem, & magis communem * *lib.*7.Clar.plene *in § teſtamentum,q.*11. vb. dicit * communem, & ita ſeruatur in practica.Corn.*conſ.*118.*in fi.lib.*3. ſupra *n.*13. Con-
64 trarium†tenent plures;videlicet Martinus gloſſator antiquus, Salyc.Fulg.& alij,quos citat Alex. *d.conſ.*105.*in princ. lib.*7. & ratio prouenit ex *auth. quod ſine, C. de teſtam.* quæ videtur reſtringere
65 *d.§.ex imperfecto,*vbi habeat locum in ſcriptis tantum. † Amplia, quia valet coram duobus teſtibus inter liberos , etiam quoad ſubſtitutiones factas filiis de proximioribus agnatis;quia ſicuti ſubſtinetur teſtamentum,ita etiam ſubſtitutiones. Sign. *d.conſ.*238.*n.*6.
66 *in fi.v.ſecunda videlicet cum ſeq.* † Extende;quia multo magis valet quoad ſubſtitutiones pupillares inter ipſos filios , quia cum valeat teſtamentum principale , valet etiam in dependentibus ; maxime quia licet ſit ſubſtitutio pupillaris teſtamentum pupilli quoad effectum , tamen eſt teſtamentum patris quoad ordinationem , late Caſtr. *conſ.*375.*Viſis omnibus,n.*2.*v.quantum ad ſecundum*, vbi pro vtraque,& hanc tenet,*lib.*1.& pro contraria arguit; quia ipſi non
67 poſſent inter ſe,tamen reſpondet dando plures inſtantias.†Extende,vt procedat,etiamſi pater fecit teſtamentum inter filios coram octo teſtibus & filios inuicem ſubſtituit , quia licet Notarius non ſcripſerit ſubſtitutionem per errorem, ſi tamen probatur per duos teſtes,& poterit Notarius illam extendere cum auctoritate iudicis facta probatione.Caſtr. *conſ.*353.*Ad primum dicendum,in pr.lib.*2.
68 † Limita;quia non habet locum *d.§.ex imperfecto,l.hac conſultiſſima,C.de teſtam.*vt valeat inter filios naturales,tantum,& non legi- * timos,communē * dicit Clar.*in §.teſtamentum,q.*12.*in pr.* vbi citat
69 Dec.*conſ.*110.*n.*2.*in fi.& n.*3.Boër.*deciſ.*240.*n.*3.& alios.† Exten- * de , vt multo minus habeat locum in ſpuriis ſecundum * communem, de qua Clar. *d.§.teſtamentum, q.*12.*in pr.* vbi, quod ſemper, quod lex facit mentionem de liberis , vel de filiis , intelligitur de legitimis & naturalibus,nō autem de naturalibus,aut ſpuriis;quia
70 ſunt à lege reprobati. † Reſtringe limitationem reſpectu matris, quando non eſt illuſtris,quia *d.§.ex imperfecto,*habet locum ſi ipſa teſtatur inter filios etiam naturales tantum ; vel etiam inter filios * ſpurios;quia reſpectu matris reputantur legitimi,communē * dicit * Clar. *d.q.*12.*n.*2.*v.& quæ quidem concluſio,*& citat plures * de com-
71 muni atteſtantes Boër.*dec.*240.*n.*13. † Declara reſtrictionem ; vt non procedat etiam in matre,quando eſt perſona illuſtris;vel quādo ſunt ſpurij ex damnato coitu ; quia tunc non habentur pro le- * gitimis.Clar. *d.q.*12.*n.*2.*in fi.v.dicit etiam Guliel.*vbi,quod * omnes
72 in hoc concor.† Limita ; quia priuilegium conceſſum parentibus inter liberos , de quo *in l.hac conſultiſſima, §.ex imperfecto, C.de teſtam.*nō habet locum in caſu contrario,quando liberi teſtantur ad fauorem parentum ſecundum * communem,à qua non eſt recedendum,vt dicit Clar.*d.§.teſtamentum,q.*12.*n.*6.*v.vlterius quæro,*vbi in *
finalib.verbis dicit contrariā de iure veriorem.† Limita;quia quod 73
dicitur teſtamentum inter liberos valere coram duobus teſtibus, procedit quod liberos primi gradus , non de aliis deſcendentibus. Anch.*conſ.*422.*Præmittendum,in fin.* Contrarium † videtur tenere 74
Ægid.Bellam. *conſ.*1.*n.*29.*ver.fallit tamen.* vb loquitur inter ſuos, quod valeat,& habeat locum *d. §.ex imperfecto,l.hac conſultiſſima, C.de teſtam.*Gerard.Mazol. *d.conſ.*115.*n.*20. vbi hoc dicit expreſſe etiam in filiis ſecundi gradus;& eſt communis * opinio,vt atteſta- *
tur.Iul.Clar.*d.§.teſtamentum,q.*12.*n.*5.*v.quæro etiam.* allegat Boër. *dec.*241.*poſt n.*3. atteſtantem de * communi in omnibus deſcendē- *
tibus liberis.† Limita;quia teſtamentum inter liberos nutu conditū 75
non valet,licet valeat fauore piæ cauſæ;communem * dicit Clar. *
*in §.teſtam.q.*8.*in fi.ver.vlterius quæro.* † Limita , quando ſtatutum 76
excluderet fœminas filias alias non ſucceſſuras , quando vocantur ſoli maſculi, vel agnati proximiores , quia ex quo non eſſent filiæ fœminæ omnino habituræ,tunc non valet teſtamentum inter liberos,ſic videtur in ſimili velle.Soc.*conſ.*163.*n.*2.*v.prima ratio eſt, cum ſeq.l.*2.vbi loquitur in teſtamento cæci ; in quo inſtituit filias ex alio priori teſtamento exhæredatas,& facit in ſimili,non in terminis.†Contrarium Fulg.*in l.hac conſultiſſima,§.per nuncupationem,* 77
C.de teſtam. Alex.*conſ.*105.*n.*6. qui hanc tenent,licet non abſolute *lib.*7.† Limita;quia licet teſtamentum coram duobus teſtib.valeat 78
inter liberos,ſi tamen pater fecit codicillos inter filios corā quinq; teſtibus,non valebit directa inſtitutio, vel ſubſtitutio facta ī.i codicillis;quia conſtat de mente, quod voluit codicillari;non teſtari. Floria.de S.Petro *conſ.*2.*in princ.* † Extende ; quia non valebit co- 79
dicillus,vt teſtamentum inter liberos, quia decederet cum duobus teſtamentis,quod nō eſt permiſſum,niſi militi.Rom.*conſ.*179.*n.*15. *v.non obſtat ratio quarta.* † Limita;quia teſtamentum inter liberos 80
non valet ſi teſtator deceſſit,antequā eſſet perfectum; quia dicitur nullitas defectu nullitatis voluntaris.Clar.*§ teſtam.q.*9.*in fi.& q.*8. *in fi.v.ſed tamē credo.*vbi,*de communi.† Limita,quia teſtamentū *
inter liberos non valeat,niſi prout alia teſtamenta,quādo agitur de 81
præteritione filiorū,vel quando defectus eſt in voluntate.Bald.*cōſ.*196.*lib.*5.Alex.*conſ.*126.*In cauſa, & lite.prope fi.v.non obſtat, quod habetur,lib.*2.vbi dicit * communē,prout etiā Clar.*in §.teſtam.q.*8. *
*n.*5.*v ſed quæro,*vbi dicit * communem, & *q.*9.*per tot.*vbi de * communi * citat infinitos.† Extende,etiamſi agatur de ſecundo teſta- * * *
mento,in quo inſtituit aliquos filios , alios præteriit,quia nullum 82
eſt.apoſt.ad Rom.*conſ.*385.*n.*5.*in v. Speculator.* & eſt * communis *
Alex.*d.conſ.*126.*circa fi.l.*2.†Extende;quia quando reliquit aliquid 83
vni filio,ſed non iure inſtitutionis,nō valet,communē * dicit Clar. *
*d.§.teſtamentū,q.*8.*n.*6.*v.ſed pone.* † Limita,quando ſtatutū dat for- 84
mam omnibus teſtamentis,& non vult poſſe gloſſari,interpretari, vel ſuppleri,ſed intelligi mandat;prout iacet:quia,nō comprehendit etiā inter liberos.Anch.*d.conſ.*422.*n.*7.*v.non obſtat.* † Declarat 85
Ant.de Butr.*conſ.*25.*n.*5.*& ſeq* procedere,quando patet inſtituit filios vltra neceſſitatē,ſed pro neceſſariis ad victum, tamen dicitur pia cauſa,& nō continetur ſub ſtatuto.† Limita,quādo teſtamentū 86
eſſet in ſcriptis,& nō eſſet ſeruata ſolemnitas;quia tunc requiritur; quod manus patris ſit recognita,quod cōſtat;quod in ſcriptis,alias ineſt clauſula omni meliori modo,quæ facit valere coram duobus teſtib. Alex.*conſ.*176.*Viſo proceſſu,n.*2. *in fi.cum ſeq.v.nec obſtat,l.*5.
† Limita,vt non procedat,quādo plures teſtes eſſent in teſtamento 87
adhibiti,& aliqui contradicant;quia licet duo remanerent pro teſtamēto,& nō valet.Gerard.Maz.*d.conſ.*90.*n.*54.† Limita in apo- 88
cha reperta in capſa manu teſtatoris;quia ſi nō apparet publicata, dicitur nulla defectu voluntatis. Alex. *conſ.*76. *Ponderatis,v.fortius etiam,lib.*3.vbi apoſt. *in ver. capſa.* vbi idem in omni ſcriptura imperfecta. † Declara,niſi teſtator diceret eſſe perfectam, quia tunc 89
valeret.Alex.*conſ.*76.*n.*12.*ver.& de ſcriptura,lib.*3.vbi apoſt.*in ver. perfecta.*† Limita;quia duo teſtes ſufficiūt in teſtamento,& qualibet vltima voluntate patris inter liberos,quando ſunt filij ſucceſſibiles ab inteſtato, alias ſecus;quia non habet locum, *l.hac conſultiſſima, §.ex imperfecto,C.de teſtam.* Caſtr. *conſ.*320.*Viſo proceſſu,in fi.lib.*1. contrariū verius ſupra *n.*43.*&* 44.†Limita;quia bene valet,quādo 90
in fauorem filiorum, ſecus in odium aliquorum , veluti ſi aliquos inſtituat in maxima quantitate,alios in modica,quia tunc requiritur numerus teſtium plenus. Ruin.Iun.*conſ.*241.*n.*23.*& ſeq.*& ideo niſi pater inſtituat filios æqualiter,non valet coram duobus teſtib. ſed ſeptem requiruntur. Dec. *conſ.*105.*n.*6. *& conſ.*631. *poſt princ.* Rom.*conſ.*385.*n.*5.Grat.*conſ.*156.*n.*49.*l.*2. Rubeus *conſ.*6.*n.*5.Soc. Iun.*conſ.*129.*n.*19.*lib.*1.*& conſ.*147.*n.*40.*& conſ.*189.*n.*185. *lib.*2.

Digitized by Google

* & communem*dicit apoſt.ad Rom. d.conſ.385.n.5.in ver.ſpecula-
* tor.& quod iſta ſit communis * opinio.Rim.Iun.conſ.288.n.65.&
66.plenius Rom. conſ.179. Ampliſſime Doctor, n.16.& ſeq.ver.non
obſtat ratio tertia.vbi dicit, quod omnes legentes ita tenent; alias
priuilegiũ conceſſum in fauorem filiorum retorqueretur in eorum
odium,& tollit omnia contraria, & quod dicitur,eandem ſolem-
nitatem in tollendo;quæ in faciendo requirit;procedit, ſi priuile-
giũ eſt fauore facientis;prout in milite, ſecus in patre;quia fauore
filiorũ, ſequitur Rim.Iun. conſ.428.Viſo conſ.n.13.& ſeq. Soc.Iun.
pleniſſime conſ.147.n.13.& ſeq. lib.2. vbi reddit quatuor rationes,
per quas ſit inductũ priuilegium teſtandi inter liberos, quia cum
ſint ſucceſſuri æqualiter,ceſſat ſuſpicio falſitatis, ſi ex teſtamento
inſtituantur, vbi tollit omnia, quæ pro contrario adducebantur,
maxime n.45.vbi,quod non erit inutile teſtamentum,licet æquali-
ter inſtituantur propter vtilitates ex teſtamento reſultantes, vel
quando modica eſt inæqualitas,& apoſt.ad Alex. conſ.168.Ponde-
ratis,n.3.in ver.quod ſic,lib.5.vbi citat plures pro vtraque,& ita di-
ſtinguit, allegat Ant.Rub.conſ.6.& vide declarationem ſecundam
92 in fine.† Contrarium Boër.deciſ.240.n.7.vbi,quod alias non ſerui-
ret ad aliquid, ſi æqualiter deberet inſtituere. Alex. conſ.146. Viſo
themate,n.5.v.ſed præmiſſis,& n.12.v.nec obſtat,lib.2. Soc. Iun. conſ.
93 24.n.6.& ſeq.lib.3.vbi allegat Bald.Salyc.Caſt. Rim.& alios.† Imo
in tantum extendit contrarium Alex.conſ.168.Ponderatis narratis,
lib.5.per tot. vt velit, quod ſi pater habens tres filias primam dota-
uit in libris 800.alias duas in mille,& vlterius per ſcripturã coram
duobus teſtibus diſpoſuit, quod caſu; quo contingeret eum dece-
dere ſine filiis maſculis,volebat,& ita erat ſua vltima intẽtio,quod
duæ vltimæ haberent omnia bona ſua poſt mortem ſuam,& prima
dotata eſſet contenta dote ſua, ſi mortuo patre duæ vltimæ igno-
rantes ſcripturam adiuerunt cum prima, & æqualiter diuiſerunt,
poſtea reperta ſcriptura poterunt condicere à prima ſorore per l.
cum putarem, in fi.cum gl.ff. fam. herciſc. quia talis ſcriptura coram
duobus teſtibus,& non rogatis habet vim teſtamenti, l.fi.C.famil.
herciſc.cum gl.etiam,quod iure inſtitutionis primæ non reliquerit,
& dicit,quod dos primæ dimiſſa ſatis dicitur iure inſtitutionis,cum
94 ſit quid vniuerſale,& multa ſpecialia adducit.† Contrarium tenet
apoſt.ibi ad Alex.conſ.168.n.3.in ver. quod ſic,& n.5.in ver.inſtitu-
* tionis,lib.5.propter duo,primo quia magis communis * opinio eſt,
quod requiritur,quod iure inſtitutionis, & inter liberos: ſecundo
quia d.§.ex imperfecto. intelligitur, quando pater diſponit non in-
æqualiter inter liberos, iuxta l.fi.C.famil.herciſ. & in hac ſecunda
95 magis reſidet. Declarat † eadem apoſt. ad Alex. d.conſ.168.n.3.in
ver.quod ſic,lib.5. vbi citat pro vtraque, quando filij æqualiter in-
ſtituuntur,& quando inæqualiter,& dicit veritatem eſſe,quod in-
telligitur,quando omnes inſtituuntur, & arguit de commodo om-
nium,licet inæqualiter inſtituantur, quando modica eſt inæquali-
tas,ſecus ſi principaliter de excludendo aliquo filio,allegat Anton.
96 Rub.conſ.6.& alios;& dicit veriſſimũ. † Declara,vt per Curt.Iun.
in d.l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto,C.de teſtam. vt prima opinio
procedat,quando magna eſſet inæqualitas inter filios,contrarium,
quando modica,& hanc diſtinctionẽ facit Soc.Iun. conſ.189.n.85.
86.& 87.lib.2. latiſſime iunct. conſ.ſuo pro vxore,n.787. Rim.Iun.
cõſ.428.n.16.vbi citat alios,& n.20.tollit motiuum.Boër.dec.240.
quod nihil operaretur teſtamentum,ſi æqualiter,dicit,quod poteſt
inæqualiter in modico; ſecus ſi magna diſparitas, & ita apoſt. ad
Rom. conſ.385. in ver. Speculator,in fi. plenius Soc. Iun. conſ.147.
n.33.& ſeq.maxime n.45.v. ſtante antẽ,l.2. Vide ſupra in allegata
97 limitatione.† Declara;quia maxime inæqualitas inter filios diuerſi
matrimonij eſt odioſa,quando relinquit plus filiis ex ſecundo ma-
trimonio; maxime viuente nouerca,quia præſumitur ſuggeſtione
98 nouercæ.Rim.Iun.conſ.241.& conſ.428. per tot. † Declara; quia
omnis inæqualitas inter filios eſt mala, & odioſa:tamen ſi agatur
de reuocando teſtamento primo minus fauorabili filiis, & ſecun-
dum ſit magis fauorabile,ſubſtinetur,& valet cum ſolemnitate pri-
uilegiata,ſi ſecus fiat,tunc reuera non valet, niſi coram ſeptem te-
ſtib.Rom.conſ.179.n.16.& ſeq.v.non obſtat ratio tertia, & conſ.385.
ſequitur Rim.Iun.cõſ.241.& 428.per tot.vbi,quod magis filij to-
lerant ab eis auferri,vt detur extraneo,quam vt detur fratri.Vide
plene per Ant.Gabr.lib.4.tit.de teſtam.Concl.6. Teſtamentum inter
99 liberos.vbi pro vtraque;& declarat. † Declarat tamen concordan-
do opiniones n.9.vt limitatio procedat, quando ageretur de reuo-
cando teſtamento, in quo erant æqualiter inſtituti: contrarium,
quando fit teſtamentum;quia valet coram duob.teſtibus, etiam ſi
inæqualiter inſtituantur,ita Boër.dec.240. vide quæ poſui plenius
ad Bart.in l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto,C.de teſtam.& ita Ro.
100 d.conſ.179.n.16.& ſeq.v.non obſtat ratio tertia.† Contra declaratio-
nem tenet Maluaticus conſ.120. per tot.maxime n.74. & ſeq. vbi,
quod valet diuiſio, & fideicommiſſum inter filios facta per apo-
cham patris ſine teſtibus, non obſtante teſtamento, in quo erant
ſeptem teſtes,quando filij recognoſcunt apocham patris. † Exten- 101
de; quia ſi pater diſponit contra liberos,tunc requiruntur ſeptem
teſtes, nec duo ſufficiunt, niſi quando inter liberos, & ad eorum
fauorem teſtatur pater. Rom. conſ.179.n.13.v.non aduerſatur ratio
tertia.† Extende;quia ſi pater vult reuocare teſtamentum ſolemne 102
inter liberos, etiamſi ad fauorem liberorum factum ſit ſecundum
non poteſt reuocare,niſi coram ſeptem teſtibus, ſiue agatur de re-
uocatione vniuerſali contra filium,auth.hoc inter liberos.C.de teſta.
Rom.conſ.179.n.16.v.primus. vbi ſi vult mutare, vel declarare,re-
quiruntur ſeptem teſtes, ſi vult in totum reuocare;requiruntur ſe-
ptem teſtes, & omnia ſolemnia allegat text. in auth. de teſtam. im-
perfecto,§.& ſi quidem.† Siue etiam agatur de reuocatione particu- 103
laris inſtitutionis,vel legati,quia nõ poteſt, niſi coram ſeptem te-
ſtibus.Rom.conſ.179.n.16.ver. tertio principaliter. vbi apoſt. in pr.
falſum,dat plures conc.& ſequitur Pariſ. conſ.35.n.21.& 22.lib.2.
Rim.Senior.conſ.459.n.9.† Extende;quia procedit etiam ad fauo- 104
rem filiæ,quæ excluditur à ſtatuto,quia d.auth.conſiderat naturalẽ
affectionem filiorum;non ſucceſſionem, ideo tam ad fauorem ex-
cluſæ, quam emancipati, & naturalis procedit,vt ſi pater velit re-
uocare inſtitutionem,vel legatum in ſolemni teſtamento factum
non poſſit,niſi coram ſeptem teſtib. Rom. d.conſ.179.n.16.ver.ſe-
cundo reſpondetur clarius.† Extende,ſeu potius declara,quod ſi pa- 105
ter teſtatur ad fauorem liberorum in ſecundo teſtamento reuoca-
torio primi,non requiritur clauſula derogatoria, ſed ſeptem teſtes
ſic;ita declarat Rom. d.conſ.179.n.16.v.non obſtat ratio tertia, vbi
dicit communem * eſſe contra gl. in d.auth. de teſtam.imperfect.in *
ver.perfecto.& communem * dicit etiam Socin.Iun.conſ.124.Viſis *
omnibus,n.33.lib.1.& conſ.144.Viſo puncto,n.57.l.2.† Contrarium, 106
quod imo gl.in d.auth.de teſtam.imperfect. ſit verior,quod quando
ad fauorem filiorum ſecundum teſtamentum reuocatorium primi,
etiam ad fauorem filiorum,ſi ſecundum eſt fauorabilius filiis,quam
ſit primum valeat. Rom. ſibi contrarius conſ.383.in caſu præmiſſo,
n.2.vbi apoſt.in ver.numerus. dicit hanc eſſe magis * communem. *
Declara, vt † per eundem Rom.d.conſ.179.n.16.circa fin.v.ſecundo 107
quod & poſito. vbi, quod tunc ſecundum teſtamentum inter filios
reuocatorium primi valet coram duobus teſtibus,quando pater in
ſecundo æqualiter diſponit in fauorem omnium filiorum; ſecus ſi
aliquorum filiorum, & idem Rom. conſ.385. In caſu præmiſſo, n.5.
ver.ſecundo principaliter. vbi plena apoſt. in v.Speculator.citat plu-
rimos,& dicit*communem, & dicit idem,ſi inæqualiter,dummo- *
do,modica ſit inæqualitas.† Declara;quia tunc valet teſtamentum 108
inter liberos reuocatorium primi,quando in primo reuocato erant
inſtituti filij vna cum extraneis in ſecundo reuocante ſoli filij inſti-
tuuntur,ſecus ſi in primo ſunt ſoli filij,in ſecundo non omnes filij,
ſed aliqui;ita Rom. d.conſ.179.n.16.circa fi.v.tertio. & hæc eſt ve-
ra,vbi,quod eſt ſubtilis,& ſua declaratio vera,& comprobat ratio-
ne,quia quando duo priuilegia concurrunt, illud præfertur, quod
tractet de damno vitando,ſi aliud de lucro captando, & n.17.vbi
apoſt.in v.captando,& in ver.damno. dat conc. & idem Rom. conſ.
395.n.2.& per tot.vbi plena apoſt.1.in ver.numerus.dicit hanc*eſſe *
magis communem.† Extende,etiamſi primum teſtamẽtum;quod 109
reuocatur ſit factum ſolum coram duobus teſtib.inter filios; quia
ſecundum teſtamentum reuocatorium, & adimens à filiis aliquid,
vel totum, debet eſſe rogatum coram ſeptem teſtib.non obſtante,
quod eadem ſolemnitas ſufficiat ad deſtruendũ actum, quæ ſufficit
ad conſtruendum;quia non procedit; niſi in iis,quæ reſpiciunt fa-
uorem contrahentiũ,ſeu diſponentium,ſecus in iis,quæ reſpiciunt
fauorem tertij,prout teſtamentum patris inter filios,quia reſpicit
fauorem filiorũ;ita Rom. d.conſ.179.n.17.v.non obſtat ratio quarta.
Vide, Solemnitas requiſita ad actũ requiritur etiam ad deſtructionem
actus,& quando ſecus.Concl.328.† Reſtringe,quando ſumus non in 110
reuocatione, ſed in factione teſtamenti, in quo filios etiam non
æqualiter inſtituit,quia ſufficiũt duo teſtes,& eſt ſcriptura teſtato-
ris.Soc.Iun.conſ.24.n.6.& ſeq.lib.3.vbi reſtringit dicta Rom.mul-
tis modis,& Pariſ.conſ.34.n.48.& ſeq.l.2.Boër.dec.240.Vide Ant.
Gabr.lib.4.tit.de teſtam.Concl.7. teſtamentum ſecundum. † Limita; 111
quia licet miles poſſit codicillis hæreditatem directo dare,ſecus in
patre inter filios,& ita conſuluit per plura.Bertrand. conſ.143.n.7.
& ſeq.l.3.Vide,Codicillis quando hæreditas dari poſſit,vel non. Concl.
406.† Limita;quia valet teſtamentũ patris inter liberos in apocha 112
priuata ſine teſtib.quãdo habet annũ,diẽ,menſem,& nomen prin-
cipis,alias nõ,auth.quod ſine,C.de teſtam.vbi Bald.& alij.Nat.in re-
pet.de auth.n.30.Gabr.de teſta.concl.9.n.15.Alex.conſ.123.Diſcuſſis,
n.4.v.nec enim obſtat,lib.1. imo quod in terris Imperij poni debeat
nomẽ Imperatoris,& in terris Eccleſiæ nomen Papæ.Alex.cõſ.76.

Digitized by Google

n.11.l.3. vbi,quod requiritur annus,menſis,dies,& nomẽ regnan-
113 tis.Alex.*conſ.4.Attentis narratis,in pr.l.7.* † Extende, vt procedat,
etiamſi deponant teſtes,quod teſtator dixit,illam eſſe ſuam vltimã
voluntatẽ,quaſi non requiratur tunc menſio anni,menſis, & diei,
cum ſit voluntas vltima,per *l.fi.C.famil.herciſc.* cum *auth.* ibi poſi-
ta,quia reſpondet Alex.*d.conſ.123.n.4.lib.*1.quod nihilominus re-
quiritur annus,menſis,& dies;ſiue ſit ſcripta tota manu teſtatoris;
ſiue ſubſcripta per *auth.quod ſine,C.de teſt.*quæ eſt vltimum ius ſic
diſponens,& attendendum ; plene Abb. *conſ.98.In quæſt.n.1.v.ſed
iis non obſtan.lib.*2.Io. Sicar. plene *in auth.quod ſine,C.de teſta.n.3.
& 4.*vbi ſequitur Alex.*in d.conſ.*quod ſit correctoria ; & ſeruanda
forma , vt adſit dies,menſis,& annus,& ita tenent Bald.Sal.Ang.
* Fulg.Caſt.Corn.Iaſ.& omnes,*vbi in fi.ſequitur Alex.*d.conſ.*123.
114 *l.1.* † Contrarium conſuluit Barbat.*conſ.*58.*lib.*4.maxime *n.33.&
ſeq.*vbi,quod tempus requiritur ſolũ,quando eſt teſtamentũ manu
aliena,& non ſubſcriptum,alias ſi eſt totũ manu teſtatoris,vel ſub-
ſcriptum,non requiritur tempus,vbi multa diffundit,& refert cum
115 Boër.*deciſ.240.in pr.*Menoch.*conſ.863.n.16.& ſeq.& n.66.* † Pro
contrario videtur tenere Bald.*d.auth.quod ſine,C.de teſtam.n.4.*dum
dicit,quod tempus requiritur,vt poſſit conteſtare,quod ſit vltimũ
teſtamentum;ex quo plura teſtamenta poſſunt fieri, quaſi non re-
quiratur tempus,ſi conſtat eſſe vltimum,licet non habeat tempus,
quem ibi ſequitur Sal.*n.2.*Iaſ.*n.3.*Nat.*in repet.n.30.*vbi,quod om-
* nes*ſequuntur Bald.ſed in eo quod requiritur tempus, vt per Iaſ.
qui clare loquitur.Fulg.eandem rationem ſpecialitatis adducit cla-
rius,quia teſtamentum capit ſubſtantiã ex tempore,vt ſciri poſſit,
quod prius, & quod poſterius ; & idem dicit Corn.& Io.Sichard.
116 ibid.†Declara;quia *auth.quod ſine,C.de teſtam.*habet locum ſolum
in teſtamẽto patris inter filios facto in ſcriptis;quia in teſtamento
nuncupatiuo nihil innouat,vt per Bar.*in d.auth.in pr.*Cyn.*n.2.ver.
quæritur,nunquid.* Albert.*col.fi.in pr.v.ait ergo teſtat.*Bal.*in pr.*Ang.
in fi.ver.vbi ergo parens. Fulg. *n.2.ver.quamquam.* Caſtr.*in pr.*Io.Si-
* char.*in pr.*vbi Corn.dicit* communem, & iterum,quod eſt com-
* munis*opinio, vt atteſtatur Corn. *conſ.118.in hac,in fi.lib.3.* quod
ſi eſt verum,prout veriſſimum, male conſuluiſſet,dum vult ſe fun-
dare , quod valeat teſtamentum nuncupatiuum ex ſola ſcriptura
patris,quia non poteſt dici nuncupatiuũ,ex quo per teſtes non pro-
batur,ſed per ſolam ſcripturã patris non habentẽ ſolennia,requi-
ſita per *d.auth.*qui etiã ſi filij faterentur ſcripturã, non valeret te-
ſtamentum inter filios,vt ipſe Corn.*in d.auth.quod ſine,in fin.C.de
teſtam.*vbi,quod ita tenet ibi Salyc. & ipſe cogitandum relinquit.
117 † Et ideo contraria non obſtant *d.conſ. Barba.58.l.4.* cum ſequa-
* cibus; quia reuera eſt contra communem,*& quod dicitur de ra-
tione ſpecialitatis , vt requiratur tempus, quia tempus eſt de ſub-
ſtantia,retorquetur,quia cenſetur datum pro forma, & cum indu-
cat qualitatem ſcripturæ ea ceſſante ceſſat prouiſio ; nam qui non
vult , niſi ex prouiſione legis , vel ſtatuti qualificati debet docere
qualitatem adeſſe , & quia verſamur in diſpoſitione,in ſcriptis,in
qua omnia neceſſaria debent extenſe ſcribi,alias diſpoſitio eſt nul-
la,*l.contractus,C.de fide inſtr.*Bart.*conſ.197.n.2.lib.*1. Vide,*Statutum
formale dicitur quando contra ius commune , & multis modis , &c.*
118 *Concl.*555.† Et quod imo ipſa *auth.quod ſine,C.de teſtam.*ſit forma-
lis;& forma eius nõ ſeruata diſpoſitio ſit nulla.Fulg.ibi *in fi.*Caſtr.
prope fi.ver.ſi alia,de quib.hic continetur. Io.Sichar. *n.4.ver. ideo ad
hoc,vt teſtamentum.*Corn. *in fi.* vbi idem affirmat ex mente Salyc.
119 ibi. † Extende;quia ſcriptura quæcunque,ſiue reperta in capſa te-
ſtatoris,ſiue non,manu teſtatoris,ſi non dicit,quod ſit perfecta,vel
habeat illam pro perfecta, non probat ratione voluntatis;& ideo
poteſt dici,quod ſi non habet diem,menſem,annum,& alia ſolem-
nia,poteſt dici non perfecta , ita videtur arguere Alex. *d.conſ.76.
Ponderatis,n.11.& ſeq.*maxime *n.12.* & 13. *ver. fortius, lib.3.* vbi
* apoſt.*in ver.cap.*& *in v.perfectam,*dat conc.& ibi *n.13.* dicit* com-
munẽ,& quod etiam inter liberos non valeat ex defectu imperfe-
ctæ voluntatis,& tollit contraria,quia non ſufficit,quod fateantur
partes eiſe manu teſtatoris , ſed negare ſufficit , quod non eſt ſo-
120 lemne, neque perfectum teſtamentum. † Declara;*quia d.auth.quod
ſine,*habet locum in teſtamento inter liberos,quia ſcriptura manu
teſtatoris recognita,& non publicata probat teſtamentũ,& valet,
dummodo habet annum,menſem,& diem,ſecus eſt in teſtamento
ad piam cauſam,quia probat teſtamentũ ad piam cauſam,licet non
habeat requiſita *in d.auth. quod ſine,C.de teſtam.*quia ius ciuile nõ
poteſt dare normam teſtamentis ad pias cauſas.Alex.*conſ.4.Atten-
* tis,n.15.ver.item non obſtat,lib.7.*dicit* communem † Vide tamen
121 Alex.*d.conſ.4. Attentis,n.15.ver. item non obſtat , lib.7.* vbi limitat
*d.auth.quod ſine,C.de teſtam.*dum requirit tẽpus, quod non ſit ne-
ceſſarius dies;ſed ſufficiat annus ; & menſis, & ibi apoſt.*in v.dies*;
dat conc.Alex.*conſ.41.n.2.l.*1.ſecundo limitat,quando in ſcriptura

ſine die ſunt teſtes , quia *auth.*procedit in ſcriptura ſine teſtibus.
† Limita;quia tale teſtamentũ inter liberos nõ valebit ſine ſolem- 122
nitatibus quoad extraneos, & legata eis facta, licet quoad liberos
ſic.Cuma.*conſ.113.in fi.*Abb. *conſ.105.Videtur,in princ.lib.*2. Alex.
conſ.76.Ponderatis,n.3.ver.vbi autem,l.3. plene Clar *in §.teſtamen-
tum,q.16.* vbi intelligit extraneum, qui non eſt de liberis. † Ex- 123
tende;quia ſi pater inſtituit filium pro dimidia; & extraneum pro
alia dimidia, quoad dimidiam extranei requiruntur ſeptem teſtes,
alias non valet teſtamentum. Alex. *conſ.90. In cauſa, & lite, n.4.
v.præterea ad probandum,l.2.*†Extende;quia,tutela data filiis in te- 124
ſtamento coram duobus teſtib.facto, non valet;quia eſt ad fauorẽ
extranei,contrarium;quod valeat, quia reſpicit fauorem filiorum.
Alex.pro vtraq; parte *conſ.140.Super teſtamento, in pr.ver.circa ſe-
cundum,l.1.*diſtinguit,quod valet datio tutorum coram duob.teſtib.
etiã ad excluſionẽ matris,& datiui,ſi per iudicem confirmetur;alias
non;quia confirmatio eſt neceſſaria. † Tu dicas,quod poteſt pater 125
dare tutorẽ filiis alium filiũ tutorem,& valebit,ſed extraneum,qui
non eſt de liberis,non poteſt dare ; & non valet datio , niſi adſint
ſeptem teſtes,communẽ*dicit Clar. *d.§.teſtamentum,q.10.n.3.ver.* *
2.infertur.†Declara tamẽ;quia talis tutor extraneus,licet nõ poſſit 126
dari in teſtamento inter liberos coram duobus teſtib.& non valeat
datio,bene poterit à iudice confirmari, & præfertur datiuo,ſecun-
dum magis * communem,de qua Clar. *d.§.teſtamentum,q.10.n.4.* *
*ver.ſcias tamen,*differentia tamen eſt, vt ibi Clar.in fin.quia datus
tutor valide tenetur tutelam gerere,alias tenetur de neglectis, ſed
datus nulliter non tenetur petere ſe confirmari,ſi non vult. † Ex- 127
tende ; quia non valet ſubſtitutio facta filio,ſeu filiis de extraneo,
ſed bene valet, quando filius ſubſtituitur filio corã duobus teſtib.
Clar.*d.§.teſtamentum,q.10.n.2.v.hinc infertur.* vbi dicit * commu- *
nem.Contrariũ † videtur tenere idem Clar.*d.§.teſtamentum,q.13.* 128
vbi,quod ex quo valet coram duobus teſtibus,& lex approbat tale
teſtamentũ,ſuccedunt filij ex teſtamento,nõ ab inteſtato, & quod
vtilitas eſt magna;quia valebit datio tutoris,& ſubſtitutio facta in
tali teſtamento pupillaris,quæ non poſſunt fieri in codicillis,& di-
cit*communẽ; ſed intelligas,quãdo ſubſtitutio pupillaris eſt inter *
filios,& tutor datus eſt filius,ſecus ſi extraneus,& quamuis ſimpli-
citer loquatur,vt tollatur contrarietas;ſic eſt intelligendus. Decla-
ra; † quia bene valebit etiã quoad extraneos libertas relicta,& le- 129
gatum,licet non adſit,niſi ſolemnitas inter liberos requiſita. Ægid.
Bellam.*conſ.1.n.29.v.& in tali ſcriptura.*& eſt text.*in auth quod ſi-
ne,C.de teſtam.* vbi Caſtr. *col.*2.Io. Sichar. *in d. auth.quod ſine,C.de
teſtam.in fi.*vbi,quod *d.auth.* loquitur ſolum in teſtamento in ſcri-
ptis;& iſta eſt communis*opinio,vt per Corn.*conſ.36.In hac,in fi.
lib.*4.ideo valebit omnis diſpoſitio. Vide Concl.prox.præced.

*Teſtamentum ad pias cauſas quam ſolemnitatem re-
quirat.* CONCL. 116.

REgula, † quod vbicunque aliquid relinquitur Eccleſiæ , Ho- 1
ſpitali , vel pio loco,aut pro anima , dicitur ad piam cauſam.
Alex.de Næuo *conſ.14.n.3.& ſeq.ver.ab iis concludo.*† Teſtamentũ 2
ad pias cauſas non requirit ſolemnitatẽ numeri teſtium,neq;quod
teſtes ſint rogati; quia in hoc æquiparatur ſolemnitati teſtamenti
facti inter liberos.Cald.*conſ.355.*alias *26.de teſtam.* quod duplica-
tur 173.alias 7.*de teſtib.*Bald.*conſ.154.Habetis conſilium,n.3.ver.in
relictis vero,lib.*4.Zabar.*conſ.133.n.1.* Caſtr. *conſ.457.Viſis,& exa-
minatis,col.2.ver. quod autem iſta inſtitutio,lib.*1. Caſtr.*conſ.93.Viſo
dicto,in pr.lib.*1.vbi,quod valet iure ſpeciali,& dicit ; quod à pari
procedũt teſtamentum ad piam cauſam,& inter liberos, & milites
quoad ſolemnitatem *n.1.& 2.* Caſtr.*conſ.25.per tot.l.2.* Ang.Aret.
conſ.91.Pro deciſione,n.35.& ſeq.ver.nec obſtat quartum. vbi * dicit *
communem à qua in conſulendo,& iudicando non eſt recedendũ.
Alex.*conſ.4.Attentis narratis,n.6.ver.ſed præmiſſis,lib.7.*vbi * dicit *
communem,pleniſſime Clar. *in §. teſtamentum,q.6.n.2.& ſeq.ver.
hinc infertur,& v.ſecundo infertur.*vbi dicit * communem tam Le- *
giſtarũ,quam Canoniſtarũ, & quod ſeruatur tam in foro ſeculari,
quam in foro Eccleſiaſtico.Vide infra, *Teſtamentum ad pias cauſas
quando dicatur,vel non.Concl.*118.†Extende,vt ſola probatio requi- 3
ſita de iure Diuino ſit neceſſaria in teſtamento ad pias cauſas;ideo 4
numerus & rogatio teſtium, & aliæ ſolemnitates iuris ciuilis ſunt
ſublatæ.Gemin. *conſ.115.in ver.non obſtat quia.* Bald. *conſ.20.Super
primo puncto,in pr.lib.*5. Alex. *conſ.41. Viſo tenore,n.5. lib.*1. Caſtr.
*d.conſ.457.col.2.v.quod autem,lib.*2.† Et quod duo teſtes ſufficiunt 5
regulariter in teſtamento ad pias cauſas facto,*c.cum eſſes,& c.relatũ,
de teſt.*Fed.de Sen.*d.conſ.217.circa fi.*vbi,quod ita ſeruat cõſuetudo
in terris Eccleſiæ.& omnes*ita tenẽt.Cald.*cõſ.155.*alias *26.de teſt.* *
*& 337.*alias 8.*de teſt.*Anch.*conſ.437.n.9.* Æg.Bell.*cõſ.1.n.50.v.ex-
cipe relicto.*Caſt.*cõſ.328.Dubium facit,n.2.l.1.*& *d.conſ.93,in pr.l.1.*

Digitized by Google

* & *conſ.97.in pr.eo.lib.1.& conſ.25.li.2.*& hanc cõmunem,*& ſeruandam tam in foro ſeculari,quam in Eccleſiaſtico;dicit Clar.*in*
6 *§.teſtam.q.6.n.2.v.hinc infertur.* † Extende ; quia non ſolum hoc procedit de iure canonico,quod duo teſtes non rogati ſufficiunt in teſtamento ad piam cauſam,ſed etiam de iure ciuili,quãdo teſtator erat in mortis articulo.Caſt.*conſ.25.col.2.lib.1. & conſ.101. n.4.v.ſuper quarto,eod.lib.1.* & ptius [illegible]. dicit, quod Bart.hoc tenuit de iure ciuili,quãdo teſtamentum fit ab eo,qui eſt in mortis
7 articulo,*in l.1.C.de teſtam. milit.* † Duo tamen teſtes debent eſſe optimæ opinionis, quia ſi aliqua macula etiã leui aſperſi eſſent, eis non crederetur.Bald.*conſ.167.Thema opponitur.in fin. lib.2.* vbi idẽ dicit in legato ad pias cauſas,quod duplicatur *lib.5.conſ.264. Caſus præſupponitur,lib.5.*& debent eſſe integri,alias requiruntur tres,quia dicitur duorum vel trium.Corn.*conſ.55.v.In hac conſul-*
8 *tatione,in fi.lib.4.* † Et ideo inſtigator, vel ſollicitator pro cauſa pia non eſt idoneus.Ang. *conſ.233. Punctus eſt,n.2.v.ſecundo non*
9 *opitulatur.*†Et monachi ſine licentia ſuperioris non ſunt idonei.
10 Ang.*d.conſ.233.in pr.*Et ideo teſtes de Capitulo; vel confraternitate licet admittãtur,non tamen ſunt integri,neq; duo ſufficiunt.
11 Corn.*conſ.55.n.8.v.& licet clericus.lib.4.*†Contrarium,quod imo Abbas pro monaſterio,& vna fœmina,licet nõ ſint integri,ſufficiant in teſtamento ad piam cauſam,quãdo adſunt aliæ præſum-
12 ptiones adiuuantes.Caſt.*conſ.328.n.2.li.1.*† Similiter teſtis infamis infamia iuris,vel facti cum non ſit omnino integer,ſi ab alio non ſuppleatur,non eſt idoneus, ideo duo non ſufficiunt. Corn. *d.conſ.55.n.3.& 4.*vbi eſt caſus,*lib.4.*vbi vult,quod nedũ infamis, quia de crimine publico condemnatus,ſed etiam ſi in contumaciam ſit condemnatus,vel ſit infamis infamia facti , vel infamia ſola canonica,ibi *n.7.* Et mater in numero admittitur , vt infra
13 *n.28.ver.declara,quia.* † Intereſſatus non eſt idoneus, puta ſi ipſe fuit qui induxit teſtatorem, ad faciendum teſtamentum propria cauſa,puta pro monaſterio pro quo monachus dicti monaſterij deponit.Corn.*d.conſ.55.circa fi.n.8.ver.videtur etiam, quod ex alio,*
14 *lib.4.*† Conteſtes debent eſſe,alias duo non ſufficiunt,& non dicuntur conteſtes,quando actus eſt reiterabilis; & vnus non facit mentionem de alio.Corn *d.conſ.55.n.3.ver.iis tamen non obſtantib.*
15 *lib.4.*†Amplia;quia nedum valet teſtamentũ ad pias cauſas corã duobus teſtib. ſed etiam valet legatũ factum piæ cauſæ,ſi probatur per duos teſtes factũ.Bald.*conſ.327.Factum ſic proponitur,lib.4.* vbi loquitur in legato facto coram tribus teſtib.vt valeant , per
16 *c.cum eſſes,& c.relatum,de teſtam.*infra *n.36.*†Amplia vt multo magis valeat legatum factũ piæ cauſæ coram duobus teſtibus.Cald. *conſ.337.*alias 8.*de teſtam.*& quod ſufficiant duo teſtes.Anch.*conſ.*
17 *337.n.9.*† Extende , etiamſi inſtituatur Eccleſia nondũ conſtructa,ſed conſtruenda;quia pia cauſa eſt ex deſtinatione animi teſtatoris,quia ſi illa pia cauſa non ſequitur,cõmutabitur in aliam
18 piam cauſam.Anch.*d.conſ.337.n.9.& ſeq.*† Extende , etiamſi alij teſtes minores numero negarent feciſſe teſtamentũ quia præferuntur affirmantes pro pia cauſa, & magis veriſimilia deponentes.Anch. *d.conſ.337.n.10.v.ſed reſtat reſpõdere.* vbi pro pia cauſa
19 erat Notarius maceriꝰ publicus.& presbyter.† Imo etiã coram duabus fœminis valet legatũ factum piæ cauſæ.Bal.*conſ.230.Teſtamentũ,de quo,lib.5.circa med.* vbi,quod eſt opinio controuerſa, tamen videtur tenere,quod valeat.Caſtr.*conſ.457.col.1. ver. quod*
20 *autem,lib.1.*Alex *conſ.17.n.5.v.& licet,lib.2.*† Extende;quia etiam donatio cauſa mortis,quæ requirit quinque teſtes,ſufficit coram duobus teſtib.ad piam cauſam vbique,etiam in foro ciuili,& ter-
21 ris Imperij.Tiraq.*de priu.pia cauſa,priuil.2.*† Amplia;quia ſufficit etiã probatio per vnum teſtem , qui fuit præſens teſtamento ad piam cauſam iuncta cõfeſſione teſtatoris probata per duos alios teſtes conteſtes.Ant.de Butr.*in c.fi.de ſucceſſ.ab inteſt.* Io.de Imol.
22 *conſ.91.n.3.v.nec obſtat,quod notauit.* † Reſtringe,quãdo confeſſio probaretur per plures teſtes ſingulares ; quia tunc non fungitur cum dicto vnius teſtis ad probandũ teſtamentum etiam fauore
23 piæ cauſæ Io.de Imol.*d.conſ.91.n.3.v.non obſtat,etiam.*† Et procedit reſtrictio , etiamſi agererur corã arbitratore;quia licet leuiores probationes coram eo ſufficiant,non tamen procedit, quãdo agitur de magno præiudicio,& de teſtamẽto valido,vel inualido.
24 Io.de Imol *d.conſ.91.in fin.*†Amplia;quia tam maſculus quã fœmina eſt idoneus in teſtamento ad piam cauſam. Ang. *conſ.233.*
25 *Punctus eſt,n.5.v.differentia autẽ.*† Extende;quia ſufficiunt fœminæ in teſtamento ad pias cauſas,quia attenditur in pia cauſa ſolũ ius diuinum,quod non diſtinguit;an maſculi,vel fœminæ ſecundum Alex.*conſ.177.Viſo themate,n.4.& 5.v.ſecundo reſpondeo,li.2.* vbi ſecus,dicit in teſtamento ad nõ pias cauſas in ſtatu Eccleſiæ rogato,quia bene eo caſu debent eſſe maſculi.quia differentia eſt etiam de iure canonico,quãdo teſtamentũ eſt ad pias cauſas, vel

non,ſecundũ* communem opinionẽ.& reprobat Abb.contrariũ *
tenentẽ *in c.cum eſſes,de teſtam.*& pro iſta diſtinctione.Alex.quod fœminæ ſufficiant ad piam cauſam.Bal. *conſ.230.Teſtamentum,de quo,lib.5.circa med.* Caſtr *conſ.457.col.2.ver. quod autẽ,lib.1.* Alex. *conſ.202.Super primo,n.5.& ſeq.v circa ſecundum dubium,lib.7.*vbi, quod iſta eſt cõmunis opinio;& in practica ſeruatur,& etiã inter filios.†Et hanc partẽ tenent Ang. quod fœmina ſit idonea , *conſ.* 26
*234.n.5.v.differentia autẽ.*Caſtr.*conſ.456.col.2.ver. quod autem iſta inſtitutio,lib.1.& conſ.328.n.2.*& hanc cõmunem atteſtatur*Clar. *
*in §.teſtam.q.6.n.4.v.tertio infertur,*vbi plures citat de cõmuni*atteſtantes. † Contrarium , quod fœmina non eſt idonea pro vno 27
teſte,etiam in teſtamẽto ad pias cauſas , *c.forus,in fin.de verb.ſign.* Fed.de Sen.*d.conſ.217.in fi.*Cald.*conſ.337.*alias 8.*de teſt.* Bal.*conſ.* *230.lib.5.*† Declara,quia vbi fœmina admittitur mater,licet cõ- 28
munis ſit,tamen non probat teſtamentũ tanquã ſuſpecta ad fauorẽ filij,cum quo moratur.Corn. *conſ.52.In hac conſultatione,n.18. & ſeq.li.2.* Vide,*Teſtes conſanguinei,vel affines qui admittãtur,& qui non,& qualẽ probationem faciant.Concl.201.*† Amplia etiã,quod nõ 29
debeant eſſe rogati in teſtamẽto ad pias cauſas,eſt cõmunis*opinio,de qua Caſtr *d.conſ.26. Certum eſt,in fi.lib.1. & conſ.25. in pr.* *
lib.2.†Amplia vt procedat, etiãſi duo teſtes nõ rogati in aliquo 30
diſcordẽt,dummodo concordent in ſubſtantialibus,quia nõ ſunt cauillanda dicta teſtiũ contra piam cauſam.Bal.*conſ.20.in pr.li.5.*
†Amplia;quia in omnibus caſibus,in quibus valet teſtamentum 31
inter liberos,& inter milites,valet etiam ad piam cauſam.Caſt.*d. conſ.47.per tot.lib.1.* & imo plus deberi Deo, quam reipublicæ,& plus piæ cauſæ,quam militiæ temporali.& *conſ.93. Viſo dicto teſtamento,lib.1.n.2.* Abb.*conſ.11.In cauſa,quæ vertitur, col.2.ver.ſicut enim.* vbi quod non eſt minus priuilegiatũ teſtamentum ad pias cauſas,quã inter liberos,quãdo non extant liberi teſtatoris.Alex. *conſ.4.n.10.lib.7.*Ang.Aret.*conſ.91.n.35.& ſeq.*† Contrariũ, quod 32
imo maior ſit ratio liberorũ;qui ſunt ſucceſſuri ab inteſtato, quã ſit ratio piæ cauſæ.Clar.*in teſtam.q.7.n.2.ver maior enim procul dubio,*vbi imo dicit communẽ,*& magis cõmunem,quod *auth.quod* *
*ſine,C.de teſtam.*facta ad fauorem filiorũ non habet locum in pia cauſa,licet ibi dicat,quod licet à cõmuni non eſſet recedendum; tamen ipſe nõ conſuleret cõtra piã cauſam hoc caſu.† Imo quod 33
maior fauor debeatur teſtamẽto piæ cauſæ,quã militis;quia debent eſſe rogati in militiæ,ſed non in pia cauſa, Ang.Aret *d.conſ. 91.n.36.& ſeq.ver.nec obſtat quartum.* maxime *n.40.ver.nec obſtat.* Alex.*conſ.190.n.26.in fi.lib.6.* † Extende,maxime,quando agitur 34
de reuocatione teſtamenti ad pias cauſas,& reuocatio nõ eſt certa;quia fauetur ſemper teſtamẽto ad pias cauſas,vt nõ cenſeatur teſtator infirmus reuocaſſe,quando non extant liberi,etiã ſi lapſum ſit decennium. Abb.*d.conſ.11.per tot.li.1.*†Declara;quia multi 35
ſunt caſus,quibus valet teſtamentũ inter liberos,& non valet ad piam cauſam;& è conuerſo,infra *Concl.117.*† Amplia;quia nedũ 36
valet teſtamentũ corã duobus teſtib.factũ ad pias cauſas,quando eſt inſtituta pia cauſa,ſed etiã valet quoad legata laicis facta.Alex. *d.conſ.41.n.5.lib.1.* plenius *conſ.105.Viſo, n.14. ver.quia reſpondeo,* plenius *n.20.v.ſecundo reſpondeo,lib.4.* ſupra *n.15.& ſeqq.* & hanc
*communẽ dicit Iul.Clar.& communiter approbata *in §.teſtam.* *
q.6.in fi.n.9.v.ſed quæro. vbi etiã dicit;quod nullus diſcrepat ſecundũ Iaſ.*in l.hac conſultiſſima,§.ex imperfecto,C.de teſt.*†Cõtrariũ 37
tenet apoſt.ad Alex *d.conſ.41.n.5.lib.1.in ver.non pium* , quia licet iure ſpeciali valeat inſtitutio piæ cauſæ,nõ tamen valebit quoad extraneos, quia ſpecialitas non trahitur,extra caſum ſpecialem. Caſtr.*conſ.93.Viſo dicto teſtamẽto,in pr.& conſ.97.in ſecundo dubio, lib.1.*& Iul.Clar.*d.§.teſt.q.6.* in finalib.verbis dicit,quod hæc ſibi magis placet ad tollendas falſitates.†Et hanc partem;quia teſta- 38
mentum vt dicatur ad pias cauſas,& valeat coram duobus teſtib. oportet,quod pia cauſa ſit inſtituta,alias ſi extraneus eſſet inſtitutus,non valeret corã duobus teſtib.etiam quoad legata pia in eo facta;ita Alex.*conſ.177.Viſo themate,n.6.v.nec prædictis,li.2.*† Cõ- 39
trariũ credo verius,quia venientes ab inteſtato tenẽtur ad legata, quæ cõſeruantur etiã teſtamento nullo exiſtente , *auth. ex cauſa, C.de lib.præterit.*& quia è conuerſo valent legata ad nõ pias cauſas facta in teſtamento in quo pia cauſa eſt inſtituta,licet illa ſolemnitas piæ cauſæ non ſit ſufficiens pro legatis factis non piæ cauſæ.Clar.*in d.§.teſt.q.6.n.9.ver.ſed quæro,*vbi dicit*communem, *
& quod nullus diſcrepat.†Declara;quia ſi teſtamentum ad piam 40
cauſam,vel inter liberos,aut militis valet quoad inſtitutionẽ ſine ſolemnitate ex priuilegio ſpeciali quoad piam cauſam inſtitutã, & quoad liberos inſtitutos;non tamen valet quoad extraneos nõ priuilegiatos,niſi quando eſſet ſcriptũ manu teſtatoris,vel aliena manu,& ſubſcriptũ à teſtatore;quia ſcriptura teſtatoris hoc operatur , quod valet quoad omnes. *auth.ſi modo, C.famil. hercifc. &*

Digitized by Google

auth.quod ſine,C.de teſtam. plene Caſtr.*d.conſ.*93.*n.*1.*&* 2.*lib.*1.vbi,
41 quod ſola ſcriptura recognita etiã ſine teſtibus ſufficit.† Declara plenius;quia ſi ageretur de annullãdis legatis factis filiis;quia nõ ſit ſeruata forma ſtatuti,vel iuris cõmunis noui inducentis nouã ſolemnitatẽ,per quam in conſequentiam annullaretur teſtamentũ ad pias cauſas,tunc valebit quoad piã cauſam,& quoad alios. Alex. *conſ.*105.*Viſo,in pr.iuncto,n.*14.*ver.quia reſpõdeo,& n.*20.*ver. ſecundo reſpondeo,lib.*4.ponit exemplum in ſtatuto,quando nullũ teſtamentũ poſſit probari per teſtes ſolos ſine inſtrumento,& ſit teſtamentum coram teſtibus ad piam cauſam,& teſtator legat filiabus dotes,vel filiis legitimã,dicitur teſtamentum nullum;quia quoad filios nõ poteſt probari per teſtes,ergo præteriti,ergo nullum quoad cauſam piam,aliud exemplum;de iure antiquo filius non debebat inſtitui,de iure nouiſſimo ſecus,legat pater filiis,ſed non iure inſtitutionis,& piã cauſam inſtituit,quia filij non inſtituti ſunt præteriti,ergo teſtamentum ad pias cauſas nullum,dicit contrarium;quod eſt validum;quia non poſſunt ſeculares tollere
42 priuilegium piæ cauſæ directe,neque per obliquum. † Declara, quia ſi extant quinque teſtes,qui ſufficiant pro legatis extraneorum,ſicuti valet inſtitutio pro pia cauſa coram quinque teſtibus; quæ valet coram duobus,ita iura communi valent legata pro extraneis. Caſt.*conſ.*93.*n.*2.*v.quinimo,lib.*1.*& conſ.*97.*ver.ſuper ſecun-*
43 *do,eod.lib.*1.† Secus ſi in inſtitutione eſſet pia cauſa,& extraneus inſtitui coram quinque teſtibus;quia bene valeret inſtitutio pro filio,& pro pia cauſa,ſed non pro extraneo; quia requiruntur ſeptem teſtes.Caſt *d.conſ.*93.*n.*2.*ver.necobſtat,lib.*1.vbi apoſt.allegat
44 Bald.*conſ.*300.*lib.*4.† Secus etiam,quãdo non adeſſent tot teſtes, qui ſufficerent ad legata,vel ſi non adeſſet ſubſcriptio teſtatoris, quia licet valeret inſtitutio piæ cauſæ coram duobus teſtibus,nõ tamen valerẽt legata facta extraneis,ita Caſt. *d.conſ.*93.*col.*2.*n.*2.
45 *in fi.ver.præterea probatur,& conſ.*97. *In ſecundo dubio,lib.*1.† Amplia;quia teſtamentũ cœci ad pias cauſas non requirit ſolemnitatem,niſi duorũ teſtium,provt de iure naturali;quia ſolemnitas iuris ciuilis eſt ſublata fauore piæ cauſæ.Bertr. *conſ.*101.*n.*1.*lib.*1.
46 ſequitur Tiraq. *de priu.piæ cauſæ,priuil.*10.† Amplia,vt teſtamentum ad pias cauſas ſit validum,licet ſolemnitas formalis non ſit adhibita;quia ſolemnitas iuris ciuilis nõ eſt de neceſſitate.Cald *d.conſ.*355.alias 26. *de teſt.am.circa fi.ver.aut de aliis ſolemnitatibus.* vbi quod non debẽt eſſe rogati Caſt.*conſ.*457.*col.*2.*ver. quod autem lib.*1.Alex.de Næuo.*conſ.*14.*in pr.*& quia quę ſpiritu Dei agũtur,non ſunt ſub lege,plene Abb. *conſ.*11.*In cauſa,quæ vertitur,in*
47 *pr.lib.*1.† Extende;quia in teſtamẽtis ad pias cauſas ſeruandi ſunt canones;quia reſpectu laicorũ nihil poſſunt diſponere etiam per viam legis neq; in præteritum,neque in præſens,neque in futurũ.
48 Alex.*conſ.*105.*Viſo,n.*9.*& ſeq.li.*4.† Extende;quia ſi repetitur voluntas teſtatoris ad piã cauſam ſcripta manu ſua,vel aliena,licet antequã publicetur,moriatur,valebit tamẽ ſecundũ Alex de Næuo*conſ.*14.*n.*2.*ver.ad ſecundũ,*& plenius *conſ.*16.*n.*4. vbi,quod debet conſtare,quod ſcriptura ſit manu teſtatoris,& idẽ tenet Caſt.
49 *conſ.*25.*n.*2.*lib.*2.† Declara tamen, quod licet valent quoad piam cauſam,non tamen valebit quoad alios,ſi non eſt ſeruata ſolem-
50 nitas.Alex de Næuo *d.conſ.*16.*n.*6. *& ſeq.* vbi late.† Vide tamen Alex.*conſ.*105.*n.*14.*lib.*4. vbi,quod ſi teſtamentũ valet quoad piã cauſam,quia pia cauſa ſit inſtituta hæres,valebit etiã quoad omnes legatarios,quando eadẽ ſolemnitas teſtium ſufficit,puta pro
51 filiis,quibus eſt legatũ factum.† Extende;quia etiam valebit teſtamentũ,licet in eo filiabus ſit ſimpliciter relictum,non autem iure inſtitutionis. Vide.*Inſtitutionis iure quando dicatur relictũ vel*
52 *non,Concl.*227.† Extende;quia valet teſtamentũ ad piam cauſam confectum in apocha teſtatoris, quando Notarius in ea ſcripſit, quod fuit rogatus,etiãſi non ſit publicata,neque lecta,ſi conſtat, quod manu teſtatoris,provt valeret inter liberos.Caſt *conſ.*25.*n.*
53 2.*lib.*2.† Declara tamen;quia ſi Notarius viuit, poteſt extendere à ſe ipſo dictũ teſtamentum ex apocha teſtatoris ad pias cauſas,ſi vero Notarius eſt mortuus, poterit de mandato iudicis extendi.
54 Caſt.*d.conſ.*25.*in fi.lib.*2.† Reſtringe,quia licet teſtamentum inter filios valeat ex ſola ſcriptura manu teſtatoris recognita,licet nulli teſtes fuerint præſentes,tamen ſecus eſt ad piã cauſam,quia duo teſtes ſunt neceſſarij,alias non valet.Alex.*conſ.*67.*Põderatis, n.*15.*in fi.cum ſeq.v.ſuper quarto,lib.*3.vbi dat exemplũ de libertate,quæ eſt pia cauſa,quæ nõ valet in teſtamẽto patris ex ſola apo-
55 cha inter filios.† Amplia;quia teſtamentũ ad pias cauſas valet ſine ſolemnitate iuris poſitiui,& tollit etiã præcedens teſtamentũ ſo-
56 lẽne.Alex.*conſ.*131.*n.*2.*&* 3.*li.*7.*& conſ.*105.*n.*8.*& ſeq.lib.*4.† Extende,vt procedat,etiã ſi primum teſtamentũ eſſet inter liberos, & in ſecundo ad pias cauſas eſſent ſolũ duo teſtes , & non adeſſet clauſula derogatoria,quãdo eſt lapſum decennium inter primum,& ſecundum;quia tale tempus habet vim clauſulæ derogatoriæ. Alex.*conſ.*105.*Viſo,n.*16.*v.quarto non obſtat,lib.*4.† Extende; 57
quia valet teſtamentum ad pias cauſas non obſtante quocunque ſtatuto laicorum;quia nõ poſſunt aliquid ſtatuere, vel ſolemnitatem inducere,quæ liget cauſam piam. Alex. *d.conſ.*105. *n.*9. *& ſeq.ver.quia reſpondeo,lib.*4. & plenius *n.*10.*& ſeq.* vbi, quod ſola lex canonica debet attẽdi vbique circa pias cauſas & ſpiritualia.
† Imo,quod *auth.hoc inter liberos,C.de teſtam.* quæ vult, quod ſecundum teſtamentum non reuocat primum,in quo ſunt inſtituti 58
filij,niſi adſit clauſula derogatoria,niſi in ſecũdo eſſent inſtituti filij;vel cauſa pia;quia nõ habet locũ contra piam cauſam Alex. *d.conſ.*105.*n.*16.*in fi.&* 17.*lib.*4. *v.ſecundo reſpondeo , & ver.tertio reſpondeo.*† plus dixit Alex.*conſ.*4.*Attẽtis,n.*15.*ver. item non obſtat,* 59
*lib.*7.quod licet in teſtamento inter liberos valeat per ſolam apocham teſtatoris,vel manu ſua vel ſubſcriptam,& recognitã,licet non ſit publicata,dummodo habeat tẽpus,annum,menſem , & diem,tamen ad pias cauſas valebit etiam ſine die;quia *auth. quod ſine,C.de teſtam.*non cenſetur, neque poteſt aliquid diſponere de teſtamentis ad pias cauſas,vbi dicit*communem,& *conſ.*113.*n.*4. *
*lib.*3.† Amplia,licet teſtamentũ ſit imperfectũ quoad hæredem 60
inſtitutum,vt quia non lectum,neque ſtipulatum , bene valebit quoad legata pia in eo deſcripta,ſi probentur per duos teſtes;ita apoſt.ad Caſt.*conſ.*25.*in ver.coram teſtibus,lib.*2. allegat Corn.53.
*per tot.lib.*1.*& conſ.*261.*eo.lib.*† Amplia;quia debentur legata ad 61
pias cauſas,etiamſi hæreditas nõ adeatur fauore piæ cauſæ,etiãſi teſtator non præceperit legata ab inteſtato deberi.Cald.*conſ.*55. *in fi.v.pro quo bene facit,*alias 26.*de teſtam.*Bald.*conſ.*20.*in pr.lib.*5.
Vide,*Legata non valent,neq; debentur,niſi adita hæreditate,& quan-* 62
*do ſecus.Concl.*52.† Extende,vt quæ dicta ſunt de teſtamentis ad 62
pias cauſas,procedant,ſiue ſimus in ſtatu Eccleſiæ,ſiue extra ſtatum,& vbique.Fed. de Sen.*conſ.*217.† Amplia;quia licet Docto- 63
res arguant de teſtamento militis ad pias cauſas , & è contra,vt per Ang.Aret.*conſ.*91.*pro deciſione,n.*8.*& ſeq.v.quarto.* in vnoquoque tamen magis fauetur piæ cauſæ,quam militiæ;quia teſtes in teſtamento militis debent eſſe rogati , ſecus in teſtamento piæ
cauſæ Ang.Aret.*eod.conſ.*91.*n.*35.*& ſeq.v.nec obſtat quartum.*† Ex- 64
tende,vt idem ſit de teſtamento inter filios,& ad pias cauſas,quia in omnibus caſibus,in quibus valet teſtamentum inter filios,valet multo magis ad pias cauſas,quando non agitur de auferenda legitima filiis,quo caſu maius eſt priuilegium piæ cauſæ,quã filiorum,plene Alex.*d.conſ.*4.*Attentis,n.*10.*ver.accedit,lib.*7.† Am- 65
plia;quia licet teſtamentum non valeat ad interrogationem alterius factum quoad hæredis inſtitutionem,fallit fauore piæ cauſæ.Bald *conſ.*174.*Quidam Dominus.lib.*3.† Amplia;quia teſtamẽ- 66
tum in ſcriptis,quod requirit ſolemniter publicari citata parte, & publicatis teſtib. examinatis iuxta *l.publicati , C.de teſtam.* fauore piæ cauſæ non requirit ſolemnitatẽ publicationis;ſed ſufficit,quod conſtet de volũtate,& veritate.Bald. *conſ.*118. *Caſus ſub tali forma,col.*2.*in pr.& n.*6.*ver.ſuper ſexto,lib.*5.† Contrarium te- 67
net Ang de Peruſ.*conſ.*231.*Functus eſt,per tot.*vbi imo tenẽt,quod non debet publicari,ſi ſufficiens numerus teſtiũ non habetur ſecundũ ius ciuile,quando ſumus extra terras Eccleſiæ,& non coram iudice Eccleſiæ.† Amplia;quia licet captatoria voluntas,quæ 68
pendet ex alieno arbitrio,nõ valeat,tamẽ fauore piæ cauſæ bene valet etiam in relictis;ita Clar. *d.§.teſt.q.*6. *n.*5. *v.quarto infertur.*
vbi*dicit cõmunem;& magis*communem,quia nullitas;& pro- *
hibitio captatoriæ voluntatis eſt inducta à iure ciuili.† Extende; 69
quia imo ſi teſtator dixit ſimpliciter,*committo diſpoſitioni T.tij omnia bona mea,*licet non valere videatur tãquam captatoria voluntas pendens ex alieno arbitrio,tamẽ fauore cauſæ piæ valet,ac ſi ad pias cauſas teſtatus fuiſſet expreſſe,tex eſt mirabilis,*c.cum tibi, de teſtam.*ſecundũ intellectum Innoc. ibi, quaſi ſit Titius grauatus in piam cauſam diſtribuere,& hanc cõmunem* eſſe Legiſta- *
rum,& Canoniſtarum dicit Clar. *d.§.teſtam. q.*6.*n.*6.*ver. quinimo.*
† Amplia;quia teſtamentũ nutu conditum,licet non valet fauore 70
piæ cauſæ,ſecundum*communem , de qua Clar.*d.§.teſt.q.*6.*n.*7. *
v quinto infertur.† Amplia; quia valet teſtamentũ ad pias cauſas, 71
etiamſi verba ſint de futuro,quod teſtator volebat inſtituere locũ pium.Caſtr.*conſ.*457.*lib.*1.*per tot.*vbi apoſt.dat pro concord. Soc. *conſ.*249.*v.tertia reſponſio,lib.*2. & dicit Caſtr quod verba, *volo inſtituere,*importãt inſtituo.Alex.*conſ.*190.*Plura narrata,li.*6.*per tot.* maxime *n.*24.*& ſeq.*Vide, *Velle aliquid importat de futuro , non de præſenti,& quando ſecus.Concl.*40.† Contrariũ tenet Dec.*conſ.*158. 72
*Caſus,qui proponitur,per tot.*quãdo nõ conſtat de mẽte perfecta,& idẽ dicit Io.de Im *cõſ.*91.*per tot.*vbi,quod teſtis vnus , qui ſcripſit teſtamẽtũ,& plures ſingulares de auditu,quod volebat facere teſtamentũ,nõ probant etiã propria cauſa † Amplia;quia teſtamẽ- 73
tum

Digitized by Google

tum ad pias cauſas probatur ex verbis enũciatiuis per modũ cau-
ſæ prolatis; quia plene probãt fauore piæ cauſæ. Abb. d. cõſ. 11. col.
* 2. ver. nec obſt. ſi dicatur, lib. 1. vbi dicit* communem. Alex. conſ. 190.
Plura, n. 25. ver. ſed etiã videtur, lib. 6. cum ſeq. vbi apoſt. in ver. cau-
ſa, allegat Iaſ. conſ. 131. col. 2. lib. 2. Affl. deciſ. 83. & allegat Alex. ibi
n. 26. in fin. efficacem rationem; quia ſi hoc cõceditur militi; ergo
etiã piæ cauſæ; & quia in vtroque ſufficit voluntas de iure gentiũ.
☞ Vide, Teſtamentum ex quibus dici poſſit nullum, vel nõ ex defectu vo-
74 luntatis. Concl. 133. n. 85. & ſeq. † Amplia, quia valet, etiamſi ſit in
apocha priuata ſubſcripta ſine teſtibus. Caſt. d. conſ. 457. circa fin.
lib. 1. & conſ. 93. Viſo dicto teſtamento, n. 2. lib. 1. Alex. plene d. conſ. 4.
Attẽtis, per tot. lib. 7. vbi n. 6. & ſeq. arguit, quod ſi inter liberos hoc
75 admittitur, multo magis in pia cauſa. † Amplia; quia pactum de
ſuccedendo fauore piæ cauſæ habetur pro teſtamento ad fauorẽ
piæ cauſæ. Alex. cõſ. 168. Ponderatis, n. 13. & ſeq. ver. benefacit, lib. 5.
76 † Limita; quia in terris Imperij requirũtur tot teſtes, quot requi-
runtur in aliis diſpoſitionibus de iure communi; quia ceſſat pri
uilegium extra ſtatum Eccleſiæ. Ang conſ. 233. in fin. qui loquitur
77 in teſtamento ad pias cauſas. † Extende maxime, quãdo agitur de
reuocando teſtamento prius cum ſolemni numero teſtium facto,
in quo veniẽtes ab inteſtato erant instituti. Ang. d. conſ. 233. in fi.
vbi, quod nõ valet extra terras Eccleſiæ, niſi habeat ſolemnia iu-
78 ris ciuilis, vide infra n. 48. † Contrarium, quod Papa vbique poſſit
quoad pias cauſas mutare ſolemnitates teſtamentorum, & ſtan-
dũ ſit iuri canonico in teſtamentis ad pias cauſas. Caſt. conſ. 396.
Quantum ad id, in pr. lib. 1. & idem dicit conſ. 457. Viſis, & exami-
natis, lib. 1. vbi tenet, quod minus priuilegium nõ debet eſſe Ec-
cleſiæ, pij loci. & cauſæ piæ, quam militum, ſed maius eſſe debet;
quia plus debemus Deo, quã reipublicæ, & idẽ tenet Abb. conſ. 11.
In cauſa, quæ vertitur, in pr. lib. 1. vbi, quod ea, quę ſpiritu Dei agun
tur, non ſunt ſub lege, & loquitur de teſtamento in Aretina ciui-
tate, & rurſus conſ. 105. Ex proceſſu, in pr. ver. circa ſecundum, lib. 1.
* quod eſt Dionyſij de Barigia. & iſta eſt communis* opinio, & ſer-
uanda non ſolum in terris Eccleſiæ, ſed etiam in terris Imperij &
tam in foro ſeculari, quam in foro Eccleſiaſtico, vt dicit Clar. in
d. §. teſtam. q. 6. in pr. & per tot. vbi citat plurimos de cõmuni, ma-
79 gis * communi & obſeruantia. † Limita; quia in teſtamento etiam
ad pias cauſas mulier non eſt idonea teſtis, ſed bene in legato, &
aliis. Fed. de Sen. conſ. 217. in fi. Cald. conſ. 337. alias 8. de teſtam. &
idem Bald. conſ. 230. circa fi. lib. 5. vbi dicit eſſe controuerſum inter
80 DD. Caſtr. conſ. 457. col. 2. in ver. quod autem, lib. 1. † Contrarium,
quod imo mulieres ſint idoneæ in teſtamẽto ad pias cauſas; quia
non reperiuntur prohibitæ etiam circa institutionem, etiam in
terris Eccleſię, & in terris Imperij; quia ſola probatio de iure Di
uino, vel naturali requiritur, & ius canonicũ debet ſeruari in cau
ſa pia vbique. Alex. d. conſ. 105. n. 16. ver. ſecundo reſpondeo, lib. 4. &
conſ. 102. Super primo, n. 5. ver. circa ſecundum dubium, lib. 7. vbi dicit
* * communem; quia à pari procedit. prout inter liberos. † Declara,
81 vt contrarium procedat ſecundum Ang. conſ. 233. n. 5. ver. differen-
tia autem. quando ſumus in terris Eccleſiæ, vel ſumus coram iu-
dice Eccleſiaſtico Gerard. Mazol. conſ. 90. n. 44. Caſtr. conſ. 456.
82 col. 2. lib. 1. alias vera ſit limitatio. † Declara; quia ſine controuer-
ſia procedit; quod duæ fœminæ ſufficiunt, quando adeſt clauſula
codicillaris; quia in codicilis fœminæ duæ ſufficiunt ad piam
83 cauſam. Alex. d. conſ. 102. n. 5. lib. 7. † Limita; quia ſicuti vitiatur te-
ſtamentum ob præteritionem filiorum, ita etiamſi ſit ad piã cau-
ſam. Bald. d. conſ. 174. lib. 3. vbi tamen, quod reſtituent filij ex fidei-
84 cõmiſſo, ſi conſtat de mente teſtatoris ex verbis geminatis. † Li-
mita; quia extra ſtatum Eccleſiæ, & in terris Imperij non valet
teſtamentũ factum ad pias cauſas coram minori numero, quam
requiratur de iure ciuili. Ang. conſ. 233. circa fin. vide ſupra n. 77.
85 ver. Extende maxime. † Contrarium verius eſt; quia vbique ius
canonicum ſeruatur quoad piam cauſam, & ſufficiunt duo teſtes;
ſed bene verum eſt, quod ad non pias cauſas, licet in terris Eccle-
ſiæ ſufficiant duo teſtes, & parochianus, & loco parochiani alij
duo teſtes; tamen in terris Imperij ſolẽnitas iuris ciuilis requiri-
tur. Alex. de Næuo conſ. 14. n. 5. & ſeq. ver. Venio ad ſecundum. vbi,
86 quod ita de conſuetudine ſeruatur, & plenius conſ. 16. n. 2. † Ex-
tende maxime, quando agitur de reuocando priori teſtamẽto, in
quo erant instituti ſolemniter venientes ab inteſtato. Ang. d. conſ.
87 233. in fi. † Imo, quod valeat teſtamentum in terris Eccleſiæ etiã
ad non pias cauſas, ſi conſtat de voluntate teſtatoris per ſigna
88 vrgentia. Alex. de Næuo conſ. 13. in fin. † Limita quia ſolemnitas,
quæ requiritur in teſtante, non eſt ſublata, prout eſt perſonæ ha-
bilitas; quia impubes, & alij prohibiti teſtari etiã non poſſunt te-
ſtari ad pias cauſas; quia defectus, & inhabilitas eſt naturalis. Cal.
conſ. 355. alias 26. de teſtam & plenius Iul. Clar. in d. §. teſtam. q. 5. per
tot. † Limita in ſolemnitate, quæ requiritur quoad ſubſiſtentiam 89
relicti; quia etiam requiritur ad pias cauſas, prout eſt, quod nõ ſit
contra bonos mores, vel ſimilia. Calder. d. conſ. 355. ver. aut quæri-
mus, alias 26. de teſtam. † Limita; quia non valet teſtamentum ad 90
pias cauſas, in quo filij ſunt præteriti. Alex. cõſ. 105. Viſo, in pr. ver.
ſecundo quia, lib. 4. vbi * dicit communem. † Extende, vt idem ſit, *
quando filij non ſunt instituti in ſua legitima, etiãſi pater aliquid 91
particulare legauit filiis; quia verbum, relinquo, iunctum rei parti-
culari non importat institutionem. Alex. d. conſ. 105. n. 3. ver. quinto
nam, lib. 4. † Contrarium dicit verius Alex. d. conſ. 105. n. 18. ver. quia 92
reſpondeo, lib. 4. & plenius n. 20. vbi clare hoc probat; quia de iure
antiquo non erat neceſſarium relinquere filio iure institutionis,
l. omnimodo, C. de inoff. teſtam. & ideo cum fuerit inductum de iure
authenticorum nouiſſimo, non poteſt Imperator etiam ſtatuen-
do inter laicos tollere priuilegium piæ cauſæ competens, & hanc
partem communiter approbatam, & communem * dicit Clar. in *
d. §. teſtam. n. 8. ver. ſexto infertur, vbi reddit rationem; quia eſt de
iure ciuili, quod legitima titulo institutionis relinquatur, quod
non comprehendit cauſam piam, neque comprehendere poteſt.
† Limita; quia teſtamentum ad pias cauſas coram duobus teſti- 93
bus non valet quando agitur de reuocando alio ſolemni priore
teſtamento, in quo alia cauſa pia etiam erat instituta. Oldr. conſ.
119. circa fin. ver. Titius condidit. quia priuilegiatus non vtitur pri-
uilegio cõtra pariter priuilegiatum. Ang. Are. conſ. 91. Pro deciſio-
ne, in pr. ver. ſecundo. Contrarium ſupra num. 55. & ſeq. ver amplia.
† Limita quoad alimenta; quia licet dicantur pia cauſa; tamẽ non 94
valeret legatum coram duobus teſtibus non rogatis, l. 1. C. de fi-
deic. Ang. Aret. d. conſ. 91. n. 17. ver. ſexto. & n. 40. in fi. ver. nec obſtat
ſextum. † Limita; quia monachi, & moniales non ſunt idonei te- 95
ſtes ſine licentia ſui ſuperioris in teſtamento etiam ad pias cau-
ſas; ſi tamẽ dicitur de licentia eos vocatos, ſunt idonei. Ang. dict.
conſ. 233. in pr. † Limita quando defectus voluntatis adeſſet; quia 96
neque valet eo caſu teſtamentum ad pias cauſas Alex. de Næuo
conſ. 14. in pr. Vide Concl. proxime ſequent. Vide, Habilitas requi- ☞
ritur, &c. Concl. 2.

Teſtamentum valet inter liberos, & non valet ad piam cauſam, & è conuerſo. CONCL. 117.

TEſtamentum † inter liberos valet cõfectum à patre in ſche- 1
dula manu, vel ſubſcriptione teſtatoris, ſecundum auth. quod
ſine, C. de teſtam. non tamen valet ad pias cauſas; quia priuilegium
d. auth. conceſſum filiis non extenditur ad piam cauſam, magis
* communem dicit Clar in §. teſtam. q. 7. n. 2. † E conuerſo multi *
ſunt caſus, in quibus valet teſtamentum fauore piæ cauſæ; & ta- 2
men non valet inter liberos; nam præteritio filij, quãdo eſt insti-
tuta pia cauſa, non annullat teſtamentũ; quia habebit filius legi-
timã; quia præteritio, ſeu neceſſitas relinquendi iure institutionis
reſpicit ſolemnitatem, & non ligat piam cauſam* ſecundum com- *
munem, de qua Clar in d. §. teſtam. q. 6. n. 8. ver. ſexto infertur. & ta-
men præteritio in teſtamento inter liberos annullat teſtamentũ
ſecundum * communem, de qua idem Clar. in d. §. teſtam. q. 8. n. 6. *
ver. ſed pone. vbi reddit rationem diuerſitatis; quia fauor filiorum
retorqueretur. † Item teſtamentum nutu factum fauore piæ cau- 3
ſæ valet ſecundum * communem, de qua Clar. in d. §. teſtam. q. 6. *
n. 7. ver. quinto infertur. & tamen non valet inter liberos ſecundũ
* communem, de qua idem Clar. d. §. teſtam. q. 8. in fi. vbi propterea *
dicit non poſſe abſolute argui de vno ad aliud.

Teſtamentum ad pias cauſas quando dicatur, vel non CONCL. 118.

TEſtamentum † dicitur ad pias cauſas factum, quando totum 1
verſatur ad piã cauſã, vt quia institutio eſt pro anima, videl.
quod bona per hæredem diſtribuantur, & legata ſunt facta locis
religioſis Fed. de Sen. con. 217. Factũ tale eſt, quidam nomine, per tot.
ver. ad propoſitum. Caſtr. conſ. 197. Super primo quæſito, in pr. lib. 1. vbi *
dicit* cõmunem. † Et dicitur ad piam cauſam, quando instituitur 2
opera S. Franciſci, vel loci pij. Caſt conſ. 92. Viſo dicto teſtamento, in
pr. lib. 1. † Et quando instituitur anima teſtatoris, dicitur institutus 3
Deus, & ſic pauperes, & pia cauſa. Abb. conſ. 11. In cauſa, quæ verti-
tur, col. fi. ver. non obſtat l. hac conſultiſſima, lib. 1. † Et quod dicatur ad 4
piam cauſam, quando relinquitur Eccleſiæ, vel pauperibus vel
quomodocunq; pro anima, c. cum eſſes, & c. relatũ, de teſtam. Alex.
conſ. 105. n. 14. & 15. ver. nec etiam obſtat. lib. 4. † Idem quando insti 5
tuitur Hoſpitale. Alex. con. 190. Plura n. 16. ver. nam conſtat relictũ,
lib. 6. † Idem, ſi relinquit fraternitati laicorum ea contemplatio- 6
ne; quia ſolet legata pauperibus erogare, plene Alex. conſ. 102. Su-
per primo per tot. lib. 7. † Et vbicunque aliquid relinquitur Eccle- 7

Digitized by Google

ſiæ,Hoſpitali,vel pio loco, aut pro anima,dicitur ad piam cauſá.
8 Alex.de Næuo *conſ.14.n.3.& ſeq.ver.ex iis concludo.*† Limita;quia
legatum non dicitur factum ad pias cauſas , quando relinquitur
vxori,& deinde poſt eius mortem ſubſtituitur Eccleſia;quia quo-
ad vxorem non poteſt dici pium.Calder.*conſ.*337.alias 8.*de teſtam.*
& idem tenet Bald.*conſ.*230. *Teſtamentum de quo,l.5.circa fin.* vbi,
quod debet ſilere Eccleſia, donec viuat ille,cui Eccleſia eſt ſub-
ſtituta;quia licet valeat quoad Eccleſiam,non tamen valet quoad
9 grauatum reſtituere Eccleſiæ.†Declara;quia ſi diſputaretur de te-
ſtamento tempore,quo veniſſet caſus piæ cauſæ,valeret cum ſo-
lemnitate piæ cauſæ,etiam ſi à principio alij fuiſſent vocati.Za-
10 barell.*conſ.*133.*n.3.ver.præcipuè:quia ventum eſt.* † Limita;quia li-
cet legatum alimentorum dicatur pia cauſa ; tamen non habet
priuilegium piæ cauſæ,vt valeant alimenta legata in teſtamento
coram duobus teſtibus non rogatis,*l.1.C.de fideicommiſſ.*Ang.Aret.
conſ.91.n.17.ver. ſexto legatum, & n.40. in fi.ver. non obſtat ſextum.
11 † Limita ; quia legatum , vel teſtamentum non dicitur ad piam
cauſam,quando eſt factum ad fauorem eius,qui non laborat ege-
ſtate,licet dicatur, quod amore Dei ipſi legabat,vel eum hæredé
12 inſtituebat.Bald.*conſ.*130.*per tot.l.5.* † Limita;quia teſtamentum
non valet coram tribus teſtibus licet pia cauſa ſit ſubſtituta.Bart
13 *in l.fi.ff.de iis quæ pro non ſcript.*Iaſ.*in l. Marcellus col.8.ver. aduerte,
ff.ad Treb.*†Declara;quia bene valet,quando teſtator inſtituit hæ-
redes pauperes,& reliquit vſumfructum matri,vel alteri;quia at-
tenditur principalis diſpoſitio.Alex. *in l.extraneum,n.7.& 8.C.de
hæred.inſtit.*vbi citat alios,& ibi Iaſ.Vide *Legata ad pias cauſas quæ
dicantur. Concl.*106. Vide ſupra , *Teſtamentum ad pias cauſas quam
ſolemnitatem requirat.Concl.*116.Vide,*Pia cauſa quæ dicatur,vel non.
Concl.*332.

Teſtamentum militis quam ſolemnitatem requirat.
CONCL. 119.

1 MIles † poteſt teſtari in militia quocunque modo ſibi pla-
cet,ſiue in ſcriptura ſine teſtibus , ſiue alias ; quia ſufficit,
quod quouis modo conſtet de ipſius voluntate,quando moritur
in militia, *l.milites, C.de teſtam.milit.* Ægid. Bellam. *conſ.42.n.16.*
2 †Quando vero teſtatur nõ in bello,ſed in caſtris,vel in tentorio,
vel in militia,antequam domum redeat;tunc ſufficit,quod coram
duobus teſtibus,etiam non rogatis,ſed ad hoc vocatis etiam ſine
alia ſolemnitate teſtetur. Ægid. *d. conſ.42.n.16.ver.quandóque te-
3 ſtatur.* † Et iſti duo teſtes poſſunt eſſe domeſtici.Ægid.*d.conſ.42.
4 n.16.ver.præterea.* † Et dicitur in bello,ſeu in militia,quando ad
huc eſt in itinere,& nondum eſt reuerſus domum.Ægid.Bellam.
5 *d.conſ.42.n.15.& n.16.ver.quid plura.*† Contrarium,quod duo te-
ſtes debeant eſſe rogati,alias non valeret teſtamẽtum,tenet Ang.
Aret.*conſ.91.n.8.*Vide,*Teſtamentũ requirit ſeptem teſtes.Concl.*122.
6 *ver.limita in teſtamento.* † Declara, quia teſtes in teſtamento mili
* tis debent eſſe rogati ſecundum * communem, de qua Iul. Clar
in §.teſtamentum,q.58.num.3.ver.item quæro. vbi dicit eſſe tex. *in l.
* diuus.ff.de teſtam. milit.* quod eſt communis * opinio;dicit tamen
*n.4.ver.ſciat tamen,*quod ſint teſtes rogati à Notario,vel etiam ab
* alio extraneo præſente teſtatore,& quod iſta eſt communis*opi-
* nio approbata à conſuetudine, & quod ita omnes Doctores*Ita-
7 liæ conſuluerunt,& quod ab ea non eſt recedendum. † Extende;
quia fœminæ poſſunt eſſe duo teſtes in teſtamento militis. Clar.
* *in d.§.teſtamentum,q.55.n.5.ver.ſed quæro.* vbi dicit * communem;
8 quia omnis ſolemnitas eſt remiſſa in teſtamento militis.†Quan-
do domum eſt reuerſus,non poteſt teſtari, niſi ſecundũ ius com-
mune.Ægid.Bellam.*d.conſ.42.n.16.ver.quandoque teſtatur in domo.*
9 † Imo ſi reuerſus eſt domum vulneratus,vt ſe curaret animo re-
deundi ad militiam,gaudet priuilegio militum,provt in caſtris,vt
ſubſtineatur teſtamentum coram duobus teſtibus factum, vt ſu-
pra ; ſecus ſi ob priuata negocia eſſet domum ſuam reuerſus, ita
plene Caſtr. *conſ.414. Viſo & examinato, col.2.ver.nec obſtat,lib.2.*
10 †Declara totam iſtam materiam per tres declarationes generales.
Prima eſt;quia milites habent duo priuilegia;primum quia quan-
doque inhabilis ad teſtandũ efficitur habilis,provt filiusfamilias,
& iſtud priuilegiũ ſemel habitum durat etiam extra caſtra:aliud
priuilegium eſt;quia poteſt teſtari omiſſa ſolemnitate iuris com-
munis,& iſtud non competit, niſi quamdiu ſunt in expeditione,
* communem * dicit Clar. *in d.§.teſtam.q.15.n.4. ver. aliqui dicunt.*
11 † Secunda declaratio eſt,quod miles ſui iuris habet duo priuile-
gia ; primum, quod poteſt teſtari minus ſolemniter ; ſecundum,
quod eius teſtamentum non ſubiicitur querelæ, & ambo retinet
in caſtris,ſed extra caſtra factus veteranus ambo priuilegia perdit.
12 Clar.*d.§.teſtam.q.15.n.4.ver.alij vero.* † Tertia declaratio plenior,
quod miles habet tria priuilegia circa teſtamenti factionem,pri-
mum , quod etiam filiusfamilias poſſit teſtari ; ſecundum , quod
eius teſtamentum non ſubiiciatur querelæ ; tertium , quod poſſit
teſtari minus ſolemniter ; prima duo retinet etiam factus vetera-
nus;tertium vero perdit,& iſta eſt*communis opinio ſecundum *
Salyc.*in l.fi.n.3.& 4.C.de inoff.teſtam.* † Contrarium hodie ; quia 13
tam filius,quam pater miles non habet priuilegiũ,quod nõ ſubii-
ciatur querelæ,ita dicit Clar.*d.§.teſtam.q.15.n.4.in fi.ver.tu in hoc
dic.*† In dubio miles nondum reuerſus domum teſtari videtur in- 14
re militari, etiam ſi adhibuit plures teſtes,maxime quando adeſt
clauſula,*omni meliori modo.* Ægid.Bellam. *d.conſ.42.num.16.& 17.
ver.ſed dicitur.*† Et idem,quando reuerſus domum animo reuer- 15
tendi ad bellum cauſa medicandi ſe à vulneribus in bello illatis,
Caſt.*d.conſ.414.col.2.ver.nec obſtat prædictis,lib.2.*vbi allegat.*l.mi-
les qui deſtinauerat,ff.de teſtam milit.*& loquitur,quando adhibuit
teſtes ſubſcriptos ſeptem,qui etiam ſigillarunt,ſed nõ ſeruata for-
ma teſtandi in ſcriptis.† Poteſt miles decedere pro parte teſtatus, 16
& pro parte inteſtatus *l.ius noſtrum,ff.de reg.iur.* Caſtillio.*conſ.37.
n.13.* Declara , vt *in ver. Teſtatus pro parte quis non poteſt decedere,
& quando ſecus.Concl.96.*† Hæredem facere poteſt in vita, vel ad 17
tempus,ita quod deſinat eſſe hæres, & alius efficiatur. Caſtillio.
conſ.37.n.13.† Subſtituit directo, & omni tempore, etiamſi ma- 18
ter ſit in medio,& qualiter procedat,vide pulchre Caſtillio.*d.cõſ.
37.n.9.& ſeq.*vbi dat expoſitionem ſingularem *ad l.precibus.C.de
impub. & aliis ſubſtit.* vide eum. † Poteſt procedere cum duobus 19
teſtamentis,quod non eſt licitum alteri. Rom. *conſ.170.Ampliſſi-
me Doctor,n.15.ver.non obſtat ratio quarta.*†Magis priuilegiatũ eſt 20
teſtamentum militis,quam teſtamentum patris inter liberos;quia
miles in codicillis dat, & reuocat directam inſtitutionem,non ſic
pater inter filios.Rom. plene *d.conſ.179.n.12.& ſeq.ver. quoad ſe-
cundum.*† Vide tamen;quia teſtes in teſtamento militis extra mi- 21
litiam,ſed in caſtris debent eſſe rogati. vt eſt communis*opinio. *
Iulius Clar. *in §.teſtam.q.58.n.3.ver.item quæro.*vbi dicit*commu- *
nem ſecus in teſtamento inter liberos,idem Clar. *d.§.teſtam.q.8.
n.4.ver.tertio infertur.*vbi dicit*communem.†Amplia;quia nõ te- *
netur miles inſtituere,vel exhæredare filios;ideo ſi inſtituit extra- 22
neum,& prætereuns filios,quos ſciuit habere,ij habẽtur pro exhæ-
redatis,& valet teſtamentum. *l. ſicut certi iuris. C. de teſtam.milit.*
Vide,*Militum priuilegia ob eorum ſimplicitatem conceſſa. Concl.*228.
Vide , *Donatio facta concubinæ quando valeat. Concl.*700. † Am- 23
plia;quia priuilegium conceſſum militibus in caſtris teſtandi ſine
ſolemnitatibus , & coram duobus teſtibus , competit etiam aliis
perſonis non militibus,quæ ſunt in caſtris ſi ſunt in loco habili,
alias ſecus,communem * dicit Clar *in d.§.teſtam.q.15.in fin.* *

Teſtamentum cæci, muti , vel ſurdi quam ſolemnitatem requirat.
CONCL. 120.

TEſtamentum † cæci,ſiue ſit nuncupatiuum , ſiue in ſcriptis, 1
quaſi eodem modo fieri debet;quia debet eſſe coram ſeptem
teſtibus,& Notario ſi Notarius haberi poteſt,alias coram octauo
teſte,qui ſit loco Notarij. & debet vtroque caſu exprimere ſuã m
voluntaté,quæ debet ſcribi, & per teſtes omnes ſubſcribi,& de-
bent apponi ſigilla,provt in teſtamento in ſcriptis,vt de vtroque
teſtamento plene Ægid.Bellam.*cõſ.1.n.38.ver.tertio quæritur,cum
ſeq.*vbi omnia requiſita ponit,& de ſolemnitatibus teſtamẽti cœ-
ci eſt tex.*in l.hac cõſultiſſima,C.qui teſtam.facere poſſ.*vbi Bart.Caſt.
conſ.362. Super primo, lib.2. † Et quæ dicuntur de cæco,qui pro-
prie dicitur,quando caret oculis,vel habet oculos clauſos,proce- 2
dit etiam in eo,qui habet oculos apertos,ſed nihil videt,licet non
ſit cœcus, ſed luſcus, vel eluſcatus.Caſtr. *d.conſ.362.num.2.lib.2.*
†Extende;quia neque legata ſubſtinẽtur ex teſtamento cœci non
ſeruatis ſolemnitatibus,etiamſi adſit clauſula codicillaris etiamſi 3
teſtator prohibuit poſſe impugnari in toto, vel parte,etiãſi hæ-
res promiſerit obſeruare illud.Iaſ. plene *conſ.82.lib.3.* & Caſtr.*d.
conſ.362.in pr.lib.2.*vbi,quod clauſula codicillaris nihil operatur;
quia etiam in codicillis cœci requiritur eadem ſolemnitas,quæ in
teſtamento. † Extende , vt procedat etiamſi aliqua ex requiſitis,
puta vnũ deficeret,licet alia adhibita fuerint;quia adhuc corruit
teſtamentum,& codicillus;quia omnia debent interuenire,provt 4
lex diſponit.Caſtr.*d.conſ.362.in prin.& per tot.lib.2.*† Declara ta-
men;quia cœcus habens amplum patrimonium poteſt facere ex- 5
tendi ſuam voluntatem per Notarium prius, *l.hac conſultiſſima.§.
at cum humana.C.de teſtam.* † Amplia;quia ſolemnitas teſtamenti
cœci requiritur etiã in teſtamento cœci inter liberos;quia nõ va- 6
let,niſi omnia requiſita adſint,pro vtraque parte allegat.Caſtr.*d.
conſ.362.per tot.*& hanc tuetur vti veriorem;quia exceptio *d.§.ex
imperfecto.*nõ cenſetur repetita in teſtamẽto cœci magis ſuſpecto
de falſitate,& in quo maior cauſa concurrit.† Contrarium,quod 7
Imo

Digitized by Google

imo ſufficiant duo teſtes, provt ſi nõ eſſet cæcus; quia ceſſat omnis
* ſuſpicio. Clar. in §. teſtam. q. 16. n. 2. vbi dicit* communem, citat So-
* cin. conſ. 263. circa prin. lib. 2. atteſtantem de* communi, & alios. Et
8 dato † quod valeret, quoad filios, ſaltem non valet quoad legata
extraneis facta, etiamſi eſſet ſeruata forma teſtamenti de iure com.
requiſita in nuncupatiuo teſtamento. Caſtr. d. conſ. 362. col. fi. ver. &
9 poſito, lib. 2. † Surdus, & mutus, vel ſurdus tantum, aut mutus tan-
tum ex accidenti teſtantur, videl. mutus tantum, vel ſurdus, & mu-
tus ſimul in ſcriptis neceſſario; quia cũ neſciat loqui neceſſaria, eſt
ſcriptura ipſius, ſi vero ſurdus teſtatur, debet teſtari, provt de teſta-
mento in ſcriptis, quod corã Notario, & ſeptem teſtibus exprimat
ſuã voluntatẽ, redigi faciat in ſcriptis, teſtes ſubſcribant rogati, ſi-
gillent, & loco Notarij ſi nõ poteſt haberi, octauus teſtis adhibea-
10 tur. Ægid. d. conſ. 1. n. 39. verſ. quarto quæritur. Declara † tamen; quia
ſi factum eſt teſtamentum à ſano in forma communi, vel à ſurdo,
provt debet, licet poſtea efficiatur mutus, nihil releuat, quin valeat
teſtamentum prius factũ valide. Caſtr. d. conſ. 196. n. 2. verſ. tertio non
11 obſtat, lib. 1. Codicilli † ſurdi non muti fiunt eo modo, quo alij co-
dicilli; ſi vero eſt mutus, requiritur ſcriptura, ex quo neſcit loqui, &
provt de codicillis in ſcriptis. Ægid. d. conſ. 1. n. 39. verſ. de codicillis
12 autem. Caſtr. conſ. 396. Quantum ad id, n. 2. l. 1. † Et quod mutus non
poſſit teſtari; quia nutu non valet teſtamentum, niſi ſciat ſcribere,
ex tex. in l. diſcretis, C. qui teſtam. fac. poſſ. vbi Ang. quod neque ad
pias cauſas, neque pro libertate, neque pro electione ſepulturæ.
13 † Contrariũ quod pias cauſas, & liberos, tenet Ang. Aret. in addit.
☞ quæ eſt poſt conſ. 194. col. antepen. verſ. item concludendo. Vide infra,
Teſtamentũ non valet ſine inſtitutione hæredis, & quando ſecus. Concl.
14 125. † Ruſtici teſtamentũ ſi fiat in ciuitate, vel caſtro, aut villa, in
quibus eſt copia perſonarum, & peritorũ; fieri debet ſecundum ius
commune; ſi v. in loco eſſet conſuetudo antiqua remittens ſolemni-
tatẽ illa ſeruanda; ſi autẽ ceſſat conſuetudo, & nõ adſit copia per-
ſonarũ, vel peritorum, fiet coram quinque teſtibus de iure cõmuni,
& non paucioribus & ſi fiat in ſcriptis, & non adſit copia, ſufficit
vnus, qui ſcribat, & ſubſcribat pro omnibus, ſed debet publicari
☞ Ægid. d. conſ. 1. n. 40. verſ. ſexto quæritur. Vide, *Ruſticitati parcitur in*
15 *multis. Concl.* 372. & Concl. ibi prox. præced. † Etſi haberi poſſunt
ſex teſtes, non ſufficiunt quinque. Ægid. d. conſ. 1. n. 41. verſ. ſecundo
16 quæri poteſt. † Peſtis tẽpore nõ relaxatur ſolemnitas teſtamentorũ;
ideo l. fi. C. de teſtam. quæ ruſticis relaxat ſolemnitatẽ ſeptẽ teſtium,
vt quinque ſufficiant, non extenditur ad peſtem, licet eadẽ neceſ-
ſitas ſit; non tamen eadem ratio; quia etiam ob ſimplicitatem ruſti-
calem indultum eſt. Ægid. d. conſ. 1. n. 42. verſ. quarto quæri poteſt.

Teſtamentum nuncupatiuum, & in ſcriptis in quibus differant. CONCL. 121.

1 NVncupatiuum † teſtamentum dicitur, quod fit ſinẽ ſcriptis;
quia licet fiat ſcriptura, eſt ad probationẽ, non ad ſolemnita-
tem: ſi verò fiat in ſcriptis, neceſſe eſt, quod ſcriptura præcedat, &
fiat ad ſolemnitatẽ, ſubſcribatur, & ſigilletur per teſtes eo modo, de
quo in l. hac conſultiſſima. C. de teſtam. Ægid. conſ. 1. n. 32. verſ. circa ſe-
2 cundum. † Secunda differentia eſt; quia in nuncupatiuo hæres de-
bet à teſtatore exprimi, & nuncupari, & propterea dicitur nuncu-
patiuum, in teſtamento in ſcriptis ſufficit, quod ſcribatur, licet non
3 publicetur. Ægid. d. conſ. 1. n. 32. verſ. iuxta quod quæritur. † Tertia;
quia teſtamentum nuncupatiuum poteſt fieri pluribus diebus, &
locis; teſtamentũ in ſcriptis non. Ægid. d. conſ. 1. n. 32. in fin. & ſeq.
4 verſ. item nunquid oportet. † Quarta; quia teſtamentũ nuncupatiuũ
debet legi, & nuncupari corã teſtibus; ſecus in teſtamento in ſcri-
ptis, l. hac conſultiſſima, §. per nuncupationem. C. de teſtam. & l. hæredes
palam ff. eod. Caſtr. conſ. 93. Viſo dicto teſtamento, in pr. l. 1. & plenius
5 conſ. 414. Viſo, & examinato, in pr. l. 2. † Quinta; quia teſtamentum
in ſcriptis debet ſubſcribi, & ſigillari coram teſtatore, & aliis teſti-
bus contextualiter, & non in diuerſis locis, & tempore, etiam ſi ali-
qui teſtes propter neceſſitatẽ compellerentur ita facere; quia non
valeret, nuncupatiuũ poteſt fieri ſine ſubſcriptione, ſine ſigillo, &
6 ſine ſcriptura. Caſtr. d. conſ. 414. in pr. l. 2. † Limita tamen; quia te-
teſtamentum in ſcriptis, & nuncupatiuũ ſe inuicẽ compatiuntur,
quando conſtat, quod teſtator nõ magis ſe adſtrinxit ad vnã, quam
ad aliã ſpeciẽ: veluti ſi fecit teſtamentũ ſecretum cum ſubſcriptio-
nibus poſtea dedit Notario vt roget ſe, quod illud eſt ſuũ teſtamẽ-
tum, certe nõ requiritur alia publicatio, & dicitur nũcupatiuũ im-
plicite. Caſtr. conſ. 93. Viſo d. teſtam. n. 3. & 4. l. 1. & idem repetit conſ.
7 414. n. 3. lib. 2. † Dicit tamen, quod videtur ſe adſtrinxiſſe ad teſta-
mentum in ſcriptis, ſi fecit ſubſcribere teſtes, & ſigillare, & clauſit
illud, & non fuit lectum teſtibus. Caſtr. d. conſ. 93. per tot. maxime n.
4. l. 1. & conſ. 414. in prin. l. 2. & ideo ſi non valet, vt in ſcriptis, non
8 poteſt valere vt nuncupatiuum. † Declarat, quod bene poteſt va-
lere, vt nuncupatiuum, quando ſaltem implicite, licet non explici-
te fuit nuncupatum, puta quia teſtator fecit rogare Notariũ, quali-
ter illud erat ſuum teſtamentum, & contenta in eo erat ſua volun-
tas. Caſtr. d. conſ. 93. n. 4. lib. 1. & conſ. 414. n. 3. verſ. reſpondeo ſufficit,
lib. 2. Item quando teſtator erat miles; quia valebit iure militari, vt
nuncupatiuum, provt inter filios; itẽ ex clauſula codicillari valebit
in vim fideicommiſſi. Caſtr. d. conſ. 414. per tot. l. 2. & iſta eſt magis *
*communis opinio. Clar. in §. teſtam. q. 4. n. 3. verſ. ſed pone. † Limita 9
alio modo; quia teſtamentum in ſcriptis poteſt ſubſtineri, & valere
vt nuncupatiuũ, quando teſtator non ſe reſtrinxit, & cõcurrit im-
plicita lectura; quia quod dicitur, quod nõ tranſit in ſpeciem diuer-
ſam, debet intelligi, videl. in codicillũ; ſecus in teſtamentum nuncu-
patiuum; quia eſt ſpecies ſimilis, non diuerſa, ex quo vtrunque di-
citur teſtamentũ, in vtroq; requiritur hæredis inſtitutio, & nume-
rus teſtiũ; igitur in habentibus ſymbolũ facilis eſt tranſitus. Caſtr.
d. conſ. 414. n. 3. verſ. ſecundo poteſt defendi, l. 2. Alex. conſ. 105. n. 5. & 6.
lib. 7. vbi maxime dicit procedere in teſtamento inter liberos. Vi-
de, *Similia de facili commutantur. Concl.* 248. Vide plenius ſupra, *Te-* ☞
ſtamentum triplex, & qualis præſumatur. Concl. 97. † Et fundata eſt 10
primũ intentio validatis teſtamenti ex inſtrumẽto, pro quo præſu-
mitur; ſecundo; quia grauitas infirmitatis nõ annullat teſtamentũ,
niſi concurrat defectus ſanæ mentis, & in dubio præſumitur ſanæ
mentis; tertio, quia etiã ſemimortuus, & balbutiens poteſt teſtari, ſi
eſt ſanæ mentis. l. quoniam indignum, C. de teſtam. & ibi Ang. & alij;
quarto, quia ingroſſatio linguæ & difficultas loquendi non annul-
lat teſtamentum, quando poteſt exaudiri & intelligi, quid loqua-
tur, ſecus ſi nullo modo intelligi, vel exaudiri poſſet, & hanc par-
tem tenet Corn. conſ. 78. Viſo dicto themate, n. 4. verſ. iis tamen non
obſtantibus, lib. 4. vbi pluries atteſtatur * cõmunem, & magis com- *
munem, quando teſtator loqui poterat, vt exaudiretur. Vide ſupra, ☞
Teſtamentum in ſcriptis quid ſit, & quam ſolemnitatem requirat, &
quando ſubſtineri poſſit vt nuncupatiuum. Concl. 111.

Teſtamentum requirit ſeptem teſtes, & quando minor numerus, vel duo ſufficiant. CONCL. 122.

TEſtamentum † requirit ſeptem teſtes maſculos de iure ciuili 1
poſitiuo, licet de iure gentium & etiam de iure ciuili primæuo
duo ſufficerent, ſed propter malitias hominũ ad tollendas fraudes
ex neceſſitatẽ ſeptem adhibendi ſunt. Bald. conſ. 284. Factum tale eſt,
l. 3. vbi ponit multa pulchra, & quod requirantur ſeptem maſculi,
& rogati. Bald. conſ. 196. Licet regulariter, lib. 5. Corn. conſ. 52. In hac
conſultatione, n. 15. l. 2. vbi, quod rogitus requiritur pro ſolemnitate,
ne perfunctorie teſtamentum dicatur factum. Ægid. conſ. 1. n. 32. &
ſeq. † Et ipſi teſtes debent taliter demonſtrari, vt ſint certi, videl. 2
nomen, cognomen, & prænomen; quia ſi non redderentur certi, teſta-
mentũ non valeret, puta ſi dicat præſente Petro, Andrea, Iacobo;
quia incertitudo vitiaret. Alex. conſ. 153. Videtur prima, n. 4. lib. 2. cũ
ſeq. † Contrariũ dicit apoſt. ad Alex. d. conſ. 153. n. 4. in verſ. duabus, 3
l. 2. vbi, quod non reperitur iure cautum; ideo ſufficit, quod conſtet
de quibus teſtibus intellexerit. † Amplia; quia Notarius qui eſt ro- 4
gatus de teſtamento, non computatur inter teſtes ſecundum verã
opinionem; quia ipſe non teſtificatur de contractu, ſed publicat cõ-
tractum. Ægid. conſ. 42. n. 11. verſ. impugnatur. Caſtr. conſ. 75. Notan-
dum, n. 1. verſ. vnde ſi inſtrumentum, lib. 2. Alex. conſ. 146. Viſo thema-
te, in pr. verſ. & licet interuenerit, lib. 2. Vide, *Notarius in inſtrumento* ☞
non poteſt ſupplere pro teſte, & quando ſecus. Concl. 98. † Si tamen eſ- 5
ſent duo Notarij rogati, & in ſolidũ, ita quod vnus abundaret, be-
ne poſſet tunc vnus Notarius cõputari inter teſtes, Ægid. Bellam.
d. conſ. 42. n. 11. ver. ſed dico, & n. 12. † Imo licet non computetur No- 6
tarius inter ſeptem teſtes ad probandum teſtamentum per inſtru-
mentum, bene admittitur ad probandũ poſtea teſtamentum extra
inſtrumentum, & ſic per teſtes. Caſtr. d. conſ. 75. n. 2. verſ. vnde ſi in-
ſtrumentum, lib. 2. Alex. d. conſ. 146. n. 9. verſ. nec ad hoc obſtat, lib. 2.
† Amplia; quia domeſtici teſtes non admittuntur. Inſtit. de teſtam. 7
§. in teſtamentis, & §. ſed neque. Vide, *Teſtes domeſtici qui dicantur* ☞
quando repellantur, & quando non, & qualem probationẽ faciãt. Concl.
262. † Contrarium, quod ſint idonei. Ægid. Bellam. conſ. 43. n. 11. 8
† Declara; quia teſtes domeſtici admittuntur, quando teſtator eſt 9
mortuus, & non ſunt domeſtici hæredis; quia attenditur tempus de-
poſitionis, vt domeſticus teſtis non admittatur. Ægid. Bella. d. conſ.
42. n. 13. & 14. ver. impugnatur. † Reſtringe; quia in teſtamento mi- 10
litis admittuntur domeſtici, imo etiam pater. Ægid. d. conſ. 42. n. 14.
ver. præterea. † Reſtringe, quando veritas aliter haberi non poteſt. 11
Ægid. Bellam. conſ. 42. n. 12. † Amplia; quia debent eſſe rogati, vel 12
vocati, nõ fortuiti. Vide, *Teſtes debẽt eſſe rogati, & quãdo ſecus. Concl.* ☞
291. Probatur † autẽ teſtamẽtũ ex ſolo inſtrumẽto, in quo ſint de- 13
ſcripti ſeptẽ teſtes. Iaſ. in l. fi. ad fi. C. de fideicom Guid. Pap. deciſ. 331.

† Amplia,

Digitized by Google

14 † Amplia; quia fœminæ non ſunt idoneæ in teſtamento teſtes.
Soc. Reg. 29. Teſtis mulier in teſtamento. vbi ponit quatuor fallen-
tias, videl. inter liberos; item ad piam cauſam; itẽ in codicillis; item
quando inducitur ad probandum, quod ſit factum teſtamentum.
15 † Declara; quia licet fœminæ non poſſint eſſe teſtes in teſtamen-
to, tamen poſſunt ſupplere teſtem maſculum in teſtamento adhibi-
tum, qui eſſet conſanguineus, vel in aliquo non integer; quia circa
hoc mulier non prohibetur, provt neque prohibetur, quãdo agitur
de reuocatione teſtamenti, vt ſuccedant venientes ab inteſtato.
Bald. conſ. 39. Factum, ſuper quo, num. 3. verſ. preterea ad probandum,
16 lib. 2. & conſil. 40. Sicut ſapientiſſime, eod. lib. 2. † Et quod mulieres in
caſu neceſſitatis, puta belli, vel peſtis ſint idoneæ, quando alij te-
ſtes maſculi haberi non poſſunt. Bertran. conſ. 212. num. 6. lib. 1. in 1.
17 parte. vbi plures citat. † Reſtringe in codicillis; quia fœminæ ſunt
idoneæ teſtes. Bald. conſ. 8. Licet mulieres lib. 5. Vide, Codicilli quot
18 teſtes requirant, & quales, & qualem ſolemnitatem, Concl. 405. † Am-
plia; quia monachi, & moniales profeſſi cum dicantur mortui mũ-
do, non ſunt idonei teſtes in teſtamento, ſecundum veram opinio-
nem Canoniſtarum. Ang. conſ. 233. Punctus eſt, in pr. vbi etiam lo-
19 quitur in teſtamento ad pias cauſas. † Et numerus teſtium ſeptem
in teſtamento rogatorum requiritur, ſiue ſit teſtamentum in ſcri-
ptis, ſiue nuncupatiuum, vt per Ægid. d. conſ. 1. per tot. maxime n. 4.
verſ. quintum capitulum, & n. 11. verſ. decimum capitulum, cum ſeq. vbi
loquitur in teſtamento in ſcriptis, & n. 32. cum ſeq. vbi loquitur in
20 nuncupatiuo. † Amplia; quoniam etiam tempore peſtis requirun-
tur ſeptẽ teſtes; quia non eſt relaxata ſolemnitas. Ægid. d. conſ. 1. n.
* 42. & hanc communem* dicit Bertran. conſ. 212. n. 5. lib. 2. in 1. part.
21 Afflict. decif. 25. † Contrarium, quod imo valeat teſtamentum tem-
pore peſtis corã quinque, vel ſex teſtibus, tenet idẽ Bertran. d. conſ.
212. per tot. lib. 2. in 1. par. vbi maxime hoc dicit verũ, quando qua-
tuor mulieres probant pro numero teſtiũ deficientium vnius, vel
duorum; & dicit hoc procedere ab æquiparatione, provt tempore
belli, & in caſtris; quia minor numerus ſufficit etiam in iis, qui nõ
22 ſunt milites, vide infra n. 66. † Et quod tempore peſtis valeat te-
ſtamentum factum coram imperfecto numero teſtium; quia teſtes
de facili haberi non poſſunt, plene Alex. conſ. 177. Viſo themate, n. 7.
verſic. & pari ratione, lib. 2. vbi plena apoſt. in verſ. peſtis. dat concor.
plurimos, & conſ. 70. n. 16. verſ. & licet factum, lib. 2. vbi, quod nihil
* eſt mutatum, ſecundum* communem. † Contrarium, quod tempore
23 peſtis etiam requiratur numerus plenus teſtium ſeptem. Alexand.
* d. conſ. 177. n. 8. verſ. præterea. vbi dicit * communem, lib. 2. vbi apo-
24 ſtil. in verſ. tenetur. dat concord. † Declarat Alex. d. conſ. 177. num. 8.
lib. 2. quod ſi concurrat peſtis, & perſonæ ſint ruſticanæ, minuitur
25 numerus; quia ſufficiunt quinque, alias ſecus. † Si tamen teſtamẽ-
tum eſt viua voce factũ coram quinque teſtibus, niſi publicationis
tẽpore omnes viuant, nõ poteſt publicari, & nõ valet. Alex. d. conſ.
26 177. n. 7. & 8. lib. 2. † Amplia; quia teſtes debent vidiſſe teſtatorẽ,
l. ſi non ſpeciali, C. de teſtam. ideo non probant, ſi dicant habuiſſe no-
* tam vocem teſtatoris poſt cortinam, vt ibi* omnes. † Reſtringe,
27 quando adeſſet clauſula codicillaris; quia hoc non requiritur in co-
dicillis. Matheſ. ſingul. 125. Alex. d. l. ſi non ſpeciali. vbi etiam. Rim.
28 & Iaſ. Socin. conſ. 235. Viſa, col. pen. verſ. nec obſtat tertio, l. b. 1. † Am-
plia; quia quot teſtes requiruntur ad teſtamentũ, vel codicillos, tot
etiam requiruntur ad inducendã nouã diſpoſitionem, vel iam diſ-
29 poſiti limitationẽ. Bald. conſ. 25. Caſus talis eſt, per tot. lib. 1. † Limi-
ta; quia licet teſtamentũ ad hoc vt valeat, & hæreditas ex eo dari,
vel adimi poſſit requirat ſeptem teſtes; tamen ad hoc, vt hæreditas
in teſtamento ſolemni poſſit tolli, ſufficiunt quinque teſtes, quan-
do in teſtamento ſecundo quinque teſtium ſunt inſtituti venien-
tes ab inteſtato, & in primo ſunt inſtituti extranei. Bald. conſ. 292.
Quidam Saccus, per tot. lib. 1. vbi, quod eo caſu reuocatur primum
teſtamentũ, & aperitur via inteſtati, idem Bald. conſ. 448. Queritur
in primis, num. 3. verſ. item nec per iura Codicis. lib. 1. Vide, Codicillis
30 quando hæreditas dari poſſit, vel non. Concl. 406. † Extende, vt pro-
cedat etiã limitatio in teſtamento clerici, & de iure canonico; quia
ſi clericus in teſtamento ſolemni inſtituit amicos, & in ſecũdo co-
rã quinque teſtibus venientes ab inteſtato, reuocatur primũ; ſecus;
ſi ſecundum eſſet ſolum coram tribus teſtibus; quia non valeret,
nec reuocaret primum, niſi quoad caſtrenſia. Bald. d. conſ. 448. n. 3.
31 verſ. ſecundo quæritur, lib. 1. † Declara, niſi eſſemus in caſu, l. ſanci-
mus, C. de teſtam. quia ſi lapſum eſt decẽnium à primo teſtamento,
ſufficiunt tres teſtes ad reuocationẽ, etiamſi fiat reuocatio ex alio
teſtamento non ſolemni, in quo venientes ab inteſtato inſtituun-
tur. Bald. conſ. 39. Factum, ſuper quo lib. 2. & conſ. 40. eod. lib. Fulgoſ.
conſ. 75. per tot. † Reſtringe limitationem, vt non procedat, quando
32 factũ eſſet ſecundum teſtamentũ coram ſex, vel quinque teſtibus,
in quo eſt inſtituta mater, & vnus frater, quãdo in primo teſtamẽ-
to erant inſtituti eadem mater, & frater, & etiam alij fratres, qui in
ſecundo teſtamento non ſunt inſtituti. Bald. conſ. 306. Quidam no-
mine Marcellus, lib. 3. † Declara, vt procedat limitatio, quando hæ- 33
res ageret eo remedio, quod teſtamentũ valeret coram quinque te-
ſtibus tanquam reuocatoriũ primi, in quo extranei erant inſtituti,
alias ſi alio remedio ſit actum, vt valeat tanquã teſtamentum, & ſit
deferendũ iuramentum, non ſubſtinetur. Bald. d. conſ. 306. lib. 3. Li-
mita; † quia teſtes tres ſufficiunt ad reuocandum teſtamentum ſo- 34
lemne, quando lapſum eſt decenniũ. d. l. ſancimus. C. de teſtam. Bald.
conſ. 40. Sicuti ſapientiſſime, lib. 2. plene Alex. conſ. 159. Viſo teſtamen-
to, n. 5. verſ. ſed præmiſſis, lib. 7. Ang. Aret. conſ. 91. Pro deciſione, n. 13.
& ſeq. ver. quinto non poteſt. † Et non debent eſſe rogati iſti tres te- 35
ſtes ex neceſſitate ad reuocandũ teſtamẽtum; quia non eſt cautum
de iure. Ang. Aret. d. conſ. 91. Pro deciſione, n. 40. verſ. nec dictis cano-
nicis, in fin. vbi, quod ſufficit eſſe idoneos. † Extende, vt procedat 36
etiamſi ex iſtis tribus teſtibus adſit vnus frater ſpurius venientium
ab inteſtato; quia ſi ſuppletur per duas mulieres, ſufficit tale teſta-
mentum imperfectũ, vt reuocet primum ſolemne. Bald. conſ. 39. Fa-
ctum, ſuper quo, l. 2. † Extende, etiamſi tale teſtamentum ſecundum 37
coram tribus teſtibus factum ſit imperfectum, & ex eo non poſſit
adiri hæreditas; quia ſi habet clauſulã, caſſans, &c. tollitur primum
teſtamentum ſolemne, quando lapſum eſt decenniũ, & adſunt tres
teſtes. Bald. d. conſ. 39. & 40. lib. 2. † Reſtringe in teſtamento cæci; 38
quia non procedit d. l. ſancimus. C. de teſtam. ita Fulg. conſ. 90. col. fin.
vbi hoc tenet. † Limita, quando cauſa teſtamenti eſſet demandata 39
cognoſci ſummarie ſola veritate inſpecta; quia coram quinque ſub-
ſtinetur, & cũ minori numero; quia ſufficit probatio iuris gentium.
Rota Florentiæ die 9. Septẽbr. 1562. in cauſa illorũ de Macinghis.
† Limita tẽpore belli vigentis; quia quinque teſtes ſufficiunt pro- 40
pter neceſſitatẽ, etiamſi teſtator non ſit miles, neque in caſtris. Ber-
tran. conſ. 212. n. 3. & ſeq. lib. 2. parte 1. † Limita in teſtamento fa- 41
cto in rure; quia ſufficiunt quinque teſtes. l. ſi. C. de teſtam. Alex.
conſ. 70. Viſo conſilio, n. 16. verſ. nec enim obſtat, lib. 2. vbi, quod ſuffi-
ciunt quinque maſculi, non fœminæ etiã tempore peſtis. † Exten- 42
de, quando ſtatutũ extaret, quod teſtamenta facta in rure valeant
coram quatuor teſtibus & ſacerdote; quia valebunt, etiamſi ſacer-
dos habeatur pro tali, licet non ſit ſacerdos. Bald. conſ. 355. Præmit-
tendum eſt, lib. 5. † Item valebit, ſi fiat coram ſeptem teſtibus; quia 43
forma eſt diſpenſatiua. Bald. d. conſ. 355. lib. 5. † Reſtringe, vt non 44
procedat, quando maior numerus haberi poteſt; quia requiruntur
ſeptẽ, ſi haberi poſſunt. Ægid. conſ. 1. n. 40. & ſeq. maxime n. 41. verſ.
ſecundo quæri poteſt. † Declara, vt procedat, quando locus ruris non 45
eſt vicinus loco iuris, alias ſecus. Bald. conſ. 210. Mater præterita, in
fin. lib. 4. † Reſtringe, quando non eſſet publicatum teſtamentum; 46
quia ſi tempore publicationis nõ viuunt omnes quinque, licet in-
terfuerint quinque factioni, non valet. Alex. conſ. 177. Viſo themate,
n. 6. verſic. nec etiam prædictis obſtat, lib. 2. † Limita; quia licet teſtã- 47
mentum corã quatuor teſtibus & vna fœmina non valeat; vt ex eo
hæreditas adiri poſſit: tamen poteſt valere, vt vltima voluntas fidei-
commiſſi. Bald. conſ. 183. circa fi. lib. 3. vbi dicit hoc procedere, ſiue
conſtet de volũtate teſtantis, ſiue non; quia talis præſumitur. † Ex- 48
tende, vt licet hæreditas directo dari nõ poſſit corã quinque teſti-
bus; tamen datur per fideicommiſſum, quando adeſt clauſula codi-
cillaris. Caſtr. conſ. 97. Super primo, verſic. ſed ſi coram quinque, lib. 1.
Alex. conſil. 153. Videtur prima conſideratione, in pr. l. 2. Vide, Clau-
ſula codicillaris operatur multa, & quando ſecus. Concluſio 192. † De- 49
clara, vt limitatio procedat, quãdo adſunt verba apta hoc importa-
re; ſecus ſi appareat, quod voluit teſtator facere teſtamentũ, & non
codicillos, l. non codicillum C. de teſtam. Bald. conſ. 306. Quidam nomi-
ne Marcellus, l. 3. per tot. vbi, quod non ſubſtinetur teſtamentum, in
quo interuenerunt ſex teſtes tantũ, quando factũ fuit cum hæredis
inſtitutione; quia eſt teſtamentũ, & non codicillus, maxime quãdo
erat factum aliud teſtamentum, in quo inſtituti erant venientes ab
inteſtato. † Limita in teſtamento facto apud infideles; quia ſuffi- 50
ciunt duo teſtes; quia tot ſufficiunt de iure naturali gentium. Bald.
conſ. 306. Quidam nomine, circa fi. l. 3. vbi, quod hoc procedere in fo-
ro conſcientiæ, quod duplicatur conſ. 266. Iſta eſt ſcriptura, lib. 4. &
conſ. 265. Quidam nomine, in pr. lib. 4. vbi allegat pro vtraque parte.
† Contrarium, quod imo teſtamentum factum apud infideles re- 51
quirat ſolemnitatem legis Romanorum, videlicet ſeptẽ teſtes ro-
gatos, alias non valeat in foro fori, tenet idem Bald. conſ. 266. per tot.
lib. 4. & imo, quod neque in foro fori valeat, neque in aliquo alio
foro, allegat Iacob. de Aret. & Oldrad. ita tenentes conſil. 265. in
pr. lib. 4. vbi non diſcutit veritatem. † Extende iſtud contrarium, 52
quod teſtamentum apud infideles factum coram minori nume-
ro, quam ius commune requirat, non valet, quando eſt reuocato-
rium alterius teſtamenti ſolemnis, in quo venientes ab inteſtato
erant

erant inſtituti,vel quando negatur ſolemnitas,& teſtamentũ.Bald.
d.conſ.306.lib.3. quod duplicatur conſ.266.lib.4. vbi, quod neque
53 admittitur iuramentum in ſupplementum.† Extende;quia tale te-
ſtamentum rogatum apud infideles etiam coram ſex teſtibus non
valet quoad inſtitutionem hæredis,ſed neque quoad legata,quan-
do non adeſt clauſula codicillaris,ſed eſt teſtamentum nullum.Bal.
54 d.conſ.265.n.2.lib.4.† Limita in teſtamento militis;quia ſufficiunt
duo teſtes,l.milites.C.de teſtam.milit.Bald.conſ.169. Quod ſchedula,
55 in pr.lib.2.Ang.Aret.conſ.91.n.8.& ſeq.verſ.quarto.† Imo in teſta-
mento militis non requiritur teſtis , ſi ſcribat ipſe cum ſanguine,
dum in bello moritur,ſi modo conſtet de voluntate. Ægid. conſ.1.
56 n.29.ver.fallit tamen hac ſolemnitas.† Declara;quia debent eſſe ro-
gati.Ang.Aret.d.conſ.91.n.8.& ſeq.Vide,Teſtamentum militis quam
57 ſolemnitatem requirat.Concluſ.119. † Limita in teſtamento ad pias
cauſas;quia ſufficiunt duo teſtes. Cald.conſ.355. alias 26.de teſtam.
quod duplicatur conſil.173. alias 7.de teſtib. Vide, Teſtamentum ad
58 pias cauſas quam ſolemnitatem requirat. Concl. 116. † Limita in te-
ſtamentis factis per patentes inter liberos ; quia ſufficiunt duo te-
ſtes,l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto. C.de teſtam. Vide, Teſtamen-
59 tum inter liberos quam ſolemnitatem requirat. Concl.114. † Reſtrin-
ge,vt non procedat in teſtamento filij inter parentes;quia requiri-
tur debita ſolemnitas.Bald.conſ.188.In ſubſtitutione,in fin. n.2.verſ.
60 item non obſtat argumentum,lib.1. † Limita,niſi conſuetudo,vel ius
municipale minuat ſolemnitatem,quod ſufficiant duo tres,vel qua-
tuor;quia ſeruari debet.Ægid.d.conſ.1.num.29.verſ quandoque vero,
61 † Extende in ciuitate Pariſienſi,& Piſuntina; quod duo teſtes ſuf-
ficiunt,etiamſi ſit forenſis, qui teſtatur in loco priuilegiato ; quia
tale teſtamentum valet vbique.Ægid.Bellam.conſ.42.n.12.verſ. &
62 ſi dicatur,& num.13.& in pr.conſilij, verſ. item an attendatur. † Ex-
tende;quia teſtamentum factum cum ſolemnitate loci,in quo fuit
conditum,operatur,quod valet vbique,etiam quoad bona alibi ſi-
ta,plene Anton. Gabr.lib.4. tit.de teſtam.Concl.4. Teſtamentum fa-
63 ctum ſecundum loci conſuetudinem. † Limita in ciuitate Venetia-
rum,quia ius gentium ſeruatur,& duo teſtes ſufficiunt. Bald.conſ.
284. Factum tale eſt, circa fin.verſ.& ita ſeruant Veneti, lib.3. Vide
64 concord. infra proxime, verſ.limita, niſi extaret. † Et de conſuetu-
dine,& ſtatuto Venetiarum,quod duo teſtes ſufficiant. Bald. in l.ſi
non ſpeciali.C.de teſtam.& in l.in hac,in pr. C.de donat.& in l.1.C. de
ſumma Trinit.in 3.q.princ.vbi,quod habet locum etiam in forenſe.
65 † Limita, niſi extaret ſtatutum, quod minor numerus teſtium ſuf-
ficiat.Bart.in d.lib.1.Cod.de ſumma Trinit.num.21.verſ. tertio quaro.
Ægid.d.conſ.1.n.29.ver.quandoque vero.† Limita,quando agitur de
declaratione mentis teſtatoris facta;quia duo teſtes ſufficiunt.Cur.
* Iun. conſil.56.numer.10.vbi dicit * communem.† Limita tempore
66 peſtis;quia valet teſtamentum matris, in quo filias inſtituit etiam
quoad relicta extraneis facta. Ruin. conſil.1.per tot.lib.2.vbi, quod
valet teſtamentum ad æternam memoriam citata parte propter
peſtem.Vide ſupra n.26.& ſeq. Vide , Teſtamentum in terris Eccle-
ſiæ quam ſolemnitatem requirat. Concl. 113. Vide plene per Anton.
Gabr.lib.4.tit.de teſtam.Concl.8.Teſtamentum factum tempore peſtis.
67 vbi, quod requiruntur quinque teſtes. † Limita in teſtamento fa-
* cto coram Imperatore;quia duo teſtes ſufficiunt, ſecundum*com-
munem, late Socin.Iun.conſ.138. Præſens caſus, per tot.maxime in
68 fin.vbi,quod non habet locum in alio principe inferiore.† Exten-
de;quia imo ſi teſtamentum fiat coram Imperatore,vel Rege non
recognoſcente ſuperiorem;provt Rex Romanorum,Franciæ,& ſi-
miles;tunc precibus oblatis principi valet teſtamentum factum co-
69 ram principe abſque alia ſolemnitate. Ægid. d.conſ.1.n.36. † Ex-
tende,vt idem ſit in teſtamento facto coram iudice ordinario apud
acta ; quia valet ex eo ſolo, quod iudex mandat redigi in actis,&
redigitur etiam abſque alio decreto,licet ſit bonum,quod interpo-
70 nat decretum. Ægid.d.conſ.1.num.26.verſ.ſecundo quæritur. † Imo
etiam teſtamentum in ſcriptis in actis iudicis redactum probat ſine
71 alia publicatione, & qualiter fiat, Ægid.d.conſ.1.n.37. † Extende
etiam in muto,& ſurdo; quia ſine alia ſolemnitate coram principe
non recognoſcente ſuperiorem poſſunt teſtari , ſi per ſcripturam
72 declarant ſuam voluntatem. Ægid. d.conſ.1.num.36.in princ. † Imo
ſufficit vnus teſtis,vt dicit Ægid.d.conſ.1.n.29.ver. item quandoque
73 vnus.† Limita;quia ſi agitur de reuocando teſtamento per indire-
ctum;veluti,quod teſtator eſſet filiusfamilias, minor 14.annis,vel
fatuus , aut quod fuerit impeditus facere ſecundum teſtamentum
reuocatorium primi; tunc bene ſufficiunt duo teſtes. Anch. conſil.
74 337. De efficacia,n.8. † Si agatur de probando errore teſtamenti,
quot teſtes requirantur , Guido Pap. deciſ.504. Vide, Teſtamentum
multis modis probatur.Concl.99. † Extende,quando agitur, de pro-
75 bando errore,vt quia teſtator vnum expreſſit pro alio.Pariſ.conſ.3.
col.4.verſic.ex coniecturis, lib.3. vbi, quod minor numerus ſufficit,
quam in probanda inſtitutione. Deci.conſ.105.Pro temui,n.3. Ale-
xand.conſ.14.num.22,cum ſeq.verſ.ſeptimo eſt attendendum,lib.6.vbi
apoſt.in verſ.duos.dat concord.Vide plene Maſcard.Concl.622.Er- 76
ror teſtamenti an probari debeat per ſeptem teſtes. † Extende ; quia
etiam legatarij ſunt idonei,quando non agitur de legato.Alexand.
d.conſ.14.n.24.lib.6. vbi dicit magis * communem. † Limita ſin- *
gulariter; quia duo teſtes probant teſtamentum, etiamſi tractetur 77
de voluntate , provt ſi factum coram ſeptem teſtibus perdatur, &
duo teſtes deponant de caſu amiſſionis , & de tenore , plene pro-
bant,Iaſ.conſ.42.col.1.in fi.lib.1.& late in l.bonorum. col.1. C. de bon.
poſſeſ.ſecundum tabul.vbi etiam ponit alium caſum. Afflict. deciſ.
166.n.11.ſecus, ſi de teſtamento non conſtaret. † Contrarium vi- 78
detur tenere Alex. conſ.47.Abunde,n.3. verſ.quantum ad ſecundum,
lib.2. vbi recitat opiniones, & dicit * communem,quod imo pro- *
batur ſolemnitas interueniſſe, quando conſtat de voluntate. † De- 79
clarat Alex.d.conſ.47.Abunde,n.3.verſ.quantum ad ſecundum,lib.2.
vbi dicit, quod quando conſtat de voluntate teſtatoris, quod fecit
teſtamentum,tunc ad probandam ſolemnitatem teſtamenti , puta
quod teſtamentarij fuerint rogati , ſufficiunt duo teſtes.& dicit *
communem, & licet Bald.in l.hæredes palam, in pr. ff.de teſtam.di-
cat contrarium; quia voluntas reſpicit ius gentium, ſolemnitas ius
ciuile , ius gentium contentatur de duobus , & ius ciuile requirit
ſeptem , ſed reprobatur ; quia ad probandam voluntatem teſtato-
ris ſeptem requiruntur,ſed ea probata per confeſſionem patris, vel
per ſeptem teſtes, bene ſolemnitas probatur per duos teſtes, provt
rogitus teſtium , & ſimilia. † Limita; quia quando non agitur de 80
probanda inſtitutione,vel ſubſtitutione generali,ſed de mente te-
ſtatoris circa ipſam inſtitutionem , vel ſubſtitutionem , ſufficiunt
duo teſtes.Bald.d.conſ.439.in fi.num.440.lib.2. † Extende idem in 81
declaratione mentis teſtatoris circa legatum;quia ſufficiunt duo te-
ſtes,ſecundum*omnes,Alexand. conſil.54. Ponderatis verbis, in fin. *
lib.3.& generaliter,quando agitur de declaratione mentis teſtato-
ris,Signor.conſ.188.numer.15.& eſt communis * opinio. Curt.Iun. *
conſ.56.numer.10.† Declara limitationem, vt procedat,ſi ſumus in 82
mera declaratione;ſecus ſi in limitatione diſpoſitionis,quia tot te-
ſtes requiruntur,quot requirerẽtur ad actum faciendum limitare.
Baldus conſ.15.Caſus talis eſt,lib.3.vbi,quod ſi teſtator legauit vxo-
ri tertiam partem bonorum , non fit compenſatio in bonis para-
phernalibus vxoris,etiam quod Notarius , & alius teſtis dicat hoc
audiuiſſe à teſtatore; quod erat mentis ſuæ, quod fieret compenſa-
tio. † Extende; quia quando agitur de probanda ſolemnitate, duo 83
teſtes ſufficiunt , ſi de ſubſtantia teſtamenti, puta circa inſtitutio-
nem hæredis,ſeptem,ſi circa legatum omiſſum,per quinque teſtes.
Vide,Notarij error non debet nocere partibus, & quando ſecus Concl.
78.† Extende,quod dicitur de errore,qualitate teſtamenti,vel co- 84
dicillorum,vt ſufficiant duo teſtes;ſecus ſi agatur de ſubſtantia,idem
procedit in omni contractu. Maſcard. Concl.643.Error contractus.

Teſtamentum nutu, vel ſigno factum non valet, & quando ſecus. CONCL. 123.

REgulariter † teſtamentum non valet factum ſigno , vel nutu, 1
l.diſcretis.Cod. qui teſtam.fac.poſſ. vbi Angel. Baldus & * om- *
nes. Extende , † etiamſi teſtator interrogatus ; quia amiſit loque- 2
lam, non poſſet loqui; quia niſi ſcribatur , non valet teſtamentum
nutu factum.Ang. Aret.in apoſtil. quæ eſt poſt ſuum conſ.104.col.
antepen. verſic.item pro hac parte. Extende in muto, vide ſupra,Te-
ſtamentum cæci,muti,vel ſurdi, quam ſolemnitatem requirat. Concluſ.
220.† Declara,quia teſtamentum factum ab eo, qui non poterat 3
loqui;quia deficiebat,non valet ſecundum text.in l.iubemus.Cod.de
teſtam.ſed tamen intelligitur,quando ita balbutiebat,quod intelli-
gi non poterat,ſed ſi poterat intelligi,licet balbutiret, & haberet
nedum linguam groſſam , ſed eſſet ſemimortuus , valet teſtamen-
tum,ita Alex.conſ.105.Super iis,num.7. ver.etſi qua difficultas,lib.7.
vbi apoſt.in ver.loqui.dat concord. † Limita; quia ad piam cauſam 4
valet teſtamentum nutu factum.Ang.Aret.plene in addit. quæ eſt
poſt conſ.ſuum 104.col.antepen.verſ. item concludendo. vbi citat plu-
res, quos videas, & eſt communis * opinio,vt atteſtatur Clar.qui *
plures de communi citat in §.teſtam.q.6.num.7.verſ.quinto infertur.
† Contrarium tenet Ang.in d.l.diſcretis.C.qui teſtam.fac.poſſ.† Li- 5
mita; quia inter filios poteſt teſtari , ſicut & ad piam cauſam ſolo 6
nutu;quia à pari procedunt teſtamentum inter liberos,& ad piam
cauſam. Ang.Aret.d.addit.ad conſ.ſuum.104.col.4.ver.ſed contrariũ,
vſque in fin.vbi tollit contraria; quia imo plus fauetur filiis,quam
piæ cauſæ quoad inſtitutionem hæredis ; & quia vbi ſeruatur ius
gentium,ita ſigna probant voluntatem,ſicut vox. Vide Concl.prox.
ſequentem.

Teſta

Teſtamentum à laborante in extraneis factum, vel ad interrogationem non valet, & quando ſecus, & quando reddatur ſuſpectum. CONCL. 124.

1 SVſpectum † dicitur teſtamentum, quando fuit factum à teſtatore laborante graui infirmitate, & in periculo mortis poſito. Socin. *conſ.* 163. *Non fuiſſet opus, in pr. verſ. quarto & vltimo, lib.* 2. vbi adducit duas alias cauſas ſuſpicionis, videlicet quando non interuenerunt omnes ſolemnitates, & quando non eſt facta derogatio priori teſtamento habenti clauſulam derogatoriam. Vide Menoch. *conſ.* 45. *n.* 16. vbi, quod iſto caſu ſuſpicio falſitatis habe-
87 tur pro falſitate. Vide, *Notarij ſcriptura, vt probet, quæ requirantur.*
2 *Concluſ.* 97. † Extende, quando iam balbutire inceperat ex graui infirmitate, ex qua paulo poſt moritur. Menoch. *d. conſ.* 45. *num.* 22.
3 *verſ. ſexto ſuffragatur.* † Imo debet probari teſtatorem ſanæ men-
4 tis eo caſu. Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 23. *verſic. ſeptimo.* † Amplia quando ita laborabat, vt antequam ſit lectum, mortuus ſit. Menoch. *d.*
* *conſil.* 45. *num.* 27. & 28. *verſic. octauo, & vltimo.* vbi dicit * commu-
5 nem, etiamſi inter liberos eſſet. † Amplia; quia non valet; & redditur ſuſpectum, ſi fiat ad interrogationem alterius, quando conſtat teſtatorem ægre tuliſſe interrogationem; quia ſe voluebat in lecto, & non reſpondebat. Menoch. *d. conſ.* 45. *num.* 18. *verſ. ſecundo magis.*
6 † Extende maxime, quando duo concurrunt; grauis infirmitas, & interrogatio facta à perſona ſuſpecta. Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 9. *verſ.*
* *tertio accedit.* & iſta eſt communis * opinio per Clar. *in §. teſtamen-*
* *tum, quaſt.* 37. *num.* 6. & 7. *verſ. ſcias tamen.* vbi dicit * communem,
7 † Extende; quia per ſecundum teſtamentum factum à grauiter infirmo ad interrogationem alterius non reuocatur primum, ſecun-
* dum * communem, de qua Clar. *in d. §. teſtamentum, quaſt.* 37. *in fin.*
8 *verſic. quarto ſcias.* † Maxime, quando concurrunt nedum duo proxima dicta, ſed agitur de reuocatione teſtamenti facti, dum erat ſanæ mentis. Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 20. *verſ. quarto vel ex eo, & num.* 21. vbi idem firmat, quando in primo erant inſtituti de agnatione, & ita etiam apoſt. ad conſil. Ang. Aret. quæ eſt poſt *conſ.* 104. *col.* 2. *in*
9 *fi. & col.* 3. *in princ. & col. pen. ver. nec obſtat conſilium Pauli.* † Extende, vt idem ſit, quando conſtat teſtatorem non habuiſſe animum teſtandi, & ſi fuiſſet interrogatus de omni alio negotio, pariter idē
10 dixiſſet Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 17. *infra n.* 13. † Extende; quia valet teſtamentum grauiter infirmi ad interrogationem Notarij, vel alterius, quando prius teſtator dixit voluntatem ſuam Notario, & ſeu alteri, & fuit ſcriptum, poſtea lectum teſtatori, qui affirmauit, quod
* ſic valet ſecundum * communem; ſecus eſt, ſi non conſtat de voluntate teſtatoris; quia non dedit prius commiſſionem, quod extenderet; quia ſi Notarius, vel alius legerunt teſtamentum factum à ſeipſis teſtatori interrogantes, an ſic velit teſtari, & dicat, quod ſic,
* non valet ſecundum * communem, & magis communem, Clar. *d.*
11 *§. teſtamentum, q.* 37. *n.* 8. *& ſeq. ver. tertio ſcias.* † Reſtringe, quia va-
* let teſtamentum ad alterius interrogationem regulariter * ſecundum communem, de qua Bald. *in l. iubemus. §. oportet. num.* 6. *C. de teſtam.* Soc. *conſ.* 92. *n.* 16. *lib.* 3. Menoc. *d. conſ.* 45. *in prin.* vbi multa cu-
* mulat, & eſt * communis. Clar. *d. §. teſtamentum, q.* 37. *n.* 2. *verſic. ſed*
12 *quid ſi Notarius.* † Declara, vt procedat, quando conſtat teſtatorem fuiſſe ſanæ mentis, alias ſecus. Menoch. *d. conſ.* 45. *num.* 30. *verſ. non*
13 *obſtant.* Vel quando † teſtator ſanæ mentis explicitam mentem ſuam dedit Notario ſcribendam; ſecus ſi Notarius in ſtipulatione ipſe interrogat, & ſuggerit verba teſtatori, qui loquebatur inſana; & ideo refert ſatis iſta conſiderare, vt plene Corn. *conſ.* 73. *lib.* 1.
14 11. *& ſeq.* ſupra *n.* 9. † Reſtringe, etiamſi interrogatio fiat à perſona priuata, & non à Notario; quia nihil refert. Corn. *conſ.* 77. *num.* 4. *lib.* 4. Menoch. *d. conſ.* 45. *num.* 5. *verſ. ſecundo, & n.* 31. *verſ. non obſtat.*
* vbi contrarios allegat, & eſt communis, & magis * communis opi-
15 nio. Clar. *d. §. teſtamentum, q.* 37. *num.* 2. Contrarium † tenent multi quos refert idem Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 30. maxime Soc. *conſil.* 219.
16 *n.* 7. *verſ. & hanc opinionem, lib.* 2. Ruin. *conſ.* 9. *n.* 15. *lib.* 2. † Declarat idem Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 20. quando ceſſat omnis ſuſpicio, con-
17 ſtat eum eſſe ſanæ mentis, alias ſecus. † Reſtringe, quod valeat ad interrogationem etiam à priuata perſona ſine rogitu Notarij. Alcia. *conſ.* 534. *Grauiter.* Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 5. *verſ. tertio accedit, & n.* 32. vbi hoc fatetur, quando ceſſat ſuſpicio, & eſt ſanæ mentis.
18 † Reſtringe, vt procedat, quod valeat ad interrogationem alterius, etiamſi non conſtat eum voluiſſe teſtari. Alex. *d. conſ.* 33. *n.* 11. *lib.* 3. Socin. *conſ.* 178. & *n.* 9. & 10. *lib.* 2. Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 6. *ver. quarto*
19 *magis.* † Declara, vt per Menoch. *d. conſ.* 45. *num.* 33. *verſ. non obſtat*
20 *quartum.* vbi adducit auctoritates contrarias, & diſtinguit. † Reſtringe etiam, quando ad interrogationem perſonæ ſuſpectæ. Soc. *d. conſ.* 219. *col.* 6. *lib.* 2. Deci. *conſ.* 489. *num.* 6. cum aliis allegatis per
21 Menoch. *d. conſ.* 45. *num.* 7. *ver. quinto confert.* † Declara, niſi de importunitate interrogantis conſtaret, & quando ſanæ mētis erat teſtator, late Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 35. vbi late declarat Clar. *d. §. teſta-* *
mentum, q. 37. *n.* 7. *verſ. item ſcias.* vbi dicit * communem. † Reſtrin-
ge, etiamſi ſit reuocatorium primi teſtamenti ſecundum factum ad 22
interrogationem. Rom. *conſ.* 306. *in ſecundo dubio.* Menoch. *d. conſ.*
45. *n.* 8. *verſ. ſexto huic.* † Contrarium tenet Clar. *d. §. teſtamentum,* 23
quaſt. 37. *in fin.* vbi de * communi. † Declara, vt per Menoch. *d. conſ.* *
45. *n.* 36. *verſ. non obſtat ſextum.* non procedere, quando aliæ conie- 24
cturæ, & ſuſpicio falſi concurrit, aut quod non eſſet ſanæ mentis
teſtator. † Reſtringe, etiam ſi teſtator balbutiat, & articulate non 25
loquatur, dummodo ſit ſanæ mentis. Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 9. *verſ.*
ſeptimo. & iſte eſt primus caſus. † Declara, vt hæc vltima reſtrictio 26
non procedat in muto, & ſurdo, ſanæ mentis; quia hic nullo pacto poteſt ſignificare mentem ſuam. Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 37. *verſ. non*
obſtat ſeptimum. † Secundus caſus, quando quis ſanus eſt mente, ſed 27
corpore languens, non poteſt articulare loqui, ſufficit, quod animus haberi poſſit, ideo ſufficit, quod intelligat, & interrogationi reſpondeat affirmatiue, vel negatiue, vt mens poſſit cognoſci. Me-
noch. *d. conſ.* 45. *n.* 38. *ver. ſecundus caſus.* † Tertius caſus, quando ex 28
infirmitate ita habet groſſam linguam, vt fari non poſſit, iudicatur perdidiſſe mentis ſanitatē probato impedimento. Menoch. *d. conſ.*
45. *n.* 39. *verſ. tertius caſus.* vbi reſpondet Deci. *conſ.* 489. *n.* 5. † Re- 29
ſtringe, vt procedat, etiamſi ab inſano factum eſſet teſtamentū ad interrogationem, dummodo recte, & legitime. Menoch. qui mul-
tos allegat *d. conſ.* 45. *n.* 10. *verſic. octauo accedit.* † Contrarium idem 30
Menoch. quando de inſania præſumitur, vel probatur *d. conſ.* 45.
n. 40. *ver. non obſtat octauum.* † Reſtringe, quando teſtator inſtituit 31
eos, quibus ab inteſtato defertur hæreditas. Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 11.
ver. nono. † Declara, vt procedat in dubio, quando non conſtat, 32
quod extra mentem, alias ſecus. Menoc. *d. conſ.* 45. *n.* 41. † Reſtrin- 33
ge; quia valet ſaltem in vim fideicommiſſi ex clauſula codicillari.
Menoch. *d. conſ.* 45. *n.* 12. † Declara faciendo tres caſus de quibus 34
ſupra in reſtrictione de balbutiente; dic, vt ibi ita Menoch. *d. conſ.*
45. *in fi.* Vide plenius de hac materia, quando valeat teſtamentum infirmi grauati ad interrogationem, vel non, teſtamentū ex quibus dici poſſit nullum ex defectu voluntatis, infra *Concl.* 133. *num.* 3. *&*
multis ſeqq. † Declara, vt pleniſſime apoſtilla poſt. *conſ. Ang. Aret.* 35
104. *per tot.* vbi, quid ſi nutu, quid ſi ad interrogationem, & quando nō poteſt loqui, & an præſumatur in intellectu, & diſtinguit multos caſus, vt ad pias cauſas, & inter liberos valeat nutu ſolo, & etiā ad interrogationem, ſi eſt in intellectu; & reſpondet, ſi & ſic affirmatiue; quoad alios caſus ſecus, vide eum omnino, & etiam per totum *conſ.* 104. & plenius Clar. *d. §. teſtamentum, q.* 37. *per tot.* vbi de-
clarat totam materiam. † Amplia; quia teſtamentum dicitur ſuſpe- 36
ctum quando fuit ſcriptum, & portatum ſine ordinatione præcedente teſtatoris; quia tunc neceſſe eſt, quod perfecta lectura interrogetur teſtator, & verbis fateatur, quod ita diſponit, & eſt ſua mēs,
Caſtr. *conſ.* 325. *Teſtes examinati poteſt med. ver. item poſito, l.* 2. † Ex- 37
tende; quia etiam in aliquibus locis requiritur, quod quando non conſtat, quod teſtator ordinauerit ſcripturam teſtamenti, fieri prius neceſſe eſt, vt ſuper ſingulo capitulo teſtamēti interrogetur in ſpecie, an ita diſponat, & exprimat, quod ſic, alias teſtamentū eſt nullum, ſeu ſuſpectū, licet de iure communi iſta ſpecialis interrogatio non ſit neceſſaria, ſed ſufficiat illa in genere, quæ perlecto teſtamento fieri debet, an contentetur de omnibus lectis, & reſpōdeat,
quod ſic. Caſtr. *conſ.* 325. *per tot. l.* 2. † Extende, vt procedant prædi- 38
cta, etiam ſi ſint inſtituti filij, ſeu venientes ab inteſtato, quoad diſpoſita pro extraneis contra inſtitutos. Caſtr. *d. conſ.* 325. *in fin. lib.* 2.
† Secus eſt quoad diſpoſita in teſtamento inter liberos; quia valet 39
etiā quod non conſtet de commiſſione; ſi tamē teſtator erat in intellectu, & reſpondit poſt lecturā, quod ſic. Additio Ang. Aret. poſt ſuum *conſ.* 104. vbi late, quod & ad pias cauſas, & inter liberos ſolo
nutu valeat. † Ratio præmiſſorum eſt; quia ad hoc, vt valeat teſta- 40
mentū lectū per Notarium, & approbatū nutu per teſtatorem, vel per verbū ſi, & ſic affirmatiuum, quando eſt in infirmitate, duo requiruntur; primū, quod teſtator vel manu ſua ſcripſerit hæredem, vel ore proprio nominauerit *l. iubemus. C. de teſtam.* ſecundum eſt, quod ſi Notarius legat teſtamentū infirmo, qui confirmat per verbum, vel nutū affirmatiuū, vt valeat, neceſſe eſt, quod cōſtet, quod prius teſtator dederit commiſſionē Notario, vt ſcriberet voluntatē ſuam; quā ſibi dixit, alias eſſet ſuggeſtiuum, & nullū *l. Pamphilo, §. propoſitū. ff. de leg.* 3. ita per plura Ang. Aret. *d. conſ.* 104. *In caſu propoſito, in pr.* vbi *n.* 7. *& ſeq.* ponit exempla de lectura ſentetia; quia Notario debet cōmiſſio dari; idem in nuncio citante, & dicit procedere in teſtamento etiam inter liberos. † Declara tamen; quia quoad hæredem ſufficit, quod per Notarium, tanquam organum,
nominetur, & teſtator affirmet ſecundum communem, * de qua *
idem

Digitized by Google

* idem Ang. Aret.d.conſ.104.n.17.& ſeq.verſ.reſtat nunc, vbi * dicit
42 communem,& ita practicari.† Quo verò ad commiſſionem datam
Notario,quod ſcriberet voluntatem teſtatoris ad effectũ, vt poſtea
ſufficiant lectura teſtamenti,& interrogatio, an ſic teſtetur,& re-
ſpondeat,quod ſic,& non ſit ſuggeſtiuum teſtamentũ. Ang.Aret.
d.conſ.104.n.23.& ſeq.dicit,quod ſufficit probatio per duos teſtes,
inter quos etiam Notatius poteſt connumerari;quia non tractat de
ſuo commodo , ſed de rogitu ſibi commiſſo, ad quod poteſt com-
pelli , & ſic de fauore teſtatoris , & non agitur de ſolemnitate te-
ſtamenti , ſed de actu extrinſeco , provt creditur Notario de com-
* miſſione ſibi facta,& arbitro de geſtis coram eo , ſecundum*com-
43 munem.† Item dicit Ang.d.conſ.104.n.32. & ſeq.verſ.vel ſecundo,
vſque in fi.quod præſumitur cõmiſſio data,quãdo apparet de affir-
matione teſtatoris, quod omnia in intellectu approbauit, dum in-
terrogatus,an ſic teſtari velit,& reſpondet,quod ſic;quia non eſſet
veriſimile, quod teſtator potuiſſet extendere voluntatẽ præciſam,
ſi commiſſio data non fuiſſet,& quia non præſumitur delictum,&
maxime eſt vera hæc opinio;quia Notarij ponunt ſibi datam com-
miſſionem,& creditur,provt quando dicunt teſtes rogatos;quia eſt
44 ſolomnitas intrinſeca.† Contrariũ tenet Caſtr.d.conſ.325.l.2.quia
45 commiſſio debet probari,alias non valear;quia eſt ſuggeſtiua.† De-
clara prædicta omnia,vt procedant in teſtamento inter liberos,vel
ad piam cauſam;quia ſi valet teſtamentũ ad pias cauſas ſolo nutu,
& ſignis;ergo ad interrogationem, & ſic inter liberos per æquipa-
rationem; ergo multo magis, quando poſt interrogationẽ reſpon-
dit affirmatiue ſic;in aliis vero teſtamentis extra pias cauſas,& ex-
tra liberos,non valet teſtamentum nutu,neque ad interrogationẽ,
quando teſtator mortis cogitatione torquetur in extremis; quia re-
ſpondetur affirmatiue de omnibus, & propter periculũ ſuggeſtio-
nis non valet.ita Ang.Aret.in apoſt.quæ eſt poſt d.conſ.104.vbi ci-
tat pro vtraque plurima , & ita diſtinguit, & contraria tulit,vide
* omnino eum,imo in fi.dicit Caſtr. communiter * reprobari d.conſ.
* 325.l.2.quia ſequitur Matharelli opinionem;quæ communiter*re-
46 probatur. † Amplia; quia ſi teſtamentum reperitur penes Notariũ
in ſchedula, & venientes ab inteſtato dicant illud falſum, & inhi-
beri Notario,ne det authenticum,debet fieri inhibitio.Bart.in l.fi.
in fi.ff.de tab.exhib.Afflict.deciſ.113.vbi,quod ita fuit practicatum,
47 & ſi poſtea conſtat de veritate,datur licentia Notario.† Et ſi peri-
culum eſſet in mora,debent teſtes examinari, & iudex facere ſub-
ſcribere citata parte non obſtante cauſa criminali pendente. Affl.
48 dec.165.† Limita;quia teſtamentum rogatũ per Notariũ legalem
coram ſeptẽ teſtib.non infringitur per duos teſtes inſtrumentarios
dicentes non fuiſſe præſentes, neque rogatos, ſi per alios duos, vel
plures contrarium probetur.Iaſ.conſ.13.lib.3.Vide, *Inſtrumentum vt reprobetur,quæ ſint neceſſaria.Concl.255.* Vide plene per Ant. Gabr.
lib.4.tit.de teſtam.Concl.2. Teſtamentum an valeat , ſi Notario exprimente nomen hæredis teſtator reſpondet,quod placet,vel quod ſic.

Teſtamentum non valet ſine inſtitutione hæredis,& quando ſecus. CONCL. 125.

1 TEſtamentum, † in quo nullus hæres eſt inſtitutus,valere non
poteſt,vt teſtamentũ; quia requiritur hæredis inſtitutio,l.pro-
xime,ff.de iis,quæ in teſtam.delen.Io.de Anan.conſ.28. Viſis, & pon-
deratis, n.1.v.& eſt nullum,l.proſpexit,ff.qui, & à quib. man.l.1.ff.de
teſtam.& eſt ratio;quia inſtitutio dicitur caput teſtamenti. Inſt. de
leg.§.ante hæredis.Caſtr.conſ.97.Super primo, in pr. lib.1. vbi apoſt.
citat Corn.conſ.309.lib.3.Abb.conſ.105.Videtur primo,num.2.lib.1.
allegat text.Inſt.de legat.§.ante hæredis inſtitutionem.& melius in §.
in primis,Inſt.de fideic.hæred.Rom.conſ.428. In terminis , in pr. alle-
gat d.l.proxime in verſ.Calphurnius.ff.de iis, quæ in teſtam.delent. &
Inſt. de legat. ante hæredis.Bartol.conſ.38.Paulus,in pr.lib.1.& conſ.
156.in pr. lib.1. & conſ.81.Iacopuccius, in pr.lib.2. quod eſt Bart.&
2 Franc.Tigrini. † Amplia;quia imo teſtamentũ eſſe non poteſt ſine
hæredis inſtitutione.Ioan.de Anan.d.conſ.28.n.2.circa fi.verſ.& eſt
3 nullum. Rom.d.conſ.428.in prin. † Et caput teſtamenti eſt hæredis
inſtitutio;& ideo bene valet teſtamentum, quando legata non va-
lent,ſi hæredis inſtitutio valet.Caſtrenſ.conſ.396. Quantum ad id,
circa med.lib.1.Clar.§.teſtamentum,q.35.num.2. allegat text.Inſt.de
4 legat.§. hæredis autem. † Imo, quod teſtamenrum requirit formam
ſubſtantialem,& formam probatoriam,forma ſubſtantialis eſt hæ-
redis inſtitutio,probatoria ſunt aliæ ſolemnitates.ita Clar.d.§.teſta-
5 mentum,q.35.in pr. † Amplia, vt procedat, etiam ſi teſtator in re
certa inſtituit nepotẽ cum onere,quod plus petere non poſſit;quia
licet etiam inſtituerit ventrem prægnantem,ſi ad vitam venerit;ta-
men ex quo venter non erat prægnans,nullus extare poteſt hæres,
venter non : quia euanuit,inſtitutus in re certa non : quia cum ſit
prohibitus plus petere, non poteſt per ius accreſcendi effici hæres
vniuerſalis;igitur teſtamentum redditur nullum; quia ſine hærede.
Bart.conſ.156.Titius, per tot. & maxime in pr.lib.1. quod eſt quaſi
repetitum lib.2.conſ.81.Iacopuccius, quod eſt Bart.& Franc.Tigri-
ni,vbi late.† Amplia etiam in teſtamento inter liberos;quia nõ po- 6
teſt valere vt teſtamentum,ſi in eo nõ eſt hæredis inſtitutio. Abb.
conſ.105.Videtur primo,col.2.n.2.l.2.† Declara; quia duplici modo 7
fieri poteſt hæredis inſtitutio,expreſſa,& tacita;expreſſa eſt,quãdo
teſtator nominatim dicit; Titium hæredem meum inſtituo;tacita eſt,
quando teſtator dicit,ſi ille,qui ab inteſtato mihi ſucceſſurus eſt,nolit
eſſe hæres,ſubſtituo Caiũ; quia tacite ſucceſſurũ ab inteſtato videtur
inſtituiſſe.Clar.d.§.teſtamentum, q.35.n.2.v. in primis igitur. † Nec 8
tacita ſufficit in extraneis,quos ex neceſſitate teſtator non tenetur
inſtituere ſecundũ communem:*in filiis vero,& aliis,quos tenetur *
inſtituere de neceſſitate,non ſufficit;ſecundũ communem , * vt de *
vtraque Clar.d.§.35.n.2.v.quæro nunc.† Amplia,vt procedat etiam 9
in teſtamento,in quo fient legata ad pias cauſas,licet venientes ab
inteſtato teneantur ad legata.Rom.conſ.428.in pr. vbi diſtinguit;
quia ſi pater inſtituit filium,& legauit centum piæ cauſæ , ſi filius
præmoritur patri teſtatori,& pater ſciat,nullum eſt teſtamentum,
ſed venientes ab inteſtato ſuccedunt,& ſoluẽt legata;ſi vero pater
ignorauit,debetur legatum piæ cauſæ ex teſtamento.† Amplia in 10
tantum teſtamentum ſine inſtitutione hæredis eſſe nullum,vt licet
reuocet teſtator legata in tali teſtamento, & caſſet omnia alia te-
ſtamenta ; tamen erunt valida quoad hæredis inſtitutionem ; licet
quoad legata ſint renocata.Bart.conſ.38.Paulus,in pr.l.1.vbi apoſt.
in ver.remanet firmum.dat concor. † Amplia; quia imo teſtator te- 11
netur ore ſuo proprio nominare hæredem,vel ſcribere nomen hæ-
redis,l.iubemus,C.de teſtam.quæ lex loquitur in teſtamento in ſcri-
ptis,& habet locum etiam in teſtamento inter liberos.Clar.d.§.te-
ſtamentum,q.36 in pr. † Extende idem eſſe regulariter in omni te- 12
ſtamento,l.hæredes palam,in pr.ff.de teſtam.Clar. d.§.teſtamentum.q.
37.in pr. † Reſtringe tamen; quia teſtator dicitur ore proprio ex- 13
primere,ſi mediante organo Notarij exprimit,& hanc eſſe cõmu-
nem*opinionem,& ita practicari dicit Ang.Aret.conſ.104.In caſu *
propoſito,n.17.& ſeq.v.reſtat nunc.vbi plures de communi, * à qua *
in conſulendo, & iudicando non eſt recedendum , & plures citat,
& hanc communem* & magis communem dicit Clar.in d.§.teſta- *
mentum,q.37.n.2.v.ſed quid ſi Notarius.Vide plene per Ant. Gabr.
lib.4.tit. de teſtam.Concl.2. Teſtamentum an valeat. vbi, quod valet
vt nuncupatiuum,& quod iſta eſt communis*opinio,& limitat,& *
declarat multis modis.† Reſtringe;quia imo ſufficit,quod vel No- 14
tarius,vel alius ex aſtantibus tempore teſtamenti exprimat nomen
hæredis,& teſtator hoc affirmet,veluti ſi dicat interrogans,vis in-
ſtituere Titiũ hæredem tuũ?& ipſe dicat,quod ſic, valet ſecundum
communem,*& magis communem,de qua Clar. d.§.teſtamentum, *
q.37.n.2.v.ſed quid ſi Notarius.vbi citat plurimos de communi, &
* magis communi atteſtantes , & quod hæc opinio eſt approbata *
communiter in iudiciis,& ſcholis.† Dicit tamen Clar.d.§.teſtamẽ-
tum,q.37.ver.ſed certe. quia ſibi nunquam placuerunt dictæ reſtri- 15
ctiones ; quia cauſantur falſitates de facili ; ideo vellet ipſe , quod
Cæſarea conſtitutione declararetur , non valet teſtamentum, niſi
teſtator perſeueratet in bono intellectu per tres dies poſt teſtamen-
tum,ſed certe ſolet tollere facultatẽ teſtandi,& ſuſcitate mille lites;
quia multi non poſſunt induci ad teſtandum, niſi quando ſunt in
extremis,& eſſet contra text.in l.1.C.de ſacroſ. Eccl. ibi , poſtquam
aliud velle non poſſunt, multo magis; quia Doct.dant multas decla-
rationes,quod articulate loquatur, dummodo perſona interrogans
non ſit ſuſpecta ; item dummodo teſtator mentem ſuam Notario
prius dixerit,de quibus Clar.d.§.teſtam.q.36.n.6. & ſeq.vſque in fin.
† Reſtringe;quia imo ſufficit generalis interrogatio contentorũ in 16
teſtamento,& affirmatio teſtatoris per verbum affirmatiuũ inter-
rogatus, an ſic diſponat, reſpondit affirmans, ſi meſſer ſi, id eſt,ita
Domine,ita.ita Ang.Aret.d.conſ.104.n.17.& ſeq.& communẽ*di- *
cit Clar. d.§.teſtam.n.4.verſ.hanc etiam Concluſionem.Vide plenius,
Teſtamentum quando,& ex quibus dici poſſit ſuſpectum.Concluſ.124.
† Amplia; quia inſtitutio hæredis debet eſſe certa;quia ſi perſona 17
inſtituti non eſt certa,non valet teſtamentum. Clar. d. §.teſtamen-
tum,q.36.in pr. † Declara tamen; quia ſatis dicitur certa inſtitutio 18
hæredis, ſi fiat per relationem ad ſcripturam publicandam,in qua
teſtator nomen hæredis expreſſit,ſecundum*communem opinio- *
nem.Bart.in l.ſi ita ſcripſero,ff.de cond. & demonſtr. quam commu-
nem,& magis*communem dicit Clar.d.§. teſtamentum, q.36.n.2. *
vſque in fi.v. ſed quid ſi teſtator.† Contra declarationem tenet Iaſ. 19
in l.certum,in pr.ff.ſi cert.pet.vbi,quod opinio Bart.habet locum in
legatis,non in inſtitutione,& dicit* communem. † Declara;quia *
opinio Bart.in d.l.ſi ita ſcripſero.ff.de cond.& demonſt.eſt vera etiam 20

Digitized by Google

* in inſtitutione hæredis,& eſt magis*communis contra Iaſ. & ſer-
ſeruatur in practica,dummodo clare conſtet de identitate apochæ,
vel ſcripturæ, ad quam fit relatio.Clar.*d.* §.*teſtamentum. quæſt.*36.
21 *col.fin.* † Limita , quando teſtator fecit teſtamentum ſine hæredis
inſtitutione , ſi mandauit omnia bona ſua diſtribui per exequuto-
res pro anima ſua ; quia cenſetur pauperes hæredes inſtituiſſe ſe-
* cundum*communem, de qua Caſtr.*conſ.*97. *Super primo,in princ.*
*l.*1.vbi,quod dicitur inſtitutio à iure præſumpta, quæ valet coram
22 duobus teſtibus. † Extende multis caſibus , quando piam cauſam
voluit ſuccedere;quia ſufficit cauſa pietatis,vel religionis,licet non
adſit perſona certæ hæredis. Bart.*in tract.minoric.lib.*1.*diſt.*5.*cap.*2.
23 *n.*29.*& ſeq.* † Extende fauore piæ cauſæ; quia qui alieno arbitrio
diſpoſitionem bonorum ſuorum commiſit, prout ſi quis mandat
bona ſua diſtribui pauperibus,& locis piis arbitrio exequutorum,
ipſi exequutores dicuntur hæredes inſtituti. Bart. *d. conſil.*67. *Ni-
colaus , in fi.* vbi apoſt.*in verſ.fideicommiſſ.lib.*2. Vide, *Exequutores
teſtamentarij qui dicantur , & qui fideicommiſſarij , vel legatarij, aut
24 hæredes,& in quo differant.Concl.*544.† Limita,niſi teſtator vniuer-
ſum legauerit alicui; quia legatum ſi poteſt trahi ad vniuerſitatẽ,
habet vim inſtitutionis.Bald.*conſ.*29.*Secundum teſtamentum, lib.* 3.
Bart. *conſ.*67.*Nicolaus,n.*1.*verſ.nam relictum,lib.*2. qui declarat eſſe
25 vetũ,quando alius non eſt hæres inſtitutus. † Extende,vt procedat
etiam,quando eſſet facta inſtitutio in re certa;quia tunc legatarius
iure inſtitutionis per ius accreſcendi habet vim inſtitutionis in
vniuerſo , & ſic valebit teſtamentum. Vide , *Inſtitutio in re certa
26 quando dicatur , vel non. Concl.*228. † Extende, vt procedat, etiam
quando eſſet vxor relicta domina , & vſufructuaria vniuerſalis;
quia licet ſtantibus filiis trahatur ad particulare legatum victus &
veſtitus;tamen ſi non eſt facta inſtitutio filiorum, niſi poſt mortẽ
matris, tunc ſubſtinetur teſtamentum; quia trahitur legatum vni-
uerſale ad inſtitutionem vniuerſalem. Bald. *conſil.*80. *Viſo puncto,
27 lib.*4.*per tot.*† Extende,quia nedum aſſignatio omnium bonorum,
ſed etiam aſſignatio patris bonorum habet vim inſtitutionis.Bart.
28 *d.conſ.*67.*ver.præterea aſſignatio,lib.*2.† Limita; quia teſtamentum
habens reliqua ſolemnia,licet non habeat hæredis inſtitutionem,
ſi non poteſt valere,vt teſtamentum,ſaltẽ valet,vt vltima voluntas.
Bald.*d.conſ.*29.*l.*3.*in fi.*Alex.*conſ.*87. *Nos Doctores, n.*5.*verſ.quarto
29 non videtur obſtare,lib.*7. quod eſt Collegij Paduæ. † Extende ma-
xime fauore piæ cauſæ,vel libertatis;quia valebit vt codicillus,vel
vt vltima volũtas,& debebũtur legata.Fulg. *conſ.*116.*n.*4.*v. ad pri-
30 mum.*† Reſtringe, quando non adeſſent ſeptem teſtes, ſed quinq;
vel ſex; quia tunc non poteſt valere vt teſtamentum , & inſtitutio
hæredis,ſed vt legatum,§.*non tantum,Inſtit.de codicill.* gl. & Iaſ.*in*
§.*præterea.Inſtit.de fideicommiſſ.hæred & in l.*2. *C. commun. de legat.*
31 late Crau.*in l.*1.*n.*91.*&* 93.*ff.de leg.*1. † Et vtilitas eſt magna; quia
ſi eſt vltima voluntas,& valeat,vt legatum,eſt locus inteſtato;quia
proximior ſuccedit ab inteſtato,de cuius manu legatarius accipere
debet,*l.non eſt dubium. Cod. de legat.l.*1.*ff.quorum legatorum.* item ſi
propria auctoritate accepit pendente aditione,& ſic iacente hære-
ditate,tenetur reſtituere hæred. vna cum fructibus à die litis con-
teſtatæ,gl.*in l.*2.§.*ex hoc ff. quorum legat.* ſaluo iure competenti re-
ſtituenti;ſi vero occupauit rem legatam adita hæreditate, priuatur
legato, *d.l.non eſt dubium.C. de legat.* & in omnem caſum debetur
etiam Falcidia ab inteſtato,quando aliud non ſupereſt,*l.filiusfami-
lias,qui militauerat,*vbi Bart. *ff.ad leg.Falcid.* ſecus, ſi valeret vt te-
32 ſtamentum habens inſtitutionem hæredis.† Declara tamen;quia ſi
verba poſſunt trahi ad inſtitutionẽ hæredis,teſtamentum eſt magis
fauorabile,quã codicilli;ideo fit interpretatio ex cõiecturis,& ver-
bis,quæ poſſunt hoc importare , vt ſit inſtitutus hæres. Bald. *conſ.*
33 136.*per tot.*vbi loquitur fauore piæ cauſæ, *l.*3. † Limita;quia bene
valet ad reuocationẽ prioris teſtamenti ſolemnis,quando ſecundũ
34 habet clauſulã derogatoriã.Bald.*d.conſ.*29.*in fi.l.*3.*& per tot.* † Li-
35 mita in teſtamento militis.*l.*1.*ff.de teſtã.mili.*† Limita,quando ha-
bet clauſulam codicillarem;quia ſubſtinentur legata.Bart. *conſ.*81.
Iacopuccius,per tot. maxime *in fi.verſ.dico tamen, l.*1. quod eſt Bart.
36 & Franc. Tigrini. † Limita;quia licet expreſſe & per verba clara
hæres non appareat inſtitutus;tamen valet teſtamentum,& dicitur
hæres inſtitutus,ſi teſtator dixit verba æquipollentia, veluti,*te hæ-
redem facio,te dominum facio, in manibus tuis, & in tua poteſtate om-
nia mea pono,*quia ſi nullus alius eſt hæres inſtitutus, tunc talia ver-
ba ſapiunt hæredis inſtitutionem.Bald.*conſ.*136.*circa med. verſ. in
contrarium.l.* 3.quia omnes ore ſciunt dicere,inſtituo hæredem, &
ideo ſufficiunt æquipollentia verba,gl.*in l.quoties,*vbi Bald.& alij.
C.fam.herciſc.& in l.licet.C.de natur.liber.& ideo ſi dixit, *talis ſuc-
cedat,*vel,*bona ſua habeat,*ſufficit.*l.licet inter priuatos,* & ibi Bart.&
37 alij.*C.de pact.*† Extende, vt idem ſit,ſi teſtator dixit,*habeo fiduciam
de toto ad exequutores ,* dicitur ipſos inſtituiſſe hæredes fiduciarios
alio non inſtituto, ſiue ſint exequutores ad piam , ſiue ad mixtam
cauſam,piam,& non piam.Baldus *d.conſil.*136.*poſt med.verſic.item
teſtator dixit,l.*3. † Extende , vt idem ſit,quando teſtator poſt reli- 38
ctum vniuerſale dedit auctoritatem poſſidendi propria auctoritate,
& fecit mentionem de teſtamento, videlicet quod eſſet teſtamen-
tum; quia iſta omnia trahuntur ad hæredis inſtitutionem. Bald.*d.
conſ.*136.*circa med.ver.in contrarium vſque in fi.lib.*3. vbi, quod iſta
quæſtio eſt dubia ; ſed tamen teſtamenta ſunt inualida. † Limita, 39
quando inſtituit Fratres S. Franciſci incapaces cum hoc, quod vẽ-
datur hæreditas,& pretium conuertatur in neceſſitatibus Fratrum,
quia cum ipſi non poſſint eſſe hæredes;quia incapaces,licet teſta-
mentũ remaneat ſine hærede,remanet tamen cauſa pia,& pauper-
tas,quæ ſubſtinet teſtamentũ,ſicuti ſi Sanctus inſtituatur,qui non
eſt in hoc mundo,ſed in cœlis, cenſetur memoria inſtituta, & Ec-
cleſia Romana ; item Epiſcopus, & Reſpublica diſpenſat. Bart. *in
tract. minoric. lib.*1. *diſt.*5.*cap.*1.*& ſeq.* Vide Concluſionem proxi-
me ſequentem. Vide, infra, *Teſtamentum primum habens clauſulam
derogatoriam ſpecialem non reuocatur per ſecundum, niſi habeat ſpecia-
em derogationem,& quando ſecus.Concl.*152.

Teſtamentum non valet ,ſi hæres inſtitutus decedat ante teſtatorem ſubſtituto,& quando ſecus.

Concl. 126.

INſtitutio † hæredis fit caduca,ſi hæres inſtitutus decedat viuente 1
teſtatore;& ideo ſi talis hæres non habet ſubſtitutum vulgarem,
neque cohæredem, euaneſcit inſtitutio , & etiam euaneſcunt om-
nia legata, & fideicommiſſa dependentia inſtitutione;niſi ſint re-
petita ab inteſtato Baldus *conſ.*167. *Thema proponitur, lib.*2. *in pr.*
& quod teſtamentum efficiatur caducum,ſi hæres inſtitutus dece-
dat viuente teſtatore.Bald.*conſ.*202.*Super iis punctis,in pr. lib.*4. &
idem Bald.*cõſ.*164.*Caſus præſupponitur,l.*5.vbi *conſ.*167.duplicatur
ad litteram,*l.*2.Rom.*conſ.*428.*In terminis,in pr.*† Extende,etiam ſi 2
filij eſſent inſtituti,& præmoriatur patri teſtatori relictis filiis,quia
nepotes in ſtirpes ſuccedent ab inteſtato. Corn.*conſ.*207. *De pluri-
bus,in pr.lib.*1.† Reſtringe;quia ſi habet hæres ſubſtitutum vulga- 3
rem,hæreditas defertur tali ſubſtituto. Bald.*d. conſ.*167.*Thema pro-
ponitur,in pr. lib.*2.*& conſ.*102.*in lib.*4. *& conſ.*164. *in pr.lib.*5. Ca-
ſtrenſ. *conſ.*218.*Quod vxor.ver.ſecundo probatur,l.*1. Vide,*Inſtitutio
in re certa quando dicatur,vel non. Concl.*228. † Declara, dummodo 4
ſubſtitutio vulgaris ſit expreſſa, alias ſecus. Bald.*conſ.*150. *Factum
ſic ſe habet,in princ.& conſ.*151.*lib.*4. & dicitur expreſſa quando eſt
in ſubſtitutione compendioſa.Bald.*d.conſ.*167.*lib.*2.quod duplica-
tur *conſ.*264.*lib.*5.*circa princip.*† Reſtringe,quia ſi hæres decedens 5
ante teſtatorem habet cohæredem ſuperuenientem , tota hæredi-
tas accreſcit cohæredi cum onere ſuo. Bald. *d. conſ.*167.*in pr.verſ.
item ſi habet,lib.*2.quod duplicatur *lib.*5. *conſ.*264. † Et idem eſſet, 6
ſi iure inſtitutionis legaſſet;quia inſtitutus in re certa habetur loco
hæredis,& ei accreſcit.Bald.*conſ.*167. *Thema proponitur, n.*4.*verſic.
iſtis ergo,lib.*2.*& conſ.*264.*lib.*5.*in princ.n.*4.† Eſtis duobus caſibus, 7
videlicet quando adeſt ſubſtitutus vulgaris , vel cohæres qui adi-
uerunt,ſubſtinentur omnia legata,vel quando ab inteſtato ſunt re-
petita.Bald.*d.conſ.*167 *in princ.verſ.in duobus ergo,lib.*2.& duplica-
tur *d.conſ.*264.*lib.*5. vel adeſt clauſula codicillaris. Corn. *conſ.*207.
*n.*3.*l.*2.Vide, *Legata quando debeantur à fideicommiſſario vniuerſali,
licet repudiet hæreditatem. Concl.*53. † Et quoad ſubſtineatur etiam 8
legatum vſusfructus factũ vxori mortuo filio hærede habente ſub-
ſtitutum vulgarem.Caſtr.*d.conſ.*218.*in pr.lib.*1.† Reſtringe,quan-
do hæredi eſt facta directa ſubſtitutio.Bald.*conſ.*196. *Super eo,quod,* 9
*lib.*4. *in princ.* Vide, *Subſtitutiones omnes qualiter expirent, vel non.
Concl.*833.Vide,*Subſtitutio non valet facta hæredi decedenti ante te-
ſtatorem,& quando ſecus.Concl.*853.† Amplia;quia teſtamentum,in
quo teſtator inſtituit mortuum, tempore teſtamenti credens eum 10
viuere,non valet;& habetur pro non ſcripto.Baldus *conſ.*45.*Teſta-
mentum in quo , lib.*4. † Amplia etiam ſi in teſtamento ſint legata
ad pias cauſas ; quia ſi hæres deceſſit ante teſtatorem , & teſtator 11
ſciuit,tunc eſt nullum teſtamentum in totum;quia eſt ſine hærede;
ſi vero teſtator ignorauit mortem hæredis,valet quoad legata pia,
ita Roman.*conſ.*428.*In terminis,in princip.*vbi apoſtil.1. citat eun-
dem Roman.*conſil.*494.*In caſu,poſt med.* † Reſtringe tamen; quia
licet teſtamentum ſit nullum, quando deceſſit hæres ante teſtato- 12
rem;quia nullus reperitur hæres,& legata etiã pia ſint nulla,quan-
do teſtator ſciuit mortem hæredis,ſi tamen facta eſt ſolutio legato-
rum piæ cauſæ,non datur repetitio indebiti ſoluti. Rom. plene *d.
conſ.*428.*In terminis,num.*2.*& ſeq.verſ.in propoſito tamen.* † Limita; 13
quia teſtamentum non fit caducum , quando teſtator ſub nomine
appellatiuo inſtituit filios ; quia licet ex vi tranſlationis non ve-
niant

Digitized by Google

niant nepotes mortuis filiis; tamen veniunt ex extenſione vſq; ad mortem teſtatoris,& ex propria perſona veniunt; ſecus ſi nomina propria filiorum eſſent expreſſa. Bald. *conſ.*202. *Super iis punctis, n.*3.*verſ.de illo probabiliter, lib.*4. Vide, *Filiorum appellatione an ve-*
14 *niant nepotes in materia ſtatuti.Concl.*375.*&* 376.† Limita,quando pater inſtituit filios,& ſi deceſſerint quandocunque ſine filiis,ſubſtituit filias pro medietate,& reliquam medietatem mandauit pauperibus diſtribui,& adiecit clauſulam codicillarem, quia licet decedant filij viuo teſtatore, & filiæ ſubſtitutæ velint adire ab inteſtato,tamen tenentur dare medietatem pauperibus.Bald.*conſ.*164.
☞ *lib.*5.quod duplicatur *conſ.*167.*lib.*2. vbi eſt caſus.Vide Concluſionem prox. præced. Vide ſupra, *Teſtamentum non valet ſine inſtitutione hæredis,& quando ſecus.Concl.*125.

Teſtamentum patris,in quo præterijt filium,ſeu filios, non valet,& quando ſecus. CONCL. 127.

1 TEſtamentum, † in quo filius fuit præteritus, rumpitur, & eſt
☞ nullum.Vide, *Præteritio filij in teſtamento patris reddit teſtamentum nullum, Concluſio* 641. *cum aliis ſeqq. Concl.* Qualiter autem dicantur præteriti filij,vel non.Vide plene,*Præteriti quando dicantur*
2 *filij poſthumi,& alij,vel non.Concl.*638.† Amplia,vt procedat etiam in teſtamento facto ab eo,qui poſtea ingreſſus eſt religionem;quia ſi monaſterio non relinquatur legitima iure inſtitutionis,teſtamentum eſt nullum,prout in filio præterito,vel nato. Fed.de Sen.*conſ.*165.*Gloſſa referunt,in fi.& per tot.*Bal.*conſ.*9.*Mulier fecit,lib.*5.vbi, quod teſtamentum factum ante ingreſſum per ingreſſum religionis, redditur nullum ex præteritione monaſterij, & in omnibus ſuccedet monaſterium,cui eſt facta oblatio bonorum per profiten-
3 tem,etiamſi poſſeſſio fiat intra annum.† Amplia,vt teſtamentum patris ſit nullum inter filios,quando legauit filiæ ſuæ 150.datos in dotem, in quibus hæredem inſtituit, quando reuera nihil habuit; quia perinde eſt,ac ſi inſtituiſſet hæredem in re, quæ non eſſet in rerum natura,ideo nullum eſt teſtamentum.Bald.*conſ.*12. *Quidam*
4 *d. Matthæus,in pr.l.*1.† Amplia,vt in tantum teſtamentum ſit nullum,præteritione filiorum,vt licet filij præteriti ratificent teſtamētū adhuc de iure ciuili non valeat,ſed ſcripti hæredes debent petere bonorū poſſeſſionē à prætore ſecundū tabulas. Bald. *d. conſ.*12.
* *Quidam,in pr. n.*1.*&* 2.vbi dicit hanc communem * opinionem,
* *lib.*1.& communem dicit * idem Bald.*conſ.*489. *Caſus talis eſt,n.*2.
5 *ver.& licet Brandachus,l.*5.†Contrarium,quod imo in filiis non ſit neceſſarium beneficium prætoris, quando præteriti conſentiunt, ſed de æquitate poſſunt ſe immiſcere de iure ciuili ex tali teſtāmēto,dicit idem Bald.*d.conſ.*12.*n.*2.*in fin.* tenere antiquos aduocatos, qui non ibant per apices iuris,& hanc opinionem eſſe æquā,licet
* communis*ſit in contrarium,& hanc partem tenet Oldr.*conſ.*171. *n.*3.*v.ad ſecundum, cum ſeq.* & hanc æquam opinionē antiquorum
6 dicit idem Bald. *conſ.*489.*n.*2.*verſ. licet antiqui,lib.*5.† Declara,vt opinio antiquorum fundata in æquitate procedat,quando alij filij eſſent inſtituti;ſecus ſi extraneus,ſic loquitur Bald. *d.conſ.*489.*n.*2.
7 *v.licet antiqui,l.*5.† Amplia;quia teſtamentum eſt nullum,etiamſi filius, vel filia fuerit in re certa ſub conditione non poteſtatiua inſtitutus; quia filius non poteſt inſtitui,niſi ſub conditione poteſtatiua.Bald.*conſ.*22.*Quidam fecit teſtamentum lib.*1. Ang.*conſ.*120.
☞ *Domina Antonia.*vbi plene hoc declarat, qualiter procedat. Vide, *Conditionalis quando dicatur inſtitutio,vel alia diſpoſitio. Concl.*584.
8 † Extende,vt procedat,etiamſi conditio non poteſtatiua ſit adiecta exequutioni; & petitioni eius, in quo eſt facta inſtitutio, quando confertur in tempus incertum, quid perinde eſt,ac ſi diſpoſitioni
9 ſit adiecta.Ang.*d.conſ.*120.*per tot.*† Amplia;quia teſtamentum eſt nullum præteritione filiæ,etiam ſi pater legauit filiæ certam quantitatem iure legati,& ſucceſſionis; quia niſi ſit legatum iure inſtitutionis,dicitur præterita filia, & rumpit teſtamentum. Bald. *conſ.*
10 233.*Proponitur,quod per tot.lib.*5.† Amplia in præteritione filij legitimati valide; quia ſi pater præterit filium legitimatum valide, teſtamentum eſt ipſo iure nullum. Bald. *conſ.*316.*Proponitur, quod lib.*5.*in pr.*†vbi loquitur,quando legitimatio præcedit teſtamentū.
11 † Extende,vt procedat; etiamſi poſt teſtamentum fiat legitimatio; quia tanquam natiuitate poſthumi rumpitur teſtamentum,ex quo legitimatus poſt teſtamentum æquiparatur poſthumo. Bald.*d.conſ.*
12 316.*in pr.lib.*5.† Declara;quia teſtamentum, in quo filius eſt præteritus,redditur nullum,ſi filius erat in poteſtate patris;ſi vero erat emancipatus, non eſt nullum; ſed filius emancipatus rumpet tale teſtamentum per contratabulationē.Dyn.*conſ.*51. *Quæſtio talis eſt,*
13 *pater,circa fi.num.*14.*verſ ſuper ſecundo.* † Amplia; quia teſtamentum rumpitur præteritione nepotum ex filio; ideo ſi pater inſtituit duos filios, & alter deceſſit viuo teſtatore,relictis filiis, teſtamentum rumpitur præteritione nepotum,quia ab inteſtato ſuccedent cùm patruo in locum patris eorum.Caſtr.*conſ.*120. *Notandum eſt, in pr.lib.*2.† Extende;quia licet filius præſens adiuerit hæreditatem 14
patris abſente nepote cohærede filio alterius filij teſtatoris,& poſſederit per viginti annos;non tamen præſcripſit portionem cohæredis; quia ius adeundi durat triginta annos. Caſtr. *d.conſ.*120.*in princ.lib.*2. Vide, *Ius adeundi, & immiſcendi præſcribitur longiſſimo* ☞
*tempore,& quando ſecus.Concluſ.*576.† Amplia;quia teſtamentum 15
redditur nullum, ſi pater inſtitutis aliis filiis præteriit filium monachum profeſſum,dicendo,quod illi nihil relinquebat; quia erat effectus profeſſus,& incapax; quia licet ſit verum, quod eſſet ex perſona ſua incapax, tamen ſi monaſterium eſt capax, retinet iura ſuitatis,& teſtamentum eſt nullum.Caſtrenſ. *conſ.*444. *Præmittendum,num.*2.*verſ.ſuper nullitate vero,lib.*2. vbi, quod error iuris non 16
ſanat, neque excuſat. † Extende, etiam ſi pater reliquit tali filio profeſſo ſimpliciter, quod in caſu neceſſitatis poſſit redire in domum teſtatoris.Caſtr.*d.conſ.*444.*verſ.nec poteſt dici,lib.*2.vbi,quod non cenſetur repetita clauſula, *iure inſtitutionis*, appoſita in legatis factis aliis filiis propter naturam legati, & mentem teſtatoris claram, quod non legabat; quia non erat capax.† Amplia in 17
præteritione fratris,vel ſororis,quando frater inſtituit turpem perſonam,prout fratres ſpurios;quia reuocatur, & annullatur non in totum,ſed pro legitima fratris,vel ſororis. Afflict. *deciſ.*204.Vide, 18
Præteritio vt rumpat teſtamentum, quæ requirantur. Concluſio 640.
† Et quod frater & ſoror poſſint querelare teſtamentum fratris; 19
vel ſororis,quando inſtituta eſt turpis perſona, tanquam inofficioſum,eſt text.*in l.ſi fratris,& in l.fratres.C.de inoff.teſtam.* vbi Doct. Caſtrenſ.*conſ.*268.*Ad primum lib.*1. Decian.*conſ.*530.*& conſil.*651.
† Declara;quia reſcinditur teſtamentum. Angel.*d.l.fratres, Cod.de* 20
inoff.teſtam. & ſufficit alternatiue petere, ſiue ſit inſtituta perſona turpis,ſiue infamis.Io.Fab.*in §.ſoror,Inſt.de inoff.teſtam.* vbi exemplificat,quæ ſint infames, & quæ turpes perſonæ in propoſito.Iaſ. *conſ.*71.*n.*2.*lib.*1.† Limita in milite teſtante;quia valet teſtamentum,etiam ſi filius ſit præteritus.Dyn.*d.conſ.*51.*in fi.n.*15.*verſ. dico ergo.*Rom.*conſ.*237.*Oppoſitionem,n.*4. *verſ. nec refragatur.* † Exten- 21
de, etiam ſi miles prætereat poſthumum, quem ſcit eſſe in ventre prægnante.Rom.*d.conſ.*237.*num.*4.*verſ.nec refragatur, vſque in fin.*
† Reſtringe in eo,qui ingreſſurus religionem inſtituit monaſterium 22
præterito filio;quia rumpitur teſtamentum præteritione;quia licet valeat argumentum de milite armatæ militiæ ad militem cœleſtis militiæ tamen ante profeſſionem non valet.Rom. *d.conſ.*237. *n.*4.
per tot. † Qua actione teſtamentum rumpatur? antiquitus rum- 23
pebatur quaſi factum à demente, ſed hodie ſecus; quia alias non ſubſtinerentur legata;quia ſi eſſet factum à demente, vt *l. Titia, in l.ff.de inoff.teſtam. cum ſimil.concor.*tunc *auth.ex cauſa,Cod.de liber. præter.*quæ ſubſtinet teſtamentum quoad legata;imo teſtamentum nullum ſubſtinetur ex clauſula codicillari in vim fideicommiſſi; ideo ceſſat hodie, quod ex dementia teſtatoris annullet, vt dicit Bart.*in d.l.Titia,in fi.*& communem*eſſe dicit Alex.*conſ.*142.*circa* *
*primam,n.*5.*verſ.non obſtat d.l.Titia,lib.*2.† Vel,vt dicit Alexand.*d.* 24
*conſ.*142.*n.*5. *verſ. vel etiam aliter,lib.*2.*l.Titia.* habet locum,quando tempore teſtamenti extabant, quia ex neceſſitate debuerunt inſtitui; & tunc clauſula codicillaris non operetur; & quia teſtamentum tanquam à demente factum annullatur in totum; ſecus ſi non extabant tempore teſtamenti, ſed poſt nati ſunt, vel melius, quia *l.Titia*,loquitur in exhæredatione facta ſcienter,& ſine cauſa contra pietatem, non autem loquitur in præteritione; in qua non eſt tanta impietas patris.Vide Concluſionem prox.ſeq. ☞

Teſtamentum non rumpitur præteritione filiorum multis caſibus. CONCL. 128.

TEſtamentuum, † in quo pater inſtituit filium hæredē vniuerſalem maſculū præterita filia,non eſt nullum, quando vigore 1
ſtatuti extantibus filiis maſculis filiæ fœminæ non ſuccedunt;quia poſſunt præteriri.Bart.& Bald. *in l.Gallus,§. & quid ſi tantum,ff.de lib.& poſth.*quos refert & ſequitur Petr. de Anch. *conſ.*26. *In quæſtione ſupradicta,in pr.v.plus dicit.* Vide plurimos *in verſ.Statutum* ☞
circa ſucceſſionem excludens filias ſuccedere cum maſculis, ſed iubet dotari,quando habeat locum,vel non,& an dos ſit loco legitimæ. Concl. 2
661.† Amplia,vt procedat, etiam ſi filius maſculus non adita hæreditate deceſſerit,quando erat ſuus;quia ratione ſuitatis, hoc eſt, quia erat in poteſtate patris tempore mortis patris, tranſmittit ad hæredes ſuos,etiā ſi non adiuerit;quia in ſuis requiritur reputatio, vt non tranſmittatur; ideo præteritio non rumpit teſtamentum etiam iſto caſu.Petr. de Anch. *d.conſ.*26. *in pr.v. item quia rumpit, & per tot.*maxime *n.*5.*v.ad hoc enim reſpondeo.* vbi dicit*communē *
opin.

Digitized by Google

opin.& Bald.*conſ.*489.*Caſus talis eſt,n.*2.*verſ.ſaluo,quod in ſuo,lib.*3.
☞ Vide,*Suitas operatur multa. Concl.*833. † Amplia; quia teſtamen-
3 tum licet præteritione aſcendentium ſit ipſo iure nullum, quando teſtator non habebat deſcendentes;tamen non rumpitur,ſi præteritus diu vixit,& tacuit.Bald.*conſ.*99.*Factum tale eſt,num.*2.*verſ. teſtamentum Ioannis, lib.*2. Vide ſupra, *Taciturnitas filij præteriti validat teſtamentum nullum prout ratificatio, & quando ſecus. Concl.*5.
4 Vide, *L.filio præterito, ff.de iniuſto, rupto teſtam.* qualiter procedat *Concl.*289. † Amplia; quia licet teſtator inſtituens extraneum, & præteriens filios de iure ciuili faciat teſtamentum nullum, quod rumpi poteſt,ita, quod conualeſcere nõ poteſt de iure ciuili,etiam ſi filij præteriti decedant ante teſtatorem; tamen ſecus eſt de iure prætorio;quia conualidatur teſtamentum, ſi modo hæres acceperit poſſeſſionem bonorum beneficio prætoris intra centum dies, ſecus ſi iure ciuili velit ſuccedere.Bald.*conſ.*377. *Quæſtio ſubtilis eſt*
* *lib.*3.& communem*opinionem dicit idem Bald. *conſ.*489. *num.*2.
☞ *verſ.& licet Brandacus lib.*5.Vide, *Bonorum poſſeſſio ſecundum tabu-*
5 *las quid ſit,& quando competat.Concluſ.*119.† Extende ampliationem;vt procedat etiam, quando filius præteritus conſentit. Baldus
* *conſ.*12.*Quidam,in pr.n.*1.*&* 2.*lib.*1.vbi dicit*communem,Angel. Aret.*conſ.*103.*In caſu prædicto,num.*13.*& ſeq.verſ.quinto,& fortius.*
6 † Extende;quia teſtamentum,in quo pater præteriit filium,eſt nullum de iure ciuili,ſed conualidatur de iure prætorio,ſi filius præteritus tacite,vel expreſſe illud approbet, & extraneus intra annum accipiat bonorum poſſeſſionem,alias præſcribitur iuri prætorio per annum.Bart.*conſ.*13.*Ex facto,n.*4.*verſ.de tertio,lib.*1.& eſt erratum
☞ iudicio meo. Vide, *Præteritio filij facta à patre reddit teſtamentum nullum ipſo iure,& quando dicatur præteritus, vel non.Concluſio* 641.
7 † Reſtringe, vt non procedat, quando hæredes inſtituti deceſſerunt ante filium præteritum nondum confirmato teſtamento. Bal.
8 *conſ.*489.*n.*2.*verſ.ſed quicquid, lib.*5. † Declara totam iſtam materiam;quia filius præteritus, ſiue ſcienter,ſiue ignoranter, ſemper reddit teſtamentum nullum de iure ciuili ipſo iure,licet ſi conſentiat præteritioni, vel petat bonorum poſſeſſionem, vel abſtineat, ita quod cenſeatur expreſſe,vel tacite nullitati renunciaſſe conualeſcat tunc teſtamentum de iure prætorio in præiudicium ipſius approbantis;ſed difficultas eſt,an approbatio facta à præterito ita cõualidet teſtamentum,vt alij filij,quibus minus eſt relictum,& qui minus relictum ignoranter acceptarunt,poſſint ipſi velle teſtamẽtum eſſe nullum, Ang. Aret. plene *conſ.*103. *In caſu ſupradicto per tot.* citat pro vtraque, & dicit, quod etiam alij filij poſſunt dicere teſtamentum nullum,non obſtante approbatione facta per præteritum, & quod omnes ſuccedent æqualiter ab inteſtato; quia nullum eſt ipſo iure,& tollit omnia contraria;ſecus eſſet,ſi is, cui minus eſt relictum, ſcienter acceptauit, videlicet ſciens nullitatem,
9 quando præteritus pariter acceptauit teſtamentum nullum.† Amplia,vt idem ſit,ſi poſt teſtamentum naſcatur filius non inſtitutus, qui dicitur poſthumus reſpectu teſtamenti;quia licet rumpat teſtamentum,*l.Gallus.§.in omnib.ff.de lib. & poſth.* tamen conualeſcit, ſi poſthumus moriatur viuo patre, dummodo ſcriptus hæres petat bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas intra centum dies, alias remanet in cauſam inteſtati.Bald.*conſ.*216.*in pr.lib.*4. *& conſ.*233.
10 *Proponitur,quod circa fin.verſ.& ſi dicatur, lib.*5. vbi limitat. † Reſtringe;quia nõ procedit, quãdo natiuitas poſthumi præteriti aperit viam alteri filio dicendi teſtamentum nullum;quia licet moriatur poſthumus viuo teſtatore; tamen non conualidatur teſtamentum in præiudicium alterius filij viui, etiam ſi petatur bonorum poſſeſſio intra annum.Bald.*conſ.*233.*circa fi.ver. & ſi dicatur,lib.*5.
11 † Amplia; quia valet teſtamentum, in quo pater fecit tot legata, quæ abſorbent totam hæreditatem, ſi poſtea inſtituit filium, ſiue poſthumum,ſiue natum; quia nõ poteſt dici præteritus, ex quo eſt inſtitutus, & deducto ære alieno, & funeris impenſa conſequi poterit ſuam legitimam; item confecto inuentario poterit conſequi Falcidiam ex omnibus legatis, quæ ſoluentur ab eo. Alex. *conſil.*5.
☞ *Conſideratis,in pr.lib.*6.Vide, *Teſtamentum nullum conualeſcit multis caſibus,& quando ſecus.Concl.prox.ſeq.*

Teſtamentum nullum conualeſcit multis caſibus,& modis, & quando ſecus. CONCL. 129.

1 TEſtamentum † nullum factum ab eo, qui condemnatus fuit pro crimine læſæ maieſtatis, & cuius memoria damnata eſt, conualeſcit,ſi reſtitutio memoriæ,& bonorũ fiat à Principe, etiã ſi
2 fiat poſt mortem.Bald.*conſ.*243.*Quidam nobilis,in pr.lib.*1.† Amplia in teſtamento,in quo auia eſt præterita ab eo,qui ſine deſcendentibus deceſſit;quia licet teſtamentum ſit nullum;tamen conualeſcit,ſi auia diu vixit, & non dixit de nullitate, Bald. *conſil.*99. *Fa-*
3 *ctum tale eſt,n.*2.*verſ.teſtamentum vero Io. lib.*2. † Extende,vt idem ſit in matre præterita;quia ſi ipſa vixit per quinquẽnium, poſtquã delata eſt hæreditas filij aliis ex teſtamento,in quo ipſa erat præterita,conualidatur teſtamentũ ex æquitate, nec tenetur petere bonorũ poſſeſſionem hæres intra centum dies, prout quãdo ſuus fuit præteritus,quia præterito aſcendentium inducit ius dicendi teſtamentũ nullũ loco querelæ:ſecus in præteritione filij; quia eſt nullum,ſed ex æquitate ſubſtinetur,ſi petatur bon.poſſeſſio, Bald.*conſ.* 191.*Factum,ſuper quo, per tot.lib.*4.vbi dicit eſſe dubium de apicibus, & adeſſe opiniones pro vtraque parte, quod teneatur petere bonorũ poſſeſſionẽ,& quod nõ teneatur. † Reſtringe,vt non pro- 4
cedat in ſuis;quia ſi poſthumus eſt præteritus, & ſuperuiuat teſtatori patri;tamẽ nõ conualeſcit teſtamentũ, licet diu non petat hæreditatẽ, ſed illã tranſmittit ad ſuos hæredes. Bald.*d.conſ.*216.*circa fin.verſ.ſi vero poſthumi deceſſerunt,l.*4. † Contrarium,quando eſſet 5
filia fœmina dotata, quæ non ſuccederet ab inteſtato,ſed ex teſtamẽto ſic;quia ſi filij maſculi ſunt hæredes,& fœmina ſit præterita, & diu tacuit,puta per viginti annos,in quibus non eſt proteſtata, neque mentẽ ſuã declarauit, cenſetur cõfirmaſſe teſtamentũ. Bal. *conſ.*56.*Proponitur,quod,lib.*5.† Amplia;quia licet teſtamentum ſit 6
nullũ,ſi teſtator præteriit in eo filios;tamẽ ſi filij præteriti decedãt viuo teſtatore,cõualeſcit teſtamentũ de iure prætorio; ſi tamẽ bonorũ poſſeſſio petatur intra centum dies vtiles ab extraneo hærede inſtituto, alias ſecus; quia nõ poteſt conualeſcere de iure ciuili. Bald.*conſ.*377.*Quæſtio ſubtilis eſt,lib.*3.*in pr.*& ratio eſt, ſecundum Bald. *conſ.*191. *Factum, ſuper quo lib.*4. quia ſuitas operatur, quod alius hæres eſſe non poſſit de iure ciuili, ſed ſolũ de iure prætorio; ideo neceſſario debet peti bonorũ poſſeſſio; ſecus ſi eſt præteritus aſcendens;quia conualidatur, ſi nõ queleratur per quinquennium.
† Extende, vt idem ſit,ſi teſtator inſtituit hæredẽ, qui deceſſit vi- 7
uo teſtatore;quia licet efficiatur caducum; tamen exiſtente ſubſtituto vulgari ad eum defertur hæreditas,ſed ſi naſcitur poſt humus non inſtitutus,iterum teſtamentum annullatur, mortuo autẽ poſthumo viuente teſtatore teſtamentum reconualidatur ex beneficio prætoris, dummodo petat ſubſtitutus poſſeſſionem ex beneficio prætoris intra centum dies vtiles.Bald. *conſ.*102. *Super iis punctis, lib.*4. *in prin.& conſ.*156. *Ex facto proponitur per tot. lib.*4. quod eſt Petri de Ripa,& cõfirmantur prædicta per Bald.*conſ.*157.*conſ prædictum, lib.*4. Vide, *Bonorum poſſeſſio ſecundum tabulas quid ſit , & ☞ quando competat Concl.*119.† Amplia,vt idem ſit in poſthumo, vi- 8
delicet nato poſt teſtamentũ & præterito; quia licet rumpat teſtamentũ;tamen ſi moriatur ante teſtatorẽ,teſtamentũ conualeſcit de iure prætorio,ſi hæres inſtitutus petat bonorũ poſſeſſionẽ ſecundũ tabulas intra tempus debitũ,alias ſuccedunt veniẽtes ab inteſtato. Bald.plene *conſ.*216.*Factũ proponitur,per tot.l.*4. † Extende,vt pro- 9
cedat ampliatio etiam reſpectu fideicommiſſi in tali teſtamẽto appoſiti;quia valebit.Bald.*d conſ.*216.*circa pr.ver. quantũ vero ad ſubſtitutionem, l.*4. † Declara extenſionẽ de fideicommiſſo in caſibus, 10
in quibus fideicommiſſum eſt expreſſum, alias ſecus, puta teſtator inſtituit Titiũ filiũ ſuum,& ſi deceſſerit ſine filiis,ſubſtituit teſtator fratrẽ ſuum,poſtea nati ſunt duo filij poſthumi, qui deceſſerũt poſt patrẽ non adita hæreditate,licet fideicommiſſum ex clauſula codicillari,quæ erat in teſtamento reſpectu portionis Titij valeat, non obſtãte præteritione; tamẽ nõ valet quoad portiones poſthumorũ.Bald.*d.conſ.*216.*circa fi.ver. ſi vero poſthumi deceſſerunt, lib.*4. Vide,*Clauſula codicillaris operatur multa,& quando ſecus.Concl.*191. ☞
† Amplia in teſtamẽto vſurarij,quod eſt nullũ,ſi non præſtitit cum 11
effectu cautionẽ de vſuris reſtituendis ante mortẽ ſecundũ formã, *c.quanquam,de vſur.l.*6.quia ſi per eum nõ ſtetit, vt quia mandauit illã præſtari,& morte præuentus fuit, ſtatim præſtita per hæredem poſt mortẽ teſtamentũ conualeſcit.Bald.*conſ.*57. *Punctus quæſtionis, per tot.*vbi multa pulchra,*lib.*5.Vide,*Vſurarius manifeſtus non poteſt teſtari,niſi præſtita cautione de vſuris reſtituendis, & qualis debet eſſe fideiuſſ.Concl.*342. † Extende,vt idem ſit;ſi fecit teſtamentum non 12
præſtita fideiuſſione,quam tamen poſtea præſtitit;quia conualeſcit teſtamentum ſecundum*communẽ,de qua Clar.*in §.teſtamentum,* *
*q.*26.*n.*3.*verſ.ſed pone.*† Extende,vt procedat,etiã ſi poſt conditum 13
teſtamentum vſuras reſtituit,& abſtinuit ab vſuris;quia conualidatur teſtamentum nullum,ſecus,ſi ſolum abſtinuit ab vſuris.Clar.*d. §.teſtamentum,q.*16.*n.*4.*verſ.item quæro.*vbi magis * communem in *
vltimo caſu.Vide Anton.Gabr.*lib.*4.*tit.de teſtam. Concl.*3.*Teſtamẽtum vſurarij manifeſti an conualeſcat.* † Amplia;quia teſtamentũ fa- ☞ 14
ctum per filiumfamilias,quod eſt nullum, ſi poſtquam eſſet factus ſui iuris,illud confirmauit corã ſeptem teſtibus valebit,vt nouum teſtamentum. Caſtr.*conſ.*93. *Viſo dicto puncto,in fi.n.*7.*lib.*1.† Amplia; quia pater ſi inſtituat filium ſpurium hæredem, teſtamentum 15
eſt nullum;ſed tamen ſi pater viuens obtinet filium ſpurium legitimati,conualeſcit teſtamentum Clar.*in d.§.teſtamentum,q.*31.*n.*6.
ver.

Digitized by Google

* *ver.aut fuit legitimatus*,vbi dicit*communẽ.† Extende idẽ.ſi etiam
16 poſt mortẽ patris fuiſſet filius ſpurius legitimatus iuſſu patris.Clar.
17 *d.§.teſtamentum,q.31.n.6.in fi.ver.bene verum eſt.*† Reſtringe,quã-
do fuiſſet legitimatus poſt mortem patris ſine iuſſu patris;quia nõ
* conualeſcit,communem*dicit Clar. *d.q.31.n.6.ver.aut vero fuit le-*
18 *gitimatus.*† Amplia;quia teſtamentum ſi non valet iure communi,
neque iure ſpeciali ad pias cauſas;ſi tamen in codicillis corã quin-
que teſtibus confirmatur;valebit vt teſtamentum, & valebunt le-
gata etiam quoad extraneos;quia licet codicillis non detur directo
hæreditas,fallit,quando pro cauſa pia,& in caſibus;in quibus non
requiritur ſolemnitas.Caſtr.*d.conſ.93.n.6.l.*1.Vide, *Codicillis quan-*
19 *do hæreditas,&c.Concl.*406.† Amplia in filio præterito; quia licet
teſtamentum ſit nullum de iure ciuili;tamen de iure prætorio con-
ualeſcit, ſi præteritus tacite, vel expreſſe velit; quia tunc valet de
iure prætorio,ſi intra annum,vt dicit Bart.fuit petita bonorum poſ-
ſeſſio,alias remanet nullum. Bart.*conſ.13.Ex facto, n.4.verſ. de ter-*
*tio,l.*1.vbi,quod talis bonorum poſſeſſio non petita non tranſmit-
20 titur ad hæredes.† Amplia;quia teſtamentum ſicuti de facili reuo-
catur coram tribus teſtib.ſi lapſum eſt decennium , ita de facili ex
ſola ſcriptura conualidatur à teſtatore.Caſtr. *conſ.155.col.2. v.præ-*
*terea, lib.*1. Vide ſupra, *Teſtamentum probatur ex ſcriptura priuata*
teſtatoris tam inter liberos,quam contra extraneos,& quando ſecus.Con-
21 *cluſ.*101.*n.*29. † Amplia;quia teſtamentũ nullum ex præteritione
filij,ſi remanet nullum;quia non conualidatur voluntate tacita,vel
expreſſa præteriti,bene valet quoad ſubſtitutiones obliquas. Bart.
22 *conſ.13.Ex facto,n.6.& ſeq.* † Reſtringe quoad ſubſtitutiones dire-
ctas;quia annullato teſtamento ex præteritione. etiam annullãtur
23 ſubſtitutiones directæ.Bart.*d.conſ.13.num.6.& ſeq.lib.*1.† Amplia;
quia ſi pater inſtituit filios inæqualiter,& vnum præteriit,ſi præte-
ritus non vult dicere teſtamentum nullum,conualeſcit in præiudi-
cium eorum,qui in minus ſunt inſtituti,ita vt neque ipſi poſſint di-
cere teſtamentum patris nullum ex perſona præteriti,iſta eſt opinio
Spec.*tit.de teſtam.§.1.v.ſed pone Berta.* quia ius dicendi nullũ non
24 egreditur perſonam præteriti.† Contrarium,quod imo teſtamentũ
nullum præteritione filij poſſit dici nullum etiã ab aliis filiis inſti-
tutis, licet præteritis conquieſcat , tenet de iure prætorio eſſe ſine
dubio.Rom.*conſ.24.Poſtmodum*,per text.*in l.ſi poſt mortem.§.fi.ff.de*
*contra tab.l.ſi filium,ff.de lib.& poſth.*quia ex nullitate quæſitum eſt
ius nullitatis omnibus,quod per taciturnitatem auferri non poteſt,
* vbi apoſt.citat plures,& dicit hanc eſſe*communem *in l.poſthumo,*
25 *C.de bon.poſſ.cont.tab.*† Imo,quod etiam de iure ciuili,non tantum
de iure prætorio annullato teſtamento ſemel ex præteritione,non
conualeſcat per taciturnitatem præteriti,ſi alij filij volunt de nulli-
tate dicere.Rom.*d.conſ.24.in fi.*vbi allegat Iacob.de Belniſ.& An-
gel.& ibi apoſt.in fi.allegat Iaſ.*in d.l.poſthumo, C.de bon.poſſ.contr.*
26 *tab.n.*10.vbi ſequitur Rom.reprobato Spec.† Declara tamen ſecus
eſſe in exhæredato filio;quia ipſe ſolus querelat teſtamentum,*l.Pa-*
27 *pinianus,in pr.ff.de inoff teſtam.*† Limita;quia licet teſtamentũ nul-
lum præteritione filij conualidetur, ſi filius præmoriatur patri , de
iure prætorio ; ſecus tamen eſt in donatione,in qua non eſt facta
mentio,neque cogitatum de filiis; quia natiuitate filij annullatur,
& non conualeſcit,etiam ſi filius præmoriatur patri donanti.Bald.
*conſ.167.Quidam Franciſcus, in pr. circa primum, lib.*5. vbi videtur
ſecus dicere;quando donatio eſſet inter viuos, quia ſi præmorian-
28 tur filij, quoad donantem nunquam reuiuiſcit. † Limita, quando
filius præteritus ſuperuixiſſet teſtatori;quia licet non adiuerit hære-
ditatem patris,& mortuus fuerit poſt patrem; tamen tranſmiſit ad
hæredes venientes ab inteſtato; quia non conualidatur teſtamen-
tum nullum ex præteritione eo caſu.Bald.*d.conſ.216.circa fi.verſ.ſi*
29 *vero poſthumi deceſſerunt,lib.*4.† Extende limitationem,vt procedat
in dubio, ſi non conſtat , an primo deceſſerit filius,an vero pater;
quia qui ſe fundat in ordine,debet probare ordinẽ ; ideo non pro-
bato,quod filius primo deceſſerit,non valebit teſtamentũ, & è cõ-
uerſo; quia fauendũ eſt reo.Bald. *d.conſ.216.circa fin.verſ.ſi vero in*
*obſcuro,lib.*4. Vide, *Probatio incumbit aſſerenti, & qualiter procedat,*
30 *& quando ſecus.Concl.*768. † Reſtringe, vt non procedat in matre
præterita in teſtamento filij ; quia ſi ſuperuixit, & diu tacuit, non
tranſmittit ad ſuos hæredes ius dicendi teſtamentum nullum. Bal.
31 *conſ.340.Factum tale eſt,quedam,in fi.l.*4.† Limita; quia teſtamen-
tum nullum factum ab vſuratio manifeſto,non præſtita cautione
de reſtituendis vſuris, eſt adeo nullum, vt non conualeſcat tractu
32 temporis.Ant.de Butr.*conſ.25.n.7.& ſeq.v.venio ad ſecundum.*†Ex-
tende , vt neque conualidetur conſenſu venientis ab inteſtato,
quando nullitas non cauſatur ad eius fauorem ; nam licet poſthu-
mus præteritus,vel filius,qui poteſt dicere de nullitate, ſi fuit præ-
teritus,poſſit conualidare tacendo, vel approbando, licet ſint opi-
niones;illud eſt; quia nullitas cauſatur ad ſui fauorem, alias ſecus.

Ant,de Butr.*d.conſ.25.n.9.*vbi,quod ideo nullitas non conualeſcit,
quia nullitas officio iudicis communiter declaratur. Vide Conclu-
ſionem prox.præced. Vide, *Nullum ab initio quando conualeſcat ex*
tempore.Concl.143.& Concluſionem ibi prox.præced.

Teſtamentum nullum ſi confirmetur in codicillis,non tamen pœna in teſtamento tenet.

CONCL. 130.

TEſtamentum † nullum ; quia præteritus filius eſt , non habet 1
effectum quoad pœnam appoſitam contra contrafacientem
in ipſo teſtamento , etiam ſi per codicillos teſtator confirmauerit
teſtamentum,ex quibus hæreditas debeatur ex fideicommiſſo;quia
adhuc pœna appoſita in teſtamento, quod iure directo non tenet,
non poteſt committi.Oldr. *conſ.138.Thema tale eſt, Durandus,n.5.*
verſ.ad tertiam.† Poteſt teſtamentum nullum codicillis,confirmari, 2
quando in codicillis ſunt tot teſtes, quot ſunt neceſſarij ad inſtitu-
tionem hæredis in teſtamento.Caſtr.*conſ.92. Viſo dicto teſtamento,*
*in fin.lib.*1.Vide,*Clauſula codicillaris operatur multa,& quando ſecus.*
*Concl.*292.

Teſtamentum nullum quando valeat alio modo in vim fideicommiſſi,vel donationis propter clauſulas appoſitas.

CONCL. 131.

TEſtamentum † licet eſſet nullum,ſi teſtes non vidiſſent teſta- 1
torem;tamen ſi adeſt clauſula codicillaris , valet. Doct. in *l.ſi*
*non ſpeciali.*maxime Alex. *C.de teſt.un.* Mattheſ.*ſing.*125. ideo hæ-
redes ab inteſtato tunc retenta quarta reſtituent reſiduum hæredi
ſcripto.Alex.*conſ.42. Viſo proceſſu,lib.*2. Corn. *conſil.298 Ante om-*
*nia,col.1.lib.*1.Dec.*conſ.*320.*Dum legere,in princip.* † Amplia;quia 2
teſtamentum nullum præteritione filij , bene valet quoad legata,
fideicommiſſa,& ſubſtitutiones.Vide,*Legata debentur ex teſtamen-*
*to nullo,& quando ſecus.Concl.*50.† Amplia;quia teſtamentum nul- 3
lum ex præteritione ſubſtinetur ex clauſula codicillari,vt filius re-
ſtituat retenta legitima.Guido Pap.*decif.*323. *Par a ſiu.t.* pleniſſi-
me Caſtr.*conſ.15.per tot.l.b.*2.& ibi tollit contraria. Vide, *Præteri-*
*tio inſtituendorum , &c. Concl.*659. † Et debet filius præteritus ex 4
clauſula codicillari reſtituere retenta ſola legitima,non etiam Tre-
bellianica;quicquid Iaſ.inaduertenter dixerit *nemo ex cauſa,n.*21.
*C.de lib.præterit.*quem ibi in hoc reprobat Curt. Iun.*n.*43.*& conſ.*
148. n.10.vbi de * communi Iaſ.*conſ.104. col.pen.verſ. & ſto caſu,* *
*lib.*4.Dec.*conſ.320.n.*4. Guido Pap.*decif.*513. Celſus Vgo *tractat.*
*clauſularum,clauſula codicillaris.*Alciat.*conſ.642.num.*4.Capra *conſ.*
103.*n.*4.Cagnol.*in l.Papinianus,§.meminiſſe,in fin.ff de inoff. teſtam.*
vbi aſſerit hanc opinionem eſſe canonizatam in ſcholis , & pala-
tiis.Cuman.*conſ.127.n.*2.Crau.*conſ.242.n.4.& 295.in dub.*vbi iu-
dicauit contra quendam Doctorem inſignem contrarium conſu-
lentem.Bello.*conſ.85.n.*8. Durand.*de arte teſtan.t.t.3.caut.5.num.*3.
† Contrarium Socin.Iun.*conſ.105.n.3.lib.*3. Iaſ.*conſ.184.lib.*2. Al- 5
ciat.*conſ.74.n.*14.Euerard.*conſ.133.col.5. verſic.& vltra hoc.* Patiſ.
*conſ.60. n.21. lib.*2. † Extende maxime, quando teſtator, qui poſt 6
teſtamentum, in quo inſtituti extraneos cum clauſula codicillari,
ſi non valet,neque valebit , &c. poſtea habuit poſthumos, & deinde
ſuperuixit poſt natos poſthumos ; quia ex quo potuit , & non vo-
luit mutare,voluiſſe cenſetur decedere cum illo teſtamento , quod
ſi non poteſt valere iure directo , valebit in vim fideicommiſſi.
Caſtr.*d.conſ.15.col.3.verſic.ad confirmationem,lib.*2.Vide, *Teſtamen-*
tum non mutatum poſtquam teſtator ſciuit. Concluſio prox.ſeq. Vide,
Clauſula codicillaris operatur multa , & quando ſecus. Concluſio 292.
† Limita ; quia teſtamento nullo omnes clauſulæ teſtamenti ſunt 7
nullæ,*l.ſi iure.* vbi Bart.*ff.de leg.*3. Bald. *in l.ſancimus, C. de teſtam.*
Vant.*de nullitate proceſſus,§.quoties,n.*26. vbi plura.† Limita; quia 8
teſtamentum nullum non ſubſtinetur ex clauſula codicillari,niſi ſit
expreſſa , & ſcripta in teſtamento , ita vt venientes ab inteſtato
grauati videantur. Socin.*Reg.*8. *teſtamentum ſi non valet.* vbi ponit
ſex fallentias ; prima eſt fauore libertatis & piæ cauſæ ; ſecunda,
quando teſtator grauaſſet per verba, *quiſquis mihi heres erit*;tertia
ſi appoſitum fuit iuramentum;quarta,ſi teſtator voluit legata de-
beri etiam non adita hæreditate; quinta, quando teſtator in teſta-
mento prohibet teſtamenti effectum ; ſexta , quando teſtator vult
teſtamentum valere omni ſolemnitate remota , perinde , ac ſi ha-
beret clauſulam codicillarem. Vide Concluſiones duas proxime
præcedentes.

Teſtamentum non mutatum, poſtquam teſtator ſciuit, & potuit mutare, & non mutauit, cenſetur confirmatum, & valet.

CONCL. 132.

1 SI † teſtator fecit legatum dotis, vel pro maritanda puella, ſeu fi-
lia, & illam viuens maritauit, & dotauit; & tamen non mutauit
teſtamentum, neque legatum, cenſetur voluiſſe, quod habeat etiã
2 legatum omnino. Caſtr. *conſ.* 214. *Ego Paulus, in fi. lib.* 1. † Amplia;
quia teſtator, qui inſtituit hæredem filium, & reliquit vſufructua-
riam vxorem etiam cum hoc, quod cum filio habitaret, ſi mortuo
filio viuente teſtatore non mutauit teſtamentum, vxor habebit
plenum vſumfructum. Caſtr. *conſil.* 218. *Quod vxor, q.* 3. *per tot. lib.* 1.
3 maxime *verſic. confirmantur prædicta.* † Amplia in codicillis factis
tempore prohibito, quia non valent, niſi teſtator ſuperueniens tem-
pore permiſſo declaret perſeuerare in eadem voluntate. Sign. *conſ.*
4 120. *per tot.* † Amplia; quia ſi teſtator legauit vxori centum, dum-
modo poſt mortem teſtatoris nubat per totum menſem Ianuarij
tunc tempore teſtamenti proximi futuri, ſi teſtator vixit per totum
menſem Ianuarij, & vltra, & non mutauit legatum, quod ſciuit
euanuiſſe, nihil debetur vxori; ſecus forte ſi ſtatim deceſſiſſet fini-
to legato. Ant. de Butr. *conſ.* 75. *col. fi. ver. & ſic decidiſſem.* vbi dat alia
exempla de ſubſtitutione vulgari, quæ operatur vltra caſum proui-
5 ſum à teſtatore, ſi vixit poſt caſum, & non fecit prouiſionẽ. † Am-
plia; quia ſi teſtator fecit teſtamentum, in quo extraneum inſtituit
cum clauſula codicillari, & poſt teſtamentum ſibi natus eſt poſt-
humus, ſi teſtator non ſuperuixit nato poſthumo per tantum tem-
pus, quod potuerit mutare teſtamentum, clauſula codicillaris non
operatur; ſi vero diu vixit poſt poſthmum natum, & non mutauit,
clauſula operatur, quod poſthumus præteritus rumpit teſtamentũ,
ſed tenetur reſtituere ex fideicommiſſo hæredi inſtituto; quia cen-
ſetur voluiſſe decedere cum illo teſtamento. Ang. *conſ.* 99. *Petrus de*
* *Vrbe, num.* 2. vbi, quod ita conſuluerunt omnes* Doctores Peruſini.
& ita fuit iudicatum, & repetit diſtinguendo *conſil.* 108. *poſt med.*
* *v. venio ad tertium, vſque in fi.* & communem, * dicit Alex. *conſ.* 30.
6 *lib.* 3. † Extende multo magis, quando teſtator erat legum Doctor,
qui ſciebat bene importantiam clauſulæ codicillaris conceptæ per
verba futuri temporis, *ſi non valebit iure teſtamenti, valeat iure co-
dicillorum*, quia poſthumus reſtitueret hæredi ſcripto ex fideicom-
miſſo, ex quo teſtator potuit mutare, & non voluit mutare teſta-
mentum. Caſtr. *conſ.* 100 *in fi. lib.* 1. & plenius *conſ.* 15. *per tot. lib.* 2.
7 maxime, *col.* 3. *verſ. ad confirmationem.* † Extende maxime, quando
poſthumæ ſunt fœminæ; quia de conſuetudine teſtatores relin-
quunt bona in cyppo ſuæ familiæ, & non amaut, quod exeant de
familiæ. Caſtr. *d. conſ.* 15. *col. pen. in pr. verſ. facit etiam multum, lib.* 2.
8 † Amplia; quia ſi teſtator inſtituit filium impuberem hæredem, &
eidem ſubſtituit Titium vulgariter, pupillariter, & per fideicom-
miſſum, ſi mortuo filio adhuc viuente teſtatore, qui potuit mutare
teſtamentum, & non mutauit, licet ſubſtitutio pupillaris euanue-
rit, non tamen euanuit vulgaris; ideo ſubſtitutus ex vulgari ſucce-
det. Caſtr. *d. conſ.* 15. *col.* 3. *verſ. ad confirmationem, lib.* 2.

Teſtamentum ex quibus non poſſit dici nullum ex defectu voluntatis, & quando ſecus. CONCL. 133.

1 TEſtamentum † valet factum in carcere, dummodo non in fa-
uorem detinentis carceratum. Bald. *conſ.* 16. *Punctus infra ſcrip-*
☞ *ti, numer.* 3. *v. nec obſtat prædictis, lib.* 3. Vide, *Carceratus quando poſſit*
2 *contrahere, vel non, & quid poſſit. Concl.* 89. † Declara; quia teſtamen-
tum valet factum in carcere, quando carceratus non detinebatur
propter hoc, neque ſuſpicio eſt de hoc; quia locus non eſt modus
infringendi teſtamentum, ſed dolus & metus. Bald. *conſ.* 148. *Pro-*
3 *ponitur quod Girardus, in pr. lib.* 3. † Amplia; quia valet teſtamentũ
factum ad blanditiem hæredis inſtituti, ſi ceſſat metus, *l. fi. ff. ſi quis
aliquẽ teſtari prohib.* Bart. *in l. Lucius. §. Sempronio, ff. de leg.* 1. Caſtr.
4 *conſ.* 412. *Viſo facto, in pr. verſ. quoad ſecundum, l.* 1. † Extende, etiam
ſi ſit vxor ad blanditiem mariti; ſecus ſi pupillus ad blanditiẽ olim
tutoris, in quo eſt maior reuerentia. Caſtr. *conſil.* 231. *In quæſtione,*
5 *quæ vertitur, in fin. lib.* 2. † Declara, dummodo ceſſet dolus. Decian.
conſ. 489. *n.* 7. Caſtr. *d. conſ.* 412. *n.* 2. *& per tot.* vbi, qualiter dolus ar-
6 guatur, & dicit ex non certioratione mulieris teſtantis. † Et non
præſumitur in dubio dolus, *l. quoties, §. dolo, ff. de probat. c. fi. de præ-
ſumpt.* & ideo qui allegat dolum, debet probare, *l. dolum, C. de dolo.*
☞ Bald. *conſ.* 150. *In quæſtione, col.* 2. *lib.* 5. Vide, *Dolus quando præſuma-*
7 *tur, vel non. Concl.* 573. † Amplia; quia valet ad interrogationem al-
terius etiam circa hæredis inſtitutionem, an velit inſtituere talem,
& dicit, quod ſic. Io. Andr. *in addit. Spec. tit. de teſtam. verſ. quidam*
Pileus. Caſtr. *in l. hac conſultiſſima, §. at cum humana fragilitas, C. qui
teſtam. facere poſſ.* Alex. & Iaſ. *in l. iubemus, C. de teſtam.* Alex. *conſ.* 33.
Ponderatis verbis, lib. 3. *& conſ.* 47. *numer.* 7. *lib.* 2. vbi de* communi, *
incipit, *Abunde*, & ibi apoſtill. *in verſ. & Doctores.* Ruin. *conſ.* 8. *Vi-
ſo, & bene intellecto, lib.* 3. Rom. *conſ.* 306. *Propoſita conſultatione, n.* 6.
& ſeq. vbi apoſt. *in verſ. valere*, dicit * communem Becc. *conſil.* 102. *
Corn. *conſ.* 103. *numer.* 4. *lib.* 4. Rota *in diuerſ. deciſ.* 253. incip. *Die
16. Iunij* 1559. Caputaq. *lib.* 1. *deciſ.* 197. & coram Robuſter. in vna
Roman. de Maximis 18. Maij 1579. vbi dicit * communem. Clar. *
§. teſtamentum, q. 37. *verſ. ſed quid ſi Notarius.* & communem * dicit *
Boll. *in prax. crimin. tit. de examin. reorum, numer.* 13. rationes plures
allegat pro iſta parte Alex. *d. conſ.* 33. *n.* 4. *& ſeq. lib.* 3. *v. prima quia.* 8
† Contrarium, quod teſtamentum factum ab infirmo grauiter ad
interrogationem, qui non reſpondet, niſi quod ſic, non valeat,
tenuit Albert. Papien. Antiquus, quem refert Io. Andr. *in addit. ad
Spec. tit. de teſtamentis, §. in primis, in addit.* quæ incipit, *Pileus.* Ant.
de Butr. *in c. cum tibi, de teſtam.* ſequitur Caſtr. *in d. l. hac conſultiſſi-
ma, C. qui teſtam facere poſſ.* Petrus, Cynus & Bart. *in l. iubemus, C. de
teſtam.* & hanc partem tuetur apoſt. ad Alex. *conſil.* 32. *Ponderatis
verbis, n.* 2. *in ver. non valet*, quæ dicit Alex. *d. conſ.* male conſuluiſſe
ad defenſionem ſuſpectorum teſtamentorum, & allegat pro iſta
parte Corn. *conſ.* 73. *col. pen. & conſil.* 103. *col. pen. & conſ.* 232. *col.* 3.
& conſ. 304. *ad fin. lib.* 1. *& conſ.* 309. *col.* 3. *lib.* 4. Soc. *conſ.* 229. *col.* 5.
lib. 2. *& conſ.* 20. *col.* 1. *& conſ.* 28. *col.* 5. *& conſ.* 92. *col.* 8. *lib.* 3. *& conſ.*
10. *lib.* 4. plene Crau. *conſ.* 177. Rationes, quæ faciunt pro iſta parte
ſunt; quia cum non aliter loquantur ſemper grauiter infirmi de om-
nibus reſpondent, ſic, ita, vt ſi interrogarentur in illa extremitate,
interfeciſti hominem, reſponderent ſic; item quia daretur materia
fabricandi teſtamenta falſa; item quia videtur voluntas captatoria
quæ pendet ab interrogante potius quam à teſtatore; item quia te-
ſtator potius ex importunitate cenſetur loqui enunciatiue, quam
diſpoſitiue, & in gratiam interrogantis, nec eidem diſpliceat. † De- 9
clarant Petr. Cyn. & Bart. *d. l. iubemus. Cod. de teſtam.* quia ſi teſtator
non erat ita oppreſſus morte, quod retineret ſanam memoriam,
& valet, vt refert Alex. *d. conſ.* 33. *n.* 1. *lib.* 3. † Declara etiam, quod 10
ſecundum opinionem Papienſis antiqui valeret ſic factum ad in-
terrogationem Notarij, quando prius teſtator in ſana mente expli-
caſſet Notario mentem ſuam explicite, & illam ſcripſit, & poſtea
legendo illam interrogauit, & teſtator reſpondebat ſic, & ita refert
Alex. *d. conſ.* 33. *n.* 2. tenere Caſtr. *in l. hac conſultiſſima, C. qui teſtam.
facere poſſ. & in conſ.* 155. incip. *Viſo puncto, & allegationibus, libro* 1.
† Declarat plenius Alex. *d. conſ.* 33. *Ponderatis, n.* 5. *& ſeq. v. ita etiã,* 11
lib. 3. quia ſi teſtator quantumcunq; grauatus etiam ſemimortuus
retinet ſuam mentem, & difficulter loquitur balbutiendo, ita quod
poteſt exaudiri, & intelligi, valet teſtamentũ; ſecus, ſi nullo modo
poteſt exaudiri; ſeu intelligi; quia eſt mortuo ſimilis, & ita debent
intelligi diſpoſita *in l. iubemus, C. de teſtam.* & valet eo caſu interro-
gatio Notarij, & reſponſio teſtatoris, ſic, & ſic affirmatiua; quia lex
confidit de Notario, & non poteſt dici nouus modus, neque capta-
toria voluntas, & hanc * communem dicit Alex. ibi *n.* 9. & iterum *
communem *conſ.* 47. *n.* 7. *lib.* 2. † Declarant alij, quod *d. l. iubemus, C.* 12
de teſtam. procedat, quando nullum aliud teſtamentum præcedit,
alias ſecus. † Contrariũ Alex. *d. conſ.* 33. *n.* 12. *in fi. lib.* 3. *v. & dicere,* 13
quod gloſſa. † Declara tamen: quia plures requiruntur qualitates, vt 14
valeat; prima eſt, quod non ſit in tali infirmitate, quod de omnibus
reſpondeat, quod ſic, vt prædicti Doct. & Caſtr. *conſ.* 166. *Viſo pũcto,
& allegationib.* eſt 155. *l.* 1. *n.* 2. Soc. *conſ.* 229. *Primo aſpectu, l.* 2. Corn.
conſ. 1. *lib.* 4. exemplificat Caſtr. *d. conſ.* 155. *col.* 2. *v. præterea*, quando
de proximo mortuus eſt, quia non præſumitur compos mentis.
† Secunda qualitas, quod interrogatio non fiat à perſona ſubmiſſa 15
ab aſpirãtib. ad hæreditatẽ, vel legata, & quod teſtator ob importu-
nitatẽ nõ ita reſpondeat. Bal. *in d. l. iubemus, C. de teſtam.* Caſtr. *d. cõſ.*
155. *l.* 1. *col.* 2. *v. & idem dicendum.* Soc. *d. conſ.* 229. *l.* 2. Vide omnino
Clar. *in §. teſtamentum, q.* 37. † Tertia, quod interrogatio ſit facta à 16
Notario, non ab alio. Bal. *d. l. iubemus*, quia fides tabellionis, quando
vocatus eſt à teſtatore, facit ceſſare omnẽ ſuſpicionẽ. Alex. *conſ.* 33.
Ponderatis verbis, l. 3. & Caſtr. *d. conſ.* 155. *n.* 2. *l.* 2. plus dicit, quod ita
debet interrogari à Notario, & valet reſponſio, quod ſic, quando
teſtator ipſe adhibuit, & vocauit Notarium, vel ſecundum alios re-
quiritur, quod prius mentẽ ſuã dixerit Notario, & miſit Notarium
ad ſcribendũ; quia præſumitur tunc voluntas conformis, alias ſecus.
plene Clar. *in §. teſtamentum, q.* 37. *num.* 7. Aymo. *conſ.* 117. Plot. *inter
conſ. vlt. volunt. conſ.* 168. *n.* 13. *l.* 1. Ang. Aret. *conſ.* 104 *in pr. & per tot.*
vbi quando præſumatur cõmiſſio. † Quarta, quod teſtes ſint rogati, 17
l. Pamphilo, §. propoſitum. ff. de leg. 3. Rom. *conſ.* 66. *n.* 2. *verſ. ſecundo
quia.* Quinta qualitas eſt, quod teſtator ſit in bono ſenſu, & bona 18
mente, ita vt poſſit loqui articulate. Clar. *d. §. teſtamentũ, q.* 37. Rom.
conſ.

Digitized by Google

conſ.306.n.6.v.quoad ſecundum.Alex.conſ.33.Ponderatis,n.5.& ſeq.
19 l.3.† Sexta, quãdo teſtator ita eſſet ſomnolẽtus,vt nõ reſponderet,
niſi excitaretur;quia tales ſomnolẽti nõ ſunt in bono ſenſu ſtatim
20 excitati.Corn.conſ.319.col.3.lib.4.† Declara,niſi ipſemet excitatus
nominaret hæredem,vel prius miſiſſet deliberatus pro Notario,vt
conficeret teſtamentũ.Alex.d.conſ.33.n.12.lib.3.Pariſ.conſ.3.n.36.
21 & conſ.40.n.3.l.1.† Septima,quod teſtator ex importunitate inter-
rogantis non reſpondeat,puta ſi cõſtaret,quod quãdo interrogaba-
tur voluebat ſe in aliam partẽ,& interrogans faceret pro ſe,vel pro
nepotibus,aut conſanguineis.Caſtr.conſ.155.Viſo puncto,col.2.circa
med.v.& idem dicendum,l.1. Rom.d.conſ.306.n.6.& ſeq.vbi plena
22 apoſt.Clar.in §.teſtamentũ,q.37.per tot. † Octaua,quod aliud teſta-
mentũ legitimum non præcedat factũ deliberate;quia tunc magis
difficulter admittitur inſtitutio ſuſpecta ad interrogationẽ facta,&
dum laborat in extremis,& paulo poſt moritur,maxime cõcurrẽte,
quam in primo ſit cauſa pia inſtituta;quia magis fauetur cauſæ te-
23 ſtati,quã inteſtati.Caſtr.d.conſ.155.col.fi.l.1.† Declara tamen;quia
ſi teſtator ipſe nominat hæredẽ proprio ore,licet ſit graui infirmi-
tate detentus,& ad interrogationẽ faciat,valet,ita Clar.d.§.teſtam.
q.37.Gabr.de teſtam.concl.2.n.7.poſt Calcan.conſ.91.n.6.& ita Rot.
24 Rom.corã Bubalo in vna Romana 14. Nouemb.1588.† Declara
totã hanc materiã;quia ſi teſtamentũ fiat ad interrogationẽ Nota-
rij habẽtis notitiã voluntatis teſtatoris,& ſiquidem interrogat,&
teſtator reſpõdet,quod ſic,cenſetur approbare,& valet,etiãſi neſcit
loqui articulate;& idẽ eſt,ſi teſtator eſt in ſana mente,& ſcit arti-
culate loqui;quia reſpondendo ad interrogationẽ per verbũ, quod
ſic,valet teſtamentũ,etiamſi non conſtat,quod haberet voluntatem
teſtatoris;quia reſpondendo,quod ſic,videtur hæres nominatus per
teſtatorẽ;ſi v.teſtator neſcit articulate loqui,& interrogetur à No-
tario,an velit talẽ hæredem inſtituere,& dicat,quod ſic,non valet;
quia iſte non eſt modus à iure ciuili adinuentus. Rom. plene conſ.
306.n.6.v.quoad ſecundum, vſque in fi. vbi apoſt. in v.valere,dicit,
* quod eſt cõmunis diſtinctio,& in v.inualida,dicit* eſſe communẽ
25 & vide infr.n.52.& ſeq.† Secus,ſi teſtator eſſet turbatus valde pro-
pter infirmitatem;quia præſumeretur ſic reſpõdere,ob importuni-
26 tatẽ.Boſſ.in praxi tit.de exam.reor.n.13.v.limitatur.† Amplia;quia
teſtamentũ valet factũ ab eo,qui laborat in extremis,ſi modo ſciat
loqui articulate;quia præſumitur ſanæ mentis.Bald.conſ.55.Quidã
Lillus,in fi.l.5.Caſt.conſ.431.Iſta inſtitutio,in pr.l.2.allegat Ang &
alios in l.iubemus,C.de teſtam.plene Alex.conſ.33.Ponderatis,n.4.&
☞ ſeq. lib.3. Vide , Inſtrumentum non probat quod multa in inſtrumento
27 deſcripta,& quando ſecus.Concl.242.† Declara plene per Menoch.
conſ.45.vbi ponit in princ.decẽ ampliationes,quib.valet teſtamẽtũ
ad interrogationẽ alterius,& limitat octo modis,poſtea diſtinguit.
28 † Et de hac materia,quando valeat,vel non,ſi laborat in extremis,
& articulate non loquatur.Alex.conſ.176.l.2.Barbat.in c.indicante,
29 de teſtam.vbi latiſſime.† Extende;quia valet teſtamentũ factũ ad
interrogationẽ Notarij;quia ſufficit,quod teſtator ſit ſanæ mentis,
licet articulate neſciat loqui;quia valet,dũmodo reſpondeat,quod
ſic,vel quod non. Alex. conſ.12.Viſo inſtrumento,n.6.l.1. vbi apoſt.
30 in ver.quod ſic,quæ citat infinitos conc.lib.1. † Declara, vt proce-
dat,quando teſtamentũ fuit ſcriptum ante de voluntate,& ſcientia
teſtatoris;ſecundo,quando conſtat de ſana mente,alias ſecus;apoſt.
ad Alex.d.conſ.12.n.6.v.quod ſic lib.1.& plenius Caſtr.conſ.115.n...
lib.1.dicit,quod non ſufficit,quod Notarius vocatus fuit à propin-
quis,& ſcripſit teſtamẽtũ,poſtea interrogat teſtatorem grauatum,
31 qui reſpondet ſic. † Declara , vt plene per Corn.conſ.319.per tot.
maxime n.13.vbi,quod infirmi multoties faciunt teſtamentum,vt
complaceant interrogantibus,& ne debitis ſeruitiis fraudentur; &
ideo periculoſum eſt maxime,quãdo teſtator nõ eſt in bono ſenſu,
& concludit ipſe,quod non valet teſtamentũ eius,qui interrogatus
ſibillabat;quia præſumitur non ſanæ mentis,vel quod inuitus fa-
ciat,& quando reſpondet teſtator ſolum, quod ſic,cenſetur ita re-
ſpondere,vt complaceat ſuggerenti,& non valet,niſi quando hæ-
32 redes ſunt, qui ab inteſtato ſunt ſucceſſuri. † Vide eundem Corn.
conſ.73.n.12.& ſeq.l.1.vbi,quod bene valet,quando conſtat,quod
dum eſſet ſanæ mentis, dedit ordinem Notario, vt ſcriberet ſuam
voluntatem eo modo;quia tunc interrogatio non eſt ſuſpecta,licet
33 reſpondeat ſolum,quod ſic. † Declara;quia ſi prius teſtator decla-
rauit Notario mentẽ ſuam,& interrogatus à Notario,an inſtituat
talẽ,& reſpondeat quod ſic,valet;quia interrogatio conformis eſt
voluntati præcedenti teſtatoris;ſi v.nõ præceſſit volũtas teſtatoris,
tunc ſi teſtator ſcit articulate loqui,& valet ; ſi v.neſcit articulate
loqui,non valet.Rom. d.conſ.306. Propoſita conſultatio,n.6.v.quoad
ſecundũ,vbi apoſt.in ver.valere,citat plurimos,& dicit hanc diſtin-
* ctionem eſſe* communem. † Reſtringe ſecus,ſi neſciret loqui,vel
34 loqueretur extra ſe tanquã fatuus;quia tũc probatio,quod neſciret
loqui,vel extra propoſitũ loqueretur,non valet teſtamentum;quia
non præſumitur ſanæ mentis.Bald.conſ.55.in fin.lib.5.Alex.conſ.12.
n.6.l.1.† Declara hanc materiam,vt per Rom.d.conſ.306.Propoſi- 35
ta conſultatio,n.4.& ſeq.ver.tertio præſuppoſitur,vbi,quod ſi teſtator
eſt in tali infirmitate,quod nõ poteſt articulate loqui;ſi vero eſſet
ſemimortuus, & ſanus intellectu, ita vt articulate loquatur, videl.
ita, quod intelligatur,valet teſtamentũ, apoſt.ad Rom.d.conſ.306.
in ver.profert,citat concord.& dicit * communem. † Amplia;quia *
teſtamentũ factum ab infirmo ad interrogationem Notarij, volete 36
voi in luogo de A.voſtra figliuola inſtituta nell'altro noſtro teſtamento,
fare herede B.id eſt, Viſne in locum A.filiæ tuæ inſtitutæ in alio teſta-
mento,heredem facere B.& dicat,ſi,valet etiam ſi in alio teſtamento
non eſſet inſtituta A.ſed alius,Alex.conſ.33.Ponderatis,n.20.ver.nõ
obſtat etiam,l.3.allegat text.in l.ex facto etiã agnatum,ff.de hered.in-
ſtit.cũ not.ibi in glo.fin.vbi valet inſtitutio Seij,ſi Titius hæres non
erit,etiã quod Titius nunquam fuit inſtitutus.Vide plenius,quãdo ☞
valeat teſtamentũ ad interrogationẽ,vel non,in ver.Teſtamentum à
laborãte in extremis,vel ad interrogationẽ non valet,& quando ſecus,
Concl.124.† Amplia;quia teſtamentũ factum,& rogatũ per Nota- 37
riũ valet,licet teſtator poſt publicationẽ dixerit Notario,nõ fate al-
tro ſino à domani,id eſt,nõ facito aliud vſq;in craſtinũ diem,quia lapſo
die craſtino firmũ manet.Ant.de Prato veteri conſ.73.Nõ puto hunc
Notariũ,inter conſilia Alex.l.1. & Alex. conſ.74.eod.l.1. qui conſu-
luerunt ſuper eodẽ caſu.† Limita;quia teſtamentum imperfectum 38
ratione voluntatis non valet etiam inter liberos.Iaſ.conſ.8.l.3.vbi,
quando dicatur tale,& quod non valeat inter liberos,neque ad piã
cauſam,quando deficit voluntas.Iaſ.conſ.155.l.4.Ang.Aret.cõſ.91.
Pro deciſione,n.6.& ſeq.† Extende;quia ſi teſtamentum patris inter 39
liberos manu teſtatoris eſt conſcriptum;non tamen dicitur perfe-
ctum,ſi teſtator dixit,quod volebat illam ſcripturam authenticari
facere per Notarium;quia non dicitur perfecta. Abb. conſ.98.in fin.
lib.2.† Et quod teſtamentum etiam inter liberos ſcriptum,& non 40
publicatum,neque lectum dicatur nullum defectu ſolemnitatis,&
voluntatis,Ang. Aret. d.conſ.91.n.4. & ſeq.ver.tertio aduertendum,
vbi loquitur , etiam ſi in eo eſſent teſtes deſcripti, & adeſſet clau-
ſula codicillaris;quia non valet etiam in vim fideicommiſſi,neque
alio modo.† Contrariũ verius dicit,& probat Ang.Aret.d.conſ.91. 41
n.33.& ſeq.ver.nec obſtat.& plenius n.25.& ſeq.vbi,quod fauore fi-
liarum & piæ cauſæ poteſt exequi teſtamentum imperfectum non
publicatum,quando teſtator habuit pro perfecto,vt ibi.† Reſtrin- 42
ge,niſi teſtator habuiſſet teſtamentum pro perfecto , & abſoluto;
quia tunc etiã ſi Notarius cœpit ſcribere,& non perfecit;quia te-
ſtator mortuus eſt, valet. Ang. Aret. d.conſ.91.n.32 & ſeq.ver.nec
obſtat tertium.† Declara;quia ſi teſtamentũ etiam inter liberos fuit 43
ſcriptum,& repoſitum,ſed nõ lectum,neque publicatum,etiam ſi
habeat ſcriptos teſtes,non valet ex ſola ſcriptura , ſed ſi duo teſtes
inter liberos comprobarent ſcripturam, & quod pater habuit pro
perfecta voluntate,tunc valet.Ang.Aret.d.conſ.91.n.33. & ſeq.ver. 44
non obſtat.† Limita;quia teſtamentũ nutu factum non valet etiam
inter liberos,Ang.conſ.258.Teſtator fecit,per tot vbi limita in mu-
to,quando concurrit ſcriptura;& hanc magis communem * dicit *
Clar.in §.teſtam.q.8.in fi.n.8.ver vlterius quæro.Vide, Hæredis inſti- ☞
tutio facta ad nutũ non valet,& quando ſecus,& quod ſi ad interroga-
tionẽ.Concl.88.† Limita;quia teſtamentũ imperfectum ratione vo- 45
luntatis non poteſt etiã approbari per filios,vt valeat tanquã teſta-
mentũ patris,veluti ſi antequam ſtipularetur,mortuus eſt teſtator,
ita Deci.conſ.448 per tot.& in eodem caſu.Ruin. conſ.7.per tot.l.3.
quia vt teſtamentũ non poteſt conualidari ; quia cum ſit iuris pu-
blici,non poſſunt priuati teſtamentum nullum conualidare.† Ex- 46
tende;quia neque conualidatio valebit tanquã conuentio, vel pa-
ctum inter viuos;quia hæreditas non poteſt dari pacto,vel conuen-
tione,neque in totum, neque in parte. Deci. d. conſ.488.Ruin.d.
conſ.7.l.3. † Declara,vt pulchre per Guido.Pap.conſ.55.n.5.ver. ad 47
ſecundũ, quod approbatio filiorũ non poteſt efficere,quod oriatur
actio ex illo teſtamẽto nullo,ſed bene poteſt conualidare actũ nul-
lum,vt nunc in præiudiciũ ratificantiũ,maxime,quando iurarunt,
& fuit obſeruatũ,& idẽ dicit Clar.in §.teſtam.q.14.n.6.ver.ſed pone.
allegat Nat. in auth.quod ſine,n.51.C. de teſtam. & dicit * commu- *
nem. † Declara ; quia bene valet pactum de hæreditate, vel quo- 48
ta hæreditatis in conſequentiam præcedentis diſpoſitionis.Bart.in
l.ſi.C.de pact.ver.aduerte tamen ad vnum,qui * communiter appro- *
bantur,vt dicit Pariſ.conſ.26.n.82.& ſeq.& maxime n.94.l.2.Deci.
conſ.63.n.4. Natta conſ.474.n.8. pleniſſime Pariſ. conſ.1.n.109. &
ſeq.lib.3.vbi,quod filij approbantes fideicommiſſum patris ſuppo-
nunt legitimam,& Trebellianicam. † Et idem , quando fit com- 49
probatio teſtamenti paterni per filios præſente patre.Pariſ.conſ.35.
in fin. lib.2. † Declara ; quia bene poteſt approbari per filios vno 50

Digitized by Google

modo,videl. ſi ipſi recognoſcant apocham manu patris continen-
☞ tem teſtamentum,etiam ſi non adſiut duo teſtes. Vide ſupra, *Teſta-*
51 *mentum inter liberos quam ſolemnitatem requirat. Concl.*115. † Re-
ſtringe, quando approbatur teſtamentũ validum patris,vel fratris
* quibuſcunq;verbis.Pariſ *conſ.26.n.82.& ſeq.*vbi *n.*100.dicit*com-
munẽ,*lib.*2. neque dicitur reprobatum pactum, quando præcedit
52 teſtamentum. † Limita;quia teſtamentum ad interrogationẽ alte-
rius factum non valet , ſi teſtator non poterat articulate loqui, &
multis caſibus per Menoc.*conſ.45.per tot.* vbi materiam plene diſ-
cutit,quãdo valeat;vel non, & in iſto caſu,quod non valeat ad in-
terrogationẽ,quando articulate teſtator loqui non poterat, Rom.
conſ.306.Propoſito,n.6.ver. aut hoc non conſtat , vide ſupra *num.*24.
53 † Extende;quia non valet teſtamentum factum per grauiter infir-
mum ad interrogationem Notarij,quando illud teſtamentum fuit
dictatũ Notario ab informato de voluntate teſtatoris,vel quando
is,qui dictauit, fecit ſecundũ quod prudentiæ conueniret;quia iſte
modus non eſt à lege adinuentus , & eſt captatoria,ſi teſtator neſ-
ciens explicite loqui reſpondit,quod ſic, ita Rom.*d.conſ.30.in fin.*
* *ver.niſi forſan.*vbi apoſt.*in ver.inualida,*dicit*communem. † Con-
54 trarium.Alex.*conſ.33.n.11.ver.ſubdit tamen, lib.3. cum ſeq.* maxime
55 *n.*12. † Declara;quia ſi teſtator erat ſanæ mentis,& articulate lo-
quebatur,licet reſpondendo ſolũ dixerit, quod ſic,valet teſtamen-
* tum.Corn.*d.conſ.77.n.4.l.4.* vbi de communi,& magis * commu-
56 ni. † Reſtringe ; quia bene valet teſtamentum factum à teſtatore
infirmo,quando articulate loquitur,etiam ſi fiat ad interrogationẽ
Notarij,vel alterius perſonæ,& ipſe reſpondet ſic,ſeu,ſi,ita Rom.
d.conſ.306 n.6.& 7.& plenius Corn. *d.conſ.77. Viſo dicto themate,*
* *n.4. ver. iis tamen non obſtantibus, lib.5.* vbi dicit * communem,&
57 magis communem. † Limita;quia non valet teſtamentum,in quo
teſtator inſtituit aliquem,tanquam filium ſuum,ſi probatur natus,
& habitus pro filio duorũ coniugum. Signor. *conſ.219.n.3.& ſeq.*
58 *ver. venio ad tertium,* vbi,quod qualitas debet probari. † Limita;
quia teſtamentum factum à furioſo pupillo;& prodigo, cui admi-
niſtratio bonorũ fuit interdicta,non valet defectu volũtatis,plene
59 Clar.*in §.teſtamentum,q.5.per tot.* † Limita;quia teſtamentum im-
perfectũ patris inter filios non valet,puta pater cœpit facere teſta-
mentum dicens nolle decedere inteſtatum,& cum feciſſet ſcribe-
re multa legata ad fauorem filiorum,& nepotum,antequam hære-
dem inſtituerit,ſuperuenit turbatio,& febris magna,per quam de-
ceſſit.Abb.*conſ.105.Videtur primo,l.2.per tot.*dicit,quod non valet,
neq;debentur legata,etiã ſi eſſent ad pias cauſas,etiam pro liberta-
te;quia deficit voluntas, & tollit multa cõtraria,vt loquãtur quo-
ad defectum ſolemnitatis,& citant plures auctoritates,& maxime,
60 quia non eſt hæres datus.† Et licet contrarium videatur *in l.in te-
ſtamento,ff.de fideicom.liber.*tamen Abb.*d.conſ.105.n.3.l.2.* reſpon-
det,quod ex mente Bald. iuriſconſultus nõ diſponit,ſed perſuadet,
& propter maximã affectionem ibi non extenditur ad alios caſus,
61 vide eum.† Limita;quia ſi teſtator ſcribi fecit ſuum teſtamentum
in ſchedula,& ea non publicata,vel etiã publicata voluit,quod per
Notarium rogaretur,ſi interim moriatur,antequam Notarius ve-
niat,ex quo conſtat, quod non habuit teſtamentum pro abſoluto,
nõ valet.Dec.*conſ.158.Caſus,qui proponitur,per tot.* vbi apoſtil.dat
concor.Caſtr.*conſ.450.Viſa dicta facti,ver.iſta ſunt per tot.lib.2.* vbi
tollit contraria,Io.de Anan.*conſ.57.in pr.*Deci. *conſ.488.per tot.* &
in eodem caſu Ruin.*conſ.7.l.3.*Caſt.*conſ.75.l.1.*vbi loquitur etiam
in præiudicium piæ cauſæ, & plenius *conſ.191. Ad primũ,n.3.ver.*
☞ *quantum ad tertium,l.2.*vbi loquitur in pia cauſa. Vide ſupra, *Teſta-
mentum probatur ex ſcriptura priuata teſtatoris tam inter liberos,quam*
62 *extraneos,& quando ſecus.Concl.*101.† Extende;quia ſi teſtator no-
minauit aliquos hæredes, alios volebat nominare,& non nomina-
uit , non valet teſtamentum tanquam imperfectum etiam quoad
nominatos hæredes.Batt.*cõſ.46.Viſo quodam,in princ.ver.& hoc etiã*
63 *apparet in teſtamento,l.1.l.ſi is qui,ff.de teſtam.*† Extende;quia quo-
tieſcunque teſtãmentũ non fuit finitum, & teſtator mortuus fuit,
ſemper dicitur nullum ratione voluntatis , Clar. *in §. teſtamentum,*
* *q.7.in fi.ver.ſed tamen credo,* vbi dicit * communem, & quod non
valet etiam ad piam cauſam;quia nõ ſuppletur defectus voluntatis
64 in pia cauſa,& plura exempla *in q.5.per tot.*†Contrariũ,quod imo
valeat ad piam cauſã;quia quãdo fuit ſcripta hæredis inſtitutio pro
pia cauſa,licet alia legata non ſint expleta,& dum explerẽtur,mor-
tuus eſt teſtator ; quia valet in parte perfecta,& non eſt defectus
voluntatis,ſed ſolẽmnitatis;quæ non nocet piæ cauſæ.Clar. *d.§.te-*
* *ſtamentum,q.7.n.5.ver.aliquando & quarto,* vbi dicit * communem.
65 † Extende,vt procedat,etiam ſi eſſet ad piam cauſam;quia ſi teſta-
tor ſcribi fecit ſuam voluntatem, & mãdauit,quod vacaretur No-
tarius,qui rogaretur;quia illa erat ſua voluntas,non valet;quia eſt
potius præparatio voluntatis,quam voluntas.Oldr.*conſ.119.per tot.*

Io.de An.*conſ.57.in pr.*Caſtr.*d.conſ.75.lib.1.& conſ.450.l.2.& conſ.*
101.*n.3.verſ.quantum ad tertium,lib.2.* Alex.*conſ.4. Attentis, in pr.*
*lib.7.*vbi dat exemplum de ſententia non recitata.† Contrarium, 66
quod imo teſtamentũ manu teſtatoris, vel alias corã duobus teſti-
bus factũ à teſtatore, qui dixit eſſe ſuum teſtamentũ, & quod vo-
carent Notariũ,vt de eo rogaretur,& interim moritur,antequã ve-
niat Notarius,valeat ad piam cauſã,& inter liberos.Alex.*d.conſ.4.*
*Attentis,n.13.& ſeq.ver.fortificantur,l.7.*allegat Io.Andr.in *additio,
ad Specul.tit.de inſtr.editione,§.compendioſe,verſ. quid ſi prius,in fin.*
qui licet videatur tenere contrarium;loquitur,quando aliud teſta-
mentum præcedebat,alias ſecus,& dicit,quod Io.de Imo. in *c.cum
eſſes,de teſtam.*ita limitat procedere, quando aliud teſtamentũ non
præcedit,& citat *n.*14.plurimos,& in *fi.n.*15. iterũ repetit *ver.non
obſtat,quod nõ fuerit publicata,*& iterũ *conſ.105. Super iis,de quibus,
in fin. lib.7.*vbi dicit magis * communem. † Declara;quia contra- *
rium procedit,quãdo iam ſcripſit,& perfecit teſtamentũ; quia va- 67
let;ſi vero ſolum præparauit, tunc non valet, ita Alex. *d.conſ.*105.
in fi.lib.7. † Declara;quia teſtamentum ſcriptum per Notarium de 68
mandato teſtatoris corã teſtibus de capitulo in capitulũ dicẽte te-
ſtatore coram teſtibus,ſta bene,& extenſum cum inſtitutione hæ-
redis.actum,&c.teſtibus, & omnibus requiſitis;ſi antequã legatur
totum per Notarium,moritur teſtator,etiã mortuo Notario poteſt
ex ſpeciali commiſſione iudicis authenticum releuari; quia dicitur
perfectum , vt ſaltem poteſt examinatis teſtibus publicari. Caſtr.
conſ.308.Ad primum,per tot.l.1.† Extende,vt procedat etiam inter 69
liberos,& in cauſa libertatis;quia tale teſtamentum tanquam non
completum non valet defectu voluntatis.Fulg.*conſ.116.n.4.ver.ad
primum,* qui dicit hoc verum,quando conſtat,quod teſtator voluit
alia diſpõnere. † Extende multo magis,ſi ſuperueniat mors, teſta- 70
toris,dum teſtaretur;quia non valet,apoſt.ad Alex. *conſ.74.num.3.
verſ.in dubio,lib.2.num.3.* Vide plenius de teſtamento inter liberos ☜
Ant. Gabr.*lib.4.tit.de teſtam. Concl.9. Teſtamentum inter liberos an
valeat,ſi poſtquã teſtator ordinauit illud,voluit, quod, Notarius roga-
retur,& ante aduentum Notarij teſtator moritur,* vbi plenè declarat.
† Et quod dicitur de teſtamento inter liberos, procedit etiã in te- 71
ſtamento ad piã cauſam.Caſtr.*conſ.101.n.3.in fi.l.2.*vbi apoſt.citat
Alex.*conſ.125.col.2.l.2.& conſ.119.l.4.*† Extende,vt nullum ſit te- 72
ſtamentum,ſi dum legeretur,teſtator dixit ſe velle differre,apoſt.ad
Alex.*d.conſ.74.in ver.in dubio,l.1.*† Extende;quia teſtamentum di- 73
citur nullũ defectu voluntatis,ſi poſt ſcripturã , in qua inſtituit lo-
cum piũ,teſtator dixit,quod volebat præmeditari,quid,& quantũ
ſuis cõſanguineis deberet relinquere.Io.de Imol. *conſ.91.n.2. verſ.
circa ſecundum.vſque in fi.*vbi reſpondet ad omnia contraria. † Ex- 74
tende;quia ſi reperiatur ſchedula manu patris in libro Notarij ſine
teſtibus,& non conſtet, an ſit teſtamentum inter liberos rogatum,
non præſumitur,& non probat, ita magis*communem dicit Clar. *
in §.*teſtam.q.14.n.7.*† Contrarium tenet Neuiza. *conſ.24.num.*14. 75
& 15. quod probet rogitum. † Declarat Menoch. *conſ.42. per tot.* 76
maxime in fine,quod non probat, ſi non probetur rogitus, & pu-
blicatio,etiã ſi adſit,actũ,&c. quando deſunt alia requiſita; ſecus,
quãdo eſſet inter imbreuiaturas Notarij,vt loquitur Neuiza.& cõ-
currebat confeſſio partium,alias non. † Reſtringe; quia licet non 77
valeat teſtamentum etiã patris inter filios,niſi ſit perfectum,& pu-
blicatum ſaltem corã duobus teſtibus; ſi tamen pater ſcripſit apo-
cham priuatã dicens,eſſe ſuum teſtamentũ, etiam quod ſit ſine te-
ſtibus,ſi recognoſcatur,valebit ſaltem vt vltima voluntas,ita Gui-
do Pap.*conſ.55.in prin.*vbi late, magis*communem dicit Alexand. *
conſ.105. in fin.lib.7. ſequitur atteſtando de magis *communi Iul. *
Clar. in §. *teſtamentum,q.14.in pr.* vbi ponit plures quæſtiones de
hoc. † Declara;quia ſi teſtator fecit ſcribere ſuam voluntatem per 78
Notarium,in qua ſchedula Notarij inſtituit piã cauſam,talis ſche-
dula non probat , niſi adſint duo teſtes , qui fuerint præſentes,&
non ſufficit dictũ Notarij ſcribentis,etiã ſi adſint plures teſtes ſin-
gulares deponentes, quod teſtator prius dixerat velle inſtituere piã
cauſam ; quia non probatur teſtamentum fauore piæ cauſæ. Caſtr.
conſ.137.In cauſa,quam vertitur,lib.2.per tot. † Idem in teſtamento 79
patris inter liberos;quia ſi eſt in apocha manu patris conſcripta,de-
bet probari per duos teſtes conteſtes, & non ſufficit, quod ſint ſin-
gulares,vt quia dixit vni ſeparatim ab altero, & poſtea alteri ſepa-
ratim à primo,quod illud erat ſuum teſtamentum;quia ſolemnitas
iuris gentiũ requirit duos conteſtes,& per ſingulares non probatur.
Abb.*conſ.98.In quæſtione,n.2.verſ.præterea, & ſecundo, lib.2.* † De- 80
clara plenius iſtam materiam ; quia ad hoc, vt valeat teſtament.in
apocha patris inter liberos,requiritur primo,quod contineat tem-
pus certũ, videl.annum,menſem, & diem; item nomen principis,
& eſt ſpeciale in hac ſcriptura priuata propter contingentiã muta-
tionis teſtamenti, etiam ſi conſtaret eſſe manu patris, alias non va-
let,

Digitized by Google

let,ſecundo requiritur, quod duo conteſtes probent eſſe manu te-
81 ſtatotis,alias non valet.Abb. d.conſ.98 per tot. lib.2. † Reſtringe,
quia ſi conſtat,quod teſtator nō voluit alia diſponere,licet miſerit
pro Notario,bene valebit,vt vltima voluntas,vel codicillus. Fulg.
d.conſ.116.n.4.ver.ad primum,vbi imo dicit,quod præſumitur com-
pleta,ſi nō probetur,quod teſtator voluerit alia diſponere,& quod
82 legata debebuntur. Caſt. conſ.457. *Viſis & examinatis*,n.3.vſque in
fi.lib.1.Io.de An.conſ.57.circa fi.† Si tamen dixiſſet,quod volebat
prius,quod per Notariū authenticaretur,nō valet;quia nō eſt per-
83 fectum non facta authenticatione.Abb.d.conſ.98.in fi.lib.2.†Idem
multo magis,ſi teſtator habuit teſtamentū pro perfecto,vt quia eo
publicato non voluit aliud adiicere,ſed ſolū dixit, quod Notarius
aliud non faceret vſque in diem ſequentē; quia ex quo erat perfe-
ctum teſtamentum,dilatio non inducit cancellationem.Alex.conſ.
84 73.*Non puto*,quod eſt Ant.de Prato veteri, & conſ.74.l.1. † Con-
trarium videtur tenere Caſtr. conſ.450. *Viſa dicti facti narratione*,
per tot. vbi ſi teſtator dixit poſt lectum teſtamentū, quod ſibi pla-
cebat,& quod differāt vſque ad veſperas,ſi nil aliud fecit,nō dici-
tur perfectū etiam fauore piæ cauſæ,lib.2.& duplicatur l.1.conſ.75.
85 * Reſtringe;quia ſi teſtatrix dixit corā duobus teſtibus, quod ipſa
volebat inſtituere hæredem locum pium , vel Hoſpitale, & quod
vocarent Notarium,licet antequā venerit Notarius, moriatur,va-
lebit teſtamentum ad fauorem piæ cauſæ ſine alia ſolemnitate, &
quoad voluntatem dicitur perfectum , ex quo verba illa ſonat de
præſenti, & conſtat,quod voluntas erat perfecta. Caſtr. conſ.457.
*Viſis,& examinatis,per tot.lib.*1. ibi apoſt. citat Soc. conſ.249.*ver.*
*tertia reſponſio,in fi.lib.*2.quod idem ſit, *volo relinquere*, quod dice-
re,*relinquo*,& idem Caſtr.n.3.quod miſſio pro Notario eſt ad pro-
bationem,non ad voluntatē neceſſaria; nec voluntas dicitur ſuſpē-
ſa,vel imperfecta, & idem conſuluit plene Io.de Anan. conſ.57.in
fi.vbi recitatis opinionibus ita concludit;quia ſola voluntas atten-
* ditur, non autem ſolemnitas pro pia cauſa,& dicit * communem,
☞ & ibi Bologn.in apoſt.late.Vide,*Teſtamentum ad pias cauſas quam*
86 *ſolemnitatem requirat.Concl.*116.n.71. † Declara reſtrictionem , vt
procedat , quando teſtator dixit animo deliberato, & animo con-
dendi vltimam voluntatem,quod volebat inſtituere piam cauſam;
ſecus ſi dixiſſet talia verba tanquam de futuro,quod volebat in fu-
turum facere;quia ſi non fecit,non releuat,etiam ſi feciſſet coram
vno teſte poſtea;quia nō iunguntur iſte de futuro,& vnus de præ-
ſenti,etiam ſi eſſet Notarius , plene Caſtr. conſ.137. *In cauſa, quæ*
87 *vertitur,per tot.l.*2.† Proceditque reſtrictio,etiam ſi præcedat aliud
teſtamentum perfectum pro pia cauſa;quia ſcriptura non opera-
tur,niſi exequutionem teſtamenti, ſed ſubſtantiam non facit ma-
88 iorem, ita Io. de Anan. d.conſ.57. † Reſtringe ; quia etiam verba
enunciatiua , quando ſunt de præterito,vel etiam de futuro,prola-
ta ad fauorem piæ cauſæ, probant teſtamentum,quando delibera-
to animo in futurum proferuntur,videl.animo condendi vltimam
voluntatem.Caſtr.conſ.137.n.2.ver.tertio,facit,l.2.& conſ.457.n.2.
ver.præterea , vbi maxime dicit verum,quando verba enunciatiua
89 propter ſe ſunt prolata principaliter, lib.2.† Reſtringe inter libe-
ros ; quia ſi pater ſcripſit voluntatem ſuam inter liberos, & illam
nō publicauit,ſed poſuit in capſa,ſiue ſit tota manu teſtatoris,ſiue
non,probat teſtamentum, & valet , dummodo conſtet , quod ha-
buit illam pro teſtamento. Bald. & alij *in auth.quod ſine,C.de teſta.*
Bart.*in l.fideicommiſſa,§.1.ff.de leg.3.* quem ſequitur Bologn. *in ad-*
* *dit.ad conſ.Io.de Anan.57.in fi.*& iſta eſt magis*communis opinio,
de qua plene Iul.Clar.*in §.teſtam.q.*14.vbi *n.*5. ſecus dicit, ſi apo-
cha in capſa patris reperta non eſt ſcripta,neque ſubſcripta manu
☞ teſtatoris,vel ſi non conſtat, quod habuerit pro teſtamento. Vide
plenius,*Teſtamentum inter liberos quam ſolemnitatem requirat.Concl.*
115.*n.*16.*& multis ſeq.* Vide ſupra , *Teſtamentum probatur ex ſcri-*
ptura priuata teſtatoris tam inter liberos, quam extraneos , & quando
90 *ſecus.* Concl.101.n.8. † Declara tamen , dummodo talis apocha ſit
cū die,anno,& menſe,& nō ſit abbreuiata,ſed ſcripta extenſe,non
per numerum,videlicet in locis ſubſtantialibus, videlicet,quando
legat,puta ſex vncias,vel quatuor; quia propter ſuſpicionem falſi-
tatis per numerum non debet ſcribi,ita Clar. d.q.14.num.2.& ſeq.
91 † Si vero non eſt ſcripta,ſed ſolum ſubſcripta à teſtatore,nō ſuffi-
cit generalis ſubſcriptio,ſed debet eſſe ſpecialis,& facere mentio-
92 nem,quod ſit teſtamentum ſuum.Clar.d.q.14.n.4. † Contrarium;
quod ſubſcriptio generalis in Notario ſufficiat, Alex.conſ.14.n.19.
93 lib.6.vbi apoſt.*in ver.generalis.* † Limita ; quia teſtamentum non
habet effectū, niſi probata morte teſtatoris;quia donec eſt dubia,
non poteſt agi ex teſtamento,*l.nec res, C. de capti.* Bald. conſ.216.
*Factum proponitur,circa med. ver. ſi vero in obſcuro, lib.*4. vbi, quod
94 ſufficit probatio per famam. † Contrarium;quia teſtamentum ha-
bet intentionem probatam ; quod teſtator ſit mortuus.Alex. conſ.
101.*Viſis,n.9.ver.nam eo ipſo,l.5.* qui loquitur in iudicio ſummario
miſſionis ex *l.fin.C.de edict.diui Adria.* † Limita ; quia non valet 95
teſtamentum factum ab vxore , quam maritus detinuit in carcere
priuato,licet ſit factum extra carcerem,quādo in eo inſtituit mari-
tum hæredē , qui deinde ipſam retinuit in carcere,& etiam inter-
fecit;quia præſumitur ex principio,& fine factum metu.Bal. conſ.
26.*Punctus infraſcripti,lib.3.per tot.*vbi eſt caſus. Vide, *Metus ope-* ☜
*ratur multa.Concl.*121.† Declara tamen;quia requiritur ſententia 96
ſuper reſciſſione;quia non eſt nullum ipſo iure;quin geſta per me-
tum reſcindi debent regulariter ; tamen Bald.videtur tenere,quod
non valeat, de quo eſt cogitandum. † Limita ; quia teſtamentum 97
factum ob impreſſionem metus,vel alias per metum non valet;&
ideo ſi probetur timor teſtatori ob confeſſionē ab eo factam cum
adminiculis,vel quia ad domum eius,quem inſtituit hæredem,fuit
adductus per homines armatos,teſtamentum non valet.Bald.conſ.
348.*in pr.lib.*3. Bart. *in l.2.§.fratris,ff.ſi quis aliquem teſtari prohib.*
† Limita;quia non valet teſtamentum nuncupatiuum, in quo in- 98
ſtituitur Princeps hæres, vel perſona potentior, ſiue præcedat te-
ſtamentum in ſcriptis , ſiue nullum præcedat teſtamentum ; quia
præſumitur factum per reuerentiam, vel metum, *l.nullus, C. de te-*
*ſtam.*plene Fulgoſ.conſ.20.*Pro pleniori,in prin.*

Teſtamentum, & diſpoſita in eo per modum vltimæ voluntatis viuente teſtatore non habent locum.

CONCL. 134.

DIſpoſita † in teſtamento per modum vltimæ voluntatis non 1
habent effectum, niſi mortuo teſtatore;ideo diſpoſitio etiam
loquens de præſenti tempore conditi teſtamenti non habet effe-
ctum,niſi mortuo teſtatore.Bald.conſ.458.*Titius habens duos,l.5.per*
tot.† Amplia;quia adeo eſt ambulatoria voluntas teſtatoris,vt ſem- 2
per attendatur tempus mortis teſtatoris quoad diſpoſita in teſta-
mento, & validitatē teſtamenti;ideo ſi ſtatutum dicat(prout Ter-
geſti) quod habens filios poſſit teſtari , prout vult inter eos,ſi is,
qui tempore teſtamenti habeat vnicum filium , tempore mortis
habebat plures,in eo verificatur ſtatutum.Card.Zabar.conſ.60.n.5.
ver. ad ſecundum. † Extende, quia imo etiam ſi haberet tempore 3
mortis vnicum filium,& ventrem prægnantem,adhuc videtur ha-
bere plures filios,& ſtatutum habet locum , & verificatur in caſu
ficto propter identitatē rationis.Card.Zabar.d.conſ.60.n.5. † Am- 4
plia,quia licet teſtator remittens vſuras in ſuo teſtamento præteri-
tas,& futuras,quas ſolui mandat,poſſit circa præteritas,nō autem
circa futuras;quia non ita ex liberalitate futuræ dantur, ſicut præ-
teritæ,præteritæ intelligentur vſque ad mortem teſtatoris,ex quo
teſtamentum eſt ambulatorium,& non habet effectum , niſi mor-
tuo teſtatore.Caſtr.conſ.101.col.2.& in fi.lib.1. † Amplia; quia le- 5
gata , & fideicommiſſa non debentur, neque valent, ſi teſtamen-
tum eſt nullum , vel ſi ex eo hæreditas non potuit adiri , vel non
fuit adita.Alex.conſ.42.*Viſo proceſſu.in pr.lib.*2.Vide plenius, *Adi-* ☜
*tio hæreditatis,eſt neceſſaria,Concl.*188. † Reſtringe, ſeu declara,ni- 6
ſi adſit clauſula codicillaris, *ſi non valet, & ſi non valebit iure teſta-*
menti , valeat iure codicillorum ; quia tunc ſuccedentes ab inteſtato
tenentur ad legata,& fideicommiſſa ex clauſula codicillari. Alex.
d.conſ.42.n.2.*ver.ſed præmiſſis non obſtantibus,lib.*2.vbi,quod etiam
ſi valuit à principio, poſtea cœpit non valere , puta quia erat in-
ſtitutus filius,qui mortuo teſtatore deceſſit, ſemper clauſula codi-
cillaris hoc operatur.Vide,*Teſtamentum poteſt reuocari regulariter,* ☜
*quia voluntas eſt ambulatoria. Concl.*150. Vide , *Clauſula codicillaris*
*operatur multa,& quando ſecus.Concl.*192.

Teſtatoris verba dubia qualiter intelligenda.

CONCL. 135.

TEſtator † mandans ſatisfieri per ſuos hæredes omnia debi- 1
ta contracta , & facta per filium ſuum , in quibus teſtator
non eſt obligatus, an intelligitur velle, quod hæredes ſoluant de-
bita filij emancipati,qui vna cum patre conduxerat gabellas fiſci?
& dicitur,quod non ; quia pater eſt obligatus vna cum filio.Bald.
conſ.446.*Caſus talis eſt,per tot. lib.*1. vbi, quod non obſtat , quod
medietas debiti ſit filij dumtaxat;quia ſatis eſt,quod pater eſt obli-
gatus ; & quia ſentit filius lucrū medietatis ſolus. † Extende;quia 2
verba dubia teſtamenti declarantur ex diſpoſitis in codicillis per
eundem teſtatorem. Roman. conſ.179.*Ampliſſime Doctor, n.7.ver.*
primo quia. † Amplia ; quia verba teſtamenti dubia debent inter- 3
pretari, quod teſtator ſe conformauerit cum iure municipali,ideo
ſi inſtituit filios,& illis deficientibus ſine filiis ſubſtituit filias,cē-
ſetur ſubſtituiſſe filias collectiue omnibus maſculis mortuis,quā-
do extat ſtatutum, quod fœminæ non ſuccedant ſtantibus maſcu-
lis, Franciſcus Aretin. conſ.1.num.3. & eſt communis * & magis

comm

Digitized by Google

4 communis opinio. Soc. *conſ.*51.*n.*33.*& ſeq. lib.*4. † Et verba teſta-
menti, & codicillorum, quando ſunt nedum dubia, ſed contraria,
qualiter ſint intelligenda, vide Abb. *conſ.*4. *In quaſtione, in prin. ver.
ex prædictis infero, col.*2. *per tot. lib.*2. vbi quærit ſaluare, & diſtin-
guere, provt magis eſt veriſimile, vt legata maxime pia nõ pereant,
& ibi eſt quædam perplexitas; quia teſtator fecit plura legata ſpe-
cialia ad piam cauſam, & mandauit ea ſolui intra annum, poſtea fe-
cit alia legata ex venditione mobilium, & ſi nõ ſufficerent ex ven-
ditione fructuũ, in codicillis legat mobilia ſorori, & vſumfructum,
& qualiter debeantur talia legata, videas *in ver. Vſusfructus relictus
uxori per verba,* dominam, maſſariam, & vſumfructuariam, *quali-*
5 *ter interpretetur ſtantibus filiis, vel non. Concl.*315. † Et verba du-
bia teſtamenti debẽt intelligi, provt ſunt poſita in alia parte teſta-
☞ menti. Iul. Clar. *in* § *teſtamentum, q.*76.*n.*6. Vide, *Repetitio præcedẽ-
tium verborum, & qualitatum quando & ex quibus inducatur, &*
6 *quando non. Concl.*187. † Et ideo teſtator, qui in primis hæredibus
excluſit profeſſos regulares, ſi vltimo loco ſubſtituat clericum, de-
bet in dubio intelligi de clerico ſeculari ex veriſimili mente. Caſt.
7 *conſ.*337. *In hac conſultatione, in pr. lib.*1. † Reſtringe; quia verba
teſtamenti primi, in quibus teſtator fecit mentionem de filiis maſ-
culis, non habent locum ad interpretationem ſecundi teſtamenti,
in quibus ſimpliciter fecit mentionem de filiis; quia cenſetur ſine
8 qualitate maſculinitatis. Iul. Clar. *d.* §. *teſtam. q.*76.*n.*8. † Amplia;
quia verba dubia teſtatoris debent interpretari ſecundum conſue-
tudinem loci in dubio; conſuetudo autem debet interpretari ſecun-
9 dum ius cõmune in dubio. Io. de Anania *conſ.*66. *in fi.* † Amplia;
quia debent interpretari ſecundum æquum, & non ſecundum ini-
quum. Rom. *conſ.*138. *in fi.* vbi late, quod ita interpretantur, vt ius,
10 & iuſtitiam non lædant. † Amplia; quia præſumitur ſe conforma-
re cum communi opinione Doctorum, quã præſumitur ſcire, ſicut
præſumitur ſcire leges. Mantic. *de coniect. vltim. voluntat. lib.*6. *tit.*6.
11 *n.*11. *& ſeq.* vbi declarat. † Amplia in Principe; quia in ſua diſpo-
ſitione intelligitur ſemper, vt ſe conformet cum iure communi,
non autem vt diſpenſet contra ius. Alex. *conſ.*33. *Viſo themate, n.*4.
12 *lib.*1. vbi apoſtill. dat plures concord. † Et vbi factum Principis po-
teſt referri ad ius commune, nunquam cenſetur diſpenſatũ. Corn.
13 *conſ.*167.*n.*4. *lib.*2. † Et ideo omnis diſpoſitio intelligitur de facto
ordinario, & naturali, non autem per diſpenſationem, eſt text. *in l.
fin. C. de iis, qui veniam ætatis,* vbi ætas legitima intelligi debet de
legitima 25. annorum; non autem de diſpenſata. Cur. Iun. *conſ.*54.
*n.*13. *in fin.* Mantica plene *de coniect. vltim. volunt. lib.*6. *tit.*6. *n.*17.
14 † Amplia; quia verba dubia teſtatoris debent interpretari, ita, vt
ſe ipſum non corrigat in continenti, vel contradicat. Alex. *conſ.*59.
*Attentis, n.*13. *ver. & pro confirmatione, lib.*3. vbi apoſtil. *in ver. in-*
☞ *continenti.* Vide, *Legati verba dubia qualiter intelligenda. Concl.*58.
Vide, *Verba dubia declarantur ex multis. Concl.*104. Vide, *Verba le-
gis de preterito quando includant futura, vel non. Concl.*114. Vide
ſupra, *Teſtamentum & diſpoſita in eo per modum vltimæ voluntatis
viuente teſtatore non habent locum. Concl.*134.

Teſtatoris diſpoſitio regulariter reſtringitur ad tempus teſta-menti, & quando ſecus. CONCL. 136.

1 REgula † eſt, ſi agitur de effectu rei legatæ, & an attendatur
tempus conditi teſtamenti, an vero tempus mortis teſtatoris
ad eliciendam illius voluntatem, vide Rom. *conſ.*134. *Pro declara-
tione, n.*5. vbi, quod regulariter intelligitur ſecundum tempus te-
ſtamenti, vbi loquitur in inſtitutione, & legato, vbi apoſtil. *in ver.
veritas,* dat concord. & iſta eſt regula, quod ſi legatũ eſt per verba
præteriti, vel præſentis temporis, debet attendi tempus teſtamenti,
non tempus mortis, *l. iis verbis,* vbi Bart. Alber. & alij. *ff. de leg.*3. *l.*
2 *vxorem.* §. *teſtamento. ff. eod. tit.* † Extende in liberatione legata de-
bitori; quia ad debita tempore teſtamenti extenditur, nõ ad poſtea
contracta, *l. Aurelius,* §.1. vbi Bart. & alij. *ff. de liber. legati.* Fulg. *conſ.*
3 37. *per tot.* † Extende etiam in codicillis; quia attenditur tempus
4 codicillorum, *l. quædam. ff. de iure codicill.* vbi Ang. & Rom. † Ex-
tende octo modis, de quibus Mantica *de coniect. vltim. volunt. lib.*3.
5 *tit.*11. † Extende; quia attenditur diſpoſitio à tempore conditi te-
ſtamẽti, quãdo verba ſunt clara, veluti ſi teſtator legat vxori centũ,
ſi mortuo teſtatore nupſerit per totũ menſem Ianuarij nunc pro-
xime futuri; quia licet teſtator viuat per totum menſem Ianuarij,
ex quo non mutauit teſtamentum, ceſſat legatum. Anton. de Butr.
6 *conſ.*57. *per tot.* † Declara tamen; quia ſi verba nõ ſunt clara, quod
neceſſario à die teſtamẽti diſponat, ſemper vt valeat legatũ, fit in-
terpretatio à die mortis teſtatoris. Ant. de Butr. *d. conſ.*57.*n.*2. *&* 3.
7 † Reſtringe tamẽ; quia licet teſtator leget aliquid vxori, ſi illã non
habet tempore teſtamenti, neceſſario intelligitur de futura vxore,
8 ſecundum Soc. Iun. *conſ.*172. *n.*24. *lib.*2. † Idem, ſi legat teſtator
filiis, vel cognatis, & tempore teſtamenti habet filias impuberes,
ne deſcendentes excludantur, intelligendum eſt de filiis filiarum
naſcituris. Roman. *d. conſ.*134.*n.*5. ſequitur Socin Iun. *d. conſ.*172.
*n.*24. *l.*2. Pariſ. late *conſ.*71.*n.*14. † Declara; quia ſi fit in genere 9
mentio de cognatis, intelligitur de præſentibus, & futuris tempo-
re teſtamenti; ſi vero de cognatis certæ perſonæ, vel ex certa per-
ſona, intelligitur de exiſtentibus tempore teſtamenti. Socin. *conſ.
vlt. n.*6. *lib.*1. & Bart. & alij *in l. ſi cognatis. ff. de reb. dub.* plene Pa-
riſ. *conſ.*71.*n.*14. *& ſeq. lib.*4. † Declara; quia ſi agitur de diſpoſi- 10
tione pura, attenditur tempus teſtamenti, ſi de conditionali, atten-
ditur tempus conditionis exiſtentis. Bart. & alij *in d. l. ſi cognatis, ff.
de reb. dub* vbi Socin. *n.*30. *ver. quarta & vltima,* plene Cur. Iun.
*conſ.*57.*n.*11. *& ſeq.* & communem * dicit Rola. à Valle *conſ.*39. *
*lib.*4.*n.*3. † Intelligas tamen, quod ſi veniant etiam poſt mortem 11
teſtatoris, & ante, quod primi ſint præferendi. Cur. Iun. *d. conſ.*57.
*n.*12. vbi dicit hanc concordiam tenendam. † Reſtringe duode- 12
cim modis, de quibus idem Mantica plene *de coniect. vlt. volunt.
lib.*3. *tit.*11. *num.*12. *& ſeq.* vbi latiſſime. Vide Concluſionem prox. ☞
præced. Vide, *Legati verba dubia quando late interpretanda, &
quando ſecus. Concl.*58.

Teſtator in dubio cenſetur ſe conformare potius cum ſtatuto, quam cum iure communi, & quando ſecus.

CONCL. 139.

IN † dubio teſtator cenſetur potius ſe conformare cum ſtatuto, 1
quam cum iure communi, ita Socin *conſ.*51.*n.*33. *lib.*4. vbi dicit
magis * communem. Iul. Clar. *in* § *teſtamentum, q.*76.*n.*12. *& ſeq.* *
qui alios allegat Fulg. *conſ.*34. *Domina Catharina, in prin.* & com-
munem * dicit Ripa *in l. hæredes mei.* §. *cum ita, n.*75. vbi hoc exa- *
minat plene. *ff. ad Trebel.* Cur. Iun. *conſ.*171. *Materia præſentis con-
ſultationis, in prin.* vbi, quod eſt communis * opinio, quod teſtator *
cenſeatur ſe conformare cum ſtatuto, & conſuetudine. Bero. *conſ.*
47. *num.*13. *lib.*3. Vide, *Ius ciuile quid ſit, & in dubio de quo intelliga-* ☞
*tur. Concl.*582. † Extende idem in inueſtitura emphyteuſis ab Ec- 2
cleſia pro ſe, & filiis maſculis, & fœminis, vt ſtante ſtatuto, quod
maſculi excludant fœminas, fœminæ ordine ſucceſſiuo vocentur,
non coniunctim. Alex. *conſ.*119 *Viſo, n.*8. *lib.*5. † Extende in omni 3
tacita relatione ad ius; quia potius de iure municipali, quam de iu-
re communi intelligitur, ita Soc. *d. conſ.*51.*n.*35. *lib.*4. † Extende; 4
quia teſtator cenſetur ſe conformare cum ſtatuto loquente ab in-
teſtato. Alex. *conſ.*15. *Viſo, n.*5. *lib.*4. † Et ideo ſi teſtator ſubſtituat 5
duobus filiis ſuis in caſu mortis alterius ſine filiis alterum, ſi ſuper-
uiuat, & eius filios, ſi extat ſtatutum, quod maſculi excludant fœ-
minas, non cenſetur vocare fœminas cum maſculis ad ſubſtitutio-
nem, ſed ſolos maſculos iuxta ſtatutum. Alex. *conſ.*15. *per tot. lib.*4.
vbi pleniſſima apoſt. *in ver. ſtatuti,* dat conc. & reſtringit non pro-
cedere in conditione, *ſi deceſſerit ſine filiis,* neque quando vocantur
filij extranei. † Extende multis modis per eundem Soc. *d. conſ.*51. 6
per tot. plenius per Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib.*6. *tit.*7. vbi plene
declarat. † Extende; quia licet appellatione filiorum veniant maſ- 7
culi, & fœminæ; ſi tamen extat ſtatutum, quod ſtantibus maſculis
fœminæ non ſuccedant, tunc teſtator loquens de filiis cenſetur ſe
conformare cum ſtatuto, vt de maſculis intelligatur. Cur. Iun. *conſ.*
265.*n.*24. *& ſeq. lib.*3. † Extende in contractu; quia ſi pater recepit 8
emphyteuſim pro ſe, & filiis maſculis, & fœminis, & extet ſtatutũ,
quod ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, emphyteuſis cen-
ſetur recepta primo pro maſculis, & ipſis deficientibus pro fœmi-
nis. Soc. *d. conſ.*51.*n.*39. *ver. ſexta opinio, lib.*4. Ripa *in l. hæredes mei.*
§. *cum ita, n.*77. *ff. ad Trebell.* vbi ponit diuerſa exempla. Petr. de Anc.
*conſ.*433. *Poſtquam iſta domina, in pr.* Iaſ. *in l. omnes populi, in* 2. *lect.
n.*36. *ff. de iuſt. & iur.* † Extende, vt procedat etiam in emphyteuſi 9
recepta ab Eccleſia; quia licet Eccleſia nõ ligetur, bene ligatur lai-
cus recipiẽs ab Eccleſia, vt cenſeatur ſe cõformare ſtatuto laicorũ.
Alex. *conſ.*9. *Ponderatis iis, in princ. l.*5. Petr. de Anch. *conſ.*125.*n.*12.
*& conſ.*433.*n.*2. † Extende, vt procedat, etiam ſi per nomina col- 10
lectiua eſſet recepta emphyteuſis, puta pro ſe, & hæredibus maſ-
culis, & fœminis; quia adhuc erit locus ſtatuto, vt primo maſculi,
poſtea fœminæ ſuccedãt. Alex. *d. conſ.*9.*n.*4. *& ſeq. ver. nec prædictis,
l.*5. † Contrariũ tenet Dec. *conſ.*208.*n.*4. vbi reprobat Alexandrum. 11
† Extẽde, etiã ſi emphyteuſis ſit recepta pro ſe, & filiis, ſeu liberis; 12
quia licet veniãt maſculi, & fœminæ, ſi tamẽ ſtatutũ excludit fœ-
minas ſtãtibus maſculis, cẽſetur acquiẽs ſe conformare cũ ſtatuto,
vt ſoli maſculi ſuccedãt. Anch. *d. cõſ.*125.*n.*11. *ver. ſecundo principa-
liter, cum ſeq.* Vide, *Verba vniuerſalia reſtringũtur ſecundũ iuris diſpo-* ☞
*ſitionẽ de illa, &c. Concl.*127. † Extẽde; quia licet ſtatutum loquatur 13
de ſucceſſione hæreditatis ab inteſtato; tamẽ habet locũ nedum in
ſucceſſione, & fideicommiſſo rei particularis, ſed etiã in cõtractu.
Alex.

Digitized by Google

14 Alex. conſ.15. *Viſo teſtamento, num.6. lib.4.* † Declara tamen, niſi
eſſent coniecturæ in contrarium, vel aliter de mente conſtaret.
Alexand. *d. conſ.*15.*n.6.l.4.*& ibi apoſtill. *in ver. contractu*, quæ dicit
15 extenſionem non procedere indiſtinctè. † Et procedit in hoc ar-
gumentum de vltima voluntate ad contractum circa materiam
* ſucceſſionis in re particulari. Curt.Iun. *conſ.*171.*n.*3. qui dicit * com-
munem, & quod procedit ſtatutum diſponens ſucceſſionem ab
inteſtato, vt teſtator etiam teſtando, vel contrahendo ſe confor-
16 mare voluerit. † Ex iure municipali idem Mantica *lib.6.tit.*7. vbi
* latiſſime, Curt.Iun. *d. conſ.*171. *in princ.* vbi dicit * communem, &
quod in dubio quis intelligatur habere voluntatem conformem
17 cum ſtatuto, Pariſ. *conſ.*22.*n.*59.*lib.*2. † Et procedit in omni diſpo-
ſitione, maxime patris inter filios, vt cenſeatur ſecundum ſtatu-
18 tum. Curt.Iun. *conſ.*10.*n.*10. † Reſtringe; quando teſtator expreſſe
recedit à diſpoſitione ſtatuti, puta inſtituendo, vel ſubſtituendo
perſonas contra mentem ſtatuti, tunc enim non præſumitur velle
ſe conformare. Ruin. *conſ.*36.*n.*10.*& ſeq.lib.*3. Pariſ. *conſ.*78.*n.*26.
19 *& ſeq.lib.*2. † Reſtringe in expreſſa relatione; ideo ſi expreſſe te-
ſtator, vel alius faceret mentionem iuris, vel ſe referret ad ius, in
dubio de iure communi intelligeretur. Soc. *d. conſ.*51. *n.*35. *lib.*4.
20 † Reſtringe; quia de facili receditur ab hac coniectura. Crauet. qui
21 citat multos, *conſ.*250.*n.*2.*& ſeq.& conſ.*180.*n.*4. † Declara, vt per
22 Mantic. *d. coniect. vlt. volunt. lib.6.tit.6.num.*28. † Reſtringe; quia
coniectura procedit ab inteſtato; ſecus ex teſtamento. Socin.Iun.
*conſ.*26.*n.*5.*& ſeq.l.*4. vbi, quod procedit reſpectu teſtantis, cui ſuc-
ceditur, non reſpectu grauatorum, & idem repetit *conſ.*168.*n.*70.
23 *& ſeq.lib.*2. † Reſtringe, quando ratio ſtatuti non militat cum diſ-
poſitione teſtatoris, vt quia ſtatutum conſeruat agnationem, & te-
ſtator fœminas vocauit. Crau. *d. conſ.*350.*n.*2.*& ſeq.* Pariſ. *conſ.*78.
24 *n.*25.*& ſeq.lib.*2. † Reſtringe in eo, qui eſt forenſis; quia interpre-
tatio fit ſecundum qualitatem perſonæ. Simon de Præt. *de interpr.
vlt. volunt. lib.2. ſolutio, num.*301.*& ſeq. ver. propterea conditio.* Pariſ.
*conſ.*78.*n.*19.*lib.*2. vbi, quod potius cum iure communi ſe confor-
25 mat, quam cum ſtatuto † Declara vltimam reſtrictionem, niſi iſte
forenſis acceptaſſet ciuilitatem loci; quia cenſetur velle ſe confor-
mare, prout alij ciues. Caſtr. *in l. ſi duo. ff. de acquir. hæred. in princ.*
26 † Reſtringe in inſtitutione, quæ debet fieri verbis expreſſis; quia
bene fit relatio potius ad ius commune, quam ad ius municipale.
27 Socin. *d. conſ.*51.*n.*33. *lib.*4. † Contrariam regulam; quia teſtator
cenſetur in dubio ſe conformare cum iure communi, vide apud
Manticam *de coniect. vlt. volunt. lib.6. tit.*6. vbi ponit regulas & fal-
lentias cum multis declarationibus, & quod cẽſeatur teſtator vel-
le, quod lex diſponit. Alex. *d. conſ.*55. *Perſpectis, n.*2. vbi plena apo-
28 ſtilla citat plurimos concord. † Et in dubio intentio contrahen-
tium cenſetur conformis iuri communi. Bero. *conſ.*113.*n.*13. *lib.*1.
29 † Extende; quia interpretatio fieri debet, vt actus cenſeatur factus
ſecundum diſpoſitionem iuris communis. Crau. *conſ.*91. *n.*8. imo
recipit intellectum à iure communi loquente de materia diſpoſi-
30 ta. † Et procedit tam in teſtamento, & vltima voluntate, quam in
contractibus: quia voluntas præſumitur ſecundum iuris diſpoſi-
31 tionem. Curt.Iun. *conſ.*192.*num.*101.*lib.*3. † Imo ſtatuta, pacta, &
conuentiones priuatorum in dubio cenſentur ſecundum ius com-
32 mune. Bero. *conſ.*38. *n.*37. *lib.*1. † Et potius cenſetur quis ſe con-
formare cum iure communi, quam contra ius commune diſpone-
33 re. Ioan. de Anan. *conſ.*66. *in fin.* Roman. *conſ.*138. *in fi.* † Amplia;
quia in dubio diſpoſitio contrahentium intelligitur ſecundum ius
commune. Crau. *conſ.*33.*n.*18. plene Mantic. *de coniect. vlt. volunt.*
34 *lib.6.tit.6. per tot.* vbi late declarat. † Extende, vt mens contrahen-
tium talis præſumatur, qualis de iure eſſe debet. Crau. *d. conſ.*33.
35 *n.*23. † Extende; quia omne pactum, & omnis diſpoſitio interpre-
tari debet, vt non corrigat, vel minus corrigat ius commune. Cra-
36 uet. *conſ.*33. *n.*22. *ver. decimo nos habemus.* † Declara; quia imo ſi
extat conſuetudo in ciuitate, contrahentes cenſentur contrahere
ſecundum conſuetudinem, & morem ciuitatis. Signor. *conſ.*138.
37 *n.*6. † Reſtringe; quia imo cum cenſentur ſe conformare cum conſue-
* tudine. Mantica *lib.6. tit.8. per tot.* & eſt communis opinio. Curt.
38 Iun. *conſ.*171. *in pr.* † Reſtringe; quia imo cum opinione teſtato-
ris, ſi de ea conſtat, etiam ſi errauerit, declaratur voluntas. Simon
39 de Præt. *de interpret. vlt. volunt. lib.2. ſolut.3.n.8.& ſeq.* † Declara;
quia opinio præfertur veritati in iis, quæ pendent ad animo, alias
ſecus; ideo in teſtamento, in aditione, & ſimilibus dependentibus
ad animo, ſola opinio præualet, in aliis non. Bart. *in l.2.§. ſi ſub con-*
40 *ditione, ff. pro emptore.* † Amplia; quia qui facit actum, cenſetur ſe
adſtringere ad omnia iura de illo actu loquentia, *l. ſi duo*, vbi Bald.
Caſtr. & alij, *ff. de acquir. hæred.* plene Crau. *conſ.*186.*n.9. ver. quar-*
41 *to*, vbi multa congerit. † Extende; quia contractus ſimpliciter ce-
lebrati cenſentur ſecundum morem, & conſuetudinem loci. Iaſ.
qui plura cumulat *in l. certi condictio, §. ſi nummos, n.*11.*& ſeq. ff. ſi*
cert. pet. Signor. *conſ.*138.*n.*6. † Extende; etiam ſi obſeruantia vni- 42
uerſalis ſit contra ius, & non præſcripta; quia cenſetur partes con-
trahere potius ſecundum obſeruantiam ciuitatis, quam ſecundum
ſtatutum. Aret. *conſ.*11. *n.*5. *ver. ſed tamen ex ſuperabundanti, vſque*
in fi. ſequitur Soc. *conſ.*11. *circa fi. ver. ſed certe lib.*1. † Declara ta- 43
men ſecundum eundem Aret. *d. conſ.*11. *n.*6. quia ſi obſeruantia
communis eſt contra ius, & ſtatutum, debet eſſe præſcripta ſpatio
decem annorum, quando partes contrahentes ſciebant, qui loqui-
tur, quando obſeruantia erat contra ſtatutum vſu non receptum à
principio, vt quia ſtatutum diſponebat de moneta florenorum,
quod eſſet talis valoris, & tamen communis obſeruantia erat con-
traria, vt partes potius cenſeantur ſe conformare cum tali obſer-
uantia, quam cum ſtatuto vſu non recepto, maxime, quando vna
pars ignorabat ſtatutum, & ita declarat Dec. *conſ.*11.*n.*11. vbi, quod
facilius admittitur iam vſu receptum, quam non receptum vſu.
Vide, *Lex præſumitur vſu recepta, & quando ſecus. Concl.*257. † De-
clara ſecundo; quia procedit, quod ſufficiat obſeruantia ſine præ- 44
ſcriptione, quando eſt declaratiua, ſeu interpretatiua. Alex. *conſ.*8.
*n.7.lib.*6. Soci. *conſ.*111. *in fi. lib.*1.& ita declarat etiam Aret. *d. conſ.*
11.*num.*6. Dec. *cap. ſemper in ſtipulationibus, in fin. ff. de reg. iur.* provt
etiam declarat idem Dec. *conſ.*48.*n.*2. quod eſt interpretatiua, &
meri facti, non iuris. † Reſtringe; quia quod dicitur contrahentes 45
cenſeri conformare ſe cum ſtatuto loci, procedit, ſi ſubſunt ambo
dicto ſtatuto, alias ſecus. Dec. *in c. licet, de probat. num.4. ver.& hoc*
quando. Vide, Concluſ. prox. præc. Vide, *Voluntas diſponentis præſu-*
*mitur conformis iuri communi, ſtatutis, & conſuetudini, Concl.*282.

Teſtamenta plura in eodem teſtamento fieri poſſunt. CONCL. 138.

TEſtamentum, † factum à duobus in eadem charta, vnifor- 1
miter, & eodem loco, vel perſona, licet ſit vnicum in ſcriptu-
ra; tamen iudicantur tot teſtamenta, quot ſunt teſtatores. Oldr. *conſ.*
174. *Thema tale eſt, vir & vxor.* † Amplia in tantum eſſe verum, 2
quod ſunt plura teſtamenta, quod vno ex pluribus teſtatoribus
defuncto, alij poſſunt teſtamentum pro ſua rata reuocare. Oldr. *d.*
*conſ.*174. *Thema tale eſt, vir & vxor.* † Et idem de tribus fratribus, 3
qui in eodem teſtamento, ſeu inſtrumento vniformiter teſtati fue-
rant, vt poſſit quilibet reuocare ſuam voluntatem etiam ſepara-
tim. Bald. *conſ.*276. *Factum, ſuper quo conſilium, lib.*1. † Extende; 4
quia tale teſtamentum à pluribus factum, tanquam plura teſta-
menta; ſortitur effectum in totum quoad non reuocantes, & quo-
ad reuocantes annullatur, provt ſi eſſent plura, & ſingulorum te-
ſtamenta; item regulatur diſpoſitio talis teſtamenti circa inſtitu-
tiones, & ſubſtitutiones, ac reuocationes, provt vnuſquiſque po-
ſtea diſpoſuerit. Bald. *conſ.*276. *per tot. lib.*1.

Teſtator inſtituens ventrem dicitur inſtituiſſe omnes poſthumos. CONCL. 140.

TEſtamentum, † in quo teſtator inſtituit ventrem vxoris ſuæ, 1
non eſt nullum, ſi deinde plures filios habuit; quia compre-
hendit omnes poſthumos inſtitutio ventris. Oldrad. *conſ.*212. *Qui-*
dam in ſuo. Vide plenius, *Venter vxoris inſtitutus comprehendit om-*
*nes poſthumos. Concl.*78.

Teſtamentum ſi conditionale in ſubſtitutione, quando deficit conditio, ſuccedunt venientes ab inteſtato & quando ſecus. CONCL. 140.

TEſtamentum, † in quo teſtator inſtituit hæredem, cui, ſi de- 1
cederet ſine prole legitima, ſubſtituit alium, quo non exi-
ſtente, ſubſtituit tertium, ſi viuo teſtatore moritur inſtitutus reli-
ctis filiis, & etiam moriatur primus ſubſtitutus, & poſtea moriatur
teſtator, eſt effectum quaſi caducum, ita quod nec filij primi inſti-
tuti, nec vltimus ſubſtitutus ex eo teſtamento petere poſſint, ſed
hæreditas ſpectat ad venientes ab inteſtato. Oldrad. *conſ.*141. *The-*
ma tale eſt, dominus G. † Amplia; quia ſi teſtator inſtituit filium, & 2
ipſi ſubſtituit locum pium, ſi decedat filius ſine maſculis, & caſu,
quo locus pius acceptet fideicommiſſum, ab eo legauit centum
Titio, mortuo filio ſine maſculis, ſi locus pius non vult fideicom-
miſſum, venientes ab inteſtato; & ſuccedentes filio habebunt hæ-
reditatem, & non tenentur ad legatum Titio. Bald. *conſ.*241. *Caſus*
*talis eſt, videlicet, lib.*1. † Contrarium in hoc vltimo; quia venien- 3
tes ab inteſtato tenentur ad legata relicta à ſubſtituto vniuerſali,
tenet Bald. *conſ.*76. *per tot. lib.*1. † Declara in legatis pro anima 4
vel legatis ad pium vſum: quia maxime debentur, etiam ſi teſta-
ment

Digitized by Google

mentum,vel ſubſtitutio reddatur caduca.Bald.*conſ*.453.*per tot.l*.1.
5 † Amplia; quia ſi hæreditas non aditur ex teſtamento, talis hæ-
reditas ſpectat ad venientes ab inteſtato,qui adiuerint. Bald. *conſ.*
6 453.*Si ex teſtamento,in pr. lib*.2. † Extende,etiam ſi Eccleſia, &
pia cauſa ſit inſtituta,vel ſubſtituta;quia,ſi non vult acceptare ſub-
ſtitutionem,vel inſtitutionem, hæreditas defertur venientibus ab
inteſtato,qui tenentur ad opus pium.Bald. *d.conſ*.453.*per tot.lib*.2.
vbi,quod ſi teſtator ſubſtituit Eccleſiam cum onere, quod con-
ſtruat capellam, ſi Eccleſia non adiuit, efficitur caduca ſubſtitu-
tio, ſed venientes ab inteſtato tenentur ad conſtructionem ca-
7 pellæ. † Limita; quia nunquam inſtitutio dicitur conditionalis,
licet teſtator ſub conditione grauauerit hæredem; quia licet non
impleat, non propterea deficit inſtitutio,ſed potius conditio dici-
tur adiecta exequutioni, & oneri iniuncto. Bald. *conſ*.128. *Cum
quidam,in fi.lib*.3.

Teſtator poteſt legare rem alienam, & rem hæredis,& quando ſecus. CONCL 141.

1 TEſtator † poteſt legare rem hæredis, quando ſciens voluit
rem alienam legare; ſecus ſi erraſſet, & in dubio non præſu-
mitur error.Bald. *conſ*.89. *Dominus Thomas,n*.7.*&* 8.*ver.ad euiden-
tiam,lib*.1. Corn. *conſ*.27.*In hac conſultatione,n*.11.*lib*.2. vbi, quod
tenetur hæres, ſi adiuit inconſulto, *l.vnum ex familia,§.ſi rem,ff.de*
2 *leg*.2. † Declara, dummodo expreſſe conſtet de mente teſtatoris,
quod voluit de re hæredis diſponere, ſiue expreſſe, ſiue etiam ex
coniecturis.Caſtr.*conſ*.397.*Premittenda ſunt,in pr.lib*.1. *& per tot.*
3 *& num*.2. vbi ponit plures coniecturas. † Non tamen dominium
tranſit ipſo iure in legatarium,quando res aliena,vel hæredis lega-
tur,ſed requiritur traditio. Bald. *d.conſ*.89.*n*.7.*lib*.1.*ver.ad euiden-*
4 *tiam*. † Amplia; quia nedum rem hæredis poteſt teſtator legare,
ſed etiam rem alienam,& hæres obligaretur adeundo ſimpliciter.
5 Corn. *d.conſ*.27.*n*.11. *lib*.2. † Amplia;quia teſtator poteſt legare
rem hæredis,ſicut ſuam, ſiue ſit hæres in totum, ſiue in parte. Bart.
6 *conſ*.51.*Bonauentura,in fi.lib*.1. † Amplia; quia teſtator inſtituens
fratrem hæredem, & ſubſtituens poſt mortem fratris decedentis
ſine filiis ſororem in medietate bonorum fratris,obligat fratrem,
ſi adiuit ſimpliciter,vel ſi conſenſit tali fideicommiſſo, plene An-
7 char.*conſ*.365.*In themate propoſito,n*.8.*& ſeq*. † Amplia;quia lega-
tarius nedum poteſt grauari in re teſtatoris,ſed etiam in re propria
ipſius legatarij, vel hæredis, *l. cum ab vno.l. Imperator.§.ſi centum,
ff.de leg*.2. Crau. *conſ*.174.*n*.9. vbi declarat, quando,& quomodo
8 procedat. † Extende; quia legatarius poteſt grauari vltra, quam
importet legatum,& ſi grauamen eſt per modum conditionis, fa-
cta acceptatione legati, tenebitur de ſuo in exceſſu oneris;ſi vero
per viam modi,tenebitur ſolum vſque ad valorem legati. Crauet.
9 late *d.conſ*.174. *n*.9. † Reſtringe fauore dotis; quia legatarius in
dote non poteſt grauari vltra legatum. Imol. *in l.cum pater,§.quod
dotale, ff. de leg*.2. Vide, *Renunciationes iuris proprij facta quando*
10 *ſtricte,& quando large interpretentur.Concl*.180. † Amplia;quia te-
ſtator habens plura bona feudalia,& plura libera,poteſt vni ex fi-
liis legare tota feudalia, & alteri tota libera, ex quo honorat in
plus, quam oneret; quia valebit hoc caſu diſpoſitio teſtatoris de
rebus feudalibus, quæ nihil valeret, niſi cauſatiue ſic induceretur
ad conſentiendum. Caſtillio. *conſ*.10.*n*.53.*&* 54. *& conſ*.24.*n*.30.
11 *& ſeq*. † Limita;quia teſtamenta ſunt adinuenta,vt quis de rebus
propriis poſſit teſtari, non autem de alienis. Roland.à Valle *conſ.*
71.*num*.26.*lib*.2. Mantic. *de coniect. vltim.volunt.lib*.9.*tit*.1. *num*.7.
12 † Extende;quia niſi teſtator ſpecifice, & expreſſe diſponat de bo-
nis alienis, non intelligitur de eis diſpoſuiſſe. Cephal. *conſ*.371.
n.27.*& ſeq.lib*.3.Clarus *in §.teſtamentum,q*.71.*num*.15.*ver.ſed pone.*
13 † Extende; quia teſtator nunquam cenſetur diſponere de re alie-
na, vel hæredis, quando adiecit nomina poſſeſſiua, puta *meum,
tuum*,vel *ſuum*, ita Iaſ. *in l.ſerui electione,n*.20. *& ſeq ff.de legat*.1.
Vide, *Nomina poſſeſſiua* meum, & tuum, *quid importent. Concl*.59.
14 † Limita; quia ſi teſtator inſtituat duos hæredes, & iubeat eos
æqualiter diuidere, & in hæreditate adſit hoſpitium ex fideicom-
miſſo debitum alteri ex hæredibus, illud hoſpitium non commu-
nicatur in diuiſione, *l.cum pater.§.dulciſſimis, ff. de leg*.2. vbi Bart.
15 Caſtr.*conſ*.397.*Præmittenda ſunt,in prin.lib*.1. † Reſtringe, vt non
procedat, quando teſtator expreſſe dixiſſet, quod inſtituebat am-
bos hæredes, cum hoc, quod alter teneretur communicare rem
propriam, vel rem, quæ ex fideicommiſſo ſibi debebatur; quia
adeundo hæreditatem obligaretur communicare. Caſtrenſ. *d.conſ.*
16 397.*in pr.ver.ſecundo præmittendum, lib*.1. † Imo ſi teſtator etiam
impoſuiſſet onus reſtituendi nedum ſuam hæreditatem, ſed pro-
pria bona hæredis, adeundo obligaretur, dummodo quarta pro
Trebellianica ſibi remaneat. Caſtr. *d.conſ*.397.*ver.ſecundo præmit-
tendum,lib*.3. † Declara; quia ita demum tenetur hæres, qui adi- 17
uit hæreditatem, ſimpliciter exequi mentem teſtatoris etiam in
re ſubiecta fideicommiſſo propria hæredis, quando de ea poteſt
diſponere, vt quia non eſt prohibita alienatio, vel ſi eſt prohi-
bita, non fauore tertij, ſed hæredis; quia ſi fauore tertij, non
valeret talis diſpoſitio. Caſtrenſ. *d.conſ*.397. *in princ. lib*.1. † Li- 18
mita; quia licet poſſit teſtator legare rem hæredis; non tamen
poteſt prohibere alienationem rei hæredis, etiam ſi hæres adeat,
l.ea lege.C.de condict. ob cauſam. Bald. *d. conſ*.89. *num*.8. *ver. & ex
hoc ſequitur*. † Declara tamen; quia hæres tenetur ex teſtamen- 19
to; item hypothecaria verſus legatarium rei hæredis, & ſi res
perueneris ad legatarium, daretur ſibi retentio. Bald. *d. conſ*.89.
num.8. *lib*.1. Vide, *Aliena res alienata, vel legata quando debeatur,
vel non. Concl*.256. Vide, *Legatum rei alienæ quando debeatur, vel
non. Concl*.63. Vide, *Fideicommiſſum an valeat in bonis hæredis.
Concl*.245.

Teſtatoris voluntas per quos ſit exequenda, & de pœna non exequentium. CONCL. 142.

POena † hæredum, vel exequutorum exequi debentium vo- 1
luntatem teſtatoris, duplex eſt de iure communi, videl. pœna
delicti,quando ex dolo nolunt exequi,& pœna negligentiæ. Lap.
alleg.88. *Matthæus quondam num*.2. *ver. & qui hoc non adimple-
uit,& num*.3. † Pœna negligentiæ inducta à iure eſt; quia hæres, 2
& exequutores, niſi intra annum exequuti fuerint voluntatem te-
ſtatoris, amittunt officium,& poteſtatem,quæ deuoluitur ad Epiſ-
copum.Lap.*d.alleg*.88.*num*.3.*ver.prima pœna*. Bald. *conſ*.96.*Factum
tale eſt,lib*.2. † Declara tamen, quia non currit annus ad incur- 3
rendam pœnam negligentiæ, niſi à die ſcientiæ, vel monitionis.
Lap.*d.alleg*.88.*n*.3.*ver.iſta tamen pœna.*

Teſtamentum non valet quoad legata facta ei,qui ſcripſit teſtamentum, & pœna ſibi ſcribentis.

CONCL. 143.

POena † aſcribentis ſibi aliquid in teſtamento habet locum in 1
teſtamento etiam nuncupatiuo, & eſt pœna,quod non valeat
legatum pro eo, qui ſcripſit teſtamentum. Bald. *conſ*.317. *Quando
eſt vnum, num*.3.*ver.amplius quæſtio eſt,lib*.1. † Amplia; quia imo 2
Notarius rogatus de teſtamento ad ſui fauorem punitur pœna
falſi.Vide, *Notarius non poteſt ſibi aliquid aſcribere in teſtamento à
ſe ipſo rogato.Concl*.77.

Teſtari quando poſſit Epiſcopus,vel beneficiatus de fructibus,& acquiſitis Eccleſiaſticis,& quando non.

CONCL. 144.

EPiſcopus † regulariter poteſt teſtari pro remuneratione ſerui- 1
tiorum ſeruientium ſibi, *cap. relatum, de teſtam. l. iubemus,
C. de ſacroſ. Eccleſ. poſt princip*. Caſtrenſ. *conſ*.273. *Ad primum,
in princ. lib*.2. † Declara, vt ſit verum, dummodo remuneratio 2
non excedat ſeruitia, & ideo ſtatur arbitrio iudicis, ſeu boni
viri. Caſtrenſ. *conſ*.285. *Ad primum, in fin. ver. ad ſextum, lib*.2.
† Amplia, quando habet facultatem teſtandi à Papa. Vide, *Te-* 3
ſtandi facultas.Concl.145.Vide,*Papa abſolute poteſt omnia.Concl*.49.
† Limita; quia non poteſt teſtari de acquiſitis ex fructibus Ec- 4
cleſiæ in fauorem nepotum, & ſuorum conſanguineorum, vt in
authent. de Eccleſiaſt. tit. §.interdicimus, collat.9. gloſſ. *in cap.præ-
ſenti,de offic.ordin. lib*.6. Caſtrenſ. *d.conſ*.273. *Ad primum, num*.4.
ver.ad quintum,lib.2. Vide plenius, *Clerici de quibus teſtari poſſint,
vel non.Concl*.369.Vide Concluſionem proxime ſequentem.Vide,
Spolia Prælatorum quæ eſſe dicantur. Concl.368. *cum Concluſione ibi
proxime ſeq.*

Teſtandi facultas de fructibus Eccleſiaſticis quid operetur.

CONCL. 145.

POpa † poteſt concedere facultatem Eccleſiaſticis perſonis te- 1
ſtandi de bonis in fructibus Eccleſiaſticis quæſitis, & talis li-
centia extenditur etiam ad fructus, & penſiones Eccleſiaſticas,
maxime,ſi adeſt dictio; *etiam ſi ex fructibus Eccleſiaſticis*; quia eſt
implicatiua,& ampliatiua. Alexand. *conſ*.15.*Reuerendiſſime Domi-
ne, lib*.2. vbi idem, ſi ex iuribus beneficiorum bona ſint quæſita.
† Et

Digitized by Google

2 † Etſi eſt conceſſa, valet teſtamentum factum ante conceſſionem,
quia conualidatur. Caſtr. conſ. 234. In cauſa appellationis, n. 3. lib. 2.
allegat text. in l. ſi quis filio exhæredato. §. irritum. ff. de iniuſto teſtam.
3 Alex. conſ. 95. Requiſitus, n. 30. v. non obſtat, lib. 7. † Extende, vt pro-
cedat, ſiue Papa ſciuerit eſſe factum tale teſtamẽtum, nullum, ſiue
non, etiam ſi verba licentiæ ſint de futuro; quia teſtamentum vt
habeat effectum, expectat mortem teſtatoris. Alex. d. conſ. 95.
4 n. 10. lib. 7. † Amplia; quia hæredes habentis facultatem teſtandi in
fructibus perceptis, & penſionibus, quæ debentur propter fructus
perceptos, ſuccedunt de iure, non ex facultate teſtandi; quia fru-
ctus recollecti ſpectant ad hæredes beneficiati. Alex. d. conſ. 15. Re-
uerendiſſime domine, n. 3. ver. circa tertium, lib. 2. & conſ. 82. n. 16. eod.
lib. 2. & conſ. 28. in pr. lib. 1. plena apoſtill. ad Roman. conſ. 10. quæ
multos allegat, & dicit* communem. Ferret. conſ. 118. col. fi. & conſ.
151. in fi. Gigas tract. de penſio. quæſt. 53. & cõmunem* dicit Couarr.
variar. reſolutio. cap. 15. n. 12. lib. 1. plures citat apoſtill. ad Bart. in l.
fin. §. fin. ff. de iure fiſci. Vide, Fructus beneficiorum præteriti nondum
exacti ſpectant ad Prælatum tempore recollectionis, vel eius hæredes,
5 & quando ſecus. Concl. 517. † Extende; quia in tantum ſpectant ad
hæredes beneficiati mortui, vt ſi fuerint exacti à ſucceſſore, poſſint
conuenire, & agere contra ſucceſſorem, & repetere. Alexan. d. conſ.
15. n. 4. vſque in fi. v. quoad quartum, lib. 2. vbi loquitur, etiam ſi ſuc-
ceſſor exegi cũ præcepto iudicis non citatis hæredibus, quod præ-
ceptum, & decretum eſt nullum. Vide plenius in v. Clerici de qui-
bus teſtari poſſint, vel non. Concl. 396. Vide, Clericus teſtator, ſi habet
facultatem à Papa. Concl. 397. Dide, Papa abſolute poteſt omnia. Con-
6 cluſ. 49. † Amplia; quia etiam Monachus poteſt teſtari de licentia
Papæ, incertus auctor poſt Regulas Soc. Reg. 2. Monachus teſtamen-
7 tum, in prima limitatione. † Limita; quia facultas hæc conceſſa li-
bere diſponendi, & teſtãdi in præiudicium tertij nõ operatur, ideo
Eccleſia, quæ debet habere quartam pro ſepultura, habebit non
obſtante facultate libere teſtãdi, quia hoc operatur, quod poſſit te-
ſtari, prout de bonis laicalibus, ſed de eis non teſtaretur in præiudi-
cium quartæ debitæ Eccleſiæ; ergo. ita Ant. de Butr. conſ. 10. n. 4. v.
8 item dato, vſque in fi. † Extende; quia huiuſmodi priuilegium, cum
ſit contra ius commune, debet ſtricte intelligi, vt quãto minus fie-
9 ri poſſit, lædat ius commune. Alex. d. conſ. 15. in pr. lib. 2. † Limita;
quia facultas teſtandi limita ad ſummam ſcutorum quinque mil-
lium tantum in cauſam piam, & remunerationem ſeruitiorũ ope-
ratur, quod vltra illam ſummam non poſſit Epiſcopus teſtari, licet
de iure communi poſſet in cauſis iſtis teſtari. Caſtrenſ. conſ. 273. Ad
primum in pr. lib. 2. & ſic iſta licentia adimit facultatẽ teſtãdi quod
10 videtur abſurdum, l. quod fauore C. de legib. † Declarat tamen Caſtr.
quod ſi eſſet ſimpliciter conceſſa hæc facultas teſtandi pro ſumma
ſcutorum 500. eo caſu cenſeretur conceſſa ſupra facultatem, quam
habet Epiſcopus de iure communi; ſecus, quando eſt reſtricta ad
11 certam ſummam, & certam cauſam. Caſtr. d. conſ. 273. in pr. † Ex-
tende; quia ſi teſtaretur extra cauſam licentiæ pro beneficio con-
ſanguineorum, non valeret legatum, vel teſtamentum, & quate-
nus poſſet dici valere, debet computari in ſumma conceſſa in li-
12 centia teſtandi. Caſtr. d. conſ. 273. n. 4. v. ad quintum, lib. 2. † Exten-
de, vt procedat; etiam ſi poſt teſtamentum in codicillis Epiſcopus
faceret alia legata ad piam cauſam, & in reparationem Eccleſiæ de
reſiduis exigendis ex redditibus Eccleſiæ; quia adhuc etiã iſta lega-
ta continentur in ſumma, pro qua fuit data licẽtia teſtandi, ita quod
Epiſcopus ſucceſſor non teneatur vltra ſummam. Caſtr. d. conſ. 273.
13 n. 5. v. ſupereſt, lib. 2. † Declara tamen; quia ſi Epiſcopus habuit licẽ-
tiã teſtandi pro ſumma ſcutorum 5000. tantum in cauſam piam, &
remunerationem ſeruitiorum; ſi faciat vnum legatum in ſpecie ad
cauſam piam de omnibus reſiduis exigendis, etiam ſi ſit poſt teſt a-
mentum in codicillis, & fecerit plura alia legata in teſtamẽto pia in
quantitate, & in genere, præferri debet legatum in ſpecie de reſi-
duis, quæ ſi aſcendunt ad 5000. alij legatarij nihil debent cõſequi;
quia impleta eſt ſumma licentiæ. Caſt. d. conſ. 273. n. 5. ver. ſupereſt
14 reſpondere, lib. 2. † Limita, quia facultas teſtandi data Epiſcopo,
vel prælato de bonis acquiſitis ex fructibus Eccleſiaſticis, debet
intelligi, ſi extant tot acquiſita per eum, qui obtinet talem licen-
tiam, non autem cenſetur præiudicare ſucceſſori; imo ſi extarent,
intelligitur deductis oneribus, & reparationibus debitis. Caſtrenſ.
15 conſ. 285. Ad primum, v. ad ſecundum, lib. 2. † Extende, quia non cõ-
prehẽdit bona mobilia acquiſita pro Eccleſia etiã per eum, qui im-
petrat talem licentiam, & multo minus redditus, & impreſtita ac-
quiſita pro Eccleſia per anteceſſores dicti obtinẽtis licentiã teſtan-
16 di. Caſtrenſ. d. conſ. 285. col. 2. ver. plus videtur, lib. 2. † Extende; quia
non extenditur ad fructus exactos per ſucceſſorem; quia de illis
17 Papa non intelligit. Caſtr. d. conſ. 285. col. 2. v. ad tertium, lib. 2. † Li-
mita; quia Epiſcopus habens facultatem teſtandi pro ſcutis quin-
que millibus, & teſtatur pro duplo relinquendo legata, & libera-
tiones pro decem millibus; tunc liberati debent habere liberatio-
nem pro medietate, & legatarij medietatem legatorum. Caſtrenſ.
d. conſ. 285. n. 1. in fi. col. 2. ver. ad quartum, lib. 2.

Teſtatoris voluntas quando commutari poſſit, & per quem. CONCL. 146.

VOluntas † Teſtatoris non poteſt in modo, neque in facto 1
regulariter commutari, niſi per Principem, Clem. quia con-
tingit, de relig. dom. Lap. alleg. 88. Matthæus quon. in pr. num. 2.
ver. inde eſt. † Amplia; quia legata pia ſolus Papa commutat in 2
aliam cauſam piam ſimilem. Ant. de Butr. conſ. 26. per tot. Vide,
Papa poteſt commutare legata pia, & multa in alios pios vſus. Con-
cluſio 55. Vide, Legata pia commutat Papa in alios vſus. Concluſio
113. † Limita, quia Epiſcopus poteſt voluntatem teſtatoris, quod 3
fructus bonorum ſuorum ſingulis annis diſtribuantur pauperibus
mutare, eoſque perpetuo donare monialib. pauperibus. Bald. conſ.
96. Factum tale eſt, lib. 2. Vide, Epiſcopus quando poſſit diffinita ad
vnum vſum in alio vſu applicare. Concl. 123.

Teſtari prohibens quibus pœnis afficiatur. CONCL. 147.

PRohibens † aliquem teſtari tenetur ad intereſſe illi, qui fuiſ- 1
ſet hæres inſtitutus, & qualiter hoc probetur, plene Soc. conſ.
105. Viſo proceſſu, lib. 3. & quod teneatur prohibens aliquem te-
ſtari actione de dolo & ad intereſſe ei, qui fuiſſet inſtitutus. Ant.
de Butr. conſ. 78. ſecundum antiquam impreſſionem, ſecundum
nouam eſt 83. incipit. In quantum Paulus. † Amplia; quia imo 2
prohibens aliquem teſtari incidit in crimen falſi. Corn. conſ. 46.
lib. 1. Calcan. conſ. 91. Iaſ. conſ. 31. lib. 1. Soc. conſ. 105. lib. 1. Soc.
Iun. conſ. 148. lib. 2. Clar. §. falſum, num. 36. Vide apoſt. ad conſ.
Anton. de Butr. 83. in ver. prohibentem, allegat vltra prædictos
Corne. conſ. 84. lib. 1. & conſ. 209. lib. 2. & conſ. 110. lib. 4. Soc. Iun.
conſ. 148. lib. 2. † Et punitur pœna extraordinaria ſecundum com-
munem, * Boſſ. tit. de iis, qui prohib. aliquem teſtari, in pr. Clar. in 3
d. §. falſum, n. 36. v. prohibens aliquem, vbi dicit * communem. † Et
aufertur à tali prohibente hæreditas tanquam ab indigno. Apoſt.
ad Ant. de Butr. d. conſ. 83. † Alia etiam pœna punitur; quia tenetur 4
ad duplum ſecundum aliquos condictione ex lege, vt in auth. vt 5
nulli iudic. §. ex hoc peruenit, col. 9. & tenet glo. in l. Lucius. §. Sem-
pronia ff. de leg. 2. & in l. eos. ff. ſi quis aliq. teſta. prohib. quam ſequi
videtur Bart. in l. 1. ff. eod. tit. † Contrarium, poſſe dubitari; quia 6
pœna hæc eſt in delinquentibus ratione officij, & pœnæ reſtrin-
gendæ, dicit Ant. de But. d. conſ. 78. ſecundum antiquam impreſſio-
nem, quod eſt ſecundum nouam conſ. 83. † Amplia; quia faciens 7
ſtrepitum, & clamores, vt diuertat teſtatorem à teſtando, pœnam
meretur, vt in dubio teſtamentum contra eum declaretur validum.
Caſtr. conſ. 457. Viſis & examinatis, in fi. lib. 1. † Amplia; quia hære- 8
ditas aufertur tanquam ab indigno ei, qui prohibuit teſtari per de-
functum. Clar. d. §. falſum, n. 36. ver. prohibens, quando eidem pro-
hibenti fuit delata. Alex. conſ. 172. Super caſu in pr. & per tot. lib. 5.
& eſt tex. in l. 1. & 2. in pr. & §. 1. cum ibi not. ff. ſi quis aliq. teſtar.
prohib. † Extende; quia etiam ſi lapſum ſit tempus procedendi cri- 9
minaliter, puta à ſtatuto, vel alias, poteſt tamen fiſcus agere ciuili-
ter, & hæreditatem auferre ab indigno. Alex. d. conſ. 172. Super ca-
ſu per tot. lib. 5. vbi tollit contraria de l. 1. C. vbi cauſæ fiſcal. quia lo-
quitur in auferenda hæreditate ab eo, qui non vendicatur necem
defuncti, vt prius criminaliter procedatur, poſtea ciuiliter, ſed ſi nõ
poſſet procedi propter incertitudinem occiſoris, vel alias, diſtingui-
tur; quia contra principalem procedi poteſt, contra tertium non; &
illud eſt in omittendo; hic in committendo ergo grauius; & dicit,
quod fiſcus poſſet reſtitui in integrum. † Declara; quia ad hoc, vt 10
pœna prohibentis aliquem teſtari habeat locum, duo ſunt proban-
da, primo, quod teſtator vellet teſtari; ſecundo, quod fuerit prohi-
bitus, & communem* dicit Soc. Iun. conſ. 148. lib. 2. in pr. quem ci-
tat, & ſequitur Clar. d. §. falſum, n. 36. in fi. & apoſt. ad conſ. Ant. de
Butr. 83. in fi. dicit * communem. † Probatio ſufficit per duos te-
ſtes deponentes, ibi fuiſſe numerum teſtium, & teſtatorem voluiſſe 11
teſtari in fauorem N. & fuiſſe prohibitum. Ant. de Butr. d. conſ. 78.
in quantum Paulus, ſecundum antiquam impreſſionem, & ſecun-
dum nouam eſt 83. † Amplia; quia frater interficiens fratrem, vel 12
filius patrem, vel hæres teſtatorem, licet ſuccedant; tamen fiſcus
aufert ab eis tanquam ab indignis. Vide, Hæres ingratus, vel delin-
quens in teſtatorem quando priuetur. Concl. 57. Vide, Succeſſio an
& qualiter deferatur, vel non, filiis, & proximioribus, qui interfece-
runt defunctum. Concluſ. 867. Vide, Parricidium quid ſit, & eius
pœna. Concluſ. 90.

Teſtamentum accuſans nullum ex delicto teſtatoris, non priuatur legitima, & commodo ſucceſſionis, quando ſecus. Concl. 148.

1 FIlius, † vel hæres filij dicens teſtamentum patris, vel aui nul-
lũ,quia auus,vel pater eſſet vſurarius manifeſtus,& non poſſet
teſtari,non priuatur ſua legitima,neque cõmodo ſibi relicto in te-
2 ſtamento.Caſtr.conſ.244.Viſo & examinato, in pr.lib.2.† Extende
vt procedat etiam ſi in accuſationẽ ſuccumbat.Caſtr.d.conſ.244.in
3 pr.lib.2.†Et maxime hoc procedit,quando filio minus legitima re-
liquit;quia ſua intereſt, quod teſtamentum ſit nullum,& poteſt ex
capite nullitatis impugnare. Caſtr. d. conſ.244.in princ. v. ſecunda
4 ratio,lib.2.† Amplia;quia accuſans conſanguineum de aliquo cri-
mine non priuatur ſucceſſione illius, l.accuſato, ff.vnde cogn. Caſt.
5 d.conſ.244.col.2.v.ſed & quarto lib.2.† Extende maxime, quando
in accuſatione obtinuit,licet ſententia fuerit poſtea reuocata;quia
ſufficit;quod ceſſat calumnia.Caſtr.d.conſ.244.col.2.v.ſed & quar-
6 to,lib.2.†Reſtringe in patrono accuſante libertum de capitali cri-
mine, & ſuccumbente ; quia priuatur ſucceſſione propter calum-
7 niam.Caſt.d.conſ.244.col.2.v.fallit,lib.2.† Declara ; quia quando
filius, vel alius priuaretur commodo legati;quia accuſauerit teſta-
torem de crimine capitali,talis pœna applicatur fiſco non hæredi;
& ideo hæres poteſt excipere ; quia ſua non intereſt.Caſtr. d.conſ.
8 244.col.2.v.ſed & quarto,lib.2.† Limita,quia dicens teſtamentum
falſum non poteſt conſequi commodum ex ipſo teſtamento.Caſt.
☞ d.conſ.244.in pr.lib.2. Vide, Hæres ingratus,vel delinquens in teſta-
torem quando priuetur,vel non.Concl.57.

Teſtamentum quando, & ex quibus rumpatur. Concl. 149.

1 TEſtamentum † rumpitur,ſi teſtator poſt conditum teſtamen-
tum amiſit libertatem, l. ſi quis filium, §. irritum. ff.de iniuſto
2 teſt.Rom.conſ.237.Oppoſitionem,n.2.v.ſecunda quia.† Amplia;quia
teſtamentum ingreſſi poſtea monaſterium rumpitur,ſi extraneum
inſtituit ſibi hæredem.Rom.conſ.237.n.3.v.ſecundo cenſetur,& per
tot.& ibi prima apoſt.in ver.oppoſitionẽ. quæ dat conc.& Rom.ibi
reprobat Bart.in auth.ſi qua mulier,C.de ſacroſ.Eccleſ. & reſpondet
3 ad omnia eius motiua.† Declara ſecus eſſe, ſi ingreſſus monaſte-
rium,& profeſſus feciſſet teſtamentum , in quo filios inſtituiſſet;
quia tunc non rumpitur teſtamentum.Rom. d.conſ.237.num.3.&
4 per tot.vbi tollit contraria. † Contra ampliationem tenet Bart. in
d.auth.ſi qua mulier,C.de SS.Eccl. cuius opinionem communẽ di-
* cit * apoſtil.ad Rom.d.conſ.237.n.3.in ver.ſententiam, allegat Dec.
* atteſtantem de * communi in conſ.31.Et pro tenui,poſt n.3.

Teſtamentum poteſt regulariter reuocari, & quando ſecus. Concl. 150.

1 TEſtamentum † poteſt regulariter reuocari;quia ambulatoria
eſt voluntas hominis vſque ad mortem. Lap. alleg.47. circa
☞ fin.v. ad tertium quæſitum. Vide ſupra, Teſtamentum , & diſpoſita in
eo per modum vltimæ voluntatis viuente teſtatore non habent locum,
2 Concluſ.134.† Extende;quia verbo,& facto,tacite,& expreſſe,nu-
da,& ſolemni voluntate fit reuocatio;quia ambulatoria eſt volun-
tas teſtatoris.Io.de Anan.conſ.28.Viſis,& ponderatis,in pr.vbi,quod
ſola cancellatio, & mutatio teſtatoris ſuper originali probat reuo-
3 cationẽ teſtamenti,vbi pleniſſime Bolog.in apoſt.†Amplia in tã-
tum, vt nullus poſſit ſibi ipſo tollere facultatem teſtandi ; quia eſt
contra bonos mores.Gem.cõſ.115.n.2.v.ſecundo præmitto,vbi quod
non datur modus, per quem quis poſſit ſe ipſum priuare facultate
teſtandi.Bald.conſ.22.per tot.lib.1. Caſtr. conſ.185.Super primo , in
4 fin.lib.1.† Extende,vt procedat,etiam ſi quis iuraret in primo te-
ſtamento ſe non reuocaturum illud teſtamentum ; quia nihilomi-
nus poterit reuocare. Old. conſ.160. Thema tale eſt per tot.licet ibi
admittat eum effici infamem,& cõſ.127.per tot.tenet,quod iurans
pactũ,per quod quis obligatur nõ teſtari,ſecundum Canoniſtas va-
let,& impeditur factio teſtamenti; quia infamis redditur;ſecus ſe-
☞ cundũ Legiſtas.Vide infra, Teſtamentum primum habens clauſulam
derogatoriam ſpecialem non reuocatur per ſecundum , niſi habeat ſpe-
5 cialem derogationem,& quando ſecus.Concl.152.† Reſtringe,vt licet
non poſſit quis ſibi auferre facultatẽ teſtandi,bene poteſt ſibi im-
ponere reſtrictionem intentionis,vt ſi fecerit teſtamentũ ſine tali
mentione,non valeat, non quia deficiat poteſtas;ſed quia deficiat
6 intentio,& voluntas.Gem.conſ.115.in pr.†Amplia in tantum eſſe
verum,quod non poteſt dari cautela,per quam quis non poſſit re-
uocare teſtamentum,vt omnis cautela contraria ſuccumbat. Vide
Bald.conſ.22.lib.1.vbi ponit cautelam ſingularem,qua vſi ſunt fra-
tres prædicatores inſtituti in quodam teſtamento, in quo teſtator
fecit teſtamentum irreuocabile , & appoſuit iuramentum de non
reuocando, & clauſulas iſtas quod ſi contingeret reuocari,non va-
leret reuocatio,& ſi valeret reuocatio,quod eſſet donatio inter vi-
uos,& ſi non valeret vt donatio , rogauit hæredes inſtituendos in
ſecundo teſtamento , vt reſtitueretur hæreditatem dictis fratribus
prædicatoribus, plene Alex.de huiuſmodi cautela , quod non va-
leat;quia in pœnam reuocationis cẽſetur adiecta, conſ.83.Viſa fa-
cti.n.16.v.nec etiam prædictis,lib.2.† Cõtrarium,quod imo,ſi adeſt 7
dicta clauſula,& ſi contingat reuocari,dono inter viuos cum iura-
mento;non poſſit reuocari donatio. Alex. d.conſ.83.n.16.v.quia re-
ſpondeo,lib.2.vbi citat plures contrariũ tenentes. † Declara;quia ſi 8
clauſula illa eſt adiecta in pœnã reuocationis,non valet,& reuoca-
tio habet locũ;ſed ſi non eſt in pœnam reuocationis,ſed per modũ
clauſulæ codicillaris,ſi non valet,vel non valebit teſtamẽtum, va-
leat in vim codicillorum,vel donationis cauſa mortis,& etiã inter
viuos;quia ſi eſt ad bona particularia,& non ad omnia præſentia,
& futura,valebit vt donatio inter viuos. Alex.d.conſ.83.n.16.& ſeq.
v.nec etiam dictis,l.2.vbi n.17.allegat Bald.tenentem,quod imo va-
lebit,vt donatio vniuerſalis inter viuos.Extende etiam non obſtã-
te iuramento de nõ reuocando.Vide Concluſionẽ prox.ſeq.vbi la- ☞
tius.†Et quod nõ detur cautela faciendi teſtamenti non reuocabi- 9
lis.Bald.conſ.226.Reperitur,quod quidã l.1.per tot.& conſ.389.lib.1.
vbi duplicatur. † Amplia;quia omnis diſpoſitio facta in teſtamẽto 10
etiã ad pias cauſas poteſt reuocari,in tantũ,quod non datur caute-
la faciendi contrariũ.Soc.Iun.conſ.162.n.10.& ſeq.lib.2.† Extende 11
in tantum , quod reſurgentes prout Lazarus poſſunt libere reuo-
care diſpoſita in teſtamento.Soc.d.conſ.162.n.14.& ſeq.lib.2.Vide. ☞
Reſurgens ex mortuis quæ recuperet,vel non.Concluſ.305.† Extende, 12
etiã ſi teſtator ad piam cauſam,antequam habuerit teſtamẽtũ pro
abſoluto,pœnitentia ductus dixit ſe nolle aliquid facere.Caſtr.conſ.
101.n.3.v.quantum ad tertium, lib.2. vbi dicit, etiam ſi Eccleſiam
inſtituit,& reprobat Bart.quem dicit tenere contrarium ſine ratio-
ne in l. ſi certarum.§.ſi eodem.ff.de teſtam.milit. † Contrarium Bart. 13
in d.l.ſi certarum.§.eodem,ff.de teſtam.milit. vbi, quod ſi iam inſti-
tutio eſt facta , non poteſt teſtator , antequam ad extraneos actus
diuertat,reuocare.† Declarat Caſtr.alio modo conſ.450.lib.2.col.2. 14
in fi.v.nec obſtat, quod dictum Bart.habeat locum, quando teſtator
habuit teſtamentum pro perfecto : ſecus,ſi non habuit pro perfe-
cto;quia poteſt illico pœnitere,alias ſequeretur abſurdum;quod ſi
ſcripſiſſet Titium hæredem,non poſſet pœnitere,& dicere nõ Ti-
tium,ſed Mæuium.†Amplia,vt procedat,etiam ſi teſtamentũ vni- 15
forme fuerit factum in eodem inſtrumẽto inter plures fratres, vel
alias;quia poteſt vnus, & quilibet eorum de per ſe reuocare.Bald.
conſ.276.Factum,ſuper quo conſilium,lib.1.Oldr.conſ.174.Thema tale
eſt,vir & vxor. † Amplia ; quia teſtamentum reuocatur,ſi teſtator 16
donat hæredi inſtituto,vel alteri bona, in quib.hæredem inſtitue-
rat;quia vltima voluntas eſt ambulatoria ; donatio vero transfert
dominium de præſenti , & ſic ſtare non poſſunt ſimul,etiam ſi in
dicta donatione inter viuos dicatur,quod perſeuerans in dicta vo-
luntate:de quã teſtamentum fecit, donat inter viuos cum faculta-
te reuocãdi,ſi ſibi placuerit.Ang.Aret.cõſ.73. Quia eleganter,n.29.
v.ſed tamen iis non obſtantib.cum multis ſeq. vbi late vſque ad n.35.
† Et procedit , etiam ſi legatum fuerit promiſſum ſolui legatario 17
præſenti ; quia intelligenda eſt promiſſio ſecundum naturam rei
promiſſæ,videlicet ſi non reuocetur legatum. Caſt.conſ.185.Super
primo in pr.lib.1.†Imo donatio facta legatario de ducẽtis aureis in 18
euentum reuocationis legati videtur ob turpem cauſam; ideo non
valet,quia contra bonos mores eſt, vt tollatur facultas reuocandi.
Caſtr.d.conſ.185.Super primo, lib.1. licet non ſit integrum, & vi- ☞
deatur dicere contrarium in legato,ſed bene in inſtitutione hære-
dis.†Amplia in tantũ;quod non valeret diſpoſitio in pœnã reuoca- 19
tionis,puta ſi quis faciat teſtamentũ,& promittat non reuocare,&
ſi reuocauerit,ex nunc in caſu reuocationis donat inter viuos om-
nia bona ſua;quia talis donatio nõ valet.Maluatice.conſ.100.n.18.
v.tertio modo.Dec.conſ.242.Viſo teſtamento,n.2.in p.Caſt.conſ.420.
Viſo,& examinato,n.2.vbi loquitur in donatione quartæ partis bo-
norũ,lib.2.vbi,quod tanquã cõtra bonos mores & tollẽs liberã fa-
cultatẽ teſtãdi non valet,pleniſſime Rom.conſ.171.Pro deciſione,in
pr.vbi dicit*cõmunẽ,& conſ.293.in pr.vbi apoſt.in v.conſilij,citat *
multos,& dicit*cõmunem.†Declara tamen;quia ampliatio proce- *
dit in donatione vniuerſali,non in particulari.Dec.d.conſ.242.n.2. 20
v.primo ergo non obſtat.Rom. d.conſ.171.n.4.v.nec præmiſſæ deciſioni.
† Tu melius declara , vt per apoſt. ad Dec. d.conſ.242.in v.contra- 21
rium,quod non valeat,neq;ſi donatio ſit vniuerſalis,neque ſi par-
ticularis, ſed in particulari diſtinguitur , quod valeat,ſi ſpontaneo
motu fiat ; ſecus ſi ſuggeſtione, & dum eſt infirmus teſtator ; imo
Caſtr.conſ.185.lib.1.dicit , quod etiã ſi fiat donatio particularis,nõ
valet;

Digitized by Google

valet;quia dicitur ob turpẽ cauſam,& idem repetit *conſ.*420. *n.*2.
*verſ.dubitatur ſecundo,lib.*2.vbi,quod ipſo iure eſt nulla hæc clau-
☞ ſula.Vide ſupra, *Teſtamenti factio à quibus , & ex quibus tolli poſſit.*
22 *Concl.*93.*n.*5.*& multis ſeq.*† Limita;quia licet teſtamentũ poſſit re-
uocari,non tamen poteſt reuocari conſenſus præſtitus teſtamento,
per quẽ cõſentiens ſibi præiudicauit,quod res ſibi debita poſſet le-
gari,provt in marito conſentiente,quod vxor teſtetur de dote,quã
ipſe debuit lucrari poſt mortem;quia ſibi preiudicat,& non poteſt
reuocare.Rol.à Valle *de lucro dot.q.*41.& eſt de hoc conſ.expreſſũ.
23 Alex.*conſ.*246.*Placet admodum,l.*6. vbi apoſt.*in verſ.quod non.* † O-
peratur autẽ renouatio teſtamenti,quod legata in primo teſtamẽto
reuocato non debeantur,ſi non ſunt repetita in ſecundo teſtamen-
24 to reuocante.Bald.*conſ.*7.*Viſis teſtamentis,l.*4. † Declara; quia pro-
cedit etiã in patre conſentiente filio,vt poſſit teſtari de bonis filiis;
quia ſibi præiudicat,nec poteſt reuocare;ſecus ſi de bonis propriis
25 patris.Alex.*d.conſ.*246.*iuncta apoſtilla in v.quod non,lib.*6.† Exten-
de;quia licet donatio inter prohibitos,provt inter maritum & vxo-
rem,ac patrem & filium,quæ non valet,niſi morte confirmetur,&
propterea poſſit reuocari,quãdo fit directe;tamẽ ſi fit,vt vxor alte-
ri legat,vel filius alteri leget,bene valet per modũ cõſenſus,& non
poteſt reuocari ; vnde ſi pater conſentit , quod filius poſſit legare
certa bona patris tertio, licet per talẽ conſenſum videatur donare
filio,vt filius alteri donet,vel leget,iſto caſu valet,& eſt irreuoca-
bilis;quia non efficitur locupletioris, cui præſtatur conſenſus Alex.
26 plene *conſ.*246.*Placet,circa fi.verſ.hanc partem,lib.*6.† Contrarium
dicit apoſt.ad Alex. *d.conſ.*246.*lib.*6. *in verſ. quod non & in v.con-*
27 *ſentientis.*† Limita;quia bene poteſt teſtator obligare ad non reuo-
candum particularem diſpoſitionẽ,ſeu particulare legatum in teſta-
mento factum,licet non poſſit ſe obligare ad non reuocandũ vni-
uerſalem diſpoſitionem;quia hęc tolleret facultatẽ liberè teſtandi.
Caſtr.*conſ.*325.*Super ſecundo,in pr.v.pro hoc etiam facit,l.*1.licet non
firmet pro abſoluto,& *conſ.*185.*Super primo in fi.* vbi idem videtur
tenere,licet conſilium ſit mutilatũ,*l.*1.& hãc opinionem in legato
particulari.ſecus in teſtamento,tenent plurimi,quos citat apoſt.ad
28 Alex.*conſ.*25.*Viſo teſtamento,n.*5.*in v.donatione,lib.*3.† Limita;quia
licet teſtamentũ,& diſpoſita in eo poſſint reuocari; ſecus eſt quo-
ad ea,quæ teſtator contrahendo diſpoſuit,veluti ſi confeſſus fuit ſe
debere reſtituere certa bona Titio præſenti,& recipienti;quia talis
confeſſio probat,& obligat, quando eſt expreſſa cauſa ſaltẽ genera-
lis.Bald.*conſ.*488.*In quodã teſtamento,lib.*4.*per tot.*Zab.*conſ.*125.*Re-*
*ſpondeo ad primum,in pr.*Vide,*Confeſſio in teſtamẽto facta abſenti non*
☞ *probat,& quando ſecus.Conc.*639.Vide,*Contractus poteſt fieri in teſta*
29 *mento,& quando,& qualiter fiat.Concl.*994.† Extende;quia contra-
ctus quælibet poteſt fieri in teſtamẽto,dummodo fiat ad fauorem
præſentis.Zab.*conſ.*125.*in pr.*& iſto caſu eſt irreuocabilis , & ideo
valet donatio facta inter viuos in teſtamento,quãdo donatarius eſt
præſens,vel alius pro eo recipiat.Rom.*conſ.*171.*n.*6.*v.aut facta præ-*
* *ſente*,vbi dicit*communem omniũ,& plenius *cõſ.*293.*Præſuppoſito,*
* *n.*2.*v.aut per eum,*vbi dicit*communẽ;& apoſt.*in v. fieri poſſe*,citat
* plurimos,& dicit cõmunẽ.† Et quod cõtractus poſſit fieri in teſta-
30 mẽto,& ſit irreuocabillis,quãdo inter præſentes fit,gl. *in l.hæredes*
* *palam.§.vlt.ff.de teſtam.*quam omnes * ibi ſequuntur.† Reſtringe,
31 quãdo cõtractus fieret in teſtamẽto abſẽte parte,vt ſi donatur ab-
ſenti nõ interueniẽte nũcio,vel epiſtola,nõ valet vt cõtractus, ſed
vt fideicommiſſũ,vel legatũ;& iſto caſu poſſet reuocari. Rom.*cõſ.*
171.*n.*6.*v.aliquando vero,*vbi apoſt.*in v.fideicõmiſſi* , citat plurimos
32 concord.† Imo etiã donatio cauſa mortis facta abſenti extra teſta-
mentum per viã cõtractus,ex quo non poteſt valere vt donatio.&
contractus,valebit in vim fideicõmiſſi,ſi extãt tot teſtes, quod diſ-
poſitio poſſit ſubſtineri vt fideicommiſſum. Rom.*conſ.*513.*In caſu*
*propoſita,circa med.n.*2.*v.quod autẽ,*vbi apoſt.*in v.fideicommiſſi,*quæ
33 dat concor.† Declara,quod dicitur valere donationẽ,& contractũ
factũ in teſtamẽto,quando fiũt pure;ſecus ſi fiãt ſub conditione,ſi
reuocauerit teſtamentũ;quia tunc,ſi tollitur libera facultas teſtãdi,
vel reuocãdi teſtamentũ,non valet contractus,vel donatio,ita ple-
ne declarat Rom.*d.conſ.*171.*per tot.*& maxime,*n.*4.*v. nec præmiſſa.*
34 † Et idẽ,ſi donatio fieret pure in teſtamẽto,quãdo eſſet vniuerſa-
lis,quę tolleret facultatẽ teſtandi;quia nõ valeret;ſecus ſi eſſet par-
ticularis;quia non tollitur facultatẽ teſtandi.Rom.*d.conſ.*171.*in pr.*
*iuncto,n.*4.*v.item nec refragatur,*& clarius *conſ.*293.*in pr.* vbi apoſt.
* *in verſic. conſiliis, & in verſic. fieri poſſe* , quæ dicit * communem.
35 † Et quod contractus de ſui natura nõ reuocabilis factus in teſta-
mento non ſit reuocabilis,& ſuam naturã retineat,non autem aſſu-
mat naturã teſtamenti,cui mixtus efficitur.Rom.plene *d.conſ.*171.
*n.*7.*vſque in fi.verſ. cadit igitur*, vbi dicit hanc veriorem, & multis
fundamentis confirmat, & ibi apoſt. *in verſ.veriorem, & in v.irre-*
☞ *uocabilis*,dat plurimos concord.Vide, *Mixtura potentiori ex ſimpli-*
*cibus mixtis applicatur,& quando ſecus. Concl.*295.† Contrariũ ipſe 36
Rom.*d.conſ.*171.*n.*7.vbi ponit plura exempla,quod admixtũ capit
naturã actus,cui admiſcetur.† Limita;quia ſi teſtator legauit præ- 37
diũ nepotibus liberũ in proprietate,reſeruato ſibi vſufructu,& te-
ſtator viuens tradiderit nepotibus prædiũ,& ab eis receperit vſum-
fructum per multos annos , poſtea reuocato teſtamento inſtituit
vxorem nulla facta mentione legati, fuit dictũ tranſiuiſſe in dona-
tionem inter viuos,& non eſſe reuocatum.Afſl.dec.275. vbi tollit
contraria.† Limita niſi teſtamentum ſit factũ ob ingreſſũ religio- 38
nis,vel profeſſionem emittendã;quia ſi fuit emiſſa profeſſio valide,
non poteſt reuocari ; ſecus ſi eſſet nulla profeſſio; quia cum cauſa
principalis,quæ eſt profeſſio,ceſſet,etiã teſtamentũ tollitur tanquã
acceſſorium.Lap.*d.alleg.*47.*in fi.n.*7.*v.ſi ob ingreſſum.*† Limita;quia 39
verba derogatoria in primo teſtamẽto futuræ voluntatis operãtur
hoc ſolum,quod per verba narratiua contraria non ceſſat præſum-
ptio,ſed ſi fiat contraria diſpoſitio præciſa; tunc præſumptio mẽtis
duraturæ in primo teſtamẽto cedit diſpoſitioni,& veritati cõtrariæ
poſteriori.Bald.*conſ.*126.*ante med.verſ.concluditur ergo,lib.*1. quod
duplicatur,*lib.*5.*conſ.*389.vbi,quod non valet clauſula derogatoria
poteſtatis,ſed bene valet derogatoria voluntatis, donec de contra-
ria voluntate conſtet.Vide,Concluſionem proxime ſeq. ☞

Teſtator poteſt facere aliud teſtamentum , & reuocare primum,non obſtante iuramento,& voto,& quando ſecus.

Concl. 151.

TEſtator † iurans non facere aliud teſtamentum poteſt teſtari, 1
non obſtante iuramento,& valet de iure ciuili.Oldr.*conſ.*127.
Viſo inſtrumento. Bald.*conſ.*22. *Quidam fecit teſtamentum, in fin. v.*
*illud tamen,lib.*1.idẽ Bald.plene *conſ.*148.*In caſu propoſito. in pr.l.*1.
quia videtur pactum de futura ſucceſſione promittenda,& iuramẽ-
tũ eſſet occaſio mali,& voti captandæ mortis,vt ibi per eũ, & hanc
communẽ*eſſe opinionẽ modernorũ,dicit Bald.*conſ.*338.*Pater cõ-* *
*didit.l.*2.*in fi.*vbi,quod antiqui communiter*tenebãt contrarium, *
& hanc partem tenet Ang.*conſ.*383.*Statuto Piſtorienſi, n.*3.*v. nam*
in primo,& Anch.*conſ* 403.*Viſo dil gemer,n.*3.vbi de*cõmuni.Ab- *
bas *conſ.*18.*Videtur primo,n.*3.*lib.*1. † Extende idẽ pacto de futura 2
ſucceſſione, vel donatione hæreditatis alienæ, conſentiente eo,de
cuius hæreditate agitur,etiã cum iuramẽto;quia poterit pœnitere,
& reuocare talem conſenſũ,& nõ valebit donatio.Anch.*conſ.*403.
*n.*3. *& ſeq.* vbi in fi.dicit,quod inducitur reuocatio, ſi poſtea fecit
teſtamentum.† Amplia,vt valeat etiã de iure Canonico teſtamen- 3
tum factum contra iuramentũ,ſi modo filij in teſtamento ſecundo
poſt iuramentum inſtituantur;quia hoc eſt de iure cõmuni. Oldr.
*conſ.*127.*in fi.*Bald.*conſ.*22.*per tot.l.*1.vbi loquitur,quando primum
teſtamentum erat iuratũ,& factũ ad pias cauſas.† Amplia,vt idem 4
fit,ſi iurauerit non reuocare teſtamentum iam factum, quia nihi-
lominus, ſi faciat aliud reuocando iuratum, valet ſecundum reuo-
catorium,licet efficiatur periurus,& ita ſoluit contrarium tenentes
Oldr.*conſ.*106.*Thema tale eſt, Titius,*qui dicit in fi.quod contrarium
tenentes intelliguntur,quod non poteſt facere ſecundũ ſine tranſ-
greſſione iuramenti;non tamen negant,quin factum teneat. Ang.
*d.conſ.*383.*n.*3.Fulg.*conſ.*39.vbi tamen vult,quod fiat mentio iura-
menti,Fulg.*conſ.*92.*Ad id,de quo primo.*Caſtrenſ.*conſ.*122.*Quod di-*
*cta domina,in pr.l.*1.*& conſ.*362.*Venerabilis,n.*4.*v.item dicunt,lib.*1.
*& conſ.*371.*Iſte,qui in fi.lib.*1.Vide, *Iuramentum non impedit actum* ☞
*contrarium,& quando ſecus.Concl.*512.*& Concl.ibi proximæ ſeq.* † Ex- 5
tende , vt idem ſit in mandato procuræ , in donatione cauſa mor-
tis,in contractu innominato , & ſimilibus , quæ poſſunt reuocari;
quia iuramentũ de non reuocando licet efficiat contrauenientem
periurum; tamen valet actus in contrarium factus. Caſtr. *d.conſil.*
122.*in pr.l.*1.† Declara;quia prædicta non procedunt, quando ex 6
pactis iuratis actus reuocabilis tranſiret in actũ irreuocabilẽ,provt
donatio cauſa mortis, quando tranſit in donationem inter viuos.
Caſtr.*d.conſ.*122.*in fi.lib.*1.† Extende idem in Vicario deputato ad 7
certum tempus,procuratore,& ſimilibus;quia etiamſi ſint deputa-
ti cum iuramento,poſſunt reuocari,& valet ſemper reuocatio,ſiue
fiat cum cauſa ſiue ſine cauſa;quia primo caſu non eſt periurus; ſe-
cundo caſu eſſet periurus. Alex.*conſ.*29.*Perſpectis,n.*17.*v.reſpondeo,*
*cum ſeq.lib.*5.vbi apoſt.*in v.reuocatio, & in v.valet.* † Extende,quia 8
imo capitula inter feudatarios iurata, quod adminiſtratio iuriſdi-
ctionis ſpectet ad ſeniorem,quẽ eligent cum iuramento, non obli-
gant,quin liceat ea reuocare ſemper.Alex.*d.conſ.*29.*n.*16.*& ſeq.v.*
*circa quartum l.*5.vbi tamẽ limitat,niſi eſſent ordinatã in teſtamẽ-
to;quia acceptantes teſtamentum obligarentur. † Extende, vt imo 9
neque periurus efficiatur;quia non valet tale iuramentũ.Bald.*conſ.*
22.*in fi.n.*3.*v.illud tamen dico,lib.*1.qui loquitur,quando in ſecundo
filia eſt inſtituta, in primo iurato erat inſtituta pia cauſa.† Amplia; 10

quia pater,qui fecit teſtamentum,in quo inſtituit filiam,& iurauit
non reuocare;imo cum iuramento renunciauit omnibus legib.in-
ducentibus reuocationem,& in caſu reuocationis donauit,&c.po-
teſt nihilominus facere aliud teſtamentum,etiam ſi in eo inſtituat
extraneum,& valebit non obſtante iuramento.Bald. *conſ.*338. *per*
* *tot.lib.*2. vbi dicit*communem opin.mod.† Amplia;quia nedũ re-
11 uocatur teſtamentum iuratum,& factum ſub promiſſione iurata de
non reuocando, ſed etiam valet donatio facta cauſa mortis ; quia
per eam reuocatur talẽ teſtamentum iuratum quoad bona donata,
ſiue donatio ſit vniuerſalis,ſiue particularis.Ang. *conſ.*383.*per tot.*
12 vbi caſus.† Amplia multo magis, quãdo fuit remiſſum iuramentũ
per eum,ad cuius fauorem primum teſtamentum factum fuit cum
* iuramẽto,quæ remiſſio valet ſecundum*communem.Fulg.*conſ.*39.
13 *in pr.*† Amplia,vt nedũ procedat in iuramento de non reuocando,
ſed etiam in voto;quia nihilominus poterit reuocari,& maxime,ſi
fiat mentio de primo.Fulg.*d.conſ.*92.*in pr.per tot.*maxime *n.*2. Am-
14 plia;† quia quæ dicuntur de reuocatione teſtamenti;non obſtante
iuramento,vel voto,procedunt etiam in codicillis reuocantibus le-
gata;quia poterit codicillans iterum legare,non obſtante iuramẽ-
to,vel voto de non legando;quia voluntas eſt ambulatoria.Fulg.*d.*
15 *conſ.*92.*Ad id,de quo primo.*† Amplia in mandato procuræ,quia nõ
valet pactum,quod non poſſit ex cauſa reuocari.Ang.*conſ.*225.*per*
16 *tot.*etiam ſi ſit iuratũ.Fed.de Sen.*conſ.*100.*in fi.*† Limita;quia licet
poſſit ſecundũ teſtamentũ facere, ſi tamen fecit,& non derogauit
primo;quia iuramẽtũ in primo habet vim clauſulæ derogatoriæ;id-
circo ſecundũ non reuocat primũ.Gozad. *conſ.*98.*n.*8.*&* 9.*v.quar-*
*to dico.*plene Fulg.*conſ.*39.*Ad primum,* vbi dicit,quod debeat fieri
mentio ſpecialis de iuramẽto,alias non valet derogatio in genere;
quia non eſt veriſimile,quod voluerit teſtator effici periurus.Extẽ-
17 de,† etiamſi Notarius dicat ſe vidiſſe,& legiſſe primum teſtamen-
tum reuocatũ;quia oportet,quod legerit teſtatrici,vt de iuramento
18 fuerit certiorata.Fulg.*d.conſ.*39.*circa fi.*† Limita de iure Canonico;
quia Canoniſtæ dicerent contrariũ,ita Oldr.*d.conſ.*127.*v.& ex iis*
*multi Canoniſtæ,*vbi arguit,quod ſaltẽ efficitur periurus, ergo infa-
mis,& conſequẽter inteſtabilis.Dyn.*in c.quod ſemel,de reg.iur.in* 6.
vbi quod poteſt quis ſe obligare de non reuocãdo teſtamẽto per iu-
ramentũ,& quod non poterit reuocare.Bald. *d.conſ.*338.*circa med.*
*l.*2. Alex.*conſ.*83.*Viſa facti,n.*16.*v.quia reſpondeo,l.*2.vbi,quod com-
* muniter*antiqui ita tenebant.Vide,*Teſtari nõ poſſunt multi ex pro-*
*pria culpa.Concl.*105.†Contrariũ tenet Bald.*conſ.*148. *In caſu pro-*
19 *poſito,in pr.lib.*1.quia dicitur iuramentum cõtra ius publicũ,apoſt.
ad Alex.*d.conſ.*83.*n.*16.*lib.*2.*in v.Dyn.* vbi,quod obiter eſt loquu-
tus.Dyn.*in c.ſemel.*ſed. *in conſ.*7. *Queſtio talis* marinus loquitur pro
20 iſta parte.† Declara;quia bene poteſt inter viuos aliquid promitti
poſt mortem cum iuramento;& valet promiſſio;ſecus eſt in vltima
voluntate, ita dicit Bald. *d.conſ.*148.*in v.non obſtat,lib.*1. vbi,quod
ita loquitur *l. ſi quis ſeruum. ff. de actio.empti,* ſuper quo fundatur
intentio tenentium contrarium.Ang.*d.conſ.*383. vbi,quod valeat
donatio irreuocabilis facta in caſu mortis,& quod non eſt donatio
cauſa mortis iſta,licet mors ſit cauſa donationis. Vide Concluſio-
nem proxime præcedentem,& Concluſionem proxime ſeq.

Teſtamentum primum habens clauſulam derogatoriam ſpecialem non reuocatur per ſecundum,niſi habeat ſpecialem derogationem,& quando ſecus. CONCL. 152.

1 REgula;† quia primum teſtamentũ,in quo eſt clauſula ſpecia-
lis derogatoria,& quod nõ poſſit illi derogari,niſi fiat ſpecia-
lis mentio,& derogatio,non tollitur per ſecũdũ,niſi in ſecũdo fiat
derogatio ſpecialis;quia nõ ſufficit generalis derogatio per clauſu-
lã,*caſſans,&c.*vel per clauſulã, *quod ſit vltimum teſtamentũ omnibus*
*aliis derogatoriũ,*niſi dicatur etiã,quod alia teſtamẽta habeant clau-
ſulã derogatoriã derogatoriatũ, *l.ſi quis in principio teſtamenti.ff.de*
*leg.*1.Soc.*cõſ.*163.*Nõ fuiſſet opus,n.*4.*v.ſed poſito,quod præmiſſa,l.*2.
* vbi *n.*6.*&* 7.*&* 14.dicit hanc communem * opinionẽ,& eandem
tenet Dyn.*conſ.*7.*Queſtio talis eſt,Titius,in fi.*Zab.*conſ.*102.*per tot.*
vbi pro vtraque parte,& tenet hanc partem,quando non eſt facta
mentio de primo teſtamẽto ſub quacunq;forma,ſed ſolũ eſt dictũ,
quod ſit vltimũ teſtamentũ,& quod caſſat alia;quia ſunt clauſulæ
* Notariorum.Caſt.*conſ.*408.*Dubitatur,l.*2.& hanc eſſe magis * cõ-
munẽ opinionẽ dicit apoſt.ad Rom.*conſ.*385.*n.*7.*in v.vnicum.*Alex.
* pleniſſime *conſ.*134.*Præmiſo lib.*1.vbi hanc tuetur,& dicit*cõmu-
2 nẽ,*n.*5.& plenius *cõſ.*155.*Videretur,n.*7.*v.plus,lib.*6.† Amplia;quia
teſtamentum primũ habens clauſulã derogatoriam non reuocatur
per ſecundum quando in ſecundo non fit mentio clauſulæ deroga-
toriæ , & veriſimile eſt, quod teſtator recordet de primo , vt quia
pauci dies intercedũt inter primũ & ſecundũ.Saly. *in l.ſancimus.C.*
3 *de teſta.*†Contrariũ,quod imo ſecundũ teſtamentũ ſolemne coram
ſeptẽ teſtib.tollat iure primũ etiã ſi in ea ſit inſtituta pia cauſa,etiã
ſi teſtator in primo promiſiſſet,& feciſſet votũ nõ reuocare,vel iu-
raſſet. *Inſt.quib.mod.teſt.infir.§.poſteriore,l.cum in ſecundo.ff.de iniuſto*
rup. l.ſancimus.C.de teſtam. quia in ſecundo ſemper ineſt clauſula,
caſſans & reuocans; dato quod per teſtatorẽ non apponeretur,*l.hæ-*
redem cum gl. ff. de iis quib.vt indig. Bal.*in l.fi.in* 5.*q.C.de edict.diui*
Adria.†Cõtrariũ tenet per plura Alex. *d.conſ.*134.*Præmiſo,col.pen.* 4
*n.*6.*& ſeq.v.vltimo non obſtat,l.*1.vbi plura adducit contra Salyc.& *
dicit*communẽ cõtra Salycetũ in fin.à qua in iudicando nõ debet
recedi,& quod fuit de more Salyc. reperire opiniones ſingulares,
vt daret materiam inueſtigãdi ſcholarib.† Declarat Alex.*conſ.*163. 5
*Viſis narratis,n.*4.*lib.*7.quod opinio Salyc.imo ſit tenenda;quia cõ-
munis*eſt pro illa,& Salyc.citat,& approbat in indiuiduo ſibi cõ- *
trarius.† Declara totã hanc materiã,vel plene per Bart.*conſ.*21. *Vt* 6
*dixit l.*1. quia ſi primũ habet clauſulam derogatoriã pleniſſimam,
quod per ſecundum non derogetur, niſi adſit pater & Aue Maria,
extẽſi,& quod aliter nõ valeat,& præſumatur,& ſit à fatuo;tunc nõ
ſufficit generalis derogatio,provt caſsãs omne teſtamentũ;neq;re-
quiritur indiuidua mẽtio,ſed ſufficit generalis ſecundũ*omnes,& *
dicit ſpecialis,ſi fiat mẽtio de teſtamẽto habẽte clauſulã derogato-
riã,vbi apoſt.*in v.verbis derogatoriis,*dat cõc.ſequitur Crau.*cõſ.*126.
*col.*2.*circa med.v.& quod nõ requiratur,*& citat cõcord.& ante eum
Alex.*conſ.*7.*per tot.lib.*4.incip. *Videretur,* quod eſt ſubſcriptum ab
Antõ.de Prato veteri,vbi *n.*8.*&* 10.pluries dicit*cõmunẽ,& tollit *
omnia cõtraria,& ibi pleniſſima apoſt.*in v.alias ſecus,*dat infinitos
cõcordat Bart.*d.conſ.*21.*n.*2.exemplũ de exhæredatione filiorũ,quę
debet eſſe nominatim;quia non ſufficit generalis,vt ſi dicat,*exhæ-*
*redo liberos,*neq;requiritur ſpecifica,videl. *Titiũ,& Seium filios,*ſed
ſufficit ſpecialis,videlicet,*filios meos*;& idẽ tenet dãdo cõcord.Me-
noc.*conſ.*106.*n.*18.& magis*communẽ dicit Soc.*conſ.*147.*in fi.l.*4. *
Vide, *Derogatio legib.&c.Concl.*216.*n.*58. Nicol.d.Alex.de Peruſio
inter conſ.Bar.*conſ.*83.*Vt dixit l.*2.pleniſſime Alex *d.conſ.*134.*Præ-*
*miſo.per tot.*vbi pro vtraq;parte,& hãc tuetur,& tollit omnia con-
traria,& *n.*5.dicit*cõmunẽ; *lib.*1.vbi,quod generalis derogatio nõ *
ſufficit,& indiuidua non requiritur,ſed ſpecialis; ſi dicatur *caſſans*
omne aliud teſtamentũ etiã habẽs quamcunque clauſulã derogatoriam.
vbi *n.*2.*in fi.v.& pro hoc.*dicit idẽ eſſe in derogatione priuilegij per
Principẽ,alias tolleretur facultas teſtãdi,& derogandi,& hanc cõ-
munẽ*dicit Caſt.*conſ.*285.*in pr.l.*1.videlicet,quod non ſufficit ge- *
neralis,& ſpecifica nõ requiritur,ſed bene ſpecialis derogatio,vide-
licet,*nõ obſtante clauſula derogatoria.* Alex.plene *conſ.*155.*Videretur,*
*n.*7.*v.ſecundo confirmatur & n.*12 *v.plus dicit Angel.lib.*6.vbi *n.*8.*&*
*ſeq.*dicit,quod illa eſt ſpecialis derogatio,ſed nõ ſingularis quæ nõ
eſt neceſſaria,& ponit multa exẽpla,& iterũ *conſ.*163.*Viſis narra-*
*tis,in pr.& per tot.l.*7.vbi,quod duo ſunt neceſſaria,vt tollatur pri-
mum teſtamentũ habẽs voluntatẽ derogatoriã;primũ,quod pœni-
teat de primo teſtamento,ſecundũ,quod dicat cõtrarium in ſecũdo
teſtamento eius,quod dixerat in primo,& ſic quod nominatim;&
ſpecialiter reuocet primũ, & quod dicat velle vltimũ valere;ſi ve-
ro adeſt in primo clauſula derogatoria ſpecialis, etiã formalis,ne-
ceſſe eſt,quod faciat mẽtionẽ de eo in ſpecie,videlicet,*nõ obſtante,*
quod primũ habeat clauſula derogatoria & dicit *n.*4. eſſe*communẽ. *
† Declara alio modo totã iſtã materiã;quia opiniones sũt pro vtra- 7
que parte fortiſſime,quod requiratur derogatio ſpecialis, & quod
nõ requiratur ſpecialis,neq;etiã generalis;quia non poteſt quis au-
ferre ſibi facultatẽ teſtãdi,quæ eſt iuris publici,& ideo Bart.*cõſ.*76.
*Factũ ſupra,per tot.*recitat opiniones,& dicit,quod ſemper pro cõ-
cordia conſuleret partibus;tamẽ quãdo conſtat de mente,quod te-
ſtator voluit derogare primo,licet nõ derogauerit in ſpecie;tamen
ſufficiant cõiecturæ mẽtis,provt ſi in teſtamẽto ſecũdo ſunt inſti-
tuti venientes ab inteſtato etiã tranſuerſales;ſecundo,ſi facta ſunt
poſt primũ teſtamentũ duo teſtamenta lapſo biennio;quia habent
vim derogationis,provt in muliere,quæ per geminatũ actum poſt
bienniũ cenſetur renunciaſſe Velleiano,*lib.*2.† Declara;quia mul- 8
tum põderanda eſt clauſula derogatoria, an referatur ad præterita
teſtamẽta,an vero ad futura;ſi ad præterita,clarũ eſt,quod nõ ope-
ratur quoad futura,& in dubio præſumitur ad præterita tantũ re-
ferri,ita apoſt.ad Alex.*cõſ.*163.*n.*5.*in v.vltimũ,l.*7.quæ reprobat ibi
Alex.tanquã male conſulentẽ,& quia de ſtylo Notariorũ apponun-
tur. Alex.vero *d.cõſ.*163.*n.*5.*v.nec obſtat,* vult,quod imo reſpiciat fu-
tura,ſi habet verba,*ſi de aliis teſtamentis apparebit*;quia ad futura ex-
tẽditur maxime,qñ nulla alia præcedebãt teſtamẽta,apoſtilla,quod
ad præterita quę in futurũ apparebunt,& *in v.voluit,*latius inſiſtit;
quia ſi de ſtylo Notarij nõ põt extẽdi ad futura;quia ſaperet diſpoſi-
tionẽ,quã non eſt in manu Notarij,ſicut ſunt clauſulæ exequutiuæ.
† Extende contrariũ,etiã ſi in primo adſit clauſula,*ſi non valet iure* 9
teſtamenti valeat iure codicillorũ,vel donationis cauſa mortis reuocabi-
lis,

Digitized by Google

lis,quæ ſapit naturã inter viuos,& fuerit facta præſente parte,& ac-
ceptãte,vel Notario ſtipulãte;quia reuocatur per ſecundũ,& intel-
ligitur reuocata talis donatio,etiãſi teſtator dixit, *& ſi contingat me
mutare, ex nunc dono eidem Titio,quem inſtitui meum hæredem omnia*
* *bona mea*.Iaſ.*conſ*.122.*l*.4.& dicit*communẽ,ſed loquitur,quando
ſecundũ eſt validum,& cum hærede capace,& non eſt neceſſaria
clauſula,*caſſans*;quia ineſt tacitè,& idẽ operatur,vt ibi,& idẽ tenet
10 Abb.*conſ*.41.*l*.2.† Declara;quia iuramentum in primo teſtamento
de nõ reuocãdo,& ſi contingat reuocari,ex nunc dono prout inter
viuos,nõ reſpicit derogatoriã voluntatis,ſed derogatoriam poteſta-
tis:ideo nullo modo valet.Abb. *cõſ*.41.*In quæſtione,col*.2.*v.quinimo,*
11 *lib*.2.*iuncto ver.& ad contraria*.† Declara,niſi donatio facta eſſet piæ
cauſæ inſtitutæ inter viuos,etiã ſi in eodẽ teſtamento.Iaſ.*conſ*.169.
12 *l*.4.*in primo dubio*.† Extẽde cõtrarium,quod per ſecundum teſtamẽ-
tum reuocetur primum,& legata,& omnia in eo cõtenta,etiam ſi
in ſecundo ſi inſtitutus idẽ hæres,qui in primo,etiam ſi in ſecundo
nõ adſit clauſula reuocatoria primi,quæ ineſt tacite.Iaſ.*d.conſ*.169.
13 *in pr.l*.4.† Extende contrarium;quia per ſecundũ teſtamentum re-
uocatur primum;etiã ſit ſecundum ſi validũ de iure ſpeciali, etiã ſi
nõ adſit clauſula,*caſſans,&c*.Dec.*cõſ*.512.*Cum Reuerendiſſimus,poſt*
14 *pr*.† Declara tamen;quia ſi teſtator inducitur doloſe ad reuocandũ
primum teſtamentũ,ſuccurritur inſtituto in primo per exceptionẽ
doli,vel per actionẽ in factum ſubſidiariã,& ſufficit probatio inſti-
gationis doloſæ per cõiecturas,*l.dolũ.C.de dol*.Iaſ.*cõſ*.141.*col*.2.*l*.4.
vbi notabiliter loquitur,& ita iudicauit cõſ.Neapolis.Affl.*dec*.96.
15 vbi plura ad hoc.† Ratio eſt;quia quãdo teſtator in primo teſtamẽ-
to apponit clauſulã derogatoriam,cenſetur facere,ne inſtigatu,vel
deceptione aliquorũ moueatur à deliberata voluntate. Bart. *in ex-
trau. ad reprim.in ver.non obſtat*. Soc.*d.conſ*.163.*n*.4.*v.prima eſt,l*.2.
16 † Amplia;quia ſecundum teſtamẽtum nõ tollit primum teſtamen-
tum,in quo adſit clauſula derogatoria ſecundi, & iuramentum de
nõ reuocãdo dicto teſtamẽto,vel de alio teſtamento non faciendo,
quia tale pactum iuratũ iure Canonico valet,ita dicit Oldr.quod
Canoniſtæ tenerent,*in conſ*.127.*Viſo inſtrumento*. maxime *circa fi*.
vbi allegat rationẽ;quia veniens contra pactum iuratum efficitur
periurus,& infamis,& ſicuti infamis nõ poteſt eſſe teſtis in teſta-
17 mẽto;ita neq;poteſt teſtari.† Contrariũ tenet idẽ Oldr.*d.conſ*.127.
Viſo inſtrumẽto,per tot.vbi,quod ita tenẽt Legiſtæ;quia tale pactũ,
& iuramentum contra bonos mores non eſt obligatorium;& quia
ſimpliciter periurus non eſt inteſtabilis,& latius idẽ Oldr.loquens
de ſecundo teſtamẽto iurato,vt valeat cõtra primum,in quo teſta-
tor iurauerat nõ reuocaturum,*in conſ*.160.*Thema tale eſt,per tot*.vbi
quod tale pactum non poteſt tollere liberam facultatẽ teſtandi,&
quod eſt captandæ mortis inductiuum,& nõ valet,& in hoc reſi-
det,licet fateatur eum effici periurũ,ſed quod eſt periurio nõ red-
ditur inteſtabilis,pro quo vltimo Fed.de Sen.*conſ*.74.*v.præterea in-
fames,n*.1.*in fi*.& quod iuramentũ nõ tollat reuocationẽ teſtamẽti.
Bald.*conſ*.22.*Quidã fecit teſtamentũ,in fi.n*.3.*v.illud tamen.lib*.1.vbi
quod nec reuocãs efficitur periurus,& plenius Ab.*in conſ*.41.*in q.
in pr*.vbi allegai pro vtraq;& hanc tenetur,*lib*.2.vbi quod primum
cum iuramento de non reuocãdo tollitur per ſecundũ,etiã ſi nõ ha-
beat clauſulã derogatoriam,& non efficitur periurus,& ſi efficitur,
non eſt infamis in tali infamia,quæ prohibeat teſtamenti factionẽ,
* plene Alex.*conſ*.18.*viſis c.in pr.l*.2.vbi dicit magis*cõmunẽ,& ibi
plura ſimilia de procuratore,adminiſtratore,vicario cõſtituto cum
iuramẽto de non reuocando; quia nihilominus reuocari poterunt,
☞ adducit.Vide,*Iuramentũ non impedit,&c.Concl*.512. † Declara;quia
18 ex quo iuramentum in primo teſtamẽto habet vim clauſulæ dero-
gatoriæ,requiritur in ſecundo teſtamento ea derogatio,quæ requi-
reretur in teſtamento habente clauſulã derogatoriã, videlicet non
ſufficit derogatio in genere,neq; requiritur ſingularis mentio,ſed
* ſufficit ſpecialis,ſecundũ*omnes, vt ſicuti ſufficit derogatio,etiã ſi
primum teſtamẽtum habeat clauſulam derogatoriã,ita iuramento
debeat dici,etiã ſi primum ſit iuramentũ.Caſt.*cõſ*.285.*In facto præ-
ſenti,v.itẽ conſtat. in pr.col*.1.*in fi.dicta col*.1.*v.& ita ſane,& col*.2.*in
pr.l*.1.pleniſſime Bar.*conſ*.21.*Vt dixit l*.1.*per tot*. vbi dicit commu-
* nẽ,*quod nõ ſufficit generalis derogatio,neq;requiritur nomina-
19 tim,ſed ſufficit ſpecialis.† Et maxime procedit declaratio in teſta-
mẽto mulieris iurato;quia mulieres ſunt formidoloſæ de iuramẽto;
& ſi nõ fecit mẽtionẽ,nõ eſt illi derogatum.Caſt.*d.cõſ*.285.*col*.2.*in
20 pr.v.potiſſime,l*.1.† Contrarium,quod primo teſtamẽto ſit ſolũ iura-
mẽtũ de nõ reuocando,licet habeat tacitã virtutẽ clauſulę deroga-
toriæ;tamẽ primũ teſtamentum reuocatur per ſecundũ ſimplex ſine
clauſula derogatoria ; quia iſto caſu ſufficit tacita derogatio, quæ
inducitur per ſecundum teſtamentum, *l.ſi.§.1.ff.de leg*.2.per quem
* tex.ita ibi Cyn.& Abb.*conſ*.41.*In quæſt.n*.2.*v.nec requiritur,l*.2.vbi,
21 quod communis*opin.† Amplia;quia teſtamentum primum non
reuocatur per ſecundum,quando in primo eſt inſtitutus filius, niſi
fiat expreſſa mẽtio de reuocatione primi in ſecundo.Old.*conſ*.325.
Thema quæſtionis,in pr.v.& primo hoc probo.Bald.*conſ*.141.*Præmiſſis
verbis,n*.6.*v.illud etiam conſideratione,l*.1. Vide,*Clauſula derogatoria* ☞
quãdo ſufficiat,vel non.Cõcl.346.*& Concl.ibi ſeq*.† Amplia,vt proce- 22
dat,quãdo primũ teſtamẽtũ eſt inter liberos;quia habet tacitã clau-
ſulã derogatoriã ſequẽtibus;ideo vt ſufficiẽter primo inter liberos
cẽſeatur derogatũ,requiritur mentio ſpecialis in derogatione alio-
rum teſtamẽtorũ,vt dicatur etiã inter liberos,*auth.hoc inter liberos*,
vbi Doct.*C.de teſt*.Soc.*d.conſ*.163.*n*.12.*in fi.v.ſed poſtremo,l*.1.† Ex- 23
tẽde,vt imo ſi teſtamentum primũ inter liberos vltra clauſulã taci-
tã derogatoriã,haberet etiã clauſulã expreſſã derogatoriã,ad hoc,
vt ſecundum reuocet primum;nedum requiritur derogatio genera-
lis cum clauſula,etiã inter liberos,ſed requiritur,quod dicatur etiã
inter liberos,& cũ clauſula derogatoria quacunque;alias nõ vale-
ret vnum ſine alio.Soc.*d.conſ*.163.*n*.14.*v.ſed adhuc præmiſſis,lib*.2.
& fuit opinio Caſtr.*in auth.hoc inter liberos.C.de teſt*. quã ſequitur
Alex. *d.conſ*.173.*Viſis narratis.n*.7.*v.poteſt etiam, cum ſeq.lib*.7. vbi
apoſt.*in v.Paulus*,dat conc.† Extẽde;quia procedunt prædicta,etiã 24
ſi in primo teſtamento,& in ſecundo eſſent inſtituti filij,ſeu liberi
teſtatoris, quãdo reuera ſecundum teſtamentum eſt magis onero-
ſum filiis;ſecus ſi ſecundũ eſſet magis fauorabile;quia iſta nõ eſſent
neceſſaria,ita Alex.*conſ*.163.*n*.8.*v.nec huic fundamẽto*,iuncta apoſt.
in v.Paulus,& alia *in v.Bald*.quæ ita declarat.† Extende,vt proce- 25
dat;etiam ſi vnicum teſtamentum præcedat ; quia adhuc requiri-
tur mentio , & derogatio in ſpecie ſecundum * communem opi- *
nionem,quicquid Bart.in contrarium dixerit,ita Alex.*d.conſ*.163.
n.9.*v.non obſtat prædictis,lib*.7.licet apoſt.ibi allegat pro parte con-
traria eundem Alex.ſed fuit per errorẽ,quia imo in locis allegatis
concordat,videlicet *cõſ*.25.*n*.4.*l*.3.vbi apoſt.citat alios.† Reſtringe, 26
quando tam primum,quam ſecundum eſſent inter liberos;quia li-
cet primũ habeat clauſulam derogatoriam,& ſecundũ non,tamen
primum reuocatur per ſecundũ.Soc.*d.conſ*.163.*n*.13.*l*.1.*v.videmus
etiam*.Alex.*conſ*.134.*col.pen.v.quinimo,lib*.1.† Amplia in caſu con- 27
uerſo;quia per teſtamentum inter liberos non tollitur primum te-
ſtamentum ſolemne habens clauſulam derogatoriam , niſi in ipſo
teſtamento inter liberos adſit ſpecialis derogatio præcedentis te-
ſtamenti;quia licet teſtamentum inter liberos habeat tacitã clau-
ſulam derogatoriam;tamen non ſufficit,vt tollatur expreſſa.Soc.*d.
conſ*.163.*per tot*. maxime *circa fi.n*.14.*v.ſed adhuc præmiſſis,l*.2.*vſq;
in fi*.† Contrarium Alex.*conſ*.134.*col.pen.n*.6.*ver.quinimo,lib*.1.vbi, 28
quod ſi in primo ſunt liberi inſtituti cum clauſula derogatoria,in
ſecundo extranei,nõ tollitur primum,niſi fiat mentio de clauſula
derogatoria;ſecus ſi fiat in ſecundo inſtitutio de filiis;quia tollitur
primum etiam non facta mẽtione derogatoriæ.† Amplia;quia ſe- 29
cundum teſtamẽtũ non tollit primũ,in quo filius erat inſtitutus,
quando idem hæres inſtitutus in primo tanquã filius inſtituitur in
ſecundo,non tanquã filius in re particulari,vel ſub maledicto;quia
ſi eſt filius,habetur pro præterito.Bal.*cõſ*.134.*per tot.l*.1.quod pro-
cedit,quando cõſtat eum filium;ſi vero habetur pro partu ſuppoſi-
to,vel non cõſtat eum filium,valet ſecundũ.Bal.*cõſ*.430.*per tot.l*.5.
† Amplia,vt procedat,etiam ſi in primo non eſſet filius inſtitutus, 30
quãdo adeſt clauſula derogatoria ſpecialis,quod illi non cenſeatur
derogatũ,nec cenſeatur reuocatũ,niſi in ſecundo apponãtur certa
verba,& in ſpecie derogetur;quia per ſolã clauſulam in ſecundo,
caſſans,&c.nõ tollitur primũ teſtamentũ.Fed.de Sen.*conſ*.47.incip.
Habita ſuper caſu,in pr.† Declara ampliationem,vt nõ procedat,ſi 31
in primo teſtator appoſuerit conditionẽ impoſſibilẽ,videlicet niſi
ſcribatur integrũ pſalteriũ;quia habetur pro nõ appoſita,vel quãdo
pia cauſa inſtituitur in ſecundo teſtamẽto;quia per generalẽ clau-
ſulã derogatoriã tollitur primũ.Bald.*conſ*.423.*Verba appoſita,lib*.1.
per tot.† Amplia;quia primũ teſtamentũ,in quo ſunt inſtituti hæ- 32
redes venientes ab inteſtato,nõ tollitur per ſecundũ,in quo inter-
uenerunt ſolũ ſex teſtes,quando nõ habet clauſulã codicillarẽ,etiã
ſi ſit factũ apud infideles,& ex eo ſit adita hæreditas.Bald.*cõſ*.166.
Iſta eſt ſcriptura,lib.4. & duplicatur *conſ*.306.*lib*.3. † Amplia;quia 33
teſtamentũ primũ nunquã reuocatur per ſecundũ, quando ſecun-
dum non valet,*l.ſi iure*.vbi Bart.*ff.de leg*.3.Bal.*conſ*.46.*Teſtamentũ,
lib*.4.eſt tex.clarus *in §.ex eo,Inſt.quib mod.teſt.infir*. Capra *conſ*.64.
n.3.adeo,quod ſi nõ poſſet ex ſecundo adiri hæreditas,nõ tollitur
primũ.Capra *conſ*.65.*n*.8.Caſt.*conſ*.75.*Notandum,in fi.v.& pro iſta
interpretatione,lib*.2.vide infr.*n*.60. † In dubio autem præſumitur 34
validũ.Dec.*conſ*.11.*col*.6.Neuiz.*conſ*.26.*n*.8.† Amplia;quia primũ 35
teſtamentum non reuocatur per ſecundam vltimam voluntatẽ,in
qua nõ eſt facta inſtitutio hęredis,etiã ſi quis donaret omnia bona
ſua;& iura cauſa mortis;quia teſtamentum præcedens non cenſe-
tur reuocatũ,etiã ſi in donatione ſit expreſſum,quod caſſabat om-

ne,aliud teſtamentū;quia nihilominus hæres habebit Trebelliani-
cam contra donatariū.Bald.*conſ.*354.*Ad euidentia præmittendū,l.*5.
36 † Declara,quod dicitur de Trebellianica deducenda per hæredem
procedere quādo hæres fecit inuentariū,alias ſecus.Bald.*d.cōſ.*354.
37 *n.*3.*ver.eſt tamen verum,lib.*5. † Reſtringe;quia bene poteſt valere
reuocatio,& ceſſatio teſtamenti ſolemniter facta ſine inſtitutione
hæredis in ſecundo teſtamento ad effectū,vt hæredes ab inteſtato
ſuccedant.Bald.*d.conſ.*354.*in pr.lib.*5. vbi tamen dicit contrariam
opinionē probabiliorem eſſe,niſi teſtator proceſſiſſet ad actū facti
38 in radendo tabulas teſtamenti,vide infr.*n.*121.† Amplia;quia ſecū-
dum teſtamentū non tollit primū,quādo is,qui eſt hæres inſtitutus
in ſecundo nō poteſt eſſe hæres.Cald.*conſ.*334.alias 5.*de teſtam.&*
*conſ.*373.alias 44.*eo.tit.*Rom.*conſ.*494.*In caſu propoſitæ conſultatio-*
39 *nis,n.*3.vide ſup.*n.*35.†Extende;quia per ſecundū teſtamentū nun-
quā reuocatur primū,quando in ſecundo ſunt inſtituti hæredes in-
capaces,qui eſſe nō poſſunt,vel quia ad bona feudalia nō poſſunt
admitti;quia ſi in primo ſunt inſtituti capaces,& in ſecundo non
ſunt habiti,tanquā indigni,inſtituti in primo.Rom. *conſ.*494.*n.*3.
v.cum igitur in hoc ſecundo. vbi, quod tali caſu bona feudalia non
deuoluuntur ad dominum,ſed ad inſtitutos capaces in primo,quod
40 nō fuerunt reputati indigni.Vide Concl.prox.ſeq.*n.*15.† Declara;
quia quādo teſtator,qui in primo teſtamēto inſtituit capaces,fecit
ſecundū teſtamentū,in quo inſtituit incapaces,& habuit pro indi-
gnis inſtitutos in primo;quia licet ſecundū nō reuocet primū;tamē
fiſcus aufert ab indignis inſtitutis in primo. Rom.*d.conſ.*394.*n.*3.
41 *vſque in fi.*†Extēde;quia vbicunq;ex ſecundo teſtamēto non poteſt
adiri hæreditas,non reuocatur primum teſtamentum.Dyn.*conſ.*51.
*Quæſtio talis eſt,in pr.& n.*7.*&* 13.*& per tot.*vbi loquitur in patre,
qui fecit in primo hæredē extraneum exhæredato filio, & inſerta
legitima cauſa,& poſtea inſtituit aliū in ſecundo teſtamento non
exhæredato filio;quia valet primū,etiā ſi in ſecundo quoad reliqua
cōfirmauerit primū;quia nō venit exhæredatio.Rom.*cōſ.*394.*n.*3.
42 † Extende;quia ſecundū teſtamentū non reuocat primum,quando
ſecundū eſt nullū;quia eſt præteritus filius.Sign.*conſ.*77.*Thema eſſe*
43 *proponitur,per tot.*†Reſtringe;quia bene reuocātur legata in primo
teſtamento per ſecundū teſtamentū,licet ſecundū nō valeat.Sign.
*d.conſ.*77.*Thema eſſe proponitur.*Vide,*Legata delētur ex teſtamento.*
44 *Concl.*50.† Contrariū tenet Iaſ.*in l.ſi filius qui,n.*20.*& ſeq.ff.de lib.*
45 *& poſth.*apoſt.ad Sign.*d.conſ.*77.† Reſtringe;quia bene primū te-
ſtamentum reuocatur ex ſecūdo,in quo eſt præteritus filius legiti-
matus,quādo erat nulla legitimatio,licet poſt aditā hæreditatē fue-
rit legitimatio cōfirmata;quia ſufficit,quod tēpore ſecūdi teſtamēti
ipſū ſecundū teſtamentū fuerit tale,quod aliquo caſu potuerit cō-
tingere,vt ex eo hæreditas adiri poſſit.Alex.*conſ.*37.*In cauſa mota,*
* *per tot.*vbi eſt caſus,*l.*1.& *n.*3.dicit*communē,etiā ſi non ſit adita.
46 †Reſtringe,niſi filius eſſet emācipatus;quia ſecundū teſtamentum,
in quo filius eſt præteritus,reuocat primū:in quo d.ē filius eman-
cipatus erat exhæredatus inſerta cauſa legitima ſed tamē idē filius
impugnabit ſecundū teſtamentum per contratabularionem. Dyn.
47 *d.conſ.*51.*in fi.*†Reſtringe,quādo ſecundū teſtamentū in quo filius
* eſt præteritus,habet clauſulā codicillarē ſecundū communem,*&
magis commun. Alex.*d.conſ.*37.*n.*3.*l.*1. Vide, *Clauſula codicillaris*
48 *operatur multa,& quādo ſecus.Concl.*292.† Declara tamē;quia licet
vtrumq; teſtamentū,videlicet primū,& ſecūdum ſit nullum,poteſt
is,qui fuit præteritus, vel ex cuius perſona nullitas inducitur, ap-
probare ſecundū teſtamētum. Cald.*conſ.*373.*in fi.*alias 44.*de teſta.*
49 †Amplia;quia teſtamentū ſecundū non tollit primum,quando is,
qui non poteſt teſtari,fuit diſpenſatus à Principe, prout in Cardi-
nale diſpenſato à Papa ad teſtandum de fructibus Eccleſiæ;quia ex
quo talis facultas expirat in primo teſtamēto,licet faciat ſecūdum,
nō valet,& non reuocatur primum,late Dec.*conſ.*512.*Cum Reuerē-*
diſſimus Cardinalis.per tot. Soc. Iun.*conſ.*89. *per tot.* maxime *n.*22.
50 *vſque in fi.v.ſecundo pr.lib.*1. † Amplia;quia ſecundū teſtamentum
non ſolemne,in quo inſtitutus eſt Imperator, vel potens perſona,
nō tollit primum,*l.nolemus,C.de teſtam.*vbi Bart.ita intelligit illum
51 text. † Extende;quia imo ſecundum magis cōmunem teſtamentū
* etiam ſolemne ſecundū non tollit primum,quando in ſecundo eſt
inſtitutus potens, quando tale teſtamentū debet probari per ſolos
* teſtes,ita procedit ille text.*in l.nolumus,C.de teſtam.* ſecundum*cō-
munē,de qua Alex.*conſ.*105.*Viſo,n.*21.*v.non obſtat,lib.*4. vbi,quod
ille tex.procedit,quādo agitur de reuocādo teſtamento in ſcriptis,
52 & in ſecundo eſt inſtitutus potens.† Declara tamen,quia ille text.
non procedit,quando pia cauſa in ſecundo eſt inſtituta.Alex.*d.cōſ.*
53 101.*n.*21 *l.*4.†Amplia;quia teſtamentū nuncupatiuum etiā rogatū
per Notariū,in quo inſtituitur Princeps,vel perſona potentior,nō
tollit præcedens teſtamentum in ſcriptis.Fulg.*conſ.*20.*Pro pleniori,*
54 *per tot.* † Extende, vt neque tollat ſucceſſionem ab inteſtato;quia
dicitur fortior diſpoſitio legis quā hominis,& *d.l.nolumus,C.de te-*
*ſtam.*extenditur etiā,vt non valet teſtamentū nuncupatiuū, in quo
Princeps,vel potētior eſt hæres,licet nō procedat aliud teſtamentū
in ſcriptis.Fulg.*d.conſ.*20.*in pr.*†Reſtringe;quia bene tollitur teſta- 55
mentū nuncupatiuū ex ſecundo nuncupatiuo,in quo Princeps in-
ſtituitur,vel potens perſona.Fulg.*d.conſ.*20.*n.*1.*in fi.v.ſecus fortaſſe,*
quod ego intelligo,quādo eſsēt inſtituti extranei;ſecus ſi venientes
ab inteſtato,quia ſi non tollitur hęreditas venientibus ab inteſtato,
minus,quādo cōcurrit teſtamentū nuncupatiuū pro eis.† Amplia; 56
quia teſtamentū ſecundū,in quo teſtator inſtituit aliquē,tanquam
filium,qui non eſt,vel inſtituit filium ſpuriū incapacē,vel nulliter
legitimatū,tanquā capacē,ex quo non valet,non tollit primum,in
quo eſt inſtituta pia cauſa,& alij ſuccedere debentes.Sign.*conſ.*219.
*per tot.*maxime *n.*3.*& ſeq.v.venio ad tertiū.*vide infr.*n.*111.† Am- 57
plia,quia ſecundū teſtamentū non tollit codicillos,vel melius,quod
teſtamentū factum poſt codicillos nō tollit ipſos codicillos,quādo
in codicillis adeſt clauſula derogatoria,& in poſteriori teſtamento
nō adeſt clauſula,*ceſſans.*Bal. *conſ.*233.*Verba ſtatuti,n.*4.*v.ſed modo*
*videndum,l.*2.† Amplia;quia teſtamentum habens clauſulam dero- 58
gatoriā,quod nō poſſit mutari in aliquo,non tollitur per codicillos
ſubſequentes,niſi fiat derogatio teſtamēto prædicto.Bal. *conſ.*226.
*Reperitur,quod quondam,in pr.l.*1.& duplicatur *l.*5.*conſ.*389. † Re- 59
ſtringe;quia bene valēt codicilli,in quibus ſalua hæredis inſtitutio-
ne mutantur,vel fiunt noua legata,quādo conſtat de præciſa mē-
te,vt quia vel derogauit,vel appoſuit verba:*quod valerent omni me-*
*liori modo,via,cauſa,& forma,quibus poteſt.*quia habēt vim clauſulæ 60
derogatoriæ.Bal.*d.cōſ.*226.*l.*1.*&* 389.*l.*5.† Limita;quia per ſecun-
dum teſtamentum non ſolemne,in quo ſolum quinq; teſtes inter-
fuerunt,tollitur primum teſtamentum ſolemne,in quo interfuerunt
ſeptem teſtes,quādo in ſecundo inſtituuntur proximiores veniētes
ab inteſtato,& in primo ſunt inſtituti extranei,vel remotiores;quia
licet nō valeat ſecundū teſtamentū,vt ex eo conferatur hæreditas,
valet tamen vt primum tollatur,& via inteſtati aperiatur.Bald.*cōſ.*
292. *Quidam Saccus nomine, per tot.lib.*1. vbi ponit multos caſus
diſtinctos de hac materia,plene Rom.*conſ.*306.*Propoſita conſulta-*
*tio,n.*5.*v.vnum eſt,quod refragatur,* vbi,quod per ſecundum non ſo-
lemne reuocatur primū ſolemne,quando in ſecundo ſunt inſtituti
venientes ab inteſtato , in primo ſunt inſtituti extranei,dummodo
teſtator ſit habilis. Alex.*conſ.*105.*Viſo,n.*6.*v.imo etiam ſi ſecundū,l.*4.
Vide ſup.*n.*33.& infr.*n.*111.Vide plenius infr.*Teſtamentū validum,*
*&c.Concl.*153.*in pr.*Vide,*Codicillis quando,&c.Concl.*406.† Exten- 61
de,vt procedat,quod ſecundū teſtamentū imperfectum,in quo in-
ſtituuntur venientes ab inteſtato,reuocet primū perfectum,in quo
erāt inſtituti extraneus,& etiā veniētes ab inteſtato,licet ſecundū
teſtamentum ſit factū coram trib.teſtib.maſculis,quorum vnus eſt
frater ſpurius venientiū ab inteſtato,ſi ſuppleatur per duas fœminas,
quæ in hoc nō repelluntur.Bal.*conſ.*39.*Factū,ſuper quo,lib.*2. quod
dicit procedere,quādo lapſū eſt decenniū à primo teſtamēto reuo-
cato;quia facilius datur reuocatio.† Extende,vt procedat,etiam ſi 62
ſecundū non valeat,& ex eo nō ſit adita hæreditas,vt quia nō fuit
perfectū;quia ſi concurrūt tria,videlicet lapſus decēnij,tres teſtes,
& clauſula,*ceſſans,&c.*reuocatur primū ſolemne.Bal.*d.conſ.*40.*l.*2.
† Declara extenſionē, vt procedat,quod lapſus decennij operatur 63
reuocationē propter teſtamētum ſecundū imperfectum, & ex quo
hæreditas adiri non poteſt,ſi modo in primo non eſt clauſula dero-
gatoria aliorū teſtamentorū;quia per eam videtur tolli præſumptio
lapſus decennij.Bal. *d.conſ.*40.*Sicut ſapientiſſime per tot.*maxime *in*
*fi.l.*2.† Imo etiā ſi in primo ſit clauſula derogatoria,ſecundum po- 64
ſterius lapſo decennio illud tollit,etiā nō ſolemne,quādo lapſū eſt
decenniū.Alex.*conſ.*105.*Viſo,n.*3.*v. & ad hoc,l.*4.alleg.tex.ſingula-
rem *in l.ſancimus,C.de teſta.*†Extendit limitationem.Alex.*cōſ.*146. 65
*Viſo themate,in fi.v.& ſimiliter,l.*2. vt procedat,etiā ſi in primo te-
ſtamēto eſſent inſtituti venientes ab inteſtato;quia tex.*in l.hac cō-*
*ſultiſſima,§.ſi quis autē,C.de teſt.*licet loquatur,quādo ſunt inſtituti
extranei,intelligitur maxime,vnde nō excludit,etiā ſi eſſent ab in-
teſtato ſuccedentes,quia ſufficit,quod ſecundū vocet venientes ab
inteſtato,& ſit vltima voluntas.† Limita in terris Eccleſię;quia de 66
iure Canonico teſtamentū primū ſolemne reuocatur per ſecūdum
teſtamentū factū corā quatuor teſtib.maſculis,& vna fœmina,li-
cet hæres ſcriptus in ſecundo nō ſuccederet ab inteſtato. Bal.*conſ.*
283.*&* 284.*per tot.l.*3.licet de iure ciuili dat contrariū eſſe;tamen
de iure Canonico dicit*cōmun.opin.† Limita;quia per ſecundum *
teſtamentum derogatur primo ipſo iure, *Inſt. quib.mod.teſt.infir.§.* 67
*poſteriore.*Caſtr.*conſ.*137.*Primū teſtamentum,in pr.l.*1.Alex.*conſ.*87.
*In cauſa mota,in pr.l.*3.† Extende,vt procedat,etiam ſi ſecundū te- 68
ſtamentū non valuerit;quia pater prætererit filium ſuum naturalē
legitimatū:quia ſatis eſt quod inſpecto tēpore teſtamenti ſecundi,
ipſum

Digitized by Google

ipſum ſecundum teſtamentum tale fuit, quod aliquo caſu contin-
gere potuerit, ex eo aliquo tempore potuiſſe adiri hæreditatẽ, licet
hoc poſtea non contingat, *l. cum in ſecundo, ff. de iniuſto teſta.* Alex.
plene *conſ. 87. In cauſa, in pr. ver. nec ad hoc obſtat, l. 3.* vbi per totum
tollit contraria, & ponit caſum, in quo pater habens filiũ illegiti-
mũ fecit eũ legitimari, ſed nulliter; quia contra decretũ Principis;
poſtea pater fecit primũ teſtamentum validum, deinde fecit teſta-
mentum ſecundum, in quo matrem inſtituit, & filium legitimatum
præteriit, poſtea Princeps confirmauit legitimationẽ nullam, dicit
Alex. quod ſecundũ teſtamentum reuocat primum, non obſtante,
quod filius legitimatus ſit præteritus in ſecundo; quia cum eſſet nulla
legitimatio non impedit præteritio validitatẽ teſtamenti ſecundi,
& licet legitimatio fuerit confirmata, poſt ſecundũ teſtamentum,
ſufficit, quod ſi nõ confirmabatur inter tempus teſtamenti ſecundi,
& confirmationẽ, potuit valere, & ſic reuocat primũ teſtamentum.
69 † Declara; quia per codicillos poteſt confirmari primũ teſtamen-
tum reuocatum per ſecundum; vt valeat inſtitutio in vim fideicõ-
70 miſſi, non alias. Caſtr. *d. conſ. 137. in pr. l. 1.* † Limita; quia nedum per
ſecundum teſtamentum derogatur primo in totum, ſed etiam per
codicillos derogatur teſtamento, etiam ſi in eo teſtator diſpoſuit, ſe
nolle poſſe mutare, & ſi contingeret mutatio, non vult valere ex
defectu intentionis ſuæ; quia nihilominus, ſi in codocillis mutauit
aliqua, & diſponit, quod valeant omni meliori modo, valebũt mu-
tata nõ tangentia hæredis inſtitutionem; quia per verba diſpoſiti-
ua, & clara codicillorũ recedimus à præſumpta voluntate primo
teſtamento inſerta; quia præſumptio cedit veritati. Bald. pulchre
conſ. 226. Reperitur, quod quidam, lib. 1. vbi æquiparat proteſtationẽ
facto contrario; quia non tollitur propter præſumptionem, quæ du-
rat, ſed ſi fiat actus contrarius, reuocatur, & duplicatur *conſ. 389. l.
5.* Alex. plene *conſ. 87. In cauſa mota, n. 5. in fi. & n. 6. cum ſeq. l. 3. verſ.*
* *reſpondendo.* vbi dicit communem, * & magis communem. † Con-
71 trarium tenet Ang *conſ. 314. Viſo dicto teſtamento,* vbi recitat opi-
niones, & dicit, quod ſi teſtamentũ habet clauſulam derogatoriam
quod non valeat alia diſpoſitio ex defectu voluntatis, niſi fiat de-
rogatio, quod codicilli nõ valeant ſine derogatione ex defectu vo-
72 luntatis. † Limita, quãdò derogatio eſſet generalis, & vnicũ teſta-
mentũ tantũ præcederet; quia licet in ſecundo nõ fiat mẽtio clau-
ſulæ derogatoriæ, ſatis videtur facta mentio, ex quoad vnum ſolũ
poteſt referri. Bart. in *d. l. ſi quis, in pr. ff. de leg. 1.* & ita videtur decla-
rare. Caſtr. *conſ. 408. Dubitatur, in fi. lib. 2.* & clare Rom. *conſ. 375.
In caſu præmiſſo, n. 7.* vbi apoſt. in *verſ. vnicum*; rationem adducit ibi
Rom. quia ex quo nõ poteſt referri, niſi ad vnicũ, generalis dero-
gatio habet vim ſpecialis, allegat tex. in *l. nominatim, ff. de liber. &
poſth.* & hanc partem tuetur Bar. *conſ. 21. Vt dixit, in fi. l. 1.* vbi, quod
iſto caſu, quãdo eſt vnicũ teſtamentũ, ſemper derogatio eſt ſpecia-
lis, & ibi addidi Alex. *conſ. 134. Præuiſo, n. 3. ver. idem dicit, & n. 4. l. 1.*
vbi, idem, ſi dicitur, non obſtãte quocunque alio teſtamẽto, provt
in derogatione legis, nõ obſtãte aliqua lege. Ang. *conſ. 365. n. 3. ver.
ſuper ſecundo,* dicit, quod quando vnicũ fuit factũ, facilius deroga-
73 tio operatur etiam ſimplex. † Contrariũ tenet Soc. *d. conſ. 163. n. 4.
& ſeq. ver. & ad illud, l. 3.* vbi multa adducit, per quæ vera non eſt li-
mitatio Bart. niſi fiat mentio ſpecialis; & Caſtr. *conſ. 285. In facto præ-
ſenti, col. 3. ver. ſecundo ad idem oppono, l. 1.* vbi, quod opinio Bart. ſibi
nunquam placuit; quia ſemper vnicũ teſtamentũ præcedit, & non
plura; quia ex vltimo reuocata ſunt alia, & plenius per eaſdẽ ratio-
nes. Alex. *conſ. 25. Viſo teſtamento, n. 4. ver. nec obſtat, lib. 3.* vbi pluri-
mos allegat, & dicit, quod iſta eſt cõmunis opinio, & quod ſemper
ſequutus eſt legendo; & cõſulendo, & *conſ. 163. n. 9. l. 7.* & plenius
* *conſ. 172. Viſis duobus, in pr. l. 7.* vbi dicit*communem, contra Bart.
74 † Declara pleniſſime totã hanc materiã; quia ſi teſtamentũ habet
* clauſulã derogatoriã; vt ſit ei derogatũ per ſecundũ, communis*opi-
nio eſt, quod nõ ſufficiat generalis derogatio, neque requiratur in-
diuidua, ſed ſufficiat ſpecialis derogatio, Caſtr. *conſ. 279. Paſſus iſte,
n. 2. l. 1.* qui licet loquatur in derogatione priuilegij habentis clau-
ſulã derogatoriã, idem in teſtamento, vt ipſe dicit *conſ. 285. In facto*
* *præſenti, in pr. & per tot. lib. 1.* vbi, quod omnes*ita tenent, & *conſil.
408. Dubitatur, lib. 2.* pleniſſime Alex. *conſ. 134. Præuiſo themate, per
tot. lib. 1.* vbi pro vtraque, & hanc tuetur; & tollit contraria, & *n. 5.*
* dicit*communem, & *conſ. 163. lib. 7.* vbi de*communi, *n. 4. & conſ.*
* 172. *in pr. l. 7.* vbi de*communi teſtatur. Vide, *Ratio legis quid ſit, &c.*
* *Concl. 30.* † Limita; quia per ſecundũ teſtamentum habens clauſulã
generalem derogatoriã tollitur primũ teſtamentũ, etiam ſi in pri-
75 mo caueatur, quod niſi apponãtur quædã verba præciſa, non cen-
ſeatur ſufficiẽter derogatũ; quia nihilominus ſufficit generalis de-
rogatio, per quã appareat de mẽte, videlicet nõ obſtante quacun-
que forma verborum; quia derogare voluit, ita Fed. de Sen. *conſ. 47.
n. 1. circa med. verſ. ſecus ſi dicerent,* vbi, quod idem in ſecundo priui-
legio reuocatorio primi, ſequitur Gem. *conſ. 155. Super dubio. n. 4. &
5. ver. mihi videtur.* Bal. *conſ. 424. Verba appoſita, per tot. lib. 1. & conſ.*
280. *Quæſtio mouetur,* vbi dicit*communem, *lib. 4.* & reprobat opi- *
nionem Dyni Zabar. *conſ. 102.* vbi dicit*communem, plene Io. de *
Anan. *conſ. 56.* vbi dicit*communem, & ibi Bolog. in apoſt. Caſtr. *
conſ. 106. In facto præſenti, lib. 1. vbi, quod ſecundum*omnes iſta eſt *
concluſio vera. † Contrarium videtur tenere Dynus *conſ. 7. Quæ-* 76
ſtio talis eſt, in fi. vbi, quod requiritur derogatio ſpecialis in ſecundo,
quando eſt in primo, niſi eſſet primum iure ſpeciali factum; quia
tunc facilius tollitur; ſecus ſi iure communi primum ſubſtineri poſ-
ſet, & haberet derogationem ſequentis teſtamenti; quia in ſecun-
do requiritur ſpecialis derogatio primi. † Extende limitationem, vt 77
reuocatio primi teſtamenti ſub quacunque verborũ forma conce-
pti reuocetur, ſi adſit in ſecundo clauſula, *quod teſtator reuocat om-
nia alia teſtamenta relicta, & codicillos, quæ fecit vſque in illum diẽ in
ſcriptis; vel verbo, vel alio quouis modo.* Gem. *conſ. 115. n. 5. ver. ſed diſ-
crepantiam,* qui tamen loquitur in teſtamento ſecũdo facto ad pias
cauſas cum iſta clauſula reuocatoria primi habentis clauſulã dero-
gatoriã, & facti cũ inſtitutione filiæ, & clauſula, quod non reuoca-
retur, niſi fieret mẽtio certorũ verborũ, & idẽ de cauſa pia, Bal. *conſ.
424. l. 1.* Io. de An. *conſ. 56. per tot.* † Idẽ eſſe in caſu contrario, quã- 78
do in primo eſt pia cauſa inſtituta, in ſecũdo filia, vt primũ reuoce-
tur, nõ obſtãte quacunque forma derogatoria etiã iurata. Bal. *conſ.
22. per tot. l. 1.* † Adde, quod duplex eſt clauſula derogatoria ſecundi 79
teſtamenti: vna generalis; quãdo in primo teſtamento dicitur, *quod
annullat omne aliud teſtamentum in futurum faciendum:* alia eſt ge-
neralis, & ſpecialis, vt quia dicitur; *& annullo omne aliud teſtamentũ
faciendũ, & ſi cõtingat me aliud teſtamentũ facere, nõ valeat, niſi in eo
appoſuero hæc verba,* videl. *Aue Maria,* & quãdo adeſt iſta ſecunda,
requiritur maior expreſſio in ſecũdo teſtamẽto; nõ quia poſſit quis
priuare ſe facultate teſtandi ſecũdo loco, ſed quia poteſt declarare
defectũ intẽtionis teſtãdi. Gem. *d. conſ. 115. in pr.* vbi late. † Limita 80
regulariter; quia per ſecundũ teſtamentum ſolemne reuocatur pri-
mũ; quia vltima voluntas attenditur, etiã ſi in primo ſit ſubſtituta
filia fœmina teſtatoris; quia ſi in ſecũdo inſtituuntur agnati, per ſe-
cundũ reuocatur primũ quoad inſtitutiones & ſubſtitutiones. Bal.
conſ. 157. Pater fecit teſtamentũ, in pr. l. 1. † Limita generaliter; quia 81
vbicunque apparere poteſt, quod teſtator voluit facere ſecundum
teſtamentũ, & reuocare primũ, ſemper fit reuocatio primi habẽtis
quaſcunque clauſulas, & cautelas. Gem. *d. conſ. 115. n. 4. ver. mihi vi-
detur,* vbi, quod ſola difficultas conſiſtit circa cognitionem; an vo-
luerit teſtator facere ſecundum, & reuocare primũ. Bal. *conſ. 216. Re-
peritur, quod quidam, l. 1. & conſ. 280. l. 4.* vbi, quod ex quo conſtat de
voluntate, & poteſtate per clauſulã generalẽ, aliud non eſt quæren-
dum. † Primus modus eſt; ſi apparet ex verbis neceſſario, quod vo- 82
luit derogare primo, vt ſi teſtator reuocauit omnia alia teſtamenta,
quæ fecit verbo, vel ſcriptis, vel alio quocunq; modo; quia cũ non
fiat teſtamentũ; niſi verbo, vel ſcriptis, alia verba, *& alio quocunque
modo,* referuntur ad formã, & ſic conſtat, quod reuocat primum ſub
quacũq; forma. Gem. *d. conſ. 115. n. 5. verſ. ſed diſcrepantia.* † Et idem, 83
ſi teſtator diſpoſuit per verba præciſa, quod valeãt codicilli, dicẽdo
omni meliori modo, quo poteſt; quia receditur ab omni derogatione
facta in primo teſtamento. Bal. *conſ. 226. Reperitur, quod quidam, l.
1. per tot.* quod duplicatur *lib. 5. conſ. 389.* † Secundus modus eſt; 84
quãdo vltra factionẽ ſecũdi teſtamẽti, & caſſationẽ omniũ aliorũ
teſtamẽtorũ teſtator iubet hæredẽ in primo teſtamẽto inſtitutũ nõ
contrauenire; quia ſignũ eſt mutationis volũtatis, ex quo in primo
illũ inſtituerat, & in ſecundo diſponit, quod nõ cõtraueniat. Gem. *d.
conſ. 115. n. 7. ver. hoc etiam apparet.* † Tertius modus eſt, quando in 85
ſecũdo teſtamẽto adeſt non ſolũ generalis derogatio, *non obſtante
quocunq; alio teſtamento,* ſed etiam adeſt clauſula annullatiua prioris
teſtamẽti, & diſpoſitionis. Gem. *d. conſ. 115. n. 8. verſ. & pro hoc facit,*
vbi ſecus, ſi adeſt ſola clauſula, *non obſtante* generalis; quia illa ope-
ratur conualidationẽ ſecũdæ diſpoſitionis, ſed nõ inualidat primã
diſpoſitionẽ. Io. de Anan. *conſ. 56. per tot.* vbi Bologn. in apoſt. Alex.
conſ. 234. Præuiſo, n. 3. verſ. idem dixit, l. 1. vbi dicit, quod non ſufficit
verbũ, *caſſans aliquo non obſtante,* ſed debet dicerẽ, *aliquo teſtamento
non obſtante,* & ſufficit. † Quartus modus eſt, quando in ſecundo in- 86
ſtituuntur filij; quia tunc ſufficit, quod teſtator dicat velle vltimum
eſſe, & valere ſuum teſtamentum abſq; alia derogatione; quia ſem-
per tollitur primũ etiã habẽs clauſulã derogatoriã & iuramentũ de
nõ reuocãdo, etiã ſi in primo eſſent inſtituti religioſi. Bal. plene *cõſ.
22. Quidam fecit teſtamentum, l. 1.* vbi eſt caſus. Rom. *conſ. 179. Am-
pliſſime Doctor, n. 19. & ſeq. ver. quarto principaliter,* vbi apoſt. in *ver.
requiritur,* citat conc. & dicit*cõmunẽ, vbi Rom. *n. 21. verſ. ſecundo* *
dico, dicit, quod ardor amoris liciti ſupplet reuocationẽ, vbi apoſtil-
la in *v. reuocationẽ.* † Extẽde, vt idẽ ſit; quãdo in ſecundo inſtituun- 87

Digitized by Google

tur tranſuerſales,quibus ab inteſtato debetur hæreditas;quia tunc
reuocatur primum,etiã in quo pia cauſa eſt inſtituta,licet nõ adſit
88 derogatoria ſpecialis.Bart.conſ.76.Factum ſupra,l.2.† Quintus mo-
dus eſt;quia quomodocunque conſtet de mẽte; quia teſtator caſſa-
uit omnia alia teſtamenta,& voluit vltimum valere,tanquã dero-
gatoriũ omnibus aliis;quia tollitur primũ habẽs quamcunq;clau-
ſulã derogatoriã etiã ad pias cauſas;maxime,& facilius;quãdo vnũ
tantum præcedit teſtamentũ habens clauſulã derogatoriã;quia ne-
ceſſario ad illud fit relatio. Ang.conſ.365.n.3.ver. ſuper ſecundo, vſ-
89 que in fi.† Extende quintũ caſum;quia tollitur etiã primum teſta-
mentum iuratũ per ſecundũ iuramentum, quando adeſt clauſula,
caſſans, &c. Ang.conſ.383.Statuto Piſtorienſi,per tot. maxime n.3.
90 † Sextus,quãdo agitur de reuocãdo teſtamento facto lapſo decen-
nio,tunc ſi fiat ſecundũ teſtamentum reuocatoriũ primi,in quo ve-
nientes ab inteſtato vocãtur,vel reducitur ad vitã inteſtati;tũc ſine
clauſula derogatoria derogatur primo habẽti quacũnq; clauſulam
derogatoriarũ derogatoriam.Rom.conſ.179.n.21.in fi.ver.tertio,&
vltimo,vbi apoſt.citat pro vtraq;parte.Alex.plene conſ.134.Præuiſo,
91 n.8.ver.& quod hæc opinio,l.1.† Declara ſecundũ Dynum in conſ.7.
Quæſtio talis eſt,Titius,à n.11.vſq;in fin.maxime n.19.verſ. determi-
nando,quod ſi primum teſtamentum non habet clauſulam deroga-
toriam; reuocatur per ſecundũ teſtamẽtum contrariũ etiã non de-
92 rogatorium.† Si v.primum teſtamentũ habet clauſulã derogatoriã
generalẽ;tunc in ſecundo requiritur derogatio generalis; quia po-
ſterius teſtamentũ præfertur,& quia ita ſe habet primum ad ſecun-
dũ,quemadmodũ ſecundũ ſe habet ad primũ, ita Dynus d.conſ.7.
93 n.12.13.& ſeq. † Si v. in primo adeſt clauſula derogatoria ſpecia-
lis,tunc requiritur caſſatio,& reuocatio ſpecialis in ſecundo ad pri-
94 mũ. Dyn.d.conſ.7.in fi.verſ.tamen ego dicerem. † Contrarium,quod
imo ſufficiat generalis derogatio in ſecundo,etiam ſi primũ habeat
ſpecialem derogationẽ,apparet ex allegatis ſupra in limitatione;&
* hanc*cõmunem dicit Bald.reprobato Dyno in conſ.280.per tot.l.4.
vbi,quod ſufficit generalis derogatio omnibus aliis teſtamẽtis,etiã
ſi in primo eſſet prouiſum, quod niſi derogaretur per certa verba,
non valeret. Ang.conſ.365.Quadam Domina,n.3.verſ.ſuper ſecundo,
vbi n.6.dicit hanc veriorẽ,& humaniorẽ,ſequitur Io.de Anan.conſ.
56.& nuncupatim ſequitur Ang.Bolog.ibi n.4.vbi, quod in cõſu-
lendo, & iudicando ab hac opinione non eſt recedendum. Caſtr.
* conſ.285.in pr.l.1.vbi dicit*cõmunem,quod vbi generalis ſufficit,
ſpecifica non requiritur ; quia poneret teſtatorem in diſcrimine.
95 † Declara; quia imo requiritur derogatio in genere,ſed quod fiat
mentio ſpecialis de clauſulis derogatoriis, ita Alex. conſ.172.Viſis
* duobus,in pr.l.7.vbi dicit*communẽ,& cõprobat late,& conſ.163.
96 Viſis narratis,in pr.l.7.† Extendit Alex.declarationẽ,etiam ſi vni-
* cum præcedat teſtamentũ contra Bart.cuius opinionẽ dicit*cõmu-
niter reprobari. Alex.d.conſ.172.in pr.l.7.vbi reddit rationem; quia
nõ datur caſus,quod præcedat,niſi vnicũ teſtamentũ;quia ſemper
per ſecundum tollitur primũ,per tertium tollitur ſecundũ,ita quod
97 vnũ tantũ validũ præcedit.† Septimus,quando lapſo biennio poſt
primũ teſtamẽtum habẽs clauſulã derogatoriã intra bienniũ fecit
duo teſtamenta,in quibus aliũ hæredẽ inſtituit;quia talis actus ge-
minatus habet vim expreſſæ certiorationis,& renũciationis in mu-
liere,l.ſi mulier,C.ad Velleia.ita ad hunc modum in teſtamento ar-
guit Bart.de muliere,quæ cenſeatur renunciare Velleiano,ad teſta-
torẽ,qui cẽſeatur derogare primo teſtamẽto,in conſ.76.Factum ſu-
98 pra,lib.2. per tot.maxime in fin.† Limita; quia per ſecundum teſta-
mentum,per quod hæreditas iure ciuili adiri poteſt,tollitur primũ,
etiam ſi non extet clauſula,caſſans omne aliud teſtamentũ. Ang.conſ.
99 258.Teſtator fecit,in pr.verſ.quia agitur.† Extende,etiã ſi in primo
100 ſit inſtituta pia cauſa. Ang.d.conſ.258.per tot.† Extende,etiam ſi is,
qui fecit primũ teſtamentum,articulate loqui poterat,& tẽpore,ſe-
cundi erat mutus;quia ſi ſcripſit ſecundũ manu ſua,& ex eo poteſt
adiri hæreditas,reuocatur primũ,ſiue ſecundum habeat clauſulam,
caſſans,&c.ſiue non,etiã ſi in primo ſit inſtituta pia cauſa,etiã ſi pri-
mum habeat clauſulã codicillarẽ,quando nihil operatur circa hoc
101 Ang.d.conſ.258.per tot.vbi eſt caſus.† Limita,quando appareret de
voluntate teſtatoris mutata ex claris probationibus;quia ſi conſtat
de mẽte,quod voluit reuocare,tunc ſecundũ teſtamentum reuocat
primũ,licet nõ adſit clauſula derogatoria in ſecũdo ſpecialis, licet
ſit in primo. Bald.in l.ſancimus,C.de teſtam.vbi inter alia adducit,ſi
inter teſtatorẽ & primũ hæredẽ eſſent nata iurgia.Bal. d.conſ.280.
* per tot.l.4.vbi dicit*communem;& quod ſatis conſtet de mente,&
poteſtate,ſi dixit in genere,quod volebat ſecundum prævalere priori,
& obſeruari non obſtantibus quibuſcũque, vel ſi dicat , quod reuocat
omne aliud teſtamentũ,quod rogatũ appareret per quemcunq; Notariũ.
102 † Extende idẽ eſſe,quãdo ex certa ſcientia facit ſecundũ teſtamen-
tum reuocatorium primi;quia nõ requiritur alia clauſula,vel mẽtio
derogatoriæ,provt in Principe ex certa ſciẽtia cõtra legẽ diſponẽ-
te. Alex.conſ.134.Præuiſo,col.pen.n.6.& ſeq.ver.vltimo non obſtat,l.1.
vbi citat plures.† Contrarium tenet apoſtilla ad Alex. d.conſ.134. 103
n.7.in verſ. non obſtante, l.1. quæ citat plures,quod non ſufficit ſola
certa ſciẽtia Principis,ſi lex habet clauſulã derogatoriã.† Declara 104
tamẽ;quia debet eſſe cauſa vrgens,clara,& apparẽs,nõ autem leuis,
Soc.d.conſ.163.n.7.& multis ſeq.verſ.reſtat nunc reſpondere, l.2. vbi
tollit multa,ex quibus inducebatur probatio mutationis volũtatis,
tanquã leuia quæ vide;vt inſeruiat. † Limita;quia clauſula de non 105
reuocãdo teſtamẽto,de nõ donãdo,vel diſponendo aliter, etiã cum
iuramẽto;habet locum in iis,quæ pẽdent à ſola voluntate proteſta-
tis;ſecus ſi contrahat,vel donando præſenti,vel alienando,quia hæc
clauſula,& proteſtatio nõ releuat, licet de ea nõ fiat mẽtio,nec ei
derogetur;quia alias inuẽta eſſet via fraudandi. Caſtr.conſ.340.Dico
non obſtante,col.2. verſ.ſecundo prediƈtis obſtat,lib.1.† Limita; quia 106
vbicunq; ſecundum teſtamentum ſolemne reuocat primum, illud
reuocat nedum in petitorio,ſed etiam in poſſeſſorio;quia ex primo
non poteſt cõpetere remedium l.fi.C.de ediƈto diui Adr.tollen.Bald.
conſ.195.Scriptus heres;per tot.lib.5.† Limita,quando in loco extra- 107
ret ſtatutum,quod ſecundum teſtamẽtum tollat primũ habẽs clau-
ſulã derogatoriã,etiã ſi ſecundum de clauſula nihil dicat; quia va-
let,quando vtrunq; teſtamẽtum eſt rogatũ in loco ſtatuti, alias ſe-
cus;quia nõ poteſt ligare extra territorium. Caſtr.conſ.443.Videtur
ſine dubio, l.2. per tot.vbi,quod huiuſmodi ſtatutum eſt Paduæ, &
Vicẽtiæ,ſed ſi vnum teſtamẽtum eſt factum Paduæ,aliud Vicẽtiæ,
non habet locum,licet in vtroq;ſi ſtatutum;quia debet reſtringi,
vel quod non valeat.† Limita etiã in teſtamẽto militis;quia primũ 108
teſtamentum tollitur per ſecũdum. Ang.d.conſ.258.circa fin. † Li- 109
mita;quia imo teſtamẽtum ſecundum ſine hæredis inſtitutione, ſi
alias eſt cum ſufficienti numero teſtium,& adſit clauſula derogato-
ria,reuocat primum,licet non poſſit valere ſecundum,niſi,vt vlti-
ma voluntas. Bal.conſ.29.Secundum teſtamentum,l.3.Vide ſupra,Te-
ſtamentũ nõ &c.Concl.125.† Limita;quia vbicunq; per ſecundum 110
teſtamẽtum tollitur primũ,illud tollit,ſiue ſit verũ, ſiue ſit falſum,
adeo quod exceptio,quæ fieret, quod reuera ſcriptus hæres in pri-
mo non fuerat inſtitutus à teſtatore;ſed alius,nihil releuaret. Alex.
conſ.33.Ponderatis,n.2.verſ.accedat etiam l.3. † Limita;quia primũ 111
teſtamentum ſolemne tollitur per ſecundum nullum;quia inſtituti
hæredes nõ potuerunt adire;quia ſufficit,quod potuerint ſi condi-
tio extitiſſet,provt ſi poſthumi naſcituri eſſent inſtituti ; quia licet
nõ naſcãtur,tamẽ reuocat primum. Ang.conſ.93.Viſis & inſpeƈtis,
col.pen.n.4.in fi.ver.nunc deſcẽdamus;vide ſupra n.56.& 60.† Limi- 112
ta;quia ſecũdum teſtamentum reuocat primum,licet nõ adſit clau-
ſula caſſans,neq;clauſula derogatoria,ita Pariſ.conſ.34.n.51. & ſeq.
l.2.vbi dicit*communem;quia ſufficit facto reuocare aliter diſpo- *
nendo per ſecundum teſtamentum. Alex. conſ.105.n.6.verſ.& tunc
ſuccedit regula,l.4.vbi, quod iſta eſt regula quod ſecundum teſta-
mẽtum reuocat primũ;licet de primo nullã faciat mentionẽ. Alex.
conſ.87.In cauſa mota,in pr.l.3.† Extende maxime hoc eſſe verum 113
inter liberos,vt ibi,Pariſ.d.conſ.34.n.51.& ſeq.lib.2. † Limita;quia 114
per ſecundum teſtamentum corã ſolemni numero teſtium tollitur
primum etiã ſolemne,& per inſtrumentum,vel alias, quãdo teſtes
citata parte legitime probant;quia dicitur teſtamentum nuncupa-
tiuum;& ſolemne,quãdo adeſt ſufficiẽs numerus teſtiũ. Alex.conſ.
105.Viſo,n.5.verſ.ſed iis non obſtantibus,l.4.† Declara,niſi in ſecun- 115
do teſtamẽto probãdo per teſtes eſſet inſtitutus potens homo;quia
propter ſuſpicionẽ falſitatis,& potentiæ hæredis nõ reuocatur pri-
mum,l.nolumus.C.de teſtam. Alex.d.conſ.105.n.21.l.4.vbi de * com- *
muni. † Limita;quia per ſecundum teſtamẽtum ad pias cauſas fa- 116
ctum corã duobus teſtibus reuocatur primum, etiã ſi in primo ſo-
lemni ſint inſtituti veniẽtes ab inteſtato;quia ſufficit numerus duo-
rum teſtium in teſtamento ad piã cauſã,& ad reuocãdum primum
teſtamentum ſolẽne. Caſtr.conſ.328.Dubiũ facit,l.1. ſequitur Ang.
Aret.conſ.91.Pro deciſione in addit.quæ eſt in fi.conſilij in fi.& per to-
tam addit. † Extende,vt procedat etiã ſi in ſecundo ſint duo teſtes 117
tãtum nõ integri,provt mulier,& Abbas in teſtamento pro mona-
ſterio;quia ſi concurrunt aliæ coniecturæ,valet,& reuocatur primũ.
Caſtr.d.conſ.328.per tot.maxime circa fin.lib.1.ſequitur Ang.Aret.
d.conſ.91.in additione,quæ eſt poſt conſilium,in fi.verſ. & tamen dixit
Paulus.† Limita; quia ſi reperiãtur duo teſtamenta eiuſdem teno- 118
ris,& effectus,primũ reuocatur per ſecundũ. Rom.conſ.235.Quoad
primum,n.8.verſ.quoad ſextum,vbi apoſt.in ver.poſterior, dat conc.
maxime in fi.verſ.aliquando vero,& vltimo. † Si vero ſunt per om- 119
nia eiuſdem tenoris,ita quod ſint duo originalia;illud,quod conti-
net minora legata,dicitur vltimũ,& reuocare aliud,quod continet
plura legata. Rom.d.conſ.235.n.8.verſ.aliquando producũtur duo te-
ſtamenta.† Si vero ſunt duo teſtamẽta ſimilia,vnũ originale, aliud 120

exem

exemplum,vel duo exempla ſinė originali;nō poteſt tractari quod
magis vnum,quam aliud; quia ſunt vnū primo caſu, ſecundo caſu
☞ exēplis non ſtatur.Rom.*d.conſ.*234.*n.*8.Vide, *Clauſula derogatoria*
*quando ſufficiat,vel nō.Concl.*346.*cū ſeq.Concl.*Vide,*Derogatio in ge-*
111 *nere,&c.Concl.*216.Vide, *Priuilegiū primū,&c. Concl.*752. † Et an
primum teſtamentū tollatur,licet non fiat ſecundum,ſed ſolum te-
ſtator dicat:*ego non volo quod meū teſtamentū valeat*,vide Alex.*conſ.*
112 104.*per tot.l.*2.vide ſupra *n.*37. † Et quādo teſtamentum primum
reuocetur per ſecundum,vide Alex.*conſ.*84.*& conſ.*144.*lib.*2.

Teſtamentum validum,& ſolemne non reuocatur per ſecundum teſtamentum non ſolemne,& quando ſecus. CONCL. 153.

1 TEſtamentum, † primum ſolemne non eſt reuocatum,licet te-
ſtator corā duob.teſtib. fecerit aliud teſtamentū poſterius per
clericum ſcribi dicēs;illud eſſe ſuum teſtamentum; quod ordinauit
debere ſcribi per aliquē Notarium;& quod vocarentur teſtes,& in
eius præſentia omnia in publicā formā redigerētur;quia ſi non fuit
perfectum;primum firmum manet.Oldr.*conſ.*119.*Titius condidit te-*
ſtamentum,ſequitur Corn.*conſ.*77.*col.fi.l.*1. Dec. *conſ.*159.*n.*3.*verſ.*
2 *quibus tamē,& conſ.*488.*n.*11.† Et quod teſtamentum ſolemne nō
reuocetur per ſecundum non ſolemne.Anch.*conſ.*337. *De efficacia,*
*in prin.*maxime, quando ſecundum non fuit ſtipulatum, vt ibi *n.*2.
3 Rom.*conſ.*306.*Propoſita conſultatio,in princ.*† Vide plene per Gui-
do.Pap.quando per non ſolemne reuocetur ſolēne,vel nō,*dec.*200.
4 vbi apoſtil.† Reſtringe,niſi teſtator fuerit prohibitus teſtari ab in-
ſtituto in primo teſtamento.Anch.*d.conſ.*337.*n.*4.*ver. ſed cōtrariū,*
5 vbi,quod ſufficiunt præſumptiones,& inditia,& duo teſtes. † Imo
etiā ſi nō probetur impedimentū factū ab hærede,ſi conſtat, quod
nō potuit reuocare;quia fuit impeditus,& nolebat reuocare, ſuffi-
cit probatio etiā non ſolēnis ad reuocationē. Anch.*d.conſ.*337.*n.*6.
6 *verſ.item ſuppoſito.*† Imo ſufficiunt duo teſtes,& ſic regularis pro-
batio ad probandā reuocationē teſtamēti per indirectū, puta quod
teſtator eſſet impubes,vel fatuus,vel filiusfamilias,vel quod fuerit
impeditus;certe iſta probatio inducit nullitatem teſtamenti.Anch.
7 *d.conſ.*337.*n.*8.† Amplia,vt procedat,etiā ſi Imperator eſſet inſti-
tutus in ſecūdo non perfecto.*C.de teſtam.l.nolumus.* Oldr.*conſ.*119.
*circa fi.*vbi idem dicit,ſi in ſecundo eſſet pia cauſa inſtituta;qui lo-
8 quitur,quando etiā in primo erat pia cauſa inſtituta.† Amplia;vt
primum teſtamentum non reuocetur,niſi per ſecundam voluntatē
ſolemnē ſubſequuta,*l.*2.*ff.de iniuſto,rupt.teſtam.* Fed.de Sen. *conſ.*
165.*in fi.*vbi Lap.in addit.dicit,quod non dicitur reuocatum,licet
teſtator dixerit , quod non volebat illud valere, allegat gloſ.ſuper
verſ.noluerit,in §.alio,ver.ex eo autem. Inſtit.quibus mod.teſtam.infir.
Anch.*d.conſ.*337.*in princ.*Alex. *conſ.*30. *Conſideratis,n.*1. *in fin.cum*
9 *ſeq.per tot.verſ.circa ſecundum,l.*3.† Et ideo ſi in primo teſtamento
interuenerunt ſeptē teſtes; neceſſe eſt, quod totidem interueniant
in reuocatione.Dec.in *reg.nihil tam naturale,ff.de reg.iur.*vbi,quod
non debent teſtes vltra ſeptē neceſſarios interuenire,licet in primo
10 interuenerint.† Et quod tot teſtes requirantur in reuocatione,quot
in factione,gl.in *l.cum proponeretur,ff.de leg.*2. Bal.in *l. quæſtionem,*
*col.pen.C.de fideic.& in l.fi.col.fi.eod.*Fel.in *c.cum acceſſiſſent,col.*2.*de*
*conſtit.*Alex.*conſ.*140.*Super teſtamento,col.*1. *lib.*1.*n.*3. *& conſ.*109.
11 *Statutis,l.*1.*col.pen.n.*17.*ver.vltima ratione.*† Declara;quia imo ſuf-
ficiunt quinq;teſtes,quādo totū teſtamentū non tollitur,ſed aliqua
in eo diſpoſita ; quia hoc poteſt fieri per codicillos , *l.fi.C.de codi-*
12 *cil.*Anch.*conſ.*337.† Extende;quia teſtamentum quoad inſtitutio-
nem etiam particularē de legitima non poteſt tolli,vel reuocari per
codicillos, ſed requiritur ſolēnis voluntas;& idē,quando agitur de
reuocanda inſtitutione in re particulari,quæ ſubſtineret teſtamen-
tum facta repudiatione per hæredē vniuerſalem ita Caſtr. *conſ.*86.
*Dubitatio,n.*3.*&* 4.*l.*1.vbi late,quod per ſolutionem legati cum in-
ſtitutione,neq;per contractum inter viuos,nō tollitur effectus par-
ticularis inſtitutionis;quando teſtamentum annullaretur annullata
13 particulari inſtitutione. † Extende;quia primum teſtamentum va-
lidum non reuocatur per ſecundum,in quo nō eſt inſtitutus hæres,
etiam ſi dicat,quod caſſat omne aliud teſtamētū;quia bene caſſan-
tur alia teſtamenta quoad legata,ſed nō quoad hæredis inſtitutio-
nem.Bart.*conſ.*38.*Paulus,in pr.l.*1.vbi apoſt. in *verſ.remanet firmū,*
14 dat conc.† Declara igitur totā iſtā materiā; quia vt reuocetur pri-
mum teſtamentum validum,neceſſe eſt,quod ſecundum teſtamen-
tum ſit validum,& ſolemne;vt quia adſint tot teſtes,quot ſunt ne-
ceſſarij,provt in teſtamento,quod reuocatur,& nō ſufficeret ſim-
pliciter reuocare primum teſtamentum , niſi vel inſtituatur hæres
in ſecūdo reuocatorio,vel ſaltē teſtator expreſſe dicat, quod reuo-
cat primum teſtamentum;quia vult decedere ab inteſtato : vnde ſi
reuocaret primum teſtamentum corā ſeptē teſtib.nullo dato hære-
de in ſecundo,vel non dicto,quod reuocat;quia vult inteſtatus de-
cedere,non eſſet primum reuocatū , quoad hæredis inſtitutionem,
quia id nō ſequitur reuocato primo,ſi in ſecundo nō fecit hæredē;
quia voluit inteſtatus decedere,quia potuit ex alia cauſa reuocaſſe.
Alex.plene *conſ.*159.*Viſo teſtamento,per tot.l.*7. † Amplia;quia ad 15
hoc,vt primum teſtamentum reuocetur per ſecundum,neceſſe eſt,
quod hæres deſcriptus in ſecundo poſſit eſſe hæres,alias nō valet.
Cald.*conſ.*373.alias 44.*de teſta.*vbi,quod etiā eſt neceſſe,quod pri-
mum valeret.Rom.*conſ.*306.*Propoſita conſultatio,in pr.*Vide Cōcl. ☞
prox.præcedentē,*n.*39. † Extende;vt procedat,quia per ſecundum 16
teſtamentum,in quo inſtituitur hæres mortuus,quē teſtator crede-
bat viuere,nō reuocatur primum,quando poſt primū non eſt lapſū
decennium.Bal.*conſ.*43.*l.*4.† Contrarium,quod imo non ſit neceſ- 17
ſe,quod in ſecundo teſtamento adſit inſtitutio hæredis; quia bene
ſufficit pro reuocatione primi,quando teſtator dixit velle decedere
inteſtatus,*l.ſancimus*,vbi Alex.*C.de teſt.*& ita Barb. *conſ.*60.*l.*2.cui
ſe ſubſcripſerunt Matthæus Nicolinus,& Angelus, eius filius; qui
dicunt,quod eo ipſo,quod reuocat,cenſetur inſtituere venientes ab
inteſtato.† Declara;quia tutior eſt via,quod inſtituat hæredes ve- 18
nientes ab inteſtato;quia *d.l.ſancimus,C.de teſtam.*procedit,quando
ſit apud acta.vide Iaſ.*conſ.*141.*lib.*4.qui dicit, quōd non ſufficeret
reuocatio in donatione cauſa mortis.† Declara;quia ſi fiat reuoca- 19
tio coram ſeptē teſtibus,valet,ſi teſtator dicat velle decedere inte-
ſtatus;quia cenſet inſtituere venientes ab inteſtato,vel ſi illos inſti-
tuat expreſſe,& ita eſt magis cōmunis*opinio, de qua Alex.in *d.* *
*l.ſancimus.C.de teſta.*poſt Bart.idem Alex.*conſ.*104.*Paucis vtar,l.*2.
Corn. *conſ.*39. *Quanquam in hac,l.*2. vbi dicit* communem,& ita *
etiam Alex.*conſ.*159.*Viſo teſta.in pr.ver.præterea teſtator,*vbi ſi corā
ſufficienti teſtiū numero dixit,quod reuocat;quia vult decedere in-
teſtatus,valet,*l.*7.† Extende ampliationem;quia ſi ſecundū teſta- 20
mentum reuocās primū non eſt confectū à Notario rogato per te-
ſtatorē,eſt nullū;quia debet rogari Notarius,vt valeat:idē, ſi teſtes
non ſunt rogati,vel ſi eſſet nullū;quia teſtator articulate loqui non
poterat.Rom.*d.conſ.*306.*Propoſita conſultatio in prin. vſque ad n.*6.
Abb.*conſ.*11.*In cauſa,qua vertitur,col.fi.verſ.ſecunda præſumptio,l.*1.
† Amplia;quia teſtamentum primū ſolemne non reuocatur regu- 21
lariter per ſecundū teſtamentū non ſolemne. Rom.*conſ.*179.*Am-*
pliſſime Doctor,in pr. † Extende; quia per codicillos non reuocatur 22
teſtamentum ſolemne,neq;reuocatur inſtitutio.Rom.*d.conſ.*179.*in*
*pr.*quod maxime procedit,quādo codicilli ſunt nulli,vt quia erra-
uit pater in nomine filij,vel filius in nomine patris;quia præſumi-
tur dementia.Rom.*d.conſ.*179.*in pr.*vbi apoſt.in *ver.patris,*& tollit
omnia contraria.† Amplia;quia primū teſtamētū nō reuocatur per 23
ſecundū,quādo ſecundū fuit factū ab eo, qui articulate loqui non
poterat;quia nō præſumitur ſanæ mentis.Bal.*conſ.*55.*Quidam Lil-*
*lus,in fi.l.*5.Vide ſupra,*Teſtamentum ex quib.dici poſſit nullū vel im-* ☞
*perfectū ob defectū ſolemnitatis.Concl.*112.† Amplia;quia primum te- 24
ſtamentū ad pias cauſas nō reuocatur per ſecundū poſt decēniū,in
quo ſunt inſtituti veniētes ab inteſtato tranſuerſales;ſecus ſi eſſent
inſtituti filij,vel deſcēdētes,& maxime,quādo teſtes vltimi teſta-
mēti nō ſunt rogati,& extāt cōiecturæ.Abb. plene *d.conſ.*11.*col.*2.
*ver.nunc venio ad ſecundum,vſq.in fi.l.*1.† Amplia;quia teſtamentū 25
ſolēne,maxime ſi in eo ſunt inſtituti venientes ab inteſtato,nō re-
uocatur per teſtamētū iure ſpeciali factū,niſi ſit fauore militiæ,etiā
ſi eſſet ad piā cauſā,ſecūdū Aug.*conſ.*233.*Pūctus eſt,in fi.*vbi,quod
non meminit ſe legiſſe cōtrariū. † Amplia;quia teſtamentū & do- 26
natio facta in teſtamēto nō reuocatur per diuiſionem factā per pa-
trē inter filios, etiā per quotā bonorū,vel de omnib.bonis; quia li-
cet talis diuiſio habeat vim teſtamenti,& inſtitutionis,nō reuocat
donationē,& diſpoſita in teſtamento,niſi diuiſio,& aſſignatio bo-
norum omniū inter filios ſit iure inſtitutionis expreſſe facta Brun.
*conſ.*43.*n.*11.*& ſeq.*maxime *n.*13.† Limita;quia quando lapſū eſt 27
decenniū à die cōfecti primi teſtamenti,valet reuocatio illius etiā
corā trib.teſtib.facta;quia veniūt ſuccedentes ab inteſtato,& ſuffi-
cit ſola reuocatio,*l.ſancimus.C.de teſta.*Bolog.in *add. ad conſ.*28.*Io.*
*de An.n.*12.*ver.aliquando mutatio.*vide infra *n.*40.† Declarat Alex. 28
*conſ.*159.*Viſo teſtamento,n.*5.*verſ.ſed præmiſſis,lib.*7.vt *d.l. ſancimus,*
*C.de teſtam.*requirat tria copulatiue,quod fiat teſtamētū ſecundum
poſt decē annos apud acta,& corā trib. teſtib.ad minus;vnde dicit
quod ſi nō cōcurrit lapſus decēnij,& corā ſeptē teſtibus, niſi in ſe-
cundo ſit inſtitutus alius hæres, vel dixerit ſe velle inteſtatū dece-
dere,reuocatio nō conſtat.† Extende,vt procedat limitatio, etiā ſi 29
teſtator incepiſſet facere ſecūdū teſtamentū,quod nō perfecit;quia
reuocatur primū,ſi apparet per quinq;teſtes, tres maſculos,& duas
fœminas,quod voluit primū reuocare,& ſecūdū cōficere,quando
duo cōcurrunt,lapſus decēnij à primo,& quod in primo erāt inſti-
tuti,vel extranei ſoli,vel extranei cū veniētib.ab inteſtato,in ſecū-
do

Digitized by Google

do vero etiã inſtituti ſoli venientes ab inteſtato. Bal. *conſ.* 39. *Factũ,*
ſuper quo, lib. 2. vbi, quod etiam ſufficit; licet vnus ex teſtib. maſculis
ſit frater veniẽtium ab inteſtato; quia ſuppletur per duas fœminas,
30 ex quo tres maſculi ſufficiũt. † Et idẽ, ſi interuenerũt tres teſtes, &
lapſus decennij, & cõſtat, quod voluit reuocare primũ; quia licet ſe-
cundũ non valeat; tamen operatur reuocationem primi ſolemnis.
Bald. *d. conſ.* 40. *Sicut ſapientiſſime, l.* 2. quia videtur reſtringere hoc,
quando primũ habeat clauſulã derogatoriam, & ſecũdum non, ſe-
31 cus ſi etiam ſecundũ haberet dictã clauſulã, *caſſans, &c.* † Declara,
quia elapſo decennio reuocatur teſtamentũ, quãdo ex propoſito, &
animo reuocandi teſtator reuocat corã trib. teſtibus, ſecus ſi alia in-
tentione, & obiter dixerit. Caſt. *conſ.* 155. *Viſo puncto, in pr. & per tot.*
lib. 1. vbi, quod oportet, quod perſeueret, in reuocatione; & ideo ſi
poſt talẽ reuocationẽ manu ſua ſcripſit in teſtamento, quod reuo-
cabat quoad certa legata, teſtamentũ cõualeſcit, etiã quod reuoca-
32 tio bona fuiſſet ea ſola ſcriptura teſtatoris. † Extende; quia primum
teſtamentum reuocatur per ſecundũ, etiam ſi ſecundũ non valeat;
puta quia hæres ſcriptus in ſecũdo iam mortuus erat tẽpore inſti-
tutionis; quia ſi adeſt clauſula, *caſſans omne aliud teſtamentum* & eſt
lapſum decennium, tunc inducitur reuocatio primi, etiam ſi ſecũ-
33 dum nõ valeat. Bal. *conſ.* 43. *Teſtamentum, in quo, l.* 4. † Declara; quia
lapſus decennij intelligitur à primo teſtamento vſq; ad mortem te-
ſtatoris; non autem, à primo teſtamento vſq; ad reuocationẽ, plene
Fulg. qui recitat opiniones; & tuetur hanc partem *conſ.* 57. *Quæritur*
34 *teſtator.* † Contrarium videtur velle Abb. quod decennium ſit à
primo teſtamento ad ſecundũ, *in conſ.* 11. *in pr. lib.* 1. Caſt. *conſ.* 155.
35 *Viſo puncto, in pr. l.* 1. † Extende; quia etiã ſi teſtator nõ feciſſet aliud
teſtamentũ, ſufficit, quod dixerit coram nouem teſtibus, vel etiam
tribus, quod reuocabat ſuum teſtamentum. Fulg. *d. conſ.* 57. *per tot.*
36 † Reſtringe in teſtamento cæci; quia requiritur ſolemnitas, de qua
in l. hac conſultiſſima, C. de teſtam. ita Fulg. *conſ.* 90. *Super eo, quod pri-*
mo loco per tot. maxime *col. fin. ver. nec obſtat præallegata l. ſancimus.*
37 † Reſtringe; quia teſtamentũ factum ad pias cauſas nõ reuocatur,
licet teſtator poſt lapſum decẽnij corã ſufficienti numero teſtium
dixit, quod non volebat valere primum teſtamentũ eo modo; quia
ſi reformauit poſtea in aliquo, cẽſetur cõformaſſe, quia vt tollatur,
debet ſimpliciter reuocari, & declarari, quod nõ valeat, non autem
ſi limitatione, quod non valeat eo modo. Abb. pulchre *conſ.* 11. *In*
38 *cauſa, quæ vertitur, in pr. lib.* 1. † Limita; quia multis modis fit muta-
tio teſtamenti, videl. per ſecundũ teſtamentum ſolemne, quo caſu
39 non eſt dubium. Bolog. *in addit. ad conſ.* 28. *Io. de Ana. n.* 12. † Intel-
ligas ſolemne reſpectu teſtium, & quod vel detur alius hæres, vel
dicat expreſſe, quod vult decedere inteſtatus. Alex. *d. conſ.* 159. *n.* 5.
40 *& ſeq. lib.* 7. † Aliquando per voluntatem non ſolemnem, quãdo in-
teruenerunt tres teſtes cum lapſu decennij à primo teſtamento re-
uocato. Bolog. *d. apoſtil. ad conſ.* 28. *Io. de Ana. n.* 12. vbi ſupra *n.* 27.
41 † Intelligit Alex. etiam iſto caſu, vt apud acta ſit celebratum ſecun-
42 dum teſtamentum *d. conſ.* 159. *n.* 5. *& 6. lib.* 7. † Aliquando; quia in-
ciſum fuit teſtamentũ per ſigna, vel cancellationes. Bolog. *d. addit.*
ad conſ. 28. *Io. de Anan. n.* 12. vbi, quod intelligitur, quando in ipſo
43 originali, alias ſecus. † Extende idẽ, quando verbis fuit facta inciſio
cum ſolẽnitate teſtium, & inſtitutione hæredis, vel quia dixit, quod
volebat inteſtatus decedere; quia cenſetur dare hæredes legales.
44 Alex. *d. conſ.* 159. *n.* 9. *ver. non obſtat, quod dicebatur, lib.* 7. † Limita;
quia teſtamentũ ſolẽne, cuius originale reperitur penes teſtatorem
cãcellatum, & appellatum, & mutatum circa inſtitutionẽ hæredis,
bene probat reuocationem ſolemnis teſtamenti, ſed nõ probat te-
ſtamentum ſecundum apoſtilis correctum; quia primum eſt mu-
tatum, ſed ſecundum nõ eſt ſolemne, neq; rogatum, pulchre Io. de
Ana. *d. conſ.* 28. *Viſis, & ponderatis, in pr.* vbi plene Bolog. in apoſtil.
45 † Limita; quia teſtamentum primum factum inter liberos inæqua-
liter cum clauſula derogatoria, &c. cenſetur reuocatum per ſecun-
dum inter liberos æqualiter etiã ſine derogatione. Rom. *cõſ.* 385. *In*
46 *caſu, in pr.* † Extende; quia ſufficiunt duo teſtes inter liberos, qui
deponant teſtatorem derogaſſe omnib. teſtamentis; multo magis, ſi
ſunt quinq; teſtes, etiã ſi in teſtamento non ſit facta mentio reuo-
cationis. Rom. *d. conſ.* 385. *n.* 6. *& ſeq.* maxime ſufficit generalis re-
uocatio, quãdo vnicum teſtamentũ præcedit, vbi apoſt. *in ver. vni-*
47 *ca.* † Limita inter filios; quia reuocatur primum teſtamentum, ſi pa-
ter dicat coram teſtibus, *volo decedere inteſtatus.* Menoch. *conſ.* 317.
48 *n.* 19. *& ſeq.* † Extẽde; quia teſtamentũ ſolemne coram ſeptem teſti-
bus, in quo pater extraneos inſtituit, reuocatur per ſecundum inter
liberos etiã corã trib. teſtib. Iaſ. *conſ.* 168. *lib.* 4. imo reuocatur, quã-
do ſecundum eſt inter liberos coram duob. teſtib. Alex. plene *conſ.*
49 146. *n.* 12. *& 13. vſq; in fi. lib.* 2. † Extende, etiam ſi eſſet ſecundũ in-
ter filios legitimatos, Iaſ. *d. cõſ.* 168. *l.* 4. etiã ſi cõcurrerent cum legi-
time natis, allegat Bal. *in c. de cauſis, col. pen. de offi. deleg.* † Extende,
etiã ſi pater in codicillis conformaſſet primũ coram ſeptem teſtib.
inter extraneos factum, Iaſ. *conſ.* 223. *lib.* 2. † Declara, niſi ſecundum 51
inter filios eſſet imperfectum ratione rogitus teſtium, vel Notarij.
Iaſ. *in conſ.* 68. *lib.* 1. † Idem, ſi imperfectum ſit ſecundum ratione 52
voluntatis, quia non tollit primum. Iaſ. *conſ.* 8. *l.* 3. vbi, quando dica-
tur imperfectum ratione voluntatis. † Limita; quia legatum factũ 53
in codicillis, vel teſtamento reuocatur coram duob. teſtib. tantum,
quãdo eſt modicæ, importantiæ, ſecus ſi magnæ importantiæ, vel ſi
eſſet fideicõmiſſum vniuerſale. Bald. *conſ.* 28. *Super eo. per tot. lib.* 3.
† Limita; quia teſtamentum reuocatur per alienationem, pactum, 54
vel donationem bonorum, etiam ſi ſit coram duob. teſtibus, licet
nulla ſit facta mẽtio teſtamenti. Abb. *conſ.* 18. *Videtur primo per tot.*
lib. 1. vbi plus dicit, quod ſi hæres ex teſtamento bona penes ſe ha-
beret, tenetur tradere habenti ex contractu à defuncto. † Conie- 55
ctura mutationis voluntatis eſt, ſi teſtator poſt teſtamentũ ſuſce-
pit aliam vxorẽ mortua ſterili, quam habebat tempore teſtamenti,
& ſuſcepit filios. Bolog. *in addit. ad d. conſ.* 28. *Io. de Ana. n.* 14. *ver. ſe-*
cunda cõiectura. † Vide alias cõiecturas non mutationis voluntatis 56
per Abb. *conſ.* 11. *In cauſa, quæ vertitur, per tot. lib.* 1. maxime; quando
primum teſtamentum eſt ad pias cauſas. Vide Concluſ. prox. ſeq.

Teſtamentũ ſolemne non reuocari, niſi per aliud teſtamẽtum ſolemne, qualiter procedat, & quando ſecus, & vide multas regulas cum fallentiis ſuper hoc. CONCL. 154.

REgula † eſt, quod primum teſtamentum validum, & ſolemne 1
non reuocatur per ſecundum teſtamentum non ſolemne, *l.* 2.
ff. de iniuſto rupto teſtam. Fed. de Sen. *conſ.* 165. *in fi.* Anch. *conſ.* 337.
de efficacia, in pr. & dicitur, ſolemne, quando eſt teſtamentum vali-
dum, alias non ſufficit, quod coram ſeptem teſtibus declaret teſta-
tor, ſe reuocare omnia teſtamẽta, & coram quinque teſtibus, quod
declaret reuocare omnia legata; quia ſi non eſt teſtamentum, non
reuocat aliud, & ſi non eſt codicillus, non reuocantur legata. Alex.
conſ. 30. *Conſideratis, in fi. lib.* 3. † Et ideo ſi primo teſtamento ſunt 2
ſeptem teſtes; totidem requiruntur in reuocatione. Dec. *in reg. nihil*
tam naturale. ff. de reg. iur. licet ſi in primo adeſſent vltra numerum
neceſſarium; ille numerus ſuperabundans non requiratur in reuo-
catione, prout etiam in teſtamento, vel legato ad pias cauſas, quod
valet coram duobus teſtibus, poteſt reuocari coram totidem teſti-
bus, vt per Alex. *conſ.* 209. *Statutis, col. pen. in fi. n.* 17. *vltima ratione,*
per *reg. nihil tam naturale.* † Amplia; quia etiam teſtamentum, in 3
quo eſt clauſula codicillaris, *ſi non valet, vel non valebit, &c.* & po-
ſthumus fuit præteritus à patre, non reuocatur per declarationem
factã à patre, quod reuocabat ipſum teſtamentum coram ſeptem
teſtibus; quia adhuc licet teſtamentũ ſit ruptum natiuitate poſthu-
mi, & nullum; tamen quia clauſula codicillaris facit valere in vim
fideicommiſſi, vt poſthumus ſuccedat, & ſit locus ab inteſtato, ille
tenetur reſtituere inſtitutis cum clauſula codicillari ex fideicom-
miſſo, ita plene Alex. *d. conſ.* 30. *Conſideratis, per tot. l.* 3. maxime *n.* 3.
& ſeq. vbi pro vtraque allegat; & hanc tuetur, & tollit omnia con-
traria; quia dicit, quod licet teſtamentũ ſit nullum, & non indigeat
reuocatione propter præteritionem poſthumi, & quia non agitur
de reuocatione teſtamẽti, ſed legatorũ, & fideicommiſſi; quia dicit,
illud, quod dicitur de teſtamento, procedere in codicillis, & loqui-
tur, quando filij fratris erant inſtituti in primo teſtamento, vt po-
ſthumus filius teſtatoris ſuccedat, ſed teneatur ex fideicõmiſſo re-
ſtituere ſtatim, quod durum videtur, vt etiam apoſt. ad Alex. *in ver.*
non valere, quæ reprobat. Alex. in hoc, licet nihil alleget. † Reſtrin- 4
ge; quia; facilius reuocantur legata particularia, & fideicõmiſſa per
ſolam declarationẽ coram ſeptem, vel quinq; teſtibus, vt per Alex.
d. conſ. 30. *n.* 8. *& 9. l.* 3. in additione ad conſilium, vbi mutato facto
ſic conſuluit contra ea, quæ prius dixerat, *n.* 6. *& 7.* † Contrarium 5
tenuerat. Alex. quod imo à pari procedat reuocatio teſtamenti, &
codicillorũ, quod ſicuti teſtamẽtum non reuocatur per reuocationẽ
corã ſeptem teſtibus; niſi reuocatio cõtineat ſolemne teſtamentũ;
ita etiã codicillus non reuocatur corã quinq; teſtibus, niſi codicilli
ſint ſolemnes. Alex. *d. conſ.* 30. *n.* 6. *& 7. lib.* 3. † Reſtringere vide- 6
tur Alex. *conſ.* 177. *Viſo themate, in pr. ver. etiam ſi poſterius, lib.* 2. vbi,
quod per ſecundũ teſtamentum reuocatur primum ſolemne, etiam
ſi in ſecundo non ſit eadem ſolẽnitas, quæ in primo, dummodo ſe-
cũdum poſſit ſubſtineri validũ aliquo iure ſpeciali, veluti ſi cauſa
pia; ſi à milite factum, vel filij eſſent inſtituti, & plenius hoc tenet
expreſſe *conſ.* 146. *Viſo themate, per tot. li.* 2. vbi, quod primum teſta-
mentum, in quo erant inſtituti extranei corã ſeptẽ teſtibus; tollitur
per ſecundum; in quo ſunt inſtituti venientes ab inteſtato coram
quinq; teſtibus, vel quãdo ſunt inſtituti filij corã duob. teſtib. *n.* 12.
† Et quod teſtamentum ſecundũ inter filios factum coram duobus 7
teſtibus; quia iure ſpeciali eſt ſolemne, tollatur primum etiã inter
libe

Digitized by Google

libetos coram ſeptem teſtib.factũ, imo corã 20.teſtib. & per duos
Notarios rogatum,tenet Alex.d.conſ.146.per tot. maxime n.11. &
ſeq.v.poſtremo non obſtat,lib.2.vbi quod ea,quæ abundant,non ha-
8 bentur in cõſideratione.† Imo dicit hoc procedere,etiã ſi in primo
eſſent inſtituti filij æqualiter , in ſecundo eſſent inſtituti filij non
æqualiter;quia hoc non eſt conſideratione legis,an æqualiter, vel
9 non.Alex. d.conſ.146.n.12. & 13.v.non obſtat,lib.2. † Contrarium
expreſſe tenet Rom.conſ.179.Ampliſſime Doctor,n.16.& ſeq.v. non
* obſtat ratio tertia.vbi dicit*communem;quia priuilegiũ conceſſum
parentibus ad fauorem filiorũ redũdaret in odium,& admittit hoc
eſſe verũ,ſi reuocaretur teſtamentũ,in quo filiis cũ extraneis erãt
inſtituti corã ſeptẽ teſtib. quando ſecundũ continet ſolam inſtitu-
10 tionẽ filiorũ,& eſt coram duobus teſtib.tantum.† Et de teſtamẽto
ad pias cauſas facto primo loco coram ſeptem teſtib.quod tollatur
per ſecundum teſtamentum ad pias cauſas coram duobus teſtibus
tantum; quia iure ſpeciali valet coram duobus teſtibus; ita Caſtr.
conſ.328. Dubium facit,per tot.l.1.vbi, quod tantum debet operari
teſtamentum iure ſpeciali factum,ſicut teſtamentum iure cõmu-
ni,ne priuilegium iure ſpeciali conceſſum ſit inutile,& dicit,quod
non obſtat,quod in ſecundo teſtamẽto ſit minor ſolemnitas; quia
ſufficit alia ſolemnitas potentior,quia eſt vltima voluntas,quæ at-
tenditur,non prima.& eum ſequitur in totum Alex.d.conſ.146.Vi-
ſo themate,n.13.v.& pro quo in ſpecie adduco,l.2.& plenius conſ.105.
11 Viſo,n.8.& ſeq.v.confirmatur,l.4.† Et de teſtamento condito coram
ſeptem teſtib.quod ſi teſtator efficitur religioſus,& teſtetur ſecũdo
loco coram duobus,vel tribus teſtib.ſecundum priuilegium, cap ſi
omnes,& c.relatum , de teſtam.reuocetur primum. Ant. de Butr.in c,
in præſentia,v.ex iis deciditur,de prob.ſequitur Alex. d.conſ.105.n.8.
12 lib.4. † Imo, quod cancellatio teſtamenti,& mutatio hæredis per
apoſtillas,& additiones ſuſpectas bene reuocet primum teſtamen-
tum ſolemne,licet ſecundum non valeat.Io.de Anan.conſ.28.in pr.
☞ Viſis,& ponderatis. vbi etiam Bolog. in apoſtilla.Vide, Cancellatio
13 quando attendatur.Concl.20 numer.6.& ſeq. † Alia regula eſt, quod
ſicuti duo teſtes in teſtamento ad piam cauſam ſufficiunt;ita etiam
duo teſtes ſufficiunt in reuocatione teſtamenti, ſeu legati, licet ſit
contra piã cauſam.Alex.conſ.209.Statutis,col.pen.n.17.v.vltima ra-
tione,lib.2.n.18.vbi allegat Card.Zab.Io.de Im.& alios per l.nihil.
tam naturale,ff.de reg.iur.vbi adducit per illum text. quod ſi legatũ
poteſt vigore ſtatuti fieri corã duob.teſtib.poterit etiã corã duob.
14 teſtibus reuocari,licet ſtatutum hoc non dicat,& tollit contraria.
† Reſtringe;quia quãdo in primo teſtamẽto eſt inſtituta pia cauſa,
& teſtamentũ eſt ſolemne, non tollitur per ſecundũ non ſolemne,
licet cauſa pia pariter inſtituatur;quia priuilegiatus non vtitur pri-
uilegio contra pariter priuilegiatum.Ang.Aret.conſ.91.in pr.v.ſe-
15 cundo. † Aliam regulam conſtituit Ang. Aret.d.conſ.91.Pro deci-
ſione,in pr. quod teſtamentũ ſolemne nunquam tollitur per ſecun-
dum non ſolemne, niſi tria concurrant; primum,quod in ſecundo
ſint inſtituti venientes ab inteſtato;ſecundum, quod in primo ſint
inſtituti extranei;tertium,quod ſint quinq;teſtes adhibiti,allegat l.
16 hac conſultiſſima.§.pen.C.de teſtam.† Reſtringe hanc regulam idem
Ang.Aret.d.conſ.91.n.29.v.nec obſtant allegata, vt imo etiam ſuffi-
ciant duo teſtes,quando inſtituitur filia,& reuocatur teſtamentum
primum,in quo erat inſtituta pia cauſa quia ſufficit;quod teſtamẽ-
tum ſit etiam ex priuilegio iuris naturalis ſolemne , vt reuocatur
primum etiam coram ſeptẽ teſtib.factum,& plenius probat in ad-
ditio.facta poſt d.conſ.91.incip.Teſtamentum,vbi,quod teſtamentũ
inter liberos pro cauſa pia,& milite;ſi valet,vt hæres,ſi hæres,ergo
valet,vt etiam reuocetur primũ ſolẽne coram ſeptem teſtibus,alle-
17 gat Caſtr.conſ.328.Dubium facit.l.1. † Reſtringe maxime,quando
agitur de reuocatione legati facti in primo teſtamento corã ſeptẽ
teſtibus,& in ſecundo coram duobus teſtibus idem legatũ reuoca-
tur,& piæ cauſæ legatur.Ang. Aret.d.conſ.91.n.31.& ſeq.v. vel ſe-
18 cundo,& plenius n.20.& ſeq.v.ſed tamen iis non obſtantibus. † Aliã
regulã ponunt alij,quod primum teſtamentũ non reuocatur per ſe-
cundũ,licet vtrunq; ſit ſolemne, quando in ſecundo non eſt hæres
inſtitutus, quaſi ſecũdum ſit nullum ſine hæredis inſtitutione;ergo
non ſufficit ad reuocandum primum,Bald.conſ.354.Ad euidentiam
præmittendum,lib.5.vbi pro vtraque, & hanc dicit probabiliorem,
& hoc expreſſe tenet Alex. conſ.159.Viſo teſtamento, per tot.maxi-
me n.5.& ſeq.l.7.& n.8.requirit, vel quod in ſecundo ſit hæres in-
ſtitutus,vel quod teſtator dixerit velle inteſtatũ decedere;quia tunc
19 cenſetur inſtituere venientes ab inteſtato.† Extende;quia vbicunq;
ex ſecundo non poteſt hæres adire,quia remanet ſine hærede, non
tollitur primũ.Calder.conſ.334.alias 5.de teſtam.& conſil.377. alias
44.eod.tit.Rom.494.In caſu propoſitæ conſultationis,num.3. Signor.
20 conſ.219.per tot. maxime n.3. † Et vbicunque ex ſecundo non po-
teſt hæreditas adiri,non reuocatur primu m. Dyn. conſ.51. Quæſtio
talis,in pr.& per tot.† Contrarium, quod imo teſtamentum valeat 21
ſolemne,videl. coram ſeptem teſtib. ad effectũ reuocationis primi
teſtamẽti quãdo fit in eo reuocatio primi;quia licet nõ inſtituat ex-
preſſe veniẽtes ab inteſtato,cẽſetur velle decedere inteſtatus,quod
eſt idẽ,ac illos inſtituiſſet,plene Alex.conſ.104.Paucis vtar, per tot.
lib.2.vbi recitat opiniones,& hanc tuetur,quando dixit,volo dece-
dere inteſtatus,& reuoco omne aliud teſtamentum omni meliori modo:&
item ſi non dixit,volo decedere inteſtatus,ſed ſolũ corã ſeptem teſtib.
reuocauit omne teſtamentũ omni meliori modo,vbi apoſt.in v.di-
xiſſet,dat cõcor.ſed tamẽ dicit magis*communẽ,quod requirũtur *
illa verba,quia volo decedere inteſtatus.† Declara igitur,quod ſi te- 22
ſtamentũ ſecũdũ eſt ſolẽne,& in eo reuocetur primũ teſtamẽtũ,&
teſtator in ſecundo vel dicat,quia volo decedere inteſtatus,vel in ſe-
cundo inſtituat veniẽtes inteſtato,res eſt clara,& nullus diſcrepat,
ſi vero ſolũ reuocat, & non dicat,quia volo decedere inteſtatus;neq;
inſtituat aliquẽ,ſunt opiniones,vt dicit apoſt.ad Alex. d.conſ.104.
in v.dixiſſet, & eſt magis communis*opinio,quod ſi reuocauit pri- *
mum cum ſufficienti numero teſtiũ;quia vult inteſtatus decedere,
ſecundum Alex.conſ.30.Conſideratis,n.3.l.3. vbi pro vtraque parte
allegat plurima. † Contra declarationẽ imo videtur,quod ſufficiat 23
ſolemnitas ſeptem teſtium;quia imo,quando venientes ab inteſta-
to inſtituuntur,vel vocantur,ſufficit ſecundũ teſtamentum non ſo-
lẽne,& hanc partẽ tuetur Alex.d.conſ.104.Paucis vtar,n.5.v.ex qui-
bus lib.2. Vide ſupr. Teſtamentum primum habens clauſulam deroga- ☞
toriam ſpecialem,&c.Concl.151.n.60.v.limita quia. † Declara totam 24
iſtã materiam plenius,vt per Alex.d.conſ.30.Conſideratis,col.2.n.3.
in fi.cum ſeq.v.circa ſecundum,principale lib.3. quia regula eſt,quod
per ſecundũ teſtamentum non ſolẽne non reuocatur primum, niſi
teſtator corã ſeptem teſtibus dicat,quod reuocat teſtamentũ; quia
vult decedere inteſtatus;quia tunc ſecundũ magis*cõmunem reuo- *
catur primum.† Si v.coram ſeptem teſtib.reuocat teſtamentũ ſine 25
illis verbis,quia vult decedere inteſtatus,tunc eſt cõtrouerſa opinio;
quia aliqui tenent,quod reuocetur;quia ex quo reuocat corã ſeptẽ
teſtibus , cenſetur neceſſario inſtituere venientes ab inteſtato, &
ideo per aditionẽ ab inteſtato confirmatur reuocatio,vt teſtamen-
tum contrariũ,& tenent alij;quia paria non ſunt,reuocare ſimpli-
citer,& reuocare; quia vult decedere inteſtatus, & quia teſtamẽtũ
requiritur ſolẽne,prout plene Alex.d.conſ.30.n.3.vſque in fi.l.3.vbi
recitat pro vtraq;& tandem diſtinguit, quod prima opinio proce-
dit,quãdo teſtamẽtũ, quod reuocatur;eſſet factũ iã decẽnio lapſo,
alias ſecunda opinio eſt verior,ſecundo declarat num.5.& ſeq.v.non
obſtat id,quod not.gloſ.quia prima opinio procedit ; quod reuocatur
teſtamentũ ope exceptionis, ſi venientes ab inteſtato ſuccedentes
poſſidẽt,nõ autem reuocatur ipſo iure,vt poſſint agere,ſi nõ poſſi-
dent,licet Alex.ibi dicat,quod iſta declaratio vltima communiter
*dãnatur;& in fi.vult,quod ſi nõ eſt lapſũ decẽniũ, nõ reuocatur, *
niſi teſtamẽtũ ſit ſolẽne.† Reſtringe;quia bene reuocatur primum 26
ex ſecundo ſolemni,quando hæres inſtitutus poteſt eſſe hæres,licet
forte non ſit;quia ſufficit,quod tẽpore ſecũdi teſtamẽti poſſit ſub-
ſtineri,puta ſi præteritus ſit filius legitimatus nulliter inſtituto ex-
traneo;quia licet poſtea cõualidetur legitimatio,ita quod teſtamẽ-
tũ ſecundũ corruit,tamẽ reuocat primũ ſecũdũ*communẽ, de qua *
Alex.conſ.37.In cauſa mota,per tot.lib.1.& n.3.dicit * communem. *
† Idẽ;ſi ſunt in ſecũdo ſolẽni inſtituti poſthumi;quia licet non na- 27
ſcãtur,ſufficit,quod potuerint naſci vt tollatur primũ.Ang.conſ.93.
Viſis & inſpectis,n.4.in fi.v.nunc deſcendamus.† Reſtringe,quãdo ſe- 28
cũdũ teſtamẽtũ ſolẽne eſt,ſed tamẽ præteriit filiũ emancipatũ,quẽ
in primo exhæredauerat inſerta cauſa legitima;quia reuocatur pri-
mum,licet filius præteritus,& in primo exhæredatus ex iuſta cauſa
poſſit impugnare ſecũdũ teſtamẽtũ.Dyn.d.conſ.51.in fi.† Reſtrin- 29
ge;quia per ſecũdũ ſolẽne iure ſpeciali reuocatur primũ corã ſeptẽ
teſtibus;ideo ſi in ſecũdo inſtituantur filij,vel pia cauſa,& reuoce-
tur primum coram ſeptẽ teſtibus,valet,& reuocatur ex ſecũdo iure
ſpeciali corã duob.Alex.d.conſ.104.n.4.& ſeq.l.2.v.tertio principali-
ter,vbi plus videtur,quod ſi quis inſtituit piã cauſã,& habens libe-
ros reuocat primũ teſtamẽtũ abſq;alia inſtitutione liberorum,va-
let reuocatio,quia reducitur ad viã inteſtati pro filiis,& idẽ repetit
conſ.165.Viſo,n.15.& ſeq. vſque in fi.l.4.vbi,quod ſi aliquid legauit
liberis,ſufficit,licet non iure inſtitutionis,n.18.& ſeq.† Aliã regulã, 30
quod ſi agatur de reuocãdo teſtamẽto,in quo ſunt inſtituti extranei,
licet fiat corã ſeptẽ teſtibus;tamẽ ſi in ſecũdo inſtituuntur veniẽtes
ab inteſtato,ſufficiãt quinq;teſtes in teſtamento vltimo, l.hac con-
ſultiſſima.§.ſi quis autem.C.de teſtam.Bald.conſ.292.Quidam Saccus,
l.1.per tot.& conſ.448.Quæritur,n.3.v.item nec per iura,l.1. † Extẽ- 31
dit Alex.d.conſ.146.in fi.v.& ſimiliter,lib.2.vt procedat, etiam ſi in
primo teſtamẽto eſſent inſtituti veniẽtes ab inteſtato;quia ille text.
licet loquatur præſupponendo in primo inſtitutos extraneos, ſup-
plet

Digitized by Google

32 plet per dictionem, *maxime.* † Imo quando, ſi poſt primum, in quo
ſunt inſtituti extranei coram ſeptẽ teſtibus, fiat ſecundum, in quo
inſtituuntur liberi coram duobus teſtibus, tolleretur primum corã
ſeptem, ſufficit, quod ſecundum teſtamentum ſit ſolemne ſecun-
dum ius ſpeciale, provt inter liberos. Alex. *d. conſ.* 146. *n.* 11. *&* 12.
verſ. poſtremo non obſtat, l. 2. vbi *n.* 12. *&* 13. extendit, vt idem ſit, ſi
primum eſſet coram 20. teſtibus, & duo Notarij eſſent rogati; quia
adhuc per teſtamentum inter liberos reuocatur, etiam ſi filij in vl-
timo æqualiter non inſtituantur; quia lex non conſiderat, an æqua-
33 liter, vel non ſint inſtituti. † Aliam regulã, quod ſi agitur de reuo-
cando teſtamento, in quo ſint inſtituti filij, etiãſi eſſet teſtamẽtum
factum corã duobus teſtibus, non reuocetur per ſecundum, in quo
inſtituuntur extranei; niſi ſit coram ſeptẽ teſtibus; & inſuper dicat
teſtator expreſſe, quod primũ reuocat, vel primũ valere non inten-
dit, *auth. hoc inter liberos, C. de teſtam.* quã ad hoc ita inducit Alex.
d. conſ. 146. *Viſo themate, n.* 3. *verſ. tertio confirmatur, lib.* 2. & plenius
n. 11. *verſ. aut volumus dicere,* vbi tamen dicit, quod ſufficit clauſula,
34 *caſſans, &c.* † Reſtringe; quia *d. auth. hoc inter liberos, C. de teſta.* non
habet locum, quando in primo erant filij inſtituti iure ſpeciali co-
ram duobus teſtibus, & in ſecundo pariter filij inſtituti eodem iu-
35 re ſpeciali. Alex. *conſ.* 105. *n.* 16. *verſ. ſecundo reſpondeo, lib.* 4. † Re-
ſtringe ſecus eſſe; ſi ageretur de reuocandis codicillis, in quib. filiis
erat relictum; quia non habet locũ *d. auth. hoc inter liberos. C. de te-
ſtam.* ſed poſſunt codicilli reuocari coram quinq; teſtibus, alias ſe-
queretur, quod pater per codicillos coram quinq; teſtib. non poſſet
inducere fideicommiſſũ, quod eſt falſum, ita Alex. *d. conſ.* 146. *n.* 11.
ver. item poteſt reſpondere, l. 2. vbi, quod bene habet locum, quando
36 codicilli eſſent corã ſeptẽ teſtibus. † Reſtringe; quia non habet lo-
cum, quando lapſum eſſet decẽnium à primo teſtamẽto ad ſecun-
dum, qui lapſus temporis habet vim clauſulæ derogatoriæ. Alex. *d.*
37 *conſ.* 105. *Viſo, n.* 16. *verſ. quarto non obſtat, l.* 4. † Reſtringe regulam
in teſtamẽto patris, in quo inſtituit filios etiã coram duob. teſtibus,
vt non poſſit reuocari, niſi coram ſeptẽ teſtibus; & cum derogatio-
ne expreſſa, quando tale teſtamẽtum eſſet ſubſcriptum per patrem,
iuxta *auth. quod ſine, C. de teſtam.* alias ſi non eſt ſubſcriptum, bene
poſſit reuocari corã duob. teſtibus, quãdo pariter filij inſtituuntur,
licet inæqualiter. Alex. *d. conſ.* 146. *n.* 11. *&* 12. *ver. vel ſecundũ Angel.*
38 *l.* 2. † Reſtringe; quia nõ habet locum, quando ſecundũ teſtamentũ
eſt ad fauorẽ piæ cauſæ etiã corã duob. teſtibus; quia *d. auth. hoc in-
ter liberos, C. de teſtam.* non eſt approbata ab Eccleſia, & non poteſt
derogare piæ cauſæ. Alex. *d. conſ.* 105. *n.* 17. *verſ. tertio reſpondeo l.* 4.
39 † Aliã regulã; quia ſi lapſum eſt decenniũ, quo primũ teſtamentũ
eſt factum, reuocatur per ſecundũ corã quinq; teſtibus, *l. ſancimus,
C. de teſtam.* imo corã trib. teſtib. dummodo concurrat decennium
☞ & quod apud acta fiat ſecundum, Vide ſupra, *Teſtamentum requirit
ſeptem teſtes, & quando minor numerus, &c. Concl.* 122. *n.* 30.

Teſtes ad perpetuam rei memoriam vt poſſint examinari, quæ requirantur. CONCL. 155.

1 REgula † eſt; quia vt teſtes ad perpetuam rei memoriã poſſint
examinari, tria ſunt neceſſaria, quod pars citetur; item quod
ſubſit cauſa timoris mortis; item quod à iudice interloquatur teſtes
examinandos, & à iudice ſint examinati, alias nõ probãt. Soc. Iun.
2 *conſ.* 86. *n.* 14. *lib.* 1. Rim. Iun. *conſ.* 215. *n.* 106. *lib.* 2. † Et quod poſſint
examinari. & quæ ſolemnia requirantur; vt probẽt in iudicio, vide
Soc. Iun. *conſ.* 86. *col.* 3. *lib.* 2. Rim. *conſ.* 428. *n.* 14. Soc. *conſ.* 244. *col.* 4.
verſ. vlterius. lib. 2. Guido Pap. *conſ.* 231. Bartol. in *lege Aquilia, §. ſi
deletum, in fi. ff. ad leg. Aquil. & in auth. ſi quis in aliquo. C. de teſtib.*
Fel. late in *c. quoniam frequenter, vt lite non conteſt. & in c. ſignificauit,*
3 poſt Aret. *de teſtib.* qui diffuſe ponunt materiã. † Et quod ſit neceſ-
ſariũ, quod timeatur de morte, vel abſentia ad hoc, vt valeat exa-
mẽ teſtiũ ad perpetuã rei memoriã, tenent Bald. *conſ.* 55. *l.* 4. & alij
4 ſupra citati. † Et ſi teſtis, qui ad perpetuã rei memoriã poſtea rite,
& recte examinatus deponat, provt in primo examine, valet talis
depoſitio. Bart. Iaſ. & alij in *l. legata inutiliter, ff. de leg.* 1. Aret. qui cõ-
5 trariũ tenuit, vbi ſupra. † Requiritur quarto, vt teſtes ad perpetuã
rei memoriã examinati probẽt, quod intra annũ examinari obtinẽs
in iudicio vtatur, alias nõ probẽt, *d. c. quoniam frequenter, circa prin.*
Rom. *conſ.* 255. *Quoad primũ, in pr.* vbi apoſt. in *verſ. intra annum,* ci-
6 tat Alciat. in *tract. præſumpt. part.* 2. *n.* 15. † Requiritur petitio, & li-
bellus partis, quãdo teſtes debẽt examinari ad perpetuã rei memo-
7 riam. Bald. *conſ.* 11. *In cauſa paſſagij, n.* 3. *verſ. quandoq; pars, l.* 2. † Re-
ſtringe, vt ſi examẽ fiat ex officio, vel de mandato ſuperioris, tũc nõ
requiratur libellus, ſed ſufficiunt litteræ, ſeu commiſſio ſuperioris,
quæ loco libelli habetur. Bald. *d. conſ.* 11. *n.* 3. *ver. tertio ſciendum, l.* 2.
8 † Citatio an debeat eſſe perſonalis, vel ſufficiat ad domum, diſtin-
gue; quia ſi examen fiat ad perpetuã rei memoriã ſimpliciter, vt te-
neantur ſecreti animo publicandi, poſtea in iudicio ſufficit citatio
ad domum, licet aliqui, quod perſonaliter; ſi vero teſtes examina-
tur, vt publicentur ad perpetuam rei memoriam, requiritur citatio
perſonalis: rationẽ differentiæ aſſignant Doctores; quia primo ca-
ſu ſunt ſaluæ exceptiones citari; tam contra perſonas teſtium, quã
contra dicta; ſecundo caſu ſolũ ſaluæ ſunt exceptiones contra per-
ſonas, & nõ contra dicta; quia ſunt publicata, ita Alex. *conſ.* 203. *Su-
per themate, in fi. n.* 11. *ver. vtrũ autem, l.* 2. vbi apoſt. in *verſ. perſona-
lis.* † Et nõ ſufficit præſentia partis in iudicio, ſed citatio eſt neceſ- 9
ſaria, quando ante litẽ conteſtatam examinantur. Soc. *Reg.* 14. *Te-
ſtes parte præſente, & nõ citata regulariter nõ recipiuntur lite nõ cõte-
ſtata,* vbi ponit quatuor fallentias, quas vide, inter alias quarta eſt,
quando aduerſarius præſens eſſet potens, vel tyrannus, aut malitio-
ſus. † Publicatio teſtium examinatorũ ad perpetuã rei memoriam 10
requiritur, & fieri poteſt, ſiue teſtes probent, ſiue nõ; quia ad publi-
cationẽ nõ eſt de ſubſtantia, an probẽt, vel nõ. Bal. *conſ.* 51. *Interdũ
petuntur, circa fi. ver. ſed videndũ, an ſit probatũ, n.* 2. *l.* 4. Vide infra, ☞
Teſtium publicatio multiplex, & quid operetur, &c. Concl. 295. † De- 11
clara; quia licet teſtes examinati ad perpetuã memoriam nõ citata
parte ſuper publicatione teſtamẽti nihil probẽt; nõ tamẽ teſtamẽ-
tũ propterea redditur taliter nullum, quod nõ poſſint iterum exa-
minari valide, & citata parte. Caſtr. *d. conſ.* 96. *n.* 3. *verſ. ſed vltra præ-
dicta, l.* 1. vbi, quod aliud teſtamentum, aliud teſtificatio. † Et pro- 12
cedit declaratio, etiã ſi dicta ipſorũ teſtiũ nulla ſint publicata; quia
iterũ poterunt examinari, nõ tamẽ in eadẽ inſtantia ante pronun-
ciam iudicis; quia debet pars in expenſis condemnari. Caſtr. *d. conſ.*
96. *n.* 4. *&* 5. *lib.* 1. *ver. eſt & quartum,* vbi in fine, quod iudex debet
abſoluere partẽ ab obſeruatione iudicij in illa inſtãtia reſeruato iu-
re &c. † Limita fauore piæ cauſæ; quia teſtes examinati, & publi- 13
cati ad perpetuam rei memoriam ſine ſolemnitae iuris ciuilis pro-
bant; quia attenditur veritas. Bal. *conſ.* 118. *Caſus ſub tali forma, col.* 2.
verſ. allegatur etiam, & n. 6. *verſ. ſuper ſexto, l.* 5. † Vide tamen Ang. 14
conſ. 233. *Punctus eſt, in pr.* vbi remiſſiue loquitur, nec hoc diſcutit.

Teſtes ad perpetuam rei memoriam coram quo examinandi. CONCL. 156.

TEſtes † examinandi ad perpetuam rei memoriam debent 1
examinari coram illo iudice, coram quo cauſa principalis eſſet
cognoſcenda, ita Alex. *conſ.* 103. *Conſideratis, n.* 3. *l.* 5. quia examinari
faciens remanet reus. Vide, *Actor quando, & quib. caſib. reus exiſtat,* ☞
Concl. 118. *n.* 15. † Extende, vt etiam coram iudice delegato poſſint 2
teſtes ad perpetuam rei memoriã examinari circa incidẽtiã, & per-
tinentia ad cauſam delegatã. Gem. *conſ.* 4. *per tot.* † Amplia; vt pro- 3
cedat, etiam ſi reus præuenire vellet actorẽ; quia ſi laicus reus velit
examinare contra clericum actorẽ ſuper bonis, & in materia, pro
qua clericus deberet conuenire reum coram iudice ſeculari, etiam
corã ſeculari reus præueniens examinari faciet teſtes citato actore
clerico. Fed. de Sen. *conſ.* 237. *in fi. verſ. quicquid ſit.* Alex. *d. conſ.* 103.
n. 3. *l.* 5. † Extende, vt procedat in quocunque reo volente præue- 4
nire actorem; quia inſpecta origine, & cauſa agendi dicitur reus.
Aret. *conſ.* 142. *verſ. venio igitur ad tertium.* † Extende ampliationem; 5
quia teſtes ad perpetuam rei memoriam examinari poſſunt ſimpli-
citer pro reo, ne probationes pereant; ſecus pro actore; quia niſi
agat, & litem conteſtetur, non debet admitti ad examen, ad perpe-
tuam rei memoriam. Bald. *conſ.* 52. *Interdum petuntur, lib.* 4. & quod
pro reo poſſint examinari teſtes lite non conteſtata ad perpetuam
rei memoriam. Bald. *conſ.* 380. *Punctus quæſtionis, in pr. l.* 3. Aret. *conſ.*
142. *n.* 8. *verſ. venio igitur ad tertium,* vbi dicit* communem. † Am- *
plia; quia teſtes poſſunt examinari ad perpetuam rei memoriam, 6
etiam tẽpore feriarum, quãdo neceſſitas imminet, ne probationes
pereant, imo etiam diebus feſtiuis poſſunt iurare, & examinari, ſed
tamen non poſſunt publicari. Bald. *conſ.* 2. *Confirmatis contentis, l.* 2.

Teſtes ad perpetuam rei memoriam examinari poſſunt pro reo, non pro actore, & quando ſecus. CONCL. 157.

REgula; † quia reus poteſt examinari facere teſtes ad perpetuã 1
rei memoriam ſuper filiatione, & ſtatu, itẽ, quod teſtator eſſet
vſurarius, & nõ requiritur citatio partis, ſed generalis citatio ſufficit,
quando non eſt certus cõtradictor, nec eſt neceſſe in reo, quod teſtes
ſint ſenes, vel abfuturi; provt in actore. Fulg. *conſ.* 137. *Viſis præcepto,
in pr.* vbi, quod probãt. † Extende; vt pater poſſit examinari facere 2
ad perpetuã rei memoriã teſtes ſuper iniuria atroci ſibi facta per fi-
liũ, quẽ exhæredauit; quia pater nõ tenetur agere, ſed poteſt ſe tueri
exceptione, ſi petantur alimẽnta. Alex. *conſ.* 203. *Super themate, n.* 7.
ver. quantũ autem; cum ſeq. l. 2. † Amplia; quod dicitur, ad inſtantiam 3
rei poſſe teſtes examinari corã iudice ordinario lite nõ conteſtata,

proce

Digitized by Google

procedere,etiáſi ſit factũ compromiſſum,& pendeat inter reum &
actorem;quia ex quo,ſi examinarentur corã arbitro,non probarẽt,
poſſunt examinati corã iudice ordinario non obſtante cõpromiſſo
4 Bal.*d.conſ.*380.*per tot.lib.*3. † Amplia in reo,quia ipſe bene poteſt
facere examinari teſtes ad perpetuã rei memoriam,etiã ſi non du-
bitetur de morte teſtium,vel abſentia diuturna.Fulg.*conſ.*137.*Viſis*
5 *precepto,in pr.& conſ.*176.*Iacobus geſtor,in fi.*† Dicitur autem reus
6 is,qui poſſidet.Fulg.*d.cõſ.*137.*in pr.*† Item qui ſubſtinet partes rei,
7 licet ſit actor in excipiendo.Fulg.*d.conſ.*176.*in fin.*† Extende;quia
ſufficit citatio generalis,quando nõ adeſt certus aduerſarius.Fulg.*d.*
8 *conſ.*137.*n.*1.† Reſtringe ſecus eſſe,ſi certa perſona eſſet aduerſa-
rij;quia debuit nominatim citari.Fulg.*d.conſ.*137.*in pr.*† Cõtrariũ
9 tenet Fulg. *d.conſ.*176.*in fi.v. ad vltimum*, vbi quod valet examen
ad perpetuam rei memoriam factum ab eo , qui ſubſtinet vicem
rei;ſed dicas , quod non aperit, an pars eſſet citata,vel ne, ſed ſo-
lum,quod valeat examen ante litem conteſtatam,& ſic concordat.
10 † Limita igitur;quia ad fauorem actoris non examinantur teſtes ad
perpetuaã rei memoriam; quia cum poſſit agere,antequam ſit litẽ
conteſtatus, non auditur ſuper examine ad perpetuam rei memo-
riam.Bal.*d.conſ.*52.*in pr.l.*4.& quia ab examine teſtium non eſt in-
11 cipiendum.Bal.*conſ.*17.*Factum ſic proponitur,eod. l.*4. † Reſtringe,
vt non procedat,quando actio eſſet ſub conditione,prout in cauſa
alimentorũ.Bal.*conſ.*481.*Infraſcripta.col.fi.n.*2.*v.& ſuper conditiona-*
12 *li,l.*4.† Reſtringe;quia plures ſunt caſus,in quib. etiã actor poteſt
examinari facere teſtes ad æternam rei memoriã, videl. ſi timetur
de morte,vel de diuturna teſtiũ abſentia,*c.quoniã frequenter,vt lite*
non conſtet. Aret.*conſ.*142.*n.*9.Fulg.*conſ.*137.*in pr.*Vide Soc.*Reg.* 23.
Teſtes examinati ad eternam rei memoriam,vbi ponit regulã negati-
uam in actore,cum poſſit agere,& ponit duas fallentias,quando ti-
meretur de morte,vel abſentia teſtium;item de conſenſu partium.
13 † Idem,quando poſſet dubitari, ne periret facultas probandi aliis
modis,puta per obliuionẽ,vel ſubornationẽ,& vbi ratio poteſt ac-
14 commodari. Aret.*conſ.*142.*n.*9.† Declara;quia vbicunq;poteſt quis
per viam actionis, & etiã per viã exceptionis deducere negotiũ in
iudicio,poſſunt ad eius inſtantiã examinari teſtes ad perpetuam rei
memoriam. Alex.*conſ.*203.*Super themate.n.*7.*& ſeq. v. quantũ antẽ.*
15 *l.*2.† Idem in hærede,qui non poteſt adire, niſi ſit certus de virib.
teſtamenti;quia poteſt facere examinare teſtes ad perpetuã memo-
riam,vt certior reddatur de virib teſtamenti,licet ſit actor. Alex.*d.*
16 *conſ.*203.*n.*8.*v.ad idem,lib.*2.† Declara, vt limitatio non procedat,
quando ageretur de probando teſtamento ſecundũ materiã.*l.publi-*
*cati.C.de teſtam.*quia hæres vniuerſalis ante litem conteſtatã,& ad
perpetuã rei memoriã poteſt examinari facere teſtes,licet ſit actor,
ſecus in hærede particulari.Bal.*d.cõſ.*52.*circa pr.v. ſecũdũ Bart.l.*4.
☞ Vide ſupra,*Teſtamenta non publica.Concl.* 109.† Cõtrariũ in materia
17 teſtamẽti tenet.Caſtr.*conſ.*96.*Ego Paulus,in pr l.*1.vbi decidit tan-
quam conſultor per modũ voti, quod requiratur notificatio intra
annum,& quod notificatio ſuccedit loco conuentionis,quæ requi-
18 rit poſtea notificationẽ,alias non probant.† Declara,quia quando
imploratur iudicis inquiſitio , vt ipſe inquirat veritatem à teſtibus
antequam pereat actio,& concluditur iudici, & non parti,ſemper
valet examen ad perpetuam rei memoriam lite nõ conteſtata. Bal.
19 *conſ.*380.*n.*4.*v.ſed nunquid ſit neceſſaria,l.*3 † Declara etiã in acto-
re hærede vniuerſali;quia poteſt examinari facere teſtes ad perpe-
tuam rei memoriam ad probandum teſtamentum , vt publicetur,
vel ad effectum,*l.fin.Cod.de edicto diui Adria.* ſecundum Bald.*in d.*
20 *conſ.*32.*ante med.v.ſecundum Bart.lib.*4.† Vel ad inducendam ma-
iorem certiorationem de iuribus teſtamenti. Alex.*d.conſ.*203.*Super*
21 *themate,n.*8.*v.ad idem,l.*2.† Extende generaliter,vbi agitur de ne-
gocio,& materia,quæ poteſt obliuioni tradi ; tunc licitum eſt exa-
men ad perpetuam rei memoriam.Alex. *d.conſ.*203.*n.*9.*v. confirmo*
22 *lib.*2.† Vide eundem Alex.*d.conſ.*203.*in fi.lib.*2.vbi relatiue,quan-
do ſunt aliqui caſus , in quibus actor poteſt examinari facere ad
perpetuam memoriam teſtes etiam non ſenes,neque infirmos,ne-
que abſentes. Vide Maſcardum , *Concluſ.*683. *Examinatio teſtium*
ad perpetuam rei memoriam, vbi, quod licitum eſt reo , & quando
etiam actori liceat,vide eum.

Teſtes examinati ante litem conteſtatam non probant, & quando ſecus. CONCL. 158.

1 TEſtes † examinati ante litem conteſtatam regulariter non pro-
bant. Alex.*conſ.*212.*Ponderatis,num.*15.*v. quoad atteſtationes,*
2 *lib.*6.*& conſ.*71.*In cauſa,& lite,in prin.lib.*7.† Extende;quia ſaltem
non faciunt fidem in alio iudicio etiam inter eaſdem partes ad
alium finem. Alex.*d.conſ.*212.*num.*15.*verſ. quod atteſtationes,lib.*6.
* vbi apoſt. *in verſic. perſonas*,dicit * communem,& citat contraria.
☞ Vide infra,*Teſtes examinati in vno iudicio probant in alio iudicio,&c.*
Concl. 170.† Contrariũ,quod imo teſtes examinati etiam ante litẽ 3
conteſtatã probent inter eaſdẽ partes eo ſaluo,quod in prima cauſa
non fuerunt reprobati, poterunt reprobari, ita apoſtill.ad Alex. *d.*
*conſ.*212.*n.*15.*in v.perſonas,lib.*6. vbi citat plures. † Extende; quia 4
regulariter teſtes examinati ante litem conteſtatam non probant.
*cap.*1.*&* 2.*vt lite non conteſt.*Fulg.*conſ.*165.*In queſtione propoſita,in*
pr.v. circa cauſam iniquitatis. † Extende, vt neque probent,ſi ſunt 5
examinati in cauſa,in qua ex forma ſtatuti ſaluis exceptionib.in fi-
ne litis fuit proceſſum vſque ad ſententiam, poſtea apparuit exce-
ptio impediens litis ingreſſum; quia tales teſtes tanquã examinati
lite nulliter conteſtata,non probant in alio iudicio.Bal.*conſ.*96.*De-*
*creto cauetur,n.*4.*v.ſequens queſtio,lib.*1. † Extende etiam in cauſa 6
appellationis, non quando agitur inter præſentes;quo caſu eſt ne-
ceſſaria litis conteſtatio;ſecus ſi contra abſentem,quo caſu cũ non
requiratur litis conteſtatio;tunc valet examen lite non conteſtata.
Fulg. *d.conſ.*165.*n.*2.*v. nec quem moueat*, vbi dicit procedere,ſi ap-
pellatio eſt valida,alias ſecus. † Amplia;quia teſtes examinati ante 7
litem conteſtatam in cauſa accuſationis nõ probant.Sign.*conſ.*241.
in pr.† Extende;quia in cauſa criminali quacunque teſtes exami- 8
nati ante litem conteſtatam non probant,ſed ſunt repetendi cita-
ta parte.Iul.Clar.*in §.fi q.*45.*num.*13.*v.caeterum*, vbi,quod male fa-
ciunt iudices,qui ex teſtibus non citata parte examinatis deueniũt
ad torturam,& qualiter facienda ſit repetitio.† Declara,quia bene 9
poſſunt teſtes examinari ante litem conteſtatam in cauſa criminali
contra contumacem,& fieri publicatio. Bar.*in extrau.ad reprimen-*
dum, in v.publicationem. † Limita; quia teſtes regulariter in cauſa 10
ſpolij. & in omni cauſa , vbi agitur de crimine, ſiue ciuiliter, ſiue
criminaliter,poſſunt examinari ante litem conteſtatam, *c.quoniam*
frequenter.§. ſunt & alij.vt lite non conſtet. Feder.de Sen.*conſil.*216.
*Domino Federico,n.*3.*v.praeterea.*† Limita,vt idem ſit in cauſa reſti- 11
tutionis in integrum,quando pars aduerſa eſt cõtumax; ſaltem per
tres menſes;quia ante litis conteſtationẽ examinantur teſtes. Fed.
de Sen.*d.conſ.*116.*num.*2.*v.& maxime.*vbi de delicto;& idem tenet
Innoc.*in c.accedens,el primo,vt lite non conteſt.in fi.*† Limita in caſi- 12
bus,in quib.admittitur publicatio,& examen teſtium ad perpetuã
rei memoriã;quia tunc poſſunt teſtes examinari ante litem conte-
ſtatam. Bald. *conſ.*52.*Interdum petuntur teſtes,lib.*4.Vide,*Teſtes ad* ☞
*perpetuam rei memoriam.Concl.*155.† Limita; quia vbicunque con- 13
cluditur iudici,vt inquirat veritatem,& non parti,& ne probatio-
nes pereant,valet probatio ante litem conteſtatam facta.Bald.*conſ.*
380.*Punctus queſtionis,ſuper quod,n.*4.*v.ſed nunquid lib.*3.† Limita 14
in cauſa beneficiali,& ſpirituali ; quia ſunt ſummariæ; quia teſtis
poteſt recipi , & examinari ante litem conteſtatam, & ſi liquet de
cauſa;poteſt deueniri ad ſententiam diffinitiuã. Dec.*conſ.*232.*Viſo*
tenore,in princ.† Limitat Soc.*Reg.*14.*Teſtes parte preſente*, quatuor 15
modis,primo,quando actor agere non poſſet de præſenti;quia cre-
ditum eſt conditionale; ſecundo , quando pars, contra quam eſſet
præſens, & impediret litem conteſtari;tertio,quando dignitas ex-
citaretur;quarto,quando aduerſarius eſſet potens,vel tyrannus,aut
difficilis,vt conueniatur ;quia ipſo præſente poſſunt teſtes exami-
nari ante litem conteſtatam.

Teſtes extra territorium citantis compelli non poſſunt, & qualiter examinandi. CONCL. 159.

IVdex † non poteſt compellere teſtes exiſtentes extra ſuum terri- 1
torium ad comparendũ coram ſe, & exhibendum teſtimonium
veritatis,*c. praeterea de off.deleg.c.cum cauſam, de teſtib.* Fed.de Sen.
*conſ.*145.*Ioan.Epiſcopus,n.*2.*in fi.v.poteſt omnia.*† Declara, niſi ſint 2
teſtes ſubditi & fugitiui;quia iudex poteſt compellere iudicem,ſub
cuius territorio degũt,vt compellat eos comparere.Fed.*d.conſ.*145.
*n.*2.*in fi.v.poſt omnia*,vbi loquitur in delinquente principali.† Cõ- 3
trarium,quod imo poſſit iudex delegatus cõpellere,& vocare teſtes
ad ſe extra locum commiſſionis exiſtentes,tenet idem Fed. *d.conſ.*
145.*n.*5.*v.item nec poſſet mittere.*vbi,quod tenentur comparere,ſed
non expenſis ſuis.† Limita tamen;quia iudex bene poteſt commit- 4
tere examen teſtium iudici ordinario teſtis,& ſic extra propriũ ter-
ritorium, videl Fel. *in c. cum cauſam,col pen.& fi.de teſtib.*† Et non 5
poteſt is,contra quem examinantur teſtes extra territoriũ, inſtare,
quod volens examinare deponat totum ſalarium. Iaſ.*conſ.*14.*lib.*1.
Vide, *Territorium habet obedientiam, &c. Concluſ.*52.Vide, *Teſtium* ☞
*examen poteſt ſubdelegari,& quando.Concl.*170.*n.*14.*& ſeq.*

Teſtes examinati ſine iuriſdictione non probant,& quando ſecus. CONCL. 160.

TEſtes † examinati corã eo,qui non habebat iuriſdictionem ni- 1
hil probãt.Old. *conſ.*157.*Caſus talis eſt,in fi.*per *l.*3.6.*idẽ diuus.*
*ff.de teſt.*Caſtr.*conſ.*81.*In cauſa,quae vertitur,col.*3.*v.reſtat nunc.l.*2.

2 † Et quod teſtes examinati coram iudice incompetenti non pro-
bent,*l.nemo.Cod.de Decur. lib.*10. non enim eſt recte factum à iu-
dice, quoad eius officium non ſpectat, *l. factum.ff.de reg.iur.* vnu-
ſquiſque debet eſſe contentus iuriſdictione ſua , & in alterius iu-
riſdictione ſe non immiſcere.*l.quicunque. Cod.de exact. lib.*12. & ſi
aliter fiat,non valet factum.*Cod.ſi à non compet. iud.per tot.*quia iu-
riſdictione ſuaquiſque contentus eſſe debet. *auth. quomodo oport.
Epiſc.*alias rerum officia turbarentur,*l.conſultat.C.de teſtam.*Bart.in
*l.cum ij. §.tractum ff. de tranſact.*vbi Ang. Caſtr.& alij.Alex.*conſil.*
3 103.*Conſideratis.lib.*5.† Amplia;quia teſtes examinati contra cleri-
cum in cauſa criminali à iudice ſeculari,etiam quacunque præful-
geat dignitate,nihil probant.Gemin.*conſ.*142.*n.*2.*verſ.quia index.*
4 † Amplia;quia teſtes non probant,niſi ſint examinati rite,& ordi-
ne iuris ſeruato.Bal.*conſ.*378.*Pro parte cuiuſdam. n.*3.*v. ſequitur vi-
5 dere,lib.*3.† Amplia; quia ſi ſtatutum mandat(provt eſt Eugubij)
quod teſtes non poſſunt examinari , niſi à iudice , & quod alteri
committi non poſſit examen in cauſis excedentib. ſummam 50.li-
brarum , alias Notarius de falſo teneatur,ſi aliter examinet , non
valebit tale examen etiam de conſenſu partium factum ab alio,
6 quam à iudice.Bald.*conſ.*378.*n.*3.*vſque in fin.lib.*3.† Amplia;quia
teſtes examinati ſuper inepto libello non probant inter eaſdem
perſonas; quia nulliter ſunt examinati ſecundum aliquos, licet ſit
diſputabile; tamen Alex. *conſ.*17.*In cauſa mota, n.*6.*verſ.& quia in
7 omnem,lib.*1. dicit debere repeti ad tollendas diſputationes. † Am-
plia ; quia teſtes examinati tempore feriarum Natiuitatis Domini
in cauſa accuſationis non probant,neque faciunt inditium ad tor-
8 turam.Signor.*conſ.*240.*num.*7.† Extende;quia nullum eſt examen
factum tempore feriato in honorem Dei, ſiue cauſa ſit criminalis,
ſiue ciuilis.Signor.*conſ.*241.*in princip.*Alex.*conſ.*213.*Viſo & oppor-
9 tune,num.*7.*v.pari ratione,lib.*2.† Extende;quia imo teſtes non pro-
bant,& ſunt nulliter examinati,ſi tempora feriarum inductarum à
ſtatuto propter meſſes , vel vindemias provt in caſu ſtatuti Cæſe-
næ inducentis ferias,& mandantis non reddi ius,niſi per partes ſit
renunciatum expreſſe vel tacite ipſis feriis.Alex.*d.conſ.*213.*Viſo &
opportune,in prin.num.*2.*& ſeq.v.ſed præmiſſis non obſtantibus,lib.*2.
10 vbi *n.*4.allegat Spec.& alios. † Et procedit extenſio,etiamſi pars,
contra quam teſtes ſunt examinati , fuit citata , & nihil oppoſuit;
quia non comparuit:quia non dicitur renunciaſſe feriis; quia licet
comparens,& non opponens de feriis conſentire videatur, & re-
nunciare feriis; ſecus, ſi non compareat. Alex.*d.conſ.*213.*n.*3.*v.nec
11 poteſt dici,lib.*2.† Extende,etiamſi extet ſtatutum(provt in ciuitate
Cumarum)quod ſingulis diebus feriatis,& non feriatis poſſit pro-
cedi, quia non intelligitur de feriis in honorem Dei , Sign. *conſil.*
12 241.*in prin.* † Declara;quia quod ſupra dicitur de teſte examinato
in tempore feriato in honorem Dei , debet intelligi de examine,
13 videl.reſpectu delationis iuramenti.Signor.*d.conſ.*241.*num.*2.† Ex-
tende,vt procedant prædicta,etiamſi teſtes, qui iurarunt parte ci-
tata in die feriata in honorem Dei , in qua cadebat citatio, poſtea
ſine citatione iurauerint etiam die non feriata, quia non conuali-
14 datur iuramentum.Sign.*d conſ.*241.*n.*2.*v.nec obſtat.* † Contra am-
pliationem,& extenſiones tenet Leonard.de Ceris *inter conſ. Sign.*
242.*n.*10. *& ſeq.v.item non obſtat*, vbi, quod in criminalib. valent
dicta teſtium de feriata etiam in honorem Dei,maxime ſtante ſta-
tuto generaliter permittente non obſtantib.feriis; quia valet ſtatu-
15 tum,& reſpicit vtilitatem publicam. † Amplia ; quia ſi teſtes ſunt
examinati ſine iuriſdictione,ſi præcedebat ſilentium Principis ſu-
per crimine , & licet poſtea mandauerit Princeps procedi pro iu-
ſtitia,ante præſentationem literarum teſtes examinanti ſunt nulli.
16 Sign.*conſ.*241.*num.*3.*ver.præterea.*† Amplia;quia teſtes examinati
extra locum deſtinatum,& delegatum per compromiſſum ſunt ſi-
ne iuriſdictione, & non probant. Signor. *conſ.*238.*n.*7.*v.vel poteſt
17 dici.*† Amplia;quia;teſtes examinati à parte,vel à Notario,& non
citata parte,nihil probant.Caſtr.*conſil.*81.*col.*3. *verſic. reſtat. lib.*2.
18 † Amplia ; quia teſtes examinati ab vno arbitro , vel ab vno ſolo
examinatore, quando erant plures deputati, non probant. Angel.
Aret.*conſ.*132.*In caſu prædicto,n.*15.*verſ.quid plura*, vbi, quod di-
19 citur etiam examinatus ſine iuramento.† Limita in caſu neceſſita-
tis;quia etiam coram incompetenti poſſunt examinari, *l.*2. *Cod.de
naufrag.lib.*11.Iaſ.*in l.cum ij.§. ſi prætor, ad fi.de tranſact.* plenius *in
l.*2.*col.*2.*v. & moueor. ff.de iuriſd. omn.iud.* vbi plura cumulat Aret.
*conſ.*94.ob periculũ moræ.Soc.*conſ.*244.*lib.*2. Dec.*in c.nomine Do-
20 mini,n.*16.*de teſtib.* † Limita;quia licet non probent;ſi tamen corã
iudice competenti poſtea contrarium deponerent , eorum dictum
non valeret, neque probaret. Bald. *conſ.*471. *Ego Baldus, n.*3.*v.hic
namque, lib.*1.Vide, *Iudex delegatus non habet iuriſdictionem , ante-
21 quam præſentetur, &c. Concl.*435. Vide infra , *Teſtes examinati ſine
commiſſione iudicis non probant,&c.Concl.*164.

*Teſtes examinati ſine mandato procura non probant , etiam
ſequuta ratificatione.* CONCL. 161.

TEſtis † examinatus ad inſtantiam eius ; qui dixit habere 1
mandatum à principali,ſi non habet mandatum,non probat.
Alex.*conſ.*32.*Viſo puncto,n.*3.*v.accedit,lib.*1.† Amplia,etiam ſi ſit 2
ſequuta ratificatio geſtorum à principali; quia ſi nullum habebat
mandatum ille,qui teſtes induxit,ratificatio non operatur validi-
tatem.Alex.*d.conſ.*32.*n.*3. *& ſeq. ver accedit vltra prædicta , lib.*1.
Vide,*Ratificatio geſtorum ab eo , qui non habebat legitimum manda-
tum,&c.Concl.*23.

*Teſtes examinati ſine die,menſe,& anno,vel non finito exa-
mine,aut non ſeorſum,non probant.* CONCL. 162.

TEſtes † examinati abſque eo quod adſit tempus , qua die, & 1
indictione,non probant;quia deficiunt ſolemnia,& quæ ſunt
de ſubſtantia.Alex.*conſ.*136.*In cauſa & lite,col.fi.v.item examinatio
teſtium,lib.*2.† Amplia;quia ſi teſtium examen non fuit finitum, 2
& perfectum,non probat circa depoſita,*c per tuas,de teſtib.*† Am- 3
plia;quia ſi teſtes ſunt ſimul examinati , & non ſeorſum vnus ab
alio, nullum examen , & non probant. Vide Maſcard. *concl.*681.
Examinatio teſtis non completa an probet.

*Teſtes examinati ſine citatione partis non probant,& quan-
do ſecus.* CONCL. 163.

TEſtes † examinati ſine citatione partis non probant, *c.in no-* 1
*mine Domini,de teſtib.*Gemin.*conſ.*38.*Pro clariori. n.*7.*v. & ſi
hæc non probant.*Fulg.*conſ.*162.*Viſis actis,n.*2.*&conſ.*219.*Viſis binis,
n.*3.Anch.*conſ.*377.*n.*7.*& conſ.*439.*n.*9.Io.de Imol. *conſ.*137. *Viſa
inquiſitione,n.*3.*l.iuriſiurandi,& l.ſi quand.C.de teſtib.* Bald. *in l.pu-
blicati.C de teſta.*Rom.*conſ.*192.*col.*1.vbi apoſt. Clar.*in §.fi.q.*53.*n.*
5 *v.ſecundum caput*,plenius *q.*11.*v.item quæro,n.*2.maxime *circa fi.*
& eſt tex.*in d.l.ſi quando.C.de teſtib.*Corn.*conſ.*34.*col per.li.*2.Bart.
*in l.fi.§.fi.n.*9.*ff.de q.c.de teſtib.*vbi Bart. Abb & Felin. Maſc.*Concl.*
136.*n.*1.Ondad. plene *conſ.*101.*n.*6. vbi citat Ceph. *conſ.*203.*n.*3.
Parif.*conſ.*107.*n.*54.*lib.*1.Rom. *conſ.*190.*col.*2.*v.quinimo.*Rim.Iun.
*conſ.*213.*num.*94.Caſtr.*conſ.*81.*In cauſa,col.*3.*ver.reſtat nunc, lib.*2.
Abb.plene.*conſ.*46.*In quæſtione.in pr.lib.*1.Alex.*conſ.*137. *In cauſa
& lite,n.*9.*v.item fuit delatum iuramentum, lib.*2. † Et quod citatio 2
partis ſit neceſſaria,alias examen ſit nullum.Alex.*conſ.*166.*In cau-
ſa & lite,n.*12.*v.præterea dicitur,lib.*6.*& conſ.*212.*Ponderatis,n.*17.
*in fi.v.non probant etiam,lib.*6.*& conſ.*71.*In cauſa & lite , num.*4. *in
fin.lib.*7. † Et quod pars debeat eſſe vel præſens , vel citata.Alex. 3
*conſ.*172.*In cauſa & lite,in fi.lib.*6. maxime *n.*24.*v. atque etiam,&
in finalibus verbis conſilij.* † Et citatio debet conſtare in actis; quia 4
non præſumitur,cum ſit ſolemnitas extrinſeca.Abb. *in c.ſignifica-
uit,in* 3. *not.de teſtib.*† Extende;quia non releuat dictum teſtis iu- 5
rati non citata parte.Alex. *conſ.fin.n.*11.*ver. ad quam etiam reſpon-
deo,lib.*7.† Extende in tantum , quod ſi data eſt citatio contra te- 6
ſtem,& partem ſimul,& nuncius referat ſe citaſſe teſtem, & alia
feciſſe,de quibus in citatione; non tamen probat citationem par-
tis ; quia neceſſe eſt,quod hoc exprimat,& an domi , vel perſona-
liter,alias non valet citatio , neque relatio incerta , & examen eſt
nullum.Alex.201.*In cauſa & lite,n.*1. *v.item non apparet,lib.*2. vbi
apoſt.citat eundem Alex.qui in ſimili dicit idem *conſ.*2. *Pondera-
tis,n.*7.*&* 8.*lib.*3. † Extende , etiamſi coram Principe depoſuerint, 7
non probant.Boër.*deciſ.*247.*n.*5.*& ſeq.*vbi *n.*7.dicit magis * com- *
munem,quod non poteſt Princeps tollere citationem , & proba-
tionem , plenius infra *n.*35. † Et citatio partis hæc requiritur ad 8
videndum iurare teſtes;quia ſi iurarunt non citata parte,non pro-
bant.Rom.*conſ.*192.*Sicuti in poteſtate,in fi.*vbi apoſt.*in v.iuramen-
tum*,dat plurimos concor.†Extende; quia Princeps non poteſt tol- 9
lere hanc citationem;quia reſpicit defenſionem.Abb.*d.conſ.*46.*in
pr li.*2.† Amplia,quia neque ſufficit monitio partium ad videndũ 10
iurare teſtes facta per iudicem delegatum,niſi addat certũ locum,
quia dicitur incerta,ſicut eſſet etiam citatio.Alex.*conſ.*71.*In cauſa
& lite,n.*5.*v.nam licet Iacobus.lib.*7. † Amplia , vt procedat, etiam 11
ſi fuerit facta citatio ad videndũ iurare pro certa hora,& alia hora
iurauerint;quia dicitur iuramentum delatum ſine citatione partis.
Oldr.*conſ.*323.*in fi.n.*7.*v.item vt patet.*Alex.*conſ.*13.*Viſo, & oppor-
tune,n.*8.*lib.*2.†Extende,etiamſi citatio ſit facta ad dicendã contra 12
articulos pro die lunæ,& videndum teſtes examinari die ſequenti;
quia ſi fiat examen lunæ, erunt ſine citatione , & examen nullũ.
Dec.449.*Viſis duob.in pr.*†Extende,vt idem ſit,quando iudex mo- 13
nuit partes pro vna die,& hora,& iuramentum datur alio die,vel
hora.Alex.*d.conſ.*313.*n.*7.*in fi.& n.*8.*v.præterea iſti tres li.*2. † Ex- 14
tende , vt procedat, etiamſi pars fuerit citata ad videndum iurare
Titium

Digitized by Google

Titium teſtem,& Seius fuit inductus, & iuratus; quia dicitur ſine
citatione partis. Alex. *d. conſ. 166. In cauſa & lite, n. 12. v. preterea di-*
15 *citur, l. 6.* † Amplia; quia imo teſtes examinati non citata parte ne-
dum non probant, ſed nec faciunt inditium. Soc. *conſ. 253. col. 2. in*
pr. l. 2. Guid. Pap. *dec. 231.* late Rim. Iun. *conſ. 213. n. 94. cum ſeq. Pe-*
demont. dec. 79. n. 18. Soc. Iun. *conſ. 86. n. 14. lib. 1.* Io. de Amicis *conſ.*
93. n. 16. & conſ. 85. in fi. Grammat. *conſ. crimi. 15. n. 2. & ſeq.* commu-
* nem dicit*Rol. à Val. *conſ. 12. n. 36. lib. 3.* Burſat. *conſ. 201. n. 43. l. 2.*
Deci. *conſ. 93. num. 33. lib. 2.* Deci. *conſ. 54.* Burſat. *conſ. 20. n. 65.* vbi de
* magis*cõmuni. Bart. *in l. maritus. ff. de queſt.* infinitos citat Ondad.
conſ. 101. n. 11. Rota Rom. vt per Creſcen. *dec. 2. de teſtib.* alias 264.
* vbi de veriori. Rimin. *conſ. 213. num. 95. lib. 2.* vbi de*communi, Vi-
uius *opin. 931. n. 9.* vbi, quod neque faciunt inditium, vel fumũ mi-
16 nimum.† Contrarium, quod imo teſtes examinati etiam non cita-
ta parte, licet non probent, negari tamen non poteſt, quin faciant
inditium, Soc. *conſ. 90. col. 6. lib. 1.* Gram. *dec. 34. n. 33.* Menoch. *conſ.*
422. n. 21. Foller. *in gl. & ſi confitebuntur, in 3. parte 3. partis, num. 45.*
Alex. *conſ. 147. Viſis dubitationibus, n. 2. v. ego bene fateor, lib. 6.* alle-
gat text. *in c. cum olim, ei primo cum ibi not. de priuil.* & pro contrario
citat infinitos Maſcard. *Concl. 682. n. 3. & multis ſequen.* vbi, *n.* 8. de-
clarat, quod faciunt indicium in iis, in quibus lex contentatur de
17 probatione ex indiciis; ſecus ſi requirat ſolennẽ probationẽ.† De-
18 clara, vt per Felin. *in c. cum dilectus, de accuſ. & in c. 2. de teſtib.* † De-
clara, vt per Ondade. *d. conſ. 101. n. 12. & ſeq.* vbi, quod eſto, quod fa-
ciant leuem probationem; nõ tamen ſufficiunt pro inditio ad tor-
turam, etiam, ſi eſſent mortui teſtes, vbi allegat Burſat. *conſ. 322. n.*
* 10. atteſtantem de*communi. Clar. *in §. fi. q. 11. v. item quaero. Pede-*
19 *mont. dec. 76. n. 1. & n. 18.* † Extende, etiam ſi mille teſtes eſſent exa-
minati ſine citatione partis; quia non faciũt inditium ad torturam,
20 vt ſupra. Ondad. *d. conſ. 101. n. 16.* vbi plures allegat. † Amplia, vt
procedat etiã in cauſa criminali, licet procedatur per inquiſitionẽ.
quia teſtes examinati non citata parte non probant. Io. de Im. *conſ.*
137. n. 3. Clar. *in §. fi. q. 11. n. 2. in fi. & q. 45. n. 13.* vbi plene Alex. *conſ.*
21 *180. In cauſa, n. 8. v. alia ratione, l. 2.* † Extende etiam in cauſa, & de-
poſitione ſocij criminis. Boër. *dec. 319. poſt n. 4.* Clar. *in §. fi. q. 21. v.*
22 *quaero, nunquid, in fin.* Vulpel. *conſ. 30. n. 7. & conſ. 83. n. 8.* † Extende;
quia imo nec faciunt aliquod inditium, perinde ac ſi examinati nõ
eſſent. Io. de Amicis *d. conſ. 85. in fi.* vbi dicit Bar. reprobari, qui dixit
illos facere aliquale inditium; & quod nullam fidem faciant, Clar.
in d. §. fi. q. 11. n. 2. v. item quaero, in fin. vbi, quod ex eis præſens non
poteſt torqueri, neque condemnari, Clar. *q. 45. n. 13. & q. 50. n. 4. in*
fi. vide alios ſupra præcedenti ampliat. Marſil. *in praxi. §. nunc vidẽ-*
23 *dum, n. 29.* Burſat. *conſ. 34. n. 24.* Bertaz. *conſ. crim. 556. n. 2. lib. 2.* † Ex-
tende; quia nõ dicitur conſtare de delicto, niſi teſtes ſint examinati
24 citata parte. Curt. Iun. *conſ. 237. n. 28. lib. 3.* † Amplia; quia ſi teſtes
ſunt iurati citata parte die feriata in honorẽ Dei; quia ſunt nulliter
iurati, licet iurent etiã alia die non feriata, parte non citata, neque
præſente, nulla redditur delatio iuramenti, & examen. Sign. *conſil.*
241. in prin. & n. 2. Alex. *conſ. 127. In cauſa & lite. n. 9. in fin. & n. 10.*
☞ *l. 2. v. item & fuit delatum.* Vide, *Teſtes non iurati non probant. Concl.*
25 *166. n. 3. & ſeq.* † Et quod citatio ad videndũ iurare teſtes, vel aliud
faciendũ pro die feriata in honorẽ Dei non afficiat pro die ſequẽ-
ti poſt diem feriatã, niſi ſit dictũ, ſed requiratur noua citatio, Guid.
26 Pap. *dec. 542.* † Bene poſſent partes conſentire, & conualidare cita-
27 tionem pro die ſequẽti, ſi vellent. Guid. Pap. *dec. 126.* † Amplia; quia
ſi pars non fuit citata, vel monita, neque fuit præſens; tunc teſtes
examinati contra talẽ partem non præſentẽ non monitã, neque ci-
28 tatam non probant. Sign. *conſ. 195. n. 3.* † Extẽde; quia ſi huiuſmodi
teſtes eſſent mortui, & Princeps mandaret adhiberi fidem, intelli-
gitur, dũmodo legitime examinati, & inter partes, inter quas; quia
cum non deponant valide, ita debet intelligi reſcriptum Principis.
29 Alex. *conſ. 71. In cauſa & lite, n. 5. v. non obſtat, l. 7.* † Amplia, etiam
ſi cauſa eſſet ſummaria; tamen teſtes non poſſunt examinari parte
non citata, alias non probant. Aret. & Fel. *in c. in nomine Domini, de*
teſtib. Abb. plene *conſ. 46. In queſt. in pr. lib. 2.* allegat Bar. *in extrauag.*
ad reprimendum, in v. figura. quia reſpicit defenſionem, quæ tolli nõ
poteſt. Alexand. *conſ. 147. n. 1. lib. 6.* vbi apoſt. citat Alex. *conſ. 59. n. 2.*
30 *lib. 2.* † Contrarium dicit Deci. & male *in d. c. in nomine Domini, de*
31 *teſtib.* † Extende; quia imo ſi princeps committit cauſam omni iu-
ris ſolemnitate omiſſa; non poteſt omitti hæc citatio. Abb. *d. cõſ. 46.*
32 *in princ. v. quinimo, lib. 2.* † Amplia; etiamſi teſtes reuelaſſent vigore
excõmunicationis; quia non probant, niſi examinentur in iudicio
33 citata parte. Corn. *conſ. 21. Viſis nonnullis, in pr. & in fi. lib. 4.* † Am-
plia, quia teſtes non recipiuntur etiam parte præſente, & lite non
conteſtata. Soc. *Reg. 14. Teſtes parte praeſente, & non citata non reci-*
piuntur lite non conteſtata. allegat text. *in c. quoniam. vt lite non con-*
34 *teſt.* vbi limitat quatuor modis. † Amplia, etiam ſi eſſent mille teſtes
examinati non citata parte; quia non probant; imo nec etiam fa-
ciunt inditium ad torturam. Aret. *cõſ. 163. Sicut Ioannes, col. 2.* Deci.
conſ. 54. col. 2. Maſc. *concl. 1, 66. n. 2.* † Amplia; quia neque Princeps 35
poteſt tollere hanc citationem. Marſil. *cõſ. 8. n. 29.* & ita vidiſſe cor-
ruere mille teſtificata dicit Bal. *in l. ſi quando. C. de teſtib.* Pariſ. *conſ.*
45. n. 9. & conſ. 145. n. 10. lib. 4. Alex. *conſ. 180. n. 7. lib. 2.* Rol. à Val.
conſ. 8. n. 9. lib. 4. Bertaz. *conſ. 81. n. 10. & conſ. 128. num. 10. lib. 1.* ſupra
n. 7. † Amplia; quia teſtes examinati non citata parte habentur pro 36
non examinatis quoad partem non citatam. Io. de Amicis *conſ. 73.*
n. 16. cum ſeq. † Amplia; quia teſtes vltro ſe exhibentes non ſunt 37
idonei. Rom. *conſ. 190. Clarum eſt, in pr.* † Vide infra, *Teſtes ſponta-* ☞
nei, & vltro ſe offerentes, non ſunt idonei, & quando ſecus. Concl. 223. 38
† Amplia nedum coram quocunque iudice, ſed etiã arbitro habẽte 39
quodcunque arbitrium, quia non poteſt tollere citationem teſtium;
quæ eſt defenſio. Alex. *183. In cauſa & lite, n. 10. v. aliam contrarie-*
tatem, lib. 6. † Amplia; quia non probant contra reum præſentem 40
teſtes pro informatione examinati non citata parte, ſiue ſuper in-
quiſitione generali, ſiue ſuper inditiis, niſi repetantur citata parte.
Clar. *in §. fi. q. 11. n. 2. in fi. & q. 45. n. 13.* vbi, quod male faceret iu-
dex, ſi torqueret reum ex teſtibus non citata parte, vel condemna-
ret; ideo ſunt repetendi citata parte. Alex. *conſ. 180. n. 8. lib. 2.* Aret.
in tract. malef. v. fama publica. Clar. *d. §. fi. q. 23. num. ver. item quarto.*
Caſt. *conſ. 141. Viſa quadam, n. 3. v. tertio videndum, lib. 1.* † Extende; 41
quia non etiam valeret repetitio, niſi fieret cum omnibus ſuis qua-
litatibus, videl. quod de nouo iurarent; quod ſi ſunt tales, qui non
probant ſine tortura, iterum torqueantur; quia primum iuramen-
tum, & prima tortura euaneſcunt. Clar. *d. §. fi. q. 45. n. 13.* † Extende;
quia non valeret repetitio, etiamſi fieret in vim monitionis pro 42
ſingulis diebus, & horis; quia debet citatio fieri. Vulp. *conſ. 95. n. 2.*
& 3. & eſt ratio; quia non poteſt moneri, ſi non conſentit, & da-
tur appellatio à tali monitione. Clar. *d. §. fi. q. 45. n. 15. v. & ſucceſſiue.*
† Extende; quia tales teſtes licet probent contra contumacem 43
habitum pro confeſſo; tamen ſi appellat, non probant in cauſa
appellationis, etiamſi citata parte reproducantur omnia in prima
inſtantia facta. Caſt. *d. conſ. 141. n. 3. v. tertio videndum, lib. 1.* † Re-
ſtringe, quando teſtes eſſent mortui. Milæus *in praxi crim. pag. 105.* 44
num. 17. alias ſecundum aliam impreſſionem *fol. 84.* Alex. *conſ. 82.*
n. 23. lib. 3. per *l. fi. C. de teſtib.* Lanfran. *tract. de arbitr. caſu 109. n. 9.*
eſt text. *in d. l. fi. C. de teſtib.* vbi, ſi viuunt repetuntur, ſi mortui ſunt
aliqui, alij repetuntur, ſi omnes, non repetuntur, & probant ſaluis
exceptionibus. † Declara reſtrictionem, quando fuit oppoſitum de 45
morte; ſecus ſi iudex fecit decretum, quod repetantur. Rom. *conſ.*
84. In caſu propoſita, n. 9. v. ad tertium, quia ex ſcientia ius acquiri-
tur. † Item ſi mors probatur, alias, non, nec ſufficit iudicem ſcire; 46
quia debet ſecundum probata iudicare. Feli. *in c. paſtoralis. §. quia*
vero, n. 23. de offic. deleg. eſt text. de hoc *In d. l. fi. C. de teſtibus.* Bar. &
alij *in l. geſta. C. de re iud.* † Reſtringe, quando reus habuiſſet teſtes 47
pro legitime, & rite, ac recte examinatis; quia tunc probant. Gabr.
conſ. 170. n. 16. & ſeq. lib. 1. vbi, quod bene reintegra poteſt reuoca-
ri talis declaratio, vt etiam dicit Ondad. *conſ. 101. n. 33.* † Vide Clar. 48
in §. fi. q. 53. n. 15. v. aut vero, vbi, quod ex repetitione teſtium pro-
ceſſus conquaſſantur criminales; quia teſtes quandoque reuocant
depoſitiones; ideo dicit, quod conſuluit iudicibus, vt caueant ab
iſtis repetitionibus, quantum poſſunt. † Reſtringe; quia bene ſuffi- 49
ceret licentia data à reo ſponte procedendi eo non citato, vel quã-
do monitio fieret per iudicem vigore talis licentiæ. Clar. *d. q. 45.*
n. 15. v. & ſucceſſiue. † Vide Soc. *Reg. 16. Teſtium depoſitiones quando* 50
recipiuntur, pars citari debet, vbi ponit nouem fallentias; prima eſt,
ſuper Notario; ſecunda, quando pro informatione; tertia, ſi per in-
quiſitionem; quarta, quando timetur potentia citandi; quinta etiam
in ciuilib. contra potentem; ſexta, ſi periculum in mora; ſeptima,
quando teſtator ita mandat ſtari dicto alterius; octaua, in fœmina
muliere; nona, vbi ſtatutum, vel lex diceret. † Amplia; quia proce- 51
dit etiam in deputato ad ſolum examen teſtium; quia ſi examina-
uit non citata parte, non probant, plene Maſc. *Concluſ. 682. Exa-*
minatio teſtium parte non citata an probet. num. 12. & ſeq. extendit
ſeu ampliat idem in publicatione teſtium: item ampliat, vt neque
probent ad fauorem non citati contra examinari facientem, vide
eum; quia ponit regulam, quod non probent, ampliat ſeptem mo-
dis, & limitat viginti modis. † Limita, quia bene teſtis probat, licet 52
ipſe teſtis non fuerit citatus. Bal. *conſ. 455. Quidam nomine, n. 6. ver.*
porro, lib. 1. † Contrarium Signor. *conſ. 195. n. 3.* † Declara; quia teſtis 53
ſpontaneus redditur ſuſpectus. Boſſ. *tit. de oppo. contra teſtes, n. 19.* 54
ideo citatio eſt facienda. Vide, *Teſtes non citati non probant, & quãdo* ☞
ſecus. Concl. 165. † Limita; quando iudex mandauit examinari teſtes 55
intra certum tempus in alia ciuitate partibus præſentibus, & non
contradicentibus; quia poteſt concedi remiſſoria, & poſſunt exa-

minati abſque alia citatione,& valet examen.Cuma. conſ.6.Credi-
55 tur libris,n.2.v.item ſi iudex. † Limita coram iudice compulſoriæ,
quia ex quo pars fuit citata, vel præſens commiſſioni cōpulſoriæ,
non requiritur alia citatio corā compulſore.Caſt.conſ.282.In cauſa
56 iſta col.pen.poſt med.v.item non obſtat,l.1. † Limita,quando exami-
nantur ſuper inquiſitione generali; quia probant ad effectum ca-
pturæ,& inquiſitionis. Anch.conſ.277.n.9.v.iis non obſtantibus, &
conſ.439.n.11. Clar. in §.fi.q.11.n.2. Ondad.conſ.101.n.24. & ſeq.
vbi declarat non procedere,ſi eſſet reus in carcere;quia debet tunc
* citari,& dicit*communem.† Reſtringe tamen,quando teſtes exa-
57 minati contra contumacem , non citatum eſſent repetendi; quia
fuiſſet, vel ſe conſtituiſſet ante ſententiam, & ante concluſum in
* cauſa.Ondad.qui plures citat d.conſ.101.n.21.& ſeq.vbi dicit*com-
munem.Vide Maſcard. Concl.496.Delictum,n.11.& ſeq.vbi, quod
teſtes examinati, & repetiti etiam in tortura non citata parte non
* probant ſecundum*communem, & num.12.allegat atteſtantes de
communi in contrarium ex generali conſuetudine,declarat,vt ve-
ra ſit concluſio,quando reus comparet;& vult ſe defendere,contra-
58 rium in contumace , & capto poſt ſententiam. † Limita, quando
poſt examen ſine citatione in criminalib. poſtea fit confrontatio
in faciē rei;quia tunc habentur teſtes pro legitime examinatis.Iul.
Clar.in praxi crim.§.fin.quæſtione 45.numer.15. Afflict.ſuper conſtit.
Regni,lib.2.Rubr.10.numer.15.v.& intelligi,vbi,quod ita practica-
59 tur.† Et debet iſta confrontatio cum reo fieri cum omnib.qualita-
tibus,videl.vt iurent,de nouo,& ſi ſunt tales,qui non probent ſine
tortura,debent repeti; quia prima data non citata parte euaneſcit,
ita Clar.d.q.45.n.13.qui licet loquatur in repetitione,idem in con-
60 frontatione,quæ eſt loco repetitionis.† Declara tamen,dummodo
talis confrontatio fiat legitime,vt quia adducitur teſtis ad præſen-
tiam rei, & ibi medio iuramento in faciem eius deponit vera eſſe
depoſita per eum,quæ debent integra legi teſti deponenti, & reo,
& debet dari facultas reo interrogandi,ſi ipſe velit,teſtem,alias nō
valet confrontatio,ita Ondad.conſ.101.lib.1.n.29. & per tot. ſi ve-
ro agatur de recognitione rei,non eſt oſtendendus ſolus reus , ſed
cum eo alij tres,vel quatuor aliqualiter,vt poteſt,ſimiles.Iul.Clar.
61 d.q.45.in fi.n.14.† Declarat etiam;quia vbi non viget ſtylus con-
trarius,poteſt reus non obſtante tali confrontatione repetere teſtes
confrontatos ſuper interrogatoriis,ita Vincent.Ondad.d.conſ.101.
62 per tot.maxime, num.29. & ſeq. † Crederem hoc admitti ceſſante
ſtylo, quando ceſſat timor ſubornationis cōſiderata qualitate per-
ſonæ rei,& teſtis , & quod ſit iudici arbitrarium, ex quo reus iam
didicit dicta teſtium confrontatorum , vt infra, Teſtes regulariter
non examinantur ſuper eiſdem poſt publicationem, vel poſt didicita te-
☞ ſtificata, & quando ſecus.Concluſ.249.Vide, Confrontatio quando &
63 qualiter fiat.Concl.729. † Limita,quando teſtes ſunt examinati ci-
tato reo condemnato in contumaciam;quia licet poſtea ſe conſti-
tuat perſonaliter,teſtes illi in contumaciam examinati probant,ne-
que ſunt repetendi.Iul.Clar.d.q.45.n.13.in fi. v.in hoc autem propo-
☞ ſito.& q.11.n.2. Vide , Contumax eſt deterioris conditionis in multis.
64 Concl.1028. † Declara, quando conſtituit ſe reus, vel capitur poſt
ſententiam;ſecus ſi ante concluſum in cauſa;quia tunc debet cita-
ri,vt repetantur cum interrogatoriis.Ondad.d.conſ.101.n.26.& ſeq.
* vbi dicit*communem. † Limita,quando reus habuit teſtes pro ri-
65 te,& recte, ſeu legitime examinatis.Iul. Clar. in §.fi.in praxi crim.
q.45.n.19.vbi appellat licentiam rei procidendi.Vulpel.conſ.29.n.1.
* Gabr.conſ.178.num.19.lib.1.& ita Peruſij*communiter practicari
66 dicit Ondad.d.conſ.101.n.3.† Declara,quia aliud eſt licentia pro-
cedendi;quia bene operatur,quod non citatur vlterius, ſed debent
repeti,vt per Clar.d.q.45.n.15.aliud, quod reus declaret, quod ha-
bet teſtes pro repetitis,vel rite examinatis;quo caſu bene probant
vt dicit Vulpe. conſ.68.num.7.& plenius conſ.95.n.2.& 3.vbi,quod
monitio iudicis non releuaret ſed debet pars citari,quando eſt præ-
67 ſens.† Limita,vt in crimine aſſaſſinij,& atrocioribus.teſtes nō citata
parte probent, vide pro vtraque Gabr. de crim.concl.1.n.21. & de-
clara,prout Capic.deciſ.155.n.25.Ondad.conſ.101.n.13.Rol.à Vall.
68 conſ.12.n.77.lib.3.† Contrarium Burſ.conſ.201.n.99.& 100,112.vbi
de veriori.Bertaz.conſ.359.n.12.in fi.& conſ.353.n.5.l.2.Grammat.
voto 11.n.16.Creſcen.de teſtib.dec.2.alias 264.Vnius opin.931.n.7.
* & 8.communē*dicit Ondad.conſ.101.n.7.& ſeq.† Limita in crimi-
69 ne læſæ maieſtatis,& hæreſis;quia teſtes non citata parte probant,
prout de hæreſi eſt text.in c.fi.de hæret.in 6.& à pari procedunt cri-
men læſæ maieſtatis,& hæreſis circa hoc,vt clare Anch.conſ.277.
70 n.10.v.item eſt text.& in conſ.439.n.13.† Contrariū in læſa maieſt.
Deci.in c.2.n.56. de teſtib.Carrer.in praxi tit. de homicid. & aſſaſſin.
§. circa igitur tertium, n.32.Foller.in praxi criminali,v. & ſi confite-
buntur,in 3.part.3.partis pr.n.43. Petr. Placa in Epit. delict.c.19.n.
17.v.quod conuinci poſſe.Crauet.in addit.ad praxim Veſtrij,lib.6.c.
2.n.30.v. nono in crimine læſæ maieſt. Paulus Merenda conſ. crim.di-
uerſ.88.n.37.v.ſed in crimine,l.2.Ondad.conſ.101.n.13. Burſat.conſ.
201.n.99.100.& 112.Vide Capic.dec.155.n.25.† Limita,quādo te- 71
ſtis declarat dictū ſuum;quia valet declaratio ſine citatione,& ſine
iuramento.Rom.conſ.482.n.8. Boſſ.tit.de oppoſit.contra teſtes,n.35.
ratio; quia qui declarat, nihil de nouo facit,ſed factum detegit; &
quia declaratio fingitur emanaſſe tempore depoſitionis. † Limita 72
quando de cōſuetudine curiæ non citatur pars, prout in curia ma-
gna Neapolis atteſtatur Gram.dec.34.n.31.Ondad. conſ.101.n.19.
& 20.† Limita,quando agitur de probanda conſuetudine notoria, 73
vel ordinatoria;quia probāt nō citata parte.Vide Maſc.Concl.414.☞
Conſuetudo,n.9.& plenius concl.431.An recipiantur.† Limita,quā- 74
do iudex decreuit copiam parti petenti habitis teſtib.pro rite,& re-
cte examinatis;quia eo ipſo,quod pars recipit copiam cum illo de-
creto,cenſetur habere pro repetitis,ita Ondad. d.conſ.101.n.28.in
fi.vbi,quod ita ſeruatur in praxi Peruſij.† Contrariū idem Ondad. 75
d.conſ.102.n.33.allegat Vulpell.conſ. 12.n.18.& conſ.32. n.1.& 6.
† Limita,quando partes conſentiunt,quod teſtes probent parte nō 76
citata.Iaſ.§.in bonæ fidei,col.4.Inſt.de act.† Declara,dummodo poſt 77
examen fiat notificatio intra annum,ſic Caſtr.conſ.96.in pr.lib.1.
† Limita in caſu neceſſitatis;quia etiā à iudice incōpetenti poſſūt 78
examinari,l.2.C.de naufrag.l.12.Iaſ.in l.cum ij.§.ſi prætor,ad fi.ff.de
tranſact. & in l.2.col.2.v.ſecundo moueor.ff. de iuriſ.omn.iud.vbi plu-
ra cumulat. Aret.conſ.64.ob periculum mortæ,& in c.ſignificauit,de
teſtib.Deci.in c.in nomine Domini,n.26.de teſtib Soc.conſ.244.lib.2.
Vide,Neceſſitas non habet legem,vbi plurima exempla, & qualiter ☞
intelligatur.Concl.19.† Declara omnes limitationes;quia in omnib. 79
caſibus, in quib. valet examen ſine citatione partis ; tamen debet
parti intimari,vt afficiat.Boſſ.tit.de oppo.cōtra teſtes,n.34.& intima-
tio debet fieri intra annū;quia ſuccedit loco conuentionis,quæ du-
rat ſolū per annū.Caſtr.conſ.96.in pr.lib.1.vbi videtur tenere,quod
etiā ſi præcedat cōuictio,debet fieri notificatio.† Limita,quādo pro 80
faciliori expeditione cauſæ habet pars,cōtra quam ſunt examinati
teſtes,illos pro legitime examinatis;quia tunc probāt,maxime quē
fieri ſolet in cauſis criminalib.Gab.conſ.178.n.16 lib.1.† Reſtringe, 81
quando reus nō habuit pro legitime examinatis,ſed obtulit ſe pa-
ratum habere pro rite examinatis;quia tunc non probant.Gab.d.
conſ.178.n.16.& ſeq.l.1.† Contrarium Ondad. d.conſ.101.num.36. 82
† Reſtringe, quando poſt talem declarationē adhuc re integra re- 83
uocaſſet;quia poteſt in hoc variare,maxime cū non fuerit expedi-
tio facta,nec aliud innouatum.Gab.d.conſ.178.n.17.& ſeq.l.1.Re-
ſtringe;† quia reus poſſet,ſi vult,repetere teſtes ſuper ſuis interro- 84
gatoriis etiā poſt publicationē proceſſus , ſi ſine dolo hoc peteret.
Ondad. d.conſ.101.n.25.& ſeq.vbi*dicit communem,& procedere *
tam in ciuilibus,quā in criminalibus.† Limita,quādo teſtes exami- 85
nantur ſuper iis,in quib.lex contentatur ſolis adminiculis; quia te-
ſtes non citata parte probant.Rol.à Vall.conſ.12.n.77.l.3.& in cri-
mine aſſaſſinij,& læſæ maieſtatis,Ond.d.conſ.101.n.13.Capic.dec.
155.n.25.† Contrarium Ond.d.conſ.101.n.7.& ſeq. vbi plurimos 86
allegat,& de*cōmuni reſtatur,& etiā in cauſa aſſaſſinij,& læſæ ma- *
ieſtatis,allegat Burſat.conſ.201.n.99.100.& 112.† Extende,quādo 87
cauſa ſola facti veritate inſpecta cognoſcitur,& coram bono viro;
quia poteſt adhibere fidem teſti examinato non citata parte,& ab-
ſente.Dec.conſ.54.In cauſa,col.3.†Contrariū Ondad. d.conſ.101.n. 88
10. vbi allegat Pedemont. dec.79.n.19.Rim. Iun.conſ.213.n.98.qui
atteſtantur requiri,& idem Rim.poſt Bar.in extrauag.ad reprimen-
dum.v.figura,n.101.dicit * communē.† Limita,quando vltima die *
termini examinarentur;quia ſine alia citatione poſſunt examinari. 89
Maranta in praxi.tit.de citat.num.18.v.vndecimo limita.Marſil.ſing.
523.Ex diſpoſitione.Bart. in l.item illa. ff.de conſt. pecun. vt ſequitur
Afflict.dec.47.n.2.† Limita,quando poſſet timeri ſcandalum,ſi ci- 90
taretur perſona,contra quam teſtes recipiuntur, prout in crimine
hæreſis, vel læſæ maieſtatis contra potentem ; quia poſſunt in ſe-
creto recipi adhibitis viris probis,& honeſtis,& valent eo caſu,ac
ſi pars fuiſſet citata,c. fi.de hæret.in 6.Anch. conſ.277.n.10.& conſ.
439.n.12.Capic.dec.155.n.25.† Limita;quia ipſi teſtes bene pote- 91
runt iterum examinari citata parte,& probabunt. Abb.conſ.46.In
quæſtione,col.2.v.veniens ad ſecundum,lib.2. † Limita multis modis 92
per Fel.in c.2.de teſtib.& latius per Marſil.ſing.24.Clarum eſt in iu-
re.Vide,Citatio non eſt neceſſaria in multis.Concl.272.

Teſtes examinati ſine commiſſione iudicis non probant, & quando ſecus. Concl. 164.

Teſtes † examinati ſine cōmiſſione iudicis nō probāt, c.ſciant, 1
de teſtib.Gemin.conſ.38.Pro clariori,n.7.v.& per Notariū.Soc.
conſ.253.col.2.in pr.lib.1. l.iudices. & auth.apud eloquentiſſimum.C.
de fide inſtrum. c.conſtitutus, in fin. de fideiuſſ. Spec. tit. de teſtib. §.
qualiter.

Digitized by Google

*qualiter.v.ſunt autẽ.*Bald.*in l.qui teſtiũ.C.de teſtib.*Abb.*in c.quoniam*
contra,n.35.v.prima ratio,de probat. Bellam.*dec.*81. Alex. *conſ.*212.
2 *Ponderatis.n.*18.*l.*6. † Requiritur itaque,vel quod à iudice, vel ab
alio de eius cõmiſſione ſint examinati,alias examen eſt nullũ. Soc.
*conſ.*244.*Conſiderata,col.*2.*l.*2.*& conſ.*253. *In cauſa d.Io.col.*2.*eod.l.*
Alex.poſt gl.*in l.hac conſultiſſima,§.ſi quis autem.C.de teſtam.& conſ.*
* 213.*Viſo,& opportune,col.*2.*v.quinimo,l.*2.vbi de magis*communi.
3 Rom.*conſ.*190.*Clarũ eſt,in pr.*† Et quod requiratur cõmiſſio iudicis
alteri facta,& quod cõſtet de ea,alias examen eſt nullũ.Alex.*conſ.*
4 213.*Viſo,& opportune,n.*5.*v.ac etiã, l.*2. † Et quod non ſuffragetur
aſſertio examinãtis,quod examinauit de cõmiſſione,& licẽtia Titij
ſuperioris,vel iudicis;quia ſibi nõ creditur in hoc, Alex.*d.conſ.*213.
*n.*8.*& ſeq.v.omnes etiam,l.*2.vbi extendit,etiã ſi appareat de licẽtia
alterius nõ expreſſi;quia nõ valeret,ex quo alio nomine examina-
uit,& plene quod non ſufficiat aſſertio Notarij examinantis,Alex.
45 *conſ.*104. *Circa primum,n.*6.*v.quarto quia,l.*5. † Imo, quod de iure
ciuili non poſſit iudex cõmittere examen teſtiũ Notario,vel alteri,
niſi de cõſenſu partiũ.Alex.*d.conſ.*204.*Circa primũ,n.*5.*v.tertio quia*
6 *l.*5.† Amplia,vt procedat, etiã ſi Notarius ſibi ipſi factã fuiſſe cõ-
miſſionẽ atteſtarẽtur;quia ipſi non creditur.Oldr.*conſ.*323.*in fi.n.*8.
*v.itẽ non conſtat de cõmiſſione.*Alex.*conſ.*70.*In cauſa inter dominum,n.*
* 13.*v. item ipſe teſtis,l.*3.*conſ.*304.*n.*6.*l.*5. vbi dicit magis*commu-
* nem,& *conſ.*213.*n.*6.*l.*2.vbi dicit magis*comm. & ibi apoſt.*in v.*
☞ *alterius*,dat concor. Vide,*Notarius poteſt rogari de cõmiſſione ſibi fa-*
7 *cta.& qualiter,& quãdo ſecus.Concl.*76. † Extẽde,etiã ſi examinatus
Notarius hoc deponat;quia ipſi non creditur.Alex.*conſ.*212.*n.*18.*v.*
8 *itẽ non probant.l.*6.† Contrariũ Bar.*in l.ex ſententia.ff. de teſta.tutel.*
9 quando Notarius fuit rogatus de cõmiſſione. † Declara; quia imo
magis*cõmunis opinio eſt,quod neque credatur Notario, ſi eſſet
rogatus de cõmiſſione ſibi facta,Alex.*d.conſ.*212.*n.*18.*v. preterea,*
10 *l.*6.vbi apoſt.*in v.facta*,dat plures cõcord.† Extẽde ampliationem,
quia multo minus valebit examen teſtium factum à Notario ſine
cõmiſſione iudicis;quia dicuntur ſine iuriſdictione examinati.Bal.
*d.conſ.*481.*col.fi.n.*3.*lib.*4. Ang.*conſ.*196.*Iam ſunt,col.*2.*n.*2.*v. vnde*
11 *dicta receptio.*† Extẽde;quia nõ creditur iudici dicẽti ſe examinaſſe
de cõmiſſione alterius,ad quem ſpectabat. Alex. *d.conſ.*213.*n.*8.*&*
12 9.*v.omnes etiam alij,lib.*2. † Reſtringe, quia bene valet commiſſio
facta Notario,qui examinauit,etiam ſi ipſe de ea ſit rogatus,quãdo
partes tacite,vel expreſſe cõſenſuerunt,& eoq;non contradixerunt
præſentes,dicuntur conſenſiſſe.Bal.*conſ.*481.*Infra ſcripta.col.fi.n.*3.
& 4.*lib.*4.vbi,quod debuit appellare pars, quæ allegat nullitatem.
13 † Amplia,vt non releuet cõmiſſio ſubſequuta,ſi teſtes ante cõmiſ-
ſionem eſſent examinati.Oldr.*conſ.*323.*in fi.n.*8.*v. item non conſtat*
Caſtr.*conſ.*241.*In quæſtione,quæ vertitur,col.*2.*v. inſuper Nicolaus.l.*
14 1.† Amplia;quia etiã ſi conſtaret de cõmiſſione, quando teſtes eſ-
ſent examinati ſuper repreſſaliis cõcedendis,quia de iure ciuili nõ
valet delegatio, ex quo iſta cognitio per maiorẽ magiſtratũ debet
15 fieri.Ang.*cõſ.*196.*n.*2.*v.& ſi de cõmiſſione.*† Amplia;quia teſtes exa-
minati ab alio,quã à iudice nõ probãt.Dynus *conſ.*19.*Quæſtio talis*
16 *eſt,Armaleone,n.*4.† Extende; quia neque examen poteſt delegari
alteri,niſi ſit delegatus iudex à Principe,in quo eſt ſpeciale,vl alte-
riũ ſubdeleget.Fulg.*conſ.*219.*Viſis binis,n.*3.Alex. *conſ.*213.*n.*4.*&* 5.
17 *v.preterea,lib.*2. † Extende;quia imo priuato non poteſt committi
examen teſtiũ,niſi de cõſenſu partiũ fiat.Alex.*conſ.*213.*Viſo,& op-*
18 *portune,n.*4.*&* 5.*v.preterea,l.*2.† Amplia;quia procedit etiam in ar-
bitro;quia ſi Notarius examinauit teſtes ſine cõmiſſione arbitri,nõ
valet dictum teſtium.Caſtr.*conſ.*241.*col.*2.*inſuper Nicolaus,l.*1.vbi
19 apoſt.alleg.Bal.*conſ.*481.*l.*4.† Extende,quia neq;valet depoſitio ta-
lium teſtiũ,neq;conualeſcit,licet arbiter poſtea cõſentiat, vel ratũ
20 habeat,Caſtr.*cõſ.*241.*col.*2.*v.inſuper Nicolaus.lib.*1.† Amplia;quia
imo rogitus Notarij extra cauſam,vt quia non eſt Notarius cauſæ,
non probat examen teſtiũ. Alex.*conſ.*213.*n.*5.*v.ac etiam quia, lib.*2.
21 † Extende,vt procedat ampliatio, quod non valeat rogitus actorũ
factus per Notarium exterum,qui non eſt Notarius cauſæ,etiam ſi
adſit conſenſus partium. Alex.*conſ.*213.*n.*7.*v.& quod dictus Domi-*
*nicus,l.*2.vbi quod probatur non eſſe Notarium cauſæ, ſi Notarius
22 cauſæ hoc atteſtatur.† Amplia;quia imo etiã ſi facta fuiſſet cõmiſ-
ſio pro teſtib.examinãdis,quæ fuiſſet poſtea reuocata, ſi poſt reuo-
cationẽ cõmiſſionis intimatã ſunt examinati , examen eſt nullum.
23 † Reſtringe,niſi examen eſſet factũ ante notificatam reuocationẽ;
quia valet examen.Alex.*conſ.*146.*In cauſa & lite,n.*21.*v. nec obſtat,*
24 *ſi diceretur,l.*5.† Reſtringe,quando reuocatio commiſſionis exami-
nis eſſet facta à non habente iuriſdictionẽ.Alex.*d.conſ.*146.*n.*21.*v.*
25 *preterea dicitur,l.*5. † Limita;quia bene de conſenſu partiũ poteſt
☞ examẽ conualidari.Iaſ.*in l.*3.*col.pen.ff.de feriis.* Vide infra,*Teſtium*
*examen poteſt ſubdelegari,& quãdo non.Concl.*170.Vide ſupra,*Teſtes*
*examinati ſine iuriſdictione non probant, & quando ſecus. Concl.*160.

Teſtes non citati ad ſe examinandum non probant, & quando ſecus. CONCL. 165.

TEſtes † citari debent ad ſe examinandum,ne ob priuatam ini- 1
micitiam depoſuiſſe voluntarie dici poſſint,nec inuiti dicũtur
teſtes citati,& examinati de cõſuetudine.Bal.*conſ.*455.*Quidã nomi-*
*ne,n.*6.*v.porro non eſt vis, l.*1. † Declara tamen; quia teſtis citatus, 2
qui erat priuilegiatus,& nõ allegauit priuilegiũ,dicitur volũtarius,
& non coactus,*l.*3.*ff.de teſtib.*Bal.*conſ.*351.*Io.& Federicus, n.*8.*verſ.*
*nec obſtat,l.*5.quod eſt Angeli.† Limita;quia bene valet dictum te- 3
ſtis inducti,& examĩnati abſque citatione.Bal.*d.conſ.*355.*n.*6.*lib.*1.
vbi allegat ſe ipſũ *in presbyteri.C.de Epiſc.& cleric.*vbi hoc tenet,
*n.*8.*&* 9.vbi allegat Bart.*in quæſtio.*quæ incipit:*Iudex maleficiorum*
quæ eſt 14.*per tot.* quia in criminalib. poteſt, ſecus in ciuilibus,&
tollit contraria omnia.† Contrariũ,quod non probet dictum teſtis 4
non citati,Sign.*conſ.*195.*n.*1.vbi allegat text.*in l.*3.*§ exhibere.ff. de*
tab.exhib,& alia iura,& pro iſta parte apoſt.ad Bar.*in d.l.presbyteri,*
*n.*8.*in v.nec citatur.C.de Epiſc.& cleric.*† Declara;quia ſi teſtis non 5
fuit citatus;quia ſe ſponte obtulit;tunc non probat. Alex.*conſ.*172.
*In cauſa & lite, n.*25.*v. ſimiliter etiam, lib.*6. & ita debet intelligi
*c.memnimus,in fi.*vbi gl.fi.*de accuſat.*& ibi Abb.*n.*8. vbi Felin.*n.*2.
dicit*communẽ,quod inimicitia contrahitur ex ſola teſtificatione *
ſpontanea in cauſa criminali ; & quod repellitur talis ſpontaneus
teſtis in illa cauſa,& in alia,& idem Abb.*in c.cum P. Manconella,*
*in fi.eod.tit.*vbi plenius declarat;quia teſtis ſpontaneus bene effici-
tur inimicus , & repellitur; ſecus ſi non ſpontaneus; quia bene ex
parte eius,contra quẽ examinatur,contrahitur inimicitia,vt repel-
latur accuſatus cõtra teſtem,non è conuerſo.† Difficultas eſt, quis 6
debeat probare, teſtem eſſe ſpontaneũ, & an præſumatur eo ipſo,
quod non eſt cõpulſus.Bal.*in d.l.presbyteri.n.*8.*& ſeq.C.de Epiſc.&*
cleric. dicit, quod eo ipſo, quod iudex defert iuramentum, videtur
illum monere, & valet, nec dicitur ſpontaneus, allegat gl.*in l.poſt*
*legatũ.§.is vero ff.de iis,quib.vt indign.*maxime ſub *n.*9.Vide, *Teſtes* ☞
*examinati ſine citatione partis non probant,& quando ſecus.Concl.*163.
*n.*51.*& ſeq.*Vide,*Teſtes ſpõtanei nõ probãt,& quando ſecus.Concl.*223.

Teſtes non iurati non probant,& quando ſecus.

CONCL. 166.

TEſtes † non iurati non probant,*c.de teſtib.& atteſtat.* Oldrad. 1
*conſ.*109. *n.*8.*v & ſi prædicta,* ratio poteſt eſſe ; quia probatio
teſtis regulatur à iuramento, vt inquit Bald.*conſ.*96.*in pr.lib.*1.vbi,
quod ſicuti iuramentum non poteſt diuidi;ita nec dictum teſtis;
quia fundatur ſuper iuramẽto.Io. de Im.*conſ.*147. *Viſa inquiſitione,*
*n.*3.*l.iuriſiurandi.C.de teſtib.*vbi Bar.& Doct.vbi, quod debẽt iura-
re manib.tactis ſcripturis,& regulã ponit Iaſ.cum ampliationib.&
limitationibus *in l.admonendi,in* 2 *lectura,n.mihi* 190. *& ſeq.v. ter-*
tio quærit.Bar ff. de iureiur. & an iuramentum præſtitũ finito exa-
mine ſufficiat, & latius *in l.*1. *in fin.col.*2.*cum ſeq.ff. de feriis.Inſt.de*
actio.§.in bonæ fidei.† Extende;quia teſti extraiudicialiter ſine iura- 2
mento examinato non creditur. Caſtr.*conſ.*70. *Quia fruſtra,n.*4.*l.*1.
vbi extendit,etiã ſi ſit magnæ auctoritatis quantumcunque. Alex.
*conſ.*124.*Quoniam abunde,n.*6.*&* 7.*v.fortificantur,l.*6.vbi extendit,
etiam ſi plures eſſent teſtes extraiudicialiter ſine iuramẽto deponẽ-
tes,etiam ſi Cardinales,non probant,ſed faciunt præſumptionẽ,ſeu
inditiũ.† Et iuramentũ debet præſtari die non feriato,& ſic die iu- 3
ridico debet iurari,ſed ſi eſt præſtitum iuramentũ in die iuridico,
bene poteſt poſtea examinari etiã die non iuridico; quia examen
refertur ad diem iuramenti.Spec.*tit.de feriis.§.ſequitur, verſ.quid ſi*
tunc,vbi,quod teſtiũ receptio,& iuramẽtũ ſunt de proceſſu, *c.quo-*
niam contra,de probat. Guid. Pap.*deciſ.*125. vbi, quod depoſitiones
referuntur ad tẽpus iuramenti,examinatio autẽ non eſt actus iudi-
cialis,imo ſecrete fieri debet.Bar.*in l.ſi quando.C.de teſtib.*vbi etiã
Bal.& alij,idem Bald.*in l.omnes.C.de feriis.*Spec.*tit. de feriis. in pr.*
Vide,*Teſtes examinati ſine citatione. Concl.*163.*n.*24.*& ſeq.* vbi ex- ☞
tenditur.† Reſtringe;quando examen non eſt ſolemne; quia tunc 4
poſſet fieri,& eſſet validum etiã die feriata in honorẽ Dei. Aretin.
in c.fi.de indic.† Reſtringe;quando adeſſet clauſula,*ſine ſolemnitate* 5
iuris;quia tunc etiã die feriata in honorẽ Dei poterũt recipi,& iu-
rari teſtes;quia iſtæ ſolemnitates ſicuti ſunt inductæ de iure ciuili;
ita poſſunt etiã tolli.Bar.*in l.filiusfamil.ff.de donat.& in l.*1.*ff.de fe-*
riis. † Reſtringe, quando immineret neceſſitas,& periculum eſſet 6
in mora;quia dubitatur de morte, vel abſentia teſtiũ; quia poterit
præſtari iuramẽtũ die feriata in honorẽ Dei, *c.fi.de feriis,c.fi.de ind.*
Iaſ.*l.*1.*§.excipiũtur.ff.de feriis.*Vide, *Neceſſitas non habet legem*,vbi ☞
plurima exempla,& qualiter intelligatur.*Concl.*19.† Amplia;quia 7
teſtis non probatur iuratus, licet Notarius dicat teſtem iuraſſe ſe-
cundum morem;quia non propterea probatur iuraſſe corã iudice.

Oldr.*conſ.*323.*n.6.v.circa quartum.* quia cum requiratur præſentia iudicis, non probatur neceſſario præſentia ex illis verbis, *iuratus ſecundum morem.* Bart.*in l.Theopompus.ff.de dote præleg. poſt pr.* late
8 Marſil.*in rubr.C.de prob.*† Contrariū videtur velle text.*in d.l.Theo-*
9 *pompus.*cum gl.*in v.iuratus.ff.de dote præleg.*† Amplia,vt imo,ſi dicatur,talis iuratus depoſuit,nec etiam probatur iuramentum dela-
* tum,neque quod iurauerit,communē * dicit Fed.de Sen. *conſ.*199. *Quæritur,an Domina,in fi.*Veſtan.*deciſ.*1.& *dec.*40.*l.*3.Io.de Amic.
10 *conſ.*73.*n.*18.† Contrariū,quod imo ſi Notarius dicat,*talis teſtis iuratus,& examinatus deponit,&c.*probetur, vel præſumatur iuratus, Ang. Aret.*conſ.*102.*In caſu & themate,n.*33.*verſ.quod iuramentum*
11 *præſumitur.*† Amplia;quia teſtis dicitur deponere ſine iuramento, ſi deponit circa ea,quæ non ſunt de articulatis,neq;de pertinentiis ad cauſam.Bal.*conſ.*106.*Cum peteretur quadam pœna.n.*2.*v. hoc ergo præmiſſo,lib.*1.vbi, quod propterea non dicitur falſus ſine iuramen-
12 to.† Extende idem in cauſa criminali.Bal.*conſ.*41.*Præſuppoſito ſta-*
13 *tuto.in fi.l.*5.† Amplia,vt procedat nedum in teſte,ſed etiam in relatore perito electo ſuper obſeruantia,vel ſuper aliquo alio articulo
14 peritiæ.Bal.*conſ.*472.*Statuto Communis,n.*3.*v.ſed contra,l.*1. † Amplia in cauſa criminali,etiamſi procedatur per inquiſitionē;quia teſtis non iuratus nō probat,Io.de Im.*conſ.*137.*Viſa inquiſitione,n.*3.
15 † Extende;quia etiā plures teſtes quantumcunq;idonei,etiam Cardinales, ſine iuramento non probant, ſed ſolum faciunt præſumptionem,ſeu inditium.Alex.*conſ.*114.*Quoniam abunde,n.*6.*& ſeq.v.*
16 *fortificantur prædicta,lib.*6.† Amplia;quia teſtes debent iurare corporaliter,vt probent,non autem verbo; & ideo cum iuramentum poſſit dupliciter intelligi,verbo,& corporaliter,non probantur iurari ex ſola aſſertione,quod iurarunt,niſi exprimatur de iuramen-
17 to corporali.Sign.*conſ.*195.*num.*3.† Extende;quia debent teſtes iu-
18 rare tactis ſcripturis.Bart.& alij *in l.iuriſiurandi.C.de teſtib.*† Si tamen non tetigit ſcripturas,ita punitur de falſo, ſi falſum depoſuit,
19 ac ſi tetigiſſet Iaſ.*in repet.l.admonendi,n.*191.*ff.de iureiur.*† Imo teſtis non iuratus deponens falſum debet puniri,Io.Andr.*in c.non eſt ſine culpa,de reg.iur.in* 6.imo punitur etiā depoſitio falſa ſit nulla. Bart.*in l.ſi quis legatum,col.*2.*ff.de falſis.*Cuma.*conſ.*91.*ad fi.* Gandi.
20 *ti.de falſis,col.*4.*v.ſubiiciamus nunc q.*† Contrarium,quod imo teſtis non iuratus,qui non dixit veritatem,conueniri poſſit actione in factum.Bald.*in cap.de teſtibus.& atteſt.* vbi dicit, quod eſt ſubtile dictum ſequitur Iaſ.*in l.præſcriptione.C.ſi contra ius, vel vtil.publ.* vbi
21 declarat.† Vide etiā Fel.*in c.ex tenore,v.cæterū ad multa,de reſcript.*
22 vbi,quando quis incidat in pœnam,vel non ex actu nullo. † Amplia;quia teſtes iurati poſt terminum,& dilationem aſſignatam non probant.Alex.*conſ.*134.*In cauſa & lite,lib.*2.*n.*11.*&* 12. *verſ.præte-*
23 *rea omnes prædictæ probationes.* † Amplia;quia etiam Regibus atteſtantibus non creditur,niſi cum iuramento. Caſtrenſ.*conſ.*70.*Quia*
24 *fruſtra n.*4.*v.circa quod,lib.*1. † Extende,etiamſi Reges eſſent arbitri,& aliquid atteſtarentur; quia debent vt teſtes, cum iuramento
25 deponere,alias non probant.Caſtr.*d.conſ.*70.*num.*4.*lib.*1. † Declara;quia teſtes in dignitate conſtituti,licet non probent non iurata, benefaciunt præſumptionem.Alex. *conſ.*180. *In cauſa Angelorum,*
26 *n.*4.*v.item iſte teſtis,lib.*2. † Amplia; quia dictum teſtis incidenter ſine iuramento nō nocet in aliquo diſpoſitioni ſolemni factæ cum iuramento,etiamſi ſint contraria.Fel.*in c.cum contra, col.pen. de teſtib.cog.*Socin.*conſ.*92.*In cauſa D.Antonij,n.*11.*verſ. præterea. lib.*3.
☞ Vide infra, *Teſtis, qui in primo examine dixit vnum, & in ſecundo*
27 *examine &c. Concluſ.*237. † Amplia;quia ſi duobus iudicibus eſſet commiſſum examen ſine clauſula,*in ſolidum,*cenſetur dati coniunctim:ideo ſi teſtes coram vno ſolo iurarunt, perinde eſt, ac ſi ſine iuramento depoſuiſſent;quia non ſufficit coram vno iurare. Chriſtoph.Caſtillio.*conſ.*7.*Viſis prius,col.*3.*n.*4.*verſ.ſed nec illud omittendum.*Ang.Aret.*conſ.*131.*In caſu prædicto, n.*15.*&* 16.*v. quid plura,* vbi idem,quando coram vno ſolo arbitro, & erant plures,vel vno
28 ſolo examinatore deputato,& erant plures.† Amplia;quia Notario aliquid atteſtanti ſine iuramento non creditur, etiam ſi de facto proprio atteſtetur. Abb.*conſil.*16.*Ad claram,in fi.lib.*1.*num.*2. Am-
29 plia; † quia etiam in cauſa ſummaria,& ſine figura iudicij teſtes debent iurare parte præſente,vel citata,alias non probant. Bart.in *extrauag.ad reprimendum,in verſ.& figura.n.*13.*ver.item an in dictis*
30 *cauſis.*† Contrarium dicit Rom.*conſ.*20.quod imo probat ſine iuramento,quando cauſa eſt ſummaria, de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij,allegat Bart.*in l.filius.n.*5.*ff.de donatio.* vbi apoſt. Vide Socin.*Reg.*34. *Teſtis non iuratus regulariter fidem non facit,* vbi ponit quatuor fallentias;prima eſt,quando deponit ſuper notorio;ſecunda,quando pars remitteret iuramentum;tertia, quando extaret ſtatutum;quarta, quando Papa, vel Princeps mandat ſumi infor-
31 mationes.† Limita,quia quando probationes contrariæ ſufficientes ſunt hinc inde pares, quælibet præſumptio facit præponderare probationem adiuuatam; ideo eo caſu vnus teſtis etiam nōn iuratus inducit talem præſumptionem,quæ facit præponderare,& præualere pro victoria. Alex. *conſ.*112.*In cauſa & lite,in fin.lib.*4.vbi apoſt.citat Alex.*conſ.*24.*n.*40.*lib.*2.† Limita; quia partes poſſunt 32
remittere iuramentum teſtibus,& velle ſtare eorū dicto non iurato.Abb.*conſ.*51.*Videtur primo,in pr.l.*1.† Limita ad probandā con- 33
ſuetudinem inductum à populo alicuius particularis ciuitatis tanquam notoriam,vel quando eſt ſuper ordinariis. Maſc.*Concl.*424. *n.*7.*&* 8.† Limita,quando teſtis declarat dictum ſuum dubiū;quia 34
non requiritur iuramentum Rom.*conſ.*482.*n.*8.ſequitur Boſſ.*tit.de oppoſit.contra teſtes,n.*35.& eſt ratio;quia qui declarat,nihil de nouo facit,ſed factum detegit. † Limita, quando eſſent plures teſtes 35
perſonæ fide dignæ,quæ aliquid ſine iuramento atteſtarentur;quia facient præſumptionem.Marcabru.ab Ang. *conſ.*50.*num.*93.*&* 94. Iaſ.*in repet.l.admonend.n.*190.*v.tertio quærit. Bar.ff.de iureiur.* vbi multa exempla ponit & dicit,quod religioſi ſine iuramento faciūt præſumptionem.† Extende,vt idem fit,ſi ſit vnus teſtis ſolus in di- 36
gnitate conſtitutus;quia licet non probet ſine iuramento;facit tamen præſumptionem, gloſ. *in c. cum olim eſſemus, de priuil.* quem Ant.de Butr.reputat ſingularem ibi,vt refert & ſequitur Alex.*conſ.* 180.*In cauſa Angelorum, n.*4.*lib.*2. † Limita ad effectum faciendi 37
inditium ad capturam,vel ad inquirendum,& etiam ad torturam. Alex.*conſ.*114.*n.*7.*lib.*6. quem citat, & ſequitur Marcabru. *d.conſ.* 50.*n.*95.*& ſeq.*† Limita;quia pro informatione ſumenda valet te- 38
ſtis dictum ſine iuramento. Vide Maſc. *Concl.*682. *Examinatio te-* ☞
*ſtium.n.*5.† Limita;quia bene iuramentum teſtis implicitum reſol- 39
uitur in explicitum quoad omnes articulos, qui ſub illo implicito poſſunt dinumerari; ideo ſi agatur de hypotheca contenta in apocha trino teſte ſubſcripta,& à debitore,& teſtes iurarunt ſuper recognitione, & veritate apochæ, poſſunt deponere de hypotheca contenta in ea,& ſatis dicuntur iurati.Bald.*conſ.*175.*Factum proponitur circa fi.v.item certe non obſtat,lib.*1.† Extende,quia iuramen- 40
tum præſtitum ſuper vno ex connexis extenditur ad alia connexa, & neceſſaria; item præſtitum ſuper continente cenſetur præſtitum ſuper contentis in continente. Bald.*conſ.*175.*circa fi.verſ.item certe lib.*1.Vide Concl.prox.ſeq. ☞

Teſtes iurati in termino poſſunt examinari poſt terminum.

CONCL. 167.

TEſtes † iurati in termino poſſint examinari poſt terminum; 1
quia attenditur tempus iuramenti,non autem tempus examinis.Bar.*in l.ſi quando,n.*3.*in* 1.*lectura,v.facit;quod ſi pars,& in* 2.*lect. n.*11.*v. hoc etiam facit ad quæſtionem, C. de teſtib.* & hoc procedit, quando data eſt dilatio ſimpliciter.Bal.*conſ.*33.*Statuto cauetur,* vbi dicit*communem,*l.*5.Rom.plene *conſ.*443. *Quoad primum,n.*3.*&* *
*ſeq.v.quoad ſecundum,*vbi plene diſputat pro vtraque, & hanc tuetur,& ibi apoſt.1.*in v.in termino,*dat plurimos concor.Vide ſupra, ☞
*Teſtes iurati,&c.Concl.*166.*n.*3.† Amplia,vt procedat,etiā ſi extet 2
ſtatutum excludens poſt certum terminū produci teſtes; quia non habet locū in teſtibus,qui iurarunt in termino.Cald.*conſ.*167.alias 1.*de teſtib.*Rom.plene *d.conſ.*443.*in* 2.*dubio,*vbi late Alex. *conſ.*42. *In cauſa & lite,col.pen.v.nec obſtat,n.*16. *&* 17.*lib.*3.vbi apoſt.*in v. iurati,*quæ citat plurimos,videl. Alberic.*in rubr.C.de dilatio.& in* 4. *part.ſtatut.q.*71.Lap.*alleg.*82.Dec.*in c.licet cauſam de probat.*Marſil. *ſing.*113.Guido Pap.*dec.*125.† Contrarium tenet Bald.*conſ.*33.*Sta-* 3
*tuto cauetur,lib.*5.vbi, quod ſi ſtatutum præfigit terminum ad probatum habendum,non ſufficit,quod iurauerint in termino,niſi cōſtet de legitimo impedimento,vbi etiam, qualiter probetur impedimentum,& an ſufficiat iuramentum;& idem,ſi præfigit terminū probationi.Ang.*conſ.*200.*n.*5.*v.ſecundo quia,& in fi.v. & præſuppoſito,quod.*Sign.*conſ.*19.*In aſſumptione de me,n.*5.*vſque in fi.*&*hanc *
communem dicit apoſt.ad Rom.*conſ.*443.*in v.in termino.* vbi plures citat,maxime Io.de Amic.*conſ.*108.*Super dub a n.*9.† Declarat 4
Alex *d.conſ.*42.*n.*17.*lib.*3.quod ſufficit,quod ſint iurati in termino, & quod probare debens petierit intra terminum examinari.† Am- 5
plia,vt procedat nedum reſpectu termini,ſed etiam reſpectu temporis,& loci; quia teſtis iuratus tempore iuridico poteſt examinari tempore feriato, & iuratus in loco congruo poteſt examinari in loco congruo.Bart.*d.l.ſi quando,num.*2.*in* 1.*lectura. Cod.de teſtibus.*
† Amplia,vt procedat, etiamſi teſtes iuraſſent in termino aſſigna- 6
to ad probandum, & probatum habendum, quia ſi partem, quæ producit teſtes,nō ſtetit, poſſunt examinari;ſi modo proteſtata fuit interpellando iudicem,alias ſecus.Ang.*conſ.*399.*Datus eſt terminus,in princ.*vbi,quod ſufficit vnica proteſtatio, Signor.Homod.*d. conſ.*19.*in fi.*plene Bart.*conſ.*27.*Quæritur,ſi delatio.l.*2.vbi pro vtraque allegat,& hāc tuetur.† Reſtringe ſecus eſſe,ſi pars non eſt pro- 7
teſtata;quia iuramentum,ſolum teſtis non facit probationem;ideo lapſo

Digitized by Google

lapſo termino ad probandum, & probatum habendũ non poſſunt examinari. Ang. *d.conſ.399.in prin.& in fi.n.3.* Sign.*d.conſ.19.n.5.*
8 *vſq;in fi.*† Contrarium, quod non requiratur proteſtatio;quia ſufficit,quod iurauerint, ex quo examen non ſpectat ad inducentem, ſed ad iudicem,& quia vtraq;pars debet inſtare,igitur negligentia communis non poteſt accuſari.Rom.*conſ.443.Quoad primũ,n.5.in*
9 *fi.& n.6.ver.nec refragatur.*†Imo Bald *conſ.33.l.5.in pr.ver.ſed antiqui Aduocati*,loquitur ſimpliciter,quod quando terminus datus eſt ad probandũ,& probatum habendum,non ſufficit ſolum iuramentum,& apoſt.1. ad Rom. *d.conſ.443.in ver.in termino, in fin.* dicit
* *communem,& citat conc.maxime Io.de Amic.*d.conſ.108.Super*
10 *dubio,n.9.*† Declara vt plene Bart.*d.conſ.27.Quæritur ſi dilatio,l.2.* vbi ponit argumenta,quod poſſint examinari,quando iurarunt in termino,quia examen ſpectat ad iudicem,non ad partẽ,& quia iudex teſtem iuratũ etiam inuita parte poteſt examinare,& probatio nõ eſt anguſtãda,è cõtra,quia iuramentũ non eſt examen,itẽ quia imputãda negligẽtia parti,quę nõ inſtetit,& alia plura fundamẽta, hanc negatiuã dicit ſuſtinuiſſe in publica diſputatione Io.Faſolum de Piſis,quia qui tenetur ad duo;ſi omittat vnum,dicitur omiſiſſe totũ pro affirmatiua,quod poſſint examinari,dicit, publice ſubſtinuiſſe Rayn.de Foroliuio,& quod iſta eſt opinio Dyni,pro qua cõſuluit D.Io.de Senis,& eſt ratio,quia iuramentũ,& examen nõ diuiduntur,& receptus ad iuramentum ad examen eſt receptus;& in
11 iſta reſidet Bart. † Declara tamen;quia ſi iudex tales teſtes iuratos poſt terminũ examinauit; valet examen parte aduerſa nõ appellã-
12 te.Ang.*d.conſ.399.n.2.ver.ſuper ſecundo.*†Declara;& eſt ſextus caſus;quia ſi terminus præfigitur ad producendum teſtes,vel ad teſtificandũ,& ſufficit,quod iurauerint in termino,ſi v.terminus præfigitur ad probandũ,vel ad probatũ habendum,vel ad deponẽdum, aut ad producendũ teſtes,& faciendũ examinari;tunc non ſufficit, quod iurauerint in termino. Sign. *d.conſ.19.n.9.vſq;in fi.*niſi pars,
13 quæ fecit iurare,fuerit proteſtata,& per eam nõ ſteterit.†Amplia; quia terminus datus ad probandũ non includit terminũ ad producendũ teſtes iuratos,neq;ad petendã eorũ publicationem;quia termini ſunt diuerſi,& terminus ad vnũ actum non excludit terminũ
14 ad aliũ actum.Rom.*d.conſ.443.n.10.ver.quod autem.* † Amplia in tantũ attendi tempus iuramenti,vt ſi teſtis,poſtquam iurauerit integret,ſi poſt iuramentũ afficiatur infamis,probet,quia tẽpore iuramenti non erat talis. Bart. *conſ.174. Ser Ioannes,n.8.ver.præterea*
15 *hic Notarius,lib.1.*vbi apoſt.*in ver.iurauit.* dat conc.† Limita,quia ſi agitur de inimicitia teſtis,vel alia inhabilitate,attẽditur tempus examinis,ideo ſi tempore iuramenti non eſt inimicus,ſed tempore examinis;non probat,ſecus è contra , quia vltimum tempus at-
☞ tenditur. Ruin. *conſ.188.n.15. lib.1.* Vide infra, *Teſtium publicatio multiplex,& quid operetur, & quando fieri poſſit,vel non.Concl.295.*

Teſtes regulariter iurare debent ſuper tota cauſa,& ſimpliciter iurati cenſentur ſuper tota cauſa, & quando ſecus. CONCL. 168.

1 TEſtes † regulariter debent iurare , quod deponent veritatẽ ſuper eo,quod ſciuerint ſuper tota cauſa pro vtraq;parte,ſiue
* interrogati,ſiue non.Iaſ. *in l.is,apud quem,n.18.C.de eden.* & * ibi cõmuniter tenere,Maranta in ſuo *ſpec.in 6.actu 2.par.n.4.* & idem repetit Lancel. Corrad.in ſuo *Breuiario,tit.de teſtib.num.11.fol.68.*
2 †Amplia in tantũ;vt nec iudex,nec partes debeant ſubſtinere;quod teſtes iurent dicere veritatẽ tantum ſuper articulis. Innoc. *in c.per tuas,n.3.ver.item nota hic de teſtib.* & hoc,vt ſi extra articulũ deponat,ſubſtineatur eius dictum,ſequitur Spec. *tit.de teſte,§.ſequitur, ver.illud,n.3.*Lancel.Corrard.in d.ſuo *Breuiar.li.1.c.9.§.3.tit.de teſtib.n.2.*vbi alios allegat Bart.*in l.ſi duo patroni,§.idem Iulianus,n.9. ver. quæro qualiter*, & hanc partem videtur tenere Bald. *conſ.457. Factum ſic,l.4.*quod teſtes debent pro vtraq;parte dicere veritatem
3 etiam non interrogati.† Contrarium,quod imo iudex debeat recipere teſtes ſuper eo,ſuper quo inducuntur,ſi partes,vel altera earũ aliter nõ petit;quia teſtis non tenetur iurare de iis,de quibus nulla partium eum inducit,&de quib.forte nihil ſcit.Bald.*in d.c.per tuas, in fi.ver.extra not.de teſtib.*quem ibi ſequitur Fel.*n.4.ver.itẽ in quãtũ*,& hanc veriorẽ dicit Octa.Veſtr. *in praxi,tit.de teſtib.ver.deci-*
4 *mas quoque*,vbi,quod hoc pendet à facultate partis.†Declara;quia teſtis debet iurare ſuper tota cauſa,quando nõ producitur ad certũ articulũ,ita Fel.ex mente Abb.*in c.de teſtib.n.4.ver.vltimo declara,*
5 *de teſtibus.*†Regula eſt,quod iuramentũ ſimpliciter præſtitum per teſtẽ,de veritate dicenda in cauſa,licet non dicatur ſuper tota cauſa intelligitur ſuper tota cauſa,ita Franc.Aret.*conſ.140.Factum ita*
6 *proponitur,in pr.& per tot.*ſequitur Boër.*deciſ.245.in prin.*† Extende multo magis,quãdo expreſſe iurauit ſuper tota cauſa;quia tunc
7 res eſt clara.† Reſtringe,niſi iuramentum ſit extenſum,quod iurauerunt deponere veritatem,quam ſciunt in hac cauſa de iis; ſuper quib.examinati,vel interrogati fuerint;quia per talem reſtrictionẽ nõ valebit diſpoſitio eorũ extra articulos,& extra interrogata.Gemin.*conſ.134.circa fi.ver.ſed quia teſtes.* † Reſtringe, quando ſim- 8
pliciter iurauit teſtis dicere veritatẽ,quia ſi non adiecit in cauſa,vel ſuper tota cauſa,tunc ſecundũ aliquos non extenditur ad totã cauſam.Aret.*d.conſ.140.in pr.* † Contrarium tenet Ant.de Butr. *in d.* 9
c.de teſtib. † Declara,vt procedat dictũ Butr.quando ſubeſt eadem 10
ratio;quia tunc indefinita æquipollet vniuerſali,ita declarat Fel.*in d.c.de teſtib.n.13.ver.ſecundo nota,de teſtib.* ſecus,ſi nõ adeſt eadem
ratio.†Amplia;quia iuramentũ præſtitum ſuper tota cauſa,vel per 11
interpretationẽ,operatur,vt licet teſtis deponat extra articulos,tamen eius dictũ valet,& ſubſtinetur.Fel.*in d.c.de teſtib.n.4.ver.vltimo declara,de teſtib.**Secus eſt,quando non iurauit ſuper tota cau- 12
ſa,quia tunc ſi deponat extra articulum , non probat.† Amplia ad 13
effectum publicationis;quia teſtis , qui iurauit ſuper tota cauſa, ſi fiat publicatio,& pars didicerit teſtificata,tunc impeditur vlterior probatio. Alex.*conſ.61.ver.aduertatis,lib.2.*vbi dicit ita omnes Ca- *
noniſtas * tenere. † Extende ampliationem , vt procedat,etiam ſi 14
teſtes non fuerint examinati ſuper omnibus,vel ſuper aliquo,quia tunc facta publicatione nõ poterunt alij examinari.Ang.*conſ.155.* 15
in prin. † Amplia;quia teſtes iurati ſuper tota cauſa,vel interrogati,ita deponunt falſum tacendo id,quod ſciunt,ſicuti dicẽdo,quod ignorant. Bald. *conſ.281. Iudex formauit,n.4. ver. item dicti teſtes,* 16
lib.2. † Amplia in tantum teſtes debere iurare ſuper tota cauſa, vt etiam iudex delegatus ad examen teſtium ſuper certis articulis, qui tranſmittuntur per literas remiſſoriales , poſſit recipere iuramenta ſuper tota cauſa,& interrogare teſtes extra articulos,& extra interrogatoria in conferentibus ad cauſam, Bald. *conſ.457. Factum ſic proponitur , n.2. vſque in fi.lib.4.* vbi, quod valeat examen ☞
tale. Vide,*Teſtes deponentes,&c.Concl.231.*

Teſtes debent interrogari ſuper omnibus interrogatoriis partis,alias non probant,& examen eſt nullum,niſi repetantur,& examinentur ſuper eis. CONCL. 169.

DEbent † teſtes examinari ſuper interrogatoriis partis , alias 1
examen eſt nullum, *c.per tuas,de teſtib.* Pariſ. *conſ.107.n.7.in*
pr. † Contrarium tenent plures , quos pro vtraque citat Maſcard. 2
Concl.684.Examinatio teſtis, vbi,quod tenentes contrarium fatentur,quod debeant teſtes repeti,vbi declarat, quod in criminalibus
eſt verum,quod non probant ſecundum*communem,niſi ſint exa- *
minati ſuper omnibus interrogatoriis. † Extende etiam in cauſa 3
ſummaria, vbi procederetur ſummarie ſine ſtrepitu. Burſ. *conſ.20.*
n.65.l.1.† Declara,quando interrogatoria erant data in actis,alias 4
ſecus;quia non releuat ſola proteſtatio partis,quod non examinentur,niſi etiam ſuper interrogatoriis,quãdo non ſunt dati;ideo tunc probant,maxime,ſi deponunt in cauſa ſcientiæ,bene poſſunt repeti ſuper interrogatoriis poſtea datis,etiam poſt publicatas atteſtationes.Alex.*conſ.172.Viſis,& opportune,n.7.& ſeq.opponitur etiam,l.2.*
†Amplia maxime, quãdo ſubdelegatio ad examinandum ſuper in- 5
terrogatoriis eſt facta.Rim.Sen.*cõſ.385.n.35.& ſeq.*†Amplia;quia 6
teſtes examinati, & non interrogati de cauſa ſcientiæ;& ſuper interrogatoriis partis;contra quam examinantur ; non probant,niſi repetantur,& interrogentur ſuper omnib.poſtquam autem fuerint repeti,bene probant. Alex.*conſ.104.Circa prim.ũ;in fin.ver.vbi autem prædicti,l.5.*† Extende maxime in cauſa matrimoniali.Io.de Im.*cõſ.* 7
145 In cauſa matrimoniali,n.6 & ſeq.vſq.in fi.† Amplia;quia teſtes 8
examinati,& non interrogati ſuper omnib. non dicuntur rite examinati;ideo poſſunt repeti etiam publicatis eorum dictis,tanquã nõ rite recepti.Bar.*conſ.30.Super inquiſitione,circa fi.ver.quarto ſic,l.2.*
† Extende,vt procedat,etiãſi Notarius ſcripſit;quod fuerunt ſuper 9
omnib.interrogati,quia ſermo,&interrogatio generalis nõ releuat; ſed debet eſſe ſpecialis.Bar.*d.conſ.98.in fi.l.2.v.nec obſtat.*†Amplia 10
maxime in criminalibus ſecundũ*comm.de qua Burſ.*conſ.34.n.4.* *

Teſtium examen poteſt ſubdelegari , & quando non. CONCL. 170.

DElegatus † Papæ poteſt ſubdelegare ſuam iuriſdictionem,& 1
cõſequenter examẽ teſtium etiã iuris,& receptionẽ iuramentorũ,& alia contentioſa. Vide ſupra,*Teſtes examinati ſine cõmiſſione* ☞
iudicis non probant;& quando ſecus.Concl.164.† Declara tamẽ;quia 2
ſi ſubdelegatio fit ad vnũ articulũ tantũ,puta ad recipiendum teſtes pro tali parte ſuper tali articulo,non poterit ſubdelegatus recipere teſtes reprobatorios partis aduerſæ.Gem.*conſ.142.in pr* † Si vero 3
ſubdelegatio fit generaliter ad recipiendam informationem contra talem, tunc poteſt talis ſubdelegatus;imo debet recipere etiam defenſiones & reprobationes in illo negotio. Gem. *d. conſ.142.in*

Digitized by Google

4 princ.ver.ſed hoc reſpondetur.† Amplia;quia imo iudex,cui eſt com-
miſſum examẽ teſtiũ;poteſt ſubdelegare alteri etiam carenti iuriſ-
5 dictione.† Contrarium,quod imo non valeat tale examen factum
à non habente iuriſdictionẽ ex commiſſione iudicis delegati,Rota
deciſ.8.de off.deleg.in nou.Fel.in c.Bertoldus,n.18.de re iud.ver.adde
iſtis,& Pariſ.conſ.83.n.6.lib.1.Bero.conſ.89.n.22.lib.1. Vide, Dele-
6 gatus quas cauſas,&c.Concl.150.† Amplia;quia Notarius de com-
miſſione iudicis poteſt examinare teſtes de cõſenſu partium,& di-
cũtur conſentire,ſi præſentes non contradicant;quia ſufficit tacitus
cõſenſus.Bald.conſ.481.Infraſcripta,col.fi.n.3.ver.de publicatione,l.4.
7 † Extende,vt procedat etiam,quando partes fuerunt præſentes de-
lationi iuramẽti factæ per Notariũ delegatũ à ſubdelegato Princi-
pis abſque alia citatione.Franc.Aret.d.conſ.13.n.20.ver.ſed ad pri-
8 mum.†Declara;quia de iure ciuili iudex nõ poteſt ſubdelegare No-
tario,vel alteri examen teſtiũ,niſi fiat de cõſenſu partium.Alex.cõſ.
9 104.Circa primũ,n.5.ver.tertio quia,lib.5.† Amplia in criminalibus
quia iudices ſolẽt cõmittere Notariis ſuis examen teſtiũ ſuper in-
diciis.Iul.Clar.in §.fi.q.26.in pr.qui loquitur,quando in eodẽ loco.
10 †Extende;quia quando teſtes ſunt in loco remoto ſub eodẽ Prin-
cipe,ſolet cõmitti examẽ iudicibus,ſub quorũ iuriſdictione degũt
11 teſtes,Iul.Clar.d.§.fi.q.26.in prin. † Declara ; quia ſi ſubeſt aliqua
ſuſpicio,eſt arbitrariũ iudici,vt compellat eos venire in faciẽ,& ſe
12 examinent,vt dicit idẽ Clar.d.§.fi.q.26.in pr.† Extende idem,quã-
do teſtes ſunt iuſto impedimẽto detẽti,vel egregiæ perſonæ,prout
honeſtę matronæ;quia ad eos mittitur Notarius,vel accedit iudex,
licet l.ad egregias,ff.de iureiur. non habeat locum in criminalibus.
13 Clar.d.§.fi.q.26.n.2.ver. & aduerte. † Extende;quia quando teſtes
ſunt examinandi , licet non fiat delegatio,ſeu ſubdelegatio alteri,
bene fit abſolute,quando teſtes iam examinati ſunt repetendi.Iul.
14 Clar.in d.§.fi.q.45.n.13.circa fi.†Limita,quando teſtes ſunt abſen-
tes extra iuriſdictionẽ eiuſdem Principis;quia non poſſunt cõpel-
* li,nec iudex poteſt aliquid,niſi adducantur,communẽ * dicit Iul.
15 Clar.in d.§.fi.q.26.n.2. † Reſtringe ; quia de conſuetudine conce-
duntur literæ remiſſoriæ illi iudici, ſub cuius iuriſdictione degunt
teſtes,vt examinet,& ita ſeruari de conſuetudine,Clar.d.§.fi.q.26.
n.3.ver.ſed de conſuetudine,ſed tamẽ dicit ibi,quod iudices inferio-
res hoc non faciunt,niſi iuſſu ſuperioris,& ex magna cauſa,& ra-
16 ro.†Declarat etiã Alciat.conſ.462.quem citat,& ſequitur Iul.Clar.
d.q.26.n.3.quod licet de conſuetudine quandoq;literæ remiſſoria-
les cõcedantur,tamen ſolũ procedit certis caſibus,non indiſtincte.
17 † Reſtringe in principe,quia poteſt ſimpliciter has literas conce-
* dere,ita Clar.d.§.fi.q.26.n.5.vbi de * communi. Vide,Teſtes extra
territoriũ citantis compelli non poſſunt, & qualiter examinandi.Concl.
18 159.†Limita in delegato ab inferiore à Principe;quia ipſe nõ po-
teſt ſubdelegare circa contentioſa,ſed ſolũ nudũ factum,ſeu nudum
miniſterium,Gem. d.conſ.76.n.7. ver.aut ſubdelegatio. Rota in nou.
19 deciſ.8.de off.deleg.ſi auditor,alias 258.n.2.ver.reſpondebatur. †De-
clara , niſi eſſet delegato ab inferiore data poteſtas ſubdelegandi.
Franc.Aret. conſ.13. Viſo,& diligenter,n.19.ver.& adeo hoc verum.
20 †Limita in ſubdelegato etiã Principis,quia ipſe alterũ non poteſt
ſubdelegare circa contẽtioſa;ideo non poteſt cõmittere receptionẽ
iuramentorũ teſtium,& illorũ examen cum citatione partis.Gem.
conſ.76.n.7.ver.quod autem fuerit lata.Rota in nou.d.dec.8.de off.de-
21 leg.n.3.ver.iterum, alias 258. † Contrarium , quod ſubdelegatus à
Principe,ſi ipſe admiſit articulos,& interrogatoria,poſſit ſubdele-
gare declarationẽ iuramenti,& nudũ miſterium examinis teſtium,
tenet Franc.Aret.d.conſ.13.Viſo diligenter,n.21.ver.ſecũda obiectio-
* ne,vbi dicit*communẽ,& tollit contraria.†Extende limitationem,
22 vt in tantũ teſtes ſint nulliter examinati, quod non poſſint eorum
dicta conualidari etiã de conſenſu partium.Gem.d.cõſ.76.n.8.& 9.
ver.non obſtat,ſi dicatur.Rot.d.deciſ.8.in nou.de off.deleg. alias 258.
per tot.Ægid.dec.556.per tot.incip.Concluſio ſecundũ dominum,alias
23 41.de iudic.†Et quod teſtes examinati ab alio,quam à iudice,non
24 probent,Dyn.conſ.20.Quæſtio talis eſt,Armaleone,n.4. † Extende,
quãdo extat ſtatutum, quod iudex debeat per ſe ipſum examinare
teſtes à libris 50.ſupra (prout eſt Eugubij) alias Notarius ſcribens
examen puniatur de falſo;quia cum ſtatutũ ſit ob publicam vtilita-
tem ad euitandas falſitates,nõ poteſt illi renunciari per partes;ideo
teſtes examinati ab alio,quã à iudice non probant,etiã ſi de con-
ſenſu partium.Bald. conſ.378.Pro parte cuiuſdam,n.3.lib.3.vſq;in fi.
25 † Reſtringe , quia imo nudus exequutor ad examinandum teſtes
poteſt ſubdelegare alteri,& licet ſint opiniones,hanc tuetur Franc.
26 Aret.d.conſ.13.num.21. † Reſtringe, vt non procedat limitatio,ſi
committeretur nudum miniſterium examinis teſtium ſine iuriſdi-
ctione;quia iſtud poteſt ſubdelegari.Gem. d.conſ.76.num.7.ver.aut
* ſubdelegatio.Franc.Aret.d.conſ.13.num.21. vbi dicit*communem.
27 † Reſtringe , niſi iudici habenti alias iuriſdictionem per literas
committeretur examen ; quia valet .Bald. conſ.457. lib.4. qui li-
cet loquatur in ordinario,tamen habet locum in omni iudice. Vi-
de, Delegatus à Principe habet multa priuilegia. Concl.148. & Con-
cluſ.ibi proxim.ſeq.

Teſtis debet deponere per ſenſum corporis,& memoriam alias non probat,& quando ſecus. CONCL 171.

TEſtis † non probat,niſi deponat de iis , quæ cadunt in ſenſum 1
corporis,& de eis habeat memoriã.Bald.conſ.100.Cum petere-
tur quadam pœna,ver.modo accipiamus,l.1.allegat tex.in l.quidam ta-
bularũ.ff.de furt.Bart.conſ.89.Petrus,in fi.l.2.Vide, Teſtes non recor-
dantes.&c.Concl.184. † Extende; quia debent teſtes deponere per 2
eum ſenſum,per quem magis percipitur id,quo deponit;ideo ſi in-
terrogetur de actu verbi,auditus eſt ſenſus magis aptus,viſus vero
eſt ſenſus cõmunis ad omnia.Bal.conſ.10.In quæſtione,n.6.l.5.† Ex- 3
tende maxime; quia ad probationem delicti teſtis debet deponere
de viſu;quia furtum,homicidium,& ſimilia non percipiuntur, niſi
ex viſu;ideo teſtes de viſu debent deponere,vt directe probent de-
lictum.Anch.conſ.253.In quæſtione Preſbyteri,in prin.† Amplia;quia
teſtis ſi interrogetur,debet reddere rationem , & cauſam ſcientiæ
dicti ſui,alias non probat,& plus attenditur ratio,quam dictũ,quia
illa modificat,& reſtringit teſtificatum.Bald.conſ.219.Teſtes,& at-
teſtationes,in pr.l.4.quod eſt Petri de Aſt.Iuliani Bini, & Bald.ſub-
ſcripſit etiam conſ.220.eod.l.4. Vide infra,Teſtes etiam non interro-
gati debent deponere de cauſa ſcientiæ,&c.Concl.174.†Extende,etiãſi 5
teſtis dicat ſe ſcire;quia eſt verbum æquiuocum, & obſcurum;quia
poteſt importare ſcientiam ſecundum ſcripturam,ſecundum vehe-
mentẽ opinionẽ,ſecundũ præſentiã;ideo non eſt bona ratio;ſecus,
ſi diceret,quod ita eſt veritas;quia neceſſe eſt,quod viderit,& mẽ-
te retinuerit.Alex.d.conſ.117.Viſo,n.10.lib.7. † Extende;quia ſcire 6
eſt,vt homo,& per ſenſum corporis,non autem, vt Deus;ideo te-
ſtis interrogatus de mutuo,qui dicit fuiſſe præſentem mutuo;quia
interfuit cõfeſſioni,nõ probat mutuum naturale,ideo non probat,
ex quo confeſſio probat mutuum ciuile.Alex. conſ.35.Viſa ſcriptu-
ra,in pr.lib.1. quod duplicatur lib.2.conſ.179. † Extende etiam in 7
parte ſuper damno illato;quia licet ſtatutum velit,quod ſtetur iura-
mẽto damnũ paſſi,intelligitur,ſi deponat vt teſtis,videl.citata par-
te,& per ſenſum corporis;quia debet ſcire,alias nõ eſt locus ſtatu-
to,& ſcire eſt cauſam per cauſam cognoſcere,ita Bart.conſ.89.Pe-
trus,per tot.lib.2. & apoſt. ad Bart.conſ.113.eod.lib.2.in ver.debuit.
† Contrarium tenet apoſt.ad Bart.conſ.86.in ver.accuſatorem,lib.2. 8
vbi,quod teſtis nõ tenetur reddere ſcientiã ſui dicti,niſi interroge-
tur;ideo valet diſpoſitio,quod ſciat,licet nõ dicat cauſam ſcientiæ
non interrogatus.† Declara in tãtum teſtem debere deponere per 9
ſenſum corporis,vt vltra in eo nõ quæratur;quia officiũ teſtis non
eſt decernere,ſed diſcernere ſecundum naturas ſenſuum;quia ſen-
ſus ſunt quædã ſuperficies corporis humani;ideo ſufficit diſpoſitio
circa ſuperficiem,quæ per ſenſum haberi poteſt.Bald.cõſ.323.Pun-
ctus,vtrum vigore,in fi.ver.nam omnes ſenſus, lib.4. Bart.conſ.89.Pe-
trus, in fin. lib.2. vbi , quod debet per ſenſum corporis deponere,
alias non probat.† Amplia;quia ſcientia teſtis debet eſſe certa,& 10
non imaginaria;& ideo ſi neſcit quantitatem rei, ſuper qua depo-
nit vel neſcit integrum factum , & deponat præciſe ſuper facto,
vel quantitate , quam dixit ignorare,non probat ; quia ſcientiam
bonam habere non poteſt. Bald. conſ.406. Præmittendum eſt,in pr.
lib.4. † Amplia in tantum dictum teſtis debere eſſe per ſenſum 11
corporis,vt ſi iudicat,ipſi non credatur; nam interrogatus,an ſcri-
ptura ſit manu alicuius , ſi non adhibetur ad effectum compara-
tionis,debet dicere ſibi videri;vel ſi non vidit ſcribere,ſed ſi depo-
nat eſſe manum per comparationem,tunc iudicat, & non probat.
Ioan. de I mol. conſ.137.Viſa inquiſitione,num.4. Alexand. conſ.50.
In cauſa, & lite,num.12.ver. & licet dictus,cum ſeq.lib.5. † Exten- 12
de ; quia imo teſtis,qui iudicat,repellitur,& eſt ſuſpectus. Crauet.
conſ.262. num.4. † Amplia ; quia non probat teſtes deponentes 13
ſe credere. Vide , Teſtes de credulitate non probant. Concl.182. Re-
ſtringe ; quia bene probant contra producentem. Rom.conſ.104.
in fin. vbi plena apoſtil. † Amplia ; quia teſtes deponentes enun- 14
ciatiue ſuper eo, quod debet probari , veluti ſi agatur de proban-
da morte defuncti ad effectum aditionis factæ , teſtes deponant
vidiſſe hæredem vendere bona defuncti; quia non probatur mors
ipſius enunciati defuncti. Caſtr. conſ.114. in fin. ver. breuiter,lib.1.
† Extende maxime, quando teſtes ſunt iurati ſuper articulis,& in 15
eis de morte non fuit articulatum. Caſt. conſ.113.in fi.lib.1. † Ex- 16
tende ; quia teſtes non probant tenorem inſtrumenti, ſi deponant
incidenter , vel enunciatiue per relationem , vel quia audiuerunt
legi.Surd.conſ.109.n.9.& ſeq.lib.1. † Amplia,quia teſtis deponens 17
per

Digitized by Google

per ſenſum viſus, dicitur plenius probare;quia perfectior eſt pro-
batio,quæ à teſte haberi poſſit.Rom.*conſ.*104.*Reuerẽda Pater,col.*
fi.ver.cum deponant noſtri teſtes. vbi apoſt.*in ver.perfectior,* dat plu-
18 res concord.† Amplia;quia teſtes deponentes de præſentia,vel ab-
ſentia alicuius,intelliguntur de præſentia corporali,non de intelle-
ctuali;ideo ſi teſtis deponat talẽ fuiſſe præſentem,qui probatur ab-
ſens,cõuincitur de falſo. Anch. *conſ.*296.*Viſis articulis,in pr.& per*
19 *tot.* † Amplia ; quia teſtis deponens vidiſſe poſſidere aliquem, in-
telligitur de viſu corporali,& de naturali poſſeſſione,non de ciui-
li.Anch.*conſ.*296.*per tot.n.*3.*& ſeq.*maxime,quando in ratione de-
20 clarauit,quod poſſidere intelligit ire,& accipere fructus. † Exten-
de etiam ad effectum falſi;quia ſi teſtis dixit aliquem vidiſſe poſſi-
dere certo tempore,qui ſemper fuit abſens,nõ poteſt ſaluari à fal-
ſo,quod de ciuili poſſeſſione teſtis intellexerit,quando non proba-
tur primo præceſſiſſe naturalem,ſine qua ciuilis non datur. Anch.
21 *d.conſ.*296.*n.*5. † Vide tamen Rom. *conſ.*301. *In propoſita conſul-*
tatione,per tot. vbi in principio dicit,quod ad ſaluandum teſtem à
falſo,fit omnis interpretatio etiã ſubtilis,& impropria;& ideo cum
viſus poſſit applicari ad oculum naturalis viſus , & ad oculum in-
tellectus,ſaluatur ; tamen *n.*12. *& ſeq.* dicit procedere in dubio,ſe-
22 cus in claris;quia nimia ſubtilitas eſt pernicioſa,& reſpuẽda.† Am-
plia,quia teſtis deponens de iis,actibus,qui ad ſui eſſentiam requi-
runt actum facti,non probat,niſi exprimat actum facti, ideo ſi di-
cat aliquem hæredem Titij patris,niſi exprimat actũ facti,vt quia
exegit à debitoribus vel quid ſimile,non probat.Alex.*conſ.*172.*In*
23 *cauſa & lite,n.*10.*ver.& aduertas bene iudex,lib.*6. † Extende idem,
ſi deponat aliquem in dolo, culpa vel negligentia ; quia non pro-
bat,niſi exprimat factum extrinſecum, per quod concludatur do-
24 lus culpa,vel negligentia. Alex. *d.conſ.*172.*n.*10.*lib.*6. † Amplia;
quia propterea teſti deponenti de iis,quæ ſunt iuris,non creditur,
quia poteſt decipi , niſi ſpecificet actus per quos illud iuris, ſuper
quo deponit, eliciatur. Bal. *conſ.*283.*Viſa inquiſitione,per tot.lib.*1.
25 † Extende ; quia teſtis debet referre verba,& factum, non autem
mentẽ,& ſenſum; quia debet deponere de auditu non de ſimplici
intellectu; quia eſſet potius iudex,& interpres quã teſtis.Bald.*conſ.*
81. *In cauſa iſta,in prin.lib.*3. Oldr.*conſ.*210.*Regularis,n.*6.*ver.circa*
*primum.*Bart.*conſ.*113.*Proceſſum,in fi.l.*1. Bald.*conſ.*323. *Præmitten-*
☞ *dum,in fi.*Vide,*Teſtis deponens de iis,&c.Concl.*175.† Limita in iis,
26 quæ per ſenſum corporis nõ percipiũtur,ſed per diſcurſum intelle-
ctus, provt in probanda ætate minoris ex aſpectu;quia attenditur
cauſa,& ratio ſcientiæ,etiã quod ſenſum corporis non demonſtret.
Bald. *conſ.*219.*circa pr.ver.iis præmiſſis,lib.*4.quod eſt Petri de Aſt,
Iuliani Bini,& illud ſubſcripſit etiam Bal.*cõſ.*220.*eod.l.*4.vbi,quod
☞ valet depoſitio teſtis,per verbũ,*credo*,& per verbũ *iudicio meo*. Vi-
27 de,*Ætas probatur ex aſpectu,&c.Concl.*341. † Extende limitatio-
nẽ,vt idẽ ſit,ſi teſtes ad probandã ætatẽ ex aſpectu deponãt de eo-
rum iudicio,dummodo reddant bonã rationẽ.Bald. *d.conſ.*219.*n.*3.
28 *ver.nec obſtat,l.*4. † Declara;quia teſtis deponens ſe vidiſſe,vel au-
diuiſſe,& ſic per ſenſum corporis,neceſſario includit etiã præſen-
tiam ad actum,quẽ vidit,vel audiuit,licet de præſentia nihil dicat;
quia non fuit interrogatus Bart. *conſ.*111. *Quæritur,n.*1.*ver.reſpon-*
☞ *deo*, vbi apoſt. *in ver.auditu*. Vide, *Præſentia quando præſumatur in*
29 *actu,qui geritur,vel non.Concl.*605. † Extende maxime,quando alij
teſtes ſupplent dicẽtes,quod viderũt illum præſentẽ.Bat.*d.conſ.*111.
30 *n.*1.*ver.præterea , lib.*1. vbi apoſt.*in ver.per alios.* † Reſtringe;quia
quandoque ea, quæ per diſcurſum intellectus percipiuntur,probã-
tur per ſenſum corporis, provt eſt,quod aliquis interfecerit ad ſuã
defenſionem;quia probatur ex viſu teſtis dicentis vidiſſe,quod fe-
cit ad ſuam defenſionem.Bal. *conſ.*312.*Factũ,ſuper quo,circa fi.ver.*
31 *ſexto propter teſtium,lib.*4.† Limita;quia licet teſtis non probet,niſi
deponat per ſenſum corporis,& ratio abſtracta ab omni ſenſu cor-
poris non concludat in teſte;ſi tamẽ ratio eſt coniuncta ſenſui, li-
cet non abſolute per ſenſum concludat, valet ; ideo teſtis habens
ſcientiam iuris,& facti,probat etiam ea,quæ ſunt iuris.Bald. *conſ.*
☞ 20.*Super primo,n.*5.*ver.item dico,lib.*5. Vide infra,*Teſtes interrogati*
*rationem reddere debent dicti ſui,& qualem,&c.Concl.*163.

Teſtes debent intelligere id, quod dicunt,alias non pro-
bant , & quando ſecus. CONCL. 172.

1 TEſtis † debet intelligere id,quod dicit,alias non probat;ideo
ſi teſtis contra vſurarium deponat de cambio ſicco,& neſcit,
quid ſint cambia ſicca,non probat. Bald. *conſ.*438.*Ad euidentiam,*
2 *n.*12.*&* 13.*lib.*5.† Extende;quia teſtis deponens de fama publica,
ſi interrogatus,quid ſit fama,dicat eſſe,quod dicitur à ſex perſonis,
non probat famam ; quia non intelligit,quid ſit fama.Caſtr. *conſ.*
141.*Viſa quadam,n.*6.*& per tot.lib.*1. item ſi dicat,neſcire,quid ſit
fama,non probat. Alex. *conſ.*150.*In cauſa & lite,n.*12.*in fi.& n.*14.
*ver.domina Catharina, lib.*5. & plenius *conſ.*117. *Viſo proceſſu, n.*4.
*ver.primo quia. lib.*4. vbi apoſt. *in ver.fama,* dat plurimos concord.
Alex.*conſ.*123.*n.*3.*lib.*7. † Extende;quia ad hoc,vt probet conſue- 3
tudinẽ interrogatus quid ſit conſuetudo,debet ſcire, licet non te-
neatur definite ſcire verba iuris. Vide Maſcard. *Concl.*430.*Conſue-*
*tudo, quod maſculi,n.*3. *& n.*12. † Extende, quia ſi teſtis deponat, 4
Titium mutuaſſe Seio centũ,interrogatus,quid ſit mutuum,& ne-
ſcit declarare per verba facti,quid ſit mutuũ,non probat. Alex.*conſ.*
150. *In cauſa & lite,n.*15.*lib.*5. *& conſ.*117. *Viſo proceſſu, n.*4.*lib.*4.
† Idem,ſi teſtis deponat Titiũ eſſe bonæ famæ,& interrogatus,quid 5
ſit bona fama,& neſciat,non probat. Alex.*d.conſ.*150.*n.*15.*lib.*5.&
idem è conuerſo,Alex. *cõſ.*117.*Viſo proceſſu,n.*4.*ver.primo quia.l.*4.
† Idem,ſi teſtis dicat,aliquod factum eſſe notorium,& interroga- 6
tus,quid ſit notoriũ,& neſciat, non probat. Alex. *d.conſ.*150.*n.*10.
& 15.*lib.*5.† Idem,ſi deponat aliquẽ poſſediſſe,& ignoret,quid ſit 7
poſſidere,non probat. Alex.*d.conſ.*150.*n.*15.*lib.*5. † Extende ; quia 8
imo ſi teſtis deponeret definiendo mutuum,famã,notoriũ,& ſimi-
lia;& dixerit didiciſſe ab inducente,præſumitur ſubornatus. Alex.
*d.conſ.*150.*n.*15.*lib.*5.ideo non probat etiam iſto caſu.† Declara ta- 9
mẽ,ſeu reſtringe prædicta omnia;quia ſi teſtis dixiſſet eſſe famam
publicã,& audiuiſſe dici à maiori parte populi, licet interrogatus,
quid ſit fama publica, dicat neſcire;tamen probat;quia cum intel-
lexerit de facto, quid ſit fama publica;quia dixit audiuiſſe publice
à maiori parte populi,licet dicat neſcire,quid ſit fama;debet intel-
ligi de definitione iuris,vel aliter,quam dixerit;ita Alex.*conſ.*117.
*Viſo proceſſu,n.*4.*ver.primo quia,l.*4. † Idem,ſi teſtis dicat aliquem 10
poſſediſſe ; provt in articulis,vbi ponuntur qualitates & confinia,
poſtea interrogatus neſcit qualitates , neque confinia,non probat.
Alex.*conſ.*167.*Quoniam,n.*6.*ver.item peccat in alio,lib.*6. † Idem, ſi 11
teſtis dicat fuiſſe factũ de nocte,& interrogatus,quid ſit nox,dicat
neſcire,non probat factũ de nocte.Alex. *d.conſ.*167.*n.*7.*ver.vbi in-*
*quit,lib.*6.latius Maſcar.*d.Concl.*667.*n.*22.*& ſeq.*vbi,quod quis nõ
dicitur habere notitiam de aliquo,niſi habeat notitiam ſubiectorũ,
& effectus. † Amplia;quia teſtis non probat, ſi non intelligit vir- 12
tutem verborum, quæ profert;vt ſi negat aliqua libere poſſediſſe,
ſed iure feudi,non probat ; ſi ignorat,quid ſit iure feudi poſſidere.
Alex.*conſ.*136. *Viſo & examinato,col.*5.*in fi.n.*10. *ver. deficit etiam,*
*lib.*1.† Amplia;quia teſtis debet recordari de toto facto,alias non 13
probat;ideo ſi teſtis deponat aliqua,& ſubiungit, quod multa alia
fuerunt dicta ; de quib.non recordatur, non recenſet integrum fa-
ctum,& non habet memoriam de omnibus;ideo non probat;quia
multa potuerunt fieri excludentia depoſitionẽ ſuam. Alex.*conſ.*74.
*n.*9.*lib.*1. † Reſtringe;quia bene teſtis probat,ſi dicat factum non 14
fuiſſe,provt in inſtrumẽto,licet interrogatus neſciat dicere,quali-
ter factũ,& quid factum fuerit Soc.*conſ.*143.*Diu profecto,n.*9.*ver.*
*ſed quid plura,l.*1.vbi,quod probat negatiuam, non ſic factum;ſed
nõ probat affirmatiuã;quid factũ.† Idem in teſte deponente factã 15
venditionem, ſed neſcire pretium;quia ad effectum tituli,vt indu-
catur præſcriptio,probat,ſed non probat venditionem,ſi de ea age-
retur. Soc.*d.conſ.*143.*n.*9.*ver.confirmo hoc,l.*1.† Limita;quia teſtis, 16
qui depoſuit aliquẽ exercere 50. annos ex aſpectu, probat,etiamſi
interrogatus,quid ſit aſpectus;dicat neſcire;quia intelligitur neſci-
re aliter,quam ſupra dixerit. Alex.*conſ.*197.*Viſis dubitationibus,n.*3.
*in fi.& ſeq. ver.reſtat ergo, lib.*7. † In contrarium , quod imo non 17
probet teſtis deponens de aſpectu ætatis; ſi interrogatus dicat ne-
ſcire ; quid ſit aſpectus;probatur. Alex. *conſ.*56.*Viſo proceſſu cauſæ,*
*n.*10.*li.*2.quem citat Maſcard.*Concl.*667.*Ætas an per aſpectũ pro-*
*bari poſſit,n.*21.*& ſeq.*vbi ponit alia ſimilia,& declarat,vt ibi.† Li- 18
mita; quia ſi teſtis deponit,quod vidit Titium tenere,& poſſidere,
& interrogatus , quid ſit poſſeſſio, dicat neſcire,probat poſſeſſio-
nem;quia cenſetur ignorare poſſeſſionem ; & illius definitionem,
provt ius definit;non autem reſpectu poſſeſſionis facti. Iaſ. *in l.ſti-*
*pulatio iſta,§.hoc quoque,n.*5.*ff.de verb. oblig.* vbi dicit eſſe ibi gloſ.
ſingul.*in ver.ſtipuletur,*quæ hoc dicit. † Declara , vt per Alex.*d.l.* 19
*ſtipulatio iſta,§.hoc quoque,n.*2.*& ſeq. ff. de ver.oblig.* vbi pro vtra-
que parte allegat,tandẽ dicit; aut teſtis expreſſit cauſam ſcientiæ,
puta quia vidit laborare,colligere fructus, & alios actus inducẽtes
poſſeſſionẽ expreſſit,& eo caſu interrogatus, quid ſit poſſeſſio,li-
cet ignoret, probat argumento eius,qui dicit vidiſſe præſente Ti-
tio,& Seio,& poſtea interrogatus,quib.præſentibus,ſi dicat,nullis
præſentibus,intelligitur præter Titium , & Seium;ſi vero non ex-
preſſit actus poſſeſſorios,& ignorat, quid ſit poſſeſſio,non probat.
Vide infra, *Teſtis non probat.ſi nõ apparet id,ſuper quo fuit mandatũ* ☞
*examinari.Concl.*247.Vide infra, *Teſtes debent cognoſcere teſtatorem,*
*ſed non cõtrahentes.Concl.*292.† Limita;quia periti in arte non poſ- 20
ſunt interrogari,neq; tenentur deponere,quid ſit illud,de quo de-
poſuerunt.Maſcard.plene *Concl.*430. *Conſuetudo,quod maſculi,n.*4.

Digitized by Google

☞ *cum ſeq.*vbi ponit plures limitationes,quasvideas. Vide infra, *Teſtis*
*dictum dubium qualiter interpretandum. Concl.*268. Vide infra, *Te-*
*ſtes ſibi contradicentes non probant,& quando ſecus.Concl.*238.

Teſtes interrogati rationem reddere debent dicti ſui, & qualem, alias non probant, & quando ſecus.

CONCL. 173.

1 TEſtes † interrogati reddere rationem dicti ſui tenentur, quæ
non ſit eadẽ cum dicto,ſed debet eſſe rationabilis,& conclu-
dens.Crau.*conſ.*2.*n.*4.vbi ſi dicat,*ſcio*;quia ſcio,dicitur eadem cum
dicto,& non probat,& quod ratio debet eſſe diuerſa à dicto. Alex.
2 *conſ.*136.*In cauſa & lite,ver.adde etiam,lib.*2.*n.*20.† Et quod inter-
rogatus teneatur reddere rationem ſui dicti,apoſtil. ad Caſtr. *conſ.*
234.*n.*2. *in ver. interrogati.* vbi citat Alex. *conſ.*72. *lib.*1. & *conſ.*3.
*lib.*4.Idẽ Alex. *conſ.*136.*Viſo,col.*3.*n.*4.*ver.iis pro fundamento,lib.*1.
3 † Redditio autẽ cauſæ teſtis duob.cõſtat,videl.ſenſu,& intellectu,
videl. ratione cognitionis eius,quod deponitur.Fel.*conſ.*2.*num.*20.
vbi,quod licet teſtis nõ viderit aliquid,poteſt illud probare ratio-
ne,provt de dominio,de vnionis titulo; quia ſi deponat de cauſis,
4 quæ cadũt in ſenſum teſtis,ſufficit præſumptiue probare.† Et quod
in probatione elicienda ex teſtib.magis cõſideretur ratio,quã cor-
tex verborũ,eſt tex.*in l.ſolam,* vbi gl. & Doct. *C.de teſtib.*Bald.*in l.*
5 *teſtiũ,C.eod.c.cum cauſam,*vbi Canoniſtæ,*eod.tit.*† Et dicitur inter-
rogatus teſtis,quãdo cõſtat,quod fuit dictũ,interrogatus ſuper in-
terrogatoriis,octauo,nono,& cæteris capitulis; quia illa verba,*&*
*cæteris,*importat idem,quod omnibus.Alex.*conſ.*167.*Quoniam,n.*4.
6 *& 5.ver.venio ad Antonium,lib.*6. † Non tamen probanda eſt ra-
tio dicti teſtis,ſed ſufficit,quod probetur dictum ; quia teſtes licet
in ratione ſint ſingulares;tamẽ probant, ſi in dicto ſunt conteſtes.
7 Fulg.*conſ.*161.*n.*3.† Contrarium,quod teſtes ſingulares in ratione
non probent,Alex.*conſ.*100.*col.pen.in fi.ver.nam dictum teſtis,lib.*1.
8 †Et quod teſtis interrogatus de ratione dicti ſui,ſi eam neſcit red-
dere,deponat vt pecus,nõ vt homo,& ideo non probet.Alex. *conſ.*
9 150.*In cauſa,n.*19.*ver.poſtremo,lib.*6. † Amplia;quia dictum teſtis
regulatur à ratione,& ideo ſi ineptam,& non concludentem ratio-
nem reddit,non probat.Bald.*conſ.*192.*Quidam nomine Io.lib.*4.vbi,
quod teſtis deponẽs contractũ venditionis eſſe vſurariũ;quia con-
uentũ erat,quod eſſet pignus,nõ probat vſuram;quia pignus de ſe
non eſt vſura,niſi ſit conuentum,quod lucretur fructus.Caſtr.*conſ.*
141.*Viſa quadam,in fi.lib.*1. Alex. *conſ.*136.*Viſo,n.*5. *ver.nec etiam*
*deponit,lib.*1.*& conſ.*20. *Viſo,n.*9.*lib.*2.*& conſ.*120. *Ponderatis,n.*6.
☞ *ver.& propterea attendi debet,lib.*5.vbi apoſt.*in ver.teſte.* Vide, *Ra-*
tio legis regulat ipſam legem,& quando ſecus,& quid in aliis diſpoſi-
10 *tionibus.Concl.*32.† Et teſtes deponentes aliquem,qui exegit,fuiſſe
factorẽ,& procuratorẽ Eccleſiæ;quia ſemper viderunt illũ exigere
pro Rectore Eccleſiæ à pluribus,nõ probant,niſi dicãt ſciẽte,& pa-
tiẽte Rectore;ergo ratio nõ cõcludens infringit,& diminuit dictũ
teſtis. Alex.*cõſ.*120.*Ponderatis,n.*6.*ver.& propterea,*vbi apoſt.*in ver.*
11 *teſte,*dat conc. *lib.*5.† Et in teſte deponente ſuper dementia,quod
non probet ſine ratione,& quod dictũ reſtringatur ad rationẽ.Soc.
12 *conſ.*42.*n.*4.*& ſeq.lib.*1.& maxime *n.*11.† Et quod cauſa,ſeu ratio
reguler dictũ teſtis.Alex.*conſ.*72.*Inſpecto diligenter,n.*4.*ver.nam di-*
13 *ctum teſtis,l.*1.Caſt.*conſ.*141.*in fi.lib.*1.† Et quod ratio teſtis ſit,quæ
dat eſſe teſtimonio,& trahit ad ſe dictũ teſtis,& nõ eſt cõcludens,
illud infringit.Alex.*conſ.*166.*In cauſa & lite,ver.ſed certum eſt,n.*13.
*lib.*6. & plenius *conſ.*167. *Quoniam,n.*9. *in fi. & n.*10.*ver. Cecchus,*
14 *lib.*6.vbi apoſt.*in ver.ratio,*citat Alex.*conſ.*120.*n.*6.*lib.*6. † Et ideo
teſtis,qui dicit,nõ vidiſſe vnquã fieri diuiſionẽ inter Titiũ & Seiũ,
non probat ſocietatem inter eos.Alex.*d.conſ.*166.*n.*12.*ver.præterea*
*vltra prædicta,& ver.ſuper octauo,lib.*6.vbi teſtis interrogatus,quo-
modo ſciat ſocietatẽ,& communionẽ eſſe inter Titium & Seium
dicit ; quia non diuiſerunt,& non potuerunt diuidere,quin ſciret,
15 non concludit. † Item teſtis deponens de ſocietate Titij & Seij,ſi
interrogatus de cauſa ſcientiæ dicat ; quia credit,non probat;quia
licet dictũ ſuum non ſit de credulitate;tamẽ ſi ratio eſt per verbũ,
16 *credit,*non probat.Alex.*d.conſ.*166.*in fi.l.*6.† Item,ſi teſtis probare
volens poſſeſſionem tertij dicat,ſe nomine tertij poſſediſſe,neceſſe
eſt,quod cõſtet de mãdato tertij,vel ratificatione re integra. Alex.
17 *conſ.*167.*n.*10.*l.*6.† Item teſtis interrogatus in cauſa ſcientiæ,ſi di-
cat;quia præſens,vt ſupra,fuit,ſi ſupra fuit præſens parti negocij,
ratio cõcludit ſolũ in illa parte negocij. Alex.*d.conſ.*167.*n.*10.*ver.*
18 *nec etiam conſtat,l.*6.† Et dicitur probatum expreſſe illud,quod re-
ſultat virtualiter ex ratione intellectus bene apprehendẽtis ex ipſis
19 probatis.Fel.*conſ.*2.*n.*18.*& ſeq.*†Extende in tantum dictũ teſtis re-
gulari à ratione,vt ſi malam rationẽ reddat,non probet,etiam ſi iu-
dex haberet arbitriũ procedendi de iure,& de facto.Alex. *conſ.*80.
20 *Viſo proceſſu,in fi.lib.*4. † Ideo fama dicitur probari,quando teſtis
concludit per rationem talia, per quæ fama deducitur,veluti ſi ad
probandã vnionẽ,& titulũ vnionis per famã dicat , ſemper vidiſſe
omnes parochianos ire ad Sacramẽta recipienda ad Eccleſiam,cui
facta dicitur vnio,& ita ſeruari cõtinuo,& nunquã vidit cõtrariũ;
certe fama ex iſtis probatur virtualiter. Fed. *d.conſ.*2.*n.*16. *& ſeq.*
† Extende in tantũ rationẽ regulare dictũ teſtis,vt dictũ teſtis non 21
poſſit intelligi diuerſum à ratione;ideo ſi teſtis deponat,quod vidit
Titiũ poſſidere,& in cauſã ſciẽtiæ dicat,quod poſſidere eſt intrare,
ſtare in bonis,fructus colligere,&c.ſi probetur abſentia eius,quem
dixit poſſediſſe,redditur falſus,nec poteſt ſaluari,quod de ciuili in-
tellexerit,propter rationẽ,maxime,quãdo nõ conſtat,quod vnquã
ille habuerit naturalem.Anch.*cõſ.*269.*Viſis articulis,*vbi caſus,*per*
tot.† Amplia;quia in tantũ dictũ teſtis concludi,quãdo concludit 22
ex ratione.Cyn.& Bal.*in d.l.teſtium,C.de teſtib.*vbi ſi teſtis deponat
ſe credere,licet non probet;ſi tamen dicat credere;quia vidit,dictũ
probat Bal.*in l.conuenticula,C.de Epiſc.& Cler.l.ſi ſeruus,§.qui quin-*
*que.ff.de leg.*1.†Ad idem in caſu propoſito;quia licet teſtis deponẽs 23
per verbũ,*credo,*vel *videtur,*non probet;ſi tamẽ addat rationẽ;quia
vidit,tunc bene probat. Bal. *conſ.*20.*n.*5.*ver.præterea licet teſtes,l.*6.
† Provt è conuerſo ſi teſtis dicat,ſe aliquid ſcire,ſi interrogatus in 14
cauſa ſcientiæ dicat,audiuiſſe ab alio,nõ probat.Iaſ.*in rubr.de iure-*
*iur.*Fel.*d.c.cum cauſam,de teſtib.*† Declara tamen;quia ſi teſtis depo- 25
nat rationẽ dubiã,quæ poſſit referri ad vnũ,& ad plura,refertur ad
plura ſecundũ dictum teſtis.Bal. *conſ.*314.*Item quod Titius l.*2.vbi,
quod ſi articulus cõtinet,Titiũ mortuum iam 30.annis elapſis,& te-
ſtis dicat articulũ verũ;quia vidit Titiũ mortuum; intelligi debet,
quod iam 30.annis elapſis viderit.†Et intellige,quãdo dictũ teſtis 26
eſt clarũ,ſed ratio dubia;quia ſi poteſt applicari ad omnia,debet re-
ferri potius,vt dictũ ſubſtineatur,quã quod ſit inutile.Fulg.*cõſ.*161.
In cauſa Iacobi,in fi.ver.vltra ergo plenã.†Et quod ratio reddita à te- 27
ſte debeat reduci ad ipſum actum,vt concludat,ſi ſecundũ ſanũ in-
tellectum cõcludere poteſt.Alex.*conſ.*51.*Viſo,& diſcuſſo,& n.*4.*l.*1.
† Imo ſufficit,quod ratio teſtis implicite inferat ad veritatem,licet 18
non explicite.Alex. *d.conſ.*51.*n.*4.*ver.& vide etiam,l.*1. † Et bona 19
eſt ratio teſtis,quæ veriſimilis eſt,licet non concludat per neceſſe.
Alex.*conſ.*53.*n.*3.*l.*1.Marcab.*conſ.*24.*n.*18. vbi dicit,hoc procedere
in cauſa ſummaria.†Contrariũ videtur velle Bar.quod ſi ratio non 30
cõcludit per neceſſe,non valeat dictum teſtis.Bart.*conſ.*92.*n.*3.*li.*1.
vbi,quod is,qui dicit aliquẽ minorẽ,non probat,licet dicat,quod de
tali anno erat duorũ annorũ;quia non ſe regebat in pedibus;quia
raptio aptatur quãdoq;ad maiorẽ,qui non poteſt ſe regere in pedi-
bus.Vide, *Probatio dubia quando, & qualiter dicatur,& non releuet.* 28
*Concl.*766.†Declara;quia ſufficit,quod ratio teſtis concludat vere, 31
& vel præſumptiue;exemplũ;teſtis reddit rationẽ;quia vicinus,vel
cõſanguineus in iis,quæ nota ſunt vicinis,& cõſanguineis,niſi fue-
rint abſentes,ſufficit;ergo licet potuerit abeſſe;quia qui allegat ab-
fuiſſet,probet.Alex.*conſ.*82.*Viſo,n.*9.*& ſeq.l.*3.†Declara forte,quia 32
ſi dictũ teſtis eſt clarum ſuper iis,quæ ſenſu percipiuntur procedit
opinio Fulg.*conſ.*161.ſi vero ſuper iis,quæ iudicio intellectus,pro-
cedit *cõſ.Bart.*92. & ita videtur velle elici hæc declaratio ex Soc.
*cõſ.*253.*n.*4.*l.*2. † Declara;quia ratio teſtis non eſt cauillanda,ſed 33
adiuuanda, vt probet;ideo ſi teſtis dixit,quod vidit talẽ cõmittere
delictũ,& poſtea;quod audiuit,& reddat rationẽ;quia vidit;& au-
diuit;vt ſupra,non eſt ad ſolũ auditũ referenda.Dec.*conſ.*100.*in pr.*
†Et idẽ,ſi dicat vidiſſe,poſtea deponat de credulitate,probat.Caſt. 34
*conſ.*372.*n.*4.*lib.*1.† Extende contrariũ;quia dictum;& ratio teſtis, 35
provt probatio, debet de neceſſitate concludere;quãdo ſuper actu
reiterabili.Sign.*cõſ.*244.*in fi.*vbi plenius *cõſ.*241.*n.*11.*in fi.v.itẽ non*
*obſtat,& n.*12.quod eſt Leonardi de Ceruis de Cremona ; & *conſ.*
243.*n.*4.*v.huic in cõtrariũ.*† Reſtringe,quando teſtis eſſet ſuſpectus 36
de falſo;quia ratio generalis,& dictũ generale non refertur ad om-
nia,etiãſi dixit articulũ verũ,quia intelligitur, ſecundũ quod prius
dixit.Dec.*cõſ.*448.*n.*3.† Amplia,quia ratio mala teſtis annihilat di- 37
ctum illius.Bal.*cõſ.*281.*In cauſa Angeli,circa fi.l.*4.Alex.*cõſ.*80.*Exa-*
*minato,n.*6.*v.vnde per rationẽ,l.*2.†Extende;quia ſi teſtis interroga- 38
tus de cauſa ſciẽtiæ famæ dicat ſuperius dixiſſe,vel ſe referre ad ea,
quæ dixit,& nihil dixit circa hoc,nõ probat.Fulg.*conſ.*184.*n.*4.*cir-*
ca fi.v.& cum teſtes omnes.† Extẽde,vt multo magis,ſi interrogatus 39
ſuper venditione certæ quãtitatis vini dicat neſcire quãtitatẽ;quia
non probat.Bal.*conſ.*406.*Præmittendum,in prin.n.*2.*lib.*4.† Extende 40
etiam in probatione immemorabili, quia ſi teſtis dicat,eſſe imme-
morabile credere ſuo,vel iudicio ſuo,vel interrogatus,de quo tem-
pore,& per quantũ tẽpus,dicat neſcire,non probatur immemora-
bile,quia malã reddit rationem.Fel.*conſ.*2.*n.*7.†Extende,vt idem,ſi 41
dicat,nõ recordari,quia dicitur depoſitio incerta ex ratione prædi-
cta,quę nõ releuat probare debẽtem.Bal.*d.conſ.*406.*circa med.v.itẽ*
*bonus,lib.*4.† Extẽde;quia teſtis deponens de fama,ſi interrogatus 42
dicat

Digitized by Google

dicat audiuiſſe à pluribus,& pluribus,non probat ; quia plures, & plures quatuor importat, qui non faciunt famã. Aret.conſ.103.n.2.
43 † Extende ; quia teſtis examinatus, & deponens de fama contra vſurariũ;quia dicit audiuiſſe à maiori parte populi,& interrogatus, à quib. audiuerit, dicat de duobus,& multis aliis,non probat famã; quia illa verba,*& multis aliis*; poſſunt intelligi de aliis duob.& ſic de quatuor in totũ deponit.Bald. conſ.438.*Ad euidentiam*,n.13.&
44 14.lib.5.† Extende,vt multo minus probet,quando neminem nominat,& dicit non recordari, à quib. audiuerit;quia nihil probat.
* Alex.conſ.500.ver.ſextus,lib.1. vbi dicit * communem. † Et teſtis
45 deponens ſcire, aliquẽ conduxiſſe poſſeſſionem,& bona;quia vidit eum laborare in dictis bonis,non cõcludit.Alex.d.conſ.80.n.5.in fi.
46 & ſeq.ver.ſum etiã quia interrogatus,lib.2.† Idem,ſi dicat ſcire, aliquem conduxiſſe,vel locaſſe;quia eſt vnicus,non probat;quia ratio; quia ſum vicinus,cõcludit ſolũ in iis,quæ ſunt nota vicinis cõmuniter,prout circa mores,diuitias,& ſimilia. Alex.d.conſ.80.n.7.ver. *præterea illa ratio*,lib.2. vbi apoſt. in ver.vicinus, dat conc. & adde
47 Corn.conſ.266.n.26 & ſeq.lib.1. † Amplia;quia non releuat ratio teſtis,quãdo eſt eadẽ cum dicto, vt ſi dicat;ſcio;quia ſcio, Marant.in 2.definitione indicij,ver.iudicij tela,n.7. allegat Soc. conſ.98.col.fin. lib.4.plene Alex.conſ.136.*Viſo,& examinato*,n.6. & 7.ver.nec etiam obſtat,col.4.lib.1.vbi,quod ratio teſtis debet eſſe diuerſa à dicto,vt
48 ſit bona. † Amplia;quia debet per ſenſum corporis reddere rationem proportionabiliter, vt ſi de viſu,quod vidit,ſi de auditu,quod audiuit;tamen viſus eſt ſenſus magis generalis;quia valet dictũ teſtis dicẽtis,quod vidit Titium loquentẽ,& dicentem talia verba,licet forte,ſi diceret vidiſſe verba,non conueniret;quia ſenſus viſus magis cõmunis eſt,plene Saly.in l.Teſtiũ,n.7.& ſeq.C.de teſtib. vbi
49 plures caſus diſtinguit. † Contrarium dicit Alex.conſ.143.*Quoniã abunde*,in pr.ver.fortifico,lib.2.vbi,quod Papa non admittit probationẽ teſtis deponentis vidiſſe, Titium offerre ſe,& bona ſua Re-
50 ligioni,vt in c.fi.de ſucceſſ.ab inteſt. † Extende ; quia teſtis reddens rationẽ per ſenſum corporis,nõ eſt interrogandus de alia ratione; ſecus ſi non reddat rationẽ ſufficientem;nam ſi dicat Titium occidiſſe Seium,debet interrogari, dummodo hoc ſciat,an per viſum, vel auditũ,& quomodo;ſi vero ipſe incipit à ſenſu,puta,quia vidit Titium occidere Seium,nõ eſt vlterius interrogandus. Caſtr. conſ.
51 151.*Viſo puncto*,col.2.ver.quinto obiicitur, lib.1. † Si tamen ea,quæ applicãtur viſui,prout vulnerare,percutere,deponantur per ſenſum auditus,quãdo non eſt omnino non proportionatus,valet teſtimoniũ,& cõcludit,puta ſi de nocte dicat,quod audiebat Titium percutientẽ Seium;quia habebat notam vocem,probat.Alex.conſ.24.
52 *Animaduerſis*,n.10.ver.nec inſuper obſtat,lib.2.† Amplia in tantum rationẽ teſtis debere elici ex ſenſu corporis,non ex intellectu,vt ſi deponat, aliquẽ ſociũ alterius;quia ex ſcriptura vidit,non probat; quia debet deponere de viſu oculari,& deponere continentiã ſcripturæ ex lectura,non autẽ probat,ſi vult elicere ſenſum,& indica-
☞ care.Alex.conſ.132.*Perlectis*,n.25.ver.ſed in dictis computis,lib.5.Vi-
53 de,*Oculus quid ſit,& quotuplex*.Concl.63.† Et ratio teſtis,quia longo tẽpore verſatus in loco,eſt ſufficiens,vt probet cõfinia ex identitate rerũ;quia ſufficit ratio;quia vicinus;quæ eſt eadẽ,quod verſatus.Alex.conſ.187.*In hac cauſa*,n.13.& 14.lib.2.ver.ſed dicta te-
☞ ſtium.Vide,*Vicinus præſumitur ſcire,&c*.Concl.201.† Item ratio;quia
54 ſum vicinus,eſt ſufficiens ratio in teſte circa poſſeſſionẽ,quod ſciuit talẽ poſſediſſe prius,quã alius;quia ſum vicinus,ſufficiẽter probat. Alex.conſ.35.*Viſo*,n.9.ver.& licet aliqui,lib.5.& idem dicit conſ.51.
55 n.4.l.1. † Declara tamen;quia non eſt bona ratio in iis,quæ de ſe non ſunt nota vicinis.Alex. conſ.80.n.7.ver.præterea illa ratio,lib.2.
56 vbi apoſt.in ver.vicinus,dat concor.†Item ſi teſtis dicat ſcire,quod aliquis fecit teſtamentũ tali die;quia vidit ſcripturam ab ipſo teſte factã,& per illã recordatur,eſt bona,& ſufficiens.Alex.cõſ.184.*Vi-*
57 *ſo proceſſu*,n.3.ver.bene facit,l.7.† Amplia in tantum rationẽ teſtis debere cõcludere per ſenſum corporis in iis,quæ in ſenſum corporis cadũt,vt ſi probet teſtis mutuũ,& interrogatus,quomodo ſciat, dicat;quia fuit præſens cõfeſſioni mutui,nõ probat mutuum verũ, & naturale,ſed ciuile;quia ad hoc, vt quis dicatur ſcire,debet ſcire per ſenſum corporis,vt homo,nõ vt Deus,vel per confeſſionẽ ſolam.Alex.conſ.15.*Viſã ſcriptura*,in prin.lib.1.quod duplicatur lib.2.
58 conſ.179.vbi apoſtil. in ver.ſcire. † Extende generaliter in iis,quæ percipiũtur iudicio intellectus,prout quod quis fecerit ad ſuam defenſionẽ,non videtur bona ratio;quia vidit,vel quia præſens fuit, quæ reſpicit ſenſum corporis,nõ autẽ intellectum.Alex. conſ.109.
59 *Viſis*,col.2.circa fi.ver.ac etiam non probant,lib.1. † Contrarium tamen dicit eadẽ apoſt.ad conſ.Alex.179.lib.2.in ver.ſcire, vt is vere dicatur ſcire,qui ſcit per vehementẽ opinionem,vbi allegat aucto-
60 ritates plures.† Declarat Alex.conſ.109.*Viſis*,col.pen.n.8.ver.vel reſpondeo,lib.1.vbi,quod ratio per ſenſum,quando eſt proxima cauſa intellectus,eſt ſufficiens in iis, quæ cadunt in ſolo iudicio intellectus;dat exemplũ in vino boni ſaporis,quod eſt per intellectum; & tamẽ ſufficit ratio per guſtũ,qui eſt proxima cauſa;ſic in defenſione neceſſaria,quæ ex intellectu percipitur,ſufficit ratio per viſum; quia viſus proxima cauſa intellectus in hoc ; & ſic de aliis ſimili-
bus. † Amplia ; quia ſpeciale eſt in criminalibus,quod teſtis non 61
probet,niſi reddat cauſam, ſeu rationẽ dicti ſui,communem*dicit *
Clar.§.fi.q.53.in fi.† Reſtringe,quando teſtis in cauſa criminali de- 62
ponit ad defenſam rei;quia probat,licet nõ reddat cauſam ſcientię ſui dicti,communẽ*dicit Clar.d.§.fi.q.53.in fi.† Reſtringe,quando *
non fuit interrogatus.Dec.cõſ.100.in prin.Vide infra,*Teſtes in cau-* 63
ſa criminali non probant delictũ.Concl.262.n.5.& ſeq.† Amplia;quia 64
teſtis deponẽs per verbũ,*credere*,vel,*videri*, vel,*iudicio ſuo*,nõ probat,niſi reddat rationẽ dicti ſui per ſenſum corporis.Alex.conſ.74.
n.6.lib.1.Vide infra,*Teſtes de credulitate,& iudicio ſuo deponens,nõ* ☞
probat,& quando ſecus.Concl.181.† Amplia,quoniam quandoq;eſt
neceſſaria redditio rationis alterius rationis;quia in iis,quæ nõ ca- 65
dũt in ſenſum corporis,nõ ſufficit ratio;quia vidi,ſed ratio rationis eſt reddẽda.Bald. conſ.69.*Factum tale eſt*,in pr.l.5. vbi,quod in probãda morte & vita teſtes cõtrarij,qui ſpecialẽ rationẽ rationis red-
dunt,præualẽt aliis,qui ſolã rationẽ in genere reddunt. † Amplia; 66
quia quãdo locus & tẽpus non ſunt de ſubſtantia,teſtis interrogatus debet deponere de loco,& tempore, alias non probat.Fel. in c. ex tenore,circa pr.ver.nota tertio,de teſtib. ſi vero tẽpus,& locus eſt de ſubſtantia probationis, tunc etiã non interrogatus debet depo-
nere de iis,quæ ſunt de ſubſtantia.† Amplia maxime in ætate mi- 67
nori probanda;quia teſtis non probat minorem,niſi reddat cauſam ſcientiæ.Alex.conſ.21.*Viſo proceſſu*,n.5.lib.1.Bart.conſ.92.*In quæſtione vertente*,n.2.lib.1.vbi,quod debet reddere rationem concluden-
tem per ſenſum corporis. † Extende;quia ſi teſtis dicat, quod tali 68
tempore erat duorum annorum,quia non ſe regebat in pedib. non probat,quia ratio non concludit;quia nõ ſe regere in pedibus,po-
teſt contingere in ſene.Bar.d.conſ.92.n.2.lib.1.† Limita;quia teſtis 69
deponẽs cognouiſſe delinquentẽ fuiſſe talẽ,ſi interrogatus,an eſſet paruæ,aut magnæ ſtaturæ,an groſſus, vel non,licet neſciat dicere, tamen probat.Alex. conſ.85.*In cauſa mota*,n.5.ver.poſito,quod dictus
teſtiũ,lib.7.† Limita,quia teſtis non interrogatus de cauſa ſcientiæ 70
non teneatur eam reddere,& eius dictum valet. Fulg. conſ.163. *In cauſa,& quæſt*.in pr. Alex.conſ.32.*Viſo puncto*,n.2.lib.1.& iſta eſt regula,quã ponit Fel.in c.cum cauſam, el.ſecundo,de teſtib. Caſtr.conſ.
234.*In cauſa appellationis*,n.2.ver.nec nocet,lib.2.† Hanc regulã po- 71
nit Soc.Reg.11.*Teſtis dicti ſui cauſam non reddẽs probat,& eius dictũ valet*,allegat tex.in l.ſolam,C.de teſtib. vbi ponit nouem fallentias; prima eſt,quãdo fuit interrogatus generaliter, quid ſciat;ſecunda, quando iurauit dicere veritatẽ;quia ſiue interrogatus,ſiue non;tertia,quãdo negatiua probatur;quarta in dominio probando;quinta, ſi teſtis dicat certus ſum;ſexta,ſi ſuper fama,ſeptima,quando deponit ſuper articulo vnius; octaua;quãdo pars aduerſa petiit interrogari,ſi iudex nõ interrogauit,non valet,nona,ſi teſtis deponit per
verbum,*videtur*. † Declara, & reſtringe,niſi deponeret de iis,quæ 72
ſenſu corporis non percipiuntur, ſed iudicio intellectus;quia tunc tenetur reddere rationẽ etiam non interrogatus.Fulg.d.cõſ.163.n.2.
ver.ſed nec per teſtes.Vide ſupra,*Teſtes etiam non interrogati debent* ☞
deponere de cauſa ſcientiæ multis caſibus,&c.Concl.174.† Reſtringe, 73
niſi eſſet vnicus,& agatur de iuramẽto ſuppletiuo;quia tunc etiam nõ interrogatus debet deponere de cauſa ſcientiæ,alias non defer-
tur iuramentũ.Alex.conſ.32.n.2.lib.1. † Limita;quia teſtis nullam 74
reddens cauſam ſcientiæ ſuper ætate , ſi coadiuuat librum natiuitatis , & ætatis ſcripturam per patrem, bene operatur , quod liber probat. Caſtr.conſ.301.lib.1. & ſic,quando adiuuat, ſolum ſufficit probatio per teſtes nulla reddita ratione. Vide Concl.prox.ſeq.

Teſtes non interrogati debent deponere de cauſa ſcientiæ multis caſibus , alias non probant , & quando ſecus. CONCL. 174.

TEſtes † deponere debent de cauſa ſcientiæ etiam non inter- 1
rogati,quando deponũt de iis,quæ ſunt iuris,vel quæ immediate percipiũtur diſcurſu intellectus,& nõ per ſenſum corporis; ſecus in iis,quæ percipiuntur per ſenſum corporis; qui rationem nõ debent adducere,niſi interrogentur ; quia alias eſſet verboſus.Bal. conſ.286.*Thema proponitur*,n.3.ver.ſupereſt igitur,lib.2. Card.Zab. conſ.24.*Quæ enim poſſedit*. Fulg. conſ.163.*In cauſa,& quæſt*.n.2.ver. ſed nec per teſtes.Rota in nouiſſ.deciſ.1163.lib.3.Alex.conſ.148.*Excellentiſſime Domine*,n.4. vbi,quod omnes * ita tenent , lib.2. Vide *
Concl.prox. ſeq. † Et ideo in concurſu teſtes pauciores præferun- ☞
tur,quãdo nõ interrogati reddunt cauſam ſcientiæ,etiam ſi contra- 2
rij ſint maiores numero,non tamen reddentes ſcientiã in iis,quæ iudicio

iudicio intellectus percipiuntur. Alex.*d.conſ.*148.*in pr.* maxime *n.*4. *lib.*2. † Extende; quia teſtis deponens ſuper delegatione credito-
3 ris facta de debitore ſuo nõ probat; quia delegatio non fit ſine ſtipulatione, quæ eſt iuris; ideo vel debet deponere de geſtis facti, quæ vidit, ex quib. reſultet delegatio cum ſtipulatione, vel quatenus deponit per verba iuris, quod quis ſtipulãdo delegauit, nõ probat, niſi reddat cauſam ſcientiæ etiã nõ interrogatus. Alex.*cõſ.*173.*Vi-*
4 *ſis depoſitionibus, n.7.ver.dico, quod teſtis iſte non probat, lib.7.* † Vide plene Soc. qui ponit multas fallẽtias, in quib. teſtis debet deponere cauſam ſcientię etiã nõ interrogatus, *in reg.*1.*& *2.*ver.teſtis*, plenius Corn. in ſuo *Breuiario*, §.2.*fol.*127. vbi ponit caſus 23. in quib.
5 teſtis debet deponere cauſam etiam non interrogatus. † Vide Feli.*in c.cum cauſam, el ſecundo, n.*3.*ver.fallit ſecundo, de teſtib.* quia redditio cauſæ eſt de ſubſtãtia; quia nõ deponit ſuper viſibili, vel ſenſibili, ſed ſuper intellectualib. quæ ſunt altiora ſenſibus, & declara, ſeu limita trib. modis; primo quãdo intellectus facili diſcurſu aptatur; ſecundo, quãdo poteſt trahi ratio ad intellectũ, & ad ſenſum; tertio,
6 quãdo eſſet peritus in arte, vide exẽpla. † Amplia; quia teſtes examinati ſuper fama, vel infama inter homines debent deponere etiã interrogati perſonas, apud quas ſit aliquis diffamatus; quia diffamatio debet habere ortũ ab honeſtis perſonis, & non maleuolis, & iſtud debet iudicari per iudicẽ, & non per teſtes. Innoc.*in c.cũ oporteat, de accuſat. in prin.* quẽ declarat procedere Cald.*conſ.*156. alias 1. *de probatio.* quando agitur de infamia, vel fama inter homines ad effectũ inquirendi de crimine; ſecus ſi agitur de infamia de homine, & non inter homines; quia non requiritur ſpecificatio, veluti ſi agatur de probãdo, aliquẽ eſſe vſurariũ, ex fama, & cõmuni reputatione. Cald.*conſ.* 69. alias 3.*de teſtib.* Alex.*conſ.*136.*Viſo n.*10.*ver.*
7 *& in ſpecie, l.*1. † Extende, quia imo teſtes deponentes, quod eſt publica vox, & fama, non probant, niſi reddãt cauſam rationabilẽ dicti ſui etiã non interrogati, Alex. *conſ.*57.*In cauſa, & lite n.*8.*v.alia inſuper, l.*7. vbi apoſt.*in ver.rationem*, citat eundem Alex.*cõſ.*25.*n.*6.
8 *lib.*4. † Extende, vt procedat etiã ad inducendũ indicium ad torturam cõtra inquiſitũ; quia ſi teſtes ſuper fama deponẽtes nõ ſunt interrogati, & nõ deponũt de cauſa ſciẽtiæ, & vnde fama ortum habeat, & an ab argumẽtis veriſimilib. vel nõ, non facit inditiũ. Bald. *conſ.*77.*Ad euidentiam, in prin. & per tot.* maxime *n.*7.*ver.item venit,*
9 *& conſ.*78.*Textus, in quo, n.*2.*vſq; in fin. lib.*3. † Imo etiam in ciuili cauſa nõ interrogatus debet deponere, quod à maiori parte populi, & hominum. Alex. *conſ.*94.*n.*11.*l.*2.*& conſ.*123.*Viſo proceſſu, in fi. ver.& teſtis etiam deponẽs, l.*7. vbi apoſt. citat eundem. Alex.*conſ.*26.
*n.*6.*lib.*4. Vide, *Fama per quot teſtes probetur, & quæ requirantur, vt*
10 *dicatur probata. Concl.*64.*in prin.* † Amplia; quia teſtes ad probandũ crimen contra aliquẽ in ſpecie, vel cõtra teſtes examinatos, ad hoc, vt probẽt, debent ſpecificare qualitatẽ delicti, ac circumſtantias, & qualitates etiã non interrogati, alias ſecus. Cald.*conſ.*170. alias 4.*de*
11 *teſtibus.* † Extende; quia in cauſa criminali teſtes non probant, niſi reddant ſufficientẽ cauſam ſcientiæ etiã non interrogati. Alex.*conſ.* 15.*Viſo proceſſu, n.*6.*l.*1. plene Crau.*conſ.*2.*n.*3. vbi dicit eſſe generale, quod in cauſa criminali teſtes debeant dicere cauſam ſcientiæ etiã non interrogati, allegat Alex.*conſ.*63.*lib.*7. Iaſ.*conſ.*62.*l.*1. Mar-
* cabr.*conſ.*50.*n.*59. vbi dicit eſſe regulã, & *communem opinionem, quod in criminalib. teſtis nõ probat, niſi reddat cauſam ſciẽtiæ etiã non interrogatus. Crau.*d.conſ.*2.*n.*3. plene Fel.*in c.cum cauſam, el ſecundo, de teſtib.* vbi apoſt.*in ver.teſtis*, quæ dicit procedere, ſi cauſa
12 eſt criminalis corporaliter, ſecus ſi pecuniaria. † Amplia; quia teſtes ad probãda confinia territoriorũ, ſi non reddũt cauſam ſcientię etiã non interrogati nõ probãt. Bald.*d.conſ.*286.*n.*3.*ver.ſupereſt igi-*
13 *tur, l.*2. † Extende ad probandã quantitatem, vel valorem rei; quia debet deponere de cauſa ſcientiæ etiã non interrogatus; quia percipiũtur per diſcurſum intellectus. Alex.*conſ.*117.*Viſo, ac ponderato, n.*9.*& ſeq. lib.*7. vbi, quod etiam ſi dicat ſe ſcire, non probat; quia
14 verbũ æquiuocũ, vt ibi *n.*10. † Extende ad probandã ſubiectionem reſpectu iuriſdictionis; quia debent deponere de cauſa ſciẽtiæ, alias
15 non probant. Alex.*conſ.*43.*n.*3.*lib.*1. † Extende generaliter ad probandũ dominiũ, vel territorium, vel deſtrictum, aut iuriſdictionem. Fel.*d.c.cum cauſam, el ſecundo, n.*3.*ver.& per hanc fallentiã, de teſtib.*
16 † Amplia; quia teſtes periti ad æſtimandũ melioramenta, vel alia bona debẽt reddere rationẽ dicti ſui, & de facili datur reuiſio; quia in probationib. dependentib. à iudicio intellectus facile contingit, quod teſtes decipiãtur; ideo reuiſio per peritiores datur per inſpectionẽ. Bal.*in rubr. C.de probat.* quia niſi reddãt cauſam ſcientiæ etiã non interrogati, illis non creditur, quãdo deponunt vt teſtes. Bal.*in l.*3.*col.*3.*ver. quæro nunquid de æſtimatione. C.de teſtib.* Alex.*conſ.*172.
17 *n.*18.*lib.*6. † Et quod debeat teſtis deponens de æſtimatione & valore domus, vel feudi reddere rationẽ, alias non probet, Alex. *conſ.*
18 172. *In cauſa, n.*18.*ver.nam vt dicit, lib.*6. † Extende, vt procedat in æſtimatione animalium, prout equi, bouis, & ſimili. Alex.*conſ.* 183.*Viſo proceſſu, n.*7.*verſ.teſtis deponens de valore fundi, lib.*7. vbi, quod ſi ignorat, an ſit iuuenis, vel vetus, non poteſt bene deponere, quia iſtæ ſunt qualitates inferentes ad valorẽ maiorẽ, & minorem.
† Amplia in probãdo dominio; quia etiã nõ interrogati debẽt cau- 19
ſam ſcientiæ reddere, alias nõ probãt; quia dominiũ nõ percipitur ſenſu, ſed intellectu. Bald.*conſ.*166.*A libello incipiendũ, in fi. verſ. dominium non probatur, l.*4. Bald.*conſ.*98.*Ego præſuppono, circa pr. verſ. item non probat, l.*5. Ang.*conſ.*403.*Formata fuit, in fi.* Card. Zab.*conſ.* 25.*n.*4. Marcabr.*conſ.*12.*n.*19.*& ſeq.* Crau.*conſ.*11.*n.*5.*& conſ.*107. *n.*6. Caſtr.*conſ.*4.*n.*2.*verſ.nec obſtat, lib.*2.*& conſ.*141.*Viſis, n.*2.*l.*2. *& conſ.*73.*n.*2. *lib.*2. Alex.*conſ.*136.*Viſo, n.*5. *verſ.quia imo, lib.*1.*& conſ.*112.*Viſo quodam, n.*12.*verſ.& ad probandum, lib.*6.*& conſ.*166. *In cauſa, & lite, num.*9.*verſ.maxime cum tractetur, lib.*6.*& conſ.*75.*In cauſa, & lite, n.*3.*in fi.& n.*4.*verſ.certe dictum huius teſtis, lib.*7. † Ex- 20
tende, ſiue agatur de dominio bonorũ mobilium, vt declarat Alex. *conſ.*133.*Viſo quodam inſtrumento, n.*12.*verſ. & ad probandum, lib.*6.
† Siue agatur de probando dominio animaliũ, & ſe mouentiũ, vt 21
loquitur idẽ Alex.*conſ.*166.*In cauſa, & lite, n.*8.*ver.maxime cum tractetur, l.*6. † Extende; quia teſtes dicentes bona aſportata ex domo 22
Titij fuiſſe Bona Mæuij; quia ſic communiter dicebatur vulgariter, & quod ita erat publica vox, & fama, nõ probãt, quod bona eſſent Mæuij; quia ſtãt iſta ſimul, quod ita diceretur, & non ſit verũ; quia debent reddere cauſam ſcientiæ etiã nõ interrogati, quãdo volunt probare dominiũ rerũ fuiſſe Mæuij; quia dominium non percipitur ſenſu, ſed iudicio intellectus. Caſtr. plene *conſ.*192.*Viſis, & ponderatis, in pr. l.*2. vbi apoſt. citat plura conſ. Alex. † Extende etiam in 23
probãdo dominio in antiquis; quia nõ ſufficit, quod teſtes deponãt audiuiſſe à maiorib. ſuis, qui ab aliis audiuerũt bona fuiſſe teſtatoris; quia debẽt deponere de cauſa ſcientiæ, videlicet quia audiuerũt à maiorib. quod bona fuerũt teſtatoris; quia illa tenuit, & poſſedit, & fructus percepit, & laborari faciebat; quia debet ratio reddi à teſte, etiamſi non fuerit interrogatus; quia dominiũ non cadit in ſenſum hominis. Ang. Aret.*conſ.*10.*Viſis actis, n.*13.*& ſeq. verſ. ſecundo poſito.* † Ideo teſtis deponẽs vidiſſe talẽ eſſe dominum, non probat; 24
quia dominiũ viſu non probatur, neq; percipitur. Ang *conſ.*219.*Ex themate, in fi. n.*3. Vide etiã ad præmiſſa Maſcard.*Cõcl.*547. vbi reddit rationẽ, & plura ad hoc. † Amplia in valore probando; quia va- 25
lor non poteſt videri, neq; tangi; ideo ratio eſt reddenda. Bal.*d.conſ.* 98.*ver.itẽ non probat, l.*5. † Extende idem in probanda quantitate, 26
& menſuratione; quia nõ interrogatus debet reddere rationẽ dicti ſui. Alex.*conſ.*117.*Viſo ac ponderato, n.*9.*verſ.& in iis, quæ ſolo ſenſu,* 27
*l.*7. † Amplia in probando aliquẽ eſſe ebriũ, iracundum, & ſimilia. Card. Zabar.*d.conſ.*25.*n.*4.*verſ.quia regula eſt.* Fel. late *d.c.cum cau-* 28
*ſam, el ſecundo, n.*3.*ver.& iſtam fallentiam ampliat, de teſtib.* † Extende etiã in probanda fatuitate, vel dementia; quia nõ percipitur, niſi iudicio intellectus; ideo teſtes deponẽtes aliquem fatuum non probant; quia potius iudicarent, quã teſtificarẽtur, & quia poſſunt decipi; ideo debẽt ſpecificare actus, ex quib. fatuitas cauſetur. Dec.*cõſ.* 29
448.*Vis tota, n.*31.*& ſeq.* Fel. vbi ſupra. † Amplia in eo, qui depoſuit ſuper identitate, vel tenore ſcripturæ; quia ſi nõ reddit cauſam ſcientiæ etiã nõ interrogatus, videl. quod illã legerit, & ſciat continentiã, non probat. Card. Zab.*d.conſ.*25.*n.*3.*& *4.*verſ.item eſt ſingu-* 30
laris. † Extende, ſi teſtis deponat in actu interueniſſe omnia ſolemnia; quia debet reddere cauſam ſcientiæ etiã nõ interrogatus. Fulg. 31
*conſ.*163.*n.*2.*verſ.ſed nec per teſtes.* † Amplia in conſuetudine probanda; quia debent deponere de actuum frequentia, & nõ probãt, licet dicant talẽ eſſe conſuetudinẽ, & illã viderunt ſeruari; quia potius iudicarent, quã teſtificarentur; ideo etiã nõ interrogati debent deponere de actibus, ex quib. reſultet cõſuetudo, alias non probant. Alex.*conſ.*45.*Viſis atteſtationib. in pr. lib.*2. Pariſ. *conſ.*27.*n.*38. *lib.*1. Crau.*conſ.*134.*n.*6. Deci.*conſ.*214. Ægid.*conſ.*27.*n.*4. plenius *deciſ.* 64. quæ eſt canonizata à Rota coram Illuſtriſſ. Palæotto 1559. 13. Martij, vt ipſe *deciſ.*155. vbi late Alex.*conſ.*136.*Viſo, & examinato, n.*10.*verſ. ſecundo reſpondeo, lib.*1. vbi, quod conſuetudo eſt iuris, & non percipitur ſenſu; ideo non interrogatus debet reddere rationẽ, plene Crau. *conſ.*814.*n.*18. † Extende maxime ſuper conſuetudine 32
negatiua, Alex.*d.conſ.*136.*n.*10.*lib.*1. † Amplia in teſte deponente 33
ſuper negatiua; quia debet reddere rationẽ dicti ſui coarctando ſe ad locum, & tempus, alias non probat. Alex.*conſ.*65. *n.*4.*verſ. vnde dicimus lib.*1. ſequitur Crau. *conſ.*2.*n.*3.*verſ.quinimo.* Bart.*conſ.*102. *Chariſſime. n.*3.*lib.*1. vbi apoſt.*in verſ.diligentiam*, dat conç. † Exten- 34
de; quia teſtis deponens ſuper negatiua non probat, niſi reddat cauſam ſcientiæ ſui dicti etiam non interrogatus. Crau. *conſ.*2.*n.*3.*ver. quinimo*, vbi loquitur etiam in cauſa ciuili, allegat Deci. *conſ.*101. *col.*2.*verſ.& ad confirmationem.* Alex. *d.conſ.*136.*n.*10. *lib.*1. Vide, *Teſtes ſuper negatiua quando probent, vel non. Concl.*189. *n.*5. *& ſeq.*

† Am

Digitized by Google

35 † Amplia in probanda fama ; quia teſtes etiam non interrogati
debent deponere cauſam ſcientiæ , videlicet,quod à maiori parte
populi, & à quibus traxerit originem. Alex. *conſ.72.Inſpecto dili-
genter,n.9.v.nec etiam obſtaret,lib.*1. & Marcab.*conſ.*50.*n.*101.vbi,
quod niſi dicant audiuiſſe dici publicè à maiori parte populi , non
probant,niſi dicát à quib.etiam non interrogati,& in fama in cauſa
* criminali, eſt * communis opinio, quod non probant,niſi depo-
nát,a quib.etiam non interrogati.Farin.plene *q.47.n.21.& ſeq.*vbi
* latiſſimè de communi, & magis * communi. Suid.*conſ.*151.*n.*75.
36 † Decl.tamen,quod faciunt aliquam præſumptioné,licet nó om-
37 nia requiſita exprimant.Soc.*conſ.*54.*lib.*3.Marcab.*d.cóſ.*50.*n.*102.
† Amplia ; quia ad probandum,quod habens plures titulos magis
poſſederit ex vno titulo;quam ex alio,debent deponere per ratio-
nem intellect.quia iſta non cadunt in ſenſum hominis ; ideo non
releuat teſtis ſine ratione , licet non interrogetur de ratione. Zab.
*conſ.*52. *n.*2.vbi, quod in antiquis magis ſtatur inſtrumentis in ſi-
38 milib quam teſtibus.† Amplia in probanda negligentia;quia aliud
non eſt, niſi factum negatiuum, quod non cadit in ſenſum homi-
nis;ideo debet deponere de cauſa ſcientiæ etiam non interrog.Bar.
39 *conſ.*102.*n.*2.*&* 3.*lib.*1.vbi apoſt.*in ver.negligens.*dat concor.† Am-
plia ; quia in iis,in quib. laborat ratio intellectus, & de facili non
diſcernitur,teſtis etiam non interrog.debet reddere rationem con-
cludentem,provt in probando quem furioſum,cholericum,ebrio-
ſum,& ſimilia,ita Alex.*conſ.*57. *In cauſa & lite,n.9.v.pro hoc bene*
40 *facit,lib.*7.† Amplia;quia teſtis non probat,aliquem eſſe infamem,
vt repellatur à teſtamento,licet dicat eum infamem,niſi reddat ra-
tionem ſufficientem,vel dicat factum tale,per quod reſultet infa-
41 mia facti.Sign.*conſ.242.n.22.ver.item non obſtat,quod alleg.* † Am-
plia, quando teſtis deponit ſuper reprobatione inſtrumenti, quia
debet etiam non interrogatus deponere cauſam ſcientiæ ſui dicti,
alias non probat.Alex, *conſ.*190. *Plura,n.23.ver.& licet alias,li.*6.
42 † Amplia , quando vnicus eſt teſtis , & agitur de præſtando iura-
mento ſuppletiuo;quia non defertur iuramentum,niſi reddat cau-
ſam ſcientiæ etiam non interrogatus.Alex.*conſ.*32.*n.*2.*& conſ.*136.
43 *Viſo, & examinato, n.*10.*ver.nec eſt locus,lib.*1. † Amplia etiam in
iis,quæ percipiuntur ſenſu;quia non ſufficit,quod teſtis dicat ſci-
re,quod Titius interfecit Seium,niſi addat cauſam ſcientiæ, ratio
eſt ; quia ſcire eſt verbum æquiuocum ; quia poteſt ſcire de viſu,
de auditu , & verbum obſcurum non concludit ; quia veritas eſt
res viſu percepta, & memoria retenta, ita Alex. *conſ.*117. *Viſo ac*
44 *ponderato, n.*10.*ver.præterea, lib.*7. † Amplia ; quia in probatione
notorij teſtis etiam non interrogatus debet reddere rationem dicti
ſui ; alias non probat. Alex. *d.conſ.*136. *Viſo n.*10. *ver.& in ſpecie,*
45 *lib.*1. † Amplia ad probandam negatiuam ; quia teſtis debet de-
ponere cauſam ſcientiæ etiam non interrogatus,alias non probat.
Crau. *conſ.*2.*n.*3. Alex.plene *d.conſ.*136. *Viſo n.5.& 6.ver.non ob-*
46 *ſtat, quod teſtis,lib.*1.† Amplia in probando,quod mineria, & cu-
niculi ſubtus terram ſint ſubtus fundum Titij magis,quam Mæuij,
quia licet teſtis dicat ; quia vidit ; non probat,ex quo poteſt ſolo
iudicio intellectus , & per aliquam experientiam cognoſci. Caſtr.
47 *conſ.*141. *Viſis allegationib. per totum , lib.*2. † Decl. quia in iis, in
quibus probatio requirit cauſam , ſi iudex ex viſione oculari po-
teſt ipſe ſumere informationem,debet hoc facere.Caſtr.*d.cóſ.*141.
48 *in fi.lib.*2.† Amplia in probanda ſocietate tacitè contracta,vel ta-
cite renouata ; quia non probant teſtes dicentes ipſos fuiſſe ſo-
cios,feciſſe,vel renouaſſe ſocietatem,niſi reddant cauſam ſcientiæ
etiam non interrogati ; quia ſenſu non percipitur , ſed intellectu,
provt dominium ; ideo requiruntur actus exteriores hoc proban-
49 tes. Caſt.*conſ.*73. *In cauſa,quæ vertitur,n.*1.*lib.*2.† Extende in re-
nouatione tacita locationis ; quia debent exprimi actus,& cauſa,
per quos inducatur.Caſt.*d.conſ.*73.*n.*2.*in fi.lib.*2.vbi allegat *l.item
quæritur,§.qui impleto,ff.loc.*& ibi apoſt.citat Alex.*conſ.*1. *col.pen.*
50 *lib.*2.† Extende, vt idem ſit in additione hæreditatis , quæ non fit
ſine interuentu actuum hoc inducentium;ideo debet teſtis redde-
51 re rationem.Caſt.*d.conſ.*73.*n.*3.*lib.*2.† Amplia ſex modis,de qui-
bus Soc.*Reg.*12. *Teſtis non interrogatus cauſam dicti ſui dicere non
tenetur,*vbi ponit ſex fallentias,quæ ſunt ampliationes in caſu no-
52 ſtro,vide eas,quia aliquæ ſunt ex ſupradictis † Lim.quia regulari-
ter teſtis non interrogat.de cauſa ſcientiæ,licet non reddat cauſam
aliquam in iis,quæ deponit per ſenſus corporis,prob.Bal.*cóſ.*182.
* *Dubium ſuper quo , n.*2.*lib.*4. vbi dicit communem * opinionem
omnium. Fulg. *conſ.*136. *in pr.* ponit pro regula,Fel.*in c.cum cau-
ſam,el ſecundo,de teſtib.*vbi ponit limitationes,& declarationes, &
hanc limitationé pro reg. ponit etiam Soc.*d.Reg.*12. *Teſtis non in-
terrogatus,*vbi ponit ſex reſtrictiones,quas videre poteris.Vide ſu-
pra, *Teſtes interrogati rationem reddere debent dicti ſui,& qualẽ,&c.*
53 *Concl.*173. † Reſtringe , niſi eſſet vnicus, & agatur de iuramento
ſuppletiuo ; quia etiam non interrogatus debet reddere cauſam ſcien-
tiæ;quia ſatis exorbitat fides vnici teſtis à iure communi. Alex.*conſ.*
*32.n.2.lib.*1.† Reſtringe limitationem, vt non procedat,ſi cauſam 54
ineptam teſtis alleget;quia tunc non probat, & melius eſt nullam
cauſam allegare,quam cauſam ineptam.Bald. *d.conſ.*182.*n.*2.*v.&
ſi dicatur,lib.*4. † Reſtringe limitationem,niſi teſtis de cauſa eſſet 55
interrogatus , provt interrogare debet iudex ; quia tunc tenetur
reddere cauſam ſui dicti,& rationem,alias non probat. Bald.*conſ.*
219.*Teſtes,& atteſtationes,lib.*4. Crau.*conſ.*115.*num.*9. Fel.*d.c.cum
cauſam,el ſecundo,de teſtib.n.3.v.fallit primo.* † Decl.reſtrictionem, 56
niſi dictum teſtis probaret cauſam connexam,quia tunc non tene-
tur etiam interrogatus aliam aſſignare.Fel.*d.c.cum cauſam,el ſecun-
do,n.3.v.ſed hanc fallentiam,de teſtib.*† Ratio igitur,& cauſa in te- 57
ſte modificat, & reſtringit dictum teſtis , in tantum, quod potius
ſtamus rationi , & cauſæ ſcientiæ , quam dicto teſtis. Bald.*d.conſ.*
219. *in pr. lib.*4. quod eſt Petri de Aſt. Iuliani Bini , & ſubſcripſit
etiam Bal. *conſ.*220. *eod.lib.*4. † Limita ſingulariter per Bart. *conſ.* 58
110. *Quidam Maſſiolus, lib.*1.quia in iis, quæ ſenſu non poſſunt
percipi , niſi per cauſas remotas , & diſcurſum intellectus, provt
quod quis ſit dominus;quia longo tempore debet poſſediſſe,pro-
cedit regula : in iis vero , quæ percipiuntur ſenſu per cauſas pro-
pinquas,ſufficit;quod deponat per illum ſenſum,per quem cauſæ
proximæ percipiuntur,veluti quod vinum ſit dulce,percipitur gu-
ſtu ; quare ſufficit,quod dicat teſtis ; eſt dulce,vel acetoſum;quia
guſtaui,etiam quod iudicio intellectus hoc percipiatur;idem,ſi de-
ponat de defenſione,ſufficit,quod dicat,fecit ad ſuam defenſioné;
quia vidi ; quia viſus eſt proxima cauſa. Alex.*conſ.*76.*Viſis,& op-
portune,lib.*1.Flor.à ſancto Petro *conſ.*23.*n.*10.Dec.*conſ.*54.*n.*5.*&*
27.*n.*3. & plures citat apoſt. ad Bart. *d.conſ.*110. *in ver.fieri vidit.*
† Limita;quia ſi teſtis deponit, quod præceptor verberauit diſci- 59
pulum animo corrigendi,ſeu diſciplinandi,licet iſte animus præ-
ceptoris nó cadat in ſenſum hominis;ſi tamen teſtis depoát actum
cadenté in ſenſum hominis , per quem concludatur præſumptiuè
eo animo,probat ; veluti ſi dicat,quod verberabat,dum diſciplinæ
incumbebat,ſeu recitabat lectionem;quia non alio animo præſu-
mitur ; ſicut in ludente recipiente mutuo pecunias;quia cauſa,&
animo ludendi.Bart.plene *conſ.*103.*Viſis teſtib. lib.*1.*per tot.*† Li- 60
mita ; quia licet in iis,quæ iudicio intellectus percipiuntur,teſtis
debeat reddere rationem dicti ſui etiam non interrogatus ; tamen
ſi vnus deponit de viſu,& alius à reo productus deponat de audi-
tu,licet plene non probent,ſi tamen reus aliter non probat,poteſt
condemnari. Rom.*conſ.*190.*In caſu propoſitæ,in fi.ver.cæterum.*

Teſtes deponentes de iis,quæ ſunt iuris,& per verba iuris, non probant,& quando ſecus. CONCL. 175.

TEſtis † deponens de iis,quæ ſunt iuris & per verba iuris,non 1
probat, licet ſecus ſit in Notario.Oldr.*conſ.*100. *v.non obſtat,*
*n.*5.† Et quod non debeat deponere per verba iuris,ſed de facto,& 2
per ſenſum corporis. Guid.Pap.*ſing.*340.allegat text.*in l.ſtipulat.
§.hoc quoque.ff.de verb.oblig.*† Et ideo teſtis deponens ſimpliciter, 3
quod conducentes mercantias tenentur denunciare,vel quod ta-
lis fideiuſſit, vel ſtipulatus fuit,non probat ; quia debet deponere
ea,qua ſunt facti,non autem ea,quæ ſunt iuris.Alex.*conſ.*159.*In
cauſa n.5.& 6.v.itẽ nec in hoc,lib.*6.†Extende,quia licet teſtes de- 4
ponant,conſil.& vniuerſitaté loci deliquiſſe,& ſeu bannitos rece-
ptaſſe, non probant, niſi dicant,& exprimant actus poſitiuos, per
quos inducitur delictum in vniuerſit.puta quod præmiſſa campa-
na,vel tuba,communicato conſil.in loco ſolito fecerit; quia alias
teſtis deponens in iis,quæ ſunt iuris,non probat;quia poſſet deci-
pi,niſi actus exteriores inducentes illud factum iuris exprimat.Bal.
*conſ.*283.*Viſa inquiſit. per tot.lib.*1.vbi,quod non præſumitur pro
teſte deponente ſuper iis , quæ ſunt iuris, vel circa ſolemnitatem.
† Extende ; quia teſtis deponens vidiſſe Titium per tantum tépus 5
præſtitiſſe alimenta Seio, ſi Titius fatetur ſe fuiſſe abſenté de illo
tempore,non poteſt probatio ſuſtineri ex eo quod per alium præ-
ſtiterit ; quia de iure,qui per alium facit,per ſe ipſum facere vide-
tur ; quia cum deponat per ſenſum corporis,non poteſt referri ad
iuris effectum.Caſtr.*conſ.*360.*Circa primũ,n.4.v.& ſi dicatur,lib.*2.
† Contrar. Bart. *in l.*1.*ff.ſolut.matr.n.*20.*& ſeq.*† Extende in teſte 6
deponente,ſemper vidiſſe Titium poſſidere,ſi probatur Titi.abſés 7
fuiſſe, non ſubſtinetur , ex eo,quod ciuiliter,& animo poſſederit;
quia effectus eſt iuris , in quo teſtis non deponit, ſed per ſenſum;
ideo ſaluatur alio modo, provt per Bart.*in l.*1.*n.*23.*ff.ſolut. matr.*
Caſt.*conſ.*361.*v.*2.*poteſt,lib.*2.† Extende idem eſſe in teſtibus de- 8
ponentibus ſuper ſcientia communitatis ; quia licet dicant de pu-
blica ſcientia,non probant,niſi reddant cauſam ſcientiæ, quomo-
do vniuerſitas ſciuerit,videlicet congregato conſilio;quia ſcientia

Digitized by Google

particularium non eſt ſcientia vniuerſitatis.Bal. *conſ.*283.*n.*2.*&* 3.
9 *v.*2.*probatur,lib.*1.† Extende, quia teſtis deponens inquiſitum de
adulterio adulteraſſe Bertam vxorem Titij, & vidiſſe eos commiſ-
ceri carnaliter,non probat adulterium;quia non probat matrimo-
nium inter Bertam & Seium,& non releuat,quod adulterium nõ
poteſt eſſe,niſi eſſet matrimonium; quia iſtud eſt iuris,ſuper quo
teſtis non probat,& illa verba;quo cognouit Bertam vxorem Ti-
tij,ſunt enunciatiua,quæ in teſte non probant, Bart.plene *conſ.*113.
10 *Proceſſum eſt,n.*5.*vſque in fi.v.non obſtat,lib.*1.† Ampl.quia prop-
terea teſtis deponens, quod Titius ſtipulatus fuit à Seio,non pro-
bat;quia verbũ iuris eſt,& debet deponere teſtis per ſenſum cor-
poris; quia debet deponere factũ, id eſt, quod interuenit interro-
gatio, & ſequuta eſt reſponſio conformis incontinenti. *l.*1. & ibi
Doct.*C.de vſur.*Bart.& alij *in l.ſciendum.ff.de verb.oblig.n.*6.*v.aut
de ea,quã natura,*& ibi apoſt.*in v.ſed puto.*Alex.*conſ.*180. *In cauſa,*
11 *& lite,n.*3.*v.primo quia teſtis,lib.*6. † Decl.quia procedit amplia-
tio,quãdo verba teſtis ſunt mere verba iuris,ſecus ſi ſunt verba,quæ
adaptantur ad factũ,prout ſi teſtis deponat, quod Titius promiſit
Seio,intelligitur per ſtipulationẽ,& ſic Seio præſenti,nõ autem per
pactũ nudũ. Alex.plene *conſ.*76. *Viſo libello,in pr.lib.*6.vbi allegat
Ant.de Butr.*in c.ſicut,de re iud.*& alios in ſimili;quia ſi teſtis depo-
nat vidiſſe talem iudicẽ proferre ſententiã,intelligitur ſolemniter.
12 †Cõtra declarationẽ tenet apoſt.ad Alex. *d.conſ.*76.*lib.*6.*in v.pro-
miſit*,vt procedat,quãdo teſtis deponeret,quod Titius promiſit Seio
13 præſenti, alias nõ.† Declarat Bal. *in d.l.ſciendum.ff.de verb.oblig.*
prout declarat apoſt.ad Bart.*in d.l.ſciendũ,n.*6.*in v.reſponſo*,quia ſi
articuli continent,quod Titius promiſit Seio præſenti per ſtipula-
tionẽ,& teſtis dicat, quod promiſit Titius Seio,tunc bene intelli-
gitur per ſtipulationẽ,vt reſponſio ſit cõformis articulo,& interro-
gationi;ſecus ſi ſimpliciter deponat ex ſe,Titius promiſit Seio;quia
14 non intelligitur per ſtipulationem.† Decl.alio modo Alex. *d.conſ.*
76.*n.*2.*v.quinimo,cum ſeq.lib.*6. vt dicta probatio teſtis,dato,quod
non probaret per ſtipulationem,bene probat promiſſionem factã,
& ſic contractum innominatum, qui parit actionẽ poſtquã agens
ex parte ſua impleuit,& dicit,quod iudex poterit repetere teſtem,
vt melius declaret in facto,quomodo promiſit,an nude,an per ſti-
15 pulationem.†Extende;quia idem eſt in teſte deponente,quod Ti-
tius vendidit domum Seio;quia verbum,*vendidit*,eſt iuris: debet
enim teſtis deponere, Titius dixit Seio: *Io vendo la mia caſa per
tanto prezzo à Seio,* id eſt,*ego vendo ædes meas Seio tanto pretio.* &
Seius dixit.*Et io ſon contento,*id eſt, *ego ſum contentus.* Alex. *d.conſ.*
16 180.*n.*3.*v.*1.*quia teſtis,lib.*6.†Amplia;quia teſtis non probat,ſi de-
ponat de iis, quæ mente,& intellectu percipit per modum redu-
ctionis,ſed debet deponere de iis,quæ per ſenſum percipit; quia
alias eſſet magis interpretari,& iudicare,quam teſtificari.Bal.*conſ.*
81. *In cauſa iſta,in pr.lib.*3.vbi loquitur in teſte deponẽte de flore-
nis ſolutis,cũ fuerit ſoluta moneta minuta reducibilis ad florenos;
17 quia non probat,licet excuſetur.†Extende idem,ſi deponat extare
conſuetudinẽ; quia non probat,cum ſit quid iuris; ideo debet de-
ponere de actibus,ex quibus reſultat conſuetudo.Dec.*conſ.*483.*n.*
☞ 23.*& ſeq.*Vide,*Conſuetudo difficilis probationis,& qualiter probetur.*
18 *Concl.*799.†Extende,quod propterea teſtes deponentes ſuper do-
minio,quod eſt iuris,non probãt,niſi deponant etiã in facto de iis,
ex quibus inferatur dominium.Ang.*conſ.*403.*Formata fuit,in fin.*
19 †Ampl.quia nedũ valet depoſitio teſtis ſuper iis,quæ ſunt iuris ſi-
ne facto,ex quo reſultet ius,ſed nec valet confeſſio partis.Ang.*d.*
☞ *conſ.*403.*per tot.*Vide,*Confeſſio in crimin.an & quando ſufficiat ad
20 condemnandũ.Concl.*676.†Amplia;quia teſtis non debet deponere
de iis,quæ ſunt iuris,ſed de iis,quæ ſunt facti.Anch.*conſ.*296.*Viſis
21 articulis,n.*6.†Extende,quia teſtis deponẽs vidiſſe poſſidere,debet
intelligi de poſſeſſione naturali facti,non autẽ de ciuili,quæ eſt iu-
ris,in tantum, quod neque ad euitandum falſum intelligitur de
ciuili,quãdo in cauſa ſcientiæ reddidit rationẽ, quod poſſidere eſt
22 per actus corporales.Anch.*d.conſ.*196.*per tot.*†Extende;quia non
ſolũ procedit,ſi deponat de iis,quæ ſunt iuris principaliter,ſed etiã
in conſequentiã; nã teſtis deponens, quod talis mulier commiſit
adulteriũ,licet ſint verba iuris,quæ non probantur per teſtem,ſed
neq;probatur in cõſequentiã quod ſit propterea probatũ,& quod
ſit maritata;quia adulterari non poteſt mulier non nupta quia ſunt
iuris. Bart.*conſ.*113. *Proceſſum eſt in fi.lib.*1.ſequitur Crau.*conſ.*134.
23 *n.*43.† Amplia;quia teſtis,qui iudicat in cauſa,in qua examinatur,
redditur ſuſpectus. Crau.*d.conſ.*134.*n.*43.*v.nec obſtat*,vbi alios ci-
24 tat. Menoc.*conſ.*124.*n.*4.† Declarat Barbat.*conſ.*91.*n.*9.*i.*3.vt pro-
cedat,quando prius non depoſuit,ſed ſi prius depoſuit,non poteſt
25 deſtruere ſuã depoſitionẽ ex tali reſponſione.† Amplia; quia fu-
ror,& dementia probatur per teſtes reddentes rationem ſui dicti;
aliis,non plene Soc. *conſ.*42.*lib.*1.*n.*4.*& ſeq.* vbi, quod ratio re-
ſtringit dictum.† Limita,quia licet teſtis deponens, quod talis ſit 26
ſtipulatus, vel promiſit,non probet ſtipulationem;quia eſt verbũ
iuris,maxime,ſi dixit neſcire,quid ſit ſtipulatio;tamẽ probat,ſi de-
ponat per ſenſum,vt quia reddat rationẽ dicendo, quod talis in-
terrogauit,& alter promiſit; quia tunc factum probat ſtipulationẽ,
licet ignoret,quid ſit ſtipulatio.Soc.*conſ.*153.*In cauſa Domini,n.*4.
*v.ſecundo principaliter,lib.*1. vbi de * cõmuni.† Extende idem in *
teſte, qui licet dicat neſcire, quid ſit poſſeſſio; ſi tamen deponat, 27
quod percepit fructus,& laborauit,probat poſſeſſionẽ.Soc.*d.conſ.*
253.*n.*5.*lib.*2.†Limita;quia bene probat in iis,quæ ſunt iuris,& in 28
quibus multũ laborat intellectus, ſi non interrogatus reddat cau-
ſam bonam ſcientiæ,propterea teſtis,qui deponit ſuper ſimulatio-
ne contractus,& non reddit aliam cauſam, niſi quia vidit,& præ-
ſens fuit,non probat.Alex.*conſ.*18.*In cauſa & lite,n.*14.*&* 15.*ver.
non obſtat etiam, lib.*5. Vide Concluſ. proxim. præced. in princ.
Vide,*Probatio eorum,quæ ſunt iuris,non fit per teſtes,neque per in-
ſtrumenta.Concl.*785. Vide, *Teſtes debent deponere per ſenſum cor-* ☞
*poris,alias non probant,&c.Concl.*171.

Teſtis deponens de voce nota eius, quem non videbat, non probat, & quando ſecus, & quæ requirantur.

Concl. 176.

TEſtis † deponens de voce certæ perſonæ ſibi nota,quam non 1
videbat,dum loqueretur,vt probet, debet deponere non ſo-
lum de voce nota,ſed de ratione,quia pluries cum eo conuerſatus
fuerit,& audiuerit loquentem, alias ſola atteſtatio, quod habeat
notam vocem, dicitur eadem cum dicto.Crau.*conſ.*2.*n.*4.†Exten- 2
de;quia etiam ſi quis conuerſatus eſſet cum aliquo, & audiuiſſet
communiter illum loquentem,& haberet notam vocem commu-
nem,non ſequeretur;quod haberet notam vocem eiuſdem,ſi eſſet
in acclamatione alta,niſi etiam diceret pluries audiuiſſe acclaman-
tem. Crau.*d.conſ.*2.*n.*4. † Amplia; quia imo in teſte deponente de 3
voce nota teſtatoris non probat, quod ipſe eſſet teſtator loquens,
niſi perſonam videret loquentis.Cyn.*in l.ſi non ſpeciali.C.de teſtam.*
vbi Bart.*n.*2.Salyc.*n.*2. Imol.*in l.*2.*§.idem Labeo,n.*23.*ff. de aqua
plu.arcen.* & communem* dicit Corn.*conſ.*10.*n.*13.*lib.*1.Alex.pene *
*conſ.*99.*In caſu,n.*5.*lib.*3.vbi,quod ita eſt tenendum,quicquid Bal.
ibi contrarium dicat. † Ratio; quia teſtator propter infirmitatem 4
mutat vocem.Alex. *conſ.*25.*Animaduerſis,n.*10.*ver.nec obſtat.lib.*
2.Vide Concluſionem proxime ſequentem.† Amplia, vt idem ſit 5
in teſte deponente de perſona,quam non videbat,in cauſa crimi-
nali;quia licet dicat habere notam vocem, non probat. Marſil. *in
rubr.de probat.n.*351.Fel.*c.præterea,n.*4.*de teſtib.* Contrarium†te- 6
net Alex.*d.conſ.*24.*Animaduerſis,n.*10.*v.nec obſtat,li.*2.† Et quod 7
non faciat indicium ad torturam teſtis deponens habuiſſe notam
vocem Titij,quem non videbat,niſi alia indicia concurrant, Ro-
land.à Val.*conſil.*3. *numer.*43. *lib.*3. Boſſ. *in praxi titul. de indic.
ante tortu.poſt num.*173.quia ſaltem diminuitur in aliquo huic te-
ſti.† Et quia per duos teſtes omne inditium, ſiue proximum, ſiue 8
remotum, debet probari. Boſſ. *d.praxi tit.de indic. ante tortu. n.*6.
Cacheran. *deciſ.Pedemon.*79.*n.*16.Burſat.*conſ.*35.*num.*2. † Con- 9
trarium, ſeu reſtringe quando inditium notæ vocis infert neceſ-
ſario ad delictum; quia vnus teſtis probat. Alex. *d.conſ.*24.*poſt n.*
10.*v.nec inſuper, lib.*2. Soc. *conſ.*54.*lib.*3. Vide plene per Maſc.
*Concl.*22. *Acclamatio per quot teſtes, & quomodo probanda.* † Et 10
quid operetur acclamatio puellæ in domo ſtupratæ, vel vulnerati,
aut derobati acclamantis, quod inducat præſumptionem ſtupri,
vulnerum, vel furti contra eum, qui viſus fuit exire de domo, in
qua acclamatio fiebat, Vide plene per Maſc.*Conſ.*13.*An acclama-* 11
*tio puellæ.*Vide *Furtum factum fuiſſe,& c.Concl.*556.†Lim.quia imo
teſtis excepto teſtamento probat contractum eorum, quorum no-
tas voces habebat,ſi contrahebant;ſecus ſi erat cortina,per quã vi-
deri non poterant. Alex.*d.conſ.*24.*n.*10.*v.nec obſtat*; vbi plures cõ-
cord.allegat.*lib.*2.& ibi apoſt.*in v.cortina.*allegat eundẽ Alex.*conſ.*
96.*lib.*3.*& conſ.*190.*Viſis, n.*10.*v.nam etiamſi inter,*vbi*dicit cõ- *
munem.*lib.*7.†Extende; quia communis* eſt opinio, quod teſtis 12
qui audiebat vocem eius,quem non videbat,probat,ſi habebat no- *
tam vocem & hoc deponat,excepto teſtamento. Alex. *d.conſ.*99.
*In caſu prædicto, n.*5. *v. & eſt communis ſententia, lib.*3. quod eſt
Alex.de Næuo vbi plena apoſt. dat plurimos concord. *in v.notus.*
†Contr.quod non probat teſtis deponens de voce nota eius,quẽ 13
nõ videt.†Decl. Abb.*in c.cum cauſam de teſtib.*quod ſi teſtes depo- 14
nentes de voce nota eius,quem non vident,paulo ante eũ viderũt,
probant;ſecus,ſi multũ tempus eſt,quod talem non viderunt;quia
poſſunt de facili decipi. † Contra declarationem Abb tenet Alex. 15
de Næuo *d.conſ.*99.*in v.inter conſ.* Alex.*li.*3.*n.*5.*v.ſed dominus Ab-
bas*,quia ſi creditur de teſtib.ſuper facto principali,credẽdũ eſt etiã

in eo,

Digitized by Google

in eo,quod dicunt habere notas voces,alias cæcus,qui habet no-
tas voces,non poſſet teſtificari;quia de recenti,& nunquam vidit;
tamen etiam cæcus probat,ſi deponat habere notam vocem,alle-
☞ gat gl. *in c.teſtes,3. q.9. in v.quæ nouerunt.* Vide, *Teſtes deponentes*
*de geſtis de nocte non probant,niſi dicant,&c.Concl.*186.

Teſtes deponentes ſuper facto teſtatoris non probant,ſi non fuerunt præſentes,videntes teſtatorem, & quando ſecus. Conc. 177.

1 TEſtes † deponentes ſuper facto, videlicet quod teſtator ali-
quid facit in ſuo teſtamento, non probant, niſi fuerint præ-
ſentes & teſtatorem cognouerint.Oldr. *conſ.*209.*In cauſa Hoſpi-*
2 *talis,n.*8.*ver.& ſi prædicta non ſufficiunt.*† Amplia;quia neque dici
poſſunt præſentes, quando non videbant teſtatorem loquentem.
Corn. *conſ.*319.*lib.*1. Vide Concluſionem proxime præced. *n.*3.
3 †Ampl.quia teſtes deponentes ſuper teſtamento debent eſſe con-
teſtes,ita quod ſi vnus deponat plus altero,non probant etiam il-
lud, in quo ſunt conteſtes,quia debent in totum concordare. Pe-
4 trus Rauen.*ſing.*705. † Limita;quia bene teſtes ſunt idonei,licet
teſtator dixerit legare id,quod in ſua apocha continetur; quia li-
cet non fuerit lecta,& teſtes ignorent,quid contineat; tamen ſa-
tis ſcire dicuntur per relationem. Caſtr. *conſ.*457. *col.*1. *ver. item*
*eſt perfecta,& col.*2.*in pr.lib.*1.

Teſtes deponentes in ſcriptis non probant,& quando ſecus. Concl. 178.

1 TEſtes † deponentes in ſcriptis, & non verbo, non probant;
ideo ſi teſtis ſcribat dictum ſuum,& illud exhibeat iudici,di-
cendo,*atteſtor,prout in iſto examine,*non probat. Gemin.*conſ.*142.
*num.*3.*ver.item quia noluit.*Rom.*conſ.*204.*Pro diſcutienda,num.*6.
2 *& ſeq.ver.aut in vim teſtimonij.*† Amplia;quia teſtes facientes fi-
dem ſine examine ſolemni, & iuramento non probant; quia non
eſt citata pars,dicuntur ſpontanei,& ſuſpecti redduntur.Dec.*conſ.*
3 51.*in pr.lib.*2.† Reſtringe primo;quando pars non oppoſuit.De-
4 cian. *d.conſ.*51.*num.*95.*verſ.ſecundo reſpondetur, lib.*2. † Reſtrin-
ge in relatione peritorum,Decian. *d.conſ.*51. *num.*100.*verſ.tertio*
5 *reſpondetur, lib.*2. † Reſtringe, quando eſſent legales perſonæ.
6 Decian. *d.conſ.*51.*n.*101.*lib.*2. † Reſtringe in arbitris,& arbitra-
toribus, & aliis, qui non tenentur ſequi ſolemnitates iuris. De-
cian. *conſ.*51.*n.*101.*lib.*2.*ver.quinto,vt tollatur.*

Teſtes non probant ea, quæ in ſcriptura fiunt. Concl. 179.

1 TEſtes † regulariter non probant acta iudicialia; quia de eis;
ſolet ſcriptura fieri,niſi allegetur perditio ſcripturæ, ſecus in
iis,quæ non requirunt ſcripturam; quia probantur per teſtes ſe-
* cundum * communem,de qua Ang.de Aret.*conſ.*2.*n.*323.Vide,
☞ *Probatio per teſtes non admittitur,ſi per ſcripturam fieri poteſt.Con-*
*cluſ.*772. *& Concl. ibi proxime ſequent.* Vide, *Scriptura in quibus*
*caſibus requiratur.Concluſ.*87. Vide, *Scriptura ad actum requiſita*
*qualiter probetur interueniſſe.Concl.*89.

Teſtes de auditu non probant, & quando ſecus. Concl. 180.

1 TEſtes † de auditu alieno non probant, maxime in delictis.
Gem.*conſ.*142.*n.*5.*v.Bertinus.*Alex.*conſ.*72.*n.*8.*in fi.l.*1. Soc.
2 *conſ.*47.*n.*16.† Et maxime in criminalibus teſtes de auditu ab vno
non faciunt etiam inditium; quia debent deponere ſaltem audi-
uiſſe à pluribus & duos nominare.Marcab.*conſ.*50.*num.*91.*&* 92.
3 allegat Curt.Iun. *conſ.*17.*in pr.* & Grat.*conſ.*27.*n.*14.*lib.*2. † Et
maxime, quando deponunt de auditu à parte; quia nihil penitus
probant.Alex.*conſ.*112.*Viſo quodam,n.*11.*ver.præterea teſtes,li.*6.
4 infra *n.*7.† Amplia maxime in criminalibus;quia nedum non pro-
bat,ſed neque facit indicium.Horat.Surd.*conſ.crim.*161.*n.*22.*li.*1.
5 †Amp.quia neque in criminalibus teſtis deponens de auditu alie-
no in iis,quæ ſunt de recenti,probat.Bald.181. *Dubium,ſuper quo*
*iuncto conſ.ſeq.*183.*lib.*4.Decian.*conſ.*62.*n.*58.*li.*3.Alex.*conſ.*166.
6 *In cauſa,& lite,in fi.n.*15.*v.ſuper nono,li.*6.† Et quod teſtimonium
de auditu non probet, & quod imo non ſit teſtimonium. Rol. à
Vall.*conſ.*51.*n.*42.*& ſeq.& conſ.*24.*n.*86. *lib.*1. vbi quod proprie
non eſt teſtis,qui deponit de auditu, & idem Socin. *conſ.*118.*n.*7.
7 *v.ſecundo confirmatur, lib.*1. † Extende maxime, quando depo-
nunt de auditu,à parte; quia nihil probant. Bald. *conſ.*406. *Præ-*
*mittendum eſt circa med.verſ.item quia de qualitate lib.*4. Decian.
*conſ.*82.*Viſo proceſſu in pr.* ſupra *n.*3. † Extende;quia auditus ab 8
alio ſine iuramento, qui non probaret,ſi ipſe hoc diceret, multo
minus probat cum deponat de auditu ab eo, qui non probaret
eo modo, quo depoſuit,vel dixit. Alex. *conſ.*29.*Chariſſime, n.*11.
*ver.nam dictum matris, lib.*7. † Extende etiam fauore piæ cauſæ. 9
Crauet.*conſ.*814.*n.*15. allegat Imol. *conſ.*91. Dec. *conſ.*159. *col.*
penul. circa princ. † Et quod teſtis deponens de auditu alieno non 10
probet.Roland.à Vall.*conſ.*35.*num.*22.*& ſeq.lib.*1. Dec. *conſ.* 62.
num. 58. *lib.*3. † Ratio quare teſtes de auditu non probent, eſt; 11
quia ſenſus auditus non accommodatur principali facto, ſu-
per quo ædificatur,ſed dicto tertij.Socin. *conſ.*118. *n.*7.*v. ſecundo*
*confirmatur,lib.*1.† Alia ratio; quia teſtimonium de auditu fun- 12
datur ſuper iure ſpeciali,ideo de facili proſternitur. Cuman. *conſ.*
77.*Viſo libello,v.ad quartum.*Curt. Iun.*conſ.*17.*in pr.* Crau. plene
*de antiq.temp.par.*1.§. *Viſo de fama,n.*9. vbi ex Ancharan. *conſ.*
194.*In cauſa & quæſtione,* dicit,quod de facili reperiuntur teſtes,
qui deponunt de auditu alieno. Vide Maſcard. *Concluſ.*457.*n.*5.
vbi, quod in criminalibus in teſtamento, & vbi agitur de diſſol-
uendo matrimonio teſtis de auditu non probat. † Amplia; quia 13
ad probandum dominium teſtis de auditu non probat. Roman.
*conſ.*424. *Circa propoſitum thema num.*6. vbi apoſt.allegat Marſil.
*conſ.*76.*n.*25. Alex.*conſ.*94.*In cauſa,& lite,in fin.lib.*2. vbi reddit
rationem; quia dominium, vt probetur, requirit factum hominis;
ergo auditus non ſufficit. † Amplia; quia teſtes de auditu non 14
probant ætatem.Marcab.*conſ.*101.*n.*14.*in fin.* per *c.in litteris, de*
teſtib. † Extende; quia ad probandam ætatem non ſufficit teſti- 15
ficatus de auditu Bart. *in conſ.*92.*In quæſtione,n.*2.*lib.*1.† Amplia; 16
quia teſtes de auditu non probant aliquem inſtitutum hæredem.
Alex.*conſ.*90.*In cauſa,& lite,n.*4.*v.nam illi duo,li.*1.† Ampl.quia 17
teſtes debent examinari in actis,ſi copia Notarij potuit haberi,&
ideo non poteſt probari depoſitio teſtis oretenus facta,cum ſit de
auditu alieno.Alex. *conſ.*74.*Viſo teſtamento,n.*9.*lib.*1.† Amplia in 18
cauſa matrimoniali;quia teſtes de auditu non probant* ſecundum *
cõmunem,de qua Mandoſ. *conſ.*43.*n.*7.allegat Grat. *conſ.*6.*n.*11.
*lib.*2.atteſtantem de* communi.† Amplia;quia teſtes,qui de audi- *
tu à venditore deponit,non probat venditionem,quæ requirit cõ- 19
ſenſum vtriuſque partis.Alex.*conſ.*134. *In cauſa,& lite,n.*7.*&* 8.
*v.præterea lib.*2.vbi,quod iſtud eſt notũ lippis,& tonſoribus. Am- 20
plia;quia teſtis de auditu auditus non probat confeſſionem,neq;
abſente,neque præſente parte factam. Caſt.*conſ.*155.*in fi.n.*3.*li.*2.
† Amplia;quia non probat teſtis de auditu auditus. Dec. *conſ.*24. 21
*n.*38.*lib.*1.Caſtil.*conſ.*30.*n.*14.*& conſ.*38.*n.*30.† Ext.quia teſtes 22
de auditu auditus non probant famam. Caſtil. *d.conſ.*30. *n.*13.*&*
*conſ.*38.*n.*31. vbi limitat,niſi dicant audiuiſſe publice,& à maiori
parte populi.† Extende;quia teſtes de auditu auditus neque pro- 23
bant in cauſis matrimonialibus,niſi interueniant ea, de quibus in
*c.licet ex quadam,de teſtib.*Caſtil.*d.conſ.*38.*n.*30. † Ext.quia teſtis 24
de auditu auditus non probant confeſſionem partis. Caſt.*conſ.*155.
*in fin.lib.*2. † Reſtr. quia bene probant poſſeſſionem, cuius initij 25
memoria non exiſtit. Caſt.*d.conſ.*155.*in fi.lib.*2.† Declara,niſi eſ- 26
ſemus in antiquis vltra memoriam hominum, & concurrat fama.
Capic.*dec.*193.*in fin.*† Amplia;quia teſtes de auditu non probant 27
conſanguinitatẽ,niſi teſtes,ſint perſonæ graues,& deponant audi-
uiſſe ab antiquiorib.& fide dignis,& niſi grauitas teſtiũ non pro-
bata. Alex.*conſ.*82.*In cauſa inter n.*2.*v.præterea,li.*1.vbi quod etiã
ſi ſint ſingulares in auditu, videlicet à quibus,non probant. Am-
plia; † quia teſtes non probant de auditu conſanguinitatem, niſi 28
ſpecificent quatuor;vel concurrãt quatuor;primo,quod ſint teſtes
bonæ opinionis,& famæ;ſecũdo quod ſingulos gradus ſpecificẽt;
tertio,quod affirmẽt ſe credere; quarto,quod viderint eos ſe tra-
ctare pro talibus. Soc. *conſ.*47. *n.*16. *lib.*4.† Reſtr.quando agitur 29
de probãda conſanguinitate vltra 100.an.quia bene probat teſtis
de auditu,& in antiquis, *c.licet ex quadã,de teſt.*tamen requiritur
quod conſtet,quod agatur de conſanguinitate vltra 100.an. alias
non probãt,& inſtrumẽta enũciatiua non releuãt,niſi quoad enũ-
ciatos.Soc.*d.conſ.*47.*n.*17.*& ſeq.li.*4.& ita tenet Aret.*conſ.*37.*Se-*
*quendo,v.venio ad ſecundum,& n.*2. & ita Crau.*de antiq.temp.p.*1.
*n.*5.vbi,quod in hoc omnes * conueniunt.† Contr.quod parẽtela *
non poſſit probari per auditũ,*gl.in l.*2.§.*idem Labeo.*& ibi Bart.*ff.* 30
de aqua plu.arcen.† Imo Caſt.*conſ.*56.*Super primo quæſito,lib.*1.te- 31
net,quod ad effectũ ſucceſſionis non ſufficit probatio in antiquis
ſine fama plene probata,vel alio adminiculo,pro qua opinione fa-
ciunt; quia vbi agitur de magno præiudicio,non ſufficit de audi-
tu,ſed contrarium.Corn.*conſ.*78.*lib.*3.qui adhæret Crau.*de antiq.*
*temp.p.*1.§.*viſo de fama,n.*5.† Declara;quia ſi agitur de probanda 32
parentela ad effectum diſſoluendi matrimoniũ, non probatur per
ſolum auditũ,etiã ſi ſimus in antiquis, ſed debet probari de audi-

tum cum fama;ſi vero non agitur de dirimendo matrimonio;& ſu-
mus in antiquis,ſufficit probatio de auditu. Aret.d.conſ.37.n.3.&
33 4.vbi late.† Amp.quia teſt.deponens de auditu ab aliquo non po-
teſt probare plus,quam ille,à quo audiuit,ne plus credatur copiæ
quam originali. Crau.conſ.41.n.2.vbi quod teſt.non admittitur,cu-
ius auctor repelleretur,& conſ.6.n.67. Ceph.conſ.250.n.27.v.item
34 oportet. Hector.Æmil.tr.de teſtib.fol.247.n.24.& ſeq.† Ext.quia
teſtis de auditu ab eo,qui repellitur,nihil probat,ne plus credatur
copiæ,quã originali;nam teſtes non probant, quorum repelluntur
auctores.Crau.conſ.6.n.67.& conſ.112.n.13.vbi,quod ſi crederetur
35 poſſet quilibet ſibi parare probationem.† Et maxime hæc proce-
dunt in criminalibus.Marſil.conſ.20.n.5. & conſ.40.n.8.late Bert.
conſ.3.n.20.vbi plures allegat Rol à Val. conſ.34.n.86.& 87.li.1.
36 †Extende multo magis,quãdo deponunt de auditu auditus.Rol.à
37 Val.d.conſ.24.n.86.& ſeq.lib.1.† Et maxime in criminalib. teſtis
de auditu auditus non probat,& nullum facit indiciũ,& non me-
retur nomen teſtis.Abb.c.tam litteris,n.5.v.nam talis, & ibi Fel.n.
2.ante fi.de teſtib.Marſ.conſ.20.n.5.& conſ.41.n.8. Menoch. conſ.
98.n.55.& conſ.144.n.24. Burſ.conſ.316.18.& 19.Hippol.Rim.
38 conſ.260.n.45.& conſ.299.n.35.li.3.†Amp.maxime,quando om-
nes ab vno ſolo audiuerunt;quia nihil probant.Soc.d.conſ.118.n.
39 7.lib.1. † Debent igitur deponere audiuiſſe à plurib.& nominare
2.vt probent,in tantum,quod non ſufficiat,ſi vnus dicat de audi-
tu à duobus,& alter de auditu ab aliis duobus.Alex.conſ.81.v.præ-
40 terea,lib.1.vbi,quod teſtes ſunt ſingulares,Dec.conſ.321.†Contr.
Corn.conſ.78.col.1.li.3.Abb.in c.licet ex quadam,circa fi.de teſtib.
41 †Decl.quia propter ſpecialitatem huius probationis,& facilitatẽ,
quod vnus audiuerit ab vno, alius ab alio, dicuntur ſingulares &
comprobat,quod non releuet. Crau. de antiq.p.1.§.Viſo de fama,
42 n.12.† Lim. quia teſtes deponentes de auditu ab eo,de cuius ani-
mo dubitatur,probant animũ dicentis;ideo ſi ſocius emit rem no-
mine ſuo,vel communi probatur per teſtes deponentes de auditu
ab eodem,antequam res eſſet in controuerſia.Bal.d.conſ.61.In iſta
43 q.n.4.v.item dubitatur,li.2.quod eſt Bart.de Salyc.†Lim.quia be-
ne admittitur teſtificatus de auditu proprio,& probat.Bald. conſ.
219.Teſtes,& atteſtationes,n.3.v. nec obſtat,lib.4.vbi,quod omnes
* * hoc tenent.Abb.in d.c.licet ex quadam,in pr.de teſtib..† Ext.quia
44 imo auditus eſt ſenſus magis proximus iis; quæ ſonant in actum
verbi; ideo ſi agitur de probanda confeſſione, vel alia aſſertione,
teſtis de proprio auditu deponens non poteſt melius probare.Bal.
conſ.10.In queſt.n.6.lib.5. Abb.d.c.licet ex quadam,in pr. de teſtib.
45 †Lim.quia in actu perceptibili per viſum teſtis de auditu probat,
dum ſenſus auditus non ſit omnino non proportionabilis,& ideo
teſtis, qui de nocte ſentit percutere,ſi dicat,quod audiuit Titium
percutientem Seium acclamantem; quia habebat notam vocem
probat ,licet non viderit;quia erat de nocte, vel in loco concluſo.
Alex.pulchre conſ.24.Animaduerſis,n.10.v.nec inſuper obſtat,li.2.
46 †Ext.vt idem ſit,ſi teſtis deponat audiuiſſe ſub tenui pariete,quod
vir & mulier coibant,& commiſcebantur,licet non videret,probat
quia actus proportionatus viſui cõuenit ẽt auditui. Alc.d.conſ.24.
47 n.10.v.ſed cui dubium,li.2.†Lim.quia ad probandum affinitatem,
vel conſanguinitatem,teſtes de auditu admittuntur; ſecus in aliis
impedimentis matrimonij. Abb.d.c.licet ex quadam,n.2.vbi ap. de
48 teſtib.& multa requiruntur,de quib.Caſt.conſ.56.n.4.li.1.† Decl.
quia ſi agitur de probanda conſanguinitate ad alium finem,quam
matrimonij,non probant,puta ſi agatur de ſucceſſione, & ſit pro-
bandus certus gradus; quia tunc ſtamus regulæ, non autem iuri
ſpeciali,de quo in d.c.licet ex quadam de teſtib.ita Caſt.d.conſ.56.
49 Super 1.n.4.lib.1.†Lim.quia licet teſtis de auditu non probet ple-
ne tamen cum adminiculis probat. Alex. conſ.236.Perſpectis,in fi.
50 lib.6.†Lim.in antiquis vltra centum annos; quia teſtis de auditu
probat.Abb.d.c.licet ex quadam,n.3.de teſtib. Alex.conſ.187.n.16.
☞ lib.2.Vide. Antiquitas habet priuilegia plura,&c. Conc.339.† Ext.
51 quia maxime teſtes probant,aliquem fuiſſe in rerum natura,ſi au-
diuerunt ab illis,qui cognouerunt illum fuiſſe talẽ.Ang.Aret.conſ.
52 20.Viſis actis,in pr.† Imo,quando factum,ſuper quo teſt. exami-
nantur,excedit,60.ann.dicitur antiquũ,& de auditu admittuntur.
Alex.conſ.4.n.17.& 28.& conſ.187.n.2.li.2. Caputaq.dec.240.In
53 Fauentina,lib.1.†Decl.quia teſtes de auditu non probant,quando
54 ſuper facto non antiquo. Alex.conſ.23.Viſo proceſſu,n.2.li.5.†Dec.
omnes limitationes,vt non procedant, quãdo audiuiſſet poſt mo-
tam litem;quia tunc non probant Abb.d.c.licet ex quadã,n.3.v.itẽ
nota,quæ vbi admittitur.de teſtib.Dec.conſ.82.Viſo proceſſu,in pr.&
in l.1.in 2.lectura,in fi.n.18.ff.ſi cert.pet.Rom.ſing.753.Omni caſu
vbi apoſt.Nat.conſ.170.n.8.Crot.in tr.de teſtib.n.368. Crau. conſ.
662.n.25.v.5.præſumptio Benintend.dec.67.n.11.vbi alios allegat,
quod neque præſumptionem faciat.Par.conſ.53.n.11.lib.4. Corn.
conſ.176.n.6.li.4. & eſt generale in fama,& auditu,vt debeat eſſe
ante litem,alias non releuat,idem Cor.conſ.221.poſt n.5.li.3.Ext. 55
† declarationem,vt procedat ẽt, quando de auditu deponit , ſed
non exprimit tempus;quia præſumitur poſt motã litẽ.Nat.d.conſ.
170.in fi.Trita eſt,& ita Ro.ſing.753.Omni caſu,vbi,quod decla-
rare debet,& dicere,quod ante motã litẽ,alias nõ probat.†Et vide 56
Gab.tit.de teſtib.qui ponit octo limitationes,quæ ſunt declaratio- *
nes.Conc.3. † Decl. quod vbi teſtimonium de auditu admittitur, *
requirit,quod audiuerit à plurib.non ab vno tantum.Abb.d.c.licet
ex quadam,n.8.de teſtib.Nat.plene conſ.170.n.9.com.* dicit Rim. 57
Iun.conſ.113.n.5.lib.2.& com.* dicit Grat.conſ.27.n.14.lib.2 Rim.
Iun.conſ.363.n.135.Cor.conſ.78.n.5.li.3.† Itẽ quod ipſemet teſt. 58
de auditu dicant,quod ita credit.Nat.d.conſ.170.n.7.plene Men.
conſ.98.li.1.n.58.allegat Neuiz.conſ.78.n.18.Capr.conſ.156.n.7.
Cor.conſ.62.n.12.lib.1.Rim. Iun.conſ.363.n.136.vbi alios allegat
Cor.conſ.78.lib.3.n.5.ſequitur Rip.in l.1.n.87.& ſeq.ff.ſi cert.pet.
†Item,quod ſpecificet eos,à quib.audiuit. Crau.conſ.662.Dubia, 59
aut motiua,n.25.v.2.reſpondetur,alleg.Alex.conſ.100.col.3.in fi.v.
6.teſtis,li.1. Crau.conſ.487.in pr.& de antiq.p.1.§. Viſo de fama,n.
11.& conſ.814. n.5. vbi hoc extendit ẽt fauore piæ cauſæ,& quod
debeat ſpecificare ſaltem duos,Rim.Iun.conſ.186.n.58.lib.2.alle-
gat Curt.Iun.conſ.17.in pr.late Ferret.conſ.80.n.9.& ſeq. maxime,
n.10.Menoc.conſ.98. n.57.lib.1.Petr.Surd.conſ.135.n.95.& ſeq.
lib.1.vbi,quod non nominans,à quibus,poteſt audiuiſſe à parte,&
non probat;quia repelluntur auctores.†Ratio eſt ; quia potuiſſet 60
audiuiſſe à teſte , vel perſona defectuoſa, quæ non admitteretur,
vt per Petr.Surd.d.conſ.135.n.96.allegat Rip.in l.1.n.87.ff.ſi cert.
pet.Vide,Fama quid ſit,& infamia.Concl.63.vbi alia ſimilia. Decl.
† tamen;quia licet à diuerſis audiuerint, puta aliqui ab antiquio- 61
rib.Petro,&Paulo,aliqui ab aliis,bene probat,neq;ſunt ſingulares. ☜
Corn.conſ.78.n.2.lib.3.ſequitur Crau.de antiq.p.1.§.Viſo de fama,
n.11.fol.131.†Contr.idem Crau.vbi ſupra,n.12.ex mente Alex.& 62
aliorum , & quod ſibi magis placet, ne ſpecialia multiplicentur.
† Decl. quia ita demum teſtis de auditu deponens probat in an- 63
tiquis,ſi concurrat fama publica,alias non,magis com.* dicit Petr. *
Surd.conſ.135.n.100.vbi alleg.Curt.Iun. in l.1.n.57.ff.ſi cert.pet.
plene Corn.conſ.78.n.5.li.3.ſequitur Rip.in l...n.187.ff.ſi cert pet.
† Et faciunt in ſimili dicta de fama publica in criminalibus , vel 64
arduis cauſis,quod niſi teſtes deponant,à quibus audiuerunt,etiam
non interrogati non probant.Corn.conſ.233.lib.2.vbi de * comm. *
Bertaz.conſ.548.n.3.pleniſſime Farin.q.47.n.216.& ſeq.& n.229.
& 230.vbi de communi,quod debet non interrogatus deponere,
à quibus habuit fama originem.† Item requiritur,quod deponant 65
teſtes de auditu , vt probet in antiquis,quod audiuerunt ab anti-
quioribus,nec ſufficiat ab antiquis,ſed debent dicere audiuiſſe ab
antiquiorib.vel maioribus ſuis,alias non probant,late Cor.d.conſ.
78.n.5.li.3.quem ſequitur Rip.d.l.1.n.87.ff.ſi cert.pet. † Et quod 66
debeat ſpecificaré ſaltem duos,à quib.audiuit,ẽt ſi non ſit interro-
gatus. Aret.conſ.73.Diligenter,n.11.2.ſed ego adduco,cum ſeq.max.
n.14. vbi contra t.tenet in fama,quando habet inditium ſui ortus;
quia ſi teſtis interrogatur,& non nomina , non probat,ſed ſi non
interrogatur , bene probat; quia fama,quæ à maiori parte populi
fundatur,habet maiorem præſumptionem,pro ſe,& Aret.ſequitur
Nat. conſ.170.n.9.& conſ.245.† Contr. quod ſufficit probatio de 67
auditu ab vno , quando non agitur de dirimendo matrimonio,&
quod probatio,quod à plurib.audiuerit,quando agitur de dirimẽ-
do matrim.loquatur c. licet ex quadam de teſtib. dicit aperte Aret.
conſ.37.n.3.& max.n.4.vbi ſic diſtinguit. † Imo,quod debeat in- 68
terrogari,à quib. audiuit ad hoc,vt duos nominare debeat. Aret.
conſ.103.n.2.†Ratio eſt;quia teſtis dicens non recordari de nume- 69
ro,vel quantitate,dicitur facere depoſitionem incertam, quæ non
releuat producentẽ.Bal.conſ.406.circa med.v.item bonus,li.4. Vide ☜
plenius,Præſcriptio immemorabilis qualiter articuletur,& probetur.
Concl.252. Vide infr. Teſtes non recordantes de tempore delicti,&
aliis,quæ ſunt de ſubſtantia,non probant,& quando ſecus.Conc.184.
Vide plenius,Tempus 100.annorum, & tempus immemorabile &c.
Conc.39.n.& 4.ſeq. Vide, Teſtes in antiquis probandis qualiter &c.
Concl.290.† Et ideo deponens de fama interrogatus;quia audiuit 70
à maiori parte populi; ſi interrogatus,vt exprimat,à quibus audi-
uit, dicat de duobus, quos nominat, & in genere de multis aliis,
non probat;quia illa verba de duobus aliis poſſunt intelligi.Bald.
conſ.448. Ad euidentia,n.13.& 14.li.5. Alex.conſ.150.n.13.lib.5.
†Idẽ,ſi imperſonaliter deponit teſtis , quod dicatur aliquid à ma- 71
iori parte populi ; quia ſi interrogatus à quib.in ſpecie audiuit,di-
cat non recordari,non probat.Dec.conſ.429.n.19.& conſ.133.n.5.
†Item teſt.qui depoſuit aliquid vidiſſe,vel audiuiſſe,ſi interroga- 72
tur de circumſtantiis ; quæ eod.contextu geſta ſunt,& de quibus
poteſt

Digitized by Google

poteſt de facili recordari, eſt ſuſpectus de falſo, & non probat, &
* poteſt puniri pœna extraord. ſecundum * communem, de qua
Plot. *in l. ſi quãdo, n.*718. *C. vnde vi.* ſequitur Lanc. Corr. n. ſuo *Bre-*
73 *uiar. fol.* 142. *in tit. non record. li.*1. §. 2. *c.* 9. † Lim. quia ſi probationes
ſunt omnino pares, ille, qui habet teſtes de auditu ſuper abun-
dantes, debet obtinere; quia adiuuant, & faciunt qualem qualem
præſumpt. circa hoc, notandum dicit Marſil. *ſing.* 271. *Teſtis de*
74 *auditu*, vbi dat concor. Alex. *conſ.* 236. *Perſpectis, in fi. lib.* 6. † Lim.
quia teſtis de auditu, licet non probet; tamen facit præſumpt.
quæ transfert onus probandi in aduerſarium, Dec. *d. conſ.* 82. clare
in d. l. 1. *in* 2. *lectura, n.* 18. *ff. ſi cert. pet.* plenius Crau. qui multos
citat *conſ.* 791. *Indic. ciuile, n.* 9. Grat. *conſ.* 42. *n.* 10. *li.* 2. & in cauſa
matrim. Ceph. *conſ.* 435. *n.* 53. *lib.* 3. apoſt. ad Alex. *conſ.* 77. *n.* 4. *v.*
aliqualem, lib. 1. Fel. *in c. tam litter. n.* 3. *de teſtib.* & ibi vide, quæ po-
ſui. Rom. *ſing.* 345. *teſtim.* vbi concord. alleg. apoſt. Rom. *conſ.* 424.
n. 6. pleniſſime Menoch. *caſ.* 475. *in pr.* & Farin. *q.* 43. *n.* 164. citat
75 Gozad. *conſ.* 79. *n.* 11. Roland. à Vall. *conſ.* 82. *n.* 56. *lib.* 2. † Ext. vt
multo magis transferat onus probandi in eum, qui idem atteſta-
76 tur. Grat. *conſ.* 42. *n.* 10. *lib.* 2. † Contr. dicit Nat. *conſ.* 170. *in princ.*
quod non faciat talem præſumptionem, quæ transferat onus pro-
bandi, & dicit, quod allegati pro cõtraria non dicunt hoc. Benin-
tend. *dec.* 67. *n.* 8. vbi, quod requiruntur duæ præſumpt. vt trans-
feratur onus probandi. Rim. Iun. *conſ.* 199. *n.* 36. vbi, *n.* 35. allegat
Nat. contrarium tenere *conſ.* 520. *n.* 9. & hanc partem, quod non
trãsferat onus probandi, late Rim. Iun. *conſ.* 363. *n.* 112. *& ſeq.* late
Petr. Surd. *conſ.* 135. *n.* 97. *& ſeq.* vbi, quod Archid. pro contrario
non hoc dicit, & quod non facit præſumpt. & ſi faceret, omnis
præſumptio non transferret onus probandi, ſed illa, quæ eſt plena
77 probatio. † Debilem præſumptionem eſſe teſtem de auditu; quia
de iure ſpeciali, inquit Crau. *conſ.* 662. *n.* 25. *ver. quinta præſumptio*,
vbi allegat ſeipſum *de antiq. temp. par.* 1. *num.* 309. Rimin. Iun.
78 *conſ.* 186. *n.* 56. *lib.* 2. † Declara, vt plene per Menoch. *d. caſ.* 475. vt
transferat onus, imo plene probet, quando alia concurrunt, vt
ibi *n.* 6. allegat Crau. qui hoc dicit *conſ.* 277. *col.* 3. *v. cuius etiam*
probatio, vbi ſi iunguntur cum teſtibus de veritate, probant.
79 † Quod teſtis de auditu faciat præſumptionem, Alex. *conſ.* 77. *n.* 4.
80 *lib.* 1. Ruin. *conſ.* 96. *n.* 17. *lib.* 5. † Et in materia filiationis, Dec. *conſ.*
81 171. *n.* 3. † Decl. quia non transfert onus probandi; nec facit præ-
ſumptionem, quando eſſet de auditu poſt motam litem, vel à par-
te, vel alio, qui poſſet ex fraude dixiſſe. Dec. plene *conſ.* 82. *in pr.*
Benin. *deciſ.* 67. *n.* 8. Nat. *conſ.* 170. *n.* 8. Crau. *de antiq. tẽp. par.* 1. §.
82 *Viſo de fama, n.* 6. † Declara; quia transfert onus probandi teſti-
monium de auditu, quando illi, à quibus audiuerũt, ſunt mortui,
ſecus ſi viuunt; ratio diuerſitatis; quia teſtimonium de auditu à vi-
uente, qui poſſet examinari, redditur ſuſpectum, ita Crau. *de antiq.*
temp. par. 1. §. *viſo de fama n.* 8. *& ſeq.* maxime, *n.* 10. & infrà *n.* 86.
83 † Decl. quia quod dicitur, teſtẽ de auditu facere iudiciũ, procedit,
quando ſunt plures de auditu. Alex. *cõſ.* 11. *Sentio, n.* 6. *v. & poſito,*
& conſ. 21. *Repetito, n.* 7. *lib.* 4. *& conſ.* 5. *n.* 4. *lib.* 1. *& conſ.* 77. *n.* 4. vbi
84 apoſt. dat concord. *li.* 1. Rom. *ſing.* 345. vbi apoſt. dat concord. † Et
quod ſolã præſumpt. in probando dominio faciat, Rom. *conſ.* 424.
Circa propoſitũ, in fi. Alex. *cõſ.* 77. *n.* 4. *li.* 1. licet apoſtilla ibi teneat,
85 quod transfert onus probandi. † Decl. quia in paritate probatio-
86 nis teſtis de auditu releuat. Rim. Iun. *conſ.* 299. *n.* 42. † Decl. quia
teſtes de auditu transferũt onus probandi, ſi illi, à quibus audiue-
rũt, ſunt mortui, alias ſecus; quia imo ſunt, ſine probatione, ex quo
non produxit pars illos, à quib. audiuet. Rim. Iun. *conſ.* 182. *n.* 23.
lib. 2. vbi allegat Crau. *de antiq. par.* 1. *n.* 308. & ſecundum nouam
87 impreſſionem, *fol.* 131. *n.* 10. ſupra *n.* 82. † Decl. quia transferunt
onus probandi, quãdo veriſimilia deponunt, alias ſecus. Soc. Iun.
88 *conſ.* 135. *in fi. lib.* 2. † Lim. quia teſtis de auditu probat cõtra pro-
ducentem. Rim. Iun. *conſ.* 152. *in pr. lib.* 2. clarius Pacirol. *conſ.* 12.
n. 43. vbi alleg. loquẽtes per verbum, *credo*. Rom. *conſ.* 290. *In caſu*
propoſita, in fi. v. ceterũ, vbi, quod iungitur cum teſte partis actoris
89 deponente de viſu. † Ext. quia probat contra producentem etiã in
iis, quæ iudicio intellectus percipiuntur, licet aliã non reddat ra-
90 tionem. Rom. *conſ.* 190. *in fi. v. ceter.* † Reſtr. quia poſt motam litem
non probat contra producentẽ, niſi dicat ſe credere, vt videtur te-
nere Nat. *conſ.* 170. *n.* 7. Men. *conſ.* 98. *li.* 1. *n.* 58. Rim. Iun. *conſ.* 363.
91 *n.* 136. † Declara omnes limitationes prædictas, vt non procedat,
quando teſtis deponens de auditu interrogatur, à quib. audiuerit;
quia ſi dixerit, non recordari, non probat. Alex. *conſ.* 100. *col.* 4. *v.*
92 *ſextus teſtis, n.* 4. *lib.* 1. † Decl. omnes limitationes; quia teſtis de au-
ditu non probat in cauſa criminali. Menoch. *conſ.* 98. *n.* 55. allegat
93 Rol. à Vall. *conſ.* 24. *n.* 86. *lib.* 1. † Imò neq; facit præſumptionẽ, niſi
in cauſa aſſaſſinij, Pancirol. *conſ.* 18. *n.* 48. *&* 50. Vide Concluſionẽ
94 proxime ſeq. † Reſtringe, dummodo non audiuerit ab aduerſario
producentis. Rim. *d. conſ.* 152. *n.* 2. *& ſeq. lib.* 2. Vide, *Teſtes de cre-*
dulit. in iudicio non probant. Concl. 182. *poſt proxime ſeq.* † Limita; 95
quando cum teſtibus de auditu concurrunt fama, vel aliæ proba-
tiones, ſeu adminicula. Soc. Iun. *conſ.* 135. *in fi. lib.* 1. quia tunc in
antiquis probant. Rota *in nouiſſ. dec.* 861. *lib.* 3. *in pr.* & quod teſti-
monium de auditu etiam in antiquis non ſufficiat, niſi concludẽ-
ter probetur fama, vel adſit aliud adminicul. Dec. *conſ.* 148. *ante fi-*
nem. † Contrarium dicit Aret. *conſ.* 73. *n.* 14. *& ſeq.* quod ſibi nun- 96
quam placuit contraria opinio; quia fama ſemper habet teſtifica-
tum de auditu in ſe; igitur ineptum videtur. † Declarat Crau. *de* 97
antiq. temp. par. 1. §. *viſo de fama, in pr.* vt ſi ſumus in iis, quæ ſunt
magni præiudicij, prout in dominio probando, requiritur fama;
alias ſecus, ſi ſumus in antiquis; quia ſunt difficilis probationis,
prout in parentela, & quando non agitur de magno præiudicio,
vt per Aret. *conſ.* 37. *n.* 3. *&* 4. vide Crau. vbi ſupr. *n.* 5. † Lim quia 98
teſtis de auditu ab eo, cuius habet notam vocem, probat Maſcard.
Concl. 457. *n.* 4. Vide Anton. Gabr. *lib.* 1. *tit. de teſtib. Concl.* 3. *Teſtis*
de auditu probat in antiquis. Vide Maſcard. *Concl.* 151. *Auditus*
quid probet, vbi ponit regulam negatiuam, & limitat.

Teſtis de auditu ab occiſo non probat.
CONCL. 181.

TEſtimonium † de auditu ab occiſo non releuat contra im- 1
putatum; quia morientes non ſemper verum dicunt. Oldr.
conſ. 192. *Viſo diligenter, n.* 2. *ver. his igitur.* † Extende; quia teſtis 2
de auditu ab aliquo, cui non crederetur, ſi ille deponeret, non po-
teſt plus probare, quam ipſe, à quo audiuit, probaret; quia plus
non creditur copiæ; quam originali, ita Crau. *conſ.* 41. *n.* 2. Vide
ſupra, *Teſtis de auditu non probat. Concl.* 180. *n.* 33. *& ſeq.* Vide
Concluſionem proxime præcedentem. Vide plenius, *Exem-*
plum, & copia non probat, & quando ſecus. Concl. 550. Vide, *Fides*
non facit fidem, & quando ſecus. Concl. 338.

Teſtis de credulitate, & iudicio ſuo deponens non probat, & quando ſecus. CONCL. 182.

TEſtes † deponentes de credulitate non probant. Oldr. *conſ.* 1
209. *n.* 8. *ver. & ſi prædicta*, vbi vnicum verbum de hoc, & ni-
hil allegat; quia ſcientia teſtis debet eſſe certa, & non opinatiua.
Bald. *conſ.* 406. *Præmittendum, n.* 2. *in pr. lib.* 4. Sign. *conſ.* 141. *n.* 6.
Afflict. *deciſ.* 381. *n.* 7. Caſtr. *conſ.* 197. *Viſis, & examinatis, col.* 2.
ver. tertio conſidero, lib. 1. Alex. *conſ.* 68. *Et viſo, in fin. ver. tertius te-*
ſtis, libro 2. *& conſ.* 134. *In cauſa & lite, n.* 6. *lib.* 2. *& conſ.* 74. *n.* 6. *&*
133. *n.* 5. *lib.* 1. Alex. *conſ.* 91. *n.* 5. *lib.* 6. *& conſ.* 114. *In cauſa & lite,*
n. 15. *v. capio Michaelem, lib.* 4. *& conſ.* 91. *In cauſa, num.* 4. *libro* 6.
& iterum *conſ.* 166. *In cauſa & lite, n.* 6. *ver. ſed certum eſt, libro* 6.
† Et teſtis deponens de credulitate non eſt verus teſtis. Alex. *in d.* 2
conſ. 91. *n.* 5. *lib.* 6. † Ext. etiam ſi dicat ſe pro certo credere. Bal. *in* 3
l. ſiue poſſidetis, C. de probat. Specul. *de teſte.* §. 1. *v. item quid ſi de-*
poſuit de credul. Dec. *conſ.* 524. *n.* 6. apoſt. ad Batt. *conſ.* 111. *Quæ-*
ritur, num. 2. *lib.* 1. *in v. dicit, quod credit.* Alex. *conſ.* 109. *Viſis, & vt*
oportet, col. 2. *ver. addo lib.* 1. *& cõſ.* 148. *col. fi. ver. quintus teſtis, lib.* 5.
& conſ. 172. *In cauſa & lite, n.* 11. *v. alia ratione, lib.* 6. † Extende, 4
etiam ſi examinetur ſuper immemorabili præſcriptione; quia ſi
deponat per verbum, *credere ſuo*, vel *iudicio ſuo*, nõ probat. Felin.
conſ. 2. *n.* 7. † Ext. vt procedat, etiam ſi dicat ſcire aliquid, & in- 5
terrogatus de cauſa ſcientiæ ſi dicat, *quia credit*, non probat; quia
dictum licet non ſit de credulitate, ſufficit, quod ratio eſt de cre-
dulitate. Alex. *conſ.* 166. *In cauſa & lite, in fi. n.* 16. *v. ſuper vndecimo,*
libro 6. † Ext. quia ſi tres teſtes ſunt adhibiti in inſtrumento pro 6
verbum, *credo*, reprobatur inſtrumentum ſecundum * commu- *
nem; quia iſte per verbum *credo*, non probat. Alex. *conſ.* 56. *Viſo*
proceſſu, in fi. lib. 2. † Reſtr. quando teſtis vnus deponit de negocio 7
principali, & de certo tempore, puta de menſe Auguſti; quia ſi
alius teſtis de eodem facto deponat, & deponat ſe credere, quod
de menſe Iulij, vel dicat, quod non bene recordatur, vel dicat, po-
teſt eſſe tantũ tẽpus; quia nihil præciſè deponit, dicitur conteſtis
cum alio & probat. Alex. *cõſ.* 156. *n.* 11. *v. nõ obſtat etiã. cum ſeq. li.* 5.
vbi *n.* 12. quod magis veriſimile eſt dictũ iſtius, quã ſit dictũ illius,
qui de certo tempore deponit. † Declara, niſi teſtis, qui deponit ſe 8
pro certo credere, adiiciat originem ſuæ credulitatis. Bald. *d. l. ſiue*
poſſidetis. C. de probat. Alex. *conſ.* 109. *Viſis, & vt oportet, n.* 1. *v. adeo,*
quæ, li. 1. *& conſ.* 88. *In cauſa, n.* 4. *lib.* 4. † Reſtr. in præiudiciũ teſtis; 9
nam qui dicit ſe credere, vel pro certo credere, nõ euitat periuriũ,
ſecundum Alex. *conſ.* 43. *Viſo, & diſcuſſo, n.* 7. *in fi. v. & licet deponat,*
lib. 2. Vide, *Periurus non dicitur iurans contra veritatẽ multis caſib.*
Concl. 288. † Decl. tamen; quia imo teſtis, qui dixit vnũ per verbũ, 10
credo, poſtea depoſuit contrarium pro veritate, non eſt cõtrarius,

neque de falſo poteſt puniri,ex quo non probat,quando deponit
per verbum,*credo*.Alex.*conſ*.74.*n*.6.*li*.1.Vide Maſcard.*Conc*.458.
Credo verbum,vbi extendit,quod etiam ſtante conſuetudine non
probat,niſi addat cauſam veriſimilem,ſeu concludentem, limitat
in conſulente,& iudice proferente ſententiã;quia probat,& con-
11 cludit † Amplia,vt procedat etiam in probanda ætate;quia licet
ſufficiat probatio coniecturalis;tamẽ teſtes non probant de credu-
litate deponẽtes,maxime,ſi non reddunt ſcientiã per ſenſum cor-
12 poris.Bald.19.*Factum tale eſt*,*n*.3.*vſque in fi.lib*.5.†Reſtr.quando
igitur de probanda ætate minoris;quia tunc teſtes de credulitate
probant.Iaſ.*in rubr.ff.de iureiur*.Vide Maſcard.*Conc*.668.*in fi*.vbi
comprobat ampliationem,& reſtrictionem per alias auctoritates.
Vide eundem plenius *Concl*.679.*n*.16.*& ſeq*.vbi pro vtraq;& de-
13 clarat.†Ampl.in probanda poſſeſſione;quia teſtes per verbũ,*cre-
do*,non probant.Caſt.*conſ*.445.*Viſo,& examinato,col*.1.*v.ſecũdus*
14 *teſtis,lib*.1. † Ampl.quia in probanda identitate non probant per
verbum,*credo*.Alex.*conſ*.134.*In cauſa,& lite.n*.6.*v.præterea teſtis*,
15 *lib*.2. † Ampl.vt idem ſit in probando,quod mobilia remanſerint
in hæreditate;quia depoſitio teſtium per verbũ,*credo*,non probat.
16 Ang.*cõſ*.136.*In q.n*.3.*v.ſuper ſecũdo*.† Ampl.in probando tẽpore
certo;quia per credulitatẽ non probãt, imo perinde eſt,ac ſi nihil
depoſuiſſent,quãdo dicunt credere de tali tẽpore. Caſt. *cõſ*.197.
17 *col*.2.*v.tertio conſidero,lib*.1.†Ampl.idem eſſe in probanda deper-
18 ditione ſcripturæ.Card.Zab.*conſ*.25.*Quæ n.poſſed.n*.6.† Amplia;
quia teſtes deponẽtes de credulitate nõ probãt certã ſummã,quę
poſſit compenſari cum debito liquido inſtrum.Bal. *in l.nõ ſolum*,
& in l.teſtiũ.C.de teſtib.Bart.*in l*.2.*§.pen.poſt gl.ff.de aq.plu.arcen*.
19 †Ampl.quia teſtis deponẽs,ſe credere alimentandũ non potuiſſe
morari in domo cũ hærede propter altercationes,nõ probat,ſi non
reddit cauſam ſcientiæ , quomodo altercationes fuerint ex culpa
hæredis,& non alimentandi.Alex.*cõſ*.100.*n*.4.*v.& quãuis Petrus*.
20 †Ampl.quod teſtis deponens per verbum,*credere*, non probet,vt
procedat,etiã ſi addat,quod pro certo credit;quia non probat,niſi
reddat rationem bonã per ſenſum corporis. Alex.*cõſ*.70.*Viſo pro-*
21 *ceſſ.n*.3.*li*.1.*& cõſ*.82.*n*.2.*li*.4.†Ampl.quia ſicuti non probat teſtis
deponens de credulitate;ita neq; pars;quæ vult iuramento ſup-
plere probationẽ,non probat,ſi iurat de crudelitate. Io.de Im.*cõſ*.
22 147.*In cauſa inter Frãciſcũ,n*.3.*nec dicat quis*.† Ampl.quia teſtis
dicens pro certo ſcire, non probat. Bald. *in l.ſiue poſſid.C.de pro-
bat*.Soc.*cõſ*.243.*n*.6.*lib*.1.vbi limitat,niſi reddat cauſam ſcientiæ.
Alex.*cõſ*.109.*col*.2.*v.addo.li*.1.Marſil.*ſing*.19.*& ſing*.183.ſequitur
23 Rol.à Val.*conſ*.57.*n*.30.*& ſeq.li*.1.vbi ponit alia exẽpla.† Ampl.
vt non probet,quando deponit per verbum,*arbitror*,vel *declaro*,
niſi addat rationem concludentem per ſenſum corporis;non pro-
24 bat.Alex.*conſ*.88.*In cauſa,n*.4.*li*.4.†Ampl.vt idem ſit,ſi teſtis de-
ponat per verbum,*videtur*;quia non probat in ciuili.Alex.*cõſ*.15.
Viſo proceſſu,n.3.*li*.1.*& conſ*.147.*n*.16.*&* 17.*li*.2.*& conſ*.134.*n*.6.
li.2.Alex.*conſ*.74.*n*.6.*li*.1.vbi apoſt.*in v.videtur*,& iterum,*cõſ*.74.
25 *Viſo tit.n*.8.*v.præterea dicti teſtes,lib*.6. † Et idem, ſi dicat *videri
ſuo*,& in conſcientia ſua hoc deponit,non probat,quia potius iu-
dicat,quam teſtificetur.Alex.*cõſ*.132.*Perlectis,n*.24.*in fi.& n*.25.
26 *v.præter. deficit.lib*.5.†Ext.vt idem ſit multo magis in criminali;
quia in ea teſtis non probat,niſi reddat cauſam ſcientiæ etiam nõ
interrogatus.Alex.*d.conſ*.15.*n*.5.*&* 6.*li*.1. *& conſ*.74.*n*.6.*lib*.1.*&*
27 *conſ*.109.*Viſis,n*.1.*v.nonnulli teſtes,lib*.1.† Ext. idem in verbo,*ar-
bitror*. Corn. *conſ*.162.*lib*.1.quia niſi addat cauſam ſcientiæ, non
28 probat,Rol.à Val.*conſ*.57.*n*.31.*& ſeq*.† Reſtr. in ciuili, quando
agitur de poſſeſſione probãda in poſſeſſorio; quia ſi vnus deponit
de poſſeſſ.24.annorum alter de poſſeſſione 16.annorum per ver-
29 bum,*videtur*,probant. Alex.*conſ*.54.*Viſo proceſſ.n*.7.*lib*.5.† Reſtr.
niſi addat rationem dicti ſui per viſum,vel per alium ſenſum cor-
30 poris. Alex.*conſ*.74.*n*.9.*li*.1.*& conſ*.109.*n*.9.*v.vel reſp.li*.1.† Re-
ſtringe,ſeu declara;quia licet teſtis non probet ſi deponit per ver-
bum,*videtur*,intelligitur circa ea,quæ per ſenſum corporis perci-
piunt,ſed bene probat circa ea, quæ iudicio intellectus deponit.
31 Alex.*cõſ*.173.*Viſis,n*.8.*v.itẽ iſte teſtis,li*.7. † Ampl.quia teſtes de
iudicio ſuo deponẽtes non probãt.Alex.*cõſ*.114. *In cauſa,& lite*,
n.17.*lib*.4.vbi,quod teſtis non iudicat,*& conſ.Viſis,n*.1.*v.nõnulli*,
32 *lib*.1.*& conſ*.74.*n*.8.† Ext. quando teſtis deponit,*videri ſuo*;quia
33 iudicaret,ideo non probat.Alex.*conſ*.132.*n*.25.*lib*.5. † Ext. quia
multo magis procedit in ruſtico teſte,& idiota, qui deponit,quod
in ſubſtãtia res ſic ſe habet,quia ſuum non eſt officiũ iudicare,ſed
factum narrare.Alex.*conſ*.53.*In cauſa, & lite,n*.18. *v.præterea iſte*
34 *teſtis,li*.7.†Ampl.quia teſtis deponens,*iudicio ſuo*,non dicitur de-
ponere, vt teſtis,ſicuti ſi deponit per verbũ,*videtur*,ideo non pro-
bat,niſi reddat rationẽ dicti ſui per viſum,vel aliũ ſenſũ corporis.
Alex.*cõſ*.74.*Viſo teſtam.n*.6.*li*.1.*& cõſ*.109.*n*.7.*& cõſ*.133.*n*.4.*li*.1.

& cõſ.147.*n*.16.*& ſeq.li*.2.Marſ.*ſing*.19.incip.*Tuſcia,& ſing*.183.
in c.diffuſe,in fin.Soc.*conſ*.143.*n*.6.vbi limitat, niſi reddat cauſam
ſcientiæ,puta quia præſens,vel vidit.plene Rol.à Val.*cõſ*.57.*n*.33. *
li.1.Afflict.*dec*.381.*n*.7.cõmunem* dicit Curt.Iun.*conſ*.165.*n*.17.
& ſeq.Alex.*conſ*.114.*In cauſa & lite,n*.17.*v.teſtis autẽ non debet*,
lib.4.† Ext. quia teſtes deponentes de iudicio ſuo circa valorem 35
rei non probãt;quia non deponunt,prout debẽt per ſenſum cor-
poris,iuxta *l.qui teſtam.§.fi.ff.de teſtam.l.teſtiũ. C. de teſtib.cũ ibi
not*.Alex.*conſ*.180.*col*.2.*li*.6.Ang.*in l.ſciendũ.col*.2.*ff.de ver.oblig*.
Alex.*conſ*.74.*col*.3.*li*.1.Dec.*conſ*.256.*n*.5.Curt.Iun.*cõſ*.165.*li*.2.
†Ext.etiam ſi dicant,*de iudicio ſuo,& pro certo credere*. Alex.*cõſ*.56. 36
n.11.*lib*.2. *& conſ*.166.*n*.6.*lib*.6.† Ext.quia imo teſtes iudicantes 37
ſunt ſuſpecti,& repelluntur,& dicuntur iudicare nedum, quãdo
deponunt de iis,quæ ſunt iuris ; ideo teſtes deponentes, aliquem
eſſe hæreticum,iudicant, quia eſt iuris cognitio;ideo repelluntur.
Crauet.*conſ*.162.*n*.4.vbi late,& idem dicit *conſ*.134.*n*.43.†Con- 38
trarium,quod non repellantur, ſed non probent,niſi reddant cau-
ſam bonam ſcientiæ,tenet Alex.*d.conſ*.74.*Viſo teſtam.n*.6.*li*.1.*&
conſ*.147.*n*.16.*lib*.3.& idem dicunt allegati à Crau.*conſ*.134.*n*.4.
videlicet Oldr.*conſ*.210.*n*.6.Bart.*conſ*.113.*Proceſſ.in fi.lib*.1. Bal.
conſ.81.*in pr.li*.3.*& conſ*.323.*in fi.li*.4.& pariter allegati ab eodẽ
Crau.*in cõſ*.162.*n*.2.videlicet Alex.*conſ*.114.*n*.17.*li*.4.*& cõſ*.132.
n.25.*li*.5.& Aret.*conſ*.38.*Conſult.col*.2.*v.nec obſtat præmiſſis*,com- *
munem * dicit Cur.Iun.*conſ*.161.*n*.17.†Reſtr.quia imò teſti de-
ponenti de quantitate fructuum creditur,ſi dicat, *ſcio;quia vicin*. 39
Bart.& alij *in l*.1.*ff.ſi cert.pet*.& tamen non probaret ſine ratione,
niſi eſſet vicinus.† Reſtr.quia teſtes deponentes per verbum,*in-* 40
dicio meo, circa valorem lignorum inciſorum,& aſportatorum,&
ſic probant damnum,quãdo fuerunt præſentes inciſioni,& aſpor-
tationi lignorum.Soc.*conſ*.144.*col*.2.*li*.1.vbi maxime extendunt,
quando deponunt veriſimilia,& ſunt vicini. † Declara;quia bene 41
probatur,ſi agatur de quantitate depoſiti pecuniæ in ſacculo;quia
ſi Notar. dicat,quod erãt ſcut.100.depoſitata,teſtis,quod iudicio
ſuo non erant 300.probat,quantum Notar.quia iudicium verſa-
tur in vtroque.Soc.*conſ*.143.*n*.6.*lib*.1.† Reſtr.niſi reddat cauſam 42
ſcientiæ.Alex.*conſ*.147.*Ponder.n*.16.*v.nec obſtat,li*.2. † Amplia; 43
quia officium teſtis eſt deponere verba, quæ audiuit per ſenſum,
non autem mentem, vel iudicare;quia hoc non ſpectat ad teſtem,
qui debet diſcernere,& non decernere.Bald. *conſ*.81.*in pr.li*.3.*&
conſ*.323.*in fi.li*.4.Oldr.*conſ*.210.*n*.6.& ideo non probat deponẽs
de iudicio ſuo,& quod ita iudicat,Crau.*conſ*.143.*n*.43.†Ext.quia 44
neq; probat, ſi deponat per verba iuris. Bart. *conſ*.113.*in fi.lib*.2.
Crau.*conſ*.134.*n*.43.Vide Soc.*Reg*.17.*Teſtis de credul.nõ probat*,
vbi ponit ſex fallentias;prima eſt,quando ſuper facto notorio , &
antiquo;ſecũda,vbi admittitur teſtimonium de auditu, valet etiã
de credulit.tertia,quando deponit ſuper peritia;quarta,quia pro-
bat cõtra producentẽ;quinta,quãdo concurrit præſũptio iuris cũ
credulit.ſexta,quãdo reddit rationẽ concludentẽ.† Vide eundem 45
Soc.*Reg*.39.*Teſtis per verbũ credo*,vbi ponit regulam,& fallentiã,
niſi reddat teſtis bonam rationem,puta dicit ſe credere,poſtea di-
cit,quia vidit tunc probat, ſicuti etiã probat,ſi reddat cauſã ſcien-
tiæ probabilẽ,puta dicit credere,quod Titius cognouit carnaliter
Bertã,reddit rationem,probabilẽ;quia vidit eos ſolos in lecto,vel
nudum cum nuda.†Ext.idem Soc.*d.Reg*.39.in prima fallentia in 46
caſu cõuerſo,ſi teſtis dicat ſcire aliquid,vel eſſe verum,ſi interro-
gatus de cauſa ſcientiæ dicat;quia credit,non probat;quia ſciẽtia
ſua eſt de credulitate.†Limita;quia teſtis repetitus in cauſa crimi- 47
nali poſt publicationem,ſed antequã partes didicerint teſtificata,
licet in primo examine depoſuerit per verbũ,*credere*,ſi in ſecundo
deponit certitudinarie,probat;quia ſtatur declarationi illius. Bal.
conſ.152.*Plura tang.in pr.lib*.1.† Lim.quia teſtes de credulitate, 48
& iudicio deponentes probãt,quando poſtea affirmatiuè,vel per
certitudinẽ probant. Caſt.*conſ*.143.*col.fi.li*.2.† Lim.quando teſtis 49
deponeret de credulitate in iis,quæ iudicio intellect.percipiũtur,
prout in ætate probãda;quia ſi reddat bonã cauſã ſciẽtiæ, probat
Bal.*cõſ*.219.*Teſtes,& atteſtationes circa princ.v.iis præmiſſis,lib*.4.
†Idem,ſi deponat per verbũ,*videtur*;quia probat in iis,quæ cõſi- 50
ſtunt in memoria temporis,*in v.intellect*.Bart.*conſ*.92.*n*.8.*v. Boxa
Ioan.li*.1.†Lim.quando reddunt cauſam ſcientiæ concludentem;
quia licet depoſuerint per verbũ *credere*,tamen probãt.Bal.*d.cõſ*.
219.*ante med.v.nec obſtat,lib*.4.Alex.*cõſ*.70.*Viſo proceſſu,n*.3.*li*.1.
Soc.*conſ*.143. *Diu profecto,n*.6.*li*.1. Caſt.*conſ*.372. *Præmiſſ.n*.4.
li.1.vbi verbũ *credo*,eo caſu ſumitur,id eſt,affirmo Abb.*conſ*.105.
col.2.*li*.1.plene Alex. *conſ*.133.*Viſo proceſſu,col*.3.*n*.4.*v.nec obſtat*,
li.1.*& cõſ*.109. *Viſis vt oportet,n*.7.*v.vnde dato,li*.1.*& cõſ*.147.*n*.18.
& cõſ.187.*n*.13.*li*.1.*& cõſ*.82.*In cauſa,& lite,n*.1.*v.quod autẽ,li*.4.
& conſ.29. *Chariſſ.n*.18.*& ſeq.ver.tamen dico,quod probat , lib*.7.

† Extende,

Digitized by Google

52 † Ext.quia propterea reprobatur malitia,& cautela,pro qua teſtis
dicat, ſe credere dicta per eum eſſe vera; quia ſi depoſuit cũ cau-
ſa,credulitas non infringit. Alex. *conſ.*109 *.n.*7. *lib.*1*.v.vnde dato*
53 †Extende,quia ſi teſtis deponit de credulitate,poſtea dicit; quia
fuit præſens,vel vidit,probat;quia præſentia propria teſtis impor-
tat intelligentiam,ſecus ſi de præſentia alterius. Alex.*d.conſ.*19*.n.*
54 18.*& ſeq.li.*7.†Ext.quia teſtis ad probandum furorem,vel demē-
tiam,non probat de iudicio ſuo, niſi dicat ſigna; ſi tamen deponit
de ſignis, poſtea dicit ſibi videri , vel credere , quod eſſet fatuus,
probat,ſi ſigna inferunt. Corn.*conſ.*22*.n.*12. *& ſeq.lib.*4. & idem ſi
55 per verbum,*credit*,idē Corn.*conſ.* 319*.n.*8.*& ſeq.li.*1.†Ext.vt idē
ſit,quando teſtis deponit per verbum, *ſibi videri*, quia licet non
probet;ſi tamen ſubiiciat bonā rationē,vt quia viderit,vel alias tũc
plene probat. Bald. *conſ.*20. *Super primo,n.*5 *.v.item quod dictus,*
56 *li.*5.Soc.*d.conſ.*143*.n.*6.†Ext.quia teſtis deponens per verbũ,*cre-
do*,vel *arbitror*,vel *iudicio meo*, vel alio ſimili,per quod nō proba-
ret,bene probat,ſi addit cauſam ſcientiæ.Rol.à Val.plene *conſ.*57.
57 *n.*27.*& ſeq.li.*1.†Ext.in tantũ probare,quando reddit cauſā;quia
vidit,vt Notarius nō poſſit de falſo teneri,ſi ſcripſit depoſitionem
per verbum,*credo*,quæ non erat,quando ratio;quia vidit,eſt ſcri-
58 pta;quia non mutauit ſubſtantiā. Caſt.*d.conſ.*372*.n* 4*.li.*1. † Lim.
quia ſi teſtis deponat de veritate negocij principalis,puta vendi-
tionis,licet quoad qualitates vēditionis deponat per verbũ,*crede-
re*,nō tamē minus probatur negociũ principale. Bart.*cōſ.*111.*Quæ-
ritur,n.*2*.v.itē ſi opponatur,li.*1.vbi apoſt.in *v.dicit,quod credit*.vbi
59 dicit eſſe not.& dat alios conc.†Ext.idē in teſte deponēte de ne-
gocio principali ex vera ſciētia;quia licet deponat de iudicio ſuo
circa tēpus,probat. Alex. *conſ.*149*.Viſo proceſſu,n.*2*.v.& licet ali-
60 qui,li.*5.†Lim.quia teſtes de credulitate probant,quādo agitur de
materia certitudinaliter non cognoſcibili. Gozad.*conſ.*13*.n.*37*.&*
61 51.† Lim.quia teſtis deponens per verbũ,*credo*, licet non probet;
tamen probat contra prudentē. Rom.*conſ.*104*.in fi.*vbi apoſt.in *v.
intentionem*,quæ citat plures. Soc. Iun.*conſ.*69*.n.*12*.li.*1. Pancirol.
*conſ.*81*.n.*23.vbi alios allegat,maxime Alex.*conſ.*66*.li.*1.Crauet.
*conſ.*908*.n.*7.Soc. *conſ.*262*.n.*9*.li.*2.Par.*conſ.*88*.n.*11*.li.*3.*& conſ.*
50*.n.*60.*&* 66*.li.*1.Rot.Ianuen.*dec.*12*.n.*10.Rim.Iun. *conſ.*60*.in*
62 *pr.li.*1.†Ext.quod dicitur per verbum,*credo*,idem,ſi deponat per
verbum *auditus*;quia contra procedentem probat. Burſat.*conſ.*87.
*n.*4*.li.*2.Magon.*deciſ.Lucenſi* 46*.n.*18.Camillus Galin. *lit.de ver.
ſign.li.*10*.c.*37*.n.*46.Ext.quia licet probatio dubia non releuet;ta-
men ſemper fit interpretatio contra producentem. Alex.*conſ.*179.
☞*n.*7*.v.vel etiam,li.*7. Vide infra,*Teſtis dictum dubium qualiter in-
63 terpretandum.Concl.*268*.n.*55.*& ſeq.*†Reſtr.vt non procedat,quā-
do audiuiſſet ab aduerſario producentis. Rim.Iun. *conſ.*152.*Du-
64 bitant Clariſſimi,in pr.li.*2.†Contr.quod teſtis deponens per ver-
bum *credere*,non probet etiam contra producentem; quia non in
65 forma debita deponit. Caſt. *conſ.*197*.col.*2*.v.tertio conſidero.lib.*1.
†Decl.quia ſi pars,quæ fecit examinari teſtes de credulitate,illos
produxit,tunc cenſetur illos comprobare ; quia etiam teſtificatus
nullus poteſt conualidari conſenſu partiũ. Rom. *d.conſ.*104. *in fi.*
☞vbi apoſt.in *v.validari.* Vide,*Teſtes de auditu non probant,& quā-
66 do ſec. Concl.*180*. n.*88. *& ſeq.* † Lim.quia teſtes deponentes per
verbum,*credo*, probant fauore defenſionis,maxime, ſi reddant ra-
tionem. Pancir.*conſ.*57*.n.*9.*&* 10. Alex.*conſ.*76*.Viſa inquiſit.in fi.
li.*1.Bart.in *conſ.*16*.Vannucius Petri,in fi.li.*2. vbi apoſt. in *ver.ſe
credere*,vbi,quod defenſio non poteſt ſciri,niſi iudicio intellectus.
Alex. plene *conſ.*109. *Viſis, n.*8*.v.& quod teſtis deponens,li.*1. vbi
67 apoſt.in *v.credo* , dat plures conc. † Ext.etiam ſi eſſent teſtes do-
meſtici Pancirol.*conſ.*77*.n.*10.& propterea apoſt.ad Bar.*d.conſ.*16.
*li.*2*. in v.ſe credere, in fi.* dicit, quod fauore defenſionis probatio
68 dubia releuat,& perſonis ſuſpectis.†Maxime contra inducentem.
69 Pancirol.*conſ.*101*.n.*66.vbi loquitur fauore defenſionis.†Ext.ma-
xime, quando is, qui fuit interfectus cum armis primo inſultauit
interfectorem;quia eo ipſo,quod inſultauit cum armis, præſumi-
tur animo occidendi,& tunc probatur defenſio per credulitatem.
Alex.*conſ.*109*.Viſis,n.*7*.in fi.& n.*8*.v.preterea hoc in terminis,li.*1.
70 †Ext.ad probandā innocentiā;quia probat teſtis per verbũ,*credo*,
vel verbum , *iudicio ſuo*. Dec. *conſ.*459*.Viſo eleganti,n.*8.plene
☞Maſcar.*concl.*994*.n.*9.vbi alios citat.Vide, *Defenſio qualiter pro-
71 betur,vel præſumatur.Concl.*134*.n.*7*.& ſeq.* † Ext. in iis,quæ ſunt
difficilis probationis ; quia teſtis de iudicio , vel credulitate , &
quod ſic ſibi apparet, prout ſi agitur de filiatione, de adulterio,&
ſimilibus,probat. Alex. *conſ.*24*.Animaduerſis,n.*14*.v.nec obſtat,ſi
iſtæ mulieres,li.*2. vbi loquitur in acclamationib.potius in domo,
quam extra,maxime,ſi reddunt aliquam rationem;quia extra do-
72 mum non ita audiuiſſent. † Ext. in probanda ætate minoris; quia
73 ſufficit depoſitio teſtis de credulitate,ſupr.*n.*12*.fol.*177.†Limita;
quia teſtes periti, & practici deponentes ſuper re, quæ percipitur
intellectu,& ſic de peritia probāt,ſi dicāt,ita declarare,vel decide-
re,aut arbitrari,vel iudicare, Io.de Ang.*conſ.*76*.in pr.* Vide,*Teſtes
periti quando,& qualiter probent.Concl.*188. † Lim. quando teſtis 74
deponit per verbum,*credo*,& refert ſe ad aliud examē,in quo de-
ponit de viſu,vel cũ ratione concludenter. Alex. *d.conſ.*133*.Viſo
proceſſu,n.*4*.v.preterea ipſemet teſtis,li.*1*.& conſ.*56*.& ſeq.lib.*1.† 75
Lim.quando teſtis deponat,quod ſibi videtur,quod Titius poſſe-
derit per 10.annos,nihil probat,ſed ſi dicit,quod vidit Titiũ poſ-
ſidere,& interrogatus,quanto tēpore,dicit,ſibi videtur, quod per
decē annos,probat poſſeſſionē decē annorũ; quia probat poſſeſ-
ſionē vere & tempus per iudiciũ intellectus. Alex.*d.conſ.*24*.Ani-
maduerſis,n.*14*.v.& maxime,li.*2.† Lim.quando credulitas teſtis 76
infertur à ſenſu inferente ita credi debere. Alex.*d.conſ.*24*.n.*14*.v.
benefacit,li.*2.& plenius *conſ.*119*.Viſo proceſſu,n.*9*.v.preterea idē,
quod deponunt,li.*7.vbi apoſt.in *v.credo*.† Lim.quia teſtes deponē- 77
tes de iudicio ſuo probant in iis,quæ iudicio percipiuntur, prout
quod pecunia ad oculum oſtenſa eſſet tanta,vel non. Soc. *d.conſ.*
143*.n.*6*.v.reſpondeo etiam,& aliter,li.*1. † Ext.in probanda ætate, 78
quæ iudicio intellectus percipitur,& per diſcurſum,valet dictum
teſtis de iudicio ſuo cum ratione. Soc.*d.conſ.*143*.n.*7*.li.*1*.v.mul-
tum etiam mihi placet.* † Ext.quia furioſus probatur,ſi teſtis dicat 79
fuiſſe furioſum; quia faciebat ea,quæ faciunt furioſi ; quia eſt per
modũ iudicij,& diſcurſus. Soc.*conſ.*143*.n.*8.*&* 9.†Decl.totā iſtam 80
materiam;quia teſtes de credulitate, vel iudicio deponentes, qui
non probant , ſi addant rationem ſenſus , quæ videtur inducere
probationem,& ſit dubium eorum dictum,iudex ex officio poteſt
illos repetere ad habendam veritatem etiam poſt concluſum in
cauſa,maxime,quando cauſa eſt ſummaria. Alex. *conſ.*14*.Ponde-
ratis,in fi.n.*19*.li.*2.†.Lim.quia in omnibus caſibus,in quibus teſtis 81
de auditu probat, prout ſi agitur de tempore antiquo, tunc etiam
probat,ſi deponat per verbum,*credo*,vel *iudicio ſuo*,ita Alex. *conſ.*
187*.In hac cauſa,n.*15*.&* 16*.v.preterea in caſibus,lib.*2.

Teſtes deponentes de iis , quæ viderunt in pubertate, non probant,& quando ſecus. CONCL. 183.

TEſtes†deponentes de iis,quæ viderunt in pupillari ætate,nō 1
probant, niſi eſſent proximi pubertati, quando viderunt, &
dicitur ad hunc effectum proximus pubertatis, qui habet decem
annos cum dimidio,vel qui habet ſex menſes minus ad puberta-
tem. Dyn. *conſ.*46. *In quæſtione,quæ vertitur,n.*5*.v. nam Ioan.* vbi
apoſt.in *v.& non aliter.* Alex.plene *conſ.*29*.Clariſſime,n.*12*.v.nā
teſtis, qui tempore,li.*7.vbi plena apoſt.in *v.infamia*, dat conc.† Et 2
quod non admittatur in pupillari ætate,maxime circa ea,quæ iu-
dicio intellectus percipiuntur,prout quod quis ſit fatuus, vel de-
mens. Dec.*conſ.*448*.n.*25.Par.*conſ.*88*.li.*3.† Lim.quia in proban- 3
ba poſſeſſione valet dictum teſtis de iis , quæ vidit fieri in ætate
octo annorum. Alex. *conſ.*88. *Quoniam,n.*20*.& ſeq.v.non obſtat,*
maxime *n.*23*.li.*5.vbi apoſt.in *v.impubes*,dat conc.†Lim.quia te- 4
ſtis deponens de iis,quæ vidit in pubertate, probat, quando de-
ponit de iis,quæ cadunt in ſuo intellectu,veluti de recordatu pa-
tris,matris,de iis, quæ,vt ſcholaris,fecit;quia ſicut infans acquirit
poſſeſſionem iocalium,& eorum,quibus infans applicat animum,
non autem aliarum rerum ; ita etiam in iſtis , quæ non cadunt in
intellectu,valet teſtificatus,late Cuma.*conſ.*92. *A.productus in te-
ſtem.per tot.* Alex.*conſ.*29*.n.*12*.li.*7.†Ext.vt procedat multo magis, 5
quando infantia probatur ex aſſertione teſtis, qui dixit eſſe ætatis
annorum 30. & deponit de iis , quæ geſta ſunt 25. annis præte-
ritis ; quia cum non adſit taxatiua , quod ſit ætatis annorum 30.
tantum,poteſt eſſe maioris ætatis. Cum.*d.conſ.*92*.n.*2*.v.cæterum ſi* 6
teſtis.† Ext.magis,quando dixit eſſe ætatis 30. annorum in circa;
quia non ſe reſtringit ad illam ætatem tantum. Cuma. *d.conſ.*92.
*n.*2*.in fin.v.cæterum.* Alex.*conſ.*88. *Quoniam,n.*20*.& ſeq.v.non ob-* 7
*ſtat,quod teſtis, li.*5.† Lim. quia licet non probet deponens de iis,
quæ vidit in infantia,quando ſunt talia,quæ non cadunt in infan-
tem,non tamen poteſt puniri de falſo vllo modo. Cum.*d.conſ.*92. 8
circa fin. maxime *n.*3*.vſq; ad fi.* † Lim.quia imo creditur , etiam ſi
deponat de iis,quæ vidit,vel audiuit proximus infantiæ, quando
talia facta cadunt in notitiam proximi infantiæ,apoſt.ad Alex. *d.
conſ.*19*.n.*12*.lib.*7*.in v.infantia*,vbi citat plures.

Teſtes non recordantes de tempore delicti , & aliis , quæ ſunt de ſubſtantia,non probat , & quando ſecus. CONCL. 184.

TEſtes†deponentes de delicto,vel crimine,& dicentes non re- 1
cordari de die,neque de hora,ſunt ſuſpecti,maxime,quando
omnes per eundē ſermonem dicunt nō recordari;quia videtur ita

Digitized by Google

deponere malitioſe,ne poſſint reprobari.Gem. *conſ.142.n.5.ver.*
2 *quartum capitulum.* † Ext.quia teſtes,quando ſunt ſuſpecti,poſ-
ſunt,& debent interrogari de tẽpore, & ſi non recordantur,poſ-
ſunt repelli; quia non probant,& idẽ, quãdo tempus eſt de ſub-
ſtantia,alias non.Caſtr. *conſ.107.Viſis, & examinatis,in pr.lib.1.*
3 †Ampl.quia in teſte neceſſaria eſt memoria,ſeu recordatio facti,
alias non probat, *l.quidam Tabularum.ff.de furt.* Bald. *conſ.106.*
Cũ peteretur quadã pœna,li.1.in pr.& conſ.406.circ.med.v.itẽ bo-
*nus,li.*1.vbi,quod teſtis nõ recordans facit depoſitionẽ incertam.
4 †Ext.quia valet argumentũ de libello ad depoſitionẽ teſtiũ; ideo
ſicut libellus criminalis nõ procedit ſine certo tẽpore,& certo lo-
co delicti commiſſi;ita ex probationib. teſtiũ ſine loco & tẽpore
non põt ſequi condẽnatio Bal.*conſ.420.Quia non probatur,lib.4.*
5 †Ampl quia teſtis deponens de auditu in caſu,in quo probaret,ſi
interrogatur,à quo audiuit, & dicit non recordari, nihil probat.
Alex.*conſ.10. Viſo primo caſu,col.4. v.ſextus teſtis,n.4.lib.1.* Vide
6 ſupr.*Teſtes de auditu nõ probãt,& quãdo ſec.Concl.*180.†Ext.idem
eſſe in fama probanda; quia ſi dicat, audiuiſſe famã eſſe à maiori
parte populi,& interrogatus,à quib.audiuit,ſi dicat,non recorda-
* ri,non probat ſecundũ* comm. Alex.*d.conſ.100.n.4.v.ſextus teſtis,*
7 *li.1.*†Ampl.quia quando locus,& tempus eſt de ſubſtãtia, debet
teſtis deponere de loco,& tẽpore,ſi interrogãtur,alias nõ probat,
Fel.in *c.ex tenore,circ.pr.v.nota tertio,de teſtib.*Caſtr.*conſ.197.Vi-*
8 *ſis,& examinatis,in pr.li.1.* † Ampl.quia teſtes deponentes ſuper
aliquo facto aliqua,& dicentes,nõ recordari de multis aliis,quæ
dicta,& facta fuerunt, non probant; quia ſatis eſt, quod poſſunt
eſſe talia,quod probata non ſtarent.Alex.*conſ.74.Viſo teſtam.n.9.*
9 *lib.1.*†Ampl.quia teſtis deponens,non bene recordari, non pro-
bat,ex quo totũ factũ neſcit. Alex. *conſ.33.Ponderatis,n.21.ver.*
praterea,lib.3.& conſ.148.In cauſa appellationis,n.7.v.quartus te-
10 *ſtis,li.5.* † Ext. quia teſtis aliquid deponens cũ adiuncto, ſi bene
recordor,vel ſi bene memini,dicitur dubius, & non probat.Alex.
*d.conſ.33.n.21.li.3.*vbi,ex quo plene non recitat factũ,nõ probat
11 plene.† Imo teſtis,qui depoſuit nõ bene recordari,poſtea depo-
ſuit bene recordari,nõ eſt contrarius,neq; falſus; quia potuit hoc
contingere,quod melius recordetur de vno tẽpore,quam de alio.
Alex. *conſ.56.Viſo proceſſu,n.7.lib.2.* vbi apoſt.dat conc.in *v.re-*
12 *cordari,& conſ.91.in fi.li.7.* vbi apoſt. † Secus, ſi diceret,ſe ſcire,
poſtea neſcire;quia puniretur de falſo,& idem in caſu conuerſo.
Vide infr.*Teſtes ſibi contradicentes nõ probant,& quãdo ſec.Concl.*
13 238.†Lim.quia teſtes interrogati,qua die,vel quo loco,dicunt nõ
recordari,ſi poſtea,ſiue incontinenti,ſiue poſt,dicant certo tẽpo-
re,vel certo loco,probant,& nõ ſunt periuri;quia potuerunt vno
tẽpore recordari melius,quã alio. Alex. *conſ.56.Viſo proceſſu,n.7.*
*li.2.*vbi apoſt.in *v.recordari,& conſ.191.in fi.li.7.* vbi apoſt.& fuit
opinio Bart.in *l.qui bona fide,§.ſi quis ſtipulatus,ff.de damno inter-*
* *fecto,*vbi apoſt.in *v.interrogati,* dicit* com.& dat conc.Nell. *tr.de*
teſtib.v.qualiter teſtis deponens,n.111. Tindar.in *eod.tr.li.1.c.9.in*
14 *pr.*†Ext.quia qui reſpondet poſitioni continenti verũ,ſi dicat,non
credere, non eſt periurus; quia negat credulitatem, non factum
contentum. Fed.de Sen.*conſ.23.in fin.*Cald.*conſ.4.de confeſſ.* alias
152.Vide, *Periurus non dicitur iurans contra veritatẽ multis caſib.*
*Concl.*288. † Ext.quia idẽ eſt,ſi teſtis deponat non credere,& po-
15 ſtea deponat contrarium,& factum verum,vel è contra dicat cre-
dere;poſtea deponat factũ negatiuũ; quia nõ eſt periurus,ex quo
teſtimonium per verbum, *credo,* non probat.Vide ſupr. *Teſtis de*
credulitate,& iudicio ſuo deponens non probat,& quando ſec.Concl.
16 192.†Decl.tamen;quia ſecundũ Alex.*conſ.2.Viſo proceſſu,n.7.v.*
attento, quod in primo teſtificatu , teſtis debet melius recordari in
primo examine,quã in ſecundo,quia memoria eſt magis proxima
facto,& maxime procedit,quando in primo examine dixit tamen
ſcire hoc, & hoc; quia ſi in ſecundo dicat contrarium, & melius
17 recordari,dicitur falſus;quia ſibi cõtradicit.Alex.vbi ſupr.†Reſtr.
quando apparet teſtem doloſe dixiſſe,nõ recordari;quia hoc po-
teſt cognoſci,quãdo deponit de propinquo. Tind. *d.tr. de teſtib.*
18 *li.1.c.9.in fi.*†Reſtr.quando depoſuit nõ recordari,& poſtea dicit
contrariũ, quia niſi dicat cauſam, propter quam magis hodie re-
19 cordetur,quã tunc,nõ ſibi creditur.Crau.*conſ.75.n.38.li.1.*†Reſtr.
20 niſi veriſimiliter præſumatur recordari, idem Crau.*conſ.9.*†Decl.
tamen; quia imo teſtis deponens ſuper facto, ſed dicens non be-
ne recordari,non dicitur deponere certũ;ideo de falſo puniri non
21 poteſt. Bald. *conſ.106.in pr.lib.1.*† Lim quando teſtes deponunt
de veritate ſcripturæ,quã ſubſcripſerunt;quia licet nõ recorden-
tur de negocio; tamen poſſunt certitudinaliter deponere de ne-
gocio referendo ſe ad ſcripturam & eis creditur.Caſtr. *conſ.193.*
22 *In cauſa,& queſtione.n.2.li.1.*†Ext.quia teſtis recognoſcens ſcri-
pturam à ſe ſubſcriptam,licet dicat,non recordari,an viderit ſcri-
bere principalem,præſumitur, quod viderit, quia alias non ſub-
ſcripſiſſet.Caſtr.*d.conſ.193.n.2.li.1.* † Ext.quia teſtes deponentes 23
factam fuiſſe venditionem, de qua controuertitur, probant, non
eſſe falſum inſtrumentum venditionis, neque inquiſitionẽ ſuper
falſa venditione,licet interrogati dicant non recordari de tenore,
vel contentis in ea.Bart. *conſ.111.n.2.v.& ſi opponatur,li.1.*† Li- 24
mita;quia teſtis deponens aliquid factum per quinque annos poſt
pacem initam inter ciuitates,vel alios, licet interrogetur,de quo
tempore facta fuit pax,& dicat ignorare; tamen probat,ſi conſtat,
de quo tempore ſit facta pax enunciata.Bart.*conſ.92.In queſtione,*
in fi.lib.1.†Limita in teſte deponente, aliquem eſſe tot annorum, 25
puta quatuordecim;quia fuit præſẽs natiuitati;quia interrogatus,
de quo anno natus ſit, dicat neſcire, nihilominus probat. Vide
Maſcard.*Concl.668.Ætas an per teſtes,n.5.& ſeq.*† Lim.quando 26
ſunt conteſtes de delicto commiſſo, & aliqui recordantur de tẽ-
pore,aliqui non;quia tunc probant.Alex.*conſ.109.Viſis,in fi.n.9.*
ver.non obſtat etiam, li.1. † Limita; quia teſtis varius in tempore 27
ſubſtinetur, quando conſtat per coniecturas de errore in ſecundo
examine;quia in tempore facilis eſt obliuio. Anch. *conſ.361.Viſa*
plena,n.9.& ſeq.† Limita; quia quando tempus non eſt ſubſtan- 28
tia,& teſtes non ſunt ſuſpecti, probant legatum, licet non recor-
dentur de tempore præciſo; quia non eſt de ſubſtantia, ſi conſtat
de vltima voluntate,& pars in libello,vel articulis non ſe reſtrin-
xit.Caſt. *conſ.197.Viſis,& examinatis,in prin.lib.1.* Vide Concl.
prox.ſeq.Vide, *Teſtes in cauſa criminali non probant delictum, niſi*
deponant circumſtantias neceſſarias.Concl.262.

Teſtes non deponentes ſuper toto facto non probant, & quando ſecus. Concl. 185.

TEſtis†non deponens ſuper toto facto non probat,gl.in *l.Lu-* 1
cius in glo.magna,circa pr.ff. de iis, qui not.infam.in v.habere
*debeant.*quã ſequitur Rom.*conſ.305.Quoad ſeptimum,in fi.* Alex.
conſ.33.Ponderatis,n.21. v. praterea & maxime in *fi. v.ſed ita eſt,*
*lib.3.*vbi apoſt.in *v.plene,*dat concor.& plenius *conſ.88. In cauſa*
domina,in fi.lib.4.ver.non obſtat. † Extende,quia ſi deponat ſuper 2
facto,& dicat multa alia fuiſſe facta, quæ non vidit, vel de quib.
non recordatur,nõ probat.Alex. *conſ.74.n.9.li.1.*quia illa poſſent
excludere depoſitionem teſtis.†Ampl.quia teſtes imperfecte nar- 3
rantes conuentionem partium non probant. Rom. *d. conſ.305.in*
*fi.& conſ.91.Viſis,n.7.in 3.dubio,*vbi apoſt.in *v.deponenti,*dat plu-
res conc.†Ext.quia quod dicitur de teſtibus,vt non probent,ſi nõ 4
deponunt totum factũ;idẽ eſt in ſcriptura pro parte producta,vel
in ſcriptura relatiua,non conſtito de relato,vel in ſcriptura faciẽ-
te mentionem de venditione & non de pretio venditionis; quia
dicitur imperfecta probatio,& valet argumentũ de probatione ex
inſtrumento ad probationem per teſtes, & è conuerſo late Rom.
d.conſ.305.per tot.† Ext.etiam in teſte deponente de venditione, 5
ſed non de pretio;quia non probat venditionem,ex quo requiſita
venditionis non probat,apoſt.ad Rom.*conſ.91.Viſis,in v.probatã,*
quæ citat pro vtraq;ſed dicit hanc*Comm. † Contr.tenet Rom. 6
d.conſ.91.n.7. vbi,quod pretium iuſtum præſumitur, & ſequitur
eũ Barbat. *conſ.90.illud referam, col.1.v.ſed iſta nullo modo,lib.3.*
†Ampl.quia teſtes deponentes de certo terreno,vel mõte,& iure 7
paſcendi,non probant totũ terrenũ,vel totum mõtem,niſi de toto
diſponãt.Caſtr.*in fi.li.2.* Vide ſupr. *Taxatiua non ſubintelligitur in*
diſpoſitione,& quando ſec.Concl.24. † Ampl.quia teſtis,qui plene 8
nõ ſcit factũ,nõ probat.Alex.*conſ.94.Viſo proceſſu,in pr.li.6.*†Am- 9
plia;quia teſtis,qui neſcit factũ;quia dicit, quod non bene recor-
datur,nõ probat. Alex. *conſ.148. In cauſa appellat.in fi.v.praterea*
*iſte teſtis,li.5.*vbi apoſt.citat eundem Alex. *conſ.33.n.21.lib.3.*vbi
apoſt.in *v.plene,*dat conc. *& conſ.43.n.15.& 16.v. quod autem,&*
conſ.88.In cauſa,n.3.v.nec obſtat,li.4. Vide, *Inſtrumentũ vt repro-*
betur.qua ſint neceſſaria.Concl.255.†Decl.Alex.niſi clare depone- 10
ret circa concluſionẽ factã ſuper certis diſpoſitis.Alex. *d.conſ.88.*
*n.3.li.4.cũ ſeq.*vbi adducit ſimile,quãdo deponit per verbũ,*credere;*
quia non probat,niſi addat rationẽ per ſenſum corporis.† Ampl. 11
quia teſtis alternatiue deponens non probat;quia non concludit.
Alex.*cõſ.82.In cauſa,n.2.li.3.*†Lim.quia ſi omiſſa reſpicerent ac- 12
cidentia,quæ nõ ſunt de negocio principali,bene probaret teſtis;
quia in illis,etiã ſi diceret falsũ,nõ noceret,vide plene Iaſ. in *l.2.*
*n.16.C.de bon.poſſeſſ.ſecundum tabul.*Vide Concl.prox.præc.

Teſtes deponentes de geſtis docte nõn probant, niſi dicant, quod adeſſet lumen, vel luna luceret. Concl. 186.

TEſtes†deponentes de geſtis de nocte non probant,niſi depo- 1
nant,quod luceret luna, vel lumen artificiale præberet viſũ.
Ang.

Digitized by Google

Ang.*conſ.194.Viſis proceſſibus,n.2.v.& ſitis eorum teſtiũ*,vbi,quod
Oldr.bene condẽnauit de falſo teſtes in curia deponẽtes de geſtis
de nocte ſine lumine.Alex.plene *conſ.4. Viſo proceſſu, n.4.& ſeq.*
2 maxime *n.6.v.quod autem,lib.6.* † Ext.quia teſtes deponentes de
nocte vidiſſe,ſi nõ dicãt,quod adeſſet lumen,vel luceret luna, vel
qualiter potuerint videre,non probant;quia vidẽtur deponere ea,
quæ naturaliter vera eſſe non poſſunt, ita Clar.in *§.fi.q.21.n.3.v.*
* *ſed quid ſi teſtis*.vbi dicit* communẽ.† Et ita debet intelligi Bal.in
3 *l.Arethuſa,ff.de ſtat.hom.& in c.1.§.porro, quæ fuit prima cauſa be-
nef.amit*.quẽ ſequitur Alex.*conſ.4.n.6.li.6*.dum dicit,quod teſtes,
qui propter obſcuritatem noctis non poſſunt videre,non probant,
quãdo ipſi affirmant,quòd in loco non erat ignis,neq; candelabra
4 accẽſa,vel lumen,& erant aliqualiter diſtantes.† Limita;quia be-
ne probat,ſi dicat audiuiſſe vocẽ Titij de nocte percutientis Seiũ,
ſi habet bene notam vocem.Clar. *d.q.21.n.3*.ex Bal.quem citat in
l.ſi non ſpeciali,n.1.C.de teſtam. Vide, *Teſtis deponens de voce nota
eius,quem non videbat,non probat,& quando ſecus*.Concl.167.

Teſtes quando, & qualiter probent valorem, & qui ſuffi- ciant & admittantur, vel non. Conc. 187.

1 REgula† eſt,quod teſt.vt probent valorem rei,debent depone-
re,quod tanti valet cõter,& communem valorem debent ſci-
re, & deponere ; quia æſtimatio affectionis ſingularis non probat
2 valorem.Anch.*conſ.194.n.5*.†Reſt.quia imo teſt.habentes notam
rem,& illius valorem probarent,ẽt ſi non deponerent de cõi æſti-
matione,ſed deponerent rem tanti valere,quia ipſi emerent;quia ſi
non reſtringunt ſuam æſtimat. ad particularem affection.probant
valorem cõem. Bal. *conſ.432.n.4.v.ſuper 3.vſq; in fi.lib.3*.vbi lo-
quitur ẽt,quando dicerent ſe ignorare,an alij tanti emerent,ſi ſunt
3 iuris ſcientes qualitatem rei,& notitiam habentes.† Amp.quia nõ
ſcientes qualitat.rei non poſſunt probare valorem. Alex.*conſ.54.
4 Circa 1.n.3.& ſeq.li.6.v.præterea*.† Ampl. quia vbicunq; teſt.de-
ponunt de cõi æſtimatione , vt quia quilibet primus tanti æſti-
maret,& cõiter tanti emeretur , vel venderetur;quia vt periti vi-
dentur teſtificari,& deponunt de opinione,in qua falli poſſunt,ſed
in minori ſumma non falluntur, ideo probant ſummam minorem
in qua conueniunt,alias impoſſibilis redderetur æſtim.rerum pro-
pter facilem diſcordiam opinion.Ant.de Butr. *d.conſ.52.n.2.v.2.
5 modo*.† Ampl.quia illa ſumma probatur,& valor,in qua , vel quo
plures conueniunt teſt. vel periti; quia ſemper ſtamus maiori par-
6 ti.Ant.de Butr. *d.conſ.52.n.2.in fi.v.2.caſu, & n.3*. † Ampl. quia
teſt.varij deponentes,vnus de quinque,alius de decem, concor-
dant in quinque,quia minor ſumma ineſt in maiori. Vide, *Summa
maior continet minorem,& quando ſecus*.Concl.85.& hoc procedit,
quod attentatur minor ſumma,quando ſunt duo teſt.tantum;quia
concordant in minori,ſic loquitur, Ang. *conſ.25.Pro deciſion.n.4.
circa fi*.& ratio eſt;quia impoſſibile eſt,quod concordent in ma-
iori,cum ſint duo tantum,ita declarat Alex.*conſ.64. Viſa conſult.
col.fi.v.non obſt.dum allegat.li.2*.& iſte eſt primus caſus. Vide, *Sub-
ſtitutio facta vltimo morienti ex plurib. ſuſtitutis, quæ bona capiat,
vel non*.Concl.837. Vide *Superfluitas verbor.an admittatur in inter-
7 pret.& quando ſecus*.Concl.895.†Et pro regula faciunt multa;quia
in maiori ſumma minor eſt; item quia ſtatur maiori numero teſt.
8 variantium,& omnes dicuntur conuenire in minori ſumma.† Se-
cund.caſus eſt;quia ſi vnus deponat de 10.& duo deponant de 15.
probatur ſumma 15. & ſic maior;quia duo teſt. conueniunt in ea,
& vnus ſolus in minori,ſed neque ſunt contrarij,ſed ſolum varij
quia qui dicit de decem,non deponit taxatiue,& non vltra. Alex.
d.conſ.64.Viſa conſultat.n.7.v.ſed præmiſſis non obſtantib.vbi apoſt.
9 *in v.contrariari*.Aret.*conſ.65.in pr.& conſ.83.col.fi*.† Et quod non
ſint contrarij,licet vnus de decem,duo de 15.plene Alex. qui ad-
ducit plurimas auctoritates *d.conſ.64.n.7.v.vnde* Bar.*li.2*. vbi de
* com.*& ideo cum non adſit taxatiua,& numerus maior teſt.con-
cordet in ſumma maiori , illi ſtandum; ſecus ſi teſtes de minori
ſumma eſſent plures,& deponerẽt taxatiua,quod non valeat plus.
10 † Tertius caſus eſt ; quia ſi vnus deponit de decem,alter de 15.&
3.de 20.quia probatio de 15. præualet; quia in ea concordant 2.
& 3.teſtis, ſumma autem 10. & 20.remanet ab vno tantum teſti-
ficata.Alex.*d.conſ.64.n.9.v.idem,& fortius lib.2*.vbi allegat ratio-
nem Salyc. quod alias eſſet aperta via fraudibus , & non veritati;
quia ſi attenderetur ſemper minor ſumma,ſufficeret reperire vnũ
teſtem,qui de ſumma modica deponeret,& eſſet excluſa probatio,
ſi omnes deberent referri ad minorem ſummam. † Et quod in te-
11 ſtib.& probando valore,ſi vnus deponat de 10. alius de 15. & 3.
de 20. attendatur media ſumma 15. quia 2. non concurrunt cum
10.in qua ſumma ſolus primus deponit , quia ipſe ſolus cum di-
cat de 20. negat de 15. & de 20. ideo ſolus eſt,ita Salyc.in *l.2.C.
de reſcin.vend.n.31.& ſeq*.† Et quod media via ſit eligenda,quan- 12
do teſt.deponunt diuerſimode ſemper valore rei, vel damno dato.
Bar.& alij in *l.1.C.de ſent.quæ pro eo,quod intereſt in fi*.†Ext.vt pro-
cedat,etiam ſi plures teſt.deponerent de minori ſumma, puta de- 13
cem teſt.dicunt quod intereſſe aſcendit ad 10. alij duo ad 15. &
vnus ad 20. erit probata ſumma 15. quando non deponunt illi de
minori ſũma taxatiue,vel per dictionẽ,*& non vltra*.Ale.*d.conſ.64.
n.10.v.& hoc quando teſtes,li.2*.Vide ad prædicta Maſc.*Conc.656.
Extimatio rei,an per teſtes probari poſſit,n.8.& ſeq*.vbi,quod depo-
nens de minori ſimpliciter non negat maiorem ſummã, vbi,quid
ſi deponant taxatiue de minori.†Ext.vt idem ſit in poſſeſſione,quia 14
ſi vnus deponit,quod vidit Titium poſſidere talem fundum per 10.
annos,alius per 15.3.per 20.eſt probata poſſeſſio 15. annorum ;
quia concurrunt duo teſtes per rationes prædictas.Ale.*d.conſ.64.
n.3.v.huic ſententiæ lib.2.& n.11.v.2.reſpondeo*, vbi, quod proce-
dit , quando non ſunt varij de initio poſſeſſionis, alias ſecus;quia
omnes eſſent ſingulares.†Decl.igitur extenſionem, quia ſi depo- 15
nerent vario modo aſſumentes initium poſſeſſionis contrarium,
vel diuerſum,eſſent ſingulares,& nihil probarent.Alex.*d.conſ.64.
n.3.& n.11.lib.2*.† Ext.limitationem,vt procedat etiam in plura- 16
litate rerum,quando teſt.ſibi non contradicunt,veluti ſi art. dicat,
quod vendidi Titio librum pro 10.& fundum pro 100.& 10.teſtes
deponant de venditione libri pro 10.2.autem deponunt de vendi-
tione libri pro 10.& fundi pro 100.ſtatur duob.teſtib.quia alij non
contradicunt.Ale.*d.conſ.64.n.8.v.vnde dicit,lib.2*.† Reſtr. in ſen- 17
tentia,& laudo,*l.diem proferre,§.ſi plures,v.item quæritur,ff.de arb.
c.1.eod.tit.lib.6*.Ratio diuerſitatis prima eſt,quia iudices,& arbitri
inducunt de nouo teſtes,probant,& referunt. Secunda ratio,quia
iudices,& arbitri communicant ſimul,quod ſunt facturi,teſtes ſe-
cus. Tertia ratio dicitur per Alex. *d. conſ. 64. n.9. v.non obſtat 2.
eum,lib.2*.Aliam rationem quarto loco adducit *col.fin.n.12.v.nec
ad hoc obſtat*, vbi, quod in ſententiis procedit, quia ſuper diuerſis
rebus ſecus ſi ſeparatim ſuper eadem re,& non abſolute.† Reſtr. 18
in arbitris,& peritis;quia ſi vnus deponat de 10.alius de 15.& 3.
de 20.cum iſti communicauerint ſimul,omnes ſummæ ſunt coa-
ceruandæ ſimul,& in tres partes diuidendæ,& hæc erit bona æſti-
matio,quæ participat de omnib.ita Sal. in *l. hac edictali. C. de 2.
nupt.n.10*. †Reſtr.quando teſtes, de minori ſumma eſſent plures, 19
deponerent per taxatiua, quia non valet plus,quia tunc ſtaretur
minori ſummæ. Alex.*d.conſ.64.n.10.v.& pro hoc , lib.2*. † Reſtr. 20
quando ſumus in iis , quæ faciunt diuerſum actum neceſſario,
puta,ſi vnus dicit de mutuo 10.alius,de mutuo 15. 3. de mutuo
20. ſunt ſingulares neceſſario ; & non probant ẽt in minori,quia
aliud eſt mutuum 10.aliud 15.aliud 20.Alex.*d.conſ.64.n.12.v.nec
obſtat,quod not.Io.And.lib.2*.†Reſtr. in plurib.inſtrum.continen- 21
tib.diuerſas ſummas ſuper eodem facto ex cauſa lucratiua , quia
ſtatur minori quantitati.Ale.*conſ.64.n.6.v.corroboratur,& in fi.v.
non obſtat tex.in l.Sempronius li.2*.†Reſtr.in actib.diſpoſitiuis;quia 22
ſi tu interrogas, promittis 10.& ego reſpondeo, promitto 5.ineſt
taxatiua,ideo diſpoſitio in minori ſumma attenditur.Alex.*conſ.64.
in fi.li.2*.†Ampl. generaliter vbicunque ex diuerſitate ſummæ nõ 23
arguitur diuerſitas in ſubſtantia,ſed ſolum in qualitate,vt quando
variatur in æſtimatione rei, vel poſſeſſionis tempore,quia pro hoc
non concludunt teſtes contrarium,ſed non conſonant,& tunc in
eo, in quo diſſonant non probant, in eo vero,in quo conſonant,
probant verba ſunt.Ant.de But.*d.conſ.52.col.2.v.ſi autem ex diuer-
ſitate*,vbi,quod ex quo conſonant in minori ſum.quæ ineſt in ma-
iori, probant minorem ſum.& non obſtat varietas,quia non nocet
teſtib.deponentib.de opinione & per intellect.ſecus ſi per ſenſum
corporis deponerent.†Ampl.quia teſt.regulariter probãt valorem 24
rei,ſi ſunt integri.Bald. *conſ.432. Super dubia,n.4.v.ſuper 3.lib.3*.
quod eſt Io.de Capitaneis Argentini,& Bald.†Reſtr.quia pauper 25
qui nihil habet in bonis , non eſt idoneus. Anch. *conſ.194. n.6*.
†Reſtr.quia contrariis ſibi,vt quia dixit alter in ſcriptis,non pro- 26
bat.Anch.*d.conſ.194.n.6*.† Lim. quia quando teſtes dicordant in 27
ſummis,ex qua diſcordia ſummarum ſurgit etiam diſcordia,& di-
uerſitas eius, ſuper quo deponunt,non probant (exemplum) ego
ago contra Titium pro mutuo ſibi facto, vnus teſt. deponit de 5.
alius de 10.alius de 15.(certè) ſunt omnes ſingulares,& non pro-
bant mutuum etiam in minori ſumma. Ant.de Butr.*conſ.52.in pr.
v.1.caſu* Vide, *Valor rei quid ſit,&c.Conc.12*.

Teſtes periti quando,& qualiter probent. Conc. 188.

TEſtes † periti ſi deponunt de peritia in iis,quæ percipiuntur 1
intellectu,de facili probant;quia admittitur iudicium,credu-
litas,& arbitrium.Io.de Anan.*conſ.76.Viſis, & conſideratis,in pr.*

† Ex

Digitized by Google

2 † Ext quia teſtes deponentes de ætate per aſpectum probant licet
deponant eſſe forſitan tantæ ætatis; quia admittitur probatio iu-
diciaria, quæ intellectu præcipitur etiam per verba dubia, Ant.de
Butr.*conſ.45.n.2.v.ex quibus clare patet*, & maxime *v.hoc coadiu-
uat*.Vide,*Teſtes de credulitate non probant,&c.Concl.*182.†Ampl.
3 quia licet diſcordant circa ſubſtantialia, tamen probant; quia ſta-
tur pluribus concordentib. etiam de maiori ſumma.Io.de Anan.
*d.conſ.76.per tot.*maxime *circa fin.v.ex prædictis*.Vide infra,*Teſtes
ſibi contradicentes non probant,&c.Concl.*238.†Ext. quia vbicunq;
4 teſtes non adhibentur ad probandum, vt teſtes, ſed tanquam pe-
riti, puta ad æſtimationem rei, & quod tanti communiter vende-
retur, vel emeretur, quia non de ipſa veritate percepta ſenſu cor-
poris, ſed de opinione, & peritia eorum, ex qua per intellectum
deriuatur æſtimatio, probant etiam diſcordantes in ſumma, in qua
conueniunt. Vide, *Peritis in arte ſtandum, & quando ſecus.Concl.*
286.*n.*61.*& multis ſeq.*Vide, *Periti in arte, an ſint teſtes, vel iudi-
ces.Concl.*285.*cum concl.ibi prox.ſeq.*

Teſtes ſuper negatiua deponentes probãt, & quando ſecus. Concl. 189.

1 TEſtis† deponens ſuper negatiua probat, ſi eſt coarctata loco, &
tẽpore, & deponat, quod aliter fieri non potuiſſet, quin ipſe
vidiſſet, & ſciuiſſet alias non probat.Clar.in *§.fin.q.*52.*n.*4.*v.ſi ta-*
2 *men.* Bart. *conſ.*102.*Chariſſime,n.2.& 3.v.ſuper eo,quod lib.*1.† Et
quod requiratur, vt teſtis probet negatiuam, quod ſit coarctata lo-
co & tempore, & quod deponant non potuiſſe fieri aliter, quin ip-
ſe ſciuiſſet vel vidiſſet, & quod adducat bonam ration. Alex.*conſ.*
3 108.*In cauſa, & lite,n.*10.*v.& licet,lib.*2.†Ext.vt quod dicitur de
negatiua, idem ſit de negligentia probanda, quæ non eſt, niſi nega-
4 tio.Bart.*conſ.*102.*n.2.& 3.v.ſuper eo,quod,lib.*1.†Reſt.quando de-
ponit ſuper negatiua, etiam ſi dicat, quod aliter fieri non potuiſſet
quin vidiſſet, vel ſciuiſſet, quando eſt negatiua affectata à teſte,
& non veriſimilis.Alex.*conſ.*112.*Viſo quodam,n.*14.*v.imo non cre-*
5 *deretur,lib.*6.†Lim.quia teſtis deponens ſuper negatiua non pro-
bat ẽt in cauſa ciuili, niſi reddat cauſam ſciẽtiæ, & non interroga-
tus. Crau. *conſ.2.n.3.v.quinimo.* Vide ſupra, *Teſtes ſuper negatiua*
6 *deponentes probant,&c. Concl.*189.*n.*33. † Ext.vt quod dicitur de
negatiua, idem ſit de negligentia; quia ſi teſtis non reddit rationem
ſui dicti etiam non interrogatus non probat.Bart.*conſ.*102.*n.*3.vbi
quod magis iudicant, quam teſtificentur, & ibi apoſt.in *v.negatio-
nem*, dat conc.*li.*1.Vide, *Teſtes etiam non interrogati debent depone-
re de cauſa multis caſibus, alias non probat,&c. Concl.*174. *per tot.*
7 maxime *n.*32.*& ſeq.*† Lim. quia teſtis deponens ſuper negatiua,
quia non audiuit, non concludit, quia ſufficit, quod potuit illud
factum, vel dictum interueniſſe, & quod non audiuerit.Alex.*conſ.*
8 70.*Viſo proceſſu,n.6.v.& per prædicta,lib.*1†.Ext.vt procedat, ẽt
ſi teſt. dicat de ſui præſentia; quia nõ includit neceſſario intelligẽ-
9 tiam.Alex.*d.conſ.*70.*n.6.v.& licet teſtis,lib.*1.†Lim.quia teſtes de-
ponentes ſuper negatiua redduntur ſuſpecti de falſo, licet non poſ-
ſint condemnari de falſo, ſed de temeritate.Clar. in *§.fi.q.*52.*n.*4.
*in fi.*plenius in *§.falſum,v.ſolet etiam.*Alex.*conſ.*136.*Viſo, & exa-*
10 *minato,col.4.n.6.lib.*1.† Decl.quia ſunt ſuſpecti de falſo, quando
negatiua, ſuper qua deponunt, non eſt coarctata, quia cum ſit im-
probabilis, oritur ſuſpicio.Alex.*conſ.*137.*In cauſa, & lite in fi.li.*7.
11 †Ext.vt idem ſit in taxatiua; quia habet in ſe negatiuam.Pet.Anch.
12 *conſ.*77.*Viſis limitata commiſſione,n.4.&* 5.† Ext.idem in inſtrum.
abſolutionis commiſſæ ab vna excommunicatione tantum, quia ſi
duo teſtes inſtrumentarij dicunt, quod commiſſio fuit generaliter
ab omni excommunic. magis creditur teſtib. quam inſtrum.quia
inſtrum. habet negatiuam reſultantem ex taxatiua, quæ reddit ſu-
ſpectum inſtrumentum. Secundo; quia actus eſt reiterabilis, &
vtrumque poteſt eſſe verum.Tertio; quia in dubio pro abſolutio-
ne generali præſumendum.Petr.Anch, *conſ.*77.*Viſis limitata com-*
13 *miſſione,per tot.*†Lim. quia teſtes deponentes ſuper negatiua, quæ
non habet in ſe implicitam affirmatiuam non probant; quia cum
debeat teſtis deponere de iis, quæ nouit per ſenſum corporis, in-
determinata negatiua, quæ non poteſt cadere in mentem homi-
nis, non poteſt probari. Ægid.Bel.*conſ.*33.*n.*27.*& ſeq.v.*10.*conclu-*
14 *ſio.*†Et ideo teſtis, qui deponit, aliquem non ſoluiſſe, neque alium
pro eo, non probat; quia eſt impoſſibile, quod ipſe ſciat ita inde-
15 terminate. Ægid.*d.conſ.*33.*n.*28.†Lim.quia teſtes deponentes non
fuiſſe factam venditionem, & ſic ſuper negatiua, non probant, ſi
dicunt, vel conſtat, quod dum tractabatur, receſſerunt; quia ſi non
fuerunt ſemper præſentes, non probant, quin ipſis non præſentib.
potuerit fieri.Bart.*conſ.*111.*Quæritur,n.2.col.3.in pr.v.reſtat vide-*
16 *re lib.*1.†Ext.quia non probant negatiuam, licet dicant aliquem
non fuiſſe præſentem, niſi dicant, quod non potuiſſet interuenire,
quin ipſi vidiſſent.Bart.*d.conſ.*111.*col.3.n.3.v.præterea poſito, quod
limitate,lib.*1.†Et maxime procedit extenſio, quando extant con- 17
trarij teſtes ſuper affirmatiua, quia magis creditur duobus affir-
mantibus, quam mille negantib. Bart. *d.conſ.*111.*n.*3.*v.non obſtat,
quod dicit,lib.*1.† Lim.quia teſtis deponens; quod omnia inſtru- 17
menta in loco fiunt pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcun-
que, non probat; quia eſt ſuper negatiua, quod non fiant aliter; &
quia impoſſibile eſt, quod ipſe omnibus inſtrumentis interfuerit,
& quod ſine eo aliter fieri non potuerint; ideo non probat, imo eſt
ſuſpectus. Alex.*conſ.*136. *Viſo,n.5.col.4.v.non obſtat,& n.6.lib.*1.
Vide, *Negatiua probari non poteſt,&c. Concl.* 30. Vide, *Probatio
negatiuæ incumbit aſſerenti,&c.Concl.*769. Vide,*Teſtes affirmantes
præualent negantibus.Concl.*259.

Teſtes deponentes articulum verum probant, & quando non. Concl. 190.

TEſtes† deponentes articulum verum probant contenta in ar- 1
ticulo. Bald. *conſ.*10. *In quæſtione, quæ vertitur,n.6.v.3.lib.*5.
† Ext. quia teſtis deponens contenta in apocha ſibi oſtenſa eſſe 2
vera probat.Ang.*conſ.*25.*Pro deciſione,n.*4.† Decl.quia probat, ſi 3
poſtea reddit bonam rationem differentem à dicto, alias non pro-
bat.Alex.*conſ.*166.*In cauſa, & lite n.*13.*v.ſed certum eſt,li.*6.Amp.
† in tantum, vt ſi articulus contineat aliquem eſſe mortuum iam 4
30.annis elapſis, & teſtis deponat articulum verum, quia vidit
eum mortuum. Ratio concludit etiam quoad omnia contenta in
artic.videl.quia ex quo vidit eum mortuum, iam lapſi ſunt 30.an.
prout articulus loquitur.Bald.*conſ.*314.*Item quod Titius,lib.2.per* 5
tot.†Ext.quia teſt.deponẽs artic. verum, & referens ſe ad inſtrum.
venditionis probat contenta in artic.de tempore venditionis.Soc.
*conſ.*253.*n.4.v.2.etiam teſtis,lib.*2. † Ext. etiam ſi interrogetur de 6
tẽpore, & reſpondeat, prout in artic.quia deponit de tempore arti-
culato relatiue.Soc.*conſ.*42.*col.2.lib.*1. † Ampl. quia teſtis depo- 7
nens ſuper vltimo articulo, quod de prædictis omnibus fuit, & eſt
publica vox, & fama deponens articulum verum probat famam,
etiam ſi in particularib.articulis dixit, nihil ſcire, quia intelligitur
nihil ſcire, ſed quando deponit de fama in genere, conciliatur, vt
bene ſciat quoad famam.Alex.*conſ.*185.*Viſo proceſſu,n.5.v. bene-* 8
*facit,lib.*7.† Lim. quia teſtis ſuſpectus de falſo, licet dicat articul.
verum, non tamen probat omnia, quæ in articulo ſunt deſcripta,
ſed ſolum probat dictum principale, non etiam qualitates, & ra-
tiones.Dec.*conſ.*448.*Viſis tota,n.*30.maxime, quando ipſe teſt.di-
cit ration. diuerſam à contentis in artic. vt ibi, & in eodem caſu
Par.*conſ.*88.*li.*3.†Lim.quia non probat teſtis dicẽs articul.verum 9
quando ratio non concludit per ſenſum corporis.Bart. *conſ.*92.*In
quæſtione vertente n.2.lib.*1.Vide,*Teſtis ſe referens ad examen pri-
mum quando,&c. Concl.*253. Vide, *Teſtis deponens extra articulos
non probat,&c.Concl.*231.

Teſtes omnes ſunt idonei, niſi reperiantur prohibiti. Concl. 191.

EDictum† de teſtibus eſt permiſſorium; & ideo ſunt omnes ido- 1
nei, quatenus non reperiuntur prohibiti.Anch.*conſ.*178.*Viſis
& diligenter,n.*2.Zab.*conſ.*97.*in pr.*Io.de Im.*conſ.*58.*In caſu præ-
miſſo,in pr.*Io. de Anan.*conſ.*52.*n.2.v. alij vero.*Rom.*conſ.*420.*In
propoſita,in fi.v.vltimo.*Alex.*conſ.*253.*Quæritur in cauſa,in pr.li.*6.
†Contrar.tenet Anch.*conſ.*415.*n.2.&* 4.vbi, quod ordo, accuſatio, 2
& teſtimonium à pari procedunt, & nemo præſumitur idoneus,
niſi probetur.†Ext.quia valet argumentum generaliter in omnib. 3
particularibus, quia licet fœmina in criminalib. de iure Canonico
non admittatur; tamen de iure ciuili admittitur; quia edictum eſt
permiſſorium, & fœmina ſolum in teſtamento reperitur prohibi-
ta.Bol.in *addit.ad conſ.*17.Io.de An.*n.*16.*v.facit etiam.*†Et quate- 4
nus ſumatur contrarium, videl. quod ſit edictum prohibitorium
certarum perſonar.& ſic in contrarium eſt regula, quod ſit permiſ-
ſorium, niſi in certis caſib.exceptuatis ſpecialib.Floria.de S. Petro
*conſ.*16.*in fi.*† Amplia; quia licet nullus ſit teſtis idoneus in cauſa 5
propria; tamen poteſt examinari confideiuſſor in cauſa confideiuſ-
ſoris, quando ſunt ſeparati, vnus pro vna rata, alius pro alia, ita quod
commod.vel damnum non põt de vno in alium conſiderari.Io.de
Imol.*conſ.*58.*per tot.*† Ampl. Monachi, & Religioſi poſſunt eſſe 6
teſtes in inſtrumento, & teſtam.quia licet ſint mortui mundo, non
tñ ſunt quoad veritatem deponendã, & adiuuandã.Caſt.*conſ.*426.
*Ad primum,li.*2.& non requiritur licentia ſuperioris.† Decl. quia 7
ad hoc, vt examinentur, bene requiritur licẽtia ſui ſuperioris.Caſt.
*d.conſ.*426.*in pr.lib.*2. Vide, *Teſtes idonei non ſunt multi ſine culpa
eorum. Concl.*206.† Amplia; quia omnis teſtis dicitur habilis ad 8
teſtificandum contrario non probato.Rom. *conſ.*190.*Clarum eſt,
in pr,*

Digitized by Google

9 *in pr.v.quorum quidem.* † Ampl.in arbitro,& arbitratore;quia corã iudice ſunt idonei teſtes,nõ ad iuſtificandũ laudum,quia eſſent in cauſa propria teſtes, ſed bene ad iuſtificandũ ordinẽ iudicij,& cauſæ cognitionẽ.Zabat.*conſ.*139.*n.*5.*ver.*2.*quia*,& idem *cõſ.*140.*n.*5. *& 6.v.& arbitrator.* vide plures caſus per Auſter. in *deciſ. Tholoſ.*142.vbi,quãdo arbiter probet vt teſtis,vel non,& Ant.de Butr. *cõſ.*24.*n.*1.*ver.item quid ſit actũ.in fi.col.*1.& plenius *n.*7.*& ſeq.*& hãc eſſe cõmunẽ * opiniõnẽ,dicit Ang.Aret.*cõſ.*104. *In caſu pro-*
10 *poſito,n.*31.*&* 32.Alex.*cõſ.*88.*n.*32.vbi apoſt.*lib.*5.†Ext.quia imo licet ſolus nõ probaret;tamẽ eſſet locus iuramẽto in ſupplementũ.Zabat.*d.cõſ.*140.*n.*6.*v.reſpõdemus* ſequitur Felin.*in c.cũ dilecti, col.*3.*de accuſ.*ſingulare dictũ dicit Marſ.ſuo *ſing.*197.*quoad hoc,n.*
11 2.apoſt.ad *conſ.Caſtr.*84.*n.*6.*ver.interrogaretur,lib.*1. † Ext. quia ſi verba laudi ſunt dubia,& poſſunt habere duplicem ſenſum,bene fit interpretatio ſecũdum intentionem arbitri,& arbitratoris;ideo ſi deponit talẽ fuiſſe ſuã intentionẽ cũ Notario,illi ſtatur in totum. Caſtr.*conſ.*389. *In quæſt.quæ vertitur,per tot.* maxime *in fin.lib.* 2.
12 † Ext.quia plures arbitri probãt geſta coram ſe in alia inſtãtia,maxime, quando cauſa eſt ſummaria.Ant. de Butr. *d.conſ.*32. *n.*2.*v.*
13 *nũc arbit.*†Reſtr.quod imo non credatur arbitris,neq; arbitratorib. pluribus,quando teſtificantur de iuſtitia, vel iniuſtitia ſuæ ſententiæ.Ang.de Aret.*cõſ.*2.*n.*34.*&* 35.*v.præterea*,allegat Bat.in *l. ne in*
14 *arbitris.C.de arbitr.*† Reſtr.quia non poteſt arbiter eſſe teſtis nedum ſi eſt vnus,ſed etiam ſi ſunt plures.Bald. *d.c. quoniam,col.*6.*n.*
15 51.*de probat.*Abb.*d.c.*2.*n.*12.*de arbitr.*†Imo quod arbiter nõ poſſit eſſe teſtis in cauſa,in qua interuenit cognoſcendo, vt arbiter, eſt tex.in *c.ſtatutũ,*2.*q.*6.iunctis ibi not.per gl.& per Bart.in *d.l.ne in arbitr.C.de arbitr.*vbi alij Doct.Canon.in *c.*2.*de arbitr.cap.à nobis,* vbi poſt alios Fel.*de teſtib.*Cãpeg.*tractat.de teſtib.reg.*60.61.*&*66. Lãfranch.de Orian.in *c.quoniam contra,de probat.* Ant.de But.*conſ.*24.& latiſſime Blanch.in *tract.de cõpromiſſ.q.*8.*n.*35.*& n.*33.*cum*
16 *ſeq.*† Reſtr.in iudice,arbitro,& arbitratore; quia vnus non probat circa geſta coram ſe;quia licet ſit electus à partibus, & approbatus; tamen eius dictum non probat plene circa geſta coram eo;ſecus ſi ſunt duo,vel plures;quia probant. Alex. *conſ.*21. *Cõſideratis iis in*
17 *prin.lib.* 1.† Reſtr.quod imo ſolus arbitrator non admittatur ad iuſtificandum merita cauſæ,neq;ad iuſtificandum laudũ, ſed requiruntur plures,Io.de Imol.*inter cõſ.Zabar.conſ.*141.*n.*7.*& ſeq.v.nec obſtat,ſi dicatur,* vbi,quod ſolus nõ facit ſemiplenã,vt deferatur iuramentũ,maxime in cauſa magnæ importãtiæ. Caſtr.*conſ.*465.*n.*4. *lib.*1.*& conſ.*84.*n.*6.*lib.*1.plenius Ant.de Butr.*conſ.*24.*n.*7.*&* 8. *&*
18 *conſ.*32.*ver.itẽ ſi nũc arbitri.*† Declara;quia neq;iudex,neq; arbiter,neq;arbitrator,neque alius admittitur in teſtem,&ſibi non creditur in iis,in quibus reſultat laus,vel opprobriũ, prout in procuratore,& ſimilibus.Ant.de Butr.*d.conſ.*14.*n.*7.*v.ad hoc,& n.ſeq.*vbi, quod ſolus nõ probat etiã ſemiplene,niſi in leuiorib. circa ordinẽ iudicij,plenius Ang.de Aret.*conſ.*2.*n.*34.*& ſeq.v.præterea,* vbi plu-
19 res caſus enumerat,neq;in appellatione,neq;in exequutione.† Et quod arbitri dicto non ſtetur etiã de actis contra ſe factis, eſt text. in *d.l.ne in arbitris,§.fin autẽ.C.de arbit.*ibi, *vel ſolius arbitri ſermones minime eſſe credimus,*& ibi Bat.Ang.Aret.*conſ.*68. *Excellẽs domine,n.*5.Canoniſtæ in *c.cũ à nobis,de teſtib.*& ideo licet arbiter in laudo narraret vidiſſe inſtrumentũ,ipſi nõ creditur, niſi reperiatur
20 in actis productũ,plene Ant.de Butr. *d.conſ.*14.*n.*8. † Reſtr. quia quantacunq;ſit auctoritas arbitri,vel arbitratoris, ſemper reſtringitur ad ea,quæ ſunt ordinis iudicij;nõ ad ea,quæ reſpiciũt merita, de quib.cõſtare ſemper debet aliter, quã per aſſertionẽ ſuam. Ant.
21 de But.*d.conſ.*24.*n.*6.*& ſeq.in* 2.*dubio.*† Et procedit,etiã ſi arbitri, vel arbitratores eſſent Reges; quia niſi deponãt de actu geſto præiudiciali vt teſtes,& cũ iuramẽto,nõ probant.Caſtr.*conſ.*70. *Quia fruſtra,n.*4.*lib.*4.Vide plenius per Maſcar.*Concl.*124.*Dirimitur illa*
22 *cõcluſio,an arbiter poſſit eſſe teſtis.*† Ampl.quia bene creditur iudici chartulario Notario,ſi emãcipat,vel aliquid facit,vt iudex ordinarius,& rogatur vt Notarius; quia propter perſonã publicã gemi-
23 natam ſibi creditur de cõſuetudine.Caſt.*conſ.*84.*n.*6.*lib.*2.† Amplia,vt quod dicitur de arbitratore,idẽ ſit de calculatore, agri mẽſore,vel quocunq; alio perito à partib.electo,quia arbitrator dici-
24 tur.Alex. *conſ.*21.*n.*8.*& ſeq.v.nunc deſcendo,lib.*7.† Limita,in iudice;quia regulariter prohibetur eſſe teſtis.Anch. *d.conſ.*179.*n.*5.
25 † Et iudici non creditur,ſi velit teſtificari de geſtis,& non ſcriptis
26 coram ſe.Io.de Imol.*conſ.*126.*in fi.*† Ext.maxime in prima inſtantia corã ſe ipſo,quoniã nõ poteſt iudex,neq; arbiter eſſe teſtis,quia eodẽ tẽpore,& momẽto nõ eſt iudex,& teſtis.Ant.de But.*conſ.*32. *in pr.*vbi idẽ in arbitro,quia non poteſt eſſe teſtis,& arbiter,vbi de
* communi * atteſtatur.† Decl.tamen Zabat.*conſ.*140.*n.*6.vt poſſit
27 iudex eſſe teſtis circa ea,quæ ſunt ordinis iudiciarij,& idẽ melius declarat Ant.de Butr.circa ſolẽnia,nõ autẽ deciſoria, *conſ.*24.*n.*6. Vide Soc.*Reg.*25.*Iudex de actis geſtis,*vbi reſtringit quinq; modis.
† Reſtringe;quia imo teſtis eſſe poteſt iudex de iis,quæ coram eo 28
geſta ſunt,& illi ſatis creditur etiã in criminali.Io.de Ana.*conſ.*17. *Viſa relatione,n.*12.*v.præterea negari non poteſt.* † Reſtr.in iudice, 29
quia ſtatim ſubdelegauit cauſam alteri;ſecus ſi poſtquam cognouit,alteri delegauit;quia eſt affectionatus factus cauſæ.Maſc.*Cõcl.* 492.*Delegatus,n.*7.*& ſeq.* vbi pro vtraq; parte allegat,vide eum. *
†Reſtr.in ſummariis,&modici præiudicij circa ordinaria;quia cre- 30
ditur iudici. Vide, *Aſſertioni iudicis , vel alterius quando ſtandum.* ☞ *Concl.*543. Vide, *Iudici aliquid atteſtanti ſupra ſuam iuriſdictionẽ nõ creditur,&c.Concl.*477.Vide,*Teſtes,qui nõ ſint idonei ratione affectionis.Concl.*203.*in pr.* Lim.in eo,qui deponit in cauſa propria, infra*Concl.*197.Itẽ,ſi ſentiunt commodũ principaliter.*Concl.*200. Itẽ in habẽtib.ſimilẽ cauſam. *Concl.*199. Item in conſanguineis,& affinib.*Concl.*201.Itẽ domeſtici,&familiares.*Concl.*202.Itẽ ratione affectionis.*Concl.*203. Item vaſalli.*Concl.*204. De vniuerſitate. *Concl.*205.Minor 20.annis in criminali.*Concl.*196.Itẽ,quando ex facto,ſuper quo deponit,laus,vel opprobrium reſultat. Lim.quia aliqui ſunt idonei volẽtes,ſed nõ cõpellũtur.*Concl.*127.Aliqui nõ ſunt idonei ex culpa eorũ propria,prout criminoſi.*Cõcl.*207.Infames. *Concl.*209. Periuri.*Concl.*208. Blaſphemi. *Concl.*210. Luſores. *ead.Concl.*210. In graui peccato.*Concl.*211.Proditores.*Concl.* 214. Socij criminis.*Concl.*217.Excommunicati. *Concl.*232. Aliqui non idonei ſine culpa eorum.*Concl.*206. Viles perſonæ,& leuis conditionis.*Concl.*215. Incogniti. *Concl.*216. Inimici. *Concl.* 221. Aliqui ſuſpecti , prout ſpontanei. *Concl.*223. Loquentes ex præmeditato eodem ſermone. *Concl.*220. Limita in habentibus plures defectus.*Concl.*218.† Et generaliter multum reſidet in arbitrio iudicis probatio ex teſtib. quia iudex magis ſcire poteſt,quo 31
vultu,quatrepidatione,vt *in l.*3.*§.idemque.ff.de teſtib.*& per tot.illum pulchrũ text.vbi in princ. quod qualitas perſonarum teſtium inſpicienda eſt,an egregij,vel viles,ſuſpecti, vel non,& *in §. idem Diuus,* quod teſtium perſonæ,non teſtimonia ſunt inſpicienda.

Teſtes in cauſa hæreſis qui ſint idonei vel non. CONC. 192.

TEſtes † extranei,periuri,infames,participes criminis,& ſimiles 1
ſunt idonei in crimine læſæ maieſtatis.Fed.de Sen. *conſ.*252. *in fin.*†Decl.tamẽ;quia licet non repellantur in crimine læſæ ma- 2
ieſtatis,ſimoniæ,& hæreſis;tamen non ſunt integri.Alex. *conſ.*11. *Circa primum,n.*2.*lib.*1.vbi *n.*3. quod non debent admitti,niſi cũ tortura, quod vltimum reprobat apoſtilla ibi in *v.tortura.* † Lim. 3
quia teſtes inimici deponentes ex odij fomite,repellũtur in crimine hæreſis.Fed.de ſen. *d.conſ.*252. *in fi.* vbi dicit hoc procedere in inimicitia graui,& capitali,& tali, quod præſũpitiue teſtes deuiẽt à veritate.Cald.*conſ.*497.*circa fi.*alia 6.*de hæret.*†Limita in teſtibus, 4
qui ſunt accuſatores;quia diuerſa ſunt,quod quis ſit teſtis, vel accuſator, & quia præſumitur inimicus, ex quo accuſator. Cald.*d. conſ.*497.*per tot.* alias 6.*de hæret.*†Limita;quia teſtes non iurati,& 5
examinati formiter non probant hæreſim. Cald.*d.conſ.*497.alias 6. *de hæret.* Vide infra, *Teſtis infamis etiam ſola infamia facti non eſt* ☞ *idoneus,& quando ſecus. Concluſ.*209.

Teſtes contra Epiſcopũ eſſe qui poſſint,vel non CONC. 193.

TEſtes † contra Epiſcopũ eſſe poſſunt familiares.† Amplia , vt 1
familiares etiam,qui fuerunt ſeruientes,licet expulſi de ſeruitio ſint, poſſint eſſe teſtes.Oldr. *conſ.*145.*v.item quæritur,*incipit, 2
Quæritur,ſi teſtes. † Limita , niſi fuerint expulſi propter crimina; quia crimen poſſet repellere teſtem,non autem ſimplex expulſio, 3
vel quod fuerit in ſeruitio. Oldr.*d.conſ.*145.*in prin.*

Teſtes eſſe qui non poſſint contra Epiſcopum, vel Clericum in cauſa criminali. CONCL. 194.

TEſtes † eſſe non poſſunt cõtra Epiſcopũ in cauſa criminali, 1
quando agitur de crimine criminaliter.† Ampl.quia laici eſſe 2
non poſſunt teſtes contra Epiſcopum in cauſa criminali pro crimine criminaliter intentato. Old *conſ.*145. *Quæritur.ſi teſtes,v.item quæritur,vtrũ Laici.*qui dicit * cõmunẽ.†Amp.quod neq; bigamus *
poteſt eſſe teſtis cõtra Epiſcop.in cauſa criminali.Old.*d.conſ.*145. 3
v.item quæritur,vtrum laici, qui dicit * communem.† Ampl.multo magis in muliere,quæ non poteſt eſſe teſtis contra Epiſcopum in 4
cauſa criminali pro crimine.Oldr.*d.conſ.*145.*v.item quæritur,vtrũ laici.*qui dicit * communem. † Amplia,vt non admittantur illi,qui *
habuerunt contentionem cum Epiſcopo. Oldr. *d.conſ.*145.*v.item quæritur,vtrũ illi.*Vide Concl prox.ſeq † Amplia;quia cõtra cle- 5 ☞
ricũ laici nõ poſſũt eſſe teſtes in cauſa criminali,quãdo agitur de 6
priuatione ordinis,&quãdo ſecus,vide Soc. *Reg.*19.*Teſtes,laici contra*

Digitized by Google

tra clericos nõ admittũtur.vbi ponit quatuor fallentias;prima eſt in
criminalibus exceptis;ſecunda,quando crimen eſt notorium; ter-
tia in ſubſidium; quarta ad faciendum indicium ad torturam.

Teſtes eſſe qui poſsint contra Epiſcopum in cauſa ciuili.
CONCL. 195.

1 TEſtes † eſſe poſſunt cõtra Epiſcopũ in cauſa ciuili, laici,biga-
mi,mulieres, & qui fuerunt familiares, & ſeruientes expulſi.
Old.*conſ*.145.*Quæritur,ſi teſtes,v.itẽ quæritur , vtrũ laici* per *cap.*
2 *tam litteris,de teſtib.*† Amp.vt prædicti poſſint eſſe teſtes etiam in
cauſa criminali, quando procederetur per inquiſitionẽ ex officio,
3 *c.quoniam.de teſtib.* Oldr.*d.conſ*.145.*v.tam quæritur, vtrum laici.*†
4 Amplia ; quia multo magis, ſi ageretur de crimine ciuiliter,ſunt
admittendi,Oldr.*d.conſ*.145.*v.item quæritur,vtrũ laici.*† Amplia,
etiã ſi ageretur ciuiliter ad remotionem Epiſcopi,idẽ Oldr. *d. conſ.*
145.*v.quidam etiam ſcripſerunt,* qui dicit hanc veriorem,licet in
contrariũ alleget Ioan.in *c.Preſbyter*.81.*diſtin.*& Vgo in *c.quia iux-*
5 *ta*,5.*q*.6.† Amplia,vt in cauſa ciuili admittãtur etiam adhærentes
illorum,qui denunciarunt Epiſcopum,vel appellarunt, & idem in
omnibus caſibus ſupradictis,quando de crimine ciuiliter ageretur
licet aliquid de fide iſtis diminuatur. Oldr. *d. conſ*. 145. *ver. item*
☞ *quæritur,vtrum de genere*.Vide Concluſ. prox.præced.

Teſtes in cauſa capitali qui admittantur, & qui non.
CONCL. 196.

1 MVlier † de iure ciuili admittitur in cauſa criminali , & eſt
* idonea.Clar.§.*fi.q*.24.*in pr.*vbi dicit cõmunem,* & magis
2 cõmunẽ dicit Alex.*conſ*.11.*Circa primũ,n.6.lib*.1.†Extende,etiã ſi
* cauſa criminalis ſit capitalis.Alex *d.cõſ*.11.*n.6.li*.1.vbi de* cõmu-
3 ni,ſequitur Clar.*d.q*.24.*n*.3.*v.adde.* † Contrarium de iure Cano-
nico;quia in cauſis criminalib.criminaliter intẽtatis nõ admittitur
mulier,ſecus ſi cauſa eſſet criminalis, ſed ciuiliter intentata,com-
* munẽ* dicit Iul.Clar.*d.q*.24.*n*.4.*v*.4.*v.de iure autẽ Canonico.*†De-
4 clarat Alex.*conſ*.99. *In cauſa inquiſitionis,n.4.ver. ſecundus teſtis,*
5 *lib*.1.quod etiã de iure ciuili mulier repellitur ſecundum aliquos.
† Decl. quia mulier non admittitur in cauſa criminali, niſi prout
minor,videl.quãdo aliter veritas haberi nõ poteſt, & hoc conſtat,
vel quãdo ex natura actus alij teſtes veriſimiliter non interfuerũt,
6 Alex.*conſ.64.per tot.li*.1.† Et quod mulier in cauſa criminali non
admittatur in terris Eccleſiæ,eſt tex.in *c.forus in fi.de v.ſignif.& in c.*
mulierẽ,33.*q*.5.quos citat Alex.*d.conſ*.11.*Circa primũ.n.6.v.circa*
quartũ,& cõſ.19.*Viſo proceſſu,in pr.lib*.1.*& cõſ*.24.*Animaduerſis,*
in pr.v.tertio quia,lib.1.plene Deci.*conſ*.133.*Viſo proceſſu,col.4.v.*
7 *poſtremo,n*.4.†Declarat Alex.*d.conſ*.11.*n*.6.quod de iure ciuili po-
* teſt eſſe teſtis in criminali ſecũdũ magis* cõmunẽ de iure Canoni-
co;ſecus & in terris Eccleſiæ, niſi in caſib.exceptis , & in crimine
læſæ maieſtatis,& aliis caſib. ibi relatiue,& quãdo non eſt honeſta
8 mulier, nõ eſt idonea.†Decl.alio modo Alex.*d.conſ*.24.*Animad-*
uerſis,n.11.*v.nõ obſtat,lib*.2.vbi, quod de facto nõ ſeruatur etiã in
terris Eccleſiæ,quod maximã æquitatẽ habet,quãdo per maſculos
nõ poteſt haberi probatio,vel ſumus in iis,quæ ſũt difficilis proba-
tionis,& apoſt.ad Deci.*d.cõſ*.133.*in v.criminali.*idẽ affirmat,licet
9 minus credatur.† Limita; quia teſtis minor 20.annis nõ admitti-
tur in cauſa criminali,& admiſſus fidẽ nõ facit.*l.in teſtimoniũ ff.de*
teſt.vbi gl.Odofr.Alber. Old.*cõſ*.192. *Viſo diligẽter.n.1.v. & eodẽ*
modo.Alex.d.cõſ.64.Viſo themate per tot.lib.1.Boſſ. in *prax.cr. tit.*
de antiquis,n.62. gl.in *l.inuiti.ff.de teſt*. vbi gl.Bal.Marſ.in *l.de mi-*
nore,n.43.ff.de quæſt. Gr.*conſ*.59.*n*.23. Alex.de Næuo *conſ*.85.*n*.4.
☞ Alex.*cõſ*.2. *Viſo proceſſu.n.6.v.alia ratione li*.7. Vide inf. *Teſtis,qui*
10 *nõ potuit,nec debuit examinari,nõ probat.Cõcl*.224.† Ext.quia dictũ
talis minoris eſt ipſo iure nullum,etiã ſi pars nihil oppoſuit.Marſ.
11 *d.l.de minore,n.43.ff.de quæſt.*† Ext.in eo,qui eſt minor 17.annis;
quia in cauſa criminali non poteſt eſſe teſtis.Alex.*cõſ*.99. *in cauſa*
12 *inquiſitionis,in fi.v.nõ probat etiã,lib*.1.† Ext.vt procedat,ſiue pro-
cedatur ex officio,& per inquiſitionem, ſiue ad accuſationem cri-
13 minaliter,Alex.*d.cõſ.64.n.3.lib*.1.† Contrariũ tenet idẽ Alex. *cõſ.*
119.*Viſo proceſſu, n.8.li*.7. quia licet à parte nõ cõpellatur;tamẽ
Iudex poteſt illũ ex officio examinare,ita Fulg.in *d.l.in teſtimon.ff.*
14 *de teſtib.*† Reſtr.niſi in ſubſidiũ admittatur,vt quia alij teſtes ido-
nei non interfuerũt;quia hoc probato per alios teſtes, admittun-
tur,vel quãdo negociũ,vel delictũ,ſuper quo proceditur,eſſet fa-
ctũ in loco,vel tẽpore,in quib.alij teſtes veriſimiliter nõ interfuiſ-
ſẽt. Alex.*d.cõſ.64.per tot.n.5.& ſeq.li*.1.& idẽ in fœmina dicit Io.
15 de An.*cõſ*.17.*in fi.*†Reſtr.quia licet impubes non ſit idoneus teſtis
tamẽ examinatus facit indiciũ.Anch. *conſ*.246. *In cauſa agitata,in*
*pr.*intelligas,quod quale quale indiciũ faciat. Boſſ. *in prax.tit. de*
indiciis,& tortu.n.194.vbi idem in muliere;& aliis,& plenius *tit.de*
inquiſit. n.62.vſq.ad 66. vbi quod qualequale indicium ſufficiens
ad inquirendũ facit. †Reſtr.qñdo veritas aliter haberi non poteſt. 16
Alex.*d.cõſ.64.in pr.li*.1.Marſ.*d.l.de minore,n.45.ff.de quæſt.*†Decl. 17
dummodo conſtet per alios teſtes, quod nullus alius aderat , quia
ea probari debet per alios Boſſ. *tit.de indit.& tortu.n*.168.† Reſtr. 18
quia licet non poſſit probare ad offenſam,bene probat ad defenſã.
Alex. *d.conſ*.119.*n.8.lib*.7.† Reſtr.quia in crimine læſæ maieſtatis 19
admittitur minor.gl.fin. *in l.inuiti,ff.de teſtib.*† Decl.quando age- 20
retur de læſa maieſtate ex ſolis verbis.Crau.*conſ*.6.*n*.9.† Lim.quia 21
multo minus admitti debet impubes in cauſa criminali. gl. *in d.l.*
*inuiti,ff.de teſtib.*Marſ.*ſing*.28.*n*.13.*& in praxi,§.diligenter,num*.8.
Gram.*conſ*.49.*n*.23.† Ext.quia in tantum minor decẽ annorũ non 22
probat in ciuili,nec in criminali,vt imo eius dictũ nihil faciat,etiã
ſi non fuit oppoſitũ;quia qñ teſtis repellitur ipſo iure,non refert,
quod fuerit oppoſitũ,vel ne.Marſ.*d.conſ*.28.*n*.13.*& ſeq.*†Decl.quia 23
impubes minor 14. annis non admittitur , vt probet, ſed bene ad
veritatem indagandã,Iul.Clar.*in praxi,§.fi.q.24.n.17.v.vidi quin-*
que, vbi,quod contingit multoties, quod delictum verificetur ex
dicto impuberis,& quod ita ſeruatur de cõſuetudine.†Reſtr.quia 24
poſtquam quis eſt factus pubes, poteſt teſtificari de iis,quæ vidit *
in pupillari ætate,& eſt omniũ cõmunis* ſententia,vt inquit Clar.
d.§ fi.q.24.n.17.v.cæterum.† Decl.reſtrictionem,dũmodo deponat 25
de iis,quę vidit in pupillari ętate,dũ eſſet proximus pubertati,alias
ſecus; item dũmodo ferat teſtimoniũ de iis, que potuit intelligere
illa ætate,alias ſecus.Iul.Clar.*d.§.fi.q.24.n.17.in fi.*†Reſtr.in pue- 26
ro vim paſſo per ſodomiam; quia ſi conſtat de corpore delicti, vt
quia ſit fractus,facit inditiũ ad torturã,licet ſecus,ſit,ſi voluntarie;
quia debet torqueri,ex quo eſt ſocius criminis,ita Plot.*conſ*.50.*n.*
23.*& ſeq.*vbi late.† Ampl.in laico,quia non eſt idoneus in crimi- 27
nali contra clericũ, niſi in ſubſidiũ,quãdo aliter veritas haberi non
poteſt,vel ex natura negocij alij teſtes haberi nõ potuerint.Alex.
d.conſ.64.n.5.& ſeq.per tot.li.1.†Et quod laïcus cõtra clericũ indi- 28
ſtincte nõ poſſit eſſe teſtis in cauſa capitali,cõmunẽ* dicit Iul.Cl. *
d.§.fi.q.24.n.10.v.præterea.† Ext.vt procedat etiã in criminib.ex- 29
ceptis.Iul.Clar.*d.q.24.n*.10.† Ext.vt procedat etiã in clerico,qui 30
non potuiſſet clericatu inſigniri,quia adhuc non poteſt eſſe teſtis, *
communẽ* dicit Clar. *d.§.fi.q.24.n*.10. & licet dicat ipſe contra-
riũ verius;tamen ſubiungit, quod difficile eſt obtinere in practica
contra cõmunem.† Ext.quia laicus non poteſt etiam denunciare
clericum de delicto.Iul.Clar.*q.7.n.9.v.quæro nunc.*† Reſtr.in ſub- 31
ſidium,& qñ in loco non ſunt plures clerici,pone vnus clericus 32
ſolus in villa deliquit,certe laici admittuntur. Alex.*d.conſ.64.Viſo*
themate,col.fi.v.ad idem,vſque in fi.lib.1.† Lim.quia pauperes non 33
admittuntur in cauſa capitali,communẽ * dicit Clar.*d.§.fi.q.24.n.* *
11.*v.quæro etiam,*vbi,quod arbitrar.eſt iudici, quis ſit pauper,vel
non.† Reſtringẽ,niſi pauper eſſet honeſta perſona;quia concluſio 34
procedit,quando eſt pauper,& vilis,vel turpis perſona,ita Clar.*d.*
q.24.n.11.† Lim.quia inimicus teſtis capitali inimicitia repellitur 35
in totum in cauſa criminali,* communem dicit Clar.*d.§.fi.q.24.n.* *
5.*v.item quæro.*Vide infra, *Teſtes inimici non probant etiam in cauſa* ☞
hæreſis,& quando ſecus.Concl.222.† Extende etiam in criminalib. 36
exceptis,puta læſæ maieſtatis,& ſimilium.Clar.*d.q.24.n.5.*† Extẽ- 37
de,etiamſi inimic.ſit reconciliat* de recenti, & eſt arbitrar. iudici,
Iul.Clar. *d.q.24.n.6.*† Dicitur autem inimicus capitalis ex cauſa; 38
quia ſi inimicitia eſt ex graui cauſa,tunc dicitur capitalis,ſi ex le-
ui, ſecus, & quæ ſit grauis , vel leuis cauſa,ſtatur arbitrio iudicis.
Clar.*d.§.fi.q.24.n.5.ver. quis autem dicatur,* & plenius *q.21.n.30.*
† Lim.quoniam clericus in cauſa criminali capitali licet poſſit eſſe 39
teſtis;tamen debet abſtinere;quia ſi reum mori contingat,ipſe cle-
ricus efficitur irregularis. Iul.Clar. *d.§.fi. q.24.n.8.v.vlterius quæ-*
ro, vbi,qui in Regno Neapolis,& allegat Carauit. ſuper *ritu* 144.
† Extende,etiamſi deponat cum proteſtatione,quod non intendit 40
teſtificari,quatenus pœna mortis ingeratur; quia talis proteſtatio
nihil operatur. Clar.vbi ſupra *n.9.ver.ſed quid ſi clericus,*vbi dicit *
* communem. † Et quod imo clerici in cauſa criminali contra
laicum non ſint idonei,niſi in ſubſid. Alex.*conſ.65.Viſis,in fi.v.for-* 41
tificantur,n.7.lib.2.† Limita;quia infamis infamia iuris prorſus re- 42
pellitur in cauſa capitali,imo criminali.Iul.Clar. §.*fi.q.24.n.13.v.* *
item infamis, vbi dicit * communem,& ſine controu. Vide, *Inditia*
qualiter,& per quot teſtes probentur.Concl.98.† Extende,etiamſi ſit ☞
infamis infamia facti, communem * idem Clar.*d.q.24.n*.13.Alex. 43
conſ.180.*n*.2.*& 3.v.aduertatis,lib*.2.† Reſtringe in ſubſid quando
aliter veritas haberi non poteſt;quia infamis infamia facti admit- 34
titur cum tortura,communem* dicit Iul.Clar.*d.§.fi.q.24.n*.13.Vi- *
de, *Teſtis infamis etiã ſola infamia facti nõ eſt idoneus,& quando ſe-* ☞
cus.Concl.209.† Lim. quia meretrix non poteſt eſſe teſtis in cauſa
criminali,communem* dicit Iul.Clar.*d.§.fi.q.24.n.14.v.itẽ mere-* 45
trix,

46 *trix*, vbi, quæ dicatur meretrix relatiuè.† Exiſtens in peccato mor-
tali repellitur à teſtimonio in cauſa criminali, vel ſaltem de fide
* eidem minuitur, communem * dicit Clar. *d.* §. *q.* 24. *n.* 16. *& ſeq. ver.*
47 *quæro nunquid.* Vide *infrà Concl.* 211.† Declara; quia ſi peccatũ eſt
continuatum provt fornicatio, concubinatus, adulteriũ, & ſimilia,
repellitur, ſi vero momentaneum, vel tranſitorium, repellit de iure
Canonico, ſecus de iure ciuili, ita Clar. *d.* §. *fi. q.* 24. *n.* 16. *ver. in dic.*
48 † Reſtringe, quia emendatus admittitur, & præſumitur emendatio,
niſi probetur continuatio in peccato. Clar. *d.* §. *fin. qu.* 24. *num.* 16.
49 † Declara; quia non procedit reſtricto, quãdo eſſet facta condem-
natio contra eum; quia emendatio non præſumitur. Iul. Cl. *d. q.* 24.
50 *n.* 16. *in fi.*† Limita; quia bannitus non eſt idoneus teſtis; quia infa-
* mis non admittitur ſecundum * communem. Burſat. *conſ.* 20. *n.* 51.
lib. 1. Rol. à Val. *conſ.* 41. *n.* 48. *lib.* 1. Plot. *conſ.* 52. *n.* 18. *& ſeq.* vbi
51 late.† Limi. quia affinis & conſanguineus non admittitur in cauſa
* capitali ſecũdum * communem, de qua Corn. *conſ.* 172. *lib.* 2. Clar.
§. *fi. q.* 24. *n.* 12. *v. quæro modo.* Alex. *conſ.* 24. *Animaduerſis, n.* 18. *&
ſeq. v. non obſtat, quod*, vbi, quod agnatus repellitur ad offenſam,
quia in cauſa propria,* ex quo offenſa facta vni dicitur facta toti
52 ignationi, cenſetur teſtificari.† Decl. quia repellitur infamis, quan-
do ſponte vellet teſtificari; ſecus ſi compelleretur per iudicem, &
53 non vltro ſe offerret. Iul. Clar. *d. q.* 24. *n.* 12. *v. quæro modo.*† Reſtrin-
ge ad defenſam. Iul. Clar. *d. q.* 24. *n.* 12. *v. ſi ad defenſam, & n.* 10. *v.*
54 *item ſcias*, vbi, quod non tamen ſunt integri. † Reſtringe; quia
☞ etiam ad offenſam admittuntur, ſed non ſunt integri. Clar. *d. q.* 24.
n. 12. *in fi.* Vide infra, *Teſtes conſanguinei, vel affines qui admittantur,*
55 *& qui non, & qualem probationem faciant. Concl.* 201.† Contra re-
ſtrictionem, quod imo teſtis affinis repellatur in criminali. Alex.
conſ. 180. *In cauſa Angela, n.* 4. *v. tertius teſtis, lib.* 2.

Teſtis in cauſa propria nullus admittitur, & quando ſecus. CONCL. 179.

1 NEmo † eſt idoneus teſtis in cauſa propria, *l. omnib. C. de teſtib.*
Aret. *conſ.* 140. *n.* 22. vbi apoſt. *in v. in cauſa ſua* Fulg. *conſ.* 161.
In cauſa Iacobi in pr. per *l. nullus, ff. de teſtib.* Petr. Surd. *conſ.* 94.
2 *n.* 11. *& n.* 72. plene Rom. *conſ.* 382. *Quoad primum, n.* 2.† Dicitur
autem propria cauſa, quando ad eum pertinet, vel pertinere poteſt
commodum, & damnum. Bal. *conſ.* 227. *Quando pro debito, v. quar-*
3 *to eſt præmittendum, lib.* 5. ſequitur Crau. *conſ.* 99. *n.* 2.† Et ideo non
creditur Antianis, vel Prioribus Communis, etiam ſi ſint quatuor,
& primates, quando deponũt, aliquem ſe obligaſſe Communi; qua
obligatione non exiſtente ipſi tenentur de ſuo Cõmuni; quia cen-
ſentur in cauſa propria; ideo repelluntur. Abb. *conſ.* 16. *Ad claram.*
4 *col.* 2. *v. item & ſecundo, lib.* 1.† Idem in omnibus, qui faciũt partem
in iudicio; quia non ſunt idonei; ideo emptor, qui fuit conuentus
in iudicio, & notificauit venditori, qui ſuſcepit iudicium in ſe, non
erit idoneus teſtis pro venditore qui ſuſcepit iudicium in ſe; quia
in cauſa propria dicitur teſtis, maximè, quando venditor non eſt
5 ſoluendo. Ang. Aret. *conſ.* 5. *Tota vis, in pr.* † Idem in caſu cõuerſo;
quia neceſſarius defenſor, qui in iudicio cõparuit, nõ eſt idoneus;
quia in cauſa pro propria. Alex *conſ.* 176. *Viſis narratis, n.* 3. *v.* 2. *te-*
6 *ſtis, lib.* 7. & non debet admitti, vt ibi.† Idem in fideiuſſore, quia nõ
eſt idoneus teſtis pro principali, maxime, quando ipſe principalis
non eſt ſoluendo. Ang. Aret. *d. conſ.* 5. *q.* 3. *in fi. & n.* 4. *v. quod fideiuſ-*
7 *ſor.*† Idem in fideiuſſore euictionis; quia repellitur. Alex. *d. conſ.*
8 166. *n.* 3. *lib.* 7. vbi apoſt. *in v. fideiuſſor*, dat concord.† Amplia; quia
exequutores deputati ad diſtribuendum pauperibus bona teſtato-
ris non ſunt idonei in cauſa propriæ exequutionis commiſſæ. Bal.
conſ. 221. *Videtur mihi, lib.* 3. *per tot.* & maxime, quando ſunt alias
9 inimici, & ſuſpecti hæredis.† Amplia, vt neque Regi, vel Principi
10 credatur in cauſa propria. Dec. *conſ.* 75. *n.* 2. *lib.* 2.† Ampl. vt Nota-
11 rio non credatur.† Ampl. in ſocio; quia in cauſa ſocietatis non eſt
idoneus, pro quanto ſe extendit ſuum intereſſe; quia dicitur cauſa
propria abunde ſupra; & ceſſante ſuo intereſſe, bene admittitur.
12 Ang. *conſ.* 296. *Viſis atteſtationib. in pr.*† Ampl. quia non creditur
Cardinali Legato aſſerenti ſe habere facultatem vltra ea, quæ ſibi
competunt de iure communi. Gem. *conſ.* 62. *n.* 8. *v. nec obſtat, quod*
☞ *allegatur.* Vide, *Cardinalis aſſertioni quando ſtetur, vel non. Concluſ.*
13 103.† Extende, vt procedat etiam in officialibus populi conden-
tibus ſtatutum; quia eis non creditur, quod habeant facultatem à
populo, niſi aliter, quam ex propria aſſertione hoc conſtet. Gem. *d.*
14 *conſ.* 62. *n.* 7. *v. ſuper ſecundo, & n.* 8.† Ampl. quia non valet ſtatu-
tum, & non valet conſuetudo, quod credatur ſcripturæ cuicunq;
mercatoris, & ſic in facto proprio; quia aperiretur via fraudibus.
☞ Alex. *conſ.* 3. *In cauſa & lite, n.* 4. *& ſeq. v. & ſi fas eſt, lib.* 2. Vide,
Statutum circa probationem quando valeat, vel non, & prohibens pro-
15 *bationem per teſtes quando habeat locum, vel non. Concl.* 637.† Ampl.

quia ſi ſunt teſtes miſſi ad recipiendum bona pignorata apud He-
bræum, ſi aliquid vltra eis dedit Hebræus, & ipſi Facchini miſſi
hoc deponant habuiſſe, & portaſſe mittenti, eis non creditur, quia
quocunque modo tractant de ſe exonerando; quia ſi dicunt non
habuiſſe, ipſi ſunt rei, & contra eos agendum, ſi dicunt habuiſſe, &
conſignaſſe pariter; quia ſi non conſignaſſent, tenerentur, igitur
non ſunt admittendi, plene Ang. Aret. *conſ.* 129. *In caſu prædicto,
per tot.* vbi, quod pro vtraque & hanc tuetur, & tollit contraria, &
non obſtat, quod ſint miſſi, ergo approbati; quia non miſſi vt reci-
piant vltra, & ideo ſiue inducantur à mittente, ſiue ab aduerſario,
non ſunt idonei, nec admittendi in cauſa propria, & pro hac parte
conſuluerunt etiam D. Iacobus Puteus, & D. Vigolinus de Arimi-
no celeberrimi Doctores, vt idẽ Ang. Aret. *conſ.* 130. *In cauſa Gui-
lielmi, per tot.* tollit allegata in contrarium.† Extende; quia quando 16
teſtis tractat de ſe exonerando, non eſt idoneus, neq; probat Alex.
conſ. 44. *Viſo. & diſcuſſo, n.* 9. *v. item non probat, lib.* 2. vbi dicit* magis *
communem, & *conſ.* 159. *n.* 8. *lib.* 6. *& conſ.* 21. *n.* 4. *lib.* 7.† Reſtringe, 17
quando vtilitas principaliter non venit in beneficium teſtis, ſed in
conſequentiam; quia probat. Alex. *conſ.* 172. *n.* 7. *lib.* 2. vbi apoſt. *in
v. Io. Andr.* citat pro vtraque parte.† Ampl. quia habens ſimilem 18
cauſam repellitur à teſtimonio. Alex. *conſ.* 107. *In cauſa & lite, n.* 3.
lib. 1. vbi loquitur in inueſtito teſte, qui deponebat in caſu ſimili
ad fauorem ſic inueſtiti.† Amplia; quia teſtes deponentes ad ſui 19
commodum & cuius contrarium reſultaret in eorum damnum,
non probant; quia in cauſa propria. Alex. *conſ.* 136. *In cauſa, & li-
te, n.* 10. *v. præterea ſunt aliqui, lib.* 2.† Ampl in tantum repelli teſtẽ, 20
qui deponit ad ſui commodum, & ſic in cauſa propria, vt neque
integretur ab aliis teſtibus, Petr. Surd. *conſ.* 61. *n.* 58.† Ampl. quia 21
illi, qui ſoluerunt vſuras ſocio, vel tertio non probant ſolutionem,
ex quo poſſent petere vſuras, & ſic in cauſa propria videntur de-
ponere. Caſt. *conſ.* 153. *In cauſa arbitrali in fi. lib.* 2.† Ampl. quia ce- 22
dens non admittitur pro ceſſionario, neque vendens pro emptore,
quando tenetur de euictione, vel haberetur regreſſus contra eum
in caſu ſuccumbentiæ. Rom. *d. conſ.* 381. *in pr.*† Et quod obligatus 23
de euictione, provt venditor non poſſit eſſe teſtis; quia in cauſa
propria. Alex. *conſ.* 200. *Viſo n.* 6. *lib.* 2.† Imo etiã ſi non teneatur de 24
euictione, nõ ſit idoneus. Alex. *conſ.* 13. *Ex iis n.* 13. *v. ſed ille, lib.* 2.
vbi apoſt. *in v. In omnibus* dat concor.† Extende, etiamſi cedẽs, vel 25
venditor non teneatur de euictione. Rom. *d. conſ.* 382. *n.* 2. *& ſeq.* &
ibi apoſt. dicit, quod ſtatur arbitrio iudicis hoc caſu *in v. in omnib.*
& citat plurimos concor.† Ext. quoniam is, qui deponit de ſimula- 26
tione contractus, & ſi vera eſſet ſimulatio, liberaretur à debito; quia
dicitur in cauſa propria deponere, non probat. Caſtr. *conſ.* 48. *n.* 3. *v.
quartũ vero, lib.* 2.† Ampl. quia in cauſa criminali accuſator, qui ſe 27
fecit teſtem in cauſa, ſi ſuccumbat; quia non plene probat, non ex-
cuſatur etiã à pœna criminali, ſed de falſo poteſt puniri. Alex. *conſ.*
11. *n.* 4. *lib.* 1. ſequitur Boll. *tit. de accuſ. n.* 17. Farin. *q.* 16. *n.* 4.† Amp. 28
quia accuſator in cauſa criminali non poteſt eſſe teſtis; quia dicitur
in cauſa propria. Gram. *conſ.* 45. *n.* 2 † Ext. quia nec conſanguinei, 29
& familiares accuſatoris. Marſ. *conſ.* 33. *n.* 4.† Ext. maxime, quando 30
cauſa accuſationis eſt ratione iniuriarum criminalium; quia iniu-
ria facta vni cenſetur facta omnib. conſanguineis; ideo repelluntur.
Marſil. *conſ.* 28. *n.* 8. vbi, quod nec probant, nec indicium faciunt.
† Extende, & limita multis caſibus, de quib. Maſc. *Conc.* 26. *An quis* 31
poſſit eſſe accuſator & teſtis, vbi latius.† Ampl. quia teſtis deponens 32
de facto proprio nõ probat; quia vel laudem, vel vituperium expe-
ctans non eſt idoneus. Alex. *conſ.* 151. *Ponderatis n.* 8. *in fi. & n.* 9.
lib. 1. *v. non obſtat*, vbi apoſt *in v. teſti.* quæ dat concor.† Decl. niſi 33
factum teſtis ſit nudũ miniſterium facti abſque vllo intereſſe; quia
tunc bene eſt idoneus. Rom. *d. conſ.* 186. *n.* 7. *v. obiicitur tertiũ.*† Ex- 34
tende; quia Vicar. Epiſcopi, qui interpoſuit decretũ ſuper donatio-
ne omniũ bonorum facta ab eo, qui fatuus prætenditur; quia licet
deponat pro ſana mente, ſibi non creditur, neque Notario quia po-
teſt habere laudem, vel opprobrium. Alex. *conſ.* 86. *Viſis, n.* 16. *v. præ-
terea ille, lib.* 2.† Idẽ in Notario, qui rogatus fuit de teſtamẽto præ- 35
tenſi fatui; quia non eſt idoneus, ſi velit deponere, quod erat ſanæ,
mentis; quia laudem ſperat, vel opprobrium. Alex. *d. conſ.* 141. *n.* 8.
in fi. & 9. v. non obſtat, lib. 1. Vide Soc. *Reg.* 32. *Teſtis in cauſa ſua
nemo idoneus*, limitat tribus modis, quãdo proteſtatur nolle aliquid
conſequi, & renunciat, ſecundo, quando cedit alteri, tertio, quãdo
de facto proprio ſine intereſſe deponit.† Limit. in Epiſcopo, qui ſi 36
agat cauſam ſuam videlicet Eccleſiæ ſuæ per procuratorẽ, poſtquã
procurator erit effectus dominus litis poterit Epiſcopus eſſe teſtis,
ſecus ſi Epiſcopus per ſe ipſum ageret, vel ſi per procuratorẽ agat
ante litem conteſtatã; quia tunc non poſſet eſſe teſtis in cauſa pro-
pria Eccleſiæ ſuæ. Gem. *conſ.* 114. *in pr. ver. item pro hoc facit.* alle-
gat Hoſtien. *in c. præſentium, de teſtib. in* 6.† Vide & declara, vt pie- 37

ne per Maſc.*Concl.*624.*Epiſcopus an pro Eccleſia ſua teſtificari poſ-*
ſit, vbi quod poteſt teſtificari & iudex eſſe in cauſa ſuæ Eccleſiæ,
quando agitur pro Eccleſia vniuerſaliter,ſecus ſi pro bonis menſæ
38 ſuæ,niſi habeat præſumptionem iuris pro ſe,vide eum.† Ext.in mo-
naſterio,vel Eccleſia collegiata;quia poteſt aliquos cõſtituere pro-
curatores,& alios inducere teſtes, *c.inſuper,de teſt*.Gem.*conſ*.114.
39 *n.5.v.4.negari non poteſt*.† Ext.in Abbate,qui poteſt eſſe teſtis pro
ſua Eccleſia,& monaſterio,quod declara ampliando,& limitando,
vt per Maſc. *Concl*.3.vbi pleniſſimè declarat,quod inſeruit etiam
40 pro Epiſcopo,&alio Prælato.† Ext.in Prælato,ſiue alia perſona Ec-
cleſiaſtica in cauſa ſuæ Eccleſiæ,& & ſingulis de vniuerſitate, quia
pro ea admittuntur.Soc.*Reg*.18.*Teſtis Prælatus*,vbi ponit ſex fallẽ-
tias,prima eſt,quando Prælatus agitaret cauſam per ſe;ſecunda,ſi
agitaret cauſam ſiue per ſe ſiue per œconomũ, tertia,quando ſolus
Prælatus conſtituiſſet procuratorẽ in cauſa,quarta in Prælato Ca-
pellæ & Eccleſiæ non collegiatæ;quinta,vbicunq; eſſet quæſtio de
ſtatu Eccleſiæ,vel aliquo magno honore;ſexta,quando lis eſſet ſu-
per paſcuis ad cõmodum ſingulorum quẽ videas;quia in hac vlti-
41 ma fallentia adducit pro vtraque.† Lim.quia licet nõ probet dictũ
vulnerati contra vulnerantem,vt poſſit condẽnari accuſatus,bene
probat,ſi dicat eum non vulneraſſe, & debet abſolui, ſi aliter non
probetur de contrario,ita Clar. *in §.fi.q.52.n.5.v.poteſt etiam*,vbi,
quod non poteſt torqueri reus,etiam ſi extent contra eum inditia
ad torturam,qñdo offenſus negat eũ offendiſſe,niſi colludens hoc
42 aſſereret. Alex.*conſ*.14.*in pr.li*.3.† Lim.quia creditur Epiſcopo ex-
pulſo teſtificanti,quod non fuerit auſus citare expulſores,itẽ quod
doloſè fecerint ne citarentur,item quod contra eos in aliqua parte
Diœceſis non potuit procedere.*Clem*.1.§.1.*ſane*, vbi Card. *de for.*
43 *comp*.apoſt.ad Aret.*conſ*.142.*n*.22.*in v.in cauſa ſua*.† Lim.quando
teſtis deponit ſuper qualitate negocij ſpectantis ad eum, ſed qua-
litas non releuat eum in aliquo,veluti ſi teſtis deponit,quod ſoluit
Titio de mandato Seij; quia licet non ſibi credatur de ſolutione
facta ad ſui exonerationem, tamen ea probata per alios teſtes po-
teſt teſtificari ſuper modo diſſolutionis factæ,& probatæ,ita Bart.
44 *conſ*.19.*In q.n.4.v.ad quod reſpondetur,lib*.2.† Lim.quia ſi plures
rei conſtituantur in eadem obligatione,& conſtet pecuniã ad vnũ
ſolum perueniſſe,alij habẽtur pro fideiuſſoribus,& ipſimet rei ad-
mittunt in teſtes ad probandũ,quod tota pecunia peruenit ad vnũ;
quia non principaliter intereſt eorundem correorum.Marſil. *ſing.*
509.*alias dixi*. Fel. *in c.inſuper,in fi.de teſtib.* vbi dat exempla in
45 parochianis,& aliis,qui non ſunt principaliter intereſſati. † Lim.
quia plures fideiuſſores pro certa rata pro Titio poſſunt eſſe teſtes,
vnus pro alio,quando non poteſt intereſſe, puta vnus fuit pro ſua
rata releuatus,poteſt pro alio teſtificari.Io.de Im.58.*per tot*. Vide
Concluſiones proximas ſeq. Vide infra,*Teſtes ſentientes commodum*
in conſequentiam admittuntur,& quando ſecus.Concl.200.

Teſtis deponens de facto proprio ad fauorem tertij probat, & quando plene, vel non. CONCL. 198.

1 TEſtis † deponens de facto ſuo proprio ad commodum tertij
probat,provt,quod ſecauit fœnũ,incidit ligna,& ſimilia.Dec.
conſ.342.Afflict.*deciſ*.369. Salycet. *in l.2.§.ſi abſens.ff.ſi ex noxali*
cauſa.Marſil.*in praxi.§.diligenter,n*.131.Tiraq.*de retract.§.1.gl*.14.
n.42.Caſtr.*conſ*.186.*In cauſa,quæ vertitur Piſis,col.3.& conſ*.331.
2 *In cauſa Sylueſtri,col.3.li.1*.Alex.*conſ*.71.† Amp.quia imo vnus te-
ſtis deponẽs de facto proprio ad fauorẽ tertij plene probat.Iaſ.qui
infinitos pro vtraq; citat *in l.admonendi,in 1.lectura, n.94.v.vltra*
alia ſcripta.ff.de iureiur.& ibi tenet partem contrariã,& fuit opinio
Caſtr. *in l.quicunque,ad fi.C.de ſeru.fugit.* pro qua parte Salyc.*in l.ſi*
*quis decurio,n.4.C.de falſ.*Caſtr.*conſ*.34.*Ego Paulus,n.3.& conſ*.84.
*n.6.& conſ.278.in fi.lib.1.& conſ.109.li.2.circa pr.*Alex.*conſ*.197.
n.5.lib.7.Soc.*conſ.28.n.4.lib.4*.Soc.Iun.*conſ.62.n.6.li.1*.Dec.*conſ.*
160.*n*.9.latè Marſil.*in praxi.§.diligenter,n*.131.Iaſ.*in l.1.in 1.lectu-*
ra.C.de ſum.Trinit.n.66.Crau.*conſ*.178.*n*.7.Rot.vt per Chiſanen.
dec.185.Pariſ.*conſ.83.n.30.lib.1.& conſ.88 n.8.lib.3*.Soc.*conſ*.56.
n.12.& 14.li.4.Affl.*dec.369.n.6.in fi*.Caſt.*conſ*.368.*Viſis in antiq.*
Bart.*conſ.19.in qu.n.4.lib.2*.vbi apoſt.*in v.ſeruus poteſt interrogari.*
Crau.*conſ.73.n*.30.Iaſ.etiam *in d.l.admonendi in 2.lectura,n.173.ff.*
*de iureiurand.cum multis ſeq.*vbi ponit plures caſus,in quibus vnus
ſolus teſtis plene probat,& quando deponit de facto proprio,idem
Iaſ. *in l.nec is,n.8.& ſeq.ff.de acquir.hered.*vbi plures concor.citat
& dicit,quod licet non habeat contradictorem, tamen ipſe tenet
contrarium.Vide pro iſta parte Maſc.*Concl*.153.*Auctoris alicuius*
3 *rei* vbi,quod creditur auctori.† Cont.tenet per plures rationes.Iaſ.
d.l.admonendi,in 1.lectura,n.94.ff.de iureiur. primo;quia non cre-
ditur iudici in facto proprio ; ſecundo, quia ſpeciale eſt in Papa;
tertio,quia neq; Cardinali;quarto,quia deſtruitur lex vniuerſalis,
& lex diuina requirens duos,& hanc partem tenet Alex.*conſ*.92.*n.*
13.*li*.6.vbi dicit * cõmunem,& tollit omnia contraria,& hanc ſer- *
uari à Rota Romana atteſtatur Illuſtriſſimus Palæot.*dec*.350.*in fi.*
& hanc tuetur Iaſ. *in d.l.nec is.ff.de acquir.hered.n*.12.*& ſeq.*idem
Iaſ.*in 2.lect.l.admonendi,ff.de iureiur.n*.177.*& ſeq.* hanc tenet Tir.
de retract.§.1.gl.14.n.47.cum ſeq.† Declara;quia relinquitur arbi-
trio iudicis.Tiraq. *de retract.§.1.gl.14.n*.48.† Declar.Iaſ.*d.l.nec is,* 4
*ff.de acq.hered.in fi.pr.*vt procedat in duobus caſibus,quando cum 5
dicto eius,qui deponit de facto proprio,concurrunt alia inditia,&
ita etiã loquitur Bart. *d.conſ.19.n.4.lib.2*. vel quando teſtis depo-
nit contra ſe ipſum,vel patrem;quia non eſt veriſimile,quod men-
tiatur,& iſtam communem * dicit Soc. *Reg*.32.*Teſtis in cauſa ſua*, *
in 3.fallentia.† Declar.Alciat.*in l.1.§.fi.n.6.ff.de verb.oblig.*quem 6
ſequitur apoſt.ad Alex.*conſ.192.n.13.v.tonus,lib.6*.videlicet,qñdo
teſtis eſt ab ambabus partibus approbatus,& electus;ſecũdo, quia
aliquid plus probat teſtis de facto proprio deponens pro tertio,
quam probet, ſi de facto alieno, & hanc eandem declarationem
tenet Soc. *Reg*.32.*Teſtis in cauſa ſua*, in 3.fallentia,in fi.videlicet,
quando deponens de facto proprio nullum habet intereſſe,neque
laudem,neque opprobrium expectare poteſt. Vide, *Teſtis vnicus*
quando ſufficiat.Concl.281.† Amplia;quia teſti de facto ſuo depo- 7
nenti creditur plene,quando agitur de facto dubio ipſius teſtis de-
clarando,provt ſi dubiè depoſuit, ſi Notarius verbum ambiguum
poſuit,ſi iudex ſententiam dubiam protulit.Alex.*d.conſ.192.n.15.*
& ſeq.v.nec prædictis obſtat,lib.6.† Declara;quia procedit in facto 8
dubio declarando,non autem in facto teſtis applicando;ideo ſi te-
ſtis dedit votum ſuum ſecretum,nõ ſtatur ſibi ſi velit dicere,quod
fabam ſuam ſecretam dedit ad fauorem electi, quia eſt ſingularis,
& ſibi non creditur. Alex. *d.conſ.192.n.12.ver.alio inſuper funda-*
mento,& n.15.v.quia reſpondeo,lib.6.† Limita,quando deponit de 9
facto proprio,in quo habet intereſſe ſecus ſi nudus miniſter,& ſi-
ne intereſſe.Rom. *conſ*.186.*In caſu propoſito,n.7. v.obijcitur*. Vide
Maſc. *d.concl*.153.*Actoris alicuius rei.*

Teſtes habentes ſimilem cauſam illi, in qua deponunt, reprobantur, & quando ſecus. CONCL. 199.

TEſtes † habentes ſimilem cauſam repellantur à teſtimonio, *c.* 1
perſonas,de teſtib. Fed.de Sen. *conſ.64.circa fi.v.præterea*, vbi
ſunt iſta Alex. *conſ*.107. *In cauſa, & lite,n.3.& conſ.72. n.7.lib.1*. 2
† Ext.maximè in probanda conſuetudine,quia teſtes habentes ſi-
milem cauſam non probant. Alex. *conſ.45.Viſis atteſtationib.n.2.*
lib.2.& n.10.† Limita;quia ſi plures ſunt confideiuſſores pro certa 3
rata,ita quod vnus nõ teneatur pro alio,poteſt vnus eſſe teſtis pro
alio; quia ſua non intereſt;quia eſt diuerſa cauſa, & diuerſa ſum-
ma non repellit teſtem. Io.de Im.*conſ*.58.*per tot*.† Decl.vt per Fel. 4
in c.inſuper,n.15. de teſt. † Limita, quando ſimilis cauſa teſtis eſſet 5
finita,& eſſet ſatisfactus,& aliquod parum,aut nihil reſtaret debi-
tor,vel creditor ex illa cauſa. Io.de Im.*conſ*.102.*In cauſa vertente,*
n.9.v.item obijcitur.† Limita in venditore,ceſſionario,& ſimilibus, 6
quando non tenentur de euictione.Fel. *in d.c.inſuper,n.13.& ſeq.*
de teſt. † Limita in ſocio,qui non ſit omnium bonorum. Fel. *d.in-* 7
*ſuper n.14.de teſtib.*Vide Concl.prox.ſeq. Vide,*Conſuetudo diffici-*
lis probationis,& qualiter probetur.Concl.799.

Teſtes ſentientes commodum in conſequentiam admittuntur, & quando ſecus. CONCL. 200.

TEſtes † regulariter admittũtur in cauſa licet commodum ſen- 1
tire poſſint in conſequentiam , & ideo probatur pactum de
retrouendendo per teſtem , qui in conſequentiam recepturus eſt
aliquid. Alex. *conſ*.78. *In cauſa,& lite,n.2.lib.5. & conſ.172.n.7.*
lib.2.Franc.Curt. *tract.de teſt.concl.4.n.14.* & hanc * communem *
videas infra, *Teſtes de vniuerſitate.Concl.205.in princ.* † Contrat. 2
dicit Angel.Aret. *conſ*.130. *In cauſa Guilielmi, n.16. & ſeq.v.nec*
etiam aduerſatur, vbi dicit * communem. † Declara,vt per Grat. * 3
conſ.51.n.7.& ſeq.lib.2.niſi commodum in conſequentiam conſi-
ſtat in laude,vel vituperio;quia tunc non admittitur.† Amplia in 4
Prælato, qui poteſt eſſe teſtis pro Eccleſia ſua, licet ſibi ſecunda-
rio emolumentum eueniat , quando principaliter de ſuo commo-
do nõ tractatur.Bal.*conſ*.405.*Ego Ang.n.1.v.ad primum,lib.1*. quod
duplicatur *li.3.cõſ*.10.Vide ſupra,*Teſtis in cauſa propria,&c.Concl.*
197.† Ampl.quia ſi Epiſc.agit contra vnũ Rectorem,vt ſoluat de- 5
cimas,vel onera,ipſe dicit cõſuetudinem eſſe,quod non ſoluatur,
& inducat alios Rectores,qui hoc probẽt,admitti debent;quia in
cõſequentiã poſſunt ſimile cõmodum ex conſuedine prætendere,
nõ principaliter.Fel.*in c.inſuper.in fi.de teſt.*vbi ponit declaratione
genera

Digitized by Google

generalē. Alex.*conſ.*172.*Viſis,n.7.v.& ad hoc plura,lib.*2.vbi apoſt.
*in v.Io. And.*dat concor.Idē Alex.*conſ.*137. *Viſo proceſſu,in fi.li.*7.
6 † Contrariū, quod non probent,videtur tex.*in c.perſonas,de teſtib.*
& pro hac parte apoſt.ad Alex.*d.conſ.*172.*n.*7.*v.Io.And.li.*2.De-
7 clara; † quia non ſunt inhabiles,quin poſſint examinari,ſed nō ſunt
8 integri,ita apoſt.ad Alex. *d.conſ.*172.*n.*7.*in v. Io. And.lib.*2.† De-
clarat Crau.*conſ.*73.*n.*31.vt probent tales teſtes quādo concurrūt
aliæ coniecturæ,& ſequitur apoſt.ad Alex.*d.conſ.*137.*in fi.lib.*7.*in*
9 *v.rectores.*† Amplia in cauſa vſuraria;quia is,qui ſoluit vſuras vſu-
rario pro tertio,admittitur ad probandum eum manifeſtū vſurariū.
Bal.*conſ.*405.*n.*1.*v.ad primum,lib.*1.vbi eſt caſus,& duplicatur *lib.*
10 3.*conſ.*10.† Declara,vt procedat,ſi modo talis teſtis declaret,quod
non vult aliquod commodum quærere,& ſic non fiat ſibi reſtitu-
tio,alias non probaret.Alex.*conſ.*72.*n.*7.*v.& primo ad teſtes,lib.*1.
vbi,quod ita practicatur Florentiæ. Fel.*in c.inſuper,in fi.de teſtib.*
11 † Imo,quando agitur ſolum de pœna ſpirituali,vt careat Eccleſia-
12 ſtica ſepultura, plene probat Abb.*conſ.*81.*in pr.lib.*2.† Amplia in
laboratore;quia licet in conſequentiam poſſit ſentire commodum
tamen admittitur,ex quo non reperitur prohibitus. Bal. *conſ.*292.
13 *n.*9,*&*10.*lib.*3.vbi late.† Amplia in legatario;quia poteſt eſſe teſtis
pro teſtamento ſolemni , licet in conſequentiā ſentiat commodū.
Bal.*conſ.*292.*Factum ſic proponitur,n.*10.*lib.*3.Alex.*conſ.*78.*In cau-*
* *ſa & lite,n.*2.*lib.*1.& hanc magis* communē dicit idem Alex.*conſ.*
14 14.*Viſis,n.*24.*v.nec iſtis obſtat,lib.*6.† Contrarium;quia legatarius
non admittitur in teſtem ad probandum teſtamentum,quando le-
gatum non debetur,niſi probato teſtamēto.*Inſt.de teſtam.§.legata-*
*riis,cum ibi not.*Bal.*d.conſ.*405.*n.*1.*in fi.v.non obſtat,lib.*1.quod du-
15 plicatur *conſ.*10.*lib.*3.† Declara; quia ſi agitur de teſtamento non
ſolemni,vt quia non eſt publicatum, & inducitur teſtis ad publi-
candum teſtamentum,qui eſt legatarius,& non eſt idoneus ; quia
ex facto & dicto ſuo validatur teſtamentū non ſolemne.Alex.*conſ.*
177.*Viſo themate,n.*9.*v.alia ratione,lib.*2. vbi quod in omnē caſū
16 non eſt integer teſtis.† Contrariū;quia ſi agitur de probando errore
Notarij, vel declaranda mente teſtatoris pro validitate teſtamenti-
inter hæredē ſcriptum, & hæredem ab inteſtato,dicit magis* com-
* munem Alex.*conſ.*14.*Viſis,n.*24.*v.nec iſtis obſtat,lib.*6.† Declara,
17 vt plene per Ang.Aret.*conſ.*130.*In cauſa Guilielmi,n.*20. *v.nec ob-*
*ſtat.*quod legatarius nō admittitur ſuper facto ſuo ad teſtificandū,
vbi commodū proueniret principaliter,vel in conſequentiam ſibi,
ſed ſolū ſuper facto teſtatoris circa ſolemnitatē teſtamenti,vel non.
18 † Declarare videtur idem Bal.*d.conſ.*292.*Factum ſic proponitur,lib.*
3.*n.*10.vbi,quod valet teſtimoniū legatarij pro teſtamento licet in
conſequentiā ſentiat commodum,videlicet ſecundū Alex.*conſ.*78.
*In cauſa & lite,n.*2.*lib.*1.qui loquitur quando non tractatur de le-
gato alias ſecus;& ita etiā Ang.Aret.*d.conſ.*130.*n.*20. *v.nec obſtat.*
19 Declara; † quia legatarius eſt idoneus teſtis in teſtamēto,in quo ſibi
non relinquitur principaliter,ſed incidenter.Caſtr.*conſ.*19.*Supra-*
20 *dicta exceptione,in fi.lib.*1.† Reſtringe;quia vltra quod legatarius,
etiamſi admittatur in teſtē,non eſt integer,illud eſt, quod admitti-
tur legatarius in teſtamento ordinario propter magnum numerum
ſeptem teſtium , ſed ſi eſſemus in teſtamento priuilegiato minoris
numeri,non erit idoneus.Alex.*d.conſ.*177.*n.*9.*v.& hoc maxime,lib.*
21 3.† Limita in fideiuſſore.Vide infra, *Teſtes multi non admittuntur,*
22 *& non ſunt idonei,&c.Concl.*203.† Amplia in arbitro,& arbitratore
quia ſibi non creditur,ſi condēnat;quia dicit Titiū ſibi confeſſum
fuiſſe debitum;quia ſi non conſtat aliunde,laudū eſt reducendum.
* Fulg.*conſ.*142.*per tot.*vbi,quod omnes* ita tenent;quia ſi agitur de
23 iuſtificanda ſententia,ſibi non creditur.† Amplia in eo,qui eſt ſub-
ſtitutus in teſtamento;quia quoad rogitum teſtamēti pro hærede
eſt idoneuus teſtis,licet in conſequentiā poſſit commodū ſperare.
24 Ang.Aret.*conſ.*275.*col.pen.n.*6.*v.itē non obſtat.*† Extende in inſtru-
mento , in quo remittitur quædam differentia in vnum ex teſtib.
quia ſi inſtrumentū non dirigitur principaliter ad remiſſionē diffe-
rentiæ,ſed in conſequentiā,vel ſecundario, tunc teſtis eſt idoneus
pro inſtrumento,licet in eum fiat remiſſio. Caſtr.*conſ.*19.*Supradi-*
*cta differentia,in fi.lib.*1.vbi cōcurrebat etiā,quod teſtis erat frater
25 ſtipulatoris,& dicit valere.† Amplia in creditore ; quia poteſt eſſe
teſtis pro ſuo debitore,licet ſua poſſit in conſequentiam intereſſe,
quod ſuus debitor ſit ditior. Alex.*d.conſ.*78.*n.*2.*v.pro hac etiā,lib.*1.
26 † Amplia;quia teſtis deponens Titium poſſediſſe,quia Titius bona
locauit teſti,& ſoluit affictus,probat poſſeſſionem,nec dicitur de-
ponere ad ſui exonerationē,dū dicit ſoluiſſe affictus,quia ex loca-
tione ſibi facta ſe onerat,& ex eo ſolo probat;igitur non dicitur in
cauſa ſua,neq; ad ſuū commodū deponere Fulg.*conſ.*161.*In cauſa*
27 *Iacobi.in pr.*† Contrariū de directo tenet Alex.*conſ.*71.*In cauſa &*
*lite,n.*3.*& ſeq.lib.*7.vbi,quod teſtis, qui deponit,conduxiſſe certa
bona à Titio, & ſoluiſſe affictū non probat poſſeſſionē;quia quod

cōduxerit,nō probat poſſeſſionē ſine ſolutione,quod ſoluerit,tra-
ctat de ſe exonerādo;ideo non eſt idoneus,& ibi apoſt.citat Alex.
*conſ.*43.*n.*3.*lib.*7.tu adde eundē Alex.*conſ.*44.*n.*9.*li.*2.*& conſ.*159.
*n.*8.*li.*6.† Imo Alex.*d.conſ.*71.*n.*3.*& ſeq.li.*7.loquitur,etiā ſi plures 28
ſint teſtes,qui dicāt conduxiſſe à Titio,& ſoluiſſe penſionem, non
probant;quia tractant de ſe exonerādo.† Plus dicit,quod ſi deponit 29
quod pater eius cōduxit,& ſoluit penſionē non probat, quia etiā
iſto caſu tractat de ſe exonerando.Alex.*d.conſ.*71.*n.*4.*li.*7.† Prout 30
etiā contrarium videtur dicere Alex.*conſ.*201.*In cauſa & lite,col.*2.
*v.*2.*teſtis,li.*2. *in pr.*vbi, quod teſtis, qui deponit ſe deuaſtaſſe ali-
quid de mandato Titij,non probat;quia ſi erat licitū, pœnam non
meretur ipſe, neq; mandans ; ſi vero illicitū,& pœnale ,tunc efficit
ſe ſociū criminis,& nō probat,licet ſe accuſauerit.† Amplia;quia 31
Prælatus eſt idoneus teſtis in cauſa ſuæ Eccleſiæ,quando tractatur
per procuratorē conſtitutū non à ſolo Prælato.Rom.*conſ.*420.*n.*7.
v.quinto non eſt dubiū.† Amplia;quia clerici,& rectores parochialiū 32
admittūtur ad probandā conſuetudinē,quod clerici,& rectores nō
ſoluant quartā Epiſcopo.Alex.*conſ.*72.*n.*7.*v.nec ad hoc obſtat,li.*1.
idē Alex.*conſ.*172.*Viſis,& opportune,n.*7.*lib.*2.concord.allegat ibi
apoſt.*in v.Io. And.*Alex.*conſ.*78.*n.*2.*v.unde dicit,li.*1.& idem Alex.
*conſ.*68.*Et viſo,n.*15.*li.*2.† Contrariū tenet Alex.*conſ.*45.*n.*11.*li.*2. 33
cum aliis,quæ allegat d.apoſt.ad Alex.*conſ.*172.*n.*7.*li.*2.† Declara; 34
quia non ſunt inhabiles,ſed neq; integri,ideo iudex æſtimauit ex
aliis,quantā fidē adhibere debeat,apoſt ad Alex.*d.conſ.*172.*n.*7.*in*
*v.Io.And.li.*2.† Declara;quia ſi clerici habētes victum ab eo, ſunt 35
idonei pro Eccleſia in cauſa Eccleſiæ,quādo commodū nō ſpectat
ad eos pro rata;ſecus ſi deponerēt ſuper emolumēto diuidēdo inter
clericos teſtes.Alex.*d.conſ.*68.*n.*15.*li.*2.† Declara;quia clerici,vel 36
laïci ſentientes commodū ſunt idonei,quādo agitur de cōſuetudine
generali;ſecus ſi de particulari,& commodū eſt certum. Vide,*Con-*
*ſuetudo qualiter probetur.Concl.*799.*n.*52.*& ſeq.*† Ampl.quia obli- 37
gatus ad dotē eſt idoneus,nec dicitur probare in cauſa propria pro
dote,quādo ipſe fuit liberatus,& cōſtat,quod ſoluit etiam per con-
feſſionem mulieris.Io.de An. *conſ.*52.*In cauſa iſta.n.*2.*v.alij vero.*
† Ampl.quia legatarius eſt idoneus teſtis pro validitate teſtamenti; 38
quia non agitur principaliter,ſed ſecūdario de eius cōmodo. Abb.
*conſ.*81.*Videtur,quod,col.*1.*circa fi.v.unde ſic deponunt,li.*2.† Lim. 39
quia ſi teſtis tractat de ſe exonerādo,vel exonerādo patrem ſuum,
non probat;quia dicitur ad commodum proprium deponere.Cra.
*conſ.*112.*n.*10.Bart.*in l.deferre,§.item,ff.de iur.fiſc.*Iaſ.*in l. diſtan-*
*tibus,n.*6.*C.de teſta.*Alex.*conſ.*28.*li.*6.*& conſ.*32.*Viſo proceſſu, eod.*
*li.*6.*& conſ.*71.*li.*7.Soc.*conſ.*57.*li.*4.Dec.*conſ.*133.*Facit.*Curt.*cōſ.*
19.*Viſo,& diligenter.*Alex.*conſ.*154.*Viſo, & diligenter,lib.*5.plene
Barb.*conſ.*73.*lib.*3.vbi plene declarat Bart.*in d.l.deferre,§.ſi idem de-*
*creuerunt,ff.de iur.fiſc.*Alex.plene *conſ.*159. *In cauſa, n.*8.*v.quarto*
*quia dict.Anton.li.*6.*& conſ.*44.*n.*9.*li.*2.† Ext.vt procedat,etiam ſi 40
alius teſtis concordaret,qui eſſet multum legalis; quia exuberans
fides a eius non ſupplet hoc caſu. Dec.*d.conſ.*133.Bar.*conſ.*150.
*Cum prædicta examinare,col.*2.*in fi.v.& aduertendum,*qui loquitur
in laboratore deponente pro debito ſoluto ad ſui exonerationem.
Vide inf.*Teſtes non integri,&c.Concl.*272.† Ext.quia ſicuti teſtis in
cauſa propria non probat,per tex.*in l.omnib.C.de teſtib.* ita etiā in 41
cauſa aliena, vel facto alieno, quādo eidem cōmodum acquiritur.
Iaſ.*in l.ſeruum,col.*2.*C.qui teſta.fac.poſſ.*Cuma.*conſ.*68.Caſtr.*conſ.*
301.*Ad bene examinandum,ad fi.li.*1.Alex.*conſ.*71.*n.*4.*li.*5.*& conſ.*
44.*n.*9.*li.*2.Ruin.*conſ.*33.*col.*8.*v.& propterea reprobādo,li.*4.Pariſ.
*conſ.*74.*n.*20.*lib.*1. Crau.*conſ.*112.*n.*10. Gram.*conſ.ciuili* 41.*n.*4
† Decl.tamen:quia datur cautela,quod probet,ſi proteſtetur,quod 42
ex deponendis per eum non intendit aliquod ius conſequi,vel ac-
quirere.Io.And.*in c.cum in Diœceſi,col.*2.*v. & ſic poteſt colligi cau-*
*tela,de vſur.*Ang.*in l.dictant.v.item facit ad aliam quæſtionem,C.de*
*teſta.& conſ.*275.*Thema,ſuper quo conſilium petitur.col.fi.* Fel.*in c.*
perſonas,in fi.de teſtib. quod notandum.† Ext. in eo,qui tanquam 43
Procurator meus me obligauit;quia non eſt admittendus teſtis ad
probandum mandatū;quia ex quo tanquā Procurator meus obli-
gauit me,ſi non docet de mandato,tenetur de ſuo;ergo ſi ipſe pro-
baret mandatū,poſſet ſe exonerare ab obligatione. Alex.clare *conſ.*
32.*Viſo proceſſu,n.*4.*& *3.*v.quinimo,li.*6.† Reſtr.quādo teſtis deponit 44
de facto proprio ſuo ad fauorem tertij;quia magis probat.† Reſtr. 45
quia ſpeciale eſt,quod teſtes etiā tractantes de ſe exonerādo,prout
factores, laboratores,pupilli,& alij deponunt contra tutorē quod
habuerit tot fructus,& introitus ex tali fundo pupilli ; quia ſi tutor
non exhibet librum rationū, tales teſtes admittuntur contra eum.
Bart.*conſ.*150.*Cum prædicta,n.*7.*&* 8.*li.*1.† Lim.in eo,qui tenetur 46
ad intereſſe.Ful.*conſ.*163.*n.*2.*v.itē ſer.Vgucio.*† Lim.in exequutore 47
ad pias cauſas;quia ipſe non eſt idoneus teſtis ſuper actione execu-
toriæ ad eum ſpectantis, neq; fauore pauperum,maxime,quando

Digitized by Google

48 alias eſt ſuſpectus. Bal. *conſ.* 221. *Videtur mihi, per tot. lib.* 3. † Lim. in
tutoribus, & curatoribus, ac procuratoribus, quia non ſunt idonei,
& repelluntur in cauſis & negotiis, quæ tractant ipſi ratione officij
49 Fulg. *conſ.* 174. *Super eo, quod quaeritur, in pr.* † Ext. etiam finito offi-
cio, quãdo aliquod commodum, vel incommodum poſſunt conſe-
* qui ex lite Fulg. *conſ.* 174. *in pr.* vbi dicit omnes * tenere ſine diſcri-
50 mine. † Ext. multo magis in cauſa criminali. Fulg. *d. conſ.* 174. *n.* 1. *in*
51 *fin. v. in tanta itaque.* † Reſtr. quia imo tutor eſt idoneus teſtis pro
pupillo, quando cauſa nomine pupilli agitur per alium, quam per
52 tutorem. Rom. *conſ.* 420. *In propoſita, n.* 6. *v. quarto videmus.* † Reſtr.
quãdo eſſet finitum officium, & commodum, vel incommodum
non ſentirent; quia tunc potuerunt examinari, vtraq; parte conſen-
tiente, non alias, niſi contra dominũ vellet examinari. Fulg. *d. conſ.*
53 174. *col.* 2. † Lim. quia vbi agitur de laude, vel opprobrio, aut com-
modo, vel incommodo, teſtis dicitur non idoneus. *deciſ. Pedemont.*
79. *n.* 40. Grat. *conſ.* 51. *n.* 7. *& ſeq. lib.* 2. Abb. *conſ.* 16. *Ad claram, col.*
2. *v. item & tertio, lib.* 1. Alex. *conſ.* 141. *Ponderatis, num.* 9. *lib.* 1. vbi,
quod etiã quod ſit de facto proprio minuitur de fide, & ibi apoſt.
54 *in v. teſti.* dat concor. idem Alex. *conſ.* 86. *pro fi. li.* 2. † Et ideo ſi Iudex
tractat de validitate, vel inualiditate ſuæ ſentẽtiæ, non eſt idoneus,
neque arbiter, neq; arbitrator. Ant. de Butr. *conſ.* 24. *n.* 6. *v. nunquid*
* *autem*, vbi de * communi Alex. *conſ.* 70. *In cauſa, n.* 11. *lib.* 3. † Et
55 Prioribus Communis de actu geſto coram eis, vbi laus, vel oppro-
brium poteſt reſultare, non creditur, etiam ſi quatuor ſint. Abb. *d.*
56 *conſ.* 16. *col.* 2. *v. item & tertio, lib.* 1. † Decl. quia non ſemper eſt ve-
rum, quod is, qui tractat aliquod negotium, dicatur verſari in ne-
gotio, in quo laus, vel vituperium ſibi reſultat, ideo repellitur; quia
non eſt verum in ſollicitatore, vel aduocato; quia ſiue ſententia ſit
contraria, ſiue non; non habet laudem, neq; vituperium, quia offi-
cium ſollicitatoris eſt ſollicitare tantum, aduocati orare; ſecus in
pronexeta, & mediatore; quia factũ ab eis cupiunt valere, & firmũ
57 eſſe, ita apoſt. magna ad Rom. *conſ.* 420. *in fi.* vbi allegat Spec. † Ext.
in Notario, qui rogatus fuit de teſtamento fatui, & dixit ſanus mẽ-
te, & intellectu; quia non admittitur, ex quo agitur de laude, vel
opprobrio Notarij, & ſua intereſt, quod fuerit ſanus mente. Alex.
conſ. 141. *Ponderatis, n.* 8. *in fi. n.* 9. *v. non obſtat, quod, lib.* 1. vbi, quod
58 minuitur fides, etiam ſi de facto proprio deponant. † Ext. in prone-
59 xeta, Alex. *d. conſ.* 141. *n.* 9. *lib.* 1. Vide *Concl.* 227. † Ext. in aduocato
Alex. *d. conſ.* 141. *n.* 9. *lib.* 1. Ext. in ſollicitatore, colono, & multis.
Vide infr. *Teſtes multi non admittuntur, & non ſunt idonei, &c. Concl.*
60 203. † Ext. in omni perſona deponente ſuper eo, quod poteſt reſul-
tare in honorẽ, vel opprobrium ſuum, *c. nullus,* 3. *q.* 3. Ant. de Butr.
61 *conſ.* 24. *n.* 7. † Lim. in teſte vniuerſitatis, quando agitur de particu-
* lari commodo teſtis. Fulg. *conſ.* 174. *Super eo, quod, n.* 2. vbi dicit *
communem. Vide infra, *Teſtes de vniuerſitate ſunt idonei in cauſa*
62 *vniuerſitatis, & quando ſecus. Concl.* 205. † Lim. in teſte, qui habet ſi-
milem cauſam, quia non eſt idoneus. Alex. *conſ.* 72. *n.* 7. *v. fallit, li.* 1.
Lim. in collatore beneficij, quia non eſt idoneus teſtis pro eo, cui
contulit beneficium, & quando ſecus. Vide Maſc. *Concl.* 315. *Col-*
63 *lator.* † Lim. quia is, qui habet directam actionem, & ceſſit vtilem,
non eſt idoneus teſtis pro ceſſionario ſuper contractu celebrato
cum ipſo teſte. Alex. *conſ.* 13. *Ex iis, quae, n.* 13. *lib.* 1. vbi loquitur,
64 etiam ſi non teneatur de euictione, vbi apoſt. *in v. in omnibus.* † Ext.
quia multo magis non eſt idoneus, quando acquiſiuit pro alio ante
ceſſionem; quia non eſt idoneus teſtis. Alex. *d. conſ.* 13. *n.* 13. *ver. ſi*
65 *ergo.* † Decl. quia non repellitur in totum, ſed eſt arbitrarium Iudi-
ci apoſt. ad Alex. *d. conſ.* 13. *n.* 13. *v. in omnibus, lib.* 1. Vide, *Principa-*
lis diſpoſitio, &c. Concl. 662.

Teſtes conſanguinei, vel affines qui admittantur, & qui non, & qualem probationem faciant. CONCL. 201.

1 FRater † legitimus, vel etiam ſpurius ſecundum veram opinionẽ
admittitur pro fratre ad teſtificandum; quia ratione conſangui-
nitatis, vel affinitatis non prohibetur à teſtimonio, niſi repellatur
ratione domeſticitatis; vel quod ambo ſint in poteſtate patris, vel
niſi ratione nimis intenſæ amicitiæ, & beneuolentiæ, quod eſt ar-
bitrarium Iudici. Bal. *conſ.* 39. *Factum, ſuper quo, n.* 2. *v. nec obſtat, li.* 2.
& quod non repellatur frater pro fratre. Caſtr. *conſ.* 19. *in fin. lib.* 1.
2 Corn. *conſ.* 131. *In hac conſultat. n.* 8. *&* 9. *lib.* 4. † Et quod tranſuer-
ſales conſanguinei in cauſa ciuili non repellantur, quando non
ſunt ſub eadem patria poteſtate cum eo, pro quo deponunt. Alex.
3 *conſ.* 161. *Viſo, n.* 5. *v. nec obſtat, quod aliqui, lib.* 6. † Imo, quod in ci-
uilibus frater pro fratre ſit idoneus, quando non habitant ſimul.
4 Ang. Aret. *conſ.* 5. *Tota vis, n.* 10. *v. quinimo.* † Ext. in ciuili, quando
agitur de modica quantitate, prout de ſumma 50. librarum inter
diuites, teſtis frater eſt idoneus. Ang. Aret. *d. conſ.* 5. *n.* 17. *& ſeq. v.*
tertio aduertendum, Infr. *n.* 13. † Ext. quia frater admittitur pro fra- 5
tre etiam in cauſa criminali ad defenſam, ſecus ad offenſam. Alex.
conſ. 119. *Viſo proceſſu, n.* 6. *lib.* 7. Ang. Aret. *d. conſ.* 5. *Tota vis, n.* 14.
& ſeq. ver. ſed quoties. Vide infra. *Teſtes ad defenſam, &c. Concl.* 256.
† Ext. quia quoties agitur de lucro percipiendo teſtis frater pro 6
fratre, qui tractat de damno vitando, eſt idoneus teſtis tam in cauſa
criminali contra fiſcum, quam in cauſa ciuili contra priuatũ. Ang.
Aret. *d. conſ.* 5. *n.* 14. *& ſeq.* vbi plene. † Reſtr. quia in cauſa criminali 7
frater non eſt idoneus teſtis pro fratre, etiam ſi ſit inſtrumentarius,
quando inſtrumentum non eſt confectum per aduocatum fratris,
ſed inter alios. Alex. *conſ.* 70. *n.* 6. *lib.* 1. † Reſtr. quia frater etiam in 8
cauſa matrimoniali deponens pro matrimonio non eſt idoneus
pro fratre, quando morantur in ſimul, habet bona communia, &
etiam in cauſa matrimoniali ſollicitauit. Io. de Im. *conſ.* 135. *In cau-*
ſa matrimonij, n. 5. *v. reſtat.* † Decl. quia frater in cauſa ciuili, & etiã 9
criminali, quando non agitur de atroci crimine, admitteretur; quia
omni modo carnem ſuam tueri debet. Sig. *conſ.* 243. *in fi. n.* 10. *&*
n. 11. *v. item non eſt verum per tot.* † Decl. quia licet frater non com- 10
pellatur eſſe teſtis pro fratre; ſi tamen eſſe velit, non repellitur, ſed
non plena fides adhibetur, niſi adiuuaretur aliis teſtibus Bal. *conſ.*
10. *In q. n.* 4. *lib.* 5. Alex. *conſ.* 18. *Viſo proceſſu, n.* 4. *lib.* 1. Sig. *conſ.* 243.
n. 10. *in fi. & n.* 11. † Decl. quia frater non eſt integer pro fratre, etiã 11
ſi admittatur. Soc. *conſ.* 20. *Viſis actu, n.* 18. *v. de Philippo, li.* 3. Corn.
conſ. 131. *n.* 8. *&* 9. *li.* 4. Alex. *conſ.* 18. *n.* 4. *lib.* 1. Sign. *d. conſ.* 243. *n.* 11.
Decl. pleniſſime per Fel. *in c. literas, n.* 4. *de praeſumpt.* vbi facit regu- 12
lam, quod eſt idoneus, poſtea limitat ſex modis, deinde ponit
quinque caſus, in quibus limitationes non procedunt, vide eum.
† Amplia; quia ſi frater eſt idoneus teſtis pro fratre in cauſa ciuili 13
modici momenti; multo magis nepos ex fratre eſt idoneus pro pa-
truo. Rom. *conſ.* 186. *In caſu propoſito, n.* 5. *v. primum quod eſt*, vbi *n.*
8. dicit eſſe omni exceptione maiorẽ, quando habet conteſtẽ, ſup.
n. 4. † Ampl. vt quod dicitur de fratre, idẽ ſit in ſorore, & in vxore: 14
quia admittuntur in cauſa ciuili, licèt fortè non eis credatur, prout
integro teſti. Abb. *conſ.* 52. *Videtur primo, n.* 2. *v. nec obſtat, li.* 1. Vide
Ant. Gab. *li.* 1. *tit. de teſtib. concl.* 14. *Frater repellitur a deponendo pro*
fratre. † Ampl. idẽ in vxore fratris, quia prout frater poteſt eſſe, ſed 15
non eſt integra teſtis pro cognato. Alex. *d. conſ.* 18. *n.* 4. *li.* 1. inf. *n.* 35.
Sic etiã cognatus non repellitur à teſtimonio. Maſc. *Concl.* 310.
Cognatus. † Ampl. in patre ſpirituali, qui dicitur ſanctolus; quia nõ 16
reperitur prohibitus. Bart. *conſ.* 92. *In q. n.* 8. *li.* 1. Alex. *conſ.* 34. *Viſo*
proceſſu, in fi. n. 8. *v. verum quia, lib.* 3. allegat Bal. *in l. parentes, C. de*
teſtib. Alex. *conſ.* 168. *Viſo proceſſu, n.* 5. *li.* 7. vbi apoſt. *in v. teſtamentu* 17
† Ext. quod etiã compater ſit idoneus teſtis pro compatre; quia nõ
reperitur prohibitus. Bal. *in d. l. parent. C. de teſtib.* & Apoſt ad Alex.
d. conſ. 43. *n.* 6. *v. dixit, li.* 2. & refert ſe ad ea, quæ dixit ad Alex. *conſ.*
237. *col.* 2. *lib.* 6. & Alex. *conſ.* 42. *In cauſa, & lite, n.* 18. *v. nec obſtat,*
quod vnus ipſorum, li. 3. plene Iaſ. *l. generaliter, n.* 2. *ff. de in ius voc. v.*
breuiter teneo contrarium. Alex. *conſ.* 226. *in fi. li.* 4. & plurimos citat
ipſa apoſt. ad Alex. *d. conſ.* 237. *n.* 8. *in v. volentes, li.* 6. † Contrarium; 18
quia compater pro compatre non eſt idoneus teſtis; quia cognatio
ſpiritualis maior eſt, quam vinculũ adoptionis. Alex. *conſ.* 143. *Quo-*
niam abunde, n. 6. *v. quidam etiam, li.* 2. plures allegat Iaſ. *in d. l. ge-*
neraliter. ff. de in ius voc. n. 2. *in pr.* licet ibi ipſe teneat contrariũ, ſed
apoſt. ad Iaſ. *in v. compater*, ſequitur Alex. *d. conſ.* 143. Vide Maſc.
Concl. 310. *Cognat. n.* 3. quia cognatio ſpiritualis eſt maius vinculũ
quam adoptionis. Vide eundem Maſc. *Concl.* 332. *Compater an pro*
compatre, & filio ſpirituali teſtis eſſe poſſit. † Decl. Alex. *d. conſ.* 34. *n.* 8 19
li. 3. vbi pro vtraque, & tandẽ dicit edictum de teſtib. eſſe promiſ-
ſiuum, & ideo quia non reperitur in ſpecie prohibitio, non facit
fundamentum in repellẽdo, & idẽ repetit plenius *conſ.* 125. *Viſo the-*
mate, n. 3. *&* 4. vbi, quod licet cognatio ſpiritualis liget quoad ma-
trimoniũ contrahendũ plus, quã conſanguinitas; tamẽ eſt idoneus
teſtis pater ſpiritualis pro filio, & è contra, & apoſt. *in v. teſtis*, citat
eundẽ Alex. *conſ.* 237. *col.* 2. *li.* 6. † Et Alex. *conſ.* 93. *Repetitus, n.* 10. *v.* 20
ſed vltra lib. 1. dicit compatrẽ affinem eſſe, & propterea non inte-
grum omnino, & idẽ dicit, *conſ.* 237. *n.* 9. *li.* 6. vbi dicit, quod idẽ eſt
in amico. Vide Maſc. *d. Concl.* 332. *Compater*, vbi plenius. † Ext. in 21
patre adoptiuo; quia non inducitur cõſanguinitas. Alex. *d. conſ.* 125.
in fi. plenius *conſ.* 126. *n.* 9. *in fi. cum ſeq. v. non obſtant allegata, lib.* 4.
vbi, quod nõ inducit adoptio vinculũ conſanguinitatis, ſed ſolum
vinculum iuris ciuilis. † Ampl. quia conſobrinus, vel patruelis eſt 22
idoneus teſtis, ſi alia ratio non repellit, maxime in cauſa modicæ
quãtitatis; ideo valet etiã delatio iuramẽti in ſupplementũ, quãdo
ſolus patruelis depoſuit Bal. *conſ.* 188. *Conſobrinus, lib.* 4. vbi, quod
eſt arbitrarium Iudici. † Ext. etiam in fratre carnali; quia eſt idoneus 23
teſtis, vt ſupra, niſi ex alia cauſa repellatur, & hoc quando habitãt
de per ſe, & eſt arbitrarium Iudici. Bald. *d. conſ.* 188. *circa pr. ver. &*

Digitized by Google

24 *de hoc li.*4.† Ext. quia conſanguinitas non repellit teſtem alias idoneum,licet ſit arbitrarium iudici; qui poſtquã arbitratus fuit arbitrium bonum eſt.Bal.*d conſ.*188.*li.*4.*circa med.*Soc.*d.conſ.*20.*n.*18.
25 *li.*1. † Contr. quod conſanguineus non ſit idoneus, videl.integer
26 teſtis, Io.de Im. *conſ.*106.*n.*3.† Decl.quia arbitrarium eſt iudici, an conſanguineus,vel affinis ſit idoneus,& probet,ſed non reprobatur.Bal.*conſ.*50.*Videndum eſt primo,li.*2.Alex.*conſ.*32.*in pr.li.*1.
27 †Decl.quia coniunctus pro coniuncto,prout conſobrinus,non repellitur regulariter pro coniuncto,niſi cohabitent ſimul tamen diminuitur de fide. Ang. *conſ.*5.*Tota vis,n.*4.*& *5.*v.*3. *dictus.* Vide Ant.Gabr. *lib.*1 *tit.de teſtib.Concl.*13.*Conſanguineus an ſit integer*
28 *teſtis.*† Ampl.vt idem ſit in teſtib.conſanguineis , vel affinib. quia non repelluntur à teſtimonio propter affinitatem, vel conſanguinitatem,ſed ſolum eſt arbitrarium iudici,an probent, vel non. Bal.
29 *conſ.*50.*Videndum eſt* 1.*li.*2.† Imo,quod affines,& conſanguinei ſint ſuſpecti,& non integri. Alex.*conſ.*133.*Viſo proceſſu n.*8.*li.*1. *& conſ.*18.*Viſo proceſſu n.*4.*eod.li.*1. vbi poſui conc. Vide plenius Maſc.*Concl.*408.*Coniunctus pro coniuncto*,vbi ponit regulã affirmatiuam,& contrariam,ampliat duob. modis, ẽt ſi fuit recuſatus vt iudex;quia magis de facili recuſatur iudex,quam teſtis: 2.etiam ſi agatur de crimine ciuiliter,limitat ſex modis; 1.quando coniuncti ſunt ſub eadem patria poteſtate; 2.limitat ; quando coniuncti habitant ſimul; 3.in cauſa iniuriarum,4.in cauſa criminali, 5.vbi teſtes debent eſſe omni exceptione maiores; 6. in cauſa etiam ciuili graui,declarat,tamen;quia limitationes non procedunt,ſi coniunctus ſit religioſus,vel inſignis;itẽ ſi inſtrumentarius;item ſi æqualiter coniunctus vtrique parti;item quando de conſenſu,quia non opponitur;item ad defenſam,& aliis modis relatiuis,quos videas.
30 † Ampl. quia nulla affinitas tranſuerſalis repellit teſtem , ſed ſola affinitas inter deſcendentes & aſcendentes. Ang. *conſ.* 194. *Viſis proceſſibus,col.*2.*v.nunc ad* 2. & vide regulam per Felin. *in c. c. in eporteat,n.*3. cum fallentiis,& declarationib. *de accuſat.* Gramm.
31 *conſ.*31.*n.*16.†Contr.Io.de Im.*conſ.*123, *In cauſa,quæ,vertitur, in fi.*quoad reddendum illum ſuſpectum,vbi,quod habens filiã eius, pro quo ſe examinat,nuptam nepoti ſuo eſt ſuſpectus. Alex.*conſ.* 171.*In cauſa,& lite,n.*16.*v.item eſt affinis,lib.*6.vbi,quod repelli-
32 tur,& ſaltẽ non eſt integer.†Decl.quia in cauſa capitali teſt. affinis repellitur ſecundum* com.de qua Iul.Clar.§.*fi.q.*24.*n.*12.vbi, quod ſi quando admittantur ad offenſam,vel ad defenſam,non tñ ſunt integri.Vide ſupra , *Teſtes in cauſa capitali,&c. Concl.* 196. Vide infra,*Teſtes non integri licet,&c.Concl.*236.† Ext.vt procedat
33 etiam , ſi teſtes met affines affinitate tranſuerſali depoſuerint ſe non eſſe affines;quia etiam ſi conuincantur,non repelluntur;quia ſi illud tale,quod negarunt,non eſt tale,quod affirmatum repelleret teſtem , non facit eum repelli ratione mendacij etiam ex certa ſciẽtia facti;quia bene poteſt puniri de mendacio pœna ſtellionatus,ſed non repellitur Ang.*d.conſ.*194.*col.*2 *in fi.v.multũ tamen di-*
34 *ctis teſtibus.* † Ext.quia frater affinis, & proxeneta;quia non ſunt idonei, niſi de conſenſu partium, quoad contractum,ex quo poteſt laus,vel opprobrium reſultare,bene ſunt idonei ad præambula contractus , etiam ſi conferat ad validitatem contractus. Ang.
35 Aret.*d.conſ*...*n.*19.*& *20.*v.præterea.*† Reſtr.in cognato ; quia non eſt idoneus teſtis pro cognato ſuo,ita vt poſſit deferri iuramentum ſupplementum. Ang.Aret. *conſ.*5. *Tota vis,col.*2.*n.*5.*& *6.*verſ.*2. *principaliter.* vbi dicit * com. & item pro cognata non poteſt eſſe teſtis frater mariti, & ſic cognatus. Alex.*conſ.*90.*In cauſa , & lite , lib.*2.*n.*7.*v.& expreſſe,& conſ.*148.*n.*5. *v. præterea , lib.*5. vbi quod non repellitur,ſed non eſt integer teſtis,ſupra *n.*15.† Reſtr.
36 quia affines non ſunt integri in cauſa matrimoniali ad probandum matrimonium,quando non ſunt æqualis conditionis principales vel quando ex matrimonio probando aliud diriinitur. Alex. *conſ.* 143.*Quoniam abunde,n.*5.*v.præterea non eſt probata, lib.*2. Franc. Aret.*conſ.*13.*Viſo,n.*10.*ver.iis præmiſſis.* Vide, *Matrimonium &c.*
37 *Concl.*130.†Decl.quia cognati,qui dicuntur affines,licet in cauſa ciuili non repellantur in totum , ſed tamen non ſunt integri. Gramm. *deciſ.*34.*n.*17.*& ſeq.v.& pari modo.*† Decl. quia omnis
38 teſtis affinis parti non eſt idoneus , ideo non poteſt ex eius dicto deferri iuramentum in ſupplementum. Card.Zab.*conſ.*107.*in fin.* Alex.*conſ.*13.*Ex iis,quæ,n.*16.*lib.*1. vbi,quod affinis non facit ſemiplenam probationem,& *conſ.*18.*n.*4.*lib.*1. vbi,quod non defertur iuramentum, & *conſ.*122. *Viſo proceſſu,n.*4.*v. nec obſtat,lib.*2. *& conſ.*148.*In cauſa appellationis,n.*5. *v.præterea, lib.*5. vbi , quod affinis non repellitur , ſed tamen non eſt idoneus in cauſa ciuili. Alex.*conſ.*171.*In cauſa,& lite,n.*16.*v.item eſt affinis,lib.*6. Vide,*Iuramentum in ſupplementum,&c.Concl.*539.*& Concl.ibi ſeq.*†Reſtr.
39 vt non procedat,quando affinitas,vel conſanguinitas eſt tranſuerſalis, quia non repellitur in totũ,niſi ſit deſcendens,vel aſcendens, ita Gram.*deciſ.*34.*n.*19.*& ſeq.nec ſuffragatur*,allegat Marſil.*ſin.g.* 133.*Affinitas.*†Reſtr.quia affinis admittitur in cauſa ciuili,etiam 40
ſi oriatur in crimine ex quo non infertur iniuria teſti. Alex. *conſ.* 212.*Viſis,in fi.n.*8.*v.nec obſtat,lib.*2. † Imo plus dicit Ang. Aret. 41
*conſ.*5.*Tota virtus, n.*17. quod affinis non reperitur modo aliquo prohibitus;quia non enumeratur *in l.Iulia,ff.de teſtib.*† Et in om- 42
nibus caſibus,in quib.frater admittitur,multo magis debet affinis admitti,vt Ang.Aret.*d.conſ.*5.*n.*10.*v.quintmo,& n.*16.*v.ſi ergo & n.*19.†Decl.quia quod dicitur, affinem , licet non repellatur ta- 43
men non eſſe omni exceptione maiorem, procedit, quando pars oppoſuit contra teſtem,ſed ſi nihil oppoſuit ante publicationem, cenſetur approbaſſe ; ideo eſt eo caſu ; quo approbatur expreſſe, vel tacite,omni exceptione maior. Alex.*conſ.*122. *Viſo proceſſu, n.*7.*& *8.*v.plus dico,lib.*2.vbi plena apoſt.*in v.approbari.*dat conc.
† Et ideo ſi concurrant alij teſtes,ſuppletur defectus. Alex. *d.conſ.* 44
212.*n.*9.*v.ſed attento,lib.*2.vbi maxime,quando ſumus in iis,quæ ſunt difficilis probationis, & ad offenſam. Vide Maſc. *Concl.* 26. *An quis poſſit eſſe accuſator,& teſtis,n.*4.*& ſeq.*vbi,quando admittantur,vel non in criminali , & quando ſuppleatur per alios , & qualiter debeat ſpecifice contra eos opponi.† Ampl. quia affinis, 45
& conſanguineus emptoris qui pateretur aliquam exceptionem, vno caſu efficitur integer teſtis,quod eſt mirabile,puta ſi emptori intimat litem venditori,& venditor veniat, & ſuſcipiat defenſionem,& inducat probationes ; quia talis,qui non eſt affinis,neque conſanguineus venditori, probat plene,& eſt integer pro venditore;& conſequenter ẽt pro emptore;quia cauſa,probatio,& acta, quæ iuuãt venditorem,iuuant emptorẽ;quia ſunt indiuidua.Ang. Aret.plene *d.conſ.*5. *Tota virtus,n.*9.*& ſeq.v.& incipiamus vſq; in fi.*vbi plura adducit.† Ampl. quia teſt.conſanguinei,& affines ad- 46
mittuntur in tantum,quod,conſiderata bona qualitate eorũ,poſſunt eſſe omni exceptione maiores,Io.de An.*conſ.*52.*n.*2.†Ext.ma- 47
ximè,qñdo ſunt plures numero,puta tres loco duorum ; quia numerus ſupplet Bol.*in addit.ad conſ.*52.Io de An.*in pr.*† Decl.tñ, 48
quia regulariter non plene probant, ſed faciunt ſemiplenam duo, qui alias facerent plenam probationem.Io.de An.*d.conſ.*52.*n.*2.*v. præterea,*vbi Bol.*n.*5.dicit,quod non ſunt omni exceptione maiores†Et quod affinis,vel cõſanguineus licet admittatur,non ſit om- 49
ni exceptione maior,& non ſit deferendum iuramẽtum in ſupplementum ex eo. Zab.*conſ.*107.*in fi.* Vide infra,*Teſtis vnicus ſemplene non,&c.Concl.*282.† Ampl.quia admittuntur ad defenſam dire- 50
ctam,veluti ſi agatur de innocentia probanda. Vide, *Teſtes ad defenſam.Concl.*255.Vide Ant.Gabr. *lib.*1.*tit.de teſtib.Concl.*15. *Affinis an repellatur à teſtimonio.*† Amp. quia teſtes conſanguinei , & 51
domeſtici:quia tamen imperare non poteſt producens ratione patriæ poteſtatis,ſunt regulariter idonei. Bal.*conſ.*405.*n.*2.*v.ad* 2.*li.*1. qui limitat,niſi adſit nimia affectio inter teſtem, & producentem, & eſt conſ. Ang.de Caſtel.Aret.& Argentini, D. Raynerij , quod duplicatur,*lib.*3.*conſ.*10. Vide ſupra,*Teſtes conſanguinei,&c.Concl.* 201. † Contr.quod non repellantur, non tamen ſunt integri , vt 52
deferatur iuramentum in ſupplementum. Alex. *conſ.* 102. *Viſo proceſſu,n.*8.*v.*1.*non probat lib.*5.*& conſ.*180. *In cauſa , & lite,n.*4. *& ſeq.v.præterea poſito,lib.*6. † Amplia quia teſtis conſanguineus 53
vtrique parti,etiamſi ſit frater , patruus, probat inter conſanguineos.Bal. *conſ.*461.*Lipus habuit, in fin. lib.*4. vbi etiam loquitur, quod frater,qui dotauit ſororem,eſt idoneus inter nepotes,& pronepotes ex ſorore ad probandam dotem. Caſtil.*conſ.*27.*in pr.* Alex. *conſ.*156.*Viſo proceſſu,n.*7.*& ſeq.v.nec prædictis obſtat,li.*5.†Et ſo- 54
ror vel frater ſi pro fratre,ſorore examinetur contra fratrem, & ſororem,eſt idon. Alex.*conſ.*43.*in fi.li.*7.Bar.*in l.non ſolum,§.ſi vno,ff. de ritu nupt.* ſequitur Fel.*in c.litteras,n.*13.*v.*3.*caſus,de præſumpt.* Iaſ.*in l.qui iuriſdictioni in n.*7.*fallent.ff.de iuriſd.omn.Iud.*† Decl.vt 55
non procedat , quando mater inter filios moraretur in domo filij, pro quo teſtificatur;quia eſt ſuſpecta. Corn. *conſ.*52.*In hac conſultatione,n.*18.*& ſeq.lib.*2.†Decl.vt per Franc.*in c.poſtremo,n.* 18.*de* 56
appell. vt intelligatur, quando eſt æqualis àmicitia, vel parentela. 57
†Ext.tam in iudice,quam in teſte; quia ſi eſt amicus æqualiter,vel conſanguineus,dicitur idoneus. Franc.vbi ſupra. † Ext. maxime, 58
qñdo teſt.attinentes ſunt viri graues,& nobiles habentes parẽ affectionem:quia ceſſat omnis ſuſpicio. Caſtr.*conſ.*395.*In cauſa,quæ vertitur,col.pen.in pr.li.*2.†Imo Alex.*conſ.*256.*n.*7.*& ſeq.v.nec præ-* 59
*dictis obſtat,li.*5. dicit, quod licet grauis dicatur cauſa matrim. & contra matrimoniũ non admittantur, niſi teſtes omni exceptione maiores;tamen admittitur affinis contra matrimonium pro eo,qui impugnat matrimonium , quando eſt de parentela,& domo eius, contra quẽ deponit.† Et maximè admittuntur, qñdo ex natura rei 60
alij teſtes non fuerunt adhibiti, prout in matrimonio clandeſtino per metum contracto;quia in ſubſidium admittuntur. Alex.*d.conſ.*

61 156.n.10.v.poſſet etiam,lib.5. † Ampl.in matre, quæ admittitur ad
62 probandam ætatem filij,l.ēt matris,ff.de probat.† Et idem in cauſa
matrim. vel dotis filiæ,Io.de An.conſ.52.in pr. & Alex.conſ.149.
Viſo proceſſu,n.3.v.quia reſpondeo,li.5.vbi quod mater,& conſan-
guinei admittuntur in cauſa matrim.qn̄do non eſt diſparitas inter
coniuges prætenſos,& conſ.152.Viſo proceſſu,num.13.v.nec obſtat,
63 li.5.† Intelligas;quia admittuntur mater,& conſanguinei in cauſa
matrim.qn̄do ſunt paris conditionis maritus,& vxor ſecus ſi ſunt
diſparis conditionis.Chriſt.Caſtil.conſ.38.n.15.& ſeq.vbi,quod fit
compenſatio qualitatū,ſi maritus eſſet nobilis,& diues,ſed ſenex,
puella ignobilis,ſed iuuenis,& formoſa,vel vnus excelleret in vno
alter in alio.Alex.conſ.150.In cauſa,& lite,n.4.& 5.v.capio nunc ſe-
64 cund.li.5.& conſ.154.in pr.vbi apoſt.in v.teſtes,lib.5.† Et dicuntur
diſparis conditionis,ſi vnus eſt diues,alter pauper.Alex.conſ.154.
65 Viſo in pr.li.5. † Item intelligas,dummodo mater,& conſanguinei
tempore,quo examinantur,ſint honeſtæ vitæ.Alex.d.conſ.150.n.5.
& 6.v.præterea non eſt probatum,& conſ.152.Viſo proceſſu,n.13.v.
66 nec obſtat.li.5.† Item Alex.conſ.153.Viſis narratis,n.6.li.5.v.& li-
cet teſtimonium,vbi,quod ſi affectant matrim.etiam quod ſint paris
cōditionis,non ſunt idonei,ſed melius Franc.Aret.conſ.15.n.10.v.
iis præmiſſis,vbi,quod remittitur arbitrio iudicis,qn̄do affectet,vel
67 non.† Imo,quod ētſi non affectent,ſit arbitrar. iudici,an parentes,
68 & conſang.admittantur.Alex. d.conſ.154.in pr.lib.5.n.2. † Reſtr.
quia pater non admittitur pro filia etiam in cauſa matrim. quando
ipſe fuit fideiuſſor pro filia in iudicio pro expenſis.Alex.conſ.154.
69 Viſo themate,n.v.accedit etiam,lib.5.† Decl.quia imo pater,& ma-
ter,& alij conſang. ſunt idonei teſtes pro filia,& conſang.fauore
matrimonij ēt qn̄o inter maritum,& vxorem prætenſos eſt diſpari-
tas,dummodo ſint validè honeſti,& non ſufficit, quod ſint bonæ
70 famæ,Alex.d.conſ.154.n.7.& 8.v.nec prædictis obſtat,li.5.† Decl.
quia mater non admittitur,vt probet tanquam teſtis,ſed vt iudex
ex eius dicto poſſit ſumere informationē veritatis.Soc.cōſ.20.Viſis
actis,n.17.li.1.Vide plene Soc.Reg.37.Teſtes parent.pro liberis,&
liberi pro parentib.regulariter eſſe non poſſunt,vbi ponit octo fallen-
tias:prima eſt;qn̄do agitur de cauſa correctionis,vel prohibitionis
peccati;2.in dirimendo matrim.ſpirituali,3.quādo non acquiritur
emolumentum filio per depoſitionē patris,& è conuerſo;4.qn̄do
fuerūt adhibiti & rogati;5.ſi filius teſtatur in militia;6.in matrimo-
niali cauſa;7.de conſenſu partium;8.quando agitur de ætate filij
71 probanda.† Lim. quia pater & mater non ſunt teſtes in cauſa fi-
liorum,l.parentes,C.de teſt. Anch.conſ.64.n.6. Bec. conſ.85.n.11.
Gramm.conſ.ciuili 26.n.44.& 45.& iſta eſt regula;quia cauſa pa-
tris,& filij, ac matris & filij vna videtur;quia reputantur vna per-
ſona,& ſicuti nullus in cauſa propria eſt teſtis,ita in caſu iſto.Ca-
72 ſtil.conſ.38.n.10.& ſeq.† Ext.maxime,quando poſſunt ſentire cō-
73 modum.Bec.conſ.85.n.11.† Ext.quando maxime habitant ſimul;
quia domeſtici familiares.Bec. d.conſ.85.n.12.† Ext.in caſu con-
74 uerſo;quia filij non admittuntur in teſtes in cauſa parentum, d.l.
parentes,C.de teſtib. Bec.d.conſ.85.n.11.Vide Maſc.concl.136.Aſ-
cendentes,vbi,quod aſcendentes,& deſcendentes non poſſunt eſſe
teſtes inter ſe,niſi in certis caſib. & ibi ponit regulam cum limita-
75 tionib. † Idem in iis,qui ſunt loco parentum,vt ſocer, gener, vel
76 nurus.Anch.conſ.64.n.6.† Ext.quia neque faciunt inditium, & eſt
regulare in omni eo,qui non potuit examinari.Bec.d.conſ.85.n.14.
77 † Reſtr.niſi agatur de probando matrim.quia admittuntur. Io. de
Imol.conſ.135.in pr. & eſt ſpeciale;quia iſti magis ſunt informati,
78 quam alij.Caſtill.conſ.38.n.12.& ſeq.† Contr.quod pater, & ma-
ter non admittantur,neque ſint idonei in cauſa matrim. etiam ſi
pro matrimonio deponant pro filia vel filio, quando non eſt præ-
ſumptio pro matrim.vt quia non ſunt æquales nobilitate,vel diui-
tiis,vel alter,contra quem deponunt ſit maioris præeminentiæ;vel
dignitatis,c.ſuper eo,de teſtib.Caſt.conſ.38.col.2.n.2.& ſeq.v.& con-
tra dictos patrem,quod eſt Petri de Alzano,& rurſus n.15. & ſeq.
quod eſt Caſt.Alex.conſ.150.In cauſa,& lite n.4.v.capio nunc,li.5.
& com.* diſtinctionem dicit Soc.Reg.37.Teſtes parentes, in 6.fal-
79 lentia.† Decl.quia ſi ſunt omnino diſpares, vt quia maritus ſit no-
bilis,diues, potentior quoad omnia & mulier vilis, pauper,& in
aliquo non æqualis marito,parent. mulieris non ſunt idonei;quia
diligunt honorem,& dignitatem filiæ, & ſi aliter diceremus , pa-
rent.pauperes ſemper deponerent pro matrim.filiæ cum diuite,ita
Caſtil.d.conſ.38.n.13.& ſeq.maxim.n.18.& ſeq.vbi quod iſto caſu
non eſt arbitrarium iudici, Soc. d.Reges 37.Teſtes parentes, in 6.
80 fallentia.† Si vero diſparitas non eſt in omnib.ſed maritus exce-
dit in vno , vel duob. quia nobilis, & diues, & mulier in vno,vel
duob.puta quia formoſa , & maritus deformis;item quia iuuenis,
maritus ſenex,& ſic ſe habent tanquam excedentia,& exceſſa;tūc
conſiderata qualitate parent. an bonæ, vel malæ conditionis ad-
mittuntur,vel repelluntur arbitrio iudicis. Caſt. d.conſ.38.n.17.&
ſeq.per tot.v.arguit.Alex.d.conſ.150.n.5.& ſeq.li.5.vbi quod debēt
iſta conſtare.Soc.d.Reg.37.Teſtes parente.in 6.fall.vbi de* com.Et *
diuitiæ † conſiderātur ex perſona parentum;quia licet filiusfami- 81
lias habeat patre viuente;pater tamen dicitur quaſi dominus.Caſt.
conſ.38.n.21.& ſeq.v.contra.† Idem in cauſa matrim.vel depēdē- 82
ti prout eſt dos;quia mater probat in cauſa filiæ.Io.de An.conſ.52.
v.ſed iis non obſt.† Reſtr.niſi agatur de probanda ætate filiorum ma- 83
ximè in cauſa ſpirituali.Bar.conſ.92.In q.n.5.li.1.& n.9.† Reſt.niſi 84
ſit approbata perſona patris vel matris,vt quia altera pars induxe-
rit in teſtes.Bart.d.conſ.92.n.6.li.1.† Reſtr.ad defenſam.Vide,Teſtes 85
ad defenſam.Concl.256.n.5.& ſeq.Vide Ant.Gab.li.1.tit.de teſtib.
Conc.17.pater,vel mater,& alij aſcendentes an idonei ſint teſtes.Lim.
† quia teſtes, qui repelluntur, vel prohibentur teſtificari propter 86
reuerentiam,prout filius contra patrē,& iſti repelluntur ēt volen-
tes teſtificari.Alex.conſ.18.n.5.li.1.Bologn.in add.ad conſ.Io.de An.
52.in fi.† Decl.niſi in ſubſidiū cōpellerentur,& cauſa cognita tunc 87
admittuntur,vt dicit apoſt.ad Alex.d.conſ.18.n.5.li.1.in v.li.4. vbi
allegat Rom.ſing.343.& Mattheſ.ſing.159.dec.Tholoſ.2.cōc.Alex.
conſ.64.n.6.lib.1. ſed ſing.Rom.eſt.398.tu habes, vbi plena apoſt.
quæ allegat Marſ.in praxi.§.diligēter,n.125.† Decl.tn̄ Alex.d.conſ. 88
64.n.6.li.1.procedere,quando conſtat,quod alij teſtes non inter-
fuerunt,cōpelli poſſint affines,& conſanguinei in ſubſid. & ita ēt
apoſt.ad Alex.conſ.18.† Ext.tam in criminali,quam ciuili.apoſt.ad 89
Rom.d.ſing.398.† Reſtr.qn̄do non poſſunt compelli propter con- 90
ſanguinit.non autem propter reuerentiā;quia tunc volentes teſti-
ficari non repelluntur,ſed tn̄ non ſunt idonei, videl.omni excep-
tione maiores,ita concludit Alex.conciliando opinion.contrarias
in d.conſ.18.n.5.li.1.vbi,quod non poteſt deferri iuram.ex tali te-
ſte affine,vel conſanguineo Bol. in add.ad conſ.52.Io.de An.in fi.
Vide Maſc.Concl.74.Agnati,vbi,quod vſq; ad 3.gradum incluſi-
ue non cōpellitur agnatus contra agnatum teſtific.niſi in ſubſidiū,
quo caſu compelli poteſt.† Lim.in marito,& vxore;quia non ad- 91
mittitur maritus in teſt. pro vxore;ideo in codicillis ad fauorem
vxoris non admittitur maritus in teſt.Ang.conſ.128.In facto pro-
ponitur. Vide, Codicilli quod teſtes requirant,&c. Concl.405. † Et
procedit limitatio in caſu conuerſo; quia vxor quantumcunque 92
nobilis,& honeſta,non admittitur in cauſa mariti.Gramm.dec.34.
n.16.in fi.cum ſeq.v.reperio inſuper.Vide Ant.Gabr.li.1.tit.de teſt.
Concl.16. Vxor pro marito an poſſit eſſe teſtis. † Ampl.in conſang. 93
& affinib.quia non ſunt idonei, ſed eſt arbitrarium iudici,an pro-
bent vel non,ſed non reprobantur.Bal. conſ.50.videndū eſt prim.
li.2. Alex.conſ.32.in pr.lib.1. Vide, Teſtes conſanguinei,&c.Concl.
201.† Contrar.quia licet vxor non ſit idonea pro marito;quia illi 94
ſubiecta eſt,bene maritus admittitur in cauſa vxoris,Alex.conſ.156.
Viſo,n.9.v.quinimo poſito,li.5.vbi apoſt.citat conc.† Lim.in ſocero 95
pro nuru,vel pro genero;quia non admittitur.Ang. d. conſ. 128.
circa fin. qui loquitur in codicillis;quia iſti ſunt loco aſcenden-
tium,& deſcendentium,ſeu filiorū, & parentum;ideo repelluntur.
Anch.conſ.64.n.6. † Contrar. quod ſocer non eſt inter perſonas 96
prohibitas.Alex.conſ.56.Viſo in fi.v.ad quod lib.2.† Lim.quia pri- 97
uignus,qui habetur loco filij, non eſt idoneus in cauſa pro vitri-
co; quia nimia familiaritas eum debilitat,maxime in cauſa graui.
Bal.conſ.352.Item ſtatuimus,in fi.v.ſuper 2.lib.5.† Lim. quia co- 98
gnatus,& affinis non eſt idoneus , quia diminuitur de fide. Ang.
conſ.262.Io.de Im.in pr.v.2.præſuppoſito. Alex. conſ.18. Viſo pro-
ceſſu,n.4.lib.1.† Lim.quia teſtes conſanguinei non probant in cau- 99
ſa criminali ad offenſam.Gab.tit.de teſtib.concl.13.quia iniuria fa-
ctā conſanguineo ſuo,ſibi facta dicitur ſecundum* com. Clar.§.fi. *
q.24.v.quæro modo.† Lim.quia teſtes repelluntur ratione conſan- 100
guinitatis,& domeſticitatis,quando adeſt nimia affectio inter te-
ſtem,& producentem.Bal.conſ.405.n.1.v.ad 2.lib.1.quod dupli-
catur,lib.3.conſ.10.† Lim.quando duo defectus concurrunt,prout 101
in ſollicitatore,qui etiam eſt conſanguineus,vt per apoſt. magnū
ad Rom.conſ.429.v. ſi ratione conſanguinitatis , vbi, quod ſemper
vel repellitur,vel de fide diminuitur.† Lim.quia conſanguinei non 102
ſunt idonei,ſi non volunt examinari ; quia non ſunt compellendi
in cauſa ciuili,vel criminali,& dicuntur voluntarij eo ipſo, quod
non proteſtantur,neque allegant priuilegium eorum.Bal.conſ.188.
in fi.v.non obſtat gl.lib.4.† Lim. quia ſi agitur de crimine fratris ex 103
quo poſſet habere opprobrium,non admittitur frater , neque ſo-
ror pro fratre Notario, cuius inſtrumentū redditur ſuſpectum , vt
illud coadiuuare poſſint.Ang. conſ.169.Viſo puncto,in fi.v.nec ob-
ſtat atteſtationes.Alex.conſ.70.Viſo proceſſu,n.6.li.1.† Contr.vide- 104
tur velle Alex.conſ.119.n.6.li.7.vbi quod pro innocentia,& ad de-
fenſam admittitur frater pro fratre non autem ad offenſam,† Lim.
quia imo teſtes affines ſunt ſuſpecti. Alex. d.conſ.13.num.16.v. 105
quinimo,

Digitized by Google

106 quinimo,li.1.& conſ.133.n.8.eod.li.1.& conſ.122.n.4.lib.2. † Ext.
quia imo repelluntur,quando eſſent affines , vel conſanguinei ex
107 linea aſcendenti,vel deſcendenti.Gramm.conſ.31.n.16.† Idem in
criminalib.quia affinis, vel conſanguineus repellitur. Alex. conſ.
108 180.n.4.li.2.† Decl.quia conſanguinei, & affines , vel domeſtici
vtriuſque partis bene admittuntur.Caſtill. conſ.27.n.2. quia par
cauſa effectionis vtriq; parti purgat omnem ſuſpicioné,quod exé-
plificat Alex.conſ.43.Ex his,in fi.v.non obſtat etiam,lib.7. quando
æqualiter vtriq; parti eſt coniunctus.Vide plene Maſc. Concl.68.
An affinis probet pro ſuo affine. vbi ponit regulam negatiuam in af-
fine deſcendente,ſed affirmatiuam in affine tranſuerſali.

Teſtes domeſtici qui dicantur , quando repellantur , & quando non , & qualem probationem faciant.

CONCL. 202.

1 TEſtes † domeſtici dicuntur,qui ſubſunt,vel ratione patriæ,vel
dominicæ poteſtatis,& qui habitant cum aliquo , vel aliquo
modo ſunt ſubiecti,mercenarij,vel ſimiles.Bal.in l.2.C.de teſt.Fel.
in c.in litteris,eod.tit.ſubdens,quod groſſo modo domeſtici dicun-
tur,qui viuunt ad vnum panem.§.cogitand.Auth.de monach.Dec.
2 conſ.135.gl.& Doct. in c.in litteris, de teſtib.in v.de familia.† Et
quod §.in teſt.Inſt.de teſtam.loquatur ſolum de domeſticis ratio-
ne poteſtatis dominicæ,vel paternæ,Ægid.Bell.conſ.43.n.11.v.nec
3 obſtat. † Et regula eſt;quia domeſticus etiam dicitur is,qui habi-
tat in domo inducentis;& ideo non eſt idoneus,maximè ſi ſollici-
tauit pro eo.Io.de Im.conſ.105.n.4.plene Franc.Aret.conſ.13.Viſo
diligenter.n.14.v.venio nunc ad 4. vbi, quod Colonus partis eius
etiam adſcriptus non dicitur domeſticus neque repellitur,niſi co-
habitet patrono in domo,& expenſis patroni,& n.15. † Contr.te-
4 net Maſc.Concl.533.Domeſticus teſtis.vbi n.5.& ſeq.in 2.ampliat.
dicit,quod domeſtici repelluntur, ſiue ſint proprie , provt pater ,
& filius,ſiue ſint improprie,provt familiares,quib.imperari poteſt,
ſiue de iure,ſiue de facto , ſiue et ſint domeſtici impropriiſſimi , vt
coloni, laboratores , & mercenarij, & generaliter omnes ; qui ad
vnum panem,& vinum viuunt,ſunt domeſtici. Vide, Domeſticus
5 quis dicatur,&c.Concl.590. † Alia regula;quia domeſtici teſtes in
cauſa inquiſitionis, & in cauſa criminali non attenduntur. Cum.
6 conſ.27.Cum adeo,in pr.† Et non reputantur idonei etiam in cauſa
ciuili.Alex.conſ.32.n.2.lib.1. imo reprobantur,ita vt plures neque
faciant ſemiplenam probationem,puta 5.vel 10.Anch. conſ.246.
7 n.2.& ſeq.† Ext.vt idem ſit in mercenario;quia non admittitur in
cauſa criminali pro eo,cui erat mercenarius,ſiue procedatur ad ac-
cuſationem,ſiue ad inquiſitionem.Cum.d.conſ.27.per tot.† Ampl.
8 quia famulus non eſt idoneus teſtis pro domino ſuo; quia dome-
ſtici iure naturali, & ciuili reprobantur à teſtimonio. Anch. conſ.
246.In cauſa agitata,n.2.c.in litteris,de teſtib.vbi Bal. dicit, quod
familiares ſeruiunt per fas,& nefas. c.ad ſedem,de reſtit.ſpoliat.l.ēt.
C.de teſtib.Spec.de teſte.§.1.v.item quod eſt. Vide plene per Maſc.
Concl.758.Famulus an poſſit eſſe teſtis pro domino ſuo,vbi ponit re-
gulam negatiuam,ampliat,limitat,& declarat multis modis. † Et
9 quod ſeruientes , & ancillantes veniant appellatione domeſtico-
rum,& propterea ſicut domeſtici repellantur,ita ancillæ;& famuli,
& ſeruitores.Alex.d.conſ.150.In cauſa,& lite,n.14.v.vnde ſeruien-
10 tes,lib.5.† Contr.quia non reprobantur domeſtici,Bol. in addit.ad
conſ.Io.de An.55.n.8.in fi.v.nec obſtat,quod teſtes.Ang.Aret. conſ.
11 50.In caſu ſupradicto,n.8.& ſeq.† Decl.quia ſi ſunt ſub dominio
producentis,provt ſerui,quia metuunt dominum,iſti excluduntur
à teſtimonio,l.eos,in v.potentatui.C.de teſtib. † Si vero ſunt ſubie-
12 cti,diſtinguitur ſecundum qualitatem ſuperioris;quia ſi eſt homo
qui imprimeret ſubdito minas,vel non, primo caſu non admitti-
tur,ſecundo caſu admittitur,ita Rom.conſ.382.Quoad primum,n.
5.v.quoad 2.vbi plena apoſt. in v.2.ſic , quæ dicit in ſecundo caſu
etiam non eſſe admittendum , ſi eſt ſalariatus , & citat plurimos
13 conc.† Et de ancilla,quam dñus prægnantem reddidit,vel duxit in
vxorem,quod non ſit idonea teſtis pro domino,ſi opponatur,alias
ſecus,& quod iſti admittantur in iis,quæ in domo,& per alios pro-
bari non poſſunt.Maſc.plene Concl.90.Quid præſumatur de ancil-
14 la. † Decl.quia bene eſt idoneus, quando tempore examinis non
eſt famulus,etiam ſi eſſet licentiatus ad hoc, vt deponat;quia dum-
modo non reuertatur poſt examen, non eſt fraus. Alex. conſ.5.In
caſum inquiſitionis,n.9.vbi apoſt,in v.famulus,li.1. Ægid. Bell.conſ.
43.n.4.in fi.quod eſt Iuniani. Alex.plene conſ.149.Viſo proceſſu,n.
15 7.lib.5.† Ideo cautelam dat Ægid.Bell.conſ.43.n.4.in fi. quod ta-
les domeſtici licentientur;quia attenditur tempus examinis,ſed eſt
cū dolo;ideo non tuta; quia dolus non debet patrocinari doloſo,
vt aduertit Bal.in c.in lit.de teſtib. plene Maſc.Concl.533.Dome-
ſticus teſtis,n.12.& ſeq.& plenius Concl.758.n.4.& ſeq.vbi,quod
debet interrogari , quare fuerit expulſus , vel licentiatus,& quod
doloſe præſumitur licentiatus,ſi duráte lite expellitur,vel ſi poſtea
reuertitur ad famulatū.† Et quod attendatur tēpus examinis,an ſit 16
domeſtic.vel non. Ægid.Bell.conſ.42.n.14.& conſ.43.n.4.in fi.Ro.
conſ.186.In caſu propoſito,n.8. vbi apoſt.in v.habilis.Bar.conſ.209.
Viſo n.5.li.1.Alex.d.conſ.149.n.7.lib.5.& hanc com. * dicit idem *
Alex.conſ.100.Viſa,inquiſitione,n.6.lib.6.& n.7.† Et quando non 17
eſt famulus tēpore,quod deponit,licet conuerſetur in domo eius,
cui inſeruiuit,non repellitur.Alex. d.conſ.149.n.8.v.preterea licet,
conuerſetur,li.5.† Et quod attendatur tempus iuramenti,vel depo- 18
ſitionis,alias non nocet. Alex.conſ.172.In cauſa,& lite,in fi.n.26.v.
2.teſtis,li.6.† Decl.quando ſumus in cauſa ſummaria ſine ſtrepitu, 19
& figura iudicij.Bol.in addit.ad conſ.Io.de Ana.55.n.8. in fi. vbi,
quod admittitur.† Reſtr. in famulo Abbatis,qui bene eſt idoneus 20
pro monaſterio.Bal.conſ.444.Ad euidentiam , in fin. v. non obſtat,
lib.1. † Reſtr. quia idem eſt in famulo tutoris, qui eſt idoneus in 21
cauſa pupilli.Bal.d.conſ.444.in fi.v.item non o dubitat,li.1.† Reſtr. 22
quia idem in fantellis apothecarum ; quia per totum orbem ſunt
legales,& idonei.Bal.conſ.50.Videndum eſt primo,v.ſed iis non ob-
ſtantibus,li.2.vbi loquitur in ſcriptorib.nummulariorū.Ang.Aret.
conſ.50.In caſu ſupradicto , n.8. & ſeq. qui appellat garzonum,
quando non ſtat in domo, neq; viuit expenſis domini apothecæ,
nec ſentit commodum.† Reſtr.quia idem eſt in inſtitore deputato 23
ad ſcribendum;quia ſunt idonei,licet ſit arbitrium iudici.Bald. d.
conſ.50.in pr.li.2.† Reſtr.quia familiaris,ſeu famulus non ſalaria- 24
tus non repellitur.Rom.conſ.420.In propoſita,n.4.v.ſed familiaris.
vbi apoſt.in v.producit,dat conc.† Reſtr.in famulo tempore exami- 25
nis,quando concurrit honeſtas vitæ.Rom. d.conſ.420. n.5. v. 3.
idem.vbi plena apoſt.ſi.in v.Bart.dat conc.plurimos.† Reſtr.Ang. 26
Aret.conſ.50.n.8.& ſeq. quod garzonus apothecæ , ſeu famulus,
qui non habitat cum dño apothecæ,nec viuit domini expenſis,ne-
que ſentit cōmodū in cauſa,eſt idon.teſtis,ſicuti ſocius pro ſocio,
amicos pro amico. † Decl.quia domeſtici,coloni,partiarij cōdu- 27
ctores,amici,& ſimiles non ſunt omni exceptione maiores,& licet
admittantur ; tamen vnus non facit ſemiplenam probationem, vt
deferatur iuramentum in ſupplementum,plene Alex.conſ.32.Viſo
puncto,per tot.li.1.Vide,Teſtes non integri licet non admittātur,&c.
Concl.236. † Reſtr. quia bene teſtes familiares, & domeſtici ad- 28
mittuntur in teſtimonio. Ægid.Bell.conſ.43.n.11.quod eſt Ioannis
de Armion. † Contr.videtur velle Ægid.conſ.42.n.14.& conſ.43. 29
n.4.in fi.quod domini Iuniani.† Reſtr.quia teſtes domeſtici ſem- 30
per admittuntur, quando alias ſunt probatæ, vitæ, & opinionis.
Io.de Im.conſ.35.n.16.in fi.& quando ſunt honeſtæ famæ , quod
admittantur, Rom. conſ.7.n.4.plenius,conſ.420.n.5.vbi apoſt.dat
plurimos conc.in v.Bart.† Ampl.in colono adſcripititio,quia non 31
admittitur, in aliis colonis partiatiis,vel pro Eccleſia conducen-
tib.ſecus,vide plene Maſc.Concl.320.Colonus.† Ampl.in domeſti- 32
co conuiuante, ſecus ſi non conuiuatur , & eſt arbitrium iudici.
Bal.d.conſ.50.circa med.lib.2.Franc.Aret.conſ.13.Viſo n.14.& 15.
† Imo Alex.conſ.78.In cauſa,& lite n.4.lib.1.vult,quod ſi non eſt 33
domeſticus mercenarius,ſola habitatio in domo non repellat, vbi
apoſt.in v.domeſticos.† Decl. in ſcholari,qui viuit ad vnum panem, 34
& vinum;quia licet diminuatur de fide, non tamen in totum re-
pellitur,ideo ſuppletur per alios idoneos , Ang. de Peruſ. conſ.1.
Porrecta fuit,n.3.& 4.† Ampl in familiare,& domeſtico,ſi eſt mer- 35
cenarius,& habeat hanc qualitatem tempore iuramenti; quia at-
tenditur tempus iuramenti,non autem tempus examinis. Alex d.
conſ.78.n.5.lib.1. plena apoſt.ad Rom. conſ.382.Quoad primum,
n.5.v.2.ſic , vbi plurimos citat,quod ſi habeat ſalarium,non ad-
mittitur.Rom.conſ.420.In propoſita,n.4.Vide plene Maſc.d.Concl.
533.Domeſticus teſtis,vbi ponit regulam,quod non admittuntur,
& ampliat ad omnes conuiuantes, & omnes domeſticos,ſiue po-
teſt imperari de iure , ſiue de facto,ſiue etiam ſint impropriiſſimi
domeſtici,provt coloni,laboratores,& mercenarij,& n.8. in con-
cubina,& n.9.† Ampl.etiam ſi deponant in tormentis,& limitat 10. 36
modis; 1.quando tempore teſtificatus non eſt domeſticus niſi in
fraudem ſit dimiſſus;2.quando factum non poteſt probari,niſi per
domeſticos , dummodo ex natura rei ſic eueniat , non autem ex
culpa probare debentis;3.quando agitur de probanda innocentia;
4 quando in domeſtico valde honeſto;5.in teſte inſtrumentario;
6.ad effectum faciendi aliqualem præſumptione,vbi n.22. & ſeq.
declarat;quia probant,ſi plures ſunt; 7.quando domeſticus con-
tra domeſticum; 8.fauore Eccleſiæ;9.quando æqualiter domeſtic.
eſt vtrique parti;10.quando deponit pro,& contra,non accepta-
tur,niſi in totum.Vide eundem Maſc.Concl.757.Familiares an ad-
mittantur ad teſtificandum,vbi quod non fallit in familiarib.Epiſ-
copi, & Abbatis, item in familiari familiaris mei; quia mihi non

Digitized by Google

37 eſt familiaris.† Lim.quia ad probandam innocentiam admittuntur
domeſtici,item laïci pro clerico,item fœminæ.Io.de An.conſ.59.in
38 pr.† Lim.quando vnus teſtis eſſet deſcriptus in inſtrum. quia admittitur,non obſtante,quod ſit vaſallus,vel famulus,pro domino,
quando legalitas Notarij,& inſtrum.ſupplet,ſecus ſi Notarius eſſet
ignotus,vel malæ conditionis.Bal d.conſ.210.Punctus infraſcripti,
39 li.5.in pr.† Lim.in teſtamento militis:quia etiam pater,nedum domeſtic.eſt idoneus Ægid.Bell.conſ.42.n.14.v.præterea.† Lim.quã-
40 do agitur de probatione eorum, quæ fiunt in domo, quia tunc
domeſtici,& familiares ſunt idonei, veluti, ſi agitur de traditione
clauium pro adminiſtratione rerum,& iocalium.Io.de Im.conſ.35.
☞ n.16.v.ad 2.Vide,Teſtes inhabiles,&c.Concl.226. † Lim. quando
41 res geſta aliter probari non poteſt. Ægid.Bell.conſ.43.n.12. quod
eſt Io.de Atmion.† Lim.quia teſtes, qui alias non eſſent idonei,
42 bene admittuntur, quando contra perſonas & dicta eorum nihil
eſt oppoſitum;imo exceptio non releuat oppoſita de præſenti, niſi
percutiat tempus iuramenti.Ang.de Peruſ.conſ.1.Porrecta fuit,n.
43 3.& 4.v.non obſtat.† Lim.quia plures faciunt pro vno, ideo ſicut
fama iuncta cum vno teſte probat; ita fama iuncta cum plurib.teſtib.domeſticis probat.Io.de Im.conſ.35.n.17.† Ext.idem,ſi eſſent
44 tot teſtes domeſtici,qui ex numero ſupplerent.Imol. d.conſ.35.n.
☞ 17.v.tamen etiam.Vide,Teſtes non integri ſupplentur,& adiuuantur
ex integris,&c.Concl.172.† Lim.quando illius fides per alios teſtes
45 coadiuuaretur,Ang.d.conſ.1.n.4.v.quinimo, vbi, quod dicta iſtorum non ſunt funditus nulla, ſed eis diminuitur de fide. † Ext. è
46 contra; quia teſtis domeſticus multum fidei addit teſti idoneo
conteſti.Fulg.conſ.173.in cauſa inquiſitionis, n.2. † Lim. quando
47 famuli ſeu domeſtici deponunt contra dominum:quia admittuntur.Capel.Tholoſa dec.4.quod verum eſt,niſi eſſet expulſus propter ſcelera,vel inimicus domini.Maſc.d.Concl.785.n.11.† Lim.
48 quia ſocius non eſt idoneus teſtis pro ſocio,quando nullum ſentit
commodum in cauſa.Ang.Aret.conſ.50.n.8.& ſeq. & Franc.Aret.
d.conſ.13.n.15. † Si vero eſt ſocius cum commodo, repellitur,
49 provt in cauſa propria.Alex.conſ.124.In cauſa,& lite,& n.5.v.præ-
50 terea,lib.2.† Lim.etiam in criminalib. quando ſunt familiares offenſi,& agitur ad vindictam publicam,non inſtante offenſo, qui
imo dixit nolle accuſare.Fulgoſ.conſ.189.Super eo, quod quæritur.
☞ Vide Concl.prox.ſeq.Vide Ant.Gabr.lib.1.tit.de teſtib. Concl.10.
Familiaris non eſt idoneus teſtis.

Teſtes multi non admittuntur, & non ſunt idonei ratione affectionis,& non probant,& quando ſecus.

Concl. 203.

1 IVdex† non poteſt eſſe teſtis in cauſa, in qua iudicauit;quia ipſi
non creditur,c.cũ à nobis,de teſtib.Cal.conſ.166.alias 11.de prob.
quod duplicatur 168.aliàs 2.de teſt.in pr.Cum.conſ.138.Conſultationib.col.2.v.quantũ vero ad 2. Alex.conſ.70.In cauſa inter dominũ
n.10.& ſeq.v.non obſtat id,quod depoſuit,lib.3.& conſ.141.n.9.li.1.
2 vbi dicit com.† Ext.etiam ſi atteſtetur,quod pars condemnata approbauit ſententiam:quia ſibi non creditur,Ang.Aret. conſ.6. In
3 caſu,in fi.v.vltim.non obſtat.† Reſtr.quia iudex non poteſt eſſe teſtis de iis,quæ fecit,dum adhuc iudex eſt,& teſtis:ſecus ſi deſiit eſſe iudex.Cum. conſ.138. Conſultationibus, circa fi.v.ad oppoſitio-
4 nem.† Reſtr.quia iudex non poteſt eſſe teſtis de iis,quæ ipſe fecit,
ex quib.laus,vel opprobrium poteſt reſultare, ſecus ſi ſit teſtis de
iis, quæ coram eo ſunt geſta:quia illi creditur.Alex. d.conſ.70.n.
☞ 11.li.1. Vide plenius, Teſtes omnes ſunt idonei, niſi ſint prohibiti.
5 Concl.191.n.24.& ſeq.† Ampl.in arbitro,vel arbitratore: quia ſibi
non creditur circa ea,quæ iuſtificant laudem, & reſpiciunt merita:quia reſultare poteſt laus,vel opprobrium.Ant.de Butr.conſ.24.
6 n.6.& ſeq.† Reſtr.in arbitratore:quia poteſt eſſe teſtis,& ſuæ aſſertioni creditur,quod audiuerit partes:quia cum alias non poſſit hoc
apparere,alias omnia arbitraméta redderentur nulla:quia non conſueuit ſeruari forma,neque ſolemnitas iudicij. Cum.conſ.7.Primũ
videndum,n.7.v.& pro quo facit,& conſ.138.circa fin.v.ad oppoſi-
7 tionem.† Vnus tamen arbiter,vel arbitrator ex plurib. non probat,
ſed plures requiruntur,quod ſibi conſtiterit de aliquo. Caſt. conſ.
465.n.4.lib.1. Decl.pleniſſimè per Aufrer.in addit.ad deciſ.Thol.
142.item fuit quæſitum, an arbiter, vbi diſtinguit plures caſus, &
☞ quando poſſit arbiter declarare ſententiam,vide eum.Vide plenius
8 ſupra,Teſtes omnes,&c.Concl.191.n.9.& multis ſeq.† Ampl. in aduocato,qui non eſt idoneus teſtis in cauſa,in qua fuit aduocatus,
c.fi.de teſtib.li.6.Cald.d.conſ.168.alias 2.de teſt.in pr. Cum.d.conſ.
138.col.2.v.quantum vero ad 2.vbi videtur reſtringere,vt procedat
donec durat aduocatus.Ant.de Butr.conſ.14.n.7. Alex.conſ.141.
9 Ponderatis,n.9.lib.1.† Reſtr. quia aduocatus in eadem cauſa pro
vna parte,bene poteſt eſſe teſtis pro alia parte in eadem cauſa, & ſi didicerit teſtificata. Sign.conſ.53.n.5.v.circa quintam.† Declar. 10
quia idem eſt in aduocato,quod in procuratore, vt ſi deſinit eſſe
aduocatus,poſſit teſtificari etiam circa geſta in cauſa, in qua fuit
aduocatus,& ita ſeruari in practica,& eſſe com.* opin.de iure ciuili,& Canonico,dicit Bart. conſ.213. An aduocatus per tot. lib.1.
Vide plenius per Maſc. Concl. 66. Aduocatus in cauſa ſui clientuli
teſtificanda probat.† Ampl.in procuratore, qui non eſt idoneus in 11
cauſa,in qua fuit procurator,d.c.fi.de teſtib.vbi Anch.Gem.& alij
in 6.Cald.d.conſ.168.in pr.alias 2.de teſtib. Fulg.conſ.163.In cauſa
& q.n.2.v.item Ser Vgucio. Io. de Im.conſ.137. Viſa inquiſitione,
n.4. Ant.de Butr.conſ.14.n.7. Alex.conſ.167.Quoniam,n.4.v. item
tanto magis,lib.6.† Ext. quia procurator non poteſt eſſe teſtis ne- 12
dum in cauſa principali,in qua fuit procurator,ſed neque in cauſa
appellationis. Alex. conſ.134. In cauſa, & lite,n.7.v.5.teſtis,lib.2.
† Ext.in actore ad lites:quia eſt ſuſpectus.Io.de Im conſ.129.Viſis, 13
& ponderatis,circa fi.v.item D.Iacobus.† Ext.in procuratore ad ne- 14
gocia: quia non poteſt eſſe teſtis in illo negocio ſibi demandato,
l.fi.ff.de teſtib.etiam quod ad illum non ſpectat aliquod commodum,niſi vtraque parte volente,non probat,provt proxeneta.Alex.
conſ.43.Ex iis,n.2.v.1.quia,lib.7.vbi apoſt.in v.Bart. dat concor.
† Decl.quia procurator ad negocia,provt proxeneta,nõ poteſt eſſe 15
teſtis,niſi vtraque parte volente,ſecus, quando alij teſtes non interfuerunt:quia in ſubſidium admittuntur. Alex. d.conſ.43.n.2.v.
tamen ad hoc reſpondeo,lib.7.† Item declara: quia procurator, & 16
nuncius poteſt eſſe teſtis,ſi ex illo facto ſibi neque laus,neque opprobrium poteſt reſultare,quia ſi producitur in cauſa,dicitur idoneus teſtis ceſſante omni intereſſe.Alex.d.conſ.43.n.3.v.2.reſpondeo lib.7.vbi plena apoſt.in v.idoneus, dat plurimos conc. † Idem 17
maxime,quando tales miniſtri ſunt ſacerdotes: quia ſunt magis
idonei.Alex.d.conſ.43.n.5.v.præſertim in caſu noſtro lib.7. † Decl. 18
totam hanc materiã,quia eſt opinio controuerſa inter gl.& Doct.
quod procurator non poſſit eſſe teſtis in cauſa,in qua procurauit,
& quod imo poſſit:aliqui diſtinguunt,quod procurator ad iudicia
non poſſit,ſed ad negocia bene poteſt eſſe teſtis:ſed vera, & com.
* opinio,& quæ in practica ſeruatur,eſt Raynerij de Forliuio in l.
omnibus,C.de teſtib. Bart. in l.differre.§.iidem decreuerunt.ff.de iur.
fiſci,quod procurator ſiue ad iudicia, ſiue ad negocia non poteſt
eſſe procurator durante cauſa,ſed ea finita,& finito mandato procuræ poteſt eſſe teſtis,& teſtificari etiam de iis, quæ geſta ſunt in
cauſa,in qua erat procurator, Bart.conſ.213. An aduocatus per tot.
lib.1. vbi, quod iſta eſt * communi,& in practica ſeruatur,tam de
iure ciuili, quam de iure Canonico, & idem dicit de aduocato.
† Decl. quia procurator habens litteras, vel habens mandatum 19
ſpeciale non poteſt eſſe teſtis pro ſuo principali,ſi vero non habet
litteras,& mandatum ſit generale,ſecus,Sign.conſ.53.n.5.v.in procuratore.† Reſtr.vt non procedat:quia bene procurator admittitur, 20
ſi deſiit eſſe procurator. Cum. d.conſ.138.circa fi.v. ad poſitionem.
† Reſtr.quia eſt idoneus,ſi tempore examinis non erat procurator, 21
ſed creatus poſt examen.Rom.conſ.186.In caſu propoſito,n.8.vſq.
in fi.vbi apoſt.in v.habilis.† Reſtr.quia procurator vnius ſocij mor- 22
tuo illo ſocio poteſt eſſe procurator in negocio principali,in cauſa quondam communi,quando teſtificatio procuratoris non concernit proprium commodum conſtituentis,ſed commune,in quo
non erat conſtitutus procurator.Bal.conſ.152.Ad euidentiam præmittendum,n.2.v.ſuper eo, lib.3. † Reſtr. quia licet quis non poſſit 23
eſſe teſtis in cauſa,& pro eo,pro quo fuit procurator,bene poteſt
eſſe teſtis contra eum,pro quo fuit procurator,& compellitur teſtificari.Sign.Hom.conſ.53.Super prima,n.5.v.in procuratore vero.
Bar.in d.l.deferre,in fi.ff.de iur.fiſci,ſequitur Fulg.conſ.161.In cauſa
Iacobi,in pr.Vide & amplia,vero quod dicitur de procuratore pro
clientulo,idem ſit è conuerſo:quia clientulus non eſt idoneus pro
procuratore,vel ſollicitatore ſuo,& quãdo ſecus, Maſc. Concl.307.
Clientulus.† Amp.in ſollicitatore,qui non poteſt eſſe teſtis in cau- 24
ſa:in qua ſollicitauit.Gem.conſ.142.n.4.& 5.v.item non valet,allegat Rot.deciſ.12.Sollicitator in cauſa,alias 154.de teſtib. in nou. &
loquitur Gem.in eo,qui ſollicitauit,quod teſtes examinentur primo coram alio,quam corã iudice, vt non ſit idoneus in illa cauſa.
Fulg.conſ.219.n.3.Io.de Im.conſ.105.n.3.Alex.conſ.153.Viſis narratis,n.5.v.conſtat autem.lib.5.& conſ.154.Viſo,n.3. v.alia ratione,
lib.5.& conſ.153.Quæritur,v.ad 2.lib.6.vbi apoſt.in v. ſollicitator,
dat conc.† Et dicitur ſollicitator, qui in cauſa fecit intimationes, 25
dixit aduerſario,quod volebat tueri, quod non vinceret cauſam:
affectionẽ tamẽ demonſtrant verba, vt non ſit idoneus.Anch.conſ.
227.n.7.† Ext.in inſtigatore,& eo,qui portat pecunias actorum, 26
& interuenit pro vna parte:quia non eſt idoneus, etiam ſi foueat
cauſam piam.Ang. conſ.233. Punctus eſt, n.2.v.2.non opitulatur.

† Extra

Digitized by Google

27 †Ext.quia ſi ſollicitator in cauſa eſt ſalariatus,repellitur. Rot. in
nou.deciſ.12.de teſtib.ſollicitator,aliàs 154.& Ægid.Bell.deciſ.605.
Rom. conſ.420.in pr. vbi apoſt. magna in pr.citat infinitos conc.
28 †Reſtr.vt non procedat in eo ſollicitatore,qui non eſt ſalariatus,
& qui non fuit miſſus à principali;quia ſi eſt conſtitutus à procu-
ratore,& non habet ſalarium,non repellitur.Alex.conſ.78.In cau-
ſa,& lite, n.5.& ſeq.v.non obſt. ẽt,lib.1. & ita loquitur d.dec.12.in
nou.de proc.in fi. aliàs 154.plenius Rom.conſ.420.In propoſita per
tot.vbi allegat plura motiua,per quę non ſalariatus non repellitur.
29 Ferr.conſ.79.In caſu,n.9.†Contr.tenet idem Alex. in add.ad Bart.
in l.deferre,v.eſſe teſtis.ff.de iur.fiſci plenè Soc.conſ.88.n.23 & 24.
li.2.vbi,quod magis repellitur,qñdo non eſt ſalariatus,& idẽ di-
cit Ferr.conſ.55.n.10.li.1. Iaſ.in l.dictantib. col.fi.C.de teſt. Io. de
Im.conſ.135.In cauſa,n.5.plenè apoſt ad Rom.d.conſ.420.v.ſed in
* contrarium,vbi allegat plurimos,& dicit * com.† Decl.pleniſſimè
30 per apoſt.magnam ad Rom.d.conſ.420.v.ſed iis non obſtant. quia
ſalariatus omninò repellitur, in non ſalariato diſtinguitur,quia ſi
ratione intereſſe,omninò repellitur,ſi ratione conſanguinitatis,vel
repellitur,vel de fide diminuitur ſecund.cõſanguinitatẽ;ſi ratione
amicit.magnæ,repellitur,ſi leuis,admittitur,ſi ratione pietatis,ad-
mittur,nec obſtat honor,vel verecundia;quia nõ ſpectant ad ſolli-
31 citatorẽ,prout in proxeneta,vt ibi latius.†Decl.quia ſi ſollicitator
non eſt ſalariatus,& eſt honeſtæ famæ,admittitur.Rom.conſ.420.
32 n.5.vbi apoſt.in v.Bart.†Decl.quia ſi non eſt ſalariatus,& agitur
de re modica,admittatur,aliàs non.Rot. in nou.d.dec.12.de teſtib.
33 in fi.aliàs 154.Æg.Bell. d.dec.605.†Decl. quia ſi non eſt ſalaria-
tus,admittitur,ſi ſe vltro non obtulit;ſi vltro,& ſpontaneus,repel-
litur.Rom.d.conſ.420.n.2.in fi.& n.3.v.vel ſi probaretur,vbi apoſt.
34 in v.repelli,dat conc.†Intellige, qñdo obſtat,quod eſt ſollicitator
& eſt probatum ſufficienter.Alex conſ.59.n.11.in fi.v.& licet pars,
35 li.2.†Reſtr.qñdo adſunt alij teſtes multum idonei;quia ſuppletur
legalitas deficiens ex magna legalitate vlterius,vel ex numero te-
ſtium.Alex.conſ.56 Viſo proceſſu,n.12 2.poteſt reſponderi, lib.2.
36 †Reſtr. qñdo ſollicitator eſt deputatus à procuratore ad ſuas,
cauſas nõ autẽ à dño;quia ab eo non pendet,ita Alex.in conſ.253.
37 Quæritur,in fi.li.6.†Reſtr.qñdo ſollicitauit in alia cauſa pro Dño
non in qua inducitur teſtis.Alex.d.conſ.253.n.2.lib.6. Vide Ant.
Gabr. lib.1.tit.de teſtib.Concl.12.Sollicitator cauſæ an repellatur à
38 teſtimonio.†Ampl.in proxeneta,qui non eſt idoneus teſtis in ne-
gocio,in quo fuit proxeneta propter affectionem,d.c.fi.de teſtib.in
6.Cald.d.conſ.168.in pr.alias 2.de teſtib. Ant.de Butr.conſ.24.n.7.
Rom.conſ.382.Quoad primum n.6.alleg.c.mediatores.de teſtib.li.6.
Alex.conſ.212.Ponderatis,n.24.v.proxen.li.6. vbi apoſt.dat conc.
39 †Ext.quia in cauſa matrimoniali mediator non eſt idoneus teſtis
etſi deponat pro matrimonio,maximè, qñdo non ab vtraq; parte
inducitur. Alex. d.conſ.150.n.3.li.5. vbi, maximè loquitur,qñdo
mediator erat criminoſus,& inimic.partis,contra quã deponit,&
40 n.4.quia conuincebatur ẽt de mendacio.†Imò,quod inuita parte
non admittatur proxen. & mediator ẽt in cauſa matrimoniali , &
pro matrimon.quia ẽt ſunt ſuſpecti.Alex.conſ.153.n.5.v.quia fuit
mediator,li.5.& plenius conſ.154.Viſo themate, n.5. v.præterea d.
41 Bart.lib.5.†Decl.tñ;quia quoad aliqua,quæ præceſſerint,& fue-
runt præmiſſa,bene poſſet teſtificari ſecund.aliquos;ſed tñ etiam
hoc eſt controuerſum,vt pro vtraq;citat Alex.d.conſ.154.n.5.li.5.
42 †Reſtr.in caſu ſpeciali,de quo in c.1.de teſtib.in 6.iuncta gl.penul.
ib. quem ſpecialem caſum dicit Alex.d.conſ.212.n.24.li.6.& ideo
43 dicit regulam eſſe in contrarium. † Reſtr. quia ſi proxeneta vult
teſtificari,põt,etiã ſi ab vna parte tantum producatur. Alex.conſ.
43.Ex iis,n.4.v.vbi dicit,lib.7.Vide,Proxeneta qui dicãtur,& nõ
44 ſunt idonei teſtes,& quando ſecus.Concl.954.†Reſtr.quia vtraque
parte volente eſt idoneus,& compellitur,aliàs ſecus,& ita decla-
rat Alex.conſ.13.Ex iis,quæ,n.14.li.1.vbi recitat opiniones,& di-
* cit hanc magis*com.idem Alex.conſ.127.n.10.li.7.Io. Dilecti de
arte teſtan.p.1.cauſ.6.n.4. Alex.conſ.128.Ponderatis,in pr.lib.2.&
45 conſ.250.In cauſa,& lite,n.3.li.5.Alex.d.conſ.212.n.24.li.6.†Dec.
quia proxeneta non repellitur à teſtimonio ſed inuitus, non põt
compelli ad teſtificand.Bal.conſ.455.Quidam nomine,n.6.v.porro
li.1.quod intellige,niſi vtraq; parte volente,ita Alc.d.conſ.13.n.14.
vbi apoſt.in v.delict.li.1. vbi dicit apoſt.quod volens admittitur,
ẽt ſi ab vna parte,ſed Alex.hoc reprobat,& dicit contrariã magis
* *com.& ita Alex. conſ.186.Viſo proceſſu,n.2.v.non obſt.lib.7. qui
loquitur in mediatore,idẽ importat,& ibi apoſt.in v.mediator,dat
46 plures conc.†Contr,quod imò proxenetæ repellantur;quia com-
muniter ſunt viles perſonæ,& ſperant proxeneticũ;& ideo cõmo-
dũ ſentiũt.Bal.conſ.50.Vidend.eſt,li.2.circ.med.Io.de Im.cõſ.134.n.
2.vbi per tot.quod verior eſt opin.quod nõ admittitur altera parte
47 contradicente.†Decl.quia circa cõtractũ non põt inuitus cõpel-
li,niſi per vtrãq;partẽ,ſed in cauſa præambula,& circa geſta ante
contract.bene cõpellitur ab vna tantũ parte.Ang.Ar. conſ.5. Tota
virtus,n.19.in fi.& n.26.v.ſi à ẽt proxen.vbi loquitur in iis,quæ ſut
ante contract.† Reſtr.vt non procedat in eo, qui non eſt propriè 48
proxeneta,ſed proloquutor, vel mediator ad loquendũ de nego-
cio.Bal.conſ.50.circa med.li.2.Vide Ant.Gab.li.1.de teſtib.Concl.
20.Proxeneta an poſſit eſſe teſtis.†Reſtr.quia omnes teſtes inhabi- 49
les,& qui non compelluntur, bene admittuntur,& compelluntur
in ſubſidium,qñdo alia probatio haberi non põt,& hoc conſtat per
alios teſtes.Alex.conſ.64.per tot.max.n.6.li.1.& conſ.43.Ex iis,n.
2.v.tamen ad hoc reſpondeo,li.7.Vide,Teſtes,&c.Conc.227.†Amp.
quia nullus eſt idoneus teſtis in facto proprio, vbi laus, vel vitu- 50
perium poteſt reſultare teſti.c.nullus,q.3.Ant.de Butr.conſ.24 n.7.
†Ext.in mediatore;quia non eſt idoneus ſecundum magis*com. 51
Alex.conſ.117.Viſo,ac ponderato , in pr.lib.7. quod intelligas ſe- *
cundum Alex.conſ.186.n.2.lib.7.niſi vtraq; pars vellet eum exa-
minari.†Ampl.in adminiſtratore;quia in cauſa,in qua eſt admini- 52
ſtrator,nõ eſt idoneus,Io.de Im.conſ.137.n.4.†Ampl.in exequu- 53
tore negociorum;quia repellitur, l.fi.v.exequutorib.negociorum,ff.
de teſtib.de conſenſu vtriuſq;partis deputatus,puta ad capiendam
poſſeſſionem;quia tunc probaret, magis com. * dicit Alex. conſ. *
167.Quoniam rei,in pr.li.6.†Ampl.in fideiuſſore,qui non eſt ido- 45
neus teſtis in cauſa pro principali,pro quo eſt fideiuſſor.Bal.conſ.
391.Apparet public.n.2.in fi.li.1.Vide Maſc.Conc.784.Fideiuſſor
an pro principali poſſit eſſe teſtis,vbi reſtringit multis caſibus,vide
eum.†Et maximè,qñdo principalis non eſt ſoluendo;quia dicitur 55
in cauſa ſua deponere.Ang.Aret.conſ.5.Tota virtus,n.3.in fi.& n.
4.v.quod fideiuſſor.†Ext.in fideiuſſore de iudicato ſoluendo;quia 56
dicitur conſors in eadem cauſa,& non admittitur.Bal.conſ.281.In
cauſa Angeli,n.2.v.Stephan.non probat,li.4.†Imò,quod ſiue prin- 57.
cipalis ſit ſoluendo,ſiue non;fideiuſſor non põt eſſe teſtis pro prin-
cipali,plene An.Ar. conſ.130.In cauſa Gulielmi,n.17.& ſeq. vbi *
dicit* com.†Ext in venditore,quia non eſt idoneus teſtis pro em-
ptore in cauſa,in qua tenetur,vt venditor.Bal. d.conſ.91.n.2.in fi. 58
li.1.†Imò etiam ſi non teneatur de euictione,non poteſt eſſe teſtis 59
pro emptore in cauſa rei vẽditæ.Io.de Im.conſ.102.n.10.† ontr.
tñ dicit tenere Spec.in tit.de teſte.§.1.Io.de Im.d.conſ.102.n.10. 60
†Decl.quia fideiuſſor non eſt idoneus,nec admittitur ratione in- 61
tereſſe propter dãnũ,quod poſſet ſubire ratione expenſarũ, ſed ſi
eſſet taliter bene tutus , quod nullum damnum poſſet metuere,
admittitur;ideo eſt arbitrio Iudicis relinquendum,Ang.conſ.296.
n.2.vbi allegat cõtrarias opiniones,& ita eas concord.& duplica-
tur conſ.343.incip.Viſis atteſtationib. † Contr. indiſtinctè tenent. 62
Bal.Im.Aret.& Alc.in l.ſi cui legatur,§.fi.per ill.tex.fi.de l.1.Aret.
in c.inſuper,v.circa 4. quæſt.de teſtib.† Decl.quia emptor non põt 63
eſſe teſtis pro venditore,neque venditor pro emptore; quia dici-
tur in cauſa propria deponere,& maximè , quando venditor non
eſt ſoluendo,& ipſe emptor fuit vocatus in iudicio , & venditor
ſuſcepit litem. Ang.Ar.conſ.5.Tota virtus in pr. vbi idem dicit in
fideiuſſore,& aliis;tñ in iis,quæ ſunt præambula ad contractum.&
facta ante contract & qñdo agitur de modica ſum à libr.50.infra
facit indic. & præſumptionẽ, per quã cum alio teſte idoneo de-
ferendum,eſt iuram.Ang.Ar.d.conſ.5.n.19.cum ſeq.v.præterea,&
4.vſq; in fi.vbi quod põt appellari ſi iudex denegat iuram.in ſup-
plementum.†Ext. quia neq. pater, qui in cauſa filiæ pro matri- 64
monio poteſt eſſe teſtis, qñdo matrimonium eſt inter pares con-
ditionis;tñ ſi pater eſſet fideiuſſor pro filia in iudicio de expenſis,
non admittitur teſtis.Alex conſ.154.Viſo themate,n.4.v,aſcendit,
li.5.Ampl.in eo,qui tenetur in ſubſidium de ſuo;quia dicitur te- 65
ſtis,in cauſa propria,veluti in eo,qui perdidit acta,& tenetur ad
intereſſe.Ful.cõſ.163.n.1.v.item ſer Vguccio.†Ampl.in ſocio;quia 66
non eſt idon.teſtis in cauſa ſocietatis,vel ſocij.Bal cõſ.181.v.tertia
q.n.3.v.ſicut nec ſoc.li.1.quod ẽt tenet Ang.cõſ.296.Viſis atteſta-
tionib.in pr.†Ext.quia ſocius ſi ſentit commodum,repellitur,pro- 67
vt in cauſa propria.Alex.conſ.134.In cauſa,& lite,n.5.v.præterea,
li.2.†Reſtr.quia bene admittitur,& eſt idon. qñdo ex cauſa, in 68
qua deponit,nullum ſentit commodum.Ang.Ar. conſ.50. n.8.&
ſeq.Fr.Ar.conſ.13.n.15.†Decl quia ſocius vſq; ad certã ſumm.be- 69
ne põt eſſe teſtis pro ſocio extra illã ſumm.Ang. d.conſ.296.in pr.
†Ampl.quia cedens non eſt idon.teſtis in cauſa ceſſionarij.Io.de 70
Im. conſ.102.n.10. alleg.pro vtraq; Vide ſupr.Teſtis in cauſa,&c.
Concl.197.n.22.v.amplia quia cedens.†Ampl.quia omnes,qui re- 71
pelluntur,vel ſunt ſuſpecti ratione intereſſe,vel affectionis,nedum
non deſinunt eſſe ſuſpecti,licet dicant, quod non habeant aliquã
paſſionem,vel affectionem vt imò magis ſuſpecti reddãtur. Io. de
Im.d.conſ.137.Viſa inquiſitione,n.4.v.item quia.†Ampl. in colo- 72
no,ſiue ſit partiarius,ſiue conductor nummis; quia non eſt idon.

73 nec … exceptione maior. Alex.conſ.32.n.31.lib.1.† Contr. quod … admittitur de conſuetudine niſi tractetur de commodo coloni partiarij, dicit Soc.conſ.146.n.10.& ſeq. max.n.17.lib.1. Fr.Aret.conſ.13.Viſo diligēter,n.14.& 15.v.verio nunc ad 4.vbi ſinō cohabitat dño,& eius expenſis,non dicitur domeſticus propriè,vt
74 repellatur. † Decl. quia colonus licet dicatur familiaris totaliter qualiter;tñ quia non poteſt ei imperari, eſt idoneus pro dño, & maximè pro monaſterio,… pupillo.Bald.d.conſ.444.in fin.v.item
75 licet colonus,lib.1. † Reſtr.quia etiam in cauſa criminali admittitur,maximè iunctis alijs.Dec.conſ.100.In cauſa inquiſitionis,n.8.v.
76 ſexto,vbi apoſt.dat conc.† Reſtr.quia colonus maximè partiarius, etiam ſi eſſet perpetuo agro obligatus, non repellitur, quia non dicitur domeſticus, niſi cohabitet in domo dñi expenſis eius. Fr. Aret.d.conſ.13.Viſo,n.14.& 15. vbi,quod eſt ſocius, non autem
77 domeſticus.† Ampl quia iſti,qui ex mercede diurna laborant pro aliquo,non ſint idonei. Alex.conſ.91.Circa primum,in fi.n.8.lib.4.
78 † Contr.quia laboratores ſunt idonei teſtes pro dño,quia non reperiuntur prohibiti de iure.Bald.conſ.292.Factum ſic proponitur, n.9.& 10.lib.3.vbi dicit non obſtare commodum proueniens in
79 conſequentiam.† Colon. non eſt integer teſtis pro dño ſuo. Alex.
80 d.conſ.91.Circa primum,in fi.n.8.lib.4.† Ampl.in teſtib.de vniuerſitate,quando commodum ſpectat ad ſingulos.Ital.d.conſ.391.per tot.li.1.Vide,Teſtes de vniuerſitate.&c.Concl.205.† Ampl.in ami-
81 co magna amicitia;ſecus ſi eſt ſimplex amicus.Bald.conſ.50.lib.2. circa med.v.nec ſimplex amicus,vbi,quod in arbitrariū iudici Cor. conſ.131.In hac conſultatione,circa fi.lib.4 & quod magna amicitia repellat,ſecus iu charitatiua,& ideo committ… arbitrio iudicis.
* Alex.d.conſ.78,n.3.lib.1.vbi dicit* com.Vide, Amicitia equiparatur,&c.Concl.326.† Ext.quia amicitia repellit teſtem;qñdo ex ea
82 reſultaret odioſitas alterius,contra quem examinatur. Alex. conſ.
83 78.n.3.li.1.† Idem qñdo eſſet talis, quæ corruptionē induceret;
* quia repellit teſtem.Alex.dicit* com.d.conſ.78.n.3.lib.1.Et maximè,qñdo eſt amicitia ex turpi cauſa;quia repellit teſtē,prout amaſius pro amaſia quia inter iſtos omnia recta ſubuertuntur,vt plenè
84 Maſc.conſ.…86.n.17.& ſeq.† Decl.quia amicitia de antiquo dicitur magna; ideo licet non repellat in totum tñ diminuit de fide.
85 Alex.conſ.…Repetitis,n.10.v.ſed vltra dictum,li.6.† Reſtr.quia amicitia eſt …tus virtuoſus;ideo non repellit teſtē,niſi ſit magna, & talis,quæ reddat odioſum aduerſarium.Alex.conſ.4.Viſo proceſ-
86 ſu,n.8.vſq;in fi.li.6.vbi apoſt.in v.amicit.dat conc.† Et quod amicus regulariter non repellatur à teſtificando pro amico,l.ſciendū, ff.de vſur. Bald.conſ.444.in fi.li.1.Rom.conſ.410.In propoſita,n.2. Ang.Aret.conſ.50.In caſu ſupradict.n.8.& ſeq.Alex.conſ.88.Quoniam,n.14.& ſeq.v.non obſtat,lib.5.vbi apoſt.in v.amic.quia dicit, amicus amico vult bonū;ſed non vult teſtificari falſum, & conſ.4. Viſo proceſſu,n.8.v.2.quia,& iterum conſ.76.n.8.li.6.& in vtroq; loco apoſt.dat conc. Vide Ant.Gab.li.1.t.de teſtib.Concl.11. Amicus non prohibetur eſſe teſtis.Vide plenè Maſc.d.Concl.86. Amicus
87 in quib.caſib. pro amico teſtificando probet. † Et admittitur etiam teſtis,qui dixit,quod pro parte,pro qua ſe examinat,exponet vitā, non tñ ſequitur;exponeret animam,vt repellatur,quia licet diminuatur in aliquo; tñ non repellitur, & ſi duo teſtes amici plenè non probāt,bene tres plenè probant. Alex. d. conſ.88. n.14. v.non
88 obſtat,& n.15.lib.5.† Decl.tñ,quia de fide minuitur propter amicitiam,Alex.conſ.154.n.9.v.preterea,li.5.vbi loquitur in amica in cauſa matrimoniali pro matrimonio,& idem repetit conſ.156.Viſo proceſſu,n.18.& 19.v.item qui teſtes,li.5. vbi;quod exceptis teſtib.
89 inſtrumentar. minuitur de fide teſtib.amicis.† Dicas ſecund.Alex. conſ.76.Viſo libello,n.8.v.non obſt.lib.6.quia ſola amicitia non repellit teſtem,neq; diminuit de fide teſtis;quia amicitia eſt virtus, multa amicitia diminuit de fide,& magna amicitia,& familiaritas repellit;ideo exprimenda,& probanda eſt qualitas amicit. vt minuatur de fide,vel vt repellatur teſt.vel ſaltem cauſa,per quā hoc deprehendatur,debet exprimi, vt iudex poſſit deliberare, & ideo Alex.conſ.237.Perſpectis,n.9.v.& poſito,li.6. vt minuitur de fide, dicit,ſi eſt magna amicit.& ſic ēt declarat Alex.quod magna, vel maxima amicit.reddit teſt.ſuſpectum, conſ.199.Viſo proceſſu, in fi.li.7.& idē Alex.conſ.127.n.6.eod.li.7.& iterū conſ.186.Viſo pro-
90 ceſſu,in pr.li.7.† Reſtr quia ſimplex amicitia non inhabilitat teſtimonium,Alex.conſ.78.In cauſa,& lite,n.3.li.1.vbi apoſt.in v.amicitia,vbi Alex.reddit rationem;quia ſecund. charitatem debemus diligere,& amicit.habere cum omnib.& idem dicit conſ.186.in pr. li.7.vbi ponit multa exēpla,quod modica nōn habētur in conſide-
91 ratione.† Reſtr.quando idē teſtis,qui dixit ſe amicum magna amicitia … ēt dixit ſe amicum parti aduerſæ; quia pariter intelligitur de amicit.magna,licet non dixerit;quia verba in potiori ſignificatu accipienda,& quia modica non habentur in conſidera-tione,ideo probat, ſi communis eſt amicus.Alex.d.conſ.186.in pr.li.7.† Reſtr.qñdo eſſent teſtes adhibiti in … quia pro- 92 barti,ex quo ſunt approbati à partib.Alex.conſ. … v.non obſtat,li.6.† Imò etiam,quando ſunt amici magna amicitia,admit- 93 tuntur,& probant, qñdo numerus ſupplet,vt quia duo amici non probarent,ſed ſi … tres,vel quatuor,bene probāt.Alex. d. conſ.4. in fi.n.9.li.6.Alex.d.conſ.93.n.12.v.nec poteſt,li.6.† Idem,qñdo 94 examinantur ad offenſā;quia probant. Alex. d.conſ.4.in fi.lib.6. vbi apoſt.in v.defenſam. † Reſtr. quia ēt ſi ante eſſent domeſtici, 95 dummodo tempore iuramenti non ſint tales,admittuntur,& probant.Ægid.conſ.42.n.14.& conſ.43.n.5.quod eſt D.Iuniani.† Imo 96 idē Æg.conſ.43.n.4.in fi.dicit … ,quod expellatur, antequā iurent.† Ampl.in eo, qui vltro, & ſpontaneè ſe obtulit in te- 97 ſtē;quia ſuſpectus eſt,& repellitur propter … Rom. conſ.410.n.2.in fi.& n.3.vbi apoſt.in v.repe… † Ampl.in 98 eo, qui detegitur ex eius dicto nimis affectionatus; quia non eſt idoneus. Anch.conſ.331.n.4.v.4.etiam.† Ext.quia teſtis,qui depo- 99 nit, quod vellet inducentem eum obtinere in cauſa,redditur ſuſpectus.Pariſ. conſ.53.n.17.li.4.& conſ.53.n.…lib.4.& 61.n.18. li.4.Alex.conſ.200.Viſo,n.5.in fi.v.ſed pars,lib.2.† Decl.niſi alle- 100 get bonam rationem deſiderij ſui F… in 3. lib.crim. q.60.n.47. † Ampl.in compatre;quia non eſt integer omninò.Alex.conſ.237. 101 n.8.& ſeq.li.6. Curt.Iun.conſ.201.n.17.Æmil.conſ.…9.n.4.Ampl. † in compatrinis;quia eſt ſuſpectus. Io. de … conſ.33.In cauſa 102 matrim.n.9.† Lim.quia ſi teſtis eſſet paris affectionis vtriq; parti, 103 purgatur omninò ſuſpicio.Caſtill.conſ.27.n.… † Lim. quia teſtes 104 domeſtici bene probant, & ſunt idonei, qñdo examinantur pro innocentia.Alex.conſ.5.In caſu inquiſitionis,n.…lib.1.& loquitur in famulo, & conſ.1…li.6.Iul.Clar.in §.fi.q.24.n.20.v.item ſcias.† Idem in conſanguineo,qui licet non admittatur, qñdo cō- 105 ſanguineus accuſat,… ad innocentiam conſanguinei;quia probat.Alex.conſ.5.n.8.li.… apoſt.in v.innocentia… † Imo frater ad- 106 mittitur pro fratre ad … dum.Alex.conſ.119.Viſo proceſſu,n.6. & ſeq.lib.7.† Decl.omnes limitationes,in quib. teſtes non idonei 107 admittuntur,prout ad defenſam;non tñ ſunt propterea integri,neq; omni exceptione maiores,ſed arbitrio iudicis cōmittitur, quid & quantum probent. Iul.Clar.in pr. …crim. §.fi.q.13.n.10.v.item ſcias.Vide Ant.Gabr.li.7.t.de criminal.Concl.12.Frater conſanguineus.† Lim.qñdo numerus teſtium ſupplet,puta duo teſtes dome- 108 ſtici,& alius non domeſticus; quia bene probant.Alex. d.conſ.5. n.7.li.1.vbi apoſt.in v.numerus,quæ multos conc.allegat.† Lim.in 109 ſubſidium,qñdo ex natura rei alij teſtes non interfuerunt,qui alias non idonei admittuntur.Alex. conſ.64.Viſo themate per tot. max. n.5.vbi hoc declarat,qualiter procedat, lib.1.& exemplificat Iaſ. in l.1.in fi.C.de ſumma Trin.n.69.& ſeq.in minore,muliere,ſocio, vt admittantur in criminali in ſubſidium.plenè Clar.in §.fi.q.24. *
n.19.vbi dicit* commun.ex Dec.conſ.342.n.8.Salic.in l.ea quidem. C.de accuſ.Marſ.§.diligenter,n.80.in praxi.† Et quod teſtes inha- 110 biles,& non idonei admittantur in ſubſidium tunc,qñdo natura rei geſtæ, & qualitas loci poſtulat, quod communiter alij teſtes non interfuerunt,prout in re geſta in camera,in nemore,vel loco, in quo teſtes non ſolent adeſſe.Marſ in prax. §. diligenter, n.84. Gram.conſ.45.n.1.Plot.in tr.de in lit. iur.n.31.gl. Abb. & omnes * in c.3.loco,de præſumpt.aliàs ſequeretur abſurdum,quod ſemper admitterentur;ſecus ſi non interuenerunt alij teſtes per accidens, non ex natura rei. Ang.Aret.conſ.130.In cauſa Gulielmi,n.13.& ſeq.v.ſimiliter non facit,vbi,quod eſt reſponſio celeberrimi Vgolini de Arimino conſulentis in eadem cauſa. † Et procedit in ſocio 111 criminis,qui in ſubſidiū admittitur.vide infr.Concl.217.† Idem in 112 paupere;quia admittitur in ſubſidium.Fr.Aret. conſ.13.Viſo,n.16. in fi.† Idē in priuilegiatis,qui non poſſunt cōpelli;quia in ſubſidiū 113 cōpelluntur.vide inf.Concl.127.† Idē in teſtib.de vniuerſitate,qui 114 non admittuntur,ſecus in ſubſidium. Vide Concl.poſt prox.ſeq. † Idē in minore,qui non admittitur in cauſa criminali,niſi in ſub- 115 ſidiū,vbi idē in muliere,& in laïco contra clericum,niſi in ſubſid. vt ibi.Vide ſup.Teſtes in cauſa capitali,&c. Concl. 196.† Idem in proxenera, & aliis, qui non compelluntur; quia bene in ſubſi- 116 dium poſſunt compelli.Concl.227.Vide Maſc.Concl.533. Domeſtici teſtes,n.18.& ſeq.vbi n.21.& ſeq.ponit 5. illationes,videl.caſus,in quib.ex natura rei teſtes admittuntur,qui aliàs non admitterentur.† Decl.quia intelligitur in ſubſidium,qñdo alij teſtes ha- 117 beri non poſſunt,& natura rei,vel negocij eſt talis, quod alij teſtes veriſimiliter interuenire non potuerunt,aliàs ſi natura rei,vel cauſæ probandæ non ſit talis,licet non interfuerint, niſi perſonæ inhabiles,non admittuntur,ita Iaſ. in l.2.in fi. C.de ſumma Trin. Fel.in c.fi.de teſtib.cogend.& plenè Iul.Clar.in §.fi.q.24.n.19.vbi dicit not.ex Marſil.ſing.73.Rol.à Valle conſ.24. n.67.lib.1.Dec.

plenè

Digitized by Google

plene conſ.188. Lætatus,n.10.v.non obſtant, vbi apoſt.dat.concor.
118 †Vide tamen Boſſ.in tr.de indit.& tortu.n.168.& ſeq.vbi idem te-
net,qñdo aliter veritas haberi non poſſet,puta quia alij teſtes non
interuenerint,ſi hoc conſtat aliunde,quam ex teſtib.ſubſidiariis,&
idem per plura Clar.in §.fi.q.24.n.19.in fi.v.ſed certe,vbi dicit ve-
119 tum,ſi agitur de pœna extraordinaria.† Imò etiam in ciuilibus,qñ
conſtat ex dicto duorum teſtium ſubſidiariorum , quod alij teſtes
☞ non interfuerunt.Alex. conſ.43.Ex iis,n.2.lib.7.Vide, Teſtes inha-
120 biles,& non idonei admittuntur multis caſibus.Concl.125.†Et dicitur
natura eſſe difficilis probationis id,quod communiter fit ſecretè,
prout coniuratio, ſubornatio, mandatum ad delictum, & ſimilia,
quæ licet poſſint fieri in foro,tamen fiunt in ſecreto,ita Boſſ.d.tit.
121 de indic.n.154.& ſeq.Aret. conſ.61.in fi.† Item talia etiam dicun-
122 tur delicta de nocte commiſſa.† Idem,ſi agitur de rebus.& cauſis,
quæ ſugillant pudorem attinentium virginib.nubendis. Alex.conſ.
123 212.Viſis,in fi.lib.2.† Ext.in cauſa matrimoniali,& contra matri-
monium;quia teſtes,qui non admitterentur, admittuntur iſto ca-
124 ſu. Alex. conſ.156.Viſo,n.10.v.poſſet etiam lib.5.† Reſtr. quando
agitur criminaliter ad inſtantiam,& querelam partis.Gram. conſ.
58.n.5.Ang.de maleſic.in v.qui iudex ſtatuit terminum,n.5.Marſil.
125 conſ.5.n.10.† Reſtr.vt procedat limitatio,quando teſtes non ad-
mittendi deponunt cum tortura, prout ſocij criminis, infames &
126 ſimiles,alias ſine tortura non probãt.Gram.d.conſ.45.n.22.†Reſtr.
quia requiritur,quod conſtet alios teſtes nõ interfuiſſe ad hoc,vt
admittantur non admittendi in ſubſidium.Gram. conſ.45.num.10.
127 Marſil. conſ.31.n.33.† Reſtr.in teſtib.crimino ſis;quia neq; in ſub-
☞ ſidium admittuntur. Concl.270. Vide plenius, Teſtes inhabiles, &
128 non idonei admittuntur multis caſibus.Concl.226. † Limita;quia in
iis,quæ ſunt difficilis probationis,bene admittuntur Aduocatus,
Procurator,Proxeneta,& alij prohibiti,quando per alios probatio
haberi non poteſt. Cald.d.conſ.168.in fi.alias 2.de teſtib. quod eſt
Io.de Fab.& duplicatur per Cald.conſ.166.alias 11.de probat.Grat.
conſ.51.n.11.& ſeq.lib.2. vbi,quod procedit in iis,quæ ſunt diffi-
129 cillimæ probationis. † Limita; quia ſi non ſunt datæ exceptiones
contra teſtes, bene ſunt idonei,qui alias non eſſent;quia debent
opponi exceptiones. Ang. conſ.296.Viſis atteſtationibus,n.3.verſ.
☞ verum quia. Vide , Exceptio competens non propoſita præiudicat in
130 multis.Concl.398.†Lim.quia teſtis domeſticus,& qui non eſt ido-
neus;tamen multum fidei addit alteri conteſti idoneo. Fulg. conſ.
131 173.In cauſa inquiſitionis,n.2.†Lim.quia creditor poteſt eſſe teſtis
pro ſuo debitore.Alex.conſ.177.Viſis,& lectis,n.7.v.non obſtat,li.7.
132 vbi apoſt.in ver.creditor, dat conc.Io.de Imol.conſ.58.† Declara
omnes concluſiones prædictas,quib.dicitur, aliquẽ tãquam talem
repelli;quia intelligitur,ſi eſt talis tempore iuramenti; quia atten-
ditur tẽpus iuramenti,non autem tẽpus examinis. Alex.conſ.78.In
cauſa,& lite,n.5.lib.1. Vide Concl.prox.præced.& duas proximè
133 ſequentes. † Decl.quia iſti teſtes,qui non admittũtur de iure,licet
admittantur certis caſibus;tamen in illis caſibus non ſunt omnino
☞ integri. Vide, Teſtes non integri licet admittantur.Concl.236.

Teſtes vaſalli,quibus imperari poteſt, non ſunt idonei pro domino ſuo, & quando ſecus. Concl. 204.

1 TEſtes † vaſalli,& quib.imperari poteſt ratione domeſticitatis,
non ſunt idonei pro domino ſuo,ſed tamen alio reſpectu non
prohibẽtur.Bal.conſ.420.Verba Principis,n.7.v.item de vaſallo,li.1.
2 & duplicatur lib.3.conſ.459.† Ampl.quia ſubiecti ratione patriæ
poteſtatis nõ ſunt teſtes pro eo,cuius poteſtati ſubſunt, l.idonei,ff.
3 de teſt.Io.de Im.conſ.35.n.16.vbi,quod non admittuntur.† Ampl.
quia vaſallus in cauſa vaſalli non eſt admittendus, pro nec contra
dominũ,niſi aliud ſuadeat bona qualitas teſtis.Fel. in c.inſuper.col.
☞ fi.n.16.de teſt. Vide, Teſtes domeſtici,&c.Concl.202.in pr.† Ampl.
4 in colonis adſcriptitiis.Maſc. concl.320. vbi, quid in aliis colonis.
5 †Lim.& regulam affirmatiuam facias,prout Maſc.concl.1398.quã
ampliat trib.modis,& limitat quinq; modis, quos videas . & ple-
nius Gabr.de teſt.concl.10.n.26.& ſeq. vbi ponit eaſdem limitatio-
6 nes,& extenſiones, & plura allegat.† Lim.quia teſtes ſubiecti ra-
tione iuriſdictionis bene admittũtur pro domino,cui ſubſunt,alias
Rex non haberet probationem per teſtes.Ioan.de Imol. d.conſ.35.
n.16. vbi declarat procedere,ſi alias ſunt perſonæ honeſtæ , alias
nõ.Alex.conſ.88.Quoniã,n.16.v.item non obſtat,lib.5.vbi apoſt. in
7 v.ſubditus,dat conc.†Contr.gl.in d.l.idonei.ff.de teſtis.†Decl.quia
8 ſi ſunt honeſtæ perſonæ, admittuntur tanquam idonei. Io.de Im.
9 d.conſ.35.n.16.† Decl.quia bene vaſallus admittitur in teſtem pro
domino arbitrio iudicis, qñdo eſt bonæ conditionis,& famæ,ma-
ximè ſi coadiuuatur dictis aliorum,qui non ſunt vaſalli, Bald. d.
conſ.420.n.7.v.item de vaſallo,lib.1.quod duplicatur conſ.419.li.3.
10 † Decl.quia attenditur qualitas domini iuriſdictionis,ſi eſt perſo-
na honeſta,quæ non procuraret teſtes deponere falſum;quia tunc
admitti debent.Alex. conſ.88.n.16.li.1.† Ext.quia non repellitur 11
teſtis vaſall.vel ſuppoſitus iuriſd.eius,pro quo inducitur.Bal. conſ.
210.Punctus inſcripti,li.5.Io.de Im.conſ.35.n.16. & Alex.conſ.88.n.
16.li.5.† Et quod ſubditus poſſit eſſe teſtis pro dño iuriſd.qñdo 12
cauſa dñi eſt ſeparata à cauſa vniuerſitatis.Caſt.conſ.407.Satisfa-
ciendo,in fi.li.1.† Lim.quia in inſtrumento teſtes vaſalli,& famuli 13
adhibiti pro domino ſunt idonei,ſi Notarius eſt legalis; quia lega-
litas Notarij ſupplet pro teſte,alias ſi Notarius eſſet ſuſpectus,arbi-
trarium eſſet iudici perquirere veritatem.Bal.conſ.210.in pr.li.5.

Teſtes de vniuerſitate ſunt idonei in cauſa vniuerſitatis, & quando ſecus. Concl. 205.

TEſtes † de vniuerſitate ſunt idonei teſtes in cauſa vniuerſitatis, 1
vel Collegij,qñdo cauſa quoad nomen,honorẽ,& commodũ
eſt vniuerſit.quia licet in conſequentiam poſſint teſtes tãquam de
vniuerſit.reportare commodũ,tamẽ non repellũtur.Bal. conſ.391.
Apparet publicum,in pr.v.ſed in lege tantum,lib.1.& cõſ.420.Ver-
ba principis,n.6.v.item non poteſt,li.1.vbi dicit* cõmunẽ opinionẽ, *
quod ſunt idonei,quando commodũ,vel incommodũ non eſt ſin-
gulorum immediatè & conſ.168.Caſus hominis,li.2.vbi exemplifi-
cat,qñdo cauſa ageretur de molendinis,vel reb.fiſci vniuerſitatis,
& conſ.459.Qualiter probẽtur,li.3.n.5.& 6.v.nũc videamus,vbi di-
cit cõmunẽ, * qñ deponunt de territorio Cõmunis,& commodũ *
eis non applicatur,plene Rom.cõſ.508.Præſens cõſultatio,in fi.vbi
pleniſſima apoſt. in v.poſſunt. Alex.cõſ.68.Et viſo,n.14.li.2.Nat.in
addit.ad conſ.Alex.136.n.16.v.non obſtat,eod.li.2.Caſt.conſ.407.
Satisfaciendo,in fi.li.1.† Ext.quia teſtes de vniuerſitate etiã ſi per- 2
cipiant commodũ ex cauſa oneroſa,puta ſi cõponãt cum datiario,
poſſint lignare,non ſunt inhabiles,niſi cõmodum ſentiãt ex cauſa
lucratiua. Alex conſ.99.Viſis,n.15.v.nec obſtat,lib.5.vbi apoſt.in v.
vniuerſitate, dat conc.† Ext.quia teſtes vniuerſitatis admittuntur, 3
licet poſſit eis contingere damnum, ſi communitas perdat, qñdo
damnũ eſt incertum ab euẽtu litis. Alex. d.conſ.99.Viſis,n.16 v.2.
reſpondeo,lib.5. dat exemplũ, teſtis interrogatus,an ex cauſa pen-
dẽte ſentiat cõmodum,vel damnũ, ſi dicat, ſi cõmunitas perderet,
forte poſſet imponere collectã,& ſibi ſpectaret ſua portio, non re-
pellitur;quia damnũ eſt incertum,& poteſt vincere cauſam.† Decl. 4
tamen;quia licet non repellantur à teſtimonio, qñdo in conſequẽ-
tiam poſſunt ſentire cõmodum,vel euitare dãnum;tamẽ intelligi-
tur,dummodo in aliquo diminuatur de fide;ideo duo teſtes plene
non probarent,ſed bene tres plene probarẽt;quia numerus ſupplet
defectũ. Alex.conſ.99.n.17.v.non obſtat,ſi diceretur,li.5. & iterum
conſ.237.n.3.li.6.† Contra declarationem tenẽt multi,quod imo 5
teſtes de vniuerſit.qui non ſentiunt cõmodũ principaliter,ſint in-
tegri,& plene probẽt,tenẽt plures,quos citat Alex.d.conſ.99.n.18.
v.præterea Io.And.li.5.† Ext.vt procedat,etiã ſi teſtes de vniuerſita- 6
te examinati aliquid minimũ vtilitatis perciperẽt,puta ſi ſyluæ,vel
nemora parua ſpectarẽt ad magnam vniuerſitatẽ, quia minimum
quid perciperetur à ſingulis;ideo probãt;ſicut,qñdo in conſequẽ-
tiam,& procedit,etiam ſi hoc caſu aliqui in hoc ſibi contradicant,
puta aliqui,quod percipiũt,cõmodum,aliqui nõ,vel in conſequẽ-
tiam;quia conciliantur , vt modicum,& in conſequentiã idẽ ſint,&
probant. Alex. d.99.Viſis,n.19.& ſeq.v.accedit,quod attento. vbi n.
20.dicit* cõmunẽ,li.5.† Decl.quia teſtes de vniuerſit ſi non habẽt *7
commodũ particulare,admittuntur, vt ſupra; ſi vero habent com-
modũ particulare,quia bona vt ſingulis debeãtur,non probãt;quia
in cauſa propria,ſi non conſtat iudicis,an habeant commodũ par-
ticulare,vel non,& partes in hoc controuertant,iudex poteſt poſt
concluſum in cauſa,& poſt publicationẽ interrogare de hoc,non
ſolum ad declarationem dubiæ probationis,ſed etiã ad probatio-
nem veritatis. Alex. conſ.43.Viſis,in fi.n.38.vſq; in fi.v.non ſolum,
lib.4.† Ampl.quia vbicunq; commodum,& cauſa eſt vniuerſitatis, 8
& poteſt vtilitas contingere ſingulis nõ de neceſſitate,ſed ex con-
tingentia caſuali, tunc teſtes de vniuerſitate ſunt idonei. Bald. d.
conſ.391.n.2.v.modo certum,lib.1.† Ext.maximè,vbi agitur de col- 9
lecta,quæ imponitur perſonæ pro rebus.Alex.d.conſ.136.In cauſa
& lite,n.16.v.non obſtat, quod tractatur.lib.2. quia, vt ibi inquit,ſi
cõmunitas tenetur ſoluere,puta mille pro collectis,& aliqui ſunt
exempti;alij non exẽpti,debent exonerari pro rata tangente exẽ-
ptos.† Decl tamen;quia licet teſtes de vniuerſitate admittãtur pro 10
vniuerſitate multis caſibus; tamen ſemper admittuntur cum qua-
litate affectionis, & ideo in concurſu præualent illi, qui non ſunt
de vniuerſitate.Bald.conſ.481.Vertente,q.n.3.v.quod autem,lib.1.
& conſ.430.in fi.lib.1.quod duplicatur conſ.459.li.3.vbi,quod ar-
bitrarium eſt iudici admittere , ſed in concurſu præualent integri.
† Et propterea non dicuntur omnino integri,& vbi teſtes requi- 11
tuntur

Digitized by Google

runtur omni exceptione maiores, non ſunt idonei. Alex. *conſ.*43.
12 *Viſis,n.*13.*&* 24.*lib.*4.vbi apoſt citat eundem Alex.*conſ.*68.*lib.*2.
† Ampl.quia collegiatus poteſt eſſe teſtis pro ſuo collegio, provt
teſtis de vniuerſitate,& qñdo ſecus.Vide plene Maſc. *Concl.*318.
13 *Collegiatus*, vbi ampliat,& limitat.† Ampl.quia Monachus poteſt
eſſe teſtis pro ſuo Capitulo in iis,quæ ſpectant mere ad Capitulũ.
14 Bal.*d.conſ.*168.*in fi.v.item collegiatus,lib.*2.† Et de materia,quando
admittantur,vel non,teſtes pro vniuerſitate,vide Cæpol.*de ſeruit.
ruſt.prædio.c.*9.*n.*10.*& ſeq.*Fel.*in c.inſuper,n.*1 *& ſeq.de teſt.*Cran.
*de antiq.temp.p.*1.*v.quid in libro officialis,n.*17.*& ſeq.* Cou. *pract.
quæſt.c.*18.Hieron.de Mont.*tract.de finib.c.*58.Viuius *comm.opin.
v.teſtis de collegio.* Menoch.*de arbitr.caſ.*106.Maſcar.*Concl.*1189.
15 † Amplia; quia etiam in cauſa criminali poſſunt eſſe teſtes illi de
vniuerſitate,puta qñdo ageretur de falſo contra teſtem,qui ſe exa-
minauit contra vniuerſitatem,quia ex quo non eſt cauſa vniuerſit.
propriè,admittuntur,licet nõ ſint omni exceptione maiores.Cum.
16 *conſ.*69.*per tot.* † Lim.qñdo cauſa quoad nomen eſt vniuerſitatis,
ſed quoad commodum eſt ſingulorum,quia teſtes de vniuerſitate
non ſunt idonei. Bal.*d.conſ.*391.*v.aut cauſa,& conſ.*481.*Vertente
quæſtione,n.*3.*v.quod autem teſtes,lib.*1.Fulg.*conſ.*174.*Super eo,n.*2.
* vbi dicit* communẽ Rom.*conſ.*508.*in fi.*vbi plena apoſt.& *conſ.*7.
*n.*4.vbi,quod repelluntur,ſi commodum eſt ſingulorum.Caſt.*conſ.*
110.*Super primo,in fi.v.nec illi de populo,li.*1. vbi apoſt.allegat cõſ.
Bal.de quibus in 2.limitatione.Abb.*conſ.*16.*col.*2.*v.ſed iis non ob-*
17 *ſtantibus,lib.*1.† Lim.qñdo cauſa vniuerſitatis reuera reſpicit vti-
litatem,& commodũ ſingulorũ; quia non ſunt idonei,nec debent
recipi teſtes de vniuerſitate.Bal.*d.conſ.*391.*in pr.lib.*1.*& conſ.*168.
*in pr.v.quadam vero,lib.*2. vbi exemplificat,qñdo redditus diſtri-
* buũtur in ſingulos ciues.Fulg. *d.conſ.*174.*n.*2.vbi de * communi.
Rom. *d.conſ.*508.*in fin.*vbi apoſt.dat conc.infinitos,& *conſ.*7.*n.*4.
Abb.*conſ.*16.*Ad claram,col.*2.*v.ſed iis non obſtantibus,lib.*1.Alex.
18 *conſ.*68.*Et viſo,n.*4.*lib.*2.† Lim.qñdo commodum litis ſpectat de
neceſſitate ad ſingulares, ſiue mediate, ſiue immediate, quia non
ſunt idonei;ideo ſi cõmunitas eſt obligata ad mutuũ,& ſingulares
ſunt obligati pro collecta occaſione mutui,non ſunt idonei teſtes
ſingulares;quia de neceſſitate tractãt de cõmodo ſingulorũ,provt
in vẽditore,& fideiuſſore,qui nõ ſunt idonei in cauſa,in qua ſunt
obligati.Bal.*d.conſ.*391.*per tot.*vbi eſt caſus,*li.*1.& *conſ.*435.*Quæ-
ſtio antiquiſſima,per tot.li.*5. Caſtr. *conſ.*110.*Super primo,n.*7.*v.nec
illi*,vbi etiam apoſt.*v.intereſt,lib.*1.*& conſ.*407.*Satisfaciendo,in fi.*
19 *li.*1.† Lim.qñdo cauſa eſt mixta,vt quia partim ſpectat ad vniuer-
ſitatem,& partim ad ſingulos de vniuerſitate.Bal *conſ.*438.*Præmit-
tendum eſt,in fi.lib.*1.& latius *conſ.*168.*circa pr.v.interdum eſt quæ-
ſtio,lib.*2. vbi exemplicat in nemore,in quo etiam ſinguli poſſunt
20 ligna incidere.† Idẽ in ſocio,qui in cauſa indiuidua nõ poteſt eſſe
ſocij teſtis.Bal. *d.conſ.*168.*n.*2.*in fi.v.ſed hoc non eſt dubium lib.*2.
21 † Ext. quia dicitur cauſa communis vniuerſitatis, & ſingulorum,
qño agitur, vt aliquis ſoluat onera in Communi; quia releuantur
22 ſinguli.Bal.*d.conſ.*168 *per tot.li.*2.† Reſtr.tamen;quia teſtes etiã in
cauſa cõmuni pro vniuerſitate admittuntur,qñdo non deponunt
principaliter ſuper cauſa cõmuni, ſed incidenter, veluti ſi agatur
ſuper ſolutione onerum releuantiũ ſingulares;quia ſi omnes ciues
tenentur,admittũtur ſingulares ad probandũ ciuitatem recuſantis
23 ſoluere.Bal.*d.conſ.*168.*n.*2.*v.quare videtur diſtinguendũ,li.*2.† Idẽ
in legatario, qui deponit pro hærede; quia principaliter deponit
ſuper inſtitutione,& ſolemnitate teſtamenti,licet in conſequentiã
etiã legatũ ſibi debeatur.Bal. *d.cõſ.*168.*n.*2.*v.modo videamus,li.*2.
24 † Reſtr.ſeu declara limitationes;quia ſi non admittuntur homines
vniuerſitatis,qño commodum eſt particulare ipſorum hominum,
bene admittuntur familiares,ſi ſunt honeſtæ perſonæ.Rom.*conſ.*7.
*n.*4.& plenius *conſ.*420.*n.*5.vbi plena apoſt.*in v.Barthol.* quæ dat
25 plures conc. † Lim.quia homines,qui interuenerunt in conſtitu-
tione procuratoris ad cauſam pro vniuerſitate,& tãquam vniuer-
ſi,& ſinguli,non poſſunt in eadem cauſa examinari, & teſtes eſſe.
26 Bald. *d.conſ.*438.*n.*3.*circa fi.v.ſed nec illud,lib.*1.† Lim.qño teſtes
eſſent officiales vniuerſitatis tempore examinis, ſecus ſi fuiſſent.
Cum.*conſ.*69.*In dubium vertitur,n.*2.*col.*2.*in pr.v.nec obſtat.*Fulg.
27 *conſ.*174.*in pr.* † Ext.maximè,qño ageretur de commodo,vel in-
commodo tutoris,vel curatoris,aut procuratoris,vel officialis com-
28 munitatis.Fulg.*conſ.*174.*in pr.*vbi dicit * communem.† Lim.qño
extaret ſtatutum in loco,quod teſtes de vniuerſitate pro ipſa non
29 probent.† Reſtr.niſi ſtatutum ſpecificaret, quod non admittantur
teſtes vniuerſitatis pro vniuerſitate contra ciuem,& particularem
perſonam loci;quia non habet locum contra aliam vniuerſitatẽ in
caſu,in quo de iure communi admittendi ſunt.Alex.*d.conſ.*136.*In
cauſa,& lite,n.*16.*in fi.v.nec obſtat,quod ſtatutum,li.*2.vbi loquitur
30 in ſtatuto Ducæ.† Lim.quia vbicunque teſtes deponunt in cauſa
vniuerſitatis,cuius vtilitas neceſſario ad eos ſpectat,vel etiã dam-
num; non ſunt idonei teſtes,veluti ſi ſingulares de vniuerſitate ſint
obligati ſoluere in euentũ,quod non ſolueret ille,contra quẽ exa-
minantur; quia ſicuti fideiuſſor,vel is,qui tenetur de euictione,nõ
ſunt idonei in cauſa,in qua ſunt obligati,ita etiã teſtes de vniuer-
ſitate non ſunt idonei,qño tenentur ſoluere collectam in caſu abſo-
lutionis eius,contra quem examinantur.Bal.*conſ.*435.*Quæſtio an-
tiquiſſima,li.*5.*per tot.*ſecus,ſi dãnũ eis cõtingeret nõ ex neceſſitate,
ſed ex contingentia.† Decl.quia teſtes de vniuerſitate in cauſa vni- 31
uerſitatis admittuntur,nõ attento cõmodo,quod in conſequentiã
reportarẽt,ſiue vniuerſitas nõ ſit vt patria,provt collegiũ artis,ſiue
ſit patria;ſed tamen diſtinguitur ratione affectionis;quia ſi eſt pro
vniuerſitate,quæ eſt patria,repellitur ratione affectionis,quã geri-
mus erga parẽtes & patriã.Sign.Homod.*conſ.*70.*In cauſa verten-
te,n.*16.*& ſeq.v.redeo ad primum.*† Decl.quia ſi cõmodum vniuer- 32
ſitatis ſpectat ad ſingulares nõ gratis,ſed ſoluta mercede,ſunt ido-
nei.Alex.*conſ.*99.*n.*15.*lib.*5.† Decl.quia licet teſtes de Capitulo, 33
vel vniuerſitate admittantur;tamen non ſufficiũt,vbi requiruntur
integri,quia non ſunt integri duo teſtes de vniuerſitate,vel capi-
tulo.Corn.*conſ.*55.*Videtur in hac cõſultatione,per tot.* maximè *n.*8.
vbi loqnitur in teſtamento ad pias cauſas.† Lim.quia etiam ſi ad- 34
mitterentur teſtes de vniuerſitate circa ea , quæ ad vniuerſitatem
ſpectãt;tamẽ plena fides eis non adhibetur.Alex. *d.conſ.*68.*n.*4.*v.
quinimo etiam,lib.*2.vbi,quod hæc fuit opinio Archid.† Contr.te- 35
nent multi,quos refert Alex.*d.conſ.*68.*n.*16.*v.præterea non videtur
verum,li.*2.† Decl.Alex.quod limitatio procedit,qño ſoli teſtes de 36
vniuerſitate ſunt examinati;ſecus ſi alij cum eis,vel concurrũt ali-
qua adminicula.Alex. *d.conſ.*68.*n.*15.*v.nec obſtat,li.*2.† Decl.ſe- 37
cundo,qño contra teſtes de vniuerſit. eſt aliqua probatio in con-
trariũ; tunc enim non ſunt integri; ſecus ſi non extat alia probatio
contraria.Alex.*conſ.*68.*v.præterea,n.*16.*lib.*2.† Lim.quia teſtes de 38
vniuerſit.non admittuntur,niſi in ſubſidium.Alex. *d.conſ.*68. *n.*4.
*v.quinimo vt videtur,li.*2.† Decl.Alex.*d.cõſ.*68.*n.*16.*in fi.v.non ob-* 39
*ſtat,quod homines,lib.*2. vbi,quod non eſt limit.abſolutè vera,& in
oñm caſũ procedit ſolũ in caſu ſpeciali pro clericis ſe examinãtib.
pro Eccleſia ſua,vt illi in ſubſidiũ admittantur,ne offendunt con-
ſcientiam,qño in ſubſidiũ.Vide Soc.*Reg.*18.*Teſtis Prælatus*,maxi- 40
mè in 6.fallentia,vbi pro vtraque parte de hac materia,vide eum.

Teſtes non idonei, vel minus idonei ſine eorum culpa ſunt multi, & qui. Concl. 206.

PAuper † teſtis non eſt idoneus in cauſa ardua.Anch.*conſ.*194. 1
*n.*6.Caſtil.*conſ.*27.*n.*5.per text.*in l.*3.*in pr.C.de teſt.*† Ext.ma- 2
ximè,qño concurrit alia qualitas;quia ſubditus tunc non repelli-
tur in totum, ſed eius dictũ debilitatur.Rom.*conſ.*582.*Quoad pri-
mũ,n.*5.*v.quoad ſecundum.*† Reſtr.qño ſola paupertas concurrit,& 3
eſt honeſtæ conditionis,quia probat apoſt.ad Rom.*d.conſ.*382.*n.*5.
*in v.ſubiectione.*quæ dat conc.Franc.Aret. *conſ.*13.*Viſis diligenter,
n.*16.*v.ad ſecundũ.*† Et dicitur pauper,vel non,arbitrio iudicis cõ- 4
ſiderata qualitate cauſæ,de qua agitur,vt repellatur,vel non.Franc.
Aret.*conſ.*13.*Viſo diligenter,n.*16.*v.ad ſecundũ.*† Et quod pauper 5
non ſit idoneus in cauſa criminali,& dicatur pauper qui nõ habet
valorẽ 50.ſcutorũ.Ale.*conſ.*15.*Viſo proceſſu,in pr.li.*3.† Imò,quod 6
neq; in cauſa ciuili admittatur teſtis pauper tanquam idoneus,&
dicitur pauper,ſi non habet tantũ in bonis,quantũ eſt valor cauſæ,
Alex.*d.conſ.*15.*n.*3.*li.*3.† Contr.tenet Dec.*conſ.*163.*in fi* quẽ citat 7
apoſt.ad Alex.*d.conſ.*15.*in v.valor,li.*3.† Decl.quia ſola paupertas 8
non repellit teſtem,ſi alias eſt honeſtæ vitæ; ſecus ſi eſſet perſona
inhoneſta;quia repelleretur,& ſi admittitur,bene in aliquo minui-
tur de fide ſecundum* cõmunẽ,de qua Aret.*d.conſ.*13.*Viſo,n.*16. *
v.ex prædictis, & diminui de fide intelligit, qño eſſet in concurſu
cum aliis,alias ſecus. † Decl.totam iſtam materiam; quia pauper 9
vitio ſuo,& culpa ſua repellitur,vt prodigus;quia ſi vitioſus eſt in
ſe,multo magis in aliũ;ſi vero ſine culpa,diſtinguitur;aut eſt bonę
famæ,& eſt idoneus;aut malę famæ,& repellitur,aut tenet mediũ;
quia nec bene, nec male, & minuitur de fide, niſi ſuppleatur ab
aliis,eſt doctr.Bal.*in c.ſi qui teſtium,de teſt.*quẽ ſequitur Alex.*conſ.*
237.*Perſpectis,n.*2.*v.concurrit etiam,li.*6.*& conſ.*176.*Viſis narratis
n.*4.*v.*3 *teſtis,li.*7.vbi apoſt.*in v.vitio.*† Decl.alio modo Alex.*conſ.* 10
237.*n.*4.*v.accedit id,quod li.*6.quia ſi habet aliquid in bonis,licet
ſit pauper,creditur ei,ſed ſi eſſet mendicus in ſumma egeſtate,for-
te crederetur ei in cauſa parui momenti, ſed in cauſa ardua, vel
criminali non crederetur,niſi cum tortura,ſed apoſt.ibi *in v.bonis,*
allegat plures tenentes cum gl.quod creditur, ſi tantum habet in
bonis;quantũ cauſa importat;ſed reprobat.& cõcludit,quod pau-
pertas nõ repellit teſtẽ, ſi eſt perſona honeſta & allega infinitos,
quos videas. Vide,*Teſtes viles,& leuis conditionis nõ ſunt idonei.Cõ-
cluſ.*

11 *cluſ.*215. Vide Ant.Gabr.*li.*1 *tit.de teſtib.Concl.*18.*Teſtis pauper an repellatur.*† Clericus in cauſa ciuili ſine licentia ſui ſuperioris non
12 poteſt examinari coram iudice laïco.Crau. *conſ.*2.*in pr.* vbi dicit quod eſt dubium,an poſſit examinari.†In cauſa criminali non poteſt vllo modo examinari,& examinatus coram ſeculari in cauſa, in qua ingeratur pœna ſanguinis,non probat; quia fit irregularis,
13 & conſequenter infamis. Crau. *d.conſ.*2.*in pr.*† Deponens de iis, quæ vidit infantili ætate,non probat,ſiue hoc exprimat,ſiue eliciatur neceſſariò.Rom.*conſ.*157.*Honorabilis domine,col.*1.*v.quod au-*
* *tem ſint plures,* vbi dicit* commun. † Iudex non eſt idoneus, &
14 alij multi,qui non ſunt in culpa,de quib. plenius Vide,*Teſtes conſanguinei.Conc.*101.*cum multis aliis Concl.ibi prox.ſeq.*†Ampl.quia
15 fratres Minores ſine licentia ſui ſuperioris non poſſunt eſſe teſtes in teſtamento,de licentia autem poſſunt.Aret.*conſ.*159.*Longa eſt, n.*20.*v.& quod religioſi.*vbi,quod ita ſeruatur de cõſuetudine. Iaſ. *in auth.ingreſſ.n.*19.*&* 20.*de ſacroſ.Eccl.*vide Sign.*conſ.*77.*in fi.*vbi apoſt.dat concord.Soc.*conſ.*17.*n.*15.*& ſeq.lib.*1. Vide,*Monachus qui retineat,&c. Concl.*314. Vide, *Teſtes omnes ſunt idonei, niſi ſint*
16 *prohibiti.Concl.*191.*n.*6.*& ſeq.*†Ext.quod non valeat teſtamentũ, in quo religioſi ſunt teſtes;quia ſunt mortui mundo. Ang.*conſ.*233. *Punctus eſt,in pr.*dicens hanc veram opinionem,& loquitur in te-
17 ſtamento ad pias cauſas.† Contrarium,quod imo fratres minores & omnes fratres poſſunt eſſe teſtes in teſtamento,& in omni alia diſpoſitione,tenet Zab. *conſ.*97.*in pr.* vbi quod edictum de teſtib. eſt permiſſorium,& qui non eſt prohibitus,eſt permiſſus,& fratres non ſunt prohibiti,néc ex eo,quod æquiparentur ſeruis: quia non ſunt ſerui hominum,ſed ſerui Dei; ideo non valet argumentum, idem tenet Sign.*conſ.*156.*Factum ſic ſe habet,in pr.*vbi pro vtraque parte,& hanc tenet *n.*9. *& ſeq.ver.in oppoſitum.* Caſt. plene *conſ.*
18 426.*Ad primum,in pr.lib.*2.Fulg.*conſ.*104.*in pr.* † Decl. vt per Abb.*in c.cum nuncius,de teſtib.n.*2.*& per tot.* vbi, quod prohibitio eſt per modum concilij ne ſe ingerant ſecularibus, ſed tamen non redditur nullus actus,vide eum;quia magiſtraliter declarat.† De-
19 clara, quia licet teſtes poſſint eſſe fratres Minores de licentia ſui ſuperioris intelligitur in iis, quæ ſunt iuris gentium; in iis vero, quæ ſunt iuris politiui,ſecus;quia nullo modo poſſunt eſſe teſtes, prout ad probandam ſtipulationem, & ſimilia. Sign. *conſ.*78. *Inſtrumentum præſupponitur,in fin.* vbi, quod ſunt mortui mundo,
20 præterquam quoad naturali.† Ampl.quia iſtud eſt regulare,quod non poſſunt religioſi ferre teſtimonium ſine licentia ſui ſuperioris & examen aliter factum non valet,ita Ang. *d. conſ.* 233. *Punctus eſt,quadam D.Margarita,in pr.*ſequitur Iaſ.*in Auth.ingreſſi,n.*19.
21 *C.de ſacroſ.Eccl.*† Ext.tam de iure ciuili,quam Canonico.Ang. *d.*
22 *conſ.*233 *in pr.* † Extende tam in maſculis, quam in monialibus fœminis;quia ſine licentia non poſſunt facere teſtamentum. Ang.
23 *d.conſ.*233.*in pr.* † Ext. quia etiam in teſtamento non ſunt idonei ſine licentia ſui ſuperioris.Ang. *conſ.*233.*Punctus eſt* , *in pr.* vide
24 ſupra in princ.vbi alios.† Extende etiam in teſtamento ad piam
25 cauſam.Ang.*d.conſ.*233.*in pr.* † Contrarium tenet Zab. *conſ.*97. *in pr.*vbi,quod edictum eſt permiſſorium,& æquiparatio de Monacho ad ſeruum non eſt bona; quia Monachus ſeruit Deo, non
26 hominib.& *con.*102.*in fi.*Fulg.*conſ.*104.*in pr.*†Imo extendit contrarium,vt etiam Monachus in teſtamento ſit idoneus,licet Monaſterium dicti Monachi ſit inſtitutum;quia vtilitas non eſt ſingulo-
27 rum.Zab.*d.conſ.*152.*in fi.* † Ampl.quia neque valet examen religioſi coram iudice ſeculari ſine licentia ſui ſuperioris. Aret. *conſ.* 156.*n.*20. Iaſ. *in auth.ingreſſi,n.*19.*C.de ſacr.*Soc.*conſ.*17.*n.*15. *&*
28 *ſeq.*Caſtr.*conſ.*426.*in pr.lib.*2.† Reſtr.quia bene valet examen religioſi iudiciale coram iudice Eccleſiaſtico. Sign.*conſ.*159.*n.*9.*v.in oppoſitum.* Vide plene per Maſc.*Concl.*261.*Canonicus regularis an teſtis eſſe poſſit*, vbi quando ſine licentia ſuperioris ſui religioſus non poſſit eſſe teſtis, & quando ſecus, fauore maxime piæ cauſæ.
29 †Limita in ſacerdotibus ſecularibus; quia indiſtinctè poſſunt eſſe teſtes in teſtamento,& poſſunt examinari etiam coram iudice ſeculari, & probant teſtamentum ſine licentia ſui ſuperioris. Aret.
30 *d.conſ.*159.*n.*20.† Decl.vt per Abbat.*in cum nuncius,n.*3. *&* 4. *de teſtib.* vbi apoſt.pen. quod debet de licentia Epiſcopi examinari, & eſt in optione Epiſcopi,vel examinare,vel dare licentiam,quæ de honeſtate debet interuenire;ſi tamen ſponte ſe examinauit ſine licentia coram ſeculari, valet teſtamentum; quia licentia non eſt de ſubſtantia iuramenti,vel depoſitionis; ideo valet; quia multa facta tenent;& quia non reperitur à iure prohibitum, & edictum de teſtibus eſt permiſſorium; ſequitur Aret. *d. conſ.*159.*num.* 20.
31 † Limita in fratribus mendicantibus Iaſ. *Auth.ingreſſi,n.*20.*C.de*
32 *ſacr. Eccl.*† Limita in fratribus Minoribus S.Franciſci ; quia poſſunt eſſe teſtes etiam in teſtamento ſine licentia , ita videtur Iaſ. *in d. Auth.ingreſſ.n.*20.*C.de ſacr.Eccl.*& indiſtinctè hoc tenet Zab.

conſ. 97. *Quoad dubium* , *in pr.* Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Teſtes non idonei , & non admittantur ob crimen, & culpam propriam, & qui ſecus. CONCL. 207.

REgulam † facias, quod ferre teſtimonium eſt dignitas , *cap. præceptum*,32.*q.*5. Anch.*conſ.*415.*Primum dubium,n.*4. † Et 1 2
procedunt à pari,accuſatio,teſtimonium,& ordo. Anch.*d.conſ.*415. *n.*2.† Et ſicuti in promouendis ad ordines, & in accuſationib.in- 3
ſtituendis non præſumitur quis idoneus , ita nec ad teſtimonium. Anch. *d.conſ.*415.*n.*2.*& n.*4.† Contrarium ; quia edictum de te- 4
ſtibus eſt permiſſiuum, & omnes ſunt idonei,qui non reperiuntur prohibiti.Vide, *Teſtes omnes ſunt idonei.Concl.*191.†Teſtes crimi-
noſi regulariter non admittuntur in cauſa criminali, neque ciuili, 5
niſi ſint emendati, *c. teſtimonium, de teſt.b.* † Et quando eſt con- 6
demnatus pro crimine, non admittitur,etiamſi emendatus. Alex. *conſ.*152. *Viſo proceſſu,n.*9.*v.nec obſtat,lib.*5 †Reſtring.quia teſtis 7
criminoſus non admittitur in criminali,ſed in ciuili admittitur,niſi eſſet crimen notorium,vel manifeſtum;quia,ſi non eſt notorium præſumitur emendatus. Alex. *conſ.*149. *Viſo proceſſu,n.*4.*&* 5.*v. non obſtat etiam,lib.*5.vbi,quod teſtes ſingulares non probant criminoſum teſtem.†Decl.quia vt interet emendatio , debet conſta- 8
re,quod fuerit pars concordata,& facta reſtitutio , ſiue ſit crimen notorium,ſiue occultum.Alex. *conſ.*152.*n.*9.*v. præterea etiam lib.* 5.vbi maxime hoc procedit,quando crimen eſt confeſſatum, Vide plene per Maſcard. *Concl.* 465. *Criminoſum eſſe emendatum,* vbi,quod incumbit onus probandi ei,qui dicit emendatum , allegat contraria,& concordat,quod in occulto criminoſo præſumitur emendatio: ſecus in notorio ; ſecundo quod in criminali non præſumitur emendatus , niſi probet , in ciuili ſecus; tertio,quia ſi criminoſus abſtinuerit per triennium à criminibus, & bene vixerit,præſumitur emendatus , & mutatus,& in fine dicit , quod per confeſſionem , & fidem confeſſoris probatur emendatus. Vide, *Malus ſemel,&c.Concl.*18.*n.*21.*& ſeq.*† Ampl.quia mandatarius 9
ad delinquendum non eſt idoneus teſtis contra mandantem , ſi ipſe acceptauit mandatum ; quia criminoſus eſt. Bald.*conſ.*424. *lib.*3.† Ampl.quia mandatarius , qui commiſit homicidium , non 10
eſt idoneus,neque aliquid probat contra mandantem , ſiue ſit denunciator,ſiue accuſator,ſiue teſtis. Io.de An. *conſ.*59.*n.*2.*v.reſtat ergo.*† Extende,vt procedat,etiamſi extet ſtatutum, vel reformatio 11
(prout Florentiæ)quod releuans delictum ſit omnino liber ; quia adhuc non habilitatur ad teſtimonium contra mandantem. Io.de An.*d.conſ.*59.*n.*2.*v.reſtat ergo.*†Reſtringe;quia mandatarius , qui 12
non acceptauit mandatum ad delinquendum , eſt idoneus teſtis. Bald.*conſ.*324.*An mandatarius,lib.* 3.†Ampl.quia in omnibus ca- 13
ſibus,in quibus quis propter crimen remouetur ab ordine, vel beneficio,etiam repellitur à teſtimonio ; quia æquiparantur. Zabar. *conſ.* 24. *Quæ enim poſſedit* , *in pr.* vbi, quod propterea vſurarius repellitur à teſtimonio : quia repellitur ab ordine , & promotione beneficij. Vide,*Vſurarius manifeſtus quibus pœnis puniatur. Concl.* 343.† Et quod procedant à pari accuſatio,teſtimonium , & ordo. 14
Anch.*conſ.*315.*Primum dubium,n.*2.vbi extendit,quod ſicuti non admittitur quis ad ordines, niſi probet ſe habilem; ita & in teſte, & accuſatore.†Amplia;quia excommunicatus non poteſt eſſe te- 15
ſtis,plene Ant.Gabr.*lib.*1.*tit. de teſtib. Concl.*19. *Excommunicatus non poteſt eſſe teſtis.* Vide, *Teſtes non communicati , & excommunicati probant.Concl.*212.† Amplia, vt neque admittantur in ſubſi- 16
dium ſimpliciter,ſed cum diſtinctione, de qua Nat. *conſ.* 288. *per tot.* Dec.*conſ.*188.*n.*9.† Extende, quod non admittantur etiam in 17
ſubſidium teſtes carcerati ; quia præſumuntur falſum deponere. Gram.*dec.*34.*n.*19. † Ampl. quia carcerati non ſunt idonei teſtes, 18
quando pro delicto ſunt carcerati,per quod,ſi proferatur ſentẽtia ſunt infames,& eis non creditur.Gram.*dec.*34.*n.*18.*in fi. cum ſeq. v.produxit denique.*†Reſtringe;quia is,cui crimen imputatur,non 19
repellitur,niſi ſit confeſſus,vel condemnatus. Gram.*d.dec.*34.*n.*29. Vide plenius per Maſc. *Concl.*268. *Carceratus an teſtis eſſe poſſit.* †Ampl.quia exigens pedagia à clericis non poteſt eſſe teſtis,quia 20
excommunicatus,ſi conſtat, quod exegerit. Leonar.de Ceris *conſ.* 242.*n.*14.*v. item non obſtat,quod pedagianus,*& non ſufficit quod ſit exactor pedagij,ſi non conſtat, quod exegerit à clericis. † Am- 21
plia ; quia concubinarius non poteſt eſſe teſtis. † Contrar. tenet 22
Leonar.de Ceris *d.conſ.*242. *inter conſ. Signor.n.*15. Amplia;quia vſurarius repellitur à teſtimonio. Vide , *Vſurarius manifeſtus d. Concluſ.*343.†Extende maxime , quando exigit vſuras vſurarum ; 23
quia infamis efficitur. Leonard.de Ceris *inter conſ. Signor. d. conſ.* 242.*n.*16. †Reſtringe;quia vſurarius non eſt ipſo iure excommu- 24
nicatus,ſed excommunicandus;ideo poteſt eſſe teſtis. Leonard.de

Digitized by Google

25 Cetis *d.conſ.*242. *n.*16. *inter conſ. Signor.*† Reſtr. quia bene ad-
mittitur is,qui ſoluit vſuras ad probandum vſurarium manifeſtum;
quia qui ſoluit vſuras,non peccat,nec eſt criminoſus, ſed is , qui
exigit,maximè, quando omnibus eſt paratus ad vſuras mutuare.
26 Cald.*conſ.*172.alias 6.*de teſtib.*† Ampl.quia condemnatus de pu-
blico crimine eſt infamis,& non probat,ſicuti eſt regulare , quod
criminoſus ratione criminis à teſtimonio repellitur. Maſc. *Concl.*
464.*Criminoſus.*vbi dicit eſſe verum,ſi perſeueret in crimine ; ſe-
cus ſi eſſet emendatus,& quomodo & qualiter præſumatur emen-
datus,vel non,ponit Maſc.*Concl.*465. & vide ſupra relatiuè , *n.*8.
27 †Declara,quia procedit, quando condemnatur de publico crimi-
ne per accuſationem;ſecus ſi per inquiſitionem;quia extra ordinē
proceſſus non infamat.Leon.de Cetis *inter conſ.* Sign.*d.conſ.*241.
28 *n.*17. † Et propterea condemnatus de furto per eum confeſſato
repellitur;quia infamis.Alex.*conſ.*152.*Viſo proceſſu,n.*5.*v.præterea*
29 *alia ratione,lib.*5.† Imo infamis infamia facti non admittitur in
cauſa criminali regulariter,vt dicit Soc.*Reg.*25.*Teſtes infames,*vbi
ponit quatuor fallentias; prima eſt in crimine læſæ maieſtatis ; ſe-
cunda, quando infames teſtes inducuntur contra notatum ſimili
infamia ; tertia,niſi infamis eſſet diſpenſatus:quarta,niſi admittan-
☞ tur in ſubſidiū cum tormentis.Vide,*Teſtis infamis,&c.Concl.*209.
30 † Et procedit, etiamſi ſententia non fuit publicata ſecundum for-
mam ſtatuti ad ſonum tubæ,& prætendatur nulla;quia in modico
furto ſolemnitas ſtatuti non procedit. Alex. *d. conſ.*152.*n.*5. *lib.*5.
vbi,*n.*6. quod ſententia lata ſine cauſæ cognitione contra crimi-
noſum facit eum infamem:imo ſola accuſatio,vel inquiſitio reddit
31 infamem infamia facti:ergo non eſt teſtis integer,vt *n.*7.† Amplia,
quia inquiſitus,vel accuſatus capitaliter non poteſt eſſe teſtis pro
☞ aliquo,neque contra aliquem,& quando.Vide plene Maſc.*Concl.*
27.*Accuſatus capitaliter an poſſit teſtimonium perhibere.*Luſor,Biſ-
cacerius,Blaſphemator,Reprehēſibilis,Rixoſi,Graſſatores,Latro-
nes publici,Homicidæ,de iſtis omnibus,quod non probent,tenet
☞ Caſtil.*conſ.*27.*n.*5.plenius *n.*7.*& ſeq. per tot.* Vide, *Teſtes Luſores*
32 *& blaſphemi ſunt infames,& repelluntur. Concl.*210. † Decl. quia
dubium eſt,an præfati ſint infames ſola infamia facti,an etiam in-
famia iuris ex ſola confeſſione delicti,vt dicit Alex.*d.conſ.*152.*n.*8.
33 *v.item per teſtes,lib.*5.† Ampl.quia teſtis culpatæ vitæ ; & ignomi-
nia notatus non eſt idoneus.Alex.*conſ.*176.*Viſis narratis,n.*4.*ver.*
34 *tertius teſtis, li.*7.† Lim.quia ad hoc,vt criminoſus repellatur à te-
ſtimonio,requiritur,quod ſit probatum,articulatum eſſe crimino-
ſum tempore teſtimonij,& communiter haberi pro criminoſo,ali-
ter non repellitur.Alex. *conſ.*24.*col.pen.vol.*2. plura allegat ad hoc
Gram.*dec.*11.*n.*12.vbi dicit eſſe notabile,& plenius idē Gram.*dec.*
☞ 34. Vide , *Teſtes domeſtici qui dicantur,& quando repellantur , &*
35 *quando non.Concl.*202.*n.*14.*& ſeq.*† Ext.quia requiritur,quod te-
ſtes ſint conteſtes:quia ſingulares non probarent criminoſum,ma-
ximè in cauſa ciuili.Alex. *d.conſ.*149.*n.*4.*v.non obſtat etiam,lib.*5.
36 †Ext.quia in cauſa ciuili,etiamſi eſſet probatum crimen,dummo-
modo nō ſit notorius,vel manifeſtus criminoſus,præſumitur emē-
datus,ſecus in cauſa criminali.Alex.*d.conſ.*149.*Viſo proceſſu,n.*5.*v.*
37 *ſecundo reſpondeo.li.*4.† Ext.quia ſi teſtes non ſunt boni,ſed crimi-
noſi:tamen numerus ſupplet id,quod in fide minuitur.Alex.*d.conſ.*
159.*n.*6.*v.poſſet etiam reſponderi, lib.*5. vbi apoſt. *in v.ſupplet,* dat
38 conc.† Lim.quando reus conuentus in cauſa ciuili poſt ſibi mo-
tam litem inſtituit cauſam accuſationis contra teſtes informatos
de cauſa ciuili mota,& in qua teſtes inducendi ſunt:quia accuſatio
præſumitur per calūniam , & non repelluntur tanquā aduerſarij,
inimici,& accuſati,plene Alex.*d.conſ.*253.*Quæritur in cauſa,li.*6.
39 † Lim.18.modis,quib.criminoſus non repellitur,de quib.Maſc. *d.*
*concl.*464.*Criminoſ.*primo ſi emendatus in cauſa ciuili admittitur,
& in criminali modici præiudicij : ſecundo vbi alij teſtes haberi
nō poſſunt:tertio in læſa maieſtate:quarto in cauſa hæreſis:quinto
contra alium criminoſum:ſexto in ſimonia : ſeptimo in ſacrilegio,
octauo in cauſa dilapidationis:nono in fraudata annona:decimo in
fraudato cenſu publico,vndecimo in crimine perduellionis, duo-
decimo,ſi pars ſeiuit,& non oppoſuit;decimotertio, quando obii-
citur crimen in genere : decimoquarto in teſte inſtrumentario, de-
cimoquinto,ſi concurrant alij teſtes idonei,decimoſexto,ſententia
valet lata ſuper talibus teſtibus,ſi non eſt appellatum:decimoſep-
timo,quando crimen non eſt clarum;decimooctauo , ſi Chriſtia-
nus contra Iudæum deponit,non opponitur crimen.

Teſtis periurus eſt infamis,& non probat,& quando ſecus.
CONCL. 208.

1 TEſtis†periurus eſt infamis,*in l.ſi quis maior, C.de tranſact.* &
ideo non probat.Oldr.*conſ.*192.*n.*3.*v. dictum enim Ambroſij.*
Alex.*conſ.*182.*Viſo proceſſu,n.*7.*v.attenuata eſt etiam,lib.*7. plene
Fel.*in cap.teſtimonium,de teſtib.n.*10.*v.ſecunda concluſio.*†Et quod 2
teſtes periuri repellantur , gl. *in c.per tuas, in v.adulteri,de ſimon.*
Dec.*in tract.crim.c.*13.*n.*15.*lib.*2.*&* 6.& pleniſſimè Farinac. *de te-*
*ſtib.q.*56.*art.*5.*fol.*52.vbi ampliat,& limitat multis modis.†Am- 3
plia:quia teſtis falſus , vel periurus non etiam admittitur ad teſti-
monium aduerſus periurum:& teſtem falſum,ita Inn. *c.*1. *de con-*
*feſſis.*Maſc.*Concl.*746.*Falſitas teſtium,an probari poſſit,in fi.*† Ext. 4
quia imo periurus repellitur à teſtimonio.Sign. Homod. *conſ.*53.
*Super prima,n.*6.*v.ſuper ſexto.* Fel.*d.c.teſtimon.*19.*v.tertia concluſio*
de teſtib. vbi, quod *n.* 20. periurus eſt infamis de iure Canonico,
ſecus de iure ciuili,vbi declarat. † Et ſaltem periurus inquiſitus, 5
& confeſſus eſt infamis , & minuitur de fide. Alex. *d. conſ.*182.
*n.*7.*lib.*7.† Ext. quia teſtes periuri repelluntur in qualibet cauſa 6
etiam leui,multo magis,quādo concurrit,quod ſunt viles, & par-
ticipes delicti.Fulg.*conſ.*173.*In cauſa inquiſitionis,n.*1.*v.ſed & illud.*
† Reſtr.quia ad hoc,vt periurus repellatur à teſtimonio,vel infa- 7
mis debet cauſa periurij in ſpecie ſpecificari,& ſic cauſæ infamiæ,
alias generalis exceptio, vel probabatio non releuat,neque repel-
lit à teſtimonio.Rom.*conſ.*190.*In caſu propoſita,in pr.n.*2.*&* 3. vbi
apoſt.*in v.ſpecifice,* citat plures conc.& maximè Boër. *deciſ.* 321.
*Quæro,an obiectum,n.*2.atteſtantem de* communi.† Amplia:quia *8
teſtes periuri repelluntur à teſtimonio etiam in cauſa læſæ maie-
ſtatis.Crau. *conſ.*6.*n.*58.Maſc.*Concl.*462.*n.*39.*& ſeq.* quia habili-
tatio perſonæ non habilitat dicta.†Contrarium tenet Gig.*de crim.* 9
*læſæ maieſt.lib.*2.*tit. quomodo,& per quos,q.*11. vbi hoc probat ve-
rum,prout in hæreſi : & ſimonia, quando zelo veritatis , vel cum
tortura deponit.†Extende maximè in ſocio criminis periuro:quia 10
etiam in criminibus exceptis nedum non probat ſed nec vllum
facit inditium. Rol.à Val. *conſ.*16.*n.*9.*& ſeq.lib.*1. Bertazol. *conſ.*
39.*n.*14.*& conſ.*40.*n.*12.*& conſ.*61.*n.*10.Menoch.*de præſumpt. li.*
1.*q.*89.*n.*74.† Et quod non faciat inditium ad inquirendum,Rol. 11
à Val.*d.conſ.*16.*n.*9.*& ſeq.conſ.*73.*n.*6.*& ſeq.& n.*18.*cum ſeq.li.*1.
vbi,quod eſt indubitata iuris concluſio, & *conſ.*57. *num.* 15.*lib.*4.
*& conſ.*94.*n.*20.*& ſeq.& conſ.*98.*n.*21.*lib.*4.Cephal.*conſ.* 204.*n.*32.
*& conſ.*233.*n.*6.*&* 7.Laur.Kirco.in ſuis *communib.opin.cent.*4.*concl.*
39.vbi de * communi. † Extende etiam in ſocio criminis, quan-
do in primo examine negauit delictum quoad ſe, & alios, poſtea 12
confeſſus eſt quod ſe,& alios; quia non facit inditium contra no-
minatos.Carrer. *in pract.crim.in tract.de indit.& tortu.§.inditium,*
*n.*18.Gram.*voto* 34.*n.*10.*& ſeq.*Dec.*conſ.*188.*n.*8. Nat. *conſ.*298.
*n.*7.*in fin.& ſeq.* Cephal.*conſ.*233.*n.*14.*& ſeq. & conſ.*234.*n.*9.*&*
ſeq. Bertazol. *conſ.*28.*n.*4. *& conſ.*341.*n.*27. vbi , quod neque ad
inquirendum facit inditium. † Amplia:quia condemnatus de fal- 13
ſo repellitur à teſtimonio. Signor.*conſ.*53.*in fi.n.*7.*v.ſuper ſeptima*
*quæſtione.*Alex.*conſ.*147.*Viſo themate,n.*11.*v.ſed ita eſt,quod ſemel*
*condemnatus,lib.*7.Corrad.*in Breuiario fol.*79.*n.*16. allegat Fel. *in*
*c.teſtimonium,n.*26.*v.iſta tamen declara,de teſtib.& n.*28.vbi,quod
etiam emendatus repellitur,& eſt * communis opinio.Clar.*in §.fi.*
*q.*24.*n.* 16.*in fi.v.quæro,nunquid.*†Declara tamen:quia ſi eſſet con- 14
demnatus de periurio gratiatus per Principem , inſpicienda eſt
gratia : quia ſi eſſet cancellatio ſimplex,vel per reſtitutionem, ſeu
indulgentiam , admittitur , ſi ob aliam cauſam , non admittitur.
Alex. *d.conſ.*147.*n.*11.*lib.*7.† Extende:vt idem ſit in condemnato 15
pro adulterio,vel pro alio crimine publico:quia eſt infamis,& non
probat.Corn.*conſ.*55.*Videtur in hac conſultatione,n.*4.*lib.*4.pleniſ-
ſimè Farin.*de teſtib.q.*56.*art.*3.*fol.*49.*& ſeq.*vbi ampliat , & limi-
tat,quem abunde videas.† Ext. in infami infamia iuris , quia non 16
poteſt eſſe teſtis,etiamſi ex inquiſitione fuerit condemnatus.Corn.
*d.conſ.*55.*n.*4.*lib.*4. † Ampl. quia licet periurium , vel infamia at- 17
tendatur tempore examinis : ſi tamen pendente lite adhuc teſtis
banniatur , vel condemnetur, adhuc non probat : quia imputan-
dum eſt producenti talem teſtem.Anchar.*conſ.*416.*Plures ex præ-*
*dictis,n.*5.*v.quinta exceptio.*† Amplia : quia etiam confeſſus in iu- 18
dicio famoſo ciuili, qui habetur pro condemnato,eſt infamis , ſe-
cus in iudicio criminali.Corn.*d.conſ.*55.*n.*5.*lib.*4. Fel.*d.c.teſtimo-*
*nium,de teſtib.n.*28.*in* 5.*concl.*† Amplia : quia periurus in vno non 19
probat in aliquo Alex.*conſ.*183. *Viſo proceſſu,n.*3.*v.& teſti periu-*
*ro,lib.*7.vbi apoſt.citat eundem Alex.*conſ.*53.*n.*12.*eod.lib.*7. Vide ☞
plenius , *Teſtis falſum deponens circa ſubſtantialia repellitur in to-*
*tum.Concl.*247. † Amplia : quia infamia Canonica repellit à teſti- 20
monio,prout ſi quis fatetur tenuiſſe meretricem in conuentu:quia
donec appareat emendatus,non probat. Corn. *d.conſ.*55.*n.*7.*v.&*
*infamia Canonica,lib.*4.† Extend.quia ſola exceptio criminis ſine 21
condemnatione,vel confeſſione operatur de iure Canonico quo-
ad teſtes,ſi conſtat de delicto.Fed.de Sen.*conſ.*5.*n.*2.*v.præterea non*
refert.† Amplia : quia teſtis,qui iurauit tenere in ſecreto aliquid, 22
quod nocet tertio,puta contractum ſimulatum,vel fideicommiſ-
ſum

ſum factum ſpurio,non repellitur,ſi deponat veritatem in iudicio
propter primum iuramentum illi[...]um. Card.Zab. conſ.35.col.1.
* circa med.verſ.& tale iuramentu[...]bi dicit*communem. Am-
23 plia;†quia teſtis,qui depoſuit falſum,& de quo pendet proceſſus,
non eſt idoneus,ſed repellitur.Bart.*in l. Barbatius,n.17.ver.hone-*
24 *ſtius tamen facit.ff.de off.Prætor.*†Ext.quia ſi eſt conuictus de fal-
ſo,omninò reiicitur.Clar.§.*fi.q.24.v.quæro nunquid conſtitutus,in*
*fi.n.16.*vbi dicit*communem,etiamſi eſſet emendatus;quia repel-
25 litur ſupra *n.13.*†Extende,quia falſarius repellitur à teſtificando,
Affl.*ſuper conſt.regni,lib.3.rub.53.n.5.v.repulſatur,*per *Reg.ſemel*
26 *malus.ff.de reg.iur.*Menoch.latè *conſ.375.n.22.*†Amplia;quia te-
ſtis, qui conuincitur de mendacio in ſua depoſitione circa ſub-
ſtantialia,dicitur falſus,vt ſi deponat,quod omnia fuerunt admi-
niſtrata per Titium,& contrarium per duos teſtes probetur.Grat.
conſ.135.n.6. lib.1. quia ſi alij deponunt contrarium,conuincitur
de falſo.Arer.*conſ.13.n.13.*Ruin.*conſ.158.n.39.li.5.*Clar.*in §.fal-*
27 *ſum,v.conuincitur etiam teſtis.*† Ampl.quia teſtis periurus,ſeu fal-
ſum deponens in vno repellitur in totum ; quia iuramentum eſt
* indiuiduum,communem*dicit Clar.*in §.fi.q.53.n.8.v.ſed quæro.*
☞ Vide,*Teſtium dicta,*infra,*Concl.*248.Alex.*conſ.45.n.6.lib.2.*Ruin.
*conſ.15.n.5.lib.5.*Pariſ.*conſ.152.n.21.lib.4.*Soc.Iun.*conſ.40.n.12.*
28 *lib.2.*Rim.Iun.*conſ.183.n.21.*†Ext.ſiue capitula,ſuper quib. exa-
minantur,ſint ſeparata,ſiue non.Clar.*d.§.fin.q.53.n.8.circa fi.v.&*
* *hac concluſio.* vbi dicit* communem; quia eius dictum fundatur
29 ſuper iuramento indiuiduo. † Extende,ſiue falſum à teſte depo-
ſitum ſit in principio, ſiue in medio, ſiue in fine; quia non refert,
an præcedat,vel ſequatur falſi depoſitio;quia tota depoſitio reddi-
* tur falſa,communem*dicit Clar.*d.§.fi.q.53.n.8.in fi.* † Reſtringe
tamen,ſeu declara multis modis,de quibus infra *Concl.*247.Vide
* Maſc.*Conc.643.Falſum dictum à teſtib.in vno,*vbi ampliat,& limi-
30 tat multis modis.† Ampl.multo magis,quando teſtis fuit precibus
vel pretio corruptus,& falſum depoſuit;quia tunc etiam retracta-
tur ſententia,etiamſi verum depoſuit ; ſecus ſi ſola correptio, vel
ſola falſitas interuenit;quia ſententiam non retractatur, niſi in tri-
bus caſib.de quibus Maſc. plenè *Concl.699. Excipientibus contra*
31 *teſtes,n.5.& ſeq.*† Ampl.quia teſtis periurus,qui dicit ſe ſollicita-
tum,& falſum depoſuiſſe ad inſtigationem partis,ſolus non facit
indicium ad torturam.Fulg. *conſ.75.col.1.* Dec. *conſ.188. Lætatus*
* *ſum,n.6.& n.8.& 9.*vbi de*communi,prout etiam de communi
* Boſſ.*t.de indic.& conſider.ante tort.n.156.*Boër.*deciſ.319.n.15.*vbi
32 de*communi.Bero.*q.58.*† Ext. quia etiamſi plures teſtes per iuri
deponant ſe fuiſſe ſubornatos in prima depoſitione,non probant;
quia ſunt ſocij criminis,& periuri. Anch. *conſ.23.* ſequitur Boſſ.
33 vbi ſupra *n.56.*†Contrarium tenent Bal.Salyc.Alex.Iaſ.& Fel. ac
alij,quos citat Boſſ.*de i dic.& conſider.ante tort. n.156.* vbi licet
tueatur hanc partem;tamen in fi.dicit obſtare *c.ſicut de teſtib.*quia
34 periurium repellit teſtem,& dicit neſcire reſpondere.†Decl.mul-
tis modis per Bal.*in c.fi.in fi.de teſtib.cogen.*vt teſtis falſus admitta-
tur contra coniurantes, & ſubornantes, ſecundo,quando periu-
rium non eſt notorium,& non eſt lata ſententia ; tertio, quando
veritas aliter haberi non poteſt.Zab.*conſ.35.n.7.* quarto,quando
contra corrumpentem , vt ſit ſpeciale, & alibi non inueniri dicit
Bald & ibi Fel.*n.3.*qui dicit hoc eſſe fauore eius,contra quem de-
poſuit;ideo poteſt renunciare quoad ſe huic fauori,& hæc renun-
ciatio non habilitat quoad alios ; quinto, quando ſecundum di-
35 ctum eſt veriſimile magis.† Decl.quia ſi plures teſtes ſunt ſingu-
lares omnes,& nullum habent conteſtem,non probant.Clar.*in §.*
*fi.q.22.*Menoch.*caſ.270.n.23.*Nat.*conſ.298.n.9.in fi.*Cephal.*conſ.*
36 *233.n.19.& ſeq.li.2.*†Et quod teſtis periurus nullum faciat indi-
cium,quando etiam eſt ſocius criminis,Rol.à Val.*conſ.73.n.18.li.*
37 *1.*†Lim.quia ad hoc, vt teſtis repellatur,& debeat ſtari primo,in-
telligitur,ſi primum dictum eſt in actis,& conſtet de eo,& ſit cõ-
trarium ſecundo,alias non dicitur cõſtare de corpore delicti.Dec.
*d.conſ.188.in fi.*vbi allegat Alex. *conſ.170.lib.2.* Bero.*q.58.l.1.§.*
38 *illud,ff.ad Syllan.*Boſſ.*tit.de delict.n.36.*† Lim. quia periurus non
probatur teſtis,licet producatur inſtrument in quo iurauit ſoluere
Titio intra certum terminum,& probetur lapſus termini;quia de-
bet probari negatiua, quod non ſoluerit. Rom. *conſ.290. In caſu*
39 *propoſito,n.4.v.præterea dico.*†Lim.ſeu declara,quod periurus non
eſt infamis ante declarationem, maximè, quando periurium non
eſt notorium,& quando non agitur contra teſtem,ſed contra par-
40 tem.Zab.*d.conſ.35.n.7.*† Ext.quia probant periuri teſtes,quando
inducuntur contra ſubornantem.Bero. *q.58.n.5.* Soc.*conſ.253.v.*
*2.etiam,*clarè Marſil.*ſing.112.*Gomez.*tract.delict.lib.3.c.12.n.18.*
41 †Lim.quia in crimine hæreſis admittitur reus,qui primo negauit
quoad ſe,& alios, poſtea confeſſus eſt,quia ſi non animi leuitate,
neque corruptela,ſed pro varietate,ex manifeſtis indicijs probat,

*accuſatus.§.licet vero accuſ.de hæret.in 6.*Gondiſ.Villad.*de hæret.q.*
13.n.12. Gig.*de crim.læſ.maieſt.li.2.tit.quomodo,& per quos,q.11.*
*per tot.*vbi in fi.idem ſi in tortura deponit.† Ext.in crimine ſimo- 42
niæ hæreticalis.Gig. *d.tr.lib.2.t.quomodo, & per quos,q.11.n.3.&* 43
ſeq.†Ext.in crimine læſæ maieſtatis , Gig.vbi plene. Vide tamen
Crau.*conſ.9.n.58.in fi.*vbi,quod prædicta procedunt in puero,qui
tacuit veritatem;non ſi falſum depoſuit. Vide, *Periurus eſt infa-* ☞
*mis,& repellitur à teſtificando. Concl.*290.Vide Concl.prox. ſeq.
Vide infra , *Teſtis,qui in primo examine dixit vnum, & in ſecundo*
*examine dixit contrarium,primo,& quando ſecus.Concl.*237.

Teſtis infamis etiam ſola infamia facti non eſt idoneus, & quando ſecus. CONCL. 209.

TEſtis † infamis non eſt idoneus,etiamſi ſola infamia facti no- 1
tetur.Oldr.*conſ. 192.in pr.v. vltima eſt,* vbi loquitur in cri-
minalibus,& *circa fi.n.4.v.infamatus enim* Iaſ.*in l.1.num 69.C.de*
*ſum.Trinit.*Marſil.*conſ.101.& 102.*Menoch.*de arbitr.caſ.23.n.6.*
Alex.*conſ.152.Viſo proceſſu,n.8.v.ſed teſtis,li.5.*†Imò Soc.*Reg.25.* 2
Teſtes infames infamia facti in criminali,vel in ciuili non admittun-
tur, dicit, quod non admittuntur , vbi ponit quatuor fallentias. 3
†Contr.quod imò infamis infamia facti non repellatur,ſed ei fides
adhibeatur,tenet idẽ Soc *Reg.26.Teſtis infamis infamia facti ,* vbi
ponit tres fallentias. † Decl. quia teſtis infamis infamia facti re- 4
pellitur à teſtimonio in criminalib.Alex.*conſ.11.Circa primum,in*
*pr.lib.1.*Anch.*conſ.415.in pr.* Crau.*conſ.2.in pr.*Soc.*d.Reg.26.Te-*
*ſtis infamis,*in 1.fallent.†Et non facit etiam indic. Rol.*conſ.16.n.* 5
*20.& conſ.73.n.4.lib.1.*Boër.*dec.319.n.3.circa fi.* Menoch.*de ar-*
bitr.caſ.474.n.54.†Ampl.quia etiam in ciuili non probat , quan- 6
do agitur de probanda ingratitudine donatarij,vel feudatarij.Soc.
*d.Reg.26.Teſtis infamis,*in 3 fallentia,quam videas;quia plura cu-
mulat diuerſat,& ponit alias fallentias.Vide Maſc.*Concl.738.Fal-* ☞
*liti an repellantur,*vbi,quod repelluntur in criminali;ſecus in ciui-
li,niſi ſit ardua.†Amplia in ſpurio, qui eſt infamis infamia facti, 7
vt non ſit idoneus teſtis in cauſa criminali; ſecus in ciuili. Cald.
conſ.175.v.præterea non puto, aliàs *2.de fid.inſtr.* & ſic ampliatio
eſt in infamia proueniente ſine crimine infamis.†Ampl. quia in- 8
famis indiſtinctè repellitur à teſtimonio , *c.teſtimonium de teſtibus*
Card.Zabar. *conſ.25.Qua enim poſſedit,n.2.* vbi quod propterea
vſurarius repellitur,quia infamis eſt.Alex.*conſ.11.in pr.lib.1.*† Et 9
maximè hoc eſt verum de iure Canonico,cui ſtandum eſt in cau-
ſa matrimoniali,& ſpirituali;quia ſufficit,quod quis ſit criminoſus
etiam ſi non eſt condemnatus. Alex. *conſ.152.Viſo proceſſu,n.8.v.*
item de iure Canonico,lib.5.†Declara;quia infamis non poteſt eſſe 10
teſtis,etiam quando deſtitit à crimine, vel ſcelere,quãdo infamia
prouenit immediate à delicto,quia emendatio non facit eum ad-
mitti etiam in cauſa ciuili,ſed repellitur; ſecus ſi infamia non ha-
bet locum immediatè à delicto,ſed à carceratione, vel alio facto;
quia emendatio facit eũ admitti.Alex.*32.Viſo proceſſu,n.6.v.alius*
*eſt teſt.li.6.*vbi loquitur in eo,qui fuit probatus leno;quia ſi leno-
cinium exercuit,quod eſt delictum,repellitur à teſtimonio etiam
emendatus,niſi fuerit ad famam reſtitutus per Principem.†Reſtr. 11
quia requiritur,quod ſit infamis infamia facti, vt repellatur, com-
munem*dicit Sign.*conſ.242.n.22.in fi.*†Amp quia non condem- *
natus de crimine,per quod infamis eſt effectus, repellitur à teſti- 12
monio.† Decl. quia vt infamis repellatur, oportet,quod ſit con- 13
dẽnatus de crimine publico,vel deprehenſus in crimine publico.
Alex.*conſ.24.Animaduerſis,n.36.& ſeq.v.non obſt. quod.*† Contr. 14
de iure Canonico;quia ſufficit crimen conſtare. Alex. *conſ. 152.*
n.8.v.item de iure Canonico,lib.5.†Ampl quia Presbyter,vel cle- 15
ricus examinatus coram ſeculari iudice in cauſa criminali,in qua
ingeratur pœna corporalis, efficitur irregularis,& conſequenter
infamis, ideo non probat, neque facit indic.Crau.*conſ.2.in princ.*
†Ampl.quia infamis dicitur teſtis carceratus pro grauibus deli- 16
ctis,gl.*in l.3.§.item lex Iulia.ff.de teſtib.*Gram.*conſ.35.n.32.*Alex.
*conſ.25.n.10.li.4.*Gram.*conſ.17.n.17.*& Iaſ.*in l.1.n.65.& 69.C.de*
ſum.Trin. † Et quod carceratus ex delicto non ſit idoneus, Vital. 17
*t.de teſtib.n.22.*Gram.*conſ.crim.19 n.13.*Maſc.*Concl.466.* † Ext. 18
quia homicidia,& quilibet criminoſus non eſt idoneus,*c.teſtimo-*
nium, teſtib. Gram. *conſ.38.*† Ext. in perſonis vilibus , prout eſt 19
birruarius,vel nuncius.Bald.*in l.2.C.de teſt.*Vide infra,*Teſtes vi-* ☞
*les,& leuis conditionis non ſunt idonei, & quando ſecus. Concl.*215.
† Ext. quia teſtis blaſphemus non probat; quia dicitur infamis. 20
Gram *voto 22.n.5.*†Ampl. quia teſtis malæ conditionis, & famæ 21
repellitur ; quia infamis ; eſt enim conditio teſtis de pertinentib.
ad cauſam.Rim.Sen.*conſ.428.n.20.lib.3.& conſ.99.n.47.li.1.*vbi
quod nulla adhibenda eſt fides teſti malæ conditionis, & famæ.

Digitized by Google

22 †Ext.in fallito,& decocto,quia infamis eſt;ideo non probar, &
repellitur in criminali cauſa , provt etiam repellitur in ciuili ar-
dua;ſecus,ſi non ardua.Maſcard. *Concl.*738.*Fallits an repellantur.*
23 *à teſtificando.* † Extende in bannito & foro iudicato. Alex. *conſ.*
24 112.*& conſ.*114.*lib.*2.†Limita;quia teſtis infamis admittitur, &
probat volentib. partib.in eum conſentire,provt idem,ſi conſen-
tiant in arbitrum infamem,& in Notarium,Bar.*conſ.*77.*Quaritur*
25 *in fi.*& plenius *conſ.*174.*Ser Ioannes,in fin.*† Lim.quia teſtis infa-
mis probat ad defenſam in cauſa criminali. Alex.*conſ.*24.*n.*39.*lib.*
2. vbi, quod ad probandã innocentiam,& defenſionem,ſicuti,ad-
mittuntur teſtes non integri, & familiares,& domeſtici ; ita etiam
infames,& ibi apoſt.*in v.innocencia*,citat Alex.*conſ.*5.*num.*8.*lib.*1.
26 †Limita; quia in ciuili cauſa infamis infamia facti non repellitur,
vel ſaltem,quando non fuit oppoſitum,eſt idoneus inter volentes,
vt in Notario ſpurio,qui etiamſi non eſſet idoneus,valent inſtru-
menta inter eos,qui rogarunt eum de confectione inſtrumenti.
27 Cald.*conſ.*175.*v.præterea*,aliàs 2.*de fid.inſtr.* † Contrarium tenet
Oldr.*conſ.*192.*in pr.v.vltima eſt*,vbi,quod infamis infamia ſola fa-
cti non admittitur in ciuili, allegat not. *in l. Caſſius ,ff.de ſenator.*
28 † Declara,vt Calder. opinio procedat, quando teſtis infamis eſt
infamia facti non prouenjente ex delicto ſuo,vt in ſpurio , provt
ipſe loquitur,qui non peccauit,vel dicas ; quia ibi non ponit pro
abſoluto hoc ; quia ſoluit alio modo,ex quo partes non erant in
contentioſa iuriſdictione;quia rogarunt Notarium infamem.Old.
vero luquitur de infamia deſcendente ex crimine,vt periurio, vel
29 alio facto prohibito,vt ipſe exemplificat *d.conſ.*192.*n.*3.† Declar.
quia de iure Canonico infamis infamia facti non admittitur etiam
in ciuilibus.Crau. *conſ.*2.*n.*2.Fed.de Sen.*conſ.*5.*n.*2.*& ſeq.* maxi-
mè *n.*5.vbi,quod de iure Canonico etiam repellitur per exceptio-
30 nem. † Limita ; quia teſtis infamis declaratus bene admittitur,
etiamſi non ſit famæ reſtitutus,ſi ex decreto Principis habet,quod
contra eum de infamia non poſſit opponi. Ang. *conſ.*326. *Ex the-*
31 *mate,in fi.n.*6.*v. ſecundo quia.* † Lim. quia etiam in criminalibus
admittitur teſtis infamis,& probat,quando tempore examinis,li-
cet eſſet infamis,non habebatur pro tali,quia ad hoc,vt repellatur
oportet, quod ſit infamis,& habeatur pro tali tempore examinis.
Alex.*conſ.*24.*Animaduerſis,n.*37.*v.præterea non ſufficit , lib.*2. vbi
32 dicit eſſe ſingulare.†Contrarium,quod opponens quod eſt infa-
mis teſtis,non teneatur opponere,quod ita tenetur,& reputatur,
* communem*dicit Alex.*conſ.*154 *Viſo proceſſu,n.*15.*&* 16.*verſ.non*
*obſtat,lib.*5.vbi dat practicam,quod opponatur,quod eſt infamis;
ſi pars replicat , quod habetur pro legali ſecundum communem
reputationem , tunc replicat contrarium, & hoc modo procedit,
quod dicitur,debere probari,quod tempore examinis pro tali ha-
bebatur,& ita dicit procedere text.*in l.*1.*C.de teſtam.*& tollit con-
33 traria.†Limita; quia teſtis infamis qui non debuit examinari exa-
minatus facit aliquale inditium. Alex.*d.conſ.*24.*n.*36.*v.item teſtis*
34 *lib.*2.† Lim.in crimine ſimoniæ,& læſæ maieſtatis;quia teſtes in-
35 fames admittuntur. Alex.*conſ.*11.*n.*2.*lib.*1.†Declara limitationem;
quia infames licet reperiantur aliquibus caſibus; tamen intelligi-
tur cum tortura,& non alias. Alex. *d.conſ.*11. *n.*3. *v. quin imo,lib.*1.
36 † Contrarium,quod non torqueantur,niſi ſint varij,vel participes
criminis,& propterea infames,apoſt ad Alex. *d.conſ.*11.*n.*3.*verſ.*
37 *tortura,lib.*1.†Limita,quia attenditur tempus iuramenti ; ideo ſi,
poſtquam teſtis iurauit,efficitur infamis, & poſt infamiam depo-
nat,valebit eius dictum;quia refertur ad tempus iuramenti,Bart.
*conſ.*174 *Ser Ioannes,n.*8.*v.præterea hic Notarius,lib.* 1. vbi apoſt.
38 *in v.iurauit.*†Limita;quia teſtis criminoſus,& infamis , qui alias
non admitteretur, neque probaret,bene admittitur,& probat , ſi
nihil fuit oppoſitum contra eum,quando fuit inductus,& iuratus,
l.ſi quis teſtib.C.de teſtib. c.præſentium, & c. ex parte,cum ibi not. de
39 *teſtib.*†Reſtr.quando is,contra quem producuntur,erat abſens,
licet procurator ſuus fuerit citatus , & contumax , & maximè,
quando iudex reſeruauit exceptiones parti,contra quam induce-
bantur.Alex.*conſ.*152.*Viſo proceſſu,n.*14.*v.non obſtat etiam,lib.*5.
40 †Reſtringe;quia ſi teſtes ſunt infames,vel criminoſi, etiamſi pars
nihil oppoſuit,poteſt iudex ex officio ſupplere. Alex.*d.conſ.*152.
*n.*15.*v.ſecundo reſpondeo,lib.*9. vbi apoſt.citat eundem Alex. *conſ.*
41 122.*n.*8.*lib.*2.†Reſtringe, quia admittitur ad opponendum etiam
poſt publicationem teſtium quando iurat, quod exceptio ſuper-
uenit ad ſui notitiam, poſt Alex.*d.conſ.*152.*n.*15.*v.præterea,lib.*5.
Vide Concl.prox.præced.& Concluſ. proximè ſequentes. Vide,
*Infamis in quibus actibus gerendis repellatur.Concl.*113. Vide,*Teſtes*
*in cauſa criminali qui admittantur,vel non.Concl.*196.*n.*24.*& ſeq.*
Vide ſupra. *Teſtis periurus eſt infamis,& non probat,& quando ſe-*
*cus.Concl.*208.

Teſtes luſores, & blaſphemi ſunt infames, & repelluntur, & quando ſecus. CONCL. 210.

TEſtes † luſores,& blaſpemi ſunt infames;ideo repelluntur à 1
teſtimonio.Bald.*in c.ad noſtram,de probat.*vbi loquitur,etiam
ſi plures ſint cum aliis quos citat Gram. *dec.*11.*in pr.* vbi declarat
Alex.*conſ.*152.*Viſo proceſſu n.*8.*v.item per teſtes,lib.*5.† Ratio eſt; 2
quia ex ludo omne malum prouenit,blaſphemia, deſperatio,con-
ſumptio patrimonij,&c.ita Gram.*d.dec.*11.*n.*5.*& ſeq.*†Ext.etiam- 3
ſi plures ſint;quia non ſupplentur,ſi omnes ſunt infames;quia ca-
dem ſubeſt ratio. Gram. *d.dec.*11.*in pr. n.*2.*& ſeq.* vbi maximè in
cauſa graui dicit hoc procedere.†Ampl.quia blaſphemator repel- 4
litur in criminali ſecundum Anch.*conſ.*415.*Primum dubium*,vbi,
quod repellitur in criminali,quia non requiritur,quod ſit infamis
in princ.& per tot.vbi,quod ſufficit,quod ſit grauata eius opinio,
& ſit reprehenſibilis,& *conſ.*416.*Plures ex prædictis,n.*4.†Ampl.in 5
criminali ; quia ſufficit, quod de præterito fuerit blaſphemator ;
quia ſi non probatur emendatio,non præſumitur;quia ſemel ma-
lus.Anch.*d.conſ.*415.*n.*3.*&* 4.† Limita ; quia licet teſtis dicat ſe 6
blaſphemaſſe Deum;non tamen eſt infamis;& ideo de iure ciuili
probat.Bald. *conſ.*152.*Plura tanguntur,n.*4.*v.Item ſi blaſphema-*
*uerit,lib.*1.Gram.*voto* 22.*n.*5. Vide,*Teſtis infamis etiam ſola infa-*
*mia facti non eſt idoneus.& quando ſecus.Concl.*209.† Lim. quoad 7
torturam;quia bene admittuntur,maximè iunctis aliis,provt fama
vel fuga,aut ſimilibus inditiis.Gram.*d.dec.*11.*n.*8.*& ſeq.v.quibus*
pro parte inquiſitis.† Lim.quoad indicium, vel præſumptionem, 8
vel quando alij teſtes Idonei extant,vel fama,aut aliud indicium.
Gramm.*d.dec.*11.*n.*10. vbi, quod teſtes etiam repulſati faciunt
qualem præſumptionem. Vide Concluſ.prox. præced. & Concl.
prox.ſeq.

Teſtes in graui peccato exiſtentes tempore teſtimonij non ſunt idonei. CONCL. 211.

TEſtis † exiſtens in graui peccato tempore teſtificatus non eſt 1
idoneus in cauſa criminali. Feder.de Sen. *conſ.*220. *num.*4.
ver.item probatum eſt, quod Baldutius, vbi loquitur de cauſa cri-
minali contra clericum. † Extende ; quia exiſtens in peccato ,& 2
continuans repellitur;provt eſt vſurarius.Card. Zabarel. *conſ.* 25.
*in pr.n.*3. †Ampl.quia imò teſtes in peccato mortali perſeueran- 3
tes repelluntur etiam in cauſa ciuili,vt per Fel. *in c. teſtimonium,*
n. 9. *& ſeq. de teſtibus.*† Declara; quia teſtis exiſtens in peccato 4
repellitur ſecundum* communem in cauſa criminali,ſiue pecca- *
tum ſit momentaneum,ſiue ſucceſſiuum, & continuatum de iure
Canonico,de iure ciuili in momenaaneo non repellitur. Iul. Clar.
*in §.fin.qu.*24.*num.*16.*v.quæro, nunquid* , vbi dicit*communem. *
† Limita; quia ex eo , quod teſtis fuerit in peccato,& ſe non ex- 5
purgauerit,non repellitur; quia ferè omnes teſtes ſunt in pecca-
to,& nullus eſſet idoneus Ang. *conſ.*326.*Ex themate,in fi.n.*6.*v.*
exceptio autem illa.† Contrarium dicit Corn. *conſ.*55. *Videtur in* 6
*hac conſultatione,n.*7.*verſ.& infamia Canonica,lib.*4. vbi , quod ſi
non apparet emendatus,repellitur. Vide Concluſionem proximè
ſequentem.

Teſtes excommunicati , ſeu non communicati eodem anno non probant. CONCL. 212.

NOn † communicatus eodem anno nullam fidem facit. Pariſ. 1
*conſ.*58.*n.*83.*lib.*4.Simon.de Præt.*conſ.*28.*n.*20.Vide Conc.
proximè præcedentem.† Et an teneatur reſpondere teſtis , an ſit 2
confeſſus,& communicatus illo anno,quod ſic,& ita etiam Rota
in cauſa Parmenſis ſtatus declarauit inter Illuſtr.DD.Rangonos,
& Pallauicinos. † Ampl. quia excommunicatus maiori excom- 3
municatione repellitur à teſtimonio, *c.decernimus,de ſent.exco.in*
6.plenè Maſc.*Concl.*705. *Excommunicatus an repellatur à teſtifi-*
cando. vbi ponit hanc regulã:ampliat, étſi excommunicatus dicat
ſententiam nullam, étſi contra excommnicatum induceretur ex-
communicatus pro teſte,etiamſi excommunicatio ſit lata quia nõ
confeſſus ; & communicatus eodem anno,etiamſi conſtat de ex-
communicatione,étſi dicat abſolutum,ſed nõ docet;quia præſu-
mitur excõmunicatus. limitat in minori excõmunicatione, *n.*9.*&*
*ſeq.*item in teſte inſtrumentario;item in cauſa hæreſis; item in ca-
ſibus,in quibus infamis admittitur; item in excommunicato ſub
conditione;item in abſoluto ad cautelam, vt poſſit deponere , &
aliis modis,vt ibi per eum. Vide etiam plenè per Ant. Gabr.*lib.*1.
*tit.de teſtib.Concl.*19. *Excommunicatus non poteſt eſſe teſtis.*†Decl. 4
tamen;quia magna eſt controuerſia , an excommunicatus etiam
maiori

Digitized by Google

maiori excommunicatione occultus poſſit eſſe teſtis; & multi te-
nent,quod non repellitur à teſtimonio, neque ab aliis actibus le-
gitimis,à quibus repelleretur , ſi eſſet publicè excommunicatus ;
alij contrarium tenent;diſtinguitur;quia in iis,quæ reſpiciunt pu-
blicam vtilitatem,valent geſta ab occulto excommunicato,& non
repellitur;ſecus in iis,quæ reſpiciunt priuatos, & priuatam vtili-
tatem ; quia repellitur,& non valent geſta;quia non eſt differen-
tia in priuatis inter publicum,& occultum. Vide eundem Maſc.
*d.Concl.*705.*n.*18.*& ſeq.* vbi in fin.dicit *n.*33.quod ſi excommu-
nicatio occulta iam eſſet probata iudici, excluderet teſtem etiam
in caſibus,in quibus ſi omnino eſſet occulta,non excluderet, Vi-
de, *Excommunicatus publicè quis dicatur,& à quibus actibus repel-
latur,&c.Concl.*455.*in fin.*

Teſtes banniti repelluntur à teſtimonio.
CONCL. 213.

1 TEſtes † banniti, & condemnati per ſententiam repelluntur
à teſtimonio.Marſil. *tract.de bannit.in v.exules,n.*8. Donat. à
Fin.*lib.*4.*concl.v.teſtis,v.bannitus,fol.*311. Hector. Æmil.*tract.de
teſtib.v.bannitus,n.*1.*&* 2.*fol.*323.*p.*1.Corrad.*in prax.tit.de teſtib.
v.bannitus,n.*38. Burſ.*conſ.*20.*n.*50.*cum ſeq.*vbi de comm.† Et in
2 ſtatu Eccleſiæ extant Bullæ Pij V.contra homicidas,& bannitos.
Vide, *Teſtis infamis etiam ſola infamia facti non eſt idoneus.Concl.*
3 209.† Decl.quia exul,ſeu exilium habens non eſt idoneus teſtis in
loco,à quo habet exilium,ſed in aliis locis de iure comm.eſt ido
neus teſtis. Vide Maſc. *Concl.*731. *Exul.an poſſit eſſe teſtis de iure
ciuili.*

Teſtis proditor eius contra quem deponit, non eſt idoneus.
CONCL. 214.

1 TEſtis † proditor eius,contra quem deponit,non eſt idoneus
& non probat.Oldr. *conſ.*210.*n.*7.*v.ſunt etiam,* vbi loquitur
in crimine hæreſis probandæ.

*Teſtes viles,& leuis conditionis non ſunt idonei,& quan-
do ſecus:* CONCL. 215.

1 TEſtes † viles perſonæ, & leuis conditionis non ſunt idonei,
& repelluntur ex toto.Feder.de Sen.*conſ.*220.*num.*4. *v.item
Bartholomæus,* qui loquitur in cauſa criminali contra Clericum
2 & deponit de Clerico teſte vili laïcaliter viuente.† Et de vilibus
teſtibus,quod ſint exoſi legibus,eſt text.*in l.teſtium,C.de teſtib.*vbi
Bald.*in* 1.*not.* dicit, quod viles de facili mentiuntur, & *in* 2. *not.*
3 quod debet eis via præcludi.† Extende;quia teſtes viles,videlic.
criminoſi in caput alienum deponentes , non faciunt indicium,
niſi in caſibus immanitatem habentibus,de quibus *in l.fi.C.de ac-
cuſat.*plene Fulg.*conſ.*173.*In cauſa inquiſitionis,in pr.v.ſed aduer-
ſam,* vbi,quod etiam in delictis atrociorib. debent torqueri, aliàs
4 non probat.† Declar.tamen,quia qualitas,quod teſtis malæ con-
ditionis repellatur, vel non probet, debet adeſſe tempore exami-
nis. Ang.*conſ.*309.*Factum eſt tale,Chriſtophorus,n.*3.*ver. iſta ergo
qualitas.* Vide infra, *Teſtium qualitas bona,vel mala requiſita debet
5 probari,& quando ſecus.Concl.*231.† Decl.quia licet mala quali-
tas conſideretur tempore examinis;ſi tamen teſtis pendente cau-
ſa banniatur,vel condemnetur;tunc nocet Bannum, vel ſententia
pendente lite data. Anch.*conſ.*419.*Plures ex prædictis,n.*5.*v.quin-
6 ta exceptio.*† Ext. etiam in cauſa ciuili ; quia vilis repellitur à te-
ſtimonio.Card.Zab.*conſ.*25.*Quæ enim poſſedit,n.*3.*v.item ex alio.*
vbi,quod vſurarius dicitur vilis,ideo pellitur , quia vilis perſona
7 repelli debet.† Reſtr.quia ſaltem plena fides non adhibetur teſti-
bus,quando ſunt viles perſonæ,& abiecti , & pauperes.Alexand.
*conſ.*118.*In cauſa , & lite,in fin.lib.*1. Vide, *Teſtes non idonei , vel
8 minus idonei ſine eorum culpa.Conc.*206.† Amplia;quia Birruarij,&
mandatarij dicuntur viles,& non probant.Bald. *in l.*2.*C.de teſtib.*
Vide omnino D. Caballum *caſu criminali* 126.*&* 127. vbi latiſſi-
mè,quando,& in quib credatur birruariis,& quando non,& quid
ſi eſt vnus,vel ſunt plures, & quid ſi de oppoſitione deponant,&
aliis caſibus. Vide plenius per Maſc.*Concl,*198.*De birruarij teſti-
monio,*vbi facit regulam negatiuam,ampliat,& limitat in iis , quæ
ſpectant ad eius officium, prout in nuncio, & circa ea,quæ ſunt
modici præiudicij multis modis , etiam in dependentibus ab offi-
9 cio;item limitat idem Maſc. *Concl.*496. *Delictum,n.*10.† Famula
partis,& vilis perſona non probat ſecundum Bart.*conſ.*311.*Quæ-
ritur,n.*3.*v.præterea poſito,lib.*1.vbi apoſt.*in v.famula* , dat conc.
10 † Ampl. quia vita reprehenſibilis, paupertas, officium publicani,
conuerſatio cum viliſſimis perſonis, ſimilia diminuunt multum
de fide teſtis. Anch.*conſ.*64. *n.*7. vbi,quod nulla fides adhibetur
11 ei , in quo iſta reperiuntur. † Ext. etiamſi ſit probata fama; quia
non releuat fama contra probationem veram infamiæ.Anch.*conſ.*
64.*n.*8.† Ext.quia teſtes vitæ reprehenſibilis,vt quia blaſphe ma- 12
tores, luſores, pauperes , & ignoti ſunt repellendi à teſtimonio.
Anch.*conſ.*415.*n.*3.† Idem,ſi mendax,luxurioſus,ſolitus ad taber- 13
nas,pauper cum aſello diſcurrens vendendo piſces non eſt ido-
neus,neque probat. Anch. *conſ.*227.*n.*6. † Lim. quia teſtis vilis 14
admittitur in cauſa criminali,ſi habet conteſtem non vilem;quia
per alium teſtem augetur fides vilis perſonæ.Bald.*conſ.*152.*Plura
tanguntur,in pr.v.nec curo contra teſtem, lib.*1. † Lim. quia teſtes 15
poſſunt ſanari,vt probent cum tortura,prout in ſocio criminis,&
infami. Vide, *Socius criminis poteſt interrogari de ſociis , & quando
non,& qualem,&c. Concl.*315. Vide, *Tortura ſanat multos defectus,
& operatur multa,& quando ſecus.Concl.*332.† Lim.quando deli- 16
ctum teſtis infamis eſt veriſimile. Gab. *de teſtib.Concl.*4. *n.*32.*&*
43.etiamſi paterentur exceptiones. Crau. *conſ.*275.*n.*9. Corr. *fol.*
74.*n.*5.*v. vnum magis ſignandum.* Nouel.*reg.*156.*fallent.*3. † Ext. 17
quia teſtis,qui in primo examine dixit vnum,in ſecundo contra-
rium licet ſtetur regulariter primo dicto, fallit, niſi ſecundum di-
ctum ſit magis veriſimile. Tindar.*de teſtib. lib.*1.*c.*2.*n.*1. *in fi.*12.
*fallent.& c.*14.*n.*1.*& p.*3.*c.*2.*n.*1.*v.*6.*& n.*2.Rol.*conſ.*40.*n.*13.*li.*1.
Vulp.*conſ.*104.*n.*3.*& n.*11.† Et procedit extenſio etiam ſine tor- 18
tura , & ſtatur ſecundo dicto magis veriſimili. Crau. *conſ.*6.*n.*49.
Roland.*d.conſ.*40.*n.*14.*lib.*1.Dec.*conſ.*92.*n.*47.*v.*3.*reſpondeo,li.*2.
Boſſ. *de oppoſit.contra teſt.*7.1.† Lim.quia teſtes pauperes regula- 19
riter non repelluntur. Alex. *conſ.*65.*in fi.lib.*1. Aret.*conſ.*13.*col.*7.
*n.*16.*v.ad ſecundum,*cum aliis,quos allegat apoſt.ad Alex.*d. conſ.*
237.*in v.bonis,in fi.lib.*6.Vide, *Paupertas nocet , & quando. Concl.*
163.† Et maximè , ſi eſt honeſtæ vitæ;quia paupertas non facit, 20
quod non ſit idoneus.Alex.*conſ.*149.*Viſo proceſſu.n.*9.*v.nec pau-
pertas,lib.*5.† Ext.quia neque debilitatur fides teſtis etiam in cri- 21
minali cauſa propter paupertatem.Alex. *Habita ſuper contentis,
in fi.*† Reſtr.quando teſtis eſt pauper culpa ſua,& vitio ſuo; quia 22
repellitur ; ſecus ſi ſine culpa ſua,& aliàs ſit bonæ opinionis.Alex.
*conſ.*23.*n.*2.*lib.*6.† Reſtr.quia quando eſt in maxima paupertate, 23
in cauſa criminali ipſi non creditur ſine tortura. Alex. *d.conſ.*237.
*n.*4.*lib.*6.† Reſtr.quando eſt pauper,quia nihil habet in bonis, & 24
cauſa eſt ardua;quia minus ei creditur.Anch.*conſ.*94.*n.*6.† Reſtr. 25
quia licet non repellatur;minus tamen illi creditur , quando non
eſt perſona alicuius exiſtimationis.Alex. *d.conſ.*237. *num.*4 *lib.*6.
Anch.*conſ.*416.*Plures,n.*4.*v.quarta exceptio,* vbi , quod propter
paupertatem de facili delinquit teſtis , vel denunciator pauper.
Franc.Aret.*conſ.*13.*Viſo diligenter,n.*16.*v.ad ſecundum.*† Declar. 26
quia,& viles perſonæ,aliquando non repelluntur, ſed tamen ve-
rum eſt, quod non ſunt integri,vt duo plene probent. Alex. *conſ.*
93.*Repetitus,n.*9.*v.præterea iſte teſtis,lib.*6.

Teſtes incogniti,& forenſes non idonei , & quando ſecus.
CONCL. 216.

IGnotus † & forenſis non admittitur in teſtem ; quia non ad- 1
mittitur ad accuſandum , vel denunciandum. Anch. *conſ.*415.
Primum dubium,in pr.& plenius *conſ.*416. *Plures ex prædictis,n.*3.
vbi,quod forenſis,& alienigena non admittitur in teſtem.† Ratio 2
eſt;quia vt plurimum iſti incogniti recedunt ab eorũ patria pro-
pter delicta commiſſa.Anch *d.conſ.*416.*n.*3.† Lim.quia teſtes in- 3
ſtrumentarij non tenentur cognoſcere contrahentes de iure com-
muni,& ſunt idonei. Bald. *in rub.C.de fid.inſtrum. v.venio ad ſe-
cundum , & v. circa tertium,* & hanc regulam ponit Soc.*Reg.*22.
Teſtes ad inſtrumenti,ſeu ſcripturæ veritatem, allegat text. *in auth.
de teſtib.§.ſi vero ignoti.*† Contr.dicit text.*in l.fi.§.quod ſi ignarus.* 4
C.de iur. deliber. & in multis locis eſt prouiſum , quod debeant
cognoſcere.Vide Boër.*dec.*118.*n.*4.vbi prædicta allegat.† Decla- 5
rat Soc. *d. Reg.*22.*Teſtes ad inſtrumenti , ſeu ſcripturæ veritatem.*
quod in inſtrumento non requiritur , quod ſint noti;ſecus in in-
ſtrumento inuentarij,vel ſcripturæ nomine imperiti factæ ſine ta-
bellione,vel niſi aliud conſuetudo diſponat.

*Teſtis ſocius criminis non eſt idoneus teſtis,& quando
ſecus.* CONCL. 217.

TEſtis † ſuper corruptione iudicis culpabilis , vel ſocius,vt 1
quia ipſe procurauit corruptionem,vel dedit opem , illam
non probat , nec admittitur tanquam ſocius criminis, niſi cum
tormentis.Bal.*conſ.*353.*Proponitur,quod n.*3.*vſque in fi.v.item be-
ne eſt verum,lib.*4. vbi , quod eſt infamis,ideo non probat,niſi in
tormentis.Vide, *Tortura ſanat multos defectus,& operatur multa,&
quãdo ſecus.Conc.*332.† Et quod dicitur de ſocio criminis , habet 2
locum in ſocio itineris,quando iniuriam ad animum prouocauit,

quia non eſt idoneus teſtis.Becci.*conſ.67.n.18.lib.1.*Salycet.poſt
Bal. *in l.quoniam liberi,n.9.C.de teſtib.* qui dicit hoc ex ſignis &
verbis prolatis poſſe conſtare.Foller.*inter crim.diu.137.in pr'tom.*
3 1.† Amplia; quia iſtud eſt regulare, quod ſocius criminis, & qui
confeſſus eſt crimen,non poteſt in caput alterius examinari,*l.fin.*
C.de accuſatio. & non probat Boër. *deciſ.319.in pr. & per tot.* vbi
extendit ſiue,ſocij criminis deponant ad inculpandum,ſiue etiam
ad excludendum delictum,ſeu exculpandum.Salyc.*d.leg.fin.C.de*
☞ *accuſat.* Vide Maſcard. *Concl.466.* Alex.*conſ.131.Viſa facti nar-*
ratione,in fin.v.venio ad tertium,lib.1. vbi apoſt. dat concord. pro
4 & contra.†Extende;quia extra delicta grauia enumerata per gloſ.
in d.l.fi.C.de accuſ. non poteſt interrogari de aliis, neque inter-
5 rogatus probat. Fulg. *conſ.173.In cauſa inquiſitionis,in pr.* † Ex-
tende; quia ſicuti ſocius non probat deponens in iudicio,multo
6 minus extra iudicium,Boër.*dec.317.in fi.*†Extende; quia neque
7 facit indicium ad inquirendum.Fulg.*d.conſ.173.in pr.* † Contra-
rium,quod examinatus faciat indicium;quia non repellitur de iure
naturali,ſed de iure poſitiuo.Anch.*conſ.245.per tot.* maximè *in pr.*
& in fi.& quod ſufficiat ad inquirendum,Boër. *dec.319.n.5.* al-
8 legat Felin.*in c.ſicut.de teſtib.ver.nota vltimo.* † Reſtringe,quan-
9 do delicta eſſent grauia.de quib. gloſ. *in l.fin.C.de accuſat.* † De-
clara reſtrictionem,vt procedat, dummodo cum tormentis inter-
10 rogetur. Fulg. *d.conſ.173. in pr.v.quinimò, & n.1.* † Contrarium
de conſuetudine ſeruari dicit Gandi. *in tract. de quaeſt.& torment.*
11 *§.nunc reſtat formare,quaeſt.pen.ver.ſed quid ſi iſti nominati.* † De-
clara; quia conſuetudo procederet contra hominem malæ famæ,
12 aliàs ſecus.Fulg.*d.conſ.173.n.1.*†Amplia in cauſa falſi;quia teſtis
deponens,ſe falſum depoſuiſſe ſuaſionibus Doctoris,non probat,
neque facit indicium ad torturam, neque ad inquirendum. Fulg.
13 *conſ.173.per tot.*maximè *verſ.ad ſecundum.* † Contrarium, quod
imò in cauſa corruptionis, & falſi probet ad faciendum indicium
ad torturam in criminali & in ciuili probet,plene Boër.*deciſ.319.*
14 *n.5.*vbi plures citat.†Amplia,etiamſi ſtatutum admitteret ſocium
criminis;quia intelligitur,niſi alium defectum patiatur. Burſ. *conſ.*
15 *71.num.25.*†Amplia;quia ſocius criminis, etiamſi non ſit ad ma-
lum, licet non poſſit puniri: tamen non eſt teſtis idem idoneus.
16 Dec. *conſ.198.n.7. v.nec obſtat,dum dicitur.* † Extende etiam ad
probandum legem pœnalem non eſſe in vſu;quia ſocius contra-
uentionis non eſt idoneus. Alex.*conſ.132.in fin.lib.1.ver.venio ad*
17 *tertium.*†Amplia,quia is,qui ex delicto ſuo facit ſe ſocium crimi-
nis:non probat gloſſ.*in l.fi.C.de accuſat.* vbi Salyc. ampliat etiam
in exceptis.Gram *conſ.35.n.21.*Pariſ.*conſ.151.n.11.lib.4.* Venafr.
*conſ.27.num.7.*videlicet Ioan.de Amic.Ruin. *conſ.105.in pr.lib.4.*
18 Natt.*conſ.298.num.10.*Boſſ.*de indit.num.149.*† Et non facit indi-
cium ad torturam,niſi adſint adminicula. Boſſ.*de indic.n.149.* la-
19 tiſſimè Crauet.*conſ.178.n.3.*Alex.*conſ.89.lib.3.in princ.*† Extende
igitur etiam in criminibus exceptis.Salycet.*d.l.fi.C.de accuſation.*
20 Boſſ.vbi ſuprà *n.150.*allegat Alex.*conſ.11.lib.1.* † Contrarium in
☞ criminæ læſæ maieſtatis. Vide,*Socius Criminis.Concl.315.*†Exten-
21 de,vt procedat,etiamſi ſocius criminis eſſet Presbyter.Gramm. *d.*
22 *conſ.35.n.21.*†Extende maximè;quia neque in criminib. exceptis
ſocius facit aliquod indicium contra ſocium bonæ famæ. Carrer.
in praxi.§.octauum indicium,n.13.& 14. Gramm.*conſ.21. n.10.&*
conſ.35.n.25.49. & conſ.61.n.1.& conſ.70. n.7. & deciſ.28.n.17.
Pariſ.*conſ.151.n.13.lib.4.* Socin.Iun.*conſ.39.num.66.lib.2.* Rol. à
Vall.*conſ.16.n.24.& ſeq.conſ.73.n.35.& ſeq.lib.1.* Menoch.*de ar-*
23 *bitr.caſu 474.n.42.*Maſcard.*concluſ.1311.n.16.& ſeq.*† Extende,
etiam ſi agatur de probatione contra hominem malæ vitæ.Gram-
24 mat.*d.conſ.35.n.21.*Pariſ.*d.conſ.151.n.11.lib.4.*†Declara: quia ad
hoc,vt ſocius criminis tanquam infamis probet,& faciat indicium
ad torturam,debent concurrere adminicula,& quod tanquam tur-
25 pis perſona deponat in tortura.Boſſ.*de indic.n.150.& ſeq.*†Con-
trarium Alex.*conſ.69.n.7.lib.2.*vbi, quod probat, maximè ſi con-
currant adminicula.Crau.*conſ.178.n.3.* vbi,quod ſi concurrat ma-
26 la fama rei,plene probat.† Declara hanc materiam,vt cautela ſit,
ex pluribus delinquentibus examinare tres ex eis, tanquam te-
ſtes contra alios,& inquirere eos,contra quos deponunt, & fini-
ta cauſa contra eos poſtea etiam inquirere iſtos,qui fuerunt teſtes;
quia hoc modo non erit confeſſio ſocij criminis, ſed erit forma-
lis depoſitio teſtium,ita Alex.*conſ.30.Viſis dubitationibus,n.11.v.*
☞ *circa id.quod,lib.6.*Vide,an iſta cautela habeat dolum in ſe,& ab-
27 ſtineas.†Amplia in puero paſſo crimen ſodomiæ, quia ex quo eſt
ſocius criminis non probat.Marſil. *28.num.13. & ſeq* vbi maxi-
mè,quando puer eſt pauper, & quia allegat ſuam turpitudinem,
& dicit,quod non ſufficit indicium ad torturam. Pariſ. *conſ.163.*
28 *n.7.lib.4.*†Extende in muliere dicente ſe cognitam per vim: quia
29 ſibi non creditur. Boër. *deciſ.316.n.7.v.vnde mulieri.* † Contra-
rium in ſocio criminis non voluntario,prout in puero, vel puella
ſtupratis per vim;quia nec ſunt infames,nec repelluntur,ſed pro-
bant Plot.*conſ.50.n.21.& 24.*† Extende in muliere Iudæa dicen- 30
te ſe cognitam à Iudæo ſuo compatre;quia non probat.Alex.*conſ.*
*157.Circa primum, in pr.li.5.*maximè,quando coïtus eſt punibi-
lis.† Amplia, etiamſi eſſent plures ſocij criminis; quia non pro- 31
bant,niſi quantùm vnus, quando vna eſt qualitas eiuſdem deli-
cti,& indicij; quia plura imperfecta hoc caſu non faciunt vnum
perfectum.Anch.*conſ.148.In cauſa agitata.* Natt. *conſ.298.n.10.*
Rol.à Vall.*conſ.73.n.6.lib.2.* Grammat. *conſ.35.n.25.* Alex. *conſ.*
88.col.pen.lib.5. Ruin.*conſ.32.& conſ.105. in princ.lib.4.* Marſil.
*ſing.22.*qui loquuntur in pluribus mandatariis. Boër.*deciſ.319.in*
*princ.*vbi,quod tres exculpantes,vel inculpantes ſocium non pro-
bant,& Boſſ.*de indic.n.156.* allegat Anch.& Fulg. idem tenentes,
& Dec.*conſ.288.v.ſimiliter,ſub n.8.* vbi de * comm.Et quod plu-
res rei non probent,nec faciant indicium contra ſocium bonæ fa- 32
mæ.Gramm. *conſ.70.n.7.* † Extende maximè,quando paterentur 33
plures defectus;quia nihil probãt, neque numerus eorum ſupplet.
Natt.*d.conſ.298.n.6.* Grammat. *conſ.38.num.9.& conſ.61.num.3.*
Vide ſupra, *Teſtes habentes plures defectus repelluntur in totum, &* ☞
quando ſecus.Concl.218.† Et procedit extenſio etiam in criminib. 34
exceptis,vt pulchrè Gig.*de crim.læſæ maieſt.q.7.n.6.& ſeq.lib.2.tit.*
qualiter probetur.†Extende;quia duo teſtes ſocij criminis non pro- 35
bant plenè corruptionem etiam cum tortura.Boër.*d.dec.319.n.4.*
*& ſeq.*vbi dicit * communem.†Contrarium tenet Iaſ. *in l.1.verſ.*
tertio limita.ff.de ſeruis. Marſil. *ſing.112.* vbi,quod duo teſtes pro- 36
bant corruptionem eis factam, vt falſum deponant etiam contra
iudicem,& imo Marſ.quod ſpeciale eſt,ad probandam corruptio-
nem vnicus teſtis ſufficiat,plura adducit Boër. *d.deciſ.319.num.5.*
†Declar.quia in cauſa ciuili vnicus teſtis ſocius,& corruptus pro- 37
bat corruptionem.Boër.*d.deciſ.319.n.5.v.ſed intellige.*† Ampl. in 38
mandatario;quia ſi eſt periurus,non probat.Gramm. *voto 34.n.8.*
*& ſeq.*Roland.*conſ.16.lib.1.& conſ.73.n.17.lib.1.*Bertazol. *conſ.341.*
num.27.libr.1. Vide, *Mandatum ad homicidium,vel delictum fa-* ☞
ciendum ex quibus probetur,vel non.Concl.34.†Extende quia man- 39
datario non creditur,niſi deponat in tortura. Carrer. *in praxi in 2.*
*tract.de indic.ad tort.§.nonum indicium,n.1.in fi.*Eugen.*conſ.27.n.*
46.†Amplia; quia regulariter ſocius criminis non admittitur. Soc. 40
*Reg.35.Teſtis ſocius criminis,*vbi ponit tres fallẽtias; prima eſt,quia
facit præſumptionem;ſecunda,quando eſt emendatus, & ageretur
ciuiliter,eſt idoneus;tertia,quando fuit tortus;quia probat,etiamſi
ſit ſocius criminis,maximè,ſi agitur ciuiliter de crimine, & in cri-
minali facit indicium.Vide Maſc.*Concl.466.* vbi, quod dicitur de
ſocio criminis,quod repellatur;idẽ ſit in eo,qui fuit particeps cri-
minis;vt quod repellitur,& non facit indicium,limitat ad proban-
dam coniurationem;item in cauſa hæreſis & falſæ monetæ.† Li- 41
mita in ſubſidiũ,quando veritas aliter haberi nõ poteſt;quia tunc
admittitur ſocius criminis,& qui aliàs non admitteretur,dũmodo
conſtet ex natura actus,quod alij teſtes non adſint Alex.*conſ.64.n.*
5.vſque in fi.lib.1.& ibi vide plenam apoſt. *in v.illius facti,* quæ dat
plures concord.& idem Alex.*conſ.65.in fi.lib.2.*Vide,*Probatio le-* ☞
uior admittitur in iis,quæ ſunt difficilis probationis,& quando ſecus.
Concl.792.†Contrarium,quando plures defectus pateretur,infra 42
concl.218. & in v.Tortura. Concl.332. † Ext.quia ad probandum 43
partũ ſuppoſitum,maximè in ciuili,probant ſocij criminis;quia eſt
negotium de ſui natura,in quo alij teſtes nõ adhibentur.Dec.*conſ.*
*342.In cauſa partus,n.3.*Vide, *Partus ſuppoſitus qualiter probetur.* ☞
Concl.110.† Ext. quod ad hoc,vt in ſubſidium teſtes ſocij crimi- 44
nis,& alias inhabiles admittantur, requiritur,quod ex natura ne-
gotij alij teſtes non potuerint adeſſe,non autem,quod non adfue-
rint,tenet Dec.plene *188.Lætatus ſum,n.10.* vbi plura. † Contra- 45
rium,quod imò ſufficiat non adfuiſſe alias probationes, etiamſi ex
natura actus hoc non ſit neceſſarium,plene Clar.*in §.fi.q.24.n.19.*
v.ſed certo apud nos.†Declara,vt plene per Boſſ. *de indic.& tort.n.* 46
*163.cum ſeq.*vbi pro vtraque, & dicit, quod eſt neceſſe, quod ex
natura rei non potuerunt alij adfuiſſe,in multis exemplis.†Lim.in 47
ſocio itineris;quia plene probat, cum non ingeſſerit ſe in delicto.
Dec. *conſ.100.n.9.v.poſtremo.* † Secus ſi ad iniuriam prouocauit 48
ſibi,vt ſupra in princip † Lim quia in cauſa ciuili ſocius criminis 49
admittitur, & probat Boër. *deciſ.319. num.7.* qui hoc admittit,
quando ſocius nullam communitatem,vel vtilitatem habet ex il-
lo negotio. † Lim.in criminalibus, in quibus delinquens poteſt 50
interrogari de ſociis;quia dictum ſocij criminis facit indicium ad
torturam,in aliis delictis ſecus,plures citat Boër.*d.deciſ.319.in pr.*
plenè Alex.*conſ.69.Viſa fact.,n.7.lib.2.*vbi,quod tunc admittitur
& poteſt teſtificari,& ibi apoſt.*in v.conſocium.*dat plures concord. 51
† Contrarium tamen dicit eſſe verius, & communis * eſt opinio

quod

quod etiam in iis,in quibus poteſt de ſociis interrogari,non facit
52 indicium ad torturam.Boër. *d.deciſ.*319.*col.*2.*in princ.*† Declara;
quia in pluribus caſibus admittuntur teſtes ſocij,videlicet in læſa
maieſtate,& ſequentibus delictis,de quibus Boër.*d.deciſ.*319.*n.*2.
53 † Idem in falſa moneta. Boër. vbi ſup.† Idem in ſacrilegio. Boër.
54 † Idem in hæreſi.Boër.vbi ſupra.† Idem in conſpiratione,& con-
55 iuratione.Boër.vbi ſupra.† Idem in crimine læſæ maieſtatis.Alex
56 *conſ.*13.*n.*14.*&* 15.*lib.*6. Boër.*d.deciſ.*319.*n.*2.† Declara tamen,
57 ſecundum Maſc.*concl.*462.*Crimen læſæ maieſtatis,n.*23.*& ſeq.*vbi
58 limitat multis modis,quando ſocius eſſet inimicus, vel pateretur
59 alios defectus. † Idem in ſimonia. Boër. vbi ſupra. † Idem in aſ-
60 ſaſſinio. Boër.vbi ſupra, allegat Bologn. *conſ.*8.*in v.quo aſſaſſina-*
61 *menti horrendo delicto.* † Idem in omnibus delictis, quæ fiunt ad
commodum delinquentis tantum, vel quæ ſine ſociis non fiunt.
62 Alex.*conſ.*127.*In cauſa n.*16.*lib.*4.† Declar. quia admittitur cum
tortura in caſibus prædictis,aliàs non probat. Maſc. *Concl.*462.*n.*
* 27.vbi* dicit communem.†Declara;quia licet ſocij criminis ad-
63 mittantur in aliquibus criminibus,non tamen ſunt propterea om-
ni exceptione maiores;ideo ad torturam ſocius criminis non facit
indicium,niſi concurrat alia præſumptio,vel coniectura,commu-
* nem*dicit Boër. *d.dec.*319.*n.*2. vbi pro vtraque allegat, & ita di-
ſtinguit,& *n.*4.allegat Io. de Anan.*conſ.*59.*v.reſtat ergo.* atteſtan-
* tem de communi, * & vide omnino Marſil. *ſing.*209.*Socius,circa*
64 *fin.* vbi dicit hoc eſſe notandum.† Et procedit declaratio,etiam ſi
ſocius criminis eſſet ſacerdos.Boër.*d.deciſ.*319.*n.*3.*verſ.quinimò.*
65 † Et maximè procedit limitatio,quando ſocius criminis alias eſſet
infamis:quia non probat,nec facit indicium in caſibus, in quibus
alias admitteretur.Boër.*d.deciſ.*319.*n.*3.*ver.quinimò*,vbi,quod eſt
☞ ſingularis limitatio. Vide, *Teſtes non integri licet admittantur in ca-*
66 *ſibus ſpecialibus,non ſunt omnino integri.Concl.*236.† Vide tamen;
quia imò ſocius criminis in caſib.in quibus,debet admitti ad pro-
bandum neceſſe eſt, vt cum tortura probet, aliàs non facit indi-
cium ad torturam latè Marſil. *in l.*1. §. *diuus Antoninus,n.*5. *ff.de*
67 *quaeſtio.*† Imò,quod non probet,niſi vtrumque concurrat, quod
☞ ſint adminicula;& in tortura deponat, Vide ſupra *n.*24.*v.decla-*
68 *ra.*† Nota etiam, quod probat cum tortura, quando vel ex infa-
mia eius,contra quem deponit, vel ex pluribus ſociis,vel alias ex
veriſimilitudine Iudex poſſet inclinare,quod probet. Marſil.*d.l.*1.
69 §.*diuus Antoninus,n.*5.*ff.de quaeſtio.*† Et quod ſocius criminis,niſi
deponat in tortura, non facit indicium etiam in criminibus exce-
ptis. Carrer.*in pract.in* 2.*tract.de indic.ad tort.*§. *octauum indicium*
*n.*12.*in fi.iuncto n.*16.Gig.*de crim.læſæ Maieſt.lib.*2.*tit.quomod.&*
*per quos,q.*24.*n.*3. Boſſ.*de indic.num.*51. Clar.*in* §.*fi q.*21.*v.ſcias*
70 *etiam.*vbi,quod ita ſeruatur,& *q.*45.*v.cæterum ſi reus.*†Imò,quod
non ſufficiat illa prima tortura,in qua reus confeſſus eſt delictum,
ſed debet eſſe ſpecialis, pro confirmatione depoſitionis. Burſat.
* *conſ.*139.*n.*42.vbi de* communi.Maſcar.*Concl.*857.*n.*34.vbi am-
71 pliat etiam in crimine hæreſis. † Limita;quia ſocius criminis be-
ne probat ad effectum capturæ. Boër. *deciſ.*319.*n.*4.*v.bene verum*
eſt. Vide, *Confeſſio criminoſi non probat contra ſocium criminis, &*
☞ *quando ſecus.Concl.*684. Vide, *Socius criminis qualem probationem*
*faciat.Concl.*315.

Teſtes habentes defectus repelluntur in totum, & quando ſecus. Concl. 218.

1 TEſtis†habens plures inhabilitates,& defectus,ex quibus non
admittitur,prout quando periurus,& vilis perſona,nihil pro-
bat.Crau.*conſ.*6.*n.*59.Sylu.*conſ.*91.*n.*24. Ceph.*conſ.*65.*n.*28.*lib.*1.
2 Natt.*conſ.*520.*n.*18.†Ext.quia teſtis habens plures defectus om-
nino repellitur.Soc.*conſ.*118.*poſt n.*8.*lib.*1. Marſil.*ſing.*385. Rol.
*conſ.*24.*n.*61.*li.*1.Menoch.*conſ.*375.*n.*24.Rim.Iun.*conſ.*213.*n.*87.
* Bertaz.*conſ.*3.*n.*32. & eſt* comm.opinio. Burſat. *conſ.*69.*n.*25.*&*
*conſ.*239.*num.*42. Ext.etiamſi deponat in tortura,& ratificauerit.
☞ Vide, *Tortura.Concl.*332.Extende in mandatario;quia ſi eſt periu-
rus,& ſocius in delicto,non probat. Vide ſupra, *Teſtes ſocij criminis*
3 *non ſunt idonei teſtes, & quando ſecus.Concl.*217.† Ext. etiam in
cauſis priuilegiatis. Cephal.*conſ.*204.*n.*9. Burſat.*conſ.*439.*n.*22.*&*
4 *conſ.*389.*n.*7.† Ext.etiamſi veritas aliter haberi non poſſit. Gram.
*conſ.*70. *n.*7. *in fi.cum ſeq.*† Ext. etiam in caſibus exceptis. Foller.
in praxi crimin.in 1.*part.*3.*part.princ.verſ.etſi confitebuntur.n.*102.
5 *circa med.* † Extende etiam in crimine læſæ maieſtatis. Gig. *de*
*crim.læſæ maieſt.lib.*2.*tit.per quos q.*7.*n.*7.*& ſeq.* Crau. *d.conſ.*6.*n.*
6 58.Maſc.*Concl.*462.*n.*25 †Ampl.maximè contra officialem;quia
requiruntur teſtes omni exceptione maiores in criminali. Gram.
*conſ.*46.Boſſ.*de officiali corrupto,n.*14.Menoch. *de arbitr.caſ.*117.
☞ *n.*25. ideò numerus non ſupplet defectum. Ferret. *conſ.*58. *in fin.*
7 Vide, *Officiales habent præſumpt.&c.Concl.*96.†Ampl. quia teſtes
patientes plures defectus nec admittuntur, nec ſufficiunt ad in-
quirendum.Burſat.*conſ.*275.*n.*19. Laurent.Kircou.in ſuis *commu-*
*nib.opinionib.cent.*4.*Concl.*40.vbi de * communi.† Amplia; quia *8
teſtes patientes plures defectus non admittuntur etiam in ſubſi-
dium,quando alij teſtes haberi non poſſunt. Gram.*conſ.*35.*n.*20.
& 34.etiamſi plures eſſent teſtes Marſil. *conſ.*102.*n.*12. *& per tot.*
Gramm.*conſ.*38.*n.*8.*& voto* 25.*col.*2.Rol.*conſ.*16.*n.*20.*lib.*1.Foll.
in praxi in 2.*part.*3.*part.n.*14. Gabriel.*de teſtib.conſ.*7.*n.*10. † Et 9
quod in totum reiiciantur. Bertazol. *conſ.*41.*n.*32.† Ext. etiamſi 10
duos tantum patiantur defectus. Cephal.*conſ.*65.*n.*27.Hieron.de
Monte atteſtatur de * communi *quaeſt.*16.*n.*22. vbi quod ſi ſo- *
cius criminis admittatur ex ſtatuto, intelligitur,niſi patiatur alios
defectus,ex Burſat. *conſ.*71.*n.*25.† Amplia; quia ſi ſtatutum ad- 11
mittat ſocium criminis,debet intelli, dummodo alium defectum
non patiatur.Hier.de Monte *tract.de finib.q.*16.*n.*22,vbi de*com- *
muni,allegat Burſat.*d.conſ.*71.*n.*25.Crauet.*d.conſ.*6.*n.*54. † Am- 12
plia;quia imò non ſupplentur habentes plures defectus ex nume-
ro. Crauet.*d.conſ.*6.*n.*54.Gramm.*conſ.*38.*n.*9.*&* *conſ.*61.*n.*3 Nat.
*conſ.*298. *n.*6.† Et quod teſtes non poſſint ſuppleri ex numero, 13
niſi adſit ſaltem vnus omni exceptione maior. Crauet. *conſ.*9. *n.*
12.*&* 13.*& n.*15.† Et eſt generale, quod teſtis qui omnino re- 14
pellitur,non poteſt ex aliis ſuppleri.Alex. *in l. ſi quis ex argenta-*
riis.§.*cogentur,n.*1.*v.vnde ſi teſtis eſt talis.ff.de edend.* quia quod
nullum eſt,ſuppleri non poteſt. Crauet. *conſ.*9.*n.*12. Rimin. Iun.
*conſ.*361.*n.*31.Natta *conſ.*298.*poſt num.*10.†Declara tamen,& re-
ſtringe multis modis,infra, *Teſtes non integri qualiter ſuppleantur.* ☞
*Concl.*272.*n.*52.*v.limita, quia teſtes.* † Amplia maximè, quando 15
defectus ſunt in perſona,& dictis.Ruin.*conſ.*149.*n.*36.*lib.*5.Dec.
*conſ.*189.*n.*7.Natt.*conſ.*298.† Et procedit extenſio,etiamſi in cri- 16
minibus exceptis,& caſibus difficillimæ probationis, vt per præ-
fatos Doctor. Crauet.*conſ.*6.*n.*58.*& ſeq.* Rol.à Val. *conſ.*58.*n.*51.
*lib.*3.Cephal.*conſ.*65.*n.*28.*lib.*1.Gram.*conſ.*35.*n.*34.plene Gig. *de*
*crim.læſæ maieſt. lib.*2. *tit.qualiter probetur,quaeſt.*7.*n.*6. *& ſeq.* vbi
ponit exempla,& dat rationem;quia ſi ſocius criminis,qui admit-
titur iure ſpeciali,admitteretur concurrente alio defectu repellen-
te.concurrerent plura ſpecialia, prout ſi inimicus, ſocius, vel ſi
alio delicto notaretur geminato, plene etiam Crauet. *conſ.*923.*n.*
33.*& ſeq.* † Amplia; quia neque ſupplentur teſtes ex numero, 17
quando ſunt contrarij in dictis ſuis,& ſunt omnes inhabiles.Ro-
land.à Val.*conſ.*72.*n.*15.*lib.*3. Bertazol.*conſ.*178.*lib.*1.† Extende 18
etiam in crimine læſæ maieſtatis, in quo ſocius criminis admitti-
tur;quia intelligitur,niſi aliam habeat inhabilitatē;quia tunc non
admittitur, puta ſi periurus, vel vilis, aut delinquens in alio,ita
Crauet.*d.conſ.*923.*n.*33.*& ſeq.*†Amplia, quia tortura non purgat 19
defectus. Rimin. Iun.*conſ.*120.*n.*20.*& conſ.*190.*n.*13. Burſ. *conſ.*
239.*n.*42.† Extende, etiamſi teſtes patientes plures defectus per- 20
ſeuerent in tortura.Roland à Vall.*conſ.*94.*num.*17.*lib.*4 Burſ.*conſ.*
275.*n.*9.Cacher.*conſ.*65.*num.*30. † Et quod tortura ſanat ſolam 21
contrarietatem teſtis,non autem plures defectus. Crauet.*conſ.*6.*n.*
54. *v.ſexto reſpondeo.* † Declara; quia tortura licet ſanet vnum 22
defectum,non tamen plures defectus.Claud.Bertazol.*in addit.ad*
conſ.patris 71.*littera N*, Declara, vt ſupra proximè *ver. amplia.n.*
19 † Declara; quia tortura non eſt herba betonica, vt ſanet om- 23
nes defectus.Bald quem citat Bertaz.*in addit.ad d.conſ.patris* 71.
littera G,vbi, quod ſanat vnicum defectum.† Limita in crimine 24
falſi;quia teſtis, qui dicit ſe depoſuiſſe falſum ſubornatus admit-
titur,& eſt ſufficiens ad tranſmittendam inquiſitionem ſuborna-
tori, ſi ſuſtinuit ſuum dictum in tortura,non obſtante, quod ſit
ſocius criminis, & periurus, & ita de conſuetudine ſeruari dicit
Clar. §.*falſum, n.*5. licet dicat de iure in contrarium eſſe * com- *
munem. Vide ſupra *Teſtis periurus eſt infamis, & non probat, &* ☞
*quando ſecus. Concl.*208.*n.*31. † Extende; quia imò concurrente 25
aliquo adminiculo etiam cum tortura,faceret indicium ad tortu-
ram contra ſubornatorem,licet de iure ſecus;quia de conſuetudi-
ne ita ſeruatur.Clar.*d.*§.*falſum, n.*5. vbi latè, & idem tenet Boſſ.
per plura *tit.de indic.n.*156.*per tot.*† Contrarium tenet Boſſ. quod 26
teſtis corruptus non facit ſolus indicium, neque ſi eſſent duo te-
ſtes deponentes ſe corruptos;quia debent adeſſe adminicula *in tit.*
*de indic.num.*156. *& ſeq.* † Declara tamen;quia quando ſumus in 27
iis,quæ aliter probari non poſſunt,admittuntur, plures citat Boſſ.
*de indic.n.*156.*in ver.contrarium.* vbi latè, & quando dicatur ca-
ſus,quod aliter,&c. eundem *n.*61.*& ſeq.* † Limita;quia ſunt plu- 28
res caſus,in quibus periurus etiam ſi ſit ſocius criminis,admittitur,
prout in cauſa coniurationis, in qua iurauit non deponere; quia
probat ad fauorem eius,contra quem iurauit non deponere con-
iurationem, *cap.ſi.de teſtib.cogen.*vbi Bald.*in fin.*& alij,Felin.*num.*
3.Alexand. *conſ.*13.*Conſideratis,num.*14.*&* 15.*verſ.octauo lib.*6.

Digitized by Google

29 †Extende;quia in crimine læſæ maieſtatis ſocius criminis probat,
ſi aliunde non poteſt probari tale crimen,ſed etiamſi iurauit non
reuelare,& tertio ſi recepta pecunia. Alex.*d.conſ.13.n.14.& ſeq.ver.*
30 *præterea eſt clarum lib.6.* † Extende idem, quando periurium non
eſt notorium,& non eſt lata ſententia contra periurum. Itē,quan-
do veritas aliter haberi non poteſt. Bald.*d.c.ſi.de teſtib.cogen.*&alij.
31 Vide ſupra *Concl.*208.*n.*34.†Contrarium,quod imo teſtis periu-
rus,& ſocius criminis non admittatur regulariter,& admiſſus non
32 probet,neque faciat inditium. Rol à Val.*conſ.73.n.18.lib.1.*† Li-
mita in crimine hæreſis; quia ſocius criminis, & qui primo cum
iuramento negauit de ſe,& complicibus,poſtea confeſſus eſt, ſi ex
manifeſtis indiciis conſtat,quod non odio,neque corruptela con-
fitetur, probat, & idem, quando cum tortura confitetur. Gig. *de
crim.læſæ maieſt.lib.2.tit.quomodo, & per quos q.11.per totam*, vbi
33 idem in ſimonia,& læſa maieſtate.† Declara;quia in aliis crimini-
bus etiam exceptis ſocius criminis, & periurus non probat. Vide
34 ſupra allegata. *Concl.*208.*n.*10.† Limita; quia imo in iis,quæ ſunt
difficilis probationis, prout in furto, & iis, quæ in domo fiunt, &
ſimilibus,admittuntur illi de domo;quia eſt vnus defectus,etiamſi
eſſent infames, prout Iudæi, quando aliter probari non poteſt.
Floria de S.Petro *conſ.11.n.8.&ſeq.*vbi *n.9.*dicit,quod valet argu-
mentum de contractibus ad delicta, & quod iſtud eſt propter vti-
litatem neceſſarij vſus, & dicit tex. *in l.quoniam, ad fi. C.de hæret.*
35 † Extendit idem,quando ad defenſam. Flor.*d.conſ.11.in fi.*

Teſtes animoſi, & audacter deponentes ſuſpecti.
Concl. 219.

1 TEſtis † nimis animoſæ deponens ſuſpectus redditur. Alex.
*conſ.15.Viſo proceſſu,n.4.lib.3.*vbi loquitur in teſte,qui alium
ad accuſandum induxit;quia ſe examinabit, ſequitur Crau.*conſ.2.
n.6.*Alex.*conſ.154.Viſo themate,n.11.ver.viene, che voglio far eſſa-
2 minar,lib.5.*†Et idem,quando teſtis alium ſollicitauit,dicitur ani-
moſus,& ſuſpectus. Alex.*conſ.154.Viſo themate,n.11.lib.5.* ſequi-
3 tur Rolan.à Val.*conſ.27.n.22.lib.3.*† Et quando audet teſtis coar-
ctare negatiuam,quam alij informati non ſunt auſi,dicitur animo-
4 ſus,ita Crau. *d.conſ.2.n.6.*† Et quando deponit de eo, quod diffi-
culter probari non poteſt,dicitur animoſus. Rolan.à Val.*conſ.7.n.
19.& 20.*qui loquitur in probatione adulterij,*lib.1.*& quando de-
ponit ſuper eo,quod habet præſumptionem iuris contrariam,pro-
5 vt quod quis ſit fatuus. Rolan.*conſ.27.n.22.lib.3.*† Et quando om-
nino concludit ad fauorem inducentis ſuper eo; quod difficulter
affirmari poteſt, pleniſſime Farin.*q.60.num.35.& ſeq.*vel quando
6 probat omnia articulata, licet difficilia. † Verboſus teſtis etiam
redditur ſuſpectus;quia præſumitur affectionem habere. Farin. *d.
7 q.60.n.37.*vbi plures citat. †Feſtinanter loquens, vel reſpondens,
antequam interrogetur,præſumitur ſubornatus Farin.*d.q.60.n.38
& ſeq.*plenius Rom.*conſ.450. An ille, qui alter.* vbi apoſt. & ego
dixi *in proœm.decretal.*plenius Boſſ.*tit.de oppoſit.contra teſtes n.25.*
allegat Card.*conſ.119.*& Felin.*in c.cum cauſam, de teſtib.* Alex.*in
addit.ad Bart.l.1.ff.de falſis,in fi.prima apoſtil.*ſequitur Farin.*q.16.
n.38.& ſeq.*Vide Concl.prox.ſeq.

Teſtes per præmeditatum ſermonem deponentes non pro-baut, & quando ſecus. Concl. 220.

1 TEſtes, † per eundem præmeditatum ſermonem deponentes
cenſentur aſtute,& malitioſe deponere,ideo non creditur,ſi-
cut ſimpliciter deponentibus, *l.3.§.1.ff.de teſtib. Auth. de teſtib.§.ſi
vero aſtu.collat.7.*Fed.de Sen.*conſ.220.n.4.v.& dato, quod probatū
eſſet.*Gem.*conſ.142.n.5.v.capitulum.*Nellus de S.Gemi. *in tract.de
probatio.teſtim.n.195.*Io.de Imol.*conſ.134.in fi.*Alex.*conſ.120.Pon-
2 deratis,n.10.v.præterea,lib.5.*† Extende; quia iudex poteſt habere
ſuſpectos teſtes,quando deponunt per præmeditatum ſermonem;
quia præſumuntur inſtructi,& ſubornati. Caſtillio. *conſ.27.n.5.&
3 ſeq.v.ſed nec illud.*†Amplia idem eſſe, etiamſi agatur de probanda
4 hæreſi. Oldr.*conſ.210.n.6.v.circa primum deponunt.*†Amplia etiam
ad probandam diſcuſſionem factam contra principalem. Alex.
conſ.137.In cauſa & lite,n.7.ver. & licet ſit deducta, & n.9.lib.2.
5 † Amplia; quia magis cred[illegible] teſtibus diſcordantibus in verbis,
quando concordent ad eundem effectum, quam teſtibus per ea-
dem verba deponentibus, quando non agitur de forma verborum
probanda. Soc.*conſ.153.In cauſa domini,in pr.lib.2.* Alex.*conſ.78.
In cauſa & lite,n.8.lib.1.*Io.de Anan.*conſ.79.in pr.&conſ.105.Viſo,
circa fi.n.22.v.ſeptimo, & vltimo, lib.4.* vbi apoſt. *in ver.maiorem,*
citat Alex.*conſ.47.n.5.lib.2.* Vide infra, *Teſtes ſibi contradicentes,
6 non probant, & quando ſecus.Concl.*238.† Amplia, vt procedat,
etiamſi deponant pro abſolutione, vel liberatione debitoris; quia
non probant,ſi per præmeditatum ſermonem; quia ſunt ſuſpecti.
Io.de Imol.*conſ.134. In cauſa præmiſſa,in fi.* † Amplia ad proban- 7
dam fatuitatem; quia teſtes deponentes per eundem ſermonem
ſunt ſuſpecti. Dec.*conſ.448.n.24.* quia præſumuntur inuicem al-
loquutos eſſe Pariſ. in eod. caſu *conſ.88.lib.3.* † Et dicuntur per 8
præmeditatum ſermonem deponere,ſi ſunt examinati ſimul omnes
puta duo,vel plures teſtes ſic deponentes; quia debent examinari
ſeparatim. Alex.*conſ.137.In cauſa & lite, n.9.v.item quia teſtes,lib.
2.* † Limita, quando agitur de probanda forma verborum quia 9
tunc requiritur,quod concordent in verbis teſtes. Soc.*conſ.153 in
pr.lib.2.*idem tenet Alex.*conſ.78. In cauſa & lite,n.8. lib.1.* Vide,
Teſtes ſuper forma verborum.Concl.169. † Lim.qñdo eſſent plures, 10
quam numerus neceſſarius requirat, puta tres, vel quatuor, aut
plures; quia tunc probant,licet per eadem verba. Iacob.Butrig. &
ibi Alex. *in lib.3.in pr.ff.de teſtib.* quia numerus ſupplet,vt ibi gl.
Bertach.*in repet.v.teſtes per eadem verba.*Alex.*conſ.237.Perſpectis,
ver.laborant,n.10.& ſeq.lib.6.* Barbat. *conſ.75.lib.4.* & in iſtis ter-
minis *conſ.47. Abunde, in pr. lib.2.* † Limita, qñdo fuit Notarius, 11
qui ſcripſit primum examen extenſum, & examen aliorū ſcripſit;
quia deponunt vt ſupra,vel deponunt idem; certe licet ſint verba
eadem;tamen eo caſu probant,ex quo conſtant de ſubſtantia,*l.qui
ſententiam.ff.de pæn.*Felin.*in c.cum in tua,de teſt.* vbi dicit * magis
communem. Alex.*conſ.138.col.3.v.& licet,*incipit:*In cauſa,& lite,
lib.2.*vbi,quod non probarent,ſi omnes ſimul eſſent examinati;ſe-
cus ſi ſeparatim. Spec.*tit.de teſte.§.nunc tractādum,in pr.*†Et quod 12
prima opinio ſit magis* communis, Iaſ. *in l.quamuis.§.ſi putem,in 1.
not.ff.de condict.indeb.*Abb.*in c.nihil ol.ſtat,ad fin.*vbi apoſt.*de ver.
ſignif.* dicit,quod melius eſſet ſcribere per extenſum,& Fel.*in d.c.
cum in tua,de teſt.*dicit æquiorem,ſequitur Capr.*conſ.114.*vbi di-
cit, quod valet tale examen, & maximè, vbi extaret conſuetudo.
† Vide ad hanc materiam Alex. in apoſt. ad Bart. *in l.ſi librarius,* 13
*ff.de reg.iur.*Bald.Nouel.& Ang.*in l.legata inutiliter,ff.de leg.1.*

Teſtes inſtructi non probant, & quando.
Concl. 221.

TEſtes † inſtructi non probant, & dicuntur inſtructi, quando 1
fuerunt examinati in ſcriptis à parte, quo caſu dicuntur ſub-
ornati. Gemin.*conſ.122.n.6.circa fi.v.item omnes dicunt.*† Amplia; 2
quia ruſticus ſagaciter deponens præſumitur ſubornatus. Fel.*conſ.
2.n.38.* † Amplia; quia quando teſtibus fuerunt lecti,articuli, ſu- 3
per quibus debent examinari,dicuntur inſtructi, & ſuſpecti. Dec.
conſ.448.n.22.v.ſolum ſupereſt, maxime quando cum magna di-
ligentia hoc factum fuit, concordat in eodem caſu Pariſ. *conſ.88.
lib.3.*†Extende maxime,quando ſunt teſtes conſanguinei inter ſe, 4
& deponunt non veriſimilia, videlicet vidiſſe ea, quæ ſunt ante-
quam eſſent nati. Dec. *d.conſ.448.n.24.& ſeq.*† Amplia, quando 5
deponunt per præmeditatum ſermonem; quia præſumuntur in-
ſtructi,vel quod inuicem habuerint colloquium, ideo ſunt ſuſpe-
cti. Vide ſupra, *Teſtes per præmeditatum ſermonem deponentes non
probant,& quando ſecus.Concl.220.n.8.*† Limita; quia imo teſtis, 6
qui ad verum teſtificandum fuit à parte inſtructus, non dicitur
ſubornatus, neque corruptus. Bald. *in c.licet cauſam, de probatio.*
vbi Felin.dicit notandum,& Maſcard. *Concl.688.n.9.*dicit nun-
quam obliuioni tradendum.

Teſtes inimici non probant etiam in cauſa hæreſis, & quando ſecus. Concl. 222.

TEſtes † inimici,& perſequutores non probant etiam in cau- 1
ſa hæreſis. Oldr. *conſ.210.n.7.v.ſunt etiam.* plene Gig. *tract.
de crim. læſæ maieſt.lib.2.tit. quomodo,& per quos,q.2.* Menoch. *de
arbitr.q.28.*vbi,quod iure gentium prohibetur,& *caſu* 110.Farin.
*q.53.per tot.*vbi latiſſimè.† Extende etiam in crimine læſæ maie- 2
ſtatis. Bart.*in l.quæſtionibus.ff.ad l.Iul.maieſt.*Alex.*conſ.126.in fin.
li.4.*Crot.*de teſtib.p.3.in 1.& 2.ampliatione.* Gig.*de crim.læſæ ma-
ieſt.lib.2.tit.quomodo & per quos,q.2.n.1.& 2.*Gondiſal.*in tract.de
hæret.q.13.n.13.*Maſc.*concl.857.n.40.*communem* dicit Farin *d.
q.53.n.5.* plene Gig. *de crim.læſæ maieſt.part.1.tit.quomodo, & per
quos,q.2.*vbi latiſſimè,& quæ dicatur inimicitia capitalis,vbi po-
nit xj. exempla extra quæ dicitur arbitrarium eſſe iudici, plene
Menoch.*de arbitr.q.28.* Alex.*conſ.127.In cauſa,in fi.lib.4.* † Ext. 3
quia teſtes inimici non probant in crimine læſæ maieſtatis, etiam
in articulo mortis,etiā in actu ſuſceptionis ſacramenti,ſi inimicitia
eſt capitalis, Maſc.plura adducens *concl.462.n.32.33.& 34.* † Et 4
quod repellantur inimici in crimine hæreſis,ſimoniæ,& læſæ ma-
ieſtatis,ac aliis exceptis,& grauiorib.delictis,eſt tex.*in c.per tuas,*
vbi Ioan.de Anan.&* omnes Doctor. *de ſimo.* Spec.*tit.de accuſat.
§.1.in fi.*Ang.& Alber. *in l.famoſi.ff.ad l.Iul.maieſt.* Gig.*de crim.
læſæ maieſt.lib.2.tit.quomodo,& per quos,q.2.*Crot.*de teſtib.part.3.
n.97.*

Digitized by Google

n.97.in 1.*& 2.ampliatione*.Campeg.*de teſtib.reg.26.in pr*.Clar.*§.fi.*
* *q.24.* Maſcar. *Concl.*462.*n.*31.*& Concl.*857.*n.*40.*& ſeq.* vbi * de
5 communi. † Ampla, vt multo minus admittantur teſtes inimici in cauſa criminali,in qua inimicus non admittatur.Gem.*conſ.*142. *n.*3.*v.item quia inimicus*. Gram.*conſ.* 15.*n.*12.*& voto* 3.*n.*3. plene Marſ.*ſing.*178.*Inimicus*.vbi ampliat.Alex.*d.conſ.*127.*in fi.lib.*4.*&*
6 *n.*17.*& ſeq.& conſ.*2.*Viſo proceſſu,n.*8.*& v.præterea,lib.*7.† Et quod inimicitia capitalis repellat omnino teſtem, gloſ.*in c. quamuis, v. inimicus,de procur.in* 6. Marſil. *d.ſing.*178.Farin.*q.*53. vbi ampliat
7 15.modis, & limitat Alex. *conſ.*99.*In cauſa,in pr.lib.*1.† Declara tamen; quia minæ ſolæ factæ teſti non inducunt inimicitiam talem quæ repellat,& ſaltem hoc eſt arbitrarium iudici. Bald. *conſ.*152.
8 *Plura tanguntur,n.*3.*v.item non curo,li.*1.† Extende,etiamſi plures eſſent inimici; quia ea ratione,qua repellitur vnus,eadem,plures
9 inimici repelluntur.Dec.*conſ.*133.*n.*6.† Extende; quia imo teſtis inimicus graui inimicitia non facit indicium contra inimicum, & dicitur grauis inimicitia,quando eſt ex cauſa famoſa Bal.*conſ.*138. *Vnius teſtimonio,per tot.lib.*3. maxime, quando cauſam non ſufficientem reddit. & etiam extra iudicium aliter depoſuit, ſed ſine iſtis qualitatibus tenet ex ſola inimicitia graui non probare, neq; facere indicium in criminali. Vide Clar.*§.fin.q.*14 *n.*5. vbi, quod repellitur omnino etiam in criminibus exceptis,& læſæ maieſtatis.
☞ Vide, *Indicia quæ ſufficiant ad torturam, & quæ non.Concl.*97. † Et
10 quod teſtis inimicus non ſit idoneus, Ana. *in c.cum oporteat, n.*6. Fel.*n.*8.*de accuſat*.Crot.*de teſtib.p.*3.*n.*103.*& ſeq.*Gram.*conſ.*38.*n.*
11 11.*&* 12.Boſſ.*de oppoſit.contra teſtes,n.*52.† Ext.quia teſtis inimicus capitalis non facit indicium ad torturam,etiamſi ſtatutum diſponat,quod grauatus dicto vnius teſtis ponatur ad torturam;quia intelligi debet de idoneo teſte; quia inimicus repellitur in totum, & dicitur inimicus frater, vel conſanguineus eius, qui interfecit
12 conſanguineũ inquiſiti.Bal.*conſ.*41.*Præſuppoſito ſtatuto,li.*5.† Imo procedit extenſio,etiamſi inquiſitus, contra quem teſtis inimicus eſt examinatus,non oppoſuit contra perſonam teſtis;quia exceptio inimicitiæ capitalis reſpicit nedum perſonam, ſed etiam dictum;
13 quia mixta eſt.Bal.*d.conſ.*41.*n.*6.*v.modo reſtat,lib.*5.† Ext.etiam in caſib. exceptis etiam in crimine læſæ maieſtatis; quia repelluntur
14 teſtes capitali inimicitia inimici.Iul.Clar.*§.fi.q.*24.*num.*5.† Reſtr. quia bene admittitur teſtis inimicus cum tortura, quia tormenta
☞ augent fidem teſtis,Bal.*d.conſ.*41.*n.*4.*lib.*5.& infra 76.Vide infra, *Tortura ſanat multos defectus, & operatur multa, & quando ſecus.*
15 *Concl.*332.† Contrariũ ſupra, *Teſtes habentes plures defectus repelluntur in totum,& quando ſecus. Concl.* 218.*num.*8.vbi teſtes plures defectus patientes ex tortura non ſanantur,& in inimico Farin. *q.*
* 53.*n.*10.vbi * dicit communem, & plures citat ad hoc in puncto
16 Bertaz.*conſ.*38.*n.*15.† Declara, niſi etiam alij defectus concurrerent Crau.*conſ.*6.*n.*54. Gram.*conſ.*38.*n.*9.Rol.à Val.*conſ.*3.*n.*49.
17 *& ſeq.lib.*3.† Declara,vt *in ver.Tortura operatur multa.Concl.*332.
18 † Et quod neque in ſubſidium, & cum tortura non probant teſtes
☞ patientes plures defectus. Marſil. *conſ.*102.*n.*12. vbi,quod non faciunt indicium.Gram.*conſ.*35.*n.*34.† Declara,niſi ſint plures teſtes
19 patientes defectus plures; quia tunc ratione numeri teſtium ſufficiunt ad torturam,ſaltem quia licet numerus teſtium in criminalibus non ſuppleat defectus ad condemnandum, bene ſupplet ad torquendum.Gram.*conſ.*25.*in pr.& conſ.*32.*n.*14.*& conſ.*1.*num.*5.
20 † Contrarium in officiali videtur tenere. Gram.*conſ.*45.*n.*12.*&* 37. vt non ſuppleat numerus teſtium,quando agitur criminaliter cõ
21 tra officialem.† Declara;quia teſtes inhabiles bene admittuntur in crimine læſæ maieſtatis.Ang.*conſ.*31.Boſſ.*tit.de crim.læſæ maieſt.n.*
22 100.*cum ſeq.*† Declara;quia teſtes inimici repelluntur,quando ini-
* micitia eſt capitalis,alias ſecus,& iſta eſt communis * opinio,vt per Clar.*§.fi.q.*24.*n.*5.*v.item quæro,nunquid inimicus*,vbi, quod dicitur inimicitia capitalis, vel non,prout Iudex arbitrabitur:& idem dicit *q.* 21.*n.*30.vbi, quod ſi habet cauſam ex cauſa graui, vel capitali,dicitur capitalis; ſecus ſi ex cauſa leui,& ſtatur arbitrio iu-
23 dicis.† Ampl quia teſtes familiares,& domeſtici aduerſarij inimici mei non admittuntur contra me, ſicut nec inimicus meus, cuius ſunt domeſtici,& familiares. Fed. de Sen. *conſ.*220.*n.*4.*v.præterea*
24 *ad hoc*,qui loquitur in cauſa criminali contra clericum.† Et ſi teſtis eſſet inimicus tempore depoſitionis,& non tempore iuramenti,attendi debet vltimum tempus;prout è conuerſo,ſi eſſet tempore iuramenti,non tempore examinis,valeret depoſitio.Ruini *conſ.*188. *n.*15. *lib.*1. vbi dicit, quod hoc caſu dictum teſtis non trahitur ad
25 iuramentum circa inimicitiam.† Declara;quia inimicitia probatur ex dicto teſtis aſſerentis tempore examinis non diligere eum,contra quem criminaliter examinatur. Gem. *conſ.*142.*n.*3.*v.item pro-*
26 *batur inimicitia.*† Extende;quia inimicitia detegitur ex dicto teſtis appellantis principalem traditorem, vel per alia verba hoc deno

tantia, & ideo repellitur. Pariſ.*conſ.*152.*n.*16.*& ſeq. & conſ.*169. *n.*31.*lib.*4.Gram.*conſ.*38.*n.*11.*& conſ.*45.*n.*17.vbi de verbis minatoriis.Rol.*conſ.*24.*n.*38.*lib.*1.*& conſ.*52.*n.*13.*lib.*3. Crau. *conſ.*2. *n.*7.Grat.*conſ.*59.*n.*18.*vol.*2.† Ampla;quia inimicus,qui repellitur 27
etiam debet repelli in caſibus, in quibus difficilis eſt probatio, etiamſi veritas aliunde haberi non poſſit,Auger.*de reprobat.teſtiũ, n.*56.*v.item verum*. Ant. Gomez. *de probat.delict.c.*12.*n.*21.*v.aduertendum*.Menoch.*de arbit.q.*28.*n.*2.Hippol.Rim. *inter conſ. cri. conſ.*84.*n.*8.*lib.*2.Burſat.*conſ.*346.*n.*12.*& n.*17.Bertaz.*conſ.*528.*n.* 6.*lib.*2.† Ext.quia licet ſocius criminis faciat indicium in iis, quæ 28
committuntur non principaliter propter odium alterius. ſed propter commodum facientis, vt eſt furtum, falſa moneta, & ſimilia; tamen ſi ſocius criminis eſt inimicus, nihil probat, & examinatus nullum facit indicium. Alex.*conſ.*127.*Viſa Inquiſitione,num.*16.*& ſeq.lib.*4. † Ampla; quia teſtis,qui habet diſcordias,& lites cum 29
eo,contra quem examinatur,non admittitur,quando ſunt diſcordiæ,& lites capitales, vel etiam ciuiles de omnibus bonis, vel de maiori parte bonorum.Alex.*conſ.*78.*In cauſa,& lite, n.*7.*v.non obſtat,ſi dicatur,lib.*1.† Et eo ipſo,quod quis etiam vulneratus accu- 30
ſat,quod talis vulnerauit,repellitur,quia facit ſe inimicum,& ideo non facit indicium ad torturam, licet ſufficiat ad tranſmittendam inquiſitionem,& ad excuſandum à calumnia. Alex *conſ.*14.*Ponderatis,in pr.& n.*1.*lib.*3.† Et quod teſtimonio odioſo non credatur etiã cum iuramento,etiamſi deponat in articulo mortis. Alex. 31
d.conſ. 14.*n.*3. *in fi. & ſeq.lib.*3.vbi apoſt,*in v. articulo.* † Et quod minæ de occidendo inducant inimicitias capitales Alex. *d.conſ.* 32
14.*n.*13.*v.& apparet,cum ſeq.lib.*3.† Extende;quia ſi pendet accuſatio,& iudicium criminale inter teſtem & partem, contra quam 33
præſumitur inimicitia capitalis,& non admittitur, gloſ. *in l.licet, v.licet,in v.capitales,ff.de arbitr.* Abb. *in c.de iis,n.*8. *de accuſ.* Nat. *conſ.*161.*n.* 10. † Et maxime,quando crimen, pro quo accuſatur, 34
eſt capitale,gloſ.*in d.l.licet,in v.capitalis,ff.de arbit.* Blanc.*in l.ſi.n.* 115.vbi citat conc.*ff.de quæſtio.*† Ampl.quia ſufficit cauſa inimicitiæ,vt adſit,Alex.*conſ.*99.*n.*2.*lib.*1.vbi apoſt.*in v.cauſa*,dat plu- 35
rimos conc.Pariſ.*conſ.*152.*n.*16.*& conſ.*169.*n.*31.*lib.*4. Rol.à Val. *conſ.*24.*n.*28.*lib.*1.Gram.*conſ.*45.*n.*12.*& conſ.*46.*n.*5.*& ſeq.*Felin. *in c.cum oporteat,col.*6.*v.item vide,de accuſat.*Marſil.*ſing.*178. *inimicus,in fi.*† Extende, quod ſufficit cauſa capitalis inimicitiæ etiã 36
ſine mentis odio.Rol.*d.conſ.*24.*n.*44.*lib* 1.Alex.*d.conſ.*99.*n.* 2.*lib.* 1. † Extende; quia is,qui dixit ſemel teſtimonium contra me in 37
cauſa criminali alia,vel ciuili,in qua ageretur de maiori parte bonorum, non debet admitti, ſi ſponte accedat; ſecus ſi ex præcepto veniat.Iul.Clar.*d.§.fi.q.*24.*n.*7.vbi * dicit communem.† Extende; *
etiamſi dicat teſtis non habere odium,ſufficit cauſa odij,maxime, quando negaũt falſo non habuiſſe inimicitiam. Alex. *d.conſ.*99. 38
*n.*2.*&* 3.*lib.*1.† Declara tamen;quia non eſt integer teſtis, etiamſi præcepto Iudicis venit et.Clar. *d.§.fin.q.* 24. *n.*7.*in fin.*† Extende; 39
etiamſi de recenti facta fuit reconciliatio.Alex.*d.conſ.*99.*n.*3.*li.*1. 40
† Extende,etiam ſi inimicitia prouenerit cauſa eius,contra quem teſtis inimicus examinatur. Alex.*d.conſ.*99.*n.*3.*lib.*1.† Declara ta- 41
men;quia non omnis inimicitia repellit, ideo eſt arbitrarium iudici,apoſt.ad Alex.*d.conſ.*99.*n.*1.*lib.*1.*in ver.cauſa.*† Ampla; quia 42
carceratus, vel condemnatus de delicto per iudicem præſumitur inimicus,ideo non admittitur in teſtem. Gramm. *conſ.*45.*n.*17. 43
Pariſ.*conſ.* 152.*num.*41.*lib.*4.† Et quod iudex adminiſtrando iuſtitiam incurrat odium, & inimicitiam. Dec. *conſ.*188.*n.*7.vbi, 44
quod non creditur deponenti ſe ſubornatum; imo ex ſola carceratione præſumitur odium,& inimicitia.Bald. *in l.non ignorabis in fin.C.ad exhiben* Ferin.*in cap.cum oportea,num.*5. *de accuſat.*vbi, quod carceratio inducit inimicitiam, ne in criminalibus ſit teſtis, in ciuilibus eſt in arbitrio iudicis † Extende; quia inimicitia præ- 45
ſumpta idem operatur,quod vera. Gramm.*d.conſ.*45.*num.*18.† Et 46
ex quibus inimicitia oriatur,Fel.*d.cap.cum oporteat, n.*5. *de accuſ.* quod ex ſola occupatione bonorum,& ex aliis,vide eum,plenius Gig.*de crim.læſæ maieſt lib.*2.*q.*2.*tit.quomodo,& per quos probetur,* vbi latiſſime.† Et quod ex tortura illata oriatur capitalis inimicitia contra iudicem. Gig.*d.tract.lib* 2.*tit.quomodo & per quos.q.*2.*n.*11. 47
† Ampla;etiamſi inimicitia proueniat ex culpa eius,contra quem ſit inductio teſtis. Gig. *de crim.læſæ maieſt.lib.*2. *tit.quomodo & per quos probetur*, *q.*2.*n.*23. ſequitur Farin. *q.*53.*n.*18.*in* 11. *ampliat.* 48
vbi de communi, * pro vtraque apoſt. ad *ſing.Rom.*199.*Tu habes.* *
† Contrarium tenent plures, quos citat Farin. *d.quæſt.*53. *n.*19. ſed dicit eos errare,licet Boer.*in ſing.ver.teſtis,num.*28. dicat non 49
excludere,ſed iudicantis arbitrio remitti. Decian.*conſ.*18. *n.* 145. *lib.*1.vbi plures citat. Rom.*d.ſing.*199.*Tu habes.*† Ampla, etiamſi inimicitia ſit cum conſanguineo meo; quia inimicus mei conſanguinei eſt mihi inimicus; quia iniuria facta vni cenſetur facta toti 50

Iiiii

29 †Extende; quia in crimine læſæ maieſtatis ſocius criminis probat,
ſi aliunde non poteſt probari tale crimen, ſed etiamſi iurauit non
reuelare, & tertio ſi recepta pecunia. Alex. *d. conſ. 13. n. 14. & ſeq. ver.*
30 *præterea eſt clarum lib. 6.* † Extende idem, quando periurium non
eſt notorium, & non eſt lata ſententia contra periurum. Itẽ, quan-
do veritas aliter haberi non poteſt. Bald. *d. c. fi. de teſtib. cogen.* & alij.
31 Vide ſupra *Concl.* 208. *n.* 34. † Contrarium, quod imo teſtis periu-
rus, & ſocius criminis non admittatur regulariter, & admiſſus non
32 probet, neque faciat inditium. Rol à Val. *conſ.* 73. *n.* 18. *lib.* 1. † Li-
mita in crimine hæreſis; quia ſocius criminis, & qui primo cum
iuramento negauit de ſe, & complicibus, poſtea confeſſus eſt, ſi ex
manifeſtis indicijs conſtat, quod non odio, neque corruptela con-
fitetur, probat, & idem, quando cum tortura confitetur. Gig. *de
crim. læſæ maieſt. lib. 2. tit. quomodo, & per quos q.* 11. *per totam*, vbi
33 idem in ſimonia, & læſa maieſtate. † Declara; quia in aliis crimini-
bus etiam exceptis ſocius criminis, & periurus non probat. Vide
34 ſupra allegata. *Concl.* 208. *n.* 10. † Limita; quia imo in iis, quæ ſunt
difficilis probationis, prout in furto, & iis, quæ in domo fiunt, &
ſimilibus, admittuntur illi de domo; quia eſt vnus defectus, etiamſi
eſſent infames, prout Iudæi, quando aliter probari non poteſt.
Floria de S. Petro *conſ.* 11. *n.* 8. *& ſeq.* vbi *n.* 9. dicit, quod valet argu-
mentum de contractibus ad delicta, & quod iſtud eſt propter vti-
litatem neceſſarij vſus, & dicit tex. *in l. quoniam, ad fi. C. de hæret.*
35 † Extendit idem, quando ad defenſam. Flor. *d. conſ.* 11 *in fi.*

Teſtes animoſi, & audacter deponentes ſuſpecti.
CONCL. 219.

1 TEſtis † nimis animoſæ deponens ſuſpectus redditur. Alex.
conſ. 15. *Viſo proceſſu, n.* 4. *lib.* 3. vbi loquitur in teſte, qui alium
ad accuſandum induxit, quia ſe examinabit, ſequitur Crau. *conſ.* 2.
n. 6. Alex. *conſ.* 154. *Viſo themate, n.* 11. *ver. viene, che voglio far eſſa-*
2 *minar, lib.* 5. † Et idem, quando teſtis alium ſollicitauit, dicitur ani-
moſus, & ſuſpectus. Alex. *conſ.* 154. *Viſo themate, n.* 11. *lib.* 5. ſequi-
3 tur Rolan. à Val. *conſ.* 27. *n.* 22. *lib.* 3. † Et quando audet teſtis coar-
ctare negatiuam, quam alij informati non ſunt auſi, dicitur animo-
4 ſus, ita Crau. *d. conſ.* 2. *n.* 6. † Et quando deponit de eo, quod diffi-
culter probari non poteſt, dicitur animoſus. Rolan. à Val. *conſ.* 7. *n.*
19. *&* 20. qui loquitur in probatione adulterij, *lib.* 1. & quando de-
ponit ſuper eo, quod habet præſumptionem iuris contrariam, pro-
5 vt quod quis ſit fatuus. Rolan. *conſ.* 27. *n.* 22. *lib.* 3. † Et quando om-
nino concludit ad fauorem inducentis ſuper eo; quod difficulter
affirmari poteſt, pleniſſime Farin. *q.* 60. *num.* 35. *& ſeq.* vel quando
6 probat omnia articulata, licet difficilia. † Verboſus teſtis etiam
redditur ſuſpectus; quia præſumitur affectionem habere. Farin. *d.*
7 *q.* 60. *n.* 37. vbi plures citat. † Feſtinanter loquens, vel reſpondens,
antequam interrogetur, præſumitur ſubornatus. Farin. *d. q.* 60. *n.* 38
& ſeq. plenius Rom. *conſ.* 450. *An ille, qui aliter.* vbi apoſt. & ego
dixi *in proœm. decretal.* plenius Boſſ. *tit. de oppoſit. contra teſtes n.* 25.
allegat Card. *conſ.* 119. & Felin. *in c. cum cauſam, de teſtib.* Alex. *in
addit. ad Bart. l.* 1. *ff. de falſis, in fi. prima apoſtil.* ſequitur Farin. *q.* 16.
n. 38. *& ſeq.* Vide Concl. prox. ſeq.

Teſtes per præmeditatum ſermonem deponentes non pro-bant, & quando ſecus. CONCL. 220.

1 TEſtes, † per eundem præmeditatum ſermonem deponentes
cenſentur aſtute, & malitioſe deponere, ideo non creditur, ſi-
cut ſimpliciter deponentibus, *l.* 3. *§.* 1. *ff. de teſtib. Auth. de teſtib. §. ſi
vero aſtu. collat.* 7. Fed. de Sen. *conſ.* 210. *n.* 4. *v. & dato, quod probatũ
eſſet.* Gem. *conſ.* 142. *n.* 5. *v. capitulum.* Nellus de S. Gemi. *in tract. de
probatio. teſtim. n.* 195. Io. de Imol. *conſ.* 134. *in fi.* Alex. *conſ.* 110. *Pon-*
2 *deratis, n.* 10. *v. præterea, lib.* 5. † Extende; quia iudex poteſt habere
ſuſpectos teſtes, quando deponunt per præmeditatum ſermonem;
quia præſumuntur inſtructi, & ſubornati. Caſtillio. *conſ.* 27. *n.* 5. *&*
3 *ſeq. v. ſed nec illud.* † Amplia idem eſſe, etiamſi agatur de probanda
4 hæreſi. Oldr. *conſ.* 210. *n.* 6. *v. circa primum deponunt.* † Amplia etiam
ad probandam diſcuſſionem factam contra principalem. Alex.
conſ. 137. *In cauſa & lite, n.* 7. *ver. & licet ſit deducta, & n.* 9. *lib.* 2.
5 † Amplia; quia magis etiam ſunt [illegible] diſcordantibus in verbis,
quando concordant ad eundem effectum, quam teſtibus per ea-
dem verba deponentibus, quando non agitur de forma verborum
probanda. Soc. *conſ.* 253. *In cauſa domini, in pr. lib.* 2. Alex. *conſ.* 78.
In cauſa & lite, n. 8. *lib.* 1. Io. de Anan. *conſ.* 79. *in pr. & conſ.* 105. *Viſo,
circa fi. n.* 22. *v. ſeptimo, & vltimo, lib.* 4. vbi apoſt. *in ver. maiorem,*
citat Alex. *conſ.* 47. *n.* 5. *lib.* 2. Vide infra, *Teſtes ſibi contradicentes,*
6 *non probant, & quando ſecus. Concl.* 238. † Amplia, vt procedat,
etiamſi deponant pro abſolutione, vel liberatione debitoris; quia
non probant, ſi per præmeditatum ſermonem; quia ſunt ſuſpecti.
Io. de Imol. *conſ.* 134. *In cauſa præmiſſa, in fi.* † Amplia ad proban- 7
dam fatuitatem; quia teſtes deponentes per eundem ſermonem
ſunt ſuſpecti. Dec. *conſ.* 448. *n.* 24. quia præſumuntur inuicem al-
loquutos eſſe Pariſ. in eod. caſu *conſ.* 88. *lib.* 3. † Et dicuntur per 8
præmeditatum ſermonem deponere, ſi ſunt examinati ſimul omnes
puta duo, vel plures teſtes ſic deponentes; quia debent examinati
ſeparatim. Alex. *conſ.* 137. *In cauſa & lite, n.* 9. *v. item quia teſtes, lib.*
2. † Limita, quando agitur de probanda forma verborum quia 9
tunc requiritur, quod concordent in verbis teſtes. Soc. *conſ.* 253 *in
pr. lib.* 2. idem tenet Alex. *conſ.* 78. *In cauſa & lite, n.* 8. *lib.* 1. Vide,
Teſtes ſuper forma verborũ. Concl. 269. † Lim. qñdo eſſent plures, 10
quam numerus neceſſarius requirat, puta tres, vel quatuor, aut
plures; quia tunc probant, licet per eadem verba. Iacob. Buttig. &
ibi Alex. *in lib.* 3. *in pr. ff. de teſtib.* quia numerus ſupplet, vt ibi gl.
Bertach. *in repet. v. teſtes per eadem verba.* Alex. *conſ.* 237. *Perſpectis,
ver. laborant, n.* 10. *& ſeq. lib.* 6. Barbat. *conſ.* 75. *lib.* 4. & in iſtis ter-
minis *conſ.* 47. *Abunde, in pr. lib.* 2. † Limita, qñdo fuit Notarius, 11
qui ſcripſit primum examen extenſum, & examen aliorũ ſcripſit;
quia deponunt vt ſupra, vel deponunt idem; certe licet ſint verba
eadem; tamen eo caſu probant, ex quo conſtant de ſubſtantia, *l. qui
ſententiam, ff. de pœn.* Felin. *in c. cum in tua, de teſt.* vbi dicit * magis *
communem. Alex. *conſ.* 138. *col.* 3. *v. & licet*, incipit: *In cauſa, & lite,
lib.* 2. vbi, quod non probarent, ſi omnes ſimul eſſent examinati; ſe-
cus ſi ſeparatim. Spec. *tit. de teſte. §. nunc tractãdum, in pr.* † Et quod 12
prima opinio ſit magis * communis, Iaſ. *in l. quamuis. §. ſi putem, in* 1. *
not. ff. de condict. indeb. Abb. *in c. nihil obſtat, ad fin.* vbi apoſt. *de ver.
ſignif.* dicit, quod melius eſſet ſcribere per extenſum, & Fel. *in d. c.
cum in tua, de teſt.* dicit æquiorem, ſequitur Capr. *conſ.* 114. vbi di-
cit, quod valet tale examen, & maximè, vbi extaret conſuetudo.
† Vide ad hanc materiam Alex. in apoſt. ad Bart. *in l. ſi librarius,* 13
ff. de reg. iur. Bald. Nouel. & Ang. *in l. legata inutiliter, ff. de leg.* 1.

Teſtes inſtructi non probant, & quando.
CONCL. 221.

TEſtes † inſtructi non probant, & dicuntur inſtructi, quando 1
fuerunt examinati in ſcriptis à parte, quo caſu dicuntur ſub-
ornati. Gemin. *conſ.* 122. *n.* 6 *circa fi. v. item omnes dicunt.* † Amplia; 2
quia ruſticus ſagaciter deponens præſumitur ſubornatus. Fel. *conſ.*
2. *n.* 38. † Amplia; quia quando teſtibus fuerunt lecti, articuli, ſu- 3
per quibus debent examinari, dicuntur inſtructi, & ſuſpecti. Dec.
conſ. 448. *n.* 22. *v. ſolum ſupereſt*, maxime quando cum magna di-
ligentia hoc factum fuit, concordat in eodem caſu Pariſ. *conſ.* 88.
lib. 3. † Extende maxime, quando ſunt teſtes conſanguinei inter ſe, 4
& deponunt non veroſimilia, videlicet vidiſſe ea, quæ ſunt ante-
quam eſſent nati. Dec. *d. conſ.* 448. *n.* 24. *& ſeq.* † Amplia, quando 5
deponunt per præmeditatum ſermonem; quia præſumuntur in-
ſtructi, vel quod inuicem habuerint colloquium, ideo ſunt ſuſpe-
cti. Vide ſupra, *Teſtes per præmeditatum ſermonem deponentes non
probant, & quando ſecus. Concl.* 220. *n.* 8. † Limita; quia imo teſtis, 6
qui ad verum teſtificandum fuit à parte inſtructus, non dicitur
ſubornatus, neque corruptus. Bald. *in c. licet cauſam, de probatio.*
vbi Felin. dicit notandum, & Maſcard. *Concl.* 688. *n.* 9. dicit nun-
quam obliuioni tradendum.

Teſtes inimici non probant etiam in cauſa hæreſis, & quando ſecus. CONCL. 222.

TEſtes † inimici, & perſequutores non probant etiam in cau- 1
ſa hæreſis. Oldr. *conſ.* 210. *n.* 7. *v. ſunt etiam.* plene Gig. *tract.
de crim. læſæ maieſt. lib.* 2. *tit. quomodo, & per quos, q.* 2. Menoch. *de
arbitr. q.* 28. vbi, quod iure gentium prohibetur, & *caſu* 110. Farin.
q. 53. *per tot.* vbi latiſſimè. † Extende etiam in crimine læſæ maie- 2
ſtatis. Bart. *in l. quæſtionibus. ff. ad l. Iul. maieſt.* Alex. *conſ.* 126. *in fin.
li.* 4. Crot. *de teſtib. p.* 3. *in* 1. *&* 2. *ampliatione.* Gig. *de crim. læſæ ma-
ieſt. lib.* 2. *tit. quomodo & per quos, q.* 2. *n.* 1. *&* 2. Gondiſal. *in tract. de
hæret. q.* 13. *n.* 13. Maſc. *concl.* 857. *n.* 40. communem * dicit Farin. *d.* *
q. 53. *n.* 5. plene Gig. *de crim. læſæ maieſt. part.* 1. *tit. quomodo, & per
quos, q.* 2. vbi latiſſimè, & quæ dicatur inimicitia capitalis, vbi po-
nit xj. exempla extra quæ dicitur arbitrarium eſſe iudici, plene
Menoch. *de arbitr. q.* 28. Alex. *conſ.* 127. *In cauſa, in fi. lib.* 4. † Ext. 3
quia teſtes inimici non probant in crimine læſæ maieſtatis, etiam
in articulo mortis, etiã in actu ſuſceptionis ſacramenti, ſi inimicitia
eſt capitalis, Maſc. plura adducens *concl.* 462. *n.* 32. 33. *&* 34. † Et 4
quod repellantur inimici in crimine hæreſis, ſimoniæ, & læſæ ma-
ieſtatis, ac aliis exceptis, & grauiorib. delictis, eſt tex. *in c. per tuas,*
vbi Ioan. de Anan. & * omnes Doctor. *de ſimo.* Spec. *tit. de accuſat.* *
§. 1. *in fi.* Ang. & Alber. *in l. famoſi. ff. ad l. Iul. maieſt.* Gig. *de crim.
læſæ maieſt. lib.* 2. *tit. quomodo, & per quos, q.* 2. Crot. *de teſtib. part.* 3.
n. 97.

Digitized by Google

n.97.in 1.& 2.ampliatione.Campeg.de teſtib.reg.26.in pr.Clar.§.fi.
* q.24. Maſcar. Concl.462.n.31.& Concl.857.n.40.& ſeq. vbi * de
5 communi. † Amplia, vt multo minus admittantur teſtes inimici
in cauſa criminali,in qua inimicus non admittatur.Gem.conſ.142.
n.3.v.item quia inimicus. Gram.conſ.15.n.12.& voto 3.n.3. plene
Marſ.ſing.178.Inimicus.vbi ampliat.Alex.d.conſ.127.in fi.lib.4.&
6 n.17.& ſeq.& conſ.2.Viſo proceſſu,n.8.& v.præterea,lib.7.†Et quod
inimicitia capitalis repellat omnino teſtem, gloſ.in c. quamuis, v.
inimicus,de procur.in 6. Marſil. d.ſing.178.Farin.q.53. vbi ampliat
7 15.modis, & limitat Alex. conſ.99.In cauſa,in pr.lib.1. † Declara
tamen;quia minæ ſolæ factæ teſti non inducunt inimicitiam talem
quæ repellat,& ſaltem hoc eſt arbitrarium iudici. Bald. conſ.152.
8 Plura tanguntur,n.3.v.item non curo,li.1.† Extende,etiamſi plures
eſſent inimici; quia ea ratione,qua repellitur vnus,eadem plures
9 inimici repelluntur.Dec.conſ.133.n.6.† Extende; quia imo teſtis
inimicus graui inimicitia non facit indicium contra inimicum, &
dicitur grauis inimicitia,quando eſt ex cauſa famoſa Bal.conſ.138.
Vnus teſtimonio,per tot.lib.3. maxime, quando cauſam non ſuffi-
cientem reddit. & etiam extra iudicium aliter depoſuit, ſed ſine
iſtis qualitatibus tenet ex ſola inimicitia graui non probare, neq,
facere indicium in criminali. Vide Clar.§.fin.q.14.n.5. vbi, quod
repellitur omnino etiam in criminibus exceptis,& læſæ maieſtatis.
☞ Vide, Indicia quæ ſufficiant ad torturam, & quæ non.Concl.97. † Et
10 quod teſtis inimicus non ſit idoneus, Ana. in c.cum oporteat, n.6.
Fel.n.8.de accuſat.Cror.de teſtib.p.3.n.103.& ſeq.Gram.conſ.38.n.
11 11.& 12.Boſſ.de oppoſit.contra teſtes,n.52.†Ext.quia teſtis inimi-
cus capitalis non facit indicium ad torturam,etiamſi ſtatutum diſ-
ponat,quod grauatus dicto vnius teſtis ponatur ad torturam;quia
intelligi debet de idoneo teſte; quia inimicus repellitur in totum,
& dicitur inimicus frater, vel conſanguineus eius, qui interfecit
12 conſanguineũ inquiſiti.Bal.conſ.41.Præſuppoſito ſtatuto,li.5.†Imo
procedit extenſio,etiamſi inquiſitus, contra quem teſtis inimicus
eſt examinatus,non oppoſuit contra perſonam teſtis;quia exceptio
inimicitiæ capitalis reſpicit nedum perſonam, ſed etiam dictum;
13 quia mixta eſt.Bal.d.conſ.41.n.6.v.modo reſtat,lib.5.† Ext.etiam in
caſib. exceptis etiam in crimine læſæ maieſtatis; quia repelluntur
14 teſtes capitali inimicitia inimici. Iul.Clar.§.fi.q.24.num.5.† Reſtr.
quia bene admittitur teſtis inimicus cum tortura, quia tormenta
☞ augent fidem teſtis,Bal.d.conſ.41.n.4.lib.5.& infra 76.Vide infra,
Tortura ſanat multos defectus, & operatur multa, & quando ſecus.
15 Concl.332.†Contrariũ ſupra, Teſtes habentes plures defectus repel-
luntur in totum,& quando ſecus.Concl.218.num.8.vbi teſtes plures
defectus patientes ex tortura non ſanantur,& in inimico Farin. q.
* 53.n.10.vbi * dicit communem, & plures citat ad hoc in puncto
16 Bertaz.conſ.38.n.15. † Declara, niſi etiam alij defectus concurre-
rent Crau.conſ.6.n.54. Gram. conſ.38.n.9.Rol.à Val.conſ.3.n.49.
17 & ſeq.lib.3.†Declara,vt in ver.Tortura operatur multa.Concl.332.
18 † Et quod neque in ſubſidium, & cum tortura non probant teſtes
☞ patientes plures defectus. Marſil. conſ.102.n.12. vbi,quod non fa-
19 ciunt indicium.Gram.conſ.35.n.34.†Declara,niſi ſint plures teſtes
patientes defectus plures; quia tunc ratione numeri teſtium ſuffi-
ciunt ad torturam,ſaltem quia licet numerus teſtium in criminali-
bus non ſuppleat defectus ad condemnandum, bene ſupplet ad
torquendum.Gram.conſ.25.in pr.& conſ.31.n.14.& conſ.1.num.5.
20 †Contrarium in officiali videtur tenere.Gram.conſ.45.n.12.& 37.
vt non ſuppleat numerus teſtium,quando agitur criminaliter cõ-
21 tra officialem.†Declara;quia teſtes inhabiles bene admittuntur in
crimine læſæ maieſtatis.Ang.conſ.31.Boſſ.tit.de crim.læſæ maieſt.n.
22 100.cum ſeq.†Declara;quia teſtes inimici repelluntur,quando ini-
* micitia eſt capitalis,alias ſecus,& iſta eſt communis* opinio,vt per
Clar.§.fi.q.24.n.5.v.item quæro,nunquid inimicus,vbi, quod dici-
tur inimicitia capitalis, vel non,prout Iudex arbitrabitur:& idem
dicit q.21.n.30.vbi,quod ſi habet cauſam ex cauſa graui, vel ca-
pitali,dicitur capitalis; ſecus ſi ex cauſa leui,& ſtatur arbitrio iu-
23 dicis.†Ampl quia teſtes familiares,& domeſtici aduerſarij inimici
mei non admittuntur contra me, ſicut nec inimicus meus, cuius
ſunt domeſtici,& familiares. Fed. de Sen. conſ.220.n.4.v.præterea
24 ad hoc,qui loquitur in cauſa criminali contra clericum.†Et ſi teſtis
eſſet inimicus tempore depoſitionis,& non tempore iuramenti,at-
tendi debet vltimum tempus;prout è conuerſo,ſi eſſet tempore iu-
ramenti,non tempore examinis,valeret depoſitio.Ruin. conſ.188.
n.15. lib.1. vbi dicit, quod hoc caſu dictum teſtis non trahitur ad
25 iuramentum circa inimicitiam.† Declara;quia inimicitia probatur
ex dicto teſtis aſſerentis tempore examinis non diligere eum,con-
tra quem criminaliter examinatur. Gem. conſ.142.n.3.v.item pro-
26 batur inimicitia.† Extende;quia inimicitia detegitur ex dicto teſtis
appellantis principalem traditorem, vel per alia verba hoc deno

tantia, & ideo repellitur. Pariſ.conſ.152.n.16.& ſeq.& conſ.169.
n.31.lib.4.Gram.conſ.38.n.11.& conſ.45.n.17.vbi de verbis mina-
toriis.Rol.conſ.24.n.38.lib.1.& conſ.32. n.13.lib.3. Crau.conſ.2.
n.7.Grat.conſ.59.n.18.vol.2.†Amplia;quia inimicus,qui repellitur 27
etiam debet repelli in caſibus, in quibus difficilis eſt probatio,
etiamſi veritas aliunde haberi non poſſit,Auger.de reprobat.teſtiũ,
n.56.v.item verum. Ant. Gomez. de probat.delict.c.12.n.21.v.ad-
uertendum.Menoch.de arbit.q.28.n.2.Hippol.Rim. inter conſ.cri.
conſ.84.n.8.lib.2.Burſat.conſ.346.n.12.& n.17.Bertaz.conſ.528.n.
6.lib.2.†Ext.quia licet ſocius criminis faciat indicium in iis, quæ 28
committuntur non principaliter propter odium alterius. ſed pro-
pter commodum facientis, vt eſt furtum, falſa moneta, & ſimilia;
tamen ſi ſocius criminis eſt inimicus, nihil probat, & examinatus
nullum facit indicium. Alex.conſ.129.Viſa Inquiſitione,num.16.&
ſeq.lib.4. † Amplia; quia teſtis,qui habet diſcordias,& lites cum 29
eo,contra quem examinatur,non admittitur,quando ſunt diſcor-
diæ,& lites capitales, vel etiam ciuiles de omnibus bonis, vel de
maiori parte bonorum. Alex.conſ.78.In cauſa.& lite, n.7.v.non ob-
ſtat,ſi dicatur,lib.1.†Et eo ipſo,quod quis etiam vulneratus accu- 30
ſat,quod talis vulnerauit,repellitur, quia facit ſe inimicum,& ideo
non facit indicium ad torturam, licet ſufficiat ad tranſmittendam
inquiſitionem,& ad excuſandum à calumnia. Alex conſ.14.Pon-
deratis,in pr.& n.3.lib.3.†Et quod teſtimonio odioſo non creda-
tur etiã cum iuramento,etiamſi deponat in articulo mortis. Alex. 31
d.conſ.14.n.3.in fi.& ſeq.lib.3.vbi apoſt,in v.articulo. † Et quod
minæ de occidendo inducant inimicitias capitales Alex. d.conſ. 32
14.n.13.v.& apparet,cum ſeq.lib.3.† Extende;quia ſi pendet accu-
ſatio,& iudicium criminale inter teſtem & partem, contra quam 33
præſumitur inimicitia capitalis,& non admittitur, gloſ. in l.licet,
v.licet.in v.capitales,ff.de arbitr. Abb. in c.de iis,n.8.de accuſ. Nat.
conſ.161.n.10. † Et maxime,quando crimen, pro quo accuſatur,
eſt capitale,gloſ.in d.l.licet,in v.capitalis,ff.de arbit. Blanc.in l.fi.n. 34
115.vbi citat conc.ff.de quæſtio.† Ampl.quia ſufficit cauſa inimi-
citiæ,vt adſit,Alex.conſ.99.n.2.lib.1.vbi apoſt.in v.cauſa,dat plu- 35
rimos conc.Pariſ.conſ.152.n.16.& conſ.169.n.31.lib.4. Rol.à Val.
conſ.24.n.28.lib.1.Gram.conſ.45.n.12.& conſ.46.n.5.& ſeq.Felin.
in c.cum oporteat,col.6.v.item vide,de accuſat Marſil.ſing.178.ini-
micus, in fi.† Extende, quod ſufficit cauſa capitalis inimicitiæ etiã 36
ſine mentis odio.Rol.d.conſ.24.n.44.lib 1.Alex.d.conſ.99.n.2.lib.
1. † Extende; quia is,qui dixit ſemel teſtimonium contra me in 37
cauſa criminali alia,vel ciuili,in qua ageretur de maiori parte bo-
norum, non debet admitti, ſi ſponte accedat; ſecus ſi ex præcepto
veniat.Iul.Clar.d.§.fi.q.24.n.7.vbi * dicit communem.†Extende; *
etiamſi dicat teſtis non habere odium,ſufficit cauſa odij,maxime, 38
quando negauit falſo non habuiſſe inimicitiam. Alex. d.conſ.99.
n.2.& 3.lib.1.†Declara tamen;quia non eſt integer teſtis, etiamſi
præcepto Iudicis venit et.Clar. d.§.fin.q.24. n.7.in fin.† Extende; 39
etiamſi de recenti facta fuit reconciliatio.Alex.d.conſ.99.n.3.li.1. 40
† Extende,etiam ſi inimicitia prouenerit cauſa eius,contra quem
teſtis inimicus examinatur.Alex.d.conſ.99.n.3.lib.1.† Declara ta- 41
men;quia non omnis inimicitia repellit,ideo eſt arbitrarium iudi- 42
ci,apoſt.ad Alex.d.conſ.99.n.2.lib.1.in ver.cauſa.† Amplia; quia
carceratus, vel condemnatus de delicto per iudicem præſumitur 43
inimicus;ideo non admittitur in teſtem.Gramm. conſ.45.num.17.
Pariſ.conſ.152.num.41.lib.4.† Et quod iudex adminiſtrando iuſti
tiam incurrat odium, & inimicitiam. Dec conſ.188.num.7.vbi, 44
quod non creditur deponenti ſe ſubornatum; imo ex ſola carce-
ratione præſumitur odium,& inimicitia.Bald. in l.non ignorabit in
fin.C.ad exhiben Ferin.in cap.cum oporteat, num.5. de accuſat.vbi,
quod carceratio inducit inimicitiam, ne in criminalibus ſit teſtis,
in ciuilibus eſt in arbitrio iudicis † Extende; quia inimicitia præ-
ſumpta idem operatur,quod vera.Gramm.d.conſ.45.num.18.† Et 45
ex quibus inimicitia oriatur,Fel.d.cap.cum oporteat, n.5. de accuſ. 46
quod ex ſola occupatione bonorum,& ex aliis,vide eum,plenius
Gig.de crim.læſæ maieſt lib.2.q.2.tit.quomodo,& per quos probetur,
vbi latiſſime.†Et quod ex tortura illata oriatur capitalis inimicitia
contra iudicem.Gig.d.tract.lib 2.tit.quomodo & per quos.q.2.n.11. 47
†Amplia;etiamſi inimicitia proueniat ex culpa eius,contra quem
ſit inductio teſtis. Gig. de crim.læſæ maieſt.lib.2.tit.quomodo & per 48
quos probetur, q.2.n.23. ſequitur Farin. q.53.n.18.in 11.ampliat.
vbi de communi,* pro vtraque apoſt. ad ſing.Rom.199.Tu habes. *
† Contrarium tenent plures, quos citat Farin. d.quæſt.53. n.19.
ſed dicit eos errare,licet Boër.in ſing.ver.teſtis, num.28. dicat non 49
excludere,ſed iudicantis arbitrio remitti. Decian.conſ.18. n.145.
lib.1.vbi plures citat.Rom.d.ſing.199.Tu habes.† Amplia, etiamſi
inimicitia ſit cum conſanguineo meo; quia inimicus mei conſan- 50
guinei eſt mihi inimicus; quia iniuria facta vni cenſetur facta toti

latui

Digitized by Google

51 familiæ. Alex. conſ.2. Viſo, n.9.lib.7.† Amplia,etiamſi conuerſati
fuerint ſimul; quia ſufficit ſubeſſe cauſam inimicitiæ. Alex. conſ.
52 49.n.2.lib.2.Gram conſ.45.n.16.&ſeq.† Amplia;quia in criminib.
exceptis non probat aliquid teſtis inimicus,ita vt nec faciat indi-
cium.Alex.conſ.127.poſt n.15.lib.4.Carter.in praxi crim.in 2.tract.
de indit.ad tortu.§.octauum indicium,n.24. Gig. de crim.leſæ maieſt.
lib.2.tit.quomodo,& per quos,q.7.n.6.& Monoch.de arbitr.caſ.474.
53 n.55.† Amplia in tantum, vt ſi eſt ſublata omnis exceptio contra
teſtes,non dicitur ſublata exceptio inimicitiæ capitalis.Fel.in cap.
cum oporteat,col.7.v.item adde,quod nulla ſpecialitas.de accuſ. Gig.
plene d.tract. de crim.læſæ maieſt.tit.quomodo, & per quos probetur,
54 q.2.lib.2.† Amplia; quia inimicus capitalis in tantum repellitur à
teſtimonio,vt etiam in mortis articulo,etiam in actu communio-
nis,& recepti ſanctiſſimi Sacramenti non probet,neq; ſi in tortu-
ra deponat.Gig.d.tract.de crim.læſæ maieſt.tit.quomodo,& per quos,
55 q.2.in pr.lib.2.† Amplia; quia non ſolum inimicus repellitur, ſed
etiam amicus magnus inimici. Alex.d.conſ.2.Viſo,n.9. & 10.lib.7.
56 † Amplia;quia teſtis inimicus etiam reconciliatus non eſt idoneus
in cauſa capitali;ideo duo teſtes non probant delictum, vt poſſit
ſequi condemnatio. Io.de Anan.conſ.17.n.8.& ſeq.vbi allegat Sa-
lomonem dicentem: Inimico reconciliato ne fidas in æternum, vbi Bo-
* logn.in apoſt.n.16.v.vlterius confirmatur,& eſt * communis opi-
nio,de qua plene Iul.Clar.in §.fi.q.24.n.26. v.ſed quid ſi ſequuta,
plene Gig.de crim.læſæ maieſt.lib.2.tit.quomodo & qualiter probe-
57 tur,q.2.num.6.† Contrarium;quod ſequuta pace admittatur teſtis
58 olim inimicus. Grat. conſ.135.n.3.& ſeq.lib.1.† Declara, quia eſt
verum,quod reconciliatio, quando eſt de recenti, non tollit effe-
ctum inimicitiæ præcedentis capitalis;ideo durat effectus,& quã-
do dicatur de recenti,vel non,aliqui dicunt,ſi non eſt lapſum tri-
* duum,ſecundum* communem,alij,quod ſtatur arbitrio iudicis,ita
Iul.Clar.d.§.fi.q.24.n.6.v.& ideo ſecundum aliquos,apoſt. ad Rom.
59 conſ.186.n.6.v.non obſtante, quæ dicit idem in ciuili.† Decl. quia
quando pax & reconciliatio eſt de recenti,non eſt idoneus. Alex.
d.conſ.99. In cauſa,n.3.lib.1.vbi apoſt.in v.recenti.citat Alciat. re-
60 gul.2.q.11.† Reſtr.quia in cauſa ciuili inimicitia non repellit,ſi ſe-
quuta eſt reconciliatio.Rom.conſ.186.In caſu propoſito,n.6.v.obii-
citur,licet apoſt.ibi n.6.v.non obſtante,intelligat,dummodo recon-
61 ciliatio non ſit de recenti,& ſtatur arbitrio iudicis.† Declara;quia
etiamſi capitalis inimicus admittatur poſt reconciliationem,tamẽ
non dicitur integer,neq; omni exceptione maior.Iul.Clar. d.§.fi.
62 q.24.n.6.in fi.v.& in omnem caſum.† Imo, quod non admittatur.
Gig.d.tract.de crim.læſæ maieſt.lib.2.tit. quomodo probetur,q.2.n.6.
63 † Reſtr. quia ceſſante cauſa inimicitiæ ceſſat inimicitia, & valet
dictum teſtis. Soc. d.conſ.228. n.8.lib.2. Vide, Inimicitia capitalis
64 quæ dicatur,& ex quibus præſumatur.Concl.149.† Decl. quia non
valeret,neq;conualidaretur dictum teſtis inimici,licet ceſſaret po-
65 ſtea cauſa inimicitiæ,licet in reuocatione legati ſecus.† Ampl.quia
inimicitia non extinguitur morte; quia imo durare præſumitur.
Bal.in l.non ignorabit in fi.C.ad exhib.Fel.in c.cum oporteat,n.5.ver.
66 idem,ſi tenuit in vinculis,de accuſ.Surd.conſ.94.num.80.† Et quod
morte non ſit extincta. Medices in tract. mors omnia ſoluit,in 3.p.
67 n.55.poſt Marſil.quem allegat.† Et quod præſumatur durare con-
tra hæredem defuncti. Bal.in c.1.§.vaſſallus,el primo,ſi de feudo fue-
68 ris cont.Fel.d.c.cum oporteat, n.5.v.item addo.Bald.de accuſ.† Lim.
quando teſtes inimici ſunt citati,vt repetantur à parte,quæ dicit
inimicos; quia cenſentur approbati circa perſonã in illa cauſa, &
alia quacunque cauſa.Gram.deciſ.34.n.10.& ſeq.vbi late infra, n.
94.v.limita.Vide, Teſtes quando dicantur approbati circa perſonas,&
69 dicta,vel non.Concl.289.† Lim.quia teſtes inimici ex variis admi-
niculis aliunde collectis adiuuantur,vt eorum depoſitio ſit veriſi-
milis.Ang.conſ.367.n.12.v.ſecundum ea,quæ vidi.Crau. conſ.175.
n.23.& quod teſtis inimicus ex aliis ſuppleatur.Soc.conſ.228. In
cauſa,n.8.lib.2. Crau. conſ.658.n.13.in fi.plene Gram. deciſ.34.n.
70 50. † Contrarium, quod non ſuppleatur dictum teſtis inimici ex
aliis,ex quo in totum repellitur,& nihil eſt, quod ſuppleri poſſit.
Gram.deciſ.11.n.2.Natt.conſ.289.n.10.Rol.à Val.conſ.98.n.34.li.
4.Rim.Iun.conſ.409.n.28. cum ſeq. lib.4. vbi loquitur in teſte ha-
bente intereſſe principaliter; quia non ſuppletur ex aliis, ſecus ſi
71 ſecundario.† Decl.quando non eſt probata inimicitia capitalis; &
quæ in totum excludat,ſic loquitur Socin. d.conſ. 228. n.8. lib.2.
vel quando ceſſauit cauſa inimicitiæ, ſuppletur ex aliis, & idem
72 dicit Io.de Amic.conſ.119.n.11.† Decl. quia ſaltem ad torquen-
dum ſufficiunt,quando concurrunt alia indicia.Gram.d.deciſ.34.
73 n.50.& ſeq.† Lim.quando materia eſt occulta,& difficilis proba-
tionis,arg.l.conſenſu.C.de repud. Corn. conſ.63.num.8.lib.1.Alex.
conſ.77.n.4.lib.7.Grat.conſ.50.n.5.lib.1.Salyc.in l.ea quidem col.1.
C.de accuſat.& in terminis inimici, quod admittatur, quando alij

haberi non poſſunt.Io.de Anan.conſ.17.n.13.& ſeq.ver.circa ter-
tium.† Contr. ſupra n.15.& 16.vbi,quod neque in ſubſidium ad- 74
mittitur teſtis, qui patitur plures defectus; quia repellitur; ideo
idem eſt in inimico.Bertaz.conſ.3.n.30.Burſat.conſ.346.n.12.in fi.
& quod inimicus capitalis non admittatur, etiamſi veritas aliter
haberi non poſſit.Gram.conſ.45.n.19.Ant.Gomez.tract.crim.to.3.
tit.12.de probat.delict.n.22.v.aduertendum tamen, quod prædicta
ſententia,& hanc communem * dicit Farin.q.53.num.7.† Declara, *
quia procedit, quando ex natura negotij, & loci alij teſtes haberi 75
non potuerunt. Marſil. conſ.12.n.11.& ſeq. late Dec. conſ.133.n.6.
vbi ita in teſtibus inimicis,qui admittuntur, quando ex natura rei
alij teſtes non interfuerunt. Vide, Probatio lenior admittitur in iis,&
quæ ſunt difficilis probationis,& quando ſecus.Concl.792.† Declara; 76
quia admittuntur cum tortura,non alias.Gram.conſ.45.num.22.&
conſ.fi.in fin.Marſil.conſ.78.n.16.Carter.in l.obſeruare, in pr.n.165.
ff.de curat.fur.& vide ſupra,num.14.& ſeq.vbi plenius.† Declara; 77
quia vbi admittuntur teſtes non admittendi in ſubſidium, non
tamen ſunt integri,infra, Concl.236.& ita debet intelligi Ioan.de
An.conſ.17.n.13.† Lim.quando inimicitia eſt communis tam acto- 78
ris,quam rei cum ipſo teſte.Grat.conſ.135.in pr.v.non obſtat primũ
lib.1.† Lim. quando cum dicto inimici procedit confeſſio partis, 79
vel ſubſequitur;quia ex quo confeſſio per metum facta non valet,
coadiuuatur tamen ex præcedenti confeſſione partis, vel ſubſe-
quenti ſpontanea.Soc.d.conſ.228.n.7.v.accedit,lib.2.† Lim. quia 80
vt inimicitia repellat inimicum,requiritur,quod teſtes exprimant
cauſam inimicitiæ & reddant cauſam ſcientiæ etiam non interro-
gati,& inimicitia ſit grauis,& ſpecifice probata,plene Gram. deciſ.
34.num.21.& ſeq.vbi late,quod ſtatur arbitrio iudicis.† Et debet 81
inimicitia allegata ſtatim probari,alias non releuat, text. in Auth.
de teſtib.§.ſi vero quis dicat.Gram.d.deciſ.34.n.48.† Lim.quia non 82
omnis inimicitia,vel maleuolentia repellit teſtem, ſed Iudex de-
bet arbitrari, an ſit releuans, & ideo, quando teſtes habent pro ſe
alias coniecturas,& adminicula veriſimilia, admittuntur. Ioan.de
Im.conſ.138.In quæſtione,n.7.Gram.dec.34.n.28. vbi,quod ſi non
eſt capitalis, non faciunt indicium ad torturam arbitrio Iudicis.
Alex.conſ.188.Viſo proceſſu,n.8.v.non omnis inimicitia, lib.7.† Et 83
quod inimicitia non capitalis, quam odium appellamus, non re-
pellat teſtem.Gabr.conſ.178.n.9.lib.1.vbi, quod quantum debeat
diminui de fide,eſt arbitrarium iudici.Alex.conſ.182.Viſo proceſſu,
n.6. v. quia probatum eſt,lib.7.† Extende, quando inimicitia non 84
eſt capitalis,ſed ex leui cauſa;quia non repelluntur teſtes inimici.
Iul.Clar. d.§.fi.q.24.n.5. vbi, an ſit leuis, vel grauis,ſtatur iudicis
arbitrio,& Gram. deciſ.34.n.26. vbi,quod debet eſſe capitalis, &
grauiſſima,vel grauis,vt repellat teſtem.Io.de Amic.conſ.119.n.11.
vbi,quod præſumitur non capitalis,niſi probetur, quod capitalis.
† Vide plenius per Gig.de crim.læſæ maieſt.lib.2.tit.quomodo probe- 85
tur, q.2.vbi late declarat, quando inimicitia dicatur capitalis vel
non, & in fi. dicit, quod capitalis repellit in totum, non capitalis
non repellit in totum.† Decl.quia odioſus,& qui habuit verba cõ- 86
tumelioſa contra partem, licet non dicatur inimicus,vt repellatur;
tamen erit arbitrarium iudici,quãta fides ſit adhibenda.Alex.conſ.
152.In cauſa & lite,n.8.v.diminuitur etiam de fide,lib.7.† Lim.quia 87
non ſufficit inimicitia probata in genere, ſed debet in ſpecie pro-
bari cum ſuis qualitatibus.Gra.dec.34.n.24.& ſeq.vbi,quod debet
eſſe euidens,& manifeſta inimicitia, vt teſtis repellatur, & grauis,
& capitalis,alias non præſumitur capitalis.Io.de Amic.conſ.119.n.
11.† Decl.quia inimicitia debet ſpecificè probari,alias non releuat 88
niſi cum ſuis qualitatibus, & non ſufficit, ſi in genere ſit probata,
ſecus ſi pars nihil oppoſuit contra generalem probationem inimi-
citiæ. Vide Maſc.Concl.692.Exceptionẽ inimicitiæ.† Ext.quia teſtes 89
probantes inimicitiam debent dicere rationem dicti ſui etiam non
interrogati alias non probatur.Gram.d.deciſ.34.n.25.† Lim.quan- 90
do inimicitia ſuperueniſſet poſt examen; quia quod dicitur de
teſte inimico,vt non probet,intelligitur,ſi tempore iuramenti erat
inimicus,& non ſufficit,quod non probetur inimicitia de illo tem-
pore examinis. Alex.conſ.188. Viſo proceſſu,n.9. v.item reſpondeo,
lib.7.† Lim.quando inimicitia eſſet procurata, vt quia is, qui ſcit 91
teſtem poſſe deponere contra ſe,eum verberat,vel ſecum contra-
hit inimicitiam data opera,vt non poſſit eſſe teſtis. Bart. in l.1.§.
cum quis.ff.de q. pleniſſime Farin.q.53.n.64. in 3.limitatione, vbi,
quod arbitrio iudicis remittitur,an ſit affectata,vel non.† Ext. vt 92
procedat, etiam, quando cauſa ciuilis procedit inter Titium &
Seium; quia ſi Seius reus, vel è contra poſt litem inſtituat accuſa-
tionem contra eum,qui de lite eſt informatus,præſumitur per ca-
lumniam feciſſe.Alex.conſ.253.Quæritur,li.6.† Lim.quia carcera- 93
tio ex cauſa ciuili non inducit inimicitiam conſiderabilem. Gabr.
conſ.159.n.11.lib.2.† Lim.quando teſtis inimicus inducitur in te- 94
ſtem

Digitized by Google

ſtem ab inimico,*l.ſi quis teſtibus,C.de teſtib.*cuius diſpoſitio procedit etiam in exceptione inimicitiæ, vt ibi Bald.*n.7.ver.vt exceptio inimicitiæ.*Salyc.ibi *n.9.ver.ſed quidam moderni.* Afflict.clare *in tit. ſi de inueſtit.inter dom.& vaſal.lis oriatur in c.1.n.41.*& Rota Romana in vna Prælationis coram R.P.D.Seraphino de anno 1576.
95 plene Gram.*deciſ.34.n.10.& ſeq.*† Extende, etiamſi inductio ſuper vno tantum articulo facta fuerit Bald. *in c.de teſtibus, n.11. de*
96 *teſtib.*† Extende,etiamſi in alia cauſa fuiſſet inductus idem inimicus ab eo,qui excipit de inimicitia.Spec.*de teſte,ver.ſexto,n.*8.Iaſ. *in l.1.§.editiones,n.10.de eden.*Marant.*de ord.iudicio.tit.de repro-*
97 *bat.teſt.ſub n.*10.† Extende,etiamſi ſolum ſit inductus à parte excipiente,licet non ſit examinatus; quia cenſetur approbata perſona.Cyn.*d.l.ſi quis teſtib.col.2.ver.modo circa.*Odofr.*col.2.in fin.* Bart.*n.2.*Caſtr.*in pr.*Salyc.*n.6.C.de teſtib.*Io.And.*in addit.ad Specul.§.ſæpe,n.7.ver.quid ſi produxi teſtem.*Felin.*in c.præſentia,n.8.de teſtib.*Curt.Sen.*conſ.55.n.6.* Boër.*deciſ.245.n.3.* Gram. *deciſ.34.*
98 *n.11.*Crau.*de antiq.temp.par.1.§.quæritur,n.5.*†Extende,quia teſtis inimicus cenſetur approbatus, etiamſi examen contra inimicum ſit,antequam ab inimico inducatur;quia non refert,an inductus ſit ab excipiente ante,vel poſt examen,Glo.*d.l.ſi quis teſtibus, in ver.in alia.C.de teſtib.* Neuiza *conſ.47.n.3.* Petr. de Barb. *inter conſ.matrimoni. conſ.24.n.20.* & fuit deciſum per Rotam in cauſa
99 Prælationis, coram R.P.D. Seraphino 1576.† Extende; quia ita demum teſtis non admittitur,contra quem de inimicitia opponitur,ſi incontinenti inimicitia offertur probanda, alias non admittitur exceptio. *Auth.de teſtib.§.ſi vero quis dicat.* Gram.*deciſ.34.n.*
100 10. † Contrarium tenet Bart. *in auth.ſi teſtis.§.ſi vero,C.de teſtib. n.*10. quia imo inimicus non admittitur,ſi opponitur de inimicitia,ſiue capitali,ſiue non,niſi prius probetur de ea, & non reſeruatur hæc exceptio; quod vero dicitur eſſe verum, quando incontinenti offertur probatio, dicas procedere in omni exceptione,quæ offertur incontinenti. Vide Maſcard. *Concl.694. Exceptio vbi op-*
101 *ponitur contra teſtem.*† Reſtringe,quando inducitur ſtricte in vno articulo,puta in recognitione manus propriæ;quia extra illum articulum non cenſetur approbatus;quia non extenditur approbatio limitata,Pariſ.*conſ.88.n.80.lib.3.* Roland.à Val. *conſ.4.nu.14. lib.4.* & eſt regulare, quod approbatio facta quoad vnum actum
102 non extenditur ad alium actum.Cephal.*conſ.377.n.75.*†Reſtringe; quia quando exceptio contra perſonam remittitur per inductionem; non tamen cenſetur remiſſa exceptio quoad dictum Pariſ.*conſ.88.n.85.lib.3.*Marant.*de ordi.indic.par.17.§.13.actus,n.12.* Boſſ.*de publicat.proceſſ.n.16.*Roland.*d.conſ.4.n.14.lib.4.* Bart.*in l.*
103 *ſi quis teſtibus,C.de teſtib.*† Reſtringe; quia ſpectat ad iudicem ſe informare de qualitate teſtium,*l.1.§.ſi curator.ff.de magiſtrat.conuen.*Bart.*in l.3.§ quod autem,n.6.ff.de damn.infect.* & ſi cognoſcit teſtem repellendum, poteſt ex officio repellere. Bald. *in l.ſi quis teſtib.num.3.C.de teſtib.*maxime, quando eſt de falſo ſuſpectus,ex quo non fauore inducentis, ſed odio perſonæ teſtis repellitur. Alex.*in d.l.3.§.hoc autem,n.20.ff.de damn.infect.*quia iudex poteſt ſe fundare ſuper actu impugnato ad fauorem impugnantis. Alex. *conſ.183.n.5.lib.5.*Anch.*q.63.in fi.lib.3.*& poteſt reiicere id,quod
104 pars approbauit, *l.ſi vt proponis. C. de nupt.* † Reſtringe, quando teſtis induceretur ad recognoſcendum delictum teſtis, vt reprobetur, *l.legata inutiliter ff.de legat.præſtand.* ſic dicimus in producente inſtrumentum;quia videtur fateri omnia contenta in inſtrumento producto;ſecus ſi producat animo illud impugnãdi.Crau. *conſ.175.n.7.*Rim.Iun.*conſ.18.n.184.* alias appellans,qui tenetur producere ſententiam,quam impugnat,vt doceat de grauamine,ſi eam approbare diceretur,fruſtratoria eſſet diſpoſitio,*c.cupientes. de appell. in 6.* & darentur mille abſurda; & quia actus agentium non debent operari vltra intentionem eorum,*l.non omnis ff.ſi cert. pet.* & inducta ad vnum finem non debent contrarium effectum operari,*l.quod fauore, C.de legib.*Vide, *Inimicitia capitalis quando dicatur,& ex quibus probetur.Concl.*149.Vide Menoch. *de arbitr. q.2.*vbi ampliat multis modis,& *caſu* 110. Vide, *Teſtes non integri ſuppleantur,& quando ſecus.Concl.*171.

Teſtes ſpontanei, & vltro ſe offerentes non ſunt idonei, & quando ſecus. CONCL. 223.

1 TEſtes † ſpontanei,& vltro ſe offerentes non ſunt idonei Fulgoſ.*conſ.184.num.3.* Rom.*conſ.420.In propoſita, n.3.* Marſil. plene *ſingul.140.Teſtis,qui offert.*apoſtil.fin.ad Roman. *ſing.450.* Pariſ.*conſ.83.n.18.& 34.lib.1.*Roman.*conſ.190. Clarum eſt, in pr.*
2 † Extende, quia repelluntur Roman. *d.conſ.320.n.3.*vbi apoſt. *in*
3 *ver.repelli.*dat concord.† Et an poſſit puniri pœna falſi teſtis vltro ſe ſubiiciens examini.Alex.in apoſt.ad Bart.*in l.1.ff.de falſ.in ver.*
4 *verum.* † Amplia;quia teſtis ſpontaneus,& vltro ſe offerens præſumitur inimicus partis,contra quam ſponte deponit, & non citatus, maxime in cauſa criminali. Marſil. *conſ 18.n.11.& ſeq.*† Amplia;quia teſtis , qui nimis affectat contra partem , contra quam 5
examinatur, dicitur ſuſpectus. Alex.*conſ.154.n.11. ver.ex quibus apparet,lib.5.*Pariſ.*conſ.152.n.16.lib.4.* Natt.*conſ.161.n.10.in fi. & n.ſeq.*Ferret.*conſ.346.n.4.* Menoch.*conſ.149.n.21.* Bertazol. *conſ. 170.n.9.*Vide, *Affectatio operatur multa,vt affectans perdat priuilegium.Concl.*237.†Et affectatio probatur ex nimia verboſitate,vel 6
ſi affert non requiſitus ſcripturas.Crau.*conſ.796.ſub n.12.*Et quod teſtis affectatus ad cauſam non ſit idoneus.Pariſ.*conſ.54.n.29.l.4.*
†Amplia;quod dicitur de teſte ſpontaneo,idem ſit de animoſo,vt 7
reddatur ſuſpectus.Alex.*d.conſ.154.n.11.ver.ex quibus apparet, lib. 5.& conſ.15.n.4.lib.3.*†Limita,quia teſtis non dicitur ſpontaneus 8
ſi requiſitus à parte, vt velit ſe examinare , hoc faciat ſponte ſine coactione,non dicitur ſuſpectus,vel ſe offerens. Neuiza. *conſ.8.n. 42.& ſeq.*Dec.*in c.placuit,n.15.& 17.de teſtib.*† Et ideo licet teſtis 9
non ſit citatus,ſi modo eſt à parte inductus,vel à iudice monitus, licet ſponte deponat;probat nec dicitur vltro ſe offerre, ita Alex. *conſ.68. Et viſo,n.17.ver.non obſtat,quod teſtes,lib.2.*† Limita, niſi 10
eſſemus in materia peccati ; quia teſtis ſponte ſe offerens probat. Marſil.*d.ſing.140.Teſtis,qui offert.*Vide,*Teſtes examinati ſine citatione partis non probant, & quando ſecus. Concl.*165.Vide, *Teſtes non citati probant,& quando ſecus.Concl.*165.

Teſtis, qui non potuit,nec debuit examinari, non probat.

CONCL. 224.

TEſtis,†qui non debuit,nec potuit examinari,non probat.Oldrad.*conſ.192.Viſo diligenter,in fi.*†Et ideo teſtis,qui dicitur 1 2
falſum depoſuiſſe,non probat contra eum,qui induxit,ſi deponat, ſe dixiſſe falſum ad ſuggeſtionem inducentis , & ideo non debet examinari,& examinatus non facit probationem,neque indicium. Pett.de Anch.*conſ.24.in pr.n.2.ver.etſi dicatur.*† Amplia;quia te- 3
ſtis,qui non potuit,neque debuit examinari;quia inſtantia ſtatuti non durabat,non probat,quando pars contradixit.Bald.*conſ.33. Statuto cauetur, lib.5. circa fin.* † Amplia; quia imo teſtes viles,& 4
participes criminis,qui non potuerunt examinari,non faciunt indicium ad inquirendum.Fulgoſ.*conſ.173.In cauſa inquiſitionis, in pr.*† Amplia; quia ſi teſtis fuit examinatus ſuper articulis affirma- 5
tiuis,& depoſuit, licet etiam examinetur ſuper articulis negatiuis directo contrariis,& dicat contrarium;quia non potuit,nec debuit examinari,non præiudicat primo dicto.Bartol.*conſ 92.In quæſtione n.9.ver.ſecundo obiicitur,lib.1.*† Amplia in impubere,qui non de- 6
buit examinari;quia examinatus non probat,*l.in teſtimonium ff.de teſtib.* Vide ſupra, *Teſtes in cauſa capitali qui admittantur, & qui non.Concl.*196.†Amplia in teſtibus domeſticis,& inimicis,qui re- 7
pelluntur, & examinati non probant aliquid Anch. *conſ.246. per tot.*† Contrarium, quod ſocius criminis impubes, & alij, qui non 8
ſunt idonei,ſi tamen ſunt examinati,faciunt indicium,*l.ſi.C.de accuſatio.*†Declara;quia illi,qui ſolum repelluntur de iure poſitiuo, 9
examinati faciunt indicium,ſi vero repelluntur de iure naturali,vt quia inimici intereſſati, vel domeſtici, neque faciunt indicium, Anch.*conſ.246.in fi.*† Declarat aliter Grammat. *conſ.3.n.11.* vbi 10
dicit, quod ſi lex non reſiſtit examini , prout in domeſtico, qui non probat,ſed tamen facit indicium,ſi vero lex reſiſtit prohibens examinari,tunc nullum facit indicium,& idem Gram.*conſ.42.n.4.*
† Limita in ſocio criminis, qui examinatus facit indicium , licet 11
non poſſit examinari. Vide, *Socius criminis poteſt interrogari de ſociis,& quando non.Concl.*515.† Limita; quia teſtes,qui non de- 12
buerunt examinari,examinati faciunt quale indicium,puta,ad inquirendum. Boſſ. *in praxi crim.tit.de inquiſitio. n.62.* & latius *de indit.& tortur.n.294.*† Declara totam iſtam materiam; quia ſi te- 13
ſtis in totum repellitur, & fuit examinatus, & non facit indicium niſi ad inquirendum de veritate. videlicet ſumendum informationes,vel ad capturam arbitrio iudicis;quia qualibet ſuſpicio ſufficit ; ſecus ad tranſmittendum inquiſitionem , vel ad torturam : ſi vero in totum non repellitur, probat, ſi pars non oppoſuit, alias ſecus;quia ſolum facit indicium, vt ſupra Iul. Clar. *d.§.fi.q.24. in fi.ver.vidi etiam,n.24.*vbi relatiue ponit longiorem relationem allegando. Carret.*in praxi fol.109.num.152.*† Declara; quia multi 14
teſtes non poſſunt compelli facere teſtimonium. prout agnati contra agnatum,vſque in tertium gradum,ſed ſi veritas aliter haberi non poteſt,compelluntur.Maſcard. *Concluſio.*74.

Teſtes

Digitized by Google

Teſtes qui eſſe poſsint volentes, ſed non compelluntur.
Concl. 225.

1 PRoxenetæ † poſſunt eſſe teſtes, ſi volunt, ſed tamen inuiti com-
pellendi non ſunt ad teſtificandum. Bald. *conſ.* 455. *Quidam*
2 *nomine, n.* 5. *v. porro non eſt, lib.* 1. † Contrarium, quod proxeneta
non poſſit eſſe teſtis contra alteram partem inuitam propter affe-
ctionem quæ præſumitur in proxeneta, Anch. *conſ.* 131. *Viſis di-
ligenter, n.* 5. Io. de Im. *conſ.* 134. *In cauſa præmiſſa*, vbi, quod iſta
3 eſt verior, licet gl. ſint pro vtraq; parte. † Et quod mediator exami-
natus ſine conſenſu partiũ non probet etiam in cauſa dotis. Caſtr.
conſ. 250. *Viſo puncto, in fi. li.* 2. vbi, quod non facit ſemiplenã pro-
bationem, etiamſi adſint teſtes de auditu, ſed ſi ab vtraque parte
4 eſt inductus, bene facit ſemiplenam. † Declara plenius, vt per
Ang. Aret. *conſ.* 5. *Tota virtus, n.* 19. *& ſeq. v. præterea etiã quarto*, vbi,
quod proxeneta, qui non admittitur ſuper contractu, niſi de con-
ſenſu partium, bene admittitur ſuper præambulis ad contractũ, li-
cet inerant ad validitatem ipſius contractus, quando non ſunt ta-
lia de contentis ad contractum, dat exemplum, ſi venditor em-
phyteuſis coram proxeneta, vel alio, qui non eſſet idoneus ſuper
contractu, obtinuit licentiam vendẽdi à domino; nam proxeneta,
imo emptor ipſe, qui non eſſet idoneus, pro venditore poſſunt te-
ſtificari ſuper tali licentia præambula ad contractum, vide eum;
5 quia eſt notabilis declaratio. † Et quod mediator non ſit idoneus
teſtis. Alex. *conſ.* 32. *Viſo proceſſu, n.* 2. *v. ſecunda ratione, lib.* 6. vbi
☞ apoſt. *in v. mediator*, citat Alex. *conſ.* 13. *n.* 3. *lib.* 1. Vide, *Teſtes qui
non ſunt idonei ratione affectionis. Concl.* 203. *n.* 38. *& ſeq.* † Com-
6 pulſus autem non dicitur teſtis citatus ad hoc, vt inuitus dicatur
teſtificaſſe; quia citatio teſtium fieri conſueuit, ne voluntariè de-
poſuiſſe dicantur. Bald. *conſ.* 455. *n.* 6. vbi, quod ita ſeruatur de
7 conſuetudine, *lib.* 1. † Declara; quia ſpeciale eſt in crimine ſimo-
niæ, vt mediator, & proxeneta ſit idoneus etiam parte altera con-
tradicente, *c.* 1. *cum gl. ibi de teſtib. in* 6. ergo in contrarium eſt ius
8 commune. Io. de Im. *conſ.* 134. *n.* 2. *& ſeq.* † Reſtringe; quia licet
fuerit quis proxeneta in illo negocio, de quo litigatur, ſi non con-
ſtat, quod aliàs exercuerit artem proxeneticam, ex vno actu non
poteſt dici proxeneta, & ideo poteſt eſſe teſtis. Flor. à S. Petro *conſ.*
16. *per tot.* maximè, *in fi.* vbi, quod ex vnico actu in iis, quæ ſonant
in delictum, quis efficitur fur, homicida, &c. ſecus in iis, quæ non
9 ſonant in delictum, provt in mercatore, proxeneta, &c. † Affines,
& conſanguinei non compelluntur contra conſanguineos teſtifi-
cari; ſi tamen velint examinari, non repelluntur, licet non ſint in-
10 tegri. Alex. *conſ.* 18. *Viſo proceſſu cauſæ, num.* 4. *&* 5. *lib.* 1. † Ext. quia
conſanguinei non compelluntur in cauſa ciuili, vel criminali, ſed
bene admittuntur volentes, & dicuntur volentes eo ipſo, quod
non allegant priuilegium, neque proteſtantur. Bald. *conſ.* 188. *Con-*
11 *ſobrinus, in fi. v. non obſtat, gl. lib.* 4. † Gener poteſt eſſe teſtis con-
12 tra ſocerum, ſi vult. Alex. *conſ.* 78. *In cauſa & lite, n.* 7. *lib.* 1. † Filius
contra patrem propter reuerentiam non poteſt teſtificari; ideo re-
☞ pellitur. Alex. *conſ.* 18. *n.* 5. *lib.* 1. Vide, *Subſidij cauſa, ſeu in ſubſi-*
13 *dium multa conceduntur, quæ alias, &c. Concl.* 769. † Ampl. quia
regulariter de iure Canonico teſtes non compelluntur inuiti dice-
re teſtimonium, niſi de ſpeciali mandato Papæ Clar. *in* §. *fin. q.* 24.
14 *n.* 21. *ver. ſucceſſiue videamus.* † Extende maximè; quia non com-
pelluntur, quando teſtibus crimina obiiciuntur per modum exce-
15 ptionis. Clar. vbi ſupra *q.* 24. *n.* 21. *v. dicit etiam Capella.* † Et pro-
pterea non tenetur teſtis reſpondere interrogationi, ſeu interroga-
torio continenti crimina teſtis. Clar. *d.* §. *fi. q.* 24. *n.* 21. allegat *Deciſ.*
16 *Tholoſanam* 412. † Idem in principali, qui non tenetur reſponde-
☞ re poſitioni criminoſæ. Vide, *Poſitioni criminoſæ regulariter non eſt*
17 *reſpondendum, & quando ſecus. Concl.* 395. † Reſtringe; quia quic-
quid ſit de iure, hodie diſtincte ſeruatur, quod teſtes compellun-
tur tam in ciuilibus, quam in criminalibus. Iul. Clar. *d. q.* 24. *n.* 21.
18 *in fin.* † Amplia quia frater non compellitur dicere teſtimonium
* contra fratrem in cauſa criminali, communem* dicit Clar. *d.* §. *fi.*
19 *q.* 24. *n.* 22. *v. ſcias tamen.* † Declara; quia iſtæ perſonæ, quæ non
compelluntur ob reuerentiam ſanguinis, quando veritas aliter ha-
beri non poteſt, compelluntur, maximè in atrocibus delictis, ſed
tamen, quod conſulendus ſit princeps, dicit Clar. *d. q.* 24. *num.* 22.
20 † Ampl. quia Clericus non compellitur dicere teſtimonium in
21 cauſa criminali. Clar. *d. q.* 24. *n.* 22. *v. item Clericus.* † Reſtinge in
milite armatæ militiæ; quia compellitur. Iul. Clar. *d.* §. *fi. q.* 24. *n.* 22.
22 † Limita; quia vbicunque veritas aliter haberi non poteſt, & deli-
ctum eſſet atrox, poſſunt priuilegiati compelli, ſed tamen iudex à
compulſu debet abſtinere; niſi facto verbo cum Principe, ita Iul.
23 Clar. *d.* §. *fi. q.* 24. *n.* 22. vbi, quod ita fuit ſeruatum. † Ext. in mino-
re 20. annis; quia non eſt idoneus in criminali, nec compellitur
teſtificari, ſecus in ſubſidium, quando alia probatio haberi non po-
teſt, & conſtat; quia compellitur, & probat. Alex. *d. conſ.* 64. *per tot.*
lib. 1. † Extende; quia bene compelluntur in ſubſidium, & cauſa 24
cognita, apoſt. ad Alex. *d. conſ.* 18. *n.* 5. *lib.* 1. *in v. lib.* 4. vbi allegat
Rom. *ſing.* 343. & Mattheſil. *ſing.* 159. *dec. Tholoſ.* 3. † Et quando 25
veritas aliter haberi non poteſt, conſanguinei compelluntur ad te-
ſtificandum. Alex. *conſ.* 64. *Viſo themate, n.* 6. *v. hoc idem probatur,*
lib. 1. † Limita; quia teſtes, qui aliàs non compellerentur, bene 26
compelluntur, quando ſunt inſtrumentarij. Alex. *conſ.* 102. *Super*
primo, in fin. v. confirmo, lib. 7. vbi, quod ex quo ſunt rogati, non 27
poſſunt ſe excuſare. † Decl. quia bene compelluntur in ſubſidium,
& cauſa cognita, vt per apoſt. ad Alex. *conſ.* 18. *n.* 5. *in verſ. in l.* 4.
lib. 1. vbi allegat Rom. *ſing.* 343. Mattheſil. *notab.* 159. & alios.
† Lim. quia bene ſi volunt, poſſunt examinari etiam vna tantum 28
parte producente, & probant. Alex. *conſ.* 43. *Ex iis, n.* 4. *lib.* 7. Vide ☞
Concluſionem proxime ſequentem. Vide, *Teſtes multi non admit-
tuntur, & non ſunt idonei ratione affectionis, & quando ſecus. Concl.*
203. *n.* 104. *& multis ſeqq. & Concluſione proxime præcedente, n.* 37.
& ſeq.

Teſtes priuilegiati non compelluntur in criminalibus, & quando ſecus. Concl.

VIde † Soc. *Reg.* 27. *Teſtificari, in criminalibus*, vbi ponit qua- 1
tuor fallentias: prima eſt, quando veritas aliter haberi non
poteſt: ſecunda, quando teſtes ſe ſubtraherent timore partis ad-
uerſæ: tertia, quando eſſet crimen vituperoſum, provt hæreſis, ſimo-
nia, dilapidatio, & ſimilia: quarta, quando eſt crimen manifeſtum.

Teſtes propriis expenſis comparere non ſunt compellendi.
Concl. 226.

TEſtes † compelli poſſunt comparere, & venire ad perhiben- 1
dum teſtimonium veritatis, ſed tamen propriis expenſis ve-
nite non compelluntur. Fed. de Sen. *conſ.* 145. *verſ. item nec poſſet*
mittere, vbi, quod expenſis producendis ſunt conducendi, *c. ſtatu-*
tum, de reſcript. in 6. Vide Concluſ. prox. præced. ☞

Teſtes corrupti quando, & ex quibus dicantur, & non probant, & pœna falſi tenentur, & quando ſecus.
Concl. 227.

TEſtis † recipiens pecuniam, vt deponat verum, dicitur corrup- 1
tus, & tenetur pœna falſi. Bart. *in l.* 1. *ff. de falſ.* vbi, quod idem
in iudice, & omni, qui tenetur gratis facere. † Extende, vt per Alex. 2
ibi *in v. verum etiam ſi ſponte detur pecunia teſti.* † Ampl. quia teſtis 3
contrarius ſibi interrogatus ſuper contrarietate ſi dicat, ſe falſum
depoſuiſſe in primo examine perſuaſionibus, & minis partis in-
ducentis, non probat in primo examine, ita vt ſi non eſt lata ſen-
tentia, non ſit ferenda. Alex. *conſ.* 2. *Viſo proceſſu, n.* 8. *v. alia ratione,*
lib. 7. vbi plena apoſt. *in v. ſententiam.* citat plures Vide, *Teſtis, qui* ☞
in primo examine dixit vnum, &c. Concl. 237. † Amplia in teſte, qui 4
promiſit certum teſtificari; quia licet ſine pecunia, tenetur pœna
falſi. Alex. *d. apoſt. ad Bar. in l.* 1. *ff. de falſis, in v. verum.* † Ampl. quia 5
exceptio falſitatis, & corruptionis teſtium etiam non oppoſita in
prima, neque in vlteriori inſtantia poteſt ſemper opponi, & in ſe-
cunda inſtantia, & poſt rem iudicatam. Vide Socin. *in Reg.* 15. *Te-
ſtium corruptio, ſi poſt ſententiam oppoſita non fuerit, de ea in cauſa
appellationis opponi non poteſt.* vbi ponit tres fallentias, quæ ſunt
tres ampliationes, & apoſtillator ibi citat Fel. latiſſimè *conſ.* † Li-
mita; quia ſi hæc exceptio corruptionis teſtium pecunia non eſt
oppoſita in prima inſtantia, in qua commiſſa fuit, regulariter non
opponitur in alia, niſi certis caſibus. Socin. *d. Reg.* 15. *teſtium corru-
ptio*, allegat Ioan. Andr. & Ioan. de Imola. *in cap. licet, de probat.* &
alios. † Lim. de iure Canonico. Alex. *d. apoſtil.* ad Bart. *in l.* 1. *ff. de* 7
falſis, in verſ. verum. Vide, *Corrumpens iudicem, & miniſtros, qua* ☞
pœna puniatur. Concl. 1052.

Teſtes inhabiles, & non idonei admittuntur multis caſibus, & quibus. Concl. 228.

ADmittuntur † teſtes inhabiles ad probandam quantitatem, 1
qñdo probatũ eſt debitum. Putt. *deciſ.* 219. *n.* 4. *li.* 2. vbi, quod
probato damno, quantitas probatur per teſtes inhabiles. † Ampl. 2
quia teſtes inhabiles, provt ſeruus, & ſimiles admittuntur, vbi pro-
batio aliter haberi non poteſt, vel quando probatio de ſui natura
eſt difficilis, vt quia agitur de iis, quæ in domo fiunt. Alex. *conſ.* 24.

Animad

Digitized by Google

*Animaduerſis,n.1 1.v.pro hoc benefacit,lib.*2.Io. de Anan.*conſ.17.in*
fin.n.13.& ſeq.v. circa tertium. vbi, quod etiam inimicus admitti-
tur eo caſu,ſed credo,quod non probet aliquid,ſi ſit inimicus,niſi
3 adminiculetur ex aliis.† Extende,vt idem ſit in iis, quæ de ſui na-
tura ſunt difficilis probationis, prout facta de nocte, vel in oc-
culto.Alexand. *d.conſ.24.num.6.verſic.ſed præmiſſis non obſtantibus.*
4 *cum ſeq.libro* 2. † Extende; quia laici, qui non ſunt idonei contra
clericum in cauſa criminali, vbi agitur de poſitione ordinis, be-
ne admittuntur in ſubſidium.Socin.*Reg.*19. *Teſtes laici contra cle-*
5 *ricos.*in tertia fallentia. † Extende; quia admittuntur in iis, quæ
fiunt in domo, vel Capitulo, ex quo alij veriſimiliter haberi non
6 conſueuerunt.Io. de Im. *conſ.35.n.16.verſic.ad ſecundum.*† Decla-
ra; quia intelligitur,quod teſtes familiares, & ſuſpecti admittun-
tur in iis,quæ fiunt in domo, vel locis,in quibus ſecundum natu-
ram loci,& negocij non ſolent adeſſe alij teſtes, ſecus ſi potuerunt
occurrere,ſed ex accidenti non adfuerunt alij,quia tunc non pro-
bant.Alex.*conſ.*148. *In cauſa appellationis, num.5.in fin.& numer.6.*
*verſic.nec obſtat etiam,lib.5.*vbi apoſt.*in verſic.natura.* dat concord.
& repetit *conſ.151.Repetitus,num.3.in fin. & ſeq.ver. nec ad hoc ob-*
*ſtat,lib.5.*vbi, quod alias ſemper teſtes non integri admitterentur;
quia alij non interfuiſſent, allegat Ant.de Butr. *conſ.*24. *Quæſtio*
hæc dubia.& iterum Alex.*conſ.152.Viſo proceſſu, numer.*11.*v. debet*
7 *intelligi,lib.*5.vbi apoſt.*v.regulari.*dat concord.† Et ideo ſi conſtet,
quod alij teſtes interfuerunt, qui tamen non ſunt informati, vel
quod negocium, ſeu contractus non fuit celebratus in domo par-
tium,ſed in domo aliena,non habet locum ampliatio. Alex.*d.conſ.*
8 148.*n.6. lib.5.* † Extende; quia in cauſa matrimoniali pro matri-
monio,& in multis caſibus in ſubſidium,quando aliter veritas ha-
beri non poteſt,admittuntur etiam infames,admittuntur cum tor-
tura,qui alias repellerentur. Alex.*conſ.*152. *Viſo proceſſu, n.10.v.*
non obſtat etiam,l.5. vbi ponit plura exempla; quia etiam clericus
contra laicum admittitur in cauſa criminali; quando non ingeri-
tur pœna ſanguinis, in ſubſidium, & illi de Eccleſia admittuntur
teſtes pro Eccleſia, & homines de vniuerſitate admittuntur pro
vniuerſitate, & de infamibus cum tortura, *num.13.ver.non obſtant*
9 *notata.*† Contrariam in matrimonio clandeſtino;quia permiſſum
non eſt de facili.Maſc.*d.Concl.533.n.20.* citat Aret. *conſ.13.n.17.*
10 Soc.*conſ.17.n.6.lib.* 1.† Declara;vt ſupra, quando de natura regu-
lari ipſius facti alij teſtes non conſueuerunt adhiberi. Alex.*d.conſ.*
11 152.*n.11.& ſeq.lib.*5.vbi apoſt *in v.regulari.*dat concor.† Declara,
quia procedit extenſio, quando non poteſt culpa imputari ei,qui
in ſubſidium vult teſtes non idoneos adhibere,veluti ſi aggreſſus,
vel derobatus,non extant alij teſtes,ſed ſi ipſe contraxit matrimo-
nium, vel alium actum fecit voluntarium adhibendo teſtes infa-
mes,& qui repelluntur,ex quo eſt in culpa non admittũtur. Alex.
plene *d.conſ.152.Viſo proceſſu,num.12.v.Item poſito,l.b.5.*vbi,quod
alias leges deluderentur. Vide plene Maſc. *Concl.533. Domeſticus*
teſtis,num.15.& multis ſeq. vbi quod intelligitur in iis, quæ de ſui
natura hoc requirunt,& quando non poteſt culpa aſcribi probare
debenti,cur teſtes idoneos non adhibuerit,vbi ponit multa exem-
☞ pla ex natura rei. Vide, *Teſtes multi non admittuntur, & non ſunt*
idonei ratione affectionis.Concl.203.num. 108.*& multis ſeq.*vbi ple-
12 nius & declaratur.† Amplia;quia teſtes,qui non admittuntur,ne-
que ſunt idonei, bene admittuntur ad faciendum indicium ad
torturam; quia licet non probent plene faciunt ſemiplenam, ſi
ſunt plures, maxime in ſubſidium. Socin. *Reg.19. Teſtes laici*, in
13 quarta fallentia. † Amplia, quia teſtes infames infamia facti; vel
iuris & facti qui non admittuntur in criminalibus, bene admit-
14 tuntur in ſubſidium cum tormentis.Soc.*Reg.25. Teſtes infames*,in
quarta fallentia.† Amplia; quia ſocij criminis qui non admittun-
tur,bene admitti debent,quando veritas aliter haberi non poteſt.
☞ Vide,*Teſtes ſocij,Concl.217.n.41.& ſeq.*vbi declaratur. † Extende;
15 quia criminoſi,& qui alias repellerentur admittuntur,quando alij
16 teſtes haberi non poſſunt. Maſc.*Concl.164.n.9. criminoſus.* † Ex-
tende etiam in teſtibus participantibus de delicto; quia in ſubſi-
dium admittuntur,ſi alij teſtes haberi non poſſunt. Maſc. *Concluſ.*
17 *466.num.6.* in ſecunda limitatione. † Amplia; quia licet intereſſe
habens in cauſa non ſit idoneus, nec admittatur; tamen fallit, vt
18 infra *num.19.* † Extende, quando laus, vel opprobrium dubitatur
19 † Reſtringe,quando in conſequentiam venit intereſſe. Dec.*conſ.*
100.*In cauſa inquiſitionis, numer.8.v. ſeptimo dicitur.* vbi apoſt. dat
☞ concord.& loquitur in cauſa criminali. Vide, *Teſtes multi non ad-*
mittuntur, & non ſunt idonei. Concl.203. n.108. & multis ſeq. Vide
Ant. Gabr. *lib.1. tit. de teſtib. Concluſ. 7. Teſtes etiam minus idonei*
20 *probant,quando veritas aliter haberi non poteſt.*† Amplia;quia etiam
teſtes inimici in ſubſidium admittuntur aliquando. Vide, *Teſtes*
inimici.Concl.222.n.73.& ſeq.

Teſtis Iudæus [illegible] atus non eſt integer. CONCL. 229.

TEſtis † Iudæus factus Chriſtianus non eſt integer. Oldr. *conſ.* 1
210.*num.8.ver. circa ſecundam.* qui loquitur in probando cri-
mine hæreſis.

Teſtes ſuſpecti ex repentina,vel tarda reſponſione. CONCL. 230.

TEſtis † repentine reſpondens præſumitur mendax, *c. fin.§. ad* 1
*aliud.5.quæſt.5.*vbi,quod præſumitur ſubornatus,& per illum
text.Abb.*in Rubr.proœm.decret.in pr.*Rom.*ſing.450.An ille,qui ce-*
*leriter.*vbi apoſt.dat concord.Fel.poſt alios *in c.cauſam, el primo n.*
12.v.in gl.in verb.tempore. † Extende; quia dicitur reſpondere re- 2
pentine,& dicitur falſus,quando reſpondet ſuper articulo ante le-
cturam articuli.Alex.*in addit.ad Bart.in lib.* [illegible] *ff.de falſis.in v.verũ.*
*in fin.*Barbat.*conſ.1.v.30.& ſeq.ver. præterea eſt aduertendum, lib.1.*
per Roman.*d.ſing.450.An ille,qui celeriter.* vbi apoſt dat concord.
†Amplia;quia teſtis moroſe reſpondens dicitur dubius.*c.ponderat.* 3
*50.diſtinct.*vbi gl.& alia gloſſ.*in c.ſi.q.5.in v.repentinus.* Abb.d.gl.
prima ſuper *proœm. decret.*apoſt.ab. Abb. Rom.*ſing.*450. Fel. *in d.*
proœm.in pr. † Declara; quia debet teſtis mediam viam tenere, vt 4
nec præcipitanter,nec tarde reſpondeat.Fel.*in c.cum cauſam,el pri-*
*mo,de teſtib.n.12.v.in gloſſ.in v.tempore.*qui alios ibi citat,Vide,*In-*
dex cauſa cognitionem, &c.Concl.[illegible]85. Vide, *Repentina feſtinatio re-*
*probatur,& quando ſecus.Concl.*185.

Teſtes deponentes extra articulos non probant,& quando ſecus. CONCL. 231.

TEſtes † deponentes aliter,quam contineat articulus,non pro- 1
bant articulum,nec intentionem partis; quia licet iurauerint
ſuper tota cauſa dicere veritatem, tamen ex quo iuramentum eo-
rum fuit reſtrictum iuxta interrogationem,& articulos,ideo ſi de-
ponunt extra articulos & interrogatoria,nõ probant.Gemin.*conſ.*
134.n.1.v.item ex hoc infertur.& latius *n.2. v. ex aliis autem, vſque*
*in fi.*vbi,quod ſi articulus dicit,quod talis percuſſit talem, & fecit
eum cadere ſuper ſcamno; & teſtes deponant, quod fecit cadere
ſuper ciſta,non probant. † Extende maxime, quando articuli non 2
concludunt;quia imputandum eſt parti,puta ſi debet actor proba-
re; quod pro augmento dotis fuerunt ſoluta ſcuta duo millia ma-
rito,& fuit articulatum,quod marito ſoluta fuerunt ſcuta duo mil-
lia,& non fuit dictum, quod pro augmento dotis;quia licet teſtes
hoc dicant,non probant; quia eſt extra articulos. Caſtr. *conſ.291.*
Viſis iis, quæ n.4 col.3.in fin. v.item ex atteſtationibus teſtium, lib.1.
vbi apoſt.*in verſic.fidem.*† Amplia;quia teſtis deponens extra arti- 3
culos,& extra cauſam, ſi conſequenter deponit, ſuper quo non eſt
lis conteſtata,ſi tanquam non iuratus non probant.Bald.*conſ.106.*
Cum peteretur quædam pœna. circa fin. n.2.v. hoc ergo præmiſſo,lib.1.
& per tot. vbi, quod non dicitur falſus ſuper eo,ſuper quo non iu-
rauit,& quod teſtis inductus ſuper articulo,ſi deponat extra articu-
lum,non probet, tanquam non iuratus. Ang.*conſ.169.Super pun-*
cto,in fin.ver. item quia dicti teſtes. vbi loquitur in teſte iudicio ad
probandam venditionem,qui non probat,ſi dicat factum fuiſſe in-
ſtrumentum de ea, quoad inſtrumentum non articulatum. † Ex- 4
tende;quia teſtes producti ad probandum contenta in petitione,ſi
deponunt extra contenta in petitione,nihil probant.Caſt.*conſ.105.*
In cauſa, quæ vertitur in pr.verſic.primo quia,lib.2. † Declara; quia 5
licet non valeat dictum teſtis extra articulos; tamen poteſt ſcindi
hoc caſu depoſitio teſtis,vt valeat ſuper articulis,maxime,quando
extant alij conteſtes ſuper articulis.Ang.Aret.*conſ.133.In themate,*
in fi.v.nec obſtat.† Declara;quia ſi teſtis iurauit ſolum ſuper articu- 6
lis,ſi deponat extra articulos,non probat:tanquã non iuratus,quia
etiam ſi conferant iſta ad cauſam,non attenduntur,tanquã dicta à
teſte nõ iurato;ſi vero iure iurauit ſuper tota cauſa;tunc in iis,quæ
non conferunt ad cauſam,non probat; ſi vero faciunt ad cauſam,
etiamſi extra articulos ſint,probat Bal.pulchre *conſ.457.per tot.l.4.*
Caſtr.*conſ.113.in fi.l.1.*vbi,quod ſi iurauit ſuper articulis, nõ pro-
bat,ſi deponat extra articulos.Vide.*Teſtes deponentes articulũ verũ* ☞
*probant,& quãdo ſecus.Concl.*190. † Amplia;quia ſi articulos filia- 7
tionis concludit in proprietate,videlicet quod talis ſit natus ex A.&
B.coniugibus,& in figura matrimonij ſit filius legitimus & natura-
lis,& teſtes deponãt de quaſi poſſeſſione filiationis, vel communi
fama,non probant;quia quando vnum articulatur,& aliud proba-
tur,probatio non releuat.Alex.*conſ.51.Viſo,& diſcuſſo,n.5.ver. non*
*obſtat etiam,lib.*1.† Declara;quia bene talis probatio transfert onus 8
probandi; ideo iudex poteſt transferre onus probandi in aduerſa-
rium.Alex.*d.conſ.51.n.5.v.præterea dico,l.1.*concor. Ang.*conſ.136.*

Digitized by Google

9 *num.*3.† Ampliã;quia is,qui petit centum;quia mutuauit,& ſuper mutuo dedit libellum, & articulos, ſi teſtes probant de confeſſione aduerſarij;quia confeſſus fuit recepiſſe mutuo , non habet intentionem fundatam , ſed reus debet abſolui;quia confeſſio bene releuat ab onere probandi,ſed debuit poni in libello,vel articulis. Caſtrenſ.*conſ.*155.*In cauſa,quæ vertitur,num.*1.*lib.*2.vbi apoſt. citat
10 Alex.*conſ.*176.*col.*1.*lib.*2.† Extende,vt idem ſit in eo, qui deducit ſponſalia tranſiuiſſe in matrimonium propter copulam;quia licet teſtes deponant de confeſſione , actor non poteſt obtinere ; quia confeſſionem non deduxit in libello, neque in articulis. Caſtr. *d. conſ.*155.*per tot.lib.*2.Vide, *Teſtes regulariter iurare debent. Concluſ.*
11 168.† Limita,niſi depoſitio eſſet extra articulum;ſed de pertinentibus, vel conferentibus circa articulum;quia bene probat. Baldus
12 *conſ.*50. *Videndum eſt primo,in fi.lib.*2. † Extende, niſi probatio,& depoſitio teſtis conferat ad cauſam aliquo modo; quia tunc valet depoſitio extra articulos etiam coram iudice ſubdelegato ad examen ſuper certis articulis ; quia ex quo teſtes iurarunt ſuper tota cauſa,valet depoſitio extra articulos in facientibus ad cauſam.Bal. plene *conſ.*457. *Factum ſic proponitur, n.*2.*v.item non obſtat,vſque in*
13 *fin.l.*4. † Limita; quia teſtis deponens extra articulum,puta ſuper articulis ad reprobandum teſtes,bene probat,ſi ſuper interrogatoriis partis reſpicientibus negocium principale deponat. Pariſ.*conſ.*
14 88.*num.*25.& 26.*lib.*3.† Limita;quando teſtes fuerunt inducti,& iurati ſuper tota cauſa;quia probant in omnibus.Vide, *Teſtes qualiter debeant iurare ſuper tota cauſa.Concl.*168.

Teſtes excommunicati,ſi poſtea fuerunt abſoluti,ſunt idonei. CONCL. 232.

1 TEſtes † excommunicati,ſi fuerunt abſoluti ad cautelam à ſuperiore habente facultatem abſoluendi , de quibus ſuperioribus not. Innoc. & alij *in c.ſolet.de ſent.excomm.in* 6.poſſunt ferre teſtimonium,&valet perinde,ac ſi non eſſent ex communicati.
2 Oldrad.*conſ.*145.*Quæritur,ſi teſtes,in princ.* † Extende;quia teſtis, qui percuſſit clericum leuiter,& fuit abſolutus ab ordinaria,poteſt ferre teſtimonium.Leonard.de Ceris *inter conſ.Sign.conſ.*242.*n.*14. *ver.item non obſtat.*

Teſtes omni exceptione maiores quando dicantur, & quando non. CONCL. 233.

1 TEſtis † dicitur omni exceptione maior, contra quem nulla poteſt exceptio opponi. Alex.*conſ.*18. *Viſo proceſſu cauſæ,n.*6. *lib.*1.Decian.*conſ.*162.*In cauſa matrimoniali, num.*12.Alex.*conſ.*70. *Viſo conſ. num.*14.*v.ſed teſtis ille,lib.*2. & *conſ.*146.*In cauſa,& lite, num.*29.*verſ.præterea,lib.*5. & *conſ.*180.*In cauſa & lite, num.*5.*v.&*
2 *dicitur teſtis, l.*6.† Et dicitur omni exceptione maior,quando pars illum produxit,quoad producentem.Crau.*conſ.*100.*in fi.*Bart.*conſ.* 20. *Viſo libello, n.*2. *lib.*2. allegat *l.ſi quis teſtibus.* Vide infra,*Teſtes quando dicantur approbati circa perſonas , vel dicta, &c. Concl.*289.
3 † Idem reſpectu rei,cõtra quem producuntur teſtes;quia ſi à partibus ſunt approbati, cenſentur omni exceptione maiores quoad partem approbantem. Alex. *conſ.*122.*Viſo proceſſu,n.*7.& 8.*v.plus dico,lib.*2. vbi plena apoſt.*in v.approbari.* dat concord. quod teſtes
4 non idonei poſſunt per partes approbari,& efficiũtur idonei.† Extende etiam, quando pars,contra quam producuntur teſtes etiam non integri, vt quia affines producentis , ſi nihil opponit contra teſtes, cenſentur illos approbare , & efficiuntur omni exceptione
5 maiores.Alex.*d.conſ.*122.*n.*7. & 8.*v.plus dico,l.*2. † Extende;quia requiritur, quod non poſſit opponi exceptio aliqua, etiam ſi exceptio non repellat teſtem; quia adhuc non eſſet omni exceptione maior , provt affinis, & conſanguineus; quia licet non repellatur;
6 tamen non eſt omni exceptione maior.Alex.*d.conſ.*18.*n.*6.*l.*1.† Et quod ad hoc,vt ſit omni tempore maior,debeat teſtis eſſe liber ab omni exceptione de mundo,etiam ab exceptione friuola,etiam ab infamia facti ſola,Alex. *conſ.*183. *In cauſa,& lite,n.*11.*v. quod vbi*
7 *teſtis non eſt omni exceptione maior,l.*6.† Extende maxime, quando agitur de deferendo iuramento in ſupplementum ex dicto vnius teſtis ; quia non eſt omni exceptione maior , quando conſanguineus, vel multum amicus, aut non fuit interrogatus, nec deponit de cauſa ſcientiæ, vel non deponit integrum factum, vel eſt colonus partiarius,vel conducens numinis, vel inductus à non habente mandatum,vel inter plures ſingularis,plene Alex. *conſ.*32.*Viſo puncto,per tot.lib.*1. & idem, quando patitur aliquam aliam exce-
8 ptionem etiam friuolam.Alex.*d.conſ.*183.*num.*11.*lib.*6.† Declara, niſi concurrant fama,& aliæ veriſimilitudines,& præſumptiones; quia tunc vnus teſtis conſanguineus facit deferre iuramentum,& dicitur omni exceptione maior.Dec.*d.conſ.*162.*n.*11.*& ſeq.*† Am- 9
pliã;quia clericus presbyter dicitur quaſi omni exceptione maior. Maſcar.*Concl.*306.*n.*5. † Amplia; quia vbicunque lex requirit te- 10
ſtem idoneum , debet intelligi de omni exceptione maiore.Alex. *conſ.*70.*n.*14.*lib.*2.*in fi.*† Limita;quia mulier regulariter non dici- 11
tur omni exceptione maior.Alex.*d.conſ.*70.*n.*14.*lib.*2. † Extende; 12
quia ſi qualitas requiſita fuit omiſſa,etiã ſi ratione perſonæ teſtis eſſet omni exceptione maior;non tamen eſt talis deficiente conditione,ſeu qualitate requiſita, provt ſi teſtes non fuerunt rogati in teſtamento in caſu,in quo rogitus eſt de ſubſtantia. Alex. *conſ.*70. *in fi.l.*2. † Extende etiam; quia ideo procurator non dicitur omni 13
exceptione maior. Alex.*d.conſ.*146.*n.*29.*& ſeq.lib.*5.† Et teſtis,qui 14
portat affectionem ad vnam partem,& odium ad aliam,non poteſt dici maior omni exceptione. Alex.*d.conſ.*146.*n.*30.*v. & vbicunque l.*5.Crau.*conſ.*281.*n.*4.† Limita, quando bona qualitas teſtis vin- 15
ceret qualitatem exceptionis;quia licet opponatur exceptio,adhuc erit omni exceptione maior. Alex.*d.conſ.*18.*n.*6.*v.ſicut etiam,lib.*1.
† Extende;quia etiam ſi duo teſtes ſibi contradicant in aliqua qua- 16
litate;ſi tamen vnus eſt in aliqua dignitate maior altero,ille remanet omni exceptione maior. Alex. *d.conſ.*18.*in fi.lib.*1. idem Alex. *conſ.*118.*n.*9. *lib.*1. † Extende; quia licet teſtes conſanguinei non 17
ſint omni exceptione maiores,Bolog.*in addit.ad conſ.Io. de An.*51. *n.*5.*v. præterea.* tamen qualitas bona affinis, vel conſanguinei poteſt operari hoc,quod ſit omni exceptione maior.Io.de An.*d.conſ. n.*2.*v.alij vero.* † Limita; quia teſtis præſumitur omni exceptione 18
maior.Gurt.Sen.*conſ.*55.*n.*3.Soc.Iun.*conſ.*29.*n.*16.*lib.*2.† Contra- 19
rium Benintend.*deciſ.*62.*n.*29.vbi dicit*communem. Vide, *Qualitas quando eſt de ſubſtantia, &c. Concl.*16. *v.declara, quia quando* * *qualitas.*† Declara ;quia teſtes omni exceptione maiores requiruntur in cauſa magna excedente decem libras auri .Anch.*conſ.*64. 20
*num.*5.† Extende;quia in cauſa capitali teſtes debent eſſe omni ex- 21
ceptione maiores. Vide,*Probatio. & acta in cauſa criminali probant in ciuili, & quando ſecus.Concl.*709. † Extende in cauſa matrimo- 22
niali,quando agitur de annullando matrimonio .Dec.*conſ.*162.*n.*11. *& ſeq.*vbi late Alex.*conſ.*149. *In cauſa & lite,n.*29.*v.præterea teſtes, lib.*5.Vide Ant.Gabr.*l.*1.*tit.de teſt.b.Concl.*8.*Teſtes omni exceptione maiores requiruntur in cauſa matrimoniali.*

Teſtes digniores attenduntur,& qui dicantur digniores. CONCL. 234.

TEſtes † magis digni in concurſu attenduntur , quando inuicem ſibi contradicunt , ideo vnus presbyter & alter nobilis 1
bonæ famæ præferuntur tribus teſtibus ignobilibus , & malæ famæ.Gem. *conſ.*142.*n.*6.*ver. item eſt aduertendum.* † Extende, quia 2
clerici ſunt digniores, quam laici, & præferuntur ratione presbyteratus,& quando ſecus. Vide plene Maſc.*Concl.*306. *Clerico teſti.*
† Extende;quia maſculi dicuntur digniores fœminis in concurſu. 3
Bald.*conſ.*452.*Quis melius,lib.*4.† Extende; quia medici dicuntur 4
digniores.Alex.*conſ.*27.*In cauſa,& lite, n.*6.*lib.*2.

Teſtium qualitas bona, vel mala requiſita debet probari, & articulari,& quando ſecus. CONCL. 235.

QValitas † mala teſtis,vt dici poſſit malæ famæ, ad effectum, 1
vt non probet,debet probari adeſſe tempore teſtificatus;quia alias non attenditur. Ang.*conſ.*309 *Factum eſt tale, Chriſtophorus,n.* 3.*v.iſta ergo qualitas.*vbi loquitur etiam in caſu ſtatuti requirentis teſtem bonæ conditionis;quia mala conditio non releuat,niſi tempore examinis concurrat.Vide,*Qualitas requiſita in diſpoſitione quo tempore attendatur.Concl.*8.† Et vbicunq; ſtatutum, vel lex requi- 2
rit teſtes bonæ,vel optimæ opinionis,eſt articulanda,& probanda qualitas,alias non probant. Alex.*conſ.*82. *In cauſa inter Petrum,l.*1. *n.*3.Vide, *Qualitas quãdo eſt de ſubſtantia,debet probari,& exprimi, Concl.*16.† Limita;quia qualitas teſtis conſideratur etiã quoad im- 3
pertinentia,quando eſt ſuſpectus,vel deponit inueriſimilia. Dec.*c. licet cauſã,n.*6.*de probat.*Fel.*in c.cũ cauſam,el primo,col.*11.*de teſtib.* vbi,quod in teſte ſuſpecto,vel deponẽte inueriſimilia quæritur de omni circumſtantia,& qualitate.Im.*conſ.*135.Alex.*conſ.*154.*l.*5.& *in l.ſi duo.§.idem Iulianus.ff.de iureiur.*† Extende;quia ſatis eſt,quod 4
teſtis ſuſpectus immiſceat aliquid falſi, quod faciat quoquo modo ad cauſam.Iaſ.*in l.*3.*C.de bonor.poſſeſſ.ſecund.tab.* Fel. *in c.quoniã de teſtib.*Ruin.*conſ.*149.*n.*17.& 28.*l.*5.† Et tales teſtes ſuſpecti, quia 5
conuincuntur de mendacio etiam in facientibus ad cauſam,vt infra *Concl.*247. vel quia deponunt inueriſimilia,vt *in Concl.*244. vel quando ſunt varij,infra *Concl.*243.tunc debent interrogari diligenter non ſolum de loco,& tempore,ſed etiam de qualitate loci,& temporis,an eſſet ſerenum,vel obſcurum,& ſimilibus, gloſſ. *in*

Digitized by Google

in c.cum cauſam, qua inter Archiepiſcopum, in ver.tempore. de teſtib.
6 Alex.conſ.91.Circa primum,n.6.ver.ſunt etiam valde,l.4. † Imo de-
bet iudex, quando ſuſpicatur de teſtibus, quod deponant falſum,
interrogare teſtes de qualitate veſtimentorum eorum, de quibus
deponunt, de colore, de forma loquendi, an ſimul vel ſeparatim
peruenerint ad locum,an contrahentes ſtarent, vel ſederent; quia
ſi reperiuntur in prædictis varij non probant,plene Alex.d.conſ.91.
☞ Circa primum,circa fin.v.præterea tunc,num.7.& ſeq.lib.4.Vide, Te-
7 ſtium dicta non ſunt cauillanda, & quando ſecus. Concl.267. † Plus
etiam dicit Alex. d.conſ.91.n.7.v.vnde dicit ibi Bald.lib.4. quod ſi
teſtis deponat, quod ſecum in tali facto erat Titius,& ipſe Titius
examinatus dicat, non fuiſſe ſecum provt depoſuit, dictum teſtis
redditur ſuſpectum,& quod debeat iudex iſtos teſtes ſuſpectos di-
☞ ligenter interrogare de omnibus circumſtantiis.Vide infra,Teſtes
ſibi contradicentes non probant.Concl.238.n.8.& ſeq.

Teſtes non integri, licet admittantur in caſibus ſpecialibus, non tamen ſunt omnino integri.

Concl. 236.

1 TEſtes,† qui alias non probarent,vel non admitterentur,ſi quã-
doque in cauſa ſpeciali admittuntur, provt in crimine læſæ
maieſtatis admittuntur ſocij criminis, infames, & viles propter
atrocitatẽ criminis;non tamen propterea dici poſſunt integri, vel
omni exceptione maiores,ita Boſſ.tit.de crim. læſa maieſt. Gigas de
crim.læſa maieſt.lib.2.tit. quomodo, & per quos probetur, q.3.num.3.
2 † Amplia;quia teſtes inimici,qui per reconciliationem reintegrã-
tur,non tamen ſunt omnino integri,vel exceptione maiores. Iul-
3 Clar. §.fin. q.42.n.6.v.& in omnem caſum.† Extende;quia licet is,
qui ſemel ſe examinauit contra me ſponte in cauſa capitali, vel
graui non poteſt eſſe teſtis contra me in alia cauſa capitali; ſecus
ſi coactus à iudice ſe examinauit;tamen non dicitur etiam iſto ſe-
4 cundo caſu integer.Iul.Clar.d.q.24.num.7.ver.ſed certe.† Extende;
quia licet ſocius criminis,vel infamis non admittatur,neque pro-
bet in cauſa capitali,ſed bene ſuppleatur,& admittatur cum tortu-
☞ ra,vt in v.Tortura operatur,&c.Concl.332.tamen nõ erit propterea
integer,vt plene probet,& idem in infami infamia facti;qui in ſub-
ſidium admittitur cum tortura, quando veritas aliter haberi non
poteſt.Clar.d.§.fin.q.24.n.13.item infamis, iuncto v.item ſcias,n.21.
☞ vbi hoc dicit expreſſe,& melius n.19.iuncto n.20.ibidem.Vide,Teſtes
5 contrarij,vel ſuſpecti quãdo poſſint torqueri.Concl.249.† Extende ge-
neraliter;quia licet teſtes,qui reprobantur in cauſa capitali ad of-
fenſam,bene admittantur ad defenſam;tamen etiam ad defenſam
non ſunt omnino integri,ſed probant arbitrio iudicis.Iul.Clar.d.
6 §.fi.q.24.n.20.v. item ſcias. & ibidem n.12. vbi loquitur in affine.
Extende ;quia teſtes non integri,qui non admitterentur,niſi eſſe-
mus in cauſa,in qua alij teſtes haberi non poterunt,quatenus in
ſubſidium admittantur, non ſunt integri, Rol.à Val.conſ.24.n.69.
☞ lib.1.Vide,Teſtes domeſtici qui dicantur, quando repellantur,& quod
non,& qualem probationem faciant.Concl.202. & Concl.ibi prox.ſeq.
Vide,Teſtes ſocij criminis non ſunt idonei,& quando ſecus.Concl.217.
num.63.& ſeq.Vide,Teſtes inhabiles,& non idonei admittuntur mul-
7 tis caſibus, & quibus.Concluſ.228.† Amplia;quia teſtes examinati
parte non citata,vel quia tractant de ſe exonerando,& propterea
non probant, ſi Princeps per reſcriptum mandat adhiberi fidem;
quia mortui ſunt,non intelligitur illos reintegrare,ſi non ſunt in-
tegri,& non fuit narratum,& intelligitur inter eaſdem partes non
in præiudicium tertij. Alex.conſ.71.In cauſa & lite,n.5.v.nec prædi-
ctis obſtat,quod Princeps,lib.7.

Teſtis,qui in primo examine dixit vnum, & in ſecundo examine dixit contrarium,probat,vt in primo & quando ſecus. Concl. 237.

1 TEſtis † examinatus, qui in primo examine cum iuramento
depoſuit vnum, in ſecundo examine deponit contrariũ,pro-
bat,provt in primo examine,cui ſtatur,& non ſecundo. Bald.conſ.
380.Punctus quæſtionis,in fi.n.7.v.quicquid ſit,lib.3.Soc. conſ.253.
* in pr. verſic. ſecundo etiam clare,lib.2.communem*dicit Alciat.de
☞ præſumpt.Reg.2.præſumpt.29.n.7. Vide infra, Teſtes contrarij, vel
ſuſpecti quando poſſunt torqueri,vel nõ. Concl.249.Vide ſupra,Teſtis
2 periurus & infamis,non probat, & quãdo ſecus.Concl.208. † Exten-
de in eo,qui examinatur vt reus quoad ſe,& vt teſtis, quoad alios
quia ſtatur primo dicto,ſi ſe exculpauit,licet contrariũ poſtea di-
☞ cat cum tortura.Oſaſch.deciſ.79.n.19.in fi.cum ſeq. vbi late.Vide,
Reuocatio facta per teſtem, vel reum de eo, quod depoſuit,non eneruat
3 primum dictum,& quando ſecus. Concluſ.323. † Extende etiam in
teſte repetito;quia ſtatur primo dicto,non autem dicto contrario
in ſecundo examine repetito.Fulg.conſ.133.In quæſtione verſa,n.3.
ver. nec mouet. † Extende; quia procedit concluſio tam in iudicio 4
quam extra iudicium;quia primo dicto teſtis ſtatur, non ſecundo
data paritate,quod vtrumque ſit iuratum.Bar.conſ.86.Non credi-
tur,lib.1.vbi dicit idem in nuncio referente,vt ſtetur primæ rela-
tioni,& ibi apoſt. Vide,Teſtes variantes,& vacillantes non probant. ☞
Concl.243.† Et ideo ſi in primo examine dixit, quod fuit præſens 5
talis,& non alius, in ſecundo dicat, quod fuerunt alij præſentes,
ſtatur primo dicto,non ſecundo;quia etiam melius potuit tunc re-
cordari,& quia redditur ſuſpectus,ex quo partem alloquutus eſt
Ang.Aret.conſ.115.In cauſa,n.11.& ſeq.v.nunc reſtat. † Contra- 6
rium quod non credatur primo,neque ſecundo dicto teſtis;qui in
primo iudicio cum iuramento dixit vnum,in ſecundo iudicio cum
iuramento dixit contrarium, Ruin.conſ.75.n.8.l.1.vbi dicit*com- *
munem,& vide infra n.8.† Et quod imo talis teſtis tanquam fal- 7
ſarius poſſit de falſo puniri,eſt communis*opinio.Clar.in d.§.fin. *
q.53.n.13.v.tertius caſus.† Declara;quia ſtatur primo dicto iurato, 8
ex quo ius quæſitum eſt parti;ſed tamen debilitatur teſtis,vt non
ſit integer.communem * dicit Clar.d.§.fi.q.53.num.13.ver.& hæc *
opinio mihi magis placet. † Extende, vt procedat concluſio, quod 9
ſtetur primo dicto in iudicio iurato,quando legitime fuit exami-
natus in ciuili,& non ſecundo dicto,etiam ſi in tortura teſtis con-
firmaret ſecundum,& reuocat primum,communem*dicit Alciat. *
dict.Reg.2.præſumpt.29.circa fin.& ita Clar. d.§.q.53.numer.13.v.
ſi vero.† Declara extenſionem, vt procedat,quando ſumus in ho- 10
mine,qui potuit legitime deponere in primo examine ſine tortura,
ſi vero eſſet liber homo, qui non admitteretur ſine tortura; tunc
ſtatur illi dicto,quod ipſe in tortura confirmauerit,ita Clar.d.§.fi.q.
53.n.13.v.bene verum eſt.† Declara;quia ſi ſententia eſſet ferenda 11
ſuper primo examine,nõ debet ferri;ſecus,ſi eſt lata,ita Alex.conſ.
2.n.8.lib.7. vbi apoſt. in v.ſententia.dat concord. Vide plenius per ☞
Ant.Gabr.lib.7.tit.de crim.Concl.29.Teſtis varians ab iis, quæ prius
dixerat in iudicio,quam fidem faciat,cum duab.concluſionib.ibi prox.
ſeq.† Amplia multo magis,quando ſibi contradicit in eodem exa- 12
mine;quia repellitur,& de falſo puniri poteſt,& non reducitur ad
concordiam.Alex. conſ.20.n.3.l.4.vbi de*cõmuni.† Amplia mul- *
to magis,quando teſtis in primo examine rite facto depoſuit;quia 13
ſi poſtea extra iudicium dicat,ſe falſum depoſuiſſe,ſibi non credi-
tur;ſed ſtatur primo examini.Ang.conſ.309. Factum tale eſt, Chri-
ſtophorus,n.5.v.dicendo ad tertium.vbi idem dicit de iudice, vel ar-
bitrio dicentibus,ſe tuliſſe ſententiam per corruptelam; quia non
creditur; tamen dicit arbitrium iudici. Soc. conſ.253. In cauſa Do-
mini,in pr.v.ſed duo in contrarium.vbi dicit*communem, quod ſta- *
tur primo dicto,& communem*etiam dicit Clar. in §. fin. q.53.n. *
12.v.ſecundus eſt caſus.vbi plures citat apoſt.ad Clar.ibi n.8.in ver.
falſum, in fi.Alex. conſ.124.Quoniam abunde,n.5.v.circa ſecundum,
lib.6.vbi alios citat,Vide Concluſionem proxime ſeq. † Extende, ☞
vt procedat etiam ſi talis teſtis fuiſſet de falſo accuſatus,& in con- 14
tumaciam habitus pro confeſſo, & condemnatus; quia hoc non
præiudicat dicto illius.Ang. d.conſ.309.n.5.& 6. † Extende; quia 15
teſtis etiam repetitus quando non debuit repeti,ſi dicat contrariũ
eius, quod dixit in primo examine, non probat, ſed ſtatur primo
examini.Ang.d.conſ.309.n.5.† Extende,vt procedat,etiam ſi teſtis 16
aliquid dixerit cum iuramento;quia licet aliud dicat ſine iuramen-
to,ſibi non creditur, ſed ſtatur dicto iurato. Socin. d.conſil.253.in
prin.v.vel etiam clarius,lib.2.vbi ponit cauſam ſimpliciter,& indi-
ſtincte loquitur, ſiue dictum iuratum ſit primum, ſiue ſecundum;
quia dicto iurato ſtatur,& quod ſtetur primo dicto iurato in iudi-
cio, licet contrarium dicat extra iudicium,late Roman.conſ.505.
num.3.v. aliquando vero.† Extende in caſu contrario, ſi prius cum 17
iuramento vnum dicit extra iudicium, & poſtea in iudicio exa-
minatus dicat contrarium, dicitur mendax,& non probat,& ſal-
tem non eſt integer,vt probet.Alexand.conſ.81.Lecto.numer.19.&
20.v.deponit etiam,lib.3. † Declara tamen; quia imo ſtatur primo 18
dicto ſine iuramento, quando concurrunt plures veriſimilitudi-
nes pro dicto non iurato,quam pro ſecundo dicto iurato. Socin.d.
conſ.253.in princip.ver.vel etiam clarius,lib.2. Rom.d.conſ.505.n.3.
verſic.item limitatur. † Declara;quia ſtatur dicto in tortura potius, 19
quam primo dicto contrario.Alex. conſ.63.in fin. lib.1. Vide infra
num.67.ver. limita. Vide, torqueri quando poſſint teſtes in criminali. ☞
vel non.Concl.333. † Declara; quia teſtis,qui in iudicio cum iura- 20
mento depoſuit, ſi poſtea extra iudicium dicat depoſuiſſe falſum
ſubornatus ab inducente,ſtatur primo dicto,& licet in aliquo teſti
diminuatur de fide;tamen ex hoc non inſurgit ſuſpicio falſi. Alex.
conſ.124.Quoniam abunde,num.5.v.circa ſecundum,lib.6.vbi apoſt.
in verſic. diminuatur. citat eundem Alex. conſ.222.num.13. lib.2.

Digitized by Google

21 † Declara omnes extenſiones;quia ſi teſtis eſt varius circa ſubſtã-
tialia in diuerſis depoſitionibus, vt quia primo dixit vnum extra
iudiciũ,& in ſcriptis poſtea dixit contrarium in iudicio,vel econ-
* tra; quia poſſunt tales teſtes vacillantes torqueri ſecundum*com-
munem,de qua Alexand.*d.conſ.63.Breuiter omiſſis,per totum.lib.*1.
Vide Ant.Gab.*lib.7.Concluſ.*30. *Attenditur dictum teſtis iudiciale.*
22 Vide, *Teſtes corrupti quando dicantur.Concl.*227. † Reſtringe;quia
imo ſi teſtis extra iudicium dixit vnum, poſtea in iudicio depoſuit
* contrarium, ſtatur depoſitioni iuratæ iudiciali ſecundum * magis
communem opinionem. Alex. *conſ.74.Viſo teſtamento,n.8.l.*1.vbi
apoſt.dat concor.*in ver.teſtis.* vide ſupra *in pr.* Roman.*d.conſ.*505.
23 *Cum teſtis,in princ.* † Regula igitur eſt,quod ſtatur primo dicto,vt
* ſupra *in pr.*Decian.*conſ.175.n.7.in fi.*vbi dicit*communem.Corn.
* *conſ.27.col.pen. lib.3.* qui atteſtatur communiter * ita tenere Ca-
* noniſtas,& communem * dicit Grat. *conſ.42.n.29.lib.*1.Gramm.
24 *voto 34.col.*2.† Contrariam regulam, quod imo ſtetur ſecundo di-
* cto,dicit* communem Dec.*conſ.429.numer.*17. & prædictos ſupe
vtraque communi citat Clar.*in* §.*fi.q.53.n.*110.vbi propterea ple-
ne examinat materiam,& conſtituit quinque caſus , quos videas.
25 † Declara hanc materiam ;quia ſi teſtis incontinenti corrigit di-
ctum ſuum antequam ad actus extraneos deueniat , & alloquatur
partes ſtatur correctioni , & ſecundo dicto; ſi vero ex internallo,
poſtquam alloquutus eſt partem,ſecus. Ang.Aret.*conſ.*115.*In cau-*
26 *ſa Domini,col.pen.n.12.& ſeq.per tot.*† Reſtringe,& limita,niſi ſe-
cundum dictum eſſet in tortura,quia ſtatur ſecundo.Bart.*in l.eos.*&
ibi Marſ.*n.8.ff.de falſis.*Alex.*conſ.63.in fi.l.*1.Cæpol. *conſ.60.n.19.*
*v.& ideo.*Marſil.*in l.repeti, n.16.ff. de quæſtio. & in praxi.*§. *quonia.*
*n.*17.Fel.*in c.cum in tua.n.*3.Abb.*n.*9.Aret.*n.11.de teſtib.*Rom.*conſ.*
27 105.*n.*3.& Vulpell.*conſ.104.n.*10.† Et habet locum reſtrictio,ſiue
dictum ſecundum ſit cum tortura incontinenti,ſiue ex interuallo.
28 Clar. *d.§.fi.q.53.v. quartus eſt caſus.* Menoch. *caſ.108.n.* 14. † Et
quando non ratificauit in tortura primum , neque ſecundum di-
ctum iuratum,vel ſtatur primo,vel neutri. Dec. *conſ.188.Lætatus*
29 *n.6.v.ſecundo etiam.* Clar.*d.§.fin.q.53.v.tertius eſt caſus.* † Declara
reſtrictionem,vt procedat, quando teſtis contra ſe ipſum in ſecũ-
do examine deponeret contrarium iis,quæ dixit in primo; ſecus ſi
contra alium tertium, vel contra ſe ipſum , & tertium. Dec. *conſ.*
189.*num.8.v.primo quia.* Rol.*conſ.16.num.7.& ſeq.& conſ.73.lib.*1.
Ruin.*conſ.146.n.4.lib.*5.Hippol.*conſ.78.num.*18.Natt. *conſ.288.per*
tot. Crauet.*conſ.6.num.*14. Ceph. *conſ.*233.*&* 234.*lib.*2.Kirchou.
*comm.opin. centur.*4. *Concluſio.*39.Burſat.*conſ.34.number.22. & ſeq.*
30 † Reſtringe declaratione, vt non procedat in his, quæ aliter pro-
bari non poſſunt.Fel.*in c.venerabilis,de teſtib.cogend.n.3. & in c.li-*
*cet cauſam.de probat.n.*7.quem ſequitur Boſſ.*tit.de inditiis,& conſi-*
*derat,n.*156.Gomeſ.*tract.delict.lib.3.c.12.n.18.v. ſed iis non obſtan-*
*tibus.*Rom.*ſing.*320.& ita de conſuetudine ſeruari ait Boſſ. repro-
31 bato.Dec.*d.conſ.*189.quando aliter probari non poteſt. † Declara
hanc reſtrictionem,vt ſi ex priuilegiata.& præſumptiua probatio-
ne ſequi poſſet condemnatio;non tamen eſſet pœna ordinaria im-
32 ponenda,ſed extraordinaria.† Sed tamen contra reſtrictionem ad-
huc militat ratio periurij; quia quod dicitur periurus non auditur,
nec illi creditur,non eſt ſublatum,& huic fundamento dicit Boſſ.
vbi ſupra non reperiri ſufficienter reſponſum,pro quo faciunt ali-
qua quæ conſiderat Alciat. *in Reg. 2. præſumpt.*29. dum conſtituit
differentiã;quod ſtatur primo dicto;quia eſt factum ab integro ho-
mine, ſecundum à periuro; nec tortura ſanat,niſi eum,qui à prin-
33 cipio non eſt integer,vt tortus probet.† Reſtringe ſecundo decla-
rationem,vt non procedat,quando ſunt viles ab initio;quia ſtatur
ſecundo dicto cum tortura. Alciat.*d.Reg.2.præſumpt.*29. ſequitur
34 Vulpel.*conſ.*104.† Reſtringe declarationem; quia quicquid ſit de
iure,in practica communiter ſeruatur, quod ad torturã admittun-
tur,& creditur contra ſubornantem.Clar.*in* §.*falſum,n.5.v.ſed nũ-*
35 *quid.* † Idem, quando duo vel plures eſſent deponentes de ſubor-
36 natione.Clar.*in* §.*fi.q.21.n.*9.† Amplia,quando idem teſtis exami-
natus dixit vnum pro vna parte ; quia ſi examinatur pro alia parte
ſuper directo contrariis etiam ex officio,& dicat contrarium,ſtatur
primo dicto;quia ſecundum non valet. Bart. *conſ.92.In quæſtione,*
37 *n.9.v.ſecundo obiicitur,lib.*1. † Vide omnino Clar. §.*fin.q.53.n.*15.
*circa fin.v.aut vero.*qui dicit,quod idem teſtis legitime examinatus
non debet iterum examinari pro parte,contra quam depoſuit, ſed
ſolum repeti debet pro parte,pro qua depoſuit, & ſi contrariũ di-
38 cat; ſtatur ſecundo dicto. † Declara;quia ſi in eodem examine te-
ſtis deponat vnum , poſtea deponat contrarium , quod non poſſit
conciliari;tunc non ſtatur neque primo, neque ſecundo dicto,ſed
* vti falſus repellitur,& hanc communem*dicit Clar.*in d.§.q.53.n.*
39 15.*v.quartus eſt caſus.*† Si vero in diuerſo examine; & tunc ſi non
dicit,quod velit primum dictum corrigere,& poſſunt conciliari,fit
conciliatio, & vtrunq; dictũ ſuſtinetur,*communẽ dicit Clar.*d.§.* *
fi.q.53.n.15.v.aut vero.† Si dicat velle primũ examen corrigere,& 40
ſi facit incõtinenti,antequã alloquatur partẽ,& ſtatur ſecũdo,& ſic
correctio,valet;aut ex interuallo, non auditur,ſed tanquam falſus
puniri debet,communẽ*dicit Clar.*d.§.fi.q.53.n.13.v. ſi vero velit.* *
† Declara;quia teſti vario in tẽpore ſtatur,ſi aliũde conſtat de erro- 41
re in ſecundo,vel primo examine ; quia de facili non recordantur
teſtes de tẽpore.Anch.*conſ.361.n.9.& ſeq.*† Reſtringe in crimina- 42
libus;quia ſi teſtis dicat erraſſe,& velit corrigere dictũ ſuum;tunc
ponitur ad torturã,& in eo dicto,in quo perſeuerat in tortura,ſta-
tur,licet de fide diminuatur.Clar. *d.§.fi.q.53.n.15.ver. in hoc tamen*
*domino,*vbi,quod multum tribuitur arbitrio iudicis,an ex ſuborna-
tione,vel ex veriſimilitudine,& cõſulit iudicibus,ne ſint faciles ad
repetendũ teſtes.Vide, *Reuocatio facta per teſtem,vel reũ,de quo de-*
*poſuit,non valet,& quando.Concl.*323.† Amplia;quia etiam ſi teſtis 43
primo dixerat vnũ extra iudiciũ,poſtea contrariũ in iudicio depo-
nat,nullã fidẽ facit,& qualiter procedat,vide plene Ant. Gab.*l.7.*
tit.de crimin.concl.31.Teſtis,qui vnũ extra iudiciũ.† Amplia;quia te- 44
ſtis,qui vnũ depoſuit in iudicio,licet dicat ſe falſum depoſuiſſe nõ
præiudicat parti,pro qua depoſuit,& qualiter procedat,vide plene
Gabr.*lib.7.tit.de crim.Concl.32.Teſtis,qui poſt depoſitionẽ.*† Limita, 45
quãdo teſtis in primo examine dixit nihil ſcire,& in ſecundo dixit
ſcire,& deponit de veritate facti, quia non ſtatur primo,neq;ſecũ-
do dicto,ſed punitur de falſo, cõmunem*dicit Clar.*d.§.fi.q.53.n.* *
14.*v.ſed quid ſi teſtis.*Rom.*conſ.505.n.3.v.aliquando autẽ.*† Extẽde; 46
quia quãdo teſtis in eodẽ examine deponit cõtraria,in totũ reiici-
tur tanquã falſus.Clar.*d.q.53.n.15.v.quartus eſt caſus.* vbi declara,
niſi poſſet concordari,vel niſi ſe corrigeret,vide ſupra *v.amplia,n.*
12.† Declara;quia ſi teſtis in primo examine etiã ſine iuramento 47
depoſuit contra ſe,vel contra eũ,cui debet reuerentiã, poſtea exa-
minatus cum iuramento deponat contrarium , ſtatur primo dicto
tanquã veriſimiliori. Alex.*conſ.*30. *Ex allegatis,n.14.l.*7.vbi apoſt.
in v.quando. † Extende;quia ſi teſtis vnũ deponat extra iudicium, 48
poſtea aliud in iudicio contrarium dicat,nõ creditur in aliquo,ſed
punitur vti falſarius.Bart.*in l.eos.v.aut primo dixit extra iudiciũ ff.*
*de falſis.dec.Tholoſ.*276.Corn.*conſ.170.n.15.v. & quando teſtes,l.*2.
Card.*in c.per tuas.in pr.de probat.*quos citat apoſt. ad Clar.*d.§.fi.q.*
53.*n.8.in v.falſum.*& idẽ dicit Abb.in cauſa ciuili *conſ.52.Videtur,*
*per tot.l.*1.† Extende; quia ſi teſtator fecit legatum pro anima ſua 49
ſecundũ mentem ſecretã ſuam vxori propalatã,& vxor primo vnũ
declaret extra iudiciũ,poſtea aliud in iudicio cum iuramento,ſta-
tur primo dicto,magis veriſimili.ita Abb.*conſ.52.per tot.l.*1.† De- 50
clara;quia ſaltem detrahitur de fide teſtis,qui extra iudicium dixit
vnum, & in iudicio contrarium depoſuit.Alex.222.*n.13. lib.2.&*
conſ.237.Perſpectis,n.5.& ſeq.v.diminuitur etiam, lib.6. † Et quod 51
non credatur teſti,neque quoad primam, neque quoad ſecundam
depoſitionẽ contrariam primæ,ſed de falſo puniatur,Ruin.*conſ.*75.
*n.8.lib.*1.† Contrarium,quod ex quo ius quæſitum parti ex primo 52
dicto iurato;ideo illi ſtandum ſit, licet debilitetur probatio,*com- *
munem dicit Clar.*d.§.fi.q.53.n.13.v.alij vero.*vbi,quod ſibi magis
placet hæc opinio.† Declara forte;quia ſi eſſemus in iis,in quibus 53
non præiudicetur tertio,ſed ſolum agatur de veritate facti concer-
nentis nudum factu, vel intereſſe teſtis,& procedit limitatio, vel
quando ex primo dicto,vt quia dixit nihil ſcire,non eſt quæſitum
ius parti;quia ſi contrarium deponat, non ſtatur primo; neque ſe-
cundo,ſed punitur, ex quo ius alicui non erat quæſitum ex primo
examine in quo dixit nihil ſcire. Limita, quando fuit repetitus,vt
declarat infra *Concl.* 276. vel quando ſe correxit in continenti.
*Concl.*277. † Limita, quando primum examen fuit nullum; quia 54
non fuit rite examinatus ; nam tunc ſtatur ſecundo dicto exami-
nis validi.Bald. *conſ.404. num.4. ver.ſuper tertio puncto,lib.*4. Vide
infra,*numer.*77.† Extende; quia ſi teſtis primo incidenter, & ſine 55
iuramento dixit contrarium eius, quod poſtea dixit cum iuramen-
to,& ſolemniter,non offenditur depoſitio ſua iurata.Felin.*in c.cum*
*intra.col.pen.de teſtib.*Socin.*conſ.92. In cauſa D.Antonij,numer.*11.
*ver.præterea,lib.*3.† Declara;quia ſi teſtis nulliter fuit examinatus, 56
& deponat vno modo , & poſtea rite examinatus deponat con-
trarium, redditur ſuſpectus;ideo debet torqueri,vt ſtetur ſecundo
dicto.Baldus *conſ.171. Punctus,quæritur,lib.*5. † Imo redditur per- 57
iurus,& non probat in primo;quia nulliter examinatus,puta tem-
pore feriato in honorem Dei,vel parte non citata, non probat in
ſecundo ; quia periurus,ex quo contrarius primo. Sign. *conſ.*240.
in fin. Vide, *Periurus quis dicatur,vel probetur.Concl.*287.† Idem, 58
quando in primo examine extraiudiciali cum iuramento depo-
ſuit vnum poſtea in iudicio contrarium ; quia inter duo iuramen-
ta, & contrarius de falſo poteſt puniri ,& non probat. Alexand.
*conſ.154 Viſo themate,num.11.v.& ſit ipſa,lib.5.*vbi apoſt.*in v.tale.*

† Limita

Digitized by Google

59 † Limita in cauſis criminalibus;quia ſi teſtis reuocat primum di-
ctum,ponitur ad torturam, & ſtatur illi dicto primo,vel ſecundo,
in quo perſeuerat cum tortura.Clar.*d.§.fi.q.53.n.15.v.in hoc tamen*
* *Ducatu.*vbi de* communi;dicit tamen eſſe arbitrarium iudici ex
60 veriſimili magis credere primo dicto, vel ſecundo.† Declara ta-
men;quia de iure communi pars,de cuius præiudicio agitur,debet
citari ad torturam prædictam,ſed de conſuetudine non ſeruari di-
☞ cit idem Clar.vbi ſupra.Vide Ant.Gabr.*lib.7.tit. de crimin. Concl.*
61 *26.Dictum teſtis præualet in tortura.* † Limita; quando primum di-
ctum teſtis eſt ſine iuramento , & ſecundum eſt cum iuramento;
quia ſtatur ſecundo iurato, Ioan. de Imol. *conſ.147.In cauſa inter
Franciſcum , num.5. verſic. nec monet.* Roman.*conſ.505. Cum teſtis,
in princip.*vbi apoſt. dat concord. Alex. *conſ.22.Viſa facti,num.13.*
* *v.& dicti teſtes,lib.2.*vbi dicit magis* communem, & ibi apoſt.*in*
62 *ver.ſolemniter.* ſupra *num.54.* † Extende; quia ſi teſtis depoſuit ex-
tra iudicium ſine iuramento,ſtatur ſecundo dicto cum iuramen-
* to,*communem, & magis communem dicit Clar. *in d.§.fin.q.53.
num.10.ver.prædictus caſus.* Roman.*d.conſ.505.in pr.* † Declara,vt
63 ſupra *n.47. & ſeq.* † Reſtringe, quando concurrunt maiores præ-
ſumptiones pro dicto non iurato primo. Curt.Iun. *conſ.289.n.23.
& ſeq.*& idem in cauſa criminali. Clar. *d.§.fi.q.53.n.15.circa fin.v.
ego etiam.*Socin. *conſ.253.in pr.lib.2.v.vel clarius.*vbi,quod ex ma-
iori veriſimili ſtatur primo,vel ſecundo. Rom. *conſ.505.n.3.v.item*
64 *limitatur.* † Reſtringe,quando primum examen extra iudiciū eſſet
* cum iuramento; quia tunc ſtatur primo , communem*dicit Clar.
*d.§.fi.q.53.n.11.in fi.*vbi,quod ita debet intelligi Bart.qui commu-
niter damnatur in eo , quod ſimpliciter voluit ſtari primo dicto.
65 † Declara tamen;quia teſtis, qui depoſuit vnum in primo exami-
ne, & aliud in ſecundo examine,ſiue ſtetur primo dicto iurato,ſi-
ue ſecundo,ſemper minuitur ſibi de fide; quia non eſt integer,cō-
* munem*dicit Clar.*d.§.fi.q.53.n.11.v. bene verum eſt.* vbi alios ci-
66 tat.† Declara melius, vt per Rotam *in nou. deciſ.19. de teſtib.*alias
293.quia teſtis,qui cum iuramento depoſuit neſcire,ſi poſt triduū
reuertitur,& dicat ſcire,ſtatur primo dicto;quia præſumitur ſubor-
natus;ſecus ſi incontinenti reuertatur;quia præſumitur ſe corrige-
re,& ſequitur Rotam Rom. *d.conſ.505.Cum teſtis,n.3 v.an autem.*
67 † Limita;quia ſtatur ſecundo dicto cum iuramento,quando eſt cū
tortura,*l.eos.ff.de falſis.*quod intelligas verū,quando fuit in forma
iudicij,& citata parte,alias ſecus.Soc.*conſ.253.in pr.ver.& ſi dica-
tur,lib.2.* Ruin.*conſ.63.in fi.lib.1.* Rom. *d.conſ.505.n.2.v.aliquando
autem.* vide ſupra *n.19.* Vide Ant. Gabr.*lib.6.tit. de crimin.Concl.*
68 *26.Dictum teſtis in tormentis præualet.* † Declara;quia ſi ſumus in
libero homine;qui tamen non admittitur ſine tortura, licet in iu-
dicio ciuili depoſuerit cum iuramento,& ſecundo loco contrariū,
ſtandum eſt illi dicto, quod in tortura confirmauerit, ſiue ſit pri-
mum,ſiue ſecundum dictum; ſecus ſi tempore primi dicti erat li-
ber homo,& potuit deponere ſine tortura; quia ſemper ſtatur pri-
mo dicto, etiam quod ſecundum confirmet cum tortura,commu-
* nem*dicit Clar.*in d.§.fi.q.53.n.13.v.tertius eſt caſus.* † Reſtringe li-
69 mitationem,vt procedat,niſi pro primo dicto cum iuramento ſine
tortura ſint alij teſtes, vel aliæ probationes,quæ reddunt primum
dictum magis veriſimile.Soc.*d.conſ.253.in pr.ver.vel etiam clarius,*
70 *lib.2.* † Et quod imo ſtetur ſecundo dicto etiam ſine tortura,quan-
do eſt magis veriſimile, Crau.*conſ.6.n.49.* Rol.*conſ.40.n.13. lib.1.*
Dec.*conſ.188.n.10.ver.ſecundo reſpondetur.* Decian. *conſ.92.num.47.
ver.tertio reſpondetur,lib.2.*Boſſ.*de oppoſit.contra teſtes, num.1.circa*
71 *med.*vbi alios citat.† Declarat Rom.*d.conſ.505. Cum teſtis,circa fi.
verſic.aut variat,vel contrariatur.* vbi, quod ſi teſtis, qui cum iura-
mento depoſuit vnum;& ſtatim abſque tortura deponit aliud red-
dendo in ſecundo dicto rationem probabilem , ſtatur ſecundo di-
cto; quia ceſſat præſumptio ſubornationis ; aut non reddit proba-
bilem rationem,& fides,ei non adhibetur, ſed falſarius reputatur,
72 & poteſt puniri de falſo, & ad intereſſe partis. † Et multo magis,
quando in ſecundo dicto dat conteſtes, qui concordant cum pri-
mo dicto;quia ſtatur primo.Bald.*in c.cum cauſam. num.17.de teſtib.*
& redditur ſuſpectiſſimus,Gram.*conſ.38.in fin. & conſ.26.num.20.*
73 † Reſtringe,vt non procedat in libero homine torto ſine indicijs;
quia non probat , nec ſtatur dicto illius in tortura iurato, quando
non potuit torqueri, nec præcedit cauſa.Soc.*d.conſ.253.col.1.ver.*
74 *præterea, lib.2.* † Reſtringe; quia ſocius criminis ſi exculpauit ali-
quem,ſtatur primo dicto pro exculpatione,& iuuat. Oſaſch.*deciſ.*
75 *Pedem.79.n.19.& ſeq.in fin.* † Reſtringe; quia imo etiam ſi depo-
ſuerit in tortura cum iuramento contrarium eius,quod primo di-
xerat cum iuramento,non ſtatur dicto ſuo , ex quo tanquam reus
depoſuit;ſi vero,vt teſtis citata parte,ſecus;quia tunc ſtatur ſecun-
do dicto in tortura iurato facto;vt teſtis,& à teſte. Soc.*d.conſ.253.
col.1.in fi.v.præterea.lib.2.* vide Clar. *d.§.fi.q.53.n.15.v. & aduerte.*

vbi,quod non ſeruatur de conſuetudine , quod pars citetur ad tor-
turam, & examen corrigens. † Limita; quia ſtatur ſecundo dicto 76
teſtes intati,quando pars,ad cuius fauorē deponebat in primo exa-
mine,petit,quod iterum examinaretur,vel repeteretur;quia ad in-
ſtantiam partis,contra quam legitime depoſuit, non daretur repe-
titio, neque quod iterum examinaretur, Clar.*d. §.fin.q.53. n.15.in
fin.*vbi dat conſilium iudicibus criminalibus, vt caueant à repeti-
tione teſtium, ſi poſſunt ad inſtantiam partium;quia periclitantur
proceſſus,quod intellige, niſi de neceſſitate eſſent repetendi; quia
non probarent. Vide ſupra, *Teſtes examinati ſine citatione partis nō* ☞
probant,& quando ſecus.Concl.163. † Limita,quando primum exa- 77
men eſt minus rite factum de iure, quia ſtatur ſecundo examini ri-
te facto,maxime,quando adiuuatur dictum ſecundum ex dicto al-
terius teſtis.Io.de Im.*conſ.147.n.6.v.item quia.* vide ſupra,*num.54.*
† Et ideo teſtis,qui nō potuit examinari ſine tortura,licet deponat 78
cum iuramento,non ſtatur primo dicto,ſed ſecunda in tortura fa-
cto,vel confirmato,Clar.*d.§.fi.q.53.n.23.v.bene verum.* † Extende, 79
etiā ſi teſtis, qui in primo examine dixit vnū,& in ſecundo aliud,
deponeret contra ſe in primo; quia adhuc ſtatur ſecundo,quando
pro ſecundo ſunt alij teſtes, & ſumus in materia ſuſpecta fraudis,
& ſecundum tendit ad fraudem. Io. de Im. *conſ.147.n.6.ver. vnde
nec obijci poteſt.* † Extende;quia ſemper ſtatur dicto ſecundo teſtis 80
valido,quando primum dictum etiam iuratum fuit nullum,& ita
omnes*tenere dicit Clar.*d.§.fi.q.53.n.13.in fin.* † Limita,quando *
teſtis in primo dicto dixit non recordari, vel neſcire; quia ſi dicat 81
contrarium,valet.Rom.*conſ.505.Cum teſtis,in pr.* † Limita,quando 82
incontinenti,& animo ſe corrigendi deponit.† Limita,quando in 83
primo examine dixit non recordari,& in ſecundo recordatur;quia
ſtatur ſecundo dicto. Vide, *Teſtis, qui in primo examine neſciebat,* ☞
probat in ſecundo,ſi dicat ſcire.Concl.258.

Teſtes ſibi contradicentes non probant,& quando ſecus. CONCL. 238.

TEſtes † ſibi inuicem contradicentes non probant, *c. licet cau- 1
ſam,de probat.*ideo duo teſtes contrarij ſe elidunt, & confun-
dunt,vt neuter probet.Alex.*conſ.43.Viſis,& ponderatis, n.17.v.ſed
ita eſt,l.4.*Vide infra, *Teſtis falſum deponens in parte circa ſubſtan-* ☞
tialia repellitur in totum.Concl.247. † Declara; quia ſi ſunt duo te- 2
ſtes;quia ſibi contradicunt,ſe inuicem confringunt,& neutrius di-
ctum valet,niſi dignitas vnius prouocet iudicem ad ipſi magis cre-
dendum.Alex.*conſ.18.Viſo proceſſu,in fi.lib.1.& conſ.127.n.9.v.re-
perio etiam,lib.7.& conſ.136. Viſo proceſſu,n.4.lib.7.& conſ.43.Viſis
n.17.l.4.* † Imo plures teſtes ſibi contradicentes nedum redduntur 3
ſingulares,ſed nullus probat aliquid,ita vt non poſſit dici ſemiple-
ne probatum.Alex.*conſ.176. Viſis narratis,n.2. lib.7.* † Amplia,vt 4
procedat in teſte vario in prima depoſitione;quia ſibi nō creditur
ſi ſibi eſt varius,& cōtrarius in ſua depoſitione.Bal.*conſ.380.Pun-
ctus q.n.6.v.& dicunt,lib.3.* Vide infra, *Teſtis,qui in primo examine* ☞
*neſciebat,probat in ſecundo examine,ſi dicat ſcire,& è conuerſo.Concl.
258.* † Extende,etiam ſi vnū depoſuit extra iudiciū,& contrarium 5
depoſuit in iudicio;quia debilitat probationē ſuam.Alex.*conſ.127.
Viſo proceſſu,n.7.v.vnde variatio,lib.7.* vbi apoſt.*in v.dictū,*dat con-
cor.† Amplia etiā in probanda hæreſi;quia ſi ſunt diſcordes in ſerie 6
facti,non probāt.Old.*conſ.210.n.6.v.circa primū depoſuit.* † Amplia 7
in probandis contentis in inquiſitione; nā ſi vnus dicat,quod Ti-
tius percuſſit per punctam,& alter,quod per taleum,nō probant;
quia contrarij in qualitate percuſſionis,& quatenus ſint conciliā-
di propter reiterationem,ſunt ſingulares.Fed.de Sen.*conſ.162. Do-
mine Griffole.*& idem tenet *conſ.120.v.& primo videndū eſt,n.3.in fi.*
† Amplia , vt idem ſit,ſi aliqui teſtes dant pro conteſtibus alios, 8
qui examinati dicunt,non fuiſſe præſentes,vel nō interfuiſſe;quia
tanquam contrarij reputantur.Gem.*conſ.142.n.6.v. item eſt aduer-
tendum.* † Extende , vt idem ſit , quando datus in conteſtem non 9
concordat circa dictum ſubſtantiale alterius.Ang. *conſ.291.n.3.&
4.ver.dictus autem Antonius.* † Extende,etiam ſi diſcordia ſit circa 10
actus reiterabiles;quia ſi vnus dicit ſe tantū ſcire hoc,non poſſunt
concordari. Ang. *d.conſ.291.n.4.* † Declara;quia imo ſi teſtis de- 11
ponat aliquid factum præſente Seio Titio , & Titius examinatus
negat,tale dictum redditur ſuſpectum de falſo,& poteſt teſtis ipſe
diligenter,vt ſuſpectus de falſo interrogari. Alex.*conſ.91.numer.7.
ver.vnde dicit,lib.4.* † Amplia in cauſa criminali;quia teſtes diſcor- 12
dantes in hora;vel die delicti non probant.Gem.*conſ.142.n.5.ver.
quartum capitulum.* † Extende,vt idem ſit,ſi in cauſa criminali diſ- 13
cordant de loco.Gemin.*d.conſ.242.num.5. ver. quartum capitulum.*
† Extende etiam in criminibus exceptis.Siman. *tract.de hæret.tit.* 14
64.n.62. Gramm. *conſ.ciuili 89.n.4.* Bertazol.*conſ.41.n.22.* Maſc
*Concl.1361.n.4.*etiam quod eſſent mille.Bertaz. *conſ.273.n.2.l.2.*

 † Contra-

15 † Contrarium tenet Ang. conſ. 3. *Publicatus eſt proceſſus. per totum.*
vbi, quod ſi ſunt examinati quinque teſtes ſuper delicto commiſſo,
de menſe Octobris, & omnes probant delictum, ſed vnus de men-
ſe Octobris, alius Septembris, alij Auguſti, debet reus torqueri;
quia ſufficit, quod vnus concordat in qualitate cum accuſatione,
16 quãdo probatur delictũ. † Amplia in teſtibus ſubſcriptis in apocha
priuata; quia ſi ſunt diſcordes, vt quia vnus deponit, non vidiſſe
ſcribere debitorem, neque ſubſcribere, neque numerari pecunias,
alter ſecus, ſunt contrarij, & non probant. Bal. conſ. 455. *Quidam no-*
17 *mine, lib. 1. in pr.* † Amplia; quia quando manifeſtum probatur per
famam, & teſtis interrogatus dixit neſcire, quid ſit manifeſtum, ſi
poſtea affirmat eſſe famam publicam, & non ſe corrigat, vel decla-
ret, dicitur vacillare & contrariari. Bald. conſ. 394. *In cauſa Ludo-*
18 *uici, in pr. v. tertio præmitto, lib. 2.* † Amplia; quia ſi teſtes diſcordant;
quia vnus deponit de præſentia, alter de abſentia, ſunt contrarij,
& non probant. Ang. *d. conſ. 291. n. 3. in fi. v. dictus autem Antonius.*
19 † Amplia; quia imo teſtis ſibi ipſi contrarius repellitur, & puniri
poteſt; & ideo non reducitur ad concordiam, vt probet. Alex. conſ.
* 20. *In cauſa appellationis, n. 3.* vbi de* communi, & conſ. 43. *Viſis, n.*
* 15. *l. 4.* Alciat. *in Reg. 2. præſumptio. 29. n. 9.* vbi dicit* communem,
ſequitur Clar. *d. §. fi. q. 53. n. 13. & 14.* vbi declarat. Alex. conſ. 29. n. 9.
lib. 7. late Burſat. conſ. 69. num. 19. Marcabrun. conſ. 113. numer. 16.
20 † Et dicitur contrarius, ſi dicat modo ſcire, modo neſcire. Bald.
conſ. 101. lib. 1. vel è conuerſo ſi primo dicat neſcire, poſtea dicat
21 ſcire. Clar. *in d. §. fin. q. 53. a. 14. ver. ſed quid ſi teſtis.* † Et idem, ſi in
primo examine deponat de auditu, in ſecundo vero deponat de
22 viſu addendo primo examini. Alex. conſ. 94. n. 3. lib. 6. † Idem, ſi di-
cat aliquid non potuiſſe fieri, quin vidiſſet, & audiuiſſet, ſi in alio
interrogatorio dixit neſcire; quia non aduertebat ad omnia. Alex.
23 conſ. 43. *Viſis, numer. 15. verſic. quod autem teſtis, lib. 4.* † Declara;
quia pro eruenda veritate bene poteſt torqueri teſtis varius, ſiue
primo extra iudicium dixerit vnum, & poſtea aliud contrarium in
* iudicio, ſiue contra. Alex. conſ. 93. *Breuiter omiſſis,* vbi dicit* com
24 munem, & quod ſtatur dicto in tortura, lib. 1. † Reſtringe, quan-
do deponeret per verbum, *recordari, & non recordari,* vel per ver-
bum, *credo & non credo*; quia veritas in iſtis, & contrarietas non
☞ inducit falſum. Vide ſupra, *Teſtes non recordantes de tempore deli-*
cti, & aliis, quæ ſunt de ſubſtantia, non probant, & quando ſecus. Con-
25 *cluſ. 184.* † Amplia; quia teſtis deponens, libris alicuius ſemper ad-
habitam fidem in iudicio, & extra, & vidiſſe adhiberi, ſi in interro-
gatoriis dicat, nunquam vidiſſe eſſe controuerſiam, neque in iudi-
cio hoc fieri nihil probat quoad iudicialem admiſſionem, & ideo
repellitur, *l. qui falſa. ff. de teſtib. l. eos.* vbi Bart. *ff. de falſ.* vel diſtin-
guendo non probat quoad fidem in iudicio; quia attenditur cauſa
26 ſcientiæ, *l. ſolum,* vbi Bald. Salyc. & alij *C. de teſtib.* † Limita; quia ſi
plures teſtes deponunt, aliquam confeſſionẽ factam fuiſſe ad præ-
ſentiam Titij in tali loco, & Titius examinatus deponit, nunquam
audiuiſſe Titium talem confeſſionẽ feciſſe; quia ſtant ſimul, quod
fuerit facta confeſſio ad præſentiam Titij, & ipſe non audiuerit.
Caſtill. *conſ. 7. Viſis prius. col. 2. n. 2. v. facit quoque, & n. 3. v. nec ipſis*
27 *contradicit.* † Limita; quia teſtes, qui videntur contraria deponere,
reducuntur ad concordiam; quia ſi deponant aliquid ſcire, vel ali-
quẽ vidiſſe, vel cognoſcere, poſtea dicant neſcire, vel non cognoſ-
cere, intelligitur aliter, quam primo dixit, ne ſit cõtrarius. Dec. conſ.
40. *lib. 2. per tot.* vbi ponit multa exempla. Alex. *in l. ſtipulatio iſta. §.*
28 *hoc quoque, n. 2. & 3. ff. de verb. oblib.* † Extende; quia ſi teſtis primo
depoſuit, quod ſunt 20. anni, quod aliquid factum fuit, poſtea inter-
rogatur de illo actu, & aliis deponit neſcire, vel nõ recordari, debet
intelligi de aliis pluribus, vel debet intelligi, quod neſcit, vel non
recordatur aliter, quam ſupra dixerit. Alex. conſ. 185. *Viſo proceſſu. n.*
29 *4. v. nec obſtat, quod dictus Martinus, lib. 7.* † Extende; quia ſi teſtis
depoſuit de præſentia aliquorum, poſtea interrogatus, quibus præ-
ſentibus, dixit, quod nullus præſens fuerit, debet intelligi, nullus
30 exceptis iis, de quibus dixit, Alex. *d. conſ. 185. n. 4. in fi. lib. 7.* † Exten-
de; quia teſtis, qui dixit ſuper pluribus articulis, nihil ſcire, poſtea
ſuper vltimo articulo de voce, & fama publica ſuper omnibus dicat
articulum verum, probat, neque eſt contrarius; quia nihil ſcire dixit
quoad merita, ſed bene poteſt ſcire, quoad famam publicam. Alex.
31 *d. conſ. 185. n. 5. v. bene facit, lib. 7.* † Extende; quia ſi teſtis deponit
de præſentia certæ perſonæ, poſtea, quod nullus erat præſens, intel-
ligitur præter nominatos, & concordat Dec. conſ. 100. *n. 3. col. 2. ver.*
32 *quinto iſte primus teſtis.* † Contrarium, ſi dixit primo nullum fuiſſe
præſentem, in alio, quod Titius fuit præſens, eſt falſus. Ang. Aret.
33 *conſ. 115. n. 11. cum ſeq. v. nec teſtatur.* † Extende etiam in eodem
teſte; qui videtur contraria deponere ſuper diuerſis articulis; quia ſi
poteſt reduci eius dictum ad concordiam, reducitur. Bart. conſ. 92.
34 *In quæſtione, col. fi. v. præterea nulla eſt.* † Extende in teſte, qui depo-
ſuit, vidiſſe Titium poſſidere, quia ſi expreſſit actus inducẽtes poſ-
ſeſſionem, licet interrogatus, quid ſit poſſeſſio, dicat neſcire, pro-
bat; quia intelligitur neſcire, niſi, vt ſupra; ſecus ſi actus nõ expreſ-
ſit. Alex. *d. l. ſtipulatio iſta. §. hoc quoque, num. 2. & 3. ff. de verb. oblig.*
† Reſtringe, quando pro vna parte concurrunt alia indicia, puta ſi 35
ad probandã fraudẽ permutationis beneficiorũ probatur infirmi-
tas eadẽ die permutationis, & ex aduerſo ſanitas; nam ſi teſtes pro
infirmitate habent librũ Spetialis pro ſe; item in mãdato ad permu-
tandũ dicat, quod eſt impeditus; item ſi appareret, quod dedit infir-
mus pingue beneficiũ pro tenui & familiari, certe præualent teſtes
pro infirmitate. Anch. *d. conſ. 385. n. 5. & ſeq. v. ad prædicta.* † Cõtra- 36
rium tenet Anch. conſ. 338. *Titius permutauit, n. 9. v. ſed prædictis,*
cum ſeq. per tot. vbi reſpondet ad dictã reſtrictionẽ, quia non erant
probatæ fraudes, & aliæ veriſimilitudines; de quibus ibi plene, vt 37
requiritur. † Limita; quia licet teſtes ſint cõtrarij in iis, quæ nõ ſũt
ſubſtantialia depoſitionis eorũ, probant. Alex. conſ. 5. *In cauſa inqui-*
ſitionis, n. 10. & ſeq. lib. 1. vbi apoſt. *in v. varietas.* dat concord. maxi-
meque Alex. conſ. 77. n. 5. lib. 1. vbi apoſt. & conſ. 65. n. 6. lib. 2. Io. de
An. conſ. 76. *in pr.* vbi, quod ſufficit, quod cõcordent in facto prin-
cipali, vbi Bolog. idẽ affirmat in apoſt. plene Dec. conſ. 100. *In cauſa*
inquiſitionis, n. 4. v. octauo dicitur. apoſt. ad Alex. conſ. 34. *Viſo proceſ-*
ſu, n. 5. v. præſens, lib. 3. Vide infra, *Teſtes ſingulares quando dicantur,* ☞
vel non. Concl. 264. † Extende; quia ſufficit, quod concordent in eo, 38
de quo principaliter agitur; quia licet diſcordent, & ſint varij in iis,
quæ ſunt incidenter dicta, probãt. Caſtr. conſ. 151. *Viſo puncto, in fi.*
v. ſeptimo poſſet, l. 1. † Contrarium tenet Alex. conſ. 34. *Viſo proceſſu,* 39
n. 5. & ſeq. Item opponitur exceptio, lib. 3. vbi dicit, quod duo teſtes
ſunt contrarij, & non probant; ſi vnus dicit, quod actus factus fuit
præſente Dominico, qui non eſt neceſſarius ad actum, & alter dicit,
quod Dominicus non fuit præſens, & dicit ibi Alex. *n. 6.* quod iſta
eſt magis* communis opinio, & quod neceſſe eſt, quod vnus dicat *
falſum, & cum vnus detrahat alteri, & è cõuerſo, nullus probat, &
non eſt locus delationi iuramenti. † Idem dicit conſ. 20. *In cauſa* 40
appellationis, n. 5. l. 4. v. præterea præſupponitur. & n. 6. vbi, quod te-
ſtis, qui litigabat cum parte, cõtra quam examinatur, ſi hoc negat,
dicitur periurus, & non probat. † Limita; quia dicta teſtium ſunt 41
adiuuanda, non cauillanda, etiam in cauſa criminali. Dec. conſ. 100.
In cauſa inquiſitionis, num. 2. v. ſed reſpondetur. Vide plenius, *Teſtium* ☞
dicta qualiter interpretanda. Concl. 2 7. † Limita; quia ſi vnus teſtis 42
deponat plenius factũ, quam alter, non ſunt contrarij, neque ſin-
gulares, vt ſi quis dicat delictum commiſſum à tribus, alter à duo-
bus; quia non ſunt contrarij, vel ſi vnus dicat de præſentia vnius,
alter plurium. Dec. *d. conſ. 100. n. 4. v. octauo dicitur,* & plenius *n. 6.*
v. vndecimo. † Extende, vt procedat, etiamſi eodem momento, & de 43
eodem actu deponant, quia vnus potuit melius vidiſſe, vel audi-
uiſſe, quam alius, qui non aduertit. Dec. *d. conſ. 100. n. 6. v. ſed vt ſu-*
pradictum eſt. † Et idem, ſi vnus teſtis dicat, quod duo datiarij de- 44
derunt licentiam, alius, quod tres datiarij, quia cum plenius depo-
nat, non eſt contrarius. Alex. conſ. 215. *Viſis probationibus, n. 4. lib. 2.*
† Limita, quando ſunt producti à diuerſis partibus; ſecus ſi ab vna 45
parte tantum; quia quando ambæ partes producunt teſtes, qui de-
ponant contraria; ſtatur maiori numero teſtiũ, ſi modo ſunt eiuſdẽ
honeſtatis, & æſtimationis. Oldr. conſ. 274. *n. 2. v. nec obſtat.* Soc. conſ.
253. col. 2. in pr. v. minuſque obſtat, lib. 2. Vide infra, *Teſtes plures nu-* ☞
mero præualent in concurſu, & quãdo ſecus. Concl. 255. † Declara; quia 46
ſi teſtes referunt ſe ad diuerſos terminos; tunc dicũtur varij, & ſin-
gulares, & non probant; ſecus, quando ſe referunt ad communem
terminũ, licet diuerſimode; quia probant. Bal. conſ. 33. *n. 4. v. quæſtio*
ergo noſtra, lib. 1. & Bart. conſ. 19. *In quæſtione, lib. 2.* vbi, ſi vnus dicit,
quod numerauit Titio, alter, quod numerauit Seio, præſente Titio,
& mandante, probant, & ſunt conteſtes, vbi apoſt. *in verſic. quod n.*
† Extende, vt imo etiam ſi ſint ab eadem parte; quia ſi vnum depo- 47
nit teſtis ſuper interrogatoriis & contrarium in articulis, præualet
id, quod dixit ſuper interrogatoriis. Caputaq. *deciſ. 421. l. 1.* † Li- 48
mita, quando teſtes contrarij producti à diuerſis partibus eſſent
omnino pares; quia pro reo eſt iudicandum. Oldr. *d. conſ. 274. n. 2.*
verſic. ſi vero teſtes. & Bald. conſ. 380. *Tres ſunt caſus. in fin. lib. 5.* vbi,
quod in obſcuris pro reo. Abb. Felin. & Dec. *in c. ex litteris, de pro-*
bat. Rom. conſ. 156. *Honorande Domine, in pr.* Vide, *Æqualitas in* ☞
iudiciis ſeruanda. Concl. 306. † Extende; quia teſtes contrarij pro- 49
ducti à diuerſis partibus, ſi poſſunt concordari, ſunt reducendi ad
concordiã, ita concordant omnes * Doctores, vt per Anchar. conſ. *
385. *Licet pridie. in pr.* † Extende; quia teſtes diſcordantes in tem- 50
pore ſunt reducendi ad concordiam; ideo teſtes deponentes, ta-
lem fuiſſe infirmum die 12. Auguſti, & alij dicentes, fuiſſe ſanum,
poſſunt conciliari, vt ſit verum vtrumque; quia de mane fuerit
ſanus, de ſero infirmus, vel econtra. Anchar. *dict. conſ. 385. n. 3.*

† Limi

Digitized by Google

51 † Limita,quia teſtis primo loco deponens per verbũ,*credo*;poſtea
contrarium deponens,non dicitur contrarius,quia teſtimonium de
52 credulitate non probat.Alex.*conſ.74.n.6.lib.*1.† Limita;quia teſtes
ſibi contradicentes redduntur concordes , ſi omnes ſe referant ad
certam ſcripturam,de qua conſtat.Bald.*conſ.*270.*Ad euidentiam*
53 *præmittendum,lib.1.in fin.ver. item cum teſtes.* † Limita;quia teſtis,
qui deponit, aliquid fuiſſe factum præſente Titio, licet Titius di-
cat, ſe non fuiſſe præſentem, non tamen minuitur de fide primi.
54 Alex.*conſ.43.Viſis n.34.ver. præterea ſi vnus teſtis, lib.4.* † Limita;
quia licet teſtes non concordent in verbis, ſi tamen concordant in
effectu,probant.ita Bald.*conſ.445.Super prædictis , num.3.ver.modo*
*dubium,lib.*2. quod eſt Roſelli, de Roſellis,adducit illud ſimile in
Euangelio;quia vnus Euangeliſta dicit,quod Dominus Ieſus dixit
Petro:*Mitte gladium in vaginam*; alius dicit:*Mitte gladium in lo-*
cum ſuum,& tamen licet verba ſint diuerſa,conueniunt in effectu,
quod ſatis eſt,pulchre Soc.*conſ.252.In cauſa Domini, in prin.lib.2.*
Bologn.*in addit.ad conſ.Io.de Anan.55.num.8.ver. nec aduerſatur.*
55 † Imo melius probant teſtes concordes in ſubſtantia,licet diſcor-
dent in verbis,quam ſi ſint etiam concordes in verbis. Io. de Ana.
*conſ.76.in pr.*Vide ſupra,*Teſtes per præmeditatum ſermonẽ deponen-*
56 *tes non probant,& quando ſecus.Concl.*220.† Limita,quando teſtes
examinarẽtur in diuerſis iudiciis,vel repeterentur;quia ſtatur pri-
mo dicto cum iuramento.Bald.*conſ.380.in fi.ver.quicquid ſit,lib.3.*
57 † Limita,quando duo teſtes examinati concordant de eadem nu-
meratione ; quia licet vnus dicat, quod fuit promiſſa reſtitui vno
tempore,alter alio tempore,& ſic contradicant in reſtitutione;ta-
men ſufficit concordia in numeratione. Bal.*conſ.150. Quidam Ga-*
58 *ſparonus,lib.2.per tot.* † Limita; quia varij non ſunt teſtes,ſi aliqui
deponunt de facto ſimplici, aliqui de qualificato,vel aliqui de vno
facto,alij de pluribus; quia in reiterabilibus ſtant ſimul,quod ali-
qui viderint plus;aliqui minus. Leonard.de Ceris *inter conſilia Si-*
gnorol. conſ.242.n.12. ver. item non obſtat. Vide Concluſ. proxime
præcedentem, & concluſiones prox.ſeq.

Teſtes contrarÿ ſuper affirmatiua,& negatiua rei exi-ſtentis qualiter conuincantur.

CONCL. 239.

1 SI † teſtes ſunt contrarij , vt quia aliqui dicant , vineam aquis
inundari, alij dicunt totum contrarium;quia aquæ defluunt ad
loca inferiora,vt conuincantur de mendacio,debet iudex cum pe-
ritis accedere ad locum,& ſe informare de veritate,& deſcribi fa-
cere euidentiam rei,quæ probabit.Bal.*conſ.101.Quidam teſtes,n.2.*
& 3.ver.item quidam teſtes,l.1.& conſ.477.Super quadam cauſa,n.2.
& 3.ver. item quidam teſtes,lib.5. vbi eſt idem conſilium,ſed adeſt
2 caſus. † Amplia; quia euidens probatio, quæ fit,excludit omnem
aliam contrariam probationem; ideo ſi agatur contra aliquem de
homicidio certi hominis , ſi exhibeatur ille certus homo,abſolui-
tur accuſatus, vel inquiſitus, Clar.§.*fin.q.52. in prin.* vbi dat plura
exempla de hac euidentia,Vide,*Probatio per aſpectum priuilegiata*
in multis. Concl. 776. Vide , *Teſtibus affirmantibus magis creditur,*
*quam negantibus.Concl.*259.

Teſtes contrarÿ in concurſu, qui præualere de-beant. CONCL. 240.

1 IN † concurſu teſtes contrarij inuicem præualent , qui maiores
ſunt numero.Caſtr.*conſ.65.In quæſtione,n.2.lib.*2.vbi apoſt.citat
Soc.*conſ.253.ver.præterea ille,lib.*2.Alex.*conſ.99.Viſis, n.13.ver.ſed*
2 *ita eſt,lib.*5.† Extende maxime, quando minores numero ſunt ſu-
ſpecti ; quia examinati ſunt poſt didicita teſtificata partis aduerſæ.
3 Caſtr *d.conſ.65.num.2.lib.2.* † Et procedit maxime in poſſeſſorio.
4 Alex.*conſ.99.Viſis,ver.ſed ita eſt,lib.5.* † Declara, niſi teſtes mino-
res numero eſſent maioris præeminẽtiæ,& dignitatis,vel depone-
rent magis veriſimilia.Alex.*conſ.99.Viſis,n.13.ver. ſed ita eſt, lib.5.*
5 † Et ideo duo teſtes præferuntur concordes tertio, vt dicit Alex.
*6 *d.conſ.139.n.1.ver.conſtat autem,l.5.* vbi dicit*communem.† Am-
plia;quia ſi ſunt pares,præualent deponentes in ſpecie deponenti-
bus in genere;ideo teſtes,qui reddunt rationem rationis,& ſic ma-
gis in ſpecie,præualent reddentibus rationem in genere Bald.*conſ.*
69.Factum tale eſt, circa princ. ver.& hoc probatur,lib.5. Deci.*conſ.*
448.*Vis tota,in fin.*allegat Alex. *conſ.148. Excellentiſſime Domine,*
7 *l.2.n.3.*† Amplia;quia deponentes de antiquiori poſſeſſione præ-
ualent in pari numero in concurſu. Alex.*conſ.80.Examinato,n.13.*
ver.& quando eſſent, lib.2.& conſ.99.Viſis, n.14.ver.quinimo, lib.5.
vbi reddit rationem;quia iunior poſſeſſio præſumitur clandeſtina.
8 † Amplia;quia affirmantes memoriam extare præferuntur negan-
tibus memoriam extare,maxime,quando ſunt de loco,& veriſimi-
liter informati.Cum.*conſ.77.Ad primum,n.4.ver.ad quartum.*Vide
infra, *Teſtibus affirmantibus magis creditur ; quam negantibus , &c.*
*Concl.*259.† Amplia;quia præualent teſtes habentes adiutoriũ ex 9
ſcriptura.vel libro antiquo,vel ex præſumptione iuris.Cum.*d.conſ.*
77.n.4.ver.ad quartum.† Declara tamen;quia ſi poſſunt reduci ad 10
concordiam, reducendi ſunt. Cum.*d.conſ.77.n.4.ver. ad quartum,*
& hæc eſt communis*opinio, de qua Anch.*conſ.385.Licet pridie,* *
*in pr.*Dec.*conſ.40.lib.2.per tot.* † Amplia;quia teſtes,qui deponunt 11
pro conſuetudine conformi iuri communi , præferuntur teſtibus
probantib. contrariam conſuetudinem, cui reſiſtat ius commune.
Rim. Iun. *conſ.265.num.26.lib.3.*allegat Afflict. *deciſ.280.col.fin.*
† Extende ; quia teſtes deponentes de bona fama præualent de- 12
ponentibus de mala fama ; quia quilibet bonus præſumitur , ideo
cum habeant præſumptionem iuris pro ſe,præferri debent.Anch.
conſ.253.In quæſtione Preſbiteri, n.4. † Extende; quia teſtes depo- 13
nentes contractum ſimulatum, & deponentes verum in conflictu
præualent teſtes pro non ſimulatione; quia habent præſumptionẽ
pro ſe.Cephal.*conſ.325.n.26.& ſeq.*vbi, quod dicitur de teſtibus,
idem eſt de coniecturis.† Extende in tantum, vt probatio,quæ fit 14
contra præſumptionẽ iuris,non ſufficiat ordinaria, ſed requiritur;
quod ſit clarior probatio.Dec.*conſ.174.In cauſa falſitatis.n.5.ver.*
*vnde ex præmiſſis.*Curt. Iun.*conſ.52.n.7.*Crauett. *conſ.129.in fin.&*
conſ.134.n.10.† Amplia,quia teſtes religioſi præualent laicis,Dec. 15
*conſ.448.circa fin.*vbi loquitur in Presbyteris,vt præferantur teſti-
bus laicis.† Et imo quatuor Presbyteri habent robur ſex teſtium 16
laicorum, Gloſ. *in c. Monachus, in v.quorum diſtinct.6.*† Declara; 17
quia quando agitur de crimine criminaliter , non magis creditur
Presbytero pro delicto, quam laico pro innocentia;quia tunc lai-
cus habet præſumptionẽ pro ſe,ita declarat Alciat.*reg.2.præſumpt.*
44.n.8.& ſeq.† Amplia,quia teſtes rei accuſati de turbata poſſeſ- 18
ſione in pari contrarietate præualent teſtibus actoris, gloſ.*com- *
muniter approbata in *c.Clerici* 81.*diſtinct.* † Extende, quãdo agi- 19
tur de ſimulatione contractus , vel de reſciſſoria ex conſtitutione
Synodali, quaſi ſit vſurarius contractus; quia in pari cõflictu præ-
ualent teſtes rei, Bald.*in l.qui accuſare, in fi.C.de eden.*Vide,*Simu-*
*latio contractus per quos iudices cognoſcenda. Concl.*270. † Extende; 20
quia ſi teſtes actoris,& rei ſunt pares numero,& qualitate,præua-
let probatio rei,quia probatio actoris redditur dubia;ideo non re-
leuat, & actore non probante reus abſoluitur. Rom.*conſ.166.Ho-*
*norande domine,in pr.*maxime *num.*2. vbi extendit,etiam ſi poſſent
conciliari; quia non vt probent, ſed vt falſum euitent. Alex. *conſ.*
99.Viſis,n.14.ver.quinimo,lib.5.† Amplia,etiam quod teſtes rei & 21
& poſſeſſoris præferri debeant in pari probatione,& numero;quia
neutro clare probante,melior eſt conditio poſſidentis. Alex. *conſ.*
171.Accurate,num.4.ver.& potius credendum,lib.5.† Extende ma- 22
xime,quando teſtes rei ſunt pares numero cum teſtibus actoris,&
etiam deponunt ſuper affirmatiua,& teſtes actoris ſuper negatiua.
Alex.*conſ.169.Viſo themate,in fi.lib.5.* † Extende, quia ſi pares eſ- 23
ſent in poſſeſſione,& probatione,præfertur iis,qui titulum habuit
prius ; quia præſumitur ex titulo antiquiore etiam prius habuiſſe
poſſeſſionem , & conſequenter pro poſſeſſione antiquiori proba-
tio in pari caſu debet ſemper præferri;quia iuſtior, & quia iunior
poſſeſſio præſumitur clandeſtina, & illicita. Alex.*d.conſ.99.Viſis,*
num.14. ver.etſi de pari, lib.5. † Amplia; quia teſtes; qui concor- 24
dant cum iure communi; quia habent præſumptionem pro ſe,in
dubio præferri debent.Dec.*conſ.448.num.9.& ſeq.in fin.* vbi, quod
teſtes deponentes pro ſana mente præferuntur deponentibus de
non ſana mente; quia quilibet in dubio præſumitur ſanæ mentis,
& idem dicit Pariſ. *conſ.88.lib.3.* Corn.*conſ.219.lib.1.* Boër.*deciſ.*
23.n.95. † Idem , ſi teſtes deponant de bona fama & bona con- 25
ditione; quia præferuntur infra *n.29. & ſeq.*Vide Maſcard. *Concl.*
223.vbi,quod præferũtur,qui ſuper bono,illis,qui ſuper malo de-
ponunt.† Idem,ſi teſtes deponant pro inſtrumento,pro quo præ- 26
ſumitur,quia præferuntur deponentibus contra inſtrumentum in
dubio.Dec.*d.conſ.448.num.13.ver.ſecundo.* Pariſ.in eodem caſu *d.*
*conſ.lib.3.*Corn.*d.conſ.219. lib.1.*Soc. *conſ.42. per tot.lib.1.*† Idem 27
pro decreto iudicis.Corn.*d.conſ.219.lib.1.*Dec.*d.conſ.448.num.13.*
verſic. tertio. Pariſ. *d.conſ.88.lib.3.*† Amplia;quia teſtes deponen- 28
tes de bona fama præferuntur teſtibus deponentibus de mala fa-
ma.Anchar.*conſil.253.In quæſtione Preſbyteri Caroli,*vbi dicit,hoc
procedere cæteris paribus,& eſt ratio;quia cum teſtibus deponen-
tibus de bona fama concurrit præſumptio iuris , ſequitur Felin.
in c.dudum, de præſumpt. plene Corn. *conſ.176.l.4.*Decian.*d.conſ.*
*448.numer.9. & ſeq.*Pariſ.*d.conſ.88.lib.3.* † Extende,vt procedat, 29
etiam ſi teſtes deponentes de mala fama ſint plures numero dum-
modo non in magno numero plures.Corn.*d.conſ.176.l.4.* & idem

tenet Curt.*conſ.*46.& voluit Bald.*conſ.*38.*Tres ſunt caſus,n.*2.*&* 3.
30 *ver.veniamus igitur,lib.*5.† Vide tamen Fel. qui videtur velle con-
trarium *in c.in noſtra,de teſtibus*, vbi, quod ſtatur maiori numero,
31 & probationi magis veriſimili.† Extende,vt procedat,etiamſi te-
ſtes deponentes pro mala fama ſint digniores; quia adhuc præfe-
runtur teſtes minus digni deponentes de bona fama;quia ſemper
fauetur magis probationi,quæ tendit ad liberationem, quam illi,
32 quæ tendit ad condemnandum. Iaſon.*conſ.*167.*col.pen.lib.*4. † Ex-
tende;quia teſtes deponentes ſuper fama ad liberandum, & ſi ſint
duo,& deponant ſuper negatiua malæ famæ, præferri debent plu-
ribus affirmantibus de mala fama, licet regula ſit in contrarium,
quod magis credatur duobus affirmantibus, quam mille neganti-
☞ bus. Vide infra, *Teſtes affirmantes præualent negantibus, & quando*
33 *ſecus.Concluſ.*260.*numer.*41. † Reſtringe,quando teſtes deponen-
tes ſuper mala fama deponerent in ſpecie, deponentes autem ſu-
per bona deponerent in genere; quia ſpecialis probatio præfertur
probationi generali.Rom.*conſ.*167.*Antonius accuſatus*,faciunt di-
cta Innoc.*in c.auditis, de præſcript.* quem refert & ſequitur Alex.
*conſ.*77.*in pr.col.*4.*lib.*1.*& conſ.*148.*num.*4.*lib.*2.vide Felin. *in cap.*
☞ *cum contingat,col.*2. *de reſcript.* Vide, *Generi per ſpeciem derogatur,*
34 *& quando, & qualiter procedat. Concluſ.*36.† Reſtringe,niſi plures
coniecturæ concurrerent cum probatione malæ famæ. Gem.*conſ.*
☞ 16.*num.*4.*verſic.non obſtat prima ratio.* Vide, *Fama bona,& conditio*
*bona inquiſiti.Concl.*69.*numer.*13.*& ſeq.*Vide, *Præſumitur bonum in*
*dubio Concl.*616.Vide plene per Maſcard.*Concl.*135.*Bonam famam*
35 *deponentibus an magis credatur.* † Amplia; quia teſtes ad defenſam
☞ præualent teſtibus ad offenſam. Vide, *Teſtes ad defenſam an præ-*
36 *ferantur teſtibus ad offenſam.Concl.*256.† Amplia;quia teſtes depo-
37 nentes magis veriſimilia præferuntur.Dec.*conſ.*448.*in fin.* † Am-
plia; quia teſtes periti in ea materia,in qua deponunt, præualent
teſtibus contrariis non peritis.Rom.*conſ.*255.*Quoad primum, n.*3.
☞ *&* 4.*ver.quoad vltimum*,vbi apoſt.*in ver.peritis*,dat concord.Vide,
Peritis in arte ſtandum eſt, & quando ſecus, & quomodo eligendi,&
*quot eligantur.Concluſ.*286. Vide, *Probationum plurium in concurſu*
*plenior præualet,& quando. Concl.*798.Vide,*Scriptura plures ſi con-*
38 *currant,quæ præualeat.Concl.*83.† Limita; quia ſi teſtes diſcordant
ſuper valore rei,vel quantitate damni,vt quia aliqui de tanto,alij
de maiori,vel minori,media via eligi debet per iudicem.Bart.*l.*1.
ad fin.C.de ſentent.quæ pro eo,quod intereſt.l.ſi id; quod ex Pamphila.
*in fi.ff.de leg.*2.*& l.ſemper.§.in hoc interdicto,in* 2.*not.ff. quod vi aut*
☞ *clam.* Doct. *in lib.*3.*ver.tu magis ſcire potes.ff.de teſtib.* Vide, *Teſtes*
*ad probandum valorem qualiter admittantur. Concl.*187. Vide, *Te-*
ſtes plures numero præualent in concurſu. Concl. 155. Vide Anton.
Gabr.*lib.*1.*tit.de teſtib. concluſ.*4. *Si teſtes ſunt adinuicem contrarij,*
quibus magis credendum.

Teſtis ſibi contrarius dicitur multis modis,& quando ſecus. CONCL. 241.

1 TEſtis † ſibi contrarius dicitur multis modis;aliquando,quan-
do deponit vnum in vno iudicio, & contrarium deponit in
☞ alio iudicio,& de hoc Vide, *Teſtis,qui in primo examine dixit vnũ,*
2 *& in ſecundo dixit aliud. Concl.* 237. † Aliquando eſt ſibi contra-
rius in eodem iudicio,& eadem inſtantia.veluti ſi examinatus di-
cat vnum,& repetitus dicat contrariũ,& de hac cõtrarietate Fulg.
*conſ.*133.*In quæſtione verſa,n.*3.*ver.nec monet.* vbi, quod in hac de-
poſitione ſtatur primo dicto,de qua contrarietate,& cui dicto ſte-
tur;vel non ſtetur,Clar.late *in §.fin.q.*53.*n.*15.*ver.aut vero deponit.*
vbi,quod ſi conciliari poſſunt,fit conciliatio;ſi nõ poſſunt,tũc aut
incontinenti corrigit ſe, videl. antequam cum parte loqui potue-
rit,& admittitur;& ſtatur correctioni;aut ex interuallo,& non au-
☞ ditur, ſed repellitur vt falſus à ſecunda depoſitione. Vide, *Falſitas*
3 *circa teſtes quot modis committatur. Concl.*58.† Aliquando eſt ſibi
contrarius in eadẽ inſtantia & eodem dicto,ſeu examine, vt quia
in principio examinis dicit vnum,& in alia parte eiuſdem exami-
nis dicit contrarium,& de hac Iul.Clar.*in §.fi.q.*53.*n.*15.*ver. quar-*
*tus caſus.*vbi,quod nõ ſtatur ſibi,nec creditur in aliquo;ſed tanquã
4 falſus repellitur;provt ibi declarat atteſtãdo de communi.† Ali-
quando dicitur ſibi contrarius;quia primo extra iudiciũ dixit vnũ,
poſtea in iudicio dixit contrarium, & de hac contrarietate. Clar.
plene *d.§.fi.q.*53.*n.*10.*ver.primus caſus*,vbi, quod ſtatur primo di-
cto,ſi eſt iuratũ,alias ſtatur ſecundo dicto,iuramento intercedẽn-
* te,ſecundum * communem, licet dicat diminui ſemper de fide.
5 † Contrarium, quod imo ſi extra iudicium cum iuramento depo-
ſuit vnum, & poſtea in iudicio cum iuramento contrarium; tan-
quam periurus repellatur,& puniatur.Alex.*conſ.*154. *Viſo themate,*
6 *n.*11.*verſic.& ſic ipſa,lib.*5.vbi apoſt.in *ver.tale.*† Vel in caſu con-
uerſo,vt ſi primo in iudicio teſtis depoſuit vnum, poſtea extra iu-
dicium dicit contrarium,vel nõ ita depoſuiſſe,ſicut Notarius ſcri-
pſit,& ſtatur primo dicto,& magis creditur Notario, quam teſti.
Clar.*d.§.fi.q.*53.*num.*12.*&* 17.† Declarat Alex.*conſ.*127.*Viſo pro-* 7
*ceſſu,n.*7.*ver.vnde variatio,lib.*7.quod debilitat dictum teſtis varij,
etiam extra iudicium.† Et iſtis duobus caſibus non punitur de fal- 8
ſo,ſecundum* communem, ſed bene punitur de falſo, quando in *
iudicio deponit falſum, vel cum iuramento in vtroque examine
contraria deponit; quia licet ſtetur primo dicto, poteſt tamen de
falſo puniri.Clar.qui dicit*communem *in §.falſum,num.*10.Vide, *
Teſtes contrarij,vel falſi,quando de falſo puniri poſſint, vel non.Concl. ☞
proxime ſequent. † Limita; quia teſtis non dicitur ſibi contrarius, 9
ſi dicat in primo examine per verbum,*credo*,& in ſecundo exami-
ne dicat per verbum aſſertiuum;quia ſtatur ſecundo dicto, ex quo
non eſt ſibi contrarius.Clar.*in d.§.fi.q.*53.*num.*16. *ver.vnum etiam.*
† Extende;quia non dicitur ſibi contrarius,ſi dicat credere,poſtea 10
non credere, quia poſſunt iſta eſſe vera,& ſtare ſimul,quod tunc
crederet, & nunc non credat Clar. *d.§.fi.q.*53.*num.*16.*in fi.* vbi de
*communi,& alios citat.† Extende,vt idem ſit,ſi primo dicat nõ *
recordari,poſtea ſecus;quia ſtant iſta ſimul.Alex.*conſ.*191.*Viſis no-* 11
*uis,in fin.ver.non amitto,lib.*7. vbi apoſtill. *in ver.potuit*,citat Alex.
*conſ.*56.*n.*7.*lib.*2. † Reſtringe; quia ſi dixit neſcire in primo exa- 12
mine,& poſtea deponat ſcire,bene eſt falſus.Clar.*d.q.*53.*n.*14.vbi
dicit * communem. Vide plenius *Teſtis, qui in primo examine ne-* *
*ſciebat,probat in ſecundo examine,ſi ſciat.Concl.*258. † Limita; quia ☞
teſtes deponentes ſuper fama, quod Titius vulneratus fuit à Seio 13
in domo Seij,in quam de nocte fuerat ingreſſus; & alij deponen-
tes ſuper fama, quod fuit vulneratus in ſtrata, non ſunt contrarij,
ſed diuerſi,& concordant etiam, vt probent pro reo; quia vtrum-
que poteſt ſtare;ſecus ſi ſecunda fama concluderet, non fuiſſe vul-
neratum in domo,ſed in ſtrata.Alex.*conſ.*24. *Animaduerſis, n.*20.
*& ſeq.ver.vltima præſumptio,lib.*2.

Teſtes contrarij,vel falſi quando de falſo puniri poſſint, vel non. CONCL. 242.

TEſtis, † qui depoſuit falſum in iudicio ſuper eo;quod releuat 1
partem,poteſt puniri de falſo.Bald.*conſ.*101.*num.*5.*verſic.Item*
*quæritur,l.*1.& duplicatur *l.*5.477. † Extende,vt imo poſſit puniri 2
de falſo, etiamſi falſitas non releuet producentem, dummodo ſit
commiſſa circa concernentia cauſam.Bald.*conſ.*477 *n.*6.*ver. item*
*quæritur,l.*5.Declara tamen,vt infra,*Teſtis falſum deponens in parte* ☞
*circa ſubſtantialia repellitur in totum. Concl.*247.† Amplia, vt pro- 3
cedat,ſiue falſitas ſit in eodem examine;ſiue in pluribus,puta,quia
teſtis in vno iudicio depoſuit vno modo, & deinde depoſuit alio
modo.Bald. *d.conſ.*101.*n.*6.*ver.vltimo quæritur, lib.*1. & duplicatur
*conſ.*477.*lib.*5. † Declara tamen;quia iudex ſecundæ inſtantiæ pu- 4
niet,non iudex primæ inſtantiæ;quia in dubio præſumitur, falſum
depoſuiſſe in vltimo examine, & propterea pœna extraordinaria
puniri debet;quia licet acta in vno iudicio non probent in alio iu-
dicio inter diuerſas perſonas; tamen bene probant quoad teſtem.
Bald. *d.conſ.*101. *in fin.ver.vltimo quæritur, lib.*1.*& conſ.*477.*lib.*5.
† Amplia;quia falſus in vno præſumitur falſus in omnibus. Alex. 5
*conſ.*134.*n.*9.*lib.*2.Soc.*conſ.*155.*n.*10.vbi de communi, *lib.*2. Grat.
*conſ.*2.*n.*18.vbi de*communi,*l.*2. Roland. *conſ.*40.*n.*11. *lib.*1.Soc. *
Iun.*conſ.*40.*n.*11.*& conſ.*41.*n.*14.*lib.*2.Pariſ.*conſ.*90.*n.*29.*lib.*1.qui
loquitur in mendace.† Amplia, vt procedat etiam, quando teſtis 6
dixiſſet extra iudicium,ſe tantum ſcire certum quid,& nihil aliud,
quia ſi poſtea deponat in iudicio aliter,poteſt puniri de falſo.Bart.
*in l.eos,in fi.pr.ff.de falſ.*vbi ponit hoc pro cautela, quod primo te-
ſtis interrogetur corã teſtibus:quia ſi aliter deponat in iudicio,po-
teſt de falſo puniri,ſequitur Cæpol.*conſ.*60.*n.*8. *& ſeq.*Vide ſupra, ☞
Teſtis, qui in primo examine dixit vnum, & in ſecundo examine dixit
*contrarium, probat vt in primo, & quando ſecus. Concl.*237. † Con- 7
trarium tenet Bald.*conſ.*475.*Licet aſſeſſores,lib.*3.vbi,quod aſſeſſo-
res ſequentes Bart.ſunt cœci;quia teſtis de eo,quod dixit extra iu-
diciũ,non poteſt puniri,ſi aliter dicat in iudicio, & *conſ.*171.*Pun-*
*ctus,quæritur,n.*2.*ver. venio ad ſecundum, lib.*5. vbi per multa com-
probat,quod ſtatur dicto iudiciali.Ang.*conſ.*233.*Punctus eſt,n.*3.*v.*
quinimo,& eſt communis*opinio, quod non dicitur falſus,neq;de *
falſo puniri poteſt,ſi dicat in iudicio contrarium eius,quod dixerat
extra iudiciũ.Alex.*conſ.*74.*n.*8.*l.*1.Clar.de*communi *in §. falſum,* *
*num.*9. vbi alios citat. Declara, vt ſupra *concl.*237.*n.*47.& etiam
*num.*61. quia quoad validitatem dicti ſtatur dicto primo iurato.
† Declarat Bald.*conſ.*138.*Vnius teſtimonio, ver.item non eſt integer,* 8
*lib.*4.vt non ſit integer teſtis,& idem tenet Angel.*conſ.*233.*num.*3.
verſic.quinimo.† Declarat etiam Ang. *d.conſ* 233.*num.*3.vt proce- 9
dat, quando primum examen extraiudiciale valeret propter ſub-
iectam materiam; ſecus ſi eſſet mere extraiudiciale. † Declara ſe- 10
cundo;

Digitized by Google

cundo; quia teſtis, qui extra iudicium depoſuit vnum , & in iudi-
cio depoſuit aliud , probat id, quod dixit in iudicio;ſecus ſi depo-
ſuiſſet primum examen in iudicio,licet nulliter;quia ſi contrarium
depoſuit in iudicio ſecundo loco etiam valide, tamen redditur ſu-
ſpectus de falſo,ita quod poſſet torqueri. Bald.*d.conſ.*171. *circa fin.*
11 *verſic.imo plus, lib.*5. † Contrarium,quod imo poſſit torqueri,ſiue
primo dixit vnum extra iudicium , & contrarium poſtea in iudi-
cio,ſiue è contra;quia ſemper poteſt torqueri tanquam vacillans,
quando eſt variatio circa ſubſtantialia,quibus interfuit teſtis. Ale-
* xand.*conſ.*63.*Breuiter omiſſis, lib.*1.vbi dicit * communem.† Am-
12 plia ; quia torqueri poſſunt teſtes ſibi contradicentes ; ita tamen,
quod ſemper faueatur teſtibus affirmantibus, tanquam minus ſu-
ſpectis. Bald. *conſ.*477. *num.*5. *verſic. vlterius quæritur,lib.*5. quod
13 duplicatur *conſ.*191. *lib.*1. † Extende ; vt procedat , quando plu-
res ſunt , qui conuincunt vnum de mendacio contrarium depo-
nentem ; quia poterit ille etiam de falſo puniri. Clar.*in* §.*falſum,*
14 *num.*10. *in fin.* † Extende; quia imo ſi eſſent ſolum duo teſtes ſin-
gulares contrarij inuicem, licet non probent; tamen de falſo poſ-
ſunt puniri;quia neceſſe eſt ineſſe falſum propter contrarietatem,
* communem * dicit Aret. *conſ.*71.*numero tertio* ſequitur Boſſ.*tit.de*
15 *tortu. numer.*35. *& tit. de falſis, numer.*20. † Contrarium dicit ve-
* rius Clar. *in* §.*falſum,numer.*11. quia cum ſit*communis opinio,
16 quod non probent, non etiam poſſunt puniri de falſo. † Declarat
tamen Clar. *d.*§ *falſum, numer.*11.quod poterunt torqueri, vt ha-
beatur veritas, ſi ſunt malæ conditionis , & quod debet eſſe cau-
tus iudex , ne ex tortura noceat fiſco , & parti bonum ius fouen-
ti,& conſiderare debet multa,quod is, qui habet pro ſe præſum-
ptionem, & veriſimilitudinem , & qui deponit ſuper affirmatiua,
ſit minus ſuſpectus ; item ,ſi eſt locus conciliationi ; item ſi depo-
nerent ſuper iis, quæ non ſunt de ſubſtantia , non debent puniri,
17 neque torqueri poſſunt. † Limita,quando examen teſtis eſſet nul-
lum ex defectu formæ. Baldus *d conſ.*101. *Quidam teſtes, numer.*5.
18 *lib.*1.*& conſil.*477. vbi duplicatur *lib.*5. † Limita;quia teſtis con-
trarians,& reddens malam cauſam, licet non probet; tamen à do-
☞ lo excuſatur. Bald. *conſ.*81. *In cauſa, num.*2.*lib.*3. Vide infra,*Teſtes*
19 *deponentes inueriſimilia non probant. Concl.*244. † Extende; quia à
dolo excuſatur, ſi credidit bono viro,& falſum depoſuit. Alexand
20 *conſ.*19.*Viſis, numer.*7. *lib.*7. vbi quod excuſatur. † Limita,quan-
do duo teſtes deponunt contraria ; quia vnus dicit fuiſſe hora 21.
alius hora 23. vnus in vno loco,alter in alio ; quia licet vnus eo-
rum dicat falſum ; tamen quia incertum eſt ; quis eorum ſit,qui
dicat falſum , non poteſt puniri aliquis eorundem ; & quia neceſ-
ſe eſt , quod conſtet de diſconuenientia locorum , & corpore de-
licti. Alexand. *conſ.*65.*Viſis,numer.*5. *verſic.præterea,lib.*2.vbi alia
ſimilia , quod propter incertitudinem euitatur pœna , ſed tamen
non probant. Alexand. *conſ.*149.*In cauſa,& lite,lib.*5. *in prin.*vbi
idem,quando vnus dicit primo interrogatam fœminam, alias ma-
ſculum,& idem repetit *conſ.*2. *Viſo, num.*10. *in fin.& num.*11.*ver.*
21 *item Antognouus, l.*7.† Extende, ; quia procedit,etiamſi ſint duo
teſtes pro eadem parte, qui ſibi contradicunt ; quia neutri eorum
creditur, qui cum ſint duo non poteſt alicui eorum credi; quia ſe
confundunt,nec poteſt ſciri,quos eorum dicat verum,communem
* *dicit Alex.*conſ.*53.*In cauſa & lite,num.*10.*lib.*7.*ver. nec ad hoc ob-*
22 *ſtat.* † Limita ; quia teſtis non poteſt dici falſum deponere,quan-
do dictum ſuum poteſt aliqua interpretatione verificari.Bald.*conſ.*
325.*Punctus vtrum vigore, num.*2.*ver. reſtat videre,lib.*4.vbi ponit
plura exempla , qualiter ſaluetur teſtis per interpretationem , &
☞ Alex. *conſ.*133.*Viſo proceſſu,num.*2.*lib.*1. Vide ſupra,*Teſtes à depo-*
23 *ſitione falſa multipliciter ſaluentur. Concluſ.* 251. † Et ideo licet te-
ſtis dicat,*queſto è quanto io ſo*,id eſt, *hoc eſt,quantum ego ſcio,* ſi in-
terrogatus alia deponat, non eſt periurus. Alexand.*conſ.*190.*Viſis,*
24 *numer.*8.*in fin. & numer.*9. *verſic. quia reſpondeo,lib.*7. † Extende;
quia teſtes deponentes , quod via eſt vicinalis , ſi poſtea dicant,
quod eſt propria , debent concordari , vt non contradicant; quia
propria ſit reſpectu communis cum vicinis. Bald. *conſ.*55. *Repe-*
25 *ritur quadam,lib.*1. *& conſ.*385.*lib.*5. † Extende; quia idem teſtis,
qui ſuper articulo actoris dixit ſcire N.ætatis annorum 20.ſi indu-
catur ſuper articulo rei continente N.non excedere 25. annos,&
dicat nihil ſcire,conciliatur,ne ſit contrarius,& probet;quia nihil
ſcit de negatiua,non de ætate.Bart. *conſ.*92.*In quæſtione,n.*9.*verſic.*
26 *ſecundo obijcitur,lib.*1. † Extende; quia teſtes concordantes in ne-
gocio principali probant,licet diſcordent in aliquibus circumſtan-
tiis, vt quia vnus plus deponat , quam alius,etiam ſi vnus contra-
ctum,dummodo poſſint concordari,& conciliari, Socin. Iun.*conſ.*
27 62.*num.* 16.*& ſeq.lib.*4. vbi plura allegat. † Extende in agrimen-
ſore,qui dixit in prima menſura terram eſſe 20.iugerum,in ſecun-
da eſſe 30.quia ſi apparet de varietate confinium,& quia ſecunda
continens plus,ſit aucta ex additamento , ſaluetur & à periurio,&
etiã probat;quando contradictio non eſt manifeſta. Alex.*conſ.*133.
*num.*2.*l.*1. Vide, *Teſtes deponentes falſum quando puniri non poſſint.* ☞
*Concl.*251.

Teſtes variantes,& vacillantes non probant,& quan-
do ſecus. CONCL. 243.

TEſtes † vario deponentes modo, & vacillantes non probant, 1
Abb.*in proœm.decretal. numer.*2.*&* 3.& ibi apoſt. quæ multa
adducunt,& Felin. ibi *in proœm.in princ.* & apoſtilla ad Abbatem
in verſic.adde,quod vacillatio,& plenius *in ver.difficultatem,* vbi al-
legat text.*in l.qui falſo, vel varie, ff.de teſtib.* gloſ.*in c.cum Eccleſia,*
de cauſ.poſſeſſ.& propriet.in verſic.vacillari, & quod teſtis varius re-
pellatur,quando in ſe ipſo,vt quia in eodem examine vnum dixit
in vno capitulo,& contrarium in alio,& quid ſi in diuerſis exami-
nibus,& quid in contractibus,vel in iudicio pleniſſimo, gloſ.*in c.*
*ſi teſtes,in ver.eorum.*4.*q.*4.quam omnino videas.† Extende ; quia 2
vacillatio in teſte facit illum de falſo puniri,gloſ.*in cap.qui falſas,*
3.*q.*4. Bart. & ibi Alex. in apoſtil. *in l.eos, ff.de falſ.n.*5.*ver.quæro,*
quæ dicantur,& apoſtill. Alex. eſt *in ver.pro declaratione.* Tu dicas,
quod eſt text.*in cap ſi teſtes,*§.*qui falſo,*4.*quæſt.*3.& non eſt gloſ.li-
cet corrupte ſic allegetur. † Vide de hac materia plene per Ga- 3
briel.*lib.*7.*de crim.concl.*26.vbi, quod ſtatur dicto in tormentis,&
*concl.*27.vbi ſtatur ſecundo dicto,ſi correctionis cauſa,& *concl.*28.
an poſſit repeti,vt correctionem faciat,& *conc.*29. an teſtis varius
repellatur & *concl.* 30. quod attenditur dictum iudiciale , etiamſi
extra iudicium dicat ;& *concl.*31. quid ſi primo vnum extra iudi-
cium , poſtea contrarium in iudicio deponat, & *concl.*32. quid ſi
poſt depoſitionem iudicialem dicat ſe falſum dixiſſe,cum ſuis re-
ſpectiue ampliationibus,& limitationibus,vide eum,& plenius *in*
*tract.manuſcripto de teſtib. fol.*50. *& ſequent.* vbi infinita reperies.
† Declara,dummodo varietas,& vacillatio ſit circa ſubſtantialia, 4
vel qualitates ſubſtantiales , videlicet negocium principale tan-
gentes,ita Bart.*d.l.eos,num.*5.*ff.de falſis,*& ibi Alexand.in apoſtilla
ver.pro declaratione, plenius Pomates in *ver. negocium* , vbi plures
allegat.† Imo Alexand. *conſ.*20.*In cauſa,num.in fin.& num.*6.*verſic.* 5
*præterea, lib.*4. dicit, quod teſtis, qui negat habere litem cum eo,
contra quem examinatur,& probatur contrarium , non probat,
quia eſt falſus. † Et teſtis dicitur varius , ſi deponit contraria , & 6
quæ ſimul ſtare non poſſunt,Bart.*in d.l.eos.ff.de falſ.*etiamſi vnum
depoſuerit in iudicio,& contrarium extra iudicium. Alex.*conſ.*63.
*Breuiter,l.*1.† Item,ſi obſcure loquitur. Vide, *Obſcuritas nihil ope-* ☞
*ratur,& quando verba obſcura habentur pro non appoſitis. Concl.*54.
Vide,*Variatio, ſeu vacillatio operatur multa. Concluſ.*23.† Amplia; 7
quia vacillatio teſtis facit contra eum inditium ad torturam. Ale-
xand.*conſ.*63.*Breuiter omiſſis,in princ.lib.*1. vbi in fin.dicit * com- *
munem,& ibi apoſtilla dat concor. Cæpol.*conſ.criminal.*61. Mar-
ſil.*in l.diuus,& in l.ex libro,ff. de quæſtio,* ſequitur apoſtilla ad Ab-
bat.in *proœm.decret.*quæ eſt Anton.Franc. *verſic.adde, quod vacil-*
latio. Marſil. *ſing.*103. † Extende, etiamſi variatio ſit , vt quia eſt 8
facta iudicio,vt quia dixit contraria , vel etiamſi in iudicio,& ex-
tra ſimul , vt quia primo depoſuit vnum in iudicio , poſtea con-
trarium extra iudicium,vel è contra. Alex.*d.conſ.*63.*lib.*1.† Idem 9
eſt coram iudice delegato ; quia teſtis vacillans coram eo poteſt
torqueri ab eo , quando eſt delegatus Principis. Baldus in *cap.*1.*ſi*
inter domin. & vaſallum lis oriat. apoſtilla ad Abbat. *in d. proœm.*
decretal.in verſic.adde,quod vacillatio. † Extende; quia teſtis vacil- 10
lans coram arbitro debet torqueri coram iudice, Ang. *in Authen.*
de teſtib.§.*ſi vero ignoti. in ſecundo not.* & apoſtilla ad Abbat.ſupra 11
proxime.† Amplia;quia variatio in teſte,& in omni perſona dici-
tur iniquitas, & erubeſcenda. Marſil.*d ſingul.*103.*in fi.*vbi, quod
variatio multa operatur in teſte.Vide eum. † Amplia;vt quod di- 12
citur de teſte;idem ſit in Notario.Bald.*in l.ſcriptura, Cod.de fid.in-*
*ſtrum.*apoſtilla ad Abbat. *in proœm. decretal.in verbo,adde.* † Am- 13
plia ; quia teſtis , qui dicit ſe depoſuiſſe falſum corruptus à parte,
tanquam varius non probat,& ſuper ſuo primo teſtificatu non po-
teſt procedi ad ſententiam.Alex.*conſ.*30.*In cauſa,n.*8.*ver.præterea,*
*lib.*4. † Amplia; quia teſtis obſcure loquens dicitur varius, & re- 14
pellitur. Spec. *titul.de locat.*§.1.*ver.item quod teſtis.* Landr.in apo-
ſtilla ad Abbat. *in proœm. decretal.in verbo , difficultatem, circa fin.*
Vide Maſcar. *concl.*745. *n.*12. vbi, quod ſi occultat veritatem ob-
ſcuritate,vel taciturnitate,præſumitur falſus.† Amplia idem,ſi te- 15
ſtis nimis animoſe,vel præcipitanter;& aliis modis deponit.Maſc.
*Concl.*1368.*in pr.*vbi ponit multa exempla. Vide, *Repentina feſti-* ☞
*natio reprobatur, & quando ſecus. Concl.*185.† Amplia; quia teſtes 16
ſibi contradicentes , ſeu varia deponentes , non reprobant inſtru-
mentum.Alex.*conſ.*122.*Viſo proceſſu,n.*9.*ver.nec obſtat, etiam,lib.*2.

† Et

Digitized by Google

17 † Et quod imo teſtes deponentes verba diuerſa circa idem factum
magis probent, quam ſi per eundem ſermonem, quando non ſu-
18 mus in formalibus. Alex. d. conſ. 47. Abunde, n. 5. & ſeq. lib. 2. † Li-
mita; quia teſtes varij probant, quando varietas tendit ad vnum rei
finem, & ſubſtantiam; quia in cenſu concordant, licet in cortice
verborum ſecus. Alex. conſ. 78. In cauſa, & lite inter, n. 8. vbi, quod
teſtis vnus dicens, quod promiſit duos ſolidos, alius 24. denarios
non diſcordant, allegat Bald. in c. bon. mem. Maguntin. de elect. Bald.
conſ. 465. n. 5. ver. in contrarium, lib. 4. Imo, quod magis credatur te-
ſtibus diſcordantibus in verbis, quando concordant in ſubſtantia.
Soc. conſ. 253. in pr. lib. 2. & conſ. 118. In cauſa, & lite, in pr. vbi, quod
ſufficit, quod concordent in effectu, gloſ. in c. cum Eccleſia, de cauſ.
poſſeſſ. in ver. vacillaſſe, vbi Barba. & alij, alia gloſ. in c. dudum, v. ter-
tia ſubſtantia, de conuerſ. coniug. gloſ. in l. ob carmen, in ver. aſſiſtit. ff.
de teſtib. & eſt text. in l. qui ſententiam, C. de pœnis. ibi, in vnum con-
* cordantes rei finem, & hanc communem * dicit Iaſ. in l. 2. n. 16. ver.
confirmo dictam regulam, C. de bon. poſſeſſ. ſecundum tabul. & idem te-
net Bart. in l. eos, n. 5. ff. de falſis. Alex. conſ. 54. n. 4. & conſ. 78. n. 8.
& conſ. 5. n. 10. l. 1. & conſ. 24. n. 43. plenius conſ. 47. Abunde, n. 5. & 6.
* lib. 2. vbi dicit * communem, & ibi apoſt. in verſic. principali. citat
infinitos, reprobans contrarium tenentes, allegat Imol. conſ. 102.
col. 2. Io. de An. conſ. 76. Dec. conſ. 163. Crau. conſ. 78. n. 10. Vide in-
fra, Teſtis falſum deponens in parte circa ſubſtantialia repellitur in to-
tum. Concl. 247. Vide infra, Teſtes conteſtes quando dicantur, vel non.
19 Concl. 263. & 264. † Contrarium tenent But. & Abb. in c. nihil ob-
ſtat, de verbo ſignif. Bald. in c. bon. me. el primo, ver. ſed quid dices, de
20 electio. Io. de Anan. conſ. 78. vbi ſequitur Bald. † Extende limitatio-
nem, etiam ſi in circumſtantiis dicat per verbum, credo, quia probat
in negocio principali, in quo plene depoſuit. Alex. conſ. 149. Viſo
21 proceſſu, n. 2. l. 5. † Declarat Butr. in d. c. cum Eccleſia, de cauſ. poſſ. &
propriet. quia ſi varietas eſt in verbis; & cortice retenta mente in
vnum, & probant, alias ſecus. vide plene Iaſ. in l. 2. n. 16. Cod. de bon
22 poſſ. ſecundum Tabulas. † Declara; quia ſi teſtes deponunt verba eſ-
ſe formalia, & non probant, etiam ſi poſſet mens ſaluari, aut non
dicunt de verbis formalibus, & poteſt concordari mens, & pro-
bant, ita Alex. d. conſ. 78. n. 8. lib. 1. quem ſequitur Bernar. Landr. in
addit. ad Abba. in proœm. decret. in pr. in ver. difficultatem. Alex. conſ.
23 47. n. 6. lib. 2. vbi apoſt. in ver. formalia. † Tu dicas, quod declara-
tio procedit; quando verba formalia fuerunt per partem articula-
ta, & teſtis deponit de verbis formalibus articulatis, ſecus, ſi à ſe
ipſo tantum. Rip. in d. c. cum Eccleſia, n. 69. de cauſ. poſſ. & propriet.
Iaſ. d. l. 2. C. de bon. poſſ. ſecundum Tabul. n. 16. & ſeq. imo depoſita à
teſte idem operatur. Alex. conſ. 153. num. 3. in fi. ver. præterea, lib. 5.
24 † Limita ſecundo, niſi teſtes varij eſſent ſolum in modo, ſeu cauſa
dicendi; ſed concordarent in ſubſtantia principali. Butr. in c. quo-
niam, ver. not. 4. de off. ordin. Landr. vbi ſupra in apoſtil. ad Abba. in
25 proœm. decretal. in verſic. difficultatem. † Reſtringe, niſi eſſemus in
26 verbis formalibus. Alex. conſ. 150. In cauſa & lite, lib. 5. † Limita,
quando varietas eſſet; quia in vno examine teſtis non recordatur
de die, in alio fuit recordatus; quia iſta variatio non reprobat; quia
poteſt eſſe vera, quod vno tempore non recordetur de eo, quod
poſtea recordatur. Bart. in l. qui bona. §. ſi quis ſtipulaturus, in pr. ff. de
dam. infect. concord. allegat Landr. d. apoſt. ad Abba. in proœm. de-
27 cret. in ver. difficultatem, prope fi. † Limita, quando varietas non eſt
circa negocium principale. Bar. in l. eos. ff. de falſ. n. 5. vbi plena apo-
ſtil. Alex. & Pomates & facit conſ. Oldr. 207. in fi. Iaſ. d. l. 2. n. 15. &
16. Cod. de bon. poſſ. ſecundum Tabul. late Marſil. ſing. 76. communis.
Alex. conſ. 122. Viſo proceſſu, n. 11. ver. præterea dicta varietas, lib. 2.
28 † Declara; quia etiam, quod contrarietas non noceat circa ea, quæ
non tangunt negocium principale; tamen apparet, quod non ha-
bent bonum recordium; ideo ſi reddantur ſuſpecti; debent inter-
rogari de circumſtantiis, vt appareat, an verum dicant, vel falſum.
Alexand. conſ. 153. Viſis narratis, num. 7. & 8. ver. item alia ratione, &
29 conſ. 154. numer. 7. lib. 5. † Limita; quia modica contrarietas non re-
pellit teſtem varium. Alex. conſ. 5. num. 10. lib. 1. & conſ. 122. n. 10.
30 lib. 2. † Et ideo ſi vnus teſtis dicat fuiſſe circa 21. horam diei, alter
circa 23. horam, probant; quia eſt modica variatio. Alex. conſ. 56.
Viſis, num. 4. in fi. ver. & ſimiliter, lib. 2. vel ſaltem de falſo non poſ-
31 ſunt puniri; quia non conſtat, quis dicat verum, vel falſum. † Li-
mita; quia in dubio conteſtes præſumuntur non varij, licet vnus
non faciat de alio mentionem. Alex. conſ. 47. Abunde, num. 6. lib. 2.
32 Iaſ. in l. 2. C. de bon. poſſeſſ. ſecundum Tabul. num. 15. † Limita, quan-
do poſſunt ad concordiam reduci. Alex. conſ. 24. Animaduerſis, n. 43.
33 lib. 2. Bologn. in addit. ad conſ. Ioan. de Anan. 76. num. 4. † Limita
in iis, quæ iudicio intellectus percipiuntur. Ioan. de Anan. d. conſ.
76. Viſis, & conſideratis, per tot. & plene Ant. de Butr. conſ. 52. n. 1.
34 circa fin. ver. & ſi dicas. † Limita; quia imo plus probant, quando
non concordant in verbis, ſed in negocio principali; ita Ioan. de
Anan. d. conſ. 76. n. 1. Alex. conſ. 49. n. 5. lib. 2. & conſ. 105. Viſo ac di-
ligenter, n. 22. lib. 4. † Et quia ſunt iuuanda dicta teſtium, non ca- 35
uillanda. Alex. conſ. 149. Viſo proceſſu, n. 10. lib. 5. vbi plena apoſtill.
† Limita; quia teſtes, qui non concordant in verbis, ſed in ſubſtan- 36
tia, probant, quando ad eundem rei finem, ſupra, n. 18. ver. limita.
† Extende; quia teſtis varius non dicitur, & probat, qui vno tem- 37
pore depoſuit non recordari; alio tempore recordari; quia non eſt
contrarius, apoſtil. Landr. ad Abb. in proœm. decret. in ver. difficul-
tatem. † Et an teſtis, qui primo dixit neſcire, & poſtea ſcire; & qui 38
dixit credere, dicitur contrarius, & an probet, Bernar. Landr. d. apo-
ſtil. ad Abba. in proœm. decretal. in verſic. difficultatem, in fin. † Vide 39
Alex. conſ. 191. Viſis nouis, in fi. ver. non omitto, lib. 7. qui idem pro-
bat. † Reſtringe, quando deponerent de verbis formalibus. Apoſt. 40
Bernar. Landr. ad Abba. in proœm. decretal. in ver. difficultatem, circa
med. † Reſtringe, quando variarent in modo, apoſtil. prædicta ad 41
Abbatem. † Reſtringe, quando diuerſitas comprehenderde tem- 42
pus diuerſum, apoſtill. vbi ſupra. † Limita; quia teſtes varij de tem- 43
pore, & loco non probant, vt per gloſ. in l. teſtium, C. de teſtib. quæ
adducit exemplum Danielis de Suſanna. Ang. Aret. conſ. 89. Pro
deciſione, in fin. & plenius Alex. conſ. 94. Viſo proceſſu, n. 2. ver. & ſic
teſtes prædicti, lib. 6. vbi, quod quando variant de loco, non pro-
bant ſicut dicimus de teſtibus Suſannæ. 3. quæſt. 9. cap. nihilominus.
Marſil. ſing. 488. † Idem, quando vnus teſtis dicit, quod maritus 44
fuit mortuus die Lunæ, vxor die Mercurij ſequentis, alius vero di-
cit, quod maritus fuit mortuus die Lunæ, vxor vero die Iouis ſe-
quentis, quia ſunt contrarij. Alex. conſ. 236. Perſpectis, in prin. lib. 6.
† Idem; ſi vnus teſtis dicat Titium mortuum de nocte, alius de 45
die, vel intra diem, & noctem. Alex. d. conſ. 236. in princ. lib. 6. † De- 46
clara; quia teſtes contrarij loco, & tempore non probant, ſed ta-
men ſi vnus eſt dignior altero, prout maſculus teſtis eſt dignior
fœmina, item maior ætate, & prudentia, iudex debet inclinare pro
digniori. Alex. d. conſ. 236. num. 2. & ſeq. ver. tamen præmiſſis, lib. 6.
vbi apoſtill. in verſic. maſculo, dat plurimos concord. † Et maximè 47
procedit declaratio, quando tempus, & locus non eſt de ſubſtan-
tia, ſed agitur ſolum de ordine; quis prius, & quis poſterius deceſ-
ſerit; item quando concurrit vnus tertius teſtis, qui deponit, quod
prius deceſſit maritus, quam vxor; & ſic concordat; quia tunc pro-
batio admittitur, & quia in dubio teſtes conteſtes iudicandi ſunt.
Alex. d. conſ. 236. numer. 2. & ſeq. per tot. lib. 6. vbi maxime dicit ve-
rum, quando concurrunt adminicula, prout fama, teſtis de auditu,
qui licet non probent; tamen adminiculantur, imo quælibet leuis
probatio præponderans inducit probationem validam. † Exten- 48
de; quia licet deponant de actu, qui poteſt reiterari, & propterea,
vt reducantur ad concordiam, vnus poſſit intelligi de vno actu in
vno loco; alius de actu in alio loco, tanquam reiterato; cap. cum tu,
de teſtib. tamen Alex. d. conſ. 94. num. 2. ver. & poſito, quod per mul-
tiplicationem, lib. 6. dicit, quod nullo modo probabunt; quia roma-
nent ſingulares, in tantum, quod neque ſemiplene probant, ſed ſo-
lum ad euitandum falſum poſſunt excuſari ex multiplicatione
facti. † Extende in tantum, vt nec admittatur declaratio teſtis ad 49
inſtantiam eiuſdem, pro quo fuit examinatus, ſi dicat, quod vtro-
que loco factum fuit, vno loco fuit cæptum, alio loco perfectum;
quia non admittitur circa hoc ad inſtantiam partis, ſecundū com- *
munem, de qua Alex. d. conſ. 94. num. 2. in fin. cum ſeq. ver. non obſtat
etiam, lib. 6. vbi apoſtilla citat eundem Alex. conſ. 232. n. 13. lib. 2.
† Extende; quia non eſt locus iuramento in ſupplementum, quan- 50
do duo teſtes ſunt ſingulares de loco, & contrariantur. Alexan. d.
conſ. 94. num. 4. verſic. & per prædicta patet, lib. 6. Vide, Teſtis, qui in
primo examine dixit vnum, & in ſecundo dixit contrarium, proba, vt
in primo, & quando ſecus. Concl. 237. Vide plene per Gabr. lib. 7. tit.
de crimin. Concl. 29. Teſtis varians.

Teſtes deponentes inueriſimilia non probant.

CONCL. 244.

TEſtes † deponentes inueriſimilia, & quæ quaſi impoſſibile 1
eſt in memoria ita ſubtiliter retinuiſſe, non probant, l. ob car-
men. §. vltimo, ff. de teſtib. Ang. conſ. 127. Viſis petitione, in fin. ver. ſe-
cundo propter, vbi loquitur maxime, quod teſtis deponit de nego-
cio ad eum non pertinente. Anch. conſ. 131. n. 6. & 7. Abb. in cap.
quia veriſimile, per illum text. de præſumpt. Dec. conſ. 315. n. 5. Mar-
ſil. in l. 1. n. 35. ff. de quæſt. Ruin. conſ. 71. n. 15. lib. 2. Curt. Iun. conſ. 17.
col. 2. Bero. conſ. 212. num. 11. lib. 3. Crau. conſ. 134. n. 37. Oſaſch. de-
ciſ. Pedem. 72. n. 8. † Et propterea magis veriſimille dicitur dictum 2
teſtis non recordantis præciſe de tempore in re, quæ non eſt de re-
centi, quam is, qui præciſe recordatur, Ang. de Peruſ. conſ. 23. Pro
deci

Digitized by Google

3 *deciſione, num.4.verſic.nec mirum.* † Amplia,vt procedat etiam in
probanda hæreſi, quia teſtes inuerisſimilia deponentes non pro-
4 bant. Oldrad.*conſ.*210.*num.6.verſic.circa primum deponant.* † Am-
plia; quia teſtes deponentes de ſolutione facta ante tempus depo-
nunt id,quod non eſt veriſimile;ideo non ita eis creditur. Angel.
5 *conſ.*127.*Viſis petitione,in fin.* † Extende,ſi deponant aliquem em-
phyteutam ſoluiſſe canonem ei,qui non habebat mandatum, nec
probatur procurator. Alexand. *conſ.*120.*Ponderatis, numero octauo*
6 *lib.*5. † Extende,vt idem ſit ; quando deponeret de maiori quan-
titate,quam eſſet debitum. Ang. *conſ.*127.*circa fin. ver.ego autem.*
7 † Extende ; quando eſſent pauperes,& deponerent per 10.annos,
ſe fortuito fuiſſe præſentes ſolutioni factæ ſingulo anno per em-
phyteutam aſſerto procuratori ; quia non eſt eorum dictum veri-
8 ſimile.Alex. *d conſ.*120.*num.*10.*verſic. inſuper deponunt,lib.*5. † Et
teſtes deponentes de donatione inter viuos, de qua nõ extat ſcri-
ptura,deponunt inueriſimilia,quia nemo præſumitur donare.Ale-
xand. *conſ.*93.*Repetitus,num.*13.*verſic.accedit ad probandum,lib.6.*
9 † Idem, ſi deponant aliquem pœnituiſſe,& mutaſſe voluntatem;
quia non præſumitur mutatio ; ergo non veriſimilia deponunt.
10 Alex.*d.conſ.*93. *numer.*13.*lib.6.* † Amplia; quia teſtes deponentes
non veriſimilia ſunt ſuſpecti , & non probant. Dec. *conſ.*596.*n.*8.
11 Crauett.*conſ.*115. *numer.*12.Pariſ.*conſ.*83. *num.*27. *lib.*1.† Et poſ-
ſunt diligentius interrogari etiam ſuper non neceſſariis,& non fa-
☞ cientibus ad cauſam. Vide, *Teſtium dicta qualiter interpretanda.*
12 *Concl.*267. † Et dicitur non veriſimile; quod non conuenit natu-
13 ræ negocij,de quo agitur. Anchar. *conſ.*331.*numer.*7. † Et magis,
quod non conuenit naturæ deponentis ; vt ſi deponat vidiſſe ali-
quid per annos 80. & interrogatus dicat , ſe eſſe ætatis annorum
76.quia tale dictum eſt nedum inueriſimile,ſed impoſſibile,quod
videri,antequam eſſet in rerum natura.Alex. *conſ.*167. *Quoniam,*
14 *num.9.lib.6.* † Veriſimiliora dicuntur deponere teſtes, qui habent
conteſtes pro ſuo dicto plures,vel alias probationes. Soc.*conſ.*253.
15 *In cauſa Domini,in pr.verſ.ſecundo etiam clare,lib.*1.† Amplia;quia
ſicuti teſtes non veriſimilia deponentes non probant ; ita etiam
apocha non veriſimilis non probat. Rimin. Iun.*conſ.*93. *num.*15.
☞ Vide, *Teſtes magis veriſimilia deponentes præferuntur. Concluſ.* 257.
16 † Dictum teſtis regulatur à cauſa;ideo teſtis adducens cauſam fal-
17 ſam non probat. Baldus *conſ.*138.*Vnius teſtimonio, in fin.lib.*5. † Et
ideo teſtis reddens malam cauſam non probat, ſed tamen excuſa-
tur à dolo.Bald.*conſ.*81.*in pr.verſic.item dictus primus teſtis, & n.*2.
☞ *lib.*1. Vide, *Veriſimile quid ſit , & veriſimilitudo attendenda eſt in omnibus,& operatur multa.Concl.*161.

Teſtibus contradicentibus Notario,quod ita depoſuerint, provt ſcripſit non creditur, & quando ſecus.

CONCL. 245.

1 TEſtis † examinatus ſi negat depoſuiſſe , provt ſcripſit Notarius,& Notarius contrarium atteſtetur, ſtatur Notario; quia pro eo præſumitur, *c.ad euidentiam , cum ibi not. præſcript.* Baldus *conſ.*380.*Punctus quæſtionis,in fi.lib.*3.vbi loquitur in teſtibus examinatis ad perpetuam rei memoriam , & *conſ.*55. *Reperitur quadam,lib.*1.*& conſ.*383.*Ex quadam,lib.*5. Clar.*in* §.*falſum , num.*15.
2 † Amplia,vt procedat etiam ſi eſſent plures teſtes examinati,quia
licet dicant non ſic depoſuiſſe; ſtatur Notario, alias ſubuerteretur
res iudicata,& tota tela iudicij.Bald. *conſ.*281. *Iudex formauit,n.*2.
*verſic.modo ſequitur,vſque in fin. lib.*2. vbi in fin. maxime dicit hoc
verum,ſi ſunt viles perſonæ, & loquuti ſunt cum parte,& intelli-
3 git, quando Notarius eſt integræ famæ. † Amplia; quia ſi iudex
fuit præſens examini ſcripto,ſemper creditur plus Notario,quam
teſti neganti,etiam ſi agatur de pœna falſi imponenda teſti;ſi ve-
ro iudex non fuit præſens examini , & agatur de pœna falſi con-
tra teſtem,& neget ita depoſuiſſe,provt Notarius ſcripſit, creditur
* æqualiter teſti,provt Notario,ita Clar. qui dicit * communem,§.
*fin.quæſt.*53.*num.*17.*ver.quintus eſt caſus,& in* §.*falſum, num.*15.*in*
*fin.*Vide Socin. qui ponit Regulam, quod non creditur teſti con-
tradicenti Notario,*in reg.*31. *Teſtis ſi dicat ſe nunquam* , vbi limi-
4 tat in criminalibus,quia procedit regula ſolum in ciuilibus. † Li-
mita , quando Notarius eſſet malæ famæ, vt quia alias falſitates
commiſiſſet;quia tunc ſtaretur dicto rigoroſo teſtium contra No-
tarium.Bald. *d.conſ.*281. *in fin.lib.*2.Ioan.de Imol. *conſ.*4.*numer.*2.
5 † Limita , niſi teſtis haberet pro ſe alio duos teſtes , qui fuerunt
præſentes examini;quia tunc crederetur teſtibus tribus cõtra No-
tarium, nec eſſent torquendi teſtes,quia hoc caſu plene probant.
Bald.*conſ.*55. *Reperitur quadam ſcriptura, per tot. lib.*1. & duplica-
6 tur *lib.*5. *conſ.*385. † Limita , quando tractatur de puniendo teſte
tanquam falſo , & tunc tantum creditur teſti , quantum Notario;
ſecus ſi agatur ſolum , cui magis credatur, communem * dicit *
Clar. *in d.*§ *fin.quæſt.*53. *num.*17.*ver. quintus caſus* , & communem
* dicit *in* §. *falſum num.*15. plene Alex. *conſ.*65. *Viſis proceſſibus* *
*num.*1. vbi * dicit communem, quod omnes Doctores Bononien.
ita tenent,*lib.*2. & apoſt. ad Alex. ibi citat eundem Alex. *conſ.*70.
*Viſo proceſſu,n.*2.*lib.*2. Curt.Sen. *conſ.*55.*col.*8.*n.*20.Alciat. *de præ-
ſumptio. præſumpt.*3. *& præſumpt.*13. *num.*19. quibus adde eun-
dem Alex. *conſ.*74.*Viſo teſtamento , num.*12. vbi dicit * commu- *
nem. † Declara; quia ſi Notarius ſolus examinauit teſtem , non 7
creditur Notario , ſi teſtis contradicat etiam ad effectum proban-
di ; ſecus ſi fuit examinatus coram iudice, quia tunc creditur No-
tario.Alex. *d.conſ.*65.*num.*1.*& ſeq.lib.*2. ſed ad effectum , vt teſtis
de falſo puniatur , ſi dicat non depoſuiſſe, provt Notarius ſcripſit,
non creditur Notario,& allegat plures, vbi dicit notandum. † Et 8
ideo licet credatur Notario ad effectum probationis , quando eſt
bonæ famæ, ſecus ſi teſtes examinati plures dicunt non ita depo-
ſuiſſe. Alex. *conſ.*65.*col. fi. num.*6. *ver. decidit inſuper, lib.*2. † Ex- 9
tende maxime non credi Notario , quando teſtis contra dicit di-
cendo,quod dixit , non bene recordari;quia eius dictum eſt magis
veriſimile, quam ſit affimatio Notarij certa ; quia magis creditur
teſti dicenti, ſe bene non recordari,quam affirmanti præciſe tem-
pus , & locum. Alex.*d.conſ.*65.*num.*4. *ver.quinimo,lib.*2. quod ve-
rum affirmat Ang. *conſ.*25.*Pro deciſione , num.*4. quando ſumus in
iis , quæ longo tempore fuerunt geſta. † Extende idem, ſi agatur 10
de puniendo, vel Notario, vel teſte ; quia tunc neutri creditur , &
tantum creditur Notario,quantum teſti,& è contra. Clar. *d.*§.*fal-
ſum , num.*15. vbi dicit * communem Caſtr. *conſ.*372. *Promitten-* *
*dum eſt,col.*2.*in fi.ver.item poſito,lib.*1. vbi allegat Spec. dicentem,
quod in hoc concordant omnes Doct.Bononienſes.Alex. *conſ.*74.
*Viſo teſtamento, num.*12.*col. fi.* vbi dicit * communem. Curt. Sen. *
*conſ.*55. *num.*20. *ver. & miror.* † Reſtringe , quando plures eſſent 11
pro tabellione , vel pro teſte ; quia illis bene crederetur etiam ad
puniendum de falſo. Curt. Sen. *d. conſ.*55.*num.*20. *ver. ſecundo po-
teſt.* † Declara tamen;quia ſi iudex fuit præſens examini, in omni 12
caſu indiſtincte creditur Notario.Clar. *d.* §. *fi.quæſt.*55.*num.*17.*in
fi.& in* §.*falſum,num.*14.*in fi.* † Limita , quando non ageretur de 13
contradictione, ſed de declaratione;nam teſtes,qui deponerent de
via vicinali , ſi Notarius ſcripſit de via propria , ſunt conciliandi,
quia dicitur reſpectu communionis. Bald. *d. conſ.*55. *lib.*1. *& conſ.*
385. *lib.*5. † Limita , quando teſtis deponit de rogitu teſtamenti, 14
& quod ipſe fuerit rogatus ; quia licet non ſit de deſcriptis in teſtamento ; tamen propterea non dicitur diminutus, quaſi contrarius Notario, ex quo potuit eſſe rogatus ſupra numerum,& poſtea Notarius,fuerit contentus de numero ſufficienti. Angel. *conſ.*275. *col.*5. *in prin.ver.nec etiam obſtat.* Vide , *Notario quando, & in quibus non credatur , & è contra. Concl.*83. Vide , *Teſtes an & quando poſſint torqueri.Concl.*149. ☞

Teſtis dicitur falſum deponere multis modis,& quibus. CONCL. 246.

TEſtis † dicitur falſum deponere ita, ſi dicit illud , quod non 1
verum , ſicuti ſi tacet , vel occultat id ; quod eſt verum. Ale-
xand. *conſ.*2. *Viſo proceſſu , num.*6. *& ſeq. ver. alia ratione , libr.*6.
vbi,quod ex quo iurauit dicere veritatem,ſi tacet illam , commit-
tit falſum. Vide, *Falſitas quid ſit,& eſt grauiſſimum delictum. Concl.* ☞
41. *num.*19. † Extende ; quia tali teſti non creditur in aliquo, 2
provt ſi falſum depoſuiſſet. Alexan. *d. conſ.*2. *num.*7. *lib.*7. † Ex- 3
tende maxime, quando depoſuit taxatiue , videlicet ſe tantum ſci-
re hoc,& hoc ; quia ſi poſtea deponit aliter, cum melius debuerit
recordari in primo examine , præſumitur falſum deponere. Ale-
xand. *d. conſ.*2. *num.*6. *&* 7. *lib.*7. Vide , *Teſtes ſibi contradicentes* ☞
*non probant. Concl.*238. † Et accuſans teſtes de falſo , & corru- 4
ptela, debet probare vtrumque , alias ſuccumbit , & quando. Vi- ☞
de Maſcar. *Concl.*28. *Accuſans teſtes.* Vide , *Actore non probante reus abſoluitur. Concl.*117.

Teſtis falſum deponens in parte circa ſubſtantialia repellitur in totum. CONCL. 247.

TEſtis † falſum deponens in parte circa ſubſtantialia in to- 1
tum repellitur,tanquam falſus, ſiue capitula,ſuper quibus depoſuit, ſint ſeparata ſiue vnita. Oldr. *conſ.*37. incip. *Ad primam, in pr.*Dyn.*conſ.*20.*n.*4. Alex. *conſ.*45.*Viſis atteſtationibus, n.*6. *lib.*2. vbi , quod iuramentum operatur , vt vnicum ſit dictum, licet capitula ſint ſeparata. Pariſ. 152. *num.*21. *& ſeq. lib.*4. communem

Digitized by Google

* * dicit Clar.*in* §.*fi.q.*5 3.*n.*8.*ver.ſed quæro*, maxime *in fi.* & hæc eſt
* * communis omnium opinio. Vide Maſcar.*Concl.*743.vbi ampliat, & limitat multis modis. Ruin.*conſ.*36.*n.*3. *lib.*4. vbi, quod probat circa negocium principale. Bart.*conſ.*88.*n.*3.*&* 4.*lib.* 1. & commu-
* nem dicit*Alex.*conſ.*27.*In cauſa,& lite,num.*3.*ver.alia ratione,li.*2. vbi apoſt.*in ver.in aliis*, dat concor. *&* *conſ.*44.*Viſo,n.*7.*&* *conſ.*45. *Viſis,n.*6.*ver.modo, lib.*2. *&* *conſ.*114.*n.*7. *lib.*4. *&* *conſ.*93.*n.*10.*&* *conſ.*99.*n.*20.*lib.*5.*&* *conſ.*159.*in fi.lib.*6.*&* *conſ.*93. *In cauſa num.* 10.
2 † Et quod teſtis falſus in vno repellatur in totum propter periurium. Alex. *conſ.*53. *In cauſa & lite,n.*12.*ver. & teſtis falſus*,vbi di-
* cit * communem,*lib.*7.vbi apoſtil.*in verbo toto*; quæ dat concord.
3 † Dicitur autem in principali deponere, quando deponit ſuper poſſeſſione, quod quis poſſedit naturaliter; quia ſi probatur abſentia, licet præſentia, vul abſentia non ſit principalis, tamen quando iungitur neceſſario principali diſpoſitioni, vt poſſidere, eſt falſus. An-
4 char. *conſ.*196. *Viſis, per tot. & in fin.* † Amplia in caſu contrario; quia teſtis in dictis ſuis eſt indiuiſibilis; ideo non poteſt in parte acceptari, & in parte reſpui. Alex. *conſ.*70. *num.*2.*in fin.ver.*
5 *non obſtat etiam, lib.*1. vbi loquitur etiam ad fauorem fiſci. † Amplia, etiam ſi deponant ſuper capitulis ſeparatis indiſtincte. Oldr.
* *d.conſ.*37.Alex. *d.conſ.*45. *num.*6. *lib.*2. * communem dicit Clar.
6 *d.*§.*fi.q.*53.*num.*6. *lib.*8.*in fin.* † Extende, etiam ſi in eodem examine prius vnum depoſuerit, poſtea falſum dixit. Socin.Iun. *conſ.*
7 41 *per tot.lib.*2. vbi reſpondet ad contraria.† Ratio; quia dicta teſtium ſunt indiuidua, & non poteſt pars recipi, & pars reiici. Alex. *conſ.*70.*num.*2.*lib.*1. Socin. Iun. *conſ.*41. *num.*14. *lib.*2. Vide Con-
8 cluſionem proxime ſequentem. † Extende etiam ſi per errorem, & non dolo dixit falſum, quia adhuc repellitur in totum. Soc.Iun. *d.conſ.*41.*lib.*2. vbi reſpondet ad omnia contraria, quæ dicit procedere, vt non puniatur de falſo ſine dolo, ſed bene reiicitur, qui iurauit dicere veritatem, & dicendo falſum per errorem reiicitur
9 in totum. † Amplia in tantum eſſe verum, vt teſtis falſus in parte ſubſtantiali repellatur in totum, quod nec princeps poſſit per reſcriptum ſanare talem teſtem. Oldrad. *d.conſ.* [illegible] *ver. ad ſecundum.*
10 † Contrarium Felin. *in c.teſtimonium. de teſtib.* † Extende; quia
11 teſtes varij, & diſcordes in pretio venditionis, tanquam ſingulares circa ſubſtantialia, repelluntur; quia pretium eſt de ſubſtantia venditionis. Roman. *conſ.*30.*Viſo caſu, per tot.* vbi apoſtil. *in ver. ſub-*
12 *ſtantia*, plures concor.citat. † Amplia; quia procedit, etiam ſi primum examen contrarium eſſet cum iuramento factum coram iudice incompetenti. Bald. *conſ.*471. *Ego Bald. num.*3.*ver. hic nam-*
13 *que,lib.*2. † Amplia; quia falſum reſpondens in vno capitulo, de quo conuincitur, dicitur falſus in totum. Bart. *conſ.*88. *In quæſtione,*
14 *n.*3.*ver.ſecundo,lib.*1. † Et ideo teſtis ſi deponit ſe vidiſſe, iam ſunt anni 48. poſtea dicat ſe eſſe ætatis annorum 46. in circa non probat; quia falſum deponit. Alex. *conſ.*150.*In cauſa,in fi.lib.*7.& ibi
15 apoſt. *in ver.tota*, citat eundem Alex. *conſ.*27.*n.*3. *lib.*2. † Amplia; quia imo teſtis deponens falſum ſuper cohærentiis in materia cōfinium repellitur in totum; quia ex quo iurauit decere veritatem ſuper tota cauſa; ergo etiam in cohærentiis, & omnibus ad cauſam facientibus. Bald. *conſ.*386. *Thema proponitur, n.*4.*ver.illud autem,*
16 *lib.*2. † Amplia; quia teſtis dicitur falſus, qui contraria deponit. Aret. *conſ.*13.*num.*13. Ruin. *conſ.*158.*n.*2.*lib.*1. Clar. in §. *falſum,*
17 *ver.conuincitur etiam teſtis.* † Amplia, ſi falſitas eſt circa ſubſtantialia, etiam ſi ſint capitula ſeparata, totum eſt falſum. Alex.*conſ.*45.
18 *Viſis atteſtationibus,n.*6.*ver.modo ſi dictum teſtis, lib.*2. † Extende, vt procedat, etiam ſi deponat falſum ſuper vno interrogatorio etiā impertinente, quando iurauit dicere veritatē ſuper omnibus; quia ſaltem repellitur ab iis, quæ deponit, poſtquam falſum depoſuit ſuper interrogatorio impertinenti. Alex.*conſ.*44. *Viſo,& diſcuſſo,n.*7.
19 *ver.nam quo iurauit, lib.*2. † Amplia; quia teſtis deponens falſum punitur de falſo, etiam ſi non iurauerit, perinde, ac ſi iuraſſet, com-
* munem * dicit Clar. §.*falſum,n.*16.*ver.tu ſcis*, vbi, quod depoſitio
20 in iudicio non eſt ſine forma. † Declara tamen, vt puniri poſſit, ſi falſitas eſt nocibilis, alias puniri deberet pœna extraordinaria,
21 Clar.*d.*§.*falſum,n.*16.† Amplia; quia ſufficit probare, teſtem dixiſſe falſum; vt de falſo puniri poſſit, licet non probetur, quod pecunia
* corruptus, communem * dicunt Socin.Iun.*conſ.*40.*n.*9. *lib.*2. Clar.
22 *d.*§.*falſum,n.*17. † Reſtringe, niſi pars vtrunque ſimul dixerit, vi-
23 delicet teſtes pecunia corruptos falſum dixiſſet; quia vtrumq; pro-
* bare debet ſecundum* communem. Clar. *d.* §. *falſum, n.*17. alle-
* gat Menoch.*controuer. vſufrequent. c.*36. † Declara tamen; quia ſi vtrumque ſimul copuletur, ſufficit alterum verum, puta dixit pars teſtem corruptum pecunia, & falſum depoſuiſſe, ſufficit alterum
* probare, vt puniatur, communem dicit* Clar. *d.*§.*falſum,n.*17.*in*
24 *fin.* † Amplia, vt idem ſit, ſi deponat falſum in vno de ſubſtantialibus in conſuetudine probanda; quia repellitur in totum. Vide,

*Conſuetudo qualiter probetur.Concl.*796.*n.*59.*& ſeq.v. teſtes falſi in vno, quod ſit.* † Amplia; quia etiam ſufficit probare teſtem pecunia 25
corruptum, ſeu pecuniam pro teſtimonio accepiſſe, vt de falſo puniri poſſit, communem, *& magis communem dicit Couar.*in cap.* *
*quamuis,de pact.lib.*6.*n.*4. dum atteſtatur ſine iuramento teſtimoniū fieri poſſe, & ita de*cōmuni in hoc articulo Anan.*c.*1.*de falſ.* *
*n.*15.† Contrariū, quod imo non teneatur pœna falſi is, qui dedit 26
pecuniā, ſed ſolus teſtis recipiens, dicit* communē Dec. *conſ.*189. *
*n.*11.*in fi.*quem refert Boſſ. *tit. de falſ.n.*168 *&* *tit.de oppoſ. contra teſtes,n.*148. † Declara tres caſus; primus eſt, ſi teſtis, qui pecuniā 27
accepit, falſū depoſuit, & tunc res eſt clara, quod de falſo punitur; ſecundo ſi verū depoſuit, non poteſt puniri de falſo, ſed pœna extraordinaria, quia præmio fecit, quod gratis facere tenebatur, niſi licite accepiſſet pro operib. perditis, viatico, & expenſis, quæ debētur; tertio caſu, quando eſt dubiū, tunc valide ſuſpectus eſt de falſo; ideo poſſet torqueri. Clar.*d.*§.*falſum,num.*18.† Amplia; quia teſtis 28
periurus in vno non probat in aliis. Alex.*conſ.*133.*Viſo proceſſu,n.*7.
*ver.vnde teſtis,l.*1. vbi dicit*communem, & repetit atteſtando de *
*communi *conſ.*27.*In cauſa,& li*[illegible]*n.*3.*l.*1. *&* *conſ.*114.*n.*7.*l.*4. *&* *
*conſ.*93.*num.*10. *&* *conſ.*99.*n.*21.[illegible] *&* *conſ.*159.*in fi.l.*6.infra *n.*36.
† Extende, vt procedat etiam ſuper interrogatoriis etiam imper- 29
tinentibus; quia ſi deponat falſum, non creditur circa ea, quæ poſtea depoſuit; ſecus circa ea, quæ ante depoſuit. Bald.*in rubr.de controuer,inueſtit.*aliquos citat Alex.*conſ.*44.*n.*7.*l.*2. † Contra exten- 30
ſionem, quod imo ſibi indiſtincte non credatur, quando eſt periurus in vno etiam ſuper interrogatorio impertinenti, tam quoad ea, quæ deponit poſt periurium, quā ante in illo examine, quia ratione iuramenti eſt indiuiſibile teſtimonium plene Alex *conſ.*44.*Viſo,& diſcuſſo.n.*7 *ver.nam quo iurauit,lib.*2.*&* *conſ.*45. *Viſis atteſtationibus,n.*6.*ver.modo ſi dictum, eod.lib.*2. † Amplia, vt idem ſit in 31
inſtrumento falſo in vna parte dolo Notarij; quia dicitur in totum falſum. Vide, *Inſtrumentū continens falſum quando vitietur in totum. vel non.Concl.*352.Vide Soc.*Reg.*28.*Teſtis ſi ſit falſum teſtimonium deponens*, in fin. fallent. vbi, quod falſitas inſtrumenti circa ea, quæ non tangunt negocium, non vitiat.† Limita in teſtib. deponentib. 32
de eorū peritia; quia licet ſint contrarij, & conſequenter circa ſubſtantialia cōtradicant; tamen ſtatur pluribus, etiā ſi plures deponerent de maiori ſumma. Io.de Anan.*conſ.*76.*per tot.* Vide infra, *Teſtes plures numero prævalent in concurſu, & quando ſecus Concl.*255.
† Limita, quod teſtis, qui dixit falſum in parte non ſubſtantiali, nō 33
repellatur, Oldr.*conſ.*37.*in pr.ver.& hoc intelligo.* Alex.*conſ.*5.*n.*10.
*lib.*1.*&* *conſ.*45.*n.*5.*l.*2.vbi plena apoſt. *in ver. ſubſtantia.* Anchar.
*conſ.*296.*in fi.*communem dicit*Clar. §.*fi.q.*53.*n.*9. *ver. ſciat tamen,* *
vide ſupra, *Concl.*242. *num.*29 Rom.*conſ.*30.*n.*2. Vide Concluſio.
prox.ſeq.*num.*8. Vide ſupra, *Teſtes ſibi contradicentes non probant & quando ſecus. Concl.*238. Vide infra, *Teſtis deponens falſum quando puniri non poſſit.Concl.*252. † Extende; quia teſtis deponen[s] falſum 34
circa non ſubſtantialia non poteſt de falſo puniri ſecundu[m] communem. Clar.*in* § *falſum,n.*14. † Declara; quia bene pote[ſt] puniri 35
pœna extraordinaria, vt per Clar.*d.*§.*falſum,n.*14. † Con[tr]arium, 36
quod imo teſtis deponens falſum etiā circa acceſſoria, & [n]on ſubſtantialia dicatur falſus ad effectum, vt nō probet, & repella[t]ur.*conſ.*
6.*n.*14.Brun.*conſ.*67.*n.*9.Burſat.*conſ.*439.*n.*1.vbi de*comm[un]i. & *
Alex.*conſ.*91. *Circa primum, n.*6.*ver.præterea alia ratione,* [...] 4.ſupra
*num.*28. Imo quod probet circa ſubſtantialia, infra Co[nc]luſione
prox.ſequente,*n.*9. † Declara; quia ſi teſtis deponit inue[ri]ſimilia, 37
imo & impoſſibilia quoad veritatem, nullo modo probat[...] eluti ſi
dicat, quod vidit talem poſſidere per 80. annos, poſtea de [...] ate ſua
interrogatus dicat, ſe eſſe annorum 76. certe eſt impoſſib[ile], quod
viderit per 80. annos, cum non eſſet tunc natus. Alex. [...] *ſ.* 167.
*Quoniam,n.*8.*&* 9.*ver. Antonius, lib.*6. † Extende ampli[...] ionem; 38
quia teſtes probant vim & violentiam, ſi omnes conueni[...] t, licet
vnus dicat de decem hominibus, alius de 20. Soc.Iun.*co*[...] 146.*n.*
21.*lib.*1.† Extende; quia probatur venditionis promiſſo[...] t vnus 39
de vno loco, vel tempore, alius de alio, dummodo conco[...] nt cir-
ca ſubſtantialia venditionis, videlicet rei, & pretij. Rom[...] *nſ.*30.
*Viſo caſu,n.*2.vbi apoſt. *in ver.ſubſtantialia.* † Declara, vt [...] Maſ- 40
car.*concl.*743.*n.*12.*ver.ſublimita,* niſi iuraſſet teſtis dicer[e v]eritatē
ſuper omnibus. † Limita; quia teſtis non dicitur proprie [...] ſus, ſed 41
potius temerarius, ſi deponat id, quod eſt verum, ſed ta[...] teſtis
neſciebat aliquid de dicto facto, & ſic contra conſcienti[am ...] depo-
ſuit; ideo non debet puniri pœna falſi, ſed extra ordinen[...] etr.de
Anch.*conſ.*24.*n.*8. *ver. primo quia, vſq; in fin.* † Tamen n[...] probat 42
in aliquo, licet non puniatur ſine dolo. Soc.Iun. *conſ.*41 [...] *lib.*2.
& *ſeq.*ſed tamen contrarium Ruin.*conſ.*54.*n.*5.*lib.*4.† Li[...] quia 43
teſtis non dicitur falſum deponere, quando ſubiungit, [...] bene
non recordatur. Bald.*conſ.*106. *Cum peteretur quadam p*[...] *lib.*[...]
† Li

Digitized by Google

44 † Limita, quia imo ſi ſunt varij teſtes circa ſubſtantiam in modico probant, & ſuſtinentur, quando poſſunt concordari. Soc. Iun. *conſ.17.n.13.& 14.li.3.& con.62.n.16. vſque in fi. li.4.* quia poteſt
45 vnus magis, quam alius percepiſſe factum integrum. † Extende: quia teſtis deponens factum fuiſſe circa commemorationẽ mortuorum, quæ eſt de menſe Octobris: licet ſint in principio menſis Nouembris, ipſa commemoratio non præiudicat: quia in modico varius eſt. Alex. *con.42. In cauſa, & lite, nu.18. ver. nec obſtat, quod*
46 *Ioannes, li.3.* vbi Apoſtil. *in ver. modico,* citat eundem Alex. *con.47. n.5. li.2.* † Limita: quia teſtium dicta non ſunt cauillanda, ſed adiuuanda, ideo circa acceſſoria ſunt reducendi ad concordiam, etiã vt probent: quia ſatis eſt, quod ſint concordes in negotio principali. Alex. *conſ.149. Viſo proceſſu, n.10. li.5.* vbi apoſt. dat plures con-
47 cord. † Extende: quia verba teſtis non ſunt cauilloſe ſumenda, ſed debent adaptari, vt conueniant ad id, quod dixit teſtis, ſe ſcire, & dictum teſtis debet ſuppleri, quantum fieri poteſt, & interpretari, ne ſibi contradicat Alex. *con.43. Viſis & ponderatis n.35.*
48 *li.4.* † Declara, quia teſtis contrarius in iis, quę non ſunt ſubſtãtialia cauſæ, licet vt criminoſus puniri non poſſit: tamen diminuitur ſibi de fide. Bald. *conſ.455. Quidam nomine, n.3. ver. ex quibus ap-*
49 *paret. li.1.* † Limita: quia licet teſtis falſus in vno in totũ appellatur tamẽ ſi eſt falſus: quia negat ſe affinẽ, vel conſanguineũ transfuerſalem, cũ tamẽ ſit, non repellitur: neque eius teſtimonium eſt nullum, quando illud negatum non eſt tale, quod repelleret teſtem, ſed bene ratione periurij poteſt puniri pœna ſtellionatus. Ang. *con.194. Viſis proceſſibus col.2. in fi. & col.3. in pr.* vbi dicit ita tenere Iac. Butr. *in l. Lucius ff. de infa.* & quod eſt menti tenendũ, & plurimos allegat apoſt. ad Alex. *con.95. n.9. li.2. in ver. ſubſtantia,* plene Menoch. *caſu 207.* vbi declarat: plene Soc. *Reg.38. Teſtis ſi falſum deponens,* in fallen. vbi allegat Ang. *d. l. Lucius. ff. de iis, qui*
50 *no. infa.* Bal. *in c. ſi quis, de teſtib.* † Imo, quod probet eo caſu, quando dixit falſum ſuper eo, quod non repelleret à teſtimonio. Maſc. *concl.743. n.10.* vbi plures allegat Iaſ. *l.1. C. de bo. poſſ. ſecundũ Ta-*
51 *bul.* † Declara tamẽ: quia licet probet, tamẽ propter doloſam calliditatẽ poteſt extra ordinẽ puniri. Bald. *d.c. ſi quis de teſtib.* & alij, quos citat idẽ Soc. *d. Reg.38. Teſtis ſi falſum teſtimonium deponens*
52 in fallentia: circa fi. † Declara, vt plene per Menoc. *de arb. iud.* vt teſtis, qui negat ſe affinẽ, vel cõſanguineum partis, cũ ſit, vel alias deponit falſum extra negocium principale, licet non teneatur pœna falſi: tamẽ non probat. Aret. *cõ.71.* & alij, quos citat Menoch. *d. arb. iud. caſu 307. n.4. & ſeq.* vbi plures citat, & ita declarat Iaſ. *in d. l.2. C. de bo. poſſ. ſecund. tab.* & alios ſimpliciter loquentes. Alex.
53 *cõ.152. In cauſa, & lite, n.11. ver. præterea præſupponit, li.7.* † Limita in iis, quæ ſunt extra articulos, licet ſint de appendiciis: quia non repellitur in totũ, apoſt. ad Alex. *con.45. n.6 in ver. ſubſtantia, li.2.* quæ multos allegat, & adducit rationem, quia in iis, quæ ſunt ex-
54 tra articulos, non videtur deponere vt teſtis. † Contrarium videtur velle Alex. *con.44. Viſo & diſcuſſo. n.7. ver. nam quod iurauit, li.2.* vbi ſi falſum iurauit ſuper interrogatorio etiam impertinenti,
55 in totum repellitur. † Limita: quia etiã ſi circa ſubſtantialia in modico ſit falſus: quia ibi contradicunt in modico, probant, & reducuntur ad concordiam, vt probent. Bolog. *in addit. ad conſ. Io. de An.76. n.4.* Alex. *con.122. Viſo proceſſu, n.9. & 10. ver. non obſtat, ſi dicatur, li.2. cõ.24. Animaduerſis, col. fi. n.43. li.2. & con.83. n.4. li.1.*
56 † Limita, quia habilitas, & inhabilitas teſtis cõſideratur tẽpore, quo recipitur ad iuramentum, quia ſi tunc eſt integer, probat, licet poſtea finito examine contrarium deponat, vel periturus fiat, ita Alex. *con.132. Viſo proceſſu, in pr. ver. non obſtat, ſi dicatur, li.1.*
57 † Limita, quando falſitas poteſt ſaluari, vt ſit veritas in vtroque dicto: quia ſi poteſt ſaluari quoad pœnam euitandam, ſaluatur, quoad probationem etiam ſaluatur, quando non eſt falſitas manifeſta, alias ſecus. Alex. *con.133. nu.2. ver. pro hoc facit. lib.1.* Vide Concluſionem proxime ſequentem. Vide Ant. Gabr. *lib.7. tit. de crim. Concl.4. Teſtis depoſitio ſi in parte reperitur falſa.*

Teſtium dicta indiuidua ſunt, & quando ſecus.

CONCLVSIO 248.

1 TEſtis † dictum eſt indiuiduum: ideo non poteſt in parte acceptari, & in parte reiici. Alexand. *con.70. Viſo proceſſu: numer.2. in fi. ver. non obſtat etiam, lib.1.* Bald. *conſil.96. Decreto cauetur, in pr. lib.1.* vbi, quod iuramentum teſtis facit eius
2 dictum indiuiduum. Alex. *con.80. Examinato, in fi. lib.2.* † Extende, etiam ad fauorem fiſci: quia non poteſt dictum teſtis approbare curia in parte, & in parte improbare. Alex. *d. con.70. n.2. in fi. lib.1.* & quod teſtis fiſci probet contra fiſcum Bertazol. *con.3.*
3 *num.9. & con.122. num.6.* † Extende, ſiue ſuper vnico capitulo, vel pluribus connexis, ſiue etiam ſuper pluribus ſeparatis capitulis: quia ex quo iuramentum eſt indiuiduum falſus in vno dicitur falſus in toto eius dicto, & teſtificato, ſiue falſitas ſit in principio, ſiue in medio, ſiue in fine. Clar. *in §. fi. q.53. n.8.* vbi dicit* communem. *
† Amplia: quia teſti periuro in nullo creditur: quia dicta teſtium 4
ſunt indiuidua. Crau. *con.6. n.59.* ſecundum * communem, de qua *
Ale. *con.17. n.3. lib.2.* Soc. Iun. *con.40. n.12. li.2.* Marſ. *ſing.76.* incip. *Communis concl.* Alex. *con.114. In cauſa, & lite, n.7. ver. vnde ſicut teſti, li.4.* vbi apoſt. *in ver. parte* citat eundem Alex. *con.27. n.3. li.2.*
† Extende, & limita, vt plene per Maſcar. *concl.743. per tot* & 5
prædicta qualiter procedant in inſtrumento falſo in vna parte, an, & quando probet, vel non, eundem *Concl.742.* † Extende, vt pro- 6
cedat etiam in relatione periti facta cum iuramento periti, vel cum iuramento partis: quia ſi eſt falſa in parte, redditur falſa in totum. Alex. *d. con.114. n.88. ver. nec ad hoc obſtat. li.4.* † Limita, quia 7
dictum teſtis ſuper ſeparatis capitulis poteſt ſcindi, & diuidi, puta ſi teſtis inductus ſuper articulatis probat, ſed & ſi extra, & vltra articulata depoſuit, licet non probet ſuper iis, quæ non ſunt articulata: tamen ſcinditur Ang. Aret. *con.133. in fi.* † Limita, quando te- 8
ſtis falſum depoſuit circa extrinſeca, & non ſubſtantialia: quia tunc iſte non dicitur falſus, neque vitiatur eius depoſitio quoad ſubſtantialia, communem * dicit Clar. *in §. fi. q.53. n.9. ver. ſcias tamen,* & *
communem * dicit etiam Alex. *con.88. Quoniam, n.19. lib.5.* vbi *
apoſt. *in ver. alia,* citat eundem Alex. *con.45. n.5. lib.2.* † Et maximè, 9
quando circa ſubſtantialia habet conteſtes: quia probant, & ipſe probat Alex. *d. conſ.88. Quoniam, n.16. in fi. & n.16. ver. nec etiam obſtat, lib.5.* vbi apoſt. *in v. facto,* dat plures concor. quia attenditur concordia circa principale, de quo agitur, licet diſcordent in acceſſoriis, & non neceſſariis. † Extende: quia dato, quod teſtis poſſet 10
dici falſus ex falſa depoſitione ſuper acceſſoriis, adhuc tamen probat circa ea, quæ depoſuit ante periurium Alex. *d. conſ.88. nu.18. v. ſecundo reſpondeo. lib.5.* Vide Conclu. prox. præced.

Teſtes contrarij, vel ſuſpecti quando poſſunt torqueri, vel non.

CONCLVSIO 249.

TEſtis † contrarij in cauſa ciuili poſſunt torqueri: quia ſi 1
contrarietas non eſt ſanabilis, eſt in arbitrio iudicis, an ſint torquendi. Bald. *conſil.101. Quidam teſtes, num.4. ver. vlterius quæritur, li.1.* & duplicatur *li.5. con.477.* † Vide infra, *Tortu-* 2
ra ſanat multos defectus, & operatur multa, &c. Concl.532. & ſeq.
† Declara tamen: quia iudex poteſt abſtinere à tortura, ſi aliqua 3
ratio naturalis poteſt excuſare teſtem. Bal. *con.101. n.4. in fi. li.1. & d. con.477. li.5.* † Amplia: quia teſtis ſuſpectus, vel inimicus inquiſitus ad hoc, vt probet contra eum, poteſt torqueri in cauſa capi- 4
tali. Bal. *con.41. Præſuppoſito ſtatuto, n.4. li.5.* † Amplia: quia teſtis, 5
qui dicit ſe non depoſuiſſe prout ſcripſit Notarius, cum ſit ſuſpectus, & magis credatur Notario, quam teſti, poteſt torqueri incipiendo à teſte: quia eſt minoris fidei. Bald. *conſ.385. Ex quadam ſcriptura, lib.5. in fi.* Vide ſupra, *Teſtibus contradicentibus Notario, quod ita non depoſuerint, &c. Concl.245.* † Reſtringe: quia non 6
poteſt torqueri teſtis contradicens inſtrumento, & Notario, quando ipſe habet duos conteſtes, quibus magis eſt ſtandum, quã Notario. Bal. *d. con.385. lib.5.* † Amplia: quia turpes, & viles perſonæ: 7
prout participes delicti, non probant aliquid, etiam vt faciant indicium, niſi ſint torti. Fulg. *con.73. In cauſa inquiſitionis, in pr.* †. 8
Extende: quia infames in cauſa criminali, licet non ſint integri, debent torqueri. Alex. *con.11. n.2. & 3. lib.1.* † Declara, quia debent 9
torqueri ſolum, quando conuincuntur de mendacio, vel quando ſunt participes criminis, in quo admittuntur in teſtes apoſt. ad Alex. *d. con.11. n.3. lib.1. in ver. tortura.* † Amplia maxime, quando 10
teſtis in ſeipſo eſt contrarius, vt quia examinatus pluries dixit vnum in vno examine, aliud in alio examine Bald. *con.475. lib.3.* † 11
Extende, ſiue contrarietas ſit in pluribus examinibus iudicialibus, ſiue etiam vnum dixerit primo extra iudicium in ſcriptis, & poſtea in iudicio contrarium depoſuerit circa ſubſtantialia, ſiue è conuerſo: quia poteſt torqueri. Alex. *con.63. Breuiter omiſſis: per tot. lib.1.* vbi dicit* communem. † Extende, quia teſtes omnes, qui *
reuocant dictum ſuum ex interuallo, poſſunt puniri pœna falſi: 12
ergo & torqueri. Clar. *§. fi. q.55. n.15. ver. aut vero.** Amplia: quia in 13
cauſa criminali ſemper teſtis, qui reuocat dictum in primo examine, debet torqueri, & ſtatur illi dicto, quod ſuſtinetur in tortura. Clar. *d. §. fi.53. num.15. ver. in hoc tamen,* vbi ait ita in Ducatu Mediolani ſeruari, etiam non citata parte, licet de iure multi teneant, quod debeat citari. † Et quod teſtis pluries varius poſſit 14
pluries torqueri, & quod ſit ſtandum illi dicto, quod in tortura ſuſtinet, prout de ſecundo in tortura, & vtraque concluſione, Cæpol. *conſil.60. num.19.* Marſ. *in l. repeti, numer.16. ff. de quæſtio. & in praxi §. quoniam, numero 17.* Boſſ. *de tortu. teſt. numer.23.*

Digitized by Google

15 † Amplia;quia teſtes duo etiam ſingulares in cauſa criminali cõ-
* trarij poſſunt puniri de falſo ſecundũ*communem , de qua Aret.
16 conſ.72.n.3.Boſſ.tit.de tortu.n.35.†Contrarium:quia cum ſint ſin-
* gulares,& non probent ſecundum*communem, non poſſint pu-
niri de falſo,ſed bene ſi ſunt ſuſpecti,& malæ conditionis,poſſint
torqueri,dicit Clar.in §.falſum,num.11. vbi, quod iudex debet eſſe
multum circumſpectus , ne cum tortura deſtruat ius fiſci,& par-
tis:ideo ſi pro vno extendit indicia , vel qui deponit ſuper nega-
tiua , dicitur magis ſuſpectus,& ſi poſſunt concordari , ſunt con-
cordandi vel ſi deponerent contraria ſuper non ſubſtantialibus,
17 non ſunt torquendi,neque falſi.† Amplia; quia teſtis,qui pecunia
accepta depoſuit , redditur ſuſpectus in tantum , quòd poſſit tor-
18 queri.Clar.in §.falſum. n.18. in fin. † Et iſti teſtes debent diligen-
☞ tius examinari, quando ſunt ſuſpecti. Vide, *Teſtium dicta qualiter interpretanda. Concl.* 267. Vide *Torqueri quando debeant teſtes in criminali.Concl.*333.Vide Ant.Gabr.*lib.7.ti de crim. concl.*26. *Dictum teſtis in tormentis preualet.*

Teſtes contrarij qualiter,& quando reducantur ad concordiam,vel non. CONCL. 250.

1 TEſtes † contrarij ſunt reducendi ad concordiam,quantum fieri
poteſt,ideo ſi aliqui dicunt factum poſt nuptias, aliqui ante
nuptias, concordari debent, quod ante nuptias finitas,& poſt nu-
ptias cœptas. Bart.in l.2.§.creditum, n.6.ff.de reb.cred. vbi apoſt.in
ver.teſtibus diſcordantibus. Abb.conſ.62. In controuerſia col.6.in fin.
☞ verſic.preterea,lib.2. Vide ſupra, *Teſtis, qui in primo examine dixit*
2 *vnum,& in ſecundo,&c.Concl.*237.† Extende;quia ſi vnus teſtis de-
ponat factum,poſtquam hæreditas peruenit ad manus Titij,alius
antequam eſſet delata,ſaluantur,vt concordent:quia ſi delatio,fiat,
poſtquam peruenerat , vt quia concordauit poſt, dicuntur conte-
☞ ſtes.Io.de Im.conſ.102.n.2.ver.ſecundo modo.Vide infra, *Teſtes con-*
3 *teſtes quando dicantur vel non.Concl.*263. † Declara; quia teſtes de
diuerſo tempore deponentes redduntur ſingulares,& falſi,etſi con-
cordandi ſint,non vt probent,ſed vt euitent falſum,ita Alex. conſ.
73.Non puto,n.2.l. quod eſt Ant.de Prato vereri. Grat. conſ.73.n
4 10.& conſ.93 n.12.l.1.† Imo conteſtes,quando poſſunt reduci ad
concordiam : vt ſint conteſtes,quod probent, etiam ſi eſſent duo
tantum.Alex.conſ.177.Viſis & lectis,n.8.ver.non obſtat.l.7.vbi dicit
*5 communem,& apoſt.in ver.reduci, dat concor.† Et quod concor-
6 dia fiat,vt euitent falſum.Clar.in §.falſum.n.12.† Et ſi teſtes vnius
partis deponunt;quia via fuit ſemper recta, prout hodie:alij quod
non fuit ſemper recta,prout hodie, diſtinguuntur,& concordan-
tur;vt primi dicant verum vſque ad inundationem fluminis ſuper
via,alij etiam dicant verum tẽpore inundationis, Alex.d.conſ.177.
7 In cauſa & lite, numer.11. verſic. quod iſti teſtes, lib. † Etſi contra-
riantur:quia vnus dicit, Titium fuiſſe præſentem, alius fuiſſe ab-
ſentem,concordantur,vt vnus de præſentia corporali, alter de in-
tellectuali loquantur.Grat.conſ.42.n.36.l.1.vbi idem de eodem te-
ſte,qui dicit probaſſe ætatem,& non probaſſe ætatem : quia cum
probatio poſſit intelligi præſumptiua,& vera,ſaluatur.Fel.in c.cum
8 tu.de teſtib.vbi ſimilia.† Et teſtis,qui in primo examine dixit ſcire
ætatem, poſtea dicit neſcire , debet intelligi certitudinarie, etſi in
primo examine depoſuit de certa ætate ex aſpectu, & auditu ma-
tris , in ſecundo dicit non depoſuiſſe ex aſpectu , debet intelligi
9 tantum,vt ſaluetur:alia ſimilia Grat.d.conſ.42.n.23.l.1.† Vide Cur.
Iun.conſ.166.n.10.vbi,quod in eodem teſte contrario, an reduca-
tur ad concordiam,ſunt opiniones:ſed tamen reducuntur,niſi con-
trarietas ſit euidens : quia magis de facili fit inter diuerſos teſtes,
10 quam in ſe ipſo vno teſte.† Amplia,quia ſi plures ſunt reducendi
ad concordiam, quanto magis vnus reducitur ad concordiam, ne
ſibi contradicat.Cum.conſ.92.A productus.n.3.Bar.conſ.92.in quæ-
11 ſtione.n.9.ver.ſecundo reiicitur,l.1.† Contrarium,quia ſi idem teſtis
in ſe ipſo eſt varius , & contrarius, de falſo puniri poteſt, ſecus ſi
ſunt diuerſi : quia reducendi ſunt ad concordiam, ſi fieri poteſt,vt
probent , alias ſecus fertur ſententia pro dignioribus , & plurib.
Alex.conſ.180.In cauſa Angelorum,in fi.n.12.& ſeq.ver.non obſtat.l.
12 † Declara; quia licet teſtis ſibi ipſi contrarius reducatur ad con-
cordiam,vt non ſit periurus,non tamen vt probet.Alex.conſ.20.In
* cauſa appellationis.n.3.l.4. qui dicit magis*communem. Grat.conſ.
75.col.2.l.1.Ruin.conſ.149.n.29.l.5.Clar.in §.falſum.n.12. & quod
non reducatur ad concordiam. Alex.conſ.80. Examinatio.n.5.verſ.
13 nec reducitur,l.12.Vide infra, n.30. † Contrarium,quod fiat con-
cordia eiuſdem teſtis,vt probet, Bart.conſ.92.n.9. ver. ſecundo ob-
iicitur,l.1.qui tamen loquitur,quando extabant alij ſine contradi-
ctione.Io.de Anan.conſ.76.per tot.vbi Bolog. n.4. vbi maxime hoc
contrarium eſt verum , vt probent plures de peritia deponentes.

† Declara , quia maxime in criminalibus concordia non inducit 14
probationem Fel.c.cum tu,col.fi.de teſtib.† Declara,quia teſtis ſibi 16
contradicens,ſi poteſt ſaluari, ita quod contradictio, & falſitas ſi
non eſt manifeſta , concordatur vt probet, alius ſecus. Alex.conſ.
133.Viſo proceſſu,n.2.ver.pro hoc,l.1.Io.de An.conſ.76.Viſis,& con-
ſideratis.n.2.& ibi plene Bolog.n.4.Alex. d.conſ.20.n.3.l.4. † Am- 16
plia:quia ſi teſtis deponat aliquem poſſediſſe per ſex menſes ali-
quid, quod imo in dicto tempore ille , qui dicitur poſſediſſe, fuit
abſens, ſaluantur , quia poteſt intelligi de poſſeſſione ciuili, quæ
animo retinetur per abſentem ad euitandum falſum. Rom. conſ.
263.vbi,quod ſi modico tempore etiam non poſſediſſet, ſaluatur.
Alex.plene conſ.99.Viſis n.22.l.5.† Extende,quia teſtis, qui dicit 17
aliquem continuo poſſediſſe,verificatur, etiam ſi reuera non poſ-
ſederit aliquo modico tempore,c.propoſuiſti.82.diſt. Roman.conſ.
264.Fel.in proœm.Greg.decret.in v.Rex pacificus. † Extende,ſingu- 18
lariter:quia diuerſis reſpectibus poſſeſſio naturalis poteſt eſſe pe-
nes duos in ſolidum, videlic. emphyteuta poſſidet ſolum natura-
liter,ſi ſpoliatur,clam,ſpolians naturaliter poſſidet,& emphyteuta
animo.Alex.conſ.99.Viſis n.23.ver.nam licet,l.5. vbi apoſt.in v.di-
uerſis dat concor.† Extende:quia ſaluatur à falſo,qui dicit ſe con- 19
tinuo ſtetiſſe in ciuitate Lucana,licet ſteterit abſens ex cauſa pe-
ſtis,vel alia cauſa iuſtiſſima:quia abſens ex iuſta cauſa dicitur præ-
ſens. Rom. conſ.263.Viſo puncto,in pr.& conſ. ſeq.n.3. † Extende: 20
quia quod dicitur de eo qui deponit de verbo,continuo poſſedit,
vel præſens fuit,procedit,ſi dicatur,quod ſemper,vel ſine intermiſ-
ſione, vel omni tempore, vel non præteriit dies , quin poſſederit,
vel quod talis nunquam fuit ſine reſidentia:quia licet per paucum
tempus abſens fuerit,vel abſens fuerit ex iuſta cauſa,dicitur fuiſſe
præſens,nec poteſt argui de falſo.Ro.d.conſ.263.n.3.& ſeq.per tot.
vbi apoſt.in v.pacificus,dat concord. & conſ.301. In propoſito,in pr
vbi loquitur de teſte,qui dicit,non præteriit dies,quin factum fue-
rit,non eſt falſus,licet aliqui dies præterierint,quibus nihil factum
fuit.Vide,*Continue aliquid fieri qualiter capiatur. Concl.*977. Vide, ☜
Dictio,*ſemper* quid importet.*Concl.*371. † Extende:quia abſentia 21
modici temporis non reddit teſtem falſum,qui dicit ſemper,& ſeu
continuo fuiſſe in loco.Rom.d.conſ.263.per tot.vbi apoſt.dat con-
cord.Vide, *Minima & modica habent multa ſpecialia,& priuilegia. Concl.*238. † Extende; quia teſtis deponens aliquid inſidentes fa- 22
ctum non punitur de falſo , licet modico tempore contrarium
probetur. Roman. d.conſ.301.num.2.v.ſecundo probatur. † Idem,ſi 23
deponat aliquid aſſidue, quotidie,vel continue factum,non puni-
tur de falſo licet probetur , quod paruo tempore intermedio non
eſſet factum Roman.d.conſ.301.numer.3.v.tertio probatur,vbi plu-
res citat,& ibi apoſt.in verb.non eſſe. † Declara vt procedat,quan- 24
do ciuilis poteſt verificari,vt quia conſtaret, quod primo poſſedit
naturaliter, & ſic retinere potuerit ciuilem , alias ſecus. Anchar.
conſ. 296. numer.5. † Declara , niſi teſtis per rationem redditam 25
declaraſſet,intellexiſſe de naturali:prout ſi dixit poſſidere,eſt actu,
& perſonaliter facere actus poſſeſſorios:quia tunc non poſſunt de
ciuili intelligere, Anch.conſ.296.n.3.& per tot.† Amplia;quia li- 16
cet teſtes varia deponant:ſi tamen concordant in ſubſtantia, pro-
bant Bologn.in addit.ad conſ.Io.de Anan.55.n.8.v. nec aduerſatur.
Ioan.de Anan.conſ.76.Viſis,& conſideratis,in prin.pleniſſimè. Bol.
ibi in apoſtill.Alex.conſ.24.num.42.& ſeq.lib.2.imo, quod melius
probent , quam ſi eſſent conformes in verbis , Alexand. conſ.47. *
Abunde , numer.5.& 6.lib.2. vbi dicit*communem. † Extende; 27
quia licet vnus plus alio deponat , & alius minus , ſi in negocio
concordant, probant. Alexand. d.conſ.24.numer.42.& ſeq.lib.2.† 18
Extende:quia imo etiam ſi in modico diſcordent circa negocium
principale,& ſubſtantiam:tamen probant Bologn. in addit. ad Io.
de Anan.d.conſ.86.numer.4.allegat.Ant.de Butr.in capit.2. de iure-
iur.Alexand.d.conſ.24.Animaduerſis.numer.42.& ſeq.v.non obſtat,
quod teſtes lib.2.& plenius conſ.47. Abunde, numer.5.& ſeq. eo.lib.
vbi plena apoſt.in v.principali.citat infinitos.† Amplia;quia teſtes 29
deponentes de varietate denominationis locorum reducendi ſunt
ad concordiam,vt licet diuerſa ſint nomina in ſpecie,concordent
tamen in denominatione generali , vt ſit eadem. Abbas conſ.62.
In controuerſia.col.6.in fin. ad id autem. ſub numer.13.lib.2. † Am- 30
plia igitur ; quia concordia teſtium contrariorum inducitur ne-
dum,vt euitant falſum,ſed etiam vt probent. Io. de Anan. d.conſ.
76.numer.2.v.& hic præmitto,latius Bologn. in apoſt.numer.4.v.&
ex hoc infero.Bart.conſ.19.In quæſt. per totum. vbi plena apoſt.in v.
quod numeratio,& tenet Franc. Aret.conſ.13. Viſo diligenter n.11.
in fin.v. ad tertiam dico. vbi, quòd ſicuti ſcriptura producta ab vna
parte ſaluatur ſub diuiſione, vt ad concordiam reducatur, & pro-
bet,c.inter dilectos.§.cæterum. de fid.inſtr. fortius reducuntur teſtes:
quia plus poſſunt imputari parti producenti ſcripturam , quam
producenti

Digitized by Google

producenti teſtes,& allegat Io.de Im.& Abb.*in c.cum tu.de teſtib.*
31 *ſupra, n.*12. † Contrarium,quando ſunt teſtes contrarij pares nu-
mero,& qualitate pro reo & actore,quia licet poſſint concordari,
intelligitur;vt euitent falſum,non vt probent.Rom. *conſ.*165. *Ho-*
32 *norande Domine, n.*2.*v.quinimo poſito.* † Declara ; quia quando te-
ſtes contrarij hinc inde ſunt omnino pares numero , & qualitate,
fit conciliatio,ſi poteſt fieri,& reducuntur ad concordiam ; ſi vero
ſunt diſpares,non reducuntur ad concordiam , neque vt probent,
neque falſum euitent,ſed ſtatur pluribus,maxime fauore rei etiam
contra dotem. Rom. *conſ.*157. *Honorabilis , in pr.* vbi apoſt. *in v.*
33 *ſequuntur.* † Extende ; quia maxime fauore dotis fit conciliatio,vt
probent pro dote,quando ſunt omnino pares numero, & qualitate,
34 ſecus ſi plures contra dotem,& pro reo.Rom.*conſ.*157.*in pr.* † Ex-
tende fauore matrimonij probãdi,vt ſtet matrimonium;quia præ-
ſumitur pluralitas actuum;ideo ſi vnus teſtis deponit;quod iuraue-
rint ſuper imagine Chriſti , alter ſuper imagine Virginis Mariæ,
concordantur , vt probent etiam producti ab eadem parte,vt plu-
ralitas actuum præſumatur.Franc. Aret. *conſ.*13.*Viſo n.*11.*in fi.cum*
ſeq.ver.ad tertium, maxime , quando contrarietas eſt in acceſſoriis.
35 † Extende ; quia ſi duæ famæ ſunt probandæ,quæ poſſunt concor-
dari ; quia non ſunt contrariæ,ſed diuerſæ,puta quia ſtante , quod
ingrediens domum alienam de nocte poſſit impune interfici,extat
fama,quod Titius fuit vulneratus à Seio in domo Seij de nocte, in
quam fuit ingreſſus;alia fama, quod in via extra domum fuit vul-
neratus,non contrariantur;quia ſecunda fama non eſt,quod in do-
mo non fuit vulneratus , ſed in ſtrata , & vtraque poteſt eſſe vera;
ideo conciliantur , vt probet ad fauorem rei concurrentibus con-
iecturis,Alex. *conſ.*24.*Animaduerſis,n.*20. *& ſeq.v. vltima præſum-*
36 *ptio,lib.*2.† Declara iſtam materiam;quia ſi diſcordant in eo ſolo,
quod ſonant verba , ſed ſenſus intellectualis concordat , tunc pro-
bant,veluti ſi vnus deponit,quod fuit numeratio facta Titio;alius,
quod fuit facta numeratio vxori Titij ipſo præſente , & mandan-
te ; quia ſecundum verum intellectum, qui numerat tertio , man-
dante Titio,dicitur Titio numerare,ſicuti ipſi numeraret.Bar.*conſ.*
37 19.*in queſt per tot.lib.*2. vbi apoſt. *in ver. quæ numeratio.* † Declara
plenius;quia ſi ſunt ſolum duo teſtes , qui diſcordant , licet poſſint
reduci ad concordiam , vt euitent falſum , non tamen vt probent;
quia ad hoc,vt probent , neceſſe eſt , quod ſuperſint plures teſtes
ſaltem duo conteſtes,vt probent. Alex.*conſ.*143.*Quoniam abunde,*
38 *n.*3.*v.accedit,quod licet,lib.*2. † Declara ; quia quando contrarietas
eſt in acceſſoriis,non in principali,fit ſemper concordia,vt probẽt,
& euitent periurium;quia ſi reducuntur ad concordiam, vt euitent
periurium,quod eſt indubitatum ; ergo in principali , in quo con-
cordant,probant neceſſario,ita Franc. Aret.*conſ.*13.*Viſo,n.*12.*ver.*
39 *præterea in fauorem.* † Reſtringe ; quia duo teſtes producti ab ea-
dem parte ſe inuicem contrariantur,vt quia vnus dicit , quod ma-
ritus iurauit ſuper imagine Crucifixi , alter , quod ſuper imagine
Beatæ Mariæ Virginis , non reducuntur ad concordiam , vt pro-
bent.Ant.de Butr.*in c.cum tu.de teſtib.* Franc.Aret. *conſ.*13.*Viſo di-*
*ligenter,n.*7.*v.tertio videtur,* & ibi apoſt. *in ver.teſtes,* dat concord.
Alex. *conſ.*43.*Viſis,n.*17.*v.ſed ita eſt,lib.*4.*& conſ.*2.*num.*11.*& conſ.*
40 136.*n.*4.*lib.*7. † Declara reſtitutionem , niſi alter eſſet ita dignior
altero,vt iudex compelleretur illum tueri,ita apoſt.ad Aret. *d.conſ.*
13.*n.*7. *in v. teſtes.* allegat Abb. *in c.in noſtra, de teſt.* Alex.*conſ.*18.
41 *in fi.lib.*1.*& conſ.*117.*n.*9. *lib.*7. † Declara totam hanc materiam:
quia ſi ſunt pauciores teſtes ex vna parte , & plures teſtes ex alia
parte,minores numero conuincuntur de falſo , & non fit concor-
dia ad probationem ; ſi vero ſunt pares numero , tunc inuicem ſe
collidunt;& propter paritatem probationis res remanet in obſcu-
ro in illo,in quo eſt contradictio;in aliis vero probant ; quia vnus
non præualet alteri,ita plene Franc.Aret.*d.conſ.*13.*Viſo,& diligen-*
42 *ter,n.*13.*v. præterea quando vnus.* † Reſtringe ; quia neque fauore
dotis fit conciliatio,licet ſint pares numero,puta tres pro dote , &
tres contra dotem,ſi in illis,qui ſunt pro dote,adſit vnus,qui depo-
nat de ſcientia percutiente infantilem ætatem;quia non probat, &
perinde , ac ſi non eſſet teſtis in numero ; ideo præualet probatio
quæ habet maiorem numerum teſtium. Rom. *d. conſ.*157. *col.*1.*v.*
* *quod autem ſint plures.* vbi dicit * communem. † Amplia maxime
43 in teſtibus peritis,& de peritia deponentibus,quia licet diſcordent,
reducuntur ad concordiam,vt probent,& creditur pluribus,& ma-
iori numero,etiam ſi deponant de maiori ſumma. Io. de An. *conſ.*
44 76.*circa fi.v. ex prædictis igitur.* † Amplia ; quia teſtes deponentes
aliquid factum tempore pacis,vel guerræ,& ſunt tot anni,licet in-
terrogati,de quo anno eſſet facta pax,vel guerra,vnus dicat neſci-
re, non eſt cõtrarius;quia ſtant ſimul,quod ſciat eſſe viginti annos
lapſos, quod fuit pax facta;& tamen neſcit cõputare ab anno Na-
tiuitatis Domini. Bart. *conſ.*92. *prope fin. ver. tertio obiicitur, lib.*1.

† Amplia;quia in iis,quæ ſunt reiterabilia,ſi vnus teſtis deponit de 45
vno vulnere , alius de pluribus , non ſunt diuerſi, neque contrarij,
ſecus ſi deponerent de actibus non reiterabilibus. Bart. *conſ.*117.
dico 117.*Accuſatio,in fi.lib.*1. † Limita;quia teſtes contradicentes 46
confeſſioni partis non reducuntur ad concordiam.Bart.*in l.*2.*§.cre-*
*ditum,n.*7.*&* 8.*ff.ſi cert.pet.* Alex. *conſ.*97.*col. pen. in fi. lib.*5.*n.*24.
vbi apoſt.Soc.*conſ.*94.*col.fi.lib.*1.plene Crau.*conſ.*171.*num.*10.Caſtr.
*conſ.*360.*Circa primum,n.*3. *& ſeq. lib.*2. † Extende ; quia imo pro- 47
cedit in fortioribus in perito referente ſuper damno illato,ſi ſtatu-
tum mandat ſtari relationi periti;quia ſi diſcordat referendo maius
damnum,quam pars petat,ipſi non creditur in aliquo ; quia ſicuti
confeſſio partis facit ceſſare præſumptionem iuris & de iure mul-
to magis præſumptionem iuris,& ſtatuti. Alex. *conſ.*114.*In cauſa,*
*& lite,n.*3.*& ſeq.v.circa tertium, lib.*4. & iterum *conſ.*91. *In cauſa,*
*n.*8.*& ſeq. v. pro hoc apparet, lib.*6. vbi apoſt. *in v. confeſſionem,* dat
concord. † Extende,vt procedat, etiam ſi ſtatutum procedat vlte- 48
rius,quia velit ſtari relationi periti,& talem relationem haberi pro
plena probatione ; quia adhuc , ſi eſt contra partis confeſſionem,
non probat,& ex aliis cauſis etiam poteſt probari cõtrarium,Alex.
*d.conſ.*114.*n.*3.*& ſeq.*maxime *num.*9.*lib.*4.vbi apoſt.*in ver.probatio,*
dat concord.& extendit,ſiue dicantur;quod illi ſtetur, & habeatur
pro plena,vel etiam pleniſſima probatione , & repetit *conſ.*91.*n.*8.
& 9. *lib.*6. † Declara,vt non procedat limitatio , quando non eſt 49
diſcordia, neque contradictio expreſſa , veluti ſi pars ponit , quod
ſunt vndecim anni lapſi;& teſtes,quod ſunt decem anni,& vltra,
certe concordari debent. Caſtr. *conſ.*26. *Certum eſt , num.*2. *lib.*1.
† Extende;quia ſi teſtes dicunt, quod Titius præſtitit continuo de 50
tali anno alimenta Seio , & ipſe Titius reſpondendo poſitionibus
dicit ſe fuiſſe abſentem , deſtruit probationem ſuorum teſtium;
quia non poſſent cociliari, quod per alium in abſentia præſtiterit;
quia dictum teſtis ſenſu corporis intelligitur,non per effectum iu-
ris. Caſtr. *d.conſ.*360.*num.*3.*& ſeq.lib.*2. † Reſtringe,quando con- 51
feſſio partis repugnat rogitui Notarij , puta quia apparet licentia
data pignorandi contra ſtatutum per librum Notarij, & licet pats
confiteatur non habuiſſe licentiam,ſtatur Notario,& non confeſ-
ſionis partis. Io. de Im.*conſ.*4. *per totum* , maxime *numer.*2.*& ſeq.*
† Reſtringe,quando probaium eſt contrarium; quia magis ſtatur 52
veritati probatæ per teſtes,vel aliter,quam confeſſioni partis,maxi-
me in iis ; in quibus confitens non poteſt diſponere. Rom. *conſ.*
260.*In propoſito,num.*4.*ver. nec præmiſſis refragatur.* Vide, *Confeſſus* 53
*contra propriam confeſſionem non auditur. Concl.*648. † Reſtringe,
quando confeſſio partis facta in poſitionibus fuit per partem ad-
uerſam impugnata;quia non poteſt eadem pars impugnans ſe fun-
dare ſuper confeſſione partis impugnata,vt inducat contrarietatem
inter teſtes,& partem confitentem.Alex.*conſ.*122.*Viſo proceſſu,n.*8.
& 9.*v.nec. prædictis obſtat, lib.*2. † Declarat Alex. *d. conſ.*99. *n.*24. 54
*lib.*5.vt ſi diſcordia eſt inter teſtes ex vna,& dictum partis ex alia,
non fit concordia,vt probent;quia dictum partis nõ facit aliquam
probationem pro ſe ; ideo non eſt mirum , ſi non conciliantur, vt
probent;ſecus,quando teſtes inter ſe ſunt contrarij;quia ſi poſſunt
concordari , ceſſat contrarietas , & debent probaie. † Reſtringe, 55
quando probatio per teſtes eſt pro matrimonio , confeſſio partis
contra matrimonium ; quia ſtatur probationi teſtium. Alex. *conſ.*
144.*Viſo proceſſu,in fi.lib.*5.† Contrarium dicit Alex.& credo ma- 56
le *conſ.*151.*Repetitus,in pr.lib.*5. vbi, quod ſi mulier in ſuis poſitio-
nibus confitetur , quod Titius contrahens matrimonium cum ea
iurauit ſuper imagine Crucifixi picti in charta papiri,& teſtes ab ea
inducti dicant,quod iurauit ſuper imagine Crucifixi in charta lini,
non poteſt iuuari ex dicto teſtium prædictorum , etiam ſi velit re-
uocare confeſſionem ſuam vti erroneam ; quia non admittitur, &
apoſt. ibi *in ver. papire.* redarguit Alexandrum. † Declara forte, 57
quia in caſu contrarij agebatur de dirimendo ſecundo matrimo-
nio , & non de fauore ſimplici matrimonij , provt in reſtrictione.
† Limita , quando numero non eſſent pares ; quia ſtatur maiori 58
numero. Bart. *d. l.*2. *§. pen. in fin. ff. ſi cert.pet.* plene Roman.*conſ.*
157. *Honorabilis Domine , in pr.* † Extende etiam in cauſa dotis; 59
quia non fauetur doti,ſi contra dotem eſt maior numerus teſtium,
neque reducuntur ad concordiam. Rom. *d. conſ.*157. *in pr.* † Li- 60
mita,quando deponunt teſtes ſuper formalibus ; quia ſi deponunt
vario modo,non probãt,neque reducuntur ad concordiam,etiam-
ſi verba diuerſa tendant ad eundem effectum. Alex. *conſ.*11. *Viſo*
*ſuperiore,n.*8.*ver.quinimo,lib.*3. vbi apoſt. *in ver. formalia,* dat con-
cord.† Limita;quia teſtis ſibimet contrarius non reducitur ad con- 61
cordiam,vt probet. Alex. *conſ.*25.*Clariſſime,n.*9.*ver. & teſtis quando*
*eſt,lib.*7.vbi dicit procedere,etiamſi contradictio non ſit manifeſta.
Vide Concluſionem proxime ſequentem. Vide , *Variatio , ſeu va-* 62
*cillatio operatur multa.Concl.*23.

Teſtes à depoſitione falſa multipliciter ſaluantur.

C o n c l. 251.

1 TEſtes † examinati ſuper venditione ſimulata , & cum pacto
de retrouendendo articulata per venditorem , ſi deponant
venditionem bonam;& non ſimulatam , & nullum pactum de re-
trouendendo interueniſſe,ſaluãtur,à falſitate, licet appareat inſtru-
mentum venditionis , cum pacto de retrouendendo ; quia cenſen-
tur negaſſe pactum ſimulatum,provt in arbitrio ponebatur,vt ta-
lia ſint ſubiecta qualia prædicata.Bald.*conſ.*54.*Caſus breuis.per tot.*
2 vbi eſt caſus, *lib.*1. † Amplia;quia teſtis deponens aliquid factum
tempore vindemiarum , non eſt falſus, licet factum fuerit paruo
tempore ante vindemias. Rom. *conſ.*301.*In propoſita,n.*8.*v. quarto*
3 *probatur,*vbi apoſt.*in v.diuortio.*dat concor.† Amplia;quia ſi in in-
ſtrumento eſt factum pactum de retrouendendo Titio, & Mæuio,
& fiat articulus,quod Mæuio fuit factum pactum de retrouenden-
do , & teſtes deponant nullum pactum factum Mæuio , non ſunt
falſi;quia copulatiua differt à ſimplici oratione. Bal. *d.conſ.*54. *n.*4.
4 *ver.& antequam vlterius,lib.*1. † Amplia;quia teſtis non incidit in
falſum;quando illud , quod dicit,eſt falſum,ſed tamen ex larga ſi-
gnificatione vocabuli poteſt ſaluari,veluti ſi dicat;omnes hæredes
fuiſſe æqualiter inſtitutos;quia ſi inæqualiter repeiiuntur inſtituti,
non propterea dicitur falſus;quia illud verbum, *æqualiter,* ex larga
ſignificatione poteſt verificari,vt pari tempore,pari portione ſint
inſtituti.Rom.*d.conſ.*301.*n.*8.*v.quinto probatur.*vbi apoſt.*in v.ſi in-*
5 *finita,*dat concor.† Amplia;quia ſi capitulum,ſuper quo teſtes exa-
minantur,continet partem non veram,licet teſtes abſolute negent,
capitulum eſſe verum,non poſſunt de falſo puniri.Bald.*d.conſ.*54.
6 *n.*5.*& Quod ſi capitulum,lib.*1.† Extende,in caſu contrario;quia ſi
capitulum continet plura vera,& plura non vera,& teſtis ſe referat
ad articulum,reſtringitur dictum ad vera,ne inducatur falſi pœna,
etiamſi verba deberent impropriari.Io.de Im.*conſ.*101.*per tot.* vbi
teſtis,qui dixit Titium poſſediſſe,provt in capitulo,quod continet
poſſeſſionem quatuor annorum,& non poſſedit,niſi per octo mẽ-
ſes , intelligitur reſpectu temporis octo menſium ad pœnam eui-
7 tandam.† Amplia,vt procedat,etiam ſi capitulum contineat plures
perſonas copulatiue abſque diuiſione contingentis portionis; quia
ſi teſtis negat articulum,non cõmittit falſum,quando reuera vnus
debet conſequi ex copulatis maiorem partem,puta Titio , & Seio
debentur centum,videlicet Titio ſeptuaginta quinque,Seio vigin-
tiquinque,fit articulus,quod Titio,& Seio debentur centum;quia
partem cuilibet virilem continere cenſetur articulus, poteſt in to-
8 tum negari.Bald.*d.conſ.*54.*n.*5.*v.ſecunda conſideratio,lib.*1.† Exten-
de,etiam ſi teſtibus inſtrumentum fuerit lectum;quia nihilominus
cenſentur ſe referre ad articulum,vt euitent falſum.Bal. *d.conſ.*54.
9 *n.*6.*v.& licet inſtrumenta,lib.*1. † Amplia,ſi res communis exiſtat,
puta via vicinalis,quæ eſt communis vicinis,& teſtis deponat eſſe
viam propriam Titij vnius ex vicinis,ad tollendum falſum intelli-
gitur de propria parte ratione communis. Bald. *conſ.*55. *Reperitur*
10 *quadam,n.*2.*lib.*1.† Amplia;quia licet relatio facta ad aliquid in-
telligatur facta in ſpecie,non autem ſimpliciter,& ſecũdum quid;
tamen ſi teſtis ſe refert ad articulos,vel ſcripturam, debet intelligi
ſimpliciter,ne incidat in falſum.Rom.*d.conſ.*301.*n.*11.*v.vltimo vi-*
11 *detur.* † Amplia;quia teſtis deponens extra articulum,& extra fa-
cientia ad cauſam,de falſo,non punitur;quia ſine iuramẽto dicitur
depoſuiſſe. Bal. *conſ.*106.*Cum peteretur quadam pœna,n.*2.*v.hoc er-*
12 *go præmiſſo,lib.*1. † Amplia;quia teſtes deponentes ſcire pro certo;
aliquem eſſe filium talis,ſaluantur à falſo;quia cum probatio certa
filiationis haberi non poſſit,intelliguntur,ſecundum quod eſt poſ-
ſibile,& ſic per præſumptiones.Bal.*conſ.*430.*Titius habebat Seiam.*
13 *n.*5.*v.quid ſi dicat teſtis lib.*5.quod duplicatur *conſ.*74.*lib.*1. † Am-
plia;quia teſtis deponens aliquid factum,ſunt ſex anni per Titium,
qui mortuus eſt iam ſeptem annis elapſis,non poteſt argui de fal-
ſo;quia in maiori ſumma ineſt minor,& ſi ſunt octo anni,dicendo
de ſex,dicit verum ; quia taxatiua non eſt in teſte,niſi ipſe ponat
14 illam.Alex.*conſ.*65.*Viſis proceſſib.n.*4.*v.præterea ſi teſtis,lib.*2.† Am-
plia; quia teſtes deponentes non poſſe iri per certam ſtratam cum
plauſtris,non ſunt falſi,ſi alij teſtes dicant imo vidiſſe cõduci plau-
ſtra;quia ſi conductio erat difficilis,& incommoda,tunc ſaluantur,
quia verum eſt non poſſe fieri id, quod commode fieri non poteſt.
Bal. *conſ.*101. *Quidam teſtes in pr.lib.*1.*& conſ.*477.*in pr. lib.*5. vbi
15 duplicatur. † Extende , quia teſtes dicant,quod via erat guaſta,&
non poterat iri per eam;alij , quod imo iuerunt,& ire viderunt per
viam,quæ non erat guaſta,poſſunt conciliari , vt tollatur falſum;
quia licet aliqui iuerint, non tamen omnes , vel ſi de diuerſis viis
16 intelligant.Bal.*d.conſ.*101.*lib.*1.*in pr.& conſ.*477. *lib.*5. † Declara;
quia interdum teſtis deponit verum vere , interdum falſum falſo,
interdum verum falſo,interdum deponit falſum vere.Primus caſus
eſt,quando teſtis deponit veritatem, quã ſenſu percipit;& tunc de-
ponere dicitur verum vere. Secundo caſu,quando deponit falſum,
& falſo aſſerit ſe vidiſſe.Tertio caſu,quando deponit veritatẽ in ſe
ipſa,quã tamen non vidit;quia tunc deponit verũ falſo.Quarto ca-
ſu,quando deponit falſum vere, veluti ſi deponat aliquid eſſe au-
reum,quod tamen intus eſt æneum,licet cõmuniter ab extra ſit re-
putatũ aureum.Bal.*conſ.*323.*Punctum verũ vigore,n.*2.*vſque in fi.li.*4.
vbi,quod vbicunq;teſtis per interpretationẽ poteſt ſaluari à falſo,
debet ſaluari per interpretationem.† Amplia;quia verba teſtis ſunt 17
ciuiliter intelligenda ad ſaluandum teſtem à falſo,nõ autẽ rigoroſe,
ſeu iudaice.Rom.*d.conſ.*301.*n.*4.*v.ſunt enim verba.* † Amplia;quia 18
vbicunq;poteſt dictum ſaluari aliqua interpretatione, non dicitur
falſus.Bald.*d.conſ.*323.*n.*2.*lib.*4.Bart. *conſ.*92.*In quæſtione,col.fi.ver.*
*præterea,lib.*1.Io.de Im.*conſ.*101.*In cauſa accuſationũ,in pr.& per tot.*
Rom.*conſ.*301.*In propoſita.in pr.* vbi apoſt.*in ver.in propoſita;* quæ
dicit illud conſiliũ ſeruire pro excuſando à falſitate & pro punitio-
ne.† Extende,vt procedat etiam in vnico teſte;quia ſi non apparet 19
euidenter de contrarietate;reduci debet ad concordiam, ſaltem vt
euitent periuriũ,& falſum.Alex. *conſ.*190.*Viſis,in pr.& per tot.li.*7.
vbi apoſt.*in v.vno.*† Extende;quia teſtis deponens,quod actui pro- 10
bato nullus alius erat præſens;ſi probantur alij fuiſſe præſentes,nõ
poteſt puniri de falſo;quia intelligitur,nullũ alium fuiſſe præſentẽ
quod ipſe viderit.Ang.*conſ.*275.*col.*5.*n.*5.*v. nec obſtat,quod Vincen-*
tius.† Imo poteſt ſaluari,ſi dicat non fuiſſe præſentem,& probetur 21
præſentia,quod fuerit præſens corpore;ſed de animo,& intelligen-
tia ſecus.Alex.*d.conſ.*190.*n.*5.*in fi.& n.*6.*v.denique,lib.*7.† Extende; 22
quia verba impropriantur,vt dictio copulatiua alternatiuã impor-
tet,vt teſtis ſaluetur à falſi pœna.Io.de Im.*d.conſ.*101.*n.*4.† Exten- 23
de , etiam ſi teſtis deponat ſuper negatiua non coarctata loco , &
tempore;quia eius verba ſemper ſunt interpretanda , ne inducatur
falſitas,communem * dicit Clar. *in* §.*falſum,n.*13.*in fi.* † Amplia; *
quia teſtis, qui iurauerat non propalare certũ ſecretum tendens in 14
præiudicium tertij,ſi examinatus iurauerit nihil ſcire , excuſatur à
periurio propter credulitatẽ, quod teneretur ſeruare primum iura-
mentum,ita declarat Card.Zab.*conſ.*35.*n.*5.*v.ad tertium,* vbi ponit
multa exẽpla,in quib.mendaciũ ad bonum,& pietatem nõ eſt men-
dacium.Vide,*Periurus eſt infamis,& quando repellatur à teſtimonio,* &
vel ſecus.Concl. 290.† Amplia;quia teſtes,qui deponũt affirmatiue 15
ætatem articulatã poſtea examinati per partẽ aduerſam ſuper ætate
negatiua,dicant neſcire,non ſunt contrarij;quia ſuper directo con-
trariis non debent examinari.Bart. *conſ.*92.*In quæſtione,n.*6.*& ſeq.*
*v.ſecundo obiicitur,lib.*1.† Amplia;quia ſi teſtis dixit fuiſſe præſen- 16
tes tales, & tales, poſtea interrogatus dicat , quod nullus fuit præ-
ſens,non eſt falſus;quia intelligitur nullus vltra eos,quos nomina-
uit.Alex.*d.conſ.*190.*n.*5.*v.reſpondeo,lib.*7. † Amplia;quia teſtis,qui 17
depoſuit Titium poſſediſſe de tempore, & temporibus , de quibus
in capitulo,& capitulum continet , quod per plures, & plures an-
nos poſt obitum matris poſſedit,& reuera Titius poſt obitum ma-
tris non vixit,niſi octo menſes; ſaluatur à pœna falſi ; quia relatio
ad tempus debet intelligi in genere, non in ſpecie ; quia debet iu-
uari dictum teſtis,vt ſaluetur à pœna. Io.de Im *d.conſ.*101.*per tot.*
vbi eſt caſus.Vide infra,*Teſtium dicta non cauillanda,& quãdo ſecus.*
*& qualiter interpretanda.Concl.*267.*n.*3.*v.Amplia, quia dicta.* Vide &
ſupra, *Teſtes contrarij,vel falſi quando de falſo puniri poſſint, vel non.*
*Concl.*242. † Extende,ſi deponit teſtis aliquem poſſediſſe de certo 28
tempore per ſex menſes , licet probetur, quod imo ille,qui dicitur
poſſediſſe,ſemper fuit abſens,ſaluatur à falſo teſtis,vt ciuiliter poſ-
ſideret abſens,Rom.*conſ.*263. † Extende ; quia teſtis deponens fi- 29
lium,& filiam æqualiter inſtitutos,ſaluatur à pœna falſi,licet con-
ſtet; quod filius maiorem habere debeat portionem,quia verbum,
*æqualiter,*intelligitur reſpectu temporis;non reſpectu portionis.Io.
de Im.*d.conſ.*101.*n.*5.*v.& pro hoc, vſque in fi.*† Extende ; quia teſtis 30
deponens Titium per decẽ annos ſemper poſſediſſe,nõ dicitur pe-
riurus,licet alius medio tẽpore poſſederit.Vide ſupra,*Teſtes contra-* &
*rij qualiter,& quando reducantur ad concordiam, vel non. Concl.*250.
† Amplia;quia teſtis deponens falſum,cum tamẽ credat deponere 31
verum,excuſatur à pœna falſi,quæ ſine dolo non habet locum.Ti-
raq.*tract.lign.q.*6.2.*gl.*2.*n.*10.gl.ſeu apoſt.ad Iul.Clar.§.*fi.q.*53.*n.*8.
v.falſum.† Amplia;quia ſaluatur teſtis à falſo,ſi dicat,aliquid fuiſſe 32
factum ſimul , videlicet contextualiter , licet appareat , quod imo
aliquid fuit de mane,aliud in meridie, vel de ſero;& ſic ſeparatim
factum;quia excuſatur, ſi eadem die factũ fuit,vt dici poſſit ſimul
factum,ita Bart.*in l.in operis.ff.locati.*vbi apoſt.dant concor.† Am- 33
plia;quia aliquando verba teſtis impropriantur,vt ſaluetur à pœna
falſi.Rom.cõſ.301.*n.*5.*v.*2.*principaliter.* vbi ſi deponat,vſumfructũ
eſſe rei conſumptibilis , qui non cadit in re conſumptibili, ſaluat.

Digitized by Google

34 †Extende,quia teſtis,qui depoſuit,& quod delictum fuit factum in
palatio Epiſcopi, & repetitus in palatio Gubernatoris dicat delictum factum in hoc palatio, illud verbum, *in hoc*; debet exponi
non ſecundum demonſtrationem ocularem, ſed intellectus, & ſi
de palatio Epiſcopi; quia triplex eſt oculus demonſtrans. Rom. *d.*
35 *conſ.*301.*n.*6.*ver.ſecundo probatur.*† Extende; quià teſtis deponens
tertia die fuiſſe occiſum Titium, & tamen fuit occiſus die octaua,
non punitur de falſo, ſi die tertia fuit datum mandatum ad occi-
36 dendum. Rom.*d.conſ.*301.*n.*7.*v. tertio probatur.* † Extende;quia ad
ſaluandum teſtem à falſo, quod aliquando ſumitur verbum anni
pro menſe, ſeptimana, vel die,vel è conuerſo. Rom. *d. conſ.*301.
37 *n.*12.*v.caterum.*†Declara;quia ſaluatur teſtis à falſitate, & impro-
priantur verba,vt ſumatur annus pro ſeptimata,vel è contra,quando teſtis eſt iuriſperitus,& eſt veriſimile,quod per ſubtilitatem voluerit deponere, ſecus ſi homo rudis; quia in eo non admittitur
ſubtilitas pernicioſa etiam ad incurrendum periurium; quia eius
verba ſecundum communem vſum loquendi ſunt intelligenda.
Roman. *d. conſ.*301.*n.*14. *hoc autem verum,* vbi apoſt. *in ver. con-*
38 *ſuetudinem*, dat concord.plurimos.† Amplia ſi teſtis deponat fal-
ſum exiſtimans eſſe verum non punitur, ſed excuſatur in aliquo,
de quo vide plene Ant. Gabr. *lib.*7. *tit.de crimin Concluſ.*33.*Teſtis*
39 *exiſtimans verum dicere.* † Limita; quia licet multis modis ſaluetur teſtis à falſitate, non tamen receditur à verbis claris, quando
verba ſic important, quod aliter intelligendo incideremus in nimiam ſubtilitatem,quæ pernicioſa eſt,& verba teſtium debent intelligi, provt communis vſus loquendi intelligit, non ſecundum
ſubtilitatem pernicioſam.Rom.*d.conſ.*301.*In propoſita,n.*12.*& ſeq.
per tot.* vbi apoſt. *in ver. conſuetudinem, cum ſeq.* Vide, *Notarius à
falſo multipliciter excuſatur. Concl.*91. Vide Concluſionem proxime præcedentem,& Concluſionem proxime ſeq.

Teſtis deponens falſum quando puniri non poſſit.

Concl. 252.

1 Teſtis deponens falſum, ſed ſubiungens non bene recordari, non poteſt puniri pœna falſi; quia nihil certum deponit,
ex quo teſtis debet deponere per ſenſum corporis, & habere memoriam,ſeu recordari. Bald. *conſ.*106.*Cum peteretur quædam pœna,*
2 *lib.*1. † Extende idem, quando deponit per verbum *Credo*, vel, *ſi
bene recordor,* vel, *poteſt eſſe tantum tempus*; quia nihil præciſe affirmat,licet,ſi alij teſtes deponant de certo tempore, cenſeatur iſte
conteſtis,& probat,quando tempus non eſt de ſubſtantia, & non
tenetur de falſo. Alex. *conſ.*156. *Viſo proceſſu*, *v.*10. *& ſeq.ver. nec
obſtat etiam,lib.*5.vbi *n.*12. quod eius dictum magis eſt veriſimile,
quam illius,qui præciſe deponit de certo tempore; quia hominum
3 memoria eſt labilis. † Amplia; quia deponens falſum circa ea,quæ
non ſunt de pertinentiis cauſæ; non punitur pœna ſtatuti diſponentis,quod deponens falſum in cauſa ciuili;vel criminali; puniatur certa pœna. Bald. *conſ.*106.*lib.*1.*v.ſequitur alia particula.* Clar.
4 * *in §.fi.q.*53.*n.*9. vbi dicit * communem.† Extende,etiam ſi plures
teſtes ſibi contradicant in iis, quæ non ſunt de pertinentibus ad
cauſam; quia probant,nec attenditur contradictio in iis, quæ non
ſunt de cauſa.Io.de Im. *conſ.*102.*n.*5. Alex. *conſ.*156. *Viſo proceſſu,
n.*14.*& non obſtat, lib.*5.vbi apoſt. *in v.ſatis,* allegat Alex. *conſ.*47.
5 *n.*5.*lib.*5.† Amplia;quia teſtis deponens falſum ſuper non articulatis,& ſuper non pertinentibus ad cauſam dicitur deponere ſine intamento,ideo non punitur de falſo.Bald. *d. conſ.*106.*n.*2.*v.hoc pra-*
6 *miſſo.lib.*1. † Amplia; quia ſi deponit de iis, quæ vidit in infantia,
non punitur de falſo; quia ſi valet examen, probat; ſi non valet,
7 non nocet.Cuma.*conſ.*92.*A.productus,n.*3.*vſque in fin.* † Amplia
multis modis,de quibus ſupra, *Teſtes contrarij, vel falſi quando puniri poſſint, vel non.Concl.*242.Vide,*Falſitas quando non ſit punibilis.
Concl.*50.Vide Ant.Gabr.*lib.*7.*tit.de crim.Concl.*33.*Teſtis exiſtimans
verum dicere.* Vide ſupra, *Teſtes deponentes contra articulos non probant,& quando ſecus.Concl.*231. Vide ſupra, *Teſtis falſum deponens
in parte circa ſubſtantialia repellitur in totum.Concl.*247.

Teſtes ſe referentes ad examen primum quando, & qualiter probent, vel non. Concl. 253.

1 Regula † eſt,quod teſtis examinatus,ſi ſe referat ad aliud ſuum
examen,valet dictum ſuum, ſi iudex tale dictum admittit relatiuum,alias ſecus; quia poteſt iudex velle, quod extenſe deponat omnia,& non admittere relationem,Bart. *in l.eod.ff.de falſ.ver.
quæro pro declaratione* quem ſequitur Ang.Aret. & dat pro cautela
teſti *in conſ.In cauſa Domini, n.*14.*v. nec dicatur.* Alex. plene *conſ.*
* 56.*Viſo proceſſu,n.*6.*v.poſtea repetitus, lib.*2. qui dicit magis * com-

munem,& ibi apoſt.*in v.teſtis*, dat concord. † Contrarium Bald. 2
in l.iuriſiurandi,& in l.fi.C.de teſtib. vbi, quod non valeat;quia teſtis debet teſtificari ſpecifice,& non confuſe per relationem.† De- 3
clara; quia bene valet teſtis dictum, quando ſpecificauit dicta in
alio examine, poſtea in redditione cauſæ dixit ſe referre ad aliud
examen;quia probat. Caſtr. *d.conſ.*168.*n.*2.*ver.ſuper ſecundo, lib.*1.
† Declara; quia opinio Bart. eſt * communis, ſed tamen procedit, 4
quando primum examen eſt in iudicio ordinario, & cum pleniſſi- *
ma diſcuſſione,& interrogatione factum,alias ſecus;quia ſi primū
examen fuit in iudicio ſummario, vel coram arbitro, vel extra iudicium,& teſtes examinati ſe referrent in omnibus, & per omnia,
non valet examen plene Socin. ex mente aliorum, quos citat *conſ.*
98. *n.*14. *lib.*3. quia eſſet ſuſpectum examen, daretur materia in
malum.†Declara;quia in cauſa criminali,in qua clarior debet eſſe 5
probatio,non valet teſtificatio relatiua. Caſtr. *conſ.*168. *Super primo,n.*2.*v.ſuper ſecundo, lib.*1. † Extende; quia teſtes examinati ad 6
perpetuam rei memoriam,ſi poſtea examinentur ſolemniter, & ſe
referant ad primum examen factum ad perpetuam rei memoriam,
probant.Bart.& Iaſ.*in l.legata inutiliter.ff.de leg.*1. † Amplia; quia 7
teſtes deponentes articulum verum probant, de quo, Vide ſupra,
*Teſtes deponentes articulum verum probant, & quando non.Concl.*190.
† Amplia;quia teſtis,maxime Notarius ſi deponat contenta in in- 8
ſtrumento à ſe rogato continere veritatem; & deſcripta in eo eſſe
vera ſemiplene probat, etiam ſi inſtrumentum non ſit rogatum à
ſecundo Notario, provt requirit ſtatutum, vel ſi non ſit ſolemne;
quia deficit dies,vel conſul, vel aliud ſubſtantiale. Alex. *conſ.*184.
*Viſo proceſſu,in pr.lib.*7. † Declarat apoſt ad Alex. *d.conſ.*184.*Viſo* 9
*proceſſu,in pr.in v.refert.lib.*7. vt procedat, quando teſtis explicite
deponit contenta in inſtrumento, vel quando inſtrumentum fuit
lectum teſti,quia ſi dicat vera continere,probat,allegat Alex. *conſ.*
56.*n.*6.*lib.*2. † Amplia,vt teſtis,qui fuit primo examinatus,& im- 10
perfecte interrogatus,ſi ſe refert ad primum examen in omnibus,
& per omnia nihil addito,vel diminuto,& iudex admittat,& perinde valet examen,ac ſi ſpecifice depoſuiſſet,& per extenſum.Alex.
*d.conſ.*56.*n.*6.& ibi apoſt.*in v.teſtis*,vbi dicit * magis communem. *
† Extende; vt procedat etiam ſi teſtis poſtquam depoſuit, fuit ſe- 11
cundo examinatus,& dixit non bene recordari, & tertio reperitur
poteſt ſe referre ad primum examen, & ſi fuit admiſſus, probat;
quia potuit vno tempore non recordari & alio tempore melius recordari;nam potuit,poſtquam dixit,non recordari,in ſecundo examine fuiſſe ſibi legi primum examen, & in tertio examine recordari melius, Alex. *d.conſ.*56.*n.*6.*&* 7.*v.præterea,lib.*2. vbi apoſt. *in
v.recordari*,dat concord. † Extende, vt procedat,etiam ſi vltimum 12
examen ſit in cauſa ciuili,& primum eſſet in cauſa criminali.Alex.
*d.conſ.*56.*n.*7.*&* 8.*lib.*2.†Declara; quia ſi teſtis examinatus in cri- 13
minali aliquid contra inſtrumentum depoſuit, poſtea repetitus in
ciuili ſe refert ad primum examen per omnia addendo,quod ſe refert ad inſtrumentum, debet intelligi, ſaluis exceptionibus datis
contra inſtrumentum.Alex. *d.conſ.*56.*n.*7.*&* 8.*v.ſecundo hoc probatur,lib.*2. quia non præſumitur ſe corrigere, ſed potius inducitur
concordia,ne contradicat ſibi. Vide,*Correctio eſt vitanda,& concordanda contraria.Concl.*1036.Vide Concluſionem prox ſequentem.
† Limita, quia dictum teſtis ſe referentis ad aliud examen nihil 14
probat, ſi non conſtat in actis de examine,ad quod ſe refert.Alex.
*conſ.*7.*In cauſa,& lite,n.*8.*& ſequen.v.ſecundus vero teſtis, lib.*8.Vide ſupra,*Teſtes non recordantes de tempore delicti, & aliis,quæ ſunt
de ſubſtantia,non probant,& quando ſecus.Concl.*184.

Teſtium relatio qualiter intelligenda.

Concl. 254.

Teſtis † dictum faciens relationem debet intelligi non de om- 1
nimoda relatione,quæ inducat contradictionem,ſed de compatibili cum dicto ſuo.Alex.*conſ.*122.*n.*11.*ver.præterea dictus teſtis,
lib.*2. Vide Concluſionem proxime præcedentem. Vide, *Relatum
eſt in referente.Concl.*129.

Teſtes plures numero præualent in concurſu, & quando ſecus. Concl. 255.

Teſtes † plures numero præualere debent,*c.licet de probat c.in* 1
noſtra,de teſtib. Feb.de Sen. *conſ.*185. *Super eo in pr.*Bald.*conſ.*
452.*Quis melius,in pr.lib.*4. Oldrad. *conſ.*274.*num.*2.*ver.nec obſtat.*
Soc. *conſ.*253.*n.*2.*lib.*2. plene Gabriel.*de teſtib.Concl.*4.*n.*50.*& ſeq.*
vbi limitat octo modis. Vide, *Probationum plurium in concurſu
plenior præualet.Concl.*798. † Et eſt regulare,quod probatio poten- 2
tior extinguit minus potentem. Soc. *conſ.*54.*n.*13.*& num.*18.*lib.*4.

Digitized by Google

Teſtes à depoſitione falſa multipliciter ſaluantur.

Concl. 251.

1 TEſtes † examinati ſuper venditione ſimulata, & cum pacto
de retrouendendo articulata per venditorem, ſi deponant
venditionem bonam;& non ſimulatam, & nullum pactum de re-
trouendendo interueniſſe,ſaluãtur,à falſitate, licet appareat inſtru-
mentum venditionis, cum pacto de retrouendendo; quia cenſen-
tur negaſſe pactum ſimulatum,provt in arbitrio ponebatur,vt ta-
lia ſint ſubiecta qualia prædicata.Bald.*conſ.54.Caſus breuis.per tot.*
2 vbi eſt caſus, *lib.1.* † Amplia;quia teſtis deponens aliquid factum
tempore vindemiarum, non eſt falſus, licet factum fuerit paruo
tempore ante vindemias. Rom. *conſ.301.In propoſita,n.8.v.quarto*
3 *probatur*,vbi apoſt.*in v.diuortio*.dat concor.† Amplia;quia ſi in in-
ſtrumento eſt factum pactum de retrouendendo Titio, & Mæuio,
& fiat articulus,quod Mæuio fuit factum pactum de retrouenden-
do, & teſtes deponant nullum pactum factum Mæuio, non ſunt
falſi;quia copulatiua differt à ſimplici oratione. Bal. *d.conſ.54. n.4.*
4 *ver.& antequam vlterius,lib.1.* † Amplia;quia teſtis non incidit in
falſum;quando illud, quod dicit,eſt falſum,ſed tamen ex larga ſi-
gnificatione vocabuli poteſt ſaluari,veluti ſi dicat;omnes hæredes
fuiſſe æqualiter inſtitutos;quia ſi inæqualiter repeiiuntur inſtituti,
non propterea dicitur falſus;quia illud verbum, *æqualiter*, ex larga
ſignificatione poteſt verificari,vt pari tempore,pari portione ſint
inſtituti.Rom.*d.conſ.301.n.8.v.quinto probatur*.vbi apoſt.*in v.ſi in-*
5 *finita*,dat concor.†Amplia;quia ſi capitulum,ſuper quo teſtes exa-
minantur,continet partem non veram,licet teſtes abſolute negent,
capitulum eſſe verum,non poſſunt de falſo puniri.Bald.*d.conſ.54.*
6 *n.5.& Quod ſi capitulum,lib.1.*† Extende,in caſu contrario;quia ſi
capitulum continet plura vera,& plura non vera,& teſtis ſe referat
ad articulum,reſtringitur dictum ad vera,ne inducatur falſi pœna,
etiamſi verba deberent impropriari.Io.de Im.*conſ.101.per tot.* vbi
teſtis,qui dixit Titium poſſediſſe,provt in capitulo,quod continet
poſſeſſionem quatuor annorum,& non poſſedit,niſi per octo mē-
ſes, intelligitur reſpectu temporis octo menſium ad pœnam eui-
7 tandam.†Amplia,vt procedat,etiam ſi capitulum contineat plures
perſonas copulatiue abſque diuiſione contingentis portionis; quia
ſi teſtis negat articulum,non cõmittit falſum,quando reuera vnus
debet conſequi ex copulatis maiorem partem,puta Titio, & Seio
debentur centum,videlicet Titio ſeptuaginta quinque,Seio vigin-
tiquinque,fit articulus,quod Titio,& Seio debentur centum;quia
partem cuilibet virilem continere cenſetur articulus, poteſt in to-
8 tum negari.Bald.*d.conſ.54.n.5.v.ſecunda conſideratio,lib.1.*† Exten-
de,etiam ſi teſtibus inſtrumentum fuerit lectum;quia nihilominus
cenſentur ſe referre ad articulum,vt euitent falſum.Bal. *d.conſ.54.*
9 *n.6.v.& licet inſtrumenta,lib.1.* † Amplia,ſi res communis,exiſtat,
puta via vicinalis,quæ eſt communis vicinis,& teſtis deponat eſſe
viam propriam Titij vnius ex vicinis,ad tollendum falſum intelli-
gitur de propria parte ratione communis. Bald. *conſ.55. Reperitur*
10 *quædam,n.2.lib.1.*† Amplia;quia licet relatio facta ad aliquid in-
telligatur facta in ſpecie,non autem ſimpliciter,& ſecũdum quid;
tamen ſi teſtis ſe refert ad articulos,vel ſcripturam, debet intelligi
ſimpliciter,ne incidat in falſum.Rom.*d.conſ.301.n.11.v.vltimo vi-*
11 *detur.* † Amplia;quia teſtis deponens extra articulum,& extra fa-
cientia ad cauſam,de falſo,non punitur;quia ſine iuramẽto dicitur
depoſuiſſe. Bal. *conſ.106.Cum peteretur quædam pœna,n.2.v.hoc er-*
12 *go præmiſſo,lib.1.* † Amplia;quia teſtes deponentes ſcire pro certo;
aliquem eſſe filium talis,ſaluantur à falſo;quia cum probatio certa
filiationis haberi non poſſit,intelliguntur,ſecundum quod eſt poſ-
ſibile,& ſic per præſumptiones.Bal.*conſ.430.Titius habebat Seiam.*
13 *n.5.v.quid ſi dicat teſtis lib.5.*quod duplicatur *conſ.74.lib.1.* † Am-
plia;quia teſtis deponens aliquid factum,ſunt ſex anni per Titium,
qui mortuus eſt iam ſeptem annis elapſis,non poteſt argui de fal-
ſo;quia in maiori ſumma ineſt minor,& ſi ſunt octo anni,dicendo
de ſex,dicit verum; quia taxatiua non eſt in teſte,niſi ipſe ponat
14 illam.Alex.*conſ.65.Viſis proceſſib.n.4.v.præterea ſi teſtis,lib.2.*†Am-
plia; quia teſtes deponentes non poſſe iri per certam ſtratam cum
plauſtris,non ſunt falſi,ſi alij teſtes dicant imo vidiſſe cõduci plau-
ſtra;quia ſi conductio erat difficilis,& incommoda,tunc ſaluantur,
quia verum eſt non poſſe fieri id, quod commode fieri non poteſt.
Bal. *conſ.101. Quidam teſtes in pr.lib.1.& conſ.477.in pr. lib.5.* vbi
15 duplicatur. † Extende, quia teſtes dicant,quod via erat guaſta,&
non poterat iri per eam;alij, quod imo iuerunt,& ire viderunt per
viam,quæ non erat guaſta,poſſunt conciliari, vt tollatur falſum;
quia licet aliqui iuerint, non tamen omnes, vel ſi de diuerſis viis
16 intelligant.Bal.*d.conſ.101.lib.1.in pr.& conſ.477.lib.5.* † Declara;
quia interdum teſtis deponit verum vere, interdum falſum falſo,
interdum verum falſo,interdum deponit falſum vere.Primus caſus
eſt,quando teſtis deponit veritatem, quã ſenſu percipit;& tunc de-
ponere dicitur verum vere. Secundo caſu,quando deponit falſum,
& falſo aſſerit ſe vidiſſe.Tertio caſu,quando deponit veritatẽ in ſe
ipſa,quã tamen non vidit;quia tunc deponit verũ falſo.Quarto ca-
ſu,quando deponit falſum vere, veluti ſi deponat aliquid eſſe au-
reum,quod tamen intus eſt æneum,licet cõmuniter ab extra ſit re-
putatũ aureum.Bal.*conſ.323.Punctum vtrũ vigore,n.2.vſque in fi.li.4.*
vbi,quod vbicunq;teſtis per interpretationẽ poteſt ſaluari à falſo,
debet ſaluari per interpretationem.† Amplia;quia verba teſtis ſunt 17
ciuiliter intelligenda ad ſaluandum teſtem à falſo,nõ autẽ rigoroſe,
ſeu iudaice.Rom.*d.conſ.301.n.4.v.ſunt enim verba.* † Amplia;quia 18
vbicunq;poteſt dictum ſaluari aliqua interpretatione, non dicitur
falſus.Bald.*d.conſ.323.n.2.lib.4.*Bart.*conſ.92.In quæſtione,col.fi.ver.*
*præterea,lib.1.*Io.de Im.*conſ.101.In cauſa accuſationũ,in pr.& per tot.*
Rom.*conſ.301.In propoſita.in pr.* vbi apoſt. *in ver.in propoſita*, quæ
dicit illud conſiliũ ſeruire pro excuſando à falſitate & pro punitio-
ne.† Extende,vt procedat etiam in vnico teſte;quia ſi non apparet 19
euidenter de contrarietate;reduci debet ad concordiam, ſaltem vt
euitent periuriũ,& falſum.Alex.*conſ.190.Viſis,in pr.& per tot.li.7.*
vbi apoſt.*in v.vno.*† Extende;quia teſtis deponens,quod actui pro- 10
bato nullus alius erat præſens;ſi probantur alij fuiſſe præſentes,nõ
poteſt puniri de falſo;quia intelligitur,nullũ alium fuiſſe præſentẽ
quod ipſe viderit.Ang.*conſ.275.col.5.n.5.v. nec obſtat,quod Vincen-*
tius.† Imo poteſt ſaluari,ſi dicat non fuiſſe præſentem,& probetur 21
præſentia,quod fuerit præſens corpore;ſed de animo,& intelligen-
tia ſecus.Alex.*d.conſ.190.n.5.in fi.& n.6.v.denique,lib.7.*† Extende; 22
quia verba impropriantur,vt dictio copulatiua alternatiuã impor-
tet,vt teſtis ſaluetur à falſi pœna.Io.de Im.*d.conſ.101.n.4.*† Exten- 23
de, etiam ſi teſtis deponat ſuper negatiua non coarctata loco, &
tempore;quia eius verba ſemper ſunt interpretanda, ne inducatur
falſitas,communem * dicit Clar.*in §.falſum,n.13.in fi.* † Amplia; *
quia teſtis, qui iurauerat non propalare certũ ſecretum tendens in 24
præiudicium tertij,ſi examinatus iurauerit nihil ſcire, excuſatur à
periurio propter credulitatẽ, quod teneretur ſeruare primum iura-
mentum,ita declarat Card.Zab.*conſ.35.n.5.v.ad tertium*, vbi ponit
multa exẽpla,in quib.mendaciũ ad bonum,& pietatem nõ eſt men-
dacium.Vide,*Periurus eſt infamis,& quando repellatur à teſtimonio,*
vel ſecus.Concl.290.† Amplia;quia teſtes,qui deponũt affirmatiue 15
ætatem articulatã poſtea examinati per partẽ aduerſam ſuper ætate
negatiua,dicant neſcire,non ſunt contrarij;quia ſuper directo con-
trariis non debent examinari.Bart. *conſ.92.In quæſtione,n.6.& ſeq.*
v.ſecundo obiicitur,lib.1.† Amplia;quia ſi teſtis dixit fuiſſe præſen- 26
tes tales, & tales, poſtea interrogatus dicat, quod nullus fuit præ-
ſens,non eſt falſus;quia intelligitur nullus vltra eos,quos nomina-
uit.Alex.*d.conſ.190.n.5.v.reſpondeo,lib.7.* † Amplia;quia teſtis,qui 17
depoſuit Titium poſſediſſe de tempore, & temporibus, de quibus
in capitulo,& capitulum continet, quod per plures, & plures an-
nos poſt obitum matris poſſedit,& reuera Titius poſt obitum ma-
tris non vixit,niſi octo menſes; ſaluatur à pœna falſi; quia relatio
ad tempus debet intelligi in genere, non in ſpecie; quia debet iu-
uari dictum teſtis,vt ſaluetur à pœna. Io.de Im *d.conſ.101.per tot.*
vbi eſt caſus.Vide infra,*Teſtium dicta non cauillanda,& quãdo ſecus.*
& qualiter interpretanda.Concl.267.n.3.v.Amplia, quia dicta. Vide
ſupra, *Teſtes contrarij,vel falſi quando de falſo puniri poſſint, vel non.*
Concl.242. † Extende,ſi deponit teſtis aliquem poſſediſſe de certo 28
tempore per ſex menſes, licet probetur, quod imo ille,qui dicitur
poſſediſſe,ſemper fuit abſens,ſaluatur à falſo teſtis,vt ciuiliter poſ-
ſideret abſens,Rom.*conſ.263.* † Extende; quia teſtis deponens fi- 19
lium,& filiam æqualiter inſtitutos,ſaluatur à pœna falſi,licet con-
ſtet; quod filius maiorem habere debeat portionem,quia verbum,
æqualiter,intelligitur reſpectu temporis;non reſpectu portionis.Io.
de Im.*d.conſ.101.n.5.v.& pro hoc,vſque in fi.*† Extende; quia teſtis 30
deponens Titium per decẽ annos ſemper poſſediſſe,nõ dicitur per-
iurus,licet alius medio tẽpore poſſederit.Vide ſupra,*Teſtes contra-*
rij qualiter,& quando reducantur ad concordiam, vel non. Concl.250.
† Amplia;quia teſtis deponens falſum,cum tamẽ credat deponere 31
verum,excuſatur à pœna falſi,quæ ſine dolo non habet locum.Ti-
raq.*tract.lignag.§.2.gl.1.n.10.*gl.ſeu apoſt.ad Iul.Clar.*§.fi.q.53.n.8.*
v.falſum.† Amplia;quia ſaluatur teſtis à falſo,ſi dicat,aliquid fuiſſe 32
factum ſimul, videlicet contextualiter, licet appareat, quod imo
aliquid fuit de mane,aliud in meridie, vel de ſero;& ſic ſeparatim
factum;quia excuſatur, ſi eadem die factũ fuit,vt dici poſſit ſimul
factum,ita Bart.*in l.in operis.ff.locati.*vbi apoſt.dant concor.† Am- 33
plia;quia aliquando verba teſtis impropriantur,vt ſaluetur à pœna
falſi.Rom.*cõſ.301.n.5.v.2.principaliter.* vbi ſi deponat,vſumfructũ
eſſe rei conſumptibilis, qui non cadit in re conſumptibili, ſaluat.

Digitized by Google

34 †Extende,quia teſtis,qui depoſuit,& quod delictum fuit factum in
palatio Epiſcopi, & repetitus in palatio Gubernatoris dicat deli-
ctum factum in hoc palatio, illud verbum, *in hoc*; debet exponi
non ſecundum demonſtrationem ocularem, ſed intellectus, & ſi
de palatio Epiſcopi; quia triplex eſt oculus demonſtrans. Rom. *d.*
35 *conſ.*301.*n.*6.*ver.ſecundo probatur.*† Extende; quià teſtis deponens
tertia die fuiſſe occiſum Titium, & tamen fuit occiſus die octaua,
non punitur de falſo, ſi die tertia fuit datum mandatum ad occi-
36 dendum. Rom.*d.conſ.*301.*n.*7.*v. tertio probatur.* † Extende;quia ad
ſaluandum teſtem à falſo, quod aliquando ſumitur verbum anni
pro menſe, ſeptimana, vel die,vel è conuerſo. Rom. *d. conſ.*301.
37 *n.*12.*v.cæterum.*†Declara;quia ſaluatur teſtis à falſitate, & impro-
priantur verba,vt ſumatur annus pro ſeptimana,vel è contra,quan-
do teſtis eſt iuriſperitus,& eſt veriſimile,quod per ſubtilitatem vo-
luerit deponere, ſecus ſi homo rudis; quia in eo non admittitur
ſubtilitas pernicioſa etiam ad incurrendum periurium; quia eius
verba ſecundum communem vſum loquendi ſunt intelligenda.
Roman. *d. conſ.*301. *n.*14. *hoc autem verum*, vbi apoſt. *in ver. con-*
38 *ſuetudinem*, dat concord.plurimos.† Amplia ſi teſtis deponat fal-
ſum exiſtimans eſſe verum non punitur, ſed excuſatur in aliquo,
de quo vide plene Ant. Gabr. *lib.*7. *tit.de crimin. Concluſ.*33.*Teſtis*
39 *exiſtimans verum dicere.* † Limita; quia licet multis modis ſalue-
tur teſtis à falſitate, non tamen receditur à verbis claris, quando
verba ſic important, quod aliter intelligendo incideremus in ni-
miam ſubtilitatem,quæ pernicioſa eſt,& verba teſtium debent in-
telligi, provt communis vſus loquendi intelligit, non ſecundum
ſubtilitatem pernicioſam.Rom.*d.conſ.*301.*In propoſita,n.*12.*& ſeq.*
per tot. vbi apoſt. *in ver. conſuetudinem, cum ſeq.* Vide, *Notarius à*
☞ *falſo multipliciter excuſatur. Concl.*91. Vide Concluſionem proxi-
me præcedentem,& Concluſionem proxime ſeq.

Teſtis deponens falſum quando puniri non poßit.
Concl. 252.

1 TEſtis deponens falſum, ſed ſubiungens non bene recorda-
ri, non poteſt puniri pœna falſi; quia nihil certum deponit,
ex quo teſtis debet deponere per ſenſum corporis, & habere me-
moriam,ſeu recordari. Bald. *conſ.*106.*Cum peteretur quædam pœna,*
2 *lib.*1. † Extende idem, quando deponit per verbum *Credo*, vel, *ſi*
bene recordor, vel, *poteſt eſſe tantum tempus*; quia nihil præciſe af-
firmat,licet,ſi alij teſtes deponant de certo tempore, cenſeatur iſte
conteſtis,& probat,quando tempus non eſt de ſubſtantia, & non
tenetur de falſo. Alex. *conſ.*156. *Viſo proceſſu*, *v.*10. *& ſeq.ver. nec*
*obſtat etiam,lib.*5.vbi *n.*12. quod eius dictum magis eſt veriſimile,
quam illius,qui præciſe deponit de certo tempore; quia hominum
3 memoria eſt labilis. † Amplia; quia deponens falſum circa ea,quæ
non ſunt de pertinentiis cauſæ; non punitur pœna ſtatuti diſpo-
nentis,quod deponens falſum in cauſa ciuili;vel criminali; punia-
tur certa pœna. Bald. *conſ.*106.*lib.*1.*v.ſequitur alia particula.* Clar.
4* *in* §.*fi.q.*53.*n.*9. vbi dicit * communem.† Extende,etiam ſi plures
teſtes ſibi contradicant in iis, quæ non ſunt de pertinentibus ad
cauſam; quia probant,nec attenditur contradictio in iis,quæ non
ſunt de cauſa.Io.de Im. *conſ.*102.*n.*5. Alex. *conſ.*156. *Viſo proceſſu,*
*n.*14.*& non obſtat, lib.*5.vbi apoſt. *in v.ſatis*, allegat Alex. *conſ.*47.
5 *n.*5.*lib.*5.† Amplia;quia teſtis deponens falſum ſuper non articula-
tis,& ſuper non pertinentibus ad cauſam dicitur deponere ſine iu-
ramento,ideo non punitur de falſo.Bald. *d. conſ.*106.*n.*2.*v.hoc præ-*
6 *miſſo.lib.*1. † Amplia; quia ſi deponit de iis, quæ vidit in infantia,
non punitur de falſo; quia ſi valet examen, probat; ſi non valet,
7 non nocet.Cuma.*conſ.*92.*A.productus,n.*3.*vſque in fin.* † Amplia
multis modis,de quibus ſupra, *Teſtes contrarij, vel falſi quando pu-*
*niri poſſint,vel non.Concl.*242.Vide,*Falſitas quando non ſit punibilis.*
*Concl.*50.Vide Ant.Gabr.*lib.*7.*tit.de crim.Concl.*33.*Teſtis exiſtimans*
☞ *verum dicere.* Vide ſupra, *Teſtes deponentes contra articulos non pro-*
*bant,& quando ſecus.Concl.*231. Vide ſupra, *Teſtis falſum deponens*
*in parte circa ſubſtantialia repellitur in totum.Concl.*247.

Teſtes ſe referentes ad examen primum quando, & qualiter probent, vel non. Concl. 253.

1 REgula † eſt,quod teſtis examinatus,ſi ſe referat ad aliud ſuum
examen,valet dictum ſuum, ſi iudex tale dictum admittit re-
latiuum,alias ſecus; quia poteſt iudex velle, quod extenſe depo-
nat omnia,& non admittere relationem,Bart. *in l.eod.ff.de falſ.ver.*
quæro pro declaratione quem ſequitur Ang.Aret. & dat pro cautela
teſti *in conſ.In cauſa Domini, n.*14.*v. nec dicatur.* Alex. plene *conſ.*
* 56.*Viſo proceſſu,n.*6.*v.poſtea repetitus, lib.*2. qui dicit magis * com-

munem,& ibi apoſt.*in v.teſtis*, dat concord. † Contrarium Bald. 2
in l.iuriſiurandi,& in l fi.C.de teſtib. vbi, quod non valeat;quia te-
ſtis debet teſtificari ſpecifice,& non confuſe per relationem.† De- 3
clara; quia bene valet teſtis dictum, quando ſpecificauit dicta in
alio examine, poſtea in redditione cauſæ dixit ſe referre ad aliud
examen;quia probat. Caſtr. *d.conſ.*168.*n.*2.*ver.ſuper ſecundo, lib.*1.
† Declara; quia opinio Bart. eſt * communis, ſed tamen procedit, 4
quando primum examen eſt in iudicio ordinario, & cum pleniſſi- *
ma diſcuſſione,& interrogatione factum,alias ſecus;quia ſi primũ
examen fuit in iudicio ſummario, vel coram arbitro, vel extra iu-
dicium,& teſtes examinati ſe referrent in omnibus, & per omnia,
non valet examen plene Socin. ex mente aliorum, quos citat *conſ.*
98. *n.*14. *lib.*3. quia eſſet ſuſpectum examen, daretur materia in
malum.†Declara;quia in cauſa criminali,in qua clarior debet eſſe 5
probatio,non valet teſtificatio relatiua. Caſtr. *conſ.*168. *Super pri-*
*mo,n.*2.*v.ſuper ſecundo, lib.*1. † Extende; quia teſtes examinati ad 6
perpetuam rei memoriam,ſi poſtea examinentur ſolemniter, & ſe
referant ad primum examen factum ad perpetuam rei memoriam,
probant.Bart.& Iaſ.*in l.legata inutiliter.ff.de leg.*1. † Amplia; quia 7
teſtes deponentes articulum verum probant, de quo, Vide ſupra, ☞
*Teſtes deponentes articulum verum probant, & quando non.Concl.*190.
† Amplia;quia teſtis,maxime Notarius,ſi deponat contenta in in- 8
ſtrumento à ſe rogato continere veritatem; & deſcripta in eo eſſe
vera ſemiplene probat, etiam ſi inſtrumentum non ſit rogatum à
ſecundo Notario, provt requirit ſtatutum, vel ſi non ſit ſolemne;
quia deficit dies,vel conſul, vel aliud ſubſtantiale. Alex. *conſ.*184.
*Viſo proceſſu,in pr.lib.*7. † Declarat apoſt ad Alex. *d.conſ.*184.*Viſo* 9
*proceſſu,in pr.in v.refert.lib.*7. vt procedat, quando teſtis explicite
deponit contenta in inſtrumento, vel quando inſtrumentum fuit
lectum teſti,quia ſi dicat vera continere,probat,allegat Alex. *conſ.*
56.*n.*6.*lib.*2. † Amplia,vt teſtis,qui fuit primo examinatus,& im- 10
perfecte interrogatus,ſi ſe refert ad primum examen in omnibus,
& per omnia nihil addito,vel diminuto,& iudex admittat,& per-
inde valet examen,ac ſi ſpecifice depoſuiſſet,& per extenſum.Alex.
*d.conſ.*56.*n.*6.& ibi apoſt.*in v.teſtis*,vbi dicit * magis communem. *
† Extende; vt procedat etiam ſi teſtis poſtquam depoſuit, fuit ſe- 11
cundo examinatus,& dixit non bene recordari, & tertio repetitur
poteſt ſe referre ad primum examen, & ſi fuit admiſſus, probat;
quia potuit vno tempore non recordari & alio tempore melius re-
cordari;nam potuit,poſtquam dixit,non recordari,in ſecundo exa-
mine fuiſſe ſibi legi primum examen, & in tertio examine recor-
dari melius, Alex. *d.conſ.*56.*n.*6.*&* 7.*v.præterea,lib.*2. vbi apoſt. *in*
v.recordari,dat concord. † Extende, vt procedat,etiam ſi vltimum 12
examen ſit in cauſa ciuili,& primum eſſet in cauſa criminali.Alex.
*d.conſ.*56.*n.*7.*&* 8.*lib.*2.†Declara; quia ſi teſtis examinatus in cri- 13
minali aliquid contra inſtrumentum depoſuit, poſtea repetitus in
ciuili ſe refert ad primum examen per omnia addendo,quod ſe re-
fert ad inſtrumentum, debet intelligi, ſaluis exceptionibus datis
contra inſtrumentum.Alex.*d.conſ.*56.*n.*7.*&* 8.*v.ſecundo hoc proba-*
*tur,lib.*2. quia non præſumitur ſe corrigere, ſed potius inducitur
concordia,ne contradicat ſibi.Vide,*Correctio eſt vitanda,& concor-*
*danda contraria.Concl.*1036.Vide Concluſionem prox ſequentem. ☞
† Limita, quia dictum teſtis ſe referentis ad aliud examen nihil 14
probat, ſi non conſtat in actis de examine,ad quod ſe refert.Alex.
*conſ.*7.*In cauſa,& lite,n.*8.*& ſequen.v.ſecundus vero teſtis, lib.*8.Vi-
de ſupra,*Teſtes non recordantes de tempore delicti, & aliis,quæ ſunt*
*de ſubſtantia,non probant,& quando ſecus.Concl.*184.

Teſtium relatio qualiter intelligenda.
Concl. 254.

TEſtis † dictum faciens relationem debet intelligi non de om- 1
nimoda relatione,quæ inducat contradictionem,ſed de com-
patibili cum dicto ſuo.Alex.*conſ.*122.*n.*11.*ver.præterea dictus teſtis,*
*lib.*2. Vide Concluſionem proxime præcedentem. Vide, *Relatum* ☞
*eſt in referente.Concl.*129.

Teſtes plures numero præualent in concurſu, & quando ſecus. Concl. 255.

TEſtes † plures numero præualere debent,*c.licet de probat c.in* 1
noſtra,de teſtib. Feb.de Seu.*conſ.*185. *Super eo in pr.*Bald.*conſ.*
452.*Quis melius,in pr.lib.*4. Oldrad. *conſ.*274.*num.*2.*ver.nec obſtat.*
Soc.*conſ.*253.*n.*2.*lib.*2. plene Gabriel.*de teſtib.Concl.*4.*n.*50.*& ſeq.*
vbi limitat octo modis. Vide, *Probationum plurium in concurſu* ☞
*plenior præualet.Concl.*798. † Et eſt regulare,quod probatio poten- 2
tior extinguit minus potentem. Soc. *conſ.*54.*n.*13.*& num.*18.*lib.*4.

Alex.*conſ.*84.*n.*7.*lib.*7.Natt.*conſ.*273.*in fi.lib.*2. Crau. *conſ.*6.*n.*50.
☞ Vide. *Conſilium plurium magis rectum.Concl.*764.† Amplia maxime
3 in teſtibus peritis, & de peritia deponentibus; quia etiam ſi ſunt
teſtes eiuſdem partis,præualent plures numero concordes aliis ſin-
gularibus,etiam ſi plures concordes deponāt de maiori ſumma.Io.
4 de An.*conſ.*76.*per tot.*† Amplia; quia in probanda fatuitate teſtes
plures numero,& veriſimiliora deponentes præferri debent.Alex.
141.*Ponderatus,col.pen.num.*10.*in fi.ver. preterea eſt probatum,lib.*1.
Vide infra, *Teſtes magis veriſimilia deponentes habent ſpecialia, &*
5 *quando preferantur.* Concl.257. † Amplia in teſtibus inſtrumenta-
riis; quia plures numero præualent paucioribus; ideo quatuor
teſtes deponentes ſuper qualitate inſtrumenti, qui non contradi-
cunt inſtrumento, præualent duobus teſtibus dicentibus contra-
rium.Alex.*conſ.*149.*Viſo proceſſu,num.*9. *& ſeq.ver.vnde dato,lib.*2.
6 †Extende maxime,quando alij teſtes,licet non inſtrumentarij,cō-
currunt,quia faciunt maiorem numerum.Alex.*d.conſ.*149.*n.*10.*v.*
7 *attento etiam,lib.*2.† Limita;quia teſtes deponentes de iis,quæ per-
cipiuntur iudicio intellectus,non per ſenſum corporis, & non red-
dentes cauſam ſcientiæ etiam non interrogati, licet ſint plures nu-
mero in concurſu debent cedere minoribus numero reddentibus
cauſam ſcientiæ. Alex. *d.conſ.*148. *Excellentiſſime Domine,n.*4.*lib.*2.
☞ Vide infra, *Teſtes affirmantes preualent negantibus, & quando ſecus.*
8 *Concl.*260. † Limita,niſi minores numero ſint digniores,& bonæ
famæ; alij vero plures numero ſint malæ famæ, Gem. *conſ.*142.
☞ *n.*6. *ver. item eſt aduertendum.* Vide ſupra, *Teſtes digniores attendun-*
9 *tur,& qui dicantur digniores.Concl.*234.† Declara;quia imo dignio-
res minus probant, quando alij habent præſumptionem iuris pro
☞ ſe.Vide ſupra, *Teſtes contrarij in concurſu qui preualere debeant.Conc.*
10 240. † Extende, etiam ſi non omnes, ſed aliqui ſint in dignitate
11 Alex. *conſ.*27.*In cauſa,& lite,in fi.n.*6.*ver.preterea,lib.*2. † Limita,
niſi minores numero deponant ſuper affirmatiua,maiores numero
☞ ſuper negatiua. Vide infra, *Teſtibus affirmantibus magis creditur,*
12 *quam negantibus,& quando ſecus.Concl.*259.† Limita,niſi teſtes nu-
mero minores ſint integri;alij non,vel niſi deponant magis veri-
13 ſimilia.Bald. *d.conſ.*452.*lib.*4. † Limita, niſi minores deponant in
ſpecie,alij maiores numero deponant in genere. Bald. *d.conſ.*452.
*circa fin. lib.*4. Alex. *conſ.*148. *num.*3. *lib.*2. Pariſ. *conſ.*88. *num.*31.
*lib.*3.Alex.*conſ.*77.*num.*6.*lib.*1.vbi apoſt. *in v.in ſpecie,*dat concord.
& *conſ.*88. *Quoniam, num.*8. *ver. quinto etiam, lib.*5. quod eſt Bar-
batia, vbi apoſt. *in v. preferri*, citat Curt. Sen. *conſ.*55.*n.*15. Dec.
*conſ.*548.*in fi.*Iaſ.*conſ.*2.*col.*4.*lib.*1.Alex. *conſ.*150.*n.*17.*lib.*5.*& conſ.*
88.*num.*28.*ver.item ſecundo,lib.*5.Vide, *Generi per ſpeciem.Concl.*36.
14 † Declarat Alex.*d.conſ.*88.*num.*28.*& ſeq.ver.& pro hoc patet,lib.*5.
vbi reſtringit limitationem ad ea,quæ in ſpecie deponuntur, ſed ſi
extra ea, quæ in ſpecie deponuntur alij teſtes in genere deponant
aliquid vltra,provt de antiquiori poſſeſſione,bene attenditur pro-
batio per teſtes in genere probantes; quia tantum operatur ge-
nus quoad comprehenſa in genere, quantum ſpecies quoad ſpe-
15 ciem. † Extende; quia teſtes deponentes in ſpecie de malis mori-
bus Titij præferuntur teſtibus deponentibus de bona fama in ge-
nere eiuſdem Titij.Alex. *conſ* 150.*In cauſa,& lite,num.*17.*ver.con-*
16 *ſtat autem,lib.*5. † Limita, niſi minores numero ſint maſculi, alij
vero maiores numero ſint fœminæ.Bald. *conſ.*452.*v.in contrarium,*
17 *lib.*4.*per tot.* † Limita; quia teſtes minores numero præualent,
quando pro eis concurrunt præſumptiones, & veriſimilitudines,
veluti quia partes non propoſuerunt articula in prima inſtantia,
ſuper quibus maiores numero ſunt examinati, vel ſunt examinati
poſt didicita teſtificata.Caſtr. *conſ.*192.*n.*4.*lib.*2. Vide, *Negligentia*
☞ *propria ſemper nocet, & quando ſecus. Concl.*36. Vide, *Preſumitur*
*bonum in dubio, & actus ex legitima cauſa factus. Concl.*616. Vide,
18 *Preſumuntur multa in dubio.Concl.*630.† Extende;quia ſi probatio
teſtium minorum numero eſt magis veriſimilis,illa præualet; quia
remotum à veriſimili dicitur imago falſitatis.Alex.*conſ.*27.*In cau-*
☞ *ſa,& lite,in fi.n.*4.*v.denique ad depoſitionem, lib.*2. Vide, *Veriſimile*
quid ſit,& veriſimilitudo attendenda eſt in omnibus, & operatur mul-
19 *ta.Concl.*161.† Limita,quando teſtes maiores numero habent præ-
ſumptionē contra ſe,alij maiores numero pro ſe.Caſtr.*d.conſ.*192.
*n.*4.*lib.*2.Vide Maſc.*Concl.*223.& plenius, *Teſtes contrarij in cōcur-*
20 *ſu.Concl.*239.*n.*25.*& ſeq.*† Limita,quando dictum teſtiū in minori
numero magis congruit rationi;quia præualet.Alex.*d.conſ.*27.*in fi.*
21 *lib.*2.*n.*7.*v.item creditur.* † Extende;quia teſtes deponentes bonam
rationem dicti ſui etiam non interrogati,licet ſint pauciores,præ-
ferri debent teſtibus malam rationem reddentibus,etiam interro-
gati;licet ſint plures numero.Alex.*conſ.*148. *Excellentiſſime Domi-*
22 *ne,n.*2.*v.item quod teſtes reddentes,lib.*2.† Limita,niſi minores nu-
mero habeant præſumptionem pro ſe;ſeu veriſimilitudinem.Bald.
23 38.*Tres ſunt caſus,n.*2.*&* 3.*v.veniamus igitur,lib.*5.† Limita,quan-
do teſtes pauciores numero ſunt periti in illa arte,in qua deponūt;
ideo quatuor periti Mareſcalchi examinati ſuper infirmitate equi
venditi,quod eſſet bulſus,& mortuus propter illum morbum,præ-
ualent quatuordecim teſtibus deponentibus, quod non erat mor-
boſus.Alex.*conſ.*148.*Excellentiſſime Domine,per tot.lib.*2.vbi reddit
rationem; quia an vulneratus ex vulnere mortuus ſit, vel non;
ſtatur Medicis peritis, quamuis pauciores ſint. † Extende; quia 24
quando diſcordant periti ab imperitis ſuper negocio ſpectante ad
eorum peritiam,ſemper periti minores numero, dummodo plures,
præualent imperitis. Alex. *d. conſ.*148. *in pr. lib.*2. Vide *Probatio-*
*num plurium in concurſu plenior preualet Concl.*798. Vide, *Teſtes* ☜
*contrarij in concurſu qui preualeant. Concl.*240. Vide Ant. Gabr.
*lib.*1. *de teſtib. Concl.*4. *Teſtes ſi ſunt ad inuicem contrarij, quibus*
magis credendum.

Teſtes ad defenſam habent ſpecialia, & quando preferantur
teſtibus ad offenſam. CONCL. 256.

TEſtes † ad defenſam magis de facili admittuntur, quam ad 1
offenſam,& ideo domeſtici,item laici pro clerico;item fœmi-
næ admittuntur ad probandam innocentiā,qui alias non ſunt ido-
nei in criminalibus.Io.de An.*conſ.*59.*in pr.*Iul.Clar.§.*fi.q.*24.*n.*20.
v.item ſcias, vbi,quod non tamen ſunt omni exceptione maiores.
Dec.*conſ.*459.*Viſo eleganti,n.*7. Caſtr. *conſ.*274. *Viſa relatione,in fi.*
*ver.quantum autem ad tertium, lib.*1. vbi, quod admittuntur fœmi-
næ,domeſtici,cubicularij,& ſimiles, qui alios non admitterentur.
Boër. *deciſ.*164. *in fi.* † Extende; quia domeſtici, & de domo ad- 2
mittuntur ad defenſam,etiamſi ſint infames,provt Iudæi, quando
ſumus in iis, quæ in domo facta ſunt, vel in iis, quæ ſunt difficilis
probationis. Flor. *conſ.*11.*n.*8.*& ſeq.*Boër.*deciſ.*164. *in fi.* † Exten- 3
de;quia affinis,qui non eſt idoneus teſtis & non admittitur in cau-
ſa criminali ſecundum * communem, bene admittitur ad defen- *
ſam.Clar. *in* §.*fi.q.*24.*n.*12.*v.ſed ad defenſam,& n.*10.vbi,quod nō
ſunt integri.† Imo etiam frater admittitur pro fratre ad defenſam 4
in cauſa criminali.Alex.*conſ.*119.*Viſo proceſſu,n.*6.*lib.*7.† Amplia; 5
quia frater pro fratre admittūtur ad defenſam.Alex.*conſ.*212.*Viſis.*
*in fi.n.*9.*v.colligitur etiam,lib.*2. vbi apoſt. citat eundem Alex.*conſ.*
5.*lib.*1.& idem dicit Alex. *conſ.*4.*in fi.v.fortius dixit,lib.*6. vbi dicit
procedere, quando ad meram defenſam ſine offenſione priuati;ſe-
cus ſi fiſcus quoad pœnam imponendā offendatur;quia talis pœna
in ſola duritie legis fundatur. Alex. *conſ.*119.*Viſo proceſſu,n.*6.*lib.*7.
Vide, *Teſtes multi non admittuntur. Concl.*203.*n.*103.*& ſeq.* Vide, ☜
*Teſtes conſanguinei,vel affines qui admittantur,& qui non. Concl.*201.
Vide plenius per Ant.Gabr.*lib.*7.*tit.de crimin.Concl.*22. *Frater con-*
*ſanguineus,vel familiaris,*vbi pro vtraque opinione.† Amplia;quia 6
licet dictum vulnerati non probet,neque faciat indicium ad tortu-
ram cōtra accuſatum,vel inquiſitum,bene probat,& tollit indicia
ad torturam, ſi vulneratus deponat de innocentia accuſati, quod
non vulnerauerit.Clar. *in* §.*fi.q.*52.*n.*5.*v.poteſt etiam.*Alex. *conſ.*14.
*lib.*3. vbi late. † Amplia; quia teſtes deponentes de bona fama rei 7
præferuntur teſtibus deponentibus de mala fama,quia bona fama
eſt ad defenſam. Vide ſupra, *Teſtes contrarij in concurſu qui preua-* ☜
*lere debeant.Concl.*240.*n.*36.† Amplia;quia licet clerici ſint dignio- 8
res teſtes,quam laici,& eis magis credatur;tamen ſi accuſator ha-
bet duos clericos probantes delictum; & reus duos laicos proban-
tes innocentiā,præferuntur laici pro innocentia. Alciat.*Reg.*3.*pre-*
*ſumpt.*44.*n.*8.*& ſeq.*vbi comprobat ratione;quia laici habent duas
præſumptiones pro ſe,prima eſt, quod non præſumatur delictum;
ſecunda, quia in dubio pro abſolutoria, & innocentia eſt præſu-
mendum.† Amplia;quia minor viginti annis nō admittitur in cri- 9
minalibus, ſed bene ad defenſam admittitur. Alex. *conſ.*119.*Viſo*
*proceſſu,n.*8.*v.ſecundo poteſt reſponderi,lib.*7.† Amplia;quia in dubio 10
debet iudex iudicare pro innocentia;& potius abſoluere,quā con-
demnare.Dec.*conſ.*448.*n.*16.vbi plura.† Amplia;quia vnicus teſtis 11
plene probat innocentiam; quia ſemiplena probatio habetur pro
plena,& ſufficienti.Anch.*conſ.*283.*n.*4.Io.de Amicis *conſ.*86.*n.*19.
Crau.*conſ.*2.*n.*16.Nat.*conſ.*412.*n.*23.Horat. Lucius *conſ.crimin.di-*
*uer.*168. *n.*17.*lib.*1. Maſcar. *Concl.*491.*n.*17. *&* 18. *& concl.*904.
*n.*10. † Amplia; quia licet teſtes in cauſa criminali debeant depo- 12
nere de cauſa ſcientiæ,alias non probant,tamen ſecus eſt, quando
deponunt ad defenſam.Clar.*in* §.*fi.q.*53.*in fine,*vbi dicit vtramque
communem * opinionem. Dec. *conſ.*459.*num.*6. † Extende; quia *
imo teſtes deponentes de iudicio ſuo, & credulitate, qui alias 13
non probarent, bene probant ad defenſam. Decian. *conſ.*459. *Viſo*
*eleganti,num.*8. Boër.*deciſ.*164.*in fin.*† Amplia;quia præſumptiua 14
probatio admittitur, & ſufficit pro innocentia. Cephal.*conſ.*140.
*nummer.*13. Eugen.*conſ.*31.*num.*70.Maſcard. *d.concluſ.*904.*num.*16.

Limita

Digitized by Google

15 † Limita;quia teſtes ad defenſam,qui admittuntur magis de facili,
quam ad offenſam, ita demum ſunt admittendi, ſi veniunt ad de-
fenſam directam delicti; ſecus ſi ad defenſam indirectam, provt
qualitatis delicti,ita Deci. *in c.1.col.pen.ver.ſexto,& vltimo,de ap-*
16 *pell.* † Contrarium dicit Boſſ.*tit.de crim.læſæ maieſt. num.*114. vbi,
quod illa deſtructio procedit in teſtibus ad offenſam, non ad de-
fenſam,vt ſi teſtes non idonei;provt infames, admittantur in cri-
mine læſæ maieſtatis,intelligitur,dummodo ſuper directo delicto;
ſecus ſi ſuper qualitate, vt ipſe ibi oſtendit, *n.*112. ſecus,ſi ſunt ad
17 defenſam; quia diſtinctio non procedit, † Declara;quia magis de
facili admittuntur directe,& per indirectum contra fiſcum,quam
contra accuſatorem, & ſic quando proceditur per inquiſitionem.
Bald.*in l.parentes,n.3.C.de teſtib.*vbi Salyc.*n.*2. Aret. *in l.qui teſta-*
mento, §. quicunque, n.6.ff.de teſtam. Felin. *in c.litteras n.15.de præ-*
18 *ſumpt.*Alex.*conſ.5.n.*8. *lib.*1. † Declara; quia admittuntur magis
de facili ad defenſam directam; ſecus ſi ſit indirecta,provt eſt re-
probare teſtes ad offenſam,qui non admittuntur conſanguinei,&
non admittendi prætextu, quod agatur ad defenſam, ita Gramm.
19 *deciſ.34. n.14.* † Imo quod admittantur, ſi deponunt ſuper nega-
t iua,quod tempore delicti erat in domo,& non potuiſſet exiuiſſe,
quãdo ſcirent,& vidiſſent,plene Franc.Marc.*dec.*282.*tom.*2.Brun.
20 *tract.de iudic.q.51.partis,num.*4. † Limita quoad ſuſpicionem,quia
magis ſuſpecti dicuntur teſtes ad defenſam, quam ad offenſam;
ideo examinari debent per iudicemmet.& cum maiore diligentia.
☞ Iul. Clar.*in praxi §.fi.q.26. in pr.* Vide, *Defenſio qualiter probetur,*
*vel præſumatur.Concl.*134. Vide, *Probationum plurium in concurſu*
*plenior prævalet.Concl.*798.

Teſtes magis veriſimilia deponentes habent ſpecialia,
& quando præferantur. CONCL. 257.

1 TEſtes † deponentes magis veriſimilia, & conformia iuri cõ-
muni,præualere debent.Feder.de Sen.*conſ.185.Super eo, quod*
2 *in pr.* allegat *c. ſuggeſtum,de iure patro.* † Extende, etiam ſi agatur
de probanda fraude,quia ſi fraus habet alia indicia, teſtes præua-
lent, tanquam magis veriſimilia deponentes. Anch. *conſ.385.n.5.*
3 *& ſeq.*† Amplia;quia licet primum dictum iuratum præualeat ſe-
cundo dicto iurato,præterquam, quando ſecundum eſt in tortura;
tamen fallit,ſi primum ſine tortura eſt magis veriſimile;quia illud
4 attenditur.Socin.*conſ.253.in pr. ver.& ſi dicatur, lib.*2 † Extende,
quia ſi ſunt duo dicta,primum ſine iuramento,ſecundum cum iu-
ramento,ſtatur iurato, niſi primum non iuratum ſit magis veriſi-
5 mile.Soc.*d.conſ.153.in pr.ver. & ſi dicatur,lib.*2.† Amplia;quia ſi
teſtes de facto longinquo examinantur, magis veriſimile eſt di-
ctum teſtis dicentis non bene recordari,quã dicentis bene,& præ-
ciſe recordari. Ang. *conſ.25.Pro deciſione, n.*4. ſequitur Alex.*conſ.*
6 *65.n.4.ver.quinimo,lib.*2.† Et propterea dicit idem Alex.*conſ.*153.
*Viſis narratis, n.9.ver.non caret etiam ſuſpicione,lib.*5.vbi,quod te-
ſtis dicens, quod verba fuerunt talia formalia dicta iam biennio
elapſo,& quod ita bene recordatur ſicut ſi heri dicta fuiſſent;quia
7 redditur ſuſpectus;quia deponit non veriſimilia. † Extende; quia
magis veriſimile eſt dictum teſtis de tempore deponentis per ver-
ba,*credo fuiſſe de tali tẽpore*,vel,*non bene recordor*,vel,*poteſt eſſe tan-*
tum tempus,quam ſi præciſe de tempore deponeret.Alex.*conſ.*156.
*Viſo proceſſu,n.11.& ſeq.lib.*5.vbi reddit rationem;quia labilis me-
moria,& quia dicitur conteſtis cum alio,qui de tempore certo de-
8 ponit,quando tẽpus non eſt de ſubſtantia. † Extende,vt procedat,
etiam ſi diſcordia eſſet inter teſtem examinatum,& Notariũ;quia
ſi teſtis dicat in facto de longinquo; *dixiſſe ſunt quatuor, vel ſex*
anni in circa;quia non bene recordatur,& Notarius dicat,*quod di-*
xit de quatuor annis tantum, magis veriſimile eſt dictum teſtis,&
illi creditur,ſi agitur de pœna falſi contra teſtem. Alex.*d.conſ.65.*
9 *Viſis,n.4.lib.*2. † Amplia; quia licet teſtes duo deponentes ſuper
affirmatiua præualeant mille negantibus;tamen hoc fallit,quando
dictum negãtium eſſet magis veriſimile,veluti ſi peritiores, ſi cau-
ſam ſcientiæ meliorem redderent. Franc. Curt. *in tractat.de teſtib.*
10 *concl.26.n.55.* † Amplia; quia ſi vnus teſtis deponat magis veriſi-
milia,ille præfertur in probatione,puta vnus deponit de ſolutione
facta occaſione debiti,de quo conſtat;alius, quod ex cauſa depo-
ſiti gratuiti de magna ſumma; quod non eſt veriſimile,ſtatur pro-
bationi,quod ex cauſa debiti. Anch.*conſ.64.In cauſa, quæ vertitur,*
n.2.& ſeq. maxime *n.*4. † Amplia;quia imo teſtis deponens inue-
11 riſimilia redditur ſuſpectus, provt ſi de nocte recenſet ſe vidiſſe à
longe, provt de die,& non dicit, quod luceret luna; quia non eſt
eius dictum veriſimile.Alex.*conſ.2.num.11.ver. præterea ſatis ſuſpe-*
12 *ctum, lib.7. cum ſeq.* † Amplia;quia licet ſtetur magis primo dicto
teſtis iurato,quam ſecundo;ſecus eſt,quando pro ſecundo ſunt in-
dicia,& veriſimilitudines;quia poteſt iudex tunc magis credere il-
li dicto, quod eſt magis veriſimile. Clar. *in fin.q.53. num.15.circa*
fi.ver.ego etiam. † Amplia; quia licet teſtes plures numero præua- 13
leant;ſecus eſt, quando minores numero magis veriſimilia depo-
nunt.Alex.*conſ.141.Ponderatis,col.pen.n.11. lib.*1. † Veriſimiliora 14
ſunt dicta viciniorum,familiarium circa ea,quæ fiunt per vicinos
& in domo, & ad probandam fatuitatem, vel ſanam mentem,
quam extraneorum. Alex. *d.conſ.141.col. pen. n.11.ver.quod autem* 15
*teſtes,lib.*1.† Item periti in arte magis veriſimilia deponunt,quam
non periti.Alex.*d.conſ.141.n.11.li.1.v.& pro hoc videtur.*Vide,*Veri-*
*ſimile habetur pro vero in multis.Concl.*162.*& Concl.ibi proxime ſeq.*

Teſtis,qui in primo examine neſciebat,probat in ſecundo exa-
mine ſi dicat ſcire,& è conuerſo. CONCL. 258.

TEſtis,† qui examinatus fuit,dixit neſcire, vel non recordari, 1
poteſt compelli dicere veritatem, & ſic in ſecundo examine
dicat ſcire, & recordari, valet dictum ſuum; quia ſtant iſta ſimul,
quod hodie neſciam;vel non recorder,cras ſciam,& recorder,Bar.
*in l.qui bona fide,§.ſi quis ſtipulaturus, in princ.ff.de damn. infect.*vbi
apoſt.*in verſic. interrogati.*dat concor. & dicit*communem, plene *
etiam confeſſione partis Cald.*conſ.*152.alias 4.*de confeſſ.* Roman.
*conſ.505.Cum teſtis,in pr.*vbi apoſt.dat concor. Alex.*conſ.191.Viſis*
*nouis;in fin.verſ. non omitto.lib.*7. † Contrarium tenet Rota *in nou.* 2
*deciſ.19.de teſtibus.*alias 293.incip:*Si teſtis iuratus.*vbi, quod ſi di-
xit nihil ſcire,& poſtea reuertatur,& dicat ſcire,non creditur;quia
debuit ſtatim redire, antequam partem alloquetur, ita etiã Rom.
d.conſ.505.n.3.ver.an autem.† Declarat Rom.*d.conſ.505.n.3.*multis 3
modis, ſed vno modo,quando eſſet præſumptio pro primo dicto;
tunc non ſtatur ſecundo ſecundum Rotam,alias ſecus. † Declara; 4
quia concluſio procedit,quando in primo examine dixit, non re-
cordari;quia bene poteſt poſtea recordari,& ita loquitur Bart. *d.l.*
*qui bona.*vt dicit Alex.*conſ.56.n.7.lib.2 & conſ.191.in fin lib.7.* vbi
apoſt.ſi vero dixit in primo examine,nihil ſcire,& poſtea dicat ſci-
re,eſt falſus.Clar.*in §.fin. q.53.n.14.*vbi dicit*communẽ.† Decla- *5
ra;quia ſi depoſitio eſſet de propinquo.debet recordari magis,quã
poſtea,& de longiori tempore,ita Ang.Aret.*conſ.115.In cauſa Do-*
mini,n.14.& ſeq.ver. nec dicatur. quia imo dolore dixiſſe præſumi-
tur.Tindar.*tract.de teſtib.c.9.in fi.*& idem tenet Crau.*conſ.*9. Quia
ſi præſumitur ſcire,non ſtatur primo dicto, & ſi materia conſiſtit
in veriſimilitudine.† Amplia in caſu contrario;quia ſi teſtis dixit, 6
aliquem feciſſe contractum venditionis,licet poſtea dicat neſcire
intelligitur aliter,quam ſupra dixit,ita Alex. plene *conſ.196. Viſis*
*dubitationibus,n.3.in fi.& ſeq.ver.reſtat ergo, lib.*7. † Extende, quia 7
ſi teſtis depoſuit ſuper multis capitulis affirmatiue veritatẽ, poſtea
in fine ſuper capitulo generali,quod prædicta omnia ſunt vera, di-
cat neſcire,intelligitur aliter,quam ſupra dixerit.Alex.*d.conſ.197.*
*n.4.lib.7.*vbi late.† Idem in eo,qui dixit falſum præſente Titio,& 8
Seio,& poſtea interrogatus, quibus præſentibus,dixit neſcire de-
bet intelligi aliter neſcire,quam ſupra dixerit. Alex.*in l.ſtipulatio*
iſta.§.hoc quoque,n.2.& ſeq.ff.de verb.oblig. † Limita; quia ſi teſtis 9
examinatus de venditione deponat de ea,ſed non cognouit em-
ptorem, neque ſcit eius nomen, ſi poſtea in ſecundo examine de-
ponat de certo emptore, & nomine, non deponit veriſimilia, vt
magis recordetur, & cognoſcat emptorem in ſecundo examine,
quam in primo;ideo non facit ſemiplenam probationem, nec po-
teſt deferri iuramentum ex eo. Alex.*conſ.183. In cauſa & lite,n.7.*
& ſeq.verſic. vltra hoc etiam dico,l.6. † Extende;quia tali teſti non 10
creditur,neque quoad primam,neque quoad ſecundam depoſitio-
nem;quia nedum eſt varius,ſed contrarius ſibi,& venit etiam pu-
niendus.Alex. *d.conſ.183.num.10. ver. vnde cum varia, lib.6.*& ibi
a poſt.*in ver.ſecundam.*allegat Alex.*conſ.222.n.13.lib.2.*

Teſtibus affirmantibus magis creditur,quam negantibus
& quando ſecus. CONC 259.

TEſtibus † duobus affirmantib.magis creditur,quam mille ne- 1
gantibus.*l.diẽ proferre,§.ſi plures,ff.de arbit.*Innoc.*in c.veniens,*
*de verb.ſign.in col.*2.Oldr.*conſ.254.n.13.in fin.verſic. non ergo ibi eſt.*
qui loquitur generaliter.Bal.*conſ.80.Duo ſoli teſtes,in fi.*qui loqui-
tur in numeratione,*lib.*1.Bart.*conſ.111.Quæritur,n.3. ver.non obſtat*
*quod dicit,l.*1.Vide ſupra,*Teſtes contrarij ſuper affirmatiua, & nega-* ☞
*tiua rei exiſtentis qualiter conuincantur.Concl.*239.† Et quod magis 2
credatur duob.affirmantibus,quã decẽ negantibus.Fulg.*conſ.174.*
Super eo,n.3.† Imo vni affirmãti,quã mille negãtibus.Bart. *in l.hæ-* 3
*redes palam,ff.de teſtam.n.7.*vbi hoc verũ dicit, quando alij negan-
tes ſolũ dicunt non vidiſſe;vel non audiuiſſe. † Extende;quia imo 4
teſtis aſtruẽs negatiuã forſan falſi crimẽ incideret,maxime,quãdo
nõ eſt coarctata loco,& tẽpore.Fulg.*cõſ.174.n.2.*vbi allegat Ang.

dicentē,quod teſtis debeat abſtinere à tali negatiua,ſicut ab igne.
5 † Et quod magis credatur 13.teſtibus affirmantibus, quam cen-
tum negantibus aliquem poſſediſſe; quia poteſt eſſe, quod poſſe-
derit pars probans affirmatiuam,& negantes non viderint. Caſtr.
*conſ.*81.*In cauſa quæ vertitur,col.*2.*ver.& plus credi debet,lib.*2. vbi
6 apoſt.citat Alex.*conſ.*110.*col.*3. *lib.*1. † Extende, etiam ſi duo te-
ſtes deponant affirmatiue ſuper infamia alicuius;quia præferuntur
mille teſtibus contrarium deponentibus.Rom.*conſ.*167. *Antonius,*
7 *in fi.* † Amplia;quia magis creditur duobus teſtib. pro inſtrumen-
to,quam pluribus contra inſtrumentum,ſiue teſtes pro inſtrumen-
to affirment,ſiue etiam negent. Alex. *conſ.*73. *Non puto,in pr.n.*1.
8 *lib.*1.quod eſt Antonij de Prato veteri.† Amplia;quia magis cre-
ditur duobus deponentibus in ſpecie, quam mille deponentib. in
9 genere.Alex.*conſ.*148.*n.*4.*lib.*2.Pariſ.*conſ.*88.*n.*31.*lib.*3.† Amplia;
quia magis creditur duob.teſtibus deponentibus de metu, & vio-
lentia,quam centum deponentibus de ſpontanea voluntate.Alex.
*conſ.*156.*Viſo proceſſu,n.*3.*ver. ſecundo præſuppono, lib.*5. vbi reddit
rationem ; quia deponentes de metu deponunt de eo,quod oculo
corporali viderunt,deponentes de ſpontanea voluntate,deponunt
de intentione,quæ ſoli Deo nota eſt,& ibi apoſt. *in ver. præferun-
tur.*dat concor.plene Dec.*in c.ſi.de appell.in fin.*Iaſ.*in l.interpoſitas,*
10 *n.*5.*ver.item nota.Cod.de tranſact.* † Contrarium tenet Signor.Ho-
mod.*conſ.*57. *In quæſtione vertente,in fin.* quia habent præſumptio-
11 nem iuris pro ſe.† Declara;quia magis creditur deponentib. duo-
bus de metu, quam centum de ſpontanea voluntate, niſi reddant
cauſam ſcientiæ illi,qui deponunt de ſpontanea voluntate,vt quia
probant,quod in illo actu meticuloſo interfuerunt parentes,& cō-
12 ſanguinei.Iaſ.*d.l.interpoſitas,num.*5.*ver.limita.C. de tranſact.* † Ex-
tende,vt procedat,etiam ſi prolata ſint verba aperta per gerentem
actum,qui ſponte,& libere faciebat;quia talia verba prolata tem-
pore metus non ſolum non purgant metum,ſed augent.Alex.*conſ.*
13 156.*n.*3.*in fin.v.& ideo.*ſequitur Soc.*conſ.*77.*n.*48.*lib.*1. † Amplia;
quia magis creditur teſtibus affirmantibus equum bulſum, quam
14 negantibus.Vide Maſcar.*Concl.*249.*Bulſum equum.*† Vide Socin.
*Reg.*36. *Teſti vni affirmanti magis creditur , quam mille negantibus.*
vbi ponit hanc regulam,& quatuor fallentias ; prima eſt, quando
deponentes ſuper negatiua deponunt;quod nō potuiſſet fieri,quin
vidiſſent,vel audiuiſſent;ſecunda,quando non deponunt ſuper eo,
quod cadit in ſenſum corporis,ſed in eo, quod cadit in intellectu,
& ſuper peritia; quia periti ſi deponant ſuper negatiua, quod vul-
nus non ſit mortale,vel mulier non prægnans, magis creditur pe-
ritis negantibus,quam non peritis affirmantibus, & ſi periti ſunt
hinc inde,creditur maiori numero; tertia, quando deponentes ſu-
per negatiua non remouent ſenſū ab actu perceptibili ſenſu;quia
dicunt non potuiſſe fieri,quin viderint,etiam ſi de omnibus aliis,
quæ interuenerunt, non recordentur, quarta ſecundū not. per In-
15 noc.*in c. ſuper hoc,de renunciat.* † Limita ; quia magis creditur te-
ſtibus negantibus,qui deponunt pro inſtrumento,quam affirman-
tibus contra inſtrumentum.Alex.*d.conſ.*73.*n.*1.*lib.*1.quod eſt An-
16 ton.de Prato veteri.† Limita,quando factum negatiuum eſt ma-
gis veriſimile.Curt.*tract.de teſtib.concl.*26.*n.*55. Alex.*conſ.*91.*Cir-*
17 *ca primum,in fi.lib.*4. † Extende etiam, quando teſtes ſuper nega-
tiua ſunt integri,vt quia eorū perſona fuit approbata,perſona ve-
ro eorum,qui ſuper affirmatiua,eſt ſuſpecta,vt quia mercenarij, &
18 coloni.Alex.*d.conſ.*91.*in fin.l.*4.† Limita;quia negatiua non pro-
batur,ſi teſtes non deponunt de cauſa ſcientiæ.Aret.*in c.in noſtra,*
19 *n.*18.*de teſtib.*vbi etiam Felin.† Extende; quia ſi affirmatiua non
eſt plene probata,tunc teſtes ſuper negatiua plene probantes præ-
20 ualent.Iaſ.*conſ.*81.*Videretur,in fi.ver.tertio dicitur,lib.*3. † Limita;
quia magis ſtatur teſtibus negantibus, quando ſunt examinati ad
reprobandum etiam poſt publicationem ; quia videntur declare
primos teſtes.Signor. *conſ.*242.*n.*11. licet ibi teneat contrarium,
21 quando poſt publicationem propter timorem ſubornationis.† Li-
mita,quando teſtes negantes dicunt fuiſſe præſentes,& non vidiſ-
ſe,& aliter factum non potuiſſe,quin viderint,vel vidiſſent. Bart.
*l.hæredes palam n.*7.*ff.de teſtam.*vbi,quod tunc bene probatio nega-
tiuæ concludit,& ita ſtatur negantibus,ſicut affirmantibus. Alex.
* *conſ.*147.*numer.*15.*lib.*7. & hanc communem * dicit Fel.*in cap.in*
22 *præſentia,num.*8.*de teſtibus.*† Extende etiam,quando teſtes negan-
tes remouent actum à ſenſu;quia ita probant ſuper negatiua, ſicut
ſuper affirmatiua,prout quod quis ſit ſanus,quod ſit æque aliquid
bonum,certe in iis caſibus;quia remouetur ſenſus ab actu tam af-
firmando,quam negando,videtur æqualis probatio. Aret.*in cap.in
noſtra,num.*18.*ver.aliquando teſtes.*vbi Fel. *num.*5.*ver.fallit iſtud.de
teſtib.*Vide Soc.*d.Reg.*36.*Teſti vni affirmanti.*in tertia fallentia,qui
aliter diſtinguit,quando teſtis remouet actum à ſenſu,ſuper nega-
tiua probat;ſecus, ſi non remouet, & quod Socinus ſit correctus,
& male dicat; quia debent loqui affirmatiue , quando remouetur
ſenſus ab actu;quia ſumus in iis,quæ intellectu, non autem ſenſu
percipiuntur. † Extende idem , quando remouetur actus à ſenſu 23
vtendo medio ſenſati affirmatiui,vel quando habet implicitam af-
firmatiuam,prout quod quis non habet biretum in capite;quia af-
firmatiue dicit affirmando per medium ſenſati, quod habebat diſ-
co opertum caput.Aret.*d.c.in noſtra,n.*19.vbi Fel. *num.*7.*ver.fallit
tertio,de teſtib.*† Reſtringe tamen;quia ens,& ſic affirmatiue ma- 24
gis imprimitur,& intelligitur,quam nō ens;ideo data paritate ma-
gis creditur teſti affirmanti,ſi negatiua includat affirmatiuam cō-
cludenter, ita Fel.*d.c.in noſtra,n.*10. *verſic. eſt tamen de teſtib.* Vide
Concluſionem proxime ſequentem. Vide , *Negatiua probari non
poteſt,& quādo ſecus.Concluſio.*30.Vide plene Maſcard.*concluſ.*656.
*Æſtimatio rei an per teſtes probari poſſit,n.*10. *& ſeq. per totam.* vbi
ponit Regulam, quod cæteris paribus magis creditur affirmanti-
bus.*n.*25.*& ſeq.* & limitat multis caſibus, quod imo magis creda-
tur negantibus, *n.*32. *& ſeq.* & quod plures numero, & reddentes
meliorem rationem præualent.

Teſtes affirmantes præualent negantibus,& quando ſecus. CONCL. 260.

TEſtes † deponentes ſuper affirmatiua,quod viderunt aliquid, 1
præualent deponentib.negatiuam , qui dicunt illud affirma-
tum non vidiſſe, etiam ſi affirmantes ſint duo , alij eſſent centum.
Gemin.*conſ.*117.*In quæſtione vertente,in princip.*Alex.*conſ.*73. *Non
puto in pr.*quod eſt Ant. de Prato veteri, *l.*1. Caſtr. *conſ.*81. *col.*2.
*verſic.& plus credi,lib.*2.† Et quod credatur magis duobus teſtibus 2
affirmantibus,quam mille negantibus.Iaſ. *in rubr.ff.de iureiur.n.*8.
Curt.*in tract.de teſtib.concl.*2. Iaſ. *in l.vt vim, col.*2.*ff.de iuſt.& iur.*
Felin.*in c.in noſtra de teſtib.* † Ratio eſt , quod magis creditur af- 3
firmantibus;quia affirmatiua ſubijcitur oculis,negatiua non vide-
tur viſu,ſed percipitur intellectu, quamquam adiuncta præſentia
corporali.Bald.*conſ.*148.*Tres fratres,in prin.lib.*1. † Ratio alia eſt; 4
quia donec poteſt probari affirmatiua,non admittitur probatio ne-
gatiuæ.Caſtr.*d.conſ.*81.*col.*2.*ver.& plus,l.*2.† Declara, quando te- 5
ſtes dicunt non vidiſſe illud,quod eſt probandū; quia non negant
poſſe contrarium eſſe.Franc.Curt.*in tract.de teſtib.concl.*25.*n.*54.&
Caſtr.*d.conſ.*81.*col.*2.*poſt med.ver.& plus,lib.*2. † Amplia; quia in 6
dubio magis eſt fauendum teſtibus affirmantibus,quam neganti-
bus.Bald.*conſ.*101. *Quidam teſtes,n.*3. *in fi.lib.*1. & duplicatur *conſ.*
477.*lib.*5.† Extende in probando valore ; quia magis creditur af- 7
firmantibus,quam negantibus. Alex. *conſ.*54.*Circa primum,n.*6.*v.
item ſemper.l.*6.† Extende etiam in criminalibus, ſi agatur de tor- 8
quendis teſtib.contrariis ; quia deponentibus ſuper affirmatiua tā-
quam minus ſuſpectis fauendum eſt. Bald. *d.conſ.*477. *lib.*5.*n.*5.*v.
vlterius quæritur,& d.conſ.*101. *lib.*1. † Extende maxime, quando 9
affirmantes habent præſumptionem iuris pro ſe; nam deponentes
ſuper bona fama perſonæ præferri debent deponētibus ſuper ma-
la fama, licet non ſit negatiua. Ang.*conſ.*309.*Factum eſt tale, n.*9.
† Amplia;quia teſtes deponentes fuiſſe contradictū ad interrum- 10
pendā præſcriptionē præferuntur negantibus, quod non fuit con-
tradictum. Alex. *conſ.*108.*In cauſa & lite,n.*11.*v.& præfertur pro-
batio,lib.*2. † Amplia; quia imo teſtes deponentes ſuper negatiua 11
non coarctata loco,& tempore,ſunt ſuſpecti,& nō probant.Alex.
*conſ.*65. *Habita ſuper num.*4.*lib.*1.*& conſ.*108. *In cauſa & lite,num.*
12.*ver.& teſtis,lib.*2. Vide, *Negatiua probari non poteſt , & quando
ſecus.Concl.*30.† Et quod ſint ſuſpecti de falſo,Clar. *§.falſum,num.* 12
13.& plenius *in §.fin.q.*52.*n.*4.*ver. ſecus autem.*vbi,quod ſi non eſt
coarctata loco , & tempore,eſt improbabilis ſecundum*commu- *
nem. † Declara tamē;quia nō poteſt teſtis de falſo puniri eo ipſo, 13
quod depoſuit ſuper negatiua nō coarctata loco, & tēpore,*com- *
munem dicit Clar.*in §.falſum,n.*13. niſi aliter de falſo cōuincere-
tur,ſed bene poteſt pœna extraordinaria puniri,vbi dicit etiā*cō- *
munem , & quod verba teſtis ſuper negatiua debent interpretari,
vt falſum euitetur. † Amplia; quia procedit regula etiam in peri- 14
tis;quia magis creditur peritis duob.affirmantibus,quam pluribus
negantibus, in quib. procedit gloſſ. *in l.diem proferre.§. ſtari, ff.de
arbit.*Corn.*conſ.*342. *In hac conſultatione videtur,col.*2.*lib.*1.*& conſ.*
231. *Videtur prima facie,in pr. lib.*2. † Extende maxime, quando 15
deponentes pro affirmatiua ſunt plures numero; item magis expli-
cite deponūt.Bart.*in l.cōparationes,C.de fide inſtrum.*† Limita,quā- 16
do negatiua concludit affirmatiuā contrariam ; quia ita ſtatur ne-
gantibus, ſicut affirmantibus,vt ſi aliqui dicāt,factum fuiſſe coram
aliquibus interuenientibus,& illi conteſtes dati dicant,non inter-
fuiſſe; quia ſtatur dignioribus, non attenta negatiua. Gem.*conſ.*
142.*n.*6.*ver.item eſt aduertendum.*† Et quādo dicantur teſtes ſuper 17
negatiua,& affirmatiua,Vide *in v.Negatiua quæ dicatur.Concl.*25.

† Limi

Digitized by Google

18 † Limita,quando negatiua eſt arctata loco,& tempore, & agitur inter Religioſos,qui ſecundum formam ſuarum conſtitutionũ ſolam veritatẽ attendunt; quia magis creditur negantibus delictum pluribus numero,quam affirmantibus.Bal.*d.conſ.158.per tot.lib.1.* vbi, quod magis creditur quinq; monachis negantib.monachum percuſſiſſe Priorem;quia aliter eſſe non poſſet,quin vidiſſent,quã
19 duobus affirmantibus. † Ratio eſt; quia etiam negatiua probatur per ſenſum;nam ſenſus,qui ſentit determinatum obiectum,ſic intelligit ſe non ſentire vltra,vel præter.Bald. *d.conſ.158.in fi.lib.1.*
20 † Extende etiam inter alios;quia negatiua coarctata loco,& tempore æqualiter probatur per teſtes negãtes,& quãdo quis deponit de negatiua facti proprij.Franc.Curt.*in tract. de teſtib.num.8. & 9.*
21 *concl.1.* † Limita, quia imo æqualiter creditur teſtib.deponentb. ſuper negatiua ſicut per affirmatiua,quãdo negatiua tendit ad expugnandũ;quia expurgatio eſt coniecturalis contrariæ probationis eliſio. Bald. *conſ.159.Verba inquiſitionis n.3.ver. item expurgatione,*
22 *l.1.* † Extende idem in teſtib. deponentib.ſuper negatiua arctata loco,& tempore,videl.quod talis locus de certo tempore non eſſet domiciliũ citati;quia ita probant negantes,ſicut affirmantes.Card. Zab.*conſ.10.Iacobus exequutor,in fin.*Iaſ.*conſ.81. Videretur col.pen.*
23 *ver.primo quia,lib.3.*† Limita in criminalibus;quia magis creditur duob.etiã laicis negantib.delictũ commiſſum,quã affirmantibus.
24 Iaſ.*in rubr.ff.de iureiur.n.8.*† Et ratio eſt; quia delictũ non præſumitur;& ideo excuſantes magis probant negãdo,ita apoſt.Pomatis ad Bart.*in l.diem proferre.§. ſi plures,in ver.negantibus, ff. de arbitr.* Et teſtes ſuper negatiua malæ famæ præferuntur,ſi includant bonã famã, pro qua præſumitur. Vide, *Fama bona inquiſiti Concl.69.*
25 *n.13.& ſeq.* † Limita, quando teſtes ſuper affirmatiua eſſent imperiti,& ſuper negatiua eſſent periti;quia magis probãt negantes.
26 Franc.Curt.*in tract.de teſtib.concl.26.n.55. ver.ſecundo fallit.* † Extende multo magis,quando teſtes periti ſunt pro affirmatiua;quia etiã minores numero præferri debent negantib.plurib.numero,&
27 non peritis. Alex. *conſ.148. Excellentiſſime domine,l.2. in pr.* † Limita,quando negantes reddunt cauſam ſcientiæ,affirmantes nul'ã reddunt cauſã.Curt.*in d.tract.de teſtib.concl.26.n.5.ver.quarto fallit.*
28 † Extende,quando deponentes ſuper negatiua neceſſario concludunt;quia creditur eis,ſicut affirmantibus. Signor. *conſ.241.in fin.*
29 † Limita,quando teſtes plures deponerẽt ſuper negatiua, quæ nõ proprie eſt negatiua,ſed eſt affirmatiua cõtraria,veluti ſi duo teſtes deponunt,aliquẽ natũ fuiſſe viuum,& alij quatuor deponũt,quod imo natus eſt mortuus;quia licet mors inducat priuationẽ vitæ, & quaſi videatur negatiua;tamen ex quo etiam affirmatiue probatur mors,maior numerus præualet.Bald.*conſ.69.Factum tale eſt,l.5. per*
30 *tot.*† Extende;quia ſtatur maiori parti,& præferuntur plures teſtes ſuper negatiua coarctata paucis ſuper affirmatiua. Alex. *conſ.136.*
31 *in fi.n.2.ver.non habet obſtare,lib.2.* † Extende, vt procedat etiam, quando teſtes deponẽtes ſuper morte,& ſic ſuper negatiua, deponunt magis in ſpecie ; quia reddunt rationẽ rationis;illi vero, qui deponunt de vita, deponunt in genere,quia creditur teſtib. magis in ſpecie deponentibus.Bal.*conſ.69.circa pr.ver.& hoc probatur,l.5.*
32 † Limita;quia quãdo agitur de probanda peritia,ita probãt negãtes periti,ſicut affirmantes.Curt.*d.tract.de teſtib.concl.26.n.55.ver.*
33 *addo negatiuam.*† Limita,quãdo negatiua eſt veriſimilis, affirmatiua non.Curt.*d.tract.de teſtib.concl.26.n.55.ver.aliquando & plus.*
34 † Limita,quando negatiua ita cadit in ſenſum teſtis,ſicut affirma-
35 tiua.Grat.*conſ.93.n.14.& ſeq.l.1.*† Limita,quando teſtes ſuper peritia deponunt; quia ſtatur maiori numero,ſiue negent, ſiue affirmẽt;quia pariter creditur negãtibus,ſicut affirmãtibus.Bart.*in l.idẽ*
36 *proferre,§.ſi plures,ff.de arbitr.*Ioan.de Anan.*conſ.76.circa fi.*† Limita,quando agitur de probãda præſentia alicuius in loco,vel abſentia,quia ſi quatuor deponunt,quod fuit tali die præſens in loco,& plures deponũt;quod fuit abſens, & quod nõ potuit fuiſſe præſẽs, quin ipſi ſciuiſſẽt,negãtes præferũtur ſecundũ Caſtr.*conſ.94. Poſito, quod iſta eſſet vnica,n.2.l.1.* maxime,quãdo teſtes ſunt plures,& digniores.
37 † Limita,quando cũ negatiua concurrit præſcriptio iuris, & eſt cõtraria affirmatiuæ.Curt.*d.tract.de teſtib.concl.26. ver.addo*
38 *negatiuam,n.55.*† Extende;quia ſi pares ſunt reſpondentes poſitionibus,& aliqui negãt,aliqui affirmãt,præferuntur negantes,quando ſunt pro reo,pro quo eſt præſumptio.Alex.*conſ.136.In cauſa &*
39 *lite,n.22.ver.non habet obſtare,l.2.* † Extende;quia in tractatu matrimonij,ſi mater aliquid deponit affirmatiue,pater deponit negatiue, præfertur pater, tanquam quod melius fuerit informatus ex
40 præſumptione.Caſtr.*conſ.45.Licet ſupradictum,in fi.l.1.*† Extende, quando negantes arctantur loco, & tẽpore, & deponunt de bona fama,quæ habet præſumptionẽ iuris pro ſe;quia præualent.Aneh.
41 *conſ.189.Tribus de cauſis,in fi.*† Limita in teſtib.deponentib.ſuper fama;quia magis creditur deponentib.ſuper negatiua,quam ſuper affirmatiua, quando ſumus in criminalibus, & negatiua tendit ad liberationẽ,affirmatiua ad condemnationẽ,gloſſ.ſing. *in c.clerici. 81.diſtinct.*quã allegat Bald.*in l.data opera,col.14.C. qui accuſ.non poſſ.*Rom.*in l.in illa,in vlt.col.ff.de verb.obligat. & in l.2.§.1.ff.ſi ex noxa.cauſa agatur.*& eã ſingularẽ dicit Abb.*in c.ex litteris,de probat.* & per illã gloſſ. dicit *in c.ad noſtram,eod.tit.* quod ex parte rei accuſati præferuntur teſtes,etiã ſi teſtes accuſatoris ſint aliquantulũ magis idonei,late Iaſ.qui ſequitur *conſ.167.col.pen.circa med.lib.4.*
† Contrarium Rom.*conſ.167.in fi.*vbi,quod duo teſtes ſuper mala 42
fama , ſeu infamia perſonæ adulteræ præferuntur mille deponentibus contrarium. Vide Concl.prox.præcedentem. Vide,*Teſtes deponentes ſuper negatiua probant,& quando ſecus.Concl.189.* Vide,*Teſtes contrarij in concurſu qui præualeant.Concl.240.* vbi latius.Vide Maſcar.*Concl.70.Facilior ne ſit affirmatiua,vel negatiua probatu.*

Teſtes non probant continentiam ſcripturæ , ſi non probatur ſcriptura perdita,de qua agitur,& quando ſecus.

CONCL. 261.

TEſtes † non probant continentiam ſcripturæ , nec ſunt exa- 1
minãdi,niſi probetur,quod ſcriptura caſu amiſſa fuerit.Oldr. *conſ.209.In cauſa Hoſpitalis,n.9.ver.& probare.* Cla.*conſ.24. Quæ enim,n.5.*Surd.*conſ.109.n.8. & ſeq.l.1.* vbi latiſſime, & quales debeant eſſe teſtes periti,videl.& litterati,alias nõ probãt.† Declara 2
tamen;quia perditio inſtrumentorũ probatur ſolo iuramento aſſerentis.vide omnino Caſtr. *conſ.360.Circa primum, ver.circa ſecundum.*vbi,quãdo agitur de modico præiudicio,probatur perditio ex ſolo iuramento partis;ſi vero agatur de magno præiudicio,vt quia quis diceret,rem alienã perdidiſſe,vt ſe eximeret ab obligatione, requiritur probatio aliter,quã per iuramentũ.† Extende,vt proce- 3
dat in tantũ; quod non ſufficit probatio perditionis per credulitatẽ teſtis.Card.Zab.*d.conſ.24.n.5.& 6.* † Amplia; quia imo teſtes, 4
vt probent acta publicata deperdita,neceſſario debẽt deponere de tenore actorũ deperditorũ,alias nõ probant. Fulg. *conſ.163.n.2.v. pro horum quoq;confirmatione.* Alex.*conſ.117.Viſo ac ponderato,n.7. ver.nec obſtat,l.7.* vbi apoſtil.*in ver.aliæ*,quæ dat conc. † Et teſtis 5
deponens ſuper ſententia,vel inſtrumento,vt probet, debet audiuiſſe legere tenorem ſententiæ,vel inſtrumenti, alias non probat. Alex.*conſ.70.In cauſa inter,n.9.l.3.*† Extende;quia imo non probat 6
tenorem ſententiæ,niſi deponat,quod fuerit perdita;quia eorum, quæ requirunt ſcripturã, non poteſt probari tenor,niſi probetur, quod fuit perdita. Alex. *d.conſ.117.n.7.l.7.* vbi apoſt. in *ver.aliaſ.* quæ dat conc.† Amplia;quia teſtes,vt probent tenorẽ inſtrumen- 7
torũ deperditorũ.debent eſſe periti & inſignes Aduocati,vel Notarij,vel deponere debẽt de tenore ſententiæ, vel actorum deperditorũ.Bart.*in l.ſicut.C.de fide inſtrum.* quod extollit Ang. *in l.2.§. diuus,ff.de iure fiſci.*Fel.*in c.ſicut.de re iudic.*† Amplia;quia licet te- 8
ſtes probent tenorẽ ſcripturæ,ne pereat probatio, quando eſt perdita , illud eſt fauore probationis; ſecus eſt ſi agatur de pœna , & probatione falſitatis;quia non admittitur talis probatio.Caſtr.*conſ. 372.Præmittendum,col.3.ver.ex iis patet reſponſio,l.1.*† Limita;quia 9
bene probatur tenor inſtrumenti perditi,ſi teſtes deponant ſe illud vidiſſe,& legiſſe,per ea,quæ habentur *in c.cũ olim eſſemus.*vbi Abb. *de priuil.*Bart.& alij *in l.teſtiũ.C.de teſtib.*Iaſ.*conſ.86.In cauſa R.D. Gabrielis,n.9.lib.3.*& ſi deponunt ſe vidiſſe,& legiſſe, & de perditione caſu facta probant.Bart.&*omnes poſt Cyn.*in auth.ſi quis in* *
*aliquo,col.2.C.de eden.& in l.ſicut,C.de fide inſtrum.*Bar. & Ang.*in l.2.§.diuus,ff.de iur.fiſci.*Afflict.*deciſ.274.* † Declara; quia procedit 10
limitatio,quãdo teſtes fuerũt examinati de cõtentis in inſtrumentoſquia tũc cũ dicãt ſe vidiſſe,& legiſſe,bene probant;ſecus ſi incidẽter,& per verba enũciatiua fuiſſet facta mẽtio in alio inſtrumẽto.*d.auth.ſi quis in aliquo.*vbi Dd.*C.de eden.*† Declara,vt plene per 11
Surd.*conſ.109.n.7.& ſeq per tot.l.1.*quod teſtes probãt tenorẽ ſcripturæ deperditæ,quando eſt probata perditio, & quod debeãt eſſe periti,& litterati,vt cognoſcãt defectus;quia nõ ſufficeret,ſi deponãt audiuiſſe legi,perditio probatur per teſtes,vt ibi *n.9.& ſeq.*itẽ per iuramẽtũ,itẽ per caſũ fortuitũ,prout eſt incẽdiũ,ruina,& ſimilia,& *n.13.& ſeq.*quales debeãt eſſe teſtes,& deponere,& probẽt, vbi plene.† Et quod duo teſtes periti,videl.iuriſperitus,& Nota- 12
rius probẽt tenorẽ inſtrumẽti deperditi;quia viderũt & legerunt, quãdo eſt probata perditio per iuramẽtũ,vel alias,plene Caſtr.*cõſ. 360.in pr.l.2.*vbi,quod ſaltẽ poteſt deferri iuramẽtũ in ſupplemẽtũ probationis.† Vide omnino.Alex.*conſ.196.Viſo teſtamento,n.9.&* 13
*ſeq.ver.non obſtat,quæ nõnulli,l.2.*vbi, quod ad probandũ priuilegij tenorẽ,vel inſtrumẽti,aut ſcripturæ, neceſſe eſt, quæ iſta concurrãt;primo,quod ſint teſtes periti, & experti in cognoſcẽdo veritatẽ priuilegij,vel inſtrumẽti;prout ſũt Doctores,vel Aduocati,Procuratores,vel Notarij inſignes,& ſi non ſunt tales,nõ ſunt idonei

quia debent habere bonam cognitionem; ſecundo debent depo-
nere de perditione priuilegij, vt poſſint probare tenorem; tertio
debent deponere, quod ſcriptura priuilegij, & inſtrumenti erat ſi-
ne vitio, quarto debent etiam deponere de tempore, loco priuilegij,
& aliis, quæ ſunt de ſubſtantia, alias non probant, & apoſt. ibi ad
14 Alex. *in ver. periti*. dat plurimos concordantes. † Limita, quando
debitor laceraiuit inſtrumentum creditori; quia tunc probatur te-
nor inſtrumenti lacerati ſolo iuramento paſſi lacerationem. Bald.
& Salyc. *in l.1.Cod. de fide inſtrument*. Abb. *in c.accedimus, eod.tit.*
Vide, *Lacerans inſtrumentum, &c. Concluſ.5*. Vide, *Perditio rei, vel
ſcripturæ, &c. Concl.275*.

*Teſtes in cauſa criminali non probant delictum, niſi deponant
circumſtantias neceſſarias.* CONCL. 262.

1 TEſtes † examinati ſuper accuſatione criminali non probant
delictum, niſi deponant de loco, & tempore delicti; quia ſicuti
non procederet libellus criminalis ſine certo loco, & tempore, ſic
neque procedit probatio. Bald. *conſ.420. Quia non probatur, l.4*. Vi-
de, *Libellus in criminali quam ſpecificationem requirat. Concl.* 320.
2 † Extende, vt procedat, etiam ſi teſtes deponant de loco, ſed non
confinato, vel demonſtrato taliter, quod reddatur certus neceſſario.
Bald. *d.conſ.420.l.4*. vbi tamen dicit, quod poſſent repeti teſtes, vt
3 declarent dictũ ſuum. † Declara tamen; quia ſi plures teſtes ſuper
accuſatione examinati probant delictum, ſed diſcordant de tem-
pore; quia vnus de tempore in accuſatione contento, alius de alio,
& alius de diuerſo deponunt, debet torqueri reus; quia vnus facit
indicium. Ang. *conſ.3. Publicatus eſt proceſſus*. Vide, *Teſtes non recor-
4 dantes de tempore, & aliis non probant delictum. Concl.*184. † Am-
plia; quia teſtes deponens de delicto commiſſo de nocte non pro-
bant, niſi deponant, quod luceret luna, vel artificioſum lumen præ-
beret viſum. Ang. *conſ.194. Viſis proceſſibus, n.2. verſic. & ſatis eorum
teſtium*. Vide ſupra, *Teſtes deponentes de geſtis de nocte non probant,
5 niſi dicant, &c. Concl.*186. † Amplia; quia teſtes non probant in cau-
ca criminali, niſi reddant ſufficientẽ cauſam ſcientiæ etiam nõ in-
terrogati. Alex. *conſ.15. Viſo proceſſu, n.6. lib.1*. & Clar. *in §.fi.q.53.
6 in fin. vbi dicit *communem. † Contrarium dicit Dec. *conſ.100. In
cauſa inquiſitionis, in pr*. vbi, quod procedit, quando fuit teſtis inter-
rogatus, alias non; quia ſi deponit de delicto, probat delictum, nec
eiuſdem teſtis ratio eſt cauillanda. Vide, *Teſtes rationem reddere
7 debent dicti ſui. Concl.173.n.61. & ſeq*. † Amplia; quia teſtes non
probant delictum, provt furtum, vulnus, homicidium, & ſimilia,
niſi deponant de viſu; quia iſta non percipiuntur iudicio intelle-
ctus. Anch. *conſ.253. In quæſtione Preſbyteri, in pr.*

Teſtes conteſtes quando dicantur, vel non. CONCL. 263.

1 COnteſtes † dicuntur teſtes deponentes de eodem facto, licet
non recordentur de conteſtibus. Soc. *conſ.143. Diu profecto, n.
2 10.l.1*. † † Extende; quia teſtes præſumuntur conteſtes, licet ſim-
pliciter deponant de facto ſine conteſtibus, & ſine expreſſione tẽ-
poris. Caſtr. *conſ.342.col.fi.ver. quarto dicitur, lib.2*. Alex. *conſ.147.
Ponderatis, n.15.l.2*. vbi, quando de eodem loco confeſſionis depo-
3 nunt, ſunt conteſtes. † Extende, etiam ſi vnus teſtis deponat de vno
ſolo contrahente, alius de ambobus; quia ſunt conteſtes, licet alter
non niſi vnum contrahentem cognoſcat. Soc. *conſ.143.n.10.lib.1*.
4 † Extende; quia teſtes dicuntur, & præſumuntur conteſtes, quando
concordant, licet non dicant ſe omnes fuiſſe conteſtes, vel præſen-
tes; quia per hoc non tollitur probatio contextualis. Iaſ. *in l.2.n.14.
ver.item diligenter, C.de bon.poſſ. ſecund.tabul*. Caſtr. *conſ.342.col.fi.
ver.quarto dicitur, lib.2*. Alex. *conſ.185. Viſo proceſſu, n.2. verſic. tamen
iſtis non obſtantibus*, vbi plene apoſtil. *in ver.conteſtes*. dat concor.
5 *n.6.ver.non obſtat, l.7*. † Et quando non conſtat de diuerſitate loci,
vel temporis, ſemper teſtes dicuntur, & præſumuntur conteſtes.
6 Alex. *conſ.115. Viſa ſcriptura, in pr.l.7*. † Et procedit; quia in dicto
teſtis non ineſt taxatiua; ideo de pretio Titij deponens non ex-
cludit alium. Alex. *d.conſ.185. Viſo proceſſu, n.6.ver. nec obſtat, lib.7*.
7 † Extende; quia etiã præſumuntur cõteſtes in tẽpore. Alex. *d.conſ.
185.n.3.ver.nec obſtat, lib.7*. vbi ſi vnus deponit de certo tempore,
alius de tẽpore non recordetur, ſi concordent in ſubſtantia, dicun-
8 tur conteſtes, quando tẽpus non eſt de ſubſtantia. † Extende; quia
præſumuntur conteſtes, licet vnus nõ nominet alium in conteſtẽ,
provt alter nominauit iſtum in conteſtem, ſi aliis concordãt. Alex.
conſ.185. Viſo proceſſu, n.6.ver.non obſtat, quod Martinus, lib.7. vbi
9 quod non adeſt dictio taxatiua in dicto teſtis. † Contrarium, quod
imo teſtes nõ dicãtur conteſtes; imo ſingulares, quando vnus dicit,
quod nullus alius fuit præſens, quod recordetur, licet poſtea iterũ
examinatus dicat fuiſſe præſentem etiã Titium; quia non probat,
Ang. Aret. *conſ.115. In cauſa Domini, n.11. & ſeq.v.nunc reſtant.n.
14.cum ſeq. nec dicatur*. † Amplia; quia ſi duo teſtes deponunt de 10
numeratione pretij facta, quæ dicitur librarũ 22. & vnus dicit de
numeratione librarũ 22. quia vidit, alter de numeratione librarũ
21. quia fuit præſens, nõ ſunt contrarij, ſed imo conteſtes; tũ quia
in maiori ſumma minor ineſt, & ſic concordiã in libris 21. tũ quia
ſtant iſta ſimul, quod fuerunt numeratæ libræ 22. & vnus non fuit
præſens, vel non vidit, niſi libras 21. vt quia primo numeraſſet li-
bram vnã, ita Alex. *conſ.183. In cauſa & lite, n.13. & 14. item alius
teſtis, l.6*. † Amplia; quia ſi vnus teſtis deponit de certa ætate mi- 11
noris; quia ſcit, alius de eadẽ ætate, vel circa, vel per verbũ, *forſan*,
dicuntur conteſtes; quia debẽt interpretari, vt is, qui dicit per ver-
bum, *forſan*, conueniat cũ eo, qui eſt certus, & ſic adiuuetur. Ant.
de Butr. *conſ.45.n.2.ver. quinimo ſi probetur*. † Idẽ, ſi vnus teſtis di- 12
cat, fuiſſe de menſe Auguſti factũ, alius dicit credere de menſe Iu-
lij; quia cũ teſtis deponat per verbũ, *credere*, non affirmat aliquid;
ideo ſunt cõteſtes, ſicuti, quãdo vnus de facto dicit certũ tempus,
alter de eodem facto deponit, ſed non recordatur de tẽpore. Alex.
conſ.156. Viſo proceſſu, n.10. in fin.cum ſeq.ver.non obſtat etiam, lib.5.
vbi tamẽ declarat procedere, quando nõ erat tempus de ſubſtãtia,
vt diuerſificet actum. † Amplia; quia cõteſtes dicuntur teſtes, etiã 13
ſi vnus plus dicat, quam alius recenſendo factum magis extenſum
Soc. *d.conſ.143.n.11. & ſeq.l.1*. Vide ſupra, *Teſtes per præmeditatum
ſermonem deponentes non probant, &c. Concl.220*. † Extende; quia in 14
in dubio teſtes præſumuntur conteſtes. Rol. à Val. *conſ.23. in pr n.
lib.3*. Crau. *conſ.78.n.9. & ſeq*. qui dicit hoc ſemper verum, quãdo
nõ loquuntur de diuerſo loco, & tempore. Alex. *conſ.4.n.7.lib.6*. &
conſ.156. Viſo proceſſu, n.16.ver.item præſumitur, l.5. † Extende, etiam 15
ſi vnus de alio non faciat mentionem. Surd. *conſ.12.n.42. & conſ.44.
n.9*. Crau. *d.conſ.78.n.9. & ſeq*. Alex. *d.conſ.156.n.16.ver.item præſu-
mitur, lib.5*. vbi, quod ſufficit, quod ſuper eodem facto deponant.
† Extende; quia imo ſi vnus de vno tẽpore, & alius de alio, ſi dicat 16
bene nõ recordari, adhuc conteſtes præſumũtur. Crau. plene *d.conſ.
78.n.9*. Alex. *d.conſ.156 n.10. & ſeq.ver.non obſtat etiam.lib.5*. † Ex- 17
tẽde, etiã ſi in cortice verborum nõ concordent. Crau. *d.conſ.78.
n.10*. Vide ſupra, *Teſtis falſum deponens in parte circa ſubſtantialia
repellitur in totum. Concl.* 247. † Et in dubio ſemper teſtes præſu- 18
muntur cõteſtes, niſi appareat, quod ſint ſingulares ratione, loco,
vel tempore. Alex. *conſ.4. Viſo proceſſu, n.7.l.6*. † Amplia; quia ſi te- 19
ſtis dicat aliquid factum fuiſſe præsẽte Titio, & Titius dicat nõ vi-
diſſe, vel nõ audiuiſſe, nõ diminuitur de fide; quia non ſunt cõtra-
rij, ſed cõteſtes, ex quo potuit eſſe præſens, & vidiſſe, neque audi-
uiſſe. Alex. *conſ.183. In cauſa & lite, n.12. & 13.ver. vlterius etiam,
lib.6*. † Amplia; quia cõteſtes ſunt, ſi cõcordãt in effectu, licet ſe- 20
cus in verbis. Alex. *conſ.47. Abunde, n.5.ver.nunc eſt videndum, l.2*.
vbi dicit *communem, & ibi apoſt. *in ver.principale*. vbi dat cõcor. *
plures. Vide ſupra, *Teſtes contrarij qualiter & quando reducantur ad
concordiam, vel non. Concl.250*. † Et quod teſtes vario modo factum 21
deponẽtes ſi cõcordant in effectu, probant, eſt text. *in c.nihil*. vbi
*omnes. *de verb.ſignif*. Soc. *conſ.253.col.1.lib.2*. Barb. *conſ.29.lib.1*. *
& conſ.80. & conſ.88.lib.4. Dec. *conſ.100*. Soc. *conſ.244. Conſiderata,
lib.2*. Alex. *conſ.109.lib.1*. & *conſ.156.lib.5*. Iaſ. *conſ.31. ad fin.lib.1*.
Gramm. *conſ. ciuili.52. In cauſa col.1*. Alex. *d.conſ.47.n.5*. vbi dicit
*communem, *l.1*. † Extende; quia magis probãt teſtes, quãdo per *
diuerſa verba ad eũdem finem tendẽtia deponũt; quia ſi per eadẽ 22
verba deponerẽt, redderẽtur ſuſpecti, *lib.3.§.ideo*. vbi Bart. *ff.de te-
ſtib*. Bald. *in l.teſtium. col. pen.C. eod*. Spec. *de teſte.§.1.ver. item quod
teſtes*. Alex. *conſ.120. Ponderatis, lib.5.col.pen*. Imol. *conſ.144. In cau-
ſa, in fi*. Dec. *conſ.55.col.pen. & conſ.144. In cauſa, n.10. & conſ.448*.
Alex. *conſ.47. Abunde, n.5.lib.2. & conſ.70. Viſo, n.18.lib.2. & conſ.
111. Viſo, n.9.lib.3. & conſ.150. In cauſa, n.2. lib.5*. Corn. *conſ.172.
Primus, n.15.cum ſeq.l.2. & conſ.148. In hac, col.fin.lib.3*. † Extende; 23
quia etiã ſi modica contrarietas, quæ conciliari poteſt, intercedat.
Alex. *conſ.147. Ponderatis, in fin.l.2.ver.nec prædictis obſtat*. vbi lo-
quitur in diuerſitate ſummæ per verbum, *indicio*. † Reſtringe, quã- 24
do deponerẽt ſuper formalibus; quia nõ probarẽt, ſi ſuper diuerſis
deponerent, licet concordarent in eundem effectum, ita Abb. *d.c.
nihil, de verb.ſignif*. vbi etiã Ant. de Butr. Bal. *in c.bona, el primo, col.7.
de elect*. Ant. de Butr. *in c.cum Eccleſia Sutrina, §. nos igitur. de cauſ.
poſſ. & propr*. Iaſ. *in l.2.col.pen.ver.vltimo limita.C.de bon. poſſ.ſecun-
dũ tabul & in l.quæ extrinſecus, col.2.ff. de verb.oblig*. Alex. *conſ.47.
Abunde, n.5. & ſeq*. vbi apoſt. *in v.formalia, l.2. & conſ.150. In cauſa
& lite, l.5.col.2. & conſ.153. eod.lib. & conſ.176.l.7*. Corn. *conſ.148.
l.3*. Soc. *conſ.229. Primo aſpectu concludendum videbatur, col.4.l.2*.
Corn. *conſ.77. Viſo d.themate, col.3.l.4*. Barb. *conſ.3. & conſ.74.lib.2.
& conſ.40.col.antepen.lib.1. & conſ.75. & conſ.80.lib.4*. vide ſupra
Concl.220.n.9.ver.limita. Alex. plene *conſ.111. Viſo ſuperiore, n.8*.

ver.

Digitized by Google

25 *ver.quinimo.li.3.*vbi apoſtil.*in ver.formalia.*dat concor plures.† De-
clara;quia reſtrictio procedit ſolum,quando teſtes deponerent ſu-
per formalib.articulatis,vel interrogatis:ſecùs ſi à ſe ipſis depone-
rent ſuper formalib.verbis. Bar.*in l.circa.ff.de probat.* vbi,quod is,
qui non tenetur aliquid probare,ſi ſe aſtrinxit ad probandum,non
26 ſibi præiudicat.Bald.poſt Cyn.*l.fruſtra.ff.de probat.* † Contrarium,
quod imo diuerſitas teſtium in formalibus verbis arguat vel fal-
ſitatem,vel diuerſitatem actus.Capra *conſ.75. Et ſi viſo,& conſide-*
27 *rato.*& facit tex.*in l.hac conſultiſſima.C.qui teſta.fac.poſſ.*† Declara;
quia ſi teſtis eſſet bonæ opinionis , & famæ, probat , alias ſecus.
28 Bald.*tit. de pace Conſtan.§ fi. in prin.*Curt.*tract. de teſtibus.concl.43.*
† Et quod imo ſufficiat, quod teſtes ipſi dicant, quod illa fuerunt
verba formalia ad hoc,vt ſi non ſunt conformia, dicantur ſingu-
lares,& non probant. Alex.*d.conſ.111.n.8.ver.quinimo.* vbi apoſt.
*in ver.formalia.*dat concor.plures. Vide,*Teſtes deponentes ſuper for-*
29 *ma verborũ.Concl.269.*Amplia;† quia in dubio teſtes præſumuntur
eſſe conteſtes. Alex.*d.conſ.47.Abunde. n.6. ver. non omitto. li.2. &*
conſ.146.In cauſa & lite.n.20.ver.& in dubio.li.5.& conſil.236.Per-
30 *ſpectis.n.5.ver. & in dubio.li.6.* Et † in dubio teſtes ſemper debent
iudicari conteſtes, niſi ſint ſingulares ratione, loco , vel tempore.
31 Alex.*conſ.4.Viſo proceſſu.n.7.li.6.* Limita ; † quia teſtes deponentes
ſuper præſcriptione, puta 30.annorum, non præſumuntur conte-
ſtes,niſi deponant de eodem initio,& fine poſſeſſionis. Alex.*conſ.*
35. *Conſideratis. num.7. ver.tamen non deponunt. li.7.* vbi apoſt. *in*
*ver.initio.*citat Ale.*conſ.89.n.2.li.5.*Vide,*Præſcriptio dominij per te-*
32 *ſtes qualiter probetur. Concl.* 580. † Quæ probationes ſufficiant in
criminali , & qui teſtes admittantur. Vide ,*criminalis cauſa claras*
*requirit probationes. Concl.*1085. Vide Concl.prox.ſeq.

Teſtes ſingulares quando dicantur, vel non.

Concl. 264.

1 TEſtes † dicuntur ſingulares , quando ſe referunt ad diuerſos
terminos,ſecus ſi ad vnum communem terminũ.Bal.*conſ.33.*
n.3. ver.allegatur etiam li.1. & conſ.270. Ad euidentiam præmitten-
2 *dum.in pr.ver. nam ſingularitas. li.1.* † Declara plene, vt per Crau.
*conſ.267.n.3.& ſeq.*quia aliqua eſt ſingularitas obſtatiua,& iſta e-
lidit teſtes:quia ſunt inuicem contrarij ſuper eodem facto,prout in
loco,tempore,& ſimilibus,quæ ſunt de ſubſtantia,vt in teſtib.Su-
ſannæ:ſecunda eſt diuerſificatiua,vt ſi actor proponit mutuum, &
vnus de mutuo certi loci , alter alterius loci, iſti ſibi non obſtant:
quia actus eſt reiterabilis:tamen non iunguntur, nec probat:tertia
eſt ſingularitas cumulatiua,& iſta iungitur,& probat, ſi tendit ad
eundem finem,vnus de auditu,alter de confeſſione,alter de nume-
ratione,licet ſit diuerſum tempus, & locus diuerſus:tamẽ iungun-
3 tur.Vide† omnino Cæpol,*conſ.3.n.9.& ſeq.*vbi dicit triplicem ſin-
gularitatem:vna eſt obſtatiua,& hæc non probat:ſecunda eſt ſub-
alterna, quando deponunt de diuerſis, quam ſub vno genere vni-
uerſali continentur,veluti ſi volo probare iuriſdictionem,vel poſ-
ſeſſionem,& vnus deponit de vno actu,alius de alio, & probant;
tertia eſt adminiculatiua,vt ſi vnus de veritate,alij de confeſſione,
4 & iſti probant.† Et quod ſingularitas obſtatiua detrahat,vt nullus
probet.Alex.*con.143. Quoniam abunde, nu.2. lib.2.* vbi dat exem-
plum, quando duo teſtes deponunt de deſponſatione facta , vnus
dicit,quod mulier erat ſtãs,alter,quod erat ſedẽs,vnus,quod ſpon-
ſus iurauit ſuper imagine Crucifixi,alter ſuper imagine beatę Ma-
5 riæ. † Amplia;quia teſtes inſtrumentarij dicuntur eſſe ſingulares
contra inſtrumentum, quando deponũt de ſe ipſis tantũ, videlicet
quod non interfuit,non vidit,non audiuit,& ſic vnus non deponit
de altero ; ſecus ſi dicant non fuiſſe celebratum contractum,quia
tunc ſunt conteſtes.Bal.*con.37.Quidam tabellio.n.3.ver.in contrariũ*
6 *lib.* 1. Declara† vt plene *in ver. Inſtrumentum qualiter probetur fal-*
7 *ſum per teſtes inſtrumentarios.Concl.253.* † Extende;quia teſtes di-
cuntur ſingulares,quãdo deponũt ſuper actu reiterabili,& vnus nõ
facit mentionem de alio.Corn.*con.55.Videtur in hac conſultatione,*
*n.2.li.4.*vbi,quod tres teſtes deponẽtes de teſtamẽto ad pias cauſas
non ſunt cõteſtes,ſi duo de ſe deponunt,nõ facta mẽtione de ter-
tio, & ille tertius deponit idẽ, quod duo,ſed de illis non meminit.
8 † Idem in duobus teſtibus deponentibus de aliqua confeſſione
delicti;quia ſi non dant ſe pro conteſtibus, ſunt ſingulares. Fulg.
conſ.135.col.fi.in pr.ver.dictum autem Ambroſij. Vide ſupra, *Teſtes*
9 *conteſtes quando dicantur,vel non.Concl.prox.præc.*† Contrarium te-
net Fulg.*con.161.In cauſa Iacobi,prope fi.ver. & non eſt verum,quod*
*ſint ſingulares.*vbi,quod non eſt neceſſe,quod dent ſe pro conteſti-
10 bus.Extende;† quia teſtes, qui dederunt ſecreto vota per fabas al-
bas,vel nigras,non poſſunt probare perſonas,quæ dederunt in fa-
uorem,vel cõtra;quia omnes de ſe ipſo tantũ poſſunt deponere,&
ſic ſunt ſingulares.Alex.plene *con.192. Perſpecta. n.12.ver.alio in-*
*ſuper.li.6.*allegat tex.*in c.cũ dilectus.de elect.*& ideo ſi ſunt vota pa-
ria:ex votis ſecretis nõ poteſt probari quæ ſit ſanior pars.† Amplia: 11
quia teſtes ſunt ſingulares,ſi vnus de vno loco,alius de alio deponit.
Ang.*conſ.262.Io.de Imo.n.2.*& Io..de Imo. *conſ.123.n.8. ver. circa*
quos.& Caſtil.*conſ.7.Viſis prius.n.2.* dicit,nõ enim voces eorũ,tan-
quam plurium admittuntur,quos temporum ſeu locorum diuerſitas
ſimul interfuiſſe prohibuit, & iſta ſingularitas loci eſt in teſtibus.
Suſannæ,vt dicit Alex.*conſ.94.n.2.lib.6.* † Amplia:quia diuerſitas 12
tẽpotis reddit teſtes ſingulares.Alex.*con.73.Non puto.n.2.li.1.*quod
eſt Ant. de Prato veteri. Io. de Imo. *d.conſ.123.n.8.* Vide Maſcard.
Concl.497. Confeſſio an & quando probetur per teſtes etiã ſingulares.
vbi *n.7.& ſeq.*quod ſingulares ſunt,ſi de diuerſo loco,& diuerſo tẽ-
pore,niſi quando ad eundem finem,vel quando agitur de probãdo
debito in genere. † Amplia : quia teſtes ſingulares dicuntur depo- 13
nẽtes de auditu in ſecreto:quia eo ipſo,quod dicit de ſecreto, facit
ſe ſingularẽ.Bal.*conſ.98.Bertonus de Cono.n.6.in fi.ver.nunc viſo.li.1.*
† Extende idem, quando deponunt de auditu à diuerſis antiquio- 14
tibus : quia non probant conſanguinitatem,ex quo ſingulares ſunt
in auditu.Alex.*conſ.82.In cauſa inter.n.3.lib.1.* † Amplia:quia ſunt 15
ſingulares , quando diuerſificant diſpoſitionem in actu reiterabili,
puta vnus deponit:*Diſſe,che volena laſciare,& laſciaua il ſuo al ſignor*
Fraceſco: id eſt , *Dicebat quòd vellet relinquere , & relinquebat bona*
ſua domino Franciſc. Alter:*che laſciaua il ſuo al ſignor Franceſco de po*
la morte del tale : i. *quod relinqueret bona ſua domino Franciſco , poſt*
mortem talis viri. maxime , quando non dant ſe pro conteſtibus.
Corn.*conſ.55.n.3.li.4.*† Idem,ſi vnus dicat numerationem ex cauſa 16
depoſiti,alius ex alia cauſa,vel vnus de numeratione certi tempo-
ris,alius de diuerſo tempore,ſunt ſingulares,& non probant Anch.
conſ.54.n.2.& ſeq.† Amplia:quia teſtes non præſumuntur cõteſtes, 17
ſi audiuerunt aliquid confiteri à parte, ſi non conueniunt de loco,
tempore,& confeſſione:quia ſufficit, quod ſint,vel eſſe poſſint ſin-
gulares.Corn.*conſ.78.n.7.li.3.*qui dicit hoc procedere in probatio-
ne actus reiterabilis.† Extende,quando factum à diuerſo principio 18
narrant:puta vnus dicit,quod Franciſcus primo interrogaui, & al-
ter reſpondit,alius dicit totum contrarium, & ſic ex diuerſo facto.
Alex.*conſ.20 In cauſa.n.4.ver.preterea iſte teſtis.li.4.* † Amplia:quia 19
teſtes ſingulares dicuntur etiam ſi vnus ſimpliciter : & indefinite
deponant,alius reſtrictiue.Alex. *conſ.118. In cauſa,& lite.lib.1.*vbi.
quod teſtes ſunt ſingulares,ſi vnus dicit,quod dixit : *Rendime le mie*
ſpeſe : id eſt, *redde mihi meas expenſas* indefinite:quia omnes com-
prehendit expenſas,alius dicit:*Le ſpeſe della gabella & inſtrumenti*:i.
expenſas gabellæ & inſtrumenti.† Amplia:quia teſtes ſingulares dicũ-
tur etiã,quando,vel ſunt vere ſingulares,vel ita poſſunt eſſe ſingu- 20
lares,ſicuti poſſunt eſſe conteſtes. Alex. *conſ.212. Ponderatis,n.23.*
*ver.non probat etiam dictus li.6.*vbi dicit eſſe dictum,notabile.Bal.*in*
l.fi.n.15.ver.opinio.C.de edict.D.Adr.toll.† Amplia,quia teſtis dici- 21
tur ſingularis, qui non habet conteſtẽ.Fulg.*conſ.174.Super eo,quod.*
*n.2.ver.poſtremo in ſuo.*Io.de Imo.*conſ.123.in fi.& conſ.137.Viſa in-*
quiſitione.n.3.† Extende etiã in cauſa criminali,vbi proceditur per 22
inquiſitionem.Io.dẽ Imo.*d.conſ.137.n.3.*† Extende idem,ſi dat pro 23
conteſte alium,qui dicit nihil ſcire:quia eſt ſingularis,& non pro-
bat.Io.de Imo.*conſ.123.In cauſa quæ vertitur.n.8.*† Extende maxime, 24
quando idem teſtis dicit, nullum alium fuiſſe præſentẽ:quia neceſ-
ſario eſt ſingularis.Io.de Imo.*d.conſ.123.in fi.*† Amplia:quia teſtes 25
dicuntur ſingulares ſi vnus deponit , quod venditio fuit facta pro
decem,alius pro quindecim.Alex.*conſ.118.In cauſa & lite.li.1.n.3.&*
*conſ.51.n.16.li.5.*dicit procedere,quando agitur de probando certo
actu non autem de actu vniuerſali.† Extende idem,ſi diſcordant in 26
tempore,vt quia vnus dicit, quod renunciatio fuit facta ante con-
ſignationem,alius poſt conſignationem turris : quia non probant,
licet reducantur ad concordiam. Alex. *conſ.116. Poſtea:nam.in pr.*
lib.1.† Idem eſt,etiam ſi ageretur de probando,aliquid in genere, 27
in quo teſtes ſingulares probant : quia ſi non concordant in tem-
pore,vel ſi agatur de probanda qualitate temporis,& diſcordant in
tempore,non probant,tanquam ſingulares. Alex. *conſ.72.n.3.lib.1.*
vbi dicit * communem. † Extende,vt idem ſit,quando diſcordant *
in loco:quia ſi vnus dicit , quod concordia fuit facta inter pontes, 28
alter dicit in cortili,ſunt ſingulares, & non probant, licet ad con-
cordiam poſſint reduci. Alex. *d.conſ.116. Alio defectu.lib.1.* † Ex- 29
tende, quia ſunt ſingulares ratione loci,ſi vnus de vno loco, alius
de alio loco deponit.Signo.*conſ.241.num.4.ver.& primo capiamus.*
† Amplia,quia teſtes dicuntur ſingulares quando ſunt,duo,& vnus 30
deponit, quod tantum vidit contrahere matrimoniũ & non audi-
uiſſe verba,alter,quod audiuit verba:& ideo non iunguntur. Alex.
conſ.143.Quoniam abunde.in pr.lib.2. † Extende,quia generale eſt, 31
quod teſtes duo deponentes de conſuetudine , ſi vnus , quod vidit
actus inducentes conſuetudinem fieri , alter , quod audiuit : ſunt

ſingulares

Digitized by Google

32 ſingulares,& non iunguntur. Alex.*d.conſ.*143.*in prin.lib.*2. † De-
clara : quia teſtes non dicuntur ſingulares,ſi ſingularitas eſt in ra-
tione , quando agitur de probando vſuario manifeſto : ſecus , ſi
ſunt ſingulares in eorum dictis. Bal.*conſ.*438. *Ad euidentiam. n.*7.
33 *ver.& conſidero.lib.*5. † Et quod teſtis non dicatur ſingularis:quan-
do in dicto habet conteſtẽ,licet in ratione ſit ſingularis.Fulg.*conſ.*
34 161.*n.*3.Contrarium†in hoc vltimo,quod ſingularitas in ratione
reddat ſingularem teſtem in probatione. Alex. *conſ.* 100. *col.pen.*
35 *circa fi.lib.*1.*nam dictum teſtis.* † Limita : quia teſtes non dicuntur
ſingulares, quando concordant in effectu, licet diſcordent in cor-
tice verborum, vt ſi vnus dicat de duobus ſolidis, alius de 24. de-
nariis, quia ſi non ſunt inducti ſuper formalibus verbis,tunc pro-
bant. Alex. *conſ.*78. *In cauſa & lite. n.*8.*lib.*1. imo magis creditur
iſtis,quando nõ agitur de formalitate verborũ. Soc.*conſ.*253.*in pr.*
*lib.*2. Vide ſupra, *Teſtes per præmeditatum ſermonem deponentes non*
*probant,& quãdo ſecus. Concl.*220. Vide ſupra, *Teſtes ſibi contradi-*
36 *centes non probant,& quãdo ſecus.Concl.*238.Extẽde,†quãdo ſumus
in iis,quę non requirũt certã ſpeciẽ:quia tunc iudex non debet ap-
plicare animũ magis ad vnam ſpeciem probationis,quã ad aliam.
Alex.*conſ.*21. *Repetito, n.*3.*ver.quadam ſunt. lib.*4. Vide, *Singula*
*quæ non proſunt, nec multiplicata iuuant,& quando ſecus.Concl.*276.
Vide, *Probationes plures imperfectæ quando faciant vnam perfectam,*
37 *vel non. Concl.*796. † Et vnus teſtis de veritate iunctus cum alia
ſemiplena probatione alterius ſpeciei,vel formę tendẽtis ad idem
38 probat.Alex.*d.conſ.*21.*n.*3.*ver.& ideo.li.*4. †Sic etiã dicimus,quod
ſi vnus teſtis,qui facit ſemiplenam probationẽ,ſuppletur in cauſis
non magni momenti iuramento partis informatæ,quaſi iuramen-
tũ ſit alia probatio ſemiplena, & non eſt dubiũ, quod ſint diuerſæ
39 ſpeciei,& iungantur Alex.*d.conſ.*21.*n.*3.*ver.vnde videmus.li.*4.†Sic
in pluribus iudiciis in ſua ſpecie plene probatis tendentib. ad idẽ.
40 Alex.*d.conſ.*21.*n.*3.*in fi.li.*4. †Sic etiam duæ ſemiplenæ probatio-
nes.quando ſunt commiſcibiles,videl.poſſunt vniri,& commiſce-
ri:quia non contradicunt,& faciunt vnam probationem perfectã
Alex. *d.conſ.*21.*n.*6. *ver. finaliter quoad propoſitum.lib.*4. dat exem-
plum,quando vnus teſtis de veritate,& duo de fama,& idem eſſet,
ſi duo de confeſſione extraiudiciali , quæ ſemiplene probat, prout
41 fama,deponerent.†Declara tamen : quia ſi eſſet vnus teſtis de ve-
ritate,qui facit ſemiplenam probationem, & vnus de confeſſione
extraiudiciali, & vnus de fama,non fieret plena probatio:quia fa-
ma,& confeſſio extraiudicialis non probatur per vnum teſtem,id-
eo non releuant : ſed tamẽ remaneret adhuc ſemiplena probatio:
quæ poſſet ſuppleri per iuramentum in caſu permiſſo.Alex.*d.conſ.*
42 21.*n.*4.*ver.iſtud etiam colligitur,lib.*4. † Limita,quando teſtes licet
varij,& ſingulares,ſeu cõtrarij ſe referũt omnes ad vnã ſcripturã,
de qua cõſtat:quia non ſunt ſingulares,ſed conteſtes. Bald.*d.conſ.*
43 270.*in fi.lib.*1.*ver.item cum teſtes.* † Limita,quia teſtes deponentes
de eadem numeratione,licet diſcordent,vel contrarij ſint in tem-
pore reſtitutionis permiſſæ:tamẽ nõ ſunt ſingulares quoad nume-
rationem,in qua conueniunt. Bald.*conſ.*150. *Quidam Gaſparonus.*
44 *li.*3.*per tot.*†Limita:quia teſtes non ſunt ſingulares,licet diuerſam
rationem adducant : quia ſi in dicto concordant, licet in ratione
diſcordent , tamen probant. Fulg. *conſ.* 161. *In cauſa Iacobi. n.*3.
172. *Viſis proceſſu. in pr.ver. & licet videantur.* Bald.*conſ.*438. *Ad*
45 *euidentiam.n.*7.*ver.& conſidero.li.*5. Extende,†vt idem ſit,quãdo in
facto principali cõcordant, licet in circũſtantiis, vel aliquib.qua-
litatib.diſcordent : quia nihilominus probant. Alex.*conſ.*53. *n.*4.
46 *li.*1. † Limita:quia teſtes non dicuntur ſingulares,quando de præ-
terito præſumitur in præſenti , quia ſi vnus deponit de præterito,
alius de præſenti, iunguntur, & probant. Bald.*conſ.*80. *n.*3. *ver.&*
*ſi dicatur,li.*3. vbi loquitur de teſte deponente cuſtodem Archiuij
habuiſſe ſcripturam,alius de recenti,& diuerſo tempore:quia iun-
47 guntur. † Limita , quia teſtes non dicuntur propriè ſingulares,
quando deponunt de diuerſis actib.tendentibus ad eundem finem:
quia tales actus dicuntur habere cauſas colligatas , quantum ad
idem genus turpitudinis , prout ſi plures actus publicæ vſuræ te-
ſtificantur : nam notitia repræſentata in animis teſtium per dictos
actus communis eſt, & non omnino ſingularis : ideo probant vſu-
rarium manifeſtum.Bald.*conſ.*465.*n.*5.*ver.in contrarium.lib.*4.& de
iſtis cauſis colligatis eſt text. *in c. excommunicamus, de hæret.in pr.*
48 Vide†plene Cępol.*cõſ.ciuili* 3.*n.*9.*& ſeq.*vbi,quod aliqua eſt ſingu-
laritas obſtatiua,quãdo de vno ſolo actu agitur,& deponũt de di-
uerſo loco:alia ſubalterna,quando ſub vno genere plura cõtinen-
tur,prima nocet,ſecunda nõ:tertia eſt adminiculatiua, & probant
49 teſtes,quando ad eundem rei finem, licet ex diuerſis. † Et ſemper
ſingularitas, dicitur obſtatiua , quando deponunt ſuper actu non
reiterabili , & vnus neceſſario repugnat alteri , quando de diuerſo
actu,loco, vel tempore deponunt. Alex.*conſ.*21.*Repetito.n.*5.*lib.*4.

Declara,†dummodo tendant ad eundem finem per idem,vel ſimi- 50
mile medium concludendum : ſecus ſi tendunt ad eundem finem
non per idem,neque per ſimile mediũ:quia ſunt ſingulares, & nõ
probant,& ideo teſtes duo deponentes de rebus per hæredem non
deſcriptis , ſi vnus deponat de vna re, alius de alia , non probant:
quia licet tendant ad eundem finem:non tamẽ per idẽ, neque per
ſimile : quia ex diuerſis ſeparatis non infertur, ſicut neque proba-
retur furtum hoc modo.Bald.plene *cõſ.*499.*Ad euidentiam præmit-*
*tendum,n.*2.*ver.modo quæritur,& per tot lib.*5 vbi dicit limitationẽ
procedere,quando agitur de probando genere,quod ineſt in omni
ſpecie:quia ſi vnus de vna ſpecie,alius de alia, probant in genere,
ſed non in ſpecie. †Reſtringe limitationem:quia teſtes nunquam 51
iunguntur, quando non faciunt perfectum indicium, veluti vnus
de fama, alter de confeſſione extraiudiciali, alter de promiſſione,
non iunguntur:quia fama,& cõfeſſio extraiudicialis, & indicium
debet eſſe probatum per duos teſtes : idem habet locum regula,
quæ ſingula non proſunt:ſecus ſi eſſent indicia probata,prout cõ-
feſſio extra iudicium per alios duos teſtes,fama per alios duos,&
ſic de aliis indiciis.Alex.plene *conſ.*12.*Ex iis,quæ.n.*18.*& ſeq.vſque*
*in fi. li.*1. vbi apoſt. *in ver.fama,*dat plurimos concor. Vide,*Singu-*
*laritas teſtium multiplex,& quæ reprobata,vel non.Concl.*277.

Teſtes ſingulares quando, & in quibus probent, & in quibus non. Concl. 265.

TEſtes † ſingulares , & de diuerſo tempore diſcordantes 1
probant infamiam alicuius , vel quod ſit vſurarius. Cald.
*conſ.*171. alias 5. *de teſtibus. in pr.* † Amplia 21. modis , & limi- 2
ta 12. de quibus Gabr. *titul. de teſtib.concl.* 2. *per totum.* † Amplia 3
in omnib.actib.ſucceſſiuis,& in iis,quæ momẽto tẽporis nõ expe-
diuntur:quia teſtes ſingulares,& diſcordes in tẽpore probant,velu-
ti quod quis celebrauit tali hora,alius de alia hora,quia vnus de fi-
ne Miſſæ,alius de principio deponit.Gemin.qui loquitur in eo,qui
egreſſus eſt monaſterium,& reclamauit,*conſ.*4. *circa fi.n.*9. *ver.nec*
obſtat. vbi pulchre loquitur de omni materia ſucceſſiua , ſecus de
momentanea,vſque in fi.vbi loquitur in probãda inualiditate pro-
feſſionis emiſſę per minorẽ,qui exiuit : quia ſufficit,quod concor-
dent teſtes in anno,in quo minor exiuerit poſſeſſionẽ,ſeu rel gio-
nem:quia vnus illum vidit in vno loco,alius vidit alium actum in
alio loco,vel momento, Ancha.*conſ.*276.*n.*6.plene Petr.Surd.*conſ.*
94.*n.*63.*& ſeq.*†Extende:quia vbicunque diuerſitas,vel ſingulari- 4
tas teſtium eſt circa tempus,vel aliquid aliud,quod nõ eſt de ſub-
ſtantia teſtis,non dicitur ſingularis,& probat:ſi vero eſt circa ea,
quæ ſunt de ſubſtantia,tanquam diuerſi,& ſingulares non probãt.
Rom. *conſ.*30.*Viſo caſu,per tot.* vbi plena apoſtil. *in ver.ſubſtantia,*
dat concord.& de*communi atteſtatur. † Et ideo teſtes ſingulares *
probant aliquem in cauſa ſollicitatorem,vel inſtigatorem, ſi vnus 5
de vno actu,alius de alio actu deponit. Aug.*conſ.*233.*Punctus eſt.*
*n.*3.*ver.nec dicat quis.* †Et procedit etiam in extraiudiciali confeſ- 6
ſione abſente parte,quando concurrunt indicia. Pet.Surd.*conſ.*94.
*n.*6.†Item probant carnalem copulam,ſi vnus de vno loco,vel tem- 7
pore,alius de alio.Soc.Iun.*cõſ.*99.*col.*2.*vol.*2.Rim.Iun.*cõſ.*7.*n.*102.
*& ſeq.li.*1.& plenius *conſ.*274 *lib.*3.*per tot.* †Item probãt cõfeſſio- 8
nem:quia eſt actus reiterabilis.Alex.*conſ.*53.*In cauſa vertente,n.*4.
*ver.ergo etiam.li.*1. plene Crauet. *conſ.*267.*n.*5. vbi multos allegat.
† Item probant conſpirationem in Principem,vel Legatum,& ſic 9
probant crimen læſę maieſt.Anch.*conſ.*277.*n.*11.*& conſ.*439.*n.*13.
†Extende:quia teſtes ſingulares deponentes de confeſſione mutui 10
probant, licet ſint ſingulares : quia vnus de vno die, alius de alio,
non quia probent confeſſionem,ſed mutuum.Caſtr.*conſ.*381.*Iudex*
*eſt,poſt med.ver.item poſito li.*1.Extende,†quia teſtes ſingulares pro- 11
bant ſolutionem decimarum:quia tempus,& locus non eſt de ſub-
ſtantia:ideo ſi vnus vidit ſoluere granum,alius hordeum pro deci-
ma reali talis campi,ſufficit,plene Maſcar. *Concl.*483. *Decima, in*
pr.& hæc extenſio caderet etiam in ſeq.ampliatione. †Amplia ge- 12
neraliter,vbicunque agitur de probando aliquid, quod elicitur ex
diuerſis actibus,tunc teſtes ſingulares probant,& non eſt neceſſe,
quod concordent de loco,tempore,& de cauſis,Cald.*d.conſ.*171.*in*
*fi.*alias 5.*de teſtib.*Gemin.*conſ.*117.*n.*2.*& ſeq.ver.nõ obſtat.*vbi quod
ſufficit eos eſſe concordes in negocio principali , licet diſcordent
in ratione,& actib.ſucceſſionis, & loquitur in probatione Eccle-
ſiæ:quia vnus viderit celebrari in ea de vno tempore,alius de alio,
& vnus vidit ſepelire mortuos,alius ſigna alia Eccleſiæ, probant,
maxime,*n.*4.Bal.*conſ.*438.*Ad euidentiã.n.*7.*li.*5. Anchar.*conſ.*[illegible]
*n.*11.*&* 419.*n.*13.*& conſ.*276.*in fi.*Caſtil.*conſ.*21.*n.*6.*ver.tamen* [illegible]
*cti teſtes. & ver. & non obſtat. n.*6. *in fi.* Caſtr. *conſ.*51. *num.*2. [illegible]
*nec obſtat, lib.*2. Abb.*conſ.*81. *col.*1. *in fi.lib.*2. Abb.*conſ.*123. [illegible]
*ſunt, col.*3.*in fi. ver. non obſtat , quod dicitur de ſingularitate. lib.*2.

Exten

Digitized by Google

13 † Extende,quia in iis,quæ habent actus reiterabiles,ſuffi ciũt teſtes
ſingulares provt in ſolutione pẽſionis facta à cõductore, ſi vnus de
vna ſolutione,alij de aliis probãt.Caſt.conſ.51.n.n.2.v.nec obſtat,l.2,
14 † Extende;quia ſi agitur in genere de tranſitu nauiũ in certo loco,
teſtes ſingulares probãt,ſecus ſi de tranſitu certæ nauis. Alex.conſ.
112.In cauſa,& lite,in fi.n.7.v.non obſtat,l.4.vbi apoſt. citat Alex.
15 conſ.72.l.1.ad eundem conſ.92.l.5.& conſ.141.& 148.l.7. † Ratio
eſt;quia cum ſpecies ſit ſub genere,non poſſunt dici ſingulares te-
ſtes de ſpecie deponentes ad probandũ genus.Bal.conſ.161.Propo-
nitur quod,n.2.v.& quoties tractamus,l.3.& idem Bal.conſ.499.n.3.
16 & ſeq.l.5.† Amplia;quia teſtes probant impudicam vitã mulieris;
etiamſi ſint ſingulares,vt quia deponũt in genere de mala conuer-
ſatione,& vnus de vno actu,alius de alio.Bald.conſ.107.per tot.l.4.
17 † Amplia; quia teſtes ſingulares probant negociũ connexum,ve-
luti,quod quis celebrauit,ſi vnus dicat vidiſſe celebrare,quia inter-
fuit Eleuationi,alius Introitui,alius Euãgelio;quia probãt celebra-
tionem.Alex.conſ.72.n.4.v.idem tenet,l.1.Abb.conſ.113.col.5.in pr.
18 l.2. † Amplia;quia teſtes ſingulares probant ætatem. Vide Maſc.
☞ Concl.668.Ætas an per teſtes probetur,n.21. † Amplia; quia teſtes
19 ſingulares probãt ſubornationẽ factã Marſ.ſing.112.Bero.q.58.n.5.
20 Soc.conſ.253.v.2.etiam clare. † Amplia, vt etiã ad probandam iu-
riſdictionẽ in caſtro teſtes ſingulares probent,ſi vnus dicat vidiſſe
ſuſpendere , alter euellere oculos, & ſic de ſingulis iunguntur, &
probãt.Cald.d.conſ.171.alias 5.de teſtib.v.ſubditur etiam,& eſt cõ-
* munis*opinio,vt per Bald.conſ.499.Ad euidentiam præmittendum,
l.5.n.4.vbi hoc declarat procedere; quia iuriſdictio tanquã genus
ineſt in omnibus actibus,ſicus eſt in genus in omni ſpecie, idẽ te-
net Fulg.conſ.172.Viſis proceſſu,in pr.plene Caſt.conſ.445.In cauſa
quæ vertitur, n.5.v. item non obſtat,l.1.vbi quod in iis, quæ ex plu-
ribus actibus conſtituuntur,ſufficit probatio actuũ per ſingulares
21 teſtes.† Imo teſtes de vna ſpecie iuriſdictionis probant vniuerſalẽ
iuriſdictionem,quando præcedit titulus vniuerſalis, & is qui fecit
actum ſpecialem, fecit animo generalem iuriſdictionẽ exercendi.
22 Bald. conſ.161.n.2.v.cum igitur,l.3.† Idem in quaſi poſſeſſione iu-
riſdictionis. Fulg.conſ.172.in pr.Caſtil.conſ.21.n.6.v. ad hunc enim
23 finem. † Contrariũ, quod imo teſtes ſingulares non probent iuriſ-
dictionem.Iaſ.conſ.81.Videretur,col.penult.v.nec ad hoc obſtat,lib.3.
24 † Reſtringe,vt nõ procedat,quando agitur de probãdo aliquid in
genere,in quo tempus eſt de neceſſitate; quia teſtes ſingulares nõ
* probãt Alex.conſ.200.col.pen.n.5.& dicit * cõmunem conſ.72.n.3.
25 l.1.† Amplia;quia probãt poſſeſſionẽ,licet vnus de vno actu alius
de alio,& ſint ſingulares.Abb.conſ.81.Videtur, quod col.1.circa fi.l.
26 2.Alex.conſ.112.In cauſa,& lite,n.7.v.item videmus,l.4.† Amplia,
vt teſtes ſingulares probent fundum eſſe decimalem,ſi vnus vidit
ſoluere vinũ, alter granũ,alius oliuã;quia iſti actus probant. Cald.
d.conſ.171.alias 5.de teſtib.v.itẽ de probatione fundi.Gem. conſ.117.
27 † Amplia;quia teſtes ſingulares probãt delictũ in genere.Bal.conſ.
406.In cauſa Vincentij,in pr.l.1.Alex.conſ.72.Inſpecto diligenter,n.2.
licet teneat contrarium,ſed apoſt.in v.in genere, dat infinitos con-
cord.l.1. & hanc tuetur idem Alex. conſ.141.Ponderatis,n.2.l.1.&
28 conſ.92.l.2.† Idem etiam in vita inhoneſta mulieris.Alex.conſ.13.
* n.24.l.7.vbi de*cõmuni,& de adulterio,& aliis criminibus,Clar.
* §.fi.q.53.n.19.v.aliqui dicunt,vbi dicit*communẽ.† Et in vſurario
29 quod probetur quis vſurarius ex teſtibus ſingularibus. Bald. conſ.
465.Viſis dictis articulis,n.5.v.in contrarium facit,l.4. Alex.conſ.72.
n.3.l.1.Cald.conſ.171.alias 5.de teſtib.Caſtil.conſ.21.n.5.& ſeq.Abb.
conſ.81.Videtur, quod,col.1.in fin.cum ſeq.lib.2. Abb.conſ.113.Tria
☞ ſunt,col.3.v.non obſtat,lib.2.Vide, Vſurarius qualiter quis manifeſtus
30 probetur,vel non,& qui teſtes admittantur.Concl.341. † Extende,in
vſurario manifeſto,qui probatur ex teſtibus ſingularibus.Bal.d.cõſ.
31 465.per tot.l.4.Caſtil.conſ.21.per tot.† Idem etiam in Hæretico,vt
probetur quis hæreticus in genere per teſtes ſingulares, quorum
vnus dicit audiuiſſe eũ negantẽ incarnationẽ, alius reſurrectionẽ;
quia conſonant in eundẽ finem.Bal.conſ.207. Quia dicta Domina,
l.4.Bal.conſ.465.n.7. v.& confirmatur,l.4. Rim.Iun.conſ.7.n.17.&
per tot.lib.1.maxime n.110. Alex.conſ.141.Ponderatis,n.2.l.1.Vide
32 Concl.prox.ſeq.† Extende,vt procedat etiam ſi agatur de proban-
do aliquid in genere,puta quod bonis filij ſpurij deuenit tanta quã-
titas in genere ad manus patris,quæ aſcendat ad certam ſummam
confeſſatam per patrem.Alex.conſ.18.Conſideratis, in fin.lib.3. vbi
33 apoſt.in v.ſingulares. † Contrariũ dicit Bal.conſ.394.In cauſa Lu-
douici,n.9.v.idem dicitur,l.2.vbi reddit rationem,quia non proba-
tur genus,niſi quia genus repræſentatur in ſpecie,ſed ſpecies nulla
probatur per teſtes ſingulares,ergo nec genus,idẽ dicit Alex.conſ.
100.n.5.v.2.reſpondeo,lib.1. & conſ.72. Inſpecto diligenter, n.3.v.2.
præſuppono,lib.1.vbi apoſt.in v.vſuris.dicat hanc veriorem,& alle-
* gat plures concor.& hanc communem* dicit Clar.§.fi.q.53.n.19.

v.alij dicũt.† Declara;quia ſi tractatur de probãdo aliquid vniuer- 34
ſale,teſtes ſingulares probãt;ſi vero agatur de probandis cauſis, ex
quib.reſultet multiplicatio alicuius rei,provt in canonizando ſan-
cto,ſi vnus vidit vnũ miraculũ;alius aliud miraculũ,non probant
teſtes ſingulares.Alex.conſ.100.col.pen.v.2.reſpondeo,lib.1.Iaſ.in 2.
lect.l.admonendi,n.222.ff.de iureiur.Alex.conſ.104.n.9.lib.3. † Ex- 35
tende;quia teſtes ſingulares probant in genere aliquẽ eſſe infamẽ.
Alex.d.conſ.141. Ponderatis,n.2.l.1. † Extende idem in probando 36
aliquẽ eſſe furioſum in genere. Alex. d.conſ.141.n.2.l.1.vbi apoſt.
in v.furioſum,allegat eundẽ Alex.conſ.185.cũ ſeq.& Dec. conſ.448.
Alex conſ.92.Viſo,n.20.v.nec obſtat,ſi dicatur, lib.5. vbi apoſt.in v.
ſingulares,citat eundẽ Alex.conſ.72.l.1.& conſ.112.n.7.l.4.& conſ.
147.Viſo themate,in fi.n.20.v.non obſtat,quod teſtes l.7.vbi apoſt.in
v.ſingulares.Alex.conſ.86.n.11.l.2.† Declarat Alex.d.conſ.141.n.2. 37
l.1. procedere ſi reddant rationem dicti ſui , provt ad probandum
fatuum;quia dicunt,quod fatue loquebatur,proiiciebat lapides per
viam,& quia in vicinia habebatur pro fatuo,vel quid ſimile.† Ex- 38
tende; quia teſtes ſingulares probant inundationem aquarum non
reſtrictam ad certos limites,ſed generalem.Alex.d.conſ.112.in fin.
n.7.v.itẽ ſicut videmus,l.4.† Reſtringe;quia teſtes ſingulares quoad 39
actus inducentes conſuetudinem , non probant conſuetudinem.
Alex.conſ.104.in cauſa,n.8.vbi dicit*communem,l.3. † Reſtringe; *
quia in probando aliquẽ eſſe homicidã,non probant teſtes ſingu- 40
lares, ſi vnus teſtis deponit de vno homicidio, alius de alio. Alex.
conſ.110.col.pen.v.pro hoc etiam,l.1.& conſ.72.n.3.l.1.† Reſtringe, 41
quando in probatione in genere tempus eſſet de ſubſtantia, provt
in accuſatione,& aliis,quia teſtes ſingulares nõ probant*ſecundũ *
communem qua Alex.conſ.72.n.3.l.1.& conſ.73.n.2.eod.l.1. quod
eſt Ant.de Prato veteri.† Et ideo;quia tẽpus eſt de ſubſtãtia accu- 42
ſationis criminalis, teſtes examinati ſuper accuſatione ſingulares
nõ probãt.Alex.d.conſ.72.n.5.l.1.† Reſtringe,vt nõ procedat,quã- 43
do agitur de certo crimine vſurarũ; quia teſtes ſingulares nõ pro-
bant,vſurariũ eſſe accuſatũ, maxime ad effectũ, de quo Bald.conſ.
277.in pr.l.3.pleniſſime Abb.cõſ.42.Ex multis per tot.l.1.vbi,quod
nullo modo probant vſurarium.† Idem in furto;quia ſi agatur de 44
probando furto in ſpecie , teſtes deponentes, vnus de furto vnius
rei,alter de furto alterius rei,nõ probant.Bald.conſ.499.n.2.& ſeq.
l.5.† Reſtringe ad effectũ,vt contra defunctũ ſequatur declaratio, 45
quod eſſet vſurarius manifeſtus ad effectũ pœnæ;quia nõ ſufficiũt
teſtes ſingulares.Bald.conſ.459.Viſa dicta,n.2.& n.4.l.4. vbi etiam
n.9.v.reducendo.† Amplia;quia teſtes ſingulares probãt aliquid in 46
genere,puta aliquem furioſum,&c.Alex.conſ.141.n.2.l.1. apoſt.ad
Alex.conſ.72.eod.l.1.in v.in genere,vbi infinitos citat. † Contrariũ, 47
quod imo teſtes ſingulares non etiam probent aliquid in genere,
vel vniuerſale,dicit verius eſſe Alex.conſ.100.Super primo, col.pen.
in fi.v.fortius videtur,quod de iure,l.1.& hanc partem tuetur idem
Alex. conſ.72. Inſpecto,& diligenter, n.3. vbi apoſt.in v.vſuris,dat
cõcor.& dicit veriorẽ.† Declara;quia teſtes ſingulares probãt ali- 48
quid in genere,quãdo multitudo teſtiũ, vel coniecturarũ accedit,
alias ſecus,ita apoſt. ad Alex.d.conſ.72.n.3.in v.vſuris,lib.1. † De- 49
clara;quia ſi agitur de probãdo aliquid totũ vniuerſale,provt iuriſ-
dictio,bene teſtes probãt,etiam ſi ſint ſingulares;ſi vero agatur de
probãdis cauſis,ex quibus reſultet multiplicatio alicuius rei,provt,
quod ſanctus fecit miracula,nõ probãt,ita Alex.d.conſ.72.n.3.ver.
præſuppono,l.1.† Amplia;quia teſtes ſingulares probant excommu- 50
nicatum celebraſſe,& diuinis interfuiſſe,ſi vnus, de initio,alter de
fine Miſſæ , ſi vnus de Miſſa,alter de veſperis deponat. Fulg.conſ.
172.Viſis proceſſu,in pr.† Extẽde generaliter,quando agitur de pro- 51
bando aliquid, quod habet actus connexos; quia probãt.Fel.c.licet
ex quadã,de teſtib.apoſt.Clar.§.fi.n.18.v.ſunt ſingulares,in fi.† Am- 52
plia;quia teſtes ſingulares probãt irregularitatẽ.Caſtr.conſ.21.n.6.
col.3.in pr. & v.ſimiliter in probatione.† Amplia;quia probãt nego- 53
ciũ in conſcientia ſecretũ & commiſſũ;quia non vocantur ad hoc
conteſtes,ita Abb.conſ.52.Videtur primo,n.1.in fin.v. non obſtat,l.1.
† Amplia;quia vbicunq;teſtes referunt ſe ad communẽ terminũ, 54
non dicuntur ſingulares,& probent ſecus, quãdo referũt ſe ad di-
uerſos terminos,qui non concordant,in eundẽ finem. Bal.conſ.33.
n.4.v.quæſtio ergo,l.2.& conſ.270.Ad euidentiã præmittendum. in fi.
v.item cum teſtes,l.1.Caſtil.conſ.21.n.6.v.tamen dicti teſtes.† Exten- 55
de;quia teſtes ſingulares probant ſubſcriptionem apochæ priuatæ,
quãdo ſingularitas nõ differt in ſubſtãtia; ſecus ſi in ſubſtãtia dif-
ferat.Bal.conſ.218.Præſuppoſito ſtatuto.3.v.ſequitur alius,l.1.† Am- 56
plia; quia duo teſtes deponẽtes ad eandẽ numerationẽ probãt nu-
merationẽ,licet diſcordent circa promiſſionẽ reſtituẽdi pecuniam
numeratã; quia ſatis eſt,quod tendunt ad eundem rei finem circa
numerationem.Bald.conſ.150.Quidam Gaſparonus,lib.3.† Amplia; 57
quia teſtes ſingulares probant in cauſa liquidationis fructuũ;quia

58 eſt difficilis probationis.Rim.Iun.*conſ.*43.*n.*9.*l.*1. † Amplia; quia
teſtes ſingulares licet nõ probẽt, bene faciũt magnũ adminiculũ.
59 Abb.*conſ.*81.*n.*2.*l.*2.† Amplia:quia quãdo de præterito præſumi-
tur in præſẽti,tũc teſtes ſingulates probãt,ſi vnus deponit de præ-
terito,alius de preſenti.Bal.*conſ.*80.*Principalis cura,n.*3.*v. & ſi di-*
60 *catur,l.*3.† Extende;quia teſtes ſingulares probãt enũciatiua ver-
ba de præterito,vel de futuro,ex qua reſultat præſumptio volũta-
tis diſpoſitiuæ.Caſtr.*conſ.*395.*In cauſa,qua vertitur,col.*2.*in fi.v.iſti*
61 *quidẽ teſtes,& col.*3.*l.*2.† Extende;quia quãdo agitur de probanda
præſũptione ad effectũ præſũptæ diſpoſitionis ſingularitas teſtium
62 nõ nocet.Caſt.*d.conſ.*395.*col.*3.*in pr.v.& cũ ad hãc,l.*2.† Amplia,
quãdo nõ agitur principaliter de eo,quod probarur;quia licet teſtes
nõ probẽt venditionẽ, quãdo diſcordãt de pretio nec concordant
in minori ſumma;quia sũt ſingulates,nec minor ſumma ineſt ma-
iori hoc caſu.Alex.*conſ.*18.*n.*3.*l.*1.ſecus eſt, quãdo agitur nõ inter
venditorẽ,& emptorẽ,ſed cõtra tertiũ; quia tunc bene probant in
minori ſumma;quia nõ agitur principaliter de pretio,ita apoſt.ad
63 Alex.*d.conſ.*18.*n.*3.*l.*1.*in v.nõ probabit.*† Amplia; quia teſtes depo-
nẽtes ſuper quãtitatẽ, cõcordes dicũtur in minori sũma licet vnus
deponat de quinq; alius de decẽ.Ang.*conſ.*25.*Prò deciſione,n.*4.*cir-*
☞ *ca fi.*Vide,*Sũma maior continet minorem,& quando ſecus.Concl.*885
64 † Amplia;quia debitũ probatur ex pluribus teſtibus probãtibus de
confeſſione debitoris. Soc. Iun. *conſ.*90.*n.*13.*& ſeq.l.*2.quod dicit
verũ, quãdo nõ inducũtur ad probandũ confeſſionẽ in ſpecie,ſed
in genere,allega Caſt.& Curt.Iun. & alios quos vides; quia vide-
65 tur prima facie cõtratium verius.† Amplia:quia teſtes ſingulares
probãt circa delictũ;& ea,qua coniecturis probatur. Crau.*conſ.*35.
*Ex pluribus concludendũ,n.*5.vbi late,quod faciũt ſemiplenam,imo
etiã plenã probationẽ arbitrio, quãdo tẽdunt ad eũdẽ finẽ.Caſtil.
66 *conſ.*21.*n.*5.*& ſeq.* † Extende,in confeſſione partus ſuppoſiti;quia
plures teſtes de cõfeſſione facta etiã ſingulates probãt,plene Soc.
67 Iun.*conſ.*90.*n.*13.*& ſeq.l.*2.vbi plura.† Extende vbi agitur de mo-
dico præindicio,teſtes ſingulares etiã cõſanguinei probant. Crau.
68 *conſ.*182. *Videtur, quod indiciũ,n.*15. † Extende; quia poteſt iudex
credere teſtibus ſingularibus,ſi videt probationem eſſe veriſimilẽ
69 apoſt.ad Clar.§.*fi.q.*53.*n.*18.*v.ſunt ſingulares.*† Extende multis ca-
ſibus,de quib.per Crau.*conſ.*78.*De anno* 1539.*per tot.*vbi,quod nõ
nocet circa locũ,& tẽpus,niſi quãdo locus,& tempus ſunt de ſub-
ſtãtia,& vbi probatur aliquid in genere,vel vbi ſumus in ſingula-
ritate nõ obſtatiua,ſed adminiculatiua,vel ſaltẽ eſt in arbitrio iudi-
70 cis.† Extẽde;quia probãt cõfeſſionem extraiudicialem & abſente
parte facta ad inducendã ſemiplenã probationẽ,quãdo aliter ſemi-
plene eſt probatũ.Patiſ.plene *conſ.*57. *Et ſi ad exhibendũ,n.*42. *&*
71 *ſeq.l.*1.Gozad.*conſ.*79.*col.*3.†Extende;quia probãt ſemiplene,ita vt
ſit deferendũ iuramentũ actori,& nõ reo,maxime ſi cõcurrũt cõ-
72 iecturæ.Fulg.*conſ.*161.*n.*1.*& ſeq.*† Et vbi probatio ſufficit per in-
dicia,& præſumptiones,teſtes ſingulares probãt.Alex.*conſ.*54.*Circa*
*primũ,n.*9.*l.*6.ſequitur Pariſ.*conſ.*57.*n.*49.*l.*1.Curt.Iun.*conſ.*64.*n.*8.
73 † Amplia ; quia teſtes ſingulares probant , quando ſunt notabiles
perſonæ.Rim.Iun.*conſ.*7.*n.*205.*l.*1. vbi dicit eſſe notabile. Caſtr.
74 *conſ.*342.*In cauſa Fratalea,col.fin.v.*4.*dicitur,lib.*2.† Extende; quia
perſona valde nobilis plene probat,ſi id iudici videatur plene.Marſ.
*ſing.*114.*Vulgatum.*vbi quod materia eſt arbitraria iudici,vt teſtes
probãtes nõ probẽt,& non probãtes probent,ſi exprimat cauſã,&
75 quod vnus ſingularis probet.Plot.*conſ.*6.*n.*13.† Declara;quia licet
teſtes ſingulares ſingularitate non obſtatiua aliquãdo directe non
probẽt bene adminiculãtur,& arbitrio iudicis probãt,ita vt ſit locus
76 iuramẽto ſuppletiuo.Caſt.*conſ.*342.*col.fi.v.*4.*dicitur,l.*2. † Amplia;
quia licet teſtes ſingulares nõ probẽt cõfeſſionẽ.Caſt.*conſ.*155.*n.*2.
*l.*2.tamẽ quãdo non agitur de probatione principaliter,ſed de ſup-
plenda probatione ſemiplena bene probãt,vt faciãt integrã proba-
tionẽ.Caſt.*conſ.*109.*Viſa petitione,col.*2.*n.*1.*in fi.v.nam confeſſio, &*
77 *conſ.*143.*Viſo proceſſu,n.*3.*vſq;in fin.l.*2.† Amplia;quia licet teſtes
ſingulares de confeſſione facta parte præſente vnus die Lunæ,alius
die Martis,& alius die Mercurij,quod habuit mutuo centũ à Titio,
non probent confeſſionem formiter;quia ſingulares bene probant
mutuũ reſultans ex ipſa confeſſione; quia omnes tendũt ad eundẽ
rei finẽ.Caſt.*conſ.*381.*Iudex eſt miniſter,circa fi.v. & ſi dicatur,l.*1.
78 ſequitur Dec.*conſ.*650.*n.*10.late Crau.qui alios cit. *conſ.*267.*n.*5.†
In cõtrariũ videtur facere;quia cõfeſſio nõ eſt probatio,ſed habet
vim probationis qua releuat ab onere probãdi.Caſt. *conſ.*143.*n.*3.
* vbi dicit*cõmun.*l.*2.† Amplia;quia nõ etiã eſt neceſſarium,quod
79 ſinguli actus probẽtur per teſtes duos,ſed ſufficit,quod vnus teſtis
de vno actu,alius de alio deponat.Anch.*conſ.*277.*n.*12.*& ſeq.* vbi
pulchre declarat,& *conſ.*439.*n.*14.*& ſeq.*Caſt.*conſ.*151.*Viſo puncto,*
80 *in pr.v.*2.*videtur,l.*1.† Contrariũ,quando ageretur de probãda cõ-
ſanguinitate;quia ſi vnus de vno gradu,alius de alio,nõ probãt,niſi
ſuper ſingulo gradu ſint duo teſtes.Anch.*conſ.*277.*n.*12.*&* 439.*n.*
14.pro iſta parte plene Alex.*conſ.*13.*Ex iis qua,n.*19.*l.*1.Caſt.*conſ.*
113.*Contra ſuperius conſulta,n.*2.*l.*1.Vide , *Singula quæ non proſunt* &
*multiplicata iuuãt,& quãdo ſecus.Concl.*276.† Idẽ in fama;quia nõ 81
ſufficit,quod vnus teſtis deponar de fama in vna parte ciuitatis,alius
in alia.Anch.*d.conſ.*277.*n.*12.*&* 439.*n.*14.† Idẽ in teſtibus,qui de- 82
bẽt probare poſſeſſionẽ per certũ tẽpus,puta decẽ annorũ;quia nõ
ſufficit,quod vnus de vno quinquennio,alius de alio;quia requiri-
tur, quod plene probetur ſingulũ quinquenniũ. Anch.*conſ.*177.*n.*
12.*&* 439.*n.*14.† Idem in conſuetudine probanda;quia teſtes ſin- 83
gulares de vno actu alius de alio nõ probant. Alex. *d.conſ.*277.*n.*
12.*&* 439.*n.*14.† Idẽ in probãda aditione hæreditatis; quia teſtes 84
ſingulares de vno actu,& alio non probãt.Caſt.*conſ.*113.*in pr.l.*1.
& eſt ratio,quia per vnicũ actum perfecta eſt aditio.Bal.*conſ.*432.
*in pr.& in fi.n.*5.*l.*3.† Declara hanc materiã;quia ſi agitur de pro- 85
bãdo aliquid,quod nõ eſt propter ſe,ſed propter illud,quod ex eo
elicitur, eſt principalis intentio probare debẽtis provt in cõſuetu-
dine,qua eligitur ex factis,tunc facta ſingularia debent plene pro-
bari,quãdoque eſt aliquid,quod per ſe,& propter ſe eſt probandũ,
provt poſſeſſio, & tunc ſi vnus dicit, collegit granum,alius,quod
collegit vinum,iſti actus per teſtes ſingulares probant poſſeſſionẽ;
quia quilibet actus eſt poſſeſſorius.Anch.*d.conſ.*277.*n.*12.*& ſeq.v.*
*ad hoc reſpondeo,& conſ.*439.*n.*14.*cum ſeq.*& de poſſeſſione iuriſdi-
ctionali.Caſtr.*conſ.*381.*poſt med.v.itẽ poſito,l.*1.† Declara totã hãc 86
materiã alio modo; quia in iis, quando ſunt difficilis probationis;
quia ſufficiunt plures præſumptiones,& cõiecturæ,ergo ſufficiunt
plures teſtes de actibus concernentibus ad idem;quia omnis teſtis
ſingularis facit vnã præſumptionem,& coniecturam,plene Caſtil.
*conſ.*21.*per tot.*maxime *n.*5.*& ſeq.*vbi probant in materia vſurariũ;
& quod quis ſit manifeſtus vſurarius ; quia materia eſt difficilis
probationis; quia ad ſimilitudinem furũ non adhibentur vſurarij
teſtes in ſuis vſuris.† Idem,ſi agitur de probando debito ex con- 87
feſſione; quia ſi vnus deponat de confeſſione de vno tẽpore,alius
de alio tẽpore non probantur ſingulæ cõfeſſiones; quia teſtes ſin-
gulares ſunt,ſed probatur debitũ ex confeſſione. Caſtr.*d.conſ.*381.
*Iudex,poſt med.v.item poſito,l.*1. † Declara ſecundo,& facilius;quia 88
quando actus plures habent vnam originem,& vnam cauſam,illa
origo probatur per teſtes ſingulares ſuper ſingulo actu , ſed vbi
actus ſunt ſeparati, dicũtur tamẽ iterati per expreſſam ſimilitudi-
nem,non identitatem,& requiruntur cõteſtes ſuper ſingulo actu.
Anch.*d.conſ.*277.*n.*13.*v.ex iſtis Paulus,& conſ.*439.*n.*15.† Decla- 89
ra;quia quãdo principaliter nõ agitur de actibus ſingularibus de-
poſitis per teſtes,ſed de probando effectu qui reſultat ex actib.ſin-
gularib.provt poſſeſſio,vel quaſi poſſeſſio,tũc actus non ſunt con-
cludenter probãdi.Caſt.*conſ.*151.*Viſo puncto,in pr.v.*2. *videtur,l.*1.
ſecus ſi producerẽtur ad probandũ actus ſingulares.Abb.*conſ.*113.
*Tria col.*3.*in fi.l.*2.† Declara;quia qua ſingula non proſunt,multa 90
iuuant in probatione,& in iis,in quib.non requiritur certa ſpecies;
quia iudex in probatione,qua non debet anguſtari ad vnã ſpeciẽ
probationis non debet ſe reſtringere;ſecus in iis,in quib.certa ſpe-
cies eſt probãda,vel requiritur,ita Anch.*cõſ.*276.*Viſa diligẽter,n.*4.
& 5.*& ſeq.*† Declara;quia,quod dicitur teſtes probare,quãdo agitur 91
de probãdo aliquid in genere,intelligitur quãdo ad aliũ finẽ agitur
per modũ excipiẽdi, puta quod probetur adulteriũ ad effectũ per-
dẽdæ dotis,vel quẽ infamẽ,vel homicidã ad effectũ,vt repellatur à
teſtimonio;ſecus,ſi agatur directe ad pœnã pro illo delicto;quia te-
ſtes ſingulares non probãt ad condẽnãdũ directe,neq; in caſu hæ-
reſis,ſed bene operantur,quod acrius torqueantur,vel ſeuerior fiat
pœna extraordinaria, ita pulchre Iul. Clar.in §.*fi.q.*53.*n.*19.*v.ego* *
*aliquãdo,*vbi dicit*cõmu.† Cõtra declarationẽ videtur facere idẽ
Clar.*d.q.*52.*n.*2.dũ vult quod exceptio cõtra teſtẽ de crimine,vt re- 92
pellatur,nõ ſufficiat generalis,ſed debet eſſe ſpecifica,ergo nõ po-
teſt agi de probatione in genere excipiẽdo.† Declara totã iſtã ma- 93
teriã,vt per Abb.*conſ.*42.*Ex multis agitatis.l.*1.*per tot.*vbi ex mẽte
Ant.de But.in *c.cum oporteat de accuſatio.*dicit,quod quando teſtes
ſunt ſingulares in probatione partiũ diuiduarũ ad cõſtituẽdũ totũ,
& nõ probãt,provt ſi agitur de præſcriptione,vnus vidit poſſidere
vno tempore,alius alio tẽpore.† Idem,quãdo teſtes deponũt ſuper 94
cauſis,qua ſe nõ habẽt, vt partes ad cõſtituendũ totũ,ſed vt cauſæ
multiplicatæ;quia non probant, provt ſi agitur de canonizatione
Sancti;quia ſi vnus de vno miraculo,alius de alio,nõ probãt.Abb.
*d.cõſ.*42.*n.*2.*l.*1.† Secus,ſi teſtes ſunt ſingulares in probãdis parti- 95
bus indiuiduis ad cõſtituẽdũ totũ;quia probãt, vt ſi vnus fuit præ-
ſẽs celebrationi Miſſæ in cõfeſſione,alius in Epiſtola,alius in Euã-
gelio,alius in alia parte;quia nõ poteſt dixiſſe partẽ,quin etiã totũ
dixerit,ex quo partes ſunt indiuiduæ ad totũ.Abb.*d.conſ.*42.*n.*2.*l.*
1.† Idem ſi teſtes ſingulares deponũt ſuper partes diuiduas,quãdo 96
quælibet

Digitized by Google

quælibet pars infert neceſſario ad totũ,vt ſi volo probare decimã, & vnus deponit de ſolutione grani,alius de ſolutione vini,vel hordei;quia probant decimam ſolutam.Abb.*d.conſ.42.n.2.* & idem,ſi agatur de exercitio iuriſdictionis ; quia probatur , ſi vnus de vno
97 actu,alius de alio;quia tendunt ad idem.† Declarat & generaliter Abb.concludit *d.conſ.42.n.2.col.3.circa med.l.1.*quod etiam ſi agatur de probando aliquid in genere, vel vniuerſale, niſi quando factum eſt ſucceſſiuum,& indiuiduum teſtes non probant; ideo non probant teſtes aliquem vſurarium , ſi vnus deponit de vno contractu,alius de alio,ſiue in facto proprio,ſiue non,quia actus licet ſint multiplicabiles, & ſucceſſiui, non tamen indiuidui, & dicit, quod contrarium tenentes æquiuocauerunt ſuper opinione Innoc. in *c.licet ex quadam,de teſtib.& atteſtat.*amplectentes primam opinionem per eum recitatam,dum vltimam debuerunt amplecti,allegat multas auctoritates, & multa iura ad hoc , & tandem vnam rationem , quam dicit efficaciſſimam, videl. quia omnes teſtes in ſenſu ſunt ſingulares,quia ſenſus vnus non eſt ſenſus alterius,nec è contra,ſed obiectus ne præſentans eodem tempore ſenſibus ſingularib.operatur, quod ſunt conteſtes, vnde dicit eſſe propterea impoſſibile,vt deponentes ſuper actibus,ſeu partib.diuiduis probent, ſecus ſi ſuper partib.indiuiduis,quia obiectus circa diuidua non ſe præſentat ſenſibus, quando vnus de parte diuidua, alius de alia de-
☞ ponit.Vide etiam Maſc.*Concl.379.Confeſſio an, & quando probetur per teſtes etiam ſingulares,n.6.& multis ſeq.*vbi,quod non probant actum de diuerſo loco , & diuerſo tempore deponentes , & po-
98 nit plures fallentias , vide eum. † Amplia ; quia teſtes ſingulares probant communem reputationem,& famam filiationis,vel alterius actus quaſi poſſeſſionis.Alex.*conſ.51.Viſo,& diſcuſſo,n.5.lib.1.*
99 vbi apoſt.in *v.fama.*† Amplia;quia teſtes ſingulares probant,quãdo concurrit præſumptio ; quia per plures annos partes conſenſerunt facto,prout teſtes ſingulares dicunt.Caſtr.*conſ.250.n.5.v.&*
100 *licet,l.2.*† Amplia,quia teſtes ſingulares in circunſtantiis,& qualitatib.probant,quando concordant in facto principali. Alex.*conſ.*
101 *53.n.4.l.1.*Io.de Anan.*conſ.76.in pr.*vbi Bolog.in apoſt.† Limita; quia teſtes ſingulares non probant inuentarium defectuoſum , ſi vnus deponit de vna re non deſcripta,alius de alia;quia licet tendant ad eundem finem,tamen per diuerſa,& ſeparata ,ex quib.non inferturneceſſario;ideo non probant.Bal.*conſ.499.Ad euidentiam*
101 *præmittendum,l.5.per tot.*vbi pulchre declarat hunc articulũ.† Limita in furto,quia ſi vnus deponit de furto vnius rei,alter de furto alterius rei,non eſt probatum furtum ex teſtibus ſingularibus.Bal. *conſ.499.n.2.v.modo quæritur,l.5.*quod intellige de furto in ſpecie.
103 † Declara tamen omnes limitationes in quib.teſtes ſingulares nõ probãt,quod intelligatur plene,ſed bene probãt ſemiplene, ita vt ſit deferendũ iuramentũ,maxime quando cõcurrunt præſumptio-
104 nes,Fulg.*conſ.161.In cauſa Iacobi, n.1. & ſeq.*† Limita;quia teſtes ſingulares nõ probãt ſimulatũ contractũ, vt quia vnus dicit audiuiſſe in vno loco,alius in alio,quod emptor fecerat pactũ de retrouendendo,& quod retinebat rem venditã,donec ſuæ pecuniæ debitæ à venditore reſtituerentur ſibi.Bald.*conſ.39.Proponitur quod,*
105 *l.3.per tot.*max.*n.4.*† Limita;quia teſtes ſingulares nunquã probãt aditionẽ hæreditatis ; quia perfecta eſt aditio per vnicum actum, ideo non probant.Bal. *conſ.432.Super dubia,in pr.& in fi.n.5.nam*
106 *aditio.l.3.*† Limita;quia teſtes ſingulares nõ probãt teſtamẽtũ etiã fauore piæ cauſæ,&dicũtur ſingulares,ſi vnus deponat per dictionem taxatiuã vno modo,alter diuerſo modo,licet ſe pro conteſtib.
107 allegãt.Bal.*conſ.221.Videtur mihi,l.3.circa fi.v.mihi ergo.*† Limita; quia teſtes ſingulares nõ probãt famã, niſi de ea deponãt abſolute.Bal.*conſ.406.v.2.quæritur,l.1.& conſ.277. Inquiſitio formata,l.3.*
108 *in pr.*† Limita;quia licet teſtes ſingulares non probent directe;tamen præſumptionẽ inducunt, qua cum aliis poteſt ſufficere.Caſt. *conſ.282.In cauſa iſta,col.pen. prope fi.v.item non obſtat, quod teſtes,*
109 *l.1.*† Limita;quia teſtes ſingulares non probant delictũ etiam, ſi procedatur per inquiſitionẽ.Io.de Im. *conſ.137.n.3. & per tot.*vbi,
110 quod ſingularis dicitur,qui nõ habet cõteſtẽ.† Et maxime hoc eſt
* verum,ſi agitur de delicto in ſpecie.Clar.*l.fi.q.53.n.18.* vbi*dicit
111 cõmunem.† Limita;quia teſtes ſingulares ſuper negatiua nõ probant,Bal.*conſ.281.Iudex formauit, n.2.v. in contrarium videtur,l.2.*
112 Fulg.*conſ.174.Super eo,col.3.v.3.pr.*† Limita;quia teſtes ſingulares nõ probãt ſubornationẽ.Dec.*conſ.*188.*n.*8.Venafr.*cõſ.27.n.7.*Clar.
113 in §.*fi.q.53.v.dixi etiã.*Boſſ.*de oppoſ.contr.teſtes,n.39.*† Declara,niſi inducerentur contra ſubornantem. Bal.in *c.1.de inueſt.inter Dom.*
114 *& vaſ.*Marſ.*ſing.112.*Bero.*q.58.n.5.*Soc.*conſ.253.v.2.etiã.*† Limita;quia in cauſa criminali teſtis ſingularis nihil probat & dicitur ſingularis,ſi delictũ deponit commiſſũ in alio loco puta in loco diſtãti per milliare,ſi alij deponũt per medietatẽ dicti ſpatij. Cuma.
115 *conſ.27.Cum adeo plene, in pr.*† Idẽ,ſi vnus dicat percuſſionẽ fuiſſe punctim,alius per talcum.Fed.de Sen.*conſ.262.*ſequitur Abb.*conſ.*
42.col.2.in fi.l.1.† Declara;quia ſi quinq;teſtes cõcordant de deli- 116
cto,ſed de tempore delicti diſcordant, poteſt accuſatus torqueri, ſi vnus concordat cum accuſatione in totũ. Ang.*conſ.3.Publicatus eſt*
proceſſus.† Limita;quia teſtes ſingulares nõ probãt,quando ſingu- 117
laritas eſt circa locũ,& actus nõ eſt reiterabilis.Bal.*cõſ.25.Punctus infraſcripti,n.2.v.quoad ſecundũ.lib.3.*vbi,quod tunc ſe inuicem lacerant,& vbicunque agitur de probãdo actu in ſpecie,teſtes ſingulares nõ probãt.Rim.Iun.*conſ.7.n.103.lib.1.*Anch.*conſ.75.n.8.&*
conſ.439.n.10.† Declara;quia ſi locus,& tẽpus non ſunt de ſubſtã- 118
tia,nõ nocet ſingularitas.Crau.*conſ.78.n.2.*† Limita,quando ſuper 119
eodẽ facto vnus deponit de vno loco, & vna perſona, alius de diuerſis perſonis,& locis,quia ex quo diſcordãt,non dicũtur conuenire.Bal.*conſ.81.In cauſa iſta per tot.lib.3.*& ideo non probãt,prout
in teſtibus Suſannæ dat exemplũ.Alex.*conſ.11.n.4.lib.4.*† Extẽde; 120
quia tantũ valet probatio per vnũ teſtem,quantũ ſi eſſet facta per multos teſtes ſingulares.Alex.*conſ.13.Ex iis,quæ in fi.lib.1. & conſ. 21.n.2.lib.4.*& plen.*conſ.11.Sentio,n.3.& 4.v.ſed ſi ſunt,lib.4.*vbi, quod imo minus probant mille ſingulares ſingularitate obſtatiua,
quã vnus.† Limita;quia regula eſt,quod teſtes ſingulares non pro- 121
bant,apoſt.ad Clar.§.*fi.d.53.n.18.in v. ſunt ſingulares,* & ibi Clar.
dicit*communẽ,maxime ſi agitur de probando aliquid in ſpecie, *
& tantũ probãt mille teſtes ſingulares,quãtũ vnus.Ang.Aret.*conſ. 115.In cauſa.n.10.& ſeq.*Alex.*conſ.82.In cauſa, & lite,n.4. ver. non*
obſtat,etiã.lib.4.† Extende,vt procedat etiam in iis,in quibus duo 122
teſtes faciũt ſolũ ſemiplenã probationẽ,prout in probãda cõfeſſione extraiudiciali;quia teſtes ſingulares nõ iungũtur,quãdo diuerſi ſunt de loco,vel tempore.Alex.*cõſ.128.Ponderatis,n.5. ver.& dicti*
duo teſtes.lib.2.† Limita,vbi agitur de probãdo aliquid propter ſe, 123
& pro ſe ; quia nõ dependet ab aliquo alio, tunc teſtes ſingulares non probant.Cald.*c.conſ.171.v fateor,quod quidam,*alias *5.de teſtib.*
† Limita;quia teſtes ſingulares non probãt, quod trãſumptum cõ- 124
cordet cum originali,quando ſine decreto iudicis eſt trãſumptatũ.
Io.de Im.*conſ 129.per tot.* † Limita;quia teſtes ſingulares nõ pro- 125
bãt certũ,& determinatũ factũ. Bal.*conſ.394.In cauſa Ludouici, n.*
5.v.præmitto,lib.2. † Limita;quia teſtes ſingulares nõ probant præ- 126
ſcriptionẽ cauſatã certo tẽpore,quando vnus de vno tẽpore, alius de alio deponit. Alex.*conſ.51.Viſo,& diſcuſſo,in fi.lib.1.* & cõmu-
nem*dicit Alex.*conſ.72. Inſpecto diligẽter,n.3.lib.1.*Vide infra,*Te- **
ſtes deponentes à decem annis citra non concludũt de tẽpore,&c.Concl. ☞
273.† Limita;quia Epiſcopus nõ poteſt diſpenſare,quod per ſuam 127
conſtitutionẽ cõtra vſurarios teſtes ſingulares probent, cõmunem
dicit*Clar.*d.§.fi.q.53.n.20.v.& quid ſi Epiſcopus.*† Extẽde;quia nõ *
creditur etiã Principi atteſtãti aliquid in præiudiciũ tertij,de quo 128
vide,*Papæ aſſertioni quãdo ſtãdũ ſit vel non,Concl.62.*† Limita;quia 129
teſtes ſingulares ſuper actu inducẽte cõſuetudinẽ non probãt con-
ſuetudinẽ,communẽ*dicit Alex.*conſ.45.li.2.n.4.& circa fi.& conſ.* *
*131.In cauſa,n.9.v.nec obſtat,col.pen.li.2.*Corn.*conſ.89.li.1.*Dec.*cõſ.*
*438.Pro reſolutione,n.25.v.& ſecũdũ cõmunẽ,*vbi de*cõmuni.Vide, *
Probationes plures imperfectæ faciunt vnã perfectã,& quando ſecus. ☞
Concl.797.† Limita;quia licet teſtes ſingulares non probent,iſtud 130
eſt ad plenam probationem,ſed quoad inducendũ indiciũ vel præ-
ſumptionẽ,ſecus.Alex.*conſ.77.In cauſa accuſationis,in fin.lib.1.*Vide ☞
Ant.Gabr.*lib.1.tit.de teſtib.Concl.2.Teſtes ſingulares non probant.*

Teſtes ſingulares an probent hæreſim,& alia. CONCL.266.

TEſtes† diſcordãtes de tẽpore,ſed bene cõcordantes de errorib. 1
an probẽt hæreſim.Specu.*tit.de teſt.§.iã de interrogatoriis,*ad quẽ ſe refert Fed.de Sen.*conſ.252.n.4.v. & an teſtes ,* & quod probent hæreſim de vno,alius de alio errore, plene Rim. Iun. *conſ.7.*
per tot.lib.1.† Amplia;quia teſtes ſingulares probant hæreſim , vt 2
ſi vnus deponit,quod negabat vnum articulũ fidei, alius deponat de alio,quia tendũt ad eundẽ finem. Bal. *conſ.465. Viſis dictis articulis,n.7.v.& confirmatur,lib.4.* Caſtil. *conſ.21.col.2.in fin.ſub n.6.*
† Contra,quia indiſtincte teſtes ſingulares non probant.*c.licet, de* 3
probat. Card. Zab. *conſ.25.n.3.v.item eſt ſingularis,*& ita per plura
Alex. *conſ.104.In cauſa,n.8.& ſeq.lib.3.*† Declara Alex.*d.conſ.104.* 4
*n.8.& ſeq.lib.3.*quod excepta iuriſdictione,& illius vſu,in quo teſtes ſingulares probãt,ſi vnus de vno vſu,alij de aliis,ſecus ſi agatur de probandis actibus,ex quibus reſultat multiplicatio alicuius rei;ideo ſi vnus teſtis ſolus deponit de vno vſu, ſeu actu hæreticali,alius ſolus de alio,& ſic de ſingulis non probatur hæreſis,ſicuti
neq; ad canonizationẽ Sanctorũ ſufficiũt teſtes ſingulares.† Am- 5
plia;quia teſtes ſingulares deponẽtes de diuerſis actibus geſtis tendentibus ad crimẽ læſæ maieſtatis humanæ probãt læſam maieſtatem.Anch.*conſ.278.Ex prædicta facti narratione,n.11.& conſ.439.*
*n.13.*vbi late.Vide Concluſ.prox.præced.maxime *n.31.& ſeq.* ☞

Digitized by Google

Teſtium dicta non cauillanda, & quando ſecus, & qualiter interpretanda. CONCL. 267.

1 REgula † eſt;quia cauillanda non ſunt dicta teſtium, ſed iuuã-
da.Alex.conſ.5.in caſu inquiſitionis,in fi.l.1.& conſ.100.In cauſa
Inquiſitionis,n.2.Alex.plenius conſ.149.Viſo proceſſu.n.10.v.& ver-
ba teſtium,l.5.vbi,quod ſatis eſt,vt in negotio principali ſint con-
cordes ad hoc,vt in acceſſoriis poſſint concordari,& apoſt.ibi in v.
teſtium,dat plurimos concor. & conſ.43.Viſis,n.35.l.4.& conſ.101.
Super primo,n.21.v.& dicta teſtium,l.7.& conſ.177.Viſis, & lectis,
in fi.l.7.& conſ.184.Viſo proceſſu,n.10.vnde ad propoſitum,lib.7.vbi
apoſt.in v.dicta,dat concor.& conſ.185.n.5.l.7.† Extende,maxime
in ratione teſtis,quæ debet adiuuari, non cauillari.Dec.conſ.100.
2 n.2. vbi late. † Extende,etiam ſi contrarientur in modico,etiam ſi
vnus plus deponat,quam alius,ſi non ſunt contrarij,ſunt adiuuan-
da eorum dicta.Alex.conſ.186.n.4.v & debent dicta teſtium,l.7.Rol.
3 à Val.conſ.33.n.5.l.2. † Amplia, quia dicta teſtiũ ſunt iuuanda, &
non cauillanda etiã in criminalibus,& vt tollatur cõtrarietas.Dec.
d.conſ.100.In cauſa inquiſitionis,n.3.Vide ſupra, Teſtes à depoſitione
4 falſa multipliciter ſaluantur.Concl.251.n.17.† Et dictũ teſtis,quod
audiuit ſic dici ab omnibus:interpretatur,videlicet a multis,ne ca-
ptioſum reddatur eius dictũ;quia eſſet impoſſibile quaſi verificare,
vel verũ eſſe,quod ab omnibus audiuerit.Caſtr. conſ.372.Præmit-
5 tendum eſt,col.antep.n.3.l.1. † Et teſtis,qui dicit ,ſemper Titiũ in-
ſeruiſſe Seio pro famulo,licet interrogatus dicat nõ vidiſſe ſingulo
die,& ſingulo momẽto,probat.Corn.conſ.171.in fi.vbi etiã alia ſi-
6 milia,l.2.† Extende;quia teſtis deponens per 10.annos ſemper vi-
diſſe poſſidere talẽ,intelligitur,vt probet,licet forte impoſſibile ſit,
quod ſemper viderit;quia alius medio tẽpore poſſederit.Rom.cõſ.
264.n.3.in terminis teſtis.Fel.in proœm. decret. Rex pacificus. n.4.
vbi,quod dictũ non intelligitur,niſi ſecundũ poſſibile,non ſi dor-
7 miebat,vel abſens erat poſſeſſor.† Extende,quia teſtis,qui dicit,rẽ
valere decẽ,nõ infert,quod non valeat plus;quia taxatiua in teſte
non intelligitur,niſi ipſe dicat,vt ſupra, Taxatiua nõ ſubintelligitur
8 in depoſitione,& quando ſecus.Concl.24.† Et teſtis, qui dixit vidiſſe
Titiũ ſẽper poſſidere,ſi Titius fuit per longũ tẽpus abſens, nõ eſt
falſus, vt per Bart. in l.1.n.20.& ſeq ff.ſol. matr. quia poteſt ſaluari
ex ciuili poſſeſſione , vel quia fructus ſint percepti eius nomine
9 ſequitur Caſt.conſ.361.v.l.2.† Reſtringe,ſeu declara;quia ſi teſtes
de falſo ſunt ſuſpecti,iudex debet illos diligenter examinare,& ſic
poteſt inuoluere.Dec.conſ.448 Viſis tota,n.27.& ſeq.maxime,n.30.
vbi, quod eorũ dicta poſſunt cauillari,& quando ſunt ſuſpecti,&
quod iudex poteſt non adhibere fidẽ,etiã ſi ſecundum corticẽ ver-
borũ probarẽt,imo poteſt iudex inuoluere teſtes ſuſpectos,ne pro-
bent,latiſſime Gram.dec.34.n.41.& ſeq.vbi plures allegat.Vide Te-
ſtiũ qualitas bona,vel mala quando conſiderãda.Concl.235 n.5.& ſeq.
10 † Reſtringe ; quia teſtes ſuſpecti poſſunt interrogari de omnibus
circumſtantiis,an ſtarent,vel ſederent,plene Alex.conſ.91.lib.4.n.7.
quia debet iudex,ſi ſuſpicatur contra teſtes,illos de circumſtantiis
omnibus interrogare,plene Gram.d.dec.34.n.42. & ſeq.ſic detexit
Daniel falſitatẽ contra Suſannã, dum alter ſub ficu,alter ſub pinu
depoſuit. Alex.conſ.153.Viſis narratis,n.8.v. tamen vbi eſt ſuſpicio,
lib.5.vbi apoſt.in v.ſuſpicio,& conſ.154. Viſo themate,n.6. & ſeq.v.
11 item dicti tres,l.5.† Et magnum eſt periculum inuoluendi teſtes,ſi
interrogentur de verbis formalibus;quia ſi in modico diſcordant,
nõ probãt,licet cõcordarent in ſenſu.Alex.conſ.150.In cauſa,n.2.v.
tunc eſt aduertendum ,lib.5. Vide, Interrogari de quibus poſſit teſtis.
12 Concl.322.in fi.Concl.† Amplia;quia omnis probatio arbitrio iudi-
cis remittitur;ideo an teſtes probent,vel ne, poteſt iudex arbitrari
& ferre ſententiam.Dec.conſ.232.Viſo tenore,n.5.vbi latiſſime hoc
explicat.& conſ.448.n.19.& ſeq.in eodem caſu Pariſ.conſ.88.lib.3.
13 † Extende;quia licet ſecundũ verba probẽt teſtes,tamẽ poteſt iu-
dex, ſi habet ſuſpectos,nõ adhibere fidẽ,debet tamẽ aſſerere cau-
ſam,ne teneatur in ſyndicatu.Dec.d.conſ.448.n.29.Pariſ.d.conſ.88.
l.3.plene Gram.d.dec.34.n.45.& ſeq.vbi allegat ſeipſum, voto 14.
vbi teſtes probabant ſicariũ minorẽ,cui probationi obſtabat aſpe-
14 ctus, & facta ſicarij atrocia, & fuit ſuſpenſus. † Et pondus totius
cauſæ reſidet in teſtibus,& probationib.Bal.in l.ingenuũ.ff.de ſtat.
15 hom.provt refert Fl.conſ.2.n.9.quod eſt Philippi de Peruſio.† Am-
plia:quia dicta teſtiũ debent modificari ſecundũ*communẽ vſum
loquendi.Fel.conſ.2.n.36.Alex.conſ.82.In cauſa inter.in pr.l.1.& ſe-
cundum*communem vulgi intelligentiam. Rom. conſ.301.n.16.
16 v.ſed iudex.† Declara;quia ſi dictũ teſtis eſt redactũ in ſcriptis La-
tine per Notariũ,debent intelligi verba ſecundũ ius,& ſecundum
leges,non ſecundũ communem vſum. Alex. conſ.82.n.2.& conſ.2.
num.17.& conſ.9.n.4.lib.2.& conſ.26.lib.2.& conſ.85.n.15. lib.4.&
17 conſ.44.n.7.lib.5. † Et non debent intelligi ſecundum ſubtilitates
iuris.Fel.conſ.2.n.37.Rom.conſ.301.n.15.per tot.vbi plena apoſt.in
ver.inducit.quæ dat concor.† Et ſecundum communem populi in- 18
telligentiam debet intelligi dictũ teſtis, Rom.d.conſ.301.n.14.&
15.vbi maxime,ſi ſũt idiotæ;quia neſciunt intelligentiã peritorũ,
neq;iuris ſubtilitates.† Et ſi ſunt ruſtici,duæ negatiuæ nõ faciunt 19
affirmatiuam.Fel.d.conſ.2.n.38.† Amplia;quia dictũ teſtis ſe refe- 20
rens ad aliquid non debet relatio omnimoda fieri,vt inducatur cõ-
trarietas,vel varietas,ſed vt cõueniant dicto,& ſic relatio ſit pro-
portionata.Alex.conſ.122.Viſo proceſſu,n.11.v.præterea dictus teſtis,
l.2.† Limita,quia dictum teſtis æquiuocũ debet contra probantẽ 21
interpretari;ideo ſi teſtis dicat,quod Titius cognouit Bertã per vim,
poteſt intelligi de vi actiua contra Bertam , & de paſſiua contra
Titium,ideo non probatur violentia actiua.Bart.in l.2.ff.de duobus
reis.Vide,Probatio debet de neceſſitate concludere, Concl.765.† Cõ-
trarium ſecundum communem vſum loquendi;quia intelligitur de 22
vi actiua per Titium contra Bertam.Dec. conſ.100. In cauſa inqui-
ſitionis, n.3.col.3.v.6.opponitur, vbi dicit Bart. reprobari per Imol.
& Aret.in d.l.2.bonis rationibus,Vide Concl.prox.ſeq.n.55.

Teſtis dictum dubium qualiter interpretandum. CONCL. 268.

TEſtis,† dictũ indeterminatũ debet referri ad articulum ſuper 1
quo deponit,quãdo dixit articulata vera,ſecus,ſi dixit ſe tantũ
ſcire,Bal.conſ.10.In quaſtione,n.5.v.ad ſecundũ,l.5.† Extende;quia 2
dictũ teſtis dubiũ loquens de ipſis bonis,debet intelligi de bonis
articulatis,& in articulo cõprehenſis.Alex.conſ.88.Quoniã,n.14.v.
pondera illa verba,& n.36.l.5.Gram.dec.26.n.2.† Contrariũ tenet 3
Alex.conſ.151.Repetitus,n.5.v 2.reſpondeo,l.5.vbi,quod teſtis de-
ponens ſimpliciter Ioannã cõtraxiſſe,ſi non dicat,de qua Ioanna,
non concludit,& in dubio cõtra producentẽ teſtẽ,vbi quod requi-
runtur duæ demonſtrationes,alias non concludit.Dec.conſ.13.in fi.
Alex.conſ.73.n.4.& ſeq.l.3. † Declara; quia teſtis poteſt declarare 4
dictum ſuũ & qualiter procedat,plene Alciat.in Reg.2 præſumpt.
29.vbi late.† Declara,quia dictũ teſtis dubiũ intelligitur eo modo 5
duo,vnitas rei,& non pluralitas inducatur.Alex. d.conſ.88.n.17.v.
præterea vnitas,lib.5.vbi plena apoſt.in v.vnitas,dat infinitos con-
cor.& quia pluralitas non præſumitur.Alex.conſ.125.n.7.l.6.Vide,
Pluralitas non præſumitur,&c.Concl.368. Vide.Reſponſio ſecundum
petitionẽ,& interrogationẽ interpretatur.Concl.273. † Amplia;quia 6
dictũ teſtis dubiũ ſi adiuuetur per alios teſtes, vel reddatur clarũ,
tunc bene valet,& probat.Fulg.d.conſ.162.col.fi.v.vltra ergo plena.
† Amplia;quia imo dictũ teſtis dubiũ probat hoc caſu; quia ſi de- 7
ponat aliquẽ detinuiſſe domũ,& in ea habitaſſe,probat poſſeſſio-
nẽ,licet poſſit detentio & habitatio eſſe nomine alieno , provt in
conductore;ratio; quia teſtis debet deponere per ſenſum corporis,
& de his,quæ ſunt facti;ideo ſequitur,quod probatio releuat.Alex.
conſ.51.Viſo, & diſcuſſo, n.5.in fi.& n.6.v.nec ad hoc obſtat,lib.1.vbi
apoſt.in v.hac quoque dat cõcor.Vide ſupra,Teſtes interrogati ratio-
nẽ reddere debent dicti ſui.& qualẽ.&c.Concl.173.† Contrariũ tenet 8
apoſt.ad Alex.d.conſ.51.n.6.l.1.v.hac quoq; ſed nihil allegat.† De- 9
clara;quia ſi verbũ ambiguũ teſtis poteſt importare pro inducẽte,
& cõtra eũ,fit interpretatio pro inducẽte,vide omnino Natt.conſ.
285.n.4.vbi pulchre declarat. Vide,Teſtes debent intelligere id,quod
dicunt,alias non probant.Concl.172.† Extende;quia dictũ teſtis ſuf- 10
ficit quod ſit veriſimile,vt probet,licet nõ concludat per neceſſe.
Alex.conſ.53.In cauſa vertente,n.3.l.1.† Et in ſimili Caſt.conſ.120. 11
n.4.l.1.vbi, quod teſtes inſtrumentarij deponentes,quod pecunia
non fuit numerata,ſed partes confeſſæ ſunt eſſe in marſupio ſcut.
400.cõcordant,& cõcludunt cũ inſtrumẽto,in quo Notarius atte-
ſtatur ſoluta eſſe ſcut.400.qui per veriſimilitudinẽ cõcludunt.† Et 12
teſtis deponẽs iam decẽ annis aliquẽ poſſediſſe intelligitur de decẽ
annis immediate elapſis,Alex.conſ.80.Examinato,n.5.ver. nam illa
verba,l.2.† Et teſtis deponens,Titiũ poſſediſſe fundũ probat poſ- 13
ſeſſionem fundi & foſſatorũ,quæ ſunt pars fundi, licet nihil dicat
de foſſatis;quia ſunt pars fundi,& nõ debẽt teſtes deponere de om-
ni gleba & pertinẽtia;quia hoc venit ex effectu iuris. Alex.conſ.54
Viſo proceſſu,n.6.& ſeq.l.5.† Extende in filiatione;quia mulier ha- 14
bens maritũ, vel retenta in concubinatu effecta prægnans proba-
tur prægnans ex marito,vel ex eo,qui tenet eã in cõcubinatu,licet
probetur, quod alij habebant commercium cum ea, l. miles.§.de-
functo.ff.de adult.Alex.157.Circa primum,num.2. lib.5. ſed iſtud ex
legis præſumptione, vt ibi Alex. † Et quod licet probatio per te- 15
ſtes debeat de neceſſitate concludere;tamen ſufficit, quod conclu-
dat ex præſumptione iuris,quæ reſultat ex dicto teſtis;veluti ſi de-
bet probari fraternitas,probetur tractatus fraternitatis,ex qua ori-
tur præſumptio, quod eſſent fratres. Caſtr.conſ.151. Viſo puncto in
princip.v.3.v detur,lib.1. † Declara, vt per Caſtr.conſ.192.Viſis & 16

ponde

Digitized by Google

*ponderatis,col.2.in pr.v. constat autem,lib.2.*vbi, quod probationes
debent vel neceſſario concludere,vel præſumptiue præſumptione
17 à iure approbata,alias non releuat.† Item ſufficit,quod concludat
ab ordine intellectus,à ſolitis;nam teſtis, qui vidit inferri metum
iuueni reperto cum puella de nocte,vt illam deſponſaret,& licet
non fuerit præſens,quando contractum eſt matrimonium,quod ea
nocte fuit contractũ,& non concludat,quod matrimonium fuerit
poſt metũ;tamen quia non conſueuit metus inferri, niſi ante matrimonium,vt contrahatur,non poſtquam eſt contractum,ex ordine concludit,quod metus fuit ante matrimonium. Alex. *conſ.*156.
18 *Viſo proceſſu,n.*14.*in fi.& *15.*v.præterea ſufficiunt,lib.*5. † Extende;
quia in ratione teſtis reddita ſufficit,quod concludat vere,vel præſumptiue. Alex.*conſ.*82.*Viſo proceſſu,n.*8.*& ſeq.v.hoc confirmo,lib.*3.
vbi,quod teſtis in iis,quæ communiter ſunt nota vicinis,& cõſanguineis,ſufficit,quod in cauſa ſcientiæ dicat;quia vicinus,vel conſanguineus,& licet iſta ratio non concludat in eo,qui fuit abſens;
tamen qui vult dicere,quod non concludit;quia potuiſſet fuiſſe abſens,debet hoc probare;quia ſufficit, quod cõcludat præſumptiue,
☞ donec contrarium probetur. Vide,*Probatio debet de neceſſitate con-*
19 *cludere.Concl.*765.† Extende;quia ſufficit,quod probet præſumptiue,vel implicite,veluti ſi dicat:*Sum vicinus.* Alex. *conſ.*101. *Super primo,n.*20.*& ſeq.l.*7. vbi ponit plura ſimilia, & quia verba teſtis
20 ſunt iuuanda,non cauillanda.† Sic teſtis loquens aſſertiue aliquid
præſumptiue concludit præſentiã ſuam.Alex. *d.conſ.*101.*n.*22.*l.*7.
21 † Sic teſtis dicẽs,quod ſic dicitur per populũ,probat,quod audiuit
dici à maiori parte,& probat famam. Alex. *d.conſ.*101.*n.*22.*lib.*7.
22 † Contrariũ,quod debeat cõcludere per neceſſe.Alex.*conſ.*70.*Viſo proceſſu,n.*6.*& ſeq.lib.*1.vbi,quod teſtis, qui deponit ſe fuiſſe præſentem,& non audiuiſſe fieri cõmiſſionem articulatã,non probat
negatiuã;quia neceſſario nõ concludit negatiuã,cum potuerit eſſe
23 præſens,& quod nõ intellexerit.† Idem in criminalibus licet teſtis
dicat vidiſſe,Titiũ fuiſſe primũ in admenando nõ concludit,quod
vulnerauerit,vel percuſſerit.Alex *conſ.*2.*Viſo proceſſu,n.*2.*v. viden-*
24 *dum eſt igitur,l.*7.† Idem eſt,ſi teſtis dicat fuiſſe præſentem,& nõ
recordari;quia facta fuerit commiſſio;quia non probat negatiuã.
Alex.*d.conſ.*70.*n.*7.*l.*1.Idem,ſi dicat factum ſic fuiſſe,& multa alia
facta de quibus non recordatur;quia non probat.Alex.*conſ.*74.*n.*9.
25 *v.*2 *reſpondeo,l.*1.† Idem,ſi teſtis deponat,quod beneficiatum clericum vidit ludere,& perdere;item,quod locauit bona ſine ſolemnitatibus nomine Eccleſiæ;quia nõ concludit neceſſario,quod dilapidet Eccleſiam:prout debet de neceſſario cõcludere,quia poteſt
perdere de ſuo,& bona poſſunt eſſe ſolita locari.Alex.*conſ.*72.*n.*9.
26 *v.& licet quidam,lib.*1.† Idem,ſi teſtis dicat,litigantes eſſe conſanguineos;quia non probat eſſe cõſanguineos in quarto gradu,prout
requirit ſtatutum,vt ſit locus cõpromiſſo;quia licet conſangineus
dicatur is,qui eſt frater,& eſt in quarto gradu;tamen ex quo etiã
poteſt eſſe conſanguineus vltra quartum gradum, nõ probat;quia
non per neceſſe,& in dubio cõtra probantẽ.Alex.*conſ.*82.*In cauſa*
27 *inter Petrum,in pr.l.*1.† Idem,ſi teſtis deponat,pannos pignoratos
tempore certi officialis pannorũ fuiſſe bullatos;nõ tamen probatur
bullatio facta tempore dicti officialis; quia potuerunt eſſe bullati
28 ante,Io.de Im.*conſ.*69.*col.*1.*v.in caſu autem propoſito.*† Idẽ,ſi teſtis
dicat,de menſe Iulij vidiſſe turbari Titiũ;quia nõ cõcludit de die
octaua Iulij,de qua in accuſatione,vel inquiſitione, apoſt.ad *conſ.*
29 *Sign.*132.incipit:*Habui de facto.*† Idem in cauſa matrimonij,dotis,
cauſæ piæ,& fauorabilis cum declaratione, de qua infra *n.*43.*v.li-*
30 *mita.*† Idem,ſi teſtis deponit,vel partes enunciant,bona pertinere
ad Titiũ,vel dant pro cõfinio iuxta bona Titij,nõ probãt Titium
☞ dominũ; quia verbũ *pertinere*,eſt latiſſimũ.Vide,*Pertinere,vel ſpe-*
31 *ctare,&c Concl.*324.† Idẽ,ſi per verba generalia,quæ plura poſsũt
32 importare.Alex.*conſ.*10.*Viſo proceſſu.in fi.l.*4.† Item teſtis deponẽs
de valore rei,quod valeat decem,& plus,nihil cõcludit,vel probat
ſuper decem;quia eſt verbũ ambiguum,& obſcurũ.Alex.*conſ.*109.
33 *Viſo proceſſu,n.*15.*v.quod ſi res fuit vendita,l.*4. † Et idem,ſi dicat;
quia à decẽ annis citra,& plus,ſeu vltra;quia nihil probat illa di-
34 ctio incerta.Fel.in *c.licet cauſã,n.*8.*circa fi.v.& fortius de prob.*† Declara hoc vltimũ,vt per apoſt.ad Alex.*d.conſ.*109.*n.*35.*l.*4.*in verb. plus.*quæ dicit,quod nihil probat,quando teſtis non reddit rationẽ
aliquã,ſed ſi reddit rationem per quam iudex poſſit arbitrari,bene
probat eo caſu,vel quãdo ſumus in caſu, quo agitur de læſione vltra dimidiam;quia ſi teſtis dicat rem venditã pro tribus valere ſex,
35 & plus,tũc releuat;quia omne modicũ ſufficit.† Amplia,quia teſtes
deponens, quod Titius promiſit retrouendere, nõ intelligitur per
ſtipulationem,ſed nudo pacto,niſi dicat,quod fuit interrogatus,&
promiſit,& ſic in dubio cõtra producentem,Anch.331.*Viſis dili-*
36 *genter,n.*8.*& ſeq.per tot.*† Extende,etiã ſi ſit teſtis Notarius,vel peritus;quia quando deponit vt teſtis,verbũ,*promiſit*,nõ intelligitur
per ſtipulationẽ.Anch.*d.conſ.*331.*n.*9.*v. & licet in Domino Iacobo.*
Vide,*Teſtes rationẽ reddere debent dicti ſui & qualẽ.Concl.*173.*n.*9. ☞
& ſeq.† Amplia;quia ſi facta eſt inquiſitio contra Titiũ,quod die 37
octaua Iulij turbauit Seiũ ſecando granũ,& teſtes dicũt,quod viderũt turbare de menſe Iulij nõ probant de octauo die,& ſic de tẽpore in inquiſitione expreſſo.Bart in *l.non ſolũ.§.ſed reprobari.ff.de non.op.nuncia.*quia dictũ nõ cõcludit neceſſario,apoſt.ad *conſ.Sign.*
132.*in v.habui de facto.*† Limita;quia dictũ teſtis debet de neceſ- 38
ſitate concludere,& ſi eſt ambiguũ,interpretatur cõtra producentem.Alex.*conſ.*53.*In cauſa,& lite,n.*3.*v.& ſic exceptio,lib.*7. † Ex- 39
tende;quia teſtis,qui deponit contra inſtrumentũ quoad quædam,
quod alia cenſetur approbare inſtrumẽtum; quia fit interpretatio
contra producentem.Alex.*d.conſ.*53.*n.*3.*lib.*7.† Limita;quia teſtis 40
deponens de tractatu inter patrem,& filiũ ſuper filiatione,vel cõſanguinitate, vt quia ſe inuicẽ tractabãt voce,vt tales,nõ probat,
niſi dicat,quod diſpoſitiue,& principaliter,quia præſumeretur enũciatiue,& ſecundario in dubio; quia debet concludere neceſſario.
Caſtr.*d.conſ.*151.*col.*2.*in fin.v.*6.*poſſet,lib.*1.† Reſtringe, niſi teſtes 41
deponerent de geminatis, & multiplicatis tractatibus voce; quia
tunc enunciatiua geminata tranſeunt in diſpoſitiuã. Caſtr.*d.conſ.*
151.*col.*2.*in fi.l.*1.† Limita,quia teſtis deponens de conuentione, 42
prout in libello,licet libellus contineat conuentionem per ſtipulationem ſolemnem;tamen dictũ teſtis dicitur ambiguum,an comprehendat conuentionẽ ſolã in ſubſtantia, an etiã qualitatẽ,quod
ſit ſolemnis,& ſufficit,quod ſit ambiguum dictũ;quia interpretatur contra producentem,Caſtr.*conſ.*241.*In quæſtione,in pr.v.& licet dicat Angelus,lib.*1.† Limita;quia ſi probatio teſtis non concludit 43
neceſſario,non releuat, ideo ſi dicat rem ſic ſe habere,ſeu ſic,ambigue loquitur ; quia diſiunctiua incertitudinem cauſat ideo non
probat, & contra producentem ſit interpretatio. Alex. *conſ.*50. *In cauſa,& lite,n.*13.*& ſeq.v.item aduertendum,l.*5.*& conſ.*82.*In cauſa n.*2.*lib.*4.Vide,*Probatio dubia. Concl.*766.*in fi.* † Extende etiam in ☞
cauſa matrimoniali;quia teſtis dicens,quod verba matrimonij fue- 44
rũt ſic,vel ſic,nõ probat teſtis;quia eſt incerta probatio,niſi vtraq;
alternatiua concluderet.Alex.*conſ.*152.*Viſo proceſſu,in pr.l.*5. Dec.
*conſ.*322.*n.*6.† Extende;quia probatio ſi eſt dubia,videlicet alter- 45
natiua,& incerta etiã in cauſa dotis,& alia cauſa quantumcunque
fauorabili,interpretatio fit contra producentem. Alex. *d.conſ.*152.
*in pr.l.*5.vbi dicit*communem.† Extende;quia teſtis deponens de *
præſentia Titij,vel Mæuij, nõ probat,quia alternatiua parit obſcu- 46
ritatẽ in teſte,& probatione.Alex *conſ.*212.*Ponderatis,n.*25 *&* 26.
*v.præterea etiam,l.*6.† Extende;quia teſtis deponens per verbũ, *vi-* 47
detur,vel,*indicio ſuo*,vel,*forte*,ſic eſſe,non probat;quia nõ concludit per neceſſe.Alex.*conſ.*74.*Viſo titulo.n.*8.*&* 9.*lib.*6.† Reſtringe, 48
quando teſtes loquuntur certitudinarie de facto principali,licet de
qualitatibus loquantur alternatiue; nam teſtes deponẽtes concludenter Titium interfeciſſe Seium gladio,vel clauo,licet quoad inſtrumentum loquantur alternatiue , tamen probant occiſum ſiue
gladio,ſiue clauo.Vide, *Argumentum cornutum concludens ab omni* ☞
*parte.Concl.*491.† Reſtringe,ſeu declara; quia bene verũ eſt,quod 49
interpretatio in dubio fit pro matrimonio,pro dote,pro cauſa pia,
& fauorabili,ſed intelligitur,quãdo pro vtraque eſt probatio paritatẽ habens, vel quando teſtes deponunt per verba obſcura, quæ
poſſunt habere varios intellectus ſecundũ aliquos,licet in hoc ſecundo exemplo adſint contradictores,vel quãdo teſtes ſe referunt
ad verba partiũ,quæ ſunt obſcura;quia bene verba partiũ debẽt in
dubio interpretari pro matrimonio,pro dote;& cauſa pia. Alex.plene.*d.conſ.*152.*Viſo proceſſu,n.*1.*& ſeq.v.nec dicatur,lib.*5. † Limita; 50
quia teſtis deponens de 20.annis,& vltra non probat vltra 20.ann.
pro producente; quia dictio *vltra* modicũ tempus importat & pro
producẽte nihil releuat, Zab. *conſ.*107.*v.*2. *probatur.* Vide Dictio, ☞
vltra,quid importat.*Concl.*395. † Extende;quia licet dictio,*vltra*, 51
importet aliquid modicũ;tamen in teſte tanquã in certa nihil probat.Alex.*conſ.*29.*col.*3.*lib.*7.Corn.*conſ.*89.*col.pen.in fin.lib.*1. Caſt.
*conſ.*192.*n.*3.*lib.*2.† Declara,niſi adderet rationem concludentem 52
teſtis,per quã dictio illa probationem faceret,plene Rol.à Val.*cõſ.*
57.*n.*27.*& ſeq.lib.*1.vbi addit multa ſimilia, de quibus vide ſupra, ☞
Teſtis de credulitate,& indicio ſuo deponens non probat.& quãdo ſecus. 53
*Concl.*182.† Rationem adducit Caſtr.quod teſtis deponens de certo numero trium,& vltra, nihil probat vltra trium numerum;quia
cum teſtes debeant clare deponere,verbũ incertum nihil operatur;
quia in dubio contra probantem,exemplũ ponit in ſententia, quæ
eſt ſtricti iuris, ideo ſicut verba ſententiæ non operãtur vltra proprietatem verborum ex neceſſitate, ita dictum teſtis , ita conſuluit
*conſ.*192 *Viſis,& ponderatis,n.*2.*& ſeq.lib.*2. † Et teſtis numquam
concludit,quando loquitur per verbum, *forte* , quod denotat men- 54
tem dubiam. Alex. *conſ.*29. *Clariſſime,num.*8.*v.contra dictum teſtem*

55 l.7.† Limita;quia dictum incertum,& generale teſtis non probat.
Matthei.ſing.102.Nota,quod ſi capitulum, vbi dictum teſtis, quod
Titius cognouit Bertam violenter , poteſt intelligi actiue & paſ-
ſiue de violentia;ideo contra producentem,vbi apoſt.dat plura ſi-
milia.Vide Concluſ.proxime præced.n,12.† Extende; quia teſtis,
56 qui dicit ſcire, quod Titius interfecit Seium,quia ſcire eſt verbũ
æquiuocum de viſu,de auditu,& aliis modis. Aleg.conſ.11.Viſo,ac
57 ponderato n.10. v.præterea,l.7. † Extende; quia dictum teſtis ſuper
fama,ſi dicat,quod audiuit à maiori parte populi, & interrogatus
ſpecificat audiuiſſe à Titio, & Seio, & multis aliis,non proba fa-
mam;quia illa verba de aliis duobus poſſunt intelligi,& in dubio
contra producentem.Bald.conſ.438.Ad euidentiam,n.13.& 14.l.5.
58 Alex.conſ.150.In cauſa,& lite,n.13.lib.5. † Extende,vt idem ſit in
dicto generali,& indeterminato;quia debet intelligi contra produ-
59 centem,Alex.conſ.100.Super primo,col.4.v.ſextus teſtis. † Extende;
quia ſi dictum teſtis non concludit neceſſario , interpretatio ſit
60 contra producentem,Bart.conſ.195.Redditio,in fi.lib.7.† Et verba
teſtis in dubio contra producentem.Bart.l.inter ſtipulantem, §.1.ff.
de verb.obl.apoſt.magna ad Matthesſ.ſing.102.Nota.quod ſi capitu-
lum.Alex.conſ.89.n.2.lib.5.& conſ.20.n.5.v.denique,l.4.& conſ.29.
Clariſſime,n.5.v.nam cum dictum teſtis,& conſ.179.Viſis, n.7.v.vel
61 etiam poteſt reſpondere,lib.7.† Et teſtis deponens bona pertinere,&
ſpectare Titio nõ probat ratione dominij,quia poſſunt ex alio iu-
re;quia ſunt generalia,& in dubio contra probantem interpretan-
62 da.Alex.conſ.89.Excellentiſſimi.n.3.v.ſed iſta verba,l.5.† Et teſtis de-
ponens, quod Titius poſſedit dicta bona pro ſuis,& tanquam ſua,
non probat aliquem titulum,neque aliquod dominiũ.Alex.d.conſ.
63 89.n.5.v.nec releuat,lib.5.† Et teſtis deponens,quod teſtator inſti-
tuit Titium,& poſtea Mæuium,licet poſſit intelligi continuatiue,
& diſiunctiue,vt vltimo inſtitutus habeat totum; tamen ſi ad in-
ſtantiam vltimi ſic depoſuit, concludit,quod ambo ſimul,vt fiat
interpretatio contra producentẽ.Alex.conſ.179 Viſis,n.7.v.vel etiã
poteſt reſpondere,lib.7.Et vide plura ſimilia,Teſtes de credulitate, &
64 iudicio non probant,& quando ſecus.Concl.182. † Reſtringe,niſi alij
teſtes certitudinem dicti generalis,& incerti deducerent, puta te-
ſtis dicit, quod omnes poſſeſſiones tentæ per talem fuerunt in bo-
nis quondã Titij;quia ſi alij teſtes declarant,quæ poſſeſſiones ſint
tentæ per talẽ,clara eſt probatio.Fulg.conſ.161.In cauſa Iacobi n.2.
65 v.quantum vero.† Reſtringe,niſi idem teſtis in alia parte examinis
66 declararet.Dec.conſ.100.n.3.v.6.opponitur.† Limita;quia verba te-
ſtis,vt ſupra,quæ poſſunt referri ad plura,videl. ad probationẽ 50.
annorum , & 10.annorum ſemper contra producentem in minori
probatione interpretantur. Alex.conſ.108.In cauſa, & lite.n.7.ver.
67 conſiderato etiam,l.2. † Extende; quia omnis probatio obſcura non
68 releuat.Alex.d.conſ.108.n.6.l.2.† Et dictum teſtis dubium ſemper
interpretatur contra producentẽ.Alex. conſ.14.Viſo proceſſu.n.16.
69 lib.5. † Extende;quia teſtis deponens, quod bona de conſuetudine
non poſſunt relinqui,non probat pro inducente,quod ſint feuda-
lia;quia poſsũt referri ad emphyteutica,& in dubio ſemper fit in-
terpretatio verborũ contra producentẽ.Alex.conſ.136.Viſo & exa-
70 minato,n.9.v. ad hoc reſpondetur,l.1. † Extende; quia teſtis,qui de-
bet de certo tempore deponere,ſi deponit ſimpliciter, non probat;
quia eſt dubia probatio teſtium contra producentẽ.Alex.conſ.122.
71 n.4.& ſeq.v.ideo prima facie,lib.2. † Extende;quia teſtis deponens
per verbum, quod poteſt habere plures ſenſus, interpretatur con-
tra producentem teſtis dictum;nam verbum,poſtea,poteſt referri
ad modicum, & magnum internallum,intelligi debet,prout nocet
producenti.Alex.conſ.vlt.Viſo proceſſu,in fi.n.6.ver. præſertim,lib.2.
72 † Extende;quia dictum teſtis dubium nedum debet contra produ-
centẽ interpretari,ſed imo ſi poſſet concludere captioſe, debet in-
terpretari in mitiorem partem,quæ eſt illa,quæ iuri communi cõ-
gruit;ideo cum foſſatum inter duos fundos de iure cõmuni ſit cõ-
mune vtriuſq;fundi, ſi dominus alterius fundi velit probare, quod
poſſideat totum foſſatum,& probet, quod ab vtraque parte mun-
dari fecit foſſatum,adhuc intelligitur iure cõmunionis;quia ſic eſt
de iure.Alex.plene conſ.54.Viſo proceſſu,n.8.& ſeq.lib.5. vbi, quod
73 alias eſſet captioſa probatio.† Imo ſi probaret poſſediſſe vſque ad
aliam ripam nõ includeret ripam,quia dictio,ad,importat vicini-
74 tatem,nõ intrinſecitatem.Alex.d.conſ.54.n.9.& 10.l.5.† Extende;
quia omnis probatio teſtis incerta,& generalis non probat;ideo ſi
deponit,quod actor,& alij poſſidebant valles,nec ſpecificet,quam
partem,non probat.Alex.conſ.57.In cauſa,& lite,n.6.v.alia ratione,
75 lib.7.† Et ſi ignorat confinia bonorum,de quibus agitur, non po-
teſt concludere. Alex. d.conſ.57.n.7.v.quinimo.lib.7.vbi apoſt,in v.
76 neſcire,citat idem Alex.conſ.167.n.6.lib.6.† Limita; quia teſtis de-
ponens de tempore certo, nec dicat completo ante litem motam,
non probat,quod ante litem motam.Alex.d.conſ.108.lib 2. & n.7.

v.circa dictum.† Declara tamen omnes limitationes;quia licet ſint 77
veræ,poteſt tamen iudex repetere teſtem dubie deponentem, vt
declaret verba dubia, & ſtabitur tali declarationi. Alex. conſ.122,
Viſo proceſſu.n.5.& 6.v.ideo poſſet,lib.2.& vbi apoſt.in ver.repetere.
alleg.eundem Alex. conſ.238. lib.6. Vide Concluſionem proxime
præcedentem.Vide plenius, Probatio debet de neceſſitate concludere.
Concl.765.vbi multa cumulantur.Vide, Probatio dubia quando,&
qualiter dicatur,non releuat.Concl.766.

Teſtes deponentes ſuper forma verborum non probant,ſi variant in aliquo,& quando ſecus. CONCL. 269.

TEſtes deponentes ſuper formalitate verborum non probant, 1
ſed ſunt contrarij,quando verba diuerſa referunt, licet eundẽ
ſenſum concludant.Gem.conſ.142.numer.5.in fin.& num.6.verſ.&
eſt aduertendum,quia teſtes,allegat Ant.de Butr.in c.nihil de verb.
ſignific.vbi dicit ipſum Butr.atteſtari ita fuiſſe obtentum.Boc.conſ.
253.In cauſa Domini,in pr.lib.2.Alex.conſ.78.n.8.lib.1.& conſ.47.
n.6.lib.2. vbi apoſt.in v.formalia,& conſ.11.n.5. lib.3. & conſ.150.
In cauſa,& lite,n.2.lib.5.& plene conſ.176.Viſis narratis,n.1.v.mo-
do ſic,lib.7.Vide, Teſtes conteſtes quando dicantur. Concl.263.n.24.
† Extende in contractu matrimonij;quia ſi teſtes deponunt vario 2
modo ſuper verbis formalibus,veluti vnus dicit,quod verba fuerũt
formalia , Madonna vi piace per voſtro il Signor. N.id eſt, Domina
placet ne vobis pro ſponſo veſtro Dominus N. & ipſa dixit, mi piace,
eſt,placet mihi.alter dicit,che diſſe,ſi,id eſt,quod dixerit ita,vel alia
verba diuerſa,licet idẽ concludentia,non probant. Alex.conſ.149.
n.2.v.ſed ita eſt,l.5.† Idem,ſi vnus dicit, quod primo fuit interro- 3
gata mulier,alter,quod primo fuit interrogatus vir,ſunt diſcordes,
& contrarij,& non probant.Alex.d.conſ.149.in pr.l.5. † Declara, 4
hoc eſſe verũ,quando verba formalia ſunt articulata à parte;quia
teſtes diſcrepantes non probant; ſecus ſi ipſi teſtes dicerent, quod
iſta verba fuerunt formalia;quia tunc ſi concordant in ſubſtantia,
ſufficit,ita Rip.in c.cum Eccleſia Sutrina,n.69.de cauſ.poſſ.& propr.
Iaſ.in l.2.n.18.C.de bon.poſſ.ſecund.tab. & ita videtur velle apoſt.ad
Alex.conſ.176.in ver.probarent,lib.7.† Contrarium tenet Alexand. 5
d.conſ.176.Viſis narratis,n.1.v.modo ſic,lib.7.vbi etiam ſi teſtes à ſe
ipſis dicant,quod iſta ſunt verba formalia,non probant,licet con-
cordent in effectu,& ſenſu, ſi diſcordent in verbis, & cortice ver-
borum. † Extende, vt idem ſit,quando teſtes fuerunt interrogatis 6
quæ verba formalia fuerint dicta;quia ſi diſcordant,non probant,
etiam ſi in eundem ſenſum concludant; vnde ſi vnus dicat, verba
formalia fuerunt,Titius hæres eſto, alius dicat,Titius ſit hæres, non
probant,prout ſi vnus dicat promiſit duodecim denarios,alter,quod
promiſit duos bononenos,quæ important idem,Alex.d.conſ.149.n.2.
lib.5.vbi apoſt,in v.formalia,& iterum d.conſ.176.n.1.lib.7.† Imo 7
dicuntur teſtes deponere ſuper verbis formalibus, quando ipſimet
deponunt,quod illa fuerunt verba formalia ; ideo ſi alij dicant per
alia verba etiam in eadem ſubſtantia conuenientia, non probant.
Alex.conſ.153.n.3.in fi.cum ſeq.v.præterea iſte teſtis,lib.5. † Limita; 8
quia teſtes ſuper formalibus deponentes per præmeditatum ſer-
monem non ſunt ſuſpecti,ſed probant.† Limita;quia teſtis depo- 9
nens de continentia teſtamenti probat,licet nõ recordetur de ver-
bis præciſis.Ang.conſ.275.n.8.v.item non obſtat.† Extende;quia te- 10
ſtis poteſt deponere ſuper negotio continente plura capita, & ta-
men nõ recordari de omnibus capitibus.Ang.conſ.275.col.4. in pr.
v.2.per Vincentium.Vide ſupra, Teſtes non recordantes de tempore
delicti, & aliis, quæ ſunt de ſubſtantia,non probant, & quando ſecus.
Concl.184.† Limita;quia quando teſtes nõ deponunt ſuper forma 11
verborũ,probant,ſi concordant in effectu,licet diſcordent in ver-
bis,ideo ſi vnus dicat,quod promiſit duos ſolidos,alter, quod 24.de-
narios,cum ſit eadem ſumma,probant.Alex.conſ.78.In cauſa & lite,
n.8.lib.1. Vide, Teſtes per præmeditatum ſermonem deponentes non
probant,& quando ſecus.Concl.220.

Teſtes examinati in vno iudicio probant in alio iudicio inter eaſdem perſonas,& quando ſecus. CONCL. 270.

TEſtes † examinati in vno iudicio ordinario regulariter inter 1
eaſdem perſonas probant in alio.Iaſ.ponit regulã in l.2.n.22.
C.de edent.Fel.in c.cauſam,quæ n.3.v.2.Reg.de reſcr.† Extende;quia 2
cui nocet ſententia , nocent probationes , & acta. Alex. conſ.61.
Viſo proceſſu,n.8.& 9.l.2.& conſ.135.in fi.eod.lib. Affl.dec.396.n.3.
& ſeq.plene Caſtr.in d.lib.2.n.13.C.de eod. † Extende,vt procedat 3
etiam quoad ſingularem ſucceſſorem, Crau. conſ.585.n.7.v. neque
fruſtrat. † Idem, ſi quomodocunque habeat cauſam ab eo,quando 4
ſententia illi noceret,nocent probationes,& acta.Afflict.dec.396.
in pr.† Extende,etiam ſi coram iudice laico eſſent examinati,quia 5
probant etiam coram iudice Eccleſiaſtico.Felin.in d.c.cauſam quæ,
n.4.

Digitized by Google

6 n.4.ver.declara ſecundo,de reſcript. † Extende,quando probationes,
vel acta in vno iudicio eſſent adeo cõnexa in alio iudicio,vt ratione
7 connexitatis non fieret ſeparatio.Rim.Iun.conſ.168.in fi.li.2.† Ex-
tende,vt teſtes examinati in vna cauſa probẽt in alia inter eaſdem
perſonas,ſiue agatur ad eundẽ,ſiue ad diuerſum finem.Bart. in l.2.
§.hoc edicto,n.5.ff.vi bon.rapt.ver.quare, vtrum probationes , ſequitur
Dec.ibi,provt eum etiã refert Surd.in addi.ad Mattheſ.ſing.191.in
pr.ſequitur Abb.in c.cauſam quæ,n.6.v.item dubitatur,de teſtib. vbi,
quod iſta pars tanquã magis æqua ſibi placet,ne anguſtentur pro-
bationes propter ſubtilitates.Caſt.videtur idẽ tenere in d.l.2.n.13.
C.de eden.vbi ſimpliciter quoad citatũ,& eum,cui præiudicaret res
iudicata,vt probẽt,& hanc partẽ tenet ibi Bar.ſi recte videatur pro-
8 vt ita eum intelligit Curt.Iun.† Contrariũ tenet Bar.in l.cũ lite,n.5.
vbi apoſt.dat conc.ff.iud.ſolui.vbi,quod probant,quando ad eundẽ
finẽ ſententia lata in primo iudicio pareret effectũ rei iudicatæ in
* ſecundo,communẽ*dicit Mattheſ.ſing.191.nota ſingulare dictum,&
** de* communi Pariſ.conſ.87.circa fin.lib.3.& de magis * communi
* Cagnol.in d.l.2.n.117.C.de eodem.& de*communi Anch.conſ.146.
Quæſtio talis eſt, n.11.in fi.ver.præterea. Alex. conſ.212. Ponderatis,
n.15.ver.quoad atteſtationes li.6. vbi apoſtil. in ver.facta dat plures
conc.& Alex.ibi n.16.arguit de ſentẽtia,quãdo in diuerſa cauſa nõ
9 parit exceptionẽ iudicati,ita teſtes non probãt † Et pro contrario vi-
detur velle Io.de Imol.conſ.105.n.2. vbi,quod confeſſio in vno iu-
dicio bene probat in alio inter eaſdẽ perſonas,ſicut in aliis proba-
10 tionibus. † Declara ; quia ſi ſunt publicati,& producuntur in alia
cauſa,& inter eaſdẽ perſonas,plene probãt.Caſtr.conſ.205.In cau-
11 ſa,quæ vertitur , circa fi. lib.2. ver. & illæ atteſtationes. † Reſtringe,
ſeu limita, dummodo actualiter reproducantur in hoc ſecundo iu-
dicio.Iaſ.d.l.2.n.22.ver.1.dummodo.C.de eden.Mattheſ.ſing.160.nota
12 ſingularem doctrinam.Curt.Iun.d.l.2.n.108.C.de eden. † Reſtringe,
quãdo alia cauſa non eſſet omnino diuerſa.Iaſ.d.l.2.n.22.v.2.quan-
13 do.C.de eden.† Idẽ,quando cauſa eſt inter eaſdẽ perſonas ad diuer-
ſum finẽ.Fulg.conſ.165.In quæſtione.in pr.maxime n.3.vbi,quod te-
ſtes examinati,quod quis nõ eſſet hęres,non probãt in alia cauſa ſi
is,qui dicebat aliũ nõ hęredẽ,nũc dicat ſe ipſum hæredẽ;quia ſen-
14 tentia non noceret;ergo nec teſtes.† Reſtringe,quãdo ageretur de
probatione ficta;quia nunquã egreditur primũ iudicium.Iaſ. d.l.2.
15 n.22.ver.4.limita.C.de eden.† Reſtringe in iis,quæ mutantur tẽpo-
re,Iaſ.d.l.2.n.22.ver.5.limita.C.de eden.Felin. in c.cauſam,quæ,n.12.
16 de reſcript. † Reſtringe, quando probatio eſt facta coram exequu-
tore;quia ſi res in iudicio deducitur, non probat. Ægid. deciſ.630.
17 & deciſ.618.ver.ſicut tenemus. † Reſtringe, quando probatio eſſet
in iudicio ſummario;quia non probat in plenario,niſi in caſib.de-
claratis per Felin. d.c.cauſam, quæ, n.5. & ſeq. ver.modo aduerte, de
18 reſcript. † Reſtringe,quando atteſtationes non fuiſſent publicatæ,
quod declara,vt plene per Felin.in d.c.cauſam,quæ,n.13.ver.fallit 3.
☞ de reſcript.& per Signor.conſ.201 per tot.Vide infra,Teſtium publi-
catio multiplex, & quid operetur,& quando fieri poſſit, vel non. Conc.
19 259.† Amplia ; quia licet teſtes inter alias perſonas examinati in
vno iudicio nõ probent in alio;tamen ſecus eſt quoad ipſos teſtes;
quia ſi depoſuerũt cõtraria,poterunt puniri de falſo.Bald. conſ.101.
20 Quidam teſtes,in fi.n.6.ver.vltimo quæritur,lib.1. † Extende , etiam
ſi in primo iudicio eſſent examinati coram iudice incompetenti,
quia ſi contrariũ deponant coram iudice cõpetente, non probant.
21 Bald.conſ.471.Ego Bald.n.3.ver.hic namque li.2.† Amplia;quia te-
ſtes examinati ad perpetuam rei memoriam coram iudice ordina-
rio probant coram arbitro.Bald.conſ.380.Punctus quæſtionis.per tot.
22 lib.3.† Extende,vt procedat,etiam ſi ſint examinati ad perpetuam
rei memoriam pendente cõpromiſſo coram alio iudice ordinario,
& non coram arbitro;quia probant.Bald.d.conſ.380.per tot.vbi ca-
23 ſus, lib.3. † Extende in tantum , quod arbiter non poteſt repetere
teſtes examinatos coram ordinario etiam ad perpetuam rei memo-
riam,nec velle diſcutere,an vacillent,vel ne;quia illis debet crede-
re,ſecus in caſu contrario. Bald. conſ.380.n.5.ver.ſed nunquid,vſque
24 in fi.lib.3. † Amplia;quia in cauſa ſtatus,& in cauſa populari,& in
cauſa,quæ reſpicit plures, & lata contra vnũ,ſicut facit ius quoad
omnes;ita etiam acta,& teſtes in dictis cauſis.Anch.conſ.336.Præ-
25 mitto,quod ſententia,n.2.† Amplia in confeſſione;quia facta in vno
iudicio præiudicat in alio,declarat Dec.in d.l.2.circa fin.C.de eden.
apoſt.ad Bart. in l.2.§.hoc edicto,n.5.ver.quæro,vtrum,ff.vi bon. rapt.
26 † Contrarium,quod ſi ad alium finẽ,& in alia cauſa,etiam ſi ſuper
eadẽ re, & inter eaſdem perſonas,confeſſio facta ſuper exceptione
non præiudicet,ſi per modũ agendi. Anch. conſ.146. Quæſtio talis,
27 n.10. & ſeq. ver. ſed ſubtilius. † Ampla ; quia ſi ego produxi teſtes
in vna cauſa,in omni alia cauſa probant contra me;quia ſemel ap-
probaui producendo illos ; ideo non poſſum reprobare,Gem.deciſ.
28 34.In præſenti deciſ.n.13. † Amplia;quia etiam teſtes examinati in

cauſa,cuius inſtantia eſt perempta,probant inter eaſdẽ partes agẽ-
tes ad eundem effectum.Alex. conſ.58. Viſa petitione, in fin. lib.2.
† Limita,quando fuerunt examinati in iudicio , quod non poterat 29
introduci; puta quia ex forma ſtatuti reſeruantur omnes exceptio-
nes in finem litis , fuit proceſſum , examinati teſtes,poſtea appa-
ruit exceptio impediens litis ingreſſum , certe conſiderato effectu
teſtes ſunt nulliter examinati,& propterea non probant in alio iu-
dicio etiam inter eaſdem perſonas. Bald. conſ.96. Decreto cauetur,
n.4.ver.ſequens quæſtio,lib.1. † Limita , quando teſtes eſſent nulli- 30
ter examinati,putantes,litem conteſtatam; quia non faciunt fidem
etiam inter eaſdem perſonas in alia cauſa,Fulgoſ.conſ.165.in prin.
ver.circa cauſam , vbi late hoc extendit etiam in cauſa appellatio-
nis procedere , quando inter præſentes ageretur ; quia litis conte-
ſtatio eſt neceſſario. † Limita ; quia teſtes examinati coram arbi- 31
tro non probant in alio iudicio ordinario , niſi repetantur Bald.d.
conſ.380.num.2.ver.nam non feciſſent fidem, lib.3.† Declara , vt per 32
Felin.in c.cauſam,quæ,num.3.ver.declara primo, de reſcript.† vt pro-
bent, quando ſeruaretur diſtinctio l.fi.C.de teſtib.vt ſi ſint mortui,
probent,'ſed viui repetantur. † Limita , quando proceſſus,in quo 33
teſt es ſunt examinati,eſſet nullus declaratus,& nullitas reſpiceret
totum proceſſum ; quia teſtes examinati non probant in illo , ne-
que in alio iudicio,quia quod in iudicio fit ſine ordine, non valet.
Bald. conſ.285. Super primo pu cto , in pr.lib.3. Signor. conſ.201.in
pr. vbi ſecus , ſi ſola ſententia eſſet nulla. † Limita , quando ſunt 34
examinati taxatiue in illa cauſa, quia non probant in alia. Fulgoſ.
conſ.184. Viſis quodam proceſſu , num.3. † Limita , quando eſſent 35
examinati ſuper inepto libello ; quia magna eſt contentio,an pro-
bent inter eaſdem perſonas ; ideo tutior via eſt , quod repetantur.
Alex.conſ.37.num.6. ver. & quia lib.1. † Limita ; quia teſtes exa- 36
minati inter alios non probant quoad diuorſos. Iaſ. in l.2.n.23.ver.
iuncta facta.C. de eden. Felin. in c. cauſam , quæ num.18. de reſcript.
† Contrarium , quod imo teſtes mortui , qui non poſſunt repeti, 37
probent,videtur tex.in l.fi.C. de teſtib. vbi Caſtr. quod expreſſe ve-
rum dicit in ciuilibus, non autem in criminalibus. Foller. in prax.
tit. & demum repetantur , n.6. fol.266. † Extende contrarium , vt 38
idem ſit,quando teſtes ſunt examinati inter alios de antiquo tem-
pore;quia ſemiplene probant, & iunguntur cum fama de antiquo
probata,vt inducatur plena probatio.Franc.Aret.conſ.15.Reueren-
diſſime Pater, n.3.in fi. ver. nam per probationem fama. † Si tamen 39
poſſunt repeti , tutius eſt , vt repetantur ad tollendum diſputatio-
nes.Alex.conſ.37.In cauſa mota.n.6.ver. tamen, vt dixi, lib.1. & ita
etiam tenet Signor.conſ.201.in fin. vbi , quod ita iudicauit Colle-
gium Mediolani. † Declarat Alex. conſ.212. Ponderatis, n.30.ver. 40
& per hæc patet non obſtare, lib.6. quia teſtes mortui examinati in-
ter alios probant ſemiplene , quando ſunt legitime examinati, &
ſunt conteſtes , & idonei , adeo quod facerent plenam probatio-
nem inter eos , inter quos ſunt examinati , alias ſecus. † Reſtringe 41
igitur,niſi eſſent teſtes mortui ; quia ex quo non poſſent examina-
ri,probant ſemiplene.Iaſ. d.l.2.n.24.in 5.limit.C.de eden. late Cra-
uet. conſ.585. Quæſtio bis gemina, n.7.ver.2. ſemiplenam. Felin. in c.
cauſam,quæ,n.10.de reſcript.vt apoſt. in ver. fallit primo , quæ exci-
tat concor.& contrarios,& tenet hanc partem.† Reſtringe,quoad 42
teſtẽ;quia in omni iudicio præiudicat illius dictũ.Iaſ.d.l.2.in fin.in
6.limit.C.de eden. Felin. d.c.cauſam, quæ, n.24.ver.fallit tertio,de re-
ſcript. † Reſtringe,niſi ratione publicæ vtilitatis. Felin.in d.c.cau- 43
ſam,quæ,n.10.ver.fallit ſecundo, de reſcript. † Reſtringe ; quia bene 44
probant factum,videlicet ſuper quo examinantur , quod ita fuerit
dictum,provt de lite,articulis,&c.Iaſ.d.l.2.n.23.ver. limita ſecundũ
Bart. C.de eden. Felin. in c.cauſam,quæ,n.25.ver.fallit,quarto, de re-
ſcript.vbi dicit,quod probatur factum,ſed non effectus facti.† Re- 45
ſtringe quoad qualequale præiudicium.Iaſ.in d.l.2.n.23.in 2.limit.
C.de eden.Felin.in d.c.cauſam,quæ,n.29.in 1.fallen.de reſcript.† Re- 46
ſtringe in omnib.caſibus,in quib.ſententia præiudicat tertio;quia
etiam præiudicant acta,Iaſ.in d.l.1.n.23.in 3.limit.C.de eden.Felin.
d.c.cauſam,quæ,n.26.v.fallit quinto, de reſcript. Vide , Sententia lata ☞
in vno iudicio nocet in alio & quando ſecus.Concl.175.Vide, Sententia
lata ſuper exceptione quando impediat ſuccumbentem agere , vel non.
Concl.177. † Reſtringe, quando ille tertius fuiſſet citatus,vel præ- 47
ſens.Iaſ.d.l.2.n.23.in 4.limit.C.de eden.† Limita,quia teſtes exami- 48
nati ante litem conteſtatã non probant etiam inter eaſdẽ perſonas.
Alex.conſ.212.Ponderatis,n.15.v.quoad atteſtationes,lib.6. † Limi- 49
ta;quia teſtes examinati ſummarie,& extra ordinem non probãt in
ordinario iudicio etiam inter eaſdem partes.Alex.d.conſ.212.n.15.
& ſeq. ver. nam coram illo auditore , lib.6. † Extende , vt procedat 50
etiam,quando teſtes fuerunt examinati in iudicio ſummario; quia
non probant in plenario inter eaſdẽ partes.Alex. d.conſ.212.n.16.
& ſeq.lib.6. quod intelligit Alex.quando in alia cauſa,& ad alium

finem.

Digitized by Google

52 finem. † Declara tamen, niſi in cauſa ſummaria teſtes eſſent ple-
narie, & ſeruatis ſeruandis examinati. Alex. *d.conſ.* 212.*n.* 16.*&* 17.
lib.6. vbi *in ver. quinimo.* citat pro vtraque parte etiam in caſu de-
☞ clarationis. Vide, *Confeſſio facta in vno iudicio non probat in alio, &*
quando ſecus. Concl. 641. Vide, *Probatio ad vnum finem facta non pro-*
deſt ad alium, & quãdo ſecus. Concl. 783. Vide, *Acta iudicij facta co-*
ram vno iudice an probent coram alio. Concl. 91. Vide plene per Maſ-
card. *Concl.* 149. *Atteſtationibus in iudicio receptis.*

Teſtimonium ſcripturæ, vel perſonæ ſuſpectæ adiuuatur ex aliis non ſuſpectis, & quando ſecus. CONCL. 271.

1 SCriptura † ſuſpecta, prout eſt tranſumptatio, ſiue exemplum,
adiuuatur per aliam ſcripturam non ſuſpectam, puta per ſubſcri-
ptionẽ eius, qui rogatus fuit de inſtrumento atteſtantis de hoc, vel
per ſubſcriptionẽ publicæ manus etiam alieni Notarij, quando in-
teruenit auctoritas iudicis, & citatio partis. Lap. *alleg.* 79. *Tabellio,*
2 *n.5.v. probatur etiam tertia ratione.* † Amplia; quia ſi in inſtrumento
publico teſtes manu priuata, & in prima perſona ſubſcripſerũt, li-
cet eorũ ſcriptura nõ probet; ſi tamẽ ſubſcriptio approbatur in in-
ſtrumẽto publico, probat ſaltẽ ex publico approbante. Lap. *alleg.* 77.
vbi inſerit conſ. Franc. Bici. Aret. circa fin. cõſilij, quod ipſe Lap. ſe-
☞ quitur ſub *n.6.v. non obſtat, quod teſtes.* Vide, *Inſertum non probat, &*
3 *quando ſecus. Concl.* 193. † Amplia; quia teſtimonium vtilis perſonæ
coadiuuatur per teſtẽ non vtilem conteſtẽ. Bald. *conſ.* 152. *Plura tan-*
gantur, n.2. ver. nec curo, lib.1. Vide ſupra, *Teſtes viles, & leuis condi-*
4 *tionis non ſunt idonei, & quando ſecus. Concl.* 225. † Amplia; quia in-
ſtrumentũ ſuſpectum, de cuius rogitu dubitatur, vt quia habet apo-
ſtillas manu incognita; tamen ſi Notarius, in alio inſtrumento facit
mentionẽ, quod fuerit rogatus adiuuatur, vt probet ſaltẽ ſine apo-
5 ſtillis. Anch. *conſ.* 242. *Prius de viribus, n.3. & ſeq.* † Limita; quia
ſcriptura priuata non coadiuuatur ex mandato procuræ publico,
quando à procuratore fuit cõfecta poſt mandatum; quia adhuc non
☞ conualidatur. Anch. *conſ.* 28. *per tot.* Vide, *Scriptura priuata non con-*
currit cum publico inſtrumento, & ſine trino teſte ſubſcripta, & quan-
do ſecus. Concl. 79. Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Teſtes non integri ſupplentur, & adiuuantur ex integris, & quando ſecus. CONCL. 272.

1 TEſtes † non integri ſupplentur, & adiuuantur ex integris.
Crau. *conſ.* 198.*n.*5. vbi alios allegat, Corn. *conſ.* 131. *In hac con-*
ſultatione, in fi. lib.4. Rom. *conſ.* 290. *In caſu propoſita in fi. v. nec re-*
fragatur, quod. vbi apoſt. *in ver. ſuppletur*, & plenior apoſt. ad Rom.
conſ. 486. *In caſu propoſito, in v. purgatur.* quæ citat plurimos, & *conſ.*
451.*n.*5. Alex. *conſ.* 149. *Viſo proceſſu, n.6. v. poteſt etiam reſponderi,*
lib.5. vbi apoſt. *in v. ſupplet*, dat concor. idem Alex. *conſ.* 93. *Repeti-*
tus, n.12. v. nunc poteſt dici, lib.6. vbi, quod teſtis, qui non ſit omni
2 exceptione maior, non ſupplet alium. † Et ideo vnus teſtis infamis
infamia facti ſuppletur per teſtem valde dignum, adeo quod ambo
plenam fidem faciant. Bald. *in l. ſi quis ex argentariis, §.1. ff. de edend.*
ſequitur Soc. *in Reg.* 26. *Teſtis infamis infamia facti in 3. fall. circa fi.*
3 † Extende etiam maxime in teſtibus omni exceptione maioribus.
4 Crau. *conſ.* 99.*n.*10. † Extende maxime, ſi alij teſtes eſſent religioſi.
5 Crau. *conſ.* 566.*n.*26. Corn. *conſ.* 131. *in fi. lib.4.* † Extende, etiam ſi
teſtes ſupplendi eſſent inimici. Crau. *d.conſ.* 566.*n.*26. allegat Soc.
6 *conſ.* 228. *co. pen. ver. accedat, lib.2.* † Amplia maxime in Notariis;
quia ſi duo Notarij ſunt adhibiti ad rogitũ inſtrumenti, & reperia-
tur, quod vnus eorũ erat priuatus officio, ſuſtinebitur rogitus ex
vno ſolo, non quia ſuppleat perſonam priuati, neque reintegretur,
ſed quia vnus ſolus Notarius ſufficit, & ſic diuerſo modo, quam in
teſtibus fit ſuppletio, ita Alex. *conſ.* 93. *Repetitus, n.12. v. nec obſtat id,*
7 *quod, lib.6.* † Amplia maxime ex numero abundanti; quia ſupple-
tur omnis defectus. Crau. *conſ.* 914.*n.*9. vbi allegat Nat. *conſ.* 166.
qui hoc expreſſe dicit, *n.*10.*&* 11. quod vbi teſtes requiruntur om-
ni exceptione maiores, duo ſufficiunt pro vno, & hoc vltimum te-
net etiam Calca. *conſ.* 110. *Quia in cauſa*, ſequentes Imol. *in l. qui te-*
ſtamento, ff. de teſtam. Alex. *cõſ.* 47. *Abunde per celeberrimos, in pr. li.2.*
Corn. *conſ.* 131. *in fi. lib.4.* Io. de Im. *conſ.* 25.*n.*18. vbi, quod duo fa-
ciunt pro vno integro. Alex. *conſ.* 212. *Viſis, in fi. v. ſed attento. li.2. &*
221. *Viſa facti, n.14. v. & quantitas numeri, lib.2. & conſ.* 93. *Repeti-*
tus, n.12. v. nec poteſt. li.6. & conſ. 119. *Viſo proceſſu, n.7. v. præterea re-*
ſponderi poteſt, li.7. & apoſt. *in v. numerum.* citat alia conſ. Alexandri.
8 † Extende, vt idẽ ſit in iudice; quia per dationẽ adiuncti purgatur
illius ſuſpicio. Iaſ. *in l. ſi quis ex argentariis. §. cogẽtur, n.4. v. primo ad-*
9 *de. ff. de edendo.* † Idẽ in plurib. Notariis rogatis de inſtrumẽto; quia
ſi vnus eſt ſuſpectus, vel inhabilis, purgatur ſuſpicio, & valet in-
ſtrumentum propter Notarium habilem. Iaſ. *in d. l. ſi quis. §. cogẽtur,*
n.5. ff. de eden. Felin. *in c.3. loco, circa fin. de probat.* † Extende; quia 10
vnus teſtis tabernarius; ſuppletur per alium teſtẽ omni exceptione
maiorẽ Rom. *d.conſ.* 290. *in fin. ver. nec refragatur.* vbi apoſt. *in ver.*
ſuppletur. † Amplia etiã in teſtamentis ad pias cauſas; quia licet re- 11
quiratur præsbyter parochianus, & duo teſtes, ita quod valeat hu-
iuſmodi teſtamentũ de iure Canonico etiã extra cauſam piã in ter-
ris Eccleſiæ; tamen loco presbyteri ſi adſunt duo alij teſtes, ſupple-
tur presbyter, & ſic valet factũ coram quatuor teſtib. ſine presbyte-
ro. Cald. *conſ.* 337. *circa med. ver. ſed poſito, quod.* alias 8. *de teſtam.* &
hanc communẽ * dicit Alex. *conſ.* 47. *in pr. lib.2. n.2. ver. & caſu quo,* *
vbi dicit magis * communẽ. Vide ſupra, *Teſtamentum in terris Eccle-* *
ſiæ quam ſolemnitatem requirat. Concl. 115. † Amplia; quia in teſtamẽ- ☞
to ſi interuenit frater inſtituti ſpurius, licet agatur de reuocatione 12
primi teſtamẽti, & fœmina nõ ſit idonea teſtis in teſtamẽto, tamen
talis teſtis non integer poterit ſuppleri per duas fœminas ſupra nu-
merum adhibitas, vel circa qualitatem teſtes non integri. Bald. *conſ.*
39. *Factum, ſuper quo, n.3. ver. præterea, lib.2.* † Extende; quia ſi in te- 13
ſtamẽto ſunt duo legatarij, & ſint octo teſtes, iſti duo erũt pro vno,
& ſupplentur ex aliis teſtib. non ſuſpectis. Iaſ. *in d. l. ſi quis, §. cogen-*
tur, n.9. ver.6. facit. ff. de eden. † Et vbicunque agitur de teſtamento, 14
in quo ſeptẽ teſtes ſunt neceſſarij ſi aliquis non ſit idoneus, vel duo
non ſunt idonei, ſaltẽ ſupplebunt pro vno. Alex. *d.conſ.* 47. *Abunde,*
in prin. lib.2. † Amplia; quia ad ſupplendũ teſtem, qui dicitur inimi- 15
cus adhibitus in teſtamẽto, poteſt ſuppleri, ſi per mulieres probetur
amicitia. Bal. *conſ.* 40. *Sicut ſapientiſſime, lib.2. in pr.* † Amplia in teſte 16
conſanguineo, vel fratre partis, qui non eſt integer; quia ſuppletur
ex aliis teſtib. vel præſumptionibus. Bald. *conſ.* 10. *In quæſtione, n.4.*
ver. & ſi dicatur, lib.5. † Extende idem in teſte affine; quia ſi ſunt 17
tres, & vnus eſt integer, alij ſupplentur. Rom. *d. cõſ.* 486. *In caſu, in fi.*
vbi pleniſſima apoſt. citat plurimos. † Imo tres teſtes non idonei 18
ſupplentur eo numero, vt ſufficiant pro duobus. Alex. *conſ.* 5. *In caſu*
inquiſitionis, col.3. n.7. ver.2. reſpondeo, lib.1. Rom. *conſ.* 486. *in fin.* vbi
apoſtil. dat infinitos conc. & vide etiã apoſt. ad Alex. *d.conſ.* 5.*n.*7. *in*
ver. numerus, quæ alios allegat, plures Iaſ. *in l. ſi quis ex argentariis,*
§. coguntur, n.6. ff. de eden. Alex. *conſ.* 78. *In cauſa & lite, n.3. ver. acce-*
dit, quod in propoſito, lib.1. plene Bolog. *in addit. ad conſ. Io. de Ana.*
52. Io. de Im. *conſ.* 53.*n.*17. vbi, quod duo faciunt pro vno, & quod
numerus ſupplet, etiã ſi omnes patiuntur. Alex. *conſ.* 93.*n.*12. *li.6. &*
conſ. 177. *Viſis & lectis, n.7. ver. præterea ſunt tres teſtes. lib.7.* † Extẽ- 19
de; quia teſtes de vniuerſitate, qui non ſentiunt commodum princi-
paliter & admittũtur, licet non ſint omnino integri; tamẽ ex nume-
ro ſupplẽtur; ideo tres teſtes de vniuerſitate plene probãt. Alex. *conſ.*
99. *Viſis, n.20. ver. & illud tale intereſſe, li.5.* vbi dicit * communem. *
† Extende; quia teſtes magna amicitia non integri, licet duo nõ ple- 20
ne probẽt; tamẽ tres magna amicitia ſupplentur, vt plene probent.
Alex. *conſ.* 88. *Quoniam, n.15. ver. quod licet duo teſtes, lib.5.* quod eſt
Barbatiæ, & ita etiã loquitur *conſ.* 43. *Viſis, n.25. v. reſpõdeo, li.4.* vbi
apoſt. dat conc. *in ver. numerum.* & plenius *conſ.* 4. *Viſo proceſſu, n.9. v.*
& plus dixit Iacob. li.6. † Contrarium, quod imo, quando omnes te- 21
ſtes ſunt ſuſpecti, vnus nõ ſuppleat aliũ, ſed ſolũ hoc procedat, quã-
do extãt alij omni exceptione maiores, & nõ alias. Iaſ. *in d. l. ſi quis.*
§. coguntur in 2. not. & n.7. ver.4. facit. Anch. plene *conſ.* 246. *In cauſa*
agitata, n.2. & ſeq. vbi reddit rationem; quia ſi repelluntur, ita vnus
ſicut mille repulſi non probant, plene Crau. *cõſ.* 377.*n.*19. & rurſus
n.25. & ſeq. & ita videtur tenere Clar. *in praxi crim. §. fi. q.21. n.9.* vbi,
quod tres teſtes ſocij criminis faciunt ſolum inditium, non autem
probant delictum, & loquitur in crimine excepto, vbi admittendi
ſunt. † Imo; quod procedat ſolũ, quando iſti ſuſpecti abundãt. Fulg. 22
in l.1. C. de teſtam. quæ refert Iaſ. *in d. l. ſi quis ex argentariis n.20. v.*
ſed Fulg. ff. de eden. † Declarat Ang. *conſ.* 246. *in fi.* aut teſtes repel- 23
luntur ſolũ de iure ciuili, & numerus poteſt ſupplere, vt quia ſocij
criminis: aut repellũtur de iure naturali, vt quia omnes inimici, vel
domeſtici ſuſpecti; & tunc numerus non ſupplet. † Declara plures 24
caſus. Primus eſt; quia ſi teſtes ſuſpecti, & inhabiles abundãt, ita vt
reſtet numerus aliorum teſtium, res eſt clara, quod abundantes non
nocent inſtrumento, neq; probationi, quæ ex aliis ſufficiens, & hoc
eſt indubitatum. Iaſ. *d. l. ſi quis, §. coguntur, n.10. & ſeq. ff. de edendo,*
vbi amplias, etiã ſi iſti contradicerent inſtrumento. † Secundus ca- 25
ſus eſt; quia ſi nõ abundant teſtes, ſed ſunt neceſſarij ad numerum,
ſiquidem in totum repelluntur, vel in totum eorum dictum eſt nul-
lum, non fit ſuppletio vllo modo. Iaſ. *d. l. ſi quis. §. coguntur, v. aut te-*
ſtes non ſunt. ff. de eden. Nat. *conſ.* 288.*n.*10. † Tertius caſus eſt, quan- 26
do non abundant, ſed ſolum ſunt ſuſpecti, vel diminuti in fide, & ſi
agatur de cauſa criminali, vel ardua ciuili, non ſupplentur ex aliis
omni exceptione maioribus, ſi de ciuili non ardua fit ſuppletio, &
hoc procedit, quando abundarent, ſed omnes eſſent diminuti,
quia in criminali & ciuili ardua non ſupplentur ex numero; ſecus in
ciuili

Digitized by Google

civili non ardua, ſic declarat Iaſ. d. l. ſi quis.§.cogentur,n.12.ver.vel
17 ſi eſt domeſticus,ff. de eden. † Contrarium in cauſa criminali. Alex.
conſ.4.Viſo proceſſu,n.9.lib.6. vbi, quod plures amici teſtes ex nu-
mero ſupplentur, eſt verum, quod loquitur ad defenſam, quæ eſt
28 fauorabilis; ſecus ſi defenſio offenderet aliquem vltra fiſcum.† Am-
plia in teſte amico, vel conſanguineo;quia ſuppletur ex fide dignis
29 pluribus numero.Corn.conſ.131.in fi.lib.4. †.Extende;quia imo li-
cet duo teſtes magna amicitia non probent pro amico, bene pro-
barent,ſi eſſent tres teſtes amici propter numerum.Alex.cōſ.4.Viſo
30 proceſſu,n.9.ver.& plus dixit,lib.6. † Extende etiam in inſtrumen-
to donationis. Iaſ.in d.l.ſi quis.§.cogentur,n.8.v.5.facit, ff.de edendo.
31 †Amplia;quia imo teſtis in magna dignitate non diminuitur pro-
pter dictum contrarium ſuper qualitate contraria alterius teſtis nō
32 æqualis. Alex.conſ.18.Viſo proceſſu,in fi.lib.1. † Amplia;quia etiam
numerus teſtium quādo ſunt tres, vel quatuor, ſupplet defectū ſuſ-
picionis, vt quia per eundē ſermonē deponerent.ſupra Concl.220.
n.10.v.limita. Alex. conſ.149.Viſo proceſſu,num.6. vnde dixit,lib.5.
33 †Extende,vt idē ſit,quando duo teſtes eſſent ſuſpecti, vel quia per
præmeditarum ſermonem,vel quia non integri,ſupplentur,ſi ſunt
tres,vel quatuor. Alex.d.conſ.47. Abunde,in pr.lib.2. vbi apoſtil. in
34 ver.ſupplet. † Amplia;quia etiā dignitas,& legalitas vnius ſupplet
alium non idoneum. Alex. conſ.78. In cauſa & lite, n.3.ver.accedit,
35 quod,lib.1. † Reſtringe,quando eſſent duo teſtes tantum;quia niſi
ſit probata qualitas alterius,quod ſit omni exceptione maior, non
ſupplebit defectum alterius. Crau.d.conſ.99.n.10.Alex.conſ.99. Vi-
ſis proceſſ.bus,col.5.v.non obſtat,etiam ſi diceretur,n.17.lib.5. & quod
non ſuppleantur teſtes, quando duo ſoli ſunt, & ambo patiuntur
exceptionem,ſed ſolum, quando ſunt tres, vel quatuor. Alex. conſ.
36 237.n.3.lib.6. † Contrarium, quod imo mulier inhoneſta in cri-
minali probet cum alio teſte Medico Doctore;quia ſuppletur ex in-
tegritate Medici Doctoris. Alex. conſ.24.Animaduerſis,n.16.v.2.
37 reſpondeo,lib.2. † Amplia;quia decem teſtes deponentes de fama,
etiam ſi non reddant cauſam ſcientiæ, probant. Bald. in Auth.quod
38 locum,probe fi. C. de collat. † Contrarium tenet Nat.conſ.478.n.22.
& 23. vbi dicit hoc eſſe verum,quando in loco non eſſent plures,
& deponerent de certa ſcientia,vel reddant cauſam ſcientiæ,& fa-
39 mæ. † Amplia;quia vnus teſtis tabernarius, & ſic infamis,ſupple-
tur per alium teſtem integrum. Rom. d. conſ.290. in fi.v.nec refra-
40 gatur.vbi apoſt.in v.ſuppletur. † Extende;quia teſtis affinis ſupple-
tur per teſtem non affinem,vt ſi ſunt tres teſtes, quorum duo ſunt
affines,& tertius non affinis,plene probant.Rom. conſ.486. In caſu
propoſita,in fi.vbi plena apoſt.ver.purgatur, in fi. quæ dat concord.
41 † Amplia, etiā ſi teſtes eſſent criminoſi;quia numerus ſupplet id,
quod deficit de fide. Alex. conſ.149. Viſo proceſſu,n.6.v.poteſt etiam
42 reſponderi,li.5.vbi plena apoſt.in v.ſupplet,dat conc.† Amplia;quia
teſtes non idonei ſupplentur neddum numero aliorum,ſed etiā tor-
tura.Bald.conſ.41.Præſuppoſito ſtatuto,num.4.lib.5.Vide, Tortura ſa-
nat multos defectus, & operatur multa, & quando ſecus. Concl.332.
43 †Amplia;quia ſupplentur etiam ex facto ſui natura occulto,in quo
alij teſtes haberi non conſueuerunt, prout ſi agitur de negotio,per
quod ſugillaretur fama,& honeſtas conſanguineorū virginum nu-
bendarū;quia non ſolent adhiberi extranei,ſed conſanguinei.Alex.
conſ.212. Viſis,in fi.lib.2. Vide, Probatio leuior admittitur in iis,quæ
ſunt difficilis probationis,& quando ſecus Concl.792. Vel ſi agitur ad
44 defenſam,ſupra, Teſtes ad defenſam.Concl.256.n.3.& ſeq. † Limita;
quia teſtes domeſtici non ſupplentur numero,quando ſunt omnes
domeſtici.Crau. conſ.377.n.19.& 25. vide plurimos infra num.58.
45 v.limita,quando. † Contrarium tenet Io.de Imol.conſ.35.n.17.vbi,
quod ſicuti plures teſtes minuti fide faciunt pro vno, & fama iun-
cta cum vno teſte probat; ita plures numero ſupplent numerū,licet
omnes ſint diminuti. Vide ſupra, Teſtes domeſtici qui dicantur,quan-
do repellantur,& quando non,& qualē probationem faciunt,Concl. 202.
46 n.27. † Extende; quia regula,quæ ſingula non proſunt,nec iuncta
iuuant,procedit in teſtibus quando omnes ſunt defectuoſi. Crau.d.
conſ.377.n.26.quia qui non eſt integer,non poteſt alium ſupplere.
Rol.à Val.conſ.98.n.40.& ſeq.lib.4.vbi,quod ſicuti,ſi cæcus cæcum
ducat,ambo in foueam cadunt;ſic ſi teſtis non integer velit alium
ſupplere,ambo repelluntur; quia ambo eodem, vel ſimili morbo
47 laborant. † Extende; quia quando veriſimilitudo,vel præſumptio
eſt contra teſtes, qui omnes laborant aliquo vitio; tunc numerus
48 non ſupplet.Crau.d.conſ.377.n.27.& ſeq.† Limita;quia licet teſtes
ſocij criminis admittantur in criminib.exceptis;tamen non probāt
tres teſtes omnes ſocij criminis,ſed ſolum faciunt indicium ad tor-
turam; quia numerus non ſupplet hoc caſu ad plenam probationē,
ita Iul. Clar. in praxi §.fi.q.21.n.9. allegat Boër. deciſ.319.n.17.&
alios,quos videas. Vide infra, Teſtes,quando dicantur approbati circa
49 perſonas,vel dicta, & quando non.Concl.289.n.47. † Limita;quia ſi

vnus teſtis tractat de ſe exonerando, non ſuppletur per dictum al-
terius teſtis,etiā ſi ſit multæ ſidei.Dec.conſ.133 Bart.conſ.150.Cum
prædicta examinarem,col.2.in fi.ver. & aduertendum. † Limita;quia 50
licet teſtes non integri ſuppleantur ex numero quoad perſonæ de-
fectum; non tamen quoad defectum dicti; quia non fit ſuppletio
quoad dicta imperfecta teſtium. Bald. in cap.ad noſtram, de probat.
Anch. conſ.146. In cauſa agitata. Felin. in c.teſtimonium,col.2.de te-
ſtib.Nat.conſ.473.n.23. † Extende; quia plures probationes im- 51
perfectæ in ſua ſpecie non iunguntur ad plenā probationē facien-
dam.Bald.in l.ſi quis ex argentariis.§.1.ff.de eden.Io.de Amicis conſ.
9.n.16. Alex.conſ.180.n.6.lib.2. Marſ. conſ.20.n.52. Non. conſ.99.
n.30. Contrarium vide ver. Probationes imperfectæ quando faciant
vnam perfectam,vel non.Concl.796. † Limita; quia teſtes,quia pa- 52
tiuntur plures defectus, non ſupplentur, Dec.conſ.133.n.4.ſecundo
quia in iſto caſu. Chaſſan. ſuper conſuet. Burgun. rub.1.§.5.num.175.
Gramm.conſ.45.n.22.& ſeq.Grat.conſ.59.n.41.lib.2.Ceph.conſ.65.
n.28.Rol.conſ.30.n.28.lib.3.Burſat. conſ.135.n.2. vbi de * commu- *
ni.vide infra num.58.ver.limita,quando Vide, ſupra, Teſtes habentes
plures defectus repelluntur in totum,& quando ſecus.Concl.218.†Cō- 53
trarium videtur ſupponere Alex.conſ.93.Repetitus,n.10.ver. ſed vl-
tra,cum ſeq.maxime n.12.lib.6. vbi compater,& amicus antiquus
poteſt ſuppleri ex numero,vel ex legalitate alterius teſtis,& loqui-
tur in ciuilibus.†Extende etiam in cauſis priuilegiatis.Ceph.cōſ.65. 54
n.27.vbi alios citat.Extēde etiam in ſubſidium,ſupra, Teſtes inimici
non probant,& quando. Concl.222.n.19. & ſeq. Vide, Teſtes haben-
tes plures defectus repelluntur in totum. Concl.218.n.8.& ſeq. † Li- 55
mita in teſte inimico;quia non ſuppletur ex quo repellitur.Bertaz,
conſ.3.n.30.Burſat.conſ.346.num.12.in fi. † Limita in codicillis, in 56
quibus requiruntur quinque teſtes omni exceptione maiores; quia
licet interueniāt ſex teſtes,quorū vnus eſt maritus, alter ſocer mu-
lieris,ad cuius fauorem codicilli ſunt facti;tamen iſti duo non ſup-
plentur pro vno,ſed dicitur coram ſolis quatuor; ideo non valent.
Ang. conſ.128. In facto proponitur,per tot.† Limita,quia teſtes non 57
iurati non ſupplentur ex numero, vt probent, ex quo omnes ſunt
ſine iuramento. Iaſ. in l.admonendi,n.190.& ſeq.in repet.ff.de iure-
iur. vbi quod bene ad faciendā præſumptionem ſupplet numerus,
& legalitas perſonæ,non vt probent. † Limita,quando teſtes om- 58
nino repelluntur;quia tunc mille teſtes,qui repelluntur, non poſ-
ſunt ſuppleri ex numero. Crauet. late de antiqu. temp.in 1.par.ver.
quid in libro officialis, n.17. allegat Alex. conſ.57.& 187.col.fi. lib.7.
idem Crauet. conſ.9.n.12. & conſ.6.n.125.& conſ.99. n.10. Natt.
conſ.188.n.10. Alex. in l.ſi quis ex argentariis.§.cogentur,ſub num.1.
ff.de eden.ver.tamen poſſet reſponderi. Corn. conſ.42.col.fin.lib.1. Pa-
ril.conſ.52.n.36.lib.4.Nat.conſ.298.n.10. Crauet. conſ.331.num.35.
Surd. conſ.151. num.82.& ſeq.Corn.conſ.172.n.20.lib.2.Gabriel.de
teſtib concl.5.n.4. Rim. Iun. conſ.361.n.31.Marſ.ſing.554.Memini.
vide ſupra n.52.ver.limita quia.†Extende,etiam ſi plures teſtes om- 59
ni exceptione maiores concurrerent ad adminiculandum, & ſup-
plendum teſtem patientem plures defectus, vel inimicum; qui
omnino repelleretur; quia cum nihil probet, non poteſt adiuuari.
Corn. conſ.42.col. fi. lib.1. & conſ.172. n.10. lib.2. Crauet. conſ.9.
n.12.late Rol.à Val.conſ.98.n.34.& ſeq.lib.4.†Declara;quia ad tor-
quendum bene faciunt indicium,ſupra, Concl.221.n.19.ver.decla-
ra niſi ſint.† Limita in cauſa criminali,quando agitur de punitio- 60
ne perſonali.Gabriel. de teſtib. concl.6.n.5. plene Gramm. conſ.35.
n.33. † Limita; quando omnes teſtes patiuntur defectus,non ſup- 61
plentur,maxime in criminali, quia requiritur, quod adſint aliqui
integri,qui alios ſupplere poſſint.Gramm.conſ.35.n.33. Vide Con-
cluſionem proxime præcedentem, Vide Ant. Gabr. lib.1.de teſtib.
Concl.5.Teſtis inhabilitas ſuppletur habilitate alterius. Vide eundem
Gabr.vbi ſupra. Concl.6.Teſtium defectus ſuppletur ex numero.

Teſtes deponentes à decem annis citra non concludunt de tempore,& quæ requirantur, vt concludant.

CONCL. 273.

TEſtis † deponens à decem, vel 40. annis circa aliquid vidiſſe 1
ſeruari non probat de 10. nec de 40. annis, ſed nec de anno,
quia quod vidit fieri,dicitur eſſe à 40. annis citra. Alex. qui loqui-
tur in cōſuetudine probanda conſ.45.Viſis atteſtationibus,n.7.v.item
de tempore,lib.2. plene Felin. l.licet cauſam, de probat.n.8.v.3.cauſa.
Caſtr.conſ.253.Viſo puncto,col.2.ver.2.quia lib.2.Alex. conſ.108.In
cauſa,& lite,n.9.lib.2.& conſ.73.In cauſa n.6.ver.præſcriptio. autem,
lib.6.Vide A,& Ab,præpoſitiones.Concl.1.n.23.†Extende,vt idem
ſit,quādo articulus probandus idem contineret,quod à decem, 20. 2
30.& 40.annis citra,& vltra,& à tanto tēpore citra,cuius initij in
contrariū memoriam non extat;quia etiam ſi ſit capitulum proba-
tum, non releuat per eandem rationem; quia neceſſe eſt,quod di-

catur

catur à tanto tẽpore & citra. Alex.*conſ.*177.*In cauſa & lite,n.*7.*&* 8.
3 *ver.fortius dico,lib.*6.† Imo, quod neq; concludat de vna hora; quia
minus tẽpus verificari poteſt à 40.annis citra, videlicet per momẽ-
tum; & tamẽ erit à mille annis citra. Alex.*conſ.*118. *In cauſa,& lite,*
4 *n.*17.*ver.& ſimiliter dicũt,li.*2.† Extende, vt idem ſit, ſi teſtes dicunt,
vidiſſe poſſidere, iam ſunt 40.anni; quia nõ probãt poſſeſſionẽ con-
tinuatã per 40.annos. Caſtr.*d.conſ.*235.*col.*2.*ver.*2.*quia,lib.*2. Alex.
plenius *conſ.*173.*Viſo & diligenter,n.*4.*ver.nam per dicta verba,li.*6.
5 †Extẽde, vt procedat, etiã ſi dicat, quod iam ſunt 40.anni, quod vi-
dit, vel audiuit ſemper; quia dictio, *ſemper*, non facit cõcludere; quia
poteſt verificari in vno de duobus, vel tribus annis, Alex.*conſ.*173.
*n.*3.*ver.nec obſtant,lib.*6.maxime quia *ſemper* refertur ad incertum.
6 † Declara; quia vt concludat teſtis, qui deponit aliquid vidiſſe, vel
audiuiſſe, iam ſunt 10.anni, vel 40.anni, debet addere, iam ſunt 10.
vel 40.anni, & citra, & per dictũ tempus. Alex.*cõſ.*173.*n.*4.*ver.nam*
7 *per dict.verb.li.*6.† Declara; quia imo ad probandã conſuetudinem,
in qua teſtes debent eſſe cõteſtes, neceſſe eſt, vt deponant clare, &
ſpecifice, videlicet ſunt 40.anni incœpti de tali tẽpore, alias nõ pro-
barẽt conſuetudinẽ, quia ſi vnus de principio, & fine diuerſi tẽpo-
ris, & alius de alio, non ſunt cõteſtes. Alex. *d.conſ.*173.*n.*6.*ver.præ-*
8 *terea,lib.*6.vbi apoſtil.*in ver.tali,*citat Alex.*conſ.*89.*n.*2.*lib.*5.† Ex-
tende; quia ſi teſtis dicat, quod ſunt 50.anni, quod ſemper vidit ita
viſitari viã pro publica, vel poſſideri, nõ probat tẽpus continuatũ.
9 Alex.*conſ.*177.*in cauſa & lite,n.*9.*v.item ſi aliquis teſtis,lib.*6.† De-
clara tamen; quia ſi teſtis dicat, quod vidit talẽ poſſidere iam decẽ
annis elapſis, intelligitur de decẽ annis proxime elapſis. Alex.*conſ.*
10 80.*Examinato,n.*5.*ver.nam illa verba, lib.*2. † Amplia, vt procedat
cõcluſio, quod teſtis nõ probat tẽpus continuũ dicendo à 40.annis
citra ſine copula, etiã ſi adiiciat, & plus; quia nihil operatur dictio
incerta. Felin.*d.c.licet cauſã.n.*8.*circa ſi.ver.& fortius,de probat.* Alex.
*conſ.*112. *In cauſa,& lite,n.*6.*ver.præterea non dicit,lib.*4.vbi, quod ſi
dicit ab 80.annis citra ſine copula, probat initium, ſed non conti-
☞ nuationem. Vide, Dictio, *citra*, quid importet. *Concl.*250.† Amplia;
11 quia teſtes in dubio præſumũtur ſingulares quoad tempus. Alex. *d.*
*conſ.*177.*n.*13.*in ſi ver.itẽ non probat,li.*6.† Amplia; quia ad hoc, vt
12 probetur præſcriptio decem annorũ, vel alia præſcriptio, non ſuffi-
cit articulare, & probare, quod quis poſſedit per decem annos, niſi
dicat cõpletos, vel finitos tali tẽpore, vt ſic ad certũ tempus refera-
tur; alias enim poſſet eſſe, quod vnus teſtis ſeruiret de quibuſdã de-
cẽ annis, alius de aliis decẽ annis, & ſic non probat. Alex.*d.cõſ.*177.
*In cauſa,& lite,n.*8.*ver.ſuper* 2.*lib.*6.& idem Alex.*conſ.*89.*n.*2.*li.*5.
plenius in probanda cõſuetudine *conſ.*183. *Viſo,n.*6.*v præterea,li.*6.
☞ Vide, *Præſcriptio non procedit ſine poſſeſſione,& qua poſſeſſio requira-*
13 *tur.Concl.*522.†Extẽde; quia imo vbi requiritur præſcriptio 30.an-
norũ, non ſufficeret probatio per teſtes dicẽtes, quod iam ſunt lapſi
30.anni, quib. poſſedit, niſi dicant ante litem conteſtatã; quia à die
14 examinis non ſufficeret. Alex.*d.cõſ.*177.*v.item aduertat,li.*6.† Am-
plia; quia teſtes diſcordãtes de tẽpore non probãt tempus, & dicun-
tur ſingulares; ideo non probant, veluti ſi vnus dicat de 10.annis,
alius de 9. & vltra; quia non concordant in decem; quia dictio, *&*
15 *vltra*, nihil probat. Io.de Imol.*conſ.*105.*n.*4.*ver.item non obſtat.*† Re-
ſtringe, quando tempus non eſt ſubſtantia, & vnus dicit factum de
menſe Auguſti, alius, quod credit de menſe Iulij, ſed non bene re-
16 cordatur, ſunt conteſtes. Alex.*conſ.*156 *n.*11 *& ſeq.lib.*5. † Declara;
quia ſi tempus certum non requiritur, bene ſufficit probatio de di-
uerſo tempore, puta ad probandã mortem alicuius ſine certo tem-
pore, probatur, ſi vnus dicat de vno tempore fuiſſe mortuum, alius
17 de alio tempore. Caſtr.*conſ.*113.*n.*3.*lib.*1. † Reſtringe, quando de-
ponunt de tempore poſſeſſionis, vnus de annis 24. alter de 16. quia
concordant in minori tempore, & probant, etiam ſi deponant per
18 verbum, *videtur*. Alex.*conſ.*54.*Viſo proceſſu,n.*7.*lib.*5.† Amplia; quia
teſtes, quando debent deponere de certo tempore, ſi non depo-
nunt limitate de illo tempore, non probant. Bart. *in l. non ſolum.§.*
ſed vt probari,ff.de nou oper.nunciat.l.matrem.C.de probat. Dec. *conſ.*
118 *Viſo,col.*2.*ver.*2.*reſpondetur.* Soc.*conſ.*42.*I.tentata,col.*3.*in prin.*
19 *vel.*1. Alex. *conſ.*16.*In cauſa,col.pen.ver.præterea, n.*29. *lib.*5. † Ex-
tende, quãdo tempus, & certa perſona ſunt articulati, & teſtis non
deponit de tempore, neq; de perſona, non probat articulum. Bart.
20 *conſ.*43. *Super quæſtione, in pr. lib.*1. † Extende; quia ſe fundat in
tempore, debet probare certum tempus; ideo ad probationem ma-
trimonij conferat delatio annuli ſciente, & præſente marito, tamen
ſi teſtis dicat vidiſſe portare annulum, nec dicat, de quo tempore,
non probat; quia dictum dubium contra producentem teſtes in-
terpretatur. Alex. *conſ.*150.*In cauſa, & lite,n.*18.*in ſi.lib.*5.*& n.*19.
21 † Amplia; quia teſtes deponentes de calculo facto, & vnus, quod
fuit factus die 2. Nouembr. alter in fine Nouembris, & tertius in
principio Decemb. dicuntur varij, & ſingulares, ita quod pars non

dicitur habere; niſi vnum teſtem pro ſe. Ang. Aret *conſ.*48.*Vide-*
*tur primo,n.*15.*& ſeq.ver.*3.*principaliter*, vbi in fin. quod ex eis non
debet deferri iuramẽtum in ſupplementum, cum ſumma lib.34.cõ-
ſiderata qualitate perſonarum ſit magna ſumma.† Amplia; quia te- 22
ſtes deponẽtes, quod aliquis poſſedit per 30.annos.& vltra non pro-
bat præſcriptionem 30.annorum, niſi ſit articulatum, & probatum
de principio certo, & fine 30.annorum. Alex. *conſ.*89.*Excellẽtiſſimi*
*Iuriſconſulti, in pr.n.*2.*lib.*5. vbi apoſt. *in ver.ſi certo,* dat concord.
†Extẽde; quia teſtis deponẽtes ſuper fatuitate certæ perſonæ, quod 23
cognouit eum eſſe furioſum per 20. annos, non concludit de ali-
quo tempore certo, niſi addat, vel declaret de initio, & fine; ideo
Alex. *conſ.*92. *Viſo, n.*21. *ver. & conſulto, cum ſeq. lib.*5. dicit, quod
bene eſt, quod teſtes ita in genere deponentes repetantur, & con-
cludant de initio temporis. † Extende; quia licet dictio, *plus*, & di- 24
ctio, *vltra*, comprehendat modicum tempus in teſte, nihil impor-
tat, Alex. *conſ.*29.*Clariſſime,n.*7.*ver.benefacit,lib.*7.vbi apoſt.*in ver.*
vltra, dat concor.† Amplia; quia teſtes deponentes de certa ætate, 25
vel certo tempore cum dictione, *in circa*; non concludunt certum
tempus; quia dictio, *circa* importat diminutionem. Alex. *cõſ.*29.*Cla-*
*riſſime,n.*6. *& ſeq.ver.item quia*, *lib.*7. † Extende; quia teſtis, qui 26
debet aliquid certum, & determinatum probare, ſi deponant in illo
tempore, vel alio actu determinato cum dictione, *in circa*, nõ pro-
bat. Alex. *conſ.*184. *Viſo proceſſu, n.*11.*ver. quia quando teſtis, lib.*7.
† Limita, quando teſtis diceret à 40.annis, & citra; quia dictio, *&*, 27
copulat, vt tempus dicatur contrarium. Fel. *d. c. cauſam, n.*8.*ver.*3.
cauſa,de probat. Abb. *conſ.*17. *In quæſtione, ver.*3. *ex diuerſo capite,*
*lib.*2. vbi dicit * communem. Alex. *conſ.*118. *In cauſa & lite,n.*17. *
*ver.& ſimiliter dicunt,lib.*2.& *conſ.*69.*Conſideratis, in fin.lib.*5. vbi,
quod debet eſſe iuncta copula, *&*, vt concludat, *& cõſ.*173.*n.*4.*li.*6.
ver.nam ad hoc. Vide dictio, *&*, quando copulet, & quando non, & ☞
quid importet. *Concl.*274. Vide, Dictio, *citra*, quid importet. *Concl.*
250. † Extende, vt idem ſit, ſi diceret ſine copula, *&*, quando dicit 28
à 40.annis citra, & per ipſum tempus; quia tunc denotat tẽpus con-
tinuum. Fel. *d.c.licet cauſam, n.*8.*ver.*3. *cauſa,de prob.ver.vel dicas,*
idem tenet Io.de Imol.*conſ.*101.*In cauſa,n.*1. vbi, quod dictio, *per*,
inducit perfectionem temporis. † Extende, vt idem ſit, ſi teſtis di- 29
cat, poſſedit, iam ſunt 40.anni; quia qui loquitur per præteritum
tempus, includit tempus continuum. Fel. *d.c.licet cauſam,n.*8 *in ſi.*
*ver.idem de teſte de prob.*vbi etiã allegat tenẽtes contrarium.† Cõ- 30
trarium tenent, vt ſupra Caſtr.*conſ.*325.*col.*2 *ver.*2.*quia lib.*2.Alex.
*d.conſ.*173.*n.*4.*& ſeq.lib.*6. † Limita, quia teſtes probantes actum 31
principalẽ, licet non recordẽtur de tempore, vel deponant credere
de tali tempore, vel non bene recordari, vel quod poſſunt eſſe 100
anni, vel tantũ tempus, plene probant in iis, in quibus tempus non
eſt de ſubſtantia; quia magis veriſimilia deponunt, quã illi, qui præ-
ciſe de tempore deponunt. Alex. *conſ.*156.*Viſo proceſſu,n.*10.*& ſeq.*
*ver.non obſtat,lib.*5.*& conſ.*185.*Viſo proceſſu,n.*3.*ver.nec obſtat varie-*
*tas in tempore,lib.*7. vbi dicit * communem. † Extende; quia teſtis *
deponens de confeſſione facta pluries in tali loco, & aliis locis, de 32
quibus non recordatur, & tali tempore, & aliis temporibus, de qui-
bus non recordatur, probat, quando tempus non eſt de ſubſtantia.
Alex. *d.conſ.*185. *num.*2. *& ſeq.ver. tamen iſtis non obſtantibus, lib.*7.
† Limita; quia imo dictum teſtis debet interpretari, ne videatur 33
varietate in tempore. Alex. *d.conſ.*185.*ver.benefacit,lib.*7.

Teſtis non probat, ſi non apparet id, ſuper quo fuit mandatum examinari. CONCL 274.

TEſtis †examinari iuſſus per iudicem ſuper interrogatoriis da- 1
tis, ſi non conſtat de interrogatoriis, non probat. Oldr. *conſ.*
325.*n.*5. *ver. circa tertium.* † Et ideo requiritur petitio, & libellus 2
ad hoc, vt teſtes poſſint examinari ad inſtantiam partis; ſecus ſi ex
mandato Principis; quia ſufficit mandatum, quod eſt loco libelli.
Bald.*conſ.*11.*num.*3.*ver.*3.*ſciendum lib.*2.Vide, *Teſtes intelligere de-* ☞
*bent id,quod dicunt,alias non probant.Concl.*172.

Teſtes deponentes in genere non probant. CONCL. 275.

TEſtes, † vt probent culpam, vel negligentiã, debent deponere 1
in ſpecie, vt videlicet in quibus, & quomodo fuerit commiſſa
culpa, & negligẽtia, alias ſi deponunt in genere, & indeterminate,
non probant. Alex.*conſ.*185 *Viſo proceſſu,n.*6.*ver.moueor,per id,quod*
*lib.*7.ibi apoſt.*in ver.certe.*dat conc. † Amplia; quia teſtis non pro- 2
bat circa ea, quæ debent probari determinate, prout locus, tempus,
quando ſunt de ſubſtantia, quandò addit dictionem, *in circa.* Alex.
*d.conſ.*183. *n.*7.*ver.ſed ita eſt,* & iterum *conſ. fin. num.*10. *lib.*7. vbi
dicit notandum. † Amplia; quia in probando valore equi, vel alte- 3
rius rei debet teſtis determinare, & per redditionem cauſæ ſcientiæ
depo

deponere,alias non probat dicendo,quod equus erat tâti valoris,& maxime, ſi dicit ignorare,an eſſet iuuenis, vel ſenex,quæ ſunt neceſſaria ad valorem. Alex.*d.conſ.*183 *n.*7.*ver.item in propoſito, lib.*7. Vide, *Teſtes etiam non interrogati quando debeant deponere cauſam*
4 *ſcientiæ.Concl.*174.† Amplia;quia teſtis deponens,quod teſtator dicebat non habere alios cõſanguineos,nõ excludit,quin haberet cõſanguineas ; quia maſculinum non concipit fœminium , niſi per extenſionem, Alex.*conſ.*181.*Viſo proceſſu,n.*18.*ver.item ſer. Andreas,*
5 *lib.*7. † Amplia ; quia teſtes deponentes genere de inimicitia non probant,niſi deponant de cauſa inimicitiæ ; quia alia eſt capitalis, alia non capitalis,alia ex leui,alia ex graui culpa;ideo debet deter-
6 minate probari.Grammat.*deciſ.*34.*n.*24.*& ſeq.* † Imo;quia debet conſtare,de quo tempore ſit cauſata;quia ſi poſt examen teſtis, illum non repellit,nec minuit de fide.Alex.*conſ.*188.*Viſo proceſſu,n.*9.
7 *ver.item reſpondeo,lib.*7.† Amplia;quia non ſufficit probatio generalis,aliquem eſſe periurum, vt repellatur à teſtimonio, ſed requiritur determinata probatio , quod ſit periurus, & debet cauſa ſpecificari in ſpecie. Rom. *conſ.*290. *In caſu propoſito in prin.n.*2.*&* 3.
* vbi apoſtil.*in ver.ſpecifice.*citat plures & dicit * communem.

Teſtes poſſunt repeti, vt declarent dictum obſcurum, & aliis caſibus,& quando ſecus. Concl. 276.

1 TEſtes,† ſi depoſuerunt per verba obſcura,poſſunt repeti,& declarare dictum eorum.Innoc.*in c.cum clamor,de teſtib.*Alex.*cõſ.*
2 122.*Viſo proceſſu,n.*5.*lib.*2.† Extende etiam poſt concluſum in cauſa;quia iudex,ſi vult, poteſt inquirere veritatẽ,& concluſio non ligat iudicem.Ang.*cõſ.*296.*Viſis atteſtationibus, n.*4.*ver. & licet ſit cõ-*
3 *cluſum.* † Extende; quia iudex etiam ex officio ſuo poſſet repetere teſtem ad declarandũ dictum ſuum.Alex.*conſ.*116.*Poſteaquam,circa ſi.lib.*1. & plenius *conſ.*122. *Viſo proceſſu,n.*5.*&* 6.*ver. ideo poſſet iudex,lib.*2.vbi apoſt.*in ver.repetere,*citat eundem Alex. *cõſ.*238.*li.*6. vbi *n.*4.*ver.videndum eſt,*& ibi apoſt.*in ver.officialis,* dat conc.idem Alex.etiam *conſ.*215.*Viſis probationibus,in fi.li.*2.*& conſ.*76.*n.*2.*li.*6.
4 †Declara;quia licet teſtis nõ probet niſi citata parte,& niſi cum iuramento deponat; tamen ſi declarat dictũ ſuum dubium non citata parte,& ſine iuramẽto valebit.Rom.*conſ.*482.*n.*8 ſequitur Boſſ *tit.de oppoſit.contra teſtes,n.*35.vbi reddit rationẽ;quia qui declarat,
5 nihil noui facit,ſed factum detegit. † Extende; quia iudex,qui debet ſemper inquirere veritatem,poteſt ſemper perquirere illam,& rem dubiã per inſpectionẽ ocularem,vel per teſtium declarationẽ, vel alias ex officio ſuo facere. Alex. *d.conſ.*116.*Poſtquam,in fi.lib.*1.
6 † Imo etiã ſi teſtis non concluderet de tempore,ſed generice diceret,aliquem fuiſſe fatuum, vel poſſidere per 20.annos,poteſt à iudice ex officio repeti,vt declaret tempus,videlicet de quo initio,& tempore,vt habeatur veritas.Alex.*conſ.*92.*Viſo,n.*21.*v.& conſulo ad*
7 *probandum,cum ſeq.lib.*5. † Extende; quia ſi teſtes pro vniuerſitate examinati ſunt de vniuerſitate,& controuertitur,quod probent,vel non;quia vna pars dicit,quod cõmodũ ſpectat ad vniuerſitatem,altera impugnat, quod ad ſingulares homines , poteſt iudex poſt publicatas atteſtationes repetere nedũ,vt declarent articulũ cõtrouerſum, ſed etiã ſuper eo aſſumere probationes pro veritate habenda.
8 Alex.*conſ.*43.*Viſis,in fi.n.*38.*v.non ſolum,li.*4.† Extende;quia teſtis, qui depoſuit,quod Titius promiſit,licet non dicat Scio,præcedẽte interrogatione,& incõtinenti ſequuta reſponſione,& poteſt dubitari,an per ſtipulationẽ,vel non,poteſt per iudicẽ repeti ad declara-
9 tionem dicti ſui. Alex.*conſ.*76.*Viſo libello,in pr.n.*2.*lib.*6.† Amplia in cauſa criminali;quia teſtes etiã publicati,dummodo partes non dixerint teſtificata,poſſunt repeti, & ſi in primo examine depoſuẽt per verbũ,*credere,* in repetitione loquuntur certitudinarie,probãt,
10 & valet declaratio.Bald.*conſ.*152.*Plura tanguntur in pr.lib.*1.† Extende maxime,quãdo in cauſa criminali proceditur per inquiſitionem;quia ſemper teſtes poſſunt repeti,anteqũ ſint didicita teſtificata per partes,licet ſint didicita per iudicem,& facta publicatio,
11 Bal.*d.conſ.*152.*in pr.lib.*1. † Amplia;quia teſtes examinati in cauſa criminali deponentes de delicto ſine loco, & tempore,qui non
12 probãt,poſſunt repeti.Bal.*conſ.*420.*Quia non probatur,lib.*4.† Amplia; quia iudex poteſt etiam probationẽ dubiã declarare ſe informando,viſitando locum,& recognoſcendo. Alex.*conſ.*116.*in fi.v.&*
13 *ſi domini iudicantes,lib.*1.†Extende etiam poſt concluſum in cauſa, quia ocularis probatio per inſpectionẽ nunquam eſt excluſa.Alex.
14 *d.conſ.*116.*in fi.li.*1.vbi apoſt.dat plures concor. † Amplia;quia iudex in cauſa criminali poteſt repetere teſtẽ,vt declaret dictum eius
* dubiũ,ex officio,ad inſtantiã partis non,& communẽ * dicit Clar. *in §.fi.q.*61.*n.*5.*ver.quæro, nunquid,*vbi , quod contrarium ſeruatur, quia repetuntur,ſiue ex officio,ſiue ad inſtantiam partis,etiam poſt
15 publicatas atteſtationes.†Extende idem in cauſa ciuili;quia poteſt ad eruendam veritatẽ repetere teſtes ex officio etiã poſt concluſum in cauſa,maxime in cauſa eſt ſummaria,quãdo dubium eſt dictum teſtis. Alex. *conſ.*147.*Ponderatis,in fi.n.*19. *lib.*2. † Amplia;quia ſi 16
teſtis repetitus in ſecundo examine plus deponat,quam in primo, non eſt ſibi contrarius;quia in teſte non ineſt taxatiua. Caſtr. *conſ.* 395.*In cauſa,quæ vertitur,col.pen. ver. nec obſtat, lib.*2. Vide ſupra, *Taxatiua non ſubintelligitur.Concl.*24. † Declara,niſi ipſe ſibi con- 17
tradiceret, vt quia in primo examine dixit , quod nullus alius fuit præſens, in ſecundo dicit de præſentia aliorum ; quia ſtatur primo dicto.Ang. Aret. *conſ.*115.*In cauſa domini,n.*11.*& ſeq.ver.nunc reſtat.*† Amplia;quia iudex ſi videt dictũ teſtis dubium,vt quia poteſt 18
intelligi multis modis,poteſt ex officio repetere teſtem,vt declaret dictum ſuum.Caſtr. *conſ.*246.*In caſu,de quo quæritur,li.*1. ſequitur Alex.*conſ.*237.*Ponderatis,n.*4.*& ſeq.ver.videndum eſt,& n.*6.*ver.dicit etiam,li.*6.Vide Concluſionẽ proſeq. † Amplia;quia teſtes publicati non poſſunt repeti ſuper eiſdem ab eadem parte,hanc regulã 19
ponit Soc.*Reg.*24.*Teſtes poſt publicationem.*vbi ponit quinq;fallentias:prima eſt inter alias perſonas;ſecunda,niſi prius eſſent recepti in ſummario iudicio;tertia,quando eorũ examen eſſet nullũ;quarta,quãdo examen eſſet perditũ;quinta,quãdo ex malitia iudicis non fuiſſent interrogati.†Limita,niſi eſſet cœptũ diſputari ſuper dictis 20
teſtiũ;quia tunc non poſſunt repeti,neq;declarare in præiudicium partis.Bald.*conſ.*101. *Quidam teſtes n.*3.*ver.teſtes autem non poſſent, lib.*1.quod duplicatur *conſ.*477.*li.*5.vbi,quod bene poſſent declarare eorum verba,quantum aptitudo importat.† Limita;quia ſtatutũ, 21
quod ſtetur relationi ſuper damno,prout officialis retulerit,ſi retulit inepte,puta damnum datum , ſed non exprimit,an in grano,vel blado,ita quod relatio eſt incerta,& nulla,non debet repeti,vt declaret,ſi fuit publicatũ eius dictũ. Alex. *conſ.*85.*In cauſa mota in pr.* maxime *n.*3.*ver.& ſi pars aduerſa,li.*7.quod non credo verum;quia veritas abſcondita remanet. † Limita ; quia licet iudex ordinarius 22
poſſit repetere teſtes,vt veritatem agnoſcat, & an depoſuerint verum, vel non ; ſecus eſt in arbitro ; quia non poteſt repetere teſtes examinatos coram ordinario.Bald.*conſ.*380.*Punctus quæſtionis,n.*5. *v.ſed nunquid,lib.*2. Vide plenius per Ant.Gabr.*lib.*7.*tit.de crimin. Concl.*28.*Teſtis poſtquam vnam primo dixit in iudicio.*

Teſtis poteſt corrigere dictum ſuum incontinenti , & quando ex interuallo,vel non. Concl. 277.

REgula † eſt ; quia teſtis poteſt corrigere dictum ſuum incon- 1
tinenti,videlicet anteqũ diuertat ad extraneos actus,& alloquatur partem;ſecus ſi ex interuallo,& poſtquam partem fuit alloquutus;quia ſtatur primo dicto.Ang. Aret. *conſ.*115.*In cauſa domini,n.*11.*& ſeq.ver.nunc reſtant.* Bart.*in l.ſi poſtulauerit.§.ſed & ſi negauerit,n.*2.*ff.ad leg.Iul.de adult.*vbi,quod ita communiter ſeruatur.
† Extende;quia ſi teſtis deponit,quod res ita ſe habet, deinde ſub- 2
iungit,imo contrariũ;ſtatur vltimo dicto;quia ſi corrigit ſtatim,nõ dicitur varius,vel contrarius.Bart.*in l.ſi ita ſcriptũ,in pr.n.*2.† Am- 3
plia,quia teſtis poteſt corrigere dictum ſuum ex interuallo,quando depoſuit per verbũ,*credo*,vel,*neſcio*;quia poteſt poſtea ſcire,& credere,ita videtur velle Cald. *conſ.*152.alias 4. *de confeſſis*, vbi,quod verbũ,*credo,ſcio,neſcio,recordor*,ſi variat,poteſt ſtare,quod ego hodie ſciã,vel neſciã,cras ſecus,hodie recordor,cras non,vel è contra: ita etiã Rom.*conſ.*505.*Cum teſtis,in prin.* vbi,quod teſtis,qui dixit, *neſcio*,vel *non recordor*,cõpellitur dicere veritatẽ;igitur ſi dicat contrarium,videlicet *ſcio*,vel *recordor*,probat,& valet eius dictum,vbi apoſt.dat conc.& dicit*communem,prout Bart.*in l.qui bona fide,§.* *
*ſi quis ſtipulaturus,in pr.*vbi apoſt. *in ver. interrogati.ff. de damno infect.*dicit*communem.†Contrarium;quia ſi in primo examine di- * 4
xit,quod aliquis non fuit præſens, quod recordatur ; quia ſi in alio examine ex interuallo dicat de præſentia aliorũ,eſt ſuſpectus;quia magis debuit recordari in primo examine,quam in ſecundo.Ang. Aret.*d.conſ.*115.*n.*14.*& ſeq.ver.nec dicatur,vſque in fi.*† Limita igitur,ſi ex interuallo vellet corrigere,poſtquã alloquutus eſt partem; 5
quia nõ admittitur.Bart. *d.l.ſi poſtulauerit.§.ſed & ſi negauerit,n.*2. *ff.de adult.*vbi,quod communiter*ita ſeruatur.†Limita;quia ſi duo teſtes examinati pro Titio probant factum,ſed diſcordant in loco; * 6
quia vnus dicit factum in vno loco , alter in alio loco,ſunt ſingulares,vt teſtes Suſannæ;quia nihil probant,& ideo non poſſunt ſemiplene probare , & licet actus reiteratio , quæ potuiſſet interueniſſe,excuſet à pœna falſi ; non tamen vt probent ſemiplene , nec poteſt deferri iuramentum in ſupplementum , nec poſſunt repeti ad inſtantiam eius , qui induxit , & licet declarent quod fuit cœptum vno, & loco,& in alio finitum,non creditur illis ſecundum * * *
communem.Alex.*conſ.*94.*Viſo proceſſu,n.*2.*& ſeq.lib.*6. Vide, *Confeſſio per errorem quando poſſit reuocari, vel non.Concl.*649.Vide, *Poſitionibus reſpondens poteſt confeſſionem reuocare , & quando ſecus. Concl.*391.Vide Concluſionem proxime præcedentem.

Teſtes

Digitized by Google

catur à tanto tẽpore & citra. Alex. *conſ.* 177. *In cauſa & lite, n.* 7. *&* 8.
3 *ver. fortius dico, lib.* 6. † Imo, quod neq; concludat de vna hora; quia
minus tẽpus verificari poteſt à 40. annis citra, videlicet per momẽ-
tum; & tamẽ erit à mille annis citra. Alex. *conſ.* 118. *In cauſa, & lite,*
4 *n.* 17. *ver. & ſimiliter dicũt, li.* 2. † Extende, vt idem ſit, ſi teſtes dicunt,
vidiſſe poſſidere, iam ſunt 40. anni; quia nõ probãt poſſeſſionẽ con-
tinuatã per 40. annos. Caſtr. *d. conſ.* 235. *col.* 2. *ver.* 2. *quia, lib.* 2. Alex.
plenius *conſ.* 173. *Viſo & diligenter, n.* 4. *ver. nam per dicta verba, li.* 6.
5 † Extẽde, vt procedat, etiã ſi dicat, quod iam ſunt 40. anni, quod vi-
dit, vel audiuit ſemper; quia dictio, *ſemper*, non facit cõcludere; quia
poteſt verificari in vno de duobus, vel tribus annis. Alex. *conſ.* 173.
n. 3. *ver. nec obſtant, lib.* 6. maxime quia *ſemper* refertur ad incertum.
6 † Declara; quia vt concludat teſtis, qui deponit aliquid vidiſſe, vel
audiuiſſe, iam ſunt 10. anni, vel 40. anni, debet addere, iam ſunt 10.
vel 40. anni, & citra, & per dictũ tempus. Alex. *cõſ.* 173. *n.* 4. *ver. nam*
7 *per dict. verb. li.* 6. † Declara; quia imo ad probandã conſuetudinem,
in qua teſtes debent eſſe cõteſtes, neceſſe eſt, vt deponant clare, &
ſpecifice, videlicet ſunt 40. anni incœpti de tali tẽpore, alias nõ pro-
barẽt conſuetudinẽ, quia ſi vnus de principio, & fine diuerſi tẽpo-
ris, & alius de alio, non ſunt cõteſtes. Alex. *d. conſ.* 173. *n.* 6. *ver. pre-*
8 *terea, lib.* 6. vbi apoſtil. *in ver. tali*, citat Alex. *conſ.* 89. *n.* 2. *lib.* 5. † Ex-
tende; quia ſi teſtis dicat, quod ſunt 50. anni, quod ſemper vidit ita
viſitari viã pro publica, vel poſſideri, nõ probat tẽpus continuatũ.
9 Alex. *conſ.* 177. *in cauſa & lite, n.* 9. *v. item ſi aliquis teſt. s, lib.* 6. † De-
clara tamen; quia ſi teſtis dicat, quod vidit talẽ poſſidere iam decẽ
annis elapſis, intelligitur de decẽ annis proxime elapſis. Alex. *conſ.*
10 80. *Examinato, n.* 5. *ver. nam illa verba, lib.* 2. † Amplia, vt procedat
cõcluſio, quod teſtis nõ probat tẽpus continuũ dicendo à 40. annis
citra ſine copula, etiã ſi adiiciat, & plus; quia nihil operatur dictio
incerta. Felin. *d. c. licet cauſã, n.* 8. *circa ſi. ver. & fortius, de probat.* Alex.
conſ. 112. *In cauſa, & lite, n.* 6. *ver. preterea non dicit, lib.* 4. vbi, quod ſi
dicit ab 80. annis citra ſine copula, probat initium, ſed non conti-
☞ nuationem. Vide, Dictio, *citra*, quid importet. *Concl.* 250. † Amplia;
11 quia teſtes in dubio præſumũtur ſingulares quoad tempus. Alex. *d.*
conſ. 177. *n.* 13. *in fi. ver. itẽ non probat, li.* 6. † Amplia; quia ad hoc, vt
12 probetur præſcriptio decem annorũ, vel alia præſcriptio, non ſuffi-
cit articulare, & probare, quod quis poſſedit per decem annos, niſi
dicat cõpletos, vel finitos tali tẽpore, vt ſic ad certũ tempus refera-
tur; alias enim poſſet eſſe, quod vnus teſtis ſeruiret de quibuſdã de-
cẽ annis, alius de aliis decẽ annis, & ſic non probat. Alex. *d. cõſ.* 177.
In cauſa, & lite, n. 8. *ver. ſuper* 2. *lib.* 6. & idem Alex. *conſ.* 89. *n.* 2. *li.* 5.
plenius in probanda cõſuetudine *conſ.* 183. *Viſo, n.* 6. *v. preterea, li.* 6.
☞ Vide, *Preſcriptio non procedit ſine poſſeſſione, & que poſſeſſio requira-*
13 *tur. Concl.* 522. † Extẽde; quia imo vbi requiritur præſcriptio 30. an-
norũ, non ſufficeret probatio per teſtes dicẽtes, quod iam ſunt lapſi
30. anni, quib. poſſedit, niſi dicant ante litem conteſtatã; quia à die
14 examinis non ſufficeret. Alex. *d. cõſ.* 177. *v. item aduertat, li.* 6. † Am-
plia; quia teſtes diſcordãtes de tẽpore non probãt tempus, & dicun-
tur ſingulares; ideo non probant, veluti ſi vnus dicat de 10. annis,
alius de 9. & vltra; quia non concordant in decem; quia dictio, *&*
15 *vltra*, nihil probat. Io. de Imol. *conſ.* 105. *n.* 4. *ver. item non obſtat.* † Re-
ſtringe, quando tempus non eſt ſubſtantia, & vnus dicit factum de
menſe Auguſti, alius, quod credit de menſe Iulij, ſed non bene re-
16 cordatur, ſunt conteſtes. Alex. *conſ.* 156. *n.* 11 *& ſeq. lib.* 5. † Declara;
quia ſi tempus certum non requiritur, bene ſufficit probatio de di-
uerſo tempore, puta ad probandã mortem alicuius ſine certo tem-
pore, probatur, ſi vnus dicat de vno tempore fuiſſe mortuum, alius
17 de alio tempore. Caſtr. *conſ.* 113. *n.* 3. *lib.* 1. † Reſtringe, quando de-
ponunt de tempore poſſeſſionis, vnus de annis 24. alter de 16. quia
concordant in minori tempore, & probant, etiam ſi deponant per
18 verbum, *videtur*. Alex. *conſ.* 54. *Viſo proceſſu, n.* 7. *lib.* 5. † Amplia; quia
teſtes, quando debent deponere de certo tempore, ſi non depo-
nunt limitate de illo tempore, non probant. Bart. *in l. non ſolum. §.*
ſed vt probari, ff. de nou. oper. nunciat. l. matrem. C. de probat. Dec. *conſ.*
118. *Viſo, col.* 2. *ver.* 2. *reſpondetur.* Soc. *conſ.* 42. *I. tentata, col.* 3. *in prin.*
19 *vel.* 1. Alex. *conſ.* 16. *In cauſa, col. pen. ver. preterea, n.* 29. *lib.* 5. † Ex-
tende, quãdo tempus, & certa perſona ſunt articulati, & teſtis non
deponit de tempore, neq; de perſona, non probat articulum. Bart.
20 *conſ.* 43. *Super queſtione, in pr. lib.* 1. † Extende; quia ſe fundat in
tempore, debet probare certum tempus; ideo ad probationem ma-
trimonij conferat delatio annuli ſciente, & præſente marito, tamen
ſi teſtis dicat vidiſſe portare annulum, nec dicat, de quo tempore,
non probat; quia dictum dubium contra producentem teſtes in-
terpretatur. Alex. *conſ.* 150. *In cauſa, & lite, n.* 18. *in fi. lib.* 5. *& n.* 19.
21 † Amplia; quia teſtes deponentes de calculo facto, & vnus, quod
fuit factus die 2. Nouembr. alter in fine Nouembris, & tertius in
principio Decemb. dicuntur varij, & ſingulares, ita quod pars non
dicitur habere; niſi vnum teſtem pro ſe. Ang. Aret. *conſ.* 48. *Vide-*
tur primo, n. 15. *& ſeq. ver.* 3. *principaliter*, vbi in fin. quod ex eis non
debet deferri iuramẽtum in ſupplementum, cum ſumma lib. 34. cõ-
ſiderata qualitate perſonarum ſit magna ſumma. † Amplia; quia te- 22
ſtes deponẽtes, quod aliquis poſſedit per 30. annos. & vltra non pro-
bat præſcriptionem 30. annorum, niſi ſit articulatum, & probatum
de principio certo, & fine 30. annorum. Alex. *conſ.* 89. *Excellẽtiſſimi*
Iuriſconſulti, in pr. n. 2. *lib.* 5. vbi apoſt. *in ver. ſi certo*, dat concord.
† Extẽde; quia teſtis deponẽtes ſuper fatuitate certæ perſonæ, quod 23
cognouit eum eſſe furioſum per 20. annos, non concludit de ali-
quo tempore certo, niſi addat, vel declaret de initio, & fine; ideo
Alex. *conſ.* 92. *Viſo, n.* 21. *ver. & conſulto, cum ſeq. lib.* 5. dicit, quod
bene eſt, quod teſtes ita in genere deponentes repetantur, & con-
cludant de initio temporis. † Extende; quia licet dictio, *plus*, & di- 24
ctio, *vltra*, comprehendat modicum tempus in teſte, nihil impor-
tat, Alex. *conſ.* 29. *Clariſſime, n.* 7. *ver. benefacit, lib.* 7. vbi apoſt. *in ver.*
vltra, dat concor. † Amplia; quia teſtes deponentes de certa ætate, 25
vel certo tempore cum dictione, *in circa*; non concludunt certum
tempus; quia dictio, *circa* importat diminutionem. Alex. *cõſ.* 29. *Cla-*
riſſime, n. 6. *& ſeq. ver. item quia, lib.* 7. † Extende; quia teſtis, qui 26
debet aliquid certum, & determinatum probare, ſi deponant in illo
tempore, vel alio actu determinato cum dictione, *in circa*, nõ pro-
bat. Alex. *conſ.* 184. *Viſo proceſſu, n.* 11. *ver. quia quando teſtis, lib.* 7.
† Limita, quando teſtis diceret à 40. annis, & citra; quia dictio, *&*, 27
copulat, vt tempus dicatur contrarium. Fel. *d. c. cauſam, n.* 8. *ver.* 3.
cauſa, de probat. Abb. *conſ.* 17. *In queſtione, ver.* 3. *ex diuerſo capite,*
lib. 2. vbi dicit * communem. Alex. *conſ.* 118. *In cauſa & lite, n.* 17. *
ver. & ſimiliter dicunt, lib. 2. & *conſ.* 69. *Conſideratis, in fin. lib.* 5. vbi,
quod debet eſſe iuncta copula, *&*, vt concludat, *&* *cõſ.* 173. *n.* 4. *li.* 6.
ver. nam ad hoc. Vide dictio, *&*, quando copulet, & quando non, & ☞
quid importet. *Concl.* 274. Vide, Dictio, *citra*, quid importet. *Concl.*
250. † Extende, vt idem ſit, ſi diceret ſine copula, *&*, quando dicit 28
à 40. annis citra, & per ipſum tempus; quia tunc denotat tẽpus con-
tinuum. Fel. *d. c. licet cauſam, n.* 8. *ver.* 3. *cauſa, de prob. ver. vel dicas,*
idem tenet Io. de Imol. *conſ.* 101. *In cauſa, n.* 1. vbi, quod dictio, *per*,
inducit perfectionem temporis. † Extende, vt idem ſit, ſi teſtis di- 29
cat, poſſedit, iam ſunt 40. anni; quia qui loquitur per præteritum
tempus, includit tempus continuum. Fel. *d. c. licet cauſam, n.* 8 *in fi.*
ver. idem de teſte de prob. vbi etiã allegat tenẽtes contrarium. † Cõ- 30
trarium tenent, vt ſupra Caſtr. *conſ.* 325. *col.* 2 *ver.* 2. *quia lib.* 2. Alex.
d. conſ. 173. *n.* 4. *& ſeq. lib.* 6. † Limita, quia teſtes probantes actum 31
principalẽ, licet non recordẽtur de tempore, vel deponant credere
de tali tempore, vel non bene recordari, vel quod poſſunt eſſe tot
anni, vel tantũ tempus, plene probant in iis, in quibus tempus non
eſt de ſubſtantia; quia magis veriſimilia deponunt, quã illi, qui præ-
ciſe de tempore deponunt. Alex. *conſ.* 156. *Viſo proceſſu, n.* 10. *& ſeq.*
ver. non obſtat, lib. 5. *& conſ.* 185. *Viſo proceſſu, n.* 3. *ver. nec obſtat varie-*
tas in tempore, lib. 7. vbi dicit * communem. † Extende; quia teſtis *
deponens de confeſſione facta pluries in tali loco, & aliis locis, de 32
quibus non recordatur, & tali tempore, & aliis temporibus, de qui-
bus non recordatur, probat, quando tempus non eſt de ſubſtantia.
Alex. *d. conſ.* 185. *num.* 2. *& ſeq. ver. tamen iſtis non obſtantibus, lib.* 7.
† Limita; quia imo dictum teſtis debet interpretari, ne videatur 33
varietate in tempore. Alex. *d. conſ.* 185. *ver. benefacit, lib.* 7.

Teſtis non probat, ſi non apparet id, ſuper quo fuit man-
datum examinari. CONCL. 274.

TEſtis † examinari iuſſus per iudicem ſuper interrogatoriis da- 1
tis, ſi non conſtat de interrogatoriis, non probat. Oldr. *conſ.*
325. *n.* 5. *ver. circa tertium.* † Et ideo requiritur petitio, & libellus 2
ad hoc, vt teſtes poſſint examinari ad inſtantiam partis; ſecus ſi ex
mandato Principis; quia ſufficit mandatum, quod eſt loco libelli.
Bald. *conſ.* 11. *num.* 3. *ver.* 3. *ſciendum lib.* 2. Vide, *Teſtes intelligere de-* ☞
bent id, quod dicunt, alias non probant. Concl. 172.

Teſtes deponentes in genere non probant. CONCL. 275.

TEſtes, † vt probent culpam, vel negligentiã, debent deponere 1
in ſpecie, vt videlicet in quibus, & quomodo fuerit commiſſa
culpa, & negligẽtia, alias ſi deponunt in genere, & indeterminate,
non probant. Alex. *conſ.* 185. *Viſo proceſſu, n.* 6. *ver. moueor, per id, quod*
lib. 7. ibi apoſt. *in ver. certe.* dat conc. † Amplia; quia teſtis non pro- 2
bat circa ea, quæ debent probari determinate, provt locus, tempus,
quando ſunt de ſubſtantia, quandò addit dictionem, *in circa*. Alex.
d. conſ. 183. *n.* 7. *ver. ſed ita eſt*, & iterum *conſ. fin. num.* 10. *lib.* 7. vbi
dicit notandum. † Amplia; quia in probando valore equi, vel alte- 3
rius rei debet teſtis determinare, & per redditionem cauſæ ſcientiæ
depo

Digitized by Google

deponere,alias non probat dicendo,quod equus erat tāti valoris,&
maxime , ſi dicit ignorare,an eſſet iuuenis, vel ſenex,quæ ſunt ne-
ceſſaria ad valorem. Alex. *d.conſ.183 n.7.ver.item in propoſito, lib.7.*
Vide , *Teſtes etiam non interrogati quando debeant deponere cauſam*
4 *ſcientia.Concl.*174.† Amplia;quia teſtis deponens,quod teſtator di-
cebat non habere alios cōſanguineos,nō excludit,quin haberet cō-
ſanguineas ; quia maſculinum non concipit fœminium , niſi per
extenſionem. Alex.*conſ.*181.*Viſo proceſſu,n.18.ver.item ſer. Andreas,*
5 *lib.7.* † Amplia ; quia teſtes deponentes genere de inimicitia non
probant,niſi deponant de cauſa inimicitiæ ; quia alia eſt capitalis,
alia non capitalis,alia ex leui,alia ex graui culpa;ideo debet deter-
6 minate probari.Grammat. *deciſ.34.n.24.& ſeq.* † Imo;quia debet
conſtare,de quo tempore ſit cauſata;quia ſi poſt examen teſtis , il-
lum non repellit,nec minuit de fide. Alex.*conſ.*188.*Viſo proceſſu,n.9.*
7 *ver.item reſpondeo,lib.7.*† Amplia;quia non ſufficit probatio gene-
ralis,aliquem eſſe periurum, vt repellatur à teſtimonio, ſed requi-
ritur determinata probatio , quod ſit periurus, & debet cauſa ſpe-
cificari in ſpecie. Rom. *conſ.*290. *In caſu propoſita in prin.n.2.& 3.*
* vbi apoſtil.*in ver.ſpecifice.*citat plures & dicit * communem.

Teſtes poſſunt repeti , vt declarent dictum obſcurum, & aliis caſibus,& quando ſecus. CONCL. 276.

1 TEſtes, † ſi depoſuerunt per verba obſcura,poſſunt repeti,& de-
clarare dictum eorum.Innoc.*in c.cum clamor,de teſtib.*Alex.*cōſ.*
2 122.*Viſo proceſſu,n.5.lib.2.*† Extende etiam poſt concluſum in cau-
ſa;quia iudex,ſi vult, poteſt inquirere veritatē,& concluſio non li-
gat iudicem.Ang.*cōſ.*296.*Viſis atteſtationibus, n.4.ver. & licet ſit cō-*
3 *cluſum.* † Extende ; quia iudex etiam ex officio ſuo poſſet repetere
teſtem ad declarandū dictum ſuum.Alex.*conſ.*116.*Poſteaquam,circa*
fi.lib.1. & plenius *conſ.*122. *Viſo proceſſu,n.5.& 6.ver. ideo poſſet iu-*
*dex,lib.2.*vbi apoſt.*in ver.repetere*,citat eundem Alex.. *cōſ.*238.*li.6.*
vbi *n.4.ver.videndum eſt*,& ibi apoſt.*in ver.officialis*, dat conc.idem
Alex.etiam *conſ.*215.*Viſis probationibus,in fi.li.2.& conſ.76.n.2.li.6.*
4 †Declara;quia licet teſtis nō probet niſi citata parte,& niſi cum iu-
ramento deponat; tamen ſi declarat dictū ſuum dubium non cita-
ta parte,& ſine iuramēto valebit.Rom.*conſ.*482.*n.*8 ſequitur Boſſ
*tit.de oppoſit.contra teſtes,n.*35.vbi reddit rationē;quia qui declarat,
5 nihil noui facit,ſed factum detegit. † Extende; quia iudex,qui de-
bet ſemper inquirere veritatem,poteſt ſemper perquirere illam,&
rem dubiā per inſpectionē ocularem,vel per teſtium declarationē,
vel alias ex officio ſuo facere. Alex. *d.conſ.*116.*Poſtquam,in fi.lib.*1.
6 † Imo etiā ſi teſtis non concluderet de tempore,ſed generice dice-
ret,aliquem fuiſſe fatuum, vel poſſidere per 20.annos,poteſt à iu-
dice ex officio repeti,vt declaret tempus,videlicet de quo initio,&
tempore,vt habeatur veritas.Alex.*conſ.*92.*Viſo,n.21.v.& conſulo ad*
7 *probandum,cum ſeq.lib.5.* † Extende; quia ſi teſtes pro vniuerſitate
examinati ſunt de vniuerſitate,& controuertitur,quod probent,vel
non;quia vna pars dicit,quod cōmodū ſpectat ad vniuerſitatem,al-
tera impugnat, quod ad ſingulares homines , poteſt iudex poſt pu-
blicatas atteſtationes repetere nedū,vt declarent articulū cōtrouer-
ſum, ſed etiā ſuper eo aſſumere probationes pro veritate habenda.
8 Alex.*conſ.*43.*Viſis,in fi.n.38.v.non ſolum,li.4.*† Extende;quia teſtis,
qui depoſuit,quod Titius promiſit,licet non dicat Seio,præcedēte
interrogatione,& incōtinenti ſequuta reſponſione,& poteſt dubi-
tari,an per ſtipulationē,vel non,poteſt per iudicē repeti ad declara-
9 tionem dicti ſui. Alex.*conſ.*76.*Viſo libello,in pr.n.2.lib.6.*† Amplia in
cauſa criminali;quia teſtes etiā publicati,dummodo partes non di-
dicerint teſtificata,poſſunt repeti, & ſi in primo examine depoſuēt
per verbū,*credere*, in repetitione loquuntur certitudinarie,probāt,
10 & valet declaratio.Bald.*conſ.*152.*Plura tanguntur in pr.lib.*1.† Ex-
tende maxime,quādo in cauſa criminali proceditur per inquiſitio-
nem;quia ſemper teſtes poſſunt repeti,antequā ſint didicita teſti-
ficata per partes,licet ſint didicita per iudicem,& facta publicatio,
11 Bal.*d.conſ.*152.*in pr.lib.*1. † Amplia;quia teſtes examinati in cau-
ſa criminali deponentes de delicto ſine loco , & tempore,qui non
12 probāt,poſſunt repeti.Bal.*conſ.*420.*Quia non probatur,lib.*4.† Am-
plia; quia iudex poteſt etiam probationē dubiā declarare ſe infor-
mando,viſitando locum,& recognoſcendo. Alex.*conſ.*116.*in fi.v.&*
13 *ſi domini iudicantes,lib.*1.†Extende etiam poſt concluſum in cauſa,
quia ocularis probatio per inſpectionē nunquam eſt excluſa. Alex.
14 *d.conſ.*116.*in fi.li.*1.vbi apoſt.dat plures concor. † Amplia;quia iu-
dex in cauſa criminali poteſt repetere teſtē,vt declaret dictum eius
* dubiū,ex officio,ad inſtantiā partis non,& communē * dicit Clar.
in §.fi.q.61.n.5.ver.quæro, nunquid,vbi , quod contrarium ſeruatur,
quia repetuntur,ſiue ex officio,ſiue ad inſtantiam partis,etiam poſt
15 publicatas atteſtationes.†Extende idem in cauſa ciuili;quia poteſt
ad eruendam veritatē repetere teſtes ex officio etiā poſt concluſum
in cauſa,maxime in cauſa eſt ſummaria,quādo dubium eſt dictum
teſtis. Alex. *conſ.*147.*Ponderatis,in fi.n.19. lib.2.* † Amplia;quia ſi 16
teſtis repetitus in ſecundo examine plus deponat,quam in primo,
non eſt ſibi contrarius;quia in teſte non ineſt taxatiua. Caſtr. *conſ.*
395.*In cauſa,quæ vertitur,col.pen.ver. nec obſtat, lib.2.* Vide ſupra,
*Taxatiua non ſubintelligitur.Concl.*24. † Declara,niſi ipſe ſibi con- 17
tradiceret, vt quia in primo examine dixit , quod nullus alius fuit
præſens,in ſecundo dicit de præſentia aliorum ; quia ſtatur primo
dicto.Ang. Aret. *conſ.*115.*In cauſa domini,n.11. & ſeq.ver.nunc re-*
ſtat.† Amplia;quia iudex ſi videt dictū teſtis dubium,vt quia poteſt 18
intelligi multis modis,poteſt ex officio repetere teſtem,vt declaret
dictum ſuum.Caſtr. *conſ.*246.*In caſu,de quo quæritur,li.*1. ſequitur
Alex.*conſ.*237.*Ponderatis,n.4.& ſeq.ver.videndum eſt,& n.6.ver.di-*
cit etiam,li.6. Vide Concluſionē pro.ſeq. † Amplia;quia teſtes pu-
blicati non poſſunt repeti ſuper eiſdem ab eadem parte,hanc regulā 19
ponit Soc.*Reg.24.Teſtes poſt publicationem.*vbi ponit quinq;fallen-
tias:prima eſt inter alias perſonas;ſecunda,niſi prius eſſent recepti
in ſummario iudicio;tertia,quando eorū examen eſſet nullū;quar-
ta,quādo examen eſſet perditū;quinta,quādo ex malitia iudicis non
fuiſſent interrogati.†Limita,niſi eſſet cœptū diſputari ſuper dictis 20
teſtiū;quia tunc non poſſunt repeti,neq;declarare in præiudicium
partis.Bald.*conſ.*101. *Quidam teſtes n.3.ver.teſtes autem non poſſent,*
*lib.*1.quod duplicatur *conſ.*477.*li.*5.vbi,quod bene poſſent declara-
re eorum verba,quantum aptitudo importat.†Limita;quia ſtatutū, 21
quod ſtetur relationi ſuper damno,prout officialis retulerit,ſi retu-
lit inepte,puta damnum datum , ſed non exprimit,an in grano,vel
blado,ita quod relatio eſt incerta,& nulla,non debet repeti,vt de-
claret,ſi fuit publicatū eius dictū.Alex. *conſ.*85.*In cauſa mota in pr.*
maxime *n.3.ver.& ſi pars aduerſa,li.*7.quod non credo verum;quia
veritas abſcondita remanet. † Limita ; quia licet iudex ordinarius 22
poſſit repetere teſtes,vt veritatem agnoſcat, & an depoſuerint ve-
rum, vel non ; ſecus eſt in arbitro ; quia non poteſt repetere teſtes
examinatos coram ordinario.Bald.*conſ.*380.*Punctus quæſtionis,n.5.*
*v.ſed nunquid,lib.*2. Vide plenius per Ant.Gabr.*lib.7.tit.de crimin.*
*Concl.*28.*Teſtis poſtquam vnam primo dixit in iudicio.*

Teſtis poteſt corrigere dictum ſuum incontinenti , & quando ex interuallo,vel non. CONCL. 277.

REgula † eſt ; quia teſtis poteſt corrigere dictum ſuum incon- 1
tinenti,videlicet antequā diuertat ad extraneos actus,& allo-
quatur partem;ſecus ſi ex interuallo,& poſtquam partem fuit allo-
quutus;quia ſtatur primo dicto.Ang. Aret. *conſ.*115.*In cauſa domi-*
ni,n.11.& ſeq.ver.nunc reſtant. Bart.*in l.ſi poſtulauerit.§.ſed & ſi ne-*
*gauerit,n.2.ff.ad leg.Iul.de adult.*vbi,quod ita communiter ſeruatur.
† Extende;quia ſi teſtis deponit,quod res ita ſe habet, deinde ſub- 2
iungit,imo contrariū;ſtatur vltimo dicto;quia ſi corrigit ſtatim,nō
dicitur varius,vel contrarius.Bart.*in l.ſi ita ſcriptū,in pr.n.2.*† Am- 3
plia,quia teſtis poteſt corrigere dictum ſuum ex interuallo,quando
depoſuit per verbū,*credo*,vel,*neſcio*;quia poteſt poſtea ſcire,& cre-
dere,ita videtur velle Cald. *conſ.*152.alias 4. *de confeſſis* , vbi,quod
verbū,*credo,ſcio,neſcio,recordor*,ſi variat,poteſt ſtare,quod ego ho-
die ſciā,vel neſciā,cras ſecus,hodie recordor,cras non,vel è contra:
ita etiā Rom.*conſ.*505.*Cum teſtis,in prin.* vbi,quod teſtis,qui dixit,
neſcio,vel *non recordor*,cōpellitur dicere veritatē;igitur ſi dicat con-
trarium,videlicet *ſcio*,vel *recordor*,probat,& valet eius dictum,vbi
apoſt.dat conc.& dicit*communem,prout Bart.*in l.qui bona fide,§.* *
*ſi quis ſtipulaturus,in pr.*vbi apoſt. *in ver. interrogati.ff. de damno in-*
*fect.*dicit*communem.†Contrarium;quia ſi in primo examine di- * 4
xit,quod aliquis non fuit præſens, quod recordatur ; quia ſi in alio
examine ex interuallo dicat de præſentia aliorū,eſt ſuſpectus;quia
magis debuit recordari in primo examine,quam in ſecundo.Ang.
Aret.*d.conſ.*115.*n.24.& ſeq.ver.nec dicatur,vſque in fi.*† Limita igi-
tur,ſi ex interuallo vellet corrigere,poſtquā alloquutus eſt partem; 5
quia nō admittitur.Bart. *d.l.ſi poſtulauerit.§.ſed & ſi negauerit,n.2.*
*ff.de adult.*vbi,quod communiter*ita ſeruatur.†Limita;quia ſi duo
teſtes examinati pro Titio probant factum,ſed diſcordant in loco; * 6
quia vnus dicit factum in vno loco , alter in alio loco,ſunt ſingu-
lares,vt teſtes Suſannæ;quia nihil probant,& ideo non poſſunt ſe-
miplene probare , & licet actus reiteratio , quæ potuiſſet interue-
niſſe,excuſet à pœna falſi ; non tamen vt probent ſemiplene , nec
poteſt deferri iuramentum in ſupplementum , nec poſſunt repeti
ad inſtantiam eius , qui induxit , & licet declarent quod fuit cœ-
ptum vno, & loco,& in alio finitum,non creditur illis ſecundum * *
communem. Alex.*conſ.*94.*Viſo proceſſu,n.2.& ſeq.lib.6.* Vide, *Con-*
*feſſio per errorem quando poſſit reuocari, vel non.Concl.*649.Vide,*Po-*
ſitionibus reſpondens poteſt confeſſionem reuocare , & quando ſecus.
*Concl.*391.Vide Concluſionem proxime præcedentem.

Digitized by Google

Teſtes duo plene probant, & quando non ſecus.

CONCL. 278.

1 DVo † teſtes regulariter bene probant;quia in ore duorum,vel
triũ ſtat omne verbum. Marſ. ſing.47.& ſing.433. Triſa,&
ſing.528. Dixi.Caſtil.conſ.7 Viſis prius,n.2.& ſeq.ver.cæterum. Abb.
conſ.16.Ad claram,col.pen.in fi.ver.ſed nunquid,lib.1.Alex.conſ.188.
2 in pr.lib.7.& conſ.186 Viſo proceſſu,in pr.lib.7.† Extende maxime,
3 quando ſunt nobiles.Rol.à Val.conſ.81.n.12.& ſeq.lib.2.† Declara,
quando ſunt conteſtes, alias non probant. Alex. conſ.118.In cauſa
& lite,in pr.lib.1.vbi,quod ſufficit,ſi ſunt conteſtes in effectu,licet
☞ in verbis ſecus. Vide ſupra, Teſtes ſingulares quando, & in quibus
4 probent & in quibus non.Concl.265.† Declara tamen, quando ſunt
integri;quia alias illud,in duorum, vel trium,abundaret;ideo dixit
trium;quia duo non integri non ſufficiunt.Corn.conſ.55.Videtur in
hac conſultatione,lib.4.circa fi.Abb. d.conſ.16.col.1.in fi.& col.2.li.1.
5 † Reſtringe maxime in criminalibus;quia duo teſtes non probant
ad condẽnandum,ſi non ſunt omni exceptione maiores,vel ſi ſunt
contrarij,ſingulares,aut amici reconciliati rei carcerati.Io.de Ana.
6 conſ.17.n.8.& ſeq.ver.non obſtat quod duo teſtes.† Reſtringe;quia regula,quod duo teſtes plene probant, procedit,quando ſunt probatæ vitæ,& fidelis cõuerſationis,alias ſecus:& ideo ſi vnus eſt damnatus de infidelitate, vel proditione, non poteſt eſſe teſtis. Alex.
7 conſ.237.Perſpectis,in pr. lib.6.† Idem, ſi alter ex duobus teſtibus
eſſet viliſſima perſona;leuis fidei,& nullius exiſtimationis;quia licet pauper non repellatur; tamen diſtinguitur, an inciderit vitio ſuo in miſeriam & paupertatem,& non eſt idoneus;imo ſicut prodigus repellitur à teſtimonio, aut ſine culpa ſua,& ſi eſt bonæ famæ,admittitur,ſi malæ,repellitur; ſi nec bonæ,nec malæ;tunc minuitur de fide,niſi ex numero ſuppleatur.Alex. d.conſ.237.n.2.li.6.
8 vbi num.3. dicit,quod dicitur de exiſtimatione, intelligitur de fama,quæ idem eſt. † Idem, ſi vnum dixit extra iudicium, contrarium in iudicio,quia minuitur de fide.Alex conſ.237.n.5.& ſeq.ver.
9 diminuitur etiam, lib.6. † Idem, ſi compater.Alex. d.conſ.237.n.8.
& ſeq.ver.& nedum lib.6 licet ibi apoſt.contrarium teneat,& citat
10 plures.† Amplia;quia duo teſtes,qui dicunt interfuiſſe numerationi, plene probant, licet tertius conteſtis dicat, non vidiſſe numerari;quia deponit negationẽ ſenſus,non autem negationẽ actus.Bal
11 conſ.80.Duo ſoli teſtes,lib.1.† Amplia;quia duo teſtes probant mutuum, ſi vnus de numeratione, alter de confeſſione facta præſente
☞ parte deponunt.Petr. de Rauen. ſing.714. Vide multa ſimilia in v.
Probationes plures imperfectæ quando faciant vnam perfectam, vel
12 non.Concl.796.† Contrarium tenet Gabriel.de teſtib.concl.2.num.3.
13 † Declara,vt plene Felin.in c.cum cauſam,n.10.& ſeq.de teſtib.vt in
mutuo non procedat, quando vnus de numeratione, quia probat mutuum naturale,alius de confeſſione;quia probat mutuum ciuile,& ſic ſunt ſingulares; ſecus ſi vnus probat mutuum, alius confeſſionem,vel eſſemus in alio cõtractu.Gabr.de probat.concl.1. ple-
14 niſſime Iaſ. l.admonendi 3.lect.n.216.ff.de iureiur. † Declara;quia
duo teſtes,vnus de numeratione,alius de confeſſione numerationis bene probant, quando concordant de eodem facto;ſecus ſi de numeratione diuerſi loci,vel temporis,ita Alex. cõſ.127.Viſo proceſſu.
15 n.8. lib.7.† Extende ad multa ſimilia per Iaſ. d.2 lect.l.admonendi.
n.217.& ſeq.vbi, quod medietas facti diuidui probata per duos teſtes, & alia medietas probata per alios duos probat totum factum.
16 † Extẽde;quia ſi vnus teſtis probat de veritate facti,& duo probant
famam,quæ facit ſemiplenam probationẽ,inducitur plena probatio,licet ſint diuerſæ ſpecies probationis.Iaſ.d.l.admonendi,in 2.lect.
17 n.213.ff.de iureiur.† Imo, quod eſt mirabile, licet vnus teſtis deponat de veritate facti,alius de fama,non probẽt;quia debet fama probari per duos teſtes;ſi tamen ille,qui de veritate facti depoſuit, deponat etiã de fama,cum alio teſte de fama plene probabũt,& ſic ille teſtis probat ſemiplene;quia de veritate facti,& pro alia quarta parte pro fama, quod eſt mirabile. Iaſ. d. l.admonendi,in 2.lect.
n.213.ver.iſtam concluſionem ff.de iureiur. & idem Petr. de Rauen.
18 ſing.715.Marſ.ſing.585.Soc.Iun.conſ.135.n.2.li.3.† Idem etiã dicit
Alex.in alio caſu conſ.85.n.4.& ſeq.v.ex alio capite, vbi vult,quod ſi delinquẽs per ſuã ſcripturã fatetur delictum, talis confeſſio probat abſente parte ſemiplene,& ſi ille confitens addat iuramentum ſuæ confeſſioni,probat plene;& idem,ſi ſine iuramẽto extaret confeſſio abſente parte,& dictũ vnius teſtis de viſu delinquentis;quia ſimul faciunt plenã probationẽ.Contrariũ infra,Teſtis vnicus ſemi-
19 plene probat.Concl.282.n.8.† Extende;quia ſaltem faciunt plus quã
ſemiplenã probationẽ vnus teſtis de veritate;& vnus de fama, vel extraiudiciali cõfeſſione.Iaſ. d.l.admonendi,2.lect.n.213 de iureiur.
20 † Extende; quia teſtes duo probantes de ſponſalibus,& alij duo de
copula carnali iunguntur,& probant matrimoniũ,licet non dicant
de copula carnali poſt ſponſalia;quia præſumitur, & faciunt etiam
integram probationem. Caputaq. deciſ.211.in impreſſis.† Exten- 21
de, quia ſi vnus teſtis deponit,quod vidit numerari pecunias,licet
neſciat,ex qua cauſa;quia præſumitur ex cauſa mutui, & alius deponat,quod audiuit ipſum confitentem, quod habuit pecunias,& quod reſtitueret, probant mutuum. Rom. conſ.290.In caſu propoſita,n.6. ver.2.principaliter. vbi reſpondet ad contraria, quod confeſſio ſine cauſa,licet non valeat extra iudicium; tamen,quia cau-
ſa mutui præſumitur,probat.† Extende;quia vnus,teſtis deponens 22
de obligatione,ſeu promiſſione facit ſemiplenam probationem,alter de confeſſione promiſſionis parte præſente facit aliam ſemiplenam,quæ iunguntur,vt plenam faciant; quia tendunt ad eundem finem,plene Alex.conſ.76.Viſo libello,num.4.& ſeq.ver.quando ſecundum,lib.6. vbi plena apoſt. in ver. quod ſic, dat plurimos concord. quibus adde plene Crauet. conſ.267.n.5. qui plures allegat ad hoc.
† Imo ex abundanti etiam, quod teſtes eſſent amici, qui non re- 23
pelluntur, quod poſſit cumulari tertia ſpecies probationis,videlicet iuramenti in ſupplementum, etiam ſi eſſet magna cauſa; quia probatio eſt plus quam ſemiplena, Alex.conſ.76.n.5.& ſeq.vſq; in
fi.ver.conſulo tamen,lib.6. Vide plenius ad prædicta omnia, Proba- ☞
tiones plures imperfectæ quando faciant, Concl.796.† Amplia; quia 24
duo teſtes idonei deponentes ſuper fama concludenter probant famam. Bald. conſ.10.Ego Angelus, in fin. lib.3.† Amplia in valore; 25
quia duo teſtes integri probant valorem fructuum.Bald. conſ.432.
circa med.ver.ſuper tertio, lib.3. n.4. † Amplia; quia dos probatur 26
ſoluta,& conſtituta per duos teſtes. Bald. conſ.461.Lipus habuit,in
fin.lib.4.† Amplia;quia probant duo teſtes teſtamentum inter li- 27
beros, & ſubſtitutionem pupillarem ad fauorem liberorum. Ang.
conſ.276.col.3.ver. pro hoc,quia hæc ſcriptura.† Amplia in tantum 28
duos teſtes requiri,vt ſit de iure diuino, in ore duorum, vel trium, c.nouit. de iud. vt Princeps non poſſit contrarium ſtatuere. Alex.
cõſ.3.In cauſa & lite,n.4.in fi.cum ſeq.ver.& ſi fas eſt,li.2.† Amplia; 29
quia duo teſtes, quando concordant ad eundem rei finem, licet
per diuerſa verba, plene probant ſecundum * communem. Rol. à *
Valle conſ.33.num.1.lib.2.vbi n.22.declarat,niſi ſint interrogati de verbis formalibus, vel agatur de forma verborum probanda; ple-
ne Surd. conſ.12.n.43.† Amplia; quia duo teſtes requiruntur ad 30
probandam confeſſionem extraiudicialem; quæ ſemiplene probat.
Vide, Confeſſio extraiudicialis abſente parte facta non valet, neque ☞
probat, &c. Concl.638.† Extende idem ad probandum indicium, 31
vel aliam præſumptionem; quia duo teſtes requiruntur. Vide, In-
dicia quæ ſufficiant ad torturam, & quæ non. Concl.97. † Et quod 32
ad probandam confeſſionem extraiudicialem, vel indicium requirantur duo teſtes,ita vt duo ſingulares probent. Abb. conſ.16. Ad
claram,col.2. circa fi. ver. nec obſtat dictum illorum lib.1.† Amplia; 33
quia duo teſtes ſufficiunt ad probandam donationem inter viuos. Rol. à Valle conſ.61.n.19.lib.2. licet aliquando plures,vt ibi n.59.
& conſ.43.n.10.lib.3.† Extende; quia regulariter in contractibus 34
duo ſufficiunt,& præſumuntur conteſtes.Rol. à Vall. conſ.23.in pr.
lib.3.† Extende; quia in omni negotio duo teſtes plene probant. 35
Surd,conſ.12.n.32.vbi extendit etiam cõtra ſummum Pontificem,
n.33.† Amplia; quia duo teſtes regulariter probant in omni ma- 36
teria,ſi ſunt integri,alias ſecus. Abbas conſ.16. Ad claram,col.1.in
fi.ver.ſed nunquid,lib.1.& per tot.† Extende; quia probant quali- 37
tatem non repugnantem inſtrumento, quando ſunt inſtrumentarij; ideo ſufficiunt ad declarationem inſtrumenti. Alex. conſ.149.
Viſo proceſſu, in fin. lib.2. vbi extendit, etiam ſi deponerent contra præſumptionem reſultantem ex inſtrumento,vbi apoſtil. in ver. §.
quod fere dat concord. † Amplia; quia vbicunque duo teſtes fa- 38
ciunt plenam probationem, vnus facit ſemiplenam probationem.
Io.de Imol.conſ.147.In cauſa inter Franciſcum,n.2.† Limita; quia 39
ad conuincendum de delicto Cardinalem Epiſcopum requiruntur teſtes 72.ſi vero Cardinalis presbyter, requiruntur 44.ſi Cardina-
lis Diaconus,requiruntur 28.cap.Præſul.2.q.5.† Declara, quia de 40
conſuetudine non ſeruatur,vt dicit Clar. in §.fi.q.66.n.5.ver.debet
etiam ſcire,& in fi. vbi,quod duo teſtes ſufficiunt etiam contra Pa-
pam,& dicit * communem. Vide Concluſionem proxime ſequen- *
tem.† Limita, quando contra præſumptionem inducitur proba- ☞
tio; quia clarior probatio requiritur. Vide, Præſumptio operatur 41
multa,& quæ. Concl.634.† Declara totam materiam; quia teſtes 42
probantes ſecundum corticem verborum non probant, ſi iudici videatur ex iuſta cauſa, quam debet exprimere; prout è contra ſi non probant,poteſt iudex ex cauſa facere, ſeu moueri,vt probent, quia omnis probatio conſiſtit in arbitrio ex cauſa regulato. Marſ. plene ſing.114. Vulgatum. vbi plura Vide, Probatio quid ſit, &c. ☞
Concl.764. Vide plene per Ant. Gabr. lib.7.tit.de crimin.Concl.27.
Statur ſecundo dicto teſtis corrigentis.

Teſtes

Teſtes in cauſa hæreſis quot requirantur. CONCL. 279.

1 TEſtes † in cauſa hæreſis ad probandam hæreſim quot requirantur, an duo, vel tres, Vide Archid. *in c. vt officium, de hæret.*
2 *in 6.* ad quæ ſe refert. Fed. de Sen. *conſ. 252. in fi.* † Et quod duo
ſufficiant, quinimo facilius probatur hæreſis, quam aliud delictum.
3* Clar. *in §. hæreſis, n. 20. vt habet etiam,* vbi de * communi. † Quod
vnus teſtis non ſufficiat in cauſa hæredis. Cald. *conſ. 495. in fi.* alias
☞ *4. de hæret.* Vide concluſionem proxime præcedentem.

Teſtis vnicus regulariter non probat, & quando ſecus,

CONCL. 280.

1 REgula † eſt, quod vnus teſtis non probat, *l. iuriſiurandi. C. de teſtib.* Alex. *conſ. 151. In cauſa, & lite, n. 7. in fi. v. quartus teſtis,*
& conſ. 151. Repetitus, n. 6. li. 5. vbi, quod teſtis ſingularis in dicto nõ
2 probat. † Extẽde, etiam ſi ſit quantumcunq; magnæ dignitatis. Soc.
3 *Reg. 33. Teſti vni etiam in magna dignitate poſito non creditur.* † Extẽde, vt vnicus teſtis, quantũcunq; ſit magnæ authoritatis, non pro-
4 bet. Caſtr. *conſ. 352. Viſis atteſtationibus, col. 2. li. 2. n. 3.* † Et ſi ſit Notarius, qui atteſtetur aliquid, vel deponat. Abb. *conſ. 16. in fi. lib. 1. v.*
5 *ad tertium.* † Extende in Principe. Alex. *conſ. 21. in pr. li. 7.* qui loqui-
6 tur de Duce Mutinæ. † Extende in iudice etiã de iis, quæ coram eo
7 geſta ſunt. Alex. *d. conſ. 21. in pr. lib. 7.* † Extende in arbitro, & arbitratore; quia non creditur etiã de geſtis ab eo, vel corã ſe, quando eſt
8 ſolus, ſecus ſi plures. Alex. *d. conſ. 21. n. 3. lib. 7.* † Extende in calculatore, agrimenſore, æſtimatore, & quocunq; alio electo à partibus; quia cum ſit tanquã arbitrator, ſicuti non creditur arbitratori; ita neque iſti tertio à partibus electo. Alex. *d. conſ. 21. Conſideratis, n. 8.*
9 *& ſeq. v. nunc deſcendo, lib. 7.* † Extende; quia ſi agitur de metu eius, qui fuit proteſtatur ſeminatum à ſuperiore, & ſuperior hoc fateretur, cum ſit vnicus, non probat in præiudicium eius, qui bona fide ignorans proteſtationem contraxit; quia vnus teſtis non probat,
10 quantumcunq; inſignis. Alex. *conſ. 16. Ponderatis, in fi. lib. 3.* † Extende; quia teſtes mille omnes ſingulares in dicto ſuo non probant,
11 niſi quantum vnus. Alex. *conſ. 150. In cauſa, & lite, in fi. lib. 5.* † Reſtringe ad excuſandum à pœna talionis. Marſ. *ſing. 47.* Vide plene
12 Concluſ. ſeq. vbi plures caſus. † Reſtringe, vt per Marſ. *ſing. 433.*
13 *Tria,* vbi ponit plures caſus, infra Concluſ. prox. ſeq. † Et an valeat
☞ ſtatutum, quod vnus teſtis probet. Vide, *Statutum circa probationem quando valeat, vel non. &c. Concl. 637.* Vide Ant. Gabr. *lib. 1. tit. de teſtib. Concl. 1. Teſtis vnicus non probat.*

Teſtis vnicus probat multis caſibus, qui exprimuntur.

CONCL. 281.

1 TEſtis † vnus ſufficit in iis, in quibus non fit præiudicium reo,
2 neque tertio, iuxta not. *in c. inſinuatione de procur.* † Mater ſola probat filium baptizatum in parte corporis emiſſa, quod eſſet vnus ad effectum, vt in ſacro ſepeliri poſſit, quia poſtea illum mor-
3 tuum emiſit. Lap. *alleg. 105. Corpora infidelium, in fi.* † Adde 30. caſus, in quibus vnus teſtis ſufficit, quos ponit Spec. *tit. de teſt. §. reſtat. de numero, n. 8. v. hoc tamen fallit.* quem refert, & ſequitur Cald. *conſ. 168.* alias *2. de teſtib. v. pro hac concluſione,* ſequitur Iaſ. *in l. admonendi, in 2. lect. n. 173. & ſeq. ff. de iureiur.* Vide, relatiue Iaſ. *d. l. admonendi, in 2. lect. n. 173. ff. de iureiur.* vbi iſtos & alios caſus ponit. Primus eſt in reuocatione procuratoris; quia creditur dicto vnius teſtis cum iuramento reuocantis, *d. c. ex inſinuatione, de pro-*
4 *cur.* † II. Vbi dubitatur de inſtrumento, an ſit publicum, ſolus ta-
5 bellio probat, *l. ſi quis decurio. C. ad l. Corn. de falſ.* † III. Statur iuramento creditoris tantum ſuper eo, quod ſupereſt in pretio rei
6 venditæ, *l. fi. §. ſi vero. C. de iure dom. impetr.* † IV. Quando teſtator ita præcepit, *l. Theopompus. ff. de dote præleg.* quod tamen requirit iu-
7 ramentum ſecundum Bal. *conſ. 472. n. 3. ver. ſed contra, lib. 1.* † V. Quando quis habuit probabilem cauſam ignorantiæ, ſtatur iura-
8 mento ipſius, *c. ſi vero, de ſent. excomm.* † VI. Creditur dicto vnius Abbatis, contra Epiſcopum, qui vicini meſſem ante miſſarũ ſolem-
9 nia exarauit, *c. tanta. 86. diſtinct.* † VII. Creditur extra iudicium
10 vni, etiam tanquam ſocio, *c. innocens, 22. q. 4.* † VIII. Creditur vni teſti cum iuramento ſuppletorio principalis multis caſibus, *l. in*
11 *bona. C. de reb. cred.* † IX. Quando alicui non fit præiudicium, puta cum dubitatur, an quis ſit baptizatus, vel an Eccleſia ſit conſecrata, *c. cum itaque de conſecr. diſt. 4. & c. paruulos.* Lap. *alleg. 105. Cor-*
12 *pora infidelium, in fi.* † Idem, ſi agitur de clericatu probando, quando non infertur præiudicium tertio. Maſcard. *Concl. 203. n. 2. & ſeq.*
13 † Idem ad probandam conſecrationem Eccleſiæ. Maſcard. *Concl.*
14 *415. Conſecratio, n. 4.* † X. Quando dubitatur de voluntate ob-
15 muteſcentis, vel morientis, *c. qui recedunt, & c. ſeq. 16. q. 6.* † XI. Sigillum in teſtamento appoſitum redditur dubium, ſi is, cuius dici-
tur eſſe, hoc negat, *l. 1. §. fi. ff. quemdam. teſtam. aper.* XII. In ter 16
minis appoſitis ſtatur terminationi venditoris, *l. eos. ff. fi. regun.*
† XIII. Teſtimonium vnius impedit matrimonium contrahen- 17
dum, *c. ſuper eo, de teſtib.* † XIV. Vnus teſtis facit iudici purgatio- 18
nem, *c. dudum, de purga. Can.* † XV. Creditur dicto vnius, cum ipſi 19
defertur iuramentum, *c. ſi. de iureiur.* † XVI. Creditur ſacerdoti di- 20
centi aliquem pœnituiſſe, *c. nemo extra de ſimon.* † Et creditur pœ- 21
nitentiario, quod abſoluit excommunicatum, ne repellatur à iudicio. Cald. *conſ. 166.* alias *11. de probat.* quod duplicatur 168. alias 2.
de teſtib. † XVII. Creditur vni tanquam viſitatori propter eius fi- 22
dem indubitatam, *c. talia 8. q. 1.* † XVIII. Exequutori dicenti ci- 23
taſſe, vel denunciaſſe, *c. cum parati, extra de appel.* † Et generaliter 24
creditur nuncio, & cuicunq; officiali iurato in iis, quæ ſpectant ad officium ſuum. Cald. *conſ. 168. n. 2. v. item presbyter,* vbi dat exem-
plum de Notario, de pœnitentiario, & aliis, qui iurant. † XIX. 25
Creditur Cardinali, vel alij excellenti dicenti ſe Legatum, vel aliquid aſſerenti, licet non probet, *c. nobiliſſimus 96. diſt.* Lap. *alleg. 31.*
† XX. Creditur patri dicenti filium inuitum monachum factum 26
fuiſſe, *c. præſens, 20. quæſt. 3.* † Creditur vni reuelanti inſidias eſſe 27
factas Papæ, ſeu conſpirationem, & idem in crimine læſæ maie-
ſtatis, *c. ſi quis Papa, 79. diſtinct.* † XXII. Soli Epiſcopo creditur, 28
c. quicunq. 11. q. 1. ſed de iure antiquo. † XXIII. Vnus teſtis in- 29
ducit præſumptionem, *l. 2. in fi. ff. quemadm. teſtam. aper.* † XXIV. 30
Vbi conſenſus partium interuenit; ſtatur dicto vnius, *l. ſi. C. de ſent.*
paſſ. Crau. *conſ. 100. in fi.* † Extende in perito electo ad declaran- 31
dum, vel referendum, quod ſeruatur in praxi, ſed debet iurare ſicut
teſtis. Bal. *conſ. 472. Statuto Cõmunis, n. 3. v. ſed contra, lib. 1.* † XXV. 32
Creditur vni teſti cum fama, Vide Spec. cum apoſt. in 25. caſu,
vbi diſtinguit. † XXVI. Vnus teſtis proficit, ſed non ſufficit, vt in 33
milite ab hoſtibus remiſſo, cuius aſſertioni creditur ſuffragantibus
meritis prioris vitæ, *l. deſertorem. §. 1. ff. de re milit.* † XXVII. 34
Creditur iuramento aſſerentis circa bona per violentiam amiſſa,
probata violentia, *l. ſi quando. C. vnde vi.* † XXVIII. Creditur iu- 35
ramento alicuius circa fraudem aduerſarij, *c. ex literis de in integ. re-*
ſtit. † XXIX. Creditur vni teſti in cauſa denunciationis, *c. in omni* 36
de teſtibus. † XXX. Vnus teſtis facit ſemiplenam probationem. 37
† XXXI. Periti plures in arte licet adhiberi debeant; tamen ſi 38
vnus tantum in loco haberi poſſit ex cauſa neceſſitatis, ille vnicus probat vulnus non lethale, ſicut plures. Bald. *conſ. 136. Proponitur,*
quod Titius, n. 4. v. & ſi diceret, lib. 2. † Extende idem, quando ex fa- 39
cto vulnerati præuenit, quod niſi per vnicum medicũ poteſt probari, quod vulnus non eſſet mortale; quia illud non oſtendit, niſi vni medico; quia ex ſubtractione facultatis probandi facta per aduerſarium, ſufficit ea probatio, quæ poteſt haberi. Bal. *conſ. 136. n. 4.*
v. imo certe, lib. 2. † Item teſtis corruptus, ne deponeret contra cor- 40
rumpentem pecunia, ſi producatur ab eo, contra quem fuit corruptus, & contra corrumpentem, plene probat. Marſ. *ſin. 112. In ore duorum,* citat alios apoſt. ad Caſtr. *conſ. 352. in ver. non facit, lib. 2.*
† Item, quando extaret ſtatutum, quod credatur accuſatori cum 41
vno teſte bonæ conditionis, prout eſt Vincentiæ. Ang. *conſ. 309. Factum eſt tale, Chriſtophorus,* vbi, quod non ſufficit, quod probatur mala conditio teſtis, niſi concludatur de mala fama tempore
examinis illius. † Item, quãdo cum dicto vnius teſtis concurrit præ- 42
ſumptio multiplex, vel etiam ſimplex vehemens. Crau. *conſ. 400. Diu acta lis, n. 36. lib. 3. & conſ. 911. n. 24.* Dec. *conſ. 17. n. 11. & ſeq. lib. 3.* plenius *conſ. 93. n. 8. eod. lib.* vbi infinitos allegat, & *n. 34.* declarat procedere, quando eſt omni exceptione maior, & *n. 62.* pro-
cedit in ciuilibus; ſecus in criminalibus. † Idem, ſi concurrant indi- 43
cia, quod procedit, etiam ſi alias non ſit idoneus; quia plene probat
Crau. *conſ. 613. n. 14.* † Et multo magis in cauſis leuibus dictum 44
vnius teſtis tantum probat cum adminiculis. Bart. *in auth. niſi breuiores, in fi. C. de ſent. ex breui recit.* Bal. *in l. 2. C. vbi in rem actio, & in l. momentanea. C. vnde vi.* Mattheſ. *ſing. 2. incip. Secundo nota.* Iaſ. *in l.*
admonendi. ff. de iureiur. Io. de Amicis *conſ. 6. col. 3.* † Imo, quod in 45
cauſis minimis admittatur probatio etiam per vnum teſtem, tradit Crau. *conſ. 182. n. 15.* Marſil. *ſing. 433.* per ea, quæ voluit Bart. *in l. de minore. §. tormenta. in vlt. col. ff. de quæſtio.* Ant. de Butr. *in c. veniens, el primo, de teſtib. & in c. 1. de appel.* † Item vnicus teſtis omni exce-
ptione maior ſupplet defectum alterius. Crauet. *conſ. 336. n. 36. &* 46
conſ. 657. n. 41. vbi, quod teſtis non idoneus ſuppletur per alium
idoneum. † Item dictum teſtis obſcurum declaratur, vel ſuppletur 47
per vnicum alium. Crau. *conſ. 453. n. 12.* † Item, vbi non læditur ius 48
tertij. Crau. *conſ. 613. n. 13.* vbi, quod propterea vnicus teſtis probat clericatum; quia non agitur de præiudicio tertij, & *conſ. 816. n. 18.*
† Item, quando contra ſe ipſum teſtis deponit; quia vnicus pro- 49
bat. Crau. *conſ. 815. n. 15.* † Item in antiquis, in quibus fama, & ſe- 50

Digitized by Google

miplena probatio ſufficit, vnus teſtis admittitur. Dec. *conſ.*17.*n.*11.
51 *& ſeq.lib.*3. † Item, quando vtraq; pars approbauit. Crau.*conſ.*100.
*in fi.*Deci.*conſ.*62.*n.*45.*li.*3.late Rom.*conſ.*204. *Pro diſcutienda,n.*7.
* vbi apoſt.*in v.plena*, citat conc.& dicit * communem Soc. *Reg.*33.
52 *Teſti vni in* 1.*fallentia*, vbi citat plures pro vtraq; parte. † Declarat
Soc. vbi ſupra proxime; quia licet vnus teſtis de conſenſu partium
probet, non tamē poſſunt partes facere, quod ſcriptura priuata pro-
bet, vt publica; quia poſſent partes per indirectum creare Notariū,
53 quod eſt prohibitum. † Item teſtis vnus contra producentē probat.
Rim.Iun.*conſ.*60.*in pr.& conſ.*86.*n.*20.*lib.*1. Soc.Iun. *conſ.*69.*n.*11.
☞ *lib.*1.Ceph.*conſ.*65.*n.*55.*li.*1.Rom.*conſ.*140. Vide infra, *Teſtes con-*
54 *tra producentē probant, & quando.Concl.*287. † Et idem quando dictū
vnius teſtis producitur; quia reſpectu producētis probat. Rom.*conſ.*
☞ 104. Vide, *Producens ſcripturam cenſetur fateri omnia contenta in*
55 *ſcriptura producta, & quando ſecus.Concl.*872.*&* 873. † Et contra fi-
ſcum vnus teſtis productus à fiſco probat. Onded. *conſ.*99.*n.*16.vbi
plures citat, & in ſpecie Burſ.*conſ.*20.*n.*13.*& conſ.*154.*n.*14. Thob.
56 Non.*conſ.*99.*n.*10. † Item vnicus teſtis probat plene ad effectū ex-
57 cuſandi à pœna talionis. Marſ.*ſing.*47.*n.*2. † Item quando agitur de
cōſecratione Eccleſiæ, Mant.*ſing.*369. vbi, quod probatur cōſecra-
58 tio per vnū teſtem. † Itē in multis caſibus, quando ſuper peritia, vel
59 Doctor ſuper conſuetudine. Mant. *ſing.*115. † Iudex arbitrator ſo-
lus probat ordinē iudicij adhibitū in procedendo, & ſaltem defer-
tur iuramentum in ſupplementum. Zab.*conſ.*140.*n.*6. vbi, quod eſt
60 dictum notum. † Vnus teſtis probat regulariter ad prohibendum
actum, ex quo inducitur peccatum. Io.de Imol. *conſ.*91.*n.*4.*ver.item*
61 *non obſtat.* † Item corā arbitratore vnus teſtis probat plene, quando
agitur de modico præiudicio; ſecus ſi de magno præiudicio. Io.de
62 Imol.*conſ.*91.*in fi.* † Itē ſi ſcriptura originalis eſt cancellata, & inter-
lineata in ſubſtātialibus, adeo quod reddatur ſuſpecta, creditur vni
teſti deponenti contra talē ſcripturam magis; quam ſcripturæ. Io.de
63 Imol.*conſ.*106.*in fi.* † Item, ſi adſunt aliæ præſumptiones cum dicto
64 vnius teſtis. Crau.*conſ.*198. † Item in cauſis poſſeſſoriis, & modici
præiudicij ſufficit vnus teſtis, & ſemiplena probatio: idem in cauſis
☞ breuioribus, & ſummariis. Vide, *Poſſeſſorij cauſa.Concl.*445 † Itē in
65 cauſis ſummariis ſola facti veritate inſpecta admittuntur probatio-
nes non concludentes. Gram.*dec.*10.*per tot.* Vide, *Summaria cauſa.*
*Concl.*888. & quod in ea ſufficiat vnus teſtis, Alciat. *conſ.*401.*n.*5.
66 † Contrariū tenet Alex. quod coram arbitris cum quocunq; pleno
arbitrio dato non ſufficiat vnus teſtis, neque de iure diuino, neque
67 gentium *conſ.*209.*Ponderatis, in fi.n.*21.*v.ad* 5. *lib.*6. † Imo, quod
ſi committatur alicui aliquid in conſcientia; quia intelligitur de cō-
ſcientia lege munita, non poteſt credi vni teſti, quamuis commiſſio
ſit facta vti optimo viro. Alex. *d.conſ.*209.*n.*12.*v.quando committi-*
68 *tur,li.*6. † Item dictū ſingularis viri, vel religioſi probatæ vitæ pro-
69 bationē facit. Curt.Iun.*conſ.*163.*n.*20. † Ita vnus teſtis probat, quā-
do ſuper mera defenſione deponit, & innocentia. Maſc.*Concl.*904.
☞ *n.*10.allegat Corn.*conſ.*194.*in fi. lib.*2. Vide ſupra, *Teſtes ad defen-*
ſam habent ſpecialia, & quando præferantur teſtib.ad offenſam. Concl.
70 256. † Item, quando teſtis deponit de facto ſuo proprio; quia plene
☞ probat. Vide, *Teſtis deponens de facto proprio qualiter probet.Concl.*
71 198. † Item, quando agitur indiciis, & ſic de declaratione animi,
quę indiciis probatur; quia vnicus teſtis probat. Alex.*conſ.*75.*Vide-*
72 *tur,n.*14.*lib.*5. † Et quando agitur de iis, quæ non ſunt facti, ſed ani-
☞ mi, & intentionis, vnus teſtis ſufficiat Gabr.*conſ.*51.*n.*8.*lib.*2. Vide,
*Teſtes vnicus non probat regulariter, & quando ſecus.Concl.*280. Vide
plene Ant.Gabr.*lib.*1.*tit.de teſtib.Concl.*1.*Teſtis vnicus non probat.*

Teſtis vnicus ſemiplene non probat multis caſibus, & quando ſecus. CONCL. 282.

1 VNus † teſtis non probat ſemiplene confeſſionem factam ab-
ſente parte; quia cum talis confeſſio ſemiplene probet, quādo
eſt probata per duos teſtes; ideo probatio per vnum teſtem non re-
2 leuat hoc caſu. Bal.*conſ.*281. *In cauſa Angeli, in pr.lib.*4. † Amplia,
quia teſtis conſanguineus, vel non integer non probat ſemiplene,
vt deferendum ſit iuramentum. Bal. *conſ.*10. *In quæſtione, n.*4. *v.&*
*ſi dicatur,lib.*5.plene Alex. qui multos caſus enumerat, quibus te-
ſtis non eſt omni exceptione maior, *conſ.*32.*Viſo puncto,per tot.li.*1.
☞ Vide, *Iuramentum in ſupplementum quibus caſibus ſit deferendum,*
3 *vel non.Concl.*540. † Extēde; quia ſiue ſit cōſanguineus, ſiue affinis,
non dicitur omni exceptione maior; ideo non probat ſemiplene, vt
4 deferatur iuramentum. Zab. *conſ.*107.*in fi.* † Amplia in cauſa cri-
minali, & in accuſatione, ſiue in inquiſitione; quia non facit ſemi-
5 plenā probationē vnicus teſtis. † Contrarium tenet Ang.*conſ.*3.*Pu-*
6 *blicatus eſt proceſſus*, vbi multos allegat. † Declara; quia vnicus te-
ſtis facit ſemiplenam etiā in accuſatione turbatæ poſſeſſionis, licet
in tempore ſit varius, quando adiuuatur aliqua præſumptione,
Anch.*conſ.*361.*n.*9.*& ſeq.* † Declara; quia ſaltem facit indicium ad
torturam. Ang. *d.conſ.per tot.* † Limita; quia regulariter vnus te- 7
ſtis integer de veritate facit ſemiplenam probationem in ciuilibus, 8
& dicitur integer, qui eſt omni exceptione maior. Ruin.*conſ.*145.
*n.*3.*lib.*5. vbi quod ſi nihil poſſit contra eum obiici, dicitur omni
exceptione maior. † Declara tamen, quia ſi idem teſtis deponat de 9
veritate & ſemiplene probet, non debet augere probationem ſuam
ex eo, quod reperitur illius ſcriptura, quæ ſemiplene probaret, quaſi
ex ſcriptura vna ſemiplena, ex depoſitione alia ſemiplena oriretur;
quia cum omnia veniant ab eodem teſte, non probat, niſi in totū,
provt vnus teſtis Card.Zab. *conſ.*73.*circa fi.v.ad tertium*, & idem
tenet Alex.152.*n.*19.*&* 20.*ver.præterea,lib.*5. vbi, quod alias fieret
fraus legi. † Contrariū & eſſe mirabile, ſupra Vide, *Teſtes duo plene* 10
*probant.Concl.*287.*n.*14.*& ſeq.* † Declara; quia duo teſtes deponen- ☞
tes de confeſſione extraiudiciali, quæ facit ſemiplenam probatio- 11
nem, & duo alij de fama, quæ facit aliam probationem ſemiplenā,
quæ iunguntur ad plenam, poteſt fieri per eoſdem duos teſtes, qui
de extraiudiciali confeſſione, vt etiam probent famam, & plene
probabunt, ita Alex. *conſ.*115.*Viſo themate,n.*13.*v.& eſt attenden-*
*dum,lib.*4.vbi apoſt.*in v.Bald.*dat concord.& contrarios. † Contra- 12
rium, quod illimet teſtes non plene probant, tenet apoſt.ad Alex.
*d.conſ.*115.*n.*13.*in v.Bald.li* 4. vbi citat pro vtraque, & hanc tenet.
† Extende in criminali, quando agitur ciuiliter; quia teſtis debet 13
eſſe omni exceptione maior, vt ſemiplene probet. Io. de Anan.
*conſ.*59.*n.*3.ſequitur Boſſ.*tit.de coniectur.n.*53.

Teſtium numerus quantus requiratur ad reprobandum alios teſtes. CONCL. 283.

REprobatio † teſtium ad hoc, vt fieri poſſit, duo teſtes requi- 1
runtur pro ſingulo teſte reprobando; vnde ſi agitur de repro-
bando vno teſte, requiruntur duo, qui reprobent, ſi duo ſunt repro-
bandi, requiruntur quatuor, & ſic de ſingulis. Bald. *conſ.*101.*Qui-*
*dam teſtes,in pr.ver.de num.autem,li.*1. & duplicatur *conſ.*477.*lib.*5.
† Amplia; quia ad reprobandum inſtrumentum per teſtes non in- 2
ſtrumentarios, qui fuerunt præſentes, requiritur numerus trium, vel
quatuor omni exceptione maiorum, & ſic maior numerus, quam ad
probandū. Bolog.*in addit.ad conſ.*97.*Io.de Anan.in fi.* † Amplia; quia 3
ad reprobandum teſtamentum, vel inſtrumentum, quando agitur
de voluntate probanda, vel reprobanda, tot teſtes requiruntur, quot
ſunt neceſſarij ad voluntatem, puta ſi agatur de reprobando teſta-
mento circa voluntatem, vel de probanda voluntate requiruntur
ſeptem teſtes provt in teſtamento, vide, & declara plene per Boſſ.
*tit.de falſis,n.*37.*&* 38.*cum ſeq.* vbi latiſſime. Vide Concluſionem ☞
proxime ſequentem cum alia Concluſione prox.ſeq.

Teſtes reprobatorij quando probent, vel non. CONCL. 284.

TEſtes † reprobatorij nihil probant, ſi non concludunt ex ne- 1
ceſſitate contra teſtes probatorios Ioan.de Imol.*conſ.*59. † Am- 2
plia; quia vnicus teſtis reprobatorius nihil probat. Io.de Im.*d.conſ.*
59. † Et quales debeant eſſe teſtes reprobatorij inſtrumenti. Iaſ. 3
*conſ.*153.*li.*2. Vide, *Inſtrumentum qualiter probetur.Concl.*253. † Am- ☞
plia; quia teſtes reprobatorij admittuntur ſolū in cauſis ordinariis, 4
ſecus in ſummariis, apoſt. ad Caſtr. *conſ.*3.*n.*3.*in fi.v. fient*, allegat
Abb.Antiq.Hoſt.& Io.Andr.*in c.veniens,de teſtib.*& Rom.*ſing.*388.
Reprobatio, & ibi apoſt.citat hos omnes, & alios, & declarat proce-
dere, quando cauſa ſummaria eſt diſcutienda in plenario iudicio
poſtea, alias ſecus. Vide ſupra, *Teſtes ſingulares quando dicantur, vel* ☞
*non.Concl.*264.

Teſtes reprobatorij inſtrumenti quot, & quales requirantur. CONCL. 285.

QVot † & quales debeant eſſe teſtes probatorij inſtrumenti, 1
vide Iaſ. *conſ.*153.*lib.*2. & latius *in v.Inſtrumentum, vt repro-*
*betur, quæ ſint neceſſaria. Concl.*225. Vide Concluſionem proxime ☞
præcedentem, cum concluſione ibi proxime præcedente.

Teſtes reprobari debent in loco, vbi inducti fuerunt, & quando ſecus. CONCL. 286.

TEſtes † reprobari debent in loco, vbi inducti ſunt, *c.cum olim,* 1
*el primo,de priu.*Oldr.*conſ.*311.*n.*7.*v.non obſtat,cum n.ſeq.* † Li- 2
mita, niſi eſſent inducti teſtes tanquam affuturi. Oldr. *d.conſ.n.*8.*v.*
præterea nec in curia. † Limita, niſi longo itinere eſſent teſtes addu- 3
cendi. Oldr. *d.conſ.*311.*n.*9.*v.præterea.* Vide, *Adminiſtrator de qui-* ☞
*bus rationem reddere teneatur, & in quo loco.Concl.*295.*n.*10.*& ſeq.*

Teſtes

Teſtes contra producentem probant, & quando.
CONCL. 287.

1 VNus † teſtis probat contra producentem. Rim. Iun. *conſ.*60. Vide ſupra, *Concl.*281.*n.*53.vbi extẽditur etiam contra fiſcum.
2 † Extende; quia licet teſtis de credulitate, & iudicio ſuo non probet; ſecus ſi contra producentem. Rom. *conſ.*104.*in fi.*vbi apoſt.& declara, vt ſupra, *Teſtis de credulitate, & iudicio ſuo deponens non pro-*
3 *bat, & quando ſecus. Concl.*182.† Extende; quia teſtis de auditu probat contra producentem. Rim.Iun.*conſ.*152.*in pr. lib.*2. declara, vt ſupra, *Teſtis de auditu non probat, & quando ſecus. Concl.*180.*n.*88 *v.*
4 *limita, quia teſtis.* † Extende; quia etiam contra fiſcum producentem probat vnus teſtis de credulitate, & auditu. Soc. Iun. *conſ.*69. *n.*12.*lib.*1.Crau.*conſ.*201.*n.*7.Bertaz. *conſ.*71.*n.*15. Crau. *conſ.*188.
5 *n.*5.Pariſ.*conſ.*83.*n.*30.*li.*1.Non.*conſ.*98.*n.*11.†Declara, ſeu reſtringe, vt procedat, niſi aliunde ex pluribus teſtibus contrarium probe-
6 tur Bertaz. *d.conſ.*71.*n.*15.*& ſeq.* † Reſtringe, & declara, quando pars vidit dictum teſtis, & produxit; tunc procedit, quod non poteſt impugnare, ſecus, ſi produxit teſtem ante diſpoſitionem, ſic declarat Bertaz.*conſ.crim.*70.*n.*19.ex mente Crau. *de antiq.temp.par.*1.
7 *§.quæritur etiam, num.*14. † Amplia; quia quod dicitur de vno teſte, quod probet contra producentem; multo magis procedit in pluribus teſtibus; quia plene probant contra producentem. Burſat. *conſ.*311.*n.*21.*lib.*3.Cephal.*conſ.*65.*n.*55.*& conſ.*110.*n.*26. *cum ſeq.* Thob.Non.*d.conſ.*98.*n.*10.*& n.*18.

Teſtes inſtrumentarij quales, & qui admittantur, vel non. CONCL. 288.

1 TEſtes † inſtrumentarij idonei ſunt famuli, & ſubditi alterius contrahentis; quia ſi Notarius eſt bonæ conditionis, inſtrumentum ſupplet teſtes. Bal. *conſ.*210. *Punctus infraſcripti, lib.*5. ſecus inquit, ſi Notarius eſſet bonæ conditionis; quia poſſet Iudex in-
2 terrogare ſuper veritate teſtes, & Notarium. † Amplia; quia frater ſtipulatoris poteſt eſſe teſtis in inſtrumento; quia non repellitur à teſtimonio. Caſtr. *conſ.*10.*Supradictæ exceptiones, n.*5.*v.venio ad ter-*
3 *tium, lib.*1.† Extende, etiam ſi in talem fratrem eſſet remiſſa quædam declaratio, ſi de ea non agitur principaliter, prout idem de le-
4 gatario, vt ſit idoneus teſtamento. Caſtr.*d.conſ.*19.*in fi.lib.*1. † Declara; quia frater deſcriptus in teſtem in inſtrumento eſt idoneus quoad contrahentes, qui præſumuntur rogaſſe, & ſic approbaſſe; ſecus quoad alios, qui non contraxerunt, licet tale inſtrumentum producatur contra alios, quia frater non eſt idoneus, maxime in
5 cauſa criminali. Alex.*conſ.*70. *Viſo proceſſu, n.*6.*lib.*1. † Amplia; quia etiam parentes, & filij, ſi ſunt adhibiti, & rogati in contractu, cenſentur idonei, & approbati, quantumcunq; ſint inhabiles Soc. *Reg.*37. *Teſtes parentes pro liberis, & liberi pro parentibus regulariter eſſe*
6 *non poſſunt*, in 4.fallent.vbi plura adducit. † Amplia; quia teſtes in teſtamento rogato per Notarium poſſunt eſſe omnes cõſanguinei, excepto hærede patre hæredis, & fratribus eius, qui ſunt in poteſtate. Abb. *conſ.*11. *In cauſa, quæ vertitur, in fi.v.*5.*præſumptio, lib.*1.
7 † Contrarium, quod imo ſi ſunt vocati, & rogati à teſtatore ſunt approbati, & idonei poſſunt teſtificari, tenet Soc. *de Reg.*37. *Teſtes parentes pro liberis*, in 4. fallentia, vbi plura allegat; quia omnis
8 inhabilitas ſanatur, ſi eſt rogatus.† Declara; quia prædicta procedunt, quando Notarius eſt rogatus, & fecit inſtrumentum, alias ſe-
9 cus, ita Abb.*d.conſ.*11.*in fi.lib.*1. quia tunc ſunt ſuſpecti. † Amplia; quia teſtes, qui alias non eſſent idonei, bene admittuntur, & ſunt idonei in inſtrumento; quia partes illos approbarunt. Alex.*conſ.*93. *Repetitus, n.*11.*v.non obſtat etiam, lib.*6.

Teſtes quando dicantur approbati circa perſonas, vel dicta, & quando non. CONCL. 289.

1 TEſtes † non poſſunt impugnari reſpectu perſonarum, etiam ſi exceptionem pateretur, quando pars nihil oppoſuit, quando fuerunt producti. Bald. *conſ.*292. *Factum ſic proponitur, n.*9. *&* 10. *ver.quantum ad tertium, lib.*3.*& conſ.*41.*Præſuppoſito ſtatuto, num.*6. *v.modo reſtat, lib.*5. vbi ſecus quoad dictum, vel quando exceptio eſſet mixta reſpectu perſonæ, & dicti. Vide, *Exceptio competens non*
2 *propoſita præiudicat in multis. Concl.*398. † Declara, vt cenſeatur approbare perſonas teſtium nihil opponendo circa ea, quæ erant ſibi nota, & potuit opponere; ſecus eſt circa incognita, & ea, quæ non potuit diuinare, plene Signor. *conſ.*79. *Factum ſic ſe habet, in prin.* & plenius Sal. *in l.ſi quis teſtib.n.*4. *& ſeq.C.de teſt.* vbi ponit
3 plures quæſtiones. † Amplia; quia ſi eadem pars eoſdem teſtes in eadem cauſa induxit pro ſe, non poteſt contra illam perſonam excipere.Bald.*d.conſ.*292.*n.*10.*li.*3.Crau.*conſ.*100.*in fi.*Rim.Iun. *conſ.*158.*n.*14.*lib.*3.Pariſ.*conſ.*53.*n.*40.*lib.*4.vide pleniſſime Boër. *deciſ.*245.vbi extendit, etiam ſi non ſit vſa teſte inducto. Bart. *conſ.*20. *Viſo libello, n.*2.*lib.*2. Ang. Aret. *conſ.*20. *Viſis actis, n.*45 *in fi.& 46. v.6.principaliter.* Alex.*conſ.*101.*Viſis, n.*4.*lib.*7. vbi dicit * commu- *
nem. † Etiam ſi ſit mater vnius partis; quia ſi eſt inducta ab alia 4
parte, cenſetur approbata perſona. Bart.*conſ.*92.*In quæſtione, n.*6.*li.*1.
†Declara; quia ſi produco parte Titij cõtra Seium, in illa cauſa ap- 5
probo perſonã, ſed in cauſa cum Titio filio non cenſetur approbata perſona, ita pulchre Boër.*deciſ.*245.*n.*4. quia cauſa non prouenit à
producente. † Et quod inducens teſtes cenſeatur illos approbare 6
quoad omnia. Rim.Iun.*cõſ.*285.*n.*14.*li.*3.Ceph.*conſ.*65.*n.*55.Thob.
Non.*conſ.*99.*n.*18.*& conſ.*111.*num.*6. † Declarat Alex.*d.conſ.*191. 7
*Nouis dubitationibus, n.*4.*& ſeq.lib.*7. vbi, quod ſunt duo vſus, realis, & verbalis, & quod perſona dicitur approbata per vſum verbalem;
quia induxit in teſtem, & dicit*communẽ.†Et quod teſtes probent 8*
plene contra producentẽ, etiam ſi ſit vnus tantum. Soc.*conſ.*69.*n.*11. *lib.*1.Boër.*conſ.*96.*n.*11.*lib.*3. Ceph. *conſ.*65.*n.*55.*& conſ.*141.*n.*16. quos citat, & ſequitur Surd.*conſ.*217.*n.*21.*li.*2. Crau. *conſ.*100.*in fi.*
Menoch.*conſ.*60.*n.*18.† Extende etiam ſi ſolum citauerit teſtes, vt 9
ſe repeterẽt; quia licet eſſẽt inimici, cẽſentur approbati quoad perſonã tam in illa cauſa etiã criminali, quã in alia cauſa, plene Gram.
*dec.*34.*n.*10.*& ſeq.*† Extende, etiã ſi producens, vel inducens teſtes 10
illis poſtea non vtatur; quia adhuc cenſetur illos approbaſſe, vt nõ
poſſit illos impugnare. Crau. *conſ.*118.*n.*5. † Extende, quia appro- 11
batio perſonæ teſtiũ dicitur facta, etiam ſi pars ſolum ipſos in iudicio pro ſe nominauit; quia licet non fecerit illos examinare, ſi pars aduerſa illos facit examinare, ille, qui nominauit, non poteſt impugnare perſonas. Crau. *de antiq.temp. in part.*1.*§.quæritur, n.*15.*ver.*
nec illud omitto.† Extende; quia producens teſtes deponẽtes de cre- 12
dulitate cenſetur approbare etiã dicta, vt cõtra producentẽ probẽt.
Rom.*conſ.*104.*Pater Reuerende, in fi.*ſequitur Iaſ. *conſ.*57.*col.*4.*in fi.*
*lib.*1.†Declara; quia qui producit teſtes, & eorũ examen publicatũ, 13
cenſetur approbare perſonas, & dicta: ſi vero dicta non ſunt publicata, cenſetur approbare perſonas, & poteſt impugnare dicta. Crau. *de antiq.temp.par.*1.*§.quæritur etiam, n.*13.*&* 14.*v.ſed aduerte*, allegat Alex. *conſ.*66.*col.pen.in fi.v. item non obſtat, ſi diceretur, lib.*1. &
alios concor.† Reſtringe, quãdo teſtis non inducitur, vt probet ali- 14
quid pro inducente, ſed vt probet contra teſtem indictum; quia actus non debet operari vltra intentionem agẽtis. Rota *in nou.dec.*14.*de præb.n.*2.nam ſi teſtis, vt conuincatur de falſo, poteſt cõpelli, vt recognoſcat manũ ſuam, vel vt ſcribat. Bal.*in l.fi.n.*14.*C.de eden.* Ang.*in §.ſi quis igitur, n.*2.*Auth. de inſt.caut.& fide*, & communẽ
dicit*Curt.*in repet.l.admonẽdi.n.*116.*ff.de iureiur.*Bero.*conſ.*86.*n.*10. *
*in fi.li.*3.ergo omnis inductio non approbat teſtem, alias abſurdum
ſequeretur.† Amplia; quia teſtis approbatus ſemel & productus in 15
eadem cauſa & in quacunque alia cenſetur approbatus, & hæc eſt communis obſeruantia, licet ſit controuerſa. Boër. pro vtraque *dec.*
245.*n.*3.*& ſeq.*vbi plene.†Declara; quia non eſt approbatus in alia 16
cauſa, & in qua exceptio nõ pendet à facultate inducẽtis, vt ſi in vna cauſa cum extraneo approbaui patrem Titij, non erit approbatus
in cauſa cum Titio, cuius eſt pater, ita Boër. *d.dec.*245.*n.*4. † Am- 17
plia; quia teſtes inſtrumentarij cenſentur approbati, etiam ſi non eſſent idonei quoad contrahentes; ſecus quoad alios. Alex. *conſ.* 70.*Viſo proceſſu, n.*6.*lib.*1. Vide ſupra, *Teſtes inſtrumentarij quales,*
*& qui admittantur, vel non. Concl.*288. † Declara; quia ſunt appro- 18
bati; ſi ſunt in eodem ſtatu, in quo erant tempore contractus, ſed ſi eſſent effecti coloni partis aduerſæ, non eſſet ſublata exceptio contra perſonam, quæ ſuperuenit: & idem, ſi fuiſſet talis tempore contractus, & altera pars ignoraſſet, ita pulchre Alex.*conſ.*191.*Vi-*
*ſis nouis, lib.*7.*per tot.*† Amplia, etiam ſi teſtes ſint rogati à partibus; 19
quia cenſentur approbati, & illis creditur, gl.*in §.& licet. Auth.de teſtib.* plures citat Marſ.*ſing.*92.*in pr.& n.*12. vbi, quod teſtis inha-
bilis poteſt conſenſu partium validari.† Extende; quia nedum poſ- 20
ſunt habilitari teſtes inhabiles conſenſu partium, ſed etiam depoſi-
tiones ipſorum teſtium. Marſ. *d.ſing.*92.*in fi.* † Reſtringe, quando 21
inhabilitas teſtis non eſſet remiſſibilis. Bald.*in l.ſi quis teſtib.col.fi.*
*C.de teſtib.*ſequitur Marſ.*d.ſing.*92.*in pr.* † Reſtringe, etiam ſi eſſet 22
remiſſibilis, ſed pars tempore contractus ignorauit, vel ſi ſuperue-
nit poſt contractum. Alex.*d.conſ.*191.*per tot.lib.*7. † Amplia; quia 23
ſi opponeretur contra teſtes poſt examen, ſeu poſt publicationem, nihil releuaret oppoſitio, niſi prius ſit facta proteſtatio tempore iuramenti, quod omnes exceptiones tam contra perſonas, quam contra dicta ſint ſaluæ; quia tunc non poteſt dici, quod tacite approbauerit, & ita facere cautos aduocatos, dicit Bal.*in l.ſi quis teſtib.C.de teſtib.col.*3.*v. dubitatur hic.* Abb. & Barb. *in c.præſentium, de teſtib.* Boër. plene *dec.*245.*n.*6 Alex.*conſ.*122. *Viſo proceſſu, n.*12.
*ver. nec obſtat etiam prædictis, lib.*2. † Imo, quod requiratur ſpe- 24

cificatio loci,& tẽporis,alias non releuet oppoſitio generalis. Alex.
25 *d.conſ.*122.*n.*12.*v.preterea requirebatur*, *lib.*2. † Extende ; quia neque releuaret exceptio , quæ proponitur poſt publicationem atteſtationum,quando fuit facta proteſtatio,ſi articularetur de præſenti,provt quod talis eſt familiaris,vel fuit,& eſt familiaris inducentis,quia non releuat,niſi concludatur de tempore iuramenti ; quia poteſt fuiſſe & eſſe poſt iuramentum, vel ante;ideo non concludit neceſſario. Bart.& Rom. *in l.damni.§.Sabini.ff. de dam. infect.* Bal. *in l.ſi quando C.de teſtib.*Rom.*conſ.*443.*Quoad primum*, & quod nõ releuet,licet dicat,quod fuit,& eſt ; quia non concludit neceſſario de tempore iuramenti.Iaſ. *in l.Titia textores,col.*3.*v.*4.*principaliter. ff.de leg.*1.*& in l.*1.*col.*4.*v.vlt.antequam. C. de teſtam.* ſequitur Petr. Getard. de Petra ſanta *ſing.*70.incip.*Tene menti*. Thom. de Brixia
26 *cautel.*15.vbi inſtruit excipientẽ contra teſtes.†Extende;quia exceptio contra teſtes circa perſonas debet opponi in ſpecie cum qualitatibus delicti,& loci,& temporis;alias autem ſi generalis ſit exceptio,quod ſit infamis,periurus,vel inhabilis , non releuat,ita Boër. * *dec.*321.*n.*2.vbi dicit*communem,& ſequitur Iul.Clar.*in §.fi.q.*53.
27 *in pr.n.*2.†Declara tamen,quod opponens crimina contra teſtes,ſi * illa non probat, tenetur actione iniuriarũ de iure cõmuni,*communem opinionem dicit Boër. *conſ.*4.*n.*37.*in fi.*vbi , quod de conſuetudine non ſeruatur,quando opponens maxime proteſtatur , quod * non animo iniuriandi,& ſequitur*cõmunem atteſtando Clar. *d.§.*
28 *fi.q.*53.*n.*4.*v.caueant tamen.*†Reſtringe;quia opponens contra perſonã teſtis non tenetur probare, quod ita cõmuniter ſit tentus, ſed * ſufficit probare infamiam ſecundũ * communem.Clar.*d.§.fi.q.*53. *n.*3.*v.ſed nunquid.*† Reſtringe,quando teſtis in totũ repellitur;quia
29 ſiue fuerit oppoſitum,ſiue non, ſemper poteſt opponi,quod nõ eſt teſtis;quia repellitur in totũ,&nullum facit indicium.Marſ.*cõſ.*28. ☞ *n.*15.Vide,ſupra,*Teſtis,qui non potuit,nec debuit examinari, non pro-*
30 *bat.Concl.*224.*n.*20. † Reſtringe,quando exceptio contra teſtes eſt de iure naturali,provt ſi demens, ſi impubes,vel ſi eſt iuris publici in odium teſtium,provt ſi hæreticus,ſi Iudæus,ſi excommunicatus; quia tales exceptiones poſſunt ſemper opponi, nec omiſſio præiudicat;quia partes non poſſunt cõſentire,quod iſti ſint integri.Vide,
31 *Exceptio non propoſita.Concl.*398.†Amplia,quia teſtes non omnino inhabiles poſſunt expreſſe & tacite approbari;& facta approbatione tacita,vel expreſſa teſtis;quia patiebatur aliquam exceptionem, provt quod eſſet affinis, efficitur omni exceptione maior. Alexan. *conſ.*122.*Viſo proceſſu,n.*7.*&* 8.*v.plus dico,lib.*2. vbi apoſt. *in v.ap-*
32 *probari*,dat plurimos concor. † Amplia ; quia approbatio perſonæ dicitur facta per ſolam inductionem in teſtem,licet poſtea non ſim vſus ipſo teſte. Boër. qui ponit opiniones , & hanc veriorem dicit
33 *d.dec.*245.*n.*4.*& ſeq.* † Exceptiones contra teſtes examinatos ſunt tres.Prima eſt circa perſonã,veluti ſi eſt teſtis,qui omnino repellatur,vt quia fatuus,vel inimicus,&c.vel ſi non probet;quia infamis,
34 vel delinquens,Clar.*in §.fi.q.*53.*n.*2.*& ſeq.* † Secunda exceptio eſt circa proceſſum,veluti ſi examinatus ſine citatione partis,ſi à iudice carente iuriſdictione, vel ſimilia. Clar.*§.fi.q.*53.*n.*12.*v.*2.*caput.*
35 † Tertia eſt exceptio contra dicta,vt non probent;quia contrarij, ſingulares,quia non reddant cauſam ſcientiæ,&c.Clar. *d.§.fi.q.*53.
36 *n.*6.*v.*3.*eſt caput.*† Limita ; quia teſtes ſemper poſſunt impugnari, quando falſum depoſuerunt, circa dicta;quia licet non opponendo contra perſonam cẽſeatur approbata perſona;tamẽ ſecus eſt quoad dictum;quia nemo cenſetur approbare dictum falſum.Bald.*cõſ.*41. *Præſuppoſito ſtatuto, n.*6.*v.contrarium videtur*, *lib.*5. Nat. *conſ.*185.
37 *n.*3.† Extende;quia ſi alij teſtes probãt veritatẽ contra vnũ productum à me,poſſum illius dictum impugnare.Nat.*d.conſ.*185.*n.*3 *&*
38 *ſeq.* † Extende;quia poteſt pars, quæ induxit teſtes,probare abſentiã ſuam,licet teſtes depoſuerint de pręſentia;quia poſſunt argui de
39 falſo circa dicta, Sign.Homod.*conſ.*53.*Super prima,in fi.*† Extende; quia teſtis productus ſi deponat de ſocietate, quam impugnat producens,non tenetur illi ſtare. Alex.*conſ.*66.*Viſo proceſſu,col.*2.*v.item*
40 *non obſtat,ſi diceret, lib.*1. † Limita,vt idem ſit,quando exceptione reſpicit ſimul perſonam,& dictum;quia ſi eſt mixta,provt exceptio capitalis inimicitię,per quam repellitur ratione ſuſpicionis circa id, quod deponit ; tunc poteſt ſemper opponi,nec cenſetur illi renunciatum,licet is contra quem producitur, nihil oppoſuerit à princi-
41 pio.Bal.*conſ.*41.*n.*6.*li.*5.† Limita,quando teſtes extra articulos depoſuerũt;quia pars non potuit hoc cogitare,ſic videtur velle Sign.
42 *d.conſ.*79.*in pr.*maxime *n.*2.† Limita;quia non poteſt is,qui vſus eſt teſte ad ſui fauorẽ illum impugnare, ſi [illegible] vſus,alias ſecus. Sal.
43 plene examinat *in l.ſi quis teſtib.C.de teſt.b.n.*7. *& ſeq.* † Et ideo is, qui inducit teſtes depõnẽtes per ve- bũ,*credo* ſibi præiudicat.Rom. ☞ *conſ.*104.*in fi.*Vide ſupra, *Teſtis de credulitate,& indicio ſuo deponẽs*
44 *non probat,& quando ſecus.Concl.*181. † Idem,ſi teſtes deponant de auditu ; quia contra inducentem probant. Vide ſupra, *Teſtis de auditu non probat,& quando ſecus.Concl.*180.† Reſtringe,vt nõ ſit verum,quando alij teſtes contradicunt;quia ſtatur veritati.Rim.Iun. 45
*conſ.*261.*n.*73.*&* 74.*lib.*1.qui loquitur in teſtamento,in quo vnus, vel duo non probant.† Limita;quia approbatio perſonę teſtis licet 46
tollat defectũ perſonæ approbatæ; non tamen inducit probationẽ dicti,niſi etiã eſſet approbatum dictum;quia diuerſa ſunt,& approbatio in vno non extenditur ad aliud.Bald.*in l.in bonæ fidei,col.pen. v.dubitabatur de vno.C.de reb.cred.*ſequitur Fel.*in c.veniens,de teſtib.* Marſ.*ſing.*92.*n.*3.vbi dicit notabile.Nat.*conſ.*285.*n.*3. † Contrariũ 47
videtur tenere Crau.*conſ.*382.*in pr.* vbi , quod producens inſtrumentum cenſetur approbare inſtrumentum, & perſonam Notarij quod ſit Notarius. † In hac materia,quando perſona teſtis, & di- 48
ctum ſint approbata , vel non, vide Alex. *conſ.*203.*Super themate, in fi.n.*11.*v.vtrum autem*, *lib.*2. vbi diſtinguit,quod perſona dicitur approbata,vbicunque pars fuit citata pro examine teſtium,ſiue vt publicentur dicta,ſiue vt retineantur ſecreta, ſi nihil oppoſuit:quo vero ad dictum ; tunc dicitur approbatum,vt non poſſit impugnari à citato perſonaliter,quando examen fit , vt publicetur,& nihil opponitur,ſi vero fit ad effectum,vt teneatur ſecretum, provt ſi ad perpetuam rei memoriam;tunc ſalua eſt omnis exceptio tam contra dicta , quam contra perſonas , etiam ſi nihil fuerit oppoſitum; quia quando producentur ad effectum publicationis , poteſt excipere contra perſonas,& contra dicta, & loquitur, etiam ſi ad primum examen ſecretum fuerit citatus.† Limita;quia quando teſtes 49
omnino repelluntur à teſtimonio , provt minores 10.annis in criminali , & inimici ſint ſimiles , ex quo examinati nihil probant, ſemper repelluntur , & ſemper poteſt excipi contra eos.Marſ.*conſ.* 28.*n.*15.Vide ſupra, *Teſtes inimici non probant etiam in caſu hæreſis,* ☞ *& quando ſecus.Concl.*222. Vide ſupra, *Teſtes omni exceptione maiores quando dicantur,& quando non.Concl.*233.

Teſtes in antiquis probandis qualiter deponere debeant.

CONCL. 290.

NEgatiua † in facto antiquo,videlicet memoriam contrariam 1
non extare, iuxta *l.ſi arbiter.ff.de probat.*non probatur,niſi teſtes deponant communem opinionem eſſe , & nunquam vidiſſe, vel audiuiſſe contrarium gl.fi.in *c.*1.*de præſcr.in* 6. Vide,*Vectigalia* ☞ *quæ dicantur antiqua , & noua , & qualiter præſcribantur. Concl.*33.
† Imo debent deponere, quod ſemper viderunt , & audiuerunt ita 2
eſſe,nec vnquam viderunt,vel audiuerunt contrarium, & communis eſt, & ſemper fuit opinio, quod ſic fuerit , Cuma. *conſ.*77. *Ad primum,n.*2.*ver.ad ſecundum.*Fel. *conſ.*2.*circa fi.n.*8. vbi, quod alias non probant. † Amplia; quia neque ſufficit articulus in fine de fa- 3
ma;quia non refertur ad illam famã,de qua *in d.l.ſi arbit.ff.de probatio.*Signor. Homod. *conſ.*70.*In quæſtione vertente,n.*18.*&* 19.*ver. venio ad ſecundum.* † Amplia ; quia ad probandum aliquid imme- 4
morabile nedum requiritur,quod teſtes deponant ſemper vidiſſe,& audiuiſſe hoc eſſe verum,& nunquam vidiſſe,vel audiuiſſe contrarium,& eſſe communem opinionem, & famã;ſed etiam ſi hoc dicerent indicio ſuo , vel credere ſuo, vel non adducerent rationem, vt quia interrogati,per quæ tempora, dixerint neſcire,non probãt. Fel. *conſ.*2.*n.*7.*&* 8. vbi loquitur in vnione probanda gl.*in c.*1.*de præſcr.in* 6. gloſ.fi.idem dicit. † Contrarium,quod imo iſta verba, 5
quod ſemper viderit, vel audiuerit, & nunquam viderit,vel audiuerit contrarium,& quod ſit cõmunis opinio, non ſint neceſſaria, licet ad bene eſſe tenet Fel. *d.conſ.*2.*n.*35. vbi late. Vide , *Tempus* ☞ *centum annorum,& tempus immemorabile ſunt diuerſa. Concl.*39.*n.*4. *& ſeq.& Concl.ibi proxime ſeq.num.*201. Vide, *Teſtes de auditu non probant,& quando ſecus.Concl.*180.*n.*63.*& multis ſequent.*† Amplia; 6
quia ad probandũ poſſeſſionem centum annorum, quia per teſtes directe probari non poteſt,admittitur probatio indirecta per famã, indicia & coniecturas. Guid.Pap.*dec.*357.† Et ideo teſtes probant 7
ius patronatus,ſi deponant de 40.annis vidiſſe , & ab inde ſupra à ſuis maioribus audiuiſſe. Rot. *in nouiſſimis , deciſ.*220. *vol.*3. *lib.*3.
† Amplia;quia imo ad probandum præſcriptionẽ immemorabilẽ, 8
& memoriã non extare in contrarium, debent deponere,quod ita viderunt , toto tempore ſui recordatus,& ſemper ita audiuerunt à ſuis maioribus , qui etiam dicebant audiuiſſe à ſuis maioribus , & quod communis opinio fuit,& eſt,quod nunquam fuit memoria in contrariũ,ita gl.in *c.*1.*in verb.memoria,de præſcr.in* 6.& plene tradit communẽ*atteſtando Gabriel *de præſcr.Concl.*1.*n.*74.vbi declarat, *
vide ſupra in princ. & idem dicit Fel. *conſ.*2.*n.*8.quod niſi reddant cauſam ſcientiæ,de facili teſtes omnes dicerent non extare memoriã,& pro ſcientia debent allegare, ita eſſe communẽ opinionẽ,& omnino vide plenius Ferret.*conſ.*61.*n.*22.*&* 23.& alios ſupra,*Cõcl.* 39.*ſupr. allegata.* Vide plenius, *Præſcriptio immemorabilis qualiter* ☞ *articuletur,& probetur. Concl.*552. † Limita ; quia leuior probatio 9
per

Digitized by Google

per coniecturas,& præſumptiones admittitur in antiquis probādis,
quæ excedunt vitam hominis;ideo ſufficit,quod teſtes deponāt de
auditu à maioribus ſuis; item fama,& opinio ſatis releuat, & ad-
mittuntur teſtes deponentes,quod legerunt inſtrumenta,in quibus
continebantur ea,quæ probari debent. Anch. conſ.310.*Tres Domi-*
10 *ni,n.5.& 6.v.poſtremo.*† Declarā tamen;quia ad probandum domi-
nium non ſufficiunt teſtes deponentes audiuiſſe à maioribus anti-
quioribus, quod bona fuerunt teſtatoris; quia debent deponere,
quod audiuerunt bona fuiſſe teſtatoris; quia illa tenuit, & poſſe-
dit, fructus colligit, & alios actus debent exprimere, qui conclu-
dant dominium per rationem etiam non interrogati; quia domi-
nium non percipitur ſenſu. Ang. Aret. conſ.20.*Viſis actis,num.13.*
& ſeq.ver.ſecundo poſito.

Teſtes debent eſſe rogati,& quando ſecus. CONCL. 291.

1 IN † teſtamento teſtes debent eſſe rogati,alias teſtamentum non
valet.Corn. conſ.52.*In hac conſultatione,n.17. lib.2.* vbi,quod ro-
* gitus eſt de ſolemnitate teſtamenti, ne perfunctorie,& per verba
adulatoria dici poſſit teſtatus, & eſt communis*opinio tam in te-
ſtamento in ſcriptis,quam nuncupatiuo,vt dicit Boër.deciſ.34.n.8.
Craſſ.in §.teſtamentum,q.58.in pr.Plot.conſ.54.n.37.Rom.conſ.306.
Propoſita conſultatio,n.3.v.2.quia. Abb. conſ.11. *In cauſa,quæ verti-*
tur,col.fi.v.ſecunda præſumptio,lib.1. vbi, quod in omni teſtamento
debent eſſent rogati.Alex.conſ.70 *Viſo conſilio,n.19.v.poſtremo,li.2.*
& conſ.14.n.8.v.6.lib.6.Barb.conſ.32.n.6.lib.1.& pro regula ponit
☞ Soc.Reg.30.*Teſtes in teſtamento.* Vide ſupra, *Teſtamentum requirit*
ſeptem teſtes,& quando minor numerus, vel duo ſufficiant. Concl.122.
2 † Contrarium in teſtamēto nuncupatiuo;quia valet,licet non ſint
rogati.Bart.in d.l.diuus.ff.de teſtam.gl.in c.teſtes.§.de iis,in v.audiue-
3 rint.3.q.9.quā benigniorem dicit Boër.dec.34.n.7.† Declara;quia
licet teſtes debeant eſſe rogati in teſtamēto adhibiti;tamen ſufficit,
ſiue ſint rogati à teſtatore,ſiue Notario,ſiue etiam à quocunq;alio
præſente teſtatore,ac ſciente,& patiēte;quia videtur mādare.Alex.
conſ.47.*Abunde,n.4.v.nunc circa hoc,lib.2.*vbi apoſtil.*in v. quocunq;*
dat concord.& conſ.33.*Ponderatis,n.18.v.accedit ad confirmationem,*
4 *lib.3.*vbi apoſt.*in v. quocunque* dat concord. † Declara;quia verba,
*vocatis,adhibitis,& rogatis,*ſunt ſynonima,& idē importaut,& ſuf-
ficit,quod teſtes ſint rogati à Notario; quia ſi hoc faciat præſente
teſtatore,cenſetur illos rogare. Alex. conſ.33.n.14.*& ſeq non obſtat*
*etiam,lib.3.*vbi plus dicit,quod,licet Notarius ſcripſerit, quod fue-
rint rogati à teſtatore, licet teſtes examinati dicant ſe vocatos ab
alio,non contradicunt; quia vt reprobetur inſtrumentum, teſtes
debent deponere contrarium in indiuiduo eius, quod continet in-
5 ſtrumentum.† Imo,quod rogitus teſtiū in inſtrumēto præſumatur
eo ipſo, quod ſunt in inſtrumento deſcripti teſtes, Alex. conſ.33.
n.17.li.3.vbi n.15.& ſeq.dicit,quod eo ipſo,quod teſtis ſe ſubſcribit
teſtamento,dicitur rogatus,& ſi dicatur rogatus,nec exprimitur à
6 quo,ſemper à partibus cenſetur rogatus pro validitate actus.† Am-
plia in tantū,vt ſi fiat teſtamentū,in quo filij,& frater inſtituantur,
licet in teſtamēto ad fauorē filiorū non requiratur rogitus teſtium;
tamen quoad fratrem inſtitutum teſtamentum erit nullum.Bal.cōſ.
7 300.*Tam legitimam,n.3.v.inter liberos. lib.4.*† Amplia,vt procedat
nedum de iure ciuili,ſed etiā de iure Canonico;quia teſtes debent
eſſe vocari.Craſſ.in §.teſtamentum,q.58.n.2. vbi dicit*communem.
Alex.conſ.70.*in fi.n.21.v.& talis rogitus,lib.2.* vbi limitat,& decla-
8 rat duobus modis. † Reſtringe;quia de iure Canonico non requi-
ritur rogitus, quando ageretur coram iudice Eccleſiaſtico via de-
nunciationis Euangelicæ. Alex. d.conſ.70.*in fi.n.21.ver.licet ſecun-*
dum.Ant.lib.2. vbi etiam excipit, quando teſtamentum eſt ad pias
9 cauſas, vt infra in limitationibus. † Et eſt generalis regula, quod
teſtes in teſtamento debeant eſſe rogati, *l. hæredes palam, §. in te-*
ſtamentis. ff. de teſtam. Mant. *de coniect.vlt.volunt.lib.2.tit.11.in pr.*
vbi ponit regulam cum ſex limitationibus Simon de Præt.*d.tract.*
lib.2.interpret.1 num.40.& ſeq. plenius Menoch. *lib.4. præſumpt.8.*
*n.13.*vbi plures citat Alex.conſ.33.*n.14.& ſeq.lib.3.*Corn.conſ.304.
*col.1.ver.præterea,lib.1.*late Soc. Iun. conſ.183.*num.37.& 38.lib.2.*
10 † Ratio eſt,ne teſtator ex loco videatur reſtatus corā teſtibus for-
tuitis,& ex accidenti; idcirco debent rogari,hoc eſt,vocari,vt ſint
teſtes.Corn.conſ.7.n.3.lib.4.& Mantic.d.lib.2.tit.11.n.10. vbi alios
11 citat. † Extende;quia etiam ſi Notarius de teſtamento rogatus di-
cat teſtamentum factum præſentibus teſtibus; non tamen præſu-
* muntur rogati ſecundum * communem. Mant.lib.2.tit.11.num.6.
& ſeq. vbi, quod eſt ratio; quia ſolemnitas intrinſeca non præſu-
* mitur ſecundum communem,*& communem dicit Boër.deciſ.34.
* num.2.& ſeq.maxime num.4.vbi allegat Corn. conſ.176. ver. circa
12 quartum,lib.4.atteſtantem de * communi,† Amplia;quia in teſta-
mento militis debent eſſe rogati,*l.1.ff.de teſt.milit.l. quamquam.C.*
*eod.l.diuus.ff.eod.*ibi,*vocatis,&c.*Ang. Aret. conſ.91. *Pro deciſione,n.*
*8.& ſeq.v.4.*quod intellige,niſi eſſet factum in caſtris, vt infra in
limitationibus.† Amplia de iure Canonico in terris Eccleſiæ;quia 13
etiam requiritur rogitus ſecundum magis*communem.Rota Ro- *
mana coram Gypſio in vna Peruſina Bonorum die 7.Febr.1583.
Barbat.conſ.32.n.6.lib.1.Alex.conſ.70.*in fin.lib.2.* † Amplia,etiam 14
ſi teſtes deponant ſe fuiſſe præſentes teſtamento; quia niſi dicant
ſe rogatos, non præſumuntur rogati, & non valet teſtamentum.
Mant.lib.2.tit.11.n.8.Craſſ.plene,§.teſtamentum,q.58.num.2. vbi,
quod debet articulari præſentia,& rogitus,& teſtes debent ſuper
vtroque deponere. † Extende, quia regula eſt,quod teſtes in du- 15
bio non præſumuntur rogati. Alex.d.conſ.70. *Viſo conſilio, in fin.n.*
*20.ver.& in dubio teſtes,lib.2.*vbi apoſt.in *v.rogati.* † Amplia:quia 16
in contractu matrimonij ſecundum aliquos teſtes debent eſſe ro-
gati,gl.in *c.de iis,4.q.9.c.noſtrates,in v.inuitatis,30.q.5.*† Extende; 17
quia ſicuti Notarius rogatus ab vna parte tantum de inſtrumento
debet ab eadem parte tantum rogari ; ſi vero contractus rogatus
reſpicit plures, debet ab omnibus rogari, alias non valet inſtru-
mentum;ita etiam dicendum eſt de teſtibus, vt debeant rogati eſ-
ſe,prout Notarius,plures ad hoc adducit. Franc. Aretin. conſil.13.
Viſo diligenter,n.5.in fin.v. ſed quæritur. † Contrarium in vtroque 18
caſu tenet idem Franc.Aret. d.conſ.13.n.8.*v. ad primum,* vbi dicit,
quod regula eſt,in contrarium , quod imo teſtes non debeant eſſe
rogati in contractibus,& quod in matrimonio maxime clandeſti-
no non reperitur iure cautum, quod debeant eſſe rogati, & quod
text.in *d.c.noſtrates,*30.q.5.loquitur de inuitatis ad nuptias,nō de
teſtibus ad matrimonium, & allegat tenentes hanc partem; quia
fiunt nuptiæ,& inuitantur amici,& cōſanguinei,vt tollatur clan-
deſtinitas matrimonij, allegat Ant.de Bu r. in *c.ex parte, de ſponſ.*
† Declara,vt per Soc.Reg.30.*Teſtes in teſtamento regulariter rogati* 19
*eſſe debent,*in 3.fall.circa fi.vbi recitat opiniones contrarias,& te-
net non requiri rogitum in matrimonio, niſi certis caſibus,& de
conſuetudine.† Limita,quando in teſtamento adeſſent verba,*præ-* 20
*ſentibus talibus teſtibus,&c.*quia clauſula,*& cætera,* poteſt impor-
tare ſecundum ſtylum Notarij rogitum teſtium; & ideo iſto caſu
valebit teſtamentum.Bald.300 n.3.l.3.Mant.*de coniect.vlt.vol.l.2.*
*tit.11.n.15.*Alex. conſ.14.*num.31.lib.6.v. vltimo non obſtat,* & alij,
quos citat Maſc.*Concl.*1354.*n.15.& ſeq.*† Reſtringe,quando teſta- 21
mentum eſſet in ſcriptis, quod declara, vt per Bellam. conſ.1.n.2.
& ſeq. Vide,*Rogitus teſtium,&c.*Concl.361.† Limita,quādo agitur ☞
de reuocando teſtamento poſt decennium coram tribus teſtibus; 22
quia ſufficit,quod ſint idonei,licet non rogati. Ang. Aret. conſ.91.
Pro deciſione,n.40.v.nec dictis Canoniſtis,in fin. † Limita inter libe- 23
ros;quia teſtamentū valet,etiam ſi teſtes nō ſint rogati. Bal.d.conſ.
300.n.3.l.4.Boër.dec.34.n.6. & communem*dicit Maſcard.Concl. *
1354.n.2.communē*dicit Craſſ.in §.teſtamentum,q.11.n.6. Rom. *
conſ.306.num.4.v.nec quidem,vbi reddit rationem;quia liberi etiam
ſine teſtamento ſuccedunt,& ibi apoſt.in *v.liberos.* dicit*commu- *
nem.Alex.conſ.168.*Ponderatis,n.5.v.nec requiritur.l.5.*Soc.Reg.30.
Teſtes in teſtamento.† Extende, ſiue ſit teſtamentum formale inter 24
liberos, ſiue etiam ſcriptura à teſtatore facta coram duobus teſti-
bus habens vim teſtamenti inter libero s.Alex.d.conſ.168.n.5.ver.
nec requiritur,lib.5. † Limitatur in teſtamento condito à milite in 25
caſtris,vide pro vtraq;Maſc.*d.concl.*1354.n.4. & 5.vbi, quod hæc
limitatio communiter non tenetur. Ægid. Bellam. conſ.42.n.15.v.
*præterea,*qui tenet eam,Rom.pariter conſ.306.*n.3.in fi.*qui eā tenet
in conflictu belli.† Contrarium,quod teſtes in teſtamento,militis 26
debeant eſſe rogati,non fortuiti,Aret.conſ.91.*num.8.& ſeq.*† Vide 27
Ægid.Bellam.conſ.42.n.13.& 14.*v.impugnatur,& conſ.43.num.12.*
vbi,quod poſſunt eſſe domeſtici, licet ſecus in teſtamento ordina-
rio.† Limita,quando teſtamentum eſſet ad pias cauſas confectum. 28
Bald.conſ.154.*Super primo puncto,n.3.v.in relictis vero,l.4.* commu-
nem*dicit Caſtr.conſ.26.*in fi.l.1.*communem etiā*dicit Boër. dec. *
34.n.5.Maſc.*d.concl.*1354.n.3.communem etiam*dicit Craſſ.in *d.* *
*§.teſtamentum, q.18.n.5.*apoſt.ad Rom.*d.conſ.306. in v. opinionem,* *
citat plurimos,& dicit magis*communem,prout etiam Soc. Reg. *
30.*Teſtes in teſtamento,*in 2,fall.dicit*communem.† Et hanc,quod *
non debeant eſſe rogati, dicit Ang. Aret.conſ.91.*n.39.& 40.*Vide 29
plures ſupra,*Teſtamentum ad pias cauſas.* Concl.116. Alex. conſ.70.
*Viſo conſilio,in fi.l.2.n.21.*vbi apoſt. in *v.pias cauſas.* † Contrarium 30
Barb a.in *c.relatum,de teſtā.*Rom.*d.conſ.306.n.3.* allegat Lap.*alleg*
30.n.5.& apoſt.ad Rom.*d.conſ.306.in v.opinionem,* citat plurimos
pro vtraque,& hanc tenuiſſe Albergot.dicit Ang.Aret. conſ.91.*n.*
*10.& ſeq.*Alex.conſ.70.*in fi.l.2.*& citat Ant.de But.& Rom.Barb.
conſ.32.n.6.lib.1. † Limita; quia rogitus non requiritur formalis, 31
ſed ſufficit,quod teſtator dicat;*vos ſitis teſtes meæ vltimæ voluntatis;*

quia hoc ſufficit,& iſte eſt rogitus.Mant *de coniect.vlt.volunt.li.2.*
32 *tit.1.n.14.*†.Et quod ſufficiat rogare teſtes, vt velint eſſe teſtes te-
* ſtamento ; quia iſte eſt rogitus teſtium ſecundum*communem,de
33 qua Craſſ.in *d.§.teſtamentum,q.58.n.4.*†Extende;quia ſufficit etiã;
quod Notarius vocarit in teſtes, dicendo;*vos ſitis teſtes*;quia ſuffi-
cit ad rogitum,vt Notarius, vel alius vocauerit teſtes præſente te-
ſtatore.Alex.*d.conſ.33.n.16.& ſeq.lib.3.*Craſſ.in *d.§.teſtamẽtũ,q.58.*
34 *n.5.*†Et quod ſufficiat,quod in inſtrumento teſtamenti adſit clau-
ſula,*teſtibus vocatis.*Ægid.Bellam.*conſ.42.in pr.v.& an obſit*,& ple-
nius *n.14. & 15.v.impugnatur etiam conſ.43.n.9. & 10.v. ſed circa
prædicta*,quod eſt D.Ioan.de Armiaco,vbi,quod ſufficit fuiſſe vo-
35 catos,& non fortuitos. † Extende;quia imo ſufficit, quod quilibet
extraneus vocet teſtes , dicendo , *eſtote teſtes*, præſente teſtatore.
Rim.Sen.*conſ.254.n.18.*Soc.*conſ.229.n.3.& in l.ſi quis ita,n.3.ff.de
reb.dub.*Mant.*de coniect.vlt.volunt.li.2.tit.11.n.4.* vbi, quod omnes
** Dd.Italię ita conſuluerũt;quia vt ipſe dicit,quod ſufficit,quod te-
ſtes ſint vocati pro teſtibus à teſtatore,vel à quocunque alio præ-
ſente , & patiente teſtatore , & ad hoc citat infinitos Simon de
Prętr.*eod.tr.lib.2.ſolut.3.n.40.& ſeq.*& hanc veriorem fatetur Craſſ.
36 *d.§.teſtamentum,q.58.n.5.* †Et ſi probatur,quod teſtes ſunt vocati,
intelliguntur rogati. Alex.*conſ.180.In cauſa Angelorum,n.1.ver.non*
37 *obſtat,lib.2.* †Contrarium quod imo ſit neceſſe,quod rogentur,ſeu
vocẽtur teſtatores,vel Notario.prout dicimus in Notario,qui debet
rogati ab eo,cuius intereſt. Alex.*conſ.33.n.18.li.3.*vbi apoſt.& ego
addidi multos loquẽtes de rogitu Notarij,vt à partibus debeat fie-
38 ri,non ab alio.†Declara;quia extenſio eſt vera in tantũ,quod imo
dicuntur conteſtes,ſi dicant ſe fuiſſe rogatos à teſtatore,alij à No-
tario,alij à quocũque,quia non refert,dũmodo vocati ſint. Simon
de Præt.*d.tract.lib.2.ſolut.3.n.41.& ſeq.*vbi,quod rogitus omnium
* probatur per duos teſtes,& *n.43.* dicit*communem. † Et ſufficit
39 etiã,quod rogetur poſt perfectũ teſtamentũ.Mant.*d.li.2.tit.11.n.5.
v.item ſufficit*,& ſiue rogetur,ſeu vocetur ante,vel poſt finitum te-
40 ſtamentũ,ſufficit,Maſc.*Concl.1354.n.v.ſufficit autem.*† Limita;quia
teſtes ſubſcripti in teſtamento præſente teſtatore præſumuntur ro-
gati,ſiue ſit in ſcriptis,ſiue non ; ſecus ſi ſubſcriptio fieret abſente,
* vel inſcio teſtatore,communem*dicit Mant. *de coniect.vlt.volunt.*
* *lib.2.tit.11.n.9.& ſeq.*& communẽ*dicit Boer.*dec.34.n.8.* & com-
* munem*Maſcard.qui plures citat *Concl.1354.n.11.*& communem
** dicit Claſſ.in *d. §. teſtamentum. q.58. n. 6. ver. ſed quid ſi teſtes.*
41 †Limita,quãdo teſtator,& teſtes paſſi ſunt deſcribi pro teſtibus in
teſtamẽto;quia præſumũtur rogati.Mant.vbi ſupra *n.11.*Maſcard.
42 *d.concl.1354.n.14.* † Limita,quando Notarius ſcripſit teſtes fuiſſe
præſentes,& adhibitos;quia præſumuntur rogati.Mant.qui recitat
opiniones, & ita tenet vbi ſupra *n.12. & ſeq.* Maſc. *d.concl.1354.*
* *n.20.*vbi dicit*communẽ.†Contrariũ,quod niſi dicat etiam voca-
43 tos,& adhibitos,non ſunt rogati,& non valet teſtamentum ſecun-
* dum*communem,de qua Craſſ.in *d.§.teſtamentũ,q.58.n.6.v. vnde*
44 *ſi Notarius.*†Limita;quãdo Notarius & teſtator ſunt iuriſperiti &
ſunt inſtituti;qui ſuccedere debẽt.Mant.vbi ſupra *n.16.& ſeq.* vbi
* tamen dicit,quod hæc limitatio*communiter non tenetur. Maſc.
45 *d.cõcl.1354.n.17.& 18.*vbi pro vtraque parte.† Limita,quãdo plu-
ra teſtamenta ſunt in eadẽ charta,vel in libro,& in præcedentibus
ſunt ſcripti teſtes rogati;quia etiã in ſequentibus rogitus cenſetur
46 repetitus,licet non ſcriptum ſit.Mant.*d.lib.2.tit.11.n.17.*†Declara
limitationem,quando ſunt iidem teſtes;ſecus ſi diuerſi,& diuerſis
47 diebus.Mant.vbi ſupra *n.18.*† Limita in codicillis,& conſequenter
in teſtamento habente cauſam codicillarem,quia valebit vt codi-
cillus,etiã ſi teſtes non ſint rogati Boer.*dec.34.n.9.& ſeq.*Maſcard.
Concl.1354. n.6. & ſecundum Soc. *Reg.30.Teſtes in teſtamento*, eſt
48 text.in *l.ſi.C.de codicil.*& ponit pro regula. †Declara, vt per Plot.
*conſ.54.n.37.*quia procedit,ſi clauſula dicat,*ſi non valet,vel non va-*
49 *lebit*,ſecus ſi dicat,*vel non valebit.* † Limita, niſi neceſſario ex ver-
bis Notarij inferatur,vt ſi dixit,*publicaui*, vel quid ſimile. Craſ.in
50 *d.§.teſtamentum,q.58.in fi.*†Declara,& reſtringe omnes limitatio-
nes in quibus dicitur,non requiri rogitũ teſtiũ,vt procedat,quãdo
conſtat de intentione teſtatoris,alias ſecus;quia conuocatio teſtiũ
ſemper eſt neceſſaria etiã ad pias cauſas,quando dubia eſt intentio
teſtatoris,puta quia narrabat ſe velle teſtari ad fauorem piæ cauſę;
quia niſi cõuocauerit teſtes non valet,ita Soc.*conſ.179.n.31 & ſeq.*
51 *lib.2.per tot.*vbi,quod conuocatio dicitur rogitus teſtiũ. †Limita,
quando agitur de reuocatione teſtamenti per decem annos lapſos
conditi;quia ſufficit reuocatio coram quinque teſtibus, ſi inſtituã-
tur venientes ab inteſtato,*l.hac conſultiſſima. §.ſi quis. C.de teſtam.
in fin.* † Declara, vt non procedat, quando primum teſtamentum
52 eſſet ad piam cauſam,& venientes ab inteſtato inſtituti in ſecun-
do teſtamento ſunt tranſuerſales. Abb.*d.conſ.11.In cauſa, quæ ver-
titur,col.fin.ver.non obſtat,lib.1.*

Teſtes debent cognoſcere teſtatorem,ſed non contrahentes,& quando ſecus. CONCL. 292.

TEſtes † debent cognoſcere teſtatorem ; & ideo ſi examinati 1
dicant,non cognouiſſe teſtatorem, non valet, ſiue ſit nuncu-
patiuum, de quo apparet inſtrumentum, ſiue ſit in ſcriptis ; quia
dicuntur deponere contra ſubſtantiam teſtamenti.Signo.*conſ.149.*
Teſtamentum,per tot. † Limita in contrahentibus;quia non eſt ne- 2
ceſſarium,quod teſtes cognoſcant contrahentes. Socin. *conſ.143.*
*Diu profecto,n.10.lib.1.*Vide,*Teſtes debent intelligere id,quod dicunt,
alias non probant.Concl.172.*

Teſtium numerus refrænari debet,& quando ſecus. CONCL. 293.

TEſtium†numerus refrænari ad quantum debeat,vide in *c.cau-* 1
ſam, quæ, de teſtib. vbi dicitur vſque ad num.40. † Adde Ol- 2
drad.*conſ.145. Quæritur, ſi teſtes*, vbi, quod totum ſtat in arbitrio
iudicis, & non poteſt bene certa meta dari,vbi in principio dicit
hoc procedere de ſtylo Romanæ Curiæ. † Limita ; quia numerus 3
teſtium refrænari non poteſt , poſtquam admiſſi ſunt , & iuraue-
runt. Batt.*conſ.228.Catharina,n.3.& 4.v.4. quia, lib 1.*

Teſtes regulariter non examinantur ſuper eiſdem poſt publicationem,vel poſt didicita teſtificata, & quando ſecus. CONCL. 294.

TEſtes † regulariter poſt publicationem atteſtationum non 1
poſſunt examinari ſuper eiſdem, *c.cum clamor,de teſtib.* Dyn.
conſ.20.Quæſtio talis eſt, Armaleonte.n.4. Fulg.*conſ.217. Viſo exem-
plo,num.1.* vbi,quod quicquid ſit de iure ciuili, in quo eſt contro-
uerſia, ita diſponitur de iure Canonico , & conſuetudo obſeruat.
Cagnol.in *l.2.n.281.C.de pact.inter empt.& vend.* Soc. in *c.frater-
nitatis,in 7.art.de teſtib.*Caſtr.*conſ.191.Viſis iis,quæ,n.7.v.poſtremo.
lib.1.* Vide ſupra, *Teſtes poſſunt repeti, vt declarent dictum obſcurum
& aliis caſibus,& quando ſecus.Concl.276.* †Intellige,quando ſunt 2
publicata dicta teſtium , & à partibus didicita ; ſecus ſi publicata
tantum.Bal.*conſ.152.Plura tanguntur,in pr.lib.1.* Signo r.*conſ.241.
n.6.in fi.*Vide infra, *Teſtium publicatio multiplex, & quid operetur,
&c.Concl.193.*†Et procedit etiam in terris Imperij ; quia ratio eſt 3
naturalis propter timorem ſubornationis,& de iure ciuili non re-
uertitur contrarium deciſum. Caſtr.*d.conſ.291.num.*[illegible]*.col.pen.in pr.
lib.1.*† Amplia;quia teſtes non poſſunt publicatis atteſtationibus 4
examinari ſuper eiſdem , neque ſuper directo contrariis directe,
neque per indirectum. Fed.de Sen. *conſ.162.in pr.* vbi firmat hoc
pro regula.Batt.& Scrib.in *l.per hanc.C.de temp.appel.* caſus eſt in
*clem.2.de teſtib.*Guid.Pap.*deciſ.72.*Afflict.*deciſ.33.& dec.216.*vbi
limitat multis modis. Aret. ponit pro regula *conſ.109. Clariſſime,
col.3.*Alex.*conſ.61.Viſo proceſſu,col.2.lib.2.& conſ.84.lib.4. & conſ.
9.lib.6.*Iaſ.in *l.qui per ſalutem.ff.de iureiur.* Socin *Reg.403.* Marſ.
ſing.23. † Imo teſtes examinati ſuper articulis non poſſunt etiam 5
ex officio examinari ſuper directo contrariis, in tantum, quod ſi
examinentur, & contradicant ſibi , non nocet dictum ſuper con-
trariis directo. Batt.*conſ.92. In quæſtione,nu.9.ver.2.obiicitur. lib.1.*
† Ratio eſt,vt tollatur, materia ſubornationis;& vt infinitas eui-
tetur, Fed.de Sen.*d.conſ.262.in pr.* Dyn. *d.conſ.10.nu.4.* & dicunt 6
omnes ſupradicti. Ang. *conſ.155. in pr.* Roman. *conſ.479. in pr.*
Bartol. *in extrauag.ad reprimendum, in ver. & figura.n.16. ver. ſed
an in cauſa.*vbi,quod hæc ratio nititur naturali æquitati, ne homo
alteri inſidietur ; ideo eſt etiam inter præcepta ciuilia , & habet
locum etiam in cauſa ſummaria , & ibi apoſt. in *v. ſubornationis.*
† Et ideo licet de facto examinati non probent plene, & in con- 7
curſu ; quia præſumuntur ſubornati. Caſtr. *conſ.55. num.2. lib.2.*
† Extende;quia non poſſunt examinari teſtes poſt publicationem 8
etiam ad probandum paupertatem.Dyn.*d.conſ.20.n.4.* † Extende; 9
quia non poſſunt teſtes examinari poſt publicationem ſuper iis,
quæ de neceſſitate facti , & probationis comprehenduntur ſub
antiquis capitulis;nam ſi capitulaui in primis capitulis,quod præ-
ſcripſi talem fundum longo tempore , non potero poſt publica-
tionem vel articulare,quod emi talem fundum, & poſſedi per 10.
annos inter præſentes, vel 20.inter abſentes ; quia inerat neceſſa-
rio in primis capitulis ; quia præſcriptio 10. annos , & ſic longi
temporis non procedit ſine titulo. Alex. *conſ.61. Viſo proceſſu,n.4.
& ſeq v.nec etiam poſſunt . lib.2.* † Contrarium dicit apoſt. quoad 10
titulum, licet quoad poſſeſſionem comprobet ibi in *v.non potero.*
† Reſtringe ſecus , ſi in primis capitulis dixi , quod mutuaui tibi 11
centum , quia publicatis teſtibus potero examinare,quod mutua-
ui tali tempore, vel loco, vel ſub conditione ; quia quoad verita-
tem, locus , & tempus , vel conditio non inerat primis capitulis,
Alex.

Digitized by Google

12 Alex.*d.conſ.*61.*n.*6.*ver.ſecus,li.*2. † Contrarium abſolute tenet ibi
13 apoſt. *in ver.poſſum.* quia alias fieret fraus. † Declara; quia teſtes
poſt publicationem non poſſunt examinari ſuper eiſdem, vel dire-
cto contrariis, ſed bene poſſunt examinari ſuper capitulis per indi-
rectum eligentibus dicta teſtium examinatorum. Alex.*conſ.*43.*Vi-*
14 *ſis,n.*36.*ver.quia teſtes,lib.*4. † Amplia, vt procedat, etiam ſi iudex
procederet ex officio; ſi tamen pars proſequitur ius ſuum coadiu-
uando officium iudicis; quia perinde eſt, ac ſi eſſet iudicium inter
actorem, & reum priuatos. Fed. de Sen. *conſ.*262.*circa med.ver.in*
15 2.*vero caſu.* † Extende, in tantum, quod ſi ſunt publicata dicta te-
ſtium contra eum inquiſitum, inſtante parte, licet iudex poſſet (ſi
ex officio procederet) recipere alios teſtes; ſecus eſt iſto caſu; quia
non poterit torqueri, vel quæſtio repeti ex nouis teſtibus poſt pu-
blicationem. Bald. *conſ.*78.*Textus,in quo,in fin. ver. præterea aduer-*
16 *tendum*, *lib.*3. † Amplia, vt procedat etiam in cauſa quantum-
17 cunque ſummaria. Rom. *conſ.*479. *In eo quod, in prin.* † Extende
etiam ſi articuli eſſent declaratiui primorum articulorum, ſuper
quibus teſtes depoſuerunt, & ſunt publicati; quia militat eadem
ſubornationis ſuſpicio. Rom.*d.conſ.*479.*in pr.* vbi apoſt. citat Cra-
18 uet.*conſ.*439.*Scripſi alias,n.*46. † Declara; quia ex quo iudex, qui
examinauit, tenebatur interrogare teſtes ſuper primis articulis ob-
ſcuris, & facere quod teſtes deponerent neceſſaria ad articulos;
idcirco poterit idem iudex ex officio, non ad partis inſtantiam te-
ſtes interrogare pro declaratione neceſſaria, ita Rom. *d.conſ.*479.
*n.*2.*ver.aduertendum tamen,* vbi dicit, quod in iudice ceſſat ſuſpi-
19 cio, & quia veritas ſæpius examinata magis ſplendeſcit. † Exten-
de; quia dicitur idem articulus, quando id, quod nunc articulatur
expreſſe, tacite, continebatur in primis articulis, veluti ſi deduxi
præſcriptionem ad mei fauorem, licet non deduxerim titulum,
vel bonam fidem, ſine quibus præſcriptio non procedit, non poſ-
ſem publicatis atteſtationibus in quibus nihil de titulo, vel bona
fide, velle de nouo examinare ſuper titulo, & bona fide. Angel.
20 Aret. *conſ.*133.*In themate,n.*9.*& ſeq.ver.quod dicitur.* † Declara ta-
men, vt non procedat in iis, quæ non veniunt tacite, & neceſſario;
quia ſi articulaui, quod in ſolutione certi debiti, dedi tibi vnam
mulam, & quaſdam pelles poſt publicationẽ teſtium, poſſum pro-
bare mulam & pelles fuiſſe meas, & articulare, à quibus emeram;
quia ex quo res aliena poteſt vendi, & dari in ſolutũ, iſto caſu non
venit tacite, & neceſſario dominium, ſic idem Angel. Aret. *d.conſ.*
21 133.*n.*25.*& ſeq.ver non obſtat,quod dicitur.* † Amplia, vt procedant
à pari iſta tria, quod vbi ſententia parit exceptionem rei iudicatæ;
quia inter eaſdem perſonas, vel habentes cauſam ab eis de eadem
re, & ad eundem effectum agitur, ita probationes factæ probant
ſemper de vno iudicio in aliud, & atteſtationes publicatæ impe-
diunt nouos teſtes examinari. Alex. *conſ.*61. *Viſo proceſſu, n.*7.*ver.*
22 *item præſuppoſito*, *lib.*2. † Extende ſi ſint examinati coram iudice
primæ inſtantiæ; quia non poterunt examinari coram arbitro, vel
quocunq; iudice, ſiue ſit appellationis, vel ſubrogatus loco primi,
ſiue non; quia ſi inter eaſdẽ partes de eadem re, & ad eundem finẽ,
non poſſunt examinari. Alex.*conſ.*183.*In cauſa & lite,n.*6. *& ſeq.v.*
23 *tamen quia dicti teſtes,lib.*6. † Amplia, vt procedat, etiam ſi teſtes
non iuraſſent in prima inſtantia ſuper articulis: quia ſufficit, quod
publicati teſtes iuraſſent ſuper tota cauſa; quia non poterunt poſt
publicationem talium teſtium alij examinari ſuper articulis faciẽ-
tibus ad cauſam. Ang.*conſ.*155.*In quæſtione vertente, in pr.* ſequitur
Marſ.*ſing.*623.*Ex diſpoſitione iuris.* vbi, quod iſtud eſt menti tenẽ-
dum, & pauci ſciunt. Alex. *conſ.*61.*n.*7. *ver. aduertatis,lib.*2. Corn.
24 *conſ.*27.*col.pen.lib.*3. † Reſtringe, vt non procedat, quando teſtes
iuraſſent ſolum ſuper articulis, & non eſſet expreſſum ſuper tota
cauſa. Soc.*in c.fraternitatis,n.*22.*de teſtib.* Gabr. in ſuis *com.op.concl.*
25 21.*tit. de teſtib. n.*24. † Reſtringe de iure ciuili; quia in cauſa ap-
pellationis poſſunt examinari teſtes etiam ſuper eaſdem poſt pu-
blicationem teſtium, ſecus de iure Canonico. Ang.*d.conſ.*155.*in pr.*
*n.*1.*in fi.& n.*2. gl. *in auth.de teſtib.* §. *quia vero multi, & in auth.at*
26 *qui ſemel.C.de prob.* vbi Bal. & in *l.per hanc.C.de empt.appell.* † Con-
trarium tenet Anch. quod de iure ciuili eſt dubium, iure Canoni-
co eſt clarum, quod non poſſunt examinari ſuper eiſdem etiam in
cauſa appellationis, quando fuit facta publicatio. Anch. *conſ.*223.
* *Ad euidentiam in pr.* & hæc eſt communis * opinio, gl. *in clem.te-*
27 *ſtib.de teſtib.* quæ hodie eſt attendenda. † Amplia, etiam ſi eſſent
admiſſi per iudicem, non obſtante proteſtatione; quia non probãt;
28 maxime, ſi proteſtatio eſt repetita in interrogatoriis. † Contrariũ,
ſi exſtat ſtatutum reſeruans omnes exceptiones (prout Florentiæ)
29 Felin.*in c.ſuborta,col.*7.*de re ind.* † Amplia ſingulariter; quia quan-
do teſtes iurarunt ſuper tota cauſa, publicatis atteſtationibus, non
poterunt alij teſtes examinari ſuper contentis, & comprehenſis in
petitione. Alex. *conſ.*61. *Viſo proceſſu, n.*7. *ver.aduertatis,lib.*2. vbi
plures citat, quibus adde Soc. in *c.fraternitatis,n.*79.*de teſtib.* Franc.
Schent.*tr.de teſt.b.n.*51. plene Ang.*conſ.*155. *in pr.* Marſ.*ſing.*623.
Ex diſpoſitione iuris. Corn. *conſ.*27. *col.pen. lib.* 3. qui extendunt,
etiam ſi iuramentum ſit ſuper tota cauſa, ſed examen ſuper articu-
lis. & vide Gabr. *lib.*1.*concl.*21.*de teſtib.nu.*34.*in* 5.*limitat.* † Amplia; 30
quia nedum teſtes examinari non debent ſuper eiſdem articulis in
cauſa appellationis poſt publicationem, ſed neque ſuper directo
contrariis; quia ineſt timor ſubornationis. Anch.*conſ.*155.*in pr.* vbi
dicit h[illegible]eſſe de iure Canonico, ſecus de iure ciuili, idem Anch.
*conſ.*336.*Præmitto, quod ſententia,n.*3. & propterea procedit, quod
non poſſunt examinari neque in eadem inſtantia, neque in cauſa
appellationis, *l.*2.*ff.iud.ſolut.* Alex.*conſ.*109.*Clariſſime,col.*3.*& conſ.*
61.*Viſo proceſſu,lib.*2. † Extende, etiam ſi ſit facta publicatio ex ſen- 31
tentia, vt quia iudex dixit, *viſis teſtibus probantibus ætatem*; quia
tunc illa publicatio impedit, ne alij examinentur in cauſa appella-
tionis. Anch.*d.conſ.*36. *in fi.* † Extende, vt idem ſit in publicatio- 32
ne præſumpta, quæ oritur eo ipſo, quod lata eſt ſententia, quæ fer-
ri non poſſet, ſi non eſſent publicati teſtes; quia ante publicatio-
nem non probant. Anch.*d.conſ.*336. *num.*3. † Contrarium tenet 33
Anch.*conſ.*53. vbi, quod publicatio non eſt neceſſaria ad validita-
tem ſententiæ. † Reſtringe, quando eſſent nulliter examinati; quia 34
poterunt iterum examinari ſuper eiſdem, vel directo contrariis.
Alex. *d.conſ.*214. *Viſo, & opportune*, *num.*17. *ver. quirimo, lib.*2.
† Amplia, etiam ſi ſit ſola obtenta publicatio teſtium; quia licet 35
non probentur dicta; non tamen poſſunt examinari in cauſa
appellationis alij teſtes. Anch. *d.conſ.*223.*num.*2. *& per not.* vbi
multos allegat. † Contrarium tamen tenent glo. Bern. in *cap.con-* 36
ſtitutus. de teſtibus. & Specul. quos refert Anch. *d.conſ.*223.*num.*2.
licet ipſe teneat contrarium. † Amplia, etiam ſi eſſent teſtes periti 37
in arte, qui producerentur poſt publicationem. Alex. *conſ.*148.*lib.*
2. † Extende; quia dato, quod poſſent periti in arte examinari, 38
intelligitur, quando conſtat eos eſſe tales. Anch. Regien.*q.*48.*n.*10.
*lib.*1. † Contrarium tenet Socin.*in d.cap.fraternitatis,in* 40.*fallent.* 39
vbi, quod ſi agitur de probando valore per peritos, admittun-
tur teſtes periti poſt publicationem. † Amplia maxime, quan- 40
do in publicatione petita dixit petens ſe nolle amplius examina-
re; quia cenſetur renunciaſſe vlteriori examini, Anch.*d.conſ.*223.
*num.*2.*ver. item quia apparet,& num.*4. † Amplia, etiam ſi iudex 41
ex reſcripto Principis debeat iudicare ex probatis, & probandis;
quia non cenſetur diſpenſatum contra ius, & intelligitur ſine præ-
iudicio tertij, *l.*2. §. *ſi quis à Principe*, *ff. ne quid in loco publicat.*
† Amplia, etiam ſi iudicium ſit ſummarium. Rom.*conſ.*479. *In eo* 42
quod quæritur. Alex.*conſ.*84.*Conſideratis iis,lib.*4. vbi dicit contra-
rium, Bart. in *ext.ad reprimendum, in ver. & figura, num.*16.*ver. ſed*
an in cauſa, quando ſola facti veritate inſpecta, non habet dubium
ſecundum Alex.*d.conſ.*84.*num.*12.*lib.*4. quia plus importat, quam
ſummariè, & reliqua, vide infra *num.*79. *ver. contrarium.* † Am- 43
plia, vt procedat, etiam ſi teſtes publicati ſint examinati in cauſa,
cuius inſtantia tranſiuit deſerta, quia ex quo pereunt ſolum acta
ordinatoria, non autem probationes, habent teſtes eundem effe-
ctum, vt facta publicatione non examinentur alij ſuper eiſdem,
vel directo contrariis. Alex. plene *conſ.*58.*Viſa petitione,per tot.* ma-
xime *in fi.lib.*2.& plenius *conſ.*61.*Viſo proceſſu,n.*20.*ver.& clarius,*
*eod.lib.*2. † Contrarium tenet apoſtil. ad Fel. in *c.fraternitatis,n.*8. 44
de teſtib. † Amplia, quia nedum teſtes non examinantur, ſed ne- 45
que articuli admittuntur poſt publicationem teſtium ſuper eiſ-
dem. Vide, *Articuli impertinentes an admittendi. Concl.*524. Vide ☞
omnino Soc. *Reg.*13. *Teſtes publicatis atteſtationibus in cauſa prin-*
cipali. vbi ponit hanc regulam, quam limitat quinquaginta duo-
bus modis, ad quos recurras; quia nimis eſſet longum tranſcribe-
re. † Amplia; quia nedum examinari non poſſunt poſt publicatio- 46
nem, ſed neque poſſunt repeti regulariter, & quando ſecus. Soc.
*Reg.*24.*Teſtes poſt publicationem atteſtationum,* vbi limitat quinque
modis. Vide, *Teſtes poſſunt repeti, vt declarent*, *& quando ſecus.* ☞
*Concl.*275. † Limita in cauſa matrimoniali; quia etiam ſuper eiſ- 47
dem & tam in eadẽ, quam in alia inſtantia poſſunt examinari poſt
publicationem, Innoc. in *cap.*1.*de conſang.& affinit.* Lap.*alleg.*83 *n.*
9.*ver.præſertim in cauſa matrimoniali.* Gem.*conſ.*24. *in fi.ver. & li-*
cet forte.cum in tua de teſtib. vbi Abb.*c.ſicut ex litteris,* & ibi Abb.
in *vlt.not.de ſponſal.* Bart. in *l.*1.§.*nũciatio,col.fin.ff.de oper.noui nun-*
ciat. † Declara, vt per Iaſ.*conſ.*15.*lib.*3. † Limita, quando pars da- 48
ret nomina iudici ſecrete, & ſe abſentaret; quia iudex poſſet ex of- 49
ficio habere veritatem. Bald. in *l.ampliorem,col.*2. *C.de appell.* Cæ-
pol.*cautel.*253. *Dubitari poteſt & cautel.*166. Barbat. *c.ad petitionẽ*
*col.*4.*ver.vltimo nota, de accuſ.* Alex.*l.*4. §.*hoc autem iudicium.ff.de*
damn.infect. Rom.*conſ.*430. *In eo, quod quæritur, circa fi. & in Rubr.*
*de arbitr.col.*11.*ver.itẽ habes,* vbi reſtringit. Marſ.*l.*1.§ *ſi quis vltro,*

Digitized by Google

* ff.de queſtio.ſed hæc limitatio eſt*communis,& dicit Apoſt.in fin.
ad Rom.d.conſ.479.vbi citat concor.Alex.conſ.238.n.5,ver.ad hoc,
lib.6.vbi plena apoſt.in ver.nomina, citat plurimos concord. ſed in
50 fine dicit eſſe falſum. † Limita,quando iudex procederet ex puro
& mero officio ſuo nullo proſequente ius ſuum particulare; quia
ex quo teſtes ſunt ſemper quoad iudicem publicati, poſſunt exa-
minari teſtes poſt publicationem ex officio Fed.de Sen.d.conſ.262.
in prin.ver.circa quod ſciendum, plene Bart. in conſ.38.Super inqui-
ſitione,n.4.ver.ex præmiſſis ſic arguo,vbi,quod eſt ſpeci[illegible] in iudice
ex officio procedente,in quo nō cadit timor ſubordinationis.Alex.
51 conſ.148.Excellentiſſime domine, n.8.ver.nec obſtat, lib.2. † Exten-
de; quia iudex procedens per inquiſitionem poteſt repetere teſtes
poſt publicationem verbalem,quando non ſunt à partibus didicita
teſtificata,ſecus ſi ſunt didicita.Bal.conſ.152.Plura tanguntur,lib.1.
52 in pr.† Declara tamen;quia ſi iudex etiam procedens ex mero offi-
cio publicatis dictis teſtium,vt vellet nouos examinare teſtes;quia
non eſſet probatum pro officio,redderet ſe ſuſpectum,& poſſet ab
eo appellari. Fed. de Sen. d.conſ. 26. in fi. ver. vnum tamen non eſt.
53 †Contrarium,quādo iudex procedit per inquiſitionem;quia poteſt
nouos teſtes examinare poſt publicationem;etiam quod inſtigator
ſciuerit;quia quoad iudicem ceſſat calumnia,& timor ſubornatio-
nis. Bart.d.conſ.38.Super inquiſitione,n.4.ver.ex præmiſſis,lib.2. vbi
apoſtil.in ver.poſſit recipere. citat Fel.in c.cum clamor, col.1.in fin.ff.
54 de teſtib.† Limita;quia obiecta contra teſtes non probata in prima
inſtātia,poſſunt probari in alia.Guido Pap.dec.500. vbi,quod licet
55 de iure non admittatur,tamen de ſtylo ita ſeruatur. † Limita,quia
bene antiqui teſtes quando eorum dictum eſt obſcurū,poſſunt re-
peti; vt declarent dictum obſcurum. Fed.de Sen.d.conſ.262.in pr.
ver.interdum procedit, vbi, quod non debent addere aliquid dicto;
quia detegerentur periuri;ſed in addit. ibi in fine contrarium di-
citur;quia poſſent addere tanquā melius recordantes.Bart.conſ.38.
56 Super inquiſitione,in pr.lib.2. † Imo Iudex ex officio ſuo poteſt te-
ſtes publicatos repetere. Alex.conſ.238.Ponderatis,n.4. ver.viden-
57 dum, lib.6. vbi plena apoſt. in ver.officio, dat concor.† Reſtringe;
quia parte petente non poteſt iudex poſt didicita teſtificata teſtes
repetere, ſed bene poteſt hoc facere ex officio etiam poſtquā pars
petiiſſet;quia ſi facit ex officio,valet,plene Alex.conſ.238.Ponde-
ratis,n.4.ver.videndum eſt igitur,lib.6.allegat Caſtr.conſ.246.In ca-
58 ſu,quo quæritur,lib.1.vbi plene.† Limita; quia poſſunt teſtes exa-
minari publicatis proceſſu,& eorū teſtificātibus,quādo datus erat
terminus ad probādum,& pronunciatum fuit tempus nō currere,
donec reus reſpōderet poſitionibus;quia ſi facta eſt publicatio nō
facta reſponſione,& pendēte dilatione,iterum poſſunt examinari.
59 Petr.de Anch.conſ.16.in fi.n.9.ver.2.dico. † Limita parte non op-
ponente;quia examinati probāt.Soc.in c.fraternitatis,art.12.Iaſ.in
60 l.1.col.4.ff.de feriis, vbi, quod conſenſus partium opitulatur. † Li-
mita in minore,qui non probauit plene;quia poſt didicita teſtifica-
ta,& publicationē reſtituitur in integrū aduerſus omiſsā probatio-
61 nē.Bald.conſ.208.Præmiſſis tribus,in pr.lib.1. † Limita,quādo cauſa
eſſet diuerſa,quia teſtes examinati ad probādum crimen in cauſa
criminali poſſunt poſt publicationem examinari in cauſa ciuili
62 ſuper eodem facto. Bald.conſ.73.Modus defenſionis,lib.4.† Limita,
quando articulus,vel poſitio eſt diuerſus,vel diuerſa,licet tēdat ad
idem,prout ſi examinaui ſuper recognitione apochę debiti,& pu-
blicati ſunt teſtes, nunc volo examinare ſuper confeſſione debiti
facta per partē;quia licitum eſt;quia ſufficit factum eſſe diuerſum,
& dicitur diuerſum, ſi diuerſo tēpore fiat, licet tendat ad eundem
finem.Caſtr.plene conſ.193.In cauſa,& quæſtione, in prin.lib.1. vbi
multa ſimilia Alex.conſ.213.Viſo,nu.16.ver.quoad ſecundum, lib.2.
63 dummodo non ſint eadē,neque directo cōtraria.† Extende,ſi exa-
minaui ſuper mutuo, poſſum examinare ſuper confeſſione mutui.
Caſtr.conſ.258.Si bene conſideretur,in fi.ver.ſuper eo.lib.1.vbi,quod
64 ſunt diuerſi articuli. † Limita ſuper nouis,& diuerſis articulis, ve-
luti quis egit occaſione mutui,fuerunt præfixi termini perempto-
rij,& facta eſt publicatio,poſt publicationem reus vult examinare
teſtes ſuper ſolutione,poteſt;quia non tenebatur probare ſuam in-
tentionē.Bald.conſ.2.Viſa petitione,in fi.lib.5. vbi loquitur quando
ſuper illo articulo nihil fuit cognitū,vel probatum,& idē tenet in
ſimili Sign.conſ.79.n.3.vbi,quod nō potuit diuinare,an probarent
65 ante publicationē. † Extende;quia teſtes iidē poſſunt induci poſt
publicationē ad reprobandum teſtes ex aduerſo examinatos.Sign.
66 conſ.53.Super prima,n.4.ver.circa quartam. † Extende;quia ſi exa-
minati ſunt teſtes ſuper valore rei,& publicati,qui articuli conti-
nēt,quod res valet centū,poſſunt dare nouos articulos, & proba-
re,quod valeat 150.quia diuerſi,nō contrarij,& in teſtibus,qui de
centū dixerunt,nō ineſt taxatiua. Alex.conſ.64.Viſa, n.7.ver.vnde
67 Bart.lib.2.† Extende;quia aduocatus vnius partis,qui didicit teſti-
ficata,poteſt examinari, & cōpelli ad ſe examinādum ad inſtantiā
alterius partis.Sign Hom.d.conſ.53.n.5.v.circa quintam.† Extende; 68
quando noua qualitas adiicitur, quæ non erat in prima capitula-
tione;quia dicitur nouum capitulū.Alex.ad Bart.in d.l.per hanc.C.
de temp.appell.& eſt text.in c.veniens,de teſtib.Crot.tr.de teſtib.nu.
267. Corn.conſ.27.lib.3. † Declara,niſi capitula noua qualificata 69
neceſſario continerēt materiā primorū articulorū in iure,& in fa-
cto.Bald.auth.at qui ſemel.C.de prob. Soc.d.c.fraternitatis, in 7.art.
de teſtib.† Limita;quia poſsūt examinari teſtes ad probandū teſtes 70
primo examinatos,etiā ſi ſint dicta publicata,& didicita,ſecundū
commune*opinionē;de qua Sign.conſ.79.Factū ſic ſe habet,n.2. & *
conſ.241.in fi.n.7. & conſ.242.nu.6. quod eſt Leonardi Ceri; &
conſ.53.n.5.ver.circa quintam.† Extende,etiam ſi contra teſtes nihil 71
fuit oppoſitū,quādo fuerunt inducti;quia nō cenſentur approbati
ſuper iis,quę pars ignorabat,neque tenebatur ſcire. Sign.d.cōſ.79.
in pr. Vide ſupra , Teſtes quando dicantur approbari circa perſonas, &
vel dicta,& quādo non.Concl.289. † Limita in cauſa matrimoniali, 72
quādo inducēs nouos teſtes iurat primo,quod nō ſubornauit.Bal.
in c.intimauit,de teſtib.Fel.in c.fraternitatis,col.1.eodē tit. Marſ.ſing.
128.& Bar.conſ.38.Super inquiſitione,n.4.ver.quoad autē,lib.2.dicit,
quod poſt publicationē factā ſi pars nō didicit,& hoc iurat,ſtatur
eius iuramēto in hoc.† Limita;quia probatio indirecta admittitur, 73
non autē directa ſuper facto probato,veluti accuſatus probatur fe-
ciſſe tali die inſultū Titio poſt publicationē,nō poteſt directe pro-
bare contrarium,ſed indirectè ſic,puta abſentia à loco,vel quid ſi-
mile,plene Sign.conſ.242.Quia per ipſum in pr.vſque ad nu.6.quod
eſt conſ.Leonardi de Ceris,& n.12.dicit deriſum eſſe Signor. qui
contrarium dicebat.Alex.conſ.43 Viſis,n.36.lib.4.† Limita,quan- 74
do reprobatio fit per obliquum , non autem eſt directa contraria
probatio. Sign. d.conſ.79.num.7. & ſeq. ver.præterea in caſu noſtro.
† Limita,quādo pars non obſtāte publicatione proteſtata fuit vel- 75
le examinare,& quod publicatio non eſſet quoad ſe.Fel.d.c.frater-
nitatis,col.9.ver.modo quæritur, vtrum publicatio. 3. limitat.† Decla- 76
ra;quia contrarium procedit ſtante ſtatuto,quando habet pro pu-
blicatis teſtibus lapſo certo termino.† Limita;quia probato debito, 77
licet ſint publicati teſtes,poterit probari quantitas debiti non pro-
bata.Put.deciſ.219.In vna Rhodien.lib.2. † Et quod talis probatio 78
poſt didicita faciat præſumptionem,Rom.ſing.754.in pr.Bart.poſt
gl.in l.maritus,ver.vlterius,quæro,ff.de quæſtio.vbi teſtis, qui nō de-
buit examinari,examinatus facit indiciū.Anch.& Gem.in c.de te-
ſtib.in 7.Abb.in c.de cætero,eod.Bald. in l.diuus,ff.de quæſt.† Limita 79
in cauſa ſummaria , & in qua proceditur ſola facti veritate inſpe-
cta.Sign.d.conſ.79.n.9.& ſeq.v.hoc idē cōcludo.Alex.conſ.147.in fi.
lib.2.& conſ.84.Cōſideratis,n.12.ver.4.principaliter,lib.4.vbi dicit* *
cōmunē,& multo magis in cauſa ſola facti veritate inſpecta. vide
contrarium ſupra,n.42.† Limita;quia teſtes examinati,& publicati 80
poſſunt repeti ad declarandam obſcuritatem dicti ſui. Caſtr. conſ.
246.In caſu,de quo quæritur,in pr.lib.1. † Reſtringe;quin non poſ- 81
ſunt repeti teſtes,vt addant dicto ſuo id,quod omiſerunt,maxime,
quando omiſſum eſt de ſubſtantia. Bart. in auth.at qui ſemel. C.de
probat. Caſtr.conſ.246. in pr.lib.1. & ibi apoſt. dat concor. † Re- 82
ſtringe;quia etiam ſi agatur de obſcuritate declarāda,non eſt fien-
da declaratio ad petitionem partis poſt didicita teſtificata. Caſtr.
d.conſ.246.vbi dicit,quod omnes* ita tenent lib.1. ſed bene iudex. *
poteſt ex officio repetere.† Et ideo teſtis, quando agitur de obſcu- 83
ritate,poteſt repeti,vt declaret, etiam ſi talis obſcuritas proueniat
ex omiſſione facta per teſtem in primo examine publicato, ita
Caſtr.d.conſ.246.v.breuiter,lib.1.ſecus eſt,ſi omiſſio non parit ob-
ſcuritatem,vt ibi declarat. † Declara;quia eſt in poteſtate,& arbi- 84
trio iudicis repetere teſtes examinatos,quorū dicta ſunt publicata,
ad effectū tollendi obſcuritatē,ſiue ex omiſſo,ſiue ex obſcuro ver-
bo proueniat,& licet non debeat hoc facere ad petitionē partis,ſed
ex ſuo arbitrio,tamē cum habeat liberū arbitriū iudex,petitio par-
tis non facit illud ceſſare,imo pro cautela dāt Doct.quod pars det
nomina teſtiū iudici;quia poteſt repetere pro declaratione,& non
tenetur in ſyndicatu.Caſtr.plene d.conſ.246.in pr.vſque num.5. &
maxime n.2.lib.1.Vide, Iudex ex officio poteſt multa.Concl.395.† Et 85
procedit declaratio , quod iudex ex officio poteſt repetere teſtem
examinatū poſt publicationē,etiam ſi vna pars petat,& alia cōtra-
dicat,quando dolo,vel malitia teſtis,vel examinatoris non fuit in-
terrogatus,& non depoſuit ſuper omnibus capitulatis,vel non ſuf-
ficienter depoſuit.Caſtr.d.conſ.246.n.3.v.nunc autē,& per tot.lib.1.
† Limita,quando ſtylus fori,vel cōſuetudo eſſet in contrariū.Fulg. 86
conſ.127.n.1.† Limita,quia ſi ſimul exhibētur inſtrumēta concor- 87
dantia cum articulis cōtrariis,vel ſuper eiſdem,poſſunt examinari
teſtes poſt publicationē. Alex.conſ.213.Viſo,n.28.v.præterea,lib.2.
† Limita;quia teſtes examinati in iudicio præparatorio ſummario, 88
puta

Digitized by Google

puta ſuper exceptione oppoſita ad proceſſum, etiam ſi ſint publi-
cati,poterunt examinari ſuper eadem exceptione oppoſita ad de-
ciſionem. Anch.*conſ.372.Pro declaratione,n.5.* Bart. in *extrauag.ad*
89 *reprimendum,ver.ſummarie,num.25.ver.ex hoc dico.* † Extende;quia
teſtes examinati in iudicio ſummario, & publicati ad vnum effe-
ctum,ne poſſeſſor turbetur,poſſunt iterum examinari in cauſa pe-
titorij,& in iudicio ordinario non poſſunt variare. Caſtr.*conſ.3.n.*
3.lib.2. Bart.*d.extrauag.ad reprimendum,ver.ſummarie, numer.25.*
90 † Limita;quia licet facta ſit publicatio quoad vnam partem,quæ
didicit teſtificata,ipſa non poſſit de nouo examinare;tamen quo-
ad aliam partẽ,quæ non didicit,non prohibetur examinari facere,
Bart.*conſ.38.Super inquiſitione,n.3.ver.imo ſi aduerſarius,lib.2.* vbi
apoſt.in *ver.teſtes inducere*,dat concor.pro vtraque.& relatiue de-
clarat,& iterum Bart.ibi *n.4.ver.3.ſic,vt præmittitur*,vbi, quod ſta-
91 tur iuramento partis,quod non didicit.† Extende;quia imo publi-
catio facta,quando non ſunt didicita teſtificata,non impedit par-
tes de nouo examinare; quia ceſſat timor ſubornationis, & licet
alię cauſę poſſint allegari,vt ſit finis litibus *cle.teſtibus,tit.de teſti-*
bus, quæ non videtur, niſi in ſola publicatione facta corã iudice,
habet locum,quando præſumptio eſt,quod didicita ſint teſtificata.
Alex.plene *conſ.84. Conſideratis, n.4.& ſeq.verſic. ſolum ergo reſtat,*
92 *l.4.*† Limita,quando publicatio eſſet obtenta parte inuita,vel in-
ſcia;quia quoad partem inſciã, vel inuitã non nocet. Anch.*d.conſ.*
93 *223.n.2.*† Et maxime,quando fuit proteſtata,& non didicit; quia
non nocet, quin poſſet probare,& examinare. Alex.*d.conſ.84.n.8.*
94 *lib.4.* † Limita,quando teſtes eſſent nulliter examinati ex defectu
citationis.Doct.in *c.de teſtib.*Soc.*d.c.fraternitatis.* Fel.*d.c.2.de te-*
*ſtib.col.ſi ver.tamen ſcias,de teſtibus.*allegat Rotam Romanam.*dec.*
*374.*Bart.in *auth.at qui ſemel*,vbi Bald.in 8. *limitat. Cod. de teſtib.*
Bart.in *l.qui per ſalutem*,per illum text.*ff.de iureiur.* vbi Iaſ. qui li-
* cet contrarium teneat;tamen hæc communis*opinio.Marſ.in *l.1.*
§.præterea, num.21.ff. de quæſtio. Iaſ. in *d.l. qui per ſalutem,ff.de iu-*
95 *reiur.*Caſtr.*conſ.96.Ego Paulus,n.4.l.1.* † Declara tamen; quia te-
ſtes examinati nulliter,& publicati nõ poſſunt examinari de nouo
coram eodem iudice,qui debet abſoluere partem ab obſeruatione
iudicij in illa inſtantia, & condemnare in expenſis partem, quæ
nulliter vexauit,reſeruato iure,&c.Caſtr. *d.conſ.96.n.4. & ſeq. per*
96 *tot.l.1.*† Extende;quia poſſunt repeti ſuper interrogatoriis, quan-
do fuerunt ſine interrogatoriis examinati,&pars proteſtata fuerat,
licet nondum dediſſet interrogatoria,quæ poſtea dedit;quia repe-
tuntur etiã poſt publicationem. Alex.*conſ.172.n.7. & ſeq.ver.op-*
☞ *ponitur etiam, lib.2.* Vide, *Articuli poſt publicationem teſtium qui*
97 *debeant admitti,vel non.Concl.527.*† Limita; quia exceptio perem-
ptoria poteſt deduci,& probari poſt didicita teſtificata.Leonar.de
Ceris *conſ.242.n.20.inter conſ.Signor.*qui hoc declarat, quãdo ex-
ceptio peremptoria continet nouum capitulum, videlicet quando
ſuperuenit; quia nullum emergens de nouo remanet deſtitutum.
98 † Limita,quando primi teſtes non fuerunt rite recepti per exami-
natorem, vt quia conſtat, quod ſuper omnibus non examinauit,
etiam ſi Notarius dicat in ſcriptura, *interrogati ſuper omnibus* quia
verba generalia non probant interrogationẽ ſuper omnibus Bart.
99 *d.conſ.38.in fi.ver.4.ſic lib.2.*† Limita;quia bene poteſt iudex pro
veritate habenda ex officio ſumere nouas probationes r.õ obſtan-
te publicatione,& quod ſint didicita teſtificata. Signor.*conſ.242.*
*n.23.ver.præterea vt ſupra.*Alex. *conſ.147.Ponderatis.num.19.lib.2.*
100 † Limita in minore,Eccleſia & muliere per viam reſtitutionis in
integrum.Innoc.in *c.auditis,de reſtit.in integr.*vbi Butr.Abb.& Im.
101 Afflict.*dec.216.* † Limita,quia publicatio teſtium examinatorum
facta coram arbitro non impedit, quin coram iudice etiam inter
eaſdem partes poſſint alij teſtes ſuper eiſdẽ,& contrariis examina-
ri, etiã ſi ſint corã arbitro didicita teſtificata,*l.fi.C.de teſtib.*Alex.
102 *conſ.84.Conſideratis,n.3.ver.ſed præmiſſis,lib.4.& per tot.* † Limita,
quando teſtes iuncti erant inſtrumento, vel pro eis concurrat in-
ſpectio loci. Alex.*conſ.213.Viſo,& opportune,col.fin.ver.præterea,l.2.*
103 † Declara; quia procedit limitatio,ſi inſtrumentum de nouo pro-
104 ducitur,ſecus ſi eſſet iam productum,vt ſupradicti dicunt.† Limi-
ta,quando teſtes ſecundo loco examinati concordant cum primis;
quia ceſſat timor,& probant.Soc.*d.c. Fraternitatis, de teſtib.art.11.*
105 *cnſ.42.* Corn. *conſ.27.lib.3.* † Limita, quando noui teſtes exami-
nentur non ad probandum, ſed ad coadiuuandum. Innoc.in *c.cum*
dilecti,de accuſ.circa fi.verſic.iudex autem ex officio,& in c.cum lo.&
An de re iud. Bald. in *l.cunctos populos,in 5.oppoſ. C.de ſum.Trinit.*
Abb. in *c.de cætero,de teſtib.* Rom.*ſing.754.Teſtes examinati.* Dec.
in *c.1.n.42.de probat.*Marſ. in *l.1.§. ſi quis vltro,num.31.de quæſtio.*
maxime iunctis adminiculis. Afflict.*deciſ.116.* clare Fel. in *d. c.fra-*
*ternitatis,n.11.ver.& in eo,quod dicitur,de teſtib.*vbi, quod ille, qui
Probauit poſſeſſionem per teſtes,vel præſcriptionem, poterit poſt
publicationem probare titulum,vel bonam fidem ad adiuuandam
poſſeſſionem probatam. † Reſtringe, dummodo primi teſtes pro-
bent,alias ſecus,exemplum, ſi probaſti per duos teſtes,altera pro- 106
bauit contrariũ,poterunt duo teſtes adiuuari;quia non potuit im-
putari ei,qui probauit per duos teſtes. Abb.in*d.c.fraternitatis,col.7.*
*de teſtib.*Bald.in *l.1.in fi.ff.de leg.2.* quia ſi dum probauit in prima
inſtãtia,& poſtea aduerſarius probauit,nõ potuit prænidere;& idẽ,
ſi teſtes mei ſunt debilitati in aliquo,*c.cum clamor.*vbi Imol.*de te-*
ſtib.& in c.ſeries eod.tit.† Et ſic requiritur;quod debilitatio ſit per 107
indirectum,& non potuerit præuideri.*Clem.2. de teſtib.cum ibi not.*
† Limita;quia publicatio nõ obſtat,quãdo volo poſt publicationẽ
probare aliquid neceſſarium,quod ſit neceſſarium facto partis ad-
uerſæ;quia nõ potui præuidere,ita Fel.in *d.c.fraternitatis,n.11.ver.*
*& retenta hac ſecunda de teſtib.*Vide, ***Exceptio competens non oppo-*** ☞
ſita præiudicat.Concl.398.n.54. † Limita;quia regulariter in cauſa 108
criminali etiã poſt concluſum in cauſa poſſunt teſtes examinari.
Marſ.in *prax.crim.§.ſequens,n.6.*vbi dicit*communem. Alex.*conſ.* *
*148.n.9.lib.2.*Vide, *Veritas requirenda, & attendenda. Concl.65.* ☞
† Declara;quia procedit limitatio in teſtibus ad defenſam,ſecus ſi 109
inducerentur ad offenſam; quia nõ poſſunt examinari poſt publi-
cationẽ,etiã ſi iudex ex officio hoc vellet facere. Clar. in *§.fi.q.61.*
*n.2.ver.ſed quæro.*vbi dicit*communem.† Extende;quia imo iudex, *
quando procedit ex officio in criminali,poteſt etiam ad offenſam 110
examinare teſtes poſt publicationẽ.Aret. in *d.c.fraternitatis, n.36.*
*de teſtib.*vbi dicit*communem,provt Clar.in *d.§.fi.q.61.n.2.v.bene* *
ſecundum aliquas.† Extende;quia adinuenta eſt practica,& cautela, 111
per quam in criminalib. teſtes examinantur tam ad offenſam,quã
ad defenſam poſt publicationẽ, quia dantur nomina teſtiũ iudici,
qui poteſt eos examinare pro veritate habẽda.Clar.*d.§.fi.q.61.n.3.*
† Contrarium, quod talis cautela non ſit bona,neq; admittenda; 112
quia aperitur via falſitatibus,& cauſæ deſtruuntur,ideo nõ admit-
teretur ad offenſam,niſi ex magna cauſa, & in atrociorib. Clar.*d.*
§.fi.q.61.n.3.in fi.† Reſtringe declarationẽ, & limitationem; quia 113
neq; ad defenſam examinãtur teſtes in criminali poſt publicatio-
nẽ,quãdo proceditur, ad inſtãtiã partis,Aret.*c.cũ clamor,col.2.ver.*
*nunc autẽ maturius,de teſtib,*Clar.*d.§.fi.q.61.n.2.*vbi dicit hoc pro-
cedere nedũ ſuper eiſdẽ articulis,ſed neq;ſuper directo cõtrariis,&
dicit * communem. † Limita;quia iudex in cauſa ciuili,& crimi- *
nali,bene poteſt repetere teſtes, vt declaret dictũ ſuum obſcurũ ex 114
officio,non autẽ ad inſtantiã partis, communẽ*dicit Clar. *d.§.fi.q.* *
*61.n.5.v.quæro nunquid,*vbi,quod de conſuetudine contrarium ſer-
uatur;quia ſit repetitio,ſiue ex officio fiat,ſiue ad inſtantiã partis;
ſed tamẽ dicit quod in criminalib.ipſe nõ ſeruaret, niſi ex magna
cauſa,& quãdo veritas aliter haberi non poſſet.Innoc.*d.c.cum dile-*
cti,de accuſatio.in fi.† Limita in cauſa in qua producũtur periti in 115
arte;quia poteſt fieri etiã poſt publicatas atteſtationes,cõmunẽ*di- *
cit apoſt.ad Alex.*conſ.147. Excellentiſſime Domine,n.7.& 8.v.omiſ-*
ſo,l.2.in v.non poſſe.† Contrarium tenet Alex.*d.conſ.148.n.7.& ſeq.* 116
l.2.† Declara totam hanc materiã,vel plene per Sig.*conſ.243.n.6.* 117
*& ſeq.tertio capiamus,*vbi *n.7.v.& ex præmiſſis,* qui facit tres caſus.
† Primus eſt negatiuus,quia publicatis teſtib.& didicitis teſtifica- 118
tis non eſt licitũ examinare nouos teſtes ad fundandã intentionẽ
eius,qui facit examinare contraria directo;quia directa contraria
probatio nõ admittitur. † Secũdus eſt caſus;quia bene admittitur 119
aliqua probatio,provt ſi probatũ eſt delictum cõtra me tali die,&
loco,poſſum poſt didicita teſtificata probare,quod tali die,& loco
etiã abſens,vel ſi cõtra me eſt probatũ delictũ,poſſum cõtra teſtes
probantes probare,quod ſunt corrupti pecunia,vel quid ſimile,&
iſta eſt cõmunis * opinio,vt dicit Sig.*conſ.243.n.7.& conſ.244.n.* *
19.vbi dicit * communẽ.† Tertius caſus eſt ex modo proponendi *
permiſſus;quia ſi principaliter volo probare,teſtes contra me exa- 120
minatos falſum dixiſſe,vt puniãtur, licet in cõſequentiã ſequatur
abſolutio,attẽditur intentio principalis,& datur reprobatio;ratio
eſt;quia ſi poteſt fieri poſt ſententiã,multo magis ante ſententiã,
Sign.*d.conſ.243.n.6.& 7.*dicit alia ratione; quia nullũ emergẽs de
nouo remanet ſine auxilio legis, nõ potui,neq;debui cogitare te-
ſtes falſum dicturos,ergo cũ video falſum dixiſſe, admittitur pro-
batio ſuper falſo;& ita fuiſſe tantũ in cõtradictorio in curia Archi-
epiſcopi Ioannis Mediolani,atteſtatur in eodẽ *conſ.n.10.*cõtra Al-
bericũ de Roſate,idẽ dicit *conſ.244.n.19.* † Limita; quia in Rota 121
Romana eſt ſtylus notorius,quod dãtur ſummaria dictorũ teſtium
examinatorũ nondũ publicatis atteſtationib. ad effectũ diſputandi
in Rota,& decidẽdi ſuper eorũ depoſitionibus;& tamen nõ recu-
ſatur nouũ examẽ teſtiũ & procedit,etiã ſi auditor fecerit decretũ,
per quod mandat fieri ſummariũ,vt per bo.me.Cæſarẽ de Graſſis
*dec.11.tit.de teſtib.*antiquiori tẽpore nõ ita lata dabãtur ſummaria,
ſed permittebatur pro omni lectura teſtiũ,vt dicta poſſet videre,

vt

Digitized by Google

ſum,vel breue ſummarium.Bart. in *auth.at qui ſemel.*
vbi,quod percunctatio eſt,quaſi cuncta puncta videri diligenter,
quod non eſt hic;& idem dicunt Bald.& alij in *c.vltra tertiam,n.5.*
ver.& conclude,de teſtib. vbi percunctari eſt omnia diligenter ple-
ne ſcrutari circa ſubſtátialia,& ita ibi plene Fel.in pr.& iſte ſtylus
fundatur nedum in quadam neceſſitate informandi, ſed etiam in
iure,vt in ſeq.limitationibus,ideo per omnia tribunalia verbis ita
ſeruatur,vt Rotam,quæ ſupremum eſt tribunal,imitentur alij iu-
23 dices.† Limita;quia ex lectura exempli, vel copiæ,provt eſt ſum-
marium teſtium,non dicuntur didicita dicta teſtium per text. in *l.*
fin.ff. quemadmodum teſtam.aperian. vbi Bald clare hoc ibi not. &
idem dicit Ang.& Io.de Imola,& idem Ang. in *l.ſi duobus,eod.tit.*
vbi magis explicite hoc tenet,Rom.*ſing.32.Viſo exēpli,* vbi apoſt.
24 dat conc.ſequitur Socin.in *Reg 13.in ver.teſtes,ver.24.* † Declarat
Io.de Imol. *d.l.fin.quemadmodo,teſtam. aper.* niſi copia eſſet manu
25 Notarij;quia eſt perinde,ac ſi originale vidiſſet. † Limita;quia ſi
vidit ſolum partem ſubſtantialem ; & non integrum dictum teſtis
non dicitur percunctaſſe,neq;excluditur.Bald.in *auth. at qui ſemel*
n.5.ver.ſed pone, quod quis leg. C.de probat. qui licet loquatur ſim-
pliciter,ſi non vidit totum;tamen ſe declarat idem Bald. in *c.vltra*
tertiam,n.5.ver. & concludo, de teſtib. quod ſi vidit totam ſubſtan-
tiam,dicitur totum vidiſſe,quoad hoc,ſecus,ſi partem ſubſtantia-
lem,& ſic etiam ſe declarat in *l.inciuile,ff.de legib.* dum ponit exē-
plum de parte legente dicta teſtiū, à qua Notarius abſtulit librū,
& non vidit omnia. Vide,Ant.Gabr.*l.1.tit.de teſtib.Concl.21.Teſtes*
☞ *poſt didicita teſtificata* vbi pleniſſime. Vide Maſc. *Concl.134.Arti-*
culi an admittantur poſt publicatas atteſtationes. Vide Soc. in *Reg.*
13.in ver.teſtes publicatis atteſtationibus, vbi ponit 52.limitationes.

Teſtium publicatio multiplex , & quid operetur, & quando
fieri poßit,vel non. CONCL. 295.

1 PVblicatio † teſtium duplex eſt, vna pronunciatiua vt quando
iudex dici ; *Publicamus,* & quando ſtatutum eſt in terminis hu-
ius publicationis pronunciatiuæ , & non eſt deuentum ad ſecun-
dam; quia partes non legerunt dicta teſtium, non operatur, quin
noui teſtes poſſint examinari.Bal.*conſ.152.Plura tanguntur, in pr.*
ver.item duplex eſt,l.1. plene Alex.*conſ.84.Conſideratis,n.4. & ſeq.*
2 *ver.ſolum ergo,l.4.* † Et iſta pronunciatiua nō nocet parti non pe-
tenti,& proteſtanti,ſine dubio,parti autē petenti;quia videtur re-
nunciare vlteriori probationi,nocet ſecundum aliquos.citat Alex.
3 *conſ.84.Conſideratis,in pr.l.4.* † Extende;quia publicatio proceſſus
facta per iudicē,corā quo bene dati sūt articuli,ſed nō ſunt exa-
minati aliqui teſtes,non impedit,quin poſſint examinari.Alex.*d.*
4 *conſ.84.n.8.ver.2.moueor,l.4.* † Et iſta publicatio pronūciatiua facta
à iudice dicitur quædam interloquutoria,quæ poteſt reuocari,etiā
ſi noceret petenti eam,quando non didicit teſtificata;imo eo ipſo,
quod iudex facit actum contrarium,puta admittendo teſtes,cenſe-
tur reuocare. Alex.*d.conſ.84.n.9.& ſeq.ver. 3.principaliter,lib.4.* vbi
dat multa ſimilia de concluſione cauſæ,quia ſi admittat probatio-
nem poſt eam,cenſetur reuocare; item ſi poſt præfixionem termi-
5 ni admittat probationem , reuocat præfixionem. † Extende; quia
etiam teſtes poſſunt repeti,vt declarent dictum ſuum, quando eſt
facta iſta publicatio verbalis tantum. Bald. *d.conſ.152.in pr. lib.1.*
6 † Extende;quia in cauſa etiam criminali publicatio teſtiū non im-
pedit examen fieri de nouo , quando non ſunt didicita teſtificata
per partem,quæ fecit examinare poſt publicationē.Sign.*conſ.241.*
7 *n.6.in fin.ver.nec obſtat.* † Requiritur tamen publicatio proceſſus,
& teſtium in cauſa ſummaria etiam ſine figura iudicij.Bart. in *ex-*
☞ *trauag.ad reprimendum,in ver. publicationem.* Vide, *Proceſſus debet*
publicari in cauſa criminali partibus per iudicem , & quando ſecus.
8 *Concl.800.* Vide, *Publicatio proceſſus qualiter fiat.Concl.966.* † Idem
in criminalib.cauſis;quia debet fieri publicatio proceſſus,& teſtiū.
Bart.*d.extrauag.ad reprimendum in ver. publicationem,* vbi extendit,
9 ſiue procedatur contra abſentem,ſiue non.† Declara; quia ſi non
fiat hæc publicatio proceſſus, non tamen ſententia erit nulla,imo
valida. Alex.*conſ.120.Viſo proceſſu,n.7.ver. quantum ad tertium,l.7.*
10 † Publicatio ſecunda dicitur inſinuatiua, per quam partes didice-
runt teſtificata,& iſta impedit nouam teſtificationē;quia plus im-
portat didiciſſe teſtificata,quando interloquutoria iudicis, quoad
hoc,ne amplius ſit locus examini teſtium.Bald. *d.conſ.152.in pr.v.*
11 *alia eſt inſinuatio,l.1.* † Non tamen reſpicit defenſionem naturalē
denegatio publicationis ; quia valet ſententia lata non publicatis
teſtibus,etiam ſi ſit petita;quia reſpicit ius partis;ideo debet appel-
pellationis.Anch.*conſ.36.in fi.& per tot.* † Alia eſt publicatio præ- 13
ſumptiua; quia ſi lata eſt ſentētia ſuper probationibus, præſumun-
tur teſtes publicati;quia aliter non probarent.Anch.*d.conſ.336.n.3.*
† Quarta publicationis ſpecies eſt, quando teſtes examinantur ad 14
perpetuam rei memoriā , provt quando agitur de probando teſta-
mēto cōfecto corā teſtibus;quia teſtes poſſunt pro hærede vniuer-
ſali examinari,& publicari ad perpetuam rei memoriam ad hoc,vt
probēt.Bald.*d.conſ.52. Interdum petuntur teſtes,n.2.v.ſed videndum.*
lib.4. † Et fieri poteſt hæc publicatio quandocunque , ſiue teſtes 15
probēt,ſiue nō:quia ad eſſentiā publicationis nō eſt neceſſe, quod
probent. Bald.*d.conſ.52.in fi.lib.4.* † Adde;quia terminus aſſignatus 16
ad probandum,ſeu probandum per teſtes, non cenſetur aſſignatus
terminus ad producendū,& petendū publicationem;quia ſunt ter-
mini diuerſi,& aſſignatio vnius nō includit alterū.Rom.*conſ.443.*
Quoad primū,n.10. † Publicatio fieri nō poteſt tēpore feriarum,& 17
facta nō valet. Bald.*conſ.2.Confirmatis conſtitutis poſt med.ver.ſolutio*
lib.2. † Itē publicatio teſtiū fieri non poteſt,donec aliqui teſtes ſunt 18
iurati,& nō examinati;quia donec pēdet examē,nō poteſt fieri pu-
blicatio,niſi pars ſit citata ad examinari faciēdum intra terminum
præfixum,ſeu præfigendum, etiam ſi ſit lapſus terminus.Bart.*conſ.*
228.n.3.& ſeq.ver.4.quia.li.1. † Extende;quia non valet publicatio, 19
etiam ſi fieret prætextu refrænandi numerū teſtium;quia non poteſt
numerus refrænari,poſtquā ſunt admiſſi,& iurati.Bart.*d.conſ.228.*
n.4.ver.nec poſſet iudex,li.1. † Itē non poteſt fieri lapſo termino pro- 20
batorio ; quia debet ante peti,& fieri. Petr. Anch.*conſ.53.per tot.*
† Item debet pars citari,alias publicatio eſt nulla.Sign.*conſ.201.in* 21
pr.& cōſ.202.n.7. Bart.*conſ.228.Catharina,n.3.* vbi quod debet fieri
parte præſente,vel citata,alias non valet,& nō præiudicat.† Et quia 22
teſtes regulariter examinantur ſecrete ; quia hoc eſt de iure natu-
tali,vt apud Danielē;ideo cum partes non poſſint ſcire quid depo-
nant,neceſſaria eſt publicatio etiam in cauſa ſummaria,alias tolle-
retur defenſio parti.Bart. *in extrauag. ad reprimendū in v.& figura.*
n.15. v. ſed an requiratur publicatio. vbi apoſt. *in v. examinatio.* dat
conc.† Operatur publicatio teſtiū,quod teſtes probent;quia ſi non 23
ſunt publicati,non probāt;& idē,ſi ſunt nulliter publicati;quia niſi
iterum publicentur,non probant.Bal.*d.conſ.2.poſt med.v.ſolutio,li.2.*
Anch.*conſ.336.n.3.* Zab.*cōſ.109.n.2.& ſeq.v.nec poteſt dici,* vbi,quod
ex quo poſſent reprobari, ſuper eis iudex non poteſt ſe fundare,&
quod facit contra ius,ſi iudicat ex teſtib. non publicatis, & Rom.
cōſ.190.Clarū eſt col.2.v.vlt. † Et quod ſententia ſit nulla lata teſti- 24
bus non publicatis, nec tranſeat in iudicatū;quia deficiunt ſubſtan-
tialia iudicij. Sign.*conſ.203.In quæſtione,n.7.* gl.Bart.Doct.*in l.ſi q.*
C.de teſtib.& in l.prolatam.C.de ſent.& interloq.omn.iud. † Extende, 25
etiam ſi is,contra quem fuit lata ſententia non publicatis teſtibus,
fuiſſet cōtumax;quia in vno contumax non iudicatur in alio con- 26
tumax.Sign.*conſ.203.n.7.& ſeq.* † Contrarium,quod teſtibus non
publicatis,ſi feratur ſentētia,valet mero iure; quia non eſt nulla,&
ita ſernatur de ſtylo curiæ,quod fertur ſententia non publicatis te-
ſtibus.Pet. de Anch. *conſ.53.Omiſſio publicationis,* & ita ſeruat cu-
ria Romana,& ita ſeruatur de ſtylo , quod probent non facta pu- ☞
blicatione Guido Pap. *deciſ.586.per tot.* Vide, *Publicatio proceſſus,*
&c.965. † Extende,etiam ſi fuit petita publicatio parte præſente; 27
quia ſi iudex diſtulit publicare,iniuſte fecit,ſed ſentētia nō eſt nul-
la , ideo debet appellare.Pet.de Anch.*d.conſ.53.per tot.* † Declara; 28
quia teſtes non publicati,vel male publicati, probant in alio iudi-
cio inter eaſdem perſonas,ſi ſunt mortui; ſi vero viuunt,non eſt in
poteſtate partis,contra quā,quod iterū examinentur.Sign.*conſ.201.*
in fi. vbi,quod ita fuit iudicatū per Collegium Mediolani.† Decla- 29
ra,quia publicatione non facta teſtes etiam inter eaſdem perſonas
non probant,niſi ſint teſtes mortui,de quorū morte debet conteſta-
re,vel niſi publicentur per ſucceſſorem in officio iudicis, qui exa-
minauit, ita Alex. *conſ.82.Viſo proceſſu,col.fi.n.23.v.præterea, lib.5.*
vbi dicit veriorem, & magis * commun. † Effectus publicationis *
proceſſus,& teſtium qui ſit,vide Bart. *in Auth at qui ſemel.C.de te-* 30
ſtib.in repet. ad quem ſe refert *in extrauag. ad reprimendum , ver.* ☞
ſequentia,in fi. Vide Concluſionem proxime præcedentem.

Theologia eſt nobilior cunctis ſcientiis , & quid ſit.
CONCL. 296.

THeologia † eſt omnium artium, & ſcientiarum ſuprema , & 1
omnes artes , & ſcientiæ ancillantur eidem ſui nobilitate, &
altitudine, ac profunditate, *c. ſuper ſpecula , ne clerici , vel monachi.*
Bald.*conſ.52.in pr.lib.5.*

Theo

Digitized by Google

Theologi & Canoniſtæ diſcordant in multis, & quibus. CONCL. 297.

1 THeologi † & Canoniſtæ diſcordant; quia Theologi volunt,
quod ſtriges vere corpore moueantur, & tranſportentur, Ca-
2 noniſtæ, quod ſit illuſio diaboli, *c. Epiſcopi. 26. q. 5.* † Vſura ſecun-
dum Canoniſtas Hebræis concedi poteſt, quia de eorum ſalute nõ
eſt curandum, ſecundum Theologos ſecus; & ſtandum eſt potius
Canoniſtis, quam Theologis in iis, quæ ſunt circa ius diuinum ſe-
cundum moralem Philoſophiam; ſecus ſi ſecundum ſalutem. Alex.
3 *conſ. 1. n. 10. l. 2.* † Bonæ fidei poſſeſſor vſque ad completam præ-
ſcriptionem, licet ſuperueniat mala fides, poſtquam præſcripſit, nõ
tamen tollitur præſcriptio completa, quin poſſit rem tenere ſecun-
dum Canoniſtas; ſecus eſt ſecundum Theologos. Io. de Im. *conſ.*
4 147. *In cauſa inter Franciſcum, n. 11 &c. nam ſi quis.* † Decimæ non
debentur Eccleſiis habentibus bona propria, & non ſoluentes non
peccant, ſi extat conſuetudo non ſoluendi; quia Papa ex tolerantia
videtur ſic permittere ſecundum Theologos, ſed per Canones hæc
opinio damnatur; quia imo Eccleſia contradicit expreſſe, *c. 1. deciſ.*
in 6. & ideo opinio Beati Thomæ, & Theologorum in hoc repro-
5 batur. Alex. *conſ. 64. Romana Eccleſia, l. 4. per tot.* † Iuriſdictio tem-
poralis ſecundum Theologos ad Imperium, ſpiritualis ad Papa-
tum; & tamen iſtud eſt falſum ſecundum Canones & Canoniſtas;
quia omnis iuriſdictio in Chriſto fuit: *Data eſt mihi omnis poteſtas*
in cœlo, & in terra. & quia Imperium eſt à Deo, & ab Eccleſia; &
quia poteſt Papa citare vbique etiam in terris Imperij, non è con-
tra. *Clem. paſtoralis, de re iud.* qui text. eſt conciliaris, & attendendus.
Bart. in *extrau. ad reprimendum. §. per edictum, num. 9. & ſeq.* & quia
habitu Papa habet omnem iuriſdictionem, actu tenet Imperator
ab Eccleſia. Zab. *conſ. ſi. per tot.* & hodie extat *extrauag. 8. Vnam ſan-*
ctam Eccleſiam. Vide, *Imperium qualiter ſit à Deo & populo, & quale*
ſit Imperium. Concl. 31. Vide, *Forus conſcientiæ quid requirat, & quid*
reijciat. Concl. 447.

Theſauraria, & Cantoria de iure non eſt dignitas, niſi adſit conſuetudo. CONCL. 298.

2 THeſauraria, † & Cantoria de iure communi non eſt dignitas,
ſi non habet prærogatiuam iuriſdictionis ſuper alios. Gem.
conſ. 101. in prin. ver. ſi autem conſuetudo, quod duplicatur *conſ. 140.*
2 Abb. *conſ. 93. In queſt. in pr. lib. 2.* † Limita; quia conſuetudo bene
poteſt inducere, quod Theſauraria, & Cantoria, licet non habeant
prærogatiuam iuriſdictionis; tamen ſint dignitates, Gem. *d. conſ.*
101. in pr. quod duplicatur. *conſ. 140.*

Theſaurarius Cameræ Apoſtolicæ, & eius officium quale. CONCL. 299.

1 OFficium † Theſaurarij Concilij, vel Sedis Apoſtolicæ eſt
pecunias Cameræ ſoluendas recipere, & computum plenum
2 de eis reddere, *lib. 1. Cod. de Canon. larg. lib. 10.* † Et ideo non poteſt
abſoluere excommunicatum pro debito Camerali, etiam ſi ſoluit.
Rom. *conſ. 387. In terminis propoſita, n. 3. ver. certum eſt.*

Theſaurus inuentus cuius ſit. CONCL. 300.

1 THeſaurum † inuenire quilibet poteſt in ſuo fundo, vel do-
mo, & de iure eſt proprium ſuum, dummodo arte magica, &
prohibita non vtatur. Afflict. *deciſ. 321. in Regia Camera, n. 7.* vide
2 text. in *§. Theſauros, Inſt. de rer. diuiſ.* † Amplia; quia inuentor the-
ſauri in fundo alieno, vel Cæſaris habet medietatẽ, aliam medieta-
tẽ habet dominus priuatus, vel princeps, aut fiſcus. vel ciuitas, *d. §.*
Theſauros, Inſt. de rer. diuiſ. vide Vrſ. in *addit. ad Afflict. dec. 321. n. 7.*
vbi ex mẽte And. de iure inuehitur contra Princeps extorquentes
3 ab inuẽtoribus. † Contrariũ, & forte male dicit Caſtr. *conſ. 330. col.*
2. v. dico ergo, l. 2. vbi, quod Theſaurus in fundo alieno inuentus eſt
inuentori, ſed intellige ſupplendo iuxta iura, quæ allegat in *l. nun-*
4 *quam. §. Theſaurus. ff. de acq. rer. dom.* † Amplia; quia in tantũ The-
ſaurus, & Vena alicuius lapidis pretioſi eſt inuẽtoris, vt etiam poſ-
ſit effodere ſubtus agrum alienũ, dummodo non deuaſtet, vel non
noceat domino, Caſtr. *conſ. 3. n. 4. ver. ſed quantum ad iudicium, per*
5 *tot. lib. 2.* & repetit *conſ. 4. ver. 2. debent ſuccumbere, eodem lib. 1.* † Ex-
tende in tantum, quod etiam ſi dominus fundi velit facere idem,
quod inuentor, vt ipſum remoueat, non poteſt; quia eſt locus præ-
6 occupationis. Caſtr. *d. conſ. 4. col. 1. in ver. nec obſtat, lib. 2.* † Declara
tamen; quia dominus fundi bene poteſt prohibere volentem inue-
nire Theſaurum in fundo ſuo. Caſtr. *conſ. 23. in pr. l. 2.* per text. in *l.*
7 *nunquam. §. Theſaurus. ff. de acq. rerum dom.* † Vide pleniſſime Alua-
rot. poſt Iſern. in *tit. quæ ſint regalia,* & ibi plenius Iacob. de S. Geor
gio ſub *n. 7. & ſeq.* vbi ponit plurimos caſus, quid ſi in fundo Prin-
cipis, in fundo publico, in fundo pignorato, in fundo nullius, quid,
ſi caſu inuenit, quid ſi data opera, quid ſi dominus ſit ignorans,
quid ſi ſciens, quid ſi arte magica, & finaliter, quod vendens poteſt
ſibi reſeruare theſaurum, & quid in emphyteuta, vt ſibi quærat,
non domino directo, vide eum, quia plene loquitur. Vide, *Minera*
metallorum, & lapidum cuius ſint. Concl. 237.

Timor excuſat ſpernentem præceptum ſuperioris. CONCL. 301.

TImor † excuſat ſpernentem præceptum ſuperioris etiam Ec- 1
cleſiaſtici. Oldr. *conſ. 93. per tot.* & maxime *num. 15. ver. ad id,*
quod opponatur, vbi ponit exemplum de Coruo iuſſo à Beato Be-
nedicto, vt afferret panem veneno intinctum, quod vellet, ſed non
poſſet obedire propter timorem veneni. † Amplia; quia iuſſus ſub 2
pœna etiam conuentionali, & iurata ſtare in certa ciuitate, & ſer-
uare certa confinia, ſi non poteſt propter timorem tuto ibi ſtare,
vt quia dominus loci iubeat eum recedere, excuſatur, nec incurrit
pœnam. Ang. *conſ. 378. Dominus Raymondus, & conſ. 379. per tot.*
Vide, *Impoſſibilia non obligant. Concl 54.*

Timor multa induxit CONCL. 302.

LEges † primas in orbe induxit timor. Bald. in *proœmio decre-* 1
tal. incip. *Initium, n. 2. in fin.*

Timor Dei bonus, & operatur multa. CONCL. 303.

TImete † Deum omnes ſancti eius; quia non adeſt dominus 1
timentibus eum. *Pſalm. 33.* † Timor domini ſanctus perma- 2
nens. *Pſalm. 18.* † Venite filij, audite me, timorem domini docebo 3
vos. *Pſalm. 33.* vide Io. de Capiſtra. in *rubr. ſeu proœm. ſuper rubr. de*
vita, & honeſt. Cler. † Beatus vir, qui timet dominum, in mandatis 4
eius volet nimis. *Pſalm. 111.*

Tyrannus quis dicatur, & multa de tyrannis. CONCL. 304.

TYrannus † dicitur, qui iniuſte occupat, vel vſurpat ciuitatem, 1
vel id, quod eſt alterius. Ang. *conſ. 379. Optime, & vere, in pr.* † 2
Et qui ſibi vſurpant de facto ciuitates, quæ conſueuerunt regi per
Principes, Reges, Duces, vel Comites contra voluntatem dominã-
tium, dicuntur tyranni, *l. decernimus. C. de ſacroſ. Eccl.* Caſtillio. *conſ.*
13. n. 17. v. eſt quoq; & ſecundario. † Et pleniſſime Bart. in *tract. ſuo* 3
de tyrannis, vbi quis ſit tyrannus; & quotuplex, vide eum; quia vbi
ſunt tractatus pleni, non intẽdo tranſcribere. † Diabolicus dicitur 4
ſpiritus tyrannidis, Ang. *d. conſ. 379.* vbi, quod propterea iuſſus ty-
ranni inducit timorẽ etiam in conſtantiſſimos viros. † Extende; 5
quia tyrannus dicitur ille, qui inuito inueſtito ab Imperio de ciui-
tate, vel caſtro exercet iuriſdictionẽ potentia ſua; quia habẽs titulũ
non poteſt eũ coërcere, & ideo tenetur crimine læſæ maieſtatis, &
eſt rebellis tam Imperij, quã inferioris inueſtiti. Caſtillio. *d. cõſ. 13.*
n. 19. & ſeq. vbi dat exemplum in illo Saccomanno, qui ingreſſus
Papiam inuito Comite inueſtito ab Imperio. † Extende; quia non 6
poteſt populus, qui eſt ſub aliena iuriſdictione, & iuramento fide-
litatis, prorogare iuriſdictionem, in alium dominum, vel populum,
niſi de conſenſu ſui domini, & qui recipit tales, non eſt dominus,
ſed tyrannus. Caſtil. *d. conſ. 13. n. 20.* † Tyrannus nunquam præſcri- 7
bit, ſicut nec intruſus in beneficio. Caſtil. *d. conſ. 13. n. 21. & ſeq.* † 8
Extende in tantum, quod neq; poteſt Princeps ſalua iuſtitia con-
cedere caſtra ſic inuaſa, ſiue inuaſio ſit facta à perſonis particula-
ribus, ſiue ab vniuerſitatib. Caſtil. *d. conſ. 13. n. 22. & ſeq.* † Limita; 9
quia ciuitates, quæ in abſentia Imperatoris ſibi elegerunt Duces,
prout faciunt Veneti, & Ianuenſes, ſunt veri domini, & non tyran-
ni, propter conſuetudinem, quam Imperator ſcit, & tolerat; & pro-
pter bonum regimen; quia ipſi non ſunt domini, ſed potius habent
quondam præeminentiã cum conſilio populi. Caſtil. *d. conſ. 13. n. 18.* *
vbi dicit * communem opinionem. Vide Concl. prox. ſeq.

Tyrannorum geſta, & exactiones factæ quando valeant vel non, aut liberent, vel non. CONCL. 305.

TYranni † æquiparãtur vſufructuariis, & ideo valent geſta ab 1
eis durãte dominio eorũ ambulatoria, ſicut ambulat fortuna;
& ideo cũ nõ proueniant geſta ab eis à dignitate, ſed à perſona, nõ
ſeruantur poſt dominiũ eorum geſta per eos, & hoc eſt de iure, &
de ſubtilitate iuris. Bald. *conſ. 204. Longum thema, n. 4. v. item donatio,*
l. 3. vbi loquitur de Maſtino de Scala domino Brixia. † Extende; 2
quia confirmatio generalis facta per Principem verum dominum
de geſtis, & ſtatutis factis per ciuitatẽ, quæ exercuit tyrannidẽ nõ
cõprehendit alienationes factas durante tyrannide, niſi fiat mẽtio
ſpecialis. Abb. *cõſ. 94. col. 3. n. 4. ver. nec obſtat, l. 2.* † Amplia; quia Io. 3
de Bentiuolis eiectus de anno 1402. licet exigit à maſſario Imolæ

obli

Digitized by Google

*conſ.*283. *Tria principaliter,num.4.& ſeq.* † Extende;quia de-
4 *ſoluens fiſco quando liberetur,vel non.Concl.*43.
bitor ſoluens tyranno exigenti in iniuriam creditoris liberatur,etiã
ſi ſit in mora ſoluẽdi ipſi Creditori.Chriſtoph.Caſtil.*conſ.*1.*per tot.*
5 † Amplia;quia ſolutio facta tyranno non liberat ſoluentẽ,quando
id,quod ſoluitur,debetur ex contractu celebrato cum vero domi-
6 no.Dec.*conſ.*407.*Viſis & diligenter,in pr.*† Extende in prælato in-
truſo,quia non liberatur ſoluens illi.quando id,quod ſoluitur, erat
debitum ex contractu celebrato cum vero Prælato.Dec. *conſ.*407.
7 *in pr.*Alex.plene *conſ.*120.*n.*7.*lib.*5.vbi apoſt.in *ver.intruſo.* † De-
clara,ſeu reſtringe, niſi haberet confirmationem à Papa,vel ſub-
eſſet cauſa credendi eum verum Prælatum. Alex. *d.conſ.*120.*n.*7.
8 *lib.*5. † Extende maxime; quia non liberatur ſoluens tyranno, vel
intruſo,quando id,quod debetur,conſiſtit in quãtitate.Dec *d.conſ.*
9 407.*in pr.* † Contrarium,quando præceptum tyranni eſt in iniu-
riam,& odium creditoris;quia hoc ſufficit. Ruin. *conſ.*167.*n.*7.*&*
*ſeq.lib.*4.& maxime *n.*9.vbi,quod tunc procedit extenſio,quando
10 priuato fit ſolutio ſine præcepto ſuperioris.† Extende,vt etiã pro-
cedat,quando ſoluens non erat ſubditus;quia male ſoluit, ex quo
non poterat timere;ideo ſoluendo non liberatur. Dec.*d.conſ.*407.
11 *n.*2.*ver.prima eſt.*† Sed tamen ſi debitor eſſet ſubditus,licet credi-
tor non eſſet ſubditus,bene liberatur;quia attenditur perſona,cui
fit præceptum,non perſona,in cuius odium factum eſt.Ruin.*conſ.*
12 167.*n.*8.*l.*4.† Extende etiam in ſubdito ſponte ſoluente; quia de-
buit recuſare,quantum poteſt,vt appareat, quod ſponte nõ ſoluit.
13 Dec.*d.conſ.*407.*n.*2.*ver.*1.*ratio.*† Reſtringe,niſi tyrãnus haberetur
pro domino,vel intruſus pro Prælato vero, vt quia haberet inue-
14 ſtituram,licet non bonam. Alex. *conſ.*120.*n.*7.*l.*5. † Amplia, quia
ſtatuta facta per tyrannũ nõ valẽt;quia ſtatuere eſt iuriſdictionis,
& tyrannus nullã habet iuriſdictionẽ.Caſtil.*conſ.*13.*n.*23. *ver.ſolet*
15 *quoq;quam.*† Extende,vt idẽ ſit in ſtatutis factis à populo tempore
tyranni;quia præſumuntur facta per impreſſionẽ tyranni.Caſtil.*d.*
16 *conſ.*13.*n.*13.*ver. quinimo.* † Extende; quia neq; valent proceſſus,
neq; iudicia,ſententiæ,neq;acta facta per tyrannũ,vel eius officia-
les;quia carent iuriſdictione.Caſtil.*d.conſ.*13.*ver.idẽ eſt de proceſſi-*
bus,& quia citati nõ tenentur cõparere,propter metũ, vt ibi.*n.*24.
17 † Amplia;quia nõ valet cõtractus factus cũ tyranno,ſi cõtrahens
eſt læſus enormiter, quia præſumitur dolus,& cõpulſio Caſtil. *d.*
18 *conſ.*13.*n.*24.*v.idẽ quoque.*† Limita in Lõbardia;quia de facto va-
lent,& attenduntur geſta ab iſtis dominis temporalibus quocunq;
19 iure.Bald. *d.conſ.*204.*n.*4.*v.tamen in Lombardia,l.*3.† Limita;quia
eiectorũ debitores à tyranno,vel ciuitate ſoluentes præcepto tyrã-
ni,vel ciuitatis liberãtur,prout de Othone tyranno Parmæ loqui-
tur Anch.*conſ.*64.*n.*9.*v.ad ſecundo,*& de ciuitatib.partialibus, quæ
eiecerant partẽ contrariã,& exegerunt à debitorib.eiectorũ. Bart.
in *l.creditor,n.*2.*ff.de ſol.*plene Bald.in *l.falſus,n.*30.*&* 31.*C.de furt.*
20 † Declara tamen;quia ſi tyrannus exigit odio creditoris, liberatur
ſoluens,ſi odio debitoris,non liberatur;ſi vero nec odio debitoris,
nec creditoris;tunc ſi debitum eſt in ſpecie;liberatur, ſi in genere,
vel quantitate, non liberatur, & idem ſi à priuato exigitur ; quia
21 nunquam liberatur.Bart.in *d.l.creditor.ff.de ſolutio.* † Limita; quia
22 ſoluens putatiuo domino liberatur, ſi ex iuſta cauſa ſoluat. † De-
clara,vt procedat,quando id,quod debetur, conſiſtit in ſpecie , ſe-
* cus ſi in quantitate, vel in genere,*communem dicit Ruin. *conſ.*
171.*n.*11.*ver. Item non obſtat,l.*4.*& conſ.*167.*n.*6.*ver.*2. *confirmatur,*
*l.*4.*& conſ.*116. *num.*8.*ver.*2.*confirmatur,* vbi eſt duplicatum. Vide
Concl.prox.præcedentem.

Titulus quid ſit,& non poteſt haberi beneficium ſine ti-
tulo,& quando ſecus. CONCL. 306.

1 TItulus † eſt modificatio poſſeſſionis. Oldr.*conſ.*217. *Super eo,*
2 *circa pr.* † Duplex autem titulus reperitur in beneficio ; quia
aliquando eſt titulus plenus conferẽs beneficiũ , aliquãdo titulus
non plenus,ſed titulus officiandi in beneficio, & iſte ſecũdus titu-
lus non dat rectoriã,vt poſſit agere deputatus ad officiandum,niſi
pro alimentis,Bal.*conſ.*250.*Viſo iſto proceſſu,n.*3.*v. ſed vlterius, vſq;*
3 *in fi.l.*4.† Et literæ loco tituli habentur in beneficialibus,ſine quo
ius haberi non poteſt in beneficio.Oldr.*conſ.*257.*n.*29.*v.nam cum*
*per huiuſmodi,*vbi,quod titulus datur per literas,& collationem in
4 beneficio. † Amplia,vt in tantum beneficium ſine titulo haberi
non poſſit,vt nõ ſufficiat dici,pacifice beneficium poſſediſſe;quia
longa poſſeſſio beneficij non iuſtificat titulum inualidum. Cald.
*conſ.*301.alias 9.*de rerum permut.*vbi, quod taliter poſſidens paci-
fice beneficium ſine canonico titulo nõ poteſt permutare;quia nõ
rum permut. † Limita; quia licet ex poſſeſſione non probetur ti-
tulus beneficij;tamen inducitur præſumptio tituli,maxime,quan-
do Epiſcopus diu ſciuit,& admiſit,vel inueſtituram fecit,vel ſuper
hoc fuit per viros doctos arbitratum;quia iſta inducunt præſum-
ptionem tituli.Cald. *d.conſ.*302. alias 10.*de rerum permut.* † Et de 7
diuturna poſſeſſione,quod inducat præſumptionẽ tituli; quia non
eſt veriſimile,quod Epiſcopus diu permiſiſſet aliquem ſine titulo
poſſidere beneficium tenet Gem.*conſ.*87.*n.*2. *ver. hic obſtat.* † De- 8
clara,dummodo non probetur intruſio; quia tunc diuturna poſſeſ-
ſio nihil releuat.Gem.*conſ.*87.*n.*2.*ver.& licet iſto caſu.* † Declara; 9
quia tituli beneficiorum ſunt de iure poſitiuo,ideo Papa poteſt ab-
ſolute omnia circa titulos beneficiales ſine labe ſimoniæ.Zab.*conſ.*
150.*n.*12.*ver.*3.*modus,& conſ.*142.*n.*1.*ver.& ſi dicatur.*

Titulus coloratus quando dicatur,vel non. CONCL. 307.

TItulum † coloratũ dicitur habere is,qui habet ab eo qui ha- 1
buit poteſtatẽ conferendi,licet in recipiente fuerit defectus.
Lap.*alleg.*16.*n.*2.*ver.quam coloratam dicũt,* late Mandoſ. ſuper *reg.*
16.*quaeſt.*26.*n.*6.allegat Guido Pap.*deciſ.*85.Dec.*conſ.*220.*In cauſa*
*beneficiali,circa med.*Nat.*conſ.*411.*in fi.*vbi alios citat. † Et dicitur 2
titulus coloratus omnis titulus,qui prima facie , & primo aſpectu
validus apparet,& ſic titulus apparẽs iuſtus primo aſpectu dicitur
coloratus.Guido Pap.*d.dec.*85.Dec.*d.conſ.*220.Nat.*d.conſ.*411 *in fi.*
vbi, quod coloratus dicitur , quando habet formam extrinſecam;
quia de intrinſeca non tenetur docere. † Amplia,etiã ſi conferens 3
reuera non eſſet vere Prælatus, ſed tamen cõmuni opinione pro
tali habeatur;quia titulus dicitur coloratus, etiam ſi poſtea appa-
reret eũ non habuiſſe hoc ius vere.Lap.*alleg.*90.*In Dei nomine,n.*8.
*ver.venio ad ſecundum, & n.*9.vbi multa ſimilia ponit. † Amplia, 4
etiã ſi conferens titulũ ſolum eſſet in poſſeſſione conferendi; quia
ſola poſſeſſio attenditur. Lap.*alleg.*79.*n.*5.† Amplia;quia Prælatus 5
excommunicatus, vel ſuſpenſus confert coloratum titulum ,ſi ha-
betur communiter pro abſoluto.Lap.*alleg.*90.*n.*11.*verſu. præterea*
magis.† Amplia in titulo habito à Papa ; quia etiam ſi modus va- 6
cationis nõ verus, ſed putatiuus ſit expreſſus, vel ſi ſubreptio præ-
tendatur,dicitur titulus coloratus,Lap.*d.alleg.*90.*n.*11.vbi loquitur
in caſu iſto. † Amplia ; quia quoties titulus prouenit ab habente 7
poteſtatem conferendi;non exigitur validitas;quia licet poſſet dici
nullus, eſt tamen coloratus ex quo nullitas allegata altiorẽ requi-
rit indaginem. *D Pedem.deciſ.*116.*n.*7. Natta plene *conſ.*411.*in fi.*
vbi,quod ſi nullitas eſt intrinſeca,non releuat in iudicio poſſeſſo-
rio,ſecus ſi apparens.† Amplia;quia gratia ſubreptitia dat titulum 8
coloratum.Put.*deciſ.*80.*In vna Bononien.lib.*1. † Amplia in colla- 9
tione beneficij conditionali, quatenus de iure patronatus de con-
ſenſu patronorum;quia ſi conſtat eſſe de iure patronatus,talis gra-
tia non confert titulum coloratum , ſi probatio eſt per confeſſio-
nem;ſi vero eſt per teſtes,in ſpolio bene confert; quia probatio ta-
lis non excludit probationem contrariam. Put.*dec.*63.*In vna Aſto-*
*ricen.lib.*1. † Extende; quia imo diſpenſatio,& reualidatio ſufficit 10
quod poſſit eſſe obtenta in ſpolio,quãdo ſuſpenſo petitorio oppo-
nitur execrabilitatis,vel alius defectus ſpoliatoris;quia ſi non conſtat
notorie,non impedit reſtitutionem. Vide plene in *ver.Spoliatus in*
*beneficialibus, & ſpiritualibus debet reſtitui,&c.Concl.*387.† Exte- 11
de in eo,qui dicitur execrabilis;quia ſi ſpolietur,debet reſtitui etiã
probata execrabilitate, quando ipſe non conſenſit,ſed proteſtatus
fuit non admitti, & ſuſpendit petitorium; quia execrabilitas reſpi-
cit petitorium,ſecus ſi non oppoſuit.Put. *deciſ.*99. *Domino Thoma*
*proponente, lib.*1. † Extende; quia ſufficit probatio Vicariatus per 12
teſtes,qui dicunt vidiſſe eum conferre alia beneficia; quia induci-
tur titulus coloratus pro ſpoliato habente titulum à tali Vicario.
Put.*dec.*72.*In vna Firmana,l.*2.† Extende,in gratia reuocata,quia 13
confert titulum coloratum pro ſpoliato,etiam ſi in reuocatione ſit
decretum irritans ſuper incerto corpore. Put.*dec.*99.*n.*11.*l.*1.& Ia-
tius *dec.*78.*In vna Conchen.* vbi reddit rationem;quia reuocatio nõ
facit gratiam primam reuocatam à iure improbari,licet poſtea ti-
tionẽ non infirmet. † Declara;quia in reuocatione facultatis reſi- 14
gnandi procedit magis de facili,quam in reuocatione expectatiua-
rũ;quia expectatiuæ habentes fomentũ à iure;ideo titulũ coloratũ
habet expectans,licet expectatiua ſit reuocata; ſecus ſi titulũ quis
habeat ex reſignatione poſt reuocationẽ facultatis cum decreto,
& clauſula,*ſublata.*Put.plene *deciſ.*50.*eadem die,*vbi, quod domini
fuerunt diuiſi.Caputaq.plenius *l.*3.*impreſſar.dec.*307.vbi,quod do-
mini

Digitized by Google

mini fuerint diuiſi in facultate Nuntij reuocata;quia non habent
fomentum à iure,ſed alij contra; quia poterit doceri reualidatio,
15 † Extende;quia geſta per Legatum reuocatum in Conſiſtorio, &
per Vicarium mortuo Epiſcopo valent,etiamſi veriſimiliter reuo-
cationem ſcire potuerit,ſi non conſtat ſciuiſſe. Put.*dec.*370.*in vna*
16 *Iacen.l.*2.† Et vide Caputaquen.*l.* 3.*impreſſarum dec.*307. *in fi.*vbi
dicit,quod reuocatio gratiæ expectatiuæ ideo dat titulum colora-
17 tum in ſpolio;quia poterit docere,quod ſit reualidata. † Extende;
quia impetratio certo modo obteura dat titulum ſpoliato etiã non
probato modo vacandi,qui debet probari in ſimili impetratione,
quia reſpicit petitorium,Put.*deciſ.*176.*impetratio certo modo, lib.*2.
18 † Extende;quia prouiſus ab ordinario dicitur habere titulũ colo-
ratum,etiamſi adſit indultum Cardinalis cum decreto irritanti ſu-
per incerto corpore;quia non tollitur poteſtas originalis,& natu-
ralis,quin detur reſtitutio ſpoliato. Put. *deciſ.*26.*in vna Salamant.*
19 *lib.*3. † Reſtringe ; quia excommunicatus non habet titulum co-
loratum etiam ad effectum reſtitutionis ; quia ius reddit inhabi-
lem, nec aſſertio, quod poteſt habere abſolutionem, eſt conſide-
rabilis;quia ea,quæ ſunt de iure ſpeciali,non habentur in conſide-
20 ratione, ſi non probantur. Put.*dec.*78.*in vna Cõchen.lib.* 3. † Am-
plia;quia ſpoliatus non debet probare titulũ,ſed iuſtificare poſſeſ-
* ſionem ex titulo.Caſſad.*dec.in fi.in pr.de reſtit.ſpoliat.* & eſt*com-
munis opinio ſecundũ Abb. *in c.in literis,eod.tit.*& faciat *dec.*5.*de
reſtit.ſpol.in antiq.*quę dicit ſufficere,quod ſpoliatus habuerit poſ-
ſeſſionem ab eo, qui haber auctoritatem inſtituendi, & ita ſeruat
Curia Rom.Ægid.*dec.*49.*in prin.*&clarius *dec.*99.vbi reddit ratio-
nem;quia non agitur de titulo principaliter,ſed de poſſeſſione iu-
ſtificanda ex titulo,& ſic titulus ſummarie, & incidenter ſecun-
21 dario deducitur,vnde leuior probatio ſufficit.† Contrarium,quod
imo requiratur titulus coloratus,tenet Rota *in nouiſ.de probat.dec.*
22 7.*in fi.v. Mihi.*† Declara;quia ſi agitur de iuſtificatione tituli cõ-
tra ſuperiorem,ſufficit,quod doceat habuiſſe poſſeſſionem ab eo,
qui poteſt inſtituere,ſi agatur ad inſtantiam partis,requiritur titu-
23 tulus.Gem.*d.conſ.*147.*n.*1.*in fi.*† Declara;quia ſufficit,quod poſſeſ-
ſio ſpoliati ſit auctoritate ſuperioris,licet vigore collationis inua-
lidæ,quando ſpolium eſt violentum.Rot.*dec.*16.*de reſtit.ſpol.*alias
393.*n.*4.*vſque in fin.*vbi dicit,quod eſt de iure, ſed de ſtylo, quod
24 teneatur ſpoliatus docere de titulo colorato , *in nou.* † Amplia;
quia ſufficit probare in ſpolio ad effectum reſtitutionis,quod ſpo-
liatus habeat poſſeſſionem ab eo, qui habet auctoritatem inſtitu-
endi.Rota *in antiq.de reſtit.ſpol.dec.*5.concor.Ægid.*dec.*49. *& dec.*
99.& Rota *in nou.eod.tit.dec.*2.*in pr.*Oldr.*conſ.*1.*n.*4.Gem.*conſ.*147.
25 *n.*1.*in fi.*& Rota *in nou.dec.*19.*de reſtit.ſpol.*† Extende;quia proce-
26 dit in omni cauſa ſpirituali.Rota *de reſtit.ſpol.in antiq.dec* 20.† Ex-
tende;quia maxime in ſpolio violento procedit ampliatio;quia de
ſtylo eſt introductum, quod ſpoliatus doceat de titulo,nõ autẽ de
iure eſt cautũ.Rota *dec.*16.*de reſtit.ſpol.in nou.n.*4. quæ eſt 393.&
27 forte eſt hæc reſtrictio,vt procedat ſolum in ſpolio violento.† Ex-
tende,quia titulum coloratum probat confeſſio partis ad effectum
reſtitutionis, licet ſecus ad effectum canonizatoriæ, Rota *in nou.*
28 *dec.*19.*de reſt.ſpol.*† Amplia,quia imò in ſpolio attentato non re-
quiritur titulus coloratus.Rot.*dec.*2.*de reſt.ſpol.in nou.* Caſſad.*dec.*
3.*eod.tit.*Rot.*in nou.vol.*1.*dec.*204.*in fi.* quæ eſt corã Sanctiſſimo,
29 videl. Aldobrandino , dum erat auditor Rotæ. † Amplia; quia ad
effectum ſpolij ſufficit titulus coloratus,& dicitur coloratus,etiam
ſi plene nõ probetur,ideo producens collationem,à Vicario Epi-
ſcopi obtentam,ſatis iuſtificat probando,quod Vicarius habebat
mandatum,etiam ſi per vnum teſtem tantum probetur mandatũ;
quia licet non ſufficeret talis probatio in petitorio,bene ſufficit in
ſpolio.Ægid.*dec.*50.*ſi petens*,quæ dicit,quod requiritur ſolũ color;
non autẽ plena probatio.clarius Ægid.*dec.*99. vbi reddit rationẽ,
quia agitur ſecundario , & incidenter de titulo , principaliter de
poſſeſſione;ideo ſummaria probatio, & cognitio tituli ſufficit,ſe-
30 quitur Caputaq. *l.* 3. *impreſſarum dec.*312.*tit. coloratus.* † Extende
idem,ſi pars,quæ ſpoliauit,confitetur titulũ;quia dicitur coloratus
in ſpolio, licet ſecus, ſi ageretur de canonizatione. Rot.*in nou.de*
31 *reſt.ſpol.dec.*19.† Et ſufficit probatio per teſtes,quod viderint Vi-
cariatum, & Vicariũ contuliſſe alia beneficia,quæ collationes ha-
32 buerunt effectum.Put.*dec.*72.*l.*2. † Extẽde; quia ſufficit probatio
imperfecta,quod quis contra ius commune ſit poſſeſſione confe-
rendi ad effectum tituli colorati.Ægid.*dec.*455.*monaſterium*, vbi,
quod ſufficit , quod monaſterium probet contra rectorem paro-
chiæ exactionem , & deponant teſtes audiuiſſe à ſuis maioribus,
licet non deponant,quod nunquam audiuerunt contrarium; quia
ad effectum ſpolij probatio hæc ſufficit,quæ in petitorio non ſuf-
ficeret. † Extende;quia titulus coloratus probatur ex productione
33 prouiſionis prætenſi exequutoris ſine gratia,& proceſſu; item ex
ſententia lata in Rota ſuper adiudicatione beneficij cum exequu-
toriã relaxata;quia nõ præſumitur,quod eſſet lata, ſi non cõſtaret
de titulo.Ægid.*dec.*578.† Imo ex ſola expectatiua,& noua proui- 34
ſione probatur titulus coloratus ad effectum ſpolij,licet non con-
ſtet de prouiſione exequutoris.Put.*dec.*227.*l.*1.† Extende;quia ti- 35
tulus dicitur coloratus ab eo,qui naturaliter poteſt conferre,licet
per accidens eſſet ſublata poteſtas.Caſſad.*dec.*4.*v.pro deciſione,de
ſeq.poſſeſ.& fruct.*clarius ſupra *reg.dec.*2.*de trien.poſſ.*vbi,quod licet
ordinarius ſecundum concordata Germaniæ non poſſit conferre
primas dignitates; tamen titulus ab ordinario dicitur coloratus,
† Et quod titulus coloratus detur ex gratia expectatiua reuocata, 36
Caputaq. *lib.*3.*dec.*312.ſecus, quando acceptatio expectantis eſ-
ſet conditionalis,idem *dec.*313. † Extende; quia titulus coloratus 37
ad effectum ſpolij confertur ex gratia reuocata ; nec obſtat decre-
tum irritans in reuocatione , quando non eſt ſuper certo corpore,
Rot. *dec.*75. *in* 3.*vol.lib.*1.*coram Hieron. Verallo.* & vide Caputaq.
*lib.*3.*impreſſ.dec.*307.vbi Rota fuit diuiſa,quando gratia reuocata
eſſet nuncio conferenti,qui naturaliter non confert,licet alij con-
tra. † Idem in eo, qui habet prouiſionem ab ordinario, licet adſit 38
indultum Cardinalis cum decreto irritante. Put. *lib.*3.*dec.*26.quæ
eſt correcta.†Et confirmatio electionis tribuit titulum coloratum, 39
quando eſt facta a ſuperiore ex certa ſcientia , & electio non eſt
notorie nulla.Franc.Marc.*dec.*50.*lib.*2.† Amplia; quia titulus co- 40
loratus dicitur,ſi capitulum,ad quod ſpectat collatio,dedit poſſeſ-
ſionem Canonicatus. Rot.*in nouiſſ.impreſſis, lib.* 3. *vol.* 3.*deciſ.*987.
quæ eſt Tholomæi,incip.*Licet collatio.*† Amplia quia titulum co- 41
loratum habet ſpoliatus,non obſtante incompatibilitate oppoſita,
ſi ſpoliatus non eſt paſſus probari incompatibilitatem.Put.*dec.*99.
*l.*1 *per tot.*Vide,*Colorata poſſeſſio,& coloratus titulus quãdo dicatur.* ☜
*Concl.*470.Vide.*Apparenter aliquid eſſe,quãdo ſufficiat. Concl.*346.
† Limita , quando manus conferentis erant ligatæ per decretum 42
irritans etiã Legati.Lap.*allegat.*16.*n.*3. & vide alias limitationes,
*v.colorata poſſeſſio.*Gem.*conſ.*92.*n.*5.*v.nec obſtat.ſi dicatur.*Lap.*alle-
gat.*104.*Sæpe mihi.*alias 103.*n.*2.*v.vbi concludit*,vbi dicit*cõmunẽ. *
† Limita;quia titulus in beneficio,neq;ius confertur ex ſententia 43
iudicis,ſed ex canonica inſtitutione,Gem.*conſ.*12.*n.*3.*v.primo enim
non competit.*† Limita,quãdo conferens erat excommunicatus pu- 44
blice; quia non tribuit coloratum titulum, neq; poſſidens ex tali
titulo dicitur habere coloratam poſſeſſionem. Lap.*alleg.*104. alias
103.*n.*3.vbi dicit*communẽ.† Limita, quia gratia ad certum tẽ- *
pus conceſſa non dat titulum coloratum poſt illud tempus. Put. 45
*dec.*416.*die* 15.*Ianuarij*; *lib.*1. † Limita in excommunicato , quia 46
non poteſt habere titulum coloratum , ex quo ius improbat. Put.
*dec.*77.*in vna Conchen.l.*1.vbi,quod nõ obſtat,quod poſſit eſſe ab-
ſolutus;quia quæ ſunt de iure ſpeciali,non habentur in conſidera-
tione.† Limita,quando Epiſcopus haberet ligatas manus ex præ- 47
uentione alterius collatoris ; quia tunc titulus non eſt coloratus.
Boër.multa allegans *dec.*24.& videtur,quod ſic *n.*5.Crau.*dec.*484.
*n.*11.vbi latiſſime. † Limita;quia titulus nõ dicitur coloratus ha- 48
bitus à Capitulo,vel alio inferiore,qui dicitur habere priuilegium.
*Pedem.dec.*15.*n.*6.Crau.*conſ.*484.*n.*12.allegat Rom.*dec.*499.col.2.
† Limita;quia ſola ſupplicatio ſine literis non dat titulũ. Crauet. 49
*d.conſ.*484.*Reuerendus dominus*,*n.*10.vbi late.† Declarat Caputaq. 50
*l.*3.*impreſſ dec.*308.vbi probet ſola ſupplicatio , quando adeſt ſuf-
ficiens conſenſus,& ſufficiens mandatũ reſignantis extenſus,alias
non.† Limita,quando titulus nullus producitur;quia fecit rẽ no- 51
toriam. Crau. *d.conſ.*484.*n.*13.*& ſeq.*quia alium titulum meliorẽ
non præſumitur habere.*Pedem.dec.*101.*n.*38. † Extende;quia etiã 52
centenaria præſcriptio tollitur, ſi titulus nullus exhibeatur. Petr.
Anch.*conſ.*82.*n.*7.† Limita in titulo ordinarij cõferente beneficiũ 53
per priuationem alterius; quia licet conſtet de ſententia priuatio-
nis,ſine proceſſu non tribuit titulum coloratum. Gomez,*in reg.de
trien.q.*33.*per to.*vbi late.† Limita quando ſola electio producitur. 54
Gom.*reg.de trien.q.*34.vbi *in ſeq.q.*alios caſus ponit.Vide, *Præſcri-* ☜
*ptio immemorabilis habet multa ſpecialia,& quando ſecus.Concl.*551.

Titulus multa commoda affert. CONCL. 308.

OPeratur † titulus, quod quis non poteſt conueniri petitione 1
hæreditaris. Vide, *Hæreditatis petitio contra quos non detur,* ☜
*et contra quos detur. Concl.*30. plene Alex. *conſ.*184.*n.*4.*& ſeq.lib.*5.
† Item publiciana non datur contra titulo poſſidentem. Vide, *Pu-* 2
*bliciana.Concl.*970.†Item interdictum quorum bonorum. Alex. 3. 3
*d.conſ.*184.*in fin.n.*10.*lib.*5.† Item remedium,*l.fin.C.de edicto diui* 4
Adriani tollen. Alex.*d.conſ.*184. *Viſo proceſſu,in fin.*vbi ſi in con-
tinenti probetur,*lib.*5.

Digitized by Google

ſecus. CONCL. 309.

1 Titulus † ſolus confert nomen dignitatis, etiam antequam
acquiratur poſſeſſio; quia ex receptione iuris acquiritur ti-
tulus,& dignitas,ex receptione facti acquiritur poſſeſſio. Gemin.
conſ.79.n.3.ver.eſt enim duplex,vbi loquitur officiis Romanæ cu-
2 riæ. † Amplia, vt idem ſit in aliis dignitatibus Eccleſiaſticis, vel
ſecularibus,in quibus per ſolam tituli collationem acquiritur no-
men dignitatis,etiam ante admiſſionem facti. Gemi.*conſ.79.n.3.*
3 *& 4.ver.nec obſtat,ſi dicatur.*† Limita quia multi ſunt tituli hono-
rarij, qui licet conferant dignitatem honore, non tamen effectu,
& ſubſtantia; nam Cardinales Rauennatenſes ſolo nomine Car-
dinales dicuntur pro honore,ſed effectu non ſunt Cardinales.Col-
legium Bononiæ *conſ.1.poſt conſil.Zabar.num.60.* vbi ponit multa
4 exempla, vt infra.† Comites Palatini abuſiue ſunt Comites ad
5 honorem,ſed ſine Comitatu.† Doctores ex priuilegio,ſed ſine ef-
fectu;quia carent literis;ideo contenti ſunt nudo nomine,& idem
6 de Licentiatis,magiſtris,& ſimilibus.† Canonici ſupranumerarij
7 ſunt ſine præbenda,& dicuntur in herba.† Imperator Græcorum
nudo nomine eſt Imperator Romanorum, Reges multi, & alij
8 retinentes titulum dignitatum amiſſarum. † Tutores quandoque
cauſa honoris creantur ſine adminiſtratione,hæc omnia Baldus
in capit.1.quis dicatur Dux, vel Marchio. quem refert plura cu-
mulando Collegium Bonon. *d.conſ.1.poſt conſ. Zabar.num.60.&*
ſequent.

Titulus in quibus requiratur,& ſine titulo non procedit poſſeſſio,neque præſcriptio.

CONCL. 310.

1 Titulus † requiritur, vbicunque ius reſiſtit,& eſt contra poſ-
ſidentem,vel præſcribentem; *c.1.de præſcript.in 6.*Fel. *conſ.2.*
2 *in pr.* quod eſt Philippi de Peruſio. † Et ideo obtinens duo bene-
ficia incompatibilia tenetur docere diſpenſatione, & titulo ſuo,*c.*
*3.de offic.ordin.in 6.*Feder.de Sen.*conſ.234.Super primo,n.3.verſic.*
*autem talis poſſeſſor.*Felin.*d.conſ.2.n.5.*quod eſt Philipi de Peruſio.
3 † Eccleſia quælibet debet habere ſuum rectorem;ideo qui detinet
plura tanquam vnita,debet probare titulum vnionis. Fel.*d.conſ.2.*
4 *in princip.*quod eſt Philippi de Peruſio. † Laicus agens ſpolio ad
decimas non obtinet, licet doceat de ſpoliatione, & quod deci-
mas poſſedit;quia requiritur titulus,ex quo ius commune reſiſtit,
Feder. de Sen. *d.conſil.234.numer.3. in fin.1.col.v. item poteſt poni.*
5 † Imo nec beneficiatus agens ſpolio ad decimas in aliena parochia
non auditur,niſi doceat de titulo, *c.2.de reſtit.ſpoliat.in 6.*Feder.de
6 Sen. *d.conſ.234.col.2.in princ.verſic. item poteſt poni.*† Monachus
vnius monaſterij non poteſt interuenire in electionibus alterius
monaſterij, niſi doceat de iure ſuo & titulo,gl. magna *in c.conſti-*
7 *tuit.de elect.*Feder.*d.conſ.234.col.2.in prin.v.item poteſt poni.* † Ius
patronatus non præſcribitur 40. annis ſine titulo,ſed bene,quan-
do eſt immemorabilis præſcriptio.Fed. *d.conſ.234.col.1.n.3.v.non*
8 *obſtat.16. quæſt.5.* † Epiſcopatus, & Prælatura non probatur per
præſcriptionem.Bart.*in l.1.n.4.v.item probatur.C.de emancip.liber.*
9 † Beneficium non poteſt haberi ſine titulo Canonico, nec paci-
fica poſſeſſio diuturna probat,neq;inducit titulum.Cald.*conſ.301.*
alias *9.de rerum permut.* imo præſumitur intruſus, qui non habet
titulum in beneficio Eccleſiaſtico.Bald.*conſ.250.Viſo iſto proceſſu,*
☞ *in pr.lib.4.* Vide,*Titulus quid ſit, & non poteſt haberi beneficium ti-*
10 *tulo,& quando ſecus.Concl.306.*† Monaſterium non poteſt habere
qui non docet de titulo monachus,maxime,quando conſtat,quod
fuit profeſſus in alio monaſterio is, qui agit ſpolio ad monaſte-
11 rium. Calder.*conſ.396.* alias *11.de regul.* † Iuriſdictio,& regalia,
12 quæ ſoli Principi competunt,ſine titulo haberi non poſſunt.† Et
non datur reſtitutio etiam in ſpolio,quando conſtat de titulo nul-
lo,maxime in beneficio; quia expreſſa nocent. Crauet.late *conſil.*
*484.num.11. & ſeq.*maxime *n.13.* & plenius *conſ.680.num.5.*vbi,
quod etiam in antiquo non præſumitur ex inſtrumento,ſi apparet
13 vitiatum,vel nullum. † Limita; quia licet in caſibus prædictis ti-
tulus requiratur;tamen ſi poſſeſſio probetur immemorabilis, vel
titulus putatiuus habilis ad præſcribendum cum poſſeſſione 40.
annorum,iſta haberi poſſunt.Felin.*d.conſil.2.per tot.* vbi, qualiter
☞ probetur titulus putatiuus. Vide,*Titulus qualis requiratur, vt præ-*
*ſcriptio habeat locum.Concluſ.proxime ſeq.*Vide,*Poſſeſſor non tenetur*
docere, &c. Concluſ.439. Vide, *Præſcribi quæ non poſſint ſine titulo.*
Concl.535.

Titulum † iuſtum habere debet, & coloratum volens præſcri- 1
bere in caſibus,in quibus requiritur titulus; quia non poteſt
quis incipere præſcriptionem ſine titulo,ex quo præſumitur mala
fides,gl.*in c.cum olim, de præſcript.* † Simulatum itaq; titulum ha- 2
bens non præſcribit,& idem in eo,qui habet titulum ex falſa cau-
ſa.Bald.45.*Quandoque contractus,in fin.l.2.*† Amplia in eo,qui ha- 3
bet titulum reſtrictum,& limitatum;quia non præſcribit extra,vel
vltra titulum ipſum. Gemin. *conſ.90.n.4.v.quoad ſecundum.* Oldr.
*conſ.172.in fi.v.poſt omnia,*vbi,quod ſi adeſt taxatiua,non præſcri-
bitur contra taxatiuam,& infra,*n.7.*† Amplia in eo,qui habet ti- 4
tulum cauſarum errore iuris; quia is, qui emit decimas,ex quo er-
rat in iure,non præſcribit;quia error iuris non cauſat titulum,ne-
que bonam fidem.Cuman. *conſ.64.Titius, & Sempronius, per tot.*
maxime *n.2.v.& dato quod.*† Extẽde;quia neq; ſufficit ad præſcri- 5
bendum longiſſimo tempore.Caſtr.*conſ.70.Quia fruſtra.col. fin.n.*
10.v.ſecunda ratio, l.1. † Et quod erroris non excuſet malum ti- 6
tulum ad præſcribendũ,ſecus ſi error ſit facti.Ægid. Bellam.*conſ.*
10.n.26.v.tertio opponens. † Extende in eo,qui habet titulũ errore 7
iniuſto cauſarum;quia talis titulus nunquã ſufficit ad præſcriben-
dum,& dicitur iniuſtus,quando eſt in facto † proprio nulla aſſeue- 8
ratione aduerſarij interueniente. Socin.*conſ.47. In primo præſentis*
*conſultationis,n.7.& 8.v.ſed inſtabit l.1.*vbi*dicit communem, & *
exemplificat,quando credidi emiſſe aliquid,quod non eſt verum,
puta quia emptio eſt de certis bonis,& crediti de aliis,ſupra *n.3.*
† Et dicitur errore iniuſto, quando contra ius commune, vt reci- 9
piens Eccleſiam de manu laici.Ægid.*conſ.10.n.22.cum ſeq.* maxi-
me *n.27.v.quarto opponens,cum ſeq.*vbi declarat.† Declara,vt per 10
Caſtr.*d.conſ.60.n.10.lib.1.*gl.contraria procedit,quando errore iu-
ris procedebat ab aliquo,quod conſiſtebat in facto,& errans illud
ignorabat,ita Caſtr.*conſ.70.n.10.v.nec obſtat,lib.4.* † Amplia ſpe- 11
ciale eſſe in emptione, quod titulus errore facti proprij cauſatus
non excuſet etiam cum aſſeueratione aduerſarij;quia licet ſuffice-
ret in aliis omnibus;ſecus eſt in emptione,in qua requiritur error
facti iuſtiſſimus,hoc eſt,in facto alieno,veluti quod pater,vel mi-
niſter meus dixerint ſe emiſſe.Soc.*d.conſ.47.n.8.v.iuſtus autem er-*
ror.l.1. † Extende,vt procedat etiam in emptore bonorum diuiſo- 12
rum;quia ſi vult,quod comprehendantur bona indiuiſa, & ſic al-
legare titulum ex emptione diuiſorum ad indiuiſa,prætextu,quod
verſetur ignorantia, & error in facto alieno, quod crediderit eſſe
diuiſa; non tamen præſcribit; ſi apparet, quod erat indiuiſa;quia
præſumitur informaſſe ſe tempore emptionis,& ſciuerit.Socin.*d.*
conſ.47.n.7.v.circa ſecundum,cum ſeq.l.1. vbi eſt caſus. † Extende, 13
vt nec ſufficiat titulus emptionis bonorum diuiſorum cum clau-
ſula,*cum omnib.pertinentiis,*ſi emptor agat de præſcriptione bono-
rum indiuiſorũ ex illa clauſula,tanquã quod error iuris ſit proba-
bilis;quia niſi doceat ſe conſuluiſſe peritiores non ſufficit talis ti-
tulus.Soc.*d.conſ.47.n.9.& ſeq.v.ſed iterũ dicit,l.1.*Vide,*Error iuris &*
non excuſat.Concl.420.† Limita;quia titulus iuſto errore cauſatus 14
ſufficit ad præſcribendum,quando quis in facto etiam proprio fuit
inductus aſſertione aduerſarij.Soc.*d.conſ.47.n.8.v. iuſtus autem er-*
ror.l.1.† Extende;quia emens à falſo procuratore,qui habet man- 15
datum,ſed non ſufficiens,præſcribit rem emptam,nedũ ſi dubium
eſt mandatum,ſed etiam ſi exceſſit fines mandati alienando.Dyn.
conſ.46.In quæſtione,quæ vertitur n.2.ſi certum eſt. † Reſtringe, vt 16
non procedat limitatio in emptore; quia requiritur iuſtiſſimus er-
ror,videl.quod non ſit in facto proprio, ſed in facto alieno,veluti
ſi pater meus agens diceret ſe talem rem emiſſe;quia alias titulus
non eſſet ſufficiens.Socin. *d.conſ.47.n.7.v.iuſtus autem error.lib.1.*
† Limita,quia ẽptor rei alteri generaliter obligatæ bene præſcri- 17
bit ipſam rem etiam in præiudicium habẽtis hypothecam.Cuma.
conſ.54.Leonardus,n.2.v.item videtur.† Limita quis iuſtus dicitur 18
titulus ad effectum decennalis præſcriptionis titulus verus ten-
dens ad dominij tranſlationẽ,quando ceſſat ſcientia, quod res ſit
aliena.Bald.*conſ.466. Conſiderandum eſt,n.2.v. quid eſt dicere lib.5.*
vbi,quod ex titulo,& poſſeſſione præſumitur bona fides.Vide,*Bo-* ☞
næ fidei poſſeſſor quis dicatur,vel præſumatur.Concl.99.† Limita;quia 19
titulus putatiuus ſufficit,etiam ſi ſit nullus, puta vnionis factæ ab
Epiſcopo non ſeruata forma iuris;aut abſq;cõſenſu Capituli;item
ſi capitulum ſede vacante, vel alius inferior ab Epiſcopo,de cuius
auctoritate non conſtat, feciſſe vnionẽ, vel ſi Papa ex falſa cauſa
vniuit;quia licet talis titulus ſit nullus,præbet materiã præſcriben-
di.Fel.*conſ.2.num.13.v.titulus autem,* quod eſt Philippi de Peruſio.
† Extende in alienatione Eccleſiarũ facta per Epiſcopum religio- 20
ſis; quia ex antiquitate temporis vel præſumitur conſenſus Capi-
tuli

tuli vel ſaltem probat iuſtam cauſam præſcribendi, Zab.*conſ.*110.
21 *n.6.& ſeq.v.præterea quanquam.*† Declara;quia titulus iniuſtus, & inualidus ſufficit ad præſcribendum, quando talis eſt, qui ſi eſſet validus, ſufficeret ad plenum ius transferendum, Caſtr. *conſil.*70.
22 *Quia fruſtra.num.9.v.breuiter.lib.*1.† Extende;quia ſufficit titulus putatiuus,ſi pater dixit filio,quod emerat quandam poſſeſſionem, vt filius præſcribat,licet reuera pater non emiſſet, Alex. *conſ.*48.
23 *In cauſa.l.5.in fi.*† Et ſcriptura Notarij ſubſcripta tanquam à Notario,& cum ſigno,& teſtibus,licet non dicat ſe rogatum,præbet ſaltem titulum putatiuum,qui ſufficit nedum ad præſcribendum, ſed etiam ad excludendum, ne detur publiciana contra talem ti-
☞ tulum putatiuum. Alex. *d.conſ.48. in fin.lib.5.per tot.* Vide ſupra, *Titulus in quibus requiratur.Concl.*310.

Titulum nullum habere melius eſt,quam allegare inualidum. CONCL. 312.

1 PRoducens † Titulum nullum, & inualidum ſibi magis nocet, quam ſi nullum titulum oſtenderet. Ægid. Bellam.*deciſ.50.& deciſ.113.in fin.* & clarius *dec.287.& 393.*vbi, quod petens reuocari attentata, ſi producit titulum nullum, non auditur;quia peius eſt,quam ſi nihil produxiſſet. Fel.*in c.cum ordinem, de reſcript.col.* plene Bellam.*conſ.10.n.20.v. præterea dico.* Extendit Ægid. *d.dec.* 393.vt procedat,etiamſi productio talis tituli fiat ante concluſum in cauſa; quia licet poſſit contrarium probari; tamen vehemens
2 preſumptio tituli nullius exhibiti ſufficit contra exhibentem.†Extende;quia vbi negatiua in perſonali allegatur,quæ eſt improbabilis,peius facit, quam ſi nullam negatiuam improbabilem alleget Corn.*conſ.*41. *In hac conſultatione,col.3.l.*2.quia ſibi debet imputare,ex quo debuit abſtinere,& tacere, vt eſt text. *in c.plerumque.2.q.2.*vbi dicit quod plerumque boni viri tacent, quod pro-
3 bare non poſſunt. Imol. Rom.& Aret. *in l. in illa.ff.de verb. obl.*† Extende;quia maior defectus dicitur obreptionis, & ſic falſæ expreſſionis, quam ſubreptionis,& ſic taciturnitas. Alex.*conſ.60.n.14.l.2.*Bald.*conſ.146.col.2.l.1. & conſ.399.l.2.& conſ.180.l.3.& conſ.361.l.5.*vbi concludunt,quod maior eſt defectus in legitimatione exprimere,quod ex ſoluto,& ſoluta eſt natus, quando eſt ex
4 coniugata, quam ſi tacuiſſet vtrumque. † Ratio eſt; quia præſumitur,quod is,allegat, vel producit titulum nullum, non habeat alium titulum meliorem;quia ſi meliorem haberet, hunc nullum non allegaſſet,vel produxiſſet,ita Oſaſch. *dec. Pedem.10.num.*38.
5 Ægid.Bellam.*conſ.10.n.20.v præterea dico.* † Et ideo is, qui habet præſcriptionem immemorabilem, per quam poſſet allegare quēcunq;titulum validum,ſi allegat, vel producit titulum nullum, & inualidum,dicitur malæ fidei poſſeſſor,& non potuit præſcribere; quia oritur confeſſio ſaltem,tacita,quod ex illo titulo præſcripſit, qui malam fidem probauit. Oſaſch.*d.dec.Pedem.num.27.& ſeq per*
6 *tot.*vbi ad hoc plura allegat.† Amplia;quia ſolemnitas, quæ præſumitur ex lapſu temporis immemorabilis,non præſumitur , ſi ex proceſſu exhibito conſtat, quod non interuenit. Caſtr. plene *conſ.* 81.*n.3.l.2.*ſequitur Alex.*conſ.1.l.4.v.receditur,* quia vbi inſpectio ocularis habetur,recedimus ab alia probatione,vel præſumptione.
7 Caſt.*conſ.141.circa fi.*vbi,quod eſſet dementia aliter dicere † Amplia; quia licet præſumatur cauſa legitima in Principe, illud procedit quando nulla cauſa fuit expreſſa;ſi vero cauſam ineptam expreſſit,non præſumitur alia,niſi ſimilis expreſſæ, videlicet inepta.
☞ Hier.de Tortis *conſ.ſuo;quod eſt poſt conſ. Anc.de But.num.*27.Vide, *Solemnitas non præſumitur,quando apparet, quod ab initio non interuenit.Concl.*325.

Titulus præambulus inducit præſumptionem actus ſequentis ex præambulo titulo facti. CONCL. 313.

1 OBligatus † aliquid facere ſi facit illud,præſumitur actus ge-
2 ſtus ex titulo præambulæ obligationis.† Et generaliter actus factus,& ſubſequens ſemper cenſetur ex titulo præambulo. Cra-
* uet.*conſ.284.n.6.*vbi plura allegat, & hanc communem * opinionem dicit Rom.*conſ.91.Viſis ac percunctatis.n.*8. vbi apoſt. *in v.titulo,*citat concord.† Amplia in tantum,vt etiam non appareat, à
3 quo actus geſtus factus fuerit,præſumatur tamen factus ab eo,qui erat obligatus.† Amplia etiam in titulo nullo; quia producens ti-
4 tulum nullum non preſumitur habere alium meliorem. *Pedem.dec.* 101.*num.*38.† Extende; quia ex productione mali tituli inducitur
5 mala fides,niſi de alio doceatur. Anch.*conſ.82.n.8.& 8.*† Amplia;
6 quia poſſeſſio præſumitur ex titulo præambulo. Vide, *Poſſeſſio quo*
☞ *iure præſumatur.Concl.*416.† Amplia; quia actus,qui poteſt ad plu-
7 ra referri,præſumitur factus ex titulo licito,& præcedenti. Aretin.
conſ.22.n.10.v.ad tertium.† Amplia;quia non præſumitur receſſum 8
ab antiqua inueſtitura. Vide, *Præſumitur pro validitate actus multis* ☞
*caſibus,& quando ſecus.Concl.*619. † Amplia; quia actus geſtus in 9
dubio cenſetur vigore mandati præcedentis. Crau.*conſ.231.n.11. v.ſecundo,*& Menoch.*lib.2.præſumpt.64.n.3.*Alex.*conſ.90.Viſo inſtrumento.col.fi.n.9.lib.3.*vbi apoſt. *in v.mandati,* citat Alci. *Reg.2. præſumpt.*24.Marſil.*in l.ſtatulib.n.8.ff.de quaſt.*† Item in exequu- 10
tione præcedentis tractatus Menoch.*l.3.præſumpt.49.n.2.*† Item 11
in exequtione præcedentis obligationis. Menoc.*d.lib.3.præſumpt.*
134.*n.*30.† Item in exequutione præcedentis cauſæ. Meno.*d.l.3.* 12
præſumpt.10.n.23. † Et ideo ſi actum fuit inter Titium, & Mæ- 13
uium, quod Titius emat fundum nomine cōmuni, & titius emat fundum ſimpliciter cenſetur nomine communi emiſſe. Alex.*conſ.*
90.*Viſo inſtrumento,col.fi.n.10.lib.3.*† Amplia;quia non præſumi- 14
tur poſſeſſio & admiſſio ad poſſeſſionem iure familiaritatis,quando præcedit titulus proprius admiſſi. Caſtr.*conſ.*395. *In cauſa,quæ vertitur,col.2.v.& hoc præſuppoſito lib.*1. vbi,quod ex titulo præce-
denti. † Amplia;quia nedum ex titulo præcedenti,ſed ex tractatu 15
præcedenti ſequens venditio tractata præſumitur eadem,quæ fuit tractata;ideo teſtis licet non dicat de identitate rei venditæ,ſi tamen depoſuit de tractatu venditionis eiuſdem rei,& de venditione ſimpliciter,concludit identitatem rei. Rom.*conſ.91.n.8.in fin.v.*
tranſeamus.† Extende,quia ex præcedentib. præfationibus ſequē- 16
tis contractus dubitatio declaratur. Rom.*d.conſ.91.n.9.*vbi apoſt.
in v.declaranda.† Extende;quia ſi inter me & te præcedat tracta- 17
tus,quod debeas emere nomine meo certam rem,& tu emas poſtea ſimpliciter , cenſeris emiſſe nomine meo propter præcedentem tractatum Rom.*d.conſ.91.n.9. v.ſecundo idem probatur,* & ibi
apoſt.citat plurimos *in v.præſumaris.*† Idem in criminalibus;quia 18
ſi inter me , & te præceſſit tractatus, vt nomine meo interficias Seium,& tu interfeciſti ſimpliciter,cenſeris nomine meo interfe-
ciſſe Rom.*d.conſ.91.n.9.v.tertio hoc idem.*† Amplia;quia ex præce- 19
denti contractu ſequens contractus inconuenienti factus inter eaſdem partes cenſetur correſpectiue factus. Alex.*conſ.90.n.8.in fi.v.*
*nec habent obſtare,l.*2. Vide, *Correſpectiui actus qui dicantur,& eo-* ☞
*rum natura.Concl.*1043.† Extende;quia ſi tibi mutuaui decem, & 20
poſtea tu mihi promiſiſti decem ex cauſa mutui, præſumitur occaſione mutui præcedentis.Alex.*d.conſ.90.n.11.v.bene facit,l.3.*† 21
Declara extenſionem,vt procedat,quando ſequuta promiſſio probatur per teſtes , ſecus ſi per obligationem factam in ſcriptura,
apoſt.ad Alex.*conſ.4.l.1.in v.nec caſu.in fi.*allegat Afflict.*dec.*198.† 22
Extende quia ſi ego promiſi ſoluere certam ſummam Titio & Seio,quatenus ipſi pro me ſe obligent tertio,à quo debeo conſequi eandē ſummam,& bona æquiualentia,ſi probatur obligatio facta per Titium & Seium dicto tertio creditori meo dicitur obligatio facta in eadem cauſa præcedenti. Alex.*d.conſ.90.in fi.*vbi eſt caſus *lib.3.* vbi dicit, non obſtare exceſſus mandati in modico, vt quia ille tertius debuit ſoluere per medium menſem Auguſti , & promiſit in fine dicti menſis;quia ſufficit per æquipollens impleuiſſe,
l.ſi.ff.mand. † Limita; quia titulus fictus non inducit præſumptio- 23
nem ſequentis actus ex ipſo titulo, ſed ſolum titulus verus,ideo ſi requiritur titulus,& poſſeſſio ad præſcribendum vtile dominium ab eodem, quando titulus eſt verus, præſumitur poſſeſſio ab eodem data, qui dedit titulum;ſi vero titulus eſt fictus , debet præſcribens docere , quod poſſeſſionem habuerit ab eodem, qui dedit titulum,alias præſumeretur ab alio,ita pulchre Caſt.*conſ.*445.
In cauſa,quæ vertitur.n.3.ver.reſpondeo ad rationes,lib.1. † Limita, 24
quia ſi quis poſſidet certam rem emptam,vt prætendit , à me, & probet emiſſe certam rem,ſed teſtes neſciunt,an ſit illa res,de qua eſt controuerſia,licet regula ſit,quod poſſidens ex emptione præambula poſſideat ſecundum * communem;tamen quia res eſt in- *
certa,probatio non releuat;quia qualitas ſine ſubſtantia ſubiecti ſtare non poteſt.Rom.*conſ.91.Viſis,ac percunctantis.n.7.& 8.ver. vltimo eſt videndum,*vbi apoſt.*in v.qualitas.*† Limita,quia ſcriptura
rationum ſine tempore; & ſine cauſa eſt nulla de iure. Alex.*conſ.* 25
182.*Lectis,& ponderatis,n.5.& 6.ver.non obſtat,lib.2.* vbi *n.7.ver. quoad vltimum,* dicit, quoad non conualidatur, licet probetur,ſocietatem initam fuiſſe inter nominatos in apocha; quia non propterea præſumitur cauſa ſocietatis; quia non poteſt apparere,an præambula fuerit ſocietatis,vel ſequens;quia rationes non habent tempus,& remanet dubia probatio,quæ interpretatur contra producentem. Vide, *Actus præſumitur factus in exequutione tituli præcedentis.Concl.*152.Vide, *Dos ſoluta ab eo,qui erat obligatus,cenſetur ex præambula obligatione ſoluta.Concl.*785. Vide Concl. prox. ſeq. Vide. *Euentus poſterior formatur à titulo præcedenti. Concl.*346.Vide,*Subiecta talia,qualia ſunt prædicata.Concl.*716.

Digitized by Google

Titulus præcedens inducit præſumptionem, vt actus ſequens eo iure factus dicatur. CONCL. 314.

HAbens † mandatum ad aliquid faciendum, ſi illud mandatum fieri faciat ſimpliciter, in dubio feciſſe præſumitur ex titulo præambulo mandati. Bald.*conſ.*61.*In iſta quæſtione, n.*3.*ver. an præſumantur.lib.*2.quod eſt Bart. Salyceti, vbi dicit hoc procedere reſpectu mandantis, & mandatarij, non autem aliorum. † Nam regula eſt, quod à primordio tituli poſterior formatur euentus, & præfationes faciunt nos intelligere poſteriora. Bart.*conſ.*243.*Fuit quidam.n.*2.*in fi.l.*1.† Et ſolutiones factæ præſumuntur vigore tituli præambuli, quando non conſtat de alia cauſa, etiamſi ſolutio non ſit conformis in totum inſtrumento præambulo. Crau. *conſ.* 158.*in fin.*† Et ſi tibi mutuaui decem, & poſtea tu ſimpliciter obligationem feciſti de decem occaſione mutui, intelligitur de illis, decem occaſione mutui præcedentis. Alexand.*conſ.*90.*Viſo inſtrumento in fin.l.*3.† Declara, vt per Alex.*conſ.*4.*l.*1.& ibi apoſt.*in v. vbi autem*, quod ſi ſunt duo inſtrumenta eiuſdem datæ vel primũ eſt inſtrumentum, ſecundum probatio per teſtes, tunc bene vnicum præſumitur; ſecus ſi ſunt duo inſtrumenta, vel duæ ſcripturæ diuerſo tempore factæ. Affl.*deciſ.*198.ſequitur d.apoſtil. quia cenſentur diuerſa hoc vltimo caſu.† Et inſtitutus hæres à fratre filiofamilias cum onere dotandi filiam teſtatoris, ſi adita hæreditate credens valere teſtamentum ſimpliciter dotauit filiam teſtatoris in mille, & detegatur nullitas teſtamenti; quia filiusfamilias erat teſtator, debet in reſtitutione hæreditatis retinere dotem datam, & releuari indemnis, quia non alia cauſa feciſſe præſumitur, niſi quia credidit ſe hæredem, cum non teneretur de ſuo dotare neptem, & ſic ex titulo præcedenti feciſſe dicitur Caſtr. *conſ.*410.*per tot.lib.*2.*& conſ.*438.*Ad primum, n.*3.*v. ad tertium.* † Declarat tamen Caſtr.*d.conſ.*438.*n.*3.*v.ad tertium,lib.*2.vt ſi teſtamentum ſit nullum in totum, recuperet dotem in totum; ſi vero eſſet validum in parte, deducta Falcidia teneatur pro rata, quam habet hæres vltra Falcidiam, non autem recuperat dotem pro rata, quam reſtituit de hæreditate.† Amplia etiam in titulo præſumpto generali propter tempus immemorabile; quia præſumitur ex ſcientia & patientia per tempus immemorabile quicunq; titulus, & etiam quod eo iure poſſederit abſq; alia allegatione præciſi tituli * ſecundum communem, de qua Crau.*de antiq.tem.in* 4.*part.§.abſolutis, n.*49.*v.vndecimo quæro.*vbi pro vtraque, & dicit * communem, & hanc tuetur *n.*50.*& ſeq.* & tollit contraria. † Reſtringe in iis, quæ non ſunt præſcriptibilia, vel quando eſt incapacitas perſonæ; quia requiritur allegatio ſpecialis tituli, & quod de eo iure poſſederit, alias non ſufficeret. Crau. vbi ſupra *n.*52. *& multis ſeq.* maxime *n.*57.*v. tertium*, & facit Alex.*conſ.*50.*Ponderatis, n.*8.*v.ad prædictam, lib.*3. vbi, quod vt quis acquirat ſeruitutem, non ſufficit, quod millies iuerit ad prandium cum alio, vel ambulauerit cum eo in viridario, niſi eo iure fecerit, vt acquireret iure ſeruitutis. Vide, *Actus præſumitur in exceptione tituli præcedentis. Concl.*152. Vide Concl. prox. præced. Vide, *Poſſeſſio quo iure præſumatur, an ex titulo, vel ſemel. Concl.*417. Vide, *Subiecta talia ſunt, qualia prædicata. Concl.*716. † Amplia; quia ſi eſt conuentum, quod emas fundũ nomine meo, & tuo communi, & emiſti ſimpliciter, intelligitur nomine communi. Vide plene Maſcard. *Concl.*618. *Emptio an præſumatur*, vbi ampliat in habente mandatum, vt contrahens ſimpliciter nomine mandantis cenſeatur contraxiſſe; ſic in dictis, & aliis, & limitat, vt ibi, quem videas.

Titulus inualidus reducitur ad non titulum, & quando è contra reducatur ad validum. CONCL. 315.

TItulus † inualidus, vel inſtitutus reputatur pro non titulo; quia reducitur ad non titulum, quando conſtat, quod proceſſit ab eo qui non poterat dare, & erat notorium. Zabar.*conſ.*114.*per tot.* maxime in fi. vbi inueſtitus à Prælato priuato per ſententiam quæ erat notoria, non habet titulum.† Extende; quia ſi titulus reducitur ad non titulum, perinde eſt, ac ſi nunquam fuiſſet in eſſe productus. Rom.*conſ.*454.*col.fin.*vbi, quod is, qui obtinuit adiudicationem bonorum ex titulo nullo, tenetur reſtituere bona cum fructibus.† Extende; quia ſi titulus inducitur ad non titulum, omnia debent in priſtinum reſtitui, Bald.*conſ.*257.*lib.*5.*l.ſi cum nulla ff.de re ind.* Lanfranc. *in c.quoniam contra.n.*4. *de probat.* vbi, quod tenetur, & ad fructus perceptos; & qui percipi potuerunt, quando vigore crediti ſoluti obtinuit adiudicari bona † Amplia; quia hæreditatis petitio, quæ non datur contra titulo poſſidentem, bene datur, ſi titulus reducitur ad non titulum. Vide, *Hæreditatis petitio &c. Concl.*30. † Amplia in præſcriptione; quia ſi legatarius habet legatum à malæ fidei poſſeſſore, non poteſt ex illo titulo præſcribere inter præſentes decem annis, & inter abſentes viginti annis; quia mala fides auctoris in hoc nocet ſingulari ſucceſſori, Alex.
*conſ.*54.*Circa primum, in fin.n.*10.*& ſeq.v. quo autem ad præſcriptio-*
*nem.l.*6. † Extende; quia ſi teſtamentum eſt nullum, vel codicilli 6
continentes legatum; quia non ſunt regiſtrati in Archiuio ex forma ſtatuti, titulus legati nullus reducitur ad non titulum. Alex *d.*
*conſ.*54.*in fi.l.*6.† Limita in caſu contrario; quia quandoq; titulus 7
inualidus reducitur ad validum, prout fauore alimentorum, ſi alicui ſunt relicta alimenta ex teſtamento nullo, & ad quæ hæres non tenetur; ſi tamen ea ſoluit per triennium, compellitur ſoluere ſemper, ac ſi titulus eſſet validus; quia concurrunt duo fauores, alimentorum, & vltimæ voluntatis, *l.*1.*C.de fideic.* Bar. in ſua *quæſt.*7.
mulier habens, in v.ſolutio.col.pen.circa.fi.in 3.*dub.v.nec obſtat.*† Ex- 8
tende idem in cauſa dotis; quia dos & alimenta æquiparentur. Bart.*d.q.*7.*in v.ſolutio.col.pen.in fin.*

Titulus quando probetur præſumptiue, & ſufficiat probatio præſumptiua, vel non. CONCL. 316.

TItulus, † qui non poteſt probari vere, vt quia non reperitur, 1
probatur præſumptiue. Felin.*conſ.*2.*num.*21.*& ſeq.* vbi multa
cumulat. † Extende; quia titulus probatur præſumptiue, ſi cauſa 2
præcedit legitima, puta ciuitas Senarum ſoluit libras 20. ſingulo anno ciui; quia fama eſt, quod ciuis dederit aquas defluentes ad foueas ciuitatis, titulus præſumptiue probatur. Rom.*conſ.*109.*per*
tot. † Extende, ſeu declara totam iſtam materiam; quia ex longa 3
ſcientia & patientia vniformi, vt quia quis poſſidet ex certa cauſa, & certo titulo ſciente & patiente eo, qui poteſt impedire, & quidem per longum tempus, inducitur titulus; quia illa ſcientia & patientia habetur pro conſenſu. Bar. in ſua *q.*7.*mulier habens, in v.ſolutio, n.*3.*v.circa ſecundum.* vbi quod ſi eſt difformis, non cauſat titulum, neq; conſenſum, niſi ſit ad fauorem parentis, vel agatur de
modico eius præiudicio.† Declara plenius idem Bart.*d.q.*7.*in fin.* 4
ver.ad ſolutionem igitur, quia ſi ſumus in eo, qui agit, puta ſoluit per decem annos, inducitur præſumptus titulus, ſi ſumus in patientia præſumitur titulus, quando agitur de lucro patientis; & idem, ſi agitur de damno modico; ſi vero agitur de damno magno patientis, nunquam titulus præſumitur, & ibi apoſt. *in v.ſi magnum*, dat concord. † Amplia; quia titulus beneficij antiquior præſumitur durare, ſi non probatur amiſſus. Anch.*conſ.*297. *Efficacibus, &*
*quaſi n.*5. † Declara, vt procedat in titulo proprio allegantis con- 5
tinuationem, ſecus in titulo tertij. Anch. *d.conſ.*297.*n.*18.*v. ad hoc*
dico.† Reſtringe, niſi poſſeſſio ad alium peruenerit ex titulo recen- 6
ti; quia magis attenditur quaſi poſſeſſio, quam proprietas. Anch.*d.*
*conſ.*297.*n.*18.*&* 19.*v.vel poteſt.* † Limita, quia titulus Canonici 7
non probat contra rem iudicatam pro intruſo, etiamſi Capitulum
ſuſtinuit per 20. annos intruſum Canonicum; quia non cenſetur 8
titulum contuliſſe, neq; numerum Canonicorum auxiſſe, niſi expreſſe, & capitulariter fecerint Zab.*conſ.*108.*per tot.* vbi *n.*3. quod requiritur actus poſitiuus, & ſola tolerantia non inducit titulum, ſed ſolum præſumptionem tituli in poſſeſſorio. Vide, *Collatio beneficij non inducitur, niſi expreſſe fiat. Concl.*440. Vide Concl. prox. ſeq. Vide Maſcard. *Concl.*622. *Epiſcopus quibus modis probare poſſit ſe Epiſcopum.*

Titulus auctoris qualiter probetur, vel non. CONCL. 317.

TItulus † auctoris leuioribus probationibus probatur, & ideo 1
in eo ſufficit probare communem reputationem, quod habebatur defunctus pro canonice inſtituto, & Prælato & hoc tam in petitorio, quam in poſſeſſorio, & tam ad effectum abſolutionis, quam Canonizationis gratiæ Lap. *alleg.*90.*In Dei nomine per tot.* vbi eſt caſus, maxime *nu.*15.*ver.præterea iſta quæſt.* & quod leuior probatio in titulo auctoris, quam in titulo proprio ſufficiat. Rota *in nouiſ.de rerum permut.dec.*4.*agenti.in fin.* alias 109. Ægid. plene *dec.*645.*non obſtantib.* vbi poſuit concor. Anch.*conſ.*117.*in fi.* Vide,
*Opinio & reputatio communis multa operatur Concluſio.*157. † Ra- 2
tiones plures allegat; prima eſt; quia communis opinio; ſecunda, quia Prælati ſolent inquirere de titulis beneficiatorum, & non eſt veriſimile, quod tolerаſſent tamdiu ſine titulo; tertia; quia Clerico Eccleſiæ non de facili obediunt, ſed contradicunt illi, qui non eſt verus Prælatus; quarta, quando maxime poſſeſſio, & reputatio eſt multorum annorum, & antiqua; quinta, quia alias ſequeretur abſurdum, quod quis ſemper deberet habere probationes promptas; ſexta, quia eſſet impoſſibilis probatio; quia ſufficeret docere centeſimum auctorem non habuiſſe canonicũ titulum, vt omnes

ſubſe

Digitized by Google

ſubſequentes eſſent vitiati; ſeptima,quia oritur præſumptio iuſti
tituli ex præmiſſis,octaua,quia potuiſſet talis auctor impetraſſe
nouam gratiam,quæ non apparet,hæc omnia ... ap.*n.15.v.& facit*
3 *ad hoc,& num.16.vſque ad v.præterea poſſet.*† Et rationes prædictæ
omnes ſunt generales,ita quod vna ceſſante ceſſent aliæ; ideo li-
cet non ſimus in Prælato,cui clerici ſubſint,& ceſſet illa ratio,vel
altera;tamen adhuc procedit alleg.Lap.Caſſad.*deciſ.4.de cauſ.poſ-
ſeſſ.voluerunt domini,n.7.& ſeq.v.nam rationes allegationis,Lap.* vbi
n.9. quod ſunt præſumptiones , quæ faciunt probationem proba-
tam,& *n.11.*quod ſufficit reputatio communis per triennium, vt
4 dicatur longum tempus in titulo beneficij † Amplia,vt procedat,
quod titulus putatiuus præferatur vero,& ſufficiat in authore in
tantum,quod ſucceſſor non teneatur docere de alio titulo,vt pro-
cedat, etiam ſi ſit ſucceſſor ex reſignatione, vel permutatione in
beneficio;quia ſufficit,quod ipſe ſucceſſor probet ſuũ actorẽ trien-
nio pacifice poſſediſſe.Caſſad.*deciſ.1.de cauſ.poſſeſſ.*incip. *Lap.al-*
5 *leg.80.per tot.*† Amplia in tãtũ,vt licet cõſtet de veritate nõ tituli
auctoris,qui triennio poſſedit;tamen præfertur putatiuus vero ti-
tulari in tantum,quod ſi conſtaret de reſignatione, vel de illegiti-
mitate,præſumitur retroceſſio,& diſpenſatio,ſi procedit per trien-
6 niũ.Caſſad.*dec.3.*incip.*item fuit tentum.de cauſ.poſſ.*† Amplia;quia
titulus auctoris probatur ex permutatione admiſſa per Epiſcopum,
ita obtinens ex permutatione non teneatur docere de alio titulo
7 auctoris ſui.Cald.*conſ.*302.alias 10.*de rerum permut.* † Amplia,vt
procedat, ſiue vnus, ſiue plures ſint impetrantes, qui concurrant;
quia ſemper attenditur putatiuus etiam veritate declarata ante cõ-
pletum negotium,ſi modo tempore vocationis beneficij ſolus pu-
tatiuus apparebat , & ſtetit per triennium in pacifica poſſeſſione;
quia imputandum eſt vero,ſi tacuit tamdiu. Caſſad.*deciſ.3.n.9.v.*
8 *illud vero,& n.ſeq.vſq;in fi.*† Amplia etiamſi conſtaret de vacatio-
ne per aſſequutionem ſecundi incompatibilis facta per putatiuũ,
& quod reſignaſſet vigore incompatibilitatis;quia ſi per trienniũ
ſtetit pacifice in poſſeſſione,& communi reputatione fuit habitus
pro tali,ſufficit.Caſſad.*dec.4.de cauſ.poſſ.in pr.*quia præſumitur ſu-
perueniſſe nouum titulum,vt ibi dicit,vbi etiam loquitur,quando
9 obſtaret reſeruatio.† Amplia,quia licet titulus auctoris nõ probe-
tur ex ſententia arbitrorum lata ſuper titulo prædicto; tamen in-
ducit præſumptionem, quando maxime arbitri erant viri legales.
10 Cald.*conſ.302.in fi.*alias 10.*de rer.permut.* † Limita in titulo pro-
prio; quia non præſumitur retroceſſio, neq; nouus titulus pro eo,
qui reſignauit ſemel. Gomeſ. ſuper *reg. de trien.q.24.v. nec obſtat.*
11 † Limita in ſubrogato pendente lite;quia obſtaret ſibi veritas ti-
tuli ſui auctoris,ex quo repræſentat eundem quoad omnia. Ægid.
*dec.112.Subrogatus,*quem refert,& ſequitur Caſſad.*dec.2.in pr.de*
12 *cauſ.poſſ.*† Limita,quando principaliter ageretur de iure auctoris,
& in dubium refricaretur principaliter, quia tunc deberet verifi-
cari vide.Ægid.*d.alleg.112.Subrogatus,*quod ſemper intelligo, niſi
per triennium auctor pacifice poſſediſſet; quia triennalis inducit
ſuperuenientiam legitimi tituli.Caſſad.*d.dec.in pr.de cauſ.poſſ.*vel
niſi per quinquennium habuiſſet cõmunem reputationem,& de-
ceſſiſſet in poſſeſſione quinquennali, licet non pacifica. Caſſad.
deciſ.4.de cauſa poſſ.n.11.ver.nec obſtat,quod dicebatur, vſque in fin.
☞ Vide Concl.præced.

Titulus in ſpolio non probatur ex præſentatione, & multis caſibus. CONCL 318.

1 Titulum † beneficij ad effectum reſtitutionis ſpolij etiam at-
tentati non probat præſentatio,nec ſubſequuta inſtitutio fa-
cta à Rege Angliæ , etiamſi probetur conſuetudo,quod conferat
beneficia.Oldr. *conſ.1.n.4.& ſeq.v.tertio quia.*Vide plenius,*Eligen-*
☞ *di poſſeſſio ex quibus acquiratur.Concl.83.*Vide, *Quaſi poſſeſſio eligen-
di,& præſentandi ex quibus probetur.Concl.35.*

Titulus quando ex neceſſitate debet allegari,requirit ſpecificationem,à quo fuerit habitus,& quando non.

CONCL. 319.

1 Titulus † quando de neceſſitate debet allegari , tunc requi-
ritur ſpecificatio,à quo fuerit habitus, alias præſumitur ficti-
2 tius.Oldr.*conſ.279.n.7.v.non obſtat,col.pen.*Et qui ſint caſus,in qui-
☞ bus debet allegari. Vide, *Allegari debet id, quod eſt fundamentum*
3 *intentionis.Concl.252.*† Limita,niſi allegaretur titulus tanti tem-
poris , cuius initij memoria non exiſtat;quia tunc non requiritur
ſpecificatio,à quo ſit habitus.Oldr. *d.cõſi.279. num.8.v. præterea.*
4 † Declara , niſi eſſemus in prohibitis poſſe preſcribi.Crau.*de an-
tiq.temp.in 4.part.§abſolutus.n.57.v.tertium.*

Titulus non inducitur ex multis. CONCL. 410.

Reſeruans † ius ſibi competens non acquirit nouum titulum, 1
ſed ius,quod habet,præſeruat,ſiue fiat reſeruatio à iudice,ſiue
à parte.Ang.Aret.*conſ.34.Pro deciſione,n.9.v.ſecundo aduertendum.*
† Animus continuandi non inducit nouum titulum, vel acquiſi- 2
tionem. Ang. Aret.*d.conſ.34.n.11.v.tertio etiam.* Vide, *Reſeruatio* ☞
iurium facta operatur multa,& quando non operetur.Concl.243.

Titulus poteſt multiplicari pro eadem re,& quando ſecus. CONCL. 321.

Titulus † multiplicari poteſt,& eadem res mihi poteſt eſſe de- 1
bita ex plurib.cauſis,& vna ſolutio quandoq;ſatisfit pluribus
obligationibus. Oldrad.*conſ.50.*incip.*Gratia conceſſa,*qui loquitur,
quando vtraq;obligatio eſſet lucratiua.† Amplia,vt quis poſſit ex- 2
cipiendo,& ſe tuendo allegare duplicem titulum,& duplicem col-
lationem,*c.poſt electionem,& c.literas,de conceſſ.preb.*Lap.*alleg.vlt.
n.2.v.ad ſecundum.*Cald.*conſ.53.* alias 7.*de electio.in prin.v. item ſi-
cut reo.*& ita declarat Fel.*in c.inter dilectos,n.18.v.tertio fallit , de
fid.inſtrum.*† Amplia in collatione beneficij; quia poteſt quis ha- 3
bere plures collationes eiuſdẽ beneficij ex diuerſis cauſis,& ſi vna
non valet, poteſt valere alia;ſecus ad acquirendum ius ab eadem
perſona ex eadem cauſa;quia ſi prima,valet,ſecunda non dat ius,
& ſi ex ſecunda confertur ius prima euaneſcit. Ægid.*conſ.10.n.48.
v.de ſecunda vero.*Rom. *conſ.350.In caſu propoſito,n.1..v. quo præ-
ſuppoſito,*plenius 433.*Quod primum,n.7.*vbi pœna apoſt.*in v.132.*
vbi limitat,niſi tituli ſint contrarij † Amplia,quando agitur pro 4
poſſeſſione beneficij;quia in poſſeſſorio quis poteſt producere di-
uerſos titulos,& iuuari.Cald.*conſ.53.an c.vt quis duas,in pr.*alias 7.
*de electio.*Lap.*alleg.fi.n.2.ad ſecundum.*Rom.*d.conſ.433.Quoad pri-
mum,n.9.ver.tamen petens.*† Amplia,vt idem ſit,quando plures ti- 5
tuli ex eodem fonte procedunt , & ſecundus coadiuuat primum,
puta ad tollendam aliquam obiectionem; quia tunc plures tituli
poſſunt allegari.Cald.*d.conſ.53.in pr.*quod eſt *7.de electio.*& ideo,
quando pinguius prouidetur ex vno titulo, quam ex alio,concur-
runt,& poſſunt allegari.Fel.*d.c.inter dilectos,n.18. ver.ſecunda fal-
lit, de fid.inſtrum.*† Amplia, quando primus titulus, puta dationis 6
in feudum, eſt validus; quia licet feudatarius recipiat ab alio,vel
ſucceſſore in emphyteuſim , retinet ius ſuum primæuum ex feu-
do,& ſic vtile dominium, Anch.*conſ.94.In quæſtione,col.3.n.3.& 4.
lib.2.* Vide , *Contraria plura incompatibilia ſi concurrunt præualent* ☞
vltima.Concl.1011. † Amplia, vbicunque agitur de iure quæſito, 7
ſemper pluralitas admittitur;quia nõ requiritur decretũ, ſed exe-
quutio.Cald.plene *conſ.53.*alias 7.*de electio, ver.itẽ regula,n.2.vſq;
n.3.*† Amplia in vnionibus, quia poteſt quis habere vnionem ab 8
Epiſcopo,vel Concilio & illam à Papa obtinere de nouo fieri,vel
confirmari,& valebit Guid.Pap.*conſ.134.n.4.ver.præterea valet di-
cta vnio.*† Extẽde in collatione beneficiorũ;quia habens collatio- 9
nem ab Epiſcopo poteſt eandem impetrare ab Archiepiſcopo,vel
Papa.Guid.Pap.*d.conſ.134. n.4.circa fi.v.itẽ etiã alia ratione.*† Re- 10
ſtringe,vt non procedat in caſu cõuerſo; quia ſi quis habet colla-
tionẽ à Papa,non poteſt habere ab Epiſcopo poſteriorem;quia di-
ceretur facere in eluſionem,& priuatur vtraque.Guid.Pap.*d.conſ.
134.n.4.circa fi.ver.fallit.* allegat *c.cum olim de re iud.* vbi Abbas,
& alij.† Amplia;quia licet res mea non poſſit amplius effici mea; 11
tamen quando agitur de iure conditionali futuro acquirendo, be-
ne poteſt multiplicari titulus.Rom.*d.conſ.433.n.9.in fin.*vbi apoſt.
*in v.ſub conditione,*ſequitur Caſſad.*dec.12.ſuper regul.n.4.v.ſed ma-
ior.*rurſus,*dec.26. ſuper regul.* † Contrarium videtur tenere idem, 12
Caſſad.*dec.12.ſuper reg.in fi.*† Extende; quia poſſum Comitatum 13
meum recipere dono à Rege vti ſuum,& propterea mihi non fa-
cio præiudicium in iure meo , neque in iure competenti matri
meæ abſenti; quia intentio eſt acquirendi, non autem alienandi.
Abb. *conſ.3.Nitar.colum.18.v.24. queſt.lib.2.* vbi ſecus inquit,ſi
ego traderem rem meam Principi,& ipſe illico iure feudi,vel alias
mihi concederet;quia eo caſu perdo ius meum primæuum. † Ex-
tende magis,quando recipiens inueſtituram rei ſuæ ab alio prote- 14
ſtatur, quod ſaluum ſit ius ſuum,vel ſibi competens; quia ſibi non
præiudicat.Abb.*d.conſ.3.col.18.poſt med.v.ſecunda ratio.l.2.*† De-
clara totam hanc materiam primo loco,vt in reo ad ſe tuendũ de- 15
tur multiplicatio titulorum;quia poteſt allegare reus remedia cõ-
traria,ſecus in actore.Ægid.Bellam.*conſ.10.n.53.in fi.& n.54.v.ſed
opponẽs.*Vide,*Contraria allegans,& c.Concl.1005.*† Secũdo declara
quia de iure Canonico poteſt actor vti diuerſis titulis,etiam in ea- ☞
dem inſtantia ad tollendum circuitus , ſed de iure ciuili ſecus eſt 16
in eadem inſtantia.Ægid.*d.conſ.10.n.54.v.& quicquid ſit de rigore*

 iuris,

Digitized by Google

uris,& idem,quando cauſa eſt beneficialis,in qua ſola veritas tituli quæritur.Ægid.*d.conſ.* 10.*n.*55.† Tertio declara; quia quando actor probabiliter dubitat tam in facto proprio , quam in facto alieno,tunc ſemper actor poteſt contraria allegare, & diuerſos titulos inducere.Ægid.*d.conſ.* 10.*num.*54.*v. ſolutio*, & plenius *ver.& quando quæritur*,vbi dicit*communẽ,quod actor dubius ſine culpa ſua alleget contraria , & plures titulos , ſi tendunt ad eundem effectum.† Quarto idem,quando diuerſi tituli tendunt ad eundem effectum,tunc actor poteſt plures titulos allegare. Ægid.*d.conſ.* 10. *num.*54. *v.ſecundus caſus*, vbi quod poteſt actor allegare collationem Epiſcopi ſibi factam de beneficio iuris patronatus prætenſo ante lapſum ſex menſium datorum ad præſentandum , & aliam poſt ſex menſes;quia probabilis dubitatio oritur,an prima valeat intra tempus præſentandi, & ſic , quando ſecunda venit ad corroborationem primæ,vtraq; poteſt allegari,vt per Fel.*d.c.inter dilectos,n.*18.*de fid.inſtru.in* 2.*&* 3.*limit.*† Vide tamen D.Aſten.auditorem Rotæ, qui tenet quod 3. & 4.declaratio debeat copulari, vt ita demum actor contraria poſſit allegare , quando dubius eſt probabiliter ſine culpa ſua,& quando tendunt ad eundem effectũ tituli contrarij,alias non.Ægid.*d.conſ.*10.*n.*54.*in fin.ver.& quando quæritur.* † Quinto , quando plures tituli contrarij allegantur alternatiue,& ſic cum proteſtatione,quod ex vno ſufficiat obtinere, tunc poſſunt deduci ,& allegari. Ægid. *d.conſ.*10.*n.*55.*v.& poſito, quod non poſſet.* Vide, *Deberi poteſt eadem res eidem perſonæ ex plurib.cauſis,Concl.*33. † Limita in electione,& præſentatione, quia habens plures electiones,& plures præſentationes tenetur vnã eligere;quia ex vna ſolum poteſt ius habere.Lap.*alleg.*8.*per tot.*quod firmat etiam Cald.*conſ.*53.*n.*2.*circa fi.v.dico igitur*,alias 7.*de elect.* vbi dicit hoc procedere,vbicunque agitur de iure quærendo,quoniam quis non poteſt agere ex duab. gratiis ; quia eſſet vagari in incertum,& requiritur decretum, quod fieri non poteſt ſuper incerto. Rom. *conſ.*433.*n.*6.*& ſeq.v.circa ſecundum*, & reddit rationem;quia confirmatio eſt decretum, quod ſuper incerto fieri non poteſt. † Declara, vt procedat limitatio ad effectum inſtitutionis, vel confirmationis,quæ debet eſſe certa.& ad illum effectum procedit,quod vnam eligere tenetur ſecus,ſi vellet adipiſci poſſeſſionem,vel ſe tueri; quia duplici electione, collatione, & præſentatione poteſt ſe tueri.Lap.*alleg.fi.*quæ eſt 133.*In Chriſti nomine,n.*2. *v.ad ſecundam*,ſequitur Rom.*d.conſ.*433.*n.*6.*& ſeq. v. circa ſecundum*,vbi plena apoſt.*in v.*132.† Limita vbicunq;agitur de iure acquirendo,ſeu de titulo acquirendo , tunc agens non poteſt vagari in incerto,neq;vti plurib.titulis;quia eſſet ferendum decretum ſupra incerto,quod fieri non poteſt,nam ſi petitio eſt incerta decretum non poteſt ferri,ita Cald.*d.conſ.*53.*n.*2.*ver.dico igitur*,alias *de elect.l.*7.Rom.*d.conſ.*433.*n.*7.*&* 8.† Rationem aliam ponit Cald. *conſ.*53.*in fi.*alias 7.*de elect.*& eſt addit.Gemin.quod in electionib. conſenſus debet præſtari certus vni electioni,alias non haberemus certum conſenſum electi, & conſequenter non poſſet fieri decretum.† Limita vbicunq;tituli eſſent contrarij,& repugnantes;quia ſi electione tolluntur electiones , non poſſunt concurrere in actore.Cald. *d.conſ.*53.*v.item regula*, alias 7.*de electio.* Ægid. *conſ.*10.*n.*54.Rom.*conſ.*350.*In caſu,n.*13.*v.quo præſuppoſito* & apoſt. ad *conſ. Rom.*433.*Quoad primum,num.*7.*in v.*132.*in fin.* vbi Roman.dicit, quando electione vnius alter tollitur. † Et dicuntur contrarij tituli duæ collationes de eodem beneficio factæ ab eodem collatore eidem prouiſio;quia quilibet confert plenum ius,quod non poteſt deberi,niſi ex vna ſola. Ægid. Bellam *d.conſ.*10.*n.*54. † Extende; quia habens titulum in beneficio,& obtinens illud beneficium ſibi commendati perdit titulum primum;quia contrariantur, quod quis ſit poſſeſſor,& detentator dominus, & ſui ipſius procurator dominus, & depoſitarius. Rom. *d.conſ.*350.*n.*13.*& multis ſequen.* vbi ponit plura ſimilia,& ibi apoſt.*in v.non poteſt.concurrere.*† Limita ; quia tituli beneficiales non ſunt multiplicabiles eodem inſtanti in eodem beneficio non plures.Gemi.*conſ.*52.*n.*3.*v. ſed non &c.* † Limita , quando agitur de acquirendo dominio ; quia non poteſt quæri niſi ſemel, aliquid ponit *dec.*59. *de reſcript. in antiq.* gl.& text.*in c.inter dilectos, col pen. & in ver.quod meum,de fid.inſtrum.*& Rom.*conſ.*273.*Clarum eſt,in fi.*vbi,quod beneficium meũ ex gratia Apoſtolica non poteſt effici meum iterum ex gratia ordinarij. † Limita;quia licet quis poſſit plures titulos allegare, & multiplicare etiam in beneficialibus pro tuendo ſuo iure,illud procedit data ſcientia titulorum,alias ſecus. Crau. *conſ.*171.*n.*18.*vſq; in fin.& n.*20.*in fi.*Vide, *Meum ſemel effectum quando poſſit iterum effici meum,vel non.Concl.*226.Vide Socin. *Reg.*25. *Dominus ſemel amplius effici non poteſt*,citat quinq;modis.Vide.*Collatio ſiũ diuerſis acta ſub eadem data,quæ prævaleat.Concl.*445.Vide,*Dominium non poteſt eſſe penes plures in ſolidum,& quando ſecus.Concl.*609.

Titulum beneficiorũ poteſt perquirere Epiſcopus ab omnibus ſuæ iuriſdictionis,& quando ſecus. CONCL. 322.

EPiſcopus † poteſt compellere omnes beneficiatos in ſua iuriſ- 1
dictione ad docendum titulum beneficialem intra certum tẽ-
pus ſub pœna priuationis, vel alia pœna ſibi viſa Lap.*alleg.*79.*in*
*Dei nomine,num.*8.*ver.ad tertiam quæſtionem.*Lap.*alleg.*90.*n.*15.*v.&*
facit ad hoc ſecundum eos. † Declara;quia Epiſcopus ex officio po- 2
teſt compellere ſubditos ſibi beneficiatos ad oſtendendum titulum
beneficij,ſecus ad inſtantiam alterius. Rom. *conſ.*177. *Licuit ipſi*
*Notario in fin.*vbi dicit*communem.Dicit tamen Lap. *d.alleg.*70. *
*n.*8.† quod producens titulum,etiam qui non ſit in forma authen- 3
tica, excuſatur à pœna edicti , & idem , ſi producat titulum infe-
ctum;ſed quod Epiſcopus poterit procedere , vt iuſtificet titulum,
ſed non poteſt priuare ex edicto , quaſi quod non docuerit de ti-
tulo.† Limitat vt procedat in facto recenti,in quo Epiſcopus po- 4
teſt perquirere titulum beneficij, ſecus in facto vetuſto; quia ſuf-
ficit tunc iuramentum beneficiati, quod habuerit titulum ab eo,
qui dare potuit.Fed.de Sen.*conſ.*234.*col.*2.*circa med.v.& eſt ſimile,*
allegat Hoſtienſ.*in c.licet Heli,in v. officij debitum, de ſimo.* ſequi-
tur Gemin.*conſ.*87.*n.*2.*v.corroboratur.* Fel.*conſ.*2.*n.*27.*& ſeq.* Cal-
der. *conſ.*302. alias 10.*de rer. permut.* vbi, quod antiqua poſſeſſio
probat titulum.† Extende multis caſibus,& exemplis.quibus be- 5
neficiatus non poteſt compelli ad oſtendendum titulum benefi-
cialem , vel ſui ordinis , puta ſi per decem annos habitus eſt pro
tali;quia præſumitur habere titulum, & perdidiſſe,ſi hoc aſſerat,
imo etiam ſi per tres annos quis pacifice poſſederit beneficium &
iuret perdidiſſe titulum,non poteſt priuari.Fel.*conſ.*2.*n.*27.*& ſeq.*† 6
Extende ; quia ſi Epiſcopus ſemel compulit clericum ad docendũ
de titulo ſui beneficij, & talem titulum comprobauit, non poteſt
illum vlterius moleſtare de eodem titulo. Zabarell.*conſ.*33.*n.*2. † 7
Limita; quia ad inſtantiam priuati hoc non poteſt facere, ſed ex
officio tantum.Rom.*d.conſ.*177.*in fi.*Vide, *Poſſeſſor non tenetur do-*
*cere de titulo ſuæ poſſeſſionis,& quando ſecus.Concl.*439. Vide, *Epi-*
ſcopus non tenetur perquirere multa delicta in ſua diœceſi, & quando
*ſecus.Concl.*294.

Tolerandæ ſunt multa,licet de ſe non ſint licita. CONCL. 323.

TOlerantur † meretrices , licet ars meretricia de ſe ſit mala & 1
peccati inductiua,vt maius peccatum (provt ſodomiæ) eui-
tetur. Alex.*conſ.*1.*num.*7.*lib.*1. Vide,*permiſſa ſunt multa,&c.Concl.*
301.† Hæretici non valde mali,quando ſunt occulti , tolerantur, 2
quando de facili puniri non poſſunt,Domin. *in c. quiſquis* 14.*q.*1.
vbi ponit multa ſimilia,vbi,quod propter malos piſces non ſunt
rumpenda retia,neq;propter herbam malam euellenda eſt planta
bona.ſic Decian.*dec.crimin.lib.*5.*tit.*37.*in* 1.*vol.n.*25.† Sic zizania 3
ſeminata ab inimico homine toleratur vſque ad tempus meſſis,ne
ſimul cũ ea eradicetur triticum,ſic docet Dominus noſter IESVS
CHRISTVS vere Dei filius in Euangelio. Vide, *Permiſſa multa*
*ſunt de ſe prohibita per modum tolerantiæ.Concl.*301.

Tolerantia quid ſit,& operatur multa. CONCL. 324.

TOlerantia † eſt quædam permiſſio ſine pœna facti non liciti, 1
non tamen inducit conceſſionem vel diſpenſationem , quod
factum ſit licitum,provt dicitur de meretricibus,quæ tolerantur,
licèt ars meretricia ſit illicita , ſed à pœna temporali excuſantur
meretrices,non ab æterna,& ſpirituali.Alex.*conſ.*1.*numer.*7.*lib.*1.
Vide, *Permiſſa multa Concl.*301. † Et an is, qui fundat ſe in tole-
rantia , debeat inueſtigare, vt excuſetur, quod ſic videtur tenere 2
Bero.*conſ.*183.*n.*16.*v.& quamuis,lib.*3. Crau.*conſ.*168.*n.*4.† Vide 3
Bero.*conſ.*258.*num.*2.*lib.*3. vbi quod tolerantia habet vim aſſida-
tionis,ſeu diſpenſationis.† Et tolerantia etiam appellatur conue- 4
nientia in iis,in quibus in iure non datur permiſſio , provt ſeruus
non poteſt aliquid habere; quia quicquid acquirit eſt domini, &
filius in poteſtate patris,tamen ſicuti dominus per conuenientiam
patitur ſeruum aliquid habere,& pater filium,non tamen illa cõ-
niuentia facit , vt poſſit dici habilitatus ad hoc,ſic Abb. *conſ.*66.
*Quanquam,n.*3.*l.*2.† Et tolerantia dicitur quædam ſimulatio non 5
videndi,quaſi qui tolerat,fingat non videre.Corn.*conſ.*159.*In hac*
*conſultatione, n.*9. *lib.*3. vbi per totum conſilium, quod male facit
ſuperior tolerando delicta impunita,& quod peccat,& loquitur
de vſuris toleratis Hebræis;quia poſſunt puniri,non obſtante to-
lerantia, quæ nihil concedit. † Operatur tolerantia remiſſionem 6
banni,ſi bannitus publice toleratur Salycet. *in l.nullus. C.de Iudæ.*
Ruin.*conſ.*48.*n.*7.*l.*4.Burſ. late *conſ.*331.*n.*26.*&* 27.*& n.*54.*lib.*5.

* & magis * communem dicit apoſt. ad *conſ. Bertazoli 223. ver. tertio fallit. ad conſ. 176. in v. quarto maximam.* Nell. *tract. bannit. 3. an p. ver. 2. temp. q. 84. num.* 84. Alex. *conſ.* 8. *ad fin. lib.* 6 Maſcard. *de probat. conc.* 1612. *n.* 32. vbi in tolerato à magiſtratu Fel. *in c. que in Eccleſiarum, n.* 6. *de conſt.* Iaſ. *in l. vbi pactum, n.* 6. *C. de tranſact.* Marſ. *conſ.* 10.
* *num.* 25. *in fin.* Burſat. *conſ.* 181. *num.* 5 *lib.* 2. vbi dicit * communem.
7 † Contrarium, quod non operetur remiſſionem. Ruin. *conſ.* 85. *n.* 9. *ver. ſecundus caſus, lib.* 4. ſequitur Menoch. *conſ.* 275. *n.* 50. *cum. ſeq. lib.* 3. *& in tract. de præſumpt. lib.* 1. *q.* 23. *n.* 7. Socin. Sen. *conſ.* 99. *n.* 6. *lib.* 3. † Ioan. de Selua, & alij per Menoch. allegati, & eſt ratio; quia per actum Principis conſiſtentem in pari, & ſic per actum negatiuum non inducitur diſpenſatio, pulchre Menoch. *conſ.* 121. *n.* 83. *& ſeq. lib.* 2. & quia diſſimulatio non habet conſenſum explicitum, plene Surd. *conſ.* 270. *num.* 18. *l. b.* 2. vbi ſecus quando factum
8 Principis conſiſtit in agere. † Imo, etiamſi Principis deputaret bannitum ad ſui, vel caſtri cuſtodiam, non cenſetur bannum remittere. Ruin. *d. conſ.* 85. *n.* 15. *lib.* 4. & idem tenet apoſt. ad Bertaz.
9 *conſ.* 126. *v. quæ vero.* † Declara, quia ſaltem tolerantia, & admiſſio banniti ad officium excuſat conuerſantes cum eo, licet non excu-
10 ſet ipſum bannitum. † Amplia, quia banniti tolerati in loco, licet non cancellati ab omni pœna, dicuntur tuti, etiamſi poſſent impune offendi ex forma ſtatuti, non tamen poſt tolerantiam offendi debent, vel poſſunt. Sal. *in l. nullus, C. de Iud.* Alex. *conſ.* 1. *in fin.*
* *ver. pro hoc dicit, lib.* 2. Bero. *conſ.* 181. *n.* 5. *lib.* 2. vbi de * communi.
☞ Burſat. *conſ.* 331. *n.* 22. Vide, *Banniti poſſunt impune offendi, & quan-*
11 *do. Concl.* 19. *n.* 77. *& ſeq.* † Extende; quia bannitus, qui fuit gratiatus per Principem, & toleratus, & admiſſus, per omnes habetur pro gratiato etiam quoad bona, quæ poſſedit cum fratre, & acquiſiuit in vita, etiam ſi illius gratia per mures corroſa reperiatur in ſubſtantialibus, ita quod legi non poſſit, quando concurrunt adminicula, & inditia cum tolerantia, neque poſt mortẽ debent hæredes moleſtare; ita Ang. Aret. *conſ.* 74. *In caſu prædicto*, vbi multa pro
12 vtraque, & hanc tuetur, & tollit contraria. † Amplia; quia vehemens opinio, vel fama, quod bannitus ſi gratiatus, vel habeat li-
13 centiam, inducit iuſtam credulitatem, & excuſationem. † Reſtringe, vt procedat, quando cum opinione concurrit veritas, alias ſecus. Ruin. *d. con.* 85. *in fin.* Ang. Aret. *conſ.* 70. *n.* 30. *lib.* 1. *conſiliorum. criminalium vltimo impreſſorum.* Bart. *in l. ſi ex lege, ff. de adult. in pr.*
14 † Declara reſtrictionem, vt ſufficiat in excuſandis delictis opinio ſola, quando delictum non eſt de iure naturali prohibitum, ſecus ſi eſt naturaliter prohibitum. Bald. *in l.* 1. *n.* 9. *v. & per prædictam. C. ſi à non compet. iud.* Alex. *conſ.* 77. *Viſis dubitationibus, n.* 9. *v. fortius*
15 *lib.* 1. † Item procedit, vbi factum, vel decretum ſuperioris requiri-
16 tur. Ruin. *d. conſ.* 85. *n.* 12. *lib.* 4. † Clerici exercentes vſuras propter tolerantiam ſeu conſuetudinem malam, liberantur à pœna tem-
☞ porali, ſed non à peccato. Alex. *conſ.* 240. *Perſpectis lib.* 6. Vide, *Conſuetudo magna auctoritatis. Concl.* 806. vbi plura exempla ad hoc.
17 Vide, *Malum minus eligendum de duobus malis. Concl.* 26. † Extende; quia venia pœnæ, ſed non culpæ impenditur etiam perſeuerãti, & impœnitenti, vt euitetur maius malum, *c. denique ſacerdotes.* vbi
☞ gl. *in ver. venia, 4. diſt.* Vide, *Conſuetudo nutritiua peccati non valet. ſed excuſat à pœna temporali. Concl.* 815. Vide, *Conſuetudo circa de-*
18 *licta excuſanda. Concl.* 848. † Limita, quia tolerantia, vt releuet, debet eſſe in ciuitate, & frequentia hominum, non in villa, & loco
19 remoto. Bero. *conſ.* 183. *n.* 25. *lib.* 3. † Limita, quia tolerantia nõ operatur, quando is, qui tolerat, non haberet facultatem gratiandi. Be-
* ro. *conſ.* 183. *n.* 25. *lib.* 3. & eſt magis * communis opinio, addit ad Bertaz. *conſ.* 176. *ver. quarto maxime.* Alex. *conſ.* 84. *n.* 3. *lib.* 1. vbi,
20 quod requiritur ſcientia Principis. Nat. *conſ.* 636. *n.* 191. † Contrarium Dec. *conſ.* 604. *cum ſeq.* Ruin. *conſ.* 23. *lib.* 1. Grat. *conſ.* 5. *lib.* 1.
21 addit ad *conſ. Bertaz. crim.* 126. *ver. quarto.* † Declara; quia tolerantia iniuſta quoad toleratum non excuſat, ſed quoad conuerſantes
22 bene excuſat, ita Surd. *conſ.* 270. *n.* 22. † Limita; quia debet eſſe diuturna, non breuis aliquorum menſium. Pariſ. *conſ.* 34. *n.* 8. *lib.* 4. alias eſſet potius audacia conuerſantis, quam tolerantia ſuperioris. Ber-
23 taz. *conſ.* 440. *n.* 2. *&* 3. *lib.* 2. † Limita; quia tolerantia in vno loco non excuſat in alio. Bero. *conſ.* 196. *n.* 33. *lib.* 3.

Tormentum quid ſit, & vnde dicatur, & quid ſit tortura. CONCL. 325.

1 TOrmentum † ab etymologia vocabuli dicitur torquens mentem. gl. *in clem.* 1. §. 1. *in v. tormentis, de her.* Gem. *conſ.* 15. *n.* 12.
2 *ver. item patet.* † Tortura vero triplex eſt, leuis, grauior, & grauiſſima, qualiter autem quis torqueri debeat, an leuiter, grauius, vel grauiſſime, docet Bald. *conſ.* 77. *Ad euidentiam, circa fi. ver. & licet, lib.* 3. vbi, quod conſiderata debilitate, & fortitudine hominis quandoq; leuis tortura dicitur grauiſſima homini habenti carnes molles, & delicatas, & parui ſpiritus, & ideo adhibendi ſunt medici, vt iudicent ex iudice naturæ, qui pulſus dicitur, Clar. *d.* §. *fi. q.* 64. *n.* 33. *ver. & in iis grad bus.* † Plenam torturam appellat Clar. quando 3
vltra eleuationem dantur vnus, vel duo ictus funis, & ideo dicit, quod quando Senatus mandat bene reum torqueri, & ſeu acriter torqueri, intelligit, quod vltra eleuationem, & examen in tortura etiam dentur duæ ſquaſſationes, ſeu ictus funis. Clar. §. *fi. q.* 64.
n. 31. *ver. nunc de gradus, in fi.* † Et de generali conſuetudine Ita- 4
liæ pro ſingulo indicio dantur tres ſquaſſatæ funis, ſeu tres ictus torturæ. Clar. *d. q.* 64. *n.* 33. *ver. plenam autem.* † Moderata vero tor- 5
tura, quando indicia ſunt plene probata, eſt primus, & ſecundus gradus torturæ, videlicet ligamen, & eleuatio ſine ſquaſſatione, ſic innuit Clar. *d. q.* 64. *n.* 33. *v. debet igitur.* † Prout etiam moderatam 6
dicit Nouell. *in praxi, fol.* 92. *n.* 28. quando datur interpolatis diebus, vt quia tortura non vnico contextu tota datur. † Sed contra- 7
rium dicit Clar. quia pro pluribus vrgentibus indiciis datur interpolatis diebus tortura, ſed ſolum duo, vel tres ictus in totum, non autem pro ſingulo indicio dandi ſunt tres ictus; quia eſſet atrox nimis, & non excluditur in ſtatu Mediolani, niſi iuſſu Senatus, vt ipſe declarat *d.* §. *fi. q.* 64. *n.* 33. *circa fi. ver. ſed certe.* † Quinque ſunt 8
gradus torturæ; primus comminatio; ſecundus conductio ad locum; tertius ſpoliatio, & ligatura; quartus eleuatio; quintus eſt ictus, ſeu ſquaſſatio. Clar. *d.* §. *fi. q.* 64. *n.* 31. *v. nunc de gradibus.* vbi, quod primi gradus æquiparantur torturæ quoad quædam, non quoad omnia; ideo dicit verius eſſe tres gradus tantum, videlicet tertio, quando comminatur, ducitur ad locum, & ſpoliatur, & ligatur, ſecundo eleuatio; tertio eſt geminata ſquaſſatio, quando acriter eſt torquendus, alias vnicus ictus ſufficit. † Et propterea iudex de- 9
bet moderari torturam ſecundum qualitatem etiam indiciorum; quia ſi indicia non ſunt perfecta, puta quia vnus teſtis de viſu qui non eſt integer, vel duo teſtes ſingulares ſuper indiciis remotis, iudex debet procedere ſolum ad primum, vel ſecundum gradum torturæ, non autem ad tertium gradum, niſi quando perfecta eſt probatio indiciorum. Clar. *d.* §. *fin. q.* 64. *num.* 33. *ver. debet igitur.*
† Nam ſi excederet iudex in tortura moderamen, & mereretur 10
reus tortus, teneretur iudex de homicidio, ſi dolo facit, ſi ſine dolo, ſed culpa; condemnatur de culpa, ſi non moritur, nihilominus tenetur in ſyndicatu de exceſſu. Clar. *d.* §. *fi. q.* 64. *n.* 37. *ver. iudex autem.* vbi * dicit communem. Vide, *Iudex quando teneatur, vel non* *
de morte rei in tormentis. Concl. 411. † Cautela tamen datur à Do- ☞
ctoribus, vt iudex, qui iniuſtam torturam intulit, vel exceſſiuam, nõ 11
teneatur vt reus blandis verbis inducatur ad confitendum in actis, quod fuit legitime tortus. Clar. *d. q.* 64. *n.* 39. *ver. & in hoc propoſito.* vbi, quod Mediolani non ſeruaretur. † Tortura inuenta eſt non ad 12
pœnam, ſed ad veritatem indagandam. Cuma. *conſ.* 139. *Hoc maxime. n.* 3. *ver. ſecundo præmitto.* Crau. *conſ.* 137. *in fi.* vbi, quod inuenta eſt ad finem indagandi veritatem, & infligendi pœnam. † Et 13
ideo iudex debet torqueri facere reum, vt homo diſcretus habito reſpectu ad delictum, qualitatem perſonæ, & conditionem, alias teneretur. ita Iul. Clar. *in praxi crimin. q.* 8. *in princ.*

Tortura vt inferri poßit, quæ præcedere debeant.

CONCL. 326.

PRimo † iudex ad hoc, vt poſſit deuenire ad torturam, debet vi- 1
dere, quod adſint indicia ſufficientia non eliſa, neque euacuata. Clar. *in* §. *fi. q.* 64. *in pr.* & plenius *n.* 9. *ver. dixi etiam,* vbi, quod alias puniri poſſet grauiter in ſyndicatu, & quod vnum ſufficiat plene probatum, vide eum, & quod talia indicia ſint legitimè probata. Clar. *d. q.* 64. *n.* 12. *ver. non ſufficit.* † Secundo, & debet eo caſu facere 2
decretum, quod ſit deueniendum ad torturam. Clar. *d.* §. *fin. q.* 64.
in pr. † Tertio debet omnino animaduertere, ne aliquem iniuſte 3
torqueri faciat, alias ipſe capite puniretur ſecundum * communem. *
Clar. *in* §. *fi. q.* 64. *n.* 2. † Contrarium, quod pœna extraordinaria iu- 4
dex puniatur ex iniuſta tortura. Clar. *d. q.* 64. *n.* 2. † Declara, quia 5
capite punitur iudex, quando iniuſta fuit tortura, & tortus mortuus eſſet, vel ſi ex dolo, vt quia pecunia, vel ex inimicitia torqueri feciſſet, alias pœna extraordinaria punietur. Clar. *d.* §. *fi. q.* 64. *n.* 2. *v. antequam.* vbi, quod Neapoli punitur ad carcerẽ per bienniũ, & in confiſcationẽ tertiæ partis bonorũ. Vide, *Iudex quando teneatur,* ☞
vel non de morte rei in tormentis. Concl. 411. † Quarto debet conſtare 6
prius de delicto antequã inferatur tortura. Clar. *in d.* §. *fi. q.* 64. *n.* 3. *v. debet.* vbi, quod male hoc ſeruant iudices, quia torquẽt pro furtis, & aliis delictis, licet nõ cõſtet de delicto, & miratur de Senatu, qui in caſu narrato ita proceſſerit. Vide plene Ant. Gab. *l.* 7. *tit. de crim.* 17. *Ad torturã deueniri non poteſt.* Vide, *Delictũ debet conſtare, vt de-* ☞
linquens puniri poßit. Concl. 171. † Quinto requiritur, quod delictum 7
ſit

Digitized by Google

tale, pro quo ingeratur pœna corporalis, & ſanguinis, alias non poteſt inferri tortura; quia maior eſſet pœna ad inquitendam vetatem, quam pro delicto probato. Clar. *in d. §. fi. q. 64. n. 4. ver. præterea.* vbi, quod quando infertur pœna afflictiua corporis, licet delictum non ſit graue, poteſt torqueri, & dicit * communem.
Sexto non debet inferri tortura, quando delictum alter poteſt probari, quia datur in ſubſidium, quando veritas alitet haberi non poteſt, communem * dicit Clar. *d. q. 64. n. 5. v. debet etiam.* † Et ideo ſi delictum eſt plene probatum, non eſt inferenda tortura, & iudices aliter facientes tenentur in ſyndicatu, communem * dicit idem Clar. *d. §. fi. q. 64. n. 5.* † Contrarium, quod imo etiam ſi ſint conuicti, torqueantur ad habendam confeſſionem eorum, vt non poſſint appellare, & quod ita obſeruat tota Italia, & iudices cauteloſi, & malitioſi hoc ſeruant, & quod imo ſit bona practica, & communis * obſeruantia. Clar. *d. q. 64. n. 7. ver. ſcias etiam.* † Declara, quia reus conuictus non debet torqueri ſuper delicto, de quo eſt conuictus, ſed ſolum poteſt torqueri ſuper ſociis, & aliis criminibus cum proteſtatiene, quæ appareat in actis quod ſine præiudicio eorum, de quibus eſt conuictus, vel confeſſus vel ſine præiudicio condemnationis, ſi eſſet condemnatus, alias ſi non fieret proteſtatio, & perſiſterer, purgatæ eſſent, vel debilitatæ probationes, & non poſſet puniri pœna ordinaria. Clar. plene *d. § fin. q. 64. n. 8. ver. veritas eſt.* † Septimo debet animaduertere iudex, an torquenda ſit perſona priuilegiata, quæ non poſſit torqueri, vt non torqueat provt in doctore, milite, habente dignitatem, & ſimilibus. Clar. *d. §. fi. q. 64. n. 15. & ſeq. v. vbi ſubſint.* Boſſ. *de indit. & conſid. ante tort. n. 104. & ſeq.* quia nobilis, Doctor, officialis, perſona honeſta, non ita de facili torquetur, & *n. 116 & ſeq.* vbi de ſenibus, pueris, & aliis priuilegiatis. † Octauo debet iudex decernere reum eſſe tormentis ſubiiciendum facta requiſitione prius accuſatori. Clar. *d. §. fi. q. 64. n. 26. ver. vbi nihil.* qui dicit de iure requiſitionem accuſatoris eſſe neceſſariam, ſed quod de conſuetudine non ſeruatur. Nono; † quia ſi fiat decretum de torquendo, & reus appellet, ſuperſedendum eſt in tortura; quia datur appellatio nedum à decreto de torquendo, ſed etiam à comminatione facta de torquendo, communem * dicit Clar. *d. §. fi. q. 64. n. 27. v. ſed quid agendum,* vbi, quod cauti iudices differunt facere decretũ in loco quando cœptũ eſt eum ſpoliari; quia tunc non datur appellatio. Ang. *in ver. quod fama publica* & ibi Arimin. *n. 100.* Bald. *rubr. Cod. comminat. epiſt. n. 2. & in l. ſi quis prouocatione. C. de app.* Brun. *de indic. p. 2. q. 5. n. 14.* Caton. *de torm. q. 7. n. 4.* Farian. *de indic. q. 48.* † Decimo, ſi reus petat ſibi prius dari copiam indiciorum, debet dari cum termino, & ſuperſederi in tortura, ſi non petatur, non debet dari, neque ſuperſederi, comm. * dicit Clar. *d. §. fi. q. 64. n. 28. v. ſeq quid ſi ille.* Vide, *Indiciorũ copia debet dari inquiſito, antequam torqueatur, & quando ſecus. Concl. 99.* † Et idem, ſi petat dilationes, debent dari tres, & ex cauſa quarta, *l. fi. ff. de fer.* vbi gl. magna, *circa med.* Clar. *§. fi. q. 47. v. quæro, quæ dilationes.* vbi * de communi, & ita ſeruari de conſuetudine. † Vndecimo aduertat iudex, quod torquendus non comederit, ſed ſit ieiunus, & à potu per illam diem, & ſaltem per decem horas, & ita ſeruari de cõſuetudine dicit Clar. *d. q. 64. n. 30. v. decreta tortura.* † Duodecim audiri debent aduocati torquendi, an ſit locus torturæ, vel non, ſi volunt audiri, & iudex poſtea ſecreto interloquitur, quando eſt torquendus, & exequitur decretum ſtatim, ne fiant intricationes. Clar. *d. § fi. q. 64. n. 35. v. quæro nunc.* vbi, quod non debent aduocati, neq; procuratores aſſiſtere torturæ de conſuetudine, quicquid ſit de iure. † Decimo tertio debet animaduertere, ne tormentis non vſitatis vtatur, quia potius carnifex reputaretur, quam iudex, ideo tortura ſola, & ſi eam non timet reus, appoſitio ignis ad pedes ſolet fieri, & iſta duo tormenta ſunt ordinaria. Clar. *in §. fin. q. 64. n. 36. v. item debet.* † Decimoquarto aduertat diligenter, ne excedat modum; quia alias teneretur in ſyndicatu ſecundũ * communem, de qua Clar. *d. §. fi. q. 64. n. 37.* vbi, quod ſi reus moreretur in tortura; quia dolo exceſſit, iudex tenetur de homicidio, ſi culpa, punitur per modum culpæ, & Bart. dicit ſibi contigiſſe, & quod Peruſij factus eſt populi tumultus propter mortem rei in tortura contra poteſtatem. † Dicit tamen, quod ſi mors ſine culpa iudicis accideret, non teneretur, & propterea cautela eſt, quod diligenter ſcribatur per Notarium modus, tempus, & omnes circumſtantiæ tormenti, & quod ita * communiter ſeruatur. Clar. *d. q. 64. n. 37. in fi.*
Decimoquinto debet aduertere, quod torquendus non ſit debilitatus brachiis, vel manib. ita quod nõ ſit apertus, vel aliud legitimũ impedimentũ habeat, & ſi ipſe hoc opponat, debet ſuperſederi, & videri per peritos, & facere conſtare relationẽ, vt poſſit, vel torqueri, vel commutari tormentũ. † Decimoſexto arbitrio iudicantis diſcreto committitur quãtitas, & qualitas tormentorũ, ſi cõſuetudo non extat, & ſupplet religio iudicãtis, & debẽt iudices in tormentis adhibere modũ inculpatæ ſeueritatis *l. 2. C. de cuſto reor.* & nimius feruor cõuertitur in furorem. Bal. *conſ. 421. Quædam mulier, circa fi. n. 9. & ſeq. v. oportet, li. 5.* Rom. *conſ. 451. Quidam, n. 11.* vbi apoſt. citat Io. de Amicis multis conſiliis pro hoc vltimo dicto. Vide, *Torqueri poſſunt omnes, ſi præcedant indicia. Concl. 328. & Concl. 327.*

Torqueri qui debeant prius inter plures. CONCL. 327.

TOrqueri † ſi debeant teſtis & Notarius, incipi debet tortura 1
à teſte tanquam viliore; quia Notarius eſt perſona authentica,
Bal. *conſ. 55. Reperitur quædam ſcriptura, lib. 1.* † Amplia; quia tortu- 2
ra ſemper incipi debet à magis ſuſpecto, & ſi plures æquales ſunt,
à magis debili, & à viliori, vnde prius torqueretur fœmina quam
maſculus, prius minor, quam maior. Clar. *in praxi, §. fi. q. 64. n. 29. v.*
quæro, ſi plures. † Amplia; quia incipiendum eſt à perſona timidiori, 3
& magis tenero. Ang. *in l. fi. ff. de quæſt. n. 4. v. ſecundo quando plures.*

Torqueri poſſunt omnes, ſi præcedunt indicia, & qui non poſſint torqueri. CONCL. 328.

REgula † eſt affirmatiua, quod omnes perſonæ etiam liberæ 1
poſſunt torqueri, ſi præcedant indicia, & excipiuntur ſolum
prohibiti, ita Clar. *in praxi, § fi. q. 64. n. 15. v. vbi ſubſunt legitima,* vbi
dicit * communem, & de conſuetudine generali ita ſeruari. † Ex- 2
tende, ſiue ſint liberi homines, ſiue ſerui. Clar. *d. §. fi. q. 64. n. 15.* Li-
mita † in Doctoribus. Clar. *d. §. fi. q. 64. n. 16. v. quæro, an Doctores,* 3
vbi dicit * communem. † Contrarium de conſuetudine ſeruari te- 4
nent Gandi, & alij, quos citat Clar. *d. q. 64. n. 16.* † Declara; quia cõ- 5
ſuetudo contraria non valet ſecundum * communem. Clar. *d. § fi.*
q. 64. n. 16. & dicit eſſe communem * opinionem, & communem
conſuetudinem, & quod Senatus Mediolani ita obſeruat. † Limi- 6
ta in perſonis poſitis in dignitate. Clar. *d. §. fi. q. 64. num. 17.* vbi
de * communi, & ideo feudatarij non torquentur. † Extende in ci- 7
uibus, & perſonis honoratis Barbat. *conſ. 47. n. 11. lib. 1.* † Limita in 8
militibus, videlicet antiqui temporis & præſentibus quoad Equi-
tes, & Capitaneos, non quoad priuatos. Clar. *d. § fi. q. 64. n. 18.* † Ex- 9
tende; quia imo de iure ſecundum communem, etiam priuati
milites torquentur, ſed de conſuetudine non ſeruatur. Clar. *d. q.*
64. n. 18. † Limita in notabilibus; quia non torquentur, *l. 10. nullus.* 10
C. ad l. Iul. maieſt. & apoſt. *in v. torqueri,* ad Clar. *q. 64. n. 19.* † Con- 11
trarium de conſuetudine ſeruari dicit Clar. *§. fi. q. 64. n. 19.* † De- 12
clara, vt per apoſtil. ad Clar. vbi ſupra *in v. torqueri,* aut non tor-
queantur inconſulto Principe. † Declarat Clar. *d. q. 64. n. 19.* vt ſit 13
ſeruanda conſuetudo loci. † Limita in decurionibus ciuitatum, *l.* 14
decuriones. C. de quæſt. † Contrarium de conſuetudine ſeruari, de- 15
cit Clar. *in praxi. § fi. q. 64. n. 20.* vbi plures citat, & quod in Lom-
bardia paſſim torquentur. † Limita in minore 14. ann. Clar. *d. § fi.* 16
q. 64. n. 21. vbi dicit * communem. Abb. *in c. cum in contemplatione,*
in fi. de reg. iur. † Declara; quia bene ferula, & ſeu virgis cæditur. 17
Clar. *d. q. 64. n. 21.* vbi de * communi, & quod Senatus quandoque
etiam iuſſit minorem 14. annis eleuari, quod dicit mirandum, ma-
xime, quando delictum non eſt de atrocioribus. † Limita in ſene 18
decrepito. Clar. *d. § fi q. 64. n. 22.* vbi de * communi. Abb. *d. c. cum in*
contemplatione. in fi. de reg. iur. † Declara; quia homo 60. vel 64. an- 19
norum dicitur ſenex decrepitus ſecundum Clar. *d. §. fi. q. 64. n. 22.*
vbi, quod ſi ſunt robuſti, poſſunt torqueri, ſed leuius torquentur.
† Contrarium tenet Gram. *deciſ. 34. in princ.* vbi, quod vſque ad 50. 20
annos eſt iuuenis à 50. vſque ad 70. eſt ſenex, & poteſt torqueri, à
70. ſupra dicitur decrepitus, & non poteſt torqueri. † Limita in 21
muliere prægnante. Clar. vbi ſupra *n. 33.* vbi extendit etiam poſt
partum per 40. dies, & idem in muliere lactante, & de prægnante.
Abb. *d. c. cum in contemplatione, in fi. de reg. iur.* † Limita in clerico, 22
niſi ſit diffamatus; quia non torquetur, communem * dicit Diaz. *in*
prax. tit. de tort. c. 117. vbi, quod non ſufficit vnus teſtis de viſu, ni-
ſi ſit diffamatus, imo quod ſufficiant mille indicia, niſi ſit diffama-
tus. Gramm. *voto 21. n. 15.* & quod niſi ſint infames, clerici non tor-
queantur, communem * dicit Clar. *d. § fi. q. 64. n. 24. v ſed an clerici.*
Vide, *Clericus quando torqueri, & puniri poſſit. Concl. 390.* † Con- 23
trarium de conſuetudine ſeruari, quod tam clerici, quam presby-
teri torqueantur à iudice Eccleſiaſtico, & communem * dicit Clar.
d. §. fi. q. 64. n. 24. & q. 25. n. 5. & nota, quod Clarus *d. q. 64. n. 24.* cor-
rupte allegat Abbatem atteſtantem de communi * pro hoc con-
trario, & non eſt verum; quia loquitur, quando eſt diffamatus cle-
ricus. † Extende contrarium, vt etiam clericus, vacillans, & ſuſpe- 24
ctus poſſit torqueri à ſuo iudice, ſicut laicus, comm * dicit Clar.
d. §. fi. q. 25. n. 5. allegat Capic. *dec. 142.* † Declara; quia clerici quate- 25
nus torquendi ſunt non ita acriter, ſicut laici. Clar. *d. § q. 64. n. 24.*
in fi. v. ſcias tamen. † Declara quia in atrociorib. torquentur, provt ſi 26
pro crimine læſæ maieſtatis, veneno, exhumatione cadauerum,

vt

27 vt derobarent veſtes. Clar. d. §. fi. q. 64. n. 24. † Extende, quia clerici
torquendi non poſſunt torqueri à laicis etiam de mandato Epi-
* ſcopi ſecundum * communem, de qua idem Clar. d. §. fi. q. 64. n. 25.
28 ver. ſed hic quæro. licet dicat non ſeruari de conſuetudine. † Decla-
ra omnes limitationes de Nobili, & Doctore, aut milite, vel exi-
ſtente in dignitate, vt non procedant in crimine læſæ maieſtatis,
proditionis, & ſimilium; quia omnes etiam clerici æqualiter tor-
quentur. Abb. in c. cum in contemplatione, n. 6. de reg. iur.

*Torqueri nemo poteſt, niſi præcedant indicia legitima, & quã-
do ſufficiant leuiora indicia.* CONCL 329.

1 INdicia † debent præcedere torturam, quia nemo torqueri po-
teſt ſine indiciis. Bald. conſ. 95. Regula iuris eſt, n. 5. v. illud certum
eſt, lib. 1. & conſ. 78. Textus in quo, lib. 3. in pr. vbi declarat text. ma-
giſtralem in hac materia in l. milites, §. oportet, ff. de quæſt. per quem
inſtruuntur iudices, qualiter procedendum ſit ad torturam. Cuma.
conſ. 119. n. 3. Fulg. 149. Super inquiſitione, in fi. Alex. conſ. 5. In caſu
inquiſitionis, in pr. lib. 1. Abb. in c. cum in contemplatione, de reg. iur.
* vbi n. 2. dicit eſſe communem, * & communem dicit Clar. in prax.
§. fi. q. 64. n. 29. vide omnino plene per Matthesil. ſing. 55. Nota, quod
quotieſcunque. vbi plena apoſt. ampliat, & limitat multis modis, &
plenius Menoch. de arbitr. q. 84. in pr. vbi limitat trib. modis. Marſ.
* ſing. 17. & conſ. 46. n. 3. Rol. à Vall. conſ. 12. n. 3. lib. 3. vbi de * magis
2 communi, & n. 34. † Et quod non poſſit aliquis torqueri, niſi præ-
* cedant indicia; quia à tortura non eſt incipiendum, eſt * communis
opinio, alias iudex grauiter poſſet puniri in ſyndicatu. Clar. d. §. fi.
* q. 64. n. 9. vbi * dicit communẽ, & magis comm. Rol. à Val. conſ. 12.
n. 31. & 34. lib. 3. eſt text. in l. 1. & in l. maritus, & in l. fi. ff. de quæſt.
3 † Extende in tantum, quod non ſufficeret, ſi poſtea indicia, & pro-
* bationes ſuperuenirent. Clar. d. §. fi. q. 64. n. 6. v. debent igitur. vbi * di-
4 cit communem. † Extende, vt procedat tam in minoribus delictis,
quã etiam in maioribus, & atrociſſimis etiã in crimine læſæ maieſt.
* Clar. d. §. fi. q. 64. n. 9. in fi. vbi dicit * comm. † Declara tamen; quia in
5 atrocioribus leuiora indicia, & leniores probationes indiciorũ ſuffi-
6 ciunt, & non debetur copia. Clar. in §. 1. lib. 5. n. 9. in fi. † Extende
in tantũ requiri indicia, vt nõ ſufficiat indicium habere arbitrium;
7 quia ſaltem requiritur vnum indicium. Clar. d. q. 64. n. 9. † Amplia;
quia propterea malefaciunt iudices, qui velo leuato homines tor-
quent; quia non ſunt tolerandi à Principibus. Rol. à Val. d. conſ. 12.
n. 31. & 34. lib. 3. Clar. in praxi, §. fi. q. 64. v. dixi etiam, & in ver. dixi
quoque. vbi monet iudices Deum timentes, vt neminem ſubiiciant
torturæ, nedum ſine indiciis, ſed nec etiam cum indiciis non ſuffi-
8 cientibus. Burſat. conſ. 35. n. 1. & ſeq. † Amplia, quia neque Princeps
poteſt mandare, vt aliquis ſine indiciis torqueatur, & ſi mandat, iu-
dex non debet parere, alias teneretur in ſyndicatu, nec iuſſus Prin-
cipis excuſaret. Gram. voto 32. n. 9. vbi, quod ita reſpondit Card. Co-
lumnæ Vice Regi, ita etiã Affl. reſpondiſſe Regi Federico attesta-
9 tur, ſequitur Clar. d. q. 64. v. dixi quoque. Farin. q. 37. n. 74. † Exten-
de; quia multo minus poteſt mandare Cardinalis Legatus, quod
quis torqueatur ſine indiciis, licet poſſit mandare, quod formetur
inquiſitio non præcedente diffamatione. Alex. conſ. 34. Viſis, & con-
10 ſideratis, per tot. lib. 6. † Amplia, quia neq; poteſt torqueri, etiam ſi
extent indicia, quando per contraria indicia ſunt eliſa, vel ſublata,
ideo facias regulam; quia aut indicia, probationes, vel præſumptio-
nes contra delinquentem ſunt minores, vel etiam æquales indiciis,
probationibus & præſumptionibus delinquentis, & nullo modo
poteſt torqueri. Alex. d. conſ. 30. Ex allegatis, n. 12. lib. 7. v. quoad ſe-
11 cundum. † Extende; quia ſi vulnerans eſt indiciatus, & vulneratus
exculpauit eum, certe exculpatio præualet; ideo torqueri non po-
teſt. Alex. conſ. 24. Animaduerſis, n. 15. v. fortifico, lib. 2. & conſ. 1.
num. 16. v. ad idem, quod not. Bald. lib. 3. vbi apoſt. in v. exculpatio. dat
concor. idem Alex. conſ. 124. n. 9. li. 6. & conſ. 20. n. 13. li. 7. vbi apoſt.
in v. exculpauit. dat concord. plena apoſt. ad Rom. conſ. 167. n. 7. in v.
dubitet. quæ citat dicta conſilia, & alias auctoritates, pleniſſime
12 Marſ. ſing. ſuo 22. Confeſſio offenſi, n. 3. & per tot. † Extende; quia ex-
culpatio releuat, etiam ſi vulneratus exculpans poſtea eum iura-
mento reuocauerit deponendo cõtrarium; quia ſtatur primo dicto
non iurato contra ſecundum dictum iuratum, quando ſecundum
dictum venit in fauorem perſonæ iurantis, vel perſonæ quam di-
ligit. Alex. conſ. 30. n. 14. v. quia reſpondeo, lib. 7. vbi apoſt. citat Alex.
conſ. 81. n. 20. lib. 3. & idem clarius tenet Rom. conſ. 167. per tot. vbi
tene, quod quædam Rita, quæ primo accuſauit de ſtupro violento;
quia non probauit, debet accuſatus abſolui, maxime quia eadem
Rita poſtea reuocauit dicendo, quod non fuit ab accuſato vulne-
13 rata, ſed compulſa ſic accuſare. † Sed certe iſtud non ſeruaretur niſi
pro primo dicto cõcurrerent coniecturæ; quia ſtatur ſecundo dicto
iurato, quando primum nõ eſt iuratum, niſi dicas, prout Alex. quod
pro primo eſt præſcriptio pro nõ delicto, & abſolutoria, & ſecundũ
dictũ iuratũ habet præſcriptionẽ contra ſe, quando reſultat cõmo- ☞
dũ. Vide, Teſtis in primo examine dixit vnum, & in ſecundo dixit con-
trariũ. Concl. 237. † Qualia autẽ debeant eſſe indicia, non poteſt dari 14
certa regula; quia hoc arbitrio diſcreti iudicis committitur, qui ex
argumentis, & veriſimilitudine hoc iudicabit, & debet ſuper hoc
pronunciare; quia datur appellatio. Bald. d. conſ. 78. in pr. lib. 3. Abb.
d. c. cum in contemplatione, n. 2. de reg. iur. vbi, quod eſt arbitrarium
iudici, ſed tamen vnus teſtis ſufficit ſecundũ * omnes, niſi aliud con- *
trariũ concurrat, & comm. * dicit Clar. in prax. crim. §. fi. q. 64. n. 13. *
† Et debet indicia eſſe plene probata. Clar. d. §. fi. q. 64. n. 12. † Et de- 15
bet præcedere declaratio, quod ſit procedendũ ad torturam, ac cõ- 16
minatio, à quib. tamẽ datur appellatio, & ſi appelletur, eſt ſuperſe-
dendũ, ſed cautela iudicũ eſt, quod dum incipit ligari, faciũt decre-
tum, quia non admittitur appellatio in tormentis. Iul. Clar. §. fi. q. 64.
n. 26. & 27. † Contrariũ de cõſuetudine ſeruari aſſerit Bart. conſ. 95. 17
Punctus, n. 2. v. ſuper tertio. lib. 2. † Et indicia debent eſſe certa, ita vt 18
reus vix denegare non poſſit. Bal. in l. quicunq; n. 25. C. de ſeru. fugit.
cuius dictũ expendit Oſaſc. dec. Pedem. 79. n. 55. v. nec obſtat, & n. 56.
† Et debet dari prius copia indiciorũ reo, ſi petatur, cum termino, 19
alias autẽ ſi non petatur, nõ eſt dãda. Clar. vbi ſup. q. 64. n. 28. Vide. ☞
Indiciorum copia debet dari inquiſito, antequam torqueatur, & quando
ſecus. Cõcl. 99. † Et debet pars citari, vel moneri, & dari terminus ad 20
faciendum ſuas defenſiones, antequã torqueatur. Iaſ. conſ. 175. li. 2.
Bart. conſ. 95. Punctus, n. 2. ſuper tertio, & n. 3. li. 2. † Secus in atrocio- 21
rib. & hominib. facinoroſis, quia torqueri poſſunt ex ſolis indiciis
cõtra eos habitis. Affl. dec. 391. † Contrarium, quod in crimine læſę 22
maieſt. debeant legitima indicia præcedere, gl. l. 3. v. conuictus. & ibi
Bal. Sal. & * omnes, C. ad l. Iul. maieſt. Alb. in l. famoſi, n. 2. ff. eo Clar. *
in §. fi. q. 64. v. dixi etiã, in fi. vbi * de communi. Menoch. de arb. li. 1. *
q. 84. n. 3. Oſaſch. dec. Pedem. 79. n. 14. † Amplia in tantum debere 23
præcedere indicia ante torturã, vt cõfeſſio facta in tortura non præ-
cedẽtib. indiciis ſit nulla, & iudex appellationis illam attendere nõ
debeat, etiãſi ſuperuenerint indicia. Bal. conſ. 465. Tres ſunt caſus, in
pr. li. 0. Cuma. conſ. 139. Hoc maxime, n. 9. Fulg. conſ. 149. in fi. Alex.
conſ. 5. in pr. lib. 1. & conſ. 144. c. 4. lib. 2. Ang. de malef. in v. quod fama
publica, n. 200. Brun. de indic. in 2. p. pr. q. 4. n. 3. & q. 5. eiuſdem partis,
n. 47. Guido de Suzzar. de indic. n. 29. & 75. Boſſ. de indic. ante tort.
n. 120. & n. 137. & Bar. poſt gl. in l. ſi maritus, n. 2. ff. de qu. Marſ. late
dicit * com. in l. quæſt. habenda, n. 28. & ſeq. vbi declara, maxime n. 22. *
ff. de qu. Gram. voto 6. n. 11. † Extende; vt procedat etiamſi tortus ſine 24
indiciis perſeueret in confeſſione, quia ſibi non nocet talis confeſ-
ſio. Cuma. d. conſ. 139. n. 3. Fulg. d. conſ. 149. in fi. Alex. conſ. 5. in pr. li. 1.
etiãſi millies ratificauerit, omnia ſunt nulla. Rol. à Val. conſ. 3. n. 55.
l. 3. vbi de * cõmuni. Caſtr. conſ. 274. Viſa relatione in pr. v. primo præ- *
miſſo, li. 1. apoſt. allegat Soc. conſ. 8. li. 1. & alios. † Extende in tantum 25
torturã nullam datam ſine indiciis, vt non iuſtificetur ex ſubſequẽ-
tibus ſicuti nec cõfeſſio extorta valet. Fulg. conſ. 106. n. 4. † Extende, 26
vt quod dicitur torturam datam ſine indiciis, & confeſſionem inde
emiſſam eſſe nullã, vt procedat, ſiue quis torqueatur in caput ſuum,
ſiue in caput alienũ, quia nõ poteſt de delicto alterius interrogari, 27
niſi præcedant indicia. Fulg. d. conſ. 106. n. 4. † Extende, vt procedat,
etiãſi is, qui non potuit torqueri ex priuilegio, prout ſenex, puer, de-
crepitus, & ſimiles, ſi torqueantur de facto, cõfeſſio etiã ratificata eſt
nulla. Boſſ. de indic. & conſid. ante tort. n. 120. & ſeq. † Extende, etiãſi 28
iudici ſit datũ arbitrium; quia non cenſetur ſublata hæc defenſio, vt
debeant præcedere indicia; ita Fulg. in ſtatuto Senatũ conſ. 149. in fi.
v. nec puto arbitriũ. imo Clar. in prax. §. fi. q. 64. n. 11. dicit, quod Prin-
ceps non poteſt hoc præcipere. † Imo, quod teneatur in ſyndicatu, 29
apoſt. ad Matheſ. ſin. 55. n. 8. † Extende; quia reus tortus ſine indiciis 30
non poteſt condẽnari, etiam ſi eſſet in tortura confeſſus, & poſtea
ſponte ratificaſſet, & in cõfeſſione perſeueraſſet; quia confeſſio eſt
nulla, & non valet etiam ratificata. Alex. conſ. 5. In cauſa inquiſitio-
nis, in pr. li. 1. vbi apoſt. in v. damnari, ponit multos conc. † Extende; 31
quia cõfeſſus in tortura non præcedẽtib. indiciis non poteſt condẽ-
nari etiã ſequuta ratificatione, etiã quãdo tortura fuit leuis, ſecus ſi
rigoroſa. Gram. voto 6. n. 8. & ſeq. per tot. vbi loquitur in homine nõ
robuſto ex modica tortura confeſſio; quia etiã ſi ratificauerit, & ſu-
peruenerint indicia, nõ nocet alteri, nec ſibi; quia tortura etiã leuis
in homine malæ cõplexionis dicitur magna, & repetit dec. 34. n. 34.
& per tot. licet dicat fuiſſe liberatũ quendam Hiſpanũ robuſtũ. † Et 32
quod omnia inde ſequuta ſint nulla poſt torturã datã ſine indiciis,
& ſi ſit ratificata, plene apoſt. ad ſing. Matheſil. 55. in pr. & n. 13.
† Imo, etiãſi iuſtificaretur, vt quia cõfitetur occidiſſe hominẽ trib. 33
vulnerib. & ſepeliſſe in tali loco, nã licet reperiatur ſepultus in loco
habẽs tria vulnera, nõ poteſt condẽnari, ſed debet ab obſeruatione
abſolui, & iterũ inquiri. ita d. apoſt. n. 2. vbi ponit alias ampliationes,

quas

Digitized by Google

quas vide.† Contrarium,& male tenent Paul. de Eleazar. *in c.gra-*
tis,de depoſ.& alij, quos citat. Alex.*conſ.*19. *circa primum, n.*8.*ver.*
*fortius voluit,lib.*7.quod non præcedentib. indiciis confeſſio facta
in tortura præiudicat,ſi confitens poſtea ratificat,& perſeuerat in
ea,licet Alex.dicat adeſſe contradictores , & non ſe fundat in hoc.
† Reſtringe,ſeu de contrario , quod imo poſſit conualidari ſuper-
uenientibus indiciis,videas plura per Marſ. *in l.quæſtionis habendæ,*
*n.*41.*& ſeq.ff.de quæſt.*vbi *n.*52.dicit brocardicam materiam. † De-
clarat Fel.*in c.cum dilectus, n.*2. *de accuſ.* quod materia eſt brocar-
dica,& non ſpernenda.Marſ.vbi ſup.*n.*52.quod ſi actus eſt de ſub-
ſtantia à principio non ſufficit ſuperuenientia,alias ſecus.Vide ple-
nius Marſ.*in prax §.ſecunda.* vbi allegat pro vtraque,& diſtinguit
abſoluendum ab obſeruatione , & nouum proceſſum fieri,& con-
demnandum.† Reſtringe in clerico torto per iudicem Eccleſiaſti-
cum ſuper furto , pro quo decedebant indicia;quia ſi confeſſus eſt
delictum furti,& alia,pro quib.non præcedebant indicia,poteſt,&
de aliis delictis torqueri,& interrogari;quia præſumitur delinquẽs.
Card.Zab.*cõſ.*45.*n.*2.ſed eſt limitatio generalis.† Reſtringe igitur;
quia licet non præcedentib.indiciis non valeat cõfeſſio in tortura,
& non poſſit quis torqueri,bene poteſt torqueri hoc caſu,quando
pro furto præcedunt indicia contra reum,& torquetur de furto,&
fatetur furtum, & alia,de quib.non erat indiciatus;quia poterit de
aliis interrogari, & torqueri , ex quo præſumitur delinquens.Zab.
*d.conſ.*45.*v.ad quæſitum.*† Contra Zabarellam in vtraq; reſtrictio-
ne tenet Diaz *in praxi c.*117.*tit.de tortura.* vbi,quod male cõſuluit
Zab.hoc caſu.† Amplia;quia torturã reorum non eſt adhibenda in
omnibus criminibus , ſed tantum in atrocibus.Bald.*conſ.*471.*Ego*
*Baldus,n.*2.*v.nec etiam in omnibus, lib.*2. † Amplia ; quia in dubio
confeſſio in criminib.præſumitur metu tormentorum facta Pet.de
Anch.*conſ.*24.*Viſa inquiſitione formata,in pr.* Vide, *Confeſſio in cri-*
*minalib.an & quando ſufficiat ad condemnandum. Conc.*676. † Am-
plia ; quia in omnibus cauſis tortura non eſt adhibenda, neque in
omnib.caſibus, ſed ſolum quando veritas aliter haberi non poteſt.
Bal.*d.conſ.*471.*n.*2.*li.*2.quia eſt ſubſidiaria eo caſu.Cuma.*conſ.*139.
*n.*3.*v.quantum ad primum.*communẽ * dicit Clar.*in praxi § fi.q.*53.
*n.*5. Abb. *in c.cum in contẽplatione,in pr.de reg.iur.*Clar.*in § fi q.*64.
*n.*7.*v.debet etiam.*† Contrariũ tamen dicit ſeruari Clar.*d.§.fi.q.*64.
*n.*9.*v.ſcias.*licet male faciãt,& *n.*8.declarat,*v.ſexto non debet.*† Am-
plia;quia imo cõfeſſio facta in tortura etiã in præcedentib.indiciis
non præiudicat,niſi pluries ratificata.Cuma.*q.conſ.*139.*n.*4.† Am-
plia ; quia etiam in atrocioribus non poteſt inferri tortura ſine in-
diciis. Iul. Clar. *in praxi §. fi.q.*64.*n.*9.*in fi.* & quod in atrociſſimis
debeant præcedere legitima indicia. Foller. *in pract. crim.in v.quod*
*ſuffocauit vxorem,n.*58.Rol.à Vall.*conſ.*12.*n.*89.*lib.*3.vbi de * com-
muni. Hippol. Rim. *conſ.*88.*n.*13.*lib.*1.latius *conſ.*361.*n.*32.*& ſeq.*
*lib.*3.vbi de* communi,vbi quod quãto crimen eſt grauius & atro-
cius , tanto debent indicia eſſe grauiora.† Et licet in atrociorib.li-
ceat iura tranſgredi,id procedit,quando cõſtat de delicto.Vide, *Iu-*
*ra tranſgredi quãdo liceat.Concl.*491.† Declara tamen;quia in iis,in
quibus ſufficiunt coniecturæ , & præſumptiones , magis de facili
poteſt tortura dari in ſubſidium veritatis. Alex. *conſ.*158. *Viſo pro-*
*ceſſu,n.*11.*lib.*7.† Amplia in tantum,vt etiam in crimine læſæ ma-
ieſtatis non poſſit Rex,vel dominus non recognoſcens ſuperiorem
torqueri,neq; condemnari facere aliquem ad accuſationem, & at-
teſtationem meretricis.Alex. *conſ.*11. *Circa primum,in pr.li.*3. † Et
quod in crimine prædicta requirantur legitima indicia,gl.*in l.*3.*in*
*ver.conuictus.*vbi Cyn.Bald.Sal.& alij,*C.ad l.Iul.maieſt.* Alber.*in l.*
*famoſi,n.*2.*ff.eod.* Clar.*in § fi.q.*64.*v. dixi etiam,* vbi de * communi.
Menoch.*de arbitr.q.*84.*n.*3. Oſaſch. *d.Pedem.*79.*n.*14. † Amplia;
quia neq; Princeps abſolutus poteſt facere, quod quis tanquã reus
torqueatur ſine indiciis.Iul. Clar. *in praxi §.fi.q.*64.*n.*13. vbi alios
citat,plene apoſt.ad Matthesil.*ſing* 55.*n.*10.† Amplia;quia milites
& Doct non torquentur etiam ſi extent contra eos indicia. Fulg.
*conſ.*173.*In cauſa inquiſitionis,in fin.* allegat *l.milites, C. de quæſtion.*
† Contrarium,quod clerici ex cauſa poſſint torqueri,tenet Zabar.
*conſ.*45.*n.*2.† Amplia;quia in cauſa ciuili tortura non eſt adhiben-
da,*l.diuus,*vbi Bart.*ff.de quæſt.*† Reſtringe,niſi factum,pro quo ci-
uiliter agitur,haberet delictum annexum,& notabile dicit Alex.ex
mente aliorum *conſ.*77.*In cauſa accuſationis,, n.*8. *lib.*1. † Amplia;
quia duo requiruntur,vt poſſit inferri tortura,ſine quibus non po-
teſt torqueri aliquis ; primo,quod veritas aliter non poſſit haberi;
ſecundo quod præcedant præſumptiones , indicia , vel ſemiplenæ
probationes , communem * dicit Abb. *in c. cum in contemplatione,*
*n.*2.*de reg.iur.*† Et à tortura non eſt incipiendum.Clar.*in §.fi.q.*64.
*n.*9.*v.dixi etiam,* vbi dicit * communem, & quod ſi iudex ſine in-
diciis torqueret , ſyndicatu poſſet grauiter puniri.† Reſtringe.
quando reſcriptum,vel ſtatutum diceret , *diſtricte perquiras* , quia

poterit inferri tortura etiam in caſu prohibito , apoſt. ad Abb.*d.c.* 58
cum in contemplatione,in v.tormentũ,de reg.iur. † Contrarium,quod
ex quocunque arbitrio lato non poſſit inferri tortura ſine indiciis.
Iul.Clar.*in praxi,§.fi.q.*64.*n.*9. vbi,quod ſaltem vnum debet adeſſe
indicium. † Imo,quod neque Princeps poſſit mandare, quod reus 59
torqueatur ſine indiciis.Clar.*in praxi,§.fi.q.*64.*n.*13.vbi,quod Affl.
ita reſpondit Regi Neapolis. † Reſtringe in diffamato ſolito de- 60
linquere;quia ſine indiciis torquetur. Marſil. *in praxi §. diligenter,*
*n.*99.*& ſeq.*Nouel. *in pract.crim.fol.*45. *n.*54 † Contrarium tenet 61
Clar.niſi ſint viles perſonæ, provt vagabundi , *in praxi, §.fin.q.*64.
*n.*10 † Reſtringe in bannito,quia ſi conſtituat poſt bannum ſe in 62
carcere,poteſt torqueri ſecundum * communem , de qua Iul.Clar. *
*in d.praxi,§.fi.q.*64.*n.*11.† Declara tamen, vt ibi Clar.*d.q.*64.*n.*11. 63
Vide,*Statutum circa torturam qualiter intelligatur.Conc.*883. Limi-
ta , † quando adeſt probatio per vnum teſtem etiam omni exce- 64
ptione non maiorem. Menoch.*de arbitr.q.*84.*n.*6. † Limita ; quia 65
conuictus,vel confeſſus, aut condemnatus de delicto , bene poteſt
torqueri ſuper aliis delictis,licet de aliis non extent aliqua indicia,
& ita de conſuetudine generali Italiæ ſeruari dicit Clar. §.*fi.q.*64.
*n.*45.*v.ſucceſſiue quæro.* vbi extendit , etiamſi ſint diſſimilia delicta.
† Contrarium de iure communi ; quia ſi non præcedant indicia, 66
non poteſt torqueri, neque interrogari , dicit * communem Clar. *
*d.q.*64.*n.*45.*in pr.* † Limita in eo , qui condemnatus in contuma- 67
ciam admittitur ad nouas defenſiones.Menoch. *de arbitr.q.*84.*n.*7.
† Limita , quando eſſet inſignis latro;quia ſine indiciis poteſt tor- 68
queri.Menoch. *d.q.*84.*n.*8. † Limita in atrocioribus , quia licitum 69
eſt tranſgredi leges Menoch. *d.q.*84.*in fi.* quod intelligas, vt ſupra
*n.*5.† Limita.quia in delictis occultis,provt in veneuatione,furto, 70
falſo , adulterio , & ſimilibus , ex leuioribus indiciis deuenitur ad
torturam.Clar. *in §.fi.q.*64.*n.*6.*ver.& ideo.*† Limita multis modis, 71
& caſibus , in quibus poteſt quis torqueri non præcedentibus in-
diciis,de quibus per Boſſ. *in prax. tit. de indic, n.*132. *& ſeq.v.circa*
*primum,*gl.*in c.quæſtionem,* 12. *q.*2.Bal.*in l.quicunque,C.de ſer.fug.*
† Limita in teſtibus qui ſine indiciis poſſunt torqueri ad eruendam 72
veritatem,& confeſſionem contra alium, apoſt. ad Matthesil. *ſing.*
55.*n.*17. † Limita in cuſtodibus rerum,vel pecuniarum,quæ furto 73
ſubtractæ dicuntur ; quia ſine aliis indiciis poſſunt torqueri,vt in-
dicent fures,& eorum confeſſio erit valida, d.apoſt. ad Matthesil.
*ſing.*55.*n.*18.† Limita in eo,qui eſt territus ſine indiciis;quia valet 74
confeſſio illius,apoſt.ad Matthesil.*ſing.*55.*in fi.*† Limita in banni- 75
to ob contumaciam; quia torquetur etiam non præcedentib.indi-
ciis.Marſil.*in l quæſtionis habendæ, in fi. ff. de quæſt.* vbi dicit notan-
dum in praxi, & *ſing.*117. Grammat.*conſ.*12.*n.*21. *& conſ.*32.*n.*8.
Paris de Put.*de Syndic.in v.tortura,v.ſequitur quæſtio.n.*5. † Decla- 76
ra,quando erat bannitus rite,& recte, & ſeruatis ſeruandis.Giam.
conſ. 7.*n.*11.late Maſcar.*Concl.*162.*n.*17.† Et ideo ſi ſententia eſſet 77
lata non præcedentib.indiciis ; quia eſt nulla,non poſſet torqueri.
Marſ. *conſ.*17.*n.*15. Matth.Brun. *conſ.*115.*n.*54.*& ſeq.lib.*2.*crimin.*
*magna impreſſio.*Vol. à Vall.*conſ.*94.*n.*31.*lib.*4. † Limita;quia bene 78
poteſt torqueri non præcedentibus indiciis, vt reſpondeat inquiſi-
tioni affirmatiuæ , vel negatiuæ,& confeſſio valet eo caſu , apoſt.
ad Matthesil. *ſing.*55.*n.*26. vbi, quod ſecus eſt,ſi non reſpondet ad
qualitates delicti.† Extende;quia reus,qui dicit non recordari, vel 79
neſcire , bene poteſt ſine indiciis torqueri pro habenda reſponſio-
ne præciſa , & non dicitur tortus ſuper delicto. Clar. *in §. fi. q.*45.
*n.*6.*ver.ſed pone.* vbi citat plures. † Limita in ſolito delinquere, & 80
in homine malæ opinionis, & famæ. Nouell. *in praxi fol.*41.*n.*54.
vbi allegat Marſil.*in praxi §. diligenter , n.*99. *& ſeq.* atteſtantem
de * communi.† Contrarium Clar.*in d.§.fi.q.*64.*n.*10.*ver.ſed pone.* *
vbi,quod non ſeruatur Mediolani , niſi in vilibus perſonis , provt 81
ſunt vagabundi,& ſoliti furari. † Extende in bannito,& condem- 82
nato in contumaciam;quia poteſt torqueri ſine aliis indiciis,com-
munem* dicit Clar. *d.§.fi.q.*64.*n.*11.*in pr.v.ſed nunquid.* † In con- *
trarium videtur facere Boër.*dec.*163.*n.*5. † Declara Iul. Clar. *d.* §. 83
*fi q.*64.*n.*11.vbi diſtinguit in bannito,& condemnato capto ; quia 84
ſi eſt conuictus de delicto , non debet torqueri ſuper delicto , ſed
exequi ſententia ; ſi vero ſuper complicibus, bene poteſt torque-
ri.† Extende in bannito condemnato in contumaciam,qui fuit ad- 85
miſſus ad nouas defenſiones ; quia poteſt torqueri ſuper delicto,
pro quo fuit condemnatus abſque aliis indiciis. Clar. *d.§.fin.q.*64.
*n.*11.*ver. aut loquimur.* vbi extendit per multa exempla , quia ſola
condemnatione , & banno dicitur indiciatus , vt poſſit torqueri.
† Declara ; quia bannitus , & condemnatus in contumaciam,vi- 86
delicet poſitus in banno,ſi comparauit ſponte intra annum , redu-
citur in bannum in vim ſimplicis citationis,vel actionis,contuma-
cia v. tollitur per ſpontaneam comparitionem ; ſecus ſi eſſet diffi-
nitiue bannitus.Alex.*conſ.*30.*Ex allegatis,in fi.li.*7. † Limita in eo, 87
qui

Digitized by Google

qui præſtitit opem delinquenti etiam poſt factum, quando dubi-
tatur,an præceſſerit tractatus;quia poteſt torqueri.Clar.*in §.fi.q.*90.
88 *n.2.ver.aut dubium.* † Declara, niſi qualitas facti, aut perſonarum
89 aliud ſuadeat. Clar. *d.q.*90.*n.2.in fi.ver.ſed hoc intellige.* † Extende,
vt procedat in eo,qui ſtetit armatus aſſiſtens delicto,an ſteterit ex
ſcientia,vel caſu ; quia poteſt torqueri. Clar.*q.*90.*n.*8.*ver.& quan-*
90 *doque etiam vidi.* † Limita ; quia licet is,qui accommodauit bale-
ſtram , vel arma , cum quibus fuit commiſſum delictum , non ſit
torquendus alio non apparente, ſi tamen negauit accommodaſſe,
91 poteſt torqueri.Clar.*in d.§.fi.q.*90.*n.2. in fin.* † Limita in reo con-
demnato , & admiſſo ad nouas defenſiones ; quia poteſt torqueri.
Clar.*in* 1.*fi.q.*44.*n.*6.*v. quæro,quando reus.* & iterum *q.*96.*n.*4.*v.be-*
92 *ne verum eſt.* † Limita in bannito in contumaciam , ſi deuenit in
fortiam curiæ, quando indicia non ſunt ſufficientia,vt condemna-
93 tio exequi poſſit. Clar. *in d.§.fi.q.*96.*n.*4. † Extende , vt procedat,
etiamſi neget ſe eſſe illum condemnatum ; quia poteſt torqueri
94 ſuper identitate perſonæ.Clar. *d.§.fi.q* 96.*n.*3.*ver.& adde.* † Legi-
tima autem indicia quæ dicantur,vide relatiue Caſtr.*conſ.*274.*Vi-*
*ſa relatione.col.2.in pr.lib.*1. vbi, quod legitima ſunt,quæ à Docto-
ribus not.*in l.*1.*ff.de quæſt.* Vide, *Legitima indicia,& legitima proba-*
*tio,quæ dicatur Concl.*180.Vide, *Tortura vt inferri poſſit , quæ præce-*
*dere debeant. Concl.*326.

Torqueri quando quis poſsit in cauſa ciuili , vel non.

CONCL. 330.

1 TOrqueri † poteſt doloſus negans conſignationem bonorum,
& reſtitutionem,quando contra eum probatur conſignatio,&
non poteſt deferri iuramentum in litem ; prout Hebræo,Io.de Im.
2 *conſ.2.per tot.*vbi eſt caſus. † Amplia ; quia in cauſa ciuili teſtis vi-
lis perſona poteſt torqueri , ſi aliter veritas haberi non poteſt ; ſi
vero non eſt vilis perſona , non torquetur , niſi vacillauerit.Abb.
*in c. cum in contemplatione , n.*10. *de reg.iur.* & quod tam in ciuili
quam criminali torqueri poſſit. Abb.vbi ſupra *n.*4.*v.quarto quæro.*
3 † Amplia , quando cauſa ciuilis habet annexum delictum. Alex.
4 *conſ.*77. *In cauſa accuſationis num.*8. *lib.*1. † Vide pleniſſime Farin.
*q.*42.vbi facit regulam,quod in cauſa ciuili non poteſt liber homo
torqueri,*n.*26.*ver.tertius eſt caſus*,vbi ponit 7. limit. ad regulam,in
quibus poteſt torqueri ; primo in vili,& abiecto ; ſecundo,vbi tra-
ctaretur de crimine , prout de falſo,licet ciuiliter;tertio,quando ci-
uilis haberet crimen annexum ; quarto in mercatoribus fallitis;
quinto in cauſa vſurarum;ſexto in cauſa rerum aſportatarum, quæ
ſpectant ad fiſcum ; ſeptimo quando fiſcus fecit gratiam de parte
ſua,pars agens pro ſuo intereſſe poteſt obtinere, quod reus torquea-
5 tur , ſicut poterat cum fiſco. † Limita ; quia in cauſa ciuili liber
homo in ſeipſo , vt dicat veritatem , non poteſt torqueri. Abb. *in*
*d. c. cum in contemplatione, n.*9. *de reg.iur.*Bart. *in l.diuus,ff.de quæſt.*
6 Alex. *conſ.*133.*Stantibus iis, n.*11.*v. quoad quintum,lib.*7. † Exten-
de;quia vbi cauſa eſt etiam criminalis,ſi non ingeritur pœna cor-
poris afflictiua,non poteſt reus torqueri; quia maior eſſet pœna ad
probandum quam ſi eſſet conuictus. ita Clar. *in §. fi.q* 64.*n.2.præ-*
terea debet. & ita probat per plura Crau. *conſ.*137. *n.*11.*vſque in fi.*
7 †Extende,etiam ſi ſuper cauſa ciuili agatur de falſitate inſtrumen-
ti;quia liber homo non poteſt torqueri,ſed ſoli ſerui torqueri poſ-
ſunt præcedentibus indiciis legitimis , ſi aliter veritas haberi non
poteſt. Alex. *conſ.*133.*n.*11.*v.quoad quintum,lib.*7.

Tortura quando , & ex quibus repeti poſsit , vel non.

CONCL. 331.

1 TOrtura † repeti poteſt , ſi reus euidentioribus probationibus
grauatur.Bal.*conſ.*78.*Textus,in quo,circa fi.v.poſt hæc fuit,lib.*3.
vbi declarat , qualiter dicantur euidentiores probationes, & intel-
ligit , quod ſint euidentiores , quam primæ , & magis proximæ.
2 † Extende ; quia quando plura indicia , & vrgentiora ſunt contra
reum,tunc tortura poteſt repeti,ſed interpolatis diebus, & hæc di-
citur atrox ſecundum vſum Mediolani , & non exceditur in ſquaſ-
ſatis omnibus computatis vltra duas, vel tres ad ſummam , niſi de
licentia ſenatus.Clar.*in §.fi.q.*64.*n.*33.*v.debet igitur.* vbi , quod de
cōſuetudine Italiæ dantur tres ſquaſſatæ pro vnico indicio ſufficiē-
ti,& plene probato;& quod de conſuetudine repetatur,quando in-
3 dicia ſunt vrgentia,dicit idem Clar.*n.*49.*v.hæc autem omnia.*†Con-
* trarium tamen de iure,& ſecundū communem * opinionem. Clar.
*d.§.fi.q.*64.*n.*46.*col.fi.v. hæc autem omnia.* † Extende , quando reus
4 fuit leuiter tortus ; quia poteſt repeti , vt competenter torqueatur,
& cauti iudices ſolent ſcribi facere , quando deponunt,reum tortū
leuiter animo repetendi. Clar. *d.§.fi.q.*64.*n.*46.*col.fi.ver. vltimo vi-*
*dendum.*imo *circa fi.v.hæc autem omnia.* dicit , quod boni aſſeſſores,
vt poſſint repetere,leuiter prima vice torquent,vt ſi habeant con-
feſſionē bene,ſin minus,poſſint repetere.† Extende,quando ſuper- 5
ueniunt noua indicia,communē*probat Clar.*d.q.*64.*n.*46.*v.ſi vero.* *
vbi inferius dicit * communē,dummodo noua indicia,quæ ſuper- *
uenerunt,ſint maiora primis. † Limita;quia quando proceditur ad 6
querelā partis;publicatis atteſtationib, non poſſunt alij teſtes exa-
minari,& examinati non inducunt repetitionem torturæ.Bal.*conſ.*
78.*in fi.lib.*3.*v.præterea aduertendū.*† Limita;quia in dubio tortura 7
nō debet repeti;quia multi innocētes reperti ſunt confiteri propter
tormenta,& fuerunt traditi morti,qui non debuerunt cōdemnari,
ideo in dubio in mitiorem partem. Clar. *d.§.fi.q.*64.*col.fi.v.caueant*
tamen,vbi loquitur,etiamſi iudex habeat arbitriū.† Limita,quia re- 8
gulariter tortura non repetitur ſine nouis indiciis.Cuma. *conſ.*139.
*n.*3.Alex.*conſ.*5.*In caſu inquiſitionis,n.*5.*li.*1. vbi dicit magis* com. *
†Declara;quia quando reus fuit ſufficienter tortus,nunquam ſolet 9
repeti.Clar.*d.§.fi.q.*64.*n.*46.*v.ſi vero reus.*vbi dicit*com.& de con- *
ſuetudine ſeruari. † Extende limitationem,quia confeſſio facta in 10
tortura repetita ſine nouis indiciis non valet. Alex.*d.conſ.*5.*n.*5.*li.*1.
† Reſtringe;quia bene poteſt repeti,ſi reus in prima tortura cū in- 11
diciis data eſſet cōſenſus,poſtea negaret;quia quod dicitur nō poſſe
repeti,intelligitur,quādo purgauit indicia,& ſtetit in negatiua.Cu-
ma.*conſ.*139.*n.*4.Clar.*in praxi,§.fi.q* 64.*n.*46 *in fi.*vbi,quod confeſ-
ſio facta dicitur nouum indicium.†Reſtringe;quia de conſuetudine 12
fit repetitio,quādo indigentia ſunt vrgentia.Alex.*d.conſ.*5.*n.*5.*li.*1.
ſolet tamē iudex proteſtari in prima dimiſſione,vide plene Clar.*d.*
*§.fi.q.*63.*n.*46.vbi late.† Reſtringe;quia arbitrium eſt iudici repe- 13
tere,vt ſi vrgētia ſunt indicia,,& iudex parū torqueri fecit,nūc po-
teſt repeti, vſquequo concedenter dicatur tortus,& iudices ſolent
ſcribi facere,quod deponunt animo iterū torquendi. Clar. *in praxi*
*§.fi.q.*63.*n.*46.vbi declarat totā materiā.† Limita;quia ſemel tortus 14
ſufficienter non poteſt iterū torqueri ex indiciis purgatis,communē *
opinionem,*& communē practicā ita obſeruare,dicit Clar. *d.§.fi.*
*q.*64.*n.*46.*v.& ex hoc refert.*†Extende,vt ſi ſuperueniāt nouæ pro- 15
bationes indiciorū purgatorū,quæ erant remota,& plene probata;
nam tortus ſuper fama probata,licet alij teſtes de fama reperiātur
non dicitur nouū indiciū;ideo nō poteſt iterū torqueri.Clar. *d.§.fi.*
*q.*64.*n.*46.*v.& ex hoc refert.*†Extende,vt procedat etiā ſi noua in- 16
dicia ſuperueniāt poſt primā torturā, quādo non ſunt fortiora pri-
mis,communem*dicit Clar.*d.§.fi.q.*64.*n.*46.*v.aliqui etiam addunt.* *
& ita Boer.*dec.*319.*col.fi.v.& non debuit iterum torqueri.*†Declara; 17
quia ne fiat in infinitū repetitio,nō debet vltra duas vices fieri,vel
inferri,& non deuenitur ad tertiā torturā ex vrgentioribus indiciis.
Gabr.*conſ.*178.*li.*2.*in pr.*† Caſt.*conſ.*299.*Viſa inquiſitione,in fi.lib.*2. 18
dicit,quod non debeat quis torqueri , niſi bis , vel ter,& quod fa-
tui ſint iudices , qui non volunt dimittere reos , niſi confiteantur;
quia quando fuerunt torti per tres vices,purgarunt indicia.

Tortura ſanat multos defectus , & operatur multa, &
quando ſecus. CONCL. 332.

TOrtura † operatur,quod dictū teſtis infamis ex proprio crimi- 1
ne,quod nō admitteretur,bene admittitur, ſi in tortura perſe-
uerat in dicto ſuo,quod intellige in cōfrontatione rei,& ipſo præſē-
te,& ita ſeruatur communiter. Clar. *in praxi,§.fi.q.*21.*n.*10.& 11.
Fulg.*conſ.*173.*In cauſa inquiſitionis,in pr.*Soc.Iun.*cōſ.prox.ſeq.*Vide,
*Teſtis ſocius criminis nō eſt idoneus teſtis,& quādo ſecus.Cōcl.*217.Vi-
de,*Teſtes cōtrarij,vel ſuſpecti,quādo poſſunt torqueri,vel nō.Concl.*249.
†Et requiritur tortura actualis,vt teſtes fidē faciāt.Soc.Iun.*cōſ.*39. 2
*Perſpectis,n.*6.*lib.*2 ſequitur Caleſa.*inter conſ.crim.conſ.*92.*lib.*2.*ſe-*
cundum primam impreſſionem.in pr. † Contrariū tamen dicit Clar. 3
ſeruari in aliquib.curiis,de quibus ibi per eum *n.*11.† Extende idē 4
in teſtibus infamibus,& turpibus perſonis,quia licet non probent
in cauſa criminali,bene probāt cum tortura.Alex.*conſ.*11.*n.*2.& 3.
*li.*1.licet apoſt.ibi teneat contrariū,niſi quādo ſunt participes cri-
minis.† Declara;quia teſtes infames in cauſis,in quib.admittuntur, 5
prout in crimine læſæ maieſt.& aliis grauiorib.non torquētur,niſi
ſint varij,vel aliud ſuadeat,vt quia participes criminis,ita apoſt.ad
Alex *conſ.*11.*n.*3.*in v.tortura,li.*1.† Amplia;quia teſtes inimici,qui 6
non admittuntur,nec probant,bene probāt,ſi ſunt torti.Bald. *conſ.*
41.*Præſuppoſito ſtatuto,n.*4.*lib.*5.†Contrariū *in v.Teſtes inimici non* 7
*probāt.Concl.*222.*n.*14.*& ſeq.*vbi declarat *v.reſtringe.*† Amplia;quia 8
tortura operatur,& quod conuictus,vel confeſſus,aut etiam condē-
natus,ſi ſuper delicto torqueatur,& perſiſtat, debilitat cōfeſſionē,
probationē,& cōdemnationē,ita quod pœna ordinaria cōdemnari
non poſſit,ſed ſolū extra ordinem; & idem,ſi torquetur ſine pote-
ſtatione ſuper aliis delictis,vel cōplicib.Clar.*§.fi.q.*64.*n.*8.*v.veritas*
& plenius.Boër.*dec.*319.*col.fi.*vbi,quod fatuus eſt iudex,qui habet
reum conuictū,& torquet ſine proteſtatione,allegat Cæpol.*cōſ.*32.
†Extēde;quia perſiſtētia,vel negatio in tortura facta à reo indiciato 9

nedum

Digitized by Google

ſuſtinens in tortura purga...
probatum.Bald. *conſ.*421. *Quidam,in fi. lib.*5. Rom. *conſ.*451. *in fi.*
11 †Declara tamen;quia quando indicia ſunt multum vrgẽtia contra
reum,licet purgauerit negando in tortura, ſenatus tamen conſue-
uit quandoque punire ipſum reum pœna extraordinaria ad trire-
mes ad tempus,vel etiam perpetuo, prout atrocitas delicti ſugge-
12 ſſerit.Clar. *in §.fi.q.*64.*n.*38.*v.apud nos autem.* † Imo ibi dicit Clar.
quod Parlamentum Pariſienſe in famoſis delinquentibus conui-
ctis,& tortis ſuper delicto conſueuit pœnam mortis,& ordinariam
imponere,non obſtante, quod ſuſtinuerit in tormentis. Clar. *d.*§.
13 *fi.q.*64.*n.*38.*in fi.v.omnino.* † Amplia;quia reus tortus præſumitur
veritatem dixiſſe. gl. *in l.edictum,ver. efficaciſſimis, ff.de quæſtionib.*
vbi Alber.*n.*8.Boër.*dec.*163.*n.*12. Gram. *dec.*8.*n.*1.*in fi.& n.*9.*pro-
pe.fin.* Clar. *q.*64.*v.illata vero tortura.* Bertaz. *conſ. crim.*150. *n.*12.
14 *& conſ.*266.*n.*2.*& conſ.*427.*n.*1.*lib.*2.† Amplia;quia per torturam
purgantur legitima indicia contra tortum laborantia. Alber.*d.l.edi-*
* *ctum,n.*2. vbi dicit * communem, & quod totus mundus ita ſeruat.
Clar. *d.q.*64.*v. illa vero tortura, in pr.*Bertaz. *d.conſ.*150.*n.*22.*lib.*1.
*& conſ.*427.*n.*1.*lib.*2.Burſat.*conſ.*79.*n.*24. ſequitur Farin. *q.*40.*n.*1.
15 *&* 2. † Extende ; quia tortus,qui ſuſtinuit,debet abſolui , & libe-
rari ab inquiſitione.Bart. *in l.fi.ff.de quæſt.*Alex.*in l.vnica,& reus,in
ver. confitetur, ff. eod.* Iodoc.*in praxi crim.c.*40.*tit.de negat.patient.
in tortur.* vbi affirmat ita ſeruari in practica. Clar. *d.*§.*fi.q.*61.*v.for-
ma autem.*Boſſ.*tit.de ſent.n.*68.*&* 72. quos refert & ſequitur Farin,
16 *q.*4.*n.*26.† Limita, quia tortura nõ ſanat teſtem infamem,quando
plura vitia concurrunt. Marſil. *conſ.*74. *n.*23. quia tortura non eſt
herba betonica,vt dicit Bertaz.in apoſt.ad *conſ.*71.*littera G.*Iſii pa-
tris,ex mente Baldi,vbi,quod vnicũ defectum purgat, non plures.
17 † Et in ſocio criminis plures defectus patiente,vt tortura non pur-
* get.Burſ.*conſ.*192.*n.*21.*& ſeq.& conſ.*239.*n.*42.vbi de * communi.
18 † Extẽde etiam in criminib.exceptis Crau.*conſ.*6.*n.*58.Vide,*Teſtes
☞ habentes plures defectus repelluntur in totum , & quando ſecus. Concl.*
19 218.†Extende,etiam ſi ſimus in delicto difficilis probationis,*c.ac-
cuſatus,§.licet vero,* ibi, *niſi aliud obſiſtat,de hæret.in* 6. Angel. *in l.
quod indicio,ff.de accuſ.*Marſ.*conſ.*74.*n.*23.*& in l.ſi maritus,col.*6. *&*
7.*ff.de quæſt.*etiam,quando eſt delictum difficilis probationis,etiãſi
aliter veritas haberi non poſſit. Soc. *conſ.*118.*n.*8.*v.poſtremo,lib.*1.
Grat. *conſ.*19.*n.*50.*lib.*2.*& inter conſ.crim. diuer.lib.*2.*conſ.*81.*n.*65.
20 Marſ.*conſ.*102.*n.*12.† Extende,etiam ſi tales teſtes confirmauerint
eorum depoſitionem in tortura factam; quia ſi plures defectus pa-
tiuntur,non probant.Gram.*conſ.crim.*45.*n.*13. *& ſeq.* plene Burſat.
* *conſ.*79.*n.*14.*& n.*11.vbi de*communi.† Reſtringe in crimine læ-
21 ſæ maieſtatis;quia reus quoad ſe, & teſtis quoad alios, etiam ſi ſit
periurus , admittitur cum tortura. Gig. *de crim.læſæ maieſt.lib.*2.*tit.
22 quomodo,& per quos,q.*11.*per tot.& in fi.* † Limita;quia licet teſtes
ſint viles, vel domeſtici , non tamen, vt probent , ſunt torquendi;
quia tortura infertur ſolum ad ſanandum notam criminis. Boſſ. *de
23 indic.n.*151. *in fi.* † Limita;quia teſtes ex delicto infames non ſunt
torquendi, niſi quando tortura poteſt ſanare,videlicet quando ad-
ſunt adminicula ; quia tunc cum tortura probat, & facit indicium
24 ad torturam.Boſſ.*n.*150.*&* 151.*& ſeq.* † Limita;quia in criminali-
bus tortura non ſanat teſtem,ſed in ciuilibus.Dec.*conſ.*6.*n.*16. Ce-
25 phal. *conſ.*234.*n.*19. † Limita , quia tortura non purgat defectum
ſocij,quando eſt periurus. Roland. à Val. *conſ.*16.*n.*9.*cum ſeq.lib.*1.
* Ceph.*conſ.*233.*n.*6.*&* 7.Lauren.Kircho.*cent.*4.*concl.*39.vbi * dicit
☞ communem , & indubitatam. Vide Concluſionem proxime ſe-
quentem. Vide plene per Ant.Gabr. *lib.*7.*tit.de crim.Concl.*26. *Di-
ctum teſtis in tormentis præualet.*

Torqueri quando poſſint teſtes in cauſa criminali, vel non. Concl. 333

1 INfamis, † qui non probat in cauſa criminali,bene probat,ſi cum
tortura depoſuit ; ideo debet infamis torqueri , vt probet. Iul.
* Clar. *in* §. *fi. in praxi crim. q.*25. *in princ.* vbi dicit * communem.
☞ Vide , *Teſtes contrarij , vel ſuſpecti quando poſſint torqueri , vel non.
2 Concl.*249.† Vide tamen;quia teſti vili ſine tortura poteſt iudex fi-
* dem adhibere arbitrio , licet communis * opinio ſit contra , quod
non probet , & alia communis , quod imo probet in criminalibus.
Iul.Clar. *d.q.*25.*n.*8.*ver.quæro.* vbi , quod non tanta fides adhibea-
☞ tur,prout integro. Vide,*Teſtes viles. Concl.*215. † Extende in teſte
3 crimine notato, etiam ſi non ſit vilis perſona. Boſſ. *in praxi.tit.de
4 tor.teſtium,n.*3.quem refert & ſequitur Clar.vbi ſupr.in prin.† Ex-
☞ tende in ſocio criminis , de quo vide ſupra , *Teſtes ſocij criminis.*

poſſunt torqueri de iure Canonico ...
cundum communem, de qua idem Clar. *d.*§.*fi.q.*25.*n.*5.*v.ſed nun-
quid reprobato Bart.* & ſe ipſum allegat *q.*38.*v. de hoc quæro.* † Ex- 7
tende etiam,quando teſtis vnum dixit extra iudicium.& contrariũ
in iudicio,poteſt torqueri ſecundũ*communem,& an tunc ſit ſtan- *
dum primo , vel ſecundo dicto, idem Clar. *d.q.*25.*n.*7.*v. ſed pone,*
vbi dicit * communem , & an ſtandum primo , vel ſecundo dicto. *
Vide,*Teſtis.Concl.*236.*ſupra citata.*† Extende;quia teſtes,qui inter- ☞
fuerunt delicto,& dicunt neminem vidiſſe,vel qui alias veritatem 8
celant,torquendi ſunt , videlicet duo, vel tres,licet non omnes,ar-
bitrio iudicis, vt veritatem dicant. Clar. *d.q.*25.*n.*9.*ver.torquentur
etiam.*vbi de * communi.† Declara tamen;quia quando teſtis tor- *
quetur,vt vilis,vel ob aliam qualitatem,auditur ſuper qualitate,& 9
iudex diſcutere debet. Iul. Clar. *d.q.*25 *in fi.* vbi, quod ſi liquet ex
proceſſu , non eſt facienda alia diſcuſſio. † Reſtringe ; quia teſtes 10
conſtituti in dignitate non torquentur,quia alias ceſſante digni ☞
torquendi eſſent in caſibus prædictis.Iul.Clar.*d.q.*25.*in fi.n.*6.*ver.
ſcias tamen.*† Amplia,quia vacillatio,ſeu contrarietas teſtis facit in- 11
dicium ad torturam , apoſtil.ad Abbat. *in proœm. decretal.* quæ eſt
Ant.Franc.*in ver. adde,quod vacillatio.*& in alia apoſt. ibi incip. *Et
quid ſit vacillatio.* † Extende ; quia etiam per delegatum Principis 12
poteſt teſtis vacillans torqueri ; apoſt.ad Abb.*in d.proœm.in ver.ad-
de,& in ver.& quid ſi vacillatio.* † Extende ; quia etiam varius, vel 13
contrarius coram arbitro poteſt torqueri coram iudice ordinario,
eadem apoſt. *in ver. adde,& in ver.& quid ſi vacillatio.* † Extende, 14
quod dicitur de teſte , idem eſſe de Notario vario , vel contrario,
eadem apoſt. *in ver.valde , & in v.& quid ſit vacillatio.* Vide Con- ☞
cluſionem proxime præcedentem.Vide plenius, *Teſtis quando poſſit
torqueri, vel non. Concl.*249. Vide Ant. Gabr. *d. lib.*7.*tit.de crimin.
Concl.*26. *Dictum teſtis in tormentis præualet.* † Limita in accuſante 15
aliquem , quod vulnerauit accuſantem ; quia ſi poſtea exculparet
eundem accuſatum,& nominatũ, non poteſt ille varians torqueri,
vt declaret, in quo dicto perſiſtat, hoc videtur velle. Alex. *conſ.*56.
*n.*13.*lib.*7. & poteſt eſſe ratio; quia ſicuti nemo compellitur accu-
ſare. *C. vt nemo inuitus.* ita cum non probet accuſatio , vel aſſertio
vulnerati perſeuerata,nõ poteſt torqueri, vt perſeueret in eo,quod
non releuat ita Rom.*conſ.*167.*Antonius accuſatus.* vbi clare, quod
quædam Rita accuſauerat Antonium de ſtupro violento cum vul-
neribus , poſtea ipſa dixit , quod Antonius non vulnerauerat , ſed
quod ipſa accuſauit eum compellentibus conſanguineis , dicit,
quod licet Antonius confeſſus fuerit de conſenſu mulieris illam
cognouiſſe,debet abſolui ; quia confeſſio facta non præcedentibus
indiciis non valet,& non poteſt torqueri,vt perſeueret in ea; quia
robur maius non acquireret perſeuerata;item quia lex abhorreret,
quod quis ſit teſtis in cauſa propria,vt dicit Barthol. Chicius *conſ.*
160.*n.*3. & Horatius Lucius *conſ.*164.*n.*9. *inter conſ. crimin. lib.*1.
bene verum eſt, quod vulneratus , vel offenſus poteſt compelli ad
narrandum factum pro aperienda via ad informationem ſumen-
dam, vt dicit Clar. *q.*16.*n.*5.*ver. bene cogitur offenſus , iuncta q.*11.
*n.*14.*ver.aſſertio vulnerati.*

Torqueri quando poſſit reus de aliis delictis, & ſociis. Concl. 334

REus † conuictus de delicto , vel confeſſus , vel condemnatus 1
poteſt torqueri ſuper aliis delictis, & ſuper ſociis, & compli-
cibus cum proteſtatione,quam cauti iudices ſemper faciunt,apponere in ſcriptis , quod hoc faciunt ſine præiudicio conuictorum
criminum , vel confeſſatorum , aut ſine præiudicio condemnatio-
nis,& ita in Ducatu Mediolani ſeruari dicit Iul. Clar. *in* §.*fi.q.*64. *
*n.*8.*ver. veritas eſt.* vbi dicit * communem , & quod ſine proteſta-
tione iudex male facere;quia debilitaret confeſſionem , & proba-
tiones, ſi reus perſiſteret.† Declara tamen;quia talis tortura ſuper 2
ſociis,& complicibus , & aliis delictis debet eſſe moderata. Clar.
d.§.*fi.q.*64.*n.*8. *in fin.* † Declara , dummodo ſit vel confeſſus , vel 3
conuictus,aut condemnatus.Clar.*d.*§.*fi.q.*64. *n.*45. † Amplia;quia 4
bannitus condemnatus , qui fuit captus , poteſt torqueri ſuper
complicibus , & de aliis delictis , etiam ſi non adſint alia indicia.
Clar. *d.*§.*fin. q.*64.*n.*8.*ver.veritas, & n.*11. *ver. bene poſſet torqueri.*
† Amplia,quia de generali conſuetudine Italiæ confeſſus,vel con- 5
uictus,aut cõdemnatus, poteſt torqueri,& interrogari de aliis de-
lictis, etiamſi de eis non adſint alia indicia. Clar. *d.*§. *fi.q.* ... 6
ver.ſucceſſiue quæro. † Extende, vt procedat,etiamſi ipſa deli...

Digitized by Google

quibus ſine indiciis interrogatur, & torquetur, ſint diuerſa à deli-
cto confeſſato, vel pro quo eſt conuictus, vel condemnatus reus,
7 & ita Mediolani ſeruari dicit Boſſ. *in titul. de indic. n.* 137. † Contra-
rium, quod imo non poſſit interrogari confeſſus, vel conuictus,
aut condemnatus de aliis delictis, de quibus contra eum non ex-
* tent indicia, eſt communis* opinio Clar. *d. §. fin. q. 46. n. 45. in princ.*
per text. *in l. 1. in pr. ff. de quæſt.* Alex. *conſ. 133. Stantibus n. 11. & ſeq.*
8 *ver. quinimò dato, lib. 7.* † Declara; quia ſpecialiter de delictis fre-
quentatis, provt eſt furtum, & de atrocioribus, provt aſſaſſinium,
& ſimilibus, & hæc contra confeſſum, vel conuictum; contra ve-
ro condemnatum, contra quem ſententia eſſet exequenda, de om-
nibus delictis, & ſociis poteſt interrogari, & torqueri, etiamſi non
9 extent indicia, Clar. *d. §. fi. q. 64. n. 45.* maxime in fine. † Ego cre-
derem eſſe diſtinguendum; quia ſi ſumus in ſimplici, & vnico fur-
to probato, vel confeſſato, non poſſit torqueri de aliis; ſi vero ſu-
mus in eo, qui conuincitur, vel confitetur plura furta; quia efficitur
per reiterationem malæ conditionis, & per tria famoſus, quod tunc
poſſit torqueri de aliis, ſic videtur velle tex. in *l. capitulum, §. famo-
ſos, ff. de pœn.* quia ex primo furto non eſt famoſus, neque pœna
capitalis imponitur, & ſic etiam Alex. *conſ. 133. n. 11. & ſeq. & n. 13.*
vbi, quod generica probatio, vel præſumptio non ſufficit ad tortu-
ram, *lib. 7.* & ibi apoſtil. *in ver. videatur.* Vide, *Interrogari quando
poſſit criminoſus de ſociis, vel non. Concl.* 323. Vide, *Socium criminis
quam probationem faciat. Concl.* 315.

Tortonenſis ciuitatis, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia.

CONCL. 335.

1 EPiſcopatus † Tortonæ habet exemptionem à taleis, & fodris
ciuitatis ex tranſactione inita cum ciuitate circa bona ſuo-
rum ſubditorum, qui ſoluunt cenſum, ſuper qua conſuluit Caſtil-
lio, ad fauorem Epiſcopi, *conſ. 32. per tot.* vbi, quod iſta fodra, & ta-
leæ non poſſunt imponi pro bonis in territorio poſſeſſis à non ſub-
2 dito. † Locus Cognarij eſt iuriſdictionis ciuitatis Tortonæ ex con-
ceſſionibus Imperialibus; ideo Papienſes non habent ius, neque
iuriſdictionem in d. loco. Bald. *conſ. 161. Proponitur, quod Commune,
per totum.* vbi in cauſa & lite inter Tortonenſes & Papienſes con-
3 ſuluit pro Papienſibus, *lib. 3.* † Contrarium poſtea ex nouiter dedu-
ctis, & ex iuribus Papienſium ſententiauit Bald. *conſ. 251. Senten-
tia, quam tulimus, lib. 5.* vbi reddit iuſtificationem ſententiæ contra
4 ſuum conſilium prius datum. † Statutum habet, quod decedente
muliere conſtante matrimonio ſuperſtes vir lucretur dotem ſaluo
iure communium liberorum ipſius matrimonij in ipſa dote, & ad
ipſam dotem aliquo iure Canonico, vel ciuili non obſtante. Bald.
conſ. 273. Super dicto puncto, lib. 5. vbi, quod propter clauſulam, *non
obſtante*, habet locum, ſi extant filij primi matrimonij; quia habe-
bunt ſolum legitimam, reſiduum pater; ſecus ſi extarent filij com-
5 munes. † Terdonæ eſt ſtatutum, quod omnia inſtrumenta exequi
debeant, non obſtantibus quibuſcunque exceptionibus nullitatis,
falſitatis, ſolutionis, vel alterius cuiuſcunque generis, & eſt confir-
matum à Clero, & Epiſcopo. Bald. *conſ. 350. Proponitur, quod qui-
dam, lib. 3.* vbi, quod non habeat locum in inſtrumento mutui facto
Prælato Eccleſiæ pro melioramentis faciendis contra ſucceſſorem,
niſi probentur melioramenta facta.

Totum continet partes, qualiter procedat.

CONCL. 336.

1 TOtum † continet ſingulas partes; quia in integrali toto com-
prehenditur quælibet eius pars, *l. ſi dij, ff. de vſufructu legat.*
Bal. *conſ. 153. Officiales Communis lib. 4. in prin.* Vide, *Summa maior
2 continet minorem, & quando ſecus. Concl.* 886. † Et ideo petens totum,
ſi feratur abſolutoria à toto, cenſetur etiam lata quoad ſingulas par-
3 tes, Feder. de Sen. *conſ. 159, in fi. ver. item non obſtat.* † Argumentum
valet de toto ad partem; quia qui poteſt totum, poteſt partem, &
regula, quæ datur toti, datur partibus, *l. quæ de tota. §. de tota. ff. de rei
vendic.* Vide, *Argumentum quando valeat de toto ad partem, & è con-
4 tra. Concl.* 499. † Et totum, quod conſtituitur à pluribus partibus,
non dicitur differre à partibus ipſis connexis; vnde Epiſcopus, &
Capitulum & Eccleſia conſtituentis vnum totum non differunt,
ita quod ea, quæ ſint permiſſa ad fauorem vnius, competunt etiam
5 alteri. Cald. *conſ. 313. circa fi. ver. ad ſecundum* alias 10. *de feud.* † Am-
plia; quia is, qui locauit partem poſſeſſionis, vel vendit partem fru-
ctuum eiuſdem, ſi poſtea locat ſimpliciter poſſeſſionem, vel ven-
dat dictos fructus omnes, cenſetur etiam locaſſe partem prius lo-
catam, non vt ſecundus præferatur primo, ſed vt locans teneatur
pati, quod vtatur, & fruatur. Bald. *d. conſ. 153. per totum, lib. 4.* quod
intelligit, quando pretium correſpondet. † Limita, quando illud to-
6 tum conſtituens in partes diuiſas eſt diſtinctum, & diuiſum; quia
tunc vnaquæque pars per ſe ſtat; ſecus, quando ſunt indiuiſæ. Fed.
de Sen. *conſ. 159. Sempronius, num. 3. v. tertia ratione, colu. 1.* vbi, quod
fundus diuiſus in partes non dicitur continere partes diuiſas; quia
vnaquæque pars diuiſa per ſe facit fundum; ſecus ſi pro indiuiſo.
† Declara tamen; quia qui habet poſſeſſionem in pluribus petiis & 7
vendit totam poſſeſſionem, cenſetur vendidiſſe omnes partes,
quando adſunt verba vniuerſalia, & pretium correſpondet, etiam ſi
confinia ſpecificata videantur difficultatem facere, maxime ſi adeſt
clauſula, *& alios confines.* Bald. *conſ. 422. Super quibus, lib. 4.*

*Tractatus in alienatione bonorum Eccleſiæ quando
requiratur, vel non.*

CONCLVSIO 337.

TRactatus † Prælati & capituli requiritur in omni conceſſione 1
nouæ emphyteuſis, vel in venditione, aut permutatione bo-
norum Eccleſiæ. Bald. *conſ. 221. Primo quæritur, in pr. v. aut eſt emphy-
teuſis, lib. 2.* † Limita in re ſolita emphyteuticari; quia non requiri- 2
tur tractatus. Bald. *d. conſ. 221. in princ. lib. 1.* Vide Concluſiones
proxime ſequentes.

*Tractatus in alienatione bonorum Eccleſiæ qualis eſſe
debeat.* CONCL. 338.

TRactatus † in alienatione bonorum Eccleſiæ debet fieri ne- 1
dum ſuper diſcuſſione cauſæ, & neceſſitatis alienandi, ſed
etiam ſuper qualitate venditionis faciendæ, videlicet quæ res ma-
gis expediat alienari. Feder. de Sen. *conſ. 142. in pr.* & etiam *circa fi.
v. & etiam tractatus.* quia poteſt eſſe, quod licet adſit neceſſitas; ta-
men res alienata non debuerit alienari; quia aliter poterat proui-
deri. Alex. *conſ. 17. Viſo inſtrumento, n. 5. li. 4.* allegat tex. in *c. cum Apo-
ſtolica, & c. tuam de iis, quæ fiunt à Prælatis, c. ſine exceptione. 12. q. 2.
& in c. 2. de reb. Eccleſ. non alien. in 6.* vbi dicit, quod in omni Ec-
cleſia habente Collegium requiritur. † Tria debet continere, per 2
cunctationem, cognitionem, & deliberationem. Feder de Sen. *conſ.
100. n. 3.* † Et debet talis tractatus eſſe ſolemnis, & diligens. Fed. de 3
Sen. *conſ. 143. n. 3. v. item quod ſi*, & latius *conſ. 142. n. 3. v. & etiã tra-
ctatus.* † Et non valet, ſi non continet cauſam neceſſitatis, vel vtili- 4
tatis, aut pietatis, vel commoditatis. Alex. *d. conſ. 17. n. 6. lib. 4.* † Pro- 5
bari debet per inſtrumenta ad partem, nec probaretur per aſſertio-
nem Notarij dicentis in inſtrumento, *habito diligenti tractatu*; quia
multa, quæ debent interuenire, non propterea probari poſſunt in-
terueniſſe. Fed. de Sen. *conſ. 143. in fi. v. nec obſtat.* Alex. *conſ. 17. n. 5.
& 6. lib. 4.* vbi plures citat, & apoſt. in *v. inſtrum.* dat concor. † Con- 6
trariũ, quod imo probetur ex aſſertione inter partes facta in prin-
cipali contractu, tenet gloſ. in *l. 1. C. de fid. inſtr. & iure haſtæ, lib. 10.*
in rebus fiſcalibus, quam gl. ſequitur Bald. *conſ. 496. Quidam Præ-
latus*, quando totum Capitulum hoc aſſeruit, & ſumus in antiquis,
ſecus ſi pars Capituli, vel ſolus Prælatus, qui non poſſet ex ſua aſ-
ſertione præiudicare Eccleſiæ. † Diuerſis diebus debet celebrari, 7
non autem eodem die. Gemin. *conſ. 52. n. 4. & primo cum tractati-
bus*, allegat gl. in *c. dudum, de reb. Eccleſiæ, lib. 6. in v. tractatus.* Bald.
conſ. 496. Quidam Prælatus, in pr. lib. 5. † Amplia; quia tractatus re- 8
quiritur in omni alienatione bonorum Eccleſiæ, quando Prælatus
habet Conuentum, vel Capitulum, *c. dudum, de reb. Eccle. non alien.
in 6.* Roma. *conſ. 36. Viſa diſceptatione, in pr.* Alex. *conſ. 17. n. 6. lib. 4.*
† Reſtringe in Prælato carente Conuentu, ſeu Capitulo; quia ipſe 9
Prælatus ſolus poteſt omnia, quæ poſſet Prælatus cum Conuentu;
ideo valet ſine tractatu, ſi aliæ ſolemnitates interuenerunt. *Clem.
1. de reb. Eccleſ. non alien.* Rom. *d. conſ. 36. per tot.* vbi, quod ſufficit
cõſenſus Epiſcopi, vel ſuperioris alterius, ſi Epiſcopus abeſt, & im-
minet neceſſitas. † Reſtringe; quia ſufficit conſenſus, & auctori- 10
tas Commiſſarij Legati habentis auctoritatem, neq; alia ſolemni-
tas, vel tractatus, ſeu conſenſus alterius ſuperioris requiritur. Rom.
d. conſ. 36. n. 3. & per tot. vbi plura ad hoc ponit apoſtil. † Quot tra- 11
ctatus requirantur an vnus ſufficiat, vel plures requirantur, ſunt
opiniones; quod vnus ſufficiat; tenet Bald. *conſ. 221. Primo quæritur,
num. 2. v. ſecundo quæritur, lib. 1.* vbi quod ſufficit ſemel eſſe cogni-
tum de cauſis. Declara † maxime ſufficere vnum tractatum, quan- 12
do interuenit confirmatio ſuperioris; quia præſumitur pro decreto,
& quod omnia fuerint ſolemniter acta. Bald. *d. conſ. 221. n. 2. v. præ-
terea ex quo ſuperior. lib. 1.* † Declara ſecundo, quando ſumus in fa- 13
cto antiquo; quia magis de facili præſumitur omnis ſolemnitas.
Bald. *d. conſ. 221. num. 2. v. & hæc vera ſunt, lib. 1.* † Scriptura non eſt 14
de eſſentia ad probandum tractatum, ſed per teſtes poteſt probari.
Bald. *conſ. 496. n. 3. v. eſt tamen aduertendum, lib. 5.* Vide Concluſio-
nem præcedentem, & Concluſionem proxime ſequentem.

Digitized by Google

Tractatus de faciendo non probat iam factum. CONCL. 339.

TRactatus † de faciendo non probat actum perfectũ;quia multa tractantur,quæ non perficiuntur, *l.contractus. C.de fide inſtrum.*plene Alex.*conſ.*148.*In cauſa appellationis,n.*5.*l.*5.† Extende; quia multa tractantur,quæ non perficiuntur. Alex.*conſ.*13.*Ex iis, quæ,n.*17.*l.*1.vbi apoſt.dat concor.plures,& *conſ.*18.*n.*2.*l.*1.plenius *conſ.*28.*Viſis,& accurate,n.eodem l.*1.*& conſ.*148.*n.*5.*l.*5.vbi infert, quod teſtes de tractatu deponentes non probant concluſum fuiſſe. † Et teſtamentum ordinatum, & ſcriptum coram teſtibus reuocatorium primi non eſt perfectum,non reuocat primum, ſi teſtator ordinauit vocari Notarium,& quod ſtipularetur,& interim mortuus ſit Oldrad. *conſ.*119. *Titius condidit teſtamentum.* Corn. *conſ.*77.*col.fi.lib.*1.Dec.*conſ.*159.*n.*3.*&* *conſ.*488.*n.*11. † Extende; quia ſi penes Notarium reperiatur apocha manu teſtatoris diuerſa ab extenſo teſtamento, non præſumitur rogata, neq; detrahit teſtamento;quia non probatur publicatio,ex quo vno die potuit eſſe vnius opinionis,alio die potuis mutari. Angel. de Peruſio *conſ.* 74.*Reperitur per manus,per tot.*† Amplia;quia teſtes deponentes, Titium confeſſum fuiſſe ſe debitorem Seij in vna partita in actu calculandi, non probant eundem remanere debitorem facto calculo in eadem ſumma; quia potuit compenſari in aliis calculo. Fulg.*conſ.*142.*circa med.v.enimuero ſi teſtes.*Vide,*Probatio debet de neceſſitate concludere.Concl.*765.† Extende;quia teſtes deponentes, quod quando tractabatur dos conſtituenda,tantum volebat dare, non probant ita concluſum fuiſſe.Alex.*conſ.*13.*n.*17.*l.*1.† Amplia; quia tractatus circa aliquem contractum habitus non indueit ius alicuius obligationis ipſorum tractantium , donec ſi res abſoluta, vel pro abſoluta habita.Alex.*conſ.*38.*n.*3.*l.*1.† Extende;quia valet alienatio facta in alium,nec per tractatum factum acquiritur aliquod ius in præiudicium eius cui fit alienatio poſt tractatum cũ alio.Alex.*conſ.*28.*n.*3.*v.ex iis infertur,l.*1. † Extende vt procedat, etiam ſi alienans alteri poſt tractatum cum tertio referuet ius illi tertio,vel dicat reſeruato iure dicto tertio; quia nihil releuat talis reſeruatio. Alex.*d.conſ.*28.*per tot.*maxime *n.*4.*& ſeq.l.*1. ex quo ex d.tractatu non habet ius aliquod. † Extende, vt neque poſſit aliquod ius transferri vigore talis reſeruationis in futurum;quia tractatus cum reſeruatione non tribuit ius aliquod in præiudicium tertij.Alex.*d.conſ.*28.*n.*7.*v.& licet durante,l.*1. & licet capitula, & tractatus non concluſa poſtea concludantur,nihil releuant. Vide plene Maſc.*Concl.*617.*Emptio an probetur ex tractatu,*vbi ampliat, & limitat.† Amplia;quia teſtes deponentes fuiſſe tractatũ,& concluſum pretium,& venditionem, non probant perfectam venditionem,niſi deponant de ſubſtantialibus contractus,prout de certo pretio, de certa re , & conſenſu ambarum partium. Alex.*conſ.* 118.*Conſideratis narratis l.*2.*& conſ.*148.*n.*5.*l.*5.gl. & Bart. in *l.*2. *Commod.*† Limita in venditione tractata,& promiſſa fieri;quia ſi promittens vendere poſtea recipit pretium totum, vel partem,dicitur perfecta venditio.Bald.*conſ.*451. *Dominus Nicolaus,lib.*2. † Contrarium videtur tenere Alex.*conſ.*18.*n.*2.*l.*1.vbi,quod vt probetur venditio,debet eſſe contractus formatus,& non ſufficit tractatus,etiam ſi teſtes dicant,pretij quantitatem fuiſſe ſolutã,quod intelligit Alex.quando inter emptorem & venditorẽ eſt lis, ſecus dicit apoſtil.ſi cum tertio;ibi in *v.non probauerit.* vel in caſu Bald. concurrebat ſcriptura,& aliæ præſumptiones.† Limita quia promiſſa,& conuenta in tractatu non probant etiam ſi ſequatur contractus ſtipulatio ex poſt per longum ſpatium;quia non eſt ex tractatu quæſitum ius aliquod,ſi eſt ſtipulatum inſtrumentum diuerſum,ſtatur inſtrumento;quia non oritur præſumptio pro concluſis in tractatu ; ſecus ſi ſtatim poſt concluſa in tractatu ſequutus eſt contractus,& inſtrumentũ;quia tunc ſi in inſtrumento fuit omiſſum illud,quod fuit concluſum in tractatu, præualet probatio per teſtes,quia non eſt veriſimile,quod illico voluerit quis renunciare iuri quæſito,ita Alex. *conſ.*122.*Viſo proceſſu,in pr.l.*1.vbi loquitur in venditione facta ſimpliciter per inſtrumentum; quia ſi probetur, quod in contractu ante inſtrumentum perfecto emptor promiſit retrouendere,ſtatur contractui,& non inſtrumento.Idem,ſi probatur pactum de retrouendendo factum in tractatu, quando in continenti factus eſt contractus ; quia attenditur contractus, non inſtrumentum; quia contractus fit ad ſubſtantiam actus,inſtrumentum ad probationem. Vide, *Inſtrumentum & contractus differunt & quomodo.Concl.*136. † Declara hanc materiam,vt per Alex.*conſ.*88. *In cauſa dominæ,n.*5. *& ſeq.ver. & per hoc.lib.*4. quia multa tractantur,quæ non fiunt,& dicta in præparatoriis contractus non probant,niſi ſint dicta ab vtraq;parte;quia dicta ab vna parte tantũ non releuat ad inducendum errorem Notarij,ſi ſcripſit contra ea,quæ dicta ſunt ab vna parte tantum, niſi ſint taliaſquæ reſpiciant conſenſum ipſius partis;ponit exemplũ,& conuenerunt partes facere cõtractum pignoris, poſtea fecerunt contractũ venditionis,ad probandã ſimulationem neceſſe eſt,quod tractatus ſit ab vtraque parte hoc caſu;ſecus ſi agatur non de ſimulatione, ſed de errore,veluti ſi quis dicat in præambulo velle cedere iura ſua (quæ habet talia,qualia,& nonalias)& fiat inſtrumentum,in quo Notarius ſcripſit,quod promittebat ipſa iura bona eſſe;certe probatur error ex tractatu præãbulo etiã ab vna parte tantum.† Tractatus non cadit,niſi ſuper re indiſcuſſa;& non deliberata;& ideo tractator maleficij non poteſt dici,qui deliberatum hominem ad homicidium inflammauit;eo quia iam delictum erat deliberatum, Ang.de Petr.*conſ.*22.*De pœna illius.n.*2.*v.Probo etiam.*Vide,*Mandatum ad faciendum non probat fuiſſe factũ.Concl.*49.† Limita;quia ſi tractatum fuit,& concluſum,quod Titius emat nomine ſuo,& meo communi,ſi emat ſimpliciter,præſumitur tamen nomine cõmuni ex tractatu præcedentium.Maſc.plene *Concl.*618.*Emptio an præſumatur.*vbi multa ſimilia.Vide, *Titulus præcedens inducit præſumptionem,vt actus ſequens eo iure factus dicatur.Concl.*314.

Tractatus,& dominatio pro tali non conſtituit eum eſſe talem,& quando ſecus. CONCL. 340.

PApa † ſi in literis,vel conſtitutione ſua nominet,& tractet aliquem vti talẽ, & in dignitate conſtitutum , non cenſetur illi conferre talem dignitatem.*Clem.ſi ſummus Pontifex. in pr.& §.*1. *de ſent.excom.*Ang.de Aret.*conſ.*3.*Videtur,n.*6.*v.non obſtante.*† Extende etiã in contractu,quando verba ſunt enunciatiua;quia non conſtituitur talis,qualis enunciatur etiã quoad liberationẽ. *l.iubemus.C.de lib.cauſa.*† Declara,vt per eundem Ang.Aret.*d.conſ.*3.*n.* 24.*ver.tertio non obſtat,vſq;in fi.*quia procedunt prædicta, quando Papa propter aliud;& non ea intentione,ſecus ſi propter iſtud,& ex certa ſcientia hoc fiat ab eo,qui poteſt deputare.† Limita;quia quando aliquis nominat aliquem,vt talem,& tractat, vt talem,ex certa ſcientia videtur illum conſtituere in qua poſſeſſione, quod ſit talis,qua ẽ nominat,& tractat,*l.non epiſtolis,& l.non nudis.C.de probat.*Ang.Aret.*d.conſ.*3.*Videtur omnino,n.*12.*v.ſecundo hoc probatur.*† Extende maxime in factore,miniſtro,& inſtitore; quia cenſetur talis deputatus,& cõfirmatus,ſi ab eo,qui poteſt eum amouere,& deputare,ſic & pro tali nominatur , & tractatur , Ang.de Aret.*d.conſ.*3.*n.*12.*v.eodem modo,*vbi permiſſionẽ epiſtolæ, in quo talẽ nominat,cenſetur cõſtitutus.† Extende;quia ſi quis deputauit inſtitorẽ ſociũ cum ſalario cum hoc,quod intra duos menſes det fideiuſſores, alias cenſeatur ſocius deputans ipſe inſtitor cum eodem ſalario,ſi deputans non præſtitit intra duos menſes fideiuſſores,ſed poſt,ita quod eſſet priuatus;ſi tamen ſocius deputãs approbauit,& cũ eo contraxit,poſtquã eſſet priuatus;præſumitur illum denuo deputaſſe.Ang.de Aret.*d.conſ.*3.*n.*13.*v. ita in caſu noſtro,cũ multis ſeq.*maxime *n.*16.*& per tot.*vbi eſt caſus,& tollit contraria. † Amplia;quia pater tractando aliquẽ vt filiũ cõſtituit illũ ſic tractatũ in quaſi poſſeſſione.Vide plenius,*Filiatio ex quibus probetur, vel præſumatur.Concl.*347.Vide plene,*Opinio, & reputatio cõmunis multa operatur.Concl.*157.V.*Reputatio quid operetur,&c.*Concl.204.

Traditio quid ſit,& quid operetur,vel non. CONCL. 341.

TRaditio † eſt rei,vel iuris,aut poſſeſſionis de perſona ad perſonam tranſlatio.† Operatur traditio triplicem effectũ, primus eſt;quia valido exiſtente contractu ex traditione transfertur dominiũ,*l.traditionibus.C.de pact.*† Secundus effectus;quia operatur tranſlationem ſubſtantiæ poſſeſſionis.Bal.*conſ.*9.*n.*1.*in fi.l.*1.† Tertius;quia operatur effectum ſuperficialẽ cuiuſdã detentationis aſininæ,Bald.*d.conſ.*9.*n.*1.*in fin.v.reſpondeo l.*1. † Et ideo verbum, *tradere,*non importat dominij tranſlationem,& ideo venditor tenetur ad tradendum,non ad dandum.Vide *in v.Dare importat.Concluſ.*16.*n.*9.*& ſeq.*† Verba inculcata,*dedit,vendidit,tradidit,*ſi fiãt in rẽ præſẽtẽ,importãt rei immobilis,ſeu mobilis traditionẽ.Rom. *conſ.*509.*n.*23.*& ſeq.v.quoad res corporales.*Vide,*Dominiũ rerũ qualiter transferatur.Concl.*602.*n.*24.*& ſeq.*† Si vero talia verba proferuntur in abſentia rei,nõ important traditionẽ neq;tranſlationẽ dominij,ſed facultatẽ propria auctoritate capiẽdi.Rom.*d.cõſ.*509. *n.*23.*v.quo vero ad res corporales.*† Præſentia rei præſumatur, vel non,facias regulã,quod nõ;quia præſentia debet probari plene ab eo quia eã allegat.Rom.*d.conſ.*509.*n.*23.*& ſeq.v. ſtat ergo diſcutere.* Reſtringe,niſi inſtrumẽtũ contineat verba, quæ de ſui natura importẽt præſẽtiã intrinſecã,veluti ſi dicitur,*inueſtiuit eũdẽ donatariũ,vel dedit,& exhibitionẽ fecit;*quia ſimilia verba inducũt præſũptã præſẽtiã rei;quia verba hoc importẽt de ſui natura,& ſtatur inſtrumẽto,donec cõtrariũ probetur,& ibi apoſt.*in v.in propoſito caſu,*dat conc.& alia apoſt.ſi.magna *in v.traditio.*† Traditionis loco eſt

Digitized by Google

eſt confirmatio poſſeſſionis ex primo inſtrumento per viam conſti-
tuti traditæ. Caſtr.*conſ.95.Viſis actis,in pr.lib.2.* & allegat text.in *l.*
☞ *qua ratione.§.interdum.ff.de acquir.rerum domin.* Vide, *Donatio inter
virum & vxorem requirit traditionem.Concl.692.* Vide duas Conclu-
ſiones proxime ſequentes, vbi, quod in incorporalibus, & quid in
corporalibus.

Traditio ex quibus fiat circa incorporalia.

CONCL. 342.

1 TRaditio † in incorporalibus, in quibus aliter fieri non poteſt,
inducitur circa debitum, & nomen creditoris patientia, vel
deſcriptione, & cancellatione debiti de perſona ad aliam perſonam.
2 Pet.de Anch.*conſ.32.Subtiliter,& copioſe.in pr.n.3.* † Amplia; quia
laceratione chirographi, & apochæ continentis debitum, vel illius
traditione inducitur traditio in iſtis incorporalibus; quia per dele-
gationem, & cancellationẽ creditor abdicat ius à ſe, Petr.de Anch.
3 *d.conſ.32.n.3.in pr.* † Amplia; quia ſola ceſſio habet vim traditionis
circa incorporalia. Petr.de Anch.*conſ.3.nu.3.& ſeq.* Bald. *conſ.241.
Qui litem,in fi.l.2.* Sign.*conſ.71.Quæſtio ſic ſe habet,n.6.v.ſed incor-
poralia.* Rom.*conſ.509. Circa propoſitam, n.23. quoad ſextum*, vbi,
quod ceſſio ſola quoad actionẽ, & incorporalia in idem importat,
4 quod traditio quoad corporalia. † Amplia; quia in incorporalibus,
& ſpiritualibus ſola ceſſio, & ſola inueſtitura habet vim traditionis.
5 Petr.de Anch.*conſ.34.n.3.v.per inueſtituram enim* † Extende etiam
ad faciendũ incidere cedentem in pœnam; quia ſi vaſallus alienans
feudum cadit ſolum facta traditione; ſi tamen fiat ceſſio rei feuda-
lis, quæ conſiſtit circa incorporalia, prout feudum iuris decimandi,
tunc non requiritur traditio; quia ſola ceſſio operatur caducitatem;
6 quia operatur traditionem. Bal.*conſ.341.in fi.lib.2.* † Amplia; quia
patientia, & ſcientia habet vim traditionis in incorporalibus; ideo
ſi pater donat filio in poteſtate exiſtenti officium, vel aliud incor-
porale, in qua requiritur traditio, ad validitatem donationis, ſufficit;
quod interuenerit poſſeſſio filij cũ ſcientia, & patiẽtia patris, vt cõ-
☞ firmetur morte donantis. Rom.*conſ.277. Non eſt dubiũ,in pr.* Vide,
Ceſſio iurium quid operetur,vel non.Concl.205. Vide, *Dominium vtile
qualiter transferatur.Concl.608.* Vide, *Præſcriptio incorporalium re-
quirit præſentiam,& patientiam.Concl.529.* Vide, *Præſentia,& patien-
tia operatur conſenſum,& alia,& quando. Concl.603.*

Traditio ex quibus inducatur circa corporalia.

CONCL. 343.

1 REſeruatio † vſusfructus facta per donantem ſocerum inducit
traditionem bonorum donatorum, & conſequenter dominij
tranſlationem. Alex.*conſ.157.Viſo inſtrumento,in fi.n.18.v.nec habet
2 etiam,lib.2.* † Item multa ſunt loco traditionis, de quibus plenius in
☞ *ver. Donatio inter virũ & vxorem requirit traditionem. Concl.692.n.
29.& multis ſeq.* † Amplia; quia verba, *Dedit,tradidit.* in præſentia
rei important traditionem. *Concl.prox.præced.n.5.& ſeq.*

Traditio rei operatur multa. CONCL. 344.

1 TRaditio † rei venditæ operatur, vt ſi res duobus ſit vendita,
præferatur ille, cui primo eſt facta traditio. Bal. *conſ.36. Fa-
ctum ſic ſe habere videtur, circa med. ver. item eſt præmittendum ad
2 euidentiam,lib.1.* † Amplia; quia operatur tranſlationem dominij,
☞ ſi titulus habilis præcedit, Vide, *Dominium transfertur ex contractu
3 inutili,& nullo,& quando ſecus.Concl.604.* † Amplia; quia operatur,
quando agitur de vtili dominio, vt abſenti quæratur ex ratihabi-
☞ tione quandocunque ſequuta. Vide, *Acquirere alteri quando, & per
quos aliquis poſſit,vel non.Concl.440.*

*Tranſactio quid ſit, & de quibus fieri poſſit, vel non, &
cuius naturæ ſit.* CONCL. 345.

1 TRanſactio † eſt, quæ ſit de re litigioſa aliquo dato, vel re-
tento. Ang.*conſ.240.Punctus eſt de quolibet.* Caſtr.*conſ.343. Cõ-
ſiderandũ,in pr.lib.1.* & plenius *eodẽ conſ.in col.fin. ver. ex quo ſequi-
tur.* idem Caſtr.122.*Viſo puncto,n.2.lib.2.* Ang.Aret. *conſ.20. Viſis
actis,n.24.& ſeq.* Alex.*conſ.40. Circa primũ,n.3.in fi.ver.ſed præmiſ-
2 *ſis,lib.5.* † Et ex tranſactione quis remittit actionem competentem
propter dubium litis euentum aliquo recepto pro illo dubio euen-
tu, & ſi iſta non concurrunt, non poteſt dici vera tranſactio. Caſtr.
3 *d.conſ.343. col.fin.ver.ex quo ſequitur, lib.1.* † Et tranſactio ſi ſit ex
promiſſione mea, & tua; licet ſint diuerſæ, reſultat vnus contractus,
qui dicitur tranſactio, quæ nõ poteſt eſſe, niſi ſit vltro citroq; obli-
gatoria, *l.tranſactio. C.de tranſact.* ſic etiam dicitur, aliud eſt emere,
aliud vendere; tamen ex iſtis duobus reſultat vnus contractus, qui
dicitur emptionis & venditionis, qui non debet claudicare; & ideo
ſi tu non ſeruas, neque ego debeo ſeruare. Caſtr.*conſ.413.Quia bre-
ue,in pr.lib.1.* † Et vera tranſactio dicitur, quæ ſit ſuper re dubia, & 4
lite pendente, ſeu metu futuræ litis aliquo dato, vel retento, vel ſub
ſpe aliquid dandi, vel retinendi. Rom.*conſ.244. Pro euidentia,n.2.
& primo quia.* Ang.Aret.*conſ.38.Duo ſunt,col.pen.ver.vltimo poſito.*
† Et ideo ſuper re liquida nunquam præſumi debet tranſactio, vt 5
quis remittat ius clarũ, & alius nihil remittat; quia claudicaret con-
tractus, & quia abſurdum eſſet, quod cõſiſteret aliquid in vna par-
te, quod in alia non conſiſtit. Abb. *conſ.97. Viſo inſtrumento, col.2.
n.3.ver.ex hoc capite.lib.8.* † Et licet ſit voluntaria pendens ex con- 6
ſenſu ambarum partium; tamen communiter dicitur fieri metu li-
tis, & ſic non ex liberalitate. Abb.*conſ.113. Tria ſunt, col.fin.lib.2.*
† Duplex eſt tranſactio; propria, & ſtricta, & hæc debet eſſe de re 7
dubia; alia eſt impropria, & larga, prout pactum, & omnis actus,
per quem à iure receditur; ideo debet interpretari, vt ſit talis, qua-
lis requiritur ad validitatem actus. Rom.*conſ.517.In cauſa propoſi-
ta conſultationis, n.18.& ſeq.* † Item vna eſt propria, prout quando 8
fit de re dubia aliquo dato, vel remiſſo; alia eſt impropria, prout cõ-
promiſſum & laudum; quia dicitur quædam tranſactio, ſed prima
facit de non debito debitum, ſecunda ſecus. Caſt.*conſ.122.n.2.lib.
2.* † Et laudum eſt quædam tranſactio; quia ſpecies tranſactionis 9
eſt. Ang.Aret.*conſ.95.In caſu ſupradicto.in pr.* Vide, *Laudum arbi-* ☞
tratoris non eſt ſententia, ſed quædam tranſactio,&c. Concl.18. † Imo 10
laudum dicitur tranſactio, & operatur idem, quod tranſactio ne no-
ua lis ſuſcitari poſſit. Rom.*conſ.249.In caſu propoſito, col.2.ver.item
laudum.* † Amplia; quia tranſactio dicitur, & iudicatur ab effectu, 11
& natura potius, quam à denominatione; ideo non attenditur de-
nominatio partium, licet nominauerint pactum, & concordiam.
Ang.*conſ.240.in pr.* & ideo concordia facta de re dubia, & de qua
eſt lis, aliquo dato, vel retento, eſt tranſactio. Rom.*conſ.244. Pro
euidentia,n.2.ver.& primo quia.* Vide, *Contractus cognoſcitur ex ſub-* ☞
ſtantia conuentionis, & ex verbis. Concl.999. † Et eſt ſpecies aliena- 12
tionis; & ideo quatenus fit de rebus immobilibus per minorem,
requiritur eadem ſolemnitas, quæ requiritur in alienatione rei im-
mobilis minoris, & quatenus fiat à procuratore, requiritur manda-
tum ſpeciale, prout in alienatione. Rom.*conſ.166 Viſo diligenter,in
pr.& per tot.* † Amplia; quia in tantum tranſactio fit de re dubia, 13
& lite incerta, vt ſi lis eſſet palliata, & per calumniam, non valeret
tranſactio. Cum.*conſ.156. Viſa ſine, n.2.& ſeq.ver.cum enim tranſa-
ctio.* Ang.*conſ.94.n.6.ver pro hac parte.* Caſtr.*conſ.413. Quia breue,
col.2. circa med.ver.nunc ad propoſitum, lib.1. & conſ.32.nu.4.lib.2.*
vbi apoſt.citat Corn.*conſ.247.lib.4.* Abb.*conſ.12.col.2.nu.5.& conſ.
15.in 1.col.n.2.in fi.lib.2.* plene Rom.*conſ.371.In propoſita conſulta-
tionis, in pr.* vbi plena apoſt.in *ver. dubia*, dat concord. & plenius
conſ.517.In caſu propoſita,n.17.& ſeq. vbi plura cumulat, per quæ
tranſactio ſuper re certa dicitur per calumniam, & dolum extorta,
& nulla. Vide, *Tranſactio ex quibus reſcindatur. Concl.353.* † Exten- ☞
de in tantum non valere tranſactionem de re certa, & clara, vt 14
ſi fiat, dicatur ex turpi cauſa facta; ideo datur repetitio, actio iniu-
riarum, & alia, de quibus Crauet.*conſ.152.nu.10. & ſeq.* incip.*Circa
teſtamentum*, & ſequitur apoſt.ad Rom. *d.conſ.517.n.18. in ver.de-
ueniretur*, vbi Rom. quod cenſetur per calumniam, & dolum ex-
torta. † Extende etiam, ſi fiat ſuper lite, cuius finis erat certiſſimus; 15
quia non valet. Rom.*conſ.517. In caſu propoſitæ conſultationis,n.18.
& ſeq.* vbi apoſt. in *ver. nulla eſt*, dat conc. vt idem ſit in compro-
miſſo. † Extende; quia ſuper iis, ſuper quibus eſt res iudicata, non 16
poteſt fieri tranſactio. Rom.*conſ.504. In caſu,n.7.* † Amplia; quia 17
tranſactio debet fieri de re dubia & incerta ſecundũ propriam eius
naturam. Dec.*conſ.474.Viſo inſtrumento,n.8.* † Amplia in tantum 18
tranſactionem debere fieri de re dubia, & incerta, ac deducta in li-
tem, vel quæ dubitatur deduci, vt partes aliter de ſe nõ poſſint fa-
cere tranſactionem; quia ſubſtantialia tranſactionis non poſſunt
conſenſu partium tolli. Dec.*conſ.251.In caſu propoſito, n.3. & 479.
in fi.* † Extende; quia licet partes appellent tranſactionem pactum 19
gratuitum; non tamen eſt tranſactio; quia verba non attenduntur,
quando repugnat cõtractus ſubſtantiæ tranſactionis, etiam ſi adſit
iuramentũ, & decretum iudicis, puta de re clara, vel lite facta, vel
prætextu litis, quæ non erat, ſit tranſactum. Dec.*d.conſ.351.per tot.*
vbi caſus, & dicit, quod denominatio nihil operatur, & *conſ.479.n.
12.& ſeq.* † Et idem dicit Caſtr. *conſ.343. Conſiderandum eſt lib.1.* 20
per tot. vbi filia liberãs matrem tutricem quaſi reddiderit rationem
adminiſtrationis, per viam trãſactionis, nihil agit, ex quo rationem
non reddiderat, & poteſt agere primæua actione; quia dicitur gra-
tuita liberatio, quæ non valet. † Extende; quia cauſa pacis expreſ- 21
ſa non eſt ſufficiens in re clara ad firmandam tranſactionem. Dec.
conſ.117.n.41.& ſeq.lib.3. † Extende; quia lis narrata, & confeſſa- 22
ta per partes, quæ non eſt, nõ operatur aliquid ad validitatẽ tranſa-
ctionis. Deci.*conſ.56.n.18.lib.1.* † Extende; quia poteſt fieri de iis,

uia debet fieri de re dubia, alias ſi fiat ſuper re clara notorie per alumniam litigata, eſt ipſo iure nulla. Ang. *conſ.94.n.6.v. pro hac arte*, vbi indiſtincte ita tenet tã in reo, quã in actore, licet alios diat diſtinguere, plene Crau. qui alios adducit *conſ.153.nu.9. & ſeq. ver. ſexto dubitatur*, vbi, quando dicitur facta ex turpi cauſa, nõ vaet, imo ſolutum repeti poteſt. Abb. *conſ.12.nu.5.lib.2.* † Extende; 10
quia vbi non valet tranſactio, tanquam de re clara, nec valet compromiſſum, nec laudũ; nec ratificatio laudi facit valere in vim trãſctionis, ex quo à principio nõ potuiſſet tranſigi, *l. cũ ij.§. ſi cũ lis, ff. de tranſact. & in l.1. ff. eodem*, vbi Doctores. † Extende, quod pro- 11
terea nõ valet trãſactio ſuper re deciſa per rẽ iudicatã. Ang. *d. co. ſ. 94.n.6.col.7. in pr. v. alias etiam*. Rom. *conſ.504. In caſu propoſitæ conultationis, n.7.* vbi allegat tex. hoc dicẽtes, & *conſ.155.n.2.* vbi a poſt. n *ver. cauſa cognita*. Felin. in *c. monaſterium, n.31. de re iud.* Dec. *conſ. 9. Iuridicam, n.3.* Bero. *conſ.187.n.48. & ſeq. lib.1.* vbi ampliat. † Ex- 12
ẽde; quia neque ſtatutũ ſuper negociis præteritis, & præſcrib⁹ cõrehẽdit negocia finita per trãſactionẽ, neque pendentia per compromiſſum de iure, & de facto; quia dicuntur finita tranſactione, rovt arbitrator laudabit; quia compromiſſũ eſt trãſactio, & laudũ cet feratur poſt ſtatutũ, refertur ad tempus compromiſſi. Bar. *conſ. 7. Factum tale, lib.1.* † Extende; quia in tantum dicitur continere 13
urpitudinem tranſactio facta de re clara ad redimendam vexatioem, vt agi poſſit actione iniuriarum, & non valeat iuramentum, c ſolutum repeti poſſit. Crau. *d. conſ.153.nu.10. & 11.* allegat Oldr. *conſ.283. Quæritur, vtrum quis.* † Extende; quia tranſactio fieri poteſt 14
e re dubia, & incerta, non autẽ vbi de lite calumnioſa in futurum mouenda dubitatur. Rom. *conſ.371. In propoſitæ conſultationis, in pr.* bi a poſt. *in ver. dubia*, dat conc. Abb. *conſ.85. Videtur primo, col. fin. lib.2.* Dec. plene *conſ.351. In caſu propoſito*, vbi *n.3.* quod lis facta, vel on vera annullat trãſactionẽ, tanquã quod cauſa deficiat, & *conſ. 79. in fi.* vbi late, plene Bec. *conſ.109.n.9 & ſeq.* vbi declarat, quão & quomodo dicatur calumnioſa, vbi dat multa exempla, *n.11. & ſeq.* latè etiã Natta *conſ.543.n.30. & ſeq.* vbi latè dat exẽpla, quão dicatur dubia res, vel clara, vt ſit calũnioſa. † Extende; quia quod 15
icitur nõ valere tranſactionem de re certa, & nõ dubia, maxime rocedit, ſi facta fuit per procuratorẽ habentẽ mandatũ ad tranſationẽ faciendã; quia debet intelligi ſuper re dubia, nõ autẽ re clara indubitata; quia hoc modo procurator poſſet donare, & ad donandũ nõ extẽditur mandatũ, niſi expreſſe dicatur, Caſtr. *conſ.32. n.4. lib.2.* vbi; quod ineſt dolus ex parte procuratoris, & dominus oteſt cõtra eũ agere ad damna, & intereſſe, & non valet trãſactio. † Extẽde; quia non operatur rem eſſe litigioſã clauſula, quod intel- 16
igatur lis, & quæſtio ſuper omnibus, ſuper quibus fuerit laudatũ. oc. *conſ.120. col.3. in pr. lib.2.* Vide, *Clauſulæ compromiſſorũ, & earum mportantia. Concl.293.* † Extende; quia non valet talis tranſactio, 17
eque pœna adiecta. Abb. *conſ.12.n.5. li.2.* † Extende; quia ſicut non 18
oteſt trãſigi ſuper re nõ dubia; ita neque cõpromitti. Rol. *conſ.57. n.38. & 39. lib.2.* Rom. *conſ.155. in pr. & 369.n.15. & ſeq. & conſ.88. Tribus rationibus, n.2. & conſ.403. Pro deciſione, n.5.* Dec. *conſ.39.n.3.* Dec *conſ.56.n.17. lib.1.* Vide, *Compromitti an poſſint ſemel laudata. Concl.500.* † Reſtringe; quia tranſactio non eſt nulla ex parte rei, ſi 19
uper re non dubia, ſed bene ex parte actoris; ideo reſpectu rei reſcindi debet Ang. *d. conſ.94.n.6. col.6. ver. pro hac parte.* † Reſtringe; 20
quia tranſactio de futura lite, ſi ſubeſt timor, fieri poteſt, & valet, *l.2. C. de tranſact.* 6. Dec. *conſ.474. Viſo inſtrum. n.9.* Bec. *conſ.109.n.6. & per tot.* † Declara ampliationem; & extenſiones; quia bene ſta- 21
etur confeſſioni partium aſſerentium litem, & propterea tranſeiſſe, vel compromiſiſſe; quia nulla maior eſt probatio, quam parium confeſſio, *l. generaliter C. de non num. pec.* † Declara, niſi ſit re- 22
nunciatum rei iudicatæ. Roman. *d. conſ.504.n.7. & conſ.369.n.15.* Dec. *conſ.39.n.3. & conſ.375.n.2.* declara, vt per Bero. *conſ.187.n.48. & ſeq. lib.1.* † Et non dicitur renunciatum rei iudicatæ in compro- 23
miſſo per clauſulam, quod cenſeatur lis ſuper eo, quod fuerit delaratum; & idem in tranſactione, quæ à pari procedunt. Dec. *conſ.39.n.3.* † Extende; quia neque dicitur renunciatum exceptio- 24
ni competenti ex lite finita; quia eſſet donatio, quę non præſumiur; ideo concordia, vel renunciatio, aut tranſactio non refertur ad a, quæ ſunt finita, & ſopita, in dubio. Io. de Im. *conſ.48.* vbi, quod ta conſuluerunt Caſtr. & Floria. de ſancto Petro. † Sed bene, ſi 25
partes in compromiſſo dixerunt, non obſtante ſententia, vel re iudicata. Dec. *d. conſ.375. Iuridicam, n.2.* Crau. *conſ.425.n.6.* † Et idem, 26
eſt dictum, quod non poſſit contrauenire ratione, vel occaſione ſententiæ. Crau. *d. conſ. 25.n.68.* † Reſtringe; quia licet non va- 27
leat tranſactio poſt rem iudicatam, vt tranſactio, bene valet ratione iuramenti, vt pactum. Rimin. Iun. *conſ.128. & lib.2.* † Reſtrin- 28
ge, quia bene valet tranſactio poſt rem iudicatã, quando eſt dubia, Rim. *conſ.201.n.24. lib.1.* † Reſtringe; quia bene valet, quando la- 29
pſum

pſum eſt tempus 30.annorum,& fuit obſeruata. Crau. *d.conſ.*423.
30 *n.60.* † Reſtringe,quando poterat appellari à ſententia ; quia non
31 tranſiuit in iudicatum.Crau.*d.conſ.*325.*n.*61. † Reſtringe, quando
erat nulla ſententia,& res iudicata ; quia nõ poteſt dici res iudicata.
32 Crau. *d.conſ.*425.*n.*65.*ver.tertio reſpondeo.* † Reſtringe,quando de
re iudicata eſt facta mentio ſecundum Crau. *d.conſ.*425.*n.*68.Am-
33 plia;†quia natura tranſactionis eſt, quod fiat, de quibus vel lis ex-
tat, vel quod in futurum extet, dubitatur. Alex.*conſ.*11. *Viſo n.*3.
*lib.*2. ſequitur apoſt.ad Rom.*conſ.*371.*in v.dubia.* Dec.*conſ.*351.*In*
34 *caſu propoſito,n.*3.Dec.*conſ.*64.*n.*1.*li.*3.† Amplia;quia trãſactio nulla
eſt, ſi fiat de re ; quia narratur pendere lis, quæ non pendet ; quia
tunc ceſſat cauſa, etiam ſi adſit iuramentum, & decretum iudicis.
Dec.*conſ.*351. *In caſu propoſito, per tot. & conſ.*551.*n.*5. *&* 6.*& conſ.*
35 479.*n.*12.*& ſeq.* Dec.*conſ.*117.*n.*43.*lib.*3.†Et ideo cautela,quæ fit
tranſigendo,vt magis valeat, cum nulla pendeat lis inter tranſigẽ-
tes,inducit præſumptionem fraudis.Caſtr.*conſ.*174. *Contra ſuperius*
36 *conſulta, col.*2. *in fin.ver. eſt etiam hic præſumptio , lib.*1. † Amplia,
quando tranſactio fieret ſuper iure inualido , puta is, qui fecit pa-
ctum de hæreditate viuentis , prætendebat ſibi deberi partem hæ-
reditatis,& occaſione litis tranſegit cum hærede ; quia ex quo ius
habere non poterat ex pacto illo,tranſactio nõ poteſt valere,neque
37 dici tranſactio.Dec.*d.conſ.*351.*per tot.* vbi eſt caſus. † Amplia;quia
tranſactio nõ valet,ſi interuenit dolus,quãdo facta eſt ſuper actio-
ne bonæ fidei,alias reſcindi debet. Ang.*d.conſ.*94.*n.*6.*col.*7. *ver.di-*
38 *ceret quis.*†Extende idẽ,ſi interuenit nimia perſuaſio ; quia ſi adeſt
læſio immoderata;talis perſuaſio eſt machinatio callida, quæ in ſe
39 habet dolũ.Caſtr.*conſ.*174.*Contra ſuperius conſulta,in pr.lib.*1. † Li-
mita;quia valet tranſactio etiam ex dolo facta,quando tranſigens
40 ſciuit dolum,& voluit tranſigere. Crau. *conſ.*717.*n.*39. † Declara;
niſi adſit maxima læſio;quia tunc ſcienti infertur dolus, & proba-
41 tur ex immoderata læſione. Caſtr.*d.conſ.*174.*in pr.lib.*1, † Limita;
quia tranſactio diu obſeruata valet , etiam ſi eſſet nulla. Menoch.
42 *d.conſ.*73.*n.*14.*lib.*1.†Limita;quia poteſt tranſigi etiam ratione li-
tis futuræ,etiam ſi eſſet extraiudicialis, & de facto citra calumniã.
* *Pedem.dec.*91.*n.*23.vbi dicit*communem, etiam ſi lis non eſſet de
iure, quoad validitatem tranſactionis ſufficit , late Crau. *conſ.*707.
*n.*29. vbi, quod ſola negatio extraiudicialis operatur,vt tranſactio
43 fieri poſſit.†Extende;quia iuſtitia, vel iniuſtitia litis, cuius occaſio-
ne tranſigitur,non vitiat tranſactionem , quando tranſigens ſciuit
iniuſtitiam;quia cenſetur dolus remiſſus. *Pedem.deciſ.*58.*n.*15.*cum*
44 *ſeq.* †Declara;quia ſi tranſactio fiat de re clara,non dubia,in con-
tractu bonæ fidei eſt ipſo iure nulla , in alio contractu ſtricti iuris
valet,ſed annullanda per reſciſſionem. Crauet. *conſ.*747. *num.*49.
45 †Limita;quia tranſactio quæ non poteſt valere,vt tranſactio, va-
let tamen in vim pacti, quando partes promiſerunt per ſtipulatio-
* nem obſeruare.*Pedem.dec.*91. *in fi.* vbi dicit magis * communem.
☞ Vide, *Brocardum,* quod potui,nolui. *Concl.*133. † Extende;quia iu-
46 ramentum facit valere omni meliori modo in vim pacti. *Pedem.*
☞ *dec.*91.*in fin.* Vide, *Iuramentum non auget obligationem. Concl.* 507.
Vide, *Iuramentũ operatur multa,& quæ, & quãdo ſecus. Concl.* 524.
47 †Reſtringe,vt non procedat limitatio, quando partes non habuiſ-
ſent liberam poteſtatem paciſcendi,vel deponendi. Hippol. Rim.
Iun.*conſ.*77.*n.*37.*lib.*1. vbi allegat concor. & loquitur in Conuen-
48 tu,vel Prælato Eccleſiaſtico. † Reſtringe,vbi agitur de obligatio-
ne contrahenda, ſi non valet quod ago, vt ago, neque valet alio
49 modo.Rim.Iun.*d.conſ.*77.*n.*38. † Reſtringe;quia iuramentum fa-
cit valere actum omni meliori modo , vbi agitur de ſolemnitate,
& illius defectu; ſecus ſi agitur de conſenſu, & defectu conſenſus.
Rom.*conſ.*517.*n.*24.plene apoſt.fin.ad *conſ.Rom.*520.vbi concord.
☞ allegat.Vide Concluſionem proxime præcedentem.

Tranſactio ſuper quibus fieri poſſit , vel non.

CONCL. 347.

1 TRanſactio† fieri poteſt ſuper vſuris præteritis,& valet,ſecus
ſuper vſuris futuris. Bald. *conſ.*185. *Conſiderato puncto, lib.*2.
☞ Caſtil.*conſ.*28.*in pr.* Vide, *Pax de quibus, & à quibus fieri poſſit, vel*
2 *non.Concl.*174. †Extende;quia poteſt fieri ſuper dolo de præterito,
ſecus ſuper dolo de futuro. Caſtil. *d.conſ.*28. *n.* 4. *v. ſimile videmus.*
3 † Amplia;quia tranſactio poteſt fieri ſuper mente dubia teſtatoris
etiam fauore piæ cauſæ cum auctoritate Epiſcopi , & valebit per-
4 petuo.Bald.*conſ.*5.*Viſo teſtamento,in fi.lib.*4. †Extende;quia ſi dubi-
tatur, an teſtamentum ad fauorem piæ cauſæ ſit falſum ex confeſ-
ſione Notarij,poteſt fieri tranſactio,& valebit.Bald.*conſ.*252.*Poſt-*
5 *quam Notarius,lib.*4.† Amplia,quia valet tranſactio facta per tuto-
rem ſuper hinc inde debitis dubiis , quando bona fide, & non eſt
6 donatio,neque remiſſio gratuita.Caſtil.*d.conſ.*28.*per tot.* †Amplia;
quia tranſactio poteſt fieri etiam ſuper incognitis,& non cogitatis,
quando hoc eſt expreſſum per verba præciſa quod trahatur ad in-
cognita,vel per verba generalia æquipollentia. Ang.Aret. *conſ.*38.
*Duo ſunt v. denda in fi.n.*18.*ver.maxime quia expreſſum.*Vide,*Conſen-* ☞
ſus non trahitur ad ignorata, & non cogitata, & quando ſecus. Concl.
754. † Amplia;quia ad redimendum ſanguinem ſuum quilibet po- 7
teſt tranſigere,& pacem facere.Bart.in 1.*qu.*incip. *Lucanæ ciuitatis,*
in pr. vbi dicit quod valet etiam contra publicam vtilitatem , per
*l.*1.*ff.de bon.eorum,qui ante ſent.*& per *l.tranſigere. C.tranſact.* † Re- 8
ſtringe; quia non habet locum in eo , qui eſt contumax , & fu-
giens,ita Bart. *d.q.*1.*in ſolut.n.*15. *ver.non obſtat l.tranſigere.* † Re- 9
ſtringe,vt procedat ante ſententiam,non poſt ſententiam;quia per
ſententiam crimen dicitur liquidatum,& trãſactio diceretur ſuper
pœna, non ſuper delicto. Bart. *d.q.*1.*in ſolutio. n.* 15. *v.non obſtat l.*
*tranſigere.*Amplia;†quia cuicunque licitum eſt redimere vitã,ſan- 10
guinem,& componere ſuper delicto,ideo communitas aratro dam-
nata poteſt impune ſe liberare per compoſitionẽ.Signor.*conſ.*158.
Factum ſic ſe habet.† Limita;quia de adulterio accuſato non poteſt 11
tranſigi,*l.tranſigere.C.de tranſact.*quod intellige ad effectum retar-
dãdi proceſsũ.Bart.*conſ.*175.*Domine Poteſtas, in pr.lib.*1. vbi, quod
nõ poteſt trãſigi tanquã ſuper re dubia,vt proceſſus cõtra adulterũ
non proſequatur,& ibi plena apoſt.in *ver.tranſactio* , dat concord.
†Extende,etiam ſi extet ſtatutum,quod pœna cenſeatur remiſſa,ſi 12
pars concordata ſit.Bal.*conſ.*27.*& conſ.*30.*lib.*4.†Reſtringe,vt non 13
procedat in adulterio nondum conſummato , ſed ſolum attentato.
Bal.*d.conſ.*27.*&* 30.*lib.*4. † Reſtringe ; quia bene poteſt fieri pax, 14
per quam rancor animi remittatur, etiam ſi pœna ex pace mino-
retur adultero;quia de omni maleficio poteſt pax fieri.Bar.*cõſ.*175.
*Domine Poteſtas,in pr.v.quidam eſt,lib.*1.allegat text.in *auth ſed ho-*
die.C.de adulter. vbi maritus reconciliari poteſt vxori adulteræ,&
ſic pacem facere,& ibi apoſt.in *v.tranſactio,*dat concord. †Declara 15
tamen;quia ſufficit pro adulterio habere pacem à marito ſolo, non
autem à muliere ; quia ipſa non dicitur iniuriata; cum voluerit;&
quia ſocia criminis non habet querelam.Bart.*d.conſ.*175.*n.*2.*v.ſu-*
*per ſecundo,vſque in fi.lib.*1.& ibi apoſt.in *v.marito,*ſecus ſi eſſet ra-
pta;quia bene requiritur pax & conſenſus mulieris raptæ.† Limita; 16
quia tranſigi non poteſt ſuper accuſatione attentati criminis ſodo-
miæ. Bal.*conſ.*27.*Punctus ſuper quo,& conſ.*20. *Præſuppoſitis verbis*
*ſtatuti,lib.*4. †Limita;quia non valet tranſactio ſuper delicto ante 17
accuſationem,quin liceat accuſare non obſtante tranſactione, cõ-
munem*dicit Alex.in *l.tranſigere.C.tranſact.n.*16.& alios citat Iul.
Clar.*in §.fi.q.*58.*n.*2.*v.punctus.* † Contrarium de conſuetudine ſer- 18
uari, dicit idem Clar.*d.§.fi.q.*58.*n.*2.vbi dicit,quod facta pace per
proximiorem,licet de iure communi poſſit ſequens in gradu accu-
ſare ; ſecus de conſuetudine. † Si vero fiat pax,vel tranſactio poſt 19
cœptum iudicium,tunc parum operatur quoad pœnam;quia iudex
ad vlteriora procedet condemnando , non obſtante pace,commu-
nem*dicit Clar.*d.q.*58.*n.*3.dummodo poſſit pro illo delicto procedi*
per inquiſitionem ,alias releuabit.†Limita;quia non poteſt tranſi- 20
gi ſuper tutela;ergo neque compromitti.Rom.*cõſ.*299. *In propoſita,*
*n.*6.*in fi.*allegat *l.eos ff.de tutel.* † Limita;quia in ſpiritualibus non 21
poteſt compromitti;quia non poteſt tranſigi.Rom.*d.conſ.*299.*n.*7.
& ſeq. †Extende in cauſa matrimoniali, quia non poteſt compro- 22
mitti, Rom. *d.conſ.*299.*n.*7.*ver.ſed in huiuſmodi.* Vide, Concluſio- ☞
nem præcedentem, & Concluſionem proxime ſequentem.

Tranſactio non poteſt fieri in ſpiritualibus,& quando ſecus.

CONCL. 348.

TRanſactio † non poteſt fieri in beneficiis Eccleſiaſticis, *cap.* 1
ſuper eo,de tranſact.c.niſi eſſent,de preb. Pet. de Anch. *conſ.*34.
*n.*11.† Amplia;quia ſicut non valet tranſactio,ita nec compromiſ- 2
ſum valet de re ſpirituali in laicum. Pett.de Anch. *d. conſ.*34. *n.*8.
*& conſ.*98. *in pr.* latiſſime Rom.*conſ.*299.*n.*6.*& ſeq* †Limita;quia 3
bene poteſt interuenire amicabilis cõpoſitio. Petr.de Anch.*d.conſ.*
34.*n.*11. *v.hinc eſt.* ſequitur Rom.*d.conſ.*299.*In propoſita, n.*4. *ver.*
tertio quamuis,in fi.†Contrarium Rom.*d.conſ.*299.*n.*6.quando vna 4
pars contradiceret.†Limita;quia imo etiam in beneficialibus licet 5
redimere vexationem abſque vitio ſimoniæ.*c.cum veniſſent.de inſt.*
Petr.de Anch.*d.conſ.*34.*n.*12. † Limita;quia valet tranſactio inter 6
laicos ſuper decimis infeudatis laicis perſonis.Petr.de Anch.*d.conſ.*
34.*n.*11.*&* 12.*v.hinc eſt.* †Limita;quia licet tranſactio non valeat 7
in beneficialibus,& ſpiritualibus ; tamen renunciatio debet obſtare
renuncianti , vt non admittatur etiam in caſu, in quo non poteſt
renunciare beneficio ſolus ſine ſuperiore. Petr.de Anch.*d.conſ.*34.
*n.*13.*ver.præterea.* † Limita;quia valet tranſactio inter hæredes de- 8
functi , & Eccleſiã ſuper relicto dubio Eccleſiæ facto cum aucto-
ritate Epiſcopi.Bald.*conſ.*5.*Viſo teſtamento,in fi.lib.*4. † Limita;quia 9
licet Gubernatores loci pij alienare non poſſint ſine ſolemnitati-

Digitized by Google

Extende maxime,quando lapſum eſt tempus 30.annorum,& fuit 17
ruata tranſactio;quia præſumitur ſolemnitas. Anch. *d.conſ.*136.
2.Alex.*conſ.*75.*n.*4.*lib.*1. Caſſad.*dec.*3.*de procur.n.*25. † Extende, 18
iulto magis, quando tranſactio bona fide facta fuit etiam ratifi-
ita de cõſenſu ſuperioris.Anch.*d.conſ.*136.*n.*3.vide omnino Nat-
m *d.conſ.*441. qui deducit 15.fundamenta ſuper validitate tranſ-
ctionis bona fide facta per Eccleſiam. † Extende;quia non com- 19
etit reſtitutio in integrum monialibus lapſo quadriennio. Anch.
*conſ.*136.*in fin.*†Declara,vt per Natt.*d.conſ.*441.*in fin.*†Extende; 20
uia digni ſunt reprehenſione religioſi, qui contractus bona fide 21
oſeruatos, & factos reſcindere nituntur, vt per Dec. *conſ.*474.
10. vbi allegat Soc. *conſ.*15. & apoſt.ibi ad Dec. in *ver.peſtifera.*
ol. à Valle *conſ.*15.*n.*45.*& ſeq. lib.*1. † Extende;quia valet tranſ- 22
ctio facta ab Eccleſia, vel per religioſos de re magni valoris pro
odico pretio, quando cum potente debent litigare. Bero. *conſ.*
87.*n.*59.*&* 60. quod eſt Iulij Scarlattini,& ſubſcriptum à Bero.
*b.*1. allegat Bald.Caſtr.& alios in *l.per diuerſas,C.mandati.* †Con- 23
a omnes extenſiones tenet Natta *d. conſ.*441. vbi, quod quando
: tranſactio ſuper realibus,& Eccleſia retinet bona,valet,alias ſe-
us, niſi fieret ſuper acquirendis; quia tunc bene valet tranſactio,
iam ſi Eccleſia perderet poſſeſſionem, dummodo bona fide ſit
cta, vt quia ſaltem vtilitas ſit apparens.†Extende maxime in ac- 24
uirendis,quia valet tranſactio etiam ſine ſolemnitate, vide Natt.
*conſ.*441.*per tot.* & Rol.à Valle *conſ.*15.*lib.*1.*per tot.* vbi de*com- *
uni. † Extende; quia imo poſſunt fratres S.Dominici tranſigere 25
iper bonis ingreſſi cum fratribus eiuſdem,in tantum,quod neque
c capite læſionis debeant reſcindere tranſactionem. Bald. *d.conſ.*
71.*Quidam habuit,lib* 2.quod duplicatur *lib.*4.*conſ.*455. † Limita; 26
uia valebit ad tempus perſonæ tranſigentis, & in eiu præiudi-
um,ſecus eſt in præiudicium Eccleſiæ. Fed.de Sen.*d.conſ.*94.*n.*2.
er.& generaliter. † Limita;quando Eccleſia tranſigeret ſuper iure 27
bi competenti ex priuilegio,ſecus ſi ex iure communi; quia va-
t tranſactio.Fed.de Sen.*conſ.*94.*in fi.* vbi,quod ita debet intelligi
*ap.*1.*& fin.de pact.in* 6.Vide,*Cõpromittere qui non poſſint.Concl.*501.

Tranſactio Eccleſiæ quando valida, vel non.

CONCL. 350.

ECcleſia † ſi tranſigit ſuper re dubia contra Eccleſiam cum 1
auctoritate Vicarij Epiſcopi,valet,*c.*2. *de tranſact.* Caſtr. *conſ.*
01.*in fi.lib.*2. † Extende;quia Rector Eccleſiæ non reſtituitur a- 2
erſus tranſactionem de re dubia factam bona fide, & cum aucto-
itate Epiſcopi, vel Vicarij etiam prætextu iurium de nouo reper-
orum.Caſtr.*d.conſ.*101.*in fi.lib.*2. † Extende;quia eo ipſo, quod è 3
te diſceditur per tranſactionem, tranſigentes dicuntur ſentire
ommodum, & habere vtilitatem. Abb.*conſ.*12. *in pr.lib.*2. Alex.
*onſ.*222. *Viſa facti, n.*12. *ver.accedit,lib.*2. & ideo etiam non pro-
ata alia vtilitate præſumitur vtilis pro Eccleſia,& valida.†Limita; 4
uia non valet tranſactio Eccleſiæ,vel loci pij,ſeu pauperũ, quan-
o eſt de re certa, & non dubia,vel quando debitum Eccleſiæ re-
nittitur. Abb.*conſ.*15.*Duo ſunt,per tot.lib.*2. † Limita;quia perſo- 5
alis dicitur tranſactio facta inter Eccleſiaſticas perſonas;quia non
oſſunt ligare ſucceſſores;& licet in ſpiritualibus non valeat tranſ-
ctio,ſed bene amicabilis compoſitio;ſi tamen fiat tranſactio, va-
ebit in vim compoſitionis perſonalis. Petr.de Anch. *conſ.* 34. *In
ac cauſa, n.*11.*& ſeq.* maxime *n.*13. † Et dicitur tranſactio perſo- 6
alis,quando facta eſt à Prælato ſine conſenſu Capituli, vel Con-
entus;quia non præſumitur in vtilitatem;ſecus ſi eſt facta à Præ-
ato cum conſenſu Capituli; quia ligat tunc ſucceſſores, niſi eſſet
ictum, quod ſit perſonalis. Caſtr. *conſ.*407.*Satisfaciendo, n.*5.*ver.
uinto vtrum, lib.*1. † Et ſufficit quod conſenſus Capituli interue- 7
iat in tranſactione, vel poſt tranſactionem quandocunque, vt
aleat, & dicatur cum conſenſu Capituli. Caſtr.*d.conſ.*407.*num.*5.
*er.ſexto,lib.*1.†Declara,ſeu reſtringe, niſi interuenerit auctoritas, 8
c conſenſus Epiſcopi; quia efficitur tranſitoria ad ſucceſſores.
ulgoſ.*conſ.*22.*in fin.*

Tranſactio qualiter probetur. CONCL. 351.

PRobatur † per ſcripturam, & inſtrumentum. Vide,*Inſtrumen-* 1
*tum,&c.Concl.*237.†Amplia;quia probatur per teſtes deponen-
es de tranſactione, & concordia finita, & concluſa inter partes. 2
ng.Aret.*conſ.*20. *Viſis actis,n.*21.*& ſeq.* † Extende;quia probatur 3
anſactio,quando teſtes deponunt, quod partes concordarunt, &
cet mandauerint, quod fieret inſtrumentum, cenſetur, ad proba-
onem,non autem ad ſolemnizandum in ſcriptis;quia non requi-
t ſcripturam tranſactio. Ang.Aret.*d conſ.*20.*n.*32. *& ſeq. ver. nec
icas aliquis.*

Tranſactio operatur multa. CONCL. 352.

1 OPeratur † multa tranſactio; quia facit non debitum eſſe de-
bitum,indebitum ſolutum non reperitur,error non vitiat,vt
litem ſuſcitet,tranſactio læſionem non admittit,niſi enormiſſimã.
2 Crauet.*conſ.*717.*n.*26.† Transfert aliquando dominium ; ideo di-
citur titulus habilis ad transferendum dominium.Signor.*conſ.*200.
3 *n.*3. † Declara,quando ex tranſactione aliquid traditur,quod tunc
transfert dominium;ſecus ſi res penes aduerſarium dimittitur cum
promiſſione de non moleſtando ; quia non eſt alienatio , neque
confert titulum ; quia non transfert dominium eo caſu. Alexand.
4 *d.conſ.*41. *Viſo themate,num.*2.*lib.*6. † Tranſactio iurata,per quam
partes promiſerunt non venire contra , operatur , quod veniens
contra incidit in pœnam *l.ſi quis maior. C.de tranſact.* Vide plene
Ant. Gabriel. *lib.*3. *tit.de tranſactio.concl.*1. *Veniens contra tranſa-*
5 *ctionem iuratam.* † Extende;quia tranſactio iurata in tantum obli-
gat iurantem , quod ſi veniat contra tranſacta , efficitur infamis.
Ang.Aret.*conſ.*4.*Quoad primum,ſub num.*25.*& ſeq.v.veniamus nunc.*
6 Vide plenius *l.ſi quis maior.C.de tranſact.* † Amplia;quia licet pœ-
na periurij non tranſeat ad hæredem venientem contra tranſactio-
nem ; tamen ſecus eſt quoad pœnam contrauentionis, quæ tran-
ſit ad hæredem. Angel. *conſ.*326.*Ex themate, & actis,in pr.* Vide,
Iuramentum non obligat ſucceſſorem non iurantem, & quomodo.Concl.
7 519.† Extende,vt procedat etiam in tráſactione iurata per tutoré,
vt effectus validitatis tranſeat in pupillum. Ang. Aret. *conſ.* 105.
8 *Viſo ſupradicto themate,in fine, ver. vltimo aduertendum.* † Amplia;
quia operatur tranſactio,quod licet non valeat confeſſio, & libe-
ratio tutoris in præiudicium pupilli extra iudicium facta,bene va-
let ex cauſa tranſactionis,in tranſactione.Angel.Aret. *d.conſ.*105.
9 *n.*21.*& ſeq.*† Amplia;quia quando fuit promiſſum non contraue-
nire,contrauentio incurritur tam per eum,qui promiſit cum iura-
mento non contrauenire , quam per eius hæredem eo ipſo , quod
facit actum contrauentionis,vel ſupplicando Principi, vel petédo
à iudice fieri aliquid contra tranſactionem. Ang. *d.conſ.*326. *n.*2.
10 *ver.regulariter enim,& per tot.* † Reſtringe,vt non procedat,quan-
do fuiſſet ſolum promiſſum non mouere controuerſiam , non fa-
cere querimoniam,in ius non vocare,vel habere licere; quia iſtis
caſibus non dicitur contrauentum, vt incurratur pœna,niſi ſit fa-
cta citatio,vel conteſtatio litis ſuper controuerſia.Ang.*d.conſ.*326.
11 *num.*2.*v.concludo igitur , & per.tot.* † Amplia;quia per moram re-
ceditur à tranſactione , & ius actoris conſeruatur illæſum ſine re-
nunciatione;quia ſicuti ex certa cauſa tranſigendo ceſſit ; ita cauſa
ceſſante ius ſuum conſeruat.Cuman. *conſ.*179.*Facta fuit numer.*2.
12 †Extende in tantum moram inducere non obſeruantiam,vt ſi eſ-
ſet promiſſum ſoluere in duobus terminis ſcuta 50. pro termino,
& in primo nihil eſſet ſolutum, & vellet ſoluere in vltimo termi-
no centum,non poteſt purgari mora,ſi alter,qui tranſegit,non ve-
lit recipere.Cuman. *d.conſ.*179.*ver.ad ſecundum,n.*3. Vide , *Mora
an poſſit purgari,vel non,*eſt materia Brocardica,& quando nõ poſ-
ſit purgari,quando res nõ eſt integra,& quando ſecus.*Concl.*377.
13 †Amplia;quia non audituris , qui venit contra tranſactionem,vel
contractum,niſi reſtituat habitum ex illo cõtractu.Fulg. *conſ.*156.
14 *Viſis,themate,num.*2.*ver. quarta ratione*,vbi late. † Extende,vt pro-
cedat etiam in Eccleſia,& minore ; quia ſi veniunt contra tranſa-
ctionem,vel laudum , quod eſt quædam tranſactio , tenetur reſti-
tuere ante omnia, quicquid habuerunt ex tranſactione, ita Abb.
*conſ.*62.*illud de iure,in fi.*vbi quod de iure Canonico non debet va-
15 lere pro Eccleſia contra canones,*lib.*1.† Reſtringe, quando tran-
ſactio eſſet ex metu,vel dolo adhibito facta;quia quando fuit me-
tus per carcerationem,& ſic cum violentia perſonali , vel dolus ex
propoſito contractus,non valet ad fauorem adhibentis violentiã.
Ang.Aret. *conſ.*96.*In themate ſupradicto , n.*19.*&* 20.*ver.Aut met.*
& iſto caſu quia claudicat contractus,is qui paſſus eſt metum , re-
petit data,& non reſtituit accepta,vt ibi *n.*31. *& ſeq.ver.poſſet lar-
go modo.* Vide,*Contractus claudicare non poteſt,& quando ſecus.* Cõcl.
16 982.†Amplia,quia etiam ſi tranſactio non eſſet iurata;tamen non
admittitur tranſigens,vt veniat contra tranſactionem,& promiſſa
in ea Ang.Aret. *conſ.*4. *Quoad primum , num.*16. *ver. ſecundo dato.*
17 †Amplia,quia tranſactio inducit exceptionẽ litis finitæ,provt res
iudicata,& iuramentum.Vide , *Exceptiones impedientes litis conte-*
18 *ſtationem quæ ſint.Concl.*394.† Amplia quia tranſactio habet effe-
ctum rei iudicatæ,& litis finitæ , & impedit litis ingreſſum.Ang.
19 Aret. *conſ.*93.*In caſu ſupradicto , in princ.n.*3.*& ſeq.* † Amplia quia
tranſactio operatur,vt illud,quod non eſt debitum,fiat debitum,&
impedit repetitionẽ ſoluti,*l.*2.*C.de cond. indeb.*Caſtr.*conſ.*122.*Viſo*
20 *puncto,lib.*2.† Declara,quia hoc non procedit in tranſactione im-
propria,provt in laudo,quod eſt quædam tranſactio.Caſtr. *d.conſ.*
122.*n.*2.*lib.*2.† Limita quia tranſactio licet fiat ex conſenſu;tamen 21
ſemper dicitur metu litis fieri;ideo nõ liberat eum,qui tenetur re-
ſtituere vſuras,vel male ablatum;quia non eſt ex liberalitate.Abb.
*conſ.*113.*Tria ſunt,col.pen.n.*4.*& col.fi.lib.*2.† Limita;quia tráſactio 22
per calumniam facta nihil operatur, ſi calumnia eſt ex parte acto-
ris,& non tenet ipſo iure,& competit repetitio,*l.in ſumma,in pr.ff.
de cond.indeb.*Abb.*conſ.*113.*col.fi.lib.*2.† Limita;quia tranſactio nõ 23
operatur titulum;ideo ex ea titulus non oritur.Petr.de Anc.*conſ.*34.
*In hac cauſa,n.*13.allegat *l.ſi pro fundo.C.de tranſact.*† Limita , niſi 24
conſtaret de læſione vltra dimidiam æſtimato illo dubio euentu,
ſecus ſi non vltra dimidiam. Angel. Aret. *d.conſ.*4. *num.*27. † Li- 25
mita;quia tranſactio iuratata non habet effectus ſuos , quando is,
qui iurauit tranſactionem, donauerat alteri prius,& iurauerat non
alienare,neque tranſigere,ex quo timebat compelli ad tranſigen-
dum ob potentiam aduerſarij , & vt ius ſuum conſeruaret , quia
non valet tranſactio.Ang. Aret. *d.conſ.*4.*num.*31.*& ſeq.per tot.per.
ſed tamen præmiſſis non obſtantibus,*& tale iuramentum antecedens
attẽdi debet,quando non eſt factum ad decipiendum , & tollit ef-
fectum iuramenti ſecundi contrarij.† Limita;quia tranſactio non 26
confert titulum de ſui natura, *l.ſi pro fundo.C.de tranſact.* Petr. de
Anch. *conſ.*34.*n.*11.*ver.hinc eſt.*

Tranſactio ex quibus reſcindatur. CONCL. 353.

TRanſactio † reſcindi poteſt ex remedio *l.*2. *C.de reſcind.ven-* 1
*ditio.*ſi tranſigens eſt deceptus vltra dimidiam iuſti pretij cõ-
ſiderato dubio litis euentu,& non aliter,tex.cum gloſſ.*in l.Lucius.*
§.fi.ff.ad Trebell. vbi Bart.quem ſequitur Calder. *conſ.*102. alias 3.
de tranſact. & eſt Franc.de Rampo.& hanc*cõmunem dicit Dec. *
*conſ.*551.*Plene,& ſubtiliter,n.*6.Alex.*conſ.*222.*Viſa facti,n.*11.*ver.&
ad hoc,lib.*1.† Contrarium tenet Bald.in tranſactione facta à parti- 2
bus , vt non reſcindatur ex magna læſione , *con.*381. *Conceſſio ar-
bitrij,in fi.lib.*1.& communem*dicit Dec.*conſ.*474.*n.*10. & magis *
communem*dicit Alex.*conſ.*42.*n.*11.*lib.*1.vbi plena apoſtilla in *v.* *
*communem,*dat concord.& diſtinguit.†Imo quod læſio vltra dimi- 3
diam non reſcindat tranſactionem particulari ratione,vt ſit litium
finis,dicit Alex.*conſ.*42.*Super præmiſſo,n.*21.*v.octauo,quia dato* , vbi
dicit magis* communem,*lib.*1.& idem repetit *n.*12.† Declara ſe- *4
cundum Alex. *d.conſ.*42.*n.*11.*ver.& inſpecta,cum ſeq.lib.*1. vt licet
eſſet vera contraria opinio , quod habeat locum reſciſſio, ſi adeſt
læſio vltra dimidiam habito reſpectu ad euentum litis ; tamen eſt
difficillimũ hoc probare;quia debet clare,& ſpecifice probari qua-
litas,& quantitas,& iſte valor.† Declara ; quia ſaltem non habet 5
locum,quando tranſactio eſt facta ex certa ſcientia,& adſunt ver-
ba generalia liberationis ex quacunque cauſa , & renunciarunt
omni exceptioni doli cum iuramento , ita Alex. *d.conſ.*42. *per tot.*
*lib.*1. vbi eſt caſus.†Declara;quia ſi læſio in tranſactione eſt vltra 6
dimidiam in modica quantitate,non habet locum reſciſſio,ſecus ſi
in magna quantitate,Corn. *conſ.*166.*& conſ.*189. *lib.*1. cum aliis,
quos allegat apoſtilla ad Alex.*d.conſ.*42.*lib.*1.*n.*11.*in v.communem.*
†Declara,vt habeat locũ reſciſſio in tranſactione tacita,vel facta 7
ab arbitro,ſeu arbitratore,& non à partibus,ſecus in tranſactione
facta à partibus.Bald. *d.conſ.*381. *in fi. ver. ſolutio. lib.*1. † Extende 8
contrarium,quod tranſactio non reſcinditur ex capite læſionis etiã
fauore Eccleſiæ contra minorem. Bald. *conſ.*455.*lib.*4. † Amplia; 9
quia reſcinditur,ſeu non valet,quando eſt facta ſuper contentis in
teſtamento non viſo teſtamento, *leg.de iis,ff.de tranſact.*† Amplia; 10
quia tranſactio retractatur per inſtrumenta de nouo reperta,quan-
do per dolum aduerſarij ſteterunt occultata, vel fuerunt ſubrepta.
Cuman. *conſ.*156.*Viſa ſerie,per tot.*†Extende,vt idem ſit in ſenten- 11
tia ; quia eiſdem modis retractatur,ſi inſtrumenta de nouo reperta
ſunt.Cuman.*d.conſ.*156.*n.*5.*v.nam ſententia.* vbi ponit plura exem-
pla,& dicit eiſdem modis retractari tranſactionem , quibus ſen-
tentia.Vide, *Læſio vltra dimidiam habet locum,& quando.Concl.*293.
Vide , *Renunciatio,tranſactio , & compromiſſum non extenduntur ad
debita ex teſtamento, & Concl.*183. Vide , *Sententia ex quibus ſit re-
tractanda,vel non.Concl.*160.

Tranſactio requirit mandatum ſpeciale,& quando ſecus. CONCL. 354.

TRanſactio † eſt nulla facta per procuratorem non habentem 1
mandatum ſpeciale.Roman. *conſ.*166.*Viſa diligenter,n.*3.*ver.
cæterum in quantum.* † Limita ; quia valet facta ab vno ex conſor- 2
tibus promittente de rato pro aliis,quando eſſet ſecuta ratificatio,
alias non ſequuta ratificatione non valet. Roman. *d.conſ.*166.
*num.*3.*ver.cæterum.*Vide, *Mandatum ſpeciale requiritur multis caſi-
bus. Concl.*52.

ıulierem pro validitate alienationis pro ſcut.500.licet mulier om-
ibus iuribus ſuis generaliſſime renunciet, valet ſolum vſque ad
oo.Ruin. *conſ.*210.*lib.*1. vbi, quod ſemper fit reſtrictio ad ius de
ræſenti †Idem,etiam ſi renunciatio haberet verba generalia etiã 11
e futuro, quia renunciatio de futuro reſtringitur ad futura ha-
entia cauſam de præſenti.Curt.Iun.*conſ.*23.*in princ.*Grat.*conſ.*17.
*um.*46.*& ſeq.lib.*1.*& conſ.*29.*lib.*2.† Item,ſi renunciatio ſit gene- 12
alis;quia reſtringitur ad cauſam.Burſat.*conſ.*32.*n.*40.*lib.*2.† Extẽ- 13
e in cõuẽtione facta de certis bonis;quia clauſula generalis exe-
utiua reſtringitur ad bona expreſſa in cõuẽtione. Rõ.*d.conſ.*184.
*Tripl.ci, in pr.*vbi apoſtilla in *v.refragantur*, dat concord. & idem
Rom. plenius *conſ.* 371.*n.*2. vbi in conuentione allegat text.in *l.ſi*
*nus.§. ante omnia.ff. de pact.*Amplia; quia ſi conſtituo procurato- 14
em N.ad talem cauſam,quam habeo cum Titio,& generaliter ad
omnes alias cauſas, intelliguntur illa verba generalia reſtricta ad
ıæcedentia,videlicet cum Titio.Alex.*d.conſ.*167.*n.*16.*v.non obſtat*
*decimum,lib.*7. allegat tex.*in l qui habet,§.ſi pupillus,el ſecondo, cum*
bi not.per Bart.ff.de tutel. † Amplia; quia ſtante ſtatuto ciuitatis, 15
quod pater teneatur pro filio exercente mercaturam,vel artẽ,debet
ntelligi,vt ſolum teneatur pro debitis contractis ex cauſa mercan-
iæ,vel artis,nõ ex alia cauſa,quia ſtatutum eſt odioſum.Alex.*conſ.*
.13.*Viſa concluſione,n.*2.*& per tot.lib.*7.† Amplia etiam ſi adſit con- 16
irmatio ſuperioris;quia non extenditur.Rom.*d.conſ.*171.*n.*3.*v.nec*
onfirmatione. Vide, *Abſolutio generalis reſtringitur ad cauſam ex-*
*preſſam.Concl.*52.Vide,*Cauſa regulat actum,& quomodo. Concl.* 36.
Vide,*Verba vniuerſalia reſtringi ad cauſã.Cõcl.*139.*& concl.ibi prox.*
*ſeq.*Vide,*Effectus à cauſa regulatur.Concl.*49.Vide,*Reſtringens ſe ad*
*vnam cauſam non obtinet ex alia cauſa.Concl.*304.†Limita;quia ver- 17
ba generalia bene reſtringuntur ad ſpecificata, quando ſalua ra-
ione recti ſermonis poſſunt reſtringi,ſecus ſi verba generalia red-
derentur ſuperflua,& ſine miniſterio operandi;quia tunc extendũt
tranſactionem, & compromiſſum. Caſtr. *d.conſ.*333.*per tot.lib.*2.
vbi,quod compromiſſum factum ſuper legato & omnibus, quæ
occaſione legati vertuntur in differentia, & ſuper omnibus aliis
differentiis,certe illa verba,*omnibus aliis,* non patiuntur reſtrictio-
nem.Ang.Arèt.*conſ.*105.*Viſo ſupradicto themate, n.*23.*& ſeq.v.ſed*
*dicta tutrix.*Alex.*conſ.*11.*Viſo,n.*8 *v.& iſta fuit originalis, lib.*2. vbi
plena apoſtilla in *v.tunc non fit*, dat plures concord. & *num.*9.*cum*
ſeq. vbi plene. † Extende quando clauſula generalis ſequens ſpe- 18
cificata habet expreſſionẽ,quod ex quacumq; alia cauſa;quia cum
iſtud verbum,*ex quacumque,*non patiatur reſtrictionem ad ſpecifi-
cata,importat quoad omnia,& non expreſſa.Ang.Aret.*conſ.*2.*n.*19.
v.quia reſpondeo,cum ſeq. vbi plura ſimilia adducit, alias eſſent ſu-
perflua,& *conſ.*105.*n.*23.*& ſeq.*Alex.*d.conſ.*11.*n.*10.*& ſeq. v.confir-*
*mo lib.*2.†Extende maxime, quando adeſt copula,*&*,quæ copulat 19
diuerſa.Ang.de Aret.*d.conſ.*2.*n.*21.*& ſeq.*† Extende,etiam ſi eſſe- 20
mus in tranſactione facta per tutricem nomine pupilli;quia gene-
ralis facta liberatio extenditur,quando verba dicunt,quod ex qua-
cũque alia cauſa;quia alias eſſent ſuperflua.Ang. Aret. *d.conſ.*105.
*n.*19.*& ſeq.v.ſecundo poſito.*† Limita,quando generalia verba ſunt 21
prolata per verba,vel ſigna vniuerſalia;quia non fit reſtrictio, tex.
cum gl.in *l.emptor.§ Lucius.ff.de pact.*Caſtr.*d.conſ.*333.*col.in fin.v.*
*ſi vero,l b.*2.†Extende,quando verba ſunt generalia, *quomodocun-* 22
que,qualitercunque,vel quod ad incogitata, & omnia alia non expreſ-
*ſa,*vel ſimilia;quia ſemper intelliguntur vniuerſaliter,& prout im-
portant verba,quæ non patiuntur reſtrictionẽ. Ang.Aret.*conſ.*38.
*Duo ſunt,n.*18.*& ſeq.*† Limita,quando clauſula generalis habet ſi- 23
gnum vniuerſale,veluti ſi plures fratres in communione exiſtẽtes
reddiderunt ſibi rationem,& quietarunt, poſtea ex pacto conue-
nerunt,quod omnia eorum credita,& debita ſint communia,non
fit reſtrictio ad credita,& debita reſpectu præcedentis ſocietatis,
ſed intelligitur de omnibus indiſtincte, nec fit reſtrictio ad cau-
ſam præcedentem. Alex. plene *conſ.*117.*Viſis ſupra narratis.in pr.*
*& per tot.lib.*1.†Extende,quando clauſula generalis à præcedenti- 24
bus nõ regitur,neque pendet;quia extenditur generaliter, niſi cor-
rigat,vel contradicat ſpecialiter diſpoſitis.Alex. *d.conſ.*117. *n.*2.*v.*
*& operatur,lib.*1.vbi,quod illa clauſula generalis tunc reſtringitur,
quando ab eadẽ cauſa pẽdet finali,ſecus ſi à diuerſa.†Limita,quã- 25
do adſunt verba,*quod ex quacunque cauſa cognita, & incognita, vel*
cogitata,& non cogitata. Alex.*d.conſ.*11.*Viſo, n.*11.*ver. rurſus, cum*
*ſequentibus lib.*2.& iterum *num.*15.*v.ſexto non obſtat.*†Limita,quia 26
licet in tranſactione fiat reſtrictio,ſecus in pacto,vel alia conuen-
tione.Alex.*d.conſ.*117.*col.fi.ver.ſed in propoſito, lib.*1. licet non po-
nat pro abſoluto,& idem Alex. *conſ.*11.*n.*6. *& ſeq.ver.ſed præmiſ-*
*ſis,lib.*2.allegat text.in *leg.pluribus.ff.de acceptilatio.*quia verba ge-
neralia ad omnia referuntur,*ex leg.emptor.§.Lucius,* vbi gloſſ.*ff.de*
pact.†Extẽdit Alex.*d.conſ.*11.*n.*7.*in fi. & n.*8.*lib.*2. vbi etiam ver- 27
bum

Digitized by Google

bum,*tranſactio*, ſumatur pro pacto; quia poteſt ſtare proprie, &
28 improprie in eodem inſtrumento. † Idem in liberatione generali; quia ad omnia refertur. Alex.*d.conſ.*11. *Viſo,n.*7.*ver. quod probatur,lib.*2. vbi apoſt. in *ver. ad omnia*, dat concord. pro vtraque.
29 † Contrarium in liberatione generali, quod imo reſtringatur ad ſpecificata, apoſt.ad Alex.*d.conſ.*11.*n.*7. *in ver. ad omnia in fin.* quæ
30 citat plura exempla. † Extende in ceſſione per verba generalia; quia ad omnia refertur, apoſt.ad Alex.*d.conſ.*11. *Viſo, n.*7. *in ver.*
31 *ad omnia,lib.*2. citat eundem Alex.*conſ.*68.*lib.*5. † Item generaliter in omni materia verba generalia, & vniuerſalia inducunt periculum, ideo datur conſilium, quod renunciantes non vtantur ſermone ita effuſo, & generali, vt incidant in periculum. Alex.*conſ.*11.*Viſo,num.*8.*in fin.cum ſeq.& prædicta etiam confirmat,lib.*2. vbi, quod nemo compellitur in refutationibus ponere clauſulas gene-
32 rales,& ibi apoſt.in *ver.Bart.*† Declara totam iſtam materiam ex mente Baldi *in l.fi.§.neceſſitatem, C. de bon. quæ liber. col. antepen.* quem citat & ſequitur Alex. *conſ.*167. *Viſis,n.*17.*ver.quinimo dico, lib.*7. quia ſi agitur de præiudicio generando ratione generalitatis, & fit reſtrictio ad cauſam expreſſam, vel locum, vel perſonam; aut non agitur de præiudicio generando,& tunc non fit reſtrictio.
33 † Declara,vt ſupra in princ.aut verba generalia operantur aliquid, & fit reſtrictio;aut non operantur, & eſſent ſuperflua,& non reſtringuntur,*d.l.ſi certa,C.de tranſact.* Vide,*Abſolutio generalis, &c. Concl.*52.

Tranſactione ſublata agi poteſt iure primæuo,& quando ſecus. CONCL. 357.

1 Regula † eſt,quod facta tranſactione,ſi eſt nulla,vel reſcindatur,partes poſſunt agere ex iure primæuo.Caſtr.*conſ.*343.*Conſiderandum eſt,circa princ.ver. quandocunque igitur lib.*1. † Extende
2 idem,ſi non impletur ab altera parte, neque ego teneor implere, ſed poſſum agere primæua actione,& ſi mihi obiicitur de pacto & tranſactione,poſſum replicare de fide rupta;quia tranſactio habet in ſe tacitam conditionem, ſi impleatur; ſeruabo, qua non exiſtente, poſſunt agere primæua actione. Caſtr. *conſ.*413. *Quia breue ſpatium,in princ.lib.*1.† Declara tamen; quia ſi in tranſactione
3 promiſiſti per ſtipulationem ſoluere,vel dare,poſſum agere ex ſtipulatu,vt des; quo caſu & ego teneor implere; & ſic duplex modus,aut agere ad implementum ex ſtipulatu;aut ex primæua actio-
4 ne. Caſtr. *d.conſ.*413.*in pr.lib.*1. † Limita, quando primæua actio eſſet omnino ſublata per acceptilationem, & Aquilianam ſtipulationem.Caſtr. *conſ.*174. *Contra ſuperius conſulta,in fin.ver.nec poteſt agi, lib.*1. vbi tamen dicit, quod poteſt agi actione in factum.
5 † Limita, quando tranſactio continet plura capitula, ex quibus non vnicus contractus reſultat, ſed plures,ita vt tua promiſſio non ſit contemplatione promiſſionis meæ, neque è contra; tunc licet tu non impleas in iis quæ non ſunt correſpectiua,non poſſunt agere primæua actione,neque è contra, ex quo promiſſio, in quibus eſt pura,non reſcindit tractationem ſi non impletur. Caſtr.*d.conſ.*413.*col.*2.*circa med, ver. vbicumque vero,lib.*1. Vide, *Actio extincta quando reuiuiſcat,vel non. Concluſ.*116. *& Concl.ibi prox.præced.* Vide, *Extinctum ius non reuiuiſcit.Concl.*676.

Tranſire quis dicatur de loco ad locum.

CONCL. 358.

1 Tranſire † proprie eſt de vno extremo ad aliud facere iter;quia dictio,*trans*,importat item,quod *vltra*.Feder.de Sen.*conſ.*178. *Scribatis,in pr.& conſ.*127.vbi tenet,quod gabella debita pro tranſitu non ſit debita,niſi quis ab extra veniat, & vltra vadat; quia qui non venit ab extra,licet vadat vltra, dicitur exire,non autem tranſire; qui vero venit ab extra,ſed non tranſit vltra,dicitur ve-
2 nire. † E conuerſo ſtatutum prohibens extractionem grani, vel victualium,non habet locum in eo, qui per tranſitum propter commercium rerum defert. Vide,*Statutum circa probationes,&c.Concl.*
3 638.† Amplia; quia diſpoſitio fauorabilis,vel odioſa,quod conducens aliquid ad ciuitatem, vel territorium, puta granum,merces,& alia,ſit exemptus,non habet locum in eo,qui per tranſitum conducit,quia debet intelligi diſpoſitio,dummodo ibidem permaneat; quia non dicitur veniſſe,qui non ſtetit.Ruin.*conſ.*112.*lib.*5. Vide,*Veniſſe non dicitur,qui non ſtetit.Concl.*75. † Limita; quia dictio,*trans*,quandoque importat idem,quod *iuxta*, vel *poſt*,vt trans
4 hominem,id eſt,poſt hominem, & reſoluitur etiam ſupra. Feder. *d.conſ.*178.*in fi.* vbi ponit verſum: *Trans iuxta,ſupra,poſt,æque vocabit & vltra.* Vide Concl.prox.ſeq.

Tranſire in ſtatutis qualiter intelligatur.

CONCL. 359.

Statutum † diſponens,quod tranſitus ſoluatur, vel pro tranſitu certa gabella,verificatur ſolum in eo,qui in aliqua parte territorij tranſit,ita vt ab extra veniat,& vltra vadat,niſi contraria ſit conſuetudo,& vſus interpretatiuus.Feder.de Sen.*conſ.*127. *Statuto ciuitatis,per tot.*

Tranſitum habens poteſt morari, & quomodo.

CONCL. 360.

Tranſitus † licet motum ſignificet;tamen bannitus, qui ha- 1
bet tranſitum,poteſt tranſeundo hoſpitari,quieſcere, & dormire,ac per quatuor dies morari;quia verba non amare ſunt intelligenda.Petr.Anch.*conſ.*75.*Viſo diligenter,in fin.*† Reſtringe,quan- 2
do data eſſet forma,quod tranſitus fieret ſine intermiſſione; quia tunc non poteſt morari.Anch. *d.conſ.*75.*in fin.*Vide duas Concluſ. prox. præced.

Tranſlatio quid ſit, & quando habeat locum.

CONCL. 361.

Tranſlatio† fit de præexiſtente ad exiſtens,vt *l.tranſlatio.ff.de* 1
adim. & transfer.legat. Oldr. *conſ.*284.*num.*3.*ver.ad id autem.*
† Et tranſlatio monachorum de vna religione ad aliam dicitur 2
alienatio perſonarum.Vide, *Monachorum tranſlatio ad alium ordinem.Conc.*321.† Et tranſlatio eſt,quando eo iure,& titulo, quibus 3
& apud perſonam, à qua fit tranſlatio, eſt etiam apud perſonam, in quam fit.*l.legatum,ff.de adim. legat.* Caſtr. *conſ.*137. *Primum teſtamentum, n.*3. *ver. tertio dubitatur, lib.*1. vbi, quod onus iniunctum vni hæredi non cenſetur tranſlatum, quando diuerſæ ſunt perſonæ transferentis,& tranſlatarij.† Et ideo verba loquentia de 4
tranſlato non habent locum in eo, qui transfertur; quia primum beneficium ſupprimitur; quia debet præexiſtere.Oldr.*d.conſ.*284. *n.*3. † Et quod operetur tranſlatio,ſeu tranſitus monachi,& Reli- 5
gioſi de vna religione,in qua profeſſus eſt,ad aliam,& quando ſit licita,vel non. Vide plene in *ver. Monachus tranſiens ad alium ordinem.Concl.*322. *cum duabus ibi prox.ſeq.Concluſionibus.*† Amplia; 6
quia tranſlato ſacerdotio,neceſſe eſt,vt tranſlatio legis facta dicatur,*c. p.tranſlato,de conſtitut.* † Extende; quia tranſlatio principali 7
neceſſe eſt,vt tranſlatio acceſſorij,& connexi facta eſſe dicantur. Vide infinita ſimilia per Fel.*d.cap.tranſlato,de conſtitut.* † Reſtrin- 8
ge in prohibitis expreſſe,nam ſede vacante per obitum Epiſcopi, iura, & iuriſdictiones Epiſcopi ſunt tranſlata in Capitulum, ſed non emolumenta,quia tenetur conſeruare illa ſucceſſori, *cap.quia ſæpe,de elect.in* 6.*Clem.ſtatutum, eod.tit.* in quibus iuribus derogatur conſuetudini contrariæ,& priuilegiis contrariis.Alex.*conſ.*110. *Ideo grauis per tot.* maxime *n.*7. *ver. & hoc confirmari poteſt, lib.*6.
† Reſtringe, etiam ſi per priuilegium fiat tranſlatio iuris compe- 9
tentis Epiſcopo iure ſpeciali in Capitulum; quia ſolum exercitium iuriſdictionis erit tranſlatum, non autem emolumenta, licet veniant in conſequentiam,niſi in ſpecie ſit dictum. Alexand. *d.conſ.*110.*n.*8.*& ſeq.ver.nec tunc habet locum,lib.*6.† Amplia; quia 10
tranſlatio fit per promotionem monachi vnius ordinis ad Abbatiam alterius ordinis factam per Papam à die pacificæ poſſeſſionis aſſequutæ.Calder.*conſ.*398.alias 13.*de regul.* † Limita;quia tranſ- 11
latio non valet, ſi eſt facta vigore litterarum Apoſtolicarum impetratarum per excommunicatum.Calder.*conſ.*397. alias 2. *de regul.* quod duplicatur 27.alias 4. *de reſcript.* Vide Concl. prox.ſeq.
† Tranſlatio autem monachi de monaſterio ad monaſterium po- 11
teſt fieri etiam per ſolam vocationem, vt vadat ad aliud monaſterium,quando dicit,quod ex tunc eximit à primo monaſterio; quia per talia verba dicitur tranſlatus. Feder.de Sen.*conſ.*145. *n.*4. *ver. ſed nunquid è contra.* † Declara, dummodo talis tranſlatio non fiat 13
in fraudem viſitatoris,quando iam eſſet cœpta viſitatio. Feder.de Sen.*d.conſ.*145.*n.*3. *in fin.ver.ſed pone,quod vere.*

Tranſlatio in ſpiritualibus ex cauſa permiſſa eſt,alias eſt prohibita. CONCL. 362.

Tranſlatio† Cathedræ Principis Apoſtolorum ex Antiochia 1
facta ad vrbem Romam facta fuit ex cauſa,vt vbi caput ſuperſtitionis erat, illic fieret caput religionis, & vbi Gentilium princeps habitabat, ibi ſederet Eccleſiæ Princeps, 2.*q.*7.*c.B.Petrus & Paulus* Rom. *conſ.*352. *Quæritur primo,n.*17.† Sic Eccleſiæ Ca- 2
thedrales,quæ mutari nō poſſunt,ſuadente vtilitate, & neceſſitate mutātur,7.*q.*1.*c.mutationes.* Rom.*d.conſ.*352.*n.*18.† Idē in tranſla- 3
tione corporū SS.Patrū,quæ prohibentur trāſferri,niſi vtilitas,vel
neceſſi

Digitized by Google

Apoſtolorum ordinationem, contra Conciliorum authoritatem,
contra Romanorum Pontificum decreta, & denique contra iuris
naturalis & ciuilis rationem, & probat in ſingulo capite. † Decla- 5
ra igitur; quia bene poteſt Papa transferre Epiſcopum inuitum ex
iuſta, & probabili cauſa, Rom. *d.conſ.345.num.5.& ſeq.* vbi apoſtil-
la prima in *ver iuſta*, dat concord. & dicit iuſtam iſte cauſam, ſi pro
bono pacis, & concordiæ, Roman. ibi *num.5.* dicit iuſtam cauſam
eſſe vtilitatem publicam, vel neceſſitatem, & hanc eſſe magis*c6- *
munem, dicit ſecunda apoſtilla in *ver. non poſſit.* † Amplia, vt idem 6
procedat, ſiue tranſlatus conſentiat, vel non quando Papa hoc ve-
lit abſolute, ſiue ex cauſa, ſiue etiam ſine cauſa, licet honeſtum non
ſit ſine cauſa, Calder. *conſ.56. circa fi. num.4. ver. fateor.* quod eſt 1.
de tranſlat. Prælat. † Declara, vt procedat, quando Papa transfert 7
ex certa ſcientia abſentem; quia etiam tunc prima Eccleſia vacat.
& alteri conferri poteſt, Abb. *d.conſ.*101.*col.3. circa med. ver. idem
videtur ſenſiſſe. lib.2. vſque ad num.6.* † Amplia, vt imo in dubio 8
Papa cenſeatur velle omnino transferre, & tranſlatus non poſſit
contradicere, quando tranſlatio fit ob vtilitatem Eccleſiarum, ſe-
cus ſi ob honorem perſonarum, Calder. *conſ.57. An ſi duo Epiſcopi*
quod eſt 2. *de tranſlat. Prælat.* † Declara Abb. in ſua *quæſt.* 1. *col.3.* 9
*num.*4. vbi, quod ſi fiat tranſlatio per promotionem, cenſetur ad
fauorem tranſlati, & poteſt recuſare; ſi vero fiat per iuſſum, non
poteſt recuſare, & idem dicit Roman. *d.conſ.345.num.4.in fi.ver. ſi
vero Papa.* vbi ſi fiat tranſlatio ob fauorem perſonę tranſlati, requi-
ritur eius conſenſus, ne fauor odium operetur. † Amplia; quia 10
tranſlatio Epiſcopi de Eccleſia ad Eccleſiam operatur, vt quoad
primam eccleſiam Epiſcopus tranſlatus ciuiliter dicatur mortuus,
& ideo bona mobilia ſua, etiam acquiſita in prima Eccleſia, quæ
Eccleſiæ non deſtinatur, ſibi retinet, ſicut retinentur fructus per-
cepti, Calder. *conſ.* 264. alias 2. *de reb. Eccl. non alien.* ſecus ſi bona
ipſa deſtinaſſet; quia ſunt Eccleſiæ, cui deſtinauit. † Declara Abb. *d.* 11
*conſ.*101. *Videtur primo per tot. lib.*2. vbi multa pro vtraque allegat,
quod ſi Papa promouit, & ſeu tranſtulit Epiſcopum ad Archiepiſ-
copatum abſoluendo cum à vinculo Eccleſiæ Epiſcopalis, quam
obtinebat, & prouidit de Eccleſia Archiepiſcopali, ſi tranſlatus cō-
ſenſit petendo pallium, Eccleſia prima vacat ipſo iure, & collata
alteri, tranſlatus non poteſt ad eam redire inuito prouiſo, etiamſi
Eccleſiam ad quam fuit tranſlatus, non poſſet conſequi; quia ſibi
imputandum eſt, ex quo conſenſit, & potuit præuidere, vbi tollit
contraria, dum loquitur in inferioribus beneficiis, non in Epiſco-
patibus, & dicit, quod ita eſt de more Romanæ curiæ ab antiquo
ſeruato. † amplia; quia per tranſlationem beneficia tranſlati va- 12
cant ſicuti per promotionem. Vide, *Beneficia promoti ad Epiſcopa-
tum vacant, & quando. Concl.*72. † Declara; quia beneficia tranſlati 13
vacant, quando ipſe ratā habet tranſlationem, ſi fiat ſine iuſta cau-
ſa, ſi vero fiat ex iuſta cauſa, quia tunc poteſt inuitus transferri, va-
cant, licet ipſe non haberet tantam tranſlationem, Roman. plene
d.conſ.345. Circa primum, num. 16. *&* 17. *v. ſupereſt.* † Limita; quia 14
tranſlatio regulariter non dicitur facta de vna Eccleſia ad aliam
de iure communi, niſi poſtquam tranſlatus adeptus fuerit poſſeſ-
ſionem Eccleſiæ, ad quam transfertur, gloſſ. in *c. ſi quis i. vn tra-ſla-
tus.* 21. *q.*2. *cap. cum in cunctis.* § *cum vero, de elect.* ita Abb. *conſ.*101.
*conſ. Videtur primo. in pr. lib.*2. † Intellige, niſi, tranſlatus conſenſiſ- 15
ſet tranſlationi Epiſcopatus, quia etiam ſi non ſit adeptus poſſeſ-
ſionem ſecundæ Eccleſiæ, vacat prima, & poteſt conferri. Abb. *d.
conſ.*101. *col. pen. num.6. v. reſtat nunc, lib.*2. † Extende, quia obtinens 16
dignitatem ſi tranfertur ad aliam, puta Epiſcopalem, non priuatur
prima, donec ſecundam obtineat, gloſ. *cap. ſi quis, diſt.*13. Abb. *d.
conſ.*101. *col. ver. ſecundo principaliter, lib.*2. † Intellige, vt procedat 17
in beneficiis, & dignitate minori; quia ſi transfertur, vel potius
promouetur ad Epiſcopalē, priora beneficia non vacant ante ade-
ptionem Epiſcopalis dignitatis, & eſt ratio diuerſa in Epiſcopatu
obtento, quando ad alium Epiſcopatum transfertur, & conſentit;
quia tunc vacat prima Eccleſia, & forte etiam ſi conſentire in mi-
noribus dignitatibus, vacaret prima dignitas. Abb. *d.conſ.*101. *col.
pen. in fi. v. non obſtat ſecundum, lib.*2. † Extende; quia ſi quis dimiſit 18
beneficium, quod obtinet, vt aliud conſequatur, ſi aſſequutum
alteri debeatur, reuertitur ad primum dimiſſum, dummodo aſſe-
quutum habere dimittat, *c. ſi beneficia de præben. in* 6. Abb. *d.conſ.*
101. *col.2. ver. tertio optime facit, lib.*2. † Intellige, quando ignoran- 19
tia ductus beneficium obtinens acceptauit beneficium incompati-
bile alteri debitum; quia probabilis igorantia operatur, quod ſi ſe-
cundum non poteſt obtinere, reuertatur ad primum, ita Abb. *d.
conſ.*101. *col. fi in fi. ver. ad c. ſi beneficia, lib.*2. † Extende; quia bene- 20
ficia tranſlati, ſeu promoti ad Epiſcopatum non vacant, niſi poſt
plenam tranſlationem, quæ cauſatur per conſecrationem, & ade-
ptionem poſſeſſionis corporalem. *d.c. cum in cunctis*, §. *cum vero, de.
elect.*

Digitized by Google

21 dict. Abb. *d.conſ.*101.*col.*2.*v.quarto faciunt*,*lib.*1.† Declara; quia extenſio procedit in aliis beneficiis non Epiſcopalibus, in quibus non contrahitur ſtricte matrimonium ſpirituale, & in quibus Papa non abſoluit à vinculo, prout in Epiſcopali Eccleſia, in qua ſemper abſoluit à vinculo primæ, quādo ad aliā transfertur, igitur facta abſolutione prima eſt libera, & poteſt cōferri, nec ad ea datur regreſſus, prout in matrimonio carnali nō conſumpto, ſi ſponſus efficitur religioſus profeſſus, licet expellatur, non habet regreſſum ad vxorem dimiſsā, quæ alteri nupta eſt, plene Abb. *d.conſ.*101.*col.fi.per tot.li.*2.

Tranſlatio monachorum ad laxiorem per quem fieri poſſit.

CONCL. 365.

1 PApa † poteſt diſpenſare cum profeſſo ordinem Mendicātium, vt tranſeat ad religionem laxiorem. Bald. *conſ.*111.*Quidam iuuenis*,*n.*3.*ver.vltimo ſuper eo.lib.*1. vbi dicit ſolum Papam hoc poſ-
2 ſe.† Amplia; quia ſi profeſſus eſt minor 25. annis, tunc etiam Epiſcopus poteſt eo caſu ſecum diſpenſare, vt tranſeat ad laxiorem.
3 Bald. *d.conſ.*111.*n.*2.*v.aliud dubium*, *lib.*1. † Amplia in profeſſo religionis in genere; quia ſua auctoritate poteſt tranſire, & ingredi quamcunq; religionem, prout eſt profeſſus ordinem Mendicantiū ante annum profeſſionis; quia nō obligatur ordini, ſed religioni in genere. Bald. *d.conſ.*111.*in fi.v.preterea eſto. lib.*1. Vide, *Monachus quando de vna religione ad aliam poſſit tranſire, vel non. Concl.*324. Vide, *Religioſus ad laxiorem tranſiens non fit apoſtata.Concl.*143.

Tranſlatio monachi ad ſtrictiorem qualiter fiat, & licita ſit.

CONCL. 366.

1 TRanſlatio † ad ſtrictiorem religionem poteſt fieri particularis petita licentia à ſuo ſuperiore, licet non obtenta; quia hoc eſt permiſſum. Guid. Pap. *conſ.*134.*n.*6. Abb. *conſ.*95.*In præſenti, in*
* *princ.* vbi dicit* communem, & indubitatam concluſionem, *lib.*1.
2 † Extende; quia etiam poteſt fieri collegialiter; nam vnum monaſterium regulæ S. Auguſtini poteſt tranſire ad regulam S. Benedicti, & valet tranſlatio ſine ſuperioris licentia in præiudicium tranſeuntium, qui non poſſunt pœnitere, licet ſuperior poſſit illos reuocare. Guid. Pap. *d.conſ.*134.*n.*6. Vide, *Monachus quando de vna religione ad aliam tranſire poſſit. Concl.*324. Vide plenius, *Religioſus qualiter poſſit ad arctiorem tranſire.Concl.*144.

Tranſlatio monachorum, & aliarum perſonarum multa operatur, & quæ.

CONCL. 367.

1 TRanſlatio † monachi de vno ordine ad alium ordinem operatur, vt ſit liberatus à primo ordine, & obligatus ſecundo ordini, quando transfertur, vt monachus in ordine tranſlato efficiatur. Feder de Sen. *conſ.*19. *Quidam monachus, in pr. & n.*4. *circa fi. ver. & ideo ſtylus.* vbi, quod de ſtylo in tranſlatione apponitur
2 clauſula iſta, quod obligatur ſecundo monaſterio. † Si vero tranſlatio fiat de monacho vnius ordinis, vt efficiatur Abbas, vel Prælatus alterius ordinis; tunc quidem abſoluitur à primo ordine, ſed non obligatur ſecundo ordini, cui Abbas, vel Prælatus præficitur, ſed abſolutus ab vtroque finita prælatura ſubeſt ordinario. Feder. de Sen. *d.conſ.*19.*col.pen.in* 2.& 3.*q.* licet contrarium *conſ.*5. videatur tenere, *ver. ad ſecundum membrum, n.*4. vbi vtramque partem
3 ſuſtinet. † Amplia, quod tranſlatio faciat tranſlatum exemptum, etiam ſi fiat de licentia ſuperioris ad parochialem, vel præpoſituram, aut aliam dignitatem, & Epiſcopalem ſæcularem. Fed. de Sen.
4 *d.conſ.*19.*in pr.* vbi late ponit exempla. † Amplia in tātum, vt etiam ceſſante dignitate ſæculari, vel regulari, cuius vigore fuit factus exemptus à primo ordine, nihilominus remaneat exemptus ab eodem ordine, & ſubiiciatur loci ordinario. Fed. *d.conſ.*19.*v.ad tertiā*
5 *quæſtionem, col.pen.*† Amplia; quia tranſlatus ſequitur conditionem loci, & perſonarum, ad quas fuit tranſlatus. Feder. *conſ.*32.*n.*3.*ver.*
6 *in contrarium.* † Limita; quia licet monachus de vno ordine tranſlatus ad alium efficiatur de ordine ad quem; tamen ſemper remanent reliquiæ poſſeſſionis primi ordinis ſecundum Conſilium generale. Ægid. Bellam. *conſ.*32.*n.*9.& *ſeq.* vbi, quod diſpenſatio facta cum tali ad beneficia non eſt fauorabilis, ſed odioſa propter reliquias primæ profeſſionis. Vide plenius, *Monachus tranſiens ad aliū ordinem quæ bona ad ſecundum Monaſterium transferat. Concl.*322. Vide, *Profeſſus in vna regula non compellitur inuitus ad aliam regulam. Concl.*887.& 888. Vide, *Tranſlatio Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum quando licita, & perfecta, & quid operetur. Concl.*364.

Tranſmiſsio, & ius tranſmittendi quid ſit.

CONCL. 368.

1 TRanſmiſsio, † ſeu ius tranſmittendi eſt quædā prorogatio ſucceſſionis eiuſdē formæ, & naturæ. Bal. *in l.*3.*col.*2.*C.de hær.inſt.*

Tranſmitti quæ poſſint, & quæ non.

CONCL. 369.

EXcluſus † ab hæreditate, vel iure ſuccedendi, vel aliquid petendi non tranſmittit; quia nemo in alium transfert, quod ipſe non habeat. Bald. *conſ.*69. *Cum ſtatutum ciuitatis n.*2.*ver. nunc videndum, lib.*1. & *conſ.*131. *Circa prædicta, in pr. lib.*2. Rom. *conſ.*4. *Viſis, num.*4. vbi apoſtilla *in ver. tranſmittere.* Vide, *Concl.*370. *in princip.prox.ſeq.* † Amplia in eo, qui ignorauit hæreditatem ſibi 1
delatam; quia non tranſmittit. Bald. *conſ.*88. *Super primo, in princ. lib.*5. Declara, vt *in Concl.proxima, circa princ.*† Amplia; quia quæ 3
cedi non poſſunt, non ſunt tranſmiſſibilia, & è contra. Rom. *conſ.*484. *in fin.ver.vltimo.* vbi apoſtilla in fin. dat concord. Vide, *Ceſſio de quibus fieri poſſit, & de quibus non. Concl.*112.† Amplia; quia in- 4
habilis ad ſuccedendum tempore mortis teſtatoris non tranſmittit ius ſuccedendi; quia ipſe non poteſt ſuccedere. Bald. *conſ.*69. *num.*2.*lib.*1.& *conſ.*131 *Circa prædicta, in princ.* & *conſ.*132. *Quanquam ſuper hoc, lib.*2. Vide, *Ius adeundi quando tranſmittatur, vel non. Concl.*575.† Amplia; quia vbicunque ceſſat æqualitas, infans 5
non tranſmittit; ideo ſi infans ſit hæres patris, excluſa fœmina filia, quatenus eam dotet, & moriatur non facta donatione, non tranſmittit ad patruum hæredem ius dotandi; quia non ſubeſt æqualitas, vt filia excludatur. Soc. *conſ.*207.*num.*5.*lib.*2. † Amplia; 6
quia ius conditionale non tranſmittitur. Bald. *d.conſ.*69. *num.*2. *lib.*2. *ver. nunc videndum,* & *num.*3. *ver. ſi autem dicamus.* & de legato conditionali ſupra legitimam filio facto, vt non tranſmittatur; Bald. *conſ.*427.*in fin.lib.*5. Bart. *conſ.*212.*in fin. lib.*1. qui dicit verum eſſe in iure conditionali vltimæ voluntatis, ſecus ſi eſſet ius conditionale ex contractu. Alex. *conſ.*30. *Viſo inſtrumento, num.*3. *ver.* & *dictum ius, lib.*2. Soc. *conſ.*77. *Conſilus noſtris, num.*3.*lib.*1. vbi dicit * magis communem. † Extende in ſubſtitutione conditionali, ſiue directa, ſiue fideicommiſſaria; quia non tranſmittitur * 7
ius ſubſtitutionis ad ſuos hæredes per eum, qui præmoritur. Bald. *conſ.*435. *Punctus, ſuper quo, in fin. lib.*4. & ideo fideicommiſſum non tranſmittitur. Bald. *conſ.*155. *Super iſto puncto,* & *conſ.*146.*li.*5. vbi, quod iſta eſt veritas. Angel. *conſ.*330. *Quidam Cambius, in pr.* Rom. *conſ.*17. *Viſo puncto.* Rom. *conſ.*397. *Placet mihi, num.*2. Signorol. *conſ.*238. *num.*7.& 8. *ver.item præmitto, quod in teſtamento.* Alex. *conſ.*250. *Quoad primam, num.*2. *lib.*6. & *conſ.*252. *Præclare, in princ.lib.*6. vbi dicit * communem, & ibi plena apoſtilla *in ver.* *
tranſmittere, dat plurimos concordant. maxime Tiraquell. *de retract.*§.1.*gloſſ.*2.*num.*24.& *ſeq.* Alex. plene *conſ.*62. *In cauſa, & lite, in princ.ver.ſecundo præſupponitur, lib.*7. vbi dicit * omnes ita te- *
nere, ita vt nulla detur actio. † Extende, vt procedat, etiam ſi ius 8
eſt debitum in diem incertam; quia tunc dicitur conditionale. Bald. *d.conſ.*69.*num.*3.*ver.oportet ergo videre, lib.*2.† Declara; quia 9
refert, an conditio ſit adiecta ſubſtantiæ legati; & tunc ius conditionale non tranſmittitur; ſi vero conditio, vel dies eſt adiecta ſolutioni; tunc legatum dicitur purum, licet ſolutio ſit conditionalis in certum diem, & ideo tranſmittitur. Bald. *conſ.*285. *num.*4. *ver.ſuper tertio, lib.*3.† Declara ſecundo; quia multum refert, an 10
quis inſtituatur ſimpliciter hæres poſt mortem certæ perſonæ; quia tunc ſi moritur ante conditionem, nihil tranſmittit; aut legatur vſusfructus alicui vniuerſalis, & poſt obitum vſufructuatij inſtituitur hæres; quia tranſmittit, ex quo dicitur hæres pure quoad proprietatem, ex quo legatum vſusfructus non valeret, & ſola conditio reſpicit vſumfructum. Bald. *conſ.*26. *Videtur dicendum, lib.*5. † Declara; quia ſi legatum eſt purum, ſed temporale, finito 11
tempore reuertitur ad grauatum primum, vel vlteriorem hæredem, non ex tranſmiſſione, ſed ex tempore finito; ſi vero eſt purum, & perpetuum, ſed in certum euentum, & conditionem, debet fieri reſtitutio; vel ſi fiat ſubſtitutio, intrat materia tranſmiſſionis, quia mortuo eo, qui ſub conditione vocatur, ante legatarium, non tranſmittitur. Alexand. *conſ.*173. *Viſi facti, in princ.lib.*5.
† Extende; quia hæreditas debita ſub conditione filiæ, poſtquam 12
erit nubilis ætatis, ſi moriatur ante nubilem ætatem, tranſmittit hæreditatem ſub conditione debitam, quando debetur ex vltima voluntate, vel ex ſententia fundata ſuper inteſtato, vel vltima voluntate; ſecus ſi ſuper contractu; quia tunc tanquam debitum ex contractu tranſmitteretur. Bald. *d. conſ.*150. *Proponitur, quod n.*8. *vſque in fi.ver.modo reſtat, lib.*5. † Extende; quia fideicommiſſum 13
conditionale etiam factam ab aſcendente non tranſmittitur ad filios, & deſcendentes ſubſtituti, ſi fideicommiſſarius decedat conditione pendente, ſed fit caducum fideicommiſſum, & ſubſtitutio, *l.vnic.*§.*fin autem ſub conditione.* vbi Doct. *C.de caduc.toll.l.ſi in perſonam.* & ibi Bald. *C.de fideicommiſſ.* gloſſ. ord. communiter * appro- *
batā

ata *in l.vnica,C.de iis,qui ante apertas tabulas.* Iaſ.*conſ.*80. *lib.*1.&
nſ.30.*lib.*3.& *conſ.*52.*col.*2.*ver.facit,eod.lib.*& *conſ.*124.*poſt prin.*
b.4 Dec.*conſ.*417. incip. *In teſtamento, in fi.* vbi dicit * commu-
iem,& plures allegat, & *conſ.*417.*Viſis conſiliis,ad fin.*† Reſtringe,
iſi conſtet mentem teſtatoris fuiſſe, quoad tranſmittatur, vt in
otabili caſu Iaſ. *conſ.*203.*in ſecundo dubio*, & *conſ.*233. *in primo*
*vt.lib.*2.& *conſ.*52.*ad fin. ver. ſexto facit, lib.*3. & *conſ.*154. *lib.*4.
Dec. *conſ.*417.*Viſis conſiliis,ad fi.*& *conſ.*369.*Iuridicas eſſe arbitror.*
& *conſ.*465.*Preſcrutatis verbis.*Barbat.*conſ.*10.*col.*8.*lib.*2.† Reſtrin-
ge,quando ſunt plures ſubſtituti,& vnus moriatur; quia habet lo-
cum ius accreſcendi quoad alios. Vide, *Subſtitutio inter plures fa-*
*cta in ſuperuiuentium fauorem ad quos ſe extendat. Concluſ.*836.&
Concl 837.† Reſtringe,quando conſtat de tacita mente teſtatoris,
& tempore venientis conditionis non extat ſubſtitutus,neque co-
ætes; quia venientes ab inteſtato cenſentur ex tacito fideicom-
miſſo vocati, vt eſt text.in § *praſata,in auth.de nupt.* vbi Angelus
hoc notat Bart. per illum text. idem dicit in *l. paterfamilias teſta-*
mento,ad fin. vbi Angel. & Imol.*ff.de hered.inſtit.* Iaſ. plene *conſ.*
124.*col.*3.*lib.*4. † Et qualiter dicatur conſtare de mente, & quæ
coniecturæ ſufficiant, vide plenè per Illuſtriſſimum Dominum
meum Manticam in ſuo ſolemni *tract.de coniect. vlt. volunt.lib.*11.
*tit.*20. vbi in fine ponit,quod iſtæ coniecturæ admittuntur, quan-
do ſuccedens ex iure conditionali ſuperuixit teſtatori, & moritur
ante ius purificatum;ſecus ſi decederet ante teſtatorem; quia nul-
la coniectura admittitur,ſed multo plenius Zanch. in §.*cum ita,in*
4.*part.num.*210.& *ſeq.ff.ad Trebell.* vbi ponit 35. coniecturas,ſeu
limitationes,in quibus ex mente teſtatoris ius conditionale tranſ-
mittitur, vſque ad *n.*631. † Declara; quia licet fideicommiſſum
non tranſmittatur per eum, qui moritur ante conditionem, ad
ſuos,iſtud procedit virtute tranſmiſſionis; ſi tamen virtute diſpo-
ſitionis h c fieret,vt quia fideicommiſſum reſpiceret maſculos ſo-
lum deſcendentes, tunc licet vnus moriatur ante conditionem;
tamen maſculi ex eo ſuccedent ex diſpoſitione, non ex tranſmiſ-
ſione.Bald. *conſ.* 46. *Super iſto puncto,vel clarius,lib.*5.† Reſtringe
in iure accreſcendi conditionali; quia tranſmittitur ad hæredes.
Bald. *conſ.*69. *circa fi. num.*7. *ver. nam ius accreſcendi lib.*1. † Re-
ſtringe,quando ius eſt conditionale apparenter,ſed interpretatio-
ne iuris eſt certum.Bald.*conſ.*184.*lib.*1. Vide, *Legatum conditiona-*
*le non tranſmittitur, & quando ſecus. Concluſ.*39. Vide Ant. Gabr.
*lib.*4.*tit.de hered. inſtit. Concl.*2. *Inſtitutio, ſiue legatum, ſiue fidei-*
commiſſum conditionale. † Amplia; quia habens ius in ſpe ordine
ſucceſſiuo poſt alium,qui præcedit, & viuit, non tranſmittit tale
ius,*l. cum in antiquioribus,C.de iure deliber.* Bald. *conſ.*131. & 132.
*in princ.lib.*2. † Amplia;quia ius competens ex ſtatuto inducente
aliquod priuilegium non tranſmittitur. Angel. *conſ.*81. *Domina*
*Maria,n.*4.*ver.ſeptimo quia filij.* † Amplia; quia is,qui non poteſt
ignoſcere,non tranſmittit. Bart. in *l.fin.n.*3.*ver.quaro,quod ſi filia,*
ff.ad Senatuſconſult. Tertull. † Amplia; quia donatarius cauſa mor-
tis pendente conditione non tranſmittit donationem ad hæredes,
*l.*1.*in fin.C.de indict.viduit.tollend.* † Reſtringe, niſi donatio cauſa
mortis eſſet facta certæ perſonæ & hæredibus; quia poſſet tunc
legari,& tranſmittitur.Bald. *conſ.*93. *ſuper dictis, lib.*2.† Amplia;
quia hæreditas non adita non tranſmittitur.Bald.*conſ.*288.*Factum*
*tale eſt,quidam Iolus,lib.*1.*in princ.ver.Viſo dicto puncto.* Ang. *conſ.*
83. *Subtiliter,in princ.*Roman. *conſ.*397.*n.*2. Bart. *conſ.*12. *Si quis*
*inſtituitur, in princ.lib.*1. Vide, *Hæreditas non adita defertur proxi-*
*mioribus defuncti,&c.Concl.*18. Vide, *Tranſmittere ad ſuos. Concl.*
370. † Extende etiam in monacho,vel moniali;quia non tranſmit-
tit hæreditatem fratris non aditam in monaſterium.Bald.*conſ.*439.
*S.Franciſcus per tot.lib.*5. † Extende, etiam ſi ſit hæres inſtitutus,
vel ab inteſtato adiuiſſet, ſed non ex iure competenti, vt ſi hæres
ſit ab inteſtato, adeat ex teſtamento inualido, vel è contra; quia
non tranſmittit,ſi interim decedat,niſi ſit ſuus,gl.in *l.Clodius,in fi.*
ff.de acq.hared. vbi Bart. & alij. Bald. *conſ.*142.*Quæritur,an frater,*
*per tot.lib.*3.† Extende, vt idem ſit,quando aditio non valuiſſet;
quia facta ab incerto,an eſſet naſciturus poſthumus,vel alias;quia
quocunque modo non valuit aditio, non potuit fieri tranſmiſſio.
Bald. *conſ.*349.*Filiæ an ſtare, lib.*4. *in princ. & per tot.* † Extende;
quia filius infans,vel pupillus non tranſmittit hæreditatem patris
non aditam ſubſtituto ſibi pupillariter; quia extraneis non fit
tranſmiſſio. Bald.*conſ.*451.*Viſo puncto, n.*3. *lib.*3. † Extende; quia
ius ſubſtitutionis non aditæ tranſmittitur.Roman.*conſ.*397.*Placet*
*mihi num.*2. *ver. ſecundo quia.*† Reſtringe in minore decedente,
quando hæres illius etiam eſſet minor; quia licet hæreditas non
adita non tranſmittatur; tamen competit reſtitutio in integrum.
Bald. *conſ.*349.*circa princ.var. tamen eſt aduertendum,lib.*4.† Idem
quando minor hæres deceſſit, & ſui facilitate non adiuit; quia
tranſmittit etiam ad maiorem reſtitutionem in integrum. Bald. *d.*
*conſ.*349.*num.*4.*ver.quarto dico,lib.*3.& *conſ.*418. *Super primo, n.*2.
*lib.*4. † Reſtringe in eo, qui non adiuit iuſto impedimento de- 34
tentus; quia forte abſens,nam tranſmittit ius deliberandi ad hæ-
redes ſuos. Bald. *conſil.*349. *ver. tamen eſt aduertendum, ante med.*
*lib.*4. † Reſtringe, & declara duas extenſiones; quia licet hæredi- 35
tas non adita,vel adita ab eo, qui erat dubius, non tranſmittatur;
tamen tranſmittitur bonorum poſſeſſio. Bald. *d. conſ.*349. *ante me-*
*dium, ver.tamen eſt aduertendum, & num.*3. *ver. ſecundo dico,lib.*4.
† Reſtringe;quia minor etiam doli capax etiam ſine tutore tranſ- 36
mittit ius deliberandi. Bald. *d.conſ.*418.*n.*2.*lib.*4. † Amplia; quia 37
pactum perſonale de non petendo ad tempus non tranſmittitur
ad hæredes; quia perſonalia non tranſmittuntur. Dyn. *conſil.*11.
*Quaſtio tales eſt, quod Benegius, in princ. num.*1. *& ſeq.* † Extende; 38
quia regulariter iura, & confeſſiones perſonales non tranſmittun-
tur. Bald. *conſ.*433. *Apulus caſtrum, in fin.n.*10. *ver. nunc videamus,*
*lib.*3. † Extende; quia vbicunque eſt electa induſtria perſonæ,non 39
fit tranſmiſſio; ideo executores deputati ad pias cauſas, etiam ſi
ſint hæredes inſtituti ad diſtribuendum ſub conditione,non tranſ-
mittuntur,ſed Epiſcopus ſuccedit.Bald.*conſ.*49.*Viſo teſtamento,li.*5.
† Extende in officiis, militiis, & quibuſcunque priuilegiis perſo- 40
nalibus;quia iſta non tranſmittuntur. Bald. *d.conſ.*433.*n.*10. *lib.*3.
† Amplia; quia bonorum poſſeſſio non agnita non tranſmittitur. 41
Bart.*conſ.*13. *Ex facto,num.*5.*ver.item eſt conſiderandum.* † Amplia; 42
quia ius primogenituræ non poteſt tranſmitti; quia conſiſtit in
ſpe nondum conſolidata, ſed bene creatur ius nouum in filio pri-
mogeniti ſeparatum ab extincto in ipſo primogenito mortuo.
Caſtr. *conſ.*164. *In præſenti cauſa, col.*4.*in fin.num.*4.*ver. vel melius,*
*lib.*2 *per tot.* vbi ponit plura exempla,quibus vna actio competens
extinguitur per mortem eius,cui competebat, & noua creatur in
alio, prout in ſucceſſionibus ab inteſtato, prout in pluribus inue-
ſtitis; quia tot ſunt ſtipulationes, & inueſtituræ,quot ſunt perſo-
næ ſuccedere debentes, & vna extincta alia ſuſcitatur,ſeu exerci-
tium recipit. † Amplia;quia ſi frater inſtituat hæredes ſuos filios, 43
& ſi moriantur ſine filiis, ſubſtituat tres fratres teſtatoris mortuo
vno ex fratribus viuente teſtatore, poſtea mortuo teſtatore, & fi-
liis,ſuperſtites fratres ſubſtituti viuentes capiunt;filij vero alterius
fratris præmortui nihil habent;quia eorum pater non potuit tranſ-
mittere ius conditionale non competens in vita ſua.Bart.*conſ.*112.
*Factum tale eſt,in princ.ver. ſuper eo, quod primo, lib.*2. vbi, quod
accreſcit ſuperuiuentibus ſubſtitutis. † Limita;quia mulier exclu- 44
ſa ab agnato à ſucceſſione, ſed tamen ſi eſt mulier proximior, ha-
bet tertiam ex ſtatuto,non debet adire; quia habet ex conditione
ſtatuti,ideo tranſmittit,etiam ſi non petierit, imo etiam ſi ignora-
uerit ad ſe ſpectare. Caſtr. *conſ.*388. *Ad primum,in fin.lib.*2. † Li- 45
mita in filia excluſa à ſtatuto,quam ſtatutum iubet dotari;quia dos
cum ſit loco legitimæ ſaltem pro rata legitimæ, pro eadem rata
tranſmittitur,etiam ſi moriatur, antequam nubat. Bald. *conſ.*410.
*Primo videndum,n.*6. *vſque in fi.lib.*4. Vide, *Legitima tranſmittitur*
*ad hæredes,& quando ſecus.Concl.*201. † Limita in debito, ſeu cre- 46
dito conditionali ex contractu; quia tranſmittitur etiam ante con-
ditionem. Bald. *conſ.*150.*Proponitur quod, in fi. ver.ſed hic eſt conſi-*
*derandum,lib.*5. Bart.*conſ.*212.*Promitto in fine,lib.*1. † Limita;quia 47
reſtitutio in integrum tranſmittitur aduerſus non aditam hæredi-
tatem per infantem,qui ignorauit, & non adiuit,ſecundum * com- *
munem, de qua Fulgoſ. *conſ.*74. *in fin.* † Limita in iuriſdictione, 48
feudo, & donatione, ac aliis realibus conceſſionibus; quia tranſ-
mittuntur,niſi perſonalia,vel conditionalia exiſtant. Bald. *d.conſil.*
433.*num.*10.*lib.*3. † Limita,quando is, qui non adiuit,erat minor; 49
quia tranſmittit ius reſtitutionis ad adeundum. Angel. *conſil.*85.
Subtiliter,in fi. Caſtr.*conſ.*305.*col.*2. *in pr. lib.*2. Vide, *Reſtitutio in*
integrum non datur maiori haredi minoris multis caſibus, & quando
*ſecus,& quod è conuerſo.Concl.*288. † Contrarium,quod imo neque 50
reſtitutionem tranſmittat impubes, tenet Fulgoſ.*conſ.*84.*in princ.*
qui loquitur, quando ſuperſunt filij ex eodem, de cuius hæredita-
te agitur; quia eiſdem quæritur. † Limita; quia parentes inſtituti 51
hæredes tranſmittunt hæreditatem etiam non aditam, ſi decedant
ante apertas tabulas,etiam ſi ignorarent ſe hæredes; quia ſpeciale
eſt fauore deſcendentium, *l. vnica, C. de iis, qui ante aper.tabul.*&
quod in deſcendentibus etiam non ſuis tranſmittatur hæreditas
non adita.Angel. *conſ.*83.*Subtiliter, in pr.* † Extende, vt procedat, 52
etiam ſi filij, vel nepotes, quibus fit tranſmiſſio, naſcerentur poſt
obitum parentum, qui non adiuerint, & ignorantes hæreditatem
delatam deceſſerunt, addit ad gloſ. fin.*d. l. vnica. C.de iis,qui ante*
aper.tabul. quæ allegat Dynum, & Cynum ita tenere.† Extende, 53
vt procedat etiam ab inteſtato; nam ſi moriatur mater, & filius
eodem infortunio, & vnus nihil ſciat de alio, neque adeatur; ta-
men

Digitized by Google

men filius, qui poſt mortem matris præſumitur mortuus; licet non adiuerit, tranſmittit filiis ſuis hæreditatem non aditam, & quam ignorauit fauore lib. delatam. Bald. *conſ.* 155. *Punctus, ſuper*
54 *quo lib.* 4. quod eſt Petri de Ripa. †Limita, quia durante tempore deliberandi, licet adeundi, bene fit tranſmiſſio in extraneos ſiue ſuis ſuis, dummodo hæres etiam extraneus adeat intra tempus prædictum
55 Angel. *conſ.* 83. *in princ. ver. & etiam pot ſi dici.* Vide; quia eſt annus, ideo ſi is, qui debuit adire, decedit intra annum, tranſmittit ius deliberandi. Caſtrenſ. *conſ.* 305. *Primum dubium, num.* 3. *lib.* 1.
56 †Intelligas, dummodo ſciuerit tranſmittens, quia ius deliberandi non tranſmittitur ab ignorante. Caſtrenſ *conſ.* 409. *col.* 1. *v. quin-*
57 *to dico, libro* 1. †Limita, quia actio ad petendum fideicommiſſum vel legatum ex teſtamento bene tranſmittitur ad quoſcunque hæredes, quia actio perſonalis eſt, & acquiritur etiam ignoranti, & conſequenter tranſmittitur. Caſtrenſ. *conſ.* 409. *Quia hic occurrunt. col.* 1. *ver. quarto dico, & col.* 2. *n. m.* 3. *v. ſeptimo dico, li.* 1.
58 †Extende, quia bene fideicommiſſum, vel legatum purum tranſmittitur, Alex. *conſ.* 61. *In cauſa, & lite, num.* 3. *ver. item non obſtat, lib.* 7. vbi loquitur etiam ante factam aditionem, vel reſtitutionem.
59 †Declara ſi modo in vita tranſmittentis venit dies, alias non, ita Bartol *conſ.* 13 *Ex facto, col. fi. ver. quinto reſtat, lib.* 1. & infra *ver.* * *limita*, vbi de* commun. & Bartol. *conſ.* 22 *Homo, num.* 4. *l.* 4, Ale-
60 xand. *con.* 30. *Viſo inſtrumento, in prin. l.* 2. † Limita, quia vbi inhabilitas, vel excluſio nõ prouenit ex defectu perſonæ excluſi, vel inhabilis, & ſi non eſt defectus intrinſecus, ſed extrinſecus propter exiſtentiam alterius perſonæ vel propter ordinem, tunc ſi impedimentum, & defectus non eſt perpetuum, neque præcluſum, ſed temporale, & ſuſpenſiuum, tale ius tranſmittitur ad hæredes. Bald. *conſ.* 69. *num.* 3. *& ſeq vſque in fi. ver. in contrarium videtur, lib.* 1. *& conſ.* 421. *lib.* 3. vbi duplicatur Anch. *conſ.* 220. *n.* 7. *ver. ſed vt di-*
61 *xit.* †Limita, quia fideicommiſſum vniuerſale tranſmittitur, etiam ſi moriens nondum acceptauerit Bald. *d. conſ.* 288. *circa fin. ver. quoad ſecundum, lib.* 1. quod intelligas de puro, vel purificato, quia ſi eſſet conditionale, non purificata conditione non tranſmittitur, communem* in vtroque capite dicit Roland. à Vall. *conſ.* 46. *num.* 4. *& ſeq. li.* 3. Caſtrenſ. *conſ.* 77. *num.* 6. *ver. ad ſeptimum quæ-ſitum, lib.* 1. quia ſufficit, quod in vita ſua caſus venerit. Bartol. *conſ.* 13 *Ex facto. col. fi. ver. quinto reſtat, lib.* 1. Bartol. *con.* 22. *num.*
62 4. *li.* 1. *ver. & ideo.* †Extende, quia fideicommiſſum, cuius dies ceſſit in vita vocati, tranſmittitur ad ſuos hæredes, etiam ſi de eo in vita vocati non fuerit facta reſtitutio. Alexan. *conſ.* 30. *Viſo inſtrumento*
63 *in pr. li.* 2. †Reſtringe, quando dies fideicommiſſi non ceſſit in vita vocati, quia tunc nulla modo poteſt tranſmittere, plene. Alex. *d. conſ.* 30. *n.* 3. *v. & dictum ius fideicommiſſi, lib.* 2. *& conſ.* 165. *Circa* * *præſentem, n.* 4. *v. quod ex dicta ſubſtentioris, lib.* 5. vbi dicit* commu-
64 nem. †Reſtringe in fideicommiſſo debito ab hæredibus ab inteſtato, veluti ſi quis fecit teſtamentũ cum clauſula codicillari, quod reducitur ad cauſam inteſtati, & tamen ſuccedentes ex clauſula codicillari tenentur reſtituere ex fideicõmiſſo; certe tale fideicommiſſum non acquiritur ignoranti, neq; tranſmittitur, vnde ſi decedat non agnito fideicommiſſo, non tranſmitit, ſed remanet hæredi ab inteſtato, ita Bartol. *conſ.* 12. *per tot lib.* 1. incipit, *Si quis*
65 *inſtituitur*, vbi apoſtilla fin. in *v. ignoranti*, †dat concord. †Extende etiam in fideicommiſſo particulari, quia ſi venit dies tempore vitæ fideicommiſſarij, tranſmittatur. Angel. *con.* 124. *Ilus d. Dalmatij,*
66 *in pr.* Bartol. *conſ.* 22. *n.* 4. *lib.* 1. †Extende, quia tranſmittitur fideicommiſſum purificatum ad ſuos hæredes proportionate, videlicet ſtirpes, vt ſi vnus habet plures filios alter vnũ, tranſmiſſio fit in ſtirpes, prout etiam vocatio facta a teſtatore de filiis, & nepotibus.
67 Caſtr. *conſ.* 77. *n.* 6. *ver. ad ſeptimum, lib.* 2. †Limita in omni legato, vel inſtitutione particularibus, vel in quantitate, quia vbi non cadit ius adeundi, quod non cadit niſi in inſtituto vniuerſaliter, ſemper habet locum tranſmiſſio. Bal. *conſ.* 281. *Viſo teſtamento condito in pr. v. quantum ad primum, lib.* 1. & quod legatum etiam non agnitum tranſmittitur, ſi dies ceſſerat tempore vitæ legatarij, Ang. *conſ.* 124. *in pr.* Caſtr. *conſ.* 24. *n.* 4. *v. illud autem. lib.* 1. *& con.* 368. *Præſuppoſito. in fi. lib.* 2. Rom. *conſ.* 64. *Hac quantitas, in pr.* Bartol. *conſ.* 12 *Si quis l.* 1. vbi, quod acquiritur legatum ignorãti, & trã-
68 mittitur. †Extende, quia filia ex primo matrimonio mortua viuente matre in ſecundo matrimonio tranſmittit ſucceſſionem ex *l. hac edictali. C. de ſecund. nupt.* quia dicitur ſucceſſio titulo particulari. Caſtrenſ *conſ.* 368. *Præſuppoſito. in fi. lib* 2. †Extende etiamſi lega-
69 tum habet onus, quod impleri non poteſt per hæredẽ, quia adhuc fit tranſmiſſio ſine onere, quod non reuiuiſcit, quando impleri non poteſt per hæredem Rõ. *d. conſ.* 64. *Hac quantitas, poſt med. v. item nec reſuſcitatur, & per tot.* †Extende in ſucceſſione rei particularis
70 ideo lucrum dotis, vel dos ipſa, prout legitima, quæ eſt quota bonorũ; non quotã hæreditatis, etiamſi non ſit facta agnitio, trãſmittuntur ad ſuos hæredes. Alex. *con.* 150. *Viſo themate, in fin. nu.* 7. *& 8. v. nec etiam obſ. at lib.* 2. vbi tollit contraria. † Cõtrarium tenet 71
Angel. *conſ.* 81. *Domina Maria*, quod eſt con ſ. Io. de Riccis, vbi pro vtraq; parte tenet, & *conſ.* 82. quod eſt pars concilij præcedẽtis, vbi mouetur, quia dos eſt quid vniuerſale, ergo ſequi ſucceſſio eſt vniuerſalis, & debet agnoſci, quia verbum commune adiectum vniuerſitati trahitur ad directam ſucceſſionem. † Declara idem 72
Angel. *conſ.* 83. *Subtiliter*, vt contrarium procedat, quando dos debetur cum ſucceſſione vniuerſali, alias ſecus, ſi iure ſingulari, vel ex pacto, & ita Alexander declarat *d. conſ.* 150, *in fi. lib.* 2. vbi tollit motiuum; quod verbum adiectum vniuerſitati, licet ſit commune trahatur ad directum, quia non eſt verum, niſi agatur de quota hæreditatis. †Reſtringe, niſi legatum ſit conditionale, puta factum poſt obitum filiorum, quia ſi legatarius decedat ante conditionem non tranſmittet legatum Bald. *conſ.* 28. *Super primo, in princ. lib.* 2. *& conſ.* 350. *Iſta quæſtio videtur, in fine lib.* 2. vbi loquitur in legato facto patri poſt obitum filiorum, vt præmortuo patre, filijs fiat *
caducum, & non debeatur, & communem* dicit Alex. *conſ.* 65. *in* 73
4. *lib.* 5. Vide, *Legatum factum pro dote quando præferatur aliis legatis, vel non, & qualiter. Conc.* 99. †Declara, niſi conditio repeteretur 74
tur, prout in legato dotis loco legitimæ. Rom. *conſ.* 64. *Hac quantitatis in pr.* †Declara, niſi inſtituto in re certa, vel quantitate accreſceret vniuerſitas inſtitutionis, vt quia hæres vniuerſalis non adiret quia tũc regulatur, vt inſtitutio vniuerſalis. Bald. *d. con* 281. *in* 75
pr. n. 4. *li.* 1. Angel. *conſ.* 83 *Subtiliter, circa pr. v. in ſucceſſionibus*, vbi quod neque poteſt velle rem particularem, & repudiare hæreditatem nullo alio hærede dato. † Reſtringe, quando legatum eſſet 76
factum, vt legatarius diſtribueret, prout in ſecreto dixit ſibi teſtator; quia ſi moritur ante aditã hæreditatem legatarius, non tranſmittit legatum, quia cenſetur factum tanquam miniſtro. Cuman. *conſ.* 108. *Teſtator legauit per tot.* vbi, quod hæredi accreſcit. Limi- 77
ta in ſuo; quia vbicunque ſuus hæres habet impedimentum accidẽtis, vel impotentiæ iuris, vel facti, interitum moriens tranſmittit. Bald. *conſ.* 68. *n.* 4. *li.* 1. Vide infra, *Tranſmittit ſuus prædecedens ius dicti teſtamentũ nullũ, & quæ alia tranſmittat. Concl.* 371. † 78
Imo indiſtinctè fallit in ſuis, quia ratione ſuitatis hæreditas nõ adita tranſmittitur. Angel. *conſ.* 83. *in princ.* Alex. *conſ.* 168. *Viſis, & * põderatis num.* 16. *v. nec obſtat, li.* 7. vbi dicit* communem. †Extẽde 79
vt etiam in ſuum fiat tranſmiſſio ab eo, in quem eſt tranſmiſſum 80
Bald *conſ.* 349. *n.* 4. *ver. tertio dico, lib.* 4. †Extende, etiamſi ſit mo- 81
nachus. Caſtr. *conſ.* 34. *in fi. lib.* 1. † Limita in filia excluſa a ſtatuto, donec ſuperuixerint filij maſculi, quia licet ipſa præmoriatur maſculis, tranſmittit legitimam ad ſuos hæredes, ſi eueniat caſus, quod omnes maſculi decedant, quia non eſt ſublata legitima, ſed ſuſpenſa, Bald. *conſ.* 69. *num.* 4. *vſque in fi. lib.* 1. vbi eſt caſus reprobato Bar. qui contrarium tenuit in *l. fi. n.* 3 *ff. ad Tertull.* & repetit idẽ Bald. *conſ.* 421. *l.* 3. & quoad legitimam et ſupplementum; eſt ſine difficultate, vt dicit Alexand. *conſ.* 188. *libro* 6, *per totum*, † 82
Limita, quia filia excluſa à ſtatuto quæ tamen debent dotari ſecundum arbitrium proximiorum, ſi antequam nubat, deceſſerit, tranſmittit dotem, quæ ſuccedit loco legitimæ, etiam ſi prima facie videatur conditionalis & incerta, tanquam collata in arbitrium proximiorum, quia ſatis dicitur certa, ex quo tale arbitrium eſt regulatum ſecundum boni viri arbitrium. Bald. *conſ.* 184. *Præſuppoſito, quod ſtatutũ li.* 1. & latius *conſ.* 414. *Ad euidentiam dicendorum, li.* 3. vbi, quod ſufficit, quod ius fœminæ competens ſit purum licet non ſit liquidum & eſt conſilium Bar. de Capititibus, & *conſ.* 415, *Super puncto præmiſſo, lib.* 3. *& conſ.* 117. *Præmiſſo ſtatuto li.* 4. Cuman. *conſ.* 45 *Sancte ſtatuto, in f.* Vide, *Statutum circa ſucceſſionẽ excludens filias fœminas, donec ſuperſunt filij maſculi, quando habent locum, vel non, &c. Conl.* 665. †Contrarium tenet Cumã. 83
con. 46. *Pater filius circa princip. ver licet, autem. vſque in fi.* †Limi- 84
ta, quia ſicut legitima tranſmittitur, ita etiam omne, quod loco legitimæ ſubrogatur. Bald. *d. con.* 184. *vltra med. v. item non obſtat, l* 1. Vide, *Legitima loco quæ eſſe dicatur, vel non. Conc.* 206. † Limita quia Trebellianica tranſmittitur ad quoſcunque hæredes. Alex. *d.* 85
conſ. 188. *per tot. lib.* 6. † Limita in impubere ſuccedente fratribus, 86
quia ſi moritur ante aditas hæreditates fraternas, trãſmittit ius deliberandi vel etiam reſtitutionẽ in integrũ. Signor. *conſ.* 198. *in fin.* Caſt. in *allegationibus, quæ ſunt inter conſ.* 458. *&* 459. *col.* 2. *prope fi. l.* 2. †Declara, quia infans, qui deceſſit non adita hæreditate ſibi 87
delata intra tempus deliberandi, tranſmittit ius deliberandi, ſi ipſe, vel tutor eius ſciuit delationem, vel ſcire præſumitur, videlicet an ex teſtamento, vel ab inteſtato, ſi verò ignorauit eius tutor non tranſmiſit, ſed bene competit hæredi reſtitutio in integrum. Caſtr. in *d. allegat. colum.* 2. *prope fi. & col. fi.* vbi dicit * communem

Digitized by Google

†Limita,quia vbicunque non fit tranſmiſſio, ſi tamen probabilis
ignoran tia interuenit in eo,qui debuit tranſmittere,vel præparare
ſemper hæres habet reſtitutionem;in integrum,quia hoc benefi-
cium tranſmittitur.Corn.*conſ.*116.*in fi.ver.dato autem,lib.*2.Ale-
xand.*conſ.*8.*n.* 27.*li.* 3.*& conſ.*71.*n.*4.*in fi.lib.*1.Gozad.*con.*68.*n.*
12.Ruin.*conſ.*78.*n.*30.*lib* 1.†Et ideo ſi minor non adiuit hæredi-
tatem matris,tranſmittit ius petendi reſtitutionem in integrum
ad ſuos hæredes ſecundum * communem,quia Caſtr. *conſ.*299.
Quod dictus Guido, num. 2. *lib.*1. quod ſi hæres eſt minor,non
currit ſibi quadriennium,quia minori, & ignoranti non currit.†
Declara, quia ſi hæres eſt maior, & patiatur labi quadrienniũ
a die mortis infantis, vel impediti tranſmittentis, tunc extin-
guitur ius petendi reſtitutionem. Caſtrenſ.*conſ.*409. *Quia hic oc-
currunt,col.*1.*in fi.ver.aut,li.*1.†Extende,quia ſiue infans, ſiue mi-
nor annis 25.decedat poſt delatam, hæreditatem patris,vel ſoro-
ris,& ante aditam,tranſmiſit ius reſtitutionis in integrum, Rom
plene *conſ.*58.*Viſis narratis,num.*3.*v.quantum ad tertiam*,vbi*di-
cit communem omnium,& reſpondet ad contraria, & ibi plene
apoſtilla in *ver.tranſmitti.*citat concord.tam in minore, quam in
infante.†Et reſtitutionis tempus ſi labatur hæredi,in quem reſti-
tutio in integrum ſit tranſmiſſa, vt quia non potuit illam petere
propter abſentiam iudicis, vel aliud legitimum impedimentum,
debet ipſe hæres reſtitui aduerſus tempus impedimenti. Roman.
*con.*58.*in fi.v.quantum ad quartum*,vbi apoſtil in *ver.poteſt.*† Extẽ-
de,quia pariter ignorans minor,vel maior tranſmittit ius petendi
reſtitutionem in integrum, quia à pari procedunt ignorantia &
minoritas.Caſtr.*conſ.*299.2. *lib.*1. Vide Concluſionem proxime
ſequentem.

Tranſmittere ad ſuos hæredes qui poſsint, & qui non.
Conclvsio 370.

Regvlam †facias generalem,quod hæreditas non delata non
tranſmittitur vnquam per aliquos, quia cum non ſit adhuc
delata,nõ poteſt tranſmitti. Anch.*conſ.*354.*Quidam Antonius,n.*
3.*v.remanemus ergo,& n.*7.Vide,*Hæreditas delata, & non adita
defertur proximioribus defuncti primi,& quãdo tranſmittatur.*Cõc.
8 †Si vero eſt delata,ſed non adita tunc intrant quæſtiones,quia
a ſuis fit tranſmiſſio,& idem in extraneis ſtante ſtatuto,quod hæ-
reditas non adita tranſmittatur, quia intelligi debet,dummodo ſit
delata.Anchar.*d.conſ.*354.*num.*7.†Prima quæſtio, infans, ſi non
ſit adita hæreditas,ſi delata,illam non tranſmittit ad ſuos hæredes
ſi moritur ante aditionem;quia ad hoc,vt habeat locum tranſmi-
ſſio,oportet quod is, qui tranſmittit, ſaltem ſciuerit ius,& hæredi-
tatem ſibi eſſe delatam,Bal.*conſ* 273.*Factum dicitur eſſe tale,num.*
3.*v.ſed videamus de bonis paraphernalibus,vſque in fi.lib.*1.*& cõ-
ſil.*88.*Super primo,lib.*5.Bartol.*conſ.*22.*Homo Accurſo, num.*3.*v.
quod autem dictus poſtremus l.*1.*& conſ.*178.*Peruſinus,per tot co-
lem,lib.*1.*& con.*232.*Domina Cecilia,num.*4 *lib.*1.vbi,quod infãs
qui non habet tutorem,neque patrem, neque alium adminiſtra-
torem legitimum,non poteſt tranſmittere, quia non poteſt ſcire.
Bartol.*conſ.*73.*Factum tale,in fi.lib.*2.Vide,*Tranſmitti quæ poſſint,
& quæ non,Concl.*369.†Et quod infans tranſmittat hæreditatem
non aditam ad patrem,& tranſuerſales,Bartol.*conſ.*73.*Factum ta-
le eſt in fine,lib.*2.†Imo neque tranſmittit infans hæreditatem,quæ
non ſit paterna, non aditam ad matrem, neque ad auiam pater-
nam,vel maternam,probat Alexand.*conſ.*168.*Viſis,& ponderatis,
numer.*15.*ver.nunc videndum.* vbi dicit magis*communem, re-
probata gloſſa,& contrarium tenentium: & dicit, quod *l. apud
hoſtes.Cod.de ſuis,& legitim.*loquitur in hæreditate paterna, quæ
bene tranſmittitur ad quoſcunque propter ſuitatem. † Extende,
& eſt quaſi idem, quia extraneus hæres infantis ſibi delatam
non tranſmittit,quando non eſt adita Caſtrenſ.*conſ.*92.*in fin.ver.
ſuper vltimo, li.*2.†Extende quia ſicut hæres infantis extraneus
non tranſmittit hæreditatem infantis ſibi delatam,& non adi-
tam,ita multo minus tranſmittit hæreditatem infantis delatam,
& per infantem non aditam. Caſtrenſ. *dict.conſ.*92. *in fi,lib.*2.†
Extende, vt procedat etiam in pupillo proximo infantiæ, qui
non poteſt tranſmittere hæreditatem ſibi delatam, & non adi-
tam, ſi non ſciat ius ſibi competere, quod ignorare præſumitur.
Bal.*conſ.*273.*num.*3. *& ſeq.ver.ſed videamus*, vbi eſt caſus, *lib*
1.*& conſ.*88.*Super primo,lib.*5.vbi,quod filius minor non tranſ-
mittit deliberandi, quando ignorauit mortem matris †Extendit
etiam in filio maiore hærede inſtituto,& ſuo;quia ſi neſciuit mor-
tem patris,& ipſe quoque moriatur,non tranſmittit ad ſuos hæ-
redes tranſuerſales ius deliberandi.Bal.*conſ.*54.*Punctus quæſtionis
numer.*3.*ver.quapropter Genus,lib.*4.Signorol. *conſ.*248.*circa fin.
ver.& hoc puto verum.*†Contrarium,quod ſuus qui eſt ſupra in- 10
fantiam,tranſmittat hæreditatem non aditam ad quoſcunque hę-
redes,licet in infãte ſit magis dubium,Anch.*con.*278.*Præmiſſam,
in princ.*vbi dicit communem.†Extende,vt procedant ſupradictæ *
concluſiones, quod filij infantes, & pupilli non dicantur adi- 11
uiſſe hæreditatem matris etiam mediante patre, licet pater bona
dotalia retinuerit per vnum dicem, poſtquam ipſe quoque de-
ceſſit;quia aditio non inducitur,niſi actus poſitiuus probetur,ma-
xime per eum qui laborat in extremis.Bal.*con.*273.*n.*3.*vſque in fi.
v.ſed videmus,l.*1.Vide.*Actio hæreditatis infanti, & pupillo dela-
ta ex quibus inducatur.Concl.*192.† Imo Bald.*conſ.*301. *In primis* 12
*eſt videndum num.*3.*lib.*4.dicit quod licet pater tenuerit longo tẽ-
pore dotem filio ſuo impuberi mortuo delatam, non videtur adi-
re ſi taceat, quia potius videtur liberare, quam adire;ſed tamen 13
dicit Barto.contrarium tenere.† Reſtringe, quia licet infans, &
minor ignorantes hæreditatem ſibi delatam non trãſmittant eã;
tamen bene tranſmittunt beneficium reſtitutionis in integrũ.Bal.
*d.conſ.*88.*li.*5.vbi,quod habet locum in infante ſimpliciter, & in
minore,quando erat abſens. Cuman.ſub dubio.*conſ.*120.*nu.*2.& *
eſt communis*opinio.Fulg.*con.*74.*Infans poſt mortem,in fi.*Signo-
rol,*conſ.*248.*in fi.& conſ.*198.*in fin.* Caſtr.*conſ.*86.*Viſis & conſi-
deratis,num.*3.*lib.*2.vbi dicit*communem, vbi apoſtilla citat Cor- *
neum,*conſ.*87.*Circa,in princ,& conſ.*273.*Conſtat, lib.*1. Vide,*In-
ſtitutio in integrum non datur, niſi ſemel, & quando ſecus.Concl.*
280.†Et quod tranſmittant beneficium reſtitutionis in integrum 14
quam læſi ad adeundum hæreditatem non agnitam. Bart plene
*conſ.*23. *Nicolaus Fel.in fi,ver.ſecunda opinio,lib.*1. vbi apoſtilla,
in *ver.in integrum*. dat plurimos concord. & dicit * communem, *
vbi etiam relatiue adducit limitationes,& idem Bartol.*con.*9.*Qui-
dam Peruſinus,in fi.lib.*2.& Alex.*conſ.*168.*Viſis,numer.*20.*ver.&
per hæc patet,lib.*7.†Extende etiam in hęrede maiore eius,qui de- 15
ceſſit ignorans hæreditatem ſibi delatam,quia licet non tranſmit-
tat ius adeundi, quia agit de lucro,& quia ſcientia eſt de ſubſtan-
tia tranſmiſſionis, bene poterit hæres ex perſona defuncti igno-
rantis petere reſtitutionem in integrum.Alex *conſ.*169.*Viſo the-
mate.num.*13.*& 14.ver.nec etiam ad hoc,li.*2.†Contrarium,quod 16
pro vtraque opinione poſſit iudex iudicare,& gratificari.Signor.
*conſ.*178.*per tot.*vbi,quod Iacob. Butrig.tenet,quod competit re-
ſtitutio tranſmiſſa.Iacob.Belu.contrarium,& vide eum, & idem
tenet,licet ſub dubio forte *conſ.*238.*num.*8.† Et reſtitutio datur 17
ſolum intra quadriennium continuum à morte infantis.Caſtren.
conſ 86.*in fi.lib.*2.†Reſtringe,quia non datur iſta reſtitutio,quan- 18
do ceſſat ęquitas, neque quando alio remedio ordinario eſt pro-
uiſum,neque quando petens reſtitutionem habet perſonam, quæ
præcedit;& cui debetur ſucceſſio.Alexand.*conſ.*168.*numer.*20.*lib*
7.† Declara, quia quando tutor ſciuit hæreditatem infanti de- 19
latam, vel quando caſu fortuito infans deceſſit; quia competit
reſtitutio hæredi infantis. Bald.*conſ.*101.*Punctus cauſæ, in fi.li.*2.
& *conſ.*58.*Factum tale eſt, in fin.lib.* 3 †Extende,quia licet infans 20
dicatur ignorare, & propterea non tranſmittat,tamen ſicuti ſi tu-
tor ſciuit,tranſmittit, ita etiam ſi pater,qui eſt legitimus admini-
ſtrator,ſciuerit,tranſmittit infans ius deliberandi,& adeundi intra
annum ad quoſcunque.Bartol.*conſ.*232. *Domina Cecilia,in prin-
cip.lib.*1.quod eſt Bartol.& Franc.Tigrini. †Extende, vt ſufficiat 21
ſcientia tutoris,etiam ſi non ſatis dederit, neque inuentarium,fe-
cerit,quia ſufficit ad tranſmiſſionem iuris deliberandi, *l.fin.C.de
tuto,& curato.qui non ſatis ded.*per quem text.ita apoſtill.ad Bar-
tol.*dict.conſ.*232.*in ver.tranſmittit*,vbi etiam,quod ſufficit ſcien-
tia primi hæredis,licet ſecundus hæres deceſſerit ignorans.†Con- 22
trarium,quod ſcientia tutoris non ſufficiat.Bald.in *l.ſi infanti ver.
tertio quæritur.Cod.de iure deliber.*†Et declaratio procedit,etiam ſi 23
auus paternus ſciuerit,ſicut ſciuiſſet tutor, licet Cuman.*conſ.*130.
*circa princip.ver.quarta quia licet,numer.*5 *ver.ad quartum*, non
ponat pro vero,& in patre.Bartol.*conſ.*232.*in princip.lib.*1.† Imo
quod tranſmittat infans extraneus hæres, ſi tutor ſciuit tempore 24
mortis pupilli,alias ſi ignorauit,tranſmittat beneficium reſtitutio-
nis.Bartol.*conſ.*178.*Peruſinus,li.*1. & plenius. *con.* 232. *Domina
Cæcilia,in princip.lib.*1,†Declara tamen,dummodo tutor, qui ſci- 25
uit viuente infante,ſuperueniat tempore mortis pupilli,alias non
ſufficit, quia oportet, quod ſcientia ſit tempore mortis eius,qui
tranſmittit.Bartol.*conſ.*178.*Peruſinus,lib.*1.*per totum.*vbi apoſtilla
in *ver.Peruſinus*,dat concordan. alias datur reſtitutio ſecundum,
l.Pantonius.ff.de acquir hæred.& idem Bartol. iterum *conſ.* 232.
Domina Cæcilia,in fi. lib. 1.quod eſt Bartol.& Franc. Tigrini,
& *conſ.*9. *Peruſinus, lib.*2. † In hac controuerſia dicas, quod 26
infans, ſiue ſcire dicatur per tutorem ſcientem, ſiue ignoret,
ſemper tranſmittit, ita tenet Fulgoſ.*conſ.*74.*Infans poſt mortem,*
vbi

Digitized by Google

vbi pro vtraque allegat tandem concludit, quod ſicut i ſuus tranſ-
mittit hæreditatem non aditam ad quoſcunque hæredes; ita, &
infans, qui ignorauit aditam hæreditatem, vel non habens tuto-
rem non potuit adire, quia tranſmittit hæreditatem, & ius adeun-
* di ſuis, & quibuſcunque hæredibus, vbi docet hanc* communem
eſſe, & pariter communem dicit *conſ.* 82. *Nicolaus de Capriolo,*
vbi in princ. quod ita obſeruat Collegium Aduocatorum Peruſij,
licet ibi dicat Collegium Mediolani obſeruaſſe contrarium, &
loquitur in infante legitimato; & idem, quod ſuus infans, &
ignorans transmittat matri hæreditatem paternam non aditam.
* Fulgoſ. *conſ.* 137. *num.* 3. vbi communem, prout communem* di-
cit Ancharan. *con.* 354. *in fi.* quia ignorantia non nocet, quin defe-
ratur, & tranſmittatur quando ſuus, & quod potentia ſuitatis hoc
operatur, quod hæreditas paterna delata infanti tranſmittatur ad
quoſcunque. Alex. *conſ.* 113. *Pro deciſione, num.* 3. *& ſequen.* vbi
* dicit magis* communem, *lib.* 3. vbi, quod ſicut habet filius benefi-
cium abſtinendi, ita etiam tranſmittit cum eodem beneficio ab-
ſtinendi, & ſic tranſmittit, vt adeundam, non vt aditam, quia ius
adeundi non eſt in bonis noſtris, nec facit aliquem locupletio-
rem, & ideo facta repudiatione fingitur, ac ſi nunquam delata fuiſ-
27 ſet. † Et licet Anchar. *conſ.* 278. *Præmittam caſus, in princ.* dicat in
28 infante vtramque opinionem poſſe teneri. † Tamen opinio,
quod tranſmittat, procedit, etiam ſi filius infans ſit legitimatus,
quia mortuo patre tranſmittit hæreditatem non aditam, cum eſ-
* ſet infans, ad quoſcunque. Fulgoſ. *dict. conſi.* 82. *in princ.* vbi * dicit
29 communem. † In tantum, vt imo etiam non ſuus hæres, prout
emancipatus, tranſmittat hæreditatem aſcendentium non aditam,
Fulgoſ. *d. conſ.* 137. *in fine,* qui loquitur de hæreditate patris, vt ad
30 matrem tranſmittatur, licet non aditam. † Declara, dummodo
mater non inciderit in pœnam non petit tutoris filio. Fulg. *d. con.*
137. *in fine,* vbi ponit cauſas excuſationis matri: Vide, *Mater quã-
do priuetur ſucceſſione filij, quia ventri non petijt tutorem. Con.* 114.
31 † Pro hac parte facit, quod tranſmittatur, quia imo ius deliberandi
tranſmittitur etiam ab ignorante maiore, quia eſt iuſta cauſa, vt
reſtituatur integrum, ideo quatenus directe non tranſmittat
ignorans, bene tranſmittat reſtitutionem ex capite ignorantiæ, ſi-
ue infans, ſiue minor, ſiue etiam maior. Soc. *d. l. qui duos, n.* 25. *ff. de
reb. dub.* vbi pro vtraque allegat, & hanc veriorem docet, & apoſt.
ad Alex. *d. conſ.* 163. *in prin. in ver. non reperio, li.* 2. citat Iaſ. in *l.
cũ in antiquioribus, col.* 2 *C. de iur. delib.* & expreſſe hoc tenet Alex.
conſ. 169. *Viſo themate. n.* 14. *li.* 2. *ver. vel tertio.* & iterum ex cauſa
abſentiæ etiam voluntariæ idem Alex. *con.* 20. *Viſo proceſſu, nu.* 10.
32 *l.* 1. † Item, quia ius deliberandi tranſmittitur, & datur reſtitutio in
integrũ, ſed tranſmittitur hæreditas matris vel fratris. Alex. *conſ.*
86. *Viſo, in pr. n.* 1. *&* 2. *li.* 3. *& con.* 121. *Viſo proceſſu, n.* 8. *v. nec ob-*
33 *ſtat, ſi dicatur, li.* 1. † Et quia ius deliberandi ſemel trãſmiſſum ad
primum, qui ignorans deceſſit tranſmittitur ad ſecundum, &
* pluries quia effectum eſt ſemel tranſmiſſibile. Soc. *d. l. qui duos, n.*
31. *v. ſeptimo quæro. ff. de reb. dub.* vbi dicit* communem. † Item fa-
34 cit, quia pater ex beneficio *d. l. ſi infanti. C. de iure delib.* vel auus
paternus habentes filium, vel nepotem in poteſtate decedentem
in infantili ætate, habent beneficium, quod infans, qui non adiuit
hæreditatem ſibi delatam, quia ignorauit, tamen iure ſpeciali trãſ-
mittit ad patrem, & auum paternum, etiam ſi extet mater quæ
præcedit auum in ſucceſſione, quia auus habebit iure patrio hæ-
reditatem non aditam, & mater erit hæres in aliis, vide omnino
Caſt. *con.* 409. *Quia hic occurrunt, n.* 2. *ver. ſexto dico, li.* 1. vbi dicit
eſſe dictum ſubtile & quod non obſtat gloſſa in *d. l. ſi in infanti,*
quæ dicit patrem, vel auum habere iure hæreditario, & aſſerit eſſe
hoc verum, quando alius hæres non præcedit, ſed ſi alius præcedit,
35 & ipſe auus hæres eſſe non poſſit, tunc habebit iure patrio. † Itẽ
quia bene tranſmittit infans hæreditatem ſibi delatam, & nõ adi
tam patri. *d. l. ſi infanti. Cod. de iur. delib.* & licet hoc ſit ſpeciale ex
d. l. ideo non extenditur, Cum. *d. con.* 130. *n.* 3. *ver. ad tertium.* Cum.
conſ. 120. *in pr.* Fulg. *conſ.* 87. *in fi.* Ancli. *con.* 252. *Frater chariſ-
ſime. v. ad ſecundum. Crau. con.* 210. *col.* 3. *v. ideo videtur, quod pater*
36 *mortuo filio.* † Nihilominus ſiue ſit hæreditas matris, ſiue alterius
extranei, verius eſt, quod infans illam tranſmittit patri. *d. l. ſi infati.*
vbi Bartol. & Doct. *C. de iure deliber.* Anch. *conſ.* 262. *Frater cha-
riſſime, col.* 1. *&* 2. Rom. *con.* 512. *n.* 4. Afflict. *deciſ.* 236. *col.* 1. *in fine
cum ſeq.* Fulgoſ. *conſ.* 74. *Infans.* Crauet. *con.* 210. *col.* 3. *v. hoc tamen.*
37
38 † Et hanc partem, quod infans tranſmittit etiam hæreditatem ma-
tris ſubſtitutis Bald. *conſ.* 58. *in fi. lib.* 4. † Ad idẽ, quia imo maior
infante tranſmittit patri ex *d. l. ſi infanti.* Anchar. *d. con.* 262. *v. ad
ſecũdum,* vbi loquitur in ſorore vterina hærede fratris vterini mor-
tua non adita hæreditate, vt pater poſſit poſt mortem filiæ adire
39 & etiam ex capite reſtitutionis in integrũ, † Declara, quia id, quod
dicitur, infantem tranſmittere hæreditatem maternam non aditam
ſubſtitutis procedere, ſi poſt mortem infantis ſubſtituti adeant in-
tra annum, alias hæreditas non adita matris ſpectabit ad patrem
matris Bald. *conſ.* 58. *Factum tale eſt, in fi. li.* 4. Cuman. *con.* 110. *in
princ.* † Et ratio maxima, quia ſicut adhuc in vtero exiſtens tranſ- 40
mittit hæreditatem paternam iure ſuitatis ad ſuos hæredes, ita in-
fans tranſmittere debet, quia nulla bona ratio poteſt aſſignari.
Caſt. *conſ.* 192. *Dubium. n.* 2. *v. breuiter, lib.* 1. & plenius *conſ.* 80.
Super primo dubio, vbi, quod iſta eſt communis* opinio Legiſta- *
rum, *in princ. lib.* 2. & dicit, quod ſiue ſit infans, ſiue etiam in ven-
tre, vel in quacunq; ætate, dummodo ſit ſuus, licet nõ adiuerit, ne-
que ſciuerit, tranſmittit hæreditatem patris iure ſuitatis ad quoſ-
cunque hæredes etiam extraneos, & dicit, quod licet Iacob. de Be-
luiſ. & Mart. Silima. in *d. l. ſi infanti. Cod. de iure delib.* teneant cõ-
trarium quod ſi ignorauit, non tranſmittit, quod cõmuniter repro-
bantur, & hanc eandem communem* opinionem dicit Rom. *con.* *
8. *Viſis narratis, n.* 2. vbi apoſtil. citat infinitos, & dicit* communẽ *
in *v. tranſmittit.* idem Rom. *con.* 64. *in pr.* Angel. Aret. *con.* 84. *Ca-
piamus in pr.* vbi dicit* communem, quia ſuitas eſt, quę hoc opera- *
tur, allegat idem in furioſo Alex. *con.* 198. *Perſpectis, num.* 5. *v. vnde
propoſito, li* 6. vbi, quod eſt magis cõmunis* opinio, quod infans- *
& quilibet ſuus, etiam ſi decedat, tranſmittat hæreditatẽ patris ſi
ue aditã, ſiue non, ad ſuos hæredes, & quod iſta opinio eſt appro-
bata in iudiciis, & ſcholis; & quod imo maior eſt ratio, quod in-
fans ignorans tranſmittat, quam alius ſupra infantiã, & dicit, quod
licet Bald. in *d. l. ſi infanti. C. de iure deliber.* ita voluerit, tamen ſe
ipſum corrigens in *l. apud hoſtes. C. de ſuis & legit.* mutauit opinio
nem, tenens* communem. † Hanc etiam plene tenet Angel. Aret- *
con. 63. *Viſis conſultationibus, num.* 25. *v. ſexto,* vbi, quod ſuus ſem- 41
per tranſmittitur hæreditatem patris ad quoſcunque, etiam ſi dece-
dat ignorans hæreditatem ſibi delatam, allegat tex. in *l.* 1. *C. de iis
qui ante apertas tabul.* quia ſi non repudiauit, dicitur hæres neceſſa-
rius. Alex. *conſ.* 86. *Viſo num.* 3. *ver. non omitto tamen, lib.* 3. vbi-
quod infans in tantum tranſmittit patri hæreditatem maternam,
& fraternam, vt ſi pater illam adeat, cenſeatur pro omnibus filiis
adiuiſſe. † Vltimo facit, quia tres ſunt opiniones, vna gloſſarum 42
quod ſuus iure ſuitatis non tranſmittat, niſi ad matrem, per *dict. l.
apud hoſtes. C. de ſuis, & legit.* ſecunda, quod iure ſuitatis trãſmittat
ad quoſcunque, ſi ſciuit ſibi fauore delatam, tertia, quod ſiue ſci-
uerit, ſiue non, iure ſuitatis tranſmittat ad quoſcunque eum pote-
ſtate ſe immiſcendi, & abſtinendi; non autem, quod ſit infixa hæ-
reditati tranſmittentis. Caſt. *con.* 80. *in prin. lib.* 2. vbi, quod iſta vl-
tima eſt* communis, & quod propterea ſunt faciendæ duæ aditio- *
nes; vna de hæreditate infantis, alia de hæreditate patris eius, &
idem dicit Angel Aretin. *in fi. v. debuerunt itaque.* † Eſt verum, 43
quod multi Doctores conantur defendere patrem contra com-
munem, quod ignorans non tranſmittat, quia qui non tranſmittit
hæreditatem, ſiue infans, ſiue minor, ſiue maior, quia non agnouit,
neque ſciuit, non etiam tranſmittit ius deliberãdi, quia requiritur
ſcientia, quod ſciuerit ſibi delatam. Signor. *con.* 248 *in col. fin. ver.
& hoc puto,* Soc. *in l. qui duos num.* 22. *ff. de reb. dub.* vbi Menoch.
in apoſtilla allegat Rui. *conſ.* 22. *n.* 16. *& con.* 161. *n.* 4. *lib.* 3. *&
con.* 131. *num.* 4. *li.* 4. Tiraquel. *tract. de mort par.* 2. *declaratio.* 5. *nu.*
23. Caſt. *con.* 165. *Super primo, in fi. li.* 1. *& conſ.* 409. *col.* 1. *v. quin-
to dico, li.* 1. *& conſ.* 33. *num.* 3. *li.* 2. † Item, quia ius deliberandi, vt 44
tranſmittatur, requiritur, quod non tranſiuerit annus. Bartol. *d. l.
qui duos, num.* 7. *ff. de reb. dub.* Caſtren. *d. con.* 165. *li.* 1. *in fin. & con.*
33. *num.* 3. *lib.* 2. † Item, quia etiam ſi ignorauerit, & erat minor, 45
tranſmittet beneficium reſtitutionis in integrum, quia eſt læſus.
Signor. *d. conſ.* 248. *in fi.* Alex *conſ.* 86 *Viſo n.* 2. *ver. idem iuris, li.* 3.
vbi apoſtil. in *v. integrum,* dat concord. † Imo, quod hæres igno- 46
rans hæreditatem ſibi delatam, quando non eſt minor, non tranſ-
mittat, neque hæreditatem, neque ex capite ignorantiæ benefi-
cium reſtitutionis in integrum, plene Alex. *con. deciſiuo,* 163. *Viſo
proceſſu, in princip. li.* 2. vbi, quod non vidit aliquem contradicen-
tem. † Et idem Alex. *d. conſ.* 163. *num.* 3. *lib.* 2. *v. quia ad hoc poteſt.* 47
declarat, quod detur reſtitutio, quando ignorantia proceſſit ex ab-
ſentia probabili hæredis, qui deceſſit, & apoſtilla ibi in *ver. ſecus,*
approbat hanc declarationem; quaſi conſilians eum contrarias op-
niones. † Sed iudicio meo non eſt bona, quia quælibet iuſta igno- 48
rantia ſufficit, vt detur reſtitutio hæredi eius, qui ignorans non
adiuit, vt tenet Alex. *conſ.* 169. *num.* 14. *li* 2. † Declarat ſecundo 49
Alex. *dict. conſ.* 163 *num.* 3. *ver. vnde & ſecundo, lib* 2. vt non com-
petat ex illa cauſa, quæ in libello non eſt petita, quia agens ex vna
cauſa, & probans ex alia non obtinet. † Declarat etiam Alex. *dict.* 50
conſ. 163. *num.* 5. *& ſequent. lib.* 2. quod competit reſtitutio petita
aduerſus præſcriptionem lædentem, ſi petatur, ſed ſi de præſcri-

deliberandi,vt apoſt.ad Alex.*d con. 89.in v. non adita*, quę dicit
quod fruſtratoria eſt hęc diſputatio,ſi adeſt ſtatutum,prout quaſi
vbique, quod poſſeſſio defuncti continuet in hęredem, quia in-
ducit tranſmiſſionem.†Declara,quod filius imo tranſmittat etiam 68
hęreditatem matris ad aſcendentes,ſeruari de conſuetudine,& eſ-
ſe de iure,dicit Caſtillio *con.6.Supponitur,n.4.v.amplius tenent* vbi
allegat tex.& glo. & dicit indubitatiſſimũ, quia ſicut deſcenden-
tibus fit tranſmiſſio,ita aſcendentibus,& plenius *con.39.* quod eſt
*vltimum,n.5.*per *l.C.de iis,qui ante apert.tab.* & gloſ.ibi,& in *l.2.
C ad Sen.conſ.Orſician.*†Et idem,quod de materna, dicit,de hęre- 69
ditate aui,in cuius poteſtate nepos non erat,quia eam non aditam
tranſmittit matri.Caſtil.*conſ.6.num.5.& 6. ver. Amplius ipſis pu-
pillis.*†Et multo magis tranſmittit hęreditatem paternam non adi- 70
tam matri ſecundum*communem,de qua Caſtil.*d.conſ.39.n.4.& *
num.6.*† Et quod materna tranſmittatur ad deſcendentes. Caſtr, 71
*con.86.n.2.v.nam hæreditas materna,li.2.*Ang.Aret.*con. 63.n.31.
v.non obſtat,quod hæreditas matris,& con.*80. *Quantum ad primũ,
n.4.v.ſi autem de aditione.*Caſtillio.*d.con.6.n.4.v amplius* & ple-
nius *conſ.39.num* 5.Vide, *Ius adeundi quando tranſmittatur , vel
non Conc.*585.Vide Caſtr. *con. 359. in fi.li.2.*vbi, quod filius † ex 72
ſecundo matrimonio non tranſmittit hęreditatem matris ad fra-
tres ex latere patris,ſed deuoluitur ad fratrem vterinum ex primo
matrimonio , qui præfertur in bonis maternis fratribus ex latere
patris.†Declara ſecundum Bart.*con.75. In quaſtione,n.2. vſque in
fi l. 2.* quod hæreditas matris ſecundum *l. ſi infanti.§.ſi vero. C.* 73
de iure deliber. quæ loquitur ſecundum tempora antiqua, vt hæ-
reditas non adita per infantem non tranſmittatur,niſi ratione ſui-
tatis , ſed habeatur pro non delata,& ſic antequam eſſet introdu-
ctum ius deliberandi,ſuperuenit *l.cum in antiquioribus.Cod.eodem,*
quæ introduxit ius deliberandi , ideo licet non tranſmittatur hæ-
reditas nan adita ,bene tranſmittitur ius adeundi, & ita etiam te-
net *conſ.76.eod.li.2.* quod eſt Franciſci Maffæi de Eugubio. †De- 74
clarat Angel.Aret.*con.63.n.31. v. non obſtat.* quod hæreditas ma-
tris bene tranſmittitur ad decedentes beneficio *l.1.Cod. de iis,qui
ante apert.tabul.*ſed ad aſcendentes,& alios non,quia ceſſat ſuitas,
& dicit communem,& hoc procedit,quando non fuit adita,ſi ve- *
ro fuit adita,bene tranſmittitur ad quoſcunque.Ang.Aret.*dict cõ.
80.n.3 & ſeq.v.quoad ſecundum,*& ita etiam apoſt.ad Alex. *conſ.
172.n.4.li.6 in v.adita,*& alij ſupra in *v. & quod materna,*& in-
fra *n.113.v.limita quia lib.*†Extende,vt procedat, etiam ſi hæres
peteret reſtitutionem in integrum ex perſona minoris;quia non 75
competit Bal.*conſ 301.n.4.lib.4.*vbi recitat opin. & videtur hanc
partem tenere Anch.*conſ.362. de viribus.*Vide,*Reſtitutio in inte-
grum non datur maiori hæredi minoris multis caſibus,& quando ſe-
cus,Conc.*188.†Contrariũ,quod tranſmittat reſtitutionem in inte-
grum,Cum.*conſ.120.n.2.*† Imo ſi moritur frater ſuperſtite ſoro- 76
re vterina infante hærede,quæ moritur non adita , tranſmittit pa- 77
tri,qui poteſt adire ratione ſuitatis,& etiam petere reſtitutionem
in integrum,quæ non negatur Anch.*con.252.v.ad ſecundum ,vſ-
que in fi.*†Amplia , quia hæreditas delata non adita à tranſuerſali
nõ trãſmittitur ad fiſcũ,neq;ad extraneos.Dec.*con.448.n.* 28.Iaſ. 78
& alij in *l.ſi quis mihi bona.§.ſi quis plane.ff.de acquir. hæred.*Boſſ.
tit.de publ.bonorũ,n.16.& 17.& quod hæreditas patrui non trãſ-
mittatur extraneis,eſt tex.in *l.quoniam ſororẽ.C.de iure delib.*† Re-
ſtringe,quia licet extranei non tranſmittant hęreditatẽ nõ aditã,ſi 79
intra annum decedit hæres ;tamẽ trãſmittũt deliberandi intra re-
ſiduũ anni.Caſt.plene *con.33.n.2.li.2.*Vide,*Ius deliberandi quan-
do,& à quibus tranſmittatur,vel non Conc.*586.†Reſtringe ſeu de-
clara,quia tam aſcendentes & deſcendentes,quam etiam trãſuer- 80
ſales vſq;ad tertium gradum tranſmittunt ad quoſcunq; hæredes
extraneos hæreditatem damnati ſibi ex liberalitate Principis reſer-
uatã,& donatam,per *auth.bona damnatorũ.C.de bonis proſcript.*nam
ibi Imperator vult,quod ſi extant tales perſonæ, nõ fiat cõfiſcatio
fiſco,niſi in crimine læſæ maieſtatis,dicunt Bart.& Franc. Tigrini
in *con.157.Super iis n. 2.& ſeq.li.* 1. quod ſicuti acquiritur fiſco
ſine agnitione,& non tenetur vltra vires hæreditarias, ita iſti,qui
habẽt ex largitate ab Imperatore,acquirũt ſine agnitione,& trãſ-
mittũt ad quoſcunq; extraneos,& non tenẽtur vltra vires hæredi-
tatis,licet nõ faciãt inuentariũ.†Amplia, quia hæreditas patrui nõ
tranſmittitur per neptẽ ex fratre, neq;in trãſuerſalẽ ſuccedentem 81
l.ſi ſorori.C.de iure delib.l.1.§ in nouiſſimo.C.de caduc. tollen. Bart.
conſ.12.li.1.†Extẽde, quia frater nõ trãſmittit hæreditatẽ defun- 82
cti fratris filio ſuo niſi ſciuerit fratrẽ defunctũ, & teſtatum fuiſſe.
Alex.*con.121.Viſo proceſſu,n.7.in fi.v.plus dico,l.1.*†Et hæc ſciẽ- 83
tia mortis licet de facili inducatur,non tamen ita de facili induci-
tur ſcientia,quod ipſum fratrẽ inſtituerit , quæ debuit probari ad
effectũ trãſmiſſionis.Alex.*d.con.111.n.8.v ſed non probatũ ,lib. 1.*

†Imo

84 †Imo dato, quod frater ſciuerit fratrem mortuum, & fuiſſe fra-
trem ſuperſtitem hæredem, ſi non probatur aditio hæreditatis,
non probatur transmiſſio hæreditatis filij ſuperuiuenti fratris hæ-
redis, qui & ipſe poſtea deceſſit. Alexan.*d.con.*121.*n.*8.*ver fortius*
85 *etiam videtur, li.*1.†Declara, quia licet hæreditas tranſuerſalium
non adita non tranſmittatur etiam ad ſuos, bene tranſmittitur ius
deliberandi, quatenus defunctus hæres, qui non adiuit intra an-
num datum ad deliberandum, deceſſerit, quod tempus debet pro-
bari, quod non aduit, quia intra annum deceſſit, ex quo eſt de
ſubſtantia tranſmiſſionis iuris deliberandi, alias non poteſt filius
talis mortui adire. Alex *conſ.*121.*col.*3.*in fi n.*8.*& vel.*4.*in pr.v.nec*
86 *obſtat, ſi dicatur, lib.*1. Vide Anchar.*conſ.*362.vbi tenet, quod non
tranſmittat, ſed ibi caſum ponit diuerſum, quando pater adiuit ſo-
lus ſine minore, quia eſt nulla aditio, & ideo cum ſit pater in cul-
pa non reſtituitur ex clauſula generali, neq; ex perſona minoris,
vt excludat alios, maxime quia mens defuncti veriſimilis eſt, quod
87 alij ſuccedant. † Limita, quia ſtante ſtatuto (prout Bononiæ) ſu-
per quod conſulit Anch.*conſ.*354.*Quidam Antonius*, quod hære-
ditas tranſmittatur ad quoſcunq; tunc ſi eſt delata, tranſmittatur
indiſtincte ad quoſcunq; vt idem Anch. *in fi.d.conſil.* Alex.*conſil.*
88 211.*Viſo themate, n.*2.*li.*7.vbi dicit idem in ſtatuto Imolæ.†Limi-
ta, quia quicunque, ſiue tranſuerſalis, ſiue deſcendens, cui delata
eſt hæreditas, ſi ſciuit delationem illam, tranſmittit ad filios ſuos,
videlicet ius deliberandi, & filiis competit reſtitutio in integrum,
89 Bartol.*conſ.Factum proponitur, in fi.v.queritur, vtrum, lib.*2. † Li-
mita in monacho, qui tranſmittit hæreditatem ſibi delatam, & nõ
aditam monaſterio; quia æquiparatur infanti Bald.*conſ.*479.*Ma-
gna queſtio, per tot.lib.*5. vbi loquitur quacunque hæreditate &
licet contrarium teneat, *conſ.* 182.*& conſ.*439.*li.*5. tamen pri-
mã tenet Caſt.*conſ.*34.*in fi.li.*1. Vide, *Hæreditas delata, & non adi-
ta defertur proximioribus defuncti primi, & quando tranſmittatur,*
90 *&c.Conc.*18.†Extẽde in legato facto monacho, quia etiam ſi mo-
riatur, antequam acceptauerit, tranſmittit ad monaſterium. Caſtr.
91 *conſ.*34.*in fi.li.*1.†Limita, quia auus, & auia ſuccedentes nepoti,
tranſmittunt ius deliberandi ad ſuos hæredes, ſi ſciuerunt hæredi-
tatem delatam, & mortui ſunt intra annum à die delatæ hæredi-
tatis, & hoc ſiue in totum, vel parte ſit delata. Caſt.*conſ.*165.*Su-
92 per primo, in fin.lib.*1.*& conſ.*300.*Super primo, in fin.li.*1.†Limita,
quia ſuus hæres, ſiue ſit infans, ſiue non, quia ipſo iure, & ſine
aditione eſt hæres, tranſmitit hæreditatem non agnatam ad
quoſcunque, Cuman.*conſ.*130.*Nobilis domina, in princip.*& hoc
procedit in ſola hæreditate paterna, in ſuo hęreditate ſecundũ Bal.
*conſ.*301.*in fi.li.*4.vbi, quod intelligitur *l.apud hoſtes.C.de ſuis, &
legi.*ſecũdum*omnes modernos, & idem tenet Ang.*conſ.*241.*col.*
2.*v.ſed odio*, vbi. quod ita tenent Bart.in *l.ſi infanti.n.*10.*C.de iure
delib.*& pro eius opinione conſuluerunt plures Doctores Peruſini,
& totum Collegium Peruſij, concord. Ful.*conſ.*64.*Franciſcus Sar-*
* *ra* Signor. *conſ.*107.*n.*7. & quod ſuias operatur tranſmiſſionem
* hæreditatis non aditæ, communem * dicit Alex, *conſ.*20. *in princ.*
* *lib.*1.vbi de magis * communi, vbi quod ſuitas inducit accep-
* tationem, et communem, Anch.*con.**dicit 352.*in fi.& con.*407.*in*
93 *princip.*, & communem dicit *conſ.*242.*in prin.* † Et quod ſuus
tranſmitat ad quoſcunque extraneos etiam non aditam hærediatẽ
communem*dicit Signor.*conſ.*226.*circa fi.ver.ex iis concludo.*vbi
quod in iudicando ab hac non eſt recedendum, & tollit omnia
contraria. Caſtil.*conſ.*6.*Supponitur n.*2.*&* 4.*conſ.*39. quod eſt *vl-
timum, n.*4.*& ſeq.*maxime *n.*6.Caſt.*conſ.*22.*n.*3.*v.ſed remanet du-*
* *bium, li.*2.*& conſ.*43.*Subſtitutio, in prin.li.*2.vbi dicit*communem
Bartol.*conſ.*23.*Nicolaus Fei, in pr.v.& primo opinio, lib.*1.vbi, quod
in ciuitate Peruſij omnes indubitanter ita tenent, & ibi apoſtilla
in *ver.omnes*, dat concor, & limitationes, & idem prius etiam te-
nuit Sartol.*conſ.*22 *Homo, num.*4.*v.& prædictam opinionẽ*, vbi di-
* cit, quod omnes*hanc tenent, & ibi apoſtilla *ver. extraneos*, &
vtramque opinionem ponit Bartol.*con.*30.*Vannutius, l.*1.ſed tamẽ
hanc eligit, quia vltimo loco ponit, & hanc concluſionem
* veram, & communem * dicit Alex.*conſ.*89.*Viſo puncto, n.*2.*v. &
dato quod, li.*2.*& conſ.*172.*In cauſa, & lite, n.*9.*v.ergo quilibet, li.*
6.vbi dicit communem. Alex.*con.*168.*Viſis, n.*16.*v.nec obſtat, li.*7.
* vbi dicit*communem. † Contrarium verius dicit idem Sig. ex
94 mente gloſſarum *conſ.*178.*Pater deceſſit, in princ.*vbi dicit*com-
munem, quod ipſo iure non tranſmittit ſuus, qui non adiuit, ad
extraneos, ſed hæreditas tranſit venientibus ab inteſtato, & Bar.
*conſ.*23.*in fi.li.*1.*& conſ.*64.*In quæſtione, n.*3.*v.ſecundo dubitatur,
lib.*2.vbi quod ita conſuluit Collegium Florentiæ in ciuitate Aſ-
ſiſij, & non obſtat *l.apud hoſtes. C.de ſuis, & legit*, quia procedit,
quãdo pater deceſſit captiuus, quia prima hora captiuitas fingitur
95 mortuus, & quod hanc tenet Iacob.Butrig.in *quæſt.* † Declara,
quia bene ſuus, qui non adiuit hæreditatem patris, tranſmittit ad
matrem, *d.l.apud hoſtes.C.de ſuis, & legit.*vbi dicit eſſe text. Caſ-
tillo *d.conſ.*6.*n.*2.*&* 3.& communem*dicit *d.con.*39.*num.*4.*& ſeq.* *
vbi, quod ſufficit, quod ſit hæres neceſſarius, licet habeat beneficiũ
abſtinendi, quia nihil refert, vt *d.con*39.*n.*3.†Extende Bart.cõtra- 96
rium, & declarationem, quod filius non tranſmittit hæreditatem
patris non aditam etiam ad matrem, quando extat alius filius, qui
adiuit, ita Bar.*d.conſ.*64.*n.*4.*v.nec poteſt dici, lib.*2.†Declara Alex. 97
*d.conſ.*172.*n.*9.*&* 10.*li.*6.quod filij, qui non adiuerit, non tranſ-
mittunt, quãdo lapſi ſunt 30.anni, ſed illis, qui adiuerunt neceſſa-
rio, accreſcit portio non adita, maxime, quando non relinquerunt
mortui non adeuntes proximiores, & non admittitur probatio per
teſtes dicentes mortuos adiuiſſe, vel hæredes fuiſſe, ſi non reddant
cauſam ſcientiæ. † Declara, quia bene tranſmittit beneficium 98
reſtitutionis in integrum tanquam læſus, quia non adiuit, de qua
concluſiones ſunt non opiniones, quas recitat Signorol. *conſ.*178.
*Pater deceſſit, per tot.*vbi dicit, quod poteſt teneri vtraque opinio,
& quod iudex poteſt gratificari cui vult, vide ſupra *nu.*13.†Extẽ- 99
de, quia imo ſuus, qui nec ſe immiſcuit, nec repudiauit hæredita-
tem paternam, nedum illam tranſmittit ad quoſcunque hæredes,
ſed etiam tranſmittit ius immiſcendi, & abſtinendi. Caſtr.*d.con.*
43.*in princ.lib.*2.Bar. *d.conſ.*23.*ver.beneficium abſtinendi, num.*1.
*in fi.& nu.*2.*li.*1.†Extende, quia imo ſi pater inſtituit filium im- 100
puberem, & eidem ſubſtituit decedenti in pupillari ætate filiam
impuberem, & ambobus decedentibus in pupillari, & ſine filiis,
mandauit bona in pauperes diſtribui, mortuo filio impubere ante
immixtionem tranſmiſit nedum hæreditatem patris non aditam
ſorori cum iure immiſcendi, & abſtinendi, ſed etiam tranſmiſit
ius ſubſtitutionis directæ pupillaris tanquam propriam hæredita-
tem Caſt.*d.conſ.*43.*in princ.li.*2.†Extende, quia filius inſtitutus a 101
patre hæredes cum onere ſoluendi certa legata annua ſub pœ-
na priuationis, ſi decedat minor non ſolutis legatis, non poteſt
dici priuatus quia minor in negligendo conſeruatur illæſus, ideo
hæreditatem tranſmittit ad filiam, & ipſa filia, quæ deceſſit intra
octo menſes, tranſmiſit tam hæreditatem aui, quam patris ad ſuos
hæredes. Caſtr.*conſ.*47.*in prin.lib.*2.†Declara, vt procedat, quan- 102
do filius eſt hæres patri nõ exiſtenti in aliena poteſtate, quia ſi pa-
ter eſt in poteſtate aui, non tranſmittit filius hæreditatem non
aditam ex capite ſuitatis. Cuman.*d.conſ.*130.*n.*3.*v.ſupereſt ad ob-
iecta.*Fulg.*conſ.*64.*in princ.*vbi, quod ceſſante ſuitate hæreditas nõ
adita non tranſmittitur, quia non ſui etiam filij reputantur extra-
nei. † Imo, quod non tranſmittat ſuus hæres hæreditatem non 103
aditam ad extraneos, ſed bene ad deſcendentes, & aſcendentes, &
idem in infante tenet Fulg.*conſ.*180.*ver.circa primum*, vbi, quod ita
ſunt diſtinguendæ gloſ. quæ dicunt ſuum non tranſmittere, vide-
licet extraneo. † Et quod hæreditas non adita tranſmittatur ad 104
ſuos hæredes, eſt clarum ſecundum veras, & communes * concln- *
ſiones, vt dicit Alex. *conſ.*185.*Viſo titulo, n.*20.*ver vndecimo non
obſtat, li.*2.†Extende, quia filius non infans ratione ſuitatis tranſ- 105
mittit hæreditatem paternam non aditam ad quoſcunque hære-
des. Bald.*conſ.*204.*circa med.ver.quia lex apud hoſtes, lib.*5. Angel.
*conſ.*54.*Venientibus, in pr & conſ.*83.*Subtiliter, in pr.*Fulg.*con.*64.
*in princ.*Anch.*conſ.*252.*Frater clariſſime, in princ.* vbi dicit*com- *
munem.†Extende, quia filius nedum tranſmittit hæreditatem 106
non aditam ſibi delatam a iure communi, ſed etiam ſi eſſet delata
iure ſtatuti, & iure ſpeciali, puta quia maſculus excludat fœmi-
nam, quia adhuc tranſmittit, licet non adiuerit. Alex. plene *conſ.*
20.*Viſo proceſſu, per tot.*vbi apoſt.magna *lib.*1.dicit*communem, *
licet pro vtraque parte alleget. † Extende, quia imo filia excluſa 107
à ſtatuto ſtantibus maſculis, quia non deſinit eſſe ſua, quando ſta-
tutum mandat eam dotari, quia dos ſuccedit loco legitimę, vel
quando habet legitimam, vel aliquid ex teſtamento, tranſmittit
vigore ſuitatis hęreditatem non aditam, ſecus, ſi omnino eſſet ex-
cluſa, vel exhęredata; Alex *conſ.*131.*Tranſmiſſum eſt per tot.li.*
1.vbi apoſt.in *ver. teneo.*citat Iaſ.*conſ.*105. *col.fi.& conſ.*171.*col.*
7.*li.*4.†Extende in poſthumo nato, & extracto de ventre matris, 108
quia licet momento vixerit, tranſmittit hęreditatem ad quoſ-
cunque; quia ſuitas hoc operatur, etiam ſi non haberet tutorem.
Angel.*conſ.*51.*Si modo Notarius, num.*3.*ver.nunc igitur.*vbi, quod
indigeret hęc quæſtio declaratione Cæſarea propter *l.ſi infanti.
C.de iure deliber.*†Extende, quia filius, ſiue ſit hæres in totum, ſiue 109
pro quota, ſemper tranſmittit partem ſuam hæreditatis paternę ad
quoſcunque hęredes etiam extraneos, ratione ſuitatis, plene An-
gel.Aret.*conſ.*63.*Viſis, conſultatione, num.* 7. *ver.venio ad ſecun-
dum.*†Extende, vt procedat etiam ſtante ſtatuto; quod ſtantibus 110
maſculis fœminę non ſuccedant, quia ſi extat maſculus, qui non
adiuit, nedum tranſmittit partem ſuam de iure communi debi-

tam,ſed etiam partem ſororis excluſæ vigore ſtatuti, pleniſſime
Angel. Aret.*conſ.63.Viſis conſultationibus,nu.7.& ſeq. ver.ſed du-
bium,vſque in fi.*vbi pro vtraque & hanc partem tuetur veram,&
reſpondet ad contraria omnia maxime à *n.14.v.ſed tamen iis non
obſtantibus,*vbi maxime mouetur, quia ſtatutum dicit, ſtantibus
maſculis fœminæ excludantur,ſeu non admittantur,quia ſola exi-
ſtentia maſculorũ operatur,& quia ſunt ablatiui abſoluti impor-
tantes conditionem, & quia ſufficit, quod momento fœmina ſit
excluſa,& quia tale ſtatutum habet duo capita,vnum incluſiuum
maſculorum,& alterum excluſiuum fœminarum, quo caſu fœ-
mina habetur,ac ſi non extaret. †Contrarium allegat idem Ang.
Aret.*d.conſ.63.n.7.& ſeq.v.ſed dubium,*quod filius,qui non adiuit
& mortuus eſt,non tranſmittat partẽ fœminæ excluſæ,quia filius
non habet iſtam partem fœminæ iure ſuitatis,ſed beneficio ſtatu-
ti,item quia ſtatutum intelligitur ſtantibus maſculis, qui ſucce-
dant,item quia ſi non adiuit,neq;ſigna aditionis fecit,non videtur
quod tranſmittat in præiudicium fœminæ exiſtentis, & quia niſi
nudum nomen ſuitatis non excludit alios, neque ſola exiſtẽtia;
niſi adeant;maxime quia ſtatutum recipit paſſiuam interpretatio-
nem.†Declara,idem Angel. Aret.*d.conſ.63.*maxime *n.14.ver. ſed
tamen iis non obſtantibus,*vt procedat extenſio, quando fœminæ
penitus à ſtatuto ſunt excluſæ,contrarium,quando maſculus abſ-
tinuiſſet,quia tunc non tranſmittit,& ita loqui contraria,demon-
ſtrat *n.32.& ſeq.*ſi vero maſculus non eſſet ſuus,vel non agnoſ-
citur,eſt controuerſia,quod non trãſmittit,per allegat *in d.con.63.
num.9. & ſequen. ver.quarto.*in contrarium allegat gloſſ. & alio
*n.34.& ſeq.v.nec obſtat,l.2.*vbi quod verior,& cõmunis*gloſ.eſt,
quod tranſmittat.†Limita, quia liberi tranſmittunt hæreditates
aſcendentiũ ſuorum etiam ceſſãnte ſuitate ad deſcendentes ſuos
etiam ſi nõ adiuerint,ex æquitate *l.vnica.Cod.de iis,qui ante apert.
tabul.*Ang.*conſ.54.Viuentibus in princ.*vbi quod hæc eſt vera opi-
nio,quod paterna hæreditas nõ adita ad omnes tranſmittitur pro-
pter ſuitatem,materna vero tranſmittitur ſolum deſcendentibus.
Ang.*conſ.83.in princ.*& *conſ.241.Dominus Bernard.in princ.* vbi
quod omnes*hoc tenent,quod tranſmittitur ius adeundi hæredi-
tatem patris deſcendentibus intra 30 annos.Bar.in *l.ventre.n.28.
ff de acq.hered.*Caſtr.*conſ.86.Viſis,& conſideratis,lib. 2.col.2.ver.
tam hæreditas materna,& conſ.138.In cauſa,quæ vertitur,in fi.lib.
1.*Ang. Aret.*conſ.63.Viſis.n.31v.non obſtat.*Alex.*conſ.63.In dubi-
tatione,in pr.lib.5.v ſecundo.*†Extende,vt procedat limitatio,quod
tam mares, quam fœminæ deſcendentes tranſmittunt hæredita-
tem patris,& matris non aditam in deſcendentes, & nepotes,et-
iam ſi non eſſent concepti tempore mortis aui, de cuius hære-
ditate agitur. Rom.*conſ.442.Vt deciſionem, colum. fi.v. ex perſona
vero.*†Extende, quia filia tranſmittit hæreditatem patris etiam
particularem non aditam ad quoſcunq;ſecundum * communem,
de qua Bartol.*conſ.22. Homo.n.4.lib.*1.vbi apoſtill.in *v.extraneos,*
allant concor.plurimos.†Extende, quia hæreditas patris acquiri-
tur filio monacho etiam ignoranti ratione ſuitatis, & ipſe tranſ-
mittit in monaſterium,ſi moritur, antequam adiuerit. Caſtrenſ.
*conſ.34.Ego Paulus,in fi.li.*1.†Declara,prædicta omnia, quæ di-
cuntur,videlicet deſcendentes hæreditatem aſcendentium etiam
non agnitam ad parentes,& aſcendentes quoſcunque tranſmitte-
re, procedere, quando deſcendentes ſunt ſui hæredes, ſi verò
non ſunt ſui tunc tranſmittunt. Fulgoſ.*conſ.87.Viſis ſuperius al-
legatis,in fi.num.*4.vbi,quod ita procedit *l.apud. hoſtes.C.de ſuis,
& legit.*& propterea tenet *conſ.84 propoſita quæſtione.in pr.*quod
filia non tranſmittat hæreditatem matris fratri,etiam,quod ſit im-
pubes,ſed non adita accreſcat ſororibus vtrinque coniuncti etiam
ante ſtatuto Brixiæ,quod frater excludat ſororem,quia non ha-
bet locum in fratre ex latere patris, tamen quando ſorores ſunt
vtrinque,& hãc tuetur Bartol.*conſ.66.In quæſtione,li.*2.vbi,quod
ſemper fuit in hac opinione,quod hæreditas matris non tranſmit-
titur non adita. † Et ideo hæreditas matris, vel patris delata
emancipato, licet tranſmittatur ad quoſcunq;deſcendentes, non
tamen ad tranſuerſales,vel extraneos.Bart.in *l.1.& in l. ventre.ff.
de acquir.hæred.*Soc.*cõſ.34.n.7.li.*4.Crau.*conſ.222.in fi.v. nec ob-
ſtat.*vbi plures citat.†Reſtringe,quia ſoror impubes non trãſmittit
hæreditatem maternam fratri,& tranſuerſalibus,Fulg. *conſ.84.In
propoſita quæſtione,in princ,*imo neque auiæ maternæ.Bart,*d.conſ.
66.li.*2.quia mater non habet in poteſtate. † Reſtringe,limitatio-
nem,vt non procedat,quod filius moreretur non adita hæredita-
te aſcendentis,quia non tranſmitteret ad alios aſcendentes, ſicut
ad deſcendentes, quia par ratio non concurrit, & ſpecialia non
extenduntur.Cuma. *d.conſ.130 n.3.& 4.ver.ad ſecundum*, vbi
dicit communem*opinionem.Ang.*con.101.Conſiderandum eſt,in
fi.*qui loquitur in filio; qui non tranſmittit hæreditatem matris
auo,vel auiæ,& *conſ.83.in princ.*vbi,quod materna non trãſmitti-
tur,niſi ad deſcendentes.†Contrarium, quod imo filius tranſmit- 121
tat hæreditatem paternã non aditam matri. Bald. *conſ.451.Viſo
puncto,in fi.li.*5.vbi,quod tranſmittitur aſcendentibus, & deſcen-
dentibus,non autem extraneis,ſed non eſt contrarium, quia lo-
quitur de paterna, ideo ratio ſuitatis poteſt procedere, & hanc
partem tenet Cuma.*conſ.120.n.2.v.niſi hic dicatur,*vbi, quod pu-
pillus ſingulari iure tranſmittit hæreditatem aſcendentium ad aſ-
cendentes. Vide tamen Fulg.*conſ.84.in princ.*qui videtur tenere,
quod neq; patri tranſmittatur,licet non dicat expreſſe. †Declara, 122
vt per Alex.*conſ.168.Viſis & põderatis,n.17.v.& ſi diceretur,l.7.*
quia hæreditas quæcunq;tranſuerſalium traſmittitur ad aſcenden-
tes quoſcunque, matrem,auiam, proauiam,quando ille aſcen-
dens, cui tranſmittitur, eſt aſcendens tam primo mortuo,cuius
eſt hæreditas,quam etiam ſecũdo cui erat delata,& nõ adiuit,quia
tunc tranſmittitur,quia tunc ſicuti hæreditas aſcendẽtium tranſ-
mittitur ad deſcendentes,ita è conuerſo,licet apoſt.ibi dicat non
reperiri iure cautum.†Reſtringe,quia hæreditas matris non adita 123
regulariter non tranſmittitur per filium etiam ad ſuos hæredes.
Caſtr.*conſ.350.n.3.v.ſuper ſecundo,li.*1. †Prout etiam è conuerſo 124
mater non tranſmittit hæreditatem filiæ non aditam,ſed defertur
proximiori.Caſt.*d.conſ.305.Primum dubium,in fi.v.ex iis relinqui-
tur.li.*1.†Si tamen filius deceſſiſſet intra annum à die delatę hæ- 125
reditatis,& habuiſſet tutorem,qui ſciuiſſet eam delatam,tranſmit-
tet ius deliberandi,*l.cum in antiquiorib.Cod.de iure delib.* vbi Bar. 126
& alij Caſt.*conſ.305.n.3.v.ſuper ſecundo,l.*1.†Imo quatenus nec
hæreditas eſſet tranſmiſſa,nec ius deliberandi, minor tranſmittit
ius reſtitutionis in integrum de iure cõmuni.Caſtr.*d.con.305.n.3.
li.*1.vbi apoſt.†Cõtrarium,quod imo filius tranſmittat hæredita- 127
tem patris,& matris ad ſuos deſcendentes etiam vt adeundam, 128
vt non aditam.Caſt.*conſ.138 in fi.li.*2.†Limita,quia quod dicitur
de patre,qui poteſt adire ſuo hæreditatem filio infanti delatam,
procedat etiam in auo,quia poteſt adire hæreditatem nepoti in-
fanti delatam. Bald.*conſ.109.Viſo dicto puncto, circa med.v.nec ob- 129
ſtat,lib.4.*quod eſt Marci de Peruſio.† Limita,quando inſtitutio
eſt in re certa,quia tunc tranſmittit inſtitutus in re certa ad quo-
ſcunq;extraneos hæredes,ſiue inſtitutio proueniat à patre, ſiue
quibuſcunq;extraneis. Alex.*conſ.2 1. Viſo themate.n.2.li.7.*

Tranſmittit ſuus præcedens ius dicendi teſtamentum nul-lum,& quæ alia tranſmittat. CONCL. 371.

TRanſmittitur †ius dicendi teſtamentũ nullũ per filium,qui 1
ſuus erat,& fuit præteritus,ſi præcedat antequam querelã
inſtituerit,vel præparauerit, ideo mater poterit, quæ eſt
hæres filij,dicere teſtamentum nullum pro eo. Oldrad.*conſ.* 170. 2
thema tale eſt,Titius,v.quinto quæritur,n.15.†Declara, quia que-
rela dicendi teſtamentum nullum, vel agendi ad ſupplementum
non præparata non tranſmittit ad fauorem, & alios extraneos,
ſed bene ad filios,Bal.*conſ.427 in fi.ſecundus caſus,lib.3. & conſ.
163.Super eo,n.7.v.non obſtat,lib.*4.qui loquitur in querela dona- 3
tionis inofficioſæ. † Et dicitur præparata querela, ſi eſt lis con-
teſtata ſuper ea, alias non niſi ex cauſa legitima fuiſſet impe-
ditus,vt quia non erat adita hæreditas. Iaſ.*l.cum.mota, nunc, & 4
ſequent.C.de tranſact.*†Amplia, quia filia tranſmittit legitimã ſuã
vt legitimæ ſupplementum ad ſuũ hæredẽ,etiã ſi ſit hæres extra-
neus.Bal.*conſ.427.Duo erant fratres l.3.*Alex.*conſ.188.Conſidera- 5
tis verbis,in princip.li.6.*†Extende,vt procedat ampliatio, etiam ſi
pater legauerit filiæ iure inſtitutionis pro dote,cũ nuberet,quia vſ-
que ad quantitatẽ legitimæ debitæ trãſmittit,quia repellitur ex ea
omnis conditio, ſecus eſt pro quantitate legati conditionalis
ſupra legitimam. Baldus *dict.conſcientia.429 libro* 3.vbi eſt caſus. 6
Anch.*conſ.407. In primo quæſito in princ.*† Amplia,quia ſuus tranſ-
mittit hæreditatẽ patris nõ aditã ad quoſcũq;hæredes.Bal.*con.*204.
*Viſo themate,circa mediũ.li.5.v.quia lex.*Anch.*conſ.407.in princ.* 7
†Et quod hæres,qui moritur ante aditam hæreditatem,ex poten-
tia ſuitatis tranſmittat ad hæredes extraneos,eſt magis*opinio,vt
atteſtatur Alex.*conſ.71.Ponderatis nu.1.in fin.ver.& quod hæredi-
tas,li.*2.Vide omnino Soc.*reg.6.Hæres ſuus hæreditatem non adi-
tam ad quoſcunque hæredes extraneos tranſmittit,* vbi reſtringit in 8
ſex caſibus,quos videas.†Extende,vt procedat etiã in filiis Iudeo-
rum,quia ipſi quoque dicuntur hæredes ſui, quia ſunt in patria
poteſtate. Alex.*d.conſ.71.n.2.v.nam etiam Iudei,l. 2.& conſ.6.*Pa-
riſ.*conſ.2.n.9.li.*2.Vide ſupra, *Tranſmitti quæ poſſunt, & quæ non* 9
*Concl.*369.†Reſtringe ampliationem tribus modis, de quibus
Soc.in *Reg.1.Hæreditas ex ſuitatis beneficio tranſmittitur,* vbi
limitat tribus modis,primo,niſi prius repudiaſſet, ſecundo,niſi

excl n

excludatur fœmina,tertio , niſi à ſuo eſſet petitum ius deliberan-
di.Vide, *Hæreditas delata,& non adita.Con.* 18.*n.* 13.*& ſeq.* Vide,
Suitas operatur multa. Conc. 883. Vide , *Inoſſicioſi querela intra*
quantum tempus proponenda.Conc. 170. Vide Concluſionem pro-
xime præcedentem.

Tranſmittit non poteſt ius nondum competens defuncti etiam ad liberos,& quando ſecus. CONCLVS. 372.

1 TRanſmitti† non poteſt ius nondum competens etiam ad li-
beros,*l.vnica.C.de caduc.toll.§.pro ſecundo.*Oldrad.*cõſ.*323.
*n.20.præterea ius,quod non cõpetit.*Bal.*conſ.*131.*Circa prædi-*
*cta.in pr.v.nec obſtãt,l.*2.quia nemo in aliũ trãſferre poteſt, quod
ipſe non habet,Bal.*conſ.*132.*Quanquam ſuper hoc,circa med.ver.*
*ſciendum eſt enim.li.*2.Anchar.*conſ.*354.*Quidam Antonius.nu.*7.
2 Vide,*Pater tranſmittit filio multa,& quæ.Conc.*129.†Et dicitur ius
nõ cõpetere,quando hæres,qui debet tranſmittere, neſciuit hære-
ditatem ſibi delatam;ideo vt ſit locus tranſmiſſioni ex teſtamento,
hæres debet ſcire teſtamentum,item teſtatorem mortuum,ſeu te-
ſtatorem defunctum,& ſe hæredem inſtitutum;ſi vero ab inteſta-
to,debet ſcire mortem defuncti,& proximiorem in gradu.Bart.in
l.qui duos,col.fin ff.de reb.& not.in *l.cũ in antiquioribus. C.de iure*
*delib.*Bar.in *l.bonorum.ff.de bon.poſſ.tit . generali.* Vide , *Aditio hæ-*
reditatis eſt neceſſaria, vt agere poſſit hæres tanquam hæres. Concl.
3 188.†Amplia,vt procedat,etiam ſi in eo,ex cuius perſona ius dici-
tur tranſmiſſum,non eſſet in totum excluſiuum,ſed ad tempus,vel
ſub conditione , quia ſi decedat pendente excluſione temporali,
vel conditionali,adhuc non tranſmittit. Bal. *conſ.*132.*poſt med.v.*
*etſi dicatur ſubtiliter,li.*2.vbi,quod ſi ſtatutum excludat filiã , do-
nec ſuperſit maſculus,& mortuo patre,filia excluſa moriatur reli-
ctis filiis;poſtea moriatur ſine filiis maſculus , qui excluſerat filiã,
concludit,quod filij fœminæ nati poſt mortẽ aui nõ admittuntur
ex tranſmiſſione matris,tamen dicit cauſam,concordãdam,quia ſi
4 ſtatuentes interrogati fuiſſent hoc diſpoſuiſſent.†Contrarium te-
net Bal.plene *conſ.*69.*Cum ſtatutum ciuitatis,li.*1.*per tot.* maxime
*n.*2.*vſque in fi.*vbi pro vtraq;parte,& hanc tuetur,quod eſt dupli-
catum *con.*421.*Antiquum ſtatutum.li.*3.Anchar.plene *conſ.* 220.
5 *n.*6.*& ſeq.v.reſtat modo.*†Declara,quia ſi ſtatutum loquitur de fi-
liis& nepotibus,vel deſcendentibus fœminarum,vt non ſuccedãt.
donec extant maſculi,res eſt clara,quia ſtatutum includit,& trãſ-
miſſio eſt ſine difficultate,Anchar.*d.conſ.*220.*n.*4.*v. iſtã eius opi-*
6 *nionem.*† Intelligas declarationem de filiis filiæ nati tempore aui;
quia ſtatutum faciens mentionem de iis intelligitur de natis.Bald.
7 *conſ.*131.*Circa prædicta,n.*3.*li.*2.†Declara,quia vtraq;opinio po-
teſt ſubſtineri,ideo cõcordia eſſet bona.Bald.*conſ.*132.*circa fi.ver.*
8 *& quia ſtatutum,li.*2. † Extende in hærede inſtituto ſub condi-
tione mortis alterius,vel quacumq;alia conditione caſuali ; quia ſi
decedat ante euentum conditionis,non eſt hæres, neq: tranſmittit
9 hæreditatem alicui,Bal.*conſ.*80.*Punctus , ſuper quo in fi.li.*4.†Re-
ſtringe in conditione,quæ licet non ſit purificata,tamen ex vehe-
menti opinione habetur pro purificata.Anch.*con.*354.*n.*5. *& ſeq.*
vbi vult,quod ſi quis inſtituat extraneum,ſi venter prægnans vxo-
ris pariat fœminam,licet non nata fœmina, moriatur inſtitutus,cũ
tamen venter eſſet in ſeptimo menſe , quod vigore ſtatuti tranſ-
mittentis hæreditatem delatam tranſmittit,quia potuit vehemen-
ti opinione ſciri in ſeptimo menſe,an in ventre eſſet fœmina , vel
10 maſculus.† Reſtringe, quia ſufficit quod conditio ſit certa in re-
rum natura,licet non apud homines, ad effectũ delationis hære-
11 ditatis,vel tranſmiſſionis.Anch.*d.conſ.*354.in fi.†Reſtringe; quã-
do conditio,vel dies non eſſet adiecta inſtitutioni vniuerſali , vel
particulari , ſed eſſet adiecta ſolutioni,quia tranſmittitur,prout in
12 iis,quæ pura ſunt Anchar. *conſ.*407.*In primo quæſito, in pr.* †Re-
ſtringe quando dies,vel conditio eſſent appoſiti filio,vel filiæ in-
ſtitutæ in dote in re certa : quia pro quantitate legitimę reiicitur
omnis conditio,& dies,& eſt locus tranſmiſſioni ſtãte ſtatuto, vel
13 ratione ſuitatis de iure communi.Anchar.*con.*407.*in princ.*†Am-
plia,quia regula eſt,quod tranſmiſſiones hæreditatum quærenda-
rum,& nondum aditarum non fiunt de ſtricta ratione.niſi quate-
nus à lege ſunt inductæ,duplici ratione,quia anima,ſeu animus,in
quo conſiſtit diuiſionis ſubſtantia,non tranſmittitur, ſed moritur
cum defuncto , item quia fictio fundaretur ſuper homine extin-
cto.Bal.*conſ.*132.*Quanquam ſuper hoc,ante med.v.ſupereſt videre.*
Cuman.*con.*130 *Nobilis domina,n.*2.*v.cæterum.*qui dicit hanc eſ-
ſe regulam,cui tanquam Carotio eſt inhærendum,& quod in ca-
ſibus exceptis ſolum eſt inducẽda limitatio.Vide,*ius adeũdi quã-*
*do tranſmittatur,vel non Conc.*575.†Amplia, quia ſubſtitutus ſub
14 conditione,ſi decedat ante purificatam conditionem , nihil tranſ-
mittit.Bal.*conſ.*340.*Dicta domina Beneuẽta,circa fi.l.*4.Rom.*con-*
*ſi.*17.*Viſo puncto,*vbi apoſtil.& loquitur ſiue ſit directa , vel fidei-
commiſſaria ſubſtitutio. Alex.*con.*206.*Ponderatis verbis, n.*2.*ver.*
*quantum vert ad aliud,li.*6. vbi citat infinitos reprobata gloſſ. in
l.is cui ſub conditione.ff.de actio.& obligat.& citat*cõmunem, vbi *
loquitur in ſubſtituto,qui deceſſit ante eum,cui ſubſtitutio fiebat.
Vide,*Legatum conditionale non tranſmittitur.& quando ſecus,&c.*
*Con.*39.†Amplia,quia mater præterita à filio,quæ diu tacuit,non 15
tranſmittit ius dicendi teſtamentum nullum.Bald.*conſ.* 340. *in fi.*
*li.*4.†Amplia,quia ſtante ſtatuto , quod filia donata non ſuccedat 16
patri,vel matri,ſed alij filij, ſi tempore mortis filia erat dotata , &
excluſa,non poteſt trãſmittere deſcendentibus ſuis,quod ſibi non
competit,Rom.*conſ.*442.*Vt deciſionem,in fi.*†Limita;quia ius de- 17
liberandi tranſmittitur à maiore ignorante ſibi competere mediã-
te reſtitutione in integrum,quia ſicut abſentia,ita etiam ignorãtia
præbet cauſam iuſtam,vt detur reſtitutio,ita Soc. qui plures alle-
gat pro vtraq;& hãc tuetur in *l qui duos,n.*25 *ff.de reb.dub.*†Cõ- 18
trarium Anch.*conſ.* 170. *Principaliter contra iſtos.* qui dicit nõ re-
periſſe contradicẽtem.Alex,*conſ.*130.*vol.*2.†Limita,quia licet ius 19
adeundi non tranſmittitur regulariter,tamẽ hæredi infantis com-
petit reſtitutio in integrum ex perſona minoris.Bar.in *l.ſi infanti,*
*col.fi.num.*11.*v.vltimo aduerte.*† Contrarium tenet Cuman. *con-* 20
*ſil.*130.*n.*5.*col.pen.v.ad id vero,vſque in fi.*Bald.*con.*101. *in fi. li.*2.
vbi dicit hanc communem*opinionem.†Declara, quod etiam ſi *
daretur reſtitutio ex capite minoris,quia nõ adiuit,competit intra 21
quadriennium,& non vltra. Cuman. *d. con.*130.*in fi.* † Declara; 22
quia ſi ſumus intra annũ,in quo competit ius deliberandi,fit trãſ-
miſſio iuris deliberandi, non autem fit tranſmiſſio reſtitutionis in
integrum,ita Socin.in *l.qui duos,n.*20.*ff.de reb.dub.* vbi , quod ita
vidit conſultum per Caccialup. præceptorem ſuum , & Corn. &
alios,quia ex quo competit remedium ordinarium,ceſſat extraor-
dinarium , quod dicit notandum in practica , & eſt vtilitas , quia
lapſo tempore ad deliberandum , ſi non competit reſtitutio , non
competit etiam ius ſuper tranſmiſſionis iuris adeundi, quod durat
30.annis.†Limita,quia ius accreſcendi competens inſtituto in re 23
certa dato hęrede vniuerſali,qui non velit adire,vel non nullo da-
to hærede vniuerſali,tranſmittitur ad ſuos hæredes,etiam ſi is;qui
habet tale ius,moriatur, antequam ſit aperta via iuri accreſcendi.
Alex.*conſ.*58.*Habita,n.*4.*&* 5.*v.& attento,l.*3.vbi , quod ita ſoli-
tus eſt tenere legendo,& conſulendo.†Limita,quia filius excludẽs 24
ſororẽ vigore ſtatuti tranſmittit hæreditatem non aditam etiã ad
tranſuerſales nedum pro parte ſua,quam habet de iure communi,
ſed etiam pro parte quam habet de iure ſpeciali, & municipali ad
excluſionem ſororis.Alex.plene *con.*20. *Viſo proceſſu cauſæ per tot.*
*li.*1.vbi dicit*cõmunem,& ibi apoſt. in *v.filias,* quæ dat concord. *
& diſtinguentes,& *n.*9.dicit magis*communem.†Extende , quia *
ſaltem competit hæredi reſtitutio in integrum ex clauſula ,*ſi qua* 25
*mihi iuſta cauſa,*quando filius non adiuit,quia abſens fuit etiam ex
cauſa voluntaria , dummodo ex delicto. Alex.*d.conſ.*20.*in fi.n.*10.
*v.non omitto,l.*1.Vide,*Reſtitutio in integrum datur maiori ex clau-*
*ſula,*ſi qua mihi iuſta cauſa,*integra quantũ tempus,&c Conc.*289. 26
†Reſtringe,vt non procedat limitatio, quando ſuus ſuccederet de
iure ſpeciali contra mentem patris,quia tunc non tranſmittit hæ-
reditatem non aditam.Alex. *d. con.*20.*n.*2.*v.ſeptimo,& n.*8 *v.non*
obſtat ſeptimum.†Limita in iis,quæ ſunt quaſi debita , quia tranſ- 27
mittuntur,vt eſt ius primogenituræ,ius legitimæ,& ſimilium,quæ
non pendent à voluntate eius,de cuius hæreditate agitur,quia cõ-
traria loquuntur in non debitis,nec quaſi debitis, ita Oldrad. *conſ.*
224.*n.*27.*v.nec obſtat* & melius *n.*37.*v. præterea dicebatur,* & de
legitima etiã relicta ſub conditione , vt tranſmittatur , & illius
ſupplementum.Bald.*conſ.*427.*per tot.li.*3.†Et quod ius primoge- 28
nituræ tranſmittatur etiam ad filios primogeniti mortui ante pa-
trem,& ſic pendente conditione,ſiue debeatur ex contracta , ſiue
ex conceſſione principis.Abb.*con.*85.*n.*2.*v.nec obſtat,lib.*1. *& per*
tot.†Limita in eo,quod debetur ſub conditione ex contractu, vel 29
beneficio legis,aut conſtitutione Principis , quia ſi ante conditio-
nem moriatur is,cui debetur , tranſmittit ad hæredes, ſecus ſi de-
beatur ſub conditione ex vltima voluntate, Oldr.*con.*224.*nu.*27.
v.& pro hoc non obſtat ,plene Abb.*conſ.*85.*In præſenti, n.*2.*ver.nec*
*obſtat,li.*1. † Extende , quia conditio implenda ex ſtatuto non im- 30
pleta per defunctũ poteſt impleri per hæredem,prout ius redimen-
di rem venditam à vicino oblato pretio , nam ſi defunctus igno-
rauit,poteſt hæres retrahere,& offerre, vt in ſtatuto Paduano Io.
Baptiſta Roſellus *inter conſ.Caſtr.lib.*2.*conſ.* 249. *Statutũ Padua-*
num,per tot.† Declara; quia facultas implendi conditionem tran- 31
ſit ad hæredem , quando ex implemento conditionis aliquid
acquiritur ei , qui ex implemento conditionis eſt futurus obligari,
li. 2.*Cod.de pact.inter empt. & vendit.* ita Io. Baptiſta Roſellus

Digitized by Google

uer conſ.Caſt.249.v.non obſtat,quod tertio,li.2.† Idem, quando onditio propter rem cõpetit,quia ſi res tranſit ad hæredẽ, trãſit tiam implementum conditionis.Caſt.d.conſ.249.in fi li.2.†Re ringe in donatione cauſa mortis,quæ nõ tranſmittitur,ſi donarius præmoriatur ,niſi donatio faciat mentionem de hæredibus. ald.con.93.Super dictis,li.1.†Limita in eo , quod debetur alicu on vt hæredi,ſed vt filio,vel vt tali,vt in feudo, & ſimilib. quia anſmittuntur,etiam ſi adhuc pũ defectum non ſint quæſita Ol r.con 224 col.pen.n.38.v.reſpondebat,& aliter.† Limita in fidei ommiſſo vniuerſali etiam non acceptato per defunctum , quia anſmittitur.Bald.con.288.Factum tale eſt,quidam ſolus,l.1.Bald. m.319.n.5.li.4. † Limita in fideicomiſſo,ſiue vniuerſali , ſiue articulari,quia transmittitur , dummodo non ſit ſub conditione. al.con,319.Puncta,ſuper quibus,n.6.v.ſuper ſexto, l. 4. † Extene,quia imo etiam fideicõmiſſum conditionale tranſmittitur,quao ſemel fuit purificata conditio viuente ſubſtituto,quia licet moiatur etiam ante factam reſtitutionem re,vel verbo, etiam quod on agnouerit fideicommiſſum,tamen illud tranſmittit. l. 3.de fiicom.vbi Iaſ.l.ſi in perſonam.C.eod.l.cum filio,de leg.1.vbi Doctoes*communiter,quicquid ibi teneat gloſſ.in contrarium, & libei,& hæredes talis ſubſtituti poterunt petere bona teſtatoris vigo dictæ ſubſtitutionis , quæ habuit locũ in perſona eorum patris, um vixit.Guid.Pap.conſ.210.Sempronius, & conſ. 148. D. minus acobus,in fine.†Extẽde,ſiue ſit particulare,ſiue etiam vniuerſale, cogi.§.idẽ Macianus.ff.ad Trebellian.†Limita,quia tranſmittitur is adeundi in hæredem,cui eſt acquiſita hæreditas ipſo iure,vt in io hærede.Bald.conſ.132.ante med.v.ſed regula prædicta,l 4. vbi licit*communem Cuma.conſ.130.in pr.†Declara, dummodo pater,cui filius ſuccedit, non ſit in poteſtate aui,quia tunc non proederet tranſmiſſio. Cuman d.con. 130.n.3.v. ſupereſt ad obiecta. Limita multis modis poſitis per Bar.in l.ventre.ff. de acquir. hæed.quos relatiue refert Bal.d.conſ 132.in med.v.itẽ fallit.l.2.†Linita,quia ſpeciale eſt fauore deſcendentium , quia aſcendentium æreditas non adita tranſmittitur in deſcẽdentes,ideo mater tranſnittit hæreditatem matris ſuæ non aditam filiis propriis.Bal.conſ. 42.Caſus,ſuper quo , in fi. v.ſuper quarto,li.2. Cuman conſ. 111. Domina Lucretia.in pr & conſ.130.n.3.& 4.v.ad ſecundum,vbi, uod non extenditur ad alium caſum. † Extende , quia mater anſmittit hæreditatem non aditã per eam in filium,l.1.C de iis, ui ante apert.tabul.& filius pariter tranſmittit talem hæreditatẽ ı ſuos,imo ſi eſt infans,tranſmittit ad patrem.Cuman.d.con. 111. er tot.†Reſtringe,quia licet hæreditas aſcendentium tranſmittaır etiam non adita ad deſcendentes, non tamen tranſmittitur ad lios aſcendentes. Cuman. d. conſ. 130.n.3.& 4. v.ad ſecundum, bi dicit*communem.

Tranſmiſſio quid operetur. Concl. 373.

TRanſmiſſio† hæreditatis inducta à lege operatur , vt ante aditionem hæreditas ſit tranſlata,vt adeunda,nõ vt adita;& ideo nihil augetur hæredi quoad legitimã,vel Trebellianicã, ocin.in l. qui duos,n.33 ff.de reb. dub. vbi pro vtraq;parte,ſupra, us adeundi quid ſit,& importet. Conc. 574.†Et qui venit ex iure anſmiſſo , ſuccedit primo decedenti non tranſmittenti. Ruin. nſ.39 nu.7.& 8.li.3.†Contrarium, quod imo qui venit ex iure anſmiſſo,non poſſit habere ius tranſmiſſum,niſi adita hæreditatranſmittentium , vide proxima ampliat. Caſtr. in l.ſi quis fium.C.de inoffic.teſtam.†Declara,niſi repudiaret , & vellet ius ex ıceſſorio edicto,vide in reſtrictionibus ſequentibus , & potenus eſt ſucceſſorium edictum , quam ius accreſcendi. Gabr. conſ. 33.n.19.& per tot.li.2.†Amplia,quia ſi tranſmiſſio fiat in plu s,qui non adiuerunt,vltimus,qui vult adire , tenetur ex perſona mnium facere aditionem,alias nõ eſt hæres, veluti ſi mater motur ab inteſtato,cuius hæreditas tranſmittitur ad maſculos vigo ſtatuti Piſani,ſi filij maſculi decedãt non adita hæreditate mais ſuperſtite patre,qui eſt hæres filiorum , & ad quem fit tranſiſſio hæreditatis matris,& mortuo patre filia fœmina , quæ exudebatur à maſculis , ſi vult hæreditatem matris ex tranſmiſſiodebet adire hæred.tatem patris primo loco,poſtea hæreditatem atrum,& vltimo hæreditatem matris, & ſi adiret ſolam hæreditem patris,& matris,non acquireret ex tranſmiſſione, ita Caſtr. nſ.254.Æquiuocatio,col.1.v. in puncto vero , per tot. lib. 1.†Reringe,quia bene filia poſſet venire ex perſona ſua, ſi adita hæretate paterna repudiaret fraternam , quia tunc fraterna efficeretr vacãs,& repudiata;& poſito edicto , an aliquis velit eſſe hæres atrũ ſi non reperitur,tunc per ſucceſſorium edictum poſſet filia perſona ſua adire hæreditatem matris ex ſecundo capite , vnliberi,ita Caſtr.qui pulchre,& plene declarat d. conſ. 254.n.2

v.eſſet etiam alius modus.†Reſtringe, quia licet tranſmiſſio hære- 7
ditatis facta à ſuo in quemcunq; extraneum operetur ; quod non ſit locus ſucceſſorio edicto a l fauorẽ ſubſequentis in gradu, quia donec extat, qui poteſt adire ex iure tranſmiſſo , ceſſat ſucceſſorium,tamẽ fallit ex æquitate,quando filius moritur non adita hæreditate patris relicto ex ſe nepote , quia nepos poterit repudiare hæreditatem patris ære alieno oneratam , & adire ex ſucceſſorio edicto hæreditatem aui , quia ius tranſmiſſum ex æquitate ceſſat. Bal.in d.l qui ſe patris,n.4.v.quid ergo ſi filius.C. vnde l.ſ bi apoſt. in v.nepos,& in ver.tranſmittit. & hanc opinionem fuiſſe Alber. dicit Dec.ibi n.21.qui illam fortiter tuetur,& eſt ratio, quia trãſmiſſio fundatur in æquitate,& in deſiderio auito,de cuius hæreditatis tranſmiſſione agitur , ideo ceſſat,ſi ſupereſt perſona magis dilecta.Iaſ.conſ.201.n.6.cum ſeq.li.2.Socin.conſ.207.n.5. libro 2. vbi,quod ita tenent*cõmuniter Aduocati Florentini, ideo ſemper* ceſſat tranſmiſſio,quando minus dilectus præfertur magis dilecto. Menoch.con.105.n.34.& idem,quando ſupereſt perſona,cui magis debeatur primi morientis hæreditas.Bald.in l. 2.n.3.in fi.C.ad Officia.& in l.1.n.6.de iis,qui ante apert.tabul.Alex.con.108.n.20. li.7.Burſat.con.61.n.4.& 5.lib.1. & ita fuit, in materia ſtatuti Florentiæ Rubr.129.li.2. tranſmittentis dotes ad quoſcunque extraneos,dictum,vt non procedat ſtante nepote ex filio, qui tranſmiſit,etiam ſi nepos repudiat hæreditatem patris tranſmittentis; quia impeditur tranſmiſſio.†Contrarium tenet Caſt.d. l. qui ſe patris, 8
C.vnde li.n.6.vbi,quod ipſo audiente Bal.tenebat,vt ſupra, & ſibi non placet,quia donec extat hæres,qui poteſt adire, non eſt locus ſucceſſorio edicto,ſi nõ eſt hæres,ſuccedit fiſcus, & Corn. ibi n.57.ſequitur Caſtr.quem dicit eſſe opin.Fulgoſ. & quod eſt verior,quam tenent Salycet.Alex.& Moderni, vt ibi Dec.n.21. qui eos citat,licet ipſe contrarium teneat,& hanc communem * dicit* Iaſ.ibi n.42.qui dicit Baldũ ſe correxiſſe, & contrariũ tenuiſſe in l. 2.col.1.ad Officiam.†Declara,quia licet ius tranſmiſſæ hæreditatis 9
non tranſeat ad nepotem,& ſequentem in gradu , donec hæredes tranſmittentis poſſunt adire, tamen interim poteſt accipere hæreditatem ſequens in gradu , qui non eſt hæres tranſmittentis , & retinere,donec aliquis adeat hæreditatem tranſmiſſam,qua aditione facta , tunc tenetur reſtituere is, habuit ex ſucceſſorio edicto, apoſtilla ad Bal.in d.l.qui ſe patris,in v.tranſmittit,n.4. C.vnde li. per l.ſi impubes.§.ſi.ff.de Carbo edicto.†Declara ſecundo,vt in pri- 10
ma reſtrictione ſaltem habet facto edicto , & nullo comparente, qui velit adire ex iure trãſmiſſo.Caſt.d.cõ.254.l.1.per tot.& hoc innuit etiam.Ang.d.l.qui ſe patris,n.4.in fi.col.4.v.ſimiliter nõ eſt vera.†Amplia,quia triplex eſt tranſmiſſio ,& quæ impediat vul- 11
garem ſubſtitutionem,& quæ nõ,late Bald.in l.1.C.de hæred.inſt. n.4.& ſeq.v.ex hoc etiã.†Limita in iis,quæ ſunt iuris,quia trãſmit- 12
tuntur vere,& proprie ad hæredes.Bald.in l.ſi,num.60.v.11.quæro.C.de hæred.inſtit.Vaſq.in l.ſi quis filium.§.in omni,n.7.ff.de acquir.hæred.Dec.in l.qui per ſucceſſionem.ff.de regul.iur.

Tranſſumptum ſcripturæ quando probet , & quando non. Conclvsio 374.

EXemplum † ſcripturæ authenticæ exemplatum ab originali 1
per eundem Notarium,qui de inſtrumento prædicto rogatus fuit,probat quando eſt ſubſcriptum manu publica ab eo , & atteſtatur ſe rogatum. Lap.allegat.78.in pr.per c.dudum,de conuer.coniug.& plene per Franc.Becci.Areti.in ſuo conſil.quod Lap. inſerit in d.alleg.v.in oppoſitũ,n.4.& ſeq.vbi adducit quatuor rationes,& maxime,quia ſuſpecta eſt,l.2.ff de fid.inſt.niſi adiuuetur per ſcripturam non ſuſpectam , prout eſt ſubſcriptio eiuſdem Notarij rogati, ſequitur Riccard.Salycet.in ſuo conſil. quod idem Lapus inſerit d. alleg.78. n.7.& ſeq.Card. Zab. plene con.72.n.7.v.ſed ſi Notarius,plene. Dec.in auth.ſi.quis in aliquo,n.15.C.de edendo.vbi ſequitur Zabar.& dat cõcor.& licet dicat Notarius , hoc eſt exemplum,ſi tamen eſt ſubſcriptum tanquam publicum,probat.quando eſt ſubſcriptum ab eodem Notario & Rom.con. 105. Viſo themate,in fi.v.quoad terrium.Vide,Inſertum non probat,& quãdo ſecus.Conc.193.†Declara tamen,quia ſi tale tranſſumptũ recipit op- 2
poſitiones,maxime,quando eſt ſumptum teſtamenti , debet originale produci,ſi poteſt haberi.Bal conſ.154. Habeatis conſ. 4. v. autem credatur,li.4.†Et qualiter Notarius ſe gerat in ſumpto,vi- 3
de Belog.in addit.ad conſ.28.Io.de Anan.in pr n.8.vbi, quod debet atteſtari,quod nihil omiſit,neque addidit , & quod originale nõ eſt vitiatũ,neq;cancellatum,&c. †Extende, vt procedat etiam 4
in ſumpto facto à Notario filio Notarij defuncti rogati,quia ſi ex forma ſtatuti prout Peruſij) filius poteſt exemplare in publicam formã inſtrumenta rogata per patrẽ; illi creditur, nec tenetur citare patrem,quia nõ habet iuriſdictionem.Alex.con.106. Viſis.col.fi. n.8.

Digitized by Google

5 *n.18.ver.nec ad hoc obſtat,lib.5.*†Amplia,vt procedat in exemplo
ſumpto ex inſtrumento rogato etiam per alium Notarium, quia
adhuc probat,interuenit auctoritas iudicis ordinarij,&aduerſarius
fuit citatus.Franc.Aret.in conſ.quod infert Lap.*alleg.78. num.5.*
*in fi.v.ſcriptura,enim,& n.6.*Bal.*cõſ.395.In cauſa dominæ Primæ.*
in fi.v.item per exemplum,lib.4.& quod requiratur citatio partis,
alias non probat,& quod ita ſeruatur Caſtr.*conſ.407. Satiſfacien-*
*do,in pr.li.1.*Alex.*conſ.106.Viſis,n.13.& ſeq.lib.5.* vbi, quod re-
quiritur cauſæ cognitio,& citatio partis.Alex.*d.conſ.198.Viſo pro-*
6 *ceſſu, in pr.l.7.*†Imo ſi negatur inſtrumentum.Notarij mortui exẽ-
platũ de licentia iudicis eſſe authenticũ,quod tria requirantur ne-
ceſſario:primũ,quod ille cui cõmittitur exemplatio conſtet, quod
ſit Notarius:ſecundum:quod commiſſio exemplandi fiat à iudice
ordinario,vel alio.ad quem ſpectat:tertium,quod in ſubſcriptione
fiat mentio,quod manu ſua propria,ita Alex.*con.198.Viſo proceſſu*
*in pr.& per tot.li,7.*vbi per totum conſilium,qualiter iſta tria pro-
bentur,& dicit,quod expedit in litteris legalitatis hoc exprimere
7 quod ſit Notarius,& exemplatũ eſt manu eiuſdem Notarij.†Extẽ-
de,vt idem ſit in ſumpto partitarum libri mercatoris,vel alterius
ſcripturæ,quia non ſufficit,quod examplatio fuerit facta de man-
dato iudicis,niſi pars fuerit citata,& interuenerit cauſæ cognitio.
8 Alex.*d.conſ.106.n.13.& ſeq.v.nec obſtat.lib.5.* † Declara tamen,
quia ſi certus eſt creditor, vel alius habens intereſſe exempla-
tione inſtrumenti,vel ſcripturæ mercatoris debet nominatim, &
ſpecialiter citari.Alex.*d.conſ.106.n.14.v.imo ſi ſcriptura,li.5.* vbi
apoſt.in *ver.citari.*allegat Card Zabar. *conſ.154.In quæſtione quæ-*
*vertitur.*Vide plene Soc.*Reg.11. inſtrumenti cuiuſcunque publica-*
*tio partis citationem requirit.*vbi limitat,ſeu reſtringit ſeptẽ modis
9 †Si vero ſcriptura eſſet talis,quæ aliũ non tangeret,prout priuile-
gium,vel indulgentia,tunc ſufficit citatio per edictũ, vel generale
proclama:& idem,quando incerti ſunt,qui poſſunt prætendere in-
tereſſe.Alex.*d.con.106.n.14.lib.5.*vbi apoſtil. in *ver generale*, dat
10 concord.†Et idem,quando eſſet inſtrumẽtum exẽplandum,ante.
quam adſit certus contradictor,quia ſufficit citatio generalis,quæ
11 eſt neceſſaria.Alex.*conſ.198.n.5.& ſeq.v.circa ſecundum,li.7.* † Et
huiuſmodi citationes ſpecialis,vel generalis,non præſumuntur niſi
probentur,excepto caſu,quando eſſet factum tranſumptum de tẽ-
pore antiquo;quia eſſet tunc præſumptio,quod interuenerit.Alex.
*conſ.106.n.15.v.& talis citatio,lib.5.*vbi apoſt.in *v.antiquo.*† Ex-
12 tende; quia in licentia data per iudicem alicui Notario authen-
ticandi inſtrumenta Notarij mortui,quando ille,cui datur licentia
non habet cauſam à defuncto Notario,requiritur citatio generalis
per edictum,alias non valet licentia,& non præiudicat non citato
13 plene Alex.*conſ.198 in pr.& per tot.l.7.*†Extende,vt etiam ſuffi-
ciat auctoritas iudicis delegati loco auctoritatis ordinarii,quando
exemplantur iura coram eo producta, vel acta coram eo facta.
14 Gem.*conſ.4.n.4.v.ſed ad hoc reſpondetur,& n.5.*†Extende in exẽ-
plo antiquo facto coram iudice ordinario, quia licet pars contra
quam producitur,non fuerit citata,tamẽ probat;quia præſumitur
citatio.Gem.*conſ.100.col.2.in fi.n.1.& 2.ver.item in dicto libro, fol.*
*195.*vbi loquitur in exemplo antiquo in cauſa finium producto,
quando propter antiquitatem probatio eſſet impoſſibilis,commu-
* nem*dicit Soc.*conſ.187.In controuerſia,n 8.& ſeq.l.2.*Alex,plene
* *conſ.101.Super primo,n.9.& ſeq.v.circa ſecundum,*vbi dicit*com-
15 munem,*lib.7.*†Amplia; quia in iis,quæ ſunt difficilis probationis,
vt in materia cõfinium inter ciuitates,& prouincias,tranſumptum
factum de antiquo,etiam nõ citata parte,nec corã iudice ordinario
probet vel ſaltem transferat onus probandi contrarium.Gem.*d.cõ.*
16 *100.n.2.& 3.v.item tertio,col.3.*†Extende,quia inſtrumentum nõ
authenticum ,neque legitime exemplatũ probat in antiquis, quã-
do vltra memoriam hominum fuit facta exemplatio,& habet ob-
ſeruantiam immemorabilem.Bald.*conſ.400.Super primo,n.5.v.nec*
*obſtat prædictis,*quod eſt Bar.& *conſ.prox.ſeq.annexo,*incipit, *Alle-*
*gationes,circa pr.v.non obſtat,quod non reperitur,*quod eſt conſiliũ
17 Cyn.*lib.4.*†.Extende, quando tranſumptum antiquum nõ ſolem-
niter factum habet lõgam obſeruantiam,quia videntur partes illi
fidem accommodaſſe.Bal.*d.conſ.400.col.pen.v.non obſtat,quod non*
18 *reperitur.*quod eſt conſilium Cyni.*lib.4.*†Extende,quando exem-
plum eſt antiquum factum in rure,vel in loco,vbi non eſt copia
peritorum, quia probat, ex quo tanta ſolemnitas non requiritur.
Bal.*d.con.400.col.pen.ante med.q.ſecundo,quia prædicta,li.4.* quod
19 eſt cõſiliũ Cyni,†Amplia,quia Florẽtiæ ſtatutũ Mercatorũ *rub.13.*
*lib.4.*diſponit,quod ſumptus partitarum libri auctoritate iudicis
ex libro debitoris habet vim publici inſtrumẽti guarentigiati, &
executionem paratam cum hypotheca bonorum, quod procedit
contra principalem,& tertium à die ſumptus,& à die ſcripturę li-
bri.Soc.*con.240.Circa præſentem.lib.2.*Neguſ.in *2.membr.7.partis*
n.47.†Amplia,quia ex prothocollo Notarij rebellis,& cõdemna- 20
ti,& banniti poteſt ſumi tranſumptũ de mandato iudicis, & pro-
babit. Afil.*deci.6.*†Amplia,quia tranſumptum ex prothocollo Notarij 21
viuentis bene valet, quando Notarius rogatus eſt impeditus per
ſe ipſum authenticare,dummodo,ſubſcribat ſe,& de impedimen-
to atteſtetur,alias non.Alex.*conſ.129. Ponderatis,col.fi.ver.inſuper*
reſpondere poteſt,li.1.per tot.†Amplia,quia tranſumptum etiã non 22
ſolemne ſaltem inducit præſumptionem. Soc.*conſ.194.n.9.lib.2.*
late Caſt.*conſ.202.col.pen.v.ſed & tertio,li.1.*†Extende,quia licet 23
plene non probet aſſertio vlterius Notarij,quod vidit authenticũ
etiam plurium Notariorum,tamen inducit vrgentem coniecturam
quæ vt plurimum inducit iudicem ad ſic credendum. Petr. Surd.
conſ.245.n.22.& ſeq.†Reſtringe tamen,quia non probat confinia 24
neq;ea,quæ per inditia probantur,quia non eſt plenum inditium
Caſtr.*d.conſ.202.lib.1.*vbi ſupra.†Amplia,quia omnis ſolemnitas 25
præſumitur in tranſumpto antiquo vltra centum annos.Crau. *de*
antiq.temp in 3.§.vidimus,n.12.fol.287. vbi *n.15.& 16.*quod re-
quiritur tempus centum annorum, quia eſt ſolemnitas probato-
ria.Cuma.*con.158.n.2.v.iis tamen,*Vide, *Antiquitas habet priuile-*
gia plura,& operatur multa.Concl.339.†Reſtringe,vt non proce- 26
dat,quãdo duplex defectus ſolemnitatis inducitur.Corn.*conſ.304.*
col,7.in fi.v.quod & ſecundo videtur poſſe dici,lib.3.& conſ.24.col.
5 v.vide etiam,l,1.†Contrarium tenet Crau.*de antiq.temp.in 3.p.* 27
*v.videmus in genere,n.21.fol.291.*quãdo nõ dubitatur de notoria-
tu,quia ſolemnitas,quæ præſumitur ex antiquitate,quoad omnia
præſumitur.†Reſtringe,quando ſolemnitas non eſt enunciata in 28
tranſumpto.Crauet.vbi ſupra *n.18.*qui allegat tenentes hanc par-
tem,licet ipſe teneat contrariam, quando excedunt centum anni.
†Reſtringe, quando ex inſtrumento appareret non eſſe ſeruatam 29
ſolemnitatem.Crauet.*de ant.temp.in 3.p.§.videamus,n.24.fol.291.*
quod declara,vt per eundem in *3.p.in 7.limit.n.27.fol.279.*proce-
dere, quando inſtrumentum enunciat ſolemnia minus legitime,
ſecus,ſi nihil dicat. Vide,*Solemnitas non præſumitur.quando appa-*
ret de initio,quod non interuenit, & qualiter procedat.Concluſ.325.
†Amplia,quia ſtante ſtatuto,quod non poſſit trãſumptari inſtru- 30
mentum Notarij mortui ſine certa ſolemnitate, poteſt iudex ex
cauſa diſpenſare ſuper tali ſolemnitate propter præſumptionem
prothocolli.Afil.*dec.48.*vbi, quod non creditur Notario referen-
ti,niſi conſtet de relato.† Et antequam iudex mandet ſumi authẽ- 31
ticum inſtrumentum,debet conſtare, quod ſcriptores originalis
eſſent Notarij.Ægid.*conſ.10.n.54.ver.præfatus dominus,in fi.& n.*
*56.v.dominus Aſtenſis.*Vide Maſcard.*Concl.249.Bulla tranſump-*
*tum,*vbi,quod ſumptum ex regiſtro Bullarum probat,ſed ex regi-
ſtro ſupplicationum non probat,& quæ requirãtur.†Limita,quia 32
ſumptum quantuncunq; ſolemne, quando ab alio eſt exempla-
tum,non habet executionem paratam Soc.Iun.*conſ.2.in fi.l.2.*Rol.
a Vall.*conſ.69.n.55.lib.3.*vbi,quod exemplum exempli non habet
executionem ex *l.fi.C.de edict. Diui Adriani.* † Limita,quia tran- 33
ſumptum,vt probet debet eſſe totum ſcriptum eadem manu,non
aliena, vt eſt text.in §.*ſæpe,in auth. de triente,& ſemiſſe,col.3.ver.*
*reſidua vero pars,& in c.licet,de fid.inſtr.*Rom.*ſingul.*incip.*Inſtru-*
mentum.†Declara ſecus in originali,quod poteſt eſſe diuerſis ma- 34
nibus ſcriptum. Ang.*conſ.274 Si ſcriptura.*† Limita in exemplo 35
alterius exempli,quod non probatur bene exemplatum. Cuman.
*conſ.158.Viſo inſtrumento,ver.ad primum.*vbi,quod requiritur ci-
tatio.Puteus *dec.159. lib.1.* Reſtringe, niſi eſſet productum parte 36
citata,quæ nihil oppoſuiſſet in termino.Put. *deciſ.159.lib.1. n. 2.*
†Reſtringe,vt non procedat in exemplo,ſeu tranſumpto antiquo 37
quia non requiritur citatio,& præſumitur ſolenne.Cuman.*d.conſ.*
158.n.2.ver.iis tamen,non obſtant. † Reſtringe, quando originale 38
eſſet penes partem,quæ non vellet exhibere,quia exemplum pro-
bat in odium non exhibentis.Roland.à Vall.*conſ.96.n.64.libro 3.*
†Reſtringe, quia exemplum exempli probat, quando eſt bene 39
exemplatum, & primum exemplum probabat, vel quando eſt
exemplatum ab eodem Notario, qui primum confecit,& eſt ro-
gatus.Curt.Iun.In *auth.ſi quis in aliquo,num.30.& 41.C.de edend.*
†Limita, quia non probat exemplum, ſeu tranſumptum, ſi non 40
conſtat de notariatu illius,qui tranſumptauit, ſi opponatur.Alex.
conſ.166.Viſo puncto,n.2.& ſeq.lib.2.& conſ.112.In cauſa,& lite,
in princ.v.item non probat,lib.4.†Reſtringe,quia ſi non eſt facta 41
oppoſitio in proceſſu, & lapſum ſit tempus inſtantiæ probatoriæ,
licet oppoſitio fuerit voce facta, non releuat. Vide,*Notarius qua-*
liter probetur,vt non valeãt inſtrumẽta ab eo rogata.Concl.94.† Re- 42
ſtringe, quando ſumus in antiquis, & antiquiſſimis;quia ſuffi-
ciunt inditia. Socin. *conſ.187.num.8. & 9.lib.2.* † Limita, quia 43
tranſumptum, ſeu exemplum non ſolemniter exemplatum
nedum non habet exequutionem paratam, ſed nec etiam pro-
bat

Digitized by Google

bat in cauſa ordinaria, *c.* 1. & ibi gloſ. & Doct. *de fide inſtr. de auth.*
ſi quis in aliquo, C. de edend. vbi Iaſ. ponit regulam, duas ampliatio-
44 nes, & quatuor limitationes. † Limita in exemplo etiam manu No
tarij, qui fuit rogatus de eod. in inſtrumento, quando non habet
formam publici inſtrumẽti, & illud non ſubſcripſit manu propria.
Lap. *d. alleg.* 78. *n.* 1. *ver. tel ſi id, quod,* & idem dicit Dec. *in d. auth,*
ſi quis in aliquo, n. 15. *C. de eden.* quod eſt, quãdo eſt ſimplex copia
45 † Limita, vbicunq; Notarius eſt mortuus, & alius pro eo exemplat,
& authenticat, quia debet pars, contra quam, citari, alias tranſum-
ptum nõ probat, & idem in ſcriptura Archiuij, Zabar, *con.* 72. *n.* 7.
46 *& ſeq.* vbi, quoad Archiuum limitat duobus modis propoſitis. †
Limita, quia tranſumptum priuilegij Principis non probat, etiam ſi
interuenerint omnes ſolemnitates, propter ſigillum, quod requiri-
tur in priuilegio Principis. Alex. *d. conſ.* 150. *In cauſa, n.* 5. *v. fortius*
poſſet attentari, l. 6. qui loquitur in tranſumpto priuilegij Principis
carente ſigillo, quia ſicuti non probat priuilegiũ ſine ſigillo, multo
47 minus probabit tranſumptum talis priuilegij † Declara, quia proce-
dit limitatio, quando priuilegium Principis non, habuit ſigillum,
ſecus ſi illud habuit, ſed fuit deperditum, & probata eſt deperditio
quia tunc bene probaret, & priuilegium, & tranſumptum ſolemne
48 talis priuilegij. Alex. *d. conſ.* 150. *n.* 5. *& ſeq. v fortium, lib.* 6. † Extẽ-
de, vt procedat, etiã ſi tali ſcripturæ fuit data fides corã alio iudice,
quia non exemplis, ſed legibus eſt iudicandũ. Alex. *conſ.* 150. *n.* 6 *&*
49 7. *ver. tertio non habet fidem, lib.* 6. † Extende, etiam ſi exemplatio
ſit antiqua, quia cum ſcriptura priuilegij eſſet priuata ſine ſigillo,
nõ ſupplet antiquitas probationem ſcripturæ priuatæ nõ probãtis.
Alex *d. conſ.* 150. *n.* 8. *ver. quinto, li.* 6. vbi per totum tollit cõtraria
de ſententia, de notariatu, & aliis, quæ probant in antiquis, vt pro-
eis præſumitur; quia dicit verũ, quando ſunt authenticę ſcripturæ,
50 nam præſumitur tunc notariatus, & alias ſolẽnitas † Limita regu-
lariter in exemplo inſtrumenti alterius Notarij, quia non probat,
niſi ſit facta exemplari corã iudice de eius auctoritate citata par-
te, & cum ſolitis ſolemnitatib. Lap. *d. alleg.* 78. *n.* 3. *in fi. & n.* 7. *ver.*
ſecus ſi faceret. vide rationes per Lap. ibi. *n.* 6. *v. ſecundo, & ratione,*
& n. 8 quia videlicet probat tranſumptũ ſolã ſcripturã non autem
ſubſtantiã inſtrumenti. Gemin. *conſ.* 147. *n.* 3. qui dicit vltra aucto-
ritatem iudicis requiri citationem partis ad hoc, plene probet, &
* dicit *communem opinionem Bal. *conſ.* 286. *Factum ſuper quo, in*
fi. lib. 1. *& conſ.* 395. *in fi. li.* 4. Crau. *conſ.* 197. *n.* 11. plene Decian. *cõſ.*
18. *n.* 10 *&* 11. *li.* 2. Dec *con.* 564. *n.* 12. *In cauſa* latiſſime Rol. à Val.
conſ. 69. *n.* 54. *& ſeq. vſque in fi. li.* 3. vbi multa requiſita ponit, &
maxime de citatione, Io. de Imol. *conſ.* 129. *Viſis ac ponderatis, in*
51 *pr,* Caſtr. *conſ.* 407. *in prin. lib.* 1. † Et quod tranſumptum inſtru-
menti Notarij mortui nõ poſſit fieri per aliũ Notariũ ſine licẽtia,
& auctoritate iudicis. Alex. *conſ.* 138. *col. pen. li.* 2. *& conſ.* 183. *in fi.*
li. 6. *& conſ.* 198. *col.* 1. *li.* 7. Soc. *conſ.* 277. *lib.* 2. Bart. in *l.* 2. *ff. de fid.*
* *inſtr. & in auth. ſi quis in aliquo, C. de eden.* vbi omnes*Rom, *conſ.*
203. Corn. *con.* 171. *& conſ.* 200. *& conſ.* 229. *& conſ.* 343. *lib.* 3. *&*
☞ *conſ.* 94. *& conſ.* 132. *& conſ.* 144. *lib.* 4. Dec. *conſ.* 467. *n.* 8. Vide, *ver.*
52 *Exemplum & copia non probat. & quando ſecus. Concl.* 550. † Extẽ-
de, vt nõ ſufficiat licẽtia hæredis mortui Notarij. Guid. Pap. *dec.* 2.
53 *n.* 3. † Extẽde etiã in antiquis, quia eo ipſo, quod deficit auctoritas
iudicis, & citatio partis, non præſumitur interueniſſe. Dec. *d. conſ.*
564. *n.* 11. *& ſeq.* vbi apoſt. latiſſime Decian. *conſ.* 24. *n.* 27. *& ſeq. l.*
1. † Et citatio debet eſſe ſpecialis contra certos, contra incertos
54 ſufficit generalis per proclama, plene Alex. *con.* 106. *Viſis, n.* 13. *&*
☞ *ſeq. li.* 5. Vide, *Citatio, generalis per edictum, quãdo ſufficiat, & quid*
55 *operetur. Conc.* 257. † Declara tamẽ, quia ſi interuenerunt quinque
Notarij cum iudice, licet non adſit citatio, in antiquis probat exẽ-
plum Ang. Aug. in ſuo *repert. tit. de exemplis, n.* 4. & eſt *deciſ.* Putei
346 *li.* 2. vbi tamen voluerũt DD. recognoſci ſubſcriptiones quin-
que Notariorũ, & *dec.* 359. vbi ex plurib. adminiculis nempe lega-
litate producẽtis, atteſtatione collegij Regij; quod illi eſſent legales
Notarij, & ex antiquitate temporis ſubſtinetur defectus citatio-
nis, & plenius *dec.* 210. vbi idem, quod iunctis pręſumptionib. ſub-
56 ſtinetur tranſumptum de antiquiſſimo. † Contrariũ, quod diutur-
nitas temporis non ſufficiat, niſi enuncietur, vide hinc inde Fel. in
* *c. ſicut, de re iud. n.* 33. & hanc partẽ magis communem*dicit Soc.
57 Inn *conſ.* 56. *n.* 22. *lib.* 2. *cum ſeq.* † Extende limitationẽ, vt exemplũ
ab alio Notario, qui nõ rogauit nõ probet ſine decreto iudicis, etiã
ſi adſint plures teſtes deponẽtes de auſcultatione, & quod credũt,
quod cõcordet, etiã ſi adſit vnus teſtis ſingularis, qui dicat, quod
concordet cũ originali Io. de Imol, *d. conſ.* 126. *per tot.* Extende etiã
☞ in tranſumpto ex Archiuio publico. Vide, *Archiuium publicum.*
58 *Concl.* 486. *n.* 19. *& ſeq.* † Requiſita autẽ ad probationẽ exẽpli ab
alio Notario ſunt primo quod adſit mandatũ iudicis cuius aucto-
ritate hoc fiat, ſecundo, quod pars ſit citata, tertio, quod ſi muni-
tum ſigillo authentico, vel ſaltẽ ſubſcriptũ manu publica, quarto
quod iudex interpoſuerit decretũ, quod fides illi adhibeatur, quin-
to, quod probetur illos Notarios, qui ſubſcripſerũt, eſſe legales; vl-
timo, quod fiat recognitio; hæc omnia cõgerit Gemin. copulatiue
requiri *conſ.* 15. *n.* 15. *&* 17. *v. ſuper quarto.* Doct. in *auth ſi quis in*
aliquo. C. de edendo † Vide etiam plene Decian. *conſ.* 24. *Quæritur* 59
ergo ex prædictis, l. 1. vbi *n.* 24. quod nõ ſufficit auſcultatio, & ſub-
ſcriptio plurium Notariorum cum decreto iudicis, niſi adſit citatio
partis ſpecialis, ſi perſona eſt certa, & generalis, ſi eſt perſona incer-
ta etiam ſi loquimur in antiquis, vbi latiſſime, item requiritur ſignũ
& ſubſcriptio Notarij primi, a quo ſumitur *n.* 34. *& ſeq.* itẽ de re-
cognitione manus *n.* 37. itẽ expreſſio cauſæ exemplationis, alias eſt
ſuſpecta, *n.* 40. itẽ ad cuius inſtãtiã, *n.* 42. item auſcultatio debet fie-
ri non à Notario, ſed à iudice, *n.* 44. *in fi.* & multa alia, quæ videas
vide Alex. *conſ.* 198. *lib.* 6. vbi, quod primo tranſumptas debet eſſe
Notarius, ſecundo, quod ſibi ſunt cõmiſſæ ſcripturæ defuncti iu-
dice, tertio, quod ſit manu mortui Notarij ſcriptura, à qua ſumitur
tranſumptum, & quæ alia debent concurrere, Alex. *conſ.* 153. *li.* 2.
Afflict. *deciſ.* 251. Caſtr. *conſ.* 406. *Satisfaciendo, li.* 1. Corn. *conſ.* 24.
n. 8. *lib.* 4. Dec. *conſ.* 36. *col.* 1. † Vide pleniſſime per Couar. *pract. re-* 60
ſol. c. 21. *per tot.* vbi, quæ requirantur pro ſolẽnitate, vt probet exẽ-
plũ, & quãdo etiã nõ ſolẽne probat in antiquis, nõ requiritur cita-
tio, neq; plures Notarij requirũtur, ſi iudex vnicũ deputauit, neque
probandus eſt notariatus, & tamẽ probat propter antiquitatẽ. † Et 61
quod citatio partis requiratur, vt tranſumptũ probet. Bal. in *l. ado-*
ptio ff. de adoptio. Caſtr. *conſ.* 201. *n.* 1. *v ſuper ſecundo. lib.* 1. vbi di-
cit*communẽ. † Tria fere requiſita principaliter dicit Caſtr. *d. con.* *
202. *In cauſa bonfiniũ per tot. l.* 1. primum auctoritas iudicis cõpe- 62
tentis, qui interponit decretũ, quia pertinet ad contẽtioſam iuri-
dictionẽ, & requiritur cauſę cognitio, Caſt. *d. con.* 202. *in p. l.* 1. vbi,
quod poteſtas S. Geminiani non fuit competens in tranſumpto
cõmunitatis ſancti Geminiani contra cõmunitatẽ Volterræ. † Ex- 63
tendit hoc primum requiſitũ, etiã communitas S. Geminiani non
recognoſceret ſuperiorem, quia cũ Imperator ſit ſuperior, debuit
adiri, & ſi non potuit, debuit adiri Epiſcopus communis, & ſi Epi-
ſcopus non eſt communis, debuit adiri Papa in defectum Princi-
pis ſecularis. Caſtr. *d. con.* 202. *n.* 2. *v. & ſi dicatur, li.* 1. † Secundum 64
requiſitum, quod requiritur locus loci iudiciis, qui interponit de-
cretum, vt ſedeat, ideo niſi dicatur ad bancũ iuris quo caſu pręſu-
meretur ſedere, vel niſi dicatur locus ſpecialis, & iudice ſedẽte, nõ
valet tranſumptũ, Caſtr. *d. conſ.* 202. *in fi. n.* 6. *v quantum ad tertiũ,*
lib. 1. † Tertiũ requiſitũ eſt citatio partis. Caſtr. *d. conſ.* 202. *n.* 2. *v.* 65
ſuper ſecundo, lib. 1. vbi de*cõmuni. † Extende, vt procedat, etiam *
ſi adſit diuturnitas temporis. Caſtr. *d. conſ.* 202. *n.* 3. *li.* 1. † Declara, 66
vt diuturnitas temporis ſanet defectũ citationis, quando tractatur 67
de modico præiudicio, & ille, contra quem præſumitur, fuit ſciens
& patiens; quia tunc ſufficit decennium. Caſtr. *d. conſ.* 202. *n.* 3. *lib.*
1. † Reſtringe, quando adeſt antiquitas temporis centũ annorum, 68
quia omnia præſumuntur neceſſaria interueniſſe propter difficul-
tatem probandi. Caſtr. *d. conſ.* 202. *n.* 3. *v. item non obſtat ſolum, li.* 1. 69
† Extende reſtitutionem, vt procedat, quando concurrunt poſſeſ-
ſio, pro qua præſumitur, vel ſcientia, & patientia, aut alia inditia,
alia autem ſolus lapſus temporis nõ operatur, vel ſi cõcurrant fa-
ma publica, vel ſi eſſet facta enunciatio in ſcriptura antiqua, Caſt.
d. conſ. 202. *n.* 3. *v. breuiter, lib.* 1. Vide tamen Caſtr. *conſ.* 136. *Viſis,* 70
& conſideratis, col. fi. v. & dicta littera, li. 1. vbi quod licet non pro-
bet, quando pars nõ fuit citata, tamen facit magnũ inditiũ & iun-
cta cum alio debet mouere iudicem multũ. † Extende, quia tranſũ- 71
ptum etiam ex actis, & inſtrumentis productis in actis non probat
niſi adſit iudicis mandatũ parte citata, & quod dicatur, quod fuit
facta auſcultatio diligens. Iaſ. plene *conſ.* 62. *lib* 1. † Declara; niſi 72
Princeps aliter diſpenſaret, quia poteſt mandare, quod fiat non ci-
tata parte, & ſupplere hunc defectum. Gem. *d. conſ.* 15. *n.* 17. *v. item*
ſi eſſent a ij. † Reſtringe, quãdo Notarius, qui tranſumptauit inſtru- 73
mentũ mortui Notarij, fecit de licentia iudicis ordinarij, *c. cum. P.*
Tabellio, de fi. inſt Bar. in *l. ſi quis ex argẽtariis* §. 1. *& in l. quadam, §.*
nihil. ff. de eden. & in l. 1. §. *ſi quis duob. ff. de bon poſſ. ſecund. tab. &*
in l. diuus, §. item ſenatus, ff. de falſ. Caſtr. in *auth, ſi quis in aliquo,*
eden. † Declara, quia licet exemplum non ſolemniter, & non citata
parte exemplatũ nõ probet, tamen facit præſumptionem in tantũ, 74
vt ſufficiat in iis, in quib. ſemiplena, vel præſumpta probatio ſuf-
ficit Gem. *conſ.* 57. *n.* 3. *ver. iſtud. tranſumptum.* & idem repetit *conſ.*
144. *in fi. n* 5. *ver. ad id, quod, & conſ.* 147. *n.* 3. † Et, quod faciat indi- 75
tium exemplum exempli. Bal. *conſ.* 204. *Longum, thema, in fi. lib.* 3.
n. 7. *ver. item exemplum.* vbi, quod cum fama antiqua, & alias cõie-
cturis probat. † Imo, quod exemplum exẽpli non probet. Affl. *dec.* 76
14. *n.* 2. plene Decian. *conſ.* 18. *n.* 7 *& ſeq. lib.* 2. quia ſicut non cre-
ditur

Digitized by Google

ditur teſti de auditu auditus, ita nec Notario exemplanti ab exem-
77 plo, plenius *conſ.24.n.38.li.1.* † Declara, quia exemplum ſine de-
creto iudicis, & non citata parte probat, ſi ſtatutum hoc diſponat,
maxime in territorio ſtatuentiũ. Gemin. *con.62. Proſequar, in prin.*
vbi loquitur in ſtatuto Florentino hoc diſponente. Bald. *conſ.286.*
in fi. vbi dicit, tunc ſtatutum diſponere, ſi mandat per talem No-
tarium exemplari, & non requiritur citatio partis, ſed probat ſine
78 ea. † Reſtringe limitationem principalem, vt citatio partis nõ re-
quiratur in tranſumpto ſtatuti, quia ſicuti in confectione ſtatuto-
rum non citantur aliqui, etiamſi illis præiudicetur, ita in exẽpla-
tione non requiritur citatio. Gemin. *d.conſ.62. in pr. n.2. v. nec ob-*
79 *ſtat. ſi dicatur.* & Bal. *d.conſ.286. in fin.* † Reſtringe, quia reſtrictio
præcedens procedit etiã in exemplo priuilegij, quia valet, & pro-
bat non citata parte, quando exemplum fit ex decreto, vel aucto-
ritate priuilegium concedentis. Gemin. *conſ. 62. n.3. ver. & hoc in*
80 *ſimili.* † Imo, quod etiam ſi agatur de priuilegio exemplando, licet
non agatur de præiudicio certæ perſonæ, quod requiratur citatio
generalis per edictum. Alex. *con.112. In cauſa. & lite, in pr. lib.* 4.
81 *& con.150. li.6. in pr.* Dec. *con.24. n.24. & ſeq. lib.* 1. † Item requi-
ritur cauſa, quod ex antiquitate erat corroſum, difficulterque legi
poterat, & litteræ obſcuræ fiebant. Alex. *d.con.112. in princ. lib.* 4.
82 † Declara, quia tranſumptum non citata parte factum plene pro-
bat, ſi de hoc eſt conſuetudo, quod probet. Gemin. *con.147. nu.4.*
83 *v. item fortius.* † Limita in exemplo ſumpto ex Archiuio publico,
quia non probat, niſi ſit ſumptum auctoritate iudicis, vel manu
commentarienſis. Bal. *con.229. Primum dubium, in fi. ver. ſextum*
84 *dubium, lib.* 1. Vide, *Archiuium publicum, & eius ſcriptura quando*
probent. Conc.486. † Et quod ſumptum ex Archiuio publico pro-
bet, ſi eſt ſubſcriptum à Notario Archiuio publico. Bal. *conſ.193.*
Statuto ciuitatis, n.4. v. ſuper alio, li.2. vbi, quod ſi iudex ſumpto
85 credere non vult, poteſt velle videre originale. † Et qualiter ſum-
ptum ex Archiuio publico probet, & inter quos, & quando non
dec. Pedem.69. ex proceſſu agitato, in pr. Crauet. *con.674. n.10.* vbi,
quod ſumpto ex Archiuio Principis creditur, ſi habet obſeruantia
86 pro ſe. † Contrarium, quod ſumptum ex Archiuio nõ probet, ſi eſt
ſubſcriptum à Notario Archiuij, niſi pars, contra quam fuerit cita-
ta. Card. Zabar. *conſ.72. n.5. ver. ad tertium. cũ ſeq.* vbi *n.7. ver. &*
licet hic articulus, dicit hanc partem tutiorem, quã limitat, ſi pro-
clama præceſſit in deputatione Notarij, vel quando inter ſubdi-
87 tos, licet in alieno foro producatur. † Limita, quia ſi perſona eſt
* certa, debet citari in ſpecie, ſi incerta, ſufficit citatio in genere, ſed
illa eſt neceſſaria. Dec. *d.con.24. n.24. & ſeq. lib.* 1. vbi dicit * com-
* munem. Alex. *con.106. Viſis, & opportune, n.14. li.5.* & commu-
nem* dicit Rol. à Val. *conſ.69. n.57. lib.3.* Alex. *conſ.150. In cauſis*
appellationis, n.4. v. hic primo. lib.6. vbi, quod ita fuit conſultum
per famoſiſſimos Doctores Philippum de Corſinis, Nicolaum de
88 Cambionibus, & Roſellum. † Idem in teſtamento. Bart. *conſ.5.*
in fi. lib.1. quia imo non competit remedium executiuum, vt dicit
86 Rol. à Vall. *con.69. n.54. li.3.* † Declara multis modis per Dec.
con.36. Pro tenui. vbi limitat in antiquis, quãdo fuit per impugnã-
tem productũ, quando originale eſt penes impugnantem, & aliis
caſib. & quod in antiquis præſumatur citatio. Alex. *con.106. n.15.*
90 *lib.5.* & plenius *con.101. n.9. li.7.* † Reſtringe, niſi conſuetudo eſ-
ſet in contrarium, quod nõ fieret citatio. Rol. à Vall. *con.69. n.60.*
91 *& ſeq.3.* † Limita, quia trãſumptum ex Archiuio, vel ex actis Gu-
bernatoris Mediolani, quod ex forma ſtatuti probat, inducit pro-
bationem in ſolo territorio ſtatuentium, & quoad ſubditos ſtatu-
to, & Archiuio, quando de iure communi non probaret, ita Alex.
con.138. Opportune, n.4. in fi. v. nec obſtat, quod credatur, & n.5. &
6. l.1. vbi *n.6.* dicit* communem. Vide Soc. in *Reg.21. Exemplum*
* *non probat.* vbi limitat duobus modis. Vide Ant. Gab. *l.1. Concl.5.*
Scriptura informis in Archiuio reperta an faciat fidem.

Trebellianica quid ſit, & in quibus differat à Falcidio.

CONCLVS. 375.

1 TRebellianica † eſt prius dicta Pegaſiana, quæ habebat lo-
cum ſolum in relictis particularib. Falcidia vero habebat lo-
cum in legatis vniuerſalibus, hodie vero ſunt exæquatæ, & ſolum
differunt in nomine, niſi quod Trebellianica habet locum in vni-
uerſalibus, Falcidia in particularibus. Cuman. *conſ.25. Franciſcus*
inſtituit, n.3. v. Pegaſiana Signorol. *conſ.66. Factum tale eſt, num.*
3. & quod ſint ſynonima, & vnum accipiatur pro altero, & è cõ-
† tra. Cur. Iun. *con.54. n.10. & ſeq.* † Contrarium, quod non ſint
exæquatæ, Fulgoſ. *conſ.20. n.4.* vbi, quod ex fideicommiſſo prohi-
bito alienari extra familiam deducitur Falcidia, ſed non Trebel-
3 lianica. † Imo quod Falcidia differat à Trebellianica nomine, au-
ctore, & effectu Signorol. *conſ.238. n.10. & ſeq.* vbi, quod non ita
reſpicit commodum defuncti, ſicut Trebellianica. † Differt à Fal- *
cidia in hoc, quia Falcidia deducitur de iis, quæ reſtituuntur per
quantitatem, Trebellianica vero de iis, quæ reſtituuntur per quo-
titatem, vel vniuerſitatem. Feder. de Sen. *conſ.56. Domine Fran-*
ciſce, num.2. ver. circa quartum. † Vel quando diſponitur per modũ 5
quotæ vniuerſalis, prout hæreditatis, tunc habet locum Trebellia-
nica, ſecus ſi per modum quotæ bonorum, quia habet locum Fal-
cidia. Signorol. *d.con.66. n.3.* † Vel quia Falcidia habet locum in 6
particularibus, Trebellianica in vniuerſalib. Comen. ſiue Cuman.
d.conſ.25. n.4. & conſ.133. Filiu, à patre, in pr. v. de Trebellianica,
vbi, quod ſi agatur de fideicommiſſo bonorum immobilium, eſt
locus Falcidiæ, non autem Trebellianicæ. † Et ideo conſonat in 7
hæredem vniuerſalem, quia ſolus hæres detrahit Trebellianicam
ex fideicommiſſo vniuerſali Bal. *conſ.111. circa fi. v. maxime cum*
prohibuerit, li.3. † Ideo Trebellianica non debetur inſtitutis in re 8
certa, ſtante hærede vniuerſali. Bald. *conſ.391. Punctus quæſtionis,*
in pr. lib.4. † Item non debetur vſufructuario vniuerſali, quia ſi ex- 9
tant hæredes, dicitur legatarius particularis, & Trebellianica debe-
tur ſolum hæredi inſtituto. Caſtr. *con.71. in pr. lib.2.* † Vide multas 10
differentias inter Trebellianicam & Falcidiam apud Roland. à
Vall. *con.27. num.18. & ſeq. lib.1.* † Amplia, quia valet argumentũ 11
de Trebellianica ad Falcidiam, & è contra. Cur. Iun. *conſ.70. in fi.*
plenius *conſ.330. num.21. & 22.* & vbique atteſtatur de* commu- *
ni, & vide pleniſſime per apoſtil. magnam ad Rom. *conſ.276. Vi-*
ſis dubiis, in v. Trebellianica. vbi allegat infinitos pro vtraq; par-
te, & dicit hanc* communem, veriorem, & communiorem ac ma- *
gis communem, & citat plurimos ita atteſtantes. † Contrarium te- 12
nere dicit eandem apoſtil. plurimos pariter atteſtantes de commu-
ni,* & veriori, ac communiori, quos videas, adeo; quod vtraque *
communis, * & magis communis eſt. † Declara, quia ampliatio *
procedit, vt in filiis primi gradus non admittatur, in extraneis ſe- 13
cus, ita eadem apoſtill. ad Rom. *d.conſ.276. in v. Trebellianica, in fi.*
vbi tamen dicit ampliationem in practica obſeruari, & quod pri-
ma opinio eſt longe communior,* quam contraria. *

Trebellianica ex omnibus deducenda, & quando ex ſolo fi-
deicommiſſo, & quanta ſit CONCL. 376.

TRebellianica † debet deduci ex toto corpore hæreditatis 1
etiam reſpectu legatorum particularium, non attento, quod
teſtator legauerit diuerſa bona, & in cæteris inſtituerit hære-
dem cũ onere fideicõmiſſi, quia non debet Trebellianica reſtringi
tantum ad hæreditatem fideicommiſſo ſubiectam, ſed etiam lega-
ta comprehendentem, quæ deduci debet in præiudicium fideicom-
miſſarij, non autem legatarium. Oldrad. *conſ.158. Factum tale eſt,*
teſtatrix, & quod deducatur ex vniuerſali hæreditate, non dedu-
cto ære alieno, Bald. *conſ.498. De detractione, in princip. li.1.* Ber-
trand. *conſ.232. num.7. in pr. li.1. & num.8.* Ruin. *conſ.84. n.6. in fi.*
& num.7. lib.3. Bero. *con.93. num.85. cum ſeq lib.2.* & Alciat. *con-*
ſil.177. li.9. Gab. *conſ.121. num.7. lib.1.* † Et eſt quarta pars to- 2
tius hæreditatis prædictæ modo præmiſſo. Calder. *con.340. in fin.*
alias 11. *de teſtam.* & conſideratur Trebellianica ex proportione, in
qua is, qui detrahit, eſt inſtitutus, vt ſit quarta pars eius, quod ca-
pit ex inſtitutione, non conſiderato, quod plures, vel pauci ſint in-
ſtituti. Bald *conſ.101. Punctus cauſæ. n.1. v. de Trebellianica, lib.1.* 3
† Et pro hac parte facit ratio, qua nituntur omnes* Doctores, dũ *
dicunt detrahi legitimam, & Trebellianicam ſimul de fideicom-
miſſo conditionali, & ambæ conſtituunt medietatem, prout to-
tus mundus ſequitur hanc opinionem in *c. Raynutius,* & in *c. Ray-*
naldus. de teſtam. & communem* dicit Capra *conſ.89. num.13. &* *
con.106. num.4. Crauet. *conſ.50.* Burſat. *con.19. n.39. & conſ.192.*
num.14. & 15. li.1. vbi conſiderat medietatem eius, quod ſupereſt
ære alieno detracto. † Itẽ, quia Trebellianica eſt quarta pars eius, 4
quod in hæreditate tempore mortis teſtatoris remanſit, eſt text.
in *l. quantitas, & l. quod autem. ff. ad l. Falcid.* iuncto tex. in §. *ſed*
quia hæredes; Inſtitut. de fideicom hæred. ibi, *perinde liceret quartã.*
nam ſicuti in Falcidiæ ratione ineunda quãtitas patrimonij tẽpore
mortis ſpectatur, & quartam ex fideicommiſſis perinde licet reti-
nere, ſicut Falcidiam ex legatis, & dictio, *perinde,* in omnibus ſimi-
litudinem importat; *l. qui a patre,* & ibi Bar. *ff. de confirm. tut.* Bald.
in *l. ſed ſi lege §. perinde ff. de pet. hæreb.* & ita Oldrad. *d.con.158.* &
alij ponderant. Caſt. *conſ.398. Et circa, in pr. li.2.* † Item, quia ſi 5
hæredi non remanet Trebellianica integra, videlicet quarta totius
hæreditatis, non tenetur ad integra legata. Cyn. Alber. & alij in *l.*
fin. ad Trebel. Bertrand *d.con.232. li.1.* late Alciat. *con.177. lib.9.*
vbi, quod non tenetur ad legata, niſi prius detracta ſua Trebellia-
nica, ita etiam Monticul. *de inuent. num.189.* † Et ad contraria po- 6
teſt reſponderi, quod licet legata integra ſint ſoluenda ex mente

Digitized by Google

teſtatoris, & quod propterea in conſequentiam cenſeatur prohi-
bita tacite Trebellianica in legatis, illud erit verum, dummodo ex-
tent totalia bona; ex quibus integra quarta totius hæreditatis de-
ducto ære alieno percipere poſſit hæres, etiam habito reſpectu ad
legata integre ſoluta. Bar. *in l. qui quadringenta.* vbi Caſt. *col. 3.*
Alex. *n. 6. ver. ſed conſiderandum, ff. ad l. Fal.* ita videtur velle Ruin.
conſ. 146. n. 5. li. 3. plenius Socin. *conſ. 170. in fi. lib. 2.* Parif. *conſ. 43.*
n. 24. li. 3. Curt. Iun. *con. 417.* Bero. *con. 93. n. 15. li. 2.* Neuiz. *conſ.*
2. n. 43. Rol. a Vall. *con. 9. n. 15. li. 4.* qui plurimos allegat, late So-
7 cin. in *l. Marcellus, §. idem* Pompon. *n. 6. ff. ad Treb.* † Nec ob-
ſtat fundamentum principale, ſuper quo contraria opinio funda-
tur, quod Trebellianica demum deducatur adueniente conditio-
ne fideicommiſſi, ergo de ſola parte ex fideicommiſſo reſtituenda,
vt volunt Barb. *conſ. 58. li. 3.* Cran. *con. 16.* qui alios citat, quia ſtant
iſta ſimul, quod deducatur tempore reſtitutionis, ſed habito re-
8 ſpectu ad quantitatem tempore mortis. † Contrarium, quod imo
Trebellianica debeat deduci ſolum ex illa portione, quæ remanet
reſtituenda ex fideicommiſſo deductis prius legatis, probatur ra-
tione, & authoritate, vt tenet Bar. in *d. l. Marcellus. §. idem Pompo-
nius, ff. ad Trebel.* & ibi cum ſequuntur Angel. Petr. de Bellap. Cu-
man. Rom. Imol. Caſt. Alex. & Iaſ. qui affirmant totum mundum
* hanc ſeruare, & eſſe * communem, & veram atteſtantur. Bero.
conſ. 93. n. 85 li. 2. Anch. Regien. *q. 6. n. 7.* Craſſus in §. *Trebellianica, q. fin. in fi.* Durand. *de art. teſtan. tit. 4. caut. 35.* per plura firmat
veriſſimam. Crauet. *conſ. 16.* & alios adducit Cephal, qui de con-
ſuetudine ita ſeruari dicit *conſ. 322.* Pancirol. *conſ. 98. n. 39.* Dec.
conſ. 236. n. 8. Barb. *conſ. 158. li. 3.* Crauet. *d. con. 16. in prin.* vbi di-
* cit * communem, & *n. 5. ver. nec obſtant conſiderationes,* vbi reſpon-
det ad omnia contraria, quæ adducit Soc. in *d. l. Marcellus. §. idem*
9 *Pomponius, ff. ad Trebel. & con. 110. in fi.* † Eandem opinionem te-
nuit etiam Rota in *antiq. deciſ. vlt. de teſtam.* quę eſt 870. quã citat
Crauet. *d. con. 16. n. 5. ver. non obſtat.* vbi, quod miratur, quod mo-
derni eam non citauerint, & quod ſtante ex deciſione iſta opinio
10 eſt in tuto pro hac parte. † Facit pro hac parte ratio vrgẽs cum
multis, quæ deducit Crau. *d. conſ. 16. in v. ſexto, cum ſeq.* quia non
eſt dubium, quod teſtator voluit magis fauere fideicommiſſo,
quam Trebellianicæ, quæ eſt quarta, ſed ſi deberet detrahi tota ex
fideicommiſſo, etiam habito reſpectu ad legata ſoluta, poſſet eue-
nire, quod Trebellianica abſorberet totum fideicommiſſum, &
11 mens teſtatoris redderetur eluſoria. † Item, quia Trebellianica non
eſt aliud, niſi quarta portio eius, quod ex fideicommiſſo reſtitui
debet, vt per totum titulum *ff. & C. ad Trebel.* Cephal. *conſ. 189*
12 *n. 29. & 322. n. 11. & ſeq.* ideo non debet excedere † Nec obſtat,
quod ſimul legitima, & Trebellianica conſtituant medietatem
* hæreditatis deducto ære alieno, vt communiter * omnes tenent,
quia illud eſt verum, & procedit quando non adſunt legata, & ita
Doctores loquuntur ſimpliciter, prout loquuntur, debent in-
13 telligi. † Nec obſtat, quod Trebellianica ſit quarta pars hære-
ditatis tempore mortis, quia hoc etiam eſt verum in fideicom-
miſſo puro, quia debet hæres detrahere quartam partem omnium
bonorum hæreditatis tempore mortis, & iſto caſu bene verũ eſt,
quod reſecat legata, & procedunt contraria, ſecus, quando fidei-
commiſſum eſt conditionale, ita Crauet. *d. conſ. 16. n. 4. & 5.* vbi
reddit rationem, quare minuatur Trebellianica, quando debetur
fideicommiſſum cõditionale, ſecus, quãdo eſt purum, & dicit eſſe,
quia magis grauatur hæres, quando eſt purum, quam quando eſt
conditionale, quia in conditionali remanet dominus, & percipit
fructus, ideo non eſt mirum, ſi releuatur in hoc, & quia ex debito
deducitur quarta tempore, quo debetur; igitur ſi debetur pure
tempore mortis, conſideratur tempus mortis, ſi debetur ſub con-
ditione, conſideratur tempus euenientis conditionis, & ſi interim,
donec pendet conditio fideicommiſſi, legata pura debentur, non
eſt, quod ex eis debeatur Trebellianica, quæ tunc non debetur,
14 † Non obſtat; quod ſi ex vno legato prohibetur Trebellianica, illa
ſuppletur ex aliis legatis, quia illud procedit, quando Trebelliani-
ca debetur pure, & tempore, quo debentur legata, debetur etiam
Trebellianica, quia tunc reſecat legata, ex quo hæres debet omni-
no habere quartã liberam, ſecus, quando debetur ſub conditione
Trebellianica, & interim hæres maiorem portionem retinet, vnde
licet fideicommiſſum ſub conditione, quod excedit quartã totius
hæreditatis, præterea ſuppletio de vno legato fit ex alio ſecundum
varias diſtinctiones, non ſimpliciter, de quibus Rota in *antiq. dec.*
fi. de teſta circa fi. dum reſpondet ad hoc fundamentũ, item Ruin.
d. con. 146. n. 5. & ſeq. li. 3. declarat non procedere, quando omnia
legata ſunt libera in caſu fideicommiſſi. † Non obſtat, quod licet
15 non deducitur, niſi tempore euenientis cõditionis fideicommiſſi;
tamen debet intelligi habito reſpectu ad quãtitatẽ tempore mor-
tis teſtatoris, quia ad iſta omnia reſpondet Crau. *d. con. 16.* quod nõ
retrotrahatur in præiudicium iuris quæſiti legatarius, qui fuerunt
ſatisfacti, neque in præiudicium fideicommiſſarij, quia non debet,
niſi quartam eius, quod ſibi ex fideicommiſſo reſtituitur. † Declara 16
igitur, quia contrarium procedit, & eſt magis * commune, & verũ, *
& in practica ſeruatur, quando fideicommiſſum eſt conditionale,
quia non deducitur in præiudicium fideicommiſſarij, niſi quarta
pars eius, quod reſtituitur, & legata pura, quæ non expectant con-
ditionem, ſed debentur ſtatim, ſolui debent libera ante fideicom-
miſſum, ſed quando legata eſſent conditionalia, & deberentur à
fideicommiſſario, tunc quarta deducitur ex legatis pro rata, & idẽ,
quando eſſent plura legata, & fideicommiſſum, quia tunc augetur
in hoc Trebellianica propter onus hæredis purum, vt per Crauet.
d. cõ. 16. Vide tamẽ Soc. *reg. 43. Trebellianica per heredẽ.* vbi, quod
deducitur ex omnibus relictis vniuerſalib. fallit quando hæres eſt
inſtitutus contemplatione fideicommiſſarij, quia tũc reſtituit om-
nia cum fructib. retẽta quarta eo nomine. † Et procedit declaratio 17
etiam in liberis primi gradus, quia legata non diminuunt Trebel-
lianicam, ita demum, ſi bona, quæ reſtant deducta Trebellianica,
ſufficiũt pro legatis ſoluendis, ita Rubeus Alex. *con. 157. n. 7.* † De- 18
clara alio caſu, quia ſi teſtator feciſſet tot legata, quæ abſorberẽt
reuera quartã Trebellianicæ; vt quia fideicommiſſum redderetur
adeo tenue, & diminutũ, quod tam ex fructibus percipiendis, quã
ex quarta, quæ ex fideicommiſſo deducitur, fraudaretur hæres; tũc
debet deducere ſuam quartã ex omnib. pro rata, & hoc credo ve-
riſſimũ, quia alias eſſet adinuenta fraus per quã hæres fraudaretur,
& quia non reperiretur, qui vellet eſſe hæres, & ex conflictu opi-
nionũ controuerſarũ, in hac materia credo hanc eſſe declarationẽ
accommodatam veritati, maxime in filiis primi gradus, qui nõ im-
putãt fructus in quartã, & quibus nõ poteſt prohiberi Trebellia-
nica, maxime ex cõſuetudine (prout Florẽtiæ) ideo fideicommiſſum
eſſet temporaliter certum, vel etiam ſub conditione incerta, puta
donec vixerit filius, & non tranſeat ad alios deſcendentes, crederẽ
neceſſario eſſe diſtinguendum, quia ex diuerſitate perſonarum; &
diuerſitate conditionũ, & fatuitate, vel malitia teſtatoris, non ſem-
per eodem modo poteſt determinari, cogita igitur plenius, quia
etiã Soc. in *d. l. Marcellus, §. idem Pomponius, n. 6.* habuit hunc ſpi-
ritum, licet non explicet perfecte. † Declara, quia licet legitima ſit 19
tertia, vel medietas, iuxta *auth. nouiſſima. C. de inoff. teſtam,* & Tre-
bellianica eſt quarta pars eius, quod reſtituitur; tamen ſtante fidei-
commiſſo ſi eueniat caſus fortuitus in hæreditate, & diminutio di-
minuitur omnib. pro rata, videlicet, quia legitima voluntatur ex eo,
quod extat poſt caſũ, ſic & Trebellianica, & fideicõmiſſũ ita Alex.
con. 29. Perſpectis, n. 3. v. etſi occurrerint dubitari. l. 5. quod intelligit,
quãdo culpa nõ interceſſit, ſed ſi culpa, adſcriberetur culpæ. Vide, 20
Legitima quãdo debetur vna cũ Trebellianica, quantæ ſint. Con. 211.

Trebellianica quando debeatur, & quæ actio competat.

Conclvs. 377.

TRebellianica † nõ debetur, niſi eueniẽte cõditione fideicõmiſ- 1
ſi, ideo ante diẽ nõ debetur, neq; cõpetit actio hæredi, vt illã
conſequatur. Bald. in *l. filiũ quem habentem, n. 35. C. fam. herc.*
Caſt. in *l. quoniam in priorib. in fi. C. de inoff. teſtam.* Manzar. in *epit.*
fideicom. q. 61. † Contrariũ tenet D. Iulius Angelius in conſ. ſuo in 2
cauſa de celleſiis, quod cõpetat officiũ iudicis, & poteſt filius ante
diem petere declarari bona paterna penes eũ exiſtentia eſſe libera
ab omni fideicommiſſo proportionib. legitimæ, & Trebellianicæ,
quia cũ ſit dominus, Arius Pinellus in *l. 1. p. 2. in 1. not. 2. & 3. C. de*
bon. matern. & graue ſit ingenuo homini habere rerũ ſuarũ inter-
dictã adminiſtrationem, *l. 2. ff. ſi à par. quis fuerit manum.* ideo cum
competat exceptio, poteſt prędenire, & proponere executionẽ per
officij iudicis implorationem. Glo. Bar. & alij in *l. ſi contendas 29.*
ff. de fideiuſ. Rom. *con. 412. in pr.* Soc. *con. 84. n. 1. l. 3.* Fel. in *c. ſi quis*
contra, n. 1 de for. comp & in c. ſignificauit. n. 5. de teſtib. Aret. *Inſt. de*
except. n. 33. v. quarto aduertendum eſt vnũ generale. Couar. *var. re-*
ſol. li. 1. c. 18. n. 3. v. ſecundũ quod ab eiſdẽ. † Et procedit contrarium 3
etiam ante euentum conditionis, ſi ſubeſt iuſta cauſa, *l. Imperator,*
ff. ad Trebell. Arius Pinell. *ubi ſup. 4. 3. n. 78. v. nec ius admittit has in-*
tempeſtiuas petitiones, C. de bon. quæ li. fol. 365. Vide, *Actionẽ datur*
ſine obligatione. & nemo ſine actione experitur Conc. 109. Vide, *De-*
betur ante diem, vel ſub conditione an poſſit conueniri. Con. 52. † Re- 4
ſtringe, quia Trebellianica, ſi debetur ex fideicõmiſſo cõditionali,
nõ poteſt peti, niſi ſequuta cõditione, vt ſup. *n. 1.* † Reſtringe multo 5
magis quãdo ſumus in filiis, quib. debetur legitima, & Trebelliani-
ca, quia legitima ſtatim petitur, & deducitur, Trebellianica vero
adueniẽte cõditione, & nõ ante. Dec. *conſ. 480. In caſu, qui contigit,*
n. 14. vbi dicit * communem. † Amplia; quia Trebellianica debetur *6

cui

Digitized by Google

cuicunq;hæredi vniuerſali grauato reſtituere hæreditatem, quia
poteſt retinere quartam pro Trebellianica.Caſtr.*conſ.*398.*Et cir-*
7 *ca primum in prin.& con.*399.*in prin.lib.*2.†Extende in aſcenden-
te obligatio reſtituere hæreditatem ex fideicommiſſo,quia detra-
hit Trebellianicam,quæ eſt quarta, *l.iubemus. C.ad* Trebell.*in pr.*
8 Caſt.*d.conſ.*399.*in prin.lib.*2.†Amplia; quia deduci poteſt legiti-
9 ma,& Falcidia,prout legitima,& Trebellianica. †Reſtringe in fi-
lio inſtitutio in re certa;quia nõ deducit duas quartas,neque Fal-
cidia ſolam,Gabr.*conſ.*16 *n.*29.*&* 30.licet alleget pro vtraque.

Trebellianica qualiter eligenda, & legitima.

CONCLVS. 378.

1 TRebellianicam † eligere non poteſt hæres in vna re inuito
fideicommiſſario, vel eo,qui debet conſequi reſtitutionem,
* Oldrad. *conſ.*107. *num.*8. *v.ad quartam.* qui dicit *communem
2 †Amplia,vt ſi non poteſt eligere in vna re,multo minus in pluri-
bus,quia hoc nõ poteſt etiam is,qui vult legitimam.Oldr.*con.*113
3 †Amplia, & limitat, vt quod dictum eſt de Trebellianica idem
ſit in Falcidia.Oldrad.*conſ.*107.*n.*8 *v.ad quartam.*Cuma.*con.*133.
4 *num.*3.*ver.ad hoc etiam.* † Amplia in bonis alienantis per hære-
dem grauatum;quia eueniente conditione reſtitutionis, licet ven-
ditio annulletur;tamen pro medietate legitimæ, & Trebellianicæ
non poteſt fideicommiſſarius moleſtare emptores. Bald. *conſ.*
471.*Factum ſic ſe habet,lib.*5.vbi hoc modo tenet,quod in ſingu-
5 lis rebus debeantur legitima,& Trebellianica, Limita in legitima,
& illius ſuplemento; quia poteſt eligi in vna re. Gloſſ.*in l.Mar-
cellus.§.res quæ.ff ad* Trebell.Oldr.*d.conſ.*107 *n.*8. *ver.ad quartam*
☞ *non.*Vide, *Legitima, & eius ſupplementum propria auctoritate non*
6 *capitur.Concl.*204.†Limita, quod non poteſt hæres ex pluribrebus
plurib. perſonis legatis eligere Trebellianicam in vna re pro
omnibus legatariis,ſecus ſi plures res eſſent legatę idem legatario;
quia in vna poſſet eligere Trebellianicam.Oldr.*d.conſ.*107.*ver.*
7 *ad quartam* ex mente Dyni Doctoris ſui.† Limita, quando iam
hæres alienaſſet vnam rem, quia in ea poteſt emptor excipere,
quod velit retinere pro Trebellianica debita venditori, ita Old.
reprobata gloſſ. *in d. l. Marcellus. §.res quæ. ff.ad Trebell. in d.
conſ.*107.*v.ad quartam.*ib.,*multi alij dicunt ſcientes,&c.* Vide,*Tre-*
8 *bellianicam computat hæres in eo,quod detrahit.Concl.*381†Exten-
de vt hanc eandem exceptionem poſſit facere fideicommiſſarius
inuito hærede,vt in legitima computentur legata per grauatum
9 & alienata.Cuman.*conſ.*133.*Filius à patre.per tot.*†Limita,quãdo
inter fideicommiſſarios eſſet facta diuiſio rerum particulariũ quia
pro rata,quam quilibet habet reſpectu ſuę partis cõputat in Tre-
bellianicã:pro alia vero rata,quę ſibi obuenit ex diuiſione,quæ tã-
gebat ſocio,ſecus.Old.*d.cõſ.*107.*in fi.v.ad ſept.*Vide Cõc.prox.ſeq.

Trebellianica quomodo eligatur inuito fideicommiſſario.

CONCL. 379.

1 TRebellianicam † eligere non poteſt hæres in vna re inuito
fideicommiſſario, vel eo, qui conſequi debet reſtitutio-
* nem.Oldr.*conſ.*107.*n.*8.*v.ad quartam.*qui dicit*communem
2 †Amplia,vt procedat, etiamſi eſſet facta diuiſio rerum particula-
rium inter fideicommiſſarios, vel hæredes,quia pro ea parte quã
conſequitur iure pro fiſco, bene poteſt imputare in Trebelliani-
cam, pro parte vero, quam conſequitur à fideicommiſſario, vel
cohærede ex diuiſione,ſecus,quia in quartam non imputat.ſi non
vult,quia videtur habere extraneo tanquam æs alienum. Oldrad.
*dict.conſ.*107.*in fin.ver.ad ſeptimum.*ſed aduerte; quia loquitur
quod non tenetur imputare,non autem loquitur de electione V.
☞ de Concl.prox.præced †Amplia;quia valet argumentum de Tre-
3 bellianica ad Falcidiam, & econtra,ſecundum communem*opi-
* nionem*in l.Marcellus.ff.ad Trebel.*.de qua Curt.Iun.

Trebellianica non deducitur multis caſibus,& quãdo ſecus.

CONCL. 380.

1 DEtrahi † non poteſt Falcidia ab hærede, qui confecit inuen-
☞ tarium.Bald.*conſ*354.*Ad euidentiam,n.*3.*& ſeq.lib.*5.Vide
infr.*Trebellianica an perdatur per non confectionem inuentarij.Con-*
2 *cluſ.*389.†Extende,vt procedat etiam in hærede, qui non confe-
cit inuentarium contra dotarium cauſa mortis omnium bono-
rum, quia deducit Falcidiam, etiamſi donatio ſit vniuerſa-
3 lis.Bald.*d.conſ.*354.*nu.*3.*vſque in fi.lib.*5.†Contrarium, quod imo
licet non deducat Falcidiam;tamen deducit Trebellianicam etiam
• quod non confecerit inuentarium, quia non reperitur iure cau-
4 tum.Bald.*d.conſ.*354.*n.*3.*ver.eſt tamen verum,lib.*5.†Amplia,quia
hæres non deducit Trebellianicam,quando non confecit inuenta-

rium. † Amplia, vt procedat etiam in pauperibus hæredibus 5
inſtitutis, quia tenetur ad omnia legata, neque ratione reſti-
tutionis in integrum poſſunt velle detrahere legitimam portionem
Falcidię,quando non adueniunt cum beneficio legis, & inuen-
tarij.Bald.*d.conſ.*377. *Quæſtio ſubtilis,in fi.ver.videndum eſt ergo.*
vbi videtur velle, quod ſit ſpeciale in pauperibus, vt teneantur 6
implere voluntatem defuncti,*lib.*3. † Amplia;quia hæres grauatus
recuſans reſtituere fideicommiſſum poſt monitionem iudicis per-
dit Trebellianicam,Angel. *conſ.*287.*Factum, ſuper quo conſilium.* 7
In fi.ver.videndum occurrit.†Reſtringe; quia duo domini Caſtri-
licet inuicem petierint ſibi reſtitui fideicommiſſum, non tamen
perditur Trebellianica, niſi coram iudice ſit facta mentio, quia
hoc caſu vt priuati iudicantur iſti domicelli,Ang.*conſ.*287.*in fin.* 8
ver.nec obſtat †Amplia, quia Trebellianica ſemel deducta per
primum inſtitutum, non poteſt vlterius deduci per alios graua- 9
tos Caſtr.*conſ.*321.*in fi.lib.*2.†Amplia, quia, Trebellianica non
debetur inſtituto in re certa, quia ſolum debetur inſtituto vni-
uerſaliter.Chaſſan.*conſ.*19.*n.*40.*&* 41. *dub.*9. plene Gabr. *conſ.* 10
16.*num.*29.*&* 30.vbi reprobat tenentes contrarium. † Extende,
quia Trebellianica non deducitur, quando titulo particulari eſt
relictum filiæ,vel alteri, & eſt inductum grauamen de reſtituen-
do poſt mortem,*l.cogi.§,& generaliter.ff.ad Trebellian.*Caſtr.*conſ.* 11
169.*Ad primum,colum.*2.*v.ſequitur.ergo,lib.*1.†Extende,quia de-
ducitur Trebellianica, neq; debetur ei, qui eſt ſubſtitutus, ſed 12
ſolum ei,qui eſt inſtitutus,Caſſan.*d.conſ.*19.*in* 9.*dub.num.*11.†Et
ideo fideicommiſſarius non detrahit Trebellianicam aduerſus a- 13
lium fideicommiſſarium.Caſtrenſ.*conſ,* 321.*in fi.lib.*2.†Extende,
quia non debetur filio, quando legitima eſt medietas,Bald. *conſ.* 14
94.*lib.*2.incip.*Punctus quæſtionis.*†Contrarium Maſcard.*conſ.*12.
*inſerto in Epit.fideicommiſſi,n.*3.allegat Crauet.*conſ.*50.tenere hãc
partem,vbi pro vtraq;allegat,& Dec.*conſ.*106.*num.*6. vbi, quod 15
opinio Baldi eſt reprobata,licet nihil alleget.Vide infra, *Trebelli-
nica,& legitima poſſunt ambæ deduci.& quando ſecus.Concl.*384.*n.*
16.†Extende,quia inſtitututus contemplatione alterius non dedu- 16
cit Trebellianicam.Riminald.Iun.*conſ.*509.*n.*36. allegat Decian.
*conſ.*139.*lib.*3.Dec. *conſ.*496.*num.*28.*circa fi.*& alios. † Amplia,
quia Trebellianica non detrahitur,neq;debetur filio ex donatione
cauſa mortis, quia debetur ſolum grauato vti hæredi, Alex.*conſ.*
247.*Prætermiſſis.in fi.lib.* 6.†Declaratur in poſitione caſus ad *d.* 17
*conſ.Alexand.*247.*lib.*6.vbi,quod eſt verum, quod non debetur
Trebellianica ex donato, vel contractu, quando donatarius
capit ex contractu, ſed ſi poſſet capere,& caperet ex ſucceſſione
hæreditaria, vt quia forte non poſſet valere donatio vt donatio,
ſed transiret in fideicommiſſum, tunc bene debetur. † Amplia, 18
quia non deducitur ex ſubſtitutione directa. Crauet.*conſ.*898.*in
fi.ſub num.*27.†Declara,quia ſi concurrit compendioſa cum dire- 19
cta,deducitur.Roland.à Vall.*conſ.*25.*n.*10. *& ſeq.lib.*1.†Amplia, 20
quia hæres ſubſtitutus in totum pupillo directe, & grauatus re-
ſtituere medietatem ex fideicommiſſo alteri, non deducit Tre-
bellianicam, quia ex quo habet vltra quartam, aliam amplius
non deducit Caſtr.*conſ.*28.*Viſo teſtamento,in fi.lib.*1.& idem dicit
*con.*137.*Primum teſtamentum,num.*2.*ver.ſecundo dubitatur,lib.* 1.
†Amplia,quia primus hęres grauatus bene deducit Trebelliani- 21
cam, ſed alij fideicommiſſarij nihil deducunt ex perſona ſua
pro Trebellianica,niſi eſſent hæredes primi grauati,qui ſuã quar-
tam non deduxiſſet, quia tunc ex perſona primi deducerent. Ca-
ſtrenſ.*conſ.*405. *Duo videnda, n.*3. *v.nunc quæro,lib.* 1.allegat text.
*in l.*1.*§,inde Neratius.*qui eſt §.*penult.ff.ad* Trebell.idem Caſtr.*co.
conſ.*409.*Quia hic occurrunt. nu.*3.*v.nec.poteſt detrahi.li.*1.†Am- 22
plia,quia Trebellianica non deducitur ex fideicommiſſo inter vi-
uos.Matt.Mantu.*ſingul.*288.*Certum eſt.*Petr.Surd.*conſ.*90.*num.*3.
†Amplia,quia Trebellianica non deducitur ex rebus reſtituendis 23
fideicommiſſario, quarum alienatio per eundem fieri prohibetur
Roman.*conſ.*206.*Licet de communi.in prin.v.primo.quia*, vbi ple- *
na apoſt.l.*in ver.non detrahitur.*citat concord.& dicit * commu-
nem. † Declara, ſeu reſtringe limitationem, vt procedat li- 24
mitatio quando teſtator, qui poteſt prohibere Trebellianicam,
grauat hæredem ad reſtituendum fideicommiſſario, & prohibet
fideicommiſſarium poſſe alienare, vt quia vult perpetuo in fa-
milia totum fideicommiſſum conſeruari, nam videtur hoc caſu
prohibire Trebellianicam, ſi vero teſtator non prohibet fidei-
commiſſarium poſſe alienare, vel etiam prohibet fideicommiſ-
ſarium poſſe alienare, qui ſine prohibitione teſtatoris adhuc erat
prohibitus,prout Eccleſia, quia iſta prohibitio tacite inerat in Ec-
cleſia,& nihil operatur, iſtis duobus caſibus poteſt detrahi Tre-
bellianica ex fideicommiſſo reſtituendo; ſic loquitur Rom.ſi re-
cte ponderentur eius verba,*d.conſ.* 206.*nu.*5. *ver.nec præmiſſa de-*

Digitized by Google

ciſioni,quicquid dicat ibi apoſtil.*in ver.operetur*.quæ iudicio meo
25 non intellexit Romanum. † Reſtringe, vt limitatio procedat ſolum , quando teſtator poteſt prohibere Trebellianica , quia ſi ſumus in caſu , in quo non poteſt prohibere , quantuncunque prohibeat fideicommiſſarium poſſe alienare , tamen deducetur Trebellianica per hæredem etiam in bonis reſtitui ex fideicommiſſo debitis,& alienari prohibitis , prout in filio primi gradus
* loquitur Roman.*d.conſ.206. n.5.v. cæterum.* vbi dicit*communem,& ibi apoſtil.*in ver.communitates*.citat plures, & dicit com-
* munem,& magis*communem. † Amplia,quia non deducitur per
26 hæredem datum contemplatione fideicommiſſarij Marc.Mantu.
27 *ſing.288.Certum eſt in fi.*Crauet.*conſ.440.nu.*17.† Extende,idem in exequutore , quia dicitur hæres contemplatione alterius.
28 Crauet.*conſ.440.num.*17. † Amplia;in teſtamento militis, in quo ſi non adeatur hæreditas, illa fideicommiſſaria ſubſtitutio ſubſ-
29 tinetur tanquam inſtitutio. Mant.*ſing.*82. *alibi dicit.* † Amplia; quia Trebellianica non deducitur ex vſufructu relicto , quia extinguitur cum perſona ideo cum Trebellianica non deducatur niſi ex rebus alteri , quam hæredi , reſtituendis , vel ſoluendis tam in proprietate,quam in vſufructu,igitur in vſufructu non deduci-
30 tur.Rom.*d.conſ.206.n.2.ver.ſecundo quia.* † Reſtringe , quando vſufructuarius tacite vel expreſſe eſſet etiam in proprietate inſtitutus,& grauatus proprietatem reſtituere ; quia tunc bene deducitur Trebellianica,nam clarum eſt , quod inſtitutus in vſufructu, & grauatus reſtituere , vel non alienare proprietatem , dicitur inſtitutus etiam tacite in proprietate , ideo deducit tunc Trebellianicam , ſi iubetur reſtituere proprietatem. Rom. *conſ.206.col. 2.n.2.in fi.& nu.3.& ſeq.*vbi apoſtil.*in ver.legaſſe*,citat pro vtraq; quoad vltimum , quando ſolum prohibuit alienari proprietatem.
31 † Amplia,quia vbi non reſtituitur alteri proprietas per heredem,
32 non eſt locus Trebellianicæ.Rom.*d.conſ.206.n.2.*† Amplia , quia confideicommiſſarius non detrahit contra fideicommiſſarium.De-
33 cia.*conſ.44.n.85.lib.3.*† Limita;quia Trebellianica ſemper deducitur per hæredem grauatum reſtituere ex fiedicommiſſo ex teſtamento,vel vltima voluntate , & hæredem gratia eſt introducta. Marc.Mantu.*ſing.288.Certumeſt*,imo teſtatoris fauore introducta
34 eſt,idem Mātu.*ſing.82.alibi dicit.*† Et neceſſe eſt,quod hæres,qui vult deducere Trebellianicam, adiuerit hæredem ſponte , quia etiamſi adiuerit coacte.illam non deducit,eſt text.*in l. Marcellus. in prin.ff.ad Trebell.*† Reſtringe quatuor modis,de quibus Socin.
35 *Reg. 1. Quarta de legatis,& fideicommiſſis detrahi poteſt*.vbi ponit quatuor fallentias,quæ tendunt,quando eſt prohibita tacite , vel expreſſe,vel quando factum eſt legatum pauperibus. † Limita in
36 filio;quia licet non confecerit inuētarium,tamen non perdit Trebellianicam.Bald.*conſ.229.In primo articulo,lib.3.* quod eſt Io.de Caſtillo.Epiſcopi Vicentini , & confirmatur per Bald. ibi in ſubſcriptione.† Extende,vt procedat limitatio etiam in relictis ad pias
37 cauſas,quia filius non conficiens inuentarium non perdit Trebellianicam.Bald.*d.conſ.229.lib.3. per tot.*† Reſtringe , quia ſi pater prohibuit Trebellianicam filio , & filius non fecit inuentarium,
38 non poterit deducere ita,Marzar.*in ſua Epitom. fideicommiſſ. conſ. 12.per tot.*plenius *conſ.1.n.48.q.10.*Curt.Iun.*conſ.54. n 7.& ſeq.*

Trebellianica non deducitur ex relictis ad pias cauſas , & quando ſecus. Concl. 381.

1 Conclusio† communis , * & magis communis,eſt,quod ex
* fidicommiſſo,& relictis factis ad piam cauſam,non deducatur Trebellianica,ſicut nec Falcidia , tenet Socin.*conſ.77.In præſenti conſultatione,n.6.ver.reſtat.*vbi dicit magis*communem opinionem,*li.1.*& latius *conſ.144.Diligenter conſiderata.col.fi.*vbi de magis*communi,*eod.li.*Calder.*conſ.369.in fi.*vbi hanc veriorem,
* æquiorem,& quod communiter*tenetur,alias 40.*de teſtam.*Alex
* *conſ.12.in fi.v.de Trebellianica,lib.3.*vbi hanc magis*communem & à communi obſeruantia approbatam dicit Petr.de Anch. *conſ.*
* *8.in fi.v.Trebellianica vero.*vbi dicit hanc veram,& *communem
* Bal.*conſ.85.Quæritur,vtrum.n.2.v.ſecūdo quæritur.lib.1.*vbi ; quod Bart.& omnes*ita tenent,& hanc veram opinionem dicit Bal.*con.*
* *407.n.1.in fi.v.de portione autem,li.1.& con 99.Factum tale eſt.in fi.v.item potuit.li.2* Cuman.*conſ.56.Quidam filie,in pr.* Bald.*conſ. 6.Factum ſuper quo,n.2.li.4* vbi dicit*communē,& veram , & idē
** Bal.*con.423.Franciſchine.circa fi.*vbi dicit*cōmunem *l.4.*& hanc veram opinionem dicit idem Bal *conſ.328.Determinatio.in fi l.5.* & hanc partem tenet *conſ.291.Licet de multis.n.3.v.tertio,ſciēdū & conſ.3.Factum tale eſt li.5.*quod eſt Petri de Aſt.Ang.de Peruſ. *conſ.41.Punctus,de quo.in fi.*vbi dicit hanc veram,& approbatam & *conſ.59.Quidam pater.in prin.*vbi dicit hanc veram,& commu-
* niter*approbatam,& *conſ.159.Corradus Alberti in fi.v.ſuper vltimo.& conſ.230.Caſus eſt circa pr.*vbi,quod iſta eſt*communis,& *
practicatur in ſcholis,& iudiciis,& hanc tenet Signor.*con.35.Caſus talis eſt,n.12.v.redeo ad octauam.& conſ.66.n.2.* Fulg.*conſ.26. n.2.*Bar.*in l.Marcellus.in prin.*vbi Alex. *à num.20.vſque.33.ff.ad Treb.*Couar.*in cap.Rainaldus.§.3.n,7. de teſt.*Tiraq.*de pia cauſa, priuileg.27.*& hæc eſt magis*communis.Cagnol.*in l. Papinianus.* *
§ meminiſſe q.3.n.18.ff.de inoff.teſtam Caſt.*conſ.86.Dubitatio.nu. 10.li.1.& conſ.67.prope fi.2.v ſic ergo præfata.*& communem dicit Decian.*conſ.44.n.89.li.3.*† Et quod non deducatur , quando 2
hæreditas eſt diſtribuanda ad pias cauſas.Zabar.*conſ.133.n.6.* vbi dicit*communem opinionem Caſtren.*conſ.305. Primum dubium* *
*n.1.v.non ego debet.lib.1.*vbi apoſtil.*in v.pias cauſas* dat concord. idem Caſtrenſ.*conſ.43.n.3.lib.2.* vbi apoſtilla citat Alex. *conſ.12.* *
*col.fi,li.3.*vbi dicit magis*communem,Corn.*con.92.Licet,& con. 168.In hac.lib.3.& conſ.246.Dicta,n.12.li.4.*Caſtr.*conſ.305.Primum dubium,n.2 lib.1.*vbi apoſtil.citat plura conſilia. Socin.*conſ. 67.col.2.v.ſic ergo.& conſ.152.in fi.lib.2.*vbi,quod ita vidit ſeruari,quod ad piam cauſam non deducitur Trebellianica, neque Fal- *
cidia,& quod eſt communis*opinio,& *conſ.167.in princ.li.2.*vbi apoſtilla allegat Rom.*conſ.239.In hac re breuis ero. ver.quoad ſe-* *
*cundum.*vbi dicit*communem,& ab ea non eſſe diſcedendum in conſulendo,neque in iudicando.Caſtr.*conſ.426.in fi.lib.2.* & plenius *conſ.321.Viſis.& ponderatis,prope fi.lib.2.*vbi apoſt.& dicit Caſtr.*communem.Rom.*conſ.206.Licet.n.7.*vbi dicit communē *
*& idem Rom. *conſ.239.In re hac.n.2.*vbi dicit communem,& apoſtil.ibi , *in v.opinio*,citat plurimos,& *conſ.276. Viſis dubiis,in fi.*vbi apoſt.*in v.pluries.*Abb.*conſ.59.Viſo teſtamento,n.3.lib.1*,vbi * 3
de*communi.† Et quod Trebellianica;neq;Falcidia deducatur ex *
fideicommiſſo.vel legato ad pias cauſas , pleniſſime Abb.*conſ.32. Circa duo.col.2.v.ex iis infero.ſub n.4.li.2.*vbi,quod eſt*communis opinio Modernorum vtriuſq;iuris, & reſpondet ad omnes rationes contrarias,vide eum.Bart.*conſ.6.Viſo teſtamento. circa fi.v. nam rogata ſunt,lib.1.*vbi apoſtil.*in v.pias cauſas.& in v.nam regula.*dat concord.& idem Bar.*conſ.56.Bart.fecit teſtamentum.n.4. v.tertium dubium.*vbi dicit hanc veram opinionē, & repetit *conſ. 34.Factū tale.n.4.l.1.*Ang.Aret.*conſ.86.In themate ſupradicto.n.* *
20.& ſeq.v.ex iis ſequitur vbi *n.21.*dicit*communem,& iterū dicit cōmunem *conſ.141.Quoniam vnum quodque. n.7. & 8.v.venio ad quartum*,Alex.*con.12.Attentis verbis.in fi.n.33.v.de Trebellianica.*vbi,quod eſt vera,& à communi obſeruantia ſeruatur, *li.3.*
& ibi apoſtill.*in vera.*dat plurimos concord.prout etiam Alex.ibi *
in fin.citat plurimos de communi,*& de magis communi, & à qua in iudicando non eſt recedendum,& *conſ.20.Ponderatis,in fi.* *
*lib.3.*vbi,quod iſta aſt cōmunis,*& magis cōmunis,& in practica ſeruatur, & communem*etiam dicit Franc.Aretin.*conſ.12. In* *
*cauſa Nicola.n.2.*vbi extendit etiam ad Falcidiā, & cōmunē*dicit Bald.Nouel.*conſ.78.inter conſ.Socin, lib.1.in pr.*† Contrarium, 4
quod Trebellianica deducatur ex relicto vniuerſali ad pias cauſas Oldr.*conſ.248.Preſuppoſita conſuetudine.circa fi.n.6.v.ad ſextam* Fed.de Sen.*conſ.56.Domine Franciſce.in fi.n. 2.v. circa quartam.* Dec.*conſ.633.in fi.tertio,quæritur* vbi , quod hæres conficiens inuentarium,deducit Falcidiam à legatariis , etiam quod legata ſint ad pias cauſas,gl.*in c.1.de teſtam.li.6* Iaſ.*in l. Marcellus.in pr.nu. 30.ff.ad Trebell* & alij per Gabr.*tit.Trebellianica*;*concl.11.num.3.*
† Declara Alex.*conſ.162.Circa primum,in fi.lib.2.*quod multi ma- 5
gnæ auctoritatis tenent,quod deducatur , ſed ipſe non eſt ſolitus ſcribere contra piam cauſam ; ideo videtur tenere negatiuam ex 6
pietate,quia in dubio pro piam cauſa.† Amplia igitur concluſionē magis communem,quod Trebellianica non poſſit deducit ex relicto ad pias cauſas vniuerſali , etiamſi piæ cauſæ ſit facienda reſtitutio mediante aliqua perſona,& ſic non ſtatim,ita Socin.d.*con. 77.n.lib.1.*& latius *d.conſ.144.n.7.circa fi. v. quod aliquando* vbi quando reſtitutio piæ cauſæ eſt facienda in caſum omnino extiturum,quod non detrahitur Falcidia,& ita etiam conſuluit Franc. de Ramponibus inter conſil.Cald.*conſ.369.*alias 40.*de teſtā.in fi.* vbi *
dicit veriorē, æquiorē,& quod cōmuniter*teneatur,vbi eſt caſus, in quo ſoror eſt inſtituta,& ea mortua pauperibus diſtribuatur,& quia per fideicommiſſum ſit ſorori reſtitutio ex clauſula codicillari,dicitur , quod non deducitur Trebellianica fauore piæ cauſæ. Cuman.*d.con.56.in pr.*vbi loquitur quando teſtator inſtituit filiam & ei quandocunq;decedēti ſubſtituit cauſam piam,quod non deducitur Trebellianica.Bal.*in l.auia.§.Titio.ff.de cond.& demon.con-* Rom.*auth.ſimiliter.n.101.in fi.C.ad l.Falcid.* Gabr.*tit.de Trebell. concl.11.n.4.*Cagnol.*d l.Papinianus.§.meminiſſe.n. 18.ff.de inoffic. teſt.*Caſtr.*conſ.86.n.10.lib.1.*vbi arguit à ratione;quia ſi locus pius excluditur viuente grauato ; ergo non tenetur , prout nec locus pius.Caſtrenſ.*conſ.321.n.2.li.2.*qui loquitur,quando conditio eſt

omnino

Digitized by Google

omnino extitura.Rom.*conſ.*206.*Licet,n.*7.vbi apoſtil. *in ver. me-*
* *diente.*quæ citat plurimos concord.& dicit*communem , allegat
* Tiraq.de * communem atteſtantem , *tract.de penult. pia cauſa.*26.
7 *priuil.*† Et quod non deducatur Trebellianica , quando res eſt
peruentura ad Eccleſiam alijs mediantibus , Decia.*conſ.*44.*n.*90.
8 *lib.*3.vbi plurimos citat.† Et quod non deducatur,quando pia cau-
ſa cum alio ſunt ſubſtituti etiam reſpectu partis filij loci,videtur
tenere Caſtr.*conſ.*58.*Viſo dicto in fi.lib.*1. licet non affirmet pro-
pter auctoritates contrarias , ſed quod bene eſſet concordare.†
9 Amplia;quia non deducitur,etiãſi cauſa pia ſit vltimo loco pluri-
bus filiis inuicem ſubſtitutis ſubſtituta. Caſt.*conſ.*43 *num.*3, *ver.*
10 *nunc ergo videndum,li.*2.vbi idem dicit in Falcidia. † Declara ta-
men,quod legatum,vel prima inſtitutio,quoad ea, quæ reſpiciunt
commodum legatarij,vel primi inſtituti,vel ſubſtituti,non dicitur
pia cauſa,licet vltimo loco pia cauſa vocetur. Calder.*conſ.*337.*v*
11 *ſed poſito,quod iſtud legatum.*aius 8 *de teſtam.* † Declara ; quia
ſi piæ cauſæ eſt facienda reſtitutio etiam mediante aliqua perſo-
na , ita quod ſit certum , quod ad piam cauſam deueniat , puta
poſt mortem primi ſubſtituti,& tunc non deducitur Trebelliani-
ca;ſi vero non eſt certum ; quod cauſa pia ſit ſucceſſura , vt quia
vocatur,perſona mediata ſine filiis deceſſerit,quod eſt incertum,
tunc debetur,& deducitur.Roman. *d.conſ.* 206.*in fi ver.quoniam*
*præmiſſa.*vbi plena apoſtil.*in ver.dubium.* citat plurimos , quibus
adde Socin.*conſ.*77.*In præſenti conſultatione,n.*9. *ver.reſtat, lib.*1.
& plenius Alex.*conſ.*20.*Ponderatis,in fi.n.*14.*ver.non omitto. lib.*
12 3,vbi plures citat.† Amplia , vt procedat, etiamſi agatur de Tre-
bellianica pro filio inſtituto deducenda;quia fauore piæ cauſæ non
* deducitur,ſecundum*communem , prout loquitur Petr. de Anch.
d.conſ. 8.*in fi.ver.Trebellianica vero.*Cuman.*d.conſ.*56.*Quidam fi-*
*lia.in pr.*Bald.*d.conſ.*6.*n.*2.*lib* 4.Caſtr.*conſ.*12.*in fi lib.*2. vbi apo-
ſtil.citat plures conſ,Cornel.Decian.*d.conſ.*44.*n.*91.*ver.non obſtat,*
13 *etiam,lib.*3.† Contrarium tenet Bald.*conſ.*229. *In primo articulo,*
*lib.*3.quod eſt Ioannis de Caſtilliono Epiſcopi Vincentini , &
Baldi,vbi,quod in filio non procedit , quia ipſe detrahit Trebel-
lianicam etiam de legatis ad pias cauſas , ſecundum veram opi-
14 nionem,etiamſi non confecerit inuentarium.† Idem tenet etiam in
nepote inſtituto.vt deducatur Trebellianica , quando eſt ſubſti-
tuta pia cauſa.Caſtr.*conſ.*29.*Circa primum quæſitum.n.*4.*v.quan-*
tum vero ad Hoſpitale,li. 1.vbi,quod Canoniſtæ hanc partem te-
15 nent,† Amplia,quia neq;deducitur ex legato facto per patrem fi-
lio;quia dicitur ad piam cauſam,ita conſuluit Anton.de Prato ve-
16 teri.Contrarium tenet Franc.Aret,*conſ.*12.*In cauſa Nicolai,num.*
*2.v.ſecundum fundamentum,cum ſeq.*vbi late reprobat Anton.de
Prato veteri quia maior fauor piæ cauſæ,quam filij,excepta legi-
tima,debetur,& dicit,parca mihi ille de Prato veteri,debuit melius
cogitare , antequam poneret opiniones ita exorbitantes in ſcri-
17 ptis.† Declarat tamen idem Aret.*d.con.*12.*num.*3. & 4.*ver.tertio.*
*oſtenditur,*vt dicatur ad piam cauſam, & non deducatur Falcidia,
neq;Trebellianica, quando relictum fieret filio inopi , vel paren-
18 tibus vere pauperibus, indigentibus. † Amplia , quia non dedu-
citur de eo, quod teſtator reliquit exequutoribus; , vt dent pro
eius anima amore Dei,quia ille cui datur , dicitur capere à teſta-
tore,non ab exequutore , niſi tanquam a miniſtro. Bald.*conſ.*131.
19 *Quando teſtator in prin.lib.*5.† Amplia , quia non deducitur,etiãſi
Hoſpitale profanum , non Eccleſiaſticum, neq; ab Epiſcopo ere-
ctum,ſit inſtitutum,quia licet locus Eccleſiaſticus non ſit , tamen
locus pius eſt , quia in eo pietatis opera exercentur. Caſtr.plene
20 *conſ.*167.*Præſuppoſita pro vera per tot.lib.*2.† Extende,quia etiam
quod Hoſpitale profanum non eſſet locus pius,tamen adhuc non
deducitur Trebellianicam,neque Falcidia,quia ſufficit,quod ſit pia
cauſa,& priuilegium eſt conceſſum piæ cauſæ, non loco,ideo vbi-
cunq;relictum,ſeu inſtitutio eſt pro anima,ſemper cauſa eſt pia,
21 & non deducitur.Caſtr.*d.conſ.* 167.*per tot. lib.*2.† Amplia,quia ſi
prius locus dicitur hæres inſtitutus,non deducet Trebellianicam
ex legatis factis ad pias cauſas; quia priuilegium eſt conceſſum
paſſiue,non autem actiue,ita Bartol.*conſ.*102.*Occurrit mihi lib.*2.
vbi,quod eſt opinio Franciſci de Albergottis,& quia cæteris par-
tibus legatarij pij habent voluntatem teſtatoris,Franc.Aret.*conſ.*
22 12.*In cauſa.n.*2.*v.præterea ſi Eccleſia.*† Amplia,vt,quod dicitur de
Trebellianica,habeat locum etiam in Falcidia ; quia non detrahi-
tur de legatis ad pias cauſas.Caſtr.*conſ.* 305.*Primum dubium. n.*1.
*v.non ergo habet,lib.*1 & *conſ.*43.*n.*3.*lib.*2.vbi apoſtil. dat concor.
* & dicit magis*communem,& *conſ.*152.*prope fi.li.*2.vbi quod eſt
* communis*opinio,& ita ſemper vidit ſeruari,& *conſ.*167.*in prin.*
*lib,*2.† Limita quando reſtitutio eſſet facienda piæ cauſæ ſub con-
23 ditione,vel euentu dubio, vt ſi talis deceſſerit ſine liberis , tunc
quia dubia eſt,& non omnino extitura reſtitutio,detrahitur Tre-
bellianica.Rom.*conſ.*206.*Licet de communi in fin.* quem ſequitur
& ita intelligit Socin.*d conſ.*144.*in fi.aliquando & ſecundo,lib.*1.
vbi dicit, Io.de Monte Sperello ita conſuluiſſe, & quod vidit ita
conſultum per doctiſſimos viros,& idem tenet Bald.*conſ.*407.*In*
quæſtione quæ vertitur,n 2.*v.ſecundo eſt videndum,lib.*1.vbi, quod
ſi pater inſtituat duos filios,& primo decedenti ſubſtituat ſuperſti-
tem,& ſi ambo ſine filiis deceſſerint,ſubſtituit cauſam piã , quod
licet ex portione vltimi non deducatur Trebellianica,tamen dedu-
citur ex portione primi mortui,quia illi ſuccedit ſuperſtes , licet
ambobus ſubſtituatur vltimo pia cauſa.Rom.plene. *conſ.*140.*Pro-*
*ponitur.n.*10.& *ſeq.vſque in fi.li.*5.vbi, quod neq; tenetur cauere
de reſtituenda Trebellianica aduenente conditione pro pia cau-
ſa vltimo ſubſtituta.Iaſ.*in l. Marcellus,in princ.n.*34.*ff.ad* Trebell.
vbi Alex *n.*6.& *ſeq.* Claud.*n.* 8. idem Alex. *in l.cum dotem.ff.ad*
l.Falcid. Bald.Nouel *inter conſ.Socin.conſ.*78.*In primo dubio.lib.*1.
Socin.Sen.*conſ.*144.*col.fi.v.aliquando,& ſecundo* .1.& *conſ.*115.
*n.*6.*v.ſed omnia præmiſſa,lib.*4 Rui *conſ* 135.*n.*8 *lib* 3.& *con.*140.
*col.fi.lib.*5.Cagnol.*d.l Papinianus* §.*meminiſſe. q.*3.*n.*18. *in fi ff.de*
*inoff teſt.*Tiraq.*de pia cauſa.priuil* 26.*v.ſed hoc vltimum.*† Et quod 24
detrahatur Trebellianica, quando ſubſtitutio loci pij eſt ſub con-
ditione dubia,puta ſi ſine filiis deceſſerit.Caſtr.*conſ.*321.*n.*2.*lib.*2.
& *conſ.*267 *Viuentibus.col.*2.*lib.*2.Socin.*conſ.*77.*In præſenti.n.*9.*l.*
1.& plenius clare Bald.Nouel.*inter conſ.Socin.conſ.*70.*In eandem,*
*ſententiam,in.pr.lib.*1. vbi latiſſime plura ſimilia adducit , quod
priuilegium piæ cauſæ non competit tertio.† Contrarium tenent 25
alij quos citaui ſupra in 1.amplia & Caſtr.*conſ.*102.*Videndum eſt*
*col.v.*2.*Trebellianica vero.l.b.*2.vbi, quod pluries vidit ſeruari , &
conſuluit pro hac parte fauore piæ cauſæ.† Declara ; quia licet ſol- 26
uatur,ſeu deducatur,quãdo conditio eſt dubia , an ſit extitura ad
fauorem piæ cauſæ,ſi tamen poſtea eueniat , debet fieri reſtitu-
tio piæ cauſæ.Caſtr.*d.conſ.*321. *in fi.lib.*2. † Declara;quia ſi pri- 27
mus fideicommiſſarius , ſeu ſubſtitutus renunciaret ſubſtitutioni
& fideicommiſſo,ita vt aperiretur via piæ cauſæ vltimo ſubſtitu-
tæ,tunc non deducitur Trebellianica , quæ deduci poterat , ſi pri-
mus ſubſtitutus acceptaſſet fideicommiſſum ſub conditione , an
eſſet extitura dubia.Caſt.*conſ.*267.*n.*2.*lib.*2.† Declara , vt plene 28
Bal.Nouel.*inter conſ.Socin.*78.*In eadem,lib.*2.vbi,quod ſi reſtitu-
tio eſt facienda in continenti piæ cauſæ , non deducit,ſi ex inter-
uallo ſub conditione,quæ poteſt exiſtere , vel non , & præſumit-
tur dubio,quod non exiſtat, & deducitur,ratio eſt,quia primo ca-
ſu , quando ſtatim ille, qui reſtituit , dicitur miniſter piæ cauſæ,
ſecundo caſu ad ſuum commodum retinet , ſed tamen aduenien-
te conditione debet ipſa Trebellianica deducta reſtitui piæ cau-
ſæ,ne per indirectum videatur deducta contra piam cauſam,& ſic
deductio ſit ad tempus. † Limita ; quia bene deducitur ex fidei- 29
commiſſo relicto confraternitatibus ſecularibus,quia non eſt pia
cauſa.Bal.*conſ.*99.*Tunctus talis eſt li.*4.Vide,*Pia cauſa quæ dica-*
*tur,vel non Concl.*332.† Limita,quia bene deducitur ex dote, ni- 30
ſi dos ſit conſtituta fauore piæ cauſæ , puta pro paupere. Boër.*de-*
*ciſ.*94.*per tot.*vbi dicit*communem.† Limita ; quia Eccleſia , vel *
pia cauſa hæres inſtituta,bene deducit Trebellianicam ab alia Ec- 31
cleſia,vel pia cauſa legataria,quia priuilegiatus non vtitur priuile-
gio contra pariter priuilegiatum.Couar.*in 2.part.relicto. poſſeſſor.*
de regul.iur.§.2.*n.*4 *v.ex quib.ap paret.*vbi citat plures,&*dicit cõ- *
munẽ.Vide,*Falcidia non deducitur,&c Conc.*37.Vide, *Legata pia*
*non patiuntur detractionem,& quando ſecus.Cõcl.*111.Vide , Ant.
Gabr.*li.*4.*tit.de* Trebellianica.*Concl.*11.*Trebell.an ceſſet in relictis.*

Trebellianicam computat hæres in eo,quod vendidit,& quando. CONCLVS. 382.

Trebellianica † deducenda per hæredem , ſeu alia quarta 1
computatur in bonis per hæredem alienatis,& ſi viliori pre-
tio alienauit,habetur reſpectus ad verum valorem in præiu-
dicium hæredis.Old.*conſ.*107 *n.*7.*v.ad tertiam quæſt.* † Et quod bona 2
per grauatum alienata eidem computentur in quartam ſibi debi-
tam.Rom.*conſ.*232.*Quatuor ſunt.n.*2.*v.quoad ſecundum.* † Am- 3
plia;quia Falcidia,ſeu Trebellianica imo etiam legitima compenſa-
tur in bonis relictis per grauatum ſuo hæredi ita quod volente
fideicommiſſario compellatur hæres computare in legitimam, &
alias deductiones legata facta à grauato. Cuma.*conſ.*133.*Filius à*
patre per tot.† Extende,ſiue ſola Trebellianica ſit deducenda , ſi- 4
ue ſimul cum legitima;quia compenſatur in bonis bona fide,& ſi-
ne dolo alienatis.Caſtr. *conſ.*263.*n.*3.*v.tertius caſus,& con.* 267.
*col.*2.*v.& ſi dicta bona.li.*2.Vide ſupra,*Trebellianica qualiter eli-*
*gend. & legitima Concl.*378.Vide,Concl.prox.ſeq.Vide Ant.Ga-
br.*li.*4.*tit.de* Trebellianica.*Conl.*13.*Rogatus de reſtituendo.*

Trebellianica computatur hæredi in eo, quod hæres percepit ex hæreditate, & quando ſecus. CONCL. 383.

1 TRebellianica,†quam debet conſequi hæres fideicõmiſſarius
computatur in eo,quod cõſequitur tanquã hæres,& ideo ſi
teſtator grauat hæredẽ ad reſtituẽdum hæreditatem,excepta
quarta parte,quã eidẽ hæredi legat non deducet Trebellianicã vl-
tra quartã partẽ,ſed iſta quarta pars computatur in Trebelliani-
cã.Bal.conſ.342.Punctus talis eſt,in fi.v.ſuper ſecundo, li.4. Vide,
☞ Fructus percepti quando computentur in quartam, & creditã hære-
2 dis.Concl 505.†Extende, quia quicquid remanet apud hæredem
grauatum ex diſpoſitione teſtatoris computatur in Trebellianicam,
Alex.conſ.26.Circa primum,in fi.ver.præterea quotieſcunque,lib.1.
3 †Amplia,vt procedat,etiã ſi fieret diuiſio rerũ particularium,quia
pro rata,quam conſequitur iure hæredis ex portione ſua, imputat
in quartam,prõ illa vero,quam conſequitur à cohærede iure diui-
ſionis,habeat illam præcipuum,& non cõputat,quaſi ab extraneo
cõſequatur,ità Oldr.conſ.107.Circa municipale;in fi.v.ad ſeptimam
4 †Amplia,vt etiã mater,& parentes primi gradus ſuccedentes filio
teneantur computare in quartam Trebellianicam,quidquid perce-
perint medio tempore.Bar.in l.in fideicommiſſaria, n.2.& 3.ff.ad
Treb.Calder.conſ.370.alias 41.de teſtam.Sal.d.l iubemus,C.ad Tre-
bell.Bar.in l.filiusfamilias,§ qui multis,ff ad l.Falcid.vbi Alex. col.
* 2.& in d.l.in fideicommiſſaria.ff.ad Treb.dici eſſe cõmunem*opin.
Ruin.conſ.163.n.20.li 2.Cagnol.in l.Papinianus, §. meminiſſe.ff.
5 de inoff.teſt.Boër.dec.44.n.16.v.in vero. † Extende, quia omnes
hæredes computant in quartã Trebellianicæ fructus perceptos,ex-
ceptis ſolis filiis primi gradus,quia alij omnes computant fructus
in Trebellianicam,etiãſi filij,ſint,quando non primi gradus.Corn.
* conſ.146.In hac conſultatione,lib.2.n.23.vbi dicit*cõmunẽ.Caſtr.
6 conſ.422.Videtur,quod filij,in fi.li.2.†Declara,vt prædicta extẽſio
nõ procedat,quãdo hæres percepiſſet fructus pendente cõditione.
7 Cor.conſ.93.Licet poſſet,n.8.li.3.vſque in fi.†Amplia, quia fidei-
cõmiſſarius,qui fuit in mora reſtituendi fideicommiſſum, tenetur
computare in quartã,quatenus illã conſequi debeat,alias ſi eſt fa-
cta cõputatio,prius tenetur illos reſtituere,vel æſtimationem illo-
8 rũ ſoluere.Bal.conſ.291.n.4.ipſis autem mortuis.lib.5. †Reſtringe,
quia ſi fideicõmiſſarius fuit in mora petendi fideicommiſſum,nõ
tenetur hæres imputare fructus,neque illos reſtituere,quia donec
fideicõmiſſarius accepret fideicommiſſum,& petat,non fuit hæres
grauatus in mora.Bal.conſ.291.n.4.li.5.vbi,quod non tenetur eſſe
9 hæres grauatus procurator fideicommiſſarij.†Limita in filiis,quia
ipſi non imputant ſibi fructus in Trebellianicã ſpeciali prouiſione
text.in l.iubemus,in fi.C.ad S.C.Trebell.in fi.vbi Bar.dicit, quod in
* ſolis filiis hoc procedit.Callad.dec.2 in fi.de teſtam. & hãc eſſe *
cõmunẽ,dicit Gabr.con.122.n.8.li.1.Caſtr.conſ.368.n.4.l.2.Ang.
10 Aret.con.11.In caſu ſupradicto,n.15.& ſeq.v.capio ſecundũ.†Extẽ-
de,quia procedit nedum quoad ipſos filios primi gradus,ſed etiã
quoad hæredes ipſorum,nõ ex perſona hæredum,ſed filiorũ primi
gradus quia ſi ipſi cœperunt lucrari fructus,hæres,cõtinuat in lu-
cro,ſi non fuit interpellatus;quia eſt bonæ fidei.Ang.Aret.con.20.
11 Viſis actis,n.54.& ſeq.†Contrarium,quod etiã filij primi gradus
teneantur imputare fructus in Trebellianicã,quando etiã debent
deducere,legitimã,& ſic duas quartas,fuit opinio Caſtr.in l.quod
de bonis,§.fructus,ff.ad l.Falc.& in l.mulier.§.cum proponeretur, in
fi.ff.ad Treb.vbi Alex.dicit nunquã obliuioni tradendum,& idem
Caſtr.in l.ſcimus.§.repletionem,C.de inoff.teſt.& cõſuluit idẽ Caſt.
conſ.188.Quia dubia,col.fi.li.2. Cur.Sen.conſ.51.col.2. Alex conſ.
165.in fi.li.5.vbi apoſt.fi.citat prædictos,& Corſet.tract.de poteſt
regia,q.73.in 3.dub.Iaſ.conſ.231.col.2.li.2. & conſ.44.col.fi.lib.3.
& d.apoſt.ad Alex.dicit eſſe veriorem, rubr.conſ.73.n.11. Quoad
conſ.45.n.22.Cattel.Cotta in memor.v. filius grauatus. Caſtr.conſ.
12 394.in fi.li.2.†Tu videas eandem apoſt.ad Alex.d conſ 165 in fin.
li.5.quæ dicit,imo etiãſi duæ quartæ debeãtur filiis,non imputant
fructus in Trebellianicam,allegat Alex.in d.l quod de bonis,§.quod.
anus,& in l.in ratione,§ quod vulgo,ff.ad l.Falc.& con.250.n.5.l.6
Iaſ.con.99. col.fi & con.146.col.4.l.4.Rip.in d.l. in fideicommiſſar.
* ff.ad Treb.n.30.vbi dicit*cõmunẽ,& apoſt.ad Alex.& dicit,quod
hæc tanquã æquior,& fauens filiis eſt ſeruanda de iure ſcripto,&
ita Alex.conſ.201.Perſpectis verbis,col.5 l 6.vbi abſolute reprobat
Caſt.& d.conſ.165.in fi.li 5.nõ perfecit conſiliũ;quia non auſus eſt
tenere opinionẽ à ſe reprobatã.Cor.conſ.180.Multitudo quæſito-
rum,q.10.l.4.Ruin.conſ.133.Videtur fortaſſis.in fi.& conſ.190. Pro
* ſolutione dubiorũ. ad fi.li.2.& magis cõmunẽ*dicũt Burſ conſ.44.
n.17.Rol.ad Val.conſ.12.n.8.l.1.Mandoſ.in add.ad Rom con 206.
* infinitos citat de magis*communi,& per totum mundum ſeruari.
Rimin.Iun.conſ.131.n.20.& ſeq.vbi pleniſſime hanc tuetur Ang.
Aret.conſ.11.In caſu ſupradicto,n.15. & ſeq.ver. capio ſecundum.
†Declara,quia filij primi gradus non imputant in Trebellianicã 13
fructus perceptos iudicio teſtatoris,quando ipſis filiis debent eſſe
ſubſtituti alij filij,vel aſcendentes, ſecus,quando eſſent ſubſtituti
extranei;quia tunc ipſi tenentur imputare fructus in Trebelliani-
cam.Cuman.conſ.124.Bart inſtituit.v.ad ſecundum.vbi dicit eſſe
rationem,quia d.l.iubemus in terminis, in quibus loquitur, eſt te-
nenda,in reliquis regulæ inhærendũ eſt.ratio rationis quia in con-
iunctis hoc admittitur,ne creſcat inuidia, in extraneo hoc ceſſat,
& hãc magis cõmunem*dicit Claud.de Sayſel,in l.fideicomiſsaria *
nu.24.ff.ad Trebell.Corn.conſ.221 n.11.ver. ſin autem,lib.3. qui
dicit fuiſſe ſeruatum Romæ Pariſ.conſ.25.n.57.& cõſ.93.num.53.
li.2.qui dicit magis*communẽ, prout etiã atteſtatur. Rol.à Vall. *
conſ.30.& conſ.78.li.1.Gabr.de Trebell.concl.12.in fi & ita etiam
tenet Rom.conſ.232.n.2.v.quoad tertium. †Declara;quia fructus 14
percepti à filio grauato reſtituere extraneo iudicio teſtatoris bene
computantur in Trebellianicam;ſecus ſi ſunt percepti negligentia
fideicõmiſſarij,ita Rom.d.conſ.223.n.2.v.quoad.ſecundum.† Extẽ-
de;quia filij primi gradus non cõputant fructus perceptos in Tre- 15
bellianicã,d.l.iubemus,C.ad Treb.eſt gl. in c.Raynutius, de teſtam.
vbi*omnes.Ang.conſ.287.Pro clariori,in pr.Caſtr.conſ.369.Dico *
quod iſta,li.1 latius Alex.con.43.Attenta,& conſiderata,per tot.li.
2.vbi,quod etia ius deducẽdi tranſmittitur ad hæredes.Rom.conſ.
206.Licet,n.6.†Declara,quia fructus percepti per filiũ grauatum 16
poſt litẽ cõteſtatã ſunt cõputãdi,vel reſtituẽdi, ſed ſi eſsent facta
melioramẽta in bonis,debẽt cõpẽſari fructus percepti melioramẽ-
tis,iuxta not.in d.l.in fideicommiſſaria.ff ad Trebell.iunctis not.in l.
ſumptus ff.de rei vend.& in l. inſulam,§.fructus.ff.ſol.matr.ſtante
mala fide inducta per litis cõteſtationẽ,iuxta not.in l.Certum,C.de
rei vend & in l.2.C.de fruct.& lit.expenſ.†Si tamen melioramẽta 17
excederẽt fructus perceptos,daretur retentio donec reficerentur,
l.cæterum,vbi Ang.& Rom.ac Fulg.ff.de rei vend.Bar.in l.ratio,§.
quod ſi ff.de act.empt.Rom.ſing.333.†Extende,etiamſi pater mã- 18
daſſet fructus debere imputari in Trebellianicam per filios primi
gradus grauatos reſtituere deſcendentibus,d.l.iubemus,C.ad Treb.
Rip.in d.l.in fideicommiſſaria,n.28.ff.eod.Bero.conſ.93.in 7.dub.n.
28.li 2.Gabr.tit de Trebel.concl.12.n.1.& 5.Rom.con.206.Licet,n.
6.Vide infr.Trebellianica poteſt prohiberi in filijs,&c.Conc.386.n.5. ☞
†Extende etiam,quando duæ quartæ detraherentur, quia adhuc 19
in filiis primi gradus non computantur fructus in Trebellianica,
etiamſi teſtator iuſſerit.Gabr.de Trebell.d.conc.12.limit.6.n.10.ver.
contrarium,& in tit.de legit.concl.1.limit.12. n.45.v.ſed iſtum.Rip.
in d.l.in fideicommiſſaria, n.30.vbi dicit veriorem, & magis*cõ- *
munem.Rom.plene conſ.206.n.6.v.ex præmiſſis. igitur.vbi apoſt.
in ver.abſque.citat plurimos pro vtraque parte, tamen dicit hanc
communem,*& magis communem,&æquiorem, & quod Rota *
Romana eam ſequitur.& magis communem*dicit Pariſ. conſ.30. *
n.16.li.3.†Contrarium tenent multi, quos citat apoſt. ad Rom. 20
conſ.206.Licet,n.6.in ver.abſque imputatione,v.at qui contrariam.
Decian.conſ.44.n.87.lib.3.†Declara,quia licet in filiis primi gra- 21
dus hæc procedant,ſecus in aliis,tamen quando teſtator expreſſe
prohibuit detrahi Trebellianicã,ſeu etiã legitimam filiis,illud non
habet locũ in hærede filij,quia ſi filius nõ deduxit cõtra expreſsã
prohibitionem patris,hæres filij non poterit deducere. Ruin.conſ.
147.n.3.v.ſed.in caſu noſtro,& n.4.lib.3. Vide infr.Concluſ.ſeq. ☞
†Reſtringe;quia licet pater in filiis primi gradus nõ poſſit prohi- 22
bere Trebellianicam,neque præcipere,quod teneatur computare
fructus in eam,per prędicta,bene poteſt grauare filium primi gra-
dus,vt reſtituat bona,& fructus bonorum percipiendos extra legi-
timam,& Trebellianicam,qu a cũ poſſit pater relicta legitima filio
relinquere totum id,quod ſupereſt extraneis,l parentib.C.de inoff.
teſt.Iaſ.conſ.28.li.1.Dec.conſ.147.& con.666.Crau.conſ.142.n.1.
ergo poteſt grauare filium,vt reſtituat fructus omnes extra duas
quartas,vt per Marzar.in puncto,in epit.fidei.q.49.v.an antẽ illud
quia licet nõ valeat præceptum teſtatoris,quod filius imputet fru-
ctus aliquos in Trebellianicam,bene valet vt fructus omnes extra
quartas reſtituat.Alex.poſt Ang.in l Baliſta,n.3 ff.ad Treb.& con.
67.n.1 in fi.v.& dato.quod.hodie,li.1.Cuma.conſ.25.in fi.Mattheſ.
in l.filium quem habentem,n.7.C fam.herciſc.Rip.in d.l.in fideicom-
miſſaria,n.26.& n.33.ff ad Trebell Gabr.de Treb.concl.11.nu. 11.
Vide,Legitima filiorũ,& a totum non recipit grauamen,& quãdo
ſecus.Concl.187.†Declara tamen;quia licet poſſit pater non inſti- 23
tuere filiũ,niſi in legitima,vt ſupra, & reliquũ totũ patrimonium
ſuũ aliis diſponere,& hæredes extraneos facere,& ſic non tenetur
Trebellianicam relinquere filio per prædicta,non tamen ſequitur
ergo idẽ,ſi filiũ hæredẽ vniuerſalem inſtituat, quod poſſit excepta
legitima prohibere Trebellianicam,vel præcipere,quod in ea fru-
ctus

Digitized by Google

ctus computet;quia quod vna via permittitur, alia via prohibe-
tur;ideo cum elegerit viam inſtitutionis filij in hæredem vniuer-
ſalem,debet viam,quam elegit,tenere,l.mulier.ff.de eo,quod met.
24 cauſa.l.iubemus.C.ad Trebell.prohibet;ergo,&c. † Reſtringe;
quia limitatio procedit in ſolis filiis primi gradus ; ſecus in vlte-
rioribus filiis;quia ipſi imputant in Trebellianicam;quicquid per-
ceperint ex fructibus medio tempore Bald.conſ.291. Licet mul-
* tis,n.4.v.quarto eſt ſciendum,li.5.vide relatiue Signor.conſ.Caſus
talis eſt,n.9.& communis*opinio Corn d.conſ.146.n.23.lib.2.&
conſ.70.n.17.eod.lib.& conſ.303.Fulg.conſ.41.Caſus talis.col.fi.v.
ad quartũ.Io.de Im.conſ.63 in fi.&de communi idem Gabr.conſ.
122 n.8.li.1.Barbat.conſ.69.Illud.ad fi.lib.3.Socin.Iun.conſ.131.
Quæſtio oppoſita,n.69.l.1.Pari.conſ.83.n.17.& ſeq.li.2.Alex.conſ.
201.Perſpectis,n.17.v præterea poſito,l.6.& conſ.35.Conſideratis
25 n.4.li.7.vbi apoſtil.dat concord.in ver.fructus.† Et ideo nepotes
ex filio in hac materia non ſunt filij primi gradus,& ipſi fructus
imputant in Trebellianica. Crat.in §.text.q.63.in princip. Guid.
Pap.conſ.140.n.5.Socin.conſ.82.nu.35.li.4.Gab. de Trebell.concl.
12.num.8.& conſ.222.vbi pro vtraque,& num.8.li.1.dicit*com-
munem,quod licet nepotes ſint in primo gradu auo tamen non
habet priuilegium,l.iubemus C.ad Trebell.Alex.conſ.221.num.17.
26 li.6. † Contrarium,quod imo nepotes , quando tenent primum
locum,vt quia ſuccedunt auo mortuo eorum patre dicantur filij
primi gradus,& non imputent fructus in Trebellianicam,tenent
multi,videlicet Odofred.& Bella pert.in d.l.iubemus.C.ad Trebel-
lianicam,plena apoſt.ad Alex.conſ.165.in fi.lib.5.vbi,quod omni-
bus,quibus debetur legitima,conceditur priuilegium d.l.iubemus
& iterum apoſt. ad Alex.d.conſ.201.n.17.in ver. nepos , lib 6.†
27 Declara, quia nepotes imputant fructus perceptos iudicio teſta-
toris pendente conditione , & multo magis tenentur reſtituere,
vel compenſare perceptos,poſtquam venit caſus reſtitutionis, ſi
ſciuerunt;ſi vero fuerunt ignorantes,& in bona fide , & non ſint
facti locupletiores,lucrari illos debent vſq;ad interpellationem,ita
28 Socin.conſ.63.In cauſa,col.3.in fi.l.1.† Intelligas;quia nepotes im-
putant fructus in Trebellianicam ; quia l.iubemus.C.ad Trebell.
habet locum in filiis primi gradus, vt minus corrigat,quãdo ne-
pos ſuccedit mortuo filio primi gradus,ſed ſi ſuccedit filius primi
gradus,qui poſtea decedat relicto filio ſuo hærede bene ille nepos
hæres ex perſona filij lucratur fructus,deducet in ſubſtantia Tre-
bellianicam,prout parte ex perſona non ſua,ſed patris,ita ſubtili-
29 ter Ang.Aret.conſ.20.Viſis actis,n.54.ver ex quo ſequitur.† Extẽ-
de,quia nedum tenentur nepotes , & alij,qui non ſunt filij pri-
mi gradus computare fructus perceptos in Trebellianicã,vt nedũ
reuocantur perceptos,ſed etiam,quos percipere potuerunt , licet
non perceperint, gl.d.l.iubemus,§.fi.C.ad Trebell,vbi Bart.& gl.
& Bar.in l.quod de bonis §.quod ſi auus.ff.ad Falcid.vbi dicit bene
not.& quod vidit errare magnum Aduocatum , & idem dicit
Ang.in d.l.iubemus,vbi Salyc.& alij Barbat conſ.69.Illud.ad fi.li.
3.Soc.conſ.131.In propoſita,n.69.l.1.Cor.d.conſ.303.Plura quæ-
ſita,n.19.li.1.& conſ.70.In conſiliis deciſiuis,n.17.li.1.& videtur
30 tex.in l.in fideicommiſſaria.ff.ad Trebell.† Reſtringe,quia quando
filius primi gradus deducit legitimam,& Trebellianicam,tunc te-
netur imputare in Trebellianicam fructus perceptos ; quia l.iube-
mus.C.ad Trebell.loquitur, quando Trebellianica ſola deducitur,
& per alia fundamenta,de quibus Caſtr.conſ.188. Quia dubia in
fi.l.2.& cum citat,& ſequitur Alex.conſ.165.Circa præſentem,in
fi.li.5.& iterũ,conſ.250.Quoad primum,n.5.in fi.v ſed bene dico,li.
31 6.vbi dicit,non ponere pro conſtanti.† Contrariũ expreſſe tenet,
Ang.Aret.conſ.20.Viſis actis,n.49.& ſeq.v.octauo & principali-
ter.vbi de legitima & n.51.v.ſecũdo potuit. vbi de Trebellianica
ſimul cum legitima & dicit, quod non imputat fructus,& hanc
* partẽ magis*communem dicit Pariſ.conſ.30.n.16.l.3.& eã tuetur
apoſtil.ad Alex.conſ 165.in fi.li.5.in v.Caſt & iterũ ad Alex.conſ.
32 250.n.5.in fi.in v.conſtãti.l.6.† Ergo dubito de hac doctrina Caſt
quia nimis ſubtilizat ; nam filio primi gradus debetur legitima;
igitur non poteſt dari caſus , quod debeatur filio primi gradus
Trebellianica,& non legitima;quia ſẽper,quod debetur Trebelia-
nica,ceſſat exheredatio;igitur debetur legitima pure,& Trebellia-
nica ſub cõditione,nec videtur poſſe dari caſus,quẽ allegat Caſtr.
33 Vide,Legitima,& Trebellianica ſimul deducũtur in fideicommiſſo
& quãdo ſecus.Conc.212.† Limita in eo,quod hæres fideicõmiſ-
ſarius conſequitur ex diuiſione particulariũ rerũ à cohærede , vel
fideicõmiſſario;quia pro illa parte videtur habere ab extraneo,ita
Old.con.107.in fi.ſed mihi videtur,quod nõ ſit vero;quia ſi cõſe-
quitur aliquid à cohærede,eſt;quia cohæres cõſequitur etiã ipſe
34 de parte iſtius in alia re.† Limita:quia hæres nõ imputat in quartã
Trebellianicã,niſi illud,quod habet ex vltima volũtate;ideo dona-
ta nõ imputat in quartã Trebellianicã.Sign.Homod.conſ.20. Factũ
ſic ſe habet,n.3.† Limita;quia licet imputet,id,quod habet graua- 35
tus iudicio teſtatoris,in Trebellianicam;ſecus eſt, ſi habet fructus
negligẽtia fideicõmiſſarij.Rom.conſ.232.n.2.v. quoad ſecundum.
Vide Ant.Gabr.li.4.tit.de Trebell.Concl.12.Liberi primi gradus.

Trebellianica,& legitima poſſunt ambæ deduci,& quando ſecus. Concl. 384.

Trebellianica† & legitima,& ſic duæ quartæ poſſunt, & de- 1
bent detrahi a filio grauato ſub conditione de reſtituendo
hæreditatẽ,quia legitima detrahitur à principio,Trebelliani-
ca vero tempore reſtitutionis,c.Raynaldus.de teſt.& hanc opinio-
nẽ conſuetudine ſeruari,aſſerit Bar.quicquid ſit de iure ciuili in l.
quanquam C ad Falcid.& hanc cõmunẽ*opinionem dicit Anch. *
conſ.27.Non ſeruato ordine,n.3.v.nec etiã in tertio.& iſtã eſſe ve-
rã,& approbatam in ſcholis,& in iudiciis,dicit Ang.conſ.287.Pro
clariori deciſione,n.3.v quarto præmitto,&*cõmunẽ,& de cõſuetu- *
dine ſeruari,dicit Rõ.conſ.239.In re hac , circa fi.n.3.v.quo igitur
ad dictum.Bal.in l.filium.C.famil.hercſc.ver.extra opponitur,n.26.
qui atteſtatur de eadẽ cõſuetudine,& n.27.v.ſed hic quæro,& com-
munem,*dicit Soc.conſ.77.n.8.reſtat ergo.lib.1.& quod vtraq;de- *
trahitur Calder conſ.340.alias 11.de teſtam.in fi. & idem Calder.
cõſ.353.alias 24.de teſt.de cõmuni*atteſtatur Bald.conſ.85.Quæ- *
ritur,vtrum,in fi.v.item idem dicendum. lib.1. qui loquitur quãdo
fideicõmiſſũ eſt cõditionale,& con.498. De detractione in pr.vbi
ſimpliciter loquitur,quod ambæ deducũtur , & quod vlus mundi
hanc partem tenet,li.1.Bal.conſ.99.Factũ tale.in fi.lib .2.& conſ.
101.Punctus cauſa li.2.& conſ.70.Præmittẽda,eſt.n.6.v. vnum ta-
mẽ,li.3.vbi,quod obſeruantia Canonũ eſt*cõmunis, & conſ.394. *
in fi.li.3.Punctus talis eſt,Antonius.Bal.conſ.145 Pectus quæſtionis
n.6.v.ſuper ſexto,li.4.& communem*dicit Bal.conſ.334.Quidam *
nobilis,n.5.in fi.li.5.& conſ.471.Factũ ſic habet,in fi.l 5. vbi quod
iſta eſt tutior opinio.Signor.Homod.conſ.20. Factum ſic ſe habet.
vbi n.2.dicit in conſulendo ita tenẽdũ de iure Canonico,quod de-
bet attendi inter varias opiniones,& con.66.n.4.Corn.conſ.207.De
pluribus,n.9.v.quantum autem li.2.& n.17.& d.conſ.168. nu.10.
lib.3.vbi ſecus dicit,quãdo pure eſt grauatus.Signor.conſ.80.n.3.
v.item tertia.& hãc diſtinctionẽ ex ſententia plurimorum, & ex
cõſuetudinis obſeruãtia tuetur Fulgo.conſ.26.Sãte ſtatuto,in prin.
& conſ.32.n.1.v.& ſi non ſit clauſula. Ruin.Iun.conſ.131.n.18.&
ſeq.vbi infinitos allegat,vbi n.19.quod totus mundus hanc ſeruat
in practica Caſtr conſ 342.Mater iſta,n.2.lib.1. vbi quod iſta eſt
regula,& con.198.Super primo,n.3.v.ſed vocatur,li.2.& con.392.
col.2.in pr.& conſ.394.in fi.& conſ.433.in fi li.1. Rom. conſ.206.
Licet de commun.in pr.vbi,quod omnes*ita tenẽt,& cõſuetudo ſe- *
quitur,& de cõmuni*etiã conſ.185.n.4.vbi pleniſſima apoſt.in v. *
facto,citat concor.& dicit pluries*cõmunẽ.Bart.conſ.6.Viſo teſta- *
mẽto,in fi.v præterea,& conſ.12.Si quis inſtituitur,in fi.li.1.&*hãc *
cõmunẽ Legiſtarum,& ſeruanda in terris Imperij,dicit Ang.Aret.
conſ.11.In caſu ſupractico,n.15.& ſeq v.capio ſecundum.& con.20.
Viſis actis,n.51.& 52.v.ſecundo potuit.vbi,quod omnes * Dd.hoc *
tenent,Alex.conſ.3.Viſo proceſſu.n.6.v.potuit etiam , lib. 3. plenius
conſ 3.Circa præmiſſam.in pr.n.2.lib.7.eſt magis cõmunis*opin.vt *
per Mãdel.conſ.41.in pr.Ruin Iun.conſ.227.n.16.& ſeq.vbi de ma-
gis cõmuni,*& magis cõmunẽ dicit Soc.conſ.77.n.9. & conſ.78. *
quod eſt Bal.Nouel.in pr.li 1.† Extende etiã in hærede filij,vt poſ- 2
ſit vtrãq;deducere.Bal.conſ.350.Iſta quæſtio.in fi.lib.2.& conſ.63.
Hæres Gabriella in fi.li.2.Corn.conſ.207.n.9.lib.2.vbi num.16.ex-
tẽdit,etiamſi hæres grauati eſſet legatarius iuſſus plus petere non
poſſe;quia deducet legitimam, & Trebellianicam vltra legatum.
Caſtr.conſ.321 Viſis,& ponderatis.in prin,lib 2.† Contrarium te- 3
net Oldr.conſ.205.Prima dubitatio,vbi multis fundamẽtis cõpro-
bat,non eſſet verã præcedentẽ opin.quæ fuit Azo,idẽ refert.Bald.
tenuiſſe Odofred,Petrũ Cyn.& Iacob.de Beluiſ.in l filium,nu. 26.
v.Azo d.tit.C.famil.hercſc.vbi,quod iſta ſecundum ius ciuile eſt
verior.† Declara;quia ſi filius iurauit integraliter obſeruare teſta- 4
mentum,ſibi præiudicat in Trebellianica,ſed non in legitima. Si-
gnor.d.conſ.80.n.4.& ſeq † Reſtringe,quia Trebellianica non de- 5
ducitur per filiũ ex relictis ad pias cauſas;neq;ex aliis,quando non
cõfecit inuentariũ,niſi eſſet minor;quia reſtitutio dãda eſſet. Fulg.
conſ.26.in prin.Reſtringe;quia quicquid habuit grauatus à teſta- 6
tore,computatur in legitimam,& Trebellianicam,prout dos filiæ.
Caſtr.d.conſ.433.in fi lib.2.& ideo filia imputat ſibi dotem.Bart.
d.conſ.6 in fi.l.1.† Sed fructus percepti nõ cõputantur in Trebel- 7
lianicã in filiis primi gradus,niſi quando ambæ deducuntur ſimul.
Caſtr.conſ.364.in fi.lib.2.† Amplia,vt procedat nedum in filiis,& 8
deſcendentib.ſuccedentib.aſcendentibus ſuis;ſed idem ſit, ſi aſcẽ-

Digitized by Google

dentes ſuccedant deſcendentibus;quia pariter duas quartas detra-
hunt eadē ratione,quando ſub conditione ſunt grauati de reſtituē-
9 do.Rom.*conſ.259.In re hac,in pr.*† Amplia,vt procedat; quia de-
bent deduci,tam in proprietate,quam in vſufructu ambæ,etiamſi
teſtator legauit alteri vſumfructum omnium bonorum,quia non
cenſetur propterea prohibuiſſe vſumfructum in Trebellianica, de
legitima non poteſt dubitari.Caſtr. *in allegat quæ ſunt inter conſ
458 & 459.col.2.in pr.lib.2.*maxime *ver.dubitatur & tertio,in fi.*
10 †Amplia in tantũ,vt nec fructus perceptos computet filius in ipſa
Trebellianica. Bar. per illum text.in *l.iubemus.in fi.C ad Trebell.*
vb. omnes*Ang.*d.conſ.287.n.3.v.quarto præmitto.* Caſſad.*dec.2.*
11 *in fi.de teſtam.*†Amplia,vt filius grauatus reſtituere,ſiue pure,ſiue
ſub conditione de præſenti in omnibus caſibus,in quibus non de-
trahit,niſi vnam quartam,vt ſit in electione ſua eligere vel legiti-
mam,vel Trebellianicam,& ſi elegit Trebellianicam, & legitima
ſit maior,debeat habere ſupplementum eius , quod plus importat
legitima.Bal *in l filium,n.26. ver.extra opponitur,C.famil herciſc.*
12 Oldr.*d.conſ.205.n.8.v.ad contrariam.*†Amplia,vt procedat,etiam
ſi legitima a ſtatuto ſit aucta vſque ad duas tertias(prout Senis)in
bonis matris,quia adhuc etiam detrahet Trebellianicam. Socin.
13 *conſ.93 Circa primum,n.7.ver.circa ſecundam,lib* 1.†Amplia,quod
filius,cui debetur legitima tota,vel legitima, & Trebellianica ſi-
mul,illas trāſmittit ad hæredes ſuos ab inteſtato,ita quod ipſi po-
terũt deducere illas,prout poterat filius grauatus.Ang *d.con.287.
n.3.in pr.v quinto præmitto.*Bal *conſ.63 Hæres Gabriella,in fi.li.2.*
14 †Extende,quia poterit etiam legare,vel fideicommittere filius ſuā
15 legitimam,& Trebellianicam.Bal.*d.conſ.85.in fi.lib.*1.† Extende,
quia poterit etiam illas donare , & cedere,& donatarius,ſi eſt inſi-
nuata,donatio,vel ceſſio,poterit vtramque deducere,quia poſſunt
cedi. Bald.*conſ.498.De detractione,n.1.ver.& hoc præmiſſo , li.1.*
16 †Amplia,quia licet ſubſtitutus pupillariter capiat etiam legitimā
pupilli directo,ita,quod non poſſit pupillus, vel alius deducere le-
gitimam,tamen quando vltimus moriens tenetur reſtituere , qui
ſucceſſit aliis ex pupillari,debet hęres vltimi decedentis deducere
nedum duas quartas ex portione etiam vltimi,ſed etiā ex portione
præmortuorum,quibus pupillariter vltimus ſucceſſit.Petr.de An-
char.*conſ.17.n.4.ver.ad aliud.*vbi allegat Bald.ita conſuluiſſe.*conſ.*
* *41.Flora, & Neſutia,lib.2.*vbi dicit*communem,& refert opinio-
☞ nes pro vtraque parte.Vide,*Fideicommiſſum quæ bona comprehen-*
17 *dat,vel non.Concl.*159.Amplia,quia hæres filij grauati ſub condi-
tione,ſi ſine filiis decederet,reſtituere deducit legitimam,& Tre-
bellianicam debitam filio,etiamſi filius omnia bona alienaſſet,quia
fideicommiſſarius non poterit ab emptoribus petere,niſi medieta-
tem hæreditatis,videl.retenta alia medietate propter legitimam,&
18 Trebellianicam per emptores.Bald.*conſ.471.per tot li.*5. † In con-
trarium videtur facere, quia Trebellianica debetur pro reſtitutio-
ne,& tempore reſtitutionis;ergo cum alienauerit omnia , videtur
non debita,quia ſi recuſat reſtituere,perdit eam.Ang.*con.287.Fa-*
19 *ctum,ſuper quo,in fi.v.videndum occurrit.*†Limita,vt nō procedat,
ſi filius eſſet grauatus pure reſtituere , quia tunc non deducit, niſi
vnam quartam,videl.legitimam,quia quicquid habet,computat in
legitimam,igitur duas quartas habere non poteſt,& ita eſt intelli-
gendus,Oldr.*d.conſ.205.*& ſua argumenta intrant hoc caſu,idem
tenent.Bart.& alij *in d.l.quanquam,C.ad l.Falcid,*& ita etiam tenet
Petr.de Anch.*d.conſ.27.n.3.ver.nec etiam.*Bal.*conſ.36.Proponitur,
quod in fi.ver.modo ſequitur,lib.*3.vbi dicit veriorem,& quod tex.
Canonici loquuntur in conditionibus ſucceſſiuis.Caſtr.*conſ.375.
Ne ſub æquiuoco,n.2 li.*1.Alex.*con.142.n.15.l.2.*Bero.*cōſ.16.n.31.*
* *li.*1.& magis communem*dicit Bertr.*conſ.94.Relicta,in fi.lib.* 2.
* & communem*dicit Corn.*conſ.168.In hac conſultatione,n.*10.*l.*
3.Soc.*conſ.77.In præſenti,n.8.& ſeq.ver.reſtat ergo,l.*1.& Bal.No-
* uel,*conſ.78.in pr.inter conſ.Socin.lib.*1.vbi de*communi.† Exten-
20 de limitationem,vt Trebellianica non deducatur, etiam, quando
grauatus reſtituere eſſet ſub conditione de præſenti,veluti ſi non
valet teſtamentum,vt teſtamentum;valeat vt codicillus , quia filij
præteriti rumpentes teſtamentum,qui grauantur reſtituere hęredi
ſcripto nō deducunt,niſi legitimā,quia iſta conditio nō eſt ſucceſ-
ſiua,prout loquuntur iura Canonica,ſed eſt præſentialis.Bal. *conſ.
36.in fi.v.modo ſequitur,li.*3.Bar.*conſ.44.Super prædictis,n.2.lib.*1.
*& conſ.20.Factū ſic ſe habet,n.3.& ſeq.v.ſed poſito,l.*1.*iuncto fi.n.*
* *8.v.quarto quæritur.*& hanc magis* communem dicit Bertr.*conſ.*
21 *94.in fi.l.2.*Caſtr.*conſ.29.l.*1.†Contrarium tenet Bal.*con.498. De
detractione duarũ,in pr.l.*1.vbi,quod de iure Canonico ambę de-
ducũtur,& quod vſus mũdi ita ſeruat,& ſtandũ eſt iuri Canonico
inter dubias opiniones,& quia legitima deducitur ex bonis dedu-
* cto ære alieno,Trebellianica ex tota hæreditate non deducto ære
alieno,& hanc communē*dicit Io.de Anan.*con.79 in fi.*vbi Bolo.

in apoſt.†Et,quod nō deducatur quādo pure eſt grauatus reſtitue- 22
re puta ex clauſula codicillari.Ful.*cōſ.32.Ex facto proponitur,n.*1.
*& cōſ.89.In quæſtione Ioanis,n.*3.& hāc cōmunē,*& magis com- *
munē & in iudiciis,& ſcholis approbatā,dicit Alex. *cōſ.26.Circa
primũ.n.7.l.*1.Caſt.*conſ.35.col.fi.v.plus dico,l.*2.†Extēde,vt idē ſit, 23
ſi nō adeſt clauſula codicillaris.†Reſtringe,quia imo mater , quæ 24
ſuccedit filio grauato cōpēdioſe ſine dinumeratione tēporũ,& ſic
pure,deducat legitimā,& Trebellianicā,tenet Io.de An.*conſ.79.in*
vbi dicit cōmunē,& ibi Bolog.in apoſt.†Et quod non deducatur, 25
quādo eſt grauatus pure reſtituere.Caſt.*conſ.342.n.2.l.*1.†Limita 26
ſi teſtamētũ nō valeret vt teſtamētũ iure directo,ſed per clauſulam
codicillarē,quia cum cenſeatur rogati venientes ab inteſtato reſti-
tuere,nō detrahit eo caſu filius,niſi ſuam legitimam.Bar.*d.l.quan-
quam,in fi.*Bal.*in l.filium,n.27.v.item quæro,C fam.herciſc.& conſ.
6.Viſo teſtamento,in fi.li.*1.*v.præterea.*& eſt ratio , quia tunc tam
reſtitutio,quā inſtitutio ſunt purę,& non ſub conditione,vt arguit
ibi Bart.†Limita,quod filius nō detrahit, niſi legitimā quādo ſub 27
cōditione eſſet inſtitutus in re certa,& grauatus reſtituere.Bald.*in
l.filiū,n.27.v.ſed hic quæro præſuppoſita quæſtione , C fam herciſ.*† 28
Limita,quādo filius eſſet inſtitutus vniuerſaliter,ſed grauatus ſub
cōditione de præſēti,quia tunc nō poteſt deducere,niſi vnā quartā
prout,quando pure eſſet grauatus.Bal.*d.l.filiũ.n.26.v.extra oppo-
nitur.*paulo infr *in ver.Ædo dixit.*†Limita,quia filius non deducit 29
Trebellianicam vltra legitimā,quando non confecit inuentarium.
Fulg.*conſ.86.Proponitur,quod honorabilis,n.*1 *in fi.v.nec dicat quis.*
& ita Marzar.*conſ.*12.†Limita,niſi teſtator prohibuerit Trebellia- 30
nicam,quia tunc duæ quartæ non debētur,etiā ſi ſit filius grauatus
de reſtituēdo ſub conditione, quia poteſt prohiberi Trebellianica
etiam in filiis primi gradus.Bart.*in auth.ſed cum teſtator,n.4.v.er-
go dixi.C.ad l.Falc.*vbi poſui concor.Bal.*conſ.70.Præmittēdum eſt
n.6.v.vnum tamen,& n.7.lib.*3.vbi loquitur in prohibitione facta
filiæ,quia teſtator ea inſtituta cum maſculo dixit,quod eſſet con-
tenta 100.libris,& plus petere nō poſſet Marzar.*con.*12.vbi plura
allegat.†Contrariũ,quod imo Trebellianica non poſſit prohiberi 31
in filiis primi gradus,tenuerũt multi,ſed diſtingue,vt *in v.Trebel-* ☞
*lianica prohiberi poteſt.Concl.*386.† Limita,quando fideicommiſſũ 32
eſſet relictũ ad pias cauſas,quia Falcidia,& Trebellianica non de-
ducitur.Bald.*conſ.85.n.2.lib.*1 vbi,quod omnes*ita tenēt,†Limita *
ſecundũ Oldr.in filio adoptiuo, qui ſi emancipatur ab adoptante, 33
& inſtituatur,& rogetur,vt reſtituat,nō detrahit, niſi vnā quartā.
Old.*conſ.205.v ſecundo hoc idem probatur.*allegat *l. Papinianus.§.
ſi quis impubes ff.de inoff.teſt.*†Limita in patrono in bonis liberi, 34
quia nō deducit,niſi vnam quartā;nam licet ſibi debeatur quarta
iure patronij;tamē ſi inſtituatur,& grauetur in legatis nō deducit,
niſi vnā quartam.Oldr.*conſ.205.Prima dubitatio,n.7.v.tertia vero
ratio.*per *l 1.§.interdum.ff.ſi cui plus quam per l.Falc.*†Limita;quia 35
nunquā legitima & Trebellianica ſimul debent detrahi ; quando
ambæ excederent medietatē;ideo ſi ſint plures filij ſupra numerũ
quatuor,quorũ legitima eſt medietas, ſi grauētur fideicōmiſſo,non
debent detrahere legitimā,& Trebellianicam ſimul,ſed ſolam legi-
timā conſequi debēt.Bal.*conſ.94.Punctus quæſtionis, circa med.v.
dicamus igitur.lib.*2.Alex.*conſ.68 col.1.v.ſed inſpecta.l.4.*Dec.*con.
228.circa fi.*plene apoſt ad Alex.*conſ.3.n.1.in v.dimidiam,l.7.*vbi
probat etiā in terris Eccleſię,quia *c.Raynaldus,de teſtam.*loquitur
quod duæ detrahũtur , quando legitima eſt tertia, ſequitur Anch.
Regien.*q.6.li.3.n.7.*†Contrariũ , quod iſta opinio ſit reprobata. 36
Dec.*conſ.106.n.9.li.2.*Marzar.*conſ.12.n.3.*vbi allegat Crau.*conſ.*
50qui dicit,quod,dum allegaret Bald.in contrarium,Aduocati ad-
uerſę partis cœperũt irridere,dicētes cōmunem * in contrariũ,&
quod cōtra Bal.eſt *conſ.Oldradi 151.circa.fi.*Ang.*conſ.287.col.2.
v.& vt.rem deducam.*Picus *in l.quartam,col.fi.ff.ad l.Falc.*& ita te-
net Æg.Bellam.*conſ.25.v.& ad prædicta dubia* plene Mandel.*cōſ.
41.n.2.*vbi alios citat,& reprobat Bal.quia eadem eſt ratio,plenius
Rim.Iun.*conſ.217.n.19.& ſeq.*vbi dicit*cōmunē.Vide ſup. *Tre-* ☞
bellianica non deducitur multis caſib.& quādo ſecus. Concl.380.n.
14..†Extende contrarium,vt procedat ſiue ipſa legitima ſit aucta 37
de iure communi,vt quia ſint filij vltra quatuor,*auth.nouiſſima,C.
de inoff.teſt.*ſiue ſit aucta à ſtatuto,quia etiā vnico filio extāte vult
quod legitima ſit medietas,vel alia portio maior tertia parte;quia
deducet vtrāque.Alex.*conſ 68 li.4.* quod duplicatur *conſ.3.Circa
præmiſſam in pr.li.*†Limita,quando filius rupto teſtamento , quia 38
ſit pręteritus,reſtituit ex clauſula codicillari;quia ſolam legitimam
detrahit nō etiam Trebellianicam.Bertr. *conſ.94.Relicta,in fi.l.2.*
†Limita,quando ageretur de legitima aſcendentium in bonis filij; 39
quia nunquam deducuntur duæ quartæ pro aſcendente,late apoſt.
ad Abb.*in c.Raynutius.in fi.de teſtā.*Vide, *Legitima,& Trebellia-* ☞
*nica quando deducantur ex fideicommiſſo,vel non,Concluſ.*195.

Trebel

Digitized by Google

Trebellianica poteſt prohiberi & quando ſecus.

CONCLVSIO 385.

1 TRebellianica† poteſt prohiberi à teſtatore, glo. *in auth. de he-*
red. & Falcid. §. ſi vero expreſſum, quæ communiter approba-
tur, vt per dec. *con.* 81. *In caſu propoſito agñ, n.* 3. *v. ſimiliter in quar-*
to. vbi communi, & magis communi atteſtatur, & iſtam eſſe ver-
tatem dicit Bal. *con.* 170. *Quidam Nicolaus, li.* 5. *n.* 5. *v. & certum*
eſt, & quod poſſit prohiberi, & valeat prohibitio facta à teſtatore,
tenet Alex. *con.* 67. *Conſideratis, iis, in pr.* vbi dicit magis cõmunẽ,
li. 1. vbi apoſtil. dat cõcor. *in v. p ſſit,* & magis cõmunẽ etiam dici
Alex. *cõ.* 29. *l.* 5. *n.* 2 gl. *Inſt. de fideic. hered. in § ſed quia ſtipulatio-*
nes, v. liceat. Bar. & alij *in auth. ſed cũ teſtator. C. ad Falci.* & magis
cõmunẽ Gab *de Trebel. conc.* 1. *in pr.* Ioan. Delicti *de teſtandi. tit.* 5.
caut. 31. *n.* 2. Iul. Clar. *in §. teſtamẽtũ, q.* 62. *in pr.* plene Couar. *in c.*
Raynaldus. §. 3. *n.* 6. *de teſt.* Socin. Iun. *con.* 131. *li.* 1. Iaſ. *in l. Marcel-*
lus, n. 45. *ff. ad* Trebel. Cephal. *con.* 189. *n.* 22. vbi dicit cõmunẽ, &
magis cõmunẽ. Rom. *con.* 138. *In re hac, n.* 3. *v. ita autem* vbi apoſt.
in v. prohiberi, dat cõcor. & dicit cõmunẽ. Alex. iterũ *conſ.* 5. *Circa*
primum, in fi. n. 15. *& v. nec obſtat,* vbi dicit magis communẽ, *lib.*
3. repetit *conſ.* 202. *Perſpectis n.* 9. *& ſeq.* vbi tollit omnia contraria;
& *n.* 14. *in fi.* dicit magis communem, prout magis communem
2 dicit Soci. *Reg.* 32. *Trebellianica hodie.* † Amplia, quia etiã in filiis
primi gradus poteſt Trebellianica prohiberi ſecundum multos, li-
cet articulus ſit ſub dubio, vt per Dec. *d. con.* 81. *n.* 3. infinitos cit.
Maſcar. *in epit. fideic. q.* 49. Thob Non *conſ.* 90. & hanc veriorem
probant multi ea ratione, quod *l. iubemus. C. ad* Trebel. nihil noui
induxerit quoad prohibitionem Trebellianicæ, ſed modum dedu-
cendi variauit, quando filij grauantur, vt tunc non per reditus, ſed
per ipſas res hæreditarias Trebellianica retineretur, nam cum iu-
re veteri eſſet interdicta prohibitio Trebellianicæ non fauore fi-
liorum, ſed indiſtincte fauore teſtamentorum, poſtea iure nouo
permiſſa prohibitio, non fuit neceſſe inducere prohibitionem ex
l. iubemus. in filiis, quę erat prohibita indiſtincte, quia eſſet fruſtra-
toria. Vide Concl. prox. ſeq. † Amplia, vt etiã nõ prohibita nihilo-
3 minus imputentur fructus medio tempore percepti per eum qui
tenet reſtituere, quãdo nõ eſt filius primi gradus, Oldr. *d. con.* 248.
4 *n.* 5. *v. ad quintam quæſtionem.* † Amplia, quia poteſt prohiberi Tre-
bellianica etiã per verba generalia hoc importantia, de quibus in-
5 fr. *Trebellianica poteſt prohiberi tacite, & Cõcl.* 387. † Amplia; quiã
Falcidia, quæ fortior eſt, poteſt prohiberi ſecundum communem,
6 & veram opinion. Alex. *con.* 67. *in prin col.* 2. *li.* 1. † Limita; quia in
codicillis Trebellianica prohiberi non poteſt. Bald. *conſ.* 479. *Ad*
euidentiam, in fi. v. tertium membrum, li. 2. & cõmunẽ dicit Corn.
con. 207. *n.* 10. licet ipſe teneat, quod poteſt prohiberi etiam tacite,
vt ibi *lib.* 2. Curt. Iun. *con.* 70. *in fi.* vbi, quod Bald. non habet con-
tradicentem, & idem repetit *con.* 316. *n.* 29. vbi, quod auctoritas
Baldi eſt maxima, & eum ſequitur ſimpliciter *conſ.* 199. *n.* 43. *li.* 3.
7 † Contrarium, quod imo poſſit prohiberi Trebellianica in codicil-
lis tenet Corn *con.* 207. *De pluribus, n.* 10. *v. poſſet quis inſtare,* ple-
ne Cur. Iun. *con.* 73. *in fi.* vbi, quod communis eſt contra Bald. &
conſ. 71. *in fi.* declarat, vt procedat Baldi opinio, quando eſſet in
teſtamento, & codicillis, vel ageretur, prout ipſe loquitur de detra-
8 hendo directæ inſtitutioni in teſtamento, alias male loquitur. † Li-
mita, quia de iure Digeſtorũ prohibitio Trebellianica non erat li-
cita, *l. quod de bonis. §. fi. l. Seius & Agerius, & l.* Titia, *ff. ad l. Falci.*
& hoc fuit introductũ fauore teſtamentorũ, vt hæredes inuitaren-
tur adeundum. *§. ſed quia, Inſt. de fideic.* iure nouo poſtea inductum
9 fuit contrarium. † Et quod prohiberi non poſſet de iure antiquo
Trebellianica, Alex. *con.* 5. *Circa primum, in fi. li.* 3. prout loquitur
text. *in l. qui totam. ff. ad Trebel.* plenius Alex. *con.* 201. *Perſpectis n.*
10. *v. non obſtat, li.* 6. *cum ſeq.* Vide plene per Ant. Gabr. *lib.* 4. *tit.*
de Trebel. Conc. 1. *Trebellianica an hodie poſſit prohiberi.*

Trebellianica poteſt prohiberi in filiis primi gradus, & quando ſecus. CONCLVS. 386.

1 TRebellianica † poteſt prohiberi per teſtatorem etiam in fi-
liis primi gradus, gl. *in auth. de hered. & Falc. §. ſi vero expreſ-*
ſum. Bal. *con.* 439. *Punctus quæſtionis, n.* 2. *v. tenendo, quod Tre-*
bellianica. l. 2. vbi dicit cõmunẽ Cũ. *con.* 25. *Frãciſcus inſtituit, n.* 3.
v. iuſtus tamẽ, vbi dicit hãc cõmunẽ, & verã, quãdo expreſſe facta
eſt prohibitio. Cum. *con.* 66. *Ioã. deceſſit, in prin.* 2. *& conſ.* 132. *Duo*
fratres, circa fi. v. poterit etiam patruus. Bal. *conſ.* 70. *Præmittendum*
eſt, n. 6, *v. ſed ad iſtud, l.* 3. Bal. *con.* 398. *Præmittẽdũ eſt, n.* 2. *l.* 4. vbi,
quod tacite poteſt prohiberi. Cum. *con.* 142. *Viſis tenore, in pr.* Sig.
conſ. 111. *In quæſtione, n.* 5. Alex. *conſ.* 67. *Conſideratis iis, col.* 2. *v. ta-*
men prius, l. 1. vbi recitat opiniones pro hac parte, quam dicit ve-
riorẽ, & tollit contraria. Gozad. *con.* 45. *n.* 21. quem citat apoſt. ad
Alex. *d. con.* 67. *in v. contra Bald l.* 1. idem Alex. *con.* 29. *n.* 2. *lib.* 5.
Rota Romana, vt per Creſcen. *deciſ.* 124. communem dicit Ga-
briel *lib.* 4. *Trebell. conc.* 1. *n.* 6. vbi plene Declarat. Corſet. *in tract.*
de Trebellianica. §. 1. *in fi.* vbi dicit hanc veram, & magis commu-
nẽ, & in Senatu Mediolani, & in Collegio dd. Iud. cum ita fuiſſe
pluries iudicatũ, atteſtatur Catel. Cotta *in memor. ſuis, in v. Trebel-*
lianica, & ita ſeruari Mediolani atteſtatur Alciat. *in l. cum proponat*
filios, in fi. v. ſed ego. C. de pact. & con. 335. *in pr.* Bello. *con.* 80 *n.* 19.
v. qua tamẽ non obſtante. Dec. *con.* 480. *n* 13. refert & ſequitur Du-
rant *de arte teſt. tit.* 5. *caut.* 31. *n.* 4. vbi etiã refert Caſſad. Cur. Iun.
con. 154. *num.* 2. *v. ſed quia,* & quicquid tempore Caſſadori fuerit
dubitatum pro hac parte, Rota Romana ita iudicauit, vt per Card.
Creſcen. *deciſ.* 130. *Nota quod licet multum,* vbi, quod communior,
Simonet. *deciſ.* 84. & multos alios, & hanc partem communiorẽ
& veriorẽ tuetur Rub. Alex. *cõ.* 2. *n.* 19 *& ſeq. & n.* 24. *& ſeq.* vbi
tollit omnia contraria Pariſ. *con.* 17. *n.* 18. *li.* 2. vbi dicit cõmunẽ,
& citat infinitos. Vide vltimo loco Pet. Ant. de Petra *de fideic. q.*
152. *v. ſed contrarium.* vbi 12. atteſtantes de cõmuni, & 4. de ma-
gis communi, & hanc partem tuetur vti veriorem Marza. *conſ.* 12.
vbi plures allegat & mouetur, quia fauendũ eſt teſtamento etiam
contra filios. † Et quod poſſit prohiberi etiã in filiis primi gradus, 2
facit ratio vrgens: quia pater poteſt totum ſuum patrimoniũ, ex-
cepta legitima filiis debita, relinquere extraneo, neq; filius poteſt
conqueri, & ita fuit deciſum per Rotam Romanam pluries, Creſ-
cent. *deciſ.* 129. Gomez *deciſ.* 94. Ant. Auguſt. *in repet. tit. de teſt. v*
11. *& deciſ. diuerſ.* 593. *li.* 1. *n.* 6. & hanc maiori numero Doctorũ
fulcitam oſtendit Borgn. *in indice deciſ. in v. Trebellianica.* & Rota
Rom. & hanc ſequitur Caſſad. *deciſ.* 4. *de teſt.* Sarnen. *dec.* 94. Si-
monet. *deciſ.* 88. Creſcen. *deciſ.* 29. coram Santiſſimo, dũ eſſet Au-
ditor Rotæ in vna Parmen. 26. Octob. 1575. & hanc æquiorẽm
dicit Clar. *§. teſtamentum, q.* 63. *in pr.* maxime ſi ſumus in fideicom-
miſſo ad fauorem deſcendentium, quo caſu aſcendens videtur vo-
luiſſe legitimæ imputari Trebellianicam. Alciat. *in l. nemo poteſt n.*
33. *ff. de leg.* 1. Mantic. *de coniect. v. volunt, li.* 7. *tit. vlt. n.* 23. Gabr.
de Trebel. conc. 1. *n.* 8. vbi dicit *n.* 10. quod cõmunis eſt, quod poſ-
ſet fieri. Ægid. Bellam. *con.* 48. *n.* 2. *v. ad ſecundum,* vbi dicit ma-
gis cõmunẽ. Caſt. *conſ.* 417. *Iſta domina, in pr. n.* 2. *v. non autẽ dico,*
li. 1. *& conſ.* 9 *in fi. li.* 1. *& conſ.* 64. *col.* 2. *in fi. v. & breuiter dicendũ,*
& con. 445. *Circa primum, in pr. li.* 2 & hanc magis cõmunẽ dicit
Corſet. *in tract. de Trebel. q.* 1. quem ad hoc citat atteſtãtem de ma-
gis cõmuni, apoſt. ad Rom. *con.* 206. *n.* 6. *in v. non poſſit,* vbi citat
Ruin. & Bertrand. in pluribus conſiliis, & hanc magis communẽ
dicit Alex. *con.* 29. *Perſpectis, n.* 2. *v. & poteſt pater, li.* 5. vbi apoſtil.
in v. poteſt. citat eundem Alex. *con.* 67. *n.* 1. *li.* 1. † Contrarium quod 3
non poſſit prohiberi, not. *in l. ſi vt allegas. C. ad l. Falcid.* Oldr. *conſ.*
248. *n.* 4 *v. ad quartam,* & hanc veriorẽ eſſe in filiis primi gradus
apoſtil. *in d. conſ.* Old. vbi allegat Bald. & Salyc. *in l. iubemus. C. ad*
Trebel. Rom. *con.* 206. *Licet de communi concluſione, circa fi. n.* 5. *v.*
cæterum, & ſecundo. Dec. *con.* 81. *In caſu propoſito, v. ſimiliter, in* 4.
dub. n. 5. vbi dicit communẽ, & magis communem opinionem, &
con. 218. *In caſu ad me tranſmiſſo. n.* 5. *v. & ſi caſus,* vbi hãc verio-
rẽ, & hãc partem tenet Bal. *con.* 111. *Caſus aſſeritur talis, in fi. l.* 3.
vbi tenet, quod filia prohibita deducere Trebellianicam illam de-
ducit, & quod legitima, & Trebellianica debeant eſſe liberæ. Bal.
con. 145. *Punctus quæſtionis, n.* 6. *v. ſuper ſexto. li.* 4. & cõmunẽ dicit
Corn. *conſ.* 207. *n.* 10. *lib.* 2. Paulus de Monte Pico *in rept. l. in quar-*
tam, n. 272. *ff. ad l. Falcid.* Ioan. de Ana. *con.* 37. *n.* 3. vbi, quod non
poteſt prohiberi, etiã ſi nepotes ex filio inſtituat, quia eſt ſubſti-
tutio in dicto caſu, & hãc cõmunem atteſtãtur plurimi, quos citat
Gab. *Conc.* 1. *de Trebel. li.* 4. *n* 4. *& n.* 7. vbi dicit magis cõmunem,
prout magis cõmunẽ Pariſ. *con.* 30. *n.* 15. *li.* 3. & hanc magis cõmu-
nẽ dicit Natt. *conſ.* 145. *n.* 23. *& con.* 582. *n.* 31. Rol. à Val. *conſ.* 12.
n. 6. *conſ.* 31. *n.* 39. *li.* 1. Cephal. *con.* 188. *n.* 23. vbi allegat Ripã, So-
cin. Iun. Mantuan. & Nett'z. de magis cõmuni atteſtãtes. Couarr.
in c. Raynutius. §. 11. *n.* 7. vbi dicit veriorem, & magis commu-
nem, *de teſtam.* Iul. Clar. *in §. teſtamẽtum, q.* 63. Iaſ. *con.* 84. *n.* 29. vbi
apoſtil. *lib.* 2. Socin. Iun. *conſ.* 131. *n.* 4. 20. *& conſ.* 58. *li.* 1. Couar. *in*
c. Raynutius. §. 11. *n.* 7. *de teſt.* Fanuc. *de inven. par.* 7. *n.* 124. & Flo-
rentiæ hæc ſeruatur, vide plures, quos citat Rub. Alex *con.* 2. *q.* 18.
licet ipſe teneat contrariam tanquam magis approbatam, & di-
cit communem. † Et quod Trebellianica non poſſit prohibe- 4
ri in filiis primi gradus, Bald *in l. iubemus Trebellianica* cuius opi-
nio eſt canonizata Florentiæ, & ſeruatur indiſtincte in Rota, &
magis communem dicit Cephal. *con.* 188. *n.* 25. vbi infinitos citat,
& magis æquam, magis veram, & magis communem dicunt

Digitized by Google

Soc.Iun.*conſ.*131.*col.*1.*li.*1.*& conſ.*137.*col.*2.*li.*1.vbi,quod ita fuit
Veronæ iudicatũ,& Franuc.*de inuent.par.*7.*fol.*263.*n.*124.vbi de
* magis cõmuni,& quod ita iudicauit Senis in Rota,& magis*cõ-
munẽ,& verã dicit Rim,Iun.*conſ.*131.*n.*29.*& ſeq.*vbi plures citat
vide Petr.Ant.a.Petra *d.fideic.q.*15.*n* 52.vbi allegat 19.atteſtantes
* de cõmuni,*& 12.de magis cõmuni.Caſtr.*conſ.*388.*Pro declara-
tione,n.*5.*v.ſuper ſexto,li.*1.Rom.*cõſ.*206.*Licet,n* 6.vbi plenuſſime
* apoſt.citat pro vtraque,ſed plures pro iſta,& dicit*communiorẽ,
& magis æquam propter fauorẽ filiorũ,vtu receptã,& magis cõ-
munẽ*dicit Decian.*conſ.*44.*n.*86.*l.*3.Bar.*conſ.*88.*Proponitur, in fi.
li.*1.Alex.*conſ.*5.*Circa primum.in fi.v.ſed propterea,quod,l.*3.& hãc
tenet Soc.*Reg.*42.*Trebellianica hodie,*in fallẽtiis,vbi dicit notãdũ.
5 †Declara vt Trebellianica non poſſit prohiberi,nec etiã poſſit te-
ſtator iubere,quod in ea fructus cõputentur in filiis primi gradus
quãdo ſubſtitut⁹ eſt proximior ipſo filio.Cuman *conſ.*25.*Franciſc.
* *inſtitui,n.*3.vbi dicit*communiorẽ eſſe opin. licet ipſe contrarium
* teneat,& dicat contrariam eſſe communẽ,&*veram , quando ex-
preſſe eſt prohibita,& bene conſiderat Cuman.ibi,&*n.*4.*v.hac au-
* tem ſecundum.*vbi videtur loqui de cõmunior.*ad alium finẽ vi-
del.quod ſit communior, extẽdi debere ſubſtitutionem factam in
vno caſu ad alium,quando ſubſtituitur proximior,ſed verba' male
ſunt ſcripta quia videtur vtrumq; dicere. Vide ſup.*Trebellianica
6 computatur hæredi in eo,&c.Concl.*383.*n.*18.&inf.*n.*31.†Declara,
forte ſexdecim modis de quib.per Pet.Ant.a Petra *de fideic. q.*15.
*n.*152.*in fi.cum ſeq.v.quod ſi etiam teneamus.*†Declara;quia ſi in-
7 iungitur onus filio,&hæredib. illius generaliter ; tunc hæres non
poteſt deducere Trebellianicam;quia cenſetur prohibita in hære-
de filij,& valet prohibitio ſecus ſi prohibitio eſſet nominatim fa-
cta in filio,quia non valeret.Alex.*d.conſ.*67.*n.*2.*v. tamen poſito,li.*
1.Ruin.late *conſ.*147.*n.*3.*& ſeq.lib.*3.& ita debet intelligi Alex.&
Ruin dicit.Ceph.*conſ.*188.*n.*23.*&* 24.quando impersonaliter fit
grauamen,cenſetur hæredi,quando filio,ſecus,& plenius *con.*153.
*n.*66.*& ſeq.*Vide,*Legitima an debeatur filys,ſi bona patris confiſcã-
8 tur.Concl.*189.†Extẽde,quia imo in dubio fideicõmiſſum videtur
potius relictũ ab hærede,quã à filio,& ſic prohibitio Trebellianı-
cæ videtur valida,quãdo non à filio ſpecifice,ſed indefinite ſit pro-
hibitio.Ruin.*d.conſ.*447.*n.*3.*v.ſed in caſu noſtro,& n.*4.*li.*3.Alex.
*d.conſ.*67.*n.*2.*v.& maxime,l.*1.vbi, quod iſta interpretatio ſumẽ-
da eſt,ſi ſumi poteſt,vt voluntas teſtatoris ſeruetur,maxime,quã-
do impersonaliter fit grauamẽ.†Extende,etiam ſi filius primi gra-
9 dus eſſet ſubſtituta pia cauſa ſub conditione,& ex interuallo.Dd.
in auth.ſimiliter.C.ad l.Falcid. Cagnol.*in l.Papinianus.* §.*meminiſ-
10 ſe.n.*18 *ff.de inoff.teſt.*Tiraq *de priuil.pia cauſa priuil.* 76.† Idẽ in
filio impubere inſtituto;quia ſi ſibi fiat ſubſtitutio pupillaris,cum
prohibitione Trebellianicæ.valebit prohibitio in hęrede,quia in to-
tũ poteſt grauari ex ſubſtitutione pupillari,& eius hæres nihil de-
* ducet,ſed bene filius poteſt deducere,cõmunẽ*dicit Alex.*d.con.*6.
11 *n.*2.*l.*1.Cephal.*conſ.*188.†Et quod valeat prohibitio Trebelliani-
cæ,ſi fiat hæredi maioris,vel ſubſtituto ipſi impuberi.Alex.*d.con,*
66.*li.*1.& alij,quos citat,& reprobat Zanch.*in l.hæredes mei* §.*cũ
ita,in* 6.*par.n.*27.quibus addi poteſt Dec.*conſ.*480.*n:*14. Gabr.*de
Trebel.concl.*1.*n* 13.Emanuel Suarez.*in theſaur.recept.opin.v.fidei-
* *commiſſum,l.*1.*commun.opin.pag.*284.et magis*communis opinio
12 etiam in legitima vt per Ceph.*conſ.*188.†Declara;quia licet Tre-
bellianica non poſſit prohiberi in filiis primi gradus , tamen filij
diuidentes fideicõmiſſum approbant teſtamentũ paternum,cẽſen-
tur ſibi præiudicare in Trebellianica Anch.*conſ.*152.*Plura,ſunt. n.*
9.*& ſeq.v.ſed quia in puncto.*Bal.*con.*472.*lib.*5.Iaſ.*con.*108.*col.*1.
*li.*4.Bello.*conſ.*64.*n.*4.Pariſ.*conſ.*17.*n* 19.*li.*2.*& conſ.*16.*n.*60.*eo.l.*
Sing.Homod.*conſ.*60.Curt.Iun.*conſ.*160.*n.*10.*li.*3.Rub.Alex.*conſ.*
72.*n.*8.Hippol.Rim.*conſ.*131.*n.*55.*lib.*2.*& conſ.*9.*n.*142.*li.*1. Ca-
gnol.*in l.Papinianus,*§.*meminiſſe,n.*17.*ff.de inoff.teſt.* Rol.*conſ.*78.*n.*
13.*li.*1.Gozad.*conſ.*97.*in pr.*Thob.Non.*conſ.*44. *& conſ.*90. *n.*20.
Menoch.*con.* 164.*n.*29.Dec. *conſ.*50.*n.*17.*& conſ.*32.*n.*101.*lib.*2.
13 †Contrarium tenet Curt.Iun.*conſ.*17. *num.*6.*v.ſed præmiſſis,*vbi
14 quod Anch.errauit.† Dicas,quod ſi Trebellianica eſt expreſſe pro-
hibita filius,& ipſi expreſſe acceptant teſtamẽtũ,res eſt clara,quod
valeat prohibitio.Rim.Iun.*conſ.*579.*n.*97.*l.*4 Rol.à Val.*con.*69.*n.*
13.*&* 14.*lib.*1.Curt.Sen.*conſ.*75.Dec.*conſ.*257.*col.fi.* Pariſ. *conſ.*
43.*n.*38.*& ſeq lib.*2.Sim.de Prætiet.*ſolut.*6.*n.*7.*v.quatenus tamẽ
& v.& deciſio.fol.*363.& eſt ratio,quia expreſſa approbatio etiam
præiudicat in legitima.Marzar.*in epit.q.*50.*&* 52.Rol.à Val. *conſ.*
60.*n.*29.*l.*1.poſt Ruin.*conſ.*56.*n.*12 *li.*1.Vide.*Legitima, ex quibus
15 non deducatur regulariter,& quãdo ſecus Concl.*197.†Idem,quãdo
expreſſe prohibetur,& filius adiuit ſimpliciter,nec petit Trebel-
lianicam,idem Ruin *d.conſ.*579.*n.*98.*& ſeq.*vbi idem dicit, quãdo
16 filius vſus eſt teſtamẽto,vel illud produxit.†Et dicitur nominatim

prohibita à filio quãdo ipſe filius eſt grauatus,ſecus ſi impersona-
liter fieret grauamen.Ceph,plene *con.*188.*n.*23.*&* 24.vbi , quod
ita debet intelligi Alex.*con.*67.*li.*1.† Declara,quia quãdo sũt ſub- 17
ſtituti filij,& deſcẽdentes teſtatoris,tunc bene poteſt prohiberi,ita
Iul.Clar.*in* §.*teſtamentũ,q.*63.vbi allegat.Cort in ſuis,*memor.in v.
Trebellianica,*qui dicit,quod Mediolani ita fuit iudicatũ;ſecus quã-
do tranſuerſales vocarentur poſt filios.† Declara,quia ſi fiat prohi- 18
bitio expreſſa,videl. prohibeo deductionem Trebellianicæ, valet ,
ſecus,ſi pater non expreſſis verbis prohiberet,puta quia dicere,ſi-
ne vlla diminutione. † Declara,quia poteſt prohiberi filiis primi 19
gradus,quãdo detrahit legitimã & Trebell.ita Decian. *conſ.*44.*nu.*
83.*l.*3.vbi citat alios,& dicit*cõmunẽ,& hãc eandẽ declarationẽ *
tenuit Alex.*conſ.*29.*n.*2.*li.* 5. † Contrarium credo , quia ſemper 2
poſſit prohiberi,quia ſemper filij detrahunt duas portiones,videl.
legitimã & Trebellian.& nõ eſt ratio, quare hoc caſu poſſet pro-
hiberi.† Declarat Decian.*d.con.*44. quod quando duæ quartæ de- 21
trahunt,ſaltem fructus computat in Trebellianicam,*n.* 87. *lib.* 3.
ſed iſtud eſt contra tex.*in l.iubemus. C.ad Trebel.* † Declarat alio 22
modo Decian.*d.con.*44.*n.*88.*lib.*3.vt tũ valeat prohibitio,quando
filius non fecit inuentariũ,vbi dicit*cõmunẽ.† Amplia;quia bene *
poteſt prohiberi Trebellianica in aliis,qui non ſunt filij primi gra- 23
dus.Soc.Iun.*conſ.*88.*n.*3.*lib.*4.vbi dicit * cõmunẽ.Alex.*conſ.*201. *
*Perſpectis,n.*14.*v.circa ſecundum,li.*6.vbi dicit*cõmunẽ, & *lib.*1. *
*conſ.*67.*in pr.*vbi loquitur in nepotibus,& ſic in filiis filiorum,qui
nõ ſunt primi gradus.†Contrarium,quod imo etiã in filiis,qui nõ 24
ſunt primi gradus,dummodo ſint deſcendentes,& quibus pariter
debetur legitima,habeat locum,*l.iubemus C.ad Treb.* vt non poſ-
ſit illis prohiberi Trebellianica,tenet apoſt.ad Alex.*d.con.*291.*Per-
ſpectis,n.*13.*in v.nepos.li.*6.& allegat ſe ipſã ad Alex.*conſ.* 105. *in
fi.li* 5.*in v.Caſtro.*† Amplia, quia imo prohibere poteſt Trebellia- 25
nicã,& Falcidia nedũ expreſſe,ſed etiã tacite.Bal.*con.*398.*Præmit-
tẽdũ eſt,n.li.*4.vbi loquitur in filia grauata. †Extende etiã in filiis 26
primi gradus,Alex.*conſ.*247.in epitom. ibi poſita ante conſ. *in fi.
li.*6.†Amplia,quia bene poteſt prohiberi legitima,& Trebelliani- 27
ca filio impuberi per ſubſtitutionẽ pupillarẽ.Ceph.*con.*188.*n.*25.
†Declara tamen,ſeu reſtringe , ſi impubes efficiatur pubes, quia 28
tunc expirat ſubſtitutio pupillaris,& prohibitio Trebellianicæ, &
legitimæ expirat.Ceph.*d.con.*88.*n.*26. † Declara , quia Trebellia- 29
nica prohiberi non poteſt,quãdo hæres filius adiuit hæreditatem
confecto inuentario, ſecus ſi ſimpliciter adiuit nullo confecto in-
uẽtario.Bal.*con.*347.*Super eo,quod n.*5.*v. Trebellianica poteſt. li.*3.
† Amplia,quia licet Trebellianica & legitima nõ poſſit prohiberi, 30
maxime Trebellianica in filiis primi gradus;tamẽ ſi teſtator prohi-
buit omnẽ alienationẽ,& ſi cõtingat alienari,ex nunc in ſola legi-
tima inſtituit filiũ,& in reſiduo aliũ fecit hæredẽ, non poteſt alie-
nare,quin incurrat pœnã,ideo etiã ſi alienat pro legitima,& intra
menſuram legitimæ,priuat hæreditate,quia illud eſt contra volun-
tatẽ teſtatoris,& debet habere ſolã legitimã, & ſic priuatur etiam
Trebellianica.Ceph.*con.*153.*n* 87.*& ſeq.v.decimotertio,* vbi latiſ-
ſime,& hic eſt caſus,per quẽ Trebellianica priuatur filius.†Limi- 31
ta in tantũ, Trebellianica non poſſit prohiberi filiis primi gradus,
vt nec poſſit teſtator ordinare, quod fructus hæreditarij imputen-
tur in Trebellianicam,*l.iubemus.C.ad Trebel.*ita Rom. *d.con,*206.
*circa fi.n.*6.*v.quod autem.*Old.*conſ.*248.*n.*5.*v.ad quintam.*qui re-
ſtringit d.tex.*in d.l.iubemus,* ad filios primi gradus tantum. Pariſ.
*con.*30.*n.*16.*lib.*6.vbi dicit magis cõmunẽ.Vide ſup. *Trebellianica
cõputatur hæredi in eo quod hæres percipit.Conc.*383.*n.*18.†Limita, 32
quia non poteſt prohiberi etiam ab extraneo , quando prohibitio
extranei venit ex accommodata fide patri filiorũ.Bar. *conſ.*68.*Pro-
ponitur,quod.lib.*1.*per tot.* maxime in fi. vbi pater vendidit omnia
bona ſua certo precio,& confeſſus eſt pretium recepiſſe ad eodem
venditore mortuo,emptor teſtatur,& in bonis emptis inſtituit hę-
redem filiũ venditoris,& ſi deceſſerit ſine filiis,eidem ſubſtituit N.
dicit Bar.quod ex iſta reſtitutione bonorũ iunctis aliis oritur præ-
ſũptio ſimulationis vẽditionis,& quod facta cenſeatur ad fauorem
filij cum ſubſtitutione,ideo hæres filij deducet legitimam, & Tre-
bellianicã,quæ à patre nõ potuerant prohiberi.†Limita,quia neq; 33
valet prohibitio in filiis primi gradus de Trebellianica, neq; quod
fructus imputentur:etiam quando duę quartę detrahuntur,magis
communẽ*dicit Pariſ.*con.* 30.*n.*16.*li.*3.& hanc partẽ tenet Rom. *
*conſ.*206.*n.*6.vbi plena apoſt.*in v.abſque* , citat infinitos , & dicit
hanc communem , & magis * communem, & quod durum eſſet *
contrarium obtinere,& quia æquitas pro filiis concurrit.†Limita; 34
quia non poteſt prohiberi in filiis primi gradus, ſiue vna quarta
ſola Trebellianicæ ſit deducenda , ſiue etiam legitima ſimul. Rol.
à Vall.*conſ.*12.*lib.*1.*in* 3.*dub.n.*7.& late Gabr.*tit. de Trebellianica.
Concl.*1.*n.*12.Iul.Clar.*in* §.*teſtamentum,q.*63.*in princ.* Vide ſupra,

Digitized by Google

*Concl.*383.*n.*18.Pariſ.*con.* 1.*n.*98.*l.*3.late Soc.Iū.*con.* 131.*n.*59.&
60.*l.*1.& magis veram,&*communem dicit Ripa *in l.in fideicom-
miſſaria,n.*30.*ff.ad* Trebel.& magis*cōmunem dicit Dec.*conſ.*81.
& quod non poſſit prohiberi in filiis primi gradus, neq;quod im-
putent fructus,etiam ſi duę quartæ debeantur.Mandel. *con.*7.*n.*6.
vbi dicit,magis veram,& magis æquam,&*cōmunem,Ruin.Iun
con. 131.*n.*32.& *ſeq.*& Rom.*d.con.*206.vbi de *commun. , & ibi
apoſtil.Alex.*con.*250.*Quoad primum.n.*3.*v.ſuper ſecundo, li.*6. vbi
dicit magis*communem.†Extende , quia neq; valet adiectio pœ-
35 næ facta per teſtatorem volenté, quod filij primi gradus imputēt
fructus in Trebellianicam, vel quod illam non conſequatur,quia
quod prohibitum eſt à legib. pœnæ adiectione non ſit permiſſū.
*l.*1.*C.de iis,quæ pœna nomine*,eſt tex.*in* §.*ſi Inſtit. de legat.* ibi,*legi-
bus interdicta*.Gloſ.*in c.Raynaldus,in v.adduciens.*& ib. Cou. §.1.
*n.*7.*de teſt.fol.*141.& in terminis,quod pœna appoſita filio , ſi nō
agnoſcat onus appoſitum in legitima,non valeat, neq; committa-
tur.Iaſ.*in l.ſi quando.§.generaliter.n.*4.& alij ibi adducti per Vaſq.
*n.*9.*C.de inoff.teſt.* Vide,*Pœna impoſita,Conc.*207.Vide per Crauet.
tuenté hanc partem in legitima,& Trebellianica *con.* 580.*per tot.*
36 †Contrarium, quod poſſit prohiberi in filiis primi gradus , quādo
non deducitur ſola,ſed cum legitima,tenet Cephal.*con.*153.*n.*67.
vbi citat Rub.Alex.*con.*43.& dicit hāc eſſe communiorem, quic-
quid in contrarium dixerit Dec,qui non enumerauit bene Dd. &
hanc tenet idem Dec.*con.*480.*n.*13.Pariſ.*conſ.*17.*n.*25 & *con.*93.
*n.*50.*li.*2.Crau.*conſ.*16.*n.*11.Alex.*conſ.*67.*lib.*1.& *conſ.*29. *col.* 1.
& 165.*in fi.lib.*5.& *conſ.* 250.*lib.*6.Curt. Sen.*con.* 51. Corn. *conſ.*
321.*per tot.lib.*5.vbi quod Romæ ita fuit iudicatum, Guzard. *con.*
37 45.*n.*22.Pancirol. *conſ.*47.*n.*2.*li.*2. Thob.non *con.*90.*n.*25. † Et
procedit contrarium,quia etiam poteſt teſtator mandare ,quod in
Trebellianicam imputet filius fructus, quando duas quartas detra-
hit,quia tunc habet Trebellianicam,vt extraneus,Cephal.*d.con.*
153.*n.*68.& *ſeq.*vbi citat plurimos aſſerentes veriorē,& quod ita
38 iudicarunt,& conſuluerūt,quos videas.†Declara tamen , quia te-
nentes hanc partem fundātur in ea ratione , quod poſſit prohibe-
ri,vt per Picum.*in l.quartam,n.*44.& 226.& *ſeq.ff.ad l. Falc.*vbi
39 late diſputat,& ita tenet Rub.Alex.*con.*58.*in pr.* † Declara ; quia
licet nō poſſit pater directe prohibere filiis primi gradus Trebel-
lianicam,bene poteſt,quando duæ quartæ ſunt detrahendæ, pro-
hibere per indirectum,videl.mandare, quod imputet Trebelliani-
cam an legitimam.Vide plene pro vtraq;parte Rim.Iun. *con.* 131.
*n.*36.& *ſeq.*licet ipſe teneat negatiuam , quod non poſſit directe,
40 neq; per indirectum.†Declara , quia quando fideicommiſſum eſt
purum,debetur ſola legitima,quando ſub conditione,vtraq;debe-
tur,quia eodem tempore non deducitur,& hanc magis*commu-
nem dicit Alex.*d.con.*250.*Quoad primum.n.*3.*v. ſuper* 2. *li.*6. Vi-
de Ant.Gabr.*li.*4.*tit.de Trebellianica Conc.*1.*n.*4.& *ſeq.Trebellia-
nica.an hodie.*

*Trebellianica poteſt prohiberi tacite,& quando tacite dica-
tur prohibita, vel non.* CONCL. 387.

1 TRebellianica†poteſt prohiberi tacite,& expreſſe, prout Fal-
cidia , expreſſe;quando teſtator dicit, quod prohibet detrahi
Trebellianicā, vel Falcidiā,tacite,quando non dixit expreſſe,
tamen vſus eſt talib. verbis,quæ non poſſunt importare,niſi pro-
hibitionem ex mente;Caſt.*con.*28.*in pr.*& *con.*445.*in prin. lib.*2.
Vide,*Falcidia quid ſit , & eius priuilegia.Concl.*36.†Contrarium,
2 quod Trebellianica non poſſit prohiberi per coniecturas , ſed ex-
preſſim,hoc eſt,palam & non verbis obſcuris.Oldr.*con.*248. *Præ-
ſuppoſita conſuetudine,n.*4.*v ad quartam*,qui loquitur de clauſula
reſtituat pleno iure, vt non cenſeatur prohibita Trebellianica ſpe-
ctans ex perſona filij hæredis inſtituti,Corn.*con.*207 *De pluribus,
n.*10.*li.*2.Zabar.*con.*133.*n.*5.*v.ad ſecundum.*Caſt.*conſ.*28. *per tot.*
& *con.*77.*n.*3.*v.ad aliud.*allegat ad hoc *Auth.de hæred.*& *Falcid.*
§.*ſi vero expreſſim,li.*2.& dicit eam expreſſe dici prohibitā, quā-
do per verba,quæ neceſſario hoc inferant, prohibetur, alias non.
Rom.*con.*32.*Viſa municipali.in fi.*plenius *in rept. auth.ſimiliter.v.
ſed hic dubitatur.C.ad l.Falc.*vbi,quod ita conſuluit,& quod om-
nes valentiores Doctores Italici ſecū conſuluerunt, excepto Caſtr.
3 plures citat Boer.*deciſ.*44.*n.*32. † Declarat Caſtr. *con.*28.*li.*2.*per
tot.*quod ſicuti probatio,quæ de neceſſitate non concludit , nō re-
leuat,ita verba,quę inducantur ad probandam tacitam prohibitio
nem Falcidiæ , non probant,niſi hoc inducant ex neceſſitate ver-
bo *pleno iure*,quę poſſunt habere alium ſenſum,vt reſpectu vtilis,
& directi dominij,vel proprietatis, & vſusfructus ;igitur neceſſa-
rio non prohibēt;& in fine conſilij dicit, quod ita loquitur Oldra.
& alij,qui videntur tenere , quod requiratur expreſſa prohibitio,
quia intelligendi ſunt de expreſſa prohibitione,quæ neceſſario ta-
cite concludat,& repetit *con.*77.*Viſa facti n.*3.*v. ad aliud li.*2.*ſe-
quitur Boer.d.dec.*44.*n.*33.vbi approbat diſtinctionē Caſt.& dat
cōcor.plurimos.†Declara,quia aut ſubſtitutio fuit fideicommiſſa- 4
ria,vt quia filij ſunt mortui poſt pubertatem, & non habet locum
prohibitio tacita , etiam ſi dixerit teſtator , quod omnia bona ſua
reſtituantur,vel diſtribuantur,ſecus directa,;quia poteſt prohibere
faciēdo teſtamentum filio impuberi etiam in legitima.Zabar.*conſ.*
133.*n.*5.& 6.*v.ad ſecundum.*†Amplia,quia Trebellianica dicitur 5
tacite,& virtualiter prohibita,ſi conſtet de mente teſtatoris,& di-
citur conſtare de mente,ſi mandauit teſtator reſtitui omnia bona
ſua.Alex.*con.*247.*In caſu præcedente*,conſ.incipit.*Teſtator Guilel-
mum,in fi.*vbi loquitur etiam in filius primi gradus.†Amplia, quia 6
dicitur conſtare de mente teſtatoris, quando teſtator aliquid lega-
uit tanquā debitum legatario,quia licet non conſtet, quod debea-
tur,tamē cōſtat de mente teſtatoris , quod noluit ſic legatū venire
ſub fideicōmiſſo.Bald.*con.*57.*Quia illud,quod teſtator.li.*1.† Am- 7
plia,quia teſtator dicitur prohibere Trebellianicā , quando mādat
reſtitui omnia bona; quæ quoquo modo ad hæredē grauatum de-
uenerint.Bald.*con.*297.*Subſtitutio in teſtamento,in fi. li.* 4.† Am- 8
plia,vt idem ſit,ſi teſtator mandauit totum reſtitui, vel totū ſolui
ſine vlla diminutione,quia videtur prohibere Trebellianicam , &
Falcid.Bald.*con.*598.*Præmittendum eſt,circa fi. v. idem ſi dixiſſet,
li.*4.& dicit * communem,Caſt.*con.*28.*n.*4.*col.*3. *v. præterea.* &
*con.*77.*n.*3.*v.ad aliud,li.*2. Alex.plene *con.*201.*Perſpectis. n.*5. *v.
tamen hoc non ob, ante,li.*6.vbi lătiſſime ...uctur,& tollit omnia cō-
traria ad *l.qui totam ff.ad Trebel.*dicit ,quod procedit de iure anti-
quo ; quia tunc non poterat prohiberi Trebellianica,ideo non eſt
mirum,ſi ibi ſic diſponitur.†Ad *d.*§.*ſi vero expreſſim*,reſpondetur, 9
illud dici expreſſe fieri,quādo in genere exprimit , vel quomodo-
cūq;cōſtet de mente,ad illud,quod tacite inſit, reſpondet non eſſe
verū,quod inſit eo modo : & quia indefinita tunc æquipollet vni-
uerſali,quando ſubeſt eadē ratio,in caſu autē non eſt par ratio,er-
go intrat prohibitio,*l.decem,in fi.*& ibi gloſ.*ff.de fideicommiſ.liber.*
& propterea *n.*14.*in fi.*dicit hanc eſſe magis*cōmunē,a qua in iu-
dicando nō eſt recedendum.†Extende idem , ſi totam & integram 10
hæreditatē ſolus dixit,Corn.*con.* 207.*n.*10.& *ſeq.l.*2.†Contrariū, 11
quod iſta verba non ſufficiant,tenet apoſtil.ad Alex.*d.con.*201.*nu.*
1.*in v.totum,*& idē tenuit *in addit.ad Alex.con.* 5. *n.* 14.*li.* 3.*in v.
tota.*vbi citat Rom. *con.*32.*in fi.*& *con.* 75.& *con.* 79.per *l. qui to-
tam.ff.ad* Trebell.Socin.*conſ.*14.*col.fi.li.*1.Alber.*in l.raptores.C.de
Epiſc.& cleric.*Bal.& Salyc.*in l.*1.*C. de fruct.& lit. expen.*Iaſ.*conſ.*
83.*col.*9.*li.*1.Bertrand.*conſ.*37.*lib.*1.Tiraq.*de retract.*§.15.*gl.*1.*nu.*
8.vbi dicit,quod ſibi non contrariatur *in l.ſi vnquam,in v.totum,
in pr.C.de reuoc.donat.*quia dicit ibi eum allegare,nō decidere , &
pro iſta parte adducitur *d.l.qui totam,cum aliis concord.ff.ad Treb.*
vbi teſtator mandauit reſtitui totam hæreditatem,& tamen hæres
grauatus retinet Trebellianicam;item quia licet hodie poſſit pro-
hiberi,illud eſt,quando expreſſa ſit prohibitio , *auth.de hæred.* &
Falcid.§.*ſi vero expreſſim*,item allegatur;quia illa verba,*totam*, ta-
cite inſunt,& nihil operantur,quia grauatus ſimpliciter reſtituere
hæreditatem,intelligitur de tota,& tamen retinet Trebellianicam
†Extende idem,quando teſtator mandauit reſtitui totam hæredi- 12
tatem,quia videtur prohibere Trebellianicam. Bal.*in l.præcib.C.
de impub.& aliis ſubſtit.v.procedo vlterius.*†Cōtrarium,quia ver- 13
ba,*totam*,tacite inſunt,& ſufficit,quod operentur ad differentiam
quod non tertiam,non medietatem, ſed neceſſario non prohibent
Trebellianicam Caſtr.*conſ.*28.*n.*5.*v.plus videtur,* & *conſ.*67.*n.*3.
*v.ad aliud.lib.*2. † Reſtringe;quia non cenſetur facta prohibitio 14
Trebellianicæ,vel Falcidiæ,quando verba inductiua tacitæ prohi-
bitionis tacite inerant, veluti ſi teſtator dixit *in reſiduo*, vel, *in toto
reſiduo grauo heredem.*Bal.*d.conſ.*398.*poſt med.v.nec obſtat , quod
dixit.l.b.*4.vbi tamen non firmat;quia dicit probabiliter dici poſſe
inductam prohibitionem vtroq; caſu. Vide Aut. Gab.*lib.*4.*tit.de
Trebell.Conc.*3.*Trebellianica an cenſeatur prohibita per verba,om-
nia bona.*†Amplia,vt idem ſit,quando teſtator mandauit ſolui,ſeu 15
reſtitui in integrum;quia cenſetur prohibita Trebellianica, Alex.
*d.conſ.*201.*n.*5.& 6.*lib.*6. vbi quod paria ſunt dicere totum, vel
integrum, & repetit *conſ.*133.*Super quæſitis,n.*6.& *ſeq.lib.*5. vbi
plena apoſt.*in v.integrum*,dat concor. plures. † Et cū ampliatione 16
cōcor.Soc.*Reg.*1.*Quarta delegatis*,in 3 fallentia.†Extende,vt idem 17
ſit multo magis,quando teſtator dixit *volo totam,& integram here-
ditatem meam reſtitui.*Alex.*d.con.*201.*n.*6 *v.ad idem text.lib.*6.&
vbi apoſtil.dicit verum;quia conſtat de mente,*in v.voluiſſe.*†Idem 18
ſi dixit,*omnia bona mea ſine diminutione.*Alex.*d.con.*201.*n.*6.*ver ad
idem,lib.*1.vbi vide,& idem Alexand.*d.conſ.*133.*num.*8.& 9. *ver.
tanto magis , lib.*5. †Extende , vt immo fideicommiſſaria per illa 19
verba , *ſine vlla diminutione* , operetur , quod fiat ſubſtitu-
tio

Digitized by Google

tio directa , & quod etiam legitima dicatur prohibita in caſibus
permiſſis. Alex. *d. con. 201. n. 7. ver. tamen propter adiectionem, lib. 6.*
20 †Contrarium tenet apoſtil. ibi ad *d. con. 201. n. 7. li. 6. in v. directe,*
21 quia nulla fideicommiſſaria poteſt tranſire in directam. † Reſtrin-
ge; quando adeſſet dictio; *tantum*, puta deducta legitima tantum,
quia ea taxatiua non cenſetur prohibita Trebellianica , ita apoſt.
ad Alex. *con. 133. Super quaſitis, n. 6. v. integrum, li. 5.* vbi citat plu-
22 res concor. † Amplia omnia prædicta , quod dicatur Trebellianica
prohibita in caſib prædictis ; quia procedunt , etiam ſi filius fecit
ſuum teſtamentum, in quo inſtituit fratres, & eos ſubſtituit, prout
ſubſtitutio facta fuit teſtamento patris, quia ſicuti pater dicendo
totam, & integram , prohibuit Trebellianicam: ita filius teſtando,
prout pater cenſetur eodem modo prohibuiſſe. Alex. plene *conſ.*
201. Perſpectis, n. 19. & ſeq. in fi. v. non eſt videndum, l. 6. vbi etiam
quoad maſculos vocatos cenſetur excluſiſſe fœminas , ſicut pater
23 etiam proprias filias, vide eum. † Amplia in Falcidia, quia dicitur
prohibita, quando teſtator noluit heredem ſcriptum aliquid habe-
re , ſed teſtator alteri donauit omnia iura, bona ſua cauſa mortis,
24 Bald. *conſ. 354. Ad euidentiam præmittendum, li. 5.* Amplia, quia ſi
teſtator inſtituit filium, & quandocunq; decederet, ſuſtituit extra-
neum cum clauſula codicillari , & fratrem teſtatoris iuſſit eſſe
contentum certo legato, & iuſſit plus non petere poſſe, ſi moriatur
filius viuēte teſtatore, licet hæreditas deferatur fratri ab inteſtato,
tamen tenetur reſtituere ex clauſula codicillari , neq; retinet Tre-
bellianicā, quia eſt prohibita ex illis verbis, quod ſit tacitus, & cō-
tentus. Bald. *conſ. 170. Quidam Nicolaus n. 3. v. nunc oſtendo, lib. 5.*
† Amplia; quia videtur prohibita, ſi teſtator prohibuit bona aliena-
25 ri, quæ voluit conſeruari in familia perpetuo. Vide plene per Gab.
tit. ad Trebel. Conc. 9. cum multis aliis. Fulg. *conſ. 20. n. 4.* vbi , quod
Trebellianica cenſeatur prohibita, ſed non Falcidia. Zab. *conſ. 113.*
in pr. Caſt. *concl. 64. col. 1. in fi. v. Trebel. vero, l. 2.* † Idē, quando pro-
26 hibuit alienationem; vēditionem, pignorationem, & diminutionē
quia voluit perpetuo conſeruari in familia. Caſt. *cō. 282. Circa pri-*
mum, n. 7. in fi. v. ſed quid Trebel. l. 2. † Extende, quia ſi teſtator pro-
27 hibuit bona alienari poſſe, cēſeatur prohibuiſſe Trebellianicam, &
Falcid. Ruin. *con. 118. li. 3. n. 29.* vbi dicit* communem , & quod
eſt text. *in auth. ſed & in ea. C. ad l. Falcid.* qui tex. licet loquatur
Falcidia, habet locum in Trebellianica, vt ibi Bald. & Salyc. qui di-
cunt notandum quia aduocati communiter non aduertunt, & idē
28 repetit *conſ. ſeq.* videl. *119. n. 4. eod, li. 3.* † Declara; quia prohibitio
tacita habet locū quando verba ſunt clara, quæ non poſſunt aliud
importare, puta, quia teſtator dixit, quod ſoluat integraliter, vel ſi-
ne diminutione, ſecus ſi verba poſſunt aliud importare, veluti ſi le-
get, vel relinquat totam hæreditatem, vel totum fundum, quia nō
cēſetur prohibita, quia aliud eſt totū legare, aliud ſoluere, ita Corn.
ex mente Rom. Caſt. & Capr. *conſ. 207. de pluribus, n. 10.* vbi ple-
ne *lib. 2.* † Declara quando prohibitio facta à teſtatore tacite non
29 inerat , ſecus ſi tacite inerat , vt quia mandauit reſtitui Eccleſiæ,
quæ non poteſt alienare, licet non fiat prohibitio , ita Rom. *conſ.*
206. v. nec præmiſſo deciſioni Vide omnino Franc. Aret. *conſ 12. In*
30 *cauſa Nicolai, n. 6. vſque in fi. v. quartum fundamentum* vbi diſpu-
tat ad partes, & dicit, quod licet Ang. vbiq; exponat Bart. velle *in*
l. centurio. ff. de vulg. & pupil. quod per illa verba *totam & integrā*
hæreditatem, vel, *omnia bona reſtitua*, cenſetur prohibuiſſe Trebel-
lianicam, quia neceſſario cenſetur directo ſubſtituiſſe , quia ſi ſub-
ſtitutio eſſet fideicommiſſaria detraheretur Trebellianica , ſed ipſe
Aret. ibi dicit , quod etiam Ang. in aliis locis tenuit contrarium,
quod imo licet ſit fideicommiſſaria, adhuc non debet detrahi , &
dicit videri caſum *in auth. vt ſponſ. largitas. §. quādo , in fi.* vbi per
generalem prohibitionem alienandi bona dicitur prohibita detra-
ctio Trebellianicæ, tandē ipſe tenet, quod ſi verba generalia poſ-
ſunt trahi ad alium ſenſum, non important prohibitionem Falcid.
vel Trebellianicæ, ne inducatur contra iura interpretatio diſpoſi-
ſitionis dubiæ, ſi non poſſunt aliud importare, tunc ſit prohibita;
& non firmat, ſed cogitandum relinquit, & alia adducit. Vide ple-
ne per Ant. Gab. *l. 4. tit. de Trebell. Conc. 9. Trebell.* † Amplia , quia
31 cenſetur prohibita Trebellianica etiam filio ſi pater prohibuit cū
poſſe teſtari, donec 25. annum impleuerit. Caſtr. *conſ. 443. Circa*
primum, col. 2. in pr. l. 2. † In contrarium tamen facit, quia prohi-
32 bitus teſtari cenſetur grauatus reſtituere ex fideicommiſſo, *l. qui fi-*
33 *lium, in pr. ff. ad Trebel.* † Declarat Caſt. *d. conſ. 445. col. 2. v. nec ob-*
ſtat, lib. 2. quod illa lex non obſtat , quia tunc Trebellianica nullo
modo poterat prohiberi, hodie ſecus, ideo non valet argumentum
34 de eo tempore. † Amplia quando teſtator mandauit reſtitui hære-
ditatem pleno iure , de quo ſunt opiniones, ſed ampliationem te-
net Soc. *reg. 1. Quarta de legatis*, vbi vltima fallētia, vbi plures cit.
Vide Anch. Gabr. *li. 4. tit. de Trebell. Concl. 4. Trebel. an cenſeatur,*

& Conc. 5. vbi, quod ſi mādauit reſtitui integram hæreditatem, &
Conc. 7. vbi, quod ſi totam, & *Conc. 7.* vbi, quod ſi ſine diminutione.
† Extende, quia cenſetur prohibita tacite, ſi teſtator mandat dedu- 35
ci centum, & plus ducere non poſſet. Vide Gabr. *li. 4. tit. de Treb.*
Conc. 8. Trebellianica an cenſeatur prohibita. † Amplia, quia Tre- 36
bellianica non deducitur , ſi filius hæres medios iuramento iurauit
integraliter obſeruare teſtamentum patris. Signor. *conſ. 80. Factum*
ſic præſupponitur, n. 4. & ſeq. vbi ; quod non ſibi præiudicat quoad
legitimam. † Limita igitur, quando teſtator dixit, *ſuccedat in omni-* 37
bus, & ſingulis bonis, quando verba poſſunt referri ad præcedētia,
vt non tota , & integra veniant, ita Corn. *d. con. 207. n. 10. & 12.*
lib. 2. † Limita, quia in caſibus, in quibus expreſſa prohibitio fieri 38
non poteſt , neque tacita valet. Rom. *conſ. 206. n. 5. v. cæterum*, vbi
apoſt. *in v. alienationis*, dat pro vtraq; parte auctoritates , ſed hanc
veriorem eſſe oſtendit alia apoſt. *in v. non poſſunt* † Limita , quia 39
Falcidia & Trebellianica non cenſetur prohibita, licet teſtator di-
xerit ; quod hæreditatem ſuam accipiat ſubſtitutus ſine vlla exce-
ptione , quia per talia verba æquiuoca cenſetur remota exceptio.
Cuma. *conſ. 131. Magiſter Ioannes in fi. v. nunquid autem.* Limita, 40
quia Trebellianica non cenſetur prohibita , licet teſtator dixerit,
ſuam hæreditatem in caſum fideicommiſſi pleno iure deuenire ad
talem. Old. *conſ. 248. n. 4. v. ad quartam.* Caſt. *conſ. 28. n. 4. v. præ-*
terea, lib. 2. † Limita, quando teſtator mandauit hæreditatem ſuam 41
pleno iure reſtitui , quia non cenſetur Trebellianica prohibita in
caſu, in quo poſſet prohiberi Rom. *con. 239. Iure hac, n. 3. v. quoad*
portionem. † Limita, quia ſi teſtator mādat reſtitui omnem, vel to- 42
tam hæreditatem ſuam, non cenſetur prohibuiſſe Trebellianicam.
Rom. *con. 32. Viſa municipali, in fi. v. item licet teſtator*, allegat, *l. qui*
totam, & l. ſi hæres ab eo. §. fi. ff. ad Trebel. & apoſtil. ad Rom. ibi *in*
v. prohibuiſſe, dat multos concord. & apoſtil. ad Alex. *conſ. 5. col. fi. n.*
14. li. 3. & in v. tota dat concord. pro vtraque , & plures pro iſta
parte inter alios Tiraquel. *de retract. §. 15. gloſſ. 1. n. 8.* ſed loquitur
Tiraquel. in ſolutione fructuum integrorum, vt etiam expenſæ de-
ducātur. † Contrarium dicit Decian. *conſ. 44. n. 85. li. 3.* quod ſi te- 43
ſtator mandat reſtitui totam, & integram hæreditatem ſine dimi-
nutione, neceſſario prohibet Trebellianicā. Alex. *conſ. 5. Circa pri-*
mum, n. 14. & ſeq. v. circa ſecundum, lib. 3. vbi reſpondet ad contra-
ria, qui loquuntur de iure antiquo, quando non poterat prohiberi,
ſed hodie ſecundum magis* communem poteſt prohiberi , & ibi
apoſt. *in v. tota*, dat concord. pro vtroq; parte , & pro iſta parte Ti-
raquel. *in l. ſi vnquam. C. de reuoc. donat. in v. totum, in princ.* vbi* di-
cit communem, & plurimos citat. † Et pro contrario faciunt plura 44
ſimilia , quia ſi maritus promittit reſtituere totam dotem mortua
vxore, cenſetur renunciare lucro ſtatuti. Alex. *d. con. 5. in fi. n. 15.*
v. bene facit, lib. 3. & conſ. 133. n. 5. lib. 5. & Tiraq. *in d. l. ſi vnquam.*
in v. totum. in prin. C. de reuoc. donat. vbi dicit * communem Alex.
con 201. Perſpectis, n. 7. in fi. & n. 8. li. 6. v. facit, quod not. † Decla- 45
ra, vt ſupra *n. 3.* quia ſi verba non poſſunt importare, niſi prohibi-
tionem, prout ſi dicit, *legatum integrum totum, vel ſine diminutione*
ſolui debere, neceſſario infert prohibitam Falcidiam , ſi vero dicet,
pleno iure, vel alia verba, quæ non inferunt neceſſario prohibitio-
nem, tunc non eſt prohibita, Boer. *deciſ. 44. n. 32. & 33.* vbi plene.
† Declara igitur, quia in extraneo hærede, cui poteſt prohibere, cē- 46
ſetur prohibita, ſed in filiis primi gradus, quibus non poteſt prohi-
beri, prout de iure antiquo, ſecus. Alex. *d. conſ. 5. Circa primum. n.*
14. li. 3. v. circa ſecundum, vſque in fi. conſilij , vbi ita in filiis decla-
rat, & ita Rom. *conſ. 206. n. 5. v. cæterum*, vbi apoſtil. *in v. non poſſit.*
† Limita, quia prohibitio facta reſpectu vnius perſonæ non habet 47
locum reſpectu alterius. Alex. *con. 201. Perſpectis, n. 3. in fi. v. circa*
primum, li. 6. Vide Ant. Gab. *li. 4. tit. de Trebel. Concl. 2. Trebellia-*
nica an expreſſe debeat prohiberi.

Trebellianica non prohibetur ex prohibitione legitimæ.

CONCLVS. 388.

TRebellianica † non cenſetur prohibita ex ſtatuto prohiben- 1
te legitimam, ſeu ſupplementum legitimæ Oldrad. *con. 107.*
v. circa ſecundum vero, n. 4. vbi, quod ſunt diuerſæ, & de vna
ad aliam non infertur.

Trebellianica an perdatur per non confeſſionem inuentarij.

CONCLVSIO 389.

TRebellianica † non perditur per hæredem, licet non confece- 1
rit inuentarium, glo. *in auth. ſed cum teſtator. C. ad l. Falcid.*
Bal. *conſ. 87. Super primo n. 2. lib. 4.* allegat Dyn. Gofred. Iacob. de
Aret. & Bart. & licet ipſe ſequatur contrarium , tamen dicit ſane

*partem de cõſuetudine*cõmuniter ſeruari,& eſſe de iure Canoni-
co;& eam ſequitur Bal.*con.*354.*Ad euidentiam premittendi*,*n.*3.
**v.eſt tamen verũ.li.*2.& quod iſta ſit magis communis* opinio;&
de cõſuetudine magis ſeruetur.Bal.*con.*403. *In ſubſtitutione fidei-
commiſſaria l.*2.ſequ tur Crau.*con.*17.*Quaeritur, an nobilis, per tot.*
Fulg.*con.*95.*Pro deciſione*.tenet hanc partem Signor.*con.*189.*n.*4.
licet dicat litem eſſe ſub iudice,& hanc partem tuetur Rol. à Val.
**conſ.*27.*lib.*1.vbi dicit*magis communem & reſpondet ad omnia
*contraria,magis*cõmunem dicit Soc.Iun.*con.*88.*n.*7.*lib.*4.& hanc
*partem tuetur Cephal.*con.*392.*n.*59.*& ſeq.*vbi dibit magis*com-
*munem , & ita ſeruari de conſuetudine fori , magis*communem
dicit idẽ Rol.à Val.*tract.de inuent.p.*5.*§.quia in praecedenti*.Fanuc.
*in eod.tract.p.*7.*n.*25.*&* 31.& quod iſta fuit opinio Iacob. Belui-
ſij,qui dixit non reperiri in iure cautum,*in auth.de hered.& Falc.
§.hinc nobis,in* 14.*q.*quam ſequutus eſt Io.And.*in add. ad Spec.de
inſtr.edit.§.dicto*,in apoſt.quae incip.*Ce Trebellianica dubitatur*,&
primo loco fuit opinio Rofredi,prout recitando opin. dicit Caſtr.
*conſ.*36.*in prin.li.*1.licet ipſe diſtinguat,vt ibi,ſed *in con.*77. *Viſa*
**facti narratione,n.*3.*v.circa tertium quaeſitum,lib* 2.& dicit* hanc
communem, quod temerarium eſſet ab ea recedere in decidendo,
*& *con.*198:*Super primo,in fi.l.*2.dicit,quod eſt*cõmunis,& quod
in conſulendo non eſt tutũ recedere ab ea.Caſt.*con* 398.,*Et circa
primum,in pr.l.*2.vbi,quod celebriores,& plures hanc tenent , &
**con.*399.*in pr.eod.lib.& con.*268.*n.*4.*li.*2.vbi de* communi Bart.
hanc tuetur *con.*2.incip.*D.Ioanni*.vbi apoſt. *in v. heres.* citat pro
*hac parte 32,Doctores,& pluries dicit communem,& magis*cõ-
munem, & ita in pluribus locis fuiſſe iudicatum , prout ibi videri
poteſt , & pro iſta vide Gabr. *li.*4.*conc.*10.vbi plurimos pro vtra-
que,& pro iſta citat Capel.Thol.*deciſ.*314.Caſſad.*dec.* 3.*de teſtã.*
*Alex.*con.*43.*col.*2.vbi dicit*communem.Crau.*con.* 17. Grat. *conſ.*
*77.*col.*2.*li.*2.qui dicit*communem.Ruin. *con.* 135.*col.* 9.*lib.*3. &
*alibi,qui dicit*communem,pleniſſime Ang.Aret.*con.* 83. *Heres*
**non conficiens,per tot.*vbi tollit contraria,& dicit*communem, &
hanc magis communem,& veriorẽ dicit Alex.*con.* 29. *Perſpectis,
in.*6.*& ſeq.v.& ad id,quod dixi,li.*5. vbi reſpondet ad contraria de
Falcidia,quia materia correctoria non extenditur, & idem repetit
*con.*67.*Viſis,& ponderatis. li.* 4.*n.*2. *ver. circa ſecundum,* latiſſime
2 Crau.*con.*17.*per tot.*†Contrarium tenet,quod imo perdatur,gloſ.
in auth.de hered.& Falc.§.ſi vero expreſſim.& Bal.*con.*97.*n.*2. di-
cit hanc veriorem,licet de conſuetudine communiter ſeruetur cõ-
*trarium,& hanc magis communem*dicit Pariſ. *con.*16.*n.*56.*l.*2.
*Couar.*in c.Raynutius.§.*21.*n.*10.*de teſtam.* dicit hanc* magis com-
munem.Cuma.*conſ.*142.*n.*2.Fulg.*conſ.*26.*Stante ſtatuto , n.* 2. &
idem dicit *con.* 34.*in fi.*vbi,quod ſemper tenuit hanc partẽ,& *cõſ.*
41.*Caſus talis.col.fi.n.*7.*v.illud quoque,& con.*86.*Proponitur,quod
honorabilis,n.* 1.*in fi.v.nec dicat quis*.Sign.*con.*338.*n.*10. *& ſeq.*vbi
latiſſime tuetur hanc partem ratione;& auctoritate.Pariſ. *con.*126.
**lib.*1.*in fi.*vbi dicit magis*communem , Pedem.*dec.*147.*in l.*plures
allegat Cephal.*con.*392.*n.*10.*& ſeq.*licet ipſe teneat contrarium, &
hanc partem tenet Caſt.*con.* 36.*in pr.l.*2. & ibi apoſt.*in v.contra-
riũ.*citat Bar.*con.*234.*Lena Marcarelli,li.*1.Corn. *conſ.*303. *Plura,
n.*10.*& ſeq.li.*1 *& conſ.*180.*Multitudo,n.*22.*& ſeq.li.*4.Caſt.*con.*
188.*Quia dubia,in fi.li.*2.vbi apoſt.citat Corn. *con.* 158.*n.*6.*li.*3.
*& con.*445.*Circa primum,col.*2.*v.pro etiam,l.*2. & hanc tenet etiã
Caſt.*con.*292.*Circa primũ.n.*7.*circa fi.v.quod autem,l.*2.vbi,quod
perditur tam Falcidia,quã Trebellianica,& hãc partẽ tuetur Dec.
*cõ.*235.*Non parua,col.* 5.*n.*9.*& ſeq.v.quinto quaeritur*.vbi pro vtra-
que,& hanc tuetur,& tollit omnia cõtraria,& *n.*10.*in fi.*dicit cõ-
munẽ,& magis cõmunẽ , & veriorem,& apoſt.magna ad Bart.
*con.*2.*l.*1.citat vltra 20.DD.pro hac parte atteſtantes de communi,
& magis cõmuni,& ita fuiſſe indicatũ pluries Gab. *l.*4. *concl.*10.
v.contrarium,vbi allegat 30.DD pro hac parte,quod videas,& di-
cunt communẽ,& magis cõmunẽ,& hanc partẽ, quod perdatur
Trebellianica per nõ confectionẽ inuentarij,tenet apoſt.ad Alex.
*d.con.*67.*n.*2.*in v.Trebellianica, lib.* 4.vbi dicit in fi.hanc eſſe cre-
briorem,& fundatiorẽ,& citat infinitos ſibi cõtrarios, qui vtraq;
☞ tenuerunt quod videas.Vide,*Heres inuentarium non conficiens ob-*
3 *ligatur de ſuo,& quando ſecus.Conc.*58.†Et procedit contrariũ,etiã
ſi tutrix,vel tutor confecit inuentariũ tutelae, quia debet conficere
inuentariũ haereditatis,& vnum non releuat pro alio.Caſt. *d.con.*
4 445.*col.*2.*v.pro hoc etiam,li.* 2.†Declarat Cyn.*in d. auth. ſed cum
teſtator,C.ad l.Falc.*quod ſi heres adiuit coactus,& ceſſat Trebell.
iure antiquo,nouo,& nouiſſimo,aut adiuit ſponte,& reſtituit ſta-
tim,& non tenetur facere inuentarium de dodrante.reſtituto , ſed
de eo,quod retineat,aut reſtituit ex interuallo,& quia tenet redde-
re rationẽ,quã non poteſt reddere ſine inuentario,perdit Trebel-
5 lianicã.†Declara,vt per Bal.*con.*97.*Super primo, l.*4.*n.*2. vbi reci-
ratis opinionibus,& probata diſtinctione Cyni dicit,ſi licet diſtin-
guere ſecundũ aequitatẽ proprij capitis,aut haeres reſtituit ante tẽ-
pus inuentarij,& non tenetur,aut poſt tẽpus inuentarij,& ſimpli-
cẽs,prout mulier,ruſticus,miles,& ſimiles excuſãtur,quia nõ prae-
ſumuntur dolus,neque ſcientia; aut ẽ contra , & perdunt Trebellia-
nicã,vbi allegat tex.hoc probantes,& dicit de iure ciuili veriorẽ;
quod probatur,ſed de iure Canonico cõtrariũ ſeruatur de aequita-
te,& hãc diſtinctionem tenet Caſt.*d con.*36. *in pr.l.*2.vbi recitãs
opinionib.dicit,quod perdit eã;niſi qñ ſtatim reſtituit haereditatẽ,
†Declara,quia licet vtraq;opinio ſit probabilis,quia tamen poteſt 6
teneri vno modo vna,vel alia,ſecundũ aequitatẽ mentis teſtatoris,
certe perditur,ſi mater eam velit ex perſona filij contra aliũ filiũ,
quãdo cõſtat de mẽte patris , quod voluit totam haereditatẽ ſpe-
ctare ſuperſtiti filio,vel filiae,ita Flor *con.* 2.*n.*9.*vſque in fi.* qui lo-
quitur in matre , quae etiã ad ſecunda vota trãſiuit,quia ſatis eſt,
quod habeat vsũfructũ legitimae.†Declarat Ang. Aret.*cõ.*44.*Gre-* 7
*niter,in fi.*vbi,quod perditur quoad creditores,ſed nõ quoad lega-
tarios,& loquitur in filio.†Declarat alio modo Ang.Are.*cõ.*83.*He-* 8
res,nõ ſufficiens,per tot. quod in Falcidia, quae deducitur ex legatis
particularib.perditur,quia ſic eſt diſpoſitũ correctiue ad ius cõmu-
ne,ideo nõ extẽditur ad Trebellianicã;etiãſi ſubſit eadẽ ratio , vbi
dicit,quod quatenus loquitur tex.de fideicõmiſſariis,debet intelli-
gi de particularib.alias etiã filius nõ cõficiens inuentariũ perderet
legitimã,quod eſt falſũ,licet appellatione Falcidiae veniat legitima.
†Amplia maxime in filiis procedere,quãdo non perdũt Trebellia- 9
nicã ob nõ confectionẽ inuentarij,Bald.*con.*97.*n.*2.*circa fi.v. & in
filiis,l.*4.Bal.*con.*229.*In primo articulo,l.*3. quod eſt Io. de Caſtil-
lion.Epiſc.Vincẽtini & cõfirmatur per Bal.ibi in ſubſcriptione.Io.
de An *con.*61.*Viſis,& põderatis,n.*2.*&* 3.*v.circa ſecũdũ,* vbi plu-
rimos allegat,& dicit*cõmunẽ,& ibi Bolog.in apoſt. dicit*cõmu- **
nẽ,*n.*6 *& ſeq.*vbi reſpondet ad omnia contraria.& hãc benignio-
rẽ,& magis*cõmunem,dicit Cagnol *in l.Papinianus,§.meminiſſe,* *
*q.*1.*n.*15.*ff.de inoff.teſt.*†Contrariũ Fulg.*con.*26. *in pr.*vbi declarat, 10
niſi eſſet minor,quia datur reſtitutio in integrum , & tenet Cyn.
Alber Galeotti.Bart.Ang.Caſtr. & alij,quos citat Bologn. *in add.
ad cõ.Io.de Anan.*61.*n.*6.& quod imo magis perdat filius;quã ex-
traneus,quia habet etiã legitimã,plene Dec.*con.*235. *Non parua,
n.*10.*& ſeq.*vbi late,& tollit contraria,& hãc firmat Bart. *conſ.*51.
*Bonauentura in pr.l.*1.†Extẽde, vt procedat ampliatio etiã in reli- 11
ctis ad pias cauſas.Bal.*con.*229.*l.*3.*per tot.*†Et maxime in filiis pri- 12
mi gradus,quia ſicut nõ perditur legitima , ita neq; Trebellianica
in eis,ita Guid Pap.*dec.*53.*obſeruatur.*†Contrarium Dec.*con.*235. 13
*n.*12.*v.non obſtat.*vbi,quod maior ratio eſt in legitima,& ibi apoſt.
*in v.legitima.*dat cõcor.plures pro hac parte.†Declara, quia ſi ex- 14
tat cõſuetudo,illa ſeruatur,ſi nõ extat cõſuetudo; & haeres habuit
aliquã excuſationem,non perditur.Fulg.*con.* 95.qui videtur incli-
nare in partem, quod non perdatur.† Declara,quando pater pro- 15
hibuiſſet Trebellianicam,quia licet non valeat prohibitio,ſi etiam
omiſit inuentarium,perdit Trebellianicã.Dec.*conſ.*44.*n.*88.*lib.* 3.
vbi de*communi.Vide ſup.*Trebellianica non deducitur multis ca-* *
*ſibus,& quando ſecus.Conc.*380 †Amplia,quia in minore,muliere, ☞
vel milite,non praeſumitur dolus , & ideo omiſſio inuentarij non 16
facit perdere Trebellianicam. Bal. *d.con.* 403.*li.*2. & idem in mi-
nore; quia competit reſtitutio in integrum, & tranſmittit benefi-
cium ad haeredes.Crauet.*d.con.*17.*in fi.* †Contrarium tenet Caſt. 17
in minore,quia incurrit poenam mero iure, licet habeat reſtitutio-
nem in integrum,ſecus ſi factus eſſet maior, & lapſum eſſet qua-
driennium ad petendum reſtitutionem, quia tunc neque datur re-
ſtitutio,Caſt.*con.*36.*n.*2.*v.nec obſtat, lib.* 2. † Et quod nedum mi- 18
nor,ſed pupillus perdat Trebellianicam, ſi tutor non confecit in-
uentarium haereditatis,ita quod non releuet inuentarium tutelare.
Caſt.*con.*445.*Circa primum,col.*2.*v.pro hoc li.*2. vbi , quod habet
regreſſum contra tutores,qui omiſerunt.†Amplia;quia Trebellia- 19
nica nunquam perditur per non confectionem inuentarij , quan-
do haeres , qui debuit conficere inuentarium , mortuus fuit intra
tempus conficiendi,quod eſt trium menſium.Caſt. *con.* 394. *ver.
ſecundo dato,& con.*399.*in pr.v.nec obſtat,lib.*2.vbi;quod mors eſt
caſus fortuitus,& impedimentum legitimum , & quod haeres po-
teſt illud facere; & ſaltem via reſtitutionis in integrum. † Limita, 20
quando haeres fuiſſet interpellatus,vt conficeret inuentarium , &
facere noluiſſet,quia tunc perdit Trebellianicam. Bald. *conſ.* 403.
*in fi.lib.*3.† Limita , quia non excuſatur haeres non conficiens in- 21
uentarium etiam minor , quando perſeuerauit in non conficien-
do inuentario vſque ad maiorem aetatem , & lapſum quadriennij,
quia perdit Trebellianicam, etiam ſi teſtator remiſerit confectio-
nem inuentarij tutori,vel curatori ipſius haeredis, quia de vno in-
uentario ad aliud non infertur. Caſtrenſ.*conſ.*36 *num.*3.*ver.ſuper
ſecundo,*

Digitized by Google

22 *ſecundo,li.2.*†Limita in Falcidia, quia bene perditur ob non con-
fectionem inuentarij.Bald.*con.97.n.2.circa pr.v. ſed vbi extrinſe-
cus.li.4.& conſ.354.n.3.& ſeq. lib.5.*Bologn. *in con* Io. de Anan.
6.*n.8.*Rol.à Vall.*con.27.li.* 1. vbi ponit multas differentias inter
Trebellianicam & Falcidiam.Caſtr. *con.77 Viſa facti narratione,
n.3.v. circa tertium , lib.* 2.vbi, quod Trebellianica non perditur;
Falcidia ſic , & ibi apoſt. & Bart.*con.2.in pr.li.1.& conſ.51. Bona-*
23 *uentura,n.1.lib.1.*† Extende vt procedat etiam in pauperibus hæ-
redibus inſtitutis,quia tenentur ad omnia legata,neq; poſſunt de-
trahere Falcidiã,ſi non confecerũt legitime inuantarium,ita quod
neque debeant ex capite reſtitutionis in integrum admitti. Bald.
*conſ.377.Quæſtio ſubtilis,in fi.l.3.*Vide, *Legitima non perditur per
non confectionem inuentarij,& quando ſecus. Conc.* 213. Vide Ant.
Gab.*l.4.tit.de Trebellianica.Conc.*10. *Trebellianica an amitatur.*

Treuga quid ſit. Concl. 390.

1 TReuga†proprie eſt ſecuritas rebus,& perſonis tẽpore guerræ
ad tẽpus pręſtita diſcordia nõdũ finita, quã lex vocat fœdus,
vel fiduciam. Calderin. *conſ.* 366. alias 37. *de teſtament.*
2 †Differt à pace,quia pax eſt diſcordiæ finis, ideo appellatione pa-
cis proprie non venit treuga. Calder.*con.*566.alias 37. *de teſtam.*
vbi,quod legatum factum fratribus Seruorum, ſi Mutinæ habue-
rint Eccleſiam poſt pacem intra annum pacis,quod illis debetur,ſi
3 habuerunt Eccleſiam poſt annum factæ treugæ , quia treuga non
eſt pax.†Improprie tamen treuga qaandoque pax dicitur *c. ſi ille,*
23.*q.*4.Calder.*d.con.*366.*v.licet pax interdum.*alias 37. *de teſtam.*

Tributum quid ſit,& ad quem ſpectet ſolutio tributi. Conclvs. 591.

1 TRibutum†eſt à tribuendo dictum, & dicitur præſtatio , quæ
populo Romano præſtabatur in ſignum ſubiectionis,qui po-
pulus cum eſſet ex tribus nationibus conſiſtens , voluit præſtatio-
nem appellari tributũ,quaſi tribus nationibus, quibus pop. Rom.
erat debitum.Alber.in *Dictio.ver.tributum.*vbi ponit totam hiſto-
riam,quomodo ex tribus gentibus, & de raptu Sabinarum , vide
eum,& quod tributum imponatur rebus , & non perſonis. Franc.
2 Aret.*conſ.*105.*n.*1.†Onus eſt reale,prout annona ,vt dicit Bart. *in
l.1.C.de annonis,li.*10 Franc.Aret.*con.* 105. *In cauſa magnifici, in*
3 *pr.& con.*132.*in pr.*†Et ideo ſequitur rem ipſam , ad quemcunq;
vadat, in tantum , quod ętiam pro oneribus præteritis res obliga-
tur,& emptor rei tributariæ ſoluere tenetur præterita tributa,nec
auditur volens,quod conueniatur prius venditor , ita Franc. Aret
*d.conſ.*105.*in pr.*ex mente Bart.quem allegat *in l. Moſchis. in prin.*
4 *ff.de iur.fiſci.*†Vide tamen Bald.*in l.1.C.de anno.& Trib.l.*10.vbi,
quod pro tributo non competit actio realis, quia non adeſt domi-
nium,neque ſeruitus rei exparte petentis trib utum,item non cõ-
petit perſonalis,quia non ſequitur rem,prout tributum, dicit igi-
tur , ideo officium iudicis , cui accedit hypotheca, & iſtud com-
5 petit.†Triplex eſt tributum , vt declarat Parpal' *in repet.l. placet,
n.*102.*C.de ſacroſ. Eccleſ.*vbi,quod primum eſt ex re, vt quia cur-
rus poſſeſſionum,& equi accedant ad ſeruitium , ſecundum ex re
vel ex fructibus,vt quod ſoluantur tot fructus, tertium non ex re
ſed extra rem,vt quelibet communitas ſoluat tot pecunias, & ha-
6 bet locum , quando proprium.† Synonima ſunt tributum;cenſus
annua præſtatio,annona militaris.Parpal.*d.l.placet.n* 104.*C.de SS.
Eccl.*†Differ. tributum à munere extraordinario, quia ſi imponi-
tur à Principe , eſt tributum, & tranſit cum re ad omnes , ſi vero
imponitur ab inferiore , dicitur munus extraordinarium , & non
tranſit ad exemptos.Parpal.*d.l.placet,n.*103.*C.de ſacroſ. Eccleſ.*

Triticum eſt nomen generale,& quid contineat. Conclvs. 392.

1 TRiticum † eſt nomen generale continens omne id; quod in
area teritur,ideo continet ſegetes,& bladum, *l. triticum* , vbi
2 gl.*fi.de verb oblig.*& ibi Bar.& alij,maxime Iaſ.*n.*5. † Frumentum
vere dicitur omne id , quod ſpica continetur , ideo continet hor-
deum,ſpeltam,& auenam,vt dicit tex.*in l. frugen.* iuncta gloſſ. *in
ver.teneat,ff.de verb ſign.* & non venit faba , neque alia legumina
quæ habent ſiliquas,non ſpicas,& ibi Rebuff.quæ veniunt omnia
ad victum humanum neceſſaria,gloſſ.*in rubr.C. de Cano.frum.vr-*
* *bis Romæ,li.*1. & ſecundum*communem vſum poteſt ſtrictius ſu-
3 mi.†Bladum importat omne illud , quod in terra ſeritur, ideo ve-
niunt legumina,& omnia,quæ in terra ſeruntur,etiam ſemen lini.
Bar.*d.l.triticum.ff.de verb.obl.*vbi Iaſ.*n.*5.citat pro vtraque, ſed ta-
mẽ concluſio eſt ver. †Granũ importat id, quod melius eſt in bo- 4
nitate,prout frumentũ , non autem cõtinet fabã , vel lupinũ , aut
alia legumina,quæ habent ſiliquas,videl. pellem continentem,*d.l.
frugem.*vbi gl.fi *in ver.ſiliquas ff.de verb.ſign.*Vide, *Grani appella-* 28
tione,quid ſignificet,Conc. 19.†Siliquæ ſunt illæ pelles , quæ conti- 5
nẽt legumina,*d.l.frugẽ ff. de verb.ſign.in fi.*vbi gl. fi. *in v. ſiliquas.*
†Fruges eſt nomen generale continens omne ;quod eſt ad victum 6
humanũ,quod declarat *d.l.frugem.ff.de verb.ſign.in fi.*vbi, quod
lupinum,& fabæ dicuntur fruges , & ibi plenius Petr. Rebuff. *in
pr.*vbi de multiplici ſignificatione verbi,*fruges*,vt importet fruct⁹
ſubſtantiam , & rem fructiferam.†Legumina ſunt, quæ manibus 7
leguntur:& habent ſiliquam,prout cicer, lentes;fabæ , faxioli , &
ſimilia.Rebuff.*d.l.frugem.in §.leguminib.*vbi, quod venit etiam ca-
napis,*ff.de verb.ſign.*†Redditus,Prouentus, Obuentiones , quod 8
ſint idem.Rebuff.*d.l.frugem.col.*3. *§. inſuper de verbo reddit9.*

Tridentina ciuitas,ſtatuta,conſuetudines , & priuilegia. Conclvs. 393.

TRidentina † ciuitas Comitem habebat dominum Tridenti, 1
vt per Ang,*conſ.*230.*Caſus eſt*, vbi nominat Comitem Tri-
dentinum & Epiſcopum Tridentinũ,tanquã diuerſos.† Dux Au- 2
ſtriæ fuit dominus Tridenti, & Dux Burgundiæ occupauit multa
caſtra in bello contra Ducem Auſtriæ,quę erant de territorio Tri-
denti , tandem facta pace inter iſtos Duces compromiſerunt in
Epiſcopum Tridentinum.qui laudauit ad fauorem Ducis Auſtriæ;
vt per Abb.*conſ.*62.*In controuerſia,lib.*2.†Caſtra 14.in territorio 3
Tridenti alias occupauit Dux Burgundiæ contra Ducem Auſtriæ,
& facta pace,& capitulis,prætendebat illa ad ſe ſpectare ex laudo
Epiſcopi Tridentini, in quem fuerát compromiſſum, ſed Abb. *d.
conſ.*62.*In controuerſia, in pr.lib.* 2. conſuluit pro Duce Auſtriæ,
quod ad eum ſpectent.†Sed iſtis caſtris prætendebantur centum 4
& viginti duæ villæ de eodem territorio Tridentino pro parte
Ducis Burgundiæ.Abb.conſuluit contrarium *d.conſ.*62.*col.*4.*n.*8.
*ver.ſecundo principaliter.lib.*2.vbi,quod ex quo caſtra ſunt de ter-
ritorio Tridenti ſubiecta ciuitati, non poſſunt habere ſub ſe villas,
quia licet fuerint villæ deputatæ caſtris tempore belli, tamen fuit
per accidens,& accidentalia non mutant naturam rei. †Guerram 5
habuit,& hoſtilitatem Eccleſia Tridentina , & fuit expulſus Epi-
ſcopus, & tempore expulſionis Abbas S. Laurentij extra muros
Tridenti fuit per 40.annos Vicarius Epiſcopi.Caſtr.*conſ.* 116.*n.*2.
ver.quarto quia , li. 2. † Præpoſitus non eſt de corpore Capituli. 6
Caſtr.*d.con.*116. *in fi. lib.* 2. † Caſtrum Ripæ eſt in temporalibus 7
de iuriſdictione Epiſcopi Tridentini , & conſequenter de iuriſdi-
ctione Papæ ; ideo Imperator nihil poteſt ſtatuere , vel etiam in
præiudiciũ teſtatoris ciuem d.loci facere.Fulg,*con.*61.*per tot.* ma-
xime *in fin.*† Conſuetudo Eccleſia Tridentinæ , quod Decanus, 8
quando eſt Canonicus,habeat duplicatas diſtributiones,tanquam
Decanus & Canonicus,ſuper quo Bald. *conſ.* 344. *li.* 5, quod eſt
cum caſu externo inter conſil.Zabarel.*con.*53. & illud ſubſcripſit
Card.Zabar.†Conſtitutio ſynodalis eſt Tridenti , quod confeſſio 9
facta ad fauorem vſurarij deducentis intelligatur ſolum eſſe de
centum,& ſic de dimidia ad tollendas fraudes vſurariorũ,ſed non
habet locum quando in inſtrumento Notarius atteſtatur de vera
numeratione facta in ſui,& teſtium præſentia, quia licet vſurarij
ſolent pro vſuris facere fraudes , tamen quandoque etiam faciunt
cõtractus licitos,plene Caſt.*con.*114.*In cauſa, quæ vertitur,lib.*2.
per tot.†Capitulum Tridentinum habet annexam Eccleſiã S.Ma- 10
riæ Maioris de Tridento,quæ Eccleſia habet ſuas decimas,& licet
dicta Eccleſia vnita,& Capitulum iam centum annis elapſis ha-
buerit ſententiam in fauorem contra Abbatem S. Laurentij extra
muros Tridenti , tamen quia Abbas , qui poſtea eſt effectus præ-
poſitus Capituli,prætendebat præſcripſiſſe , quia per 40.annos,&
vltra non ſoluit,conſuluit Caſtrenſ. *d. conſ.*116.*In quæſtione,lib.*2.
quod non potuit præſcribere,quia erat malæ fidei, & quia expul-
ſo Epiſcopo fuit Abbas Vicarius;& non potuit eſſe iudex;& pars.
† Fructus primi anni vocationis beneficiorum perficit Capitu- 11
lum & Eccleſia Tridentina,& per perceptionem, quam facit Pa-
pa ex reſeruatione Ioan XXII. fructus primi anni ſoluti Papæ
non priuant Eccleſiam Tridentinam , cui ſoluuntur fructus ſe-
cundi anni, ex quo non potuit habere fructus primi anni. Caſtr.
*d conſ.*116 *num.*3.*lib* 2. † Statutum eſt Tridenti , quod ſuſpectus 12
de fuga forenſis poſſit capi , & talis cauſa poſſit cognoſci , non
obſtantibus quibuſcunque feriis etiam ſolemnibus , quod ſtatu-
tum valet , & poteſt captura fieri , & cognitio adhiberi etiam in
die Dominico,& feriato in honorem Dei. Bald. *conſ.*166. *Sta tuto
ciuitatis , lib.*5.*per tot.* † Statutum Tridentini circa ſucceſſionem 13
diſponit, quod ſtante maſculo non poſſit filia fœmina aliquid
peter=

Digitized by Google

petere,ſed ſit contenta illa quantitate, quam pater reliquerit pro dote. Abb. *conſ.* 92. *Illud indubitati,per tot.lib.* 2. vbi,quod talis dos ſuccedit loco legitimę,ideo filia poteſt ſtatim petere;& ſi moritur ante nuptias,transmittit ad hęredes,mouetur primo,quia non poteſt ſtatutum in totum tollere legitimam: ſecundo, quia ſuccedit dos loco legitimæ,quãdo ſtatutum non prouidet de alimentis;tertio,quia videtur excludere non perpetuo,ſed extante maſculo.

Triuiſij ciuitas,ſtatuta,conſuetudines, & priuilegia,

CONCL. 394.

1 Ciuitas † Taruiſina antiquitus appellatur Tarraginenſis ciui-
2 tas, vt apud Zabarel.*conſ.*116.vbi in caſu iuncto. † Et eſt caput prouinciæ Marchiæ Triuiſinæ, vnde illius, ſtatuta debent ſeruari in tota prouincia ſubiecta, niſi adſint particularia ſtatuta locorum confirmata. Caſtr. *conſ.* 39. *n.* 3. *& per tot. lib.* 2. vbi, quod non recurritur ad ſtatutum Triuiſij,niſi in defectum propriorum,
3 ſtatutorum. † Erat Epiſcoporum pro tempore in ſpiritualibus, & temporalibus.ſed hodie per DD. Venetos detinentur, vt Mandoſ.
4 *conſ.* 82. *in prin.* clare dicit.†Epiſcopus Taruiſinus habet feuda aduocatiæ,& alia feuda,de quibus Zabar.*con.*123. vbi, quod huiuſmodi feudum aduocatiæ eſt ius patronatus Eccleſiaſticum,vel eſt
5 ius feudale,quod regulatur ſecundum inueſtituram. † Monaſterium S. Chriſtinæ Triuiſij ordinis Carmelitarum habet Hoſpitale inſtitutum à quadam muliere nuncupata Domina India, & electio Hoſpitalarij ſpectat ad Abbatiſſam,& certum nobilem, de
6 quibus Dyn.*conſ.*26.*Quæſtio talis eſt,quadam Domina.*† Hoſpitale S. Antonij prope mœnia ciuitatis Triuiſij eſt de iure patronatus familiæ de Baldechinis. Zabar.*conſ.*117.vbi ponitur fundatio & do-
7 tatio. † Eccleſia Triuiſij habet ſtatutum iuratum de non recipiendo Canonicos vltra certum numerum, & de optando cui non
8 cenſetur derogatum,ſi in ſpecie non eſt dictum. Fulgo.*conſ.*200. *Pro euidentia.* quod eſt Hendorici de Alano,& Fulgoſ.†Reſeruat ſtatutum Triuiſij legitimam aſcendentib.& deſcendentib. ideo licet mater excludatur à legitima filij ex ſubſtitutione expreſſa pupillari,vel exemplari,ſecus ſtante hoc ſtatuto,vt aliquid operetur
9 Caſt.*conſ.*222.*Super primo.n.* 4.*v.ſuper ſecundo.lib.*2. † Ius congrui ſpectat ciuibus,ideo ſi res vendatur,is,qui continent, poteſt retrahere,& procedit etiam in Venetis, quia ſunt priuilegiati nedum vt ciues,ſed ex conſuetudine non habet locum ius retractus in bonis,quæ venduntur,vel emuntur à Venetis. Caſtr.*conſ.*349.
10 *Conſuetudo,lib.* 1.†Statutum eſt Triuiſij *lib.*2.*c.*1. de ſucceſſionib. maſculorum nepotibus,& filiab.excluſis,cuius interpretationem,& intelligentiam ponit.Bal.*conſ.*184.*Factum proponitur,*vbi qualiter intelligatur, & an fœminæ tranſmittunt dotem incertam hæredib.ſi decedant,antequam dotentur,*per tot.lib.*1.& de eod. ſtatuto Cuman.*conſ.*125. *Dominus Antonius,per tot.*vbi, quod dos ibi reſeruata recipit grauamen ex teſtamento patris,quia non ſuccedit * loco legitimæ;& in fin.dicit*communẽ, licet velis eſſe loco integræ portionis ex ſucceſſione, & ſic pars dotis loco legitimæ pro modo,& numero filiorum,& Bal.*conſ.*117. *Præmiſſo ſtatuto,lib.*4. vbi,quod tranſmittitur iſta portio declaranda,quia loco legitimæ, & late interpretatur ſtatutum,& Barth.de capitibus,cuius eſt *conſ.* ☞ *Bald.*414.*Ad euidentiam,li.*3.Vide.*Statutum circa ſucceſſionem, excludens ſuccedere cum maſculis,ſed iubens dotari,quando habeat*
11 *locum,vel non.Concl.*641.†Statutum Triuiſij prohibet patrem poſſe legare extraneo vltra tertiam partem bonorũ ſuorum in præiudicium filiorum,quod ſtatutum cenſetur augere legitimam filiorum ac duas tertias partes,& ideo renunciatio filiæ facta de bonis paternis cum iuramento non ſe extẽdit ad hanc portionem ſtatuti.Bal.*conſ.*186.*Quin allegationes,n.*8.*v.hoc præſuppoſito,lib.*1.& eodẽ ſtatuto meminit.Cuman.*conſ.*120.*Ioannes inſtituit,*vbi, quod neq;poteſt facere fideicommiſſum poſt mortem filiorũ vltra tertiã,& quod tale ſtatutum augeat legitimam filiorum, ita vt non * poſſit pater vltra tertiã donare.Fulgoſ.*conſ.*42.*Tranerſius,*licet in hoc vltimo quod non augeat legitima.Cuman.*conſ.*114.& * omnes dicãt habere locũ in filiis,ſiue maſculis,ſiue fœminis.Fulg.vero *conſ.*98.*Magiſter Guadagninus,per tot.*dicit,quod imo non habeat locum,ſi pater ſubſtituat vel inſtituat poſt mortem filiorũ ſi-
12 ne filiis,& quod illud verbũ,*extranei,*intelligitur de non conſanguineis.†Et quod iſtud ſtatutũ Triuiſij prohibens,aſcendentẽ poſſe in extraneos diſponere de duabus tertiis,cenſeatur augere legitimam ad duas tertias ad fauorem filiorum,& deſcendentium,Caſt. *d.conſ.*222.*Super primo dubio,col.*3.*v.& ſecundum formam ſtatuti*
13 *Triuiſani.*& plenius *conſ.*438.*v.circa ſecundum,n.*2.*l.*2.†Declara; quia ſi pater teſtatur inſtituendo vnum ex filiis,tunc ſtatutũ quoad alios filios non habet locum;& tunc legitima filiorum,eſt,illa,quę de iure communi debetur,Caſtr.*conſ.*222.*col.*3.*v.item aduertendum,lib.*2.& idẽ per alia verba repetit à contrario ſenſu ſtatuti *cõ.* 438.*n.*2.*l.*2.†Extende,quia licet ſtatutũ loquatur,quod nõ liceat 14
in teſtamento relinquere tamẽ habet locũ etiã in donatione cauſa mortis;quia ſubiungit,quod vult, quod duæ tertiæ remaneant deſcendentibus, ideo ratio ſtatuti generalis extendit diſpoſitionem, prout in prohibitione alienationis, quæ ſi habet rationem, quia vult bona perpetuo in familia remanere, inducitur perpetua, & omnimoda prohibi... Caſtr.*conſ.*438.*n.*2.*v. ad ſecundum,libr.*2. vbi maxime extendit... dicit verũ,quãdo factũ fuit teſtamentum quod voluit valere in vim donationis cauſa mortis,ſi non poteſt valere,vt teſtamentũ;quia dicitur teſtamentũ factũ trãſlatũ in donationem effectu,†Extende,quia iſtud ſtatutum,ex quo loquitur 15
ab aſcendentibus,qui nõ poſſint relinquere extraneis, vltra tertiã quia duas tertias reſeruat deſcendentibus,operatur, quod omnis, qui nõ eſt deſcẽdẽs,dicitur extraneus,& perinde,ac ſi diceret,nullus aſcendẽs poſſit legare,ſeu relinquere nõ deſcendenti vltra tertiam.Caſtr.*conſ.*438.*Quantum ad primum, n.*2.*v.circa ſecundum, lib.*2.†Reſtringe,quia ſtatutũ huiuſmodi non habet locũ, ſi pater 16
inſtituat filium impuberem,& ei ſubſtituat directo;quia cum ſubſtitutio pupillaris,vel directa ſit teſtamentum filij,qui nullos relinquit deſcendentes,tunc non intrat ſtatutũ.Caſtr.plene.*d.con.*222. *col.*3.*v.& iis reſpondetur,lib.*2. vbi, quod ita conſuluit. Ang. de Peruſio Bononiæ legens,& Franc.de Rampon.† Reſtringe, quia 17
ſtatutũ huiuſmodi diſponens,quod aſcẽdentes non poſſint de duabus tertiis diſponere in extraneos,quæ duæ tertiæ applicari debeãt venientib.ab inteſtato,nõ tamẽ cõprehendit collaterales,ſed ſolos deſcendentes per verbum,*nullus aſcendens,*ita Caſt.*d.con.*222.*col.* 4.*v.& ſi dicatur,li.*2.repetit *d.conſ.*439.*n.*2.*li.*2.†Item criminale ſtatutũ eſt Triuiſij,quod omni vulnerans teneatur de homicidio ſequuto ex vulnere, excepta percuſſione caſu fortuito facta 18
Cum.*con.*135.*Viſis denuncia,v.ad ſecundum,n.*5.vbi,quod illa exceptio eſt fauorabilis,& late interpretanda in omni caſu fortuito, etiãſi quis percutiat leuiter,& deliberate,quia licet ſequatur mors dicitur caſu fortuito interfeciſſe, veluti ſi quis cum percutiat alium, vel manu aperta.†Item,quod maiores 14.ann.minores,ta- 19
men 25.ſui iuris mercantiã exercẽtes publice poſſint valide cõtrahere,& obligari cũ curatore,& ſine curatore,cæteri vero minores non poſſint,neq;teneãtur ex cõtractu ſine ſolemnitate celebrato. Bal.*conſ.*108.*Domina,Ioanna,in pr.lib.*3.vbi,quod habet locũ tam in maſculo,quam fœmina,*n.*6.& quod non cõprehendit donationẽ cauſa mortis.†Statutum de raptu,ſeu violentia mulierũ, habet 20
locũ ſiue cõmittitur cũ virgine viripotente,ſeu etiã immatura.Signor.*conſ.*207.*In quæſtione præſentib. alligata,per tot.*vbi late qualiter intelligat. † Item de interruptione præſcriptionis diſponit, 21
quod requiratur interpellatio iudicialis Card.Zab.*con.*107.*Petitur quadã ſententia per tot.*†Statutũ contra Notarios cõiunctos falſificantes inſtrumentum;vt pœna manus abſciſſæ apponatur, non 22
habet locum contra confitentẽ non Notarium, quia eſt odioſum, Fulg.*con.*123.*Præſuppoſito ſtatutis.*vbi quod iudex ex cauſa rationabili poteſt augere,& minuere pœnam. † Vendere nemo poteſt 23
Triuiſij niſi primo adeat Poteſtatẽ,& ponat bona ad cridas,& dat tẽpus menſi conſanguineis, & volentib.contradicere,Anch. *conſ.* 206.*Viſis actis,*vbi,quod nõ prouidet vlterius.tamẽ ſi in termino cõpareat cõtradictor,debet impediri venditio. † Et nõ poteſt iure 24
adiudicare rem vendedã excipienti,ſed debet agere via ordinaria; quia exceptio ſolum impedit alienationem.Anch.*d.conſ.*206.vbi eſt caſus. † Item,quod præſcriptio interrũpatur,ſi coram Poteſtate,vel ſuis officialibus fuit denunciatum vel creditori proteſtatum 25
de quibus conſtat inſtrumentũ.Zabar.*conſ.*107.vbi,quod nõ ſufficit vnicus teſtis etiã cum iuramento,quando eſt affinis.†Item ſtatutũ,quod hæres ex teſtamento mittatur in poſſeſſionẽ bonorum 26
quæ poſſideat defunctus tempore mortis excluſa omni controuerſia,quæſtione, & querela,ſuper quo Signor.plene.*conſ.*250. *Super dubiis.* vbi,quod prouidet plenius, quam effectum D. Adriani, & plus,quam interdictum,quorum bonorum,& recuperandæ,& *n.*2.dicit,quod tale ſtatutum impedit omnẽ proceſſum, per quem impeditur miſſio,& quod ſolum duo requirit, probari hæredem & defunctum poſſediſſe, vbi,quod requiritur petitio ; quia ſtatutum requirit præambulum,quod ſit hæres,& quod defunctus poſſederit.†Item ſtatutũ Triuiſij circa minores approbat contractus 27
factos à maiore 14.annis quando ſe gerit publice pro patrefamilias,item contractus factos cum auctoritate curatoris, vel tutoris, extra iſtos annullat contractus minoris etiã cum iuramento. Sign. *d.conſ.*250.*n.*6.*v.redeo ad primum.*†Item ſtatutum Triuiſij,quod 28
bannitus capitaliter teneatur ſeruare bannũ per 15 militaria vltra territorium Triuiſij,& poſſit impune interfici. Alex.*conſ.*106.*Viſis narratis,per tot.li.*7.vbi,quod tale ſtatutũ,quatenus mãdat extra

Digitized by Google

diciun particulari perſonæ,vt allibratus vt ciuis allibretur, vt co-
mitatinus,ſecundum,quod non poſſunt facere legem , quod non
appelletur à ſentẽtia diffinitiua ſuper cataſtro,& libra per iudicẽ,
lata;tertium,quod non poſſunt ſtatuere,quod iudices ſuper cata-
ſtro non poſſunt ſyndicari, niſi verba ſint ita generalia,quæ com-
prehendant;quartũ,quod filius comitatini natus in ciuitate nõ eſt
ciuis,quintũ,quod nõ poſſunt tollere præſcriptionẽ , ſextum quod
comitatinus poteſt præſcribere ciuitatẽ,ſeptimũ,quod inquiſitio,
& accuſatio non requirant locum,neque tempus non valet ſtatu-
tum,quin locus,& tempus requiratur in probatione,vltimũ,quod
in caſu dubiæ probationis reus ſemper abſoluitur.† Statutum Tu- 15
derti circa appellationes à Poteſtate ad Capitulum,vel è contra,
operatur,quod ſi non extat officialis,ad quem debet appellari,ad
populum,ſi liber eſt,ſin minus,ad ſuperiorem ciuitatis. Bald. *conſ.*
476.*Viſo puncto,li.* 2.† Ædificare poteſt quilibet balconẽ,& porti- 16
cum pro ſuo velle ſine contradictione alicuius ita dictante ſtatu-
to,ſuper quo Bart.*conſ.*64.*Super puncto,per tot.lib.* 1.vbi,quod tol-
lit nunciationem,& quod facta nunciatione potuit ſperni, & ædi-
ficatum poſt talem nunciationem non debet demoliri; quia cõtra
ſtatutum permittens nunciatio redditur calumnioſa.† Viſis com- 17
munis loquendi in ciuitate Tuderti eſt,quod dos dicatur patrimo-
niũ mulieris,ſiue virginis ſiue viduæ , ideo licet de iure communi
dos non poſſit eſſe ſine matrimonio , & expectet nuptias fallit in
ciuitate Tuderti,ex cõmuni vſu loquẽdi. Bart.*conſ.*.200. *Quæritur,*
*in fi.& per tot.li.*1.& iterum *con.*45.*Super quæſtione,in fi.*& iterũ
*conſ.*50.*n.*5.*in fi.li.*2.† Statutum Tuderti ſuper captura ſuſpectorũ 18
tria requirit,primo,quod de debito appareat per inſtrumentũ gua
rentigiæ,ſecundo, quod illud inſtrumentũ fuerit oſtenſum iudici
tertio,quod creditor,vel hæres, aut ceſſionari9 iuret habere ſuſpe-
ctum. Bal.*conſ* 374.*Quæritur,vtrum captura,lib.*4.vbi,quod poteſt
tale iuramentũ præſtari per procuratorẽ,& quod præſumatur præ-
ſtitum.† Statutũ eſt Tuderti,quod Peruſini habeantur,& tracten- 19
tur pro ciuib.Tudertinis.Bal.*conſ.*28.*Ordinamentũ,li.*5.vbi , quod
debent omnino tanquã ciues tractari,vbi,quod idem priuilegium
etiã habent Tudertini à Peruſinis.† Statutum Tuderti,quod dece- 20
denti ab inteſtato ſine filiis ſuccedant proximiores agnati excluſa
matre,habet locũ etiam in pupillo decedente licet nõ poſsit teſta-
ri ex communi vſu loquendi in d.ciuitate. Bal.*conſ.*4.*Factum ſic ſe*
habet,lib. 2.† Contrariũ,quod imo non habeat locũ in pupillo de- 21
cedente,& quod mater ſuccedat,nec excludatur,latiſſime Bald. in
caſu d.ſtatuti *conſ.*57.*Factũ tale eſt.n.*3.*v.nunc igitur,lib.*4. & idẽ
Bal.*conſ.*29.*Factũ proponitur,n.*3.*v.nec obſtat,lib.*4.quod eſt Io.D.
Petri de Amelia,& hanc eſſe comm.*opin contra Bart. Bal. *conſ.* *
465.*Sequendo communem,lib.*3.niſi probetur cõmunis vſus,& cõ-
ſuetudo contraria in iudicio,vbi ponit continentiam ſtatuti,quod
mater ab inteſtato non poſſit filio ſuccedere , niſi in octaua parte.
† Item,quod decedenti ſine liberis ſuccedant, agnati vſq;ad tertiũ 22
gradũ incluſiue,videl.proximior ſuccedat,quod nõ habet locum,ſi
quis decedat cũ nepte ex filia quia nõ dicitur decedere ſine filiis,
vel liberis,qui reliquit ex ſe deſcendentes.Bal.*con.*435.*Punctus ſu-*
*per quo,per tot.li.*4.& vide hoc ſtatutũ extenſum per Ang. *con.*
119.*Statuto ciuitatis.*per quod vocãtur agnati vſq;ad tertiũ gra-
dũ,& mater habet octauã partem,ſi extat,ſin minus,auia paterna,
auia vero materna,& alij cognati excluduntur , & nullæ fœminæ
admittuntur,niſi ſit ſoror,vel neptis , quæ ſunt agnatæ,niſi extent
frater carnalis,vel nepos ex eo,vbi,quod frater vterinus nõ conti-
netur ſub ſtatuto,quia cognatus eſt.† Item ſtatutũ de ratione red- 23
denda à tutorib.&c.non eſt taliter formale,vt annullet actũ. Bald.
*d.conſ.*57.*n.*2.*v.videamus igitur,li.*4.† Statutũ circa ſucceſſionem, 24
vt maſculi deſcendentes excludãt fœminas;ſiue agatur de ſucceſ-
ſione patris,vel aui,aut aſcẽdẽtes,nõ habet locũ,ſi ceſſant maſculi
deſcendentes,quia tunc fœminæ admittũtur excluſis tranſuerſalib.
defuncti,quantumcunq;proximis, ideo neptis ex fœmina filia ex-
cludit neptem ex fratre defuncti.Bald.*con.*435.*per tot.lib.*4.& de
iſto ſtatuto Tudertino,quod ſtantib.maſculis fœminæ nõ ſuccedãt
Ang.*cõſ.*124.*Iobus D.Dalmatij,in pr.*† Et ſuper huiuſmodi ſtatu- 25
to ſub rubr.quod *filiæ,&c.*dicit Bart.quod ſimpliciter excludit fœ-
minas filias ab inteſtato ſtantib.filiis maſculis,ex teſtamento vero
eas excludit,quaten9 ſint dotatæ, & propterea dicit, quod licet ſint
dotatæ in minus,quam ſit legitima,nõ tamẽ poſſunt petere ſupple-
mentum , quia ab inteſtato ſunt excluſæ.Bart. *conſ.*8.*Factum tale,*
*col.fi.n.*9.*v.tertio poteſt dubitari,lib.*1.*vſque in fin.*† Adde ſtatutum 26
Tuderti circa ſucceſſionẽ maſculorum excluſis fœminis,per, quod
diſponitur,quod filia dotata à patre ſit cõtẽta nec aliud petere poſ-
ſit licet excludat filiã à legitima,illud procedit,quatenus pater mi-
nus legitima leget;ſi vero legaret vltra legitimam,tunc ſibi nõ po-
teſt imponi grauamẽ pro quãtitate legitimę Ang.*d.cõſ.*124.*p. tot.*

† Mater

Digitized by Google

27 † Mater tamen ſuccedit filio decedenti in octaua parte bonorum,
ſed ſtatutum non habet locũ, quando pater ſubſtituit filio quando-
cunque decedenti, qui a ſi decedit in pupillari ætate, ſubſtitutio eſt
pupillaris expreſſa, quæ ſicuti excludit matrẽ a legitima, ita etiam
a portione ſtatuti, quia ſtatutum loquitur ab inteſtato, ita Bar. *con.*
28 *8. Factum tale proponitur, n. 2. lib. 1.* † Et iſta portio octauæ partis
ſecundũ Bar. nõ eſt legitima, neq; loco legitimæ, quia Bart. *d. conſ*
8. n. 5. & ſeq. v. ſuper tertia, li. 1. vult, quod legata patris prius tãquam
æs alienũ debeant ſolui, & de reſiduo, quod remanet in hæreditate
filij, ſoluatur iſta octaua matri, quod non eſſet verum, ſi eſſet loco
legitimæ ſubrogata, vt *i. v. Legitima filiorum. Conc. 178. v. amplia*
in tantum. ſed cauſa, quia non eſt verũ, n. ſi reſpectu legitimæ debitę
29 matri, in reſiduo non concludit argumentum. † Statutum circa ele-
ctionem calculatorũ, & circa appellationes eſt Tuderti, per quod
diſponitur, quod appellans a ſententia calculatorũ debeat appella-
re in ſcriptis, & expreſſa cauſa. Ang. *con. 130. Viſis omnib.* vbi, quod
ſi appellans non eſt proſequutus appellationem, poteſt iudex a quo
deſerta appellatione exequi ſententiam, et ã ſi non eſt pronuncia-
30 tum ſuper deſertione. † Statutum Tudertinũ circa executionem
inſtrumentorũ guarentigiorum diſponit, quod contra ea nõ poſſit
opponi exceptio, niſi ſolutionis, Ang. *conſ. 132. Quidam Nicolaus.*
vbi ponit verba ſtatuti, & dicit, quod nõ habet locum, ſi oppona-
tur compenſatio debiti liquidi etiam poſt præceptum de ſoluẽdo.
31 † Item, quod nulla mulier ſine præſentia fratrũ carnaliũ, ſi habet,
& ſi non habet, ſine præſentia duorũ proximorũ conſanguineo-
rum, ſi habet, in ciuitate, vel comitatu, cõtrahere, vel teſtari poſſit,
ſi vero illos nõ habet, tunc poſſit. Ang *conſ. Statuto Tudertino*, vbi,
quod intelligitur de habilibus tam de iure, quam de facto, ideo fa-
tui, minores, & abſens habentur pro mortuis, & tunc ſequentes
32 ſuccedunt, vt adhibeantur. † Et ſuper hoc eodẽ ſtatuto plene Bar.
conſ. 10. Viſo ſtatuto per tot. vbi, quod requiritur duos proximiores
mulieris tam in teſtamento, quam in contractu, ex linea paterna, ſi
extant, & ſi non extant, ex linea materna, *lib. 1.* vbi in princ. decla-
rat, quod linea paterna eſt, quando deſcendunt per maſculos eiuſ-
dem agnationis, linea materna, quando per fœminas deſcendunt,
vbi, quod gradus proximitatis computatur ſecundum ius Canoni-
33 cum, vbi apoſt. *in v. ſtatutum requirit, & in ver. gradum.* † Et quid
ſi non adſunt duo proximiores ex aliena paterna, ſed vnus tantum,
debet tunc ille vnus adhiberi, & alius ex materna, non autem de-
bent eo caſu adhiberi duo ex materna prætermiſſo illo vno ex pa-
terna, ita Bart. *d. conſ. 10. Viſo ſtatuto, col. 2. v. ſed ex prædictis. vſque*
34 *in fi. lib. 2.* vbi apoſtil. *in v. ex alinea.* † Statuta criminalia Tuderti,
quod condemnatus pro percuſſione à ſpatulis ſupra non poſſit ap-
pellare, alio ſtatuto cauetur, quod percutiẽs puniatur in certa quã-
titate, & teneatur recipere aliã percuſſionẽ ſimilem, alias condem-
netur in certa quantitate, & aduerſarius non teneatur ad pacem, ſi
vero receperit ſimilem percuſſionẽ, aduerſarius teneatur ad pa-
35 cem. Bart. *conſ. 101. Girardus de Tuderto, in prin. lib. 1.* † Super eod.
ſtatuto minor percuſſit aliũ a ſpatulis ſupra, fuit condẽnatus per
iudicẽ in certa ſumma, quã ſoluit, conuenitur minor ad recipien-
dã ſimilem repercuſſionẽ, negat velle, condemnatur in aliam ſum-
mam pro negatiua recipiendi percuſſionem, appellat, an ſtatutum
deneget hoc caſu appellationem, quia videtur eadẽ cauſa, & pœ-
na ex eodẽ delicto, & quia ſtatutũ loquitur in rem, ibi, *condemna-*
tus pro percuſſione, comprehendit omnẽ perſonã, & omnẽ percuſ-
ſionẽ, igitur non poteſt appellare pro contrario allegat, tandẽ di-
ſtinguit plures caſus, quando eſt eadẽ pœna, & idẽ delictũ, vel nõ,
& concludit, quod ſi iudex cõdẽnaſſet, prout debuit, ad pœnã pro
percuſſione, & ſucceſsiue ad recipiendã ſimilem percuſſionẽ, alias
ad pœnam, tunc non poſſet appellare, quia vnicum eſt delictum,
& vnica ſententia, ſed quia fatuus iudex condemnauit in duabus
ſententiis, eſt diuerſa pœna, & poteſt appellare, ita plene Bart. *d.*
conſ. 101. in pr. & per tot. li. 1. vbi apoſtil. *in v. ſtatuti*; dat concord.
36 † Et vide practicam ad iſtud ſtatutum per Bart *d. conſ. 101. n. 2. v*
nunc igitur, lib. 1. vbi quod iudex debet interrogare percuſſorem,
37 an velit recipere percuſſionem, & poſtea dare ſententiam, † Ap-
pellationẽ prohibet condemnato pro falſitate, ſuper quo Bar. *conſ.*
165. In quæſt. in pr. lib. 1. vbi, quod ſtricte debet intelligi, non pro
omni falſitate, ideo non habet locũ in eo, qui expendit vnã mone-
tã pro alia, neque in eo, qui iniuſte, & nulliter fuit condemnatus, &
38 ibi apoſtil. *in v prohibetur.* dat conc. † Item, quod comparens ad ſe
excuſandũ ad accuſatione, vel inquiſitione non poteſt per illam
diem, & ſequentem capi pro aliquo debito, ſuper quo Bart. *conſ.*
169. Statuto, per tot. lib. 1. vbi, quod ſi quis debitor, quia condem-
natus pro delicto in pœnam pecuniariam ſint capitus durante dila-
tione ſtatuti, debet relaxari, quia licet ſaluus conductus ſtatuti nõ
ſe extẽdat ad debita criminalia, & fiſcalia, neq; ad debita publica,
niſi dicatur, tamen quia eſt debitum fiſco ex ſententia, & ſi exa-
ctione, dicitur ciuile debitum, item quia non dicitur publicum; quia
ciuitas Tuderti non habet ius fiſci, neque publicum.

Turbare quando quis dicatur alium in poſſeſſione, & de multiplici turbatione. CONCL. 397.

CONductor † operarũ ad incidendam propriam ſyluam an te- 1
neatur de Turbata poſſeſſione, ſi operarij inciderunt ſyluam
vicini per errorem: quod non, Bal. *conſ. 144. Præſuppoſito Communis*
Papiæ, n. 3. v illud non omittendum, vſque in fi. lib 1. vbi quod nõ vi-
detur mandaſſe, & *con. 314. Caſus talis eſt, quidam lib 1.* & idẽ Bal.
con. 454 Statuto Communis Papiæ. lib. 3. vbi repetitum eſt ad litera
d. con. 144. Vide, Interdictum *vti poſſidetis* cui detur & quid requi-
rat, *Conc. 384.* † Extẽde, vt neq; teneatur dominus, qui mandauit in- 2
cidi ſyluam, quia ſi operarij exceſſerunt per errorẽ, ipſe non obli-
gatur, niſi certitudinaliter mandaſſet inciſionẽ in tali loco, quod
eſſet alienum. Bal. *d. conſ. 144. li. 1. poſt med. v. illud non eſt omitten-*
dum, & in ſſ. quod duplicatur *lib. 3. conſ 453.* † Amplia, quia neq; 3
operarij tenẽtur, quia ruſticitati parcitur quoad pœnã in iis, quę
non ſunt contra ius naturale, & quia dereliquerunt errantes in
omittendo, & perquirendo, cuius eſſet ſylua incidenda Bal. *d. con. 144.*
per tot. lib. 1. & conſ. 314. per tot. li. 1. & conſ. 454. li. 3. † Amplia, vt 4
idẽ ſit, quãdo operarij conducti fuerunt ad incidendum cannetum,
vel ligna ab eo, quia via iuris obtinuit contra præſẽdentẽ ſe domi-
nũ canneti, quia non poſſunt accuſari, neq; inquiri ex illa inciſio-
ne; quia dederunt operam rei licitæ, & quia ſi dominus, qui con-
duxit, non poteſt accuſari, ergo neq; operarij. Bal. *conſ 324. Caſus*
talis eſt, quidam l. 1. vbi, quod minus de furto, vel rapina accuſa-
ri poſſunt. Vide, *Laboratores inferentes damnum quãdo accuſentur,*
vel non. C. cl. 2. † Amplia; quia ſtãte ſtatuto (prout eſt Peruſij) quod 5
turbans aliquẽ in poſſeſsione puniatur in pœna centum librarum;
intelligitur de turbatione doloſa, & ceſſante dolo ſtatutum; &
pœna non habet locum. Bal. *conſ. 119. Statuto cauetur, n. 3. v. item*
in iſto ſtatuto, lib. 2. vbi, quãdo præſumatur dolus, vel non, in turbã-
te, vel inuadente poſſeſsionem alienam. † Et generaliter, quod lex; 6
vel ſtatutũ loquens contra turbantẽ alium in poſſeſsione requirat
dolum in ipſo turbante, Bal. *conſ. 82. Viſis duobus, l. 5.* vbi pro prę-
ſumitur dolus in eo, qui poſſeſsionẽ penes aliũ exiſtentẽ occupat.
† Amplia; quia habens titulũ cum precario, & facultate ingrediẽ- 7
di priorem, quam ſit titulus eius qui accuſat turbantẽ, non dicitur
turbare; quia non eſt in dolo, quãdo vterq; habet titulum ab eodẽ
auctore, & titulus accuſantis eſt poſterior. Bal. *con. 58. Quidam eſt*
accuſatus, lib. 5. † Amplia, quia proteſtans colono alterius, vt non 8
tradat poſſeſsionem locatori, nõ dicitur ex tali proteſtatione indi-
ſcreta turbare poſſeſsionem, accuſari poſsit, ſed bene tenetur ad in-
tereſſe. Bald *conſ. 441. In puncto proponitur, lib. 3.* † Declara tamen 9
quia ſi ex tali proteſtatione vel iactatione poſſeſsor impeditur;
vt quia nõ inueniret conductores, vel laboratores, dicitur turbari
poſſeſsio. Bar. *in l. huius ff. vti poſſ. d.* quod declarat Bal. quãdo pro-
teſtatio, vel diffamatio eſt diſcreta, & veriſimilis, alias ſecus; quia
tunc tenetur ſolum ad intereſſe. Bald. *d. conſ. 44. n. 2. v. præterea in-*
uenio lib. 3. † Amplia, quia accuſatur de turbata poſſeſsione ex do- 10
lo debet abſolui, ſi non probatur dolus, vel quãdo ſubeſt cauſa ex-
cuſandi. Bald *conſ. 431. per tot.* vbi multas rationes adducit, *lib. 4.*
† Amplia; quia accuſat de turbata poſſeſsione debet abſolui, quã- 11
do extat ſtatutũ, quod antiquior poſſeſſor habeatur pro vero, &
legitimo poſſeſsore, quia probatus antiquiori ſuccũbit accuſãs; quia
ſtatutũ operatur quoad effectũ iuris. Signor. *con. 262. per tot.* † Ex- 12
tende, quia operatur etiã quoad factorẽ, qui fecit actus poſſeſsoris
pro antiquiori, ſi ſequitur ratificatio. Signor. *d. con. 262. in fi.* † Re- 13
ſtringe, quia ſi antiquior non ratificat, vel factor non docet de
mandato, bene poteſt condemnari. Signor. *d. con. 262. in fi.* † Am- 14
plia; quia accuſatus de turbatiua debet abſolui, ſi accuſatus probat
poſſediſſe alias, & nunc vel continuare, quia accuſans non do-
cet de titulo ſuæ poſſeſsionis, probans de antiquiori præſumitur
habere ius. Caſt. *conſ. 57. prope fi. v. item nec ex eo, vſque in fi. lib. 2.*
† Accuſare poteſt turbatus ipſum turbantem, ciuiliter, & tunc in 15
accuſatione non requiritur de neceſsitate locus, vel tempus. Bald.
conſ. 443. In puncto proponitur. n. 3. v. ſecundo quæritur, lib. 2. † Et de 16
iure communi non reperitur prodita aliqua publica accuſatio cri-
minalis, niſi extent ſtatuta, Barto. *in l. extat ff. quod met. cauſ.* ſed
ſolum proditum eſt interdictum, *vti poſſ. detis*, quod datur poſsi-
denti contra turbantem, vel moleſtantem, Gloſ. *in c. licet cauſam.*
in ver. poſſidens, de probat. & hoc tenent * communiter Dd. vt ibi
Abb. dicit. Bar. *in l. 1. § huius autem interdicti ff. vti poſſid. & in l. 1.*
C. eod. Dec. *cõ. 302. v. ſi tamẽ qualitas.* † Si vero accuſatio de turbata 17

poſſeſſione fieret criminaliter,requiritur locus,& tempus in accu-
ſatione ſpecificari,alias non procedit accuſatio.Bal.*d.conſ.441.cir-*
*ca fi n.2.v.ſecundo quaritur,vſque in fi.l.3.*Vide,*Accuſatio vt pro-*
18 *cedat,quam ſpecificationem requirat.Conc.*158.† Et Florentiæ extat
ſtatutum,quod criminaliter poſſit accuſari, & pœna applicatur fi-
19 ſco,vt *l.3.de pœna v.trant,poſſ.rubr.*146,† Qualiter dicatur pro-
poſita accuſatio turbatæ poſſeſſionis,dicas,quod ſi actor petat rerũ
condemnari in pœnam turbatæ poſſeſſionis,& incidenter ad emẽ-
dationem damni,& ad deſiſtendum à turbatione, dicitur propoſi-
ta accuſatio.Bar.*in l.interdum.§.qui furem,ff. de furt.* cum aliis per
20 Felin.*in c.cum oporteat,n.21.de accuſ.*† Extende , quia dicitur tur-
batio,etiam ſi quis per vim aſportet fructus rei, non autem dici-
tur ſpolium.Alex.in apoſt.ad Bar.*in l.colonus. ff. de vi & vi armat.*
21 Felin.*in c.licet,n.12.ir ſecundo not.de probat.*† Reſtringe,quia ſi eſt
intentata inuaſio, vel ſpoliatio, non procedit accuſatio de turbata
poſſeſſione,quia aliud eſt inuadere,aliud turbare, & magis odioſa
eſt inuaſio,& ſpoliatio,quam turbatio,quia turbatio non eſt deli-
ctum,inuaſio vero,& ſpoliatio eſt delictum.Caſt.*conſ.227.col.pen.*
lib.1.iuncta l ſi quis in tantum,C.vnde vi.& quia ſtatutum loquẽs
de inuaſere,non habet locum in turbante, iuxta tradita *in l.man-*
*cipia,C.de ſeru.fug.*Brun,*de ſtat.v.poſſeſſio.§.ſtatutum, quod turbãs*
22 *aliquẽ.*† Limita,quia bene tenetur de turbata poſſeſſione is , qui
poſſeſſionem alienam inuadit,& arbores ſuccidit, etiam ſi de mã-
dato alterius,quãdo ipſe ſciebat rem alienam,& ab alio poſſeſſam.
Bald.*d.con.440.Sciendum eſt quod quis, lib.3.* vbi, quod tenentur
mandans,& mandatarius,& mandatũ non excuſat ſciendum, vel
23 eum,qui ſcire præſumitur;prout eſt vicinus.† Extende,vt idem ſit,
quando rem ab alio poſſeſſam inuadens turbauit poſſeſſorem præ-
textu mandati alterius,ſi non probat mandatum , vel ille,pro quo
24 non habeat ratum.Signor.*conſ.262.in fi.*† Limita, quia ingrediens
poſſeſſionem alienam etiam ex ordine iudicis , quando non eſt
ſeruatus ordo iudiciarius,incidit in pœnam ſtatuti contra turban-
tes,& ingredientes poſſeſſionem alienam. Abb. *conſ.64. Videtur*
primo.col.fi.in princ.v.& optime,li. 2.allegat Bar.*in l,iuſte poſſidet.*
25 *ff.de acq.poſſ.*† Limita,quia etiam is,qui habuit antiquiorem poſ-
ſeſſionem , turbare dicitur modernum poſſeſſorem , nec auditur
volens opponere de antiquiori. Alex.*conſ.23. Viſo proceſſu,li.6.in*
26 *fi.*† Limita,quia turbat is,qui rem alienam occupat , licet ignoret
dominum,vel poſſeſſorem ; quia ſufficit dolus in genere , ex quo
habuit animum turbandi quemcumque poſſidentem , ſicut fur
poteſt puniri pro re furata , licet ignoretur rei dominus furatæ.
27 Alex.*d.con.23.per tot.lib 6.* † Multiplex eſt turbatio , aliquando
turbatur quis per ingreſſũ alterius eo inuito,quia is,qui turbauit,
nihil aliud fecit,niſi ingrediendo,quia nec pedem in aliena poſſeſ-
ſione licitum eſt ponere inuito domino. Bald. *conſ. 440 Sciendum*
28 *eſt,quod quis,in pr.l.3.*† Declara Bar.*conſ.111. Quidam accuſatus,*
li.1,v.dico autem. quod ſolus introitus in re mea , puta venando,
deambulando,non inducit turbationem,niſi prius prohibeam , fa-
cta prohibitione ſi ingrediatur , inducitur turbatio , niſi turbandi
animo hoc faceret etiam non prohibitus, vt quia dicit poſſidere,
29 vel poſſeſſionem ad ſe ſpectare.† Aliã eſt turbatio,quãdo quis im-
pedit poſſeſſorem colere,puta arare,laborare,& colligere fructus.
Bal.*d.conſ.440.in pr.v aliquando,lib.3.* Caſt.*con. 57. prope fi. ver.*
30 *nam ille dicitur turbare,li.2.*† Et ideo is;qui ligonizat, vel fodit in
agro meo,dicitur me turbare *l.vim facit ff.de vi & vi armata.l.vi.*
*facit.ff.quo vi aut clam.*Bar.*con.112.Quidam lib.1.*vbi turbatio fit
31 arando,ſeminando, ſepiendo, & alios actus ſimiles faciendo. † Et
iſtæ turbationes poſſeſſionis dicuntur vim continere; & appellan-
tur vis turbatiua,quia non ſinunt poſſidentem vti re poſſeſſa pro
arbitrio ſuo *d.l.vim.facit ff.de vi,& vi arma.*Soc. Iun.*conſ.146.In*
32 *cauſa turbationis,n.20.li.1.*† Alia eſt turbatio;quando infertur dã-
num,puta arbores incidendo inſciũ, vel inuito poſſeſſore. Bald. *d.*
33 *conſ.440.in pr.v.item & quia arbores.li.3.* † Aliquando turbatio
eſt verbalis oriens ex ſola diffamatione,per quã quis impeditur in
ſua poſſeſſione, vt quia non reperit conductores ; vel laboratores
& iſto caſu ſi eſt diſcreta diffamatio,dicitur turbatio,alias ſecus:ſe-
cundum Bal.441.*In puncto proponitur,in pr. & per tot.* maxime *n.*
34 *2.v.præterea inuenio.li.3.*† Et paria ſunt, poſſidentem turbare , &
contendere de poſſeſſione.Bar.*d con. 112.n.2.v. nam iſta ſunt pa-*
35 *ria,l.1.*† Alia eſt turbatio , quæ fit;quando conuentus negat acto-
rem poſſidere,quia eo ipſo quod negat in iudicio.turbat. Alex.*cõ.*
54 *Viſo proceſſu,in fi. & conſ.88.n.31.l.5. & con.73. Videtur , in*
36 *prin li.3.*† Et turbare nihil aliud eſt , quam obſcurum facere , an
37 quis poſſideat.Alex.*d.conſ.54.in fi.li.5.*† Natura huius iudicij tur-
batæ poſſeſſionis eſt perſonale iudicium,quia non eſt licitum nomi-
nare mandantem in iudicio, quia tenentur tam mandans ; quam
mandatarius,& vno ſoluente alius non liberatur,Bald. *d.con.440.*

in pr.v.& tenetur lib.3.† Contrarium videtur velle Bald,vt imo il- 38
li,qui iure familiaritatis vſi ſunt itinere non ſuo nomine ; ſed eius;
qui habet itinerandi ; non poſſint accuſari de turbatione. *in conſ.*
431.*Si in accuſatione,l.4.per tot.*† Delictum turbatæ poſſeſſionis 39
inter leuia delicta connumeratur,*l ſeruus non in omnib. in fi.ff.de*
*actio.& oblig.*Caſt.*con.57 circa fi.v.nam turbare.l.2.*

Turbans aliquem in poſſeſſione qualiter conueniendus , ſeu qualiter agendũ ſit contra eum via praecepti ſine libello, & quid probandum ſit per vtramq; partem.

CONCLVS. 398.

TVrbans† aliquem in poſſeſſione ſua poteſt prohibere ſũma- 1
rie ſine libello per implorationem officij iudicis.Bal.*con.337.*
Statutum quo in effectu,li.5.in pr.† Et poteſt incipi à præce- 2
pto,& ab articulis abſq; litis conteſtatione,& ſine libello,quia iſta
ſententia;quod non turbet, eſt mere interlocutoria , & non valet,
niſi donec feratur ſententia ſuper petitorio,vel poſſeſſorio;plene
Caſt *conſ.3.In cauſa.qua vertitur.in prin.lib.* 2. † Et facto præce- 3
pto poteſt præceptatus agere ad reuocationem præcepti ,& reuo-
catio fit ſine libello, ſine litis cõteſtatione & ſententia eſt interlo-
quutoria & non infert præiudicium neq; in petitorio, neq; in poſ-
ſeſſorio.Caſtr.*conſ.30. in prin.lib.2.*† Declara , vt non ſit neceſſa- 4
rius libellus,neq; litis conteſtatio , ſed iudex ſummarie, & implo-
rato iudiciali officio ſuo poſſit inhibere,quando turbans nihil op-
ponit,ſi vero compareret,& opponeret non audiri,niſi dato libel-
lo;tunc debet dari libellus.Bal.*conſ. 338. Præmittendum eſt,in pr.*
& n.4. lib. 5. Vide Concluſionem prox. ſeq. vbi ; quid continere
debeat libellus;vel non.*Concl.399.* † Et data probatione hincinde 5
facta,is,qui probat de antiquiori poſſeſſione , debet obtinere ſen-
tentiam ne turbetur,quia docens de recenti poſſeſſione præſumi-
tur clandeſtine,& cũ mala fide,Caſtr.*d.con.3.n.2. v.ſecundo prin-*
*cipaliter,li.2.*vbi,quod iſta ſententia eſt interloquutoria , & tollit
per ſententiam latam in petitorio, vel poſſeſſorio.*con.112. Qui-*
dam accuſatur,in princ.lib.1.† Et iudex delata ſententiã ſuper non 6
turbatione poteſt præfigere terminum partibus ad agendum in pe-
titorio.Caſtr.*d.conſ.3.n.2.in fi.v.tertio principaliter.li.2.*† Probare 7
debet duo extrema accuſans de turbata , quod ipſe poſſideat , &
quod alius turbet.Alex.*conſ.88.n.13.li.5.& conſ. 73. Videtur per*
*tot.*maxime *n.6.& ſeq.v.præmiſſis non obſtantib.lib.3.* Vide; *Accu-*
*ſare qui poſſint,vel non de damno dato.Conc.*161.† Extẽde;quia imo 8
debet accuſans de turbata probare poſſeſſionem ſuam eam tẽpo-
re turbationis,quam tempore litis conteſtatæ , & turbationem ex
parte accuſati.Bar.*in l.1.§.ait prætor,circa fi.ff.vti poſſid.*Alex.*con.*
*136.li.2.& con.88.lib.5.*Soc.Iun.*conſ.16.n.2. lib.* 1. & eſt text, *in*
l.1.ſi huius autem interdicti,& in §.interdictum ff. vti poſſ. & in §.
*retinendæ Inſtit. de interd.*Alex.*con.161.Viſo diligenter, in pr.li.6.*
† Extende in tantum accuſantem probare debere ſuam poſſeſſio- 9
nem,vt de turbata agere poſſit,vt ſi quis miſſus in poſſeſſione pe-
tiæ terræ per iudicem ceperit poſſeſſionem alterius petiæ terræ,&
turbetur,& data accuſatione de turbata,debet ſuccumbere, Alex:
conſ.73.Videtur,n.6.& ſeq.per tot. v. præmiſſis non obſtantibus.l.9.
vbi,quod imo is,qui cepit poſſeſſionem diuerſam ab illa , quã de-
dit,iudex ſcienter debet puniri,ſecus ſi ignoranter. † Imo plus di- 10
cit, quod ſi petia terræ , in cuius poſſeſſionem miſit iudex accu-
ſantem,habet diuerſas demonſtrationes,& diuerſa confinia ab ea,
pro qua data eſt accuſatio,ſi plura ſunt confinia vel totidem,quæ
non conueniunt,faciunt rem præſumi diuerſam in actione, vt in-
tret accuſatio:quia debet accuſans probare poſſeſſionem ſuam, vt
poſſit obtinere in turbatiua.Alex.*conſ.73. n. 9. in fi.cum ſeq.v.ſed*
ita eſt,li.3.† Extende,quia non ſufficit quod accuſans probet em- 11
ptionem à ſe factam cum conſtituto venditoris, niſi probet quod
venditor emptore conſtituti poſſideret Alex.*conſ.161.Viſo,in pr.*
v.nec obſtat,ſi dicatur.li.6. vbi apoſtil.*in v.tempore,*citat plurimos
concor,† Declarat extenſionem,quia ſi conſtaret;quod emens poſt 12
conſtitutum poſſediſſet bona empta,bene ſufficeret ;quia non re-
fert,à quo poſſeſſionem habuerit , quando præcedit titulus habi-
lis,vt habere poſſit. Alex.*d.con.161. n.2. & ſeq. ver. quod autem*
ſpectet,.l.6.† In dubio tamen præualere debent teſtes accuſati de 13
turbata poſſeſſione,gloſ.communiter approbata *in c.clerici,31.di-*
*ſtinct.*Vide , Interdictum.*vti poſſidetis* qualem probationem
requirat,& quæ probatio præfertur *Concluſ.286.*Vide,
Litis conteſtatio requiritur in omnibus cauſis ordinariis, & ſummariis.
Concl. 388.

⁎

Turbatus

Digitized by Google

Turbatus poſſeſſione qualiter libellum concipiat
CONCLVSIO 399.

1 TVrbatus † in ſua poſſeſſione ſi dat libellum ciuiliter agens
aduerſus turbantem,debet narrare ſe poſſidere id,in quod di-
cit ſe turbari,& debet narrare,quod aduerſus eũ turbat,& moleſtat
2 Bar.*in libro.1.§.interdictum ff.vti poſſ.d.*†Concludere debet,quod
condemnetur reus ad deſiſtendum a turbatione etiam in futurũ,
& in damnis,& intereſſe pro turbatione illata.Bart. *d.l.1.§.inter-
dictum,§.vltimo quaero.ff.vti poſſ.d.* Dec.*d.cap.licet cauſam, in* 14.
3 *not de probat.*†Declara tamen;quia licet non ſit explicite hoc con-
cluſum,ſufficit,quod virtualiter hoc eliciatur,vt Bart.& alij in lo-
4 cis prædictis.†Et tunc debet petere principaliter,vt condemnetur
in pœnam turbatæ poſſeſſionis, & incidenter ad emendationem
damni, & ad deſiſtendum à turbatione. Bart.*in l.interdum.§.qui
furem.ff.de furt.*late Fellin.*in cap.cum oporteat,num.21.de accuſat.*
5 †Sufficit tamen narrare poſſeſſionem accuſantis, & turbationem
accuſati,& petere eum condemnari ſecundum formam ſtatuto-
rum,quia ſi ſtatutum imponit pœnam applicandam fiſco,dicitur
facta accuſatio criminalis.gl.*in l.3 ff.de ſpecul.viol.*vbi Bart.& cõ-
6 muniter alij.Dec.*in rubr.extra.de iud.*† Et non requiritur, quod
turbans alium ſciat, quis ſit dominus rei,in qua turbat,vel dam-
num infert.Alex.plene *conſ.23.Viſo proceſſu,in pr.& per tot.lib.6.*
allegat Bar.*in l.falſus,§.qui alienum,*qui eſt *pen.ff.de furt.*quia ſuf-
ficit dolus in genere, ex quo habuit turbans animum turbandi
quemcunque dominum,ſeu poſſeſſorem,vbi allegat ſimile de eo,
qui committit furtum rei alienæ, quia poteſt puniri,licet ignore-
tur dominus rei furatæ. † Et in hoc iudicio turbationis vterque
7 probat ſuam intentionem,& poſſeſſionem.Bart. *conſ.12. Quidam
☞ accuſatus,in pr.lib.*1.Vide,*Interdictum retinẽda poſſeſſionis quale,
8 & quibus detur.Concl.*283.*& Concl.ibi* 286.† Quia vterque eſt
actor,& reus ex quo eſt interdum duplex,vt *Inſtit.de interdict.
§.pen.*vbi enumerantur duplicia interdicta.prout interdum, *vti
9 poſſidetis,*vel retinendæ,vtrubi, & de ſuperficiebus†Imo text *in
§.retinendæ,Inſtit.de interdict.*dicit,quod non poteſt cognoſci ſu-
per interdicto retinendæ,& ſic turbatæ poſſeſſionis,niſi prius ſu-
matur probatio ab vtraque parte,quis poſſideat,vel meliora iura in
☞ poſſeſſorio habeat.Vide, *Turbans in aliquem poſſeſſione. Concl.pro-
xime præcedente.*

*Turbantes alios in poſſeſſione qui accuſari, & condemnari
poſſint, & qui non.* CONCLVS. 400.

1 ACcuſatus † de turbata poſſeſſione condemnari debet. †
2 Extende, quia laborator,qui incidit arborem Titij mandato
Seij,ſi accuſatur de turbata,& nominat Seium, qui fatetur,& aſ-
ſumit,onus litis,& ſuccumbit,quod vterque condemnari debeat.
Bald.*conſ.436.Statuto communis li.5.*Ang.Aret.*in tract.maleficio-
rum.v.& Sempronii Rodulphi,v.quarto quæro.*& ibi Arim.*in add.*
Cacan.*conſ.*100.*Quod veniat cõdemnandus,col.pen.*Papien.*in libel.
3 de turbata poſſeſſione,v.animo & intentione,n.3.*vide infr.*n.6.*†Ex-
tende;quia miſſus in poſſeſſionem à iudice vnius prædij ſi accipiat
poſſeſſionem alterius prædij ſcienter,tenetur de turbata poſſeſſio-
ne;ſecus ſi ignoranter.Alex.*conſ.73.Videtur,n.6.v.præmiſſis,lib.3.*
4 †Amplia;quia accuſari poteſt conductor de turbata poſſeſſione,ſi
denegat reſtituere bona locata,& non reſpondet de affictib.Plot.
5 *in repet.l.ſi quando.n.504.& ſeq.C.vnde vi.*†Limita,quia miſſus in
poſſeſſionem bonorum, tanquam ſucceſſor defuncti, non poteſt
accuſari de turbata poſſeſſionem; quia quælibet cauſa excuſat a
dolo,& pœna,licet poſſet condemnari ad non moleſtãdum de cæ-
tero,ſi accuſans probauit poſſeſſionem,& turbationem. Alex.*conſ.
6* 73.*Videtur,col.fi.n.12,in fi ver præterea ad hoc,lib.3.*†Limita,quia
tranſiens per fundum alienum non poteſt accuſari de turbata,vel
damno,quando eſt ſolitus tranſire eundo ad bona ſua per 20.ann.
& vltra, quia per tantum ſpatium præſcribitur via,actus, & iter.
Bart.*in l.1.in pr.& §.hoc interdicto.ff.de itin.actũque priuato.*ſupra
7 *n.2.*†Limita in laborantibus miſſis ad incidendum quercus,& alia
ligna,quia non ſunt in dolo, ſed per proteſtationem in lata culpa,
non poſſunt accuſari.Ang.Imol.Alex.Iaſ.& alij *in l.de pupillo, §.
nunciationem,ff.de non.oper.nunc.*Bal.*conſ.436.Statuto Papiæ, n.2.
☞ lib.5.*Vide,ſupra.*Turbare quando quis dicatur.Concl.*397.*n.4.*Extẽ-
8 de,quia is,qui non habuit animum turbandi,non poteſt condem-
9 nari.Bald.*conſ.465.lib.3.& conſ.431.lib.4.*†Limita, quia habens
titulum in bonis excuſatur à pœna turbatæ poſſeſſionis. Bald.
conſ.226.lib.3.& licet talis titulus eſſet inualidus,quia non cõſtat
de poteſtate eorum, qui vendiderũt accuſato,habet tamen iuſtam
cauſam,& excuſatur;quia bonę fidei eſt,ex quo ignorat rem alie-
nam eſſe, vel quia credidit eſſe venientis;*l.bona fidei.ff.de verb.ſi-
gnif.*† Limita,quia is,qui ſeminauit agrum,ſi poſtea colligat, licet 10
poſſit condemnari ciuiliter de turbatione,non tamen criminaliter
verſus fiſcum;quia quælibet iuſta cauſa excuſat à pœna,& vide-
tur potius animo colligendi ſuum. Dec.*conſ.565.in fi.* ſequitur
Crau.*conſ.18.n.9.& ſeq.*†Limita, quia miſſus in poſſeſſionem à 11
iudice vnius fundi,ſi accipiat poſſeſſionem alterius fundi per er-
rorem, non tenetur de turbata,ſecus ſi ſcienter. Alex.*conſ.73.vi-
detur,n.6.ver.præmiſſis non obſtantibus,lib.3.*

Turbatio quandoque permiſſa CONCLVS. 401.

TVrbatio † admittitur quandoque, quando tangit ſolum ni- 1
mis delicatos.Oldr.*conſ.228.n.8.quarto obijcit,*vbi,quod ſo-
nus campanarum admittitur, licet turbet aliquando diuina officia
nimis delicatis†Amplia;quia quando plures prætendunt poſſide- 2
re,turbatio eſt permiſſa inter eos,imo qui plus poteſt,debet alium
expellere.Bald.*conſ.431. Quia in accuſatione,in fi.lib.*4.†Amplia; 3
quia ſi licitum eſt mihi vti via,vel itinere amici, quę precario, &
iure meræ familiaritatis accidunt,non dicor turbare,nec de turba-
tione poſſunt accuſari,Bald.*d.conſ.331.per tot.li.*4.

Turpe eſt Doctori ignorare quod docet. CONCLVS. 402.

TVrpe† eſt Doctori ignorare ius in quod verſatur,*l.2.§.Seru- 1
ius autem Sulpicius, ff.de orig.iur.*Rom. *conſ.330.Circa pri-
mum,in fi.*vbi apoſt.*in ver ignorare.*†Et procedit etiam in minore 2
Doctore;quia non reſtituitur,neque excuſatur errore iuris. Vide ☞
*Error.iuris.Concl.*320.†Extẽde in arbitratoribus Doctoribus, qui 3
iniuſtum vel nullum laudum tulerunt,quia quod aſcriberetur cul-
pæ non Doctori in Doctore efficitur dolus:Anch. de Aret.*conſ.
n.39.vſque in fi.ver.quarto argumento,* maxime *num.42.& 43.*†
*Turpe eſt Doctori,cum culpa redarguit ipſum.*ait Cato. † Et pro-
pterea,qui ex ſenſu, quem ipſe elicere vult à ſtatuto vltimo,vult 4
corrigere primum ſtatutum, non poteſt redarguere alium volen- 5
tem alium ſenſum inducere cum eadem correctione,ita Alex.*cõſ.*
227.*Ponderatis, n.10.ver. præterea, etiam ſi teneremus, li.6.* † 6
Hinc Cato,*Patere legem,quam ipſe tuleris,*nam & vulgatum pro-
uerbium dicit:*Leproſus leproſum obiurgare non poteſt.*

Turpius eijtur,quam non admittitur hoſpes.
CONCLVS. 403.

TVrpius † eiicitur,quam non admittitur hoſpes,*cap.quemad- 1
modum, de iureiur.*Alex.*con.213.Ponderatis,n.7.ver.accedit,
quia turpius,li.6.*Vide,*Facta multa tenent, quæ fieri de nouo prohi- ☞
bentur.Concl.*12.

*Turpitudinem,vel dolum ſuum allegans non auditur,
& quando ſecus.* CONCLVS. 404.

ALlegans dolum, & turpitudinem propriam non auditur 1
Ruin.*conſ.194.n.11.& 12.l.1.*Cranet.*in quæſt.de indemnit
mulier.n.33.*Rota.Lucen.*deci.14.num.31.*pleniſſime Sign.
conſ.180.Si quæratur.& eſt communis*opinio per Socin.*cõſ.264.* *
*n.8.li.2.*Vide,*Contraria allegans non.auditur. Concl.*115.† Et al- ☞
legans impedimentum,quod inducit turpitudinem allegantis, non 2
auditur Decian.*conſ.18.n.189.lib.*1.†Et qui allegat aliquid, quod 3
ſonat in delictum allegantis,prout quod pecuniam alienam à de-
poſitario mutuo acceperit,non auditur, quia furtum commiſiſſe
diceretur,Crauet.*conſ.106.nu.12.*† Imo allegans negligentiam 4
legatarij,vel creditoris, quod non petierit ante legatum,vel credi-
tum conditionale;ex quo conditio eſt purificata longe ante peti-
tionem,non auditur, quia ex negligentia tali ipſe ſenſit commo-
dum;quia retinuit debitum, & non tenetur ad vſuras, quia non
fuit in mora Alex.pulchre.*conſ.71. Ponderatis,in princ. lib.* 2.vbi
eſt caſus notabilis,quod teſtator legauit mille ſub conditione, pu-
ta cum fuerit tantæ ætatis legatarius,cum hoc, quod ſi hæreditas
a die mortis teſtatoris ex infortunio minuatur,etiam legatum pro
rata minuatur adita hæreditate,& purificata conditione legati ve-
nit infortunium hæreditati ante petitum legatum, dicit Alex.
quod infortunium intelligitur pendente conditione; non poteſt
ſicuti eſſet abſurdum,ſi poſt ſolutum legatum intelligeretur, ita
etiam poſt debitum,nec hæres poteſt dicere legatario, tibi eſt im-
putandum,quia negligens fuiſti in petendo, quia eſt calumnia, &
non auditur, quia commodum hæredis fuit non petere, ex quo
non tenetur ad vſuras ante petitionem. † Ex hoc infertur, quod 5

Digitized by Google

obiiciens ei,qui contulit beneficium obiiciẽti,vt is,qui fecit bene-
ficium,damnum ſentiat dicitur turpiter obiicere , & non auditur
Alex.*conſ.*71.*in pr.li.*1.& de hoc eſt text. *in l.fi. C.de reuoc. don.*
*circa med.*ibi,*ne ſit cuiquam licentia alienas res capere.& frugali-*
tatẽ irridere donatoris,& ipſũ iterũ donatorẽ,ſuaſq; res perdere,&
6 *præfatis malis ab ingrato donationis acceptore affici.* † Amplia,
quod licet contractus bonæ fidei ſit nullus, quando dolus præſtitit
cauſã cõtractui intelligitur,quod eſt nullus in fauorẽ eius,qui non
adhibuit dolũ:ſecus eſt in odiũ doloſi,qui non poteſt allegata nul-
litatẽ ex dolo ſuo.*l.eleganter,in pr.ff.de dolo.*Old.*conſ.*328.*n.*15 *in*
7 *fi.*† Amplia;quia filius non allegat turpitudinem patris.nec ſucceſ-
ſor ſui auctoris,etiã ſi eſſet ſingularis ſucceſſor.Crau.*conſ.*125.*nu.*
8 6.† Et de filio,quod nõ allegat turpitudinem patris.Caſt.*con.*48.*in*
9 *fi.li.*2.† Amplia,vt ſi quis renunciet ſocietati ante tempus,licet non
valeat renunciatio in præiudicium ſocij,valet tamen in præiudiciũ
renunciantis,qui non audiretur, *l.actione , §.videmus. ff. pro ſocio.*
10 † Amplia,quia nemo auditur cõtra proprium iuramentũ aſſertoriũ
etiam abſolutione obtenta,qua ſemper detegit turpitudinẽ ſuam,
ſecus in alio iuramento.Crau.*conſ.*786.*v.*9.*& ſeq.*vbi tollit cõtra-
11 ria,& dicit veriorem.† Et quod veniens contra iuramentum ſuum
aſſertoriũ non audiatur,tanquã allegans turpitudinẽ ſuam, plene
Alex.*conſ.*132 *Viſo inſtrumento,col.fi.v.& quid deeſt.li* 2.maxime
12 *n.*3.*v.& ſic nunc.*† Amplia in eo,qui ratificauit appellationem no-
mine ſuo interpoſitam à falſo procuratore;quia licet ratificatio, vt
proſit,debeat eſſe intra decem dies , tamen vt noceat ratificanti,
ſufficit,etiamſi poſt decem dies,nec ratificans auditur,volens alle-
gare,quod non valeat,tanquã allegans turpitudinem ſuam. Oldr.
*conſ,*326.*in fi.n.*18.*v.nec etiam obſtat,& con.*328.*n.*15.*v.ſi dicatur*
13 † Amplia;quia non auditur quis ſuper eo, quod facit auctorem al-
14 legantis incidere in feloniam.Crau.*conſ.*507.*n.*9.† Amplia,vt licet
adhærens appellationi extraiudiciali debeat adhærere intra 10.dies
iuxta *c.vt.circa,de app.*ſi tamẽ adhæreat poſt 10.dies,valet adhæ-
15 ſio in eius odium.Oldr.*conſ.*328.*n.*17.*v.item conſtitutio.*† Amplia,
vt licet factum contra ius pro infecto habetur,intelligitur quoad
effectum iuris,ſed in præiudicium delinquentis habetur factũ pro
facto.*l.non dubium. C.de legat.* Oldr. *conſ.*328.*n.*16.*v.ſic ſoluunt.*
16 † Extende,quia non minus ligantur conſtitutione,qui faciunt actũ
17 iniuſte , quam qui faciunt,Anch.*conſ.*109.*a.*3 *& ſeq.*† Amplia,
quod ratũ habere non poſsũt,quod nomine meo non eſt geſtum,
videl.ad fauorẽ meũ,tamen in præiudicium meum valet ratifica-
tio,nec poſſunt allegare nullitatem. Oldr.*conſ.*328.*in fi.n.*19.*ver.*
18 *item non obſtat.*† Amplia;quia neque hæres poteſt allegare turpi-
dinem defuncti,cuius eſt hęres.Bal.*conſ.*135.*Pater Caſanas,circa*
19 *med.v.quia hæres,lib.*1.Signor.*conſ.*110.*n.*4.† Extende, quia neque
poteſt allegare impotentiam defuncti,cuius eſt hæres allegãs;quia
20 ſapit turpitudinem.Sgn.*conſ.*122.*in fi.*† Extende , quia neque ſuc-
ceſſor hęredis poteſt allegare turpitudinẽ defuncti allegãdo fuiſse
21 vſurariũ.Sig.*conſ.*257.*in fi.*† Amplia;quia Prælatus alienans bõna
Eccleſiæ ſine ſolẽnitatib.licet alienatio non valeat in præiudicium
Eccleſiæ ; valebit tamen in Præiudicium Pręlati male alienantis.
Calder.*conſ.*258.*in fi.*alias 2.*de ijs,quæ fiunt à Pralat.*Vide , *Do-*
lus.fraus,& culpa,non debet patrociniari doloſo fraudãti,& culpo-
*ſo.Conc.*581.Vide,*Impugnatio facti proprij non admittitur ab eodẽ*
22 *& quando ſecus.Concl.*58.† Extende,vt idem ſit in eo,qui recipit
dationem in ſolutum non ſeruata ſolemnitate;quia ipſe non poteſt
opponere de defectu ſolemnitatis.Dyn.*conſ.*23.*Super quæſtione,in*
23 *fi.*† Extende,quia quod dicitur,contractus cõtra legem celebratus
eſt ipſo iure nullus debet intelligi ad fauorem contrahentiũ,ſecus,
contra eos,& in odium eorum.Iaſ.late *in §.præterea,in prin. Inſtit.*
*quib.mod ius patr.poteſt in addi.ad Proc.*vbi,quod vẽditio imagi-
naria filij facta per patrẽ ad effectũ emãcipãdi,quæ eſt nulla, ope-
ratur ad fauorẽ filij emancipationẽ contra patrẽ.Vide, *Affectatio,*
operatur multa,vt affectans perdat priuilegium , & quando ſecus.
24 *Cõcl.*237.† Extende,quia ſi Eccleſia cõcedit in emphyteuſim bo-
na ſine ſolẽnitatib.nõ poteſt emphyteuta allegare,quod nõ valeat
cõtractus, & nõ teneatur ad Canonẽ;imo cõpellitur ſoluere,Iaſ.*in*
25 *l.*2.*n.*11.*v.vnũ tamẽ.C.de iur.empyt.*† Extende, quia is,qui nulliter
contrahit cum Eccleſia,non poteſt ipſe allegare,quod ſolemnita-
26 tes nõ interuenerint propter dolũ ſuũ.Rui.*conſ.*40.*in fi.li.*5.† Re-
ſtringe;quia ad fauorem Eccleſiæ bene contractus dici poteſt nul-
27 lus.† Reſtringe;quia etiam tertius poteſt dicere contractum nullũ,
etiam Eccleſia tacente, contra illum , qui contraxit cum Eccleſia.
Alex.*conſ.*38.*in fi.li.*2.Ruin.*conſ.*40.*in fi li.*5.Ceph.*conſ.*131.*num*
28 121.*li.*1.Afflict.*deciſ.*107.*n.*4.† Amplia;quia in prohibitis nõ re-
quiritur iuris effectus;ideo ſi quis alienat feudum, vel rem litigio-
ſam,non poteſt allegare,quod nõ valuerit,ex quo erant prohibita
alienari;quia non poteſt ipſe hoc opponere,qui fecit rem prohibi-

ta. Bal.*conſ.*349. *Qui litem,li.*2.*per tot.*maxime *in fin.*† Amplia in 29
principe;quia non poteſt allegare turpitudinẽ ſuam,nec alius pro
eo,puta quod detinuerit iniuſte carceratũ aliquem.Alex.*con.*84.*In*
*cauſa,quæ vertitur,n.*6.*v præterea negari. lib.*3.† Amplia,quia is, 30
qui geſſit ſe pro procuratore,cũ nõ eſſet,& poſtea ſuccedit dom-
ino non poteſt dicere;quod cõfeſſio ab eo facta non noceat, quia
nõ habebat mandatum;quia propter propriã turpitudinẽ nõ audi-
tur.Bar.& cæteri *in l.Modeſtinus ff.de except.*Bal.*in l creditore.C.*
de ſeruo pign.dato manumiſſo.† Amplia,quia licet libellus incertus 31
nõ procedat parte opponente;tamen ſi incertitudo prouenit ex fa-
cto oponentis,non auditur,neq;dicitur releuãs.Bal.290.*Allegatio-*
*nes hinc inde,n.*2.*li.*4.Vide,*Libellus generalis, & obſcurus non pro-*
*cedit,& quãdo ſecus.Concl.*306.† Amplia,quia regula eſt,quod nõ 32
datur alleganti ſuã turpitudinẽ;ideo teſtis deponens extra iudiciũ,
ſe depoſuiſſe falsũ in iudicio,nõ probat,nec propterea eius proba-
tio tollitur.Ang.*conſ.*309.*Factũ eſt tale, Chriſtophorus, n.*5.*v.deſ-*
cẽdo ad tertium.† Extende in iudice,quia ſi dicat ſe protuliſſe ſen- 33
tẽtiam pecunia corruptũ,ipſi non creditur.Ang.*con.*309.*n.*5.*v.hoc*
etiam probatur.† Extende in arbitro ad electionẽ faciendam , quia 34
ipſi non creditur , licet dicat ſe elegiſſe,ex quo fuit per pecuniam
corruptus.Ang.*d.con.*309.*n.*5.*v.& idem in arbitro.* † Amplia;quia 35
mulier,quæ medio iuramento vnũ aſſeruit,non auditur volens di-
cere contrarium ; quia allegaret turpitudinẽ ſuam etiã replicando,
quando.is,contra quem allegatur turpitudo, tractat de damno vi-
tando,vel quãdo nõ eſt particeps fraudis.Alex.*conſ.*59.*Viſo inſtru-*
*mento,in fi.v.quoad tertium.lib.*1.Vide,*Damnum vt euitetur,magis*
*faciendũ,quam vt lucrum capiatur.Conc.*14.† Amplia;quia fratres 36
Mendicantes,qui de facto poſſident bona,ſi volunt ſe excuſare ex
priuilegio mendicitatis,ne ſoluant onera,non audiuntur tanquam
allegantes turpitudinem ſuã.Anch.*conſ.*109.*Contra fratres,in fi.&*
per tot.† Extende,quia locus pius,vel capella,quæ ſucceſſit ex ſub-
ſtitutione pupillari,vt euitet ſolutionem legatorũ, non poteſt alle- 37
gare,quod non poſſideat vt hæres ſubſtitutus,ſed poſſideat ſine
titulo,quia allegaret ſuã turpitudinẽ.Anch.*conſ.*139. *Viſa prædi-*
cta,in fi.v.poſtremo.† Amplia,quia is, qui non ſeruat contractum 38
nõ poteſt allegare reſolutionem contractus contentã in caſu non
obſeruantiæ,quia allegaret ſuam turpitudinem,& pactum reſpicit
fauorẽ obſeruãtis.Anch.*conſ.*141.*Super prædicto dubio,n.*2.*& ſeq.*
& in fi.† Extende,quia emphyteuta,qui non ſoluit canonem,non
poteſt ex ſua mora allegare reſolutionem contractus.Anch.*d.cõſ.* 39
141.*n.*5.*& ſeq.v. & corroboratur.*† Amplia,quia pater,& alij ob- 40
ligati alimentare tenentur,donec filius,& alimentandi poſſunt ſibi
alimenta quærere ex induſtria,arte,vel profeſſione,etiam ſi eſſet
laudum,& conditio perpetua,& omni anno.Ang.Aret.*conſ.*95.*In*
*caſu ſupradicto,n.*12.*& ſeq.per tot.*vbi in fi.quod ſi nõ vult in arte
ſe exercere,ſibi imputet;quia allegat turpitudinem ſuã, & non de-
bet ſibi prodeſſe.† Amplia in iudicio criminali, quia reddendo ius 41
nõ poteſt turpitudinẽ ſuam,vel ſui auctoris allegare. Signor.*conſ.*
180.*in pr.v.ſecundo caſu principali.*† Extende, quia neq;poteſt tur- 42
pitudinem ſuam.vel ſui auctoris allegare.Signor.*con.*180.*in.pr.v.*
ſecundo caſu.principali.† Declara extenſionem ,quæ non procedat 43
certis caſibus,*l.ij tamen,in pr.ff.de accuſ.l.famoſi.ff.ad l. Iul. maieſt.*
*l.ſi adulterium.§.liberto.ff.de adul l.pen. C.qui accuſ.non poſſ.*quos
caſus pro limitatione collegit Sign.*d.conſ.*180 *v.ſecundo caſu prin-*
cipali,in pr.† Reſtringe,quia bene poteſt allegare turpitudinem in 44
criminali implorando miſericorditer officium iudicis.Signor.*d.con.*
180.*in pr,v.aut miſericorditer.*† Reſtringe, quia poteſt retorquen- 45
do crimen,quia ignoſcendum eſt eo caſu.Signor.*d.con.*180.*in pr.*
v.aut miſericorditer.† Amplia,quia in cauſa ciuili ius reddendo nõ 46
poteſt allegare turpitudinem ſuam , quando eſt iudex ordinarius.
Sign.*d.conſ.*180.*in pr.v.aut eſt iudex ordinarius.*† Reſtringe,ſi eſt 47
iudex delegatus.Sign.vbi ſupr.*v.ſecundo caſu,quãdo in iudice ciuili*
† Amplia,quia in iudicio ciuili requirendo regulariter non poſſunt 48
allegare turpitudinem auctoris. Sign.*d.conſ.*180.*in fi.v.ſexto ve-*
ro.† Reſtringe,vt non procedat ampliatio,quando requiſitio fieret 49
ad euitandum periculum dilapidationis,quia poſſunt allegare tur-
pitudinem patris,& auctoris,& meam.Sign.*d.conſ.*180.*in fi.v.ſe-*
xto vero.† Limita in eo,qui poteſt agere rei vẽdicatione, quia ſibi 50
nõ obſtat exceptio turpitudinis,ideo deponẽs aliquid ex cauſa tur-
pi abſente parte poteſt reuocare tale depoſitum,nec ſibi obſtat ex-
ceptio turpitudinis,quia poteſt agere rei vẽdicatione.Bal.*conſ.*105.
*Verba dictũ,circa med.v.ex quibus,li.*1.† L.Cita;quia in pari cauſa 51
doli,& turpitudinis potior eſt conditio poſſidentis,quia tũc,quãdo
ab vtraque parte verſatur turpitudo,poteſt allegari,Feder.de Sen.
*conſ.*240.*Salua reuerẽtia,circa fi.item in pari.*& quod non obſtat
poſſidenti,quia in pari cauſa melior eſt ſua conditio.Bal. *con.ſ.*05
*circa med.v.ex quibus,li.*1.† Extende,quia in pari cauſa eſt melior 52
condi

Digitized by Google

conditio rei,& excipientis.Anch.con.339.in fi.n.21. & ſeq.v.ſeq.
53 occurrit.†Extende;quia qui fuit particeps doli & turpitudinis, nõ
iuuatur,allegando eam turpitudinem in alium.Caſt.con. 353 Cu-
54 rator datur,in fi.lib. 1.† Limita, quia licet hæres non poſſit alle-
gare turpitudinem defuncti agendo, ſecus excipiendo. Signor.
55 conſ.120.Quidam Placentinus.in fi.†Declara,niſi ageret, vt admit-
tatur ad hæreditatem,vel ius ſibi debitum, puta dicendo teſtato-
rem patrem fuiſſe vſurarium manifeſtum, vel de falſa moneta
condemnatum. Signorol. conſ. 182.in fin. ver. venio ad tertium.
56 †Limita, vbicunq; actio ſapit defenſionem, quia licet quis non
audiatur allegans turpitudinem ſuam, illud eſt, vt conſequatur
lucrum, ſecus eſt,vt euitet damnum, ideo agens ad reſciſſionem
contractus ſimulati ex turpi cauſa, ſi obiiciatur dolus ſibi, poteſt
replicare de eodem dolo contra eum, qui vult ſentire lucrum.
Bald.conſ.114.Factum tale eſt,Picha,li.2.in fi. ſequitur Rim. Iun.
57 conſ.62.n.29.& ſeq li.1.Anchar.d.con. 330. in fi. †Secus,quando
is,qui replica de turpitudine, vel excipit, tractat de lucro, & is,
contra quem excipitur,tractat de damno vitando. Alex.conſ.59.in
58 fi.lib.1.Caſtr.conſ.353.Curator,in fi lib. 1. † Limita;quia non po-
teſt allegare turpitudinem ſuam in iis, quæ tenent ipſo iure,ſecus
ſi obuiat ius publicum, quia poteſt ipſemet contrauenire, qui
59 fecit.Signor.conſ.110.n.13.v.præterea non obſtat.†Limita,vbi agi-
tur de periculo animarum, quia licitum eſt allegare turpitudi-
nem ſuam,ſiue agendo,ſiue excipiendo.Anch conſ.212.Ego An-
60 gelus,vbi hoc dicit in cauſa matrimoniali. † Extende idem,ſi alle-
gatur turpitudo defuncti hæredis pro ſalute animæ defuncti,quia
61 admittitur.Crauet.conſ.466.n.19.†Limita in reo, quia poteſt vti
exceptiónibus contrariis temporibus ſucceſſiuis. Decia. conſ. 48.
☞ n.35.li.2.Vide, Excipiens auditur ſuper contrariis, & quando ſe-
62 cus.Conc.328.†Extende; quia etiam eodem tempore poteſt alle-
gare contraria, & ſic turpitudinem ſuam, videlicet affirmare ali-
quid quoad vnum,& illud negare quoad alium: quando excipit
contra diuerſos actores. Caſtr.conſ. 368.Super eo. num.2.libro 1.
63 Rom.conſ.347.n.7.†Limita, quia quis non poteſt allegare ſuam
turpitudinem agendo, vt fundet ſe iudex ſuper ea, ſed aliud alle-
gando, ex quo in conſequentiam detegatur turpitudo, bene ſuf-
ficit,& poteſt allegari;Fulg.conſ.89.In quæſtione Io.n. 4 .ver.circa
64 tertium.in fi.†Limita,quia admittitur, quod exceptio turpitudinis
65 non opponitur.Crauet.conſ.761.n. 5. ver.quarto videndum. † Li-
mita,quia contra ſocium participem turpitudinis poteſt allegari.
66 Dec.conſ.481 n.35.lib.2.†Limita,vbicunq; turpitudo eſt notoria;
67 poteſt allegari. Dec. conſ.48.n.36.lib.2.†Limita,quia poteſt quis
allegare turpitudinem ſuam contra triplicem criminis, & turpi-
tudinis.Cæpol.conſ.57.Franciſcus.n.4. v. & primo. Caſtr. d. conſ.
68 353.in fi.lib.1. †Limita, quia etiam in criminalibus excipiendo,
replicando, & ſe defendendo quilibet poteſt allegare turpitudi-
69 nem ſuam.Cæpol.d.conſ.57.n.4. ver. ſecundo reſpondetur. † Limi-
ta,quando turpitudo eſt per patrem confeſſata, poteſt allegari ab
70 eo,qui commiſit.Cæpol, d.con.57.n.6. v. tertio modo. † Extende,
quia vbicunq; àb alio eſt detecta, vel probata vel,declarata à iudi-
ce,vel quocunq;confeſſata poteſt allegari. Cæpol. d. conſ.57.n.6.
71 ver.quarto modo.†Extende,quando eſt probãta.Ruin.conſ. 194.in
72 fi.lib.1.Crauet.conſ.771.n.4. † Declara; quia quando articuli ſunt
admiſſi, ſaluo iure inpertinentium,& non admittendorum, tunc
probatio non releuat, quia articuli non erant admittendi. Ruin.
73 conſ.194. in fi. lib. 1. † Declara totam hanc materiam, vt per Si-
gnor.conſ. 180. ſi quæritur. vbi facit plures diſtinctiones, prima
eſt in extraiudicialibus, & iudicialibus, ſecunda aut in ciuilibus,
aut in criminalibus, tertia aut coram iudice ordinario, aut dele-
gato, quarta aut agendo, aut excipiendo, vel replicando, quinta
aut ratione rei familiaris, aut ratione publicæ vindictæ, quem vi-
74 deas. † Vide Socin. conſ. 264. n.9.lib.2. vbi dicit * communem,
* quod non audiatur allegans turpitudinem ſuam,niſi tractet de dã-
no vitando, & alter de lucro,& quod is, contra quem allegat tur-
pitudinem,fuerit particeps,ſequitur Tiraq. de retract. lignag.§. 1.
gloſ.18,n.72.cum ſeq.vbi dicit Soci.quod nec audiretur,ſi excipe-
ret contra agentem,quod caret actione,& probaret hoc eſſe verũ,
niſi concurrant prædicta, quia nulla æquitas ſuadet, quod iudex
75 ad commodum doloſi ſe interponat. † Limita, quia in extraiudi-
cialibus condendo legem poteſt allegare turpitudinem ſui aucto-
ris,cui eſt ſucceſſor, quia non fit iniuria condendo legem melio-
76 rem.Signorol. conſ. 180. in prin. ver. primo caſu.†Extende etiam
adminiſtrando ad bonum. Signor.d.conſ. 180.in prin.ver. aut ad
77 bonum.†Reſtringe, ſi adminiſtratio eſſet ad malum,quia non po-
teſt allegare turpitudinem ſui patris,vel auctoris. Signor. d. conſ.
78 180.in pr.v.aut negotia.†Limita,quia in iudicio ciuili poteſt quis
per modum retorſionis allegare turpitudinem ſuam. Signor. d.
conſ.180.ver.ſecundo caſu, videlicet turpitudinem retorquendo.
† Limita iudicio ciuili excipiendo, quia poteſt, quando nititur 79
euitare deceptionem ſui, vel quando contrahens cum ſuo aucto-
re non remanet deceptus.Signo. d.conſ. 180.aut allegando turpi-
tudinem. † Reſtringe, ſi contrahens cum authore remanet dece- 80
ptus;quia tunc non poteſt allegare turpitudinem. Signor. d. conſ.
180.ver.tertio vero caſu.†Limita, quando agitur ciuiliter ad vin- 81
dictam,ſi petitur ſumi vindicta ab alio, quam à patre, vel aucto-
re,poteſt allegari turpitudo illius, ſecus ſi eſt ſumenda à patre,vel
auctore Signor.d.conſ.180.ver.quarto vero caſu. † Limita,quando 82
agitur ciuiliter ratione rei familiaris,& poſſum allegare turpitudi-
nem mei auctoris tendentem ad priuandum me in toto, vel in
parte hæreditate mihi delata alterius non committentis turpitu-
dinem. Signor. d.conſ. 180. circa fi. ver. aut allego turpitudinem.
†Extende,vt idem ſit, quando turpitudo auctoris directe concer- 83
nit allegantem,quia vult admitti ad hæreditatem ſibi debitam,vel
quaſi ipſius committentis turpitudinem.Signor. d. conſ.180. circa
fi.ver.aut allego turpitudinem. † Extende idem, quando turpitudo 84
auctoris concernit publicum,quia poſſum allegare, vt conſequar
hæreditatem illius mihi debitam. Signor.conſ.180.in fi. ver.ſecun-
do caſu,& in fine,vbi,quod filius allegat patrem vſurarium mani-
feſtum,vt ſuccedat rupto teſtamento,idem repetit conſ. 182.in fi.
vbi idem, ſi allegatur teſtator de falſa moneta condemnatur.
† Extende idem, ſi allego turpitudinem auctoris, vt conſequar 85
exercitium iuris mihi debiti. Signor d.con.180.in fi.ver.aut allego,
†Reſtringe,quando in iudicio ciuili allego turpitudinem auctoris 86
mei,vt infringam actum libertatis fauorabilem. Signor. d. conſ.
190.circa fi.ver.ſecundo caſu,quando agitur.†Reſtringe,qãdo alle- 87
gando turpitudinẽ auctoris infringo actũ prædeceſſoris, qui de ſua
natura eſt obligatorius,quia non poſſũ.Signor.d.conſ.180.circa fi.
ver.ſecundo caſu.†Limita, quia in iudicio ciuili miſericorditer im- 88
plorãdo etiã poſſũ allegare turpitudinem auctoris. Signor. d.conſ.
180.in fi.v. quinto vero caſu.Vide Concluſionem prox.ſeq. ☜

Turpitudo cauſæ quando vitiet actum, vel contractum.

CONCLVS. 405.

MVtuum † factum ex turpi cauſa ex parte dantis & recipien- 1
tis repeti nõ poteſt.Bal.conſ.202.Quod quilibet.in fi.& con.
203.Si aliqui.li.3.†Amplia,quia turpitudo vitiat pactum,& pro- 2
miſſionem,vt ex eis agi non poſſit,quando cauſa turpis induxit ad
paciſcendum.Bald.d.con.201.& conſ.303.li.3.vbi;quod pactum,
& mutuum factum Caſtellano arcis ſub conditione, quod Princi-
pi non reſtituet arcem,niſi reſtituat mutuum mutuãti, non valet,
& ex eo conueniri non poteſt † Amplia, quia ſoluens ex turpi 3
cauſa repetit tanquam indebitum ſolutum.†Extende,quia ſoluens 4
aliquid animo redimendi pacem ab offenſo repetit.Bald. in l.fi.C.
de concl.ob turp.cauſ.quem ibi ſequitur Alex.& in l.non intereſt.C.
quod met.cauſ.Bar.in l.athletas.§ ſi in fi & ibi Ang.ff.de iis,qui not.
infam.Soc.Iun. con.77.n.31.li.1. † Quid in ſoluto per ſimoniam, 5
vel includo,vide Guid.Pap.deciſ.381.†Amplia,quia fideicommiſ- 6
ſum ex turpi cauſa,vel probroſa,non valet.Caſt.conſ.247. In cau-
ſa,qua vertitur.col.2.poſt med.ver.per quod etiam patet.lib.1.Vide, ☜
Teſtatoris voluntas pro lege habetur,& quando,Conc.89. † Amplia 7
in iis,quæ de ſe licita & permiſſa ſunt,quia turpitudo cauſæ vitiat;
& repellit,nam maritus poteſt ciuiliter accuſare vxorem, vt lucre-
tur dotem,propter adulterium,& etiam poteſt illam accuſare cri-
minaliter ad pœnam adulterij,vt ea punita etiam agat ciuiliter po-
ſtea pro dote,ſed ſi ſemel inſtituit cauſam criminalem ad pœnam;
& velit eam deſerere, vt tantummodo conſequatur ex adulterio
priuationem dotis,repellitur propter turpitudinem ſuam, l. miles.
§.ſocer.ff.de adult.ſecundum intellectum, quem ponit Rom. in l.
Lucius Titius.ſub.n.11.& ſeq.v.ego vero.ff ſolut.matr.Vide, Condi- ☜
tio impoſſibilis,vel turpis reiicitur,& quando annullet actum.Concl.
591.Vide,Obligatio ex turpi cauſa,vel delicto non valet. Conc.39.

Turris quid ſit,appellatione turris quid veniat.

CONCLVSIO 406.

TVrris † eſt ædificium ſurſum leuatum,ſua conſtãs ſubſtantia, 1
l.tutores.C.de operib.public. Bald.conſ.125. Domus conſtruitur.
li.3.†Extende,quia circulus,ſiue grilanda, quæ conficitur ſuperæ- 2
dificato,non dicitur eſſe turris,neq;de turri, quia non eſt coniun-
cta per eandem materiam;niſi forte eſſet turris lignea.Bal.d. conſ.
125.lib.3.†Declara,quia attenditur vſus communis loquendi, cui 3
ſtandum eſt, etiamſi abuſiue appelletur turris ea pars, quæ non
eſt.Bald.d.conſ.125.li.3.

Digitized by Google

Tuſciæ conſuetudo circa diuerſa CONCL. 407.

1 IN Tuſcia † ſūt multi Epiſcopatus, qui habēt Eccleſias in aliena
diœceſi, quæ ſpectāt ad inſtitutionē Epiſcoporū alienorū, & ad
deſtitutionē, & in eis obſeruatur, quod rectores nō obligātur cō-
ſtitutionib. diœceſani Epiſcopi, ſed Epiſcopi nō diœceſani, ſub quo
ſūt, Fed. de Sen. *conſ. 99. in fi.* qui dicit, ita vidiſſe ſeruari, & cōſuluit
eſſe de iure, quod nō obediāt Epiſcopo diœceſano, ſed alteri, cui
2 ſubsūt. † Statuta Tuſciæ diſponūt, quod lauda arbitrorū, & arbitra-
torū, habeant exequutionē. Bar. *in l. 2. C. & vbi. & apud quem.* &
quid operetur tale ſtatutum, guarentigia inſtrumentorum eſt ad-
inuenta in Tuſcia, & de conſuetudine. Vide, *Statutum circa exe-
quutionem ſententiarum, & laudorum diuerſorum locorum non ha-
bet locum multis caſibus, & quando ſecus. Concl. 533.*

Tuſcana ciuitas eſt de ſtatu Eccleſiæ, quæ hodie Tuſculum appellatur CONCL. 408.

1 TVſcana † ciuitas eſt de ſtatu Eccleſiæ, *c. Raynutius, de teſtam.*
vbi, quod eadem, quæ Tuſcana, quæ hodie vulgari ſermone
appellatur Fraſcati.

Tutela quid ſit, & quibus competat. CONCL. 409

1 TVtela † eſt iure antiquo officium virile duntaxat, & nō mulie-
bre, *ff. de tutel. l. tutela,* ideo mulier iure antiquo nō erat tutrix
niſi ex reſcripto Principis obtinuiſſet, & ſolebat dari mater ex
reſcripto, ſi nō extabāt legitimi, ipſis vero extantib. ipſi præferebā-
tur, & erāt tutores ipſo iure. Caſtil. *conſ. 6. Supponitur n. 7.* vbi *n. 8.*
quod propterea licet mater excluderetur à ſucceſſione filiorū nō
petito tutore intra annum intelligebatur, ſi non extabāt legitimi,
qui ipſo iure erant tutores, ſecus iure nouiſſimo, quia mater hodie,
2 ſi vult eſſe tutrix præfertur. † Et datio tutoris, ſeu tutela eſt res fa-
uorabilis, & ideo late interpretatur, *l. ſi quis ita in pr. & §. 1 & 2
de teſtā. tutel.* Caſt. *con. 356. Poſtquā iſte. n. 2 l. 1.* Bal. *cō. 458. per tot.
l. 4.* plene etiam Rom. *con. 231 Præmiſſorum, n. 4. v. vltimo.* † Tutela
3 eſt ius & poteſtas in capite libero Bart. *conſ. 45. Vanes, in fi. l. 1.*

Tutela qualiter dari poſſit, vel non, in teſtamento, & codicillis. CONCL. 410.

1 TVtela † data in codicillis valet. Oldr. *conſ. 138. Thema tale eſt,
Durandus. in fi. v. ad quintam.* Dyn *conſ. 42. Quæſtio talis eſt.
2 quidam nomine. in pr.* † Declara, vt per Soc. *con. Viſis actis. n. 5, li. 2.*
vt procedat, quando ex codicillis remanet confirmatum teſtamen-
3 tum, quia videntur dari in teſtamento. † Reſtringe, quia tutela nō
valet data in teſtamento ſine inſtitutione hæredis, ſed tamē valet,
ſi teſtamentum redditur nullum præteritione filij, quando erat da-
4 tus hæres. Signor. *conſ. 250. n. 5. v. ſed hæc ratio.* † Amplia, quia licet
tutela ſit data, vel tutor datus extraneus filiis à patre in teſtamēto
inter liberos corā duobus teſtib. non valeat, quia requirūtur ſeptē
teſtes; tamen poteſt, ſi vult, petere ſe confirmari à iudice, qui tene-
tur confirmare, adeo quod non eſt locus datiuo. Clar. *in §. teſtamē-
* 5 tū. q. 10. n. 4. vſque in fi.* vbi dicit * cōmunē. † Declara, quia tutor ex-
traneus non poteſt dari in teſtamēto inter liberos, ſi teſtamentū
non habet, niſi duos teſtes, quia non extenditur priuilegiū filiorū
in onus alterius, ſecundum * communē, bene valet datio tutoris in
* dicto teſtamento, quando datur vnus ex filiis habilis ad tutelam,
* communem * vtranq; dicit Clar. *d. §. fi. q. 10. n. 3. v. ſecundo infertur.*
6 † Contrariū videtur tenere idē Clar. *d. §. fi. q. 13.* vbi ſimpliciter di-
cit, quod ex quo lex approbat tale teſtamentum inter liberos, va-
* let ſubſtitutio pupillaris, & tutela data in tali teſtamento, & dicit *
cōmunē, ſed intelligas; quando ex filiis ſubſtituitur, vel datur tutor.

Tutela multiplex, & de ſingulis ſpeciebus tutelarum. CONCLVS. 411.

1 TVtela † teſtamentaria eſt prima, & ea exiſtente ceſſat legiti-
ma, & datiua, & deficiente teſtamentaria ſuccedit legitima
tutela, videlicet agnatorū, qua ceſſāte eſt locus datiuo tutori,
quia ſi excuſatur, vel remouetur, nunquam tutela reuertitur ad pri-
mas duas, quia quandiu ſunt reliquæ datiui tutoris, quæ nun-
quam deſunt ſemper datur datiuus. Oldr. *con. 224. in fi. n. 42.
v. præterea quando.* vbi ponit rationē, quare cum deuentum ſit ad
datiuum tutorem, nunquam extat ex datiuo, quia donec ſuperſū.
2 reliquæ deficiens, in illis fit continuatio. † Extende, quia quando
agitur de ſubrogando tutore in locum deficientis, nunquam tu-
tor datiuus datur, niſi deficerint omnes legitimi; ſecus quando de-
ficiunt, quia tunc tutor datiuus datur. Angel. *con. 92. Super primo.
in pr.* † Reſtringe, quia ſtante teſtamento vna cum matre, ſi mater 3
vult tranſire ad ſecunda vota, poteſt petere dari alium contutorē
teſtamentario; ſi alius non eſt per ſe ſufficiens Bald. *con. 498. Pun-
ctus quæſtionis, li. 4. per tot.* † Declara, quia legitimi non præſumun- 4
tur datiuis, quando mater eſt tutrix, & ſe excuſat, quia vult tranſi-
re ad ſecunda vota, quia valet datio tutoris, datiuis ea petente,
etiamſi extaret ſtatutum, quod tutores legitimi dari debeant; quia
ſtatutum non habet locum hoc caſu. Bal *co. 81. Caſus. ſuper quo. &
con. 82. ſtatuto prædicto, lib. 2.* quia ſunt Ludouici de Scarminatis,
& Bal. Ang *conſ. 325. n. 2. v. ſuper ſecundo.* Bartol. *con. 145. Factum
ſic ſe habet. n. 1. dub. lib. 1.* vide infra *n. 40. & ſeq.* † Et quod petitus 5
matrem volentem tranſire ad ſecunda vota debeat dari, & non ſit
locus legitimo, Cuman late *con. 94. Mater tutrix per tot.* vbi * dicit *
communem. † Extende in tantum, quod iudex tenetur petitum à 6
matre dare tutorem, quia præſumitur idoneus, etiamſi mater ad-
huc non reddiderit rationem, quia hoc non impedit, quin petitus
ab ea ſit dandus. Cuma. *d. conſ. 94. in fi.* † Et valet datio tutoris à 7
matre volente tranſire ad ſecundas nuptias etiam ſine inquiſitio-
ne. Bart. *d. conſ. 145. Factum ſic ſe habet, in 1. dub. li. 1.* vbi apoſtil. *in
v. ad primum.* dat plures concord. † Extende, vt quod dicitur de pri- 8
ma petitione facta per matrem, procedat etiam in ſecunda, ſi ſpe-
titur, & datus moriatur, vel deſinat eſſe tutor, quia iudex dabit
alium petitum à matre. † Contrarium tenet apoſtil. ad Bar. *d. conſ.* 9
145. in 3. dubio. v. ad tertium. lib. 1. vbi quod deuenitur ad legiti-
mos, & dicit; quod ita fecit exequi à Poteſtate Piſauri, qui con-
trarium fecerat, quia leges ignorabat. † Alia eſt diuiſio tutelarum, 10
quia aliquæ tutelæ dicuntur iuſtæ, vt quæ deferuntur iure agna-
tionis, vel cognationis, & in iſtis, qui prior eſt gradu; ſicut in hære-
ditatū ſucceſſione, potior eſt iure, aliquę vero ſunt tutelæ permiſ-
ſæ, & non iuſtæ, pro tutela matris; & auiæ, quia iſtæ perſonæ non
iubentur, ſed permittuntur eſſe tutrices, & iuſtis pariter attenditur
prærogatiua gradus. Bald. *conſ. 224. Quæritur, pone. in pr. li. 1.* † Dif- 11
fert datio iſtarum tutelarum, quia datiuus datur, & decernitur le-
gitimus, vel permiſſus declaratur, ſi tamen daretur, prout datiuus,
ſuſtinetur decretum. Io. de Imol. *con. 99. in prin.* † Legitimi tuto- 12
res aſcendentes iuſſi, prout eſt pater, & auus non habentes in po-
teſtate non excludunt permiſſos, ſecundum Bald. *d. conſ. 224. ver.
ſed ſalua reuerentia. lib. 1.* ſed omnes ſimul admittuntur. † Con- 13
trarium videtur velle Bald. quod auus etiam maternus excludat
matrem, ſecundum opinionem aliquorum, quam dicit æquam,
quia magis aptus eſt homo, quam mulier ad tutelam, *con. 385. Fa-
ctum tale eſt. li. 2.* † Permiſſæ autē tutrices excludunt iuſſos tranſ- 14
uerſales. Bal. *d. con. 224. ver. ſed ſalua reuerentia. vſque in fi. li. 1.*
† Declara, niſi adſit ſuſpicio, quia licet ſint iuſſi, vel permiſſi tuto- 15
res, tamen decretum adminiſtrationis facit eos eſſe datiuos, quia
iudex poteſt denegare eis tutelam ex cauſa. Bald. *conſ. 481.* quod
eſt Baldi, & ſex aliorum, qui ſubſcripſerunt; *lib. 2.* † Tutela autem 16
permiſſa, vt eſt auiæ, & matris, appellatur etiam volūtaria; & quā-
doq; anomala, & quandoq; legitima diſpenſatiua. Bal. *d. con. 224.
n. 2. v. nec obſtat ratio. lib. 1.* Socin. *conſ. 20. Viſis actis. num. 8. ver.
nunc inſurgit. cum. ſeq. li. 1.* vbi, quod eſt quæſtio, an ſit legitima, &
hoc refert, vt ſciri poſſit, an ſit locus datiuo, vel legitimo allegat
Bar. *in l. ſi quis ſub conditione. ver. quid ſi mater ff. de teſtam. tutel.* &
dicitur irregularis & extraordinaria, & in ea non ſeruantur regu-
læ iuris. Alex. *conſ. 109. Viſo ſtatuto. in fi. lib. 3.* † Et propterea mater, 17
& auia tutrices permiſſæ, & irregulares admittuntur, licet ſint de-
bitrices, vel creditrices pupilli. Alex. *conſ. 109. Viſo ſtatuto, n. 2. v.
& in dicta authentica. lib. 3.* † Et non regulatur ex ſucceſſione iſta 18
tutela, prout tutela legitima; ideo licet mater & auia ſint excluſæ
à ſucceſſione, quæ defertur agnatis, non tamen excluduntur à tu-
tela. Alex. *d. con. 109. in fi. lib. 3.* † Et quod dicitur de auia, intelli- 19
gitur tam de paterna, quam de materna Alex. *d. conſ. 109. num. 12.
li. 3.* † Hæc tutela antiquo iure erat incognita, quia officium tu- 20
telæ erat virile, non autem competebat mulieribus, & ſi quando
mater & auia admittebantur, id erat ex priuilegio & diſpenſatio-
ne Principis, & licet mater obligaretur etiam tunc petere tuto-
rem filiis, alias priuabatur, illud erat, ſi legitimi non extabant,
qui ipſo iure erant tutores. Caſtil. *conſ. 6. Supponitur. nu. 7. & ſeq.*
plene Curt. Sen. *conſ. 46. in prin.* † Hodie iure nouiſſimo tutela 21
matri defertur; quatenus velit eſſe tutrix, & ipſa excludit omnes
tutores legitimos tranſuerſales; quia donec mater repudiet tu-
telam, alius dari non poteſt, ſiue ſimus intra annum, ſiue poſt
annum, quia ſemper mater eſt in medio; & poteſt; ſi non repu-
diauit, quandocunque viuat pupillus, dicere, volo eſſe tutrix. Ca-
ſtil. *d. conſ. 6. n. 8. & ſeq.* vbi late declarat. † Reſtringe, quando ſtatu- 22
tum (prout Bononię) reſtringeret tempus ad ſuſcipiendam tu-
telam. Alexand. *conſ. 109. Viſo ſtatuto. lib. 3.* † Matre vero volente 23
tranſire

Digitized by Google

tranſire ad ſecunda vota, & renunciare, præfertur auia materna
omnibus,etiamſi mater petat alium,& licet gl.ſint contrariæ,quia
vna vult, quod auia præferatur, non autem petitus a matre,alia
vult contrarium, tamen concordatur, quia ſi auia eſt negligens,
præfertur petitus à matre, ſi vero non eſt negligens, ipſa præfer-
tur.Bar.*conſ.* 145.*Factum ſic ſe habet n.3.ver.ad tertium,lib.*1.vb.
quod iſta veritas,quod auia præfertur datiuo, & legitimo etiam
petito per matrem,vel dato ad eiuſdem matris petitionem,&idem
24 firmat ibi Franciſcus Tigrini in ſubſcriptione d. conſil. Bart. † Si
mater non petat aliam,quod ſemper auia materna præferatur alijs
25 agnatis,Bart.*d.conſ.*145.*In quarto dubio,lib.*1. †Si vero non extat
auia,ſed legitimi,& mater præuenit,& fuit datus petitus per matrē
ſi extant filij legitimi magis apti,adiunguntur datiuo, ſecundum
Bald.quem citat apoſtil.ad Bar.*d.conſ.*145.*n.*3.*in v.ad tertium, l.*1.
26 †Et quid ſi matre ſupplantata,& ignorante datus eſt tutor,an va-
leat datio relatiue apoſtil.ad Bar.*d.conſ.*145.*in tertio v.ad tertium*
27 *in fi.l.*1.†Et ſtatim quod mater dicit ſe velle tranſire ad ſecunda
vota,deſinat eſſe tutrix,& alius dari poſſit,Bartol.*d.conſ.*145.*in fi
li.*1.quod etiam firmat verum ibi Franciſcus Tigrini in ſubſcri-
28 ptione.†Regulariter autem tutela defertur ſecundum vniuerſalem
ſucceſſionem;quia regulatur à iure ſucceſſionis;vniuerſalis. Bald.
*d.conſ.*224.*in fi.l.*1.vbi declarat,qualiter procedat,& ideo dicitur
onus annexum commodo ſucceſſionis,ita vt cum primum agnati
fuerint vocati ad ſucceſſionem,cenſeatur etiam vocati ad tutelam
29 *auth.de hered.ab inteſtato.§.ex.iis in pr.*†Extende;quia in tantum
ſucceſſionis vniuerſalis delatio dicitur cauſa tutelæ, vt correctā
ſucceſſione etiam correcta maneat tutela;ideo ſi cognati à ſtatu-
to repelluntur admiſſis agnatis remotioribus, etiam tutela ipſis
agnatis eſt deferenda.Signor.Homod.*con.*2.*Statuto ciuitatis Me-
diolani per tot.*vbi hoc reſtringit ad habiles ad tutelam,& loqui-
tur in ſtatuto Mediolani,& *conſ.*14.*Super infraſcriptis,n.*3.*v. fruſ-
tra quærimus.*vbi loquitur in ſtatuto Cumi. Io.Petruc.*conſ.*79.*n.*
10.pleniſſime Caſtil.*conſ.*22.*per tot.*vbi tollit omnia contraria,al-
legat Bart *in l.*1.*in pr.ff.de legit.tut.*&pro iſta parte facit;quia licet
ſtatutū non extendatur quando corrigit,bene paſsiuam recipit in-
terpretationem. Vide, *Omiſſum habetur pro omiſſo Concl.*116.†Cō-
30 trariū tenet Bal.*conſ.*84.*Viſo puncto li.* 3.vbi, quod tutela defertur
auo,ſicut defertur auiæ de iure communi excluſis agnatis, nō ob-
ſtāte,quod per ſtatutum auus excludatur à ſucceſſione;quia ſta-
tutū corrigēs ius cōmune circa ſucceſsionē non corrigit circa tu-
telā,& latius Bal. *conſ.*218.*Statutum, quod ergo vidi, lib* 4.& ita
etiā per plura Caſtr.*conſ.*127.*Et capite,de quo.lib.*1. Bald. plenius
*conſ.*224.*li.*1.*in fi.*vbi dicit,quod correctio legum non præſumi-
* tur circa .5 expreſſa,& eſt communis*opinio.†Declara,quia cor-
31 recta ſucceſsione corrigitur tutela Bald.*d.conſ.*224.*lib.*1.*in fi.* vbi
hoc declarat,quādo ſucceſsio vniuerſalis corrigitur;ſecus ſi ſtatu-
32 tū induceret ſucceſsionem particularem.† Declara;quia ſucceſsio
regulat tutelam legitimam, non autem tutelam permiſſam matri
& auiæ;quia non inducitur propter ſucceſsionem,ſed quia eſt ma-
ter,& auia.Alex.*conſ.*109.*Viſo ſtatuto.in fi.lib.*1. & forte iſta ratio
poſſet etiam procedere in auo. † Auus paternus, & auia paterna
33 præferri debēt auunculo s & auiæ maternæ,quando mortua ma-
ter,& pater.†Reſtringe,vt non procedat quando adeſſet ſuſpicio
34 veluti ſi pater occidiſſet matrē pupilli,& propterea eſſet bannitus
nam præfertur auunculus auiæ paternæ propter ſuſpicionē, quod
permitteret patrem bannitū adminiſtrare,& quia ſuſpecta eſt.Bal.
*conſ.*481.*in primis oportet,lib.*2.quod eſt Baldi,& ſex aliorum,qui
ſubſcripſerunt.†Declara,quia auia pręfertur omnibus,intelligi de-
35 bet omnibus agnatis à latere,non tamen de aſcendentibus, ideo
* non præfertur auo etiam materno,ſecundum*communem,de qua
Sign.Homod *conſ.*14.*Super infraſcriptis.n.*3.&idem tenet Anch.
*conſ.*349.*De iure communi,n* 4.†Et propterea tutela ſuſcepta per
36 auiam paternam exiſtente auo materno, & auia materna,non fa-
cta mentione de illis,eſt nulla,ideo non potuit adminiſtrare. An-
ch.*conſ.*349.*De iure communi,n.*4.*& vſque in fi.*†Datius tutor eſt
37 vltimus in ordine, quia donec extant teſtamentarij,vel iuſsi, vel
permiſsi,vt legitimi, non deuenitur ad datiuum, vt ſupra proxime
in prin.& clare probat Alex.*conſ.*161.*Super primo,in pr li.*5. vbi
38 apoſtil.*in ver.datiuus.*dat concord.†Intellige,ſeu reſtringe, vt ſu-
pra,*n.*4.*v.declara.*vbi fallit, quando mater tutrix vult tranſire ad
39 ſecunda vota,& petit datiuum,ſupra *n.*4. †Si vero deuentum eſt
ad datiuum, nunquam tutela reuertitur ad legitimos, neque ad
40 teſtamentarios.Oldr.*conſ.*224.*n.*42.*ver.præterea quādo.*† Reſtrin-
ge, quia ſi deuentum eſt ad datiuum matre exiſtente, & ea mor-
tua, vel tranſeunte ad ſecunda vota, & auus maternus vult
tutelam,præfertur datiuo, quia etiamſi voluiſſet matre exiſtente
non potuiſſet habere tutelam, ea autem ceſsante,ad auum ma-
ternum defertur.Bal.*conſ.*.*Natalis Abrami.lib.*2.†Reſtringe;quā- 41
do mater eſt minor,ſed in tali ætate, quod erit habilis ad tutelam
filiæ,antequā exeat de tutela;quia non eſt locus legitimo, ſed da-
tiuo,quia donec mater poteſt eſſe tutrix, excludit omnes legiti-
mos,& eſt locus datiuo.Bald.*in l.fi.C.de bon.quæ liber.* vbi dicit ita
de facto reſpondiſſe,quem citat,& ſequitur Caſtil.*con.*22.*circa fi.
v.unde ad propoſitū.*vbi,quod bene faciat iudex ſi dabit proximio-
rē agnatum,qui eſt legitimus.†Tenetur autē iudex dare datiuum 42
pupillo petitū a matre volente tranſire ad ſecunda vota,quādo eſt
idoneus, alias autem non tenetur iudex dare petitum, ſed dabit
alium.Bal.*conſ.*489.*circa fi.li.*4.Curt.Sē.*conſ.*46.*per tot.*vbi,quod
debet dari petitus à matre per inquiſitionem, & non tenetur ſe-
qui voluntatem matris,etiamſi petat auum maternum. †Reſtrin- 43
ge,quia ſi mater non ſuſcepit tutelā,& tranſiuit ad ſecunda vota
vel ſi ſuſcepit,& non petito alio tutore tranſiuit ad ſecunda vota,
non eſt locus datiuo,ſed legitimo.Ang.de Peruſ.*conſ.*37. *Quidam* 44
*puer in prin.*qui dicit hanc veram opinionem.†Declara,vt per So-
cin.*in con.*20.*Viſis actis.n.*8.*& ſeq.v.vnde nunc inſurgit*& maxime
*n*10.*v.nec obſtat.lib.*1.vbi diſtinguit tres caſus,vt locus ſit legiti-
mo,ſi mater nunquam ſuſcepit tutelam, & dixit nolle ſuſcipere,
itē ſi tranſiuit ad ſecunda vota non petito alio datiuo,eſt locus, ſi
ipſa petat,antequam tranſeat,vel ſi daretur ad impedimentum ma-
tris non perpetuum.†Dari poteſt datiuus matre exiſtente viua ad 45
eius inſtantiam,ſi vult tranſire ad ſecunda vota,& iſto caſu præ-
fertur datiuus legitimo. Bald.*conſ.*81.*Caſus.ſuper quo.& conſ.*82.
*Statuto prædicti.lib.*2.†Contrariū,quod iudex non tenetur ſequi- 46
conſilium matris.Curt.Sen. *conſ.*46.*in* 2.*dub.n.*2.*&* 6. *per totum
conſ.*ſed quod debet fieri inquiſitio,& concludit auum maternum
datum petēte matre ſine inquiſitione,tāquā inſpectū nō exclude-
re legitimos,maxime ſtāte ſtatuto.†Itemdari poteſt datiuus matre 47
etiam non tranſeunte ad ſecunda vota,etiamſi extent auus mater-
nus,& alij legitimi ſed tamen ceſſante matre, vel tranſeunte ad
ſecunda vota, præfertur auus maternus datiuo dato loco matris.
Bald.*conſ.*423.2.*l.*2.† Item poteſt dari auia materna tanquam dati- 38
ua pendente matre volente tranſire ad ſecunda vota etiāſi adſit
teſtamentarius tutor datus vna cū matre, quia ex quo ipſe teſta-
mētarius non erat ſolus,& mater dimittit tutelam,valet datio facta
de auia materna petente matre.Bal.*conſ.*460.*Quidam in teſtamen-
to,lib.* 3.†Declara,quia ſi concurrunt datiuus petitus à matre quæ 49
vult dari contutorem teſtamentario, cum quo ſimul ipſa erat tu-
trix ex quo mater tranſit ad ſecunda vota,& tutor teſtamentarius
recuſat contutorē petitum,ſtatur arbitrio iudicis;quia ſi teſtamē-
tarius non eſt ſufficiens, vel teſtator de eo non eſt confiſus ſolo,
dandus eſt alius petitus,alias non.Bald.*conſ.*489.*Punctus quæſtio-
nis,per tot.li.*4.† Datiuus igitur datus curator,vel tutor,non voca-
to legitimo,non valet;quia ei non eſt locus,donec ſupereſt legiti- 50
mus.Alex.*conſ.*161 *in prin.ver.nec obſtat,li.*5.vbi.quod alias datio
datiui tutoris eſt nulla.† Reſtringe, niſi legitimus,ad quem ſpe- 51
ctabat cura fuiſſet præſens,& fideiuſsiſſet pro datiuo, quia cen-
ſetur conſenſiſſe, & ſufficit,quod ipſe primus conſentiat. Caſtr.
*conſ.*106.*Incipiendo à ſecundo,n.*4.*lib.*2.† Reſtringe,quando legiti- 52
mi eſſent moroſi;quia poteſt dari datiuus.Caſtr.*conſ.*106.*n.*4.*li.*2.
† Declara;quia non ſufficit,quod legitimi ſint moroſi,& negligen- 53
tes,niſi hoc fuerit in datione datiui narratū. Alex *conſ.*161.*n.*3.*v.
& in datione,l.*5.vbi,quod debet ſcire iudex,ſquod extent legiti-
mi,& moroſi,& negligētes.† Imo quod debeat mater,quæ eſt le- 54
gitima,ſi eſt negligens;vocari in datione tutoris datiui,vt ſit vali-
da datio,tenet ex mente Bart.ibem Alex.*d.conſ.*161.*Super primo
n.*4.& tandem concludit,quod aut datur alius ex inquiſitione ob
negligentiam legitimi, & legitimus debet citari,aut ſine inquiſi-
tione,& ſufficit,quod iudici fuerit narratum,& ſciuerit extare le-
gitimum,& forte negligentem.†Plus dicit Alex.*d.con.*171.*n.*5.*&* 55
*ſeq fortius.*quod licet non debeat citari legitimus, quando datur
alius ſine inquiſitione, tamen talis datio non præiudicat legitimo
ignorāti,quin poſsit petere amoueri talem datiuum datum eo nō
ſciente,etiamſi fuerit in mora. Alex.*d.conſ.*161.*n.*5.*& ſeq per totū.*
vbi eſt caſu conſilij.*lib.*5. † Extende, præmiſſa omnia procedere, 56
quod datiuus datus ignoranti legitimo debet amoueri,ſi legitimus
petat,etiamſi ipſe legitimus eſſet extra iuriſdictionem iudicis, qui
dedit datiuum in loco,vbi non erat aliquis ex legitimis, & ſi ipſe
legitimus,qui comparet,& petit amoueri datiuum, fuit negligens
& moroſus vltra biennium, Alex. *d. con.*161.*n.*6. *& v.nec obſtat.
lib.*5.† Reſtringe forte in matre;quia negligens in petendo vide- 57
tur recuſare;quia eſt voluntaria,& quatenus petat ſecus in legiti-
mo,quia inuitus compelli poteſt ſi non habet legitimam excuſa-
tionem Alex.*d.conſ.*161.*n.*9.*v.quinimo, lib.*5.Vide, *Tutores legiti-* 58
*mi qui præferantur,vel non.Conc.*425.

Tute

Tutelam intra quantum tempus petere debeant obligati & quando currat tempus, vel non.

CONCLVS. 412.

1 MAter, & alij obligati petere tutorem pupillo, tenentur il-
lum petere intra annum. Bald. *conſ.* 140. *Viſo teſtamento Hē-
rici circa fi. v. tunc igitur apparet. vſque in fi. li.* 1. vbi, quod ita de
conſuetudine ſeruatur, quicquid dixerit Bart. quod petitio debeat
fieri, cum primum potuerit, quia practica eſt in contrarium, & hāc
* communem* opinionem dicit Bald. *conſ.* 71. *Angelus Maffoli li.* 4.
vbi, quod non priuatur mater ſi non petiit ante lapſum anni, dum-
modo intra annum petierit. Bal. *conſ.* 288. *Quidam deceſſit. libro* 2.
* vbi, quod circa med. dicit, quod eſt communis* opinio, & quod ita
* communiter* practicatur, & Bald. *conſ.* 295. *Pater familias, num.* 4.
v. venio tertium. vſque in fi. vbi multa hinc inde, *li.* [illegible] ſed hanc par-
tem tuetur. & *con.* 142. *Quaeritur, an frater. in ff. li.* 3. vbi dicit hanc
veram remotis fabulis. Bart. & quod non priuatur mater intra an-
num, vel intra tres menſes, ſi praemoritur filius non petito tutore,
2 Bald. *conſ.* 392. *Super primo num.* 2. *v. Super tertio, lib.* 4. † Extende,
in tantum, quod ſi filius moriatur intra annum non poſſit impu-
tari aliquid matri, neq; ſubſtitutus, quod non petierint, quia omni-
bus datur annus, & donec durat tempus, nō incurritur poena. Bal.
* *conſ.* 375. *Punctus talis eſt. lib.* 3. vbi, quod ita communiter* practi-
catur, & quod procedit indiſtincte annus in omnibus obligatis.
3 † Contrarium, quod imo mater teneatur petere tutorem filio cum
primu potuit, & ante annum, faciūt multa iura, & rationes allega-
tae per Bald. *conſ.* 289. *Factum tale eſt, quidam. in pr. li.* 1. vbi recitat
opiniones, & tandem diſtinguit *lib.* 1. & hanc partem tuetur An-
4 ch. *conſ.* 250. *Omnia iura. per tot.* † Declara, quia bene mater priua-
tur haereditate filij decedentis, ſi poſt lapſum anni non petiit tuto-
5 rem. Bal. *conſ.* 65. *Proponitur, quod potius lib.* 1. *in pr.* † Declara, Abb.
conſ. 90. *Duo ad deciſionem, col.* 2. *v. & ſi dicatur. li.* 2. *per tot.* quia
licet ſint opiniones; quod debeat ſtatim, videlicet cum primū peti
tutor, & dicitur confeſtim intra 30. dies, alias mater priuatur, &
alij tamen ſecundum veriorem intelligitur, ſi perſeuerauit in ne-
gligentia per annum, vnde ſi intra annum moritur, nō intra priua-
6 tio, & minus in ſubſtituto quam in matre. † Declara, quia ſi mater
nullo modo petiit tutorem filio & impubes moriatur filius nul-
lo dato vel petito tutore, & intra annum mater excluditur. Bald.
d. conſ. 289. *vltra med. v. dico ergo. lib.* 1. & idem. Bald. *conſ.* 128. *Cū
7 quidam. n.* 6. *v. ad articulum lib.* 3. † Contrarium tenet Bald. *conſ.* 71.
* *Angelus Maffoli. lib.* 2. vbi dicit communem* opinionem, quod
mater habeat annū; & ante lapſum anni non priuatur, & *cōſ.* 288.
li. 2. vbi dicit hoc eſſe de iure nouiſſimo, & quod iſta eſt commu-
* nis * opinio, & ita communiter practicatur, & idem dicit *conſ.*
8 375. *Punctus talis eſt, lib.* 3. † Extende declarationem, vt procedat,
quod mater priuetur haereditate filij etiamſi intra annum moram
purgauerit, quando ex mora praecedenti enorme damnum eſſet
factum pupillo. Bald. *conſ.* 289. *vltra med. ver. ſi vero mater, lib* 1.
9 † Et idem, ſi neceſſitas prius petendi inſtaret; quia forte creditto-
res vrgerent, nam tunc mater debet petere etiam forte ante an-
10 num. Bald. *conſ.* 288. *ante med. ver. cum igitur iſta, lib.* 2. † Reſtringe
quia mater ex tranſitu ad ſecunda vota, non priuatur haeredi-
tate filiae impuberis decedentis, quando non ſuperſunt alij filij.
Bald. *conſ. quidam nomine, in fi. lib.* 2. Vide, *Nuptiarum ſecundarum
poenae habent locum in viro, ſicut in mulier, & quae ſint. Concl.* 163.
11 † Reſtringe, quia etiam non petierit ſtatim, quod potuit, ſi ta-
men intra annum moram purgauit ſine notabili damno pupilli,
admittitur, nec excludatur ab haereditate pupilli, dummodo mora
ſit purgata intra annum, & pupillo viuente. Bald. *d. conſ.* 289. *poſt.
12 med. ver. ſi vero mater. lib.* 1. † Reſtringe; quia ſi filio dati ſunt tuto-
res in teſtamento, vel ſi alius ſuſcepit tutelam, excuſatur mater, &
alij obligati, quia habenti tutorem non eſt petendus alius. Bald.
13 *conſ.* 4. *Factum ſic ſe habet, lib.* 2. † Amplia, vt quod dicitur de ma-
tre, procedat in alijs proximioribus agnatis, quia ipſi pariter tenen-
tur petere tutorem, alias excluduntur a ſucceſſione pupilli, &
14 excuſantur, ſicut mater, Bald. *d. conſ.* 4. *lib.* 2. † Et de auia; quod non
excluduntur, ſi non petit tutorem pupillo, qui deceſſit intra mo-
dicum tempus, Bald. *conſ.* 398. *Praemittendum eſt, n.* 2. *ver. tertio no-
ta, lib.* 4. vbi in fin. quod excluditur, ſi ſint negligens per annum.
15 † Reſtringe, vt iſta ampliatio procedat, quando non adeſt mater;
ſecus ſi mater extat, quia tunc patruus non petens tutorem non
priuatur ſucceſſione nepotis, ex quo à principio non tenebatur
petere. Bald. *conſ. Proponitur, quod potius, lib.* 2. vbi in omnem ca-
ſum dicit, quod licet patruus excluderetur, non tamen excludun-
16 tur filij eius, ſi proximiores ſint. † Amplia, quia nedum priuatur
mater haereditate filij nati, ſi non petiit tutorem intra annum,
ſed etiam priuatur, ſi praegnans ventri non petit curatorem, *li.* 2.
§. quod ſi contutores, ff. ad Trebel. † Reſtringe, vt non procedat am- 17
pliatio, ſi mater intra quatuor mēſes ventri petiit curatorem, Bart.
in authent. presbyteros. C. de epiſcop. & cleric. † Reſtringe, niſi mater 18
nato poſthumo intra annum petiiſſet, & obtinuiſſet dari tuto-
rem filio poſtea nato, quia de iure nouiſſimo excuſatur. Bald. *d.
conſ.* 288. *Quidam deceſſit, per tot.* maxime *in fi. lib.* 1. † Reſtring 19
niſi mater ex infirmitate, vel propter peſtem fuiſſet impedita.
Bald, *d. conſ.* 288. *circa med. ver. res ſtat ergo, lib.* 2. † Amplia; quia pri- 20
uatur mater ſucceſſione, etiamſi petierit tutelam, ſed non legitime
videlicet coram iudice in competenti, quia ſi lapſus eſt annus, pri-
uatur ſucceſſione filij impuberis, ſecus ſi decedat intra annum. Bal.
conſ. 83. *Praemittendum eſt, n.* 5. *ver. ſolutio, vſque in fi. l. b.* 5. † Amplia 21
quia priuantur obligati petere tutorem, nedum ſi non petant in-
tra annum, ſed etiam ſi petierint, ſed poſtea non fecerunt, quod
decerneretur petito debita adminiſtratio, & ipſe illam ſuſcipiat
intra annum. Bald. *conſ.* 474. *Proponitur in facto, lib.* 5. Bart. & alij
in l. fi. §. perſonis C. de admin. tutor. † Extende ampliationem ex 22
identitate rationis, vt procedat etiam in tutore teſtamentario; quia
tenetur auus procurare, quod intra annum adminiſtrationem ſuſ-
cipiat, alias ſi hoc non facit, priuatur ſucceſſione, quae defertur ſe-
quentibus proximioribus, Bald. *conſ.* 474. *li.* 5. *per tot.* † Contrarium 23
tenet Bar. *in d. l. fi. §. perſonis. C. de adminiſt. tut.* vbi, quod non repe-
ritur iure cautum, quod poena hoc caſu locum habeat. † Limita, 24
quia quod dicitur, matrem teneri petere intra annum tutorem,
non procedit, quando adeſt ſubſtitutus pupillo impuberi, quia non
tenetur petere, donec ſubſtitutus non petierit intra primum an-
num, quia tunc mater habebit alium annum ad petendum tuto-
rem, antequam excludatur, Bald. *conſ.* 295. *Pater familias. n.* 4. *ver.
venio ad tertium, lib.* 3. vbi, quod *l. ſi ſciant. C. de legit. hered.* habet lo-
cum in omnibus, & in matre, vt habeat annum. Bar. *d. q.* 18. *in ver.
ſoluto, col.* 3. *ver. iis praemiſſis.* † Contrarium tenet Anch. *conſ.* 250. 25
Omnia iura, n. 3. *v. praeterea ſi habet pupillus.* † Limita, quia mater 26
nubens intra annum non reddita ratione tutelę, & non petito alio
tutore, priuatur ſucceſſione: ſi vero non erat tutrix, & nubat intra
annum, adhuc priuatur non petito tutore, antequam contrahat
nuptias. Bald. *conſ.* 366. *per totum, lib.* 4. † Declara, quia tranſitus ad 27
ſecunda vota, non priuat, ſed non petitio tutori ante tranſitum,
ideo non priuat ex tranſitu, ita Io. de Anan. *conſ.* 101. *in fi. lib.* 1. vbi
Bolog. dicit* communem *in fi. in apoſtilla.* † Declara, quia quod*
dicitur matrem teneri petere tutorem filio, antequam tranſeat ad 28
ſecunda vota procedit in tantum, quod, etiamſi nondum fuerit
traducta ad domum ſecundi viri, & velit petere tutorem, vel red-
dere rationem adminiſtrationis tutelae, adhuc tamen priuatur ſuc-
ceſſione, Bal. *conſ.* 366. *Pactum ſuper quo conſilium per tot. lib.* 4. vbi
dicit non bene clarum, quando mater non erat tutrix, quia licet
nubat intra annum non petito tutore, non priuatur; tamen ipſe
tenet contrarium. † Limita, quia annus petendi tutorem non cur- 29
rit ſubſtituto ignoranti ſubſtitutionem, vel mortem teſtatoris. Bal.
conſ. 194. *Petrus Lombardi per tot. lib.* 3. † Limita, quia annus non 30
currit matri, & alijs obligatis, ſi fuerunt impediti legitimo impedi-
mēto, prout ſimile videmus in appellāte qui tenetur intra annum
proſequi & in coacto promoueri intra annū, & ſimilibus, Bal. *conſ.*
295. *Paterfamilias, prope fi. v. ſed alij dicunt lib.* 3. † Limita in pa- 31
truo; quia donec mater ſit in mora, ſibi non imputatur annus. Bal.
conſ. 65. *Proponitur, quod, lib.* 2. Vide Concl. prox. ſeq. Vide plenius
Mater quando priuetur ſucceſſione filij ob non petitum tutorem. 113.

Tutelam qui petere tenetur pupillo.

CONCL. 413.

DE iure antiquo Digeſtorū ſoli liberti, & ſola mater tenebā- 1
tur petere pupillo tutorē, & nullus alius ob nō petitū tutorē
priuabatur ſucceſſione pupilli, niſi ſola mater, & auia, *l.* 2. *ff. qui pet.
tut.* de iure vero Codicis ſancitum eſt, quod omnes qui expectant
ſucceſſionem pupilli, & ſubſtituti priuentur, ſi intra annū non pe-
tierint tutorē pupillo; vt *l. ſciant. C. de legit. hered.* ita Bart. *in q.* 18.
Pupillus. in v. ſolutio, col. 2. *v. ſecundo videndum,* vbi, quod ſola mater
& auia priuabātur; quia in eis duae rationes cōcurrebant, videl. ma-
terna pietas, & neceſſitas petēdi propter ſucceſſionē, & in aliis de
nouo iure vna ſola ratio concurrit, videl. neceſſitas; igitur *d. l. ſciāt.
C. de legit. hered.* tāquam corrigens ius antiquum debet ſtricte in-
telligi. † Mater igitur, & auia tenentur petere tutorem pupillo, vi- 2
delicet cōfeſtim, cū primum poſſunt, ita quod non labatur annus,
l. 2. *§. confeſtim. ff. ad Trebellian.* alij tenentur petere intra annum
videlicet ſuccedentes ab inteſtato, & ſubſtituti pupillariter, alias
priuantur ſucceſſione, & non eſt mirum, quod mater auia plus
grauetur, quia in eis vltra ſucceſſionem concurrit, vt ſupra, pie-
tas

Digitized by Google

3 tas materna.Bar.d.q.18.ſolutio.col.2.circa fi.v.veritas eſt. † Mater
igitur tenetur petere tutorem pupillis, & filiis ſuis,alias priuatur
hæreditate illorum,ſi non petat intra annũ.d.l.ſciant,C.de leg.he-
red quod procedit tam reſpectu hæreditatis,quã legitimæ,& cu-
iuslibet debitæ portionis.Bal.in conſ.140 Viſo teſtamento.circa fi.
v.igitur mater non petendo lib.1.& con.189.Factum tale eſt quidã
lib.1.plene Petr.de Anch.conſ.104.Pro declaratione.vbi diſputat,
an eoipſo,quod nõ petit,videatur renunciaſſe,ita vt proximiori,
incumberet,nõ mulieri,& dicit,quod nõ,& quod mater priuetur
ſi non petiit intra annum,Bal conſ. 374.Quia Cola.n.2.v.quãtum
☞ vero.li.2.Ang.con.108 Iſta quæſtio.in fi. Vide ſup. Tutelam i. tra
quantum tempus petere debeant obligati,& quãdo currat tẽpus, vel
4 non Conc.412.†Intellige,quod debeat petere tutorẽ,ita quod cõ-
firmetur à iudice,iuret,recipiat adminiſtrationem, & conficiat in-
uentarium.Pet.de Anch. d.con.104.in pr.ſi vero male adminiſtret,
non imputatur matri.Ful.conſ.52.Quidam Antonius. n. 5. v.in op-
5 poſitum.†Extende,vt procedat,etiamſi filio ſit facta per patrẽ ſub-
ſtitutio in re certa,vel quantitate;quia cum non ſit pupillaris,neq;
vniuerſalis ſubſtitutio;mater tenetur petere tutorem,alias priuatur
omni ſucceſſione,ſi non petat intra annum.Bald.conſ.140.Viſo te-
6 ſtamento Henrici v.contrarium.lib.1. † Extende;quia non priuatur
mater,quæ non petiit tutorem filiis intra annũ, etiamſi filij dece-
dant penes matrem.Bald.d.conſ.374.circa fi.v.ſimiliter matri.li.2.
7 †Amplia in tantum, vt etiam ante annũ teneatur petere tutelam
filio,antequam tranſeat ad ſecunda vota, alias priuatur ſucceſſio-
ne filij.Bald.conſ.37.Quoniam re melius.n.6. v. præterea. intra an-
☞ num.lib.2.& conſ.57.Factum tale eſt.in princip.lib.4.Vide. Mater
quãdo priuetur ſucceſſione filij,vel non,ob tranſitum ad ſecunda vo-
8 ta.Conc.112.† Extende etiam in matre naturali,quia ſi non petiit
tutorem,& tranſiuit ad ſecunda vota, non ſuccedit filio naturali.
9 Fulg.conſ.82.n.3.†Extende,vt nec poſſit conſequi legata ſibi fa-
cta à marito, nec fructus extantes in hæreditate tempore mortis
mariti,quia omnia ſpectant ad hæredes.Bald.conſ.28.Super primo.
10 in fi.ver.ſuper quarto.lib.2.†Reſtringe ampliationem,vt non pro-
cedat,quamdiu filius fuit in poteſtate patris,ideo ſi pater reputatus
pro mortuo,viuat licet filius adiuerit hæreditatem patris,& mater
tranſiuerit ad ſecunda vota non petito tutore, & maritis compa-
reat viuus, poſtea moriatur vxor, ex primo tranſitu ad ſecunda
vota non priuabitur ſucceſſione filij.Bal. conſ.488. Sequens quæ-
11 ſtio.n.3.v.quæritur.lib.1. † Reſtringe,quia licet mater non petie-
rit tutorem intra annum,ſufficit tamen, ſi auus maternus ſuſcepit
tutelam,& adminiſtrauit intra Annum.Bald,385.Factum tale eſt,
12 lib.2.†Idem, ſi alius tutor legitimus vel datiuus fuit pupillo con-
firmatus à iudice,quia mater excuſatur, ſi non petiit. Pet. de An-
13 ch.d.conſ.103.n.3.v.præterea aduertendum.† Amplia, quia nedum
mater priuatur hæreditate filij, ſi tranſeat ad ſecunda vota non
petito tutore intra annum,ſed etiam ſi petierit,ſed tamen non ad-
miniſtrauerit,& idem,ſi,antequam tranſeat ad ſecunda vota ,non
reddit rationem tutelæ adminiſtratæ.Bald.d.conſ. 37.in fi.v.præte-
rea intra annum,lib.2.Petr.de Anch.d.conſ.104. in pr.qui loqui-
tur, quando tranſiuit ad ſecunda vota non petito tutore intra an-
num.& Bald.d.conſ.57.in pr.lib.4,vbi , qualis ratio reddenda ſit à
14 matre. † Reſtringe,quia procedit ampliatio ,quod mater priuetur
hæreditate filij, quando tutores ab ea petiti non receperunt admi-
niſtrationẽ,ſecus ſi ſunt tutores dati in teſtamento patris,quia ex-
cuſatur, licet non petierit eos cõpelli adminiſtrare,Bal. conſ.403.
15 Videatur prima facie. lib. 4. † Reſtringe, quia non tenetur mater
ſuſcipere tutelam intra annum,neq;adminiſtrare,quando filio alij
tutores à patre erant relicti, ideo licet mater tranſeat ad ſecunda
vota,non reddita adminiſtratione,quia non adminiſtrauit, eo ca-
ſu non priuatur,ſecus ſi tutores eſſent ab ea petiti,quia teneretur
compellere eos adminiſtrare, & pro adminiſtratis teneretur
etiam ipſa prius reddere rationem. Bald. conſ. 403. per tot. lib. 3.
16 † Amplia, quia nedum mater tenetur petere tutorem filio intra
annum,ſed etiam prægnans tenetur ventri petere curatorem intra
quatuor menſes,alias priuatur hæreditate, l. 2.§.quod ſi prægnans.
ff.ad Tertull.quem text.Bald.con.288.per tot.intelligit non proce-
dere, quando intra annum filio poſtea nato tutor fuit petitus,
17 lib.2. † Amplia in ſubſtituto pupillariter, quia ſi non petit tuto-
rem pupillo intra annum, perdit beneficium ſubſtitutionis Bald.
d.conſ.140.in prin.quod intelligit, quando ſubſtitutio eſt vniuer-
ſalis,ſecus ſi in re certa,lib.1.& quod ſi pupillus decedat intra an-
num,ſubſtitutus non excludatur ,licet non petierit tutorem,Bald.
conſ.375.Punctus talis eſt,lib.3.& idem tenet conſ. 128.Cum qui-
18 dam.n.6.ver.ad articulum,lib.3.†Extende, quia auũculus ſubſti-
tutus pupillariter pupillo,& datus tutor,ſi non adminiſtrat, non
priuatur ſubſtitutione pupillari, ſed bene priuatur, ex quo non

petiit alium tutorem pupillo.Rom.conſ.207.Si volumus.in princ p.
†Extende,quia ſubſtitutus per fideicommiſſum, licet non priue- 19
tur propter tutelam non adminiſtratam,bene priuatur, ſi teſtatori
non obtemperauit,vel ſi alium tutorem pupillo non petiit.Rom.
d.conſ.207.n.2.& ſeq.per tot.†Extende,quia ſubſtitutus pupillari- 20
ter priuatur ſubſtitutione,quando pater dedit pupillo plures tuto-
res; & aliqui mortui ſunt;& ſuperueniens nõ adminiſtrauit,quia
imputatur ſubſtituto,Bald,d.cõ.363.circa pr.v.ſed quia plures.l.2.
†Extende,quia ſubſtitutus pupillo per fideicommiſſum ſi non pe- 21
tiit tutorem intra annum etiam ſtante auia priuatur ſucceſſione,
quæ defertur auiæ, etiamſi auia non petierit tutorem intra eun-
dem annum.Ang conſ.118.Quia pro nepote.n.ſed videamus.vſque
in fi.†Contrarium,vt nõ procedat,quando extaret auia, quia do- 22
nec ipſa repudiet tutelam ſibi à iure delatam,non poſſunt ſubſtitui
petere tutorem,ideo non perdunt ius ſubſtitutionis. Bal.conſ.407.
Lucas Franciſchini.n.2.v. ſuper ſecundo.lib.3.†Reſtringe, ſi extat 23
mater,quia cum præcedat in tutela, non poteſt imputari ſubſtitu-
tis,donec mater repudiet tutelam. Bald. conſ 278.Viſo teſtamento:
in fi lib.4.Socin.con.20.Viſis actis,quaſi per tot.lib.1.maxime n 4.
& ſeq. † Contrarium, quod imo ſubſtitutus debeat petere tuto- 24
rem intra annum,etiam extante matre pupilli, cui ſubſtitutus eſt
pupillariter,tenet Bald.conſ.375.Punctus talis eſt,per tot. lib. 3. &
plenius conſ.295.Pater familias.n.4.vſque in fi.v. venio ad tertiũ,
li.3.vbi quod ſi ſoror pupilli ſubſtituta non petit tutorẽ intra an-
num,excluditur,& mater ſuccedit,ſi poſt annum ſubſtituti mater
nõ fuit in ſimili mora alterius anni,& idem tenet Bal.extante ma-
tre,& auia;quod nihilominus priuetur pupillari, ſi non petiit tuto-
rem. Bal.conſ,473.Subſtituto.lib.4.vbi , quod mater non excuſatur
quoad legitimam,quia etiam ipſa priuatur,plene Bart. q.18.Pupil-
lus.vbi in prin.quod ſubſtitutus,non priuetur ſtante matre,in ver.
econtra.quod imo priuetur non ſolum ſubſtitutus,ſed vterq; tan-
dẽ in v.ſolutio,dicit,quod priuetur,non obſtante matre, quæ com-
pellitur,niſi velit,& contraria tollit.†Declara, vt pleniſſime Bar.d. 25
q.18.Pupillus.vbi primo arguit,quod non excludatur ſubſtitutus
ſtante matre,poſtea tenet contrarium in v.econtra.vbi etiam tenet,
quod priuentur tam ſubſtitutus, quam mater negligentes, quia
vnus per aliũ non excuſatur, poſtea in v.ſolutio. diſtinguit plures
caſus,primus eſt, quando pupillo datus eſſet tutor teſtamentarius;
tunc ſubſtitutus non excluditur,licet tutorem non petierit. †Intel- 26
lige tamen,dummodo tutor ſit talis,qui poſſit compelli, licet non
adminiſtret, ſecus ſi non poſſit compelli, quia ſubſtitutus priua-
tur,apoſt.ad Bar.d.q.18.In ſolutione. in v.nõ obſtat ſecũda ratio. † 27
Secundus caſus,quando pupillus nõ habet tutorem teſtamentariũ,
licet mater exiſtat,& tunc diſtinguitur, quia quoad ſubſtitutionẽ
fideicommiſſariam non excluditur, quia bona ſunt teſtatoris, ſed
quoad pupillarem bene excluditur, ſi ceſſauit intra annum petere
tutorem pupillo,niſi excuſetur aliqua iuſta cauſa, puta quia igno-
rauit ſe ſubſtitutum,vel quia ſubſtitutus ſit abſens, vel minor, &
ſimilia,ſed exiſtentia matris non excuſat quia non eſt tutrix, niſi
velit,& non poteſt compelli, & quia ſubſtitutus eſt in mora,do-
nec mater tacet,ſed poteſt & debet interpellare matrem ,vt aſſu-
mat tutelam,vel renunciet;vt alium petere poſſit;vt ibi apoſtil. in
v.quin petere.†Declara tamen,quia bene mater priuatur ſucceſſio- 28
ne filij,ſi fuit negligens vna cũ ſubſtituto, quia ſubſtituto priuato
non defertur matri in eadem negligentia exiſtenti.Ang. con.128.
circa fi.& ita arguit Bart.d.l.18.v econtra poſt med.†Declara,quia 29
ſubſtituto currit annus, ſi ſciuit ſe ſubſtitutum,ſecus, ſi ignorauit.
Bal con.294.Petrus Lombardi.lib.3. vbi quod in filia ſubſtituta fi-
lio maſculo per patrẽ præſumitur ignorantia,licet con.295.contra-
riũ teneat,quod præſumatur ſcientia,li.3. Vide, Hæres præſumitur ☞
ignorare teſtamentum defuncti, & quando ſecus.Conc.73. † Si ve- 30
ro pater ſubſtituit matrẽ ſuam,quæ eſt auia,& vxorẽ,quæ eſt ma-
ter pupillo,ſi mater eſt minor,& tranſeat intra annũ ad ſecũda vo-
ta, auia vero teneat pupillũ penes ſe vltra annũ,non ſuſcepta tu-
tela,neq;petito tutore,& moriatur pupillus, ſuccedit mater exclu-
ſa auia.Io.de Anan.con.101.vbi Bolog.in apoſtil. † Reſtringe, vt 31
nõ procedat,quando pater dediſſet vnũ tutorẽ qui viueret, quia
licet nõ adminiſtraſſet, tamen nõ priuatur ſubſtitutus pupillariter
Bal.con.363.Factum tale.in pr.li.2.†Declara,quia priuatur ſubſti- 31
tutus;etiamſi pater dediſſet matrem pupilli tutrices, quæ eſſet mi-
nor,& tranſiuit ad ſecunda vota non petito tutore, quia priuatur
ſubſtitutio, vbicunq; eſt locus datiuo,& ipſe ſubſtitutus eſſet le-
gitimus. Socin. plene conſ.20. Viſis actis.n.8.quaſi per tot.li.1.vbi
reſpondet ad contraria, vbi in fin.hoc dicit,dummodo ſciuerit te-
ſtamentum,& minoritatem matris;alias non. † Reſtringe in ſub- 32
ſtitutione vulgari expreſſa, vel fideicommiſſaria, quia non priua-
tur,licet non petierit tutorem, quia imo ſuccedit, ex quo tutore

non

Digitized by Google

non dato pupillus non adiuit, ideo ſubſtitutio vulgaris; vel fidei-
commiſſaria habet locum. Bal. *con. 363. circa med. v ſed quoad vul-
garem li. 2.* vbi declarat, quod ſubſtitutio verificetur hoc caſu; &
dicit, quod potius fideicommiſſaria, quam vulgaris. & quod in vul-
gari expreſſa non habet locũ *d. l ſciant. C. de legit. hered.* Bal. *conſ.
436. Dominus Nicol. li. 2.* & quod ſubſtitutus per fideicommiſſũ
non priuetur, ſi non petat tutorem, quia ſpectat ad matrẽ, & alios
agnatos. Bald. *con. 473. Subſtituto. lib. 4.* & idem videtur velle So-
cin. *con. 20. Viſis actis. n. 3. & 4 v. verum licet. lib. 1.* vbi reddit ra-
tionem, quia ſubſtitutus per fideicommiſſum ſuccedit teſtatori,
34 non autem pupillo. † Reſtringe igitur, quia tutor relictus à teſta-
tore filio ſuo impuberi, & illi ſubſtitutus pupillariter non priuatur
pupillari, licet non acceptauerit tutelam; neq; adminiſtrauerit. Rom.
d. conſ. 207. in pr. allegat *l. amiciſſimos in prin. ff. de excuſat. tutor.*
35 & ibi apoſt. citat Iaſ. *in l. eum qui in pr. n. 5. ff. de iureiur.* † Reſtrin-
ge etiam in ſubſtitutione fideicommiſſaria, & legato facto auun-
culo, quem etiam tutorem deputauit filio, quia licet non ſuſcepe-
rit tutelam, neque adminiſtrauerit, non priuatur fideicommiſſo;
neque legato, quia in dubio cenſetur legaſſe ratione ſanguinis, nõ
tutelæ aſſumendæ, *l. ſi tutor. §. qua tutorib. ff. de excuſ. tutor.* Rom.
d. conſ. 297. n. 2. ver. ſi autem. vbi apoſt. *in ver. præſumatur.* dat con-
36 cord. † Contra reſtrictionem tenet idem Rom. *d. conſ. 207. n. 3.*
vbi dicit contrarium eſſe verum de iure nouiſſimo, & citat plures
37 auctoritates, & plenius *con. 225.* † Declara totam iſtam materiam;
quia ſubſtitutus vulgariter pupillo, & datus tutor ſi non ſuſcepit
tutelã ex decreto iudicis, ſed adminiſtrauit, & moritur pupillus in-
tra annũ; nõ priuatur ſucceſſione, quia ſpeciale eſt in matre, quod
priuetur ſucceſſione, ſi tutelã adminiſtrauit de facto. Abb. *con. 90.
Duo ad deciſionem. in prin. lib. 2.* vbi, quod ſolũ priuãtur ob non pe-
titũ tutorẽ, quando intra annum non petierũt, bene verũ eſt, quod
38 tutor non poteſt excuſari, ſi tacuit per 50. dies. † Et licet aliqui te-
nuerint, quod ſicuti mater confeſtim petere tenetur, videlicet in-
tra 50. dies, alias priuetur, & idẽ ſit in aliis, tamẽ verior eſt opinio in
cõtrariũ quod requiritur negligẽtia per annũ, ita quod ſi intra an-
num moriatur pupillus, non intrat priuatio neque in matre, neque
in ſubſtituto, neq; in aliis ſuccedere debentibus. Abb. *d. con. 90. col.*
39 *2. n. 5. v. & ſi dicatur. lib. 2.* † Amplia in auia materna, quæ etiamſi
extet mater, tenetur coniunctim cum matre petere intra annum;
alias vtraq; excluditur. Petr. de Anch. *con. 104. n. 8. v. deſcendo igi-*
40 *tur.* ſequitur Io. de An. *con. 101. Viſis & ponderatis.* † Contrarium
tenet Bar. *conſ. 18. Viſo teſtamento, n. 3. v. tertio eſt videndum l b. 1.*
quod auia, ſiue paterna, ſiue materna, ſi extat mater; licet poſſint
petere intra annum, vel poſt tutorem, tamen non tenentur petere,
neque priuantur, ſi non petierint, & repetit *con. 215. An teſtamen-
tũ, n. 3. v. tertio eſt videndum, lib. 1.* vbi apoſt. *in v. tertio eſt,* vbi, quod
leges; quæ excludunt à ſucceſſione propter non petitum tutorem;
loquuntur in iis, quorum prima cauſa, & ſpes proxime eſt ſucceſ-
41 ſionis, ſecus in aliis, qui ſuccedunt primis excluſis. † Declara ta-
men Bal. quod auia non teneatur: niſi poſtquam mater tranſiuit ad
ſecunda vota; quia donec poteſt mater petere. quia non ſit priuata
iure petendi tutorem, licet ſit priuata hæreditate, & ſucceſſione
numquam pœna, & negligentia currit auiæ, neq; poſteriori obli-
gato. Bald. *con. 92. Punctus eſt talis. in pr li 4. & con. 422. Factum
tale eſt, in fi, l. & conſ. 260 Punctus quæſtionis, li. 4. & con. 278 Vi-
ſo teſtamento. & conſ. 473 Subſtituto, & con. 498. Opinio Bartoli, li.*
4. Vide, *Tutela non petita per obligatos de quo hæreditas pupilli deuol-*
42 *uatur. vel non. Conc. 414.* † Reſtringe, & declara, quia ſi mater eſt
minor, auia tenet primum locum, vt ipſa teneatur primo petere.
43 Io. de Anan. *conſ. 101. n. 2.* † Idem ſi mater eſſet nupta nõ ſuſcepta
tutela, quia tunc auia obtinet ſine dubio primum locum. Bologn.
44 *in addit ad conſ. Ioan. de Anan. con. 101 in prin.* † Idem, ſi mater eſ-
ſet extra territorium, quia auia tenetur petere ſola tutorem. Io. de
45 Anan. *d. conſ. 101. n. 2.* † Idem, quando auia eſt ſubſtituta pupillo,
quia tenet primum locum Bologn. *in addit. ad d. con. Ioan. de Ana-*
46 *nia 101. in princ.* † Declara, quia ſi pater inſtituit filios hæredes,
quorum vnus eſt pubes, alter impubes, & illis ſubſtituit vxorem,
& auiam paternam, mortuo teſtatore ſi vxor minor nubat intra
annum extra territor[illegible] a educare faciat filios, qui ſi moriun-
tur nõ ſuſcepta vnquã tutela per auiam; ſuccedit mater, non auia;
quia auia tenet primum locum, & fuit negligens per annum, ma-
ter excuſatur, quia minor eſt, Io. de Anan. *d. con. 101. per tot.* vbi
47 caſus. † Auia igitur ita demum priuatur, ſi ipſa eſt negligens in pe-
tendo tutorem, vel ſi tranſit ad ſecunda vota, quando non extat
mater, quia quidquid eſt diſpoſitum in matre, procedit etiam in
auia, *auth. vt matri, & auia.* Bald *conſ. 92. n. 2. v. licet de ſucceſſionis
priuatione. l. 4.* & iſtud eſt ratione pietatis officij, quia appellatione
48 matris venit auia, vt declarat Io. de Anan. *d. con. 101. n. 2.* † Quod
autem auia excludatur à ſucceſſione nepotis ob non petitum tu-
torẽ intra annũ Bald. *con. 398. Præmittendum eſt, in fi. lib. 4.* ſi ve-
ro decedat nepos confeſtim, & intra annum, quod non teneatur,
idem Bald, *conſ. 398. n. 2. v. tertio nota, li. 4.* Angel. *con. 241. Domi-
nus Bernardinus, in fi.* † Amplia in auo materno, & aliis maſculis 49
minoribus quibus defertur legitima tutela; quia licet ipſi non pri-
uent ſi tranſeant ad ſecunda vota nõ petito tutore, vel ſuſcepta le-
gitima tutela, nec etiam priuentur ob non petitum tutorem intra
annũ, tamẽ bene priuantur ſucceſſione, ſi intra annum tutelam eis
legitime delatam à iure non ſuſceperunt, & non adminiſtrarunt
legitime. Bal. *con. 92. Punctus eſt talis, n. 2. v. ſequitur videre, li. 4. &
in fi. v item dicit.* vbi, quod debet petere ſe decerni tutorem, non
alium dari. Ang. vero *cõ. 108. in fi.* dicit, quod debuit petere matrẽ
dari, & quod ſi hoc non fecit ipſe, nec mater, ambo ſunt priuati.
† Contrariũ tenet Ang, de Peruſ. *conſ. 37. Quidam puer,* vbi, quod 50
ſi mater tranſiuit ad ſecũda vota non petito tutore, patruus nõ pri-
uatur ex eo, quod non petiit tutorem, neq; adminiſtrauit, quia cum
ſit legitimus tutor, & ſubeat periculum etiam ſine adminiſtratio-
ne, non priuantur, ſed priuantur ſoli inhabiles, qui non petunt
alium deputari, ſed ratione neglectæ adminiſtrationis dicit ſecus,
ex quo obligati ſunt, ac ſi adminiſtraſſent, quando non propoſue-
runt cauſam excuſationis. † Extende, vt priuentur iſti legitimi tu- 51
tores, etiam ſi non petierint tutorem intra annum, quando ipſi nõ
erant idonei, vel quia ſuſpecti, vel haberent litem cum pupillo, vel
quia haberent legitimam excuſationem, nam eo caſu obligantur
intra annum petere alium, Bald. *d. con. 92. n. 2. v. iſte ergo Bartolu-
tius, li. 4.* † Extende, quia pariter priuatus legitimus tutor, licet in- 52
tra annum ſuſceperit tutelam, & adminiſtrauerit, quando id non
fecit cum decreto iudicis, quia paria ſunt, non adminiſtrare, & de
facto adminiſtrare. Bald. *d. con. 92. n, 2. in contrarium. lib. 4.* † Am- 53
plia, quia mater tranſiens ad ſecundas nuptias ſuſcepta tutela, &
alio tutore non petito perdit tutelam, & educationem filij, quæ
defertur agnato proximiori, non autem ſocero patri ſponſi, cui ma-
ter promiſerat filiam. Caſt. *con. 127. Ex capite. lib. 1.* vbi, quod non
reperitur iure cautum. † Amplia in auia, vt teneatur omnino pe- 54
tere tutorem, etiam ſi ſint dati ſubſtituti pupillo, quia licet ipſa nõ
poſſit ſperare ſucceſſionem, tamẽ tenetur petere tutorem, & ideo
ſubſtituti qui non petierunt tutorem, excuſantur, donec auia re-
pudiauerit. Bald. *con. 408. in fi. lib. 3.* † Amplia, quia mater priuatur 55
ſucceſſione filij, ſi non petiit tutorem, etiam ſi filius haberet tu-
torem inhabilem, videl. minorem 25. qui prohibetur; quia perin-
de eſt, ac ſi non haberet, & ideo non excuſatur, cum ſciuerit mi-
norem ætatem, ſecus ſi ignorauit, ſed in dubio præſumitur ſciuiſſe,
quando erant conſanguinei. Fulg. *con. 89. In quæſtione Ioannis. n. 3.
v circa ſecundũ,* vbi, quod non excuſatur ignorantia, vel errore iu-
ris, quia tractat de lucro, & quia non excuſatur mulier, niſi in ca-
ſibus expreſſis in iure. † Amplia; quod dicitur matrem, & auiã ex- 56
cludi, ſi intra annum non petierunt tutorem, procedere, etiam ſi
adſint tutores legitimi ipſius pupilli. Bal. *d. con. 408.* vbi recitat hãc
opin. modernorum eſſe, licet dicat etiam contrarium teneri, *lib. 3.*
tamen hanc partẽ contra antiquos dicit ſeruari in patria ſua. Bald.
conſ. 241. Antiqui, lib. 5. † Limita, quia proximiores qui ſunt ſacer- 57
dotes nõ priuãt ſucceſſione pupilli, licet nõ petierint tutorẽ. Bald.
con. 330. Quædam puella, li. 4. † Limita in matre minore 25. annis. 58
tẽpore mortis mariti, quia ſi minor nõ petiit tutorẽ, nõ excluditur.
Bal. *cõ. 408. Factũ eſt tale per tot. li. 3.* vbi dicit eſſe generale in om-
nib. minorib, & *con. 366. Factũ ſuper quo, in pr. & con. 278 Viſo te-
ſtamento, in pr. li. 4.* † Extẽde, vt procedat, etiam ſi poſtea ſit effe- 59
cta maior, quia ſufficit, quod eſſet minor à principio, quia excuſa-
tio eſt effecta perpetua. Bal, *con. 303. Mater in prædiũ, l. 4.* vbi reſ-
põdet ad cõtraria, & idẽ tenet Fulg. *con. 52. in ſecũdo dubio,* vbi la-
te, Vide, *Reſtitutio in integrũ datur minorib. multis caſib. & quando
ſecus. Con. 284* † Extẽde etiã in ſorore minore 25. ann. quia excu- 60
tur, ne priuetur ſucceſſione fratris, Fulg. *conſ. 82. n. 3. v. ſola igitur.*
† Limita, vt nõ procedat; quãdo hæreditas pupilli ære alieno præ- 61
grauata, quia excuſatur mater, ſi nõ petiit tutorẽ; quia erat vtile pu-
pillo. Pet. de Anch. *con. 104. 5. n. v. [illegible] ergo.* † Declara tamẽ, niſi 62
eſſet pupillus pauper, & vilis perſona, quia non excuſatur mater ſi
ſaltẽ nõ adminiſtrauit ex pietate; quia nõ tenetur debita in inuẽta-
rio ſcribere, & modo; quod agit ad ſucceſſionẽ, allegãt cõtraria. Pet.
de Anch *d. con. 104. n. 5. & ſeq. v. in quæſtione autẽ noſtra.* † Limita, 63
quia mater nõ priuatur hæreditate filij, cui nõ petiit tutorẽ, vel cu-
ratorẽ intra annũ qñ deceſſit pubes fact⁹. Bal. *con. 374. Quia Cola,
l. 2. in pr* Bar. in ſua *q. 18. pupillus. v è contra, v. quarto ſic.* † Extẽde; 64
quia nõ imputatur matri, ſi nõ petiit tutorẽ, quãdo ipſa nõ habet
ius ſuccedendi, *l. 2. §. fi. ff. ad Tertull.* quia tunc imputatur, quando
habet primã cauſam ſuccedendi. Bar. *d. q. 18. pupillus, ver. è contra,*

in

Digitized by Google

65 *in pr.v.ſecunde ſic.*†Contrariũ in matre propter paretnã pietatem
66 Bar.*d.q.18,col.pen.v.non obſtat ratio ſecunda.*†Extēde;quia impu-
tatur matri,quæ nõ petit tutorẽ filius,quãdo decedũt inteſtati,ſed
quã lo teſtati,vt quia habẽt ſubſtitutũ pupillariter, ſecus.Bar.*d.q*
67 18.*v.è contra,circa pr.v.tertio ſic.*†In cõtrariũ arguit. Bart.per pau-
*ſa in d.q.18.v.è contra circa med.v.quod neutri debeatur,*vbi,quod
ſi vterque neglig.t;mater et ſubſtitutus,vterq;priuatur,quia vnus
per alium excuſatur,& *in v.ſolutio,col.3.in p.v.non obſtat prima ra-*
68 *tio.*†Declara,vt plene Bar.*d.q.18.v.ſolut.col pen,v.tertio videndum*
*eſt,eſque in fi.*quia de iure antiquo ſola mater,& auia tenebantur
petere,& excludebãtur, & ipſis excluſis ad alios non extendeba-
tur priuatio,quia ſuccedebant,licet non petierint,de iure nouo,per
*l.ſciant.C.de legit.hered.*ſtatuitur contrarium , quod omnes negli-
gentes,ad quos ſucceſſio poteſt ſpectare,ſeu ſpectat,priuentur,ſed
tamen;quia *d.l ſciant.*eſt correctoria, debent verba priuationis in-
telligi per prius,& poſterius non autem ſimul,& ſemel,ideo ſicuti
prima cauſa ſpectat ad ſubſtitutum pupillariter,& priuatur ſi intra
annum non petit,& mater pariter priuatur,debet intelligi, ſi non
petiit intra alium annũ lapſo anno ſubſtituti,& ſic deinceps in alus.
69 †Declara tamen,quia ſi mater petat tutorẽ datiuum , quem facit
deputare a iudice tanquã idoneũ,qui fecit inuentarium,dicitur im-
plere illẽ,etiã ſi ſtatutũ vocet legitimos tutores,& non datiuos,quia
non habet locum ſtatutũ ſtante matre petente tutorẽ.Bal.*conſ.*81.
*... ſuper quo.*quod eſt Lauretij de Scarminatis,& *con.82. Sta-*
*... prædicto,li.2.*vbi,quod ad petitionẽ matris eſt locus petito tu-
tori,etiã ſi extent legitimi conſanguinei,quib. legitima tutela de-
fertur. Petr.de Anch.*conſ.104 n.3.v.præterea aduertendum , cum*
70 *ſeq.*†Limita,quia licet mater præiudicet ſibi in ſucceſſione filij fi-
cut intra annum non petiit tutorem,non tamen præiudicat aliis fi-
liis ſuis,qui habent ſuccedere de iure defũcto.Bal.*d.conſ.374.cir-*
71 *ca med.v.nec præiudicat,lib.2.*† Limita,quia quandocunque intra
annũ alius tutor eſſet datus,etiã ſi legitimus vel datiuus tũc mater
excuſatur,neque priuatur ſucceſſione filij gl.& Bart.*l.matres.C.ad*
72 *ſenat.conſ.Trebell.*†Contrarium dicit Chriſtoph.Caſtil.*con.6.Sup-*
*ponitur,n.7.& ſeq.*maxime *n.10.*vbi,quod iure antiquo intelligi-
tur Bart.quia tũc legitimi præferebãtur,& erant ipſo iure,& mater
non erat tutrix,niſi ex reſcripto Principis, ideo tenebatur petere,
quando legitimi non extabant,hodie vero ſecus , quia mater præ-
fertur omnibus,& donec declarauit non velle tutelã alius dari non
poteſt:ideo priuatur,ſi legitimus ex decreto iudicis, non ſuſcepit,
73 †Limita,quia ſi mater,antequã tranſiret ad ſecunda vota , petiit,
& fecit cum effectu dari tutorem impuberi,& reddit rationẽ tutẽ-
læ ſecũdũ ius cõmune non ſcrupuloſam,ſuccedit filio,non obſtan-
te ſtatuto non ſeruato de forma reddẽdæ rationis(prout eſt Tuder-
ti)quia non procedit ad pœnã.Bal.*coſ.57.factum tale eſt,in pr.*vbi
74 eſt caſus,*li.4.*†Limita forte in matre filij ſpurij,quia cum non ſit
tutrix,neq;eſſe poſſit,vt dicit Anch.*conſ.241 Ex tenore n.9. vſque*
75 *in fi.*forſan non tenetur aliũ petere.†Limita,quod dicitur matrem
et auiã priuari ſucceſſione filij,& nepotis,ſi tranſeũt ad ſecũdas nu-
ptias non petito tutore,vel ſi intra annũ non petant, nõ procedere
in auo materno,neq;in aliis maſculis;quia propter trãſitum ad ſe-
cunda vota non priuantur,quia de eis non eſt cautũ in iure,vt per
Bal.*d.conſ.92.n.2.v.ſequitur videre,lib.4.*vbi dicit iſtos eſſe legiti-
mos tutores,ideo non obligari ad petendũ tutorẽ,ſed ſolum ad ad-
miniſtrationẽ ſuſcipiendã, ideo priuantur ſolum , ſi neglexerunt
adminiſtrare intra annũ,vel de facto adminiſtrarunt ſine decreto.
76 †Limita,quia negligentia tutoris cuiuſcunque cõmiſſa in admini-
ſtrando poſtquẽ tutelam legitime ſuccedit,non priuat tutorem ſuc-
ceſſione,quãdo videlicet fecit inuentarium,& cum decreto recipit
adminiſtrationẽ , quia ſaltẽ ſolemnia ſeruauit Bal.*d.conſ.92.in fi.*
77 *v.dicet aliquis,li.4.*†Extende,qui imo etiam nõ ſeruauit ſolemnia,
vt quia vel nõ adminiſtrauit,vel nulliter adminiſtrauit,non priua-
tur legato,neque fideicõmiſſo,neq;ſubſtitutione pupillari. Rom.
78 plene *conſ.207.Si volumus,per tot.*†Limita,quãdo duę eſſent auię
puta paterna,& materna;quia ſufficit,quod altera ſuſceperit tute-
lam,vt proſit alteri,quia ambæ ſuccedent.Bal.*conſ.260.li.4.*Vide,
Concluſionem prox.præcedentem, & Concluſionem prox. ſeq.†
79 Limita,quia mater non priuatur ſucceſſione filij,ſi non petiit tu-
torem intra annum,quando pupillus filius habebat ſubſtitutũ pu-
pillarem,quia cum cauſa prima ſucceſsionis ſpectet ad ſubſtitutũ,
ipſi incumbit onus petendi tutorem intra annum,quo elapſo in-
cumbit onus matri;& ſi non petit,tunc priuatur,quia intra annũ
datum ſubſtituto non tenetur præuenire. Bar.*d.q.18.pupillus,in v.*
*ſolutio,col.3.v.iis præmiſſis,*vbi tollit contraria,quia mater non ex-
80 cuſatur propter ſubſtitutum , niſi vt ſupra.†Reſtringe , quando
mater eſſet in ſua legitima inſtituta , quia eo caſu tenetur petere
tutorem filio pupillo,non obſtante ſubſtituto. Bartol. *d.qu.18.in*
v.ſolutio,col.3.poſt med.v ſed ſi eſſet inſtituta. † Reſtringe,quando 81
ſubſtitutus eſſet minor,nec,ſit extitutus maior intra pupillarem
ætatem pupilli,cui debet petere tutorem. Bartol.*d.q.18.v.ſolutio,*
col.3.circa fi.v.item ſi ponamus ſubſtitutum eſſe.

Tutela non petita per obligatos ad quos hæreditas pupilli deuoluatur , vel non CONCLVS. 414.

MAter†ſi non petat tutorem,vel ipſa non accipiat tutelam fi- 1
lij intra annum,priuatur ſucceſſione hæreditatis filij,quæde-
fertur proximioribus non negligentib.*l.ſciant. C.de legit.hered,*†
Declara ſecũdũ.Bar.*in l.2.ff.qui per tut.*vbi vult,quod imo in pri- 2
mo anno priuetur primus negligens,prout mater,in ſecundo pri-
uetur ſecundus,prout auia,in tertio priuetur agnatus, & ſic dein-
ceps,& *in l.nepotibus C.eod.*& ita Ang.*conſ.108.in fi.*†Declara ſe- 3
cundo,quia ſi extãt mater,& auia materna,& agnati,& intra annũ
pupillus nõ habuit tutorẽ,& deceſſit poſt annũ,quod ſucceſſio de-
fertur agnato remotiori;quia negligẽtia matris,& auię maternæ à
pari procedũt,& ſimul;ſecus eſt in agnato,qui non eſt negligens,
niſi finito tempore matris,& auiæ.Petr.de Anch.*conſ.104.Pro de-*
claratione n.8.v.deſcendo igitur Bar. *in l. 2.circa fi.ff.qui pet.tut.*&
idem de matre,& auo negligentibus,vt excludantur ambo, vide-
licet mater primo anno auus ſecũdo anno,Ang.*conſ.108.Iſta quæ-*
ſtio in pr.li.†Contra Bar.tenet expreſſe.Bal.*conſ.92.Punctus eſt ta-* 4
*lis in pr.l.4.*vbi,quod dicta declaratio nõ habet in ſe veritatẽ,neq;
rationem;quia ſi excluderetur auia,multo magis alius agnatus, &
propterea dicit ita demũ excludi ſecundũ in ordine , ſi primus,vi-
delicet mater, fuit in negligẽtia poſt priuationẽ tutelæ,quia tranſi-
uit ad ſecunda vota,ſi vero fuit in mora non petendo,ſed etiã ſte-
tit non priuata,quia potuit petere tutelã poſt annũ,etiã quod eſſet
priuata hæreditatis ſucceſſione,non tamen erat priuata tutela,tunc
eius negligentia nunquã nocet ſecundo,& Bal.*conſ.260.in pr.l.4.*
& idẽ confirmat *con.278.Viſo teſtamẽto,circa fi.l.4.*vbi dicit,quod
cum priuato ſit pœna,& iure non ſit cautũ,opinio Bar. nõ eſt te-
nenda,& ideo priuata matre nõ priuatur auia paterna,& *con.438.*
Factũ,ſuper quo,li.4.& clarius Bald.*conſ.498 Opinio d.Bart.lib.4.*
vbi reddit rationẽ,& *conſ.473.Subſtituo,in fi.lib.4.* † Idem tenet 5
Bal.*conſ.260.Punctus quæſtionis.lib.4.*vbi,quod mora auiæ non in-
trat,niſi poſtquã mater tranſiuit ad ſecũda,vota,vel niſi ſit mortua
mater,vel repudiarit tutelã;quia licet ſit priuata ſucceſsionẽ,nõ ta-
men eſt priuata iure petẽdi tutorẽ.Bal.*d.conſ.473.& conſ.408.lib.*
4 †Idem,quãdo extaret auus paternus,& mater,quia auia materna 6
nõ excluditur,ex quo præferri debuit in tutela auus paternus. Bal.
d.conſ.438.in fi. l.4.†Idem in matre, & patruo , quia licet mater 7
intra primum annũ non petierit tutorem,neque patruus intra ſe-
cundum annũ,tamen patruus,qui eſt legitimus,non priuatur,quia
non tenetur per ſe ipſum petere, imo tenetur,ac ſi adminiſtraſſet
Ang.*conſ.37.*†Contrariũ tenet idem Ang.in matre & auo,vt imo 8
ambo priuentur,licet auus ſit tutor legitimus,*con.108.in fi.*†Am- 9
plia,in tantum priuari matrem ſucceſsione filij,ſi non petiit tuto-
rem intra annũ, vt etiã ſi poſt annũ illũ peteret, & legitime admi-
niſtraret,nihilominus non poteſt purgari mora priuationis ſemel
cõmiſſæ,quia ſi moritur in pupillari,non ſuccedet.Bal.*conſ.92.cir-*
ca pr.v.& ideo veritas,li.4.& ratio eſt.quia per tranſitũ ad ſecun-
da vota habetur pro mortua quantũ ad tutelam.† Reſtringe am- 10
pliationem,vt non procedat reſpectu moræ cõmiſſæ in petẽdo tu-
tore,quia licet mater non poſsit purgare morã circa ſucceſsionem
poteſt bene circa petitionẽ tutoris,vt faciat ſe ipſam,vel aliũ de-
putare poſt annũ.Bal.*d.con.92.circa pr.v.& ideo veritas.l.4*†Am- 11
plia;quia mater trãſiens ad ſecũda vota etiã petito,& dato tutore
filius,quia accepit adminiſtrationẽ,priuatur,ſi non eſt datus à iudi-
ce cõpetenti.Bal.*conſ.334. Factum eſt tale,magiſter,circa med.v.*
*cõcluditur,quod.li.4.*Vide, *Mater quãdo priuetur ſucceſſione filij,vel*
nõ ob tranſitum ad ſecunda vota. Concl.112.& 113.†Amplia, quia 12
nedũ tenetur mater intra annũ petere tutorẽ,vel ipſa aſſumere tu-
telã,ſed etiã tenetur tutelã renunciare,& alteri legitimo viam tu-
telæ aperire,nec excuſaretur prętextu,quod adeſſet legitimus,quia
niſi aſſũpſiſſet vere tutelã,& adminiſtrationẽ,non excuſatur ma-
ter.Bal.*conſ.278.Viſo teſtamento.ante med.v.& ſi dicatur,lib.* 4.&
hanc * opinionem Bart.de conſuetudine ſeruari contra gl. & an- *
tiquos dicit Bal.*conſ.241. Antiqui aduocati,l.5.*vbi,quod eſt cõ-
ſuetudo in patria ſua pro iſta parte,& partem tenet Bal.*conſ.408.*
vbi recitat*opiniones,*lib.5.*†Cõtrarium tenebant antiqui,vt per *
gl.*col.3.C.ad Tertull.*quorum opinionem , & fundamenta recitat 13
Bal.*conſ.252.Statuto cauetur,lib.5.*vbi vltimo loco refert*opinio- *
nem Bart.cõtra antiquos.†Amplia;quia mater priuatur ſucceſsio- 14
ne legitimæ etiã ſi filius habeat ſubſtitutũ pupillariter,& directe;

Digitized by Google

quia licet ſubſtitutus pupillariter teneatur petere tutorem pupillo
alias priuatur ſubſtitutionis beneficio;tamẽ pariter mater priuatur
legitima;quæ ad eam ſpectaret,& ſuccedit auia in totũ.Bal.*d.cõſ.*
15 273.*Subſtituto,li.*4.† Reſtringe,quãdo ſubſtitutus pupillariter pe-
tiiſſet tutorem;quia tunc mater non poteſt dici negligens in petẽ-
do tutore ſi,pupillus habet tutorẽ,hoc poteſt colligi ex *d con. Bal.di*
16 473.*li.*4.† Amplia,quia ſi auus,ad quem defertur hæreditas,non
procurat,quod tutor teſtamẽtarius accipiat intra annũ adminiſtra-
tionẽ,priuatur ſucceſſione,pupilli,quæ defertur amitis proximio-
17 ribus poſt auum.Bl. *conſ.*474.*Proponitur in facto,lib.*5.† Amplia;
quia ſtantibus auo & matre,ſi mater infra annum non petiit tuto-
rem,ipſa eſt priuata,& ſi auus intra alium annũ pariter non petiit
tutorem,ipſe quoque eſt priuatus. Ang.*conſ.*108.*In quæſtio in fin.*
18 †Contrariũ tenet idem.Ang.*conſ.*37.quia ſi auus paternus eſt tu-
tor legitimus,non priuatur,quia tenetur ad rationes,ac ſi admini-
ſtraſſet,Vide ſupra,*n.*4.*v.contrarium* vbi Bal.vlt,quod negligentia,
matris non nocet aliis ſequentibus quoad tutelã.† Limita,quando
19 mater eſſet minor; quia etiã ſi non acipiat tutelã etiam ſi tranſeat
ad ſecunda vota non petito tutore non priuatur.Soc.*conſ.*20.*Viſis*
20 *actis,n.*6.*li.*1.† Limita,quia paternus presbyter,ad quẽ de iure hær
editas nepotis ſpectat,non priuatur ob non petitũ tutorem pupil-
lo intra annũ;quia iura ciuilia non obligant presbyteros,& Eccle-
ſiaſticos ad pœnam non petiti tutoris.Bal.*con.*330. *Quedã puella,*
21 *lib.*4.† Limita,quãdo pupillus nihil haberet in bonis, quod poſſet
adminiſtrari,quia quãdo expedit pupillo non petere tutorem,non
poteſt mater dici negligẽs.Bal.*d.cõſ.*278.*circa pr.l.*4.*& con.*239.
22 *dicta mater,lib.*5;† Limita, quia licet mater ob non petitũ tutorẽ
filio priuetur ſucceſſione poſt annũ,tamẽ non priuatur legatis ſibi
23 factis à teſtatore.Bal.*d.conſ.*473.*lib.*4 † Declara, vt per Rom.*conſ.*
207. *Si volumus,num.*2.*& ſeq.* vbi idẽ in fideicommiſſo,& lega-
24 to.† Limita,niſi filius decedat in ætate extra tutelam,quia tũc ma-
ter,& alij negligẽtes in ſuſcipienda,vel petenda tutela non puniũ-
25 tur,neq;priuãtur.Bal.*conſ.*374.*Quia Cola deceſſit in pr.l.*2.† Limi-
ta multo magis,ſi pupillus decedat intra annũ, in quo decuit ma-
ter petere tutorem,quia non priuatur,quia non eſt in mora,Rom.
26 *conſ.*207.*Si volumus*, *n.*4.*v.ſed tunc opponeretur.*† Limita,quia ſi
vnus ex obligatis ad tutelã illam recipiat,prout in auia paterna,&
materna,factum alterius iuuat alterum.Bal.*conſ.*260.*Punctum quæ-
ſtionis,lib.*4.*in pr.*. Vide duas Concluſiones prox.præcedentes.

*Tutelam, vel curam ſuſcipere qui non obligentur, vel excu-
ſentur.* CNCL. 415.

1 CLerici † & Eccleſiaſticæ perſonæ non compelluntur, neque
obligantur ad ſuſcipiendam tutelam,vel curã,ſiue ſit datiua,
ſiue legitima.Cald.*conſ.*444.*in pr.n.*2.*v.quadam non ſunt ſordida*
2 alias 2.*de cenſib.*† Contrariũ,quod non poſſunt cogi ſucipere tu-
telas datiuas,ſed legitimas, ſecus videtur tenere addit ſi. in fi. ad
Rotam.*in non.dec.*7.*de indic.*imo Bar.*conſ* 143.*Paulus,li.*1.hoc te-
net expreſſe, quod tenentur ſuſcipere legitimas iure agnationis,
3 vel cognationis,nõ antẽ datiuas.vel teſtamentarias.† Declara tamẽ
quia bene poſſunt,ſi volunt,acceptare legitimã tutelã.Cald.*d.conſ.*
444.*in pr.v.quadã non ſunt ſordida,*alias 2.*de cenſib.*& ita etiã po-
4 teſt intelligi additio,quia verbũ,*ſi nolũt,*poteſt intelligi *ſi volunt,*†
Declara forte,quia Bart.*d.conſ.*143.dicit expreſſe,quod datiuas,&
teſtamẽtarias non poſſunt,*li.*1.ſed ipſe loquitur ſecundũ, leges ci-
5 uiles,quæ in hoc,forte nõ attẽdũntur,ſi vellent eſſe.† Mater & auia
quę habẽt tutelã,ſi volũt,nõ cõpelluntur,quia earũ tutela dicitur
tutela permiſſa,& non iuſſa,prout eſt agnatorũ, vel cognatorum.
Bal.*conſ.*224.*Quæritur pone,in pr.li.*1.Ang.*con.*325.*n.*2.*v.ſuper ſe-*
6 *cundo.*† Extende,quia non habent neceſſe ſe excuſare mater, &
auia,quia eſt anomala,& extrauagãs tutela,& ſufficit,quod nolint
eſſe tutrices,quia poſtea deuenitur ad legitimos.Bal.*conſ.*308. *Te-*
7 *ſtator in teſtamento circa med.v.ex hoc ſequitur,lib.*2.† Deputati ad
publica negotia pro fiſco,pro cõmunitate,pro Principe,& exiſtens
8 cum alio excuſãtur, late Plot.*conſ.*89.*n.*17. *& ſeq* † Magiſtratum
exercẽtes excuſantur,*l.athletæ.ff.de excuſat tut.*† Philoſophi,Gram-
9 matici,& alij docentes excuſantur.*l.ſed & reprobari.ff.de excuſat.*
*tut.*vbi plures alios excuſat.† Infirmi inhabiles excusãtur durante
10 infirmitate,itẽ abſentes,*l.non ſolũ,per tot ff.de excuſat.tut.*† Hęres
11 inſtitutus in teſtamento patris excluſa filia debet ſe excuſare intra
tempus legitimũ,vel tutelã recipere,& tenetur alimentare filia, ac
legitimã ponere ad lucrum pro ea, vel dotem,alias tenetur de ſuo.
Caſtr,*conſ.*404.*Viſis,& conſideratis,in pr.ver.ex quo ſequitur,li.*2.
12 † Miles,vel alias prohibitus tutelã exercere.Ang.*con.*166.*Si teſta-
tor,in pr.*Rom.*conſ.*235.*in pr.v.aliquando vero.*& hoc eſt ſecundũ
13 vbi apoſt in *v.induuit,*dat concor.† Surdaſter nõ poteſt ſe excuſa-
re à proſequutione tutelę ſuſceptæ.Rom,*con.*235.*Quoad primũ,n.*
2.*v.quoad ſecundũ.*† Extende,etiã ſi lata eſſet ſentẽtia abſolutoria,
quod nõ teneretur Surdaſter effectus proſequi tutelã,quia dicitur 14
nulla tanquã ex cauſa, quæ non releuat in iure, igitur eſt impoſſi-
bilis.Rom.*d.con.*235,*n.*3.*v.quoad tertiũ,in fi.*† Declara tamen, quia 15
ſi ſententia eſt lata ex cauſa iuſta excuſante,& ex cauſa,quia Sur-
daſter,& ſic non releuãte,tunc cauſa iuſta ſubſtinet ſententiàm,&
excuſat,licet etiã alia cauſa nõ excuſans ſit expreſſa. Rom.*d.conſ.*
235.*n.*3.*v.quoad tertiũ.*Vide,*Tutor,vel curator quando poſſint com-*
*pelli ad onus prædictum, vel non Concl.*433. Vide plene per Ant.
Gabr.*li.*6.*tit.de tutel.Concl.*1. *Mater priuatur ſucceſſione filij.*

Tutela finitur decimoquarto anno completo, & quando ſecus.

CONCLVS. 416.

TVtela † finitur decimoquarto anno completo;Old. *conſ.*52. *in* 1
*pr.*vbi,quid in Rege an poſſit adminiſtrare, vel teneatur ſu-
beſſe curatori,& videtur cõcludere,quod debeat habere curatorẽ
vſq;ad 20.annũ,quia iudicium pueri eſt periculoſum.† Amplia,in 2
tantũ finiri tutelã matris,quãdo filij cõpleuerunt 14.annos,vt licet
ſit data tutrix cũ ſolemnitatib.& decreto,nihil poſſit poſt illam æ-
tatẽ in damnũ neq;in vtilitatem filiorũ niſi quatenus ratificauerint
Ang.de Peruſio.*conſ.*50.*Teſtator quidã,n.*2.† Extende vt procedat 3
etiã ſi eſſet relicta curatrix in teſtamẽto patris filiorum, quæ niſi
habuerit à iudice adminiſtrationem,& fuerit data ſolemniter, non
poteſt adminiſtrare.Ang.*d.conſ.*50.*quaſi per tot.*† Reſtringe in cõ- 4
nexis,& iis,quę ſunt cœpta,& non finita,quia poteſt perficere tu-
tor,vel tutrix etiam finita tutela.Fulg.*conſ.*182.*Titius fecit teſta-*
*mentum,n.*3.*v.monet quoque.*† Reſtringe,quia per litis cõteſtationẽ 5
tutela nõ finitur in cauſa,in qua tutor litem eſt conteſtatus,& idẽ,
ſi actor conſtitutus à tutore litem eſt conteſtatus,finita tutela non
deſinit;quia eſt effectus dominus litis Fulg. *conſ.*182. *per tot.*vbi
caſus.† Declara,quia licet tutela,& ſocietas morte tutoris,& ſocij 6
ſit finita,tamen in connexis, & iis, quæ cœpta sũt,põt hæres tu-
toris perficere,licet tutela nõ trãſeat ad hæredes.Fulg. *conſ.*182.*n.*
3.*quinimo.*† Amplia,quia tutela data in abſẽtiã tutoris per modum 7
ſubrogationis finitur,ſi tutor abſens reuertitur.Ang.*conſ.*92.*Super*
*primo,n.*2.*v.de tertio.*† Limita,quia licet tutela finiatur 14.ann.pu- 8
pilli cõpleto,tñ põt tutor velle aſſiſtere liti ſui minoris.Æg.Bel.*cõ.*
12.*n.*3.† Declara,vt procedat viuẽte pupillo,ſecus;eo mortuo,etiã ſi 9
alius pupillus ſucceſſit primo pupillo Æg.*d.conſ.*12.*n.*19.† Limita 10
quia tutela non finitur,licet pupilla ſit deſponſata.Ang.*conſ.*92.*in*
fi.† Reſtringe niſi extaret ſtatutum contrarium, prout in ciuitate 11
Lucana Ang.*d.conſ.*92.*in fin.*

*Tutelam alterius habens ſi delinquat in pupillum, punitur
grauius.* CONCL. 417.

FOrnicatio † ſimplex licet nõ puniatur pœna vltimi ſupplicij,ſe-
cus eſt,ſi tutor habeat copulã cũ pupilla exiſtente ſub eius tu- 1
tela.Clar.*in* §.*fi.q* 68.*n* 42.vbi ſe remittit ad §.*fornicatio, n.*23.*v.*
*cum pupilla,*vbi,quod deportatur cum cõfiſcatione bonorũ, etiã ſi
poſt tutelã,multo magis durãte tutela.† Extende,quia officialis,qui 2
ſubtraxit pecunias publicas,vel publicos prouentus,punitur pœna
mortis *Inſtit.de publ.iud.*§.*item lex Iulia peculatus.* Clar. *d.*§. *fi.q.*
68.*n.*30.Vide,*Officiales redditũum Principis præſumuntur acquiſi-*
*uiſſe de ſuo,& quñ.ſecus,& ad quæ teneatur,& quid poſſint.Conc.*95.

Tutorum plures ſunt ſpecies, & quæ.

CONCLVS. 418.

TVtores † aliqui ſunt teſtamentarij,vt infr.*Concl.*421.† Aliqui 1
legitimi.& qui præferatur *in Concl.*425.† Aliqui datiui, & 2
iſti sũt vltimi,de quib.vide ſupr.*in Concl.*411.*n.* 37.† Aliqui 3
datiui ex inquiſitione,& iſti nõ tenẽtur ſatiſdare,etiã ſi alias eſſent 4
legitimi.Ang.Aret.*conſ.*36.*Videtur quod,n.*9.*& ſeq.v.ſed. tamẽ iis*
*non obſtantib.*vbi,quod licet datiui teneãtur ſatiſdare,nõ tñ datiui
ex inquiſitione.† Aliqui honorarij dicuntur,qui cauſa honoris pu- 5
pilli dati ſunt,tex.eſt *in l quod ſi forte.*& ibi gl.*in v.honorarij de ſo-*
*lut.*quæ dicit teneri pupillũ defẽdere,ne iniuſte vexetur,& ibi Bar.
*n.*2.*v.quæro qui ſint iſti* alle.gl *in l.iure noſtro.*§.1.*ff.de teſtam.tut.in*
*v.honoris,*Bal.vero *d.l.quod ſi forte.*§.i.quã legit ſub *l.ratis.ff.de ſo-*
*lut.*dicit eis non eſſe miſſam adminiſtrationem,ſed permiſſã,& ideo
nõ promittunt ea,quæ alij,*l.fi.*§.*defenſione.C.de.admi.tut.*licet dicat
ad omnes ſpectare periculũ.& Io.de Im.ibi idẽ,qui legit ſub *l.vero*
procuratori ff.de ſolut.§.*ſunt quidã,*vbi,quod iſti honorarij tutores
dantur,vt pupilli protegantur.Ang.ibi dicit,quod dominus Imolæ
reliquit filiis ſuis Commune Florentiæ, & Bononiæ, ne ab aliquo
vexentur.Caſtr.tamen dicit ibidem,quod ille tex.quod poſſit ſolui
honorario tutori,procedit,quãdo ex decreto ſuſcepit adminiſtratio-
nem,

Digitized by Google

ter nem,& fecit inuentariũ. Vide infr. *Tutor honorarius quid poſſit,&*
6 *ad quæ obligetur.Concl.*162.†Aliqui notitiæ cauſa dati ſũt,vt tanquam informati alios inſtruãt,*d.l.quod ſi forte.§ 1.ff.de ſolut.in.v. & qui n.titie*,vbi,quod regulãtur,prout honorarij;quia ſi nõ ſunt
7 prohibiti,eis ſolui poteſt.†Aliqui,vt gerãt negotia,& has ſex ſpe-
8 cies ponit Cuma.*in d.l.quod dicitur.§.ſunt quidam ff.de ſolut.*†Aliqui ſunt meri conſultores,cum quorum cõſilio grauator delibe-
9 rare,& facere,de iſtis Gabr.*conſ.25.n.3,& ſeq.lib.2.*† Aliqui logiſtæ,videlicet,qui non tenentur reddere rationem,de quibus loquitur text.*in l.quidam decedens ff.de admin.tut.*vbi gl.*in v. Alogiſta*,& Bar.& alij Alex. *conſ 61.n.9. ſubiicio nunc,lib.4.*quod eſt
10 Franc.Cremenſis Placentini.† Aliqui dicuntur iuſſi,prout ſunt legitimi,videlicet agnati,vel cognati,qui præferuntur iuxta gradus
11 prærogatiuam,ſupr.*Concl.*411.† Aliqui,dicuntur permiſſi , prout mater,& auia,quę nõ compelluntur ſuſcipere tutelam,ſi non volunt,ſed tamen volentes præferuntur iuſſis omnib.tranſuerſalibus
12 ſupra *in Concl.*411.†Et prędictæ tutelæ habent locum tam inter Chriſtianos,quam inter Iudæos.Ang.aret.*conſ.36. per tot.* vbi loquitur in auia,quæ fuit data per inquiſitionem Iudæa.

Tutor & curator qualis eſſe debeat,& qui eſſe non poſſint, vel è contra. CONCLVS. 419.

1 TVtor † & curator debet eſſe maior 25.annis;quia minor nõ poteſt minori præeſſe,*Inſtit.de excuſat.tutor.§.minores.* Soc.
2 *conſ.*20.*Viſis actis,n.*6.*l.*1.*auth ſicut.C.de legit.tutel.*†Extende etiã in matre,& alijs aſcendẽtib.quia mater minor nõ poteſt eſſe tu-
3 trix.Caſtr.*conſ.*22 *n.*17.*&* 18.*v.reſtat,videre.* † Extende in tantũ tutorem debere habere ætatẽ 25.annorum, vt ſi ſit minor , non valeant geſta per eum etiã cũ iuramento.Bal.*conſ.*309,*n.*1. *in fi.v.*
4 *item hoc probatur,lib.*2.†Extende in tantũ minorẽ 25.anni prohiberi eſſe tutorem,vt iuramento non conualidetur tutela,imo obligati petere tutorem non excuſatur,ſi tutor minor erat datus,quia perinde eſt,ac ſi nullus fuiſſet tutor Fulg.*con.*89.*In quæſtione.Ioã.*
5 *n.*3.*v.circa ſecundũ,& n.*4.*v.circa tertiũ.*† Extende in tantũ,quia ſi teſtator daret tutorem minorẽ 25.annis,qui adminiſtraret tanquam tutor,non tenetur,niſi de dolo , & quatenus res pupilli ad eum peruenerint,quia culpabilis adminiſtratio remittitur propter ętatẽ minorem ex capite reſtitutionis in integrum. Ang.*cõſ.*102.
6 *per tot.*† Amplia;quia creditor pupilli non poteſt eſſe tutor *auth. minoris.C.qui dar.tutor. vel curat.*vbi Bar.& alij Vide ſupra.*Tutores teſtamẽtarij qualiter præferãtur aliis,& dari poſſint.Cõcl.*425.
7 †Extende,etiãſi ſint dati à patre filiis ſuis,quia ſi ſunt debitores teſtatoris,& conſequenter pupilli non poſsũt eſſe tutores.Dyn.*con.* 42.*Quæſtio talis eſt quidam nomine.*†Extende , quia neque frater
8 habens bona cõmunia cũ pupillo,neque alius ſocius pupilli poteſt eſſe eius tutor apoſt.ad *d.conſ.Dyni.*42.*in v.tutores in fi.*vbi,quod multi erãt cõtrariũ cõſulentes,& idẽ in patruo habẽte bona cõmunia cũ filiis fratris,quia de iure nouiſſimo nõ põt eſſe tutor.Sig.*cõ.* 197.*Caſus ſic ſe habet.*†Contrariũ de iure antiquo dicit idẽ. Sign.
9 *d.con,*197.*in pr.l.Titiũ.§.altero ff.de admin.tut.*†Extende,quia imo
10 ſi tutor efficitur debitor pupilli, deſinit eſſe tutor ſecundũ veram opinionẽ,quã approbat Sign.*conſ.*121 *n.*6.vbi;quod ſaltem excuſa-
11 ri poteſt.†Extende,quia tutor debitor pupilli;& habẽs ſocietatem cũ illo,in tantum prohibetur,vt ſi datus ſit tutor,tutela nõ valeat, & conſtitutio actoris ab eo facta ſit nulla.Caſt.*conſ.*463.*In cauſa*
12 *vertente,col.*2.*v.præterea quomodo potuit,li.*2.†Extende in tantum creditorũ pupilli non poſſe eſſe illius tutorem,vt ſi fiat tutor,&taceat creditũ ſuũ cum pupillo,illud amittat.Rõ.*conſ.*120.*Circa pri-*
* *mũ,n.*5.*& ſeq.v.quoad ſecũdũ.*vbi dicit omnium cõmunem*opin.
13 †Et,quod priuetur credito,etiã ſi extet conſtitutio,(prout Florentię)quod tutores teſtamentarij,& datiui non perdant eorũ creditum;quia non habet locum in tutore legitimo,quia etiam ſi dicat, quod omnes tutores poſſint dari,licet ſint creditores , quia verifi-
14 catur in datiui,& vt ius cõmune minus corrigatur.Reſtringe,quãdo eſt creditor pupilli,&eſt teſtamentarius,nam licet ſint opiniones,tamen quando pater ſciuit ipſum creditorem, & nihilominus voluit eum deputare tutorẽ admittitur,&eſt tutor. Bart.*conſ.*148. *Quæſtio iſta,in pr.*vbi recitat opiniones,& ita diſtinguit,*li*, 1. vbi quod ſemper ita tenuit,& ibi apoſt.*in ver.in nomine,*dat concord. †Reſtringe,quãdo teſtator ipſi tutori fecit legatum, quia licet ſit
15 creditor,poteſt exercere tutelã;quia alias perderet legatũ,ſi ſe excuſaret,ſiue legatũ reſpiciat tutelam ſiue non.Bar.*d.conſ.*148.*n.*3. *v.ſuper ſecundo,lib.*1.cum igitur haberet neceſſitatem , excuſatur
16 †Reſtringe,quia poteſt eſſe mater,& auia debitrices. vel creditrices pupilli.Dyn.*d.conſ.*42.*in pr.*Bart.*conſ.*148. *Quæſtio iſta,n.*2.*v. præterea,lib.*1.Alex.*conſ.*109.*Viſo ſtatuto,nu.*2.*lib.*3. quia eſt tutela
17 irregularis.†Reſtringe, quando eſſent debitores, vel creditores in

modica quantitate apoſt.ad *d.conſ.Dyni* 42.*in v.tutores.*† Amplia 18
quia ſi mater,& auia non renũciant ſecundis nuptiis,& eſſent maritatæ,& ſuſcipiant tutelam , non ſunt tutrices,ſed gerentes ſe pro tutricibus,ideo conueniri poterunt actione pro tutela , vel etiam actione directa tutelæ;quia magis expedit pupillo.Fulg.*d.conſ.*211. *n.*1.†Amplia in amita, vel matertera , aut fœmina;quia excepta 19
matre,& auia illis,nõ defertur tutela,licet deferatur educatio pupilli Bal. *conſ.*334 *poſt med.v.concluditur,quod l.*4.†Amplia,quia ex- 20
cepta matre,& auia aliæ fœminæ non poſſunt dari in tutrices, vel curatrices;quia ſoli maſculi ſunt dãdi,*auth.ſicut.C de legit.tut.*quia tutela virile munus eſt,*l.*1.*C.quando mulier tutelæ officio.*† Reſtrin- 21
ge,niſi à Principe daretur,mulier gl *in d.l.*1. *C.quando mulier tutelæ officio.*Bar.*in l.qui aliena.§.quanquam.ff.de neg geſt.* † Amplia, 22
quia tutor,qui non reddidit rationem tutelæ,non poteſt dari curator eidem pupillo.Bald.*conſ.*295.*Si quæratur,li.*5.vbi, quod bene poteſt fideiuſſor curatori dari.†Amplia;quia minor,& filiusfamilias etiam maior,qui eſt in poteſtate patris,nõ poſſunt eſſe tutores 23
ſine conſẽſu patris in aſſũptione tutelæ;ideo non obligatur ratione tutelæ neque ratione negociorum geſtorum , quia adultus nullo modo obligatur ſine curatore,& maxime ſtante ſtatuto Florentiæ.Alex.*cõſ.*196,*Perſpectis in pr.*†Declara tamen,quia ſi mi- 24
nor poſtea maior factus,vel filiusfamilias , poſtea ſui iuris factus continuauit adminiſtrationem ex inſtrumento tutelæ nullius,poterit conueniri pro parte ſua adminiſtrata ſimpliciter,& pro parte contutorum,ſi iura ſibi ceduntur contra alios,alias exceptio ceſſionis non liberat,cum non cenſeatur renunciatum ex clauſulis generalibus tutelæ,& quia non potuit renunciare , cum eſſet minor, & renuncians dicitur obligari. Alex.*d.con.*196.*n.*7.*& ſeq per tot.v. non poteſt etiam li.*6.vbi apoſt.in *v.cedendarũ.m.*dat concor.†Am- 25
plia in presbytero,quia licet poſſit eſſe tutor legitimus iure agnationis,vel cognationis;tamen exiſtens in ſacris non poteſt eſſe tutor datiuus,neque teſtamentarius, ideo ſicuti non ſuſcipit, neque etiam in teſtamento dare poteſt tutelam filio ſuo ſpurio. Bar. *conſ.* 143.*Paulus filius li.*1.vbi apoſt.in *v.Paulus,*dat concor.†Amplia 26
quia maritus non poteſt eſſe curator vxoris,neque ſponſus poteſt eſſe tutor ſponſæ.Bart.*in q.*16.*Quæritur,vtrum,in fi.pr.ver.ſeptimo* †Extende;quia neque pater ſponſi,vel mariti poteſt,ſicuti neque 27
maritus,vel ſponſus.Bart *d.q.*16 *in v.ſolutio,col.*2.*circa med. v.non tamen dico.*† Limita;quia mater,& auia poſſunt eſſe tutrices filio- 28
rum,& neptem amiſſis viris *auth.vt liceat matri & auiæ,*vbi Bar. & eſt ſpeciale in matre,& auia ſiue ſit ex parte patris,ſiue matris, Soc.*conſ.*2.*Sequendo ordinem,li.*1. † Declara tamen ; quia etiam ſi 29
ſint nuptæ non repelluntur,quando nuptiæ ſunt illæ,ex quibus pupillus deſcendit;quia euenit ob frequentiam, quia viduæ vt plurimum admittũtur,quia extantibus viris,niſi ſint inhabiles;ipſę non vocantur,Fulg.*conſ.*211.*Pupillos cuidam,in pr.*†Extende in matre 30
filiorũ naturaliũ,quia lex defert illis tutelã per extenſionẽ. Anch. *d.conſ.*241 *n* 9.*& ſeq.per tot.*† Reſtringe;quia mater ſpurij , quia 31
non defertur ſibi tutela,neq;tutrix eſſe poteſt. Anch.*conſ.*241,*Ex tenore,n.* 9.*& ſeq.v.ſuper ſecundo.*†Reſtringe, vt non poſſint eſſe 32
tutrices,ſi tranſeant ad ſecunda vota. *Auth.de nupt.§.fin.autem tutelam,*†Reſtringe,quia nulla mater admittitur ad tutelam filiorũ 33
niſi expreſſe in tutela renũciet ſecũdis nuptiis.Fulg.*con.*211.*col.*2. *v.ſecundum.prædicta auia*†Et procedit in tantũ matrem, & auiam 34
in ſuſceptione tutelæ teneri renunciare ſecundis nuptiis,vt ſi non rennunciauerit,tutela ſuſcepta ſit nulla.Caſtren.*con.*324. *Quæritur primo in pr.lib.*2.†Imo etiam talis mater tutrix , quæ non renun- 35
ciauit ſecundis nuptiis vna cum pupillo,& corã iudice, & cõſẽſu attinentium renunciauit hæreditati delatæ filio non illi nocet,quia tutela eſt nulla,neque decreto iudicis ſuppletur , quia licet iudex cum cauſæ cognitione poſſet ſupplere ex certa ſcientia , tamen ex quo patet,quod non habuit hanc intentionem non valeat repudiatio,prout neque valeret aditio.Caſtr.*d conſ.*324 *per tot. lib.*2.vbi quod iudex non ſupplet defectũ tutoris,vel curatoris prouenientẽ ab impotentia.Vide,*Decretum.iudicis ſuper.contractũ multa operatur.Concl.*126.†Limita in priuigno,qui poteſt habere vitricũ tu- 36
torẽ teſtamẽtariũ.Bal *d.conſ.*310 *Imprimis.videndũ,in pr.lib.*4 *& conſ.*334.*Factũ tale eſt magiſter,circa fi.v ſed hoc verum,li.*4.†Ex- 37
tẽde,vt procedat,etiã ſi daretur tutor per inquiſitionẽ,quia valet datio talis vitrici in tutorem priuigni,Bal.*conſ.*310 *per tot.li.*4.vbi recitat opin.& reſpondet ad contraria. † Contrarium tenet idem 38
Bal.*conſ.*334.*circa fi.v.ſed hoc verum.*,vbi,quod conſuetudo indiſtincte approbat,quod ſi datus eſt tutor in teſtamento,vel etiam à iudice,is,qui poſtea contraxit cum matre pupilli poteſt eſſe,& remanet tutor,niſi reddat ſe ſuſpectum,ſecus eſt ſi daretur poſtquã eſt vitricus , *li.*4.† Limita, quia filiusfamilias licet ſit ipſe in aliena poteſtate , tamen poteſt eſſe tutor,quia tutela eſt onus publi- 39

Digitized by Google

poſſeſſione fieret criminaliter,requiritur locus,& tempus in accu-
ſatione ſpecificari,alias non procedit accuſatio.Bal.*d.conſ.*441.*cir-*
*ca fi n.*2.*v.ſecundo quaritur,vſque in fi.l.*3.Vide, *Accuſatio vt pro-*
18 *cedat,quam ſpecificationem requirat.Conc.*158.†Et Florentiæ extat
ſtatutum,quod criminaliter poſſit accuſari, & pœna applicatur fi-
19 ſco,vt *l.*3.*de pæna in.trant.poſſ.rubr.*146,† Qualiter dicatur pro-
poſita accuſatio turbatæ poſſeſſionis,dicas,quod ſi actor petat reũ
condemnari in pœnam turbatæ poſſeſſionis,& incidenter ad emẽ-
dationem damni,& ad deſiſtendum à turbatione, dicitur propoſi-
ta accuſatio.Bar.*in l.interdum.§.qui furem,ff. de furt.* cum aliis per
20 Felin.*in c.cum oporteat,n.*21.*de accuſ.*†Extende , quia dicitur tur-
batio,etiam ſi quis per vim aſportet fructus rei, non autem dici-
tur ſpolium.Alex.in apoſt.ad Bar.*in l.colonus.ff. de vi & vi armat.*
21 Felin.*in c.licet,n.*12.*in ſecundo not.de probat.*†Reſtringe,quia ſi eſt
intentata inuaſio, vel ſpoliatio, non procedit accuſatio de turbata
poſſeſſione,quia aliud eſt inuadere,aliud turbare, & magis odioſa
eſt inuaſio,& ſpoliatio,quam turbatio,quia turbatio non eſt deli-
ctum,inuaſio vero,& ſpoliatio eſt delictum.Caſt.*conſ.*227.*col.pen.*
lib. 1.*iuncta l ſi quis in tantum,C.vnde vi.*& quia ſtatutum loquẽs
de inuaſore,non habet locum in turbante, iuxta tradita *in l.man-*
*cipia,C.de ſeru.fug.*Brun,*de ſtat.v.poſſeſſio.§.ſtatutum, quod turbãs*
22 *aliquẽ.*† Limita,quia bene tenetur de turbata poſſeſſione is , qui
poſſeſſionem alienam inuadit,& arbores ſuccidit, etiam ſi de mã-
dato alterius,quãdo ipſe ſciebat rem alienam,& ab alio poſſeſſam.
Bald.*d.con.*440.*Sciendum eſt quod quis, lib.*3. vbi, quod tenentur
mandans,& mandatarius,& mandatũ non excuſat ſciendum, vel
23 eum,qui ſcire præſumitur;prout eſt vicinus.†Extende,vt idem ſit,
quando rem ab alio poſſeſſam inuadens turbauit poſſeſſorem præ-
textu mandati alterius,ſi non probat mandatum , vel ille,pro quo
24 non habeat ratum.Signor.*conſ.*262.*in fi.*† Limita, quia ingrediens
poſſeſſionem alienam etiam ex ordine iudicis , quando non eſt
ſeruatus ordo iudiciarius,incidit in pœnam ſtatuti contra turban-
tes,& ingredientes poſſeſſionem alienam. Abb. *conſ.*64. *Videtur*
primo.col.fi.in princ.v.& optime,li. 2. allegat Bar.*in l,iuſte poſſidet.*
25 *ff de acq.poſſ.*† Limita,quia etiam is,qui habuit antiquiorem poſ-
ſeſſionem , turbare dicitur modernum poſſeſſorem , nec auditur
volent opponere de antiquiori. Alex.*conſ.*23. *Viſo proceſſu,li.*6.*in*
26 *fi.*† Limita,quia turbat is,qui rem alienam occupat , licet ignoret
dominum,vel poſſeſſorem ; quia ſufficit dolus in genere , ex quo
habuit animum turbandi quemcumque poſſidentem , ſicut fur
poteſt puniri pro re furata , licet ignoretur rei dominus furatæ.
27 Alex.*d.con.*23.*per tot.lib* 6. † Multiplex eſt turbatio , aliquando
turbatur quis per ingreſſũ alterius eo inuito,quia is,qui turbauit,
nihil aliud fecit,niſi ingrediendo,quia nec pedem in aliena poſſeſ-
ſione licitum eſt ponere inuito domino. Bald. *conſ.* 440 *Sciendum*
28 *eſt,quod quis,in pr.l.*3.†Declara Bar.*conſ.*111. *Quidam accuſatus,*
*li.*1,*v.dico autem.* quod ſolus introitus in re mea , puta venando,
deambulando,non inducit turbationem,niſi prius prohibeam , fa-
cta prohibitione ſi ingrediatur , inducitur turbatio , niſi turbandi
animo hoc faceret etiam non prohibitus, vt quia dicit poſſidere,
29 vel poſſeſſionem ad ſe ſpectare.† Aliã eſt turbatio,quãdo quis im-
pedit poſſeſſorem colere,puta arare,laborare,& colligere fructus.
Bal.*d.conſ.*440.*in pr.v aliquando,lib-*3. Caſt.*con.* 57. *prope fi. ver.*
30 *nam ille dicitur turbare,li.*2.†Et ideo is,qui ligonizat, vel fodit in
agro meo,dicitur me turbare *l.vim facit ff.de vi & vi armata.l.vi.*
*facit.ff.quo vi aut clam.*Bar.*con.*112.*Quidam lib.*1.vbi turbatio fit
31 arando,ſeminando, ſepiendo; & alios actus ſimiles faciendo. † Et
iſtæ turbationes poſſeſſionis dicuntur vim continere; & appellan-
tur vis turbatiua,quia non ſinunt poſſidentem vti re poſſeſſa pro
arbitrio ſuo *d l.vim.facit ff.de vi,& vi arma.*Soc. Iun.*conſ.*146.*In*
32 *cauſa turbationis,n.*20.*li.*1.† Alia eſt turbatio,quando infertur dã-
num,puta arbores incidendo inſciũ, vel inuito poſſeſſore. Bald. *d.*
33 *conſ.*440.*in pr.v.item & quia arbores. li.*3. † Aliquando turbatio
eſt verbalis oriens ex ſola diffamatione,per quã quis impeditur in
ſua poſſeſſione, vt quia non reperit conductores ; vel laboratores
& iſto caſu ſi eſt diſcreta diffamatio,dicitur turbatio,alias ſecus:ſe-
cundum Bal.441.*In puncto proponitur,in pr. & per tot.* maxime *n.*
34 2.*v.præterea inuenio,li.*3.† Et paria ſunt, poſſidentem turbare , &
contendere de poſſeſſione.Bar.*d con.* 112.*n.*2.*v. nam iſta ſunt pa-*
35 *ria,l.*1.† Alia eſt turbatio , quæ fit,quando conuentus negat acto
rem poſſidere,quia eo ipſo quod negat in iudicio,turbat. Alex.*cõ*
54 *Viſo proceſſu,in fi. & conſ.*88.*n.*31.*l.*5. *& con.*73. *Videtur* , *in*
36 *prin li.*3.† Et turbare nihil aliud eſt , quam obſcurum facere , an
37 quis poſſideat.Alex.*d.conſ.*54.*in fi.li.*5.† Natura huius iudicij tur-
batæ poſſeſſionis eſt perſonale iudicium,quia non eſt licitum nomi-
nare mandantem in iudicio, quia tenentur tam mandans ; quam
mandatarius,& vno ſoluente alius non liberatur,Bald. *d.con.*440.
*in pr.v.& tenetur lib.*3.† Contrarium videtur velle Bald,vt i,no il- 38
li,qui iure familiaritatis vſi ſunt itinere non ſuo nomine ; ſed eius;
qui habet itinerandi ; non poſſint accuſari de turbatione. *in conſ.*
431.*Si in accuſatione,l.*4.*per tot.*† Delictum turbatæ poſſeſſionis 39
inter leuia delicta connumeratur,*l ſeruus non in omnib. in fi.ff.de*
*actio.& oblig.*Caſt.*con.*57 *circa fi.v.nam turbare.l.*2.

Turbans aliquem in poſſeſſione qualiter conueniendus , ſeu qualiter agendũ ſit contra eum via præcepti ſine libello, & quid probandum ſit per vtramq; partem.

CONCLVS. 398.

TVrbans† aliquem in poſſeſſione ſua poteſt prohibere ſũma- 1
rie ſine libello per implorationem officij iudicis.Bal.*con.*337.
*Statutum quo in effectu,li.*5.*in pr.* †Et poteſt incipi à præce- 2
pto,& ab articulis abſq; litis conteſtatione,& ſine libello,quia iſta
ſententia;quod non turbet, eſt mere interlocutoria , & non valet;
niſi donec feratur ſententia ſuper petitorio,vel poſſeſſorio;plene
Caſt *conſ.*3.*In cauſa.quæ vertitur.in prin.lib.* 2. † Et facto præce- 3
pto poteſt præceptatus agere ad reuocationem præcepti ,& reuo-
catio fit ſine libello, ſine litis cõteſtatione & ſententia eſt interlo-
quutoria & non infert præiudicium neq; in petitorio, neq; in poſ-
ſeſſorio Caſtr.*conſ.*30. *in prin.lib.*2.† Declara , vt non ſit neceſſa- 4
rius libellus,neq; litis conteſtatio , ſed iudex ſummarie, & implo-
rato iudiciali officio ſuo poſſit inhibere,quando turbans nihil op-
ponit,ſi vero compareret,& opponeret non audiri,niſi dato libel-
lo;tunc debet dari libellus.Bal.*conſ.* 338. *Præmittendum eſt,in pr.*
*& n.*4. *lib.* 5. Vide Concluſionem prox. ſeq. vbi ; quid continere
debeat libellus;vel non.*Concl.*399. † Et data probatione hincinde 5
facta,is,qui probat de antiquiori poſſeſſione , debet obtinere ſen-
tentiam ne turbetur,quia docens de recenti poſſeſſione præſumi-
tur clandeſtine,& cũ mala fide,Caſtr.*d.con.*3.*n.*2. *v.ſecundo prin-*
*cipaliter,li.*2.vbi,quod iſta ſententia eſt interloquutoria , & tollit
per ſententiam latam in petitorio, vel poſſeſſorio.*con.*112. *Qui-*
*dam accuſatur,in princ.lib.*1.† Et iudex delata ſententia ſuper non 6
turbatione poteſt præfigere terminum partibus ad agendum in pe-
titorio.Caſtr.*d.conſ.*3.*n.*2.*in fi.v.tertio principaliter.li.*2.† Probare 7
debet duo extrema accuſans de turbata , quod ipſe poſſideat , &
quod alius turbet.Alex.*conſ.*88.*n.*13.*li.*5.*& conſ.* 73. *Videtur per*
*tot.*maxime *n.*6.*& ſeq.v.præmiſſis non obſtantib.lib.*3. Vide; *Accu-*
*ſare qui poſſint,vel non de damno dato.Conc.*161.† Extẽde;quia imo 8
debet accuſans de turbata probare poſſeſſionem ſuam eam tẽpo-
re turbationis,quam tempore litis conteſtatæ , & turbationem ex
parte accuſati.Bar.*in l.*1.*§.ait prætor,circa fi.ff.vti poſſid.*Alex.*con.*
136.*li.*2.*& con.*88.*lib.*5.Soc.Iun.*conſ.*16.*n.*2. *lib.* 1. & eſt text, *in*
*l.*1.*ſi huius autem interdicti,& in §.interdictum ff. vti poſſ. & in §.*
*retinendæ Inſtit. de interd.*Alex.*con.*161.*Viſo diligenter, in pr.li.*6.
† Extende in tantum accuſantem probare debere ſuam poſſeſſio- 9
nem,vt de turbata agere poſſit,vt ſi quis miſſus in poſſeſſione pe-
tiæ terræ per iudicem ceperit poſſeſſionem alterius petiæ terræ,&
turbetur,& data accuſatione de turbata,debet ſuccumbere, Alex:
*conſ.*73.*Videtur,n.*6.*& ſeq.per tot. v. præmiſſis non obſtantibus.l.*9.
vbi,quod imo is,qui cepit poſſeſſionem diuerſam ab illa ,quã de-
dit,iudex ſcienter debet puniri,ſecus ſi ignoranter. † Imo plus di- 10
cit, quod ſi petia terræ , in cuius poſſeſſionem miſit iudex accu-
ſantem,habet diuerſas demonſtrationes,& diuerſa confinia ab ea,
pro qua data eſt accuſatio,ſi plura ſunt confinia vel totidem,quæ
non conueniunt,faciunt rem præſumi diuerſam in actione, vt in-
tret accuſatio:quia debet accuſans probare poſſeſſionem ſuam, vt
poſſit obtinere in turbatiua.Alex.*conſ.*73. *n.* 9. *in fi.cum ſeq.v.ſed*
*ita eſt,li.*3.† Extende,quia non ſufficit quod accuſans probet em- 11
ptionem à ſe factam cum conſtituto venditoris, niſi probet quod
venditor emptore conſtituti poſſideret Alex.*conſ.*161.*Viſo,in pr.*
*v.nec obſtat,ſi dicatur.li.*6. vbi apoſtil.*in v.tempore*,citat plurimos
concor,† Declarat extenſionem,quia ſi conſtaret;quod emens poſt 12
conſtitutum poſſediſſet bona empta,bene ſufficeret ;quia non re-
fert,à quo poſſeſſionem habuerit , quando præcedit titulus habi-
lis,vt habere poſſit. Alex.*d.con.*161. *n.*2. *& ſeq. ver. quod autem*
*ſpectet,,l.*6.† In dubio tamen præualere debent teſtes accuſati de 13
turbata poſſeſſione,gloſ.communiter approbata *in c.clerici,*31.*di-*
*ſtinct.*Vide , Interdictum.*vti poſſidetis* qualem probationem
requirat,& quæ probatio præfertur *Concluſ.*286.Vide,
Litis conteſtatio requiritur in omnibus cauſis
ordinariis , & ſummariis.
Concl. 388.

***

Turbatus

Turbatus poſſeſſione qualiter libellum concipiat CONCLVSIO 399.

1 TVrbatus † in ſua poſſeſſione ſi dat libellum ciuiliter agens
aduerſus turbantem, debet narrare ſe poſſidere id, in quo di-
cit ſe turbari, & debet narrare, quod aduerſus eũ turbat, & moleſtat:
2 Bar. *in libro. 1. §. interdictum ff. vti poſſid.* † Concludere debet, quod
condemnetur reus ad deſiſtendum a turbatione etiam in futurũ,
& in damnis, & intereſſe pro turbatione illata. Bart. *d. l. 1. §. inter-
dictum, §. vltimo quæro. ff. vti poſſid.* Dec. *d. cap. licet cauſam, in* 14.
3 *not de probat.* † Declara tamen; quia licet non ſit explicite hoc con-
cluſum, ſufficit, quod virtualiter hoc eliciatur, vt Bart. & alij in lo-
4 cis prædictis. † Et tunc debet petere principaliter, vt condemnetur
in pœnam turbatæ poſſeſſionis, & incidenter ad emendationem
damni, & ad deſiſtendum à turbatione. Bart. *in l. interdum. §. qui
furem. ff. de furt.* late Fellin. *in cap. cum oporteat, num. 21. de accuſat.*
5 † Sufficit tamen narrare poſſeſſionem accuſantis, & turbationem
accuſati, & petere eum condemnari ſecundum formam ſtatuto-
rum, quia ſi ſtatutum imponit pœnam applicandam fiſco, dicitur
facta accuſatio criminalis. gl. *in l. 3. ff. de ſpecul. viol.* vbi Bart. & cõ-
6 muniter alij. Dec. *in rubr. extra de iud.* † Et non requiritur, quod
turbans alium ſciat, quis ſit dominus rei, in qua turbat, vel dam-
num infert. Alex. plene *conſ. 23. Viſo proceſſu, in pr. & per tot. lib. 6.*
allegat Bar. *in l. falſus, §. qui alienum,* qui eſt *pen. ff. de furt.* quia ſuf-
ficit dolus in genere, ex quo habuit turbans animum turbandi
quemcunque dominum, ſeu poſſeſſorem, vbi allegat ſimile de eo,
qui committit furtum rei alienæ, quia poteſt puniri, licet ignore-
tur dominus rei furatæ. † Et in hoc iudicio turbationis vterque
7 probat ſuam intentionem, & poſſeſſionem. Bart. *conſ. 12. Quidam*
☞ *accuſatus, in pr. lib. 1.* Vide, *Interdictum retinẽdæ poſſeſſionis quale,*
8 *& quibus detur. Concl. 283. & Concl. ibi 286.* † Quia vterque eſt
auctor, & reus ex quo eſt interdum duplex, vt *Inſtit. de interdict.*
§. pen. vbi enumerantur duplicia interdicta, prout interdum, *vti*
9 *poſſidetis,* vel retinendæ, vtrubi, & de ſuperficiebus † Imo text. *in*
§. retinendæ, Inſtit. de interdict. dicit, quod non poteſt cognoſci ſu-
per interdicto retinendæ, & ſic turbatæ poſſeſſionis, niſi prius ſu-
matur probatio ab vtraque parte, quis poſſideat, vel meliora iura in
☞ poſſeſſorio habeat. Vide, *Turbans in aliquem poſſeſſione. Concl. pro-
xime præcedente.*

Turbantes alios in poſſeſſione qui accuſari, & condemnari poſſint, & qui non. CONCLVS. 400.

1 ACcuſatus † de turbata poſſeſſione condemnari debet. †
2 Extende, quia laborator, qui incidit arborem Titij mandato
Seij, ſi accuſatur de turbata, & nominat Seium, qui fatetur, & aſ-
ſumit onus litis, & ſuccumbit, quod vterque condemnari debeat.
Bald. *conſ. 436. Statuto communis li. 5.* Ang. Aret. *in tract. maleficio-
rum. v. & Semproniũ Rodulphi, v. quarto quæro.* & ibi Arim. *in add.*
Caccan. *conſ. 100. Quod veniat cõdemnandus, col. pen.* Papien. *in libel.*
de turbata poſſeſſione, v. animo & intentione, n. 3. vide infr. *n. 6.* † Ex-
3 tende; quia miſſus in poſſeſſionem à iudice vnius prædij ſi accipiat
poſſeſſionem alterius prædij ſcienter, tenetur de turbata poſſeſſio-
ne; ſecus ſi ignoranter. Alex. *conſ. 73. Videtur, n. 6. v. præmiſſis, lib. 3.*
4 † Amplia; quia accuſari poteſt conductor de turbata poſſeſſione, ſi
denegat reſtituere bona locata, & non reſpondet de affictib. Plor.
5 *in repet. l. ſi quando. n. 504. & ſeq. C. vnde vi.* † Limita, quia miſſus in
poſſeſſionem bonorum, tanquam ſucceſſor defuncti, non poteſt
accuſari de turbata poſſeſſionem; quia quælibet cauſa excuſat a
dolo, & pœna, licet poſſet condemnari ad non moleſtãdum de cæ-
tero, ſi accuſans probauit poſſeſſionem, & turbationem. Alex. *conſ.*
6 *73. Videtur, col. fi. n. 12. in fi. ver. præterea ad hoc, lib. 3.* † Limita, quia
tranſiens per feudum alienum non poteſt accuſari de turbata, vel
damno, quando eſt ſolitus tranſire eundo ad bona ſua per 20. ann.
& vltra, quia per tantum ſpatium præſcribitur via, actus, & iter.
Bart. *in l. 1. in pr. & §. hoc interdicto. ff. de itin. actũque priuato.* ſupra
7 *n. 2.* † Limita in laborantibus miſſis ad incidendum quercus, & alia
ligna, quia non ſunt in dolo, ſed per proteſtationem in lata culpa,
non poſſunt accuſari. Ang. Imol. Alex. Iaſ. & alij *in l. de pupillo, §.
nunciationem, ff. de non. oper. nunc.* Bal. *conſ. 436. Statuto Papiæ, n. 2.*
☞ *lib. 5.* Vide, ſupr. *Turbare quando quis dicatur. Concl. 397. n. 4.* Extẽ-
8 de, quia is, qui non habuit animum turbandi, non poteſt condem-
9 nari. Bald. *conſ. 465. lib. 3. & conſ. 431. lib. 4.* † Limita, quia habens
titulum in bonis excuſatur à pœna turbatæ poſſeſſionis. Bald.
conſ. 226. lib. 3. & licet talis titulus eſſet inualidus, quia non cõſtat
de poteſtate eorum, qui vendiderũt accuſato, habet tamen iuſtam
cauſam, & excuſatur; quia bonæ fidei eſt, ex quo ignorat rem alie-

nam eſſe, vel quia credidit eſſe venientis; *l. bonæ fidei, ff. de verb. ſi-
gnif.* † Limita, quia is, qui ſeminauit agrum, ſi poſtea colligat, licet 10
poſſit condemnari ciuiliter de turbatione, non tamen criminaliter
verſus fiſcum; quia quælibet iuſta cauſa excuſat à pœna, & vide-
tur potius animo colligendi ſuum. Dec. *conſ. 565. in fi.* ſequitur
Crau. *conſ. 18. n. 9. & ſeq.* † Limita, quia miſſus in poſſeſſionem à 11
iudice vnius fundi, ſi accipiat poſſeſſionem alterius fundi per er-
rorem, non tenetur de turbata, ſecus ſi ſcienter. Alex. *conſ. 73. vi-
detur, n. 6. ver. præmiſſis non obſtantibus, lib. 3.*

Turbatio quandoque permiſſa CONCLVS. 401.

TVrbatio † admittitur quandoque, quando tangit ſolum ni- 1
mis delicatos. Oldr. *conſ. 228. n. 8. quarto obijcit,* vbi, quod ſo-
nus campanarum admittitur, licet turbet aliquando diuina officia
nimis delicatis † Amplia; quia quando plures prætendunt poſſide- 2
re, turbatio eſt permiſſa inter eos, imo qui plus poteſt, debet alium
expellere. Bald. *conſ. 431. Quia in accuſatione, in fi. lib. 4.* † Amplia; 3
quia ſi licitum eſt mihi vti via, vel itinere amici, quæ precario, &
iure meræ familiaritatis accidunt, non dicor turbare, nec de turba-
tione poſſunt accuſari, Bald. *d. conſ. 331. per tot. li. 4.*

Turpe eſt Doctori ignorare quod docet. CONCLVS. 402.

TVrpe † eſt Doctori ignorare ius in quod verſatur, *l. 2. §. Seru-* 1
ius autem Sulpicius, ff. de orig. iur. Rom. *conſ. 330. Circa pri-
mum, in fi.* vbi apoſt. *in ver. ignorare.* † Et procedit etiam in minore 2
Doctore; quia non reſtituitur, neque excuſatur errore iuris. Vide ☞
Error iuris. Concl. 320. † Extẽde in arbitratoribus Doctoribus, qui 3
iniuſtum vel nullum laudum tulerunt, quia quod aſcriberetur cul-
pæ non Doctori in Doctore efficitur dolus. Anch. de Aret. *conſ.*
n. 39. vſque in fi. ver. quarto argumento, maxime *num. 42. & 43.* †
Turpe eſt Doctori, cum culpa redarguit ipſum. ait Cato. † Et pro- 4
pterea, qui ex ſenſu, quem ipſe elicere vult à ſtatuto vltimo, vult 5
corrigere primum ſtatutum, non poteſt redarguere alium volen-
tem alium ſenſum inducere cum eadem correctione, ita Alex. *cõſ.*
227. Ponderatis, n. 10. ver. præterea, etiam ſi teneremus, li. 6. † 6
Hinc Cato, *Patere legem, quam ipſe tuleris,* nam & vulgatum pro-
uerbium dicit: *Leproſus leproſum obiurgare non poteſt.*

Turpius eijtur, quam non admittitur hoſpes. CONCLVS. 403.

TVrpius † eijcitur, quam non admittitur hoſpes, *cap. quemad-* 1
modum, de iureiur. Alex. *con. 213. Ponderatis, n. 7. ver. accedit,*
quia turpius, li. 6. Vide, *Facta multa tenent, quæ fieri de nouo prohi-* ☞
bentur. Concl. 12.

Turpitudinem, vel dolum ſuum allegans non auditur, & quando ſecus. CONCLVS. 404.

ALlegans dolum, & turpitudinem propriam non auditur 1
Ruin. *conſ. 194. n. 11. & 12. l. 1.* Crauet. *in quæſt. de indẽmnit.*
mulier. n. 33. Rota. Lucen. *deci. 14. num. 31.* pleniſſime Sign. *
conſ. 180. Si quæratur. & eſt communis* opinio per Socin. *cõſ. 264.*
n. 8. li. 2. Vide, *Contraria allegans non auditur. Concl. 115.* † Et al- ☞
legans impedimentum, quod inducit turpitudinem allegantis, non 2
auditur Decian. *conſ. 18. n. 189. lib. 1.* † Et qui allegat aliquid, quod 3
ſonat in delictum allegantis, prout quod pecuniam alienam à de-
poſitario mutuo acceperit, non auditur, quia furtum commiſiſſe
diceretur, Crauet. *conſ. 106. nu. 12.* † Imo allegans negligentiam 4
legatarij, vel creditoris, quod non petierit ante legatum, vel credi-
tum conditionale; ex quo conditio eſt purificata longe ante peti-
tionem, non auditur, quia ex negligentia tali ipſe ſenſit commo-
dum; quia retinuit debitum, & non tenetur ad vſuras, quia non
fuit in mora Alex. pulchre *conſ. 71. Ponderatis, in princ. lib. 2.* vbi
eſt caſus notabilis, quod teſtator legauit mille ſub conditione, pu-
ta cum fuerit tantæ ætatis legatarius, cum hoc, quod ſi hæreditas
a die mortis teſtatoris ex infortunio minuatur, etiam legatum pro
rata minuatur adita hæreditate, & purificata conditione legati ve-
nit infortunium hæreditati ante petitum legatum, dicit Alex.
quod infortunium intelligitur pendente conditione; non poteſt
ſicuti eſſet abſurdum, ſi poſt ſolutum legatum intelligeretur, ita
etiam poſt debitum, nec hæres poteſt dicere legatario, tibi eſt im-
putandum, quia negligens fuiſti in petendo, quia eſt calumnia, &
non auditur, quia commodum hæredis fuit non petere, ex quo
non tenetur ad vſuras ante petitionem. † Ex hoc infertur, quod 5

Digitized by Google

obiiciens ei,qui contulit beneficium obiiciēti,vt is,qui fecit bene-
ficium,damnum ſentiat dicitur turpiter obiicere , & non auditur
Alex.*conſ.71.in pr.li.1.*& de hoc eſt text. *in l.fi. C.de reuoc. don.*
*circa med.*ibi,*ne ſit cuiquam licentia alienas res capere.& frugali-*
tatē irridere donatoris,& ipsū iterū donatorē,ſuáſq; res perdere,&
6 *præfatis malis ab ingrato donationis acceptore affici.*† Amplia,
quod licet contractus bonæ fidei ſit nullus, quando dolus præſtitit
causā cōtractui intelligitur,quod eſt nullus in fauorē eius,qui non
adhibuit dolū:ſecus eſt in odiū doloſi,qui non poteſt allegata nul-
litatē ex dolo ſuo.*l.eleganter,in pr.ff.de dolo.*Old.*conſ.328.n.15 in*
7 *fi.*†Amplia;quia filius non allegat turpitudinem patris.nec ſucceſ-
ſor ſui auctoris,etiā ſi eſſet ſingularis ſucceſſor.Crau.*conſ.125.nu.*
8 6.†Et de filio,quod nō allegat turpitudinem patris.Caſt.*con.48.in*
9 *fi.li.2.*†Amplia,vt ſi quis renunciet ſocietati ante tempus,licet non
valeat renunciatio in præiudicium ſocij,valet tamen in præiudiciū
renunciantis,qui non audiretur, *l.actione , §.videmus. ff. pro ſocio.*
10 †Amplia,quia nemo auditur cōtra proprium iuramentū aſſertoriū
etiam abſolutione obtenta,qua ſemper detegit turpitudinē ſuam,
ſecus in alio iuramento.Crau.*conſ.786.v.9.& ſeq.*vbi tollit cōtra-
11 ria,& dicit veriorem.†Et quod veniens contra iuramentum ſuum
aſſertoriū non audiatur,tanquā allegans turpitudinē ſuam, plene
Alex.*conſ.132 Viſo inſtrumento,col.fi.v.& quid deeſt.li.2.*maxime
12 *n.3.v.& ſic nunc.*†Amplia in eo,qui ratificauit appellationem no-
mine ſuo interpoſitam à falſo procuratore;quia licet ratificatio, vt
proſit,debeat eſſe intra decem dies , tamen vt noceat ratificanti,
ſufficit,etiamſi poſt decem dies,nec ratificans auditur,volens alle-
gare,quod non valeat,tanquā allegans turpitudinem ſuam. Oldr.
conſ.326.in fi.n.18.v.nec etiam obſtat,& con.328.n.15.v.ſi dicatur
13 †Amplia;quia non auditur quis ſuper eo, quod facit auctorem al-
14 legantis incidere in feloniam.Crau.*conſ.507.n.9.*†Amplia,vt licet
adhærens appellationi extraiudiciali debeat adhærere intra 10.dies
iuxta *c.vt.circa.de app.*ſi tamē adhæreat poſt 10.dies,valet adhæ-
15 ſio in eius odium.Oldr.*conſ.328.n.17.v.item conſtitutio.*† Amplia,
vt licet factum contra ius pro infecto habetur,intelligitur quoad
effectum iuris,ſed in præiudicium delinquentis habetur factū pro
facto,*l.non dubium. C.de legat.* Oldr. *conſ.328.n.16.v.ſic ſoluunt.*
16 †Extende,quia non minus ligantur conſtitutione,qui faciunt actū
17 iniuſte , quam qui faciunt,Anch.*conſ.109.a.3 & ſeq.*† Amplia,
quod ratū habere non poſsūt,quod nomine meo non eſt geſtum,
videl.ad fauorē meū,tamen in præiudicium meum valet ratifica-
tio,nec poſſunt allegare nullitatem. Oldr.*conſ.328.in fi.n.19.ver.*
18 *item non obſtat.*†Amplia;quia neque hęres poteſt allegare turpi-
dinem defuncti,cuius eſt hęres.Bal.*conſ.135.Pater Caſanas,circa*
19 *med.v.quia hæres,lib.1.*Signor.*conſ.*110.*n.*4.†Extende, qua neque
poteſt allegare impotentiam defuncti,cuius eſt hæres allegās;quia
20 ſapit turpitudinem.Sgn.*conſ.122.in fi.*†Extende , quia neque ſuc-
ceſſor hęredis poteſt allegare turpitudinē defuncti allegādo fuiſse
21 vſurariū.Sig.*conſ.257.in fi.*†Amplia;quia Prælatus alienans bona
Eccleſiæ ſine ſolēnitatib.licet alienatio non valeat in præiudicium
Eccleſiæ ; valebit tamen in Præiudicium Pręlati male alienantis.
Calder.*conſ.258.in fi.*alias *2.de ijs,quæ fiunt à Præla.*Vide , *Do-*
lus.fraus,& culpa,non debet patrocinari doloſo fraudāti,& culpo-
*ſo.Conc.*581.Vide,*Impugnatio facti proprij non admittitur ab eodē*
22 *& quando ſecus.Concl.*58.†Extende,vt idem ſit in eo,qui recipit
dationem in ſolutum non ſeruata ſolemnitate;quia ipſe non poteſt
opponere de defectu ſolemnitatis.Dyn.*conſ.23.Super quæſtione,in*
23 *fi.*†Extende,quia quod dicitur,contractus cōtra legem celebratus
eſt ipſo iure nullus debet intelligi ad fauorem contrahentiū,ſecus,
contra eos,& in odium eorum.Iaſ.late *in §.præterea,in prin. Inſtit.*
*quib.mod ius patr.poteſt in addi.ad Proc.*vbi,quod vēditio imagi-
naria filij facta per patrē ad effectū emācipādi,quæ eſt nulla, ope-
ratur ad fauorē filij emancipationē contra patrē.Vide, *Affectatio,*
operatur multa,vt affectans perdat priuilegium , & quando ſecus.
24 *Concl.*237.†Extende,quia ſi Eccleſia cōcedit in emphyteuſim bo-
na ſine ſolēnitatib.nō poteſt emphyteuta allegare,quod nō valeat
cōtractus, & nō teneatur ad Canonē;imo cōpellitur ſoluere.Iaſ.*in*
25 *l.2.n.11.v.vn̄ tamē.C.de iur.emphyt.*†Extende, quia is,qui nulliter
contrahit cum Eccleſia,non poteſt ipſe allegare,quod ſolemnita-
26 tes nō interuenerint propter dolū ſuū.Rui.*conſ.40.in fi.li.5.*† Re-
ſtringe;quia ad fauorem Eccleſiæ bene contractus dici poteſt nul-
27 lus.†Reſtringe;quia etiam tertius poteſt dicere contractum nullū,
etiam Eccleſia tacente, contra illum , qui contraxit cum Eccleſia.
Alex.*conſ.38.in fi.li.2.*Ruin.*conſ.40.in fi li.5.*Ceph.*conſ.131.num*
28 121.*li.1.*Afflict.*deciſ.107.n.4.*†Amplia;quia in prohibitis nō re-
quiritur iuris effectus;ideo ſi quis alienat feudum, vel rem litigio-
ſam,non poteſt allegare,quod nō valuerit,ex quo erant prohibita
alienari;quia non poteſt ipſe hoc opponere,qui fecit rem prohibi-
ta. Bal.*conſ.349. Qui litem,li.2.per tot.*maxime *in fin.*† Amplia in 29
principe;quia non poteſt allegare turpitudinē ſuam,nec alius pro
eo,puta quod detinuerit iniuſte carceratū aliquem.Alex.*con.84.In*
cauſa,quæ vertitur,n.6.v præterea negari. lib.3.† Amplia,quia is, 30
qui geſſit ſe pro procuratore,cū nō eſſet,& poſtea ſuccedit domi-
no non poteſt dicere;quod cōfeſſio ab eo facta non noceat, quia
nō habebat mandatum;quia propter propriā turpitudinē nō audi-
tur.Bar.& cæteri *in l.Modeſtinus ff.de except.*Bal.*in l creditore.C.*
de ſeruo pign.dato manumiſſo.† Amplia,quia licet libellus incertus 31
nō procedat parte opponente;tamen ſi incertitudo prouenit ex fa-
cto oponentis,non auditur,neq;dicitur releuās.Bal.290.*Allegatio-*
*nes hinc inde,n.2.li.4.*Vide,*Libellus generalis, & obſcurus non pro-*
*cedit,& quādo ſecus.Concl.*306.† Amplia,quia regula eſt,quod nō 32
datur allegantí ſuā turpitudinē;ideo teſtis deponens extra iudiciū,
ſe depoſuiſſe falſū in iudicio,nō probat,nec propterea eius proba-
tio tollitur.Ang.*conſ.309.Factū eſt tale, Chriſtophorus, n.5.v.deſ-*
cēdo ad tertium.†Extende in iudice,quia ſi dicat ſe protuliſſe ſen- 33
tētiam pecunia corruptū,ipſi non creditur.Ang.*con.309.n.5.v.hoc*
etiam probatur.†Extende in arbitro ad electionē faciendam , quia 34
ipſi non creditur , licet dicat ſe elegiſſe,ex quo fuit per pecuniam
corruptus.Ang.*d.con.309.n.5.v.& idem in arbitro.* †Amplia;quia 35
mulier,quæ medio iuramento vnū aſſeruit,non auditur volens di-
cere contrarium ; quia allegaret turpitudinē ſuam etiā replicando,
quando is,contra quem allegatur turpitudo, tractat de damno vi-
tando,vel quādo nō eſt particeps fraudis.Alex.*conſ.59.Viſo inſtru-*
*mento,in fi.v.quoad tertium.lib.*1.Vide;*Damnum vt euitetur,magis*
*faciendū,quam vt lucrum capiatur.Conc.*14.†Amplia;quia fratres 36
Mendicantes,qui de facto poſſident bona,ſi volunt ſe excuſare ex
priuilegio mendicitatis,ne ſoluant onera,non audiuntur tanquam
allegantes turpitudinem ſuā.Anch.*conſ.109.Contra fratres,in fi.&*
per tot.†Extende,quia locus pius,vel capella,quæ ſucceſſit ex ſub-
ſtitutione pupillari,vt euitet ſolutionem legatorū, non poteſt alle- 37
gare,quod non poſſideat vt hæres ſubſtitutus,ſed poſſideat ſine
titulo,quia allegaret ſuā turpitudinē.Anch.*conſ.139. Viſa prædi-*
cta,in fi.v.poſtremo.† Amplia,quia is, qui non ſeruat contractum 38
nō poteſt allegare reſolutionem contractus contentā in caſu non
obſeruantiæ,quia allegaret ſuam turpitudinem,& pactum reſpicit
fauorē obſeruātis.Anch.*conſ.141.Super prædicto dubio,n.2.& ſeq.*
& in fi.†Extende,quia emphyteuta,qui non ſoluit canonem,non
poteſt ex ſua mora allegare reſolutionem contractus.Anch.*d.cōſ.* 39
141.*n.5.& ſeq.v. & corroboratur.*† Amplia,quia pater,& alij ob- 40
ligati alimentare tenentur,donec filius,& alimentandi poſſunt ſibi
alimenta quærere ex induſtria,arte,vel profeſſione,etiam ſi[illegible] exeet
laudum,& conditio perpetua,& omni anno.Ang.Aret.*conſ.95.In*
*caſu ſupradicto,n.12.& ſeq.per tot.*vbi in fi.quod ſi nō vult in arte
ſe exercere,ſibi imputet;quia allegat turpitudinem ſuā, & non de-
bet ſibi prodeſſe.† Amplia in iudicio criminali, quia reddendo ius 41
nō poteſt turpitudinē ſuam,vel ſui auctoris allegare. Signor.*conſ.*
180.*in pr.v.ſecundo caſu principali.*†Extende, quia neq;poteſt tur- 42
pitudinem ſuam,vel ſui auctoris allegare.Signor.*con.*180.*in.pr.v.*
ſecundo caſu principali.†Declara extenſionem ,quæ non procedat 43
certis caſibus,*l.ij tamen in pr.ff.de accuſ.l.famoſi.ff.ad l. Iul. maieſt.*
*l.ſi adulterium.§.liberto.ff.de adul l.pen. C.qui accuſ.non poſſ.*quos
caſus pro limitatione collegit Sign.*d.conſ.*180 *v.ſecundo caſu prin-*
cipali,in pr.†Reſtringe,quia bene poteſt allegare turpitudinem in 44
criminali implorando miſericorditer officium iudicis.Signor.*d.con.*
180.*in pr,v.aut miſericorditer.*†Reſtringe, quia poteſt retorquen- 45
do crimen,quia ignoſcendum eſt eo caſu.Signor.*d.con.*180.*in pr.*
v.aut miſericorditer.†Amplia,quia in cauſa ciuili ius reddendo nō 46
poteſt allegare turpitudinem ſuam , quando eſt iudex ordinarius.
Sign.*d.conſ.*180.*in pr.v.aut eſt iudex ordinarius.*†Reſtringe,ſi eſt 47
iudex delegatus.Sign.vbi ſupr.*v.ſecundo caſu,quādo in iudice ciuili*
†Amplia,quia in iudicio ciuili requirendo regulariter non poſſunt 48
allegare turpitudinem auctoris. Sign.*d.conſ.*180.*in fi.v.ſexto ve-*
ro.†Reſtringe,vt non procedat ampliatio,quando requiſitio fieret 49
ad euitandum periculum dilapidationis,quia poſſunt allegare tur-
pitudinem patris,& auctoris,& meam.Sign.*d.conſ* 180.*in fi.v.ſe-*
xto vero.†Limita in eo,qui poteſt agere rei vēdicatione, quia ſibi 50
nō obſtat exceptio turpitudinis,ideo deponēs aliquid ex cauſa tur-
pi abſente parte poteſt reuocare tale depoſitum,nec ſibi obſtat ex-
ceptio turpitudinis,quia poteſt agere rei vēdicatione.Bal.*conſ.*105.
*Verba dicūt,circa med.v.ex quibus,li.*1.†Limita;quia in pari cauſa 51
doli,& turpitudinis potior eſt conditio poſſidentis,quia tūc,quādo
ab vtraque parte verſatur turpitudo,poteſt allegari,Feder.de Sen.
*conſ.*240.*Salua reuerētia,circa fi.item in pari.*& quod non obſtat
poſſidenti,quia in pari cauſa melior eſt ſua conditio.Bal. *con.*105.
*circa med.v.ex quibus,li.*1.† Extende,quia in pari cauſa eſt melior 52
condi

Digitized by Google

conditio rei,& excipientis.Anch.*con.*339.*in fi.n.*21. *& ſeq.v. ſeq.*
53 *occurrit.*† Extende;quia qui fuit particeps doli & turpitudinis, nõ
iuuatur,allegando eam turpitudinem in alium.Caſt.*con.* 353 *Cu-*
54 *rator datur.in fi.lib.* 1.† Limita, quia licet hæres non poſſit alle-
gare turpitudinem defuncti agendo, ſecus excipiendo. Signor.
55 *conſ.*120.*Quidam Placentinus.in fi.*† Declara,niſi ageret, vt admit-
tatur ad hæreditatem,vel ius ſibi debitum, puta dicendo teſtato-
rem patrem fuiſſe vſurarium manifeſtum, vel de falſa moneta
condemnatum. Signorol. *conſ.* 182.*in fin. ver. venio ad tertium.*
56 † Limita, vbicunq; actio ſapit defenſionem, quia licet quis non
audiatur allegans turpitudinem ſuam, illud eſt, vt conſequatur
lucrum, ſecus eſt,vt euitet damnum, ideo agens ad reſciſſionem
contractus ſimulati ex turpi cauſa, ſi obiiciatur dolus ſibi, poteſt
replicare de eodem dolo contra eum, qui vult ſentire lucrum.
Bald.*conſ.*114.*Factum tale eſt,Picha,li.*2.*in fi.* ſequitur Rim. Iun.
57 *conſ.*62.*n.*29.*& ſeq li.*1.Anchar.*d.con.* 330. *in fi.* † Secus,quando
is,qui replica de turpitudine, vel excipit, tractat de lucro, & is,
contra quem excipitur,tractat de damno vitando. Alex.*conſ.*59.*in*
58 *fi.lib.*1.Caſtr.*conſ.*353.*Curator,in fi lib.* 1. † Limita;quia non po-
teſt allegare turpitudinem ſuam in iis, quæ tenent ipſo iure,ſecus
ſi obuiat ius publicum, quia poteſt ipſemet contrauenire, qui
59 fecit.Signor.*conſ.*110.*n.*13.*v.præterea non obſtat.*† Limita ,vbi agi-
tur de periculo animarum, quia licitum eſt allegare turpitudi-
nem ſuam,ſiue agendo,ſiue excipiendo.Anch *conſ.*212.*Ego An-*
o *gelus,*vbi hoc dicit in cauſa matrimoniali.† Extende idem,ſi alle-
gatur turpitudo defuncti hæredis pro ſalute animæ defuncti,quia
61 admittitur.Crauet.*conſ.*466.*n.*19.† Limita in reo, quia poteſt vti
exceptiónibus contrariis temporibus ſucceſſiuis. Decià. *conſ.* 48.
☞ *n.*35.*li.*2.Vide, *Excipiens auditur ſuper contrariis , & quando ſe-*
62 *cus.Conc.*328.† Extende; quia etiam eodem tempore poteſt alle-
gare contraria, & ſic turpitudinem ſuam, videlicet affirmare ali-
quid quoad vnum,& illud negare quoad alium : quando excipit
contra diuerſos actores. Caſtr.*conſ.* 368.*Super eo. num.*2.*libro* 1.
63 Rom.*conſ.*347.*n.*7.† Limita, quia quis non poteſt allegare ſuam
turpitudinem agendo, vt fundet ſe iudex ſuper ea, ſed aliud alle-
gando, ex quo in conſequentiam detegatur turpitudo, bene ſuf-
ficit,& poteſt allegari;Fulg.*conſ.*89.*In quæſtione Io.n.* 4 .*ver. circa*
64 *tertium.in fi.*† Limita,quia admittitur, quod exceptio turpitudinis
65 non opponitur.Crauet.*conſ.*761.*n.* 5. *ver.quarto videndum.* † Li-
mita,quia contra ſocium participem turpitudinis poteſt allegari.
66 Dec.*conſ.*481 *n.*35.*lib.*2.† Limita,vbicunq; turpitudo eſt notoria;
67 poteſt allegari. Dec. *conſ.*48.*n.*36.*lib.*2.† Limita,quia poteſt quis
allegare turpitudinem ſuam contra triplicem criminis, & turpi-
tudinis.Cæpol.*conſ.*57.*Franciſcus.n.*4. *v. & primo.* Caſtr. *d. conſ.*
68 353.*in fi.lib.*1. † Limita, quia etiam in criminalibus excipiendo,
replicando, & ſe defendendo quilibet poteſt allegare turpitudi-
69 nem ſuam.Cæpol.*d.conſ.*57.*n.*4. *ver. ſecundo reſpondetur.* † Limi-
ta,quando turpitudo eſt per patrem confeſſata, poteſt allegari ab
70 eo,qui commiſit.Cæpol, *d.con.*57.*n.*6. *v. tertio modo.* † Extende,
quia vbicunq; àb alio eſt detecta, vel probata vel,declarata à iudi-
ce,vel quocunq;confeſſata poteſt allegari. Cæpol. *d. conſ.*57. *n.*6.
71 *ver.quarto modo.*† Extende,quando eſt probãta.Ruin.*conſ.* 194.*in*
72 *fi.lib.*1.Crauet.*conſ.*771.*n.*4. † Declara; quia quando articuli ſunt
admiſſi, ſaluo iure inpertinentium,& non admittendorum, tunc
probatio non releuat, quia articuli non erant admittendi. Ruin.
73 *conſ.*194. *in fi. lib.* 1. † Declara totam hanc materiam, vt per Si-
gnor.*conſ.* 180. *ſi quæritur.* vbi facit plures diſtinctiones, prima
eſt in extraiudicialibus, & iudicialibus, ſecunda aut in ciuilibus,
aut in criminalibus, tertia aut coram iudice ordinario, aut dele-
gato, quarta aut agendo, aut excipiendo, vel replicando, quinta
aut ratione rei familiaris, aut ratione publicæ vindictæ, quem vi-
74 deas.† Vide Socin. *conſ.* 264. *n.*9.*lib.*2. vbi dicit * communem,
* quod non audiatur allegans turpitudinem ſuam,niſi tractet de dã-
no vitando, & alter de lucro,& quod is, contra quem allegat tur-
pitudinem,fuerit particeps,ſequitur Tiraq. *de retract. lignag.*§. 1.
*gloſ.*18,*n.*72.*cum ſeq.*vbi dicit Soci.quod nec audiretur,ſi exciper-
ret contra agentem,quod caret actione,& probaret hoc eſſe verũ,
niſi concurrant prædicta, quia nulla æquitas ſuadet, quod iudex
75 ad commodum doloſi ſe interponat. † Limita, quia in extraiudi-
cialibus condendo legem poteſt allegare turpitudinem ſui aucto-
ris,cui eſt ſucceſſor, quia non fit iniuria condendo legem melio-
76 rem.Signorol. *conſ.* 180. *in prin. ver. primo caſu.*† Extende etiam
adminiſtrando ad bonum. Signor.*d.conſ.* 180.*in prin. ver. aut ad*
77 *bonum.*† Reſtringe, ſi adminiſtratio eſſet ad malum,quia non po-
teſt allegare turpitudinem ſui patris,vel auctoris. Signor. *d. conſ.*
78 180.*in pr.v.aut negotia.*† Limita,quia in iudicio ciuili poteſt quis
per modum retorſionis allegare turpitudinem ſuam. Signor. *d.*
*conſ.*180.*ver. ſecundo caſu*, videlicet turpitudinem retorquendo.
† Limita iudicio ciuili excipiendo, quia poteſt, quando nititur 79
euitare deceptionem ſui, vel quando contrahens cum ſuo aucto-
re non remanet deceptus.Signo. *d.conſ.* 180.*aut allegando turpi-*
tudinem. † Reſtringe, ſi contrahens cum authore remanet dece- 80
ptus;quia tunc non poteſt allegare turpitudinem. Signor. *d. conſ.*
180.*ver.tertio vero caſu.*† Limita, quando agitur ciuiliter ad vin- 81
dictam,ſi petitur ſumi vindicta ab alio, quam à patre; vel aucto-
re,poteſt allegari turpitudo illius, ſecus ſi eſt ſumenda à patre,vel
auctore Signor.*d.conſ.*180.*ver.quarto vero caſu.* † Limita,quando 82
agitur ciuiliter ratione rei familiaris,& poſſum allegare turpitudi-
nem mei auctoris tendentem ad priuandum me in toto, vel in
parte hæreditate mihi delata alterius non committentis turpitu-
dinem. Signor. *d.conſ.* 180. *circa fi. ver. aut allego turpitudinem.*
† Extende,vt idem ſit, quando turpitudo auctoris directe concer- 83
nit allegantem,quia vult admitti ad hæreditatem ſibi debitam,vel
quaſi ipſius committentis turpitudinem.Signor. *d. conſ.*180. *circa*
fi.ver.aut allego turpitudinem. † Extende idem, quando turpitudo 84
auctoris concernit publicum,quia poſſum allegare, vt conſequar
hæreditatem illius mihi debitam. Signor.*conſ.*180.*in fi. ver.ſecun-*
*do caſu,& in fine,*vbi,quod filius allegat patrem vſurarium mani-
feſtum,vt ſuccedat rupto teſtamento,idem repetit *conſ.* 182.*in fi.*
vbi idem, ſi allegatur teſtator de falſa moneta condemnatur.
† Extende idem, ſi allego turpitudinem auctoris, vt conſequar 85
exercitium iuris mihi debiti. Signor *d.con.*180.*in fi.ver.aut allego,*
† Reſtringe,quando in iudicio ciuili allego turpitudinem auctoris 86
mei,vt infringam actum libertatis fauorabilem. *Signor. d. conſ.*
190.*circa fi.ver.ſecundo caſu,quando agitur.*† Reſtringe,qñdo alle- 87
gando turpitudinẽ auctoris infringo actũ prædeceſſoris, qui de ſua
natura eſt obligatorius,quia non poſſũ.Signor.*d.conſ.*180.*circa fi.*
ver.ſecundo caſu.† Limita, quia in iudicio ciuili miſericorditer im- 88
plorãdo etiã poſſũ allegare turpitudinem auctoris. Signor. *d.conſ.*
180.*in fi.v. quinto vero caſu.*Vide Concluſionem prox.ſeq. ☜

Turpitudo cauſæ quando vitiet actum, vel contractum.

CONCLVS. 405.

MVtuum † factum ex turpi cauſa ex parte dantis & recipien- 1
tis repeti nõ poteſt.Bal.*conſ.*202.*Quod quilibet.in fi.& con.*
203.*Si aliqui.li.*3.† Amplia,quia turpitudo vitiat pactum,& pro- 2
miſſionem,vt ex eis agi non poſſit,quando cauſa turpis induxit ad
paciſcendum.Bald.*d.con.*201.*& conſ.*303.*li.*3.vbi;quod pactum,
& mutuum factum Caſtellano arcis ſub conditione, quod Princi-
pi non reſtituet arcem,niſi reſtituat mutuum mutuãti, non valet,
& ex eo conueniri non poteſt † Amplia, quia ſoluens ex turpi 3
cauſa repetit tanquam indebitum ſolutum.† Extende,quia ſoluens 4
aliquid animo redimendi pacem ab offenſo repetit.Bald. *in l.fi.C.*
*de concl.ob turp.cauſ.*quem ibi ſequitur Alex.& *in l.non intereſt.C.*
*quod met.cauſ.*Bar.*in l.athletas.*§ *ſi in fi* & ibi Ang.*ff.de iis,qui not.*
*infam.*Soc.Iun. *con.*77.*n.*31.*li.*1. † Quid in ſoluto per ſimoniam, 5
vel includo,vide Guid.Pap.*deciſ.*381.† Amplia,quia fideicommiſ- 6
ſum ex turpi cauſa,vel probroſa,non valet.Caſt.*conſ.*247. *In cau-*
*ſa,qua vertitur.col.*2.*poſt med.ver.per quod etiam patet.lib.*1.Vide, ☜
*Teſtatoris voluntas pro lege habetur,& quando,Conc.*89. † Amplia 7
in iis,quæ de ſe licita & permiſſa ſunt,quia turpitudo cauſæ vitiat;
& repellit,nam maritus poteſt ciuiliter accuſare vxorem, vt lucre-
tur dotem,propter adulterium,& etiam poteſt illam accuſare cri-
minaliter ad pœnam adulterij,vt ea punita etiam agat ciuiliter po-
ſtea pro dote,ſed ſi ſemel inſtituit cauſam criminalem ad pœnam;
& velit eam deſerere, vt tantummodo conſequatur ex adulterio
priuationem dotis,repellitur propter turpitudinem ſuam, *l. miles.*
§.*ſocer.ff.de adult.*ſecundum intellectum, quem ponit Rom. *in l.*
*Lucius Titius.ſub.n.*11.*& ſeq.v.ego vero.ff ſolut.matr.*Vide, *Condi-* ☜
tio impoſſibilis,vel turpis reiicitur,& quando annullet actum.Concl.
591.Vide,*Obligatio ex turpi cauſa,vel delicto non valet. Conc.*39.

Turris quid ſit, appellatione turris quid veniat.

CONCLVSIO 406.

TVrris † eſt ædificium ſurſum leuatum,ſua conſtãs ſubſtantia, 1
l.tutores.C.de operib.public. Bald.*conſ.*125. *Domus conſtruitur.*
*li.*3.† Extende,quia circulus,ſiue grilanda, quæ conficitur ſuperæ- 2
dificato,non dicitur eſſe turris,neq;de turri, quia non eſt coniun-
cta per eandem materiam;niſi forte eſſet turris lignea.Bal.*d. conſ.*
125.*lib.*3.† Declara,quia attenditur vſus communis loquendi, cui 3
ſtãdum eſt, etiamſi abuſiue appelletur turris ea pars, quæ non
eſt.Bald.*d.conſ.*125.*li.*3.

Tuſciæ conſuetudo circa diuerſa CONCL. 407.

1 IN Tuſcia † sũt multi Epiſcopatus, qui habẽt Eccleſias in aliena
diœceſi, quæ ſpectãt ad inſtitutionẽ Epiſcoporũ alienorũ, & ad
deſtitutionẽ, & in eis obſeruatur, quod rectores nõ obligãtur cõ-
ſtitutionib. diœceſani Epiſcopi, ſed Epiſcopi nõ diœceſani, ſub quo
sũt. Fed. de Sen. *conſ. 99. in fi.* qui dicit, ita vidiſſe ſeruari, & cõſuluit
eſſe de iure, quod nõ obediat Epiſcopo diœceſano, ſed alteri, cui
2 ſubsũt. † Statuta Tuſciæ diſponũt, quod lauda arbitrorũ, & arbitra-
torũ, habeant exequutionẽ. Bar. *in l. 2. C. & vbi. & apud quem.* &
quid operetur tale ſtatutum, guarentigia inſtrumentorum eſt ad-
inuenta in Tuſcia, & de conſuetudine. Vide, *Statutum circa exe-
quutionem ſententiarum, & laudorum diuerſorum locorum non ha-
bet locum multis caſibus, & quando ſecus. Concl. 533.*

Tuſcana ciuitas eſt de ſtatu Eccleſiæ, quæ hodie Tuſculum appellatur CONCL. 408.

1 TVſcana † ciuitas eſt de ſtatu Eccleſiæ, *c. Raynutius, de teſtam.*
vbi, quod eadem, quæ Tuſcana, quæ hodie vulgari ſermone
appellatur Fraſcati.

Tutela quid ſit, & quibus competat. CONCL. 409

1 TVtela † eſt iure antiquo officium virile duntaxat, & nõ mulie-
bre, *ff. de tutel. l. tutela,* ideo mulier iure antiquo nõ erat tutrix
niſi ex reſcripto Principis obtinuiſſet, & ſolebat dari mater ex
reſcripto, ſi nõ extabãt legitimi, ipſis vero extantib. ipſi præferebã-
tur, & erãt tutores ipſo iure. Caſtil. *conſ. 6. Supponitur n. 7.* vbi *n. 8.*
quod propterea licet mater excluderetur à ſucceſſione filiorũ nõ
petito tutore intra annum intelligebatur, ſi non extabãt legitimi,
qui ipſo iure erant tutores, ſecus iure nouiſſimo, quia mater hodie,
2 ſi vult eſſe tutrix præfertur. † Et datio tutoris, ſeu tutela eſt res fa-
uorabilis, & ideo late interpretatur, *l. ſi quis ita in pr. & §. 1 & 2
de teſtã. tutel.* Caſt. *con. 356. Poſtquã iſte. n. 2 l. 1.* Bal. *cõ. 458. per tot.
3 l. 4.* plene etiam Rom. *con. 231 Præmiſſorum, n. 4. v. vltimo.* † Tutela
eſt ius & poteſtas in capite libero Bart *conſ. 45. Vanes, in fi. l. 1.*

Tutela qualiter dari poſſit, vel non, in teſtamento, & codicillis. CONCL. 410.

1 TVtela † data in codicillis valet. Oldr. *conſ. 138. Thema tale eſt,
Durandus. in fi. v. ad quintam.* Dyn *conſ. 42. Quæſtio talis eſt.
2 quidam nomine. in pr.* † Declara, vt per Soc. *con. Viſis actis. n. 5, li. 2.*
vt procedat, quando ex codicillis remanet confirmatum teſtamen-
3 tum, quia videntur dari in teſtamento. † Reſtringe, quia tutela nõ
valet data in teſtamento ſine inſtitutione hæredis, ſed tamẽ valet,
ſi teſtamentum redditur nullum præteritione filij, quando erat da-
4 tus hæres. Signor. *conſ. 250. n. 5. v. ſed hæc ratio.* † Amplia, quia licet
tutela ſit data, vel tutor datus extraneus filiis à patre in teſtamẽto
inter liberos corã duobus teſtib. non valeat, quia requirũtur ſeptẽ
teſtes; tamen poteſt, ſi vult, petere ſe confirmari à iudice, qui tene-
tur confirmare, adeo quod non eſt locus datiuo. Clar. *in §. teſtamẽ-
* 5 tũ. q. 10. n. 4. vſque in fi.* vbi dicit * cõmunẽ. † Declara, quia tutor ex-
traneus non poteſt dari in teſtamẽto inter liberos, ſi teſtamentũ
non habet, niſi duos teſtes, quia non extenditur priuilegiũ filiorũ
* in onus alterius, ſecundum * communẽ, bene valet datio tutoris in
dicto teſtamento, quando datur vnus ex filiis habilis ad tutelam,
* communem * vtranq; dicit Clar. *d. §. fi. q. 10. n. 3. v. ſecundo infertur.*
6 † Contrariũ videtur tenere idẽ Clar. *d. §. fi. q. 13.* vbi ſimpliciter di-
cit, quod ex quo lex approbat tale teſtamentum inter liberos, va-
* let ſubſtitutio pupillaris, & tutela data in tali teſtamento, & dicit *
cõmunẽ, ſed intelligas; quando ex filiis ſubſtituitur, vel datur tutor.

Tutela multiplex, & de ſingulis ſpeciebus tutelarum. CONCLVS. 411.

1 TVtela † teſtamentaria eſt prima, & ea exiſtente ceſſat legiti-
ma, & datiua, & deficiente teſtamentaria ſuccedit legitima
tutela, videlicet agnatorũ, qua ceſſãte eſt locus datiuo tutori,
quia ſi excuſatur, vel remouetur, nunquam tutela reuertitur ad pri-
mas duas, quia quandiu ſunt reliquæ datiui tutoris, quæ nun-
quam deſunt ſemper datur datiuus. Oldr. *con. 224. in fi. n. 42.
v. præterea quando.* vbi ponit rationẽ, quare cum deuẽtum ſit ad
datiuum tutorem, nunquam exeat ex datiuo, quia donec ſuperſũ.
2 reliquæ deficientis, in illis fit continuatio. † Extende, quia quando
agitur de ſubrogando tutore in locum deficientis, nunquam tu-
tor datiuus datur, niſi deſierint omnes legitimi; ſecus quando de-
ſierunt, quia tunc tutor datiuus datur. Angel. *con. 92. Super primo.
in pr.* † Reſtringe, quia ſtante teſtamento vna cum matre, ſi mater 3
vult tranſire ad ſecunda vota, poteſt petere dari alium contutorẽ
teſtamentario; ſi alius non eſt per ſe ſufficiens Bald. *con. 498. Pun-
ctus quæſtionis, li. 4. per tot.* † Declara, quia legitimi non præferun- 4
tur datiuis, quando mater eſt tutrix, & ſe excuſat, quia vult tranſi-
re ad ſecunda vota, quia valet datio tutoris, datiuis ea petente,
etiamſi extaret ſtatutum. quod tutores legitimi dari debeant; quia
ſtatutum non habet locum hoc caſu. Bal *co. 81. Caſus. ſuper quo. &
co. 82. ſtatuto prædicto, lib. 2.* quia ſunt Ludouici de Scarmmatis,
& Bal. Ang *conſ. 325. n. 2. v ſuper ſecundo.* Bartol. *con. 145. Factum
ſic ſe habet. n. 1. dub. lib. 1.* vide infra *n. 40 & ſeq.* † Et quod petitus 5
matrem volentem tranſire ad ſecunda vota debeat dari, & non ſit
locus legitimo, Cuman late *con. 94. Mater tutrix. per tot.* vbi * dicit *
communem. † Extende in tantum, quod iudex tenetur petitum à 6
matre dare tutorem, quia præſumitur idoneus, etiamſi mater ad-
huc non reddiderit rationem, quia hoc non impedit, quin petitus
ab ea ſit dandus. Cuma. *d. conſ. 94. in fi.* † Et valet datio tutoris à 7
matre volente tranſire ad ſecundas nuptias etiam ſine inquiſitio-
ne. Bart. *d. conſ. 145. Factum ſic ſe habet, in 1. dub. li. 1.* vbi apoſtil. *in
v. ad primum.* dat plures concord. † Extende, vt quod dicitur de pri- 8
ma petitione facta per matrem, procedat etiam in ſecunda, ſi ſpe-
titur, & datus moriatur, vel deſinat eſſe tutor, quia iudex dabit
alium petitum à matre. † Contrarium tenet apoſtil. ad Bar. *d. conſ.* 9
145. in 3. dubio. v. ad tertium. lib. 1. vbi quod deuenitur ad legiti-
mos, & dicit; quod ita fecit exequi à Poteſtate Piſauri, qui con-
trarium fecerat, quia leges ignorabat. † Alia eſt diuiſio tutelarum, 10
quia aliquæ tutelæ dicunt iuſſæ, vt quæ deferuntur iure agna-
tionis, vel cognationis, & in iſtis, qui prior eſt gradu; ſicut in hære-
ditatũ ſucceſſione, potior eſt iure, aliquę vero ſunt tutelæ permiſ-
ſæ, & non iuſſæ, pro tutela matris; & auiæ, quia iſtæ perſonæ non
iubentur, ſed permittuntur eſſe tutrices, & iuſtis pariter attenditur
prærogatiua gradus. Bald. *conſ. 224. Quæritur, pone. in pr. li. 1.* † Dif- 11
fert datio iſtarum tutelarum, quia datiuus datur, & decernitur le-
gitimus, vel permiſſus declaratur, ſi tamen daretur, prout datiuus,
ſubſtinetur decretum. Io. de Imol. *con. 99. in prin.* † Legitimi tuto- 12
res aſcendentes iuſſi, prout eſt pater, & auus non habentes in po-
teſtate non excludunt permiſſos, ſecundum Bald. *d. conſ. 224. ver.
ſed ſalua reuerentia. lib.* 1. ſed omnes ſimul admittuntur. † Con- 13
trarium videtur velle Bald. quod auus etiam maternus excludat
matrem, ſecundum opinionem aliquorum, quam dicit æquam,
quia magis aptus eſt homo, quam mulier ad tutelam, *con. 385. Fa-
ctum tale eſt. li. 2.* † Permiſſæ autẽ tutrices excludunt iuſſos tranſ- 14
uerſales. Bal. *d. con. 224. ver. ſed ſalua reuerentia. vſque in fi. li. 1.*
† Declara, niſi adſit ſuſpicio, quia licet ſint iuſſi, vel permiſſi tuto- 15
res, tamen decretum adminiſtrationis facit eos eſſe datiuos, quia
iudex poteſt denegare eis tutelam ex cauſa. Bald. *conſ. 481.* quod
eſt Baldi, & ſex aliorum, qui ſubſcripſerunt; *lib. 2.* † Tutela autem 16
permiſſa, vt eſt auiæ, & matris, appellatur etiam volũtaria; & quã-
doq; anomala, & quandoq, legitima diſpenſatiua. Bal. *d. con. 224.
n. 2. v. nec obſtat ratio. lib. 1.* Socin. *conſ. 20. Viſis actis. num. 8. ver.
nunc inſurgit. cum. ſeq. li. 1.* vbi, quod eſt quæſtio, an ſit legitima, &
hoc refert, vt ſciri poſſit, an ſit locus datiuo. vel legitimo allegat
Bar. *in l. ſi quis ſub conditione. ver. quid ſi mater ff. de teſtam. tutel.* &
dicitur irregularis & extraordinaria, & in ea non ſeruantur regu-
læ iuris. Alex. *conſ. 109. Viſo ſtatuto. in fi. lib. 3.* † Et propterea mater, 17
& auia tutrices permiſſæ, & irregulares admittuntur, licet ſint de-
bitrices, vel creditrices pupilli. Alex. *conſ. 109. Viſo ſtatuto, n. 2. v.
& in dicta authentica. lib. 3.* † Et non regulatur ex ſucceſſione iſta 18
tutela, prout tutela legitima; ideo licet mater & auia ſint excluſæ
à ſucceſſione, quæ defertur agnatis, non tamen excluduntur à tu-
tela. Alex. *d. con. 109. in fi. lib. 3.* † Et quod dicitur de auia, intelli- 19
gitur tam de paterna, quam de materna Alex. *d. conſ. 109. num. 12.
li. 3.* † Hæc tutela antiquo iure erat incognita, quia officium tu- 20
telæ erat virile, non autem competebat mulieribus, & ſi quando
mater & auia admittebantur, id erat ex priuilegio & diſpenſatio-
ne Principis, & licet mater obligaretur etiam tunc petere tuto-
rem filiis, alias priuabatur, illud erat, ſi legitimi non extabant,
qui ipſo iure erant tutores. Caſtil. *conſ. 6. Supponitur. nu. 7. & ſeq.*
plene Card. Sen. *conſ. 46. in prin.* † Hodie iure nouiſſimo tutela 21
matri defertur; quatenus velit eſſe tutrix, & ipſa excludit omnes
tutores legitimos tranſuerſales; quia donec mater repudiet tu-
telam, alius dari non poteſt, ſiue ſimus intra annum, ſiue poſt
annum, quia ſemper mater eſt in medio; & poteſt; ſi non repu-
diauit, quandocunque viuat pupillus, dicere, volo eſſe tutrix. Ca-
ſtil. *d. conſ. 6. n. 8. & ſeq.* vbi late declarat. † Reſtringe, quando ſtatu- 22
tum (prout Bononię) reſtringeret tempus ad ſuſcipiendam tu-
telam. Alexand. *conſ. 109. Viſo ſtatuto lib. 3.* † Matre vero volente 23
tranſire

transſire ad ſecunda vota, & renunciare, præfertur auia materna
omnibus, etiamſi mater petat alium, & licet gl. ſint contrariæ, quia
vna vult, quod auia præferatur, non autem petitus à matre, alia
vult contrarium, tamen concordatur, quia ſi auia eſt negligens,
præfertur petitus à matre, ſi vero non eſt negligens, ipſa præfer-
tur. Bar. *conſ.* 145. *Factum ſic ſe habet n. 3. ver. ad tertium, lib.* 1. vbi
quod iſta veritas, quod auia præfertur datiuo, & legitimo etiam
petito per matrem, vel dato ad eiuſdem matris petitionem, & idem
24 firmat ibi Franciſcus Tigrini in ſubſcriptione d. conſil. Bart. † Si
mater non petat aliam, quod ſemper auia materna præferatur alijs
25 agnatis, Bart. *d. conſ.* 145. *In quarto dubio, lib.* 1. † Si vero non extat
auia, ſed legitimi, & mater præuenit, & fuit datus petitus per matrẽ
ſi extant filij legitimi magis apti, adiunguntur datiuo, ſecundum
Bald. quem citat apoſtil. ad Bar. *d. conſ.* 145. *n. 3. in v. ad tertium. l.* 1.
26 † Et quid ſi matre ſupplantata, & ignorante datus eſt tutor, an va-
leat datio relatiue apoſtil. ad Bar. *d. conſ. 145. in tertio v. ad tertium*
27 *in fi. l.* 1. † Et ſtatim quod mater dicit ſe velle transſire ad ſecunda
vota, deſinat eſſe tutrix, & alius dari poſſit, Bartol. *d. conſ.* 145. *in fi.*
li. 1. quod etiam firmat verum ibi Franciſcus Tigrini in ſubſcri-
28 ptione. † Regulariter autem tutela defertur ſecundum vniuerſalem
ſucceſſionem; quia regulatur à iure ſucceſſionis vniuerſalis. Bald.
d. conſ. 224. *in fi. l.* 1. vbi declarat, qualiter procedat, & ideo dicitur
onus annexum commodo ſucceſſionis, ita vt cum primum agnati
fuerint vocati ad ſucceſſionem, cenſeatur etiam vocati ad tutelam
29 *auth. de hered. ab inteſtato. §. ex his in pr.* † Extende; quia in tantum
ſucceſſionis vniuerſalis delatio dicitur cauſa tutelæ, vt correcta
ſucceſſione etiam correcta maneat tutela; ideo ſi cognati à ſtatu-
to repelluntur admiſſis agnatis remotioribus, etiam tutela ipſis
agnatis eſt deferenda. Signor. Homod. *con.* 2. *Statuto ciuitatis Me-*
diolani per tot. vbi hoc reſtringit ad habiles ad tutelam, & loqui-
tur in ſtatuto Mediolani, & *conſ.* 14. *Super infraſcriptis, n. 3. v. fruſ-*
tra quærimus. vbi loquitur in ſtatuto Cumi. Io. Petruc. *conſ.* 79. *n.*
10. pleniſſime Caſtil. *conſ.* 22. *per tot.* vbi tollit omnia contraria, al-
legat Bart. *in l. 1. in pr. ff. de legit. tut.* & pro iſta parte facit; quia licet
ſtatutũ non extendatur quando corrigit, bene paſſiuam recipit in-
☞ terpretationem. Vide, *Omiſſum habetur pro omiſſo Concl.* 116. † Cõ-
30 trariũ tenet Bal. *conſ.* 84. *Viſo puncto li.* 3. vbi, quod tutela defertur
auo, ſicut defertur auiæ de iure communi excluſis agnatis, nõ ob-
ſtãte, quod per ſtatutum auus excludatur à ſucceſſione; quia ſta-
tutũ corrigẽs ius cõmune circa ſucceſſionẽ non corrigit circa tu-
telã, & latius Bal. *conſ.* 218. *Statutum, quod ergo vidi, lib* 4. & ita
etiã per plura Caſtr. *conſ.* 127. *Et capite, de quo. lib.* 1. Bald. plenius
conſ. 224. *li. 1. in fi.* vbi dicit, quod correctio legum non præſumi-
* tur circa 5 expreſſa, & eſt communis* opinio. † Declara, quia cor-
recta ſucceſſione corrigitur tutela. Bald. *d. conſ.* 224. *lib. 1. in fi.* vbi
31 hoc declarat, quãdo ſucceſſio vniuerſalis corrigitur; ſecus ſi ſtatu-
tũ induceret ſucceſſionem particularem. † Declara; quia ſucceſſio
32 regulat tutelam legitimam, non autem tutelam permiſſam matri
& auiæ; quia non inducitur propter ſucceſſionem, ſed quia eſt ma-
ter, & auia. Alex. *conſ.* 109. *Viſo ſtatuto. in fi. lib.* 1. & forte iſta ratio
poſſet etiam procedere in auo. † Auus paternus, & auia paterna
33 præferri debẽt auunculo s & auiæ maternæ, quando mortua ma-
ter, & pater. † Reſtringe, vt non procedat quando adeſſet ſuſpicio
34 veluti ſi pater occidiſſet matrẽ pupilli, & propterea eſſet bannitus
nam præfertur auunculus auiæ paternæ propter ſuſpicionẽ, quod
permitteret patrem bannitũ adminiſtrare, & quia ſuſpecta eſt. Bal.
conſ. 481. *in primis oportet, lib.* 2. quod eſt Baldi, & ſex aliorum, qui
ſubſcripſerunt. † Declara, quia auia præfertur omnibus, intelligi de-
35 bet omnibus agnatis à latere, non tamen de aſcendentibus, ideo
* non præfertur auo etiam materno, ſecundum* communem, de qua
Sign. Homod *conſ.* 14. *Super infraſcriptis. n.* 3. & idem tenet Anch.
conſ. 349. *De iure communi, n* 4. † Et propterea tutela ſuſcepta per
36 auiam paternam exiſtente auo materno, & auia materna, non fa-
cta mentione de illis, eſt nulla, ideo non potuit adminiſtrare. An-
ch. *conſ.* 349. *De iure communi, n. 4. & vſque in fi.* † Datius tutor eſt
37 vltimus in ordine, quia donec extant teſtamentarij, vel iuſſi, vel
permiſſi, vt legitimi, non deuenitur ad datiuum, vt ſupra proxime
in prin. & clare probat Alex. *conſ.* 161. *Super primo, in pr li.* 5. vbi
38 apoſtil. *in ver. datiuus.* dat concord. † Intellige, ſeu reſtringe, vt ſu-
pra, *n. 4. v. declara.* vbi fallit, quando mater tutrix vult transſire ad
39 ſecunda vota, & petit datiuum, ſupra *n.* 4. † Si vero deuentum eſt
ad datiuum, nunquam tutela reuertitur ad legitimos, neque ad
40 teſtamentarios. Oldr. *conſ* 224. *n. 42. ver. præterea quãdo.* † Reſtrin-
ge, quia ſi deuentum eſt ad datiuum matre exiſtente, & ea mor-
tua, vel tranſeunte ad ſecunda vota, & auus maternus vult
tutelam, præfertur datiuo, quia etiamſi voluiſſet matre exiſtente
non potuiſſet habere tutelam, ea autem ceſſante, ad auum ma-
ternum defertur. Bal. *conſ. Natalis Abrami. lib.* 2. † Reſtringe; quã- 41
do mater eſt minor, ſed in tali ætate, quod erit habilis ad tutelam
filiæ, antequã exeat de tutela; quia non eſt locus legitimo, ſed da-
tiuo, quia donec mater poteſt eſſe tutrix, excludit omnes legiti-
mos, & eſt locus datiuo. Bald. *in l. fi. C. de bon. quæ liber.* vbi dicit ita
de facto reſpondiſſe, quem citat, & ſequitur Caſtil. *con.* 22. *circa fi.*
v. vnde ad propoſitũ. vbi, quod bene faciat iudex ſi dabit proximio-
rẽ agnatum, qui eſt legitimus. † Tenetur autẽ iudex dare datiuum 42
pupillo petitũ a matre volente transſire ad ſecunda vota, quãdo eſt
idoneus, alias autem non tenetur iudex dare petitum, ſed dabit
alium. Bal. *conſ.* 489. *circa fi. li.* 4. Curt. Sẽ. *conſ.* 46. *per tot.* vbi, quod
debet dari petitus à matre per inquiſitionem, & non tenetur ſe-
qui voluntatem matris, etiamſi petat auum maternum. † Reſtrin- 43
ge, quia ſi mater non ſuſcepit tutelã, & tranſiuit ad ſecunda vota
vel ſi ſuſcepit, & non petito alio tutore tranſiuit ad ſecunda vota,
non eſt locus datiuo, ſed legitimo. Ang. de Peruſ. *conſ.* 37. *Quidam* 44
puer in prin. qui dicit hanc veram opinionem. † Declara, vt per So-
cin. *in con.* 20. *Viſis actis. n. 8. & ſeq. v. vnde nunc inſurgit* & maxime
n 10. *v. nec obſtat. lib.* 1. vbi diſtinguit tres caſus, vt locus ſit legiti-
mo, ſi mater nunquam ſuſcepit tutelam, & dixit nolle ſuſcipere,
itẽ ſi tranſiuit ad ſecunda vota non petito alio datiuo, eſt locus, ſi
ipſa petat, antequam tranſeat, vel ſi daretur ad impedimentum ma-
tris non perpetuum. † Dari poteſt datiuus matre exiſtente vitta ad 45
eius inſtantiam, ſi vult transſire ad ſecunda vota, & iſto caſu præ-
fertur datiuus legitimo. Bald. *conſ.* 81. *Caſus ſuper quo. & conſ.* 82.
Statuto prædicti. lib. 2. † Contrariũ, quod iudex non tenetur ſequi 46
conſilium matris. Curt. Sen. *conſ. 46. in 2. dub. n. 2. & 6. per totum*
conſ. ſed quod debet fieri inquiſitio, & concludit auum maternum
datum petẽte matre ſine inquiſitione, tãquã ſuſpectũ nõ exclude-
re legitimos, maxime ſtãte ſtatuto. † Item dari poteſt datiuus matre 47
etiam non tranſeunte ad ſecunda vota, etiamſi extent auus mater-
nus, & alij legitimi ſed tamen ceſſante matre, vel tranſeunte ad
ſecunda vota, præfertur auus maternus datiuo dato loco matris.
Bald. *conſ.* 423. 2. *l.* 2. † Item poteſt dari auia materna tanquam dati- 38
ua pendente matre volente transſire ad ſecunda vota etiãſi adſit
teſtamentarius tutor datus vna cũ matre, quia ex quo ipſe teſta-
mẽtarius non erat ſolus, & mater dimittit tutelam, valet datio facta
de auia materna petente matre. Bal. *conſ.* 460. *Quidam in teſtamen-*
to, lib. 3. † Declara, quia ſi concurrunt datiuus petitus à matre quæ 49
vult dari contutorem teſtamentario, cum quo ſimul ipſa erat tu-
trix ex quo mater tranſit ad ſecunda vota, & tutor teſtamentarius
recuſat contutorẽ petitum, ſtatur arbitrio iudicis; quia ſi teſtamẽ-
tarius non eſt ſufficiens, vel teſtator de eo non eſt confiſus ſolo,
dandus eſt alius petitus, alias non. Bald. *conſ.* 489. *Punctus quæſtio-*
nis, per tot. li. 4. † Datiuus igitur datus curator, vel tutor, non voca-
to legitimo, non valet; quia ei non eſt locus, donec ſupereſt legiti- 50
mus. Alex. *conſ.* 161 *in prin. ver. nec obſtat, li.* 5. vbi. quod alias datio
datiui tutoris eſt nulla. † Reſtringe, niſi legitimus, ad quem ſpe- 51
ctabat cura fuiſſet præſens, & fideiuſſiſſet pro datiuo, quia cen-
ſetur conſenſiſſe, & ſufficit, quod ipſe primus conſentiat. Caſtr.
conſ. 106. *Incipiendo à ſecundo, n. 4. lib.* 2. † Reſtringe, quando legiti- 52
mi eſſent moroſi; quia poteſt dari datiuus. Caſtr. *conſ.* 106. *n. 4. li.* 2.
† Declara; quia non ſufficit, quod legitimi ſint moroſi, & negligen- 53
tes, niſi hoc fuerit in datione datiui narratũ. Alex *conſ.* 161. *n. 3. v.*
& in datione, l. 5. vbi, quod debet ſcire iudex, quod extent legiti-
mi, & moroſi, & negligẽtes. † Imo quod debeat mater, quæ eſt le- 54
gitima, ſi eſt negligens; vocari in datione tutoris datiui, vt ſit vali-
da datio, tenet ex mente Bart. ibi em Alex. *d. conſ.* 161. *Super primo*
n. 4. & tandem concludit, quod aut datur alius ex inquiſitione ob
negligentiam legitimi, & legitimus debet citari, aut ſine inquiſi-
tione, & ſufficit, quod iudici fuerit narratum, & ſciuerit extare le-
gitimum, & forte negligentem. † Plus dicit Alex. *d. con.* 171. *n. 5. &* 55
ſeq fortius. quod licet non debeat citari legitimus, quando datur
alius ſine inquiſitione, tamen talis datio non præiudicat legitimo
ignorãti, quin poſſit petere amoueri talem datiuum datum eo nõ
ſciente, etiamſi fuerit in mora. Alex. *d. conſ.* 161. *n. 5. & ſeq per totũ.*
vbi eſt caſu conſilij. *lib.* 5. † Extende, præmiſſa omnia procedere, 56
quod datiuus datus ignoranti legitimo debet amoueri, ſi legitimus
petat, etiamſi ipſe legitimus eſſet extra iuriſdictionem iudicis, qui
dedit datiuum in loco, vbi non erat aliquis ex legitimis, & ſi ipſe
legitimus, qui comparet, & petit amoueri datiuum, fuit negligens
& moroſus vltra biennium, Alex. *d. con.* 161. *n. 6. & v. nec obſtat.*
lib. 5. † Reſtringe forte in matre; quia negligens in petendo vide- 57
tur recuſare; quia eſt voluntaria, & quatenus petat ſecus in legiti-
mo, quia inuitus compelli poteſt ſi non habet legitimam excuſa-
tionem Alex. *d. conſ.* 161. *n. 9. v. quinimo, lib.* 5. Vide, *Tutores legiti-* 58
mi qui præferantur, vel non. Conc. 425.

Digitized by Google

Tutelam intra quantum tempus petere debeant obligati & quando currat tempus, vel non.

CONCLVS. 412.

1 MAter, & alij obligati petere tutorem pupillo, tenentur il-
lum petere intra annum. Bald. *conſ.* 140. *Viſo teſtamento He-
rici circa fi. v. tunc igitur apparet. vſque in fi. li.* 1. vbi, quod ita de
conſuetudine ſeruatur, quicquid dixerit Bart. quod petitio debeat
fieri, cum primum poterit, quia practica eſt in contrarium, & hanc
* communem * opinionem dicit Bald. *conſ.* 71. *Angelus Maffoli li.* 4.
vbi, quod non priuatur mater ſi non petiit ante lapſum anni, dum-
modo intra annum petierit. Bal. *conſ.* 288. *Quidam deceſſit libro* 2.
* vbi, quod circa med. dicit, quod eſt communis * opinio, & quod ita
* communiter * practicatur, & Bald. *conſ.* 295. *Pater familias, num.* 4.
v. venio tertium. vſque in fi. vbi multa hinc inde, *li.* ſed hanc par-
tem tuetur. & *con.* 142. *Quaritur, an frater in ff. li.* 3. vbi dicit hanc
veram remotis fabulis. Bart, & quod non priuatur mater intra an-
num, vel intra tres menſes, ſi præmoritur filius non petito tutore,
2 Bald. *conſ.* 392. *Super primo num.* 2. *v. Super tertio, lib.* 4. †Extende,
in tantum, quod ſi filius moriatur intra annum non poſſit impu-
tari aliquid matri, neq; ſubſtitutus, quod non petierint, quia omni-
bus datur annus, & donec durat tempus, nõ incurritur pœna. Bal.
* *conſ.* 375. *Punctus talis eſt. lib.* 3. vbi, quod ita communiter * practi-
catur, & quod procedit indiſtincte annus in omnibus obligatis.
3 †Contrarium, quod imo mater teneatur petere tutorem filio cum
primum potuit, & ante annum, faciũt multa iura, & rationes allega-
tæ per Bald. *conſ.* 289. *Factum tale eſt, quidam in pr. li.* 1. vbi recitat
opiniones, & tandem diſtinguit *lib.* 1. & hanc partem tuetur An-
4 ch. *conſ.* 250. *Omnia iura. per tot.* †Declara, quia bene mater priua-
tur hæreditate filij decedentis, ſi poſt lapſum anni non petiit tuto-
5 rem. Bal. *conſ.* 65. *Proponitur, quod potius lib.* 1. *in pr.* †Declara, Abb.
conſ. 90. *Duo ad deciſionem, col.* 2. *v. & ſi dicatur. li.* 2. *per tot.* quia
licet ſint opiniones; quod debeat ſtatim, videlicet cum primũ peti
tutor, & dicitur confeſtim intra 50. dies, alias mater priuatur, &
alij tamen ſecundum veriorem intelligitur, ſi perſeuerauit in ne-
gligentia per annum, vnde ſi intra annum moritur, nõ intra priua-
6 tio, & minus in ſubſtituto quam in matre. †Declara, quia ſi mater
nullo modo petiit tutorem filio & impubes moriatur filius nul-
lo dato vel petito tutore, & intra annum mater excluditur. Bald.
d. conſ. 289. *vltra med. v. dico ergo. lib.* 1. & idem. Bald. *conſ.* 128. *Cũ
7 quidam. n.* 6 *v. ad articulum lib.* 3. †Contrarium tenet Bald. *conſ.* 71.
* *Angelus Maffoli. lib.* 2. vbi dicit communem * opinionem, quod
mater habeat annũ; & ante lapſum anni non priuatur, & *cõſ.* 288.
li. 2. vbi dicit hoc eſſe de iure nouiſſimo, & quod iſta eſt commu-
* nis * opinio, & ita communiter practicatur, & idem dicit *conſ.*
8 375. *Punctus talis eſt, lib.* 3. †Extende declarationem, vt procedat,
quod mater priuetur hæreditate filij etiamſi intra annum moram
purgauerit, quando ex mora præcedenti enorme damnum eſſet
factum pupillo. Bald. *conſ.* 289. *vltra med. ver. ſi vero mater, lib* 1.
9 † Et idem, ſi neceſſitas prius petendi inſtaret; quia forte creditò-
res vrgerent, nam tunc mater debet petere etiam forte ante an-
10 num. Bald. *conſ.* 288. *ante med ver. cum igitur iſta, lib.* 2. †Reſtringe
quia mater ex tranſitu ad ſecunda vota, non priuatur hæredi-
tate filiæ impuberis decedentis, quando non ſuperſunt alij filij.
☞ Bald. *conſ. quidam nomine, in fi. lib.* 2. Vide, *Nuptiarum ſecundarum
pœna habent locum in viro, ſicut in mulier, & quæ ſint. Concl.* 163.
11 †Reſtringe, quia etiam non petierit ſtatim, quod potuit, ſi ta-
men intra annum moram purgauit ſine notabili damno pupilli,
admittitur, nec excludatur ab hæreditate pupilli, dummodo mora
ſit purgata intra annum, & pupillo viuente. Bald. *d. conſ.* 289. *poſt.
12 med. ver. ſi vero mater. lib.* 1. †Reſtringe; quia ſi filio dati ſunt tuto-
res in teſtamento, vel ſi alius ſuſcepit tutelam, excuſatur mater, &
alij obligati, quia habenti tutorem non eſt petendus alius. Bald.
13 *conſ.* 4. *Factum ſic ſe habet, lib.* 2. †Amplia, vt quod dicitur de ma-
tre, procedat in alijs proximioribus agnatis, quia ipſi pariter tenen-
tur petere tutorem, alias excluduntur a ſucceſſione pupilli, &
14 excuſantur, ſicut mater, Bald. *d. conſ.* 4. *lib.* 2. † Et de auia; quod non
excluduntur, ſi non petit tutorem pupillo, qui deceſſit intra mo-
dicum tempus, Bald. *conſ.* 398. *Pramittendum eſt, n.* 2. *ver. tertio no-
ta, lib.* 4. vbi in fin. quod excluditur, ſi fuit negligens per annum.
15 †Reſtringe, vt iſta ampliatio procedat, quando non adeſt mater;
ſecus ſi mater extat, quia tunc patruus non petens tutorem non
priuatur ſucceſſione nepotis, ex quo à principio non tenebatur
petere. Bald. *conſ. Proponitur, quod potius, lib.* 2. vbi in omnem ca-
ſum dicit, quod licet patruus excluderetur, non tamen excludun-
16 tur filij eius, ſi proximiores ſunt † Amplia, quia nedum priuatur
mater hæreditate filij nati, ſi non petiit tutorem intra annum,
ſed etiam priuatur, ſi prægnans ventri non petit curatorem, *li.* 2.
§. quod ſi contutores ff. ad Trebel. †Reſtringe, vt non procedat am- 17
pliatio, ſi mater intra quatuor meſes ventri petiit curatorem, Bart.
in authent. presbyteros. C. de epiſcop. & cleric. †Reſtringe, niſi mater 18
nato poſthumo intra annum petiiſſet, & obtinuiſſet dari tuto-
rem filio poſtea nato, quia de iure nouiſſimo excuſatur. Bald. *d.
conſ.* 288. *Quidam deceſſit, per tot.* maxime *in fi. lib.* 2. † Reſtring 19
niſi mater ex infirmitate, vel propter peſtem fuiſſet impedita.
Bald, *d. conſ.* 288. *circa med. ver. reſtat ergo, lib.* 2. † Amplia; quia pri- 20
uatur mater ſucceſſione, etiamſi petierit tutelam, ſed non legitime
videlicet coram iudice in competenti, quia ſi lapſus eſt annus, pri-
uatur ſucceſſione filij impuberis, ſecus ſi decedat intra annum. Bal.
conſ. 83. *Pramittendum eſt, n.* 5. *ver. ſolutio, vſque in fi. lib.* 5. †Amplia 21
quia priuantur obligati petere tutorem, nedum ſi non petant in-
tra annum, ſed etiam ſi petierint, ſed poſtea non fecerunt, quod
decerneretur petito debita adminiſtratio, & ipſe illam ſuſcipiat
intra annum. Bald. *conſ.* 474. *Proponitur in facto, lib.* 5. Bart. & alij
in l. fi. §. perſonis C. de admin. tutor. † Extende ampliationem ex 22
identitate rationis, vt procedat etiam in tutore teſtamentario; quia
tenetur auus procurare, quod intra annum adminiſtrationem ſuſ-
cipiat, alias ſi hoc non facit, priuatur ſucceſſione, quæ defertur ſe-
quentibus proximioribus, Bald. *conſ* 474. *li.* 5. *per tot.* †Contrarium 23
tenet Bar, *in d. l. fi. §. perſonis. C. de adminiſt. tut.* vbi, quod non repe-
ritur iure cautum, quod pœna hoc caſu locum habeat. † Limita, 24
quia quod dicitur, matrem teneri petere intra annum tutorem,
non procedit, quando adeſt ſubſtitutus pupillo impuberi, quia non
tenetur petere, donec ſubſtitutus non petierit intra primum an-
num, quia tunc mater habebit alium annum ad petendum tuto-
rem, antequam excludatur, Bald. *conſ.* 295. *Pater familias. n.* 4. *ver.
venio ad tertium, lib.* 3. vbi, quod *l. ſciam. C. d. legit. hered.* habet lo-
cum in omnibus, & in matre, vt habeat annum. Bar. *d. q.* 18. *in ver.
ſoluto, col.* 3. *ver. his prænuſſis.* †Contrarium tenet Anch. *conſ.* 250. 25
Omnia iura, n. 3. *v. præterea ſi habet pupillus.* † Limita, quia mater 26
nubens intra annum non redita ratione tutelę, & non petito alio
tutore, priuatur ſucceſſione: ſi vero non erat tutrix, & nubat intra
annum, adhuc priuatur non petito tutore, antequam contrahat
nuptias. Bald. *conſ.* 366. *per totum, lib.* 4. †Declara, quia tranſitus ad 27
ſecunda vota, non priuat, ſed non petitio tutori ante tranſitum,
ideo non priuat ex tranſitu, ita Io. de Anan. *conſ.* 101. *in fi. lib.* 1. vbi
Bolog. dicit * communem *in fi. in apoſtilla.* †Declara, quia quod *
dicitur matrem teneri petere tutorem filio, antequam tranſeat ad 28
ſecunda vota procedit in tantum, quod, etiamſi nondum fuerit
traducta ad domum ſecundi viri, & velit petere tutorem, vel red-
dere rationem adminiſtrationis tutelæ, adhuc tamen priuatur ſuc-
ceſſione, Bal. *conſ.* 366. *Pactum ſuper quo conſilium per tot. lib.* 4. vbi
dicit non bene clarum, quando mater non erat tutrix, quia licet
nubat intra annum non petito tutore, non priuatur; tamen ipſe
tenet contrarium. † Limita, quia annus petendi tutorem non cur- 29
rit ſubſtituto ignoranti ſubſtitutionem, vel mortem teſtatoris. Bal.
conſ. 194. *Petrus Lombardi per tot. lib.* 3. † Limita, quia annus non 30
currit matri, & alijs obligatis, ſi fuerunt impediti legitimo impedi-
mẽto, prout ſimile videmus in appellãte qui tenetur intra annum
proſequi & in coacto promoueri intra annũ, & ſimilibus, Bal. *conſ.*
295. *Paterfamilias, prope fi. v ſed alij dicunt lib.* 3. † Limita in pa- 31
truo; quia donec mater ſit in mora, ſibi non imputatur annus. Bal.
conſ. 65. *Proponitur, quod, lib.* 2. Vide Concl. prox. ſeq. Vide plenius ☞
Mater quando priuetur ſucceſſione filij ob non petitum tutorem. 113.

Tutelam qui petere tenetur pupillo.

CONCL. 413.

DE iure antiquo Digeſtorũ ſoli liberti, & ſola mater tenebã- 1
tur petere pupillo tutorẽ, & nullus alius ob nõ petitũ tutorẽ
priuabatur ſucceſſione pupilli, niſi ſola mater, & auia, *l.* 2. *ff. qui pet.
tut.* de iure vero Codicis ſancitum eſt, quod omnes qui expectant
ſucceſſionem pupilli, & ſubſtituti priuentur, ſi intra annũ non pe-
tierint tutorẽ pupillo; vt *l. ſciant. C. de legit. hered.* ita Bart. *in q.* 18.
Pupillus. in v. ſolutio, col. 2. *v. ſecundo videdum*, vbi, quod ſola mater
& auia priuabãtur; quia in eis duæ rationes cõcurrebant, videl. ma-
terna pietas, & neceſſitas petẽdi propter ſucceſſionẽ, & in alijs de
nouo iure vna ſola ratio concurrit, videl. neceſſitas; igitur *d. l. ſciãt.
C. de legit. hered.* tanquam corrigens ius antiquum debet ſtricte in-
telligi. †Mater igitur, & auia tenentur petere tutorem pupillo, vi- 2
delicet cõfeſtim, cũ primum poſſunt, ita quod non labatur annus,
l. 2. *§. confeſtim ff. ad Trebellian.* alij tenentur petere intra annum
videlicet ſuccedentes ab inteſtato, & ſubſtituti pupillariter, alias
priuantur ſucceſſione, & non eſt mirum, quod mater auia plus
grauetur, quia in eis vltra ſucceſſionem concurrit, vt ſupra, pie-
tas

Digitized by Google

3 tas materna.Bar.*d.q.*18.*ſolutio.col.*2.*circa fi.v.veritas eſt.* † Mater
igitur tenetur petere tutorem pupillis, & filiis ſuis,alias priuatur
hæreditate illorum,ſi non petat intra annũ.*d.l.ſciant,C.de leg.ha-
red* quod procedit tam reſpectu hæreditatis,quã legitimæ,& cu-
iuſlibet debitæ portionis.Bal.*in conſ.*140. *Viſo teſtamento.circa fi.
v.igitur mater non petendo lib.*1.*& con.*189.*Factum tale eſt quidã
lib.*1.plene Petr.de Anch.*conſ.*104.*Pro declaratione.*vbi diſputat,
an eoipſo,quod nõ petit,videatur renunciaſſe,ita vt proximiori,
incumberet,nõ mulieri,& dicit,quod nõ,& quod mater priuetur
ſi non petiit intra annum,Bal.*conſ.* 374.*Quia Cola.n.*2.*v.quãtum
vero.li.*2.Ang.*con.*108 *Iſta quæſtio.in fi.* Vide ſup. *Tutelam intra
quantum tempus petere debeant obligati,& quãdo currat tẽpus, vel
non Conc.*412.†Intellige,quod debeat petere tutorẽ,ita quod cõ-
4 firmetur à iudice,iuret,recipiat adminiſtrationem, & conficiat in-
uentarium.Pet.de Anch. *d.con.*104.*in pr.*ſi vero male adminiſtret,
non imputatur matri.Ful.*conſ.*52.*Quidam Antonius. n.* 5. *v.in op-
5 poſitum.*†Extende;vt procedat,etiamſi filio ſit facta per patrẽ ſub-
ſtitutio in re certa,vel quantitate;quia cum non ſit pupillaris,neq;
vniuerſalis ſubſtitutio,mater tenetur petere tutorem,alias priuatur
omni ſucceſſione,ſi non petat intra annum.Bald.*conſ.*140.*Viſo te-
6 ſtamento Henrici v.contrarium.lib,*1. † Extende;quia non priuatur
mater,quæ non petiit tutorem filiis intra annũ, etiamſi filij dece-
dant penes matrem.Bald.*d.conſ.*374.*circa fi.v.ſimiliter matri. li.*2.
7 † Amplia in tantum, vt etiam ante annũ teneatur petere tutelam
filio,antequam tranſeat ad ſecunda vota, alias priuatur ſucceſſio-
ne filij.Bald.*conſ.*37.*Quoniam re melius.n.*6. *v. præterea. intra an-
num.lib.*2.*& conſ.*57.*Factum tale eſt.in princip.lib.*4.Vide. *Mater
quãdo priuetur ſucceſſione filij,vel non,ob tranſitum ad ſecunda vo-
8 ta.Conc.*112.† Extende etiam in matre naturali,quia ſi non petiit
tutorem,& tranſiuit ad ſecunda vota, non ſuccedit filio naturali.
9 Fulg.*conſ.*82.*n.*3.†Extende,vt nec poſſit conſequi legata ſibi fa-
cta à marito, nec fructus extantes in hæreditate tempore mortis
mariti,quia omnia ſpectant ad hæredes.Bald.*conſ.*28.*Super primo.
10 in fi.ver.ſuper quarto.lib.*2.† Reſtringe ampliationem,vt non pro-
cedat,quamdiu filius fuit in poteſtate patris,ideo ſi pater reputatus
pro mortuo,viuat licet filius adiuerit hæreditatem patris,& mater
tranſiuerit ad ſecunda vota non petito tutore, & maritis compa-
reat viuus, poſtea moriatur vxor, ex primo tranſitu ad ſecunda
vota non priuabitur ſucceſſione filij.Bal. *conſ.* 488. *Sequens quæ-
11 ſtio.n.*3.*v.quæritur lib.*1. † Reſtringe,quia licet mater non petie-
rit tutorem intra annum,ſufficit tamen, ſi auus maternus ſuſcepit
tutelam,& adminiſtrauit intra Annum.Bald,385.*Factum tale eſt,
12 lib.*2.†Idem, ſi alius tutor legitimus vel datiuus fuit pupillo con-
firmatus à iudice,quia mater excuſatur, ſi non petiit. Pet. de An-
13 ch.*d.conſ.*103,*n.*3.*v.præterea aduertendum,*† Amplia, quia nedum
mater priuatur hæreditate filij; ſi tranſeat ad ſecunda vota non
petito tutore intra annum,ſed etiam ſi petierit,ſed tamen non ad-
miniſtrauerit,& idem,ſi,antequam tranſeat ad ſecunda vota ,non
reddit rationem tutelæ adminiſtratæ.Bald.*d.conſ.* 37.*in fi.v.præte-
rea intra annum,lib.* 2.Petr.de Anch.*d.conſ.* 104. *in pr.*qui loqui-
tur, quando.tranſiuit ad ſecunda vota non petito tutore intra an-
num.& Bald.*d.conſ.*57.*in pr.lib.*4,vbi , qualis ratio reddenda ſit à
14 matre. † Reſtringe,quia procedit ampliatio ,quod mater priuetur
hæreditate filij, quando tutores ab ea petiti non receperunt admi-
niſtrationẽ,ſecus ſi ſunt tutores dati in teſtamento patris,quia ex-
cuſatur, licet non petierit eos cõpelli adminiſtrare,Bal. *conſ.*403.
15 *Videatur prima facie. lib.* 4. † Reſtringe, quia non tenetur mater
ſuſcipere tutelam intra annum,neq;adminiſtrare,quando filio alij
tutores à patre erant relicti, ideo licet mater tranſeat ad ſecunda
vota,non reddita adminiſtratione,quia non adminiſtrauit, eo ca-
ſu non priuatur,ſecus ſi tutores eſſent ab ea petiti,quia teneretur
compellere eos adminiſtrare , & pro adminiſtratis teneretur
etiam ipſa prius reddere rationem. Bald. *conſ.* 403. *per tot. lib.* 3-
16 † Amplia, quia nedum mater tenetur petere tutorem filio intra
annum,ſed etiam prægnans tenetur ventri petere curatorem intra
quatuor menſes,alias priuatur hæreditate, *l.* 2.*§.quod ſi prægnans.
ff.ad Tertull.*quem text.Bald.*con.*288.*per tot.*intelligit non proce-
dere , quando intra annum filio poſtea nato tutor fuit petitus,
17 *lib.*2. † Amplia in ſubſtituto pupillariter , quia ſi non petit tuto-
rem pupillo intra annum, perdit beneficium ſubſtitutionis Bald.
*d.conſ.*140.*in prin.*quod intelligit , quando ſubſtitutio eſt vniuer-
ſalis,ſecus ſi in re certa,*lib.*1.& quod ſi pupillus decedat intra an-
num,ſubſtitutus non excludatur ,licet non petierit tutorem,Bald.
*conſ.*375.*Punctus talis eſt,lib.* 3.& idem tenet *conſ.* 128.*Cum qui-
18 dam.n.*6.*ver.ad articulum,lib.*3.†Extende, quia auũculus ſubſti-
tutus pupillariter pupillo,& datus tutor,ſi non adminiſtrat, non
priuatur ſubſtitutione pupillari, ſed bene priuatur, ex quo non
petiit alium tutorem pupillo.Rom.*conſ.*207.*Si volumus.in princ p.*
† Extende,quia ſubſtitutus per fideicommiſſum, licet non priue- 19
tur propter tutelam non adminiſtratam,bene priuatur, ſi teſtatori
non obtemperauit,vel ſi alium tutorem pupillo non petiit.Rom.
*d.conſ.*207.*n.*2.*& ſeq per tot.*†Extende,quia ſubſtitutus pupillari- 20
ter priuatur ſubſtitutione,quando pater dedit pupillo plures tuto-
res; & aliqui mortui ſunt;& ſuperueniens nõ adminiſtrauit,quia
imputatur ſubſtituto,Bald,*d.cõ.*363.*circa pr.v.ſed quia plures.l.*2.
†Extende,quia ſubſtitutus pupillo per fideicommiſſum ſi non pe- 21
tiit tutorem intra annum etiam ſtante auia priuatur ſucceſſione,
quæ defertur auiæ, etiamſi auia non petierit tutorem intra eun-
dem annum.Ang *conſ.*118.*Quia pro nepote.n.ſed videamus.vſque
in fi.*†Contrarium,vt nõ procedat,quando extaret auia, quia do- 22
nec ipſa repudiet tutelam ſibi à iure delatam,non poſſunt ſubſtitui
petere tutorem,ideo non perdunt ius ſubſtitutionis. Bal.*conſ.*407.
*Lucas Franciſchini.n.*2. *v. ſuper ſecundo.lib.*3.†Reſtringe, ſi extat 23
mater,quia cum præcedat in tutela, non poteſt imputari ſubſtitu-
tis,donec mater repudiet tutelam. Bald. *conſ* 278.*Viſo teſtamento:
in fi lib.*4.Socin.*con.*20.*Viſis actis,quaſi per tot.lib.*1.maxime *n* 4.
& ſeq. † Contrarium , quod imo ſubſtitutus debeat petere tuto- 24
rem intra annum,etiam extante matre pupilli, cui ſubſtitutus eſt
pupillariter,tenet Bald.*conſ.*375.*Punctus talis eſt,per tot. lib.* 3. *&*
plenius *conſ.*295.*Pater familias.n.*4.*vſque in fi.v. venio ad tertiũ,
li.*3.vbi quod ſi ſoror pupilli ſubſtituta non petit tutorẽ intra an-
num,excluditur,& mater ſuccedit,ſi poſt annum ſubſtituti mater
nõ fuit in ſimili mora alterius anni,& idem tenet Bal.extante ma-
tre,& auia;quod nihilominus priuetur pupillari, ſi non petiit tuto-
rem.Bal.*conſ.*473.*Subſtituto.lib.*4.vbi , quod mater non excuſatur
quoad legitimam,quia etiam ipſa priuatur,plene Bart. *q.*18.*Pupil-
lus.*vbi in prin.quod ſubſtitutus,non priuetur ſtante matre,*in ver.
econtra.*quod imo priuetur non ſolum ſubſtitutus,ſed vterq; tan-
dẽ *in v.ſolutio,*dicit,quod priuetur,non obſtante matre, quæ com-
pellitur,niſi velit,& contraria tollit.† Declara, vt pleniſſime Bar.*d.* 25
*q.*18.*Pupillus.*vbi primo arguit,quod non excludatur ſubſtitutus
ſtante matre,poſtea tenet contrarium in *v.econtra.*vbi etiam tenet,
quod priuentur tam ſubſtitutus , quam mater negligentes , quia
vnus per aliũ non excuſatur , poſtea *in v.ſolutio.* diſtinguit plures
caſus,primus eſt, quando pupillo datus eſſet tutor teſtamentarius;
tunc ſubſtitutus non excluditur,licet tutorem non petierit. †Intel- 26
lige tamen,dummodo tutor ſit talis,qui poſſit compelli, licet non
adminiſtret ,ſecus ſi non poſſit compelli , quia ſubſtitutus priua-
tur,apoſt.ad Bar.*d.q.*18.*In ſolutione. in v.nõ obſtat ſecũda ratio.* † 27
Secundus caſus,quando pupillus nõ habet tutorem teſtamentariũ,
licet mater exiſtat,& tunc diſtinguitur,quia quoad ſubſtitutionẽ
fideicommiſſariam non excluditur , quia bona ſunt teſtatoris , ſed
quoad pupillarem bene excluditur, ſi ceſſauit intra annum petere
tutorem pupillo,niſi excuſetur aliqua iuſta cauſa, puta quia igno-
rauit ſe ſubſtitutum,vel quia ſubſtitutus ſit abſens, vel minor , &
ſimilia,ſed exiſtentia matris non excuſat quia non eſt tutrix , niſi
velit,& non poteſt compelli , & quia ſubſtitutus eſt in mora,do-
nec mater tacet,ſed poteſt & debet interpellare matrem ,vt aſſu-
mat tutelam,vel renunciet;vt alium petere poſſit;vt ibi apoſtil. *in
v.quin petere.*†Declara tamen,quia bene mater priuatur ſucceſſio- 28
ne filij,ſi fuit negligens vna cũ ſubſtituto, quia ſubſtituto priuato
non defertur matri in eadem negligentia exiſtenti.Ang. *con.*128.
circa fi.& ita arguit Bart.*d.l.*18.*v econtra poſt med.*†Declara,quia 29
ſubſtituto currit annus, ſi ſciuit ſe ſubſtitutum,ſecus, ſi ignorauit.
Bal *con.*294.*Petrus Lombardi.lib.*3. vbi quod in filia ſubſtituta fi-
lio maſculo per patrẽ præſumitur ignorantia,licet *con.*295.contra-
riũ teneat,quod præſumatur ſcientia,*li.*3. Vide, *Hæres præſumitur
ignorare teſtamentum defuncti , & quando ſecus.Conc.*73. † Si ve- 30
ro pater ſubſtituit matrẽ ſuam,quæ eſt auia,& vxorẽ,quæ eſt ma-
ter pupillo,ſi mater eſt minor,& tranſeat intra annũ ad ſecũda vo-
ta , auia vero teneat pupillũ penes ſe vltra annũ,non ſuſcepta tu-
tela,neq;petito tutore,& moriatur pupillus, ſuccedit mater exclu-
ſa auia.Io.de Anan.*con.*101.vbi Bolog.in apoſtil. † Reſtringe , vt 31
nõ procedat,quando pater dediſſet vnũ tutorẽ qui viueret , quia
licet nõ adminiſtraſſet, tamen nõ priuatur ſubſtitutus pupillariter
Bal.*con.*363.*Factum tale.in pr.li.*2.†Declara,quia priuatur ſubſti- 31
tutus;etiamſi pater dediſſet matrem pupilli tutricem, quæ eſſet mi-
nor,& tranſiuit ad ſecunda vota non petito tutore, quia priuatur
ſubſtitutio, vbicunq; eſt locus datiuo,& ipſe ſubſtitutus eſſet le-
gitimus. Socin. plene *conſ.*20. *Viſis actis.n.*8.*quaſi per tot.li.* 1.vbi
reſpondet ad contraria , vbi in fin.hoc dicit,dummodo ſciuerit te-
ſtamentum,& minoritatem matris;alias non. † Reſtringe in ſub- 32
ſtitutione vulgari expreſſa, vel fideicommiſſaria , quia non priua-
tur,licet non petierit tutorem , quia imo ſuccedit, ex quo tutore
non

Digitized by Google

non dato pupillus non adiuit, ideo ſubſtitutio vulgaris; vel fidei-
commiſſaria habet locum. Bal. *con. 363. circa med. v ſed quoad vul-
garem li. 2.* vbi declarat, quod ſubſtitutio verificetur hoc caſu; &
dicit, quod potius fideicommiſſaria, quam vulgaris. & quod in vul-
gari expreſſa non habet locũ *d. l ſciant. C. de legit. hered.* Bal. *conſ.*
436. Dominus Nicol. li. 2. & quod ſubſtitutus per fideicommiſſũ
non priuetur, ſi non petat tutorem, quia ſpectat ad matrẽ, & alios
agnatos. Bald. *con. 473. Subſtituto. lib. 4.* & idem videtur velle So-
cin. *con. 20. Viſis actis. n. 3. & 4 v. verum licet. lib. 1.* vbi reddit ra-
tionem, quia ſubſtitutus per fideicommiſſum ſuccedit teſtatori,
34 non autem pupillo. † Reſtringe igitur, quia tutor relictus à teſta-
tore filio ſuo impuberi, & illi ſubſtitutus pupillariter non priuatur
pupillari, licet non acceptauerit tutelam; neq; adminiſtrauerit. Rom.
d. conſ. 207. in pr. allegat *l. amiciſſimos. in prin. ff. de excuſat. tutor.*
35 & ibi apoſt. citat Iaſ. *in l. eum qui in pr. n. 5. ff. de iureiur.* † Reſtrin-
ge etiam in ſubſtitutione fideicommiſſaria, & legato facto auun-
culo, quem etiam tutorem deputauit filio, quia licet non ſuſcepe-
rit tutelam, neque adminiſtrauerit, non priuatur fideicommiſſo;
neque legato, quia in dubio cenſetur legaſſe ratione ſanguinis, nõ
tutelæ aſſumendæ, *l. ſi tutor. §. qua tutorib. ff. de excuſ. tutor.* Rom.
d. conſ. 297. n. 2. ver. ſi autem. vbi apoſt. *in ver. præſumatur.* dat con-
36 cord. † Contra reſtrictionem tenet idem Rom. *d. conſ. 207. n. 3.*
vbi dicit contrarium eſſe verum de iure nouiſſimo, & citat plures
37 auctoritates, & plenius *con. 225.* † Declara totam iſtam materiam;
quia ſubſtitutus vulgariter pupillo, & datus tutor ſi non ſuſcepit
tutelã ex decreto iudicis, ſed adminiſtrauit, & moritur pupillus in-
tra annũ; nõ priuatur ſucceſſione, quia ſpeciale eſt in matre, quod
priuetur ſucceſſione, ſi tutelã adminiſtrauit de facto. Abb. *con. 90.*
Duo ad deciſionem in prin. lib 2. vbi, quod ſolũ priuãtur ob non pe-
titũ tutorẽ, quando intra annum non petierũt, bene verũ eſt, quod
38 tutor non poteſt excuſari, ſi tacuit per 50. dies. † Et licet aliqui te-
nuerint, quod ſicuti mater confeſtim petere tenetur, videlicet in-
tra 50. dies, alias priuetur, & idẽ ſit in aliis, tamẽ verior eſt opinio in
cõtrariũ quod requiritur negligẽtia per annũ, ita quod ſi intra an-
num moriatur pupillus, non intrat priuatio neque in matre, neque
in ſubſtituto, neq; in aliis ſuccedere debentibus. Abb. *d. con. 90. col.*
39 *2. n. 5. v. & ſi dicatur. lib. 2.* † Amplia in auia materna, quæ etiamſi
extet mater, tenetur coniunctim cum matre petere intra annum;
alias vtraq; excluditur. Petr. de Anch. *con. 104. n. 8. v. deſcendo igi-*
40 *tur.* ſequitur Io. de An. *con. 101. Viſis & ponderatis.* † Contrarium
tenet Bar. *conſ. 18. Viſo teſtamento, n. 3. v. tertio eſt videndum l. b. 1.*
quod auia, ſiue paterna, ſiue materna, ſi extat mater; licet poſſint
petere intra annum, vel poſt tutorem, tamen non tenentur petere,
neque priuantur, ſi non petierint, & repetit, *con. 215. An teſtamen-*
tũ, n 3. v. tertio eſt videndum, lib. 1. vbi apoſt. *in v. tertio eſt*, vbi, quod
leges; quæ excludunt à ſucceſſione propter non petitum tutorem,
loquuntur in iis, quorum prima cauſa, & ſpes proxime eſt ſucceſ-
41 ſionis, ſecus in aliis, qui ſuccedunt primis excluſis. † Declara ta-
men Bal. quod auia non teneatur: niſi poſtquam mater tranſiuit ad
ſecunda vota; quia donec poteſt mater petere. quia non ſit priuata
iure petendi tutorem, licet ſit priuata hæreditate, & ſucceſſione
nunquam pœna, & negligentia currit auiæ, neq; poſteriori obli-
gato. Bald. *con. 92. Punctus eſt talis. in pr li 4. & con. 422. Factum*
tale eſt, in fi, l. & conſ. 260 Punctus quæſtionis, li. 4. & con. 278 Vi-
ſo teſtamento. & conſ. 473 Subſtituto, & con. 498. Opinio Bartoli, li.
4. Vide, *Tutela nõ petita per obligatos de quo hæreditas pupilli deuol-*
42 *uatur. vel nõn. Conc.* 414. † Reſtringe, & declara, quia ſi mater eſt
minor, auia tenet primum locum, vt ipſa teneatur primo petere.
43 Io. de Anan. *conſ. 101. n. 2.* † Idem ſi mater eſſet nupta nõ ſuſcepta
tutela, quia tunc auia obtinet ſine dubio primum locum. Bologn.
44 *in addit ad conſ.* Ioan. *de Anan. con. 101 in prin.* † Idem, ſi mater eſ-
ſet extra territorium, quia auia tenetur petere ſola tutorem. Io. de
45 Anan. *d. conſ. 101. n. 2.* † Idem, quando auia eſt ſubſtituta pupillo,
quia tenet primum locum Bologn. *in addit. ad d. con. Ioan. de Ana-*
46 *nia* 101. *in princ.* † Declara, quia ſi pater inſtituit filios hæredes,
quorum vnus eſt pubes, alter impubes, & illis ſubſtituit vxorem,
& auiam paternam, mortuo teſtatore ſi vxor minor nubat intra
annum extra territor u ... a educare faciat filios, qui ſi moriun-
tur nõ ſuſcepta vnquã tutela per auiam; ſuccedit mater, non auia;
quia auia tenet primum locum, & fuit negligens per annum, ma-
ter excuſatur, quia minor eſt, Io. de Anan. *d. con. 101. per tot.* vbi
47 caſus. † Auia igitur ita demum priuatur, ſi ipſa eſt negligens in pe-
tendo tutorem, vel ſi tranſit ad ſecunda vota, quando non extat
mater, quia quidquid eſt diſpoſitum in matre, procedit etiam in
auia, *auth. vt matri, & auia.* Bald. *conſ. 92. n. 2. v. licet de ſucceſſionis*
priuatione, l. 4. & iſtud eſt ratione pietatis officij, quia appellatione
48 matris venit auia, vt declarat Io. de Anan. *d. con. 101 n. 2.* † Quod
autem auia excludatur à ſucceſſione nepotis ob non petitum tu-
torẽ intra annũ Bald. *con. 398. Præmittendum eſt, in fi. lib. 4.* ſi ve-
ro decedat nepos confeſtim, & intra annum, quod non teneatur,
idem Bald, *conſ. 398. n 2. v. tertio nota, li. 4.* Angel. *con. 241. Domi-*
nus Bernardinus, in fi. † Amplia in auo materno, & aliis maſculis 49
minoribus quibus defertur legitima tutela; quia licet ipſi non pri-
uent ſi tranſeant ad ſecunda vota nõ petito tutore, vel ſuſcepta le-
gitima tutela, nec etiam priuentur ob non petitum tutorem intra
annũ, tamẽ bene priuantur ſucceſſione, ſi intra annum tutelam eis
legitime delatam à iure non ſuſceperunt, & non adminiſtrarunt
legitime. Bal. *con. 92. Punctus eſt talis, n. 2. v. ſequitur videre, li. 4. &*
in fi. v item dicit. vbi, quod debet petere ſe decerni tutorem, non
alium dari. Ang. vero *cõ. 108. in fi.* dicit, quod debuit petere matrẽ
dari, & quod ſi hoc non fecit ipſe, nec mater, ambo ſunt priuati.
† Contrariũ tenet Ang, de Peruſ. *conſ. 37. Quidam puer,* vbi, quod 50
ſi mater tranſiuit ad ſecũda vota non petito tutore, patruus nõ pri-
uatur ex eo, quod non petiit tutorem, neq; adminiſtrauit, quia cum
ſit legitimus tutor, & ſubeat periculum etiam ſine adminiſtratio-
ne, non priuantur, ſed priuantur ſoli inhabiles, qui non petunt
alium deputari, ſed ratione neglectæ adminiſtrationis dicit ſecus,
ex quo obligati ſunt, ac ſi adminiſtraſſent, quando non propoſue-
runt cauſam excuſationis. † Extende, vt priuentur iſti legitimi tu- 51
tores, etiam ſi non petierint tutorem intra annum, quando ipſi nõ
erant idonei, vel quia ſuſpecti, vel haberent litem cum pupillo, vel
quia haberent legitimam excuſationem, nam eo caſu obligantur
intra annum petere alium, Bald. *d. con. 92. n. 2. v. iſte ergo Bartolu-*
tius, li. 4. † Extende, quia pariter priuatus legitimus tutor, licet in- 52
tra annum ſuſceperit tutelam, & adminiſtrauerit, quando id non
fecit cum decreto iudicis, quia paria ſunt, non adminiſtrare, & de
facto adminiſtrare. Bald. *d. con. 92. n, 2. in contrarium. lib. 4.* † Am- 53
plia, quia mater tranſiens ad ſecundas nuptias ſuſcepta tutela, &
alio tutore non petito perdit tutelam, & educationem filij, quæ
defertur agnato proximiori, non autem ſocero patri ſponſi, cui ma-
ter promiſerat filiam. Caſt. *con. 127. Ex capite. lib. 1.* vbi, quod non
reperitur iure cautum. † Amplia in auia, vt teneatur omnino pe- 54
tere tutorem, etiam ſi ſint dati ſubſtituti pupillo, quia licet ipſa nõ
poſſit ſperare ſucceſſionem, tamẽ tenetur petere tutorem, & ideo
ſubſtituti. qui non petierunt tutorem, excuſantur, donec auia re-
pudiauerit. Bald. *con. 408. in fi. lib. 3.* † Amplia, quia mater priuatur 55
ſucceſſione filij, ſi non petiit tutorem, etiam ſi filius haberet tu-
torem inhabilem, videl. minorem 25. qui prohibetur; quia perin-
de eſt, ac ſi non haberet, & ideo non excuſatur, cum ſciuerit mi-
norem ætatem, ſecus ſi ignorauit, ſed in dubio præſumitur ſciuiſſe,
quando erant conſanguinei. Fulg. *con. 89. In quæſtione Ioannis. n. 3.*
v circa ſecundã, vbi, quod non excuſatur ignorantia, vel errore iu-
ris, quia tractat de lucro, & quia non excuſatur mulier, niſi in ca-
ſibus expreſſis in iure. † Amplia; quod dicitur matrem, & auiã ex- 56
cludi, ſi intra annum non petierunt tutorem, procedere, etiam ſi
adſint tutores legitimi ipſius pupilli. Bal. *d. con. 408.* vbi recitat hãc
opin. modernorum eſſe, licet dicat etiam contrarium teneri, *lib. 3.*
tamen hanc partẽ contra antiquos dicit ſeruari in patria ſua. Bald.
conſ. 241. Antiqui, lib. 5. † Limita, quia proximiores qui ſunt ſacer- 57
dotes nõ priuãt ſucceſſione pupilli, licet nõ petierint tutorẽ. Bald.
con. 330. Quædam puella, li. 4. † Limita in matre minore 25. annis. 58
tẽpore mortis mariti, quia ſi minor nõ petiit tutorẽ, nõ excluditur.
Bal. *cõ. 408. Factũ eſt tale per tot. li. 3.* vbi dicit eſſe generale in om-
nib. minorib, & *con. 366. Factũ ſuper quo, in pr. & con. 278. Viſo te-*
ſtamento, in pr. li. 4. † Extẽde, vt procedat, etiam ſi poſtea ſit effe- 59
cta maior, quia ſufficit, quod eſſet minor à principio, quia excuſa-
tio eſt effecta perpetua. Bal, *con. 303. Mater in prædiũ, l. 4.* vbi reſ-
põdet ad cõtraria, & idẽ tenet Fulg. *con. 52. in ſecũdo dubio,* vbi la-
te, Vide, *Reſtitutio in integrũ datur minorib. multis caſib. & quando*
ſecus. Con. 284 † Extẽde etiã in ſorore minore 25. ann. quia excu- 60
tur, ne priuetur ſucceſſione fratris, Fulg. *conſ. 82. n. 3. v. ſola igitur.*
† Limita, vt nõ procedat; quãdo hæreditas pupilli ære alieno præ- 61
grauata, quia excuſatur mater, ſi nõ petiit tutorẽ; quia erat vtile pu-
pillo. Pet. de Anch. *con. 104. 5. n. v. vtrum ergo.* † Declara tamẽ, niſi 62
eſſet pupillus pauper, & vilis perſona, quia non excuſatur mater ſi
ſaltẽ nõ adminiſtrauit ex pietate; quiã nõ tenetur debita in inuẽta-
rio ſcribere, & modo; quod agit ad ſucceſſionẽ, allegãt cõtraria. Pet.
de Anch *d. con. 104. n. 5. & ſeq. v. in quæſtione autẽ noſtra.* † Limita, 63
quia mater nõ priuatur hereditate filij, cui nõ petiit tutorẽ, vel cu-
ratorẽ intra annũ qñ deceſſit pubes fact᷒. Bal. *con. 374. Quia Cola,*
l. 2. in pr Bar. in ſua *q. 18. pupillus. v è contra, v. quarto ſic.* † Extẽde, 64
quia nõ imputatur matri, ſi nõ petiit tutorẽ, quãdo ipſa nõ habet
ius ſuccedendi, *l. 2. §. fi. ff. ad Tertull.* quia tunc imputatur, quando
habet primã cauſam ſuccedendi Bar. *d. q. 18. pupillus, ver. è contra,*

Digitized by Google

65 *in pr. v. ſecundo ſic.* †Contrariũ in matre propter paternã pietatem
66 Bar. *d. q. 18, col. pen. v. non obſtat ratio ſecunda.* †Extẽde, quia impu-
tatur matri, quæ nõ petiit tutorẽ filius, quãdo decedũt inteſtati, ſed
quãdo teſtati, vt quia habẽt ſubſtitutũ pupillariter, ſecus. Bar. *d. q.*
67 18. *v. è contra, circa pr. v. tertio ſic.* †In cõtrariũ arguit. Bart. per pu-
gã in d. q. 18. v. è contra circa med. v. quod neutri debeatur, vbi, quod
ſi vterque neglig. t, mater et ſubſtitutus, vterq; priuatur, quia vnus
per aliũ excuſatur, & *in v. ſolutio, col. 3. in fi. v. non obſtat prima ra-*
68 *tio.* †Declara, vt plene Bar. *d. q. 18. v. ſolut. col. pen. v. tertio videndum*
eſt, & ſ quo v. fi. quia de iure antiquo ſola mater, & auia tenebantur
petere, & excludebãtur, & ipſis excluſis ad alios non extendeba-
tur priuatio, quia ſuccedebant, licet non petierint, de iure nouo, per
l. ſciant. C. de legit. hered. ſtatuitur contrarium, quod omnes negli-
gentes, ad quos ſucceſſio poteſt ſpectare, ſed ſpectat, priuentur, ſed
tamen; quia *d. l. ſciant.* eſt corectoria, debent verba priuationis in-
telligi per prius, & poſterius non autem ſimul, & ſemel, ideo ſicuti
prima cauſa ſpectat ad ſubſtitutum pupillariter, & priuatur ſi intra
annum non petiit, & mater pariter priuatur, debet intelligi; ſi non
petiit intra aliũ annũ lapſo anno ſubſtituti, & ſic deinceps in aliis.
69 †Declara tamen, quia ſi mater petat tutorẽ datiuum, quem facit
deputare à iudice tanquã idoneũ, qui fecit inuentarium, dicitur im-
pleuiſſe, etiã ſi ſtatutũ vocet legitimos tutores, & non datiuos, quia
non habet locum ſtatutũ ſtante matre petente tutorẽ. Bal. *conſ.* 81.
C. ... ſuper quo. quod eſt Lauretij de Scarminatis, & *con.* 82. *Sta-*
... prædicto, li. 2. vbi, quod ad petitionẽ matris eſt locus petito tu-
tore ... ſi extent legitimi conſanguinei, quib. legitima tutela de-
feretur. Petr. de Anch. *conſ.* 104. *n.* 3. *v. præterea aduertendum, cum*
70 *ſeq.* †Limita, quia licet mater præiudicet ſibi in ſucceſſione filij fi-
cut intra annum non petiit tutorem, non tamen præiudicat aliis fi-
liis ſuis, qui habent ſuccedere de iure defũcto. Bal. *d. conſ.* 374. *cir-*
71 *ca med. v. nec præiudicat, lib.* 2. † Limita, quia quandocunque intra
annũ alius tutor eſſet datus, etiã ſi legitimus vel datiuus tũc mater
excuſatur, neque priuatur ſucceſſione filij gl. & Bart. *l. matres. C. ad*
72 *ſenat. conſ. Trebell.* †Contrarium dicit Chriſtoph. Caſtil. *con.* 6. *Sup-*
ponitur, n. 7. *& ſeq.* maxime *n.* 10. vbi, quod iure antiquo intelligi-
tur Bart. quia tũc legitimi præferebãtur, & erant ipſo iure, & mater
non erat tutrix, niſi ex reſcripto Principis, ideo tenebatur petere,
quando legitimi non extabant, hodie vero ſecus, quia mater præ-
fertur omnibus, & donec declarauit non velle tutelã alius dari non
poteſt: ideo priuatur, ſi legitimus ex decreto iudicis, non ſuſcepit,
73 †Limita, quia ſi mater, anteq̃uã tranſiret ad ſecunda vota, petiit,
& fecit cum effectu dari tutorem impuberi, & reddit rationẽ tute-
læ ſecũdũ ius cõmune non ſcrupuloſam, ſuccedit filio, non obſtan-
te ſtatuto non ſeruato de forma reddẽdæ rationis (prout eſt Tuder-
ti) quia non procedit ad pœnã. Bal. *cõſ.* 57. *Factum tale eſt, in pr.* vbi
74 eſt caſus, *li.* 4. †Limita forte in matre filij ſpurij, quia cum non ſit
tutrix, neq; eſſe poſſit, vt dicit Anch. *conſ.* 241 *Ex tenore n.* 9. *vſque*
75 *in fi.* forſan non tenetur aliũ petere. † Limita, quod dicitur matrem
et auiã priuari ſucceſſione filij, & nepotis, ſi tranſeũt ad ſecũdas nu-
ptias non petito tutore, vel ſi intra annũ non petant, nõ procedere
in auo materno, neq; in aliis maſculis; quia propter trãſitum ad ſe-
cunda vota non priuantur, quia de eis non eſt cautũ in iure, vt per
Bal. *d. conſ.* 92. *n.* 2. *v. ſequitur videre, lib.* 4. vbi dicit iſtos eſſe legiti-
mos tutores, ideo non obligari ad petendũ tutorẽ, ſed ſolum ad ad-
miniſtrationẽ ſuſcipiendã, ideo priuantur ſolum, ſi neglexerunt
adminiſtrare intra annũ, vel de facto adminiſtrarunt ſine decreto.
76 †Limita, quia negligentia tutoris cuiuſcunque cõmiſſa in admini-
ſtrando poſtquẽ tutelam legitime ſuccedit, non priuat tutorem ſuc-
ceſſione, quãdo videlicet fecit inuentarium, & cum decreto recipit
adminiſtrationẽ, quia ſaltẽ ſolemnia ſeruauit Bal. *d. conſ.* 92. *in fi.*
77 *v. dicet aliquis, li.* 4. †Extende, qui imo etiam nõ ſeruauit ſolemnia,
vt quia vel nõ aminiſtrauit, vel nulliter adminiſtrauit, non priua-
tur legato, neque fideicõmiſſo, neq; ſubſtitutione pupillari. Rom.
78 plene *conſ.* 207. *Si volumus, per tot.* † Limita, quãdo duę eſſent auię
puta paterna, & materna; quia ſufficit, quod altera ſuſceperit tute-
☞ lam, vt proſit alteri, quia ambæ ſuccedent. Bal. *conſ.* 260. *li.* 4. Vide,
Concluſionem prox. præcedentem, & Concluſionem prox. ſeq. †
79 Limita, quia mater non priuatur ſucceſſione filij, ſi non petiit tu-
torem intra annum, quando pupillus filius habebat ſubſtitutũ pu-
pillarem, quia cum cauſa prima ſucceſſionis ſpectet ad ſubſtitutũ,
ipſi incumbit onus petendi tutorem intra annum, quod elapſo in-
cumbit onus matri; & ſi non petit, tunc priuatur, quia intra annũ
datum ſubſtituto non tenetur præuenire. Bar. *d. q.* 18. *pupillus, in v.*
ſolutio, col. 3. *v. iis præmiſſis*, vbi tollit contraria, quia mater non ex-
80 cuſatur propter ſubſtitutum, niſi vt ſupra. † Reſtringe, quando
mater eſſet in ſua legitima inſtituta, quia eo caſu tenetur petere
tutorem filio pupillo, non obſtante ſubſtituto. Bartol. *d. qu.* 18. *in*
v. ſolutio, col. 3. *poſt med. v. ſed ſi eſſet inſtituta.* † Reſtringe, quando 81
ſubſtitutus eſſet minor, nec, ſit exactus maior intra pupillarem
ætatem pupilli, cui debet petere tutorem. Bartol. *d. q.* 18. *v. ſolutio,*
col. 3. *circa fi. v. item ſi ponamus ſubſtitutum eſſe.*

Tutela non petita per obligatos ad quos hæreditas pupilli deuoluatur, vel non CONCLVS. 414.

MAter † ſi non petat tutorem, vel ipſa non accipiat tutelam fi- 1
lij intra annum, priuatur ſucceſſione hæreditatis filij, quæ de-
fertur proximioribus non negligentib. *l. ſciant. C. de legit. hered.* †
Declara ſecũdũ. Bar. *in l.* 2. *ff. qui per tut.* vbi vult, quod imo in pri- 2
mo anno priuetur primus negligens, prout mater, in ſecundo pri-
uetur ſecundus, prout auia, in tertio priuetur agnatus, & ſic dein-
ceps, & *in l. nepotibus. C. eod.* & ita Ang. *conſ.* 108. *in fi.* † Declara ſe- 3
cundo; quia ſi extãt mater, & auia materna, & agnati, & intra annũ
pupillus nõ habuit tutorẽ, & deceſſit poſt annũ, quod ſucceſſio de-
fertur agnato remotiori; quia negligẽtia matris, & auię maternæ à
pari procedũt, & ſimul; ſecus eſt in agnato, qui non eſt negligens,
niſi finito tempore matris, & auiæ. Petr. de Anch. *conſ.* 104. *Pro de-*
claratione n. 8. *v. deſcendo igitur* Bar. *in l.* 2. *circa fi. ff. qui pet. tut.* &
idem de matre, & auo negligentibus, vt excludantur ambo, vide-
licet mater primo anno auus ſecũdo anno, Ang. *conſ.* 108. *Iſta quæ-*
ſtio in pr. li. † Contra Bar. tenet expreſſe. Bal. *conſ.* 92. *Punctus eſt ta-* 4
lis in pr. l. 4. vbi, quod dicta declaratio nõ habet in ſe veritatẽ, neq;
rationem; quia ſi excluderetur auia, multo magis alius agnatus, &
propterea dicit ita demũ excludi ſecundũ in ordine, ſi primus, vi-
delicet mater, fuit in negligẽtia poſt priuationẽ tutelæ, quia tranſi-
uit ad ſecunda vota, ſi vero fuit in mora non petendo, ſed etiã ſte-
tit non priuata, quia potuit petere tutelã poſt annũ, etiã quod eſſet
priuata hæreditatis ſucceſſione, non tamen erat priuata tutela, tunc
eius negligentia nunquã nocet ſecundo, & Bal. *conſ.* 260. *in pr. l.* 4.
& idẽ confirmat *con.* 278. *Viſo teſtamẽto, circa fi. l.* 4. vbi dicit, quod
cum priuato ſit pœna, & iure non ſit cautũ, opinio Bar. nõ eſt te-
nenda, & ideo priuata matre nõ priuatur auia paterna, & *con.* 438.
Factũ, ſuper quo, li. 4. & clarius Bald. *conſ.* 498 *Opinio d. Bart. lib.* 4.
vbi reddit rationẽ, & *conſ.* 473. *Subſtituto, in fi. lib.* 4. † Idem tenet 5
Bal. *conſ.* 260. *Punctus quæſtionis. lib.* 4. vbi, quod mora auiæ non in-
trat, niſi poſtquã mater tranſiuit ad ſecũda, vota, vel niſi ſit mortua
mater, vel repudiarit tutelã; quia licet ſit priuata ſucceſſionẽ, nõ ta-
men eſt priuata iure petẽdi tutorẽ. Bal. *d. conſ.* 473. *& conſ.* 408. *lib.*
4 † Idem, quãdo extaret auus paternus, & mater, quia auia materna 6
nõ excluditur, ex quo præferri debuit in tutela auus paternus. Bal.
d. conſ. 438. *in fi. l.* 4. † Idem in matre, & patruo, quia licet mater 7
intra primum annũ non petierit tutorem, neque patruus intra ſe-
cundum annũ, tamen patruus, qui eſt legitimus, non priuatur, quia
non tenetur per ſe ipſum petere, imo tenetur, ac ſi adminiſtraſſet
Ang. *conſ.* 37. † Contrariũ tenet idem Ang. in matre & auo, vt imo 8
ambo priuentur, licet auus ſit tutor legitimus, *con.* 108. *in fi.* † Am- 9
plia, in tantum priuari matrem ſucceſſione filij, ſi non petiit tuto-
rem intra annũ, vt etiã ſi poſt annũ illũ peteret, & legitime admi-
niſtraret, nihilominus non poteſt purgari mora priuationis ſemel
cõmiſſa; quia ſi moritur in pupillari, non ſuccedet. Bal. *conſ.* 92. *cir-*
ca pr. v. & ideo veritas, li. 4 & ratio eſt. quia per tranſitũ ad ſecun-
da vota habetur pro mortua quantũ ad tutelam † Reſtringe am- 10
pliationem, vt non procedat reſpectu moræ cõmiſſæ in petẽdo tu-
tore, quia licet mater non poſſit purgare morã circa ſucceſſionem
poteſt bene circa petitionẽ tutoris, vt faciat ſe ipſam, vel aliũ de-
putare poſt annũ. Bal. *d. con.* 92. *circa pr. v. & ideo veritas. l.* 4 † Am- 11
plia; quia mater trãſiens ad ſecũda vota etiã petito, & dato tutore
filius, quia accepit adminiſtrationẽ, priuatur, ſi non eſt datus à iudi-
ce cõpetenti. Bal. *conſ.* 334. *Factum eſt tale, magiſter, circa med. v.*
cõcluditur, quod. li. 4. Vide, *Mater quãdo priuetur ſucceſſione filij, vel* ☞
nõ ob tranſitum ad ſecunda vota. Concl. 112. *&* 113. † Amplia, quia 12
nedũ tenetur mater intra annũ petere tutorẽ, vel ipſa aſſumere tu-
telã, ſed etiã tenetur tutelã renunciare, & alteri legitimo viam tu-
telæ aperire, nec excuſaretur prętextu, quod adeſſet legitimus, quia
niſi aſſũpſiſſet vere tutelã, & adminiſtrationẽ, non excuſatur ma-
ter. Bal. *conſ.* 278. *Viſo teſtamento. ante med. v. & ſi dicatur, lib.* 4. &
hanc * opinionem Bart. de conſuetudine ſeruari contra gl. & an- *
tiquos dicit Bal. *conſ.* 241. *Antiqui aduocati, l.* 5. vbi, quod eſt cõ-
ſuetudo in patria ſua pro iſta parte, & patrem tenet Bal. *conſ.* 408.
vbi recitat * opiniones, *lib.* 5. † Cõtrarium tenebant antiqui, vt per *
gl. *col.* 3. *C. ad Tertull.* quorum opinionem, & fundamenta recitat 13
Bal. *conſ.* 252. *Statuto cauetur, lib.* 5. vbi vltimo loco refert * opinio- *
nem Bart. cõtra antiquos. † Amplia; quia mater priuatur ſucceſſio- 14
ne legitimæ etiã ſi filius habeat ſubſtitutũ pupillariter, & directe;

nem,& fecit inuentariū. Vide infr.*Tutor honorarius quid poſſit,&*
6 *ad quæ obligetur.Concl.*162.†Aliqui notitiæ cauſa dati ſūt,vt tan-
quam informati alios inſtruāt,*d.l.quod ſi forte.§ 1.ff.de ſolut.in. v.*
& qui notitiæ ,vbi,quod regulātur,preut honorarij;quia ſi nō ſunt
7 prohibiti,eis ſolui poteſt.†Aliqui,vt gerāt negotia,& has ſex ſpe-
8 cies ponit Cuma.*in d.l.quod dicitur.§.ſunt quidam ff.de ſolut.*†Al-
qui ſunt meri conſultores,cum quorum cōſilio grauator delibe-
9 rare,& facere,de iſtis Gabr.*conſ.25.n.3,& ſeq. lib.2.*† Aliqui lo-
giſtæ,videlicet,qui non tenentur reddere rationem,de quibus lo-
quitur text.*in l.quidam decedens.ff.de admin.tut.*vbi gl.*in v. Alo-
giſta*,& Bar.& alij Alex. *conſ 61.n.9. ſubiicio nunc,lib.*4.quod eſt
10 Franc.Cremenſis Placentini.† Aliqui dicuntur iuſſi,prout ſunt le-
gitimi,videlicet agnati,vel cognati,qui præferuntur iuxta gradus
11 prærogatiuam,ſupr.*Concl.*411.† Aliqui dicuntur permiſſi , prout
mater,& auia,quę nō compelluntur ſuſcipere tutelam,ſi non vo-
lunt,ſed tamen volentes præferuntur iuſſis omnib.tranſuerſalibus
12 ſupra *in Concl.*411.†Et prędictæ tutelæ habent locum tam inter
Chriſtianos,quam inter Iudæos.Ang.aret.*conſ,36. per tot.* vbi lo-
quitur in auia,quæ fuit data per inquiſitionem Iudæa.

Tutor & curator qualis eſſe debeat,& qui eſſe non poſſint, vel è contra. CONCLVS. 419.

1 TVtor † & curator debet eſſe maior 25.annis;quia minor nō
poteſt minori præeſſe,*Inſtit.de excuſat.tutor.§.minores.* Soc.
2 *conſ.20.Viſis actis,n.6.l.1.auth ſicut.C.de legit.tutel.*†Extende etiā
in matre,& aliis aſcendētib.quia mater minor nō poteſt eſſe tu-
3 trix.Caſtil.*conſ.22.n.17.& 18.v.reſtat,videre.* † Extende in tantū
tutorem debere habere ætatē 25.annorum, vt ſi ſit minor , non
valeant geſta per eum etiā cū iuramento.Bal.*conſ.309,n.1. in fi.v.*
4 *item hoc probatur,lib.*2.†Extende in tantū minorē 25.anni prohi-
beri eſſe tutorem,vt iuramento non conualidetur tutela,imo obli-
gati petere tutorem non excuſatur,ſi tutor minor erat datus,quia
perinde eſt,ac ſi nullus fuiſſet tutor Fulg.*con.89.In quæſtione.ioā.*
5 *n.3.v.circa ſecundū,& n.4.v.circa tertiū.*† Extende in tantū,quia
ſi teſtator daret tutorem minorē 25.annis,qui adminiſtraret tan-
quam tutor,non tenetur,niſi de dolo , & quatenus res pupilli ad
eum peruenerint,quia culpabilis adminiſtratio remittitur propter
ętatē minorem ex capite reſtitutionis in integrum. Ang.*conſ.*102.
6 *per tot.*† Amplia;quia creditor pupilli non poteſt eſſe tutor *auth.*
*minoris.C.qui dar.tutor. vel curat.*vbi Bar.& alij Vide ſupra.*Tuto-*
*res teſtamētarij qualiter præferātur aliis,& dari poſſint.Cōcl.*425.
7 †Extende,etiāſi ſint dati a patre filiis ſuis,quia ſi ſunt debitores te-
ſtatoris,& conſequenter pupilli non poſsūt eſſe tutores.Dyn.*con.*
42.*Quæſtio talis eſt quidam nomine.*†Extende , quia neque frater
8 habens bona cōmunia cū pupillo,neque alius ſocius pupilli poteſt
eſſe eius tutor apoſt.ad *d.conſ.Dyni.42.in v.tutores in fi.*vbi,quod
multi erāt cōtrariū cōſulentes,& idē in patruo habēte bona cōmu-
nia cū filiis fratris,quia de iure nouiſſimo nō pōt eſſe tutor.Sig.*cō.*
197.*Caſus ſic ſe habet.*†Contrariū de iure ant quo dicit idē. Sign.
9 *d.con,197.in pr.l.Titiū.§.altero ff.de admin.tut.*†Extende,quia imo
10 ſi tutor efficitur debitor pupilli, deſinit eſſe tutor ſecundū veram
opinionē,quā approbat Sign.*conſ.121.n.6.*vbi;quod ſaltem excuſa-
11 ri poteſt.†Extende,quia tutor debitor pupilli;& habēs ſocietatem
cū illo,in tantum prohibetur,vt ſi datus ſit tutor,tutela nō valeat,
& conſtitutio actoris ab eo facta ſit nulla.Caſt.*conſ.463.In cauſa*
12 *vertente,col.2.v.præterea quomodo potuit,li.*2.†Extende in tantum
creditorū pupilli non poſſe eſſe illius tutorem,vt ſi fiat tutor,& ta-
ceat creditū ſuū cum pupillo,illud amittat.Rō.*conſ.*120.*Circa pri-*
* *mū,n.5.& ſeq.v.quoad ſecūdū.*vbi dicit omnium cōmunem*opin.
13 †Et,quod priuetur credito,etiā ſi extet conſtitutio,(prout Floren-
tię)quod tutores teſtamentarij,& datiui non perdant eorū credi-
tum;quia non habet locum in tutore legitimo,quia etiam ſi dicat,
quod omnes tutores poſſint dari,licet ſint creditores , quia verifi-
14 catur in datiui,& vt ius cōmune minus corrigatur.Reſtringe,quā-
do eſt creditor pupilli,& eſt teſtamentarius,nam licet ſint opinio-
nes,tamen quando pater ſciuit ipſum creditorem, & nihilominus
voluit eum deputare tutorē admittitur,& eſt tutor.Bart.*conſ.*148.
*Quæſtio iſta,in pr.*vbi recitat opiniones,& ita diſtinguit,*li*, 1. vbi
quod ſemper ita tenuit,& ibi apoſt.*in ver.in nomine,*dat concord.
†Reſtringe,quādo teſtator ipſi tutori fecit legatum, quia licet ſit
15 creditor,poteſt exercere tutelā;quia alias perderet legatū,ſi ſe ex-
cuſaret,ſiue legatū reſpiciat tutelam ſiue non.Bar.*d.conſ.148.n.3.*
*v.ſuper ſecundo,lib.*1.cum igitur haberet neceſſitatem , excuſatur
16 †Reſtringe,quia poteſt eſſe mater,& auia debitrices. vel creditri-
ces pupilli.Dyn.*d.conſ.42.in pr.*Bart.*conſ.*148. *Quæſtio iſta,n.2.v.*
*præterea,lib.*1.Alex.*conſ.*109.*Viſo ſtatuto,nu.2.lib.*3. quia ęſt tutela
17 Irregularis.†Reſtringe, quando eſſent debitores, vel creditores in
modica quantitate apoſt.ad *d.conſ.Dyni 42.in v.tutores.*†Amplia 18
quia ſi mater,& auia non renūciant ſecundis nūptiis,& eſſent ma-
ritatæ,& ſuſcipiant tutelam , non ſunt tutrices,ſed gerentes ſe pro
tutricibus,ideo conueniri poterunt actione pro tutela, vel etiam
actione directa tutelæ;quia magis expedit pupillo.Fulg.*d.conſ.*211.
*n.*1.†Amplia in amita, vel matertera , aut fœmina;quia excepta 19
matre,& auia illis,nō defertur tutela,licet deferatur educatio pupilli
Bal. *conſ.334 poſt med.v.concluditur,quod l.*4.†Amplia,quia ex- 20
cepta matre,& auia aliæ fœminæ non poſſunt dari in tutrices, vel
curatrices;quia ſoli maſculi ſunt dādi,*auth.ſicut.C de legit.tut.*quia
tutela virile munus eſt,*l.1.C.quando mulier tutelæ officio.*† Reſtrin- 21
ge,niſi à Principe daretur,mulier gl *in d.l.1. C.quando mulier tute-*
*læ officio.*Bar.*in l.qui aliena.§.quanquam.ff.de neg geſt.* † Amplia, 22
quia tutor,qui non reddidit rationem tutelæ,non poteſt dari cura-
tor eidem pupillo.Bald.*conſ.295.Si quæratur,li.*5.vbi, quod bene
poteſt fideiuſſor curatori dari.†Amplia;quia minor,& filiusfami- 23
lias etiam maior,qui eſt in poteſtate patris,nō poſſunt eſſe tutores
ſine conſēſu patris in aſſūptione tutelæ;ideo non obligatur ratio-
ne tutelæ neque ratione negociorum geſtorum , quia adultus
nullo modo obligatur ſine curatore,& maxime ſtante ſtatuto Flo-
rentiæ.Alex.*cōſ.* 196,*Perſpectis in pr.*†Declara tamen,quia ſi mi- 24
nor poſtea maior factus,vel filiusfamilias , poſtea ſui iuris factus
continuauit adminiſtrationem ex inſtrumento tutelæ nullius,po-
terit conueniri pro parte ſua adminiſtrata ſimpliciter,& pro parte
contutorum,ſi iura ſibi cedantur contra alios,alias exceptio ceſſio-
nis non liberat,cum non cenſeatur renunciatum ex clauſulis ge-
neralibus tulæ,& quia non potuit renunciare , cum eſſet minor,
& renuncians dicitur obligari.Alex.*d.con.196.n.7.& ſeq per tot.v.*
*non poteſt etiam li.6.*vbi apoſt.in *v.cedendarum.*dat concor.†Am- 25
plia in presbytero,;quia licet poſſit eſſe tutor legitimus iure agna-
tionis,vel cognationis;tamen exiſtens in ſacris non poteſt eſſe tu-
tor datiuus,neque teſtamentarius, ideo ſicuti non ſuſcipit, neque
etiam in teſtamento dare poteſt tutelam filio ſuo ſpurio.Bar.*conſ.*
143.*Paulus filius li.*1.vbi apoſt.in *v.Paulus,*dat concor.†Amplia 26
quia maritus non poteſt eſſe curator vxoris,neque ſponſus poteſt
eſſe tutor ſponſæ.Bart.*in q.16.Quæritur,vtrum,in fi.pr.ver.ſeptimo*
†Extende;quia neque pater ſponſi,vel mariti poteſt,ſicuti neque 27
maritus,vel ſponſus.Bart *d.q.16.in v.ſolutio,col.2.circa med. v.non*
tamen dico.†Limita;quia mater,& auia poſſunt eſſe tutrices filio- 28
rum,& neptem amiſſis viris *auth.vt liceat matri & auiæ,*vbi Bar.
& eſt ſpeciale in matre,& auia ſiue ſit ex parte patris,ſiue matris,
Soc.*conſ.2.Sequendo ordinem,li.*1.† Declara tamen ; quia etiam ſi 29
ſint nuptæ non repelluntur,quando nuptiæ ſunt illæ,ex quibus pu-
pillus deſcendit;quia euenit ob frequentiam, quia viduæ vt pluri-
mum admittūtur,quia extantibus viris,niſi ſint inhabiles;ipſę non
vocantur.Fulg.*conſ.*211.*Pupillos cuidam,in pr.*†Extende in matre 30
filiorū naturaliū,quia lex defert illis tutelā per extenſionē. Anch.
d.conſ.241 n 9.& ſeq.per tot.†Reſtringe;quia mater ſpurij , quia 31
non defertur ſibi tutela,neq;tutrix eſſe poteſt.Anch.*conſ.*241,*Ex*
tenore,n. 9.& ſeq.v.ſuper ſecundo.†Reſtringe, vt non poſſint eſſe 32
tutrices,ſi tranſirent ad ſecunda vota. *Auth.de nupt.§.fin.autem tu-*
telam,†Reſtringe,quia nulla mater admittitur ad tutelam filiorū 33
niſi expreſſe in tutela renūciet ſecūdis nuptiis.Fulg.*con.211.col.2.*
v.ſecundum.prædicta auia†Et procedit in tantū matrem, & auiam 34
in ſuſceptione tutelæ teneri renunciare ſecundis nuptiis,vt ſi non
renunciauerit,tutela ſuſcepta ſit nulla.Caſtren.*con.*324. *Quæritur*
*primo in pr.lib.*2.†Imo etiam talis mater tutrix , quæ non renun- 35
ciauit ſecundis nuptiis vna cum pupillo,& corā iudice, & cōſēſu
attinentium renunciauit hæreditati delatæ filio non illi nocet,quia
tutela eſt nulla,neque decreto iudicis ſuppletur , quia licet iudex
cum cauſæ cognitione poſſet ſupplere ex certa ſcientia , tamen ex
quo patet,quod non habuit hanc intentionem non valeat repudia-
tio,prout neque valeret aditio.Caſtr.*d conſ.324. per tot. lib.*2.vbi
quod iudex non ſupplet defectū tutoris,vel curatoris prouenientē
ab impotentia.Vide,*Decretum iudicis ſuper contractū multa ope-*
*ratur.Concl.*126.†Limita in priuigno,qui poteſt habere vitricū tu- 36
torē teſtamētariū.Bal *d.conſ.310.Imprimis videndū,in pr.lib.*4 &
*conſ.334.Factū tale eſt magiſter,circa fi.v ſed hoc verum,li.*4.†Ex- 37
tēde,vt procedat,etiāſi daretur tutor per inquiſitionē,quia valet
datio talis vitrici in tutorem priuigni,Bal.*conſ.310 per tot.li.*4.vbi
recitat opin.& reſpondet ad contraria. † Contrarium tenet idem 38
Bal.*conſ.334.circa fi.v.ſed hoc verum.*,vbi,quod conſuetudo indi-
ſtincte approbat,quod ſi datus eſt tutor in teſtamento,vel etiam à
iudice,is,qui poſtea contraxit cum matre pupilli poteſt eſſe,& re-
manet tutor,niſi reddat ſe ſuſpectum,ſecus eſt ſi daretur poſtquā
eſt vitricus ,*li.*4.†Limita, quia filiusfamilias licet ſit ipſe in alie- 39
na poteſtate , tamen poteſt eſſe tutor,quia tutela eſt onus publi-

Digitized by Google

cum a quo non excluditur filiusfamilias.Caſtil.*cõſ.22.n.15 & ſeq.*
v.concluſio eſt ergo,vbi extendit etiam in matre, & tutricibus præ-
miſſis fœminis,quæ licet ſint filiæfamilias, poſſunt eſſe tutrices.
40 †Limita;quia tutor eſſe poteſt quilibet etiam forenſis, dummodo
ſit ſubiectus foro pupilli,vel ratione originis,vel domicilij. Bart.
*conſ.145.Factum ſic ſe habet,n.2.v.ad ſecundum lib.*1.vbi apoſt.in
v.ad ſecundum.dat concord.vbi,quis iudex debeat dare tutorem,
an iudex domicilij,an originis.

Tutor,vel curator quibus & à quibus dari non poſſit,vel è contra CONCLVS. 420.

1 DAri † non poteſt tutor,vel curator filio exiſtenti in patria
poteſtate,quantumcunq;ſit minor;quia pater ſolus eſt legi-
timus adminiſtrator.Bal.*conſ.458.Illa verba,lib.5.in pr.*vbi, quod
impoſſibile eſt,quod is , qui habet patrem, in cuius poteſtate eſt
2 habeat tutorem.†Reſtringe,quando pater eſſet bannitus , vel ab-
ſens,quia poteſt pupillo dari curator.Bald.*conſ.481.Imprimis opor-*
3 *tet,li.*2.quod eſt ſubſcriptũ à pluribus Doctoribus poſt Bal.†Re-
ſtringe,quando pater recuſaret velle agere negligentia filij mino-
ris,quia datur curator illi negotio,*l.fi.§.ſin autem patre recuſante,*
4 vbi Gloſ.*in verb.hereditate ff.de bon quæ liber.*† Amplia,quia pater
non poteſt dare tutorem filio ſpurio;quia illum nõ habet in pote-
5 ſtate.Rom.*ſing.83.Quod ſpurio.*Bart.*conſ.143,Paulus,li.*1.†Extẽ-
de maxime exiſtente in ſacris,quia filio ſuo ſpurio non poteſt da-
re tutorem. Bart.*d.conſ.143. Paulus , per tot.lib.*1.vbi apoſt dat
6 concor. in.*v.Paulus.*†Declara,quia poteſt dari tutor ſpurio , qui
non eſt damnato coitu,vel etiã ex damnato coitu quoad alimenta,
7 de quibus eſt capax.Apoſt.*in d. Sing.Rom.*83.† Amplia,quia ma-
ter nõ poteſt dare tutorem filio etiã non habẽti alium etiã ad effe-
ctum,vt confirmetur,quando inſtituit illum vniuerſaliter,ſed ſolã
legitimam reliquit,prout idem in extraneo eſt diſpoſitũ.Rom.*conſ.*
188.*In hac cauſ.n.3.v. quinimo.*vbi allegat text.*in l.peto.§.in rẽ.ff.*
8 *de legat.*2.†Extende,quia non valet datio tutoris a matre facta fi-
lio,niſi concurrant ea,quæ debet concurrere in extraneo volente
dare tutorẽ,videlicet,quod pupillus alia bona habeat,& immenſa
dilectio extranei conſtet,nam tunc confirmatur tutela per iudicẽ;
alias non,*l.ſi patronus.ff.de confirmat tutor.*Rom.*d.conſ.188.n.3.*
9 *v.hanc autem* †Extende;quia filius ſi habet tutorẽ in bonis patris
mater nõ poteſt dare aliũ tutorẽ in bonis maternis , & talis datio
nõ poteſt confirmari,quia ſicuti tutor certis bonis dari non poteſt
ita neq;à matre quoad bona materna,quando aliũ tutorẽ habebat
quia res deueniret ad eum caſum,à quo incipere non poteſt Rom,
*conſ.188.In hac cauſa in pr.*vbi conſuluit Ang. Aret. quem citat,
apoſt.in *v.incipere.* & quia tutorẽ habenti alius dari nõ poteſt,in-
10 fra *Concl.*423.†Et licet poſſit mater dare filio tutorem qui à iudi-
ce debebit confirmari.*l.mater.C.de teſtam.tut.l.1. C.de confir.tut.*
tamẽ illæ leges non procedunt,quãdo pupillus habet aliũ tutorem
à patre datum in teſtamento.†Declara ; quia licet mater non ha-
11 beat filium in poteſtate,poteſt tamen illi dare tutorẽ, qui à iudice
cõfirmabitur,& tamẽ an ſit teſtamẽtarius,vel datiuus,& an præfer-
tur legitimo,& an in bonis tantũ maternis,an in omnib.ſit tutor,
plene aero.*con.123.l.3.per tot.*† Amplia,quia regulariter extraneus
12 nõ poteſt dare tutorẽ pupillo,quem inſtituit hæredẽ,niſi duo con-
currãt,quod pupillus alia bona non habeat,neq;tutorem,ſecundo,
quod enixe extraneus dilexerit pupillum.videlicet inſtituendo illũ
hæredẽ,quia tunc tutela debet confirmari.Rom.*conſ.188.col.2.v.*
hanc ante.†Limita,quia curator poteſt dari ad iudicialia,vel extra-
13 iudicialia,etiã impuberi,ſiue habeat tutorẽ,ſiue nõ,ſed tamen non
poteſt eo caſu ea,quæ requirunt auctoritatẽ tutoris,facere. Bart.*in*
l.curatorẽ.ff.de admin.tut.†Declara tamẽ,quia bene valeret actus
14 factus cum auctoritate curatoris cum decreto iudicis etiam in iis
quę requirunt auctoritatem tutoris.Sign.*conſ.214.n.8.*

Tutor datus à patre in teſtamento filiis in poteſtate,valet, & ad quæ obligetur,vel non. CONCL. 421.

1 PATER †poteſt dare tutorem in teſtamento ſolemni filiis ſuis
exiſtentib in poteſtate,vel etiam poſthumis,*l.1.ff.de teſtam.*
*tut.*Caſtr.*conſ.356.Poſtquã iſta in pr.*Vide ſupr.*Tutela quotu-*
*plex,& quę præferatur.Concl.*411.*in pr.*Vide infra,*Tutores teſtamẽ-*
2 *tarij qualiter præferantur.Concl.*424.†Et talis tutor non indiget
cõfirmatione,quia quę valida ſunt,non indigent confirmatione,&
ſuperuacaneis actibus vti non debemus.Caſtr.*d.con.356.in pr.li.*1.
*& n.*2.ponit rationem,quia ſuitas operatur confirmationem tute-
læ,& teſtamenti in iis,quæ ſunt ad fauorem pupilli , ante aditam
hæreditatem,vide plene Bart.*in l.ſi nemo.ff.de teſtam.tutel.n.*2.vbi
dicit eſſe quæſtionem brocardicam,ſeu perplexitatem,pupillus nõ
poteſt adire ſine tutore,tutor non , & diſpoſitio tutelæ non habet
locũ,niſi poſtquã pupillus adiuerit,quia per aditionem cõfirmatur
tutela,ſed ſuitas confirmat teſtamentum,& in aliis dantur alia re-
media per Bar.†Remedia,prodita,quãdo ceſſat ſuitas,ſunt,primũ, 3
quod pupillus adeat cum auctoritate iudicis;ſecundũ, quod detur
ſecundũ aliquos curator ad adeundũ hæreditatẽ,ſed ſecundũ Bart.
non curator,ſed tutor ad adeundũ hæreditatẽ.Bar.*d.l.ſi nemo ff.de*
teſt tut.†Et quod tutela ſit fauorabilis pupillo,& late,ſit interpre- 4
tanda,ideo ex ſuitate recipit confirmationẽ,vt dicit Caſtr. *d.conſ.*
356,*n.2.li.*1.†Quando autẽ,& ex quibus ſubſtitutionibus tolla- 5
tur ſuitas,vel nõ Vide.*Suitas ex quibus videatur ſublata.Cõc.*884
†Et inquiſitio non eſt facienda de qualitate perſonæ tutoris dati à 6
patre,neq;idoneitate neq;an mutauerit teſtator voluntatem.Caſt.
*d.conſ.356.in pr.v.item nulla inquiſitio,l.*1.†Neq;tenetur ſatiſdare 7
rem pupilli ſaluam fore;quia teſtamẽtarius.Caſt.*d.conſ.356.in pr.*
*li.*Vide infra.*Tutores,& curatores omnes debent fideiubere.Concluſ.*
428.†Inuentariũ conficere non tenetur, quando teſtator remittit 8
confectionẽ inuentarij , & non refert,an teſtator prohibeat con-
fici inuentarium,an remittat confectionẽ.Caſtr.*d.con.346.v.item*
*nec tenetur,in pr.li.*1.Vide infra,*Tutores & curatores tenentur fa-*
*cere inuentariũ,& quãdo ſecus.Conc.*426.†Limita,quia bene debet 9
recipere adminiſtrationem ex decreto iudicis, & non poteſt illam
ſibi propria auctoritate appropriare, *l.fi.§.illo proculdubio,in ver.*
*tradantur.C.arbitr tut.*Caſtr *conſ.356.n.4.v.licet igitur,lib.* 1.alias
poteſt vt ſuſpectus amoueri. Vide infr. *Tutores tenentur recipere-*
*adminiſtrationi ex decreto iudicis.Concl.*427 , †Itẽ tenetur iurare, 10
quod vtilia faciet,& inutilia prætermittet,etiã ſi ſit ex teſtamento.
Caſt.*d.con.356.n.4.c.l.2.v.ſecundo.quia debuit.li.*1.vbi,quod alias
poteſt vt ſuſpectus remoueri.†Itẽ debet promittere,quod pupillũ 11
ſpecialiter defendet,*l.fi.§.defenſionem.C.de admin.tut.*Caſt.*d.conſ.*
*356.n.4.col.2.v.tertio quia debuit,l.*1.vbi refert Bart.dixiſſe,quod
vidit multas tutelas caſſari ob hoc,quia in eis non erat promiſſa
ſpecialiter defenſio,plene Alex.*con.129.Ponderatis,n.3.v.quod au-*
*tem dictus.li.*1.allegat Bar.etiã in *l.prætor,in pr.ff. de nou.oper.nun-*
*ciat.*vbi,quod non ſufficit tutorẽ iurare vtilia facere niſi ſpecialiter
promittat ſuſcipere defẽſionẽ,per tex.*in l.fi.§.omnem.C.de admin.*
tut.& hãc partẽ tenẽt infiniti,quos citat apoſt.ad Alex.*conſ.80.n.*
14.*in v.ſufficit,l.*5.vbi,quod iſta verba ſunt formalia.†Extẽdit.Alex. 12
*d.cõ.129.n.3.*in curatore,vt teneatur,vt ſupra proxime,ad id,quod
dictũ eſt in tutore,*l.*1.Vide,T*utores tenentur recipere.Concl.427.n.*
23.& ſeq.†Contrariũ tenet Bar.*in d.l.legitimos.ff. de legit. tut.*& 13
*in d.l.fi §.omnem.C.de admin.tut.*vbi,quod ſufficiunt verba æqui-
pollantia,quia iura conſiderãt effectũ,nõ formam,& hanc partem
late defendit Alex.*conſ.80.Viſis,n.13.& ſeq v.ſucceſſiue, lib.5.* vbi,
quod ſufficit,quod promittat vtilia facere,& inutilia prætermitte-
re,quia virtualiter cõtinetur pupillũ defendere,& hanc tuetur,ibi
apoſt.*in v.ſufficit,*licet dicat quod illa verba,*pupillũ defendere,* ſint
pro forma data.†Declarat.Alex.*d.conſ.129.põderatis,n.3.v.nec ob-* 14
*ſtat,lib.*1.quia licet verba formalia non ſint neceſſaria,bene debẽt
eſſe æquipollẽtia,ita quod nõ ſufficiat promiſſio,quod vltra faciet
& inutilia prætermitet,ſed debet promittere defenſionẽ in ſpecie,
& dicit,quod ipſemet Bal.*addit.ad Spec.in tit.de tut.in vlt.col.v.tut*
*tenetur,*ita declarat.†Declara.Alex.*d.cõſ.129.in v.caſſari,l.*1.quod 15
iſtud requiritur ex parte,& munere iudicis,nõ tamẽ ex parte,& mu-
nere tutorum , & curatorum , vt interim non valeat adminiſtra-
to.† Limita,quia pater nõ poteſt dare curatorẽ filio in teſtamẽto, 16
neq;alius,& datio nõ valet,niſi cõfirmetur à iudice.*Inſtit.de curato*
*in.pr.*vbi,quod neq;filio furioſo,vel prodigo.Alex.*conſ.3.In cauſa,*
*n.7.& 8.l.2.*Vide plenius,*Curator quib.dari poteſt.Conc.*1103.*n.35.*
& ſeq.

Tutoris & curatoris datio æqualiter procedunt , & quando ſecus. CONCLVS. 422.

TVtori, , † vel curatoris datio æqualiter procedit , exceptis 1
quibuſdam caſibus,& eſt mixti imperij,ideo de iure ciuili nõ,
poſſunt ſublegari,ſed à iudice ſolo ordinario poteſt fieri iſta datio.
Oldr.*conſ.59.in pr.*†Curatoris datio ſuccedit in pupillo,quãdo pa- 2
ter habens filiũ in poteſtate eſt bannitus,vel taliter abſens,vt non
poſsit adeſſe,quia tueri debet per curatorem,& non per tutorem
Bal,481.*In primis oportet,li.*2.quod eſt pluriũ Doctorũ.† Amplia 3
quia a pari procedunt tutela,& cura circa promiſſionem de defen-
dendo,& vtilia faciendo.Alex.*conſ.129.Ponderatis,n.3.li.*1.Vide
infra,*Tutores teneri vtilia facere,qualiter intelligatur. Concl.*438.
Limita† de iure canonico,quia iudex delegatus cauſæ dat curato- 4
rem ad illam cauſam,*cap.fi.de iud.in 6.*Oldr.*conſ.59.v quod tamen*
de iure.†Dari debet tutor vel curator legitimus,vel datiuus à iudi-
ce præmiſſis vere debet declarari, ſi tamen detur, ſuſtinetur de-
cretum

Digitized by Google

cretum,quia verba interpretantur datus,id eſt,declaratus, vt actus valeat,Io. de Im.conſ.99.in pr.

Tutorem habẽti alius tutor dari non poteſt,& quando ſecus.

CONCLVS. 423.

1 TVtor † non datur habenti tutorem *l.licet.C.in quibus cauſis tutor,hab.l.cum iuris.C.qui petant tut.*Caſt.*conſ.*413.*Viſo di-*
2 *cto caſu,in pr li.2.*Rom.*con.*118. *In hac cauſa.in pr per tot.* † Ratio eſt,quia tutor principaliter datur perſonæ, & in conſequentiã bonis igitur ſemel datus perſonæ cenſetur datus omnibus bonis, etiam ſi ſuperueniant,quia neque bonis particularibus dari poteſt Roman.*d.con* 188.*in pr.*vbi addit,quod tutor repræſentat perſo-
3 nam pupilli,ergo omnia bona adminiſtrat,† Amplia; vt nec detur tutor,neque adiunctus de iure communi. Petr.de Anch. *conſ.* 36.
4 *Viſa quadam petitione in pr.*† Declara, quia imo dari poteſt tutor habenti plures tutores eo teſtamento patris , quando aliqui ſunt mortui,vel abſentes,dummodo detur cum decreto,quod ſit tutor, vel curator,actor,vel adiunctus; Ang.*con.*325.*Et ſi fuerunt in pr.*
5 † Amplia, quia nedum habenti tutorem alius tutor dari non poteſt;ſed etiam habenti commiſſarios datos a patre,qui habet poteſtatem,prout tutores a lege,vel ſtatuto conſuetudine , vel ab ipſo
6 teſtatore.Caſt.*d.conſ.*413.*in pr.lib.*2.† Extende maxime , quando in datione ſecundi tutoris fuit narratum , quod nullum aliud habebat tutorem,vel defenſorem, quia concurrit falſitas cauſæ , &
7 ſubreptio. Caſtr.*d.con.*413.*col.*1.*v.ſecunda ratio,lib.*2. † Amplia; quia habẽti legitimos tutores,qui præferri debent,non poteſt alius dari;& datus dicitur nulliter datus Bar.*conſ.*22.*In quæſtione , li.* 2.
8 † Extende,quia ſi non eſt facta mentio,quod alij extarent,dicitur erratum,& datio facta per errorem eſt nulla,etiam ſi eſſent plures, quorum vnus ex datis eſſe non poſſet.Bar.*d.con* 22.*per tot.lib.*2.
9 † Limita,quia licet tutor non detur habenti tutorem , bene alius curator adiungi poteſt.Rom.*con.*188.*n.*21.*quarto; quia regulari-*
10 *ter.*† Limita;quando tutor datus a teſtatore eſſet minor,quia alius dari debet,ex quo datio non valet,Soc.*con.*20.*Viſis actis, n.*6.*ver.*
11 *quamuis enim,lib.*1.vbi,an ſit locus legitimo,& datiuo. † Limita, quãdo pupillus habet bona in diuerſis territorijs, quia habenti tutorem in vno territorio debet dari alius in alio territorio.Caſtren. *d.con.*413.*in pr lib.*2.vbi dicit hoc verum,quod reſpectu gubernij bonorum extra territorium poteſt dari alius in alio territorio , ſed hoc demum procedit , ſi pupillus habet originem in loco bonorũ propriã vel paternam, aut ibi ſortitur domicilium ratione maioris patris fortunarum ſuarum,alias iudex domicilij,vel originis dat ip-
12 ſe tutorem vbique,& generalem,qui deputabit actorem.† Declara tamen,quia ad hoc, vt valeat datio ſecundi tutoris reſpectu bonorum in alieno territorio , debet exprimi cauſa , vt valeat datio.
13 Caſt.*d.con.*413.*col.*1.*v.tertia ratio.lib.*1.† Declara, quia quando tutor generalis erat datus perſonæ,& conſequenter omnibus bonis,vt detur particularis, vel ſecundus tutor in alio loco reſpectu bonorũ debet tutor generalis requiri ,quia ſi ipſe vellet aliter prouidere deputando miniſtrum, poſſet, & aliter facta datio ſecundi tutoris non valet,Caſt.*d.conſ.*413 *col.*2.*in pr.ver.debuiſſent, lib.* 2.
14 † Reſtringe,ſeu declara,quia tutor ſecundus datus reſpectu bonorum extra territorium dicitur tutor habens facultatem limitatã in loco bonorũ , ideo non poteſt ſe intromittere de bonis ſub primo tutore,& illius adminiſtratione.Caſt.*d.conſ.*413.*col.*2.*v. quinto po-*
15 *ſito.li.*2.& plenius ibi *n.*4.*v.quantum vero ad tertium.* † Imo poſſent tutores generales, vel commiſſarij loco tutorum facere inhibere dicto tutori ratione bonorum extra territorium, ne ſe intromittat extra bona territorij,cum ipſi ſint generales,& primi,ac teſtamentarij.Caſtr.*d.conſ.*413.*n.*4,*v.quantum vero ad tertium.l.*2.
16 † Quin etiã poſſent ipſi cõmiſſarij tanquã tutores dati obtinere in loco domicilij pupillorum caſſari omnẽ aliã poſteriorem tutelam, tanquam nullã,& deputare actorem ad lites in loco prædicto, vbi ſunt bona,& curia pupilli , non obſtante,quod pupilli traherent originem paternã in dicto loco,quia ex quo ibi non reperiũtur nõ poſſunt ibi conueniri Caſt.*d.conſ.*413.*col pen.v.videtur etiã. li.* 2.
17 † Limita,quãdo daretur tutor ei,qui habet tutorẽ ex cauſa abſentem,quia alius dari,vel ſubrogari poteſt, cuius auctoritas , donec alius reuertatur,durat Ang.*conſ.*92.*Super primo,n.*2.*ver.de tertio.*
18 † Limita,quia bene habenti tutorem cum ipſe conſortis,& contutoris datur tutor,veluti ſi adſit auus,& auia,& mater,quia dato vno ex illis auia,& mater,quæ habẽt tutelã voluntariã,poſſunt pariter dari,Bal.*conſ.*224.*Quæritur,pone.n.*2.*circa med.v.ſed ſalua reuerẽ-*
19 *ria,lib.*1.† Extende limitationem , quia ſi mater , & alius ſunt dati tutores,& mater tranſeat ad ſecunda vota,poteſt petere dari matrem ſuam,quæ eſt auia,pupillo in tutorẽ,licet adſit teſtamẽtarius, quãdo non eſt in ſolidũ,quia auia poteſt eſſe datiua,Bal. *conſ.*460.
*Quidam in teſtamento,lib.*3.† Extẽde, quia ſi extant duæ auiæ , & 20
vna ſola ſit data tutrix,alia poterit dari,quãdo in datione alterius nõ fuit vocata,quia cum illæ ſint tutrices volũtariæ,poſſũt dari ex voluntate etiã ſi alius ſit datus tutor ipſis non vocatis.Bald.*conſ.*101.
*Quæritur,virum Domina circa ſi.v.ſequitur igitur,li.*4.† Extende. 21
quia ſi teſtator reliquit tres tutores,videlicet duos viros,& matrẽ, & iuſſit,quod mater,& vnus ex alijs poſſint adminiſtrare, qui legitime tutelã ſuſceperũt,ſi vnus ex eis moriatur,& mater velit trãſire ad ſecũda vota,debet petere aliũ dari antequã trãſeat,quatenus alius non ſufficiat,alias ſecus,& iſto caſu ſi alter non eſt ſufficiẽs, poteſt alius adiungi teſtamẽtario.Bal.*con.*489.*Punctus quæſtionis,*
*lib.*4.*per tot.*† Reſtringe,vt non procedat in alio tutorẽ,qui nõ ha- 22
bet ius petẽdi tutorẽ ſe dari,quia nũquã poteſt dari tutorẽ habẽt , Bal.*d.conſ.*101.*in ſi.lib* 4. quod intellige in tutela permiſſa matris, & auiarũ,quia ſi non fuerũt cõtumaces, non excluduntur ſecus in
aliis.† Limita tamen ſi aliter ex forma ſtatutorũ diſponatur,prout eſt in 23
ciuitate Feronu ,ſuper quo ſtatuto conſuluit Petr.de Anch.*d.con.* 36.*per tot.*& idem in ſtatuto Lucano,Ang.*con.*92. *Super primo in pr.*Vide.*Statuta circa tutores pupillis dados, & amouẽdos diuerſorũ &*
*locorum.Conſ.*685.† Limita, quando agitur de ſubrogando tutorẽ 24
in locum deficientis,quia ſi teſtator deputauit,quod eſſent tres tutores,& mortuo vno alius ſubrogetur, tunc datur alius loco deficientis.Ang.*con.*92.*Super primo.in pr.*vbi dicit iudicem non com-
pelli aliũ dare,ſi alij ſunt idonei,Corn.*conſ.*175.*in pr.li.*3. † De- 25
clara tamen;quia tutor ſubrogatus non habet maiorẽ auctoritatẽ, quam habet ille,in cuius locum ſubrogatur , niſi iudex ex cauſa maiorem facultatẽ conceſſerit,Ang.*conſ.*92. *Super primo circa pr.*
v.de ſecundo.† Extẽde,quia habenti plures tutores teſtamentarios, 26
videlicet quinque,& matrem pro ſexto, ſi duo eſſent mortui , & duo abſentes,& mater vellet ad ſecunda vota tranſire petẽdo alios tutores dari,valet datio contutorum,actorum , & curatorum facta loco mortuorum matris,& abſentium,etiam ſi ſuperſit vnus Ang. *conſ.*325.*per tot.*maxime in princ.vbi,quod non valeret decretum, ſi iudex daret tutores,niſi dicat contutores, curatores , & actores.
† Et tali caſu eſt locus tutelæ datiuæ,nõ autẽ legitimæ,quãdo ma- 27
ter petit dari alios loco abſẽtiũ ſui & mortuorũ.Ang.*d.con.*325.*n.*
2.† Citato abſentiũ tutorũ quorũ loco alij dantur , non eſt neceſſa- 28
ria,quia non dantur ex inquiſitione,& ſufficit,quod cauſa ſit vera, propter quam datio fiat, Ang.*d.con.*325.*n.*3.*ver.de tertio.*

Tutores teſtamentarij qualiter præferantur alijs , & dari poſſint. CONCL. 424.

TVtores † teſtamentarij excludunt omnes alios tutores , ſiue 1
ſint legitimi, ſiue mater,vel auia, etiam quamdiu vnus ſolus teſtamentarius adſit.Bal.*con.*308.*Teſtator in teſtamento,in pr.lib.*2. Bar.*conſ.*242.*Prout ſupra,li.*1.Batt.in ſua *quæſt.*18.*v.è contra , in*
pr.† Et quod mater excluditur à teſtamentario, quando datus eſt 2
a patre habente filium in poteſtate,Corn,*con.*163.*in pr.n.*1.*in ſi.*
*lib.*4.*& num.* 2. vbi idem in auo. † Amplia in tantum teſtamen- 3
tarios tutores excludere alios , vt etiam ſi mortui ſint , tutela non peruenlat ad legitimos,ſed ad datiuos,Bald.*d.con.*308. *in pr.lib.* 2.
Ang.*conſ.*325.*num.*† Extende, etiam ſi plures eſſent tutores teſta- 4
mentarij,quorum aliqui ſunt præſentes,alij mortui,& abſentes, quia ſi mater contutrix ſe excuſat , locus eſt datiuæ contutelæ ſuperſtitibus,non autem legitimæ , Ang. *d. conſ.* 325.*Et ſi fuerunt.*
in pr.& per tot. vbi, qualiter dandi ſint contutores. † Reſtringe, 5
quando teſtamentarij deſinunt ante ſuſceptam tutelam,quia tunc habentur pro non datis in teſtamento , ideo præueniturad legitimos,vt præferatur mater,& deinde auia, vltimo agnati proximio-
res;Bal *d.conſ.*308.*lib.*2.† Amplia,quia quamdiu eſt locus teſtamẽ- 6
tariæ tutelæ,ceſſat legitima Corn.*con.*183.*n.*2.*li.*4.† Et dicitur ſu- 7
perſtes teſtamentarius,licet vnus ſolus ex pluribus ſuperſit.Cran.
*conſ*690.*n.*8.† Declara ſecus eſſe, quando omnes ſimul eſſent da- 8
ti , quia vno mortuo deficit teſtamentaria tutela ; Cravet. *conſ.*
690.*nu.*2. † Amplia , quia teſtamentarius etiam indigens confir- 9
matione ; quia minus legitime datus præfertur matri, quãdo datus eſt à patre ; ſecus ſi antequam confirmetur, quia mater præfertur. Corn.*conſ.*238.*n.*11.*&* 12.*li.*4. & quod tutor datus in teſtamẽto
minus ſolemni debeat confirmari,& poſt cõfirmationem excludat *
matrem,& datiuum,Alex.*con.*140.*Super teſtamento,n.*4. *v.ſecũdo* 10
*præſuppono,lib.*1.vbi dicit*communem. † Extende, quia ſi tutores dati in teſtamento patris facto corã duobus teſtibus,licet teſtamẽtum valeat quoad omnes effectus inter liberos , tamen quoad tutores debent à iudice confirmari vt valeat tutela , & excludat matrem,vel datiuum,ita Alex.plene *conſ.*140.*Super teſtamẽto,col.*2.*v.*
*circa ſecundum,n.*2.*&* 3.*lib.*1.vbi pro vtraque allegat,& dicit*cõ- *

munem

11 munem.†Extẽde,vt procedat etiã ſtãte ſtatuto Forolinij,quod nõ
obſtante tutore teſtamentario mater poſſit confirmari à iudice tutrix,quia non procedit ſtatutũ,quãdo mater non petiit tutelã intra tẽpus ſtatut.,itẽ non procedit, quãdo pater in teſtamento nedum dedit alios tutores,qui indigent confirmatione:ſed expreſſe matrẽ prohibuit poſſe eſſe tutricẽ,quia mater cõtra voluntatẽ teſtatoris patris nũquã poteſt eſſe tutrix,ita plene Alex.*d con.*140.*n.*4.*& ſeq.*
12 *v.& per hoc apparet,l.*1.†Extẽde,quia imo valet tutela data matri non citatis tutorib.teſtamentariis datis à patre,etiã ſi non eſſẽt cõfirmati,quia debuerũt in ſpecie citari,& non ſufficiunt citationes per proclama ad videndũ fieri inuentariũ.Alex.*d.con.*140.*n.*7.*v.ex*
13 *quo infertur,li.*1.† Declara tamen , quia ex quo tutores dati in teſtamẽto imperfecto à patre debuerũt cõfirmari,& facta confirmatione matrẽ excluſiſſẽt,quia tamẽ mater fuit data & cõfirmata tutrix non citatis teſtamẽtariis,prout debuerũt citari, debent omnes ſimul iungi matri,& tutores cõfirmari,niſi mater doceret de errore mariti,quod habuerit eam pro non habili per errorem,ita finaliter
14 concludit Alex.*d.con.*140.*n.*8.*v.quanto autẽ ad id,li.*1. †Intellige declarationẽ,quia ſi teſtator voluit;quod conſãguinei dati tutores filio in teſtamẽto adminiſtrent bona filij,donec habeat 20.annos; matri etiã tutrici non cõmunicabunt adminiſtrationẽ, neq;reddẽt rationẽ;niſi de alimentis præſtãdis, & de legitima filij, de reſiduo ſeruabunt voluntatẽ teſtatoris,qui de matre non eſt cõfiſus circa adminiſtrationẽ.Alex *d.conſ.*140.*n.*8.*v.circa quartũ,li.* 1.ſed ſatis dubito,poſtquã tutela cõmunicatur,quæ reſpicit perſonã;& bona.
15 †Amplia,quia tutor teſtamẽtarius dicitur habere adminiſtrationẽ bonorũ liberã,etiam ſi teſtator non dixerit.Soc.Iun *con.*148.*n.*23.
16 *li.* 1.†Limita,quando tutores teſtamẽtarij eſſent debitores pupilli,quia non valet talis tutela.Dyn.*con.*42.*Quæſtio talis eſt, quidam*
17 *nomine.*†Limita, quando dati eſſent plures tutores cõplexiue , ita quod omnes ſimul adminiſtrarent,quia vno defuncto alij habẽtur pro non datis;ideo ſi vnus decedat ante adminiſtrationẽ cœptam, perinde eſt,ac ſi nulli tutores dati eſſent.Bal *d con.*308. *ante med.*
v. nam vb apponitur, lib. 2.Vide infra,*Tutores,& curatores plures*
18 *qualiter adminiſtrẽt bona in pluribus territoriis.Conc.*436.†Limita; quia ſi teſtator dedit vxorẽ tutricẽ filio,& aliũ ſimul,& mater trãſeat ad ſecũda vota,poteſt petere,& obtinere matrẽ ſuã;quę eſt auia,pupillo dari tutricẽ,& valebit datio,non obſtante, quod adſit teſtamentarius,quãdo non erat ſolus,quia ſicut ſi plures dati ſint, & vnus amoueatur,locus eſt datiuo,ita etiã quando mater tranſit ad ſecunda vota,quæ erat tutrix cum alio data in teſtamẽto. Bald.
19 *conſ.*460.*Quidam teſtamento, lib.*3.*per tot.* † Extende,vt idem ſit, quãdo teſtator dedit duos tutores, & vxorẽ,ita quod vxor cũ altero poſſet adminiſtrare,quia vno ex aliis mortuo , & vxore volente tranſire ad ſecunda vota,poteſt petere mater quod alius detur;qui debet dari inuito alio ſi alius non ſufficit,quod eſt arbitrariũ iudici.Bal.*con.*489.*Punctus quæſtionis,li.*4.Vide ſupra, *Tutor datus à patre in teſtamento filiis in poteſtate valet.Conc.*421.

Tutores legitimi qui præferantur, vel non

CONCLVS. 425.

1 AVus†paternus , in cuius poteſtate ſunt nepotes , præfertur matri in tutela , & cura eorum,ideo cum primum nati ſunt, ipſe eſt tutor,& curator legitimus.Bal. *conſ.*126. *Quidam nobilis,*
2 quod duplicatur *con.*137. *lib.* 1. Vide ſupra. *Conc.*411.*nu.*28.†Et quod imo ſemper auus præferatur auiæ ,ſiue habeat in poteſtate, ſiue non.Bero,*con.*123.*n.*8.*& ſeq.li.*3. vbi plura pro vtraque parte.†Dubitat tamen Bal.*conſ.*438.*Factum ſuper quo, li.*4. an mater
3 priuetur ſucceſſione filij,ſi non petiit tutorẽ ſtãte auo paterno;tamen concludit,quod non priuetur,niſi vltra negligentiã non petendi trãnſiuerit ad ſecunda vota,quod etiã non bene firmat; licet illud præſupponat.†Vide etiã Corn.*con.*163.*Viſo ſupradicto. li.*4.
4 qui dicit idem in patre,& matre;in auo,& auia,vt ſimul cõcurrãt; quando nõ habent patrem [illegible] in poteſtate,ſecus ſi habẽt in poteſtate,& dicit , quod ſi auia ſit magis idonea facultatibus præfertur,& ſaltẽ vocãdi ſunt [illegible] tutores,& iudex cauſa cognita decernet,cui ſibi magis [illegible] expedire.†Amplia, quia inter tutores
5 legitimos præfertur proximior in gradu ſecundũ ordinẽ ſucceſſionis.Bal.*con.*224.*Quæritur pone lib.*1.*in pr.*Ang. de Peruſ..*conſ.*37. *Quidã puer,n.*2. qui dicit præferri in tutela patruũ fratri patrueli; quia etiã præfertur in ſucceſſione.† Extẽde etiã inter tutores per-
6 miſſiuos,& volũtarios,prout eſt mater,& auia,quia etiã in eis ſeruatur prærogatiua gradus ſecundũ ordinẽ ſucceſſionis , ita etiã in
7 tutela Bald.*d.con.*224.*n.*2.*v.quedã ſunt tutelæ, lib.* 1.†Extende in tantũ,vt etiã procedat,ſi ſucceſſio inducatur ex forma ſtatuti,quia data forma ſucceſſioni vniuerſali cenſetur data tutelæ eadẽ forma. Bal.*con.*224.*in fi.v.ad ſecundum,li.*1. vbi tandem videtur etiã tenere contrariũ,quando ſtatutũ corrigeret ius cõmune, reprobato Bar.*in l.*1 *ff.de legit.tut.*ſed tamẽ primã opinionẽ,quod ſi ſtatutum corrigat ius ſuccedẽdi præferens agnatos remotiores cognatis etiã debẽt præferri in tutela tenet Sign.Homod.*conſ.*2.*Statuto ciuitatis*
Mediolani,per tot.† Declara,vt procedat quoad habiles ad tutelã, 8
quia licet minor,& mulier pręferantur in ſucceſſione,tamen non præferũtur in tutela,Sign.*d.con.*2.*per tot.*maxime *n.*15.*& ſeq.ver.*
nec eſt admittẽda †Declara,quia nõ procedunt prędicta inter tu- 9
tores diuerſos,puta tutores iuſſos,prout pater auus, ac tutores permiſſos,vt mater,& auia,quia extãte patre ſemper præfertur omnibus ratione patriæ poteſtatis,& excludit omnes.Bal.*conſ.*224.*n.*2.
*v.in hoc dicit Gloſ.li.*1.†Regula igitur eſt, quod tutela primo loco 10
omnib.excluſis defertur patri habẽti filiũ in poteſtate,nulla habita conſideratione aui,vel matris,aut auiæ,Bal.*con.*224.*n.*2.*ver.in hoc*
*dicit Gloſ.li,*1 † Poſt patrem præfertur auus , qui habet nepotem 11
in poteſtate,quia eſt loco patris excluſa matre,& omnib. ratione patriæ poteſtatis,excepto tempore,quo eſt in ventre partus. Bald.
*conſ.*126.*&* 137.*li.*1.vt ſupra,*in pr.*†Deinde, ſi extat auus,qui nõ 12
habeat in poteſtate nepotem qui dicitur legitimus tutor iuſſus, & auia,quæ dicitur tutrix permiſſa,ambo ſimul admittũtur.Bal.*d.cõ.* 224.*n.*2.*v.in hoc,li.*1.vbi recitat Gloſſ.tenentem , quod in hoc ſit melior conditio auiæ,quã matris, quia auus excludit matrem , ſed
non excludit auiã. † Imo quod auus maternus ſecundum aliquos 13
præferatur matri:& ſit æquũ,quia maſculi aptiores ſunt tenet Bal. *conſ.*385.*Factũ tale eſt l.*2.vbi,quod mater excuſatur, ſi auus ma-
ternus ſuſcepit tutelã.†Contrariũ quoad matrẽ tenet Bal. *d. conſ.* 14
224.*n.*2.*v.ſed ſalua reuerentia gloſſæ,lib.*1.vbi, quod inter tutores diuerſi generis,puta iuſſos,aſcẽdentes,& permiſſos,quia ſunt paris gradus,omnes ſimul admittuntur,videlicet auus,auia,& mater, &
frater,vbi.quod vnus admittitur ex vna lege, alius ex alia. † Imo 15
plus dicit Bal.quãd inter matrẽ,& auiã mater præferatur,& excludit auiã,& probat ratione, quia mater petit intra primũ annũ tutorẽ;auia intra ſecundũ,& ſic ordine ſucceſſiuo , ergo non cõcurrunt,ſed mater præfertur.Bal.*d con.*224.*n.*3.*v.modo ſequitur caſus* inferens,quod gradus prærogatiuus attendatur,quia ſunt ambæ tutelæ permiſſæ,& Bal.*con.*438.*Factũ ſuper quo,l.*4. *circa fi.* concor. Io.de An.*con.*45.*in fi.*& ibi Bolog.in apoſt.qui dicunt, quod mater præfertur auiæ,& idẽ tenet Bart.*conſ.*242.*Prout ſupra, lib.* 1.
Vide ſupra,*Tutelam qui petere teneatur pupillo.Conc.*413.†Si vero
ſũt tutelæ diuerſæ,vt quia vna eſt tutela permiſſa,alia legitima aſ- 16
cendentiũ,tũc legitimi iuſſi aſcendẽtes nũquã excludũt permiſſas, ſed bene permiſſæ excludũt legitimos tranſuerſales,ita in toto illo *conſ.*224.*ſed ſalua reuerentia.vſque in fi.li.* 1. videtur concludere,
aliquẽ recurras ſẽper,quia pulchre loquitur,& ſubtiliter.†Et quã- 17
do ſunt duæ auiæ,quæ cõcurrunt.paterna & materna,& ambabus cõpetit tutela in tãtũ,quod altera tãtũ data tutrice,quando alio nõ fuit vocata,poteſt etiã aſſociari,quia licet tutorẽ habẽti nõ detur tutor,fallit in permiſſis,niſi fuerint cõtumaces.Bal.*con.* 101.*Quæri-*
*tur vtrũ,n.*2.*v.ſequitur.n.*2.*v ſequitur igitur,l.*4.†Declara;quia il- 18
la,quæ eſt ſine viro præfertur ex duab.auiis,vel matre,& auia.Ful. *con.*221.*Pupillo cuida.* vbi dicit,quod lex deferẽs tutelam matri& auiæ,loquitur,quãdo ſũt ſine viro,tamẽ ipſe putat i[illegible]ẽ eſſe,ſi habẽt virũ,quãdo ex illo matrimonio pupillus deſcẽdit , a[illegible]as ſẽcus,tamẽ
nõ audet decidere.†Auia igitur poſt mortẽ excludi[illegible] omnes legiti- 19
mos,& datiuos,& præferri debet omnibus exceptis [illegible]teſtamentariis
Bar.*con.*242.*Prout ſupra,lib.* 1.†Poſt iſtos aſcende[illegible]tes legitimos, 20
qui dicũtur iuſſi & aſcẽdentes fœminas,quæ dicũt[illegible] tutrices permiſſæ;vocãtur poſtea legitimi tranſuerſales ſecundũ [illegible] gradus prærogatiuã,vt ſupra in ampliationibus,& videtur tener[illegible] Bal.*con.* 278. *Viſo teſtamento.lib.*4.*ante med.v.& ſi dicatur,*vbi, [illegible]nod legitimus nõ admittitur trãſuerſalis,niſi mater declaret nolle [illegible]ſe tutricẽ,vel
niſi ipſa pateretur ipſum dari,& adminiſtrare.†Dec[illegible]ra,quia ſi ex 21
forma ſtatuti mater excluditur vocatis agnatis,ipſi [illegible]gnati in tutela præferuntur matri Io.Petr.*conſ.*79.*n.*10.Vide ſupra [illegible].7. & etiam
ſupra.*Concl.*411.†Contrariũ Alex.*con.*109.*Viſo ſta*[illegible]*to,in fi.lib.* 3. 22
quia nõ vocatur propter ſucceſſionẽ,ſed quia mate[illegible] [illegible]e etiã quia tu-
tela iſta eſt irregularis.†Et ſi nõ extãt;agnati, voca[illegible]t etiã cogna- 23
ti,ideo auunculus,qui eſt frater matris,ſi eſt proxim[illegible]t inter legiti-
mos,admittitur.Alex.*con.* 161 *Super primo.in pr.l.* [illegible]† Et ſiue ſint 24
de iuriſdictione iudicis,vbi moratur pupillus,ſiue [illegible]enſis,& extra iuriſdictionẽ morentur,quia cõparentes in loco de[illegible]t admitti,etiã ſi fuerint negligentes.Alex.*d.conſ.*161.*per tot.lib.*5 [illegible]ax. *n.*6.*in fi.* *& ſeq.v.nec obſtat.*vbi,quod lex,quæ vocat legitim[illegible], exercet iuriſdictionẽ vbiq;& propterea etiã non ſubditus, q[illegible]ndo eſt legiti-
mus poteſt dari tutor.†Baſtardi,quia nõ ſuccedũt i[illegible]otũ, & legi- 25
timati non ſunt tutores in concurſu, neq; præfer[illegible]t aliis agna-
tis,Bal. *con.* 469. *Quidam deceſſit,l.*5 *per tot.*†Lim[illegible], quia mater 26
præfer

præfertur auo paterno, quandiu venter eſt prægnãs; quia ipſa mittitur in poſſeſſionẽ, & petit curatorẽ etiam inuito auo paterno, quia venter nõ eſt in poteſtate, cũ ſit pars viſcerũ vxoris, ſiue matris.
27 Bal. *conſ.* 126. & 137. *v. ſed breuiter, l.* 1. † Extende, vt procedat etiã limitatio quoad educationem filij nati per triennũ, Bal. *conſ.* 137.
☞ *in fi. v. itẽ eſt alius, li.* 1. Vide, *Pupillus vbi, & apud quem educari de-*
28 *beat. Cõc.* 977. † Limita; quia ſi legitimi ſũt negligẽtes valet datio facta à iudice, dũmodo cũ cauſæ cognitione, videl. quod ſciuerit matrẽ vel aliũ legitimũ, & eſſe negligen[t]ẽ. Alex. *conſ.* 161. *n.* 11. & *ſeq. li.* 5.
29 vbi videtur velle, quod ille alius legitimus etiam ſciuerit. † Et ideo ſufficit, quod iudex per vnicã citationẽ ad inſtantiam creditoris interpellet ad ſuſcipiendũ tutelã, alias licitũ eſt iudici dare datiuũ, &
☞ valebit datio. Natt. *conſ.* 334. *in pr. & per tot.* Vide ſupr. *Tutela multiplex, & de ſingulis ſpeciebus, & quæ præferatur. Concl.* 411.

Tutores diuerſi petiti à matre & aliis in diſcordia qui præferantur. Conclvs. 426.

1 Tutor † petitus à ſubſtituto pupillariter pupillo debet præferri tutori petito à matre pupilli, quia ſicuti teſtamentarius datus à patre præfertur matri, ita petitus à ſubſtituto; quia videtur pẽ-
2 dere à teſtamẽto. Bart. *in q.* 18. *pupillus, in v. è contra, in pr.* † Cõtrariũ, quod iudex non debeat dare petitũ à ſubſtituto, neq; à matre.
3 Bart. *in l. ſi quis ſub conditione ff. de teſtam. tutela.* † Declarat. Bart. *d. q.* 18. *v. ſolutio, col.* 3. *in fi. v. ſed an ſubſtitutus.* quod in educatione pupilli præfertur mater, in tutela præfertur, qui ſperat ſuccedere, &
☞ ſic ſubſtitutus pupillo. Vide plenius ſupra, *Tutela multiplex, & de ſingulis ſpecieb. & quæ præfertur* 411. *n.* 4. & *multis ſeq. & n.* 40 & *ſeq.*

Tutores tenentur recipere adminiſtrationem ex decreto iudicis, & quando ſecus. Concl. 427.

1 Tutor † tenetur recipere adminiſtrationem bonorum pupilli ex decreto iudicis, aliter non dicitur habere adminiſtrationẽ, *l. ſi. C. arbitr. tutel.* Fulg. *conſ.* 51. *Viget in ciuitate, n.* 1. Caſt. *conſ.* 356. *Poſtquam iſte tutor, n.* 4. *ver. licet igitur, lib.* 1. vbi loquitur, etiamſi ex teſtamento ſit datus tutor. Abbas. *conſ.* 90. *Quoad deciſ. in prin.*
2 *li.* 2. † Amplia etia in matre relicta tutrice, & pro tempore curatrice filiorum à patre in teſtamento; quia ad hoc, vt poſſit adminiſtrare, quatuor requiruntur, habilitas perſonæ, confectio inuentarij, interpoſitio decreti à iudice, & ſingularis promiſſio rem pupilli ſaluam fore, & defendendo ſine vlla contentione. Ang. de Peruſ. *conſ.* 50. *Teſtator quidam, in pr.* Bal. *conſ.* 308. *n.* 2. *ver. ſed pone lib.* 2. quæ omnia plene Bart. *in l. legitimos, ff. de legit. tut.* Io. de An.
3 *conſ.* 100. *ver. ſecundo dubitatur.* † Declara, quia mater relicta teſtamentaria tutrix filiorum hodie non indiget confirmatione, prout alij Ang. *conſ.* 325. *Et ſi fuerunt, n.* 2. *ver ſuper ſecundo,* ſed ſolum agnoſcit tutelã coram iudice ex decreto iudicis. Io. de Ana. *conſ.* 100. *ver. ſecundo dubitatur,* ratio, quia per aditionem confir-
4 matur in ſuo, vide ſupra, *Concl.* 421. † Et quod mater teneatur recipere adminiſtrationem tutelæ à iudice, Sign. Homod. *conſ.* 214. *In quæſtione vertenti, n.* 3. *v. præterea,* & idem dicit Caſt. *con.* 371. *n.* 3. *li.* 1. quod imo priuatur ſucceſſione ſi adminiſtrauit ſine de-
5 creto ſecundum opinionem veriorem. † Et debet mulier probare, quod acceperit tutelam ex decreto iudicis, alias non præſumitur, quia eſt ſolemnitas extrinſeca. Io. de Anan. *d. conſ.* 100. *ver. ſe-*
6 *cundo dubitatur,* vbi bologn. in apoſt. circa fi. † Imo mater dicitur negligens, ſi diſtulit per tres mẽſes agnoſcere tutelam cum decre-
7 to iudicis. Io. de An. *conſ.* 100. *in fi.* † Extẽde, quia mater tenetur etiam renunciare ſecundis nuptiis in ſuſceptione tutelæ, alias non dicitur ſuſcepiſſe tutelam, legitimã, nec poteſt compromittere vel adminiſtrare. Rol. à Val. *conſ.* 76. *nu.* 6. & *ſeq. lib.* 1. vbi, quod debet
* renunciare. Velleiano, & omni legum auxilio, & dicit commu-
8 nem. & notandum. † Et in tantum eſt verum, quod licet renunciauerit alia die poſt tutelã nõ releuet. Rol. *d. conſ.* 76. *n.* 8. & *lib.* 1.
9 † Imo ſi mater adminiſtrauerit tutelam filij de facto non accepta adminiſtratione ex iudicis decreto, priuatur ſucceſſione filij licet ſecus ſit in ſubſtituto, & alio, qui erat ſucceſſurus pupillo, ita Abb. *conſ.* 90. *Quoad deciſionem, in pr. ver. ſecundo de hoc, & per tot. lib.* 2.
☞ Vide, *in ver. mater quando priuetur ſucceſſione filij ob non petitum,*
10 *tutorem. Concl.* 113. *ver. amplia, quia mater.* † Amplia in tãtum hoc eſſe verum, vt ſi conueniatur, antequã fecerit inuentarium, & antequã ex decreto ſuceperit adminiſtrationẽ iudicium erit ipſo iure nullum, Bald. *conſ.* 308. *Vtrum poſſit dari, in pr. n.* 2. *ver. ſed pone, li.* 1. Io. de Anan. *conſ.* 110. *circa fi.* vbi, quod nõ habet legitimã perſonam, antequã confecerit inuentarium. Abb. *conſ.* 90. *n.* 4. *v. pro quo*
11 *facit, li.* 2. † Contrariũ, quod inuentarium poſſit fieri poſt decretã
12 adminiſtrationem, tenet Io. Im. *conſ.* 90. *n.* 2. & *n.* 4. † Extende, vt imo ſi adminiſtraret ante confectionem inuentarij, & ſuſceptam adminiſtrationẽ ex decreto iudicis, nõ obliget pupi[llum] iure, Bald. *conſ.* 226. *Quæſtio eſt circa med. ver. illud eſt certũ, li.* 2. † Imo aditio hæ- 13
reditatis facta nomine infantis per tutorẽ ante receptam adminiſtrationem, & cõfectum inuentarium nõ valet, prout nec valet reſtitutio in integrũ petita, neque aliud. Bald. *d. conſ.* 226. *circa med. ver. illud eſt certũ, l.* 2. † Declara; quia non valet aditio hæreditatis 14
facta per tutorem ante decretam adminiſtrationẽ à iudice, quando hæreditas eſſet onoroſa, & cum debitis; ſecus ſi opulenta, quia valet ad fauorẽ pupilli, nõ ad damnum. Caſtr. *conſ.* 356. *n.* 4. *v. ex hoc dico. li.* 1. † Pœna autem tutoris adminiſtrantis ſine decreto iudicis, 15
vel abſq; iuramento de faciendo vtilia, & inutilia prætermittendo vel ſi nõ promiſit pupillũ ſpecialiter defendere, eſt, quia amoueri poteſt, & redditur infamis propter priuationem; item acta per eũ nõ valent in præiudiciũ pupilli. Caſtr. *conſ.* 356. *n.* 4. *vſq; in fin. lib.* 1. Abb. *conſ.* 90. *Quoad deciſionẽ, n.* 3. & *ſeq. li.* 2. † Excuſatur tamen 16
ab amotione, & infamia, ſi geſſit vtilia pro pupillo, itẽ ſi habet iuſtam cauſam, vt quia cõſanguineus; quia cõſanguinitas tollit præſumptionem calumniæ, itẽ ſi habebat bona cum pupillo communia; quia adminiſtratio rei ſuæ hoc cauſa. itẽ ſi ſimplex homo, etiã ſi peritiores potuit cõſulere, quãdo tractat de damno; nõ de lucro. Caſtr. *d. conſ.* 356. *nu.* 4. *vſq; in fi. li* 1. † Extende; quia imo mater, 17
quæ nõ ſuſcepit adminiſtrationem ex decreto iudicis, & adminiſtrauit, priuatur ſucceſſione filij, Caſtr. *conſ.* 371. *n.* 3. *li.* 1. vbi recitat opiniones, & hanc veriorẽ, igitur etiam alij debent priuari, quia ſi priuantur tutela, conſequẽter priuãtur ſucceſſione pupilli. Bald. 18
conſ. 297. *Super primo, puncto lib.* 3. † Cõtrarium Abb. *conſ.* 90. *in p. & per tot lib.* 2. vbi, quod bene mater, quæ ſuſcepit adminiſtrationẽ de facto, priuatur ſucceſſione filij, ſecus in ſubſtituto, vel alio obligato, quia alij ſolũ poſſunt amoueri, & puniri aliis pœnis, ſed 19
nõ priuantur ſucceſſione; quia non reperitur iure cautum. † Amplia, quia mater etiã tutrix, antequã ſuſceperit adminiſtrationẽ, nõ poteſt dare actorẽ ad lites pupillo. Bald. *conſ.* 230. *Viſo teſtamento lib.* 4. † Et non poteſt compromittere etiã de re dubia. Rol. à Valle 20
conſ. 76. *in pr. lib.* 1. Amplia etiã in tutore dato in teſtamẽto, quia 21
nõ poteſt eſſe tutor ipſo iure, ſed debet per iudicẽ confirmari, maxime, quãdo eſt datus à muliere. Bald. *conſ.* 163. *Cuidam puellæ, n.* 2. *ver. ſuper ſecũdo, lib.* 5. † Reſtringe, quãdo eſt datus à patre filiis in 22
teſtamẽto ſolenni, quia nõ indiget cõfirmatione, quia ſuitas habet vim cõfirmationis. Caſt. *d. conſ.* 356. *in pr. & per tot. lib.* 1. † Amplia 23
vt procedat nedum in tutore, ſed etiã in omni curatore minoribus dato, quia nõ habet adminiſtrationẽ, niſi ex decreto iudicis ſit data. Ang. *cõſ.* 103. *Datus fuit curator, n.* 2. *v. nunc videamus de tertio,* Alex. *conſ.* 129. *n.* 3. *li.* 1. † Extende, vt idẽ ſit in curatore dato bonis 24
abſentis, vel hæreditati iacenti. Ang. *conſ.* 103. *n.* 2. & *ſeq. v. nunc videamus.* Vide, *Curator bonis dari quando poſſit, vel nõ, & quæ re-* ☞
quirantur. Concl. 1104. † Limita in tutore teſtamentario, quãdo te- 25
ſtator decreuiſſet adminiſtrationẽ, ſeu dediſſet licentiã adminiſtrãdi, quia tunc non requiritur decretum, ex quo teſtator potuit hãc licentiã dare. Ang *d. conſ.* 103. *circa fi. v quod autẽ dixi.* & ita Gab. *conſ.* 25. *n.* 4. *li.* 2. † Contrarium videtur facere Soc. Iun. *conſ.* 148. 26
n. 23. *lib.* 1. vbi, quod ſine ſit data licentia, vel nõ, habet adminiſtrationem liberã à lege. † Declara, niſi eſſet datio inualida, vel laborãs 27
aliquo defectu, quia tunc etiã in teſtamentaria, requiritur decretum iudicis, Corn. *conſ.* 164 *Videtur in hac, nu.* 3. *lib.* 4. & idem eſt reſpectu adminiſtrationis, quia vt ſit tutor, nõ requiritur decretum ſed bene vt adminiſtret, vb. quod quinq; ſunt neceſſaria, antequã adminiſtret. inuentarium ſuper omnia; & alia, quæ dicit ibi. *num.* 4.
† Contrariũ Bero. *conſ.* 146. *n.* 15 *lib.* 2. vbi, quod teſtamentarius de- 28
bet recipere ex decreto iudicis adminiſtrationem, & facere inuentarium, niſi adſit neceſſitas, quia neceſſaria poſſunt expediri ante. Dicas, vt plene per Mandel. *conſ.* 21. *n.* 8. & 9. vbi quod licet de iu- 29
re requiratur decretum adminiſtrationis, ſecus eſt generali conſuetudine, & quod ita ſeruatur. † Declara, quia ſi tutor eſt datus in 30
teſtamento nullo prætentione poſthumi, nõ ſufficit decretum iudicis ſine inquiſitione, quia debet ſcire, quod teſtamentũ eſt nullũ, & poſtea debet facere inquiſitionẽ, antequã cõfirmetur, ſi vero teſtamentũ validũ, ſufficit decretũ, Bar. *conſ.* 146. *Viſo pũcto per tot. li.* 1. † Limita, quia bene poteſt vtilia facere tutrix teſtamentaria 31
ante adminiſtrationẽ decretã ad fauorem pupilli, *l. ſi. C. de tut. qui ſatis n[on] ded.* Ang. *d. conſ.* 50. *in pr.* Caſt. *conſ.* 356. *n.* 4. *v. ex hoc dico, lib.* 1. † Extende, quia etiã poteſt tutor, vel curator vtilia pupilli fa- 32
cere ante cautionẽ. Sign. Homod. *conſ.* 214. *col. pen. in fi. v. item non obſtat, quod dicitur.* † Extẽde, quia tutores, & curatores omnes poſſunt facere ea, quæ ſunt vtilia pupillo, quæ dilationẽ nõ recipiunt, 33
etiã antequã receperint adminiſtrationem ex decreto iudicis, promiſerint defenſionẽ, vel fideiuſſerint, & valent. Bart. *in l. legitimos,*

Digitized by Google

34 *in fi. pr ff. de legit. tut.* † Declarat. Alex. extensionē *conſ.* 163. *Alias*
conſultus, n. 3. in fi. cū seq. v. nec etiā obſtat, li. 5. procedere doctrinam
Bar. in negotiis, quæ ad damnum pupilli tempore essent peritura,
nisi expedirentur, secus si agerentur de aliis negociis tempore non
perituris, licet celeri expeditione possint expediri, alias sequeretur
absurdum, quod possent omnia bona pupilli distrahi celeri expeditione
sine solemnitatibus; & ibi apost *in ver. in mento*, citat ad hoc
35 Alex. *conſ.* 118. *col.* 2. *l.* 2. † Limita in matre, & auia; quia non requiritur
decretum iudicis, nisi adesset defectus aliquis. Corn. *d. cō.* 164.
nu. 3 *& seq. lib* 4. vbi, quod bene requiritur decretum, vt administret
legitime, sed non vt sit tutrix.

Tutores, & curatores omnes tenentur fideiubere, & quando ſecus. CONCL. 428.

1 TVtor, vel curator ad certa bona, vel certas lites, & sic siue generalis,
vel particularis tenetur equaliter fideiubere. Old. *conſ.*
59. *in fi.* vbi, an teneatur conficere inuētarium, remittit ad gl. &
2 Doct. *in l. de creationibus. C de Episc. audien.* † Extende, quia omnes
tutores, & omnes curatores, siue ipsi curatores sint generales,
siue speciales ad vnum actum, tenentur cauere. Alex. *conſ.* 163.
Alias conſultus, in pr. ver. tamen ego aliter, lib. 5. Vide, *Curator ad*
3 *litē satiſdat, & pariter ad alia negotia.* Concl. 1108. † Fideiubere
potest tutor pupilli pro curatore, si est idoneus, etiam non reddita
ratione administrationis, licet ante redditam administrationē non
sit ipse dari curator eidem adulto. Bald. *conſ.* 205. *Si quæratur, li.* 5.
4 † Amplia in auia, quia tenetur fideiubere, & valet fideiussio, non
obstante statuto, quod non possit obligari sine marito, quādo maritus
consensit, quia licet tutela fuerit nulla; tamen substinetur fi-
5 deiussio. Fulg. *conſ.* 211. *v. sed concedamus.* † Et quod auia mater,
& omnes tutores teneantur satisdare exceptis testamentariis, &
datis ex inquisitione, plene Ang. Aret. *conſ.* 36. *Videtur, quod. n.* 9. *&*
6 *seq. v sed tamē iis non obſtantibus.* † Amplia, etiā si tutela esset nulla,
quia fideiussio substinetur. Fulg. *conſ.* 211. *n.* 1. *ver. sed concedamus*
plene Ang. Aret. *conſ.* 36. *Videtur, quod. n.* 13. *& seq.* vbi reddit rationem,
quiā omnino principalis tenetur, si tutela valet, vt tutor,
7 si nō valet tenētur tanquam pro tutore; ergo & fideiussor. † Amplia,
quia omnes tutores legitimi tenentur satisdare, vt dicit Bart.
in l. legitimos ff de legit. tut. vbi, quod si dedit non idoneum, vel non
reperit fideiussorē, & ibi apostilla, quod satisdatio non sit de sub-
8 stantia. Ang. Aret. *d. conſ.* 36. *n.* 9 *& seq* † Declara tamē, quia fideiussor
tutoris non tenetur ad ea, de quibus potest iurari in litē cōtra
9 tutorem. Castr. *conſ.* 124. *In causa quæ vertitur. in fin, lib,* 1. † Amplia;
quia omnes tutores dati sine inquisitione, puta ad petitionem
matris volentis transire ad secunda vota, vel alias. Bar. *conſ.* 145.
10 *Factū sic se habet, in* † *dubio l ba.* † Amplia, quia tutores, qui non
satisdederunt, nedum non habent administrationem legitimā, imo
possunt remoueri Ang. Aret. *d. conſ.* 37. *Videtur, quod, in pr. v. vnde*
11 *cū non satiſdederit.* † Limita in tutoribus datis ex inquisitione; quia
non satidār. *Inſtit, qui satid. cognā in pr & §. 1. in fi.* vbi, quod a pa-
12 tri procedunt cū testamentariis, vide supra in alia limitatione. † Limita;
quia licet curator teneatur cauere, antequam recipiat administrationem;
potest tamen in fauorem pupilli administrare vtiliter
pro pupillo. Sign. Homod. *con.* 214. *in quæſtione vertenti col. pen. in*
13 *fi ver. item non obſtat.* † Contrarium videtur tenere. Fulg. *con.* 138.
n. 2. *v. cæterum in diuerſum.* vbi, quod actor datus à tutore non legitimat
personam suam parte opponente, nisi producat fidē fideiussionis
præstitæ à tutore, qui dedit actorem, quia ante præstitā
14 fideiussionem non potuit administrare. † Limita in patre & auo
paterno, in quorum potestate sunt filij, quia ipsi non tenentur fideiubere,
sed bene tenentur inuentarium facere Bald, *conſ.* 137. *Quidam nobilis, circa med. ver. & debebit fieri inuentarium, lib.* 1. Vide,
Pater in quibus sit legitimus administrator filiorū, vel nō Conc. 125.
15 † Limita in tutore dato ex inquisitione, quia non tenetur satisdare
Ang. *conſ.* 325. *Et si fuerunt, n.* 3. *circa med. ver. nec mirū, quia tutor*
vbi, quod bene debet dari idoneus facultatibus, & quod nō teneatur
fideiubere datus ex inquisitione. Bar. *conſ.* 145. *Factū sic se habet, in* † *dubio, n.* 1. Ang. Aret. *con.* 36. *Videtur, quod.* vbi *n.* 11. quod
licet omnes tutores exceptis testamentariis, etiam si sint datiui, teneantur
satisdare; non tamen datiui ex inquisitione, ibi plures alle-
* gat, & in fine *n.* 19. dicit* communē, & quod opinio contraria cō-
16 muniter non tenetur. † Limita in tutore dato à patre filiis suis in
testamento; vel codicillis; quia censetur liberatus a satisdatione
Dyn *conſ.* 42 *Quæſtio talis eſt, quidā nomine.* Fulg. *con.* 138. *In quæſtione & causa, n.* 2. *v. cæterū in diuerſum.* Castr. *conſ.* 356. *P. ſtquam*
17 *iſte tutor, lib.* 1. *in pr.* † Extende, quia nullus tutor datus in testamento
cōpellitur satisdare, *Inſtit. de satiſd. tut. in pr.* Cor. *conſ.* 198.
nu. 14. *li.* 1. Soc. Iun. *conſ.* 5. *r. n.* 2. *lib.* 4. Castr. *d, conſ.* 356. *in pr. lib.* 1.
Ang. Aret. *conſ.* 36. *n.* 9. *& seq.* † Declara, vt non procedat, quando 18
talis tutor esset debitor pupilli. Dyn. *conſ.* 42. *in fi. ver. in secūda q.*
† Restringe, vt non procedat; quando plures dati sunt, & vnus of- 19
ferit satisdationem, vt administret, quia alius tenetur quoque offerre.
Inſtit. de satiſd. tut. §. 1. Vide, *Tutor datus à patre in teſtamento*
filiis in poteſtate ad quæ obligetur. Concl. 454.

Tutores & curatores tenentur facere inuentarium, & quando ſecus. CONCLVS. 419.

TVtores † & curatores omnes tenentur facere inuentarium bo- 1
norum pupilli *C. de admin. tut. l. tutores*, in tantum, quod ante
confectionem inuentarii non possint administrare, nisi ea, quæ
nō recipiunt dilationem, *l tutor, qui repertorium. ff eod* & debet fieri,
cum primum poterit, non autē finita tutela sufficeret talis, cōfectio.
Ang. *conſ.* 175. *per tot.* Fulg. *con.* 51. *Viget in ciuitate, nu.* 1. Io de
Im. *conſ.* 99. *n.* 2. *&* 4. Capra *conſ.* 161 *n.* 8. *& seq.* vbi plene; quod si
non facit, vel minus legitime, tenetur ex dolo, & iuratur contra eū
militem, plenissime Soc. Iun. *conſ.* 148. *nu.* 5. *& seq. lib.* 1. vbi omnia
ad quæ tenetur, antequam administret. Cast. *conſ.* 413. *col.* 2. *v. quinto, li.* 2. & quod non possit tutor ante cōfectionem inuentarij ad-
ministrare. † Extende; quia imo si pupillus contrahit, & se obliget 2
cum auctoritate talis tutoris; qui non confecit inuentarium, non
obligatur, & instrumentum non valet, nec facit probationem cōtra
pupillum Bart. *conſ.* 46 *Viſo quodam, in fi. lib.* 1. † Et non vitiatur 3
administratio tutelæ, licet inuentarium fuerit factum post. Io. de
Im. *d. conſ.* 99; *n.* 3. *&* 4. † Et in illo inuentario debet tutor descri- 4
bere omnia bona, credita, & debita pupilli cum cōfinibus, & demonstrationibus,
ac cum æstimatione bonorum ad effectum, vt pupillus
releuetur ab onere probandi bona & valorem, & quod possit
iurare in litem contra tutorem. Cast. *con.* 124. *In causa quæ vertitur, in fi. lib.* 1. † Extende in tantum debere facere inuentarium 5
tutelare, quod non releuatur, licet confecerit inuentarium pupillo
adeunte cum beneficio; quia diuersa sunt, & ex vno non infertur
ad aliud. Castr. *conſ.* 413. *Viſo dicto caſu, col.* 2. *ver. quinto, li.* 2. & idē
è conuerso Castr. *conſ.* 445. *col.* 2. *ver pro hoc, lib,* 2. † Amplia vt etiā 6
pater & auus teneantur facere inuentarium, licet non teneātur
fideiubere; quia descriptio bonorum nemini nocet. Bald. *conſ.* 137.
Quidam nobilis, ver. & licet pater, lib. 1 vbi, quod non sunt ferendi
volentes dilapidare substantiam pupilli, † Idē in matre etiam te- 7
stamentaria relicta tutrice filiorum a patre; quia debet facere inuētariū,
& recipere administrationem, & alia. Ang. *conſ.* 50. *Tutor quidam, in pr.* Zab. *conſ.* 51 *in pr.* † Cōtrarium, quod mater testamē- 8
taria tutrix non teneatur conficere inuentarium, Sign. *conſ.* 66. *Factum tale eſt n.* 8. *ver. venio ad ſeptimum.* † Extende multo magis 9
in matre tutrice, quæ transiit ad secunda vota, & retinuit tutelā
quia durior est causa talis matris. Anch. *conſ.* 316 *In causa, quæ. n.* 3. *& 4. v. secundo contra.* † Extende quia in tantū tenetur mater tu- 10
trix testamentaria conficere inuentarium, vt si omittat illud facere,
non succedat filiis. Card. Zab. *conſ.* 51. *in pr.* † Imo efficitur infa- 11
mis, & perdit legata mater, quæ in susceptione tutelæ filiorum non
fecit inuentarium. Rom. *conſ.* 185. *Pro deciſione, n.* 6. *v. quoad tertiū*
vbi apost. *in v. infamiam.* & idem Rom. *conſ.* 118. *Quoad primum*
dicit, quod tenetur facere inuētariū, & librū rationum; & non conficiens
redditur suspecta, carcerari potest, & infamiam incurrit, &
contra eam iuratur in litem, & ibi apostilla dat conc. & dicit* com- *
munem, † Declara tamen, si fuisset liberata à testatore circa con- 12
fectionem inuentarij; quia non priuatur, & valet liberatio, quia respicit
inuentarium ius priuatum non ius publicum. Zab. *d. conſ.* 51.
in pr. † Amplia; quia si agatur contra tutorem pupilli, antequā fe- 13
cerit inuentarium, & administrationē bonorū susceperit ex decreto
iudicis, & solemnitatis seruandis, iudicium erit nullum. Bald. *conſ.*
308. *Vtrum poſſit dari, n.* 2 *ver. sed pone, lib.* 1. † Extende in casu cō- 14
trario, quia tutor, antequā administrationem susceperit ex decreto
iudicis, non potest dare actorem ad lites, neq; administrare. Bal.
conſ. 230. *Viſo teſtamento, in pr. li.* 4. † Amplia, quia vxor relicta do- 15
mina massaria, & administratrix tenetur facere inuentarium stāte
filio hærede instituto. Ang. *cō.* 144. *Reuocatur in dubiū, in fi.* Rom.
plene *conſ.* 118. *Quoad prima, per tot.* vbi, quod etiam librū admini-
strationis tenetur facere. † Amplia in tantū, vt si tutor, vel curator 16
non confecit inuentarium, possit cōtra eū iurari in litē. Anch *conſ.*
316 *n.* 4. qui loquitur cōtra matrē, plene, Soc. *conſ.* 213. *in pr. lib.* 2.
plene Capra *conſ.* 161. *n* 9. *& seq* vbi late & Rom. *con.* 118. *Quoad primum, circa, fi.* vbi apost. *in v. iurari poteſt.* citat infinitos, & dicit
quod hæc est omniū cōmunis opinio. † Declara, quia iuratur in li- 17
tem contra tutorem non conficientem inuentariū facta taxatione 18
per iudicem. Sign. *conſ.* 121. *in fi. ver. aut imputari.* † Extende, quia
etiam est locus iuramento suppletiuo contra tutorem, vel tutricem
qui

Digitized by Google

qui non confecit inuentariũ.Anch.*d.con.*516.*n.*5.*v.plus etiam vi-*
19 *detur.*†Extende,etiã ſi confecerit inuentariũ,& omnes res nõ de-
ſcripſerit,et ãn ſit proteſtatus de addẽdo,vel minuẽdo, quia dici-
tur in dolo,& culpa,& iuratur contra eũ in litẽ.Capra.*d.con.*161.
20 *n.*15.*& ſeq.*†Amplia,quia nõ releuat aſſertio tutoris, quod cõfe-
cerit librũ,ſed perdiderit,quia ipſi nõ creditur,niſi probet caſum,
quia tenetur conficere,& cuſtodire.Anch.*con.*316.*n.*6.Io.de Imol.
21 *conſ,*95.*per tot.*†Amplia,quia nedũ inuentariũ facere tenetur, ſed
etiã librũ adminiſtrationis vnũ,vel plures,*l.*1.*§.officio,ff.de admin.*
*tut.*Io.de Im.*con.*74.*num.*3.*& certe videtur,*vbi, quod de modicis
expẽſis ſtatur ſacramẽto tutoris,de magnis non,& quod teneatur
cõficere librũ adminiſtrationis,& inuentariũ.Rom. late *conſ.* 118
*Quod ad primũ n.*2.*& ſeq.v. quoad ſecundũ.* vbi apoſt.plena in *v.*
22 *prænittendũ,*citat plurimos.†Extende in tantũ, quod ſi nõ fecerit
inuentariũ,& librũ rationũ,incidit in ſuſpicionẽ furti,& arbitrariũ
eſt iudici,an debeat torqueri,vel ne,nẽ cautam dicit in carcere,li-
cet ſit mater,quæ regulariter non poſſet ex cauſa debiti carcerari.
Rõ:*d.conſ.*118.*n.* 3.vbi apoſt.*v.non ſubeat,* & plenius in *v. matri*
23 *& auiæ,*quæ citat plurimos.†Extende,quia etiã tutor,qui non cõ-
fecit librũ rationũ,neq; inuentariũ, incurrit pœnã perpetuæ infa-
miæ.Rom.*d.conſ.*118.*prope fi.*vbi apoſt.in *v.incurrit,*citat eundem
24 Rom.*con.*185.*n.*6.qui idem repetit.†Extende,quia eo ipſo, quod
librũ circa fructus exactos,& adminiſtrationẽ tutelæ non cõfecit,
præſumitur in dolo,vel culpa,& defertur cõtra eũ iuramentum in
litẽ,non tñ cõtra eius hæredẽ,contra quem fit probatio.Bar. *conſ.*
150.*Cũ prædicta,n.*7.*v.quarto eſt videndũ,li.*1. Dec. *conſ.*110.*nu.*7.
25 *& ſeq.* †.Probatio autẽ fructuũ perceptorũ cõtrã hæredẽ tutoris,
qui nõ cõfecit librũ,vel illũ non exhibet,ſit magis de facili in odiũ
tutoris videlicet per ſeruos,factores,& laboratores pupilli,etiam ſi
tractẽt de ſe exonerãdo quia eſt ſpeciale fauore pupilli;niſi ipſe tu-
tor negaret habuiſſe à colonis,& poteſt etiã iudex adhibere in for-
matos etiã pupilli,qui ſe informẽt;& referãt cũ iuramento, vel ſi-
ne,& iudex appellationis quoad iuramentum omiſſum ſupplebit,
26 Bar.*d.conſ.*150.*n.*7.*v.quarto eſt vidẽdum, lib.*1. †Et qualis debeat
eſt iſte liber.Bar.*d.conſ.*150.*in fi.lib.* 1.& ibi apoſt. in *ver. qualiter*
*debet eſſe,*vbi,quod debet cõtinere ſingulariter,ex tali fundo, à ta-
li colono,de tali anno , vt poſſit argui de falſo,nec ſufficit deſcri-
27 ptio in genere.†Amplia, etiã ſi tutor differat facere inuentarium,
& ſuſcipere adminiſtrationẽ; quia ſi ſciat, tenetur ad omne dãnũ.
28 Ruin.*d.con.*108.*per tot.lib.*1.*&* 89.*li.*5.vbi late,*n.*8.*& ſeq.*†Am-
plia,quia tutor,qui ſine cõfectione inuẽtarij adminiſtrat;poteſt re
moueri vt ſuſpectus,*l.ſi tutor.ff de ſuſpect. tut.* imo poteſt puniri,
29 vide apoſt.ad Bar.*conſ.*46.*in fi.*quæ eſt Bernar,Landr.*li.*1. † Am-
plia etiam in tutore teſtamentario,quia nõ debet adminiſtrare niſi
30 prius cõfecto inuẽtario.Corn.*conſ.*238.*n.*12.*li.*4.† Declara, quia
bene poteſt expedire ea,quæ neceſſitatem habent ante inuentariũ,
31 Corn.*d.con* 238.*n.*12.*li.*4.†Limita in curatore perticulari ad cer-
tũ actũ,vel contractũ,vel certã litẽ,quia nõ tenetur conficere in-
32 uentariũ Sign.*conſ.*250.*n.*6.*v.quod autẽ dicitur.*†Limita,quia tu-
tor ante confectũ inuentariũ;& ante ſuſceptã adminiſtrationẽ po-
teſt multa facere;quæ neceſſitatẽ habent;& in quib.periculũ eſſet
in mora,ita Ruin.*conſ.*108.*n.*13 *& ſeq.lib.*1.plenius *con.* 89.*libro*
5.*per tot* maxime *n.*7.vbi,quod ſi nõ faceret,teneretur,plene Bero.
33 *conſ.*146.*in fi.lib.* 2. Rom.*con.*106.*circa fi.*† Et in ſpecie ſi prouo-
catur minor ad diuiſionẽ,vel ſibi diſſoluitur ſocietas,quia ex neceſ-
ſitate debet facere,nõ requiritur decretũ iudicis, neq; quod tutor
prius fecerit inuentariũ,quia vt poſſit ſpecialiter deſcribere,poteſt
prius diuidere prouocatus,ſecus ſi prouocaret.Rom.*d.con.* 106.*Vi-*
34 *ſo themate,n.*4.*vſq;in fi.*†Limita, quia bene pater relinquens ma
trẽ tutricẽ filiorũ poteſt mandare,quod nõ teneatur conficere in-
uentariũ,neq;reddere rationẽ adminiſtrationis.Bald.*con.* 230. *Vi-*
35 *ſo teſtamento,in pr.li.*4.*& per tot.*† Idem in quocunq; alio tutore;
quia remiſſio ſola inuẽtarij poteſt fieri,quia poteſt expedire pupil-
lo,ne patrimoniũ detegatur, & non concludit neceſſario dolũ fu-
turũ remiſſum.Sign.*con.* 110.*n.*15.vbi , quod propterea à dolo non
liberatur,neq;à doloſa adminiſtratione.Caſtr.*con.*356.*in pr. lib.* 1.
36 *ver.itẽ nec tenetur.* † Extende etiam in quocunq; alio tutore , ſed
tamen non cenſetur liberatus a doloſa adminiſtratione. Ang *con.*
174.*Titius Vgonis,*& dicitur in dolo,ſi nõ facit inuentariũ;maxi-
me ſtãte ſtatuto,ideo poteſt pupillus iurare in litẽ contra eũ. Ang.
37 *con.*175.*per tot.*maxime *circa fi.*†Extẽde limitationem , vt proce-
dat in patre,qui fuit liberatus à confectione inuentarij,& à reddẽ-
da ratione adminiſtrationis;quia neque ex dolo poteſt conueniri.
Ang.*d.con.*174.quod eſt ſubſcriptũ à quinq;Doct.*circa med.v.&*
☞ *idẽ ſi patri.*Vide infra,*Tutoris & curatoris liberatio facta à teſtato-*
re non liberat quoad multa,& quando ſecus.Conc. 457. † Extende;
38 quia non refert;an teſtator prohibeat fieri inuentarium,an confe-
ctionẽ inuentarij remittat;quia idẽ important,vt nõ teneatur con-
ficere,& idẽ,ſi tutorem releuet à cõfectione inuentarij. Caſtr.*con.*
356.*Poſtquam iſte tutor,in pr.v.itẽ nec tenetur facere, lib.*1, † Ex- 39
tende,quia valet liberatio a confectione inuẽtarij,quando pupil-
lus habet bona communia cum tutore dato in teſtamẽto,quia cõ-
fectio inuentarij eſſet quædam prouocatio ad deciſionem , quam
non poteſt pupillus facere,eo quia bona ſua ſeparare nõ tenetur,
neq;debet tutor ponere in inuentario. Caſt *d.con.*356.*in pr.v.itẽ*
*nec tenetur,lib.*1. † Limita,quia tutori,qui nõ fecit inuentariũ,nõ 40
obſtat exceptio,quod audiri nõ debeat cõtra debitores pupilli,ex
eo,quod ante confectionẽ inuentarij adminiſtrauerit conſtituendo
actorẽ ad lites,quia ſi poſtea inuentariũ cõfecit, exceptio non ad-
mittitur Cum.*conſ.*15.*Auia paterna,*qui loquitur in auia paterna
tutrice.Io.de Im.*con.*99.*col.fi.v.ad alia.*†Extende,etiã ſi non con- 41
fecerit inuẽtariũ,quia donec accuſetur ſuſpectus, & adminiſtratio
impediatur,nõ debent audiri excipiẽtes,quod nõ fecerit inuenta-
riũ,ita videtur velle Cuma *d con.*15.*ex ijs,quæ allegat in d. con.*li-
cet thema ibi ſit aliter.Io.de Imol.*d.con* 99 *in fi.v.ad alia dubia.*
†Extende,vt idẽ ſit,ſi cõfeciſſet inuentariũ,ſed nõ perfectũ , quia 42
nõ prohibetur adminiſtrare,antequam ſuſpectus accuſetur.Io.de
Im.*d.con* 99.*col.fin.v.ad alia dubia.*†Extende; quia curator datus 43
furioſo etiã ante factũ inuentariũ poteſt adminiſtrare, & cõſtitue-
re procuratorẽ;quia bene poteſt remoueri vt ſuſpectus,ſed nõ im-
peditur agere.Alex. *conſ.*86.*Viſis dubitationibus n.*8 *v.non obſtat,*
*l.*2. Vide,*Adminiſtratores omnes tenentur facere inuentariũ,& li-*
brũ,alias iuratur in litem. Concl. 202. Vide Concluſionẽ proxime ☞
ſeq.Vide;*Inuentarium à quib.confici debeat,vel non.Conc.*347.

Tutor quæ ponere debeat in inuentario,& de pœna omitten-
tis omnia deſcribere. CONCL. 430.

TEnetur † tutor in inuentario deſcribi facere debita , & cre- 1
dita,ac omnia bona cũ ſuis demonſtrationib. ac æſtimatione
vt pupillus releuetur ab onere probandi.Caſt.*con.* 124. *In cauſa.*
*quæ vertitur,in fi.li.*1.Vide , *Inuentariũ quas ſolemnitates requirat* ☞
*vt valeat.Concl.*349.†Et ſi quid omiſit,tenetur , cũ primũ ſciue- 2
rit,illa ponere,& addere in inuẽtario,alias eſt in dolo,& poteſt cõ-
tra eũ iurari in litẽ.Alex.*con.*74.*In cauſa. & lite in pr. li.*7.† Et ſi 3
nõ deſcribit omnia,dicitur in dolo,culpa leui,& tenetur,etiã con-
tra eũ poteſt iurari in litẽ,etiã ſi nõ cõſtet,quot bona omiſerit po-
nere, quia ſufficit,quod in genere probetur, vt detur iuramentum
in litẽ,quia ſicut non facto inuentario,ita eo facto ſi bona omiſit
ſcribere,quia in hac parte habetur pro non facto. Bart.*d con.*150.
*n.*3.*&* 4.*v.ſed certe li.*1.vbi apoſt.*in v. reſpondeo* dat conc. Alex.
*d.con.*74.*in pr.& per tot. lib.*7. † Declara tamẽ, quia ſi ignorauit; 4
vel iuſtã cauſã ignorantiæ habuit,nõ tenetur, & ideo qui vult tu-
torẽ teneri,debet neceſſario & cõcludenter probare ſcientiam,vel
quia erat notũ in loco,ita Bar.*conſ.*149.*Litteras,nu.* 3.*ver.conſtat,*
*lib.*1.*& con.*150.*nu.* 3.*v.tertio quæritur,lib.*1.† Probatio tamen ad- 5
mittitur;& ſufficit per legitima inditia,& clara. Bart *d.conſ.*150.*n.*
3.*ver.ſed quæritur,lib.*1.†Amplia,quia etiã quod teſtator relique- 6
rit,quod tutor faciat inuentorium,ſed tamen eundem liberauit ab
omni redditione rationis; & ſi quid reſtabit debitor condemnauit
hæredem;nõ tamẽ cõprehendit ea,quæ debet tutor,vel quia omi-
ſit inuentarium,vel omnia bona non ſcripſit,vel quia vẽdidit ſine
cauſa bona pupilli,quia dicitur eſſe in dolo.Alex.*d.con.*74.*per tot.*
*lib.*7. † Amplia,quia debet in ſuſceptione tutelæ, & in inuentario 7
deſcribi facere etiã propria credita,quæ habet contra pupillũ,alias
perdit ſuũ creditũ,ſiue ſit actio perſonalis,ſiue hypothecaria; quæ
ſibi cõpetat.Bal.*conſ.*308.*Vtrũ poſſit dari,n.* 3. *& ſeq.ver.quæritur*
*vtrũ,lib.*1. † Extende ampliationẽ, vt procedat etiã in actione rea- 8
li,& in rei vẽdicatione,quia ſi tutor habet actionẽ ad vendicandũ
res,quas poſſidet pupillus,debet hoc ponere in inuẽtario;& expri-
mere,alias perdit actionem quia poſſet ſubtrahere probationes pu-
pillo. † Contrarium , quod nõ perdat actionẽ in rei vendicatione 9
tutor,licẽt nõ fecerit mentionẽ,tenet Bald.per multa argumẽta *in*
*conſ.*308.*n.* 3.*v.quæritur,vtrũ,*vbi ponit pro vtraq; parte vſq;in fi-
nẽ,*l.*1.†Declara,ſi habet rei vendicationem tutor ad mobilia, quæ 10
poſſũt celari,procedat primo opinio,quod tutor perdit rei vendica-
tionem,quã tacuit,ſi ad bona ſtabilia,ſecus, ita Bald. dicit tenere
Rayner.de Forolin *in d.conſ.*308.*circa fi.ver. dominus Raynerius,*
vbi,quod iſta diſtinctio eſt vera,ſed nõ probatur lege,*li.*1. † De- 11
clara ſecundo,vt procedat prima opinio, quãdo actio nẽ eſſet cla-
ra,quia poſſet ſubtrahere pupillo ſcripturas,& probationes,ſi vero
actio tutoris eſt clara,quod ipſe ſit dominus taliter,quod non po-
teſt celari,non perdit.Bald.*d.conſ.*308.*in fi e v.melius eſt ergo, lib.*1.
†Reſtringe,vt ampliatio nõ procedat,quando tutor habet rei vẽ- 12
dicationẽ cum pupillo,& aliis;quia licet perdat cum pupillo actio-
nem;

nẽ,non tamẽ quod altos.Bald.*d.con.308.in fi.v.ſed & illud. li.* 1
15 †Amplia,quia tutor tenetur deſcribere in inuentario etiam inſtru-
mẽta,& ſcripturas.Bal.*d.con.308.in fi.v.certe etiam inſtrumẽta, li.*
14 1.Rom.*con.*425.*Quoad primũ,col.2.v.quarto poſtquam.* † Limita,
quia tutor nõ tenetur in inuentario deſcribere debita pupilli,quã-
do pupillo non expedit;quod æs alienum detegatur.Pet.de Anch.
*con.*104.*Pro declaratione.n.5.v præterea quantum,cum ſeq.*

Tutor, vel curator generalis,vel particularis, à quo iudice deputetur, & quid ſi circa ſpiritualia detur.

CONCLVS. 431.

1 TVtor †generalis,vel curator generalis debet dari à iudice or-
dinario,videl.domicilij,vel originis, nec poteſt dari per iudi-
cem delegatum;quo caſu habeat auctoritatem etiam circa ea, quę
ſunt extra iuriſdictionem datis tutorem; vel curatorem generalẽ
Oldr.*con.59.ver.aut quærimus*, vbi de curatore loquitur, & *ver.*
2 *ſed & alias*, vbi de tutore loquitur. † Amplia, quod tutor datus
ſimpliciter à iudice originis, vel domicilij ad totum patrimonium
cenſetur datus,etiã ſi exiſtat in alia prouincia. Oldr.*conſ.* 169.*Fa-
ctum tale eſt,quidam homines,nu.4.v.datus namq; ſimpliciter*, vbi
quod non debent exprimi bona.& ſi exprimãtur, non valet datio,
niſi pro bonis,quæ ſunt ſub iuriſdictionẽ dãtis talem tutorem.Vi-
de infra, *Tutores & curatores plures qualiter adminiſtrent bona in*
3 *pluribus territoriis.Conc.*436.† Limita,quod talis tutor ſimpliciter
datus poteſt ſe excuſare circa bona,quæ ſunt extra prouinciã.Old.
4 *conſ.*169.*n.4.ver.datus namque* per *l.Illud.ff.de excuſ.tut.*† Si vero
datur particularis curator ad certa bona,& certas lites,tunc debet
dari ab illo iudice,ſub cuius iuriſdictione ſunt bona, vel à iudice,
corã quo pendent lites,ita Oldr.*conſ.59. ver. aut quærimus de cu-
ratore dato ad vnam litem,& in ver.aut datur ad certa bona*,& idẽ
5 Oldr.*con.*169.*in fi.*Caſt.*conſ.*353 *Curator datur,in pr. lib.*1. † In-
tellige tamen ſane,quod tutor ad certã rem non poteſt dari,ſed ad
certa bona,tanquã vniuerſitati,veluti patrimonio Aphricano, quia
tunc bene poteſt,alias non.Oldr. *d.con.*169.*in fi.v.datus namque.*
6 †Contrariũ videtur tenere Rom. *con.*188. *In hac cauſa, in pr.* vbi,
quod ſicuti non poteſt dari tutor ad certa bona, ita nõ poteſt ma-
7 ter filio habenti tutorem dare tutorem quoad bona materna. † Si
vero datur tutor pro beneficiis,& ſpiritualibus,vel perſonæ Eccle-
ſiaſticæ,debet dari à iudice Eccleſiaſtico, alias non valet,*c.ſi annũ.*
8 §.1.vbi Franch.*de iudic.in 6.* † Reſtringe,vt non procedat in de-
cimis iã conceſſis laicis,quia tutor datus generaliter corã ſeculari,
erit etiã tutor in cauſa decimarum.Petr.de Anch.*con. 34.n.15.ver.*
9 *non obſtat,quod auctoritas* † Reſtringe in iure patronatus,quia tu-
tor datus vniuerſaliter,eſt etiã tutor in cauſa iuris patronatus,licet
non ſit datus per iudicem Eccleſiaſticũ,quia cum vniuerſitate iſta
10 tranſeunt. Petr.de Anch. *conſ.34.n.15.& 16. v.non obſtat.* † De-
clara,quia tutor datur perſonæ principaliter, curator datur bonis,
ideo ſi agitur de dãdo tutore,debet dari ab illo iudice,ſub cuius iu-
riſdictione eſt pupillus;alias non valet.Alex *conſ.44.n. 17.v.nam
videmus,lib.*5.vbi apoſt.in *ver.tutore*, & ita etiã dicit apoſtilla ad
dec.7.Rotæ in nou.tit.de indic.in fi.& quod tutor principaliter de-
tur perſonæ pupilli,& ſecundario bonis,Caſtr.*con.*127.*Ex capite,
n.2.in fi.lib.*1.per tex.in *l.1.ff.de tutel.*& idem dicit Caſt.*con.* 187.
11 *In hac cauſa,in pr.ver.ſecundo quia* † Extende, quia tutor nedum
datur perſonæ principaliter, ſed imo tutor ficte repræſentat perſo-
nam pupilli, & hac de cauſa ipſe habet generalem bonorum ad-
miniſtrationem in conſequentiam, ita vt alius dari non poſſit,licet
bene curator poſſit adiungi. Rom.*con.*188.*In hac cauſa, in pr. &*
12 *quaſi per tot.*†Vide apoſtillam ad Bart.*con.*143.*Paulus,lib.*1. *in v.*
13 *ſuſpicere* quæ relatiue citat plures circa hoc.†Contrariũ, quod li-
cet curator detur principaliter bonis; ſecundario perſonæ, tamen
tutor datur æqualiter perſonæ;& bonis,dicit Caſtr. *con.* 353. *Cu-
rator,n.2.li.*1.allegat Bart.in *l.pupillo,in fi.ff.de tutor, & curat.da-*
14 *tis ab iis.*†Si vero agitur de dando curatore generali,vel particu-
lari qui datur bonis principaliter,tũc debet dari ab illo iudice,ſub
cuius iuriſdictione ſunt bona, licet adultus illi non ſit ſubditus.
Alex.*d.con.44.n.17.lib.* 5.& quod curator datur principaliter bo-
nis,ſecundario perſonæ. Caſt. *conſ.* 35.*Curator datur,lib.*1. *in pr.*
qui loquitur,etiam ſi adultus ſit clericus,Bar.in *l.pupillo,in fi.ff.de*
15 *tut.& curat.datis ab iis.* † Imo,quod curator detur rebus,& non
perſonæ,Biſignet *debiſ.Rotæ.5.de iudic.*allegat §. *curatorem. Inſtit.
de curat. & deciſ.14.antiq.* alias 207. idem dicit, allegat text. in
16 *l.ſancimus.§ ſed & ſi quis.C.de admin.tut.*†Declara, quia curator
bonis ita datur,ut nullo modo perſonæ datus cenſeatur, curator
autem furioſi datur principaliter bonis,ſecundario perſonæ, quia
iſte habet legitimam adminiſtrationem,ita Caſt.*d.conſ.353.nu. 2.
ver.ſed contra,li.*1.vbi, quod in multis differunt curator bonis da-
tus,& datus cũ legitima adminiſtratione,& ſic poteſt ſaluari. † Et 17
idẽ dicitur,quando ageretur de dando curatore liti, quia per iudicẽ
litis dari debet,etiam ſi daretur clerico non ſubdito per laicũ,quia
inſpicitur cauſa, & inſpiciuntur bona, non perſona in curatore,
apoſtil.ad Alex.*d.con.44.n.17.in v.tutore,li.*5.& Caſt. *d. con.*353.
*col.2.v.ſed in hoc,li.*1.Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Tutores clericorum coram quibus dari poſſint

CONCLVS. 432.

TVtor †pro beneficiis, vel rebus Eccleſiaſticis debet dari cle- 1
rico coram iudice Eccleſiaſtico,alias non valet, *c.ſi annum*, §.
1.vbi gloſ.& Franc.*de iudic.in 6.*& poteſt eſſe ratio,quia tutela da-
tur perſonæ principaliter;ſupra *Conc.præced.n.*17. † Extende; vt 2
idem ſit,quãdo daretur actor,vel procurator generalis, quia debet
dari corã Epiſcopo clericis,& idem eſt in decreto ſuper tutela ge-
nerali clerici.Rota in *nou.ſ.deciſ.7.de iudic.num.*3.quæ eſt additio.
Ægid.*deciſ.732.ver.& ideo ſequitur.*& declarat Anch. in *c.ea quæ.
de reg.iur.in 6.n.17.& 18.& n.21.& 22.*Aufrer.*de poteſt ſecul. in
Eccleſiaſticos regul.2.n.9.* † Si vero datur tutor clerico etiã circa
Secularia,nõ poteſt dari à ſeculari iudice,quia tutor datur perſonæ 3
principaliter;ideo ſi nõ eſt ſubditus iudici,nõ poteſt. Alex.*con.*44.
*Videretur,n.17.ver.nam videmus,lib.*5. † Contrarium & male te-
net apoſtilla ad Alex.*d.con.44.n.17.in ver.tutore,lib.*5. vbi, quod 4
ita obſeruatur in Francia. † Amplia,quia iudex laicus non poteſt
dare curatorẽ clerico,quia non habet ius dãdi tutorẽ perſonæ cle- 5
rici Ruin.*conſ.89.in pr.li.*5.& quod nõ det tutorẽ,Bart.in *l.1.n.5.
ff.de tutor.& curat datis.*†Contrariũ tenet Caſtr. plene *conſ,* 353.
*Curator datur, lib.*1.vbi,quod datur principaliter bonis, ſecũdario 6
perſonæ,& bona clericorũ ſtabilia non ſequuntur perſonã clerici,
ſicut bona mobilia, & bona clericorũ ſunt de iuriſdictione ſecu-
ri †Dicit tamẽ *n.2.ver.ex quib.eodẽ.con.353.lib.*1. quod Bart. te- 7
nens contrariũ *d.l.1.ff.de tutor.vel curat.dat.ab iis.n.* 5. dum dicit
debere dari per Epiſcopũ,ſic debet intelligi,vt etiã laicus dare poſ-
ſit,& ſic erit locus præuentioni.† Et idẽ Caſt.*d.conſ.353.n.2.ver.* 8
*ſed contra,l.*1.declarat aliter,quod Eccleſiaſticus circa perſonã cle-
rici,& obligationẽ perſonæ det curatorẽ,laicus vero ſecularis det
circa bona,& quod bonũ eſſet,quod ab vtroq; foro daretur. †Li- 9
mita;quia de lite vertẽte corã ſeculari ſecularis iudex, coram quo,
dat curatorẽ,*deciſ.7.de iudic.in nou.*alias 178.quæ eſt addit.vlt.*cir-
ca fi.v.aut loquimur.* & idẽ prius tenuit Rota in *deciſ. Biſignet.* 5.
*de iudic & deciſ.14.in antiq.eod.tit.de indic.*alias 207.quia dicunt,
quod curator datur bonis non perſonæ; & ita etiã tenet apoſt. ad
Alex.*con.44.n.17.in v.tutore,lib.*5.allegat Steph Aufrer. in *repet.
clem.1.regul.2.in fallent.29.de offic.ordin.* † Vide Caſtr. *con.*353, 10
*Curator datur;col.2.v.ſed in hoc,li.*1.vbi dicit ſe cõſuluiſſe, quod
iudex ſecularis poteſt dare curatorẽ clerico corã ſe litiganti in illa
cauſa,& valet,per tex.in l.*fi.C.de admin.tut.*vbi datur ab eodẽ iu-
dice,corã quo,licet perſona nõ ſit ſibi ſubdita, & quia datio cura-
toris eſt voluntariæ iuriſdictionis.† Limita;quia curator bonis be- 11
ne poteſt dari clerico per iudicẽ ſecularẽ,quia talis curator ſolũ de
bonis habet curã,ita Caſt.*d.con.353.n.2.ver.ſed contra,l.* 1.† Re- 12
ſtringe,quãdo curator datur furioſo,vel minori;& ſimilibus, quia
licet principaliter detur bonis,ſecundario perſonæ,tamẽ circa per-
ſonæ obligationẽ nõ valeret datio à ſeculari facta clerico minori,
furioſo,vel prodigo; ſed debet dari ab Eccleſiaſtico, cui perſona
clerici ſubeſt Caſt.*d.con.353.n.2.ver,ſed contra,l.* 1.vbi,quod ex-
pedit,quod detur ab vtroq; foro. † Et dicit vnũ, quod nõ eſt ve- 13
rũ,quod curator datus ab Eccleſiaſtico nõ poteſt de bonis ſe intro-
mittere;& datus à ſeculari non poteſt de perſona ſe intromittere,
licet hoc ſecundũ ſit verũ,tamẽ primũ ſecus, quia data obligatio-
ne perſonæ valida,poteſt agi ad ſatisfaciendũ obligationi perſona-
li in bonis. Vide Concluſ.proxime ſequentem, Vide infra, *Tuto-
res clericorum poſſunt eſſe laici,& quando ſecus,Conc.*455

Tutores poſſunt compelli ad onus ſuſcipiendum, & quando ſecus. CONCL. 433.

TVtor,†vel curator poſsũt cõpelli ſuſcipere tutelã,vel curam, 1
cũ,ſit munus publicũ.† Amplia,quia tutor datus in teſtamẽto- 2
ſi ſtetit per 50.dies,quod aſſumpſit,neq; renunciauit tutelã,cẽſetur
acceptaſſe,nec poterit vlterius ſe excuſare. Abb. *conſ.90.Duo ad
deciſionẽ,in pr.n.4.l.2.*†Limita in curatore dato bonis, qui nõ cõ- 3
pellitur ſi non vult.Oldr.*d.con.59,in fi.*qui dicit eſſe ſpeciale in eo
caſu.†Limita in tutela matris.& auiæ,quia non eſt iuſſiua,ſed per- 4
miſſiua,& volũtaria.Bald.*con.*224.*Quæritur pone,l.*1.Vide, *Tutelã
& curam ſuſcipere qui non obligentur, excuſentur.Concluſ.*415.

Tutor

Digitized by Google

Tutor & curator debet alimentari, vel habere ſalarium, ſi eſt pauper, & quando ſecus.

CONCLVSIO 434.

1 TVtor,† ſi eſt inopia laborans, debet habere alimenta, vel ſa-
lariũ, alias ſecus, de quo dic vt per Bar. in *l. ſi pupillus in ſin.*
ff. de tut. & ratio diſtrahen. ſequitur Io. de Im. *conſ. 74. n. 4. v. circa*
2 *quartũ.* † Amplia, quia poteſt iudex ex cauſa ſtatuere ſalariũ tutori,
3 Bar. in *l. à tutorib. §. ſi. ff. de admin. tut.* † Amplia, quia multo magis
conſequitur tutor expenſas, quas facit equitãdo pro pupillo. Bar. *d.*
l. à tutorib. §. ſi. in ſi. ff. de admin. tut. Caſt. *cõ. 302. Ad bene examinã-*
dũ, in ſi. n. 7. v. ſuper ſexto. l. 1. vbi dicit, quod pro expẽſis in equitando
4 debet deducere, quod plus expẽdit, quã domi expendiſſet. † Decla-
ra, quia regula eſt, quod ſalariũ non debet habere, niſi ſit pauper, &
pro modo expenſarum, quas facit pro pupillo, quas domi ſuæ non
5 eſſet facturus. Caſt. *d. con. 302. n. 7. v. ſuper ſexto, l. 1.* † Declara, quia
tutor nõ poteſt habere ſalariũ, niſi eſſet conſtitutũ à iudice tẽpore
ſuſceptę tutelę; per tex. in *l. actor. h. §. ſi. ff. de adminiſt. tut.* ita Floriã.
6 de ſacto Petro *con. 13. in ſi.* † Limita, quia tutoris officiũ eſt gratui-
7 tum, gloſ. *l. 1. in ver. gratuitum. ff. mand.* † Declara, quia ſalarium
poteſt habere, quando eſt pauper, in tantum, quod de ſuo non po-
teſt viuere, vel quando proficiſcitur extra pro pupillo, quia dam-
noſum non debet eſſe officium. Caſtr. *conſ. 302. Ad bene. ſuper 6.*
dub. li. 1. alias non debetur ſalarium, vt ibi. Vide, *adminiſtrator an*
& quando debeat habere ſalarium. Conc. 213.

Tutores, vel curatores ſimpliciter dati an ſint inſolidum, & quid ſi ſub modo dati ſint.

CONCLVS. 435.

1 TVtores† plures dati ſimpliciter non cenſentur dati inſolidum,
ſed tamen ſi nolunt, vel non poſſunt exequi tutelam res
recidit in vnum, & vnus ſolus poteſt eſſe tutor, *d. l. decreto, in ſi.*
ff. de admin. tut. Fed. de Sen. *con. 67. in pr. v. alij dicunt. quod non.*
2 † Contrarium, quod ſi dati ſunt plures tutores ſimpliciter, cenſeã-
tur inſolidum, ita quod vnus eorum ſolus poteſt adminiſtrare, &
agere, eſt tex. in *d. l. decreto. §. ſi ff. de admin. tut.* plene Sign. *con. 205.*
3 *n. 4.* vbi extẽdit in exequutorib. qui ad inſtar tutorũ ſũt. † Amplia,
quia mater data tutrix filiorũ cũ onere, quod adminiſtret cũ cõſilio
fratrũ teſtatoris, poterit ſola adminiſtrare, ſecus ſi pater illã liberaſ-
ſet à redditione cõputorũ, & confectione inuentarij; quia tũc in re-
cõpenſã valeret adiectio conſilij alieni, quod alias nõ valeret, niſi
4 inter contutores. Bald. *con. 230. In teſtamẽto Gentilis, l. 4. per tot.* †
Amplia, quod dicitur de tutorib. plurib. datis ſimpliciter, vt cẽſeãtur
inſolidũ, idẽ ſit in curatorib. & exequutorib. qui ſimiles ſũt tutorib.
5 Signorol. *con. 205. n. 4.* † Amplia, quia tutor ſimpliciter datus ab
vno iudice habet adminiſtrationẽ omniũ etiã extra territorium il-
lius iudicis, quia hoc eſt fauorabile pupillo, & de iure communi.
Alex. *conſ. 128. Conſideratis verbis. n. 1. ver. vltimam rationem, li. 1.*
6 † Reſtringe, niſi in aliis territoriis eſſent dati alij tutores, quia tunc
adminiſtratio non ſe extenderet ad bona extra territoriũ, pro qui-
bus alij eſſent deputati. Alex. *con. 125. n. 3. v. item & tertio, lib. 1.*
† Limita, niſi dati ſint plures complexiue cum clauſula, ita quod
7 omnes ſimul debeant eſſe tutores, & non poſſint, niſi ſimul omnes
adminiſtrare, quia vno mortuo alij nihil poſſunt, imo ſi ante admi-
niſtrationem vnus ſit mortuus, perinde eſt, ac ſi nulli eſſent dati
tutores. Bald. *conſ. 308. Teſtator in teſtamento, per tot. li. 2.* vbi, quod
debent omnes ſimul adminiſtrare, & idem tenet *conſ. 320. Relicti*
fuerunt, li. 2. vbi, quod ſit dari poſſunt, & vno mortuo aliis eſt in-
8 terdicta tutela. † Limita, niſi mater eſſet data tutrix filiorum cum
hoc, quod teneatur adminiſtrare cum conſenſu fratrum teſtatoris;
quando pater eandem tutricem liberauit à confectione inuentarij,
& à redditione computorum, quia tunc in compenſationem vale-
bit onus, quod faciat cum conſilio alieno, quod alias non valeret.
Bald. *con. 230. circa ſi. v. credo, quod in iſta, lib. 4.*

Tutores & curatores plures qualiter adminiſtrent bona in pluribus territoriis. CONCL. 436.

1 TVtores † plures ſi ſunt dati pupillo habenti bona in pluribus
territoriis, & adminiſtratio ſit diuiſa, vnuſquiſq; adminiſtrat
bona ſui territorij, *l. tutores. § heredes. ff. de adminiſtrat. tutor.*
2 Alex. *conſ. 31. Viſo titulo quæſtionis, in pr. li. 1.* † Et quod immo poſ-
ſint iſti tutores dati diuidere inter ſe tutelam, vt vnus adminiſtret
in vno territorio, alter in alio, eſt text. in *l. 1. & 2. C. de diuid. tutel.*
3 Ang. Aret. *con. 78. Pro deciſione, n. 10. & ſeq.* † Si tamen vnus eſſet
tutor datus Bononiæ, alter Mutinæ, reſpectu adminiſtrationis po-
terit tutor Bononiæ conuenire ibi Mutinenſem repertum, etiam
ſi ſit debitor Mutinæ, & ab eo exigere. Alex. *d. conſ. 31. in pr. li. 1.*
† Prout e conuerſo ſi debitor Bononiæ conueniretur, ibi oppone- 4
ret cõpenſationem de eo, quod ipſe eſt creditor pupilli Mutinæ de-
bet fieri cõpenſatio, quia licet ſit diuiſa adminiſtratio, tamẽ ius tu-
telæ remanet inſolidum apud vtrumque. Alex. *d. con. 31. in pr. lib. 1.*
† Amplia in tantum adminiſtratione diuiſa inter tutores, vnũ non
poſſe ſe intromittere in adminiſtratione alterius, vt ſi cõtrarium fa- 5
ceret, factum nullum redderetur. Petr. Surd. *con. 57. n. 7. & ſeq.* Vi-
de Concluſ. prox. præcedentem, & Concluſionem prox. ſeq.

Tutores & curatores tenentur, vnus pro alio inſolidum, & quando ſecus. CONCL. 437.

TVtores † plures ſi ſũt dati, vnus tenetur pro alio, quando nõ 1
eſt diuiſa adminiſtratio. *l. diuus. ff. de admin. tutor.* Socin. *conſ.*
283. Eleganter, & iuridice, n. 13. v. ſed iſtis non obſtant, li. 2.
Io. de Imol. *conſ. 74. n. 3. ver. circa tertium.* Caſt. *d. con. 236 Viſis ſu-*
pradictis, li. 1. in pr. Vide, *Mater quando priuetur ſucceſſione filij,*
vel non ob tranſitum, &c. Conc. 112. † Extende, quia ſi vnus ex eis
recipit adminiſtrationem ab aliis, licet ratione ordinis is, qui admi- 2
niſtrauit, primo cõuenir. debeat, ſecus, quando ex ordine aliorum.
Caſtr. *d. con. 236. col. 2. in pr. lib. 1.* vbi, quod debent cedi iura ad-
uerſus eum, qui adminiſtrauit. † Et quod plures tutores dari poſ-
ſint, & teſtator, & etiam prętor, quinimo & ipſi tutores poſſint da- 3
re adminiſtrationem vni ex eis, eſt tex. in *l. 3. § ſi. ff. de admin. tut.*
Ang. Aret. *con. 78. Pro deciſione, n. 10. ver. nam aduertendum.* † De-
clara tamen, quia licet vnus teneatur pro alio, quando tutelæ ad- 4
miniſtratio non eſt diuiſa, tamen condemnatio facta cõtra vnum,
alio non citato, nõ poteſt exequi contra non citatum. Soc. *d. conſ.*
283. n. 13. vſq; in ſi. li. 2. Caſt. *conſ. 236. Viſis ſupradictis. in pr. li. 1.*
† Declara, quia plures tutores tenentur quilibet inſolidum, prout 5
plures correi debendi; niſi opponant beneficium diuiſionis in ca-
ſibus, in quibus cõpetit, ſed tamen interruptio facta correo altero
nõ citato, nocet alteri correo, nõ ſic in tutoribus, licet æquiparen-
tur. Alex. *d. con. 98. n. 2. l. 7.* Vide, *Præſcriptio interrupta quoad prin-*
cipalem an præiudicet fideiuſſori. Conc. 589. † Vide tamẽ, an ſi ſen-
tentia ſit cõdemnatoria ad certam ſummam, & abſolutoria in reli- 6
quo, ſi cõdemnatus ſoluit, poſſit agere contra alios, quod non, & ſi
cõdemnatus nõ ſoluit bene poteſt agere primæua actione vſq; ad
ſummam in ſententia cõtentam. Caſt. *d. con. 326. de ſuper ſecun-*
do, & per tot. li. 1. Vide, *Sententia non præiudicat non citato, & quã-*
do ſecus. Conc. 176. † Amplia, quia pluribus tutoribus dati, ſi vni 7
ſoli eſt decreta adminiſtratio, & male adminiſtret, & efficiatur nõ
ſoluendo alius qui non adminiſtrauit, ſi ſciuit, vel ſcire debuit, vt
potuit, malam adminiſtrationem, vel adminiſtrantem effici non
ſoluendo, tenetur de ſuo pro eo, qui nõ fecit illum amouere. Ang.
conſ. 21. Ser Ioannes q. per tot. † Amplia, quia in ſubſidium vnus 8
tutor tenetur pro alio. Ang *conſ. 325. Et ſi fuerunt, n. 3. ver. tertio*
in pr. Ang. Aret. *conſ. 78. num. 10. & ſeq.* Vide, *Subſidij cauſa, ſeu in*
ſubſidium multa conceduntur, quæ alias non ſunt permiſſa de iure com-
muni. Conc. 769. † Extende, quia licet plures tutores tempore de- 9
poſiti officij non teneãtur inſolidum, ſi omnes ſunt ſoluendo, ſi ta-
men poſt vnus efficiatur nõ ſoluendo, adhuc omnes tenentur etiã
pro eo, qui effectus eſt nõ ſoluendo. Fulg. *con. 134. n. 3. ver. dixerit*
aliquis. Ang. Aret. *d. con. 78. n. 10. & ſeq.* † Amplia, quia ſi tutela nõ 10
eſt diuiſa a teſtatore, neq; a iudice, omnes tutores tenentur inſoli-
dum, ſed tamen habent quatuor beneficia inter ſe. Fulg. *con. 178,*
Titius dum ageret, in princ. † Primũ priuilegiũ eſt, quia ſi vnus ad- 11
miniſtrauit, & ſit ſoluẽdo, ex ordine ſolus cõuenitur prius ipſe, vel
hæredes, antequã alij conueniãtur. Fulg. *d. con. 178. n. 1.* ſi vero tẽ-
pore finitæ tutelæ eſſet effectus nõ ſoluendo, alij tenentur, vt ibi,
col. ſi. ver. cæterum & ſi manente. Fulg. *con. 211. circa ſi.* & quod is,
qui nõ adminiſtrauit, habeat beneficiũ ordinis, ne prius conuenia-
tur. Corn. *conſ. 323. n. 12. li. 1.* Caſt. *conſ. 236. Viſis ſupradictis, col.*
2. in pr. li. 1. vbi dicit, quia ex dolo ſuo conuenitur. † Reſtringe, ni- 12
ſi ille adminiſtrator fuiſſet deputatus ab aliis contutorib. quia tunc
cum omnes dicantur adminiſtraſſe, quia qui facit per alium, &c.
omnes poſſunt conueniri. Caſt. *d. con. 236. col. 2. in pr. lib. 1.* † Secun- 13
dũ, quia ſi omnes adminiſtrarũt, omnes conueniri debẽt, & poſſũt
inſolidũ. Fulg. *con. 178. col. 2. ver. pro geſtis autẽ*, vbi, quod procedit,
ſi ſunt ſoluẽdo, alias nõ. Soc. *conſ. 2. Sequendo ordinẽ. n. 4. in ſi. v. &*
ſi plures, lib. 1. † Declara tamẽ, quia ſi filij cõuenirent ſolam ma- 14
trẽ, quando cum aliis adminiſtrauit, iniq; agerent. Alex. *conſ. 62. Se-*
reniſſimus, n. 12. ver. item aduertat, li. 4. quod eſt Franc. Cremen.
Placentini. † Extende, vt idem ſit pro neglectis, quia omnes, qui 15
debuerunt gerere, & neglexerunt, debent conueniri. Fulg. *d. conſ.*
178. col. 2. v. pro neglectis, qui loquitur, ſi ſunt ſoluẽdo. Boc. *d. conſ.*
2. num.

Digitized by Google

16 2.*num.*4.*in fi lib.*1.†Tertium,quia habent inter ſe beneficium di-
uiſionis,ideo ſi omnes adminiſtrarunt, quilibet pro ſua rata cõu-
niri poteſt.Fulg *con.*178.*in pr.* vbi dicit procedere , ſi omnes ſunt
17 ſoluendo;alias conueniri poſſunt , qui ſunt ſoluendo. †Quartum,
quia compet e beneficium ceſſionis, ſi vnus tutor inſolidum con-
uenitur ex pupillis,quia illi ſunt cedenda iura per minorẽ ,vt po-
ſit contra alios illa exercere. Fulg *d.con.*178 *in prin.* Corn *d.conſ.*
18 323 *n.*12.*lib.*1.†Et ideo ſi duo pupilli liberarunt tutorem , & ter-
tius pupillus conueniat tutorem liberatum inſolidum,poteſt exci-
pi,quod cedat iura,& repelli poteſt pro partibus liberatis.Fulg *d.*
19 *conſ.*178.*col.*2.*ver.iis itaque.* † Imo non facta ceſſione competit
20 vtilis actio.Fulg.*d.con.*178.*in pr.*† Et quod ſi non poteſt pupillus
cedere iura contra eum,qui adminiſtrauit,vt quia abſoluit eũ,non
poſſit agere,& exceptione ſubmoueatur. Caſt. *conſ.*236.*Viſis ſu-*
21 *prædictis,col.*2.*in pr.lib.*1. † Quintum,quando vnus ex tutoribus
remiſit alteri adminiſtrationem,quia conuenitur ex mala admini-
22 ſtratione ſimpliciter,Crau.*conſ.*371.*in pr.*†Amplia , quia etiã hæ-
redes tutorum,vel curatorum tenentur eo modo,quo tutores , &
curatores,quia bona eorum remanent obligata & licet bona pro-
pria hæredis nõ ſint obligata,ſi tamen adiuit ſimpliciter,obligatur
ad omnia,ad quæ defunctus.Fulg.*d.con.*178.*in fi.v. ex his itaque.*
23 †Amplia,quia tenetur etiam is,qui eſt tutor legitimus,prout auus,
licet non acceperit tutelam,quia inſolidũ tenebitur pro neglectis.
& male geſtis ab alio,qui nulliter tutelam habuit ,licet primo cõ-
24 ueniẽdus ſit is,qui adminiſtrauit.Fulg.*conſ.*211.*circa fi.*† Amplia;
quia ſi ſint plures tutores.& vnus ſolus bene adminiſtret ,liberat
ambos ob adminiſtrationẽ bonam,ſicut è conuerſo omnes tenen-
tur ex mala vnius adminiſtratione.Gabr.*con.*27.*n.* 21.*& ſeq.lib.*2.
*& n.*37.*& ſeq.*vbi,quod vnus pro alio tenetur ex mala adminiſtra-
25 tione. † Amplia,quia tutores æquiparãtur correis. Caſt.*conſ.*136.
in pr.v.tertio,quia,l 1.videl.in eo, quod ſententia lata contra vnũ
26 alteri non præiudicet, prout in correis pluribus. † Extende , quia
interrupta præſcriptione contra vnum ex correis debendi ,cenſetur
quo ad alios omnes correos interrupta, ergo idem videtur in tuto-
ribus .Caſt.in *d.conſ.*236.*col pen.circa fi. ver. item iudicium actita-*
27 *tum,lib* 1.†Contrariũ dicit verius idem Caſt.*d.conſ.* 236.*col.pen.*
circa fi.ver.b. eniter lib. 1.vbi dicit eſſe text.mirabilem in *l.ſi pupil-*
lus ff de admin.tut.& ibi gloſ.& Bar.quod in hoc non ſunt,prout
☞ plures rei,eo quoad quid. Vide, *Curatores plures quando teneãtur*
28 *inſolidum.Conc.*1111.†Amplia,quia liberatio vnius tutoris etiam
per acceptilationem facta per pupillum ; vel etiam factũ maiorem
liberat omnes alios contutores; quando conſtat quod pro omnib.
29 facta eſt liberatio.Fulg,*conſ.*134.*In propoſita quæſtione in pr.*†Ex-
tende ; quia quando conſtat de quantitate debita à pluribus tuto-
ribus,vel correis,& vnus ſoluit totum,& obtinet liberationem,li-
cet in ſui perſonam, tamen liberat omnes reſpectu vlterioris exa-
ctionis.Ful.*d.cõ.*134.*n.*2. *ver. ad ipſum itaque ſecundum.* & idem
tenet Caſtr.*conſ.*236.*ver. ſuper ſecundo per tot. lib.*1. vbi in princ.
quod æquiparantur correis,quod vno abſoluto omnes correi ſunt
30 abſoluti. † Extende idem eſſe , quando eſſet incerta quantitas de-
bita à pluribus tutoribus,vel correis , quia quando fit acceptilatio
vni pro omnibus,omnes liberantur.Ful.*d.con.*134.*n.*2.*v. idẽ puto*
31 † Reſtringe,quando fieret acceptilatio vni, vel pluribus tutoribus
de eo,quod debent,& nõ dicitur de aliis,tunc ſemper cenſetur re-
ſtricta ad nominatos,& nõ ad alios.itã Ful.*d.conſ.*134.*per tot.*vbi
eſt caſus,maxime in *ver.in contrarium,& n.*2.*in fi.ver. cæterũ,cum*
32 *ſeq.*†Declara,quia ſi fiat liberatio per ſententiam,vel laudum, &
condemnatio,puta in mille,& in reliquis abſoluit eum, qui admi-
niſtrauit pro omnibus,tunc ſiquidem condemnatus ſoluit , liberat
omnes quatenus non ſoluerit,poſſunt alij cõueniri primæua actio-
ne adminiſtrationis tutelæ,& condemnari vſq;ad ſummam,in qua
fuit condemnatus adminiſtrator,non vltra, & tenetur cedere iura
pupillus,& ſi nõ poteſt,exceptione ſubmoueatur.Caſtr.*con.*236.
33 *col.*1.*ver.ſuper ſecundo,per tot. li.* 1.† Limita quia tutores plures
dati à teſtatore nõ obligãtur vnus pro alio,quando is;qui admini-
ſtrauit,nunquã fuit ſoluẽdo,& ſemper fuit in eadẽ conditione,etiã
quãdo fuit deputatus à teſtatore ſciẽte illius conditionẽ ,quia tũc
alius,qui eſt ſoluendo,nõ tenetur pro iſto, qui nõ potuit vnquam
exigi.Socin.*con.*283.*Eleganter,& iuridice,n.*6.*in fi.cũ ſeq.ver.non*
34 *omitto etiam.lib.*2. † Limita , quia ſi tẽpore depoſiti officij tutelę
omnes ſunt ſoluẽdo,non obligatur inſolidum , ſed vnuſquiſq; pro
rata tenetur,ſecus ſi non eſſent omnes ſoluendo , vel ex poſt vnus
efficeretur nõ ſoluendo,quia omnes alij tenẽtur pro eo, qui nõ eſt
ſoluendo Fulg *conſ.*134.*In propoſita quæſtione n.*3. *ver. dixerit ali-*
*quis.*Ang.Aret.*con.*78.*n.* 10.*& ſeq.v.nam ad. extendum,* vbi,quod
35 de hoc eſt text.in *l.* 3. §. *fi.de adminiſtr.tut.*†Limita, quia ſi tutor
remouetur, & detur alius ; non tenetur remotus ex eo,quod alius
male adminiſtrauit,neq;è cõuerſo.Rom.*conſ.* 28.*Viſa facti,n.*2.*v.*
quo autẽ ad ſecundũ.†Extende, quia ſi tutor ſoluit nouo tutori id, 36
quod ex ſua adminiſtratione debebat, liberatur,ne à pupillo cõue-
niri poſſit,etiã ſi alius ſoluiſſet pro eo,quia bona fides non patitur,
quod bis exigatur.Rom.*d.conſ.*28 *n.*2.vbi a poſt.in *ver. liberatur,*
quæ citat eundem Rom.*conſ.*103.*Viſo propoſita. in* 1. *dubio.*

Tutores teneri vtilia facere qualiter intelligatur,& ad quæ obligentur, vel non. CONC L. 431.

TVtor † in ſuſceptione tutelæ iurat vtilia facere , & inutilia 1
prætermittere , quod eſt intelligendum ſine fraude & veritā-
te ſalua,ſupra *Conc.*421 *& Conc.*427.†Et idem in curatore, quia 2
pariter tenetur iurare vtilia facere, Vide, *Tutoris & curatoris datio*
*æqualiter procedit.& quãdo ſecus.Conc.*422.† Vide omnino Rom.
*conſ.*425.*per tot.*vbi ponit ſexdecim obligationes, ad quas obliga- 3
tur tutor,alias tenetur de ſuo,ideo videas diligenter,inter quas pri-
ma eſt,vt pupillum non relinquat indefenſum. † Intellige , quod
tale iuramentum,& talis promiſſio potius verificari debeat in vti- 4
litate animæ,quam corporis,ſeu fortunarum, & ideo tutor pupil-
lorum obligatorum ad reſtitutionem vſurarum incertarum potius
debet facere realem reſtitutionem,& integralem,quam cõponere
cum commiſſario Cameræ propter periculum intentionis Papæ,
quod plene factum nõ ſeruerit,quia licet maior ſit expenſa, tamẽ
magis expedit.Lap.*alleg.*103.*Quidam mercatores* , †Et an omiſſo
inuentarij promiſſionis de faciendo vtilia cauſet nullitatem,quod 5
ſic,plene Iacob. Mandell. *conſ.*1.*per tot.*† Amplia,quia in tantum 6
tenetur promittere defenſionem pupilli,vt ſit pro forma,alias tu-
tela eſſet nulla, Bar.in *l.fi.*§.*omnem.C.de admin.tut.*& eſt cõmunis
*opin.vt per Iaſ *conſ.*4.*in fi.lib.*2.& vide plenius ſupra *Conc.*421. *
*n.*11.*ver.item debet.* † Contrariũ,quod imo clauſulæ æquipollen- 7
tes ſufficiant cum iuramẽto, etſi formaliter nõ ſit promiſſa defen-
ſio,ſed quod vtilia faciet,& inutilia prætermittet. Rota tenuit , vt
per Accoramb.*deciſ.*18.& idem in curatore dicit Signor.*con.*250.
*n.*6.vbi plene.† Extende,quia huiuſmodi iuramentum debet eſſe 8
propoſitis,& tactis Euangeliis,alias nõ valet.Sign.*d.con.*250.*v.ta-*
men en circa hunc paſſum † Amplia,quia neque pater; neq; auus vo- 9
lentes dilapidare ſubſtantiam pupilli ſunt ferendi,quia licet nõ te-
neantur fideiubere,tenentur tamen bona deſcribere, & cõſeruare.
Bald.*con.*137.*Quidam nobilis circa med.ver.& debebit. fieri.lib.* 1.
†Amplia,quia tutor tenetur exigere legitimam, vel dotem debitã 10
pupillæ,& ſi aliunde nõ habet, vnde viuat, tenetur ponere ad lu-
crum,videl. in emptionem prædiorum , alias tenetur de ſuo ad ra-
tionẽ quãti plurimi.Caſt *conſ.*404.*Viſis,n.*1.*lib.*2.†Extende , quia 11
ſi cõſumpſit bona,& legitimã filiæ,ſeu pupillæ,cuius eſt tutor,etiã
in alimentando,tenetur de ſuo alimẽtare , quãdo erat hæres patris
pupillæ, & tutor. Caſt.*d.con.*404.*Nam vt audio, lib.* 2.† Amplia, 12
quia nõ poteſt tutor donare bona pupilli,quia eſt dãnoſum pupil-
lo.Afflict.*deciſ.*232 *n.*5.†Extende , quia neq; poteſt præſtare au- 13
ctoritatẽ in donatione pupilli.Rom.*con.*425.*Quoad primũ,col.*2.*v.*
tertio in fi.†Reſtringe in tutore Principis,cuius eſt munus libera- 14
litatẽ exercere,dũmodo nõ excedat modũ;Petr.Surd.*conſ.* 5.*nu.*70.
& ſeq.†Reſtringe,quia poteſt ſolemnia munera cõſanguineis, & 15
aliis facere,ſi pupillo expedit.Rom.*con.*425.*col.*2.*v.tertio quia*,vbi,
quod matri pupilli nõ poteſt dare nuptiale munus.†Amplia , quia 16
ſi eſt negligẽs in exigẽdo credita pupilli,ita vt culpa ſua fiãt inexi-
gibilia,tenetur de ſuo.Caſtr.*d.con.*404.*in fi.lib.*2 .Rõ.*conſ.*425. *col.*
2.*v.octauo*,plenius Soc.*con.*2.*Sequẽdo ordinẽ,n.*8.*& ſeq v.quia im-*
*putatur tutori,lib.*1.vbi *n.*11. quod negligẽtia eſt peccatũ mortale
in tutore. † Declara, quia creditores effecti nõ ſoluẽdo durãte tu- 17
tela dicũtur culpa tutoris,& ipſe tenetur,ſecus ſi ſtatim ſuſcepta tu-
tela efficiũtur nõ ſoluẽdo,& idẽ,ſi poſt finitã tutelã deſinat eſſe nõ
ſoluẽdo,quia nõ tenetur tutor.Rõ.*con.*413.*Quoad primũ, col.pen.*
*n.*17.*&* 18.*v.aut quæritur,& con.*425.*el ſecũdo,v.octauo.*†Amplia; 18
quia tutor,& negociorũ geſtor tenẽtur vtilia facere,videl.adhibe-
re eandẽ diligentiã in rebus pupilli,quã adhibent in reb. ſuis,alias
tenentur de ſuo.Rom.*con.*413.*Quoad primũ,n.*12.*&* 13. *v. certum*
eſt.†Et nõ audiretur tutor,qui res ſuas collocauit in tuto,non an-
tẽ res pupilli Rom.*con.*425.*Quoad primũ,in pr. ver. ſecundo* † Ex- 19
tende ,quia tenetur de dolo,lata,& leui culpa, aliquando de leuiſ- 20
ſima Rom.*con.*425.*col.* 2.*ver.ſexto.* Vide, *Dolus,&c. Conc.*577. *&*
578.†Declara tamen,quia plures tenetur tutor de neglectis,quam 21
negociorum geſtor etiã in re cõmuni,quia circa exactionẽ omiſ-
ſam in negociorũ geſtore, propter quam effecti ſunt debitores nõ
ſoluẽdo:nõ tenetetur negociorũ geſtor , quia nõ habet mandatum
ad exigẽdũ,ſed ſolũ tenetur, ſi eſſet cõiuncta perſona , interpel-
lare ad interrumpendã præſcriptionẽ,ſi vero habeat cõmunionem
in creditis;vel rebus neglectis,ſufficit, quod eandẽ negligentiã ad-
hibuerit

Digitized by Google

habuerit in re ſua,ſecus in tutore,& ſi eſt tutor etiã in re cõmuni;
tunc regula prohibitiua , & quæ nocet tutori , attendi debet,non
autẽ permiſſiua,& quæ nõ nocet.Rom.d.conſ.413.col.pen.n.16.cum
22 ſeq.v.quoad ſeptimum.vbi late.† Extende;quia tenetur interponere
auctoritatem in fauorẽ pupilli,conditionem implere,& ſi quid de-
ſidioſe, & negligenter omiſit,tenetur de ſuo. Rom. conſ.425.in fi.
23 † Extende;quia ſi non adhibet illã diligentiã,quam paterfamilias
24 faceret,tenetur.Rom. d.conſ.425.v.quinto. † Extende;quia tenetur
contrahere cum perſonis idoneis, & quæ ſint ſoluendo,alias tene-
25 tur de ſuo.Rom. conſ.425.col.2.in fi.v.nono.†Extende;quia pupilla-
res pecunias ad honeſtum lucrũ ponere debet,alias ex negligentia
26 obligatur.Rom. d.conſ.425.col.2.in fi.ver.decimo. † Extende ; quia
ſoluere debet pupillo,ſi quid ei debet,ſicuti etiam ſibi ſoluiſſe præ-
27 ſumitur.Rom. d.conſ.425.col.fi.v.vndecimo. † Extende;quia appel-
lare debet à ſententia contra pupillum lata,& calumnioſas actio-
28 nes inſtituere non debet.Rom.d.conſ.425.in fi.v.duodecimo.† Am-
plia; quia tutor nedum rebus ſed etiã moribus pupilli præponitur,
atque perſonæ ; ideo conſtituet, & ſoluet ſalarium præceptori pro
modo facultatũ,alimenta ſeruis,& libertis conſtituet.Rom. d.conſ.
29 425.col.2.v. tertio. † Amplia ; quia non poteſt dare dotem ſorori
30 pupilli ex altero patre.Rom. d. conſ.425. col.2.v. tertio. † Extende;
quia ſi ſoluit indebitũ,de ſuo ſoluit.Rom.d.conſ.425.col.2.v.tertio.
31 † Extende; quia matri pupilli non poteſt mittere nuptiale munus.
32 Rom.d.conſ.423.col. 2.v.tertio. † Amplia;quia tutor & curator te-
nentur promittere vtilia pro pupillo facere, & inutilia prætermit-
tere,& in ſpecie debent promittere,quod pupillũ defendent, l.fi.§.
defenſionem,C.de adm.tut. Alex. conſ.80.Viſis,n.14.lib.5. vbi apoſt.
33 citat plurimos.† Extẽde,vt procedat,ſiue curator ſit generalis,ſiue
etiã ſpecialis ad aliquem actũ. Alex. plene conſ.163.Alias conſultus
in pr.& per tot. lib.5. allegat tex.in l.fi.§.omnem, C.de adm.tut. vbi,
quod omnes curatores tenentur , & ſic nullus excipitur, & tollit
contraria;quia defenſio eſt verbũ generale, quod applicatur omni
34 negotio particulari. † Extende,vt procedat etiam in iis , quæ mo-
mento expediri poſſunt , dummodo non ſint peritura negocia pu-
pilli ; quia ſi eſſent negocia peritura , poteſt tutor,& curator non
ſeruatis ſolemnitatibus expedire.Alex.d.conſ.163.in fi.cum ſeq.v.nec
35 etiam obſtat,lib.5.† Limita;quia tutor non tenetur portare granum
pupilli extra territorium , vt carius vendat , & ſi non portauit,vel
portari non fecit,non tenetur ab intereſſe.Affl.dec.316.in fi.Rom.
36 conſ.425.Quoad primum,v.ſeptimo fructus.† Limita;quia tutor non
tenetur ex caſu fortuito proueniente ſine culpa ſua in bonis pupilli,
veluti ſi tutor bona mobilia pupilli, & ipſum pupillum recepit in
domo propria,quæ combuſta eſt in ingreſſu militum.Bal.conſ.441.
Quidam Paulitius,& conſ.442.lib.2. vbi dicit , quod niſi probetur
37 culpa tutoris,nõ obligatur.† Limita;quia non tenetur ad expenſas
litis,in qua ſuccubit,niſi euidenter conſtet , quod litigauit per ca-
lumniã,& in dubio non præſumitur calũnia. Sign.Homod.conſ.36.
In quæſtione vertẽte,col.fin.v.venio ad ſecundũ.Vide Concl.prox.ſeq.

Tutor quando de dolo conueniri poſſit , & de quibus teneatur , vel non. CONCL. 439.

1 TVtor † poteſt conueniri de dolo,ſi non confecit inuentarium,
& datur iuramentũ in litem; quia omnis tutor tenetur confi-
cere inuentarium. Ang. conſ.175.Item quodam ſtatuto.in pr. Anch.
conſ.316. In cauſa qua vertitur, n.4. Alex. plenius conſ.74.In cauſa,
2 & lite,per tot.lib.7. † Amplia;quia tutor , qui commiſit dolum in
rebus pupilli, priuatur legato ſibi facto à teſtatore.Io.de An. conſ.
3 80.poſt med.v.circa vero aliud. † Amplia,vt procedat,etiam ſi eſſet
liberatus à cõfectione inuentarij,& à redditione rationis admini-
ſtrationis,quia ſi extat ſtatutum præciſum,quod teneatur facere in-
uentarium etiam liberatus,prout Cortonæ,erit in dolo, & poterit
contra eum iurari.Ang.d.conſ.175.per tot.Vide,Liberatio relicta per
teſtatorem tutori generaliter de adminiſtratione,& inuentario,& aliis,
4 &c.Concl.328.†Declara;quia imo ſi teſtator ordinauit,quod faciat
inuentariũ; ſed tamen liberauit eum ab omni redditione admini-
ſtrationis , & ſi in aliquo reperiretur debitor , illud ſibi remiſit,&
hæredẽ condemnauit ad ſoluendũ pro eo;quia non comprehendit,
ſi nõ fecit inuentariũ,vel ſi fecit,& omnia nõ poſuit in inuentario,
poſtquam ſcit,vel ſi alienauit ſine cauſa; quia eſt in dolo,& dolus
non venit in liberatione,ne de dolo ſuo ſentiat commodum,plene
5 Alex.conſ.74.In cauſa, & lite,per tot.lib.7. vbi apoſt.in v. dolo. dat
concor. † Amplia;quia tutor dicitur in dolo, ſi vendidit bona im-
mobilia pupilli ſine cauſa,etiam ſi teſtator licentiã vendendi idem
generaliter conceſſiſſet. Ang. conſ.175.in fi.v.itẽ ſi immobilia.Alex.
6 d.conſ.74.n.3.v.tertio moueor, lib.7. † Extende idem eſſe , ſi vendas
rem magni valoris pro modico;quia dicitur in dolo.Alex.d.cõſ.74.
7 n.3.lib.7.† Amplia idem,ſi librũ rationis adminiſtrationis recuſat
exhibere;quia dicitur in dolo. Alex.d. conſ.174.n.2.v.ſecundo quia
ſi tutor,lib.7.† Amplia vt idẽ ſit,quãdo non reſtituit ea,quæ ad eius 8
manus peruenerunt de bonis pupilli;quia cenſetur in dolo.Ang.d.
conſ.175.in fi.& ideo licet cõpelli non poſſit ad reddendam rationẽ
vniuerſalem,niſi finita tutela,bene poteſt compelli ad reddendam
particularem rationem de iis,quæ non reſtituit,l.2.& ibi gloſſ.cum
iuncta l.rationes,ff.de adm.tut.† Amplia,quia tutor tenetur etiam de 9
culpa lata,& leui regulariter,l.quicquid,C.de arbitr.tut. Rom. conſ.
413.Quoad primum,n.12.v.certum eſt. † Reſtringe ; quia duo ſunt 10
caſus,in quibus tenetur tutor ſolũ de dolo,& lata culpa,non autem
de leui ; prius eſt in l. tutor, qui repertorium.§.ſi poſt, ff.de adm.tut.
ſecundus eſt in l.2.C.arbitr.tut.ita Rom.conſ.413.n.12.v.certum eſt.
†Reſtringe;quia licet tutor,& negociorũ geſtor teneantur de do- 11
lo,lata,& leui culpa;tamen hæredes tutorũ,& negociorũ geſtorum
non tenentur de leui,ſed tantũ de dolo, & lata culpa.Rom. d.conſ.
412.n.13.v.primo quia.†Declara vltimam reſtrictionẽ,niſi lis eſſet 12
conteſtata ſuper leui culpa cum tutore , vel adminiſtratore. Rom.
d.cõſ.413.col.1.in fi.v.ſexto,v.ad pupillũ.Vide,Iuramentum fidelitatis
quotuplex,quale,& quid operetur.Concl.537.Vide,Dolus,culpa lata,
leuis,& leuiſſima quid ſint,qualiter differant,& obligent,vel nõ.Concl.
576.†Doloſa autẽ adminiſtratio, vel temeraria,aut fortuita iudica- 13
tur adminiſtratio ex actuum qualitate:nam ſi dimiſit rem perditam
pupillo in loco periculoſo, monitus de periculo eſt in dolo , ſi non
monitus,eſt in culpa ; ſi vero fecit id,quod alij,eſt caſus fortuitus.
Ang.conſ.102.Teſtator adultũ,circa med.v.auo adminiſtratio.†Idem, 14
ſi teneat ſocidam animalium damnoſam pupillo;quia debuit illam
vendere;ideo pupillus non tenetur ad damnum paſſum. Anch.conſ.
316.In cauſa,qua vertitur,in fi.ſequitur Soc.Iun.conſ.148.n.33.l.1.
† Limita pro cautela tutoris,vel curatoris,vel non teneatur de do- 15
lo,quando rem cõmunicauit , & fecit de conſilio matris pupilli,&
conſanguineorum.Iaſ.in l.Polla,n.7.C.de iis,quib.vt indig.† Limita 16
in liberatione patris tutori,vel curatori dato legata;quia etiam do-
loſam adminiſtrationem remittit.Ang.conſ.174.circa med.v.ſecus ſi
grauaret.† Limita;quia tutor non tenetur de caſu fortuito,l.tutori- 17
bus,ff.de admin.tut.Bart.conſ.239.Proponitur,in fi.lib.1.† Et ideo ſi 18
propter bellum,& caſus fortuitos ſine culpa tutoris admiſit poſſeſ-
ſionem,excuſatur Bart.d.conſ.239.in fi.lib.1.† Limita;quando vltra 19
legatũ liberationis, teſtator grauaret hæredẽ ad ſoluendũ omnem
condemnationem, quæ fieret contra tutorem;quia etiã doloſa ad-
miniſtratio cenſetur remiſſa.Ang. d.conſ.174.circa med.ver.ſecus ſi
grauaret.†Contrarium Io.de An.conſ.80.per tot. Vide,Liberatio re- 20
licta.Concl.328.† Declara vltimam limitationem,vt non procedat
quoad effectum reddendæ rationis ; quia poteſt hæres velle, quod 21
reddat rationem, licet facta condemnatione teneatur eum libera-
re.Ang.conſ.185.Brunellus Notarius,in fi.ver.quandoque teſtator.

Tutor qua actione conueniri poſſit , & quomodo.

CONCL. 440.

TVtor † de iis,quæ geſſit in præludiis tutelæ,conuenitur actio- 1
ne,de qua in l.cum pater,ff.de neg.geſt.† Actione igitur tutelæ 2
tenetur,& conueniri poteſt tutor de iis,quæ adminiſtrauit,& geſ-
ſit in ipſa tutela.Bald.conſ.320.Relicti fuerunt,n.3.v.tertio quæritur,
lib.2.& competit actio directa tutelæ,quando adminiſtrauit.Fulg.
conſ.89.n.4.v.circa quartum.† Si vero non erat tutor ; ſed geſſit ſe 3
pro tutore,tenetur actione pro tutelæ.Cuman.conſ.88.In caſu præ-
miſſo,in pr.Fulg.conſ.211.Pupillo cuidam,n.1.†Extende,vt idem,ſit ſi 4
erat minor;quo caſu tutor eſſe non potuit; & tunc competit vtilis
actio tutelæ,non directa.Fulg. d.conſ.89.In quæſtione Io.n.4.col.pen.
v.circa quartum.†Amplia,vt idem ſit de iis,quæ geſſit in reliquiis 5
tutelæ , vt in negotiis connexis. Bald. conſ.320. n.3.v. quædam ge-
runtur in reliquiis,lib.2. & idem ſi poſt pubertatem pupilli , & tu-
tor geſſit,quod curator gerere debuit. † Limita in iis, quæ geſſit 6
tutor extra tutelam omnino;quia tenetur actione negociorum ge-
ſtorum.Bald. d.conſ.320.n.3.v.quædam geruntur extra,lib.2. † Ex- 7
tende , vt idem ſit in conſanguineo,& quocunq;alio,qui nec erat
tutor , neque geſſit ſe pro tutore , ſed adminiſtrauit bona pupilli,
quia actione negociorum geſtorum tenetur.Cuman.conſ.88.in pr.
† Libellus igitur contra tutorem dicitur ineptus, & non procedit, 8
ſi actione tutelæ conuenitur de iis , in quibus tanquam negocio-
rum geſtor extra omnes reliquias tutelæ geſſit.Bal. d.conſ.320.poſt
med.v.item,vt proponitur,lib.2.vſque in fi. † Ideo cautela eſt,quod 9
nõ exprimatur actio tutelæ,vel protutelæ,ſed narretur factũ.Fulg.
conſ.211.in fi.vbi hoc declarat. † Via ordinaria agendũ eſt contra 10
tutorem,& adminiſtratorem,vt reddat rationem ſuæ adminiſtratio-
nis,& reliqua reſtituat,& non poteſt agi via exequutiua,etiã ſtãte
ſtatuto,quod inſtrumentũ habeat viam exequutiuã;quia ante red-
ditam adminiſtrationem non dicitur debitor certæ ſummæ;quia in

Digitized by Google

redditione compenſantur habita eum expenſis, & è contra; ideo
in iſto iudicio requiritur libellus,litis conteſtatio,& ſententia diffinitiua. Alex.*conſ.*192.*Viſis narratis,lib.*7.*per tot.*

Tutor tenetur de male adminiſtratis, & neglectis, & quando ſecus. CONCL. 441.

1 TVtor, † qui finita tutela, & ſic tempore reddendæ rationis
aliquid occultauit, vel negauit ad ſe perueniſſe, præſumitur
acceptaſſe tutelam animo deprędandi. Flor. de S. Petro *conſ.*13.*n.*1.
2 *& ſeq.*vbi,quod paria ſunt,negare,& ſubtrahere.† Extende,vt idē
ſit in falſo tutore,vel eo,qui nulliter tutelam ſuſcepit;quia tenetur
de omnibus,de quibus tutor. Fulg. *conſ.*211.*Pupillo cuidam, col.fin.*
v.non autem ſi qua. Soc. *conſ.*2.*Sequendo ordinem, n.*3.*v. ſimpliciter,*
3 *etiam ſi non fuiſſet legitime,l.*1.† Amplia;quia tutor tenetur,ſi omiſit
producere inuentariū,per quod non tenebatur vltra vires hæreditarias,ſi
oppoſuiſſet; ſecus ſi produxit, licet aliud non expreſſerit;
quia in conſequentiā venit defenſio,ne teneatur vltra vires. Caſtr.
4 *conſ.*100.*per tot.lib.*1.*v. videndum eſt ergo.* † Amplia;quia ſicut iure
antiquo tutor tenebatur vſuras ex pecunia pupillari percepta aliis
fœnerari; ita hodie honeſtum lucrum ex pecunia pupillari perceptum
debet apud mercatorem ponere, vt inde maius lucrum per-
5 cipiat. Rom.*conſ.*188.*In hac cauſa,col.*2.*n.*4.*in fi.v.quo autem.* † Extende,vt
idem ſit quoad fructus bonorum; quia debent vendi per
tutorem,& poni ad honeſtum lucrū, *l.fi.C.de adm.tut.* Rom.*d.conſ.*
6 188.*n.*4.*in fi.v item vlterius.*† Amplia;quia tutor, qui alteri curam,
& adminiſtrationem rerum pupilli commiſit, non liberatur ipſe,
quin teneatur pupillo de neglectis. Caſtr.*conſ.*302.*Ad bene examinandum,n.*5.*v.ſuper quarto,lib.*1.vbi
loquitur in fideiuſſore tutoris,
qui ſuſcepit adminiſtrationem tutoris, & bona dedit pupillo, qui
7 diſſipauit,quia tutor non liberatur.† Amplia;quia tutor,vel tutrix,
ſiue legitime deputatus, ſiue non,qui adminiſtrauit bona pupilli,
tenetur reddere rationem ſuæ adminiſtrationis,& omnia ſibi con-
8 ſignata,& reliqua reſtituere. Socin.*d.conſ.*2.*in pr.lib.*1. † Extende,
etiam ſi fuiſſet tutrix liberata; quia adhuc tenetur, non obſtante,
quod teſtator liberauerit ab huiuſmodi redditione. Soc.*d.conſ.*2.*in*
9 *pr.lib.*1.†Extende;quia tenetur etiam de neglectis, & ſic ad intereſſe
pupilli, ſi ex negligentia tutoris debitores pupilli effecti ſunt
non ſoluendo; quia in redditione venit nedum mala adminiſtratio,ſed
etiam negligentia. Soc.*d.conſ.*2.*n.*3.*& ſeq.v.circa ſecundam,*
10 *lib.*1.†Extende,ſiue ſint tutores teſtamentarij,aut legitimi,aut datiui;quia
omnes tenentur nedum de male adminiſtratis, ſed etiam
neglectis regulariter. Soc. *d. conſ.*2.*n.*4.*& ſeq. v. eſt enim regulare,*
11 *lib.*1.† Et ſi ſunt plures,qui adminiſtrarunt,omnes tenentur in ſo-
12 lidum. Soc.*conſ.*2.*n.*4.*in fi.v.& ſi plures fuerint,l.*1.† Extēde,etiam
ſi debitor pupilli eſſet frater tutoris,vel quicunq;alius. Soc.*d.conſ.*2.
13 *n.*8.*v. quia imputatur tutori, lib.*1. † Limita; quia ſi tutor poſſidet
bona obligata pro dote,quæ emit à defuncto, licet vendiderit bona
pupillorum etiā remanenti obligata, & non exegerit à ſe ipſo,
non tenetur de dolo,vel negligentia; quia venditis bonis obligatis,reliqua
debent ſuppleri,quæ remanent. Caſtr. *conſ.*100.*circa fi.*
☞ vbi, quod finita tutela poterunt pupilli expediri de iure ſuo. Vide,
Tutor qualiter,& de quibus rationem reddere debeat. Concl. prox.ſeq.

Tutor qualiter,& de quibus rationem reddere debeat, vel non. CONCL. 442.

1 TVtor † tenetur reddere pupillo rationem adminiſtrationis,&
conſignare omnia bona inuentariata; quia inuentarium probat
contra eundem, & idem eſt de hærede tutoris. Bald. *conſ.*117.
*Tutor,& heres,lib.*2.vbi,quod ſi aliqua extant,debēt bona reſtitui;
ſin minus,pretium,& æſtimatio,plene Soc. Iun. *conſ.*148. *In cauſa*
*heredum,per tot.lib.*1.vbi latiſſime,ad quę tutor obligetur,& idem
2 tenet Alex.*conſ.*45.*Habita ſuper iis.l.*1.*in pr.*†Rationem conficere
debet tutor, & curator, & quilibet adminiſtrator ſuæ adminiſtrationis,&
illam reddere pupillo, vel domino, alias iudicio tutelæ,
vel negociorum geſtorum ad intereſſe tenentur. Rom. *conſ.*413.
3 *Quoad primum,in pr.*vbi apoſt.dat concor.† Et tranſit hæc actio in
hæredē tutoris,ſeu adminiſtratoris. Rom.*d.conſ.*413.*in pr.v.certum*
4 *eſt.*vbi apoſt.citat Dec.*conſ.*110.*Vere,vt puto,n.*7.† Et appellatione
redditionis rationis continentur plura: primo,quod rationes conſcriptæ
exhibeantur. Rom.*d.conſ.*413.*n.*3. vbi apoſt.*in v.exhibean-*
5 *tur.*†Secundo,vt quod debitum eſt,ſoluatur. Rom. *d.conſ.*412.*n.*3.
6 *v.ſecundo.*† Tertio doceat,quod illi,quibus credidit,eſſent ſoluen-
7 do. Rom. *d.conſ.*414.*n.*5.*v.tertio.* † Quarto;quia prius debet rationes
dimittere,vt poſſint cōſiderari,& explorari;an veræ ſint. Ro-
8 man.*d.conſ.*413.*n.*3.*v.quarto.* † Quinto,vt etiam reddat rationem
de non adminiſtratis, quæ debuit adminiſtrare. Rom. *d.conſ.*413.
*n.*3.*v.quinto.* † Sexto,quod inſtrumēta ad pupillum,vel dominum 9
pertinentia reſtituat,alias ſi ex dolo,vel culpa non reſtituantur,iuratur
in litem contra hæredes tutoris; ſi vero culpa ſit leuis, non
iuratur in litem contra hæredem tutoris, ſeu adminaſtratoris,niſi
lis eſſet cōteſtata eum tutore,vel adminiſtratore. Rom. *d.conſ.*413.
*n.*3.*v.ſexto.*Apud quem debeant eſſe. Vide, *Inſtrumenta,& ſcriptu-* ☞
*ra penes quem conſortiū cuſtodiantur. Concl.*260.† Tenetur de nō per- 10
ceptis ex communi fundo,provt etiam patruu habens rem cōmunē
cum minore tenetur. Rom.*cōſ.*413.*col.*2.*in pr.v.ſeptimo.*†Exten-
de; quia tutor tenetur reddere rationem ſubſtituto adulti facta re- 11
ſtitutione fideicommiſſi de iis,quæ reſpiciunt fideicommiſſum,nō
de aliis, & hoc propter clauſulam obligationis, pro omnibus,
quorū intereſt. Bald.*conſ.*116.*Tutor non tenetur,l.*5.†Extēde in tan- 12
tum,quod condemnari debeat in expenſis,ſi requiſitus reddere rationē
differat,etiam ſi verbo poſtea offerat in iudicio ſe paratū. Io.
de Im.*conſ.*75.*n.*6.*& ſeq.*Vide, *Expenſarū condemnatio fieri debet re-* ☞
*gulariter,quando non ſubeſt iuſta cauſa,&c. Concl.*625.† Declara ta- 13
men;quia tutor nō tenetur de omnibus adminiſtratis exhibere inſtrumentū,ſed
ſtatur etiam ſcripturis priuatis ſecundum veriſimilitudinem.
Bald.*conſ.*117.*n.*2.*v.nec de omnib.l.*2.†Imo tenetur nedum 14
inuentarium, ſed etiam liberū dati,& recepti retinere,alias eſt in
dolo. Soc. Iun.*conſ.*148.*In cauſa heredum,n.*5.*& ſeq.l.*1.vbi latiſſime
proſequitur ea,ad quæ tenetur. † Creditur tamen libro expenſarū 15
modicorum cum ſacramento tutoris;ſecus in magnis expenſis. Io.
de Im. *conſ.*74.*n.*4. † Amplia;quia tutor tenetur ex negligentia,ſi 16
omiſit ipſe,vel contutor facere vtilia pupillo,*l.tres tutores,ff.de admin.tut.*
Soc. Iun.*d.conſ.*148.*n.*27.*& ſeq.l.*1.† Extende;quia ſi bona, 17
quæ vſu conſumuntur,vel breui tempre corrumpuntur, non alienauit,provt
poteſt,& tenetur etiam ſine decreto, tenetur, de ſuo.
Bal.*conſ.*163.*Cuidam puellæ,n.*3.*v.ſuper tertio.l.*5.† Amplia;quia te- 18
netur etiam de rebus furatis;quia ſaltem eſt in leui culpa. Alex.*conſ.*
45.*in pr.lib.*1. † Reſtringe, vt non procedat,quando teſtator reli- 19
quiſſet tutori liberationem;quia tunc cenſetur remiſſa culpa leuis,
non autem dolus. Alex.*d.conſ.*45.*in pr.lib.*1.† Amplia;quia tutor te- 20
netur reddere rationem,& de ſuo reficere,ſi quid ſoluit,vel fecit in
damnum pupilli,ad quod non tenebatur;ideo ſi ſoluit vſuras dotis
poſt annum,quæ non erant debitæ, tenetur de ſuo reficere. Ang.
*conſ.*142.*Tutor pupilli,poſt med.v.patet igitur.*† Extende;quia ſi non 21
exegit debita pupilli,& recepit pecunias ſub intereſſe, tenetur de
ſuo. Soc. Iun.*d.conſ.*148.*n.*25.*l.*1.*cum ſeq.*† Reſtringe, vt non proce- 11
dat,quando tutor pro minori ſuſpendio pupilli ſoluiſſet vſuras etiā
non debitas,vt quia magis fuit vtile,quam bona pupilli diſtrahere;
quia vberiores fructus ex bonis percipiebat pupillus. Ang.*d.cōſ.*142.
poſt med.v.pater igitur.† Amplia;quia expenſę, & alimenta taxantur 23
ſecundū vires patrimonij,ita vt aliquid ſemper ſuperſit de redditib.
& expenſę non excedant redditus. Anch.*conſ.*316.*In cauſa,quæ vertitur.n.*8.†
Amplia;quia tenetur tutor reddere rationem,& de ſuo,ſi 24
bona pupilli minori pretio vendidit. Ang. *d.conſ.*142.*circa fi.v.curare.*†
Et eſt in electione pupilli,an velit agere ad intereſſe contra 25
tutorem,an petere reſtitui in integrum. Soc. Iun. *conſ.*148.*n.*35.*l.*1.
† Declara,quia in dubio non præſumitur dolus tutoris,neq; quod 26
viliori vendiderit, & ſi factæ ſunt ſubhaſtationes, & interuenit
decretum iudicis non poteſt allegari deceptio. Ang.*d.conſ.*142.*in fi.*
v.ſuper ſecundo.† Amplia,vt etiam tutor minor relictis in teſtamē- 17
to teneatur reddere rationem de adminiſtratis,quæ deuenerunt ad
manus ſuas;quia præſumuntur extare,etiam ſi fuerit à teſtatore li-
beratus. Ang.*conſ.*102.*Teſtator adultum.in fi.*† Declara tamen:quia 18
talis tutor minor nō obligatur reddere rationē de adminiſtratis,niſi
ſit doloſa adminiſtratio,vel adminiſtrata extent:quia debet reſtitui
in integrū. Ang.*conſ.*102.*per tot.*† Amplia;quia tutores,& alij ad- 19
miniſtratores tenentur,vel ad pœnā,vel ad intereſſe, vel ad lucrū,
ſi pecunias domini retinuerūt;nam pœnam debet,quādo reuera nō
inueniebatur inueſtiendi occaſio. Ang. *conſ.*90.*Pro deciſione,n.*3.*v.*
*& primo,& n.*2.*v.ſecūdo præmitto,*vbi,ſi vſus eſt retētione pecuniæ
pupilli,poteſt puniri.†Extēde;quia licet pecuniæ pupillares hodie 30
ad vſurā dari non poſſint;tenetur tamē tutor vel inueſtire in bonis
ſtabilibus, vel ad legitimū quæſtū ad commodū pupilli inueſtire,
alias vt negligēs,& culpabilis ad intereſſe pupillo obligatur. Rom.
*conſ.*28. *Viſa facti ſerie,in pr.*& plenius *conſ.*139. *Pro propoſita. per*
*tot.*vbi pleniſſime hoc probat diſtinguendo,quid de iure antiquo,
quid de iure Codicis,& quod hodie de iure nouiſſimo hoc eſt licitum,vbi
plena apoſt.*in v.non traduntur.*& plene Soc.*conſ.*2.*Sequendo*
*ordinē,n.*14.*& ſeq.v.circa tertiam,l.*1. vbi,quod tenetur etiā ad lu-
crū ceſſans de iure etiā Canonico.†Intereſſe debetur,ſi potuerunt 31
pecuniæ inueſtiri, & non fuerunt inueſtitæ,ſed illas penes ſe retinuit.
Ang. *d.conſ.*90.*n.*4.*ver.erit autem intereſſe, & n.*2. *ver.ſecun-*
do

Digitized by Google

*do præmitto.*Sign.*conſ.*197.*Caſus ſic ſe habet,in fi.* Flor. *conſ.*13. vbi,
quod licet non teneatur fœminari cum pecuniis pupilli; tenetur
tamen illas ad honeſtum lucrum ponere.& negligens tenetur ad
intereſſe,& ita Rom.*d.conſ.*139.*col.*2.*v.vltimo vero*,vbi,quod ſicu-
ti antiquitus tenebatur tutor ponere ad vſuras, & tenebatur ad
vſuras ſi neglexiſſet ; ita hodie tenetur ponere ad honeſtum lu-
* crum,alias tenetur ad intereſſe,vbi dicit * communem.† Et iſtud
31 intereſſe taxatur ſecundum conſuetudinem ciuitatis , niſi in-
ter partes conſtet de particulari taxatione in exequutione ſolitæ
conſuetudinis,quæ taxatio magis expediat pupillo,*l.qui ſemiſſes,
C.de vſufr.*Rom.*d.conſ.*139.*col.fi.* vbi tollit cõtraria,quod ſi con-
ſuetudo ſit varia,minor vſura attendatur ; ſecus in pupillo,& ad
33 eius commodum. † Quæſtum, ſeu lucrum debet,quando reuera
ipſe tutor,vel adminiſtrator ex pecunia domini lucrum vel quæ-
ſtum recepit.Ang.*d.conſ.*90.*n.*4.*v.erit autem non pœna.& per tot.*&
34 maxime *n.*2.*v.tertio præmitto.*† Vide pleniſſime Rom. *d.conſ.*139.
vbi,quod de iure digeſtorum primo loco tenetur tutor pecunias
pupillares fœnori dare , alias tenetur ad fœnus : ſecundo loco,
quod inueſtiat,vel det fœnori,alias ipſe ad vſuras tenetur; tertio
loco,quod tutor teneatur etiam ad vſuras vſurarum,ſi ipſe exegit
vſuras,& penes ſe retinuit : quarto loco,quod tutor teneatur ad
vſuras centeſimas pupillo,ſi pecuniam pupillarẽ mutuo,vel alias
clam retinuit ſi palam , teneatur ad vſuras legitimas : quinto te-
neatur tutor ad vſuras pupillares,vſquequo rationem reddiderit,
& reſtituerit,niſi prius depoſuerit : ſexto quia etiam hæres tuto-
ris teneatur ad prædicta de iure Codicis.Prædicta omnia fuerũt
approbata de iure nouiſſimo authenticorum ; nam prohibetur
fœminari cum pecunia pupilli, ſed ad honeſtum lucrum ponere
debet;vltimo ius Canonicum prohibet vſuras omnes; ideo tutor
hodie,qui non poteſt fœnerari,ſed tenetur ad lucrum ponere,vel
inueſtire,ſicuti ex negligentia tenebatur ad vſuras,ita hodie tene
tur ad intereſſe honeſti lucri neglecti,& eſt communis * opinio,
35 & apoſt.ibi dat cone de honeſto lucro.† Vſuras non tenetur ſol-
uere tutor, vel curator ex pecunia pupilli ; quia ſunt prohibitæ
omni iure,niſi ipſas exegiſſet nomine pupilli; quia tunc bene te
netur illas reſtituere.Ang.*d.conſ.*90.*in pr.* vbi , quod neque valet
ſtatutum diſponens ſuper vſuris,ſed bene ſtatutum valeret per
modum quæſtus, vel pœnæ. Sign. *conſ.*197.*n.*3. Flor. de S.Petro
*conſ.*13. Vide,*Vſura eſt omni iure prohibita, in quibus cadat , & quis*
36 *dicatur committere vſuram,vel non.Concl.*337.† Declara;quia etiam
ſi tutor dederit pecunias pupilli ad vſuram nomine ſuo, non te-
netur;ſecus ſi nomine pupilli,vel ſi ſimpliciter; quia intelligitur
nomine pupilli : ſi vero fœnerauit pecuniam tanquam pupilli,&
vſuras ſibi eſt ſtipulatus , non debentur vſuræ pupillo ſtipulatæ
tutori , ſed quod intereſt pupillo pecunias non fuiſſe inueſtitas.
plene Sign.*conſ.*197.*n.*3.*vſque in fin.*Vide, *Pupillo debetur intereſſe*
37 *ex pecunia ſua,& quando ſecus.Conc.*979.† Amplia;quia tutor te-
netur de dolo,lata culpa,& leui;iuxta notata *in l.*1.*C.de hered.tut.*
imo quod teneatur de dolo, lata,leui , & leuiſſima in reddenda
adminiſtratione,Caſt *conſ.*393. *Pro euidentia,col.*2.*v.ad quartum,*
38 *li.*2.† Reſtringe in negligentia ; quia non exegit debitum pupilli
ab eo,qui erat ſoluendo,& effectus eſt non ſoluendo;quia ſolum
tenetur de dolo,& lata,culpa,non de leui. Io. de Im. *conſ.*74.*n.*2.
v.an autem dictus Io. vbi,quod incumbit onus probandi pupillo,
39 quod debitor eſſet ſoluendo.† Reſtringe in hærede tutoris;quia
non tenetur de leui,& leuiſſima.ſed tantũ de dolo,& lata culpa,
niſi fuiſſet lis conteſtata cum defuncto.Caſtr.*d.conſ.*393.*col.fin.v.*
40 *ad quartum.lib.*2.† Amplia in matre tutrice;quia tenetur reddere
rationem adminiſtratæ tutelæ filiorum,in tantum,quod dos ma-
tris ſit obligata filiis pro adminiſtratione,plene Soc.*conſ.*126.*Di-
ligenter,lib.*1.*per tot.*vbi,quod dos poteſt teneri pro pignore.*n.*2.
41 † Extende;quia ſi tranſeat ad ſecunda vota non reddita ratione
adminiſtratę tutelę,nedum dos mulieris,& bona illius ſunt obli
gata,ſed ens bona mariti ; quia cum ea contraxit non reddita ra-
tione,ita Soc. *d.conſ.*126.*per tot.* maxime *col.*2.*n.*3. *v.confirmatur,*
vbi,quod clauſula,*renuncians omni legum,& iuris auxilio* , obligat
mulierem etiam quoad dotem , & quoad maritum , & dicit eſſe
42 tex.*in l.*2.*C.quando mulier tut.offic.*† Limita,& nota cautelã quoad
hoc,vt tutor non teneatur pupillo,ſi aliquid alienauit, vel alium
contractũ fecit,vel actum dubium,quod faciat adeſſe proximio-
res,& de eorum conſilio faciat;quia ſi male ſuccedat,non tenebi-
tur.Bal.*in l.Pollæ.C.de iis,quibus vt indign.* vbi Caſt.& Alex.ad fi.
43 apoſt.ad Caſtr.*conſ.*324.*lib.*2.*in v.an expediret.* † Limita;quia tu-
tor remotus non tenetur,neque conueniri poteſt de mala admi-
niſtratione noui tutoris dati. *l.decreto.ff.de ſuſpect.tut.* Rom *conſ.*
44 28.*col.*2.*in pr.v.quo autem ad dotem.*† Limita;quia tutor datus nul-
liter pupillo habenti tutorem,vel legitimos,& ſic per errorẽ;quia
non adminiſtrauit aliquid,non tenetur ad aliquid , *l.ſi ſororis. C.*
*qui dari tutor.poſſ.*Batt.*d.conſ.*22.*In quæſtione,v.ex hoc ſequitur,li.*2.
† Limita;quia mater relinquẽs matrem tutricem filiorum poteſt 45
eam liberare è confectione inuentarij,& à reditione computorũ
adminiſtrationis,Bal.*conſ.*230.*Viſo teſtamento in pr.& per tot.lib.*4.
† Declara tamen;quia etiam ſi teſtator legaſſet liberationem, nõ 46
tamen extẽderetur ad doloſam adminiſtrationem.Ang.*conſ.*174.
Gilius Iugonis,& quæ dicatur doloſa,vel non,Ang.*conſ.*175. *Item*
*quodam ſtatuto.*Vide infr.*Tutoris,& curatoris liberatio facta à teſta-*
*tore non liberat quoad multa, & quando ſecus.Concl.*457. † Limita; 47
quia in dubio tutor , vel alius adminiſtrator, qui fecit expenſas
pupillo,quantumcunque ſanguine coniuncto,non præſumitur de
ſuo,& animo donandi,ſed animo repetendi.Cuma.*cõſ.*89.*In caſu*
*præmiſſo circa fi.*vbi late.† Limita;quia quantumcunq;tutor ſi pau- 48
per vel alius adminiſtrator,ſi fecit expenſas pupillo, præſumitur
de ſuo feciſſe in dubio.Cuma *d.conſ.*88.*n* 3. † Limita;quia tutor 49
conſequi debet alimenta & ſumptus factos pupillæ in educatio-
ne.Cum.*d.conſ.*88.*n.*5.† Extende,vt procedat etiam ſi pupilla ali- 50
quam attulerit vtilitatem tutori in ſeruitiis geſtis;quia non pro-
pterea tutor tenetur illam de ſeruitiis ſatisfacere, prout ſi extra-
neo ancillaſſet ; quia ſpectanda eſt pudicitia pupillæ conſeruata,
quæ cum alio in famulatu forte conſeruata non eſſet. Cuma.*d.*
*conſ.*88.*n.*5.*vſque in fi.*† Extende;quia nedum alimenta,ſed expen- 51
ſæ collectarũ,& aliorum onerum deducit tutor , & quilibet ad-
miniſtrator; quia iſta ſunt neceſſaria. Anch.*conſ.*316. *n.*9. † Re- 52
ſtringe ; quia adminiſtrator , vel tutor non deducit ad damnum
pupilli penſiones domus, in qua etiam ipſe moratus eſt cum ſua
familia.Anch *d.conſ.*316.*n.*9.*v.imputat.domina.* † Reſtringe; quia 53
expenſæ pupillo non expedientes non deducit tutor , ſed de ſuo
ſoluit.Rom.*conſ.*413.*Quoad primum,n.*8.vbi apoſt. citat Soc.Iun.
*conſ.*148.*In cauſa hęredum.n.*28.*lib.*1.† Declara,quia expenſæ qua- 54
les,& quantæ ſint ponendæ ad computum, & damnum pupillo,
conſiſtunt in arbitrio iudicis.Anch.*d.conſ.*316.*n.*10.† Reſtringe; 55
quia expenſas non vtiles pupillo non deducit tutor etiam ſi eas
fecerit in re communi,quã habet cum pupillo,& hoc,ſiue fece-
rit eas ante tutelã ſiue poſt.Rom.*conſ.*413.*n.*6.*& ſeq.v.quoad ter-*
tium.† Limita;quia tutor nõ tenetur de mobilibus ſine culpa ſua 56
conſumptis reddere rationẽ.Alex *conſ.*45.*n.*2.*lib.*1.† Probatur au- 57
tem conſumptio per lapſum tanti tẽporis , quod inducat veriſi-
milem conſumptionem,vel ſi probetur per librum rationis , aut
iuramentũ,quia eſt arbitrarium iudici.Alex *conſ.*45.*n.*3.*li* 1.plene
Bolog.*in addit.ad conſ.Io.de An.*80.*n.*4.*v.& aduerte.*† Extẽde;quia 58
non tenetur de rebus furto ſubtractis,niſi probetur dolus,vel la-
ta culpa.Bolog. *in add.ad conſ.Io.de An* 80.*prope fi.v.ex quibus om-*
nibus. † Reſtringe; quia bene tenetur,ſi vendidit mobilia minus 59
iuſto pretio,vel fructus.Io.de Im.*conſ.*75.*n.*5.*v.circa quartũ.* Vide,
Adminiſtratores omnes tenentur reddere rationem de adminiſtratis.
*Concl.*203.*cum Concl.ibi proxime ſeq.*Vide,*Socius adminiſtrans qua-*
*liter reddere debeat rationẽ.Concl.*303. Vide ſupra,*Tutores tenentur*
*recipere adminiſtrationẽ ex decreto iudicis,& quãdo ſecus.Concl.*427.

Tutores,& alij adminiſtratores in quo loco rationem reddere debeat. CONCL. 443.

TVtores † tenentur reddere rationem adminiſtrationis in lo- 1
co adminiſtratæ tutelæ, *l.*1.*C. vbi de ratiocin.* vbi Batt. Bald.
Ang.Caſtr.& alij.Soc.*conſ.*31.*in fi.li.*1.*& conſ.*149.*li.*1.*n.*4.† Quid 2
autem veniat appellatione redditionis rationis,plene Anch.*conſ.*
330.*n.*2.& Rom.*conſ.*413.*in pr.*& Soc.*conſ.*190.*n.*3.*lib.*2.† Limi- 3
ta,niſi eſſet conuentũ, quod rationis adminiſtrationis eſſet red-
denda in domicilio tutoris,vel alibi.Soc.*conſ.*149.*n.*4.*lib.*1. Vide
plenius,*Adminiſtrator de quibus rationem reddere teneatur,& in quo*
*loco.Concl.*205.*n.*12.*& ſeq.*

Tutor honorarius quid poſſit,& ad quæ obligetur. CONCL. 444.

TVtor † honorarius dicitur ille,qui datur pupillo honoris pu- 1
pilli gratia.*l.iure noſtro.§.honoris.ff.de teſt.tut.*vbi gl.*in v.hono-*
*ris.*Batt.*in l.quod ſi forte,n.*2.*v.quæro quid ſint iſti.ff.de ſolutio.*† Bal. 2
vero *in d.l.quod ſi forte.§.ſunt quidam.*quam legit ſub *l.ratum.ff.de*
*ſolutio.*dicit,quod dicitur honorarius,qui datur propter honorem
tutoris vel propter honorẽ pupilli.& Ang.ibi dicit, quod domi-
nus Imolæ dedit filiis ſuis tutores Cõmune Florentiæ & Cõmu-
ne Bononiæ,ne ab aliquo vexarentur, & Im. qui legit ſub *l.vero*
*procuratori.ff.de ſol.*dicit dari iſtos honorarios,ne ita facili vexen-
tur pupilli † Et ad tales tutores nõ pertinet adminiſtratio ex ne- 3
ceſſitate,ſed ex voluntate;quia nõ eſt miſſa,ſed permiſſa.Batt.*d.l.*
ratum.§.ſunt quidam.ff.de ſol.† In tantũ eſt verum,quod ſi tenetur 4
vel adminiſtrare,vel exigere, non eſſet honorarius, ita Cuma. *in*

Digitized by Google

redditione compenſantur habita cum expenſis, & è contra; ideo
in iſto iudicio requiritur libellus, litis conteſtatio, & ſententia diffinitiua. Alex. *conſ. 192. Viſis narratis, lib. 7. per tot.*

Tutor tenetur de male adminiſtratis, & neglectis, & quando ſecus. CONCL. 441.

1 TVtor, † qui finita tutela, & ſic tempore reddendæ rationis
aliquid occultauit, vel negauit ad ſe perueniſſe, præſumitur
acceptaſſe tutelam animo deprędandi. Flor. de S. Petro *conſ. 13. n. 1.*
2 *& ſeq.* vbi, quod paria ſunt, negare, & ſubtrahere. † Extende, vt idẽ
ſit in falſo tutore, vel eo, qui nulliter tutelam ſuſcepit; quia tenetur
de omnibus, de quibus tutor. Fulg. *conſ. 211. Pupillo cuidam, col. fin.*
v. non autem ſi qua. Soc. *conſ. 2. Sequendo ordinem, n. 3. v. ſimpliciter,*
3 *etiam ſi non fuiſſet legitime, l. 1.* † Amplia; quia tutor tenetur, ſi omiſit
producere inuentariũ, per quod non tenebatur vltra vires hæreditarias, ſi oppoſuiſſet; ſecus ſi produxit, licet aliud non expreſſerit;
quia in conſequentiã venit defenſio, ne teneatur vltra vires. Caſtr.
4 *conſ. 100. per tot. lib. 1. v. videndum eſt ergo.* † Amplia; quia ſicut iure
antiquo tutor tenebatur vſuras ex pecunia pupillari percepta aliis
fœnerari; ita hodie honeſtum lucrum ex pecunia pupillari perceptum debet apud mercatorem ponere, vt inde maius lucrum per-
5 cipiat. Rom. *conſ. 188. In hac cauſa, col. 2. n. 4. in fi. v. quo autem.* † Extende, vt idem ſit quoad fructus bonorum; quia debent vendi per
tutorem, & poni ad honeſtum lucrũ, *l. fi. C. de adm. tut.* Rom. *d. conſ.*
6 188. *n. 4. in fi. v item vlterius.* † Amplia; quia tutor, qui alteri curam,
& adminiſtrationem rerum pupilli commiſit, non liberatur ipſe,
quin teneatur pupillo de neglectis. Caſtr. *conſ. 302. Ad bene examinandum, n. 5. v. ſuper quarto, lib. 1.* vbi loquitur in fideiuſſore tutoris,
qui ſuſcepit adminiſtrationem tutoris, & bona dedit pupillo, qui
7 diſſipauit, quia tutor non liberatur. † Amplia; quia tutor, vel tutrix,
ſiue legitime deputatus, ſiue non, qui adminiſtrauit bona pupilli,
tenetur reddere rationem ſuæ adminiſtrationis, & omnia ſibi con-
8 ſignata, & reliqua reſtituere. Socin. *d. conſ. 2. in pr. lib. 1.* † Extende,
etiam ſi fuiſſet tutrix liberata; quia adhuc tenetur, non obſtante,
quod teſtator liberauerit ab huiuſmodi redditione. Soc. *d. conſ. 2. in*
9 *pr. lib. 1.* † Extende; quia tenetur etiam de neglectis, & ſic ad intereſſe pupilli, ſi ex negligentia tutoris debitores pupilli effecti ſunt
non ſoluendo; quia in redditione venit nedum mala adminiſtratio, ſed etiam negligentia. Soc. *d. conſ. 2. n. 3. & ſeq. v. circa ſecundam,*
10 *lib. 1.* † Extende, ſiue ſint tutores teſtamentarij, aut legitimi, aut datiui; quia omnes tenentur nedum de male adminiſtratis, ſed etiam
neglectis regulariter. Soc. *d. conſ. 2. n. 4. & ſeq. v. eſt enim regulare,*
11 *lib. 1.* † Et ſi ſunt plures, qui adminiſtrarunt, omnes tenentur in ſo-
12 lidum. Soc. *conſ. 2. n. 4. in fi. v. & ſi plures fuerint, l. 1.* † Extẽde, etiam
ſi debitor pupilli eſſet frater tutoris, vel quicunq; alius. Soc. *d. conſ. 2.*
13 *n. 8. v. quia imputatur tutori, lib. 1.* † Limita; quia ſi tutor poſſidet
bona obligata pro dote, quæ emit à defuncto, licet vendiderit bona pupillorum etiã remanenti obligata, & non exegerit à ſe ipſo,
non tenetur de dolo, vel negligentia; quia venditis bonis obligatis, reliqua debent ſuppleri, quæ remanent. Caſtr. *conſ. 100. circa fi.*
☞ vbi, quod finita tutela poterunt pupilli expediri de iure ſuo. Vide,
Tutor qualiter, & de quibus rationem reddere debeat. Concl. prox. ſeq.

Tutor qualiter, & de quibus rationem reddere debeat, vel non. CONCL. 442.

1 TVtor † tenetur reddere pupillo rationem adminiſtrationis, &
conſignare omnia bona inuentariata; quia inuentarium probat contra eundem, & idem eſt de hærede tutoris. Bald. *conſ. 117.*
Tutor, & hæres, lib. 2. vbi, quod ſi aliqua extant, debẽt bona reſtitui;
ſin minus, pretium, & æſtimatio, plene Soc. Iun. *conſ. 148. In cauſa*
hæredum, per tot. lib. 1. vbi latiſſime, ad quę tutor obligetur, & idem
2 tenet Alex. *conſ. 45. Habita ſuper iis, l. 1. in pr.* † Rationem conficere
debet tutor, & curator, & quilibet adminiſtrator ſuæ adminiſtrationis, & illam reddere pupillo, vel domino, alias iudicio tutelæ,
vel negociorum geſtorum ad intereſſe tenentur. Rom. *conſ. 413.*
3 *Quoad primum, in pr.* vbi apoſt. dat concor. † Et tranſit hæc actio in
hæredẽ tutoris, ſeu adminiſtratoris. Rom. *d. conſ. 413. in pr. v. certum*
4 *eſt.* vbi apoſt. citat Dec. *conſ. 110. Vere, vt puto, n. 7.* † Et appellatione
redditionis rationis continentur plura: primo, quod rationes conſcriptæ exhibeantur. Rom. *d. conſ. 413. n. 3.* vbi apoſt. *in v. exhibean-*
5 *tur.* † Secundo, vt quod debitum eſt, ſoluatur. Rom. *d. conſ. 412. n. 3.*
6 *v. ſecundo.* † Tertio doceat, quod illi, quibus credidit, eſſent ſoluen-
7 do. Rom. *d. conſ. 414. n. 5. v. tertio.* † Quarto; quia prius debet rationes dimittere, vt poſſint cõſiderari, & explorari; an veræ ſint. Ro-
8 man. *d. conſ. 413. n. 3. v. quarto.* † Quinto, vt etiam reddat rationem
de non adminiſtratis, quæ debuit adminiſtrare. Rom. *d. conſ. 413.*
n. 3. v. quinto. † Sexto, quod inſtrumẽta ad pupillum, vel dominum 9
pertinentia reſtituat, alias ſi ex dolo, vel culpa non reſtituantur, iuratur in litem contra hæredes tutoris; ſi vero culpa ſit leuis, non
iuratur in litem contra hæredem tutoris, ſeu adminaſtratoris, niſi
lis eſſet cõteſtata cum tutore, vel adminiſtratore. Rom. *d. conſ. 413.*
n. 3. v. ſexto. Apud quem debeant eſſe. Vide, *Inſtrumenta, & ſcriptu-* ☞
ra penes quem conſortiũ cuſtodiantur. Concl. 260. † Tenetur de nõ per- 10
ceptis ex communi fundo, prout etiam patruu habens rem cõmunẽ cum minore tenetur. Rom. *cõſ. 413. col. 2. in pr. v. ſeptimo.* † Extende; quia tutor tenetur reddere rationem ſubſtituto adulti facta re- 11
ſtitutione fideicommiſſi de iis, quæ reſpiciunt fideicommiſſum, nõ
de aliis, & hoc propter clauſulam obligationis, pro omnibus,
quorũ intereſt. Bald. *conſ. 116. Tutor non tenetur, l. 5.* † Extẽde in tan- 12
tum, quod condemnari debeat in expenſis, ſi requiſitus reddere rationẽ differat, etiam ſi verbo poſtea offerat in iudicio ſe paratũ. Io.
de Im. *conſ. 75. n. 6. & ſeq.* Vide, *Expenſarũ condemnatio fieri debet re-* ☞
gulariter, quando non ſubeſt iuſta cauſa, &c. Concl. 625. † Declara ta- 13
men; quia tutor nõ tenetur de omnibus adminiſtratis exhibere inſtrumẽtũ, ſed ſtatur etiam ſcripturis priuatis ſecundum veriſimilitudinem. Bald. *conſ. 117. n. 2. v. nec de omnib. l. 2.* † Imo tenetur nedum 14
inuentarium, ſed etiam liberũ dati, & recepti retinere, alias eſt in
dolo. Soc. Iun. *conſ. 148. In cauſa hæredum, n. 5. & ſeq. l. 1.* vbi latiſſime
proſequitur ea, ad quæ tenetur. † Creditur tamen libro expenſarũ 15
modicorum cum ſacramento tutoris; ſecus in magnis expenſis. Io.
de Im. *conſ. 74. n. 4.* † Amplia; quia tutor tenetur ex negligentia, ſi 16
omiſit ipſe, vel contutor facere vtilia pupillo, *l. tres tutores, ff. de admin. tut.* Soc. Iun. *d. conſ. 148. n. 27. & ſeq. l. 1.* † Extende; quia ſi bona, 17
quæ vſu conſumuntur, vel breui tempre corrumpuntur, non alienauit, prout poteſt, & tenetur etiam ſine decreto, tenetur, de ſuo.
Bal. *conſ. 163. Cuidam puellæ, n. 3. v. ſuper tertio. l. 5.* † Amplia; quia te- 18
netur etiam de rebus furatis; quia ſaltem eſt in leui culpa. Alex. *conſ.*
45. in pr. lib. 1. † Reſtringe, vt non procedat, quando teſtator reli- 19
quiſſet tutori liberationem; quia tunc cenſetur remiſſa culpa leuis,
non autem dolus. Alex. *d. conſ. 45. in pr. lib. 1.* † Amplia; quia tutor te- 20
netur reddere rationem, & de ſuo reficere, ſi quid ſoluit, vel fecit in
damnum pupilli, ad quod non tenebatur; ideo ſi ſoluit vſuras dotis
poſt annum, quæ non erant debitæ, tenetur de ſuo reficere. Ang.
conſ. 142. Tutor pupilli, poſt med. v. patet igitur. † Extende; quia ſi non 21
exegit debita pupilli, & recepit pecunias ſub intereſſe, tenetur de
ſuo. Soc. Iun. *d. conſ. 148. n. 25. l. 1. cum ſeq.* † Reſtringe, vt non proce- 22
dat, quando tutor pro minori ſuſpendio pupilli ſoluiſſet vſuras etiã
non debitas, vt quia magis fuit vtile, quam bona pupilli diſtrahere;
quia vberiores fructus ex bonis percipiebat pupillus. Ang. *d. cõſ. 142.*
poſt med. v. patet igitur. † Amplia; quia expenſę, & alimenta taxantur 23
ſecundũ vires patrimonij, ita vt aliquid ſemper ſuperſit de redditib.
& expenſę non excedant redditus. Anch. *conſ. 316. In cauſa, quæ vertitur, n. 8.* † Amplia; quia tenetur tutor reddere rationem, & de ſuo, ſi 24
bona pupilli minori pretio vendidit. Ang. *d. conſ. 142. circa fi. v. curare.* † Et eſt in electione pupilli, an velit agere ad intereſſe contra 25
tutorem, an petere reſtitui in integrum. Soc. Iun. *conſ. 148. n. 35. l. 1.*
† Declara, quia in dubio non præſumitur dolus tutoris, neq; quod 26
viliori vendiderit, & ſi factæ ſunt ſubhaſtationes, & interuenit
decretum iudicis non poteſt allegari deceptio. Ang. *d. conſ. 142. in fi.*
v. ſuper ſecundo. † Amplia, vt etiam tutor minor relictis in teſtamẽ- 27
to teneatur reddere rationem de adminiſtratis, quæ deuenerunt ad
manus ſuas; quia præſumuntur extare, etiam ſi fuerit à teſtatore liberatus. Ang. *conſ. 102. Teſtator adultum. in fi.* † Declara tamen: quia 28
talis tutor minor nõ obligatur reddere rationẽ de adminiſtratis, niſi
ſit doloſa adminiſtratio, vel adminiſtrata extent: quia debet reſtitui
in integrũ. Ang. *conſ. 102. per tot.* † Amplia; quia tutores, & alij ad- 29
miniſtratores tenentur, vel ad pœnã, vel ad intereſſe, vel ad lucrũ,
ſi pecunias domini retinuerũt; nam pœnam debet, quãdo reuera nõ
inueniebatur inueſtiendi occaſio. Ang. *conſ. 90. Pro deciſione, n. 3. v.*
& primo, & n. 2. v. ſecũdo præmitto, vbi, ſi vſus eſt retẽtione pecuniæ
pupilli, poteſt puniri. † Extẽde; quia licet pecuniæ pupillares hodie 30
ad vſurã dari non poſſint; tenetur tamẽ tutor vel inueſtire in bonis
ſtabilibus, vel ad legitimũ quæſtũ ad commodũ pupilli inueſtire,
alias vt negligẽs, & culpabilis ad intereſſe pupillo obligatur. Rom.
conſ. 28. Viſa facti ſerie, in pr. & plenius *conſ. 139. Pro propoſita. per*
tot. vbi pleniſſime hoc probat diſtinguendo, quid de iure antiquo,
quid de iure Codicis, & quod hodie de iure nouiſſimo hoc eſt licitum, vbi plena apoſt. *in v. non traduxit.* & plene Soc. *conſ. 2. Sequendo*
ordinẽ, n. 14. & ſeq. v. circa tertiam, l. 1. vbi, quod tenetur etiã ad lucrũ ceſſans de iure etiã Canonico. † Intereſſe debetur, ſi potuerunt 31
pecuniæ inueſtiri, & non fuerunt inueſtitæ, ſed illas penes ſe retinuit. Ang. *d. conſ. 90. n. 4. ver. erit autem intereſſe, & n. 2. ver. ſecun-*

Digitized by Google

*do præmiſſo.*Sign.*conſ.*197.*Caſus ſic ſe habet,in fi.* Flor. *conſ.*13. vbi,
quod licet non teneatur fœminari cum pecuniis pupilli; tenetur
tamen illas ad honeſtum lucrum ponere.& negligens tenetur ad
intereſſe,& ita Rom.*d.conſ.*139.*col.*2.*v.vltimo vero*,vbi,quod ſicu-
ti antiquitus tenebatur tutor ponere ad vſuras, & tenebatur ad
vſuras ſi neglexiſſet ; ita hodie tenetur ponere ad honeſtum lu-
* crum,alias tenetur ad intereſſe,vbi dicit * communem.† Et iſtud
32 intereſſe taxatur ſecundum conſuetudinem ciuitatis , niſi in-
ter partes conſtet de particulari taxatione in exequutione ſolitæ
conſuetudinis,quæ taxatio magis expediat pupillo,*l.qui ſemiſſes,*
*C.de vſufr.*Rom.*d.conſ.*139.*col.fi.* vbi tollit cōtraria,quod ſi con-
ſuetudo ſit varia,minor vſura attendatur ; ſecus in pupillo,& ad
33 eius commodum. † Quæſtum, ſeu lucrum debet,quando reuera
ipſe tutor,vel adminiſtrator ex pecunia domini lucrum vel quæ-
ſtum recepit.Ang.*d.conſ.*90.*n.*4.*v.erit autem non pœna.& per tot.*&
34 maxime *n.*2.*v.tertio præmitto.*† Vide pleniſſime Rom. *d.conſ.*139.
vbi,quod de iure digeſtorum primo loco tenetur tutor pecunias
pupillares fœnori dare , alias tenetur ad fœnus : ſecundo loco,
quod inueſtiat,vel det fœnori,alias ipſe ad vſuras tenetur; tertio
loco,quod tutor teneatur etiam ad vſuras vſurarum,ſi ipſe exegit
vſuras,& penes ſe retinuit : quarto loco,quod tutor teneatur ad
vſuras centeſimas pupillo,ſi pecuniam pupillarē mutuo,vel alias
clam retinuit ſi palam , teneatur ad vſuras legitimas : quinto te-
neatur tutor ad vſuras pupillares,vſquequo rationem reddiderit,
& reſtituerit,niſi prius depoſuerit : ſexto quia etiam hæres tuto-
ris teneatur ad prædicta de iure Codicis.Prædicta omnia fuerūt
approbata de iure nouiſſimo authenticorum ; nam prohibetur
fœminari cum pecunia pupilli, ſed ad honeſtum lucrum ponere
debet;vltimo ius Canonicum prohibet vſuras omnes; ideo tutor
hodie,qui non poteſt fœnerari,ſed tenetur ad lucrum ponere,vel
inueſtire,ſicuti ex negligentia tenebatur ad vſuras,ita hodie tene-
tur ad intereſſe honeſti lucri neglecti,& eſt communis * opinio,
35 & apoſt.ibi dat conc de honeſto lucro.† Vſuras non tenetur ſol-
uere tutor, vel curator ex pecunia pupilli ; quia ſunt prohibitæ
omni iure,niſi ipſas exegiſſet nomine pupilli; quia tunc bene te-
netur illas reſtituere.Ang.*d.conſ.*90.*in pr.* vbi , quod neque valet
ſtatutum diſponens ſuper vſuris,ſed bene ſtatutum valeret per
modum quæſtus, vel pœnæ. Sign. *conſ.*197.*n.*3. Flor. de S.Petro
*conſ.*13. Vide,*Vſura eſt omni iure prohibita, in quibus cadat , & quis*
36 *dicatur committere vſuram,vel non.Concl.*337.† Declara;quia etiam
ſi tutor dederit pecunias pupilli ad vſuram nomine ſuo, non te-
netur;ſecus ſi nomine pupilli,vel ſi ſimpliciter; quia intelligitur
nomine pupilli : ſi vero fœnerauit pecuniam tanquam pupilli,&
vſuras ſibi eſt ſtipulatus , non debentur vſuræ pupillo ſtipulatæ
tutori , ſed quod intereſt pupillo pecunias non fuiſſe inueſtitas,
plene Sign.*conſ.*197.*n.*3.*vſque in fin.*Vide, *Pupillo debetur intereſſe*
37 *ex pecunia ſua,& quando ſecus.Conc.*979.† Amplia;quia tutor te-
netur de dolo,lata culpa,& leui;iuxta notata *in l.*1.*C.de hered.tut.*
imo quod teneatur de dolo, lata,leui , & leuiſſima in reddenda
adminiſtratione,Caſt *conſ.*393. *Pro euidentia,col.*2.*v.ad quartum,*
38 *li.*2.† Reſtringe in negligentia ; quia non exegit debitum pupilli
ab eo,qui erat ſoluendo,& effectus eſt non ſoluendo;quia ſolum
tenetur de dolo,& lata,culpa,non de leui. Io. de Im. *conſ.*74.*n.*2.
v.an autem dictus Io. vbi,quod incumbit onus probandi pupillo,
39 quod debitor eſſet ſoluendo.† Reſtringe in hærede tutoris;quia
non tenetur de leui,& leuiſſima,ſed tantū de dolo,& lata culpa,
niſi fuiſſet lis conteſtata cum defuncto.Caſtr.*d.conſ.*393.*col.fin.v.*
40 *ad quartum.lib.*2.† Amplia in matre tutrice;quia tenetur reddere
rationem adminiſtratæ tutelæ filiorum,in tantum,quod dos ma-
tris ſit obligata filiis pro adminiſtratione,plene Soc.*conſ.*126.*Di-*
*ligenter,lib.*1.*per tot.*vbi,quod dos poteſt teneri pro pignore.*n.*2.
41 † Extende;quia ſi tranſeat ad ſecunda vota non reddita ratione
adminiſtratę tutelę,nedum dos mulieris,& bona illius ſunt obli
gata,ſedens bona mariti; quia cum ea contraxit non reddita ra-
tione,ita Soc. *d.conſ.*126.*per tot.* maxime *col.*2.*n.*3. *v.confirmatur,*
vbi,quod clauſula,*renuncians omni legum,& iuris auxilio* , obligat
mulierem etiam quoad dotem , & quoad maritum , & dicit eſſe
42 tex.*in l.*2.*C.quando mulier tut.offic.*† Limita,& nota cautelā quoad
hoc,vt tutor non teneatur pupillo,ſi aliquid alienauit, vel alium
contractū fecit,vel actum dubium,quod faciat adeſſe proximio-
res,& de eorum conſilio faciat;quia ſi male ſuccedat,non tenebi-
tur.Bal.*in l.Polla.C.de iis,quibus vt indign.* vbi Caſt.& Alex.ad fi.
43 apoſt.ad Caſtr.*conſ.*324.*lib.*2.*in v.an expediret.*.† Limita;quia tu-
tor remotus non tenetur,neque conueniri poteſt de mala admi-
niſtratione noui tutoris dari. *l.decreto.ff.de ſuſpect.tut.* Rom *conſ.*
44 28.*col.*2.*in pr.v.quo autem ad dotem.*† Limita;quia tutor datus nul-
liter pupillo habenti tutorem,vel legitimos,& ſic per errorē;quia
non adminiſtrauit aliquid,non tenetur ad aliquid , *l.ſi ſororis. C.*

*qui dari tutor.poſſ.*Bart.*d.conſ.*22.*In quæſtione,v.ex hoc ſequitur,li.*2.
† Limita;quia mater relinquēs matrem tutricem filiorum poteſt 45
eam liberare è confectione inuentarij,& à reditione computorū
adminiſtrationis,Bal.*conſ.*230.*Viſo teſtamento in pr.& per tot.lib.*4.
† Declara tamen;quia etiam ſi teſtator legaſſet liberationem, nō 46
tamen extēderetur ad doloſam adminiſtrationem.Ang.*conſ.*174.
Gilius Iugonis,& quæ dicatur doloſa,vel non,Ang.*conſ.*175. *Item*
*quodam ſtatuto.*Vide infr.*Tutoris,& curatoris liberatio facta à teſta-*
*tore non liberat quoad multa, & quando ſecus.Concl.*457. † Limita; 47
quia in dubio tutor , vel alius adminiſtrator, qui fecit expenſas
pupillo,quantumcunque ſanguine coniuncto,non præſumitur de
ſuo,& animo donandi,ſed animo repetendi.Cuma. *cōſ.*89.*In caſu*
*præmiſſo circa fi.*vbi late.† Limita;quia quantumcunq;tutor ſi pau- 48
per vel alius adminiſtrator,ſi fecit expenſas pupillo, præſumitur
de ſuo feciſſe in dubio.Cuma *d.conſ.*88.*n* 3. † Limita;quia tutor 49
conſequi debet alimenta & ſumptus factos pupillæ in educatio-
ne.Cum.*d.conſ.*88.*n.*5.† Extende,vt procedat etiam ſi pupilla ali- 50
quam attulerit vtilitatem tutori in ſeruitiis geſtis;quia non pro-
pterea tutor tenetur illam de ſeruitiis ſatisfacere, prout ſi extra-
neo ancillaſſet ; quia ſpectanda eſt pudicitia pupillæ conſeruata,
quæ cum alio in famulatu forte conſeruata non eſſet. Cuma.*d.*
*conſ.*88.*n.*5.*vſque in fi.*† Extende;quia nedum alimenta,ſed expen- 51
ſæ collectarū,& aliorum onerum deducit tutor , & quilibet ad-
miniſtrator; quia iſta ſunt neceſſaria. Anch.*conſ.*316. *n.*9. † Re- 52
ſtringe ; quia adminiſtrator , vel tutor non deducit ad damnum
pupilli penſiones domus, in qua etiam ipſe moratus eſt cum ſua
familia.Anch *d.conſ.*316.*n.*9.*v.imputat.domina.* † Reſtringe; quia 53
expenſæ pupillo non expedientes non deducit tutor , ſed de ſuo
ſoluit.Rom.*conſ.*413.*Quoad primum,n.*8.vbi apoſt. citat Soc.Iun.
*conſ.*148.*In cauſa hæredum.n.*28.*lib.*1.† Declara,quia expenſæ qua- 54
les,& quantæ ſint ponendæ ad computum, & damnum pupillo,
conſiſtunt in arbitrio iudicis.Anch.*d.conſ.*316.*n.*10.† Reſtringe; 55
quia expenſas non vtiles pupillo non deducit tutor etiam ſi eas
fecerit in re communi,quā habet cum pupillo,& hoc,ſiue fece-
rit eas ante tutelā ſiue poſt.Rom.*conſ.*413.*n.*6.*& ſeq.v.quoad ter-*
tium.† Limita;quia tutor nō tenetur de mobilibus ſine culpa ſua 56
conſumptis reddere rationē.Alex *conſ.*45.*n.*2.*lib.*1.† Probatur au- 57
tem conſumptio per lapſum tanti tēporis , quod inducat veriſi-
milem conſumptionem,vel ſi probetur per librum rationis , aut
iuramentū,quia eſt arbitrarium iudici.Alex *conſ.*45.*n.*3.*li* 1.plene
Bolog.*in addit.ad conſ.Io.de An.*80.*n.*4.*v.& aduerte.*† Extēde;quia 58
non tenetur de rebus furto ſubtractis,niſi probetur dolus,vel la-
ta culpa.Bolog. *in add.ad conſ.Io.de An* 80.*prope fi.v.ex quibus om-*
nibus. † Reſtringe; quia bene tenetur,ſi vendidit mobilia minus 59
iuſto pretio,vel fructus.Io.de Im.*conſ.*75.*n.*5.*v.circa quartū.* Vide,
Adminiſtratores omnes tenentur reddere rationem de adminiſtratis.
*Concl.*203.*cum Concl.ibi proxime ſeq.*Vide,*Socius adminiſtrans qua-*
*liter reddere debeat rationē.Concl.*303. Vide ſupra,*Tutores tenentur*
*recipere adminiſtrationē ex decreto iudicis,& quādo ſecus.Concl.*427.

Tutores,& alij adminiſtratores in quo loco rationem reddere debeat. CONCL. 443.

TVtores † tenentur reddere rationem adminiſtrationis in lo- 1
co adminiſtratæ tutelæ, *l.*1.*C. vbi de ratiocin.* vbi Bart. Bald.
Ang.Caſtr.& alij.Soc.*conſ.*31.*in fi.li.*1.*& conſ.*149.*li.*1.*n.*4.† Quid 2
autem veniat appellatione redditionis rationis,plene Anch.*conſ.*
330.*n.*2.& Rom.*conſ.*413.*in pr.*& Soc.*conſ.*190.*n.*3.*lib.*2.† Limi- 3
ta,niſi eſſet conuentū, quod rationis adminiſtrationis eſſet red-
denda in domicilio tutoris,vel alibi.Soc.*conſ.*149.*n.*4.*lib.*1. Vide
plenius,*Adminiſtrator de quibus rationem reddere teneatur,& in quo*
*loco.Concl.*205.*n.*12.*& ſeq.*

Tutor honorarius quid poſſit,& ad quæ obligetur.

CONCL. 444.

TVtor † honorarius dicitur ille,qui datur pupillo honoris pu- 1
pilli gratia.*l.iure noſtro.§.honoris.ff.de teſt.tut.*vbi gl.*in v.hono-*
*ris.*Bart.*in l.quod ſi forte,n.*2.*v.quæro quid ſint iſti.ff.de ſolutio.*† Bal. 2
vero *in d.l.quod ſi forte.§.ſunt quidam.*quam legit ſub *l.ratum.ff.de*
*ſolutio.*dicit,quod dicitur honorarius,qui datur propter honorem
tutoris vel propter honorē pupilli.& Ang.ibi dicit, quod domi-
nus Imolæ dedit filiis ſuis tutores Cōmune Florentiæ & Cōmu-
ne Bononiæ,ne ab aliquo vexarentur, & Im. qui legit ſub *l.vero*
*procuratori.ff.de ſol.*dicit dari iſtos honorarios,ne ita facili vexen-
tur pupilli † Et ad tales tutores nō pertinet adminiſtratio ex ne- 3
ceſſitate,ſed ex voluntate;quia nō eſt miſſa,ſed permiſſa.Bart.*d.l.*
ratum.§.ſunt quidam.ff.de ſol.† In tantū eſt verum,quod ſi tenetur 4
vel adminiſtrare,vel exigere, non eſſet honorarius, ita Cuma. *in*

*l.iure noſtro §.honorit.ff.de teſt.tut.*vbi,quod ſolum debet aſſiſtere,
& curare;& hoc videtur velle clare tex. *in l.3.in pr.ſi parens.ff.de*
*adm.tut.*vbi, quod ſi vni ſoli dedit adminiſtrationem,alij honora-
5 rij dicuntur.† Declara,vt clare per tex. *in d.l.3.ff. de admin. tutel.*
qui dici eos teneri curare,quod ſuſpecti amoueantur, quod red-
datur ratio ab adminiſtrantibus,& pecunia inueſtiatur , quæ ſu-
6 pereſt.& deponatur,& qui dicunt non teneri,blandiuntur.† Solui
poteſt huic tutori honorario; quia tutor eſt , *d.l.quod ſi forte.§.1.*
* *ff.de ſolut.* vbi Bart. & alij , qui hoc communiter dicunt, quando
7 non eſt interdicta adminiſtratio.† Declarat ibi Caſt.vt procedat,
quãdo decreta eſt adminiſtratio,& fecit inuentarium,alias non.
8 † Inuentarium facere tenetur,prout alij.Bart.*in l.tutor qui reperto-*
9 *rium,n.3.ff.de admin.tut.*Rol.à Vall.*de inuent.q.39.*† Omnes æqua-
liter obligantur;quia ad omnes pertinet periculum. Bald. *d.l.ra-*
*tum.§.ſunt quidam ff.de ſolutio.*Vide,quid ſit tutor honorarius,*Tu-*
*torum plures ſunt ſpecies.Concl.*418.*n.*5.

Tutores , ſeu tutrices permiſſa,provt mater,& auia, ad quæ obligentur, vel non. CONCL. 445.

1 AVia† & mater ſuſpicientes tutelam eis permiſſam tenentur
eam ſuſcipere ex decreto iudicis,vt ſupra , *Tutores tenentur*
2 *recipere adminiſtrationem.Concl.*427. *in pr.*† Fideiubere, ſupra,*Tu-*
3 *tores & curatores omnes debent fideiubere.Concl.*428.*n.*4.*& ſeq.*† In-
uentarium facere,ſupra.*Tutores & curatores tenentur facere inuen-*
4 *tarium.Concl.*429.*n.*7.*& ſeq.* † Renunciare tenentur ſecundis nu-
ptiis.Ang.Aret.*conſ.*36.*n.*12.*&* 13.*v ſecundo dicta tutrix* , allegat
auth.vt liceat matri & auia,& loquitur in auia Iudæa.Vide, *Tuto-*
5 *ris datio ex quibus reddatur nulla.Concl* 459.† Limita;quia ſi auia
recepit tutelam nepotum ex inquiſitione & renunciauit ſecũdis
nuptiis,licet non ſatiſdedit.ſi poſtea ſatiſdedit poſt bienniũ, va-
let,tutela;quia ex quo fuit datiua ex inquiſitione,non tenebatur
ſatiſdare;& ſatiſdatio eſt ex abundanti.Ang.Aret.*conſ.*36. *per tot.*
6 † Declara tamen,quia ſi tutrix mater , vel auia non eſſet data ex
inquiſitione & in tutela ſuſcepta feciſſet inuentarium , renun-
ciaſſet ſecundis nuptiis,ex decreto iudicis ſuſcepiſſet adminiſtra-
tionem,ſed non ſatiſdediſſet,tutela eſſet nulla.& poſſet amoueri;
ſed ſi poſtea lapſo biennio volens ſanare nullitatem coram iudi-
ce ſatiſdediſſet,ſed non feciſſet iterũ inuentarium, neque renun
ciaſſet an ſanetur nullitas;videtur,quod non;quia prima eſt nul-
la,& ſecunda eſt nulla, & duo decreta nulla non recipiunt vali-
ditatem ; contrarium dicit Angel. Aret. *d.conſ.*36.*per tot.*vbi pro
vtraque,& hanc tuetur,maxime *n.*16.*& ſeq.*quia vnum decretum
ineſt alteri per relationem,& hoc ſufficit.

Tutor qualem adminiſtrationem habeat , & quid poſſit. CONCL. 446.

1 TVtor † habet plenam poteſtatem adminiſtrãdi bona pupil-
li;quia eo ipſo,quod eſt tutor cum decreto adminiſtrationis
omnia gubernat.Bal.*conſ.*376.*Ex iis etiam concluditur,lib.*5. Vide,
2 *Rex pupilius an completo anno* 14.*adminiſtret.Concl.*334.† Et tutor
nedum habet adminiſtrationẽ.& poteſtatem bonorum ſed etiam
perſonæ pupilli;quia datur tutor principaliter perſonæ,& bonis.
3 Caſtr.*conſ.*127.*n.*2.*in fi.lib.*1.† Amplia;quia tutor pupilli habentis
iuriſdictionem & imperium poteſt recipere homagium,& habet
plenam ſtatus adminiſtrationem.Bald.*conſ.*376.*li.*5.vbi loquitur
de tutrice Comitis Sabandiæ, vt omnia adminiſtrare debeat , &
4 poſſit.† Amplia;quia tutores Comitum & Baronum poſſunt do-
nare in modico propter benemerita Plot.*conſ.*2.*n.*24.*& ſeq.v.nec*
5 *poteſt,*vbi loquitur etiam pupillo volente dicere de nullitate.† Ex-
tende in tutore Principis,quia ſi non excedat modũ , poteſt do-
nare.Petr.Surd.*conſ.*5.*n.*70.*& ſeq.*& in Duciſſa Mediolani tutrice
6 filij,vt poſſit donare.Cum.*conſ.*102.*Duciſſa Mediolani.*† Declara,
7 vt per Natt.*conſ* 631.*n.*28.vbi,quod nõ poſſunt multa.† Reſtrin-
ge in aliis tutoribus,& curatoribus;quia regulariter non poſſunt
donare,neque remittere iura clara pupillorum;quia iſtud nõ ve-
nit in eorum adminiſtratione, licet poſſint bona fide tranſigere.
8 Caſtillio *conſ.*18.*per tot.*maxime *n.*7.*& ſeq.*† Idem,etiam ſi habeat
pater legitimam adminiſtrationem;quia non poteſt ſibi auctorari
in propria donatione facta per filium.Flot.*cõſ.*8.*per tot.* Vide,*Mi-*
9 *nor non poteſt donare , & quando ſecus.Concl.*247. † Amplia ; quia
propterea Legatus Sedis Apoſtolicæ poteſt donare in modico.
Abb.*in cantellecto,de iureiur.*Alex *conſ.*52.*In cauſa & lite,n.*2.*v.cir-*
*ca ſecundum,lib.*7.vbi declata dummodo donet de rebus ſpectan-
tibus ad rem publicam,non autem ad priuatos.& ſint donata ſub
10 ſua adminiſtratione. † Maiorem tamen adminiſtrationem habet
Rector & Prælatus Eccleſiæ in bonis Eccleſiæ, quam tutor in
bonis pupilli.Abb.*conſ.*10.*Breuiter,n.*2.*& ſeq.lib.*2.Vide Conclu-
ſionem proxime ſequentem Vide plenius , *Adminiſtratores quid,*
*& quales,& quid poſſint,vel non.Concl.*201.

Tutor poteſt exigere pecunias pupilli à quibuſcunque debitoribus. CONCL. 447.

MAter † tutrix poteſt exigere à debitoribus pupilli,& ſoluen- 1
tes auctoritate iudicis liberantur,etiã ſi pupillo eſſent ſub-
ſtituti hæredes,qui cõtradicerent.Bald. *conſ.*197.*Quidam habens,*
*lib.*1. † Reſtringe,ſi ante ſuſceptam tutelam matri ſoluerent de- 2
bitores pupilli;quia non liberantur, ex quo mater non habet le-
gitimam adminiſtrationem bonorũ filij. Alex. *conſ.*37.*Viſo,in pr.*
*li.*3.† Amplia in tantum liberari debitorem ſoluentẽ tutori cum 3
auctoritate iudicis,vt etiam ſi tutor conſumeret pecunias,nihilo-
minus recte fuerit liberatus. Bald. *d.conſ.*197.*lib.*1. † Extende in 4
tantum,vt primus tutor remotus ſi reddita adminiſtratione ſol-
uat ſecundo tutori,adeo liberetur,vt non poſſit pupillo conueni-
ri.Rom.*conſ.*28.*Viſa facti,n.*2.*v.quo autem ad ſecundum,* vbi apoſt.
in v.liberatur. † Declata tamen,vt procedat, dummodo tutor fe- 5
cerit inuentarium,& adminiſtrationem bonorũ pupilli ſuſcepe-
rit ex decreto iudicis,& ſeruatis ſeruandis. Bald. *conſ.*308.*Vtrum*
*poſſit dari,in pr.n.*2.*v.ſed pone.lib.*1. † Extende; quia etiam ſi alius 6
ſoluat pro debitore pupilli etiã ignorante,liberantur.Rom. *conſ.*
28.*n.*2.† Amplia;quia ſicuti poteſt exigere;ita etiam poteſt ſolus 7
tutor cum decreto ſoluere,vel cedere iura ad liberandum pupil-
lũ,quando facit cum decreto iudicis.Rom. *conſ.*386.*In conſulta-*
*tione per tot.*vbi apoſt.dat concor † Limita;quia confeſſio tutricis 8
matris de recepto non præiudicat filio,neq; obligat illum, *l.cer-*
*tũ.§.ſed an ipſos ff.de confeſſ.*Alex.*conſ.*37.*Viſo,n.*2.*v.tamen confeſſio,*
*lib.*3.† Declarat apoſt ad Alex.*d.conſ.*37.*n.*2.*li.*3.*in v.tutrix,* quod 9
non obligat pupillum confeſſio tutoris , quando eſt nuda,vel li-
beralis;ſecus ſi cõiuncta cum actu diſpoſitiuo, provt in apocha,
vel venditione rerum mobilium *l.Titius,§.tutela ff de adm.tut.* &
ita intelligitur tex *in d.§.ſed an ipſos.*† Declara;quia etiam confeſ- 10
ſio nuda tutoris , & ex liberalitate nocet pupillo , ſi pupillus eſt
effectus hæres tutoris confitentis.Alex.*d.conſ.*37.*n.*2.*v.tamen non*
*obſtante,lib.*3. Vide Concluſionem proxime præcedentem. Vide,
Soluere quando poſſit tertius pro tertio,& meliorem conditionem face-
*re.Concl.*353.Vide ſupra,*Tutores tenentur recipere adminiſtrationem*
*ex decreto iudicis, &c.Concl.*427.

Tutor poteſt multa ſimul cum pupillo,quæ non poteſt ſolus. CONCL. 448.

TVtor † ſolus poteſt compromittere,quando res eſt dubia.pro 1
pupillo;ſecus ſi non eſt res dubia,vel difficilis;quia ſolus nõ
poteſt,ſed bene poteſt ipſe , & pupillus ſimul.Bart. *conſ.*47.*Nun-*
*quid tutor,lib.*1.*& conſ.*40.*li.*2.*circa fi.& per tot.* ita etiam declarat
Alex.*cõſ.*254.quod eſt *fi.n.*4.*li.*6.ſequitur Alex *cõſ.*254.*per tot.li.*6.
Ruin *conſ.*129.*col.*2.*lib.*5. Rol à Vall. *conſ.*76.*n.*4. *lib.* 1. *cum ſeq.*† 2
Contrarium videtur ; quia tutor non poteſt etiam cum pupillo
donare,vel remittere iura pupilli,& eo ipſo,quod pupillus com-
promittit,dicitur læſus.*l ſi minor* 25.*annis filio familias.ff.de minor.*
† Declara; quia ſi minor compromittit in iudicem, qui poterat 3
iudicare in eadẽ cauſa;quia poterat regulariter appellare,ſi com-
promittit;quia non poteſt appellare,& propterea dicitur eo ipſo
læſus,quod cõpromittit,ſecus,ſi compromittat in alium;qui non
poterat cognoſcere de illa cauſa;quia tunc non dicitur læſus eo
ipſo Bart.*d conſ.*47.*Nunquid tutor,v.contra hoc membrũ,lib.*1 quod
duplicatur *lib.*2.*conſ.*40.*n.*5.*v.contra iſtud.* † Extende;quia proce- 4
dunt præmiſſa,quod ſolus tutor poteſt compromittere, quando
iura pupilli ſunt dubia,& difficilia;ſecus ſi ſunt clara,vel facilia;
quia tunc non poteſt ſolus,ſed cum pupillo,etiam ſi extet ſtatu-
tum,quod fieri debeat cõpromiſſum,ita loquitur Bart. *d.conſ.*47.
*per tot.li.*1.*& conſ.*40.*lib.*2.*in fi.*† Extende;quia ſolus tutor non po- 5
teſt deferre iuramentum aduerſario pupilli ,quando poteſt pro-
bare;& tamen pupillus, & tutor ſimul poſſunt deferre hoc iura-
mentũ.Alex *d.conſ.*254.*n.*5.*lib.*6.† Extende;quia ſolus tutor non 6
poteſt adire hæreditatẽ delatam pupillo;& tamen pupillus cum
auctoritate tutoris ſimul poſſunt adire.Alex.*d.conſ.*254.*n.*5.*lib.*6.
Io.de Im *conſ.*73.*In caſu propoſito,n.*2. † Extende; quia ſolus tutor 7
non poteſt repudiare hæreditatem pupillo delata ; & tamen pu-
pillus cum tutore hoc poteſt. Alex.*conſ.*254.*n.*5.*lib.*6.† Reſtringe, 8
quia bene ſolus poteſt agnoſcere bonorum poſſeſſionẽ,ſed cum
decreto iudicis,alias non.Ioan.de Imol.*conſ.*73.*n.*3. † Regula eſt, 9
quod ſi pupillus eſt proximus pubertati, vt quia fœmina excedit
nouẽ annos cum dimidio, maſculus decẽ cum dimidio ſecundum
* communem,de qua Natt.*conſ.*434.*n.*16. vel ſecundũ alios,quã- *
do de ſunt ſex menſes ad ætatem pupillarem , vt ibi;tunc nõ po-
teſt

Digitized by Google

teſt ſolus pupillus ſine tutore,nec ſolus tutor ſine pupillo in dã-
noſis,in vtilibus vterque ſolus poteſt, imo etiam in iis,quæ ſunt
* dubia,ſolus tutor poteſt,l.nouatio.§.pupillus.ff.de nouat.vbi gl.& *
10 omnes.† Et ideo ſolus pupillus non poteſt repudiare hæreditatẽ
ſine tutore,neque ſolus tutor ſine pupillo.Rom.conſ.149.Concluſ.
11 in pr.† Extende;quia ſolus tutor non poteſt compromittere ſine
pupillo.& ſine decreto iudicis,ita Rol. à Vall.conſ.76.n.4.& ſeq.
12 lib.1.† Extende; quia neque poteſt compromittere cum decreto
iudicis,neque cum pupillo,quando non habuit adminiſtrationẽ
legitimam vt quia mater non renunciauit Velleiano, & ſecundis
13 nuptiis,Rol.à Vall.d.conſ.76.in pr.lib.1.† Extende;quia ſolus pu-
pillus ſine curatore non accuſat etiam pro damno dato,& è con-
uerſo ſolus curator ſine pupillo non accuſat.Bart. plene conſ.90.
14 Frater,n.3.vſque in fin.lib.2.†Declara tamen,quia imo ſolus tutor
* accuſat ſecundũ communem ,* de qua Iaſ. in l.Polla,n.6.C.de iis
* quibus,vt indig. provt communem * & dicit apoſt.ad Bart. d.conſ.
☞ 90.in v.ſciendum,lib.2.Vide,Compromittere qui non poſſit,vel è con-
tra.Concluſ.501. Vide , Minor compromittere non poteſt , & quando
ſecus. Concl.250.

Tutor non conſtituit procuratorem,& qualiter procedat.

CONCL. 449.

1 TVtor † non poteſt conſtituere procuratorem neque tutrix
ante litem conteſtatam,l.neque tutores.C.de procur.Fulg.conſ.
150.Quidam ciues,n.2.Caſt conſ.413.Viſo dicto caſu,n.3.v.ſuper ſe-
2 cundo,lib.2. † Declarat Rom.quod non poteſt ſine pupillo,quaſi
contrariũ velit,ſi cum pupillo conſtituat, in conſ.386.In conſulta-
3 tione,n.2.v.ad idẽ.Reſtringe,quia bene poteſt cõſtituere procura-
torẽ tutor,vel tutrix, quãdo eſt effectus dominus litis,& tanquã
talis.Fulg d.cõſ.150.n.2.vbi,quod ſolũ ad inſtar procuratoris ſub-
4 ſtituit,vel conſtituit procuratorem.†Reſtringe;quia bene poteſt
conſtituere actorẽ ad litis cum decreto iudicis,& ideo cõſtituen-
do procuratorẽ cum decreto iudicis ſubſtinetur , ſi fuit procura-
tor præſens;quia verba,procuratorẽ,& ſeu actorẽ,poſſunt accipi
vnus pro alio,ſed ſi erat abſens,ſecus.Caſt.conſ.413.Viſo dicto ca-
☞ ſu,col.2.n.3.v.ſuper ſecundo,lib.2. Vide in v. Actor ad litis qualiter
5 poſſit conſtitui,& quomodo.Concl.123.†Reſtringe;quia bene poteſt
tutor ſolus ſine pupilo conſtituere procuratorẽ in rem ſuã quan-
do facit ceſſionem iuriũ ex cauſa neceſſaria, vt liberet pupillum
quã facere poteſt ſolus,ſicuti poteſt ſoluere.Rom. d.conſ.386.per
6 tot.dũmodo tamen faciat cum decreto iudicis.† Amplia;quia quę
dicuntur de tutore,procedunt in curatore dato furioſo , vel pro-
digo,quia ante litẽ conteſtatam non conſtituit procuratorẽ. ſed
poſt litem conteſtatã ſecus , & ſi conſtituit in iudicio ante litem
conteſtatã,ſubſtinetur vt actor.Alex. conſ.85. Viſis dubitationibus,
7 n.8.v.non obſtat,quod procurator.lib.2.†Declara,tamẽ,quia ſi cura-
tor conſtituit procuratorẽ extra iudicium ante litẽ conteſtatam,
qui egit,valent acta,ſi non eſt oppoſitũ, & etiam ſi eſſet data ex-
ceptio generalis tantũ;quia decet ſpecie opponi ſecundum Alex.
8 d.conſ.86.n.8.v.non obſtat,quod procurator,li.2. † Limita;quia bene
poteſt tutor cõſtituere procuratorẽ ad iudicia. Alex.conſ.172.Viſis
9 narratis,in pr.li.5.†Extende nedum expreſſe,ſed etiam tacite po-
nendo aliquẽ apothecæ,& patiendo ipſum adminiſtrare, & gere
re negocia apothecæ,vel ſocietatis pupillorum.Alex. d.conſ.162.
10 n.2.v.confirmantur prædicta.lib.5.†Extende;quia mandatum datum
procuratori ad negocia per tutorem , vt exigat credita omnia,
comprehendit,ſiue credita ſint cum obligatione inſtrumentali,
ſiue non. Alex.conſ.162.in fi.n.3.v.ſentio etiam,lib.5.

Tutor non poteſt alienare bona pupilli,& quando ſecus.

CONCL. 450.

1 TVtor † non poteſt alienare bona pupilli ſtabilia ſine decreto
Ang.de Peruſio conſ.50.Teſtator quidam,n.2. & vſque in fi.Io.
☞ de Im.conſ.73.n.7.v.iis præmiſſis. Vide, Minor ſine decreto non poteſt
2 alienare.Concl.249.†Extende vt procedat,etiã ſi teſtator pater pu-
pilli conceſſiſſet tutori generalem licentiã alienandi;quia intelli-
gitur cum decreto.& non alias.Ang.conſ.175.Item quodam ſtatuto,
circa fi.v.item ſi immobilia,vbi videtur concedere,quod cum cauſa
poſſit ſine decreto,ſed ſine cauſa nullo modo,alias dicitur eſſe in
3 dolo.† Amplia;quia neque poteſt alienare bona mobilia pupilli
ſine decreto , quando poſſunt in ſuo ſtatu ſaluari Bald.conſ.263.
4 Cuidam puellæ,n.3.v.ſuper tertio lib.5. Ang.d.conſ.50.n.2. & in fi.†
Reſtringe,vt non procedat in bonis mobilibus , quæ vſu conſu-
muntur,vel quæ in breui tempore corrũpuntur , vel deterioran-
tur;quia poteſt,& debet ſine decreto alienare,alias tenetur ad pe-
5 riculum.Bal.d.conſ.163.n.3.lib.5. † Declara tamen;quia ſi minus
iuſto pretio alienat,tenetur de ſuo in eo,in quo læditur pupillus.
Io. de Im.conſ.75.Circa primum.n.5.v.circa quartum. † Amplia , vt
neque poſſit etiam ſi eſſet conſtituta procuratrix filiis minori-
bus,vel ipſi minores conſentirent;quia adhuc non valet aliena-
tio,& poſſunt agere rei vendicatione ad bona alienata. Angel.d.
conſ.50.n.4.† Amplia;quia ſolus tutor ſine pupillo non poteſt ce- 7
dere actionem competentem pupillo , licet poſſit cum pupillo
hoc facere,l.poteſt pupillus.ff de auth.tut.Rom.conſ.386. In conſul-
tatione,in pr.vbi dicit procedere,quando cederet voluntarie;quia
eſſet quædã donatio,quæ non valet.† Reſtringe,vt non procedat, 8
quando tutor cedit iura ex neceſſitate,vt liberet pupillum , quia
tunc poteſt ſolus tutor cedere iura, cum decreto tamen iudicis.
Rom.d.conſ.386.n.4.v.iis tamen non obſtantibus,allegat tex.in l.ma-
gis puto.§.non paſſim.ff.de reb.eorũ quia ſicut poteſt ſoluere,vt libe-
ret pupillum;ita & iura cedere,vt liberet pupillum à creditorib.
& ibi apoſt.dat concor.† Et procedit reſtrictio in dote promiſſa 9
marito,qui mortuus eſt antequã exegerit ; quia filij tenentur,vel
reſtituere dotẽ,vel cedere iura mulieri, l.ſi ſocer.§. Lucius,ff.ſolut.
matr.igitur poterit ſolus tutor cum decreto iudicis cedere,vel ſol-
uere ex neceſſitate dotem,vel iura dotalia,vt liberet pupillũ,vt in
puncto Rom d.conſ.386.per tot.& ibi apoſt.† Amplia;quia tutor 10
non poteſt donare bona pupilli ſtabilia,Io.Andr.& alij in c.gran-
di,de ſuppl.negl.Prel.Cuma conſ.115. Antonius Benedicti. n.4.v.ad
quartũ,vbi,quod procedit, etiam ſi interueniſſet decretũ iudicis,
Caſt.conſ.28.n.7.circa fi.v quamuis enim. Vide, Minor non poteſt do- ☞
nare,& quando ſecus.Concl.247. † Extende; quia non poteſt tutor 11
approbare laudum nullum in præiudicium pupilli. Zab. conſ.92.
n.9.in fi.& 10. quia alienare ſine decreto†Extende;quia non po- 12
teſt tutor facere pactum liberatorium,per quod debitum pupilli
remittatur.Zab.d.conſ.92.n.10.vbi dicit communẽ. Iarè Rom.cõſ. *
28.Viſa facti ſerie,n.3.v.illud autem certum. vbi gl. in v.non potuit.
dat concord. item neque pactum de retrouendendo , niſi fiat in
actu emptionis;antequã ius quæſitum ſit pupillo. Iaſ. in l.contra.
§.fi.n.6.& ſeq.ff.de pact. † Extende,vt quod dicitur de tutore, qui 13
nõ poteſt donare,procedat in omni adminiſtratore;quia donatio
non venit in libera adminiſtratione,l.ambitioſa.ff.de decret.ab ord.
facien.& Flor.de ſancto Petro q.2.in 4. dubio.in pr. allegat l.contra
iuris.§.ſi filius.ff.de pact.& v.ſexto. † Extende vt procedat , quod 14
non poteſt tutor liberare debitorẽ pupilli etiam cum decreto iu-
dicis;quia falſa cauſa vitiat decretum.Rom.conſ.28. prope fi.v.nec
dictam remiſſionem validauit,& conſ.254.In re preſenti,num.12. vbi
apoſt.dat cõcord.†Extende;quia ſyndicus,vel officialis cleri,vni- 15
uerſitatis,vel collegij non poteſt donare,vel liberando debitum
clarum remittere,etiam ſi habeat quamcunque plenã & pleniſſi-
mam adminiſtrationem.Abb.conſ.34.Super quæſtionis materia n.2.
& ſeq.v.quinimo lib.2.† Imol.Abb.d.conſ.34.n.3.l.2.dicit,quod reſ- 16
pectu adminiſtratoris Eccleſiæ,vel cleri non valeret conſuetudo
contraria,quod donare.†Reſtringe;quia Antiani, & adminiſtra- 17
tores Reipublicæ,vel ciuitatis poſſunt ex cauſa donare , puta ob
remunerationẽ,vel præmium facti laudabilis Flor.d.q.2.in quarto
dubio,n.2.v.contra.†Reſtringe;quia tutor poteſt donare de bonis 18
pupilli,& Prælatus adminiſtrator de bonis Eccleſiæ,quando ſua-
det domini vtilitas,l.fi.C.de curat.furio.Rom.conſ.50.col.fi.v.rurſus
videtur. † Reſtringe,quando concurrit iuſta cauſa remuneratio- 19
nis;quia poteſt tutor,& adminiſtrator donare;non tamen in ex-
ceſſiua quantitate,c.per tuas,de don.Rom d.conſ.50.prope fi.v.rurſus
videtur.vbi apoſt in v.remunerationis.†Reſtringe,quando donatio 20
fieret pro honore , & dignitate pupilli conſeruandis, dummodo
non ſit exceſſiua donatio, l.1.§.1.ff.de tut. & ratio diſtrah. Rom.
conſ.50.in fi.v.quinimo. † Reſtringe in tutore Principis , provt in 21
Duciſſa Mediolani tutrice filij,vt poſſit donare , & valeat dona-
tio bonorum filij pro remuneratione. Cuma. conſ.102. Duciſſa
Mediolani.† Amplia;quia non poteſt tutor acquirens pro pupillo 22
facere pactũ de retrouendẽdo rem emptam,de quo plene Tiraq.
de retr.conuen.ad fi.tit.n.10.& ſeq.vbi n.12. declarat procedere , ſi
fiat pactum poſt emptionem extra contractũ ſecus ſi in ipſo con-
tractu , vide eundem ibi à n.5.vſque n.16. vbi pro vtraque & ita
declarat.Vide.Pactum,quod res empta reſtituatur, ſi ab alio plus re- ☞
periatur,quid importet.Concl.20. † Amplia ; quia non poteſt tutor 23
etiam cum decreto repudiare hæreditatem, vel bonorum poſſeſ-
ſionẽ delatam pupillo,etiam ex cauſa tranſactionis cauſa nõ ſub-
ſiſtente.Cuma.d.conſ.115.n.4.& 5.vbi,quod datur reſtitutio etiã
ad lucrum amiſſum.† Amplia;quia tutor nedum non poteſt alie- 24
nare bona pupilli ſine decreto iudicis, ſed neque poteſt dare in-
ſolutum pro legato facto.Io.de Im. conſ.73.n.7.v.iis præmiſſis. † 25
Extende, vt multo minus poſſit non adita adhuc hæreditate per
pupillum.Io.de Im d.conſ.74.n.7.† Extende in tantũ,vt iis,qui ſi- 26
ne decreto emit,vel accepit in ſolutum,ſiue ante aditã hęredita-
tẽ,ſiue poſt,dicatur malæ fidei , & non præſcribat,& contra eum
poſſit agi petitione hæreditatis,& rei vendicatione, & teneatur

Digitized by Google

ad fructus perceptos,& etiam qui percipi potuerunt.Io. de Im.*d*
27 *conſ.73.per tot.*vbi eſt caſus.† Limita,niſi ipſi filij puberes facti cõ-
ſenſiſſent cum iuramẽto;quia tunc nõ poſſunt cõtrauenire.Ang.
28 *d.conſ.50 n.3.& 4.v.ſolum igitur.*† Limita;quia tutor poteſt de re
dubia tranſigere pro pupillo cum decreto tutoris, dummodo nõ
29 lædatur.Cuma.*conſ.115.n.4.v.ad quartum.*† Et quod valeat trãſa-
ctio facta per tutorem bona fide de re dubia.Caſtil.*d.conſ.28.per*
30 *tot.*† Extende maxime, quando trãſactio fit ſuper eo,quod eſt re-
ciprocũ,prout ſi trãſigit pro pupillo ſuper vſuris præteritis,& re
dubia;ſecus ſi pro futuris;quia nõ valet tranſactio,ſicut nec ſuper
dolo futuro,ſed ſuper præterito ſit.Caſtil.*conſ.28.in pr.n.2.& ſeq.*
31 *per tot.*† Declara,vt procedat,quando par eſt ratio reciprocæ re
miſſionis,alias ſecus,quia ſi minor,vel tutor remittit fideicõmiſ-
ſum immediatũ pro remiſſione fideicõmiſſi ſub multis conditio
nibus,non valet trãſactio etiã cum decreto, quin detur reſtitutio
pupillo.Cuma.*conſ.115.n.4. & 5.ver. verius tamen exiſtimo.* Vide,
32 *Tranſigere prohibentur multi,& quando ſecus.Concl.349.*† Extende;
quia vbi tranſactio redditur vtilis,poteſt fieri per tutorẽ, & aliũ
adminiſtratorem.Rom. *conſ.50.Idem in præfata,n.3.v.quoad ſecun-
dũ.*allegat gl.ſingularem *in l.nulli,ff.de tranſact.* & apoſt. ad Rom
33 *in v.nulli.*citat plurimos concor.† Extende;quia quãdo dubitatur
de iuſtitia pupilli , vel Eccleſiæ, tutor, & adminiſtrator poſſunt
tranſigere.Rom.*d.conſ.50.n.3.v.item.* & apoſt. *in v.dubitatur.*citat
34 cõcord.† Reſtringe;quia non valet trãſactio cum decreto,quando
tutor donauit,vel remiſit ius pupilli,aut repudiauit ex cauſa,quæ
non poteſt iuſtificari.Cuma.*d.conſ.115.n.4.& 5.* vbi late,*v.verius*
35 *tamen.*Caſtil.*conſ.28.n.5.& 6.& n.7.v. & quamuis.* † Limita;quia
tutor,& adminiſtrator poſſunt remittere debita pupilli. quando
nõ ſunt exigibilia manifeſte,vel quando maiores fierent ſumptus
in exigendo,quã importet exactum,vel exigendũ.Rom.*d.conſ.50.*
*n.3.v.item dicendum videtur.*vbi apoſt.*in v.pauperi,& in v.dicit.*quę
36 citat concor.† Extende ; quia exactor Principis poteſt remittere
tributum,vel collectã pauperi,qui non poteſt ſoluere,gl.*in l.3.C.*
37 *de anno.& trib.lib.10.*Rom.*d.conſ.60.v.& primũ illorum n.3.*† Li-
mita;quia quando agitur de perdendo,vel periclitando toto pa-
trimonio pupilli,vel maiori illius parte, nedũ poteſt tutor obli-
gare bona pupilli,ſed etiam poteſt obligare perſonã pupilli.Fulg
38 *conſ.243.* quod eſt *vlt.*† Extende; quia tutor etiam ſine decreto.
vel cum decreto poteſt alienare bona pupilli,& obligare.quãdo
agitur de alimentis ſororis pupilli,quæ aliter nõ poteſt ſibi pro-
39 uidere.Fulg.*d.conſ.ſi.in pr.v.nam ſi licet.* † Extende;quia tutor po
teſt pro reparatione ædificij,quod minatur ruinã obligare bona
pupilli,& ipſum pupillum accipiendo pecunias mutuo pro repa-
40 ratione etiam ſine pupillo.Fulg.*d.conſ.ſi.in pr.v.rurſus.*† Extende;
quia nedũ tutor,ſed tertius poteſt ſibi obligare perſonaliter pu-
pillum reparando ædificium minans ruinam. Fulg.*d.conſ.ſi.in pr.*
41 *v.nam & extraneus.*† Limita;quia tutor ſine decreto , & ſine vlla
ſolemnitate alienat veſtes antiquas,& alia,quæ ſeruando ſeruari
non poſſunt.Abb.*conſ.10.Breuiter.n.2.lib.2.*Vide plene *in ver. Ad-
miniſtratores qui,& quales,& quid poſſint.Concl.201.*

Tutores vel curatores non poſſunt contrahere cum pupillo, & quando ſecus. CONCL. 451.

1 TVtor,† & curator non poſſunt contrahere cum pupillo , vel
adulto,niſi dato alio tutore,vel curatore in illo cõtractu,alias
contractus eſt nullus,& iuramentũ non repræſentat adultum iu-
rantem ſe maiorem, neque aliquid operatur.Bald. *conſ.201.Vobis
ſpectabili,in fi.v.tamen conſiderandum,lib.3.*Ang.*conſ.96.Io.Imperia-*
2 *lis,n.2.v.& vbi emeret.*vbi relatiue idem tenet.† Amplia;quia non
valet contractus venditionis factæ per pupillũ cum auctoritate
tutoris,& decreto iudicis facta ſubhaſtatione de pretio terræ etiã
ſubſiſtente cauſa æris alieni,quando tutor per ſuppoſitã perſonã
emit;quia licet valeat contractus emptionis factæ à tutore de bo-
nis pupilli,quando fit palam,& bona fide,ſecus eſt, quãdo clam,
& per ſuppoſitam perſonã. Bald.*conſ.347.Titius geſſit,lib.4.in pr.*
Vide,*Dolus non præſumitur,& quando ſecus.Concl.573.*† Extende,
3 vt præſumatur venditio facta tutori per ſuppoſitam perſonam,
ſi poſt venditionem tutor cœpit ſtatim poſſidere,& poſtea em-
ptor ceſſit tutori omnia iura.Bald. *d.conſ.347.n.2.ver.circa ſecun-*
4 *dum.lib.4.*† Amplia;quia emptio facta mala fide per tutorem de
5 rebus pupilli,eſt nulla.Ang.*d.conſ.96.n.2.*† Limita;quia bene va-
let contractus factus inter tutorem & pupillum , quando bona
fide,& palam fuit celebratus cum auctoritate alterius tutoris,vel
curatoris Bald.*conſ.347.Titius geſſit,in pr.li.4.& conſ.201.in fi.li.3.*
& plene Ang.de Peruſ.*conſ.96.Io.Imperialis,in pr.*Bertr.*conſ.201.*
6 *n.7.lib.2.*† Extende,vt idem ſit,ſi emptio,vel alius contractus fiat
bona fide, & palam à tutore cum auctoritate contutorum ; quia
7 valet.Ang *d.conſ.96.in pr.* † Declara ; quia licet valeat talis em-
ptio;tamen ſi pupillus eſſet deceptus,competit reſtitutio in inte-
grum.Ang.*d.conſ.96.in pr.n.2.v.licet autem.*† Reſtringe,ſeu decla- 8
ra;quia licet poſſit contrahere publice, & bona fide,non poteſt
agere durante tutela ex illo contractu.Ang.qui plene hoc decla-
rat *d.conſ.96.n.3.v.de ſecundo,per tot.*† Limita;quia tutor bene po 9
teſt eſſe fideiuſſor pro curatore dato eidem pupillo facto adulto,
etiamſi non reddiderit rationem adminiſtratæ tutelæ, ſi alias eſt
idoneus,licet idem tutor ante redditã rationem non poſſit eidem
pupillo facto adulto dari curator. Bald. *d.conſ. 295. Si quæratur,*
*lib.5.*Vide , *Auctorari nemo poteſt in re ſua , & ad commodum ſuum.*
*Concl.565.*Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Tutor quando agat contra pupillum , vel conueniri poſſit durante tutela. CONCL. 452.

TVtor † non agit,neque conuenitur,contra pupillum, neque 1
à pupillo durante tutela;quia licet oriatur actio;tamen non
datur exercitium actionis.gl. *in l.2.C.ad adminiſtr.tutor.* quod in-
tellige,quando durante tutela eſt nata actio extra geſtionem tu-
telæ ; quia ſi ob geſtionem tutelæ , nec naſcitur actio,nec datur
exercitium actionis,nec è contra Bald. *conſ.211.Licet vos* , vbi in
princip. ponit opinio. poſtea *circa med.v.ſed veniamus, lib.5.* vbi,
quod ratione adminiſtrationis non naſcitur actio , neque datur
exercitium durante tutela circa ea , quæ ſunt extra. ſed contra
tutelam datur actio,ſed non exercitium quando habet originem
durante tutela,ſecus ſi ante;circa vero ea quæ ſunt extra, & non
contra tutelam,neque ſunt reducibilia ad adminiſtrationem,da-
tur actio,& exercitium,ex quibus fac regulam † Regula eſt,quod 2
non naſcitur actio, neque exercitium actionis inter tutorem &
pupillum durante tutela circa ea,quæ geſtionem. & adminiſtra-
tionem tutelæ reſpiciunt.gl.*in d.l.2.C.de adminiſtr tut.*† Amplia; 3
quia licet oriatur actio inter pupillum & tutorem circa ea, quæ
ſunt extra tutelam;tamen non datur exercitium actionis durante
tutela,quando talis actio eſt nata durante tutela , & eſt circa ea,
quæ ſunt contra tutelam,licet ſint etiam extra tutelam, veluti ſi
tutor furatur,vel malam fidem habet.Bald *conſ.211.ante med ver.*
*in contrarium.lib.5.*Ang.*conſ.96.n.3.*& ſic Bal. loquitur in iis, quæ
ſunt reducibilia aliquo modo ad adminiſtrationem tutelæ,vt in
illis durante tutela naſcatur actio,ſed non detur exercitium. Ex- 4
tende;quia quod dicitur de actione tutoris cõtra pupillum,idem
ſit de actione pupilli contra tutorem.Bald. *d.conſ.211.in fi. ver.&*
è contra,lib.5.† Reſtringe,vt non procedat,quando actio eſſet na- 5
ta ante tutelam;quia tunc non prohibetur actio neq; exercitium
actionis , iuxta not. *Inſtit. author.tutor.in fi* Bald. *d.conſ.211.lib.5.*
Ang.*d.conſ.96.num.3.*† Limita; quia ſi tutor emit palam & bona 6
fide à pupillo cum auctoritate contutoris, & ſoluit pretium , &
fuit conuentum de tradenda re vendita certo termino,aduenien-
te termino tutor agit.& experitur;quia iſtud eſt extra tutelam &
extra geſtionem omnino , & nullo modo eſt reducibile ad ge-
ſtionem.Bald.*conſ.211.Licet vaſtam plenarie,lib 5 per tot.*Vide,*Tu-
tores , & curatores ſimpliciter dati an ſint inſolidum , & quid ſi ſub
modo dati ſint.Concl.435.* Contrarium expreſſe tenet Ang. de Pe- 7
ruſio *conſ.96.Io.Imperialis,n.3.vſque in fin.* vbi eſt caſus.quod tu-
tor bona fide,& palam emit cum auctoritate contutoris rem pu-
pilli,& non poteſt agere durante tutela.† Extende,vt idem ſit,ſi 8
pupillus furaretur tutorem ; quia poteſt agere tutor contra pu-
pillum;quia iſta non reſpiciunt adminiſtrationem , neque ſunt
reducibilia ad eam.Bald. *d.conſ.211.poſt med.v.quædam vero gerun-*
tur,lib.5.† Extende,vt idem ſit,quando pupillus inſtitueretur, & 9
adiretur hæreditas durante tutela, & idẽ teſtator legaſſet aliquid
tutori ; quia poterit agere.Bald. *conſ.211.circa fi.ver.pone ſuſcepi,*
lib.5. † Extende, vt idem ſit , ſi tutor contutori mutuauit pecu- 10
niam ad beneficium pupilli ; quia ex quo vt extraneus hoc fecit
poterit repetere durante tutela. Bal. *conſ.211.in fi.ver.pone mutuo*
contutori,lib.5.† Contra iſtas extenſiones,quod imo licet oriatur 11
actio ex furto,mutuo contracto , & iis, quæ ſunt extra tutelam,
inter pupillum & tutorem;tamen non detur exercitium,quando
actio orta eſt durante tutela,ita quod neque tutor poſſit ſibi ſol-
uere,Ang.*d.conſ.96.n.3.ver.cætera autem* , vbi,quod ea , quæ alle-
gantur in contrarium,loquuntur de iis,quorum actio ante tute-
lam nata erat. † Imo idem Ang. *d.conſ.96. num.3. in fi. v.forſitan* 12
*& ſi tutor,*tenet,quod neque ceſſionarius tutoris poſſet agere du-
rante tutela ex contractu, vel actione ceſſa , quando nata eſt du-
rante tutela,niſi prius ſit finita. † Limita in iis,quæ habent cau- 13
ſam veruſtiorem ante tutelam ; quia bene in iſtis datur actio , &
actionis exercitiũ.Ang.*conſ.96.n.3. & per tot.*vbi,quod ſic debent
intelligi leges,quæ videntur date actionis exercitium.† Reſtrin- 14
ge,vt non procedat,quando tutor emiſſet à parte pupilli,& poſ-
ſeſſionem

Digitized by Google

ceſſionem rei emptæ non habuiſſet; quia non poteſt durante tu-
tela facere pupillum deſinere poſſidere. Ang. *conſ. 96. n. 3. v. quini-*
15 *mo.* † Limita; quando tutor bona fide, & palam emiſſet, vel con-
traxiſſet cum pupillo auctore contutore; quia tunc daretur actio;
& exercitium actionis, ſi extaret ſtatutum (prout Ianuæ) quod
nulla exceptio admittatur contra inſtrumentum, dummodo per-
ſona agens ſit legitima; quia tunc poſſet agere, ex quo iſte non
eſt ratione perſonæ, ſed ratione cauſæ. Ang. *dict. conſ. 96. n. 4. ver.*
16 *ſuper tertio, vſque in fi.* † Limita; quia ſi tutor, vel curator non re-
cepta adminiſtratione ex decreto iudicis, vel non confecto in-
uentario, & non facta promiſſione de vtilia faciendo, inutilia præ-
termittendo, & de defendendo pupillo, cœpit exigere, & admini-
ſtrare de facto; ipſe tunc bene poteſt conueniri.

Tutoribus qui æquiparati dicantur, & qui non.

CONCL. 453.

1 TVtores † Hoſpitalium, maxime eorum, quæ committi ſolent,
æquiparantur tutoribus, ideo non admittuntur, niſi ſint ido-
nei, prout in tutela. Bal. *conſ. 167. Factum, ſuper quo, per tot.* maxime
in fi. v. iſtud Hoſpitale, lib. 4. Roman. *conſ. 389. n. 3. v. nec refragatur,*
vbi allegat text. *in clem. quia contingit, de relig. domib. in l. orphano-*
trophos. C. de Epiſc. & cleric. & apoſtil. ad Rom. in *v. comparamus,*
2 dat concord. Abb. *conſ. 104. in fi. lib. 1.* † Et quod Hoſpitalarij repu-
tentur tanquam tutores, ſeu curatores, & ipſa Hoſpitalia legiti-
me repræſentent tam in iudicio, quã extra iudicium. Bal. & Caſt.
in d. l. orphanotrophos. C. de ſacroſ. Eccleſ. Soc. *conſ. 181. Viſis, num. 1. &*
3 *conſ. 213. n. 2. lib. 2.* † Extende; quia ſicuti tutor obligat pupillum,
ita rector Hoſpitali obligat Hoſpitale; quia tutori æquiparatur.
4 Abb. *d. conſ. 104. in fi. lib. 1.* † Extende; vt procedat, ſiue rector Hoſ-
pitalis ſit maſculus, ſeu fœmina, prout de rectrice loquitur Rom.
5 *d. conſ. 389. n. 3.* † Extende in tantum comparari rectorem Hoſpi-
talis tutori, vt ſicuti bona tutoris ſunt obligata pro mala admi-
niſtratione tutoris pupilli, ita etiam bona Hoſpitalarij ſunt obli-
6 gata Hoſpitali; apoſt. ad Rom. *d. cõſ. 389. in v. comparamus.* † Decla-
ra tamen; ſeu reſtringe; quia latior eſt facultas tutoris; quia ipſe
ſolus adminiſtrat bona pupilli, ſolus confitendo in iudicio præ-
iudicat pupillo, ſecus in Prælato, vel rectore Hoſpitalis habente
7 Conuentum, vel Capitulum. Rom. *d. conſ. 389. n. 3. vſque in fi.* † Am-
plia; quia exequutores teſtamentorum ad piam cauſam æquipa-
rantur tutoribus. Signor. Homod. *conſ. 35. Caſus talis eſt, n. 4. v. præ-*
terea iſti erogatores, & conſ. 205. n. 4. Cuman. *in l. tutela. ff. de tutel.*
Pract. Papien. *in forma libelli ad reddendam rationem tutelæ.* Specul.
in tit. de inſtr. editio. §. 14. ver. ſed an ſimplex & ibi Bal. *in add.* Rom.
conſ. 119. in 1. concl. in pr. vbi apoſt. *in v. æquiparari,* citat Dec. *conſ. 72.*
8 *Viſo puncto; col. 1. v. iſti enim rectores.* † Et ideo ſicuti procurator
datus à tutore reuocatur morte tutoris re integra; ita etiam man-
datum exequutoris, niſi ſit ad piam cauſam; in quo eſt ſpeciale,
ne reuocetur. Rom. *d conſ. 199. per tot.* vbi plena apoſtil. dat con-
9 cor. Declara tamen; quia licet æquiparentur quoad multa, non
tamen quoad omnia. Cuman. *conſ. 75.* vbi ponit plures differen-
tias, & ideo hypotheca tacita, quæ datur contra tutorem pro ma-
le adminiſtratis, non habet locum in exequutore, & fuit valde
dubium propter doctr. Alber. *in l. pecuniæ. ff. de alim. & cib. leg.* quia
cum reperiatur cautum, videtur, quod non habeat locum; quia ta-
cita hypotheca introduci debet à lege, vel ſtatuto. Neguſ. *de pign.*
10 *in 4. membr. 2. part. princ. in pr.* † Amplia; quia commiſſarij teſtamé-
tarij ex conſuetudine Venetorum appellantur omnes, & ideo
ſunt tutores, licet de iure communi ſit differentia inter commiſ-
ſarios, & tutores. Fulgoſ. *con. 51. Viget in ciuitate, n. 1. & ſeq. per tot.*
11 Signor. *conſ. 205. n. 4.* † Amplia; quia curatores æquiparantur tu-
12 torib. Signor. *conſ. 205. n. 4.* † Amplia; quia Prælati Eccleſiaſtici
æquiparantur tutoribus; quia inuentarium facere tenentur, prout
tutores, & curatores, tex. *in auth. de Eccleſiaſticis tit. §. fi.* gloſ. *in cap.*
auditis, de in integr. reſtit. in v. Eccleſia fungitur, vbi Imol. *n. 13. in fi.*
Soc. *conſ. 213. ſi. 3. v. ſimile videmus, lib. 2.* plenius *conſ. 15. n. 14. lib. 1.*
13 † Contrarium, quod Prælatus non teneatur facere inuentarium;
quia poteſt adminiſtrare libere ſtatim, quod habet prouiſionem,
& ideo non æquiparatur tutoribus, tenet Abbas in ſua *q. 3.* incip.
Sempronius, col. 10. n. 15. & ſeq. ver. ad quartum dubium, vbi citat pro
vtraque parte iura, & *n. 16. col. 10. in fi. cum ſeq. v. in ſolutione,* hanc
14 tenet in Prælatis. † Declara tamen; quia rectores Hoſpitalium
profanorum ſunt meri adminiſtratores, non ſic rectores Hoſpi-
talium religioſorum, vt in *clem. quia contingit, de relig. domib. in v.*
præmiſſa, iuncta gloſ. ibi, & in aliquib. Prælatis ſuſpectis habentib.
filios, *cap. Syracuſana, 28. diſtinct.* Abb. *d. q. 3. n. 15. & 16. colum. 10.*
& 11. vbi late, quod illa iura probant à ſpeciali, quod regulariter
15 nõ tenentur Prælati facere inuentarium. † Reſtringe quoad mul-
ta, vt ſupra proxime. † Adde; quod ſicut bona tutorum ſunt hypo- 16
thecata tacite pupillis pro mala adminiſtratione tutelæ, ita etiam
bona Rectorum Eccleſiarum male adminiſtrantium, apoſtil. ad
conſ. *Rom. 28. Viſa facti ſerie, in v pro officio.* † Limita in aliis Præ- 17
latis & Rectorib. beneficiorum; quia ipſi non æquiparantur tu-
toribus, & adminiſtratorib. nudis; quia plus iuris habent Bald.
conſ. 429. Quia communis, circa med. v. nec eſt ſimile, lib. 4. † Declara; 18
quia quoad actionem intentandam habent libertatem nomine ſuo
adminiſtrationem; ideo maiorem habent in hoc adminiſtrationẽ,
quam tutor; ſecus eſt in alienatione: quia tutoribus æquiparan-
tur. Caſtr. *conſ. 53. Cum elegantiſſime, lib. 1.* † Extende; quia multæ 19
ſunt differentiæ inter Prælatos Eccleſiarũ, & tutores pupillorum,
& vide plurimas per apoſt ad *ſing. Matheſil. 44. n. 8. & ſeq.* † Diffe- 20
rentias ponit Abb. in d. ſua *q. 3. Sempronius, col. 11. v. nec obſtat,* vbi
quid tutor temporalis, Prælatus perpetuus, tutor vtitur bonis pu-
pilli, Prælatus vtitur bonis Eccleſiæ, tutela onus, Prælatura ho-
nor; tutor non donat etiã modica, Prælatus ſecus; tutor non ha-
bet aliquid proprium ex tutela, Prælatus ſecus; tutor neceſſario
facit inuẽtarium, Prælatus non. † Reſtringe; quia in multis recto- 21
res, & Prælati Eccleſiarũ tenentur æqualiter; (prout tutores) nam
debent facere inuentarium, & alia multa; de quibus apoſtilla ad
ſing. Matheſil. 44. per tot. apoſtilla maxime *n. 8.* Vide *Adminiſtra-*
tores qui, & quales, & quid poſſint. Concl. 203. maxime *n. 10. & ſeq.*

Tutor datus à patre teſtatore filiis, intelligitur de filiis impuberibus tempore mortis patris, & de quibus intelligatur, vel non. CONCL. 454.

TEſtator, † qui dedit tutorem filiis ſuis egentibus tutore, cen- 1
ſetur dediſſe illis filiis; qui tẽpore mortis teſtatoris erunt im-
puberes; quia ea, quæ dantur in teſtamento, debent ſortiri effectũ
poſt mortem teſtatoris, & non ante. Bal. *cõſ. 458. Titius duos filios,*
lib. 5. † Amplia; quia cenſetur etiam datus tutor filiis poſthumis, 2
videl. natis poſt teſtamentum, ſed ante mortem teſtatoris, etiam
ſi verba teſtamenti loquantur de præſenti. Bal. *d. conſ. 458. per tot.*
lib. 5. † Declara tamen; quia ſi poſthumus eſſet natus poſt mor- 3
tem teſtatoris, eſſet dubium, an tutela data in teſtamento filiis
per patrem comprehendat poſthumum. Bald. *d. conſ. 458.* vbi diſ-
putat; & tandem credit, quod ex quo eſt fauorabile pupillo, quod
habeat tutorem, quod comprehenditur cuilibet poſthumus, *lib. 5.*
† Amplia; quia tutela per patrem filiis ſuis in genere non com- 4
prehendit, niſi filios, quos ſciebat, & de quibus notitiam habe-
bat, ſecus quoad filios, quos ignorabat. Rom. *conſ. 231. Præmiſſo-*
rum, in fin.

Tutores clericorum poſſunt eſſe laici, & quando ſecus, & quid è conuerſo. CONCL. 455.

LAicus † poteſt eſſe tutor clerici, & è contra clericus, poteſt 1
eſſe tutor laici. Bald. *conſ. 45. In quæſt. iſta, lib. 3.* † Vide Rotam 2
in *nou. dec. 7. de iudic. in fi.* quæ eſt 178. † Amplia; quia pater, qui eſt 3
legitimus adminiſtrator filiorum, eſt talis, etiam ſi filij ſint cleri-
ci. Bal. *d. conſ. 45. In quæſtione circa med. lib. 3.* † Limita circa Eccle- 4
ſiaſtica, quia laicus non poteſt eſſe tutor clerici. Bald. *d. conſ. 45.*
ante med. v. ſaluo, quod non loquor, lib. 3. Vide, *Tutores clericorum co-*
ram quibus dari poſſint. Concl. 432.

Tutor, vel curator ſuſpectus, quando non amoueatur vt ſuſpectus, & quando ſecus. CONCL. 456.

TVtor, † vel curator, ſi eſt pater; vel auus paternus, & ſuſpe- 1
ctus allegatur à matre, vel filio, non debent amoueri propter
dignitatem ſanguinis, ſed adiunctus dari debet. Bal. *conſ. 137. Qui-*
dã nobilis, circa fi. v. ſi auus, li. 1. † Reſtringe, niſi ſuſpicio proueniat 2
ex inimicitia capitali, quia ſi pater interfecit matrẽ pupilli, tutela
non defertur auiæ paternæ exiſtente bannito patre, ſed defertur
ſoli auunculo. Bal *conſ. 481. in primis oportet, circa fi. li. 2.* † Declara; 3
quia auia, quæ ſemel male adminiſtrauit bona pupilli, eſt ſuſpe-
cta, vt ſibi non decernatur tutela de nouo, ſed vt iam decreta re-
uocetur, ſecus, quia multa facta tenẽt, quæ fieri prohibentur Io.
de Imol *conſ. 78. n. 7. nec obſtat prædictis.* † Amplia; quia ſi tutor eſt 4
ſuſpectus, non amouetur, ſed datur adiunctus. *l. ſi tutor. ff. de ſuſ-*
pect. tutor. † Declara, vt procedat, quãdo tutela iam eſt decreta, vel 5
de conſilio, ſecus in decernenda; quia non datur ſuſpecto etiam
cum adiuncto. Io. de Im. *conſ. 78. n. 8.* † Limita; quia etiã iuſſi tuto- 6
res ex cauſa ſuſpicionis poſſunt remoueri à petitione tutelæ Bal.
d. conſ. 481. lib. 2. vbi, quod reſpectu decreti adminiſtrationis
iſti ſunt datiui; & ideo poteſt iudex denegare velle, quod ſint
tutores. † Reſtringe; quia mater, quæ erat tutrix teſtamentaria; 7
non deſinit eſſe tutrix, neque dicitur ſuſpecta propter ſucceſſio-
nem

Digitized by Google

nem filij vna cum aliis filiis viuentibus,licet habeat debita,& cre-
dita cum pupillis occaſione ſucceſſionis communiter factæ. Zab.
8 *conſ.*51.*n.*3.*v.ad quintum.* † Limita ; quia bene tutor ſuſpectus ex
cauſis multis remouetur à tutela , de quibus eſt text. *in l.*3.*§.nunc
videamus,cum l.ſeq.ff.ſuſpect.tutor.* vbi enumerantur multi caſus;ex
9 quibus propter dolum remouetur. † Extende; quia imo etiam ex
ſola culpa , & negligentia remouetur , *d.l.*3.*§.fi.ff.de ſuſpect.tutor.*
vbi ponitur differentia;quia remotus ex dolo fit infamis; remotus
ex negligentia ſecus ; & idem, quando alius adiungitur;quia non
efficitur infamis.

Tutoris & curatoris liberatio facta à teſtatore non liberat quoad multa,& quando ſecus. CONCL. 457.

1 TEſtator † dans tutorem filio ſuo;& liberans eum à confectio-
ne inuentarij & ab adminiſtrationis redditione facienda non
cenſetur liberare adminiſtratione doloſa.Ang.*conſ.*174.*Gilius Ingo-
nis,in princ.* quod eſt ſubſcriptum ab Ang.Franc. Alberg. de Aret.
Petr.de Peruſino , Donato de Ricchis de Aldigeriis de Florentia,
Ioan.de Lignano,& Anton.de Presbyteris de Bononia. Ang.*conſ.*
186.*Brunellus Notarius,in pr.& conſ.*144.*Reuocatur in dubium,col.*2.
v.ſed videndum , qui loquitur in adminiſtratrice matre, plene Si-
gnor.*conſ.*109.*In quæſtionibus,& conſ.*110.vbi latiſſime,Card.Zab.
*conſ.*51.*n.*4.*v.ſextum*,plenius Socin.*conſ.*201.*Adeunde,& ſubtiliter.*
2 *per tot.l.*2.vbi citat Ang. & alios in pluribus conſiliis. † Extende;
vt procedat,etiam ſi teſtator dediſſet tutorem minorem 25.annis;
& liberaſſet ab adminiſtratione;quia ſi adminiſtrauit doloſe,tene-
3 tur reddere rationem.Ang. *conſ.*102.*Teſtator adultum.* † Extende,
ſiue liberatio fiat inter viuos ſiue in vltima voluntate.Signo.*d.conſ.*
☞ 110.*n.*8.*& ſeq.v.nec obſtat*,Vide,*Dolus futurus non poteſt remitti,&
4 quando ſecus.Concl.*588.† Declara; quia ſi dolus de futuro remitti-
tur , ſiue per verba ſpecialia , ſiue per verba generalia,non valet;
quia offenditur ius publicum,ne quis inuitetur ad delinquendum;
ſi vero remittitur dolus prętерito,dic;aut per verba ſpecialia,& va-
let;quia ius publicum non offenditur, aut per verba generalia, &
non præſumitur dolus remiſſus. Signor. *d. conſ.*110.*n.*13. vbi late.
5 † Amplia,vt procedat,etiam ſi legaretur liberatio adminiſtratio-
nis factæ; ſeu poſtquam facta fuerit;quia adhuc de doloſa non in-
telligitur. Ang. *d.conſ.*174.*in pr.* quod eſt ſubſcriptum à quinque
Doctoribus, & 175.*Item quodam ſtatuto,circa fi. verum in facto.* &
6 *conſ.*185.*in pr.*Soc.*conſ.*201.*per tot.lib.*2.† Reſtringe,niſi teſtator
ſciret liberatum teneri de præterito;quia cenſetur liberatus. Ang.
7 *d.conſ.*185.*v.& quib.concludo,n.*2.† Amplia,quia nunquam libera-
tio teſtatoris trahitur ad ea,quæ poſſent vendicari à tutore libera-
to.Ang.*d.cõſ.*185.*in pr.v.ſed ſi relinquitur extraneo*,vbi dicit de hoc
eſſe text. *in l.Aurelius.§.Mania.ff.liber.legat.*Ang. *d.conſ.*174.*in pr.*
8 quod eſt ſex Doctorum,qui illud ſubſcripſerunt.† Extende,vt pro-
cedat etiam in iis,quæ vendicari non poſſunt , quando teſtator li-
berat per ſeipſum, Bart. *in d. l. Aurelius.§. Mania.ff.de liber.legat.*
9 † Declara,vt per Ang.*d.conſ.*185.*n.*2.*v.ex quib.concludo*,vt procedat
circa ignorata : ſi vero ſciebat teſtator ipſum teneri de præterito;
quia aliquid debebat, cẽſetur liberatus;quo vero ad futura deben-
da non extenditur,etiam ſi expreſſe dixiſſet, quod dolum futurum
remiſiſſet, & idem videtur tenere *conſ.*144. *col.*2.*circa med.ver.vel
dicendũ.*Card.Zab.*conſ.*51.*n.*4.*v.ad ſcriptum*,vbi,quod liberatio ge-
10 neralis non tollit dolum de futuro,de prętерito ſic.† Amplia in ma-
tre filij relicta domina,maſſaria,& adminiſtratrice,quam liberauit
ratione reddenda;quia cenſetur liberata ſolum à ſcrupuloſa reddi-
tione;niſi teſtator grauauerit hæredem, & niſi liberatio reſpiceret
præterita ; & ideo tenetur de dolo, maxime,quando teſtator con-
ſcientiæ adminiſtratricis matris ſe remiſit. Angel.*d.cõſ.*144.*col.*2.*v.
11 ſed videndum,vſque in fi.*vbi caſus.† Extende,vt idem ſit liberatio-
ne à cõfectione inuentarij;quia quatenus ſit mater ſuſpecta, debet
compelli à iudice ad conficiendum inuentarium,alias non. Ang.*d.
conſ.*144. *in fi.* Vide , *Inuentarium à quibus confici debeat , vel non.
12 Concl.*147.† Declara hanc materiam totam;quia teſtator liberans
tutorem filij ſui ab adminiſtratione futura,& quod non caueat ne-
que inuentarium faciat,nõ poteſt, neque valet talis liberatio:quia
reſpicit hæredem non autem teſtatorem , & inuitaret ad delin-
quendum;ideo non valet;ſecus ſi reſpiceret teſtatorem de præteri-
to,vel fieret à pupillo facto maiore;quia bene valeret, ita declarat
13 Signor.*conſ.*109.*In quæſtionibus præmiſſis,per tot.*† Bene valet remiſ-
ſio inuentarij; quia non concludit per neceſſe dolum remiſſum de
futuro ; quia poteſt pupillo expedire. Signor.*conſ.*110.*n.*15. Card.
14 Zab.*conſ.*51.*in pr.*† Amplia maxime procedere,quod non valeat li-
beratio legata tutori,quando iurauit vtilia facere, &c.quia legato
cenſetur renunciaſſe.Signor.*conſ.*110.*n.*15.*& ſeq.v.venio ad vltimũ.*
15 † Limita ; quando teſtator liberationem ab adminiſtratione , &
grauaret hæredem ad ſoluendum id, in quicquid tutor fuerit con-
demnatus;quia tunc veniret liberatio etiã à doloſa adminiſtratio-
ne.Ang.*d.conſ.*174.*circa med.v.ſecus ſi grauaret*,quod eſt ſubſcriptũ
à prædictis quinque Doctor.ſequitur Soc.*conſ.*282.*n.*8.*lib.*2.Ang.
*conſ.*185.*in pr.& conſ.*144.*col.*2.*v.quod ergo vult.*† Contrarium vi- 16
detur tenere Pet.de Ancha.*conſ.*118.*Caſus talis eſt.*† Declara,quia 17
iſta liberatio operatur,poſtquam erit condemnatus,ſed non impe-
dit,quin hæres poſſit eum compellere ad reddendam rationem;&
poſſit condemnari , licet poſtea teneatur eum liberare poſt con-
demnationem ; & ſic dolus futurus non admittitur , ſed liberatio
poſt condemnationem.Ang.*d.conſ.*185.*in fi.v.nunc deſcendo.*Socin.
*d.conſ.*282.*num.*8.*& ſeq.lib.*2. vbi,quod quando hæres tenetur ſol-
uere totum,in quo fuit condemnatus tutor,dicitur de prætorio te-
neri,non de futuro. † Declara totam iſtam materiam in quinque 18
caſus. Primus eſt , quando teſtator ſimpliciter abſoluit tutorem,
vel legat eidem liberationem rationis adminiſtratæ , & cenſetur
remiſſa ſcrupuloſa redditio rationis adminiſtrationis præteritæ,vel
futuræ , ita quod de culpa non teneatur , ſed bene de dolo, & eſt
communis * concluſio.Socin. *conſ.*210.*Abunde,& ſubtiliter,in pr.* *
*lib.*2.† Secundus caſus,quando teſtator damnat hæredes,quod de- 19
beant tutores liberare ab adminiſtratione præterita,& ſi inter vi-
uos eſt facta,liberat etiam à dolo, non ſi de futuro,ita Socin. *conſ.*
201.*v.aliquando,in pr.l.*2.allegat Ang.*conſ.*185.*incipit Brunellus*,ſed
eſt 186. † Tertius caſus eſt , quando teſtator liberat tutorem , &
mandat hæredi,quod non moleſtet,& pro futura adminiſtratione 20
poteſt conueniri,non pro præterita.Socin. *d.conſ.*201.*v.aliquando,
& tertio,l.*2. † Quartus caſus eſt,quando teſtator liberat à ratione 21
reddenda præterita, & reliquorum reſtitutione & ſubiungit,quod
ſi quid tenebitur,vel condemnetur, hæres ſoluere debeat , & iſto
caſu liberatur à dolo,& à redditione præterita.Socin.*d.conſ.*201.*v.
aliquando,& quarto,l.*2. vbi,quod omnes * concordant. † Quintus 22
caſus,quando ſimpliciter liberat à redditione adminiſtrationis fu-
turæ,& dolus non eſt remiſſus,ſi ſubiungat illa verba, & contige-
rit ipſum tutorem condemnari pro adminiſtratione futura , con-
demnat hæredem ad ſoluendum pro eo,non eſt remiſſus dolus,ſed
bene remiſſum debitum;ideo hæres poteſt de dolo agere,& conue-
nire tutorem , & facere condemnare, ſed ſequuta condemnatione
hæres ſoluere tenetur. Socin. *d.conſ.*201.*v.aliquando,lib.*1.*col.*2. &
plenius *conſ.*282.*In præſenti,n.*8.*& ſeq.per tot.lib.*2.vbi *n.*9. dicit * *
communem , & reſpondet ad contraria,vt procedant in generali
liberatione;ſecus,quando eſt ſpecifica ; quia tempore , quo hæres
ſoluere debet,eſt de præterito.† Contrarium tenet,& tuetur Socin. 23
*d.conſ.*201.*col.*2.*v.quibus tamen* , vbi, quod procedit quintus caſus
ſolum quoad adminiſtrationem præteritam , non quoad futuram;
quia dolus futurus remitti non poteſt,allegat Bart. hoc notantem,
& alios,& probat multis fundamentis;quia delictum futurum non
poteſt remitti;quia inuitarentur tutores ad malignandum,& ſpo-
liandum pupillos,& ideo nulla cautela liberat à dolo futuro , ne-
que à reſtitutione reliquorum ex dolo,& hanc tuetur Signor.*conſ.*
109.*In quæſtionibus, per tot.* quia non reſpicit dolus futurus teſtato-
rem,ſed hæredem.† Declara ; quia ſi fiat liberatio generalis tuto- 24
ris ab adminiſtratione futura quacunque,& ſi contingat eum con-
demnari teneatur hæres ſoluere totum illud, in quo condemnabi-
tur,non liberat tutorem, quando erat frater,& ſocius,quin ratio-
ne ſocietatis teneatur : quia liberatio eſt reſtricta ad tutelam, ita
Socin.*d.conſ.*201.*in fi.lib.*2.Vide, *Liberatio generalis ex certa cauſa
non comprehendit aliam cauſam , & quando ſecus. Concl.*326.† De- 25
clarat Alex. *conſ.*164.*Præſuppoſito, per tot. lib.*5. quod licet teſtator
tutori remiſerit redditionem adminiſtrationis , & eum liberauit;
etſi hæredes poſſent eum compellere ad reddendam rationem ad-
miniſtrationis ex nunc , illa reddita illud , quod reſtabit,creditor
legauit ipſi tutori ; & ſit verum , quod dolus futurus non poſſit re-
mitti,& propterea allegat pro vtraque,& dicit articulum dubium;
tamen tuetur ipſe,quod valeat liberatio;etiam ſi tutor in ſuſpicien-
da tutela promiſit reddere integram rationem ; quia non propte-
rea renunciauit legato ſuo, ſed præſumitur erraſſe, & quia tractat
de damno;quia perdit lucrum radicatum;& hæres tractat de lucro
captando;ipſe tutor debet obtinere;ſed tamen in fine mouet con-
trouerſiam circa dolum futurum,& dicit,quod non reſpondet;quia
de hoc non eſt interrogatus. † Limita ; quando liberatio admini- 26
ſtrationis de præterito factæ fieret patri teſtatoris ; vel patri hære-
dis. Ang. *d.conſ.*174.*circa med.v.& idem ſi patri.* Ang. *d.conſ.*185.
*in pr.& conſ.*144.*col.*2.*circa med.v.vel dicendum eſt.*† Dicitur autem 27
eſſe in dolo tutor , ſi inuentarium non confecit etiam liberatus,
à confectione ; quando extaret ſtatutum, quod omnino teneretur;
& idem ; quando immobilia pupilli ſine cauſa vendidit; & idem,
ſi negat reſtituere ; quod ad eius manus peruenit. Ang.*d.conſ.*175.

Item quodam ſtatuto,ſi.v.dico autem, vbi, quod iſtis caſibus contra
eum iuratur in litem. Item,ſi exigere non curauit à creditoribus;
& ſi carceratos relaxari fecit. Vide, *Liberatio relicta tutori per te-
ſtatorem quando valeat,vel non. Concl.*328.

*Tutor quando priuetur,vel non, legato ob non ſuſceptam
tutelam.* CONCL. 458.

1 TVtor † datus filio , & ſubſtitutus per patrem non priuatur
ſubſtitutione,licet non petierit tutore dari filio ad adeundũ,
neque exercuerit tutelam ex decreto iudicis,neq; ſi exercuit ſine
decreto iudicis,quando non eſt lapſus annus ; ſi vero eſſet lapſus
2 annus,priuatur. Abb *conſ.*90.*Duo ad deciſionem,per tot.lib.*2.† Am
plia;quia tutor deputatus à teſtatore filio teſtatoris , cui etiã le-
gauit aliquid,ſiue occaſione tutelæ;ſiue non,priuaretur legato, ſi
ſe excuſaret à tutela;ideo etiam quod eſſet creditor pupilli , non
priuatur legato,neque tutela,& poteſt illam exercere. Bart. *conſ.*
148.*Quæſtio iſta,per tot.*maxime *in fi.n.*3.*li.*1. Vide, *Legatum factum
tutori,vel officiali dato in teſtamento non debetur,&c.Concl.*94.

Tutoris datio ex quibus reddatur nulla.
CONCL. 459.

1 MVlier† ſi datur tutrix,tutela eſt nulla;quia tutoris officium
virile eſt,excepta matre,& auia.quæ poſſunt eſſe tutrices,
ſed tamen debent renunciare ſecundis nuptiis, & Velleiano be-
neficio;& multa alia facere , ſine quibus tutela eſt nulla. Bart. *in
auth.matri & auia,& in l.ſi quis ſub conditione,ff.de teſt.tutel.*Caſtr.
2 *conſ.*413.*Viſo dicto caſu,col.*2.*v.quinto,li.*2.† Extende;quia eſt nul-
la,ſi detur tutor habenti tutorem. Bart. *conſ.*22.*In quæſtione,lib.*2.
3 † Extende idem,quando extabant legitimi , qui debent præferri;
quia ſi alius fuit datus non facta mentione de legitimis , dicitur
data per errorem,& eſt nulla. Bart.*d.conſ.*22.*lib.*2. vbi apoſtill.in
4 *ver.datio.*† Extende;quia ſi non ſatiſdant,qui ſatiſdare tenentur,
& non renunciant mulieres,videlicet mater,& auia,ſecundis nu-
ptiis,non poſſunt adminiſtrare.& tutela eſt nulla. Ang. Aret.*conſ.*
36.*Videtur quod,in pr.& per tot.*Alex, *conſ.*97.*Viſo proceſſu,n.*6.*ver.
poteſt inſuper reſponderi,lib.*7.

*Tutus ſi non patet acceſſus , non proceditur contra abſentem
citatum ad locum non tutum.* CONCL. 460.

1 TVtus debet † patere acceſſus citato ad locum , in quo debet
comparere,ad hoc,vt ſententia contra eum lata valeat,alias
eſt reuocanda,ſeu annullanda conſtito de non tutò acceſſu. Gem.
*conſ.*57.*n.*2.*v. & non eſt mirum.* Ang. *conſ.*378. *Dominus Raymun-
2 dus,in pr.*† Extende,vt imo ſententia ſit ipſo iure nulla lata con-
tra abſentem legitime impeditum , quando impedimentum erat
notum iudici,vt quia non erat tutus acceſſus Gem. *conſ.*144.*per
3 tot.*† Et conſideratur locus iudicij,in quo debet comparere cita-
tus,an ſit tutus,vel non,& conſideratur locus rei ſitæ , vel domi-
cilij eius,ad cuius inſtantiam fit citatio Gem.*d.conſ.*57. *in fi.v.ter-
4 tio reſpondetur.*† Amplia ;quia ſi in loco non patet tutus acceſſus
ex iuſſu ſuperioris,is,qui promiſit ſtare , vel ſiſtere certo loco,in
quo tuto non poteſt ex caſu ſuperuenienti, non obligatur,neque
incurrit pœnã promiſſam. Ang. *d.conſ.*378. *Dominus Raymundus,
& conſ.*379.† Extende;quia obligatus ſoluere certo loco,ſi ibi nõ 5
eſt tutus acceſſus,excuſatur. Rom. *conſ.*352.*Quæritur primo,n.*19.
vbi ponit plura ſimilia,& ibi apoſt *in v.cõmodo.*dat concor.† De- 6
clara tamen;quia ſi locus efficitur non tutus culpa ſoluere debẽ-
tis,vt quia bannitus ſit,non excuſatur;apoſt.ad Rom. *d.conſ.*352.
*n.*19.*in v.commodo.* vbi citat pro vtraq; & hanc tuetur.† Amplia, 7
quia citatus.& vocatus ad locũ non tutum non tenetur obedire,
imo poteſt reſiſtere Poteſtati tanquã præcipienti iniuſtum. Caſt.
*conſ.*37.*Antonius non tenebatur,lib.*1.vbi apoſt.dat concord.† Am- 8
plia;quia valet obligatio ſuperioris verſus non habentem locum
tutum,quod erit tutus,& ideo tenetur ad intereſſe,ſi non certio-
rauit,neq; impleuit promiſſa Caſt.*conſ.*17.*lib.*1.† Extende,vt pro- 9
cedat,etiam ſi alteri commiſiſſet,qui nõ impleuit;quia mala ele-
ctio eſt in culpa,neq; excuſat eligentem. Caſt. *d.conſ.*17.*in fi.li.*1.
† Amplia;quia ſi tutus nõ eſt locus,in quo debet fieri electio,vel 10
delegatus iudicare,vel debitor ſoluere,fit mutatio ad aliũ locum,
quando non eſt culpa dicentis locum non tutum. Rom. *conſ.*352.
*n.*19.vbi apoſt.*in v.commodo.*dat concord Vide , *Citatio indiſcreta,
& nulla ad locum non tutum ex multis ſimilib.Concl.*236. Vide *Pro-
batio ſemiplena quid ſit,& quando ſufficiat,vel non.Concl.*794. Vide,
*Sententia lata contra abſentem nulla,& quando ſecus.Concl.*144.

*Tutus non dicitur locus ex multis cauſis, & quando ſecus, &
qualiter probetur non tutus.* CONCL. 461.

NOn † tutus dicitur locus , in quo habitant notorij inimici. 1
Oldr.*conſ.*43.*v.hoc præmiſſo.* Vide plene, quæ inimicitia red-
dat,vel non reddat locum non tutum,per Maſcard.*Concl.*19 *Ac-
ceſſus non tutus an probetur probando inimicitias* † Extẽde; quia vbi 2
guerra imminet,non eſt tutus locus. Caſt *conſ.*37.*circa med.lib.*1.
† Extende,ſi comparere debent eſſet bannitus à loco ; quia non 3
dicitur tutus. Gem *conſ.*144.*n.*3.*v.ſed ita eſt.*† Extende,quando pe- 4
ſtis eſſet in loco,ad quem citatur , probatur non tutus acceſſus.
Corn.*conſ.*131.*In hac conſultatione,li.*4.*n.*5.*& ſeq.*Vide plenius per
Maſcard. *Concl.*20.*Acceſſus non tutus an eo ipſo cenſeatur probatus,
quod probatur peſtis in eo loco.*† Limita;quia non poteſt dici locus 5
non tutus , neque iudex ſuſpectus , quando procurator eiuſdem
conſenſit in iudicem loci,qui allegatur non tutus; quia præiudi-
car domino. Anch. *conſ.*158.*n.*28.*& ſeq.*† Probatio non tuti ac- 6
ceſſus,tanquam ſuper incidenti;& non ſuper principali negocio,
ſufficit ſi fiat ſemiplena. Gem.*conſ.*57.*n.*2.*v.imo quod plus eſt.* † Et 7
qui dicit locum non tutum,probare debent,& quando ſecus,ple-
ne Maſcar.*Concl.*17.*Acceſſum non tutum.*vbi,quod ſi conſtat,quod
non eſt tutus, non debet probari , neque allegari. † Et an teſtes 8
ſingulares probent non tutum acceſſum. Vide eundem Maſcard.
*Concl.*18.vbi,quod non.& qualiter deponere debeant,vt probẽt.
Vide,*Citatio indiſcreta,& nulla ad locum non tutum,&c.Concl.*256.
Vide,*Iudex ordinarius non remouetur,vt ſuſpectus , ſed datur adiun-
ctus,& quando ſecus.Concl.*422. Vide,*Probatio ſemiplena quid ſit,&
quando ſufficiat,vel non.Concl.*794.

V.

*Vacare dicitur beneficium nouiter creatum à ſua primæua
creatione,ſed non cadit ſub reſeruatione.* CONCL. 1.

1 VACARE † dicitur beneficium nouiter creatum,
cum primum eſt erectum in beneficium , & cadit
ſub diſpoſitione beneficiorum vacantium. Gem.
2 *conſ.*69.*Circa primum,in princ.*† Amplia,vt cadat ſub
diſpoſitione vacaturorũ,quando fuit creatum poſt
gratiam,vel diſpoſitionem de vacaturis loquentem; ſecus ſi eſſet
creatum ante;quia non diceretur vacaturum,ſed vacans tempore
3 diſpoſitionis. Gem.*d.conſ.*69.*Circa primum,in princ.*† Limita;quia
non cadit ſub reſeruatione Papæ de beneficiis vacaturis facta,ſi-
ue ſit creatum ante reſeruationem;ſiue poſt;quia ſi erat creatum
ante, qualitas de vacaturis non applicatur ; quia vacabat ante;ſi
vero eſſet creatum poſt reſeruationem, licet qualitas de vacatu-
ro conueniat,non tamen conuenit ſubſtantia beneficij, quæ non
erat ; & conſequenter ad futura beneficia non extenditur. Gem.
late *d.conſ.*69.*n.*4.*vſque in fi.ver.circa ſecundum.*

Vacare, *verbum quid importet.* CONCL. 2.

1 VErbum † hoc,*vacare.*habet multiplicem ſenſum ſecundum
Rom.*conſ.*350. *In caſu,in fi.n.*21.vbi apoſt *in v. expoſitionem,*
dicit,quod importat intendere,abſtinere,ceſſare,inutilis eſſe:iam
importat beneficium vacare aliquando de iure , & de facto, ali-
quando de iure tantum,vide eundem qui ponit exempla,vt vacet
de iure,& de facto,quando vacat & titulus,& poſſeſſio; de iure,
quando vacat titulus,ſed non poſſeſſio,vbi,quod in dubio debet
exponi ſecundum veriſimilem mentem;& materiam.† E conuer- 2
ſo beneficium dicitur plenum,& non vacans,quando poſſidetur
ab aliquo de iure. Rota *in antiq.de prebend.decif.*18. alias 740.

*Vacatio beneficij ex eadem perſona non poteſt multi-
plicari.* CONCL. 3.

REſignans † beneficium in infirmitate in manibus Papæ , vt 1
conferatur Titio,facta collatione Titio , ſi reſignans mori-
tur intra 20.dies , ex quo non valet collatio propter regulam de
infirmis , beneficium dicitur vacare per reſignationẽ in manibus
Papæ factam;& ſic vacat in curia,& eſt reſeruatum ; ideo expe-
ctantes non poſſunt illud capere. Rom, *conſ.*342.*Quoad primum,
in pr.*vbi,quod non poteſt vacare per obitum; quia ex quo ſemel
reſignauit , niſi de nouo ſuperuenerit titulus; non poteſt vacare
per mortem reſignantis,allegat text.in *c.ſuſceptum,de reſcript.in* 6.
Vide,*Regula de infirmis,&c.Concl.*100.

Vacare

Digitized by Google

Vacare non dicitur Eccleſia habens Epiſcopum confirmatum etiam ſi non poſſideat,& quando dicatur vacans.

CONCL. 4.

1 VAcare† non dicitur Eccleſia, quæ habet Epiſcopum confirmatum,vel habitum pro cõfirmato,& ideo Archidiaconus, ſeu Capitulum habens emolumenta ſede vacante Epiſcopali, nõ debet illa habere,poſtquam eſt creatus Epiſcopus, & eſt confirmatus , licet poſſeſſionem non acceperit. Oldr. *conſ.* 194. *Factum*
2 *tale eſt,per tot.*† E contra vacare dicitur Eccleſia,quæ ſponſum nõ habet,*c.inter corporalia,de tranſl. Epiſc.*Oldr.*cõſ.*281.*n.*1.*v.ſi autem.*
3 † Vacare dicitur Eccleſia aliquando de iure ; vt ſi minor 25.habet parochialem;aliquando de iure;& de facto,quando etiam de-
4 ficit rector facti Oldr *d.conſ.*281.*in pr.& per tot.*† Vacatio beneficij quando non poteſt verificari de iure,ſufficit, quod de facto verificetur;plura exempla ponit Soc.*conſ.*31.*n.*13.*& ſeq.lib.*1.

Vacatio beneficij quando dicatur reparata , vel non, & ex quibus. CONCL. 5.

1 BEneficium† vacans licet commendetur alicui; tamen non dicitur reparata vacatio;quia mortuo commendatario vacabit eo modo,quo vacabat tempore commendæ.Gem.*conſ.*8.*n.*8.† De-
2 clara tamen ; quia licet proprie beneficium non vacet per mortem commendatarij;quia non habet titulum ; tamen verificatur
3 vacatio de facto.Soc.*conſ.*32.*n.*17.*li.*1.† Amplia,quia beneficium ſpectans ad electionem,vel præſentationem aliquorum ſi vacat, non dicitur impletum per electionem,vel præſentationem factã, niſi ſequatur confirmatio,vel inſtitutio;quia adhuc dicitur vaca-
4 re.Gem.*conſ.*52.*in pr.v.primo videtur.*† Extende in tantũ,vt ſi electus,vel præſentatus renunciet electioni,vel præſentationi ; non tamen beneficium dicitur vacare per renunciationem ſed eodem modo quo vacabat ante electionem,vel præſentationem.Gem *d.*
5 *conſ.*52.*per tot.*maxime *circa fi.v.modo reſtat reſpondere.* † Amplia; quia per purificationẽ gratiæ expectatiuæ factam ab exequutore,neque per acceptationem dicitur reparata vacatio,ſed demum per prouiſionem exequutoris impletur beneficium , ita videtur ſentire.Zabar.*conſ.*76.*per tot.*† Limita;quia per collationem dici-
6 tur beneficium impleri,& vacationem reparari.Zabar.*conſ.*126. *n.*2.allegat text.quem dicit optimum in *c.ſi.de prab.in fi.*

Vacatio beneficij dicitur fieri in loco , vbi fit reſignatio , vel vbi moritur titulatus. CONCL. 6.

1 BEneficiũ† dicitur vacare in loco,in quo fit reſignatio,& admittitur,puta ſi in manibus Papæ,beneficiũ dicitur vacare in curia,& inducitur reſeruatio tanquã de vacanti in curia,& ideo expectantes , qui non capiunt beneficia reſeruata propter vacationẽ in curia,non etiã capiunt reſignata in curia;quia ibi vacare
2 dicuntur.Rom.*conſ.*342.*Quoad primũ.n.*2.*v.ſtat ergo.*† Extende,vt idem ſit,ſi beneficiatus moritur in curia; quia beneficiũ in curia
3 vacat.† Amplia,vt quod dicitur de curia,procedat etiam in quocunque loco,in quo fiat reſignatio,vel moriatur beneficiatus;quia ibi beneficium vacare dicitur Rom.*d.conſ.*342.*n.*2.*v.ſtat ergo.*

Vacatio beneficij narrata debet probari vera de iure, & de facto. CONCL. 7.

1 VAcatio† beneficij narrata ab eo ,qui obtinuit ſibi prouideri per Papam,debet probari,& verificari, quod vacet de iure, & de facto;quia nõ poteſt dici,quod vacet beneficium;niſi vtroque modo vacet.Oldr.*conſ.*208.*Quoniam ex tempore.in pr.n.*2.*v.ex hoc facto*,alias gratia tanquã obreptitia eſt nulla.idem tenet Lap. *alleg.*16.*& alleg.*104.vbi declarat , quod debet verificari per ſubreptionem;quia ſi alius poſſidebat ex titulo colorato. debuit exprimi poſſeſſio aliena,alias,gratia eſt ſubreptitia;ſec' ſi poſſeſſio
2 non eſſet colorata.Gem.*conſ.*86.*In cauſa Traiecten.in pr.*† Amplia; quia vacatio beneficij vno modo expreſſa nõ cõprehendit alium modum. Vide,*Collatio beneficij facta ex vna cauſa, an valeat ex alia*
3 *cauſa.Concl.*431.† Reſtringe,niſi adſit clauſula: *vel alio quouis modo*,quia tunc comprehendit omnem modum. Soc.*conſ.*32.*Ex iis,*
4 *quæ ſuperius,n.*11.*& ſeq.v.nec obſtat,ſi diceretur,lib.*1. † Declara tamen;quia comprehendit omnem modum vacandi ex perſona expreſſa;non ex alia. Soc. *d.conſ.*32.*n.*12.*v.nec obſtat conſilium,lib.*1.
5 † Amplia;quia impetrans beneficium tanquam vacans per contractum matrimonij debet hoc probare , & qualiter probetur, Maſcard.*concl.*182.*Beneficium impetrans,quod vacat per contractum*
6 *matrimonij.*† Amplia;quia impetrans beneficium tanquam vacans per aſſequutionem alterius incompatibilis debet hoc probare,& qualiter probetur plene Maſcard. *Concl.*183.*Beneficij vacatio per aſſequutionem.*† Limita; quia vacatio,quæ intelligitur de iure,& 7
de facto , valet,ſi tempore , quo fit collatio ; vere vacat vtroque modo,licet poſtea incipiat vacare de iure tantum,vt quia aliquis ſe intruſerit in eo;quia nõ attenditur,quid poſtea euenerit,Oldr. *conſ.*319.*n.*4. Lap.*alleg.*104. alias 103.*n.*3.*vſque in fi.* † Limita in 8
gratia in forma pauperum ad primum vacaturum ; quia ſufficit, quod de iure vacet, licet non vacet de facto. Oldr. *d.conſ.*281.*in pr.*qui etiam in *fine.v.quartum*,dicit;quod ſi erat notoria vacatio iuris non poteſt poſt menſem acceptare.† Limita quando poſſeſ 9
ſio tertij non eſſet colorata ; quia tunc valet collatio ; quia non ſubeſt ſubreptio ; ex quo de poſſeſſione non colorata non debet fieri mentio;& ceſſat ſubreptio.Lap.*alleg.*16.*per totam*,vbi,quando dicatur colorata,vel non,& *alleg.*204.alias 103.*per totã.*Oldr. *conſ.*319.*n.*3.*&* 4.Gem.*conſ.*86.*n.*5.† Limita,quando mandatũ de 10
prouidendo non eſſet in ſpecie ad certum beneficium,ſed in genere ad primum beneficium. Lap. *alleg.*85.*n.*9.*ver.quæro tempore.* Oldr *conſ.*281.*v.primũ*, vbi declarat,quid ſit vacatio iuris,& quid vacatio facti. † Limita,quando eſſet facta mentio de poſſeſſione 11
tertij;quia tunc vacatio intelligeretur de iure tantũ,ex quo alius narratur poſſidere.Cald.*conſ.*246.alias 25.*de præb.*Gem.*d.conſ.*86. *in pr.* maxime *n.*5.*v.nec obſtat.* Vide, *Narratiua gratia quando ſufficiat,quod verificetur de facto.Concl.*2.

Vacatio beneficiorum diuturna reprobatur,& operatur multa. CONCL. 8.

VAcatio † beneficiorum diuturna reprobatur , *c.quam ſit,de electio.in* 6.† Amplia;quia vt tollatur diuturna vacatio, quæ 1 2
eſt reprobata,licet executor ad prouidendum ſit perpetuus;tamẽ poſt ſex menſes à die vacationis expirat facultas prouidẽdi.Cald. *conſ.*254.alias 35.*de præb.* † Amplia; quia ne inducatur diuturna 3
vacatio fuit inducta deuolutio collationis,vt ſi is,qui debet conferre,non conferat intra ſex menſes , collatio deuoluat ad ſuperiorẽ,*c.*1.*de ſupplen.neglig.Præl.*† Amplia in patronis laicis,vt intra 4
quatuor menſes debeant præſentare,alias deuoluitur collatio,ne diuturna vacatio inducatur.*c.quoniã*,& ibi DD.*de iure patr.*† Am- 5
plia in patronis clericis,& eccleſiaſticis;quia habent ſex menſes ad præſentandum,ne detur diuturna vacatio beneficiorum *c.cum te*,& ibi DD *de iure patr.*† Amplia in expectantibus,quibus præfi- 6
gitur menſis ad acceptandum,vt in *Clem.*1.*§.ſecus,de conceſſ.præb.* vt obuietur diuturnæ,vacationi;& hac ratione tempus pluribus expectantibus non eſt ſucceſſiuum ad purificandum gratiam ſuam,ne detur diuturna vacatio.Zabar.*conſ.*76.*per tot.*maxime *in pr.*† Amplia;quia electio Prælati, vel beneficiati debet fieri intra 7
tres menſes à die notæ vacationis, alias ceſſante legitimo impedimento deuoluitur collatio ad ſuperiorem , ne detur diuturna vacatio.*c.ne pro defectu.de elect.in pr.* † Amplia;quia beneficia va- 8
cantia in curia reſeruata Papæ;ſi non conferat intra menſem,poterit ordinarius conferre,vt diuturna vacatio tollatur. *c.præſenti, de præb.in* 6.† Amplia ex parte electi; quia debet intra tres men- 9
ſes à die notæ electionis,vel acceptationis obtinere confirmationem,*c.quam ſit,de electio.in* 6.

Vacantia bona quæ dicantur,& cuius ſint. CONCL. 9.

BOna† vacantia de iure ſunt ; quæ non habent dominum: de 1
facto vero ſunt;quæ non habent poſſeſſorem. Ægid.Bellam. *conſ.*23.*in fi.n.*9.† Aliter diſtinguit Caſt.*conſ.*143.*Viſis,& ponderatis,in pr.lib.*1.quia bona vacantia dicuntur , quando mortuo do- 2
mino nullus reperitur,qui velit eſſe hæres factis debitis proclamationibus;poſſeſſio vero bonorum dicitur vacans,quando nullus ea poſſidet ciuiliter, neque naturaliter. † Bona vacantia ſpe- 3
ctant,& deferri debent in fiſcum. Ægid. Bellam. *conſ.*23.*in pr.per tot.*vbi declarat procedere, quando ſunt vacantia de iure , & de facto,& quod iure ſucceſſionis non vniuerſalis ſuccedat fiſcus, *l.*2.*C.ad l.Iul.de vi publica.*vbi dicit,quod iſta ſucceſſio bonorum vacantium eſt particularis ; & differt ab vniuerſali ob delictum. † Et quod differat à ſucceſſione ob confiſcationem,oſtendit Bel- 4
lam.*d.conſ.*23.*n.*4.*& ſeq.*vbi,quod fiſcus in bonis vacantibus non ſuccedit,quando ſunt communia cum alio; ſecus ſi ob delictum, quia bene ſuccedit,Vide,*Bona qualiter pro derelictis habeantur, vt licita occupatio.Concl.*115.Vide, *Fiſcus ſuccedit defuncto ſine herede, & quando.Concl.*392.Vide,*Poſſeſſio vacans poteſt capi à quocunque, & quando. Concl.*408.

Vagabundus quis dicatur. CONCL. 10.

VAcabundus† dicitur Monachus manẽs extra monaſterium, 1
& obedientiam,quando retinet habitũ:ſi vero habitum dimittit,

Digitized by Google

mittit,dicitur Apoſtata,& inter ſe differunt.Cal.*conſ.*498.alias *vni-*
2 *co,de Apoſtatis.*† Et proprie dicitur vagabundus, qui per mundum
* vagatur ſecundum * communem,de qua Iul.Clar.in §.*fi.q.*39.*n.*8.
v.ſed hic quæro. vbi, quod ſupplendum eſt , dummodo non habeat
domicilium,in quo,habitet;& licet aliqui dicant, quod non dere-
* linquit domicilium originis; tamen illud*communiter reprobatur
3 quia nõ tollit;quin ſit vagabundus.† Bannitus autẽ non dicitur va-
gabundus,ſi habet domiciliũ,in quo habitet,alias ſecus; & hoc,ne
ſit melioris conditionis quã non bannitus. Clar.in §.*fi.q.*39.*in fi.n.*
4 *9.v.fuit interrogatus.*† Sortitus forũ vagabundus vbique; quia vbi
te inuenero,ibi te iudicabo,ita gloſ.fin.in *l.*1. *C. vbi de crimin.agi-*
* *oper.*quam*communem dicit Clar.in *d.*§.*fi.q.*39.*n.*7.*v.cæterum.*

Vallis quid ſit. CONCL. 11.

1 VAllis † dicitur locus depreſſus,in quo eſt congregatio aqua-
rum,cannarum ſine arbutis,& arboribus.Alex.*conſ.*25.*Conſi-*
*deratis,n.*10.*v.venio ad ſecundum,lib.*7.vbi , quod ex communi vſu
2 loquendi ita vel aliter poteſt deſignari.† Extende;quia ſi valles de-
ſignantur eſſe vbi non ſunt arbores, neq;arbuſta, etiam non erit
vallis;licet ſint ibi arbores tantum,vel arbuſta tantum;quia requi-
ritur,quod ibi non ſint arbores,neq; arbuſta. Alex.*d.conſ.*25.*n.*10.
*& ſeq.l.*7.vbi ponit plura ſimilia;& eſt ratio;quia illa negatiua re-
3 quirit vtrumq;negatum. † Contrarium tenet Apoſtilla ad Alex.*d.*
*conſ.*25.*n.*10.*l.*7.*in v.ſic,*vbi,quod peſſime loquitur & contra com-
4 munẽ.† Declarat Alex.*d.conſ.*25.*n.*10.*& ſeq.iuncto n.*14.*& ſeq.ver.*
*poſtremo capio,lib.*7. quod in diſpoſitione negatiua, quod eſt vallis,
ſi ibi non ſunt arbores,neq; arbuſta,requiritur,quod vtrunque ad-
ſit,vt ceſſet eſſe vallis;ſi vero ſumus in affirmatiua, quod ſit vallis,
vbi eſt fund⸗s aquarum & cannæ,& catenzæ forres, & videgani;
tunc erit vallis,etiã ſi ſola aqua ibi ſit,etiam ſi non concurrãt om-
nia copulata;quia dicit , quod intelliguntur copulata reſpectu plu-
5 rium ſubiectorũ iſtæ qualitates,nõ reſpectu eiuſdẽ ſubiecti.† Con-
trarium tenet apoſt.ibi ad Alex.*d.conſ.*25.*n.*15.*v.puto.l.*7.& in fine
in *Apoſtill.dicunt.*dicit,vtrũq;poſſe teneri ex coniecturis,& mente.

Valor rei quid ſit, & qualiter probetur. CONCL. 12.

1 VAlor † eſt bonitas extrinſeca,cui non poſſunt applicari verba
tenere,& poſſidere.Bal.*conſ.*190. *Caſus talis eſt,quidam,in fin.*
2 *l.*1.† Probatur valor rei coniecturaliter ex quantitate perceptionis
3 fructuũ.Bal.*conſ.*323.*Proponitur,quod dominus,in fi.l.*2.† Item pro-
batur per teſtes valor communis.Bal.*conſ.*219. *Potius Bertagna.l.*3.
4 *in fi.*† Item probatur valor rei poſitus in conditione venditionis, ſi
probatur,quod aliquis tanti emiſſet,& hoc in præiudiciũ eius, qui
habuit ſub conditione in ſolutũ cum pacto,quod ſi intra decem an-
nos pluris poſſet res vendi, illud plus eſſet venditoris primi , quod
dedit in ſolutũ;quia ſi habens in ſolutũ feſtinanter vendidit,contra
eum probatur valor ex depoſitione eorũ,qui tanti emiſſent. Bald.
5 *d.conſ.*219.*circa fi.l.*3.† Amplia;quia valor rei probatur affirmati-
ue,vt res tantũ valeat quanti vendi poteſt propoſita venalis publi-
ce;ſed tamen non probatur negatiua,quod plus,vel vltra non va-
6 leat.Fulg.*conſ.*242.*Viſa copia.*† Et iſta æſtimatio cadit ſolum in iis,
quæ de ſui natura nõ ſunt fructuoſa.Bat.*in l.pratia rerum.*§.*nonnul-*
*lã.n.*2.*v. quandoque tractatur.ff.ad l.Falcid. & in l.non intelligitur.*§.
*duci.ff.de iur.fiſci.*Fabia de Mont.*tr.de empt. & vendit. q.princip.*8.
7 Imol.in *l.mortis cauſa.*§.*fi.ff.de donat.cauſ.mort.*† Item quanti ven-
di poteſt homini ſcienti qualitatẽ rei,& informato. Bologn.in *ad-*
8 *ditio.ad conſ.Io.de Ana.*98.*in fi.*† Reſtringe quatuor modis,de qui-
bus Soci.*regul.*14.*Res tantũ valet,quanti vendi poteſt,*primo,ſi vẽn-
ditur in loco priuato; ſecundo, quando homini ignoranti,tertio,ſi
iudex æſtimauit;quarto in loco,vbi vendi poteſt;ſecus in alio loco.
9 † Et de valore turris,vel palatij delitioſi,quod eſt magni valoris,&
nullius redditus, qualiter valor conſideretur, ſi agatur de ſoluendo
creditoribus reſeruato debitori, ne egeat , diſtinguit Menoch. *caſ.*
183.*de arbit.*quod perſonæ nobili,cui conuenit,reſeruatur,licet ſit
debitor, ſed perſonæ ignobili non reſeruatur , ſed venditur,pretio-
10 que communi æſtimatur,non autẽ pretio affectionis.† Vide,tamẽ
Bartol.in *l.ſi ex falſis.C.de tranſactio.n.*11.*v.& bene facit.*vbi ſtante
ſtatuto,quod pro dote fiat reſtitutio in bonis iuxta valorem caſtri,
ſi palatium cum terreno ſimul æſtimatur ſcut.3000.non poteſt vel-
le tantum terrenum ad valorem menſuræ;quia præſumitur vniuer-
ſalis æſtimatio includere omnia pro rata, ſequitur Bald. in *authen.*
*hoc niſi.C.de ſolutio.*ſequitur Ang.in *l.creditoris. ff.de diſtract. pign.*
11 † Imo,quod res infructuoſæ, prout ſunt melioramenta in fabricis,
& ſimilia, non veniant in æſtimatione probanda per teſtes ; quia
fatuus eſſet,qui emeret talia infructuoſo,& ideo teſtes non poſſent
deponere de valore communi;quia res tantum valet, quanti ven-
di poteſt habenti notitiam rei;ita Curt.Iun. *conſ.*165.*n.*18.*in fin.&*
*num.*19.*v.aduertendum cenſeo.*† Et quod res pretioſæ & ſine fructu 12
non debeantur pro legitima; quia aſſignatur pro alimentis, plene
Bolognet.in *l.in quartam,n.*260.*ff.ad l.Falcid.*† Item;quia non aſſi- 13
gnantur pro dote,quia debet eſſe fructuoſa,vt inſeruiat pro oneri-
bus matrimonij.Bero.*conſ.*61.*n.*19.*lib.*2.† Amplia; quia valor præ- 14
ſumptiue probatur ex valore fructuũ perceptorum per viginti an-
nos.gloſ.in *authen.perpetua.C.de ſacroſ.Eccleſ.* Neuiza. *conſ.*74.*n.*5.
Aſflict.*deciſ.*284.vbi è conuerſo taxati fructus debent ad rationem
quinque pro centenario ; quia in xx. annis ſoluitur pretium pro-
prietatis.gl.fin.in *auth.perpetua.C.de ſacroſ.Eccleſ.*quæ *communi- *
ter approbatur,vt per Tiraq.*de retract.lignag.*§.1.*gloſ.*6.*numer.*19.
Couar.*variar.reſolut.lib.*3.*cap.*9.*n.*5.Corn.*conſ.*15.*in pr.lib.*4. Iaſon.
plene in *l.ſi fundum per fideicommiſſum.n.*5.*v.item adde,ff.de legat.*1.
Crauet. *conſ.*940.*in fin.*plenius Decian. *conſ.*2.*n.*174. *& ſeq.lib.*1.
vbi citat plurimos,& dicit reditum ad rationem quinq;pro cente-
natio eſſe pretium verum. Vide Maſcard. *Concluſ.*631. *Extimatio*
fundi fæcundi. vbi declarat. Vide , *Fructus ſolent eſſe varij ſecundum* &
*tempora,& qualiter ſint taxandi.Concl.*504. † Et quod etiã aliquan- 15
do fructus 50.annorum faciant verum valorem rei, gloſ. in *c. cum*
cauſa.in v.ad aliment.de teſtib.circa fin.& in d.authen. perpetua.Cod.de
ſacroſ.Eccleſ. in gloſ.fin. quæ dicit hoc eſſe in Eccleſia Hieroſoly-
mitana.† Et quod valor rei eliciatur ex venditionibus factis in illo 16
loco,& quantitate fructuũ rerũ venditarum. Bart. in *l.*2.*n.*19.*v.eſt*
ergo.C.de reſcind. vend. vbi *n.*23. dicit quod probatur articulando,
quod bona tanti redditus valeant tantum.Iaſ.plene in *d. l. fundum*
*per fideicommiſſũ.n.*2.*ff.de leg.*1.& iterũ in *l.pretia rerum.*§.*nonnul-*
lam.in prin ff. ad l.Falcid. & quod iſta duo copulatiue requirantur.
Corn.*conſ.*224.*lib.*1.*in fi.& conſ.*266.*n.*18.*& ſeq.eod.l.*1. † Et quod 17
attendatur ad valorẽ rei probandum rei qualitas,& fructuũ quan-
titas,eſt text.in *l.ſi quos.C.de reſcind.vendit.*& ibi Bart. † Declarat 18
gloſ. in *d.l.ſi quos. in v.extimetur,C.reſcind.vendit.*vt æſtimatio rei
fiat ſecundũ quantitatẽ fructuũ, allegat text. *in auth.de alienatio.&*
emphyteuſi.§.*quod autem.coll.*9.& communem*dicit Dec. *d. conſ.*2. *
*n.*274.*l.*1.† Amplia,quia valor rei de vno tẽpore probatus non cẽ- 19
ſetur variatus ſpatio decennij ; ideo valor probatus ex confeſſione
partis,vel ex teſtibus de vno tempore continuat per decem annos,
niſi variatio probetur.Alex. *conſ.*133.*Viſo proceſſu. in fin.v.venio ad*
*tertium,l.*1.† Extende;quia ſi res fuit vendita centum primo loco, 20
cum promiſſione euictionis, & intereſſe, poſtea alteri vendita, &
ſit locus intereſſe,præſumitur vſq;ad valorẽ rei,quo res fuit primo
loco vendita,niſi probetur diminutus,& multo magis, quando ſe-
cundo loco fuit etiã maiori pretio vendita;quia nõ præſumitur di-
minutus valor.Alex.*conſ.*67.*n.*2.*&* 3.*v.dato quod, lib.*2. † Amplia; 21
quia valor fructuũ probatur per duos teſtes integre deponentes ſe
habere notitiam,& quod tãti ipſi ſingulo anno emerent;quia licet
æſtimatio debeat eſſe communis,& nõ particularis;tamẽ probãt,ſi
non reſtringunt ſuã emptionẽ ex ſingulari affectione,quando ſunt
viri habẽtes notitiã,alias ſecus.Bal.*conſ.*432. *Super dubia, n.*4.*verſ.*
*ſuper tertio l.*3. † Extende;quia valor annuus fructuũ rei probatur 22
per duos teſtes deponentes,quod bona, de quib.agitur,ſunt cõmu-
nis annui redditus deductis expẽſis,& reductis fructib. ad pecuniã
numeratã pro parte tãgẽte domino ſcut.45.& vltra,& pro tãto an-
nuo affictu dicta bona locarẽtur,& cõducerẽtur in cauſa ſcientiæ;
quia ſunt periti,& practici in locãdo & cõducẽdo. Bal.in *l.cũ pro-*
priam.C.ſi quis alteri. vel ſibi, vbi, quod ſufficit conſideratio æqua
abſq;expreſſione fructuũ.† Cõtrariũ idem Bal.in *l.*1.*in vlt.col.C.de* 23
*fruct.& lit.expenſ.v.quæro,qualiter fructus,*vbi,quod fructus probã-
tur per teſtes,qui interfuerunt perceptioni,quando agitur de per-
ceptis, de percipiẽdis ſit probatio per coniecturas, & melius in *l.ſi*
*fundum. C.de rei vend.*vbi quod licet aliqui velint ſufficere proba-
tionẽ,quod talis fundus cõmuniter tantũ fructificat ſingulo anno;
tamẽ nõ eſt bona probatio;quia nõ vniformes ſunt ſẽper fructus,
ideo debent exprimi tot fructus & illorum valor, & ita dicit tene-
re Iacob.de Aret. Spec. *tit. de teſte,*§. *nunc tractandum* plene Con.
*conſ.*301.*col.fi.l.*3.† Ratio;quia teſtes debent deponere per ſenſum 24
corporis,*l.teſtium.C.de teſtib.*& non per iudicium intellectus; quia
tunc dicitur iudicare,& non deponere.Bart. in *l.quod teſtamento.ff.*
*de teſt.*Corn.*d.conſ.*301.*lib.*3.& Dec.*conſ.*289.† Declara;quia opi- 25
nio Bald. procedit in libello, vt ſubſtineatur; quia eo caſu fructus
petuntur acceſſorie , ſecus ſi fructus petantur principaliter ; quia
debent in libello tunc ſpecificari , & quia quando etiam petuntur
acceſſorij,licet libell⁹ ſubſtineatur; tamen in proceſſu,& probatio-
nib.debet fieri ſpeculatio.Ab.in *c.grauis. de reſtit.ſpoliat.* quia ſtil⁹
non poteſt derogare iuri communi.Alex.*conſ.*36.*l.*2.ſed requiritur 26
conſuetudo.† Amplia;quia valor,& æſtimatio fructuum percepto-
rum, & percipiendorum probatur per teſtes, ſi dicant, quod vide-
runt quoad perceptos, ſed quoad percipiendos ex coniecturis ſit
probatio.

Digitized by Google

27 probatio. Vide Maſc. *Concl.660. Examinatio fructuum.* † Extende; quia quantitas fructuum probatur per coniecturas, & per fructus terrarum vicinarum eiuſdem qualitatis perceptos. Bald. in *l. ſi fundum, in vlt. col. Cod. de rei vendic. & in lib. 1. Cod. de fruct. & lit. expenſ.* & quod quantitas fructuum collecta probetur eo, quod terræ circumuicinæ reddiderunt tot, & tantũ ſingulis annis. Corn. *conſ.*
18 301. *in fi. l. 3.* † Extende; quia probatur quantitas fructuum per eaſtrum decimæ, per quod patet, quantum dicta bona ſoluunt pro decima, quod æſtimum probat, ſi ex auctoritate publica confectũ eſt, ſecundum Bart. in *l. fi. C. de præd. mino. lib.* 10. per Bald. in *l. 2. C. de reſcind. vend.* quod maxime procedit, quando de proximo factum
☞ eſt. vide, *Liber extimi, ſeu cataſtri quid ſit, & non probat multis caſibus. Concl.* 345. Vide pleniſſime per Maſcar. *Concl.656. Extimatio rei an per teſtes probari poſſit*, vbi ponit regulam affirmatiuam, quod probatur; extendit, limitat, & declarat, & quid ſi aliqui de maiori, minori vel medio pretio, in quam ſummam ſit facta probatio, & quid in ſtabilibus, & in bonis mobilibus, vide eum. Vide plenius,
29 *Teſtes quando, & qualiter probent valorem. Concl.* 187. † Amplia; quia etiam teſtes probant valorem; ſi dicant, quod res tantum valet, & ipſi tantum ſoluerent ſecundum communem extimationem. Vide Maſcat. *d. concl.656. n.36. & ſeq.* vbi, quod imo etiam ſi dicat ſimpliciter, tantum valet, & ipſe tantum ſolueret, probat, quando non
30 mouetur ex affectione particulari, vide eum. † Amplia; quia teſtes probant valorem, & æſtimationem rerum mobilium, frumenti, vini, olei, & ſimilium, ſi dicant, quod tantum valuit communiter in loco, de quo agitur, de tali tempore, & per multos dies ante, & poſt; ſecus ſi de alio loco deponant. Maſcar. *concl.658. Extimatio rei*
31 *mobilis.* vbi, qualiter deponere debeant. † Amplia; quia ex libro æſtimi probetur præſumptiue valor rei, donec contrarium probetur. Alexand. *conſ.199. Perſpectis, num.6. v. & licet alias, lib.6.* Vide plenius Maſcard. *concl.654. Extimatio rei probari an poſſit per librum*
3 *extimi, ſeu cataſtrum.* † Amplia; quia valor, & æſtimatio rei, quando non eſt probata, ſed iudici conſtat rem deberi, vt quia teſtes depoſuerunt de re, ſed non de æſtimatione, poteſt iudex ex ſeipſo æſtimare. Bart. in *l. ſi quod ex Pamphila. ff. de leg.* Alex. *conſ.133. in fin. lib. 1.* plene Corn. *conſ.318. in fin. lib.4.* Soc. *conſ.155. n.4. lib.2.* Plot.
33 in *l. ſi quando. C. vnde vi. §. 37. n.8.* † Extende; quia æſtimatio, & valor rei poteſt probari ex declaratione iudicis, à qua non pendet appellatio. Vide plene Maſcar. *concl.652. Extimatio rei an poſſit probari per*
34 *declarationẽ iudicis.* † Amplia; quia valor rei, & æſtimatio probatur per peritos aſſumptos à iudice ad hoc, & eis prius præſtito iuramento de æſtimatione ex bono, & æquo facienda. Vide plene Maſcar. *Concl.653. Extimatio an poſſit probari per peritos.* vbi, quod requiritur citatio partis in relatione; quando ipſæ partes non approbauerunt electionem, alias ſecus; & quod ſtandum ſit relationi, niſi ſit iniqua, & qualiter poſſit reprobari, vel impugnari, & quales eſſe debeant periti, & quot requirantur. Vide, *Læſio probatur multis mo-*
☞ *dis. Concl.* 299. Vide, *Extimatores, & periti qualiter eligantur, & re-*
35 *ferant. Concl.673.* † Amplia; quia valor, & æſtimatio rei probant, & ſubhaſtatio, & oblatio facta ad haſtam. Vide plene Maſcar. *Concl. 655. Extimatio an probetur per ſubhaſtationem*, vbi pro vtraq; parte
36 allegat, ſed dicit, quod probat præſumptiue; licet contrarium poſſit probari. † Amplia; quia valor, & æſtimatio rei probatur ex pluribus venditionib. eiuſdem rei, quando ſunt de recenti, & non de antiquo, imo licet inſtrumenta venditionum locorum vicinorum non probent æſtimationem; & valorem rei vicinæ, bene probant, quando eſſet probata æqualitas bonitatis bonorum vicinorum. Vide plene Maſcar. *Concl.657. Extimatio rei immobilis an probetur per in-*
37 *ſtrumenta veterum venditionum, & emptionum.* † Amplia; quia valor rei mobilis furto ſubtractæ, vel per violentiam ablatæ probatur ſolo iuramento, quando conſtat de furto, violentia, vel dolo, alias ſecus. Vide Maſcard. *Concl.659. Extimatio rei mobilis*, vbi plene declarat, & in fine, quid ſi probauit ſemiplene furtum; violentiã,
38 vel dolum. † Amplia; quia æſtimatio, & valor iurium, & actionum probatur eo modo, quo probatur valor rerum profanarum deductis labore, & expenſis, quæ incumbunt exactioni, & litigio. Vide eundem Maſcard. *Concluſ.961. Extimatio iurium, & actionum quo pacto*
39 *probetur.* † Amplia; quia valor, æſtimatio, & taxatio facta à teſtatore, lege, vel ſtatuto præſumitur iuſta, & vera, quando habet certum pretium expreſſum; ſecus ſi pretium non eſt expreſſum; quia tunc intelligi debet de pretio vero, & iuſto. Vide Maſcar. *Concl.661. Ex-*
40 *timatio an iuſta probetur ex taxa facta à teſtatore.* † Limita; quia valor vt probetur, vel attendatur, debet intelligi de valore ſingulari, ſeu affectionis. Bart. in *l. pretia rerum*, per illum tex. in princ. qui hoc
* dicit ad litteram *ff. ad l. Falcid.* vbi* omnes, *c. cum cauſa*, vbi Gloſ. in *v. ad alium, in fin. de teſtib.* vbi Abb. *n.3. v. vltimo quærit Gloſ.* & poſt alios Felin. *col.2. in fi. v. in quantum Abbas dicit.* pleniſſime Mandell.
conſ.166. in pr. & per tot. vbi Apoſtilla prima dicit* communem. *
† Extende; quia teſtes non probant valorem, niſi dicant de com- 41
muni æſtimatione, & reddant rationes, per quas concludant de communi æſtimatione, & non ſufficit, quod dicant, quod ipſi tanti emerent communi pretio, ſecundum magis* communem. Mandel. *
d. conſ.166. per tot. maxime *n.19.* vbi de magis * communi, & ibi *
Apoſtill. dat concord. † Extende; quia ad probandum valorem ad 42
effectum læſionis vltra dimidium, debet probari valor ſecundum communem æſtimationem de tempore contractus, & teſtes non habentes notitiam rei, de qua agitur, & qualitarum, non ſunt idonei, & non probant valorem, Alexand. *conſ.50. Circa primum. n.3.*
& ſeq. v. præterea agit, lib.6. † Extende, vt procedat etiam in valore 43
annuo ad effectum conſtituendi penſionem rei locatæ; quia ſi non eſt expreſſa quantitas, vt teneatur conductor, debet locator probare, quod tanti locata res fuiſſet communiter, & tanti conducta communiter, vel quod tanti locator locaſſet, & conductor conduxiſſet; & ideo probatio, quod tanti locator locaſſet, vel tanti res locata, & conducta fuiſſet, non releuat, niſi concludat communiter. Alex. *conſ.181. In cauſa. & lite, in pr. lib.2.* vbi loquitur in Domino, qui longo tempore paſſus eſt per alium poſſideri apothecam ſuam
locabilem. Vide, *Teſtes quando, & qualiter probent valorem, & quæ* 43
ſufficiant, & admittantur, vel non. Concl. 187. Vide, *Extimatio mul-*
tiplex, quod ſit & habet plures effectus Concluſ.665. † Limita; quia 44
valor rei probetur non debet momento parui temporis probari, neq; ſufficit de valore particulari, ſed de communi. Anch. *conſ.194.*
n.5. † Et ideo teſtis deponens, quod res vendita non valebat plus 45
tempore venditionis; quia erat bellum, & non reperiebatur, qui emiſſet maiori pretio, non probat; quia non debet regulari valor pro tempore belli, quod ceſſare ſperabatur. Caſtr. *conſ.99. col.1. in*
fin. l.2. † Et teſtis pauper non eſt integer ad valorem probandum, 46
videl. qui nihil habet in bonis. Anch. *conſ.194. n.6.* † Neq; varius, 47
qui contra ſuam ſcripturam deponit, probat valorem. Anch. *conſ.*
194. n.6. vſque in fi. † Teſtes de credulitate deponentes non probãt 48
valorem rei. Fulgoſ. *conſ.142. Viſa copia, n.1.* † Extende; quia valor 49
non probatur ex teſtib. deponentib. de particulari affectione de ſe circa valorem. Fulgoſ. *d. conſ.241. in pr.* † Extende; quia teſtes depo- 50
nentes de valore ex momento temporis non probãt valorem communem. Fulg. *d. conſ.251. n.1. v. tertius autem.* † Limita; quia valor 51
grani, vini, & aliarum rerum de certo tempore debet probari de illo tempore, & etiam ante, & poſt; quia non ſufficeret probatio de vno die, & probatio debet eſſe nedum de emptione priuatim facta, ſed etiam in foro publico. Bart. in *l. ſeptem diebus. C. de erogat. milit. anno. l.12. & in l. pretia rerum*, vbi Angel. & alij. *ff. ad l. Falcid.* vbi requiritur communis valor, non priuatus, & ſingularis. Ant. de Butr. in *c. cum cauſam, v. ad ſecundum. de emptio. & vendit.* vbi eſt text. ibi, *quem in mercato, &c.* plene Affl. *deciſ.316. n.5. & ſeq. per totam*, vbi, quod debet probari valor rei venditæ in foro publico, & licet non
à ſingulis, bene in foro publico, & non priuatim. † Et probatio de- 52
bet concludere de loco deſtinatæ ſolutionis, vel de quo agitur; quia non releuaret probatio de alio loco facta maxime diſtanti, in quo pretium rei eſſet carius probatum; quia nihil releuat. Bal. in *l. fi. ff. de adm. tut.* & probatio valoris debet fieri in loco præciſo ſolutionis
debitæ. Alex. *conſ.110. Ponderatis iis. n.3. lib.6.* Affl. *dec.316.* † Et ad 53
prædicta omnia vide Affl. *deciſ.316.* vbi late, qualiter debeat exhiberi mandatum in extraiudiciali interpellatione, etiam ſi non petatur, & probatio valoris debet fieri in loco ſolutionis faciendæ.
† Et quod non ſufficiat probare, quod tali die talis res mercatoria 54
tanto pretio fuit empta, & vẽdita in foro publico; quia nõ habetur cõſideratio ad valorẽ vnius diei; ideo articulãs debet eſſe cautus, vt ponat, cõmuniter tanti publice fuiſſet empta, & vẽdita, ac valuiſſet tali die, & ante, & poſt plures dies. Ang. poſt Bart. & alios in *d. l. pretia rerũ. ff. ad l. 1. Falcid. & in lege Falcidia hoc eſt obſeruandũ. §. 1. eod.*
tit. Bar. in *l. ſi ſeruus. in pr. ff. de cond. furt.* † Contrariũ videtur tenere 55
Iaſ. in *l. vinũ, col.7. v. vltimo aduerte. ff. ſi cert. pet.* vbi hoc videtur velle ex mente Cuma. & Alex. *d. l. pretia rerum.* † Limita, quia valor rei 56
non probatur ex deliberatione, vel venditione facta ad haſtã. Alex. *conſ.117. Viſo, ac ponderato, n.11. v. item non ſequitur fuit ad incantum.*
l.7. vbi dicit magis* communem. † Contrarium tenet multi, quod *
imo venditor, qui vendidit præcedenti ſubhaſtatione, non poſſit di- 57
cere ſe læſum, per *l. 1. C. de præd. curia. l. 10.* Lancell. Deci. in *l. ſi fideiuſſor. § meminiſſe. col.2. ad fi. ff. de leg.1.* Fabia de Monte *tract. de empt. & vend. col.7.* qui citat apoſt. ad Alex. *d. conſ.117. lib.7. in v. nonnulli.*

Valor rei attenditur tempore contractus, & diſtractus, non poſt. & quando ſecus. CONCL. 13.

VAlor † rei permutatæ per Eccleſiã attendi debet tempore ce- 1
lebrati contractus, ad hoc, vt dicit poſſit læſa Eccleſia, vel nõ
quia

Digitized by Google

quia non conſideratur alteratio valoris, vel deterioratio poſt contractum, quando interuenerunt debitæ ſolemnitates. Cald. cõſ. 297. alias 5. de rerum permut. vbi late Bal. plene in l. 2. C. de reſcind. vend.
2 n. 25. v. & ſi extimatores. † Et eſt generale; quia etiã æſtimatores debent ſe referre ad tẽpus contractus, alias non probatur læſio. Bal. d. l. C. de reſcin. vend. n. 25. v. & ſi examinatores. vbi Batt. n. 16. v. primo,
3 quod res. † Amplia; quia valor rei attenditur tempore contractus; ideo probatio maioris valoris per ſex annos ante donationẽ in ſolutum nõ probat; quia valor rei variatur ex tempore ſecundũ culturam, & non culturam bonorũ. Fulg. conſ. 133. In quæſtione verſa. col. 2.
4 ver. & licet appareat. † Contrariũ tenet Alex. ad alium finem cõſ. 133. Viſo proceſſu, in fi. v. venio ad tertiũ, l. 1. vbi, quod valor probatus de certo tempore cenſetur intra decennium idem valor, vt ſit locus
5 ſtatuto, niſi probetur variatio. † Amplia; quia condemnatus ad fructus perceptos; quia factus locupletior, tenetur ad valorem tempore collectionis fructuum, non autem ad incrementum vel decrementum. Io. de Anan. conſ. 38. in pr. vbi Bolog. in apoſt. videtur di-
6 ſtinguere in contractu bonæ fidei, & ſtricti iuris. † Amplia; quia valor rei in profanis circa immobilia probatur de tẽpore contractus; non de alio tempore; ideo non requiritur, quod probetur de quinque annis ante, vel poſt in rebus immobilibus, plene Cagnol. in l. 2. C. de reſcind. n. 213. in q. 47. cum ſeq. vbi q. 48. probat plene; ſecus (inquit) in rebus mobilibus, vel in beneficialibus; quia non agitur de valore rei, ſed de annuis fructibus; ideo capiuntur plures anni.
7 Vide Cagnol. n. 231. & ſeq. † Amplia; quia fructus probandi attendi debent in beneficio de tempore, & anno contractus, vel gratiæ, non autem attenduntur fructus annorum præteritorum. Oldrad. conſ. 58. Quidam impetrauit. & conſ. 168. Ad primum. q. 2. num. 2. & conſ. 229. Hæc ſunt dubia, n. 4. v. ad quartum. Rot. in antiq. deciſ. 10. de conceſſ. preb. Vrbanus Papa. Fel. in c. eam te. num. 22. v. fallit quinto. de
8 reſcript. † Extende in profanis; quia fructus probantur ex vltimo anno, de quo agitur. Bal. conſ. 475. n. 12. lib. 1. & in l. 1. n. 24. v. quæro, qualiter probentur fructus. C. de fruct. & lit. expenſ. qui dicit, quod
9 inducitur probatio præſumptiua in præteritis. † Contrarium; quia fructus non percipiuntur vniformes; ideo plures anni ſunt ponderandi. Bal. in l. ſi feudum, in fi. C. de rei vendicat. Rom. conſ. 369. & cõſ. 423. n. 1. Iaſ. in l. ſi fundũ per fideicommiſſum, n. 5. ff. de leg. 1. Affl. deci.
10 284. in fi. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gl. 6. n. 19. † Declara; quia ad conſtituendã penſionẽ vniformem fructibus attẽditur conſuetudo.
11 Rom. conſ. 223. n. 1. † Declara; quia ad probandũ læſionem, vel quid ſimile requiritur probatio de illo anno venditionis; idem ſi agatur de reſtauro certi anni, vt per Ang. in l. pretia rerum. ff. ad l. Falcid. Si vero agatur de conſtituenda penſione perpetua cõformi fructibus, vel quantum res ſit communiter in fructu; tunc plures anni requiruntur, vt fertilitas cum ſterilitate cõputetur, & econtra Rom. d. cõſ.
12 423. cum aliis in contrariũ allegatis. † Limita; quia ſi valor rei propter imminens periculum belli erat diminutus, quando ſperabatur, quod ceſſare deberet, non attenditur, ſi venditio fiat tempore belli; quia non eſt cõmunis valor, & breui duraturus. Caſtr. conſ. 109. Viſa petitione, col. 1. in fi. lib. 2. Vide plenius, *Læſio attendi debet tempore contractus, & quando ſecus.* Concl. 295. Vide infra, *Valor expreſſus qualiter attendatur circa tempora, loca, & alia.* Concl. 17.

Valor rei non comprehendit ea, quæ ex alio arbitrio augentur, neque multa ſimilia. CONCL. 14.

1 VAlor † rei licet augeatur ex iis, quæ proueniunt ex alieno arbitrio, quoad vtilitatem; tamen talia non computantur in lucro ceſſante, vel damno illato, ſi ceſſant; quia reuera non ſunt propria ad valorem. Bal. conſ. 71. Caſus talis eſt, Communne, & homines, n. 3. & 4. v. nec aliquis dicat. lib. 1. vbi, quod commoditas vicinorum accedentium ad molendinum ex eorum arbitrio non venit in lucro ceſſante, vel præiudicio tertij.

Valor rei ſicuti augetur ex multis, ita etiam minuitur ex multis. CONCL. 15.

1 VAlor † rei augeatur ex totali corpore; quia plus valet totum reſpectu totius, quam pars reſpectu partis. Bald. conſ. 32. Præſupponatur in facto, circa pr. v. pro iſta parte, lib. 2. vbi, quod obligatus retrouendere pluribus rem emptam vnico pretio, non tenetur alteri volenti redimere partem ſuam facere dimidiatam retro-
2 uenditionem. † Extende; quia res non eſt tantæ æſtimationis in parte reſpectu partis quantum in tota reſpectu totius, l. Mæuius. §. fundo. ff. de leg. 2. l. ſi quis. ff. de ſolutio. l. fundus ille. cum gl. ff. de cõtrah. empt. gl. in l. 1. in v. partis. C. commun. diuid. vbi Bal. in 4. not. & Salyc. in 5. not. Bart. in l. vxorem. § agri plagam, n. 3. ff. de leg. 3. Bald. in l. filium quem habentem, n. 35. v. dato, quod requiritur. C. famil. hercisc.
3 † Amplia; quia diuiſio operatur, quod res communis vnita dicitur minus vtilis; quia ſi eſt vnita, plus valet, ſi diuiſa in partes, minus valet; & ideo diuiſio ſemper affert damnum; quia virtus vnita magis fortior. Crau. conſ. 60. in pr. v. aut vult ſe iuuare, vbi, quod non conſideratur hæc ratio; quia alias nunquam fieret diuiſio. † Amplia; 4
quia ratione vicinitatis, & cõmoditatis res eſt maioris æſtimationis; ideo emens rem ſibi cõfinante cum aliis bonis ſuper poteſt plus ſoluere, quam alius, l. ſi cui fundum. ff. de leg. 2. Fabian. de Mon. tract. de empt. & vend. in 3. q. pr. n. 41. vigeſimo quarto. † Amplia; quia ratio- 5
ne affectionis valet plus res, quæ fuit maiorum ſuorum, prout ſunt ædificia, domus, palatia, & ſimilia; ideo minor, qui non reſtituitur, niſi læſus, bene reſtituitur aduerſus venditionem rerum, quæ fuerunt maiorũ ſuorum, propter affectionis intereſſe, l. ſi in emptionem. ff. de minor. vbi gl. in v. maiorum. Vide, *Reſtitutio in integrum datur minoribus multis caſibus,* Concl. 284. † Limita; quia minus va- 6
let res ratione oneris adiuncti, Crau. conſ. 145. n. 9. † Extende; quia 7
ratione difficultatis exigendi res minus valet. Crau. conſ. 145. n. 9. Bolog. in addit. ad conſ. Ioan. de Anan. 103. ver. circa vero ſecundum.
† Extende; quia valor rei ceſſæ litigioſæ minus valet, & pro mino- 8
ri cedi poteſt, computato dubio euentu, laboribus; & expenſis litis, quæ omnia minuunt valorem. Bolog. in addit. ad conſ. Io. de Anan. 103. v. circa vero ſecundam. Crau. conſ. 497. n. 5. & 6. vbi late. † Ex- 9
tende; quia ratio expenſarum, laboris, periculi, dubij euentus, & ſimilia diminuunt valorem rei. Crau. d. conſ. 497. n. 6. allegat Aret. conſ. 159. Longa. col. 5. in 4. dubio. † Limita; quia plus valet res cum 10
fructu, quam res ſine fructu, vel fructus ſine re. † Limita; quia etiã 11
valor rei diminuitur propter pacta contractuum; nam propter pacta res minoris venditur, & locatur. Bald. conſ. 182. Locata fuit, n. 5. in fi. v. nec eſt hoc contra rationem, lib. 1. & quod pacta diminuant, & augeant valorem rei, Bald. conſ. 164. Maritus fuit confeſſus, in fin. lib. 5. † Limita; quia valor rei diminuitur ex vicino rixoſo, vel malæ 12
conditionis. Bal. conſ. 482. Magnifici viri, in pr. v. poteſt autem intereſſe, lib. 1. Crau. conſ. 145. n. 9. † Limita; quia valor rei diminuitur ex 13
riſico fortunæ; nam plus valet frumentum in horreo, quam in campo, & in herbis. Bal. conſ. 133. Et quod dictus, in fi. lib. 3. vbi idem de redditu ad vitam vnius, vel plurium, & de emphyteuſi perpetua ad emphyteuſim ad tertiam generationem, & conſ. 145. Caſus talis eſt, in fi. lib. 3. vbi, quod æſtimatio grani in herbis æſtimatur, prout valet illa ſpes, non vt effectus demonſtrat, & propterea dans damnum ſine dolo ſoluit ſolum æſtimationem ſpei, quæ eſt in herbis. † Ex- 14
tende; quia minus valet redditus molendini in flumine, & periculoſi, quam rei ſtabilis. Syluestr. in v. vſura 1. q. 34. Arius Pinel. in l. 2. par. 3. c. 4. n. 22. C. de reſcind. vendit. † Limita; quia minus valet 15
fundus venditus ſine cautione, quam cum cautione, & minus cum aliquo riſico euictionis, quam ſine. Ioan. de Imol. conſ. 83. In caſu præmiſſo, vbi, quod poteſt tuta conſcientia emptor minus ſoluere etiam in pretio conuento, ſi fideiuſſor promiſſus non præſtetur.
† Extende; quia ſita in loco periculoſo minus valent, prout ſunt 16
molendina in flumine. Vide, *Molendinum nouum quando liceat, & in quo loco fabricari, vel non.* Concl. 304. † Limita; quia valor rei ſi- 17
cut diminuitur diminuta re, vt minus valeat pars, quam totum; ita etiam diminuitur ex tempore: nam plus valet res perpetua, quam res ad vitam, & ad tempus: ideo æſtimatio debet minui etiam in caſu ſtatuti ſimpliciter loquentis de gabella ſoluenda ſecundũ valorem rei; quia habet intelligentiam, vt qualitates ſint admittendæ, quæ augent, & minuunt. Bald. conſ. 161. Quæritur de gabella, lib. 4. Vide, *Æſtimatio emphyteuſis qualiter facienda.* Concl. 668.
† Extende; quia res vendita cum pacto redimendi minus valet, 18
quam valeat, ſi vendatur libera; & ideo venditio cum pacto redimendi intra annum quoad ſolutionem gabellæ æſtimatur ſolum, vt valeat quantum valent fructus in vno anno, licet lapſo anno, poſtea integra gabella debeatur, ſi redemptio non ſequatur. Bald. conſ. 164. per tot. maxime in fi. v. præterea, lib. 5. Soc. conſ. 15. in fi. n. 56. in fi. & 57. lib. 1. vbi, quod pactum perpetuum de retrouendendo pro eodem pretio minuit verum pretium 25. & 30. pro centenario, plures allegat Tiraq. de retract. conuent. in præfat. n. 25. † Ex- 19
tende; quia minus valet res ſubiecta fideicommiſſo, quam libera, l. 1. §. ſi heres. vbi Bart. Iaſ. & Rip. ff. ad Trebel. Cagnol. in l. 2. n. 243. C. de reſcind. vend. vbi & Arius Pinel. in 3. par. c. 4. num. 18. cum ſeq. Crau. conſ. 425. n. 16. in fi. & 17. † Extende; quia res conditionata, 20
vel ſuppoſita conditioni minus valet, quam libera. Decian. conſ. 7. num. 96. lib. 1. † Extende; quia minus æſtimatur res habens plura 21
onera, Alex. in l. pretia rerum, col. 1. ff. ad l. Falcid. Aret. in § item ſi quis agens, colum. 4. Inſtit. de act. l. eum qui § fin. ff. de in diem adiect.
† Extende in caſu contrario; quia pactum redimendi quandocun- 22
que pro eodem pretio, ſicuti operatur diminutionem valoris; ita inducit præſumptionem, quod bona ſint libera, & plus valeant, quam pretium de redimendo. Crau. conſ. 102. n. 19. † Extende; quia pactum

Digitized by Google

pactum de retrouendendo reſpectu emptoris dicitur oneroſum;
quando venditor poteſt redimere pro eodẽ pretio;& facit rem va-
lere minus in 4.parte.Iaſ.*in l.explicito.§.ſi heres.ff.ad Trebell.* & fuit
dictum Abb. *in c. ad noſtram, de pignor.* ſequitur Socin. *conſ.*248.
4 *lib.*2. † Reſtringe, vt non procedat in pacto retrouendendi non
libero,videlicet non in libera poteſtate venditoris, puta quod non
poſſit,niſi poſt tot annos; qui non præſumitur tunc minus res va-
lere.Tiraq.*in præfat.de retract.conuent.n.*26.

Valor expreſſus qualiter, & ex quibus probetur, vel non. CONCL. 16.

1 VAlor † beneficij expreſſus in literis probandus eſt, *Clem.*1.
in pr. de preb. alias gratia eſt ſubreptitia, & ita eſſe ſtylum
* communem * dicit Alex. *conſ.*72. *Inſpecto diligenter,n.*1.*v.ſeptimo,*
2 *lib.*1.† Et probari debet valor de tempore impetrationis,nec ſuffi-
ceret probatio valoris de alio tempore; quia non infertur;benefi-
cium hodie valet 200.ergo tãtum valebat tempore impetrationis.
3 nec econtra.Alex.*conſ.*72.*in fi.v.non obſtat inſuper,lib.*1. † Amplia;
quia falſa expreſſio valoris inducit ſubreptionem,& obreptionem
gratiæ collationis;quia facilius Papa concedit beneficiũ parui,quã
magni valoris. Card. Zab. *conſ.*31.*cum inter religioſas,n.*2.*& ſeq.v.*
4 *& cum hoc coniungo.*† Et valor in beneficialibus probatur hoc mo-
do ſecundum communem ſtylum Rotæ,quod beneficium,de quo
agitur, tempore prouiſionis deductis oneribus per annos quinque,
& poſt computato anno fertili cum ſterili communi æſtimatione
valuit centum,& ita teſtis informatus,& notitiam habens ſcit, &
aliter eſſe non poſſet,quin ſciret,ita Gomeſ.*in regul.de valore.q.fin.*
vbi in fin.dicit,quod aliter admittitur probatio in profanis,& quod
ſufficit,ſi teſtis deponat tantum valere rem profanam;quia eſt vici-
nus,late Cagnol.*in l.*2.*C.de reſcind.n.*149.vbi de valore beneficij,
& quod non ita tempus ante,& poſt requiratur in profanis, idem
5 Cagnol. *n.*213.*& ſeq.*† Amplia;quia valor etiam obtentorum ex-
preſſus in diſpenſatione ad ſecundum prætextu,quod obtentũ non
excedat 30. libras, debet probari cum aliis narratis. Ægid.Bellam.
*conſ.*34.*n.*1.*v.ad tertium.* vbi, quod ſufficit probatio per commu-
6 nem opinionem,vel famam. † Amplia;quia vbicunq;eſt præſum-
ptio contra valorem expreſſum,ſemper exprimens debet probare.
7 Ægid.*d.conſ.*34.*n.*3.*v.ad tertium,in fi.*† Limita; quia taxa decimæ
non probat verum valorem beneficij; quia taxa ipſa ſolum fieri
conſueuit pro medietate, *extrauag. ſuſcepti. §. nos de illo. ne ſed.va-
cant.* & ita in conſuetudine Curiæ ſeruari aſſerit. Calder. *conſ.*36.
8 *in fi.v.item planum eſt.*alias 15.*de preb.* † Limita;quia non eſt nul-
la, vel ſubreptitia gratia prouiſionis facta motu proprio, etiam ſi
erratus ſit valor expreſſus in ea.Anch.*conſ.*138.vbi declarat proce-
dere,maxime,quando error non eſt in magna ſumma.Vide, *Motus
proprius Papæ,vel alterius Principis operatur multa, & quando secus.*
9 *Concl.*405.† Extende, etiam ſi in magna quantitate; quia cum in
gratia motus proprij non habeat locum ſubreptio,neque regula de
valore,ſi in totum omittatur; ita etiam ſi mala ſit expreſſio; quia
quæ abundant,non vitiant.Anchar. *d.conſ.*295.*Pro clariori,n.*9.*&*
*n.*13.vbi latè Vide, *Abundans cautela non nocet.Concl.*67. † Exten-
10 de maxime in gratia facta Cardinali motu proprio Anchar.*d.conſ.*
11 295.*per tot.*† Limita;quia gratia collationis eſt nulla non expreſſo
valore vero,quando in ea impetrans exprimit;quia dicitur,*vt aſſe-
ris*;ſi vero imperſonaliter dicitur valor,*vt aſſeritur*; tunc gratia ſu-
12 ſtinetur.Anch.*d.conſ.*138.*De natura,n.*3.† Limita;quia gratia pro-
uiſionis Cardinali facta non eſt ſubreptitia propter valorẽ non ex-
preſſum,vel male expreſſum;quia regula, de valore,non habet lo-
cum in Cardinalibus. Anch.*d.conſ.*295.*n.*5.*& ſeq.* Vide, *Regula de
valore exprimendo non habet locum multis caſibus,& quibus.Concl.*99.

Valor expreſſus qualiter attendatur circa tempora, & loca, & alia. CONCL. 17.

1 VAlor † beneficij attenditur à tempore vacationis, non au-
tem impetrationis,quando quis habet prouiſionem,ſeu man-
datum de prouidendo ad primum vacaturum vſque ad ſummam
centum;nam ſi tempore vacationis valebat centum,& poſtea tem-
pore prouiſionis valeret plus, cadit tamen ſub gratia.Oldrad. *conſ.*
58.*Quidam impetrauit*,ſequitur Fel. *in c.eam te.v.tempus datæ,in* 5.
limit.de reſcript. Caſſad. *deciſ.*18.*ſuper regul.in fi.* & concordat Ol-
2 drad.*conſ.*168.*Ad primum.v.ad ſecundum.* † Circa valorem autem
expreſſum attenditur locus beneficij, non autem locus,vbi gratia
facta eſt,habito reſpectu ad monetam expreſſam, ſi plus, vel mi-
nus in vno loco,quam in alio æſtimaretur.Oldr.*d.conſ.*168.*Ad pri-
3 mam q.in pr.* † Tempus, quo gratia ſortitur effectum per vocatio-
nem,& realem prouiſionem,attenditur circa valorem beneficij ex-
preſſum,non autem tempus datæ. Oldrad. *conſ.*168. incip.*Ad pri-
mam,n.*2.*v.ad ſecundam.* quem ſequitur Caſſad. *deciſ.*3. *v.ad idem,
& n.*25.*de preb.* dum vult gratiam eſſe conditionalem,& attendit
tempus exiſtentiſ conditionis, non autem datæ. † Et valor con- 4
ſideratur in loco beneficij ſecundum communem vſum monetæ
expreſſæ,ſi ibi expenditur, non autem ſecundum valorem intrin-
ſecum:ſi vero ibi non expenditur,æſtimatio ſit per collationem,&
comparationem monetæ vſualis loci ad monetam expreſſam. Ol-
drad. *d.conſ.*168.*v.ad tertiam.* Vide ſupra, *Valor rei attenditur tem-
pore contractus.Concl.*13.

Valor & quantitas rei qualiter probetur, vel liquidetur. CONCL. 118.

LIquidatio † quantitatis frumenti ex certa gleba liquidatur à 1
communiter contingentibus in loco eodem, & eodem anno.
† Limita;quia valor,& quantitas grani ex gleba non dicitur legi- 2
time probatus, vel liquidatus, ſi in loco diuerſo, vel pro diuerſo
anno ſit facta probatio;quia non dicitur legitima, neque conclu-
dit. Alex. *conſ.*85. *In cauſa mota, in fi. lib.*7.

Valor beneficij non continet diſtributiones quotidianas, nec contra. CONCL. 18.

VAlor † beneficij expreſſus attendi debet non comprehenſis 1
diſtributionibus quotidianis; quia illæ debentur ratione ope-
ris perſonæ,& non veniunt ſub valore expreſſo; quia non ſunt de
corpore præbendæ, vel beneficij. Oldr. *conſ.*118. *Ex virtute gra-
tiæ.* † Amplia,vt in proprietate Eccleſiæ,& ſic in valore Eccleſiæ 2
non comprehendantur præſtationes, quæ dependent à mera vo-
luntate præſtantium; ſecus ſi poſſunt exigi ab inuitis, dummodo
præſtationes non pendeant à fortuna, & incerta conditione, &
pro modo præſentium; quia tunc non computantur in proprietate
Eccleſiæ. Oldr. *conſ.*216. *Circa primum,in pr.* vbi loquitur de præ-
ſtationibus debitis Eccleſiæ per obitum parochianorum pro modo
intereſſentium in anniuerſariis; ſecus ſi ſunt certæ, & detur actio
pro eis ſine intereſſentia. Vide, *Diſtributiones quotidianæ à quo ordi-
nentur,& diſtribuantur.Concl.*515. Vide plenius, *Fructus beneficio-
rum differunt à diſtributionibus. Concl.*508.

Variatio admittitur in multis, & in quibus. CONCL. 20.

VAriare † poteſt is,qui depoſuit dotem pro vno Collegio cõ- 1
ſtruendo ſcholarium in ciuitate Bononiæ, ſi antequam tale
collegium conſtruat, velit potius illud conſtruere in ciuitate Pa-
duæ;quia cum nondum ſit conſtructum,datur variatio Card.Zab.
*conſ.*1. *Excelſo ducali, per tot.* † Extende; quia imo ſi feci pactum 2
cum Titio,vt aduenîente certo caſu ſoluat N. centum, quæ habet
de meis,poſſum pœnitere,& prohibere,ne ſoluat,*l.ſi cum Cornelius.
ff.de ſolut.*ita Abb. *conſ.ſuper Concilio Baſilienſ. in* 1.*dubio.col.*11.*in
pr.* vbi extendit, vt imo ſi Titius ſciat quouis modo voluntatem
meam mutatam,non poteſt ſoluere.† Amplia;quia variatio admit- 3
titur in melius ſine alterius præiudicio.Bal.*conſ.*412. *Verba inſtru-
menti,in fi.lib.*1.vbi ponit hanc regulã negatiuam,& excipit hunc
caſum.† Amplia;quia Doctor,qui conſuluit in cauſa pro vna par- 4
te,poteſt contra partem,pro qua conſuluit,pronunciare,ſi ex noui-
ter deductis contrarium de iure ſentiat; ſic fecit Bal.qui conſuluit
pro Tortonenſi ciuitate contra Papienſes *conſ.*161.*Proponitur,quod
Commune,lib.*3.& poſtea electus iudex pronunciauit ex nouiter de-
ductis ad fauorem Papienſium *conſ.*251.*Sententia,quam tulimus,l.*5.
vbi reddit iuſtificationem ſententiæ contra conſilium. † Amplia 5
in iis,quæ de ſui natura ſunt reuocabilia,prout in teſtamento;quia
ſi quis legauit, vel donauit etiam piæ cauſæ in vltima voluntate
ſimpliciter, poterit addere onus rei donatæ, & ſic variare. Dyn.
*conſ.*26.*Quæſtio talis eſt,quædam Domina,in fi.* † Amplia;quia licet 6
negans ſibi fuiſſe ſolutum id,quod dicitur indebitum, ſi probetur
ſolutio, eo ipſo probatur indebitũ propter negatiuam:ſi tamẽ ante
factam probationem confeſſus fuit,& ſic non perſeuerauit,varia-
tio admittitur,& habetur pro confitente,vt contra eum non præ-
ſumatur.Alex. *conſ.*83.*In cauſa,& lite,n.*3.*lib.*1. † Amplia;quia de 7
facili conceditur à iure variatio, quando ius partis non efficitur
deterius,cum qua ſit variatio.Petr.de Anch.*conſ.*99.*n.*4. vbi, quod
ſcholaris, qui à principio debet deliberare, quam ſcientiam velit
profiteri, poteſt variare intra bene tempus. † Amplia;quia poteſt 8
quis ea,quæ ſunt facultatis,pluries facere,& variare; ideo electio
ſepulturæ ſemel facta poteſt fieri in alio loco. Anch.*conſ.*214.*Fran-
ciſcus antiquus,n.*7.*v.ſecundo veniamus.* † Amplia;quia iudex in ar- 9
bitrariis poteſt variare;ideo ſi inquirat de furto in caſu,in quo pœ-
na arbitraria imponitur,& in contumaciam rei declarauerit arbi-
trium in pœnam pecuniariam, ſi reus compareat, & velit audiri,
poterit

Digitized by Google

poterit condemnare in pœnam perſonalem, ſi ſibi videatur. An-
10 charan.conſ.272.*Plene & ſubtiliter,per tot.*† Amplia;quia duo de-
legati à Sede Apoſtolica,cum clauſula,*quod ſi ambo,&c.*ſi vnus re-
nunciet iuriſdictioni, poſtea vult admitti, debet admitti. Anchar.
11 dict.conſ.214.n.8.ver.quarto ſic.† Amplia;quia quis poteſt reuoca-
re mandatum datum ad matrimonium contrahendum, & manu-
mittendum, & ad alia;quia actus factus contra reuocationem non
12 valet. Anchar.conſ.214.n.10. † Extende; quia in re integra is,qui
13 ceſſit bonis,poteſt pœnitere. Anch.d.conſ.214.n.16.v.ſeptimo.† Ex-
tende in collatione facta abſenti; quia reuocari poteſt aſſignato
termino ad acceptãdum, ſi non acceptat.c.ſi tibi abſenti.de præb.in 6.
14 Anchar.d.conſ.214.n.11.† Amplia in teſtamentis; quia vltimum
valet, & inducitur pœnitentia. Anchar. d. conſ.214.n.10.v.octauo.
15 † Extende in ſtatutis,legibus,& aliis diſpoſitionibus; quia vltima
16 derogant prioribus.Anchar. d.conſ.214.n.11.† Amplia in iudiciis;
quia licet poſt litem conteſtatam non liceat actori variare,& mu-
tare libellum,l.edita,C.de edend.vbi Bald.& cæteri;tamen in diuer-
ſa inſtantia,& cum diuerſa perſona poſſum variare,& dicere con-
trarium eius,quod dixi in alio iudicio,ita Caſtr. conſ.22.col.pen.v.
nec obſtat,lib.2.Vide, *Libellus non poteſt corrigi,vel mutari poſt litem*
17 *conteſtatam,& quando ſecus.*Concl.322.† Extende;quia imo etiam
poſſum variare cum eadem perſona,& in eadem inſtantia,quando
dico contrarium eius,quod dixeram, concordando cum eo, quod
18 aſſerit pars aduerſa,Caſtr.conſ.22.col.pen.v.nec obſtat,l.2. † Amplia
in obligatione dandi habitationẽ per ſocerum genero;quia ſi ſocer
præſtitit illam in damno ſua,poterit variare ex cauſa, vt det extra
domum,non obſtante quod ſemel elegerit in domo,vide pro vtra-
que parte Afflict.qui ita declarat deciſ.146.per l.ſi ſterilis.§.ſi.ff.de
actio.empt.Si vero promiſiſſet dare habitationem in domo propria,
19 non poſſet alterare ſine cauſa.† Et quid ſit promiſit habitationem
in domo propria ad vitam generi,& pro dote,quam obligauit,po-
ſtea velit ipſe,vel hæres vendere domum,& conſentit gener,dum-
modo ſatisfiat de habitatione, qualiter fiet æſtimatio,vide Afflict.
20 deciſ.34.† Amplia;quia licet agens ex teſtamento non poſſit varia-
re ex codicillis;fallit,ſi eſt reus. Afflict. deciſ.134. Bald.in l.ff.de te-
21 ſtam.† Amplia;quia regula eſt, quod habens electionem alterna-
tiuam poteſt variare vſque ad ſententiam;quia ſi vnum eligit ante
ſententiam,poteſt ad aliud tranſire,l.eum,qui certarum.ff.de verbor.
22 obligatio.in fin.† Declara; quia multum refert,an verba ſint futuri
ſubiunctiui;quia tunc facta ſemel electione non poteſt fieri varia-
tio;ſecus ſi verba ſunt futuri indicatiui. Bartol. conſ.101. Girardus
23 de Tuderto,n.7.& 8.v.ſuper quarto.lib.1. † Limita multis modis,de
quibus in Concluſione proxime ſequente.Vide, *Libellus non poteſt
mutari poſt litem conteſtatam,& quando ſecus.*Concl.322.Vide,*Quod
ſemel placuit amplius diſplicere non debet.*Concl.48. Vide, *Impugnans
aliquid non poteſt ſe fundare ex eo.*Concl.57.

Variatio non admittitur in multis, & quibus.
CONCL. 21.

1 VAriatio † non admittitur regulariter; quia eſt legibus ini-
mica,& doli mali plena. Bald.conſ.327.*Pridie enim*,n.4.ver.
2 item veritas,lib.1.† Quia variatio eſt odioſa;& ideo reſtringenda,
3 Calder.conſ.438.alias 21.in pr.de iure patr.† Amplia;quia exequu-
tor teſtamentarius ad eligendum diſtributionem in piam cauſam,
ſi ſemel elegit,non poteſt variare;quia ex electione acquiritur ius
electo,& agit ex teſtamento , non exactione, quæ oritur ex ele-
ctione, vel ab eligente. Abb. conſ.11. *Tria ſunt*,n.4.& ſeq.v.venio
4 ad tertium,lib.2.† Extende,quia habens electionem ex officio ſibi
commiſſo ſi ſemel elegit etiam abſentem, non poteſt amplius va-
5 riare.Abb.d.conſ.11.in fi.lib.2.† Reſtringe;quia habens electionem
ex contractu bene poteſt variare.Abb. d.conſ.11.n.5. ver. venio ad
6 tertium,lib.1.† Amplia in patronis clericis,qui non poſſunt variare
7 in electione,& præſentatione.Oldrad. conſ.18. in fin.† Et idem in
patronis laicis,qui non poſſunt variare, ſed accumulatiue præſen-
tare,dummodo non vltra duos.Calder.conſ.438.alias 21.de iure pa-
tron.Vide, *Patronus Eccleſiaſticus non poteſt variare in præſentatione.*
8 Concl.152. † Amplia, quod ſicut variatio eſt illuſio, & propterea
eſt prohibita, maxime in clericis;ita etiam in Papa non eſt præſu-
menda. Gem. conſ.107.n.2.item vbi tacetur. Rot. in antiq.deciſ.33.
de præb.alias 558.n.17.v.coadiuuatur.in antiq. vbi, quod etiam in
9 principe, & in omnibus variatio eſt prohibita. † Et in Papa,qui
ſummam dignitatis Apoſtolicæ vacillationem habet,& in Eccle-
ſiaſticis maxime damnatur variatio,& inconſtantia.Clem.cum illu-
ſtis,de renunciatio.c.quidam,eod.tit.hinc Papa præſumitur circumuẽ-
tus,quando ſine cauſa facit aliquid in præiudiciũ primæ conceſſio-
nis,c.cum olim.de re iud.Zab.conſ.136.n.8.in fi.& n.9. vbi,quod eſt
10 notandum ad multa,& conſ.142.n.3.† Amplia in Imperatore;quia
non poteſt variare cum alieno damno,& immutando feudalia cõ-
ceſſa ſub vna forma,vt ſint ſub alia forma in præiudicium alterius,
& inuito feudatario.Bal.d.conſ.326.*Rex Romanorum*,n.4.ver.pone,
quod ego,& cõſ.327.*Pridie enim*,n.4.v.videtur igitur concludendum,
lib.1.† Extende in omni Principe;quia debet eſſe conſtans,& non 11
variabilis.Vide, *Princeps debet eſſe conſtans,& non variabilis.*Concl.
699.† Regula ſit negatiua, quod aut ex præcedenti electione eſt 12
ius quæſitum alteri & non valet mutatio, ſeu variatio;aut non ſit
præiudicium alicui;quia nihil eſt acquiſitũ,& nullus perdit ex va-
riatione;quia nulli ſit præiudicium,& eſt licita.Bal.conſ.412.*Verba
teſtamenti* in fi.v.ſed quicquid ſit,lib.1.† Et quod prima electio, ex 13
qua ius acquiritur,valeat,non ſecunda, Anch.conſ.214.num.3.vbi,
quod variatio non admittitur.† Amplia in contractibus;quia non 14
poteſt quis variare,vel recedere ab eo,quod promiſit in contractu;
ideo ſi quis donauit ſimpliciter,non poteſt adiicere onus ex poſt,ſi
donatio eſt ex contractu,ſecus in teſtamento.Dyn.conſ.26.*Quæſtio
talis eſt,Quadam domina.*per tot.max.in fi. Vide, *Donatio facta præ-
ſenti etiam in teſtamento non reuocatur.* Concl.638. † Amplia in ap- 15
pellatione ſemel præſentata;quia non eſt locus variationi,& pœni-
tentiæ.Anch.d.conſ.214.n.4.v.quinto inducitur. † Amplia in eo,qui 16
opponit contra electum defectum ſcientiæ, vel perſonæ;quia non
poteſt recedere & pœnitere. Anc. d.conſ.214.n.4.v.ſexto inducitur.
† Extende in electo duabus electionibus; quia tenetur vni inhæ- 17
rere,& non poteſt facta electione pœnitere,ſeu variare.Anc.d.cõſ.
214. n.5. v. ſeptimo inducitur. † Extende in duobus ſub eadem data 18
concurrentibus ad eandem vacationem , quibus Capitulum eſſet
prouidere;quia alterũ eligit Capitulum,& non variat.Anch.d.conſ.
214.n.5.v.octauo inducitur.† Extende in eo,qui impetrauit contra 19
Titium,& alios;quia in prima citatione tenetur exprimere alios,&
facta expreſſione non vitiat.Anch.d.conſ.214.n.6.v.nono.† Exten- 20
de;quia impetrans,qui obtinet aliud incompatibile,cenſetur renũ-
ciare primæ gratiæ,nec poteſt variare.Clem.gratia.de reſcr.Anch.d.
conſ.214.n.6.v.decimum,& vltimum.† Extende;quia procedit etiam 21
in miniſtro,cui electio ſepulturę eſt commiſſa.Anch.d.cõſ.214.n.7.
v.ſecundo non eſt dubium. † Extende in hærede inſtituto cum one- 22
re reſtituendi vni ex familia, quem elegerit;quia poteſt facta ele-
ctione ſemel variare.Anch.conſ.214.n.8.v.tertio. † Extende; quia 23
eligentes compromiſſarium poſſunt illum reuocare, & alium eli-
gere. Anch. d. conſ.214.n.9.v. quinto. † Reſtringe in electione ſe- 24
pulturæ;quia facta vno loco poteſt fieri in alio,& ſic dicatur varia-
tio.Anch.d.conſ.214.n.7.v.ſecundo veniamus.† Reſtringe in poſtu- 25
latione,quia poteſt reuocari,antequam præſentetur.Anch. d. conſ.
214.n.9. † Amplia;quia Doctori vario in opinione non creditur, 26
Becci.conſ.108.n.35. † Amplia in eo,qui intentauit iudicium hy- 27
pothecarium;quia non poteſt variare,vt obtineat;ſi probat de do-
minio.Rom.conſ.255.*Quoad primum*,col.2.v.nec refragatur. Vide,
Agens ex vna cauſa,& probans ex alia non poteſt obtinere, & quan- 28
do ſecus. Concl.244. † Declara; quia in obligatoriis non eſt locus
pœnitẽtię,in iis,quæ ſunt meræ voluntaris,& facultatis,ſecus.Anc. 29
d.conſ.314.n.11.v. decimo. † Adde tamen multos caſus, in quibus
nõ valet prima,neq;ſecunda diſpoſitio variata;quia imo ſuperiori,
vel tertio quæritur,quos vide apud Anch.d.conſ.214.n.11.v.reſtat
videre,cum ſeq.Vide Concluſionem proxime præcedentem.

Variatio admittitur circa ius ſtatuendum, vel ius iam ſtatutum. CONCL. 22.

VAriatio † admittitur circa ius ſtatuendum ſecundum varie- 1
tatem temporum,& locorum, ac circumſtãtiam facti & per-
ſonarum.Lap.alleg.102.vbi loquitur n.13.v.idcirco,quod valet ſta-
tutum, quod filia fœmina excludatur à maſculo; quia ius ſucceſ-
ſionum,& etiam legitimæ portionis naturæ fuit variatum pluries,
& iſta varietas admittitur,tanquam æqua,& valida.† Extẽde;quia 2
imo extra contractum, & obligationem nemo poteſt legem ſibi
imponere à qua non liceat recedere,l.ſi quis,in pr.ff.de leg.3.Abb.
plene in conſ.pro concil. Baſilienſi in 1. dubio,col.9. in fi.n.12.ver.&
prima ratio. vbi extendit tam in principe legem condente,& vni-
uerſitate ſtatuente,quam etiam in priuatis perſonis.† Amplia;quia 3
imo etiã ſi vniuerſitas per ſtatutũ ſe obligauit ſingularibus ſubditis
ad ea,ad quæ naturaliter non tenebatur,poteſt nihilominus ſtatutũ
reuocare in totum,vel in parte.Abb. d.conſ.ſuper concilio Baſilienſi
in 1.dubio,col.9.in fi.n.12.v.pro vniuerſitate adduco. vbi alleg.cap.in
noſtra.de iniur.& damn.dat. allegat rationem,quia nihil tam natu-
rale.† Extende,etiam ſi vniuerſitas reuocaret ſine interuentu illo- 4
rum de vniuerſitate,ad quorum fauorem factum fuit ſtatutũ.Abb.
in conſ.in 1.dubio.col.10. in pr.v. nam ſicut. † Extende, vt idem ſit 5
multo magis in decreto Concilij generalis de aliquid eligendo,

Digitized by Google

puta locum Concilij, ad quod non obligabatur naturaliter; quia
poteſt pœnitere. Abb. *d.conſ.in 1.dubio col.10.ver. fortius ergo.* quia
6 Concilium generale fungitur vice vniuerſitatis. † Amplia, vt pro-
cedat, etiam ſi Papa promittat ſtatutum non reuocare, vel legem,
vt *in c. fi.iuncta gloſſ. de reſcript. in 6.* vbi Papa reuocat omnes di-
ſpenſationes de percipiendis fructibus beneficiorum in abſentia, &
vult tales conceſſiones exulare temporibus ſuis, & quod nobis li-
cere non patimur, ſucceſſoribus noſtris indicamus; tamen poteſt
variare, & concedere, & ſucceſſores non ligat. Abb. *d.conſ. ſuper
concil. Baſilienſi in 1.dubio,col.10.n.12.v. & idem dicendum in ſacro.*
☞ Vide, *Par in parem non habet iuriſdictionem, & quando ſecus.
Concl.*89. Vide, *Quod ſemel placuit amplius diſplicere non poteſt, qua-
liter procedat. Concl.*48. Vide duas Concluſiones prox. præced.

Variatio, ſeu vacillatio operatur multa.
CONCL. 23.

1 VAcillatio † in lege, vel legibus reprobatur; quia inducitur
obſcuritas, vt non probetur, vt *in proœm.decret.§.ſane.& l.1.*
2 *§.quibus. C. de nouo. C. faciendo.* † Vacillare proprie eſt, quando
quis loquitur dubitatiue, vt quia neſcit id, de quo loquitur; ita Al-
ber. *in l.qui falſo.ff.de teſtib.n.5.* & ibi Fulg. *in pr.* Florian. à Petr.
in l.2.ff.de teſtib. conſtituit tres ſpecies, vt varius ſit ille, qui vnum
dixit, poſtea dicit contrarium ſine ratione contrarius, ſeu contradi-
cens, quando duo, quæ non poſſunt ſtare ſimul, dixit, puta quod
fuit præſens contractui tali die, poſtea dicit, quod tali die ibi non
erat vacillans, quando titubando, & erubeſcendo aliquid dicit, &
ita Canoniſtæ *in c.preterea,in fi.de teſtib.cogend.* vbi innocent. Ho-
ſtienſ. Ioan. Andr. *in d.c.preterea,in fi.de teſtib.cogend.* ſequitur ibi
Bald.*n.5.* Ant.de Butr.*n.14.* Ægid.Bellam.*n.6.* Petr.de Anchar.*n.7.*
3 Ioan.de Imol.*n.10.* Abb.*in fi.* † Declara; quia varians eſt, quando
à ſe ipſo contradicit ſibi; quia contraria deponit: contrarius vero
dicitur, quando per interrogationes ſibi factas contraria deponit,
4 ita Hoſt.*in d.c.preterea col.fi.v.vel dic.de teſtib. cogend.* † Vacillans
dicitur ille, qui duo proponit varie, & neſcit eligere, quid ſit ve-
rum, vel bonum. Hoſtien. *d.c.preterea,de teſtib.cogend.circa fi.v.vel*
5 *dic.* † Bald. vero *d.c.preterea.n.5.de teſtib.cogend.* dicit, quod con-
tradicens eſt ille, qui ſibi directe contrariatur; varians, qui indire-
cte, *vt clem. teſtibus. de teſtib.* & neuter ipſorum poteſt reddere ra
tionem ſui teſtimonij per ſenſum corporis; quia impoſſibile, quod
duo ſenſus contrarij, vel incompaſſibiles ſimul ſtent, vel concur-
rant in eodem ſubiecto, *l.1.C.de furt.& l.Titia.ff. de condit. & de-*
6 *monſtration.* † Variare eſt, quando teſtis in ſe ipſo varius eſt; quia
vnum dicit in vno articulo, aliud contrarium in alio; falſum vero
deponit, quando contra veritatem doloſe deponit, Bart. *l.eos.n.5.*
7 *ff.de falſ.* per gloſſ. *in dict.l.qui falſo.ff.de teſtib.* † Extende in Docto-
ribus viriantibus in lecturis; quia damnantur, & reiiciuntur; quia
eis non creditur, vt de Innocen. dat exemplum Abb. *in proœm.de-*
8 *cretal.in pr.n.3.v. ſecundo ex gloſſ.* † Extende in teſtibus vacillanti-
bus, ſeu variantibus; quia eis non creditur. Abb. *in proœm.decretal.*
n.2.ver.primo contra, & eſt text. *in c.ſi teſtes.§.in teſtib.3.quaſt.4.* ibi;
ideo teſtes, qui aduerſus fidem teſtationis ſuæ vacillant. dat concord.
maxime *in c.pure.3.q.9.* vbi, quod pura, & ſimplex debet eſſe te-
9 ſtium depoſitio. † Et imo puniuntur, *dict.l.qui falſo. ff. de teſtib.l.*
☞ *eos. ff. de falſ.* Vide, *Teſtes variantes, & vacillantes non probant, &*
10 *quando ſecus. Concl.*243. † Generaliter in omnibus reprobantur, qui
vnum habent in ore, & aliud in corde; quia varij ſunt, & menda-
11 ces, gloſſ. *Inſtit. de verb.oblig. §. ſed hæc ſolemnia.* † Et contrarietas
reprobatur; quia contrarius non auditur; quia mendax eſt, *c.1.vt Ec-*
12 *cleſiaſt.benef.* & ibi gloſſ. † Amplia; quia Notarius debet ſcribere
omnes actus teſtis, prout ſi vacillabat reſpondendo, ſi timebat, ſi
erubeſcebat; & hoc de mandato iudicis. Abb. *in proœm.decretal.in*
pr.n.2. vbi apoſt. Zab. *in v.dic breuiter.* vbi in fin. quod ſi Notarius
ſcribat vacillationem à ſe ipſo, & non dicat de mandato iudicis,
non valet, allegat Felin. & alios *in d. c. quando contra, de probatio.*
13 † Extende, vt procedat, etiam ſi Notarius non viderit, dummodo
iudex mandet ſcribi; quia debet de mandato iudicis ſibi dicta ab eo
ſcribere, & hoc modo conciliantur opiniones, de quibus *in c.quo-*
niam contra, de probation. ita apoſt. ad Abbatem *in d. proœm.decre-*
14 *tal.in v.dic breuiter.* † Declara tamen; quia ſi teſtis velit replicare,
debet eius replicatio ſcribi, & notari ſecundum Innocent. *dict.c.*
quoniam contra. & alios, *de probationib.* quos citat apoſt. ad Abba-
15 tem *in dicto proœm.in v. dic breuiter.* † Reſtringe; quia vacillatio ſi
non eſſet ſcripta de mandato iudicis, non attenderetur per ſolam
ſcripturam Notarij. Bartol. *in l.de quaſtione.§ tormenta.v. & ex hoc*
dicit Innocent ff de quaſtion. plene apoſt. ad Abbatem *in proœm.de-*
16 *cretal. v. adde, quod vacillatio in fi.* † Et valet ſcripta vacillatio de
mandato iudicis; licet ipſe ignoraret, quid ſit vacillatio. Bald. *in l.*
nullum.C.de teſtib. apoſt. ad Abbat. *in proœm.decretal.* incip. *& quid*
ſit vacillatio. † Amplia; quia teſtes obſcure loquentes dicuntur va- 17
cillare. Bald. *in l.vnica.C.de emendat.Codicis.* Fel. *in proœm.decretal.*
in pr.n.2. vbi, quod nimia obſcuritas dicitur vacillatio, ſeu habetur
pro vacillatione. † Extende; quia teſtis obſcure reſpondens habe- 18
tur pro tacente verum, quod eſt idem, ac ſi vacillaret. Bart. *in l.ea.ff.*
de contrah.empt. quem ſequitur Felin. vbi ſupra † Declara tamen, 19
quia reſponſio obſcura poteſt declarari. Bal. *in l.qui ſe patris,num.4.*
col.2.v. dominus autem Nicolaus. C. vnde liberi. vbi, quod reſpon-
dens in iudicio obſcure, ſi interrogatus, compellitur declarare, vel
contra eum fit interpretatio; ſecus ſi non reſpondet vocatus, ſed
ipſe deducit ius ſuum per verba obſcura; quia ad eius fauorem,
apoſt. vero ad Felin. *in dict. proœm. decretal.* dicit, quod reſpon-
dens obſcure, ſi non declarat, habetur pro non reſpondente; quia
paria ſunt, non reſpondere, vel ita obſcure, quod non intelligatur.
Vide, *Obſcuritas nihil operatur, & quando verba obſcura habeantur* ☜
*pro non appoſitis. Concl.*54.

Vaſallus non habet iuriſdictionem in conuaſallum, & quando ſecus. CONCL. 24.

FRater † vaſallus habens iuriſdictionem non poteſt vti armis, 1
neque carcerare fratrem conuaſallum aliquo prætextu; quia
ſpecies proditionis eſt. Bal. *conſ.*418. *Non licuit illi, lib.*1. † Amplia; 2
quia non habet iuriſdictionem contra adhærentes conuaſallos
inimico ſuo, & maxime, quando per pactum inter conuaſallos
feudatarios ita eſt conuentum; ideo captura, & carceratio facta
contra adhærentes exemptos eſt nulla. Angel. *conſ.*377. *Ex facto*
propoſito, per tot. † Amplia; quia eo ipſo, quod dominus efficitur 3
inimicus etiam ſubditi ſui, ſi proteſtatur, vel appellat ſuperiorem
etiam coram honeſtis perſonis, eximitur ipſe, & tota eius familia
à iuriſdictione vaſalli. Angel. *d.conſ.*377. *per tot.* Vide, *Iudex ſuſpe-* ☜
*ctus recuſari poteſt. Concl.*421. † Amplia; quia vnus ex dominis ca- 4
ſtri non poteſt punire condominum, qui contra formam ſtatuti
bladum extraxit de territorio. Dec. *in c. prudentiam, n.*11. *de offic.*
deleg. ſequitur Surd. qui alios allegat *conſ.47.n.*12. qui dicit recur-
rendum ad Principem ſuperiorem, & ibi in fi. dicit * communem. *
† Extende, vt procedat, etiam ſi iuriſdictio communis ſit diuiſa per 5
tempora; quia ſi vnus ex dominis delinquat tempore iuriſdictionis
alterius, ab eo non poterit puniri. Bart. *in l.inter tutores,num.6.ff.de*
admin.tuto. cum concord. quos allegat Surd. *d.conſ.47.n.*12. ple-
ne Abb. *in c.prudentiam,n.12.de offic.deleg.* vbi Felin. late *n.*4. dicit
hanc* cõmunem opinionem, pleniſſime ibi Dec. *n.*11. allegat Bal *
Roma. & Caſtr. *in l.heres per ſeruum.ff.de acquir.hered.* Bart. *in l.fi.*
ff.de rer.diuiſ. per quem text. dicit Bald. quod ita conſuluit Franc.
Accurſius, & idem tenet ibi Alber. Cuma. & alij. † Contrarium 6
tenet Rota *deciſ.*3. alias 246. *de foro compet.in antiq.* vbi, quod eo
ipſo, quod condominus delinquit, iudicatur, vt priuatus, & idem
dicit Angel. *in l.eſt receptum.ff. de iuriſd.omn. iud.* licet non alleget
deciſionem Rotę. † Extende, etiam ſi diuiſa ſit iuriſdictio per quar- 7
teria; quia vnus ex dominis delinquens in quarterio alterius non
poteſt puniri; quia iuriſdictio eſt communis, licet exercitiũ ſit diui-
ſum, & quia par in parem, &c. Surd. *d.conſ.47.n.*12. † Extende, etiã 8
ſi extet ſtatutum in loco pluriũ Dominorum, vt vno eorum delin-
quente poſſit puniri per poteſtatem loci; quia non valet, etiam ſi ſit
confirmatum à principe; quia in quantum derogat, quod ſpectat
ad Principem hæc cognitio, non valet. Petr. Surd. *d.conſ.47.n.16.*
& ſeq.v.quibus ſic firmatis. † Reſtringe. quando eſſent diuerſa ter- 9
ritoria diuerſa; quia tũc quilibet in ſuo territorio dicitur maior. Surd.
*d.conſ.47.n.*12. Dec. *d.c.prudentiam,n.11.de offic.deleg.* † Reſtringe, 10
quando adeſſet timor ſcandali, Surd. *d.conſ.47.n.*12. vel periculum
in mora. Dec. *d.cap.prudentiam,num.11.de offic.deleg.* vt quia poſſet
fieri tumultus. † Amplia; quia eo caſu, quo vnus ex dominis delin- 11
quat in territorio plurium, nedum non poteſt alius punire condo-
minum, ſed recurrendum eſt ad ſupremum ſuperiorem, qui exer-
cebit ipſe iuriſdictionem in re, & iuriſdictione plurium vaſallorũ.
ita Bartol. *d.l.inter tutores,in fi.ff.de admin.tutor.* quem ibi ſequitur
relatiue. Cuma. & eſt * communis opinio; vt dicit Petr. Surd. *dict.* *
conſ.47.n.12.in fi. † Extende, vt multo magis procedat, quando 12
dominus vnus caſtri delinquit contra alium condominum; quia
non poteſt tanto magis illum punire; quia concurrit nedum, quod
par in parem, ſed quod nemo in cauſa ſua eſt iudex; ideo ſuperior
iudicabit. Ruin. *conſ.37. Viſo, & mature, lib.*1. † Extende; quia pa- 13
truus occidens filium fratris feudatarium, & è contra, priuatur
feudo, ſiue interficiat, ſiue carceratum vſque ad mortem teneat,
& hæc cognitio eſt ſupremi ſuperioris. Ruin. *d. conſ.37. lib.1.n.3.*

† Extende,

14 † Extende,vt procedat etiam in eo, qui ſolemniter emit partem
alicuius de conſenſu domini;quia ſi delinquat,non poteſt puniri,
15 niſi à domino feudi ſupremo.Bal.*in l.fi.ff.de rer.diuiſ.*† Reſtringe,
quando emptor partis alicuius non emiſſet de licentia domini;
quia ſi delinquat, non habetur pro condomino; ideo poterit ab
16 aliis vti priuatus puniri.Bald *d.l.fi.in fi.ff.de rer.diuiſ.*† Limita,niſi
ex cauſa proditionis contra ſe ipſum.Bald.*d.conſ.*418.*circa med.v.*
*& hoc eſt licitum,lib.*1.& idem Bald. *in fi.in pr.ff.de rer.diuiſ.*vbi di-
17 cit eſſe caſum.† Limita;quia ſeruitor,vel homo proprius conua-
ſalli delinquens in loco, & feudo communi ab omnibus debet
puniri;quia attenditur locus delicti.Bald.*conſ.*304.*Donatio, quam*
*Antonius,n.*2.*v.ſuper alio,lib.*2. Vide, *Par in parem non habet iuriſ-*
*dictionem,& quando ſecus,&c.Concl.*89.

Vaſalli & feudatarij non poſſunt multa.
CONCL. 25.

1 FEudatarij † inter ſe non poſſunt facere bellum ſine licentia
domini directi.Bald.*conſ.*483.*Magnificus Dominus,n.*3.*v.ſecun-*
*do quæritur, lib.*1. vbi, quod poſſunt priuari feudo propter hoc.
2 † Amplia; quia vaſallus non poteſt interuertere poſſeſſionem
obedientiæ domino ſuo; ideo non valet recognitio,neque præſ
criptio, ſi alium dominum recognouit, in præiudicium primi
domini. Bald.*conſ.*135.*Inter Caſtrum Rutarum, lib.*5.*per tot.* Vide,
*Barones & Comites quid poſſint,vel non,Concl.*28.Vide,*Feudi domi-*
*nus ad quæ teneatur verſus vaſallum. Concl.*115.*& Concluſ. ibi pro-*
xime ſeq.

Vaſallus non poteſt eſſe ſuperior domini ſui.
CONCL. 26.

1 NOn † expedit vaſallo habere dominum ſuum in vaſallum
Ægid.Bellam *conſ.*15.*n.*3.*ver.veruntamen. quia domino feudi.*
2 † Extende in caſu contrario; quia non expedit domino,vt quo-
cunque prætextu efficiatur vaſalli ſui vaſallus.Vide, *Clericus corã*
*ſeculari poteſt conueniri multis caſibus.Concl.*386. Vide, *Feudalis co-*
*gnitio ad quos ſpectet.Concl.*212.Vide *Feudatarius an dicatur ſubdi-*
*tus domino ſuo,& in quibus.Concl.*107.

Vaſallus vaſalli mei non eſt mihi vaſallus,& quando ſecus.
CONCL. 27.

1 VAſallus † vaſalli mei, qui eſt ſubinfeudatus, non tenetur
mihi ad iuramentũ,neque ad alia,quæ reſpiciunt obligatio
nem perſonæ; quia tenetur immediate illi tantum,qui ſubinfeu
dauit.Bald.*conſ.*16.*Facti euidentia,circa fi.v.dicet aliquis,li.*5. Vide,
Donatio facta à donatario quando dicatur facta à primo donante, vel
2 *non.Concl.*659.† Amplia;quia vaſalli feudatarij mei ſunt liberi à
me domino,nec poſſunt grauari;vt iurent fidelitatem mihi,niſi à
ſuo feudi inueſtito, & hoc eſt regulare, vt dicit Rol. Vall.*conſ.*1.
3 *n.*82.*lib.*2.† Reſtringe,niſi in inueſtitura adeſſet pactum, quod
dominus ſupremus poſſet grauare ad iuramentum fidelitatis, &
4 onera imponere.Rol.à Vall.*d.conſ.*1.*n.*82.*lib.*2.† Reſtringe ratio-
ne vniuerſalis iuriſdictionis; quia poteſt dominus ſupremus vni-
uerſalis imponere onera etiam ſubditis vaſalli ſui,vt iurent fide-
litatem,Rol.à Vall.*d.conſ.*1.*n.*82.*lib.*2. & plenius *n.*76.*& ſeq.*vbi
5 late.† Amplia;qui vaſallus vaſalli mei non eſt mihi vaſallus.gloſ.
6 *in l.de acceſſionibus,in v.debet.ff.de diuer.& tempor. præſcript.* † Re-
ſtringe;quia procedit,quando eſt vaſallus vaſalli mei ex alia cau-
ſa,quam ex cauſa feudi mei,& à me conceſſi;ſecus,ſi eſt ex cauſa
feudali vaſalli mei;quia eſt mihi vaſallus.Nat.*conſ.*487.*n.*14. *&*
7 *n.*31.† Reſtringe;quia reſpectu Papæ,vel Imperatoris,aut Regis,
vel alterius habentis generalem iuriſdictionem, vaſallus vaſalli
dicitur etiam vaſallus habentis generalem iuriſdictionem. Natt.
*d.conſ.*487.*n.*21.*&* 22. vbi late, & *num.*32. vide eum; quia de-
clarat multis modis. Vide, *Feudum ſubinfeudatum ad quem deuol-*
*uatur, & reuertatur.Concl.*191.Vide,*Socius ſocij mei non dicitur mi-*
8 *hi ſocius. Concl.*314.† Limita; quia imo ſubditi feudatarij Regis
magis tenentur obedire Regi,quam feudatario in bello,ita Rol.
à Vall.*d.conſ.*1.*n.*77.*& ſeq.lib.*2.& maxime *n.*80.Afflict. *dec.*265.
*n.*107. citat Speculat.qui hoc optime dicit *in tit de feud.*§.1.*q.*14.
9 *&* 15.*n.*28.*&* 29.† Extende;quia poteſt dominus ſupremus im-
ponere onera ſubditis ſuis,tam immediatis,quam mediatis, pro-
10 vt ſunt ſubditi vaſalli ſui.Rol.à Vall.*d.conſ.*1.*n.*76.*lib.*2.† Extẽde,
vt procedat non ſolum, quando feudatarius, vel vaſallus habet
bellum cum Rege ſupremo domino,ſed etiam, quando Rex ſu-
premus dominus, vel Imperator habet bellum cum alio Rege
extraneo, & vaſallus Regis cum alio extraneo;vnde ſi vaſalli re-
quiruntur à ſupremo domino,& à domino immediato,tenentur
obedire domino ſupremo, ita Specul.*tit.de feud.*§.1.*q.*14. *iuncta*
*q.*15.*&* 16.*n.*28.*& ſeq.*

Vaſallus quis dicatur, quotuplex, & ad quid obligetur domino ad multa. CONCL. 28.

DVplex † eſt vaſallus; nam aliqui ſunt vaſalli, qui de iure 1
ſubditi ſunt;alij ſunt vaſalli,qui ſunt ſubditi ratione feudi,
vel ratione iuramenti fidelitatis. Bald. *conſ.* 404. *Quæritur vtrum.*
*n.*2.*li.*5.vbi,quod vaſalli omnes tenentur iurare domino fidelita-
tem,licet de iure tẽpore Iuſtiniani hoc eſſet incognitum.† Obli- 2
gatur vaſallus domino,& ſubditi obligantur feudatario ad iuuan-
dum dominos ſuos in bello licito,tam cum perſona, quam cum
patrimonio;quia ire in exercitum eſt munus publicum.Bald.*conſ.*
483.*Magnificus dominus,n.*4.*v.tertio quæritur,lib.*1.† Declara;quia 3
bene poteſt ſubditus deſeruire per ſubſtitutum, quando præſer-
tim agitur de periculo vitæ. Bald.*d.conſ.*483.*in fi.n.*4.*lib.*1. † Re- 4
ſtringe,vt non procedat; quia imo perſonaliter accedere tenen-
tur,quando dominus indiget eorum conſilio,& auxilio;quia po-
teſt compellere,vt accedant.† Declara,vt in hoc ſeruanda ſit con- 5
ſuetudo. Bald.*d.conſ.*483.*in fin. n.*4.*lib.*1. † Amplia; quia vaſallus 6
debet auxilium præſtare domino, vt recuperet amiſſam iuriſdi-
ctionem,*c.*1.*circa med.de non.forma fidel.* † Reſtringe; quia vaſal- 7
lus tenetur domino ad iuramentum fidelitatis, ſi res in eodem
ſtatu permanet,alias ſi dominus ab Imperio excluditur, impune
iurat fidelitatem occupanti,plene Crauet. *conſ.*869.*Commune, in*
*princ.*vbi plura allegat,ſed tex.*in cap.per venerabilem,in fin.*vbi gl.
& Abb. *de electio.*quia ſi vaſalli non defenduntur à domino, im-
pune alteri occupanti iuramentum,& obedientiam præſtant, &
loquitur in Carauagio à Venetis occupato, & iterum ſub duce
Mediolani reuerſo. † Item eſt,ſi inſurgat tyrannus;quia vaſallus 8
excuſatur,ſi obediat tyranno.Crau.*dict.conſ.*869. vbi plures alle-
gat,*in pr.ver.eiuſdem ſententia,& n.*3.vbi,quod excuſantur vaſalli;
quia ab occupatore crimine læſæ maieſtatis plecterentur. Vide,
*Feudatarius, ad quæ teneatur verſus dominum.Concl.*116.Vide,*Feu-*
*datarius, ſiue vaſallus quis dicatur. Concl.*123. Vide, *Princeps po-*
*teſt multa in ſubditos,& quæ non.Concl.*678.

Vaſallus in quibus ſit liber à domino feudi.
CONCL. 29.

VAſallus † non poteſt collectari à domino feudi; quia ſo- 1
lum tenetur ad contenta in iuramento fidelitatis, & pro-
miſſa in inueſtitura.Calder *conſ.*447. alias 5.*de cenſib.* † Declara; 2
quia bene tenetur vaſallus ponere collectam in caſtris feudali-
bus,non in aliis pro iuuando domino in guerra,& qualiter.Bald.
*conſ.*311.*Iſta quæſtio,n.*2.*v.eſt verum,vſque in fi.lib.*3.† Limita mul- 3
tis caſibus de quibus *in v.Feudatarius cui ex pluribus dominis ſer-*
*uitium præſtare debeat,vel non.Concl.*120. Vide,*Feudum francum,&*
*liberum, quid ſit,vel quale.Concl.*139. Vide, *Feudum ligium quale.*
*Concl.*148.

Vaſalli non poſſunt inuiti alienari, & quando ſecus.
CONCL. 30.

DOminus † alicuius ciuitatis, vel caſtri non poteſt ſubiicere 1
ciuitatem,vel caſtrũ alicui inuitis hominibus ipſius ciuita-
tis,vel caſtri.Hoſtienſ. *in cap.dilecti.de maior.& obed.*vbi alij.Bald.
*in cap.*1.§.*in generali. v. quæro vtrum Rex Franciæ, in tit. ſi de feud.*
fuer. controuer. inter domin. & vaſall. vbi dicit, quod propterea,
quando Conſtantinus fecit donationem B.Syluestro Papæ de ci-
uitate Romana,id fuit cum conſenſu populi Romani, & idẽ not.
Bald.etiam in *c.*1.§.*ſi quis col.*1.*v. Quæro, an dominus,ſit.quo tem-*
*por.miles.*vbi,quod ſi aliquis dominus velit terram ſuam ſubiice-
re dominio alterius,homines dictæ terræ impedire, & contradi-
cere poſſunt,late Corn.*conſ.*231. *In hac conſultatione,lib.*4.Felin.*in*
*dict.c.dilecti de maior.& obed.*Rol à Vall.*conſ.*1.*num.*34. *& ſeq.* vbi
exornat,& ampliat,& *n.*88.dicit * communem.*lib.*1.plene Rom. *
*conſ.*26.*Pro deciſione in fin.v.ſexto & vltim.* vbi plene apoſt.in *ver.*
*alienari.*vbi citat infinitos,& dicit * communem. Vide, *Feudata-* *
*rius inuitus non poteſt per dominum alienari.Concl.*125. † Reſtringe
tribus modis;primo,quando ſolitum eſt feudum alienari, vel ci- 2
uitas. Rol. à Vall. *conſ.*1.*num.*80. *& ſeq.lib.*1. Abb.*conſ.*3. *Nitar.*
*col.*17.*ver.*22.*quæſtio, lib.*2. † Reſtringe ſecundo, quando alie- 3
natio eſt vniuerſalis Roland.à Vall. *d.conſ.*1.*numer.*84. *& ſequen t.*
vbi,quod eſt limitatio communis,*lib.*1.& hanc limitationem te-
net Roman *conſ.*26.*in fi.* quia cum vniuerſitate tranſeunt, & ibi
apoſtil.fin. *in v.poſſunt.*dicit * communem, & dat plurimos con- *

cord.Abb conſ.3 Nitar.col.17.v.22.quæſtio,lib.2. Vide, Vniuerſalis
alienatio, & diſpoſitio admittit multa, quæ ſunt prohibita alienari in
4 ſpecie,& quando ſecus.Concl.248.† Reſtringe,tertio,quando Prin-
ceps facit ex certa ſciētiã,& de plenitudine poteſtatis.Rol.à Val.
5 d.conſ.1.n.90.& ſeq.lib.1.† Amplia;quia vaſallus inuitus licet poſ-
ſit alienari; tamen alienatio non poteſt fieri in alium Baronem,
qui ſit minor primo,ſed debet fieri vel maiori,vel æquali,c.1.§.ex
eadem.de lege Corrad. & c.imperialem.§.præterea Ducatus.de prohib.
6 feud.alienat.† Reſtringe in Francia; quia de conſuetudine Rex
alienat vaſallos,& feuda in minores.Abb.cōſ.3.Nitar.col.17.v.22.
7 quæſt.lib.2.† Reſtringe,quando alienatio vaſalli fit cum vniuerſi-
tate bonorum.Abb.d.conſ.3.n.11.col.17.v.ſecundo principaliter,li.2.
8 † Reſtringe; quia imo ruſticus poteſt emere dignitatem,& feu-
dum habens iuriſdictionem,quando eſt proprium patrimonium
venditoris.Abb.d.conſ.3.n.12.v.& notandum,lib.2.

Vaſallus feudo priuari non poteſt ſine iuſta cauſa, & quæ ſit iuſta cauſa. CONCL. 31.

1 DOminus † non poteſt vaſallum de feudo inueſtitum priua-
re ſine culpa ipſius,c.1.de natur.feud. Alex.conſ.124. Omiſſis
2 ſuperfluis,in pr.lib.1. † Extende;quia etiam quod vaſallus eſſet in
culpa,oportet primo,quod de culpa conſtet, & quod cum cauſa
3 cognitione priuetur.Alex.d.conſ.124.in pr.† Amplia;quia vaſallus
propter culpam nō priuatur ipſo iure,ſed per ſententiam ſecundū
* *communem. Alex. d.conſ.124 in pr.v.tertio quia,lib.1.& in conſ.
4 30.v.circa tertium,cum ſeq.li.6. † Extende; quia ſemper in dubio,
& in omni materia pœna priuationis non intelligitur ipſo iure,
5 ſed per ſententiam.Alex.d.conſ.124.in pr.v.pro hoc facit,lib.1.† Ex-
tende;quia imo ſi lex inducat pœnā priuationis ipſo iure, & re-
quirat cauſæ cognitionem,ſemper debet ferri ſententia. Alex.d
6 conſ.124.n.2.v.plus dicit,lib.1.† Reſtringe,niſi feudum eſſet con-
ceſſum ad tempus;quia finito tempore bene reuertitur ad domi-
num ipſo iure.Bald.in c.quæ in Eccleſiarum.de conſt.quem ſequitur
7 Alex.d.conſ.124.n.2.v.plus circa prædicta,lib.1.† Reſtringe,quando
vaſallus intra annum,& menſem non petiit inueſtituram, quam
petere tenebatur,& ſit clarum;nam cadit ipſo iure,alias ſecus, ſi
non eſt clarum. Alex. d.conſ.124.n.2. v.plus circa prædicta, lib.1.
8 † Reſtringe,niſi culpa ſit in alienando feudum irrequiſito domi-
no & ſine licentia;quia tunc bene priuatur ipſo iure Alex d.conſ.
9 124.in pr.v.& dicit ibi Bald.li.1. † Amplia;quia neque dominus.
qui inueſtiuit vaſallum,neque ſucceſſor eius in dignitate,etiamſi
eſſet ſucceſſor in Imperio,& per electionē,poſſunt priuare vaſal-
lum ſine culpa, neque contradictum reuocare. Alex.d.conſ.124.
10 n.2.v.ex quibus etiam,lib.1.† Amplia;quia nō ſtatur aſſertioni do-
mini,quod vaſallus commiſerit culpam in dominum,neque pro
bat inſtrumentum rogatū à Notario de mandato domini, quod
requiſiuit ſeruitiū,& vaſallus noluit præſtare, ſed debet de culpa
conſtare.Alex d.conſ.124.col.2.in fi.v.nec prædictis obſtat, lib.1. vbi
allegat Andr.de Iſern.in c.1.§.fin.quo tempore miles,quod poſſeſſor
debet conſeruare probationem culpæ vaſalli priuati,alias immi-
11 net periculū ſibi.† Extende;quia dato,quod conſtaret,quod vaſal-
lus non præſtitit ſeruitium,non tamen priuatur, ſi ex iuſta cauſa
non potuit præſtare. Alex.d.conſ.124.n.3.lib.1. vbi allegat ſimile
de eo,qui iurauit non recedere;quia excuſatur,ſi ex iuſta cauſa re-
12 ceſſit.† Extende;quia in concurſu obedientiæ vaſallus,qui magis
obediuit Regi,quã Epiſcopo,cuius eſt vaſallus,excuſatur à culpa,
niſi Epiſcopus dominus iuſſiſſet,quod faceret ſeruitium,non ob-
ſtante,quod à Rege vocaretur. Alex.conſ.124.n.3.v.& confirman-
13 tur prædicta,li.1.† Extende;quia rogationes Principum idem ope-
rantur quod iuſſiones;ideo excuſatio procedit,ſiue Rex rogaue-
rit,ſiue iuſſerit,vel Epiſcopus. Alex.d.conſ.124.in fi.li.1.vbi apoſt.
in v.iuſſu,dat concord. Vide plenius, Feudum non poteſt reuocari,ne-
que alienari.Concl.110. Vide, Feudi deuolutio quando fiat ipſo iure,
vel per ſententiam.Concl.200. Vide, Priuatio ipſo iure non inducitur
per verba futuri temporis, & quando ſecus, & per quæ verba induca-
tur priuatio ipſo iure,vel ſententia requiratur.Concl.719.

Vectigalia noua imponi non poſſunt, niſi à Principe ſupremo. CONCL. 32.

1 VEctigalia † noua imponi non poſſunt,niſi à Principe ſupre-
mo,vel de licentia ſupremi Principis,l.1. & 2. C noua vecti-
galia.Ioan.de Imol conſ.121.In cauſa,quæ vertitur,n.3.v.circa ſecun-
2 dum.Abb.conſ.18.Primo,quod communitas,in fi.lib.2.† Extende;quia
ciuitas Recanatu de ſtatu Eccleſiæ non poteſt prætēdere vectiga-
lia,niſi ex priuilegio Papæ, vel niſi ex præſcriptione immemo-
3 rabili.Abb.conſ.18.in fi.li.2.v.item in facto.† Et noua vectigalia di-
cuntur,quæ nunquam fuerunt prius impoſita, & etiam ea, quæ
fuerunt prius impoſita ex certa cauſa,quæ ceſſauit;quia ſi iterum
imponātur,dicuntur noua,Affl.in tit.quæ ſint regalia.n.6.† Amplia; 4
quia infeudatus de caſtro à ſupremo Principe cum mero & mix-
to imperio,etiamſi ab omni aliena iuriſdictione ſit facta ſeparatio
caſtri infeudati, non poteſt imponere noua vectigalia ſine ex-
preſſa licētia Principis.Io.de Im conſ.121.n.3.& ſeq.Alex conſ.145.
Quoniam abunde,lib.2.in pr. † Extende; quia nec poteſt dominus 5
temporalis terræ imponere angarias, vel collectas vaſallis ſuis;
quia cum iſta ſint regalia,ſolum ſpectant ſupremum Principem.
Alex.conſ.145.Quoniam abunde,in pr.li.2.† Amplia;quia vectigalia 6
non veniunt in generali conceſſione,& mandato,quia ſunt Prin-
cipi reſeruata;ideo requiritur mandatū ſpeciale.Io.de Im. d.conſ.
122.in fi.Vide Concluſionem proxime ſequentem. Vide, Gabella, &
& pedagium quid ſit,& eſt regalibus,& prohibita.Concl.1.Vide,Da-
tia,& gabellæ an permiſſa, vel prohibita. Concl.26. Vide, Pedagia à
quibus poſſint imponi,& exigi.Concl.204.† Limita;quia ſi dominus 7
eſt in poſſeſſione vectigalium,ſeu pedagiorum,ſi agatur inter do-
minum,& priuatum,is,qui dicit nouum vectigal,debet probare,
non autem dominus,qui eſt in poſſeſſione;quia illa qualitas,no-
ua vectigalia imponi nō poſſe,debet probari ab eo,qui dicit eſſe
noua.Curt.Iun. conſ.124.n.9.& ſeq.v.ſed circa præmiſſa, vbi dicit
* communē,quod qui ſe fundat in qualitate,debet probare qua- *
litatē,ſequitur Rim.Iun.conſ.16.n.23.v.quarto non probat.† Exten- 8
de,ſiue agatur poſſeſſorio,ſiue petitorio,vt per Purpur.conſ.560.
n.7.& ſeq.† Contrariū Purpurat. d.conſ.560.in pr. & ſunt motiua 9
iudicis cauſæ.† Declarat Purpurat.in ſolutione dubiorum,d.conſ. 10
560.n.12.& ſeq.quod is,qui eſt in poſſeſſione,transfert onus pro-
bandi in aduerſarium dicentem pedagium.

Vectigalia quæ dicantur antiqua, & noua, & qualiter præſcribantur. CONCL. 33.

VEctigalia † antiqua dicuntur, quæ ab immemorabili tem- 1
pore ſunt exacta.Bald.conſ.366 Verba reſcripti,lib.3. in prin.
Rim.conſ.26.n.31.& ſeq.vbi,quod conſtito de immemorabili po-
teſt exegi, & loquitur de datio ſalariæ;quia tantum tempus ha-
bet vim conceſſionis,& tituli † Et idem in datio vini exacto à cō- 2
munitate ab immemorabili tempore.Alex.conſ.125.Viſo titulo,in
pr.lib.2.† Vectigal eſt nomen generale comprehendens omne id, 3
quod fiſco penditur,& debetur.Cuman. conſ.162.Viſa copia,in pr.
† Et duplicia ſunt;quia aliqua ſunt publicata,prout,quod ſolui- 4
tur fiſco pro portu,pro venalibus, ſalinis, metallis,& ſimilibus,
alia priuata,prout quæ ſoluuntur priuatis,prout decima,quę ſol-
uitur de metallis inuentis in prædio priuato;quia domino debe-
tur decima.Afflict.deciſ.321.n.14.vbi dicit*communem.† Et po- *5
teſt eſſe ius perſonale,item reale,& mixtum,vel ſeruitus,& in eo
cadit conſuetudo;item quaſi poſſeſſio.Sign.conſ.222.n.3.† A ſolo 6
ſupremo Principe imponi poſſunt vectigalia,pedagia,& gabellæ,
vt C.noua vectiga.Ia.conſ.81.Videtur, num.5.v.item quia,lib.3. vbi,
quod ſolus Pōtifex,Imperatores, & Reges in ſuis regnis poſſunt
imponere.† Extende;quia neque ciuitas Venetiarum, neque Ia- 7
nuæ,neque Piſarum poſſunt imponere vectigalia in eorum mari
ſine licentia Papæ.Iaſ.d.conſ.81.n.5.lib.3.† Et an ciuitates poſſint 8
pro ſuis neceſſitatibus imponere pedagia,vectigalia, gabellas &
collectas nouas.Capic.dec.148.conſuenit. vbi habetur, quod ciui-
tates,quæ non recognoſcunt ſuperiorem,hoc facere poſſunt, ſi-
cuti multæ ciuitates Italiæ: ſi vero recognoſcunt ſuperiorem,
etiam ex iuſta cauſa non poſſunt ſine licentia ſuperioris,& dicit,
quod maior pars ſufficit conſilij legitime congregati, & quod
etiam forenſes ligantur in territorio.† Declarat Rip.conſ.18.li.2. 9
alias 186. ſub Rubr. noua vectigalia. vbi pro vtraque, & tandem
diſtinguit, quod communitas pro ſuis neceſſitatibus poteſt im-
ponere collectas,gabellas, taleas,& alia onera ſuis ciuibus,dum-
modo fiat à conſilio generali, & dummodo ſubditis ſuis impo-
nat;non tamen poteſt vectigalia imponere, quæ à forenſibus &
non ſubditis ſoluuntur,qui tranſeunt,vel eunt ad emendum, vel
vendendum,allegat text.in auth.item nulla communitas.C.de Epiſc.
& cleric.à contrario ſenſu,& forte ita Capic. debet intelligi,dum
intelligit,quod forenſes obligentur,& concordat Alex d.conſ.52.
Viſis iis,n.5.& ſeq.per tot.lib.5. † Et huic opinioni conformis eſt 10
Ægidiana conſtitutio,lib.4.c.84. dum prohibet pedagia imponi
poſſe per vniuerſitates aliis,quam ſuis ſubditis,videlicet ciuibus,
& habitatoribus. † Requiritur tamen cauſa neceſſaria præciſa, 11
& non ſufficeret neceſſitas cauſatiua, vt per Teſſaurum deciſ.
257. alias non obligat non conſentientes, vt ibi, & videtur de
mente Ripæ,& Capicij in locis ſupradictis.† Et concordat Alex. 12
conſ.52 Viſis iis,n.5.& ſeq. per tot.lib.5. vbi vult,quod communi-
tas

Digitized by Google

tas poteſt per ſtatutum,vel conſuetudinē imponere collectas, & onera perſonalia forenſibus.& ſcholaribus,& etiam quod ingredientes portam ſoluant certū quid;quod intelligit quoad habentes bona in territorio,& ſeu habitantes;quia cēſetur contrahere, vel quaſi cum communitate;& nō refert, an appelletur collecta, vel alio nomine tributum, vel inductum,& iſtud etiam in ſimili Rip.*conſ.*18.*lib.*2.alias 146.Vide,*Præſcriptio centenaria quando ne-*
13 *ceſſaria,vel non.Concl.*553.† Præſcribi poſſunt vſu tanti temporis, cuius initij memoria non extat,& hoc quoad præiudicium Imperatoris,& ſupremi Principis,cuius ſcientia,& patientia requiritur de iure.Bald.*conſ.*366.*in pr.lib.*3. pleniſſime Iaſ. *in l.de quibus.ff.de leg.n.*45.*v.primam tamen concluſionem*,vbi,quod in iis,quę ſunt reſeruata ſupremo Principi in ſignū ſuperioritatis,nō intrat
* præſcriptio,niſi immemorabilis,& * communem dicit Couarru. *in reg.poſſeſſor.part.*2.§.2.*n.*8.*ver.tertia ſpecies*.Ant.Royda *in repet.*
* *rubr.noua vectig.n.*49.vbi de* communi , plene Iſer.*in tit.quæ ſint reg.v.vectigalia*.& ibi Affl.*n.*5.*in* 3.*q.*Vide , *Conſuetudo quanto tem-*
14 *pore introducatur.Conc.*796.† Imo,quod ſufficiat probare exactionem factā de datio ab immemorabili tempore , & citra,ita quod non extet memoria hominum in contrarium ſciente,& patiente officiali loci,qui repræſentat curiam & Principē. Alex. *conſ.*125. *in pr.li.*2. vbi, quod ſecundum aliquos non ſit neceſſarium probare ſcientiam,& patientiam.Crau.*de antiq.tempor.in* 4.*part.*§.*abſolutionis,n.*13.*v.quarto quæro*. Vide, *Tempus immemorabile operatur*
15 *multa.Concl.*40.† Reſtringe;quia ſufficit præſcriptio triginta,vel quadraginta annorum , quando agitur de præſcriptione contra ſubditos,& particulares.Bald.*d.conſ.*366.*col.*2.*in pr.ver.in contrarium,lib.*3.Abb. *in c.de quarta,n.*19. *in fi.*plenius *in cap. ad audientiam,n.*12.*& ſeq.*vbi hoc eſſe verum,quando ius vaſalli poteſt diuidi à iure ſuperioris,& quādo principaliter non ſpectat ius præſcriptum ad ſupremum Principem,ſed ſecundario, *de præſcriptio.* Felin.*in d.cap.ad audientiam,n.*17.*& ſeq. & n.*29.*eod.tit.* Bald.*tr.de præſcriptio. in* 1.*parte quintæ partis pr.in princ.n.*19.*v.ſecundo limitatur.*Crau.*de antiq.tempor.in* 4.*part.*§.*abſolutionis, in* 4.*quæſt.n.*13. *v.vbi vero.* vbi citat Bart.*in l.ſi publicanus.* §.*fi.col.*1.*v.vides ergo.ff. de publica.*plenius Balb.*de præſcriptio.in* 2 *parte quintæ partis pr.q.*4. *n.*2.*& ſeq.*vbi loquitur in iure iam creato,ſeu iam formato,ſecus in iure creando,& penes nullum exiſtente;plene *conſ.*4.*lib.*2.Vide
16 plenius,*Præſcriptio centenaria.Concl.*553.† Item,quando agitur de præſcriptione contra ciuitatem; vel principem recognoſcentem
* ſuperiorem.Alex *conſ.*16.*n.*27.*lib.*5.qui dicit*communem,ſequi-
17 tur Balb.*d.tract.in* 2.*parte quintæ partis princ.q.*3.*n.*5. † Rationem aſſignat Felin.*in d.c.ad audientiam,n.*28.*v.dum autem. Abb.de præſcriptio.* quia poſſeſſio feudatarij Papæ non eſt poſſeſſio Papæ; ideo non mirum,ſi minor præſcriptio requiritur, allegat ad hoc Bald.*in authen.quas actiones,col.*6. *ver.extra oppono.C.de ſacroſ.Ec-*
18 *cleſ.* & alibi , quem vide. † Rationem aliam adducit Abb.*d.c.ad audientiam,n.*12.*de præſcriptio.* quia non agitur de præſcriptione contra ſupremum Principem principaliter,ſed ſecundario;igitur
19 & præſcriptioni ordinariæ locus erit.†Rationem aliam adducit Purpurat.*conſ.*560.*n.*14. *& ſeq.ver.& dico,quod non probaretur de tanto tempore*,vbi,quod ſi iſtud ius vectigalis eſt formatum; quia non agitur contra ſupremum Principem,ſed contra inferiorem, vt ius formatum in inferiore per alium præſcribatur;& ſufficiūt triginta vel 40.anni : quoad inferiores,vide eum; quia dat ſimi-
20 le in iure patronatus. † Difficultas eſt,quando iſtud dicatur formatum,ſeu creatum,vel non penes tertium,& priuatum;& Bald. *d.tract.de præſcriptio.*in ſeruitute dicit eſſe creatam,ſeu formatam ſeruitutem,quando mihi fuit conſtituta ab eo, quem putaui dominum,licet non eſſet,ita loquitur *in* 2. *parte quartæ partis princ. q.*1.*in fin.*in 2.vero *parte*,5.*part.princ.q.*4.*n.*2.dum loquitur in vectigali præſcribendo,dicit,quod ſi non eſt creatum , vel non formatum;quia nulli competit,requiritur immemorabile;ſi vero eſt creatum,vel formatum;quia tale ius habet priuatus , tunc ordinaria præſcriptio ſufficit.Ant.de Butr.*in c.peruenit,n.*24.*de cenſib.* idem dicit per omnia Abb.*in d.cap.ad audientiam,n.*14.*de præſcriptio.*& non aperit,quomodo debeat priuatus tale ius habere, an vere,& totaliter,an ex poſſeſſione,vel præſcriptione. Bart. vero *in d.l.ſi publicanus.*§.*fi.in pr.*videtur requirere , quod priuatus debeat tale ius habere ex priuilegio,vel conſuetudine.&ſic vere,& cum dominio , ſed Crau. *in tract.de antiq. temp. in* 4.*parte.*§.*circa præmiſſa,n.*37.*ver.amplius dico*,vbi,quod ius deducibile in iudicio, ſiue bonum , ſiue malum , dicitur ius formatum in materia , vt
21 præſcribatur iuri adeundi.†Ideo videtur diſtinguendum per plures caſus; quia quatenus requiritur ius formatum ſecundū Bart. videlicet,quod habeat quis ex priuilegio,vel conſuetudine, dum requiritur titulus,debet intelligi non ab eo , qui eſt dominus ex titulo;vel conſuetudine,ſed ab alio,qui putabatur dominus;quia alias non eſſet neceſſaria alia præſcriptio,ſi haberet titulum à vero domino:ſi vero agatur de præſcribendo contra Principem, requiritur tempus immemorabile ; ſi contra priuatum,vel inferiorem recognoſcentem ſuperiorem;* cōmunis opinio eſt,quod *
ſufficiat præſcriptio ordinaria.Balb.*de præſcriptio.in* 2 *parte quintæ part.princip.q.*3.*n.*5.vbi dicit * communem.Alex *conſ.*16.*num.*27. *
*v.ſecundo reſpondet,lib.*5.vbi dicit * communem.Vel quatenus ius *
formatum,& conſtitutum debeat eſſe à principe , intelligitur de iure feudali;quia vt poſſit præſcribi vtile dominium feudatarij, neceſſe eſt;quod ſit conſtitutum , & formatum prius à Principe per priuilegium inueſtituræ , vel conſuetudine.ita Abb. *d.cap.ad audientiam,n.*14.*de præſcriptio.* † Et quod ſufficiat ius deducibile 22
formatum etiam ex titulo nullo,Alex.*conſ.*30.*Ponderatis,n.*12.*&* 13.*In quinto dubio,lib.*5.*in ver.præterea*,vbi ex titulo nullo inducitur præſcriptio immunitatis contra Principem in caſu,in quo requireretur immemorabilis ſine titulo,licet videatur velle, quod titulus ſit ab eo,qui poſſit dare,per *l.vacuatis,C.de decur.lib.*10.& iterum *n.*11.*v.præterea etiam*,vbi , quod tempus quadraginta annorum tollit nullitatem tituli non habēris requiſitam derogationem.† Reſtringe etiam quoad Imperatorem,& ſupremum Prin- 23
cipem in Italia;quia ex vſurpatione & cōſuetudine notoria ciuitates,& municipia habent ius exigēdi vectigalia.Bald.*d.conſ.*366. *n.*2.*li.*3.† Reſtringe;quia ciuitas ſubiecta Papæ poteſt præſcribe- 24
re iuriſdictionem in ſingulos ciues,prout etiam tertius;quia propterea ciuitas non deſinit eſſe ſubiecta Papæ.Felin.*in c.ad audientiam de præſcript.col.fi.n.*29.*v.not.*2.†Reſtringe;quia ſufficiunt tri- 25
ginta vel quadraginta anni etiam contra Principem,quando quis habet titulum à Principe,vel bonam fidem.Bald.*d.conſ.*366.*in fi. ver.non obſtant ea,lib.*3.†Reſtringe; quia etiam contra Principem 26
præſcribuntur vectigalia,& reſeruata Principi ordinaria præſcriptione triginta,vel quadraginta annorum.quando ipſe Princeps ſciuit,& paſſus eſt;quia videtur concedere.Crau.*de antiq.tempor. part.*4.§.*abſolutis,in*6.*q.n.*16.*& ſeq.*vbi,quod ſufficit etiam ſciētia ciuitatis Metropolis,& *n.*22. † Contrarium tenet ipſe Crau.vbi 27
ſupra *n.*17.*& ſeq.* quod imo ſemper requiratur immemorabilis contra Principem etiam ſcientem,& *n.*22.†Declara;quia in con- 28
ſuetudine mera ſufficit ſcientia,& patientia per triginta vel quadraginta annos;ſecus, ſi eſſet præſcriptio , vel conſuetudo præſcripta à populo,qui non habet facultatem Crau.*d.tract.de antiq. in* 4.*parte,*§.*abſolutis,n.*18.*& ſeq.v.& tenendo* quia tunc non poteſt dici mera conſuetudo,niſi eſſet immemorabilis. † Amplia , quia 29
præſcribitur ab eo,qui habet titulum; quia præſumitur bonæ fidei,etiamſi auctor eſſet malæ fidei.Sign.*conſ.*222.*n.*2.† Et an re- 30
quiratur ſcientia & patiētia ſupremi Principis,vt inducatur pręſcriptio late Crau. *d.tract.de antiq.parte* 4. §. *abſolutis in* 5 *q.n.*14. vbi,quod non requiritur,& citat plurimos in contrarium , quod requiratur,& dicit* communē;vlt.*n.*15 quod in incorporalibus *
ſemper requiritur ſcientia,& patientia,ſed ſi lapſum eſt tempus immemorabile,præſumitur ſcientia,& patientia.† Declara;quia 31
in tribus caſibus non requiritur ſcientia , & patientia Principis; primo,quando eſt immemorabilis præſcriptio ; vel conſuetudo præſcripta à populo non habente auctoritatem;ſecundo,quando eſt mera conſuetudo inducta à populo habēte auctoritatem; tertio,quando quis habet titulum à non domino.Crau.*d.tract.*§.*abſolutis,in* 4.*part.in* 6.*q.n.*16.*& ſeq.* † Et quod ſufficiat ſcientia, & 32
patientia vicarij Regis,item officialium,& iudicum loci Prouinciæ,plene Iaſ.*d.tract.*4.*parte.*§.*abſolutis,n.*23.*& ſeq.in* 7.*q.*vbi tollit contraria,& hanc * communem dicit Franc.Balb.*de præſcript.* *
in 2.*part.quintæ partis pr.q* 4.*n.*4. Vide, *Antiquum qualiter,& quando aliquid dicatur.Concl.*341.

Vecturalis quando teneatur,vel non pro re perdita ; quia non ſoluit gabellam. CONCL. 34.

VEcturalis † conducens mercimonias imballatas ſi ſumpſit 1
onus ſoluendi pedagia , & ob non ſolutionem res cadat in commiſſum , tenetur de ſuo domino rerum perditarum. Bald. *conſ.*417.*Quidam vecturalis , lib.*1. † Amplia , vt procedat etiam 2
pro rebus occultis,vel vocalibus incluſis in ballis mercantiarum, quando ſciebat,& ſumpſit onus.Bald.*d.conſ.*417.*per tot. ver.ſolutio,lib.*1.†Amplia,vt procedat,ſiue probetur dolus,ſiue culpa ve- 3
cturalis;quia ſi res ſunt amiſſæ illius culpa , vel dolo , maxime, quando ita erat conſuetum, quod ſoluerent gabellas, ipſe tenetur , Bald. *d.conſ.*417. *in fin.lib.*1. † Amplia; quia nauta habens 4
ordinem eundi per certa loca libera,ſi voluit accedere,vel trāſire per alia loca ſine compulſu fortunæ tenetur ad omnia damna, & onera de ſuo in locis extra commiſſionem factam. Bald. *conſ.* 51. *Quæritur , an Florentini, poſt med. ver. item ſi quæratur , lib.*4.

5 † Limita in dubio;quia ſi dominus conuenit cum natura,vel ve-
ćturali , vt conduceret certas res de loco ad locum , ſi cadant in
commiſſum ob non ſolutionem gabellæ,res perit periculo domi-
ni,ſi de gabella nihil eſt dićtum;quod intellige,quando dominus
ſciebat nautam recedere ſine bulletta.Cuman. *con.*21. *Mattheus*
6 *dedit,in pr.* † Extende idem,ſi dominus ſciebat nautam ignorare
gabellam,& non monuit.Cuman. *conſ.*21. *ante med. ver.pariter ſi*
7 *ſciebat.*† Extende de more communi; quia communiter conſue-
uerunt omnes fraudare gabellam , & quia domini conſueuerunt
accipere bullettam.Cuman.*d.conſ.*21.*circa fi.ver.quia tamen.*† Ex-
8 tende;quia gabella debet regulariter ſolui per dominum, & non
per conductorem. Bald.*conſ.*51.*circa princ. ver. iſta inquam onera,*
9 *lib.*4. † Reſtringe ceſſantibus præmiſſis ; quia vecturalis debuit
ſoluere,& repetere ; quia conuentio præſumitur facta,vt condu-
cat licite,& ſine fraude.Cuman.*d.conſ.*21.*circa med.ver.alias ſi non*
10 *apparet.*†Declara;quia attenditur pretium conuentum,an ſit con-
ueniens ſoli vecturæ,an etiam ſimul & gabellæ;quia ex eo iudex
11 animum ſuum informare poterit.Cuman.*conſ.*2. *in fi.* † Limita,
quando inter mercantias vnius ſpeciei dominus immiſiſſet alias
res ignorante,ſeu inſcio mulione;quia ſi cadant in commiſſum;
quia ſoluit gabellam ſolum pro iſtis,quæ apparent,non pro aliis,
quas ignorabat,nõ tenetur ad aliquid,ſed periculum eſt domini.
12 Bald.*d.conſ.*417.*in fin. ver. ſolutio, lib.*1. † Extende limitationem,
quando vterque eſſet in dolo , vel vterque in culpa , vt quia do-
minus non monuit mulionem,vel ipſe non perquiſiuit,aut quia,
vterque ſciuit,& nihil de rebus prohibitis fuit conuentum; quia
deterior eſt conditio actoris.Bald.*d.conſ.*417.*in fi.v.ſi vero vterque,*
13 *lib.*1.& ſic dominus agens patietur periculum † Reſtringe limi-
tationem,vt procedat,etiamſi dominus ſit in culpa, & vecturalis
in dolo ; quia dolus præponderat culpæ ; ideo tenetur vecturalis
14 eo caſu.Bald. *d.conſ.*417.*in fin.ver ſi vero dominus,lib.*1. † Declara
tamen;quia dolus non probatur, niſi probetur , quod vecturalis
fuerit aduiſatus.Bald.

Vecturalis quando conſtituatur in mora , & teneatur de ea, vel non. Concl. 35.

1 NAuta † vecturalis promittens cum naui armata ſe præſen-
tare tali die ad onerandum , & portandum granum ex tali
loco pro tanto,ſi poſt diem conuentam veniat , eſt in mora, niſi
probet caſum fortuitum, & per ſe non ſtetiſſe , quando intereſt
aduerſarij,incurrit pœnam;ſi vero promittens dare granum pa
riter impeditus deficit , neuter incurrit pœnam. Sign.*conſ.*195.
2 *per tot.*†Amplia;quia nauta,qui non impleuit ex cauſa,licet non
teneatur ad pœnam ; non tamen agit ad implementum contra-
ctus,quem ipſe non impleuit ; quia non ſe præſentauit die con-
uenta.Signor.*d.conſ.*195.*per tot.*maxime *n.*3.Vide plenius, *Mora*
*contrahitur multis modis,& quando non.Concl.*373.

Vecturalis conducens animalia tenetur de illorum interitu ex lata , & leui culpa.& quando non.

Concl. 36.

1 VEcturaſis,qui † conduxit ad vecturam aſinum,ſi aſinus di-
mittatur in hoſpitio;quia non potuit ad locum deſtinatum
conduci,tenetur de interitu ex lata culpa,etiam leui,licet non ex
leuiſſima. Ideo ſi nimio pondere onerauit , vel ſi nimis longo
itinere fatigauit,vel alias negligens fuit,tenetur de interitu.Bald.
2 *conſ.*404. *Punctus , quidam Cicchcus,lib.*2.†Limita,quando equus,
vel beſtia conducta infirmata in itinere fuit in hoſpitio cuſto-
dita ; quia ſi moritur ,non tenetur conductor de vitio naturali,
nec de caſu fortuito, nec de leuiſſima culpa ; ſecus ſi non fuiſ-
3 ſet diligenter cuſtodita. Bald.*conſ.*22.*Vannutius , lib.*3.† Declara
tamen; quia debent adhiberi medicamenta tempore opportuno,
& ſi nimis tarde ſunt adhibita , tenerentur , prout ſi non adhi-
buiſſet.Alex.*conſ.*183. *Viſo proceſſu,n.*5.*ver.tamen de iure habemus,*
4 *lib.*7.†Limita;quia ſi quis conduxit equum,& illum reſtituit,qui
per paucos dies fuit mortuus,ſi locator dicat,quod culpa condu-
ctoris ; debet duo extrema probare , quod eſſet ſanus , quando
commodauit , & quod eſſet infirmus , quando conductor illum
reſtituit,& teſtes debent deponere de cauſa ſcientiæ , etiam non
interrogati,alias non probant,& conductor debeat abſolui.Ale-
☞ xand. plene *d.conſ.*183.*Viſo proceſſu,in princ.& per tot.lib.*7. Vide,
*Commodatarius ad qua teneatur pro re commodata.Concl.*481.

Vecturalis quando habere debeat mercedem , vel non , licet non potuerit caſu fortuito conducere rem.

Concl. 37.

VEcturalis † conuenit de vehendis rebus,& de mercede con- 1
uentum eſt, de rebus inuentis in naui pro tanto pretio de-
bet habere mercedem ; etiamſi aduerſa fortuna non poterit con-
ducere. Signor.*conſ.*195.*n.*5.*in fi.ver.primus.* † Reſtringe,quando 2
conuentio eſſet de ſoluenda mercede pro portatis ; quia ſi caſu
fortuito pereunt,non habet mercedem. Sign. *d.conſ.*195.*n.*5.*in fi.*
ver.ſecundus caſus. † Si vero dubia ſunt verba, contra proferen- 3
tem interpretantur.Signor. *d.conſ.*195.*n.*6.

Velamen , & quæſitus color multa operatur.

Concl. 38.

DElictum † apertum Prælati ſine Conuentu non præiudicat 1
Eccleſiæ in reali ; quod tamen præiudicat , ſi eſt velatum.
Ang.*conſ.*245. *Quia omne datum,col.*3. *in princip.ver.aut loquimur.*
†Voluntas vltima collata in alterius arbitrium non valet;ſed ta- 2
men collata in arbitrium alterius velatum valet.Angel.*conſ.*223.
*Caſus talis eſt,col.fi.in pr.ver.& dicitur inſtitutio,& conſ.*201.*n.*2.*in*
*fi.ver.tertio præmitto.*Vide,*Color quæſitus quid ſit,& operetur. Concl.* ☞
469.Vide,*Hæredis inſtitutio pendens ex alieno arbitrio non valet, &*
*quando ſecus.concl.*86.

Veliterna ciuitas,ſtatuta,conſuetudines, & priuilegia.

Concl. 39.

VEliterna † ciuitas eſt de ſtatu Eccleſiæ Romanæ.Caſtr.*conſ.* 1
431.*Iſta inſtitutio,li.*2.vbi appellat ciuitatem Veltri,*n.*2.

Velle aliquid importat de futuro , non de præſenti , & quando ſecus. Concl. 40.

VElle † contrahere , & velle conſentire differunt regulariter 1
ab ipſo conſenſu de præſenti.Lap *alleg.*57.*n.*9. *ver. item præ-*
miſſa verba. Vide , *Contractus quando dicatur perfectus. Concl.*981. ☞
† Amplia , vt procedat etiam in contractibus , qui ſolo conſenſu 2
perficiuntur;quia nihilominus is,qui dicit velle contrahere,non
contrahit ſecundum Lap.referentem opinio. *d.alleg.*57.*n.*9.*v.&*
licet Accurſius.†Limita;quia,*volo adire*,licet non importet aditio- 3
nem,& verbum,*volo repudiare*,non importet repudiationem ; ſe-
cus ſi deliberate proferantur.Bar *in l.gerit.n.*10.*ff.de acquir. hæred.*
Vide,*Aditio hæreditatis ex quibus inducatur, vel probet. Concl.*190. ☞
Vide infra, *Verba diſpoſitiua quæ dicantur. Concl.*83. Vide plenius
infra,*Verba futuri temporis præteritum non includunt,neque præſens.*
*Concl.*116.†Limita,niſi verbũ,*volo contrahere*, iungatur cum actu 4
ſignificante contractum,vt ſi dico,*volo contrahere matrimonium*, ſi
ſubſequatur annuli ſubarrhatio,vel alius actus perficiens contra-
ctum,verbum,*volo*,verificatur in præſenti.Lap.*d.alleg.*57.*num.*16.
ver.& ſemper.†Limita in vltima voluntate; quia verbum,*volo*,in 5
actibus vltimæ voluntatis inducit diſpoſitionem. *l.quoniam indi-*
*gnum.C.de teſtam.*cum aliis allegatis per Alex. *conſ.*168. *Pondera-*
*tis,n.*3.*v.nam certum eſt,lib.*5. † Extende etiam in ſcriptura patris 6
inter filios;quia ſi dixit, *volo duas filias meas habere bona mea om-*
nia,& tertiam filiam dotatam eſſe tacitam dote ſua , inducitur teſta-
mentum,& diſpoſitio valida.Alex. *d.conſ.*168.*n.*3. *& ſeq. per tot.*
*lib.*5.†Limita fauore piæ cauſæ;quia ſi teſtator dixit,*volo inſtitue-* 7
re hæredem meum talem pium locum,habetur pro inſtitutione; quia
verbum,*volo*,diſponit.Caſtr *conſ.*457.*lib.*1.*per tot.* Vide,*Teſtamen-* ☞
*tum ad pias cauſas quando dicatur,vel non.Concl.*118.

Venationes ſunt de iure gentium , & non poſſunt prohiberi, & quando ſecus. Concl. 41.

PRohiberi † non poſſunt venationes;quia ſunt de iure gentiũ.& 1
conſuetudo contraria non valet.Tiraq. *de nobilit.c.*37.*n.*249.
lata Rimin.Iun *conſ.*35.*in pr.*Gram.*deciſ.*67.*n.*9.Iaſ.*conſ.*120.*lib.*4.
*per tot.*vbi,quod nullus diſcrepat.Crau.*conſ.*65.*per tot.*vbi pleniſ-
ſime.Franc.Marc.*deciſ.*529.vbi ponit multiplicem ſpeciem vena-
tionum.Rol.à Vall.*conſ.*9.*lib.*2.*per tot.*†Et ideo non ſunt regalia, 2
neque de reſeruatis Principi.Dec.*conſ.*197.*n.*3.*v. ex iis.*Alba.*conſ.*
16.*n.*11.vbi,quod non ſapiunt iuriſdictionem. † Extende, etiam- 3
ſi dominus habeat conſuetudinem,& præſcriptionem ; quia non
valet,niſi ſit de conſenſu omnium,contra quos Crau.*d.conſ.*643.
per tot.& rurſus *conſ.*658.*per tot.*Rol.à Vall. *d.conſ.*9.*per tot.lib.*2.
† Extende idem in eundo ad furnum , & molendinum, etiam ſi 4
nunquam iuiſſent;quia quæ ſunt facultatis,non perduntur.Rol.à
Vall.*d.conſ.*9.*lib.*2.*n.*17. vbi de * communi , & idem tenet Rol. *
*conſ.*22.*in pr.eod.lib.*2.vbi multa congerit,plene Anch. *conſ.*298.
vbi

Digitized by Google

vbi,quod magis eſt contra naturam tale ſtatutum,quam mors, &
5 omnia repetit Roland.& alios citat. † Reſtringe in ſupremo Prin-
6 cipe,prout in Papa,& Imperatore,Iaſ.*conſ.*120.*lib*.4. † Reſtringe,
quando dominus prohibens ab immemorabili eſſet in poſſeſſione
7 prohibendi.Iaſ.*conſ.*120.*lib*.4. † Reſtringe, quando dominus re-
cluſiſſet intra murum,vel clauſum,vel quando nemus eſſet infru-
ctuoſum propter venationes,& feras;quia poſſet prohibere.Franc.
Marc.*deciſ.*529.*circa fi.*& idem in columbariis.Rol.*d.conſ.*9.*lib*.2.
8 *in fi.* † Reſtringe, quando populus acquieuiſſet bannimentis, &
ſoluiſſet pœnas; quia cenſetur renunciare iuri ſuo, idem Franc.
Marc.*d.deciſ.*529.vbi docet cautelam,quod ſubditi contra banni-
menta proteſtentur,Rol.à Vall.*conſ.*22.*n.*23.*& ſeq.lib*.2.vbi dicit
*9 *communem,& *per tot.*† Reſtringe, quando dominus fecit ban-
nimenta,& ſubditi acquieuerunt,vt ſupra. Rol.à Vall. plenius *d.
conſ.*9.*n.*12.*& ſeq.lib*.2.vbi,quod hoc modo conſtituitur in poſſeſ-
ſione,& idem Roland.*d.conſ.*22.*n.*23. *& ſeq.eod.lib*.2. Vide, *Piſ-
candi ius eſt de iure gentium, & qualiter poſſit prohiberi. Concl.* 358.
Vide,*Princeps poteſt multa in ſubditos ſuos.Concl.*678.

Venditio quid ſit,vel importet,& quando ſit nomen generale,vel ſecus, CONCL. 42.

1 VEnditionis † nomen quandoq; importat omne genus aliena-
2 tionis.Bald.*conſ.*433.*in fi.lib*.5.incip.*Caſus talis eſt.* † Imo ſe-
cundum legem 12. tabularum ſub verbo venditionis continetur
omnis alienatio,Ioan.de Imol.*conſ.*37.*Illud præſupponitur,n.*3.vbi,
quod alienationis verbo continetur omnis actus,per quem domi-
3 nium transfertur. † Declara; quia venditio importat aliquando
omnem contractum,per quẽ transfertur dominium, quando ſim-
pliciter profertur; ſi vero profertur venditio cum pretio,importat
proprie,& ſtricte venditionem,ſecus in verbo,*alienatio*;quia ma-
gis latum ſignificatum habet, etiam ſi addatur pretium; quia im-
portat omnem alienationem,& permutationem.Alex.*conſ.*63. *In
cauſa,& lite,in prin.lib*.2. vbi apoſtill.*in ver. permutatio,* & in *ver.
4 pretio* dat concor.†Et vẽditor tenetur cedere omnia iura,quæ ha-
bet in re vendita,emptori;quia clauſula ceſſionis iurium apponi-
5 tur cõmuniter.Caſtr.*conſ.*33.*Statutum Lucanum,in fi.lib*.2.† Am-
plia, quia appellatione venditionis venit ceſſio,datio in ſolutum,
& omnis contractus,per quem transfertur dominium. Pariſ.*conſ.*
* 82.*n* 9.*lib*.3.vbi dicit communem,* quod largo modo eſt verum,
& clarius *conſ.*83.*num.*19.*& ſeq.eod.lib.*Rom.*conſ.*86.*Viſo quæſtio-
nis themate,in pr.*pleniſſime Tiraqu.*de retract.lignag.*§.1.*gloſſ.*2. *in
6 pr.*† Reſtringe,quando ſumus in correctoriis, quando communis
vſus eſſet in contrarium,vel eſſemus in iure congrui ceſſo ad rem;
quia niſi cedatur etiam res vicina, cuius occaſione alia res poteſt
retrahi,non dicitur venditio proprie.Pariſ.*d.conſ.*82.*nu.*15. *& ſeq.
7 per tot.lib*.3.† Contrarium; quod imo non per extenſionem, ſed
per comprehenſionem ceſſio ſit venditio,quando pro certo pretio
8 eſt facta, Pariſ.*conſ.*83.*n.*19. *& ſeq.lib*.3. † Amplia in datione in
ſolutum certo pretio; quia proprie eſt venditio,& in ea habet lo-
9 cum *l.curabit.C.de actio.empt.*ita Ruin.*conſ.*66.*num.*6.*lib*.4.† Am-
plia; quia venditione prohibita eſt prohibita permutatio. Felin.
10 *in c.fi.n.*5.*de accuſat.* vbi apoſt. † Extende; quia eſt prohibita da-
11 tio in ſolutum,apoſt.ad Felin.*d.c.fi.n.*5.*de accuſatio.*† Extende;quia
continet donationem; quia ſi ſtatutum prohibet venditionem,
12 prohibet etiam donationem.Felin.vbi ſupra.† Limita,quando ſit
mentio de pretio;quia proprie,& ſtricte debet intelligi,& non cõ-
prehendit permutationem.Bald.*conſ.*433.*in fi.lib*.5.Felin.*in cap.fi.
n.*5.*ver.fallit primo;de accuſat.*plene Marſil. *ſing.*105.*vbicunque ſit
13 mentio.*† Et ad probandam vẽditionem,quod pretium debeat ex-
cedere nummum,& eſſe certum,alias non probetur venditio,ple-
ne Alex.*conſ.*18.*Viſo proceſſu cauſæ lib*.1.vbi apoſt.*in ver.non proba-
bit,lib*.1. quod intellige, vt *in ver. Pretium in venditione ad multa
14 conſideratur, & quando ſecus. Concl.* 487. † Et debet pretium eſſe
15 certum,vel ſaltem reducibile ad certitudinem.† Limita;quia ven-
ditionis appellatione,ſi fiat mentio de pretio,non venit alius con-
16 tractus, vt ſupra in limitatione. † Extende, quando venditionis
verbum profertur in materia,in qua datur certa forma. Felin.*d.c.
17 fi.n.*6.*de accuſat.* † Extende, quando verbum venditionis profer-
18 tur in materia ſtricta,Felin.*d.c.fi.n.*7.*de accuſat.* † Extende, quod
dicitur de materia prohibente venditionem in odioſis,non venire
alios contractus: idem,ſi concedatur promiſſio venditionis,prout
in feudo,in emphyteuſi Eccleſiæ;quia non venit permutatio,ne-
que alius diſtractus,vel contractus. Felin.*d.c.fi.n.*7. *de accuſat.* &
19 dicitur odioſa permiſſio,quando eſt contra ius. † Limita,quando
venditionis verbum profertur à iudice;quia non veniunt alij con-
tractus.Felin.*in d.c.fi.de accuſatio.num.*8.vbi idem dicit in materia
permiſſiua iudicis;quia ſi dat licẽtiam vendendi,non poterit obli-
gare bona vendenda.† Venditio in dubio iudicatur,vbi de pretio 20
facta eſt mentio.Rom.*conſ.*86.*Viſo quæſtionis themate,n.*5.vbi apo-
ſtill.*in ver.expreſſum,*dat concor. † Extende, etiam ſi conuentum 21
fuerit de pretio ſoluendo non de ſoluto; quia adhuc venditio eſt
in dubio; non autem contractus innominatus. Rom.*d.conſ.*86.
*n.*5.*& ſeq.ver.nec præmiſſa.*

Vendere aliud eſt, aliud promittere de vendendo, & quando ſecus. CONCL. 43.

ALiud † eſt vendere, aliud promittere de vendendo;quia ex 1
venditione emptor lucratur fructus,tanquam dominus, pro
rata pretij ſoluti,alter ſecus;quia ex promiſſione de vendendo non
transfertur dominium, neque lucratur fructus, qui habet talem
promiſſionem,etiam ſi res ſit tradita,& maior pars pretij ſit ſolu-
ta.Alex.*conſ.*119.*Sine diſputatione,*quod eſt conſilium Cuman. &
alterius *ſeq.lib*.4.vbi late,*& conſ.*121.quod eſt Alexandri,hoc de-
monſtrat.vide omnino Ioſeph.de Ludo. *in* 1. *concluſ.tit.de emptio.
& venditio.lib*.3.*commun.opin.fol*.575.vbi ampliat,& limitat mul-
tis modis,plene Iaſ.*in l.in bonæ fidei,n.*3.*&* 4.*ff.de eo, quod certo lo-
co,*vbi plura adducit.Alex.*conſ.*73.*Viſo themate,in primo dubio, lib*.
2.Iaſ.*conſ.*117.*In quæſtione quæ vertitur,lib*.1.Alex.*conſ.*76.*Viſis, n.*
15.*& ſeq.ver.non ergo,lib*.5.& pleniſſime poſt omnes Surd.*conſ.*52.
*num.*12.*& ſeq.*vbi *num.*21.dicit,quod ex tali promiſſione de ven-
dendo non acquiritur aliquod ius reale,ſed eſt obligatio in perſo-
nam,quæ facit teneri ad intereſſe. † Et licet promittens vendere; 2
ſeu retrouendere habuerit partem pretij; tamen quod emptor
non ſit dominus pro rata.Alex. *conſ.* 76.*num.*15. *& ſeq.lib*.5. vbi,
quod non tenetur facere inſtrumentum venditionis pro parte
pretij ſoluti,neque competit vlla actio ex empto;quia non eſt ve-
riſimile,quod voluerit partem diſtrahere ſeparatim à toto.† Con- 3
trarium,quod imo ex promiſſione de vendendo, quando eſt ſolu-
ta pars pretij, venditor teneatur ad fructus, ſeu intereſſe pro rata
pretij ſoluti,Socin.*in l.ſi ante nuptias, ff.ſolut.matrim.*vbi refert ſe
ita conſuluiſſe Cremonæ & obtinuiſſe,& vere conſuluit *conſ.*170.
*In præſenti conſultatione,col.pen.ver. ſecundum principale fundamen-
tum lib*.2.Curt.Iun.*conſ.*82.*In controuerſia vertente.*Cagnol. *in l.*2.
*q.*21.*C. de pact.inter empt.& vendit.* vbi, quod ita fuit iudicatum
per ſenatum Sabaudiæ,& hanc veriorem dicit Natt. *conſ.* 384. *n.*
5. *& ſeq.* vbi prædictos allegat omnes, & declarat. † Declara; 4
quia procedit contrarium, ſiue perficiatur venditio,ſiue non, &
ſiue facta ſit traditio rei ſiue non; quia æquitas,ne gaudeat re &
pretio venditor,ſubeſt.Natt. *d.conſ.*384. *num* 6. *& per tot.* allegat
Abb.*conſ.*66. *Duo ad claram deciſionem,in* 2.*dubio, lib*.1. & alios,
vide eum,& idem per plura tenet Tiraqu.*de retract. conuentio. ad
fi.tit.num.*70.*& ſeq.*vbi extendit in retrouenditione,in dote ſoluta
pro parte ante matrimonium;quia pro rata onerum lucratur ma-
ritus fructus; quia *num.*69. inquit dotem æquiparari venditioni;
quia vxor eſt loco venditricis,maritus loco emptoris, onera loco
pretij. † Et an promiſſio de danda facultate redimendi operetur 5
pactum de redimendo; ita vt promiſſio de faciendo dicatur obli-
gatio pro ipſo facto vide pleniſſime Tiraqu.*de retract.conuent. ad
fin.tit.nu.*25.*& ſeq.*vbi pro vtraque allegat infinita, & ponit mul-
ta exempla de promiſſione deliberando in dote promiſſa,& ſolu-
ta circa lucrum,& in promiſſione de vendendo ſeu donando, an
parem virtutem habeant cum venditione,vel donatione, & quid
in ſententia dicente, condemnandum, an vero condemnamus.
† Oritur tamen actio ex promiſſione de vendendo, vt compella- 6
tur vendere,& emere.Curt.Iun.*conſ.*82.*num.*5.Iaſ. *in l. bonæ fidei;
n.*3.*& ſeq.ff.de eo,quod cert.loc.* vbi,quod ex tali promiſſione obli-
gatur ſolum promittens vendere,non emptor,etiam ſi tradat par-
tem pretij niſi & ipſe promiſerit emere.Natt. *conſ.*384.*in fin.ver.
ſecundo principaliter dubitatur*, & infra,*num.*15. † Extende; quia 7
aliud eſt vendere; aliud promittere de vendendo; quia ex vendi-
tione rei legatæ per teſtatorem reuocatur legatum,non autem ex
promiſſione de vendendo,Alex.*conſ.*168. *Stantibus veris, per tot.*
maxime,*in fin.lib*.6.Vide, *Fictio differt à veritate in multis, Concl.*
217. † Extende,quia aliud eſt vendere,aliud venditioni conſenti- 8
re.Roland.à Vall.*conſ.*67.*num.*88.*lib*.3. † Extende; quia aliud eſt 9
vendere; aliud retrouendere; ſicuti aliud eſt dare; aliud reddere;
quia verbum replicatiuum plures actus ſignificat,non vnum.Ro-
land.à Vall. *conſ.*69. *n.*5.† Et aliud eſt venditio, aliud eſt tracta- 10
tus de vendendo; ideo multa tractantur, quæ non perficiuntur.
Alex.*conſ.*18.*Viſo proceſſu,n.*2.*lib*.1.vbi,quod debet probari vendi-
tio firmata,& concluſa,non autem tractata,vt releuet. Vide,*Tra-
ctatus de faciendo non probat iam factum.Concl.*339.† Amplia;quia 11
promittens vendere non compellitur præciſe vendere,etiamſi ha-
beat facultatẽ vendendi;quia in obligationibus facti tenetur ad in-
tereſſe.

Digitized by Google

teroſſe.Alex.*conſ.*212.*Conſideratis iis,num.*14. *lib.6.* vbi apoſt.dicit
* *communem,& allegat multos, ſequitur Dec. *conſ.*501.*n.*8. Surd.
22 *d.conſ.*52.*n.*13.*& ſeq.* † Extende;quia non venit in venditione ius
de futuro poſt promiſſionem de vendendo quæſitum. Dec. *d.conſ.*
23 502.*n.*8.*verſ. venio ad ſecundum.* † Extende;quia imo promittens
vendere rem emphyteuticam non tenetur ad aliquid ; ſi dominus
non vult conſentire,etiam ſi per vnum teſtem probaretur conſen-
ſus domini; quia non debet iuramentum deferri , ex quo non poſ-
ſet deferri emphyteutæ contra dominum.Fulg.*conſ.*11.*Emphyteu-*
ta per tot.† Extende;quia promiſſio de vendendo dicitur contractus
innominatus,à quo poſſunt recedere partes.Surd. *d.conſ.*52.*n.*18.*&*
*ſeq.*quod intellige, quando res integra eſt;ſecus ſi pars pretij eſſet
24 ſoluta;quia requiritur reſtitutio, vt ibi *numer.*53.*& ſeq.* † Reſtrin-
ge , niſi promiſiſſet rem vendere , & tradere ; quia compelleretur;
alias ſecus; quia vendendo non tenetur tradere , quando ſimplici-
ter promiſit vendere.Dec.*d.conſ.*102.*Ex duobus conſiliis,num.*8.vbi
25 apoſtill. allegat concord. † Amplia , quia obligatus vendere intra
certum terminum,vel tempus,etiam ſi partem pretij recepit,lapſo
termino vendere non tenetur. Surd.*d.conſ.*52.*n.*44.*& ſeq.*vbi dicit
idem in eo, qui promiſit retrouendere certo termino ; vt ibi *n.*47.
licet *n.*60.*& ſeq.*declaret,quod promittens retrouendere non libe-
retur,ſed bene is,cui promiſſio fit;non obligatur emere,vide eum.
16 † Limita;quia ex promiſſione de vendendo oritur actio ad emen-
17 dum,& vendendum, ita Curt.Iun.*conſ.*82.*n.*5.& ſupra *num.*6.† Ex-
tende ; quia vendere promittens compellitur actione ex empto,
quando eſt conuentum , quod lapſo certo termino venditio cen-
18 ſeatur facta. Curt. Iun.*d. conſ.*82.*n.*6. † Limita; quia promiſſio de
vendendo bene tranſit in emptionem, quando poſtea ſoluitur pre-
tium,& fit traditio.Tiraqu.*de retract.conuentio.*§.2.*gloſſ.unica,n.*57.
cum aliis allegatis per Surd. *d.conſ.*52.*numer.*70. *& ſeq.verſ.minus*
*mouet.*qui reprobat,& tenet contrarium,niſi fiat venditio,quaſi ſo-
lutio pretij,& traditio ſit facta ſpe futuræ venditionis, quod vide-
tur durum prima facie propter bonam fidem,quæ ineſt. Vide ple-
nius, *Aliud eſt venditio,aliud promiſſio de vendendo.Concl.*301.Vide
Concluſionem proxime ſequentem.

Venditio ex quibus dicatur perfecta,& valeat,vel non.

CONCL. 44.

1 VEndere † promittens , ſi poſtea recipiat pretium venditionis
in totum,vel in parte,dicitur ex tali receptione perfecte ven-
dere,etiam ſi ſola promiſſio de vendendo præceſſit.Bald. *conſ.*451.
*Dominus Nicolaus,lib.*2. vide plurimos, quos allegat Surd. *conſ.*52.
*n.*70.*& ſeq.*quando ſolutum eſt pretium, & facta traditio rei,licet
ipſe ibi *n.*71.teneat contrarium; vbi, quod etiam ſi ſoluatur totum
pretium,& fiat traditio rei promiſſæ poſt talem promiſſionem,non
tamen eſt venditio;quia ſpe futuræ venditionis;ſed dura eſt opinio
in contractu bonæ fidei,& ideo verior opinio Baldi, quam tenent
Tiraqu.*de retract.conuentio.*§.2.*gloſſ.*2.*num.*75. Cephal. *conſ.*315.&
2 opinio Surdi poteſt procedere non ſoluto toto pretio. † Subſtan-
tia venditionis eſt conſenſus;ideo vitiato conſenſu vitiatur vendi-
3 tio. Dyn. *conſil.*21. *Quæſtio talis eſt,ego habebam, per tot* .† Et ideo
non poteſt contrahi,niſi interueniat conſenſus vtriuſq; partis præ-
ſentis,vel ſi vnus eſt abſens,oportet, quod pro eo interueniat nun-
cius,vel procurator,ſeu Epiſtola,& nuncius debet eſſe ſpecialis ad
hoc deſtinatus.Alex.*conſ.*128.*Ponderatis,in pr.lib.*2.vbi, quod non
4 ſufficit mediator, vel proxeneta. † Item ſubſtantia venditionis eſt
pretium, quia ſine pretio non eſt venditio; ideo teſtes non depo-
nentes de pretio,vel de eo variantes, & diſcordantes tanquam ſin-
gulares circa ſubſtantialia non probant.Roman. *conſ.*30.*Viſo caſu,*
5 vbi plena apoſtill. *in verſ. ſubſtantia.* † Et ideo quando eſt quæſtio
de venditione, teſtes non probant venditionem , niſi deponant de
pretio certo contractus. Alex.*conſ.*128.*n.*3.*&* 4.*verſ.præterea,lib.*2.
6 *& conſ.*148.*& conſ.*39.*num.*7.*lib.*5. † Declara;quia teſtes non pro-
bant venditionem pro emptore contra venditorem,niſi deponant
de pretio,& quantitate pretij;quia hoc eſt de ſubſtantia venditio-
nis, ſed bene probarent contra tertium, vt per apoſtill. ad Alex.*d.*
*conſ.*39.*n.*7.*lib.*5.*in verſ.quanto*,allegat eundem Alex. *conſ.*18.*lib.*1.
imo etiam probat pro tertio contra emptorem,puta pro tertio con-
ſanguineo retrahente ab emptore, vt ibi allegat. Tiraquell. *de re-*
*tract.lignag.in fin.n.*88.Vide infra;*Venter quando, & qualiter in poſ-*
7 *ſeſſionem mittendus.Concluſio* 76. † Item ſubſtantia venditionis eſt,
quod res vendita confinetur ſaltem per duos confines,ſeu duas de-
monſtrationes. Alex.*d.conſ.*39. *num.*6.*lib.*5.*verſ.nam de ſubſtantia.*
8 † Amplia;quia venditio dicitur perfecta totaliter,quando eſt ſolu-
tum pretium ; quando vero non eſt ſolutum; dicitur non perfecta
totaliter , ideo ſi euictio immineat ante pretium ſolutum , dicitur
imminere in limine cõtractus,*l.ſi poſt perfectam.C.de euictio.* Vide,
*Euictio in limine contractus quando dicatur,& operetur. Concl.*460.
† Declara ; quia venditio probatur perfecta,ſi teſtes de tribus de- 9
ponant,de venditione facta, videlicet conſenſu partium, de pretio
ſoluto,vel quod de eo ſit habita fides; item de traditione ſequuta,
alias non probatur venditio perfecta;& dominium ex ea nõ tranſ-
fertur.Rom.*conſ.*91.*Viſis,ac percunctatis,in pr.* vbi, quod talis reus
conuentus iſta probans debet abſolui , ſed an debeat etiam domi- 10
nus declarari,recitat opiniones controuerſas, & non diſcutit.† Di-
cas igitur plenius; quod venditio dicitur perfecta ex ſolo conſenſu
& pretio quoad obligationem,vt non liceat recedere. *Inſtit.de em-*
ptio. & vendit. §. *cum autem emptio.* quo vero ad periculum, & do-
minium,vt tranſeat in emptorem,requiritur traditio;quia ante nõ
eſt perfecta,eſt text.*in l.neceſſario,ff.de peric. & com.rei vend.l.*1.*C.*
*eod.*plene Caſtr.*in l.ſicut periculum.C.de actio.empt.*Afflict. Decian.
*conſ.*180.Pariſ.*conſ.*59.*in prin.& conſ.*64. *num.*17.*lib.*1. & quod re-
quiratur traditio;vt transferatur dominiũ in emptorem, Surd.*conſ.*
52.*n.*75. vbi, quod neque partes poſſunt aliter facere, & in rebus,
quæ in pondere,numero;vel menſura cõſiſtunt, niſi ſebquuta pon-
deratione,numeratione, vel menſuratione, non tranſit dominium,
neq;periculum in emptorem, *l.quod ſæpe.*§.*in iis. ff. de contrah. em-*
*ptio.*vbi Bart.Bald.& alij Caſtr.*in l.*2.*C.de peric.& cõmodo rei vend.*
vbi latiſſime,& Bart.*in l. Iulianus.*§.*ſi Titius.ff.de actio.empt.*qui de-
clarat, quando venditio fuit celebrata ad menſuram , dicitur con-
ditionalis, & ſolo conſenſu, & pretio non eſt perfecta, niſi ſequa-
tur menſuratio,& traditio.Vide, *Emptori, an venditori ſpectet peri-*
culum. Concl. 125. † Et quod non transferatur dominium rei ven- 11
ditæ in emptorem,niſi ſoluto pretio, vel habita fide de eo , Rom.
*conſ.*86.*Viſo quæſtionis themate, in pr.* † Extende,vt procedat, quod 12
dominium rei venditæ non tranſeat in emptorem, ſiue ſimus in
venditione vera,ſiue in venditione præſumpta, prout in eo,qui ce-
dit iura,vel creditum,quod habet,pro centum; quia niſi ſoluantur
centum à ceſſionario,vel habita fuerit fides de pretio, non tranſit
dominium, Roman. *d.conſ.*86.*in pr.* † Extende, vt idem ſit in ceſ- 13
ſione facta pro tanto pretio ex contractu innominato , do, vt des;
quia vltra quod de natura innominati contractus eſt ; quod non
acquiritur , niſi impleatur , adhuc tamen non tranſit dominium,
quia æquiparatur venditioni, cui magis adhæret, & regulatur ſe-
cundum naturam venditionis. Roman. *d.conſ.*86.*n.*1. *& ſeq.*† Ex- 14
tende magis in contractu conditionali , puta cedo iura,ſi ſolueris
centum;quia nihil ponit in eſſe,niſi centum prius ſoluantur.Rom.
*d.conſ.*86.*n.*3.*in fin.verſ.aut volumus.* † Amplia; quia vendere pro- 15
mittens ſi poſtea tradidit rem, & recepit pretium, dicitur perfecta
venditio.Socin.*in l.ſi ante nuptias.ff.ſolut.matrim.*ſequitur Curt.Iun.
*conſ.*82.*num.*8. vbi comprobat vide tamen pro vtraque parte Sur-
dum *conſ.*52.*numer.*71.*& ſeq.*vbi citat plurimos, & declarat;vt ſu-
pra,*in prin.* † Amplia;quia venditio facta reſeruato dominio em- 16
ptori;donec ſoluatur pretium,dicitur perfecta.Vide, *Emptor quan-*
*do perdat pretium, etiam ſi res euincatur.Concl.*139.*verſ.extende*, vbi
ſecus, ſi reſeruatio eſſet perpetua; quia non eſſet venditio. † Con- 17
trarium videtur velle Abb. *conſ.*66. *Duo ad claram,in pr.lib.*1. vbi,
quod reſeruato dominio per emptorem , donec ſibi ſoluatur pre-
tium,interim venditor remanet dominus; & poteſt rem venditam
locare emptori , & valet locatio, & venditor ſemper remanet do-
minus,ita, vt ſoluta parte pretij, neque transferatur dominium in
emptorem pro rata pretij ſoluti,ſed perfecta ſolutione pretij bene
verum eſt , quod venditor ex æquitate debet pro rata pretij ſoluti
facere participem emptorem pro tanta rata fructuum rei venditæ. 18
† Limita;quia vendens rem propriam,& liberam, vt liuellariam,
vel alienam,tanquam errore ductus, non obligatur , neque valet
venditio. Dyn.*conſ.*21.*per tot.*vbi, quod ex eiſdem cauſis, quibus
vitiatur tranſlatio dominij, vitiatur etiam venditio. Vide plenius,
*Emptio & venditio ex quibus dicatur perfecta.Concl.*124. Vide, *Er-*
*ror expreſſus quando vitiet in iudicialibus,& quando ſecus.Concl.*321.
*& ſeq.*Vide ſupra,*Venditio quid ſit vel importet,& quando ſit nomen*
*generale,vel ſecus.Concl.*42.

Venditio pro pretio declarando,vel compromiſſio valet,
& quando ſecus. CONCL. 45. 1

VAlet † venditio facta pro pretio declarando,*l.fin.Cod.de con-*
*trah.emptio.*Bald. *conſ.*18.*Punctus quæſtionis,in fin.verſ.hic au-*
*tem fuit additum,lib.*4. Cephal. *conſ.*10.*n.*5. *& n.*15 *& ſeq.* quia in-
telligitur de boni viri arbitrio,allegat Fabia.de Mont.*de emptio.&*
*vendit.q.*5. *in pr.numer.*26. Caſtr.*conſ.*267.*Videtur dicendum,in fin.* 2
*lib.*1.† Vide omnino Cephal. *conſil.*10.*per tot.* vbi, quod venditio
eſt nulla ſine pretio taxato,vel taxando, vel ſi non eſt collatum in
taxationem alicuius; ideo ſi dicitur , pro pretio infraſcripto , &
nullum pretium ſit inferius ſcriptum;erit nulla; & idem, ſi taxatio
confer

Digitized by Google

3 conſertur in emptorem; quia non valet. † Contrarium;quod imo
venditio facta ſimpliciter pro pretio, etiamſi non fuerit ſpecifica-
ta quantitas,valeat;quia per iudicem poterit declarari,videtur te-
nere.Rom.*conſ.*91. *Viſis, ac percunctatis*, licet non firmet, vbi pro
vtraque parte allegat Bald. *in l.ſi quod ex Pamphila. ff. de legat.*2.
ſed tamen *n.*7.*verſ.iſtam dubitationem*, allegat iterum Bald.*in lib.*1.
*Cod.de reb.alien.non alien.*dicentem; quod valeat;quia iudex conſi-
derata qualitate rei,& reddita declarabit;& ipſe Roman.dicit ibi,
4 quod acquieſcit auctoritati tanti Doctoris. † Declara ; quia ſi fiat
venditio pro pretio declarando ſine temporis præfixione, licet va-
leat,ſi declaretur, alias ante declarationem ſtat in ſuſpenſo ; ſi ta-
men venditor tradidit rem , poteſt compellere emptorem , vt eli-
gat æſtimatorem,qui declaret,& impleat;ſecus ſi lapſum eſſet tem-
pus;quia nulla eſſet.Cephal.*d.conſ.*10.*in fin.* vbi ſubdit; quod ſi eſ-
ſet contractus innominatus, prout aliquando poteſt eſſe , quando
non valet vt venditio, vt ibi *n.*14. poteſt, qui impleuit, recedere.
5 † Declara tamen; quia donec declaretur pretium,non dicitur per-
fecta.Bald.*d.conſ.*18.*in fin.lib.*4. imo eſt conditionalis venditio col-
lato pretio in arbitrium alterius ſimpliciter,ideo ſi non arbitretur,
non valet venditio.Dec.*conſ.*340.*Pro reſultatione, in prin.* Cephal.
6 *d.conſ.*10.*n.*9.† Sequuta tamen declaratione,& ſic purificata con-
ditione habetur pro pura à principio; quia retrotrahitur , & paria
ſunt, aliquid eſſet purum à principio,vel conditionale ; poſtquam
fuit conditio purificata.Caſtr.*conſ.*268. *In facto illorum,lib.*1.*in pr.*
7 † Secus eſt, quando ſimpliciter non eſt collatum pretium in arbi-
trium tertij;ſed vlterius eſt dictum , quod ipſo non arbitrante Vi-
carius,vel alius declaret.Deci.*d.conſ.*340.*in pr.*Io.de Anan.*conſ.*19.
Viſis inſtrumentis, per tot. maxime *num.*12.*& ſeq.*& ibi Bologn.*in*
8 *addit.n.*21.*per tot.*vbi late.† Contrarium,quod venditio collata in
duos eligendos ſit certa,& non conditionali ; quia intelligitur ar-
bitrio boni viri commiſſa,Decian.*conſ.*648.*Pro reſolutione eorum,in*
*pr.*vbi allegat Io.de Anan *conſ.*19. ſed Anan. loquitur in iam ele-
9 ctis,vt tunc ſit verum,ibi *n.*12.† Declara;quia ſi fiat remiſſio pre-
tij declarandi in Vicarium Poteſtatis Bononiæ, in quem prohibi-
tum eſt poſſe compromitti,nunc venditio eſſet nulla;quia pretium
valide non poteſt declarari.Caſtr.*conſ.*268.*n.*1.*verſ.ſuper quo breui-*
10 *ter,lib.*1.*& per tot.* † Declara; quia ſi electio duorum ad declaran-
dum pretium venditionis eſſet facta diſiunctim , puta quia quili-
bet de per ſe declaret pretium; quia poſſent eſſet diuerſæ æſtima-
tionis,& pretium eſſet incertum,non valeret ; ſecus ſi vnus primo
electus eſſet,poſtea alius loco primi,ita declarat Caſtr. *d.conſ.*268.
11 *n.*2.*verſ.item ſecundo dicitur,lib.*1.*& per tot.* † Reſtringe;quia non
valet venditio facta pro pretio declarando, quando perſona, quæ
debet declarare,non eſt certa;idem, quando eſt certa, ſed non de-
clarauit; & idem , quando confertur pretium in arbitrium empto-
12 ris, plene Cephal. *conſ.*10.*per tot.* † Idem,quando dicitur,pro pre-
tio infra ſcripto,& nullum reperitur pretium. Cephal.*d.conſ.*10.*n.*
13 11.† Idem,quando tertius fuit à ſuperiore inhibitus declarare, &
14 declarauit poſt inhibitionem.Caſtr.*d.conſ.*268.*num.*3.*lib.*1.† Am-
plia; quia valet venditio facta pro pretio declarando intra certum
tempus, ſi fiat intra illud tempus, ſi vero non fiat intra illud tem-
15 pus,non valet.Caſtr.*d.conſ.*268.*in pr.lib.*1.† Amplia; quia vendi-
tio facta pro pretio declarando per titium ; & ſi moriatur Titius,
per Vicarium Poteſtatis loci,adeo eſt certa, vt licet Titius moria-
tur poſt annum ; tamen compromiſſum deuoluatur in Vicarium
Poteſtatis,vt propterea pretium dicatur certum, & venditio pura.
Io.de Anan.*conſ.*19.*per tot.*vbi eſt caſus, & ibi Bologn. *in additio.*
16 † Extende, vt procedat etiam in datione in ſolutum, prout loqui-
17 tur Ioan.de Anan.*d.conſ.*19.*n.*12. † Extende, vt procedat,etiamſi
inter dictas partes factum fuerit aliud compromiſſum de omnibus
litibus & differentiis eorum ; quia non receditur à primo ſpeciali,
ſi non eſt dictum.Ioan.de Anan.*d.conſ.*19.*n.*6.*& ſeq.& per tot.*vbi
18 Bologn.*num.*20.*ver.alterius.*† Amplia in tantum venditionem, ſeu
dationem in ſolutum eſſe putam compromiſſo pretio in tertium,
& ſi moriatur,in Vicarium Poteſtatis, vt ſi res vendita eſt tradita,
lucretur fructus emptor;quia habita eſt fides de pretio.Io.de Anan.
*d.conſ.*19.*num.*12.*& ſeq.*vbi Bologn.*num.*21.*& ſeq.verſ. circa vero.*
19 † Amplia,quia venditio conditionalis,puta pro pretio declarando,
licet non transferat dominium pretio non declarato; tamen partes
poſſunt conuenire , quod transferatur dominium , non obſtante
conditione ; ſed ſi poſtea non impletur conditio ; bene redditur
venditio nulla,& debet res reſtitui cum fructibus.Caſtr. *conſ.*268.
20 *in pr. lib.*1.† Amplia; quia venditio facta dicitur pura,licet partes
conuenerint, quod fiat inſtrumentum; quia non per hoc dicuntur
partes velle contrahere in ſcriptis,niſi dicant, quod aliter non va-
* leat venditio,hanc opinionem communem, * magis communem
oſtendit,& tuetur Curt.Iun.*conſ.*303.*numer.*7. *& ſeq.lib.*3. vbi re-
citat omnium opiniones & dicit hanc veriorem, & magis * com- *
munem, & quod contraria opinio, quæ dicitur Azonis, imo con-
cordare videatur;quia Azo in ſumma hanc tenet, & vbi recitatur
per gloſſ.in contrarium,ſemper intelligitur,quando hoc in animo
partium fuiſſet,quoad aliter non valeat, & dicit, quod debet con-
ſtare de animo, & ſic concordant. † Contrarium dicit Caſtr. *conſ.* 21
241.*In quaſtione,col.*2.*n.*2.*lib.*1. quod non eſt perfectus, quia alias
eſſent duo contractus,& Notarius non poteſt rogari, niſi de tem-
pore confectæ ſcripturæ. † Limita,quia venditio non valet,ſi præ- 22
tium eſt collatum in arbitrium emptoris.Rom.*conſ.*257.*Ex tribus,*
in fin. † Extende in omni contractu collato in arbitrium alterius
contrahentium;quia eſt nullus.Rom. *d.conſ.*257.*in fi.*vbi apoſt. *in* 23
verſ.nullum,dat concord.Vide, *Contractus quando dicatur perfectus,* ☞
*vel non.Concl.*981. Vide infra, *Venditio ad menſuram dicitur condi-*
*tionalis,& quando ſecus.Concl.*49.*& Concl.ibi ſequentibus.*

Venditio incerta non valet,& quando ſecus.
CONCL. 46.

Regula † eſt , quod incerta venditio non valeat ; quia incertæ 1
partis dominium acquiri non poteſt,*l.*3.*§.*1.*in fin.ff.de acquir.*
*poſſ.*Caſtr.*conſ.*267 *Videtur dicendum,verſ. ſecunda ratio, lib.*1.*cum*
num.ſeq. vbi, quod ſicut incertitudo pretij vitiat venditionem, ita
etiam incertitudo quotæ rei venditæ.Vide, *Incertitudo quando non* ☞
*vitiet diſpoſitionem Concl.*66.† Declara;quia ſi totum fundum,quē 2
habeo,vendo pro omni iure meo;quia totus fundus traditur, dici-
tur res certa , licet ius meum ſit incertum;ideo valebit proportio-
nabiliter. Caſtr.*conſ.*267. *col.*2.*verſ.quantum ad id,lib.*1.† Decla- 3
ra,quia incerta venditio valet,vt contractus innominatus,quando
agens impleuit ex parte ſua,poteſt conuenire venditorem, vt cer-
tificet,puta ſi vendita eſt tanta rata domus,vel poſſeſſionis,quæ aſ-
cendat ad ſcuta 200.quia illis ſolutis compellitur venditor vende-
re ex innominato contractu.Ruin.*conſ.*144.*in pr.lib.*1.

Venditio fit diuerſis modis, & de diuerſis rebus,& quibus.
CONCL. 47.

Mvltis † modis venduntur res,videlicet quandoque iure pro- 1
prio,quandoque iure libellario,vel cenſuario, & quandoq;
partim vno iure , partim alio cum partium diſtinctione. Baldus
*conſ.*460.*Factum tale eſt.lib.*4.*in princ.* † Item venditio quandoque 2
eſt perpetua,quandoque ad tempus quandoque fit de proprietate,
quandoque de fructibus ; & ideo ſi quis vendat fructus certæ rei
pro certis annis,talis contractus eſt venditio, & non locatio.Bald.
*conſ.*314.*Vtrum dictus contractus,n.*2.*v.ſuper ſecundo, lib.*5.† Item 3
quandoque fit de iure,quod vendens habet, quandoque de re per-
petua in dominio vendentis,& propria. Vide infra.*Vendens quan-* ☞
*do ſolum ius,quod habet,vendere dicatur.Concluſ.*52.† Item quando- 4
que fit ad corpus,quandoque ad menſuram.*Concl.*48 † Item quan- 5
doque de re certa, quandoq; de re incerta, vt ſolum vendatur ius,
quod habet.*Concl.præced.* † Item quandoque venditio de re libe- 6
ra,quandoque non. Vide, *Vendens rem liberam. Concluſ*51. † Item ☞
quandoque venditio fit per iudicem , vel alium ius dicentem , ſeu 7
officialem publicum ad inſtantiam creditoris , & iſto caſu factum
iudicis ſuccedit loco facti partis.Bald. *conſ.*227.*Quando pro debito,*
*lib.*5.*in princ.* † Item quandoque fit de rebus ſtabilibus,quandoque 8
de mobilibus, quæ conſiſtunt in pondere, numero vel menſura, *l.*
quod ſæpe.§.in iis.ff.de contrah. emptio.& in iſtis requiritur pondus,
numeratio,vel menſura,vt ſit perfecta, vt ibi notant gloſſ.& Do-
ctor. † Item, venditio quandoque fit per exequutores datos à te- 9
ſtatore,vt quod ſupereſt de pretio,detur alicui. Bart.*conſil.*19. *Viſo*
teſtamento , *libro* 1.Vide , *Exequutores ad pias cauſas ad videndum* ☞
*qualiter procedant,& quid poſſint. Concluſ.*528.† Remedia prodita 10
contra exequutores , & alios deputatos ad videndum aliena , &
pretium conſignandum , ſi adhibent dolum , vt vendant minori
pretio,fraudulenti ſunt ; quia poteſt prætendens intereſſe agere de
dolo,& lata culpa contra vendentem, & conſequi verum pretium
rerum , & in ſubſidium excuſſo venditore agere contra emptores,
Bart.*conſ.*19.*Viſo teſtamento,in pr.lib.*1.vbi apoſt.in *ver.tenentur,*&
habet locum etiam in hærede vendente rem propriam in præiu-
dicium fideicommiſſarij viliori pretio. † Pro rebus vero non ven- 11
ditis, quæ cum fraude ſuſpicantur viliori vendi ex dolo,remedium
eſt quod is,cui pretiũ,quod ſupereſt,debet ſolui, proteſtetur, quod
ſine eo non fiat venditio,& offerat ipſe emere pro tanto pretio,&
exhibeat fideiuſſores.Bart.*d.conſ.*19.*n.*2.*lib.*1. † Extende;quia po- 12
teſt iudex ſecularis inhibere vendentibus,ne vendant,& etiam Ec-
cleſiaſticus , niſi præſentibus,& ſcientibus iis, quibus pretium eſt

con

conſignandum. Bart. *d.conſ.*19.*in fi.lib.*1. allegat *l.diuus.ff.de petit.*
hered. Vide, *Locator tenetur facere remiſſionem mercedis conductori multis caſibus & quando ſecus* Concl.431.

Venditio quando dicatur facta ad corpus, & quando ad menſuram. CONCL. 48.

1 VEnditio † ad corpus cenſetur facta, quando venditur tale prædium pro mille, licet dicatur, quod ſunt centum iugera; quia
illa demonſtratio iugerum non facit, quod ad menſuram dicatur facta, Bart. *in l. Iulianus.§.ſi Titius.ff.de actio.empt.*& commu-
* nem*dicit Dec.*conſ.*400.*In cauſa, qua Mantue, in pr.* Alex. *conſ.*82.
2 *In cauſa, & lite, in pr.l.*7.† Extende; quia venditio facta de prædio
tali 20.iugerum intra talia confinia, dicitur ad corpus; ita quod ſi
ſit 30. iugerum, totum eſt venditum, ſed ſolui debet pretium pro
illo pluri. Alex.*conſ.*133.*Viſo proceſſu, n.6.verſ. præterea etiam dato,*
3 *l.*1.† Reſtringe, niſi emptor feciſſet diligentiam, quod fieret menſura, & venditor dixit ſibi credendo, vel quid ſimile; quia tenetur
4 implere menſuram, Bologn. *in addit.ad conſ.Io. de Ana.*98.† Amplia, quod quandocunq; venditio incipit à certo corpore, vel donatio, aut alia diſpoſitio determinata, vt concedo, vel dono tibi tale prædium, quatenus intra certos confines comprehenditur; cenſetur facta conceſſio ad corpus, etiam ſi addatur, quod illud prædium eſt tantæ menſuræ; quia venit totum corpus, & menſura cenſetur adiecta loco demonſtrationis, & ſi excedat, non attenditur menſura; ſecus ſi eſſet inceptum à menſura. Oldrad.*conſil.*197. *In conceſſione,* quem ſequitur Io. Andr. *in additio.ad Specul.in tit.de emptio.& venditio.§.ſciendum, in fi.in verſ.de iure cõmuni.* vbi dicit eſſe magis dubiũ in donatione, & aliis contractibus, in quibus non ponitur pretiũ, & ſequitur Oldr. Alex.*conſ.*93.*Videtur, n.4.verſ. pulchre concludit, lib.*3.& plenius *conſ.*82.*In cauſa, & lite, in pr. lib.*7. Felin.*in c.ſignificante, col.3.n.7.verſ.& dum Alex.de reſcript.* vbi alios concord. allegat, ſequitur etiã Alex.*in addit.ad Bart.in l.Iulianus.§.ſi Titius. in 2.apoſt.*incip.*ſi Titius.ff.de actio.empt.* Thomas Coſeus *in addit.ad*
* *Bart.conſ.*121.*in verſ.ante menſurationem,* &*communem eſſe opinionem Oldr. atteſtatur Pariſ.*conſ.*64.*Luculenter, col.4.n.31.& ſeq. lib.*1.& ſequitur Oldr. Socin.*in conſ.*32. *Placet mihi concluſio, lib.*4. Alex.*con.*120.*Omiſſis argumentis.col.fi.n.9.verſ.item non obſtat,* vbi, apoſtill. adducit plurimos multos concor. *in verſ.refet.* & *conſ.*127. *Viſo proceſſu, in princ.lib.*2.Corn.*conſ.*59.*Licet videatur, in pr.lib.*4.
* Dec.*d.conſ.*400.*in pr.* vbi de*cõmuni, pleniſſime Cagnol. *in l.2.n.*178.*& ſeq.Cod.de reſcind.venditio.* vbi plene examinat, & facit tres caſus, plene Caſtr.*conſ.*219.*In cauſa qua vertitur, l.*2. Alex.*conſ.*33.*n.5.& conſ.*176.*lib.*6.Soc.*conſ.vlt.lib.*3. Alex.106.*Viſo proceſſu,* vbi
** * dicit communem, & *conſ.*107.*Quamuis,* vbi dicit*communem, *l.*
5 6.*& conſ.*159.*col.*2.*l.*5.† Extende maxime, quando incepit à corpore, licet poſtea addat menſuram, ſi adeſt clauſula, & *quantumcunq. ſit* quia dicitur ad corpus facta venditio, vel conceſſio. Alex. plura adducit *conſ.*8.*Videtur fortaſſe, in pr.l.*4.& licet ipſe ibi teneat contrarium propter aduerſas qualitates; tamen eſt iſta verior, & idem Alex.*conſ.*120.*col.fi.lib.*2. Socin.*conſ.fi.lib.*3. plene Pariſ. *conſ.*64.*n.*
* 55.*verſ.ſupereſt l.*4. vbi dicit*communem. Alex. *d.conſ.*73.*n.*4.*l.*3.
6 † Imo procedit, etiam ſi non adſit verbum, *vel circa.* Alex.*conſ.*206.
7 *Viſo proceſſu num.*2.*verſ. quia tunc etiam, lib.*6. † Extende maxime, quando ſi menſura attenderetur, non venirent bona qualificate expreſſa, prout ſi dictũ eſt; terrenũ prætium, buſchiuum, & aratiuũ; quia ſi ſolum buſchiuum eſſet quatuor bubuclarum, excluderetur
8 terrenum qualificate expreſſum. Alex.*d.conſ.*106.*in fin.lib.*6. † Extende, vt quod dicitur de venditione, intelligatur de locatione; quia ſi eſt facta incipiendo à corpore, licet poſt confini addatur menſura, cenſetur ad corpus; ſi vero ſit cœptũ à menſura, vel menſura ſit expreſſa ante confines, tunc locatio dicitur ad menſuram. Alex.
9 *conſ.*120.*n.*9.*l.*2. † Extende; quia attenditur ſemper, verũ loquens incipiat nedum à corpore, vel à menſura, ſed à corpore vel qualitate; quia ſi quis vendat petiam terræ incipiẽdo à corpore, licet dicat, *laboratiua, arborata & vidata,* ſufficit, quod pars ſit laboratiua, arborata, & vidata, dummodo confines ſpecificati comprehendantur. Alex. plene *d.conſ.*120.*Omiſſis, col.fin.n.9.vſq.in fi.l.*2. vbi in fin. dicit, quod non eſt neceſſe, quod tota ſit laboratiua, arborata, & vi-
10 data, niſi exprimatur. † Extende, vt procedat etiam in laudo adiudicationis; quia ſi incipit à corpore, licet addatur mẽſura, venit corpus intra confinia, & menſura eſt loco demonſtrationis. Alex.*conſ.*
11 106.*Viſo proceſſu, lib*6.† Idem in donatione, Alex.*conſ.*107.*Quam-*
12 *uis, lib.*6. †. Reſtringit Alex. *d.conſ.*8.*Videtur, n*3.*& ſeq. lib.*4.*verſ. ſed præmiſſis,* quando conceſſio fuit facta de tali terra modiorum quatuor tantum, vel modiorum quatuor integrorum, vbi plura adducit ſimilia, & loquitur in donatione, & propterea poteſt eſſe re-
13 ſtrictio. † Amplia in tantũ, vt ſi facta eſt venditio ad certũ corpus facta demõſtratione menſuræ, quod illud, quod eſt ſupra menſuram demonſtratã, cadit in venditione; & nõ debet ſolui pretiũ aliquod pro eo. Felin.*d.c.ſignificante, col.4.n.7.verſ.& caue; de reſcript.* Caſtr.
*d.conſ.*219.*l.*2.† Declara tamen hanc ampliationem, quod in ven- 14
ditione facta ad certũ corpus expreſſa menſura pro vnico pretio; licet menſura non attendatur tanquam loco demonſtrationis; tamen ſi menſura non eſſet tanta, tenetur venditor ſupplere, vel pretium reſtituere, ſecus ſi eſſet plus, ita videtur velle Pariſ. *d.conſ.*64.*n.*38.
*verſ. præterea pro iſta ſententia, lib.*1. † Contrarium expreſſe tenet 15
Alex.*conſ.*127.*Viſo proceſſu, in pr.l.*2. vbi, quod integrum pretium debetur, quando venditio eſt facta ad corpus, etiã ſi menſura loco demonſtrationis non eſſet tanta; bene verũ eſt, quod in caſu Alex. erat clauſula, *quantacunque ſit,* ſed apertius, & ſimpliciter loquitur Socin.*conſ.*32.*in pr.verſ.aliquando & quarto, lib.*4.& ante eos Caſt.
*d.conſ.*219.*lib.*2. † Amplia; quia dicitur ad corpus, non ad menſu- 16
ram, quando eſt cœpta diſpoſitio à corpore, licet addatur menſura, quæ cenſetur cauſa demonſtrationis, vt habeat locũ, ſiue dominus vendat per ſe ipſum, ſiue illius procurator. Alex. *d. conſ.*82. *per tot.*
*l.*7.vbi late.† Extende, vt procedat tam in bonis propriis, & liberis 17
vendentis, quam etiam in bonis emphyteuticis, ſeu liuellariis. Alex.
*d.conſ.*82. *in prin.verſ.nec obſtat, quod licentia lib.*7.† Imo extendit 18
Alex.*d.conſ.*82.*in pr.& per tot.* vt procedat, etiam ſi licentia conceſſa per directum dominum aliter loquatur de certis bonis, & campis; quia non attenditur licentia reſtricta, niſi quatenus directus dominus vellet agere ad nullitatẽ venditionis, ſed vendens propterea non auditur ſine domino; quia omnis deuolutio, & nullitas allegata poſtponitur, niſi dominus velit, ita Alex. *d.conſ.*82.*per tot. lib.*7. vbi in fin. maxime iſta procedere dicit ſtante clauſula; *in circa.* po-
ſita in licentia, quæ importat arbitrium iudicis.† Declara prædicta 19
omnia ſine dubio procedere, maxime, quando vendens per procuratorem vellet ſolũ reducere venditionẽ nullam in eo pluri quod non eſſet in mandato cõprehenſum; quia quatenus dici poſſit exceſſiſſe mandatũ, in totum redderetur nulla, nõ in parte, ita Alex.
*d.conſ.*82.*n.*3.*& ſeq.verſ.ſecundo reſpondeo, lib.*7.† Amplia, vt dica- 20
tur facta venditio ad corpus, & non ad menſurã, licet menſura ſit expreſſa ante confinia, vt ſi eſt dictum, *vendo tibi fundũ meum decem rubrorũ, qui eſt inter tales confines,* ita conſuluit Pariſ. *d.conſ.*66.
*l.*1.*n.*55.*ver.ſupereſt ſolum reſpondere,* vbi dicit, quod opinio Abb. *
& Alex. & Bertaceh. tenentiũ eſt contra*communem, & non pro-
batur ratione, nec lege.† Contrariũ tenet Abb. *in c.per duas, de donat.* qui attendi debet, an prius incipiat à mẽſura, an à confinibus; vt 21
ſi primo menſurã exprimat, ſit ad menſurã ſi primo confinia, ſit ad
corpus.† Amplia, quod venditio cenſetur facta ad corpus, quando 22
etiam menſura eſt ſpecificata, & eſſet dubium, ſi adeſt clauſula, *ad habendũ quicquid intra dictos confines;* quia iſta clauſula multũ ope-
ratur, vt per Pariſ.*d.conſ.*64.*n.*34.*verſ.ad quæ bene facit, lib.*1.† Am- 23
plia; quia vbicunq; nõ exprimitur menſura, cenſetur venditio facta ad corpus; quia cenſetur vendere venditor ſolum ius, quod habet, Bologn. *in addit.ad conſ.Io.de Anan.*98.*num.*4. Vide infra, *Vendens quando ſolum ius, quod habet, vendere dicatur, & quando ſecus.* Concl.
52.† Amplia, vt in dubio contra venditorẽ fiat interpretatio, quod 24
vendiderit ad corpus, maxime ſi adeſt clauſula, *quod omnia, quæ inter confinia ſunt, cenſeatur vendita.* Rom.*conſ.*5.*Viſo puncto, numer.*2.
ver.in contrarium. † Limita, quod venditio eſt facta ad menſuram, 25
quando venditor vendidiſſet partem agri, quem dixerunt eſſe 24. ſextariorũ, & expreſſiſſet per hæc verba, *vendidit partem agri ſextariorũ 24.videlicet in totum ſextaria octo;* quia licet veniret pars dimidia, ſi nihil eſſet dictum; tamen illa verba, *videlicet in totum ſextaria octo,* reſtringunt venditionẽ ad menſurã; quia de natura videlicet eſt reſtringere, ita Soc.*conſ.*32.*Placet mihi concl.lib.4.n.2.verſ.*
confirmatur.† Limita; quia in donatione magis attenditur menſu- 26
ra expreſſa, quæ fauet ei, cui fit conceſſio; quia cõtra donantem fit interpretatio. Alex.*conſ.*8.*n.*4.*& ſeq.verſ.quinto, & vehementius, l.*4. maxime *n.*6. vbi ſi facta eſt conceſſio tenutæ talis nominis cũ valle, & olivueto tornaturatum 200. ſi in loco non eſt vallis, neq; oliuetum, neq; quantitas, ſed in alio loco, debet attendi qualitas, & non denominatio loci, maxime in donatione, & *n.*9. vbi, quod mens at-
tenditur, quando contra concedentem ampliatio fit ex donato.† 27
Limita, quando venditio eſſet facta de fundo cũ doliis octuaginta ibi exiſtentibus, quia mẽſura doliorũ venit, & numerus, ita quod ſi ſunt plures, vel pauciores, debet ſuppleri; ſecus ſi eſſet dictũ, *vendo fundũ cũ doliis, quæ ſunt* 80. quia veniunt omnia dolia, ſiue plura, ſiue pauciora; ita Caſtr. *in l.ſi venditor hominis, in pr. ff.de actio.empt.*
Socin.*d.conſ.*32.*n.*5.*verſ. probatur etiam, lib.*4.† Contrarium tenet 28
Pariſ. reprobato Caſtr. Socin. & Deci. tenentibus præcedentem limitationem, quod imo ſi venditio eſt facta ad corpus, ſemper menſura ſtat demonſtratiue, nõ limitatiue, qui allegat multos tenentes

contra

Digitized by Google

contrarium in conſ.64.n.60.& ſeq. verſ. non obſtat doctr.Paul.lib.1.
29 † Limita,quando ex veriſimili mente,& condigno pretio appare-
ret,quod ſi non attenderetur,vel attenderetur menſura, adeſſet de-
ceptio.Corn.d.conſ.59.lib.4.n.4. quod pretium operetur etiã trans-
lationem meri imperij Caſtro vendito ex veriſimili mente, quod
alias non tranſiret.Oldtad.conſ.252.in pr.n.3.v.alij ſunt. Vide,Pre-
30 tium attenditur pro declaratione contractus in dubio.Concl.488.† Li-
mita;quia venditio cenſetur facta ad menſuram,ſi incipit à menſu-
ra,vt puta,vendo tibi decem iugera terreni in tali fundo. Oldt.d.conſ.
197.& Soc.conſ.32.Placet mihi,vol.4.in pr.Dec.d.conſ.400. in prin.
* vbi dicit*communem Alex.d.conſ.73.Videtur,n.4.lib.3. † Limita,
31 quando emptor voluit menſurari facere, & venditor dixit non ex-
pedire;quia erat,provt aſſerebat; quia tunc licet ſit cæptum à cor-
pore,menſura adiecta cenſetur ad effectum,vt menſura ſit ad qua-
lificandam venditionem.Caſtr.conſ.219.in cauſa,col.1.in fi.verſ.niſi
32 forte,l.2.† Limita,quando pretium eſſet regulatum ad menſuram;
vt ſi vendo tale prædium pro pretio decem pro ſingulo rubro;nam
tunc venditio licet incipiat à corpore,tamen ad menſuram cẽſetur
facta.Soc.d.conſ.32.v.aliquando & ſecundo.lib.4. & conſ.fin.verſ.ali-
quando & ſecundo,lib.3.Alex.conſ.176.In cauſa,& lite, in prin.lib.6.
vbi dicit hoc procedere in venditione,& locatione,quod vẽditio,
& locatio eſt ad menſuram, quando pretium ad menſurã ponitur,
licet certum corpus confinatum ſit venditum.Alex.conſ.8.Videtur,
33 n.3.v.quarto facit,lib.4.† Limita,ſi eſſet factum pactum,quod pre-
tium non augeatur, neque minuatur, vel ſi venditor non eſſet in-
formatus de quantitate,emptor ſic,vel ſi conuentũ eſſet ante con-
tractum de minori menſura,quam in inſtrumento ſit dictũ. Caſtr.
34 d.conſ.219.col.1.in fin.& col.2.lib.2. † Declara prædicta procedere
tam in venditione,& locatione,quam in datione in ſolutum. Bar.
in conſ.121.In quæſtione D.Cioli.lib.1.in pr. vbi idem in venditione
mobilium,quod in venditione immobilium , vt reguletur ad men-
35 ſuram,quando pretium menſuræ apponitur.† Limita,quando vẽ-
ditio , vel conceſſio eſt facta, ſiue primo exprimatur corpus , ſiue
menſura cum expreſſione menſuræ,puta rubrorum quatuor tantũ,
vel rubrorum quatuor integrorum,ſeu per iuſtam menſurã. Alex.
36 conſ.8.Videtur,n.3.v.ſed præmiſſis,l.4.† Limita,quod venditio cen-
ſetur facta ad menſuram,licet ſit inceptum à corpore,quando mẽ-
ſura fuit expreſſa ante confinia.Abb.in c.per tuas,col. fi.de donat.v.
& circa prædicta.Alex.d.conſ.8.Videtur fortaſſe, n.3.v. ſed præmiſſis,
lib.4.& conſ.159.In cauſa,& lite, col. pen. n.7.v.fortius voluit, lib.5.
Bertachin in v.venditio comprehendit,verſ. venditio fundi ſimpliciter
tantum.Dec.d.conſ.400.n.2.& ſeq.vbi multos concor. allegat Alex.
37 conſ.120.n.9.l.2.vbi apoſt.dat plurimos concord. † Extendit Dec.
dictam limitationem , vt procedat , quando menſura eſt expreſſa
ante confines, etiam ſi adſit clauſula, ad habendum, & ſic vnicum
pretium.Dec.d.conſ.400.per tot.vbi,quod iſtæ clauſulæ exequutiuæ
38 non tollunt menſuram. † Contrarium tenet Pariſ. conſ.64. incip.
Luculenter,n.22.vbi iſtos citat,& n.55.col.7.v.ſupereſt ſolum, lib.1.
* vbi reprobat eos tanquam tenentes contra * communem,& dicit;
39 quod lege non probatur eorum opinio. † Limita , quando vendi-
tio eſt facta ad corpus adiecta menſura per verba diſpoſitiua , vt
quia eſſet dictum,quantum ſit pro menſura tot tornaturarum;quia
tunc ad menſuram regulatur contractus. Alex. conſ.159. In cauſa,
& lite,col.2.n.5.v.apparet ex narratis,cum ſeq.lib.5. Bolog. in addit.
40 ad conſi.Ioan.de Anan.98.in prin.† Extende;quia ſi non aſcendit ad
menſuram, tenetur venditor reficere pretium pro rata. Bologn. in
addit.ad d.conſ.Ioan.de Anan.38.Alex.conſ.8.Videretur.per tot.lib.4.
41 † Limita,quando venditio eſt facta ad corpus adiecta menſura,&
venditor confinat rei venditæ ; nam tunc cenſetur venditio facta
ad menſuram;quia alias venditor caperet omnia bona venditoris.
Alex.conſ.159.In cauſa,& lite,col.pen. n.7.v. tamen iſtam conſidera-
42 tionem,lib.5.Soc.conſ.32.lib.4.v.ſed in caſu noſtro,col.1.lib.4.† Con-
trarium tenet Corn.conſ.59.Licet videatur,n.4.col.2.in pr.Pariſ.conſ.
64.lib.1.n.65.& ſeq.v.nec obſtat.col.antepen.in fi.vbi expreſſe repro-
43 bat Alex.& Soc. † Declara totam hanc materiam;vt per Cagno.
44 in l.2.C. de reſcind.vend.n.174.& ſeq. vbi facit tres caſus. † Primus
eſt,ſi venditio incipiat à nominibus explicantibus menſuram,puta
vendo decem iugera terræ;res eſt clara, quod menſura attenditur,
licet confines extendant, & debet ſuppleri, vel reſtitui, quod defi-
cit,vel ſupereſt.ita Cagno.d.l.2.n.178.C.de reſcind.vend. Alex.conſ.
45 73.n.4.lib.3.Bart.in l.Iulianus.§.ſi Titius.ff.de actio.empt.† Extende,
vt procedat,ſiue ſit dictum;vendo tot iugera,ſiue, vendo prædium tot
iugerum, exprimendo ante confinia,ſiue ſit dictum, vendo tale præ-
dium intra confines tales ad rationem tot pro iugere ſingulo,ita Cagnol.
46 d.lib.2.num.182.cum ſeq.& num.190.C.de reſcind.vendit. † Exten-
de;quia non refert,quando incepit à menſura,an pretium expreſſe
ſit diuiſum tantum pro iugere;an vero integrũ remanſerit pro tan-
to pretio;quia fit tacita diuiſio ſecundum menſuram. Cagnol. vbi
ſupra n.186.v.accedat etiam.† Secundus caſus eſt; quia ſi venditio 47
incipit à nominibus explicantibus corpus,puta,vendo tale prædiũ
ſub talibus confinibus,licet adiiciatur , quod eſt decem iugerum;
tamen totum venit,quale eſt,& menſura non attenditur.Cagnol.
d.l.2.n.179.& ſeq.C.de reſcind vend.vbi,quod quicquid eſt intra fi-
nes,cenſetur venditum.Alex.conſ.73.n.4.lib.3. † Reſtringe,quan- 48
do eſſent plura corpora vendita, & primo non eſſet adiecta men-
ſura,ſecundo ſecus;quia reſpectu ſecundi erit ad menſuram. Iaſo.
conſ.79.lib.1.† Reſtringe in legato ; quia ſi res non eſſet tota teſta- 49
toris intra confinia,non veniret,niſi pars ſua. Cagnol.d.l.2.n.183.
& ſeq.v.ſecundo limita.C.de reſcind. vendit. † Tertius caſus eſt du- 50
bius;& mixtus,quando incipit venditio à corpore ; ſed antequam
ponantur confines,exprimitur menſura in eadẽ ratione,puta,ven-
do prædium Titianum decem iugerum,cui confinant, &c. quia cẽſetur
tunc ad menſuram.Curt.Iun.conſ.131. & hanc partem tenet Dec.
conſ.500.In cauſa,quæ Mantuæ,per tot.vbi n.15.dicit,quod quando
menſura exprimitur ante confines,ſemper dicitur facta ad menſu-
ram,& loquuntur,quando vnicum erat pretium;quia debet intel-
ligi diſtributiue ſecundum menſuram,& hanc veriorem dicit Ca-
gnol.d.l.2.C.de reſcind.n.182.vbi,quod iſta verior,& æquior;quia
conſuluit honeſto,& vtriq;parti.Alex.conſ.8.lib.4. Fab. de Mont.
de emptio.& venditio.q.6.n.20.Iaſ.conſ.73.in pr.lib.1.Dec.conſ.113.
n.7.v.quoad ſecunda,lib.3.iſta fuit opinio Abb. in c.per tuas , de do-
nati. † Contrariũ conſuluerunt Pariſ.conſ.164.cum ſeq lib.1.Ruin. 51
conſ.83.lib.1. qui dicunt imo cenſeri ad corpus. † Declarat Alex. 52
conſ.159.In cauſa,& lite,n.7.v.fortius voluit , lib 5. quia non ponit
doctrinam Abbas pro conſtanti;maxime,quando venditor,vel cõ-
cedens confinat;quia tunc menſura debet attẽdi,alias ille,cui cõ-
ceditur,poſſet nimis dilatari,& accipere omnia cõfinantis,qui cõ-
cedit.† Declara totam iſtam materiam,vt plene per Caſtr.in l.2.C. 53
de peric.& commodo rei vend.in fi. vbi ad effectum periculi,ſi ven-
didi fundum tot bubulcarum ad rationẽ pro qualibet bubulca tot;
quia eſt ad menſuram,non tenetur emptor ad periculũ ante men-
ſuram;quo vero ad quantitatem expreſſam,ſi minus eſt prædium,
quam ſit expreſſum,minuitur de pretio,ſi plus eſt in mẽſura auge-
ri debet pretium,,licet aliqui teneant , quod poteſt venditor pro ſe
retinere illud plus.† Declara plenius alio modo,vt per eũdẽ Caſtr. 54
in l.ſicut pericul.C.de actio.empti.n.4.v.ſed quærit Bald.vbi notabili-
ter dicit, quod ſi vendo campum ad rationem centũ pro bubulca,
non eſt venditio ad menſuram : idem , ſi vendo vegetem vini pro
ſolidis viginti pro corbe;quia illa menſura non eſt ad ſubſtantiam,
ſed ad declarationem;ſecus eſt,ſi vendo tibi tot iugera ex iſto cam-
po,vel tot corbes ex iſto vaſe; quia primo caſu venditio eſt perfe-
cta,ſecundo caſu non,& dicit notandum;quia per hanc diſtinctio-
nem declarantur multæ leges,& multi errare poſſent.Vide, Men-
ſura qualiter facienda,& quid operetur. Concl.203. Vide duas Con-
cluſiones proxime ſequentes.Vide infra, Verba quando demonſtra-
tiue,vel taxatiue intelligantur.Concl.177.

Venditio ad menſuram dicitur conditionalis,& quando ſecus. CONCL. 49.

VEnditio † ad menſuram dicitur conditionalis, Bart.in l.Iulia- 1
nus.§.ſi Titius, in fin.ff.de act. empt. & ibi in addit. Pomat. in
verb.ſed ſi venditor,qui concordantes allegat,Alex.conſ.33.Viſo pro-
ceſſu,col.2.n.5. v.ſed ita eſt, vbi,quod ante menſurationem non eſt
perfecta,& idem repetit conſ.176.In cauſa,& lite,in pr.lib.6.Corn.
conſ.79.incip.Viſo proceſſu,n.3.& 11.lib.3.Bartol.conſ.121.incip.In
quæſtione domini Cioli.vbi loquitur in datione in ſolutum,in pr.l.1.
& dicit idem eſſe in donatione,venditione;& ibi apoſt.in ver.ante
menſurationem,dat concord.plurimos, & in venditione Bart. Ang.
Aret.conſ.135.Intellecto,num.10.Franc. Aret.conſ.11. Procedendum,
in pr. † Extende , vt idem ſit in locatione facta ad rationem ſoli- 2
dorum duodecim pro tornatura;quia dicitur conditionalis, donec
fiat menſuratio,& ante menſurationem agi non poteſt ex ipſo cõ-
tractu conditionali.Alex.conſ.176.In cauſa,& lite,lib.6.vbi num.2.
quod locator tenetur tradere rem conductori , & ante menſuram
non poteſt dici tradidiſſe quid certum , vel impleuiſſe. † Extende, 3
vt procedat , etiamſi totum corpus rei locatæ , vel venditæ ſit de-
monſtratum,& confinatum. Alex. d.conſ.176.in pr.lib.6.† Exten- 4
de.vt procedat , etiamſi ſint plures conductores, & vnus pro ſe, &
vt procurator ſocij habuit menſuram pro perfecta;quia non poteſt
præiudicare ſocio ; quia non ſunt duo rei debendi in ſolidum obli-
gari. Alex. d.conſ.176.n.2.& ſeq.v.nec ad hoc obſtat, lib.6. † Exten- 5
de, vt procedat in emphyteuſi conceſſa ad menſuram ; quia donec
fiat menſuratio, non cadit conductor ; quia eſt conditionalis loca-

tio,

Digitized by Google

tio,& non impleta conditione,&c. Alex.*d.conſ.*176.*num.*4.*& ſeq.*
6 *verſ.ex quibus,lib.*6.† Amplia;etiam in re mobili menſuranda, vel
ponderanda;quia ante menſuram, & ante ponderationem contra-
ctus dicitur conditionalis. Socin. *conſ.*26.*in fi. lib.*1. imo Bartol.
*conſ.*74.*Pet.in fin.& conſ.*101. *In quaſt.in princip.lib.*1. dicit, quod
text. conſtituens hanc regulam *in l. quod ſæpe.* §.*in iis.ff. de contra-
hen. emptio.* loquens in mobilibus , extenditur ad ſtabilia propter
eandem rationem,pleniſſime Ang.Aret.*conſ.*135.*n.*7.*& ſeq.per tot.*
vbi pro vtraque,& hanc tuetur Alex.*d.conſ.*176. *In cauſa, & lite,in*
7 *pr.lib.*6.plene Capic *deciſ.*14.*n.*7. † Extende venditionem factam
de lana ad pondus , videlicet tantum propondere , vt licet emptor
receperit claues loci,& confeſſus fuerit ſe debitorem de tanto pre-
tio , ſi tempore ponderationis lana non eſt tantæ quantitatis in
pondere , ſicut loquitur inſtrumentum , non tenetur ſoluere , niſi
pro modo ponderis ; quia omnis obligatio dicitur conditionalis,
ſi tanta erat,quando ponderabitur, vel menſurabitur. Ang. Aret.
*d.conſ.*135.*per tot.*vbi pro vtraque parte hanc tuetur, & tollit con-
8 traria.† Extende,etiam ſi adſit inſtrumentum iuratum ; quia iura-
mentum regulatur ſecundum naturam contractus, etiã ſi cum iu-
ramento renunciauerit exceptioni rei non habitæ, quia tanto ma-
gis probat pro emptore. Ang. *d.conſ.*135.*n.*13.*& ſeq.v. non obſtat,
quod ipſe Guilielmus,*vbi dicit, quod ex quo præſumptio iuris & de
iure admittit probationem in contrarium per confeſſionem par-
tis;& conſtat etiã ex confeſſione partis,quod tempore ponderatio-
nis non fuit,niſi tanta,quod nõ teneatur emptor,& loquitur,quã-
do claues rei venditæ ſunt conſignatæ emptori,ſed tamẽ ſine vẽdi-
tore nõ poterat accedere ad rem,& ibi *n.*15.*&* 16. *cum ſeq.*reſpon-
det.quod conſignatio clauium, & omnes clauſulæ recipiunt ean-
dem conditionẽ,quam recepit contractus,& loquitur etiã,quando
extat ſtatutum,quod inſtrumentum mittatur exequutioni;quia lo-
9 quitur in puro,non in conditionali.† Amplia;quia venditio facta
ad menſuram dicitur conditionalis, etiam ſi ager menſurandus ſit
certus ex deſignatione confinium;& ex eo agi non poteſt, niſi fa-
10 cta menſuratione. Alex.*conſ.*33.*Viſo proceſſu,n.*5.*& ſeq.lib.*6. † Ex-
tende,vt procedat,etiamſi fuerit venditor interpellatus ad menſu-
randum;quia ſi interpellatio extraiudicialis non habet certum tẽ-
pus,non afficit; imo ſi habet certum tempus,& tam interpellans,
quam interpellatus non comparuerunt , non conſtituit in mora;
imo quod plus eſt,ſi interpellans comparuiſſet , & accuſaſſet mo-
ram interpellati,ſed non menſurauit,adhuc agere non poteſt;quia
pretium eſt incertũ, & ſola interpellatio non reducit ad certitudi-
11 nem.Alex.*d.conſ.*33.*num* 7.*& ſeq.v.nec obſtat,lib.*6. † Amplia;quia
venditio conditionalis dicitur pura quoad dominium tranſlatum,
& omnia, quando omnino conditio eſt extitura. Io. de Anan.*conſ.*
12 19.*n.*15.*v. ex iis etiam patet.* † Extende , quando facta eſt traditio,
13 Dec.*conſ.*179. *Viſo eleganti conſilio.* † Declara extenſionem,niſi ſit
14 conuentum contrarium,Curt.Iun.*conſ.*76.*n.*6.*lib.*2.† Amplia;quia
venditio facta pro certo pretio augendo ſub certa conditione re-
manet pura interim,nec dicitur conditionalis, niſi eueniente con-
15 ditione.Gabr.*d.conſ.*74.*n.*25.*lib.*1.† Limita; quia venditio vini,ſeu
permutatio vini facta in certa ſpecie,provt ſi fuit dictum,*vendo ti-
bi vinum totum,quod eſt in iſto vaſe,ad rationem tot pro ſingula corbe*;
quia periculum eſt emptoris etiam ante menſurationem; quia non
dicitur venditio conditionalis ; quia menſura non eſt ad ſubſtan-
tiam contractus,ſed ad declarationem,ita Bald.*in l.ſicut.C.de actio.
empti.* vbi Caſtr. & idem tenet Salyc.& alij *in lib.*2.*Cod.de pericul.
& commod. rei vend.* plene Afflict. *deciſ.*399.*n.*5.*& ſeq.* Zaſ.*in l.vi-*
16 *num,n.*17.*ff.ſi cert.pet.* † Extende ;etiam ſi res non ſit tradita; quia
ſufficit,quod contractus ſit perfectus.Alex.*d.conſ.*121.*Viſis & pon-*
17 *deratis,in fi.lib.*5.quem citat,& ſequitur Afflict.*d.dec.*399.*n.*8.† Ex-
tende ; quia vbicumque venditio eſt de certo vino certi loci, pro-
miſſio non eſt generica,ſed certæ ſpeciei,& ideo menſura,deſtinata
ad certum locum,provt ſi vendo vinum Græcum,vel Vicẽtinum,
vel talis magazzeni ad rationem tanti pro corbe ; ſecus ſi vendo
centum amphoras vini Vicentini;quia facit conditionalem cõtra-
ctum,pulchre, Affl.*d.deciſ.*399.*n.*6.*& ſeq.*vbi *n.*7.dicit,quod quan-
titas redacta ad certum locum, ſicque vides, quod multũ refert,an
vendens incipiat à menſura, an à corpore, vt plene per Natt. *conſ.*
18 569.*n.*7.*& ſeq.*plene declarat Vrſill.ſuper *deciſ. Afflict.*280.† Limi-
ta,quod licet venditio ad menſuram cenſeatur conditionalis;tamẽ
non datur locus pœnitentiæ; quia imo valet, & ab ea non eſt lici-
tum recedere.Pariſ.*d.conſ.*64.*lib.*1.*n.* 19.*v. quantum vero.* Curt.Iun.
*conſ.*76.*n.*8.*& conſ.*77.*n.*5.plene Crau. *conſ.*669.*n.*9.vbi, quod non
19 poteſt ab eo recedi per vnam partem,licet non ſit nata actio. † Et
periculum interim ſpectat ad venditorem, Curt. Iun. *conſ.*76.*n.*7.
*lib.*2. *& n.*9. vbi in fine conſilij dicit procedere tam de deteriora-
tione intrinſeca,quam extrinſeca,& plenius *conſil.*74. & Alexand.
*conſ.*90.*Viſo proceſſu,lib.*5.† Extende;quia licet ſit conditionalis an- 20
te menſurationem,& contingat deterioratio, quæ ſpectat ad ven-
ditorẽ; tamen non receditur ab eo, ſed tanto minus ſoluit emptor.
Curt.Iun.*d.conſ.*76.*n.*9.*& conſ.*77.*in fin.* † Contrarium,quod cedat 21
periculo emptoris,tenet Curt.Iun.*conſ.*82.*n.*4.*lib.*2. allegat text.*in
l.neceſſario.*§.*quod ſi pendente.ff.de pericul.& commod.rei vend.* † De- 22
clara,vt plene per Dec.*conſ.*178.*per tot.*vbi, quod ſi deuentum eſt
ad traditionem, transfertur dominium, & non eſt locus pœniten-
tiæ,& periculum ſpectat ad emptorem,licet ſi facienda æſtimatio.
† Contrarium Curt.Iun.*d.conſ.*76.*in fi.* vbi etiamſi facta ſit tradi- 23
tio, periculum eſt emptoris ante menſurationem. † Declara; quia 24
refert, an dictum ſit expreſſe, quod debeat fieri menſuratio ; quia
poſt ſexaginta dies facta traditione præſumitur facta , & præſcri-
bitur,ſecus ſi non eſt conuentum.Natt. *conſ.*569.*n.*10. † Declara, 25
vt plene Vrſil.in additio.ad Afflict. qui citat pro vtraque parte,&
concludit,quod ante menſurationẽ non eſt perfecta quoad omnia;
excepto,quod non eſt locus pœnitentiæ, vide eum; quia etiã circa
hoc allegat contraria ; quia imo periculum ſit emptoris re tradita;
ſed tamen ſuper *deciſ.*399.*in pr.* tenet, quod non ſit perfecta, niſi
quoad hoc; quia non eſt locus pœnitentiæ, vide eum. † Extende, 16
vt idem ſit in venditione conditionali ; quia pretium collatum eſt
in tertium;vel ex alia cauſa;quia quando receditur à perſona,quæ
debet iudicare,recurritur ad iudicẽ;ideo non eſt locus pœnitentiæ.
Vide plene Gabr.*conſ.*64.*n.*6. *& ſeq.lib.*1. † Reſtringe, niſi pereat 27
in totum res vendita;quia extinguitur vẽditio,quæ non poteſt eſſe
ſine re.Curt.Iun. *d.conſ.*82.*n.*4.*& ſeq.*† Limita; quia conditio pro 28
pretio æſtimando dicitur conditionalis, donec fiat æſtimatio. Affl.
*deciſ.*188.Gramm.*deciſ.*51.*num.*4.Gabr.*conſ.*57.*lib.*1. plurimos citat
Vrſil.in addit.ad Affl.*deciſ.*280.*in fi.*Vide,*Extimatio facit venditio- &
nem,& quando ſecus. Concl.*671. † Reſtringe, niſi ſequatur traditio; 29
quia tunc transfertur dominium. Tiraq. *de retract.conuentio.*§.*fin.n.*
68.Decian.*conſ.*178.late Anchar.Regien.*quaſtio.*18.*lib.*1.vbi,quod
transfertur pro rata pretij.† Limita;quia ſi adeſt conſtitutum,ven- 30
ditio facta cum pacto,quod debeat menſurari,non redditur condi-
tionalis, Anchar.Regien.*d.quaſt.*18.*lib.*1.*n.*2.vbi,quod ſolum dici-
tur imperfecta reſpectu quantitatis pretij , ſecus eſt reſpectu domi-
nij iam tranſlati;plene Capic.*dec.*14.*n.*8. † Et vbicunque eſt facta 31
traditio,dicitur perfecta venditio, nec receditur ab ea. Gabr. *conſ.*
64.*n.*6.*& ſeq.lib.*1.late Tiraq.*de retract.conuentio.ad fin.tituli,n.*68.
vbi plura Couar.*pract.quaſt.cap.*3.*n.*6. † Contrarium tenet Bart.*d.* 32
*conſ.*74.*lib.*1.vbi erat conſtitutum,& lapſi multi anni,& dicit,quod
ante menſuram non valet,& ſecundus emptor , qui habuit poſſeſ-
ſionem,præfertur. † Declara;quia ſi conſtitutũ,vel precarium eſt 33
factum à tutore minoris,vel adminiſtratore Eccleſiæ, qui non poſ-
ſunt per actum fictum transferre dominium; adhuc remanet con-
ditionalis ratione tranſlationis dominij. Capic. *deciſ.*14.*n.*7.*& ſeq.*
maxime *n.* 11. † Limita,quando extaret conſuetudo in loco, quod 34
pactum menſurandi non reddat contractum conditionalem. Anch.
Regien.*d.q.*18.*n.*6.*& ſeq.lib.*1. † Limita, quando adeſt conuentio 35
partium, quod non ſit conditionalis, Anchar.Regien.*d.q.*18.*n.*3.
† Limita,quãdo lapſi ſunt ſexaginta dies;quia efficitur pura. Anch. 36
vbi ſupra in fin.vbi late. † Contrarium Bart.*conſ.*74. *Petrus, lib.*1. 37
† Limita,quod venditio, vel contractus factus ad menſurã dicitur 38
conditionalis,quando pretium eſt incertum reſpectu totius rei vẽ-
ditæ; vt ſi venditio eſt facta de prædio ad rationem ſcut. decẽ pro
tornatura, tunc donec fiat menſuratio, eſt conditionalis; ſecus eſt,
quando venditio eſt facta ad menſuram de fundo , qui eſt decem
tornaturarum pro pretio centum ad rationẽ decem pro tornatura;
quia tunc contractus non eſt conditionalis , ſed certus, licet quo-
ad plus, & minus iuxta menſuram ſit incertus , ita declarat Socin.
*conſ.fin.in princip.*incip.*Duo videbantur facere,lib.*3. † Limita;quia 39
facta menſuratione , & ſic purificata conditione trahitur retro ad
principium contractus quoad omnia. Franc.Aret.*d.conſ.*11.*Proce-
dendum,n.*2.*col.*2.*verſ.ſed contra iſta.*Vide, *Conditio quando trahatur* &
*retro,vel non.Concl.*599. † Limita, quando emptor ad menſurã eſt 40
in poſſeſſione,vel venditor ipſe vere,vel ficte rem tradidit;quia tũc
licet menſura faciat contractum conditionalem;tamen eo caſu eſt
perfecta venditio.Pariſ.*conſ.*64.*Luculenter,& copioſe lib.*1.*num.*15.
*verſ.potiſſime accedente conſtituto,& n.*20. *verſ.& ita debent intelligi.*
† Declara,quia ſcientia,& patientia venditoris, quod emptor poſ- 41
ſideat rem venditam ad menſuram, ante menſurationem habetur
pro traditione,vt *l.*1.*C.de acqu.poſſ.* procedat , quando emptor im-
pleuit pro parte ſua, vel quando ipſe venditor tenebatur tradere,
alias ſecus,ita Alex.*conſ.*33.*Viſo proceſſu,n.*5.*& ſeq.v. ſed ita eſt, l.*6.
vbi apoſt.citat Curt.Sen.*conſ.*22.plene Menoch. *tract.præſumptio,
l.*6.*præſumptio.*67.*n.*2.qui alios citat,& Alex.*conſ.*86.*n.*1.*& ſeq.l.*6.
† Declara plenius,vt per Alex.*conſ.*86.*Ponderatis,in princ. lib.*6.*n.* 42
3.*& ſeq.*

Digitized by Google

3.& ſeq.maxime n.5.v.hoc etiam, lib.6.vbi diſtinguit; aut emptor
capit poſſeſſionem rei venditæ ad menſuram ante menſurationem
non ſoluto pretio,& non poteſt,& dicitur prædo; aut ſoluto pre-
tio,& venditor contradicit expreſſe,& eſt prædo;aut conſenſit ex-
preſſe,& non eſt prædo;aut venditor ſcit,& tacet,& non eſt præ-
do; aut ignorat, & eſt prædo; & procedit declaratio etiam in eo,
qui emit rem ſibi communem & pro indiuiſo poſſeſſam, vt ibi
Alex.n.6.Vide,Emptio & venditio,&c.Concl.124.Vide,Concl.prox.
præced.& Concl.prox.ſeq.

Venditio ad menſuram operatur multa.

CONCL. 50.

1 VEnditio † facta ad menſuram operatur, quod totum terre-
num,& bonum,& malum,ſeu fertile, & ſterile æſtimatum
eſt æquali pretio. Alex.conſ.120.Omiſſis,in fi.v.accedit,lib.2.

Vendens rem liberam ad quid obligetur, & quando libera dicatur, vel non. CONCL. 51.

1 VEnditio † libera differt à venditione rei liberæ; quia aliud
venditio,aliud res vendita;ſicuti illud eſt inſtrumentũ, aliud
eſt contractus;& ideo promittens facere venditionem liberã non
dicitur promittere,quod res vendenda ſit libera. Alex.conſ.44.Exi-
2 mie Doct.in fi.lib.7.† Libera cenſetur venditio facta iure proprio;
quia ſi res non eſt libera,tenetur vẽditor ad intereſſe,ex quo tene-
batur exprimere.Dec.conſ.483.Pro reſolutione,n.12.& ſeq.vbi late.
3 †Et tantum eſt dicere iure proprio,quantum iure directi dominij.
Bal.tit.de feud.non haben.propr.nat.feud.c.1.n.2.& 3.& in l.3. n.13.
4 C.ſi à non compet.iud.Bolog.conſ.2.n.12.& 13.vbi declarat.†Exten-
de; quia venditione bonorum facta iure proprio venit etiam illa
iuriſdictio,quæ cohæret rei venditæ,provt eſt ius paſcendi.Dec.d.
5 conſ.483.n.12.& ſeq.†Reſtringe;quia vendens rem liberã ab om-
nibus decimis,intelligitur ſolum de extraordinariis,non autem de
decimis ordinariis.Cremẽſ.ſing.108.Vendidit tibi,vbi apoſt.dat alia
6 ſimilia relatiue.†Reſtringe;quia non venit illa iuriſdictio,quæ co-
hæret perſonæ;quia diuerſa eſt à dominio,& proprietate rei; quia
aliud eſt proprietas,aliud territorium,diſtrictus,& iuriſdictio.Dec.
7 d.conſ.483.n.10.& 17.& latius n.19.† Amplia;quia etiam venditio
dicitur libera,licet venditor reſeruet ſeruitutẽ Titio debitã,quando
8 nulla debebatur ſeruitus.Alex.conſ.28.n.4. & ſeq.lib.1. † Amplia;
quia multo magis venditor tenetur,quãdo vendidit rem liberam,
ipſam rem liberare,quãdo reperitur obligata pure.Afflict.dec.241.
in fi.Surd.conſ.36.n.9.& ſeq.lib.1.vbi,quod non dicitur res tradita,
quãdo non eſt tradita libera,& venditor tenetur liberare,alias re-
pellitur à petitione pretij & poteſt vẽditor compelli ad liberandũ,
& idem dicit Alex.conſ.65.n.5. lib.5. vbi, quod debet fideiubere.
9 † Extende,vt poſſit agere,vt res liberetur,etiamſi non ſit moralis,
ſi conſtat eſſe alteri obligatam rem venditam,vel non liberã.Surd.
10 conſ.36.n.22.in fi.& 23.lib.1.†Extende;quia is,qui promiſit ven-
dere,& cedere ius decimarum,accedente conſenſu Epiſcopi, ſi re-
peritur,quod de eis ſit facta inueſtitura pro filiis,& deſcendẽtibus
hæredibus,tenetur facere cõſentire filios,& hæredes,& rem libe-
rare.Caſtr.plenè 93.In cauſa quæ vertitur,col.pen.v.ſed & tertio. per
tot.li.2.vbi,quod emptor ante nõ tenetur ſoluere,ſed ſufficit,quod
deponat pretiũ,alias eſſet captioſa obligatio vendentis,& ad frau-
11 dandum.† Declara tamen;quod ſi filij non vellent ipſi renũciare;
ex quo vocantur filij,& hæredes,& neceſſe eſt,quod ſint hæredes;
quod ſufficit iſto caſu,quod vendens obliget ſe, & ſuos hæredes,
& deſcendentes,& pro dato,& facto illorũ promittat, quod non
contrauenient;quia hoc modo eſt ſufficienter cautum,ex quo feu-
12 dum decimarũ habere non poſſunt,niſi ſint hæredes.† Reſtringe,
quãdo venditor eſt ſoluendo,vt quia habet alia bona ſufficientia,
non tenetur liberare rem venditã liberã, quæ eſt obnoxia obliga-
tioni;& hypothecæ vẽditoris.Afflict.dec.241.in fi.quod intelligit,
ſi hypotheca ſit conditionalis;ſecus ſi pura,ita etiam declarat. dec.
Pedemont.24.per totam.& vide omnino Alex.conſ.65.Omiſſis argu-
13 mentis,maxime n.5.lib.5.†Amplia;quia vendens rem feudalem ta-
cens eſſe feudalẽ tenetur emptori ad omnia damna, etiãſi emptor
dubitans non fecerit diligentiã;quia dolus vendentis præponderat
culpæ emptoris.Alex.conſ.14.Viſo proceſſu,n.4.& ſeq.& per tot.li.5.
14 & conſ.109.n.5.li.4.† Et concedens in feudũ rem alteri obligatã,
ſi obligatio eſt realis,& recipiens ſciuit,ſibi præiudicauit,niſi cõce-
dens promiſerit rem liberam,vel defendere,& disbrigare ab omni
15 perſona.Caſtr.conſ.334.Viſo puncto,lib.1.v.ſecundo videndũ.†Idem
in vendente rem habentem ſeruitutẽ,vel aliquã dominutionẽ pa-
tientem;quia ſi ſciuit,& non certiorauit emptorẽ ignorantẽ,tene-
tur ex empto,non obſtante quacunq;reſeruatione,quod ius tantũ,
quod habet,vendat,vel quod non vult teneri de aliquo, vel vult
pretium liberum,l.1.§.1.& l.quæro,vbi Bart.Caſt.& alij ff.de actio.
empti.Caſtr.conſ.418.Quod dicti redditus,prope fi.v.quid dicendum,
lib.1.Alex.d.conſ.14.Viſo proceſſu.n.8. & ſeq.v.ſed bene ſciebat,vſque
in fi.lib.5.†Idem,ſi vendatur res morboſa, vel animal morboſum, 16
vel vitioſum.Caballin. tr.de ædilitio edict. per tot. maxime n.24.&
ſeq. † Extende;quia omnis venditor tacens, vel diſſimulans onus, 17
vel defectum rei,quem ignorat, emptori tenetur, tamen de defe-
ctu quanti minoris emiſſet,licet dixerit vẽditor nolle teneri ad ali-
quid,imo & dixiſſet vẽdere ius,quod habet,& nolle teneri de tali
defectu,quando illũ tacuit,& non ſignificauit, plene Alex. d.conſ.
14.n.8.& ſeq.lib.5.per tot.& hoc expreſſe dicit etiam conſ.63.n.6.&
ſeq.li.6.vbi,quod debet clare certiorare emptorem.† Si vero ſciat 18
venditor,& taceat,& ſeu diſſimulet emptori ignoranti,tunc tene-
tur ad omnia damna,& intereſſe.Alex.d.conſ.63. Diligenter inſpe-
ctis,n.6.& ſeq. lib.6. quod eſt repetitum lib.5. conſ.95. † Declarat 19
Caſtr.d.conſ.334.lib.1.circa fi.quod ſi venditor ignoret ſeruitutem,
quanto minoris res vendita fuiſſet, ſi ſciuit, tenetur ad intereſſe,l.
quoties.ff.de ædil.edict.& idẽ plenius Alex.d.cõſ.63.n.6.& n.10.in fi.
li.6.†Extende declarationem,vt venditor ſciens teneatur emptori 10
ignoranti ſeruitutem rei ad totale intereſſe;ſi vero vterque ignora-
uit,teneatur quanto minoris res fuiſſet vendita;procedit etiã quã-
do venditor ita generaliter expreſſit oneris qualitatem,quod intel-
ligi non poteſt clare,provt ſi dixit in venditione plurium bonorũ
poſt ſpecificationem aliquorũ,quod pro prædicta poſſeſſione tene-
batur ſoluere Eccleſiæ ſolidos 25.poſtea alia bona ſimpliciter vẽ-
dit in eodem inſtrumento;quia ad ſequentia non refertur ſolutio,
quæ etiam eſt incerta;quia non dicit,an ſemel,an ſingulo anno,an
pro emphyteuſi,quæ habeat caducitatẽ,vel pro cenſu,plene Alex.
d.conſ.63.Diligenter per tot.vbi pro vtraque,ſed hanc tuetur à n.6.
v.ſed præmiſſis,vſque in fi.li.6.maxim.n.8.†Vide omnino Caballin. 21
in tract.de ædil.edict.vbi n.30.& ſeq.diſputat,quanto tempore præ-
ſcribatur huic actioni,& dicit,quandoq; per ſex menſes,quandoq;
per duos,quandoq; eſt annalis,& ſecundũ Bart. & aliquos quãdo-
que eſt perpetua,vt quando oritur à iure ciuili circa res duraturas;
tamen ipſe ibi in c.3.& n.2.& ſeq.dicit, quod ſemper eſt annalis,
ſiue ſit ex edicto prætoris,ſiue de iure ciuili, & probat apoſt. ibi,
quæ eſt in fin.tractatus,& n.10. dicit, quod actio quanto minoris
res eſt,ſit prætoria,& actio quanto minoris emptor empturus fuiſ-
ſet,ſit de iure ciuili,& vtraque duret anno,ſed ſola differentia eſt;
quod prætoria datur morboſis,ciuilis vero pro aliis cauſis.†Exten- 22
de;quia actio quanti minoris empturus fuiſſet,competit, quando
res empta habet ſeruitutem,vel non eſt libera, l.quoties.ff.de ædil.
edict.l.Iulianus,in pr.& in l.quæro,ſi quis fundum.ff.de actio.empt.gl.
per illum text.in l.quod ad ſeruitutes,& in l.ſi quid,in fi.ff.de euictio.
Vide,Taciturnitas quando arguat dolum.Conc.6.† Amplia;quia imo
ſi venditor vendit rem alienam, vt ſuam, ignorante emptore,po- 23
teſt non expectata euictione agere emptor ad pretium,plene Bero.
conſ.158.n.52.lib.1.vbi infinitos allegat.† Amplia;quia ſi non po- 24
teſt venditor poſſeſſionem rei venditæ vacuam,& expeditam tra-
dere,reſcinditur,& poteſt emptor petere pretium,& pœnã. Bero.
d.conſ.158.n.42.& ſeq.li.1.†Declara tamen,vt per Rom.conſ.396. 25
in primo dubio.Crau.conſ.389.n....† Limita,quãdo emptor ſciuit rẽ 26
alienam ſibi vendi.Alex.conſ.69.lib.4.†Declara;niſi vendens pro- 27
miſerit rem venditam, vel conceſſam defendere, & disbrigare.
Caſtr.conſ.334.Viſo puncto.in fi.lib.1.Vide, Feudum Francorum iure
quale.Concl.138.Vide,Reſeruatio Papæ multa operatur, vt inferiores
nihil poſſint contra reſeruationem, & quando ſecus. Concl.234.Vide
Concluſionem proxime ſequentem.

Vendens quando ſolum ius,quod habet, vendere dicatur, & quando ſecus. CONCL. 52.

VEndens†ius,quando habet in re vẽdita;vel vendens rem pro 1
iure,quod habet;dicitur vendere ſolũ ius, quod habet tem-
pore venditionis;ideo talis venditio non comprehendit ius ſuper-
ueniens venditori poſt vẽditionem.Bald.conſ.167. Titius vendidit,
v.in contrarium,lib.1.†Declara;quia refert;an quis vẽdat ius,quod 2
habet in tali re,an vẽdat talẽ rem;quia primo caſu,niſi appareat de
iure vẽdẽtis,talis titulus nihil iuris tribuit etiã quoad acquiſitionẽ
poſſeſſionis,& cauſæ præſcribẽdi propter incertitudinẽ,Alex.ple-
ne conſ.108.Viſo proceſſu,in pr.li.6.vbi apoſt.in v.ſed ius,dat plures
concord.ſecundo caſu,quando venditur res pro iure, quod habet,
ſi emens ſciat vendentem habere ſolum ius,id eſt;ſi vero ignorat,
cenſetur rem vẽdidiſſe,ſi pretium hoc ſuadeat.Alex.conſ.63. Dili-
genter,n.10.li.6.†Amplia;quia ſi concedo Eccleſiæ quicquid iuris 3
habeo in tali fundo;nihil operatur talis conceſſio tanquam incer-

Digitized by Google

ta,niſi oſtendatur,quid,& quale ius habeat. Alex.*conſ.*28.*Viſis,& accurate,n.7.v.ad prædictorum confirmationem,lib.*1. vbi apoſt. in *v.ſi ſic.*dat multos concord. & duplicatur *conſ.*31. *lib.*2. plenius *conſ.* 108.*Viſo proceſſu,in pr.*vbi apoſt.in *v.ſed ius.*dat plurimos concord.
4 Corn.*conſ.*101.*l.*1.Bald.*tractat.de præſcript.part.*1.*quæſt.*6. † Extende;quia niſi cõſtet,quod vendens eo modo poſſideret,vel eſſet dominus rei venditæ,nullum ius transfert in emptorem; & conſtitutum nihil operatur.Alexand.*conſ.*108.*in pr.verſ.tertia ratione,lib.*6.
5 † Amplia ; quia in dubio vendens rem , vel pretium,ſi aliud non ſpecificat,cenſetur vendere ſolum ius,quod habet,Bolog. *in addit.*
6 *ad conſ.Io.de Anan.*98.*n.*4. † Contrarium,quod imo, quando quis vendit rem ſimpliciter, cenſeatur vendere tanquam ſuam,& ideo cum teneatur manutenere ius ſuperueniens venditori, conualidat venditionem. Baldus *d.conſ.*167. *circa med.v.interdum venditorem,*
7 *lib.*1. † Declara; quia ſi venditor nullum ius habet in re vendita, cenſetur vendidiſſe rem alienam , & ſic ipſam rem ; ſi vero habet rem hypothecatam , vel aliquod ius, in dubio cenſetur vendidiſſe ius,quod habet.Ang. Aret.*conſ.*37. *Quantum ad primum,n.*5.*in fin. & ſeq.v.nec obſtat,quod dicta domina.* ſi vero vendens eſt dominus, cenſetur rem vendidiſſe,licet dixerit cedere ius,quod habet ne fiat
8 actus fruſtratorius.Alex.*conſ.*103. *Quoniam, lib.*6. † Dicas plenius ſecundum Alex. *conſ.*63. *Diligenter,n.*10.*v.vltimo non obſtat.* quia in eo,qui dat titulo lucratiuo,provt in legato,donatione,& ſimilibus;cenſetur ſemper dare tantum ius,quod habet;in vendente vero & eo, qui dat ex titulo oneroſo, idem , quando acquirens ſciebat qualitatem rei,ſeruitutem,vel dantem habere certum ius, alias ſecus,quando ignorat,& præſumitur in dubio ignorare,Iaſ.*in l.ſi do-*
9 *mus.*§.*fi.n.*24.*ff.de leg.*1.*v. ſexto limita.* † Amplia;quia quando aliqua res certa,vel determinata venditur,vel legatur,in qua vẽdens, vel legans partem iuris habet, & alius aliam partem, non videtur venditum,vel legatum,niſi ius,& pars, quam habet venditor, vel teſtator,non ius,quod habet alius.Caſtr.*conſ.*418.*Quod dicti reddi-*
10 *tus,in pr.lib.*1. † Extende magis, quando venduntur plures res ſimpliciter,vel in genere;quia non videtur actum de iis;in quibus vẽdens ius non habet; nam in primo caſu , quando res determinata venditur,per impropriationem reſtringitur ad partem;ſecundo caſu non;quia verba generalia proprie verificantur in iure, quod ha-
11 bet vendens.Caſtr.*d.conſ.*418.*in pr.v.fortius,lib.*1. † Extende; quia ſi quis vendit alicui iura,quæ habet in aliqua vniuerſitate, puta in hæreditate,in caſtro,in diſtrictu,in curia,& ſimilibus,quæ ſunt nomina vniuerſitatis,non venit,niſi ius, quod habet, & ideo ſi nullũ ius habet, non tenetur de euictione, *l. quod ſi in venditione. cum l. ſeq.ff.de hæred.vel actio.vendit.*Caſtr.*conſ.*418.*col* 1.*in fi.verſ. vltimo*
12 *facit,lib.*1.* Amplia in eo,qui legat omnes res, quas habet in tali loco;quia non cenſetur legare,niſi res, in quibus habet plenum dominium,non autem res,in quibus habet ius ſemiplenum,vel obligationis;licet habeat in eodem loco, *l.qui habebat in pr. ff.de leg.*3.
13 Caſtr.*d.conſ.*418.*in pr.v.præterea lex, lib.*1. † Extende;quia quando relatiuum *quis*, vel *qui* venit ad determinationem alicuius generis non certæ,vel determinatæ rei,ſi iungatur verbo præſentis temporis,limitat & reſtringit illud genus ſecundum limitationem, & reſtrictionem,quæ ſequitur poſt relatiuum,*l.nuper.ff.de leg.*3. Caſtr. *conſ.*418.*n.*2.*v.præterea relatiuum, lib.*1. vbi alia plura de relatiuo.
14 † Declara;quia procedunt dicta in ampliatione in legatis, quæ iudicantur ſecundum legantis voluntatem,ſecus in cõtractibus; quia iudicantur ex voluntate amborum contrahentium,& ideo non refert, quod venditor vendat , quicquid iuris habeat,& poſſideat in tali loco intra certos terminos ; quia licet ipſe ſciat non poſſidere certam partem,debuit etiam certiorare emptorẽ;qui credebat eum poſſidere omnia,& ideo in contractu tenetur,licet non teneatur in legato,ita pulchre Caſtrenſ.*conſ.*418.*circa fi.v.quid dicendum,lib.*1.
Vide, *Ceſſio iurium ſi qua cedens habet , non obligat cedentem. Concl.* 216. Vide , *Ius ſuum quando quis cenſeatur concedere , & non vltra.*
15 *Concl.*632.† Limita;quia ſi quis vendat alicui quicquid poſſidebat intra certos fines ſciens ſe certã partem non poſſidere , nec certiorauerit emptorem credentem ipſum totũ poſſidere , tenetur venditor ex empto pro eo , quod non poſſidebat , ne emptor decipiatur, *l.quæro.ff.de actio.empt.*Caſtr.*d.conſ.*418.*circa fi.verſ.dicendum.lib.*1.
16 † Extende;quia hæc limitatio procedit & habet locum, & ſecundum eam declarantur omnes ampliationes,& extenſiones dicentes non teneri venditorem,niſi pro iure,quod habet;quia ſunt intelligendæ,dũmodo emptor non decipiatur,& ſi ſolus venditor ſciuit, & emptorẽ non certiorauerit,tenetur ex empto,& procedit limitatio;ſi vero ſciuit emptor,vel quia fuit certioratus; vel aliunde,procedunt ampliationes,& contraria.Caſtr.*d.conſ.*418.*v.quid dicendũ,*
17 *vſque in fin.lib.*1. † Extende idem;quia ſi venditor ſciens onera rei venditæ illa taceat, vel diſſimulet emptori ignoranti, tenetur, etſi dixerit nolle ad aliquid teneri; quia ſolum vendit ius, quod habet Alex.*d.conſ.*14.*n.*8.*& ſeq.per tot.lib.*5.*& conſ.*63.*num.*9.*& ſeq.lib.*6.
† Declara,vt plene per Alex.*conſ.*103.*Quoniam abunde,l.*6.*per tot.* 18
vbi;quod ille,qui legat actiones ſuas talis rei,vel fundi,cenſetur legare dominiũ fundi;quia ſicut rei vendicatio formalis nõ datur in re ſua,quã quis poſſidet,neq; vſusfructus formalis, bene datur rei vẽdicatio,& vſusfructus cauſalis; ſic etiã licet quis iura habere nõ poſſit in re ſua à ſe poſſeſſa,ſed dominiũ; tamen ſecundũ mentem cedẽs omnia iura,quæ habet in tali re,quæ ſua eſt,& ab eo poſſeſſa neceſſario importat venditionẽ cauſalẽ,licet non formalẽ,ne actus reddatur fruſtratorius,& quando interuenit pretiũ, & eſt pretium conueniens vẽditioni,ſecus dicit eſſe, quãdo ceſſio eſſet generalis,
& non ſpecialis.† Limita;quia Commune Senarũ vendens introi- 19
tus Caſtri Aſciani omnes, & ſingulas gabellas curiæ, & diſtrictu, dicti caſtri cũ omnibus fructibus & emolumentis ad dictas gabellas,& redditus pertinentibus,& ſpectantibus, quæ gabella,& redditus ad præſens exiguntur,& exigi poſſunt per Commune Senarum,& eius officiales;cenſetur vendidiſſe non ius,quod habet, ſed omnes redditus,& ſi homines loci euincunt pœnas damnorũ datorum, tenetur Commune Senarum de euictione; plene Caſtr. *conſ.* 418.*Quod dicti redditus,lib.*1.*per tot.*vbi pro vtraq ; ponit ſex fundamenta,quod cenſeatur venditum ius;quod habet ciuitas propter relatiuũ,quæ exigũtur,& exigi poſſunt;vltimo decidit contra ciuitatem;quia relatiuum ſtat demõſtratiue,& quia venditor ſciens ſe non poſſidere certam partẽ,& vẽdens quicquid, &c.& certiorans emptorẽ tenetur ex empto de eo,quod non poſſidebat. Vide,*Ceſſio iurium, ſi qua habet, non obligat cedentem.Concl.*216. Vide, *Ius ſuum quando quis cenſeatur concedere,non vltra.Conc.*632. Vide, *Relatiuum importat conditionem,& multa operatur,& quæ, & quando ſecus.Concluſ.*127. Vide Concluſionem proxime præcedentem.

Vendere quilibet poteſt rem alienam.

CONCL. 35.

RES † aliena vendi poteſt,*l.rem alienã.ff.de contrah.emptio.* † Et 1
habens tenutam ex primo decreto poteſt vendere talem tenu- 2
tam,licet non ſit dominus, Ang. Aret.*conſ.*34.*num.*33.*v.quinimo,& conſ.*47. *Quantum ad primum, col.*3.*v. ſed tamen iis non obſtantibus,*
per tot. † Extende; quia etiam inuito domino res aliena vendi po- 3
teſt.Card. Zab.*conſ.*78.*in pr.*† Declara tamen; quia res aliena licet 4
vendi poſſit,non tamen afficit talis venditio rem ipſam,neq;dominium,licet tribuat ius vſucapiendi in emptorẽm. Ang. Aretin. *conſ.*
34.*Pro deciſione,n.*31.*& ſeq.v.nec etiã obſtat.* † Amplia;quia is,qui 5
vendit nomine ſuo,& nomine fratris;vel alterius, pro quo de rato promittit,dicitur vẽdere rẽ alienam; ideo quoad vendentẽ emptor eſt ſecurus,& licet ſit malæ fidei emens;tamẽ conſequitur euictionẽ promiſſam ex ſtipulatu, *l.ſi fundum ſciens alienum. C.de euictio.*
vbi omnes* Doctor.ita intelligunt,quando ſibi per pactum,vel ſti- *
pulationẽ prouidit,aliás ſecus in caſu iuris cõmunis. Crau.*conſ.*64. *n.*4.Dec.*conſ.*187.*n.*3.Alex.*conſ.*16.*in fi.l.*2.Bald.*conſ.*337.*col.*3.*l.*1.
† Dicas, quod quando quis vẽdit rẽ alienam ſcienti eſſe alienam, 6
provt ſi ego vendo rem fratris mei ei, qui ſcit eſſe fratris mei,fuerunt opiniones gloſſarum diuerſæ;nam gloſſ.*in l.ſi is,qui pro emptore.*§.*fi.ff.de vſucapio.*tenuit,quod non valet talis vẽditio,alia gl.*in l. ſi emptione.*§.*item ſi emptor.ff.de contrah.emptio.*tenet,quod imo valet contractus, quando res non eſt furtiua, & vendens tenetur ad traditionem rei,ſi habet facultatem tradendi;ſi vero non habet facultatem tradendi,non tenetur plene Alex.*conſ.*69.*Super eo, in pr.*
vbi dicit hanc vltimam eſſe* communem,vbi.quod non poteſt iſto *
caſu cogi ad tradendũ, ſi non poteſt,neq;poteſt cogi ad cauendum
de euictione, quando emptor ſciebat rẽ alienam.† Imo quod plus 7
eſt, non poteſt emens ſcienter rem alienam compellere venditorẽ ad intereſſe aliquod; quia ſi petit intereſſe,debet offerre,& ſoluere pretiũ,quod ſi pretium eſſet ſolutum,non poſſet agere de euictione,neque ad pretij reſtitutionem; quia perdit pretiũ de iure communi;ergo non poteſt prætendere intereſſe, neq; ſibi debet deferri iuramentum in litẽ; quia non defertur,niſi contra doloſũ, & dolus non infertur ſcienti,& volenti. Alex.*d.conſ.*96.*num.*29.*verſ.nec ob-*
*ſtat.& per tot.lib.*4. † Reſtringe; quia in præiudicium domini, pro 8
quo fuit de rato promiſſum, emens non excuſatur à mala fide,neque facit fructus ſuos *l.fin.*vbi Bartol.& alij.*ff.pro emptore.* Fab. de Monte *in tract. de empt. & venditio.num.*4.*q.*4.*princ.* Vide,*Fructus quando lucretur poſſeſſor bonæ fidei,&c.Concl.*490.*verſ. limita.* Alex.
*conſ.*81.*numer.*5.*lib.*3.† Idem etiam vt procedat in marito, qui re- 9
cepit dotem;ſeu fundum dotalem nomine alieno,& ſine mandato, vt dicatur malæ fidei. Alex.*conſ.*83.*col.*2.*circa fin.lib.*5. incipit:*Viſo*
themate,numero tertio. † Imo procedit, etiam ſi emens acquirat ab 10
aliquo,quando extat fama publica,quod res ſit alterius. Soc. *conſ.*

22.col.

Digitized by Google

11 22.col.fi.v.quinimo,lib.1. † Amplia; quia emens à tertio rem alie-
nam,vt quia vendit nomine alieno,etiam ſi promittat de rato pro
12 domino;tamen emens non habet titulum,nec bonam fidem.† Ex-
tende in matre vendente pro filio,pro quo de rato promittit; quia
talis titulus dicitur malæ fidei.Nat.conſ.448. Viri ſpectabiles. Vide
13 aliqua in v.hereditatis petitio contra quos non detur. Concl.30. † Am-
pliæ;quia quilibet poteſt ſcienter vendere rem alienam; & ſe obli-
gare de euictione.Ang.Aret.conſ.37.Quantum ad primum,num.9.v.
14 quid plura.† Extende; quia imo habens rem hypothecatam, ſi illā
vendat vna cum domino rei , cenſetur dominus conſentire trans-
lationi dominij, & conſentire, quod habens hypothecam vendat.
15 Ang.Aret.d.conſ.37.n.9.v.quinimo,& per tot. † Amplia; quia ven-
dens rem alienam non transfert dominium, neque ius in ementē;
quia nemo dat,quod non habet.Flotian.de S. Petro conſ.7.num.2.
Alex.conſ.134.In cauſa, & lite,num.12.v.præſuppoſito,l.2.vbi, quod
bene venditor tenetur ad traditionem, l.ex empto.ff.de actio. empt.
16 † Amplia;quia res alteri obligata vendi poteſt ſaluo iure pignoris,
vel hypothecæ,quod tranſit cum ipſa re in emptorem. Rom.conſ.
17 121.Circa primum,in pr. † Reſtringe, niſi adſit lex,vel conſtitutio
18 contraria,provt Florentiæ.Rom.d.conſ.121.in pr.† Amplia in tan-
tum rem alienam de iure communi vendi poſſe, & cedi, vt ſtatu-
tum contrarium diſponens dicatur correctorium , & reſtringi de-
beat.Ang.Aret. conſ.92.In caſu ſupradicto, n.52. & ſeq.v.in tantum
19 quod etiam † Limita;quia res aliena pignorari non poteſt, l.2.ff.de
☞ pign.actio.Zabar.conſ.78.in pr.Vide, Bona fides quando præſumatur
in præſcribente,vel non.Concl.100.

Venditor obligatur emptori ex vendito ad multa, & quæ, & quando ſecus. CONCL. 54.

1 VEnditor † tenetur tradere poſſeſſionem rei venditæ vacuam,
& expeditam emptori , ac manutenere, defendere,& aucto-
rizare.Calderin.conſ.283.circa fin.v. præterea ſicut venditor, alias 5.
de locat. & eſt text.in l.ex empto.ff.de actio.empti.vbi Bart. & alij,&
plene declarat idem Bart. in lib.1.ff.eod.Alex.conſ.134.In cauſa, &
lite,n.12.v.præſuppoſito,lib.2.allegat d. l.ex empto,in pr. ff.de actio.
2 empt. † Ratio eſt; quia rem tradi ineſt ex natura contractus; ſecus
in aliis contractibus ; ideo in venditore diſtinguitur, vt teneatur
præciſe tradere,ſi habet poteſtatem rei tradendæ,alias ad intereſſe
tenetur;ſi vero rem tradi eſt ex ſola ſtipulatione, tunc ſemper obli-
gatio ad intereſſe ſuccedit loco obligationis tradendi, ita Bart in l.
* ſtipulationes non diuiduntur,n.39. ff.de verb.oblig. & iſta eſt*màgis
communis opinio.Fel.in c.cum Ioannes, num. 33.ff.de actio.empti.per
3 Bart.† Actio autem,& libellus,ac ſententia qualiter formandi ſint,
4 vide Bart.d.l.1.ff.de actio.empti.vbi triplicem formam ponit.† Am-
plia,vt etiam procedat;quod teneatur ad prædicta, licet ſemel poſ-
ſeſſionem vacuam dederit ; quia debet durare tempore conuento,
alias non videtur tradidiſſe;quia non dicitur eſſe, quod non dura-
5 uit.Cald.d.conſ.283.in fi.v.præterea alias 5.de locat. † Extende;quia
ſi eſt venditor dominus, non ſufficit, quod rem tradat, ſed tenetur
dare,id eſt,dominium transferre. Fel.d.c. cum Ioannes,n.34. de fid.
6 inſtrum.† Amplia;quia vendens hæreditatem,in qua in ſpecie ſpe-
cificat multos eſſe debitores; ſi illi debitores tempore venditionis
mortui ſunt,tenetur venditor ad intereſſe,niſi doceat hæredes fuiſ-
ſe æque idoneos,ſicut defunctus tempore venditionis. Cuma.conſ.
7 53.Titius vendidit.per tot.† Amplia;quia vendens rem liberam nō
ſpecificans onera,& ſeruitutes ſi ſciuit, tenetur ad omne intereſſe
totaliter emptori;ſi vero ignorauit,etiam venditor tenetur quanto
minoris res vendita fuiſſet. Alex.conſ.63.Diligenter,n.10.v.ex qui-
☞ bus omnibus, lib.6. Vide ſupra, Vendens rem liberam ad quid oblige-
8 tur,& quando libera dicatur,vel non.Concl.51. † Amplia; quia ven-
ditor tenetur dare fideiuſſorem emptori de euictione,quando im-
minet in limine contractus tam pro lite mota,quam mouenda, ad
hoc,vt poſſit conſequi pretium reſtans rei venditæ, & traditæ,l.ſi
poſt perfectam.C.de euictio.& dicitur in limine contractus ante exe-
quutionem venditionis, Aret. in §.fi.Inſtit.de ſuſpect.tutor. & ante
ſolutum integrum pretium.Soc.conſ.208.Viſis actis, n.5.lib.2. v.ſe-
cunda defenſio.Burſat.conſ.194.n.13.Bald.vero in l.poſt,in fin.Cod.de
euictio.dicit in limine,videlicet ante perfectum contractum. Rom.
* conſ.8.in fi.vbi apoſt.dicit*communem.† Extende;quia nedum te-
* netur de lite mota,& mouenda fideiuſſorem dare ſecundum*com-
munem,de qua apoſt.ad conſ.Roman.8.in v.immineat,vbi multos al-
legat, Gratt. conſ.135.in fin.ſed etiam hoc procedit, licet venditor
ſit ditiſſimus,& idoneus,vt idem Grat.d.conſ.135.num.5.& 6.lib.2.
9 † Contrarium,quod imo, quando venditor eſt ditiſſimus, ſufficiat
* hypotheca bonorum illius. Nat.conſ.267.lib.2.& magis*commu-
nem dicit Alex.conſ.65. Omiſſis argumentis, in fi.lib.5.Afflict.deciſ.
171.ſequitur apoſt.ad Rom.conſ.8.in v.immineat,in fin.plenius conſ.
67.Viſo themate.in v.poſſidere,vbi plures allegat, & dicit* commu- *
nem.† Imo quando venditor denūciauit ſuo actori diuiti,qui ſuſ- 10
cepit litem, habetur pro fideiuſſore, & tunc non tenetur venditor
dare alium fideiuſſorem. Afflict.d.deciſ.171. † Extende,etiam ſi lis 11
moueatur ex ſola hypothea;quia adhuc euictio,& cautio habet lo-
cum,apoſt.ad conſ.Rom.8. Grat. conſ.135.n.7. lib.2.& communem
dicit* Burſ. conſ.194. n.13. † Declara,quia in omni caſu cautionis *
petitur cauſatiue,& ſic per retentionem pretij,niſi caueatur, & ſic 12
excipiendo,non agendo,vt per*omnes in d.l.ſi poſt,vbi Bald.Salyc. *
& alij.C.de euictio.† Extende in tantum cautionē deberi cauſatiue 13
vt ſi non offeratur , non teneatur emptor poſſidens ad fructus ex l.
curabit.C.de actio.empt.ſecus,ſi offeratur,ita Bald.in lib.1. C. de bon.
mater.n.5.vbi pulchre loquitur. † Declara omnes concluſiones ſu- 14
pra,vt quod dicitur pretium non ſolui,niſi data cautione de illa li-
te & omni alia,vt non procedat , quando lis eſſet calumnioſa ; vel
pro iure de futuro non claro. Alex.conſ.65.in pr.l.5.† Extende;quia 15
tenetur etiam poſt perfectum & exequutum contractum, quando
adeſſet promiſſio dandi fideiuſſorē, Bart. in d.l.1.§. ſtipulationem.ff.
de prætor. ſtipulat. † Extende idem, quando adeſſet conſuetudo in 16
loco.Bart.d.l.1.§ ſtipulationem.ff.de prætor. ſtipul. v. ſecundus caſus,
ſequitur Bal.in d.l.ſi poſt.C.de euictio.† Extende,quando cōfirmatur 17
venditio per reſcriptū Principis.Bart.d.l.1.§.ſtipulationē.ff.de prætor.
ſtipul.v.quartus caſus,ſequitur Bal.in d.l.ſi poſt.C.de euictio.† Exten- 18
de idē,quādo pater vendit bona filij; quia tenetur dare fideiuſſorē.
Bart.d.§.ſtipulationem,v.item eſt tertius,ſequitur Bal. in d.l.ſi poſt.C.
de euictio.† Reſtringe,quando extat promiſſio, quod res ſit libera, 19
& à nemine auocāda cum iuramento,quia tunc ſi res eſt aliena, vel
non tradita libera,non eſt ſoluendum pretium,imo agit emptor ad
pœnas conuentionales,& damna etiam non ſequuta euictione.Be-
ro.d.conſ.158.per tot.lib.1.l.ex iis prædiis.C.de euictio.vbi Bart.Bald.
& alij. † Reſtringe; quia non tenetur dare fideiuſſorem venditor, 20
licet immineat euictio quando non imminet in limine contractus,
d.l.ſi poſt à contrario cenſu.C.de euictio.l.qui rem eod.tit.Bart.in l.1.§.
ſtipulatione,ff.de prætor.ſtipulat.† Reſtringe,quando euictio immi- 21
nens eſt notoria;quia neque ſoluit pretium data cautione. Io.Fabr.
in §.nouiſſime.Inſtit.de fideiuſſ.quem ſequitur Iaſ.in l.à diuo Pio.§.ſi.
poſt.ff.de re iudic.n.2.in fi. † Reſtringe,quando venditor ſciuit rem 22
venditam alienam;quia eſt in dolo,& non ſufficit cautio, imo pro
euicta habetur res. Natt.conſ.267. per tot. lib.2. plene Bero.conſil.
158.In præſenti cauſa,lib.1. per tot.vbi, quod hoc procedit, quando
emptor ignorauit. Alex.conſ.69.Super eo,in princ. v. ex iis ergo ap-
paret,lib.4.Vide, Euictio in limine contractus quando dicatur, & quid ☜
operetur. Concl.360. † Amplia; quia venditor tenetur liberare rem 23
venditam liberam,quando eſt tradita, ſed non libera, alias poteſt
emptor retinere pretium, l.ex iis prædiis.Cod.de euictio. & ſic nota,
quod duæ ſunt actiones;vna,vt agatur de euictione ſecundum,l.&
poſt perfectam.C.eod.alia,quod agatur,vt res liberetur, vt in d.l. ex
iis prædiis.† Sed an ſufficiat cautio, quando agitur pro liberatione, 24
ſicut quando agitur de euictione?& videtur, quod idem ſit dicen-
dum;quia paria ſunt,vel quod res nō ſit libera; vel quod alius agat
de euictione;imo plus videtur vigere euictio imminens, quā quod
res non ſit libera; & ſicuti in caſu magis graui cautio ſufficit,ita in
alio,de hoc videtur text.in l.pen.§.fi.ff. de pericul. & comm. rei ven-
dit.ita dicit etiam Soc.Sen.conſ.208.n.5.& ſeq.vſque in fi.lib.2. vbi
proprie loquitur;quando vtrumque cōcurrebat,& vult, quod cau-
tio eo nomine præſtita tollet exceptionem retētionis pretij,& hoc
videtur velle Bal.in indiuiduo in l.1.n.5.C.de bon.matern.vbi in ca-
ſu illo,quod res erat filij vendita à patre,& non in caſu euictionis;
quia non poterat filius agere;ſed in caſu clari iuris filij dicit, quod
cautio ſufficit,vt ſoluatur pretium;imo ſi eſt idoneus venditor,ſuf-
ficit ſuſceptio oneris,& hypotheca. Alex.conſ.65.n.5.lib.5. † Si ve- 25
ro actio non competit, ſed conſtat,quod non eſt libera, puta; quia
ſubiecta fideicommiſſo conditionali;ſunt opiniones, quod non ca-
ueat, & quod caueat ; vt apud Pedem.deciſ.24.quæ recitat opin.&
diſtinguit,vt non fideiubeat, ſi eſt idoneus,alias ſecus; ſi vero non
eſt idoneus, nec poteſt fideiubere, pretiū deponitur, vel inueſtitur
in re ſtabili pro cautione. † Amplia; quia venditor tenetur cedere 26
omnia iura,quæ habet in re vendita;quia iſta eſt clauſula,videlicet
ceſſionis,quæ cōmuniter apponitur in vēditionibus.Caſtr.conſ.33.
Statutum Lucanum,in fi.v.conſueuerunt autem,lib.1.† Amplia; quia 27
venditor rei alienæ,vel rei non liberæ,ſi vendat, vt proprium, vel
liberam,tenetur ad omne intereſſe emptori.Sign .conſ.81. In quæ-
ſtionibus, verſ. venio ad quintum, cum ſequent. Ioan.de Anan.conſil.
31.per tot.† Amplia;quia venditor tenetur emptori volenti reſcin- 28
dere contractum,reſtituere pretium,& rem venditam retro accipe-
re ; quando pars rei euincitur ab emptore partem non empturo,

Digitized by Google

quando ignorauit emptor ius euincentis, ſecus ſi ſciuit. Roman. *d.*
29 *conſ.* 396. *in primo dubio*, ſequitur Crauet. *conſ.* 389. *n.* 7. † Extende;
quia eſt in facultate emptoris recedere à contractu, ſi vult; etiam
ſi pars rei non tradatur libera, licet non ſit euicta, quando iurauit
venditor rem liberam tradere. Bero. *conſil.* 158. *numer.* 39. *lib.* 1. vbi
dicit, quod rem liberam tradere eſt quid indiuiduum, & quod
non affert tantam vtilitatem in parte reſpectu partis, quantum in
30 toto reſpectu totius. † Amplia in locatore; quia tenetur, prout
venditor, rem tradere conductori. Cader. *d. conſ.* 283. alias 5. *de lo-*
31 *cat. circa fin. verſ. præterea.* † Amplia; quia tenetur de euictione, &
ad ſe obligandum per inſtrumentum ad ſimplum, & intereſſe, vel
alias ſecundum conſuetudinem ad duplum, etiam ſi à principio
actum non ſit, & tenetur hypothecare bona. Caſtrenſ. *conſ.* 207. *in*
☞ *princip. & per totum, lib.* 1. Vide, *Obligare ſe quando quis compellatur.*
32 *Concluſ.* 46. † Amplia; quia venditor tenetur arcere inhibentes em-
ptorem vti frui re vendita, quos prohibere poteſt. Ant. de Butr. in
quadam ſubſcriptione, quæ ponitur in fine ſui *conſ.* 22. *ſub num.* 5.
33 † Extende; quia milites venditoris inferentes moleſtiam emptori,
qui non poteſt vti, & frui re vendita, faciunt, vt dominus vendi-
tor teneatur, ac ſi ipſe impediret, ad omnia damna, & intereſſe. An-
34 ton. de Butr. *d. conſ.* 22. *in fin.* † Reſtringe; quia venditor non tene-
tur de violenta prohibitione tertij non permittentis emptorem
poſſidere, nec de impedimento extranei. Ant. de Butr. *d. conſil.* 22.
35 *in fi. ſub n.* 5. † Amplia; quia vendens animal morboſum tenetur de
☞ euictione, vt recipiat illud reſtituto pretio. Vide, *Morboſum ani-*
mal vendens quando teneatur, vel non, & qualiter agendum ſit. Con-
36 *cluſ.* 384. † Amplia; quia venditor tenetur ad damna, expenſas, &
intereſſe paſſa per emptorem pro lite, etiam ſi emptor obtinuerit
victoriam, & iudex non condemnauerit ſuccumbentem. Ioan. de
Anan. *conſil.* 31. *Propoſito, per tot.* vbi Bologn. in apoſtil. vbi dicunt
teneri; quia tenetur defendere, licet res non euincantur. Vide, *In-*
☞ *tereſſe conuentum quando, & qualiter debeatur, vel non, Concluſ.* 308.
37 † Extende maxime, quando hoc fuit conuentum, vt per Ioan. de
* Anan. *conſil.* 31. *numer.* 4. vbi dicit * communem, & ibi Bologn. in
38 apoſt. † Extende; quia etiam valet pactum, quod ſtetur declaratio-
ni emptoris circa damna; & intereſſe; ſi tamen inique arbitratur,
datur reductio ad arbitrium boni viri. Ioan. de Anan. *d. conſ.* 31. *in fi.*
39 *verſ. circa vero ſecundum.* † Amplia; quia ſi res vendita libera appa-
ret ſubiecta fideicommiſſo conditionali; puta in caſu mortis ven-
dentis, licet fideicommiſſario non competat actio, vt non mole-
ſtetur emptor, tunc venditor, ſi eſt idoneus, non tenetur fideiube-
re; ſi vero non eſt idoneus, tenetur fideiubere; ſi non poteſt, pre-
tium deponi debet, vel inueſtiri, ita *Pedemont. deciſ.* 24. quæ multa
40 allegat. † Extende; quia ſi non ſoluit emptor pretium, non compel-
litur ſoluere, niſi ſibi caueatur, vt ſupra Bald. & Salycet. *in l.* 2. *C. de*
ſentent. quæ ſine cert. quantit. ſequitur Alex. *conſ.* 65. *num.* 5. *lib.* 5. Ne-
guſ. *de pignor. in* 4. *membro* 5. *part. princ. n.* 28. niſi rem ipſam libera-
ret. Alex. *in l.* 1. §. *ſi heres. ff. ad Trebell.* per *l. ex prædij. C. de euictioni*
41 vbi Doctor. † Declara tamen; quia ſi res eſſet ſubiecta fideicom-
miſſo in caſu mortis, & etiam eſſet facta expreſſa prohibitio in fa-
uorem deſcendentium, quod non poſſet alienari, & adiecta cau-
ſa; quia voluit bona perpetuo remanere in familia; tunc poſſet em-
ptor recedere à venditione, & ita alias fuit conſultum per prima-
42 rios Aduocatos Florentinos. † Amplia; quia venditor, qui habito
pretio non tradidit rem venditam, tenetur ad omne intereſſe em-
* ptori, *l.* 1. *ff. de actio. empt.* vbi gl. exemplificat, quam ibi * ſequuntur
Doct. Alex. *conſ.* 69. *lib.* 4. Ruin. *conſ.* 89. *n.* 19. *lib.* 1. & eſt text. clarus
in l. 1. *ff. de actio. empti. in pr. & in l.* 2. §. 1. *& l.* 3. *ff. eod.* vbi, quod non
43 dicitur tradita, quæ auocari poteſt ab alio, & non durat. † Extende;
quia in obligatione rem tradi, prout eſt in venditione, ſi rem non
tradat vendiram; quia non poteſt facto ſuo, tenetur ad intereſſe.
Bart. *in l. Stipulationes non diuiduntur, n.* 39. *ff. de verb. oblig.* quem ibi
* omnes * ſequuntur. Abb. *in c. cum Ioannes, num.* 10. *de fid. inſtrum.* vbi
* Fel. *n.* 34. atteſtatur de * communi. † Declara; quia licet intereſſe
44 ſit certum, puta promiſſum per inſtrumentum, tamen peti non po-
teſt, niſi probetur tantum intereſſe. Bald. *in l. rogaſti.* §. *ſi tibi, verſic.*
quid ergo. ff. ſi cert. pet. ſequitur Ioan. de Anan. *in c. ſi. char. penult. de*
vſur. Alex. *conſ.* 27. *Viſo themate, lib.* 4. Dec. *conſ.* 322. Et propterea
cum fructus facta venditione ſpectent ad emptorem, *l. fructus*, &
ibi Bald. C. de actio. empti. Bart. *in l. ſi.* §. *fi. ff. de iur. fiſc.* Afflict. *deciſ.*
188. *n.* 2. argumento text. *in l. iis, qui bonis. ff. de ceſſio. bono.* vbi Ang.
qui dicit ita conſuluiſſe cum Baldo eius fratre, & tradit late Boër.
deciſ. 19. *num.* 7. ideo intereſſe aſcendit ad fructus ſecundum prædi-
45 ctos. † Item augmentum pretij bonorum cadit ſub iſto intereſſe,
l. euicta, l. vlt. & l. ſi cum venditor. ff. de euictio. l. venditor, & l. cum ſuc-
46 *ceſſores. Cod. eod.* † Item ſecundum aliquos venit etiam intereſſe
☞ lucri ceſſantis, de quo vide opiniones *in v. emptor. Concl.* 126. Vide,
Intereſſe in quibus contractibus cadat, & debeatur. Concl. 303. † Am- 47
plia; quia venditor, qui tenetur de euictione intimatus ab emptore,
cui mota eſt lis, tenetur emptorem tueri, & defendere; alias obliga-
tur in caſu euictionis ad omnia damna emptori. † Declara tamen; 48
quia poteſt venditor intimatus pro ſuo intereſſe in iudicio compa-
rere, & non ſolum aſſiſtere iudicio, ſed etiam probationes induce-
re, ſiue emptor induxerit, ſiue non, dummodo ante publicationem
proceſſus. Ang. Aret. *conſ.* 5. *Tota veritas, n.* 8. *& ſeq. v. quod ſic proba-*
tur, vbi, quod poteſt opponere omnes exceptiones proficuas em-
ptori, & appellare à ſententia, etiamſi nunquam fuerit in iudicio,
quia conſtar de ſuo intereſſe. † Extende declarationem; quia poteſt 49
venditor, qui ſuſcepit cauſam, inducere probationes, quæ ſi ſunt re-
leuantes pro ſe, erunt etiam releuantes pro emptore; quia indiui-
duæ ſunt; & quia ſicuti acta, & ſententia lata contra vnum nocent
alteri; ita probatio. Ang. Aret. *d. conſ.* 5. *Tota virtus, n.* 11. *& ſeq.* vbi
late. † Amplia; quia tenetur venditor facere inſtrumentum vendi- 50
tionis emptori, quando ſoluit pretium, alias nõ. Alex. *conſ.* 39. *Verti-*
tur lis, in pr. lib. 5. Vide, *Inſtrumentum non tenentur facere debitores,* ☞
& alij, & quãdo ſecus. Concl. 258. † Limita; quia emptor tenetur reci- 51
pere pretium ſolutum pro re cõmuni indiuiſa ab vno fratre, quan-
do in diuiſione tota ex neceſſitate alteri fratri fuit adiudicata; puta
quia commodam non recipit diuiſionem, *l. Iulianus.* §. *idem Celſu.*
ff. de actio. empti. & ibi Caſtr. declarat pro mirabili; quia etiam in ca-
ſu conuerſo procedit; quia ſi tota vendenti ex neceſſitate adiudica-
tur, tenetur emptor totam emere. † Limita in creditore vendente 52
iure creditoris; quia non tenetur de euictione, *lib.* 1. *C. creditor. eui-*
ctionem, &c. Vide, *Euictionem an teneatur præſtare creditor vendens* ☞
iure creditoris, & ad quæ obligetur. Concl. 359. † Limita; quia vẽditor 53
non tenetur dare fideiuſſorem de euictione emptori, niſi duobus
caſibus, puta ſi eſt actum; vel ſi imminet euictio in limine contra-
ctus. Rom. *conſ.* 8. *in fi.* vbi apoſt. *in v. immineat.* & *in verſ. actum,* vbi
ponit plures concord. † Limita, quando emptor ſciuit rem ſibi ven- 54
ditam eſſe alienam; quia non retinet pretium ex eo, quod res ven-
dita non ſit libera, ſuper quo diſtingue, vt per Salyc. *in l. ſi fundum.*
C. de euictio. † Extende, vt procedat, ſiue hoc cõtingat in parte, ſiue 55
in toto corpore rei venditæ. Rom. *conſ.* 396. *in primo dubio,* ſequitur
Crau. *conſ.* 389. *n.* 7. † Dicas, prout plenius Alex. *conſ.* 69. *Super eo, n.* 56
2. *& ſeq. l.* 4. quod in terminis iuris communis emens rem alienam
ſcienter non agit de euictione, neque recuperat pretium ſolutum,
licet res euincatur, neque poteſt prætendere aliquod intereſſe, ne-
que poteſt petere ſibi caueri, neque ſibi defertur iuramentum in li-
tem, quia ſcienti, & volenti non fit dolus, & quia debuit ſibi pro-
uideri de remedio, alias cenſetur renunciaſſe. † Si vero expreſſe 57
venditor ſe obligauit de euictione, & ad pœnam, & intereſſe tene-
tur. Alex. *conſ.* 109. *Viſo proceſſu, n.* 6. *v. quinimo, lib.* 4. per text. *in l. ſi*
fundum. ff. de euictio. † Limita; ſi venditor vendit rem cum omnibus 58
ſuis raſpis, vitiis, & ſchinellis, quia intelligitur; quæ inſunt tempore
venditionis. Alex. *conſ.* 97. *Perſpectis, n.* 14. *in fi. & n.* 15. *lib.* 3. Vide, ☞
Venditor an poſſit compelli præciſe ad tradendum. Concl. prox. ſeq. Vide,
Emptor qualiter agat re non tradita, vel euicta. Concl. 126.

Venditor poteſt compelli præciſe ad tradendum rem venditam, ſi poteſt tradere, & quando ſecus.

CONCL. 55.

VEnditor † compelli debet præciſe ad traditionem rei vendi- 1
tæ, quando eſt in facultate eius rem tradere, vel dolo ſuo de-
ſiit poſſe tradere. Bald. *conſ.* 303. *Ad euidentiam præmittendum, in fi.*
lib. 5. Bald. & * Doctor. *in l. ab emptione. ff. de pact. & in l. quod meo ff.* *
de acquir. poſſ. & in l. 2. *C. eod. & l. ex ſtipulatione,* vbi Iaſ. *ff. eod.* † De- 2
clara; quia venditor cõpellitur implere cotractũ, & rem venditam
tradere, quatenus emptor ſoluat integrum pretium, non alias; quia
donec deficit denarius, qui non ſoluatur, vel non offeratur, vendi-
tor implere non compellitur. Fulg. *conſ.* 200. *In quæſtione, quæ ver-*
titur, l. Iulianus. §. *offerri. ff. de actio. empti.* Abb. *conſ.* 66. *Duo ad cla-*
rum, n. 2. *v. ſicut etiam, lib.* 1. † Et ideo ex vendito non efficitur do- 3
minus emptor, donec ſoluerit pretium, niſi de eo habita fuerit fi-
des. Rom. *conſ.* 86. *in pr.* † Extende, vt procedat, ſi pretium ſit con- 4
uentum ſolui in terminis ſpecificatis; quia etiam res tradenda erit
in dictis terminis, & non ante, niſi expreſſe ſit conuentum aliter.
Fulg. *d. conſ.* 200. *per tot.* † Contrarium Iaſon. *in c. ſi cui legetur, num.* 5
16. *& ſeq. ff. de leg.* 1. vbi, quod terminus anni ad ſoluendum pre-
tium non currit, niſi poſt rem traditam, & dicit * communem, niſi *
dicat explicite, ab hodie, vt ibi *numer.* 20. † Declara, ſi venditor 6
opponat de ſolutione pretij, alias non, vt in 1. *vol. commun. opinion.*
fol. 619. *numer.* 21. *col.* 1. plenius *fol.* 641. *tit. de actio. empt. numer.* 8.

† Declara,

Digitized by Google

7 † Declara; quia præmiſſa procedunt de natura venditionis, ſed
ſi venditio eſſet facta de re aliena,& ſcienti rem eſſe alienam,non
tenetur venditor tradere, ſi non poteſt, neque ad intereſſe,neque
ad pretij reſtitutionem,neque ad cauendum,quia ſciuit,& non fit
dolus volenti,& ſcienti, plene Alex. *conſ.69.Super eo per tot.lib.4.*
8 † Amplia;quia etiam is,qui promiſit retrouendere,non obligatur
ad traditionem ex contractu; quia ſolum tenetur ad merum fa-
ctum retrouendendi, & ad intereſſe,plene Franc. Aret. *conſ.6.Vi-*
9 *ſo,in pr.* † Declara; quia bene tenetur tradere, quando eſſet fa-
ctum pactum de retrouendendo in teſtamento; quia latior fit in-
terpretatio; item in caſu *l.2.C.de pact.inter empt.& vendit.* Franc.
Aret. *d. conſ.6. num.5. ver. ſed tamen iis non obſtantibus*, vbi dicit
* communem, * & late examinat. † Limita, quando reuera ven-
10 ditor non poteſt tradere irreuocabiliter rem venditam, & emptor
hoc ſciebat; quia non poteſt compelli præciſe tradere, ſed ſolum
tenetur ad intereſſe.Bald.*conſ.303.num.4.vſque in fin.* vbi loquitur
in eo, qui vendidit feudum antiquum ſine conſenſu agnatorum;
quia licet conſenſerit dominus feudi,non poteſt præiudicare agna-
tis; ideo non compellitur ad tradendum præciſe, ſed ad intereſſe,
11 *lib.5.* † Limita,in eo, qui promiſit vendere;quia non tenetur rem
12 tradere,Dec. *conſ.502.num.8.* vbi apoſtill. dat concord. † Limita;
quia venditor non tenetur facere emptorem dominum rei, licet
teneatur ad intereſſe,& de euictione. Rom. *conſ.86.n.6.ver.de na-*
13 *tura autem.* † Reſtringe in emptore;quia bene tenetur facere pe-
☞ cuniam emptoris.Rom.*d.conſ.86.n.6.* Vide, *Emptor,& venditor ad*
quæ præciſe obligentur. Concl.135. Vide, *Implere debet actor contra-*
ctum ex parte ſua, alias non agit ex eo.Concl.50. Vide, *Pactum de*
retrouendendo,&c.Concl.29.

Venditio cum pacto de retrouendendo ad tempus lapſo tempore dicitur libera.

CONCL. 65.

1 VEnditio † dicitur libera, & libere facta, quando expirauit
pactum ad tempus de retrouendendo, quod erat in vendi-
tione à principio,*C.de pact.inter emptor.& vendit.l.2.* Bald.*conſ.3.*
2 *n.1.ver. in contrarium, lib.2.* † Amplia; quia idem eſt in venditio-
ne,vel datione in dotem facta cum pacto,quod dans in dotem,vel
vendens teneatur intra certum terminum redimere; quia nihilo-
minus eſt libera; quia intelligitur,ſi emens voluerit;quia pactum
eſt in fauorem emptoris, & in odium venditoris. Dyn. *conſ.1.per*
☞ *tot.* vbi eſt caſus, maxime *in pr.* Vide, *Pactum de retrouendendo re-*
gulariter eſt licitum. Concluſ.24. cum multis Concluſionibus ibi pro-
xime ſequent.

Vendere,ſeu retrouendere obligatus ex quibus poſſit rem retinere, vel non. CONCL. 57.

1 OBligatus † vendere, ſeu retrouendere rem emptam in certo
termino pro dato, & facto ſuo, ſi acquirit, & hypothe-
cam poſtea ſuper eadem re, poteſt illam retinere, niſi ſibi ſolua-
tur à volente redimere etiam creditum hypothecæ poſtea quæ-
2 ſitæ. Bald. *conſ.167.Titius vendidit, per tot. lib.1.* † Amplia; quia
ſi fecit melioramenta vtilia poſt pactum, poteſt rem ipſam retine-
re,niſi ſibi reficiantur melioramenta. Bald.*d.conſ.167.in fin.ver.ad*
3 *quæſtionem de expenſis, lib.1.* † Amplia, vt procedat in pacto de
vendendo, quando fuit promiſſa venditio iuris, quod quis habet,
vel venditio rei pro iure, quod quis habet; quia tunc ſi ſuperue-
nit nouum ius, tanquam noua perſona poteſt retinere,& agere ex
illo nouo iure. Bald. *d. conſ.167.circa med. ver.in contrarium,lib.1.*
4 † Limita, niſi quis promiſiſſet ſimpliciter retrouendere, ſeu ven-
dere rem, quia tunc ius ſuperueniens non impedit,quin teneatur;
imo tale ius magis conſolidat ius emptoris. Bald. *d. conſ.167.circa*
☞ *med.ver.interdum vendit,lib.1.* Vide, *Retentio rei alienæ datur mul-*
tis caſibus.Concl.307.

Vendere obligatus magis vni, quam alteri, qualiter liberatur. CONCL. 58.

1 OBligatus † vendere rem ſuam Titio potius, quam alteri li-
beratur, ſi offerat ſeparatum vendere, & quod emptor
ſoluat pretium intra duos menſes, quibus elapſis vendere vult
cuicunque; quia lapſis duobus menſibus liberatur, & poteſt cui-
cunque vendere. Grammat. *conſ. ciuil.19. in princ. & numero 5.*
2 * *pertot.* vbi de communi. * † Amplia multis modis, de quibus *in*
☞ *ver. Pactum de retrouendendo quamdiu duret. Concl.30. & Concluſ.*
ibi prox.ſequent.

Vendere nemo compellitur, & quando ſecus.

CONCL. 59.

REgula † eſt,quod nemo compellitur emere,vel vendere, *l.nec* 1
emere.C.de iur.deliber. Angel.*conſ.351 Generoſus miles,n.2.ver.*
in contrarium. Fabian.de Mont. *in tract.de emptio.& venditio.in 3.*
q.princip q.19.n.38.& ſeq. vbi ponit decem limitationes, quas vi-
de, & hanc regulam firmat Boër. *deciſ.322.in prin.*cum aliquibus
limitationibus, Vide, *Emere,& vendere nemo compellitur.Concl.117.* ☞
† Amplia;quia non compellitur quis vendere rem ſuam,neque in 2
totum, neque in parte etiam iuſto pretio.Boër. *d.deciſ.322. in pr.*
† Amplia; quia habens rem communem cum priuato non com- 3
pellitur vendere. Vide, *Communis res quando poſſit in totum ab vno* ☞
alienari,vel locari. Concl.542. † Reſtringe; quia vendit rem com- 4
munem in totum,& communicat medietatem pretij. Vide, *Fiſcus* ☞
habet multa priuilegia, & quæ. Concl.383. † Reſtringe in donante; 5
quia ſi donauit medietatem omnium bonorum ſuorum,adeo,quod
omnia bona ſint communia,poterit vnam rem communem libere
vendere inuito donatario,dummodo aliam rem liberam tradat do-
natario in compenſationem.Guid.Pap. *deciſ.602.* † Amplia;quia 6
venditor non compellitur poſt venditionem vendere viam ei, qui
non habet aditum ad rem emptam; quia ſibi imputet, ſi ſic emit;
quod limita,& declara, vt infra *in ver. Vicinus non tenetur vendere* ☞
viam vicino per fundum ſuum.& quando ſecus.Concl.180. Vide om-
nino Soc.*Reg.2.Vendere rem ſuam nemo compellitur.* vbi ponit fal-
lentias, ſeu limit. 58. quas videre poteris per teipſum. † Limita; 7
quia ex cauſa neceſſitatis poteſt Reſpublica,vel Princeps compel-
lere aliquem ad vendendum rem ſuam, *l. venditor. §.ſi conſtat.ff.ſi*
ſeru.vendic. Alex.*d.conſ.351.in pr.* † Extende,vt procedat,quod poſ- 8
ſint ſubditi compelli ad vendendum, etiam viliori pretio ex cau-
ſa neceſſitatis,vel publicæ vtilitatis. Ang. *d.conſ.351. in pr.* † Re- 9
ſtringe;quia non poteſt Reſpublica,neq; Princeps ex cauſa neceſ-
ſitatis,vel publicæ vtilitatis compellere ad vendendum viliori pre-
tio receptum in ciuem cum conditione, & lege contractus,quod
non compelleretur vendere, ſed ſolum commoda ſentiret ciuium.
Ang.*d.conſ.371.per tot.*vbi eſt caſus.† Declara tamen;quia in om- 10
nibus caſibus,in quib.quis compellitur vendere, ſemper intelligi-
tur præſenti pecunia,ita Fabian.de Mont.*d.tract.de emptio.in 3.q.*
princ.n.40.ver.& notandum. † Declara ſecundo;quia quãdo aliquis 11
præferri debet in emptione,tunc intelligitur,vt præferatur in pre-
tio,quod ab alio reperitur, non autem in pretio veri valoris,& ſic
minori. Fabia. de Mont. *d.tract.de empt.q.3.prin.n.42.* † Limita, 12
quando res eſt expoſita venalis; quia tunc exponens compellitur
vendere.Bart.*in l.non enim.*vbi gloſſ.*ff.de actio.rer.amot.* & pro hac
facit alia Concluſio Iaſ.*d.l rogaſti,n.2.ff.ſi cer.pet.*vbi quod cõtra-
ctus innominatus,in quo datur pœnitentia, non poteſt reuocari,
quando interuenit in permutatione res expoſita venalis, & dicit *
* omnes hoc tenere.† Extende;quia meretrix,quia expoſuit artem 13
ſuam venalẽ, compellitur ſe exhibere;ideo violẽtia in eam non pu-
nitur.Clar. qui relatiue allegat *in praxi crim.§.fornicatio.n.2.in fin.*
† Similiter caupones,& alij Albergatores, qui tenent inſignia,& 14
expoſuerunt artem venalẽ,compelluntur. † Contrarium tenet Iaſ. 15
in l.rogaſti.in pr.ff.ſi cert pet allegat Alber.*in d.l.non enim.ff.de actio.*
*rerum amot.*Cyn.& Bald.*in l.1.C.de Epiſc.audien.* Idem Iaſ.*in l.nec*
emere.C.de iur. deliber. † Declara; quia ſi eſt expoſita res venalis, 16
conſtituto pretio non eſt locus pœnitentiæ,alias ſecus,ita Deci.de-
clarat *in d.l.rogaſti,in pr.ff.ſi cert pet.*† Limita decem modis,de qui- 17
bus Fabia. de Mont. *d.tract. de emptio. & vendit.in 3.q.principali.*
q.19.n.39.cum ſeq.† Limita;quia fauore Reipublicæ quis cõpellitur 18
vendere.Boër.*deciſ.322.in pr.*† Limita;quia fauore religionis quis 19
compellitur vendere.Boër.*deciſ.322.in pr.* † Limita in conductore 20
volẽte vendere fructus rei lõcatæ;quia ſi locator illos velit,præfer-
tur cuicunq; emptori pro iuſto pretio. Boër. *deciſ.107.n.2.* Ruin.
conſ.161.n.30.lib.1. † Extende; quia etiam in locatione præfertur 21
primus conductor,ſi ipſe velit cõducere Caſtr.*conſ.4.n.6.lib.1.* Af-
flict.*dec.238.*vbi latiſſime.† Limita,quando dominus ſub cõditio- 22
ne,provt fideicõmiſſarius,fecit melioramẽta exceſſiua,ſed neceſſa-
ria;quia ſi dominus adueniente cõditione nõ vult illa ſoluere;quia
exceſſiua; cõpellitur recipere primã æſtimationẽ rei ante meliora-
mẽta,& vendere.Vrſill.*in addit.ad Afflict.deciſ.87.n.6.* † Extende; 23
quia in diuiſionib.rerũ communium illa portio debet aſſignari illi,
qui fecit melioramẽta in parte rei.Vrſill.*d.deciſ.Afflict.87.in fi.*al-
legat Ruin.*conſ.131.l.1.*† Limita,quãdo teſtator legaret cum one- 24
re,quod legatarius vẽdat;quia licet teneatur vẽdere;tamen interim,
donec vendat,eſt dominus.Ang.Aret. *conſ.23.In hac cauſa,n.5.ver.*
*& etiam per teſtatorẽ.*vbi,quod teſtator poteſt dare legem,quod te-
neatur vendere pro tanto,vel iuſto pretio,vel provt ſibi videbitur.

Digitized by Google

25 † Limita, quando adeſſet conſuetudo, quod piſcatores teneantur vendere piſces, vel quid aliud ſimile, vel pactum, vel conuentio. ☞ Ang. Aret. *conſ.* 23. *n.* 4. *& ſeq. ver. & licet piſcatores.* Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Venditor prohibitus quando poſſit venire contra ſuam venditionem, quam fecit in caſu prohibito, vel non.

CONCL. 60.

1 MAritus, † qui prohibetur vendere bona dotalia vxoris, ſi illa vendat ſcienti eſſe talia, poteſt illa vendicare; quia ſcien-
2 ti non fit dolus. Alex. *conſ.* 109. *Viſo proceſſu, n.* 2. *lib.* 4. † Extende, vt procedat maxime, quando venditio eſſet nulla non fauore vendentis, ſed fauore alterius; quia qui vendit ignoranti, licet promittat de euictione, poteſt adhuc rem venditam vendicare, licet de euictione teneatur, quando ignoranti vendidit, veluti ſi quis vendit perſonam liberam, tanquam quod ſit ſeruus; quia prohibetur perſona libera vendi propter ſe; ſic in fundo dotali prohibetur vendi fauore vxoris, ſi iſta venduntur ignoranti, poteſt adhuc vendicare, ſed tenetur de euictione, vt ſupra, Alex. *d. conſ.* 109. *n.* 2. *& ſeq.* maxime *n.* 4. vbi apoſt. *in ver. regula.* dat concor. *lib.* 4. vbi dicit magis
* * communem, quod iſtis caſibus non habet locum *l. vendicantem. ff. de euictio.* ſequitur Dec. *conſ.* 184. *n.* 7. plenius *conſ.* 445. *In caſu ad me. n.* 56. vbi late loquitur in feudo alienato, & *deciſio Pedemont.*
3 *Oſaſch.* 180. *per tot. &* 181. *n.* 16. † Idem in fideicommiſſo prohibi-
4 to alienari propter alios, vt per Gramm. *deciſ.* 93. † Extende in feudo alienato ſine conſenſu domini emptori ignoranti, vt poſſit vendens illud vendicare, licet teneatur de euictione promiſſa, com-
* munem * dicit Alex. *d. conſ.* 109. *n.* 5. *ver. pro prædicta opinione. lib.* 4. vbi allegat Iſer. *in c. Imperialem de prohib. feud. alienatio. per Feder.*
* atteſtantem de * communi. Dec. & alij ſupra in extenſione citati.
5 † Contrarium tenet Io. de Imol. *in c. cum contingat, de iureiur. & in l. cum vir. ff. de vſucapio.* quod imo maritus, quãdo vendidit rem dotalem ignoranti, non obligetur de euictione, neq; ad pœnam; quia cum lex permittat vendentẽ rem prohibitam fauore alterius poſſe vendicare, debet intelligi ſine pœna, alias per indirectũ, ſi tenetur,
6 non poterit vendicare. † Declarat Alex. *d. conſ.* 109. *n.* 2. *& ſeq. per tot. lib.* 4. maxime *n.* 3. *ver. nec ad hoc obſtat, cum ſeq.* quod non procedit, quando emptor ignorauit, ex quo remaneret deceptus, & vendens, qui ſcit, ex dolo ſuo commodum reportaret, maxime, quando ſe obligauit ad intereſſe; quia etiam forte ſi ſciret emptor, teneretur, quando expreſſe ſe obligauit, & plenius Alex. *conſ.* 14. *Viſo proceſſu, n.* 4. *& ſeq. lib.* 4. vbi, quod dolus vendentis, qui tacuit, præponde-
7 rat culpæ ementis, qui non fecit diligentiam; ideo tenetur. † Declarat alio modo; quia illa vendicatio, quam poteſt facere maritus, cum ſit de re ad fauorem alterius, non ad fauorem alienantis, ſe-
* cundum * communem; ideo ex quo non eſt habiturus regreſſum vendens in eo, quod patitur ex ſua obligatione contra vxorem, vel illum, cuius fauore eſt prohibita alienatio, non mirum, ſi obligatur; ſecus eſſet in fideiuſſore, qui eſſet habiturus regreſſum contra mulierem; quia ſicuti non valet alienatio; ita neque fideiuſſio. Alex. *d. conſ.* 109. *n.* 6. *& ſeq. ver. quinimo fortius, lib.* 4. maxime *n.* 8. *& ſeq.* vbi
8* dicit * communem. † Si vero venditio eſt facta ſcienti rem eſſe dotalem, vel feudalem, & eſt facta in terminis iuris communis, non tenetur ad aliquid venditor. Alex. *conſ.* 69. *n.* 4. *& ſeq. lib.* 4. ſed ſi expreſſe venditor ſe obligauit ad damna de euictione, & ad pœnam,
9 bene tenetur. Alex. *d. conſ.* 109. *n.* 6. *ver. quinimo, lib.* 4. † Reſtringe, quando maritus alienaſſet cum iuramento, & tanquam bona libera ignoranti; quia propter iuramentum repellitur, ſed etiam obtenta abſolutione tenetur de euictione quanti pluris, ſecundum ma-
* gis * communem, de qua Alex. *d. conſ.* 109. *n.* 2. *lib.* 4. Vide plenius,
☞ *Alienatio nulla non obſtat alienanti, & quando ſecus. Concl.* 267.

Venditio quando cenſeatur vna, vel plures; ita vt vitium partis ſoluat totam venditionem, vel partem.

CONCL. 61.

1 VEndens † plura animalia, vel plura corpora etiam vno pretio, ſi vnum eſt morboſum, non reſcinditur venditio in totũ, ſed pro parte. Signor. Homod. *conſ.* 53. *Super prima quæſtione, in pr.*
☞ Vide, *Indiuidua quæ eſſe dicantur, & quæ non. Concl.* 101. † Contra-
2 rium dicit Rom. *conſ.* 396. *In caſu propoſita conſultationis, in pr. ver. ſecundo ad hoc.* vbi allegat tex. *l. cum eiuſdẽ, cum l. ſeq. ff. de ædilit. edicto.* vbi ponit plura exempla ſimilia. † Declara, vt procedat contra-
3 riũ, quando empor vnũ ſine altero nõ emiſiſſet. Signor. *d. conſ.* 53. *in pr.* Imol. *conſ.* 39. *per tot.* Rom. *conſ.* 396. *In caſu propoſita. in prin.*
4 alias ſecus. † Intellige tamen; quia ad hoc, vt competat redhibitoria, quatuor debet probare emptor: primo, quod animal morboſum ſit de comprehenſis in contractu: ſecundo, quod ſit morboſum: tertio, quod morbus ſit latens: quarto, quod talis morbus eſſet ante venditionem. Signor. *d. conſ.* 53. *n.* 3. *ver. circa tertiam.* Vide, *Actio* ☞
redhibitoria. Concl. 112. Vide, *Morboſum animal vendens quando teneatur, vel non. Concl.* 384. † Reſtringe; quia ſi emptor poſt inten- 5
tatam redhibitoriam vẽdidiſſet ſimpliciter animalia morboſa, cẽſeretur renunciaſſe iudicio redhibitionis. Sign. Homod. *d. conſ.* 53. *n.* 2. *ver. in ſecunda quæſtione.* † Amplia, quia vendens plura bona 6
etiam eodẽ inſtrumento ad rationem tot pro bubulca dicitur facere tot venditiones, quot ſunt bubulcæ, & pretia; & idem, quando plures res, quę habent de ſe pretia diſtincta; quia ſi eſt laſus in vna re, non fit compenſatio in alia, & non implementum in vna re non impedit agi ex alia, late Surd. *conſ.* 101. *n.* 38. *vſque in fi. lib.* 1. vbi idẽ in ſententia, quod tot ſunt ſententiæ, quot ſunt capitula ſeparata. Vide, *Contractus. Concl.* 1004. † Extende; quia vendens, vel conce- ☞
dens in emphyteuſim plura bona, quæ liberare promiſit certo pre- 7
tio, ſi alia ſunt Eccleſiæ, quæ liberari non poſſunt, conductor, vel emptor poteſt recedere à toto contractu propter partem, quando vnico pretio omnia ſunt conceſſa; quia vnicus contractus. Ioan. de Imol. *conſ.* 39. † Extende, vt idem ſit quando venditio fit per iudi- 8
cem ad haſtã inſtante creditore; quia ſi plura bona vendũtur vnico pretio, & non ſeparatim, offerens non tenetur, ſi omnia bona non ſunt debitoris; quia cenſetur vnica venditio vnico pretio, à qua receditur, ſi bona non ſunt omnia libera, & cadant in venditione. Vide, *Offerens, &c. Concl.* 81. in prima reſtrictione. † Extende; quia ☞
ſi quis vendat rem, quæ euincitur pro parte, poteſt emptor recedere 9
à toto; quia non acceptaſſet partẽ. Rom. *conſ.* 396. *In caſu, in pr.* vbi, quod poteſt agere, vel vt totum habeat; quia aliter partẽ non emiſſet, vel quãti ſua intereſt, illam partem euictam non habere. † De- 10
clara; quia prædicta procedunt, quando quis vendit rem communem ignoranti, non expreſſa qualitate communis; tunc emptor agit, vel vt reſcindat totum, vel vt conſequantur intereſſe, quanti minoris emiſſet partem; ſi vero vendit expreſſa qualitate, quod res ſit communis cum alio, vel etiam non expreſſa qualitate prædicta, quando emptor hoc ſciebat; quia cenſetur tunc vẽdere ſolum ius, quod habet, non poteſt emptor agere ad intereſſe, neq; ab emptione reſilire, ita Rom. *d. conſ.* 399. *n.* 2. *ver. iis tamen.* † Extende, 11
vt procedat, quod euicta parte rei communis venditæ emptor agat de euictione, & ad intereſſe, etiam ſi tam venditor, quã emptor ſciuerint rem venditã communem, ſi modo pretium adhuc non eſt ſolutum; quia emptor non compellitur ſoluere partẽ pretij rei euictæ, vel cõmunis. Rom. *d. conſ.* 396. *col.* 2. *in fi. ver. ſequitur membrum ſecundum.* † Extende; quia ſemper, quod vendens ſcit rem vendi- 12
tam eſſe communem cum alio, vel non ſuam in totum, & vendit ignoranti ſimpliciter, poteſt emptor agere, quanti ſua intereſt, & poteſt recedere à tota venditione, & in hoc poteſt officium iudicis implorare. Rom. *d. conſ.* 396. *n.* 3. *ver. aut venditor ſciens.* † Reſtrin- 13
ge igitur, quando venditio rei cõmunis venditur cum expreſſione qualitatis, quod ſit cõmunis, vel etiã ſi non fiat expreſſio, quando emptor ſit, vel ſcire præſumitur, puta quia conſanguineus venditoris, ita Rom. *d. conſ.* 396. *n.* 2. *ver. iis autem.* † Declara reſtrictionem, 14
niſi ex quantitate pretij aliter eſſet dicendum, puta quia eſſet pretium conueniens ad totã rem, vel ad partem; quia multũ attenditur pretium ad interpretationem contractus, an ſit locatio, vel vẽditio. Rom. *d. conſ.* 396. *n.* 2 *circa fi. ver. quod maxime verum eſt.* Vide, *Pre-* ☞
tium attenditur pro declaratione contractus in dubio. Concl. 488. † Re- 15
ſtringe, quando emptor totius rei, quam ſciebat eſſe communem, venditori ſoluit totũ pretium; quia non agit ad intereſſe pro parte communi; imo neq; repetit pretium ſolutum, niſi ſibi prouiderit in contractu. Rom. *d. conſ.* 396. *n.* 3. *ver. quoad ſecundum.* † Idem eſt, 16
quando vendens totã rem credebat totam ſuam, ſed tamen emptor ſciebat rem cõmunem, vel partem eſſe alterius; quia etiam iſto caſu nõ agit emptor de euictione, neq; ad intereſſe, neq; repetit partem totius pretij ſoluti; quia ſcientia emptoris attenditur. Rom. *d. conſ.* 396. *n.* 3. *ver. aut venditor ignorans.* † Declara totã iſtam materiam; 17
quia ſi emptor ſciens vendit rem communẽ cum alio tacita qualitate communionis emptori pariter ſcienti, licet diuerſæ ſint intentionis; quia vendens partem vendidiſſe dicit ſaltem emptor vero totam rem emiſſe dicat, ſtatur intentioni venditoris iſto caſu, prout etiã ſi diſcordẽt; quia venditor pro viginti, emptor pro 40. credant vendidiſſe, ſtatur intentioni venditoris hoc caſu; quia vterque ſciebat. Rom. *d. conſ.* 396. *in fi. ver. ſed aduertendũ n.* 4. Vide plenius, *Mẽs* ☞
& intentio contrahentiũ diſcordantiũ qualiter attendatur. Concl. 201.
† Limita, quando vnum corpus eſt acceſſorium ad aliud; quia tunc 18
vno deficiente cõpetit redhibitoria pro omnibus. Sign. Homod. *d. conſ.* 53. vbi in princ. dicit hanc veram. Vide, *Contractus aliter, quam loquatur contractus quando dici poſſit, vel non. Concl.* 1003. Vide, *Contractus quando vnus, vel plures dicantur. Concl.* 1004.

Vendi

Digitized by Google

Venditio non comprehendit multa,& quando ſecus,& qualiter interpretanda, etiam ſi venditor aliqua reſeruauerit. CONCL. 62.

1 VEnditio † dubia debet interpretari ſecundum verba, ita vt
non fiat extẽſio vltra verba;quia omiſſum habetur pro omiſ-
ſo,& verba dubia debent contra emptorem interpretari. Soc. *conſ.*
2 47.*In primo præſentis conſultationis,in pr.lib.*1. † Amplia;quia ven-
ditio certorum bonorum diuiſorum non extenditur ad indiuiſa
etiam ex clauſulis generalibus ſubſequentibus;quia debet reſtrin-
gi ad ſpecificata;quia incluſio vnius eſt excluſio alterius, & verbis
ſtandum eſt, vt ad quid, & qualiter, & ad quantum obligatio ex-
3 tendi debeat.Socin.*d.conſ.*47.*per tot.*vbi eſt caſus,*lib.*1. † Amplia;
quia vendens fundum non cenſetur vendere iuriſdictionem,quam
habet in fundo ratione perſonæ.Deci.*conſ.*483.*n.*10.*& ſeq.* neque
ius pedagij.Roland. *conſ.*10.*n.*34.*lib.*3.vbi loquitur,etiamſi ſit di-
4 ctum cum pertinentiis.† Extende; quia vendita hæreditate non
cenſetur venditum debitum, quod habet venditor cum hæredita-
☞ te; quia perſona loquentis non comprehenditur. Vide, *Sermo ge-
neralis non comprehendit perſonam loquentis, & quando ſecus. Concl.*
5 217. † Extende; quia vendito caſtro non veniunt molendina ca-
ſtri.Ceph.*conſ.*144.*Circa primum,n.*9.*& ſeq.* vbi ponit plura exem-
pla, quod vendito caſtro non veniunt molendina, vendito fundo
non venit ſepulchrum habens aditum ſeparatum à fundo,licet ſit
contiguum, vendito caſtro non veniunt bona particularia, provt
6 poſſeſſiones. Roland. à Vall. *conſ.*10.*n.*32.*& ſeq.lib.*3. † Extende;
quia vendens fundum cum iuribus, & pertinentiis cenſetur ſolum
vendere iura,quæ ſunt de natura rei venditæ.Rolan. à Vall. *d.conſ.*
7 10.*num.*33.*lib.*3. † Contrarium,quod vendita poſſeſſione veniant
prædicta ſeparata,quæ ſub eadem poſſeſſione ſunt deſtinata; item
vendita domo, veniat hortus domui deſtinatus;item appellatione
fundi veniant prata deſtinata fundo,& vendita vinea veniant qua-
tuor iugera terræ ſeruientia vineæ, plene Caſtr. *d. conſ.*144.*n.*15.
*& ſeq.lib.*1.vbi,quod iſtud eſt regulare,quando ſunt iſta applicata,
☞ & deſtinata rei principali,quæ venditur. Vide, *Deſtinatio facta per*
8 *patrem familias quid operetur. Concl.*227. † Item vendito prædio
tornaturarum 33.cum iuribus,&c.continet petiolam trium torna-
turarum continguam,licet ſit empta per venditorem ſeparatim.&
adſit foſſa tellum intermedium,& alio vocabulo nuncupetur,quã-
do implet numerum tornaturarum; quia in dubio contra vendito-
9 rem.Ioan.de Anan.*conſ.*98.*per tot.* vbi Bologn. in apoſtil. † Item
in beneficio Principis; quia conceſſo caſtro cum pertinentiis ve-
niunt molendina, quæ ſunt concedentis, acceſſoria ad caſtrum.
☞ Roland.*d.conſ.*10.*num.*35.*& ſeq.lib.*3. Vide plenius,*Caſtro vendito
cum pertinentiis.Concl.*122.*cum Concl.ibi, Caſtro donato. Concl.*124.
10 † Item vendens omnia blada non deducit ſemina, quæ deduce-
ret propter dictionem vniuerſalem. Roland. à Vall. *conſ.*96.*in fin.*
11 *lib.*1. † Limita; quia vendito fundo veniunt foſſata;& ideo ſi fiat
venditio ad menſuram, etiam foſſata ſunt numeranda. Alex.*conſ.*
120.*Omiſſis argumentis,in pr.lib.*2.vbi apoſt.*in ver.foſſata.* dat con-
12 cord. † Extende; quia veniunt aggeres, vulgo appellantur Litar-
13 gini.Alex.*conſ.*120.*in pr.lib.*2. † Extende in ripa;quia debet men-
ſurari,etiam ſi ſint ripæ fluminum publicorum,quando in eis con-
14 ſiſtit vtilitas. Alex.*d.conſ.*120.*in pr.lib.*2. † Declara in littore ma-
ris;quia littus eſt publicum, & in eo non acquiritur ius ex contra-
ctu,*l.ripam.in fin.ff.de rer.diuiſ.* Alex. *d.conſ.*120. *in pr. lib.*2. vbi,
quod licet ripa fluminis publici ſit publica, intelligitur quoad ali-
qua, videlicet vt naues ligentur ad ripas, & ad arbores ſiccentur
retia,& ſimilia,quæ neceſſitas nauigantium, & piſcantium requi-
rit, quoad reliquas vtilitates ſunt dominorum habentium prædia
contigua; quia flumen non trahit ad ſe ripam,niſi quoad neceſſa-
15 ria. † Extende;quia venit etiam ripa,licet via ſit intermedia;quia
ſi eſt in forma agri, quæ arari poteſt,venit in venditione,& men-
ſura, quatenus vtilitas percipi poſſi. Alex. *d. conſ.*120.*n.*3. *ver.hoc*
16 *etiam magis, lib.*2. † Extende; quia venit berleta, quod eſt terre-
num nouale dimiſſum à flumine,in quo ſunt natæ arbores,& paſ-
cuntur animalia; quia poſſunt reduci ad culturam,& iſta veniunt
in venditione, & menſuratione. Alex. *d. conſ.*120. *in pr.& per tot.*
17 *lib.*2.vbi eſt caſus conſilij. † Extende limitationem, vt procedat,
quod in venditione facta de pretia terræ tornaturarum 40.vel cir-
ca veniant foſſata ripæ,& alia menſuranda,ſi venditio eſt ad men-
ſuram,etiam quod longe augeretur quantitas,licet dictio,*in circa*,
modicitatem importet,quando adeſt pactum,quod ſi plus erit,au-
geatur pretium,ſi minor quantitas,minuatur. Alex. *d.conſ.*120.*per*
18 *tot.*maxime *n.*8.*ver.nec obſtat, ſi diceretur, lib.*2. † Extende, etiam
ſi venditio ſit facta de petia terræ aratoriæ arboratæ, & vidatæ;
quia licet facta ſit pro tornaturis 40. vel circa, quæ importat mo-
dicam quantitatem; tamen ſtante pacto, quod ſi erit plus,augea-
tur pretium,ſi minus,minuatur;quia adhuc veniunt berletæ,ripæ,
& foſſata,quæ debent menſurari,etiam ſi non ſint aratoriæ, arbo-
ratæ,& vidatæ; quia cum inceperit à petia terræ,licet dicat quali-
tates aratorias,&c.continetur etiam non aratoria arborata, neque
vidata;quia ſufficit,quod ſit pars talis,vt diſpoſitio verificetur, dat
exemplum,quãdo incipitur à corpore,vel menſura.Alex.*conſ.*120.
*col.ſi.ver.item non obſtat,vſque in fi.lib.*2. † Contrarium tenet Bart. 19
in tract.Tiberiad.in 10.*col.*vt refert eum Alex. *d.conſ.*120.*n.*4.*ver.*
nec prædictis obſtat. quia ripæ non venduntur, & magis accedunt
prædio;& idem dicit de foſſatis, quæ ſunt inter viam,& prædium;
quia ſicuti via eſt publica quoad vſum; ſed tamen prædio accedit;
ita etiam foſſata ſecus viam, licet accedant prædiis contiguis; ta-
men accedunt ipſis prædiis,& eorum vſus eſt communis. Alex. *d.*
*conſ.*120.*n.*4.*&* 5.*lib.*2. † Declarat Alex. *d.conſ.*120.*n.*5. *&* 6. *ver.* 20
*nam reſpondeo,lib.*2. quod contrarium de Bartoli opinione proce-
dit,quando de ripis, vel foſſatis in contractu fit mentio excluſiua,
vel ſaltem non excluduntur; ſecus ſi includuntur, provt quia ter-
minus eſt flumen,vel in foſſatis terminus eſt via;quia neceſſario fit
incluſio. † Limita; quia vendens cluſum ad vſum ſtabuli, cum 21
clauſula, quod omne ſit venditum,quod eſt intra confines, cenſe-
tur vendere totam domũ intra confines,etiam ſi appellatione cluſi
veniat ſolum locus ſubterraneus,quia in dubio contra venditorem;
& quia confinia expreſſa includunt. Rom. plene *conſ.*5.*Viſo pun-
cto, per tot.* ſequitur Pariſ. *conſ.*64.*n.*36.*ver. & talis clauſula,lib.*1.
† Limita;quia vendens domum cum iuribus omnibus,quæ habet 22
domus ſub ſe,ſupra ſe,& intra ſe veniunt caldariæ,& omnia in do-
mo exiſtentia affixa. Alex.*conſ.*134.*In cauſa & lite,n.*13. *&* 14.*ver.*
*quoad autem,lib.*2.allegat gloſſ.*in l.dolia.ff.de contrahen.emptio.& l.*
granaria.ff.de actio. empt. † Limita;quia in dubio verba venditio- 23
nis interpretari debent contra venditorem informatum. Ioan. de
Anan.*conſ.*98.*in fin.*plene Rom. *conſ.*5. *Viſa puncto,n.*2. & plenius
*conſ.*251.*n.*5.vbi apoſt. *in ver.deterius*, dat plures conc. Vide infra, ☞
Verba dubia contra proferentem ſunt interpretanda, & quando ſecus.
*Concl.*106.† Limita in caſu contrario;quia ſi quis vendat bona cum 24
fructibus reſeruato iure colonorum,nihil reſeruatum cenſetur pro
venditore.Bald.*d.conſ.*284.*per tot,lib.*4. † Item;quia reſeruatio iu- 25
ris colonorum non inducit reſeruationem pro venditore,ſi non eſt
dictum. Bald. *d.conſ.*284.*per tot.lib.*4. † Declara tamen;quia vbi- 26
cunque aliquid eſt dictum in principio,medio,vel fine contractus,
illud cenſetur repetitum in omni parte, nec ab eo cenſetur receſ-
ſum, niſi ſequeretur aliquod inconueniens. Bald. *d. conſ.*284.*circa*
*med.ver.modo reſtat, lib.*4. † Declara;quia ſi quis vendat fundum, 27
per quem tranſit canale conducens aquã reſeruato ſibi canali præ-
dicto,cenſetur venditor remanſiſſe dominus canalis, ita quod non
iure ſeruitutis, ſed dominij iure ſaltem vtilis canale remanet ven-
ditoris,de quo poteſt diſponere; ſecus eſſet, ſi iure ſeruitutis eſſet
facta reſeruatio.Bald.*conſ.*390.*Factum tale eſt,quidam,lib.*4.

Vendens rem duobus qua pœna puniatur.

CONCL. 63.

VEndens † rem duobus punitur pœna falſi, & eſt ſpeciale in 1
venditione,& emptione,ac in pignore propter frequentiam
ſimilium contractuum; ſecus in aliis contractibus; quia habet lo-
cum pœna ſtellionatus.Bald. *conſ.*15.*Ad euidentiam,lib.*1. Clar. *in*
*§.falſum,n.*37.*ver.vendens.* Ang. Aret. *conſ.*23.*In hac cauſa,n.*10.*v.*
*ex quo ſequitur.*allegat *l.qui duobus.ff.de falſ.* † Extende, vt proce- 2
dat etiam in venditione rerum mobilium,provt de piſcib,loquitur
Ang.Aret. *d.conſ.*23.*In hac cauſa, n.*10.*ver. ex quo ſequitur.* † Re- 3
ſtringe,quando quis venderet rem duobus aliter,quam ex contra-
ctu venditionis;quia ſolum pœna extraordinaria punitur. *l.ſi duo-*
bus.ff.de falſ. ſed Clar. *in §.falſum,n.*37. dicit de conſuetudine non
ſeruari, quod pœna falſi puniantur. Corradin. §. 3. *tit.de falſariis,*
*n.*22.*fol.*396.† Limita,quando quis venderet ſecundo emptori in- 4
formato de prima venditione alteri facta,& poſtea primus conſen-
tiret;quia nulla committitur pœna, etiam ſtante ſtatuto,provt eſt
Placentiæ, quod vendens eandem rem duobus incidat in certam
pœnam.Bald.*conſ.*240.*Præſuppoſito ſtatuto,lib.*2. † Limita, quan- 5
do emptor primus non ſoluit, neque detulit pretium venditori:
quia tunc poteſt impune vendere, & tradere rem venditam ſe-
cundo emptori,qui præferri debet primo. Alex.*conſ.*86.*Ponderatis,*
*in pr.lib.*6. † Et ſtante ſtatuto,quod vendens rem duobus teneatur 6
ad duplum pretij ei,cui res vendita non fuit tradita, debet intelli-
gi de traditione non facta mora; quia requiſitus, alias non. Alex.
*conſ.*109.*Viſo proceſſu,in fin.ver.præterea,lib.*5.allegat text.not. *in l.*
ſi duo.§.hac autem verba.ff.de conſtit.pecun.

Vendens

Digitized by Google

Vendens rem duobus præfertur emptor, cui res eſt prius tradita, & quando ſecus. Concl. 64.

1 VEnditio † ſi fiat de eadem re duobus diuerſo tempore, præ-
fertur is,cui primo res eſt tradita,etiam per conſtitutum pre-
carij,quando agitur poſſeſſorio,etiam ſi primus prætendat,ſeu ha-
beat meliora iura in petitorio.Bald. *conſ.*414.*Factum tale eſt,lib.*2.
Ang.*conſ.*167.*Viſo libello,in fi.ver.ſecundo ſi dubitatur, & conſ.*387.
2 *in pr.*Alex.*conſ.*92.*Viſo,n.*10.*ver. fortifica lib.*5. † Declara tamen;
quia ſi ambo reperiuntur in poſſeſſione, nec conſtat, quis primo
habuerit poſſeſſionem facti,præſumitur, quod ille,qui primo ha-
buit venditionem,ita quod trãsfertur onus probãdi in alium.Alex.
3 *conſ.*92.*n.*12.*& conſ.*109.*Viſo proceſſu,n.*6.*lib.*5.† Amplia etiam in
terminis iuris communis circa petitorium;quia ſecundus emptor,
cui res vendita fuit tradita,præfertur primo emptori, cui res ven-
dita non fuit tradita,neque obligata.Bald.*conſ.*414.*circa fi.lib.*2.*&*
*conſ.*36.*ver.item eſt præmittendum, cira med. lib.*1. quod duplicatur
*lib.*5.*conſ.*455. vbi reddit rationem; quia res vendita per traditio-
nem fit emptoris,ante non;quia habet ſolam actionem perſonali-
4 ter,& idem tenet Ang. *d.conſ.*167.*in fi.* † Ratio eſt;quia venditio
ſimplex obligat ſolã perſonã vendentis,traditio vero transfert do-
minium;non igitur mirum,ſi habens traditionem præferatur in re;
ſecus ſi primus emptor acquiſiuiſſet ius in re;quia traditio facta ſe-
cundo nihil operaretur in præiudicium primi, & in omni caſu is,
qui vendit duobus, obligatur ad intereſſe, & poteſt puniri pœna
falſi.Abb.*conſ.*91.*Quoad primum, col.perul.in pr.n.*7.*ver.non obſtat*
5 *ſecundum,lib.*1. † Amplia etiam in venditione feudi valida; quia
præfertur emptor,cui feudum primo fuit traditum.Bald.*conſ.*302.
*Ad euidentiam præmittendum,in fi.lib.*5. & multo magis in conceſ-
ſione feudi per inueſtiturã, gloſſ. *in c.*1.*§.ſi facta,ſi de feudo defun.*
* *fuerit controuer.*quã cõmuniter*approbari dicit Iacob.de S.Georg.
*in ſua inueſtitura, in ver. inueſtiui talem, n.*4. quem ſequitur Clar.
6* *d.§.feudum, q.*26. *n.*2. vbi atteſtatur * communem.† Contrarium
7 infra in prima limitatione. † Declara;quia vera eſt ampliatio, ſed
tamen dominus tenetur primo inueſtito ad intereſſe,ita Clar.*in §.*
*8 *feudum.quæſt.*26.*n.*2.*v.quæro nunc.* vbi dicit * communem. † Am-
plia;quia poſſeſſio dicitur primo tradita illi,qui habet primo cõſti-
tutum,quando conſtaret, quod tempore conſtituti venditor poſſi-
☞ debat,alias ſecus. Ang.*conſ.*167.*in fi.& conſ.*387.*in pr.* Vide, *Con-*
ſtitutum in contractu habili transfert Dominium,& poſſeſſionẽ. Concl.
9 785.† Reſtringe,vt non procedat,quãdo procurator habens man-
datum ſufficiens primo vendidit,& conſtituit ſe nomine emptoris
poſſidere & deinde dominus vendidit, & tradidit poſſeſſionem ſe-
cundo emptori; quia ſecundus emptor,cui facta eſt vera traditio,
præfertur, ex quo dominus nunquam potuit habuiſſe in animo
poſſidere nomine primi emptoris, pro quo procurator conſtituit
dominum poſſidere;ſecus ſi dominus habuiſſet in animo ante tra-
ditionem ſecundo factam.Ang. pulchre *conſ.*387.*Sempronius olim,*
10 *per tot. & conſ.*388. † Amplia maxime, quando tempore primæ
venditionis vendens nullũ habebat ius in re vendita;quia ſi poſtea
ſuperuenit ius,iuuat ſecundum emptorem, cui res fuit tradita, ita
11 Marſil. *ſing.*182. *n.*7. *ver. vnum tamen non omitto.* † Amplia; quia
procedit regula,quod ſecundus emptor, cui primo res fuit tradita,
præferatur, etiam ſi venditio prima fuerit facta ſocio habẽti rem
communem cum venditore; quia non ex eo,quod poſſidet pro in-
diuiſo, dicitur habere poſſeſſionem partis ſocij vendentis,ſed re-
quiritur traditio,provt in aliis rebus,alias vnuſquiſque poſſidet pro
indiuiſo ratã ſuam,non ratã ſocij, & regula illa,quod mihi eſt com-
mune dicitur meum, procedit quoad ratam meam,ita Alex. *conſ.*
12 86.*Ponderatis,num.*7.*& ſeq.in fi.lib.*6.*ver.non poteſt dici.* † Limita;
quia non habet locum in conceſſione feudi; quia primus inueſti-
tus ſemper præfertur,licet ſecũdo inueſtito res fuerit tradita.Rom.
*conſ.*70.*Viſis themate, n.*3.*ver. tertio iſtam ſententiam.* vbi apoſtill.
13 citat Marſil.*ſing.*82.*Volo tibi,in* 1.*limitat.*† Limita in contractu rei
Eccleſiaſticæ; quia Eccleſia non admittit illuſiones. Rom. *d.conſ.*
70.*n.*3.*v. vel ſecundo.* vide plures concor. per apoſt. ad Rom. *conſ.*
298.*in ver.perſona.*& hæc fuit opinio Hoſtien. *in cap.continebatur,*
☞ *de iis,quæ fiunt à Prælat.* Vide, *Data in concurſu eadem pluribus con-*
14 *ceſſa quis præferatur.Concl.*21. † Extende, vt idem ſit,quando per-
ſona Eccleſiaſtica vendit,per eaſdem rationes,Marſil.*d.ſing.*82.*n.*3.
15 *ver.ſecundo limita.* Alex. *conſ.*83.*lib.*7. † Contra limitationem,&
* extenſionem eſt communis * opinio,vt per apoſt. ad Rom. *d.conſ.*
70.*n.*3.*in ver. Eccleſiaſtica.* & plenius apoſtill. *in conſ. Roman.*298.
*Circa præmiſſam,in ver.perſona.*vbi citat plures pro vtraque,& tan-
* dem dicit limitationem communiter*damnari,& Alex. *conſ.*122.
* *Viſo proceſſu,n.*5.*lib.*5.vbi dicit magis * communem,& ibi apoſtill.
in ver.Hoſtien. dat concord. pro vtraque, & dicit hanc veriorem.

† Limita,in ſpiritualibus,in quib.poſſeſſio non eſt neceſſaria;quia 16
ſtatim ius acquiritur ex conceſſione,ita apoſtill.ad Rom. *conſ.*198.
*in verſ. perſona,in fin.*vbi plures citat, & eodem modo ſoluit Alex.
*conſ.*122.*n.*6.*verſ.& ſoluam,lib.*5. † Idem in matrimonio;quia pri- 17
mum valet, licet ſecundus maritus habuerit poſſeſſionẽ,vel quaſi
mulieris.Marſil.*ſign.*182.*n.*6.*verſ. ſexto limita.* † Contrarium,quod 18
imo etiam in beneficialibus procedat regula, videtur caſus, *in cap.*
*paſtoralis,de iure patron.*vbi ſi patronus præſentet primo vnum ad
Eccleſiam vacantem,& Epiſcopus ſine cauſa legitima differt illum
inſtituere,ſi patronus præſentet alium, & iſte ſecundus ab Epiſco-
po inſtituatur, præfertur primo præſentato. Abb.*conſ.*91.*n.*6.*verſ.*
*item fortiſſime, lib.*2. † Declarat Abb. *d.conſ.*91.*col.pen.n.*7.*verſ.ad* 19
*cap. paſtoralis, lib.*1. vt iſtud procedat; quia patrono licet variare;
ideo poteſt Epiſcopus,quem velit,inſtituere,licet ſi primum diſtu-
liſſet ſine cauſa,teneatur ad intereſſe.† Limita,quãdo adeſſet con- 20
ſtitutũ in venditione,Marſil.*d.conſil.*182.*n.*4.*in* 3.*limitatione.*† Ex- 21
tende,etiam ſi poſſeſſio facti fuiſſet prius tradita alteri non haben-
ti conſtitutum;quia præferri debet is,qui habet conſtitutum.Alex.
*conſ.*92.*Viſo,num.*11.*verſ.& probatur etiam,lib.*5. † Limita,quando 22
prima venditio eſſet facta perſonæ priuilegiatæ (provt Eccleſiæ)
quia licet fiat poſtea alteri venditio cum traditione,præfertur Ec-
cleſia.Marſil. *d.ſing.*182.*n.*5.*verſ.quarto limita.* † Extende,vt idem 23
ſit,quando eſſet facta prima venditio pauperibus Chriſti.Marſil.*d.*
*ſing.*182.*num.*5.*ver.quarto limita.* † Limita,quando primo emptori 24
eſſet ius quæſitum in re vendita;quia licet primo tradatur ſecundo
emptori, præfertur primus; quia *l.quoties. C.de rei vendicat.*proce-
dit ſolum,quando primus habet obligatam ſolam perſonam vendi-
toris de iure communi;quia tunc traditio transfert dominium;ideo
non eſt mirum,ſi habens dominium præferatur in ipſa,re,ita Abb.
*in d.conſ.*91.*n.*7 *col pen.in pr.verſ. non obſtat ſecundum, lib.*1. † De- 25
clara totam iſtam materiam;quia ſi quis vendat rem duobus,is,cui
primo fuit tradita poſſeſſio rei venditæ,præfertur,quando,ſi eſt ſe-
cundus emptor, ignorauit primam venditionem factam alteri, ſe-
cus ſi ſciuit;quia cenſetur in fraudem primi,& etiam præfertur ſe-
cundus,quando primus non ſoluerat pretium,neque obtulerat ſol-
uere; quia tunc dominus alteri impune poteſt vendere, & ſecun-
dus,cui primo fuit tradita poſſeſſio,præfertur; ſecus ſi primus ſol-
uiſſet pretium, vel paratus fuiſſet ſoluere. Alex.*conſ.*86.*Ponderatis,*
*in princip.lib.*6.vbi plena apoſtill.*in verſ.niſi.*quæ ita declarat.† Li- 26
mita,quando habita fuiſſet fides de pretio. Alex. *d.conſ.*86.*n.*6. *&*
*ſeq.ver.nec obſtat,l.*6.† Limita, quãdo duo habuerunt titulum em- 27
ptionis ab eodem diuerſis temporibus, & ambo reperiũtur in poſ-
ſeſſione; quia præſumitur primus emptor prius poſſeſſionem ha-
buiſſe in dubio.Alex.*conſ.*92.*Viſo,n.*12.*ver. quinimo, lib.*5.vbi apo-
ſtil.*in verſ.dubio.*citat concor.& Alex.*conſ.*109.*Viſo proceſſu,num.*6.
*lib.*5. † Limita, quando obligatio perſonalis eſt cohærens facto 28
perſonali, provt in colono partiario, qui tenetur ad operas perſo-
nales; quia ſemper primus præfertur, licet habeat ſolam perſona-
lem.Bart.*in l.in operis.ff.locati.*qui dicit eſſe ſingulare, & ibi apoſt.
in v.hoc eſt ſingulare. dat concor.ſequitur Alex. *conſ.*122. *Viſo pro-*
*ceſſu,num.*7.*verſ.nec obſtat etiam,lib.*5.Vide,*Donatarius primus præ-* ☜
*fertur ſecundo, & quando ſecus.Concl.*699. Vide, *Emptor primus,an*
*ſecundus præferatur. Concl.*144. Vide Anton.Gabriel. *lib.*3. *titul.de*
*empt.& vendit.Concl.*2.*In venditione ille eſt præferendus.*

Venditio per teſtes probatur, & quando ſecus. Concl. 65.

VEnditio † probatur perfecta,ſi teſtes deponunt vendidiſſe ta- 1
lem rem Titio pro tanto pretio,& quod res vendita fuit tra-
dita emptori;quia tunc dicitur perfecta, & tranſlatum dominium;
quia ſubſtantia venditionis eſt conſenſus;item certum pretium ſo-
lutum, item traditio.Rom.*conſ.*91 *Viſis,ac percunctatis,in prin.*vbi,
quod probans iſta debet abſolui; ſed an etiam debeat declarari do-
minus,licet nõ petierit,dicit eſſe opiniones controuerſas. † Si ve- 2
ro teſtes probant ſolum de venditione,& traditione rei,& nihil de
ſolutione pretij,ex quo non præſumitur ſolutum,niſi probetur,iu-
dex condemnabit emptorem ad ſoluendum pretium. Rom. *d. conſ.*
91.*num.*2.*in fin.ver.aut per dictum reum.* † Si emptoris teſtes nihil 3
probant de emptione,venditor reus abſolui debet.Rom.*d.conſ.*91.
*num.*3.*verſ.aut nihil horum.* † Si emptor probauit omnia requiſita, 4
& petiit declarari ſe dominum,iudex,provt in reali,declarabit do-
minum rei.Rom.*d.conſ.*91.*num.*3.*in fi.verſ.per agentem.* † Amplia; 5
quia probatio præſumptiua per teſtes concludit, & probat vendi-
tionem,quod declara,vt per Rom.*d.conſ.*91.*n.*4.*& ſeq.verſ.ſecundo*
videndum.† Extende;quia licet teſtes non probent certũ pretium, 6
quod eſt de ſubſtantia venditionis; tamen ſufficit, quod probent
pretium non certum, quia iudex illud declarabit. Rom. *d. conſ.*91.
*num.*7.

Digitized by Google

num.7.ver.tertio videndum. vbi apoſt. *in ver.probatam.* citat aliquos
7 concor.† Contrarium,& melius tenet idem Rom.*conſ.* 3c.*Viſo caſu,n.3.ver.ſunt enim ſingulares.*vbi apoſt.*in ver.quantitate.*quod pretium eſt de ſubſtantia,& teſtes non deponentes ſuper ſubſtantiali-
* bus non probant,& hanc communem*dicit apoſt.ad Rom.*d.conſ.*
8 91.*in ver.probatam,n.*7.†Declarat tamen eadem apoſtill.ad *d.conſ. Roman.*91.*in ver.probatam.* quod bene teſtes non deponẽtes de pretio probarent venditionem,& ſic titulum ad effectum præſcriptionis contra tertium,ſi emptor moleſtaretur à tertio,& præſcripſiſſet.
9 † Declarat Alex.*conſ.*180.*In cauſa & lite, & ſeq.v.præterea cum res, & pretium,lib.*6.quia ſi teſtes nihil deponant de pretio ſaltem conuento,non probant venditionem ; quia ſubſtantia venditionis eſt
10 pretium.†Amplia,quia emptio, & venditio probatur ex libris gabellæ,vide pro,& cōtra late per Maſcard.*concl.*610.*Emptio & ven-*
11 *ditio an probetur.*†Limita;quia teſtes non probant venditionem,niſi deponant de re vendita certa cum duab.demonſtrationibus,ſeu cōfinibus,& de pretio;quia iſta ſunt de ſubſtantia venditionis. Alex. *conſ.*39.*Vertitur liu.n.*6.*& ſeq.ver.nam de ſubſtantia,l.*5.*& conſ.*180. *In cauſa & lite,n.*7.*ver.nam de ſubſtantia emptionis,l.*6. Vide ſupra,
12 *Venditio ex quib.dicatur perfecta,& valeat,vel non.Concl.*44.†Limita;quia quod dicitur de confinibus,& idẽ eſt de pretio;quia ſi nihil teſtes de pretio deponant,quod eſt de ſubſtantia venditionis, non probant venditionem.Alex.*d.conſ.*180.*n.*8.*l.*6.vbi apoſt.*in v.pretio.*
13 allegat Alex.*conſ.*18.*l.*1.†Extende;quia imo ſi deponunt de pretio, puta librarum centum,& non exprimunt,de qua moneta,non probant.Alex.*d.conſ.*180.*n.*8.*v.item non declarat,l.*6.ſed nō eſt verum;
14 quia debet intelligi de moneta vſuali in loco cōtractus.† Limita;
* quia licet poſſeſſio ex titulo præambulo præſumatur ſecūdum*cōmunẽ;tamen ſi teſtis deponit de venditione rei, ſed neſcit,quæ res fuerit vendita,nō habet emptor probationẽ ex tali teſte;quia intelligitur regula illa,quādo cōſtat de identitate rei venditæ.Rom.*cōſ.* 91.*n.*7.*& ſeq.ver.vltimo eſt videndū.* vbi,quod qualitas ſine ſubiecto eſſe nō poteſt;& ideo probatio venditionis rei,cuius eſſentiam
15 ignorat,non releuat,& ibi apoſt.*in ver.qualitas.*† Limita;quia venditio eſt nomen iuris,prout ſtipulatio;ideo teſtes non probāt venditionem,ſi dicant,quod Titius vendidit Seio apothecam,niſi dicant per ſenſum corporis, puta quia fuerunt præſentes,quādo Titius dixit Seio præſenti,vendo tibi apothecam talem pro tāto pretio,& quod Titius præſens acceptauit. Alex.*d.conſ.*180.*In cauſa & lite,n.*2.*in fi.& n.*3.*ver. ſuper meritis, lib.*6. Vide, *Emptio & venditio ex quib.dicatur perfecta,& probata. Concl.*124. Vide plenius per Maſcard.*Concl.*608.*Emptio,vt probetur.*& plenius,*Concl.*609.

Venditio facta à pluribus quid operetur. CONCL 66.

1 VEnditio † facta à pluribus ſimpliciter intelligenda eſt à ſingulo pro rata. Vide,*Dos exacta per maritum à ſocero , & vxor, & ab vtraq; pro rata exegiſſe præſumitur. Concl.*774. Vide, *Rei plures qualiter conſtituantur , & conueniri , & agere poſſint. Concl.*107.
2 †Amplia;quia ſi duo ſimul locant,vel cōcedunt in emphyteuſim, cenſentur quilibet pro dimidia concedere. Alex. *conſ.*76. *In cauſa*
3 *& lite,n.*3.*ver.ſecundo eſt ponderandum,l.*7. † Amplia in marito, & vxore vendentibus fundum dotalem mulieris,& confitentibus habuiſſe pretium ab emptore; quia quilibet pro dimidia præſumitur vendidiſſe,& habuiſſe pretium;ideo cōtra hæredes mariti aget ſolum pro dimidia.Bart.*conſ.*124.*D.Paula nupſit,l.*1. quem ſequitur Caſt.*conſ.*361.*lib.*1.*per tot.& conſ.*362.*Super primo,in fi.lib.*2.Alex. *conſ.*38.*n.*1.*lib.*2. licet non ponat pro conſtanti , opinionem Bart. ſequitur etiam Corn.Iun. *conſ.*53.*circa med.v. pro qua parte.* Tiraq.
4 *de retract.lignag.§.*31.*gl.*1.*n.*4.*& ſeq.*vbi pro vtraq; allegat. † Declara;quia imo confeſſio pretij non præiudicat mulieri,niſi doceatur,quod medietas pretij prædicti ſit verſa in vtilitatem mulieris. Afflict. *deciſ.*209. vbi plures allegat, & reſpondet ad contraria,& idem tenet Alex.*conſ.*38.*Conſiderato,lib.*2. Abb.*conſ.*44.*In præſenti quaſtione,in pr.lib.*1.Vide,*Obligatio reſpiciens,&c.Concl.*32.† Con-
5 trarium, quod imo vxor vendens cum marito non præſumatur recepiſſe medietatem pretij,contra Bart.tenet Crau. *conſ.*91.*per tot.*
** vbi *n.*11.dicit* communem,prout etiam communem * dicit Roland.à Vall.*conſ.*64.*n.*4.*cum ſeq.lib.*1. vbi,quod ita iudicauit Senatus Pedemontanus.Bald.Nouell.*tract.de dot.in* 7.*part.*1.*priuil.n.*16.
* vbi de * communi , & quod ita obtinuit Peruſij. Viuius *in* 2.*part. commun.opinio.*169.*maritus & vxor.* Boër.*deciſ.*33.*num.*6. Roncheg all.*in l.eandem,in pr.n.*57.*cum ſeq.ff.de duob.reis.*Afflict. *deciſ.*209. vbi tollit contraria,plenius Tiraquell. *de tract.lignag.§.*31.*gl.*1.*n.*5. vbi alios plurimos allegat. Alex. *conſ.*172. *In cauſa, n.*17.*v. etiam*
6 *ſi probatum fuiſſet,lib.*6.vbi apoſtill.*ver.totam.* † Declara;quia poteſt teneri quoad mulierem verſus emptorẽ pro dimidia,ſed quoad maritum ſecus. Tiraq. *tract.de retract. lignag.§.*31.*n.*4.vbi *n.*6. dicit,quod ſi maritus eſt primo nominatus,cenſetur principalis,vxor cenſetur fideiubere , niſi agatur de negocio alterius eorum. † Ex- 7
tende tamen;quia ſi mulier eſt ipſa, quæ vendit rem datam in dotem inæſtimatam cum cōſenſu mariti,& ipſa eſt,quæ promittit de euictione,& durat;tunc bene ſtatur iuramento, & cōtractui,quod ſola mulier habuerit pretium,& ſit obligata.Alex.*conſ.*38.*Conſiderato,in pr.lib.*2. † Idem magis, ſi ſola mulier ſine conſenſu mariti 8
alienauit.Alex.*d.conſ.*38.*in pr.lib.*2. † Quid in patre & filio,& in 9
aliis ſimul vendentibus , idem Tiraq. *d.§.*31.*de retract.lignag.n.*7. *& ſeq.*vbi plene. † Reſtringe;quia non procedit conſilium Barto- 10
li,ſi bona mariti venderentur per vxorẽ conſentiente marito;quia non præſumitur habuiſſe pretium. Natt. *conſ.*521.*per tot.* vbi late.
† Reſtringe, quando maritus prius pretium habuiſſet,poſtea mu- 11
lier vendens confiteretur ipſa habuiſſe totum,vel partem. Bald. *in l.mater.C.de rei vendicat.col.*7.*ver.ſed hic quæro.*Alex. *d.conſ.*38.*n.*2. *lib.*2. † Reſtringe , quando conſtaret, quod ad manus vnius per- 12
uenit,licet ambo cōfeſſi ſint habuiſſe.Caſtr.*conſ.*297.*Punctus quæſtionis,in pr.l.*1.†Limita,quia ſi plures vendāt ſimul,& quilibet eo- 13
rum,cenſentur omnes inſolidum vendere,& vnus alteri, & ecōtra cenſentur cōſenſum accommodare;vnde duo conſenſus in ſingulo videntur vnum;quia vendit quilibet,alter, quia conſenſum alteri, accommodat venditori.Signor. *conſ.*145.*In quæſtione vertente, n.*7. Vide infra,*Vxor vendens cum marito qualiter obligetur.Concl.*391.

Vendere qui non poſſint habita fide de pretio, & quando ſecus. CONCL. 67.

EXequutores † dati ad vendendum , & diſtribuendum bona 1
pauperibus non poſſunt vendere,niſi pecunia ſit præſens;quia non poſſunt habere fidem de pretio,niſi ſint exequutores,& hæredes ſimul. Bald. *conſ.*287. *Punctus quæſtionis, n.*4. *ver. item oportet, lib.*4. † Extende , vt idem ſit,ſi ſit exequutor datus ad vendendum 2
bona pro ſatisfaciendis creditoribus, & legatariis;quia non poteſt vendere,niſi præſenti pretio,& ſi aliter facit,venditio eſt nulla,de primo Bart.*in l.alio.n.*23.*ff.de alim.& cib.leg.*de ſecundo Bald.*in l.ſi. §.ſin autem legata.C.de bon.quæ liber.*Vide, *Exequutores ad pias cauſas ad videndum quid poſſint. Concl.*528. † Amplia in procuratore 3
priuati:quia non poteſt habere fidem de pretio,quando vendit rem fructuoſam;quia eſt ſpecies donationis.Ang.*conſ.*387. *Sempronius olim,n.*3.*ver.ſed videndū,& conſ.*338.*Conſt.ut procuratorẽ,per tot.* & eſt ratio ; quia minus vendit cum dilatione propter interuſurium temporis.*l.ſi conſtante.§.quoties ff.ſolut.matrim.*Vide, *Procurator ad exigendum non poteſt confiteri habuiſſe, & quando ſecus. Concl.*847.
† Extende in tantum,vt dicatur vendere aliter quā habeat in mādatis ; & ideo non transfert dominium,neque poſſeſſionem. Ang. 4
*conſ.*388.*per tot.*Vide,*Mandati fines ſunt exactæ diligentia ſeruandi. Concl.*39.*& ſeq.*† Extende,vt procedat,etiam ſi procurator habeat 5
mandatum ad confitendū habuiſſe,& recepiſſe;quia nō poteſt habere fidem de pretio ; quia dicitur habere mandatum ad pretium numeratum,non autem ad pretium conuentum; & quia dominus voluit obligatum procuratorem non autem alium tertium..Ang.*d. conſ.*388.*circa princ.& per tot.* † Reſtringe,quando venderet bona 6
fide habita fide de pretio. Caſtr. *in l. elegarter. §.ſi vendiderit.ff.de pignor. actio.* † Reſtringe , quando eſſet conſuetudo in loco ven- 7
dendi habita fide de pretio, vel quando promiſſio emptoris haberetur pro pecunia numerata.Alex.*in l.à diuo P.o.§.ſed ſi emptor ff. de re ind.* † Reſtringe , quando venderet iocalia , vel bona infru- 8
ctuoſa,vel aliter non reperiretur emptor ; quia procurator priuati poteſt habere fidem de pretio. Ang. *d.conſ.*387.*n.*3. † Amplia in 9
omni procuratore agente, vel miniſtro Eccleſiæ fiſci,vel minoris; quia non poteſt habere fidem de pretio,ſed præſenti pecunia liberat,& vendit.Bart.*in l.à diuo Pio.§.ſed ſi emptor.*vbi Bart.& alij *n.*3. *ff.de re iudic.* maxime Alex. & idem dicit Caſtr. *in l. elegarter.§.ſi venditoris ff.de pignor.actio.* † Extende in omni perſona , quæ no- 10
mine alieno vendit;quia nunquam transfert dominium,ſi habuit fidem de pretio.Bart. *d.l.à diuo Pio §.ſed ſi emptor.n.*2. *ff. de re iudi.*
† Declara;quia licèt non poſſit habere fidem de pretio,vt transfe- 11
ratur dominium; bene valet contractus quoad obligationem perſonalem. Alex.*d.l.à diuo Pio.§.ſed ſi emptor.ff.de re iudic.* Bald. *in l. fi.C. vbi cauſ. fiſcal.* † Et quod procurator fiſci non poſſit vendere 12
habita fide de pretio,ſed debeat vendere præſenti pecunia, eſt tex. *in l.ſi procurator.§.*1.vbi gloſſ.& Bart. *ff.de iure fiſci.*gloſſ.& Bart.*in l.*1.*C.eod.de iure fiſci.& haſta fiſc.lib.*10.Bar.& alij *in d.l.à diuo Pio. §.ſi emptor ff.de re iudic.*Iaſ.*conſ.*39.*col.*2.*lib.*1. † Amplia;quia mi- 13
nor cū curatore nō poteſt vendere habita fide de pretio.Ang.Aret. *conſ.*92.*In caſu ſupradicto.n.*31.*& ſeq.*† Extende,vt procedat,etiam 14
ſi emptor ſoluat intereſſe minori.Ang.Aret. *d.conſ.*92.*n.*42.*& ſeq,*

ver.

Digitized by Google

15 ver.nec obſtat ſextum. † Limita;quia vendens pignus alienum, vel
rem alienam poteſt habere fidem de pretio, ſi non conſtat, quod
mala fide fecerit, vt quia potuit vendere præſenti pecunia, ita Caſt.
in l.elegamer.§.ſi vendiderit.ff.de pign.actio. Alex. in l.à diuo Pio.§.
✠ ſed quid ſi emptor.ff.de re iud. Vide, Venditor, quando dicatur habuiſſe
fidem de pretio, vel non. Concl.prox.ſequent.

Venditor quando dicatur habuiſſe fidem de pretio, vel non. Concl. 68.

1 HAbita † dicitur fides de pretio tacite, vel expreſſe, videlicet
tradendorum ſine pretio, vel apponendo diem ſolutioni pre-
tij, Lud.Bologn. in addit. ad conſ.Io.de Anan.19. ſub n.21.ver.circa
2 vero illud. † Extende; quia habita eſt fides de pretio, ſi venditor
tradidit rem venditam, & pretium eſt commiſſum in certam per-
ſonam, vt declaret; & ideo fructus ſunt emptoris, cui fides habita
eſt. Ioan.de Anan.conſ.19.num.12.& ſeq.& ibi Bologn.n.21.& ſeq.
3 Alex.conſ.86.Ponderatis,n.6.ver.nec obſtat, lib.6. † Et quod ex ſo-
la traditione rei habita cenſeatur fides de pretio, Viuius lib.1.com-
4 mun.opin.tit.de contrah.emptio.fol.628.in fin.n.125. † Declara;quia
licet habita ſit fides de pretio;non tamen tenetur venditor rem tra-
dere ante ſolutum pretium, niſi ſit conuentum. Fulgoſ. conſ.200.
5 † Reſtringe, quia in dubio non præſumitur habita fides de pretio;
& ideo non ſufficit, quod emptor ceperit poſſeſſionem rei vendi-
tæ ante ſolutum integrum pretium, etiam ſi venditor ſciens tacue-
6 rit. Alex.d.conſ.86.ver.nec obſtat,n.6.lib.6.& n.7. † Reſtringe;quia
non præſumitur habita fides de pretio, neq; facta traditio rei ven-
ditæ ante ſolutum pretium, etiam ſi emptor haberet rem emptam
communem cum venditore; quia vterque poſſidens cenſetur pro
ſua rata, & ita requiritur traditio in re communi vendita ſocio, ſicut
in aliis bonis venditis;quia quod dicitur, quod mihi eſt commune,
dicitur meum, intelligitur quoad diſpoſitionem partis meæ, plene
7 Alex. conſ.86.num.7.& ſeq.vſque in fin.lib.6. † Limita; quia fides
non dicitur habita de pretio, ſi venditor depoſuit rem venditam
penes tertium, donec pretium ſolueretur; quia licet conſtituerit
ſe poſſidere nomine emptoris, tamen non dicitur habita fides,
vbicunque de emptore non eſt confiſus. Angel. conſ.373.Viſis in-
ſtrumentis,num.3.ver.nec obſtat,ſi dicatur.

Veneficus qua pœna puniatur. Concl. 29.

1 REgula, † quod venenum eſt malum, & bonum; quia ad me-
dicandum bonum adhibetur; ideo qui vult arguere, vt pu-
niatur vtens veneno, debet probare, & exprimere de malo, vt di-
2 cit Alex.conſ.203.Super themate,n.5.lib.2. † Extende; quia vene-
na mala facere flagitioſum eſt, de genere prohibitorum, & punibi-
le, l.quod ſæpe.§.veneni. ibi; flagitioſa rei.ff.de contrah.emptio. Alex.
d.conſ.203.n.4.ver.nam venena,lib.2. Et in tantum flagitioſum eſt,
quod pater poteſt exhæredare filium, ſi cum veneficis conuerſatus
eſt, & ab eis didicit venena facere, Alex. d.conſ.203.num.4.ver.eſt
3 enim,lib.4. † Amplia; quia mulier recipiens herbam ſabinam, vel
aliam peſtiferam herbam, ſeu potionem, vt partum ſuffocaret, vel
euaneſceret punitur pœna capitis. Ioan.de Anan. conſ.1.n.10. vbi
4 Ludouic.Bologn.n.19. † Reſtringe, quia potio recepta, vt grauida
reddatur mulier, non eſt punibilis. Ludouic. Bologn. in addit.ad d.
5 conſ.1. Io. de Anan. n.19. † Veneficus, ſeu interficiens hominem
cum veneno punitur pœna capitali; & ideo etiam grauius puniri
debet, quam ſimplex homicidia; quia in veneno eſt proditio, & ſi
homicidium inde ſequitur, grauiſſimum ſcelus eſt. Bald. conſ.211.
Iſtud maleficium, lib.4. plenius Alb. Mandell. conſ.72.per tot. vbi,
6 quod eſt atrociſſimum delictum. † Et quod debeat puniri de ho-
* micidio, quando mors eſt ſequuta, communem * dicit Clar. §. ho-
7 micidium,n.13. † Et quod nedum puniatur pœna ſicariorum, ſed
etiam grauiori, vide plura apud Decian. lib. crimin.titul.de Venef.
8 † Reſtringe; quia ſtante ſtatuto, quod qui venenauerit hominem,
qui mortuus ſit, puniatur pœna capitis, debet intelligi de pœna de-
portationis, vel ſimili. Alex. conſ.115. In cauſa, n.6. & 7.ver.tertio
9 principaliter, lib.3. vbi apoſt. in ver.ſimili. dat concor. † Amplia;
quia etiam ſolum præparans, & mittens venenum dicitur homici-
da, & puniri debet tanquam homicida; tamen conſiderata leuitate
delicti arbitrarium eſt iudici, qua pœna puniri debeat præparans
10 venenum. Bald. d. conſ.211. lib.4. † Et quod faciens ſcienter ve-
nenum malum ad interficiendum aliquem, & illud præbens pu-
niatur morte de homicidio, ponit Clar. in §.homicidium,n.13.ver.
11 punitur etiam. † Declara, vt procedat ſequuta morte, alias ea non
ſequuta punitur pœna extraordinaria fuſtigationis, triremium, &
arbitraria, etiam ſi dederit venenum, nedum præparauerit. Clar.d.
* §.homicidium, num.14.ver.punctus. dicit communem, * & magis
communem, quod non punitur pœna mortis, ſi non eſt ſequuta
mors. Caſtr.plenius conſ.299.Viſa inquiſitione,n.3.lib.2. † Amplia; 12
quia dans poculum venenatum, licet non ſequatur mors, punitur
tamen l.Cornelia de ſicar.& l.Pompeia de parricid. Ioan.de Anan.
conſ.1.num.10.ver.præterea ſola datione poculi. Vide, Pœna mortis ob ✠
delictum non conſummatum quando imponatur.Concl.227. Vide, De-
lictum conſummatum, & attentatum qualiter puniatur. Concl.167.
Vide, Conatus non punitur, niſi ſequatur effectus. Conc.544. † Limi- 13
ta tamen; quia ſocius criminis in cauſa veneni non ſimpliciter eſt
ſufficiens inditium ad torturam, quando alias eſt infamis, & non
concurrunt adminicula. Gramm. conſ.crimin.38. per tot. † Limita; 14
quia non ſufficit depoſitio de fama, vel de eo, quod vidit teſtis in-
firmum vomere, & conqueri, quod fuit venenatus, quando concur-
runt atteſtationes medicorum, & aliorum, quod nõ ſunt viſa ſigna
aliqua veneni, etiam ſi mortuus habuiſſet vomitum; quia poteſt
cauſari ex alia cauſa. Caſtr. pleno conſ.299. Viſa inquiſitione, n.2.
lib.2. † Extende;quia oportet, quod teſtes deponant vidiſſe vene- 15
num paratum, vel pulueres fuiſſe tales, alias non probatur homici-
dium ex veneno. Caſtr.d.conſ.299.n.2.& n.3.lib.2.

Venetorum laudes, & facta aliqua notabilia. Concl. 70.

VEnetiarum † ciuitas eſt libera; quia fundata eſt in mari. 1
Bald.in rubric.de rerum diuiſ. ver.certa ædificia quæro.col.2.Iaſ.
in l.ex hoc iure.ff.de inſt.& iur.n.26.& 27.vbi, quod ſunt in poſſeſ-
ſione libertatis, & allegat Alber. in l.cunctos populos. C.de ſumma
Trinit. qui dicit vidiſſe priuilegium exemptionis bullarum, bulla
Aurea, & idem repetit Iaſ. in l.1.C.de ſumma Trinit.n.11. vbi, quod
etiam ſine priuilegio ſunt liberi;quia libertatem præſcripſerunt;&
quia ciuitas eſt in mari ædificata, & plura congerit apoſt. ad Abb.
in c.ſicut el ſecundo, de iureiur.n.8.in ver.quod ſic. vbi, quod gulphus
maris Adriatici eſt eorum in genere, & vide etiam Iaſ.in l.1.§.nunc
videamus. & §.nunciatio. vbi text. ff.de noui oper.nunciat. apoſtil.ad
Caſt.conſ.318.Viſo & examinato, n.5.ver tertio.& vltimo. vbi Caſt.
lib.2.latiſſime Iaſ.conſ.70.in pr.lib.3. † Et idem dicit etiam Bart.in 2
l.hoſtes.ff.de capt.& poſt lim.reuer.in pr. vbi, quod Veneti habent li-
bertatem ab Imperatore ex priuilegio, & quodam modo precario;
ideo dicit ipſe Barr. quod poteſt Imperator reuocare tale priuile-
gium ad placitum, quem ſequuti ſunt Alex. in l.imperium, vbi Iaſ.
ibi n.20. Caccialup. n.47. dicit arduam eſſe quæſtionem, & quod
Bald.in l.qui ſe patris.n.14. C.vnde liber. hoc tenet in priuilegio iu-
riſdictionis conceſſæ; ſecus in libertate acquiſita ex præſcriptione;
quia requiritur cauſa ingratitudinis, ita Bald.in c.ſicuti.n.5.de iure-
iur. vide etiam Maria. Socin. in c.recepimus, n.21.& ſeq. de priuil.
qui dicit non poſſe reuocari priuilegium libertatis, quando conce-
dens iurauit non reuocare, ſequitur Felin. in c.cum non liceat.in fi.
de præſcript. † Declara;quia iſta procederent, quando ſuper priui- 3
legio, vel præſcriptione ſe fundarent;quia ex cauſa poteſt reuoca-
ri priuilegium libertatis conceſſæ, ſed ſi libertas proueniret ex eo;
quia ædificata fuit ciuitas in mari, vt videtur eſſe text.in l.1.§.nunc
videamus.circa fin. qui legitur cum §. nunciatio. ver. quod ſi quis in
mari.ff.de noui oper.nunciat. & ibi omnes*hoc dicunt, iſto caſu non *
daretur reuocatio;quia mare non eſt in dominio alicuius, & eſt ſi-
milis tex.hoc dicens in l.riparum.in fi.& in l.in tantũ.in pr.ff.de rer.
diuiſ.ſuper quibus Bald.& alij ſe fundant, late Deci.conſ.19.n.126.
& 127.lib.3.licet idem Bal.in l.2.ff.de rer.diuiſ.& Alber.& alij di-
cant, quod mare licet quoad vſum ſit commune omnib.animanti-
bus, & fiat proprium hominib.occupantibus:tamen reſpectu iuriſ-
dictionis eſt Cæſaris & Populi Romani, & propterea vides, quod
omnia poſſunt diſputari, & tutior eſt libertàs præſcripta, prout etiã
alij Reges præſcripſerunt contra Imperium circa temporalia, ſed
non contra Papam circa ſpiritualia;quia in iſtis ſpiritualibus nulla
cadere poteſt præſcriptio propter incapacitatem perſonæ, vt late
in ver. libertas Eccleſiaſtica. Concl.342.n.116. & multis ſeq.vbi vi- ✠
deri poteſt, quæ hic non ſunt repetenda, & affirmat Decia. in ſuis
crimin.tit.clericatus, & ordines, lib.4.c.9.n.16. Vide Concluſ. prox.
ſeq.in princ.vbi, quod quaſi Paradiſus, & libera. † Venetorum cu- 4
riam fulgere iudicij ſanctitate, & claritate, inquit Bald.conſ.410.In
cauſa, & quæſtione,n.2.in fi. lib.2. vbi conſuluit de quadam confeſ-
ſione clerici facta in tormentis coram iudice ſeculari Venetiarum,
vt non noceat confitenti coram iudice Eccleſiaſtico.† Roma no- 5
uior appellatur Venetorum Reſpublica, vt inquit Fulgoſ. conſ.61.
Stante ſtatuto,n.3. vbi, quod in conſilio non admittunt naturales,
quantumcunque legitimatos. † Et quod ſit imago antiquæ Ro- 6
mæ; quia loco Dictatorum Romanorum habet decem Senato-
res, & eſt libera. Franc. Purpurat. in l.1.n.41.& 42.ff.de offic.eius.

Tertio

Digitized by Google

7 Territorium à ciuitatum in matri (provt ciuitas Venetiarum) ſe
extendit vſque ad centum millaria,apoſt.ab Abb *in c.expoſita,n.2.*
v.non recognoſcit,de arbitr. & plenior apoſt.ad Abb. *in c. ſicut,el ſe-*
8 *cundo,n.8.v.quod ſic,de iureiur.*† Domina maris Adriatici in genere;
quia littora ſunt ciuitatum adiacentium,apoſt.ad Abb.*in d.c.expo-*
9 *ſita,n.2.v.non recognoſcit, de arbitr.* † Tenentur tamen tueri etiam
in littora,& ripa maris,cum ſint domini maris;quia ripa eſt acceſ-
ſoria,maxime , quando ex neceſſitate fortunæ exiſtens in mari ap-
10 pellet ripam.Signot.*conſ.143.n.5.& ſeq.*† Libera eſt ciuitas Vene-
tiarum,& nullum recognoſcit ſuperiorem ex vera,& inueterata li-
bertate.Bald. *conſ.445.Quatuor ad propoſitum,in pr. lib.*4. apoſt. ad
11 Abb.*d.c.expoſita,n.2,v.non recognoſcit,de arbitr.*† Et exercet in ſuo
ſtatu ſupremam auctoritatem,ſicut Imperator;quia ſuperiorē non
recognoſcit.Caſtr. *conſ.187.n.5.lib.2.& conſ.230. Quia de defecti-*
12 *bus,in pr.l.2.*† Et fungitur vice Principis ſupremi. Cuma. *conſ.159.*
13 *n.2.v.nec dubitandum.* † Et quod non recognoſcat ſuperiorem , &
fungatur vice Principis.Caſtr.*conſ.318.Viſo,& examinato,n.5.ver.*
14 *tertio & vlt.lib.*1.Dec.*conſ.3.n.106.lib.*1.† Et quod non recognoſcat
ſuperiorem;ideo poteſt auferre priuilegium exemptionis.& domi-
nium ſubdito ſuo.Caſtr.*d.conſ.310.n.5.lib.1.& conſ.187.Notandum*
15 *eſt,n.5.lib.2.* † Vide tamen,quia Dux Venetorum tenetur obedire
Papæ,vt *in c.expoſita,de arbitris*,vbi vertente lite de confinibus &
iuriſdictione inter Epiſcopum Feltrenſem,& ciues Taruiſinos Le-
gatus protulit ſententiam, & cum eſſet factum compromiſſum in
Ducem Venetorum, qui voluit habere obſides,ſeu obſtagia,vt pa-
rerent laudo,Papa inhiberi mandat Duci, & quod reſtituat obſta-
gia,& forte fuit;quia tunc iſtæ ciuitates erant iuriſdictionis Eccle-
ſiaſticæ,vt *in v. Triuiſij ciuitas,&c.Concl.394.*ſed imo quia ageba-
tur de cauſa Epiſcopi,tenentur parere Papæ , provt cæteri Princi-
16 pes, licet & Taruiſij ciuitas aliquando fuerit Eccleſiæ. † Et eſt re-
gula trita,quod omnes Principes nedum Veneti,ſed Imperator,&
Reges omnes quantumcunque liberi,& abſoluti ſubſunt Papæ in
ſpiritualib.& dependentib.& qui hoc negaret,eſſet ſimilis negātib.
Spiritum S.à Filio procedere,ita Purpur.ex mente B.Thom.quem
citat *in l.1.C.de ſumma Trin.n.*14.vbi probat neceſſe eſſe dare vnū,
qui ſit ſuperior inter non recognoſcentes ſuperiorem, & eſt Papa.
17 † Et licet Dux Venetiarum in temporalibus non ſubſit Papæ;tamē
ſubeſt,quando in Eccleſiaſticos vult ſe intromittere etiā volentes;
ideo cum laudum eſſet latum per Ducem Venetiarum inter Eccle-
ſiaſticos,reductio laudi neceſſario ad Papam deuoluebat,& ita de-
bere intelligi *d.c.expoſita,de arbitr.*ita Ang.*conſ.200.In ciuitate Lu-*
18 *cana,n.2.v.nec obſtat.*† Extende;quia bene ſubeſt Papæ in reb.Ec-
cleſiæ,ſi aliquid indebite occupat,vel detinet.Abb. *d.c.expoſita. de*
*arbitr.n.2.*qui hoc declarat,quādo notorie conſtat de iniuſtitia,vel
19 oppreſſione.† Extende;quia cum non recognoſcat Dux Venetiarū
ſuperiorem,poteſt recurri ad Papam in defectum ſuperioris,quādo
agitur de cauſa ardua etiam inter laicos.Abb.*d.c.expoſita,n.2.v.ſe-*
20 *cundo vltra,de arbitr.* † Extende , quando Papa adiretur à clerico
moleſtato per laicum ex ſententia Ducis Venetorū Abb.*d.c.expoſi-*
ta,n.2.v.tertio,de arbitr.† Item in Eccleſiaſticos, & religioſos nullā
21 habent iuriſdictionē,& non poſſunt illā præſcribere,vt ſupra;ideo
in certis caſib.atrocib.obtinuerūt priuilegium procedendi,vt dicit
Dec.de ſcientia hoc atteſtans in ſuis *crim.tit.clericatus, & ordines,*
*li.4.c.9.n.66.*vbi etiā *n.68.*dicit,quod ipſe vidit bis obſeruari,quod
Reſpublica impetrauit à ſummo Pontifice licētiatis procedēdi cō-
tra clericū aſſiſtente ordinario Eccleſiaſtico, & hoc eſt veriſſimū;
tum quia viro inſigni,& verſato,& qui vidit ita ſeruari,credendū
eſt,ſtante antiquiſſima religionis obſeruantia in ipſa Reſpublica;
tum quia extant exemplaria priuilegiorū conceſſorū per ſummos
Pontifices ipſi Reſpublicæ;tum deniq; quia ipſa Reſpublica ſem-
per fuit obſequētiſſima,& obedientiſſima Sedi Apoſtolicæ,& Ro-
manis Pontificib.vt dicit idē Dec.*conſ.37.n.44.l.2.*quicquid in cō-
trarium conati fuerint obſtēdere,& perſuadere temporib.iſtis nō-
nulli pſeudoprophetæ prætenſi religioſi deuiantes ab obedientia
Pontificia,& B.Petri,de quib.loquitur Apoſtolus *epi.2.ad Timoth.*
c.3.& 4. ſed ſperatur, quod ipſa Reſpublica , quæ non minus fuit
libera,& glorioſa,dum obediuit Pontificibus Romanis,quam eſſe
vnquam poſſit,ſi dogmatibus iſtorum falſorum religioſorum per-
ſuaderi poſſet prætextu maioris libertatis, (quia iugum Chriſti eſt
libertas,& onus leue,ſine quo ſeruitus horrenda diaboli paulatim
inſurgit) debeat inſolita, & ſemper amplexa obedientia Pontifi-
cum Romanorū nedum perſeuerare, ſed provt ſui ante nati fece-
runt,contra omnes conatus inſurgentium cōtra eam liberaliter de-
fenſionem exhibere, & dominus noſter IESVS-CHRISTVS. qui
omnia poteſt,hoc faciat,& operetur pro ſui gloria,& noſtri miſeri-
cordia,ad confundendam omnium Chriſtianæ Reip. inimicorum
22 perfidiam. † Emerunt ciuitatem Argos obſeſſam, & Neapolim à
D.Maria pretio ſcut.500.in perpetuum ſingulo anno, pacto,quod
ſi perdiderint ambas,nihil ſoluere teneantur.Anch. *conſ.111.Caſus*
talis,vbi,quod perdita Argos tenentur ad ſolutionem. † Guerram 23
habuerunt Veneti cum Ianuenſibus,& fecerunt pacem certis con-
uentionib.capitularis inter alia, quod non liceret Iauenſibus cum
galeis,& nauiliis armatis nauigare gulphum Venetorum,neque è
contra licet Venetis à Portu Piſano vſque Marſiliam, ſuper quib.
conſuluit Ang. *conſ.290. Thema eſt tale, per tot.* & de eadem pace
cum Rege Vngariæ,cum Patriarcha Aquileg.& Iauenſib. Anch.
conſ.204. Punctus vnius inſtrumenti. † Item quod guerram habuit 24
cum Ianuenſib.& Carolus Zeno Dux Triremium,ſeu Capitaneus
derobauit naues,& bona Ianuenſium,ſequuta eſt concordia.de qua
Caſtr.*conſ.424.Quia ſcio,in pr.lib.*1.vbi conſuluit pro Gubernatore
Regis Franciæ in dicta ciuitate contra Venetos. Vide, *Ianua ciui-*
*tatis,ſtatuta,conſuetudines,& priuilegia.Concl.*1.† Gulphus maris eſt 25
Venetorum;quia longa poſſeſſione præſcripſerunt,& ita inter Ve-
netos,& Ianuenſes extitit in pace narratum,& conuentum. Ang.
d.conſ.290. n.3. vbi , quod poſſunt in eo prohibere nauigationes,
præterquam pro Republica Romanorum,& idem dicit Iaſ. *in l.ex*
hoc iure,n.27.ff.de iuſt & iur.& conſ.Ang.facta dum legeret Paduæ,
allegat Io.de An.*in c.2.circa fi.de clerico venat.* † Item ex pacto Ia- 26
nuenſes,& ex licētia cauſa pacis poſſunt nauigare in dicto gulpho
bona fide cum mercātiis,dummodo non auxiliū inimicorū aliquo-
rum dominij Venetorū faciant.Ang. *d.conſ.290.n.4.& ſeq.ver.ſu-*
*pereſt igitur.*vbi etiā,quod poſſunt applicare ad portus Venetorum;
quia hoc venit ex natura nauigationis.† Nec poſſunt Veneti im- 27
ponere noua datia,vel augere,per quæ nauigatio redderetur diffi-
cilis Iauenſib.in gulpho.Ang. *d.conſ.290.n.8.v. ſupereſt igitur, vſ-*
que in fi.† Gabellas,& vectigalia nō poſſunt Veneti imponere,niſi 28
habeant hoc à Cæſare de iure cōmuni ,ſed de conſuetudine contra-
riū ſeruatur in omnib.ciuitatib.& dominiis.Ang.*d.conſ.290.n.8.v.*
ſupereſt igitur.† Pacem fecit cum Rege Vngariæ,Patriarcha Aqui- 29
leg.& Ianuen.de anno 1381.& reſtituit Dalmatiā Regi,& omnes
ciuitates,videl.Fadrę,Tragnirij,Seardonę,Sibicini,Spaleti,Ragu-
ſij,& aliarū expreſſarū per Anch.*conſ.204.Punctum vnius*,vbi pro-
mittūt cedere omne ius,& nunquā amplius ſe intromittere in eis,
ne officiū poſſint exercere in dictis locis. Vide, *Aquilegienſis ciuitas*
& eius ſtatuta,priuilegia & conſuetudines.Concl 433.† Et de hoc pa- 30
cto Venetorū cum Vngaris facit mentionē Iaſ.*in l.ſerui electione,*§.
*Labeo,n.12.ff.de leg.1.*vbi citat Anch.d.conſ.& dicit,quod ſi Vene-
tus eligitur à terra illa,non dicitur cōmitti pœna.† Ciuitatē Con- 31
ſtantinopolitana ceperūt Veneti,& Latini,vt cōmemorat gl. *in c.*
quanto,in v.neceſſitas,de conſuet.† Catari ciuitas,quæ erat Regis Vn- 32
gariæ,poſtea fuit Regis Boſſinæ,& petebat ciuitas Regi per Vene-
tum nobilē de cōſenſu Regis.Anch.*conſ.204.*vbi,quod non cōtra-
ueniunt paci cum Rege Vngariæ.† Paduæ ciuitas fuit effecta ſub- 33
dita Venetis ex voluntate ciuiū aliquorū,qui acquiſiuerunt ciuitatē
Venetā ex pacto,qua nō poteſt reuocari.Caſtr. *conſ.318.n.5.v.ter-*
*tio,& vltimo,lib.*1. quia fides publica non poteſt violari. † Et pro- 34
pterea cum ſit ciuitas Paduæ effecta ſubiecta Venetis, non poteſt
ſtatuere ſine licentia Venetorum Caſtr.*conſ.230.in pr.lib.2.*† Imo, 35
quod de anno 1390.eſſet obſeſſa à Venetis dominā:e Frāciſco Ca-
raria,& quod fuerit capta de An.1405. eiecto Cararia,Caſtr. *conſ.*
*439.& 440.l.2.*vbi,quod ſtatim capta ciuitate miſerūt Veneti Re-
ctores.† Vicētiæ ciuitas cum ciuitate Paduæ eſt effecta de dominio 36
Venetorū,& licet remiſſiones deberēt fieri de vna ciuitate ad aliā;
quia ſub eodē dominio;tamē Veneti paſſi ſunt,quod delinquens in
territorio Paduæ nō capiatur in territorio Vicētiæ,neq;è cōtra,niſi
poſtquā fuerit delinquens bannitus,& ad litteras alterius, in cuius
territorio deliquit.Caſtr.*conſ.309.De iure cōmuni,per tot.lib.*1. vbi,
quod ſi aliter capiatur, debet tāquā nulliter captus relaxari priſtinę
libertati, quæ importat,quod dimittatur in libertati extra territo-
rium. † Item in Foroiulij paſſi ſunt guerram ; ideo conſtituerunt, 37
quod ea durante;quia non fuit redditū ius , quod non currat præ-
ſcripto,neq;cucurriſſe intelligatur.Cuma.*cōſ.159.In dubiū vertitur,*
*per tot.*vbi in fine,quod Patria Foroiulij eſt de iuriſdictione Eccle-
ſiæ.† Creditur litteris Sereniſſimæ dominationis Venetorū,etiam 38
ad eorum commodum propter excellentiam legalem eorum , quæ
non eſt minor,quam nummularij,cuius libro creditur,ſi eſt perſo- 39
na honeſta.Io.de An.*conſ.53.per tot.*† Officiū auditorū ſententia-
rum Cōmunis Venetiarum cognoſcit de appellationib.Rectorum
in prouinciis,provt de appellatione à ſententia Locumtenētis Pa-
triæ Foriulij, ſuper qua votum deciſiuum dedit Caſtr. *conſ.98. In*
*cauſa appellationis, & in alia cauſa,conſ.*104.*lib.*2. Vide, *Forumiulij,* 40
*& eius ſtatuta,conſuetudines,& priuilegia.Concl.*343. † Magiſtratus
Ducis,& Conſiliariorum habet item quadraginta Rogatorum, &
iſti ſunt maioris auctoritatis ; quia non poteſt Dux , & conſilium

Digitized by Google

tollere ordinata capitula, ſeu priuilegia conceſſa Iudæis à quadra-
ginta Rogatis, ita Caſtr. conſulens ad fauorem Iudæi contra com-
41 munitatem Feltri, dicit *conſ.176.Videtur, quod prædictus, lib.*2.† Mo-
naſterium ſancti Saluatoris Venetiarum obtinuit vniri ſibi Priora-
tum ſancti Petri *della volta* dicti ordinis ſancti Auguſtini per Eu-
genium, quæ fuit confirmata per Nicolaum Pontifices ſummos,
vt dicit Ang. Aret. *conſ.*107. *In caſu ſupradicto*, vbi cōſuluit pro va-
liditate vnionis, vna cum Valleſio, & Simone de Termo, & quod
non valuit collatio facta auctoritate ordinaria de Prioratu, licet
quod ſit Hoſpitale in vnione, nō ſit facta mentio; quia quod prin-
cipalius eſt, attenditur, & quia gratia vnionis eſt motu proprio cō-
42 ceſſa. † Decimas ſoluere nolunt, imo habent ſtatutum, per quod
diſponitur, quod laici non poſſint compelli ad ſoluendū decimas,
& illud de facto obſeruare faciunt. Anch. *conſ.*154. *in pr. ver tertio*
43 *quia, & n.*4. † Papa monet Patriarcham Conſtantinopolitanum Ve-
netium; quia non conferebat beneficia, & Eccleſias, niſi Venetis, &
increpat; quia non conuenit ſanctuarium Dei iure hæreditario poſ-
44 ſideri, *c. ad decorem. de inſtitutio.* † Prætendunt ſe exemptos à trāſitu
ſalis per Padum Ferrariæ pro terris ſuos, quos habēt in terra firma,
in vim quarundam capitulationum antiquarum tempore Clem. V.
confirmatarum, Ferrarienſes prætendunt cōtrarium, & ſunt in poſ-
ſeſſione exigendi, pro quibus conſuluit Flor. à S. Petro *conſ.*10. vbi
ponit verba capitulorum, & oſtendit, quod non probant hanc exē-
ptionem prætenſam, & aſſerenti ſe exemptum incumbit probatio,
& *n.*8. dicit adeſſe conuentionem, qua Veneti ſe obligant non con-
ducere ſaltem per aliud flumen in terris eorum, quam per Padum.
45 † Ignari ſunt legum Imperialium; ideo conuenit, quod prætores
Veneti habeant conſilium ſapientis Iuriſconſulti. Cuma. *conſ.*145.
46 *Videtur prima fronte.* † Et quod non ſint Veneti conſueti vt legib.
Imperialib. ſed vtantur iuſtitia naturali, & propriis legibus. Cuma.
*conſ.*141. *Domini iudices, n.*3. vbi tamen dicit eſſe neceſſariam fi-
dem ſtyli ciuitatis Venetiarum, quando dubitatur de validitate ge-
47 ſtorum in ea. † Et tanta eſt ſuperbia Venetorum, quod non di-
gnantur viuere ſecundum leges, vt dicit Bologn. *in addit. ad conſ.*
48 *Ioan. de An.*53. *in fi.* † Et iuſtitiam de facto volunt poſſe exercere;
ideo eorum ſententiæ non tranſeunt in iudicatum; quia volunt
poſſe illa de facto reuocare. Fel. *c. qualiter, & quando, el primo, n.*15.
v. Veneti, de accuſatio. Multa alia poſſent cumulari, ſed tantum præ-
miſſa poſui, provt ex accidenti lectura ſe obtulerunt.

Venetiarum ciuitas, & eius ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. CONCL. 71.

1 SIra † eſt in Marchia Triuiſana ciuitas Venetiarum, & eſt libera
ab Imperio, & eam quaſi Paradiſum Venetiarum dicit Bal. *conſ.*
405. *Quidam emerunt, n.*2. *v. modo ciuitas Venetiarum, lib.*5. & quod
Veneti non recognoſcunt ſuperiorem ex vera, & inueterata liber-
tate, idem Bal. *conſ.*445. *Quatuor ad propoſitum, in pr. lib.*4. plenius
2 *Concl. prox. præced. in pr.* † Inſula non eſt, neque appellatione inſulæ
venit ciuitas Venetiarum, vt latiſſime per plura Bal. *d. conſ.*405. *ver.*
3 *ſecunda quæſtio*, vbi eſt caſus, *lib.*5. † Et quod non recognoſcat ſu-
periorem, ſiue de iure, ſiue de facto, dicit eſſe notorium. Caſtr. *conſ.*
424. *Quia ſcio, n.*4. *v. item notorium, lib.*1. vbi, quia non recognoſcit
ſuperiorem, prætendens aliquid ab ea poteſt iure belli ſibi ſatisfa-
cere, quia quando ceſſant, qui poſſunt compellere, redimus ad ius
naturale, vel gentium. Vide Concluſionem proxime præced. in pr.
Habet Epiſcopum, & Patriarcham, vt dicit gl. *in c. in illis, in v. ſin-
gulos.* 80. *diſtinct.* & ſic duos, quod eſt contra illum text. qui dicit
non dari duos in eodem loco Epiſcopos; ſed gl. ſoluit, quod Patriar-
cha eſt Graden. Epiſcopus eſt Venetiarū, & loca ſunt diuerſa; hodie
4 tamen vnicus eſt & Patriarcha venetiarum. † Eccleſiis, & piis lo-
cis relinquere tenetur Veneti de conſuetudine decimam partem
bonorum ſuorum mobilium. Gem. *conſ.*139. *n.*6. *ver. & quod de
conſuetudine.* vbi, quod Britones tenentur relinquere tertiam, &
quod de hac conſuetudine atteſtantur Doct. *in c. ad Apoſtolicam,
de ſimon.* & dicit Gem. *in d. conſ.* quod ſunt compellendi ad obſer-
5 uantiam dictæ conſuetudinis. † Conſuetudo Venetorum eſt, quod
commiſſarij teſtamētorum ſunt tutores, & curatores; quia licet ſint
diuerſa officia, ſecus eſt Venetiis. Cuma. *conſ.*75. *Titius Lucanus, in
fi.* Fulg. *conſ.*51 *Viget in ciuitate, per tot.* vbi, quod non ſeruant Ve-
neti ius commune; quia etiam qui non habet in poteſtate, date po-
6 teſt commiſſarium, & tutorem. † Et in ciuitate Brixiæ commiſſa-
riam appellans hæreditatem, licet impropríe. Fulg. *conſ.*105. *Circa
7 prin.* † Conſuetudo Venetiis eſt, quod omnes mercatores lanæ ſol-
uant portum, videl. ſolidum vnum pro quolibet centenario, alij
mercatores nihil ſoluant, & an ſit mercator lanæ deſerat illā mer-
cimoniam, & efficiatur mercator pannorum, portet lanam, tenea-
tur ſoluere, diſtinguere, vt per Sign. *conſ.*95. *per tot.* quia ſi portat la-
nam venalem, ſoluit, ſi non venalem, ſecus, vbi, quod conſuetudo
in dubio contra Venetos. † Conſuetudo eſt Venetiis, quod ius re- 8
tractatus, & congrui non habet locum in bonis per Venetum ven-
tis, quæ conſuetudo eſt perſonalis, ideo non extenditur ad Triuiſa-
num. Caſtr. *conſ.*349. *Conſuetudo, per tot. lib.*1. vbi, quod extenditur
etiam pro Venetis ementib. † Donatio inter virum & vxorem va- 9
let Venetiis ex ſola promiſſione ſine traditione. Cuma. *conſ.*40.
*Cuidam filio, n.*3. *v. poſito autem.* † Teſtamentum valet Venetiis ro- 10
gatum coram duobus teſtibus ſecundum ius gentium; quia ius ciui-
le non ſeruatur circa teſtamenta. Bald. *conſ.*284. *Factum tale eſt,
circa fi. ver. opinio vero, lib.*3. † Probationes, & iudicia Venetorum 11
non poſſunt dici nulla prætextu, quod leges Imperiales non ſer-
uauerint; quia ipſi vtuntur propriis legib. & propria conſuetudine,
& reguntur naturali iuſtitia; ideo ſententia lata Venetiis non po-
teſt impugnari ex legibus Imperialibus, bene debet per fidem pro-
bari ſtylus. Cuma. plene *conſ.*141. *Domini iudices, per tot.* † Pignora 12
recipiens Venetiis præſumitur recepiſſe idonea pro ſuo credito de
conſuetudine Venetiarum; ideo vltra pignora non poteſt debito-
rem moleſtare, provt in Hebreis, & vſurariis eſt de iure. Socin. *in l.
creditor. ff. ſi cert. pet.* † Et ideo Venetiis habens pignus non poteſt 13
conſtituere debitorem in mora propter conſuetudinem. Corn. *conſ.
166. n.5. lib.*4. † Conſtitutionem habet, quod lauda exequutioni 14
mandentur non obſtante petita reductione, quando fuit nuncia-
tum ipſi reductioni, quæ debet intelligi ad effectum iudicij exe-
quutiui; tamen debet poſtea cognoſci de læſione in iudicio ordina-
rio, etiam ſi eſſet vnus ſolus iudex vtriuſque iudicij. Caſtrenſ. *conſ.*
255. *Primo, & ante omnia, in pr. lib.*1. † Papa, & conuentiones ha- 15
bet cum Marchionib. Eſtenſib. Ferrariæ, quod fiant hinc inde re-
miſſiones, & quod exequi debeant ſententiæ hinc inde vnius loci
in alio, ſuper quibus capitulis quando habeant locum, vel non. Io.
de Im. *cōſ.*35. *per tot.* † Item cum Ducib. Mediolani, Sign. *conſ.*143. 16
In quæſtione vertente, per tot. vbi, quod propter inobſeruantiam te-
nentur ad damna. † Monaſterium Monialium corporis Chriſti Ve- 17
netiarum erat S. Benedicti, nunc autem eſt Ordinis ſancti Auguſti-
ni, & primo erat Abbatiſſa, nunc autem eſt Prioriſſa ex priuilegio
Bonifacij VIII. quod inſerit Card. Zabar. *conſ.*106. *A mulier vidua,
per tot.* † Habet ciuitas Venetorum vnum ſtatutum, quod Docto- 18
res appellant iniquum; quia contra libertatem Eccleſiaſticam, con-
tinens, quod clericus de nocte repertus occidatur, & homicidia ſol-
uat quinque ſolidos, ita Amprobus Opizo *in l. filiusfamilias. §. diui,
n.*92. *ff. de leg.*1. & Gem. *in c. facta ſunt leges, 4. diſtinct.* dicit, quod
ſtatutum Venetiis eſt, quod vulnerans clericum ſoluat ſolidos quin-
que, forte fuit antiquitus, ſed ſi hodie vigeret, intraret *c. nouerit, de
ſent. excomm.* ſed non eſt credendum, quod hodie vigeat.

Venia vbi debet impetrari, non requiritur cauſæ cognitio, & eſt quædam habilitatio. CONCL. 72.

VEnia † vbi debet impetrari, non requiritur cauſæ cognitio 1
ſolemnis, nec citatio partis; quia non agitur de grandi præiu-
dicio, ſed ſolum vt perſona habilitetur, vt poſſit de iure experiri.
Anch. *conſ.*18. *In quæſtione, quæ vertitur, n.*11. *v. tertio Oldr.* vbi idem
in abſolutione ſimplici à iuramento ad effectum agendi, quæ non
eſt, niſi habilitatio perſonæ, concordat Cald. *conſ.*183. *in fi.* alias 7.
de iureiur. v. idem videmus. Vide Concluſionem prox. ſeq.

Venia in quibus caſibus, & à quibus impetrari debeat.

CONCL. 73.

LIbertus † non poteſt vocare patronum in iudicium, niſi im- 1
petrata venia à prætore. Anch. *conſ.*18. *n.*11. *v. concludit ergo.*
Cald. *d. conſ.*183. *in fi. v. idem videmus*, alias 7. *de iureiur.* † Extende 2
in liberto; qui petit ſtatuti terminum patrono ad agendum, faciēdo
eum citari non petita venia; quia incidit in pœnam edicti. Alexan.
*conſ.*103. *Conſideratis, in pr. lib.*5. † Filius emancipatus petens decer- 3
ni bonorum poſſeſſionem cauſa litis agnoſcendæ, vel petens per
viam quærelæ inofficioſi contra teſtamentum patris, debet petere
veniam à prætore. Anch. *d. conſ.*18. *n.*11. *ver. concludit ergo.* Calder.
*conſ.*183. *in fi. v. idem videmus*, alias 7. *de iureiur.* † Extende; quia filius 4
agens contra patrem non petita venia non dicitur habere legitimā
perſonam ſtandi in iudicio, *l. vlt. §. ſancimus itaque, vt neceſſitate*, vbi
Bart. & alij *C. de bon. quæ liber.* † Reſtringe, vt non requiratur venia 5
filij aduerſus patrem, quādo nomine alieno ageret. Bal. *in l. quæſitū.
ff. de in ius vocan.* Bart. *in l. filius. §. ipſe quoque. ff. de procur.* † Re- 6
ſtringe in filia etiam minore; quia ſicut poteſt contrahere matri-
monium ſine patre, ſic poteſt ab inuito patre petere, & conſequi
dotem ſibi debitam. Rom. *conſ.*486. *n.*4. *v. præterea.* allegat text. *in
c. fin.*

Digitized by Google

c.ſi.de iud.in 6. & apoſt.ad Rom.citat Boër.*dec.*130.*Iſta quæſtio,n.*7.
7 † Reſtringe, quando pet modum excipiendi; quia eſt defenſio.
☞ Ioan.de Anan.*conſ.*16.*n.*10.*v.eſt bene verum.* Vide, *Dolus & famo-*
8 *ſa actio non datur ob reuerentiam. Concl.*587. † Amplia in tantum
veniam debere peti à filio agente contra patrem,vt ſi non ſit peti-
9 ta,iudicium ſit ipſo iure.Bald.*conſ.*193.*In decidendo,lib.*3.† Amplia;
quia procedit,ſiue agatur iudicio ordinario, ſiue exequutiuo, vel
ſummario.Bald. *in l.nec quicquam.§.de plano,col.*2.*v.ſed nunquid.ff.*
*de offic.proconſ.*Ang.*in l.hæres,ad fin.ff.de acquir.hær.* plene Iaſo. *in*
10 *rubr.C.qui admitti.* Bart. & alij ibidem. † Extende, etiam ſi agant;
quia iſti petere debent veniam iudicio, *l.diffamari. C. de ingen.* vel
alio iudicio ad tollendum exceptionis impedimentum, quo caſu
actor vere eſt reus quoad alia, ſed non quoad veniam. Alexand.
*d.conſ.*103.*num.*1.*lib.*5.

Venia non eſt de ſubſtantia iudicij;quia poteſt remitti,& quando remiſſa dicatur. CONCL. 74.

1 VEnia † non eſt de ſubſtantia iudicij; quia poteſt remitti.
Alex.*conſ.*166.*Viſo puncto,in pr.lib.*2. vbi, quod non eſt ſub-
2 ſtantia proceſſus, & non vitiat proceſſum. † Amplia; quia venia
non eſt neceſſaria, quando is, à quo peti debuit, ſponte venit ad
3 cauſam.Alex.*d.conſ.*166.*in pr.lib.*2.† Amplia;quia cenſetur remiſſa
eo ipſo,quod non eſt oppoſita exceptio.Alex. *d.conſ.*166.*in pr.l.*2.
4 † Amplia;quia poteſt concedi per iudicem quandocunque,& non
vitiatur proceſſus.Alex.*d.conſ.*166.*in pr.lib.*2.*v.præterea etiam.* Vi-
de duas Concluſiones proxime præcedentes.

Veniſſe non dicitur,qui non ſtetit. CONCL. 75.

1 NOn † dicitur veniſſe,vel comparuiſſe,qui non ſtetit,*c.ſi poſſi-*
quam,& ibi gloſ.& *c.cupientes.§.quod ſi per viginti*,in gloſ. *in*
v.compareat,de elect.in 6. quæ iura allegat.Iaſ. *in l.qui ante Kalend.*
2 *n.*5.*ff.de verb.obligat.*Ruin.*conſ.*112.*in fi.lib.*5. † Amplia;quia cita-
tus comparens non poteſt diſcedere, niſi petita; & obtenta licen-
tia,alias dicitur contumax;quia non dicitur veniſſe,qui non ſtetit.
Bart. *in l.conſentaneum.C.quomod.& quando iudex.*Ang.& Imol. *in*
l.quæſitum, in pr.ff.de re iud. Alex.*in d.l.qui ante Kalendas,de verb.*
*oblig.*ibi limitat,& Iaſ.ibi *n.*5.dat duas limitationes:prima eſt,niſi
citatio eſſet nulla,& ſolum comparuit, vt videat,ad quem effectũ
3 citetur:ſecundo,niſi ex iuſto impedimẽto receſſerit.† Amplia;quia
non dicitur veniſſe,qui non ſtetit,nec factum, quod non durauit,
nec impletum, quod non præſeruauit; quia momentanea non ſuf-
ficiunt,& multa exempla ponit Marſil.*conſ.*122.*in pr.per tot.*quem
4 omnino videas;quia plura poſſunt extendi ſimilia.† Extende;quia
prohibitus bannitus venire in ciuitatem ſub pœna non incurrit
pœnam,ſi tranſit per ciuitatem; quia non dicitur veniſſe,qui non
ſtetit.Marſil. *in prax.§.aggreditor.n.*42. *& conſ.*122. *num.*7. Nell.
*tract.bannit.*1.*part.ſecundi temporis quæſt.*58. *in fin.* qui loquitur in
5 prohibito ſtare,& habitare,nõ prohibito venire.† Amplia;quia is,
qui tenetur diſgumbrare, vel aliquid facere in vim præcepti, non
dicitur paruiſſe,ſi diſgumbrauit,& poſtea iterũ ingumbrauit.Bart.
☞ *in l.ſicut.§.ſuperuacuum.ff.quib.mod.pign.vel hypoth.ſoluit.* Vide,*Im-*
6 *plere obligatus quando dicatur implementum feciſſe. Concl.*51. † Re-
ſtringe in caſu,in quo ſtatutum puniret ſolum negligentẽ diſcum-
brare,non autem ingumbrantem;quia tunc non eſſet locus quoad
pœnam ſtatuti. Caſtr.*conſ.*90.*Viſa accuſatione, per tot.lib.*1. vbi lo-
quitur in ſtatuto Florentino de diſgumbrando; quia querela,quod
puniatur ingumbratio,non procedit;quia ſtatutum ponit non diſ-
7 gumbrantem,non autem ingumbrantem.† Amplia, quia mendi-
cantes incapaces bonorum ſtabilium bene poſſunt illa habere, vt
vendant, & pretium pro ſuis neceſſitatib. diſtribuant. Bald. *l.cum*
8 *quæſtio.C.de legat.in fi.*† Extende idem in forenſi prohibito acqui-
rere;quia non cẽſetur prohibitus,vt vendat.Vide Bald.& ibi apoſt.
☞ *d.l.cum quæſtio,in fi.C.de legat.* Vide, *Prohibitus alienare,&c.Concl.*
9 898. † Amplia; quia res non dicuntur conductæ ad ciuitatem;vt
obtineant immunitatem conceſſam conducentibus ad ciuitatem
granum,vel merces,ſi poſt conductionem inde à ciuitate alio trã-
feruntur;quia priuilegium intelligitur,ſi ibi conducantur, vt in ea
ſtent.Ruin.*d.conſ.*112.*in fi.lib.*5. vbi extendit, etiam ſi verba ſint
10 generalia.† Extende; quia ſi aliquid conducitur ad ciuitatem per
tranſitum, non dicitur conſequi immunitatem conceſſam condu-
centibus ad ciuitatem; quia debet priuilegium intelligi,vt ibi res
conducta permaneat.Ruin.*d.conſ.*112.*Circa primum,n.*4.*v.& idem*
*dico,lib.*5. vbi plura ſimilia adducit, & *n.*5. extendit etiam in caſu
contrario;quia res ſi eſt prohibita extrahi,non habet locum in ea,
☞ quæ per tranſitum extrahitur.Vide,*Effectus attenditur potius,quam*
*verba.Concl.*50. Vide, *Momentanea non ſunt in conſideratione.Concl.*
309.Vide,*Perſeuerantia requiritur,vt effectum producat.Concl.*315.
Vide infra, *Verba cum effectu ſunt intelligenda. Concl.*90.† Limita; 11
quia bene dicitur ſtetiſſe, qui receſſit ex iuſta cauſa, dummodo
propoſitum habeat reuertendi,vel per eum non ſteterit;quia man-
ſerit.Rom.*conſ.*263.*Viſo puncto,n.*2.*v.quintmo,* alleg.text.*in l.ſi quis*
ita.ff. de condit. & demonſtrat. vbi, quod præſumitur habuiſſe ani-
mum reuertendi. † Extende;quia ſeruus dicitur ſtetiſſe,& ſeruitia 12
præſtitiſſe, licet abſens fuerit propter iuſtam cauſam, puta vale-
tudinis.Rom.*d.conſ.*263.*num.*2.*ver.pro hoc tertio.*

Venter quando, & qualiter in poſſeſſionem mittendus. CONCL. 76.

MOrtuo † patre, & relicto venre prægnante, debet venter 1
prægnans mitti in poſſeſſionem,præuia tamen denunciatio-
ne facienda aliis prætendentibus primã cauſam ſucceſſionis,vide-
licet intra menſem, quod eſt prægnans, & mittant ad videndum,
item per alium menſem ante partum, item & in partu,vt eſt text.
*in l.*1.*§.de inſpiciendo.ff.de ventr.inſpicien.* vbi, quod aliàs non da-
tur miſſio in poſſeſſionem.† Extende;quia non ſufficit,quod mu- 2
lier inſteterit penes iudicem fieri denunciationes, & iudex man-
dauerit fieri; quia ſi non ſunt factæ,non releuat inſtantia ſola, ne-
que decretum de denunciando.Sign.*conſ.*256.*v.his præmiſſis.* † Ex- 3
tende; quia non ſufficit proteſtatio mulieris prægnantis, quod ſit
parata facere omnia,ad quæ de iure tenetur.Signor.*conſ.*256.*in fi.*
† Reſtringe; quia omiſſio denunciationis licet præiudicet in poſ- 4
ſeſſorio;non tamen præiudicat in petitorio;quia probata filiatione
habebit effectum.Signor.*d.conſ.*256.*in fin.* † Amplia, vt procedat 5
etiam ſi auus paternus viuat, in cuius poteſtate erat pater ventris
mortuus; quia licet naſciturus cadat in poteſtatem aui paterni;
tamen non poteſt auus prohibere miſſionem ventris in poſſeſſio-
nem bonorum caſtrenſium,vel quaſi.Bald. *conſ.*126. *Quidam nobi-*
*lis,lib.*1. vbi,quod quamdiu eſt partus in ventre, eſt pars viſcerum
matris,& mater præfertur, & duplicatur,*conſ.*137.*Quidam nobilis,*
*eod.lib.*1.† Tria tenetur petere mater volens ventrem mitti in poſ- 6
ſeſſionem, videlicet miſſionem in poſſeſſionem nomine ventris,
item dari curatorem ventri, ſeu bonis; tertio, quod fiat inuenta-
rium; adde quartum, quod filius ſi naſcatur, per triennium apud
eam educari debeat.Bald. *d.conſ.*126.*ver.indubitanter igitur, lib.*1.
quod duplicatur *eod.lib.conſ.*137.Vide, *Mater quando priuetur ſuc-* ☞
*ceſſione filij,quia ventri non petiit tutorem.Concl.*114.† Quatuor de- 7
bet continere denunciatio, quam debet facere mulier prægnans:
primum,quod inſpiciatur venter;ſecundum,quod cuſtodiatur;ter-
tium,quod adſit præſentia partium;quartum, quod iam natus in-
ſpiciatur.Sign.*conſ.*256.*n.*2.† Bona autem mobilia,& redditus ſunt 8
adminiſtrandi per curatorem, & deponendi, ne in ſiniſtrum tran-
ſeant.Bald.*d.conſ.*126.*lib.*1.*n.*3.*v.videtur igitur dicẽdum.*† Effectus, 9
quos conſequitur mater ex miſſione ventris in poſſeſſionem, ſunt
quia debet ipſa ali.Bald. *conſ.*137.*circa med.ver.concludo ergo,lib.*1.
† Secundus effectus; quia ipſa petet curatorem ventri, & bonis. 10
Bal.*d.conſ.*138.*circa med.v.ſecundus effectus,lib.*1.† Extende in tan- 11
tum,vt ſi auus pueri,ſeu ventris habeat ſuſpectũ, poteſt petere illi
adiungi concuratorem. Bald. *d.conſ.*137.*vltra med.v.item non debet*
*dari,lib.*1. † Tertius effectus eſt;quia debet fieri inuentarium bo- 12
norum,& mobilia deponi,vt conſeruentur.Bal.*d.conſ.*137.*v.& de-*
*bebit fieri inuentarium,circa med. lib.*1. † Quartus effectus;quia per 13
triennium mater habebit filium natum penes ſe educandum,ſi nõ
tranſit ad ſecunda vota. Bal. *d.conſ.*173.*circa fi.v.item eſt alius effe-*
*ctus,lib.*1.† Quintus effectus;quia ſi mater non petat dari hunc cu- 14
ratorem ventri intra ſex menſes,priuatur ſucceſſione poſthumi po-
ſtea nati,ſi moriatur.Bart.*conſ.*22.*Homo in fi.n.*5.*lib.*1.Vide,*Pupil-* ☞
*lus apud quem educari debeat.Concl.*977.*& Concl.prox.ſeq.*

Ventre in poſſeſſionem miſſo,ſi mulier non eſt prægnans, qualiter fiat reſtitutio. CONCL. 77.

MVlier † ſi propter ventrem miſſa eſt in poſſeſſione ante 1
aditam hæreditatem per proximiores, dicitur poſſidere, &
impeditur aditio, niſi concurrant tria, quod mulier dicat ſe præ-
gnantem,& opinio ſit in contrarium, & hæres credat non præ-
gnantem; quia ſi poſtea appareat non prægnans, non impediuit
aditionem,neque poſſedit,ſic videtur velle.Bart. *in l.*1.*§.neceſſario,*
*n.*1.*v.oppono ad primam.ff.ſi ventr.nomin.mulier in poſſeſſ.*† Declara, 2
vt ſi primo hęres audiuiſſet,vel ſi dicta tria cõcurrerent,quod mu-
lier non poſſidet,ſed detinet,ideo ſi apparet non prægnans,expel-
litur de poſſeſſione manu militari. Ba.tol. & alij *in d.§.neceſſario.*

3 Bald.*conſ.*362.*Quanquam ſuper prædicto, lib.*5. † Reſtringe,vt non procedat declaratio, ſi mulier in alium tranſtuliſſet poſſeſſionem, quia non poteſt ille tertius expelli manu militari, ſed interdicto *vbi poſſidetis*,agendum eſt.Bald.*d.conſ.*362. *in pr. quaſi per tot.* vbi reddit rationem *lib.*3. Vide, *Facta de facto etiam ſunt reuocanda de*
4 *facto,& quando ſecus.Concl.*11.† Idem non obſtante reſcripto Principis; quia ad viam iuris debet reduci. Bald.*d.conſ.*362.*n.*2.*ver.nec obſtat reſcriptum,lib.*3.Vide Concluſionem proxime præcedentem.

Venter uxoris inſtitutus comprehendit omnes poſthumos.

Concl. 78.

1 VEnter † vxoris ſi inſtituatur hæres, licet plures poſthumi naſcantur,omnes cenſentur inſtituti. Oldr. *conſ.*212.*Quidam in ſuo teſtamento.*Ang.*conſ.*51.*Simon Notarius,n.*3. vbi hoc admit-
2 tit,quãdo ſimpliciter eſt dictum,*ventrem vxoris inſtituto.*† Amplia, vt imo ſi poſthumis inſtituatur hæres, & plures poſthumi naſcantur omnes cenſentur inſtituti, quia verba ſingularia trahuntur ad pluralitatem, maxime in fauorabilibus. Feder. de Sen.*conſ.*42.*Te-*
3 *ſtator inſtituit.* † Declara tamen hanc ampliationem, vt non procedat in odioſis,ſi filio poſthumo eſſet ſubſtitutus alius;quia natis pluribus poſthumis ſubſtitutio euaneſcit,vt per Fed. *d.conſ.*42.per
4 text. *in l.ſingulis.ff.de vulg.& pupill.* † Reſtringe forte declarationem,quando ſubſtituta eſſet pia cauſa,per ea, quæ Bald.concludit
5 *conſ.*122.*lib.*1.† Amplia, quia etiam ſi teſtator inſtituat ventrem vxoris,ſi filium pariat;quia ſi pariat filiam,& poſtea moriatur mater,& extrahatur alius filius maſculus,dicitur inſtitutus, licet proprie mulier non pariat, & primo loco peperit filiam fœminam, nihilominus maſculi inſtitutio valebit.Bald.*conſ.*122.*Verba teſtamenti ſic dicunt,lib.*1.*in pr.& conſ.*128.*eod.lib.*1. *& conſ.*113.*Propo-*
6 *nitur,quod quidam,lib.*5.†Extende,vt procedat Ampliatio etiam ad effectum ſubſtinendi ſubſtitutionem factam filio ſic in ventre inſtituto,quãdo ſubſtituta erat Eccleſia,vt pia cauſa.Bald.*d.conſ.*122.
7 *per tot.lib.*1.*& conſ.*128.*lib.*1.*&* 113. *lib.*5.† Contrarium de directo conſuluit Ang.*conſ.*51.*Simon Notarius*, vbi late tuetur, quod verba,*ſi prægnans eſſet*, referuntur ad ventrem, qui erat prægnans tempore teſtamenti,& ideo,quod nullum valeat teſtamentum,neque ſubſtitutio;quia filia eſt præterita,& licet conualeſcat de iure prætorio,quando mortua eſt viuo patre; tamen non extenditur ad ventrem poſt primam vicem prægnantem,vbi multa pulchra dicit circa hoc;& quia verba ſunt conditionalia,quæ ad primum actum,
8 & primum partum referri debent.† Declara tamen ex mente Angeli *d.conſ.*51.*n.*3.,quod ſi ſimpliciter dixiſſet,*ventrem inſtituo*, om-
9 nes poſthumos comprehenderet. † Idem eſſet, ſi vxor prægnans non fuiſſet tempore teſtamenti. Ang. *d.conſ.*51.*n.*3.*v.nunc ad pro-*
10 *poſitum.* † Amplia; quia ſi pater inſtituat ventrem vxoris,ſi grauida eſſet,ſi pariat filium maſculum,vel plures;quia licet pariat maſculum,& fœminam,valet teſtamentum, & cenſetur legaſſe filiæ,& filium maſculum inſtituiſſe;quia ſufficit inſtitutio vẽtris & alia, quæ ſequuntur, videl. ſi pariat maſculum,&c.non tollunt inſtitutionem.Bald.*conſ.*128. *Ad intelligentiam,n.*2.*v.contrarium eſt verum, lib.*1.iuncto themate *conſ.*122.*eodem lib.*1.quod eſt vnum,& idem.
11 † Amplia,vt procedat,quando pater inſtituit ventrẽ vxoris,ſi prægnans fuerit;quia licet ſuperuiuat teſtator per annum,& vltra,ita quod appareat non fuiſſe prægnantem tempore teſtamenti, ſi poſtea moriatur teſtator, & vxor ſit prægnans,poſthumus natus dicitur inſtitutus,nec rumpit teſtamentum tanquam præteritus; quia perinde eſt dicere, *inſtituo ventrem*,vel, *inſtituo poſthumum*; & ideo quandocunque naſcatur,eſt inſtitutus.Bald. *conſ.*130.*Mihi Baldo,*
12 *lib.*4.vbi multa fundamenta adducit.† Extende,vt procedat etiam ad effectum ſubſtinendi ſubſtitutionem pupillarem factam ventri, ſi prægnans fuerit vxor; quia ſi non erat prægnans tempore teſtamenti,ſed poſtea inde ad annum,& pariat poſthumum, qui decedat,ſubſtituti præferuntur matri in ſucceſſione;quia poſthumus fuit inſtitutus.Bald.*d.conſ.*130.*per tot.lib.*4.vbi loquitur, quando teſtator dixit,*inſtituo ventrem,ſi prægnans fuerit*; quia tempus fuerit de-
13 notat. † Contrarium de directo tenet Ioannes domini Petri de Amelia inter conſilia Bal.*conſ.*129.*Factum proponitur,per tot.lib.*4. vbi,quod ex quo non erat prægnans tempore teſtamenti,poſthumus dicitur præteritus, & rumpit teſtamentum,& ſuccedit ab inteſtato,cui decedenti ſuccedit mater,& dicit illud verbum, *fuerit*, licet recipiat futurum; tamen habet initium à præterito tempore
14 inſtitutionis.† Reſtringe ſecundum Bald. quando teſtator inſtituit ventrem prægnantem de præſenti, vel per verba præſenti, *ſi prægnans eſt*; quia tunc ſi poſthumus naſcatur alio tempore,per quod conſtet,quod non fuit prægnans tempore teſtamenti,bene diceretur præteritus, & rumpere teſtamentum, ſubſtitutionem. Bald.
*d.conſ.*130.*circa med.verſ tertio moueor,lib.*4. † Declara;quia in ca- 15
ſibus;in quibus poſthumus præteritus rumpit teſtamentum, illud procedat, ſi ſuperuiuat poſthumus teſtatori; ſi vero præmoriatur; tunc conualeſcit teſtamentum, dummodo petatur bonorum poſſeſſio intra annum. Vide, *Teſtamentum nullum conualeſcit multis*
*caſibus,& modis,& quando ſecus.Concl.*129.† Amplia; quia ſi teſta- 16
tor inſtituat ventrem,ſi prægnans eſſet, cenſetur inſtituiſſe omnes poſthumos natos etiam pluribus vicibus; quia dictio, *ſi prægnans* intelligitur,quando prægnans eſſet,& ideo omnes comprehendit, & plures, quando fuit adiectum, *ſi vnum, vel plures pareret*. Bald.
*conſ.*233.*Proponitur,quod dictus,lib.*5.† Contrarium tenet Ang.de 17
Peruſ.*conſ.*51.*Simon Notarius*,vbi late,quod dictio,*ſi prægnans eſſet*, refertur ad ventrem prægnantem tempore teſtamenti, & licet ſit tempus præteriti imperfecti, quod poteſt referri ad futurum; ta-
men illud eſſet,ſi prægnans non fuiſſet tempore teſtamenti.† Am- 18
plia;quia ſi pater inſtituit ventrem vxoris,ſi prægnans eſſet,& pareret maſculum, ſeu maſculo, & poſtea peperit fœminam viuo teſtatore, quæ mortua eſt, & deinde mortuo teſtatore vxor grauida octo menſium mortua eſt, & maſculus eſt extractus de ventre, qui mortuus eſt,valet inſtitutio,& ſubſtitutio;quia trahitur ad omnem poſthumum,etiam ſectum de corpore.Bal.*d.conſ.*122.*&* 128.
*lib.*1. *&* 113. *lib.*5.† Contrarium Ang. *d.conſ.*51.*num.*4.*ver.ſolum* 19
igitur. vbi, quod ſectus non dicitur editus partus, & quod ſubſtitutio facta partui maſculo, qui naſcetur,vel quem peperit,non ha-
bet locum in ſecto,niſi eſſet vulgaris ſubſtitutio.† Amplia,ſi pater 20
inſtituat filium poſthumum maſculum, & ſi filia naſcatur, eidem iure inſtitutionis legauit,& contingat vxorem prægnantem parere maſculum,qui moritur, deinde pariat fœminam, quæ licet de rigore dici poſſet præterita;quia teſtator ſenſit de ventre prægnante tempore teſtamenti;tamen valet teſtamentum, ex quo vtriq; pro-
uidit.Ang.*conſ.*301.*Factum tale legitur,in pr.*† Limita;quia ſi pater 21
inſtituat ventrem vxoris, ſi naſcatur maſculus,quatenus fœmina naſceretur,dicitur præterita,quia de ea teſtator non ſenſit. Angel. *conſ.*51.*Simon Notarius,n.*3.*v. concludo igitur.* Vide, *Poſthumus habetur pro nato ad ſui commodum.Concl.*453.Vide, *Teſtator inſtituens ventrem cenſetur inſtituiſſe omnes poſthumos. Concl.*139.

Verbæ ad quid inuenta, & quid operentur.

Concl. 79.

VErba † ſunt adinuenta ad demonſtrandum conceptum men- 1
tis, *c. intelligentia. de verb.ſignifi.* quia per verba quis profert cogitationes ſuas in alterius notitiam;& ideo ſecundum quod verba extrinſeca ſonat,iudicamus conſenſum eſſe intrinſecum. Gem. *conſ.*61.*in pr.Super præmiſſo dubio.* Vide, *Loquendum qualiter ſit,&*
*qualiter ſciendum. Concl.*443.† Et quia talis intelligitur mens in 2
corde,quale verbum in ore;nam tuba cordis eſt lingua loquentis,, vt inquit Bald *conſ.*160.*Facta fuit inueſtitura, circa fi. v. & ſi dica-*
*tur,lib.*1. vbi,quod verba attendenda ſunt prout ſonant. † Et nul- 3
lum maius eſt mentis teſtimonium,quam qualitas inſpecta verborum. Bald. *conſ.*305. *Verba Principis, in pr.ver.aut eſt dubium,lib.*1.
Rol. à Vall.*conſ.*61.*n.*8.*& ſeq.lib.*2.† Ex loquela enim hominis,& 4
verbis illius animus deprehenditur,vt in Euangelio: *Nam loquela tua manifeſtum te facit.* Bal.*in l.ſed & reprobari.ff.de excuſat. tutor.*
† Et verba ſunt notæ paſſionum,*l.Labeo.ff.de ſupell.leg.*item men- 5
tis noſtræ teſtimonium.Petr. Surd. *conſ.*179.*n.*62. *Verba ligant ho-*
mines,taurorum cornua funes.† Et vbi verba ſunt clara,non admit- 6
titur quæſtio voluntatis,*l.ille,aut ille.§.cum in verbis.ff.de leg.*3.*c.fi.*
de verb.ſignif.† Et ex corde prouen iunt verba;quia cor eſt impera- 7
tor linguæ,& habet eam ſub ſe tanquã mancipium ſub iuriſdictio-
ne.Rol.à Val.*conſ.*70.*n.*60.*lib.*3.†Et verba indicant ea,quæ in ani- 8
mo habemus,& volumus, *l.Labeo.§.idem Tubero.ff.de ſupellect.leg.*
Soc.*conſ.*4.*Quantum ad primum,col.*3.*lib.*4.† Et maxime in contra- 9
ctibus à verbis non recedimus; quia forma contractus ſunt verba,
& forma dat eſſe rei.Dec.*conſ.*552.*Viſo conſilio,in pr.*† Limita;quia 10
recedimus à verbis propter mentem,quia verba deſeruiunt menti. Vide,*Inſtrumentorum verba quomodo interpretanda.Concl.*251.Vide, *Mens,& ratio attendenda pluſquam verba.Concl.*199.

Verba omnia ad tres ſpecies rediguntur,& vide de ſingulis ſpeciebus. Concl. 80.

VErba † omnia rediguntur ad tres ſpecies;quia aut ſunt enun- 1
ciatiua,aut confeſſionis,aut diſpoſitiua. Bald. *conſ.*263.*Verba*
*inſtrumenti procura,v.ſequitur alia,n.*3.*l.*1.†Diſpoſitiua tamen quã- 2
doque efficiuntur verba enunciatiua,fauore piæ cauſæ, militis,dotis,& ſimilium,de quibus plene Alex.*conſ.*190.*Plura narrata,num.* 25.*&*

3 25.& ſeq.lib.6. † Item aut ſunt verba vniuerſalia, vt infra, *Verba*
4 *vniuerſalia omnia includunt,& quæ ſint vniuerſalia.Concl.*121. † Aut
generalia, vt infra, *Verba generalia extenduntur, & comprehendunt*
5 *Concl.*122. † Aut indefinita,quæ æquipollent vniuerſali quando-
☞ que, & quandoque non. Vide, *Indefinita quando æquipolleat vni-*
6 *uerſali, vel ſecus. Concl.*86. † Aut ſingularia, vt pluralia,vt infra,
7 *Verba ſingularia, Concl.*118. *& Concl. ibi proxime ſeq.* † Item ſunt
affirmatiua,vel negatiua. Vide, *Negatiua plus negat, quam affirma-*
8 *tiua affirmet. Concl.*26. † Item omnia verba aut ſunt de præterito,
aut de præſenti, aut de futuro; quandoque tamen præteritum ha-
bet admixtum præſens, quandoque omnino eſt ſeparatum. Bald.
9 *d.conſ.*263.*n.*3.*lib.*1. † Item ſunt vel ampliatiua,vel reſtrictiua,aut
10 taxatiua,vt de ſingulis ſuis locis videri poteſt. † Item aut clara,vel
11 dubia. † Item omnia ſunt directa,vel obliqua,vel communia, vt
12 infra, *Concl.*86.87.*&* 88. † Rurſus directa verba aut ſunt directa
ciuilia,aut directa non ciuilia,& iſta directa non ciuilia idem ſunt,
provt verba communia; provt verbum commune, quia eſt dire-
ctum ſecundum aliquos, commune ſecundum alios, quod idem
eſt; quia qui dicunt eſſe directum, dicunt directum,ſed non ciui-
13 le. Alex. plene *conſ.*165. *Circa præſentem, lib.*5. † Verba directa
vbicumque poſſunt operari directo, nunquam trahuntur ad obli-
* quum, ſecundum comm. * Signor. *conſ.*173.*n.*17. † Si vero non
14 poſſunt operari directo, trahuntur ad obliquum, *l. Scæuola. ff. de*
☞ *Trebell.* Vide infra, *Verba diſpoſitiua quæ dicantur. Concl.*83. Vide
Concluſionem proxime ſequentem.

Verba enunciatiua quæ dicantur,& non probent enunciata, & quando ſecus. CONCL. 81.

1 VErba † dicuntur enunciatiua & narratiua,quando de præte-
rito fiunt;ideo faciens ſcripturam, in qua non dicit,dono,vel
donaui,non inducitur donatio,neque probatur.Caſtr.*conſ.*407.*Sa-*
*tisfaciendo,n.*2.*v.ſecundo quæro,lib.*1.vbi,quod cum ſint extra iudi-
cium,inducunt confeſſionem,& non diſpoſitionẽ; quia poteſt pro-
2 bari contrarium. † Et ideo verba, ex quibus ſocietas de præterito
dicitur fuiſſe,ſunt enunciatiua,& non probant inter alios,ſed ſolũ
inter contrahentes. Alex.*conſ.*36. *Viſo themate, col.*2.*in fi.n.*4.*v.nec*
3 *obſtat,lib.*2. †Et verba, *Io ti ho dato per marito Carlo qui præſente,&*
à Carlo,ti ho data mia figliuola per moglie, id eſt, *dedi tibi pro marito*
Carolum hic præſentem,& ad Carolum, dedi tibi filiam meam in vxo-
*rem.*licet contententur, non inducunt cõtractum matrimonij, ſed
enunciat matrimonium de præterito.Alex. *conſ.*153.*Viſis narratis,*
4 *in pr.& per tot.lib.*5.† Declarat Alex.*d.conſ.*153.*n.*2.*v.idcirco,lib.*5.
quod verba,quæ referuntur ad præteritum,& enunciant actũ præ-
teritum in cõtractibus,non inducunt diſpoſitionem,ſed probatio-
nem actus præteriti,quando agitur de obligatione inducenda,ſecus
5 ſi deliberatione,*l.Publia.ff.depoſ.*& periura,quæ allegat.† Extẽde;
quia propterea ſi Notarius dicat, quod Titius produxit apocham
manu Syluestri ſcriptam, non probaret, quod manu Syluestri ſit
ſcripta;quia verba ſunt de præterito,ſecus ſi diceret,quam tales te-
ſtes recognouerunt eſſe manu Syluestri, probarent;quia actus eſt
6 de præſenti.Alex.*conſ.*241.*Perſpectis,n.*6.*v.quinimo,lib.*6. † Decla-
ra; quia verba de præterito,vel futuro actum enunciant, *l. ex hac*
*ſcriptura.ff.de donat.l. Titia cum teſtamento. ff. de leg.*2. ſed quando
ſunt de præſenti, & non enunciant actum in futurum explicandũ,
neque in præteritum exemplum, tunc ſunt diſpoſitiua, *l.quoniam*
indignum.C.de teſtam. ita Alex.*conſ.*190. *Plura,n.*31.*v.fortius dico,*
7 *lib.*6. † Item verba enunciatiua, ſeu narratiua dicuntur eſſe illa,
quæ ſunt ad proœmium, vel præambulum; in quibus non ſiſtit
voluntas,ſed tranſeunt,& non ſtant per ſe,& non ſunt verba prin-
cipalis diſpoſitionis.Alex.*conſ.*82.*Viſo proceſſu, n.*21.*v.nam oſtendi-*
*tur,lib.*3.Pariſ. *conſ.*127.*in fin.lib.*1.*& conſ.*27.*num.*34. *& ſeq.lib.*3.
8 † Item verba enunciatiua ſunt illa,quæ ſunt ipſum proœmium,&
præambulum,& non ſunt diſpoſitiua, vel ſunt illa, quæ non ſtant
per ſe, & in eis non ſiſtit voluntas,ſed tranſeunt, & non conſiſtit
in eis verbum principale orationis & diſpoſitionis,ſed verba diſpo-
ſitiua ſtant per ſe, & principaliter propter ſe. Alex. *conſ.*181. *Viſo*
*proceſſu,n.*3.*v.nam verba enunciatiua,lib.*7.dicuntur verba enuncia-
tiua,quando non ſunt fundamentum priuilegij, & ſuper eis enun-
cians principaliter non ſe fundat;ideo non diſponunt,quando pro-
pter aliud ſunt emiſſa in priuilegio.Aret.*conſ.*13.*n.*8.*v.veruntamen.*
9 † Extende; quia verba enunciatiua propter aliud emiſſa, vel de-
monſtrationis cauſa emiſſa non probant etiam inter enunciantes
Franc.Aret. *conſ.*13.*Viſo diligenter,col.fin.ver.præterea iſta confeſſio.*
10 † Verba enunciatiua incidenter prolata,& ad alium finem,ſeu pro-
pter aliud, non probant, *c. ſi Papa,de priuil.lib.*6. *clem.ſi ſummus, de*
ſent.excomm. Alex. *conſ.*94. *Repetitus,n.*5.*v.attento,quod,lib.*7. vbi,
quod non probant quoad alios, ſecus quoad enunciantes. Vide, ☞
Confeſſio enunciatiua, & incidente facta quando diſponat, &c.Concl.
651.Vide,*Inſerũ non probat,& quando ſecus.Concl.*193. Vide,*Nar-*
ratiua verba præſumptionem,& probationem inducunt, & quando ſe-
*cus.Concl.*5.Vide,*Relatum debet probari, & quando ſufficiat ſola re-*
*latio,&c.Conc.*218.†Declara,quia verba enunciatiua non probant 11
inter alios,ſed inter enunciatos probant. Alex. *conſ.*166. *Viſo pro-*
*ceſſu,col.*3.*v.nec obſtat,ſi dicatur,lib.*1.Caſtrenſ.*conſ.*425.*in pr.lib.*2.
Bart.*conſ.*125.*Factum ſic ſe habet,n.*3.*lib.*1.Alex.*conſ.*136.*Viſo,n.*31.
*v.item eſt verum,l.*1.*& conſ.*94.*n.*5.*lib.*7. † Et maxime in teſte ver- 12
ba enunciatiua non probant, veluti ſi dicat,quod A.adulterauit,&
cognouit Bertam vxorem Titij,non probat;quia iſta verba,*vxorem*
Titij,ſunt enunciatiua.Bart.*conſ.*113.*Proceſſum,n.*5.*lib.*1. vbi apoſt.
in v.verba enunciatiua, dat concord. † Et ideo non nocet enuncia- 13
tio facta enuncianti,& non extenditur ad filios, & alias perſonas,
quæ non fuerunt præſentes. Fulg. *conſ.*5.*in fin.v. pro quarta.* † Sed 14
bene nocent hæredibus, & ſingularibus ſucceſſoribus, ſicut ipſis
contrahentibus,plene Crau.*conſ.*217.*n.*7. apoſt.ad Alex.*conſ.*112.
*lib.*6.*in princ.* citat Socin. & Aretin. in pluribus conſiliis, plenius
Crauet. *conſ.*29.*in pr.* vbi alios citat. † Intelligas, dummodo pro- 15
betur,quod ille, contra quem inducuntur verba enunciatiua, ſit
vniuerſalis,vel ſingularis ſucceſſor. Alexan. plene *conſ.*94. *Repeti-*
*tus,num.*3.*& ſeq. v. productum eſt etiam, lib.*7. vbi plene, quando,
& qualiter verba enunciatiua probent, vt quis dicatur ſucceſſor.
†Et licet exhibeatur inſtrumentum,in quo narretur tutricem alie- 16
naſſe bona ſui filij,& hæredis talis; non tamen probatur,quod ſit,
vel fuerit hæres ex iis verbis enunciatiuis,maxime quia in inſtru-
mento non eſt decretum iudicis, neque alia ſolemnia,quæ requi-
runtur in tali alienatione. Alex.*d.conſ.*94.*num.*3.*& ſeq.ver. produ-*
ctum etiam, maxime *n.*4.*lib.*7.† Extende maxime; quia iſta eſt 17
ſolemnitas extrinſeca, quæ non præſumitur. Alex. *d. conſ.*94. *n.*5.
*v. & attento quod lib.*7.† Extende;quia imo neque probant dicta 18
verba enunciatiua etiam in inſtrumento antiquo prolata. Alexan.
*d.conſ.*94.*num.*6. *& ſeq.v.nec obſtat, ſi diceretur, lib.*7. Vide infra,
*numer.*87.*ver. limita in probationibus inſtrumentorum antiquorum,*
† Declara tamen; quia verba enunciatiua quandoque inducunt, 19
diſpoſitionem,quandoque confeſſionem, & quandoque indicant,
& multum refert,an probent propter diſpoſitionem,vel confeſſio-
nem.Bal.*conſ.*263.*Verba inſtrumenti procura,n.*3.*&* 4.*lib.*1. & dif-
ferentiam vide infra *n.*127.† Amplia;quia verba enunciatiua non 20
probant,neque diſpoſitiua contra abſentes,neque pro abſentibus.
Petr.de Anch.*conſ.*34.*n.*6.*v.item quod ſi inter ipſos,*late Crau.*conſ.*
370.*n.*7.*v.neque ad rem,* allegat Caſtrenſ. in multis conſiliis,quod
tertiis non præiudicatur ex verbis enunciatiuis. Alex.*conſ.*74.*Viſo*
*puncto. num.*13.*v. nam ad hoc, lib.*4. vbi idem in verbis narratiuis.
† Et ideo non probant contra tertium, neque præiudicant tertio. 21
Alex.*conſ.*78. *In cauſa, & lite, n.*3.*v. nec ad hoc obſtat, lib.*7. † Re- 22
ſtringe; quia bene verba enunciatiua tertio præiudicant quoad
præſumptionem inducendam, ita quod ſi nihil doceatur in con-
trarium, ſtatur verbis enunciatiuis. Crau. *conſ.*911.*n.*15.allegat ſe
ipſum *de antiq.temp.par.*1.*n.*48.*& ſeq.* Natt. *conſ.*235.*n.*12. † De- 23
clara, vt plene Crau. *conſ.*966.*num.*16. vt verba enunciatiua ter-
tio,non noceant,niſi ille, qui enunciat, poſſit præiudicare tertio,
provt in ſucceſſore,vel alio ſimili caſu.† Amplia;quia vbi neceſ- 24
ſaria eſſet ſcriptura ad actum enunciatum,verba enunciatiua inter
præſentes non probant; quia requiritur ſpecialis ſcriptura. Bald.
*conſ.*496.*n.*3.*ver. eſt tamen aduertendum, lib.*5. † Amplia;quia ver- 25
ba enunciatiua conditionaliter prolata non diſponunt. *Concl. pro-*
xim.ſeq. † Amplia; quia verba enunciatiua non probant,quando 26
ſunt conditionaliter emiſſa;quia non diſponunt, veluti ſi dicatur,
cum ſit,quod vt dicitur,vel vt aſſeritur,quod talis fecerit,&c.Bar-
tol.plene *conſ.*90.*Dilecto domino,n.*7.*&* 8.*lib.*1. † Amplia in inue- 27
ſtitura feudali; quia licet inueſtiti narrent feudum fuiſſe ſuorum
progenitorum; tamen verba narratiua non probant feudum anti-
quum,vel paternum.Petr.de Anch.*conſ.*34.*n.*5.*in fi.& n.*6.*ver. non*
obſtat,ſi dicatur. † Extende,etiam ſi in inueſtitura adſint verba, & 28
*provt tenebatur veſtri maiores dicta feuda,*quia per hoc non probant
verba narratiua, tanquã ambigua,de quibus Caſtr. *conſ.*462. *in pr.*
*v.nunc videndum eſt.lib.*1.ſecus,ſi conſtaret ex inueſtituris inſertis,
vt ibi per eum.† Extende,etiam ſi verba narratiua inueſtituræ ſint 29
talia, ſuper quibus ſe fundet conceſſio; quia quoad abſentes non
probant,ſecus quoad præſentes.Petr.de Anchar. *d. conſ.*34.*num.*6.
v. non obſtat, ſi dicatur. † Extende;quia ſi narretur feudum deuo- 30
lutum ob non petitam inueſtituram, non nocet agnatis, qui non
conſenſerunt, quando feudum erat antiquum. Caſtr. *conſ.*425. *in*
*pr.lib.*2.† Amplia;quia verba enunciatiua etiam per modum cau- 31
ſæ non diſponunt in contractibus, ſecus in vltimis voluntatibus.

Digitized by Google

& ita loquitur Bart. *in l.ex hac ſcriptura.v.venio ad ſecundum.ff. de*
dona. provt ita declarat eundem Caſtr. *conſ.325. Super ſecundo,*
32 *n.1.& ſeq.v. tertio videndum, lib.1.* † Amplia; quia verba inſtru-
menti captæ poſſeſſionis enunciatiua,*talem procuratorem*, non pro-
bant mandatum procuræ. Alex. *conſ.81. Lecto, num.10. ver. quia*
33 *non apparet,lib.3.*† Amplia;quia in odioſis verba enunciatiua nun-
34 quam diſponunt.Dec.*in cap.per tuas,n.30.de probat.*† Amplia;quia
verba enunciatiua non probant,neque præiudicant, quando ſunt
generalia;quia ad hoc,vt præiudicent,neceſſe eſt quod ſint ſpeci-
fica. Crauet. qui multa allegat ſimilia *conſ.29.n.3.* & ideo is, qui
enunciat exequutionem factam legitime, vel ſeruatis ſeruandis,
vel vnionem cum ſolemnitatibus, vel appellatum non ſibi præ-
35 iudicat, niſi conſtet de enunciatis in ſpecie. † Contrarium tenet
Dec.*conſ.20.n.5.* vbi, quod ampliatio procedit in prohibitis, pro-
vt ſi merita donatarij in genere enuncientur inter prohibitos do-
nare, ſecus inter permiſſos; vel dic, quod ampliatio procedit in
36 requirentibus formam, provt ſolemnitas. † Amplia in verbis
enunciatiuis,ſeu narratiuis ſententiæ; quia operantur ſolum præ-
ſumptionem,quod iudex viderit ea, quæ narrat vidiſſe. Bald. *conſ.*
293. Præmiſſis duobus,lib.1.in fi. Caſtren. *conſ.19. Supradictæ exce-*
ptiones,in pr.lib.1. vbi,quod ſtatur illis verbis, *quod vidit*, quando
37 viſio potuit interueniſſe. Vide infra, *n.41.* † Declara tamen; quia
talia verba ſententiæ important relationem, vt ſententia non di-
catur incerta,quæ ſe refert ad certum inſtrumentum, quando iu-
38 dex dicit, *viſo inſtrumento.* Bald. *d.conſ.293.in fi. lib.1.* † Extende;
quia bene verba ſententiæ antiquæ enunciatiua probant illud
enunciatum propter præſumptionem,quæ eſt pro ſententia, ſecus
eſt in contractu.Alex.plene *conſ.94.Repetitus,n.6.& ſeq. v. nec ob-*
39 *ſtat,lib.7.* † Extende, vt imo verba ſententiæ nihil probent, quod
actus ille enunciatus interuenerit, provt eſt citatio, quando fuit
* lata abſente parte, quæ dicitur citata ſecundum magis* commu-
nem, de qua Alex. *conſ.42.Viſo proceſſu cauſæ, n.3. lib.4.* ſecus ſi
40 partibus præſentibus.Zab. *conſ.72.circa fi.* † Reſtringe in ſenten-
tia arbitratoris; quia cum non teneatur citare partem,nec ſeruare
ſolemnitatem,ſed ſolum ſe informare, & partes audire,ſtatur ſuæ
aſſertioni,& verbis narratiuis ſententiæ,imo poteſt examinari, &
probat circa geſta per ſe.Cuman. *conſ.7.Primum videndum,num.7.*
41 *ver.pro quo facit.* † Amplia;quia verba enunciatiua iudicis in ſen-
tentia, *viſis, &c.* vel quod aliquis fuerit legitime impeditus, non
probant.Zabar. *conſ.72.n.16.v.videndum.* vbi,quod ea,quæ eodem
die non potuerunt interuenire,non probantur ex aſſertione.Rom.
*conſ.157.n.3.*vbi dicit tam in arbitro, quam in iudice, vide ſupra
☞ *num.36.*Vide, *Inſtrumentum non probat quoad multa in inſtrumento*
42 *deſcripta,& quando ſecus.Concl.142.*† Extende in verbis enuncia-
43 tiuis arbitri.Rom. *d.conſ 157.n.3.* † Reſtringe,niſi Notarius dice-
44 ret,*de quibus ego fui rogatus.*Zabar. *d.conſ.72.n.16.* † Contra reſtri-
ctionem, quod neque credatur Notario circa enunciatiua, etiam
ſi dicat, *ſe rogatum*, tenent multi in *authen.ſi quis in aliquo*, & ci-
45 tat plures Zabar. *d. conſ.72.n.16.* † Reſtringe, quando ſententia
fuit lata inter præſentes,& tranſiuit in iudicatum;tunc enim pro-
bantur enunciatiua in ea quoad præſentes. Zabar. *d.conſ.72.circa*
46 *fi.v.niſi conſtaret.* † Secus,quando ſententia eſſet nulla,puta lata à
prætenſo delegato;quia ſi non conſtat de delegatione,etiam quod
in ſententia lata præſentibus partibus dicatur, *viſa delegatione*,
etiam quod partes non appellauerint,nihil releuat;quia operantur
quoad reſpicientia proceſſum,& ſolemnitatem,non autem funda-
mentum iudicii.Ang.Aret. *conſ.6.Dico ſexto,n.26. & ſeq.v. non ob-*
47 *ſtat tertium.*† Idem,ſi conſtaret de ciuitate,& pars fuit contumax;
quia habetur pro præſente.Card.Zab.*d.conſ.72.n.16.v.& idem di-*
48 *cendum.* † Amplia;quia verba laudi,vel ſententiæ enunciatiua de-
monſtratiue,& propter aliud non probant. Alex.*d.conſ.46.n.8.ver.*
49 *nam non obſtat,lib.1.* † Amplia;quia confeſſio enunciatiua propter
aliud, provt in teſte confitente delictum ſuper interrogatoriis non
præiudicat,vt de delicto poſſit condemnari. Alex.*in l.2.§.ſi ex pu-*
50 *blico.*in apoſt.ad Bart. *ff.de adult.* † Extende;quia verba enuncia-
tiua nedum minoris cum iuramento;ſed etiam maioris,imo Papæ,
& Imperatoris enunciatiua propter aliud, provt ſi Papa enunciat
aliquam Eccleſiam exemptam, non probant,quod ſi exempta;ſe-
cus ſi eſſent verba diſpoſitiua. Bart. *conſ.90. Dilecto, n.10.ver.præ-*
51 *terea iuramentum,lib.1.* † Amplia; quia neque verba enunciatiua,
Papæ de facto alieno probant in præiudicium tertij. Crauet. *conſ.*
52 *498.n.9.*allegat ſe ipſum *de antiq.temp.part.1.num.44.* † Amplia;
quia in teſtibus verba enunciatiua non probant, apoſt.magna Mat-
53 theſ. *ſing.79.in fi.* † Amplia; quia verba enunciatiua inſtrumenti
producti non probant contra producentem, ſed ſolum diſpoſitiue,
☞ ita Bero. *conſ.170.n.2.& n.7.lib.2.* Vide, *Producens ſcripturam cen-*
ſetur fateri omnia contenta in ſcriptura producta, & quando ſecus.

Concl.872. & 873. † Contrarium Purpur. *conſ.279. num.12.lib.1.* 5
† Amplia;quia per inſtrumentum dotis promiſſæ, vel ſolutæ non 55
probatur matrimonium,licet fiat mẽtio de dote ob matrimonium,
quando contingit diſputari principaliter de matrimonio.Rom.*ſing.*
451. Nunquid per inſtrumentum, vbi apoſtill. declarat, niſi quoad
contrahentes,vel ſi fiat mentio,quod ſit contractum, vel conſum-
matum.Mattheſ.*ſing.79. Nota,quod quotieſcunque*, vbi apoſt. ma-
gna multa allegat. † Contrarium Decian. *conſ.32.n.89. v.non ob-* 56
ſtat quod ad hoc,lib.1. vbi,quod dos hodie ſecundum*communem *
eſt neceſſarium præambulum ad matrimonium; quia nullus ſine
dote contrahit matrimonium.† Declara,vt plene Fel.*in c.illud,n.4.* 57
de præſumptio. v. & prædicta, vbi quod probatur quoad enuncian-
tes;item,quãdo fit narratio,quod fuit contractum matrimonium,
alias ſecus,& ita etiam apoſt.ad Mattheſ.*d.ſing.79.*† Amplia,quia 58
verba enunciatiua inter præſentes non probat,quando altera pars
non poteſt præiudicare,veluti in re capitulari,ſi aliqui de Capitu-
lo aliquid aſſerant.Bald.*conſ.495.in pr.lib.5.* † Amplia;quia verba 59
enunciatiua non probant inter præſentes,quando non ſunt ex eo-
dem contractu, ſed ex alio. Bald. *conſ.496.n.3. ver. ſi autem verba,*
lib.5. † Et ideo ſi fiat inſtrumentum venditionis, & vendens dicat 60
locaſſe fructus rei, ſeu rem venditam emptori pro tribus annis
præteritis, non poterit emptor conuenire titulo conductionis ali-
quem pro fructibus ante venditionem; quia licet illa verba pro-
bent quoad enunciantes; non tamen quoad tertium, & maxime
quia non fit mentio de penſione,ſine qua locatio non valet. Alex.
conſ.184.In cauſa, & lite,n.2. & ſeq.v. nec obſtat, ſi diceretur, lib.6.
† Idem,ſi apparet inſtrumentum,in quo Titius & Berta confiten- 61
tur matrimonium inter eos præceſſiſſe, in quo dotem conſtituit
mulier,illud matrimonium enunciatum bene probatur quoad eos,
ſecus quoad alios.Alex.*d.conſ.184.num.3.v.& ideo dicit Bald.lib.6.*
† Declara;quia multiplicia ſunt verba enunciatiua;quia aliqua ſunt 62
de præterito,aliqua de præſenti,& aliqua de futuro,aliqua de præ-
terito coniuncta cum præſenti, aliqua de preterito dudum, & ſe-
parato à præſenti. Bald. *conſ.263. Verba inſtrumenti procuræ,n.3.v.*
*ſequitur alia,lib.1.*vbi late,quando verba ſint diſpoſitiua, & quãdo
enunciatiua,& qualiter, & ad quem effectum probent. † Amplia; 63
quia verba narratiua,ſeu enunciatiua inter partes, quod bona ſint
hæreditaria,non præiudicant,ſi doceatur de veritate in contrarium
Anch.*conſ.291.n.4.& ſeq.* † Extende, etiam ſi is, qui enunciauit 64
bona hæreditaria,ſciebat eſſe propria;quia quod dominium tranſ-
ferendum, vel præiudicandum in dominio non probant, nec no-
cent, docto de veritate in contrarium. Anch. *conſ.291. n.4. & ſeq.*
maxime *n.5.* † Amplia;quia etiam verba enunciatiua inter partes, 65
quæ alias probant enunciatum propter ſe, quando illud enuncia-
tum confert ad validitatem actus principalis, non tamen proba-
bant inter eaſdem partes, quando de illo enunciato ſeparatim ab
actus validitate contingat principaliter diſputari. Alex.*conſ.21.Viſo*
proceſſu, n.4.v.pro hoc etiam, vbi apoſt. *in v. enunciatio, lib.1.* ponit
infinitos concord. Curt. Iun. *conſ.93.lib.2.* & de * communi idem *
Curt.Iun.*conſ.41.n.2.*Dec.*conſ.359.n.6.* plene Purpur. *conſ.282.in*
*pr.lib.1.*Ruin.*conſ.167.n.25.lib.1.*Alex.*conſ.136.Viſo,n.10.& n.11.*
v.non obſtat,l.1.& conſ.202.Super cauſa,n.3.lib.2.† Extende;quia ſi 66
contingit diſputari ſuper enunciato principaliter,non probant ver-
ba enunciatiua etiam intra contrahentes.Alex.*conſ.21.n.4.l.4.* ſe-
quitur Affl.*dec.83.n.4.*Bald.*in l.ad probationem,in fi.C.locati.* Alex.
conſ.136.n.11.lib.1. Ant.de Butr.*c.illud.n.4.in 4. notab.de præſumpt.*
vbi Abb.*n.6.*Fel.*n.3.*Im.*n.3.*Io.de An.*n.3.*Crau.*conſ.119.n.12.*ple-
ne Dec.*c.per tuas,de probatio.n.38.* Alex. *d.conſ.202.n.3.lib.2.* Dec.
conſ.120.n.19.lib.3. Iaſ. *conſ.81.n.1.v.quarto moneor, lib.1.* Purpur.
d.conſ.282. in pr. † Et quod iſta ſit regula, & communis* opinio, 67
quod confeſſio per verba enunciatiua non probet inter eaſdem *
partes, quando principaliter diſputatur de enunciato, atteſtatur
Franc. Aret. *conſ.13. Viſo diligenter, col. fin. ver. eſt autem regula.*
Alex. plene *conſ.132. Perlectis, n.23. & ſeq. v. tamen quando de illo*
enunciato, lib.5. vbi ponit plura exempla. † Extende, vt maxime 68
procedat,quod confeſſio per verba enunciatiua non probẽt etiam
inter enunciantes ſuper eo, ſuper quo non poſſunt enunciantes
diſponere,provt quod non ſit contractum matrimonium;quia non
eſt in facultate eorum diſſoluere.Franc. Aret. *d.conſ.13.col.fi.v.cir-*
ca ſextum. † Et declara extenſionem, vt procedat,maxime quando 69
contra enunciantes eſt præſumptio vrgens, & maior,ſicuti è con-
tra,quando præſumptio eſſet vrgentior pro confeſſione,ita Franc.
Aret. *d.conſ.13.col.fi.v.præterea iſta confeſſio.* † Reſtringe, quando 70
illud enunciatum importat diſpoſitionem, & profertur ab eo, qui
poteſt diſponere ſuper enunciato in ſui præiudicium,vt ſi quis tan-
quam hæres contrahit apoſt. ad Alex. *d.conſ.21. num.4.in v.enun-*
ciato, lib.1. † Reſtringe in antiquis. Iacob. Put. *alleg.d.conſ.in.25.* 71
& 39.

Digitized by Google

72 & 10.† Reſtringe;quia verba enunciatiua,quod quis ſit meus pro
curator,probāt contra me etiā ad fauorem abſentis, etiam ſi man-
73 dato procuræ principaliter agatur.Rom.*conſ.*63.*n.*2. † Reſtringe,
quando concurrunt aliæ coniecturæ , & veriſimilitudines. apoſtil.
ad Alex. *d.conſ.*21.*in verſ.enunciato,lib.*1. plene Grat. *conſ.*104.*n.*4.
74 *in fin.& ſeq.lib.*1. Ruin. *conſ.*167.*n.*24. *& ſeq.lib.*1. † Reſtringe in
enunciatis à Principe,maxime motu proprio.Ang.in *l.officium,ver.
ſaluo.ff.de rei vend.*Soc.*conſ.*187.*n.*7.Afflict. *deciſ.*105.*num.*14. Me-
75 noch.*conſ.*147. † Reſtringe, niſi verba ſint enunciatiua, & aſſer-
tiua eius, quod potuit tunc interuenire, apoſt. prædicta in *v.enun-
ciato,ad conſ.Alex.*21.*lib.*1. vbi reprobat Rom. contrarium tenen-
76 tem *conſ.*156.*col.*2.† Reſtringe; quia bene pariunt præſumptionē,
quæ transfert onus probandi in aduerſarium,etiam ſi agatur prin-
cipaliter de enunciato.Crau.*de antiq.temp.part.*1.*num.*58.*& in conſ.*
600.*n.*12.Ruin.*conſ.*141.*lib.*5.*num.*13.Soc.Iun. *conſ.*165. *n.*7.*lib.*1.
77 † Reſtringe, vt per Pariſ. *conſ.*82.*n.*76.*lib.*1.† Reſtringe, quando
78 verba enunciatiua propter ſe , & non propter aliud ſunt prolata.
79 Crau. *conſ.*600.*n.*12. † Reſtringe, quando verba enunciatiua pro-
feruntur ſuper conſanguinitate ab eo, qui vt conſanguineus ſcire
præſumitur. Ruin.*conſ.*141.*n.*10. Crau.*conſ.*600.*in fi.*vbi, quod in-
formatus vere,vel præſumptiue non auditur, etiā ſi agatur princi-
80 paliter de enunciato.† Contrarium tenet Iaſ. *conſ.*81. *lib.*1. *per tot.*
quod aſſertio , & enunciatiua conſanguinitatis non noceat etiam
* hæredi enunciantis, etiam ſi lapſi ſint 80.anni,vbi de * communi.
81 † Declara;quia enunciatum,ſi eſt factum inter præſentes;& in iis,
in quibus poſſunt diſponere,illud probat, etiā ſi de illo enunciato
contingat principaliter diſputari,ſecus ſi ad fauorem abſentis.Abb.
*conſ.*85.*Videtur,col.*2.*n.*2.*verſ.nec obſtat,lib.*1.vbi, quod ſeruus ac-
quiſiuit pro domino abſente;ideo ſi de ſeruitute poſtea agatur; nō
82 probatur. † Reſtringe fauore dotis, & in aliis caſibus , in quibus
verba enunciatiua probāt.Bart.*conſ.*123.*lib.*1.*circa fin.*& vide infra
83 *numer.*135. *verſ. limitā.*† Amplia;quia verba legis,ſeu legiſlatoris
enunciatiua non diſponunt,neque probant.Rom.4.*cōſ.*191.*Specta-
bilis domine,n.*4.*&* 5.vbi apoſtill. dicit eſſe regulam de hoc, quā li-
mitantibus modis,imo quatuor:primo,quādo factum propriū nar-
rat:ſecundo, quādo factum prædeceſſoris:tertio,quādo ſuper enū-
84 ciato ſe fundat , quarto quando verba ſunt geminata. † Extende;
quia verba enunciatiua legis,vel ſtatuti nō inducunt ius ſuper eo,
quod narratur,vel enunciatur.Alex. *conſ.*82.*n.*22.*verſ.ſed verba le-
85 gis, lib.*3. † Extende ; quia multo minus ſumendum eſt argumen-
tum à contrario ſenſu verborum enunciatiuorum, & narratiuorū.
86 Alex. *conſ.*105.*num.*8.*lib.*3.† Extende in verbis enunciatiuis Papæ
in priuilegio propter aliud; quia non præiudicant tertio; quia non
diſponunt.Abb.*conſ.*29.*Firmiter puto poſt med. verſic. ſecundo vide-
87 tur , libro* 1. † Limita in probationibus inſtrumentorum antiquo-
rum;quia verba enunciatiua fidem faciunt,vel ſaltem inducunt ſe-
miplenam probationem.Gem. *conſ.*117.*in pr.ver.ſecundo etiam per
inſtrumenta.* plene Alex. *conſ.*12.*num.*8.*lib.*4. vbi dicit eſſe verum,
quando ſūt plura inſtrumenta; quia in antiquis probant confinia,
88 ſupra n.18.† Extende ; quia verba quantumcunque enūciatiua in
antiquis probant.Dec.*conſ.*42.*Et pro facultate,col.*6. Iaſ. in *l.ex iis
verbis in* 4.*limitat.Cod. de milit.teſtam.* Alex.*conſ.*6.*lib.*1.*& conſ.*74.
*lib.*4.*& conſ.*24.*lib.*7.Abb.*conſ.*54.*n.*3.*verſ.tertio probatur, lib.*1.vbi
89 plene Bero.*conſ.*87.*n.*13.*& ſeq.lib.*2.Grat.*conſ.*143.*n.*10.*lib.*2. † Et
* antiquum dicitur centum annorum, & vltra ſecundum * commu-
nem,de qua Iaſ.*conſ.*81.*num.*3.*lib.*1.vbi reprobat Alex.qui contra-
* rium tenuit tanquam contra*communem.†Contrarium,quod ſuf-
90 ficiant 40.vel 60.anni,quādo adſunt aliæ præſumptiones,vel quā-
do agitur de plena probatione.Dec.*conſ.*32. *numer.*90. *& ſeq.lib.*2.
91 vbi citat plures ad hoc. † Ratio eſt ; quia cum ſit difficilis proba-
tio,ſufficit probatio præſumptiua.Bald.in *auth. quas actiones, col.fi.
C.de ſacroſ.Eccleſ.& in c.*1.*§. vaſallus, circa fi.ſi de feud. fuer.contro-
uerſ.*imo coniecturæ tali caſu habētur loco plenæ probationis An-
gel.in *l.ſi quis ex argentariis.§.fi.ff.de eden. & conſ.*218. *Viſa narra-
tione,col.*5.Bart.in *l.in illa,in fin.ff.de verb.oblig.* vbi, quod in omni-
bus caſibus , in quibus non poteſt haberi clara probatio , ſufficit
quod iudex ex vehemēti opinione informationem habeat,per tex.
in *l.non omnes.§.à Barbaris.ff.de re iudic.* & in hoc propoſito, quod
tempus dicatur antiquum. Vide , *Antiquitas habet multa priuile-
gia.Concl.*339.Vide,*Confinia qualiter probentur, & ex quibus.Concl.*
700.Vide Maſcardum. *Concl.*106. *Antiquum quomodo probetur per
92 verba enunciatiua.* † Extende; quia imo ſola fama in antiquis pro-
bat.Dec.*conſ.*13.*& conſ.*36. *& conſ.*42. poſt Bald. in *l. proprietatis.
C.de probatio.*Ang.in *l.at qui natura.§.cum me abſente.ff. de neg.geſt.*
93 Alex.*conſ.*12.*l.*4.Curt.Sen.*conſ.*76.† Extende; quia etiam probant
94 mandatum enunciatum.Vide, *Mandatum, Concl.*32. † Reſtringe;
quia vt verba enunciatiua inſtrumentorum antiquorum probent;
requiritur,quod ſint plura inſtrumēta,& non ſufficeret vnū,etiam
ſi eſſet enunciatio Principis in antiquis;quia non ſufficeret,ex quo
non habet in hoc priuilegium,& maxime, quādo eſſet ſuper re,de
qua nō poſſet libere diſponere,Rot.in *nouiſſ.part.*1.*deciſ.*388.quæ
allegat Achil.*deciſ.*6.*de iure patron.*† Declara,vt confinia prouin- 95
ciarum,& ciuitatum probentur ex liberis,& inſtrumentis antiquis
etiam inter alios propter difficultatem probationū.Gem.*conſ.*100.
*col.*2.*circa med.ver.in quo quidem libro,*vbi loquitur de libro, & etiā
ibi loquitur de tranſumpto antiquo.Abb.*conſ.*54.*n.*3.*ver.tertio pro-
batur, lib.*1. vbi, quod probatio confinium ex verbis narratiuis in
antiquis ſumitur; quia agitur de modico præiudicio. † Reſtringe; 96
quia verba enunciatiua nō probant in inſtrumento antiquo, quod
quis ſit hæres,& maxime inter alios prolata,& quādo inſtrumen-
tum non habet ſua ſolemnia,ita Alex.*conſ.*94.*Repetitus,n.*5.*& ſeq.
l.*7.vbi,quod non eſt mirum,ſi ſecus eſt in ſententia, pro qua præ-
ſumitur,ſupra *n.*36.† Vide plene,quando probent verba enuncia- 97
tiua in inſtrumentis antiquis. Alex. *conſ.*108. *n.*4.*lib.*1. † Limita, 98
quando proferūtur verba in cōtractu inter præſentes ſuper aliquo
iure,in quo ſit dare quaſi poſſeſſorium illius iuris;quia conſtituunt
illum,ad quem verba diriguntur,poſſeſſorem illius iuris. Bart.in *l.
ex hac ſcriptura,in fin.n.*16.*verſ.ad vnum aduertas.ff.de donat.*ſequi-
tur Petr.Anch.*conſ.*2. *Vt tactum, in pr.*vbi , quod Commune Flo-
rentiæ probatur in quaſi poſſeſſione exigendi onera ex verbis enū-
ciatiuis.Alex.*conſ.*112.*Viſo quodam,in pr.lib.*6.vbi apoſt. in *v. cum
quo* , dat concord. & loquitur in deſcriptione bonorum mobilium
Titij, quæ Seius dicebat ſe tenere in depoſitum. † Extende in in- 99
ſtrumento cautionis vſurarij;quia ſi enuncietur,quod fuit præſtita
Vicario generali,probatur Vicariatus, donec conſtet de contrario.
Bald. *conſ.*480. *Teſtator inſtituit,n.*3.*verſ.ſecundo quæritur,lib.*1.Vi- 100
de,*Inſtrumentum non probat quoad multa in inſtrumento deſcripta, &
quando ſecus. Concluſio.*24. † Extende in verbis laudi enunciatiuis 110
prolatis partibus præſentibus;quia probant inter partes præſentes.
Ang.*conſ.*198.*Teſtator.*Ruin.*conſ.*128.*Factum,ſuper quo,lib.*2.Bald.
*conſ.*511.*Quidam Prælatus, ad med. lib.*5. Alexand. *conſil.*111.*Viſo
quodam inſtrumento,in prin.lib.*6. † Extende; quia videtur commu- 101
nis regula , quod verba enunciatiua contractus probat inter con-
trahentes,*l.optimam.C.de contrah.& commit. ſtipul.* maxime in iis,
quæ poſſunt diſponi ab ipſis partibus.Bart. in *authent.ſi quis in ali-
quo.C.de edendo, & in l. ex hac ſcriptura, ad fin.ff.de donatio.*Iaſ.la-
tiſſime in *l.ex iis verbis.Cod. de milit.teſtam.*† Declara hanc mate- 102
riam;quia verba enunciatiua inter contrahentes, & eorum hære-
des,& ſucceſſores probāt in iis,in quibus potuerūt diſponere,alias
ſecus:itē quoad tertium,licet bene poſſint verba narratiua prodeſ-
ſe tertio,vt probent aliquando plene, aliquando ſemiplene.Caſtr.
*conſ.*139.*ver.iis non obſtantibus,col.*2.*lib.*1.vbi, quod in antiquis vl-
tra centum annos fama probat ; quia præſumitur habuiſſe origi-
nem ab honeſtis perſonis , ſed non probat factum antiquum con-
tra tertium.† Declara;quia verba enunciatiua probant enūciatum 103
de præterito inter partes , ſecus ſi enunciatum de præterito eſt in-
ter tertios, ita Bart. *conſ.*90.*Dilecto domino.n.*7.*&* 8.*lib.*1. † Exten- 104
de in inueſtitura,vel contractu;quia ſi bona enunciantur feudalia,
talia præſumuntur.Alex.*conſ.*136.*Viſo,in pr.ver.ſecundo ad proban-
dum.lib.*1. † Limita,quādo concurrunt iſta,quod ſuper enunciato 105
fundatur intentio enunciantis,& illud enunciatum poterat eſſe,&
concurrere tempore enunciationis,& ex illis enunciatis fit præiu-
dicium,enuncianti, & enuncians eſt talis perſona, quæ poteſt ſibi
præiudicare,tūc verba enūciatiua ſemper pleniſſime probāt.Gem.
*conſ.*103.*Pro reſponſione,n.*10.*& ſeq.ff. ponam ſolum,l. Publia.§.fi.ff.
depoſit.*Bart.in *l.ſi forte.ff.de caſtr.pecul.*Dec.*conſ.*307.*num.*12.Guid.
Pap.*ſing.*373.*&* 377.Bauet.*ſing.*10.*v.inſtrumentum,n.*11. Mattheſ.
*ſing.*79.& ibi apoſt.quæ plures allegat , latiſſime Tiraq. in *l.ſi vn-
quam.C.de reuoc.donat.in v.donatione largitus , v.tertia declaratio, n.*
87.*& plur.ſeq.*Alex.*conſ.*21.*lib.*1.*& conſ.*136.*eod.lib.* Afflict. *deciſ.*
83.Dec.in *c.per tuas,de probatio.& in conſ.*539.*n.*6. vbi dicit*com- *
munem, † Et quod verba enunciatiua inſtrumenti probent,quan- 106
do illud enunciatum potuit interuenire tempore confecti inſtru-
menti, Abb.*conſ.*18.*num.*5.*col.*3.*circa fi.ver.tertio facit,l.*2. vbi dicit
*comm.† Extende;quia etiam creditur Notario aliquid atteſtanti *
per verba enunciatiua circa ea,quæ potuerūt interuenire tempore 107
actus geſti,etiā ſi alias nō ſtaretur eius dicto.Abb.*conſ.*33.*n.*7.*l.*2.
v.ſed contrariū.† Extende;quia propterea verba enunciatiua ſuper 108
valore rei probāt;quia potuit æſtimatio interuenire.Abb.*d.conſ.*18.
*n.*5. *in fi.l.*2. † Extende idem in ſententia enunciante conſtare de 109
mādato procuratoris;quia probat, ex quo mādatum potuit inter-
uenire tempore ſententiæ, & maxime, quando ſententia tranſiuit
in iudicatum,& fuit lata partibus præſentibus. Abb.*d.conſ.*18.*n.*5.
*in fi.& n.*6.*lib.*2. † Extende; quia verba partium enunciatiua ſem- 110

Digitized by Google

per probant circa enunciata, quãdo ſũt neceſſaria pro actus validi-
tate. Abb. *conſ.* 33. *Quia quinq. col. fin. in pr. verſ. ſatis probatur, lib.* 2.
111 *& in c. illud, n.* 6. *de præſumptio.* † Extende; quia qui patitur deſcri-
bi aliquid in inſtrumento, ſuper quo ſe fundant partes, præiudicat
ſibi. Bald. *conſ.* 272. *In cauſa egregie, lib.* 5. vbi, quod ſi partes in com-
promiſſo fatentur aliquid debere vni parti, illa verba probãt debi-
112 tum. † Et quod verba enunciatiua reſpicientia eſſentiã actus inter
præſentes habiles ad inducendũ actum enunciatum probent, alias
non. Bald. *conſ.* 496. *n.* 3. *ver. venio ad tertium, lib.* 5. Ant. de Butr. *conſ.*
113 32. *n.* 2. Abb. *conſ.* 33. *Quia quinq; col. fi. in pr. lib.* 2. † Reſtringe; quia
verba enunciatiua liberationis factæ à minore ad fauorem tutoris
quod fuerint facta computa, & reddita ratio, non probãt; quia nõ
poſſet calculare, & diſponere minor, & maxime, quãdo eſt de præ-
terito, & actus geri non potuit tunc; quia non probãt. Anch. *conſ.*
114 330. *num.* 6. † Et quod inter abſentes non probãt, & inter eos, qui
non poſſent diſponere. Batt. in *l. ex hac ſcriptura. ff. de donatio.* Ro-
115 man. *conſ.* 156. † Limita; quia obligatio bonorum facta in fine in-
ſtrumenti refertur etiã ad verba enunciatiua, in quibus obligãs bo-
na narrauit ſe debitorem eius, cui fit inſtrumentum de alia re cum
iſta enunciatiua, quia dixit, cum ſit, quod ſit debitor verus in tanta
ſumma, & Dec. *conſ.* 539. *n.* 5. dicit, quod talia verba ſunt diſpoſiti-
ua, vel tranſeunt in diſpoſitionem, & obligatio extenditur ad ea.
116 † Reſtringe; quia verba in fine inſtrumenti, in quo cum iuramen-
to quis promittit habere firma, rata, & grata omnia ſupradicta, &
non contra facere, neque contrauenire aliqua, & quacunque de
cauſa, non referuntur ad verba enunciatiua dicta cum verbo, *vt di-
citur*, vel, *vt aſſeritur*, quia non diſponunt, neque probant, etiam in-
ter contrahentes. Bart. *conſ.* 90. *Dilecto domino, n.* 6. *& ſeq. verſ. inſur-*
117 *git dubium, lib.* 1. † Reſtringe, ſeu declara; quia verba enunciatiua
diſpoſitiua, item verba mere enunciatiua de præſenti de iis, quæ
ſpectãt ad enunciãtes, bene probant, & diſponunt inter enuncian-
tes, & iurantes, ſed verba enunciatiua de præterito circa factum
alienum, & circa ea, de quibus contrahentes non potuiſſent diſpo-
nere, & non potuerunt interuenire in actu celebrati contractus
non probant; neque, diſponunt, & clauſula in fine, quod cum iura-
mento promiſit omnia prædicta attendere, &c. non refertur ad iſta.
Bart. *conſil.* 90. *numer.* 7. *&* 8. *verſic. hoc idem videtur, lib.* 1. vbi, quod
aliter dicendo implicaret contradictionem, & conſenſus extende-
retur vltra cogitatum, & quatenus adſit error, iuramentum, &
promiſſio nihil operatur, vbi apoſtill. in *ver. refutationem*, & in *ver.*
118 *enunciatiua*, dat concord. † Limita, quando illud enunciatum eſt de
ſubſtantia actus, vel habet actum qualificare; quia tunc probant
verba enunciatiua, in tantũ, quod enuncians non audiatur volens
dicere contrarium. Bald. *conſ.* 194. *In cauſa vertente, circa fin. verſic.
ſexto præmitto, lib.* 1. & idem, quando importat cauſam, vel condi-
tionem, aut modum; quia ſemper dicitur reſpicere ſubſtantiam rei.
Bero. *conſ.* 87. *num.* 16. *& ſeq. lib.* 2. & Barbat. *conſ.* 37. *numer.* 4. *lib.* 3.
vbi, quod verba expreſſiua qualitatum ſunt diſpoſitiua, allegat gloſ.
119 in *cap. vt circa, de electio. in* 6. † Et ideo prorogatio compromiſſi in-
ter prorogantes probat compromiſſum; quia enunciatum eſt ad va-
liditatem prorogationis. Abb. *conſ.* 33. *Quia quinque dubia, col. fin.*
120 *in pr. lib.* 2. † Declara; quia diuidens rem propriam ab eo emptam
tanquam communem, & hæreditariam non ſibi præiudicat, ſi do-
ceat de veritate; quia contra verba enunciatiua, & confeſſionem
expreſſam admittitur probatio in contrarium, & oſtenſa veritate
non nocet. Anchar. *conſ.* 291. *Super pluribus, numero quarto & ſeq.*
121 † Limita in verbis narratiuis inſtrumenti alienationis rei Eccleſia-
ſticæ confirmatæ; quia ſi fiat mentio, quod ſemel, bis, & pluries
fuit habitus tractatus, & repertum permutationem eſſe vtilem, ta-
lia verba inducunt præſumptionem, quod præceſſerint plures tra-
ctatus, & quod fuerit vtilis virtute confirmationis ſubſequutæ. Bal-
dus *conſil.* 228. *In cauſa D. Guilielmi, lib.* 1. Vide, *Narratiua verba
præſumptionem, & probationem inducunt, & quando ſecus. Concluſio* 5.
122 Vide, *Papa aſſertioni quando ſtandum ſit, vel non. Concluſ.* 62. † De-
clara, dummodo in re capitulari maior pars Capituli ſit præſens,
123 alias ſecus. Bald. *conſ.* 496. *Quidam Prelatus, in pr. lib.* 5. † Limita;
quia verba enunciatiua de præſenti prolata principaliter propter ſe,
quando ſcilicet non terminantur ad aliud, nec reſpiciunt alium fi-
nem, niſi ſeſe, & tunc talia verba diſponunt, ſi talis eſt actus, qui
poſſit tunc geri ſola voluntate. Bald. *conſ.* 263. *n.* 3. *ver. verba autem,
lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 127. *in fin. lib.* 2. Affli*ct*. *deciſ.* 83. *n.* 2. *& per tot.* Bart.
in *l. admonendi, n.* 32. *ff. de iureiur.* quem ſequitur Crauett. *de antiq.
temp. part.* 1. *num.* 49. *& conſ.* 911. *n.* 15. & ſine dubio eſſe Crau. *conſ.*
124 82. *n.* 2. *&* 3. *ver. quarto.* Bero. *conſ.* 170. *lib.* 2. *in pr.* † Extende etiam
in vltima voluntate. Caſtr. *conſ.* 457. *n.* 2. *verſ. præterea verba, lib.* 1. *&*
125 *conſ.* 325. *Super ſecundo, n.* 3. *l.* 1. † Extende; quia dato, quod non diſ-
ponant quando ſunt prolata propter ſe, & non propter aliud, be-

ne probant. Caſtr. *d. conſ.* 325. *n.* 3. *verſ. item patet expreſſe* [illegible] *n.* 1. vbi
apoſt. citat Soc. *conſ.* 228. *In cauſa, verſ. in primis, & v. reſultat & ſe-
cundo, quia poſito, lib.* 2. *& conſ.* 227. *v. quinto* [illegible] *verba, & conſ.* 212.
v. ſecunda concluſio, circa fi. eod. lib. 2. † Declara tamen [illegible] quando [illegible] 126
verba etiã vltra principale propoſitũ prolata in [illegible]
uos inducunt confeſſionem inter contrahentes. [illegible]
in fi. lib. 1. † Differentia autem eſt, an verba er[illegible] inducant 127
diſpoſitionẽ vel confeſſionem; quia error in iure circa diſpoſita [illegible]
cet, ſed ſolus error facti attenditur, in confeſſione ſecus; quia [illegible]
iuris, & error facti vitiat, & operatur, ne cõfeſſio noceat. [illegible]
263. *n.* 4. *v. modo reuertamur lib.* 1. & quia plus eſt diſponere quam
probare. Soc. Iun. *conſ.* 67. *n.* 20. *l.* 4. ſupra *n.* 19. † Reſtringe, quando 128
talia verba ſunt enunciata vltra principale propoſitũ, quia tunc
non diſponunt, ſed ſunt mentis indicatiua. Bald. *d. conſ.* 263. *num.* 3.
lib. 1. † Li[illegible]a, vbicunq; ſumus in iis, quæ pendent à conſenſu par- 129
tis, verba enunciatiua probãt, plene Crau. *conſ.* 866. *n.* 12. allegat Si-
gnor. Hom. *con.* 165. *n.* 86. & idẽ dicit Dec. *conſ.* 539. *v. tertio reſpon-
detur, n.* 5. † Extende; quia probatur mandatum procuræ ex verbis 130
enunciatiuis contra enunciantẽ etiã ad fauorem abſentium. Rom.
conſ. 63. *n.* 2. † Limita; quia verba enunciatiua probant declaratio- 131
nem animi, ſicut diſpoſitiua etiã ad præiudiciũ tertij. Dec. *conſ.* 35.
n. 5. *verſ. & in tali declaratione.* Sign. *conſ.* 165. *n.* 37. *&* 38. Vide, *De-
claratio mentis debet fieri ſuper dubio, alias non releuat. Concluſ.* 88. *&
Concl. ibi ſeq.* † Limita, quãdo verba enunciatiua cauſã finalem in- 132
ducunt, tunc magis probant. Crau. *conſ.* 911. *n.* 15. *&* 16. plene Iaſ.
conſ. 91. *n.* 2. *lib.* 3. † Limita; quia verba excipientis non poſſe eligi 133
arbitros, quia à die litis conteſtatæ ſunt lapſa tempora petendi arbi-
tros ex forma ſtatuti, licet ſint enunciata propter aliud; tamen quia
in iudicio, & per modum cauſæ probant litẽ conteſtatã præceſſiſ-
ſe, ita quod negans poſtea litem conteſtatã eſſe, ſibi præiudicauit.
Bald. *conſ.* 150. *Caſus actualiter, num.* 3. *verſ. nec obſtat, quod obijcitur,
lib.* 1. † Limita, quando cõcurrunt aliæ coniecturæ. Grat. *conſ.* 104. 134
num. 5. *& ſeq. lib.* 1. *& conſ.* 114. *num.* 25. *& ſeq. eod. lib.* 1. vbi, quod ad-
minicula ſunt, ſi ſit reductio ad naturã rei ex verbis enunciatiuis,
ſi contrahentes conformant ſe cum ſtatuto, & alia ſimilia. † Limi- 135
ta; quia fauore dotis verba enũciatiua plene probãt. Bart. *conſ.* 123.
Factum ſic ſe habet, num. 2. *lib.* 1. ſequitur Deci. *d. conſ.* 35. *Præſtantiſ-
ſime Doctor, in prin. & num.* 4. Alex. *conſ.* 190. *num.* 28. *lib.* 6. vbi apoſt.
in *verſ. dotis*, dat plures concor. Iaſ. *conſ.* 91. *lib.* 3. *n.* 2. *v. quinto fauo-
re dotis.* Dec. *conſ.* 32. *num.* 89. *& ſeq. lib.* 2. Caſtr. *conſ.* 92. *in princ. l.* 2.
Alex. *conſ.* 99. *lib.* 7. Ruin. *conſ.* 40. *lib.* 4. *num.* 4. Alex. plene *conſ.* 190.
Plura, n. 28. *verſ. ad confirmationem, lib.* 6. vbi apoſt. in *verſ. dotis*, dat
concord. plurimos. Vide, *Abſenti non acquiritur, & quando ſecus.
Concl.* 38. *num.* 141. *& ſeq.* Vide, *Dos habet multa ſpecialia priuilegia.
Concl.* 743. † Extende; quia talis confeſſio dotis per verba enun- 136
ciatiua habet exequutionem, provt ſi diſpoſitiue eſſet facta in in-
ſtrumento habente exequutionem, *l.* 1. *C. de dot. promiſſ.* Iaſ. in *l. ad-
monendi, num.* 157. *ver. circa primum. ff. de iureiur.* Alex. *conſ.* 4. *col.* 5.
ver. quod iſtud ſit verum, lib. 2. Caſtr. *conſ.* 92. *n.* 2. *lib.* 1. incip. *Quod
prædicta ſententia.* Ruin. *conſ.* 34. *num.* 5. *lib.* 4. † Reſtringe, quando 137
verba enunciatiua eſſent mariti abſente vxore, puta quia dando pe-
cunias ad mercimoniã dixit eſſe vxoris ſuæ; quia non probant, ſe-
cundum Alex. *conſ.* 38. *Conſideratis iis, n.* 2. *in fin. & n.* 3. *v. nec etiam
prætextu, lib.* 2. quia inter perſonas prohibitas. † Limita fauore piæ 138
cauſæ; quia verba teſtatoris prolata, quod non vellet conſangui-
neos ſuos ſuccedere in ſua hæreditate, ſed potius, quod bona diſtri-
buerentur pauperibus, probant teſtamentum ad piam cauſam, etiã
ſi talia verba fuerint dicta ad interrogationem. Bald. *conſ.* 221. *Vi-
detur mihi, in princ. lib.* 3. allegat *l. Pamphilo. §. propoſitum. ff. de leg.* 3.
Abb. in *cap. fin. num.* 15. *verſ. ſed ſaluando, de ſucceſſ. ab inteſtat.* Alex.
conſ. 109. *n.* 25. *lib.* 6. incipit, *Plura*, vbi pleniſſime probat; quia fauo-
re libertatis, fauore militis, & fauore dotis probãt; ergo idem fauo-
re piæ cauſæ, quæ æquiparatur, & maius priuilegium habet, *n.* 15.
& 25. *& ſeq.* Iaſ. *conſ.* 131. *col.* 2. *l.* 1. Affli*ct*. *deciſ.* 83. Dec. *conſ.* 44. *n.*
54. *lib.* 3. plene Iaſ. *conſ.* 155. *n.* 2. *& ſeq. lib.* 4. vbi extendit, & limitat.
Abb. *conſ.* 11. *In cauſa, qua vertitur, col.* 2. *ver. nec obſtat, lib.* 1. vbi de
*cõmuni. † Extende; quia etiã in contractu verba enunciatiua fa- *
uore piæ cauſæ probant. Alex. *d. conſ.* 190. *n.* 27. *l.* 6. *cũ ſeq.* † Exten- 139
de in teſtamento militis; quia verba enũciatiua probant teſtamen- 140
tum, *l. ex hac ſcriptura. ff. de donatio.* Abb. in *d. c. fi. n.* 14. *v. ſed ſaluan-
do, de ſucceſſ. ab inteſt.* Abb. *conſ.* 11. *col.* 2. *v. nec obſtat lib.* 1. vbi, quod
fauore piæ cauſæ probatur teſtamentum ex verbis enunciatiuis, &
dicit * communem. Alex. *conſ.* 190. *num.* 26. *l.* 6. † Declara quia pro- *
bãt verba enunciatiua in vltima voluntate fauore piæ cauſæ, quan- 141
do vel ſunt de præterito, vel ſi de futuro ſint prolata deliberate ani-
mo diſponendi, alias ſecus. Caſtr. *conſ.* 137. *n.* 2. *l.* 2. † Declara, quia 142
verba enũciatiua probãt fauore piæ cauſę, vel dotis, vel geminata; id
tamen

Digitized by Google

tamen debet intelligi, quando eadem verba probarent, ſi eſſent
emiſſa propter ſeſe,alias ſi non probarent etiā in caſu,in quo eſſent
emiſſa propter ſe,nec probāt geminata,neque fauore dotis,vel piæ
143 cauſæ,ita Alex.d.conſ.190.n.29.lib.6.† Declara;quia verba enun-
ciatiua probant fauore piæ cauſæ teſtamentum nedum confectum
* ex verbis enunciatiuis fauore piæ cauſæ ſecundum * communem,
ſed imo dato,quod talia verba contra communem non probarent,
niſi ſemiplene,bene ſufficiunt ad ſubſtinendum teſtamentum iam
144 factum,Abb.d.conſ.11.col.2.verſic.nec obſtat,lib.1. † Extende in te-
ſtamento partis inter liberos;quia verba patris inter liberos,quod
ſic,vel ſic teſtatus ſit inter eos,probāt teſtamentum inter eos.Bald.
conſi.179. Quando ſapiens, lib.4. vbi dicit ita tenere Innocent. &
* * omnes Alex.conſ.190.n.26.lib.6. † Reſtringe, quando conſtaret
145 de mente diſponentis,vt quia voluit,quod Notarius rogaretur.Iaſ.
* conſil.155.numer.4. lib.4.verſ.tenendo iſtam partem.vbi dicit * com-
146 munem.† Limita,quando Princeps ſe fundat ſuper verbis narrati-
☞ uis,vel enunciatiuis.Vide,Narratiua verba Papæ.vel Principis quan-
do probent,vel non.Concluſio 4.Vide, Lex dudia non operatur effectus
147 legis;ideo vt lex allegari non poteſt.Concluſio 273.† Limita;quia ver-
ba laudi enunciatiua per modum cauſæ non probant actum enun-
ciatum,ſi tempore enunciationis non potuit interuenire.Alexand.
conſ.46.n.3.verſ.quinto quia,lib.1.vbi apoſt.allegat Corn. conſ.108.
lib.2.Crau.conſ.217.n.7.vbi citat Deci. & alios, & conſ.832. in pr.
vbi idem,quando vice cauſæ ſunt prolata,& conſ.866.n.11. Corn.
conſ.108.Placet mihi,per tot.lib.2.Bart.in l.ſi ſocer.§. Lucius.ff.ſolut.
matr.Dec.conſ.50.num.16.lib.1.Bero.conſ.87.n.16.lib.2. Grat. conſ.
114.n.19.lib.1.& conſ.143.n.11.& ſeq.lib.2.Soc.Iun. conſ.67.n.21.
lib.4. vbi, quod probant, & diſponunt ſaltem præſumptiue,donec
148 contrarium probetur.† Extende idem,quando enunciatiua profe-
runtur per modum modi. Crauet. conſ.217.n.7.Bero.conſ.87.n.18.
lib.2.vbi, quod modus adiectus venditioni debet omnino ſeruari,
149 provt cauſa,& conditio.† Declara,vt non procedat,quando cauſa
demonſtrationis,vel limitationis proferuntur, veluti ſi eſt dictum,
prout conſtat ex laudo lato,liber.omus;quia ſunt relatiua,non per mo-
150 dum cauſæ.Alex.conſ.46.numer.8.verſic. nam non obſtat, lib.1. † Ex-
tende; quia enunciatiua per modum cauſæ in lege,contractu, &
omni diſpoſitione diſponunt plenarie tam in reali, quā perſonali,
151 plene Corn.d.conſ.108.per tot.lib.2. † Reſtringe;quia verba enun-
ciatiua per modum cauſæ bene inducunt diſpoſitionem, ſed ſolum
ad actionem perſonalem inducendam. Purpur. ita declarat conſil.
152 282.n.3.lib.1.† Reſtringe,quando ſi diſponerent,eſſent contra in-
tentionem actus,in quo verba enunciantur.Purpur.d.conſ.282.n.3.
ver.reſpondetur,vbi exemplificat in eo, qui dedit in ſolutum bona
pro debito mille ſcutorum; quia illa verba non probant debitum
mille, ſi de eo principaliter agitur; quia actus dationis in ſolutum
tendit ad extinguendum debitum; ideo contrarium effectum non
153 debent operari verba enunciatiua per modum cauſæ.† Reſtringe,
quando verba per modum cauſæ proferuntur ab eo, qui non po-
teſt diſponere eo modo,Purpur.conſ.384.n.28. in fin.verſ. & quam-
154 uis.† Reſtringe,quando verba enunciatiua per modum cauſæ non
terminantur tunc,ſed expectāt effectum poſt,vel ab alia ſcriptura.
155 Purpur.d.conſ.384.n.29.lib.1. † Reſtringe;quia verba enunciatiua
non probant, neque aliquid operantur circa ea, quæ non potue-
runt geri à partibus tempore enunciationis.Caſtr.conſ.139.Pro de-
claratione,col.2.verſ.iis non obſtantibus, lib.1.Zab conſ.31.in princ. &
156 conſ.72. n.16. † Idem in laudo, in quo arbiter enunciat, quod ter-
tius, qui non compromiſit, conſenſit laudo; quia ſicuti non poteſt
principaliter diſponendo præiudicare tertio; quia non compromi-
ſit;ita nec enunciando.Caſtr.conſ.139.num.4.ver. eodem modo,lib.1.
quia ex quo tempore enunciationis non poterat diſponere contra
157 tertium, non diſponunt per prædicta.† Limita; quia verba enun-
ciatiua inducunt probationem inter contrahentes illius enunciati.
Alex.conſ.184.In cauſa, & lite,n.3.lib.6.Grat.conſ.85.n.11. & conſil.
114.num.20.lib.1.Bart.conſ.111.col.2.in fin.verſ. præterea hoc eſſe ve-
158 rum,lib.1.† Limita,quando verba enunciatiua ſunt in inſtrumen-
to confecto cum decreto iudicis; quia præſumitur pro decreto; &
idem pro verbis enunciatiuis inſtrumenti, & ſtatur talibus verbis,
159 maxime in antiquis.Bero.conſ.87.n.12.lib.2.† Limita,quando ver-
ba narratiua ſunt in inſtrumento eiuſdem Notarij, qui eſt rogatus
de intimatione appellationis,& narrat appellationem ex actis ſuis;
quia probatur appellatio,& actus enunciatus,ſi non agitur de ma-
gno præiudicio.Ægid.deciſ.15.& plenius deciſ.58. vbi hoc admit-
tit ſimpliciter;ſecus ſi ex actis alterius,vbi dicit,quod Rota hoc te-
net ex æquitate, & ſtylo: & ſtylus Rotæ probatur in deciſ.57. de
reſcript.in antiq.alias 732.qui procedit in iudicialibus, ſecus in ex-
traiudicialibus. Rota in antiqu.de fid.inſtrum. deciſ.2. licet Dyn. in
auth.ſi quis in aliquo.C.de edend.n.33. dicat contrarium ſimpliciter.

† Limita in verbis aſſertiuis;quia bene probant ſemper inter con- 160
trahentes,l.optimam.vbi* omnes.C.de contrahen. vel commit. ſtipul. *
quia verba aſſertiua plus roboris habent,quā enunciatiua,& idem
de verbis affirmatiuis.Crau.late conſ.832.in pr.ver.tertio verba,hic.
vbi plures allegat,maxime Ruin.conſ.148.n.7.circa fi.lib.4.& conſ.
103.n.9.& ſeq.lib.3.& Bart.conſ.111.Quæritur,n.2.col.2. in fin.verſ.
præterea hoc eſſe verum,lib.1. † Declara, quando illud, quod aſſeri- 161
tur,potuit tunc interuenire; quia verba aſſertiua diſponunt,apoſt.
ad conſ.Alex.21.lib.1.vbi reprobat Rom.contrarium tenētem conſ.
156.& alia apoſt. Ad Rom.d.conſ.156.in verſ. non probant. Flori.de
S.Petro conſ.6.num.6. † Limita;quia verba enunciatiua geminata 162
diſponunt & probant.Alex.conſ.190.n.30.lib.6.pleniſſime apoſt.ad
Rom.conſ.191.Spectabilis Domine, n.4.in verſ. non inducit, vbi citat
infinitos,& Rom.clare conſ.65.Viſo themate,num.5.& ſeq.vbi dicit
procedere tā in contractu,quā in vltima voluntate, plene Crauet.
conſ.405.De illo quæritur,n.4.vbi citat plurimos, & conſ.434.n.11.
vbi idem,quādo per plura inſtrumenta.Alex. conſ.125.n.9.lib.4.&
conſ.190.n.30.lib.6.pleniſſime Barbar.conſ.37.n.1. & ſeq.lib.2. vbi
multa.Iaſ.conſ.91.n.2.lib.3.verſ.ſexto.Caſtr.conſ.151.col.2. in fi.ver.
ſexto,lib.1.Vide, Geminatio actus maiorem firmitatem affert, & mul- ☞
ta operatur. Concl.28. † Extende, ſiue geminatio ſit in eadem ora- 163
tione,& ſcriptura,ſiue in diuerſa,licet magis,ſi ſunt diuerſa inſtru-
menta.Grat.conſ.104.n.6.& ſeq. lib.1. plenius Dec. conſ.32.n.91.in
fi.& 92.verſ.non obſtat quoque, lib.2. † Extende; quia verba gemi- 164
nata enunciatiua nedum inducunt diſpoſitionem, ſed inducunt
etiam certam ſcientiam,& clauſulam Motus proprij.Dec.conſ.7.n.
24.& ſeq.verſ.ſecundo probatur,lib.3 & dato,quod duo ſpecialia nō
poſſint cōcurrere,ſaltē hoc erit quādo ſunt duplicata, vel quadru-
plicata, vt idem Deci. conſ.42.n.30.lib.1. † Extende etiam in ver- 165
bis teſtium, ad effectum probandi; quia licet deponant de tractatu
filiationis inter patrem & filium verbis; tamen quia de geminato
tractatu, verba, quæ deberent interpretari enunciatiue, in dubio
ſunt diſpoſitiua propter geminationem.Caſtr.conſ.151.Viſo puncto,
col.2.verſ.ſexto,lib.1.† Extende in verbis geminatis inſtrumento- 166
rum, vel teſtamentorum, aut conſtitutionis, vel ſtatuti.Rom.conſ.
65.n.5.& ſeq.vbi apoſt.in verſ. geminata † Limita ad liberandum; 167
quia verba enunciatiua ad liberādum faciunt diſpoſitionem etiam
in contractu.Caſtr.conſ.325.n.3.lib.1. Grat. conſ.114.n.12. & ſeq.
lib.1.† Limita;quia ad fauorem eius, qui excipit, diſponunt. Grat. 168
conſ.114.num.21.lib.1. † Limita,quando conſtat de mente contra- 169
hentium,provt ex proœmio,vel alias.Rom.d.conſ.65.num.7.& ſeq.
vbi apoſt.allegat Crau.de antiq. tem.par.1.n.92.& ratio; quia ver-
ba ſeruiunt menti,non è contra.† Limita;quia verba enunciatiua, 170
ſi ſunt extranea prorſus ad materiam,de qua agitur, non probant,
ſecus ſi conferunt,vel,cōcurrunt ad diſpoſita in cōtractu,ita Natt.
conſ.333.& idem Grat.conſ.104.num.5.lib.1. † Limita; quia verba 171
enunciatiua probāt poſſeſſionem,& dominium, quando fuit facta
ſolutio;quia ſolutio,& locatio probāt dominium, & poſſeſſionem,
etiam contra tertium,quando fuit longa ſolutio, plene Crau.conſ.
434.n.12.maxime ſi non conſtat de dominio alieno, vel tertij, &
num. ſeq. vbi late cum ſeq. vbi, quod liber Eccleſiæ probat ſolutio-
nem. † Extende multo magis,quando extat recognitio, & ſolutio. 172
Crauet.d.conſ.434. numer.4. & ſeq. Vide, Narratiua verba præſum- ☞
ptionem,& probationem inducunt, & quando ſecus.Concluſio 5. † Li- 173
mita, quia bene probatur dominium rei inter cōtrahentes ex ver-
bis enunciatiuis. Alex. conſ.112.Viſo quodam,in prin.lib.6. ſequitur
deciſiue Cran. conſ.26. in pr. † Contrarium Bero. conſ.170.num.4. 174
& ſeq.lib.2.† Extende etiam in præiudicium tertij, quando inter- 175
uenit ſolutio tanto tempore,quod fuerit præſcriptum. Crau.conſil.
434.num.12.& ſeq † Limita;quia in iis,in quibus pactum nedum 176
producit actionem,provt in donatione,depoſito, & omnibus con-
tractibus,qui re ipſa perficiuntur cum ſolo conſenſu,verba narra-
tiua, & enunciatiua, probant,provt probant etiam delictum;quia
re contrahitur, quando agitur ciuiliter. Caſtil. conſ.7. Viſis prius,
14.& 15. † Limita, quando verba enunciatiua ad aliud relata ve- 177
rificantur,quia relatum producitur, tunc plene probant ex ſe,non
autem probatio refertur ad relatum, ita plene Dec. conſ.539.In in-
clita ciuitate,n.5 & ſeq.ver.ſecundo reſponderi poteſt.† Limita; quia 178
quando ſunt iurata verba enunciatiua diſponunt. Grat. conſ. 117.
n.4.lib.1.Soc.Iun. conſ.67.num.19.lib.4. † Limita;quia licet verba 179
enunciatiua non præiudicent tertio,ſecus eſt, ſi tertius eſt præſens
enunciatis.Barbat. conſ.37.num.3.lib.3. † Limita;quia licet verba 180
enunciatiua non inducant diſpoſitionem, bene inducunt probatio-
nem,ita Barbat.d.conſ.37.n.4.lib.3.Vide Maſcard.Concl.621.Enun-
ciatiua verba emiſſa propter aliud regulariter an probent, vbi ponit
regulam negatiuam, quod non probant, ampliat multis modis,li-
mitat decem & nouem modis,vide eum.

Verba

Digitized by Google

Verba enunciatiua conditionaliter prolata non diſponunt, & quando ſecus. Concl. 82.

1 Regula † eſt, quod verba narratiua, ſeu enunciatiua conditio-
naliter prolata non diſponunt, l. ſi quis ita inſtituatur hæres ſi
legitimus.ff.de hær.inſtit.cum gl. vbi per illa verba, ſi legitimatus hære-
ditatẽ nõ vendicauerit, Titius hæres eſto, non eſt inſtitutus legitimus,
ſed ſi legitimus vult hæreditatem, excludit ſubſtitutum; nõ quia ex
teſtamento ſit vocatus; ſed quia defecit cõditio, ita Alex.conſ.185.
* Viſo titulo, num.10.verſ.ſed præmiſſis, lib.2. vbi de*communi, & conſ.
199.Viſo præſtanti, n.5.ver.ſed præmiſſis, lib.2.vide, in verſ. Ablatiui.
☞ Concl.32.n.11.& ſeq. Vide ſupra, Verba enunciatiua. Concl.81.& quæ
dicantur diſpoſitiua, vel non. infra, Verba diſpoſitiua quæ dicantur.83.
2 Concl.† Idẽ in l.poteſt.ff.de vulg.& pupil.cũ l.ſeq. vbi habens plures
filios inſtitutos, ſi dicat, & ſi aliquis eorũ deceſſerit, vltimo dece-
denti ſubſtituit Titium, vltimus decedens non eſt ſubſtitutus, ſed
ab inteſtato ſuccedit. Alex.d.conſ.185.num.10.verſ.ſecundo, lib.2.&
3 conſ.199.n.6.ver.ſecundo probatur, l.2.† Idem in l.generaliter, in pr.
ver.cũ enim ferendus.C.de inſtit.& ſubſtit.ſub conditione fact. vbi ver-
ba ſi filius meus deceſſerit ſine liberis, important, vt liberi capiant, vt
à patre, nõ vt ab auo. Alex.d.conſ.185.verſ.tertio probatur, n.10.l.2.
cum ſeq.& conſ.199.n.6.ver.quarto probatur, lib.2. vbi plene ad hoc
4 inducit illum text.† Idem probatur per l.1.C.de pact. provt inducit
eam Alex.d.conſ.185.n.12.verſ.quarto, lib.2. vbi conatur tueri quod
faciat pro hac parte, & idẽ repetit d.conſ.199.n.8.verſ.quinimo, eod.
5 lib.2.† Idem probat l. iubemus, verſ.deniq.in retinenda. C.ad Trebell.
provt etiam inducit Alex.d.conſ.185.n.16.ver.quinto probatur, lib.2.
6 & repetit d.conſ.199.n.10.verſ.ſexto probatur, lib.2.† Idem probat
l.ex facto.ff.ad Trebell. quia inſtitutus, & ſi deceſſerit ſine filiis, &c. ſi
habet filios poſt deportationẽ, filius aufert bona, quod non poſſet,
ſi eſſent filij vocati. Alex.d.conſ.185.n.13.verſ.ſexto probatur, lib.2.
7 † Idẽ clare probatur in l. ex facto etiam.ff.de hæred.inſtit. vbi nomi-
natus in cõditione nõ poteſt petere ex teſtamẽto. Alex. d.conſ.185.
8 n.13.verſ.ſeptimo probatur, lib.2.† Idem probatur ſecundum Alex.
d.conſ.185.n.13.verſ.octauo, per text.in l. ſi filiusfamilias.§.cum quis.
9 ff.de leg.1. provt ibi illũ text.ad hoc inducit.† Idẽ probat. l.Lucius.
la ſecunda, cũ gl.ibi, ff.de hæred.inſtit. quæ clare hoc dicit, & per au-
* ctoritates Doctorũ, in illa concluſ.cõmuni, * magis cõmuni, quod
filij poſiti in conditione non cẽſentur vocati, plene Alex. d.conſil.
☞ 185.num.14.& ſeq.verſ.nono, lib.2. Vide, Filij poſiti in conditione, &c.
10 369.† Contrarium, quod imo verba enunciatiua conditionaliter
prolata diſponãt, provt ſi teſtator inſtituto filio ſubſtituit, ſi deceſſe-
rit ſine filiis; quia filij excludunt ſubſtitutũ. d.l.Lucius, la ſecunda. ff.
11 de hæred.inſtit.† Declara; quia filij excludunt ſubſtitutũ; non quia
ſint vocati, niſi ab inteſtato, vt ſit eis reſeruatũ ius legitimæ ſucceſ-
ſionis ab inteſtato; ſed excluditur, quia cõditio non eſt purificata.
12 † Itẽ, quia filij excludunt ſubſtitutũ, non è contra. Alex.d.conſ.185.
13 n.1ſ. in fin.& ſeq.verſ. nec obſtant, lib.2.† Extende; quia illa verba,
& ſi deceſſerit ſine filiis, nõ videntur prolata, niſi fauore filiorum, &
agnationis conſeruandæ, igitur videntur operari; quia alia ratio aſ-
ſignari poſſe non videtur. Alex.d.conſ.185.n.1.verſ.ſecundo probari,
14 lib.2.† Declarat Alex.d.conſ.185.n.16.verſ.non obſtat ſecundum, l.2.
quod ſatis verba operãtur fauorem filiorũ poſitorum in conditio-
ne, ex quo conſeruant ius legitimæ ſucceſſionis, vt ipſi ſubſtituto
15 præferantur.† Extende per text. in l.inter ſocerum.§. cum inter. ff.de
pact.dotal. per quẽ dos data filiæ cum conditione, ſi deceſſerit ſine fi-
liis, reſtituatur, & à cõtrario, ſi cũ filiis, retineat pro filiis; ergo diſ-
ponunt ad fauorẽ filiorũ, provt inducit hunc tex. Alex. d.conſ.185.
16 n.7.verſ.decimo probari videtur, lib.2.† Declarat Alex. d.conſ.185.
n.20.verſ.decimo non obſtat, lib.2. vt operetur retentionem per mo-
dũ excluſionis de iure cõmuni, ſecundo, quod non reſtituat mari-
tus propter conditionẽ non purificatã, tertio dicit, illũ text. habere
17 alium intellectũ, ſecundum quem probaret contrarium. † Exten-
de etiã ... i. hæredes mei. §.cũ ita.ff.ad Trebell. eo modo, quo inducit
illum text. Alex.d.conſ.185.Viſo titulo, n.8.verſ.vndecimo, l.2.& ſol-
18 uit n.20.ver.vndecimo non obſtat, ibidem.† Extende per textum in l.
ex facto. §. ſi quis rogatus.ff. ad Trebell. vbi rogatus inſtitutus, ſi de-
ceſſerit ſine filiis, reſtituat Titio, ſi decedat cum filiis naturalibus
tantum, diſtinguitur ſecundum qualitatem perſonæ teſtantis, & in-
ſtituti, ita Alexander.d.conſ.185.num.8.in fi.verſ. decimotertio vide-
19 tur, lib.2.& conſ.199.n.2.verſ.tertio, lib.2.† Declarat idem Alex.d.
conſ.158.n.20.ver.decimotertio non obſtat, lib.2. vt agatur ibi non de
fideicommiſſo, ſed in quantum ex conditione excludatur ſubſti-
tutus; quia quandoque in parte, & ex affectione, quandoque in to-
tum, & plenius conſ.199.n.12.in fi & n.13. ver.tertio non obſtat, l.2.
vbi, quod ſolum diſtinguitur, an nati ſunt ante deportationem,
20 & ſuccedunt, ſecus ſi poſt.† Extende per l.pen.ff.de collat. dot. vbi
ſi filia mea collationem dotis fecerit, eam inſtituo, conferendo
cenſetur inſtituta, non conferendo non compellitur. † Declarat 21
Alex.d.conſ.199.Viſo præſtanti, n.11.verſ.non obſtant iura, lib.2. vbi,
quod verba enunciatiua conditionaliter propter aliud prolata non
inducunt diſpoſitionem, niſi ſint prolata in aliquo antecedenti, vel
conſequenti, quod eſſet neceſſarium ad implendum illud, quod eſt
in conditione, & ita conciliat opiniones contrarias. Alex.conſ.126.
Viſis, n.2.& ſeq.verſ.ſed pro certo, lib.5.† Si vero illud ſuppoſitum 22
non eſt neceſſarium ad illum actum, verba enunciatiua conditio-
nalia ſupponentia aliquid non diſponunt ſuper ſuppoſito, patet in
mandato procuræ, in quo non eſt data f.culras ſubſtituendi; quia
licet in relatione, quam facit principalis, vide..re'euans ipſum pro-
curatorem, & ſubſtituendos ab eo, non cenſetur data facultas ſub-
ſtituendi; quia verba ſunt enunciatiua, & ſuppoſitum nõ eſt neceſ-
ſarium ad validitatem mandati, ita Rota in antiquis deciſ.23.No-
ta, quod ſi in procuratorio, alias 346. quam ſequitur Alex. conſil.17.
Viſis, n.6.ver.pro hoc bene facit lib.2.& iterum conſ.126.Viſis, n.4.in
fi.verſ.ſecundo confirmo, lib.5. Crau.conſ.186.n.3.in fin.† Extende in 23
caſu, l.vnum ex familia.§.fi.ff.de legat.2. inducendo, provt Alex.conſ.
199.n.3.verſ. quarto probatur, lib.2.† Declarat Alex.d.conſ.199.n. 24
13.verſ.quarto non obſtat, lib.2.† Extende per l.cum acutiſſimi, C.de 25
fideicom. provt inducit Alex.conſ.199.num.4.ver.quinto, lib.1.† De- 26
clara, vt per eundem Alex.d.conſ.199.num.13.ver.non obſtat quinto,
lib.2.† Limita; quia verba enunciatiua conditionaliter prolata in- 27
ducunt diſpoſitionẽ, l.pen.ff.de colla.bono. quod declarat Alex. conſ.
185.Viſo titulo, n.16. in fi. & n.17.verſ.non obſtat tertio, lib.2. proce-
dere tantum, quando aliquod antecedens, vel conſequens neceſſa-
rio eſſet implendum ad illud, quod in conditione eſt deductum,
provt ſi pater dicat; ſi filia mea dotem, quam ipſi dedi, conferat, hære-
dem pro rata facio; certe neceſſario diſponitur ſuper collatione; quia
eſt neceſſarium conſequens, vel antecedens. Alex. d.conſ.199.n.11.
ver.non obſtat, lib.2.† Limita; quia ſi pater diſponendo in teſtamen- 28
to dicat, ſi filius meus me viuo decedat, inſtituo nepotem ex filio prædi-
cto, cẽſetur filius inſtitutus. Bart.in l.Gallus, in pr.ff.de liber.& poſthu.
allegat text.in l.ex facto.ff. ad Trebell. vbi mater ſi inſtituat filiũ, &
grauet de reſtituendo Titio, ſi deceſſerit ſine filiis, & filius depor-
tetur in inſulã poſtea, & poſt deportationem filios ſuſcipiat, nõ ex-
cluditur ſubſtitutus; ſecus ſi ante deportationem ſuſcipiat filios.
† Contrarium tenet Alex.d.conſ.185. n.17.v. nec obſtat, quod not.in 29
d.l.Gallus, l.2. vbi, quod communis*opinio eſt cõtra limitationem, *
& citat plurimos; quia filius non dicitur præteritus, ex quo conſer-
uatur ius legitimæ ſucceſſionis, & idem repetit d.conſ.199.Viſo præ-
ſtanti, n.12.ver.ſecundo non obſtat, lib.2. vbi etiam tollit, quod Bart.
nõ dicit, quod filius ſit inſtitutus, ſed quod nõ poteſt dicere ſe præ-
teritũ, & iterũ. Alex.conſ.219.Viſo teſtamento, n.2.v. tamen ad hoc, l.
2.cũ ſeq.per tot. vbi reſpõdet ad omnia iura allegata per Bart.† De- 30
clara totam hanc materiam; quia ſi verba enunciatiua conditiona-
liter prolata ſunt principaliter propter ſe, diſpoſitionem inducunt,
ſi propter aliud, ſecus, ita Alex.d.conſ.185.n.17.verſ.ſexto nõ obſtat,
lib.2.& ita dicit procedere text.in l.vnum ex familia.§.fi. ff.de leg.2.
& l.Titia Seio liber.eod.tit.† Declara, vt plenius in verſ. Grauamen. 31
Concl.76.† Limita; quia verba enunciatiua conditionaliter prola- 32
ta per ablatiuos abſolutos, important contrariam conditionem in
caſu contrario, & ſic diſpoſitionem, vt ſi dicatur, filio meo ſubſti-
tuo Titium, ſi filius meus deceſſerit ſine filiis, vel non extantibus
filis; quaſi à cõtrario ſenſu, extantibus ipſis; induco inter eos fidei-
commiſſum, l.fideicommiſſa.§.cum eſſet.ff. de leg.3. ita arguit Alex.d.
conſ.185.n.5.verſ.octauo, lib.2.† Declarat idem Alex. d.conſ.185.n. 33
18.& 19.verſ.octauo non obſtat, lib.2. vt limitatio procedat, quando
verba conditionalia ablatiui dirigentur in ipſos, vel ad ipſos po-
ſitos in conditione, ſecus ſi ad alios, & propter alios enunciatur;
& idem dicit conſ.199. num.14.lib.2.† Secundo declarat, quando 34
verba conditionalia ablatiui abſoluti important exequutionem
realem procedit limitatio, ſecus ſi important ſolam denominatio-
nem. Alex.d.conſ.185.n.19.v.præterea, lib.2.& conſ.199. lib.2.in fin.
† Tertio declarat Alex.d.conſ.185.num.19.v. item & tertio, lib.2. vt 35
procedat à contrario, quod ſi extant, non ſubſtituo aliquem, & ſic
nihil diſponunt, & d.conſ.199.in fin.lib.2.† Quarto ibidem Alex. 36
dicit, quod ſi ſunt verba ablatiua abſoluta, poſſunt diſponere, ſe-
cus ſi non ſunt ablatiua abſoluta. † Extende limitationem; quia 37
diſpoſitio ſtatuti, & vltima voluntas à pari procedunt, ſed in ſtatu-
to verba enunciatiua conditionaliter per ablatiuos abſolutos pro-
lata diſponunt, & fideicommiſſum inducunt, veluti ſtante ſtatuto,
quod ſtantibus maſculis fœmina non ſuccedat, certe maſculi ex
ſtatuto vocantur. Alex.d.conſ.185.n.6.v. non fortificatur, lib.2.n.19.
verſ.nono non obſtat. vbi declarat, quando ſunt ablatiui abſoluti, alias
ſecus. Vide, Concluſionem prox.præced.

Verba

Digitized by Google

Verba diſpoſitiua quæ dicantur. CONCL. 83.

1 DIſpoſitionem † Inducit verbũ,*volo*,& verbum,*nolo*;quia ſunt
verba diſpoſitiua & diſpoſitionẽ inducentia,imo dicuntur eſ-
ſe fons,& radix omnis diſpoſitionis. Bal.*in auth.& qui iurat,n.*17.
*C.de bonis auctor.iud.poſſid.*Alex.*conſ.*190.*Plura narrata,n.*32. *verſ.*
*quia verbũ,volo,*vbi apoſt.in *ver.volo,lib.*6.Soc.*conſ.*86.*lib.*3.*per tot.*
2 † Declara, vt plene per Menoch. *caſ.*496.vbi diſtinguit, quod ſit
veriſſimũ,vbi ad ſui eſſentiã verbo,*volo*,non expectat actũ alterius
voluntatis;quia in iis,in quib.volẽs poteſt libere diſponere,eo ipſo,
quod dicit,ſic volo,ſic diſponere dicitur.Alex. *conſ.*190.*n.*32.*lib.*6.
3 † Idẽ,ſi expectat actũ alterius in iis,in quib.poteſt diſponere,vt ſi
dicat,volo hæredẽ meum teneri. Menoch. *d.caſ.*496.*n.*12.*v.ſecun-*
4 *dus caſus.*† Idem in reſpicientib.ſolam voluntatem, vel deſideriũ;
quia etiamſi dicat,*vellem*,diſponit.Menoch. *d.caſ.*496.*n.*55. *& ſeq.*
5 † Reſtringe,quãdo verbũ,*volo*,adiicitur futuræ voluntati, puta,*vo-*
lo eligere,certe non operatur electionem,volo aliquid facere, certe
enunciat,& non diſponit.Menoch. *d.caſ.*496.*n.*18.*v.tertius caſus,*
vbi declarat ampliãdo,& limitando,& eſt diſtinctio. Alex. *d.conſ.*
190.*n.*32.vbi iſta omnia explicat melius,*lib.*6. & ibi apoſt. dat cõ-
☞ cord. Vide plenius,*Verba futuri tẽporis præteritũ non includunt, neq.*
6 *præſens.Concl.*116. † Amplia;quia ſemper,quod verbum, *volo*,for-
matur ab infinitiuo ſemper diſponit,vt de præſenti,vt ſi dico,*volo*
7 *Titium meũ hæredem fore,vel eſſe*,ita Menoch.*d.caſ.*496.*n.*16.† Am-
plia;quia verba omnia de præſenti,quæ nõ enũciant actũ de futu-
ro,vel præterito,dicũtur diſpoſitiua,& diſponere. Alex.plene *conſ.*
8 190.*n.*31.*lib.*6.† Extende;quia omnia verba, quæ ſtãt de per ſe,&
emanant principaliter propter ſe,dicuntur diſpoſitiua;ſicuti in caſu
conuerſo omnia verba dicũtur enũciatiua,quæ ſunt propter aliud,
provt præambulũ,procemium,& in quibus non ſiſtit voluntas,ita
Alex.*conſ.*82.*Viſo proceſſu,n.*21.*lib.*3.ſequitur Pariſ.*conſ.*127.*in fin.*
*lib.*1.Iaſ. *in l. ex iis verbis,in prin.C.de teſtam.militis.* & plenius Pa-
riſ.*conſ.*77.*n.*34.*& ſeq.lib.*3.plene Afflict.*deciſ.*83. *In cauſa antiqua,*
*n.*2.plene Bald.*conſ.*263.*Verba inſtrumenti,n.*3. *lib.*1. vbi, quomo-
9 do cognoſcãtur verba diſpoſitiua ab enunciatiuis. † Amplia;quia
verbũ,*diſpono*,vel *diſpoſuit*,propie importãt diſpoſitionẽ in vltima
10 voluntate.§.*diſponat.auth.de nupt.* † Amplia; quia verba prolata de
præſenti principaliter propter ſe;quia non terminãtur ad aliud,nec
reſpiciunt aliũ finem,niſi ſeſe,diſpoſitiua ſunt,ſi talis eſt actus,qui
poſſit tunc geri ſola voluntate; ſi autẽ ſunt vltra principale propo-
ſitum,& quædã adiectio verborum,tunc non ſunt diſpoſitiua, ſed
mentis inducatiua,plene Bald.*conſ.*263. *Verba inſtrumenti, l.*1.*n.*3.
vbi pulchre, quando inducant cõfeſſionẽ, & probationem,vel nõ
11 † Amplia;quia verba omnia,etiã de præterito,& nunciatiue pro-
lata,dicuntur diſpoſitiua,quãdo adſunt illa verba,quod contrahẽ-
tes promiſerunt omnia,& ſingula verá eſſe, &c. ita Barb. *conſ.*37.
12 *n.*3.*& ſeq.v.tertio eſt diligenter,l.*3.† Declara in hac materia, quod
licet verba Iudicis diſpoſitiua proferantur contraria,illa attendun-
tur,quæ proferuntur cũ cauſæ cognitione,& inter citatos,non au-
tem illa,quæ ante cauſæ cognitionem fuerunt dicta, puta ſi iudex
ſcribit,puta quod aliquis compellatur cedere iura; quia obligatus,
& ille cõpareat corã iudice;quia cauſa cognita declarauit eum nõ
obligatum, quicquid ante ſententiam diſpoſitiue fuit ordinatum,
attendi debet ſola diſpoſitiua ſententiæ,ita Caſtr.*conſ.*93.*In cauſa.*
13 *quæ vertitur,n.*3.*col.*4. *in pr.verſ. nec obſtant littera,lib.*2. † Limita;
quia verba enunciatiua conditionaliter prolata non diſponũt.Vide
14 *duas Concl. prox.præced.* † Limita; quia verba de præterito, vel de
futuro non ſunt diſpoſitiua. Alex. *d.conſ.*190. *Plura,n.*31.*v.fortius*
☞ *dico,lib.*6.Vide,*Diſponere,& ordinare quid importet.Concl.*482.

Verba in quibus ſint neceſſaria vltra conſenſum.
CONCL. 84.

1 VErba † ſunt neceſſaria ad matrimonium ſpirituale ; quia cõ-
trahitur per verba,*c.cũ inter,de elect.* Lap.*alleg.*57.*n.*3.*v. item*
2 *matrimonium ſpirituale.* † Declara;quia hoc non procedit in voto;
quia votum obligat ſpiritualiter,non a.ſacramentaliter. Cald.*conſ.*
3 462.*circa med.ver.nec obſtat ſecundũ eũ. alias* 5.*de ſponſ.* † Amplia;
in Baptiſmo;quia ſi batizatur is, qui poteſt loqui, requirũtur ver-
4 ba ipſius baptizãdi,*c.cũ paruulis,de cõſecr.diſt.*4.† Amplia;quia ea,
quæ ſunt ſpeciali nota digna,debẽt exprimi, Abb.*conſ.*114.*Attin-*
5 *gendo,in fi.l.*2. † Amplia; quia in matrimonio carnali requiruntur
verba , & non ſufficit conſenſus , quando non pendebat tractatus
matrimonij tempore,quo per ſolũ conſenſum fuit contractũ. Lap.
*alleg.*57.*per tot.*vbi *in fi.*ita diſtinguit *num.*17.*verſ. venio ad tertium.*
6 Cald.*conſ.*642.alias 5.*de ſponſal.per tot.* † Extende;quia mandatum
generale ad matrimoniũ contrahendum non ſufficit; quia requiri-
7 tur ſpeciale. Abb.*conſ.*114.*in fi. lib.*1. † Amplia in Baptiſmo; quia
in eo verba ſunt de forma ſubſtantiali.Lap.*d.alleg.*57.*n.*10.Hoſt.*in*
d.c.tuæ,vbi ita tenet *de ſponſ.*Cald.*d.conſ.*462.alias 5.*de ſponſ.in pr.*
qui dicit, requiri verba de præſenti in matrimonio, ſicuti ablutio
exterior in Baptiſmo.† Extende,vt nedum requirãtur verbo Euan- 8
gelica data pro forma;*Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, &*
*Spiritus S.*ſed etiã requiruntur verba ex parte leuãtis, ad hoc,vt ſit
contracta cognatio ſpiritualis,vt per Hoſt.*in ſumma de matrimonio.*
§.*qualiter contrahatur.v.& nunquid.*Ioan. Andr.*in c.*1.*de cognat.ſpi-*
rituali in 6. vbi,quod nec ſufficit annuere, ſed requiruntur verba,
volo,licet recitet opiniones cõtrarias,ſed hanc tenet Arch.quod re-
quirantur verba,& nõ ſufficiat leuatio,& intentio,*in d.c.cũ paruu-*
*lis.de conſecrat.diſt.*4.& hanc veriorẽ comprobat multis rationibus.
Franch.*in d.c.*1.*de cognat.ſpirituali,n.*2. *lib.*6. † Contrarium tenet 9
Vgo,provt recitat Arch.*d.c.*1.*de cognat.ſpirituali in* 6. † Declarat 10
Gem.*conſ.*110.*n.*4.*&* 5.*v.dum ego legi ſextũ*,vt prima opinio proce-
dat,quãdo non interuenerunt ſigna,ſed ſi ſigna interuenerunt,licet
verbo nõ interuenerint,ſit contracta cognatio ſpiritualis,niſi aliter
probaretur diſſenſus.† Amplia in conſenſu curatoris ad cõualidan- 11
dum contractũ minoris;quia requiritur verbũ *approbo,vel cõſentio,*
nec ſufficit tacitus conſenſus;ideo ſi ſe obligant minor , & curator
ſub nomine proprie in ſolidũ,licet vnus videatur alteri conſentire,
non tamẽ ſufficit tacitus cõſenſus,neq;obligatio ſub nomine pro-
prio,non expreſſo,quod tanquam curator.Sign.*cõſ.*190.*per tot.*vbi
late.† Amplia in auctoritate interponenda à tutore,vel alio ; quia 12
debet fieri verbis expreſſis,& nõ ſufficit tacita.Rom.*cõſ.*413.*Quo-*
*ad primũ,n.*14.*v.quoad ſextum,*vbi dicit * comm.& apoſt.*in ver.re-* *
quirat, citat Tiraq. *de legib.connub.gl.*7.*n.*1.Vide, *Conſenſus expreſ-* ☞
*ſus requiritur multis caſibus.Concl.*746.Vide,*Diſpoſitio generalis non*
*cõprehendit multa,niſi fiat mentio ſpecialis.Concl.*490. Vide,*expreſſio*
*indiuidua quando requiratur.Concl.*652.Vide, *Mandatum ſpeciale re-*
*quiritur multis caſibus.Concl.*52. Vide,*Matrimonium requirit verba,*
*& non ſufficit tacitus conſenſus,& quãdo ſecus.Concl.*121.Vide,*Nota*
*ſpeciali digna,ſi non exprimuntur,non comprehenduntur.Concl.*68.

Verba debent aliquid operari,& non debent eſſe ſuperflua,
& quando ſecus. CONCL. 85.

OPerari † debent aliquid verba,ne ſint ſuperflua,& ludibrio, 1
c.ſi Papa,in pr.de priu.in 6. Vide,*Statutum interpretari debet* ☞
vt aliquid operetur,etiam contra ius commune,& quando ſecus. Concl.
574.†Extende tam in verbis,quã in clauſulis.Alex.*conſ.*118.*In ca-* 2
*ſu,n.*6.*v.tertio probatur,lib.*5. † Extende tam in verbis ſpecialibus, 3
quam in generalibus,& vniuerſalibus.Caſtr.*conſ.*193.*l.*2.*in fi.*Rui.
*conſ.*79.*n.*8.*lib.*2.†Extende etiam in minimo verbo.Rol.à Valle.*d.* 4
*conſ.*61.*n.*18.*lib.*3.Becc.*conſ.*21.*n.*25. Alex. *conſ.*216. *Nec arguendi*
*n.*25.*in fi.ver.vnde dicit Bald.lib.*2.† Extende etiam in minima ſyl- 5
laba.Rol.à Vall.*d.conſ.*61.*n.*19.*lib.*2. Becc.*conſ.*21.*n.*25. † Amplia 6
in diſpoſitione hominis; quia nullum verbũ debet eſſe ſuperabun-
dans,& ſine miniſterio operandi.Rol.*conſ.*55.*n.*45.*& ſeq.l.*3.Rom.
*conſ.*180.*Si admittimus,n.*4.*in fi.ver.ſecundo principaliter*, vbi apoſt.
in ver.operentur, dat concor. *Alex.conſ.*11. *Viſo themate,n.*11.*lib.*2.
*& conſ.*118. *In caſu, n.*6. *ver. tertio probatur, lib.*5. vbi loquitur de
vnico verbo, & clauſula, *& conſ.*9.*n.*2.*lib.*7. † Extende in inſtru- 7
mentis;quia non debet etiam minimum verbum eſſe ſuperfluum,
& otioſum. Bald. *in rubr.C.de contrah.emptio.* Alex. *conſ.*117.*Viſis,*
*n.*3.*ver.quia nedũ,lib.*1.Ang.Aret.*conſ.*9.*Videtur primo,n.*11.*& ſeq.*
ver.quoniam vnumquodque verbum. Alex. *conſ.*11. *Viſo,ac vt oportet.*
*n.*11.*l.*2.& iterum *conſ.*36.*n.*5.*ver.ſecundo reſpondeo,eod l.*2. & ter-
tio loco.*conſ.*150.*In cauſa,& lite,n.*6. *lib.*2. † Extende , vt per Ti- 8
raq. *de retract.conuent.*§.1.*gl.*2.*n.*16.*in fi.* allegat Iaſ. *in l.ait prætor.*
§.1.*ff.de iniuri.* qui allegat plura ſimilia,& rurſus *n.*22. vbi idem
latius.† Extende in cõtractu ceſſionis.Alex.*conſ.*68.*Viſis,n.*4.*lib.*5. 9
& contractu renunciationis.idem Alex.*conſ.*133. *in fi.lib.*5. † De- 10
clara,vt per Fel.*in c.qualiter,& quando,el primo,n.*25.*de accuſ.*† De- 11
clara,vt per Alex.*conſ.*214.*Ponderatis,n.*10.*& ſeq.v.nec prædictis ob-*
*ſtat,lib.*6.quia ſufficit,quod operentur in aliquo,vel poſſint opera-
ri quoquo modo,& ſaltẽ ſufficit, quod ſint poſita ad fauorẽ vnius,
& ſi non poſſunt operari argumentũ; quia non ſint apta,non poſ-
ſunt operari diminutionem. † Amplia ; quia in omni diſpoſitione 12
eſt interpretatio ne verba ſint ſuperflua.Rol. à Val. *conſ.*61.*Reie-*
*cta.n.*14.*& ſeq.lib.*3. † Idem in ſententiis. Rom. *conſ.*180.*n.*5. vbi 13
apoſtill.*in ver.ſententiis*,citat plurimos.†Idem in inueſtitura feuda- 14
li.Caſtr.*conſ.*191.*n.*3.*per tot.lib.*2.†Idem in priuilegiis.Rom.*d.conſ.* 15
180.*n.*5.vbi apoſtill.*in v.priuilegiis.*† Idem in contractibus.Rom. 16
*d.conſ.*180.*n.*5. vbi apoſt. *in ver.contractibus*, dat concord. † Idem 17
in teſtamentis. Rom. *d.conſ.*180.*n.*5. vbi plena apoſt. *in ver.teſta-*
mentis.† Idẽ in priuilegiis,& reſcriptis.Ruin.*conſ.*101.*n.*5.*&* 6.*l.*1. 18
quem refert,& ſequitur Rol.à Val.*conſ.*61.*n.*17.*l.*3.† Idẽ in libellis. 19
Rom.

Digitized by Google

20 Rom.*d.conſ.*180.*n.*5.*& conſ.*245.*Ad primum,n.*4.† Idē in reuoca-
21 tione priuilegij. Alex.*conſ.*216.*n.*25.*in fi.lib.*2.† Extende in ceſſio-
ne iurium,quæ habet verba denotantia ceſſionem factā;quia ſi ad-
ſunt verba de facienda ceſſione, ne ſint ſuperflua, declaratur pro-
miſſio decedendo.Rom.*conſ.*86.*n.*7 & 8. vbi, quod veriſimilis eſt
iſte ſenſus non obſtante,quod poſſet dici ceſſio facta,quoad vtilia
22 iura, facienda quoad directa. † Idem in iuramento. Rom. *d.conſ.*
23 180.*n.*5.vbi apoſt.*in verſ.iuramento.* † Idē in decreto Senatus, vel
24 ſuperioris loquitur.Rol.à Valle.*d.conſ.*61.*n.*35.*& ſeq.lib.*3.† Idem
in atteſtationibus.Rom.*d.conſ.*180.*n.*5.vbi apoſt. in *verſ.atteſtatio-*
25 *nibus.*†Idem in renunciatione;quia licet appellatione iuris veniat
ius cōmune;tamē quando fuit renunciatū legum, & iuris auxilio,
cenſetur renūciatum etiā iuri municipali,ne illa verba,*legum,& iu-*
*ris,*ſint ſuperflua.Rom.*d.conſ.*251. *Clariſſ.me, n.*5. maxime *in v.vel*
26 *quarto.*† Idem in diſpoſitione;& ſtatuto Criminali.Alex.*conſ.*110.
27 *Stante ſtatuto,n.*3.*verſ.& vbicunque,l.*4. † Idem in promiſſione de
non moleſtādo.Alex.*conſ.*195.*Perſpectis, n.*2.*verſ. ſecundo probatur,*
*l.*6.vbi,quod non ſolum clauſula nō debet in contractu eſſe ſuper-
28 flua,ſed nec minimū verbum.† Idē in pacto de redimendo. Alex.
29 *conſ.*9.*Attentis verbis,n.*2.*verſ.debent ergo dicta verba,lib.*7.† Am-
plia in legibus interpretandis.Rom.*conſ.*295. *Donatio patris, col.*2.
30 *verſ.præterea & ex quo,*vbi apoſt.*in verſ.operandi.* † Et quod in le-
ge ſyllaba non debeat eſſe ſuperflua;imo dictio,*tanquam,* quæ im-
portat improprietatē,nō debeat abūdare. Alex.*conſ.*52. *Circa hanc*
31 *n.*22.*l.*4.† Amplia,vt procedat etiam in clauſula, quæ in fraudem
inſinuationis eſt poſita,quod tot ſint donationes,quot res; quia li-
cet nō operetur aliquid;tamen non debet eſſe ſuperflua quoad de-
32 tegendam mentē.Alex.*conſ.*21.*in fi.l.*3.† Amplia in ſtantibus;quia
verba potius ſunt impropriāda,vt operentur aliquid,quā quod ſint
ſuperflua,& ſine effectu.Rol.à Val.*conſ.*62.*n.*31.*& ſeq.lib.*3. plene
33 Soc.Iun.*conſ.*6.*n.*5.*&* 6.*l.*1.† Et dictio,*alius,* quæ importat ſimili-
tudinem , includit maiora expreſſis ad euitandam ſuperfluitatem.
34 Grat.*conſ.*193.*n.*20.*lib.*2.† Et ſtatutum,quod filia dotata non ſuc-
cedat,intelligi debet,non ſuccedat dotanti,extenditur,quando dicit
dotata ab extraneo; quia non ſuccedit alicui, ne verba ſint ſuper-
flua;quia extraneo non ſuccedit.Rom.*d.conſ.*495. *In caſu n.*2. vbi
* apoſt.*in ver.non dotantis,*dat concord.& dicit*cōm. † Extende etiā
35 in ſyllaba,& minimo verbo.Rol.*d.conſ.*62.*n.*33. *& ſeq.lib.*3. Ang.
Aret.*conſ.*10. *Viſo dicto ſtatuto,n.*11. *& ſeq.*vbi, quod in dubio de-
bent verba aliquid operari;quia in dubio ſtatutū debet aliquid ad-
36 dere iuri cōmuni.† Et procedit in qualibet diſpoſitione,ſiue ſit re-
ſcriptū,ſiue vltima volūtas,ſiue cōtractus,ſiue alia diſpoſitio.Ang.
Aret. *conſ.*11.*In caſu ſupradicto,n.*9.*& ſeq.ver.igitur vnumquodque,*
37 plenius *conſ.*20.*Viſis actis,n.*43.*& ſeq.in fi.v.ſecundo quod.*† Et vnū-
quodq;verbum in ſtatuto debet operari. Alex.*conſ.*220.*Ponderatis,*
38 *n.*21.*v.hoc oſtendo,l.*6.†Extende,etiam ſi agatur de correctione iu-
ris communis;quia potius corrigitur ius cōmune, quā quod verba
39 ſint ſuperflua. Crau. *conſ.*92.*n.*5.† Amplia; quia in tantum verba
ſtatuti debent aliquid operari vltra ius commune,etiam contra ius
commune,ne ſint fruſtratoria,vt ſumatur etiam argumentū à con-
trario ſenſu,quādo directe nihil operarētur,etiā in pœnalibus,etiā
40 impropriando.Crau.*conſ.*201.*n.*13.† Extende; quia ſtatutum Tri-
uiſij reſeruans legitimam aſcendentib.& deſcendentib. vt aliquid
operetur,reſeruat etiam contra ius commune legitimam matri in
bonis filij,licet pater ſubſtituerit filio expreſſe pupillariter,vel exē-
plariter, quo caſu mater eſſet excluſa à legitima.Caſtr. *conſ.*222.
41 *Super primo,n.*4.*ver.ſuper ſecundo,l.*2.† Amplia;quia verba debent
aliquid operari,& ne ſint ſuperflua,intelliguntur ſecundum quid,
☞ licet alias ſint ſimpliciter intelligēda.Vide ſupra, *Verba debent ali-*
*quid,&c.Concl.*85.& infra,*Verba ſunt intelligenda ſimpliciter,& non*
42 *ſecundū quid,& quando ſecus.Concl.*92. † Amplia,ſeu extende etiā
43 in materia odioſa, & ſtricta. Becc.*d.conſ.*21.*n.*25. † Amplia; quia
pactum, quod conductor animalis teneatur cuſtodire, & teneatur
de morte,niſi iudicio diuino acciderit,& tunc teneatur infra octo
dies portare pellē animalis mortui,operatur,quod lapſis octo dieb.
ſit præcluſa probatio;quia pactum nihil operaretur.Alex.*conſ.*158.
44 *In cauſa, & lite, n.*6.*& ſeq.lib.*2.† Extende; quia ſi quis vendit ca-
meram,ſeu angulare,dicitur vēdidiſſe vtrumque, ne verba ſint ſu-
45 perflua;quia dictio,ſeu,ſtat augmētatiue. Crau.*conſ.*105.*n.*6.† Ex-
tende in eo,qui ſubſtituit,ſeu inſtituit hæredi ſuo;quia dicitur ſub-
ſtituiſſe per fideicommiſſū,& etiā directe, ne verba ſint ſuperflua,
46 † Extende;quia ſi quis donat iura, quæ haberet ex fideicommiſſo,
licèt cenſeatur ſolū donare iura de præſenti competentia,licet ver-
bū,*haberet,*habet tractum ſucceſſiuum ad futura.Caſtr.*in l.cum ſti-*
pulamur. ff. de verb. obligatio. ſecus eſt,ſi donat iura, quæ haberet,
ſeu habet, ne verba ſint ſuperflua, ex quo dictio,*ſeu,*ſtat augmen-
47 tatiue.Abb.*in cap.inter cæteras. de reſcript.* vbi Moder. † Declara,

niſi aliter cōſtet de mente,quia ex quo ſtare poteſt declaratiue illa
dictio,*ſeu,*gl.*in l.decernimus.C.de Epiſc.aud.*Dec. *cap.*2.*n.*14.*de re-*
*ſcript.*Alex.*conſ.*22.*col.*2.*l.*1.*hoc caſu menti eſt inhærendū.*† Amplia; 48
quia licētia ex pacto data emphyteutæ,vt poſſit alienare,intelligi-
tur etiā requiſito domino,vt aliquid operētur, plura ſimilia.Gabr.
*de locat.concl.*3.*lib.*3.& eſt communis*opinio.Iul.Clar.in §.*emphy-* *
*teuſis,q.*13.*n.*9.Vide,*Expreſſio eius, quod tacite ineſt, nihil operatur.* ☞
*Concl.*657.Vide,*Duplex funiculus multa operatur, & altero ceſſante*
*non ceſſat.Concl.*810.† Extende;quia pactū fa[illegible]ū per conductorem 49
ad meliorandū operatur, quod prō modica deterioratione poteſt
expelli,vt aliquid operetur.Nat.*conſ.*481.*n.*14.*& ſeq.*vbi ponit mul-
ta exēpla.† Idem in pacto facto cōductori , de nō expellendo du- 50
rāte locatione,vt aliquid operetur,nō poteſt expelli,etiāſi dominus
velit pro vſu ſuo. Ang.*in l.ædem.C.locat.*Dec.*conſ.*292.*Et pro tenui,*
*col.*2.*& conſ.*356.*In cauſa D. Mariæ col.fi.& in c.paſtoralis, col.*1.*de*
*appell.& c.quæ in Eccleſiarū col.fi.de conſtit.*Ang. Aret. *conſ.*70. *Vi-*
*detur primo,n.*30.*v.nec obſtat.* † Extende;quia emphyteuta, qui ce- 51
cidit ob nō ſolutū canonē,an poſſit expelli propria auctoritate,vel
non,ſi extat pactum,quod poſſit expelli, vt aliquid operetur inter
dubias opiniones,tunc expelli poterit etiā propria auctoritate.Iaſ.
*in l.*2.*q.*44.*C.de iur.emphyt.ver. & prædicta omnia.* † Extende; quia 52
ſi quis accipiat emphyteuſim pro ſe,filiis,& deſcendentib.cum pa-
cto, quod nō poſſit alienari ſine licētia domini, alienatio fieri po-
terit cū licentia domini à contrario ſenſu;quia hoc inerat, & vt ali-
quid verba operētur,ita debent intelligi.Bart.*in l.qui Romæ.§.Fla-*
uius.ff.de verb.oblig.† Contrarium Alex.*conſ.*109.*Viſo themate pro-* 53
*pe fi.l.*4.Dec.*conſ.*110.*Vere,vt puto.*Vide, *Expreſſio eius,quod tacite*
*ineſt,nihil operatur.Concl.*657. † Extende in licentia data per teſta- 54
torē alienādi inter vocatos de familia; quia cū hoc eſſet permiſſū,
operatur talis licētia,quod ſemel facta alienatione inter permiſſos
poterit ſemper alienari in quoſcūque,*l.pater.§. quindecim.ff.de leg.*
3.quia prohibitio nō durat poſt alienationē,ita Bald.*conſ.*85. *Pro-*
*miſſis verbis,l.*5.† Extende;quia procurator ad exigendum nō poſſet 55
cōfiteri habuiſſe,& recepiſſe,ſecus eſt,quādo mādatū dicit, *ad exi-*
*gendū,& cōfitendū,*ne verba,*ad cōfitendū,*ſint ſuperflua. Ang.Im.&
Caſtr.*in l.ſi debitorē ff.de nouat.*Felin *c.ſi cautio, col.fi.de fid. inſtru.*
Ruin *conſ.*59.*n.*17.*lib.*2.Caſtr.Bald.& Iaſ. & Alex. *in leg.*2.*§.fi.ff.ſi*
certū pet.† Idē in legato facto ciuitati;quia durat cētū annis, ſi eſt 56
annuū;ſi vero additur verbū perpetuo,durat vltra centū annos , vt
verba aliquid operētur. Vide,*Legata annua facta ciuitati, vel Eccle-* ☞
*ſiæ quandiu durēt.Concl.*86.† Idem in pacto redimēdi;quia licet fu- 57
rit dictū,quod poſſit redimere quādocunq; intelligitur vſq; ad 30.
annos,vt tollatur infinitas,ſi tamen adſunt alia verba,*quandocūque*
& quocunque tēpore; quia ne verba ſint ſuperflua , intelligitur vltra
30.annos. Tiraq. *de retract.conuē.§.*1.*gl.*2.*n.*14.*& ſeq.*† Idē in ar- 58
bitrio dato ſuper aliquo ei,qui prius habebat illud arbitriū à ſeipſo;
quia intelligitur de libero,vt verba aliquid operentur. Menoch.*conſ.*
8.*n.*35.*de arbit.* † Idē in pacto, quod nō liceat cōſtruere molendi- 59
nū ad dānum habentis alia molendina; quia licet non habeatur de
iure in cōſideratione damnum;quod venit ex pluralitate molendi-
norū;quia minorē macinaturā faciēt,ſed intelligi debent de damno
ex regurgitatione; tamē ne ſit pactū ſuperfluum, includitur etiam
damnum ex multiplicatione molendinorum. Caſtr. *conſ.*247.*No-*
*tandum, verſ.ſecunda, ratione,l.*2.† Idem in pacto facto conducto- 60
ri domus,ne poſſit expelli;quia intelligitur,etiamſi dominus velit
pro ſe,vt verba aliquid operentur. Gabr.*de locat.concl.*3.*n.*2. & ibi
adde Natt. *conſ.*481.*n.*14.*& ſeq.*vbi plura ſimilia. † Idem in diſpo- 61
ſitione,vel contractu generaliter loquente; quia ſi poſt genus enu-
meretur ſpecies,tunc genus reſtringitur ad ſpecies ſpecificatas, ne
reddantur verba ſuperflua, & eſſent ſuperflua , ſi genus retineret
ſuam generalitatem, Abb.*d.conſ.*75 *Illud de iure.col.fi.n.*5.*lib.*2.Vi- ☞
de , *Generalis diſpoſitio quando per ſpecialem reſtringatur , vel non.*
*Concl.*12. † Idem in domino, qui poteſt verberare ſeruum ſine ſæ- 62
uitia,ſi promittat eum non offendere, nō poteſt verberare ſine ſæ-
uitia,vt verba operentur,ita Bart.*in q.*1.*Lucana ciuitatis, in pr.n.*7.
ver.ſeptimo probatur,& idem erit in marito,& ſimilibus.† Idem in 63
teſtatore inſtituente filium,& nepotes ex Seio, filio mortuo; quia
cenſetur nepotes in ſtirpes , ſecus ſi diceret, *æque inſtituto,* ne illud
verbū ſuperfluum,cenſentur in virilles omnes. Alex.*conſ.*55.*Perſpe-*
*ctis,n.*3.*lib.*4.vbi apoſt.citat Dec.*conſ.*597.*num.*9.† Idem in eo,qui 64
tenetur ad omnes caſus fortuitos ; quia ſi ſe obligat ad omnes ca-
ſus fortuitos,cenſetur obligari etiā ad illos, qui culpa eius,cui pro-
mittitur, prouenerint, non tamen ex dolo, *leg.qui offici. §.fin.ff.de*
*contrah.empt.*Alex. *conſ.*84.*Ponderatis,n.*6.*ver. ex quo infero, lib.*6.
† Idem in priuilegio conceſſo; quia extenditur vltra ius commune 65
quando alias nihil operaretur, Aretin.*in c.*1.*n.*5.*& ſeq. de reſcript.*
vbi Abb. & Bero. *n.*33. & Roman.*conſ.*180.*num.*5. † Idem in po- 66
teſtate

Digitized by Google

teſtate data à lege Notariis, vt rogent in ſolidum; quia ſi plures ſimul ſimpliciter rogent, cenſetur receſſum à facultate legali in ſolidum, ſecus ſi concurrat facultas partium; quia plus operatur, & nõ receditur ab ea per rogitum ſimpliciter à pluribus factum. Alex. *conſ.* 93. *Repetitus in cauſa, n.* 3. *& ſeq. v. nec obſtat, ſi diceretur, lib.* 7.
68 † Idem in prohibitione legali alienandi fideicommiſſum; quia ſi concurrat expreſſa prohibitio hominis, plus operatur. Alex. *d. conſ.*
69 93. *n.* 8. *v. ſicut dicimus, lib.* 7. † Idem in feudo, quod non poteſt alienari à feudatario ſine licentia Domini, ſed bene poteſt ſubinfeudari; quia ſi concurrat prohibitio hominis, ne poſſit alienari, vt aliquid operetur, non petit etiam ſubinfeudari. Alex. *d. conſ.* 93. *n.* 8.
70 *lib.* 7. † Ampla in vltima voluntate; quia ſi teſtator legat alimenta, vel vſumfructum alicui, intelligitur ad vitam; ſi tamen teſtator adiecit verba, *quod legat ad vitam, vel donec, aut quouſque vixerit*, vt verba operentur aliquid, cẽſentur tot legata, quot anni, & ſic erũt
71 annua legata. Cephal. *conſ.* 518. *n.* 10. *& ſeq.* † Amplia; quia ne verba ſint ſuperflua in lege, vel ſtatuto copulata plura reſoluuntur in ſingularitates. Rom. plene *conſ.* 104. *Pater Reuerende, col.* 1. *verſ. præ*[illegible]*, & aliter, & per tot.* vbi ſtatutum, vel conſtitutio Florentiæ loquens de ceſſante, & fugiente, verificatur in ceſſante ſolo, ne ver-
72 ba, *de ſolo ceſſante*, ſint ſuperflua. † Idem dicit Caſtr. *conſ.* 43. *n.* 2. *l.* 2. vbi loquitur in ſubſtitutione facta pluribus impuberibus, ſi deceſſerint in pupillari ætate, & ſine filiis; quia non copulantur iſta, ſed ſufficit, quod vel in pupillari, vel ſupra pupillarem ſine filiis deceſſerint, ne verba ſint ſuperflua; quia ſufficiebat dicere, *in pupillari*, quia non poteſt relinquere, & alia verba, *& ſine filiis*, abundarent. Vide Soc. *Regula* 7. *Verba aliquid operari debent*, vbi ponit decem fallentias: prima eſt, quãdo non poſſunt operari ex ſano intellectu; ſecunda, quando non poſſunt operari ex ſubiecta materia, tertia, ex impoſſibilitate; quarta, quãdo contra mentẽ, & ius; quinta, quando ius commune ſic diſponit; ſexta, quando diſpoſitio erat de iure eadem; ſeptima, quando præcedunt verba generalia, & ſequitur ſpecies; octaua, quando ſtipulatio interuenit; nona, quando expreſſio
73 abundat; decima, quando illud tamen inerat. † Limita; quia ſatis operantur, ſi tollunt dubitationem, & magis declarant, Crau. *conſ.*
74 70. *n.* 29. *v. & ſi dicatur.* † Limita; quia multoties verba in legibus & ſtatutis inculcantur ad maiorẽ expreſſionem, vt ſemel dictũ, iterum per alia verba inculcata dicatur, & non plus operatur. Caſtr. *conſ.* 75. *n.* 2. *v. frequenter autem, lib.* 2. alleg. gl. *in l. lecta, circa pr. ff. ſi cert. pet. in v. inculcatio.* Vide, *Superfluitas verborum non admittitur*
75 *in interpretatione, & quando ſecus. Concl.* 895. † Limita; quia potius ſuperflua verba admittuntur, quam quod iniquum inducatur. Crau.
76 *d. conſ.* 70. *n.* 29. *v. ſecundo reſpondeo.* † Extende, quando ſequeretur abſurdum; quia potius ſuperfluitas toleratur. Crau. *d. conſ.* 70. *n.* 29
77 *v. quarto reſpondeo.* † Extende, quando contra mentem diſponentis operarentur, potius toleratur ſuperfluitas. Crau. *d. conſ.* 70. *in*
78 *fi.* late Petr. Surd. *conſ.* 112. *n.* 15. *&* 16. † Extende; quia geminantur verba in contractu quandoq; ex abũdanti, vt ſibi plenius caueatur.
79 Crau. *d. conſ.* 70. *num.* 29. *v. quarto.* † Limita; quia bene ſufficit, quod verba etiã vniuerſalia aliquid operentur in particulari, Rom. *conſ.* 180. *n.* 5. *v. redeundo igitur*, vbi apoſt. in *v. perſonarum*, qui loquitur maxime, quando ſi vniuerſaliter intelligerentur, reſultaret abſurdũ.
80 † Limita; quia quod dicitur, verba debent aliquid operari intelligitur ſecundum naturam contractus, vel actus, vel ſecundũ naturam rei deductæ in contractu. Alex. *conſ.* 11. *Viſo compromiſſo, n.* 9. *ver. non obſtat, lib.* 5. vbi apoſt. in *verſ. naturam* citat Alexan. *conſ.* 129. *lib.* 1.
81 † Limita, ſeu declara; quia hæc coniectura dicitur debilis, & infirma. Alciat. *in l.* 3. *n.* 3. *ff. de leg.* 1. Mant. *de coniect. vlt volunt. lib* 3. *tit.* 6. *n.* 8. *& lib.* 8. *tit.* 18. *n.* 24. *& lib.* 12. *tit* 17. *n.* 39. quia teſtatores multa adiiciunt, quæ abundãt, & dubitationis tollendæ cauſa ſunt ad-
82 iecta, Io. Dilect. *de arte teſtandi, tit. de teſtam. ord. caut.* 11. *in pr.* † Limita, vt non procedat, quando verba continent illud idem, quod tacite inerat eo modo; quia nihil operantur, ſed ſunt ad maiorem ſpecificationem. Alex. *conſ.* 13. *Viſo themate, n.* 5. *lib.* 1. Crau. *conſ.* 25. *n.* 31. Rol. à Val. *conſ.* 56. *n.* 26. *lib.* 3. Ruin. *conſ.* 136. *n.* 10. *lib.* 3. Tiraq.
83 *de retract. conuentio.* §. 1. *gl.* 2. *n.* 28. † Declara; quia magna eſt cõtentio in illa quæſtione, quod legatũ annuũ ciuitati factũ durat ſolum centum annis, quod procedit etiã ſi ſit dictũ, quod legatũ ſit perpetuum. Alex. *conſ.* 60. *l.* 1. contrariũ Iaſ. *in l.* 2. *ff. ſol. matr.* & vide, quia
* eſt vtraq; *cõmunis, vt ſupra *v. Legata annua facta, &c. Concl.* 86.
84 † Limita, vt nõ procedat, quãdo reſultaret intellectus, vel effectus contrarius iuri cõmuni; quia tunc potius admittitur abundãtia ver-
85 borum. Alex. *d. conſ.* 33. *n.* 5. *l.* 1. † Limita, quãdo cauſa demõſtratio-
86 nis ponuntur, non vt aliquid operentur. Crau. *conſ.* 86. *n.* 11. † Idem quãdo induceretur repugnantia diſpoſitioni iuris in præiudiciũ tertij; quia tunc potius admittitur ſuperfluitas verborũ. Bero. *conſ.* 134.
87 *n.* 18. *& ſeq. max. n.* 20. *l.* 2. † Limita, quando quis indebite damnum pateretur, vel illicitũ ſequeretur, vel cõtra mentẽ diſponẽtis fieret, quia tunc potius admittitur ſuperfluitas. Crau. *conſ.* 70. *n.* 29. † Li- 88
mita, quando ſi verba aliquid operarẽtur; legatũ, vel diſpoſitio redderetur inutilis, & ſine effectu, plene Nat. *conſ.* 186. *n.* 8. vbi, quod verba potius debẽt eſſe ſuperflua, quã quod legatarius oneretur, & legatũ inutile reddatur. Vide, *Legatũ, & relictũ quid ſit, & an donatio ſit legatũ. Concl.* 33. † Contrariũ Soc. Iun. *conſ.* 173. *n.* 7. *l.* 2. vbi, quod 89
legatũ nõ eſt oneroſum, niſi legatarius acceptet, & ideo poteſt cõtinere onus maius legato. Vide, *Superfluitas verborum in interpretatione non admittitur. Concl.* 895. Vide, *Superfluitas ne inducatur multa prohibentur. Concl.* 894. † Limita; quia verba poſita ad exequutionẽ 90
diſpoſitionis non ampliant diſpoſita. Dec. *conſ.* 413. *Conſului, n.* 7. *in fi. & n.* 8. *v. & vlterius.* Vide, *Clauſula exequutiua. Concl.* 312.

Verba directa quæ dicantur. CONCL. 86.

DIcas † generaliter, quod verba directa dicuntur ea, quæ diriguntur ad ipſum ſubſtitutũ, ita vt ipſe propria auctoritate manu ſua capiat, *l. eam, quam, & ibi gl. in v. directa. C. de fideicom.* Bart. 1
conſ. 70. *Pater fecit, col.* 2. *in fi. v. dici in propoſito, l.* 2. † Verba directa 2
ſunt *hæres eſto, hæreſis*, & ſimilia. Old. *conſ.* 125. *in pr.* Bal. *conſ.* 19. *n.* 1. *&* 2. *lib.* 4. vbi, quod verbum, *hæres*, eſt voce, & poteſtate directiſſimũ; & idẽ de verbo *ſit*, vel *eſto*. Sign. *conſ.* 80. *Factum ſic præſupponitur, n.* 2. Fulg. *conſ.* 43. *In primo propoſito, in pr.* Sign. *conſ.* 107. *n.* 25. communem*dicit Craſſ. § *ſubſtitutio. q.* 5. *n.* 2. Caſtr. *conſ.* 114. *col. fi.* *
lib. 1. *& conſ.* 152. *in pr. l.* 2. † Item verba, *volo aliquẽ hæreditare, niſi de* 3
linea mea; quia illud verbum, *hæreditare*, eſt directũ. Cuma. *conſ.* 2. *In hac quæſtione, n.* 8. *v. ad tertiũ.* † Item verba, *ſit dominus, ſit hæres*, im- 4
portant idẽ, ne capiat de manu alterius; idẽ ſi dicat, *inſtituo, & ſubſtituo*; quia ſunt verba directa ſemper. Sig. *conſ.* 248. *n.* 2. *&* 3. † Itẽ, 5
hæredẽ talem inſtituo in vita ſua, & poſt eius obitũ Capellã fieri, & cõ- *
ſtrui iubeo de bonis meis. Cald. *conſ.* 38. alias 9. *de teſta.* *eſt communis. † Et quod verbũ, *inſtituo*, ſit directũ. Fulg. *d. conſ.* 43. *in pr.* ſecun- *
dum*communem. Craſſ. *d.* § *ſubſtitutio. q.* 5. *in prin.* Caſtr. *conſ.* 114. 6
col. fi. v. vlterius poſito, lib. 1. Bart. *conſ.* 241. *Pater filio in pr. l.* 1. † Declara tamen; quia talia verba directa ſecundũ naturã ſubſtitutionis efficiuntur communia, vt importent in pupillari directã, poſt pupillarem obliquam, & fideicommiſſariã ſubſtitutionem, fauore piæ cauſæ. Cald. *conſ.* 38. alias 9. *de teſta.* qui loquitur in pia cauſa; imo etiamſi verba directa ponantur in ſubſtitutione, quæ non poteſt valere iure directo, obliquãtur, vt ſit fideicõmiſſaria. Sig. *conſ.* 80. *in pr.*
Vide, *Subſtitutio directa non obliquatur, & quando ſecus. Concl.* 782. 7
† Item verbum, *inſtituo hæredem*, quandoq; ſumitur pro ſubſtituo, vt ſi teſtator dicat, *volo, quod bona mea veniant ad tale monaſterium, in quibus ipſum hæredem inſtituo, ſi filius meus decedat in pupillari ætate*; nam ex ordine cenſetur primo inſtitutus filius, & ſubſtitutum 8
monaſterium. Cald. *conſ.* 345. alias 16. *de teſta.* † Si tamen filio decedenti quandocunque pater inſtituat & ſubſtituat alium; erit directa ſubſtitutio propter verbum, *inſtituo*, ſi in pupillari decedat filius 9
hæres. Bal. *conſ.* 484. *per tot. l.* 1. † Adde tamen, quod verbũ, *inſtituo*, omnino eſt directũ. Cald. *conſ.* 356. alias 27. *de teſta. v. vnde aduertendum, & conſ.* 364. alias 35. *in prin. de teſta.* & in tantum eſt directum, quod nullum verbum eſt magis directum, & ciuile. Baldus *conſ.* 46. *Verba inſtitutionis, in pr. lib.* 1. Imo verbum, *inſtituo*, eſt mere directum, expreſſe directum, & directiſſimum. Bal. *conſ.* 484. *Con-* 10
ſiderandum eſt, in fin. lib. 2. Ang. *conſ.* 148. *num.* 5. † Declara ſecundo, quod licet verbum, *inſtituo*, ſit directum de ſui natura; tamen ſi applicetur ſecundæ inſtitutioni, veluti; ſi quis inſtituat hæredem ſuum vniuerſalem filium ſuum, & poſt illius obitum ſuum hæredẽ inſtituit N. & voluit valere iure teſtamenti, & codicillorum; quia ſi eſt ſubſtitutio, vel valet in vim codicillorum, vel ſi decedat primus inſtitutus poſt pubertatem, tunc ſecunda inſtitutio obliquatur, & valet in vim fideicommiſſi. Cal. *conſ.* 364. alias 35. *de teſtam.* 11
vbi pulchre loquitur. † Idem, ſi pater inſtituat filium, & poſt eius obitum nepotes ex filio, quoad nepotes, verbum, *inſtituo*, importat 12
ſubſtitutionẽ per fideicõmiſſum. Io. de An. *conſ.* 37. *in pr.* † Declara; quia inſpecta mente teſtatoris, & ratione adiuncti verbi importat ſubſtitutionem. Bald. *conſ.* 47. *Caſus talis eſt, d. Adriolus, in pr. l.* 1.
Bald. *conſ.* 53. *Inſtituo circa med. v. alio modo. l.* 3. vbi, quod largo mo- 13
do importat ſubſtitutionẽ, licet ibi teneat contrarium. † Si tamen teſtator diceret, *filios meos inſtituo, & ſi contingat tempore mortis non habere filios, Seium hæredem inſtituo*, dicitur inſtitutio, & non ſubſtitutio facta de Seio, quatenus teſtator haberet filios; & ideo Seius, qui obtineret ſecundum gradum, ſi extitiſſent filij; obtinet primum gradum, ex quo non adſunt, & capiet propria auctoritate. Bald. *conſ.* 186. *Quia allegationes, numer.* 4. *&* 5. *verſ. item fortius eſt ponderandum, lib.* 1. & ſic importat inſtitutionem ex ordinata cha-

ritate. quando ſit in perſonam patris, & poſt illius mortem in per
ſonam filij. Bal.*conſ.53.lib.3.in fi.& per tot.* verbum *habere* eſt dire-
ctum, quando refertur ad vniuerſitatem bonorũ, videlicet ad dotẽ
hæreditatem, &c. alias eſt cõmune. Alex.*conſ.168.Conſideratis, n.4.*
15 *& n.5.* † *Moriatur*, eſt verbum directum, licet quandoque, mediante
patre, obliquetur. Bal.*conſ.38.Super primo, circa fin.v.circa quintum,
lib.2.* & quod ſit directum, item Bald.*conſ.150. Factum ſic ſe habet,
n.1.lib.4.* vbi, quod tamen inducat ſubſtitutionem compendioſam
ex coniecturis, non autem pupillarem, quando dictum eſt, *quando-
cunque moriatur.* Bal.*conſ.151.eod.l.4.* & quod ſit directum, & con-
ferat aliis verbis virturem directam, idem Bald.*conſ.451.n.2.l.5.* &
* magis * communem, quod ſit verbum directum, Craſſ.*in §.ſubſti-
* tutio.q.5.n.8.* Rom.*conſ.158.Circa articulum, in fin.* vbi apoſt. in *verſ.*
16 *dictum*, quæ dicit * communem. † Et quod ſit directum, & excludat
matrem, quando pater voluit, quod quandocunque moriatur fi-
lius, bona & hæreditas per executores diſtribuantur pro anima, ſit
17 pupillaris. Bart. plene *conſ.25.in fi.& per tot.lib.1.* † Idem, ſi dicatur,
moreretur, quia eſt directum Bart.*conſ.341. Pater in filio. in pr.lib.1.*
18 † Declara; quia licet ſit verbum directum, non tamen ſemper; quia
ſi ponatur in ſubſtitutione reciproca, quod vnus præmoriatur alte-
ri, ſi ſunt impuberes, eſt directũ, ſi puberes, vel vnus pubes, & alius
impubes, importabit fideicommiſſariam, quando non poteſt verifi-
cari directe, & ſic erit commune, vel obliquum. Capra *conſ.99.n.3.*
19 *& ſeq.* † Et de verbis, *accreſcat, capiat, dominus eſto, & reuertatur.*
20 quod ſint directa, Craſſ. *d.§.ſubſtitutio, q.5.n.4.& ſeq.* † Et de ver-
bo, *deueniat*, quod ſecundum aliquos ſit directum, vel ſecundum
21 alios ſit commune. Rom.*conſ.130.Viſo teſtamento, in pr.* † Et quod
verbum, *moriatur*, ſit directum, ſed non directum ciuile, declarat
Caſtr. *conſ.142. Viſo teſtamento, n.2.lib.1.* vbi allegat tenentes eſſe
directum, & eſſe commune, & dicit, quod eſt directum, ſed non ci-
uile; ideo reſoluitur in verbum commune; quia paria ſunt eſſe di-
rectum non ciuile, vel eſſe commune, & plenius *conſ.152.in pr.l.2.*
dicit, quod non eſt verbum directum mere ciuile, provt *inſtituo,
heres ſit*, ſed eſt verbũ mere conſuetudinariũ, de quo *in c.1. de te-
ſtam.in 6.* & ideo habet aliquando effectũ verbi cõmunis, & con-
tinere poteſt directam, & fideicommiſſariã ſubſtitutionẽ. Alex.*cõſ.
165.Circa præſentẽ, in pr.l.1.* vbi, quod eſt directũ, non ciuile, quod
importat idem, quod commune, & *conſ.51.n.5.lib.7.* vbi apoſt. in *v.
22 non eſt.* † Imo quod ſit directum, etiam de iure ciuili, & Canonico,
Rom.*conſ.158. Circa articulum, in fi.v.tertio videndum*, vbi allegat
text. *in auth.de inceſt.nup.§.pen.* ibi legitur, *etiam pater moritur.& in
23 c.ſi pater, de teſtam.in 6.* † *Accipiat*, eſt verbũ directũ. Bal.*conſ.120.
In facto proponitur, circa pr.v.& videtur primo, lib.2.* plenius Ang.
conſ.97.Viuian.n.3. vbi dicit procedere, etiãſi ſubintelligatur; quia
executor ad diſtribuendũ pauperibus, quandocunq; filius decedat,
24 non poteſt diſtribuere, niſi accipiat; ergo eſt pupillaris. † Et quod
25 etiam ſit cõmune, Craſſ.*d.§.ſubſtitutio, q.5.n.3.* † Declara, vt plene
per Alex.*conſ.12 Attentis verbis.n.16.v.non obſtat etiam, l.3.* quia eſt
verbum directũ, licet non ciuile, & ſubſtitutio facta per dictũ ver-
bum, *accipiat*, ſiue ſit expreſſum, ſiue ſubintellectũ, provt in execu-
tore dato ad diſtribuendum pauperibus, ſemper operatur, quod in
pupillari eſt directa, ſubſtitura matre, exiſtẽte in medio, & qua ma-
ter excluditur, & licet tacita pupillaris non excludat matrẽ intelli-
gitur de ea, quę eſt in vulgari ſimplici, ſecus in cõpendioſa, vel quã-
26 do adſunt cõiecturæ. † *Sit heres* ſunt duo verba directa; nam, *ſit*, eſt
verbũ directiſſimũ, *heres*, etiã eſt voce, & ſignificatione directiſſi-
27 mum. Bal.*conſ.194.Super eo, quod, n.1.& 2.lib.4.* † *Succedat*, eſt ver-
bum magis aptũ ad directã quam ad fideicommiſſariã ſubſtitutio-
nem. Bal.*conſ.242.Factum, ſuper quo, l.4.in fi.* tamen ſecundum men-
tem teſtatoris quandoque eſt directum, ſi iungatur verbis directis,
quandoq; commune, vel obliquũ, ſi iungatur verbis communibus,
vel obliquis. Bald.*conſ.451.Viſo puncto.n.2.v.& licet multa, lib.5.* &
quod ſit verbũ directũ. Sign.*conſ.80.n.2.* plenius *conſ.181.in pr.* vbi
28 *n.4.in fi.* quod iita indicaui Collegiũ Mediolani. † Imo quod ſit di-
rectum, quia vniuerſalem ſucceſſionem importat, ſicut, *heres eſto.*
Sign.*conſ.107.n.25.& ſeq.& conſ.189.n.2.* vbi plura, & Collegium
29 Mediol. ita iudicauit. † Imo commune aliquando & ſatis, quod nõ
30 directum mere ciuile. Caſtr.*conſ.152. in pr.lib.2.* † Declara totam
iſtam materiam verborum directorum; quia aliqua ſunt mere ciui-
lia, videlicet inducta à iure ciuili, provt, *inſtituo, heres eſto.* & iſta
nunquã obliquantur, neq; trahũtur ad fideicommiſſum, niſi adſint
ad mixta verba communia, vel niſi adſit clauſula codicillaris, vel
niſi mens teſtatoris accommodetur ex aliis: aliqua verba ſunt di-
recta, ſed non mere ciuilia, provt *ſuccedat, moriatur, habeat*, & iſta
ſi ſunt, etiam de per ſe poſſunt importare ſubſtitutionem dire-
ctam, & fideicommiſſariam, & ſic tanquam habentia effectum
verbi communis, obliquantur magis de facili, quam directa me-
re ciuilia, *l.verbis ciuilibus.ff.de vulg.& pupill.* ita plene Caſtr.*conſ.
152.Viſo puncto*, quod eſt conſilium deciſiuum *li.2.* Alex.*d.conſ.165.
in pr.lib.5.*

Verba obliqua quæ dicantur. CONCL. 87.

VErba † obliqua generaliter dicuntur, quæ non diriguntur ad
ſubſtitutum, ſed ad alium, ita quod ſubſtitutus debeat ab alio 1
petere, & de manu alterius capere, per text. *in l.eam, quam, & ibi
gloſ. ſuper verb.directa.Cod.de fideicomm.* Bart.*d.conſ.70.Pater fecit,
col.2.in fi.v.dico in propoſito, lib.2.* † Verba obliqua ſunt, *rogo, volo,
mando*, & ſimilia. Oldr. *conſ.125.n.2.* † *Perueniat*, ſeu *peruenire*, eſt 2
verbum obliquum, vel commune, ſecundũ aliquos. Sign.*conſ.189.* 3
n.1. † *Reſtituat*, eſt verbum obliquum importans ſemper fideicom-
miſſariam ſubſtitutionem. Bald.*conſ.36.Omnis ſubſtitutio, l.2.* Craſſ. 4
§.ſubſtitutio.q.5.n.24. † *Diſtribuãtur bona mea pauperibus*, ſunt ver-
ba obliqua. Bal.*conſ.120.per tot.lib.2.v. in contrarium, & conſ.196.* 5
Factum ſic ſe habet, n.1.v.præterea quod ſit fideicommiſſaria, lib.5. vbi,
quod omne verbum, per quod quis tenetur capere de manu alte-
rius, eſt obliquum. † Vide Caſtr.*conſ.67.col.2.v. breuiter, lib.2.* qui
dicit, de ſui natura verba *dentur, & diſtribuantur*, ſunt obliqua, niſi 6
adiiciantur directæ ſubſtitutioni; quia ſunt directa. Vide Conclu-
ſionem proxime ſequentem, *n.35.* † Declarat Ang. *conſ.97.Viuia-
nus, n.3.* quod ſunt obliqua, ſed quia executores non poſſunt diſtri- 7
buere, quin accipiant prius, & verbum, *accipiat*, eſt directum in cõ-
pendioſa, per verbũ *quandocunque* eſt pupillari. Bart.*conſ.3.Titius,
n.2.lib.7.& conſ.25.n.2.& conſ.58.in fin.& conſ.56.n.1.* & hanc ſe-
quitur Alex.*conſ.11.Alias conſului, in fin.* vbi citat *d.conſ.Bartol.* & *
dicit magis * communem. † *Veniant, ſeu perueniant bona mea*, ſunt 8
verba fideicommiſſaria. Sign.*conſ.66.Factum tale eſt, n.2. verſ.redeo
ad ſecunda*, & ſic obliqua. Bart.*conſ.21.Homo, n.2.l.1.* vbi dicit eſſe
caſum *in l.heredes.§.cum ita.ff.ad Trebell.* † Vel ſaltem ſunt cõmu- 9
nia verba, *deueniat*, ſeu *perueniat*, idem Bart.*d.conſ.21.n.2.l.1.* † *Eſſe* 10
voluit, & mandauit, ſunt verba fideicommiſſaria, & obliqua. Fulg.
conſ.42.n.3.in fi.v.denique, & ſi verba dicta ſubſtitutionis. † *Dari* eſt 11
ſemper obliquum. Ang *conſ.97.Viuianus, n.3.v.& pro hoc.* † *Detur* 12
eſt obliquum, Craſſ.*d.§.ſubſtitutio, q.5.num.22.& ſeq.* Caſtr.*conſ.67.
col.2.lib.2.* verbum *lego*, eſt obliquum. † Amplia; quia verba com- 13
munia omnia ſunt obliqua, quando agitur de excludenda matre
quæ eſt in medio, Bald. *d.conſil.12.circa principium, v.& quia ver-
bum, lib.2.* Ang.*d.conſ.97.Viuianus, num.5.* † Extende; quia omnino 14
verba communia ſemper ſunt obliqua, quando agitur de ſubſtitu-
tione in certa re, vel quantitate. Bald.*conſil.464. Incipiendo è primo,
in princip. lib.2.* † Declara, niſi adiiciantur ſubſtitutioni pupillari 15
nullo alio dato ſubſtituto vniuerſali. Ang.*conſ.148.n.4. vſque in fi.*
† Amplia; quia omnia verba, quæ habent ſignificatum, vt quis ca- 16
piat de manu alterius, ſemper ſunt obliqua. Bald. *d.conſ.296.in fin.
lib.5.n.2.v. nam præſuppono.* † Limita, quando verba obliqua ſunt 17
adiecta ſubſtitutioni directæ verbis claris. Craſſ. *d.q.5.in fin.* Caſtr.
conſ.67.col.2. verſ.breuiter, lib.2. Vide, *Subſtitutio pupillaris quando* 18
excludat matrem, vel non. Concl.820.

Verba communia quæ dicantur. CONCL. 88.

VErba † communia generaliter dicuntur illa, quæ adeo perſo- 1
naliter ſunt dicta, vt poſſint verificari, ſiue ſubſtitutus capiat
de manu ſua, ſiue de manu aliena. Bart.*d.conſ.70. Pater fecit, col.2.
in fin.v.dico in propoſito, lib.2.* † Verba communia ſunt *ſubſtituo*, & 2
ſimilia. Oldr.*conſ.125.n.2.* & iſta poſſunt importare ſubſtitutionem
directam, & obliquam. Sign.*conſ.80.in pr.* Fulg.*conſ.43.in fi.* Bolog.
in addit.ad conſ.Ioan.de Anan.46.in pr. Rom. *conſ.58.Viſis narra-
tis, in princ.* vbi dicit * communem, & *conſ.480.n.5.& conſ.505.Di-* *
ligenter, in pr. Alex.*conſ.36.Viſo, num.2.lib.3.* vbi apoſt. in *v.commu-
nia, & conſ.3.Circa præmiſſam, in pr.lib.7.* † Extende in tantum, ver- 3
bum, *ſubſtituo*, eſſe cõmune, vt etiam ſi regat verba directa, provt
ſi dixit, *ſubſtituo heredem vniuerſalem Titium*, trahatur ad fideicom-
miſſum, quando aliter non poteſt valere. Fulg.*conſ.43.n.4.* † Si ve- 4
ro verbum *ſubſtituo*, vel aliud verbum commune, adiicitur verbo
directo, veluti ſi dicat, *ſubſtituo heredem*, tunc erit directum. Bolog.
in addit.ad conſ.46. Io.de Anan.*in pr.* Bart.*conſ.241.Pater filio.in pr.
lib.1.* † Idem ſi adiiciatur diſpoſitioni, quo magis conuenit directæ 5
ratione perſonarum, & verborum; quia eſt directum. Bart.*d.conſ.
241.n.2.& n.5.& 6.* vbi exemplificat *lib.1.* † Idem ſi dicatur, *per-* 6
ueniat, vel *deueniat*, eo ipſo, aſſumit tunc naturam verbi directi,
Alex.*d.conſ.63.n.2.l.3.* † Declara; quia ſi iungatur verbo directo in 7
diuerſis diſpoſitionib. ſeu orationibus, quia tunc retinet ſuã naturã,
veluti ſi dictũ eſt, *ſubſtituo Titium, & illum heredẽ inſtituo*, tunc erit
hæres directus, & etiã ſubſtitutus, ita Bolog.*in addit. ad conſ.46.Io.
de*

Digitized by Google

8 de Anan.in pr.Bart.d.conſ.242.in pr.lib.1. † Et quod verbum, ſubſtituo, ſit commune,& non trahatur ad vniuerſalem inſtitutioně,ſi aliquis ſit ſubſtitutus in re particulari,alio ſubſtituto vniuerſali nō
9 dato, dicit Rom. d.conſ.58. in pr. † Item verbum, deueniat, poteſt importare directam,& per fideicommiſſū; ideo eſt cōmune. Cald. conſ.340.alias 11.de teſtam.Caſtr.conſ.172.Dubium, in pr. lib.1. vbi apoſt Rom.conſ.130.Viſo teſtamento,in pr.Ruin. conſ.19.n.10.lib.3. Bart.conſ.241.Pater filio,n.3.lib.1.Alex.conſ.161.Viſo proceſſu,in pr.
* lib.2.vbi dicit * communem. & conſ.36.Viſo,n.2. lib.3. vbi apoſt.
10 in v.communia. † Et idem de verbo, perueniant, vel perueniat; quia eſt commune. Ægid. Bellam. conſ.39.n.14.v.non obſtant illa verba. Caſtr.conſ.172.in pr.lib.1.Ruin.conſ.100.n.3.lib.2.Bart. conſ.241.n. 3.lib.1. Alex.d.conſ.162. Circa primum,n.7.lib.2.& d.conſ.36.n.2.
11 lib.3. † Idem in verbo, permaneat, vel remanet. Ruin.conſ.101.in pr.
12 l.2. † Et verbum dicitur commune,etiamſi de ſui natura eſſet directū,vel obliquum,quando præfertur in ſubſtitutione pupillari,quæ ſemper eſt directa,& additur, vel poſtea; quia apparet de mēte,quod etiam per fideicommiſſum voluit ſubſtituere. Cald. conſ.304.alias 11.de teſtam. & idem videtur velle in eauſ.344. alias 9.de teſtam.& clarius idem Cald.conſ.338.alias 9.de teſtā.vbi verbū, inſtituto producit ſubſtitutionem fideicommiſſariā poſt pubertatē,& in pupillari producit directam,licet de ſui natura verbū,ſit directū;tamen
☞ loquitur in ſubſtitutione piæ cauſæ. Vide, Subſtitutio per verba com-
13 munia an directa, vel fideicommiſſaria. Concl.784.† Et verbū, ſuccedat, eſt commune.Cald.conſ.344.alias 15.de teſtam.verſ.primo quia. Bald.conſ.12.Quidam nomine in pr.v.& quia verbum,lib.2. Bal.conſ. 296.Factum ſic ſe habet,n.3.l.4. Ang.conſ.81. Domina Maria in pr. Caſt. conſ.114.Procedendo,col.fi.verſ.vlterius poſito,lib.1. vbi apoſt. Rom. conſ.185.Pro deciſione,in pr.vbi apoſt. in v.commune,dat plurimos concor.Bart.conſ.13.Ex facto,n.7.& 8.v.de primo.lib.1.Alex.
14 conſ.3. Circa præmiſſam,in pr.l.7. † Succedat, eſt verbum cōmune, & ſi iungitur inſtitutioni in re certa,importat obliquam,non autē
15 directam ſubſtitutionem.Ang.d.conſ.81.Domina Maria,in pr.† Et quod verbum, ſuccedat, ſit verbum commune;quia poteſt applicari ad directam, & obliquam ſubſtitutionē. Ang. conſ.307. Teſtator de Verona in pr.multa congerit Sign.conſ.181.n.3.& 4.v. ſed ſi verbū,
☞ vbi tandem dicit, hanc communem Legiſtarum. Vide ſupra, Verba
16 directa quæ dicantur. Concl.86. † Reſtringe; quia ſemper importat directam,quādo iungitur,vt ſuccedat pupillo ſubſtitutus;quia alias non ſuccederet pupillo,ſed teſtatori,ſi ſubſtitutio nō eſſet directa.
17 Fulg.conſ.33.Titius in teſtamento, per tot. † Declara multis modis per Corn.conſ.94.Dominus Petrus,n.3.& ſeq. lib.1. quia ſi adiicitur bonis,& ſucceſſioni teſtatoris, eſt cōmune, ſi bonis, & hæreditati pupilli,eſt directū;ſi vero particulari rei, vel quotæ pupilli,nō tra-
18 hitur ad vniuerſitatem. † Reſtringe, niſi ille in re certa inſtitutus efficeretur vniuerſalis;quia nullus alius hæres eſſet datus; quia tūc importarent directam ſucceſſionem.Ang.conſ.83 Subtiliter,n.2.v.
19 non obſtat,& conſ.148.n.4.vſque in fi. † Declara;quia ſi in ſubſtitutione per verbū, ſuccedat, addantur verba repetitiua ſubſtitutionis directe,eſt indirectū.Bal.conſ.38.in fi.lib.2.vbi ſi teſtator ſubſtituit directe, poſtea dixit, & ſuccedat in hæreditate prædicta. intelligitur
20 directe,vt ſupra.† Et verbum, accipiat, eſt commune,& trahitur ad directam,& fideicommiſſariā ſubſtitutionem. Cald.conſ.356.alias 27.de teſtam.in pr.Cuma.conſ.131.Magiſter Ioannes, n.2.v.circa ſe-
21 cundum.† Accreſcat eſt verbum commune, Caſtr.conſ.67.n.3.lib.2.
22 † Deſcendat. eſt verbum commune. Ruin. conſ.19.n.10.l.3.† Reli-
23 quit, eſt verbū cōmune,quod ſemper eſt directū,quando importat inſtitutionem,vel reſpicit perſonā eius,qui de neceſſitate debet inſtitui;ſi vero reſpicit perſonam, quæ nō debet inſtitui, vel ponitur in codicillis,ſemper eſt obliquū,& importat fideicommiſſum.Ang. plene conſ.41.Punctus,de quo,n.4.v.quod autem, & quod ſit cōmu-
24 ne, Alex.conſ.17.Ponderatis,n.8.lib.3.† Contrarium quod verbum, relinquo, ſit obliquum,tenet Ang.conſ.148.n.5. Corn.conſ.93.Licet poſſet,num.6.l.3.vbi, quod importat legatum,vel fideicommiſſum.
25 † Imo verbum, relinquo, licet importet inſtitutionem, tamen iſtud eſt verum ſolum,quando adiicitur quotæ,ſecus ſi quantitati,vel rei particulari; ideo ſi pater relinquat centum filiæ, & non dicat iure inſtitutionis,nō dicitur inſtituta.Ang.conſ.99. Petrus de vrbe,in pr.
26 † Habere, vel, habeat, eſt directum,ſi adiicitur vniuerſitati, alias eſt
27 cōmune, Alex.conſ.168.n.4.lib.5.† Peruenire, vel perueniat, eſt verbum commune. Io. de Anan. conſ.47.n.3.vbi Bolog.in apoſt.in pr. Alex.conſ.43.ex narratis,in pr.vbi,quod Innoc.qui tenuit eſſe dire-
28 ctum,communiter reprobatur,lib.5. vbi apoſt. in v.commune. † Et tale verbum, perueniat, dicitur compoſitum ex per, & veniat: idē in verbo, deueniat, compoſitū ex de, & veniat, & eſt commune. Bart.
29 conſ.241. Pater filio,n.3.l.1.† Contrariū, quod aliquando verbum, deueniat, ſit directum, intelligas ratione adiuncti, veluti ſi applicatur pupillari ſubſtitutioni vel pro anima. Bart.d.conſ.241.n.5.& ſeq. v.non obſtat,lib.1. vbi, quod importat fideicommiſſum, & adapta-
tur fideicommiſſum, l.fideicommiſſa.§.hæc verba ff.de leg.3. † Remanere, eſt verbum commune;quia ſi is,cui debet remanere, non habeat penes ſe,eſt obliquum,vt reſtituatur ei;ſi vero habet penes ſe, eſt directū,vt retineat,ita Bart.in l.ſi cum ante.C.de donat. ante nup. vbi dicit notandum,& plene Dec.conſ.33.n.94.& ſeq.l.1.vbi,quod ſi dicitur, hæreditas remaneat in deſcendentes, inducitur fideicōmiſſum in omnes deſcendētes ordine ſucceſſiuo de gradu in gradum. 30
† Et quod ſit verbū cōmune. Ægid. Bellam. conſ.39.n.14.verſ.non 31
obſtant illa verba, vbi,quod verbū, remaneat, intelligitur, poſtquam peruenerit ad illum,penes quem remanere debet. † Competat, De- 32
ueniat, Deuoluatur, Habeat, Pertineat, Perueniat, Potiatur, Remaneat, Relinquo, Subſtituo, Succedat, Veniat: iſta omnia ſunt communia, vt plene Craſſ.in §.ſubſtitutio,q.5.num.9.& ſeq.vbi late de ſingulis. Bart.conſ.70.col.2.in fin.lib.2.Et de verbis, Reuertatur, Sequatur, Reſtituatur, Pertineat, Moriatur, Ægid. Bellam.d.conſ.39.n.14.circa fi. v.non obſtat illa.Caſtr.conſ.142.n.2.lib.1.† Dentur,& diſtribuantur, 33
ſunt de ſe obliqua,& ſemper important fideicommiſſariā ſubſtitutionem;ſi tamen adiiciantur directæ diſtributioni,vt quia teſtator dixit,quod per executores deputatos bona ſua dētur,& diſtribuantur,important directam in pupillari;ſi vero non dicitur, per quem debeant dari,& diſtribui,intelligetur per Epiſcopū,vti executorē à iure,& erit tunc fideicommiſſaria.Caſtr.conſ.67.col.2.ver.breuiter, lib.2.vbi reddit rationem diuerſitatis;quia quando executores ſunt nominati; habentur loco hæredis; ſecus ſi non ſunt nominati,& tunc dicit talis hæres,habeor,qualis eſt is,per quem hæres efficior, l.qui in aliena.§.interdum.ff.de acq.hær.† Et quod ſubſtitutio cauſæ 34
piæ, quod bona ſua dentur, & diſtribuantur pauperibus, ſit fideicommiſſaria, & non directa, eſt magis communis * opinio.Alex. *
conſ.162.Circa primum,n.7.v.& ſubiunxit, lib.2. & hanc comprobat ad Alex.conſ.12.n.11.lib.3.in verſ.directe.Vide, Subſtitutio piæ ☞
cauſa multiplex,& quando habeat locum pro cauſa pia, vel non.Concl. 831. † Contrarium tenet Alex. conſ.12. Aſſentis verbis,n.11.v.ſed 35
præmiſſis,lib.3.& conſ.11. in fin.lib.7. vbi dicit * magis commune, *
quando adiiciuntur executoribus ad piam cauſam in Concl. prox. ſeq.n.6. † Moriatur, eſt commune, quod idem eſt,ac ſi diceremus 36
directum,nō ciuile;ideo ſi adiiciatur ſubſtitutioni factæ ei,qui excedit pupillarem,facit ſubſtitutionem compendioſam, quæ neceſſario importat fideicommiſſariam,ſi is,cui ſubſtituitur,adeat:ſi vero non adeat,importat vulgarem,quæ eſt directa. Alex.conſil.165. Circa præſentem,in princ.lib.5.Caſtr.conſ.142.num.2.lib.1.† Declara; 37
quia communia verba ſemper ſunt obliqua,quando agitur de ſubſtitutione particulari in certa re,vel quantitate.Bald. conſ.464.Incipiendo,in pr.l.2.Vide ſupra, Verba obliqua quæ dicantur. Concl.87. ☞
† Et ſecundum ſubiectam materiam importare poſſunt directe, & 38
oblique, Ægid.Bellam.d.conſ.39.n.14.† Imo idem verbum, ſubſti- 39
tutioni mihi, & hæredi meo, ſtat quoad teſtatorem directe,videlicet, inſtituo mihi, ſi hæres noueris, & quoad hæredem ſtat oblique. Rom.conſ.480.In caſu,n.5.v.poſſumus etiam.

Verba attendenda, & vbi non conueniunt, diſpoſitio non habet locum. CONCL. 89.

Verba † attendi debent, & vbi verba non conueniunt,diſpo- 1
ſitio non habet locum.Bart.in l.4.§.prætor ait.ff.de dam. infect. Gem.conſ.65.in pr.n.2.† Et vbi verba deficiunt, deficit diſpoſitio. 2
Tiraq.in l.ſi vnquam,v.libertis.n.2.Cod.de reuoc.donat. † Amplia;vt 3
quod verbo quis non expreſſit;mente nō videatur cogitaſſe, c.tua. de ſponſ.lib.cum ibi not.Oldr.conſ.266.n.10. verſ. quod verbo, qui loquitur in reuocatione expectatiuarum,vbi,quod ratio ex dictis eſt aſſumenda dicendis, cap.intelligentia, & c.præterea,cum ibi notat.de verb.ſignific.† Et quod non eſt expreſſum,cenſetur omiſſum; quia 4
ſi voluiſſet,expreſſiſſet. Tiraq.d.l.ſi vnquam, v.libertis,num.3. Vide, ☞
Omiſſum quando habeatur pro omiſſo, vt intret ius commune. Concluſ. 116.† Amplia;quia ſi voluiſſet,expreſſiſſet, c.ad euidentiam, de de- 5
cimis,l.1.§.ſin autem deficientis.Cod.de caduc.tollen. Oldr.d.conſ.266. n.10.vbi,quod talis expreſſio modicum de pergameno occupaſſet, allegat Ioan. Andr. de re iudic.iter, & de appellat,c.ſuper eo.Tiraq. in d.l.ſi vnquam. verbo libertis,n.3. C.de reuoc.donat. † Et quod non 6
cantat inſtrumentū, neque ego cantabo.Bald.in c.per venerabilem, de election. Alex.conſ.52.n.13.lib.4.Curt. Sen.conſ.55.n.23. † Am- 7
plia;quia non expreſſa neglecta eſſe vidētur, c. cum ordine, de reſcr. Oldr.d.conſ.266.n.10.† Amplia;quia quod non dicit ſcriptura, nec 8
nos dicere debemus;quia ſcriptura probat ſuos limites. Tiraqu.d. l.ſi vnquam,num.6.in verſ.libertis.Cod.de reuoc.don. † Amplia; quia 9
expreſſio vnius excluſio eſt non expreſſi; quia qui de vno dicit, de

10 alio negare videtur, *c. nonne. de præſumpt.* † Amplia maxime in pri-
uilegiis; quia in eis potius inſpicimus chartã, & atramentum, quam
veritatem interpretatiuam, & ſic potius verba. Lap. *alleg.* 78. *n.* 17.
11 *v. præmiſſa.* vbi inſeruit conſ. Riccard. Salycet. † Amplia; quia verba
conſtitutionis emanatæ contra certos profeſſores intelliguntur de
propriis, non autem de iis, qui lata ſumpta ſignificatione poſſent
12 includi. Fed. de Sen. *conſ.* 72. *n.* 2. *v. pone, aliqua conſtitutio.* † Amplia
in pactis, & contractibus; quia pactum ſecundum verba intelligũ-
tur, & quod verba non ſonant, pro nullo habetur. Bal. *conſ.* 160. *Fa-
cta fuit inueſtitura, l.* 1. vbi, quod pactum factũ inter conductorem,
& locatorem, quod conductor poſſit fodere gratis per ſe & familiã
ſuam, & locator pro vſu ſuo, non eſt reſtringendũ quoad omnes,
13 ſed, vt ſonant verba. † Amplia; quia quãdo lex aliquid diſponit, vel
deducit in eſſe, omne, quod non eſt ſecundũ formã legis, cenſetur
prohibitũ, & extra diſpoſitionẽ. Dyn. *conſ.* 27. *Quæſtio, & articulus,*
☞ *in pr.* vbi loquitur in ſtatuto. Vide, *Omiſſum. Concl.* 116. *ſupra citata.*
14 † Extende; quia valet argumentũ à cõtrario ſenſu legis, vel ſtatuti.
Dyn. *conſ.* 27. *n.* 2. Vide, *Incluſio vnius eſt excluſio alterius. Concl.* 71.
15 † Amplia etiã in declaratione; quia non debet verbum offendere.
☞ Tiraq. *d. l. ſi vnquã, v. libertis, n.* 13. *& ſeq. C. de reuoc. donat.* Vide, *De-
claratio Papæ, vel Principis ſuper quibus fieri poſſit, vel non. Concl.* 91.
16 † Amplia; quia regula eſt, quod à verbis in dubio nõ recedimus, *l.
non aliter. ff. de leg.* 3. *l. ſi alij. ff. de vſur. leg.* quia vbi ſunt verba, ibi
eſt res clara, & in claris non eſt opus cõiecturis. Dec. *conſ.* 32. Oldr.
conſ. 159. *In præſenti themate, in primo dubio.* Alex. *conſ.* 14. *Circa pri-
mum dubiũ, l.* 1. Dec. *conſ.* 395. *in pr.* & eſt text. *in l. ſi quis ſtipulatus
ſit Stichũ,* ibi, *reſpiciendus erit ſermo ſtipulatoris. ff. de verb. oblig.* & *in
l. fideiuſſores magiſtratuũ. §. pro Aurelio,* ibi, *lecta ſubſcriptione fideiuſ-
ſionis. ff. de fideiuſſ.* Caſtr. *conſ.* 127. *Super primo, & conſ.* 161. *In præ-
ſenti cauſa,* late Curt. Sen. *conſ.* 48. *Memor recolendæ, col.* 8. *& conſ.* 52.
Super articulo, in pr. & vbi habemus ſonũ verborũ, non indigemus
* interpretatione. Bal. in *c.* 1. *de conſtit.* & eſt* cõmunis cõcluſio, quod
non recedimus à verbis, ſi cõſtat de cõtraria mente. Bart. *in l. nõ du-
17 bium. C. de legib.* Dec. *conſ.* 423. *in pr. &* 435. *n.* 3. † Et cõtractus in ſui
eſſentia præſumitur, qualis in ſui figura apparet, Bart. in *c.* 1. *in pr. de
18 feud. dat. in vic. leg. cõmiſſ.* Iaſ. *in l. re coniunctĩ. n.* 151. *ff. de leg.* 3. † Re-
ſtringe, quãdo effectus cõtradiceret verbis, quia attẽditur effectus,
19 *l. ſi vno. in pr. ff. de locat.* Dec. *d. conſ.* 32. *&* 305. † Reſtringe, quando
mens cõtraria eluceſceret, *l.* 3. *C. de liber. præt.* vbi Iaſ. *in l. iuriſgentiũ
☞ §. prætor ait. ff. de pact.* vbi, quod procedit etiã in contractibus. Vide,
20 *Mens & ratio attendenda plus, quã verba. Concl.* 199. † Amplia; quia
verba & tenor litterarũ patentiũ, ſeu priuilegij ſemper ſunt atten-
denda, *c.* 1. ibi *propter tenorẽ, & in tit. de duob. fratribus.* Anan. *conſ.* 7.
21 Caſtr. *conſ.* 351. *in fi. lib.* 2. Dec. *conſ.* 108. *Ad clariorẽ, n.* 7. † Extende;
quia inueſtitura feudi attendenda, & potius tenor illius, quã natura
☞ feudi. Vide, *Inueſtitura feudi attendi debet, & pro quo ſit interpreta-
22 tio. Concl.* 356. † Extẽde; quia tenor cuiuslibet diſpoſitionis oſtẽdit,
23 qualis ſit contractus. Curt. Sen. *conſ.* 52. *in pr.* † Et tenor verborum
oſtendit talẽ eſſe diſpoſitionẽ. Barb. cõſiliũ plene ad hoc Curt. Sen.
24 citat vbi ſupra. † Extende; quia verba contractus ſunt forma con-
tractus, & forma eſt, quæ dat eſſe rei. Bal. in *c. quoties, col.* 2 *v. ex hoc
25 elicitur. C. de ſuis, & legitim.* † Amplia; quia generaliter procedit re-
gula, quod vbi verba non cõueniunt, neq; diſpoſitio in legibus, ſta-
tutis, & omni alia diſpoſitione. Tiraq. *in d. l. ſi vnquã. C. de reuoc. do-
☞ nat. v. libertis, n.* 5. *& ſeq.* max. *n.* 11. vbi enumerat omnes caſus. Vide
plenius, *Diſpoſitio non habet locũ, vbi verba non conueniũt. Concl.* 493.

Verba cum effectu ſunt intelligenda, & quando ſecus.

Concl. 90.

1 VErba † legis cum effectu ſunt intelligenda. Fed. de Sen. *conſ.*
10. *Caſus talis, in fin.* vbi, quod verba *extrau. ſuper Cathedram,*
diſponentia, quod parochiæ ſoluatur quarta de legatis factis alteri
Eccleſiæ, in qua teſtator elegit ſepulturã, intelliguntur, ſi cum effe-
ctu elegerit; quia in ea fuerit ſepultus, alias non, & *conſ.* 12. *ſub n.* 2.
in fi. de clem. exiui. de verb. ſignif. quæ loquẽs de Mendicantibus in-
☞ telligitur cum effectu. Vide, *Implere obligatus quando dicatur imple-
2 mentum feciſſe. Concl.* 51. † Declara; quia quando verbis ſunt ſimpli-
cia, aut indefinita, & pura, ſemper cum effectu ſunt intelligenda, &
de actu valido; ſi vero ſunt vniuerſalia, & maxime negatiua, vel ſũt
ſub conditione, vel relatiua ad merum factum, intelliguntur etiam
ſine effectu, & de facto. Rom. *conſ.* 199. *Præſens, n.* 3. *v. ex iis reſpon-
3 detur,* vbi apoſt. in *v. de facto, & in v. denotantia.* dat concor. † Am-
plia; quia crimen ſtellionatus requirens dolum intelligitur de dolo
cum effectu, videlicet cum damno alterius, alias non habet locum
crimen prædictum. Bal. *conſ.* 15. *Ad euidentiam, in fi. v. ex quibus, l.* 1.
4 † Amplia; quia verba conſtitutionis, & ſtatuti de faciendo cõpro-
miſſo cum effectu ſunt intelligenda, vt cõpromiſſum habeat effe-
ctum, & ſic cum effectu. Rom. *conſ.* 504. *In caſu, in pr.* max. *n.* 3. *verſ.
caterum.* † Amplia in ſtatuto; quia ſi ſtatutum diſponit, quod banni- 5
tus poſſit occidi impune, debet intelligi de bannito cum effectu;
ideo clericus bannitus per iudicẽ ſecularem non poteſt impune of-
fendi. Dyn. *conſ.* 53. *Quæſtio talis eſt, cauetur ſtatuto, n.* 2. *& per tot.*
quod eſt Franſci Accurſij, Laurentij de Rampo. & Dyni de Mu-
cello. † Et de ſtatuto permittente capturã debitoris ſi extet, vel ap- 6
pareat creditũ per inſtrumentũ; quia debet intelligi de inſtrumẽto
habente effectũ, & ſic valido, non autẽ nullo. Rom. *conſ.* 294. *Hac
confeſſio, n.* 2. *in fi. v. ex quibus, & n.* 3. vbi apoſt. in *v. validi.* † Amplia; 7
quia verba teſtatoris in dubio cum effectu ſunt intelligenda, nõ ſe-
cundum merũ factũ; ideo ſi teſtator legat vxori ſuæ 400. pro dote
habita, de qua conſtat per inſtrumentũ, & facit alia legata, & man-
dat legata ſolui ex fructibus, non continetur dos; quia non dicitur
legata iuris effectu, licet mero facto legata ſit, & verba de legatis
cum effectu ſunt intelligenda in dubio. Caſtr. *conſ.* 294. *In cauſa, quæ
vertitur, in pr. l.* 2. † Amplia; quia ſi alimenta relinquantur alicui, do- 8
nec ſit prouiſus de beneficio, & Eccleſia, redditus vſque ad 500. nõ
dicitur prouiſus, licet ſint collata beneficia valoris 500. cum reſer-
uatione fructuum; quia verba cum effectu intelliguntur, latiſſime
Dec. *conſ.* 9. *n.* 8. *& ſeq. lib.* 1. vbi multa cumulat. † Extende in dote; 9
quia non ſufficit dos, niſi fructus dotis percipiantur, idẽ Dec. *d. cõſ.*
9. *n.* 14. † Extende; quia verba, *ſi hæres erit,* nõ intelliguntur de hæ- 10
rede ſcripto, ſed de hærede, qui adiuerit, & ſit hæres cum effectu.
Alex *conſ.* 1. *n.* 6. *per hoc facit, lib.* 1. † Extende; quia ſi quis promiſit 11
cõductori facere reſtaurũ, provt fecerit Dux, & non alias nõ tene-
tur, ſi Dux cum effectu non fecit reſtaurũ; quia verba intelligũtur
cum effectu, non provt de iure, maxime, quãdo cõſtat de mẽte per
illa verba, *& non alias.* Alex. *conſ.* 3. *Viſo inſtrumento, n.* 5. *v. nec prædi-
ctis, l.* 1. † Amplia; quia imo verba non ſolum ſunt cum effectu in- 12
telligenda, ſed etiã cum effectu durabili, alias ſi effectus, nõ durat,
non habet locum diſpoſitio ſtatuti in effectu non durabili; quia pa-
ria ſunt. Rom. *conſ.* 236. *Vt præmiſſa, n.* 4. *v. primo quia,* vbi loquitur
de ſtatuto puniente eum, qui notatus fuit alias de delicto; quia in-
telligitur, ſi notario durauit, & habuit effectũ, ſecus ſi fuit abſolu-
tus. † Extende, vt per Abb. *conſ.* 69. *Videtur primo, per tot. lib.* 1. vbi 13
ſtatutũ Senarum, quod ſoluatur gabella de omni adiudicatione, vel
datione in ſolutũ, non habet locum, etiamſi data ſit executio, ſi nõ
durauit, vel quia ſit reuocata per appellationem, vel laudũ, vel quia
debitor recuperauerit ſoluendo infra terminum redimendi à iure
ſtatutum. † Et quia non dicitur verſum, cum nõ duret verſum, *l. ſi* 14
pro patre. §. verſum. ff. de in rem verſo. † Et quia non dicitur factum 15
in materia odioſa, quod non durat factum, *c. nam & ego, de verb. ſi-
gnif.* Abb. *d. conſ.* 69. *col.* 1. *in fi. verſ. ſed iis non obſtantibus, lib.* 1. † Et 16
idem in eo, qui dicitur pacificam poſſeſſionẽ beneficij obtinuiſſe;
quia non habet locum, ſi ſtatim habita pacifica poſſeſſione moue-
tur ſibi lis; quia ex quo non durauit, non durauit pacifice poſſediſ-
ſe. Abb. *d. conſ.* 69. *col.* 2. *n.* 2. *lib.* 1. † Et de ſtatuto, quod de adiudica- 17
tione ſoluatur gabella, intelligitur, quod adiudicatio ſit cum effe-
ctu, alias non debetur gabella, ſi adiudicatio non habet effectum.
Alex. *conſ.* 36. *Viſo themate, n.* 5. *& ſeq.* max. *n.* 8. *v. accedit. lib.* 4. † Et 18
de ſtatuto Bononiæ, quod ſi quis petierit executionem ſententiæ,
cuius appellatio duret, puniantur in certa pœna pecuniaria, nõ ha-
bet locum, ſi appellatio fuit fruſtratoria, vt quia lapſa ſit inſtantia
appellationis; quia de appellatione cum effectu debet intelligi, ple-
ne Alex. *conſ.* 59 *Viſo titulo, num.* 6. *& ſeq. v. iis ſic præmiſſis, per tot.
l.* 4. † Imo, quod ſtatutum, quod ſi quis petierit executionem ſen- 19
tẽtiæ, cuius pendet appellatio, incurrat pœnã, debet intelligi, quod
petierit, & ad finẽ perduxerit cum effectu, ita vt ſi deſiſtat ante rem
iudicatam, pœnam non incurrat; quia non perſeuerauit vſque in fi-
nem. Alex. *d. conſ.* 56. *in fi. n.* 19. *lib.* 4. Vide, *Perſeuerãtia actus requi- ☞
ritur, vt effectum producat, & quando ſecus. Concl.* 315. † Amplia in 20
cõtractibus; quia imo effectus contractus potius attẽditur, quã ver-
ba. Vide, *Contractus cognoſcitur ex ſubſtantia conuentionibus, & ex
verbis. Concl.* 999. Vide, *Effectus attenditur potius, quã verba. Concl.* ☞
50. *cum duab. Concluſionib. ibi ſeq.* † Limita; quia verba quandoque 21
diſponẽtia contentantur de ſolo nudo facto ſine effectu, quod pro-
cedit, quando ſe referunt ad nudum factũ, vt quia nedum factum
requirunt, ſecus ſi ſunt verba iuris; quia effectum requirunt. Ant. de
Butr. *conſ.* 25. *in pr.* & idem dicit Rom. *conſ.* 199. *Præſens ſtatuti par-
ticula, num.* 2. *ver. tertio quia,* allegat textus in *l. quid ergo. §. cum au-
tem factum. ff. de iis, qui not. infam.* & vide apoſt. *ad Roman. d. conſ.*
199. *n.* 3. *in v. denotantia,* quæ dat plurimos concord. Vide, *Caſſare* ☞
quid ſignificet, & qualiter accipiatur. Concl. 180. † Extende; quia imo 22
verba ſtatuti interpretantur ſecundum merum factum, etiamſi
non ad merum factum referantur; exemplum; dicit ſtatutum,
quod aſcendens non poſſit legare in teſtamento aliquid extraneo
vltra

Digitized by Google

vltra tertiã (provt Taruiſij) modo legatur extraneo in teſtamento
nullo,ſed adeſt clauſula,*quod ſi non valet iure teſtamenti*, *valeat iu-*
re donationis cauſa mortis, licet ſit donatio cauſa mortis; tamen non
valet,quia teſtamentũ de facto eſt,licet non de iure; & ideo verba
ſtatuti nudũ factum continent hoc caſu.Caſtr.conſ.438.*Quantum*
23 *primum*,col.2.v.*poteſt etiam dici*,lib.2. † Extende; quia licet ſenten-
tia nulla,& inſtrumentum nullum non indigeat caſſatione; tamen
ſi petatur caſſari,intelligitur ſcil.per merũ factũ. Caſtr.conſ.319.in
fi.lib.2.vbi in marito,qui nulliter donauerat vxori,& ſine traditio-
ne,ſi petiit ab ea,vt faceret inſtrumentum retrodonationis,nõ cen-
ſetur tradidiſſe ex iſtis verbis,cum ſint dicti ad reuocandã donatio-
nem ex facto mero,& ſic vt de facto,nõ de iure retrodonet, ſi do-
24 natio eſt nulla. † Extende; quia verba ſemper ad factũ referuntur
quando non poſſunt operari effectũ iuris, provt ſi ego fui ſatisfa-
ctus à debitore meo;quia mihi ſoluit;quia ex ſolutione tollitur ob-
ligatio,& inducitur liberatio,ſi poſtea liberarem,eſſet liberatio fa-
25 cta.Caſtr.conſ.267.*Viuentibus*,in fi.lib.1.† Extende; quia vbicunq;
verba ſtatuti ſunt vniuerſalia negatiua,vel cõditionalia,ad merum
factũ referuntur;ideo ſi ſtatutũ dicat, quod qui nullũ teſtamentum
fecerit,dicatur deceſſiſſe ab inteſtato,etiã ſi ſit talis,qui non poſſit
teſtari,dicit Rom.conſ.199. *Præſens ſtatuti*, in pr. quod ſi impubes
proximus pubertati fecit teſtamentum,licet nullũ,in quo inſtituit
auiam,nõ dicitur ab inteſtato deceſſiſſe;quia verba ad merũ factũ
referuntur;ideo agnatus remotior non excludet auiam, provt ſi ab
inteſtato;quia nõ dicitur inteſtatus de facto, ex quo fecit teſtamẽ-
26 tum,licet inualidum. † Negatiua.n.vniuerſalis excludit omnẽ actũ
negatũ,ſiue ſit de iure validus,ſiue nullus; ideo volens lex illũ ha-
beri pro decedente ab inteſtato,quĩ nullum teſtamentũ fecerit, nõ
includit illũ,qui de facto teſtamentũ fecit.Rom.d.conſ.199.n.2.v.
27 *ſecundo quia*.† Extende;quia vbicunq; verba legis, vel ſtatui ſunt
priuatiua vniuerſaliter,referuntur ad factũ.Cald.conſ.9. *An ſtatutis*
quod ſimpliciter,in fi. de conſt. quod duplicatur conſ.510. alias 12.de
vſur.Vide ſupra,*Veniſſe non dicitur,qui non ſtetit*.Concl.75.Viſe ſu-
pra.*Verba debent aliquid operari,& non debent eſſe ſuperflua,& quã-*
do ſecus.Concl.85.Vide,infra, *Verba in dubio de actu,&c*.Concl.100.

Verba ſecundum propriam ſignificationem ſunt intelligenda,
& quando ſecus. CONCL. 91.

1 VErba † ſunt interpretanda ſecundum propriam ſignificatio-
nem etiã in materia odioſa,& reſtringibili,quando nõ præiu-
dicatur ordinariæ iuriſdictioni,vt in diſpẽſatione ad plura,etiamſi
vnum ſit curatũ,vel dignitas; quia veniet etiã dignitas principalis
poſt pontificalẽ,etiãſi electiua eſſet.Cald.conſ.245.in pr.alias 24.de
2 preb.† Et idem beneficio Principis;quia non eſt recedendũ à pro-
3 pria ſignificatione.Rom.conſ.89.n.6.v.tertiũ.† Amplia;quia nõ eſt
recedendum à propria ſignificatione verborũ,l.non aliter. ff.de leg.
4 3.Crau.conſ.149.n.7.vbi late.† Extende maxime in verbis contra-
ctuũ;quia illis ſtandũ eſt,& quando ſunt clara, non ſunt cauillan-
da;quia ſunt pro textu,& gloſſa non indigẽt.Crau.conſ.105.n.2.&
5 conſ.20.n.9.& conſ.239.n.3.& 4.† Extẽde in verbis generalib.quia
extendũtur,& cõprehendunt omnia etiã in odioſis,quæ ex propria
ſignificatione vocabuli veniũt,late Crau.conſ.227.n.11.& ſeq.v.ſe-
6 ptimo facit.† Amplia;quia verba ſemper debent intelligi proprie,
vere,& naturaliter;ideo ſi de ætate legitima fiat mẽtio,intelligitur
de ætate ann.non de ætate diſpenſata.Rol. à Val. conſ.10.n.35.l.2.
7 †Amplia,vt procedat etiam in materia odioſa,quando nõ præiudi-
catur tertio,& iuriſdictioni ordinariæ;quia verba late interpretãtur
ſecundum propriam ſignificationẽ.Cald.d.conſ.245.in pr.alias 24.
8 de preb.Dec.conſ.113.n.6.Surd.conſ.140.n.61.& ſeq. † Imo in ma-
teria odioſa verba debent intelligi ſecundũ propriã intelligentiã,
Crau.conſ.227.n.12.Dec.conſ.17.n.41.& 42.lib.1.Dec. in reg. ſem-
per in obſcuris,n.5.in fin.v. tertio prædicta concluſio. ff. de reg.iur. vbi
9 quod retinent ſuam ſignificationem. † Amplia in omni diſpoſitio-
ne pœnali;quia quando agitur ad condemnationem,vt quis ſit hæ-
reticus,debet intelligi de hæretico ſecundũ propriã ſignificationẽ,
non autẽ de hæretico improprio, & late ſumpto vocabulo. Cald.
10 conſ.496.alias 5.de hær.† Declara tamen,vt propria ſignificatio at-
tendatur, & primũ locum habeat concurrente mente diſponentis,
ſecundo loco cõcurrente veriſimilitudine.Calder. conſ.327.per tot.
alias 8.de donatio.Vide,*Interpretatio rei dubiæ qualiter facienda*.Cõcl.
339.Vide infra, *Verba ſecundũ mentem & rationem ſunt intelligẽda*.
11 Concl.93.† Amplia in diſpenſatione,quæ licet ſit odioſa; tamẽ nõ
reſtringitur,vt proprietas verborũ offendatur. Cald. conſ.1.de con-
12 ſang.& affinit.† Extende;quia etiam in odioſis verba operantur ſe-
cundum propriam ſignificationem.Dec.conſ.30.n.22.l.3.vbi,quod
diſpoſitio generalis generaliter intelligitur, & conſ.17.n.45. lib.1.

† Et maxime verba vniuerſalia vniuerſaliter intelliguntur etiã in 13
odioſis.† Amplia,etiam ſi agatur de præiudicio tertij.Abb.in c.au- 14
dientiam,n.1.de decimis. Parii.conſ.22.n.6.l.4. † Amplia in contra- 15
ctibus;quia ſi non conſtat de mente,verba ſecundũ propriã ſigni-
ficationẽ ſunt intelligenda. Dyn. conſ.1. n.3.v. præterea certum eſt.
Vide,*Contractus verba qualiter interpretanda*. Concl.120.Vide, *In-*
ſtrumentorum,verba,&c.Concl.251. † Amplia in ſtatutis & materia 16
reſtringibili; quia etiam ſtatutũ exorbitãs à iure cõmuni debet ex-
tendi ex identitate rationis ad caſus,qui ſublata ſignificatione ver-
borũ poſſunt cõprehendi.Alex. conſ.97.*Viſo Themate*,in pr.l.2.vbi
n.11.& 12.v.nec obſtat ſecundum argumentum, dicit,quod ſi nõ ſub-
eſt eadem ratio,nunquã procedit ampliatio. † Reſtringe;quia ſta- 17
tutum etiã fauorabile,loquens,quod mulier non poſſit contrahere
ſine conſenſu duorum proximiorum habet locum in contractibus
proprie,& vere,non in cõtractibus impropriis.Alex.conſ.207.*Pon-*
deratis verbis,num.6.& ſeq.v.conſtat autem in ſtatutis,lib.6.vbi dicit
magis*communem;quia quãdo ſtatutum eſt contra ius commune, *
etiam ſi ſit fauorabile,intelligitur ſecundũ propriã ſignificationem
verborum.† Amplia;quia verba ſunt intelligenda,provt iacent in 18
dubiis regulis.Corn.conſ.49.num.7.lib.3. Dide Soc.reg.8. *Verborum*
propria ſignificationi ſtatur,vbi ponit 10. & 8.fallentias, quas per te
videre poteris.† Limita;quia ſi verba non poſſunt intelligi ſecun- 19
dum propriam ſignificationẽ,& provt de iure, intelliguntur de fa-
cto & improprie,plura exempla ponit Soc.conſ.32.n.13.& ſeq.l.1.
† Limita;quia imo verba quandoq;inepta non attenduntur; quia 20
non poſſunt immutare naturã iudicij,& rei, ideo ſi iudex in ſentẽ-
tia interlocutoria dixit,quod diffinitiue pronunciabat, non atten-
duntur contra veritatem. Petr.Anch. conſ.78. *Ex verbis ſententiæ*,
per tot.max.in fin.† Limita;quia verba ſententiæ impropriantur,vt 21
ſententia valeat,quando ſecundum propriã ſignificationẽ non va-
leret. Gem.conſ.122.n.4.v.præterea.Alex.conſ.96.*Viſis*,n.9.lib.4.vbi *
dicit*communem.Vide, *Verba ſententiæ iudicis ſecundum iuris di-*
ſpoſitionem ſunt intelligenda.Concl.97. † Limita,in pœnalibus;quia 22
vt euitetur pœna,verba non ſunt ſumenda ſecundũ propriũ ſigni-
ficatum,late ſumpto vocabulo,notandũ dicit valde Abb. conſ.28.
Omiſſis,n.3.in fi.l.1.† Limita;quia ſi eadem ratio concurrit, verba 23
ſtatuti pluralia verificantur in ſingulari, vt ſi ſtatutũ excludat fœ-
minas ſtantibus maſculis, quia vno maſculo extante ſufficit. Dec.
conſ.484.n.3. Vide infra, *Verba pluralia quando ſingularitatem im-*
portent,& è conuerſo.Concl.119.† Limita,quia verba non intelligũ- 24
tur ſecundum propriam ſignificationem,quando ſubiecta materia
aliud ſuadet,vt ſi Papa reſeruet beneficia ad collationem Epiſcopi
pertinentia,licet verbum, *pertinere*, ex propria ſignificatione im-
portet proprietatem;tamen intelligitur,de quibus Epiſcopus eſt in
poſſeſſione,propter ſubiectam materiã conferendi,quæ attenditur,
quando habet poſſeſſionem.Cald.conſ.244.alias 23.de preb. Vide
infra, *Verba ſecundum ſubiectam materiam intelligenda*. Concl.91.
† Limita;quia verba impropriantur ſecundũ mentem,quãdo de ea 25
conſtet.Gem.conſ.122.n.2.v.nec obſtat, qui loquitur in verbis ſen-
tentiæ.Alex.conſ.22.n.5.v.bene facit,lib.1.vbi ſufficit,quod conſtet,
veriſimiliter,vbi ſic impropriat Alex.ex veriſimili. Vide, *Mens,&*
ratio attendenda plus,quam verba.Concl.199.† Limita; quia verba 26
ſunt intelligenda ſecundũ materiã, de qua loquuntur, etiam cõtra
propriã ſignificationẽ.Gem.d.conſ.122.n.3.v.& facit etiã,Alex.cõſ.
86.col.2.v.nec obſtat,lib.1.& in v.& ſi dicatur.† Declara totam ma- 27
teriam,quia verba ſunt interpretanda ſecundũ propriã verborũ ſi-
gnificationẽ,& vbi propria ſignificatio poteſt varie ſumi,ſecundũ
materiã congruentem, deinde ſecundũ poteſtatem. Gem. conſ.67.
per tot.† Propria ſignificatio verbi ſumitur ex auctoritate iuris;quia 28
ſi ius in aliquo loco interpretatur vocabulũ,illa interpretatio dici-
tur propria ſignificatio,ita Abb.conſ.2.col.3.lib.2.v.ad hoc not.theo-
rica.† Propria ſignificatio eſt ea interpretatio,qua fit ſtricte,& nõ 29
large. Calder.conſ.496.in pr.alias 5.de hæret. & conſ.552.alias 7.de
verb. ſignificatio. † Item propria natura verborũ dicitur, quã ratio, 30
& ſignificatio recti ſermonis includit;nam ſignificatio trahitur per
rei naturam,ſine qua intellectus remouetur ab intelligibili. Rom.
conſ.326.*Rex Romanorum*,n.7.v. deſcendo ad ſecundum, lib.1. Vide,
Statutum dubium qualiter interpretandum.Concl.572.

Verba ſunt intelligenda ſimpliciter,& non ſecundum quid
& quando ſecus. CONCL. 92.

VErba † in dubio ſunt intelligeda ſimpliciter,& non ſecundũ 1
quid.l.hoc legatum, in fi ff.de leg.3.l.1.§.ſi quis ſimpliciter.ff.de
verb.oblig.Dec.in l.qui per ſucceſſionẽ,n.3.ff.de reg.iur.vbi, quod hæ-
res hæredis ex proprietate verbi nõ eſt hæres teſtatoris.Ruin. conſ.
56.in fi.lib.2.† Reſtringe, niſi verba redderentur ſuperflua ſimpli- 2

Digitized by Google

citet ſumpta ; quia tunc ſecundum quid operari debent. Bald.*in l.*
*liberti,libertaque.n.*28.*Cod.de oper.libert.*Mant.*de coniect.vlt.volunt.*
*lib.*10.*tit.*2.*n.*25.*eod.lib.*10.*tit.*2.*n.*25.*& eod.lib.*10.*tit.*1.*n.*2. Simon.
3 de Præt.*eod.tr.lib.*4.*interpret.*2.*dub.*2.*n.*7.† Amplia;quia verba lo-
quentia de ſeruientibus debẽt intelligi de vere,& actualiter ſeruiẽ-
tibus cõtinuo,non ex arbitrio;quia iſti non ſunt ſimpliciter ſeruiẽ-
tes.Ægid.Bel.*conſ.*6.*n.*10.*& ſeq.*vbi dat plura exempla,in familiari.
4 † Extende;quia licet quod commune eſt , ſit meum ſecundũ quid;
tamen in diſpoſitione ſimplici,meũ,debent intelligi de meo in to-
5 tum, non ſecundũ quid. Ægid. *d.conſ.*6.*n.*12. † Extende;quia pro-
uiſio beneficij per mortem Titij non verificatur in morte ciuili,&
ſecundum quid,ſed debet intelligi de vera & naturali.Ægid.*d.cõſ.*
6 6.*n.*10.*v.item quia verbum ſimpliciter poſitũ.* † Amplia; quia verba
debent intelligi immediate,non mediate.Alex.*conſ.*47.*n.*2.*in fi.cũ*
7 *ſeq.*Anch.Reg.*q.*69.*n.*10.*lib.*1.Ruin.*conſ.*56.*in fin.*† Extende;quia
hæres,qui ſe obligauit cauſa hæreditatis,quam adiuit cum benefi-
cio legis , & inuentarij, tenetur de ſuo; quia obligatio intelligitur
ſimpliciter, & immediate , non mediante inuentario.Ang.*conſ.*30.
8 † Extende;quia condemnatio facta in ſorte cum damnis,& inter-
eſſe, non poteſt continere intereſſe alterius intereſſe; quia dictio,
cum,copulat acceſſorie,& immediate, & ſecus eſſet,ſi intereſſe in-
telligeretur pendere ab alio intereſſe , & verba non eſſent imme-
9 diate.Ruin.*d.conſ.*56.*in fi.lib.*2. † Amplia;quia verba loquentia de
vſurario,debent intelligi de vſurario vero,& formali , non de vſu-
rario ſecundum quid.Caſtr.*conſ.*160.*Ad primum, col.*2.*v. ad ſecun-*
10 *dum, & v. ad tertium, lib.*1.vbi caſus. † Extende;quia verba legis
debent intelligi in ſignificatu ſimplici,non ſecundum quid,Caſtr.
*d.conſ.*160.*col.*2.*circa fi.v.& verb.à legis,l.*1. vbi ponis plura exem-
11 pla.† Amplia;quia verba debent intelligi ſimpliciter,non autẽ or-
☞ dine ſucceſſiuo, vel per prius & poſterius. Vide infra, *Verba dubia*
*in potiori ſignificatu ſunt accipienda. Concl.*101. *num.*5.*& ſeq.*& vide
12 ibi *Concluſionem proxime ſeq.n.*13.*&* 14. † Amplia maxime in ſta-
tutis loquentibus de ciue;quia debẽt intelligi de vero ciue,& ſim-
pliciter,non ſecundum quid Ant.de Butr.*conſ.*21.*in fin.*vbi, quod
ſtatutum Veronæ loquens de ciue intelligi debeat de ciue habente
domicilium,non autem de ciue,qui trahat originem ex ciuitate re-
ſpectu aui,cum ſit Venetus ipſe;quia in dubio de ciue habẽte do-
13 miciliũ debet intelligi. † Et de ciue Veneto creato, quoad impræ-
ſtita obtinenda,quod ſit ſecundũ quid,& appellatione Veneti, vel
ciuis non veniat.Caſtr. *conſ.*209.*col.fin.lib.*2.vbi late,quod dicatur
14 diſpenſatus,non ciuis.† Extende;quia ſtatutũ loquens de hærede,
debet intelligi de hærede ſimpliciter,& vero,non ſecundum quid.
15 Ant.de But.*conſ.*20.*circa mediũ.* † Declara,niſi ſtatutũ loquatur in
actu dependente à poteſtate legis,vel ſtatuti;quia licet diſponat in
caſu ficto,& ſic ſecundum quid,tamen operatur vere, & ſimplici-
ter,puta ſtatutum dicit, quod hæres ſit maſculus, excluſa fœmina;
quia poteſt lex,vel ſtatutũ facere hæredem,etiã ſi non adiuit,licet
maſculus non adiuerit,erat hæres verus ſimpliciter,& tranſmittet,
non autem erit hæres ſecundum quid,& in potentia,quaſi non ex-
cludatur fœmina,Ant.de But.*d.cõſ.*20. *per tot.*licet apoſt.ibi teneat
contrariũ,quod non ſit hæres,niſi adiuerit,& non tranſmittet, ſed
☞ quoad intentũ in hoc in articulo eſt vera cõcluſio.Vide, *Fictio dif-*
16 *fert à veritate in multis.Concl.*217. † Amplia;quia ſi ſtatutũ diſpo-
nit , quod mulier poſſit pro neceſſitate diſponere de bonis ſuis, in-
telligitur ſine cõſenſu alterius,& ſine decreto iudicis,vel ſolemni-
tate,qui alias non diceretur ſimpliciter poſſe,ſed ſecundũ quid, ita
17 Abb.*conſ.*17 *Stante ſtatuto,col.*2.*v. item & quarto,lib.*1. † Amplia;
quia ſtatutũ diſponens,quod frater ſuccedat fratri, excluſa fœmina
filia fratris mortui,intelligitur de fratre ſimpliciter vero,& ex eiſdẽ
parentib.non autem de fratre patruele,qui eſt frater ſecundũ quid.
Alex. *conſ.*97. *Viſo themate, n.*2.*v.nec obſtat ſtatutum, cum ſeq.lib.*2.
☞ vbi apoſt.in *v.patruelis,*dat concor.Vide, *Fratris appellatione qui ve-*
18 *niant,vel non.Concl.*450.† Extende,vt idẽ ſit,ſi loquatur de patruo;
quia intelligitur de patruo ſimpliciter,videlicet de fratre patris,nõ
autem de patruo magno,quia non eſt ſimpliciter patruus;ſed ſecũ-
dum quid.Alex.*d.conſ.*97.*n.*4.*& ſeq.v.motus,lib.*2.Bald. plene *conſ.*
258.*Appellatione patrui,l.*3.vbi reddit rationem;quia ſi ſyllaba ac-
cedit dictioni,alterat ſignificatum illius,quod ſimpliciter dicitur,&
non videtur dici de eo,quod eſt alteratum,commutatum, vel trãſ-
fuſum,*l.hoc legatũ.ff.de leg.*3. & quia verba de fratre primi gradus,
19 inquit Alex.*d.conſ.*97.*n.*4.*lib.*2.† Extende,vt idem ſit in nouerca,
quia intelligitur nouerca ſimpliciter,non autẽ de nouerca magna,
20 vel ſecundum quid Alex.*d.conſ.*97.*n.*7.*&* 8.*l.*2.† Amplia;quia pro-
cedit etiam in materia fauorabili;quia priuilegium conceſſum pa-
truo,non habet locũ in patruo magno,ſed in patruo ſimplici.Alex.
*d.conſ.*97.*n.*11.*v.hoc bene probatur,l.*2.vbi dicit rationem eſſe; quia
21 non militat eadem ratio.† Rationes plures adducuntur.Prima eſt,

quia ſtatutum,vel diſpoſitio loquens de certis perſonis non loqui-
tur de aliis,imo caſus dicitur omiſſus.Alex.*conſ.*97.*n.*9.*lib.*2. † Se- 22
cunda ratio;quia verba debent intelligi ſimpliciter,& non ſecundũ
quid;item quia debent intelligi per prius,& ſic de primo gradu,nõ
per poſterius.Alex.*d.conſ.*97.*n.*1.*& ſeq.l.*2.maxime *n.*6. vbi etiam
adducit alias rationes.† Extende;quia diſpoſitio loquẽs de ciuibus 23
debet intelligi de ciuibus vere,& ſimpliciter, non autẽ de ciuibus
quoad quædam.Alex.*conſ.*178.*In occurrenti,l.*2.*n.*4. † Declara, niſi 24
ex mente,& ratione generali contrariũ eſſe dicendum; quia tunc
appellatione fratris venit frater patruelis,& appellatione patrui ve-
nit patruus magnus,& ſic ſecundum quid.Alex.*conſ.*36.*Viſo thema-*
*te,n.*71.*& ſeq.lib.*6.† Amplia;quia verba debent intelligi per prius, 25
& non per poſterius,*l.hoc legatum.ff.de leg.*3. ideo ſi teſtator habet
filios,& nepotes,& inſtituat filios, etiãſi in materia fauorabili ve-
nire poſſent nepotes appellatione filiorũ,debet interpretatio ſumi
de filiis,non de nepotib. Alex.*conſ.*37.*Viſo themate,n.*3.*verſ.ſeptimo*
*confirmatur,lib.*6.quod intelligit,& declarat ibi,ſi extant filij,& ne-
potes,ſed ſi extarent ſoli nepotes,tunc vt actus valeat,accipi debẽt
per poſterius,& provt poteſt.Vide,*Prohibitio abſoluta,& cũ modifi-* ☞
*catione in quibus differat.Concl.*904.Vide,*Simpliciter aliquid eſſe,vel*
*ſecundũ quid differunt.Concl.*256.† Extende;quia verba intelligun-
tur de termino continuo,non autem diſiuncto , & interpolato,&
de primo ſeptennio aſſignato,& ſic per prius,& non per poſterius.
Alex.*conſ.*127.*Viſo proceſſu,n.*3.*v.quia verba conuentionis,lib.*7.

Verba ſecundum mentem,& rationem ſunt intelligenda.

Concl. 39.

VErba † legis ad mentem, & rationem trahuntur, non è con- 1
tra,Oldr.*conſ.*9.*v.item cum iura,n.*3.*& ſeq.* vbi, quod quando
verba attenduntur,ſecundum corticem ſumi debent,provt ſonant.
† Declara;quia mens,& ratio ex quibus pendet interpretatio, re- 2
gulari debent à poteſtate ſtatuentis; quia nunquã fit interpretatio
contra poteſtatem.Gem.*conſ.*67.*per tot.*† Et vbi conſtat de mente, 3
& ratione,verba ſunt impropriãda,vt deſeruiant menti, & ratio-
ni. Gem. *conſ.*122. *in pr.n.*2.*v.nec obſtat.*Vide,*Mens,& ratio atten-* ☞
*denda pluſquam verba.Concl.*199.Vide,*Ratio legis vbi militat,ibi lex*
*diſponit.Concl.*31.

Verba ſecundum veriſimilitudinem ſunt intelligenda.

Concl. 94.

VEriſimilitudo † eſt attendenda in interpretatione verborum 1
obſcurorũ,quando de mente non cõſtat,in tantum,quod poſt
interpretationem ſecundũ mentem,qua obtinet primum gradum,
ſuccedit interpretatio ſecundũ veriſimilitudinem, quæ obtinet ſe-
cundũ gradũ.Cald.*conſ.*327.alias 8.*de donat.circa pr.v.de teſtamento*
dico. † Et ſtatutum diſponens(provt Piſtorij) quod creditor acci- 2
piens in ſolutũ à debitore teneatur ipſe,vel ſucceſſor, cui alienauit
infra annum reſtituere bona ſecundo creditori, debet intelligi, vt
ipſe creditor reſtituat,ſi tempore petitionis poſſidebat,alias tenetur
emptor, vel ſucceſſor, ex quo ipſe ſolus poteſt reſtituere, & verba
ſunt accipenda ſecundum veram ſignificationem , & potentiam.
Dyn.*conſ.*35.*Martinus accepit,per tot.*maxime *in fi.*† Amplia;quia 3
verba intelligenda ſunt,provt veriſimile eſt,etiam cõtra propriam
ſignificationem,vt ſi de iure non poſſunt verificari,ſaltem de facto
verificentur.Soc.*conſ.*32.*num.*13.*lib.*1.*cum ſeq.*vbi dat multa exem-
pla.† Amplia; quia verba vniuerſalia calculi comprehendunt om- 4
nia; quia eſt magis veriſimile , quia ſi aliquid fuiſſet reſeruatum,
fuiſſet dictum. Fulg.*conſ.*130. *Gaſpar.Notarius,n.*1. † Amplia;quia 5
verba indefinite dicta debent intelligi in ſenſu,qui non repugnet,
neque inducat contradictionem; quia iſtud eſt veriſimile. Anch.
*conſ.*265. *Quod donatio, in fin.*† Amplia; quia verba ſtatuti, quod 6
cauſa committatur in arbitros, & arbitratores, cum poſſint referri
ad vtrumque , intelligi debent de arbitratore,ſi ſequentia, & præ-
cedentia verba diſponãt aliquid,quod magis arbitratori conueniat,
provt quod procedat non ſeruata ſolemnitate iuris;quia magis ve-
riſimile eſt.Anch.*conſ.*269.*Pro declaratione,n.*3.*& ſeq.*† Amplia in 7
verbis legati,& teſtamenti;quia veriſimilitudo attẽditur circa ver-
ba dubia in eo,quod eſt magis credibile.Rom.*conſ.*408. *In propoſi-*
*ta,n.*3.*v.dico etenim,& per tot.*vbi legatum factum filiæ primæ nu-
bendæ,vel pro filia prima nubenda,intelligitur de prima nata nu-
benda,non de nata poſt mortẽ legãtis,licet primo ſit nupta,propter
maiorem affectionem , & ponit plura ſimilia , vt infra. † Et quod 8
magis præſumitur teſtatorem ſenſiſſe, illud eſt tanquam veriſimi-
lius attendendum. Roman. *d.conſ.*207.*n.*4.*v.ſecundo probatur*,vbi,
quod legatum ambiguũ magis dilecto à teſtatore debetur. † Ideo 9
ſi teſtator mandata aliquid in foro fieri,nec exprimatur de quo,in-
telligitur de foro domicilij; quia ſingularẽ, & maiorem affectionẽ
cenſe

10 cenſetur habere. Rom. *d. conſ.* 408. *n.* 5. † Idem in legato facto Eccleſiæ, ſi dubitatur, de qua ſenſerit, cenſetur ſenſiſſe de Eccleſia domicilij, idem Rom. *d. conſ.* 408. *n.* 6. *ver. quarto ad idem*, allegat text. *in l. ſi quis ad declinandum. C. de Epiſc. & cleric.* quia patria propria
11 omnibus dulcior eſt. † Idem in legato facto filiis; quia intelligitur de natis, non de poſthumis, non ex alio, niſi quia ſolos cognitos honorare voluiſſe cenſetur, tanquam magis dilectos. Rom. *d.*
12 *conſ.* 408. *n.* 6. *ver. quinto idem.* † Idem, ſi extraneus legat filiabus Titij; quia includit ſolas filias Titij, quæ extant tempore, quo dies legati cedit. Rom. *d. conſ.* 408. *in fi. num.* 9. *ver. cæterum*, vbi apoſt. *in*
13 *ver. tunc extant.* † Idem; quia legatum factum filiis non extenditur ad filios ignoratos propter maiorem amorem cognitis. Rom.
14 *d. conſ.* 408. *n.* 7. *ver. ſexto ad idem.* † Idem in legato facto Titio; nam ſi duo ſunt Titij, & vnus eſt cognitus teſtatori, alter non debetur cognitio propter maiorem amorem, & veriſimilitudinem.
15 Rom. *d. conſ.* 408. *n.* 8. *ver. ſeptimo ad idem.* † Idem in legato facto, familiæ; quia non omnes de familia, ſed qui magis coniuncti ſunt, admittuntur, tanquam dilecti. Rom. *d. conſ.* 408. *n.* 8. *ver. cum itaque.*
☞ Vide plenius, *Interpretatio rei dubiæ qualiter facienda. Concl.* 330. Vide, *Veriſimilitudo attendenda. Concl.* 161. Vide, *Verba generalia de toto reſtringuntur ad partem ex mente veriſimili. Concl.* 133. Vide, plenius, *Verba vniuerſalia, & generalia reſtringuntur ex mente, & ratione. Concluſ.* 142.

Verba ſecundum ſubiectam materiam intelligenda.

CONCL. 95.

1 VErba † ſunt intelligenda ſecundum ſubiectam materiam & ſermones ſunt exaudiendi, ne ſermo, vel actus reddatur inu-
2 tilis. Oldr. *conſ.* 172. *ver. ad quartū.* † Et quod verba ſunt intelligenda ſecundum ſubiectam materiam, & ſecundum naturam actus, ſeu contractus. Corn. *conſ.* 239. *n.* 5. *lib.* 1. *& conſ.* 138. *n.* 3. *lib.* 3. Bero. *conſ.* 106. *n.* 24. *lib.* 1. Alex. *conſ.* 129. *Puto de iure*, vbi apoſt. *in v. materiam, lib.* 2. dat conc. & *conſ.* 37. *Viſo, n.* 5. *lib.* 3. vbi, quod verba de-
3 beant intelligi ſecundū naturam contractus. † Extende; quia nedum verba, ſed clauſulæ omnes contractus debent reduci, & intelligi ſecundum naturam ipſius contractus, ita vt ſi fieri poteſt, non alteretur natura contractus, Alex. *d. conſ.* 37. *n.* 5. *ver. tertio proba-*
4 *tur, lib.* 3. † Idem in clauſulis reſcriptorum iuſtitiæ, quando vnus ſubrogatur loco alterius, cum incidentibus, &c. annexis, & connexis, vt intelligatur ſolum de pertinentibus ad iuſtitiam. Ægid.
☞ *deciſ.* 328. Licet contrarium teneat *deciſ.* 640. Vide, *Clauſula reſcri-*
5 *ptorū circa diuerſa. Concl.* 369. *v. clauſula cum incidentibus.* † Et ideo is, qui ſoluit creditori, & creditor ſe obligat facere inſtrumentum ad eius petitionem, debet intelligi inſtrumentum liberationis, non autem obligationis, vt poſſit repetere; quia ſtultum eſſet ſic intelligere. Alex. *d. conſ.* 37. *num.* 5. *&* 6 *lib.* 3. vbi apoſt. *in v. inſtrumentum.*
6 † Amplia, vt ſecundum conditionem perſonæ, cui diriguntur, ſint verba intelligenda. Cald. *conſ.* 293. *n.* 2. *ver. item verba generalia,*
☞ alias 1. *de rer. permut.* Vide infra, *Verba generalia ſecundum conditionem perſonæ, ad quem referuntur, ſunt intelligenda. Concl.* 137.
7 † Amplia; quia verba dubia Statuti, ſeu æquiuoca, quæ ſecundum propriam ſignificationem poſſunt pluribus modis intelligi, intelliguntur ſecundum ſubiectam materiam. Gemin. *conſ.* 67. *in pr. ver.*
8 *ſecundo præmitto.* † Extende, ſiue ſint verba legis, vel Statuti, aut contractus; quia ſecundum ſubiectam materiam ſunt intelligenda. Bald. *conſ.* 68. *Quia ſtatutum. in pr. v. cum ergo verba. lib.* 1. vbi, quod Statutum excludens neptem donatam ab auo ab hæreditate aui, intelligitur de nepte concepta viuente auo, non autem poſt; quia
9 ſubiecta materia ſucceſſionis ita expoſcit. † Amplia; quia verba reſcripti, ſi *conſtiterit*, important cauſæ cognitionem, ſi dirigantur iudici; ſecus ſi mero executori, & in materia, vbi poteſt eſſe merus executor; quia ſecundum ſubiectam materiam intelligun-
10 tur. Anch. *conſ.* 297. *n.* 12. † Amplia; quia mercator recipiens pecunias à tertia perſona, alio non expreſſo, cenſetur recipere pro negotiatione, & ad bonam mercantiam, text. *in l. fi. C. de Maced.* per quem text. ita Rom. *conſ.* 278. *n.* 8. *ver. ſecundo reſpondetur, &*
11 *conſ.* 520. ſequitur Dec. *conſ.* 116. *col.* 2. † Extende; quia ſi ſtatutum obligat patrem pro filio mercatore, intelligitur in iis, quæ contrahit occaſione mercantiæ, licet non exprimat, vt ſic cōforme negocio & naturæ, de qua loquitur; *d. l. fin. C. ad Maced.* vbi Bald. & alij.
12 † Extende; quia *Extrauag. cum Mattham.* quæ loquitur de officialibus Papæ indiſtinctè. *tit. de hæreti.* debet intelligi ſecundum ſubiectam materiam, vt comprehendat vel non, delegatos, & alios omnes, vel non, vide, quæ ego etiā ſcripſi ſuper ipſa extrauag. Bero.
13 *in rubric. ff. de offic. deleg. n.* 50. *& ſeq.* † Amplia; quia licet appellatione fluminis non veniat riuulus; tamen venit ſecundum ſubiectam materiam, ideo pactum de non fabricando molendino in flumine, ſuper quo ſunt molendina Titij, ſi molendina Titij ſunt in riuulo, intelligitur ſecundum ſubiectam materiam de riuulo per flumen. Caſtr. *conſ.* 247. *Notandum, in fi. lib.* 2. † Extende; quia licet verba poſſint reſpicere futura; tamen in compromiſſo, quod ad futura non trahitur, reſtringuntur ſecundum naturam actus, in quo ſunt prolata. Rom. *conſ.* 88. *n.* 4. *ver. nec obſtat præmiſſæ.* Vide, *Verba impropriantur ſecundum ſubiectam materiam. Concluſ.* 111. 14
† Amplia; quia verba dubia in tantum debent interpretari ſecundum ſubiectam materiam, & naturam actus, vt etiam poſſint impropriari, ſi opus ſit. Corn. *d. conſ.* 138. *n.* 3. *lib.* 3. *& conſ.* 96. *n.* 2. *l.* 4. Pariſ. *conſ.* 78. *n.* 20. *lib.* 3. Bero. *conſ.* 69. *n.* 8. *lib.* 1. *& infra n.* 18. † Extende; quia imo verba poſita in contractu, non conuenientia naturæ, & qualitati contractus, ex æquitate impropriantur ſecundum naturam, & qualitatem contractus. Rom. *conſ.* 509. *Circa propoſitam, n.* 7. *& ſeq.* vbi apoſt. *in ver. recipiunt.* † Amplia, vt idem ſit in verbis, quæ poſſunt habere plures ſignificatus, vt in verbo, *aſſigno*, quod poteſt importare tranſlationem dominij, & non tranſlationem; quia ex ſubiecta materia recipit ſignificatum. Alex. *conſ.* 40. *Super primo, n.* 6. *ver. quod verbum aſſigno, & n.* 8. *lib.* 4. † Sic verba communia, quæ poſſunt importare directam & fideicommiſſariam ſubſtitutionem, à ſubiecta materia recipiunt interpretationem. Vide, *Subſtitutio per verba directa quando ſit fideicommiſſaria, Concl.* 785. † Amplia; quia imo ſubiecta materia facit, vt verba improprientur; nam verba importantia neceſſitatem, prout eſt, *teneatur*, vel *debeat*, propter ſubiectam materiam, quæ non recipit neceſſitatem, exponuntur, vel debeat, vel teneatur de honeſtate, non de neceſſitate, etiamſi adſit dictio præciſa, *omnino debeat, c.* 1. *de deſponſ. impub.* Abb. *in conſ. ſuo ſuper concil. Baſilienſi, in primo dubio, col.* 11. *ver. ſecundo ratio ſupra, n.* 14. † Extende in caſu contrario; quia verba, *rogo*, & ſimilia deprecatiua, important neceſſitatem ex ſubiecta materia neceſſitatem requirente. Abb. *d. conſ. in primo dub. col.* 11. *ver. ſecunda ratio*, allegat text. *in c. rogo, iuncta gl.* 11. *q.* 3. † Extende; quia licet vſuræ ſint prohibitæ omni iure; tamen intereſſe permiſſum marito, cui dos promiſſa ſoluta non eſt, ſi promittantur vſuræ conuentæ, debet exponi, & impropriari ex ſubiecta materia, vt ſit intereſſe, quod eſt licitū. Rom. *d. conſ.* 517. *In caſu propoſita, n.* 8. *ver. nec attendendum.* † Extende; quia dictio, ſeu verba, *quomodolibet res ſpectet, & pertineat ad aliquem, teneatur ad collectas*, licet dictio *quomodolibet*, importet omnem modum, tamen ſecundum ſubiectam materiam debet intelligi, ita quod fructus faciat ſuos, prout emphyteuta, qui poſſidet, ſecus in colono, qui non poſſidet. Alex. *conſ.* 35. *Viſo proceſſu, n.* 10. *& ſeq. lib.* 4. † Extende, quia verbum, *cautio*, intelligitur de obligatione eius, qui cauere debet, ſed cautio idonea importat cum fideiuſſione, fallit, niſi ſubiecta materia repugnet, quia in materia, in qua ſola obligatio debet fieri, illud verbum, *quod caueat idonee, vel ſufficienter*, intelligitur ſecundum ſubiectam materiam, & ſic cum obligatione ſola. Alex. *d. conſ.* 35. *n.* 11. *lib.* 4. vbi apoſt. *in ver. fallit.* † Extende; quia ſi teſtator grauat hæredem, ad ſoluendum certum quid intra menſem, ſub pœna priuationis, ex natura rei intelligitur non à die mortis, ſed à die aditæ hæreditatis; quia prius non poteſt ſoluere, neque capere. Alex. *conſ.* 36. *Viſo themate, n.* 10. *& ſeq. lib.* 4. vbi apoſt. *in v. adita*, dat concord. † Extende in conſtitutione pœnali Epiſcopi contra executores, vt ſi non fuerint executi voluntatem teſtatoris intra ſex menſes à die mortis teſtatoris, ſint priuati, ex quo priuatio eſt pœna, quæ non infertur ignorantibus; igitur propter naturam rei intelligitur à die ſcientiæ executorum. Alex. *d. cōſ.* 36. *n.* 12. *lib.* 4. vbi dicit * communem. † Amplia multis modis, de quibus Felin. * *in c. Sedes, n.* 3. *ver. clauſula generalis, de reſcript.* vbi plurima ponit ad hoc facientia, quæ videre poteris. Vide, *Diſpoſitio omnis intelligitur ſecundum naturam actus. Concl.* 503. Vide, *Verba vniuerſalia ſecundum ſubiectam materiam reſtringitur. Concl.* 132. Vide Concluſionem proxime ſequentem.

(Right-column paragraph numbers as printed: 14 at "Extende; quia licet", 15 at "Amplia; quia verba dubia", 16 at "Extende; quia imo verba", 17 at "Amplia, vt idem ſit", 18 at "Sic verba communia", 19 at "Amplia; quia imo ſubiecta", 20 at "Extende in caſu contrario", 21 at "Extende; quia licet vſuræ", 22 at "Extende; quia dictio", 23 at "Extende, quia verbum", 24 at "Extende; quia ſi teſtator", 25 at "Extende in conſtitutione", 26 at "ad hoc facientia".)

Verba ſecundum naturam rei intelligenda.

CONCL. 96.

VErba † dubia debent intelligi ſecundum naturam rei, qui 1 adiiciuntur. Oldr. *conſ.* 243. *n.* 2. *ver. ſed iis non obſtantibus*, vbi quod verbum dubium, quod poteſt importare perpetuitatem, vel tempus, importat alterum, ſecundum quod applicatur, ſecundum naturam rei. Alex. *conſ.* 60. *In cauſa & lite, in fi. lib.* 7. Vide, *Congruentia, & conuenientia ſemper eſt attendenda. Concl.* 732. Vide, *Habilitas ſuperueniens quando cōualidet actum nullum, vel non. Concl.* 6. † Exten- 2
de, vt idem ſit, licet verba ſint generalia; quia ſecundum naturā rei deductæ in contractu ſunt intelligenda. Alex. *d. conſ.* 60. *in fi. lib.* 7.
† Amplia; quia verba reſeruationis Papæ beneficiorū, ad collationē 3

Epiſcopi pertinentia, vel contra, debent intelligi de beneficiis,in
quorum poſſeſſionem conferendi eſt Epiſcopus, non autem de iis,
in quibus collatio pertinet ad eum,ſed alius eſt in poſſeſſione con-
ferendi ; quia licet verbum, *pertinere*, poſſit importare pertinen-
tiam iuris ; tamen quia ſermo eſt de collatione , in qua attenditur
poſſeſſio , debent verba ſecundum naturam rei , de qua agitur *in-*
4 terpretari.Calder.*conſ.*244.alias 23.*de preben.* † Amplia;quia col-
latio Prioratus,vel plebaniæ facta religioſo, vel ſeculari,licet non
exprimatur,intelligitur de ſeculari,vel regulari plebania,vel prio-
ratu, ſecundum qualitatem perſonæ, cui fit prouiſio,vel è contra.
Cald.*conſ.*293.*n.*2.*ver. item verba generalia* , alias 1. *de rer.permut.*
5 † Amplia ; quia verba dubia,an includant præterita,vel futura , ſi
ſunt in lege,vel ſtatuto , cuius natura eſt dare normam futuris ne-
gotiis,in dubio futurum includere ſunt interpretanda.Gemin.*conſ.*
6 18.*in fi. ver.& per premiſſa.* † Amplia ; quia verba vniuerſalia de-
bent reſtringi ſecundum naturam ſubiectæ materiæ,Gem.*conſ.*29.
7 *n.*3. *in fi. ver. nec obſtant.* † Extende ſecundum conditionem per-
ſonæ,cui diriguntur.Cald. *conſ.*293.*n.*2.*ver. idem,* alias 1. *de rerum*
8 *permut.* † Amplia;quia verba vniuerſalia reſtringuntur ad modos
proportionabiles materiæ ideoneæ,in qua fit expreſſio.Gem.*d.conſ.*
9 29.*in fi.* † Extende;quia debent intelligi verba,vt conueniant rei,
10 & perſonæ.Gem.*conſ.*73.*n.*10. † Amplia ; quia verba intelligi de-
bent ſecundum materiam ſubiectam etiam impropriando verba,
& recedendo à propria ſignificatione, vt deſeruiamus menti,& vt
res valeat.Gem. *conſ.*122.*n.*3.*ver.& facit etiam.* Alex.*conſ.*92.*Per-
ſpectis,n.*16.*ver. & in hoc puto, lib.*6. vbi plena apoſt. *ver.naturam,*
11 dat plurimos concor. † Et ideo feudatarius , vel Emphyteuta, qui
promiſit non diuidere,non vendere, nec alienare,licet committat
delictum,per quod bannitur, & fit infamis;non tamen perdit feu-
dum , vel emphyteuſim , vt ad dominum reuertatur ; quia ſecun-
dum ſubiectam materiam verba intelliguntur de tali alienatione,
per quam cadat de iure , maxime, quando feudum eſt antiquum,
vel emphyteuſis antiqua. Alex. *conſ.*92. *Perſpectis, n.*15.*& multis*
12 *ſeq.lib.*6.*ver.condeſcendo.* † Amplia ; quia pactum,& verba dubia
contractus debent intelligi ſecundum naturam contractus, *l.inter-*
13 *dum.ff.de verb. oblig.* † Declara , vt procedant præmiſſa , ſi verba
hoc patiuntur,alias ſecus. Bald. *conſ.*182. *Locata fuit, in fi.n.*6.*ver.*
14 *dicet aliquis, lib.*1. † Amplia ; quia verba dubia venditionis inter-
pretari debent,vt venditio ſit libera;quia hoc eſt de natura vendi-
tionis,vt emptor libere poſſit diſponere,& qui ſe fundat in verbis
dubiis,vt contrarium inducatur,debet ſuccumbere.Bald.*conſ.*337.
15 *Et præmitto,n.*4.*ver.ſed imo videtur , lib.*3. † Amplia ; quia euictio
promiſſa ſimpliciter de re fideicommiſſo ſubiecta , de quo partes
habeant ſcientiam,intelligitur ſecundum naturam rei, vt reuerta-
tur finita generatione acquirentis, *l.ſi familiæ,vbi gl.magna in fi.* &
16 ibi Bart.& alij.*C.famil.herciſc.* † Amplia ; quia iuramentum regu-
latur ſecundum naturam actus, cui adiicitur. Vide, *Iuramentum re-
gulatur ſecundum naturam actus , cui adiicitur , & quando ſecus.*
17 *Concl.*506. † Amplia, quia verba in diuiſione,per quæ diuidentes
renunciant omni iuri,quod habent,vel ſperant habere,intelligun-
tur ſecundum naturam diuiſionis.Caſtr.*conſ.*188. *Quia dubia col.*1.
*ver.tum quia,lib.*2.ſequitur Goz.*conſ.*46.*num.*17. *& ſeq.&* 20. vbi
18 late Alex.*conſ.*21.*lib.*5.*per tot.*Ruin.*conſ.*137.*n.*12.*lib.*2. † Amplia;
quia licet hæres intelligatur de quocunque , tamen ſecundum na-
turam rei reſtringitur ad deſcendentes , vel ad maſculos , & deſ-
19 cendentes in feudo. Crau. *conſ.*96.*in prin.* † Amplia ; quia verba
quantumcunque generalia , intelligenda ſunt ſecundum naturam
ſermonis,& rei,de qua partes loquuntur.Bart. *in l.qui habebat.ff.de
leg.*3.ita Ruin.*conſ.*29.*n.*19.*& ſeq.lib.*1.vbi loquitur,quantumcun-
20 que ſint generalia. † Declara,vt procedat,ſi modo ſpecialis ſermo
præcedat verba generalia,alias ſecus.Alex.*in l.qui Romæ.§.duo fra-
tres,n.*29.*ver.& prædicta dicit Bald.ff.de verb.oblig.* Ruin.*conſ.*210.
21 *circa fi.ver.nec obſtat* , vbi alios allegat. † Extende;quia verba ge-
neralia ſemper reſtringuntur ſecundum ſubiectam materiam.Vide
infra, *verba vniuerſalia, vel generalia reſtringuntur ex ſignificatione
ſpeciali præcedenti , vel ſubſequenti. Concl.*140. *& Concluſ. ibi prox.*
22 *ſeq.* † Amplia ; quia licentia data emphyteutæ alienandi rem em-
phyteuticam , intelligitur ſecundum naturam rei , videlicet cum
conſenſu domini,& aliorum emphyteutarum , ita Alex. *conſ.*106.
23 *&* 107.*lib.*5.† Amplia,in tantum verba etiam vniuerſalia reſtrin-
gi ſecundum naturam rei,vt potius tolleretur ſuperfluitas,& quod
nihil operentur,quam quod contra naturam rei intelligantur.Cra-
24 uet. *plene conſ.*32.*n.*23. † Amplia ; quia imo verba dubia impro-
priantur, vt intelligantur ſecundum naturam rei deductæ in iudi-
cio.Ang. Aret. *conſ.*95.*In caſu ſupradicto,n.*6. *& ſeq.ver.nam poſito.*
25 † Sic dicimus de verbo,*dare*,quod licet importet dominium tranſ-
ferre;tamen in contractu pignoris hoc non importat, quia de na-
tura pignoris eſt , quod non transferatur dominium. Alex. *conſ.*
156. *Viſo inſtrumento, num.*5. *ver. non obſtat verbum, dare, cum ſeq.*
*lib.*6. † Amplia ; quia ſi in inueſtitura feudalia,vel emphyteutica 26
conceditur licentia vendendi , debet intelligi ſecundum naturam
actus,videlicet accedente conſenſu domini, & ſufficit,quod licen-
tia operetur aliquid,vel poſſit operari,ſecundum ſubiectam mate-
riam,maxime, quando eſt facta conceſſio pro ſe , & deſcendenti-
bus;quia alias ſupplantarentur vocati. Alex. *conſ.*106.*Viſo themate,
per tot.*maxime *n.*2.*& ſeq.lib.*4. Vide, *Emphyteuta non poteſt vende-
re emphyteuſim ſine conſenſu domini , alias cadit , & quando ſecus.
Concl.*207.† Amplia;quia imo verba in contractibus impropian- 27
tur,vt intelligantur ſecundum naturam actus qui celebratur. Ale-
xan.*conſ.*43.*Viſis,num.*25.*& ſeq.ver.præterea verba, lib.*4. † Ideo ſi 28
vniuerſitas conſtituit procuratorem , exponitur , id eſt , actorem.
Alex.*d.conſ.*43.*n.*25. *lib.*4. † Et ſi dictum ſit , conſtituo te aſinum 29
ad cauſam meam tractandam,exponitur procuratorem,& idem ſi
dicatur , conſtituo te dilapidatorem , exponitur adminiſtratorem.
Alex.*d.conſ.*43.*num.*26.*lib.*4. † Et iudex ſi dicat, do tibi agnatum 30
tuum in tutorem,exponitur datum à lege confirmo. Alex. *conſ.*43.
*n.*26.*ver.& in ſimili,lib.*4. † Et generaliter vbi verba proferuntur 31
ſimpliciter & groſſo modo inter contrahentes , attendimus men-
tem veriſimilem , ſecundum naturam actus , & ſubiectam mate-
riam. Alex. *d. conſ.*43.*n.*26. *lib.*4. † Et ruſtici conſentientes dona- 32
tioni factæ ab vniuerſitate de aliquibus bonis vniuerſitatis , licet
loquantur ſingulariter , dono tibi omnem partem meam,exponi-
tur , quod conſentit tanquam de vniuerſitate , & pro omni,quod
poſſet percipere,commodo,tanquam de vniuerſitate. Alex. *d.conſ.*
43.*num.*27.*ver.ita eſt in propoſito,lib.*2.vbi apoſt.citat Alex.*conſ.*68.
*lib.*2. Vide , *Diſpoſitio intelligitur ſecundum naturam actus. Concl.*
503. Vide , *Verba ſecundum ſubiectam materiam intelliguntur. Con-
cluſ. prox. præced.* Vide, *Fideiuſſio ſimpliciter præſtita intelligitur ſe-
cundum naturam negotij , in quo præſtatur. Concl.*309. Vide , *Verba
generalia ſecundum conditionem perſonæ , ad quam diriguntur , ſunt
intelligenda.Concl.*157. † Limita ; quia effectus magis attenditur, 33
quam natura rei. Vide , *Effectus magis attenditur,quam natura rei.
Concl.*56.

Verba ſententiæ iudicis ſecundum iuris diſpoſitionem ſunt intelligenda. CONCL. 97.

VErba † ſententiæ, & iudicis interpretantur , vt intellexit iu- 1
dex,ſecundum iuris communis diſpoſitionem.Petr.de Anch.
*conſ.*18.*ver.non obſtat, quod d. Vicarius,num.*4.*&* 5. *& conſ.Viſo the-
mate quæſtionis,n.*13.*& ſeq ver.certum eſt autem* , vbi,quod iſtud eſt
regulare in omni diſpoſitione. † Declara ; quia verba ſententiæ, 2
quando apparet de mente & intentione iudicantis , non ſunt cu-
randa,niſi in conformatione mentis,ideo interpretantur, ne indu-
catur contrarietas,Gem.*conſ.*122.*n.*2.*ver.nec obſtat.*† Extende;quia 3
verba impropriantur, vt deſeruiant menti proferentis ſententiam;
ideo verba temporis præteriti exponuntur in futuro , & è contra.
Gemi.*d.conſ.*122.*n.*2.*ver.nec mirum, & n.*3. † Extende , quod ver- 4
ba ſententiæ impropriantur,vt ſententia valeat.Gemin.*d.conſ.*122.
*n.*4.*ver.præterea.* † Extende , vt verba de præterito exponantur de 5
futuro,& è contra in ſententia, vt deſeruiant verba menti iudicis,
& vt ſententia ſubſtineatur.Gem. *conſ.*122.*n.*2.*ver.nec obſtat,vſque
in fi.*† Amplia;quia verba iudicis generalia debent interpretari,vt 6
non pronunciauerit ſuper non deductis , neque petitis in iudicio;
quia de eis non poteſt iudex iudicare, *l. de qua re.ff.de iudic.* & iu-
dex præſumitur iudicare ſolum ſuper eo , ſuper quo poteſt de iure
iudicare.Deci.*conſ.*607.*n.*7. Crau.*conſ.*10.*n.*2. & verba debent in-
telligi,vt ſint conſona iuri, tam in iudice,quam in arbitratore.Ca-
ſtrenſ.*conſ.*270.*Viſo puncto.vol.*2. Soc. *conſ.*24.*n.*2.*lib.*1. Alex. *conſ.*
46.*n.*4.*lib.*5. † Limita ; quia verba iudicis,& ſententiæ,quæ poſ- 7
ſunt referri ad plura, debent ſolum referri ad eam diſpoſitionem,
cui magis ex ſpecificatis conuenit. Calder. *conſ.*479.*num.*2.*ver.nec
obſtant illa verba,*vbi vult, quod ſententia condemnatoria pro fal-
ſo in pœnam centum , ſecundum formam iuris , & ſtatutorum,
omni meliori modo , reſtringitur ſolum ad pœnam conſtitutio-
num , ex quo conſtitutiones continent ſummam centum expreſ-
ſam in ſententia , & ideo condemnatus non erit infamis , licet de
iure communi infamia irrogetur ; quia non infertur infamia ex
conſtitutionibus. Vide , *diſpoſitio omnis intelligitur ſecundum ius
commune. Concl.*501. Vide , *Laudum arbitri , & arbitratoris quali-
ter interpretandum.Concluſ.*21.Vide, *Sententia qualiter interpretari
debeat Concluſio* 126.

Verba

Verba dubia propter varium ſignificatum qualiter intelligenda. CONCL. 98.

1 VErba † dubia, quæ habent varium ſignificatum , debent in-
telligi in eo ſignificatu , qui eſt aptior, *l. quoties idem ſermo. ff.*
2 *de regul. iur.* Rom. *conſ.* 359. *in caſu, n.* 22. *ver. nunc ergo.* † Extende
idem in ſenſu magis veriſimili, *c. inſpicimus, de regul. iur. in* 6. Rom.
3 *d. conſ.* 350. *n.* 23. † Extende; quia ad ſenſum iuris, & ſtyli ſunt ver-
4 ba dubia reducenda. Rom. *d conſ.* 350. *n.* 24. † Amplia ; quia imo
debent verba habentia plures ſignificatus intelligi arbitrio iudicis,
gloſ. ordin. *in c. cum nullus, in ver. remotis, de tempor. ord. lib.* 6. & ar-
bitrium ipſius iudicis debet expendi, prout ratio ſubiectæ materiæ
ſuadet, gloſ. ordin. *in l. eas cauſas, ff. de cond. & demonſtr.* plene Ro-
man. *conſ.* 376. *Quæſtio eſt, num.* 6. *& num.* 7. vbi plena apoſtill. *in
ver. ordinaria,* dat plurimos concord.

Verba intelligenda, vt actus valeat. CONCL. 99.

1 INterpretatio † verborum ſemper fieri debet , vt actus valeat,
ne diſponens videatur voluiſſe facere iudicium ſuum eluſorium.
2 † Amplia; quia etiã debent impropriari verba, vt actus valeat; ideo
ſi facta eſt tranſactio, quæ non poteſt valere vt tranſactio propria,
quia de re clara, & vt recedatur à lite , & vexationibus, poteſt va-
lere, vt pactum ſimplex, debet ſumi vt pactum. Rom. *conſ.* 517. *In
caſu propoſita, n.* 20. *& ſeq. ver. illud autem,* vnde cum tranſactio pro-
pria & ſtricta non ſit pactum, larga dicetur pactum & erit pactũ,
3 vt actus valeat. † Extende ; quia verbum, *remiſit,* quod poteſt im-
portare ſimplicem remiſſionem, quæ non capit ius de futuro, & ad
pactum, quod capit ius de futuro, ſi applicatur iuri de futuro , erit
4 remiſſio per pactum, vt actus valeat; quia alias non valeret. Rom.
conſ. 517. *n.* 22. *ver. quoties enim.* † Amplia in vltimis voluntatibus;
quia actus & voluntas , quæ non poteſt valere iure directo , prout
ſonant verba, ſubſtinetur vt valere poteſt. Anch. *conſ.* 27. *Non ſer-*
5 *uato ordine, n.* 2. *ver reſtat.* vbi, quod eſt æquior interpretatio. † Ex-
tende , maxime quando verba poſſunt accommodari ad validita-
tem actus per relationem magis ad vnam perſonã, quam ad aliam.
☞ Caſtr. *conſ.* 142. *Viſo teſtamento, circa fi. lib.* 1. Vide, *Actus validus in
dubio interpretatur. Concl.* 136. Vide , *Verba in dubio de actu valido
intelligenda. Concl. prox. ſeq.* Vide, *Diſpoſitio omnis, &c. Concl.* 504.
Vide, *Subſtitutio compendioſa qualis, & quid contineat. Concl.* 796.

Verba in dubio de actu valido ſunt intelligenda. CONCL. 100.

1 OMnis † diſpoſitio faciens mentionem de aliquo termino , &
actu, ſemper intelligitur de actu , & termino valido, non au-
tem de inualido , prout de ſententia eſt text. *in l.* 4. *§ condemnatum,*
2 *ff. de re iud.* † Extende etiam in materia ſtatuti loquentis de ven-
ditione , quod vicinus poſſit rem venditam retrahere ; quia debet
intelligi de venditione valida, ex qua dominiũ transfertur de ven-
ditore in emptorem, non de ſimulata. Caſt. *conſ.* 74. *In cauſa mota,*
3 *in pr. lib.* 2. † Extende ; quia ſtatutum faciens mentionem de cre-
ditore, intelligitur de creditore efficaci, & valido, non autem de eo,
qui legitima exceptione repelli poteſt. Roman. *conſ.* 204. *Pro diſcu-*
4 *tienda, in fin.* vbi apoſt. *in ver. repellitur.* † Et quando contumacia
debitoris ipſum grauat in aliquo, puta, vt poſſit carcerari, intelligi-
tur de contumacia in iudicio valido; ſecus ſi iudicium eſſet nullũ;
quia etiam contumacia corruit, & ideo nihil operatur. Rom. *conſ.*
224. *Iſta captura, n.* 3. *& ſeq.* vbi late, allegat *l. ſi filius, ff. de interrog.*
5 *act.* & ibi apoſt. dat concor. *in ver. notabilis.* † Et ſtatutum , vel lex,
loquens de notatione delinquentis , vt grauius puniatur, ſi iterum
deliquit , debet intelligi de valida , non de nulla, vel ſine effectu.
6 Rom. *conſ.* 236. *Vt præmiſſa, num.* 7. *in fi. ver. cæterum.* † Et ſtatutum
generaliter loquens, quod teſtamenta cum certa ſolemnitate facta
valida ſint , debet intelligi dummodo alias ſit validum teſtamen-
tum , vt quia filius non ſit præteritus ; quia ſolum prouidet Statu-
tum ad ſolemnitatem. Cum. *conſ.* 127. *Viſa copia, per tot.* vbi, quod
7 alias ſequeretur abſurdum , quod poſſet teſtari. † Et quod ſtatu-
tum permittens capturam, ſi conſtat de credito per inſtrumentum,
intelligitur de inſtrumonto valido, & ſolemni , non autem de in-
ſtrumento nullo. Rom. *conſ.* 194. *n.* 3. *ver. ſtatutum enim,* vbi apoſt.
8 *in ver. validi.* dat concor. † Hinc dicimus , verba debere intelligi
9 cum effectu, vt ſupra. *concl.* 90. vbi declaratur. † Et impetrans gra-
tiam, vel reſcriptum , aut priuilegium , ſi non facit mentionem de
alia priori gratia, eſt ſuprepitia , ſi primum valet, ſecus ſi nullũ ſit;
quia verba iuris de actu valido ſunt intelligenda; quia gratia nulla
non eſt gratia, & reſcriptum nullum non eſt reſcriptum. Abb. *conſ.*
98. *In caſu, n.* 4. *in fi. & n.* 5. *lib.* 1. *ver. non obſtat ſecundum motiuum.*
Vide , *Actus validus in dubio interpretari debet. Concl.* 136. Vide, ☞
*Subreptitia quando dicatur diſpenſatio , vel non ; quia non fuit facta
mentio prima diſpenſationis. Concl.* 732. *& Concluſ. ibi proxim. ſeq.*
Vide. *Diſpoſitio omnis intelligitur de actu valido. Concl.* 504. Vide ſu-
pra, *Verba cum effectu ſunt intelligenda. Concl.* 90. Vide, *Verba dubia
intelligenda, vt actus valeat. Cencl. prox. præced.* † Amplia , ſeu ex- 10
tende ; quia nummus falſus non eſt nummus ; ideo ſi fiat ludus ad
diuinandum paria, vel imparia nummorum, & adſint nummi falſi,
illi ſunt extrahendi , & ille obtinebit , qui deductis nummis falſis
diuinauerit. Alex. *conſ.* 104. *Statutum loquens , n.* 3. *ver. accedat ad
prædicta , lib.* 1. † Et ſtatutum loquens de denario , non habet lo- 11
cum in falſo. Alex. *d. conſ.* 104. *n.* 3. *lib.* 1. *ver. pro hoc facit.* † Exten- 12
de; quia ſi ſtatutum punit homicidam in amputatione manus, non
comprehenditur manus arida, & ſicca; quæ eſt inutilis delinquen-
ti. Alex. *d. conſ.* 104. *num.* 4. *ver. facit ſimiliter, lib.* 1. † Extende ; quia 13
mulier habens virum inutilem, dicitur vidua , & pater habens fi-
lium inutilem dicitur orbatus filio. Alex. *d. conſ.* 104. *n.* 4. *lib.* 1. alle-
gat *gloſ. C. de Plagia. l. fin.* † Extende ; quia gabella ſoluenda de 14
omni contractu non ſoluitur de contractu nullo; quia non eſt con-
tractus. Alex. *d conſ.* 194. *n.* 5. *ver. facit in ſimili, lib.* 1. vbi apoſtill. *in
ver. nullo,* allegat Tiraq. *de retr. conuent.* §. 1. *gl.* 2.

Verba dubia in potiori ſignificatu ſunt intelligenda, & quando ſecus. CONCL. 101.

VErba † dubia in potiori ſignificatu ſunt accipienda, *Inſtit de 1
iur. natur. gent. & ciuil. §. ſed ius quidem ciuile, in fi.* vbi appel-
latio iuris indefinite intelligitur de iure ciuili Romanorum propter
excellentiam. Vide, *Ius ciuile quid ſit , & in dubio de quo intelliga- ☞
tur. Concl.* 582. † Et verba de vſurario loquentia de vero , & for- 2
mali vſurario ſunt intelligenda, & ſic in potiori ſignificatu. Caſtr.
conſ. 60. *Ad primum, n.* 2. *ver. quia verba, lib.* 1. † Extende ; quia ſta- 3
tutum prohibens ante nonam emi poſſe per Pizigarolos aliqua ci-
baria pro victu, intelligitur de victu humano per excellẽtiam; quia
in potiori ſignificatu ſunt accipienda. Bald. *conſ.* 197. *Quidam nomi-
ne Vicus, lib.* 5. *n.* 2. *ver. victus per excellentiam.* † Amplia; quia verba 4
ſunt intelligenda ſimpliciter , & vere de illo termino non ſecun-
dum quid. Vide ſupra, *Verba ſunt intelligenda ſimpliciter , & non ſe- ☞
cundum quid, & quando ſecus. Concl.* 92. † Amplia; quia verba ſim- 5
pliciter prolata , quæ poſſunt referri ad vnum per prius , &
aliud per poſterius , ſemper referri debent ad id , quod eſt per
prius , & alium per poſterius. Sign. Homod. *conſ.* 68. *Qua-
dam mulier , numero* 5. quod eſt Raynerij de Forliuio. Bart.
conſ. 243. *Fuit quadam, numero* 6. *ver. cum autem , lib.* 1. † Exten- 6
de , quia hoc maxime procedit in confinibus, quia in dubio verba
confinium debent intelligi per prius, non per poſterius, & ſic im-
mediate, non autem mediante via Alex. *conſ.* 81. *In cauſa & lite, in
fi. lib.* 7. † Et ideo verba ſubſtitutionis directæ, vel fideicomiſſa- 7
riæ, in dubio directa intelliguntur; quia directa prior, & magis fa-
uorabilis eſt; quia continet prouiſionem ; fideicommiſſaria autem
poſterior eſt; quia continet onus. Bart. *d. conſ.* 243. *num.* 6. *lib.* 1. † Sic 8
dominium in dubio de directo, non de vtili intelligitur, Bart. *conſ.*
443. *n.* 3. *in fi. ver. nam , vbi de dominio, lib.* 1. † Et ſtatutum loquens 9
de actione, intelligitur de directa, non de vtili , quæ ex interpreta-
tione oritur. Bart. *in* 2. *q. Piſanæ ciuitatis, in pr. num.* 4. *ver. quarto hoc
probatur.* † Extende ; quia verba , quæ poſſunt referri ad vnum, 10
quod eſt fortius , & aliud minus forte, ſemper referuntur ad for-
tius. Signor. *d. conſ.* 68. *n.* 6. † Extende ; quia verba, quæ poſſunt re- 11
ferri ad principalem obligationem & fideiuſſionem acceſſoriam,
referri debent ad principalem obligationem. Alex. *in l. fi. §. ſi fide-
iuſſor. ff. de iureiur.* vide alia exempla per Bero. *conſ.* 192. *n.* 10. *lib.* 1.
vbi, quod ſaldum computi debeat referri ad computum principa-
le. † Extende; quia appellatio excommunicationis intelligitur de 12
maiori, non autem de minori. Dec. *conſ.* 321. *n.* 6. *&* 7. † Reſtrin- 13
ge; quia in materia odioſa, ſeu corrigibili, vt datur ordo, verba de-
bent intelligi per prius, & poſterius, exemplum *in l. ſciant. C. de le-
git. hered.* per quam priuantur ſuccedentes ab inteſtato , vel ex te-
ſtamento pupillo , ſi intra annum non petierint tutorem pupillo
defuncto ; certe ſi adſunt duo in pari gradu ſuccedentes, verba in-
telliguntur ſimpliciter, vt ambo priuentur , ſi ſucceſſio eſt ordine
ſucceſſiuo, puta mater, & alius conſanguineus, vel auia, tunc intel-
ligitur, quod mater priuetur, ſi intra annũ non petiit, poſtea auia, ſi
intra aliũ annum; quia ad eam non ſpectat prima cauſa, donec ma-
ter ſit priuata, & ſic annus matri datur per prius, auiæ per poſterius.
† Reſtringe, quando ſumus in probatione; quia tunc, quia proba- 14
tio poteſt referri ad plura, non concludit neceſſario ; ideo probans
aliquem excommunicatum , intelligitur minori excommunica-
tione,

Digitized by Google

rione,ſi ſit contra probantem,facit Deci.*d.conſ.*321.*n.*6.*&* 7.Maſc.
15 *Concl.*697. *in fi.communia excommunicationis.* † Amplia in diſpoſi-
tione hominis loquẽte de donatione ; quia in dubio intelligitur
☞ de donatione inter viuos. Vide, *Donatio inter viuos quando reuoca-*
16 *ri poſſit,vel non.Concl.*660.† Amplia;quia verba loquentia de per-
mutatione intelligenda ſunt de permutatione propria, & ſpeciali,
non de generica, & vniuerſali, quæ ad plures ſpecies deducitur.
17 Caſtr.*conſ.*160.*n.*2.*ver. & verba legis,lib.*1. † Idem in tranſactio-
ne;quia de ea,quæ ſpeciale nomen habet,non de generica, Caſtr.
18 *vbi ſupra.* † Extende ; quia ſi ſtatutum tollit probationem inſtru-
mento non ſolemni,intelligitur de plena,vt verba in potiori ſigni-
ficatu ſumantur. Alex.*conſ.*184.*Viſo proceſſu,n.*6.*& ſeq.ver.accedit,*
19 vbi apoſt.*in ver.arguit , lib.*7. † Extende ; quia verba de amicitia,
febre,vulnere,& ſimilibus diſponentia , debent intelligi ſimplici-
ter,& non de modica. Alex.*d. conſ.*186. *Viſo proceſſu , in pr. lib.*7.
20 † Amplia in teſtamentis ; quia verba ſemper in potiori ſignificatu
ſunt accipienda. Deci. *conſ.*9.*n.*15.*lib.*1. vbi,quod poſſeſſio enun-
ciata intelligitur de naturali, non de ciuili,beneficium intelligitur
cum fructibus, poſſeſſio pacifica intelligitur in poſſeſſorio & peti-
21 torio. † Amplia in contractibus ; quia ſi ſunt duo verba,quæ poſ-
ſunt diuerſificare contractum , illud verbum attendi debet , quod
facit contractum magis plenum,& potentem;quia verbum maio-
ris potentiæ trahit ad ſe verbum minoris efficaciæ.Rom.*conſ.*509.
*Circa propoſitum, n.*9. *ver. tertio probatur,* vbi apoſt. *in ver.efficaciæ.*
22 † Extende ; quia contractus magis potens dicitur locatio , quam
precaria,quia locatio non poteſt reuocari;ideo in dubio indicatur,
ſi ſunt verba quæ vtrumque poſſunt importare. Rom. *d.conſ.*509.
☞ *num.*9.*ver.hic eſt caſus.*Vide,*Contractus cognoſcitur ex ſubſtantia con-*
23 *uentionis,& ex verbis. Concl.*999. † Limita in diſpoſitione negati-
ua;quia plus negatiua negat,quam affirmatiua affirmet.Sign.*conſ.*
24 71.*Factum ſe habet,n.*18. † Limita in pœnalibus , ſi verba loquun-
tur de pœna capitali,quia de mitiori pœna capitali(quatenus ſtare
poſſit ſenſus) ſunt intelligenda. Ant. Trigo. *ſing.*16.*n.*5. vbi late.
25 † Declara,niſi eſſemus in atrocioribus. Bald. *conſ.*250.*In quæſtione,*
26 *n.*22.*ver.quædam alia,lib.*1.*& conſ.*382.*n.*16.*lib.*5. † Limita ; quia
mentio dominij intelligitur de vtili,& non de directo,vt ſubſtinea-
tur actus ſecundum propriam naturam. Alex. *conſ.*86. *In cauſa da-*
☞ *tiorum,col.*2.*ver.nec obſtat,lib.*1. Vide , *Dominium directum,& vti-*
le in quibus conſiſtant , in quo differant,& quando æquiparentur. Con-
27 *cluſ.*601.† Limita;quia ſufficit,quod in proprio ſignificatu tenean-
tur ; quia hoc præualet,ita Tiraq. *de retract.conuent.*§.2.*gloſſ.vnica.*
28 *n.*41.† Limita in materia odioſa;quia verba in minori ſignificatu,
& in ſenſu,qui minus importet,ſunt accipienda.Gem.*conſ.*33.*n.*9.
ver.nam verba , vbi loquitur in diſpenſatione matrimoniali,vt im-
pedimentum affinitatis narratum intelligatur de affinitate ex coitu
illicito , & qui non dirimit matrimonium,& hoc ad inducendam
ſubreptionem diſpenſationis.

Verba in dubio naturaliter, & vere ſunt intelligenda.
Concl. 102.

1 VErba † in dubio ſunt interpretanda naturaliter, & vere non
autem accidentaliter,& ficte. Cald. *conſ.*376.alias 47.*de teſta.*
quod duplicatur *conſ.*466.alias 1.*qui filij ſint legi.* Rol. à Vall.*conſ.*
2 100.*n.*35. *& ſeq. lib.*2. † Et verba ſtatuti de affinitate,vel conſan-
guinitate loquentia,de vera,& naturali, non ciuili eſſe intelligen-
da,Rom.*conſ.*82.*Quoad id in pr.* licet contrarium,ſi de mentẽ con-
3 ſtet. † Et ideo ſtipulatio facta in cauſam,ſeu caſum mortis intelli-
genda eſt de morte vera,& naturali , non autem de ciuili, & ficta.
Calder.*d.conſ.*376.alias 57. *de teſtamen.* quod duplicatur *conſ.*466.
alias 1.*qui filij ſint legit.in pr.* Alex. *conſ.*2.*Viſis codicillis,in pr.lib.*1.
4 † Ætas legitima intelligenda eſt de naturali , & vera non autem
de ficta,quæ beneficio principis eſt,Cald. *conſ.*376.alias 47. *de te-*
ſtam.in pr. quod duplicatur 466. alias 1.*qui filij ſint legitimi.* Alex.
5 *conſ.*2.*in princ.lib.*1. Rol.à Vall. *conſ.*100. *n.*35. *lib.*2. † Legitimus
intelligitur de vere legitimo,non legitimato,Rol. à Val. *conſ.*100.
6 *n.*37.*lib.*2. † Subſtitutio facta,ſi deceſſerit ſine filiis legitimis,ha-
bet locũ,etiamſi habeat filios legitimatos;quia illi naturaliter non
ſunt legitimi. Cald. *d.conſ.*376.alias 47.quod duplicatur *conſ.*466.
alias 1.*qui filij ſint legitimi* , vbi eſt caſus conſilij. Alij *conſ.*2.*in pr,*
*lib.*1. licet contrarium teneat, quando non eſt dictum, *legitime na-*
7 *tis.* † Extende ; quia non intelligitur de filiis adoptiuis. Caſtr.*conſ.*
8 30.*in pr.lib.*1.Alex.*conſ.*2.*in pr. lib.*1. † Extende;quia imo etiam ſi
eſſet dictum , *ſi deceſſerit ſine filiis legitimis* , non intelligeretur de
legitimatis , ſed legitimatis naturaliter. Bart. *conſ.*74. *Viſo inſtru-*
*mento,n.*2.*lib.*1. Bald. *conſ.*373.*n.*8.*ver.hinc eſt quod ſi teſtator.lib.*1.
9 *& conſ.*13.*&* 14.*lib.*4. † Contrariũ hoc caſu,& fortiori tenet Ale-
xand.*conſ.*2.*Viſis codicillis,lib.*1. quod ex quo concurrit,quod leg-
timatus eſt naturalis filius,comprehendatur,& *n.*13.dicit hanc eſſe
* communem,& prima apoſtil.*ad d.conſ.*dat concor.& dicit, quod
pro iſta parte fuit iudicatum. † Filij loco licet ſit monaſterium;ta- 10
men quando verba cantant de filiis legitimis ex proprio corpore
deſcendentibus , intelligitur naturaliter de natis vere ex fœmina.
Calder. *conſ.*466.alias 1.*qui filij ſint legitimi,circa med.ver.item ad*
*hoc facit.*Alex.*d.conſ.*2.*n.*3.*in fi.lib.*1. *& n.*18.† Feudum pro ſe, & 11
filiis conceſſum non comprehendit legitimatos;quia naturaliter fi-
lij legitimi non ſunt. Cald. *conſ.*376.*in fi.* alias 47. *de teſtam.*quod
duplicatur *conſ.*466. alias 1.*qui filij ſint legitimi.* Alex.*d.conſ.*2.*in pr.*
*& n.*18.*lib.*1.vbi,quod eſt ſpeciale in feudo,niſi de feudo fiat men-
tio.† Emphyteuſis recepta pro ſe,& filiis legitimis & naturalibus, 12
non includit legitimatos.Alex.*d.conſ.*2.*n.*2.*ver. & ideo dixit,lib.*1.
† Amplia ; quia verba ſunt intelligenda per prius, non per poſte- 13
rius,& ſic per ſeipſum,non per alium,vt ſi ſtatutũ dicat,quod con-
ſanguineus poſſit facere vindictam, intelligitur per ſe ipſum,non
per alium.Rol.*conſ.*34.*n.*25.*& ſeq.& n.*31.*& ſeq. lib.*2. † Extende 14
in tantum verba per prius eſſe intelligenda,& non per poſterius,
vt procedat regula,etiamſi actus redderetur nullus per prius,& per
poſterius valeret.Bart.*in tract.Minorica, lib.*1.*in fi.n.*35.*& ſeq.* vbi
tamen declarat,niſi aliæ coniecturæ eſſent in contrarium. † Am- 15
plia in contractibus;quia debent vere,& non ficte intelligi.Rol.à
Vall.*conſ.*68.*n.*8.*lib.*1. † Extende in ſententia , Rol. *conſ.*79.*n.*15. 16
*lib.*3. † Extende in ſtatutis. Crau.*conſ.*271.*n.*3. Deci.*conſ.*17.*n.*44. 17
*lib.*1.† Extende in omni materia;quia à verbis,& propria ſignifi- 18
catione non receditur. Crau. *conſ.*149.*n.*7. † Limita ; quia verba 19
impropriantur,vt ſubſtineatur libellus.Rol.à Vall.*conſ.*53.*n.*17.*l.*2.
† Etiam in odioſis , ne actus corruat. Crau. *conſ.*222.*n.*8. vbi po- 20
nit plura exempla. † Extende,quando natura rei repugnat verbis; 21
quia tunc impropriantur. Rol. à Vall.*conſ.*68.*n.*43.*lib.*1. † Exten- 22
de; quia verba impropriantur,vt bonus quis dicatur. Rol. *conſ.*69.
*n,*10.*lib.*2.† Et ad defenſionem rei in criminalibus.Crauet.*conſ.*6. 23
*num.*41. † Extende ; quia ad tollendam contrarietatem ſi, impro- 24
priatio.Deci.*conſ.*11.*num.*59.*lib.*1. † Extende, ne tertio præiudice- 25
tur,vel tollatur ius tertij. Deci. *conſ.*123. *num.*68.*lib.* 3. *& conſ.*25.
*num.*72.*lib.*1. † Extende ad euitandum abſurdum. Deci.*conſ.*103. 26
*n.*36.*lib.*2.Vide, *Legitimatio non habilitat legitimatum in multis , &* ☞
*quibus, & quando ſecus. Concl.*226. Vide, *Monaſterium habetur loco*
*filij,& quando ſecus.Concl.*344. Vide, *Mors ciuilis quando æquipara-*
*tur naturali,vel non.Concl.*393.

Verba ciuiliter intelligenda , videlicet , modo congruo,
& poſſibili. Concl. 103.

VErba † debent intelligi ciuiliter , & modo congruo, & poſ- 1
ſibili;& ideo diſpoſitio loquens de continuo commenſali,vel
continua reſidentia , vel continuo ſeruitio , debet intelligi modo
poſſibili,& conuenienti,ac ſalua neceſſitate,infirmitate,itẽ ſecun-
dum vſum patrisfamilias, & ſolitum.Cald. *conſ.*88. *An ſit legatus,*
alias 8.*de offic.Leg.*† Amplia in omni diſpoſitione,quod verba ſint 2
ciuiliter intelligenda,quando ſunt ſimpliciter prolata,hoc eſt ciui-
liter,ſecundum formam iuris ciuilis communis,ita Cald.*conſ.*314.
*circa med.ver.liceat ergo,*alias 11.*de feud.*vbi,quod verbum,*hæredes,*
in feudo intelligitur de maſculis , niſi aliter ſit ſpecificatum; quia
verba ſunt ciuiliter intelligenda.† Amplia;quia verba ciuiliter in- 3
telligenda ſunt ſecundum ſanam intelligentiam, non autem calli-
de, & maligne, etiamſi verba aliter importarent ſecundum corti-
cem , quando alias redderetur reſcriptum , vel diſpoſitio eluſoria,
tunc recedimus à verbis. Petr. de Anchar. *conſ.*153. *Punctus talis,*
*n.*8. † Extende;quia verba legis & conſtitutionis ſunt ciuiliter in- 4
telligenda, non autem iudaicæ, & ſecundum corticem verborum.
Rom. *conſ.*90. *n.*4. vbi, quod ſecundum intelligentiam, vt quan-
to fieri poſſit,ad ius commune reducantur. † Amplia ; quia verba 5
ſunt ciuiliter intelligenda, videlicet vt applicentur rebus propor-
tionalibus.Socin. *conſ.*186. *Reuerendiſſimus* , *n.*3. *lib.*2. † Amplia, 6
tam in vltimis voluntatibus,quam in contractibus; quia,ſi cui re-
linquitur,vel ex contractu conceditur ſeruitus eundi per agrum,ſit
in qualibet parte;tamen debet intelligi ciuili modo, & ſine dam-
no,ſi fieri poteſt,*l.ſi cui.ff.de ſeruit.*vbi Bart.& alij, qui eſt optimus
text.vt tollatur calliditas,& malignitas nocendi. † Et is,cui relin- 7
quitur , donec ſit reddita ab eo ratio tutelæ, illa verba exponi de-
bent ciuili modo,donec rationem reddere debuerit;quia licet non
reddiderit ; quia negligit , non debet conſequi commodum.Rom.
*conſ.*312.*Circa propoſitam,col.*2.*n.*2. vbi apoſt. *in ver. debuerint* po-
nit plura ſimilia, quæ videas. Vide , *Conditio ex quibus purificetur,* ☞
*vel pro purificata habeatur Concl.*596. Vide, *Continue aliquid fieri*
*qualiter accipiatur.Concl.*977.

Verba

Digitized by Google

Verba dubia declarantur ex multis. CONCL. 104.

1 VErba † dubia declarantur ex præcedentibus,infra *Concl.* 144.
Vide, *Subiecta talia ſunt, qualia prædicata. Concl.* 716. Ex ſe-
quentibus,infra *eod.Concl.*144.*ſupra citata.* ex procemio , ſeu præ-
fatione. Vide , *Procemium. Concl.*892. Ex Rubrica. Vide,*Rubrica.*
2 *Concl.*370. † Ex iis,quæ dicta ſunt in tractatu etiam in interuallo
Ruin.*conſ.*222.*n.*14.*lib.*1. Ex verbis in exequutione gratiæ;quia li-
3 cet non amplient,bene declarant.Ruin.*conſ.*71.*n.*33.*lib.*3.† Ex iu-
re communi fit interpretatio verborum dubiorum.Ruin. *conſ.*157.
*n.*10. *l.*5. ſupra , *Verba ſententiæ iudicis ſecundum iuris diſpoſitionem*
*ſunt intelligenda.Concl.*97.Ex propria ſignificatione,ſupra *Concl.*91.
Ex mēte,& ratione,ſupra *Concl.*93.Ex veriſimilitudine,ſupra *Cōcl.*
94. Ex ſubiecta materia,ſupra *Concl.*95.Ex natura rei,ſupra *Concl.*
4 69.† Ex qualitate contrahentium.Ruin.*conſ.*4.*n.*9.*lib.*2.Ex abſur-
5 do vitando: Vide,*Abſurdum. Conc.*65. † Ex ſuperfluitate vitanda,
6 Ruin.*conſ.*100.*n.*6.*lib.*5. Ex delicto vitando, infra *Concl.*107. † Ex
conditione vitanda,vt potius importent modū quam cōditionem.
7 Ruin.*conſ.*188.*n.*5.*lib.*1. † Ex perſona loquentis,vt cōtra eum fiat
8 interpretatio.Ruin.*conſ.*146.*n.*4.*lib.*2.† Ex alternatis;quia pars al-
ternata alteram partē orationis dubiæ alternatam declarat. Rom.
*conſ.*231.*Promiſſorū,in prin.ver.ſecundo vero*, vbi pleniſſima apoſt.
9 infinitos concor.adducit. † Ex copulatis;quia pars orationis copu-
10 lata declarat aliam partē dubiam.Rom.*d.conſ.*231.*in pr.*† Ex con-
ſuetudine perſonę loquentis,Corn.*conſ.*95.*n.*16.*lib.*....Pariſ.*conſ.*50.
11 *n.*19.*lib.*4. † Amplia;quia verba vnius ſtatuti declarant aliud ſta-
tutum,quādo eſt facta relatio ad aliud ſtatutū,licet diuerſum. Rui.
12 *conſ.*35.*n.*11.*lib.*3.†Et verba teſtamenti dubia declarātur per codi-
13 cillos.Rom.*conſ.*179. *Ampliſſime Doctor,n.*7.*ver.primo quia.* † Ex-
tende,etiam ſi codicilli ſint nulli,& impugnētur;quia nihilominus
ex eis declaratur mens teſtatoris.Rom.*cōſ.*179.*n.*11.*ver.non obſtat,*
14 vbi apoſt.*in ver.voluntatem,* dat concor. † Et verba ſubſtitutioni,
dubia declarantur ex inſtitutione, & verba ſecundæ ſubſtitutionis
dubia declarantur ex prima ſubſtitutione, ita Mantic.*de coniect.vl-*
15 *tim.volunt.lib.*5.*tit.*1.*n.*20.*vſque in fi.ver. generaliter.* † Et verbum
æquiuocum in vna parte teſtamenti declaratur eodem modo,quo
in alia parte teſtamenti. Clar. *in* §.*teſtamentum,q.*76.*n.*5. *& 6.cum*
16 *ſeq.* † Amplia;quia ſeptem ſunt coniecturæ, quæ declarant verba
obſcura, de quibus *in l. ſeruus plurium,* §. *fi. ff. de legat.*1. vbi Iaſ.
quæ ſit magis attendenda , & quod ordo literæ operatur , & ſunt
infraſcriptæ,videlicet : Conſuetudo teſtatoris. Conſuetudo regio-
nis. Mens patrisfamilias. Legatarij dignitas. Charitas. Neceſſitu-
17 do. Vicinitas ſcripturarum. † Amplia , quia imo ſcriptura ambi-
gua declaratur nedum ex præcedentibus,& ſequentibus,ſed etiam
ex ſcriptura priuata , & ſeparata eiuſdem;plura exempla cumulat
18 Iaſ.*in d.l.qui filiabus, in prin. ff.de leg.*1. maxime *n.*5. † Item ex vi-
cinitate , ſeu contiguitate ſcripturarum. Rom. *conſ.*121.*Circa pri-*
mum,in fin. Vide, *Dubia diſpoſitio ex multis declaratur. Concl.*801.
Vide, *Legati verba dubia qualiter intelligenda. Concl.*58. Vide, *Te-*
*ſtatoris verba dubia qualiter intelligenda.Concl.*135.

Verba dubia ad fauorem proferentis intelligenda, & quando. CONCL 105.

1 VErba † dubia libelli interpretantur ad fauorem libellantis.
Ang. *conſ.*367. *In quæſtione vertente,n.*7.*ver. declarare igitur*
poteſt. Vide , *Libelli verba qualiter interponenda. Concl.*308. † Ex-
2 tende, vt idem ſit in accuſatione criminali;quia ad fauorem accu-
ſantis,ne videatur eligere id, quod eſt contra eum Leonar.de Ce-
ris intr.conſil.Signorol. *conſ.*242.*num.*8. *in fin.ver. item non obſtat.*
3 † Contrarium dicit Signor. *conſ.*243.*n.*4.*in fi.ver. præterea non ob-*
*ſtabit,*vbi,quod procedunt ſupradicta in præparatoriis,ſecus in de-
4 ciſoriis;quia fauendum eſt reo in deciſoriis. † Amplia;quia verba
dubia ad fauorē proferentis,vt delictum excludāt, interpretantur.
Vide infra , *Verba dubia interpretari debent , vt delictum excludant,*
5 *&c. Concl.*107. † Amplia in contractibus, quæ à voluntate vnius
pendent ; quia verba debent à proferente declarari. Alex.*conſ.*146.
*In cauſa & lite,n.*24.*ver.nec obſtat,lib.*5.Vide, *Declaratio mentis de-*
6 *bet fieri ſuper dubio , alias non releuat. Concl.*88. † Amplia in verbo
obſcuro poſito in contractu per Notarium ; quia ſi non habet ſen-
ſum,ipſe debet declarare. Alex.*conſ.*146.*n.*25.*ver.accedit,quod,lib.*5.
Quid in verbis donationis. Vide , *Donatio qualiter interpretetur.*
7 *Concl.*626. † Amplia in verbis ciftatis;quia ſi conſtat de ſenſu ci-
fræ,illi ſtatur. Alex. *d.conſ.*146.*num.*26.*& ſeq.lib.*5. vbi ponit plura
exempla. Vide , *Ciſra quid ſit , & quem effectum habeat.Concl.*226.
8 † Amplia;quia verba dubia,& obſcura ſecundum intentionē pro-
ferentis interpretātur,*l.in ambiguo.ff.de reb.dub.*dic,vt ibi per Soc.
† Extende maxime , ne perdat ius ſuum ; ideo licet conuentus rei 9
vendicatione, ſi negat ſe poſſidere,perdat poſſeſſionem ſuam ; ta-
men ſecus eſt,ſi negatio non eſt clara,& poteſt interpretari ſecun-
dum mentem proferentis. Rom. *conſ.*157.*Honorabilis, in fi.* † Li- 10
mita in pacto dubio; quia ſemper fit interpretatio contra eum,qui
ſe fundat in pacto.Abb. *conſ.*51.*n.*3.*col.*3. *ver. & ſumus in materia,*
*lib.*2. † Extende maxime in pacto odioſo contra ius commune, 11
Abb.*d.conſ.*51.*n.*3.*& ſeq.lib.*2.Vide Concluſ.prox.ſequentem.

Verba dubia contra proferentem ſunt interpretanda, & quando ſecus. CONCL. 106.

VErba † contractuum regulariter ſunt interpretanda, ſi ſunt 1
ambigua,contra eum, qui verba protulit;quia cum potuerit,
legem apertius dicere,contra eum fit interpretatio, *l.veteribus.ff.de*
*pact.*vbi Bart.in princ.hoc dicit procedere,ſiue ſint prolata ab em-
ptore,ſiue à venditore; quia ſemper contra proferentem interpre-
tantur ; vide plene Iaſ.*in l.ſtipulatio iſta,habere.*§.*in ſtipulationibus.*
ff.de verb.oblig. vbi ponit ſex limitationes, vbi latiſſime Rom.exa-
minat,quid in vltima voluntate,in reſcripto,priuilegio,& ſentētia,
& quid in prætoriis ſtipulationibus.Alex.*conſ.*11.*Viſo,in fi.lib.*2.&
plenius *conſ.*12. *Viſo themate, n.*7.*ver.ſexto fortificantur, lib.*2. vbi,
quod probatio dubia contra probantem,& ſe fundātem in proba-
tione interpretatur.† Et quod verba debeant interpretari in dubio 2
contra eum,qui ea protulit , vel contra eum,qui ſe fundat in eis,
prout eſt actor;quia debuit proferēs apertius loqui,& actor ex du-
bia probatione non releuatur, ſed reus. Abb. *d.conſ.*75.*col.*3.*n.*3.*&*
*ſeq.l.*2.†Et idem in locante omnia bona,quæ tenet,habet,& poſſi- 3
det,vt cōtra eum fiat interpretatio de omnib.bonis,maxime ſtante
exceptione vnius ponderis. Bald. *conſ.*475 *Caſus,ſuper quo,in fi.ver.*
circa ſupradicta.lib. 2.†Et idem in poſitionibus,& illarū reſponſio- 4
ne;quia verba dubia contra eum,pro quo ſunt ſcripta,& contra ſe
fundantē in eis interpretanda. Alex.*conſ.*47.*Circa primum,in fi.ver.*
*circa ſecundam dubitationem,lib.*1. † Declara tamen , vt procedat, 5
quādo verba ſunt prolata ab eo,qui intēdit alium obligare, vel ſe-
ipſum liberare,& ſic cantant verba ad fauorem proferentis;ſecus ſi
quis proferret verba obligatoria ſui ipſius;quia non fieret interpre-
tatio contra eum,qui protulit verba ad fauorem alterius contra ſe
ipſum;quia magis fauetur reo,quā actori,& obligationis extenſio
eſt vitanda,ita late Bald.*conſ.*310.*Verba dicunt,in pr.ver aut in con-*
*tractibus,lib.*1.vbi dicit,quod ille dicitur verba proferre in hac ma-
teria,cuius intereſt verba fuiſſe prolata,non autē ille, cuius intereſt
verba fuiſſe omiſſa,*l.quicquid aſtringenda.ff.de verb.obligat.*& idem
Bald.*conſ.*15.*Punctus,verba,& conſ ſeq. lib.*5. vbi,quod verba dubia
interpretāda contra proferentem, videlicet eum,qui vult extendere
obligationē alterius ad ſui fauorem,ita Alex.*conſ*47.*Circa primum*
*in fi.lib.*1.Caſtr.*conſ.*461.*in fi.lib.*1. † Reſtringe declarationem, vt 6
non procedat in inuentario facto per tutorē de bonis pupilli; quia
verba cōtra tutorē ſunt intelligenda, vt ſi deſcripſit ſaccos lini,ve-
getes vini,& ſimilia,intelligatur de ſaccis plenis lino, & vegetibus
plenis vino.Bald.*conſ.*256.*Quæritur à veſtra,lib.*3.† Amplia igitur, 7
vt verba contractuum ambigua intelligātur contra eum, pro quo
ſunt prolata,ſiue conſtet,quod ab eodem, ad cuius fauorē faciunt,
ſint prolata,vt *d.l.veteribus.ff.de pact.* Alex. *d.conſ.*11.*Viſo,in fi.l.*2.
*& conſ.*63.*Diligenter,n.*8.*ver.præterea, lib.*6. † Extende , ſiue con- 8
ſtet,quod ſint prolata ab alio;quia is dicitur illa proferre,cuius in-
tereſt ea eſſe prolata.Bald.*d.conſ.*410.*in pr.ver.ille enim intelligitur,*
*lib.*1.Bald.*d.conſ.*15.*&* 16. *lib.*4. & ita etiam videtur tenere. Alex.
*d.conſ.*11.*Viſo,in fi.lib.*2.& plenius, *conſ.*63.*n.*8.*ver.præterea , lib.*6.
†Extende,ſiue ſit dubium;quia in dubio cenſentur prolata ab eo, 9
ad cuius fauorem faciunt. Bartol. *in d.l.veteribus, n.*2.*&* 3. *ver.op-*
*pono,& ver.ex hoc dico,ff.de pact.*Calder.*conſ.*289. alias 11.*de locat.*
vbi,quod pactum interpretatur cōtra eum, pro quo eſt inductum.
† Et quod verba dubia contractuum intelligūtur contra eum, pro 10
quo proferuntur,quādo non conſtat, à quo fuerint verba prolata,
veluti ſi verba ſint imperſonaliter prolata,dicendo,*& inſuper dicti*
cōtrahentes cōuenerunt,&c.& eſt ratio;quia qui fundat ſe in pacto,
debet intentionem ſuam clare probare,& ita loquitur text.*in l.ſi in*
emptione.ff.de contrah. empt. & declarat Bart. *in l.veteribus,n.*2.*ver.*
*oppono.d.l.ſi in emptione.ff.de pact.& n.*3.*ver.ex hoc dico.* Caſt. *conſ.*
461. *Viſo inſtrumento, in fi. lib.*1.† Et procedit in inueſtitura feu- 11
dali,& contractu inter viuos;quia excipiens contra naturam con-
tractus per verba,quæ habent plures ſenſus,ſuccumbit.Ang.Aret.
*conſ.*41.*In hoc themate,n.*23.*& ſeq.ver.præterea ſumus.* Alex.*conſ.*10.
*Ponderatis,num.*6.*ver.& verba inſtrumenti, lib.*3. † Ratio eſt ; quia 12
qui ſe fundat in pacto,& verbis, debet intentionē ſuam clare pro-
bare,alias cōtra eum fit interpretatio;quia dubia probatio non re-
leuat probantem. Bart. *in d.l.veterib.n.*3.*ver.ex hoc dico. ff. de pact.*

Alex.

Digitized by Google

Alex.d.conſ.47.in fi.n.27.lib.1.vbi,quod interpretãtur contra eum,
pro quo ſcriptum eſt,& contra fundantem ſe in verbis.Abb.conſ.
13 75.Illud de iure n.3.& 4.lib.2.† Ratio ſecunda eſt;quia;cum ver-
ba cenſeantur prolata ab eo,cuius fauorem concernunt,vel ſaltem
quod fuerit in eius poteſtate exprimere,vel exprimi facere magis
clare,& aperte,patiendo,quod ſtent verba ambigua,videtur ambi-
guitatem cauſare;& ideo illi imputãdum eſt. d.l.veterib.ff.de pact.
Abb.d.conſ.75.n.3.& 4.lib.2.vbi,quod contra actorem;quia ipſe ſe
14 fundat in verbis,non reus. † Alia ratio aſſignatur, quæ eſt eadem
cum præcedente;quia ſemper verba cẽſentur prolata ab eo,ad cu-
ius fauorem proferuntur, in dubio; quia cum ipſe poſſit fauorem
ſuum exprimere,vel exprimi facere magis clare,& aperte,patiẽdo,
quod ſtent verba ambigua,videtur eam ambiguitatem cauſare,&
ſic contra eum fit interpretatio,ita colligitur ex ſummario.Bart.d.
l.veterib.ff.de pact.in pr.& ex iis,quæ ibi in principio examinat,&
clarius Bald.conſ.410.Verba dicunt,in pr.ver. aut terminus ad quem,
lib.1.vbi,quod verba cenſentur prolata ab eo,qui vult ex eis age-
re,vel excipere,provt ſunt cõcepta ad agendum,vel excipiendum.
☞ Vide, Beneficium Principis late interpretatur. Concl.49. Vide, Con-
tractus verba qualiter interpretanda. Concl.1001. Vide, Inſtrumen-
torum verba qualiter interpretanda. Conc.251. Vide, Probatio quid
ſit,& qualiter ſit arbitraria.Concl.764.Vide, ſupra,Venditio nõ com-
prehendit multa,& quando ſecus,&c.Concl.62. Vide ſupra,Verba du-
15 bia ad fauorem proferentis intelligenda,& quando.Concl.105. † Am-
plia,vt procedat etiam in beneficialibus;quia verba interpretantur
contra eum,qui illa protulit,& ad cuius fauorem ſunt prolata,ſiue
cõcernant concedentem,ſiue impetrantem. Lap. alleg.85. Dominus
Papa,n.2.ver. in contrarium facit. Anchar. conſ.214. n.19.ver.nono
16 ſic,& conſ.215.n.9.† Amplia in ſtatutis;quia vbicunque ſtatuens
potuit legem apertius dicere,& non fecit,contra eum fit interpre-
17 tatio. Anchar. conſ.114.n.19.ver.nono ſic, & conſ.215.n.9.† Am-
plia maxime,vt procedat,quando agitur de obligatione perſonali
maiori vel minori,quia ſemper verba ambigua interpretantur cõ-
tra eum,ad cuius fauorem videntur prolata,vt maior dicatur obli-
gatio perſonalis;quia debẽt interpretari, vt minor obligatio per-
ſonalis,& nõ maior,& ſibi imputatur,ad cuius fauorem ſunt pro-
lata.Bald.d.conſ.410.in pr.ver.aut in contractibus,lib.1.& conſ.375.
Conceſſa eſt alicui,in fi.ver.non obſtat,lib.4.quod duplicatur per Cal-
18 derin.conſ.287.alias 9.de locat. † Amplia; vt procedat,ſiue verba
ſint prolata ad fauorem alterius ad obligandum,& ſic ad dandam
actionem,ſiue ſint prolata ad liberandum,& ſic ad excipiendum;
quia in dubio contra eum,qui conſequitur fauorem ex verbis,ſiue
agendo,ſiue excipiendo,fit interpretatio.Bald.d.conſ.410.in pr.ver.
19 hoc ſic intelligas,lib.1. † Et idem;quia contra eum,qui ſe fundat in
verbis contractus,fit interpretatio in dubio; ſecus ſi ſunt clara ſe-
cundum propriam ſignificationem.Alex. conſ.167. Viſis & ponde-
20 ratis,n.6.ver. non obſtat, dum quarto, lib.7. † Extende,vt procedat
etiam in verbis inueſtituræ feudalis factæ de feudo nouo; quia ſi
verba ſunt dubia, fit interpretatio contra recipientem, qui vellet
ampliare naturam feudi.Bald.conſ.249. Verba inueſtituræ,poſt med.
21 ver.quid dicemus,lib.2.† Contrarium videtur velle Cran.conſ.256.
col.fi.vbi,quod ex quo ſumus in beneficio Principis,verba late cõ-
22 tra concedentem interpretantur.† Amplia in verbis prolatis a ter-
tio,& non à contrahentibus,veluti à teſtibus, vel à Notario;quia
propter dubietatem ſemper interpretantur in eo, quod minus eſt,
& ſic contra eum,ad cuius fauorem ſunt prolata.Bald. d.conſ.410.
23 in pr.ver.aut verba ſunt prolata,lib.1. † Extende idem,quando im-
perſonaliter ſunt prolata à contrahentibus;quia ſemper cõtra eum,
pro quo proferuntur,ſunt interpretanda. Bart. in d.l.veteribus,n.2.
24 & 3.ver.oppono, ff.de pact. † Amplia in conſuetudine;quia conſue-
tudo interpretatur contra eum,qui ſe fundat in ea,vel contra eum,
qui conſuetudinem introduxit. Signor. conſ.95. n.10. ver. præterea
25 ad idem. † Amplia; quia vbicunque verba ſunt deducta in pacto,
& ſtipulatione,ſemper in dubio fit interpretatio,vt minor ſit obli-
gatio;ideo Commune Lucanũ conducens præmium capienti ban-
nitum, intelligi debet de bannito tempore ſtatuti facti,vt minus
obligetur Commune. Ang. de Peruſ. conſ.67. Municipali lege,n.3.
26 ver.pro hoc quia.† Amplia etiam procedere,quando conſtat,à quo
ſint verba prolata,à maiori ratione;quia ſemper ambiguitas inter-
pretatur contra eum, qui verba protulit ad alium obligandũ;ratio
eſt; quia cum potuerit legem apertius dicere,contra eum fit inter-
pretatio,ſi non aperte loquutus eſt l.veterib.ff.de pact. vbi Bart. in
princ.dicit,quod ſi conſtat,verba fuiſſe prolata à venditore,contra
eum fit interpretatio,& idem,ſi ab emptore,vt contra eum fiat in-
27 terpretatio. † Amplia; quia propterea verba dubia venditionis,&
pacti in venditione, vel datione in ſolutum interpretantur contra
venditorem,vel dantem in ſolutum, ſic inducit text. in d.l.veteri-
bus,ff.de pact. Dyn. conſ.1.num.4. ver. præterea etiam ſi verba. Io.de
Anan.conſ.98.in fi. † Amplia;quia verba dubia in calculis, ſi ſunt 28
vniuerſalia,comprehendunt omnia ex quacunque cauſa,& qui di-
cit aliquid non contineri,vel eſſe reſeruatum, habet præſumptio-
nem contra ſe;quia non reſeruauit,& in dubio cõtra eum fit inter-
pretatio.Fulg.conſ.130. Gaſpar Notarius,per tot. maxime n.2. & 3.
† Amplia;quia qui ſe fundat in verbis contractus dubiis, debet ſuc- 29
cumbere,quãdo maxime ceſſantibus verbis illis,ſuper quib.ſe fun-
dat, deberet ſuccumbere. Alex. conſ.51. Viſo themate,n.3.lib.3.&
conſ.178 In occurrenti,n.3.ver. præterea, lib.2. & conſ.126. Viſit ius,
n.8. & 9.ver. quinto probatur,lib.5. & plenius conſ.140. Circa pri-
mum,lib.5. in princ. & plenius conſ.9. Attentis verbis, n.6.ver. præ-
terea,lib.7.† Et maxime,quando contra Eccleſiã,vel piam cauſam 30
deducit verba contractus æquiuoca,quia in dubio pro Eccleſia,&
pia cauſa fit interpretatio.Ang.Aret.conſ.41.in hoc themate,n.23.&
ſeq. ver. præterea ſumus. † Declara tamen; quia verba dubia con- 31
tractus interpretari debent contra eum, qui ſe fundat in cõtractu;
ſed difficultas eſt, quis neceſſario debeat ſe fundare in contractu;
nam qui habet intentionem fundatam in iure, ille non indiget,vt
fundet ſe in contractu,ſed ille,qui contra ius commune prætendit
ex contractu. Alex.d.conſ.140.n.6.ver. & per prædicta, lib.5. † De- 32
clara;quia vbicunq;conſtat de mente,qualiter contrahens,vel pro-
ferens intellexit;& tunc ſemper verba intelliguntur ſecundũ men-
tem in omni diſpoſitione,& recedimus à regulis, quæ cadunt ſub
præſumptionibus.Bald.conſ.410.Verba dicunt,in pr.lib.1. † Exten- 33
de declarationem,vt procedat etiam,vbicunq;interpretatio fieret,
vel contra proferentem incluſiue vel excluſiue, vitiaret diſpoſitio-
nem;quia tunc ſemper verba intelliguntur,ita quod diſpoſitio non
reddatur vitiata. Bart. in d.l.veteribus,n.4.v.interpretatio,ff.de pact.
† Extende,quomodocunq; ſint verba dubia,vt quia habent dupli- 34
cem ſenſum, ſemper fit interpretatio contra eum,qui ſe fundat in
verbis dubiis.Alex.d.conſ.9.n.3.lib.7. † Amplia in priuilegio;quia 35
ſi verba poſſunt habere duplicem ſenſum, in dubio contra eum,
qui ſe fundat in verbis priuilegij;quia probatio dubia non releuat,
niſi concludat neceſſario. Alex.conſ.22. Conſideratis, per tot.lib.7.
† Limita;quia verba generalia,& prægnantia interpretantur con- 36
tra conductorem,vt contineant honeſtum:nam qui conduxit vni-
uerſitatem bonorum ab Eccleſia, vel alio, cum pacto,quod poſſit
expellere particulares conductores quoſcunq;ad ſui libitum,intel-
ligitur finitis locationibus particularibus.Iaſ.conſ.45.lib.3.† Limi- 37
ta,vt non procedat, quando ageretur de maiori, vel minori obli-
gatione, non reſpectu perſonæ, ſed reſpectu tranſmiſſionis pacti
realis; quia verba interpretantur ad commodum eius,ad cuius fa-
uorem ſunt prolata, & contra proferentem ad commodum alte-
rius, veluti ſi quis concedat feudum, vel emphyteuſim Titio, &
deſcendentibus vſque ad tertiam generationem, quia intelligitur
tertia generatio incluſa.Bald.d.conſ.375 per tot.lib.4.& Cald. conſ.
287.alias 9.de locat.Feder.de Sen.conſ.72. † Limita in vltimis vo- 38
luntatibus,in quibus latior fit interpretatio pro eo, ad cuius fauo-
rem verba ſunt prolata.Bald. d.conſ.410.in pr.lib.1. Lancellot. Po-
lyt. in tract.de ſubſtitut tit.de vulg.part.6.n.8. Vide, Donatio quali- ☞
ter interpretetur Concl.626.† Limita,quando verba reſpiciunt ma- 39
teriam, quæ debuit ab vno pluſquam ab alio ex contrahentibus
ſpecificari,tanquam à magis informato,provt ſunt confinia,& ſer-
uitutes rei venditæ; quia ſemper verba ambigua interpretantur
contra eum, qui ſpecificauit,etiam ſi fauorem alterius poſſint im-
portare. Bald. d.conſ.410. ante med. ver. vel dic, quod quædam ſunt,
lib.1. † Contrarium videtur tenere Bald. conſ.15.& 16. lib.5. vbi 40
vult,quod ſi quis conceſſit alteri,quod poſſit fabricare pro manu-
tenenda cluſa in terreno concedentis apud cluſam, & vltra, non
venit terrenum cõcedentis non vnitum petiæ terræ apud cluſam,
licet verba illa, & vltra,extenſionem faciant;quia intelligerentur
contra eum,qui vult extendere ad fauorem. † Declara;quia ſi par- 41
tes non conueniunt, de quo ſenſerint, vt quia vnus de vno,alius
de alio,non valeret cõtractus;ergo ſtaretur reo;idcirco ſi Stichum
quis promiſit,& habet plures,ſtatur arbitrio iudicis & qualiter de-
beat arbitrari, plene Rom. in d.l.ſtipulatio iſta. §.in ſtipulationibus,
n.10.ff.de verb.oblig.vbi late & pulchre diſtinguit. † Declara;quia 42
vbi conſtat de mente proferentis verba, ſemper attendimus men-
tem,vt verba intelligantur, vel ad fauorem, vel in odium profe-
rentis,ſeu eius, pro quo ſunt prolata, quatenus de mente conſtat;
quia tunc non attenditur regula fundata ſuper præſumptionibus.
Bald. d.conſ.410. in pr. lib.1. † Extende declarationem, vt proce- 43
dat; quia verba dubia interpretantur ſecundum naturam contra-
ctus, ſiue ſint prolata ab vno, ſiue ab alio; ideo ſi venditor præ-
tendit poſſe compellere emptorem ad retrouendendum, ex verbis
dubiis debet ſuccumbere;quia natura venditionis eſt libera,& qui
vult

Digitized by Google

vult contrarium,debet habere verba clara,alias ſuccumbit. Baldus
44 conſ.337. Et prænieto, n.3.& 4.v. verum illa verba,lib.3.† Declara
ſecundo,vt idem ſit, quando diſpoſitio redderetur vitiata ex inter-
pretatione;quia verba ſunt interpretanda tali modo, quod diſpoſi-
tio , ſuper qua verba prolata eſſe dicuntur, non remaneat vitiata.
45 Bartol.in d.l.veteribus,num.4.v.interpretatio.ff.de pact.† Extende,vt
idem ſit,ſi interpretatio non poſſet conuenire diſpoſitioni genera-
li,& ambiguæ;quia debet fieri,vt conueniat. Bal.d.conſ.410.in pr.
v. aut non conſtat, lib.1. Vide , Interpretatio rei dubiæ à quo ſit adhi-
46 benda.Concl.329.& Concl.ibi prox.ſeq.† Limita in iis,quæ pendent
à voluntate vnius;quia ſemper fit interpretatio veriſimilis pro eo,
qui loquitur,& ad eius commodum,vt pinguius ſibi ipſi conſuluiſ-
ſe præſumatur,l.Gallus.§. etiam.ff.de lib. & poſthum. vbi Socin.n.7.
diſtinguit,vt ſi nomen hæredis exprimitur à concedente,intelliga-
tur de non extraneo,ſi profertur à recipiente,ſecus. Vide Concluſ.
prox.præced.

Verba dubia interpretari debent,vt delictum excludant, vel minuant,& quando ſecus, CONCL. 107.

1 VErba † quæ poſſunt importare delictum , & non delictum,
debent interpretari,vt delictum excludant. Alex. conſ.70.l.2.
col.2.plenius conſ.74.n.4.lib.2.plene Crauett. conſ.205. n.8. & ſeq.
2 † Et verba obligationis, vel contractus, quod habuit centum pro
trafico ſocietatis, non poſſunt mutuum importare, quando adeſt
promiſſio ſoluendi aliquid pro trafico, ſed eſt ſocietas,ne vſura in-
3 ducatur.Alex.conſ.191.Viſa ſcriptura, lib.2. per tot.max.in fin.† Et
verba etiam,ex certa ſcientia,ſi poſſunt referri ad licita, & illicita,
ſemper ad licita referuntur. Vide, Confirmatio ſtatutorum laicorum.
4 Concl.709.† Et verba,quæ poſſunt importare iniuriam, & non in-
iuriam,in bonũ ſenſum ſunt capienda.Vide, Iniurioſa verba quan-
5 do,&c.Concl.159. † Extende;quia etiam per diuinationem, & diſ-
iunctionem fit interpretatio ad excludendũ delictum. Alex. d. conſ.
6 70.n.1.l.1.† Amplia;quia verba , quæ poſſunt importare delictum
maius,& minus,debent intelligi de delicto minori. Bald.conſ.259.
Verba inquiſitionis,in pr.v.ſecundo non procedit,lib.1.vbi, quod ver-
ba prolata,Dagli al traditore ideſt,percute proditorem ſic eſt ſequu-
tum homicidium,non importat mandatum ad homicidium,ſed ad
pugnum,& minus delictum. Rol. à Val.conſ.1.n.17.lib.3.Crauett.
conſ.6.n.69.Vide,Confeſſio dubia poteſt declarari.Concl.672. † Am-
7 plia etiam in mandante;quia qui mandat accommodari inſtrumẽ-
tum,intelligitur dare mandatum ad licita, vt accommodetur cum
ſuis clauſulis ſolitis,& conſuetis,non autem,vt cõmittatur falſitas.
Alex.conſ.89.Viſ.themate,n.13.& ſeq.v.ſed Bart.reſpondendum, l.3.
8 † Amplia;quia confeſſio facta per reum ad inquiſitionem contra
eum formatam, per quam confitentur contenta omnia eſſe vera,
non extẽditur ad ea delicta,quæ ſunt iuris, puta quod ſit famoſus;
quia confeſſio eorum,qua ſonant in ius nõ præiudicant. Ang.conſ.
403.Formata fuit.Vide,Confeſſio dubia,&c.Concluſ.672. † Amplia;
9 quia verba prolata , Io mi vendicare , ouero ne faro vendetta , id eſt,
ego me vendicabo,aut faciam vindictam, debent intelligi de vindicta
iuris,& ſic in benigniorem partem.Alex.conſ.188. Viſo proceſſu, v.
10 & etiam dum teſtis,lib.7.† Amplia in verbis depoſitionum teſtium
etiam ſuper negatiua non coarctata examinatorũ; quia ſemper de-
* bent interpretari,vt excuſetur falſitas ſecundũ*communem,de qua
Clar.in §.falſũ,n.13.in fi. Vide, Teſtes à depoſitione falſa multiplici-
11 ter ſaluantur.Concl.251.† Amplia;quia in dubio dolus,& fraus nõ
præſumitur.Vide,Dolus non præſumitur,& quando ſecus. Concl.573.
12 Vide, Fraus non præſumitur, & quando ſecus.Concl.478.† Et inter-
pretatio fieri debet,vt dolus abſit; ideo vt non adſit falſitas, quæ à
dolo prouenit.Crau.conſ.145.n.2.Sim.de Præt.conſ.82.in fin. Vide,
13 Interpretatio,&c.Concl.330. † Vide contrariũ in multis;quia teſtis,
qui falſum depoſuit, abſque eo, quod probetur, quod pecunia, vel
aliter fuerit corruptus , præſumitur ex corruptela , & dolo falſum
* depoſuiſſe ſecundum*communem.Soc.conſ.40.n.9.lib.2. Clar.in §.
falſum,n.17.licet n.18.in fi.hoc declaret verum, quando falſitas eſt
14 nocibilis,alias pœna extraordinaria puniri debeat. † Amplia;quia
verba,quæ important neceſſariò delictũ,vel captionẽ, in dubio ſu-
mi debent,vt minus delictum,& minorem iniquitatem,vel minorẽ
captionem importent. Rom.conſ.340.Plura ſunt in pr.v.quod eui-
denter oſtendo, vbi, quod potius ex læſione præſumitur contractus
15 læſiuus,quam ſimulatus;quia in dubio,vt valeat.† Extende;quia ſi
in vtraque interpretatione agitur, vt delictũ excludatur ; tunc at-
tenditur illa interpretatio,quæ habet præſumptiones vrgentiores.
Alex.conſ.179.Viſis,in pr.v. tamen contra hoc contrarium, & n.3.cum
16 ſeq.v.ad quæ reſpondeo,l.7. † Amplia nedum in verbis,ſed etiam in
facto dubio,vt præſumatur factum tempore permiſſo, & licito,ne
incidat in pœnam,vt in correctione erroris facta à Notario.Alex.
conſ.70.Viſo proceſſu,n.4.& ſeq. lib.1. † In probatione ambigua in 17
dubio,quod non ſit filius, quã quod ſit filius ex delicto conceptus,
& ſic ſpurius.Alex. conſ.74.Viſo proceſſu,n.3.verſ. nam in dubio,l.2.
† Amplia; quia mandatum ſemper ad licita in dubio intelligitur. 18
Vide,Mandatum ſemper,&c.Concl.37.† Limita;quia delictũ in du-
bio præſumitur ad fauorẽ delinquentis,quando venit abſoluendus 19
à ſimulatione, vel alio delicto. Rom.conſ.304.n.2.in fi.v.nec refra-
gatur, vbi apoſt. in v.ſingularis, dat plures concord.† Limita;quia 20
multi ſunt caſus,in quibus in dubio præſumitur delictũ,vide Marſ.
in l.1.diuus,n.31.& ſeq.ff.ad Leg.Corn.de ſicar.Vide, Delictum vni-
cum quando in pluribus locis poſſit puniri, vel non.Concl.170.† Ex- 21
tende; quia ſi dubium eſt, an vulnus ſit mortale , & vulneratus ſit
mortuus,præſumitur ex illo vulnere, niſi probetur contrariũ,quod
ex mala cura,plene Boër.dec.323.n.8.v.tertio caſu,& plenius n.24.
v.ſed quando medici,vbi,quod ſtatur affirmantibus vulnus mortale
eſſe.Marſ.in l.1.§.diuus,n.39 ff.de ſicar. † Contrarium tamen vide 22
per Marſ.d.l.1.§.diuus,n.39.ff.de ſicar. & clarius Boër. d.deciſ.323.
n.20.in fi.vbi,quod ſufficit,quod res ſit dubia facto mortui pro reo.
† Extende;quia conſiliũ non obligat ad malum alias facturo datũ; 23
tamen in dubio debet probare conſulens, quod eſſet facturus ſine
conſilio,alias tenetur cõſulens de homicidio. Fel.in c.ſicut dignum,
n.12.v.tertia concluſio,de homicid. † Contrariũ apoſtilla ibi ab Fel. 24
qui alias ex præſumptione condemnaretur de homicidio pœna or-
dinaria, quod eſſe non debet. Vide, Interpretatio rei dubiæ qualiter
facienda.Concl.339.Vide,Præſumitur bonum in dubio.Concl.616.

Verba claræ non admittunt controuerſiam. CONCL. 108.

VErba † clara non admittunt interpretationem,neque volun- 1
tatis coniecturam,l.licet Imperator.ff.de leg.1.Socin.conſ.113.
n.38.lib.1.Rol.à Vall.conſ.79.n.55.lib.3. † Et quod vbi ſunt verba 2
clara, non relinquatur locus interpretationi. Abb.conſ.97. Viſo in-
ſtrumento,n.1.ver.& primo,quia,lib.2.

Verbum idem quandoque ſtat proprie,& improprie, & quando. CONCL. 109.

VNum † & idem verbum ad plures terminos applicatur quã- 1
doque proprie,& improprie,l.2.ff.de offic.pro conſ.vbi gl.in v.
manumitti,tam liberos,quam ſeruos;quia quoad liberos eſt impro-
prie, quoad ſeruos proprie.Rom.conſ.480.In caſu,n.6. v.nec eſt in-
congruum,vbi apoſt.in v.ſuadet,citat Tiraq.de vtroque retract.tit.1.
§.1.gloſſ.18.n.22.† Extende;quia verba,inſtituo N. filium meum,& 2
poſt eius obitum illius filios , importat directam inſtitutionem in fi-
lio,& ſubſtitutionem in nepotibus. Io. de An.conſ.37.Viſo puncto,
in pr.† E conuerſo,ſi teſtator ſubſtituat ſibi,& filio hæredi;quia ſi- 3
mul verum eſſe nõ poteſt verbũ,Subſtituo,quod eſt cõmune, quo-
ad teſtatorem importat directam inſtitutionem,videl.ſi filius hęres
non erit , quoad filium importat fideicommiſſariam ; quia verbũ
commune eſt verbum,Subſtituo. Rom.late conſ.480. In caſu,n.5.v.
poſſumus etiam,vbi dicit non eſſe incongruum.† Amplia;quia vni- 4
uerſale tollitur pro particulari,& plurale pro ſingulari, & econtra.
Bart.conſ.57.Annacellus,in pr.lib.1.† Amplia; quia eadem dictio di- 5
ſtributiua quandoq;in eadem diſpoſitione operatur quoad aliquos
tamen ad tollendum abſurdum,& ceſſante abſurdo operatur quo-
ad omnes,provt ſi pater habens plures filios,quorũ aliqui ſunt pu-
beres,aliqui impuberes, ſi ſubſtituit hoc modo:Et ſi al quis ex filiis
meis deceſſerit in pupillari ætate, vel alias quandocunque ſuperuinentes
ſubſtituo,verbum,Si aliquis in pupillari, continet ſolos pupillos, in
ſecunda ſubſtitutione fideicõmiſſaria continet omnes. Sign. plene
conſ.188.n.7 v.eſt idem aduertendum.† Amplia;quia vnum & idem 6
verbum applicatum diuerſæ qualitati diuerſam facit,& recipit in-
terpretationem. Rom. plene conſ.516. In caſu propoſita,n.7.v.ſexto
quia,vbi, quod legatum vſusfructus omnium bonorum vxori reli-
ctus importat alimenta inſtituto filio ; ſi v.extraneus eſt inſtitutus
importat plenum vſumfructum.† Amplia;quia imo quandoq;ver- 7
bum,imputare, ſumitur pro conferre, vt ſenſus ſit magis proprius.
Caſtr.conſ.145.Viſis,col.1.in fin. v.ſi vero,cum ſeq.lib.1.† Et dictio, 8
etiam,cuius natura eſt ampliare,quandoq;ſumitur pro populo,quæ
coniungit. Alex.conſ.116.Animaduerſis,n.15.lib.2.† Et non eſt ab- 9
ſurdum; quod vna dictio ſtet pro alia. Alex. d.conſ.216.n.16.v.nec
etiam,lib.2.l.iubemus nulli.§.œconomus,in v.imo & ibi gl.C.de ſacroſ.
Eccl.† Et dictio,maxime,quæ eſt implicatiua,quãdoq;ſtat pro taxa- 10
tiua. Alex.d.conſ.116.n.16.lib.2. † Et dictio.etiam,quandoq;impor- 11
tat taxatiuam tamen.Alex.d.conſ.116.n.14.v. ſi enim ſtatutum, l.2.
† Et dictio copulatiua ſtat pro diſiuncta , & è conuerſo diſiuncta 12

ſtat pro coniuncta ex præſumpta mente. Alex. *conſ.98.Viſis iis,n.8. v.denique,lib.5.*vbi apoſt.in *v.diſiunctiua,*citat Alex.*conſ.22.num.5. lib.1.*Vide, *Terminus reſpiciens plura determinabilia omnia aqualiter terminare debet,& quando ſecus.Concl.53.*Vide infra,*Verba pluralia quando ſingularitatem importent,& è conuerſo.Concl.119.*

verba impropriantur, ne pereat diſpoſitio, & multis aliis caſibus. CONCL. 110.

1 VErba † trahuntur ad extraneum intellectum,ſi aliter res ſal-
2 ua eſſe non poſſet.Petr.Anch.*conſ.65.n.8.*† Et idem,quando
non conueniunt naturæ, & qualitati actus, vel contractus. Rom.
conſ.509.Circa propoſitam,num.7.& ſeq. Vide, *Mens & ratio atten-*
3 *denda plus,quam verba.Concluſ.199.*† Amplia;quia verbum,*Indul-*
*gemus,*exponitur, videlicet indultum oſtendimus,gloſſ.*in cap. & ſi*
4 *Chriſtus,in fin.de iureiurand.* Ioan.de Imol.*conſ.99.in pr.*† Extende;
quia licet tutor legitimus à lege ſit tutor , & ſolam adminiſtratio-
nem conferat iudex;ſi tamen tutelam illi decernit,exponitur,tute-
læ adminiſtrationem.Io.de Imol.*d.conſ.99.in pr.* ita Bartol. *in l.le-*
5 *gitimos,num.5.ff.de admin.tut.*† Extende; quia ſi iudex legitimum
tutorem à lege datum tutorem,exponi debet,declarat,Ioan.de Im.
d.conſ.99.in prin. vbi, quod ſecundum ſubiectam materiam verba
6 impropriantur,vt actus valeat. † Amplia;quia verba improprian-
tur, & extenduntur in ſententiis, & laudis , vt aliquid operentur,
quando alias eſſent ſine operatione.Roman. *conſ.14. Idem de iure,*
7 *in prin.*vbi apoſt.in *v.impropriari.*† Extende idem in verbis & diſ-
poſitionibus partium, & contrahentium.Roman. *d.conſ.14. in fin.*
8 † Extende in ſtatutis; quia verba impropriantur,& extenduntur,
vt non ſint ſuperflua.Rom.*d.conſ.16.numer.15.verſ.tertium autem,*
9 vbi apoſt.in *v.operaretur.* † Amplia; quia verba impropriantur,vt
ſaluetur diſpoſitio etiam in contractibus, & odioſis;& ideo ſit fiat
contractus nomine talis ſocietatis hæredum, & ſucceſſorum; quia
non tranſit ad hæredes ſocietas , intelligitur factus contractus no-
mine perſonali ſociorum. Abb. *conſ.86.Viſis capitulis,num.5.v.præ-*
10 *terea & notanter, lib.2.* † Amplia; quia magis etiam extenſio per-
mittitur, vt verba aliquid operentur. Roman. *d.conſil.14. per tot.*
11 † Amplia; quia ſi pater faciat renunciari per filiam doti maternæ
qua transfunditur in filios maſculos,ſi poſtea inſtituto filio maſcu-
lo ſubſtituit eidem decedenti ſine filiis in dote matris eandem fi-
liam,quæ doti renunciauit,licet amplius non ſit dos in eſſentia;ta-
men verba impropriantur, vt intelligantur de quantitate, quæ aſ-
cendat ad dotem,ne actus ſit fruſtratorius, *l.quoties.ff.de rebus dub.*
12 gloſſ.*in l.puto.ff. famil.herciſc.* Abb.*conſ.32.lib.2.*† Amplia;quia ſi
iudex prorogat terminum iam finitum,verbum,*prorogatio,*ſumitur
pro noua conceſſione,quando poteſt iudex vtrumque facere, *lib.1.*
13 *§.veteres,*vbi Dd.*ff.de acquir.poſſ.*† Amplia;quia vt ſaluatur inten-
tio diſponentis,vna dictio ponitur pro alia,*l.eas cauſas.ff.de cond.&*
14 *demonſt.cum ibi not.* † Extende; quia quod dicitur de vna dictione,
vt pro alia deſeruiat,idem erit;quia vnus caſus ponitur pro altero,
quando aliter ſtare non poteſt.Caſtr.*conſ.159.Super primo,n.3.ver.*
15 *nam interdum , lib.1.* † Et copulatiua ſumitur pro diſiunctiua, & è
contra,vt verba deſeruiant menti teſtatoris.Alex.*conſ.30.Attentis*
16 *verbis,in fi.n.8.v.præterea,l.2.*† Amplia; quia verba impropriantur
fauore Eccleſiæ, ideo reſcriptum ad fauorem Eccleſiæ, quod bona
alienata reſtituantur,licet alienatio referatur ad dominium trans-
latum,& reſpiciat petitorium;tamen fauore Eccleſiæ importãt poſ-
ſeſſorium. Alex.*conſ.98.Viſis,n.4.& ſeq.l.1.*allegat Innoc.*in c.Epiſc.*
17 *de rebus Eccl.non alien.*† Extende;quia verba,ad ius, & proprietatẽ
Eccleſię,exponuntur,ad poſſeſſionem.Alex.*d.conſ.98.n.5.l.5.*Vide,
18 *in v.Pertinere,vel ſpectare quid importet.Concl.324.* † Amplia;quia
vt deſeruiatur menti præſumptæ diſponentis,verba exponuntur in
contrarium ſenſum , vt dictio copulatiua importet diſiunctam, &
diſiunctiua importet coniunctam. Alex. *d.conſ.98. n.8.v. denique,*
*lib.5.*vbi apoſt.in *v.diſiunctiua.*Vide,*Mens & ratio attendenda,&c.*
*Concl.199.*Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Verba impropriantur ſecundum ſubietam materiam. CONCL. 111.

1 DAre † importat dominium tranferre ſecundum propriam
interpretationem, ſed quando conſtat , quod non fuit tradita
poſſeſſio rei, non poteſt importare translationem dominij. Socin.
2 *conſ.93.Circa primum,n.2.v.præterea, lib.1.* † *Concedo,* licet impor-
tet translationem dominij ; tamen ſecundum ſubiectam materiam
3 hoc non importat. Soc.*conſ.93.n.3.lib.1.*† *Vendidit,*exponitur lo-
4 cauit ſecundum ſubiectam materiam.Socin.*conſ.93.n.3.lib.1.*† Et
generaliter verba ſolent quandoque impropriari ſecundum ſubie-
ctam materiam,& reſtringi.Bart. *in l. Quintus.§.argento. ff.de aur.*
*& argent.legat.*Alex.*conſ.5.l.4.* † Amplia;quia verba quæ non poſ- 5
ſunt ſtare,provt cantant, impropriantur ſecundum naturam con-
tractus, vt valet contractus; vel actus.Abb.*conſ.68.Viſis capitulis,*
n.5.& col.fi.ver.non obſtat,l.2. Vide Concl. proxime præced. Vide,
*Verba ſecundum ſubiectam materiam intelliguntur.Concl.95.*Vide,*Ver-*
ba vniuerſalia ſecundum ſubiectam materiam reſtringuntur.Concl.132.
† Amplia;quia verba priuilegij ſi ſunt improprianda,vt priuilegiũ 6
ſit reale,& etiam,vt ſit perſonale,magis admittenda eſt impropria-
tio illa,quæ inſeruit naturæ actus,quam alia; ideo ſi priuilegiũ pri-
ma facie eſt perſonale;quia directum perſonæ,potius impropriatur
verbum, vt ſubſtineatur natura priuilegij, quam quod deſtruatur.
Alex.*d.conſ.86.In cauſa datiorum,col.2.in v.nec obſtat, ſi dicatur,l.1.*
vſque in fi.

Verba quandoque impropriantur, ne importent priuationem ipſo iure. CONCL. 112.

VErba † priuationem inducentia , videlicet aliquem eſſe pri- 1
uandum, important, vt non ſit priuatus ipſo iure, ſed tamen
quandoque exponitur priuandum, videlicet priuatũ nunciandum.
Hoſtienſ.*in c.inter dilectos,de exceſſ. Prælatorum,in verſ.mutandum.* 2
† Amplia,quia impropriantur,ne actus reddatur nullus.Vide,*Ver-*
*ba impropriantur , ne pereat diſpoſitio , & multis caſibus. Concl.*110.
Vide,*Facta multa tenent,quæ fieri de nouo prohibentur.Concl.*12.

Verba præſentis temporis exponuntur quandoque de præterito, vel futuro. CONCL. 113.

VErba præſentis temporis exponuntur quandoque de præte- 1
rito,vt intellectus deſeruiat menti,*c.concupiſcentiam,el ſecun-*
*do,de conſtit.*Gem.*conſ.122.num.2.in fi verſ.nec mirum,*vbi loquitur
in verbis ſententiæ. † Et verbum,*Eſt*, quod denotat tempus præ- 2
ſens,importat etiam præteritum,*l.verbum erit.ff. de verb. ſignif.cir-*
ca med.vſque in fin.† Amplia;quia verba præſentis temporis,quan- 3
doque futurum important.Gemin.*conſ.122.n.n.3.ver.pro quo.fuit.*
† Et maxime,quando ſunt verba Subiunctiui modi præſentis tem- 4
poris;quia futurum optatiui modi important. Sign.*conſ.151.In te-*
ſtamento Fulgoſij, in fin. Vide infra, *Verba Subiunctiui modi licet de*
præterito important futurũ.Concl.155.† Amplia multis modis Con- 5
cluſione proxime ſeq.† Limita;quia regulariter verba de præſenti 6
non includunt futurum ; ideo vendens , vel alienans aliquid cum
iuribus ſibi competentibus non includit iura de futuro,puta quæ
de natura rei poterunt competere,puta ratione vſusfructus conſo-
lidandi per mortem,vel ratione fideicommiſſi purificandi,ita Rom.
*conſ.503.Diligenter,n.11.cum ſeq.v.quarto videndum.*Alex.*conſ.170.*
Inſpectis verbis,in pr.lib.5.& conſ.25. Conſideratis, numer.4.v. tertio
vbicunque, lib.7. † Hanc regulam ponit incertus author poſt Re- 7
gulas Socin. *Regul 1. Verba præſentis temporis ad futura non porri-*
guntur, vbi reſtringit quinque modis:Primo, quando teſtator gra-
uat hæredem,vt ſoluat debita Titij;quia etiam debita in diem cõ-
prehendit;item in ſtatuto, quod bonis poſitis ad cridas præiudice-
tur creditoribus;quia etiam ſi ſint in diem,continẽtur:tertio,quod
nõ poſſet aliter verificari:Quarto in promiſſione reciproca:Quin-
to in priuilegio,vt ibi,quem videas.† Extende;quia ſecundum pro- 8
priam ſignificationem verba præſentis , & præteriti non trahun-
tur ad futura;quia ſi quando toleratur,eſt improprie, & non debet
trahi ad conſequentiam,vel extendi. Bartol.*conſ.52. Non videtur,*
*in fi.*quod eſt Andreæ de Monte Vbiano.† Extende;quia imo ver- 9
ba ſine vllo tempore prolata intelliguntur de præſenti , & non de
præterito,vel futuro regulariter. Alex.*d.conſ.170.n.3.ver. quinimo,*
*lib.5.*vbi apoſt.in *verſ.præſentis,*citat *deciſ.Tholoſ.*190. Corn.*conſil.*
14.*col.fin.lib.1.* Brun. *conſil.55.* † Reſtringe, quando diſpoſitio vi- 10
tiaretur,ſi futura non comprehenderetur. Alex. *d.conſ.170.num.3.*
ver.niſi quando alias,lib.5. Vide plenius, *Diſpoſitio generalis loquens*
de præſenti quando trahatur ad futura.Concl.491.

Verba legis de præterito quando includant futura , vel non. CONCL. 114.

REgulam † facias, quod verba legis , ſiue ſtatuti de præterito, 1
vel præſenti importent futurũ tempus ; quia ſemper loquitur
lex,& eius natura eſt futura reſpicere. Bart. *in l.ſi ita,n.2 ff. de aur.*
& arg.leg Caſtr.*conſ.315.Super eo,quod quæritur,per tot.*max.*n.3.&*
in fi.& n.7.lib.1.† Extende;quia verba legis, etiam ſi non ſit vni- 2
uerſalis,loquentia de præterito includunt futurum tempus,quando
non eſt in præiudicium alterius, neque tollit ius tertio. Caſtr.*conſ.*
*315.Super eo,quod quæritur,per tot.*vbi late,quod conſtitutio ad fa-
uorẽ Hoſpitalis S.Mariæ de Horto,quod teſtamenta facta à menſe
Martij,

Digitized by Google

Martij,& citra ſine ſolemnitate,propter mortalitatem,valeant,in-
cludit tempus futurum in lege,ſecus in contractu, vel inter priua-
3 tos,*lib.*1.maxime *num.*3.*& ſeq.*† Reſtringe,quando lex contineret
remiſſionem delictorum;quia nunquam trahitur ad futura.Bartol.
d.l.ſi ita.ff.de aur.& argent.legat.n. 2.allegat *l.cum lex ff. de legibus.*
4 Caſt. *conſ.*315.*n.*5.*lib.*1. † Amplia;quia verba legis,vel ſtatuti,per
quæ quis non inducitur ad delinquendum, ſed potius tollitur ma-
teria delinquendi,vel occurritur malitiis,& fraudibus, licet ſint de
præterito; tamen extenduntur ad futura.Gemin.*conſ.*28.*n.*2.*verſic.*
ſed ad primum. Vide, *Lex noua diſtinguitur per legem antiquam, &*
5 *quando ſecus. Concl.*259.† Amplia; quia verba dubia de præterito,
vel futuro in lege,vel ſtatuto in dubio applicantur ad futurum po-
tius,quam ad præteritum. Gemin. *conſ.*18.*in fi.ver. & per præmiſſa.*
6 † Amplia; quia verba de præterito , videlicet præteriti pluſquam
perfecti prolata à teſtatore , quando ſunt ſubiunctiui modi, futu-
rum important;ideo ſi teſtator legat Titio centum,dum ſteterit in
ſtudio , & ſi compleuiſſet ſtudium , eadem centum legat eiuſdem
Titij patri ſingulo anno,illa verba, *Si compleuiſſet*, de futuro intel-
liguntur, non de præterito; ideo quandocunque compleuerit poſt
mortem teſtatoris, vel ante, centum debentur patri. Fulg.*conſ.*28.
7 *Teſtator in teſtamento.*† Amplia;quia verba præſentis, & præteriti
imperfecti ſimpliciter prolata non important futurum,provt ſi quis
legat pecunias,quas haberet ſuper monte,reſtringitur legatum ad
tempus teſtamenti;quia verbum,*haberet*, eſt præſentis optatiui &
præteriti imperfecti ſubiunctiui; ideo futurum non excludit; ſi ta-
men dixit teſtator,quod legabat pecunias,quas habet,vel haberet
ſuper monte,&c.tunc includit futuras pecunias,ne ſit fruſtratorie
additum,*vel haberet*,ita Caſtr.*in l.cum ſtipulamur.ff. de ver.oblig.*&
quod verbum *haberet* poſſit includere futura,Bart. *in l.*1.*in* 7.*quæſt.*
8 *ff. de iure codicill.*† Reſtringe igitur; quia in diſpoſitione hominis
verba de præterio,provt in legato facto de pecuniis, quas habuit,
9 non includunt futuram. † Reſtringe ; quia in priuilegio conceſſo
ſuper nullitate alienationum factarum habet locum ſolum in præ-
teritis,non in futuris.Ang.Aret.*conſ.*72. *In caſu ſupradicto, n.*12.*&*
10 *ſeq.v.ſecundo bene aduertendum.* † Declarat idem Ang.Aret.*d.conſ.*
72.*num.*42.*&* 43.*v.nec obſtat,quod dicitur*,non procedere,quando
☞ conſtaret per alia verba priuilegij de contrario. Vide , *Lex noua*
11 *trahitur ad futura,& quando ad præterita.Concl.*264.† Limita;quia
verba *habuiſſe, & recepiſſe*, in confeſſione licet ſint præteriti pluſ-
quam perfecti , & denotent tempus præcedens confeſſionem ; ta-
men non probant actum,vel habitationem ante confeſſionem,ſed
referuntur ad tempus confeſſionis.Card.Zab. *conſ.*14.*Statuto Tri-*
☞ *geſti.in prin.* Vide, *Confeſſio de recepto non probat veram numeratio-*
12 *nem. Concl.*655.† Imo ſi poſt illa verba, *confeſſus habuiſſe centum*,
adſint verba,*quæ ſibi data fuerunt*,licet verba ſint de præterito,im-
portant modicum tempus ante confeſſionem , & ſic præteritum
circa contractum in dubio,niſi aliter conſtet. Alex.*conſ.*2. *Ex nar-*
13 *ratis,n.*18. *in fin. & n.*19.*v. quia illa verba appoſita,lib.*5. † Extende;
quia ſi ſunt verba inſtrumenti, *pro reſiduo dotis promiſſæ*, licet ver-
bum,*promiſſa*,ſit tẽporis præteriti;tamen quando aliter non conſtat
de promiſſione præcedenti,intelligitur tunc promiſſæ in inſtrumẽ-
to.Alex.*conſ.*178.*Viſo proceſſu,n.*4.*v.& illa verba inſtrumenti, lib.*7.
vbi apoſt. in *v.tunc*, citat pro vtraq;parte, & confirmat Alex.*conſ.*
14 179.*in pr.eod.lib.*7.† Sic etiam ſi ſint verba in inſtrumento, *quod*
Titius habuit,& recepit à Sempronio,intelligitur verbum, *habuit*,nõ
de præterito,ſed de præſenti in contractu;quia ſunt verba Notarij,
qui non poteſt rogari de iis,quæ non vidit,neque audiuit,commu-
* nem*dicit Alex. *d.conſ.*179.*n.*4.*lib.*7.*& n.*5.vbi, quod alias Nota-
rius falſum committeret,& delinqueret in officio. Alex. *conſ.*77.*n.*
15 10.*lib.*6.† Sic verba inſtrumenti, *Soluit, & numerauit*,licet ſint de
preterito,intelligitur in contractu,& ſic de præſenti,adeo, quod ſi
probaretur contrarium,inſtrumentũ eſſet falſum.Alex. *d.conſ.*179.
16 *n.*5.*v.& bene ad propoſitum,cum ſeq.l.*7.† Sic verba inſtrumenti,*de-*
dit,vendidit tradidit,non probant traditionem rei,niſi ſint dicta in
conſpectu rei.*d.conſ.*79.*n.*3.*v.ideo quando Notarius,lib.*7.vbi,quod
ſunt verba Notarij, & ideo referuntur ad tempus celebrati inſtru-
menti; quia potuit interuenire traditio in conſpectu rei, & ſi non
interuenit,operantur licentiam accipiendi propria auctoritate.

Verba hominis de præſenti, vel præterito quando non compre-
hendant futura,vel non.

CONCL. 115.

1 VErba † hominis de præſenti, vel præterito, ſi ſunt extenſiua,
provt verbum, *poteſt*, trahuntur ad futura.Bart.*l.ſi ita, n.*3.*ff.*
de aur. & argent. legat.† Idem in verbo,*tunc*, quia importat futu-

rum,& tempus mortis teſtatoris,*l.tutoribus.ff.de teſtam.tutel.* † Idẽ 3
in verbo.*tali caſu*,applicato conditioni extituræ. Bart. *in d.l.tutori-*
*bus,n.*1.*ff.de teſtam.tutel.*Rol.à Vall.*conſ.*39. *n.*14.*lib.*4. † Amplia, 4
vt procedat etiam in verbis non extenſiuis,quia in iis,quæ depen-
dent à mera voluntate defuncti,trahuntur ad futura.Bart.*d.l.ſi ita.*
*n.*3.*v.aut eſt aliud.ff.de aur.& arg.legat.*† Extende etiam in iis,quæ 5
non dependent à mera voluntate defuncti, quando variatio conſi-
ſtit circa eandem rem,vel quæ habetur loco eiuſdem rei ex diſpo-
ſitione teſtatoris, Bart.*d.l.ſi ita.n.*3.*v.ſi vero. ff.de aur. & arg. legat.*
† Extende, etiam ſi variatio ſit circa res ſeparatas, quando agitur 6
de modico præiudicio.Bartol.vbi ſupra.† Amplia;quia prohibitus 7
petere per verba vniuerſalia aliquid ex quacunque cauſa,prohibe-
tur etiam de futuro.Dec.*conſ.*69.*num.*4.*v.imo quod fortius*.Anchar.
Regien.*quæſt.*69.*in fin.lib.*1.† Amplia;quia quando diſpoſitio eſſet 8
inutilis,vt quia aliter non poſſet verificari in præteritis,vel præſen-
tibus,extenditur ad futura. Dd. vbi Bart.*in l.qui Romæ.* §. *duo fra-*
tres,in 6.*q.ff.de verb.oblig.* † Amplia; quando verba ſunt præteriti 9
imperfecti Subiunctiui;quia important futurum.Bartol.*in l.Quin-*
tus.§.*idem ſcribit,& in l.cum quidam.ff.de aur. & argent.legat.*Pariſ.
*conſ.*162.*n.*13.*lib.*2.Ruin.*conſ.*39.*n.*4. *lib.*5.late Corn. *conſ.*34.*n.*5.
*lib.*3.*& conſ.*192.*n.*5. *lib.*2.pleniſſime Burſat. *conſ.*89.*n.*43. *& ſeq.*
*lib.*1.† Limita,quando verba non ſunt extenſiua,& proferuntur in 10
iis,quæ non pendent à mera voluntate defuncti,& variatio conſi-
ſtit circa res ſeparatas;quia verba præteriti temporis,vel præſentis
nunquam trahuntur ad futura , ſi agitur de magno præiudicio,ita
Bart.*d.l.ſi ita,n.*3.*v.aut tractatur de magno.ff.de aur.& argent.legat.*
† Reſtringe,niſi adſit dictio,*Tunc*,quia tempus futurum,& mortis 11
teſtatoris importat,*d.l.tutoribus.ff.de teſtam.tutel.*Bart.*d.l.ſi ita.ff.de*
*aur.& argent.legat.n.*3.† Reſtringe,quando ageretur de acceſſioni- 12
bus primarum rerum.Bart.vbi ſupra.*n.*3.† Reſtringe,quando ver- 13
ba conferuntur in tempus conditionis futuræ ; quia tunc omnia,
quæ ex die diſpoſitionis vſq;in tempus exiſtentis conditionis con-
tingunt,comprehendunt,*l.quod ſponſæ*,vbi Bart.& Bald.*C.de donat.*
*ante nupt.*Crauet.*conſ.*11.*num.*9.Socin. *in l.cognatis,n.*30. *v. quanta*
*& vltima concluſio.ff.de rebus dub.*Rol.à Vall.*conſ.*70. *num.*10.*lib.*3.
† Idem, ſi talis conditio inſit iuris miniſterio, vt in eo,qui renun- 14
ciat ſucceſſioni alicuius,quia intelligitur , ſi ſucceſſio deferri con-
tigerit,& ſic verba de præſenti trahuntur ad futurum.Imol.*in l.qui*
*ſuperſtitis, col.*2.*ff.de acquir.hered.* ſequitur Capic. *deciſ.*159. *n.*14.
† Limita ; quia verba præteriti temporis in ſtipulatione non poſ- 15
ſunt referri ad præſens tempus; ideo ſi dicatur,quod promiſit,non
intelligitur per ſtipulationem de præſenti.Bart.*conſ.*155.*Facti con-*
*tingentia,num.*2.*lib.*1.*v.& hoc eſt propter verbum* † Limita in teſta- 16
mentis;quia verba de præterito non important futurum regulari-
ter,niſi quando diſpoſitio non valeret. Alex.*conſ.*170.*Inſpectis ver-*
bis,in pr. & per tot. † Infertur, quod participia præteriti temporis 17
formata,quod præmortui, & præmortuorum filij in ſtirpes ſucce-
dant , debent intelligi de tempore præterito, vel ſaltem donec te-
ſtator vixerit , non poſt. Alex.*d.conſ.*170. *in pr.& per tot.lib.*5. vbi
pater iure prælegati relinquebat G. & A.eius filiis æqualiter , ſeu
præmortui ex eis, ſeu præmortuorum eorum liberis in ſtirpem ta-
lem poſſeſſionem,important vulgarem ſubſtitutionem, non fidei-
commiſſariam,vt ſi vnus præmoriatur teſtatori;vel ambo filij vi-
uente teſtatore, filij in ſtirpes ſint legatarij æqualiter,non autem
poteſt inferri, quod filij habeant legatum, & poſt eos eorum libe-
ri. † Limita;quia verba de præterito non comprehendunt futura, 18
quando ſunt prolata ab homine in contractu , vel in teſtamento,
ſecus ſi à lege.Caſtr.*conſ.*315.*num.*5.*lib.*1. Vide Concluſ. proxime
præced.† Declara totam iſtam materiam;quia in diſpoſitione ho- 19
minis, & teſtamentis , & quacumque fauorabili materia verba de
præterito , vel præſenti non includunt futura , niſi tractaretur de
euentu futuro ; quia tunc trahitur diſpoſitio loquens de præteri-
to, vel præſenti ad futura. Vide infra, *Verba Subiunctiui modi licet* ☞
*de præterito,important futurum.Concl.*155. † Legatum factum filiis 20
ſuis comprehendit ſolos filios natos,non etiam poſthumos, quan-
do refertur ad præſens ; ſi vero legatum reſpiceret futurum euen-
tum, puta poſt mortem alterius filij mei habeant legatum ; tunc
etiam poſthumi comprehenduntur. Alex. *conſ.*37. *Viſo themate,in*
*fi.n.*19.*ver.vltimo non obſtat,lib.*6.vbi,quod ita procedit text.*in l.qui*
*filiabus.ff.de leg.*1. ſicque latior fit interpretatio verborum reſpici-
entium futurum euentum.† Extende;quia filiorum appellatione in 21
odioſis non veniunt nepotes,in fauorabilibus veniunt,in aliis ma-
teriis veniunt magis de facili poſiti in conditionis euentum futu-
rum,*l. Lucius.ff.de hered.inſtit.* quem ita declarat Alex. *d. conſ.*37.
*n.*8.*v.confirmatur.lib.*6.& plenius *n.*15.*ver.ſeptimo non obſtat.* Vide,
Lex quamuis dura ſeruari debet,& vbi eſt caſus legis, non admittitur
*alia inueſtigatio.Concl.*262.

Digitized by Google

ſtat pro coniuncta ex præſumpta mente Alex. *conſ.98.Viſis iis,n.8. v.denique,lib.5.* vbi apoſt.in *v.disiunctiua*, citat Alex. *conſ.22.num.5. lib.1.* Vide, *Terminus reſpiciens plura determinabilia omnia aequaliter terminare debet,& quando ſecus.Concl.*53. Vide infra, *Verba pluralia quando ſingularitatem importent,& è conuerſo.Concl.*119.

Verba impropriantur, ne pereat diſpoſitio, & multis aliis caſibus. CONCL. 110.

1 VErba † trahuntur ad extraneum intellectum, ſi aliter res ſal-
2 ua eſſe non poſſet. Petr. Anch. *conſ.65.n.8.* † Et idem, quando non conueniunt naturæ, & qualitati actus, vel contractus. Rom. *conſ.509.Circa propoſitam,num.7.& ſeq.* Vide, *Mens & ratio atten-*
3 *denda plus, quam verba.Concluſ.*199. † Amplia; quia verbum, *Indulgemus*, exponitur, videlicet indultum oſtendimus, gloſſ. *in cap. & ſi*
4 *Chriſtus, in fin. de iureiurand.* Ioan. de Imol. *conſ.99.in pr.* † Extende; quia licet tutor legitimus à lege ſit tutor, & ſolam adminiſtrationem conferat iudex; ſi tamen tutelam illi decernit, exponitur, tutelæ adminiſtrationem. Io. de Imol. *d.conſ.99.in pr.* ita Bartol. *in l.le-*
5 *gitimos,num.5.ff.de admin.tut.* † Extende; quia ſi iudex legitimum tutorem à lege datum tutorem, exponi debet, declarat, Ioan. de Im. *d.conſ.99.in prin.* vbi, quod ſecundum ſubiectam materiam verba
6 impropriantur, vt actus valeat. † Amplia; quia verba impropriantur, & extenduntur in ſententiis, & laudis, vt aliquid operentur, quando alias eſſent ſine operatione. Roman. *conſ.14. Idem de iure,*
7 *in prin.* vbi apoſt. in *v.impropriari.* † Extende idem in verbis & diſpoſitionibus partium, & contrahentium. Roman. *d.conſ.14. in fin.*
8 † Extende in ſtatutis; quia verba impropriantur, & extenduntur, vt non ſint ſuperflua. Rom. *d.conſ.16.numer.15. verſ.tertium autem,*
9 vbi apoſt. in *v.operaretur.* † Amplia; quia verba impropriantur, vt ſaluetur diſpoſitio etiam in contractibus, & odioſis; & ideo ſi ſit fiat contractus nomine talis ſocietatis hæredum, & ſucceſſorum; quia non tranſit ad hæredes ſocietas, intelligitur factus contractus nomine perſonali ſociorum. Abb. *conſ.86.Viſis capitulis,num.5.v.prae-*
10 *terea & notanter, lib.2.* † Amplia; quia magis etiam extenſio permittitur, vt verba aliquid operentur. Roman. *d.conſil.14. per tot.*
11 † Amplia; quia ſi pater faciat renunciari per filiam doti maternæ qua transfunditur in filios maſculos, ſi poſtea inſtituto filio maſculo ſubſtituit eidem decedenti ſine filiis in dote matris eandem filiam, quæ doti renunciauit, licet amplius non ſit dos in eſſentia; tamen verba impropriantur, vt intelligantur de quantitate, quæ aſcendat ad dotem, ne actus ſit fruſtratorius, *l.quoties ff.de rebus dub.*
12 gloſſ. *in l.puto ff. famil.hercisc.* Abb. *conſ.32.lib.2.* † Amplia; quia ſi iudex prorogat terminum iam finitum, verbum, *prorogatio*, ſumitur pro noua conceſſione, quando poteſt iudex vtrumque facere, *lib.1.*
13 *§.veteres*, vbi Dd. *ff.de acquir.poſſ.* † Amplia; quia vt ſaluatur intentio diſponentis, vna dictio ponitur pro alia, *l.eas cauſas.ff.de cond.&*
14 *demonſt.cum ibi not.* † Extende; quia quod dicitur de vna dictione, vt pro alia deſeruiat, idem erit; quia vnus caſus ponitur pro altero, quando aliter ſtare non poteſt. Caſtr. *conſ.159.Super primo,n.3.ver.*
15 *nam interdum, lib.1.* † Et copulatiua ſumitur pro diſiunctiua, & è contra, vt verba deſeruiant menti teſtatoris. Alex. *conſ.30.Attentis*
16 *verbis,in fi.n.8.v.praeterea,l.2.* † Amplia; quia verba impropriantur fauore Eccleſiæ, ideo reſcriptum ad fauorem Eccleſiæ, quod bona alienata reſtituantur, licet alienatio referatur ad dominium tranſlatum, & reſpiciat petitorium; tamen fauore Eccleſiæ importāt poſſeſſorium. Alex. *conſ.98.Viſis,n.4.& ſeq.l.1.* allegat Innoc. *in c.Epiſc.*
17 *de rebus Eccl.non alien.* † Extende; quia verba, ad ius, & proprietatē Eccleſię, exponuntur, ad poſſeſſionem. Alex. *d.conſ.98.n.5.l.5.* Vide,
18 *in v.Pertinere, vel ſpectare quid importet.Concl.*324. † Amplia; quia vt deſeruiatur menti præſumptæ diſponentis, verba exponuntur in contrarium ſenſum, vt dictio copulatiua importet diſiunctam, & diſiunctiua importet coniunctam. Alex. *d.conſ.98. n.8.v. denique, lib.5.* vbi apoſt. in *v.diſiunctiua.* Vide, *Mens & ratio attendenda,&c. Concl.*199. Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Verba impropriantur ſecundum ſubietam materiam. CONCL. 111.

1 DAre † importat dominium tranſferre ſecundum propriam interpretationem, ſed quando conſtat, quod non fuit tradita poſſeſſio rei, non poteſt importare tranſlationem dominij. Socin.
2 *conſ.93.Circa primum,n.2.v.praeterea, lib.1.* † *Concedo*, licet importet tranſlationem dominij; tamen ſecundum ſubiectam materiam
3 hoc non importat. Soc. *conſ.93.n.3.lib.1.* † *Vendidit*, exponitur lo-
4 cauit ſecundum ſubiectam materiam. Socin. *conſ.93.n.3.lib.1.* † Et generaliter verba ſolent quandoque impropriari ſecundum ſubiectam materiam, & reſtringi. Bart. *in l. Quintus.§.argento. ff.de aur.*
& argent.legat. Alex. *conſ.5.l.4.* † Amplia; quia verba quæ non poſ- 5
ſunt ſtare, prout cantant, impropriantur ſecundum naturam contractus, vt valet contractus; vel actus. Abb. *conſ.68.Viſis capitulis, n.5.& col.fi.ver.non obſtat,l.2.* Vide Concl. proxime præced. Vide, *Verba ſecundum ſubiectam materiam intelliguntur.Concl.*95. Vide, *Verba vniuerſalia ſecundum ſubiectam materiam reſtringuntur.Concl.*132.
† Amplia; quia verba priuilegij ſi ſunt improprianda, vt priuilegiū 6
ſit reale, & etiam, vt ſit perſonale, magis admittenda eſt impropriatio illa, quæ inſeruit naturæ actus, quam alia; ideo ſi priuilegiū prima facie eſt perſonale; quia directum perſonæ, potius impropriatur verbum, vt ſubſtineatur natura priuilegij, quam quod deſtruatur. Alex. *d.conſ.86.In cauſa datiorum,col.2.in v.nec obſtat, ſi dicatur,l.1. vſque in fi.*

Verba quandoque impropriantur, ne importent priuationem ipſo iure. CONCL. 112.

VErba † priuationem inducentia, videlicet aliquem eſſe pri- 1
uandum, important, vt non ſit priuatus ipſo iure, ſed tamen quandoque exponitur priuandum, videlicet priuatū nunciandum. Hoſtienſ. *in c.inter dilectos,de exceſſ. Prelatorum,in verſ.imitandum.* 2
† Amplia, quia impropriantur, ne actus reddatur nullus. Vide, *Verba impropriantur, ne pereat diſpoſitio, & multis caſibus. Concl.*110. Vide, *Facta multa tenent, quae fieri de nouo prohibentur.Concl.*12.

Verba præſentis temporis exponuntur quandoque de præterito, vel futuro. CONCL. 113.

VErba præſentis temporis exponuntur quandoque de præte- 1
rito, vt intellectus deſeruiat menti, *c.concupiſcentiam,el ſecundo,de conſtit.* Gem. *conſ.122.num.2.in fi.verſ.nec mirum*, vbi loquitur in verbis ſententiæ. † Et verbum, *Eſt*, quod denotat tempus præ- 2
ſens, importat etiam præteritum, *l.verbum erit.ff. de verb. ſignif.circa med.vſque in fin.* † Amplia; quia verba præſentis temporis, quan- 3
doque futurum important. Gemin. *conſ.122.n.3.ver.pro quo facit.*
† Et maxime, quando ſunt verba Subiunctiui modi præſentis tem- 4
poris; quia futurum optatiui modi important. Sign. *conſ.151.In teſtamento Fulgoſij, in fin.* Vide infra, *Verba Subiunctiui modi licet de praeterito importent futurū.Concl.*155. † Amplia multis modis Con- 5
cluſione proxime ſeq. † Limita; quia regulariter verba de præſenti 6
non includunt futurum; ideo vendens, vel alienans aliquid cum iuribus ſibi competentibus non includit iura de futuro, puta quæ de natura rei poterunt competere, puta ratione vſusfructus conſolidandi per mortem, vel ratione fideicommiſſi purificandi, ita Rom. *conſ.503.Diligenter,n.11.cum ſeq.v.quarto videndum.* Alex. *conſ.170. Inſpectis verbis,in pr.l.5.& conſ.25. Conſideratis, numer.4.v. tertio vbicunque, lib.7.* † Hanc regulam ponit incertus author poſt Re- 7
gulas Socin. *Regul.1. Verba præſentis temporis ad futura non porriguntur*, vbi reſtringit quinque modis: Primo, quando teſtator grauat hæredem, vt ſoluat debita Titij; quia etiam debita in diem cōprehendit; item in ſtatuto, quod bonis poſitis ad cridas præiudicetur creditoribus; quia etiam ſi ſint in diem, continētur: tertio, quod nō poſſet aliter verificari: Quarto in promiſſione reciproca: Quinto in priuilegio, vt ibi, quem videas. † Extende; quia ſecundum pro- 8
priam ſignificationem verba præſentis, & præteriti non trahuntur ad futura; quia ſi quando toleratur, eſt improprie, & non debet trahi ad conſequentiam, vel extendi. Bartol. *conſ.52. Non videtur, in fi.* quod eſt Andreæ de Monte Vbiano. † Extende; quia imo ver- 9
ba ſine vllo tempore prolata intelliguntur de præſenti, & non de præterito, vel futuro regulariter. Alex. *d.conſ.170.n.3.ver. quinimo, lib.5.* vbi apoſt. in *verſ.præſentis*, citat *deciſ.Tholoſ.*190. Corn. *conſil.14.col.fin.lib.1.* Brun. *conſil.55.* † Reſtringe, quando diſpoſitio vi- 10
tiaretur, ſi futura non comprehenderetur. Alex. *d.conſ.170.num.3. ver.niſi quando alias,lib.5.* Vide plenius, *Diſpoſitio generalis loquens de præſenti quando trahatur ad futura.Concl.*491.

Verba legis de præterito quando includant futura, vel non. CONCL. 114.

REgulam † facias, quod verba legis, ſiue ſtatuti de præterito, 1
vel præſenti important futurū tempus; quia ſemper loquitur lex, & eius natura eſt futura reſpicere. Bart. *in l.ſi ita,n.2.ff. de aur. & arg.leg.* Caſtr. *conſ.315.Super eo, quod quæritur, per tot.max.n.3.& in fi.& n.7.lib.1.* † Extende; quia verba legis, etiam ſi non ſit vni- 2
uerſalis, loquentia de præterito includunt futurum tempus, quando non eſt in præiudicium alterius, neque tollit ius tertio. Caſtr. *conſ. 315.Super eo, quod quæritur, per tot.* vbi late, quod conſtitutio ad fauorē Hoſpitalis S. Mariæ de Horto, quod teſtamenta facta à menſe Martij,

Digitized by Google

Martij,& citra ſine ſolemnitate,propter mortalitatem,valeant,in-
cludit tempus futurum in lege,ſecus in contractu, vel inter priua-
3 tos,*lib.*1.maxime *num.*3.*& ſeq.*† Reſtringe,quando lex contineret
remiſſionem delictorum;quia nunquam trahitur ad futura.Bartol.
*d.l.ſi ita.ff.de aur.& argent.legat.n.*2.allegat *l.cum lex.ff. de legibus.*
4 Caſt. *conſ.*315.*n.*5.*lib.*1. † Amplia;quia verba legis,vel ſtatuti,per
quæ quis non inducitur ad delinquendum, ſed potius tollitur ma-
teria delinquendi,vel occurritur malitiis,& fraudibus, licet ſint de
præterito; tamen extenduntur ad futura.Gemin.*conſ.*18.*n.*2.*verſic.*
ſed ad primum. Vide, *Lex noua diſtinguitur per legem antiquam, &*
5 *quando ſecus. Concl.*259.† Amplia; quia verba dubia de præterito,
vel futuro in lege,vel ſtatuto in dubio applicantur ad futurum po-
tius,quam ad præteritum. Gemin. *conſ.*18.*in fi.ver. & per præmiſſa.*
6 † Amplia; quia verba de præterito , videlicet præteriti pluſquam
perfecti prolata à teſtatore , quando ſunt ſubiunctiui modi, futu-
rum important;ideo ſi teſtator legat Titio centum,dum ſteterit in
ſtudio , & ſi compleuiſſet ſtudium , eadem centum legat eiuſdem
Titij patri ſingulo anno,illa verba, *Si compleuiſſet*, de futuro intel-
liguntur, non de præterito; ideo quandocunque compleuerit poſt
mortem teſtatoris, vel ante, centum debentur patri. Fulg.*conſ.*28.
7 *Teſtator in teſtamento.*† Amplia;quia verba præſentis, & præteriti
imperfecti ſimpliciter prolata non important futurum,prout ſi quis
legat pecunias,quas haberet ſuper monte,reſtringitur legatum ad
tempus teſtamenti;quia verbum,*haberet*, eſt præſentis optatiui &
præteriti imperfecti ſubiunctiui; ideo futurum non excludit; ſi ta-
men dixit teſtator,quod legabat pecunias,quas habet,vel haberet
ſuper monte,&c.tunc includit futuras pecunias,ne ſit fruſtratorie
additum,*vel haberet*,ita Caſtr.*in l.cum ſtipulamur.ff. de ver.oblig.*&
quod verbum *haberet* poſſit includere futura,Bart. *in l.*1.*in* 7.*quaſt.*
8 *ff. de iure codicill.* † Reſtringe igitur; quia in diſpoſitione hominis
verba de præterio,prout in legato facto de pecuniis, quas habuit,
9 non includunt futuram. † Reſtringe ; quia in priuilegio conceſſo
ſuper nullitate alienationum factarum habet locum ſolum in præ-
teritis,non in futuris.Ang.Aret.*conſ.*72. *In caſu ſupradicto, n.*12.*&*
10 *ſeq.v.ſecundo bene aduertendum.* † Declarat idem Ang.Aret.*d.conſ.*
72.*num.*42.*&* 43.*v.nec obſtat,quod dicitur*,non procedere,quando
☞ conſtaret per alia verba priuilegij de contrario. Vide , *Lex noua*
11 *trahitur ad futura,& quando ad præterita.Concl.*264.† Limita;quia
verba *habuiſſe, & recepiſſe*, in confeſſione licet ſint præteriti pluſ-
quam perfecti , & denotent tempus præcedens confeſſionem ; ta-
men non probant actum,vel habitationem ante confeſſionem,ſed
referuntur ad tempus confeſſionis.Card.Zab. *conſ.*14.*Statuto Tri-*
☞ *geſti.in prin.* Vide, *Confeſſio de recepto non probat veram numeratio-*
12 *nem. Concl.*655.† Imo ſi poſt illa verba, *confeſſus habuiſſe centum*,
adſint verba,*quæ ſibi data fuerunt*,licet verba ſint de præterito,im-
portant modicum tempus ante confeſſionem , & ſic præteritum
circa contractum in dubio,niſi aliter conſtet. Alex.*conſ.*2. *Ex nar-*
13 *ratis,n.*18. *in fin. & n.*19.*v. quia illa verba appoſita,lib.*5. † Extende;
quia ſi ſunt verba inſtrumenti, *pro reſiduo dotis promiſſe*, licet ver-
bum,*promiſſa*,ſit tēporis præteriti;tamen quando aliter non conſtat
de promiſſione præcedenti,intelligitur tunc promiſſæ in inſtrumē-
to.Alex.*conſ.*178.*Viſo proceſſu,n.*4.*v.& illa verba inſtrumenti, lib.*7.
vbi apoſt. in *v.tunc*, citat pro vtraq;parte, & confirmat Alex.*conſ.*
14 179.*in pr.eod.lib.*7.† Sic etiam ſi ſint verba in inſtrumento, *quod*
Titius habuit,& recepit à Sempronio,intelligitur verbum, *habuit*,nō
de præterito,ſed de præſenti in contractu;quia ſunt verba Notarij,
qui non poteſt rogari de iis,quæ non vidit,neque audiuit,commu-
* nem*dicit Alex. *d.conſ.*179.*n.*4.*lib.*7.*& n.*5.vbi, quod alias Nota-
rius falſum committeret,& delinqueret in officio. Alex. *conſ.*77.*n.*
15 10.*lib.*6.† Sic verba inſtrumenti, *Soluit, & numerauit*,licet ſint de
preterito,intelligitur in contractu,& ſic de præſenti,adeo, quod ſi
probaretur contrarium,inſtrumentū eſſet falſum.Alex. *d.conſ.*179.
16 *n.*5.*v.& bene ad propoſitum,cum ſeq.l.*7.† Sic verba inſtrumenti,*de-*
dit,vendidit tradidit,non probant traditionem rei,niſi ſint dicta in
conſpectu rei.*d.conſ.*79.*n.*3.*v.ideo quando Notarius,lib.*7.vbi,quod
ſunt verba Notarij, & ideo referuntur ad tempus celebrati inſtru-
menti; quia potuit interuenire traditio in conſpectu rei, & ſi non
interuenit,operantur licentiam accipiendi propria auctoritate.

Verba hominis de præſenti, vel præterito quando non compre-hendant futura,vel non.

CONCL. 115.

1 VErba † hominis de præſenti, vel præterito, ſi ſunt extenſiua,
prout verbum, *poteſt*, trahuntur ad futura.Bart.*l.ſi ita, n.*3.*ff.*
de aur. & argent. legat.† Idem in verbo,*tunc*, quia importat futu-
rum,& tempus mortis teſtatoris,*l.tutoribus.ff.de teſtam.tutel.* † Idē 3
in verbo *tali caſu*,applicato conditioni exituræ. Bart. *in d.l.tutori-*
*bus,n.*1.*ff.de teſtam.tutel.*Rol.à Vall.*conſ.*39. *n.*14.*lib.*4. † Amplia, 4
vt procedat etiam in verbis non extenſiuis,quia in iis,quæ depen-
dent à mera voluntate defuncti,trahuntur ad futura.Bart.*d.l.ſi ita.*
*n.*3.*v.aut eſt aliud.ff.de aur.& arg.legat.*† Extende etiam in iis,quæ 5
non dependent à mera voluntate defuncti, quando variatio conſi-
ſtit circa eandem rem,vel quæ habetur loco eiuſdem rei ex diſpo-
ſitione teſtatoris. Bart.*d.l.ſi ita.n.*3.*v.ſi vero. ff.de aur. & arg. legat.*
† Extende, etiam ſi variatio ſit circa res ſeparatas, quando agitur 6
de modico præiudicio.Bartol.vbi ſupra.† Amplia;quia prohibitus 7
petere per verba vniuerſalia aliquid ex quacunque cauſa,prohibe-
tur etiam de futuro.Dec.*conſ.*69.*num.*4.*v.imo quod fortius*.Anchar.
Regien.*quaſt.*69.*in fin.lib.*1.† Amplia;quia quando diſpoſitio eſſet 8
inutilis,vt quia aliter non poſſet verificari in præteritis,vel præſen-
tibus,extenditur ad futura. Dd. vbi Bart.*in l.qui Romæ.* §. *duo fra-*
tres,in 6.*q.ff.de verb.oblig.* † Amplia; quando verba ſunt præteriti 9
imperfecti Subiunctiui;quia important futurum.Bartol.*in l.Quin-*
tus.§.*idem ſcribit,& in l.cum quidam.ff.de aur. & argent.legat.*Pariſ.
*conſ.*162.*n.*13.*lib.*2.Ruin.*conſ.*39.*n.*4. *lib.*5.late Corn. *conſ.*34.*n.*5.
*lib.*3.*& conſ.*192.*n.*5. *lib.*2.pleniſſime Burſat. *conſ.*89.*n.*43. *& ſeq.*
*lib.*1.† Limita,quando verba non ſunt extenſiua,& proferuntur in 10
iis,quæ non pendent à mera voluntate defuncti,& variatio conſi-
ſtit circa res ſeparatas;quia verba præteriti temporis,vel præſentis
nunquam trahuntur ad futura , ſi agitur de magno præiudicio,ita
Bart.*d.l.ſi ita,n.*3.*v.aut tractatur de magno.ff.de aur.& argent.legat.*
† Reſtringe,niſi adſit dictio,*Tunc*,quia tempus futurum,& mortis 11
teſtatoris importat,*d.l tutoribus.ff.de teſtam.tutel.*Bart.*d.l.ſi ita.ff.de*
*aur.& argent.legat.n.*3.† Reſtringe,quando ageretur de acceſſioni- 12
bus primarum rerum.Bart.vbi ſupra.*n.*3.† Reſtringe,quando ver- 13
ba conferuntur in tempus conditionis futuræ ; quia tunc omnia,
quæ ex die diſpoſitionis vſq;in tempus exiſtentis conditionis con-
tingunt,comprehendunt,*l.quod ſponſæ.*vbi Bart.& Bald.*C.de donat.*
*ante nupt.*Crauet.*conſ.*11.*num.*9.Socin. *in l.cognatis,n.*30. *v. quanta*
*& vltima concluſio.ff.de rebus dub.*Rol.à Vall.*conſ.*70. *num.*10.*lib.*3.
† Idem, ſi talis conditio inſit iuris miniſterio, vt in eo,qui renun- 14
ciat ſucceſſioni alicuius,quia intelligitur , ſi ſucceſſio deferri con-
tigerit,& ſic verba de præſenti trahuntur ad futurum.Imol.*in l.qui*
*ſuperſtitis, col.*2.*ff.de acquir.hered.* ſequitur Capic.*deciſ.*159. *n.*14.
† Limita ; quia verba præteriti temporis in ſtipulatione non poſ- 15
ſunt referri ad præſens tempus; ideo ſi dicatur,quod promiſit,non
intelligitur per ſtipulationem de præſenti.Bart.*conſ.*155.*Facti con-*
*tingentia,num.*2.*lib.*1.*v.& hoc eſt propter verbum* † Limita in teſta- 16
mentis;quia verba de præterito non important futurum regulari-
ter,niſi quando diſpoſitio non valeret. Alex.*conſ.*170.*Inſpectis ver-*
bis,in pr. & per tot. † Infertur, quod participia præteriti temporis 17
formata,quod præmortui, & præmortuorum filij in ſtirpes ſucce-
dant , debent intelligi de tempore præterito, vel ſaltem donec te-
ſtator vixerit , non poſt. Alex.*d.conſ.*170. *in pr.& per tot.lib.*5. vbi
pater iure prælegati relinquebat G. & A.eius filiis æqualiter , ſeu
præmortui ex eis, ſeu præmortuorum eorum liberis in ſtirpem ta-
lem poſſeſſionem,important vulgarem ſubſtitutionem, non fidei-
commiſſariam,vt ſi vnus præmoriatur teſtatori;vel ambo filij vi-
uente teſtatore, filij in ſtirpes ſint legatarij æqualiter,non autem
poteſt inferri, quod filij habeant legatum, & poſt eos eorum libe-
ri. † Limita;quia verba de præterito non comprehendunt futura, 18
quando ſunt prolata ab homine in contractu , vel in teſtamento,
ſecus ſi à lege.Caſtr.*conſ.*315.*num.*5.*lib.*1. Vide Concluſ. proxime
præced.† Declara totam iſtam materiam;quia in diſpoſitione ho- 19
minis, & teſtamentis , & quacumque fauorabili materia verba de
præterito , vel præſenti non includunt futura , niſi tractaretur de
euentu futuro ; quia tunc trahitur diſpoſitio loquens de præteri-
to, vel præſenti ad futura. Vide infra, *Verba Subiunctiui modi licet &*
*de preterito,important futurum.Concl.*155. † Legatum factum filiis 20
ſuis comprehendit ſolos filios natos,non etiam poſthumos, quan-
do refertur ad præſens ; ſi vero legatum reſpiceret futurum euen-
tum; puta poſt mortem alterius filij mei habeant legatum ; tunc
etiam poſthumi comprehenduntur. Alex. *conſ.*37. *Viſo themate,in*
*fi.n.*19.*ver.vltimo non obſtat,lib.*6.vbi,quod ita procedit text.*in l.qui*
*filiabus.ff.de leg.*1. ſicque latior ſit interpretatio verborum reſpici-
entium futurum euentum.† Extende;quia filiorum appellatione in 21
odioſis non veniunt nepotes,in fauorabilibus veniunt,in aliis ma-
teriis veniunt magis de facili poſiti in conditionis euentum futu-
rum,*l. Lucius.ff.de hered.inſtit.* quem ita declarat Alex. *d. conſ.*37.
*n.*8.*v.confirmatur,lib.*6.& plenius *n.*15.*ver.ſeptimo non obſtat.* Vide,
Lex quamuis dura ſeruari debet,& vbi eſt caſus legis, non admittitur
*alia inueſtigatio.Concl.*262.

Digitized by Google

Verba futuri temporis non includunt præteritum, neque præſens de ſui natura, & quando ſecus.

Concl. 116.

1 PRiuilegium † conceſſum per Sedem Apoſtolicam Regi Fran-
ciæ, vt percipiat fructus omnium beneficiorum vacantium an-
tea pro primo anno, non comprehendit beneficium vacans prius,
quam priuilegium concederetur, licet etiam tempore conceſſionis
☞ priuilegij vacet. Oldrad. *conſ. 310. in prin. num. 1. & 2.* Vide, *Manda-
tum ad aliquid faciendum non probat factum fuiſſe, & quid operetur.*
2 *Concl. 49.* † In contrarium videtur facere gl. *in clem. cum ei, quem in
v. notitia, de conceſſ. præb.* quæ vult, quod Papa concedens benefi-
cium primo vacaturum comprehendit beneficium vacans tempo-
re conceſſionis; quia verum eſt, quod ſi vacat tempore datæ, vaca-
bit etiam tempore conceſſionis, ita Alex. *conſ. 95. Requiſitus, n. 9. v.
3 non obſtat etiam, lib. 7.* † Amplia; quia verba futuri temporis non ha-
bent conſenſum ad confirmandum actum de præſenti. Alex. *conſil.
4 77. In cauſa accuſationis, n. 3. lib. 1.* † Et ideo promiſſio de mutuan-
do non facit mutuum eſſe factum. Chriſtoph. Caſtill. *conſil. 4. Illu-
☞ ſtriſſime Princeps, num. 10.* Vide, *Aliud eſt venditio, aliud promiſſio de
5 vendendo, cum multis exemplis ſimilibus. Concl. 310.* † Et promiſſio de
tenendo in feudum non facit feudum, ſe obligat ad feudum conſti-
6 tutum. Caſtill. *d. conſ. 4. n. 9.* † Et promittens aliquid facere non in-
ducit ta...ū, ſed bene obligationē de non faciendo contrariū. Vide,
*Promittens aliquid facere cenſetur promittere, quod contrariū non fa-
7 ciet. Concl. 909.* † Amplia in dictis teſtiū de futura venditione ſimu-
lata, quia non applicantur venditioni præteritæ, vt poſſit dici ſimu-
8 lata. Caſtr. *conſ. 173. Præſuppoſitis iis, in pr. lib. 2.* † Limita; quia ver-
bum futuri temporis, provt verbum, *Erit*, importat etiā præteritū
tempus, *l. verbum erit. ff. de v. ſignif.* Fulg. *conſ. 28. n. 2. v. ſic, & è con-
9 tra.* † Limita; quia bene valet legatum factum ſub certa conditio-
ne ſi illa conditio erat impleta tempore legati ignorante teſtatore;
quia non cadit in hoc ſubreptio; ſecus ſi eſſet diſpoſitio ad inſtan-
tiam partis, quod daretur aliquid pro maritan[d]a filia talis; quia ſi eſt
maritata, nihil debetur. Alex. *conſ. 95. Requiſitus, n. 8. & ſeq. v. non
☞ obſtant ſupra allegata, l. 7.* Vide, *Diſpoſitio loquens de futuro quando
10 habeat locum in præteritis, vel præſentibus Concl. 492.* † Limita, quia
verba, *volo adire*, licet verba ſint futuri temporis, & non importēt
aditionem; ſecus ſi deliberate proferuntur, ſiue probetur ex præce-
dentibus, vt ſi fuit datus terminus ad deliberandum, & in termino
☞ dicit, *volo adire.* Bart. *in l. gerit. n. 10. ff. de acquir. hæred.* Vide, *Aditio
11 hæreditatis ex quibus inducatur. Concluſ. 190.* † Idem, quando ex in-
ſtantiis conſtat, quod deliberate vult adire, vt ſi dicit, *volo adire pro
certo*, vel dicit, *volo eſſe hæres*, item, ſi ab alio interrogatus reſpondet,
volo adire hereditatem, ita Bart. *d. l. gerit. n. 10. v. ex inſtantibus. ff. de
12 acquir. hæred.* † Idem ſequentibus, vt ſi concurrat taciturnitas poſt
dicta verba per tres menſes, vel alius actus tacitus, vel expreſſus.
13 Bart. *d. l. gerit. n. 10. in fi. ff. de acquir. hæred.* † Extende; quia ex verbis,
volo repudiare, inducitur repudiatio hæreditatis; quia à pari proce-
dunt. Bart. *d. l. gerit. n. 10. ff. de acquir. hæred.* vbi apoſt. in *v. probatur.*
14 † Extende in vltima voluntate; quia verba, *volo inſtituere hæredem
cauſam piam*, habent vim inſtitutionis; quia licet verbum, *volo*, ha-
beat dependentiam à futuro; quia vltima voluntas pariter pendet à
futuro, importat diſpoſitionem. Caſtr. *conſ. 457. Viſis & examinatis,
lib. 2. n. 2. v. nam verbū*, vbi apoſt. citat Soc. *conſ. 249. v. tertia reſpon-
ſio, in fin. lib. 2.* & ibi dicit multo magis, quando verba ſubſtantiua,
provt, *volo quod cauſa pia ſit mihi hæres*, vel, *volo cauſam piam mihi,
15 eſſe hæredem.* † Declarat tamen Caſtr. *conſ. 137. col. 1. v. item ſecundo
lib. 2.* vt prædicta procedant in vltima voluntate, quando dixit deli-
16 berate, quod volebat facere talem hæredem, alias ſecus. † Extende
igitur in ſocietate; quia ſolo conſenſu perficitur; quia verbum, *volo*,
17 diſponit. Caſtr. *d. conſ. 395. col. pen. in pr. v. nec obſtat, lib. 2.* † Reſtrin-
ge tamen quia ſi enunciatiue dicat quis, *volo adire*, vel, *facere ali-
quid*, quia verba ſunt de futuro, regulariter non diſponunt, niſi aliū-
de conſtet; quia ſunt verba primi motus animi. Bart. *d. l. gerit, n. 10.
18 in pr. & in fi. de acquir. hæred.* † Reſtringe; quia nunquam verba de
futuro conditionalia diſponunt, veluti ſi quis dicat, *volo adire, qua-
tenus hæreditas ad me ſpectet.* Anch. *conſ. 440. In quæſtione, n. 5. v. item
19 dictam dominam.* † Declara totam hanc materiam; quia verbum,
volo, non diſponit in iis, quæ dependent à facto; ſecus in iis, quæ
dependent à mera voluntate, vel ſolo conſenſu, & ideo venditio,
quæ à ſolo conſenſu pendet, dicitur perfecta, ſi dicat, *volo vendere*,
& emptor, *volo, emere*, quia exponitur volens vendo, & volēs emo.
Caſtr. *conſ. 295. In cauſa, quæ vertitur, col. pen. v. nec obſtat, quod ſe-
cunda depoſitione, lib. 2.* vbi apoſt. a[d]d[u]cit Alex. *in l. 2. §. ſi quis ita ff.
☞ de verſ. obligat.* Iaſ. *in l. 1. C. de ſumma Trinit.* Vide ſupra, *Verba diſpo-
ſitiua quæ dicantur. Concl. 83.* Vide, *Velle aliquid quando importet de
futuro, vel de præſenti. Concl. 40.* Vide, *Contractus quando dicatur per-
fectus Concl. 981.* Vide, dictio, *volo*, quid importet. *Concl. 399.* † Li- 20
mita; quia verba futuri tēporis trahuntur ad præſentia, & præterita,
quæ expectant effectū futurū; ideo ſi Papa concedit Clerico facul-
tatem teſtandi de fructibus Eccleſiæ, vel ei, qui eſt damnatus, & in-
teſtabilis, confirmatur teſtamentū iam factū; quia expectat effectū
futurum in morte teſtantis; ſecus in iis, quæ ſuum effectum ſortita
ſunt. Alex. plene *conſ. 95. Requiſitus, n. 10. v. non obſtant, lib. 7.*

Verba maſculini generis comprehendunt fœmininum, & quando non. Concl. 117.

STatutum † præbens præmium capienti rebellem habet locū 1
etiam in eo, qui ceperit fœminam rebellem; quia in materia in-
differenti etiam odioſa maſculinum concipit fœmininum. Bal. *cōſ.
376. Dicit ſtatutum, l. 2.* † Amplia in caſu contrario; quia ſtatutum 2
prohibens aliquem minorem poſſe contrahere ſine certa ſolem-
nitate comprehendit tam maſculum, quam fœminam, etiā ſi verba
videantur concepta in maſculino genere. Bald. *conſ. 108. Domina
Ioanna, n. 6. v. quinto ſit videndum, lib. 3.* † Extende in ſubſtitutioni- 3
bus; quia ſi ſubſtitutio fiat maſculis, & fœminis, & dicatur, quod ſi
prædicti decederent, comprehenduntur maſculi, & fœminæ; quia
regulariter maſculinum concipit fœmininum. Corn. *conſ. 93. Licet
poſſet, n. 8. lib. 3.* † Extende in ſtatuto, quod maritus lucretur medie- 4
tatem dotis, ſi mulier decedat ſine filiis; quia verificatur in fœmina.
Fulg. *conſ. 63. n. 2. & conſ. 203. in pr.* † Amplia; quia fratris appella- 5
tione venit ſoror in materia fauorabili; ſecus in materia ſtatuti
odioſa, vel exorbitanti, niſi conſtet de mente, vt quia ſtatuentes
aliquando fuerunt loquuti de fratribus maribus; quia tunc con-
ſtat, quod ſi ſimpliciter loquuntur de fratribus, intelligunt de maſ-
culis, & de ſororibus. Alex. *conſ. 85. Animaduerſis, per tot. lib. 4.* † Li- 6
mita, niſi conſtet de mente veriſimili, quod non debeant fœminæ
comprehendi, vt quia ex præcedentibus teſtator aliter ſenſerit.
Corn. *conſ. 146. n. 8. & ſeq. l. 2.* † Extende, quando materia eſſet dif- 7
ferens, quæ non conueniret ita fœminis, ſicut maſculis. Fulg. *conſ.
203. col. fi. v. ſed mihi.* Vide, *Fratres acquirentes ex induſtria communi* 8
debent quæſita communiter diuidere, & qualiter. Concluſ. 452. Vide,
Maſculinum concipit fœmininum, & quando ſecus. Concl. 101.

Verba ſingularia quando pluralitatem contineant.

Concl. 118.

VErba † ſingularia in inſtitutionibus, & ſubſtitutionibus tra- 1
huntur ad pluralitatem, ſi pluralitas occurreret, *l. ex duobus. ff.
de hæred. inſtit. cum ibi not.* Fed. de Sen. *conſ. 42. Teſtator*, vbi, quod ſi
pater inſtituit poſthumum, & plures nati ſint, omnes cenſentur in-
ſtituti, ad hoc, ne teſtamentū ex præteritione ſit nullum, & hoc in
materia fauorabili. † Amplia; quia verba ſingularia non excludunt 2
pluralitatē, quando non adeſt dictio taxatiua. Oldr. *conſ. 228. n. 6. v.
nec enim ſemper.* † Nec dictio taxatiua præſumi debet, vt ſi dico te 3
habere oculum, non tamē nego, quin habeas duos. Oldr. *conſ. 187.
n. 7. v. ſed ad hoc reſpondetur.* † Limita; quia in ſubſtitutione facta fi- 4
lio poſthumo, ſi deceſſerit in pupillari, verba ſingularia non trahū-
tur ad pluralitatem, vt ſi duo nati ſint poſthumi, ad ambos exten-
datur; quia imo nulla eſt, tanquam odioſa, & contra mētem veriſi-
milem. Fed. de Sen. *d. conſ. 42.* allegat *l. ſingulis. ff. de vulg. & pupill.*
† Extende; quia verba ſingularia in ſubſtitutione facta pupillariter 5
pluribus filiabus non trahuntur ad pluralitatē; quia ſi teſtator ſub-
ſtituit ſingulariter cuicunque decedenti in pupillari, erit diſiuncta
pupillaris vnicuique; ſi vero pluralia eſſent verba, puta *& dictis fi-
liabus meis*, ſubſtitutio erit tunc collectiua; ideo verba ſingularia
non trahuntur ad pluralitatem propter differentiam. Bal. *conſ. 190.
Præmittendum eſt, per tot. l. 3.* † Contrarium videtur tenere multis 6
exemplis, quę ponit Fulg. *conſ. 47. Ser Michael*, vbi, quod ſi teſtator
legauit, quod ſi eius cōſanguineus voluerit emere aliquā poſſeſſio-
nem teſtatoris vendendā, præferatur, licet verbū, *aliqua*, ſit ſingula-
re; tamen cōprehendit omnes poſſeſſiones venales, ſeu quæ vēden-
tur; quia eſt verbum diſtributiuum. † Item in banno, ſi quis porta- 7
uerit arma, non dubium, quod omnibus portātibus loquatur ban-
num. Fulg. *d. conſ. 47. col. 2. in pr.* † Idem, ſi teſtator legat, ſi qua filia 8
ipſi naſcatur, habeat mille iure inſtitutionis, ſi 10. naſcantur, omnes
habebunt. Fulg. *d. conſ. 47. in pr.* † Idem in præmio promiſſo, ſi quis 9
primo ingreſſus fuerit caſtrum, pluribus eodem tempore ingreſſis
omnes habebunt præmium. Fulg. *d. conſ. 47. in pr.* † Declara; quia li- 10
cet verba pluralia accipiantur quandoque pro ſingulari, & è con-
tra; tamen negari non poteſt, quin ſermo ſit vitioſus; quia impro-
priatio, quæ fit, ſemper vitiat ſermonem. Signor. *conſ. 155. num. 16.*

† Limita

Digitized by Google

11 Limita in expectatiuis conceſſis de beneficio ad collationem cu-
iuſcunque perſonæ; quia non capient beneficium ad collationem
12 plurium ſimmul. Bald. *conſ.* 242. *Factum eſt tale, lib.* 3. † Limita; quia
regulariter verba ſingularia important ſingularem; quia iſte eſt
13 proprius ſignificatus verbi ſingularis. † In termino aſſignato, ſi ver-
ba loquuntur de termino in ſingulari; intelligitur de vnico, & ſic
de vnica dilatione. Bart. *in extrauag. ad reprimendum, in v. termino.*
14 † Clauſula in fine poſita, quod poſſint alienari bona, non obſtante
ſubſtitutione, denotat, quod ſi ſunt plures ſubſtitutiones, refertur
ad proximam, non ad plures, & ſic declarat verbum ſingulare mẽ-
tem fuiſſe ſingularem. Alex. *conſ.* 226. *Ponderatis, n.* 8. *lib.* 6. *v. ſexto*
15 *probatur.* † Idem in eo, qui habuit plures ſententias contra ſe ab
eodem iudice diuerſis diebus, quia ſi appellatio dicit, quod iudex
tulit iniquam ſententiam contra eum, & ſic in ſingulari, non pote-
rit appellatio inſeruire, niſi pro vna ſententia. Alex. *d. conſ.* 225. *n.* 8.
lib. 6. Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Verba pluralia quando ſingularitatem importent, & è conuerſo. CONCL. 119.

1 VErba † pluralia, licet pluralitatem importent, quandoque ta-
men ſumuntur pro ſignificatione ſingulari, *l. in conditione ff.*
☞ *de cond. Furt.* Cuman. *conſ.* 13. *Titius inſtituit, in pr.* Vide, *Latinitas*
falſa vitanda, & ſupplenda, & quando vitiet diſpoſitionem, vel non.
2 *Concl.* 21. † Et ideo conditio coniuncta hæredi, *Si ſine filiis deceſſe-*
rit, reſtituat, &c. verificatur, ſi decedat cum vno filio, vel vna filia.
Bald. *conſ.* 158. *Quadam mulier, n* 2. *lib.* 5. Vide, *Conditio verificatur*
ante mortem, licet executio expectet mortem eius, qui debet ſine filiis
3 *mori. Concl.* 597. † Idem, ſi ſtatutum dicat, quod extantibus maſcu-
lis fœminæ non ſuccedãt, quia ſufficit vnus maſculus; quia eadem
ratio. Dec. *conſ.* 484. *Æquitati, & iuſtitia, n.* 3. *&* 4. vbi multos pro
4 vtraque. † Extende idem in teſtamento, & diſpoſitione teſtatoris,
quia ſi dat tutorem ſuis filiis, habet locũ, etiam ſi vnicum relinquat
* filiũ. Dec. *conſ.* 50. *Quia verba, per tot.* vbi in fine dicit*communem,
quando verba pluralia diuerſos effectus habent, reſoluuntur in ſin-
5 gularitates. † Idẽ, quando ſtatutũ loquitur de fratribus; quia habet
locum, etiã ſi vnus ſit frater. Dec. *d. conſ.* 484. & latius *conſ.* 627. *In*
caſu in quo, n. 5. *& ſeq.* vbi, quod illud eſt verũ, quando eadẽ eſt ra-
6 tio, alias ſecus. † Extende, ſi ſtatutum dicat, quod mortua vxore cũ
filiis dos non reſtituatur, ſed ſit filiorum (prout Piſauri) habebit lo-
cum, etiam ſi vna filia fœmina ſuperſtes ſit. Fulg. *conſ.* 203. *Viſis in-*
7 *ſtrum. per tot.* † Extende; quia lex loquẽs, vel ſtatutũ per verba plu-
ralia comprehendit etiã ſingulares, & è conuerſo loquẽs per verba
ſingularia comprehendit etiã plures. Caſtr. *conſ.* 164. *In caſu præmiſ-*
8 *ſo, n.* 2. *v. verum, lib.* 1. † Amplia in expectatiua, quæ licet ſit odioſa
ita quod ſi ſcribatur de collatione beneficij ad collationem cuiuſ-
cunque perſonæ, non capiet beneficium ad collationem plurium;
tamen ſecus eſt, ſi ſcribatur de beneficio ad collationem quorum-
cunque; quia capiet etiam beneficium ad collationem vnius. Bald.
9 *conſil.* 242. *Factum tale eſt, lib.* 3. † Amplia; quia multoties verba
ſingularia important pluralitatem, & verba pluralia important ſin-
10 gularitatem. Bartol. *conſ.* 57. *Annacellus, in pr. lib.* 1. † Amplia; quia
quandoque vniuerſale ſumitur pro particulari. Bart. *d. conſil.* 75. *in*
☞ *princ. lib.* 1. Vide ſupra, *Verbum idem quandoque ſtat proprie, & im-*
11 *proprie, & quando. Concluſ.* 109. † Amplia; quia ſubſtitutio facta per
patrem pluribus, *Si deceſſerint*, vel, *Si omnes deceſſerint*, quia reſol-
uitur in ſingularitates, quando non extat perſona, quæ excludat ab
inteſtato ſubſtitutum; ſecus, ſi extat talis perſona, ita communiter
diſtinguendum dicit Corn. *conſ.* 39. *Licet poſſet, n.* 9. *verſ. poteſt au-*
☞ *tem, lib.* 3. Vide, *Subſtitutio de pluribus facta quando ordine ſucceſſiuo,*
12 *vel copulatiue. Concluſio* 795. † Amplia; quia ſtatutum loquens in
plurali verificatur in ſingulari, puta quod mulier decedens ſine aſ-
cendentibus, & deſcendentibus teneatur relinquere tertiam par-
tem dotis fratribus; quia ſi habet vnicum fratrem, verificatur. Alex.
13 *conſ.* 58. *Animaduerſis, num.* 2. *& ſeq. v. & licet ſtatutum, lib.* 4. † Ex-
tende in legibus, & conſtitutionibus, quæ mandant fieri proteſta-
tionem coram vicinis; quia verificatur diſpoſitio, ſi coram vno vi-
14 cino fiat. Alex. *d. conſ.* 85. *num.* 3. *lib.* 4. † Amplia; quia verba plura-
lia reſoluuntur in ſingularitates, ideo ſi plures obligant, vel com-
municant omnia bona eorum, perinde eſt, ac ſi ſinguli omnia bo-
na obligaſſent, vel communicaſſent. Alexand. *conſ.* 167. *in pr. verſ.*
15 *& illa dictio eorum, lib.* 7. & plenius ibi *numer.* 4. † Extende; quia ſi
plures donant bona omnia eorum, vno mortuo donatio habet ef-
fectum quoad bona mortui, non expectata morte aliorum; quia
verbum, *Eorum*, reſoluitur in ſingularitates. Alex. *d. conſ.* 167. *num.* 5.
16 *verſ. refert tamen, lib.* 7. † Imo etiam ſi maritus & vxor donarent
Eccleſiæ poſt mortem ipſorum, altero mortuo habet effectum do-
natio non expectata morte alterius. Alex. *d. conſ.* 167. *n.* 5. *in fi. verſ.*
& iſta opinio, lib. 7. † Declara, ſeu reſtringe, niſi forte eſſet perſona, 17
quæ ſuperſit, quæ ex mente veriſimili donantis, vel diſponentis
deberet vti, & frui in vita, vel alias ex mente conſtaret de contra-
rio. Alex. *d. conſ.* 167. *n.* 4. *in fin. verſ. poſito, & n.* 5. *lib.* 7. † Reſtringe; 18
quia verba pluralia non reſoluuntur in ſingularitates, quando ſi
reſolutio fieret in ſingularitates, non ſeruaretur æqualitas, *l. quam-*
uis. Cod. de impuber. & aliis ſubſtit. Alex. *d. conſ.* 167. *num.* 18. *verſ. non*
obſtat etiam, lib. 7. † Reſtringe; quia non reſoluuntur verba plura- 19
lia in ſingularitates, quando agitur de vnico effectu; ſecus ſi de
pluribus effectibus. Alex. *d. conſ.* 167. *num.* 19. *verſ. nec ſimiliter, lib.* 7.
vbi, quod dicitur agi de pluribus effectibus, licet agatur de vnica
hæreditate, quando inter plures. † Limita; quia pluralitas perſona- 20
rum, vel verborum plurale requirit cõcurſum plurium, nec reſolui-
tur in ſingularitatem, & quando ſumus in diſpoſitione formali vel
ſub conditione, qua formam importat. Bald. *conſ.* 123. *Reuerendiſ-*
ſimus pater, n. 3. *ver. nec intelligo, lib.* 5. † Limita; quia ſi teſtator inſti- 21
tuat Titium & Seium nepotes ſuos, & ſi quis eorum deceſſerit ſi-
ne filiis, voluit bona deuenire ad ſuperſtites cum prohibitione alie-
nandi, mortuo teſtatore Titius alienauit, poſtea moritur Seius reli-
cto filio, poſtea moritur Titius alienans, iſte nepos poteſt alienatio-
nem reuocare; quia verbum, *Superſtites*, non poteſt dare in ſingu-
lari ſecundum propriam ſignificationem. Cuma. *conſ.* 13. *Titius in-*
ſtituit, per tot. Vide Concluſionem proxime præcedentem. Vide, ☞
Pluralis numerus vno non contentatur. Concl. 367.

Verba importantia vniuerſalem dictionem quæ ſint. CONCL. 120.

DIctio, *Quicunque*, eſt † dictio vniuerſalis, quæ ampliat, & ex- 1
tendit diſpoſitionem etiam ad improprios terminos, clare Ti-
raq. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſſ.* 7. *num.* 21. *& ſeq.* † *Omnia* eſt dictio 2
vniuerſalis, vel ſignum vniuerſale, prout etiam dictio, *nullus*. Bart.
in l. ſi ita relictum, in pr. ff. de leg. 2. Dec. *conſ.* 458. *in pr.* Corn. *conſ.* 49.
num. 3. *lib.* 3. Rol. à Vall. *conſ.* 54. *n.* 44. *lib.* 3. † Dictio, *omnia*, dicitur 3
generalis, non vniuerſalis. Tiraq. *d.* §. 1. *gloſſ.* 7. *n.* 26. *de retract. lignag.*
† Si vero adiicitur, *omnia, & ſingula*, ſeu, *omnes, & ſinguli*, bene eſt 4
tunc vniuerſali; quia vniuerſaliter, & in omnibus, & ſingulis opera-
tur. Caſtr. *conſ.* 418. *Quod dictis reddimus, col.* 2. *in pr. v. in contrarium,*
lib. 1. dummodo ſint de natura generis, vt ibi. † Et quod verba, 5
omnia, & ſingula, ſint vniuerſalia, & exigant concurſum omnium,
& ſingulorum, quæ apta ſunt comprehendi, Ant. de Butr. *conſil.* 19.
n. 3. *v. in priuilegio autem*, & idem repetit *num.* 5. de verbis, *omnia, &*
ſingula, quæcunque, quod importent vniuerſalitatem omnimodam,
& idem, quod pleno iure. Vide Clauſula, *omnia, & ſingula*, quid ☞
operetur, *Concl.* 296. Vide, dictio, *omnia, & ſingula*, quid importet.
Concl. 321. Vide plenius, *Dictiones vniuerſales & earum importan-*
tia. Concl. 397. † *Omnimoda* eſt dictio vniuerſalis, quæ omnia com- 6
prehendit. Dec. *conſ.* 35. *n.* 42. *lib.* 2. & ſi iungatur iuris dictioni, vt
concedatur omnimoda iuriſdictio, cenſetur conceſſum merum, &
mixtum imperium. Ant. de Butr. *conſ.* 19. *num* 5. vbi, quod importat
idem, quod pleno iure. † *In omnibus, & per omnia*, ſunt verba adeo 7
vniuerſalia, vt omnia comprehendant, & nihil relinquant inta-
ctum. Roman. *conſ.* 82. *Quoad id, num.* 3. *v. ſecundo probatur*, allegat
text. *in l.* 2. §. *furioſus. ff. de iur. codicill.* quem dicit meliorem, qui ſit
in iure, & ibi apoſt. in *v. in omnibus, & per omnia*, citat ad hoc infi-
nitos, quos videas. Vide, Clauſula, *in omnibus, & per omnia*, quid ☞
operetur. *Concl.* 354. † *Nihil*, eſt dictio vniuerſalis negatiua; ideo 8
promittens nihil de cætero in cauſa impetrare, cenſetur vniuerſa-
liter promiſiſſe, & ſtante iuramento obligatur etiam ad incog-
nita. Rom. *conſ.* 379. *Circa primũ, in pr.* † *Quicquid*, eſt verbum vni- 9
uerſale geminatum omnia comprehendens, nec patitur reſtrictio-
nem. Vide plenius in Concluſione proxime ſequente. ☞

Verba vniuerſalia omnia includunt, & quæ ſint vniuerſalia, vel non, & quando, & ex quibus reſtringantur. CONCL. 121.

VErba † vniuerſalia omnia includunt; quia qui omne dicit, ni- 1
hil excludit, *l. Iulian. ff. de leg.* quia verba generalia nihil re-
linquunt intactum. Bald. *conſ.* 305. *Verba Principis, in pr. l.* 1. & quia
alias vniuerſalitas falſa redderetur. Ang. *conſ.* 288. *Viſo themate, n.* 2.
circa fin. col. 3. *verſic. hoc etiam probatur.* pleniſſime Crauett. *conſil.*
294. *per tot.* quia generalis loquutio nihil relinquit intactum, &
conſ. 133. *num.* 5. *& ſeq.* & quod dictio, *omnia*, & dictio, *quæcunque*,
ſint verba vniuerſalia, & omnia includant, Curt. Iun. *conſ.* 183. *n.* 4.
& ſeq. Caſtrenſ. *conſ.* 28. *num.* 5. *lib.* 2. Decian. *conſ.* 122. *num.* 11. *lib.* 3.

Crauet. conſ. 414. d. conſ. Rom. conſ. 44. col. fi. n. 6. Dec. conſ. 256.
☞ *Places, in pr.* Vide, *Dictiones vniuerſales, earum importantia. Concl.*
2 397. † Et infert Romanus, quod ſtatutum Mutinæ ſuper lucro dotis pro medietate, ſi mulier decedat ſine filiis ex illo matrimonio, omni caſu derogat, *l. hac edictali. C. de ſecund. nupt.* quia qui omne dicit, nihil excludit. Rom. *d. conſ. 44. n. 5. in fi. & n. 6.* vbi apoſt. *in v.*
3 *omni caſu.* dat plurimos concor. † Et quod dictio, *omne*, vel, *totum*, nihil excludat; imo includat omnes partes, Ang. Aret. *conſ. 29. Quan-*
*4 *tum ad primum, n. 17. & ſeq.* vbi dicit * communem. † Extende, vt procedat, quod comprehendantur omnia, etiam ſi maior ſit ratio in vno, quam in alio. Dec. *conſ. 458. Placet mihi, in pr.* Franc. Becc. *conſ. 14. n. 14.* vbi, quod generalia verba omnes caſus includunt,
5 etiam ſi maior ſit ratio in vno, quam in alio. † Extende; quia verba vniuerſalia nullum caſum excludunt. Franc. Becc. *conſ. 94. n. 52. & ſeq.* vbi alios citat, & omnia includunt ſine exceptione, idem
6 Becc. *conſ. 34. n. 10.* † Extende; quia imo ſi verba vniuerſalia ſunt geminata, extendunt, & comprehendunt omnia etiam incogitata, & incognita. Tiber. Dec. *conſ. 11. n. 11. & ſeq. lib. 3.* Alex. *conſ. 118.*
7 *In caſu, n. 4. & ſeq. v. ſecundo probatur, lib. 5.* † Et verba etiam habent vim ſpecialis expreſſionis. Crau. *d. conſ. 294. col. 4. circa pr. n. 2. v. ſed*
8 *magis.* † Extende; quia verba vniuerſalia comprehendunt omnia, quæ excogitari poſſunt. Dec. *d. conſ. 11. n. 11. lib. 3.* Rol. à Vall. *conſ.*
9 *61. n. 29. lib. 3.* † Extende; quia comprehendunt etiam incogitata. Crau. *conſ. 294. col. 4. n. 2. circa fi. v. ſed adhuc magis in terminis.* ple-
10 nius Corn. *conſ. 144. n. 10. & ſeq. lib. 3.* † Extende; quia verba vniuerſalia comprehendunt ea, quæ alias comprehenderentur, & prolata ab homine minus reſtringuntur, quã prolata à lege. Ruin. *conſ.*
* *109. n. 7. lib. 1.* plenius *conſ. 111. n. 2. eod. lib. 1.* & communem * dicit Rol. à Val. *conſ. 96. in fi. lib. 1.* vbi reddit rationem; quia ſit reſtrictio in lege, ne correctio ſequatur, quod ceſſat in diſpoſitione hominis, & iſta eſt diſtinctio Bald. vt dicit Nat. *conſ. 159. In cauſa, n. 7. & ſeq.*
* *v. reſpondeo.* Becc. *conſ. 100. n. 18.* vbi de * communi. † Declarat Corn.
11 *conſ. 49. n. 10. v. tamen iis non obſtantibus, lib. 3.* vt non comprehendant, quando eſt factum legatum de omnibus, quæ in domo ſunt; quoniam non veniunt credita & cautiones, quorum inſtrumenta
12 ſunt in domo; quia loco non ſunt circumſcripta. † Et quod nulla perſona dicatur excepta, quæ poſſit comprehendi ſub vniuerſali dictione de ſui ſignificatione, Ro. à Val. *conſ. 45. in fi. n. 50. lib. 3.* Bero.
13 *conſ. 210. n. 24. lib. 3.* † Extende etiam in materia odioſa; quia cum dictio vniuerſalis ſit ampliatiua, & in materia reſtringibili non excludatur lata interpretatio, quæ ex proprietate verborum deſcendit. Rol. à Vall. *d. conſ. 54. n. 39. v. nam dictiones, lib. 3.* plenius Cra-
14 uett. *conſ. 194. n. 2. v. amplius.* † Et in contractu, & locatione loqui-
15 tur Alex. *d. conſ. 118. n. 5. lib. 5.* † Extende; quia etiam futura ve-
16 niunt, quæ alias non venirent. Rol. à Vall. *d. conſ. 54. n. 54. lib. 3.* † Et quod verba vniuerſalia comprehendant omnia, & non patiantur reſtrictionem, Nat. *conſ. 160. n. 28. & multis ſeq.* vbi plurimos citat, Crauet. *conſ. 133. n. 5. & ſeq.* vbi plures citat concord. Franc. Beccius *conſ. 14. n. 14. & ſeq.* vbi, quod comprehendunt omnes caſus, etiam qui debent exprimi, & quod reſtrictio non ſit; quia contra litteralem ſermonem, & allegat Bald. *conſ. 371. In volumine, col. 2. v. in contrarium, lib. 5.* qui hoc dicit latius. Crau. qui alios citat *conſ.*
17 *176. in pr.* † Declara tamen, vt per Ruin. Iun. *conſ. 59. n. 105.* vbi de
* magis * communi, quod non comprehendit exempto vniuerſalis caſum belli, ne alij iniuſte damnum patiantur, vt ibi *n. 84. v. ad ter-*
18 *tium.* † Declara, vt per Crauet. *conſ. 133. n. 5. & ſeq.* vbi, quod diſpoſitio generalis omnia comprehendit, & non reſtringitur, niſi adſit ratio reſtringẽdi, & ſi non allegatur cauſa, per quam conſtet, quod fieri debeat reſtrictio, illa fieri non debet. Franc. Becc. *d. conſ. 14.*
19 *n. 14. & ſeq.* † Et quando concurrit ratio æqualitatis ſeruandæ generalis diſpoſitio reſtringitur cõtra naturam generalitatis, multo magis retinet ſuam naturam vniuerſalem, vt æqualitas ſeruetur inter fratres, & alios, in quibus ſeruanda eſt, late Crauet. *conſ. 133. n. 6.*
20 *& ſeq.* † Imo verba vniuerſalia in materia fauorabili ab homine prolata, neque reſtringuntur ad habiles. Franc. Becc. *conſ. 100. n. 18.*
* vbi dicit * communem, allegat Rol. à Vall. *conſ. 96. Viſo inſtrumen-*
21 *to, n. 48. l. 1.* † Donatarium Concl. prox. præced. quia dictio, *omnia*, dicitur generalis, non vniuerſalis. Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloſſ.*
22 *7. n. 26.* † Declara; quia vniuerſalis oratio magis operatur, quam generalis. Gozad. *conſ. 515. n. 25. circa fi.* allegat Rom. *conſ. 44. Ex ſupra narratis*, & Doctores *in c. ſedes, de reſcript.* Dec. *conſ. 51. n. 23. lib. 1.*
23 Dec. *conſ. 472. n. 3.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloſſ. 7. n. 26.* † Declara plenius, vt infra *in verſ. Vniuerſitas bonorum quæ ſit, & in quibus*
☞ *differat à generalitate. Concl. 151.* Vide, *Verba importantia vniuerſa-*
24 *lem dictionem. Concl. 120.* † Amplia; quia ius patronatus relictum omnibus de ſtirpe omnes concludit etiam fœminas quæ dicuntur
25 de ſtirpe. Cald. *conſ. 426. in fi. alias 4. de iure patron.* † Amplia; quia

verba vniuerſalia, quod quis ſit adminiſtrator, vel factor omnium bonorum Epiſcopatus Veronæ, important vniuerſitatem bonorũ, & non ſingularitatem. Fulg. *conſ. 150. in pr. v. dicendum eſt.* † Am- 26
plia; quia teſtator legans certa bona, & grauans hæredem ad ſoluendum omnia onera, quæ ſubire tenebitur legatarius ex quacunque cauſa, includit omnem cauſam; quia verbum, *Quacunque*, dicitur vniuerſale omnia comprehendens, Roman. *conſ. 31. Viſis iis, per tot.* † Legatum omnium bonorum mobilium comprehendit etiam 27
venalia, Bart. *in l. generali, §. vxori, ff. de vſufruct. legat.* plene Decian. *conſ. 472. Teſtator, in pr. & per tot.* Dec. *conſ. 122. n. 9. lib. 3.* † Et ſta- 28
tutum, quod vxore præmortua in omni caſu maritus lucretur dotem, habet locum, etiam ſi extent filij vxoris in primo matrimonio propter dictionem vniuerſalem. Roman. *conſ. 44.* ſequitur Decian. *d. conſ. 472. n. 2.* licet apoſtill. ibi dicat contrarium. † Et compre- 29
hendit legatum vniuerſale omnes caſus, etiã ſi in vno ſit maior ratio, quam in alio. Decian. *d. conſ. 122. n. 9. lib. 3.* quod repetit etiam *lib. 1. conſ. 51. n. 10. & ſeq.* † Extende; quia generalis reuocatio, vel 30
diſpoſitio generalis trahitur ad omnia, & nullis terminis dicitur coarctata. Tiraq. *in præfat. l. ſi vnquam. Cod. de reuoc. donat. n. 116.* † Et 31
generalia verba generaliter præiudicant, & tantum nocet generalis ſubſcriptio, quantum ſpecialis, communem * dicit Tiraq. *d. præfat. l. ſi vnquam, n. 117. C. de reuoc. donat.* allegat Alex. *conſ. 147. lib. 1. col. 3.* de communi * atteſtantem. † Et quod generalia verba generaliter intelligantur, etiam ſi maior ſit ratio in vno, quam in alio 32
Tiraq. vbi ſupra *n. 118. & in tit. de retract. lignag. §. 1. gloſſ. 14. n. 101.* Gozad. *conſ. 51. n. 21.* Decian. *conſ. 558. Licet mihi. in pr.* † Extende 33
etiam, vt verba generalia comprehendant perſonas priuilegiatas. Tiraq. vbi ſupra *n. 118.* allegat ſe ipſum *de retract. lignag. §. 1. gloſſ. 14. n. 96. & ſeq.* vbi latiſſime, quod cauſa dotis priuilegiata comprehenditur in diſpoſitione generali, quando non eſt ſpecialiter in illo caſu priuilegiata, magis * communem dicit Gabr. *conſ. 92. n. 11.* *
& ſeq. lib. 2. vbi, quod ſufficit indefinita diſpoſitio in lege, vt æquipolleat vniuerſitati; ſecus in diſpoſitione hominis. † Extende etiam 34
ſi materia ſit odioſa, & ſimul odioſa & pœnalis. Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloſſ. 14. & n. 102.* & plenius *in l. ſi vnquam. C. de reuoc. donat. in præfat. n. 119.* vbi etiam extendit in correctoriis. Gozad. *conſ. 51. n. 52.* Grat. *conſ. 25. n. 28. lib. 2.* † Extende; quia etiam ad non co- 35
gitata extenditur generalis, & vniuerſalis renunciatio; quia omne auxilium tollit, de quo plene Tiraq. *d. l. ſi vnquam, in præfat. n. 120. & ſeq. C. de reuoc. donat.* vbi latiſſime, & contraria allegat, & declarat Crau. *conſ. 294. col. 4. n. 2. circa fi. v. ſed adhuc.* Vide, *Verba generalia extenduntur, & cõprehendunt. Concl. prox. ſeq.* † Amplia; quia ver- 36
bum vniuerſale, *quicunque, quacunque, & quodcunque*, eſt eſtimatum, & omnia comprehendit, & includit; ideo diſpoſitio includens quæcunque beneficia, includit etiam præſtimonia, & penſiones, licet proprie non ſint beneficia, apoſt. ad Rom. *conſ. 31. in v. quacunque. in prin.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloſſ. 7. n. 20. cum multis ſeq.* plenius Crau. *conſ. 414. in pr.* † Et feudum conceſſum pro ſe, & qui- 37
buſcunque hæredibus comprehendit fœminas hæredes ſecundum magis * communem, plene Crauett. *d. conſ. 414. in princ.* vbi infinitos citat. † Extende; quia ſtatutum loquens de quocumque coitu 38
includit coitum, qui alias non caderet in diſpoſitione, apoſtilla ad Roman. *conſ. 31. in v. quacunque. v. ſecundo facit*, vbi plures allegat.
† Et diſpoſitio loquens de quacunque actione comprehendit etiã 39
officium iudicis. Crauett. *conſ. 414. in pr.* vbi alia ſimilia adducit.
† Extende; quia diſpenſatus ad quæcunque beneficia erit etiã diſ- 40
penſatus ad curata, & ad dignitates, & reſtitutus ad quæcunq; bona, erit etiam reſtitutus ad feudalia, apoſt. *ad conſ. Rom. 31. v. quæcunque, v. tertio facit.* † Idem in renunciante quibuſcunque bonis; 41
quia includit etiam feudalia, d. apoſt. *in v. nono pro prædictis.* † Ex- 42
tende; quia regula de triennali, quæ tuetur quemcunque triennalem, tuetur etiam ſpurium, & incapacem propter verba generalia. Gomeſ. *regul. de triennal. quæſtione. 2.* licet in aliquo dubitet, apoſt. ad Roman. *conſ. 31. in verſ. quacunque, verſ. quarto facit.* † Extende; quia 43
exemptio per verba ampliatiua vniuerſalia ab oneribus quibuſcũq; vel à certis oneribus, & quibuſcunq; aliis, vel quacunq; alia ſolutione, omnia comprehendit. Alex. *conſ. 30. n. 14. l. 5.* † Extende; quia 44
textus loquens de quibuſcunq; ordinariis includit etiam inferiores ordinarios, apoſt. prædicta *in ver. quinto poteſt.* † Et ſubſtitutio facta 45
cuicunq; ex deſcendentibus dicitur ſingulis facta. Rol. à Vall. *conſ. 70. n. 36. & ſeq. max. n. 44. lib. 3.* Vide, *Subſtitutio vulgaris quando tacita, vel expreſſa. Concl. 801.* † Extende; quia facultas legitimandi 46
quoſcunq; cõceſſa includit etiã infantes, d. apoſt. *ad conſ. Rom. 31. in v. quacunque, v. ſexto adduci poteſt.* † Extende; quia licet Monachus 47
ſit incapax feudi, tamẽ ſi fiat edictũ, quod quicunq; ceperit bannitum, lucretur feudũ, etiã Monachus, & incapax lucrabitur, d. apoſt. ad Rom. *conſ. 31. in v. quacunque, v. ſeptimo huc ſpectat.* † Extende; 48
quia

Digitized by Google

quia licet feudum non tranſeat ad fideicommiſſarios,& legatarios
tamen ſi eſt conceſſum pro ſe,& quibuſcunque hæredibus, tranſit
49 apoſtill.prædicta ad Rom. *conſ.31.in verſ.octauo.* † Idem quia feu-
dum conceſſum pro ſe,& quibuſcunque hæredibus tranſibit etiam
ad extraneos contra naturam feudi,apoſtill. ad Rom. *d. conſ.31.in*
* *ver.quacunque,v.nono pro prædictis,*vbi plures allegãt,& dicit*com-
munem. Alex. *conſ.30.Ponderatis,n.15.lib.5.* vbi idem in emphy-
50 teuſi,& feudo. † Extende ; quia appellatio perſonarum cuiuſcun-
que dignitatis comprehendit omnem dignitatem,etiam Cardina-
51 lium,apoſtill.prædicta.*verſic.vndecimo confert.* † Extende;quia ſta-
tutũ dans facultatem teſtandi cuicunque perſonæ cuiuſvis condi-
tionis includit etiam inhabiles de iure communi, apoſt. ad Rom.
52 *conſ.31.verſ.quacunque.verſic. duodecimo.* † Et verba, *Quomodocun-
que, qualitercunque, & cuiuſcunque* , ſunt adeo vniuerſalia, vt nul-
lam patiantur reſtrictionem.Alex. *conſ.118.In caſu,de quo, num.5.*
53 *ver.magis,lib.5.*† Extende;quia teſtator legando rem communem
cenſetur ſolum ius,quod habet legare, ſecus ſi per dictionem vni-
54 uerſalem.Deci.*conſ.122.numer.8.*quod reperitur *lib.1. conſ.51.* † Et
licet prælegata non veniant in fideicommiſſo;ſecus, ſi adeſt dictio
55 vniuerſalis.Deci.*d.conſ.122.num.10. lib.3.& n.12. & ſeq.* † Gene-
raliter verba vniuerſalia maxime geminata omnia,quæ imaginari
poſſunt,includunt.Dec.*d.conſ.122.num.11. & ſeq. lib.3.* quod repe-
56 titur *lib.1. conſ.51.num.10.vſq; in fi.cum ſeq.*† Amplia; quia vbi eſt
dictio vniuerſalis,ita comprehendit omnia,vt alias,ſi non fiat cõ-
prehenſio,diſpoſitio vniuerſalis reddatur falſa.Angel.*conſ.288.Vi-
ſo themate,n.2. verſ.hoc etiam probatur,* per text. *in l.ſi is,qui ducen-
ta.§.vtrum,de rebus dub.in verſ.ſicut è contrario* , vbi gl.*in verſ. ſunt,*
vbi,quod ſi quid deficit ex vniuerſo,tota diſpoſitio eſt falſa, plene
Crauet.*conſ.294.per tot.* maxime *num.5.& 6.* & fuit prius dictum.
Oldr.*conſ.300.Factum tale eſt,n.6.verſ.præterea.*Ang.Aret. *conſ.29.*
57 *Quantum ad primum,num.17.& ſeq.verſ. nam qui totum.* † Extende
maxime in vniuerſali negatiua;quia magis negat , & omnem ſpe-
ciem etiã indiuiduam ,alias eſſet falſa,plura Crauet.*d.conſ.394.n.5.*
☞ *& 6.verſic.ſecundo principaliter.* Vide , *Negatiua plus negat, quam*
58 *affirmatiua affirmet. Concl.26.* † Declarat Bart. *d.l.ſi, qui ducenta.§.
vtrum,num.6.verſ. venio ad orationem vniuerſalem. ff.de rebus dub.is,*
& ſiè vera ampliatio ſecundum Logicos , & verã ſignificationem
59 verborum,niſi conſtet de contraria mente.† Amplia;quia vniuer-
ſalis diſpoſitio nihil relinquit intactum.Crauet.*conſ.133.n.5.& ſeq.*
60 plenius *conſ.294. n.1.* † Extende ; quia verba vniuerſalia compre-
hendũt quicquid imaginari poteſt.Crauet. *d.conſ.294.n.1.vſq.n.4.*
61 † Extende; quia etiam comprehendunt termiuum in Superlatiuo
62 gradu.Crauet.*d.conſ.294.numer.4.*† Amplia; quia verba, *Quocun-
que,quotcunque,qualiſcunque,*ſunt vniuerſalia,quæ comprehendunt
omnem qualitatem,numerum,& perſonam,licet de habilibus fiat
reſtrictio, *lib.2.§.prætor ait.ff.qui ſatiſd.cogan.* vbi Iaſ.*num.3.* ponit
plura exempla de habil. poſtea limitat , maxime *n.4.* vbi hoc de-
clarat in lege,vel ſtatuto,ſecus in contractu; quia nullã recipit re-
☞ ſtrictionem etiã de habili.Vide,dictio, *Quacunque*, quid importet.
63 *Concl.351.*† Extende;quia vniuerſalia verba dicuntur, *Quæcunque
omnia,*quia ex iſtis dictionibus vniuerſitas ſignificatur.Fulgoſ.*conſ.
130.in princ. verſ. dicendum eſt.* Roman. *conſ.31.Viſis iis,*vbi plena
apoſt.in *verſ.quacunque,* dicit, quod eſt verbum vniuerſale omnia
☞ comprehendens,& effrænatum.Vide,*Generalis diſpoſitio omnes ſpe-
cies comprehendit, & quando ſecus. Concluſio 29.* Vide, *Statutum ge-
nerale non comprehendit, neque extenditur multis caſibus, &c .Concl.*
64 *539.*† Et verbum, *Quicquid,*eſt vniuerſale,præciſum, & gemina-
tum. Menoch.*de præſumpt. lib.3.præſumpt.115.n.65. cum ſeq. & de
arbitr.q.8.num.12.& ſeq.*late Rol.*conſ.55.n.48.& ſeq.lib.3.* † Et in
65 materia feudali,verbum, *Quicquid placuerit facere,* tanquã vniuer-
ſale,omnia includit. Grat. *conſ.9.n.82.lib.1.* Becc.*conſ.88.n.47.poſt
med.ver.& quod verbum.*Rol.à Vall. *conſ.55.num.42. cum ſeq.lib.3.*
66 † Imo,quod nullã recipiat reſtrictionẽ diſpoſitione hominis, Surd.
*conſ.10.n.28.& conſ.73.n.66.*Rol.à Vall.*d.conſ.55.n.46.& ſeq.lib.3.*
67 † Et verba vniuerſalia geminata habent vim ſpecialis nominatio-
nis,& apparet,quod diſponens vult ita intelligi,nec aliter interpre-
tari,etiam ſi alias reciperent declarationem. Gozad. *30.n.2.& ſeq.*
☞ Vide infra, *Verba geminata magis operantur.Concl.158. in fin.* † Et
68 includunt caſus ſpeciales. Ceph.*conſ.58.n.15.* † Et ſi aliqua regula
69 iuris obſtaret,cenſetur ab ea receſſum,Grat.*conſ.9. numer.18.lib.1.*
70 † Et quod verbum, *Quicquid,*tanquã vniuerſale, & præciſum non
ſubiaceat arbitrio boni viri,ſed tollat arbitriũ.Rol. à Vall.*conſ.55.
n.49.& 50.l.3.*vbi,quod etiam facit venire in reſtitutione fructus,
71 qui alias non venirent. † Et verba vniuerſalia includunt ea , quæ
ex proprietate vocabuli non venirent,exẽpla ponit.Alex.*conſ.202.
Viſo themate,lib.6.* quod debitoris, & obligat appellatione non ve-
nit is,qui obligatus eſt reali obligatione;vel à quo poteſt res ven-
dicari ; ſi tamen dicatur debitor , & obligatus ex quacunque cau-
ſa,vel relatione,venit is, à quo poteſt res vendicari. † Sic officium 72
iudicis non eſt proprie actio,ſi tamen creditur actio cõpetens quo-
modocunque ex quacunque cauſa,venit officium iudicis. Alex.*d.
conſ.102.n.3. lib.6.* † Sic in obligato de euictione; quia non tene- 73
tur,ſi enunciatur res ex laudo;& tamen ſi ſe obligauit de omni,&
quacunq;euictione,tenetur,etiã ſi ex laudo ſequatur. Alex. *d.conſ.
120.n.5.verſ.pro hoc facit,* vbi apoſtilla citat eundem Alex. *conſ.4.
n.2.lib.3.*† Sic dicimus, quod appellatione partis venit medietas, 74
ſi fiat mentio de qualibet,vel quacunque parte, venit omnis pars.
Alex. *d.conſ.102. num.4. verſ.ſic etiam,lib.6.*† Sic dictio,*alius,alia,* 75
aliud, importat ſimilitudinem; ſecus ſi dicatur,*Quicunq;alias,*quia
etiam ad non ſimilem extenditur.Fel.*in c.ſedes,n.5.verſ. quarta de-
claratio,de reſcript.* Rol. à Vall.*conſ.5.n.44.l.1.*† Sic etiam infinitis 76
exemplis conſtat,quod ea, quæ non venirent, niſi expreſſio de eis
fiat,veniunt,quãdo verba vniuerſalia præcedunt, vt apud Roman.
*conſ.31.Viſis iis,in pr.*vbi *num.2.*citat plura iura, quæ faciunt plura
exempla, & ibi pleniſſima apoſtill. *in ver. Quacunque,*ponit trede-
cim exempla,quæ videas,& longum eſſet trãſcribere, licet in fine
ponat declarationes. † Sic iura ceſſa alicui intelliguntur contra 77
tertium,non contra cedentem ; ſecus ſi cedit iura qualitercunque
ſibi competentia.Alex.*conſ.103.Quoniam,num.8.& ſeq.lib.6.* † Ex- 78
tende maxime, quando concurrit, quod verba generalia non poſ-
ſunt importare, niſi illud,quod debetur, puta ex rei vendicatione;
quia ex alia cauſa,is,qui ceſſit,non eſt creditor. Alex. *d.conſil.102.
Viſo themate,n.5.& ſeq.ver.accedit,lib.6.* vbi ponit plura ſimilia, &
concord.Gozad.*conſ.36.num.17.* † Sic in materia feudali non ve- 79
niunt hæredes extranei ; ſecus ſi adſunt verba vniuerſalia in inue-
ſtitura,videlicet, *Pro te,& tuis hæredibus omnibus,vel hæredib.quibuſ-
cunque.* Alex.*conſ.195.Perſpectis,num.4.verſ. vnde dicit ſingulariter,
lib.6.*† Amplia in contractibus;quia qui per verba vniuerſalia diſ- 80
ponit,omnia cenſetur includere,quæ non ſunt excepta;ſi vero ali-
qua excipiuntur, exceptio firmat regulã vniuerſalem in contrariũ.
Angel.*conſ.239.Quidam emptores,in prin.* † Amplia in ſtatutis, & 81
reformationibus diſponentibus ſuper reſtitutione omnium banni-
torum quoad omnia; quia talia verba comprehendunt omnes bã-
nitos,& pleniſſimã reſtitutionem quoad omnia,quæ cogitari poſ-
ſunt. Angel. *conſ.288.numer.2. in fin.col.3.verſ hoc etiam probatur,*
vbi, quod alias falſa redderetur hæc vniuerſalitas. † Amplia; quia 82
verba vniuerſalia,fructus,redditus, & prouentus, obuentionis, &
emolumenta, quocunque nomine nuncupentur , includunt peda-
gia , & omnes redditus etiam regalia propter vniuerſitatem ver-
borum.Cum.*conſ.162.Viſa copia,in princip.* † Amplia; quia verba 83
vniuerſalia negatiua magis vniuerſaliter diſponunt negando,& ex-
cludendo, quã vniuerſalia affirmatiua affirmando, & includendo.
Bero. *conſil.107. numer.5.lib.2.*† *Territorium, Diœceſis* ſunt verba 84
vniuerſalia,& comprehendunt quidquid eſt intra fines vniuerſita-
tis , & ideo comprehendunt ſecundum propriam ſignificationem
etiam in præiudicium tertij,ex quo ſunt clara.Bald. *conſ.326.Rex
Romanorum, num.8.verſ.item certum eſt,lib.1.* † Extende;quia ven- 85
dens pondere cum toto territorio, quod habet diuerſas petias ſub
ſe comprehendit omnes petias, quãdo pretium correſpondet, non
obſtãte,quod ſint ſpecificata quædã confinia,quæ videntur reſtrin-
gere, quando adeſt clauſula, *& alios confines.* Bald. *conſ.412.Super
quibus,per tot.lib.4.*Vide Concluſionem proxime præcedentem, & ☞
Concl.prox.ſeq.† Limita,ſeu declara; quia licet verba vniuerſalia 86
ſint habilia omnia includere etiam maiora expreſſis,etiam diſſimi-
lia; tamen ſecundum mentem proferentis reſtringenda ſunt, vt di-
cit apoſt.ad Rom.*conſil.31.verſic.cæterum aduertas.*† Extende;quia 87
verba vniuerſalia quandoque non niſi ſimilia includunt, maxime,
quando adeſt dictio,*aliud, quocunque,*quia verbum,*aliud*, ſimilitu-
dinem importat; & idem,ſi materia eſt reſtringibilis , vel odioſa,
apoſt.prædicta *col.fin.ver.quo fit.* † Extende;quia ad habilia ſolum 88
refertur,apoſt.prædicta ad Rom.*conſ.32.in verſ. quacunque, col.pe-
nult.verſ.hinc etiam fit,*infr.*n.94.* † Extende; quia licet verbũ *Qui- 89
cunque,*vniuerſale ſit diſtributiuum,& omnes comprehendat;tamẽ
aliquando in vno ſolo verificatur ſecundũ mentẽ proferentis,apo-
ſtill.prædicta ad Rom.*conſ.11.circa fi.verſ. ex hoc quoque.* † Exten- 90
de;quia reſtringũtur,ne diſpoſitio corruat,apoſt.prædicta ad Rom.
conſ.31.in verſ.quacunque,circa fin.verſ.hinc etiam. † Extende; quia 91
nunquã Papa,& ſuperior includitur in diſpoſitione vniuerſali pro-
hibitiua;quia ſemper excepta cenſetur auctoritas ſuperioris,Rom.
conſ.2.col.fi.ver.item vltimo.† Declara hanc vltimam extenſionẽ,vt 92
non procedat,quando Princeps voluit ſibi præiudicare.Rom.*d.cõſ.
2.in fi.*vbi apoſt.pro vtraque parte *in v.præiudicare.*† Limita,quã- 93
do verba vniuerſalia ſunt qualificata;quia aliã qualitatẽ non com-
prehendunt.Bero.*conſ.159.n.39.& ſeq.lib.2.* † Limita; quia verba 94

vniuerſalia ad habilia reſtringuntur.Gem. *in reg.de triem. q.14.n.*
10.vide regulã cum fallentiis per Bart.& ibi Iaſ.*in l.1.§.nunciatio.ff.*
de nou.oper.nunciat.n.5.& ſeq. vbi ponit duas Concluſiones, & de-
95 clarat.Vide ſupra.*n.*88.† Limita;quia ſemper reſtringuntur ſecun-
dũ potentiã,& facultatẽ diſponẽtis.Dec.*in c.1.in 2.lect.n.17.& ſeq.*
96 *de conſt.*† Limita;quia non cõprehendunt ea, quæ difficulter con-
cedi ſolent,vel nunquã,niſi ad tollendum ſcandalum, vel ex cauſa
neceſſitatis. Ant. de Butr. *conſ.*19.*n.*19. vbi ponit multa exempla,
quod ea,quæ nota ſpeciali digna ſunt,non veniunt ſub verbis vni-
uerſalibus. Vide,*Dictiones vniuerſales & earũ importãtia.Concl.*397.
Vide,*Nomina vniuerſalia ſunt nomina iuris,& quæ ſint.Concl.*53.

Verba generalia omnia comprehendunt, & generaliter ſunt intelligenda,& quando ſecus. CONCL. 122.

1 REgula † eſt,quod verba generalia generaliter ſunt intelligen-
da,*lib.1.§.generaliter.ff.de leg.præſtan.* quia qui omne dicit,ni-
hil excludit, *l. ſi quis. ff.de pecul.leg.l.ſi cui ſeruo omnes ff.de leg.*1.&
quoties ſignificatio ſumitur ex vniuerſo, ſi aliquid eſt falſum de
contentis,totã orationem falſam reddit,*l.ſi is qui ducenta.§.fin.* vbi
gl.*ff.de reb.dub.*Oldr. *conſ.*300.*n.*6.*verſ.præterea ponitur.* Ang. *conſ.*
228.*n.*2.*circa fi.*Rol.à Vall.*conſ.*61.*n.*10.*ver.ſecundo facit,l.*3. Curt.
Iun.*conſ.*44.*n.*2.Franc.Becc.*conſ.*14.*n.*13.*& ſeq.*Alex.*conſ.*68.*Viſis,*
*& opportune,lib.5.per tot.*maxime *n.6.& ſeq.* vbi apoſt. in *v.omnia,*
2 dat conc.† Et qui loquitur per verba generalia,clare loquitur,quia
omnia includunt.Franc.Becc.*conſ.*55.*n.*3. allegat Aleiat. *conſ.*230.
3 *in verſ. tenta,n.*19.& Io.de Amie. *conſ.*12.*n.*4.† Extende etiam in
materia odioſa,etiãſi maior ſit ratio in vno,quã in alio.Bec *d.conſ.*
14.*num.*13.*& ſeq.*qui loquitur in contractu treugæ,vel pacis,plene
4 Crau.*conſ.*227.*n.*12.vbi alios citat. † Extende;quia neq; fit reſtri-
ctio,niſi adſit cauſa reſtringendi.Becci. *d.conſ.*14.*n.*15. *& ſeq.* vbi,
5 quod reſtrictio eſt contra litteralẽ ſermonem generalẽ. † Et ideo
cedens conductori omne ius, quod habet in re locata, tam reale,
quã perſonale,per verba generalia,neceſſario cedit tã ius dominij,
quã fructuum,& locationis;tum propter verba generalia; tũ quia
reale ius dicitur ius dominij perſonale ex locato,& verba non de-
bent eſſe ſuperflua in cõtractu.Alex.plene *conſ.*68. *Viſis,& oppor-*
*tune,l.*5.† Et idem in reuocatione generali,quæ omnia comprehen-
dit.Vide,*Renunciatio generalis facta omnibus beneficiis non operatur,*
6 *&c. Concl.*169. † Extende; quia generalis ceſſio, vel renunciatio,
comprehendit etiam ius de futuro,quando alia cauſa non ſuberat.
Alex.*d.conſ.*68.*n.*7.*l.*5. licet alias de ſui natura non trahatur ad ius
de futuro,vt ibi, & Deci. *conſ.*57.*n.*44.*& ſeq.l.*1. niſi quando aliud
7 ius non ſubeſſet,quã futurũ,vt ibi. † Extende; quia quatenus pro-
pria ſignificatio verborum patitur,verba generalia etiam omnia in
odioſis comprehendunt. Crauet.*conſ.*227.*num.*12.*& ſeq.*vbi,quod
comprehendunt omnia,quæ excogitari poſſunt,plene Franc.Becc.
8 *d. conſ.*14. *n.*13.*& ſeq.* † Extende quia non fit reſtrictio,niſi adſit
ratio reſtringendi,etiã ſi ex generalitate quis indebite lucrum per-
deret.Crauet.*conſ.*176.*n.*4.*& conſ.*133.*n.*6. *& ſeq.* Becc. *d.conſ.*14.
9 *n.*15.& Crauet.*conſ.*84.*n.*13.*&* 14.vbi late. † Amplia;quia verba
generalia maxime ab homine prolata ſunt generaliter intelligẽda,
plene Ruin.*conſ.*73.*n.*19.*& ſeq.*vbi, quod procedit etiã in materia
reſtringibili,& odioſa,quãdo nõ adeſt dictio reſtringens, vel ſimi-
10 litudinem inducens,*l.*3. † Extende etiam in pœnalibus,quia ver-
ba,quæ poſſunt importare pœnã maiorem,vel minorẽ, ſi ſunt ge-
neralia,important maiorem,quando qualitas delicti hoc importat.
11 Ruin.*conſ.*73.*in fi.lib.*3. † Extende, etiamſi adſit dictio ſimilitudi-
nem importans,alias ſi adeſt dictio vniuerſalis,non reſtringitur in
12 diſpoſitione hominis,ſecus legis.Ruin.*d.conſ.*73.*n.*20.*lib.*3.† Am-
plia ; quia verba generalia comprehendunt etiã ea,quæ alias non
venirent,& ſunt prohibita comprehendi;quia ſub vniuerſo prohi-
bita conceduntur.Signor *conſ.*82.*In quæſtionibus,n.*8. *verſ.venio ad*
*tertium.*vbi,quod ratione generalitatis verborũ Eccleſiaſtici com-
prehenduntur in ſolutione onerum ex neceſſitate,qui alias non ve-
nirent. Vide, *Vniuerſalis alienatio, & diſpoſitio admittit multa, quæ*
13 *ſunt prohibita alienari in ſpecie , & quando ſecus.Concl.*248.† Et ver-
ba generalia comprehendunt omnes ſpecies, quæ ſub genere ſunt
* comprehenſa, ac ſi ſpecifice eſſent expreſſa ſecundum magis*cõ-
munem,de qua Franc.Becc. qui plurimos citat *conſ.*80.*n.*7. *& ſeq.*
Vide, *Generalis diſpoſitio omnes ſpecies cõprehendit, & quando ſecus.*
14 *Concl.*29.† Et verba generalia ad omnia extẽduntur,Afflict.*deciſ.*
15 44. *n.*12. † Extende; quia verba generalia de bonis omnibus, quæ
quoquo modo ſunt in domo,faciunt venire etiã venalia,quæ alias
non venirent, & non fit reſtrictio per ſubſequens ſpecies enume-
16 ratas, quæ fieri deberet,plene Ruin.*conſ.*32.*n.*5.*lib.*2.† Verba ge-
neralia comprehendunt omnia,quæ veniunt ſub verbis,non atten-
to, quod de re magna diſpoſitio inducatur.Oldr.*conſ.*159. *Ex præ-*
*ſenti,n.*10.*verſ.circa tertium.* Vide, *Genus, & generatio quos compre-*
*hendat.Concl.*39.*Concluſ.ibi ſequent.*† Amplia, quod licet prælega- 17
ta nõ veniant in reſtitutione fideicommiſſi ſimplicis,quãdo præce-
dunt fideicommiſſum; ſi tamen fideicommiſſum eſt vniuerſale,&
generale,comprehendit prælegata,ſiue præcedant, ſiue ſequantur.
Oldr. *conſ.*300.*n.*6.*verſ. & ideo dicitur alibi.* † Amplia; quia verba 18
generaliter loquentia præter caſus à iure expreſſos non recipiunt
reſtrictionem,maxime in materia fauorabili,ſeu non odioſa.Ægid.
Bellam.*conſ.*33.*n.*7.† Amplia,quod legata lana indefinite non ve- 19
nit lana tincta;ſecus ſi adijciatur ſignum vniuerſale;quia venit cu-
iuſcunque coloris ſit,*l.ſi cui lana.ff.de leg.*3.Oldr. *d.conſ.*300.*n.*7.*in*
fi.† Amplia,vt magis procedat, quando verba vniuerſalia habent 20
etiã verba ſingularia diſtributa,vt omnia,& ſingula, *c.vt circa,ex-*
tra de elect.in 6. Oldr.*d.conſ.*300.*n.*8.*ver. & eſt attendendũ.* † Am- 21
plia,vt ſi diſpoſitio vniuerſalis habeat deſignationem, certã,& re-
lationem ad aliquid certum,vt ſi vni concedãtur omnia priuilegia
conceſſa tali,perinde eſt,ac ſi ſingulariter ſpecificata forẽt, *l.Titio.*
*§.fi ff.de verb.oblig.*Oldr.*conſ.*300.*n.*8.*verſ. & præſertim.* † Amplia; 22
quia verba generalia multo magis negatiua omnia cõprehendunt
etiã inſolita.Crauet.*conſ.*308.*n.*6.plenius,*conſ.*294. *col.5.n.5. in fin.*
*verſ.ſecundo principaliter,*vbi,quod ſi vniuerſalis affirmatiua omnia
includit etiã minima,multo magis vniuerſalis negatiua.Franc.Bec.
*conſ.*94.*n.*33.† Amplia;quia verba generalia ſaltem periculum ge- 23
nerant.*l.fi.C.de dot.promiſſ.*Bald.*conſ.*187.*in pr.l.*4.vbi,quod quan-
do non habent terminos reſtrictiuos omnia comprehẽdunt. Alex.
*conſ.*11.*n.*8. *& ſeq.ver.prædicta etiam confirmat,lib.*2. *& conſ.*68.*n.*8.
*lib.*6.Vide , *Liberatio generalis ex certa cauſa non comprehendit alias*
*cauſas , & quando ſecus.Concl.*326. † Et lex dicit à vaga, nimiſque 24
lata locutione eſſe abſtinendũ;quia poteſt nocere. Rom. *conſ.*379.
*Circa primum, n.*9.*verſ. vnde alibi.*Vide infra, *Verba generalia adu-*
*latoria non obligant.Concl.*123.† Et imputandum eſt ei,qui genera- 25
liter loquitur,ſi dicat non cogitaſſe;quia ſibi imputet, nõ aduerſa-
rio.Alex.*conſ.*68.*n.*8.*lib.*5. † Extende maxime, quando verba ſunt 26
voluntaria,& non habent terminos reſtrictiuos.Bald.*d.conſ.*187.*in*
*pr.l.*4.† Extende,quando genus ſequitur ſpeciẽ; quia ſemper ver- 27
ba generalia ampliãt,& extendunt,niſi ratio reſtrictiua tã generis,
quã ſpeciei congruat.Bald. *d.conſ.*187.*ante med. verſ. interdum ſpe-*
*cies, lib.*4. † Extende; quia propterea datur conſilium , quod quis 28
non vtatur verbis generalibus in renũciatione; quia offendiculum
ſibi præparat;& ideo nemo compellitur ponere clauſulas generales
in refutationibus,ſeu liberationibus.Alex. *d.conſ.*11.*Viſo,n.*8 *in fin.*
*& n.*9.*verſ.& prædicta etiam confirmat,lib.*2.vbi apoſt. *in verſ.Bart.*
dat plures conc. † Extende ; quia propterea nemo compellitur fa- 29
cere in refutatione,vel quietatione generalẽ refutationẽ,niſi qua-
tenus clauſulæ generales reſtringãtur ad ſpecialem diſpoſitionem.
Alex.*d.conſ.*68.*n.*6.*lib.*5.† Reſtringe;quia non extenduntur,niſi ad 30
cogitata.Bald.*d.conſ.*187.*Generalitas verborum, lib.*4.*in prin.* † Re- 31
ſtringe,quando verba generalia ſuper actu ex neceſſitate celebrato
proferuntur; quia neceſſitas reſtringit ad neceſſitatẽ tantum.Bald.
*d.conſ.*187.*in prin.verſ.& multum refert,lib.*4. † Reſtringe,quando 32
ſpecies ſequitur genus;quia verba generalia reſtringuntur.Bald.*d.*
*conſ.*187. *ante med.ver.item interdum, lib.*4.Ant. de Butr. *conſ.*19.*n.*
7.*ver.item vbi præcedente.* † Reſtringe,quando ratio porrigit reſtri- 33
ctionem.Bald.*d.conſ.*187.*ante med.verſ.interdum ſpecies,lib.*4.Vide,
Generalis diſpoſitio omnes ſpecies comprehendit,& quando ſecus.Concl.
29.† Reſtringe,quãdo verba ſequerentur reſtrictiua,prout dictio, 34
*Secundum,*quæ ſiue ſuccedat poſt ſpeciem, ſiue poſt genus,reſtrin-
git.Bald. *d.conſ.circa fi.ver.præterea hic aperte lib.*4. † Limita;quia 35
generalis diſpoſitio non operatur, quantum vniuerſalis; quia vni-
uerſalis omnia cõprehendit,generalis eſt indefinita, quæ nõ æqui-
pollet vniuerſali , quando non eſt eadem ratio omnium compre-
henſorum. Dec.*conſ.*472.*Teſtator,n.*3. † Et quod verba vniuerſalia 36
magis comprehendant, & ſint maioris potentiæ,quam generalia,
Crauet. *conſ.*290. *n.*4. † Limita in ſtipulationibus prætoriis quia 37
verba generalia non comprehendunt ſpecies. Abb. *conſ.*114. *n.*5.
*lib.*2. Vide, *Nota ſpeciali digna ſi non exprimuntur, non comprehen-*
*duntur in diſpoſitione.Concl.*68.† Limita; quia verba generalia, & 38
vniuerſalia non extenduntur, quando nõ ſubeſt eadẽ ratio.Bertaz.
qui plures allegat *conſ.*174.*n.*18. Abb.*conſ.*97. *Viſo inſtrumento, in*
*fi.lib.*2.† Contrarium Crauet.*conſ.*92.*n.*4.*& ſeq.* vbi, quando ver- 39
ba alias non operarentur, & ſunt generalia,extenduntur, & com-
prehendunt etiam in odioſis, & pœnalibus, *& conſ.*294.*n.*1. Deci.
*conſ.*458.*Placet mihi in pr.*Franc.Becc. *conſ.*14.*num.*14. † Et quod 40
verba ſtatuti debeant operari etiam contra ius commune etiam
ſumendo argumentum à contrario ſenſu, quando in ſenſu directo
nihil operarentur etiam in pœnalibus etiam impropriando , Cra-

Digitized by Google

41 uett.*conſ.*201.*n.*23.† Declara;quia quando maior ratio eſt in vno
caſu , quam in alio,non fit extenſio , & verba generalia non ope-
rantur indiſtinctè.Crau.*conſ.*3.*in fi.lib.*2. Abb.*d.conſ.*67.*in fin.lib.*2.
42 † Declara;quia etiam in odioſis intelligenda ſunt verba ſecundum
43 propriam ſignificationem. Crauet.*conſ.*227.*n.*12.*& ſeq.* † Et non
fit reſtrictio, niſi adſit ratio reſtringendi, etiam ſi ex generalitare
44 quis indebite lucrum perderet. Crauet.*conſ.*176.*n.*4.† Limita;quia
verba generalia debent reſtringi ad cauſam,& ſpeciem præceden-
tem,*l.ſi ex pluribus.ff.de ſol.*vbi Bart. & plenius *in l.ſub prætextu.C.*
45 *de tranſact.*Abb. *conſ.*114.*Attingendo,n.*4.*lib.*2. † Extende, quan-
do adeſt expreſſio cauſæ, puta ſocietatis, vel alterius cauſæ narra-
tæ, & adeſt dictio, *quapropter* , vel *de prædictis generaliter liberat.*
46 Abb.*d.conſ.*114.*n.*4.*lib.*2. † Extende;quia etiam ſi ſequantur ver-
ba liberatoria ex cauſa ſocietatis, licet poſtea dicatur,*& liberant ſe
generaliter quacunque ratione, quocunque titulo,vel cauſa* , fit reſtri-
ctio ad cauſam ſocietatis principaliter expreſſam.Abb.*d.conſ.*114.
47 *n.*3.*verſ.ſed iis non obſtantibus,lib.*2. † Limita; quia quando ſumus
in obſcuris, liberatio generalis reſtringitur ad veriſimilia, & con-
48 ſueta.Abb. *d.conſ.*114.*numer.*4.*verſ.præterea vbicunque,lib.*2. Vide
Concluſionem proxime præcedentem , *n.*24. *& multis ſeq.* Vide,
Verba generalia adulatoria non obligant.Concl.prox.ſeq.

Verba generalia adulatoria non obligant. CONCL. 123

1 VErba † generalia, & reuerentialia , ſeu adulatoria non obli-
gant;veluti cum amicus amico dicit, *tuus ſum.*Bald. *conſ.*218.
*Peta venia,col.*2.*circa fin.ver.conſiderandum eſt autem, lib.*3. allegat
*l.*2.*C.in quibus cauſ.coloni,lib.*11.vbi, quod in pollicitationibus ge-
neralibus non cadit intellectus ; quia vulgares ſunt, & loquitur in
Comite Sabaudiæ,qui Regi Franciæ requirenti ſubiectionem, ſeu
prorogationem iuriſdictionis ſcripſerat generalia, vt non oblige-
2 tur. † Extende; quia verba generalia per modum liberalitatis non
inducunt diſpoſitionem. Ant. de Butr. Zabar.Imol. & Abb.*c.cum
veniſſent,de inſtit.*Alex.*conſ.*237.*Perſpectis,in fi.n.*12. *ver.accedit.il-
lud,lib.*6.vbi plures citat, quod ſi quis petit à me librum , & dico,
nedum librum,tibi dono,ſed omnia bona mea,nõ obligor,vt ple-
3 na apoſtill.*in verſ.verba,* dat plurimos concord.† Amplia;quia in-
iuria generaliter pronunciata tanquam generica non afficit,neque
punitur.Bart.*in l.turpia,*& ibi Angel.*ff.de leg.*1.*l. iis verbis.*§.1. vbi
Bart.*ff.de hæred.inſtit.*& maxime,quãdo verba ſunt conditionalia.
4 Dec.*conſ.*487.*n.*6. Socin.Iun.*conſ.*122.*num.*16. *& ſeq.lib.*2. † Am-
plia;quia verba generalia teſtatoris prolata hæredi,quod ſibi com-
mendat Titium , quem habeat commendatum in ſuis neceſſitari-
bus, nihil diſponunt tanquam generica,& incerta, *l.fideicommiſſa.
§.ſi ita quis.ff.de leg.*3.quia aliud eſt perſonam Titij commendare,
ſeu recommendare,aliud voluntatẽ ſuam hæredi inſinuare,*l.Thais.
§.Lucius.ff.fideicommiſſ.libert.*Alex.*conſ.*158. *Viſo teſtamento,num.*5.
5 *ver.quantum vero,lib.*7. † Extende, vt procedat, etiam ſi agatur de
fauore libertatis ; quia ſi teſtator commendat , ſeu recommendat
ſeruum talem hæredi;non tamen;legat illi ſeruo libertatem,*l.ſi ve-
6 ro non remunerandi.§. cum quidam,ff. de mand.* † Reſtringe,quando
verba generalia non ſunt in genere prolata,ſed in ſpecie;quia ſi te-
ſtator dicit,*commendo Titium,*dicitur generice commendatum;ſecus
ſi præciſe dicat,*rogo,mando, volo, quod habeas Titium commendatum,*
quia tunc videntur verba præciſa non generica,ſed in ſpecie dicta,
7 ita Alex.*conſ.*188.*n.*6.*verſ.tamen in caſu propoſito,lib.*7.† Limita ta-
men;quia licet verba generalia tanquam incerta,& vaga non diſ-
ponant,neque obligent;tamen fauore animæ, & piæ cauſæ, ſecus
eſt;quia etiam incertum legatum valet,& incerta diſpoſitio dedu-
citur ad certitudinem fauore piæ cauſæ,alias ſecus.Alex.*d.conſ.*158.
8 *n.*7.*ver.tamen concludo,l.*7.† Extende;quia idem eſt, ſi fiat legatum
incertum pauperi,etiam conſanguineo;quia valet, etiam ſi ſit ge-
nericum,& incertum.Alex.*d.conſ.*185.*in fi.ver.& ſi quæratur,lib.*7.
vbi,quod an quis ſit pauper, vel non,committitur arbitrio iudicis.
9 † Limita;quia imo etiam quod ſit cauſa pia,de æquitate Canonica
verba generalia,& incerta inducunt diſpoſitionem,vt detur actio,
& reduci poſſit ad certitudinem arbitrio iudicis;quia cum iſtud ſit
de iure ciuili inductum fauore dotis,*l.cum poſt.§.gener.ff.de iur.dot.*
ita de iure Canonico indiſtinctè procedit,quod notabile,& menti
tenendum dicit Alex. *d.conſ.*158. *num.*8.*verſ.eſt tamen verum,lib.*7.

Verba reſtringuntur in materia odioſa, quæ in materia fauorabili extenduntur. CONCL. 124.

1 VErba † reſtringuntur in materia odioſa etiam interpretan-
do improprie , vt commune non dicatur meum, quæ alias in
materia fauorabili extenderentur.Cald. *conſ.*243. alias 22.*de preb.*
*in pr.& per tot.*vbi late. † Extende in reſeruatione beneficiorum, 2
per quam iuri tertij præiudicatur;quia verba etiam vniuerſalia re-
ſtringuntur etiam impropriando.Gem.*conſ.*92.*n.*2.*verſ.quia ad hoc
reſpondetur.*† Amplia; quia verba generalia interpretantur gene- 3
raliter in materia fauorabili , imo ſi poſſunt capi in genere, & in
ſpecie , in materia fauorabili capiuntur in genere, in odioſa vero
ſemper in ſpecie. Ruin. *conſ.*8.*n.*10.*lib.*5.† Amplia; quia in odio- 4
ſis verba non comprehendunt caſum improprium. Abb. *conſ.*111.
*In cauſa,num.*3.*lib.*2.Vide,*Statuta odioſa, & ambitioſa quæ dicantur.*
*Concl.*606.† Amplia;quia verba ſtatutorum proprie,& ſtricte ſunt 5
intelligenda,maxime, quando ſtatutum eſt correctorium iuris cõ-
munis;quia eſt odioſum.Anchar.*quæſt.*9.*numer.*17.*libro* 1.† Et ver- 6
bum, quod poteſt accipi duobus modis,large, & ſtricte,in ſtatutis
ſtricte debet accipi.Matheſil.*ſing.*94.*Nota mirabilem, & ſing.*193.
vbi ponit exempla,ſequitur Anch.Reg.*quæſt.*1.*n.*12.*lib.*11.† Am- 7
plia in priuilegio;quia ſtricte interpretatur.Vide,*Priuilegium ſtri-
ctum,&c. Concl.*731.Idem in gratia, Vide,*Gratia Principis reſtrin-
gitur multis caſibus,& quando ſecus.Concl.*63. † Limita in benefi- 8
cio Principis,& donatione,& vltima voluntate; quia licet in con-
tractibus fiat ſtricta interpretatio;tamen in vltimis volũtatibus fit
latior,& in donatione,ac etiam in beneficio Principis fit latiſſima.
Abb.& alij *in c.cum dilecti,num.*4.*de donat.*Vide,*Interpretatio lata,
vel ſtricta quando dicatur.Concl.*131.Vide, *Odioſa materia reſtringi-
tur,& qualiter.Concl.*67.*Fauorabilis diſpoſitio late interpretatur.Con-
cluſ.*89. Vide,*Donatio qualiter interpretetur.Concl.*626.

Verba determinata,& reſtricta non extenduntur,& quando ſecus. CONCL. 125.

VErba † determinata ad certum tempus non comprehendunt 1
aliud tempus.Baldus *conſ.*339. *Caſus talis eſt,in princip.verſic.
item verba lib.*1.† Extende; quia verba determinata ad certum lo- 2
cum non comprehendunt alium locum Bald. *d.conſ.*339.*in princip.* 3
† Extende ; quia verba determinata ad certam quantitatem non
comprehendunt aliam.Bald.*d.conſ.*339.*in princ.lib.*1.† Extende in 4
verbis determinatis ad tempus præſens; quia non comprehendunt
futurum.Bald.*d.conſ.*339.*in princ.lib.*1. † Limita,vt non procedat, 5
quando determinata ſunt poſita ad demonſtrandum , & non ad
diſponendum,quia non reſtringuntur, ſi aliter conſtat de demon-
ſtrato.Bald.*d.conſ.*339.*circa med.ver.quæ verba,* vbi tenet, quod in-
dulgentia conceſſa Capellæ ſub tali inuocatione constructa ha-
beat locum , ſi conſtat de Capella ſub tali inuocatione tempore
priuilegij , licet à principio ſub ea denominatione non eſſet con-
ſtructa, ſed ſub alia denominatione. Vide plenius, *Diſpoſitio limi-
tata non extenditur,& quando ſecus.Concl.*494.

Verba vniuerſalia,& generalia quando non reſtringantur. CONCL. 126.

VErba , † *omnia,& ſingula,* nullam pati poſſunt reſtrictionem; 1
quia non verificarentur, Iaſ.in *lib.*1.*num.*24.*ff.de leg.*1. plene
Iaſ.*in l.Titia.§.fi.n.*3.*ff.de verb.oblig.* Vide clauſula, *omnia,& ſingu-
la,* quid operetur.*Concluſ.*296. † Et verba vniuerſalia geminata in 2
diſpoſitione hominis non patiuntur reſtrictionem. Surd. *conſ.*10.
*num.*28.*& conſ.*73.*n.*66.Rol.à Vall.*conſ.*55.*n.*46.*& ſeq.lib.*3.Vide;
*Verba vniuerſalia omnia includunt. Concl.*121. *n.*67. † Et verba vni- 3
uerſalia negatiua non poſſunt pati reſtrictione;quia falſa redderc-
tur propoſitio.Crau.*conſ.*242.*n.*5.*& ſeq.v.ſecundo principaliter.*† Et 4
generaliter verba vniuerſalia,vel generalia nõ patiuntur reſtrictio-
nẽ,niſi doceatur de cauſa,per quã reſtrictio fieri debeat. Becc.*conſ.*
14.*n.*14.*cum ſeq.* Vide, *Verba vniuerſalia. Concl.*121.*ſupra allegata,
n.*16.*& ſeq.* † Amplia; quia ſtatutum etiam contra ius commune, 5
quod quilibet cuiuſvis conditionis non patitur reſtrictionẽ ad ius
cõmune,neq; ad habiles; quia ſunt verba vniuerſalia geminata,&
poſita ad ampliandum; ergo non debent,neq ; poſſunt pati reſtri-
ctionem. Alex.*conſ.*35.*Viſo themate, n.*8.*& ſeq.verſ.exemplũ ponit,
lib.*6. † Extende in ſtatuto, quod quicunq;occiderit quouis modo 6
vel cauſa,ſiue qualitercunq;occidatur,non reſtringitur ad homici-
dium ex dolo,neq;excludit homicidium ex cauſa defenſionis,vel in
rixa,prout in rixa ius commune diſtinguit.Alex.*d.conſ.*35.*n.*9.*v.&
idem dicit in ſtatuto,lib.*6. † Extende in dictione, *vnicuique,*quæ eſt 7
vniuerſalis,& geminata; & non patitur reſtrictionem de habilitate
habito reſpectu ad inhabilitates inductas de iure ciuili.Alex.*d.cõſ.*
35.*n.*5.*v.ponderandum,l.*6.vbi apoſt.*in v.habilitate,*dat conc.† De- 8
clarat eadem apoſt.ad Alex.*in verſ.habilitate,*vt non ſit ſimpliciter
vera concluſio,allegat Iaſ.*in l.*2.*§.*2.*ff.qui ſatiſd.cog* Dec.*in l.fi.ff.de
Reg.Iur.*† Amplia multo magis,vt idem ſit,quando verba vniuer- 9
ſalia ſunt negatiua,videlicet nullus poſt annum audiatur,ſed lapſo
anno vnicuiq;liceat;quia iſta ſunt verba vniuerſalia præciſa gemi-
nata;

nata,quæ non poſſunt pati reſtrictionem. Alex.d.conſ.35.num.9.&
10.ver.cum ergo in propoſito,lib.6.Vide, *Negatiua plus negat, quam affirmatiua affirmet*.Concl.26.

Verba vniuerſalia reſtringuntur ſecundum iuris diſpoſitionem de illa materia loquentem.

CONCL. 127.

1 VErba † vniuerſalia licet omnia includant;tamen reſtringuntur ſecundum diſpoſitionem iuris de illa materia loquentis,
& ſecundum exceptionem iuris in illa materia. Gemin.conſil.131.
2 n.5.& 6.verſ.nec obſtat clauſula. † Amplia; quia ſi emphyteutæ ſit
factum pactum,quod poſſit rem emphyteuticam alienare, intelli-
gitur de conſenſu domini, propter naturam emphyteuſis. Cum.
3 conſ.11. Emphyteuta inueſtitus,n.2. verſ.non obſtat. † Extende;quia
licet appellatione filiorum & liberorum veniant maſculi,& fœmi-
næ;ſi tamen extat ſtatutum,quod ſtantibus maſculis fœminæ non
ſuccedant,& aliquis ſtipuletur emphyteuſim pro ſe,& filiis,ſeu li-
beris,intelligitur de maſculis ſecundum ſtatutum,vt ſe conformet.
4 Anch.conſ.125.Viſis,& diligenter, n.11.& ſeq.† Amplia;quia con-
ceſſa emphyteuſi duobus,quæ tranſeat de vno in alterum,licet di-
catur poſtea, quod quilibet poſſit diſponere, intelligitur ſecundum
præmiſſa,dummodo ius accreſcendi non tollatur. Baldus conſ.452.
5 Hæredi habenti,in fi.lib.5.† Amplia ; quia verba teſtatoris genera-
lia habentia relationem ad conſuetudinem loci non extenduntur
ad bona extra locum,ſed ſolum ad bona loci,in quo viget conſue-
6 tudo.Anch.conſ.163.Viſis diligenter, num.5.& ſeq.vbi late. † Am-
plia in verbis iudicis,ſtatuti,& contrahentium;quia quantumcun-
que generalia ſint , reſtringuntur ad intellectum iuris communis
de illa materia loquentis.Anch.d.conſ.163.n.5. Vide, *Interpretatio rei dubiæ qualiter facienda*. Concl.330.Vide,*Statutum interpretationem paſſiuam recipit à iure communi extenſiue , & quando intenſiue*. Concl.575. Vide, *Teſtator in dubio cenſetur ſe conformare potius cum ſtatuto,quam cum iure communi,& quando ſecus*.Concl.137.

Verba vniuerſalia reſtringuntur,ne ius tertij tollatur.

CONCL. 128.

1 VErba † vniuerſalia reſtringuntur,ne tollatur ius tertij. Oldr.
conſ.268. per tot. maxime n.5. verſ.nunc ad rationes, vbi dicit
hoc procedere,etiam ſi verba hoc non patiantur, allegat c.paratus.
2 23. q.1. † Amplia; quia ne quis damnum indebite patiatur;verba
generalia reſtringuntur ad iuris diſpoſitionem. Anch.conſ.361.Vi-
3 ſa plena,in pr. † Amplia; quia verba vniuerſalia reſtringuntur,ne
* tollant gratiam habentem propriã datam ſecũdum*omnes*Ægid.
Bellam. conſ.33.n.15.ver.prima reſponſio,vbi dicit à maiori in ver-
bis indefinitis; quia minus operantur verba indefinita reſpectu in-
definitatis,quam verba vniuerſalia reſpectu vniuerſitatis.

Verba vniuerſalia in fine poſita reſtringuntur,vt tollatur abſurdum,& iuris correctio.

CONCL. 129.

1 VErba † vniuerſalia, & generalia in fine poſita,quæ ad omnia
præcedentia referuntur , & omnia præcedentia comprehen-
dunt , reſtringuntur ad tollendum abſurdum. Oldrad.conſil. 452.
2 Factum tale eſt , Dominus Clemens, verſic. ſecundo quæritur. † Am-
plia,quod clauſula generalis in fine poſita per verba vniuerſalia,
& diſtributiua,quæ omnia præcedentia complectitur,reſtringi de-
bet,& non trahitur,niſi ad aliqua, ſi læderetur rectitudo iuris,ſiue
intentionis, aut recti ſermonis. Oldrad.conſ.152.verſ.in contrarium
3 multa trahant. † Amplia, vt procedat, quando ex verbis vniuerſa-
libus ſequeretur correcto iuris communis;quia fit reſtrictio maxi-
me, quando verba ſunt vniuerſalia, & generalia;nam ex quo poſ-
ſunt habere duplicem ſignificatum, reſtringuntur ad ſenſum iuris
communis,gloſſ. in extrauag.ad reprimendum in §.quæ omnia & ſin-
4 gula,in ver.vt præmittitur.† Amplia;quia ſtatutum puniens conſan-
guineos declinantes iuriſdictionem ſecularem non comprehendit
clericos , quantumcunque verba ſint generalia , & vniuerſalia , ex
mente; quia non volumus, niſi quod poſſumus iuſte,& quia aliter
non valeret ; quia eſſet contra ius canonicum.Lap. allegat.30.n.7.
5 ver.ſeptimo.† Amplia;quia verba generalia reſtringuntur,ne ſequa-
tur abſonus intellectus.Abb.conſ.97. Viſo inſtrumento in fi.l.2.Vide
Concluſionem ibi proxime ſequentem. Vide plenius. *Clauſula in fine poſita qualiter referatur ad præcedentia,vel non*.Concl.291.

Verba vniuerſalia reſtringuntur ad abſurdum vitandum.

CONCL. 130.

ORatio, vel † dictio quantumcunque vniuerſalis reſtringitur 1
ad euitandum abſurditatem,gl.& ibi text. in l. inter omnes.ff.
qui ſatiſd.cogan. vbi Caſtr. num.4.ver.nota hic gloſſ.vbi, quod ſi ſta-
tutum dicat , quod quælibet ſententia arbitri mandetur exequu-
tioni, intelligitur de valida. † Amplia;quia verba generalia ſtatu- 2
ti,vel alterius diſpoſitionis reſtringi debent,ne contineant illicita;
ideo ſtatutum , quod non poſſit res alienari in non ſubditum, non
prohibet Eccleſiam;quia eſſet contra libertatem Eccleſiæ,& illici-
tam.Abb.conſ.111.In cauſa Catherinæ,col.pen.verſ. & præſertim,l.2.
† Extende, quia verba generalia reſtringuntur,vt non contineant 3
impoſſibilia,c.nobis,de ſent.excomm. Abb.conſil.111.col.pen.verſ. &
præſertim.Vide Concluſ. proxime præcedentem. Vide, *Abſurditas vitanda in omni diſpoſitione*. Concl.66. Vide, *Abſurdum quid ſit, & quando dicatur*.Concl.65.Vide, *Statuta odioſa, & ambitioſa, quæ dicantur*.Concl.606.

Verba vniuerſalia reſtringuntur ad habiles,& quando ſecus. CONCL. 131.

SI † pater exhæredat filium, qui presbyter ſit,vel fiat,poſtea in- 1
ſtitutis aliis filiis dicat,& ſi omnes filij mei deceſſerint ſine filiis le-
gitimis,& naturalibus, ſubſtituo N. non cenſetur filium exhæreda-
tum,& presbyterum habilitaſſe;quia non eſt habilis ad filios;ideo
eius exiſtentia non poteſt impedire ſubſtitutum. Rom.conſ.438.In
caſu,n.8.& ſeq.ver.& ſi omnes filij.† Amplia;quia verba quantum- 2
cunque generalia, & vniuerſalia reſtringuntur ad modos propor-
tionabiles materiæ, de qua fit diſpoſitio;ideo verba quoquo modo
debent intelligi,vt ſupra.Crau.conſ.256.num.8.verſ.pro quo adduc.
Vide plenius,*Diſpoſitio omnis intelligitur de habili, & quando ſecus*.
Concl.505.Vide,*Habilitas requiritur in omni diſpoſitione*.Concl.2.

Verba vniuerſalia reſtringuntur ſecundum ſubiectam materiam. CONCL. 132.

VErba † vniuerſalia reſtringuntur ſecundum ſubiectam ma- 1
teriam.Gemin. conſ.29.n.3.in fin. verſ.nec obſtant. † Amplia; 2
quia verba vniuerſalia ad modos proportionabiles ſubiectæ mate-
riæ,in qua expreſſio fit,ſunt intelligenda.Gem.d.conſ.29.in fi.verſ.
nam dictio quoquomodo.† Amplia; quia verba generalia renuncia- 3
tionis reſtringuntur ſalua ratione recti ſermonis ad caſum,de quo
agitur,& ſic ſecundum ſubiectam materiam. Io. de Imol. conſ.95.
In caſu præmiſſo per tot.† Amplia;quia verba generalia ſtatuti mer- 4
catorum reſtringuntur ſecundum ſubiectam materiam , vt ſi co-
gnoſcunt cauſas ex bono , & æquo , non extendatur iuriſdictio ad
cauſas de apicibus, & pœnales, & rigoroſas.Io de Imol.conſ.141.
per tot. † Amplia; quia verba indefinite prolata , quæ poſſent in- 5
ducere ſubreptionem, vel obreptionem , reſtringuntur ſecundum
ſubiectam materiam ad euitandam ſubreptionem , vel obreptio-
nem.Io.de Imol.conſ.132. In cauſa T.urin.n.6. † Amplia in libel- 6
lo,in quo quis narrat quaſi dominium; quia licet ad publicianam
referatur;tamen ſecundum ſubiectam materiam importat vtile do-
minium. Caſtr. d.conſ.445.In cauſa,quæ vertitur,lib.1.num.3. Corn.
conſ 18.n.3. † Amplia;quia potius impropriantur verba,quam re- 7
rum natura , & ſic verba ſecundum materiam ſubiectam intelli-
guntur,etiam ſi adſit iuramentum.Crau.conſ.245.n.6.† Amplia in 8
tantum,vt potius verba remaneant infructuoſa,& ſuperflua,quam
quod contra naturam actus interpretentur.Crau. conſ.732.num.21.
† Amplia in tranſactione,cõuentione,renunciatione, & aliis con- 9
tractibus de certa re celebratis;quia clauſula generalis reſtringitur
ad ſpecificata,ſi ſalua ratione recti ſermonis poteſt ita reſtringi.l.
ſi de certa,vbi Bart.C.de tranſact.† Amplia;quia verba vniuerſalia 10
reſtringuntur ad ſubiectam materiam in tantum , quod ſi vendo
etiam vniuerſaliter omnia bona mea, quæ habeo in tali loco cum
omnibus iuribus,& pertinentiis,& ibi habeo domum,in qua exi-
go pedagium,vel prædium,in quo habeo furcas ad ſuſpendendum
homines,non venit ius pedagij,nec iuriſdictio;quia materia eſt di-
uerſa,ita Alex.in l.3.n.24.& 25.ff.de acquir.poſſ.Iacob.in l.imperium
in 1.lect. ff.de iuriſd.omn. iud.n.43.ver.quæro.† Limita,quando eſ- 12
ſent ſuperflua;quia non reſtringuntur.Vide,*Superfluitas*.Concl 805.
Vide ſupra,*Verba debent aliquid operari,&c*.Concl.85.Vide,*Tranſactio per verba generalia quando reſtringatur,vel non*. Concl.356. Vide ſupra,*Verba ſecundum ſubiectam materiam ſunt intelligenda*.Concl.95.
Vide ſupra, *Verba impropriantur ſecundum ſubiectam materiam*. Concl.111.

Verba generalia de toto reſtringuntur ad partem ex veriſimili mente,& quando ſecus. CONCL. 133.

1 VErba † generalia habilia comprehendere totum ex magnitudine rei,reſtringuntur ad partem ex veriſimili mẽte.Oldr. *conſ.*159. *v.circa tertium,* licet in illo caſu ipſe teneat contrarium.
2 † Et Princeps concedendo ius aquæ ducendæ non intelligitur de toto aquæ ductu principali, ſed de parte,*l.eos,qui aqua. C.de aquæ-*
3 *duct. lib.*11. † Limita , niſi qualitas perſonarum faceret rem alias magnam iudicari modicam;quia attenditur qualitas diſponentium, ita Oldr.& eſt caſus ,pro quo conſuluit, *d.conſ.*159.*verſ. circa tertium,*vbi vult conſenſum generalem alienandi præſtitum per Regem Carolum de toto Principatu Achaiæ intelligi propter qualitatem perſonarum.Vide, *Mens & ratio attendenda plus,quam verba. Concl.*199.Vide,*Verba ſecundum mentem & rationem ſunt intelligenda.Concl.*94.Vide infra, *Verba generalia ſecundum conditionem perſonæ,ad quam referuntur,ſunt intelligenda.Concl.*137.

Verba generalia,& indefinita reſtringunrur,ne actus pereat. CONCL. 134.

1 VErba †generalia,& indefinita reſtringuntur,ne actus pereat.
2 Fulg.*conſ.*28.*in fin.*† Amplia; quia legatum factum Titio de manſo, ſi voluerit ſoluere omnia legata teſtatoris, reſtringitur ad legata valida,& debita,ne reddatur inutile,vt quia plus importaret ſoluendum,quam legatum,& verba generalia , & vniuerſalia reſtringuntur,ne pereat legatum,& diſpoſitio. Caſtr. *conſ.*50.*per tot. lib.*2.Vide,*Actus validus in dubio interpretari debet.Concl.*136. Vide,*Diſpoſitio omnis intelligitur de actu valido.Concl.*504. Vide,*Verba dubia intelligenda,vt actus valeat.Concl.*99.Vide,*Præſumitur pro validitate actus multis caſibus.Concl.*619.

Verba vniuerſalia,& generalia reſtringuntur ſecundum poteſtatem , & qualitatem loquentis CONCL. 135.

1 VErba † vniuerſalia reſtringuntur,& limitantur ſecundum naturam,& poteſtatem loquentis, & non vltra,Gemin.*conſ.*96. *n.7.verſ.nam verba vniuerſalia,& n.*8. vbi loquitur in Papa concedente dominium rerum infidelium capientibus, & occupantibus, vt intelligatur de bonis, quæ fuerunt fidelium; quia alias non poteſt auferre ab eis dominium,*& conſ.*10.*in pr.*vbi,quod teſtator legando matri ſuæ,vt determinet,an pecuniæ datæ ſint vſurarij, intelligitur de vſura facti,non iuris;quia non eſt in poteſtate laici hoc declarare,an ſit vſura,vel non,*& conſ.*67.*n.*3.*verſ.primo obſtat,*vbi, quod ſtatutum laicorum diſponens ſuper retractu iuris patronatus non intelligitur de Eccleſiaſtico;quia deficit poteſtas in ſtatuente, *& conſ.*77.*n.*2.vbi diſpoſitio intelligi debet ſecundum poteſtatem
2 diſponentis. † Amplia ; quia verba vniuerſalia reſtringuntur , & ampliantur ſecundum qualitatem perſonæ,ſeu perſonarum diſponentium.Oldr.*conſ.*159.*verſ.circa tertium,*vbi, quod conſenſus generaliter præſtitus per Regem Carolum ſuper alienatione Regni Achaiæ , vel Principatus Achaiæ intelligitur de toto Principatu
3 propter qualitatẽ Regis Caroli. † Amplia;quia concedens ſaluum conductum indiſtincte , & generaliter intelligitur conceſſiſſe reſtrictiue in ſuo territorio, vbi poteſt prohibere, non in alieno , ita Caſtill.*conſ.*12.*In facto ſupponitur,quod ferme.num.*2.*& ſeq.ver.& ſi*
4 *verba.*† Extende; quia ſi quis promittat habere licere ſimpliciter, id extenditur etiam ad factum alienum ita generaliter pronunciatum; tamen quia factum alienum non poteſt promitti, illa verba generalia intelliguntur;& reſtringuntur ad factum proprium promittentis,*l.habere licere,in pr.ff.de verb.oblig.* Caſtill. *d.conſ.*12.*n.*2.
5 *& ſeq.* vbi ponit plura exempla. † Amplia ; quia Papa concedens amplum priuilegium per verba vniuerſalia Abbati, vt poſſit omnia , quæ poteſt Epiſcopus ordinarius, non extenditur ad ea, quæ ſunt ordinis;quia eſſet dare tertiam ſpeciem ordinis inter Epiſcopum,& Sacerdotem,quod eſt prohibitum ab Apoſtolis,& eſſet decolorare Eccleſiam vniuerſalem,& Papa non poſſet.Ant.de Butr. *conſ.*19. *num.*5.*& ſeq.verſ.in contrarium.*Vide, *Actus omnes humani pendent à tribus,voluntate,poteſtate,& ordine.Concl.*127.

Verba vniuerſalia reſtringuntur ſecundum honeſtatem. CONCL. 136.

1 VErba † vniuerſalia priuilegij debent reſtringi,vt ſalua ſit honeſtas concedentis , vt talia comprehendant, quæ honeſtæ fieri poſſunt. Ant. de Butr. *conſ.*19. *numer.*7 *verſ.in dubio,* vbi loquitur in conceſſione generali facta Abbati,vt poſſet omnia,quæ Epiſcopus,& ordinarius, quia reſtringi debet quoad ea,quæ ſunt iuriſdictionis,non autem ordinis, ne vileſcat dignitas Epiſcopalis, quia honeſtum non eſſet. Vide, *Potentia, & poteſtas multiplex, de qua intelligatur.Concl.*460.

Verba generalia ſecundum conditionem perſonæ , ad quam referuntur,ſunt intelligenda CONCL. 137.

VErba † generalia debent intelligi ſecundum conditionem 1
perſonæ,ad quam referuntur,*c.*1.*de vſu pallij.*Fulgoſ. *conſ.*27.
Propoſita quæſtione,per tot. † Amplia, vt ſi mandatur prouideri ali- 2
cui de plebania , vel prioratu , ex quo iſta ſunt nomina generalia,
quæ applicãtur ad regularia,& ſecularia beneficia,debẽt verba in-
telligi de regulari, ſi perſona prouidenda eſt regularis; ſi v.ſecula-
ris eſt,debẽt verba intelligi de ſeculari prioratu.Cald.*conſ.*293.*n.*2.
verſic. item verba generalia , alias 1. *de rerum permut.* † Amplia, vt 3
idem ſit in caſu conuerſo ; quia valet argumentum de re ad perſo-
nã,& è contra; quia ſi mãdatur prouideri Titio Clerico de regula-
ri beneficio , licet non ſit facta mentio, quod Titius ſit regularis;
tamen tacite id videtur intelligi. Cald.*d.conſ.*293.*circa fi.verſ.nam*
*ſi mandatur,*alias 1.*de rer.permut.*† Amplia;quia ſi Papa Epiſcopa- 4
tui concedit parochiã alterius Epiſcopatus liberam , & cum iuri-
bus & pertinentiis,intelligitur non ſolum de pertinentiis acceſſo-
riis parochiæ,ſed etiã ſecundum qualitatem perſonæ cui fit conceſ-
ſio, vt habeat Cathedraticum, & iuriſdictionẽ , ac alia iura Epiſ-
copalia competentia in aliis parochiis. Cald *d.conſ.*325.alias 6.*de*
donat. Vide Clauſula, *cum iuribus , & pertinentiis,* quid importet.
*Concl.*308. † Declarat tamen Calder. ibi *d.conſ.*325.alias 6.*de do-*
nat. in fin.verſ. impugnatio d. conſilij. vt procedat ſolum,ſi ſumus in 5
diſpoſitione iuris communis ; ſecus in conceſſione , quæ reſpiciat
præiudicium tertij. † Amplia; quia legatum factum mulieri nuptæ 6
de veſtibus nigris intelligitur ſecundum qualitatem perſonæ , cui
legatur,vt intelligatur de veſtib.panacij obſcuri, ex quo viuit ma-
ritus,legataria,ne inducatur malum omen, vt videatur vidua eſſe.
Fulgoſ.*conſ.*27.*Propoſita quæſtione,* vbi multa exempla ponit.† Vi- 7
de Fel.*in c.cauſam,quæ,de reſcript.*vbi infinita ſimilia ponit.† Am- 8
plia;quia obſequium perſonæ iniunctũ intelligitur ſecundum qua-
litatẽ ipſius;ideo ſi fiat edictum, quod omnes armati compareant,
intelligitur ; vt baleſtrarij cum baleſtris,& alij cum ſolitis armis.
Fulg.*d.conſ.*37.*n.*3. *& ſeq.* † Amplia in tantum, vt ſi contra pieta- 9
tem, vel mores honeſtæ perſonæ verba intelligerentur, onus tan-
quam contra bonos mores poſſet reiici. Fulgoſ. *d conſ.*27.*circa fin.*
† Amplia;quia ſtatutum, & diſpoſitio habens relationem ad per- 10
ſonas intelligi debet ſecundum earum perſonarum conditionem.
Rom.*conſ.*32. *Viſa municipali, n.*9.*verſ. quinto illud idem* vbi apoſt.
*in verſ. perſona,*dat plurimos concord. Vide, *Verba dubia ſecundum*
*naturam rei intelligenda.Concl.*96.

Verba generalia reſtringuntur ad petita. CONCL. 138.

VErba † generalia, & vniuerſalia ſuper abſolutione , vel ali- 1
qua petitione reſtringuntur ad petita , & vltra petita non ſe
extendunt.Oldr.*conſ.*182.*Pater ſancte,num.*9.*verſ.nititur etiam ele-*
ctus.† Amplia ; quia verba vniuerſalia in priuilegio reſtringuntur 2
ad narrata,& petita,maxime,quando materia eſt odioſa,& reſtrin-
gibilis.Ant.de Butr.*conſ.*19.*n.*5.*verſ.in contrarium.* † Extende; quia 3
idem eſt in tranſatione; quia verba generalia reſtringi debent ad
narrata,ſi recta ratione recti ſermonis poſſunt reſtringi,*l.ſi de cer-*
*ta.C.de tranſact.*Ant.de Butr.*d.conſ.*19.*n.*5. *verſ.in contrarium.*† Ex- 4
tende in ſententia,quæ in dubio reſtringitur ad petita,Ant.de Butr.
*d.conſ.*19. *n.*5. *verſ. in contrarium.* † Extende in omni reſponſione; 5
quia reſtringitur ad quæſita.& interrogata,& eſt generale,quod ad
declarationem verborum generalium præcedentia inſeruiunt.Ant. 6
de Butr.*d.conſ.*19.*n.*5. *verſ. in contrarium.*Vide, *Reſponſio ſecundum*
*petitionem & interrogationem eſt intelligenda.Concl.*273.

Verba vniuerſalia indefinita reſtringuntur ad cauſam. CONCL. 139.

SI † lata eſt ſententia pro Titio contra Mæuium ſuper multis, 1
de quibus pendet lis inter eos,ſi dum agunt de vna ſola differẽ-
tia,& condẽnatus offert velle ſtare ſententiæ contra ſe latæ,debet
intelligi quoad illam differentiam tantum,non quoad omnia;quia
cauſa reſtringit verbum indefinitum. Caſtr. *d.conſ.*151. *Super pri-*
*mo,in pr.lib.*2.† Extende;quia dictum ſimplex reſtringitur ad cau- 2
ſam dicendi,*l.cancellauerat.ff.de iis,quæ in teſtam.delen.*Caſtr.*d.conſ.*
151.*col.*2.*verſ.item dictum ſimplex, l.*2. † Extende; quia regula eſt, 3
quod limitata cauſa limitatũ producit effectum. Vide, *Diſpoſitio li-*
*mitata nõ extenditur,& quando ſecus.Concl.*494.† Amplia,quia imo 4
verba vniuerſalia,& generalia reſtringũtur ad cauſam, & ad caſus
haberi

habentes eandem rationem, plene Crau. *conſ.* 256. *n.* 7. & *ſeq.* vbi plu-
ra ſimilia cumulat de verbis, *in omnibus, & per omnia, & quoquo mo-*
do, & ſimilia. Vide Concl. prox. ſeq. Vide, *Cauſa regulat actum, &*
quomodo. Concl. 136. Vide, *Tranſactio per verba generalia quando re-*
ſtringatur. Concl. 356. Vide, *Effectus à cauſa regulatur. Concl.* 49.

Verba vniuerſalia, vel generalia reſtringuntur ex ſpecificatione ſpeciali præcedenti, vel ſubſequenti.

CONCL. 140.

1 VERBA † generalia, & vniuerſalia ſubſequentia poſt enume-
rationem, ſeu diſpoſitionem reſtrictam ad certas ſpecies, &
loca reſtringuntur ex præcedentibus, niſi aliter appareat de mente
teſtantis. Oldr. *conſ.* 8. *Quidam paterfamilias, per tot.* vbi, quod legatū
de creditis, ſeu bonis certorum locorū reſtringitur ad loca expreſſa
licet teſtator poſtea in ſubſequentibus generalia verba appoſuerit;
quia reſtringuntur. Vide infrà, *Verba ampliatiua præcedentium re-*
2 *ſtringuntur ad ea, quæ ſunt eiuſdem generis, Concl.* 145. † Extende; quia
ſi teſtator legat certam pecuniā pro funere, & aliis, ac poſtea legat
omnem pecuniam alteri, debet intelligi extracta prius ſpeciali pe-
cunia legata; quia per enumerationem præcedentem ſpecialem de-
3 rogatur generi ſequenti. Afflict. *deciſ.* 45. & ibi Vrſ. *in addit.* † Ex-
tende, vt procedat, etiam ſi ſubſequentia ſint magis generalia; quia
non includunt maiora expreſſis, ſiue ſit materia ſtricta, ſiue materia
4 fauorabilis. Gem. *d. conſ.* 65. *n.* 4. *ver. nec obſtat, ſi dicatur.* † Amplia vt
idem ſit, quando poſt verba generalia apta comprehendere diuerſa
ſubiecta iungūtur ſpecies reſtrictiuæ generalitatis verborum; quia
diſpoſitio præcedens reſtringitur ad ſpecies ſubſequentes. Gemin.
conſ. 65. *n.* 4. *v. modo ſuccedit regula.* Alex. *conſ.* 76. *Viſo themate, in* 2.
ſubſcr. n. 12. *lib.* 4. *ver. nec huic ſententiæ, cum ſeq.* pleniſſ. Alex. *in ſub-*
ſcript. d. conſ. n. 19. vbi, quod generalitas reſtringi debet ad ſpecies
expreſſas. Pariſ. *conſ.* 102. *n.* 10. *lib.* 1. Vide, *Liberatio generalis ex cer-*
5 *ta cauſa non comprehendit aliam cauſam, &c. Concl.* 326. † Extende,
in tantum generalitatem reſtringi per ſpecies expreſſas poſt gene-
ralitatem ad caſus ſimiles caſibus ſpecialibus, vt ſi caſus ſpeciales
ſunt cepti, & pendentes, non fiat extenſio ad caſus ſimiles futuri
non cepti, neq; pendentes. Alex. *d. conſ.* 76. *Viſo themate, n.* 19. *lib.* 4.
6 *in ſubſcript. Alex. quæ incipit, Quia per ſupradictos.* † Declara hanc
extenſionem, vt procedat, quando verba generalia reſpiciūt vnam
perſonam, & ſpecialia aliā perſonam; quia tunc procedit, vt debeat
fieri reſtrictio, vt loquitur Alex. ſecus ſi verba generalia ſunt circa
alia; quia per expreſſionē ſpecierū non tollitur virtus generalitatis
7 verborū, vt exemplificat Deci. *conſ.* 51. *in pr. & conſ.* 69. *n.* 10. † Idem
in mandato procur. ad certam cauſam contra Titiū, & generaliter
in omni alia cauſa; quia intelligitur contra Titium, non autem con-
8 tra alium. Dec. *conſ.* 502. *n.* 9. † Ideo reſcriptum impetratum contra
Epiſcopū, & quoſdam laicos non comprehendit Clericos, propter
dictionem reſtrictiuam de laicis diſponentem. Gem. *d. conſ.* 65. *n.* 4.
9 *v. modo ſuccedit.* † Idem in contractu, & obligatione; quia licet verba
generalia præcedant; ſi tamen ſpecificantur poſt genus aliquæ ſpe-
cies, illud genus cenſetur reſtrictū ad ſpecies, alias illa ſpecificatio
eſſet ſuperflua, ita Abb. *conſ.* 75. *Illud de iure, col. fi. n.* 5. *lib.* 2. Vide ſu-
pra, *Verba debent aliquid operari, & non debent eſſe ſuperflua, & quan-*
10 *do ſecus. Concl.* 85. † Idem; quia legatum de omni marmore licet cō-
prehendat marmor ſculptum, & non ſculptum; tamen ſi dicatur,
lego omne marmor, & duas ſtatuas, non venit ſculptum vltra duas
ſtatuas, *l. ſi hæres meus.* §. 1. *ff. de leg.* 3. Gem. *conſ.* 65. *n.* 4. *ver. ad idem.*
11 † Amplia; quia ſtatutū diſponens generaliter, non poſſe alienari in
forenſem, alias contractus ſit nullus, reſtringitur, quod alienatio nō
poſſit fieri per contractū, ſecus per vltimā voluntatē; quia ſpecifi-
catio ſpecierum reſtringit generalem diſpoſitionem. Bald. *conſ.* 358.
12 *Quidam Lucanus, n.* 2. *v. & probatur hoc, l.* 1. † Amplia, & ſeu extende
in caſu conuerſo, quia ſi certa ſpecies præmittitur, poſtea ſequatur
genus indefinitū, reſtringitur ad illam ſpeciem præcedentem, *l. ſi.* §.
cui dulcia. ff. de vino, trit. & oleo legato, vbi ſi teſtator legat vinū Græ-
cū, & omnia dulcia, intelligitur legare omnia dulcia potabilia, ſicut
13 vinum. † Sic Epiſcopus, qui donat villam, & omnia, quæ ibi habet,
cenſetur omnia donare, quæ reſpiciunt temporalia, non ſpiritualia.
14 Alex. *conſ.* 248. *n.* 203. *v. ſecundo, l.* 6. † Declara, vt procedat ampliatio
quando illud genus eſt adiectiuū neutraliter poſitum; ſecus, ſi genus
ſubſequēs eſſet ſubſtantiuū, & ratio eſt; quia adiectiua verba requi-
runt ſubſtantiā, ſeu ſubſtantiuum, à quo pendeant, & cum neutrali-
ter ponitur, debet reſtringi ad ſubſtantiuum præcedens, ita declarat
Alex. *conſ.* 248. *Ponderatis, n.* 2. *v. ſecundo principaliter, iunct. n.* 13. *v.*
15 *non obſtat ſecundum, l.* 6. † Reſtringe; quia non habet locum amplia-
tio, quādo ſi fieret reſtrictio, diſpoſitio redderetur inutilis, & nihil
operaretur. Alex. *conſ.* 284. *in fi. v. poteſt inſuper reſpondere, lib.* 6. vbi
dicit, quod maritus, qui multa donaria dederat ſponſæ abſenti, &
poſtea eidē legauit dotes ſuas, & omnia donaria, quæ ſecū portauit
non intelligitur de ornamentis propriis vxoris, prout de dote, quæ
præcedit, ſed de donatis à marito, ratio eſt; quia alias redderetur le-
gatū inutile quoad donaria, ſecus quoad dotē, quæ poteſt legari, &
legatū eſt vtile; quia ſi eſt in ſtabilibus, debetur ſtatim, quæ nō de-
beretur, niſi poſt annū. † Amplia; quia vbicunque ſpecies abſolute 16
poſita ſequitur genus, ipſum genus reſtringitur. Bal. *conſ.* 485. *Sta-*
tuto ciuitatis, n. 2. *v. quia ſpecies, lib.* 1. Vide, *Generalis diſpoſitio quando*
per ſpecialem reſtringatur, vel non. Concl. 32. † Amplia, in renuncia- 17
tione facta per filiā ex vera cauſa; quia licet ſubiiciatur clauſula, *&*
ex quocunque alio iure, titulo, vel cauſa; tamen non extenditur ceſſio
niſi ad ſpecificata, & ad acceſſoria. Bal. *conſ.* 37. *Quoniam re melius, n.*
1. in fi. v. & ſi bene aduertatur, lib. 2. † Amplia; quia ſi eſt compromiſ- 18
ſum in quatuor arbitros cum facultate, quod tres poſſunt lauda..,
poterunt tres laudare, quarto non requiſito, non obſtante, quod ge-
neraliter fuerit dictū, quod ſint loco iudicis, & ſex officialiū mer-
cātiæ Florētiæ, qui non poſſunt pronunciare abſentibus duob. niſi
facta fuerit requiſitio; quia per verba generalia nō receditur à ſpe-
ciali prouiſione facta in eadē diſpoſitione. Abb. *conſ.* 33. *Quia quin-*
que, n. 5. *col.* 3. *v. ad ſecundam partem, l.* 2. † Limita, quando poſt gene- 19
ralem diſpoſitionē ſubſequeretur ſpecificatio ſpecierum per modū
exēpli. Sign. *d. conſ.* 70. *n.* 12. *v. præterea non eſſet abſurdum.* † Limita; 20
quia generalis diſpoſitio nō reſtringitur ex ſubſequentib. ſpecieb.
ſpecificatis, quando ſpecificatio fit per verba implicatiua, prout eſt
dictio, *etiam*, ſecus ſi ſimpliciter ſpecies enūciarētur. Gem. *conſ.* 65. *n.*
7. *v. reſtat reſpondere, & n.* 8. & idē tenet Bal. *conſ.* 329. *Caſus talis eſt,*
in fi. v. contrarium, lib. 1. Vide, *Generi per ſpeciem derogatur & quando,*
& qualiter procedat. Concl. 36. † Extende limitationem, ſiue ſimus in 21
materia fauorabili, ſiue od[illegible]ſa. Gem. *d. conſ.* 65. *n.* 8. *v. ſed dictio, etiā.*
† Extende limitationem, vt procedat, quando verba ſequentia ſunt 22
enunciatiua; quia non reſtringunt. Bal. *conſ.* 305. *Verba Principis, n.* 2.
v. modo dico, lib. 1. Extende, quando verba ſubſequētia ſpecialia ten- 23
dunt ad fauorem eiuſdem perſonæ, pro quo genus eſt enunciatum
quia genus non reſtringitur. Bald. *conſ.* 329. *in fi. v. contrarium, lib.* 1.
† Extende, quādo verba ſpecialia ſubſequētia ſequuntur genus, nō 24
per modū copulæ, ſed per modum ampliationis, puta per verbum,
hoc amplius, ſeu, *& amplius*, vel *etiam*; quia non reſtringunt. Bald. *d.*
conſ. 329. *in fi. v. in contrarium, lib.* 1. † Extende; quia quando aliquid 25
conceditur in genere, ſubſequēs ſpecificatio ſpecierū non reſtrin-
git; quia in dubio ad maiorē euidentiam ſpecies videntur expreſſæ.
Sign. Hom. *conſ.* 70. *In quæſtione vertente, n.* 11. *in fi. & ſeq. v. ſed contra*
hoc priuilegium. † Limita, quia licet verba generalia præcedentia re- 26
ſtringantur ad cauſam ſequentē expreſſam, illud procedit, quando
cauſa exprimitur per modum reſtrictionis, ſecus ſi per viā copulæ;
exemplū, renunciat quis generaliter omni iuri ſibi competenti in
bonis expreſſis, ſi ſubiungatur, occaſione hæreditatis ſibi cōpeten-
tis, reſtringitur generalis ceſſio; ſi vero per viam copulæ, puta, *&*
occaſione hæreditatis, &c. non reſtringitur, ita Sign. *conſ.* 181. *n.* 11. *in*
fi. v. venio ad quartum. Vide, *Clauſula in fine poſita quando referatur*
ad omnia præcedentia, vel non. Concl. 191. Vide *Concluſionem proxime*
ſequentem, & Concluſionem proxime præcedentem. Vide plenius *Tran-*
ſactio per verba generalia quando reſtringatur. Concl. 356.

Verba generalia reſtringuntur ex præcedentibus, vel ſubſequentibus.

CONCL. 141.

VErba † generalia ſubſequentia reſtrictionem recipiunt ex 1
præcedentibus; & ideo cōceſſio facta, exceptis regalibus, non
inducit conceſſionem regalium ex verbis generalibus ſubſequen-
tibus. Oldr. *conſ.* 121. *v. ad tertiam, q. n.* 14. † Et verba procuratorij, 2
reſpectu certorum locorum, vel negotiorum quantumcunque ge-
neralia, reſtringuntur ex deſignatione ad loca, & negotia in præ-
cedentibus dicta. Oldr. *conſ.* 130. *Omni prolixitate, num.* 2. *in fi. & n.*
3. in pr. v. vna quia tranſlata. † Et recognoſcens habere in feudum 3
ab Epiſcopo Vticēſi quicquid habet in illa ciuitate, exceptis duab.
domibus, non cenſetur recognoſcere iuriſdictionem, quam habet
in homines dictæ ciuitatis; quia ſermo generalis præcedens ex ſe-
quenti exceptione rerum corporalium reſtringitur ad corporalia,
& non comprehendit incorporalia. Oldr. *conſ.* 133. *Factum tale eſt,*
per tot. vbi mouetur etiam aliis rationibus propter generalitatē ob-
ſcurā, & quia non eſt expreſſa cauſa. Et Comes concedens certam 4
partem omnium bonorum confiſcandorum quomodocunque, &
qualitercunque per verba vniuerſalia Caſtellano ſuo, qui tenetur
ad caualcatas occurrentes pro bonis confiſcandis, non cenſetur
concedere bona confiſcāda ex crimine læſæ maieſtatis, & in quib.
Caſtellanus non tenetur ad caualcatam; quia ſecundum rationem,
& mentem reſtringuntur, & maxime ſi in ſubſequentib. eſt dictum
de bonis, quæ ad vtilitatem Com. confiſcabuntur; quia reſtringitur

ratio

Digitized by Google

tota diſpoſitio ex ſequentibus verbis prædictis. Oldr. *conſ.* 148. *Factũ*
5 *tale eſt, quidã Comes*, maxime *n.* 5. *v. tertia ratio.* † Amplia; quia præ-
cedẽtia verba declarant ſequentia, & reſtringunt ea; quia talia ſunt
ſubiecta, qualia ſunt prædicata, & ideo ſi ſcriptura præcedens ex
cauſa delegationis alteri factæ per creditorem inducit liberationẽ
debitoris, ſequẽs ſcriptura liberationis, quod fuerit facta ſatisfactio,
debet intelligi de ſatisfactione præcedenti per viam delegationis.
6 Bal. *conſ.* 265. *Creditor in libris, per tot. lib.* 1. † Extende; quia ſi occa-
ſione obligationis, vel concordiæ ſuper hæreditate quis ſe obligat
ad omnia onera, quocunque modo, & cauſa imponẽda pro Titio,
licet verba ſint latiſſima, quia tamen ex præcedenti diſpoſitione lo-
quente de hæreditate, reſtringuntur ad onera hæreditaria. Bal. *conſ.*
7 181. *Poſito ſine præiudicio, lib.* 4. † Amplia in caſu cõtrario; quia ver-
ba generalia, & vniuerſalia præcedentia reſtringuntur, & declarã-
tur ex ſubſequentibus. Abb. *conſ.* 75. *Illud de iure, col. fi. v. nunc reſtat*
8 *reſpondere, lib.* 2. † Extende; quia verba generalia præcedentia re-
ſtringuntur ex ſpecificatione ſpecierũ poſt genus, alias ſpecificatio
☞ eſſet fruſtratoria. Abb. *d. conſ.* 75. *col. fi. n.* 5. *lib.* 2. Vide *Concluſ. prox.
præced.* Vide, *Clauſula in principio poſita quãdo referatur ad ſequen-
tia, vel non. Concl.* 289. Vide infra, *Verba præcedentia non minus re-
ſtringunt, quam ſubſequentia. Concl.* 143. Vide, *Subiecta ſunt talia,*
9 *qualia prædicata. Concl.* 716. Amplia; quia verba Inſtrumenti, & al-
terius diſpoſitionis dubia recipiũt interpretationẽ ex præcedẽtibus,
10 & ſequẽtibus, *l. ſi ſeruus pluriũ. § fi. ff. de leg.* 1. † Declara, vt ſit vera
ampliatio, quãdo reuera ſunt verba dubia, ſecus ſi ſũt clara, inſpecta
propria ſignificatione. Alex. *conſ.* 167. *Viſis, & ponderatis, in pr. lib.* 7.

Verba vniuerſalia & generalia reſtringuntur ex mente, & ratione. CONCL. 142.

1 VErba † vniuerſalia, & generalia, & quantumcunque præ-
gnantia reſtringũtur à cauſa expreſſa, & à ratione, à qua pro-
ueniunt; ideo ſi Princeps concedat Caſtellano ſuo in recognitionẽ
laboris etiam partem omnium bonorum qualitercunque ad Prin-
cipem ſpectantium confiſcandorum per verba vniuerſalia, & ge-
neralia, propter laborem Caſtellani, qui tenetur ad caualcatas fa-
ciendum, non veniunt bona confiſcata propter crimen læſæ maie-
ſtatis contra Principem, in quibus Caſtellanus non tenetur ad ca-
ualcatam. Oldr. *conſ.* 148. *Factum tale eſt, quidam Comes*, qui in fine
dicit, verba generalia reſtringi, & ciuiliter intelligi *in v. ad alia au-*
☞ *tem argumenta.* Vide, *Diſpoſitio generalis, & c. Concl.* 488. † Et quod
2 verba generalia, quæ omnia comprehenderent, reſtringantur, vt
non comprehendant ea, in quibus militat diuerſa ratio, plane Cra-
3 uet. *conſ.* 3. *in fi.* † Et ſimiliter, vt ſeruetur mens diſponentis, & ne
ſequatur abſurdum, Caſtr. *conſ.* 258. *Si bene conſideretur*, *n.* 2. *lib.* 1.
4 † Ex veriſimilitudine quandoque reſtringuntur verba generalia.
Oldrad. *conſ.* 159. *ver. circa tertium*, licet ibi in illo caſu ipſe teneat
5 contrarium. † Ex poteſtate reſtringuntur verba; quia non extendi-
tur generalis diſpoſitio, niſi ad ea, quæ iuſte poſſumus. Lap. *alleg.*
6 39. *n.* 7. *v. ſeptimo.* † Ex expreſſione præcedentium verba generalia
& vniuerſalia reſtringuntur, *l. ſi de certa. C. de tranſactio.* ideo ver-
ba de præſenti præcedentia reſtringunt verba ſequentia vniuerſa-
lia, vt ius de futuro non comprehendant. Dec. *conſ.* 502. *Ex duo-
bus conſiliis, n.* 8. *in fi. v. venio ad ſecundum*, apoſtil. *ad Bart. conſ.* 21.
7 *Viſa prima lex fin. in ver. omnem*, vbi etiam Bart. hoc dicit. † Ideo
conſtituens procuratorem contra Titium in tali cauſa, & generali-
ter in omni alia cauſa intelligitur contra Titium. Dec. *d. conſ.* 502.
8 *n.* 9. Vide, *Concluſ. prox. præced.* † Idem in prouiſione facta de be-
neficio per obitum Titij vacante, ſeu alio quouis modo; quia illa
clauſula, *alio quouis modo*, bene ampliat, & comprehendit omnem
modum vacandi, ſed reſtringitur ex eadem perſona expreſſa. Rota
in antiq. deciſ. 14. *de reſcript.* alias 483. *& in nou. eod. tit. deciſ.* 1. alias
9 28. Ægid. *deciſ.* 610. Caſſad. *ſuper reg.* 29. † Idem multo magis, ſi
agatur de vacaturo. *d. deciſ.* 1. *in nou. de reſcript. ver. & ad rationes*,
10 vbi appoſui concordant. † Idem ſi plures modi exprimuntur ex
pluribus perſonis cum dicta clauſula, *& alio quouis modo*; quia in-
11 telligitur ex perſonis expreſſis. Ægid. *d. deciſ.* 610. Idem; quia
verba, *quoquo modo*, licet ſint ampliatiua; tamen reſtringuntur ad
ea, quæ ſunt eiuſdem generis, Ruin. *conſ.* 98. *Viſo themate, num.* 5.
& declarat *num.* 11. *& n.* 15. non procedere in prohibitiuis quo-
12 cunque modo, quæ pendent ab eadem diſpoſitione. † Idem in lau-
do, quod fiat generalis quietatio ex quacunque cauſa; quia intel-
ligitur occaſione bonorum paternorum, de quibus agitur; quia
ſemper fit reſtrictio ad terminos præmiſſos. Corn. *conſ.* 52. *In hac*
13 *conſultatione*, *n.* 12. *& ſeq. lib.* 2. † Idem in ſtatuto, vel conſtitutio-
ne, quia verba quantumcunque generalia reſtringuntur, ne quis
damnum patiatur, & ſecundum iuris diſpoſitionem. Anchar.
d. conſ. 361. *in pr.* vbi, quod conſtitutio prohibens diebus feſtiuis in
honorem Dei fieri contractus non impedit appellationis inſtru-
mentum. † Idem in fideiuſſore ſe obligante ex certis cauſis; quia 14
licet promittat ſoluere, quouis modo condemnetur, vel quocun-
que modo, vel omni modo, quo condemnetur, debet intelligi ex
cauſis expreſſis. alias non tenetur. Bartol. *d. conſ.* 21. *col. fi. n.* 5. *verſic.
nam iſta verba, lib.* 2. vbi apoſt in *verſ. omnem.* † Idem in teſtamen- 15
to; quia verba generalia reſtringuntur ad cogitatum, & mentem
legis, vt non comprehendat extranea, & quæ non veniunt ex mẽ-
te legis, ideo ſi teſtator mãdat filios ſtare in communione, & com-
municare onera omnia, & maxime ſtudiorum & librorũ, non cõ-
prehenduntur dotes filiarum alterius, prout neque inter ſocios.
Alex. *conſ.* 76. *Viſo themate, in pr.* maxime *n.* 4 *verſ. nec obſtant illa,*
lib. 4. quod eſt ſubſcriptum à pluribus Doctorib. Vide, *Verba ſe-* ☞
cundum mentem, & rationem ſunt intelligenda. Concl. 93. † Amplia; 16
quia verba contractuum generalia, ſeu vniuerſalia reſtringuntur
ex coniecturata mente diſponentium; ideo in legato generali eo-
rum, quæ in domo ſunt, non veniunt venalia, *l. generali, § vxori. ff.
de vſufr. legat.* † Declarat Alex. *conſ.* 167. *Viſis, & ponderatis, n.* 2. 17
v. non obſtat, *lib.* 7. quod ideo venalia non veniunt; quia reſtringit
teſtator ſe ad ea, quæ erunt in domo, & venalia non dicuntur eſſe
in domo; quia ibi non erant menſura; ſecus ſi ſimpliciter legaſſet
omnia bona ſine reſtrictione, quæ ſunt in domo.

Verba præcedentia non minus reſtringunt, quam ſubſequentia. CONCL. 143.

VErba † præcedentia non minus reſtringunt ſubſequentia, 1
quam è contra. Oldrad. *conſ.* 8. *Quidam Pater, n.* 2. † De ver- 2
bis generalibus, vt ex ſequentibus reſtringantur, Gemin. *conſ.* 34.
num. 6. † Amplia; quia contractus continens verba ſequentia, quæ 3
videntur contraria præcedentibus, debet interpretari, vt ſecundum
præcedentia fiat ſenſus; quia quæ dicuntur in vna parte contra-
ctus, cenſentur repetita in qualibet parte, niſi conſtet de contra-
rio, propter abſurdum, vel inconueniens. Bald. *conſ.* 284. *In primis
eſt inſpiciendum, lib.* 4. *per tot.* † De verbis dubiis, vt declarentur ex 4
præcedentibus, & ex principio; quia talia ſubiecta, qualia prædica-
ta demonſtrant, plene Bald. *conſ.* 265. *Creditor in libris, num.* 2. *v. in
contrarium vſque in fi. lib.* 1. † Et quod è conuerſo verba ſequentia 5
declarent præcedentia. Signor. Homod. *conſ.* 38. *Factum ſic propo-
nitur, num.* 7. *circa fi. v. præterea non eſt nouum.* Vide, *Concluſio prox.
ſeq. num.* 13. † Declara tamen; quia ſequentia declarant præceden- 6
tia, & è contra, quando ſubeſt par ratio diſponentis, & diſpoſiti,
non alias. Rayner. de Forli. *conſ.* 68. *num.* 16. *inter conſ. Signoroli.* Vide,
Repetitio præcedentium contractuum quando in ſequentibus, & c. Con- ☞
cluſ. 188. Vide ſupra, *Verba vniuerſalia reſtringuntur ex præceden-
tibus, & ſequentibus. Concl.* 141.

Verba præcedentia quando declarent ſequentia, vel è contra. CONCL. 144.

VErba † præcedentia habentia orationem perfectam decla- 1
rant ſequentia dubia, & habentia imperfectam orationem,
quia ſupplenda eſt clauſula ſequens imperfecta ex præcedentibus
verbis tanquam repetita cenſeantur. Bal. *conſ.* 225. *Quod dicta clau-
ſula, per tot. lib.* 5. vbi loquitur in teſtamento. Rom. *conſ.* 503. *Dili-
genter, n.* 3. † Et ex contiguitate vicinatis ſcripturæ verba ſequen- 2
tia dubia recipiunt declarationẽ ex præcedentibus. Rom. *conſ.* 121.
Circa primum, in fin. Vide ſupra, *Verba dubia declarantur ex multis.* ☞
Concl. 104. † Extende; quia quando verba priora, & poſteriora ali- 3
qua ſerie continuationis ſe contingunt, dictum in priori cenſetur
repetitum in poſteriori. Dyn. *conſ.* 41. *in pr.* † Amplia; quia diſpo- 4
ſitio ſtatuti indefinita recipit interpretationem ex præcedentibus,
& ſequentibus proximis ſtatutis. Dyn. *d. conſ.* 41. *Quæſtio talis eſt,
continentur. in pr.* vbi, quod ſtatutum puniens dantem auxilium ho-
micidæ, intelligitur de auxilio ad homicidium, ſecundum præce-
dentia ſtatuta. † Extende; quia vna pars ſtatuti per aliam declara- 5
tur. Curt. Sen. *conſ.* 71. *num.* 16. *verſ. ſic etiam verbum*, vbi dixit, quod
verbum obſcurum poſitum in vno capite declaratur, & interpre-
tatur ex verbis poſitis in alio capite. Angel. *conſ.* 281. *col. fin. num.* 5.
vbi, quod intellectus certus vnius partis declarat aliam partem
obſcuram; & quia ſequentia declarant præcedentia, *l. ſed & ſi Iulia-
nus. § perinde. ff. ad Maced.* Bart. *in l. cætera. ff. de leg.* 1. vbi Iaſ. Dec.
conſ. 336. *& conſ.* 383. *col.* 5. Crauet. *conſ.* 226. *num.* 6. Ruin. *conſ.* 160.
num. 15. *lib.* 3. Corn. *conſ.* 162. *numer.* 3. *lib.* 3. *& conſ.* 71. *in prin. lib.* 1.
† Et quod verba media declarentur, & recipiant interpretatio- 6
nem ex præcedentibus, & ſequentibus, Alex. *conſ.* 144. *Viſo the-
mate, in pr. lib.* 6. † Amplia; quia non eſt nouum, quod per præce- 7
dentia

Digitized by Google

dentia verba intelliguntur, & reſtringuntur ſubſequentia. Signo-
8 rol. Homod.*conſ.*70.*in quæſtione vertente,n.*8.† Declara; quia hoc
argumentum eſt æquiuocum, & non ſemper verum; quia quan-
doque ſequentia recipiunt declarationem ex præcedentibus,quan-
doque è contra,& quandoque tam præcedentia, quam ſequentia
de ſe ſtant.Bart.*in l.talis,in pr.ff.de leg.*1. vbi, quod quilibet poteſt
in hoc dicere,quod ſibi expedit. Iaſ. *in l. qui filiabus, col.*1.*ff. eod.*
Dec. *conſ.*567. Marcabrun. *conſ.*68. *n.*62. *& ſeq.* vbi dicit, quod
potentior eſt negatiua,quam affirmatiua, vt non valeat argumen-
tum,& poteſt diſtingui, vt ſi materia ſit fauorabilis, dicta in præ-
cedentibus cenſeantur in ſequentibus repetita, ſecus ſi odioſa, &
9 exorbitans. † Amplia;quia vna particula legis,vel ſtatuti per alias
præcedentes,& ſequentes declaratur,reſtringitur, & limitatur, *l.ſi
ſeruus plurium.* §. *fin. ff. de leg.*1. Caſtr. *conſ.*258. *Si bene conſidere-
10 tur, n.*2.*ver.nam vna,lib.*1. † Amplia; quia actus ſubſequens ma-
nifeſtat voluntatem præcedentem adeſſe ipſi actui ſubſequenti
conformem. Roman. *conſ.*291. *Cum iſti fratres, n.*2. *ver. ſecundo
11 quia* vbi apoſt.*in ver. conformem,*dat concord. † Amplia;quia ver-
ba præcedentia magis declarant ſequentia,quam è conuerſo. Ce-
phal.*conſ.*156.*n.*10. *& ſeq. & conſ.*351. *n.*38. Pariſ. *conſ.*23.*n.*118.
12 *lib.*1.† Extende;quia imo quælibet pars diſpoſitionis ab eius prin-
cipio recipit declarationem,licet qualitas inferius poſita non com-
petat omnibus.Grat. *conſ.*44. *n.*4. *lib.*1. *& conſ.*160.*num.*23. *lib.*1.
13 † Amplia in caſu conuerſo; quia verba ſequentia declarant præ-
cedentia.Io.de Im.*conſ.*85.*in pr.* vbi, quod declarant,& limitant.
Signorol. *conſ.*37. *Factum ſic proponitur, n.*7. *circa fi. ver. præterea
non eſt nouum,*& quod ſequentia verba declarent præcedentia, &
è contra, Ægid. Bellam. *conſ.*39.*n.*4. allegat *l. hæredes palam.*§.*ſed
& ſi notam ff.de teſtam.* Caſtr. *conſ.*74. *In cauſa mota, col.*2. *in fi. v.
tertia regula,lib.*2.vbi,quod eſt regula,quod ex ſequentibus decla-
ratur animus in præcedentibus,late Rom.*conſ.*328.*Præſens conſul-
tatio,n.*5.*ver.tertio idem,* vbi, quod verba ſequentia præcedentibus
præſtant euidentiſſimum intellectũ. Alex.*conſ.*52. *Circa hanc,n.*24.
14 *lib.*4.quod eſt Barbatiæ.† Extende;quia vt verba in fine poſita,vel
ſequentia debeant referri ad omnia præcedentia, vel è contra,fa-
cias regulam; quia ſi oratio non eſt perfecta, ſed pendens,ex præ-
cedentibus,vel ſequentibus fit relatio, vt vnum declaret aliud.Io.
15 de Im. *conſ.*154.*n.*1. † Declara; quia præcedentia magis influunt
in ſequentibus quam ſequentia in præcedentibus; & ideo ſequen-
tia in capitulis ſeparatis poſita non influunt in præcedentibus,ne-
que inducitur ex eis repetitio.Rom. *conſ.*503. *Diligenter,n.*3.*& ſeq.*
16 vbi plena apoſtilla citat plurimos concord.† Si vero oratio eſt per-
fecta,ita vt poſſint verba referri,& non referri,tunc fit relatio,vel
non,prout ſenſus magis congruit iuri communi;quia ſi ex relatio-
ne corrigeretur ius commune,non fit & ſic è contra. Ioan. de Im.
17 *conſ.*145. *num.*1. † Declara;quia ſequentia declarant præcedentia,
quando ſunt in eadem diſpoſitione, & quando verba declaranda
indigent declaratione,alias ſecus, ita Ægid. Bellam. *conſ.*39.*n.*9.*v.
18 nec obſtat.* † Extende,vt procedat etiam in actibus ſeparatis, & in
contractibus,quia ex ſequenti cõtractu declaratur præcedens præ-
paratorium,vel à quo cauſatur ſequens. Alex.*conſ.*49. *in pr. lib.*4.
19 quod eſt Barbatiæ,ſequitur Crauet.*conſ.*231.*n.*12. † Amplia;quia
verba dubia declarantur ex aliis verbis copulatis,vel poſitis in ea-
dem diſpoſitione.Ruin.*conſ.*197.*n.*7.*lib.*1. vbi,quod ſicut vna pars
alternatiuæ declarat alteram;ita vna pars copulatiuæ declarat alte-
20 ram. † Et iſta eſt iuris regula,vt verba dubia recipiant declaratio-
nem à ſcripturis vicinis,vt dicit Rom. *d.conſ.*503.*in pr.ver.ea enim
21 eſt iuris regula.* † Amplia;quia verba dubia præcedentia declaran-
tur ex ſequentibus verbis claris, *l.vtrum ff.de petit.hæred.l.qui filia-
bus,in pr.& l.ſi ſeruus plurium.*§ *fi.ff.de leg.*1. vbi Iaſ. dicit,quod ex
vicinitate ſcripturarum præcedentia clara declarant ſequentia ob-
ſcura,& è conuerſo ſequentia clara declarant præcedẽtia obſcura,
& plenius Iaſ.*in d.l.qui filiabus,in pr.ff.de leg.*1. Caſtr.pulchre *conſ.*
22 147.*n.*2.*v.ad quartum,lib.*2.† Et procedit in diſpoſitione hominis
& in teſtamento; quia ſi teſtator in vna parte teſtamenti fecit ali-
qua verba dubia, poſſunt declarari ex verbis claris in alia parte
eiuſdem teſtamenti.Iaſ. *d.l.qui filiabus,in pr.ff.de leg.*1. late Ruin.
*conſ.*139.*n.*15.*& ſeq.lib.*3. Alex. *conſ.*170. *Inſpectis,n.*5.*ver.ſecundo
23 probatur,lib.*5.† Idem in diſpoſitione legis,vel ſtatuti; quia verba
ambigua poſita in vno capitulo declarantur per verba clara in alio
capitulo,*l.vtrum,in pr.ff.de pet.hæred.*vbi Bart. Ang.& alij Iaſ.*in d.
24 l.qui filiabus,n.*2.*ff.de leg.*1.† Et procedit tam in factis,quã in ver-
bis ſequentibus; quia præcedentibus factis & verbis præſtant eui-
dentiſſimum intellectum,plene Rom.*conſ.*328.*Præſens conſultatio,
25 n.*5.*v.tertio idem.* † Extende;quia ſi pater fecit mentionem ſimpli-
citer de filiis,& poſtea exprimit in alia parte ante,vel poſt de maſ-
culis,verba clara faciunt,quod intelligatur de maſculis,etiam vbi
non expreſſit,Iaſ.*in d.l.qui filiabus.n.*3.*ff. de leg.*1. vbi plura cumu-
lat,& dicit notanda.Ruin.*conſ.*139.*n.*16.*lib.*3.† Idem ſi teſtator de 26
filio naturali in aliqua parte fecit mentionem; quia declarat ver-
ba præcedentia, vel ſequentia de filio ſimpliciter prolata. Ruin.
*d.conſ.*139.*n.*16.*lib.*3.*& conſ.*118.*n.*10.*ead. lib.*3. † Idem, quando 27
pater prohibuit alienationem bonorum ante 24.annum;quia intel-
ligitur impleto vigeſimoquinto anno, quando in aliqua parte te-
ſtamenti fecit mentionem de completo,ſiue ante,ſiue poſt. Ruin.
*d.conſ.*118.*n.*8.*& ſeq.v.& ſimiliter,lib.*1.† Amplia;quia contractus 28
habens verba dubia,indefinita,& generalia declarantur ex præce-
dentibus, & ſubſequentibus; ideo ſi Communitas promittat cer-
tam portionem fructuum poſſeſſionum ſuorum ciuium, quæ ver-
ba ſunt apta comprehendere fructus poſſeſſionum in territorio,&
extra territorium,intelliguntur de territorio, ex præcedentibus,&
ſequentibus,& maxime ſi referuntur ad aliquid,prout ad notulam,
de qua conſtat.Caſtrenſ.365.*Viſo inſtrumento,in pr.lib.*1.Abb.*conſ.*
11.*In cauſa,quæ vertitur, col.*2.*nam per præcedentia, l.*1. vbi loqui-
tur in teſtamento.† Extende; quia verba iſta,*promitto tibi ſoluere* 29
ſcuta centum durante quinquennio, important, quod ſingulo anno
ſoluet centum,quando ex ſequentibus elicitur, quod deponentes
ita intellexerunt. Caſtr. *conſ.*347.*reſpondendo, n.*2.*ver.ad quartum,
lib.*2.Vide,*Concluſionem proxime præcedentem.* Vide, *Clauſula in fi-
ne poſita quando referatur ad omnia præcedentia, vel non. Concl.*291.
Vide,*Alens colligitur ex multis.Concl.*19.

Verba ampliatiua præcedentium reſtringuntur ad ea,quæ ſunt eiuſdem generis. CONCL. 145.

VErba † Ampliatiua præcedentium reſtringuntur ad ea, quæ 1
ſunt eiuſdem generis. Oldr. *conſ.*295.*n.*5.*v.quinta verba,* vbi
tenet,quod licet pater legauerit filiæ vltra dotes,iubens,quod ipſa
aliud petere non poſſit, nec alio quocunque modo aliquid conſe-
quatur, non excluditur à dote matris ſibi debita;quia illa verba in-
telliguntur,quod tanquam filia non habeat aliquid aliud, ſecus ſi
tanquam extranea.† Amplia;quia verba generalia, quæ aliter au- 2
gerent,intelligi debent ſecundum naturam præcedentium;& ideo
Statutum diſponens, quod ſuper contractibus,ſub nomine mutui,
vel alio titulo vſurario, aut aliter,qualitercunque habuiſſent,talis
procedat, illa verba debent reſtringi ad contractus vſurarios, de
quibus ante loquutus fuit. Gemin. *conſ.*77. *num.*4. *ver. non inclu-
ditur, iuncto prin.ver. ſed attentis verbis.* † Amplia;quia verba am- 3
pliatiua, & vniuerſalia debent reſtringi ad ea,ad quæ per alia iura
loquentia de illa materia fit reſtrictio, maxime in materia ſtricta,
Gemin. *conſ.*92. *In cauſa Canonicus, n.*2. *ver. quia ad hoc reſponde-
tur,* vbi, quod Papa reſeruans omnia beneficia curialium vbicun-
que vacantia,adhærendo conſtitutioni Benedicti, cenſetur ſolum
reſeruare eorum curialium, qui infra duas dietas deceſſerint, ſe-
cundum conſtitutionem Benedicti, & aliud verbum, *vbicunque,*
reſtringitur hoc caſu. † Amplia; quia generalia verba ſequentia 4
tranſactionem,vel aliam diſpoſitionem ex certa cauſa facta reſtrin-
guntur ad cauſam expreſſam, ſi ſalua ratione recti ſermonis poſ-
ſunt reſtringi,alias non. Caſtr. *conſ.*333. *Dubium videtur, per tot.
lib.*3. vbi idem compromiſſo. Vide infra, *Verba ampliatiua præ-
cedentium quæ ſint. Concl.*149. Vide ſupra, *Verba vniuerſalia, vel
generalia reſtringuntur ex ſpecificatione ſpeciali,&c.Concl.*140. Vide,
*Tranſactio per verba generalia.Concl.*356.

Verba de primo actu intelligenda, & quando ſecus.

CONCL. 146.

REgula; † quia in materia odioſa verba de primo actu, prout 1
in facultate teſtandi, intelliguntur.Dec.*conſ.*512.*per tot.* Soc.
Iun. *conſ.*89.*lib.*1. Curt.Iun. *conſ.*178. *in fi.* † Declara; quia regula 2
eſt vera,ſed in primo teſtamento non procedit; quia non dicitur
teſtamentum,quamdiu teſtator viuit,ita Sarment. *tract. de reddit.
Eccleſ.part.*4.*c.*4.vbi late. † Declara,vt plene Natt.*conſ.*647.*in pr.* 3
& per tot. quia teſtamentum habet quatuor eſſentias, ſeu quatuor
ſtatus;primum eſt conſenſus,& voluntas teſtatoris; ſecundum ſo-
lemnitas iuris;tertium mors teſtatoris;quarto aditio heredis,& hoc
vltimum perficit teſtamentum.† Limita; quia verba affirmatiua, 4
ſeu ſermo affirmatiuus,licet referatur ad primum actum;tamen ſe-
cus eſt in ſermone negatiuo. Oldr. *conſ.*16.*Thema tale eſt Titius,in
1.quæſt.v. nec in hoc multum.* † Limita; quia non habet locum in 5
verbis legis,ſeu conſtitutionis.Rom. *conſ.*504.*In caſu propoſito,n.*2.
ver. nec refragatur, vbi apoſt. *in v.legis*, & reddit Romanus ratio-
nem; quia vbi habet locum ratio legis,ſemper habet locum ipſa
lex.† Extende;maxime quando verba legis, vel ſtatuti loquuntur 6
de numero,vel per verba denotantia numerum. Rom. *d.conſ.*504.
*num.*2.

7 *n.2.in fin.* vbi apoſt. *in ver. numeri.* † Extende, maxime quando primus actus non eſt ſortitus effectum; quia verba legis cum ef-
8 fectu ſunt intelligenda. Roman. *d. conſ.504.n.3.v. cæterum.* † Extende, quando verba poſſunt referri ad plures actus; quia tunc referuntur ad primum actum, qui habet effectum ſecundum diſpoſitionem, ſeu intentionem diſponentis, alias intelliguntur de vlteriori actu. Roman. *d.conſ.504. num.4. ver. ad hoc accedat.* vbi apoſt. *in ver. intus.* Vide plenius, *Diſpoſitio omnis intelligitur de prima vice, & vnica vice. Concl.499.*

Verba quando demonſtratiue, vel taxatiue intelligantur.

CONCL. 147.

1 ALia † regula eſt, quod verba in dubio potius cauſa demonſtrationis, quam limitationis, & diſpoſitionis cenſentur prolata. Caſtr. *conſ.219. In cauſa, quæ vertitur, col.2.v. verba ergo, lib.2.*
2 † Declara; quia regula procedit, quando verba, ſi ſtant demonſtratiue, poſſunt afferre aliquam vtilitatem; ſecus ſi eſſent ſuperflua, & abundarent. Caſtr. *conſ.222. Super primo dubio, in pr. n.1. lib.2.*
3 † Amplia; quia verba dicuntur demonſtratiue poſita, quando præcedit diſpoſitio, quod aliquid legatur vel promittitur certum, poſtea deſignatur locus ſolutionis, prout ſi teſtator legat decem ſingulo anno Titio, & mandat ſolui ex fructibus talis prædij: nam licet fructus prædij non extent, debentur decem; quia illa verba demonſtratiue ſunt poſita, quod ſolutio fiat ex fructibus talis prædij, & ſic ſunt duæ orationes, *l. quidam teſtamento, in pr. ff. de leg.1. l. Paulo Callimacho. §. fin. ff. de leg.3. l. Lucius. ff. de alimen. & cibar. legat.* ita Caſtr. *conſ.339. Quia exceptiones, n.3. ver. ex prædictis,*
4 *lib.1.* † Et quando verba poſſunt ſtare demonſtratiue, potius demonſtrant, quam diſponant, veluti ſi quis recipit emphyteuſim pro ſe, filiis, & nepotibus, vſque in tertiam generationem, illa verba ſine copula, *vſque, &c.* ſtant demonſtratiue, vt generatio incipiat ab acquirente; ſi vero cum copula, *& vſque in tertiam generationem,* ſtant diſpoſitiue. Caſtr. *conſ.338. Ad primum, num.2.*
5 *lib.2.* † Limita, ſi in eadem oratione teſtator legat ex fructibus talis prædij ſolui decem; tunc ſi non extant fructus, non debentur decem; quia taxationis gratia fructus ſint in obligatione poſiti, non autem gratia demonſtrationis, *l. nomen debitoris. ff. de leg.3. §. vni ex heredibus, l. ſi quis ſeruum. §. ſi quis legauerit. ff. de leg.2. l. Lucius. §*
6 *cinibus. ff. eod.* Caſtr. *d.conſ.339.n.3.lib.1.* † Secundus effectus eſt; quia etiamſi taxationis gratia ſint poſiti fructus, ex quibus debet ſolutio fieri; tamen quando ſolutio debetur annua, ſi vno anno non extant fructus, & alio ſunt vberiores, ſolutio debet ſuppleri ſecundum vbertatem, quæ facta non fuit propter ſterilitatem, & hoc, quando annua præſtatio debetur; ſi vero vnica ſolutio ſemel debetur ex fructibus taxatis, ſi non extant in primo anno, non ſup-
7 plentur in aliis ſequentibus. † Caſtr. *d.conſ.339.n.3.in fi. ver. quid ſi alio anno, lib.1.* Vide tamen ſupra aliam Concluſionem diuerſam 48. quia tunc verba ſtant taxatiue, quando cæptum eſt à menſura, vt ſi vendo centum iugera terreni demonſtratiue, quando eſt cæptum à corpore, vt vendo tibi prædium meum iugerum centum; quia menſura ſtat demonſtratiue. Oldrad. *conſ.197. In conceſſione, cum aliis ibi adductis,* ſed tamen ex mente, & præſumptionis receditur multis modis, vt ſupra *Concl.48.* plene Caſtr. *conſ.219. In cauſa, quæ vertitur, lib.2.*

Verba ad quem diriguntur, ſpectanda ſunt.

CONCL. 148.

1 VErba † ſtatuti reſpicienda aliquid faciendum, ſi diriguntur ad iudicem, non reſpiciunt formam ſtatuti, ſed potius executionem, ita quod ſi non fiat, non ceſſat ſtatutum tanquam formale. Anch. *conſ.69.n.5.& ſeq.* Surd. *conſ.39.n.18.* vbi, quod impor-
2 tat quandam monitionem iudici. † Et dicuntur directa in iudicem præſumptiue, quando proferuntur impersonaliter circa ea, quæ ad
3 iudicem ſpectant. Abb. *conſ.91.n.1.v. idem quando, lib.1.* † Amplia; quia verba legis ſi dirigantur ad iudicem circa aliquid faciendum, operantur, quod ceſſatur inductum officium iudicis, prout in executione laudi arbitrorum, *l. cum antea. C. de arbitr.* ita intelligitur Iaſ.
4 *in l. à diuo Pio. §. ſententiam Romæ, n.23. ff. de re iudic.* † Extende; quia verba impersonalia ſtatuti, vel legis directa ad iudicem, puta vt det curatorem minori, ad inſtantiam proximiorum, denotant factum & officium iudicis ſine conſenſu minoris. Abb. *conſ.91. Quo-*
5 *ad primum, col.2. in pr. ver. ſed iis non obſtantibus, lib.1.* † Amplia in pœnalibus, quia ſi pœnæ alternariue imponuntur à lege, & verba legis diriguntur ad iudicem, optio non datur parti, ſed iudici. Abb.
6 *d.conſ.91.n.1.v. ad hoc, lib.1.* † Limita; quia licet verba non dirigantur ad aliquam partium; ſi tamen fiat aliud, quod eſt de intentione legis, vel ſtatuti, ſemper oritur condictio ex illo ſtatuto. Alex. *conſ.197.n.3.& conſ.208. in pr. lib.7.* vbi late. Vide plenius, *Diſpoſitio omnis intelligitur, & interpretatur, &c. Concl.497.*

Verba ampliatiua præcedentium quæ ſint. CONCL. 149.

VErba, † *vel alio quocunque modo,* ſunt ampliatiua præceden- 1
tium. Oldrad. *conſ.297.n.4.* † Copula, & quando adiungi- 2
tur relatiuo, ampliat. Bald. *conſ.305. Verba Principis, n.2. ver. ſecundo quia, lib.1.* Vide, *Dictio, & quando copulet, & quando non, & quid importet. Concl.274.* † Amplia; quia verba, *quocunque modo,* 3
ſunt adeo ampliatiua, vt nullam recipiant reſtrictionem, Ruin. *conſ.98. Viſo themate, n.10. lib.2.* vbi *n.5.* & 15. declarat. † Declara, vt 4
non extendantur ad ea, quæ non veniunt ex eadem diſpoſitione; quia talia verba eo caſu reſtrictionem patiuntur ad ea, quæ ſunt eiuſdem generis. Ruin. *d.conſ.98.n.5.& n.15. lib.2.* Vide ſupra, *Verba generalia de toto reſtringuntur ad partem ex veriſimili mente, & quando ſecus. Concl.133.* Vide ſupra, *Verba ampliatiua præcedentium reſtringuntur ad ea, quæ ſunt eiuſdem generis. Concl.145.*

Verba prolata in prima, vel tertia perſona in quibus differant. CONCL. 150.

VErba † prolata in primam perſonam referuntur ad ipſum- 1
met proferentem, vt ſi dicitur. *Dominicus ſubſcripſi,* vel, *atteſtor;* ſecus ſi in tertia perſona proferuntur; quia de alio intelliguntur, non de loquente, *C. de conſtit. pecun. l. ſi quando, Inſtit. de inutil. ſtipul. § ſi quis alium.* ita Franc. Becci. Aretin. *in conſ. ſuo,* quod inſeruit Lap. *alleg.78. in pr.* † Contrarium, quod etiam valeat diſpo- 2
ſitio loquentis, licet concipiatur in tertia perſona; quia ſiue in prima, ſiue in tertia perſona concepta ſint verba, valet tamen diſpoſitio; ideo Notarius poteſt rogare inſtrumentum in prima & tertia perſona, teſtis poteſt proferre ſuum teſtimonium, iudex ſuam ſententiam, Papa ſuum reſcriptum in prima, vel tertia perſona, ita Iaſ. *in l. diuortio, in pr. num.27.& ſeq. ff. de ſolut. matrim.* † Decla- 3
ra; quia verba impersonaliter dicta non referuntur ad perſonam loquentis, niſi agatur de acquirendo pro ipſo loquente. Alex. *conſ.112. Viſa copia, num.4. lib.7.* Vide plenius, *Sermo generalis non comprehendit perſonam loquentis. Concl.217.*

Verba importantia cauſæ cognitionem quæ ſint.

CONCL. 151.

VErba † ſeu dictio, *corrigas,* in reſcripto, vel priuilegio impor- 1
tat cauſæ cognitionem. Cald. *conſ.453. in fi.* alias 11. *de cenſib.*
† Amplia in clauſula, *vocatis partibus inueneris;* quia importat cau- 2
ſæ cognitionem. Lap. *alleg.28. in pr.* † Amplia in clauſula, *conſtiterit;* quia etiam in littera gratioſa importat cauſæ cognitionem. 3
Lap. *alleg.61. num.2. ver. imo ſi fuiſſet.* † Amplia; quia clauſula 4
vocatis, vocandis, importa cauſæ cognitionem, etiam in executore. Vide, *Clauſula,* vocatis vocandis, *quid operetur. Concluſ.317.* Vide plenius, *Clauſula reſcriptorum importantes cauſæ cognitionem, vel non. Concl.368.* Vide, *Inuenire & reperire in quo differant. Concl.344.* Vide plenius, *Executor quando habeat cauſæ cognitionem, vel non. Concl.511.* Vide, *Reſcriptum ex quibus cognoſcatur eſſe meræ iuſtitiæ. Concl.209. cum duabus ſequentibus Concluſionibus.*

Verba importantia abſolutam Voluntatem quæ ſint, & quid operentur, vel non. CONCL. 152.

VOluerit, † hoc verbum conceſſum alicui, vt poſſit procede- 1
re etiam de facto, prout voluerit, importat liberam, & abſolutam poteſtatem, & voluntatem, excepta tamen fraude, & dolo. Lap. *alleg.128. In Dei nomine, n.2.v. non obſtat, & n.3.* vbi, quod hæc expoſitio admittatur in concernentibus odium, vel præiudicium concedentis, ſecus in præiudicium tertij. Alex. *conſ.47. Circa primum, n.8.v. item vbicumque, lib.1.* & plena apoſt. ad Lap. dat concord. † Et quod verbum, *voluerit,* importet liberam facultatem, & 2
voluntatem. Alex. *conſ.47. Circa primum, n.14. lib.1.* † Extende, vt 3
procedat, etiamſi verbum, *voluerit,* ſit iunctum verbo, *videbitur,* & verbo *placuerit;* quia denotat liberam voluntatem. Alex. *conſ.47. lib.1.* † Et de facto procedendi intelligitur abſolute, ſed tamen præ- 4
ter legem, & non contra legem; quia in omni plena, & generali poteſtatis conceſſione ſubauditur, ne quid turpe, aut illicitum, vel à iure prohibitum fiat, *l.1. ff. de milit. teſtam.* Lap. *alleg.128.n.4. ver. non obſtat illud verbum,* vbi plena apoſtil. † Et verbum, *volo,* impor- 5
tat liberam voluntatem. Bartol. *in extrauag. ad reprimendum, in v.*

Digitized by Google

videbitur,n.3.allegat l.cum quidam.ff. de leg.2. Verba, Poſſit facere
velle ſuum de libera voluntate, intelliguntur abſtracta,& remota bo-
7 ni viri voluntate.Rom. conſ.112.Viſa,col.1.v.iis tamen.† Volunta-
te verbum importat liberam,etiam iniuſtam voluntatem; quando
contrahentium voluntati aliquid committitur; ſecus ſi voluntati
tertij aliquid committatur;quia intelligitur arbitrio boni viri.Bald.
conſ.195.Laudare vos.n.8.in fi.v.porro cum dominus Marchio, lib.2.
& n.11.v.prima ratione, vbi,quod verba, pro libito voluntatis, dire-
cta ad contrahentes important abſolutam poteſtatem.Vide. Arbi-
trio alicuius ſi quid committitur. Concl.470. Vide incertum auctorē
poſt Regulas Soc. Reg.6. Commiſſio facta, vbi limitat duobus mo-
8 dis.† Et vbi agitur de præiudicio concedentis facultatem liberam,
procedunt prædicta; ſecus ſi agatur de præiudicio tertij. Alex.conſ.
9 47.n.8.v.& hoc vbi agitur,lib.1.† Et verbum, liberæ voluntatis, im-
10 portat liberam voluntatem. Alex.d.conſ.47.n.14.lib.1.† Ad libitum
diſponere. importat liberam facultatem.Socin. conſ.170. In præſenti
conſultatione,col.5.v.quoniam concedit,lib.2.Iaſ. in l.ſi ſic legatum, in
pr.ff.de leg.1. & in donatione data facultas diſponendi ad libitum,
11 vel pro libito,importat liberam facultatem.† Idem in laudo,ſi data
eſt facultas pro libito,intelligitur. Bald. conſ.195.Laudum,col.4.v.
12 pono,& col.ſeq.v.primo ratione verbis lib.2.† Et idem in verbo, libet,
vel, libuerit;quia importat idem,quod libere voluerit.Bart.d.extra-
uag.ad reprimendum,n.3.v.item verbum liber, vbi apoſt. in verbo li-
13 bet.† Amplia;quia arbitrium plenum, vel liberum important liberā
voluntatem.Bart.in d.extrauag.ad reprimendum,in v.4.videbitur,n.3.
Vide, Arbitrium datum ad aliquid faciendum quia comprehendat,
14 vel non.Concl.476.† Amplia;quia clauſula, iudicio tuo, importat li-
beram voluntatem,gloſ. in l.Thais.§. Lucius.ff. de fideicom. libert.
15 Bart.in l.ſi ſic,in pr.ff.de leg.1.† Contrarium Bart.in d.extrauag.a
reprimendum,in v.videbitur, n.4.item hoc verbum, vbi quod, iudicio
tuo, idem eſt,quod apud temetipſum iudices; ergo boni viri arbi-
trio,& ibi apoſt. in v.tuo, vbi pro vtraque; tamen hæc eſt vltima
16 opinio Bart.quæ debet præualere;quia eſt gloſſator hic.† Limita,
ſeu declara;quia vbicunque aliquid eſt commiſſum ſub libera po-
teſtate,intelligitur,dummodo abſit dolus. Alex. conſ.47.Circa pri-
mum,n.8.v.item vbicunque.lib.1. Franc.Aret. conſ.14.Viſo, & dili-
17 genter,n.9.in pr.ver.nec poteſt dici.† Limita;quia ſemper, quod fit
commiſſio alicui in cauſa propria,verba abſolutam facultatem in-
ducentia cenſentur ſolum arbitrium boni viri importare;quia præ-
ſumitur dolus;item quia eſt ſuſpicio contra eum.Franc.Aret.d.conſ.
14.n.9.v. nec poteſt dici. Vide, Verba arbitrium boni viri ſignifican-
18 tia,quæ ſint.Concl. proxime ſequent.† Limita;quia extra caſus præ-
miſſos, qui important liberam voluntatem, omnes regulæ ſunt,
quod ſemper cenſeatur data facultas ſecundum regulatam volun-
tatem,& ſic arbitrio boni viri.Bart. d.extrauag.ad reprimendum, in
v.videbitur, n.4.v. concludе igitur, vbi ponit exemplum de verbis
videbitur,approbauerit,comprobauerit, placuerit, & ſimilibus, vbi
apoſt.in v.placebit.Vide, Arbitrio alicuius ſi quid committitur, regu-
latur ſecundum arbitrium boni viri.Concl.470.

Verba arbitrium boni viri ſignificantia quæ ſint.
CONCL. 152. *la ſeconda.*

1 VErba † commiſſionis, vel relationis, habita ratione ſenten-
tiæ, important idem quod dicere, habita diſcretione inſpe-
ctionis ſententiæ,& ſic ſecundum ius,& arbitrium boni viri.Alex.
2 conſ.33.Viſo themate,in pr.lib.1.& n.3.† Diſcretio idem,quod ar-
3 bitrium boni viri. Alex. conſ.33.n.2.ver.quod probatur,lib.1.† Vi-
debitur eſt verbum importans arbitrium boni viri. Bartol. in ex-
trauag. ad reprimendum,v.videbitur,in pr. allegat l.continuus.§.cum
ita.ff. de verb. oblig. vbi plena apoſt. in v. arbitrium. dat plurimos
concord.& iterum n.4.ver.concludе igitur. Alex. conſ.82. Pondera-
4 tis,n.4.lib.5.in fi.† Videbitur,& placuerit,important arbitrium bo-
ni viri.Abb conſ.77.In queſtione,col.pen.ver.venio ad quintum,lib.2.
& conſ.110. In cauſa,n.1.lib.2. Alex.conſ.118. In caſu, de quo quæri-
5 tur,in pr.v.accedit,lib.5.† Sed aduerte; quia ſunt opiniões,vt re-
fert Alex. conſ.175. Contingit,n.5.& ſeq.v. ſed ſic eſt,lib.6. tamen,
quando cõſtat de voluntate per alia verba,important iſta duo ver-
6 ba copulata etiam liberam voluntatem.† Verbum, videbitur,& pla-
cuerit,important arbitrium boni viri,ſiue ſint ſeparata,ſiue cõiun-
cta.Rom.conſ.228.Pro plena,n.11.in fi.ver. ſic itaque. vbi apoſt. in
verbo, boni viri, quæ dat plurimos concord. & conſ.467. Vt clara,
7 in pr.† Et idem,ſi ſimul apponantur,videlicet prout tibi videbitur,
8 & placuerit, Roman.conſ.55. Si volumus, circa med.† Contrarium;
quia quando ſunt verba geminata,important liberam facultatem.
9 Rim.Iun.conſ.69.n.19.† Declara,vt per Alex.conſ.214.Ponderatis,
n.3.ver.& verbum videbitur, & placuerit,lib.6. vbi, quod iſta duo
verba important arbitrium boni viri, fallit, quando adeſſet adie-
ctum verbum, libere, vel æquipollens,prout ſi dico, prout tibi libere
videbitur,vel ſi dico, do tibi liberum arbitrium,vel plenum arbitrium,
vel ſi dicat, prout tibi videbitur, & placuerit ſine vlla contradictione,
quæ verba idem important,quod libere,& ibi apoſt. in ver fallit,&
in v.libere.† Iudicio,importat arbitrium boni viri.Alex. d.conſ.33. 10
n.2.v.& verbum iudicio,lib.1.Vide, Verba importantia abſolutam vo-
luntatem. Concl. prox. præced.† Placet eſt verbum denotans arbi- 11
trium boni viri,non abſolutam poteſtatem; vnde ſi in teſtamento
legat teſtator,quod fiat eleemoſyna, quæ placebit hæredi,tenetur
ſecundum arbitrium boni viri.Abb. conſ.48.Videtur primo,ver.nec
obſtat, ſi dicatur,lib 2.n.3.& idem dicit Bartol. in extrauag ad re-
primendum, in ver. videbitur, num.4.& ibi apoſt. in ver. placebit,
dat concord.† Approbauerit, comprobauerit,ſunt verba importan- 12
tia arbitrium boni viri. Bartol.d. extrauag. ad reprimendum, v. vi-
debitur, n.4.v.concludе igitur.† Cupio, licet idem importent, quod 13
volo; quia vtrumque voluntatem importat; tamen, cupio, impor-
tat regulam, volo,importat liberam.Bartol. in d.extrauag. ad repri-
mendum,in v.videbitur, n.4.v. nec obſtat.† Conſcientiæ alicuius ſi 14
quid committitur,videtur commiſſum viro optimo,qui non debet
iura tranſgredi. Alex. d.conſ.118.n.2. ver. & in diſputatione, lib.5.
Vide, Conſcientia quid ſit.Concl.742.† Bene, & diligenter laborare,
vel aliud facere, important arbitrium boni viri.Alex. conſ.79.Viſis 15
nonnullis,in fi.lib.4.† Regulariter verba in dubio potius ſunt intel- 16
ligenda,vt importent arbitrium boni viri,& regulatum,quā quod
important liberam facultatem.Alex.conſ.58.Habita,n.12.ver.& in
dubio,lib.3.† Voluntas importat liberam voluntatem;ideo legatum 17
factum arbitrio Titij importat piam cauſam; quia arbitrium boni
viri importat; ſi vero fiat ad voluntatem Titij, importat liberam
voluntatem.Abb.conſ.110.n.2.lib.2.Vide plenius in ver. Verba im-
portantia abſolutam voluntatem. Concl. prox. præced. Vide, Dictio
videtur, quid importet.Concl.349.

Verba collectiua, & copulatiua quæ,& quando ſumantur di-ſtributiue, vel è conuerſo. CONCL. 153.

VErba † collectiua ſunt,quando dicitur, & ſi omnes,&c. Vide, 1
Nomina collectiua,vel appellatiua quæ dicatur.Concl.54.† Am- 2
plia;quia verbum, reliqua filiæ ſuccedant, eſt collectiuum de omni-
bus filiabus. Fulgoſ. conſ.40. Dominicus, col.2. ver. in ſecundo vero.
† Reſtringe;quia ſi teſtator legat reliquis filiabus centum ſcuta,ſi
conſtat de mente, quod ſingulis, collectiua verba reſoluuntur in 3
diſtributiua. Fulgoſ. d.conſ.40. Dominicus teſtator,per tot. maxime
num.2. vbi ponit exempla, quod collectiuæ pro diſtributiuis, &
è contra ponuntur multoties.† Limita; quia verba copulatiua re-
ſoluuntur in ſingulas orationes, quando plura copulata non ad 4
eundem finem tendunt. Petr. Anchar.conſ.80.Retento ordine, n.5.
& 6.Vide plenius, Copulata plura ſi requiruntur, non ſufficit vnum,
& quando ſecus. Concl.1035. maxime num.62.& multis ſeq. Vide,
Concluſionem proxime ſequentem.

Verba diſtributiua quæ ſint, & quando reſoluatur in collectiuis. CONCL. 154.

DIſtributiua † verba ſunt, aliquis,quicunque,&c. ſed tamen de 1
omnibus,non de vno,vel primo tantum verificantur.Fulgoſ.
conſ.47. Ser Michael, per tot. vbi ponit plura exempla.† Quan- 2
doque tamen verba diſtributiua ponuntur pro collectiuis,& è con-
tra, quando conſtat de mente. Fulgoſ.conſ.40.num.2. Vide ſupra,
Verba ſingularia quando pluritatem contineant, Concl.118. Vide,
Concluſionem proxime præcedentem.

Verba ſubiunctiui modi licet de præterito, important futurum. CONCL. 155.

VErba † ſubiunctiui modi licet ſint; tamen includunt præteri- 1
tum,& futurum tempus, Fulg. conſ.28. Teſtator in teſtamento.
Ang.Aret.in conſ.82.In caſu ſupradicto,n.28.& 21.v.nec obſtat. vbi
late.† Extende;quia talia verba ſubiunctiui modi de præterito im- 2
portant etiā futurū,& præſens;& ideo ſi poteſt operari,in præteri-
to,vel præſenti operatur,ſin minus,operatur in futuro,& ſic impor-
tat omne tempus;ideo clauſula codicillaris, ſi non valuerit iure teſta-
menti,importat idē,ac ſi dixiſſet, ſi non valet,vel non valebit. Angel.
Aretin.d.conſ.82.n.20.& ſeq.ver.nec obſtat.† Extende; quia verba 3
ſubiunctiui modi,& temporis præſentis important ſignificationem
optatiui futuri temporis; ideo teſtator, qui fecit fideicommiſſum
in agnatos, ſi filij, & filiæ non ſupererunt, non intelligitur tem-
pore

Digitized by Google

pore mortis teſtatoris,ſed quandocunque in futurum. Signor. Ho-
4 mod.*conſ.*151 *In teſtamento Fulgoſij, in fi.* Bello. *conſ.*5.*n.*9. † Am-
plia,quia verba ſubiunctiui modi,temporis præteriti,& futuri,ſunt
eadem;ideo important præteritum,& futurum,prout ſunt apta im-
portare,etiamſi ſint in lege,cuius natura eſt futuris prouidere tan-
tum ; ſi tamen eadem ratio ſit; tam in præteritis, quam in futuris,
etiam in lege importat præteritum tempus,& futurum in materia
fauorabili,ſecus ſi materia eſſet pœnalis.Rom.plene *conſ.*333 *Ad*
5 *primum,in pr. vbi apoſtill.* † Amplia ; quia verba futuri ſubiunctiui
formantur à præterito ; ideo important etiam præteritum, & ideo
differunt futurum indicatiui modi ; quia futurum ſemper denotat,
futurum vero ſubiunctiui importat præteritum, ita Iaſ. poſt Alex.
6 *in l. ſi quis ſtipulatus, n.*5. *&* 7. *ff.de verb. oblig.* † Et vide omnino
Bart.*conſ.*101.*Girardus de Tuderto,n.*7.*&* 8.*lib.*1.vbi,quod ſi ſtatu-
tum loquatur per verba futuri ſubiunctiui , non poteſt , qui ſemel
7 elegit,variare;ſecus ſi verba ſint futuri indicatiui. † Extende;quia
præteritum ſubiunctiui modi importat etiam tempus futuri modi
eiuſdem ſubiũctiui.Bart.*in l.ſolemus. ff.de cond.& demonſtr.*vbi Soc.
8 & alij.† Extende;quia maxime verba præteriti imperfecti ſubiun-
ctiui modi important tempus futurum.Corn.*conſ.*34.*n.*5.*lib.*3.Bur-
ſat.*conſ.*89.*n.*42.*& ſeq.lib.*1.plene Ang. Aret.*conſ.*86.*In themate ſu-
pradicto,n.*21.*& ſeq.v.capio nunc ſecundum,*vbi dicit,quod verbum,
*ſi non valeret,*ſit optatiui,& ſubiunctiui modi,& temporis præteriti
☞ imperfecti,quod importat tempus præſens,& futurum. Vide ſupra,
Verba hominis de praſenti, vel praterito quando comprehendant , &c.
*Concl.*115. *n.*9. Vide , *Futurum tempus important verba extenſiua.*
*Concl.*566. Vide , *Verba præſentis temporis exponuntur quandoque*
*de praterito , vel de futuro. Concl.*133. *cum duabus Concluſionibus ibi*
proxime ſequentibus.

Verba infinitiui modi qualiter intelligantur , & quid important. CONCL. 156.

1 VErba † infinitiui modi important,vt ſufficiat ea quandocun-
que implere integra , videlicet negocio non abſoluto , vel
ſublato;& ideo promittens defendere,& disbrigare ſub pœna du-
pli, non committit pœnam,ſi quandocunque defendat,vel disbri-
get , antequam emptor perdat poſſeſſionem rei emptæ. Bald. *conſ.*
2 23.*In quodam inſtrumento,in pr.lib.*1.† Et infinitiuum verbum ad-
iectum verbo,*volo*,informat,& inducit diſpoſitionem de præſenti.
vt ſi dico, *volo Titium haredem meum eſſe,vel fore*,facio illum hære-
☞ dem diſponendo. Menoch. *de arbitr. caſ.*496.*n.*16. Vide, *Futurum*
*tempus important verba extenſiua. Concl.*566.

Verba ſequentia an referantur tantum ad proxima , an ad omnia pracedentia. CONCL. 157.

1 REgula † eſt,quod verba in fine poſita,ſi non ſunt in oratio-
ne de per ſe ſeparata,referuntur ad proxime præcedentia;quia
2 cenſentur venire ad qualificandum.Bart.*in l.fi.ff.de red.dub.* † Re-
ſtringe,quando ſequeretur abſurdum,vel congrue non poſſent re-
3 ferri ad proxima.Caſtr. *conſ.*14.*n.*2.*vſque in fi. lib.*2. † E conuerſo
alia regula eſt,quod verba in fine poſita in oratione perfecta refe-
runtur ad omnia præcedentia, *d l.fi.ff.de reb.dub.C.de liber. prater.*
4 † Reſtringe,quando verba in fine poſita in oratione ſeparata,ſi re-
ferantur ad omnia pręcedentia,inducerent,abſurdum vel congrue
non poſſent ad omnia referri;quia referri debent vel ad proxima,
vel ad primo dicta,prout congruitas ſuadebit. Caſtr. *conſ.*14. *Du-*
*bium iſtius quaſtionis,n.*2.*v.quod autem ita , lib.*2. vbi apoſt.*in v.non*
*congrue.*citat Corn.*conſ.*59.*Viſis,n.*8.*lib.*1.*& conſ.*48.*n.*4.*lib.*4.Alex.
5 *conſ.*11.*col.pen.in fi.lib.*1.† Cõtrarium,quod imo verba in capitulo
ſeparato non repetantur in præcedentibus,& qualitas ſubſtitutio-
nis,& legati in verbis ſequentibus ſeparatis non repetãtur in ver-
bis præcedentibus.Rom.*conſ.*505.*n.*3. vbi,quod fideicõmiſſum in
☞ ſecunda ſubſtitutione non cenſeatur repetitum in prima. Vide, *Re-*
petitio pracedentium verborum , & qualitatum quando , & ex quibus
6 *inducatur,& quando non.Concl.*187. † Regula alia eſt, quod verba
ſequentia,vel in fine poſita ſemper referri debeant ad præcedẽtia,
non autem ad extranea. Abb. *conſ.*97.*Viſo inſtrumento,col.*1.*ver.ſe-*
7 *cundo,& fortius,lib.*2. † Alia eſt,quod verba ſequentia non ita in-
fluunt in præcedentibus, ſicut præcedentia in ſequentibus. Rom.
*conſ.*503.*Diligenter,n.*3.vbi plena apoſt.dat cõcor.*in v.pracedentia.*
8 † Alia , quod ſequentia verba non referuntur ad præcedentia , in
quibus ſpecialiter fuit promiſſio facta. Rom.*d.cõſ.*503.*n.*4.vbi apoſt.
*in v.ſpecialia,*citat eundem Rom.*conſ.*152.*n.*3. vbi apoſt. dat con-
9 cor.† Alia regula;quia verba,quæ poſſunt referri ad proxime dicta,
& ad omnia præcedentia , vbi adeſt diſparitas in diſpoſitione eo-
rum,quæ proxime dicta ſunt,& eorum, quæ ante,non referuntur,
niſi ad proxime dicta.† Amplia,maxime quando diſpoſitio non eſt 10
continuata , ſed continet diuerſas orationes non ſe contingentes,
ſed ſeparatas; quia clauſula in fine poſita , & verba in fine poſita
referuntur ſolum ad proxima. Anchar.*conſ.*361.*n.*2.*& in pr.v.& per*
hoc non obſtant. † Declara tamen ; quia vbi fit relatio ab omnia 11
præcedentia,intelligi debent verba relato ordine ſucceſſiuo,& re-
tento themate,veluti ſi eſt facta ſubſtitutio plurium ſecundum di-
uerſos gradus ſubſtitutionum , & dicatur , *ſi aliquis ex pradictis,*
ſeu eorum , illa dictio , *eorum*, refertur ad omnes ordine dato in
præcedentibus non ſimpliciter.Bald. *conſ.*281. *Viſo teſtamento con-*
*dito,n.*2.*v.quantum ad ſecundum,lib.*1.† Limita;quia in diſpoſitio- 12
ne continuata verba in fine poſita referri debent ad omnia,quan-
do inducunt exceptionem, vel modificationem , & non conſtat de
diuerſitate rationis,quare potius ad proxima , quam ad omnia re-
ferantur. Anchar.*conſ.*361.*Viſa plena,n.*3. Cald. *conſ.*280. alias 11.
de collatio. Vide plenius, *Clauſula in fine poſita qualiter referatur ad* ☜
*omnia pracedentia,vel non.Concl.*291.

Verba geminata magis operantur. CONCL. 158.

VErba † geminata magis operantur , *l. baliſta.ff ad Trebell.* 1
Corn.*conſ.*187.*In conſultatione,n.*12.*lib.*4. plene Barbat. qui
ponit multa exempla *conſ.*17.*in pr. lib.*3. Alex. *conſ.*216. *Nec ar-*
guendi,n 25.*ver. ſeptimo confirmantur, lib.*2. vbi dat exemplum de
verbis;*omnes,& quaſcunque*,item in verbis *omnia & ſingula.*† Am- 2
plia ; quia verba geminata habent virtutem clauſulæ,*omni meliori*
modo ; ideo teſtamentum factum à patre præteritis filiis ad piam
cauſam valet in vim fideicommiſſi ſine clauſulá codicillari,ſi inſti-
tutionem fecit per verba geminata , videlicet , *Inſtituiſco haredi li*
Frati della Certoſa, & voglio ſiano miei heredi,id eſt, *Inſtituo heredes*
fratres Monaſterij Certoſa, & volo, vt ſint mei heredes. ideo filij re-
ſtituent ex fideicommiſſo. Bald. *conſ.* 74. *Quidam dominus , lib.*3.
† Amplia;quia verba inculcata etiam idem importantia magis ope- 3
rantur,& magis inducunt neceſſitatem;ideo ſi fiat compromiſſum
in vnum,qui pronunciare debeat de conſilio, vel cum conſilio al-
terius,licet conſilium non requiratur, vt laudum valeat,ſecus eſt,
ſi compromiſſum dicat copulatiue,*vt pronunciet de,& cum conſilio,*
quia erit nulla ſententia lata ſine conſilio,propter inculcationem
verborum,& mentem.Cuman.*conſ.*55.*Duo habentes, per tot.* max.
*n.*4.*v.quamuis enim.* † Et idem dicit in inquiſitionibus , dum dici- 4
tur,*in eo,de eo,& ſuper eo* ; quia iſta inculcatio maiorem expreſſio-
nem importat.Cuman.*conſ.*55.*n.*4. † Idem in Notariis, qui incul- 5
cant multa verba,*dedit,vendidit , tradidit, & transtulit* , quæ licet
non transferant dominium , bene important licentiam capiendi
propria auctoritate. Alex.*conſ.*10.*n.*6.*lib.*3.Iaſ.*conſ.*149.*col fin.lib.*4.
plene Bart.*in l.*2.*C.de acquir.poſſeſſ.in fi.*vbi,quod important trans-
lationem dominij.& poſſeſſionis , quando proferuntur in præſen-
tia [illegible],de qua agitur. † Amplia;quia verba geminata annullantia 6
actum, qui de ſui natura non eſſet nullus,niſi parte volente ope-
rantur nullitatem ipſo iure.Cephal.*conſ.*133.*n.*14.*lib.*1. † Amplia; 7
quia verba inculcantur in inſtrumentis ad maiorem declaratione͂.
Cuma.*d.conſ.*55.*n.*4.*v.quamuis enim.* † Amplia ; quia verba gemi- 8
nata cenſentur cum maiori deliberatione prolata. Corn.*d.conſ.*187.
*n.*12.*lib.*4.† Amplia ; quia geminatio operatur,quod ſit electa in- 9
duſtria perſonæ.Corn.*d.conſ.*187.*n.*12.*lib.*4. † Amplia;quia verba 10
geminata prolata per modum demonſtrationis diſponunt. Corn.
*d.conſ.*187.*n.*12.*lib.*4 † Extende ; quia verba enunciatiua,quando 11
ſunt geminata,diſponunt,plura Barbat.*conſ.*37.*n.*1.*lib.*3.Caſtrenſ.
*conſ.*92.*in ſecunda col.n.*3.*lib.*2. Rom. *conſ.*65.*n.*5. vbi apoſt.*in ver.*
geminata. † Et verba confeſſionis geminatæ factæ abſente parte 12
obligationem inducunt,quæ ſi non eſſent geminata,ſolam proba-
tionem inducerent ſemiplenam.Caſtr.*conſ.*92.*col.*2.*lib.*2. † Exten- 13
de;quia confeſſio facta abſente parte, quæ non probat , niſi ſemi-
plene;ſi tamen eſt geminata,probat plene ; & idem , ſi eſt facta in
duobus inſtrumentis ; quia duæ ſemiplenæ probationes faciunt
vnam plenam probationem.Caſtr.*d.conſ.*92.*col.*2.*lib.*2.† Amplia; 14
quia vbi agitur de interpretatione,qui habet verba geminata , pro
ſe dicitur habere maiorem , & efficaciorem diſpoſitionem. Corn.
*d.conſ.*187. *n.* 12. *lib.*4. † Amplia maxime in verbis vniuerſalibus 15
geminatis ; quia in diſpoſitione hominis omnia includunt, præci-
ſam,ac nominatam diſpoſitionem inducunt,& non reſtringuntur,
etiamſi alias eſſet locus reſtrictioni. Vide ſupra , *Verba vniuerſalia* ☜
*omnia includunt , & qua ſint vniuerſalia , vel non , &c. Concl.*121.
*n.*67. Vide plenius , *Geminatio einſdem actus magis operatur. Concl.*
28. Vide , *Duplex funiculus multa operatur. Concl.*810.*cum duabus*
ibi ſequentibus Concluſionibus.

Digitized by Google

Vercellarum Ciuitas, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia.

Concl. 159.

1 VErcellarum † ciuitas fuit ſub dominio Magnifici Luchini Vicecomitis, habuit differentiam territorij cum Caſali Montisferrati, & vtraque ciuitas fecit compromiſſum, compulſa à dominis dictarum ciuitatum, fuit latum laudum, & ſuper illius nullitate conſuluit Bald. *conſ.* 142. *Dominantibus magnificis, lib.* 1. *per tot.*
2 † Epiſcopus Vercellenſis captus à tyrannis fuit liberatus à quodam D. Galiardo, cui Papa in recompenſam conceſſit feudum dictæ Eccleſiæ Vercellen. vt per Gemin. *conſ.* 14. *per tot.* vbi concludit
3 talem infeudationem fore validam. † Abbas ſancti Andreæ eſt dominus Hoſpitalis ſancti Andreæ ciuitatis Vercellarum; quia monaſterium eſt caput, & Hoſpitale eſt membrum. Bald. *conſ.* 205. *In cauſa, quæ vertitur, lib.* 3. vbi, quod ſoluunt onera ſeparatim; quia non eſt vnitum Hoſpitale Abbatiæ, ſed eſt ſubiectum ex priuilegiis
4 Apoſtolicis. † Emergentia cauſarum trahuntur in longum in ciuitate Vercellarum, Signor. *conſ.* 261. *in fi.* vbi, quod triennio durauit deciſio emergentis, quod quis reſponderet interrogationi præ-
5 paratoriæ in petitione hæreditatis. † Et ſtatutum habet, quod ſoluatur datium pro omnibus mercibus, & ſalmis, quæ introducuntur in ciuitatem, & ex ea extrahuntur, ſuper quo conſuluit Caſtil. *conſ.* 14. Quod ſi eſt facta ſolutio pro introductione, & eædem res breui ſpatio, vel incontinenti extrahuntur, non ſoluitur pro extractione; quia vnicus eſt actus; ſi vero vendantur, & alius extraheret, ſoluitur etiam pro extractione; & idem, ſi ipſe dominus per longũ ſpatium poſt introductionem vellet extrahere, vbi etiam quod Communitas non poteſt declarare aliter in præiudicium datij,
6 quod eſt Principis. † Statutum Vercellarum; quod ſi quis offenderit aliquem bannitum condemnatũ de maleficio, de quo perdi debet vita, in perſonam, & rebus, nullam ſuſtineat pœnam, habet locum in eo, qui in contumaciam fuit poſitus in bando; quia dictio, *de maleficio,* importat occaſionem, & ſic remotam cauſam, ne ſequatur abſurdum, quod loquatur, quando captus eſt, & mittitur ad mortem. Signor. *conſ.* 170. *Quæſtio diſputare, per tot.*

Verdenſis ciuitas, & Eccleſia, eius ſtatuta, & priuilegia.

Concl. 160.

1 ECcleſia † Verdenſis ſuſtinuit guerram ſibi motam ab Epiſcopo ſuo, tranſlato ad Eccleſiam Bremenſem, contra quem Anch. latiſſime conſuluit *conſ.* 158. *Ex narratis*, vbi quod debeat degradari, & vltimo ſupplicio damnari, tanquam fur, prædator publicus, & qui multas ſtrages procurauit, & homicidia bellica.
2 † Concludit etiam, Eccleſiam Bremenſem deliquiſſe, patiendo ſuũ præſulem iſta facere, ex quo potuit reſiſtere; tandem concludit, ſaltem in eo, in quo eſt facta locupletior, quod teneatur; quia Epiſcopus tranſlatus redemit caſtra Eccleſiæ Bremenſis ex iis, quæ
3 lucratus fuit in bello. † Caſtrum Rodombur Eccleſiæ Verdenſis reduxit iſte malus Epiſcopus ſub iuriſdictione Ducis fratris ſui, de conſenſu Capituli, vnde conſuluit Capitulum, & clerum incurriſſe pœnam.

Veriſimile quid ſit, & veriſimilitudo attendenda eſt in omnibus, & operatur multa. Concl. 161.

1 VEriſimile † eſt id, quod proximum eſt, & ſimile vero. Bal. *conſ.*
2 61. *Littera magnifici, li.* 3. † Et dicitur veriſimilitudo proxima cognata naturæ, plene Crau. *conſ.* 363. *n.* 26. vbi cum ſeq. dicit, quod
3 obtinet ſecundum locum, primo mens, ſecundo veriſimilitudo. † Et non veriſimile dicitur imago falſitatis. Curt. Iun. *conſ.* 289. *n.* 23.
4 Bal. *in l.* 1. *col.* 3. *C. de ſeruis fugitiuis.* † Et licet veriſimilitudo non probet per neceſſe, bene probat neceſſario bono viro, qui ex æquitate procedit, prout arbitratori. Aret. *conſ.* 126. *In cauſa D. Antonia, col. pen. & conſ.* 84. *Diligenter ponderatis, col.* 3. *v. & hoc maxime eſt dicendum,* & quod dicitur de arbitratore, idem in eo, ad quem recurritur pro reductione. Sal. *in l. ſi ſocietatem. §. arbitratorum, q.* 19. *ff.*
5 *pro ſocio.* † Et in probationibus multum attenditur veriſimilitudo; quia iudex in primis debet veriſimilitudinẽ amplecti. Aret. *conſ.* 9. *col.* 2. Crau. *conſ.* 61. *n.* 9. *& conſ.* 32. *n.* 5. *& conſ.* 75. *n.* 4. *& conſ.* 135. *n.* 33. Bald. *in l. ſcriptura, col.* 2. *C. de fid. inſtrument.* Crauet. *conſ.* 40. *Proponitur, n.* 2. *cum ſeq.* Alex. *conſ.* 80. *Viſo proceſſu, n.* 2. *ver. item in*
6 *quantũ, lib.* 4. † Et ſermones ſunt exaudiendi, qui concordant cum rebus ſenſatis, videlicet quando continent veriſimile. Gram. plura
7 ſcribit *deciſ.* 28. *in pr.* † Et qui arguit à veriſimili, dicitur arguere à ratione naturali. Rim. Iun. *conſ.* 362. *n.* 18. *lib.* 4. deciſ. *Pedemont.* 170
8 *n.* 8. *& ſeq.* † Et veriſimilitudo dicitur cognata naturæ. Crauet. *conſ.* 28. *& conſ.* 61. *in fi. n.* 8. Franc. Becci. *conſ.* 101. *n.* 46. Rimin. Iun. *conſ.* 362. *n.* 18. *Pedemont. deciſ.* 170. *n.* 8. *& ſeq.* Bal. *conſ.* 180. *Mortuo filio, lib.* 3. Oldr. *conſ.* 13. *Cum quæſtio, in fin.* † Et veriſimilitudo habe- 9
tur pro lege, & veritate, & habens veriſimile pro ſe dicitur habere caſum legis, Cephal. *conſ.* 172. *Cum hominibus, n.* 23. Franc. Becci. *conſ.* 101. *n.* 46. Crau. *d. conſ.* 61. *n.* 9. *Pedemont. deciſ.* 170. *n.* 8. *& ſeq.* Oldr. *conſ.* 13. *Cum quæſtio, in fi.* † Et è contra non veriſimile habet 10
imaginem falſitatis. Crau. *d. conſ.* 61. *n.* 9. Soc. *conſ.* 149. *n.* 8. *li.* 1. Bald. *in l.* 1. *col.* 2. *C. de ſeru. fugit.* Grammat. *deciſ.* 28. *in pr.* † Extende, quia 11
non veriſimilitudo dicitur imago falſitatis. Curt. Iun. *conſ.* 289. *num.* 23. & ideo quidam Aduocatus (quem Alex. reprehendit *conſ.* 180. *In cauſa Angelorum, in fin. non obſtat, quod per Aduocatum, li.* 2.) dicebat, teſtem deponentem non veriſimilia conuictum eſſe de falſo, quod Alex. negat eſſe verum; quia iure non reperitur cautum, neque materia iſta, quid ſit veriſimile, vel non, eſt certa lege terminata, niſi generica. † Dicas, quod id, quod eſt valde longe à 12
veriſimili, bene dicitur imago falſitatis; quia experimentum ſermonum verorum eſt, vt concordent cum rebus ſenſatis, vel veriſimilibus, *l. milites, vt oportet. C. de quæſtio.* Alex. *conſ.* 190. *Plura narrata, n.* 13. *v. quia, vt inquit Bald. l.* 6. † Et non veriſimile non eſt creden- 13
dum, nec dicendum. Rim. Iun. *conſ.* 362. *n.* 15. *&* 16. & teſtibus non creditur, quando deponunt non veriſimilia. Gram. *d. deciſ.* 28. *in pr.*
† Et ſicut veriſimile eſt id, quod à communiter contingentibus fit; 14
& probat in caſu dubio veritatem; ita contrarium, videlicet quod non fit communiter, & quod eſt non veriſimile, concludit contrarium. Crau. *conſ.* 40. *n.* 3. vbi late. † Et teſtes deponentes non veri- 15
ſimilia præſumuntur falſi. Dec. *conſ.* 94. *col.* 2. *in fi.* ſeu ſaltem de falſo ſuſpecti. Crau. *conſ.* 171. *n.* 6. Gram. *deciſ.* 103. *n.* 78. Abb. *in c. quia veriſimile, in fi. de præſumpt.* † Et iuſta cauſa non credendi teſtibus 16
dicitur, quando deponunt non veriſimilia. Crauet. *conſ.* 134. *n.* 137. *& conſ.* 171. *n.* 6. Felin. *in c. licet cauſam, v. nota decimo, de probatio.* Pariſ. *conſ.* 107. *n.* 70. *lib.* 1. Curt. Iun. *conſ.* 17. *n.* 6. † Amplia; quia è 17
conuerſo non veriſimile habetur pro impoſſibili. Dec. *conſ.* 11. *n.* 5. *in fi.* † Et teſtibus deponentibus inueriſimilia non creditur. Alex. 18
conſ. 155. *Alias conſultus, circa fi. n.* 6. *ver. item deponit non veriſimilia, lib.* 5. † Extende; quia ex non veriſimili non poteſt ſumi præ- 19
ſumptio. Crau. *conſ.* 75. *n.* 14. † Extende in contractibus; quia non 20
extenduntur ad non veriſimilia in dubio, ſecus quando non eſt dubium. Alex. *conſ.* 167. *Viſis, & ponderatis, n.* 3. *ver. nec obſtat, lib.* 8.
† Amplia, vt in tantũ veriſimilitudo attendi debeat, vt poſt men- 21
tem diſponentis, quæ obtinet primum locum, veriſimilitudo ſuccedat menti, quando non apparet, & obtineat ſecundum gradum. Cald. *conſ.* 327. *circa pr. vt de teſtamento dico,* alias 8. *de donatio.* vbi loquitur in interpretanda donatione. † Et in venditione, & loca- 22
tione certæ rei cum deſignatione confinium ambiguorum, an aliquid includi, vel excludi debeat, attenditur veriſimilitudo, videlicet facta comparatione pretij, & penſionis ad rem venditam, vel locatam; item conſideratis vocabulis, & qualitate rei ſecundum ſtatum præſentem non autem ſecundũ ſtatum antiquum; vnde venditio facta de terreno vſque ad vineam, intelligitur de vinea de præſenti, non de vinea, quæ ſolebat adeſſe. Bald. *conſ.* 410. *Verba dicunt, circa med. v. reuertor igitur, lib.* 1. † Amplia; quia iudex in 23
dubio debet applicare animum ad id, quod eſt veriſimile. Bald. *in l. ſcriptura, col.* 2. *C. de fid. inſtrument.* Dec. *d. conſ.* 11. *Quoniam, n.* 5.
† Amplia veriſimilitudinem in tantum attendi, vt lex habeat pro 24
probato illud, quod non eſt credibile, neque poteſt veriſimiliter perſuaderi. Bal. *conſ.* 204. *Longum thema, in fi. lib.* 3. *v. & ideo lex,* ſequitur Dec. *conſ.* 15. *n.* 3. *lib.* 1. vbi, quod non veriſimile inducit præſumptionem metus, vel ſimulationis, aut doli, aut ignorantiæ, & Franc. Becci. *conſ.* 103. *n.* 11. vbi, quod veriſimiles præſumptiones inducunt pro probato plene illud, quod eſt veriſimile, allegat Soc. *conſ.* 149. *n.* 8. *lib.* 1. † Extende; quia id, quod eſt veriſimile debet 25
haberi probato. Bald. *conſ.* 180. *Mortuo, lib.* 5. Oldrad. *conſ.* 13. *Cum quæſtio, in fi.* Aret. *conſ.* 9. *col.* 2. † Amplia; quia in ſtatutis, & con- 26
tractibus, & aliis diſpoſitionibus valet argumentum à veriſimili, puta ſi ſtatuens fuiſſet interrogatus, veriſimiliter ita reſpondiſſet; quia habetur pro ſtatuto, *l. tale pactum. §. fin. ff. de pact.* Vide, *Argumentum valet ab eo, quod ſtatuentes interrogati reſpondiſſent. Concl.* 494. † Amplia etiam in pactis; quia ſi ſunt dubia ſecundum veri- 27
ſimilitudinem interpretantur. Franc. Becci. *conſ.* 101. *n.* 46. † Am- 28
plia; quia licet teſtes affirmantes ſuper affirmatiua præferantur negantibus; tamen hoc fallit, quando dictum eorum, qui deponunt ſuper negatiua, eſſet magis veriſimile. Curt. *in tractat. de teſtib. Concl.* 26. *n.* 55. † Extende; quia licet ſtetur potius dicto iurato 29
teſtis, quam non iurato, fallit, quando maior veriſimilitudo concurrit pro dicto non iurato. Cur. Iun. *conſ.* 289. *num.* 23. *& ſeq.*
† Amplia in calculis, & ſaldis; quia ſi verba ſunt generalia, omnia 30

veniunt

Digitized by Google

veniun: in ſaldo;quia hoc eſt magis veriſimile propter verba, &
quia nihil eſt reſeruatum.Fulgoſ *conſ.*130. *Gaſpar. Notarius, n.*2.
☞ Vide, *Verba dubia contra proferentem ſunt interpretanda, & quan-*
31 *do ſecus.Concl.*106. † Amplia; quia ſimulatio præſumitur ex veri-
32 ſimilibus coniecturis. Deci.*conſ.*62.*n.*72.*& ſeq.lib.*3. † Imo renun-
ciatio non veriſimilis præſumitur ſimulata,vel doloſa,aut per me-
33 tum,vel ignorantiam facta.Deci.*conſ.*15.*n.*34.*lib.*1. † Extende in
caſu cõtrario;quia veriſimilitudo multo magis excludit ſimulatio-
34 nem. Ceph.*conſ.*325.*n.*25.*l.*3.† Amplia;quia inter perſonas prohi-
bitas veriſimile tollit præſumptam fraudem.Crau.*conſ.*40.*n.*4.vbi,
quod licet emptio mariti facta cõſtante matrimonio nomine vxo-
35 ris præſumatur fraudulenta, ſecus ſi ſit veriſimilis.† Amplia;quia
id, quod eſt veriſimile, leuioribus probationibus probatur; quod
vero non eſt veriſimile,clariores requirit probationes. Deci. *conſ.*
36 15.*n.*33.*lib.*1.*cum ſeq.*vide Dec.*conſ.*596.*Ad dubia col.pen.* † Am-
plia; quia ſenſus non cadens in mentem partium ſuper contractu
non attenditur,licet verba videantur hoc importare. Ruin. *conſil.*
37 98.*in fin.vol.*1. † Amplia; quia licet confeſſio ſit maior probatio,
quæ fieri poſſit; tamen ſi non eſt veriſimilis, non eſt attendenda.
38 Deci.*d.conſ.*15.*n.*31.*& ſeq.lib.*1. † Amplia; quia vnum veriſimile
additum alteri inducit legis præſumptionem. Bec. *conſ.*101.*n.*46.
*& conſ.*103.*n.*11.Socin.*conſ.*149.*n.*8.*lib.*1.Ruin. Iun.*conſ.*216.*num.*
39 34.*& ſeq.lib.*2.† Extende;quia veriſimiliora ſunt, quæ iuri com-
40 muni conformia ſunt,Franc.Becc.*d.conſ.*101.*n.*47.† Es qui habet
veriſimilitudinem pro ſe,dicitur habere caſum legis,Rim.Iun.*conſ.*
41 362.*n.*18. † Amplia in probationibus; quia multum attendenda
42 eſt veriſimilitudo.Rim.Iun.*conſ.*362.*n.*19.† Et liber,qui non pro-
bat pro ſcribente,bene probat, ſi continet veriſimilia. Bald.*in l.*1.
col.fin.& ibid.Alex.*C.de eaden.*Alex.*conſ.*54.*Circa id quod quæritur,*
43 *col.*2.*lib.*2.† Imo liber,qui probat contra ſcribentem, non proba-
ret,ſi contineret non veriſimilia.Bald.*in rubric.C.de conſtit. pecun.*
*col.*2.*in fi.& in rubr.C.de fid.inſtr.col.antepen.ver. interdum dubita-*
44 *tur.*Felin.*in c.*2.*n.*29. *de fid. inſtru.* † Extende in teſtibus,& dictis
☞ teſtium;quia magis veriſimile dictum præualet.Vide, *Teſtes viles,*
45 *&c.Concl.*215.† Amplia;quia iudex multum debet attendere veri
ſimilitudinem. Rim. Iun.*conſ.*362.*n.*19. & plenius *conſ.*217.*n.*34.
46 *& ſeq.l.*2. † Amplia generaliter in omni voluntate hominis; quia
☞ declaratur ex veriſimili. *Pedemont.deciſ.*170.*n.*8.*& ſeq.*Vide,*Verba*
47 *ſecundum veriſimilitudinem ſunt intelligenda. Concl.*94. † Amplia;
quia veriſimilitudo declarat actum dubium.Fulg. *conſ.*130.*Gaſpar*
☞ *Notarius,num.*2.Vide, *Obſcuritas declaratur,& quomodo.Concl.*56.
48 † Et voluntates diſponentiũ debent interpretari ſecundum magis
veriſimile. Alex.*conſ.*76.*col.*1.*vol.*4.*n.*4. *verſ. ſed iis non obſtantibus.*
49 † Et venditio dubia an ſit ad corpus,vel ad menſuram, declaratur
ex veriſimilitudine,conſiderato pretio veriſimili.Corn.*conſ.*59.*n.*4.
*lib.*4. Vide, *Interpretatio rei dubia qualiter facienda. Concluſ.*330.
50 † Et fideiuſſio extenditur,& reſtringitur ex veriſimili mente. Alex.
☞ *conſ.*34.*l.*2.*n.*7.*& conſ.*124.*pen.col.lib* 1.Vide, *Fideiuſſio pro princi-*
pali ſorte non comprehendit acceſſoria,& augmentum pœna,&c.Concl.
51 324.*ver. limita.* † Et datum ſimpliciter debet intelligi datum in
cauſam veriſimilem,& magis veriſimilem; vnde datum pauperi,
cenſetur pro anima,datum à muliere viro,pro dote,& alia ſimilia,
52 Maſc.*Concl.*474. *Datum aliquid alicui.* † Et datio in ſolutum om-
nium bonorum,facta per patrem genero marito filiæ ſuæ, cui do-
tem in quantitate promiſerat,non præſumitur,niſi contemplatio-
ne filiæ ex veriſimili mente tradentis; ideo bona ſunt reſtituenda
filiæ non autem æſtimatio,ſeu quantitas dotis;quia non eſt veriſi-
mile,quod voluerit pater generum, & eius hæredes lucrari contra
☞ propriam filiam.Oldr.*conſ.*245.*n.*5.*v. ad cuius intelligentiam.* Vide,
*Veriſimile habetur pro vero in multis.Concl.prox.ſeq.*Vide ſupra,*Ver-*
53 *ba ſecundũ veriſimilitudinem ſunt intelligenda. Concl.*94. † Amplia;
quia veriſimilitudo operatur,quod credatur teſti infami,& cui nõ
54 crederetur.Vide,*Teſtes incogniti, & forenſes,&c. Concl.*216. † Ex-
tende,etiã ſine tortura;quia ſtatur ſecundo dicto magis veriſimili.
Vide,*Teſtis,qui in primo examine dixit vnum, & in ſecundo examine*
*dixit contrarium,probat vt in primo,& quando ſecus.Concl.*237.

Veriſimile habetur pro vero in multis. Concl. 162.

1 LIber † Eccleſiæ cõtinens multas partitas,ex veriſimili pro ba-
tur continere veritatem, ſi pro parte fit iuſtificatio partita-
2 rum.Crau.*conſ.*158.*n.*6.† Idem in libro dati,& recepti,vel expen-
ſi;quia ſi pars verificatur,in totũ liber iuſtificatur per præſumptio-
nem veriſimilem.Caſtr.*conſ.*301.*Ad bene examinandum, col.*1.*in fi.*
3 *lib.*1. quem ſequitur Crau, *d.conſ.*158. *n.*6. † Idem in confeſſione
dotis;quia verificatur vera ſolutio,ſi in parte verificatur.Soc.*conſ.*
4 82.*col.*2.*in pr.lib.*3.*deciſ.Peruſ.*66.*n.*24.quæ alios citat.† Et vnum
veriſimile additum alteri plenam facit probationem.Dec.*cõſ.*596.
Marſ.*ſing.*396.Crau.*conſ.*258.*n.*19. vbi loquitur de vno veriſimili
applicato pluribus veriſimilibus;quia faciunt plenã probationem.
† Contrarium;quia confeſſio dotis receptæ in quantitate centũ,ſi 5
poſtea reperitur ſolutio de ſumma quinquaginta,pro reſiduo rema-
net nulla,& ſuſpecta.Dec.*conſ.*421.*n.*14.ſequitur Vrſil.*ad deciſ.Af-*
*flict.*402.*in fi.*† Veriſimile nõ eſt,quod teſtis dicat ignorare illud. 6
quod ipſe dixit eſſe verum,& de eo eſſe publicam vocem,& famã.
Alex.*conſ.*155.*Alias conſultus,n.*6.*in fi.v.quod autẽ deponat,lib.*5.

Veritas,quid ſit,& quid operetur. Concl. 136.

VEritas † nil aliud eſt, niſi quod res ita ſit, vt dicitur. Baldus 1
*conſ.*54.*Caſus breuis, in prin. n.*2.*lib.*1. † Et nil aliud eſt veri- 2
tas,niſi res viſu percepta,& per memoriam retenta;& ideo teſtis,
qui dicit verum eſſe,quod Titius interfecit Mæuium,probat ſine
alia ratione,ſi non fuit interrogatus. Alex. *conſ.*117.*Viſo ac ponde-*
*rato,n.*10.*v.præterea,lib.*7.† Veritas eſt quid affirmatiuum;& ideo 3
funditus prætermiſſum non poteſt eſſe verũ.Bald.*conſ.*317. *Quan-*
*do eſt vnum, in prin. lib.*1. † Vel ſecundum Philoſophum: Veritas 4
eſt, quando res ita eſt in obiecto, vel in ipſa re,ſicut percipitur in-
tellectu;vel veritas eſt verum eſſe,& verũ dici.Bald.*conſ.*325.*Ma-*
*teria feudorum,in fi.l.*1. & hanc vltimam dicit apoſt. *ad Alex. conſ.*
56.*in pr.ver.veritas,lib.*4. & hæc ſecundum eſſentiam veritatis, vt
dicit apoſt.*ad Alex.conſ.*56.*lib.*4.*in v.veritas.*† Veritas nihil aliud 5
eſt,niſi ipſa rerum conſtantia.Bald.*conſ.*345.*Examinanda ſunt,n.*3.
*verſic. nam veritas, lib.*1. † Veritas ſemper in eodem ſtatu perma- 6
net,ſecus in opinione, vel præſumptione. Bald. *conſ.*89. *Dominus*
*Thomas, n.*5.*verſ. tertio promittendum eſt, lib.*1. † Et eſt adæquatio 7
rei ad intellectum. Alex. *conſ.*56.*n.*1.*lib.*4. vbi ſecundum Philoſo-
phum ita diffinit,& ibi apoſt.*in verſ.veritas,*dicit,quod hæc accõ-
modatur ſecundum notitiam, non ſecundum eſſentiam. † Lex eſt 8
veritas;quia aliud non eſt veritas,quam lex,& conſtantia,quæ eſt
baſis iuſtitiæ.Crau.*conſ.*7.*n.*27.vt in *Pſal.*118.*Iuſtitia tua,iuſtitia in*
æternum,& lex tua veritas.† Eſt res ſolidiſſima, & murus in expu- 9
gnabilis,& maxima eſt vis veritatis,quæ ſuperat omnia.Afflict.*deciſ.*
255.*n.*7.vbi,quod poſt Deum colenda eſt; quia Deus ipſe veritas
eſt. † Principium verborum Dei eſt veritas. *Pſal.*118. *Principium* 10
verborum tuorum veritas, in æternũ omnia iudicia iuſtitia tua. † Ve- 11
ritas eſt virtus, qua quis omni tempore, vel fraude ſepoſita, cum
quadam ſpecie libertatis,quod recte ſentit,effatur,quæ ſæpius exa-
minata magis ſplendeſcit in lucem, ſecundum gl. *in c.cum Ioannes*
*heremita,de fid.inſtr.*Alex. *conſ.*56. *in pr. lib.*4.† Et eſt notitia cer- 12
tæ rei maxime per viſum,& ille,cui committitur de veritate,debet
ſequi legem fori,non legem poli.Bald. *in l.iuſtitia.ff. de iuſt.& iur.*
Alex.*conſ.*56. *In præſenti, in pr.lib.*4. † Veritas eſt Deus & Domi- 13
nus noſter IESVS CHRISTVS,vt in Euangelio Matth.*c.*26.& Io.
*c.*14.*Ego ſum via,veritas,& vita.*& ideo dicit Abb.*in c.& ſi Chri-*
*ſtus,col.*2.*de iureiur.*quod Chriſtus interrogatus à Pilato, Quid eſ-
ſet veritas,non reſpondit, ne iactaret ſe ipſum. † Et ideo dicit tex. 14
quod illi, qui pro pecunia dicunt falſum teſtimonium, dicuntur
vendere Chriſtum pro pretio, ſicut fecit Iudas: quia vendunt ve-
ritatem,*in c.abiit.*11.*q.*3.plene Marant.*in prax.in* 3.*par.num.*66.*&*
*ſeq.*vbi idem dicit de iudice, qui vendit iuſtitiam, vel pro pecunia
dat iniuſtam ſententiam.

Veritas quotuplex. Concl. 164.

TRiplex † eſt veritas ſecundum Innoc. quem refert Angel. 1
*conſ.*212.*Caſus eſt,in prin.* videlicet iuſtitiæ, vitæ, & diſcipli-
næ,& *conſ.*391.*ſub aliis n.*3.*ver.hinc deſcendit.*† Veritas iuſtitiæ,& 2
vitæ non relinquitur propter ſcandalum,veritas autem diſciplinæ
ſecus. Ang.*conſ.*222.*in pr. & conſ.*391.*num.*3. † Contrarium dicit 3
Alex.*conſ.*56.*In præſenti conſultatione, in prin.* quo triplex eſt veri-
tas,bonæ vitæ,& iſta nunquam eſt omittenda,etiam propter ſcan-
dalum;ſecunda diſciplinæ, quæ pertinet ad Prælatum; tertia iuſti-
tiæ,& illæ duæ omittuntur propter ſcandalum,*lib.*4. vbi apoſt.di-
cit, quod imo propter ſcandalum nulla veritas debeat omitti ſe-
cundum Theologos. † Magnam vim eſſe veritatis, quæ contra 4
hominum ingenia,calliditatem,ſolertiam,contraque fictas homi-
num inſidias facile ſe per ſe defendat, inquit Cicer. *in orat. pro*
Cellio: tantam enim ſemper potentiam veritas habuit, vt nullius
machinis,aut cuiuſcunque hominis ingenio, ac arte ſubuerti poſ-
ſit,& licet in cauſis nullum patronum aut defenſorem obtineat;ta-
men per ſe ipſam defenditur,idem Cicer.*in Vatin.*† Forte vinum, 5
fortior eſt Rex,ſed & fortiores ſunt mulieres, ſuper omnia autem
vincit veritas,inquit Salomon.

Digitized by Google

Veritas perquirenda,& attendenda. CONCL. 165.

1 VEritas † ne pereat,iura ſemper adiuuant.*ff.de probat.l.fin.*per
quem text.dicit Caſtr.*conſ.*143.*col.*2.*in pr.l.*2.quod in iis,quę
ſolent fieri in occulto,leges minorem probationem, & qualis ha-
2 beri poteſt,requirunt,ne veritas pereat.† Iudex poteſt in omnibus
caſibus,in quib.contra abſentem valide procedit, etiam inducere
probationes pro veritate ad fauorem abſentis,in criminalibus.Bar.
*in l.*4.*§.hoc autem iudicium,poſt n.*8.*verſ.ſecundo caſu.ff. de damn.in-*
* *fect.*cuius opinionem communem*ibi dicit Rip.*num.*74.*& ſeq.* &
* communem*dicit Abb.*in c.bonæ.poſt n.*6.*ver.ſeptimo ſupplet,de po-*
* *ſtulat.prælat.* & magis communem * dicit Alex.*in l.filiusfamilias,*
*n.*5.*ff.qui ſatiſd.cog.*& indubitatum dicit Aret. *conſ.*146.*col.*3.*in pr.*
Plot.plene *in conſ.*52.*n.*13.vbi,quod cõtumacia rei ſuppleri debeat
3 præſentia Dei.Bart.plene *q.*14.*Iudex maleficiorũ,in v.ſolutio.* † Ex-
tende;quia nedũ poteſt iudex, ſed imo tenetur perquirere verita-
tem,& teſtes examinare etiam publicatis atteſtationibus. Aret.*d.*
*conſ.*146.*col.*3.*in pr.* ſequitur Marſ.*conſ.*39.*n.*10. Bart. *in extrauag.*
ad reprimendũ.in ver.receptionem. Marſ.*in praxi.§. ſecunda, n.*15.*&*
*ſeq.*vbi plurima pro veritate inquirẽda,& attendenda. † Extende;
4 quia etiam iudex poteſt abſentem innocentem abſoluere,maxime
in capitalibus.Bart.in *d.extrauag.ad repr.mendum,in verſ. receptio-*
*nem,*allegat text.in *l.properandum.§. ſin autem ex geſtis.C. de iudic.*
† Extende;quia imo etiamſi poſt ſententiam,& condemnationem
5 conſtat iudici de innocentia rei condemnati, debet ſuperſederi in
exequutione,& Principi reſcribere.Bart.*d.extrauag.ad reprimendũ.*
in ver.receptionem.& *in q.*14.*Iudex maleficiorũ, in ver.ſolutio.* Ang.
*conſ.*309.† Contrarium tenet Clar.*in §.fi.q.*61.*n.*4.*ver. ſed hæc qui-*
6 *dem,*vbi reprobant duobus fundamentis:primo,quia contra contu-
macẽ non fit publicatio proceſſus, ſed fertur ſententia diffinitiua:
ſecundo,quia contumax habetur pro confeſſo; ideo non debet iu-
dex aliquid pro eo aſſumere,alias erraret,& teneretur in ſyndica-
tu.† Declara igitur ſecundum eundẽ Clar.*d.§.fi.q.*61.*n.*4. *verſ. ſed*
7 *hæc,*quia ſi delictũ habet certum accuſatorem, & non ſupplet iu-
dex,quando ad inſtantiam ſolius partis poteſt procedere.ſi vero ex
officio,etiam parte inſtante, poteſt ex officio probationes aſſume-
re , ſed non poſt publicationem , niſi ex magna cauſa, & ceſſante
ſuſpicione ſubornationis, & hic eſt primus caſus ſecundum Clar.
*d.§.fi.q.*61.*n.*4.*verſ.ego vt verum fateor.*Vide, *Teſtes regulariter non*
8 *examinantur ſuper eiſdem,&c.Concl.*294.*& Concl.ibi ſeq.* † Secun-
dus caſus eſt;quia aut reus eſt præſens, & iudex pro eo non debet
aliquid probare ,licet ſumendo probationes debeat veritatem in-
dagare omni ſtudio,& ita ſeruari de conſuetudine dicit Clar. *d.§.*
9 *fi.q.*61.*n.*4.*ver.aut vero.*† Aut reus eſt abſens,& habetur pro con-
feſſo , & non auditur vllo modo,ſed condemnatur, & fatuus eſſet
iudex, qui probationes aſſumeret pro contumace, & teneretur in
ſyndicatu;quia erraret valide. Clar. *d.§.fi.q.*61.*n.*4 *verſ. ſi vero reus*
10 *eſt abſens.* † Declara tamen; quia ſi reus vellet ad ſui defenſionem
examinare teſtes,quando eſt præſens , non ſuper eiſdem capitulis
poſt publicationem,ſed ſuper nouis,admitti debet,& ita ſeruari at-
teſtatur Clar.*d.§.fi.q.*61.*n.*4.*in fin.*Vide, *Iudex ex officio poteſt mul-*
11 *ta.Concl.*395.*& multis Concluſionibus.* † Amplia; quia iudex in ci-
uilib.tenetur tueri veritatem,etiã aduerſus ſubtilitatem iuris,alias
non eſſet miniſter iuſtitiæ.Caſtr.*conſ.*193.*In cauſa, & quæſtione, in*
*fi.lib.*1.plenius *conſ.*381.*Iudex eſt,in pr.lib.*1.vbi,quod iudex mini-
ſter Dei eſt in terris,& debet facere iudicium ſuum cum veritate;
quia Deus veritas eſt,& debet ſemper iuuare veritatẽ,& ad lucem
perducere,& quãdo de bona fide,& veritate agitur, nimia ſubtili-
12 tas non attenditur. † Extende; quia quando iudex comprehendit
veritatem,debet toto poſſe conari illam defendere,& iuuare.*l.fin.*
*in fi.ff.de probatio.*Caſtr.*conſ.*302.*Ego Paulus,l.*2.vbi in cauſa ciuili
dat votũ contra eum,qui negauerat omnia,& fuerat de mendacio,
& periurio conuictus, licet de cauſa non liqueret ;quia de calum-
nia conſtabat,& dicit,quod in eum transfertur onus probandi,&
13 eſt votum ; quia ita ferret ſententiam,ſi iudex eſſet. † Et omnem
diligentiam debet adhibere iudex in cauſa ciuili , vt eruat verita-
tem.Alex.*conſ.*150.*In cauſa appellationis,lib.*6. & iterum *conſ.*122.
*Viſo proceſſu, in prin. lib.*2. Vide, *Mendax punitur multis modis pro*
*mendacio.Concl.*188.Vide,*Concluſionem proxime ſequentem.*

Veritas attendenda eſt ſemper. CONCL. 166.

1 VEritatis,† æquitas ſemper attẽdi debet ;quia ad hoc inuenta
ſunt iura,vt verum à falſo , æquum ab iniquo diſcernatur.*l.*
2 1.*ff.de iuſt.& iur.*plura Ant.de Butr.*conſ.*27.*n.*2.*verſ.hæc ſunt.*† Ve-
ritas attenditur in delictis,maxime cum vera,vel præſumpta delin-
quentis exiſtimatione concurrens.Dyn.*conſ.fi.in fin.verſ.item in de-*
lictis,& plene ſequitur Iul.Clar.*in praxi.§.fi.q.*33.*n.*2.*verſ.ratio au-*
*tem,*vbi,quod iudex ex officio tenetur inquirere veritatem, etiam
pro innocẽtia rei,vbi de*communi. † Et regulare eſt , quod quo- * 3
modocunq;veritas habeatur, ſemper attendi, & præualere debet.
*c.fi.in fi.de probatio.*Soc.*conſ.*112.*in prin lib.*1. pleniſſime Marſil.*in*
*praxi crimin.§.ſecũda.n.*15.*& multis ſeq.*vbi, quod ſi probatio pro-
bata,attendi debet ſemper,etiã ex proceſſu inordinato. † Et non 4
poſſet iudex criminalis cõdemnare reum in contumaciã pro deli-
cto,ſi ſibi cõſtaret de innocẽtia Clar.*d.§.fi.q.*32.*n.*10.† Et præ cũ- 5
ctis reb.veritas eſt peramanda,Cardin.Zabarell.*conſ.*27.*Orta lite,*
*n.*2.& ſuper omnia amari debet veritas.Alex.*conſ.*62. *in pr. lib.*4.
† Amplia;quia licet inſtrumentũ contineat depoſitũ factum;ſi ta- 6
men probetur per teſtes,quod deponẽs illud aſportauit, attenditur
veritas,etiam cõtra inſtrumentũ.Pariſ.*conſ.*54.*n.*80 *l.*1.† Amplia; 7
quia iudex,qui videt ſententiam ad cuius executionem agitur,eſſe
nullã,poteſt ex officio repellere agentem.Fulg. *conſ.*150.*n.*3. *verſ.*
*quarto roborantur.*Vide, *Iudex ex officio poteſt multa.Concl.*395.† Et
in iudicãdo iudex debet ſemper habere veritatẽ præ oculis,& pro 8
virib.illis inhærere.Corn.*conſ.*278.*n.*10.*lib.*4. Caſtr. *conſ.*169.*n.*2.
*l.*2.*& conſ* 380.*Iudex eſt miniſter,l.*1.*c.indicantem.*30.*q.*5.† Imo de- 9
bet eam quantum poteſt adiuuare , & ad lucem perducere. Crau.
*conſ.*207.*col.fi.c.indicantis.*31.*q.*5.*l.*2.*cum ibi not.per Caſtr. & Mo-*
*dern.C.de eden.*ſequitur Soc.*conſ.*102.*col.*2.*v.licet autem,l.*1. Corn.
*conſ.*33.*Viſa copia,col.*4.*l.*2.† Et ſine veritate bona non poteſt iu- 10
ſtitia miniſtrari.Bald.in *l.eos.§.ſi quid autẽ.C.de appellatio.* † Et iu- 11
dex ad aliud poſitus nõ eſt,niſi vt veritatẽ tueatur.Caſtr.*conſ.*169.
*in pr.lib.*2.vbi,quod toto conatu veritatem defendere debet. † Et 12
iudex debet omnib.modis laborare,vt veritatem quærat, & inue-
niat.gloſſ.*in authent.de tabellio.in pr.*& illa reperta,debet eã omni-
no ſequi *l.fin.C.ſi pig.pignor.datio.*Iaſ.*in l.*2.*in vlt. notab.C. de eden.*
† Iudices enim debẽt eſſe amatores veritatis, iuxta text.*in l.nemo* 13
iudex.C.de ſentent. Bald.*conſ.*104.*l.*2. † Et maxime inter mercato- 14
res,& de negocio mercantili;quia ſimplicem veritatẽ ſequi debet.
Aret.*conſ.*9.*Eleganter,col.pen.verſ.cũ ergo præmiſſa.*Vide, *Mercato-*
rũ cauſa,& ſcripturæ habent multa priuilegia, & quando ſecus. Concl.
207.† Et potius veritas eſt amplectenda per iudicẽ,quã rigoroſi- 15
tas;quia plerunq;ſub auctoritate ſtricti iuris pernicioſe erratur.*l.ſi*
*ſeruum.§.ſi ſequitur.ff.de verb.oblig.*Alex.*conſ.*68.*Viſo, & dudũ diſ-*
*cuſſo,col.*2.*verſ.ſed præmiſſis,l.*2. † Et præ oculis iudicantes ſemper 16
debent habere veritatẽ.Bald.*conſ.*177 *prope fi.l.*3. cum non facile
ad culpam deueniant, qui veritatem examinant, & idem repetit.
*conſ.*99 *in fi.lib.*2.† Ratio eſt;quia veritas eſt mater iuſtitiæ.Bald. 17
in l.Libertini ff.de ſtat.homin. † Declara;quia iudex tenetur, & de- 18
bet perquirere veritatem etiam in criminalibus,quãdo vtraq;pars
eſt præſens in iudicio;ſi vero reus eſt abſens & contumax, non te-
netur perquirere innocentiam eius,etiam pro veritate,imo poſſet
puniri,& ab officio amoueri,ſi perquireret.Clar.*in §.fi.q.*44.*n.*12.
*ver.quæro etiam,*vbi,quod accuſatore abſente abſoluere poteſt reũ
de iure cõmuni.† Declara tamen,& reſtringe,dũmodo talis veri- 19
tas colligi poſſit ex actis,& ſcripturis corã eo exhibitis,alias ſi non
apparet,non debet curare veritatem non ſcriptam.Bald. per illum
text.*in l.fideiuſſores magiſtratuum ff.de fideiuſſ.* Caſtr. *ibi,* & melius
*conſ.*121.*Viſa quadam petitione porrecta,col.*1.*in* 1.*par.in antiq.quod*
eſt in non.conſ.† Et quod ſi cõſtet de veritate iudicis & de innocen- 20
tia accuſati ex actis,nõ obſtãte cõtumacia , & quod cõtumax ha-
beatur pro cõfeſſo, iudex tamẽ debeat eũ abſoluere,Caſtr.*conſ.*56.
*in pr.l.*2.ſecus,inquit, ſi clare nõ cõſtat de veritate. † Et iudex vi- 21
dẽs veritatẽ nõ tenetur ſequi iuris rigorẽ. Caſtr.*conſ.*214. *In cauſa*
*appellationis.col.*1.*vol.*2. Et iudex dicitur miniſter Dei in terris,25.
*q.*1.*c.nec is,& c.non ſolum,*23.*q.*5.& propterea debet iudiciũ profer-
re,vt de vultu ipſius Dei,qui eſt via,veritas,& vita,*c.vt noſtrũ,de*
*appell.c.*1.*in pr.vt cleric.benefic.* Caſtr.*conſ.*381.*in pr.l.*1. † Et debet 22
iudex conformare iudicium ſuum cum veritate, *l.fi.in fi.de probat.*
*l.illicitas.§.veritas ff.de offic.præſid.*Caſtr.*conſ.*381. *Iudex eſt miniſter*
*Dei,vol.*1.† Et veritas ſemper amplecti per iudicem. Caſtr.*d.conſ.* 23
381.*l.*1.Alex.*conſ.*183.*col.*3.*lib.*6.Soc.*conſ.*102.*col.*2.*l.*1. *& conſ.*52.
*col.*3.*lib.*1.Alex.*conſ.*68.*col.*3.*lib.*2.text. eſt *in c. indicantem,* 30.*q.*5.
† Declara tamen;quia in apprehendenda veritate iudex debet at- 24
tendere,quod eſt veriſimile.Aret.*conſ.*9.*Eleganter,col fi.& conſ.*127.
*In cauſa Dominæ Antoniæ,col.*2.& dicit Bald.*in l.ſcripturas. col.*2.*C.*
*de fid.inſtrum.*quod inſpici debet non id, quod eſt poſſibile, ſed id
quod eſt veriſimile,& adeo potens eſt veriſimilitudo,quod pro lege
habetur.Oldr.*conſ.*13.*Cũ quæſtio.ad fi.*† Amplia;quia licet ſenten- 25
tia iniuſta tranſeat in iudicatũ,& debeat exequi;tamen Princeps
poteſt & debet,attenta veritate,ordinare,quod videatur , an ſit iu-
ſta.Fulg.*cõſ.*195.*in fi.* Vide,*Sentẽtia iniuſta valet,& quando nõ Cõcl.* 26
156.† Amplia;quia veritas ſemper debet attẽdi,vbi agitur de bono,&
æquo;

Digitized by Google

æquo;tunc demũ iudex attẽdit,& tuetur veritatẽ, ſi de illa ſibi cõ-
ſtat,alias ſecundũ acta,& probata.Caſtr.*conſ*.234.*In cauſa appella-*
27 *tionis,in pr.l.*2.† Amplia;quia potius eſt attendenda ſubſtantia ve-
ritatis,quã falſa aſſertio;& ideo ſi habens domum ex vendito pro-
priam,illã diuidat tanquã communem,& hæreditariam, ſibi non
præiudicat probãdo veritatẽ.Anch.*conſ*.291.*Super pluribus,n*.4.*&*
28 *ſeq*.vbi,quod falſa confeſſio nõ nocet docto de veritate.† Aman-
da veritas ſuper omnia.*l.cũ ita legatũ.ff.de condit.& demonſtr*.Alex.
conſ.62.*Sereniſſimus,in pr.l*.4.quod eſt Franc.Crem.Placentini,vbi
29 quod illam imitari debeamus,*l*.1.*in fi.C.de lat.libert tollen*. † Am-
plia;quia veritas præfertur præſumptioni.Rol.à Vall.*conſ*.99.*n*.11.
30 *l*.1.† Extende;quia veritas præfertur legum ſubtilitati,*l.in rebus.C.*
31 *de iur.dot*.† Et nimia ſubtilitas ſubuertit veritatem, *l.ſi quis hære-*
32 *dem,in fi.C.de inſtit.& ſubſtit*.Dec.*conſ*.666.*Viſa copia,circa fi*. † Et
errorẽ cõmittit,qui ſequitur rigoroſitatẽ iuris,vt omittat veritatẽ.
33 Alex.*in l.ſi ſeruum.§.ſequitur.ff.de verb.oblig*.† Amplia;quia veritas
rerum erroribus geſtarum non vitiatur,*l*.1.*§.veritas.ff.de offic.Præſid*.
34 Florian.*conſ*.15.*n*.11. † Et ob veritatẽ retractantur in contrarium
35 geſta.Floria.*d.conſ*.15.*n*.12.† Et præualet veritas ſermonib. geſto-
36 rũ,*c.cũ inter vos,de iud.in fi*.† Et omnia vincit veritas, Flor.*d.conſ.*
37 15.*n*.12.† Amplia;quia in actu iudicandi nil aliud quæritur,quam
38 veritas,*l.illicitas.§.veritas.ff.de offic.pro conſ*.Flor.*d.conſ*.15.*n*.10.† Et
iudex habet largas habenas ad recuperandã veritatẽ,& ad reuocã-
dum geſta cõtra eã Flor.*d.conſ*.15.*n*.12.*&* 13.vbi, quod debet co-
39 nari,quantũ poteſt.† Et cõperta veritate,non poteſt iudex contra
ea libera,& ſecura conſcientia aliquid attentare, *c. Abbatẽ ſane,v.*
40 *ſed quid,de re iud*.Flor.*d.conſ*.15.*num*.14.† Et in iudice debent eſſe
duo ſales,ſcientiæ, & veritatis,& abſq; ſale veritatis diabolicũ eſt
aliquid attentare.Bald.*in l.*2.*C.de ſent*.Flor.*d. conſ*.15.*n*.15. *& ſeq.*
41 † Et tã iudex primæ inſtãtiæ,quã iudex appellationis,cõperta veri-
tate,non poteſt omittere,quin ſententiã proferat pro veritate.Flor.
42 *d.conſ*.15.*num*.19.† Et qualiter iudici dicatur conſtare de veritate,
Flor.*d.conſ*.15.*n*.16.*& ſeq*.vbi,quod per inſtrumentũ; itẽ per duos
teſtes,vel plures informatos, itẽ per duas ſemiplenas probationes
tendẽtes ad idẽ;item per coniecturas, & aliis modis arbitrariis iu-
43 dici.† Amplia,vt etiã veritas inducta à lege,prout eſt res iudicata-
quæ vere,& cũ effectu pro veritate habẽtur,attẽdenda eſt,& præ-
44 ualet.Io.de An.*conſ*.6.*n*.4.† Amplia;quia veritas, & æquitas attẽ-
ditur,maxime in cauſis mercatorũ,& vbi agitur de negociis mer-
cãtilibus,Aret.*conſ*.9.*Eleganter,col.pen.ver.cũ ergo præmiſſa*. Socin.
☞ *conſ*.107.*n*.4.*lib*.4.Vide,*Mercatorũ cauſa &c.Concl*.207.† Amplia;
45 quia veritas probationib.non eſt reſtringẽda.Innoc.*in c.quoad con-*
46 *ſultationẽ.in fi.col*.1.*de re iud*.† Amplia;quia Principi cõuenit om-
nino inhærere veritati,& illã attendere,*l*.1.*C.de lati.libert. toll.l.cũ*
47 *ita legatũ.ff.de condit.& demonſtr*.† Extende; quia bonus Princeps
ſemper debet committere cauſam de iure,& ſola facti veritate in-
ſpecta.Bal.*in c*.1.*circa fi.de noua forma fidel.collat*.10.Flor. à S. Petr.
48 *d.conſ*.15. *n*.7.*&* 8.† Imo Princeps ipſe ſemper debet iudicare ſe-
cundũ veritatẽ,non obſtãte, quod ſolemnitas iudiciorũ nõ ſit ſer-
49 uata.Flori.*d.conſ*.15.*n*.8. † Amplia;quia ſolent ſapientes inhærere
veritati,reiectis ſubtilitatibus,& cauillationib.quibuſcunque;quo-
niam vbi de veritate conſtat,de bona fide agi oportet.Flori.*d.conſ.*
50 15.*n*.9.*in fi.ver. tum etiam*. † Attendi debet veritas facti in omni-
bus diſpoſitionibus, quando eſt veſtita ſolemnitatẽ, & priuilegio
legali,alias ſecus.Bald.*d.conſ*.317.*in pr.lib*.1. *& conſ*.283.*Dominus*
Raynutius,l.3.*in fi*.vbi,quod veritas non condita ſale ſacrarũ con-
51 ſtitutionum non eſt attendenda. † Extende in tantum veritatem
non ſolemnem non attendi,vt licet quis fecerit teſtamentũ coram
minori numero teſtiũ,& hæres ex alio teſtamento ſciat veritatem
ſecundi teſtamenti reuocatorij primi;tamen ex quo non fuit ſolẽ-
ne,poteſt tuta cõſcientia poſſidere hæreditatẽ, quam ſcit teſtatorẽ
52 alteri voluiſſe dare.Bald.*conſ*.284.*Factum tale eſt,in pr.l*.3.† Exten-
de;quia imo veritas etiã non ſolemnis attendi debet, quando agi-
tur de bono,& æquo,vel corã arbitratore,& amicabili cõpoſitore.
53 Ang.*conſ*.353.*Florentia ciuitatis,per tot*.maxime *n*.3.† Veritas attẽ-
ditur,vbi de ea cõſtat,cõtra verba;ſi vero non conſtat de veritate,
attenduntur verba. Ang. *conſ*.222.*in pr.& conſ*.391.*n*.3. vbi,quod
veritas ſemper omnia vincit,& præcipue colenda,& intuenda eſt.
☞ Vide,*Mens,& ratio attendenda pluſquam verba.Concl*.199.

Veritas attendenda,maxime in ſpiritualibus, & foro animæ. CONCL. 167.

1 VEritas † attenditur in ſpiritualibus , & in foro conſcientiæ.
Vide,*Fictio non habet locũ in ſpiritualibus, neq. in multis caſib.*
☞ *Concl*.222.Vide,*Opinio,& reputatio cõmunis multa operatur. Concl.*
2 157.† Amplia,quod profeſſio emiſſa in manib.eius,qui nõ habet
poteſtatẽ recipiendi profitentẽ,vt quia eſt excõmunicatus,vel ſuſ-
penſus,nõ obligat.Lap.*alleg*.47.*In Dei nomine,n*.5.*circa fi. ver.ſed*
dicta profeſſio,& n.10.& latius *alleg*.87.*n*.3.*ver. itẽ ex quo*, vbi alle-
gat Innoc.& Hoſt.*in c.porrectũ,de regul*.vbi loquitur generaliter,
quãdo recipiẽs nõ habebat facultatẽ.† Declara,niſi fuerit per ſu- 3
periorẽ ratificata;quia valeret.Lap.*ead.alleg*.87.*n*.3.*v.itẽ ex quo.&*
alleg.47.*n*.6.vbi applicat hãc declarationẽ etiã ad ſequẽtes amplia-
tiones.† Amplia;quia valet matrimoniũ cõtractũ per eũ,qui emi- 4
ſit profeſſionẽ in religione non approbata, licet ipſe crederet eſſe
approbatã.Lap.*d.alleg*.47.*n*.6.*v.vbi dicit,& alleg*.87.*n*.3.*v.facit ad*
prædicta,vbi vtroq; loco dicit idẽ de eo qui fecit profeſſionem in
manib.batattorum,qui non erant de illa regula.† Amplia;quia in 5
foro animæ veritas attẽditur,& nõ admittũtur fictiones,neq;præ-
ſumptiones.Feder.de Sen.*conſ*.21.*in pr.n*.2.*ver.præterea lex, ſeu fo-*
rũ conſcientiæ.Vide, *Forus conſcientiæ quid requirat. & quid reijciat.* ☜
Concl.447.† Amplia;quia veritas præfertur cõmuni opinioni,quã- 6
do ante finitum negociũ fuit declarata,ſecus è cõtra.Lap.*alleg*.90.
n.15.*ver.quando enim*.† Amplia in caſu notabili;quia is, qui dedit 7
eleemoſynã falſo quæſtori,credẽs cõſequi indulgentiã,illã nõ cõ-
ſequitur,licet ille crederetur verus quæſtor,late Oldr.*conſ*.76.*Quæ-*
ritur de illo,vbi pro vtraq;parte multa allegat,& diſtinguit,verita-
tẽ attẽdi,licet ille,qui cõtulit eleemoſynã,quoad Deũ habeat me-
ritũ.† Amplia;quia in beneficialib.attẽditur veritas,ne per fraudẽ, 8
aut dolũ quis obtineat dignitates Eccleſiaſticas,Gem.*conſ*.557.*n*.2.
in fi.ver.vult etiam tex.quod intelligit ad effectũ cognitionis iudi-
cialis.† Amplia;quia is, qui percutit eũ , qui reputatur cõmuniter 9
clericus, & tãquã talis indutus interuenit cũ aliis,nõ incidit in ca-
nonẽ,quãuis ipſe percutiẽs crediderit ſe percutere clericũ,& credi-
derit ſe illaqueatũ,ſi appareat ipſũ reuera non eſſe clericũ. Fed.de
Sen.*conſ*.13.*Clericus percutiẽs*,quia attẽditur veritas,licet dicat iſtũ
debere puniri,ac ſi clericũ percuſſiſſet,propter contẽptũ,ſed quod
ipſo iure nõ incidat pœnas à iure ſtatutas,propter veritatẽ contra-
riã.† In contrariũ facit;quia percutiẽs vere clericũ,quẽ percutiens 10
credidit probabiliter eſſe laicũ,vt quia nõ incedebat in habitu;nõ
tamẽ incidit in canonẽ propter veritatẽ,vt per Lap.qui ponit alia
exẽpla *allegat*.90.*n*.10. *ver. ad iſtam rationem*. † Diſtingue iudicio 11
meo,quoniã nunquã lex facit aliquẽ incurrere pœnã cõtra verita-
tẽ;quia lex nõ ſe extẽdit,vt ipſo iure ligetur;quia deficit intẽtio,&
diſpoſitio legis,quæ ſolos clericos tutari voluit;itẽ propter veritatẽ
occultã pariter nõ facit incurrere;quia eſſet illaqueare animas;ra-
tio eſt,quia ſumus fauorabiliores ad abſoluendũ,quã ad condem-
nãdũ;quãdo vero reperitur,quod quis incurrit pœnã, vel punitur,
licet vere nõ deliquerit,dicas,vel eſſe quoad Deũ,penes quẽ attẽ-
ditur animus,vel quoad mundũ,quãdo veritas nondũ eſt detecta,
& ſub hac diſtinctione credo cadere omnia exempla.† Contraria 12
alia,quæ allegat Lap.*d.alleg* 90.*n*.10.*& ſeq*.videlicet,quia bigamus
iudicatur,qui vere nõ eſt,propter affectũ,quem habet,ſeu propter
intentionẽ,ſunt de ſpecie vltima quoad Deũ,vel quãdo veritas nõ
eſt detecta,& idẽ de collatione beneficij ab eo,qui nõ erat,ſed re-
putabatur Prælatus.† Alia,quod quis nõ cõmittit adulteriũ, licet 13
vere cõmittat;quia credidit habere rem cũ vxore, & habuit cum
alia.32.*q*.2.*c.in lectũ*.cadũt ſub prima diſtinctione;quia propter ve-
ritatẽ occultã eſſet illaqueare animas.Vide,*Animus & intẽtio attẽ-* ☜
ditur.Concl.334.Vide,*Intẽtio cõſideratur à Deo,&c.Concl*.261. Re-
ſtringe iudicio meo plures caſus,ex quib.hæc materia ſatis cõtro-
uerſa erit clara.† Primus caſus eſt;quia quoad Deũ & circa ſacra- 14
menta,& alia,quæ cõferũtur pro ſalute animæ,ſẽper attẽditur ve-
ritas,quia dãs nõ fallitur,nec in ſacramẽtis poteſt eſſe error,& ideo
ſi quis quantũcunq;in occulto deliquit,licet quoad opinionem eſ-
ſet ſanctus,& ita appareret;tamẽ ſecundũ veritatẽ iudicatur;& idẽ
in ſacramẽtis;quia quantumcunq;quis haberetur pro ſacerdote,ſi
vere nũ eſſet,nunquã cõficeret ſacramentũ, neq;conferret gratiã;
quia nõ poteſt in eis ſubeſſe falſũ,*c*.1.*de ſum.Trinit.in fi*.Fed.de Sen.
conſ.13.*col.fi.ſub n*.5.*v.alias ſequeretur*.† Declara hũc primũ caſum 15
quoad Deũ,vt veritas attendatur, non ſecundũ corticem verborũ
in omnibus,ſed ſecundum intentionẽ,& corda hominum;quia is,
qui facit id,quod eſt licitum,& non peccatum,ſed cõtra conſcien-
tiã;quia credit eſſe peccatum,punitur ſecundum veritatẽ nõ nudi
facti,ſed qualitatum,& circumſtantiarũ facti ab animo faciẽtis,*c.*
per tuas,de ſimon.plura ponit Feder.*conſ*.13.*in pr*.Oldr.*conſ*.76.*n*.4.
v.non obſtat,quod dicitur .† Declara quoad ſacramentorum confe- 16
ctionẽ, vt vno caſu tantũ poſſint confici ab eo, qui ſecundum ve-
ritatẽ non haberet facultatẽ; quã tamẽ retinet propter opinionẽ,
vt in presbytero,vel Epiſcopo occulte excommmunicato,ſuſpenſo,
vel etiã hæretico;qui licet apud Deũ,& quoad ſe ſit priuatus om-
ni poteſtate;tamen donec ſciatur,nõ recedit ab eo poteſtas quoad
recipientes ſacramenta bona fide; quia propter intentionem fide-
lium probabilẽ,& quia funditus non caret poteſtate,recte & vali-

de

Digitized by Google

de confert Sacraméta; ſecus ſi nunquã habuiſſet auctoritaté; quia intétio quæuis nõ facit, vt cõferat, vel conficiat. Ratio eſt; quia facilior eſt retẽtio, & quia ita demũ recedit poteſtas, quãdo publice eſt declaratus, & notus eſt, non ante, *c.1. de ſchiſmat.* Io. Andr. & alij
17 *in c. nihil. de elect.* & tenet Lap. *alleg.* 90. *n.* 11. † Bene verũ eſt, quod fideles, qui bona fide reciperẽt ſacraméta, & alia ab eo, qui etiam funditus caret poteſtate, & à falſo ſacerdote, licet nõ recipiãt gratiã ſacramentalẽ; tamen meretur apud Deum, qui ſecundũ intentioné facientis facit opus meritoriũ vel demeritorium, vt per Oldr. *conſ.* 76. qui loquitur, vt ſupra, de eo qui contulit eleemoſynã falſo quæſtori, vt cõſequeretur indulgentiã; quia licet indulgentiã nullo modo cõſequatur; tamen pro opere meritorio retributioné conſe-
18 quitur. † Secundus caſus eſt circa iuriſdictionalia ſpiritualiũ conferendorũ, vel circa ligamẽ animarũ, & in iis attenditur potius cõmunis opinio, quã veritas occulta, tã quoad Deum, quã quoad homines, quantũ ad poteſtaté iuriſdictionalé ligandi, & ſoluendi, dũmodo adſit ſpiritualis poteſtas clauiũ, exemplũ; duo ſunt parochiani, ambo ſunt ordinari, & habẽt titulũ Eccleſiæ ab eo, qui dare poteſt, videlicet coloratũ is, qui poſſidet, & communi opinione reputatur eſſe parochianus, poteſt excommunicare, & animas ligare, & ſoluere, & quoad Deum, & homines, etiamſi poſtea contingat declarari, eum non fuiſſe canonice inſtitutũ; quia quicquid fecit, antequã veritas eſſet detecta, valet, & attenditur; quia poſſeſſio attẽditur circa iuriſdictionalia. *c. conſultationibus, de iure patr.* ideo valet collatio, & inſtitutio facta ab eo, qui eſt in poſſeſſione cũ titulo, licet nõ ſit verus titularis. Lap. *alleg.* 79. *n.* 6. *ver. ad ſecundum,* nã poſſeſſio eũ bona fide facit veritaté in iſtis, donec veritas ſit declarata. Lap. *alleg.* 90. *n.* 15. *ver. quando enim,* vbi, quod non retractãtur facta à poſſeſſore, licet appareat poſt factũ conſummarũ, quod nõ erat talis, quod declara iuncto *conſ. Fed.* 13. *num.* 3. *in fi ver. citra,* qui
19 videtur velle cõtra, ſed ſolue, vt ibi poſui. † Huic caſui poſſunt adſcribi multa exẽpla ſpiritualia, & temporalia; quia valet electio, & præſentatio ad beneficium, facta à non habente ius, ſecundum veritatem, ſed ſecundum poſſeſſionem, & communem opinioné, ſic
20 Lap. *alleg.* 79. *n.* 6. *& alleg.* 90. *n.* 8. *verſ. venio ad ſecundũ.* † Iudex valide excommunicat, licet ſit appellatum ad Papã, ſi appellatio non eſt nota, *c. ſi duob. de appell.* & alia multa, quæ ponũtur *in l. Barba-*
21 *rius ff. de offic. prætor.* † Tertius caſus in pœnalibus, vt quis vigore certæ conſtitutionis incurrat excõmunicatiõé, vel peccatũ mortale, faciẽdo aliquod factũ qualificatũ, vt puta percutiendo clericũ, vt in *c. ſi quis ſuadente diabolo,* 17. *q.* 4. & quoad homines attenditur veritas coniuncta cũ intentione gerẽtis factum prohibitũ ad hoc, vt incurratur pœna & vnũ ſine alio non ſufficit, quod ſola veritas nõ ſufficiat; patet; quia percutiẽs clericũ, quẽ probabiliter credidit laicũ fore, nõ incidit in pœnã canonis, Lap. *alleg.* 90. *n.* 10. *alleg. c. ſi vero, de ſenten. excom.* ſimile de eo, qui cõtraxit vere adulterium quia ſi credidit habere rem cum vxore, non incurrit pœnam,
22 *c. in lectũ,* 33. *q.* 2. & multa ſimilia poſſent adduci. † Quod ſola intentio non ſufficiat, patet; quia percutiens indutũ veſtib. clericalibus, & qui reputabat it clericus comuni opinione, imo quẽ pro tali tenebat ipſe percutiens, ſi tamen vere non erat clericus, non incurrit in canoné, licet debeat puniri ab homine acrius propter cõtemptum. Feder. de Sen. *conſ.* 13. *Clericus percutiens, per tot.* maxime
23 *ſub n.* 3. *ver. è contra,* vbi ponit diuerſa exempla. † Declara tamen, vt quoad Deum intentio peccandi ſufficiat, & incurrat peccatum ex ſola intentione, licet non incurrat pœnam conſtitutionis, etiam ſpiritualem. Feder. de Sen. *d. conſ.* 12. *n.* 4. *verſ. & primo non obſtant,*
24 † Quartus caſus eſt, quando aliquid fieri taliter prohibetur, vt factum habeatur pro infecto; quia factum ipſũ pro infecto redditum attenditur, etiam in ſpiritualibus, & ſic ſola intentio cum facto reprobato plus attenditur, quã veritas, *c. nuper. & c. fi. de bigam.* vbi exiſtens in ſacris, qui de facto contrahit cum vidua, vere bigamus non eſt; quia matrimonium non valuit, & bigamia nõ potuit contrahi; & tamen vt bigamus vere punitur, licet vere bigamum non eſſe conſtet, & hoc propter affectum animi cum opere ſubſe-
25 quuto, vt inquit tex. † In foro fori dicas, quod in iis, quæ depẽdent à ſolo animo, opinio præfertur veritati: in iis vero, quæ dependent ab alio, quam ab animo, veritas præfertur opinioni. Bart. *in l.* 2. *§. ſi ſub cõditione ff. pro emptore.* Vide, *Opinio, & reputatio ſingularis. Con-*
26 *cluſ.* 158. † Extende; quia ex vehementi opinione eius, quod non poteſt apparere, ſubſtinetur tranſmiſſio, & aditio hæreditatis, quãdo veritas ſubſequuta eſt cformis cõmuni opinioni hæredis. Anch. *con.* 354. *Quidam Antonius, n.* 5. vbi dicit Bald. exclamare de hac cõ-
27 cluſione; quia poteſt ſeruire ad multa. † Limita, quando cõmunis reputatio eſſet, quod ſuperior poſſet recipere profeſſionem, vel ſi erat impeditus vere; quia excõmunicatus, hæreticus, vel ſimoniacus, hoc erat occultũ; quia valet collatio ſacramentorũ & benefi-

ciorũ, & omnia, quæ ſunt, vel cõpetunt ratione iuriſdictionis. Lap. *alleg.* 90. *In Dei nomine, n.* 8. *ver. venio ad ſecundũ, & multis ſeq.* vbi multa exẽpla maxime *n.* 12. † Concilia hanc contrarietatem, quod 18
profeſſio emiſſa in manib. barattatorũ, vel in Religione nõ approbata, nõ valeat, etiã ſi profitẽs crediderit valere. Lap. *alleg.* 47. *n.* 6. *& alleg.* 87. *n.* 3. & è cõtra, quod ſacraméta collata ab hæretico occulto valeãt, vt *alleg.* 90. *n.* 12. quia primũ procedit, ex quo nunquã adfuit approbatio; ſecũdũ, quia adfuit, & de receſſu auctoritatis ignorũ, eſt, & occultum; vnde non eſt mirum; quia primo caſu radicitus deficit poteſtas: hic vero per modũ priuationis occultæ. Vide *Concluſionem prox. ſeq.* † Limita; quia veritas non attenditur etiam in 19
foro animæ, quando nõ eſt ſolemnis; ideo teſtamentum reuocans primum ſolemne non nocet hæredi inſtituto in primo, quãdo reuocatio non fuit ſolemnis, neq; ſufficiens, licet hæres ſciat veritatem, quod hæres voluit alium hæredẽ facere. Bald. *conſ.* 284. *in pr. l.* 3. vbi, quod lex humana tuetur etiã in foro conſcientiæ, quando actus corruit; quia nõ fuit obſeruata ſolẽnitas legis. † Limita; quia 30
vbi agitur de delicto, vel pœna, & contradicunt ſibi veritas, & opinio facientis actum, ſemper præfertur veritas, vel opinio, quæ excludit delictum, Alex. *conſ.* 129. *Pulchre, n.* 7. *v. item, aut veritas, l.* 4. vbi pleniſſime declarat. † Reſtringit duobus caſibus; primus eſt, 31
quando concurrunt veritas, & opinio ad delictum; item in caſu *l. ſi quis ſeruo. Cod. de furt.* Alex. *d. conſ.* 129. *n.* 7. *lib.* 4. † Declara tamen, 32
quando ſe habent, vt excedentia, & exceſſa. Alex. *d. conſ.* 129. *n.* 7. *lib.* 4. Vide, *Delictum non præſumitur, &c. Concl.* 165.

Veritas contra opinionem, & mentem attenditur in multis, & quando. CONCL. 168.

VEritas † attenditur in multis contra mentẽ gerentis actum, 1
quando mens, & intentio generalis gerẽdi actum concurrit, licet mens, & intentio ſpecialis repugnet, ſi eiuſdem loco ſuccedit veritas admittens actum; vt per exempla ſequentia. † Commoda- 2
ui perſonæ liberæ, quæ mihi bona fide ſeruiebat ea mente, quod eſſet ſeruus, ipſe mihi obligatur, quia mens generalis concurrit ad commodatum, mens errata, quia credo ſeruum, impediret obligationem, ſi ſeruus eſſet, ſed veritas coadiuuat contra mentẽ meam; quia reuera eſt liber, *l. ſi is, qui commodatum. §. ſi. ff. commod.* vbi gl. videtur requirere, vt procedat, ſi ille pro ſeruo habitus ſciebat ſeſe liberum, vt ibi dicit tex. nam plerunque accidit, vt extra id, quod agitur, obligatio naſcatur. † Amplia idẽ, ſi eum conſtitui procu- 3
ratorem tanquam ſeruum; quia obligatur actione mandati, cum ſit liber. *l. ſi procuratorem. §. ſi liber homo ff. mandat.* † Amplia in im- 4
puberibus proximis pubertati, qui ſi contrahunt matrimonium ea intentione contrahendo de præſenti, non de futuro; quia non valet; tamen extra mentem cenſentur ſponſalia contraxiſſe, *c. vnico. §. idem quoque, de deſponſatio. impuber. lib.* 6. † Amplia; quia ſtante 5
conſuetudine locali Pariſiis, quod vxor habeat medietatem bonorum viri, ſi maritus leget medietatem omnium bonorum ſuorum vxori, ex cauſa conſuetudinis non venient bona extra locum conſuetudinis; quia licet teſtator habuerit mentem, quod veniẽt credens conſuetudinem extendi, quæ non extenditur, ex quo mouetur ex falſa cauſa, principaliter non extenditur diſpoſitio; quia veritas, & non opinio errata attenditur. Anch. *conſ.* 163. *Viſis, & diligenter. in fine.* Vide, *Concluſionem proxime præcedentem.*

Veritas non apparens, quæ debet apparere, vitiat actum, licet ſit veritas occulta, & quando ſecus. CONCL. 169.

VEritas † rei nõ apparens, licet poſſit apparere, non tollit nul- 1
litaté actus, quãdo id, quod non apparet, fuit poſitũ ſub conditione, quod deberet apparere; quia ſi conditio, & forma non fuit impleta, actus redditur nullus. Bald. *conſ.* 402. *Colligamus ſtatutũ, n.* 5. *v. ſed & aliud, l.* 1. vbi, quod non ſufficit veritas ſine probatione hoc caſu. † Amplia; quia iudex delegatus, ſi ferat ſẽtentiã, antequã 2
litteræ ſuæ delegationis ſint firmatæ citata parte, ex quo ante non dicitur apparere de iuriſdictione, licet poſſit apparere; tamẽ ſententia eſt nulla. Bal. *conſ.* 361. *Quia iudicialiter l.* 3. † Amplia in citatio- 3
ne, & relatione ad ſententiam; quia licet reuera is, contra quẽ fuit lata ſẽtentia, tẽpore ſententiæ eſſet citatus; quia tamen nõ apparebat tẽpore ſententiæ, ſententia eſt nulla; quia niſi conſtet iudici de cõtumacia citati, nõ poteſt ſẽtẽtiare. Bald. *conſ.* 361. *circa fi. v. præterea iudici nõ conſtitit, lib.* 3. Vide, *Relatio muneij, vt valeat, quæ requirat. Concl.* 122. *cũ duabus ſequẽtibus.* † Amplia; quia ea, quæ ſunt 4
de ſubſtantia actus, & ſuper quib. actus fundatur, ſemper debẽt cõſtare ex actis, veluti in primo decreto, quod interponitur ſolũ propter contumaciã, & contra contumacẽ; quia ſi contumacia non eſt probata ex actis ipſi iudici tempore primi decreti, ipſum primũ decretum

Digitized by Google

cretum eſt nullũ,nec ſufficit,quod veritas eſſet talis,quãdo nõ ap-
parebat.Bal. *conſ.*259.*Viſo dicto puncto,in pr.v.tertium principale,l.*
3.Vide,*Miſſio in poſſeſſionẽ ex primo decreto,vt valeat,quæ requiran-*
5 *tur.Concl.*283.† Extende in decreto adiudicationis rei minoris pro
legato ſoluendo;quia ſi nõ conſtitit de legato ante adiudicationẽ,
6 licet ſit verũ,erit nulla adiudicatio.Rom. *conſ.*321.*n.*3. † Amplia;
quia veritas nõ apparẽs nõ eſt curanda.Bald. & ibi Caſtr.*in l.fide-*
7 *iuſſores magiſtratuum ff.de fideiuſſ.*† Contrariũ tenet Rota Rom.*in*
*antiq.dec.*19.*tit.de procur.*alias 248.vbi,quod valet excommunica-
tio lata ad inſtantiam procuratoris;qui licet eſſet procurator,non
8 tamẽ cõſtabat de ſuo mãdato,& quæ ibi latiſſime cumulaui.† Li-
mita;quia licet ſecundũ decretum ſit nullũ interpoſitũ contra Ti-
tium hæredem,ſi non conſtabat ex actis,quod eſſet hæres,tanquã
fundatum ex falſa cauſa;tamen quando non fuit allegatum,neque
negatum,quod eſſet hæres,ſi veritas poteſt oſtẽdi,quod ſit hæres,
tunc actus,& ſecundũ decretum valet.Bald.*conſ.*259.*poſt med.verſ.*
9 *& dicendum eſt,l.*3.† Limita;quia ſi quis excõmunicatur ad inſtã-
tiã procuratoris Titij, de cuius mãdato nõ appareat:valet excom-
municatio,ſi reuera erat procurator,& poſtea poteſt apparere.Ro-
ta *in antiq.deciſ.*19.*de procur.*alias 242.vbi multas extenſiones, &
10 reſtrictiones reportaui. † Limita in delatione, vel trãſlatione aut
aditione hęreditatis;quia ex vehemẽti opinione defertur,trãſmit-
titur,& adiri poteſt,quãdo veritas cõcurrit cũ opinione,licet non
appareat.Anch.*conſ.*354.*Quidam Ant.n.*5.vbi dicit poſſe ſeruire ad
11 multa.† Limita in exequutore,vel iudice, qui non poteſt ſine col-
lega procedere;quia ſi procedit ſine eo, ignorans collegã impedi-
tum,qui reuera erat impeditus,detecta veritate impedimenti va-
lebit actus,quando credidit ita fuiſſe verũ.Feder.de Sen.*conſ.*259.
12 *circa med.v.item in dubio.*† Limita;quia vbi agitur,quod quis dam-
num ſentiat ex ignorantia actus geſti, quẽ ſi ſciuiſſet, damnũ non
pateretur,ſemper attenditur veritas,nõ autẽ ignorantia.Alex.*conſ.*
36.*Viſo themate.in fi.lib.*4.vbi,quod is, qui tenetur ſoluere gabel-
lam infra menſẽ à die adiudicationis ſub pœna nullitatis , vel alia
pœna,ſi non ſoluit,& velit allegare excuſationem;quia fuit appel-
latum ab adiudicatione,non poteſt ſibi replicari, non releuat ap-
pellatio;quia ignorabat eſſe appellatum;quia attenditur veritas.

Veritatis defenſio facilis , impugnatio veritatis laborioſa.

CONCL. 170.

1 VEritatis † indagatio non laborioſa, quando pro veritate qui
ſtat,ſed pro impugnatione veritatis cum labore,& languore
2 trahuntur argumenta.Fed.de Sen.*conſ.*254.*in pr.* † Et quanto ma-
gis agitatur,tãto magis inualeſcit,& ſplendet.Spec.*tit.de aduocat.*
3 §.3.*v.porro,*& ita etiam Franc.Curt.Iun.*conſ.*116.*in prin.*† Et veri-
tas in paucis conſiſtit ſecundum Philoſophum , vt per Curt. Iun.
4 *conſ.*298.*n.*7.*& conſ.*329.*n.*4.† Et veritas eſt finis omnis ſcientiæ.
Ariſt.1.*metaphyſ.l.apud Iulianum.ff.de fideicomm.libert.*

Veronæ ciuitas,eius ſtatuta,conſuetudines.& priuilegia.

CONCL. 171.

1 DOminus † Veronæ erat dominus Canis tempore Feder. de
Sen.vt ipſe dicit *in ſuo conſ.*201.*in fi.* & de iſto D.Grancane,
quod eſſet Dominus,& Vicarius Imperij, Cuman. *conſ.*158.*in pr.*
2 † Tẽmpore Baldi erat Dominus Vicentiæ & Veronæ Cõſignorius
della Scala.Bald.*conſ.*401.*Ad euidentiam dicendorum,in pr.l.*1.quod
duplicatur *lib.*3.*conſ.*9.Et de iſto Conſignorio meminit Cum.*conſ.*
187.*in pr.* vbi, quod eius filij habuerunt diſſenſionem inter ſe ob
indiuiduã,& fuerunt eiecti à Duce Mediolani,& Fulg.*conſ.*1.dicit
quod Comes Papiæ fuit Dominus Veronæ, & donauit feudũ Fa-
3 cino Cani,& credo,quod iſte ſit vnus ex filiis Cõſignorij.† Poſtea
tẽpore Caſtr.in ea ſucceſſit Dux Mediolani.Caſtr.*conſ.*44.*col.*2.*in*
*fi.& conſ.*80.*n.*2.*v.ad tertium quæſitum,l.*2.vbi,quod ſtatuta Ducis
Mediolani in dicta ciuitate fuerũt facta ſuper cõpromiſſo inter af-
4 fines.†Primo ciuitates Veronæ,& Vicẽtiæ fuerũt Antonij Bartho-
lomæi de Scala,qui fuerũt Vicarij Imperiales;& cõceſſerunt Iaco-
bo de Verme Veronenſi terras Sulſaneti,& Sãguinedi Veronenſis
diœceſeos,quæ omnia cõfirmauit Vinciſlaus Rom.Reg.vt *in cõſ.*
Caſtr.187.*l.*2. videlicet in caſu,qui procedit,& ibi habetur,quod
Ioãnes Galeaz.Vicarius generalis Imperialis Mediolani,& Parmæ
5 cõceſſit eidẽ terrã,& villã Pupilli diœceſeos Parmæ.† Etiã domi-
ni Veronæ fuerunt Maſtinus,& Albertus della Scala,vltimo loco
Antonius,qui fuit expulſus per Comitẽ Virtutum, Ducẽ Medio-
lani.Bald.*conſ.*135.*Articulus ſiue caſus,l.*3.vbi, quod non habebãt
6 ius tollẽdi leges & derogandi iuri cõmuni.† Studiũ habebat ciui-
tas Veronæ,in quo legit Fed.de Sen.vt in *conſ.*125.*Super eo,in pr.*
7 † Fratres Sanctæ Mariæ ædificarũt in ciuitate Veronæ Eccleſiam
prope fratres Minores, & inter eos vertebatur lis ſuper dicta noua
ædificatione,pro qua cõtra Minores cõſuluit Feder.de Sen.*d.conſ.*
201.*per tot.*† Abbatia S.Zenonis eſt Veronæ,contra quã cõſuluit 8
Bald.*conſ.*134.*&* 135.*l.*3.ſuper quodam ſpolio bonorum.† Epiſco- 9
pus Veronenſis habet ex conſuetudine antiqua,cõfirmata per lit-
teras Sereniſſimi Domini,quod pro omnib, inueſtituris feudalib.
ſibi ſoluatur laudemium ad rationem decem pro centenario,etiã ſi
de iure nihil eſſet ſoluendũ , & conſuetudo debet ſeruari,non ob-
ſtãte,quod aliquãdo adminiſtratores minus exegerint, quãdo mi-
nor exactio non eſt præſcripta legitime , & per 40.annos , plene
Alex.*conſ.*5.*Si vero ſunt, l.*5. vbi plene pro vtraq; & ita concludit.
† Gabella olei extrahendi habet ſtatutum,quod pro ſingula bren- 10
ta olei ſoluãtur pro gabella ſolidi 20.& ſi extrahatur de loco ad lo-
cum in territorio ſine licentia,pœna ſit lib.50. ſi vero extrahatur
extra territorium ſine licentia, pœna ſit centum librarũ pro bren-
ta,accidit,quod conductor datij in fine cõductionis ſoluit ſibi pro
extractione proprij olei,& illud extraxit in tempore conductionis
alterius,qui petit pœnam.Caſt.*conſ.*310.*Deportationibus,l.*2. dicit,
quod debeatur gabella,& pœna ſecundo,niſi primus probet,quod
tempus extractionis erat durãte ſua locatione,ſed propter impedi-
menta nõ potuit extrahere,alias poſſet eſſe locus fraudibus,& pri-
mus ſupplãtaret ſecundum,quod eſſe non debet.† Veronæ ciuitas 11
ex pacto pacis initæ inter Ducem Mediolani,& communem Ve-
netiarum obtinuit de meliori perpetuo caſtrum Communis Paduæ
ſuper flumine Aſtenſi,& Turrim ab alio latere,ita quod nauigatio
ſit libera,& nihil exigi poſſit.Bald.*conſ.*202. *Ad euidentiã præmit-*
*tendum l.*2.*in pr.*vbi,quod neq; poſſint Paduani pontem facere ſu-
per dicto flumine,per quem nauigatio impediatur. † Statutũ ha- 12
bet,quod detur poſſeſſio probanti per inſtrumentum rẽ ad ſe per-
tinere non citato poſſeſſore, quod ſtatutum dicit nullũ.Bald. *conſ.*
135.& quod non comprehendat pupillos,*l.*3.† Item quod de nul- 13
litate ſententiæ debeat dici intra decẽ dies, alias ſententia ſit va-
lida,ſuper quo conſuluit Dyn.*conſ.*2.*Viſis,& diligenter, in fin.*vbi,
quod ſententia lata contra rẽ iudicatã valida ſit,ſi intra decẽ dies
non fuit dictum de nullitate ſecundũ formam ſtatuti.† Statutum 14
eſt Veronæ, quod per mortua vxore maritus lucretur dimidiã do-
tis.Bald.*conſ.*79.*Caſus talis eſt,Zeno,in pr.*vbi;quod tale lucrũ non
poteſt tolli per dotantem,& quod mulier legãdo marito cenſetur
animo compenſandi hoc lucrum legare.† Item quod banniti pro 15
rebellione,homicidio,vel robariæ,aut alio delicto, cuius pœna ſit
mors,poſſunt impune interfici,de quo Bald.*conſ.*401.*in pr.l.*1.vbi,
quod tale ſtatutum admittit impunitatem, quomodocunq ; inter-
ficiantur,etiam cum pecunia, & duplicatur *conſ.*9.*l.*3. † Itẽ,quod 16
nullus Doctor,qui non ſit oriundus de ciuitate, vel territorio Ve-
ronæ,admittatur in collegio iudicũ dictæ ciuitatis.Bald. *conſ.*183.
*Statuto ciuitatis Veronæ,l.*2.vbi,quod eſt ambitioſum,& non com-
prehendit,ſeu non excludit natos in locis territorij, quãuis ſepara-
tis à iuriſdictione Veronæ,prout eſt Terra Riperiæ Veronæ.† Sta- 17
tutum eſt Veronæ,quod in inſtrumentis apponatur proprium no-
men diei,& nomen Notarij,alias non valeat, quod ſtatutum va-
let,& attẽdi debet.Dyn.*conſ.*31.*In qu.ſup radicta*,vbi, quod inſtru-
mentum contra formã ſtatuti non valet. † Itẽ quod poſſit de nul- 18
litate,vel iniuſtitia laudi dici, non obſtante renunciatione de non
dicendo de nullitate,vel iniuſtitia.Fulg.*conſ.*180.*in fi.*† Item,quod 19
Vicarius,& Conſules mercatorũ non habeant iuriſdictionem ali-
quam vbi contractus eſſet vſurarius,quod ſtatutũ inducit defectũ
iuriſdictionis.Bald.*conſ.*275. *Præmiſſo ſtatuto,l.*5.vbi, quod proce-
cedit,etiamſi poſt appoſitã exceptionem vſurariã Epiſcopus remi-
ſiſſet cauſam ad iudicem competentem; quia ſi non pronunciauit,
quod non ſit contractus vſurarius,adhuc non poſſunt cognoſcere,
& ideo geſta per eos ſunt nulla ; loquitur tamen , quando contra-
ctus apparebat vſurarius ex ſui facie. † Item , quod fideiuſſor pro 20
Communi liberetur,ſi principalis poteſt haberi in perſona,vel eſt
ſoluendo,ſuper quo,& aliis ſtatutis Signor.*conſ.*85.*& per tot.* vbi,
quod ſi principalis captus eſt,fideiuſſor liberatur, neque liberatio
reuiuiſcit.† Statutum Veronæ excludens filias fœminas ſtantibus 21
maſculis,eſt odioſum,ideo non habet locum,ſi extant filij maſculi
ſpurij,vel naturales etiã legitimati.Fulg.*conſ.*62.*Stante ſtatuto, per*
tot.† Quod in conſiliis conſultorum attendantur ſtatuta Veronæ, 22
& deficientibus ſtatutis, iura Rom. eſt gl.Accurſij approbata per
Accurſ.& ſi ſunt gloſſæ cõtrariæ,ſtetur gloſſæ approbatæ per Dyn.
quod ſtatutũ intelligitur,quando gloſſa examinando approbat,ſe-
cus ſi perfunctorie loquitur,Fulgoſ.*conſ.*101.*per tot.* quod eſt octo
Dd.& *conſ.*201.vbi,quod opinio Dyni præualet, etiã textui ciuili,
quando ſumus in iis,quæ reſpiciunt peccatũ, prout in vſuris; quia
ſi diſcordat ius ciuile, præualet Canonicum eo caſu, & ſic ſtatutũ
intelligitur,& de hoc ſtatuto Caſtr.*conſ.*172.*Dubium facit,in prin.*
*l.*1.vbi,quod opinio Dyni præualet, quando loquitur in illo caſu,
ſecus

Digitized by Google

ſecus ſi poteſt euitari,quod alio caſu loquatur,& quod opinio Dy-
ni præualeat Veronæ ex communi opinione, Caſtr. *conſ.*80.*in pr.*
23 *ver.tenendo autem,l.*2.† Quod aliqua perſona non ſuppoſita.Com-
muni Veronæ nō poſſit ſuccedere, ſi non ſubſtinet onera in com-
muni, Fulg. *d.conſ.*131. vbi in fine declarat non habere locum in
ciue,qui non ſubſtinuit onera; quia fuit abſens; quia ſufficit habi-
24 litas ad ſuſtinendum , quod eſt octo Doctorum. † Item,quod vi-
ctus victori pro condemnato habeatur in expenſis , etiamſi nihil
ſit dictum in ſententia ,quod ſtatutum habet locum, niſi condem-
natus habuerit iuſtam cauſam litigandi. Fulgoſ. *conſ.*139.*Præſup-*
25 *poſitis duobus ſtatutis,num.*3.*verſ. ad tertium de ſtatuto.*† Et proce-
dit concluſio ſupradicta , etiamſi iudex condemnaſſet victum in
expenſis in cauſa commiſſa conſilio ſapientis ex forma dicti ſta-
tuti, quando in conſilio nihil de expenſis; quia iudex non potuit
facere condemnationem expenſarum. Fulgoſ.*d. conſ.*139. *per tot.*
26 † Item,quod inſtantia cauſæ appellationis duret per 60.dies,alias
deſeratur,ſuper quo Fulg.*conſ.*168. *Lata ſententia.* vbi, quod non
ſuſpenditur per compromiſſum, antequam ſit acceptatum per ar-
27 bitrum,de iure communi. † Item, quod vbi deficit ſtatutum,re-
28 curratur ad ius commune,Fulgoſ.*d.conſ.*168.*in fi.* † Statutum cri-
minale eſt,quod banniti in contumaciam non habeantur pro con-
demnatis,ſed ſi deuenerint in fortiam iuris,& iuſtitiæ,debeat ve-
ritas de nouo inquiri.Cuman.*conſ.*171.*Proponitur.*

Veſpera,& hora veſperarum qualiter intelligatur.

CONCL. 182.

1 VEſperæ † intelliguntur vſq;ad tenebras noctis ; ideo iudex,
qui poteſt iudicare vſq;in veſperis,& ſedere,iudicabit, & ſe-
debit vſq;ad tenebras noctis. Gemin. *conſ.*91.*n.*9.*verſ. non obſtat,*
2 *ſi dicatur.* † Limita in præfixione termini , & ſecundum proprie-
tatem vocabuli , ac etiam ſecundum communem vſum loquendi;
quia ſi vſq;ad horam veſperarum aliquid conceditur, intelligitur
de veſperis , quæ cantantur , vel pulſantur;ideo lapſa hora in qua
pulſantur,vel cantantur horæ, labitur terminus.Gemin.*d.conſ.*91.
*num.*10.*ver.ſed ad hoc reſpondetur.*

Veſtigia pedum indicant quantitatem luporum.

CONCL. 173.

1 VEſtigia † pedum indicant nobis quantitatem luporum , &
vulpium,Bald.*conſ.*421.*Quædam, n.*11.*lib.*5. Rom. *conſ.*451.
2 *col.fin.ver.at in quæſtione.* † Et ex ſemita pedum cognoſcitur,vnde
tranſiuit latro,qui ſolliciti venatoris laqueum non euadit. Bald.*d.*
*conſ.*421.*l.*5.*in fin.*Rom.*d.conſ.*451.*in fine.*

Vexationem Indebitam pecunia redimere quilibet poteſt.

CONCL. 174.

1 VExatus † indebite poteſt redimere ſe à tali vexatione aliquid
ſoluendo,& datur repetitio ſic ſoluenti.Oldr.*conſ.*280.*per tot.*
2 † Amplia,etiamſi eſſet occaſione beneficij Eccleſiaſtici; quia licet
recipiens committat ſimoniam;tamen ſecus eſt in eo,qui dat.Oldr.
*d.conſ.*280.

Vexillum,ſeu ſtendardum,vel Banderiam qui extendere poſſint,vel non. CONCL. 175.

1 VAſallus † non poteſt extendere vexillum,ſub Banderiam loco
feudi in ſignum denotandi franchitiam.Capic.*deciſ.*27.*in fi.*
vbi,quod ita fuit deciſum.

Via publica qualis eſſe debeat, & quod præſumatur publica. CONCL. 176.

1 VIa † publica ex lege 12.tabularum debet eſſe latitudinis octo
pedum. Cæpol. *de ſeru. ruſtic. præd. tit. de ſeruit. in* 5.*charta*
2 † Hodie poteſt eſſe latior,& ſtrictior,dummodo ſit tantæ latitudi-
nis,quod vehiculum conduci poſſit,*l.via conſtitui.ff.de ſeru.ruſtic.*
3 *prædio.* † Amplia ;quia in dubio via præſumitur publica,& non
4 vicinalis, *libro* 2.*§.viarum. ff.ne quid in loc.public.* † Extende;quia
etiam via vicinalis efficitur publica,quādo à tanto tempore citra,
quod non eſt memoria in contrarium,fuit in vſu publico. gl.*in d.*
5 *lib.*2.*§.viarum,ff.ne quid in loc.publ.* per *l. fin.ff.de itin.publ.*† Et ad
demonſtrandum,quod via ſit publica,vel effecta publica,duo ſunt
probanda : primum, quod per eam publice iter fiat ab omnibus.
Bart.*in l.*1.*ff.de iis,qui deiecer.vel effud.*Matheſil.*ſing.*93.& Cæpol.
6 *in tract.de ſeru.ruſtic.prædio.tit.de ſeruit. via q.*9.*num.*19.† Secun-
dum eſt. quod debeat etiam probari de temporis diuturnitate , &
continuatione.Alex.*conſ.*177.*col.*3.*lib.*6. vbi latiſſime de hac ma-
7 teria, *num.*6.*& ſeq.* † Dicas, quod via publica vt conſtituatur,duo
ſunt alternatiue neceſſaria;vnum,quod ſit publice deputata ab eo,
qui habuit ius deputandi, & faciendi publicam, vel quod ab im-
memorabili tempore fuerit vſitata pro publica. Alex. *conſ.*177.*In*
*cauſa,& lite,n.*5.*in fin.& ſeq.ver.non obſtat prædictis,lib.*6.

Via publica non poteſt præſcribi,& quando ſecus.

CONCL. 177.

VIa † publica non poteſt præſcribi etiam ſpatio centum anno- 1
rum;quia ſicut populus nunquam perdit ius eundi per viam,
ita non perdit ius eundi ad ſanctum ſepulchrum, vel ſanctum Ia-
cobum , *l. via publica, cum gl. ff.de via publ.* Cæpol. *in tract.ruſtic.*
prædio. tit. de ſeru.in 5. *charta.* † Declara tamen ; quia ſi bona fide 2
inter priuatos ſit poſſeſſum terrenum viæ publicæ per 30. annos,
quod iſta exceptio nō impediret inter priuatos appoſitionem con-
finium,& diuiſionem,& vſum.Alex.*conſ.*177. *In cauſa,& lite,n.*6.
verſic. bene fateor, lib 6. † Extende ; quia via publica à quoquam 3
non poteſt impediri,& dicitur publica, quæ habet vſum, vel fun-
dum publicum,licet non habeat exitum.Angel.de Peruſ. *conſ.*18.
Reperitur iſta. † Imo nec poteſt reſtringi : ideo ſi quis viam cum 4
ſæpe,vel muro reſtringat,tenetur aperire,& reducere ad ſuam la-
titudinem.*l.*1.*ff.de via publ.* † Extende; quia imo ſi impetu flumi- 5
nis via deſtruatur,vicini viam præſtare tenentur in eorum prædiis
confinantibus, *l. ſi locus.ff.quemadm.ſeruit.amit.* † Limita; quia li- 6
cet non poſſit via publica præſcribi; poteſt tamen conſuetudo in-
troduci,vt populus via nō vtatur,maxime quando via eſt deputa-
ta ad turpitudines; quia tunc conſuetudine tolli poteſt per religio-
ſos.Bald. *conſ.*206. *Præceptum fuit factum, n.*2.*v.oportet reſpondere,*
*lib.*1.† Extende;vt vbicunq;ceſſat vtilitas publica, per quam im- 7
peditur præſcriptio viæ publicæ,ceſſet etiam ipſa lex,& ſic poteſt
præſcribi ex cauſa publicæ vtilitatis,quod præſcribatur. Bald.*conſ.*
206.*in fin.n.*3.*v.prætereà ceſſante, lib* 1. † Limita;quia via publica 8
non poteſt vnquam præſcribi, donec remanet via publica,ſecus ſi
efficiatur priuata.Bald.*d.conſ.*206.*in fi.n.*4.*ver præterea,lib.*1.

Viam publicam occupans qua pœna puniatur.

CONCL. 178.

POena † occupantis,vel deſtruentis viam publicam, vel agge- 1
res publicos eſt refectio damni , & quod teneatur ad pœnam
ſacrilegij;quia iſta publica ſancta ſunt,& occupans ea dicitur oc-
cupare rem ſacram.Afflict.*de iur.prothomiſ.*§.9.*n.*9.*& ſeq.*vbi,quod
poteſt puniri pœna 50.librarum auri,& dat exemplum de eo, qui
ſubripit pecunias Reipublicæ,vt teneatur pœna peculatus, multo
magis occupans viam,& ſimilia publica.

Via vicinalis quæ dicatur,& quæ via communis,& potes præſcribi. CONCL. 179.

VIa † vicinalis eſt illa,per quam patet acceſſus vicinis,& non 1
aliis,& exit ad prædia vicinorum tantum, & non ad viā pu-
blicam,*lib.*1.*§.viarum,& §.ſeq.ff.ne quid in loc.public.*Bald.*conſ.*55.
*Reperitur quædam ſcriptura ,lib.*1. vbi quod hoc modo intelligunt
vulgares viam vicinalem, vbi quod etiā poteſt dici propria vicini
propter communionem, & duplicatur *lib.*5.*conſ.*385.† Reſtringe, 2
niſi tranſiuiſſet in viam publicam tanto tempore,quod non ſit me-
moria in contrarium gl.*in l.*2.*§.viarum.ff.ne quid in loc.public.* per
l.fin.de loc. & itin. public. Cæpol. *in tractat.de ſeru. ruſtic.præ.tit.de*
ſeru.via. † Declara tamen;quia ſi via eſt in publico, ita quod fun- 3
dus eſt publicus,licet non habeat exitum,talis via eſt publica. An-
gel. de Peruſ. *conſ.*18.*Reperitur iſta,per tot.num.*2.*&* 3.*verſ.ſecundo*
quia.† Communis via eſt illa,per quam cuilibet licet ire, & redi- 4
re.Bald.*d.conſ.*55.*in princ.lib.*1.& duplicatur *lib.*5.*conſ.*385. † Præ- 5
ſcribi poteſt via vicinalis ab eo,qui ædificauit ſuper ea,& poſſedit
ædificium per 40.annos non obſtante ſtatuto diſponente,quod ne-
mo præſcribere poſſit viam vicinalem , ſed tenetur illam diſgom-
brare;quia non intelligitur de eo,qui in via vicinali ædificium fe-
cit,ſed de eo,qui aliter ingombrauit.Bald.*conſ.*44.*Contra quendam,*
*lib.*5.*per tot.*

Vicinus non tenetur vendere viam vicino per fundum ſuum,& quando ſecus. CONCL. 180.

VIcinus † non poteſt compelli ad vendendā viam vicino non 1
habenti aditū ad agrū ſuum; quia regula eſt,quod nemo cō-
pellitur vendere,plura allegat Boër.*dec.*322.*Et præſuppono , in pr.*
allegat de hoc text.*in l.in vendendo.ff.de contrah.emptio.* Corn.*conſ.*
154.*l.*2.*cum aliis plurimis.*† Contrarium;quia quod tibi non nocet, 2
& alteri prodeſt,cōcedi debet.† Declara plures caſus,quia ſi vici- 3
nus,cū quo ego non contraxi,petat à me viā,quia nō habet aditū
ad ſuū fundū,non teneor vendere,neq; conſtituere in re mea ſer-
uitutem,

Digitized by Google

* uitutem,& iſte eſt primus caſus,& cõmunẽ*dicit Boër.*d.dec.*322.
4 *n.*3.† Si vero contraxit mecũ emẽdo,vel alias,ſi quidem eſt conſti-
tutus vſusfructus in fundo, ad quẽ non habet aditũ,& habet cau-
ſam à me,vel auctoribus meis,ſiue ex contracta inter viuos,ſiue in
vltima volũtate,tunc teneor præſtare aditũ;quia alias vſusfructus
eſſet inutilis,& dicitur debitus iure commoditatis vtẽdi,& fruẽdi,
* non iure ſeruitutis,*comm.dicit Boër.*d.dec.*322.*n.*3. & plenius *n.*
5 8.vbi reddit aliã rationẽ.† Aut eſt contractus factus ſuper proprie-
tate,& ſi quidem emit à me fundum non habentem aditũ & non
eſt conſtituta ſeruitus,non teneor tunc vendere viam,etiamſi pro-
prietas eſſet inutilis, & rationẽ differentiæ ponit Alber. *in l binas*
* *ædes ff.de ſeruit.vrb.prædio.*& eſt*communis opinio,vt per Boër.*d.*
6 *dec.*322.*n.*4.† Contrariũ tamen tenere plures allegat Boër. *d.dec.*
322.*n.*8.*in fi.*quia non ſit vlla differentia,an ex contractu, vel ex
7 vltima voluntate fiat acquiſitio. † Amplia;quia verior eſt opinio,
quod vicinus nõ tenetur vendere viã vicino de ſtricto iure, ſed de
æquitate bene tenetur,& ſic diſtinguitur;quia ſi indiget via publi-
ca,quæ ſit cõſtruenda,cõpellitur vendere & Reſpublica,vel Prin-
ceps ſoluit pretiũ,ſi priuata,ipſe priuatus ſoluit pretiũ. Boër.*d.dec.*
* 322.*n.*11.*v.pro quo facit,& n.*12.vbi, quod eſt communis*opinio,
fauore publicæ vtilitatis ne fructus marceſcant,& fundus ſit inu-
8 tilis.† Declara tamen;quia ſi vicinus poteſt habere viã aliunde,li-
cet ſit prolixior,nõ cõpellitur vicinus dare viã vicinalẽ,Boër.*d.dec.*
9 322.*n.*11.*in fi.* † Declara;quia non tenetur dare viã ſternendã,ſed
viã ad aditũ,& egreſsũ neceſſariã,abſq;eo, quod ſternatur,& hoc
vt releuetur vicinus,ne habeat viã per mediũ agrũ ſuum. Boër.*d.*
322.*n.*13.vbi,quod iſta ſit ſubtilis opinio Alciati,ſecundũ quã fuit
10 iudicatum.† Limita in ſeruitute tigni iniuncti,vel oneris ferendi,
quæ debetur, etiãſi non ſit dictũ in venditione,& ideo ſi murato-
res,& alij fabricenſes pro aptando tecto meo,& non poſſunt ac-
cedere,niſi per domũ vicini,tenetur præſtare aditũ,& viã,ad rea-
11 ptandum.Boër.*d.dec.*322.*n.*5.*v.ſed fallit primo.*† Limita;quia ven-
dens tenetur dare aditũ fundo vendito, quãdo nõ habet,ſi in ven-
ditione fuit dictũ cũ acceſſibus,& introitibus,& egreſſibus,p ovt
cõſueuit dici,vſque ad vias publicas.Boër.*d.dec.*322.*n.*5.*v.ſecundo*
12 *fallit*† Extende,etiãſi nihil ſit dictũ,fauore religionis Boër.*d.deciſ.*
13 322.*n.*6.*v.tertio fallit.*†Extende in legatis,& aliis relictis,ex vltima
volũtate,ne legatũ ſit inutile.Boër.*d.dec.*322.*n.*8.*v.quarto fallit.*vbi
reddit rationem diuerſitatis; quia in contractu emptor potuit ſibi
prouidere,in vltima voluntate ſecus;quia abſenti,& ignoranti ac-
quiritur;non ſic in contractu inter viuos, licet dicat plures tenere
14 contrarium,quod etiam inter viuos debeãtur.† Limita;quia ſi via
vetus eſt deſtructa,bene tenetur vicinus aliam concedere.Boër.*d.*
15 *deciſ.*322.*n.*9.† Limita in ſeruitute aquæ conſtituta,vel aqua ven-
dita; quia tenetur dare iter ad aquam fauore publicæ vtilitatis, &
iudex ex officio compellet,ne reddatur inutilis fundus, & conceſ
ſio.Boër.*d.deciſ.*322.*n.*10. quod dicit verum, quando ſine magno
☞ incommodo vicini fieri poteſt. Vide, *Seruitus realis aliqua dicitur
continua,aliqua diſcontinua,& in quibus differant,&c.Concl.*224.

Via tutior eſt eligenda. CONCL. 181.

1 VBI † agitur de peccato,via tutior eſt eligenda, vt excludatur
peccatum in dubio,*c.iuuenis,de ſponſal.*& timenda eſt culpa,
etiam vbi non eſt, pro ſalute animæ. Anch. *conſ.*179. *Prima facie*
2 *videretur,in fi.*† Et vbi dubium eſt,an quis poſſit admitti tempore
interdicti,vel ne,tutior via eſt,quod nõ admittatur,ne admittẽs in-
currat in peccatũ,& excõmunicationẽ.Fed.de Sen.*conſ.*92.*in pr.&*
3 *conſ.*273. *in fi.v.ad quartum.* † Et vbi agitur de vſuris reſtituendis
pro exoneratione defuncti,in dubio potius inclinãdũ eſt pro vſu-
ra,vt fiat reſtitutio,quã quod nõ fiat reſtitutio,propter periculum
animæ.Anch.*conſ.*179.*Prima facie videretur,in fi.*vbi ſoluit cõtra-
ria,quod in pœnis infligẽdis procedãt,nõ vbi agitur de ſalute ani-
4 mæ. † Et vbi agitur de applicatione, & reſtitutione male ablati,
quod teſtator pro cõſciẽtia mãdat reſtitui,licet poſſet licite retine-
ri,reſtitutio fit,& diſtributio potius in cauſam piã,& pauperib.pro
eleemoſyna,quã ei,qui turpiter dedit;quia tutior via eſt pia cauſa.
5 Anch.*conſ.*175.*Præmittendum eſt.n.*4.† Et quando ſunt opiniones
hinc inde, an iudex laicus poſſit punire clericũ delinquentẽ corã
iudice ſeculari,an potius debeat remittere ad Eccleſiaſticũ, tutior
via in cõſciẽtia eſt eligẽda,vt remittatur ad Eccleſiaſticũ, ita pul-
chre conſ.Neapolitanũ fecit,vt per Affl. *dec.*230.*Fuit per relatorẽ,*
* *in fi.*plenius Capic.*dec.*5.*n.*13.vbi dicit*communem, quod debeat,
6 remitti ad Eccleſiaſticũ,vbi citat plurimos. † Amplia;quia excõ-
municatio ſiue iuſta,ſiue non,ſẽper eſt timẽda;quia tutior eſt via.
☞ Vide , *Excommunicatio ſiue iuſta ſiue iniuſta timenda eſt.Concl.*458.
7 † Amplia,etiamſi non agatur de peccato;quia ſẽper via tutior eſt
eligẽda;nã ſi dubiũ eſt,an adſit res iudicata, vel nõ,in dubio tenẽ-
dum,quod non adſit.Dec.*conſ.*445.*n.*4. Crau *conſ.*207.*col.fin in fi.*
Caſtr.*in l.*1.*ff.ſi quis cautio.* Extende;quia in dubio pro non deſer-
tione appellationis pronunciatur.Vide, *Deſertio appellationis quan-*
8 *do confirmet ſententiam.Concl.*213. † Extende ; quia vbi agitur de
9 reuiſione ſententiæ concedenda,nõ,in dubio conced. debet.† Ex-
tende;quia articuli an ſint pertinentes, vel impertinentes, ad hoc
☞ admittantur,vel reiiciant,in dubio debent admitti. Vide *Articuli
impertinentes an admittendi.Concl.*524.† Amplia; quia ſi dubitatur
10 de iuriſdictione, & competentia , vel incompetentia iudicis inter
plures,& vnus ſit indubitatus iudex vtriuſq;partis, prout Papa,al-
ter dubius,prout Senator,in dubio dicendum, quod iuriſdictio ſit
Papæ,non Senatoris;quia ſatisfit vtriq;parti.Caſtr. *conſ.*179.*col.*5.
11 *n.*5.*v.breuiter.l.*1.† Extende;quia tutior via dicitur illa, quæ euitat
☞ circuitum.Caſtr.*d.conſ.*179.*col.pen.v.tertia ratio.l.*1. Vide, *Medium,
& media via ſemper tenenda.Concl.*170.

*Vicariatus eſt officium, & cuius naturæ, & quotuplex &
quid poſſit Vicarius perpetuus.* CONCL. 182.

1 VIcarius † eſt nomen officij,non nomen realitatis dominij,&
propterea poteſt reuocari,etiãſi ſi datus perpetuus Vicarius;
etiãſi Epiſcopus promiſit non reuocare. Bald.*conſ.*328.*Quæritur,ſi*
☞ *Rex,n.*2.*v.ecce enim,lib.*1.Vide,*Vicarius Epiſcopi quandiu duret,&*
2 *qualiter reuocetur. Concl.*191. † Amplia;quia feudũ conceditur in
Vicariatũ etiã perpetuũ,& tale feudũ poteſt reuocari;quia ſonat in
officiũ,nõ habẽs realitatẽ dominij.Bal.*d.conſ.*328.*n.*1.*v.quoad ſecũ-
dum,l. .& n.*5.*v.quoad quintum;*vbi,quod Vicarius magis aſſimila-
tur procuratori,quã feudatario;quia cõtra naturã Vicariatus eſt,vt
Vicarius operã gerat in iniuriã.Vide, *Feudorum multa denominatio-
3 nes,& quæ.Concl.*137.*n.*27.† Extende,vt multo magis poſſit Vica-
riatus;& feudũ in Vicariatũ conceſſũ ſubalternari;quia poteſt Im-
perator nouã dignitatẽ ſuperiorẽ Vicario,etiam perpetuo, creare.
4 Bald.*d.conſ.*328.*in pr.l.*1.*vſq.ad n.*5.† Contrarium Cuma.*conſ.*162.
*Viſa copia,n.*2.*v.nec enim,*vbi,quod Vicarius feudi quãtũ ad perſo-
5 nam ſuam,non habeat minus ius in Vicariatu,quã feudatarius.† Et
propterea habẽs feudũ in Vicariatũ,dicitur habere ex officio iuriſ-
dictionẽ,& ideo nõ poteſt vẽdere id quod habet pro officio, ma-
xime potẽtiori vẽdere nõ poteſt.Bal.*conſ.*133.*Factũ, ſuper quo,l.*3.
6 *per tot.*maxime *in fi.*† In Italia multi erãt Vicarij Imperij,& Papæ,
& iſti Vicarij habebãt latiſſimã facultatẽ,& exercebãt ea,quæ ſũt
reſeruata Principi.Cuma.*conſ.*158.*n.*2.vbi,quod vidit multa priui-
7 legia latiſſima.† Mediolani erat Ioannes Galeaz Vicecomes,Dux
8 & Vicarius Imperij.Bal.*conſ.*226.*Rex Romanorum,l.*1. † Bononiæ
Thadeus Pepullus fuit Vicarius Papæ à Clemente VI.conſtitutus.
Cuma.*conſ.*163.*circa fi.v.quid plura.* de quo etiam Bart.*in tract.de
Tyran.n.*34.qui dicit quod Clemens VI.ipſũ,& filios inueſtiuit ex
9 neceſſitate; quia Tyrãnus.† Veronæ erat Giancanis de Scala Vi-
carius Imperij, qui habeatur pro Principe ſupremo, Cuman.*conſ.*
10 157.*Viſis inſtrumẽto.*† Arimini erat Vicarius Papæ Malateſta.Cu-
ma.*conſ.*162.vbi.quod cõprehẽdũtur ſalinæ in cõceſſione Mala e-
11 ſtæ.† Fani erat Vicarius perpetuus Panduphus Malateſta, vt per
12 Rom.*conſ.*59.*Ad diſcentiẽdũ,in pr.*† Et iſti Vicarij perpetui in eorũ
territorio poſsũt omnia,quæ poteſt imperator in vniuerſo mũdo,
vel ille cuius vices gerit.Rol.à Vall. *conſ.*86.*n.*12.*& ſeq. & n.*33.*cũ
ſeq.l.*1.Marcabr.ab Anguil.*conſ.*13.*n.*131.*& ſeq.*Ceph. *conſ.*539.*n.*
14.*cũ ſeq.*& in eodẽ caſu Nat.*cõſ.*661.*n.*14.*cũ ſeq.& n.*2.vbi,quod
reſpectu ſubditorũ habet iuriſdictionẽ,& directũ dominium,licet
reſpectu inueſtiẽtis habeat ſolũ vtile dominiũ;quia directũ eſt pe-
nes inueſtientẽ,ex quo contractus eſt feudalis, ſeu feudo aſſimila-
13 tur.† Amplia;quia poteſtas Vicariorũ Papæ, & Sedis Apoſtolicæ
eſt,quod poſſunt reuocare ſubditos originarios ad habitãdũ.Rom.
*d.conſ.*59.*in pr.*mouetur; quia ſubditur ratione originis non poteſt
renunciare domicilio originis,vt etiã ibi apoſt.*in v.originis,*vbi dat
14 concor.† Confiſcare poteſt bona, licet hoc ſolũ ſpectet ad poſitos
in ſuprema poteſtate,& ſit de reſeruatis Principi;quia hoc de cõ-
ſuetudine admittitur in Vicario Rom.Eccleſiæ in aliqua ciuitate.
Rom.*conſ.*59.*n.*2.*v.ſecundo poteſt probabiliter,*vbi apoſt. *in v.poſiti,*
15 & *in v.reſeruata.*& *in v.ex conſuetudine.*dat multos concor.† Et de
iure Canonico latiorẽ habet facultatẽ Vicarius Sedis Apoſtolicæ
in ciuitate,vel loco,quã de iure ciuili.Rom.*conſ.*59.*n.*3. *v ſecundo
quia.*vbi apoſt.*in v.exercere poſſunt,*& *in v.ſuorum,*vbi dat concord.
16 allegat.†Repræſentat Vicarius perſonã Principis;quia dicitur eius
imago. Rom.*conſ.*59.*n.*4. vbi allegat pro primo *l.*1.*C.de offi.vic.tr.*
17 pro ſecundo *l.etiam.C.de appell.*† Donationem facit in ſuo vicaria-
tu ſine inſinuatione vltra ſummam 500. quia vicem Principis ſu-
premi obtinet.Rom.*d.conſ.*59.*n.v.quinto videndum,* vbi apoſt.*in v.
18 per principem.* Rom. *conſ.*444.*n.*10. † Præſcriptio quadriennij ha-
bet locum in alienatis per Vicarium Romanæ Eccleſiæ in ciuita-

Digitized by Google

te Fani,maxime,quia ciuitas illa præſcripſit ſupremā iuriſdictionē.
Rom.*d.conſ.59.n.8.v.ſexto*, vbi apoſt. *in v.per eum facta*, & pleniſ-
ſima apoſt.*in v.nō recognoſcunt*,vbi recitat multas opiniones.Vide,
Præſcriptio quadriennij quando habeat locum,vel non.Concl.574.

Vicarius Epiſcopi quotuplex,& in quibus differat ab officiali.

CONCL. 183.

1 VIcariam † Epiſcopi multiplex;nam aliqui ſunt Vicarij in ſpi-
ritualibus,& in temporalibus.Fed.de Sen. *conſ.302.Reueren-*
2 *de Pater,in pr.*† Aliqui ſunt vicarij in ſpiritualibus,*c.3.de temp.ord.*
3 Fed.*d.conſ.301.v. quandoque habent vicarium, in pr.* † Aliqui ſunt
Vicarij ſimpliciter,*c.ſtatutum,de heret.& eod.tit.officium,in fi.lib.6.*
4 Fed.*d.conſ.302.in pr.*† Aliqui ſūt Locatenentes,ſeu Vicegerentes.
5 *93.diſt.c.fi.*Fed.de Sen.*d.conſ.302.n.1.in fi.* † Aliqui ſunt officiales
Epiſcopi,qui habent ſolum cognitionē cauſarum,& diffinitionē,
ſed non poſſunt punire,corrigere,neque inquirere, niſi in ſequelā
iuriſdictionis ciuilis,puta ob contumaciam, vel inobedientiā com-
miſſam in cauſa ciuili.Fed.de Sen. *d.conſ.302.n.3.v. officiales vero.*
6 † Differt autē Vicarius ob officiali;quia quicquid poteſt officialis,
poteſt etiam vicarius,ſed non è contra; igitur maiorem auctorita-
tem habet vicarius in multis.vide Fed. *d.conſ.302.n.4. vſque in fi.*
vbi ponit differentiam , licet dicat in partibus Italiæ nos vocare
vicarium,quem extra Italiam appellant officialem; tamen minus
7 poteſt officialis.vide ibi exēpla aliqua.† Aliqui ſunt Vicarij gene-
rales,*c.fi.de off.vicar.*Fed.de Sen. *d.conſ.302.n.4. verſ. alibi inuenio.*
8 † Aliqui ſunt vicarij,videlicet vnicus vicarius,& quando eſt vni-
cus,tunc in eū tranſeunt omnia,quæ de vicario,& officiali in ſpi-
ritualibus & temporalib.ſunt dicta.Fed.*d.conſ.302.in fi.v. incipia-*
9 *mus ergo.*† Amplia;quia aliqui ſunt vicarij foranei,& iſti appellātur
delegati Epiſcopi,& ideo non faciunt idē conſiſtoriū cū Epiſcopo,
& ideo differunt à vicario in tantum,vt ſi fiat appellatio à ſenten
tia vicarij,& committatur per Papā,erit nulla;ſi ſententia eſt lata
10 à delegato,& foraneo.Cald.*conſ.543.*alias 11.*de ſent.excom.* † Ex-
tende;quia vicarius in ſpiritualibus poteſt dici foraneus; quia non
facit idem auditorium cum Epiſcopo.Bal.*conſ.161.Caſus ſuper quo.*
11 *n.11.v.item poſito,lib.2.* † Extende,vt Vicarius omnis delegatus ad
vnam cauſam,vel ad certos actus dici poſſit foraneus;quia non eſt
12 generaliter deputatus.Bald.*d.conſ.161.n.11.vſque in fi.lib.2.* † Non
poteſt Vicarius foraneus recipere cautionem ab vſurario manife-
ſto de reſtituendis vſuris.Bald.*d.conſ.161.n.11.lib.2.& ſeq.*

Vicarius Epiſcopi præcedit Archidiaconum,& omnes.

CONCL. 184.

1 VIcarius † Epiſcopi generalis repreſentat Epiſcopum,& facit
idem cōſiſtorium cum Epiſcopo,provt Papa Vicarius gene-
ralis Dei in terris facit idē conſiſtorium cum Deo; ideo præfertur
in tota ciuitate,& diœceſi Archidiacono,& omnib⁹ aliis,ita Abb.
*conſ.21.Viſo dubio,per tot.l.1.*vbi tollit omnia contraria,& loquitur
2 de Vicario Bononienſi,& Archidiacono dictæ ciuitatis.† Extēde,
vt procedat in tantum,vt neq; valeat conſuetudo contraria etiam
præſcripta,Abb.*d.conſ.21.Viſo dubio in v.fuit à me quæſitum, lib.1.*

Vicarius,& officialis Epiſcopi poſſunt ſubdelegare,ſecus ſi ſunt ad ſpiritualia. CONCL. 185.

1 VIcarius † generalis Epiſcopi,vel vicarius ſimpliciter , quan-
do vnicus eſt vicarius,poteſt omnia ſibi commiſſa delegare,
ſeu ſubdelegare;quia tale officium eſt delegabile.Fed.de Sen. *conſ.*
2 *302.Reuerende Pater in fi.v.incipiamus ergo.*† Amplia,vt idē ſit in
officiali Epiſcopi,qui licet habeat minorem auctoritatem,quā vi-
carius;tamen delegare poteſt ſibi demandata. Fed.*d.conſ.302.in fi-*
3 *ne.*† Limita in vicario in ſpiritualibus tantū deputato;quia non de-
legat,neq; ſubdelegat ſibi demandata. Fed.de Sen.*d.conſ.302.in fi.*

Vicarius,& officialis Epiſcopi faciunt idem auditorium cum Epiſcopo, & quando ſecus. CONCL. 186.

1 VIcarius,† & officialis Epiſcopi dicitur facere idem auditoriū
cum Epiſcopo ; quia cenſetur eadē perſona in cognoſcendo,
& iudicando,*c.non putamus,de conſuet lib.6.* Gem. *conſ.114.in prin.*
2 † Declara,vt procedat reſpectu Tribunalis, quando conſideratur
maioritas;quia eſt vnum,& idem Tribunal,ſecus quoad perſonas;
quia ſunt diuerſæ, & ſuſpicionem vicarij cognoſcit Epiſcopus, &
idē Epiſcopus poteſt eſſe teſtis corā ſuo vicario. Gem. *conſ.114.in*
3 *fi.n.4.v.non obſtat tertio.*† Extende declarationem,vt non procedat
quoad veritatem circa perſonas;quia Epiſcopus poteſt examinari
coram ſuo vicario in cauſa pendente coram eo.Gem.*conſ.114.in fi.*
4 *n.6.v.& facit,quod not.gl.*† Declara;quia ad hoc,vt vicarius,vel of-
ficialis Epiſcopi faciat idem Tribunal,vel idem conſiſtorium cum
Epiſcopo , debet generalis vicarius , vel generalis officialis. Abb.
*conſ.21.Viſo dubio,v.item & quarto,l.1.*vbi idem dicit de Papa,qui
facit idem conſiſtoriū cum Deo ; quia eius vicarius generalis eſt.
† Limita,quando vicarius,vel officialis eſſet datus de ea,quæ non 5
competunt Epiſcopo de iure cōmuni,neq; ex lege diœceſana, ſed
ex accidenti , vt ſi haberet Epiſcopus in ſua ciuitate iuriſdictionē
temporalem; quia tunc officiales dictæ iuriſdictionis non faciunt
idem auditoriū cum Epiſcopo. Cald.*conſ.49.An ſi Epiſcopus*,alias
4.de offi.ordin.& latius *conſ.208.*alias *2.de app.llatio.in fi.* † Limita 6
quando eſſet deputatus tanquam officialis foraneus , & ad certas
partes Diœceſis,vel ciuitatis;quia nō facit idem auditorium,& ab
eo appellatur ad Epiſcopum.Cald.late *d.conſ.208.per tot.*alias *2.de*
*appellatio.& conſ.543.circa fi.*alias 11.*de ſenten.excom.*Bal.*conſ.161.*
*Caſus,ſuper quo,n.11.v. item poſito,l.2.*Vide, *Epiſcopus, quando non*
facit idem conſiſtoriū cum officiali, eſt iudex appellationis. Concl.300.

*Vicarius in ſpiritualibus,& temporalibus quid poſſit, & quid importent illa verba,*in ſpiritualibus, & temporalibus. CONCL. 187.

SPiritualium † appellatione,quādo fit mentio de vicario in ſpi- 1
ritualibus,veniūt facultates excōmunicandi,ſuſpendendi,inter-
dicēdi,viſitādi,corrigendi & puniendi.Fed.de Sen.*conſ.302.n.2.v.*
ad primū,& multa alia plenius,de quibus per Bal.*cōſ.478.Præmit-*
*tendū eſt.in pr.l.4.*vbi , quod ſpiritualium conceſſione & appella-
tione venit collatio beneficiorū,inſtitutio, electio,præſentatio cō-
firmatio, & plena poteſtas fori pœnitentialis, quando conceditur
à Papa.† Collatio ſacramentorum,& pœnitentiarū fori ſpiritualis, 2
diſpenſationes,votorū commutationes, & cognitio cauſarum ſpi-
ritualium,& aliorum,quæ pertinent ad forum Epiſcopi,& ad Epi-
ſcopum de iure communi,Fed.de Sen.*d.conſ.302.n.2.v. ad primū.*
† Cognitio,vel definitio de ciuilibus,& realibus,etiā ſub ſpiritua- 3
lium denominatione venit tanquam connexa,appendens,acceſſo-
ria,conſequens,& adhærens;& ideo iuriſdictio, quam habet Epi-
ſcopus inter clericos,& laicos agētes,& clericos cōuentos etiā ſu-
per realibus & ciuilibus,ex quo dependet dignitate Epiſcopi,dici-
tur quid ſpirituale,& cadit in hac conceſſione ſpiritualium.Fed.de
Sen.*conſ.301.n.3.v.quod autē.*† Declara tamen,quod licet iſta om- 4
nia veniant appellatione ſpiritualium, tamen quandoq; large ve-
niunt, vt in viſitatore, & adminiſtratore dato à Papa;quia poteſt
omnia per ſe,vel alium,excepto vno caſu,de quo *in c.is,cui,de ele-*
*ctio.in 6.*Fed.de Sen.*d.conſ.305.ſed ſciendum.*Bal. *d.conſ.478.lib.4.*
vbi,quod poteſt omnia,quæ poteſt Epiſcopus,vno excepto,de quo
ſupra;quia nō poteſt alienare bona immobilia Eccleſiarum,provt
Epiſcopus, in reliquis omnia poteſt , & loquitur in vicario Papæ
deputato in Ducatu Spoletano,vt poſſit omnia,quæ Epiſcopus,ex-
cepta alienatione bonorū Eccleſiæ.† Declara *in c.1.ne ſede vacāte.* 5
quia ſtricte iſta veniunt;ideo nō poteſt conferre,eligere,neq;præ-
ſentare,nec alia multa facere. Fed. *d.conſ.302.n.3.v. ſed in perſona*
Epiſcopi. Bal.*d. conſ.478.n.4.v.ſed in perſona Capituli.*† Declara in 6
vicario,vel alio officiali ſede vacāte,quia ſtrictiſſime iſta intelligū-
tur,vt per Fed.*d.conſ.202.n.3.v.ſed in perſona Epiſcopi.* † Extende, 7
vt idē ſit in vicario Epiſcopi;quia ex clauſula.*in ſpiritualibus,& tē-*
poralibus;nō poteſt inquirere,punire,neq; priuare aliquem ſuo be-
neficio,licet poſſit declarare ipſū nō habere ius.Bal.*d.conſ.478.n.5.*
v.plurimum autē l.4.† Poteſtas,ſeu gladius ſpiritualis cōtinet cen- 8
ſurā Eccleſiaſticā , & appellatione cenſuræ venit excōmunicatio,
ſuſpenſio,& interdictū,*c.querenti, de verb ſignif.* Bal.*conſ.478.n.7.*
*& ſeq.l.4.*vbi,quod appellatione cēſuræ nō venit diſpoſitione, ne-
que aliæ pœnæ.† Declara;quia procedit,quando ſcribitur delega- 9
to,ſecus ſi ordinario;quia cōtinent etiā pœnas,& mulctas,& alia
remedia iuris cōmunis.Bald.*d.conſ.478.n.9.v.animaduerſio,lib.4.*&
idē,ſi ad vniuerſam prouinciā quis delegatur, & provt de prouin-
cia,& Ducatu Spoletano loquitur Bal.per totū conſ.vbi,quod po-
teſt omnia deputatus à Papa in dicta prouincia cū gladij ſpiritua-
lis,& tēporalis adminiſtratione. Animaduerſio Eccleſiaſtica quā- 10
doq;importat etiā pœnarū impoſitionem;Bal.*d.conſ.478.n.9.lib.4.*
vbi,quod regulariter importat cenſurā Eccleſiaſticā.Vide, *Eccle-*
ſia quas pœnas imponat,& de multiplicib.Concl.17.† Mucro ſpiritua- 11
lis eſt,& tēporalis; ſpiritualis duplex eſt,eradicans& diſciplinans;
eradicans eſt,quādo quis degradatur, & iſte dicitur mortalis;alius
eſt diſciplinæ,provt excommunicatio, & iſte dicitur medicinalis.
Bal.*d.conſ.478.n.11.v.in Eccleſia enim,Dei,l.4.*† Temporaliū vero 11
appellatio in Vicario creato in temporalibus conſiſtit in iudicio
& extra.† Iudicialia tēporalia conſiſtunt, Epiſcopus habet caſtra, 13
vel etiam in ciuitate ſua iuridictionē ſecularem,& temporalē ple-
nam,vel limitatam ciuilem,vel criminalem,vel etiam quoad quā-
dā tātū vel quoad quaſdā perſonas laicales,de quibus omnibus Fed.
de Sen.

Digitized by Google

de Sen. *d. conſ.*302. *Reuerende pater,num.* 3.*v.adminiſtratio vero in*
14 *temporalibus.*Bald.*d.conſ.*478.*n.*2.*l.*4.† Extra iudicialia temporalia
conſiſtunt in omni ſpecie alienationis,item locare,arrendare, vel
ad firmam dare,cenſus,& redditus à poſſeſſionibus recolligere,re-
cipere,debitores liberare,feuda concedere,& alia ſimilia.Feder.de
Sen.*d.conſ.*302.*n.*3.*v.extra iudicium vero.*Bald. *d.conſ.*478. *n.*2.*l.*4.
15 † Quatuor ſunt ſpecies adminiſtrationis conceſſæ a Papa,vel Epi-
ſcopo , aut alio Superiore ; quandoque conceditur adminiſtratio
temporalis tantum; quandoque adminiſtratio ſpiritualis tantum;
quandoque conceditur adminiſtratio ſpiritualis, & temporalis;&
quandoque conceditur ſimplex adminiſtratio, vt de omnibus iſtis
modis plene Bald.*d.conſ.*478.*Præmittendum eſt,lib.*4.*in pr.* vbi per
☞ tot.de importantia ſingulariter conceſſionum diſſerit. Vide Con-
cluſionem proxime ſequentem.

Vicarius Epiſcopi in ſpiritualibus,& temporalibus,ſeu gene-ralis poteſt multa,& quæ. CONCL. 188.

1 VIcarius † Epiſcopi in ſpiritualibus, & temporalibus deputa-
tus poteſt multa,de quibus per Feder.de Sen. *conſil.*302. *Re-
uerende Pater,* vbi late, quid importet clauſula, *in ſpiritualibus*,&
2 quid,*in temporalibus.* † Amplia;quia vicarius generalis poteſt de-
legare,& idem, ſi eſt vnicus vicarius ſimpliciter deputatus ; quia
omnia,quæ in eum tranſeunt,ſunt delegabilia.Federic. de Sen.*d.*
☞ *conſ.*302.*in fi.*Vide ſupra *Vicarius,& officialis Epiſcopi poſſunt ſub-*
3 *delegare,ſecus ſi ſunt.&c.Concl.*185. † Declara ſecus eſſe in vicario
deputato in ſpiritualibus tantum;quia non poteſt ſubdelegare.Fe-
4 der.*d.conſ.*302.*in fi.*† Amplia;quia vicarius Epiſcopi poteſt proro-
gare terminũ exequutionis faciendę iuxta mentem teſtatoris.Cal-
5 der.*conſ.*72.*Poteſt vicarius*,alias 5.*de offi.vicar.* † Extende;vt nedũ
poſſit prorogare tempus , ſed etiam mutare locum exequutionis
deputatũ à teſtatore. Calder. *d.conſ.*72.*in fin* alias 5.*de offic. vicar.*
6 † Amplia,quia vicarius poteſt dare litteras ad ordines recipiendos
7 ab alieno Epiſcopo.Fed.de Sen.*conſ.*302.*num.*1.*v.item dicit.*† Am-
plia;quia vicarius poteſt ſibi commiſſa exequi etiam præſente Epi-
copo regulariter,niſi in caſibus, qui reperiuntur excepti. Feder.de
8 Sen.*d.conſ.*302.*n.*4.*in fi.v. ad hoc ſciendum.* † Amplia;quia vicarius
generalis etiam ſine ſpeciali mandato confirmat electos,& inſtituit
præſentatos ad beneficia,vt not.in *c.fi.de offic.vicar.l.*6. Cald.*conſ.*
9 60.*n.*2.*v.& concludit rationes*,quod eſt Geminiani. † Amplia;quia
vicarius inſtituere poteſt præſentatum , & confirmare poteſt ele-
ctum ad beneficia ſine mandato ſpeciali, *cap.fin.de offic.vicar.in* 6.
10 † Declara,vt procedat,ſi vacat beneficum,ſecus ſi non vacat;quia
non poteſt conferre ad electionem , vel præſentationem ex cauſa
reſignationis, quia eſt deſtituere , & alienare perſonas inſtitutas.
11 Cald.*conſ.*60.alias 3.*de renunciat.*† Extende;quia etiã ex cauſa per-
mutationis non poteſt electum confirmare , neque præſentatum
inſtituere ſine ſpeciali mandato,vel niſi habeat mandatum ad cõ-
ferendum beneficia.Bald.*conſ.*73.alias 7.*de offic.vicar.* quod dupli-
12 catur *conſ.*299.alias 7.*de re.permutatio.*† Cauſas omnes criminales
cognoſcit ſpeciali commiſſione ſibi facta ab Epiſcopo, vel Capi-
* tulo,Clar.in §.*fi.q.*40.*in fi.*vbi dicit*communem.Vide Concluſio-
☞ nem proxime præcedentem. † Limita ; quia non poteſt multa,de
13 quibus in Concluſione proxime ſeq.

Vicarius Epiſcopi non poteſt multa, & quæ,& quando ſecus. CONCL. 189.

1 VIcarius † Epiſcopi non poteſt conſtituere œconomum , nec
ſubdelegare in iis,quæ non reſpiciũt iuriſdictionem conten-
tioſam.Lap.*alleg.*82.*num.*4.*v.item vicarius*,qui hoc dicit procedere
etiam de conſenſu partium,etiamſi haberet facultatem ab Epiſco-
2 po;quia non intelligitur,niſi ad cuſtodiã Eccleſiæ vacantis.† Non
poteſt ſe intromittere vicarius generalis de cauſis Epiſcopo dele-
gatis;quia illæ non cẽſentur commiſſæ,vel ſubdelegatæ,licet Epi-
ſcopus generalem conſtituat vicarium , quia ſolum intelligitur
quoad ea,quæ competunt iure ordinario. Fed. de Sen. *conſ.*130.*in*
3 *fin.v. imo poteſt dici.* † Amplia; quia non habet iuriſdictionem in
criminibus puniendis,ſed bene in inquirẽdis,*c.*2.*de offic.vicar.in*6.
4 Fed.de Sen.*conſ.*220.*n.*2.*v. quod autem.* † Declara, quia bene po-
teſt iuriſdictio in criminalibus prorogari coram Vicario.Feder.de
5 Sen. *d.conſ.*220.*n.*2.*v. quod autem.* † Amplia; quia Vicarius gene-
ralis ſine mandato ſpeciali non recipit reſignationes beneficiorũ;
quia eſt ſpecies alienationis perſonarum.Cald.*conſ.*60. *An renun-*
6 *ciatio*,alias 3.*de renunciat.*† Extende; vt procedat etiam in renun-
ciatione beneficiorum electiuorum , & præſentatiuorum; quia li-
cet inſtituat electionem, & præſentationem; non tamen admittit
reſignationem; quia eſt deſtitutio. Gem. in *add. ad d.conſ.Cald.*6.
7 *n.*2.*v.& concludunt rationes*,alias 3.*de renunciat.* † Extende, vt ne-
que admittat reſignationem,neque conferat electiua, vel præſen-
tatiua ex cauſa permutationis, niſi habeat poteſtatem conferendi
beneficia,vel ſpeciale mandatum ad recipiendum, & conferendũ
ex cauſa reſignationis.Cald.*conſ.*73.quod eſt 7.*de off.vi.*duplicatur
*conſ.*299.alias 7.*de rer.permut.* † Amplia;quia non interponit au- 8
ctoritatem donationi iuris patronatus Eccleſiaſtici;quia requiritur
mandatum ſpeciale.Cald.*conſ.*68.quod eſt 1.*de off. vic.* † Amplia; 9
quia non poteſt Vicarius diſpenſare cum moniali corrupta, vt ſit
Abbatiſſa;quia iſtud eſt de maioribus Epiſcopo reſeruatis,quæ nõ
veniunt in mandato generali; quia neq; Epiſcopus poteſt diſpen-
ſare,quando corruptio eſſet notoria.Cald.*conſ.*70.*An vicarius ge-*
neralis,alias 3.*de off.vicar.*maxime *in fi.v.item non tenuit.*† Amplia; 10
quia non poteſt Epiſcopus interponere auctoritatem ſuper ædi-
ficatione monaſterij relicti à teſtatore , etiam quod habeat man-
datum ſpeciale ſuper exequutione teſtamentorum ; quia iſtud eſt
de maioribus.Cald.*d.conſ.*70.alias 3.*de off.vic.*† Amplia;quia vica- 11
rius generalis nõ poteſt ea,quæ ſunt gratiæ,ideo non concedit in-
dulgentias ſine mandato ſpeciali.Gem. *conſ.*38.*Pro clariori, n.*8.*v.*
vbi dicit.† Item non diſpenſat ſuper pluralitate beneficiorum,neq; 12
ſuper inhabilitate;quia diſpenſatio eſt gratia.Gem.*d.conſ.* 38.*n.*7.*v.*
ſed mititur. † Amplia, quia Vicarius generalis non poteſt ea, quæ 13
ardua reputantur,ideo non poteſt vnire Eccleſias ; quia negocium
arduum reputatur.Gem.*d.conſ.*383.*n.*10.*v.nam vicarius.*† Amplia; 14
quia vicarius generalis ſine ſpeciali mandato non confert benefi-
cia.Gem.*conſ.*57.*n.*4.*& ſic dicatur.*† Amplia;quia non poſſunt vi- 15
carij generales alienare bona Epiſcopatus,vel Eccleſiarum. Bald.
*conſ.*466.*Andreas,n.*4.*v.quarto quæritur,lib.*1. † Extende; quia nec 16
poſſunt facere reinueſtituras feudatariis illas petentibus renouari
intra annum,& idem Bald.*d.conſ.*466.*n.*4.*l.*1.† Amplia;quia non 17
poteſt priuare aliquem beneficio ob crimen,licet poſſit declarare
eum non habere ius in beneficio.Fed.de Sen. *d.conſ.*302.*n.*3.*verſ.*
*& licet officialis.Bal. conſ.*478. *Præmittendum eſt, n.*6.*v. notandum,*
*quod licet,l.*4. † Et non poteſt compellere ad oſtendendum bene- 18
ficiatum ſuum titulum,& illum priuare. Anchar. *conſ.*60. *Duplici*
ratione,in pr.† Amplia;quia præſente Epiſcopo non exequitur of- 19
ficiũ circa reuerentialia,ſecus eſt quoad alia.Fed.de Sen.*conſ.*302.
in fi.v.ad hoc ſciendum. † Amplia; quia non poteſt concedere mo- 20
nacho,neq;beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, quæ requiruntur
promotionem,vel reſidentiam,vt poſſit cauſa ſtudij manere in ſtu-
dio.Abb.*conſ.*88.*Videtur,n.*5.*v.quarto oſtenditur. lib.*1. † Amplia: 21
quia Vicarius non poteſt appellare, neq; appellationem proſequi
in cauſa Epiſcopi ſine mandato, vel niſi Epiſcopus ratam habeat
appellationem intra 10.dies,vel niſi illum conſtituat procuratorẽ,
Ægid.*deciſ.*238.*in fi.*qui loquitur in cauſa Eccleſiæ.† Limita;quia 22
quando Epiſcopus abeſt in remotis partibus,multa prohibita vica-
rio generali permittuntur,prout dare licentiam promouendi ad or-
dines.*c.cum nullus,de temp.ord.lib.*6.Abb.*d.conſ.*88.*col.*3. *in fi.v.ve-*
*nio ad quartum.lib.*1. † Extende, quando haberet mandatum latiſ- 23
ſimum generale faciendi omnia,quæ Epiſcopus poteſt, vel quãdo
haberet facultatem ſpecialem aliqua faciendi,quæ requirunt mã-
datum ſpeciale cum clauſula generali, *& omnia alia,* vel clauſula,
*promittens habere ratum.*Abb.*conſ.*88.*col.pen.v.ſecundo poteſt, lib.*1.
† Extende;quando Epiſcopus ratum haberet factum per vicariũ. 24
Abb.*d.conſ.*88.*col.pen.v.tertio poteſt,lib.*1.Vide.*Mandatum quando* ☞
*dicatur ſpeciale per clauſulam generalem. Concl.*51. † Limita ; quia 25
poteſt multa,de quibus in Concluſ.proxime præced.

Vicarius generalis ad conferenda beneficia vacatura. Papa conſtitui poteſt. CONCL. 190.

VIcarius † generalis non poteſt conſtitui ab Epiſcopo cum 1
facultate conferẽdi beneficia vacatura;quia ſolus Papa hæc
poteſt.Oldr.*conſ.*77.

Vicarius Epiſcopi quamdiu duret & qualiter reuocetur. CONCL. 191.

VIcarius † Epiſcopi durat ſolum viuente Epiſcopo, poſt mor- 1
tem reuocatur,& ceſſat.Ioan.Andr. & alij in *c.fi.de off.Vicar.*
Cald.*conſ.*69.alias 2.*de off.vic.circa med.v.item mandatũ.*† Amplia; 2
quia Vicarius Epiſcopi reuocatur facilius, quam procurator; quia
procurator poſt litẽ conteſtatam non reuocatur,& durat poſt mor-
tẽ in negociis cœptis,ſecus eſt in vicario. Cald.*d.conſ.*69.*An colla-*
tatio,quod eſt 2.*de off.vic.*&duplicatur *cõſ.*228.alias 7.*de preb.*† Am- 3
plia;quia imo Epiſcopus tacite reuocare videtur vicariũ,& illi adi-
mere cenſetur auctoritatẽ in iis,quæ Epiſcopus facit,puta ſi ambo
cõferunt,præualet collatio Epiſcopi fortior,& quia Epiſcopus vi-
detur reuocare vicarium in hoc Cald. *d.conſ.*69. quod eſt 2.*de off.*
*vic.*vbi eſt caſus,& ponit ſimilia de Papa cõferente,vt liget manus

inferiorum;item in delegato cognoſcente cauſam ſubdelegatã, vt
videatur adimere poteſtatem;item in domino tractante cauſam,vt
videatur reuocare procuratorem datum in ea,& duplicatur *conſil.*
4 228.alias 7.*de præb.*† Amplia;quia vicarius Epiſcopi reuocatur per
tranſlationem Epiſcopi,maxime ſi in loco eſſet nota.Calder.*conſ.*
5 206.alias 10.*de re iud.in pr.*quod eſt Petr.de Anch.† Amplia;quia
vicarius etiam perpetuo deputatus , & quem Epiſcopus promiſit
non reuocare , poſſit tamen reuocari etiam re non integra ; quia
vicariatus eſt officium ,& non ſonat in nomen realitatis dominij.
Bald.*conſ.*328.*Quæritur,ſi Rex,lib.1.num.2.ver.ecce enim Epiſcopus.*
Caſtr.*conſ.*362.*Venerabilis vir,n.4.v.nunc ergo,quæritur. lib.*1. vbi,
quod in mera voluntate Epiſcopi conſiſtit conſtituere,& reuocare
6 vicarium.† Extende,etiamſi Epiſcopus iurauit non reuocare;quia
licet Epiſcopus remaneat periurius;tamen valet reuocatio. Caſtr.
*d.conſ.*362.*n.4.v.item dicunt quidam,lib.1.per tot.*vbi etiam, quod
reuocatio non debet intimari. Vide , *Reuocatio tacita inducitur ex actu contrario,& quando.Concl.*322.Vide, *Vicariatus eſt officium,& cuius natura,& quotuplex,& quid poſſit vicarius perpetuus.Concl.*182.

Vicarij deputati per Sedem Apoſtolicam ſunt loco Prælati.
CONCL. 192.

1 VIcarij † deputati per Sedem Apoſtolicam ſunt loco Prælati, & poſſunt omnia gerere , quæ poſſet Prælatus; ideo poſſunt conferre beneficia, provt Prælatus, etiamſi ſimpliciter ſint deputati,*c.Eccleſiæ Cathedrali,de ſuppl.negl.Prælat.lib.6.*Oldr.*conſ.*208. *Quoniam ex tempore,n.3.ver. & quod dicti adminiſtratores.*

Vicarij Poteſtatum ſunt ijdem cum Poteſtatibus,& quæ poſſint,vel non. CONCL. 193.

1 VIcarij † Poteſtatum ſunt iidem cum Poteſtatib.& ideo obligatus ex cõtractu denunciare Poteſtati, ſi denunciat eius vicario,dicitur ſatisfeciſſe.Bald.*conſ.*93.*In quodã contractu in fi.v.circa*
2 *tertium,l.*1.† Poſſunt vicarij Poteſtatũ omnia,quæ poteſt,in cuius
locum ſunt à Principe deputati,ita Clar.in §.*fi.q.*40. *n.2.v. aut eſt*
*3 *deputatus,à Principe.*vbi de*cõmuni. † Extende idem,quando eſt
deputatus à prætore de licentia Principis,vt per Clar. *d.q.*40.*n.*2.
4 † Amplia;quia iſti vicarij Prætorũ ordinarij de iure poſſunt cauſas
5 criminales cognoſcere,& in eis procedere.Clar.*d.q.*40.*in pr.*† Li-
* mita;quia non poſſunt pœnas capitales cognoſcere,communẽ*di-
6 cit Clar.*d.q.*40 *n.*2.† Declara,niſi per ſtatuta, aut de conſuetudine
aliter eſſet diſpoſitũ,vel niſi à principe loco prætoris abſentis eſſet
7 deputatus,ita Clar.*d.q.*40.*n.*2.vbi late.† Limita,quãdo eſſet à prę-
tore deputatus;quia cauſæ meri Imperij non poſſunt ſubdelegari,
8 neq;delegari ab alio,quam à principe. Clar.*d.§.fi.q.*40.*n.*2.† Re-
ſtringe de iure Canonico;quia poteſt vicarius Epiſcopi ex ſpeciali
commiſſione cognoſcere omnes cauſas criminales commiſſas ab
* Epiſcopo,vel Capitulo,communem*dicit Clar.*d.§.fi.q.*40.*in fi.*

Vicarius perpetuus,vel temporalis curæ animarum, quando dicatur,& ex quibus cauſis detur,& quid poſſit.
CONCL. 149.

1 VIcarius † perpetuus Eccleſiæ curatæ nõ cõceditur,niſi quando Eccleſia curata eſt annexa alteri Eccleſiæ,vel dignitati,gl. in *clem.1.de off.vic. in v.parochialium.* Gem.*conſ.*86. *in pr.n.5.v. ſed propterea vicaria.*Card.Zab.*conſ.*30.*in pr.*vbi,quod vicarius perpetuus habet curam totam,non ille,qui habet Eccleſiã, cui vnita eſt
2 curata habens vicariũ perpetuũ.† Et facta cõceſſione,vel erectio-
ne vicarij perpetui non deſinit eſſe vicarius,licet Eccleſia,vel Re-
ctoria reſtituatur aduerſus vnionẽ.Anch.*cõſ.*404. *Tria dubia,n.*15.
3 *& ſeq* † Perpetuus igitur vicarius dicitur curatus;vnde eo ipſo,quod
fit mentio de vicario curato,intelligitur de perpetuo,& non de tẽ-
porali;quia temporalis non eſt curatus.Gem. *d.conſ.*86.*in pr.n.2.v.*
nam ſi ibi eſt.& dicitur habere titulũ,vel quaſi, vt Ant.de Butr.*cõſ.*
4 3.quod duplicatur *conſ.*51.*per tot.*vbi apoſt.in *v.vicarij.*† Extende,
quia vicarius perpetuus in exercitio actionis,& cura pœnitentiali
5 præfertur Rectori.Anch.*d.conſ.*41.*in fi.*† Extende;quia in tali vi-
cario perpetuo habent locum,*c.de multa,c.licet canon.* & alia iura,
provt contra obtinentes Eccleſias curatas.Oldr.*conſ.*67.*per tot.*ſe-
quitur Caſſad.*dec.*11.*in fi.de præb.*Rom. *conſ.*356.*Circa primũ.n.*4.
6 *& ſeq.v.ſi antẽ poſſedit.*† Et iſtæ vicariæ perpetuæ reguntur eodem
iure,quo parochiales,& illis æquiparãtur,& per adeptionẽ ſecũdæ
vacat prima,& ætas requiſita in curato requiritur,& tenetur pro-
moueri intra annũ,nec poteſt deſtitui,mortuo priore tenetur reſi-
dere,& omnes obligationes habet,quas curatus, vt dicit apoſt.ad
7 Ant.de Butr.*cõſ.*51.*in v.vicarij.*† Extẽde;quia quẽ ſequũtur incõ-
moda,ſequi debent etiã commoda; ideo debetur vicario perpetuo
quarta canonica , poteſt ordinari ad titulum vicariæ perpetuæ,&
æquiparatur rectori quoad commoda.apoſt.ad Ant.de Butr.*d.conſ.*
51.*in v.vicarij.*† Imo etiã habet locũ, *clem.gratiæ.de reſcr.*vt ſicuti 8
per aſſequutionẽ curati vacat ius ad aliud curatũ;ita etiã per aſſe-
quutionẽ Vicariæ perpetuæ.Rom.*d.conſ.*156.*n.5.& ſeq.*vbi apoſt.
in *v.locũ.*† Diuerſus eſt Vicarius perpetuus à rectore,& habet red- 9
ditus ſeparatos,& non recipit Vicarius titulum à Rectore,ſed ab
Epiſcopo,& mortuo vno,vel trãſlato,alter remanet. Anch.*d.conſ.*
404.*n.*28.† Et iſti Vicarij perpetui ad curã animarũ dicũtur ſubro- 10
gati, & habent quaſi titulũ curæ,ſeu vtilẽ titulũ remanente dire-
cto penes Rectorem, & hoc ideo fit;quia Rectores duo eiuſdem
Eccleſiæ eſſe nõ poſſunt,niſi ex cauſa.Ant. de Butr.*conſ.3.verſ.pro*
deciſione.† Et iſte vicarius perpetuus non habet adminiſtrationem 11
rerũ Eccleſiæ,nec titulum Eccleſiæ,gl.in *c.G perpetuus,de fid.inſtr.*
† Itẽ quãdo certa portio bonorũ Eccleſiæ aſſignantur Vicario per- 12
petuo,tunc venditio rerũ, & iurium Eccleſiæ ſpectat ad Rectorẽ,
ad quẽ etiã ſpectat cura habitu,ſed actu ſpectat ad Vicariũ;& ideo
inducitur incompatibilitas , ſicut ex Eccleſia curata. Rom.*d.conſ.*
356.*n.4.& ſeq.v.ſi antẽ poſſedit.*† Alia eſt Vicaria per modũ coad- 13
iutoriæ, quæ eſt perpetua ad partẽ curæ quoad Curatum,ſed quoad
Epiſcopũ eſt tẽporalis,quæ habet certã portionẽ reddituũ Eccleſiæ
curatæ,& dicitur talis Vicarius ſtipẽdiatus;quia licet ab Epiſcopo
eligatur;tamẽ nõ eſt proprie intitulatus.Ant.de Butr.*d.conſ.3.col.*2.
*v.quidã ſunt,& per tot.*quod duplicatur *conſ.*51.† Temporalis vero 14
Vicarius,qui exercet curã ad liberũ Prælati,vel Rectoris,non di-
citur Vicarius curatus,Gem.*conſ.*86.*in pr.n.3.v. temporalis,& n.*4.
Card.Zab.*conſ.*30.*in pr.*Ant. de Butr. *conſ.3.in pr.& per tot.*Ægid.
Bell.*conſ.*38.*in pr.*† Declara,vt Vicarius temporalis habeat ſolum 15
commendatam curam animarũ,non autẽ ſit proprie curatus,quã-
do eſt tẽporalis cũ ſalario,vel prouiſione temporali ad libitum.Æg.
Bella.*conſ.*38.*in pr.*† Et iſti Vicarij tẽporales,in Eccleſiis conſtitui 16
non poſſũt, *c.ad hæc,de off.vic.*Rom.*d.conſ.*356.*n.*6.† Imo neq;va- 17
let conſuetudo,quod Vicarij temporales in Eccleſiis inſtituantur.
Rota in *antiq.dec.*14.*de conſuet.nota,quod* alias 150.quam ſequitur
Rom.*conſ.*256.*n.*6.† Declara tamen;quia licet contrarium teneat 18
Lap.*alleg.*5.quem ſequitur Pariſ.*conſ.Dominus Iacob.n.6.l.*4. quod
imo poſſit Vicarius temporalis inſtitui,intelligitur,ſi fiat pro mo-
dico tẽpore,vt per apoſt. ad Rom.*d.conſ.*356.*n.6.in v.*144.allegat
Franc.in *c.cũ ex eo,in 4.not.de eleg.in 6.*& alios.† Alius eſt Vicarius 19
tẽporalis ad placitũ,ſed Vicaria habet certã , determinatã,perpe-
tuã præbendam,ſeu portionem,quæ eſt dos Vicarij,& talis vicaria
dicitur beneficium,licet Vicarius ſit mutabilis, *clem.quia in Eccle-*
*ſiis,de off.vic.*Ægid.Bell.*d.conſ.*38. *in pr.v. alia eſt vicaria,* vbi dicit
hoc eſſe verũ quando perpetua portio Vicarij eſt per Epiſcopum
aſſignata,& ſic vicaria eſt perpetua,licet Vicarius detur tempora-
lis,quia tũc dicitur beneficiũ Eccleſiaſticũ,licet ſecus dicat eſſe in
aliis beneficiis.† Aliqui ſunt ſtipẽdiarii portionarij,qui ſubrogãtur 20
vti coadiutores ad curã,& iſti admittuntur,dũmodo non in totum
fiat coadiutoria, vel vicaria temporalis ; quia hoc eſt prohibitũ fieri
niſi ab Epiſcopo,& ex cauſa.Ratio eſt;quia alias induceretur col-
latio curę,&beneficij à priuato.Ant.de Butr.*d.conſ.col.2.v.quidam*
ſunt,per tot.& duplicatur *conſ.*51.† Vicarius perpetuus,ſi litigat cũ 21
Rectore ſuper oblationibus,quod habeat intentionẽ fundatam ita
quod ſi fuit in poſſeſſione,agat ſpolio& ſit, manutenendus.Ægid.
*conſ.2.per tot.*vbi latiſſime.Vide Concluſionem prox.ſeq.

Vicaria perpetua pro cura animarum dicitur habere curam actu,& exercitio,& habitu tantum,ſecus ſi Vicaria eſſet temporalis. CONCL. 195.

GIcaria † perpetua dicitur habere curã animarũ actu,& exer- 1
citio,licet Eccleſia,ſeu Prioratus curatus,cui facta eſt vicaria
dicatur habere habitu tantũ.Ægid.Bellam.*conſ.*38.*n.*2.†Extende; 2
quia procedit,etiã ſi vicaria perpetua ſoleat habere vicariũ tẽpo-
ralẽ,& ad nutũ prioris;quia ſi auctoritate Epiſcopi perpetua dota-
tio vicariæ facta eſt,dicitur beneficium,& non releuat,quod vica-
rius ſit tẽporalis.Ægid.*d. conſ.*38.*in pr.v. aduerſarius aduocatus,* &
idẽ repetit in *v.alius aduocatus,n.*3.vbi plura adducit ad confirma-
tionem.† Et nõ poteſt remoueri talis vicarius, ſiue perpetuus,ſiue 3
tẽporalis,ſine cauſa,quando vicaria eſt perpetua.Ægid.*d.conſ.n.*3.
v.& intelligitur.† Reſtringe,quando vicarius eſſet tẽporalis,& vi- 4
caria tẽporalis; quia tunc cura reſidet tota in priore curato,vel in
Rectore parochiæ.Ægid.*d.conſ.*38.*in pr.n.*1.latius *n.7.v. in contrarium,*& per totũ conſilium,& *n.*13. declarat melius;quia dicit vi-
carium non perpetuum , ſed conductitium poſſidere curam no-
mine Rectoris conducentis , non autem nomine ſuo. † Declara, 5
quia vicaria perpetua eſſe non poteſt , niſi habeat titulum bene-
ficij , & proprios redditus perpetuos , & niſi poſſit agere, & niſi
vacet

Digitized by Google

vacet,& niſi conferatur per ſuperiorem in beneficiū;& ideo ſi eſt conductitia ad placitum,& non habet requiſita prædicta,non diminuit curam à titulari exercitio,neque alias,ita Ægid.*conſ.9.ver. nec valet,quod dicitur,& per totum.*vbi,quod vicarius conductitius poſſidet curam nomine conducentis,etiamſi ab Epiſcopo ponatur. Vide Concluſionem proxime præced. & Concluſionem proxime ſequentem.

Vicariam perpetuam habens dicitur beneficiatus,& curatus.

CONCL. 196.

1 VIcariam † habens perpetuam non dicitur carere beneficio.
2 Oldrad.*conſ.233.in fi.* † Amplia; quia habens vicariam per-
petuam dicitur curatus. Gem.*conſ.86.in pr.num.2.v.nam ſic ibi eſt.*
3 Rom.*conſ.356.n.5.*† Declara;quia Vicarius perpetuus dicitur ha-
bere curam; provt etiam eam habet Rector Eccleſiæ curatæ; ſed
tamen ſi Eccleſia curata alteri Eccleſiæ eſt vnita,tunc obtinens Ec-
cleſiam,cui vnita,non dicitur habere curam,ſed ſolus Vicarius per-
4 petuus,ita Card.Zab.*conſ.30.in pr.*† Amplia;quia Vicaria perpetua
regitur eodem iure quo, parochialis Eccleſia, & illi æquiparatur.
Clem.de off.Vicar. vbi, quod per adeptionem ſecundæ vicariæ va-
cat prima,ſicut in parochiali,& ætas requiſita ad parochialem re-
quiritur ad vicariam perpetuam.Rom.*d.conſ.356.n.5.*vbi apoſtill.
5 *in v.locum habet.*† Extende;quia in omnibus æquiparatur Vicaria
perpetua Eccleſiæ parochiali;quia tenetur promoueri intra annum
iuxta *c.licet canon.de electio.in 6.*tenetur reſidere,*cap.fi.de off.Vicar.*
non poteſt inſtitui mortuo proprie,*c.ad hoc,de off.Vicar.*& debetur
eis quarta Canonica,& poteſt ordinari ad titulum ſuæ Vicariæ,&
æquiparatur rectori,& cum eo poteſt Epiſcopus diſpenſare, provt
cum rectore, vt plene Gaſpar. Caball. *in addit. ad conſ.51. Ant.de Butr.in v.Vicarij.*

Vicarij,& ſubrogati,ſeu auditores ſunt introducti propter impedimenta legitima:ideo dantur perpetui,vel temporales ſecundum neceſſitatem ab Epiſcopo.

CONCL. 197.

1 VIcarius , † ſeu ſubrogatus loco beneficiati fuit introductus
propter impedimentum intitulati;quia ſi impedimentum eſt
perpetuū,Vicarius datur perpetuus,& iſte dicitur habere quaſi ti-
tulum, videlicet vtiliter habens titulum Eccleſiæ remanente titu-
lo directo penes impedimentum.Ant. de Butr.*conſ.3.n.2.v pro de-*
2 *ciſione,& n.3.*† Si vero impedimētum eſt temporale, datur ſubſti-
tutus, ſeu vicarius tēporalis, & iſte non eſt titulatus,Ant.de Butr.
*d.conſ.3.n.2.quandoque.*quod duplicatur *d.conſ.41.& n.3.*vbi,quod
deſeruire per alium eſt prohibitum, niſi ſtante impedimento legi-
timo,& quod ad modicum tempus permittitur rectori , ad longū
3 ſecus;quia Epiſcopus prouidet.† Alij vero ſtipendiati,qui non ſub-
rogantur loco aliorum,neque vti principales, ſed tanquam coad-
iuuantes,provt quādo miniſtri,& intitulati nō ſufficiunt;quia dan-
tur alij ad adiuuandū ſeruitiū curæ, & etiam iſti poſſunt eſſe per-
petui,& temporales cum titulo & ſine titulo.Ant.de But.*d.conſ.3.*
4 *n.3.v.quidam ſunt, & conſ.51.eod. n.3.v. quidam ſunt.* † Et poſſunt
rectores ſibi aſſumere tales adiutores ad curam temporales ; quia
hoc non eſt exorbitans à iure cum & ipſi reſideant,prohibitio eſt,
vt aſſumerent Vicario,vt ipſi rectores non reſiderent, ſecus in ſti-
pendiatis.Ant.de Butr.*d.conſ.2.n.4.& 5.*quod eſt duplicatū *conſ.51.*
† Et tales ſunt Capellani S.Mariæ Maioris;quia ſunt ſtipendiarij ad
5 curam , non Vicarij perpetui. † Perpetuos autem non poſſunt re-
ctores deputare , quin ſint amouibiles; quia ſaperet collationem,
quæ eſt iuriſdictionis Epiſcopalis;ideo ad Epiſcopum ſpectat dare
perpetuos.Ant.de Butr.*d.conſ.3.n.6.vſque in fin.& conſ.51.*vbi late
ita declarat.

Vicecancellarius Papæ quam auctoritatem habeat.

CONCL. 198.

1 VIcecancellarius † Papæ ſecundum regulas Cancellariæ po-
teſt ſignare gratias,*ſi neutri,*vſque ad valorem centum duca-
torum, non vltra, & licet alia regula ſimpliciter loquatur; tamen
debet reſtringi ad centum ducatos; quia quando vna lex per mo-
dum regulæ diſponit, illa diſpoſitio cenſetur repetita in aliis legi-
bus ſimpliciter loquentibus.Rom.379. *Circa primum, in fine,num. 13.& 14.*

Vicentina ciuitas,ſtatuta,conſuetudines,& priuilegia.

CONCL. 199.

CIuitas † Vicentina alias ſubiecta Dominis della Scala domi- 1
nantibus ciuitati Veronæ.Bal.*conſ.101.in pr.l.1.*quod duplica-
tur *l.3.conſ.9.*& idem dicit Cuma.*conſ.158.V.ſis inſtrumento,in pr.*
vbi, quod Grancanis de Scala Vicarius Imperialis fuit Dominus.
† Guerram habuit de anno 1386.vt per Aneh.*conſ.312.Prout pa-* 2
tet,in pr.† Epiſcopus Vicentinus habet titulum;quia eſt Dux,Co- 3
mes,&Marchio.Caſtr.*conſ.279.Viſa petitione l.2.*vbi in facto præ-
cedenti,incip.*Coram vobis,* hoc exprimitur, & habet multa feuda
conceſſa,vt in dicto conſilio,& alibi ſæpe.† Hoſpitale fuit dotatū, 4
& mandatum gubernari, & prouideri de omnibus neceſſariis per
quendā nobilem,quia multa legauit bona, ſuper quo facto Caſtr.
conſ.437.Super dictis quæſitis,l.2.† Statutum habet ciuitas Vicen- 5
tiæ,quod bāniti pro rebellione,vel homicidio,vel alio delicto,vbi
pœna ſit mors,poſſit impune interfici.Bal. *d.conſ.401. Ad euiden-*
*tiam dicendorum,per tot.l.1.*vbi,quod non tollitur per aliud ſtatutū,
quod faciens interfici per pecuniam aliquē vltimo ſupplicio punia-
tur;quia inuicē conciliantur, vt vltimū non loquatur de bannito;
quia quandocunque modo poteſt interfici.Bal.*d.conſ.401.& 402.*
*l.1.*quod duplicatur *l.3.conſ.9.*† Item, quod de ſtupro nullus poſſit
accuſari vel inquiri poſt annum niſi eſſet occultū,intelligi debet, 6
ſi eſſet occultum à principio,& poſtea innotuit, quod annus cur-
rat à die,,quo innotuit.Caſtr.*conſ.183.Videtur,quod iſta accuſatio.*
l.2.† Item ſtatutum eſt Vicentiæ, quod nullus credatur bannitus 7
niſi in libris Communis ſcriptus foret nomine, & cognomine,&
cum ſigno,& nomine tabellionis, & nullus credatur exemptus de
banno,niſi notificatus fuerit in libro ſoro bannitorum cum ſigno,
& nomine Notarij.Bald.*d.conſ.401.in pr.l.1.* quod duplicatur *l.3.*
conſ.9.† Item ſtatutū,quod quicunque fecerit aliquem interficere 8
per pecuniam,vltimo ſupplico puniatur.Bald. *d.conſ.401.in pr.l.1.*
quod duplicatur *lib.3. conſ.9.* vbi, quod non intelligitur,ſi banni-
tum quis faciat interfici;quia vnum ſtatutū diſtinguitur per aliud.
† Statutum habet ſuper datio vini contra vendentes ad minutum 9
& non comprehenduntur vendentes ad maſtellum : item contra
reuendentes,& non habet locum contra vendentem : item contra
extrahentem ex cauſa mercantiæ,& non habet locum contra eū,
qui ſemel modicam quantitatem extrahit,& vendidit. Bald.plene
ſuper dicto ſtatuto *conſ.495.Ex nullo cap.lib.1.* vbi in caſu præce-
denti inferuntur ſtatuta. † Et quod ſuper datio vini ad groſſum
credatur datiario cum vno teſte bonæ famæ,Ang.*conſ.309.Factum* 10
eſt tale,Chriſtophorus per totum. vbi, quod præſumitur bonæ famæ
in dubio,& inter dubias probationes,& quod nō ſufficit probatio
malæ famæ,niſi probatio percutiat tempus examinis teſtis pro ac-
cuſatore.† Conſuetudo tamen dicitur eſſe Vicentiæ,quod ſi teſtis, 11
qui depoſuit pro datiario, de falſo accuſatur, & habetur pro con-
feſſo ex contumacia , ſecundum ſtatutum non proceditur in cauſa
accuſationis niſi,aliter conſtet de veritate accuſationis, quam cō-
ſuetudinem attendendam dicit Ang. *conſ.309. col fi.v. verum poſt-*
quam. † Item ſuper ſucceſſionibus extat ſtatutum , quod filia non 12
ſuccedat cum filiis, ſed dotetur pro modo facultatum patris,ſuper
quo ſtatuto Cuman.*conſ.34.Stante ſtatuto,*vbi, quod legitima filij
maſculi eſt tertia,vel medietas eius,quod ab inteſtato eſt habitu-
rus , ac ſi fœminæ non extarent deducta dote prius ex tota hære-
ditate vt æs alienum,& *conſ.45.Stante ſtatuto,* vbi in fine videtur
velle,quod imo dos computetur in legitima.† Statutum circa ſuc- 13
ceſſionem non extantibus deſcendentibus, ſed aſcendentibus per
agnationem,& cognationem mater,& ex ea excluditur ab aſcen-
dentibus agnatis; item & ab agnatis vſq;ad tertiū gradum ſecun-
dum ius Canonicum,ſed mater debet habere tertiā eius quod ab
inteſtato ſibi deberetur.Caſtr. *conſ.485. De iure communi l.2.*† Et 14
ſi non extant aſcendentes, ſed tranſuerſales fœminæ , non ſucce-
dant,ſtantibus agnatis vſq;ad tertium gradum ſecundū ius Cano-
nicum,ſed fœmina habent tertiam parē,ſcilicet datur tertia eius
quod ab inteſtato deberet habere. Caſtr. *d.conſ.385.per tot. lib.2.*
vbi quod ſtante matertera, & patruele, qui eſt intra tertium gra-
dum iuris Canonici, ipſe excludit materteram, quæ tamen debet
habere tertiam totius hæreditatis de manu hæredis; quia de iure
cōmuni ipſa eſſet ſucceſſura in totū,matertera eſt in tertio,patrue-
lis eſt in quarto.† Fulg.vero *conſ.26.*aliter dicit,quod eſt tertia,ac 15
ſi fœminæ non extarent,ſed bene diminuitur dos ſororis,& ſi quid
reſiduū eſt accreſcit maſculo, licet non firmet. † Et hoc ſtatutum 16
circa ſucceſſionē maſculorum excluſis fœminis,& quod dotari de-
beant in aliqua modica quantitate, ponit extenſum Fulg.*conſ.40.*
*Dominicus teſtator.*vbi,quod dos debet ſimpliciter dari non autem

17 tempore nuptiarum;quia pure debetur.† Contrarium Caſtr. *conſ.*
225.*Pro euidentia, in pr.l.2.v.*[illegible],quod imo conditio non reiicitur,
& in ſtatuto Taruiſino plenius *conſ.*222.*n.*5.*v.ſuper tertio,l.*2. vbi,
18 quod iſta eſt verior, & reprobat Fulg. † Item ſtatutū eſt in dicta
ciuitate,quod poſſeſſio defuncti tranſeat in hæredem,quod opera-
tur tranſlationem ſine apprehenſione.Cuma.*conſ.*49.*Domina An-*
19 *tonia,circa med.v.quæ poſſeſſio.* † Non tamē habet locū tale ſtatutū
in poſſeſſione cohærente iuri perſonali. Cuma. *conſ.* 173. *Gadua-*
20 *nus,in fi.*† Item ſtatutum de compromiſſis faciendis inter litigan-
tes coniunctos vſque ad quartum gradum incluſiue, ſuper quo
conſuluit Cuma. *conſ.*50.*ſtante ſtatuto.* vbi, quod licet det certam
formam; tamen partes poſſunt aliter concordare inter ſe non ſer-
21 uata forma etiam faciendo plura compromiſſa. † Fulg.*conſ.*108.*n.*
3.& plenius *conſ.*152. vbi eſt incertum integrum ſtatutum; dicit,
quod eſt fauorabile,& extenditur ad naturales conſanguineos, &
vbi eſt ratio,ibi eſt ſtatutum,videlicet vt charitas conſernetur in-
22 ter conſanguineos.† Item ſtatutum,quod creditor poſſit agere di-
recto contra tertios poſſeſſores non facta diſcuſſione principalis
debitoris,eſt Vicentiæ,ſuper quo Cum.*conſ.*54. *Leonardus Mer-*
zarius,vbi,quod non propterea ex tali ſtatuto prorogatur præſcri-
ptionis tempus,& ideo tertius poſſeſſor exempto præſcribit decem
annis inter præſentes,cōtrariū ſuper eodē ſtatuto Fulg.*conſ.*214.*Ti-*
tius obligauit, vbi, quod inducitur condictio, quæ durat 30.annis.
Bald.*conſ.*329.*Statuto ciuitatis l.*3. conſuluit ſuper eodem ſtatuto,
quod dicitur prouidere duobus, quod non eſt neceſſaria excuſſio
23 † Item quod tertius poſſeſſor patitur exequutionē,niſi ipſe doceat
debitorem habere alia bona,& debet intentari hoc remediū,alias
tenuta data ex abrupto eſt reuocanda, vbi ponit effectum ſtatuti,
quod ſi debitor alienauit rem obligatā,creditor mittatur in poſſeſ-
ſionem via recta,niſi poſſeſſor doceat debitorē habere alia bona,
24 quæ ſufficiant.† Item ſtatutū,quod creditor,qui non petierit ſuum
creditum intra 15.annos,cadat à iure ſuo,ſuper quo conſuluit Cu-
man.*conſ.*64.*Statuto ciuitatis*, vbi,quod tale ſtatutū tuetur debito-
rem non moroſum,ſecus ſi eſſet moroſus,vel creditor,provt hæres
25 habuiſſet iuſtā ignorantiam nō petenti.† Itē.quod apocha priua-
ta mandetur exequutioni,ſicut publicū inſtrumentū.Abb.*conſ.*64.
*Venio ad primum, col.*2.*v.quinto videtur. lib.*1. vbi, quod non valet
compromiſſum ſuper tali apocha,ſed bene ſuper dānis,& intereſſe
26 ibi *col.*4.*in fi.v.venio ad quintam l.*1.† Item,quod laudū exequi de-
beat,ſicut inſtrumentū publicū,non obſtante recurſu, reductione,
appellatione, &c.quod ſtatutū tanquā generale debet reſtringi ſe-
cundū ius cōmune,vt nō habeat locū,ſi nullitas poteſt incōtinen-
ti probari;quia ceſſat tunc calūnia, pro qua tollenda ſtatutū ema-
nauit,ita Abb.*d.conſ.*64.*n.*5.*v.venio ad ſecundum vſque in fin.lib.*1.
27 † Itē,quod delinquens cōtumax poſſit puniri,& habeatur pro cō-
feſſo,Angel.*conſ.* 309.*n.*5.*v.deſcendo ad tertium*,vbi,quod non præ-
28 iudicat talis confeſſio nō citato. † Itē,quod magnates nō habeant
ius eligendi Decanos, niſi ſint in poſſeſſione immemorabili. Cu-
man.*conſ.*77.*Ad primū*,vbi,quod Treſint cōputātur inter magna-
29 tes.† Itē,quod donationes excedentes 500.debeant inſinuari intra
annū,alias non præiudicent creditoribus,qui poſtea contraxerunt
cū donante.Cuman.*conſ.*173.vbi de multiplici ſtatuto circa dona-
tiones,vt primus præferatur,& pluribus donans puniatur,& quod
ſi duæ ſunt donationes non inſinuatæ, prima præfertur, quia non
eſt nulla, ſed non præiudicat creditori ex contractu,& ſecundus
30 donatarius non eſt creditor ex contractu.† Itē,quod maritus lucre-
tur medietatē dotis vxoris præmortuæ ſine filiis,ſiue habeat filios
ex primo matrimonio,ſiue nō ſuper quo Fulg. *conſ.*63.*Blaſius quō-*
dam,vbi ponit verba ſtatuti,& dicit non habere locū, ſi ex ſecun-
do matrimonio reliquit filios, ſiue maſculū,ſiue fœminā, & quod
nō habet locū quoad legata primi mariti ſtātib.filiis ex primo ma-
trimonio;itē *cōſ.*88.dicit nō habere locū ad effectū, vt mater poſ-
31 ſit ex alia medietate legare marito. †Itē, quod mulier cēſetur de-
diſſe omnia bona ſua in dotē,& maritus lucretur fructus.Fulg.*conſ.*
63.vbi ponit verba ſtatuti,& dicit nō cōprehendere bona legata à
primo marito ſtantibus filiis primi matrimonij;quia proprietas eſt
filiorum primi matrimonij item *conſ.*88.dicit hoc ſtatutum habere
locum,quod maritus lucretur omnia,ſed quatenus mater inſtituat
maritū in alia dimidia,filij primi matrimonij, quibus certū quid
iure inſtitutionis legauit, recuperant tertiā totius vti legitimam.
32 † Item,quod adulterium non poſſit accuſari, niſi per perſonas in
quarto gradu coniunctas,& non per inquiſitionem; ideo huic ſta-
tuto ſpeciali non eſt derogatum per aliud generale, in quo diſpo-
nitur, quod de omni maleficio poſſit per inquiſitionem procedi,
non obſtantibus aliis quibuſcunq;ſtatutis;quia non derogatur pri-
mo ſpeciali,in quo eſt maior ratio.Fulg.*conſ.*135.*In cauſa crimina-*
33 *tionis,per tot.* † Item quod Poteſtas Vicentiæ poſſit procedere per
inquiſitionē in omnibus delictis, quod intelligitur præcedentibus
inditiis.Fulg.*conſ.*173.*In cauſa inquiſitionis*,vbi, quod viles perſo-
næ non faciunt inditium.Vide,*Inquiſitio generalis,& ſpecialis,quā-*
*do,& qualiter fiat.Concl.*181.*& Concl.ibi ſeq.*† Itē, quod teſtamētū 34
ſecundum valeat nō obſtante primo,etiā ſi primū habeat clauſulā
derogatoriā,in ſecundo non facta aliqua mētio de primo,& clau-
ſula derogatoria,quod ſtatutum, cum tollat voluntatē teſtantium,
nō valet,vti iniquum,provt etiam Paduæ v[illegible] vel debet reſtrin-
gi.vt procedat, quando vtrunque teſtamentū [illegible]tum in terri-
torio,alias ſecus.Caſtrenſ.*conſ.*443.*Videtur ſine dubio per tot. lib.*2.
† Item,quod notarius, cui facta eſt commiſſio generalis releuan- 35
di inſtrumenta defuncti,iuret releuare inſtrumenta ſecundum im-
breuiaturam Notarij,& ſecundum formam contractuum conſue-
tam,& vſitatam per Notarium defunctum, operatur,quod poteſt
ſine ſpeciali commiſſione iudicis extendere clauſulas cœteratas
non citata parte ſecundum ſtylum Notarij defuncti. Caſtr. *conſ.*
172.*per tot.lib.*2.vbi in fine,quod tutius erit,quoad faciat mentio-
nem de extenſionibus factis.

Vicinus quis dicatur. Concl. 200.

VIcini † dicuntur, quorum voces ad inuicem exaudiuntur.Si- 1
gnor.Homo.*conſ.*22.*Qui dicantur,in pr.*allegat *l.*1.*§.eo.ff. ad*
*Syll.*Alex. *conſ.*22. *Conſideratis,n.*5.*v.aliud ergo,lib.*4.*& conſ.*63.*In*
*cauſa,& lite.in fi.lib.*7. † Et vicini dicuntur,qui per vnum milliare 2
diſtant.Alex.*d.conſ.*22.*in pr.v.ſed ſi menſuratio.l.*4.† Item,quia ha- 3
bent prædia vicina,dicūtur vicini,*l.*2.*§.fi.ff.fi.regun.* Sig.*d.conſ.*32.
in pr.† Item,qui habent ædes proximas etiā mediante via.Sig.*cōſ.* 4
12. † Item, qui habent ædes in conſpectu, ſiue ſint proximæ,ſiue 5
non.Sig.Homod.*d.conſ.*32.† Item vicini ſunt,qui habitant in ea- 6
dem contra ſecundum vulgi opinionem, & ita intelligitur ſta-
tutum Mediolani loquens de vicinis,vt teneantur compromittere.
Sign.*d.conſ.*32.*in fi.*† Vicinus vero locus,vel ciuitas vicina,& non 7
remota dicitur,quæ eſt intra centum milliaria,vel ſecundum alios
eſt arbitrarium iudici. Alex.*conſ.*57. *Ponderatis,n.*6.*v. locus autem*
*vicinus,n.*6.*lib.*5.† Menſuratio an debeat fieri per terram recto tra- 8
mite,an per earem frequētatas,an per aerem recto tramite,decla-
rat Alex.*d.conſ.*22.*Conſideratis.per tot.lib.*4.vbi, quod ex diuerſita-
te effectus;& mentis modo vno,vel alio fieri debet.Vide,*Menſura*
*qualiter facienda,& quid operetur.Concl.*203.

Vicinus præſumitur ſcire & quando. Concl. 201.

VIcinus † præſumitur ſcire ea,de quibus eſt fama publica in 1
loco vicino.† Amplia etiā ad effectū præſumendi dolum in- 2
ipſo vicino ex tali ſcientia,ſi quid fecit prohibitum.Alex.*conſ.*36.
*Viſis iis quæ,n.*3.*v fortius probatur.l.*1.† Amplia;quia propter illam 3
præſumptam ſcientiā,& conuerſationem vicini,teſtis ad proban-
dam identitatē rei,confinia,& nota vicinis probat,ſi reddat ſcien-
tiæ rationem;quia eſt vicinus,vel longo tempore verſatus in loco.
Alex.*conſ.*187.*n.*13.*&* 14. *lib.*2. † Declara;quia ratio iſta in teſte 4
eſt ſufficiens, *ſcio qui vicinus*, in iis, quæ ſunt nota vicinis, provt,
fama in loco, quod quis ſit diues, pauper, affinis,& ſimilia,ſed in
iis,quæ non ſunt de ſe nota vicinis,non eſt ſufficiens ratio,& non
probat.Alex.*conſ.*50.*In cauſa,& lite,n.*17.*v. item interrogatus,l.*3.
plenius *conſ.*20. *Examinato proceſſu.*7.*v. præterea illa ratio,lib.*2.vbi
apoſt.dat concor. † Declara;quia,quod dicitur, vicinum præſumi 5
ſcire facta vicini,procedit in iis,quæ vicinum latere non poſſunt,
veluti quod mulier vicina ſit honeſta,vel meretrix,& in factis ſuc-
ceſſiuis, quæ de facili ſciri poſſunt, ſecus in momentaneis. Alex.
*conſ.*71.*Videretur prima conſideratione.n.*6.*l.*1.† Et in iis,quæ com- 6
muniter ſunt nota vicinis, videlicet an quis diues, vel pauper,an
honeſta perſona,bonæ cōditionis,vel ſimilia,ſecus in aliis;quia de
aliis non eſt bona ratio in teſtes,*ſcio,quia vicinus ſum.*Alex.*conſ.*70.
*Examinato.n.*7.*v.non obſtat,lib.*2.Vide, *Scientia quando præſumatur*
*in vicino & qualiter,Concl.*62.Vide, *Conſanguineos præſumitur ſcire*
*facta conſanguinei.Concl.*371.Vide Anton.Gabriel.*l.*1.*titul.de præ-*
*ſumptio.Concl.*6.*Conſanguineus,vel vicinus præſumitur ſcire.*

Videri,& viſum eſſe quomodo exponatur. Concl. 202.

VIdere † noſtrum, & intelligere, dupliciter exponitur;primo 1
nobis aliquid videtur ſic eſſe dubitatiue; ſecundo modo cer-
titudinaliter,& ſine dubitatione.gl.*in l. ſi quis extraneum §.fin.ff.de*
*acquir.hered.*Bart.*conſ.*111.*Quæritur, num.*5.*v.ad quod, lib.*1.Vide, 2
Dictio,*videtur*,quid importet.*Concl.*394.

Vidua

Digitized by Google

Viduarum priuilegia in quibus conſiſtant. CONCL. 203.

1 VIduæ † & pupilli habent priuilegium iudicum, *l.vnica. C.*
*quando Imper.inter pupill. & viduas.*Bald.*conſ.5. in pr. quæri-*
*tur,vtrum vidua,lib.*1.Et dicuntur miſerabiles perſonæ, ſi nō ſunt
diuites.Vide, *Miſerabiles perſonæ quæ dicantur, & de priuilegiis ea-*
2 *rū.Concl.*273.† Amplia;quia vidua honeſte viuens retinet omnia
priuilegia mariti defuncti,ſecus ſi non viuat honeſte,vel ſi trāſeat
ad ſecunda vota,*l.iis ſolis.C.de reuocand.donatio.*vbi Bartol.Bald.&
3 cæteri.† Reſtringe in iis,quæ competunt marito ratione officij,nō
autem ſi ratione dignitatis. Salicet in *l.2. C. de Epiſc. & Cleric.*
4 † Reſtringe in iis,quæ ſunt mere perſonalia,& extinguuntur cum
perſona, prout in vxore clerici; quia mortuo clerico non gaudet
priuilegio clericatus ſui mariti mortui,ſed viuentis.Bald.Alber.&
5 alij in *d.l.2.C.de Epiſc.& cleric.*† Reſtringe quoad affinitatem,&
ea, quæ prohibentur contemplatione mariti;nam ſi vxor banniti
debet ſtare extra ciuitatem, non habet locum mortuo marito bā-
nito in vxore vidua.Bart.in *l.Titia Seio.§.vſuras.ff.de leg.*2.Bal.in *l.*
6 *fi.C.de iniur.*† Reſtringe in teſtibus,qui non poſſunt teſtificari pro
vxore ſui fratris; quia mortuo fratre bene poteſt pro ipſa vidua te-
7 ſtificari. Angel.in *l.cui eorum.§.affinitates.ff.de poſtul.* † Reſtringe;
quia bene gaudet priuilegiis mariti quantum ad forum,& concer-
nentia perſonam ſuam, non tamen quantum ad concernentia
patrimonium; quia hoc iure non reperitur cautum.Caſt.*conſ.*330.
*Viſis,& conſideratis,n.3.lib.*1.Socin.*conſ.*81.*Non eſt dubium,* quem
allegat apoſtil.ad Caſtr.vbi ſupra.Vide, *Vxor ſortitur domicilium,*
8 *forum mariti. Concl.*387.† Amplia; quia etiam Iudæa vidua reti-
net domiciliū mariti,& ligatur ſtatutis loci,prout ſi maritus viue-
9 ret.Io. de Imol.*conſ.1.n.* 12.† Amplia; quia dicitur vidua imago
præ defuncti mariti,in qua maritus,viuere cenſetur.Rolā Val.*conſ.*
10 15.*n.7 lib.*3.† Et in eodem ſtatu permanet, & dicitur in eodē ma-
trimonio permanere,*l.fi.C.de bon.mater.*vbi Bal.Barto.in *l.quoties,*
11 *n.2.C.de priuil.ſcholar lib.*12. Alexand. *conſ.*125.*n.*10 *lib.*7.† Et in
ſumma potitur eiſdem priuilegiis, & coruſcat eiſdem radiis, qui-
bus potiebatur,& ſplendebat viuente viro,*d.l. quoties.C. de priuil.*
*ſchol n.*12.*lib.*12.Tiraq. in *tract. ceſſante cauſa,limit.*15. Socin.Iun.
*conſ.76.n.*175. *cum ſeq.lib.*1. Marſil.in *l.vnica,n.*216.*C.de rap.virg.*
12 † Et dicitur eſſe in obſequio mariti, dum permanet in viduitate.
13 Bal.in *l.diuortio,n.5.ff.ſolut.matrim.*† Et adhuc dicitur vxor mariti
defuncti; ideo ſi teſtator reliquit dotem ancillæ ſuæ, cum marita-
bitur, dummodo ſteterit cum vxore ſua ad ſeruitia, ſi contraxit
matrimonium, & ſtetit cum vxore,donec fuit vidua,debet habere
legatum,etiam ſi receſſerit ab vxore; cum primum tranſiuit ad ſe-
cunda vota;quia illa verba ſecundum qualitatem vxoris,& ſecun-
dum tempus verbi intelliguntur; quia non amplius eſt vxor de-
functi,ſi deſinit eſſe vidua; plene Alex.*conſ.* 20.*Viſo proceſſu, per*
*tot.lib.*2.vbi allegat multa ſimilia,& tollit contrarium, quod non
dictum cum Catharina vxore cauſa demonſtrationis, quando ta-
lia verba iunguntur verbo exequutiuo,& ibi apoſtil.in *v.exequuti-*
14 *uo,*dat concord.† Et hac de cauſa dicitur contriſtari anima mari-
ti,ſi vxor eius vidua tranſit ad ſecundas nuptias. Alex.*d conſ.20.n.*
15 7.*lib.*2.† Amplia;quia viduæ debentur alimenta ab hæredibus ma-
riti, vt Malumbram in *l.fi.C.de bon.matern.*vbi,quod ſicut debet
ali à marito conſtante matrimonio; ita mortuo marito, dum ſtat
vidua, ita Cordub.in *l.ſi quis à liberis.§.ſi quis ex iis,n.*142. *cū ſeq.*
16 *ff.de liber.agnoſc.*allegat Caſtr.*conſ.*119.*in antiq.* † Declara tamen
Bal. *in l.fi.C.de bon.mater.* & ibi Salycet.quod procedat pro primo
17 anno & quando non habet, vnde aliunde poſſit. † Amplia; quia
licet vxor vidua remaneat vxor quoad priuilegia; non tamen quo-
ad odia; ideo ſi ſtatutum diſponit,quod vxores bannitorum expel-
lantur, mortuo marito bannito ceſſat odium, & poteſt reuerti.
Alex. *d.conſ.20.n.5.v.iſtud etiam fuit de mente,lib.*2.Vide Conclu-
ſionem proxime ſequentem.

Vidua remanens in viduitate quæ priuilegia retineat, & quæ amittat. CONCL. 204.

1 VIdua, † quæ non tranſit ad ſecundas nuptias,videtur gaude-
re priuilegiis,& iuribus, quibus gaudebat viuente viro,*l.fi-*
2 *liy.§.vidua. ff. ad municipal.* † Et videtur eſſe in matrimonio quo-
dam modo,donec durat viduitas, & ita iniuriantur conſanguinei
mariti defuncti ex ſtupro per eam,vel in eam commiſſo, ſicut ex
adulterio viuente marito. Alex. *conſ.*207.*Ponderatis verbis.n.3.ver.*
3 *tertio quia,lib.6.*†Et licet nouerca non ſit vere mortuo marito quo-
ad filios primi matrimonij mariti defuncti; tamen ficte poteſt di-
4 ci talis. Alex.*d.conſ.207.n.3.in fine,& n.3.v. quinto quia lib.6.* † Et
maxime, quando ex ipſa vidua extant filij ex marito defuncto, li-
cet etiam hoc caſu ſint opiniones Doctorum,vt per Alex.pro affir-
matiua,*d.conſ.207.n.3.ver.quarto per text.*& pro negatiua ibi *n.*21.
v.non obſtat etiam,quod quando,lib.6. † Et vidua mulier,ſicut etiam 5
maritus ſeruans viduitatem dicitur decedere in primo, vel ſecun-
do matrimonio,licet decedat iam mortuo altero, ita Alex. *conſ.6.*
*Attentis,in fi.n.8.lib 7.*vbi apoſt.dat plurimos concord. † Amplia; 6
quia vxor vidua, ſi indiget, debet ali ab hæredibus mariti. Caſtr.
conſ.147.n.2.lib.2.† Extende;quia vxor vidua dicitur durare in eo- 7
dem matrimonio per fictionem,Caſtr. *d.conſ.147.in pr lib.2.* † Et 8
gaudet omnibus priuilegiis primi matrimonij; quia dicitur de fa-
milia mariti,retinet domicilium, & gaudet priuilegio dignitatis.
Roll.à Vall.*conſ 86.n.6.& ſeq.lib.2* † Reſtringe;quia licet cogna- 9
tus,& ſic frater mariti non poſſit teſtificari pro cognata, videlicet
vxore fratris ſui;ſecus eſt,ſi frater eſt mortuus, licet ipſa adhuc ſit
vidua; quia affinitas eſt finita, præterquam quoad impediendum
nouum matrimonium. Alex. *d.conſ.207.n.8. ver. tertio quoad hoc,*
lib.6. † Reſtringe in diſpoſitione loquente de vxore; quia intelli- 10
gitur de vxore de præſenti,non autem de vxore, quæ fuit,licet ſit
adhuc vidua. Alex.*d.conſ.207.n.9.ver.quinto pro hoc, lib.6.* † Item 11
in ſtatuto de vxoribus rebellium expellendis non venit vxor vi-
dua eius, qui mortuus eſt rebellis. Alex. *d.conſ.207. num.10. ver.*
allego,lib.6. † Idem;quia ſi affinis pro affine poteſt accuſare, intel- 12
ligitur,antequam ſit diſſoluta affinitas. Alex. *d.conſ.207.n.14.v.&*
quod non ſit omnino,lib.6.† Declarat Alex. *d.conſ.207.n.10. ver.non* 13
obſtat, lib.6. quod iura, quæ dicunt, viduam perdurare in primo
matrimonio, intelliguntur quoad reliqua matrimonij, & quoad
hoc,quod non tranſit ad ſecundum matrimonium. Vide Conclu-
ſionem proxime præcedentem.

Vidua debet ali ex fructibus ſuæ dotis. CONCL. 205.

VIdua † debet habere alimenta ex fructibus ſuæ dotis ſimpli- 1
citer ſine aliquo obſequio; quia ſoluta eſt à lege viri. Bald.
*conſ.176 Cæcilia receſſit, n.4 ver.in vidua autem. li.*1. Vide plenius,
*Dotis fructus quando debeantur, & quando alimenta. Concluſ.*741.
Vide, *Vxor ſoluto matrimonio conſequitur alimenta, & quando ſecus.*
*Concl.*398.

Vigleuani ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. CONCL. 206.

STatutum † Vigleuani, quod nullus poſſit eſſe de conſilio,niſi 1
ſit natus de ſanguine Vigleuani, & habitauerit per decem an-
nos, admittit tam natum ex patre,quam ex ſola matre de Vigle-
uano;quia dicitur de ſanguine loci,ſiue ex patre,ſiue matre oriun-
da de Vigleuano.Sign.*conſ.*196.*Cum in terra.*

Villa quid ſit. CONCL 217.

VIlla † eſt locus conſiſtens ex pluribus ædificiis, quæ non cir- 1
cundantur muris, neque foſſatis, & de iure communi nul-
lam habent iuriſdictionem, ſed ſubſunt ciuitati. Bart.*in extrauag.*
qui ſint rebelles, in v. Lombardiæ. n.3.v.villa. vbi tamen dicit,quod
in Francia villa etiam dicitur ciuitas ſecundum communem vſum
loquendi Franciæ. † Et ideo idem importat dicere vicus, quod 2
villa.Bart.vbi ſupra *in d.extrau.qui ſint rebelles.*Vide,*Caſtrum,villa,*
*ciuitas,& prouincia quid ſint.Concl.*115.

Vincens vincentem te, multo magis vincit te, quando procedat, vel non. CONCL. 208.

REgula † eſt, *ſi vinco vincentem te, multo magis vinco te*, ita 1
Caſtr. *conſ.22.col.pen.in pr.ver. eodem ergo modo, lib.2.* Rom.
*conſ.*383.*In propoſito caſu, lib.2. ver. ſecundo principaliter.* allegat
c.auctoritate Martini, de conceſſ. præb. in 6. † Declara tamen hanc 2
materiam Brocardicam per plures caſus,vt per Soc.*conſ.*202.*Cir-*
ca ſecundam quæſtionem, in pr. lib.2. † Regula ſimilis etiam datur, 3
de qua *in c. fi. de tranſl. Epiſc.* iuncta gl. *in v. ad parem.* quæ dicit,
cui licet,quod eſt magis,licere debet,quod eſt minus, *c.cui licet,de*
reg.iur.in 6. † Et hæc pariter reſtringitur, vt non habeat locum,ſi 4
ratio, per quam mihi licet, quod plus eſt, non concurrat in eo,
quod minus eſt,ita Rom.*conſ.*436.*Quod indultum.in fi.*† Declara; 5
quia vincens vincentem te,multo magis vincit te,procedit,quan-
do ille,qui te vincit, & tu eſſetis eiuſdem generis,rationis,& or-
dinis; quia tunc argumentum procedit,alias non.Oldr. *conſ.*198.
Circa primum,col.2.n.6.ver. ad Broncardicum. Bart. vero *in l.Clau-*
*dius, col.2.num.2. ver. venio ad vltimam, ff.qui potio.in pign.*dicit,
quod quando victoria eſt per modum pugnæ,& in eodem caſu ,ſi

Digitized by Google

6 vnico vincentem te multo magis vinco te. † Amplia, vt procedat
argumentum, quando ego, qui vinco te, habeo cauſam à te; quia
ſi vinco te, multo magis alium quam tu vincis. Oldr. *d.conſ.* 198. *v.*
7 *ad Brocardicum.* † Amplia; quia iudex, delegatus, qui vincit ordina-
rium iudicem in iuriſdictione ſibi delegata, poteſt compellere ſe-
cularem ad dandum ſibi brachium, ſicut poſſet ordinarius propter
regulam, ſi vinco vincentem te. Freder. de Sen. *conſ.* 163. *n.* 2. *in fi. v.*
8 *non obſtat, quod delegatus.* † Amplia, vt procedat in ſtatutis circa ſuc-
ceſſiones; quia ſi filius ex ſorore maſculus excludit auiam, etiam in
caſu omiſſo à ſtatuto excludat omnes, quia ab auia excluduntur
non extante auia, de qua loquitur ſtatutum. Bald. *conſ.* 258. *Quia*
9 *ergo nulla. lib.* 2. † Contrarium tenet Ang. *conſ.* 352. *Statuto Bono-
nien.* quando ex diuerſo iure vnus vincit alium; ideo attenditur
modus vincendi ſecundum ſtatutum; non autem ſecundum ius
commune, dat exemplum, ſi agnatus excludat matrem, & nihil lo-
quatur de ſorore vterina, & extent agnatus, mater, & ſoror vteri-
na, quæ excludit agnatum, agnatus matrem, mater vterinam, dicit,
10 quod attenditur ſtatutum, & agnatus ſuccedit. † Amplia, quia ſi
collatio Titij præualet, & vincit collationem Seij, non poteſt Se-
ius velle ex ſua prouiſione vincere tertium; quia ſi vinco vincen-
tem te, &c. Ægid. Bellam. *conſ.* 33. *n.* 7. *v. tertia concluſio, cum ſeq. &*
11 *n.* 9. *in fi. v. quarta concluſio, per tot. & in fine.* † Extende; quia ſi G.
vincit D. & T. vincit G. vincentem D. ergo etiam T. vincit D. vi-
ctum à G. & loquitur in pluribus prouiſis. Ægid. *d. conſ.* 33. *n.* 34.
verſic. quarto ſic. vbi ponit multa exempla perplexitatem inducen-
tia, quæ videas, & hæc perplexitas eſſet, quando G. vincit D. & D.
vincit T. & T. vincit G. tunc attenditur mens concedentis deducto
12 termino inducente perplexitatem. † Amplia, vt procedat regula
etiam per modum retentionis, & excipiendi. † Nam ſi ego non do-
minus conuentus à domino ſuper re, quam poſſideo, fui abſolutus,
dominus ratam habuit ſententiam, non tranſtulit in me dominiũ,
ſed bene ius retinendi, & ſicuti vinco excipiendo dominium, ita
multo magis non dominium, ſi aliquis moleſtaret; quia non refert,
quod ego non ſim dominus, cum vincam ex iure excipiendi pro
13 domino. Caſtr. *d. conſ.* 22. *colum.* 3. *cum ſeq. v. breuiter, lib.* 2. † Limita
in diuerſo caſu; quia ſi vinco te ad taxillos, tu vincis alium ab bra-
chia, non vincam ad taxillos, vel brachia illum, quem tu vincis. Bart.
14 *in l. Cornelius, col.* 2. *ff. qui potio in pign. ver. venio ad vltimam.* † Limi-
ta, quando victoria non eſt per modum pugnæ, ſed per accidens; vt
ſi puer per accidens vincat fortem, ego vinco puerum, non propte-
rea vincam fortem. Bartol. *d. l. Cornelius. v. venio ad vltimam. ff. qui*
15 *pot. in pign.* † Limita in diuerſo genere, diuerſa ratione, & diuerſo
ordine; quia nunquam argumentum procedit. Oldrad. *d. conſ.* 198. *v.*
16 *ad brocardicum.* † Limita; quia non habet locum Brocardum, quan-
do non eſt eadem ratio excluſionis in omnibus. Ang. *conſ.* 252. *per*
17 *tot.* † Et ideo ſi idem ius, & eadem ratio, quæ eſt in eo, qui vincit
vincentem te, non eſt pariter in vincente eum, quem tu vincis, re-
gula non procedit, ita Roman. *conſ.* 436. *Quod indultum, in fine. v. ſe-*
☞ *cundo refragatur*, vbi apoſtill. in fin. *in v. non habere.* Vide, *Perplexitas
quæ dicatur. Concl.* 314. Vide plenius, quando habeat locum hæc re-
gula, vel non, Anton. Gabriel. *lib.* 4. *tit. de ſucceſſ. Concl.* 4. *in materia
ſucceſſionis an habeat locum regula, ſi vinco vincentem te.*

Vinculi iniectio operatur multa, & quando non.

CONCL. 209.

1 STatutum † diſponens, quod primogenitus ſuccedat, habet lo-
cum, etiam ſi alij fiant clerici; quia ante clericatum ſtatutum in-
iecit vinculum omnibus. Ioan. And. *in reg. ſine culpa, de regul. iur.*
2 *in* 6. † Limita, quando diſpoſitio eſt conditionalis, & antequam
euenerit conditio, ſuperuenit clericatus, vel qualitas, quæ poteſt
impedire; quia poteſt dici vinculum non eſſe iniectum ante condi-
☞ ditionem. Io. de Imol. *conſ.* 35. *n.* 7. *v. item non obſtat, dum dicitur.* Vide,
*Lex noua reſpicit futura, & non trahitur ad præterita, neque ad liti-
gioſa pendentia, & quando ſecus. Concl.* 264. *& Concl. ibi ſeq.*

Vindicta quid ſit, & in quibus licita, vel prohibita, & de pœna tranſuerſalis vindictæ. CONCL. 210.

1 VIndicta † ſumitur quandoque in bonam partem, vt in *tit. de
manumiſſ. vindicta*, quandoque in malam partem, videlicet pro
illicita vltione. *C. de Iudæis l. nullus*, quandoque eſt medium; quia fit
mala gratia, & malo animo, ſed tamẽ lege permittente. Bal. *cõſ.* 173.
2 *In ciuitate clerici, in pr. lib.* 3. † Proprie autem vindicta eſt recontri-
ſtatio offenſoriæ, & eſt contraria offenſæ; ideo proprie non cadit,
niſi in ſolum offendentem, non in alium. Bal. *d. conſ.* 173. *n.* 2. *ver-*
3 *ſic. eſt autem, lib.* 3. † Declara tamen; quia quandoq; de conſuetudi-
ne reputatur vindicta offenſio facta in perſonam conſanguinei of-
fenſionis vſq; ad quartum gradum, prout Florentiæ, vbi omnes de
domo offenſi ſumũt arma, quaſi offenſa facta vni cenſeatur facta
omnibus; ſed tamen de iure communi eſt noua rixa, non autem
vindicta. Bald. *d. conſ.* 27. *n.* 3. *verſic ſciendum eſt, lib.* 3. vbi quod ali-
quando extenditur vſq; ad ſeptimum gradum. † Vindicta fieri po- 4
teſt ab ſolo, qui eſt offenſus; quia ſicuti non liceret in alios vindi-
ctam facere, niſi in offendentem; ita à paritate non debent alij vin-
dictã, neq; in alios facere. Bald. *d. conſ.* 173. *n.* 3. *v. finaliter hic aduer-
tendum, lib.* 3. † Contrarium tamen tenere Bart. in *l. ſi ita ſtipulatus.* 5
§. Chriſogonus. in fi. ff. de verb. obligat. refert Bald. *d. conſ.* 173. *n.* 3. vbi
allegat opiniones aliorum, *lib.* 3. quod omnes, qui poſſunt ciuiliter
accuſare de iniuria, poſſunt vendicare. † Qualia debeat eſſe vendi- 6
cta permiſſa, dicunt moderamine, videl. cum eiſdem armis, & non
debet excedi prima offenſa, alias non eſſet vindicta, ſed noua of-
fenſa. Bald. *d. conſ.* 173. *circa fi. v. ſed ſi vindicta, lib.* 3. vbi, quod ſi eſt
proditorie facta, vel cum armis venenatis, non eſt vindicta. † Vin- 7
dicta in tranſuerſales, & non culpabiles, maxime abominabilis di-
citur; quia neq; bruta animalia ſimilẽ vindictam faciunt, ita Vul-
pel. *tract. de treug. & pace, q.* 49. † Et extant Bullæ Pauli II. & Inno- 8
centij VIII. ex quibus acrius puniuntur facientes vindictã in trã-
ſuerſales, & efficiuntur rei criminis læſæ maieſtatis, & puniuntur
dantes auxilium, conſilium, vel fauorem, ſuper quibus late Socin.
conſ. 188. *Viſa bulla, per tot. lib.* 2. vbi, quod licet Bulla Pauli II. ſit
Innocentij VIII. licet ſit relatiua ad bullam Pauli II. quia cum ſit
poſt ſtatutum, dicitur renouare bullam. Pauli correctam. *n.* 4. *verſic.
ex quibus videtur inferri*, vbi reſpondet ad obiecta, quod ſi fiat cor-
rectio de termino ad quem, fiat etiam correctio ad terminum re-
latiuum; quia procedit, quando terminus relatiuus non induceret
innouationem. Hodie in ſtatuto nouo Vrbis *lib.* 2. deſumentibus
vindictam contra innocuos, *cap.* 33. fit noua diſpoſitio.

Vinea quid ſit, & appellatione vineæ quid veniat.

CONCL. 211.

VInea † dicitur terrenum, in quo ſunt vites plantatæ, non au- 1
tem dicitur vinea, vbi non ſunt vites, etiam ſi alias fuiſſet
terrenum vinearum; quia ſi deſinunt adeſſe vites, non poteſt dici
vinea proprie. Bald. *conſ.* 410. *Verba dicunt, conceſſit circa fi. v. quanto
debemus cõſiderare, l.* 1. *vſq. in fi.* vbi, quod mutata forma rei, mutatur
eius vocabulum. † Extende in caſu contrario; quia locus non vi- 2
neatus, ſi reducatur ad vineam, appellatur vinea. Bald. *d. conſ.* 410.
in fin. lib. 1.

Virtus ſingularis habet multa priuilegia.

CONCL. 212.

STatutum † prohibens aliquid poſſe per officiales Communis 1
donari Poteſtati (prout eſt Peruſiæ) non habet locum, quando
Poteſtas eſt valde benemeritus, & virtute ſingularis. Bald. *conſ.* 53.
Item prouiderunt, & conſ. 54. *Statuto cauetur, lib.* 2. Vide plenius *De- ☞
linquentes puniri non poſſunt multi, & quando, & ex quibus excuſen-
tur. Concl.* 188.

Vim vi repellere licet, & quomodo, & quando ſecus.

CONCL. 213.

VIs † poteſt repelli eadem vi adhibita cũ moderamine incul- 1
patæ tutelæ; & ideo dicit conſueuit, enſe enſis, pede pes, cuſpi-
de cuſpis, repellitur, & qui dicit, quæ non debet, audit, quæ non
vult. Lap. *alleg.* 52. *in pr.* & eſt de iure naturali repulſio, ſi ſit ad tute-
lã; quia cõpetit pueris; & brutis, qui ſola natura reguntur. Bal. *conſ.*
312. *Factum, ſuper quo, in pr. l.* 4. Vide, *Defenſio licita aduerſus omnes ☞
& quando ſecus. Concl.* 131. † Declara tamen; quia licet excedens in- 2
culpatam tutelam non excuſetur in totũ, bene minuitur pœna. Vi- ☞
de, *Prouocatio qualiter excuſet prouocatum, vel non. Concl.* 953. † Am- 3
plia; quia vis nedũ præſens, ſed futura, poteſt verbis, & clamoribus
repelli ſine pœna. Bal. *conſ.* 143. *Super quæſtione, n.* 2. *v. in contrarium
autem. lib.* 2. Vide, *Mina, & verba iniurioſa, quando punibiles, vel non. ☞
Concl.* 236. † Amplia; quia etiam amicus amico ſuffragium defen- 4
ſionis poteſt impartiri. Bald. *d. conſ.* 143. *n.* 3. *verſic. & præmitto, l.* 2.
Vide, *Iniuria facta vni de Collegio poteſt Collegium agere pro iniuria,
& ita de familia, & aliis. Concl.* 158. † Extende, vt procedat multo 5
magis in filio naturali, qui poteſt tueri poſſeſſionem patris natura-
lis. Bald. *d. conſ.* 143. *num.* 3. *lib.* 2. *verſic. & præmitto.* † Amplia; quia 6
ad communitatem repellendam, & pro cuſtodia domus, ſuæ fa-
miliæ,

Digitized by Google

milie, & vxoris licitum eſt conuocare, & congregare amicos in
domo. Caſtr. *conſ.* 277. *In cauſa incarceratorum. lib.* 2. *per tot.* maxime
n. 3. *& ſeq.* vbi, quod ſi veniat agreſſor pro defenſione, licita fuit de-
fenſio, & interficere aggreſſorem, ita quod non tenentur conuo-
cans, neq; conuocati ad aliquid; quia operam rei licitæ dederunt,
neque interficiens poteſt puniri pœna ordinaria; quia non adeſt
7 dolus. † Extende; quia etiam poteſt fieri conuocatio amicorum
pro repellenda iniuria, & vi pro defenſione rei ſuæ, multo magis
8 pro defenſione perſonæ. Caſtr. *d. conſ.* 277. *n.* 3. *lib.* 2. † Moderamen
inculpatæ tutelæ eſt percutere percutientẽ quocunq; modo, quan-
do inſtat timor mortis; quia aduerſarius inſtat, vt percutiat me; quia
ego poſſum percutere aggreſſorem, & dicor facere ad defenſio-
9 nem. Caſtr. *d. conſ.* 277. *n.* 5. *v. quantum vero, lib.* 2. † Extende, vt pro-
cedat, etiamſi ego fuerim primus ad percutiendum cum baſtono
illum, qui inſultabat me; quia ſi &, ipſe me repercuſſit cum ronco-
no, & inſtabat me repercutere, poſſum interficere, & non teneor
10 de homicidio pœna ordinaria. Caſtr. *d. conſ.* 277. *in fi. li.* 2. † Reſtrin-
ge, quando percutiens me aufugiebat, & ego illum perſequutus
ſum; quia tunc potius ad vindictam dicor facere quam ad defen-
ſionem cum moderamine inculpatæ. Caſtr. *d. conſ.* 277. *col. fi. in pr.*
n. 5. *lib.* 2. vbi, quod bene mitius punitur propter iuſtum dolorem
11 & non poteſt pœna ordinaria puniri. † Reſtringe, quando aggreſ-
ſus potuit aufugere, & non fugit; quia non dicitur feciſſe ad ne-
ceſſariam defenſionem, niſi fuiſſet dedecus aufugere. Caſtr. *d. conſ.*
12 277. *in fi. iuncta apoſtil. v. & percuſſus, lib.* 2. † Limita igitur; quia
inſultatus, ſeu prouocatus ſi poteſt fugere, & non fugit, ſed inter-
ficit aggreſſorem, non dicitur feciſſe ad ſui defenſionem, niſi alte-
rum de duobus concurrat, vel quod perſona aggreſſa ſit bonæ
conditionis, cui fuga inferret dedecus, vel niſi periculum in fuga
eſſet, puta quod poſſet cadere, vt quia aggreſſor eſſet poſt terga.
☞ Angel. *de maleſ. in v. & dictus Titius, n.* 23. Vide, *inſultus quid ſit,*
13 *& quis dicatur facere inſultum. Concl.* 262. † Contrarium, quod imo
nullus aggreſſus teneatur aufugere, etiam ſi non eſſet ei dedecus;
quia impune poteſt ſe defendendo interficere. Clar. *in §. homici-*
* *dium, n.* 22. *v. atque adeo,* vbi dicit * communem Alex. *conſ.* 109. *n.* 4.
14 *lib.* 1. Onded. *conſ.* 99. *n.* 12. vbi dicit veriorem. † Declara; quia ag-
greſſus non tenetur aufugere, ſi eſt bonæ opinionis ſecundum ma-
* gis * communem, de qua Alex. *conſ.* 119. *Viſo proceſſu inquiſitio-*
15 *nis, lib.* 7. vbi loquitur, etiam ſi poſſet aufugere, in fine *n.* 15. † De-
clara; quia nullus tenetur fugere, quando aggreſſor eſt ſibi ad ter-
ga vicinus; quia poſſet aufugiendo cadere, vel ſe exponere pericu-
16 lo. Alex. *d. conſ.* 129. *n.* 15. *lib.* 7. Corn. *conſ.* 107. *Viſa, n.* 5. *lib.* 1. † Ex-
tende maxime in eo, qui poteſt verberari ad correctionem; quia
non poteſt reſiſtere, neq; vulnerare, provt ſi pater inſequitur filium,
vt corripiat. Bartol. *in l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. n.* 4. Claud. de Sei-
ſel. *n.* 21. Curt. Iun. *n.* 34. quia limitatio loquitur in aggreſſo ab ini-
mico, non à patre, vel domino, & aliis habentibus ius verberandi
ad correctionem de quibus plene Bologn. *d. l. vt vim. n.* 51. *&* 52.
ff. de iuſt. & iur. vbi enumerat omnes, qui habent correctionem, &
declarat, quod eis non poteſt reſiſti ſi modum non excedunt, ſed
ſi excedunt, efficiuntur extranei, & poſſunt offendi, & in fin. *n.* 52.
dicit, quod filius poſitus in diſcrimine vitæ poteſt occidere patrem
17 nimis ſæuientem. † Reſtringe; quia quando is, qui percuſſit aggreſ-
ſorem robuſtiorem ſe, præſumitur ad defenſionem; quia non tene-
batur fugere. Alex. *d. conſ.* 119. *n.* 16. *lib.* 6. vbi apoſt. *in v. præſumi,*
18 dat concord. † Limita; quia violentia illata à iudice non poteſt re-
pelli, niſi quatuor caſibus, de quibus Soc. *reg.* 9. *Violentia ſi ſit.* Vi-
☞ de Concluſionem proxime ſequentem. Vide, *Defenſio licita aduer-*
19 *ſus omnes, & quando ſecus. Concl.* 131. † Limita quatuor modis, de
quibus Socin. *reg.* 10. *Vim vi repellere licet*; primo, quando infertur
à patre; ſecundo, quando infertur à iudice; tertio, quia ex interual-
lo non licet, ſed incontinenti; quarto, quando exceditur modus.
20 † Limita; quia vim alteri factã mihi non licet repellere, niſi ſit mihi
coniunctus, vel ſocius, qui patitur vim. Vide eundem Socin. *reg.*
11. *Vim alieni facti repellere non licet alteri.*

Vis & violentia in quibus differant, & quotuplex. CONCL. 214.

1 VIs † eſt impetus, & conſequenter actus, qui in agente cõſide-
ratur. Caſtr. *conſ.* 27. *Viſa inquiſitione, in pr. li.* 1. vbi, quod poteſt
2 applicari ad multa mala, provt effectus ſequutus demonſtrabit. †
Violentia eſt duobus, videlicet ex actu agentis, qui eſt vis, & ex
actu conſummato, qui eſt in patiente, & dicitur à violo, violas. Ca-
ſtrenſ. *d. conſ.* 27. *in pr. l.* 1. vbi, quod requiritur actus agentis, & pa-
tientis, vt perſonæ inferatur, non rei; quia eſt maleficiũ perſonale.
3 † Triplex eſt violentia; quæ fit perſonæ; quia aut eſt ablatiua, aut
expulſiua, aut compulſiua; ablatiua, quando per vim aliquid aufer-
tur; expulſiua, quando per vim de poſſeſſione eiicitur; compulſiua,
quando per metum quis compellitur, vel conſentit. Caſtr. *d. conſ.*
27. *in pr. v. ergo, li.* 1. vbi, quod duæ primæ ſunt præciſæ violentiæ;
tertia eſt cauſatiua. † Alia eſt violentia, quæ non fit perſonæ, ſed 4
rebus, veluti ſi oſtia frangantur; & ibi perſona non eſt, & iſta pro-
prie non eſt violentia, ſed actus vi, ſeu violenter factus. Caſtrenſ. *d.*
conſ. 27. *in pr. v. ſic ergo concluditur, lib.* 1. Corne. *conſ.* 207. *in fi. lib.* 2.
† Declara, vt per Corne. *d. conſ.* 267. *n.* 17. *verſic. venio nunc ad ter-* 5
tium, lib. 2. vbi dicit, quod vis infertur, quando quis vel per vim ſpo-
liatur, ſiue reperiatur, ſiue non, & quando non inuenitur, ſed re-
uertens non admittitur, & quando metu non reuertitur, vbi dat
multa exempla, ex quibus vis infertur, etiam ſi perſona non repe-
riatur præſens, & idem Corn. *conſ.* 172. *n.* 4. *lib.* 3. vbi, an inferatur
violentia per intrantem in poſſeſſionem abſentis, & quod non di-
cit Caſtrenſ. *conſ.* 205. *col.* 2. *v. & aduerſarij fuerunt, ingreſſi, lib.* 2. 6
† Amplia; quia violentia illata ſumitur multis modis, vt ſupra, quã-
do per vim, vel metum, qui cadit in conſtantem virum quis com- ☞
pellitur aliquid facere. Vide, *Metus quotuplex, & quando excuſet,* 7
vel non. Concl. 214 *multis Concluſionibus ibi ſeq.* † Extende; quia etiã
blanditiæ, munera, & exhortationes inducunt violentiam, vt ſi ex-
tat ſtatutum, quod committens adulterium per vim puniatur certa
pœna, habet locum ſtatutũ in eo, qui ſollicitatur adulterium etiam
ſuaſionibus, & muneribus. Angel. *in auth. de lenon. in fi. collat.* 3. ſe-
quitur Dec. *conſ.* 169. *Viſo themate, in pr. v. nec obſtat,* plenius Mar- 8
ſil. *ſingul.* 353. *Datio pecuniæ,* quia alios citat. † Contrarium tenet
Marſil. *in l.* 1. *n.* 14. *C. de raptu virg.* & idem tenet Boſſ. *de raptu virg.* 9
n. 15. vbi pro vtraque. † Declarat Boſſ. *d. tit. de raptu virg. in praxi.*
n. 15. vbi, quod eſt quidem aliqua vis etiam muneribus procurata,
ſed non atrox, & punibilis, niſi arbitrio. † Declara alio modo; quia 10
in domino verſus ſubditum; in patre in filium, in iudice in ſubie-
ctum eſt vere violentia; quia preces Principum ſunt iuſſiones, &
præcepta. Vide *Preces maiorum præcepta in inferioribus dicuntur.* ☞
Concl. 484. Vide etiam, *Metus reuerentialis. Concl.* 219. † Statutum 11
igitur puniens violentiã illatam, non habet locum in ea, quæ non eſt
in perſonam; quia non eſt proprie violentia. Caſtr. *d. conſ.* 27. *per tot.*
l. 1. † Et idem in conſtitutione Fori Iulij de Sfortio; quia non habet 12
locum, cum requirat violentiam, niſi ſit in perſonam, & adſit do-
lus. Caſtr. *conſ.* 205. *in cauſa, quæ vertitur, n.* 3. *v. & conſtat, quod im-*
troitus, lib. 2. † Pœna vis publicæ eſt deportationis, *Inſtit. de public.* 13
iudic. §. item lex, & gloſ. *in l. qui dolo malo, ff. de vi public. in fi.*

Viſitare quid ſit, & importet. CONCL. 215.

VIſitatio † ſignificat ius, & quando; adminiſtrationem im- 1
portat, Bald. *conſ.* 158. *Proponitur, quod, in pr. lib.* 5. vbi, quod
qui habet ius adminiſtrandi, habet ius viſitandi.

Viſitatores quam iuriſdictionem habeant, & quid poſſint. CONCL. 216.

VIſitatores † regulariter informant conſcientiam ſuam extra- 1
iudicialiter, & parte non audita, quod fieri non habet. Fed. de
Sen. *conſ.* 55. *Per viſitatores, in fi. v. ſæpe enim,* vbi, quod faciunt male.
† Amplia; quia deputati in certo loco non poſſunt expedire viſita- 2
tionem in alio loco, *c. ſtatuimus, de offi. deleg. in* 6. Feder. *d. conſ.* 55. *in*
pr. & conſ. 145. *in pr. v. non obſtant.* & latius *n.* 2. *in fi. v. quinto,* vbi,
quod bene extra locum poſſunt facere præparatoria viſitationis,
ſed non ſubſtantialia. Vide, *Iudex delegatus non poteſt multa extra* ☞
delegationem. Concl. 339. † Amplia, vt quantumcunq; iuriſdictionem 3
ſummariam habeant etiã ſine figura iudicij; tamen debeant audire
partem, & admittere legitimas defenſiones, *clem. paſtoralis in fi. de*
re iud. Fed. *d. conſ.* 55. *v. præterea.* † Amplia, vt iſtud procedat etiam 4
in viſitatoribus religioſorum; quia debent audire partem, admit-
tere legitimas defenſiones, & poteſt Monachus de facto ſpoliatus
loco ſuo, in quo eſt profeſſus, petere reſtitutionem. Fed. de Sen. *d.*
conſ. 55. *n.* 2. *verſic. quid plus.* † Amplia, vt viſitatores religioſorum, 5
& capitum eorum poſſint amouere Prælatos criminoſos. Feder. de
Sen. *d. conſ.* 145. *n.* 1. *verſic. tertio ſi eſt contra, & n.* 2. vbi dicit hoc
procedere, ſiue ſint generales viſitatores, ſiue ſimplices. † Declara, 6
vt non procedat in Archidiacono viſitatore, qui ſolum de leuibus
cognoſcere poteſt. Feder. *d. conſ.* 145 *num.* 2. *circa fi. verſic. vnde vi-*
detur dicendum. † Contrarium, quod imo viſitator non poſſit amo- 7
uere Prælatum, niſi hoc habeat in ſpeciali facultate, tenet Feder.
d. conſ. 145. *n.* 3. *v. ſexto ex mente Lapi ibidem,* allegat Innocen. &
Hoſtien. *in c. in ſingulis, de ſtat. Monachor.* † Limita; quia viſitatori- 8
bus non eſt patendum, niſi in ſingulis Monaſteriis doceant de ſuã
facultatẽ

Digitized by Google

9 facultate.Fed.de Sen.*d.conſ.*145.*n.*3.*v.ſed non facta copia.*† Limita; quia viſitatores deputati ad viſitandum Monaſteria in capite.& in membris viſitant capita immediata,videlicet Prælatos immediatos, non autem Prælatos mediatos,provt eſt Generalis. Feder. de Sen. *d.conſ.*145.*n.*6.*v.item quæritur,& n.*7.vbi late pro vtraque parte,&
10 hanc partem tenet vti veriorem.† Limita;quia non poſſunt viſitatores viſitare, & corrigere Monachos per tranſitum venientes ad Monaſteria viſitationis ; quia delagata iuriſdictio non prorogatur de perſona ad perſonam. Fed. de Sen. *d.conſ.*145.*n.*5.*in fi.v.ſi vero*
11 *aliqui fratres.& n.*6.† Limita; quia religioſi præſidentes,& viſitatores Monialium deputati non poſſunt erigere tribunal,ſed debent ſine ſtrepitu intendere regulari diſciplinæ.Feder.de Sen.*conſ.*292.
12 *circa pr.v.item poſito,quod poſſent.*† Delegatam iuriſdictionem habent viſitatores,etiam ſi ſint delegati,vel ſubrogati loco habentis ordinariam iuriſdictionem ad viſitandũ;ideo viſitare non poſſunt, niſi ſemel. Fed. de Sen. *d.conſ.*145.*in pr.v.non ſolutum dubium, n.*4. ☞ *in fi.v.per hanc reſponſionem,& n.*5.Vide,*Viſitatores Monaſteriorum an poſſint viſitare Generalem ordinis.Concl.*220.

Viſitatio loci differentiæ qualiter fiat per iudicem.

CONCL. 217.

1 IVdex † ſi vult viſitare locum differentiæ, vt ſe informet,puta ſuper nunciatione,an ſit remittenda,vel non debet ci are vtramq; partem pro certa hora ad intereſſendum, & informandum,alias ſi facta eſt viſitatio abſente parte,& non citata,non valet;quia dicitur facta ſine cauſæ cognitione. Caſtr. *conſ.*412. *Viſis punctis, per* ☞ *tot.lib.*2.Vide,*Probatio per aſpectum priuilegiata.Concl.*776.

Viſitare poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, & quomodo,& quid percipere poſſit , vel non , viſitando.

CONCL. 218.

1 VIſitare † poteſt, & debet Epiſcopus omnia beneficia curata etiam vnita quibuſcunque Eccleſiis Cathedralibus, vel collegiatis, aut locis piis omni anno ſecundum formam iuris, & ita etiam diſponit ſacrum Concilium Tridenr. *ſeſſ.*7.*c.*7. *de reformat.*
2 † Extende ; quia procedit,etiam ſi Eccleſiæ, quæ debent viſitari,
3 ſint exemptæ. d. Concil. Trident.*ſeſſ. c.*8. *de reformat.* † Extende, quia etiam alia quæcunque beneficia Eccleſiaſtica curata, & non curata etiam regularia,in quibus non viget regularis obſeruantia, poteſt viſitare ; in quibus vero viget obſeruantia regularis, viſitat monendo ſuperiores,qui ſi non prouideant intra ſex menſes , tunc Epiſcopus. vbi Apoſtolicæ Sedis delegatus , viſitat, & cogit , d.
4 Concil. Trident. *ſeſſ.*21.*cap.*8. *de reformat.*† Extende ; quia Epiſcopus nedum beneficia exempta , vt ſupra, viſitat,ſed etiam beneficia ſecularia,quæ ſunt nullius diœceſis , ſi eſt vicinior,& alius ordinarius non ſit electus, d. Concil. Trident.*ſeſſ.*24.*c.*9.*de refor-*
5 *mat.*† Amplia;quia Epiſcopus tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus , & exequutores piorum locorum poſſunt viſitare Hoſpitalia, Collegia quæcunque , ac Confraternitates laicorum , etiam quas ſcholas,ſiue alio quocunque nomine vocant, non tamen quæ ſub Regum immediata protectione ſunt , etiam ſi eleemoſynariæ, etiam Montes Pietatis,ſiue Charitatis,& pia loca omnia,quocunque nomine nuncupentur , etiam ſi cura ad laicos pertineat , ita
6 diſponit idem Concil. Trident. *ſeſſ.*22.*c.*8. *de reformat.* † Amplia; quia Epiſcopus etiam de iure communi poteſt viſitare omnia Hoſpitalia,& loca pia ſuæ diœceſis, ſiue ſint inſtituta de licentia Epiſcopi,ſiue non;quia ad eum ſpectat ordinare,quod bona talium locorum diſpenſentur in vſus deſtinatos,Fed. de Sen. *conſ.*111.*Quæ-*
7 *ſtio talis,in pr.*† Amplia;quia Epiſcopus poteſt viſitare Monaſteria exempta Monialium in ſua diœceſi , tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ,*clemen.attendentes.de ſtat.Monach.* Feder. de Sen. *conſ.* ☞ 291. *Domine mi , per tot.* quod conſilium eſt Lapi Abbatis ſancti Miniati. Vide, *Epiſcopus quid poſſit in religioſos.Concluſio.*248.*n.*9.
8 *& ſeq.* Vide, *Præſcribi poſſunt iura Epiſcopi inferiorem , & quæ , & quando ſecus.Concl.*543.† Amplia;quia procurationem poteſt conſequi Epiſcopus,vel Archiepiſcopus à viſitatis,& procuratio continet ſolum victualia neceſſaria viſitantis , & ſuorum neceſſariorum;quam tamen poteſt etiam recipere in pecunia ab iis, qui volunt eam ſponte ſoluere,alias non. Abb. *conſ.*7.*Tria,col.*4.*in pr.ver. expedito primo dubio,lib.*2. vbi,quod ſi non vitiat per ſe ipſum, ni-
9 hil poteſt petere,*c.ſi Epiſcopus de off.ordin.l.b.*6.niſi victualia.† Extende in tantum debere abſtinere Epiſcopum ab omni exactione, præterquam victualium,occaſione viſitationis,vt ſi quid exigat vltra, teneatur reddere duplum intra menſem, & ſi non reſtituit,eſt ſuſpenſus , & ſi celebrat , efficitur irregularis , *c.exigit,de cenſ.li.*6. *iuncto c.is,cui, de ſent. excomm.in* 6. Abb. *d. conſ.*7. *col.*4.*v.expedito*
10 *primo,lib.*2. † Extende ; quia procuratio duplex non poteſt exigi. Abb *d.conſ.*7.*colum.*4.*v.iis præmiſſis,lib.*2. † Reſtringe ; quia ſicuti 11
antiquitus Epiſcopus habebat quandoq; medietatem, quandoque tertiam partem omnium redituum ſuarum Eccleſiarum,iuxta not. *in c.antiquot.*10.*q.*1. ita poteſt de conſuetudine retinuiſſe aliquam exactionem,maxime,quando eſt antiqua. Abb. *d.conſ.*7.*col.*4.*in fi. v.poteſt ex ſecundo,lib.*2.† Reſtringe,quia poteſt recipere ſorte pro 12
aliis expenſis, quas compellitur facere in viſitatione vltra victum ſuum ; quia ſi ita eſt conſuetum , ius non damnat hanc conſuetudinem. Abbas *d.conſ.*7.*col.*4.*in fi. v. poteſt ex ſecundo. lib.*2. † Re- 13
ſtringe ; quia bene poſſet Epiſcopus viſitando, & diſcurrendo per diœceſim exigere Cathedraticum , quod eſt duorum ſcutorum pro ſingula Eccleſia,& non incurreret pœnam. Abb. *d. conſ.*7.*col.* 5.*v.ſed quanquam , lib.*2. Vide , *Cathedraticum quid ſit,& à quibus* ☞ *ſolui debeat.Concl.*132 † Reſtringe;quia ſi Epiſcopus,vel Archiepi- 14
ſcopus eſſet in poſſeſſione exigendi ab immemorabili tempore aliquid , provt eſt Archiepiſcopus Florentiæ ; tunc poſſet exigere in viſitando talem cenſum,Abb.*d.conſ.*7.*col.*4 *v. item præmittendo.l.*2. vbi quod forte erit cenſus; vel Cathedraticum ; eo quia præſumitur iuſta cauſa,& titulus. Vide, *Procurationem ratione viſitationis qui* ☞ *ſoluere teneatur. Concl.*808. † Limita ; quia imo hodie Concilium 15
Tridentinum iubet, quod modeſto equitatu,& famulatu ſint contenti , & quam celerrime ſe expediant; vtendo tamen debita diligentia contenti ſint victu modeſto, ne onerosas expenſas inducant, nihil exigant quocunque prætextu,non recipiant pecuniam;neque munus quodcunq;ſit,etiam qualitercunque offeratur,non obſtante quacunque conſuetudine etiam immemorabili ; ſit tamen in electione viſitati,vel victualia præſtare,vel pecuniam taxatam ſecundum conſuetum ſoluere , & ſi conſuetudo eſt, quod neque victualia,neque pecunia præſtentur,illa obſeruetur,pœna contrauenientibus eſt dupli,& ſuſpenſionis,ita Concil.Trident.*ſeſſ.*24. *c.*3.*de reformat.*† Extende,ſeu declara;quia etiam eſt de iure com- 16
muni , quod Epiſcopus , ſi poteſt vnico die viſitare duo beneficia, non debet procraſtinare,neq;duas velle procurationes,quando facultates Eccleſiarum non ſuppetunt ; ſecus ſi ſuppetunt. Calder. *conſ.*450.alias 8.*de cenſib.*quod eſt Ioh.Calde. & Pauli de Eleazar.
† Declara tamen,quod circa procurationem exigendam,& viſitationem , an in vno die plura beneficia ſint viſitanda , vel vnicum 17
quolibet die, attenditur conſuetudo. Calder. *d.conſ.*450. alias 8.*de cenſib. in fi.* Vide, *Conſuetudo circa viſitationem beneficiorum. Concl.* ☞ 951. † Limita ; quia Epiſcopus non poteſt viſitare fratres ordinis 18
Seruorum;quia ipſi habent priuilegium ab Alexandro,vt debeant corrigi,& viſitari à ſuo Generali ; ergo ſunt exempti ab Epiſcopo. Cald.*conſ.*453.alias 11.*de cenſib.per tot.* quod eſt Io.Calder.Theobaldi,& Gaſpar.Calder.† Extende limitationem,vt ſimpliciter Ar- 19
chiepiſcopus non poſſit viſitare fratres Ordinis Seruorum. Cald. *d.conſ.*453.alias 11.*de cenſib.* † Limita in fratribus tertij Ordinis, 20
qui non ſubſunt viſitationi Epiſcopi.Cald.*conſ.*455.alias 13.*de cenſib.* vbi, quod ex priuilegio Innocentij III. viſitantur à fratribus Minoribus.† Contrarium videtur tenere Abb. *conſ.*26. *Videtur, in* 21
*princ.v.circa ſecundum,lib.*2.quod imo poteſt viſitare religioſos,& religioſas exemptas,& exigere procurationem,dummodo non excedat modum. Vide , *Viſitari qui non poſſint. Concl. proxime ſeq.* ☞
† Declara;quia omnes hodie poſſunt viſitari ab Epiſcopis,etiam ſi 22
ſint exempti,vt ſupra in princ.† Viſitatio autem fit ad correctio- 23
nem. Cald. *conſ.*453. *circa princ. v. nam viſitatio,* alias 11. *de cenſib.* vbi,quod qui poteſt corrigere,poteſt viſitare,alias non. Vide plenius per Concilium Tridentinum *ſeſſ.*24.*c.*3.*de reformat.*vbi principalis ſcopus viſitationis eſt ſanam doctrinam inducere expulſis hæreſibus,bonos mores tueri , prauos corrigere, populum ad religionem,pacem,& innocentiam accedere.† Amplia in tantum, vt 24
nec poſſit Epiſcopus concedere exemptionem alicui loco pio ſuæ diœceſis, nec liceat ſibi viſitare, & corrigere. Fed.de Sen.*d.conſ.* 111. *num.*2 *v. ad ſecundam quæſtionem, & n.*2. Vide infra, *Viſitandi* ☞ *ius non poteſt per Epiſcopum remitti.Concl.*221.

Viſitari qui non poſſint , & qui ſint exempti.

CONCL. 219.

VIſitari ab Epiſcopo non poſſunt illi, qui ab Epiſcopo corrigi 1
non poſſunt;quia viſitatio prouenit à correctione. Cald.*conſ.* 453.alias 11.*de cenſib.ante med.v.nam viſitatio.* † Amplia;quia fra- 2
tres ordinis Seruorũ ſunt exempti ab Epiſcopo,& Archiepiſcopo; ideo non poſſunt viſitari ex priuilegio Papę Alexand.ſed debent viſitari à ſuo Generali.Cald.*d.conſ.*453.alias 11.*de cenſib.& conſ.*452. alias 10.*eod.tit.*† Amplia;quia viſitari nõ poſſunt,quæ præſcripſerũt 3
ius viſitãdi,& corrigendi contra Epiſcopũ,dummodo nomine alterius præſcripſerit.Cald.*d.conſ.*453.alias 11.*de cenſib.in pr.*† Amplia 4
multis

Digitized by Google

☞ multis modis, de quibus *in Concl. proxim. præced. n.16. & ſeq.* Vide, *Exempti in quibus ſubſint locorum ordinariis. Concl. 565. & Concl.*
5 *ibi prox. ſeq.* † Declara; quia hodie tanquam delegati à Sede Apoſtolica viſitant, vt per Concilium Tridentinum, de quo *in Concl. prox. præced.*

Viſitatores Monaſteriorum à Sede Apoſtolica deputatorum an poſſint viſitare Generalem Ordinis.

CONCL. 220.

1 Viſitatores † Apoſtolici ad viſitandum Monaſteria, & capita Monaſteriorum poſſunt etiam viſitare Priorem Generalem Ordinis quando habitat in loco, vel Monaſterio viſitato; quia dicitur caput in ſingulo Monaſterio. Fed. de Sen. *conſ. 145. Ioannes Epiſcopus, n.1. v. tertio ſi contra perſonam, & n.3. v. ſecundum iſtam opinionem*, vbi plus dicit, quod viſitator prouinciæ poteſt iſtum Generalem vocare de vna ciuitate prouinciæ ad aliam, vt eum ibi viſitet.
2 † Contrarium tenet Fed. de Sen. *eod. conſ. 145.* repetito ſub *n.6. v. item quæritur, ſi contra, & n.7.* vbi late pro vtraque parte, & tandem
3 reſidet in iſta opinione. † Amplia; quia poſſunt puniri impedientes viſitationem, etiam ſi ſint illi, qui impediunt, tales perſonæ, quæ alias nõ eſſent ſuppoſitæ; quia ratione impedimenti efficiuntur ſuppoſitæ. Fed. de Sen. *conſ. 145. n.1. v. ad hoc reſponſum*, vbi loquitur de
☞ Generali Ordinis, & concord. Lap. *alleg. 55. n.6.* Vide, *Viſitatores quam iuriſdictionem habeant, & quid poſſint. Concl. 216.*

Viſitandi ius non poteſt per Epiſcopum remitti.

CONCL. 221.

1 Epiſcopus † non poteſt remittere ius viſitandi ſibi competens in beneficiis ſuæ diœceſis. Fed. de Sen. *conſ. 111. n.3. c. cum venerabilis, de cenſib.* vbi Abb. *n.3.* ponit octo, quæ Epiſcopus remittere
2 non poteſt, etiam cum conſenſu Capituli. † Amplia, vt procedat, etiam ſi exemptio à viſitatione concederetur beneficiis de nouo conſtruendis; quia licet facilius remittatur ius quærendum, quam concedatur ius quæſitũ; tamen non poteſt tale ius remitti. Fed. de
3 Sen. *conſ. 247. per tot.* † Amplia; quia ius viſitandi eſt iuriſdictionis, & non poteſt præſcribi, ſicut neque ſolutio procurationis; quia ſunt in ſignum ſubiectionis. Rom. *conſ. 371. In propoſito, in fi. n.6.*
4 † Limita; quia bene poteſt Epiſcopus concedere ius viſitandi cuicunque inferiori, qui viſitabit tanquam vicarius Epiſcopi. Zabar.
5 *conſ. 131. n.2. v. ad ſecundum.* † Limita; quia bene poteſt exemptio à viſitatione concedi Eccleſiæ per vnionem Monaſterio exempto, quando fit ex cauſa legitima, & per Epiſcopum cum conſenſu Capituli; quia ſicuti poteſt præſcribi, & per ſententiam, quæ tranſiuerit in iudicatum, tolli; ita etiam ex titulo legitimo poteſt concedi. Cald. *conſ. 267.* alias *5. de reb. Eccl. non alien. per tot.* vbi, quod non poteſt vniuerſaliter concedi, ſed particulariter ſolum quoad vnam
6 Eccleſiam, & ex cauſa ſecus. † Declara, quod dicitur, ius viſitandi, & procurationem non poſſe præſcribi, vt nihil ſoluatur; vt tenent Cald. *conſ. 86. circa med. v. in talibus*, alias *6. de off. deleg.* Lap. *alleg. 30. n.9. v. licet.* tamen intelligitur reſpectu omnium Eccleſiarum, ſed reſpectu vnius Eccleſiæ ſecus, vt Cald. *d. conſ. 267.* alias *5. de*
7 *reb. Eccleſ.* † Item declara, vt procedat, quod non valet præſcriptio, vt ab aliquo viſitari quis non poſſit, ſed bene valet contra Epiſco-
☞ pum, vt alius Prælatus viſitet. Cald. *conſ. 453.* alias *11. de cenſib.* Vide, *Epiſcopus an poſſit eximere beneficia ſuæ diœceſis. Concl. 267.*

Viſus, & videre quid ſit, & quando oculo corporali, vel intellectus intelligatur. CONCL. 222.

1 Dvplex † eſt viſus, corporalis, & intellectualis, ſeu mentalis, ſecundum Bald. qui plene examinat, *C. ſi ex falſis, in rubr. per tot.* maxime *n.7.* vbi ponit quinque ſenſus corporis, & eorum officium; & dicit viſum poſſe continere omnem veritatem mente per-
2 ceptam. † Videre, vel video refertur ad oculum intellectus, *l. quod meo, §. pen.* vbi gl. *in v. non minus, de acq. poſſ.* Bart. *in l. item apud, §. ſi*
3 *quis ſic fecit, ff. de iniur.* † Proprie autem, & ſtricte viſus importat viſum oculo corporali, & intellectus. Nell. *in tract. de teſtib. n.132.*
4 vbi *num.130. & 131.* dat alias intelligentias. † Verba illa, *viſis, &c.* operantur, quod iudex præſumitur vidiſſe acta. Bald. *conſ. 193. Præ-*
5 *miſſis duobus, in fi. lib.1.* † Extende; quia imo in arbitratore plene probant; quia ſtatur aſſertioni arbitratoris de ordine, & informa-
☞ tione ſumptis. Zabar. *conſ. 139. num.6. & 7.* vbi late. Vide, *Narratiua verba Papæ, vel Principis quando probent, vel non. Concl.4. & Concl. ibi ſeq.*

Viſus eſt ſenſus generalior cæteris, & quando ſecus.

CONCL. 223.

Viſus † eſt ſenſus generalior quocunque alio, & accommoda- 1
tur omnibus ſenſibus. Salyc. *in l. teſtium, n.7. & ſeq. C. de teſtib.* vbi, quod valet dictum teſtis, quod vidit Titium loquentem, &c. & quod viſus ſumatur in genere pro omni ſenſu, gl. *in c. teſtes, 3. q.9. in v. quæ nouerant.* vbi, quod in Exodo dicitur: *Videbant voces*, hoc eſt, audiebant, & allegat illud Pſalmi: *Guſtate, & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus.* † Extende; quia perfectius probat teſtis 2
per viſum, quam per alium ſenſum. Rom. *conſ. 104. Reuerende Pater, col. fi. v. cum deponant noſtri teſtes*, vbi apoſt. *in ver. perfectione.* dat concord. & idem Rom. *conſ. 290. In caſu propoſito, in pr.* vbi apoſt. *in v. Horatij.* dat concord. & adducit carmen Horatij de arte poët. *Segnius irritant animos dimiſſa per aures, quam quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus*, & adducit concord. † Extende; quia teſtis deponens
de viſu in iis, quæ iudicio intellectus percipiuntur, in quibus debet 3
cauſa ſcientiæ reddi, probat, iuncto alio teſte de partis rei deponente de auditu, in tantum, vt licet probatio non ſit plena; tamen ſufficit ad condemnandum, ſi reus nihil probauit. Rom. *d. conſ. 290.*
In caſu propoſito, in fi. v. cæterum. † Declara extenſionem, quia non 4
procedit in matrimonio probando; quia vnus teſtis de viſu contractus matrimonij, qui verba non audiuit, non probat, neque iungitur; quia eſt ſingularis. Alex. *conſ. 143. Quoniam abunde. in pr. lib.2.*
† Extende; quia imo viſus duplex eſt, naturalis, & intellectualis, & 5
ad ſaluandum teſtem à falſo adhibetur hæc diſtinctio. Rom. *conſ. 191. In propoſita conſultatione, per tot.* maxime *in pr.* licet non indiſcrete, & ſemper, vt ibi *n.11.* † Reſtringe; quia imo in iis, in qui-
bus viſus non eſt proportionatus, ſenſus non attenditur; ideo teſtis; 6
qui dicit vidiſſe Titium offerre ſe, & bona ſua religioni; quia incompetenter deponit; quia debet deponere de auditu arborum, quia talia auditu percipiuntur. Alex. *conſ. 141. in princ. ver. fortiſico,*
lib.1. allegat text. *in c. fi. de ſucceſſ. ab inteſt.* † Declara reſtrictionem, 7
vt procedat, quando ſenſus omnino eſt non proportionatus, alias ſecus; quia licet percuſſio proprie probetur per viſum; tamen ſi quis deponat, quod de nocte audiebat percuſſiones, probat Alex.
conſ. 24. Animaduertis, n.10. v. nec inſuper obſtat, lib.2. Vide, *Teſtis* ☞
debet deponere per ſenſum corporis, & memoriam, alias non probat, & quando ſecus. Concl. 171.

Viterbienſis ciuitas, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia.

CONCL. 224.

Ciuitas † Viterbienſis eſt de ſtatu temporali Eccleſiæ Roma- 1
næ; ideo ſtatuta non valent, niſi confirmata, vel quæ veriſimiliter confirmarentur à Papa. Bald. *conſ. 226. Præmiſſis verbis, n.2.*
v. ſed iniquum videtur, lib.5. † Et Gubernator Viterbij habet iuriſ- 2
dictionem in tota prouincia patrimonij; quia tota prouincia conſtituitur ſibi in territorium, tanquam Præſidi; ideo maior Epiſcopo eſt, & concurrit cum omnibus Gubernatoribus ciuitatum prouinciæ; non tamen poteſt cauſas delinquentium cœptas coram Gubernatoribus velle auferre, plene Abb. *conſ. 24. Rodulphus per tot.*
lib.1. † Statutum habet, quod nulla mulier habens filios, vel filias 3
ex filio poſſit teſtari, codicillari, vel aliquem contractum facere extra perſonas filiorum, & ſi ſecus fecerit, teſtamentum, codicilli, & contractus ſint nulli ipſo iure. Bald. *conſ. 226. per tot. lib.1.* vbi; quod eſt fauorabile, & non excludit nepotes, & deſcendentes, quin inter eos poſſit teſtari, neque piam cauſam, & quod habeat locum reſpectu bonorum in territorio Viterbienſi, etiam ſi mulier Viterbienſis extra territorium ſit nupta: ſecus ſi non haberet bona
in territorio Viterbienſi; quia ratione originis non ligaretur. † Vi- 4
de tamen Card. Zabar. *conſ. 144.* vbi ſuper eodem ſtatuto conſuluit, & dicit, quod neque poteſt in piam cauſam donare; quia tale ſtatutum etiam ligat, & comprehendit, ne donetur Eccleſiæ, & dicit, quod antiquum ſtatutum ſimpliciter loquebatur; modernum vero ſtatutum dicit, quod mulier habens filios laicos. Vide, *Li-*
bertas Eccleſiaſtica. Concl. 341. † Caſtr. *conſ. 428. Inhærendo, lib.1.* 5
conſuluit ſuper eodem ſtatuto reformato, quod continet matrem habentem filios, & filias de decem partibus teneri relinquere filiis nouem partes, de decima poſſit teſtari, poſtea fuit facta reformatio, quod poſſit de decima teſtari inter filios, & non poſſit extra filios, niſi pro anima, vel cauſa neceſſaria; & dicit, quod tale ſtatutum comprehendit filios, & filias, licet de filiis ſimpliciter loquatur, excepta particula recuperationis bonorum aliter alienatorum; quia ſoli maſculi expreſſe admittuntur.

Vitiu

Digitized by Google

Vitia paterna non nocent filiis, & è contra.
CONCL. 225.

1 VItium † & delictum patris non nocet filiis in iis, quæ defe-
runtur in filios aliunde,quam ex perſona patris, *l.1.ff. de in-
terd & releg.* Ant.de Butr.*conſ.29.n.3.v.item quia non nocet*, quod,
duplicatur inter conſilia Anch.*conſ.*355. vbi, quod filius ex patre
non legitimo capax eſt iuris patronatus inducti ab auo, allegant
ita conſuluiſſe Iacob.de Belui. Butri. Raynuc. & Bart.& reuera eſt
2 *conſ.Bart.*.18.*lib.*1. † Et ideo pater hæreticus non nocet filio or-
thodoxo, & fideli;quia religio defertur aliunde, quam ex perſona
3 patris. Ant.de Butr.*d.conſ.29.n.3.* Anch. *d.conſ.355.n.3.* † Idem in
patre exhæredato ab auo;quia non nocet nepoti. Anton. de Butr.
4 *d.conſ.29.n.3.*Anch.*d.conſ.355.n.3.* † Et ſpurius capit à fratre;quia
non mediante perſona patris, à quo prouenit vitium incontinen-
tiæ,capit *l.ſi iis qui,ff.de vulg.& pupill.* Anchar. *d.conſ.355.num* 3.
Ant.de Butr.*d.conſ.29.n.3.*

*Viuere quilibet præſumitur vſque ad centum annos,
& quando ſecus.* CONCL. 226.

1 VIuere † quilibet præſumitur vſque ad centum annos, *l.fi.C.
* de ſacroſ.Eccl.*Dec.*conſ.104.n.4.* vbi dicit*communē,*& conſ.*
575.*n.*10.& quod omnes conueniunt in hoc.Corn. *conſ.*208.*lib.*3.
2 †Contrarium,quod nulla lex hoc dicat, ſed ſolum,quod quis non
præſumitur viuere vltra centum annos, & non ſequitur;ergo præ
ſumitur viuere vſque ad centum annos,dicit Corn. *conſ.*119.*lib.*1.
bene verum eſt,quod centum anni ſunt meta,ne vltra quis viuat,
l.an vſusfructus, ff. de vſufr.l.vt inter diuinum, §.1.C de ſacroſ. Eccl.
3 † Declara,vt procedat præſumptio,quando agitur principaliter de
vita,& morte,& conſtat de initio natiuitatis eius, qui præſumitur
viuere; alias ſi non conſtat de initio, non habet locum præſum-
ptio,ex quo non poteſt præſumi aliquid, quod non habeat certum
principium;ita Cuman.*conſ.43.In quæſtione Franciſci,per tot.& n.2.
v.nec obſtat.* & ita ſoluit Alex.*conſ.175.Perſpectis, n.21.v.accedit,*
4 *quod dicunt,lib.5.*† Declara;quia præſumptio,quod quis viuat vſq;
ad centū annos,procedit, quando à principio mors eſt fundamen-
tum intentionis aduerſarij mei, & ego à principio non habeo ne-
5 ceſſe me in vita fundare. Alex.*d.conſ.27.n.7.lib.7.* † Declara;quia
licet quis poſſit viuere vſque ad centum annos; non tamen præſu-
mitur tantum tempus viuere;quia ſecundum inferiores cauſas ſa is
hodie poteſt timeri de morte alicuius poſt quinquageſimū annum;
quia vt plurimum mori contigit ante centeſimum annum. Abb.
6 *conſ.63.Vt veritas,col.3.in fi.v.licet et imquis.lib.2.*†Et ideo eſt ho-
* die magis * communis opinio, quod quis non præſumatur viuere
vſque ad centum annos, apoſt. ad Alex. *conſ.1. Ponderatis,n.42.in
v.viuere,lib.5.*vbi citat pro vtraque plurimos,& dicit hanc eſſe ho-
7 die crebriorem,vide eam. † Limita,vt non procedat,quando non
agitur principaliter de vita,& morte,ſed incidenter,veluti ſi agatur
de ſucceſſione, & actor probat ſe in ſecundo gradu,quia non ex-
cluditur per allegationem, quod extiterunt alij proximiores, qui
viuere præſumuntur.Cuman.*d.conſ.43.n.2.v.nec obſtat.*& alij pro-
☞ xime allegati.Vide, *Hereditatis petitione agens quid probare,vel nar-
8 rare debeat.Concl.*32.† Extende;quia quando agitur de vita homi-
nis certo tempore, puta quod quis alius viuus excludat alium, eo
quod viuere præſumatur,non ſufficit;quia debet probari vita olim
viuentis de illo tempore, *l.ſpadonem,§ qui abſolutus.ff.de excuſ.tut.*
* vbi gl.*& Doct.Bart. *in l.ſi quidem,C.ſolut.matr & in l.2.§.ſi dubi-
tetur,ff.quemadm.teſt.aper.* Alex. *conſ.27.Conſideratis iis,col.2.lib.7.
v.alia ratione.* Corn. *conſ.10. Viſa fuit, col.2.v.iis tamen minime re-
fragantibus,lib.1. & conſ.119. Placet mihi,col.3.v. & vltra adducta.*
9 *lib.*1.vbi,qui ſe fundat in vita,debet probare. † Extende; quia is,
qui allegat aliquem filium teſtatoris viuere,vt excludat inſtitutum
à teſtatore,non releuatur,licet probet filium teſtatoris fuiſſe in re-
rum natura,& hodie præſumi viuere; quia quando vita requiritur
de certo tempore ad excludendum alium, debet probari de illo
tempore.Alex.*d.conſ.27.Conſideratis,n.7.& ſeq.v.alia ratione,lib.7.*
10 *vſque in fi.*† Limita; quia abſens per viginti annos, de cuius vita
nihil ſcitur præſumitur mortuus ex accidentibus mundi.Bald.*conſ.*
11 90.*Maritus illius puellæ,lib.2.*† Extende;quia imo bellicoſus vagās
12 præſumitur mortuus lapſo quinquennio Matt. *conſ.*241. † Exten-
de;quia imo cum nihil ſit certius morte,nihil incertius hora mor-
tis,vita hominis non dicitur magnum tempus,ex quo poteſt quo-
tidie mori. Abb. *conſ.63.col.3,in fi.v.ſecunda limitatio,ſub n.6.lib.2.*
vbi loquitur maxime in homine annoſo,quia quotidie poteſt mori.
13 †Limita;quia imo ſi agitur de enumeratione annorum vitæ,homo
ſexaginta annorum præſumitur viuere ſolum per annum,*l.heredi-
tatum.*vbi Alex.*ff.ad l.Falc.* † Limita;quia qui dicit aliquem viue- 14
re,debet probare,nec ſufficit, quod probet talem aliquando vixiſ-
ſe, & hodie præſumi viuere; quia non procedit præſumptio vitæ
centum annorum;niſi quando aduerſario meo incumbit onus pro-
bandi mortem;quia ego, qui nō compellor probare vitam,habeo
præſumptionem pro me, alias ſecus. Alex. *d.conſ.175. Perſpectis,
n.20.& 21.v. & ille qui allegat,lib.5.* Vide. *Mors qualiter probetur,* ☞
*& quis probare debeat.Concl.*400. Vide Ant. Gabr. *lib.1.tit.de præ-
ſumpt.Concl.16. Viuere an præſumatur quis vſque ad* 100.*annos.*

Viuere ſimul qui dicantur. CONCL. 227.

VIuere † ſimul dicuntur habentes in eadem domo, licet non 1
manducent ſimul; & ideo legatum factum filiabus,dummo-
do vitam vidualem ſeruent,& ſimul cum hærede viuant, debetur,
ſi ſeruarunt viduitatem honeſtam, & habitarunt in eadem domo,
licet non vixerint ſimul.Bald. *conſ.21.Super primo puncto,n.2.v.ſu-
per alio puncto,& conſ.22.n.2.v.ſuper ſecundo,lib.2.* † Amplia;quia 2
maritus & vxor dicuntur ſimul viuere, ſi viuunt ſub eodem tecto;
& concorditer,licet vxor per ſe faciat focum, prout faciunt nobi-
les.Bald. *d.conſ Super primo puncto,n.2.v.ſuper ſecundo.*

Vltima derogant prioribus. CONCL. 228.

VLtima † diſpoſitio derogat primæ,ſi non compatiuntur,*l.pa-* 1
cta noviſſima, C. de pact. † Amplia in opinione eiuſdem au- 2
ctoris;quia illa opinio, quam vltimo tenuit, videtur derogare an-
tecedenti; ideo Bald.varius cenſetur magis inhærere illi opinioni,
quam tenet ſuper feudis; quia fuit vltima lectura Baldi ſuper feu-
da. Io. de An. *conſ.83. circa med.v præterea eſt ponderandum.* † Ex- 3
tende idem in duobus conſiliis eiuſdem auctoris; quia vltimum
conſilium in ordine cenſetur opinio eiuſdem maturior,etiam ſi in
primo tenuerit contrariam, vt per Rom. *conſ.327.n.8.v.nunc vero
reſpondeo*, loquentem de Federico de Senis.& ibi vide apoſtill. *in
verb.poſterius,*vbi dat concord.& plures, & adducit ſimilia. † Am- 4
plia in duobus ſtatutis contrariis etiam eodem tempore confirma-
tis; quia vltimum præualet,& attendi debet. Alex.*conſ.141. Viſo
teſtamento,n.4.v. & aliud capitulum,* vbi apoſt. *in ver. vltimo.lib.2.*
vbi dicit procedere;niſi per diſtinctionem poſſint conciliari. Vide, ☞
*Contraria inter plura non compatibilia præualent vltima. Concl.*1011.
Vide,*Poſteriora derogant prioribus.Concl.*451.

Vnio quid ſit, & quid operetur. CONCL. 229.

VNiones † Eccleſiarum dicuntur alienationes, per quas tranſ- 1
ferunt ius proprietatis de vna Eccleſia in aliam;ideo requiri-
tur conſenſus ſuperioris.Crau.*conſ.258.n.10.& ſeq.*& quod vnitum
beneficium tranſeat in proprietatem beneficij, cui fit vnio.Caſtr.
conſ.438. In quæſtione, lib.1. † Vnio beneficiorum eſt de titulo ad 2
titulum beneficialem,alias ſi vniatur prædium,eſt potius alienatio,
vel donatio. Card. Zab.*conſ.47.Reuerende pater.n.3.* † Et vnio eſt 3
iuriſdictionis;ideo qui non habet iuriſdictionem,nō poteſt vnire,
& hac ratione nō poteſt Epiſcopus Eccleſias exemptas vnire.Card.
Zab.*conſ.47.in pr.& n.2.* † Amplia;quia vnio mutat naturam be- 4
neficij vniti;quia aſſumit naturam beneficij,cui fit vnio.Cald.*conſ.*
275.*v. confirmatur ratio, circa pr.* alias 13.*de reb. Eccleſ. non alien.*
† Odioſa eſt vnio,& ſtricti iuris;quia repugnat iuri communi, & 5
odioſa. Cald. *d. conſ.275.v.item vnio eſt ſtricti iuris.* alias 13. *de reb.
Eccl.non alien.*ſequitur Dec.*conſ.232.n.3.*vbi,quod eſt ſtricti iuris,
& odioſa,& ideo eſt nulla, ſi cauſa eſt falſa,pleniſſime Card.Zab.
*conſ.96.Papa vniuit,n.2.*vbi,quod eſt odioſa.Pet.de Anch.*conſ.*114.
*n.*5.vbi,quod iure ſingulari fundātur vniones.Crau.vero *conſ.*258.
*n.*10 dicit,quod ſunt odioſæ,& quod pariūt inextricabiles difficul-
tates Theologis,& Iuriſtis.& quod graue afferant præiudicium,&
ſeruitutem beneficiis,vbi alios allegat.† Tertio non præiudicatur 6
per vnionem.Feder.de Sen. *conſ.* 95.*n.2.circa fi.* Cald. *d conſ* 275.
*circa med.v.ſicut enim.*alias 13.*de reb.Eccl.non alien.*† Effectus vnio- 7
nis eſt, quod cedente, vel decedente Rectore fructus ſpectent ad
beneficium,cui facta eſt vnio. Cald. *d.conſ.275.n.2.v.effectus vnio-
nis,*alias 13.*de reb.Eccl.non alien.*† Imo operatur vnio facta, & ſu- 8
ſpenſa in tēpus mortis Rectoris, quod eueniente morte proprietas
beneficij vniti tranſeat in beneficium,cui fit vnio.Oldr.*conſ.*223.
n.5.v.quarto poſito.† Triplex eſt vnio;quia alias eſt acceſſoria,vt ſi 9
vnio fiat de Eccleſia Eccleſiæ; quia Eccleſia vnita nihil retinet;
alia eſt,quando æque principaliter fit vnio de duabus Eccleſiis, &
vtraq;retinet ſua priuilegia,aut eſt dubium,& ſtatur coniecturis,&
ex eis iudicatur,qualis ſit vnio.Pet.de Anch.*cōſ.*114.*Pro impetrāte.*
ſequitur

Digitized by Google

ſequitur Staffi. de liter.grat.fol.81.ſecundũ veterem impreſſio.§.quan-
doque. Vide, Vnio multiplex, & de effectu circa multa. Concl.230.
10 † Differentia eſt; quia quando eſt acceſſoria, ſi in expectatiua
mentio fiat de Eccleſia principali, ſufficit; ſecus ſi de acceſſoria;
in alio caſu, quando vtraque eſt æqua principalis, mentio de vna
11 non capit aliã. Petr.de Anch.conſ.114.per tot.† Item, quando vnio
eſt acceſſoria, vnicus Rector conſideratur, quando æque prin-
cipaliter, eadem perſona Rectoris habet duplicem, ſeu repræ-
12 ſentat duplicem Rectorem. Anchar.d.conſ.114.n.3.& ſeq.† Vnio
æque principalis dicitur, quando duæ ciuitates habent vnum
Epiſcopum; quia dicuntur Eccleſiæ æque principales, & quælibet
retinet ſua priuilegia, prout in Eccleſia Feltrenſi; & Bellunenſi,
Cardin.Zab.conſ.90.in prin. vbi, quod Feltrenſis primo nomina-
13 tur, c.expoſita, de arbitr. † Aliquando vnio eſt perpetuo, aliquan-
do ad tempus; perpetua extinguit titulum beneficij vniti, tem-
poralis vero facit ſolum ceſſare titulum vniti, donec durat. Caſ-
* ſad. de vnio.dec.2.n.2. vbi latiſſime, & dicit * communem, quod
quando Papa prouidet de vnito ad tempus, non dat nouum ti-
tulum; quia primus titulus ſuſcitatur quaſi à ſomno; ſi vero pro-
uidet de vnito perpetuo, dat nouum titulum; quia primus erat
14 extinctus. † Et iſtæ temporales vniones ſunt fictæ diſpenſatio-
nes, & reſpiciunt perſonam; ideo non extingunt titulum. Caſſad.
dec.3.n.3. de iudic. vbi, quod palliatæ diſpenſationes vniones
ad vitam, & quod æquiparentur diſpenſationi, tenuit pars DD.
15 vt per Put. dec.246.in princ.lib.1. † Contrarium, quod non ſint fi-
ctæ diſpenſationes proprie, nec de eis fieri debeat mentio, Put.
16 d.deciſ.246.lib.1.n.9. † Et fraternizat cum commenda vnio tem-
poralis, & commenda temporalis, & ita ſeruare curiam atteſta-
17 tur Caſſad. deciſ.5.de priuil.in fin. † Et per vnionem temporalem
Papa non facit Prælatum in vnito, ſicut nec in commendato. Caſ-
18 ſad.deciſ.2.n.6.de vnio.† Imo, quod inducatur incompatibilitas ex
commenda, vel vnione temporali, neque detur titulus, ſed ſit
quoddam depoſitum, Caſſad. de reſeruatio. deciſ.7. num.2. & ſeq.
19 † Perpetua fit ad vtilitatem Eccleſiæ; temporalis vero ad vtilita-
tem perſonæ.Put.deciſ.246.lib.1.

Vnio multiplex, & de effectu vnionis circa ſimul vnita.

CONCL. 230.

1 VNio † fit quandoque ſimpliciter, vt vna Eccleſia cenſeatur
vnita, & incorporata alteri, ita quod vnita remanet acceſſo-
ria, altera vero, cui fit vnio, remanet principalis. Guid.Pap. conſ.
2 134. v. quarto fit. † Quinque modis fit vnio; aliquando Eccleſia
vnitur quoad ſpiritualia; aliquando quoad ſubiectionem; ali-
quando quoad Prælaturam duntaxat, vt idem Rector duas obti-
neat; aliquando Eccleſiæ vniuntur ſimul, & poteſt dupliciter
fieri. Primo, vt vna accedat alteri, & tunc Eccleſia vnita al-
teri tanquam acceſſoria aſſumit priuilegia, naturam, regulam, &
conſuetudinem Eccleſiæ, cui eſt vnita, & tunc pereunt priuilegia,
& regulæ Eccleſiæ vnitæ. Secundo modo æque principaliter ſuæ
Eccleſiæ vniuntur inſimul, vtraque participat, & communicat
de priuilegio alterius, aliquando erigitur in Cathedralem, vel
Collegiatam. Plenè Guid.Pap. conſ.34 in prin. ſequitur apoſt.ſi.ad
3 alleg.Lap.68.Quaris, an liceat.† Tribus modis, & triplicem vnionẽ
dicit Petr.de Anch.conſ.114.Vide Concl. prox.præc.n.9.† Quan-
4 doque fit vnio quoad omnia, præterquam quoad aliqua, veluti
ſi vniuntur duo monaſteria, ita tamen, quod vnumquodque re-
maneat de per ſe ſtans, & ſua priuilegia obtineat integra; & talis
vnio operatur, quod vna monialis vnius ex dictis monaſteriis vni-
tis, ſi intraret aliud monaſterium, dicitur permanere in ſuo mo-
naſterio, nec dicitur vagari, vel exire. Bald. conſ.354. Dominus Pa-
5 pa, lib.4.† Quandoque vnio fit, vt ſit res vnita, & cui vnitur, vnum
corpus efficiantur, & iſta eſt incorporatio, quæ æquiparetur allu-
uioni, & non datur vlla diuerſitas inter vnitum, & cui vnitur.
Ang.conſ.247.Punctu, Papa vniuit. vbi loquitur de vnione mona-
ſterij S. Pontiani Monaſterio Montis Oliueti Lucanæ diœceſeos.
6 † Idem, quãdo vnitur Comitatus, vel Ducatus Regno, quia tanquã
per alluuionem dilatatur Regnum. Ang. d.conſ.247.in fin. Quan-
7 doque † vnio fit per modum gubernij, & tunc vnitum retinet ſua
ſtatuta ſeparata, & regulatur, vt prius. Ang.d.conſ.247.poſt med.cir-
8 ca fi.† Extende; quia vnio per modum adminiſtrationis non præiu-
dicat, & fieri poteſt, prout ſi Abbas habens plura membra ſub ſe
concedat adminiſtrationem magis vni, quam alteri, & iſta
9 non eſt proprie vnio. Card. Zab. d. conſ.47.circa med.& fi. † Vnio
quandocunque fit per Papam de præſenti, & in forma gratio-
ſa, vt quia Papa vniuit vnum beneficium alteri beneficio, & iſta
vnio, ſiue fiat de vacanti, ſiue de vacaturo, quod fieri poteſt ſor-
titur effectum ſuum, cum vacat beneficium vnitum; ideo Papa
huic vnioni non cenſetur derogare, niſi in ſpecie faciat mentio-
nem de vnione, vel vnionem ſuſpendat. Staffil. de liter. gratia. fol.
34.ver. dubitatur, nunquid. † Aliquando fit in forma commiſſio- 10
nis; quia Papa non vniuit, ſed vniri mandauit per ceſſum; vel deceſ-
ſum, & iſto caſu non quæritur ex tali vnione ius in re, ſed ad rem.
Staffil. in loco ſupra allegato fol.34.v. ſed caſus. vbi videtur tenere,
quod clauſula, anteferri, non operatur contra talem vnionem in
expectatiua, & idem tenet Boër. dec.346.in pr. vbi, quod reuoca-
tio tollit iſtam. † Differt autem vnio gratioſa, quæ dicitur ſortita 11
effectum ab ea, quæ eſt in forma commiſſionis; quia ex gratioſa
quæſitum eſt ius in re, & in beneficio vnito, in commiſſaria eſt
quæſitum duntaxat ad rem. Staffil. de liter.grat:fol.34.v. dubitatur.
cum ver.ſeq. & ideo collatio Papæ non ſuſpendit, neque impedit
vnionem in forma gratioſa, niſi fiat mentio de ea. Rota deciſ.5.de
rer.permut.in antiq. ſecus eſt, ſi non eſt gratioſa, dec.4.de reb.Eccleſ.
in antiq.† Contrarium; quia ſi eſſet capta poſſeſſio vigore vnionis, 12
tunc dicitur quæſitum ius in re; ſi vero non eſt capta poſſeſſio, non
poteſt dici ſortita effectum, & ſic non cõpetit ius in re, ſed ad rem,
& ſuper hoc emanauit conſtitutio Martini Papæ V. de qua memi-
nit gloſſator reg.Cancel.antiq.glo.11. ſequitur Boër. d.dec.346. qui
videntur intelligere de pacifica poſſeſſione.† Extende de hoc con- 13
trarium; quia procedit etiam, quando ſtetit per habentem vnio-
nem, quominus poſſeſſio caperetur; quia paria ſunt, quod pacifi-
ce quis non poſſideat, vel quod ſtet per eum, vt per glo. in d reg.
11.in princ. Boër. d.dec.346.† Quandoque fit vnio titulorum, & 14
iſta eſt propria vnio, quandoque fit vnio aliquorum bonorum, &
iſta eſt alienatio bonorum, vel donatio. Card. Zab. conſ.47.Reue-
rende pater, per tot. † Quandoque fit vnio per modum tranſlatio- 15
nis, & hoc dupliciter; primo, quando Eccleſia, vel monaſterium
deſtruitur propter aëris intemperiem, prædones, & incurſus latro-
num, & alibi ædificatur, & iſto caſu prima deſtructa nihil reti-
net; ſecundo caſu, quando prima Eccleſia non deſtruitur, ſed ſe-
cunda ædificatur aptior, vt ſit eadem; quia vtraque retinet eadem
priuilegia. Lap. alleg.68. Quaris, an licet. † Quandoque fit vnio de 16
Eccleſia, & monaſterio laxiori, vt ad obſeruantiam ſtrictiorem al-
terius Eccleſiæ, vel monaſterij tranſeat. Guido Pap. conſ.137.n.2.
ver. ſecundo præmittendo, & ideo monaſterium S. Auguſtini po-
teſt transferri ad monaſterium, ſeu regulam ſtrictiorem S.Benedi-
cti, vt ibi Guid.Pap.n.3.† Et talis vnio poteſt fieri, & valet ſine ſu- 17
periore in præiudicium monaſterij tranſeuntis ad aliam regulam
ſtrictiorem, licet non in præiudicium ſuperioris, qui poteſt reuoca-
re, ſi velit. Guid.Pap. d.conſ.134.n.6 v. pro expeditione. † Quando- 18
que vnio fit per Papam, & datur facultas capiendi poſſeſſionem
propria auctoritate beneficij vniti, quandoque non & quando nõ
eſt data facultas, non poteſt capi ſine ordinarij licentia; quia Papa
non cenſetur velle illi præiudicare. Boër. d.deciſ.346 v.licet enim,
circa med.† Reſtringe in vnione ordinaria; quia poteſt abſque li- 19
centia capere poſſeſſionem beneficij vniti. Boër.d.dec.346.prope fi.
† Quandoque vnio fit per modum diſmembrationis bonorum, vel 20
partis curæ, & hæc quidem fieri poteſt ex cauſa per Epiſcopum, vt
auferat ab vna Eccleſia, & applicet alteri. Fed. de Sen. conſ.224.in
prin. Card.Zabar.conſ.65.col.2.ver.venio igitur. † Declara; quia diſ- 21
membratio eſt magis odioſa, ideo requiritur conſenſus Capituli,
item requiritur citatio Eccleſiæ cui præiudicatur, licet citatio in
vnione non ſit neceſſaria, alias diſmembratio non valet Gabar. d.
conſ.65.n.2.& ſeq. Vnio etiam fit de bonis, & locis profanis; vnde
vna villa poteſt alteri vniri. † Operatur hæc vnio locorum, vt locus 22
vnitus dicatur accipere omnia priuilegia, quæ habet locus, cui fit
vnio; vnde paſcua communicari debent, & alia priuilegia. Calcan.
conſ.34. Quia dubitatio per tot. maxime in prin.† Extende; quia etiã 23
communicantur onera; quia participans de commodo etiam par-
ticipat de incommodo. Calcan. d.conſ.34 in princ. † Extende, quia 24
ius paſciſcendi competens loco vnio, vel loco, ad quem fit vnio,
etiam competit alteri. Calcan. d.conſ.34.n.2.& ſeq.per tot. † Re- 25
ſtringe, quia locus vnitus non tenetur ad onera loci, ad quem fit
vnio cauſata ante vnionem. Bart. in l.1. §. ſi cohæredem, ff. ad leg.
Falcid. Calcan. d. conſ.34. in princ. quia ſicut forenſis veniens ad
habitandum non tenetur ad habita præterita; ita nec locus vni-
tus. † Probatur vnio villæ ad illam, quando habent vnicum æſti- 26
mum, & ſimul ad inuicem contribuunt ad onera. Calcan. d.conſ.
34.in pr.v.quod autem villa.

Vnio requirit cauſam, & multa alia. CONCL. 231.

VNio † duarum Eccleſiarum ad hoc, vt ab Epiſcopo fieri poſ- 1
ſit, requiritur cauſa tenuitatis fructuum Eccleſiæ, cui fit vnio.
Oldr. conſ.260. Quod vnio, in pr. c. eam te, de ætat. & qualitat. &
conſ.

Digitized by Google

*conſ.*261.*In vnione*,vbi,quod requiritur ſolemnitas, & cauſa, videl. euidentis neceſſitatis,vel vtilitatis, idem Oldr. fuſius *conſ.*262.*In quæſt. in pr.* vbi, quod requiritur cauſa neceſſitatis,vel vtilitatis,& quod ſit euidens, & cauſa tenuitatis fructuum ſit legitima, Oldr. *conſ.*296.*num.*2.plene Guid. Pap. *conſ.*134. *Circa proceſſum,num.*2.
2 vbi,quod requiritur cauſa videlicet vtilitatis,vel neceſſitatis.† Amplia, vt eadem cauſa requiratur in annexione Eccleſiæ alicui præbendæ,vel dignitati,quæ requiritur in vnione.Oldr. *d. conſ.*260.*in*
3 *pr.v.& eadem cauſa.* † Amplia, quia iuſta cauſa requiritur nedum in vnione beneficiorum,ſed etiam in vnione Caſtrorum,ſeu territorium,prout ſi vnum caſtrum ſit diruptum à bellis,& territorium vniatur alteri caſtro,quia requiritur iuſta cauſa. Roman.*conſ.*275. *Quoad primum,in pr.*vbi apoſt. *in ver.iuſtis.*quæ dat concord.& re-
4 latiue dicit,quæ ſint iuſtæ cauſæ.† Amplia,quod cauſa debeat probari ab eo,qui aſſerit,quia non præſumitur,etiam ſi eſſet enuncia-
5 ta à Prælato.Oldr.*d.conſ.*261.*In vnione.*† Amplia,quia ſolemnitatem,& euidentem vtilitatem requirit vnio, quæ debet probari ab aſſerente,nec præſumitur, alias eſt nulla. Dec.*conſ.*232.*col.*2.*v.ſed*
6 *dato quod vnio.*† Extende etiam in vnione facta per papam ex cauſa,quia debet probari , alias vnio eſt nulla.ſeu poteſt nulla decla-
7 rari,vel diſſolui.Deci.*d.conſ.*232.*n.*3.†Extende,etiam ſi motu proprio eſſet conceſſa,quia eſt odioſa, & ipſo iure nulla, ſi cauſa non iuſtificetur.Dec.*dict.conſil.*232.*num.*3. vbi apoſtill.*in v.nullam,* al-
8 legat concord. † Declara, quia licet motus proprius tollat ſubreptionem, tamen ſi cauſæ narrentur in vnione, quibus ceſſantibus vnio eſſet nulla, motus proprius non operatur,niſi cauſæ nar-
9 ratæ ſint veræ.Card.Zabar.*dict.conſil.*93.*in princip.* † Amplia,quia ſcripturam requirit vnio ſecundum Crauet.*conſ.*258.*num.*11.Vide,
10 *Vnio ex quibus probetur,licet de ea non conſtet.Concl.*241.† Amplia, quia conſenſus Capituli requiritur in vnione, in tantum, quod non valeat conſuetudo in contrarium. Abb. *conſil.*106. *Per prius, colum.pen.n.*4.allegat *clem.ſi vna de reb. Eccl.non alien.* Vide, *Vnire quando poſſit Epiſcopus, & alij beneficia Eccleſiaſtica, & quando*
11 *ſecus.Concl.proxim.ſequent.*† Nec ſufficit conſenſus Abbatis ſolius,
12 ſed requiritur conſenſus Capituli.Crauet.*d.conſ.*258.*n.*11.† Item, ſi Abbas vult vnire territoria,debet requirere conſenſum Epiſcopi, in cuius diœceſi ſit vnio, & eſt exemptus,requiritur conſen-
13 ſus Papæ.Rom.*conſil.*275.*in princip.*† Declara,niſi Abbas præſcripſiſſet ius vniendi ſine conſenſu Epiſcopi, vel ſi duraſſet vltra 40.
14 annos.Rom.*d.conſ.*275.*n.*2.*ver.iis tamen non refragantibus.*† Æquiparatur vnio adoptioni,quia ſi dignitas vniretur, requireretur vltra cauſam conſenſus Capituli Eccleſiæ vnitæ. Bald. *conſ.*1. *in pr. ver.in contrarium,lib.*1.

Vnire quando poſſint Epiſcopus,& alij beneficia eccleſiaſtica, & quando ſecus. CONCL. 232.

1 VNire † poteſt Epiſcopus Eccleſias ſibi ſubiectas ex cauſa iure ordinario. Oldr. *conſ.*257. *Factum tale eſt, n.*5. *v.dico tamen,* vbi multa,quæ poteſt Epiſcopus,& *conſ.*260.*Quod vnio.in pr.* Vbi, quod non poteſt vnire duas Eccleſias, nec annectere vnam Eccleſiam præbẽdæ,vel dignitati, niſi ex cauſa tenuitatis fructus.
2 † Declara tamen, vt Epiſcopus poſſit vnire Eccleſiam curatam cum conſenſu ſui Capituli,alias vnio eſt nulla, quia vnio eſt alienatio.Gem.*conſ.*87.*Apparet quædam,in pr.* & quod requiratur con-
3 ſenſus Capituli,Staffil.*de li.grat.fol.*81.*ver.quandoque.*†Sufficit tamen, quod conſenſus Capituli interueniat poſt Vnionem. Boër.
4 *deciſ.*345.*n.*3.† Amplia,vt etiam poſſit vnire Eccleſiæ ſuæ indigẽti iure ordinario,& ex cauſa.Oldrad.*d.conſil.*257.*n.*3.*& ſeq.per tot.*
5 *conſil.* † Amplia, quia in vnione requiritur tractatus, & aliæ ſolemnitates, quæ requiruntur in alienatione rerum Eccleſiæ.Abb. *conſ.*106.*v. præterea dicta diuiſio.* Oldr. *conſil.*260. *Quod vnio,in pr. & conſ.*261.*In vnione,& conſ.*262.*In quæſtione,in pr.*& Deci.*conſil.* 232.*n.*3.*v.& dato. quod.* Lap. *alleg.*68. qui loquitur in vnione, &
6 tranſlatione.Crauet.*conſil.*268.*n.*10.*&* 11.† Cõtrarium tenet Biſignet.*deciſ.*1.*de reb.Eccleſ.*quando vnio ſit in diœceſi,ſecus ſi extra diœceſim, vel de parte tantum;quia ſectio magis odioſa eſt,idem
7 tenet *dec.*1.*in antiq.cod.tit.*alia 168.† Amplia,vt nec requiratur cõſenſus Capituli in vnione Epiſcopi vtiliter facta ſuæ Eccleſiæ.Oldrad.*d.conſ.*257.*n.*9.*v.nec in vnione,*vbi loquitur per verbum forte.
8 † Amplia,quia Epiſcopus licet non poſſit cõferre beneficia deuoluta, tamen ſi Eccleſiæ ſunt pauperes, poteſt non obſtante deuolutione ex cauſa illas vnire,& commendare. Fed.de Sen. *conſ.*111. *n.*9.*v.item quæritur.* vbi *n.*7. quod talis vnio non poteſt præiudicare collationi Papæ,quæ rumpit Vnionem,etiam ſi de ea non ſit fa-
9 cta mentio. † Amplia quia Epiſcopus poteſt vnire beneficia ex-
10 empta de conſenſu exemptorum, Guid.Pap. *conſ.*134.*n.*4. † Contrarium videtur velle Card. Zabar. *conſ.*47. *in princ.* ſed loquitur ſimpliciter,& non de conſenſu exempti.† Amplia,quia poteſt Epi- 11
ſcopus vnire beneficia non vacantia, ſed bene verum eſt,quod talis vnio non præiudicat obtinenti beneficium vnitum. Alex. *conſ.* 219.*Ponderatis,n.*17.*& ſeq.v. & non obſtat, lib.*6. † Amplia ; quia 12
Epiſcopus licet non poſſit conferre beneficium reſeruatum;tamen poteſt vnire ex cauſa, & valeat vnio ſeruati. Fed. de Sen. *conſil.* 112.*in fi.v.item quæritur.*ſequitur Cald. *conſ.*41. alias 3. *de conſuet. circa fi.v.imo etiam,*vbi,quod non tamen impeditur collatio Papæ, & latius *conſ.*273.alias 11. *de reb. Eccleſ.non alien.* vbi dicit procedare,dummodo abſit fraus,vt ibi dicit.†Contrarium tenet Lap.*al-* 13
*leg.*27.*circa pr.v.item hoc maxime.* † Declara;quia licet valeat vnio 14
de reſeruato facta per Epiſcopum;tamen non impedit collationem Papæ.Fed.*conſ.*111.*n.*6.*v. in contrarium facit, & conſ.*112.*in fi.* Feli.*c.in noſtra,coroll.*27.*de reſcrip.*vbi,quod valet, ſiue fiat ante reſeruationem,ſiue poſt,ſed tamen, quando fit poſt,non impedit collationem Papæ, etiam ſi non fiat mentio de vnione quando eſt ante reſeruationem vnio,non valet prouiſio non facta mentione vnionis. † Extende, vt idem ſit in vnione Papæ de reſeruato non fa- 15
cta mentione reſeruationis, quia non valet, vel ſaltem non impedit collationem factam,tanquam de reſeruato.Cald.*conſ.*265. alias 13 *de reb.Eccl.non alien.*Feli.*d.c.in noſtra,coroll.*27. *in fi.* † Amplia, 16
quia Abb.S.Benedicti,qui habet iuriſdictionem, Epiſcopalem, & eſt exemptus ab Epiſcopo, poteſt vnire ſicut ordinarius Eccleſias ad ſuam collationem exiſtente.Card.Zab.*conſ.*46.*n.*2. † Extende, 17
quia bene poteſt vnire grangias,& menſas earum, illaq; diuidere, prout etiam poteſt vnire,& diuidere bona beneficiorum,quæ ſunt de ſua menſa ; quia eſt potius conceſſio adminiſtrationis. Card. Zab.*d.conſ.*47.*n.*3. † Extende ; quia bene Abbates poſſunt vnire, 18
quando habent ex præſcriptione.Guid.Pap. *conſ.*134.*n.*4.*ver.item Abbates.*† Reſtringe,quia Abbas,& Prælatus exemptus non po- 19
teſt vnire beneficia etiam exempta,& ſibi ſuppoſita ſine Epiſcopo, & ſine ſolemnitatibus,quia eſt ſpecies alienationis.Cald.*conſ.*271. alias 9.*de reb. Eccl.*allegat *clem.ne in agro.§.ad hoc de ſtat.reg.*† De- 20
clara tamen, quod licet Abbas exemptus non poſſit vnire Eccleſiam ſibi ſubiectam ſine Epiſcopo;tamen ſi vnionem fecit,talis titulus præbet cauſam præſcribendi. Cald. *conſ.*271. alias 9. *de reb. Eccl.non alien.*Fel.*conſ.*2.*n.*13.*v.titulus autem.*† Declara,ſeu limita, 21
quia eſt officium, & minus Epiſcopale vnire beneficia ; ideo Abbas exemptus non poteſt vnire Eccleſias,quamuis ad Abbatẽ ſpectent pleno iure. Rom. *conſ.*269.*Circa primum,n.*19.*v.exemptorum enim,*vbi,quod neq; poſſunt inferiores vnã Eccleſiam alteri ſubiicere , quamuis pleno iure ad ipſos ſpectent. † Reſtringe, quando 22
non haberet Epiſcopalem iuriſdictionem,quia tunc vnire non poteſt.Card.Zab.*d.conſ.*47.† Limita,quia Epiſcopus non poteſt vni- 23
re Eccleſias exemptas.ſed Papa tunc vnit. Card. Zab.*d. conſ.*47.*in pr.*† Limita,quia Epiſcopus non poteſt vnire Eccleſiam collegia- 24
tam alteri collegiatæ, niſi adſit conſenſus Capituli Eccleſiæ vnitæ. Bal.*conſ.*1.*lib.*1.vbi in fine reddit rationem, quia collegiata eſt dignitas,& habet iuriſdictionem, ideo non poteſt extingui ſine delicto,niſi de conſenſu. † Extende, quia Epiſcopus non poteſt vni- 25
re Hoſpitale, vel Eccleſiam ſuæ diœceſis alteri Eccleſiæ, vel Hoſpitale extra ſuam diœceſim ſine conſenſu Capituli ſui, quia eſt alienatio,quam facere non poteſt. Alex. *conſ.*219. *Ponderatis,in pr. lib.*6. † Reſtringe ; quia licet vnio facta per Epiſcopum ſine con- 26
ſenſu ſui Capituli de Hoſpitali ſuæ diœceſis ad Hoſpitale alterius diœceſis ſit nulla, ſi tamen confirmetur per Papam cum clauſula, *non obſtante,*conualidatur, & valet. Alex. *d. conſ.*219.*n.*2.*in fi.cum ſeq.v. tamen præmiſſis non obſtantibus, lib.*6. vbi, quod Papa habet pleniſſimam in beneficialibus poteſtatem, quia facit de non valido validum etiam ſine clauſula, *ex certa ſcientia*, dummodo adſit clauſula,*non obſtante,* quæ æquipollet. † Contra declarationem te- 27
net apoſt.Alex.*d.conſ.*219.*n.*5.*in v.ſcientia,lib.*6.† Limita,quia non 28
poteſt vnire duo monaſteria,niſi ambo conſentiant.Cald.*cõſ.*266. *in fi.*alias 4.*de reb.Eccl.non alien.*† Limita in vnione ad vitam;quia 29
Epiſcopus non poteſt illam facere, quia ſolum ſunt permiſſæ propter debilitatem Eccleſiarum, non autem propter fauorem perſonæ.Gemin. *conſ.*38.*n.*11.*v.ſed vnio ad vitam,* quod procedit,etiam ſi vniret de conſenſu Capituli,Staph.*de liter.grat.fol.*81.*v.quandoque,*vbi allegat Gemin.vbi ſupra. † Limita, quod licet Epiſcopus 30
poſſit vnire plures Eccleſias,intelligitur,dummodo non in immenſum,& non omnes,& non tot,ex quibus ſcandalum oriatur.Oldr. 31
*conſ.*262.*n.*2.*v.præterea.* † Limita,quia vnio dicitur negotium arduum;ideo Vicarius non poteſt vnire beneficia ſine ſpeciali mandato. Gem. *conſ.*38. *num.*10. *v. nam Vicarium* , Vide Concluſione prox. ſeq. Vide, *Epiſcopus an poſſit vnire beneficia. & qualiter. Concluſ.*269.

Vnire

Digitized by Google

Vnire non poteſt Epiſcopus collegiatas ſine conſenſu Capituli. CONCL. 233.

1 NOn † poteſt Epiſcopus vnire Eccleſiam collegiatam ſine
conſenſu capituli Eccleſiæ vnitæ, etiamſi ſubſit cauſa legi-
tima, & interuenerit conſenſus Capituli ſui,& aliæ ſolemnitatess
ideo non valet talis vnio.Bald. *conſ.1.Quadam Eccleſia.per tot.li.*1.
vbi eſt caſus conſilij; & ratio eſt; quia vbi agitur de mutatione
ſtatus, non valet, quod agitur ad fauorem alterius ſine ſuo con-
2 ſenſu. † Amplia; in monaſteriis, quia non poteſt vnire duo mo-
naſteria, niſi ambo conſentiant, & ſeruata forma in alienatione
bonorum Eccleſiæ ſeruanda. Calder. *conſ.*266. alias 4.*de reb. eccl.*
3 *non alien.* † Amplia;quia non poteſt vnire beneficium, vel mona-
ſterium mutando ſtatum dicti beneficij ſine conſenſu ſui Capitu-
li.Calder.*conſ.*274.alias 12.*de reb.eccleſ.non alien.* Abb.*conſil.*106.
4 *circa fi.lib.*2. † Extende in tantum,vt neque valeat conſuetudo in
contrarium, vt ſine Capitulo hoc faciat. Abb. *d. conſ.*106. *col.fin.*
5 *lib.*2. † Amplia; quia Epiſcopus non poteſt vnire ſine conſenſu
6 ſui Capituli.† Limita in Papa,qui poteſt vnire Eccleſiam collegia-
tam ſine conſenſu Capituli, & valet. Bald. *d. conſ.*1. *lib.*1 *n.2.ver.*
7 *niſi talis vnio.* † Regula Cancellariæ 21. continet, quod vniones
non fiant, niſi committantur ad partes vocatis, quorum intereſt,
& iſtam regulam fuiſſe firmatam in Concilio Conſtantienſi, dicit
8 Boër.*deciſ.345.n.4.*† Vocari debet Capitulum, cuius intereſt,tam
in vnione Papæ,quam Legati,ne legatus ſit melioris conditionis,
9 quam Papa.Boër. *d.deciſ.245.n.4.v. ideo videtur.* † Sufficit tamen
conſenſus vocandi etiam ex poſt,licet non fuerit vocatus. Boër.*d.*
10 *deciſ.345. n.4. v. quantum autem ad conſenſum.*† Extende in patro-
no laico;quia debet vocari, et ſi gratia eſſet motu proprio Papæ.
11 Card.Zabar.*conſ.96.verſ.quoad ſecundum.* † Reſtringe; quia non
12 debet vocari rector beneficij vniendi.Boër.*d.deciſ.345.n.4.* † Re-
ſtringe; quia plebs vel populus beneficij vniendi non vocatur.
Boër. *d.dec.345.n.4.* Vide infra,*Vnio facta per Papam,&c.Concluſ.*
235.Vide Concl.prox.præced.

Vnire non poteſt Legatus, beneficia collegiata, & alia, & quando ſecus. CONCL. 234.

1 LEgatus † de latere non poteſt vnire Eccleſias collegiatas, *cap.*
deliberatione.de off.legat.in 6.etiamſi conſenſus Epiſcopi inter-
2 ueniat. Fed. de Sen. *conſ.*195. *ver. ex quibus.* † Extende; quia in
præiudicium ordinari non poteſt etiam vnire beneficium iuris pa-
tronatus de conſenſu patronorum. Caputaq. *deciſ.*350. *vnio facta.*
3 † Amplia;quia nec poteſt vniuerſalia beneficia,quando Epiſcopus
priuaretur ſua collatione perpetuo.Fed. de Sen. *conſ.196.in fi.ver.*
4 *imo plus.* Caputaq. *deciſ.350. lib.3. vnio facta.* † Amplia;quia non
poteſt diſmembrare Legatus; quia eſt odioſa diſmembratio, &
ſoli Papæ reſeruata. Guid. Pap. *conſ.134.n.4. v. item & per Lega-*
5 *tum.*† Limita;quia Legatus vnire poteſt dignitati Epiſcopali bene-
6 ficium etiam ſine conſenſu Capituli. Boër. *d. deciſ.345 n.4.* † Ex-
tende; quia Legatus poteſt vnire beneficia,ſecundum Staph. qui
allegat Rotam ita tenere *in tract.de liter.grat.fol.*81. *ſecundum an-*
7 *tiquam impreſſ.v.eodem modo.* † Extende; quia poteſt Legatus vni-
re monaſterium, Eccleſiam exemptam etiam ſine conſenſu Ab-
batis,dummodo vniat religioni,& Eccleſię,vel ſtrictiori,vel æqua-
li.Guid.Pap.*conſ.134.n.4.v.item & per Legatum.*vbi,quod non re-
periretur reſeruatum;ergo conceſſum videtur.

Vnio facta per Papam,licet valida, non tamen præiudicat tertio. CONCL. 235.

1 PApa, † non eſt dubium; quod poteſt vnire beneficia quæcun-
que.Guid.Pap.*conſ.134.n.4 v.imo ſi Papa.* vbi latiſſime, de po-
2 teſtate Papæ. † Extende;quia nedum poteſt Papa vnire,ſed etiam
vnionem factam etiam nullam ratificare;ideo ſi confirmat eam ex
certa ſcientia, reddit actum nullum validum, & non ſolemnem
reddit ſolemnem. Guid. Pap. *d. conſ.134. n.4. ver. præterea valet.*
3 † Concilium vniuerſale,prout fuit Concilium Baſilien. potuit fa-
cere vniones monaſteriorum; quia habet eandem poteſtatem,
4 quam habet Papa.Guid. Pap. *d.conſ.134.n.4.v.ad ſecundum.* † Sed
tamen vnio facta per Papam non præiudicat iuri tertij, *c.2.de re-*
*lig.domib.*Fed.de Sen. *conſ.195.in fi.v.imo plus.n.*2.& ideo non præ-
5 iudicat patrono.Card.Zabarel.*conſ.96.n.3.*† Amplia,vt vnio facta
per Papam de reſeruato beneficio in tantum non præiudicat ter-
tio,vt is,qui habet pro ſe beneficium reſeruatum,præferri debeat;
quia Papa vniendo ſibi non cenſetur præiudicaſſe Calder. *conſ.*
6 275.alias 13.*de reb. Eccleſ.non alienand.* † Amplia in tantum;quia
Papa vniendo beneficium non poteſt is,cui facta eſt vnio, poſſeſ-
ſionem capere ſine Epiſcopo; quia Papa non intendit præiudicare
Epiſcopus.Petr.de Vbald. *tract.de vnion.c.2.v.demum quæritur.* vbi
ſecus dicit in vnione ordinarij, eſt text. *in c. paſtoralis. de priuil.*
† Reſtringe,niſi Papa dediſſet facultatem capiendi propria aucto- 7
ritate, Petr. de Vbald. *d.tract.de vnio. c.2.v demum quæritur.c.pa-*
ſtoralis.de priuil.† Amplia;quia vnio Papæ de beneficio iuris patro- 8
natus laicorum non valet ſine conſenſu patronorum. Card. Za-
bar. *d.conſ.96.n.5.* Abb. *conſ.*101. *In quæſtione, quæ vertitur. lib.*1.
in princ.† Extende,etiamſi motu proprio ſit facta;quia motus pro- 9
prius non ampliat gratiam.Card.Zabar.*d.conſ.96.n.3.*† Amplia;in 10
tantum vnionem Papæ non præiudicare ordinario, vt ſi non eſt
data licentia apprehendendi poſſeſſionem propria auctoritate be-
neficij vniti, illam capere non poſſit ſine licentia ordinarij. Boër.
deciſ.346.circa med. quod non eſt in vnione ordinarij. † Amplia; 11
quia ſi Papa vniuit beneficium collatum alteri non facta mentio-
ne de collatione, non propterea dicitur ſubreptitia, ſed valet;quia
prouiſio reſpicit vſumfructum, vnio vero proprietatem, & ſtant
iſta ſimul; quia mortuo prouiſo vnio habebit effectum; quia ſine
præiudicio prouiſi facta cenſetur.Caſtr. *conſ.*438. *In quæſtione, quæ*
*vertitur. lib.*1. Vide, *Motus proprius apponitur in gratiis,non autem*
*in contractibus.Concl.*407.

Vnio facta per Papam de vacaturo, quando impediat collationem. CONCL. 236.

SI † Papa facit vnionem, cum primum vacauerit Prioratus, 1
quod ex nunc ſit vnitus certo monaſterio, & vacante Priora-
tu Papa contulit illum, non facta mentione vnionis,collatio non
valet,neque impedit vnionem.Ang.Aret.*conſ.*107. *In caſu ſupradi-*
cto.n.15. & ſeq.v. cum ergo. Rota *in antiq. de rerum permut. deciſ.*3.
alias 160. † Extende; quia beneficium vnitum per ceſſum vel de- 2
ceſſum obtinentis non poteſt permutari,& non valet permutatio,
non facta mentione vnionis.Biſignet. *deciſ.1 de rer.permut.& de-*
ciſ.4. eodem tit. quæ duplicatur *in antiq. deciſ.3. de rer. permutat.*
† Extende idem, quando vnio fuit reuocata poſtea confirmata per 3
omnia, prout ſi reuocata nunquam fuiſſet;quia non valet collatio
poſtea facta. Ang.Aret. *d.conſ.107.per tot.* vbi tollit contraria,ma-
xime *n.22.& ſeq.* † Limita; quia ſi reſeruatio præcedit vnionem, 4
non ſortitur effectum vnio in præiudicium reſeruationis, & idem
eſt,ſi reſeruatio facta ſit poſt vnionem, facta mentione de vnione
Rota *in antiq.de reb.eccleſ. non alienan.deciſ.*4. alias 19. vbi, quod
etiam iſtud procedit,non facta mentione vnionis,quando reſerua-
tio eſt motu proprio facta.

Vnio an valeat per Epiſcopum cum Capitulo ad fauorem Capituli. CONCL. 237.

VNio † facta Capitulo per Epiſcopum cum auctoritate Capi- 1
tuli valet; quia ſicut moderate poteſt Epiſcopus donare lo-
co religioſo cum conſenſu Capituli,multo magis Capitulo. Oldr.
*conſ.*132.*Licet de victoria,* vbi in fine,quod poteſt tamen reuocari
per ſucceſſorem,licet ſit valida. † Contrarium, quod imo non po- 2
teſt vnire Capitulo cõſenſu Capituli; quia nemo poteſt auctoriza-
re rei ſuæ,ſed requiritur conſenſus Papæ.Oldr.*conſ.262.n.3.v.præ-*
terea.& hanc partem tenet Rota,vt *in antiq.deciſ.*859.quæ eſt 3.*de*
reb.eccleſ.in fi. † Diſtingue;aut vnio fit directe,& principaliter Ca- 3
pitulo,& non valet; aut fit in conſequentiam, puta quia vnio fit
certæ dignitati, vel præbendæ, & valet. Rota *deciſ.874.in antiq.*
quæ eſt *vnica, de eccleſ. ædifican. proper fi.* & ibi etiam compilator
approbat diſtinctionem,vide Fed.de Sen.*conſ.11.n.8.v.item quæri-*
*tur.*vbi dat cautelam in alienatione Capituli, ad fauorem Epiſco-
pi,vt primo fiat ad fauorem alterius.† Amplia,vt non ſolum valeat 4
vnio facta Capitulo per Epiſcopum cum conſenſu Capituli, ſed
etiam valeat vnio ex cauſa facta per Epiſcopum ſuæ Eccleſiæ.
Oldr. *conſ.257.per tot.*vbi etiam *n.*9. dicit,quod nec forte requira-
tur conſenſus Capituli.

Vnire ex quibus cauſis poſſit Prælatus religioſus monaſteria. CONCL. 238.

PRælatus † religionis poteſt vnire duo Monaſteria Monialium 1
ſi Moniales in altero eorundem non poſſunt vitam ducere
honeſtam, & ſine penuria. Feder. de Sen. *conſ.29. num.1. in fi.*
ver. plus dico. † Amplia in tantum, vt poſſit educere Moniales ex 2
vno Monaſterio, & in aliud alias inducere, & Monaſterio eua-
cuato per Capellanum deſeruiri facere. Fed. de Sen. *conſ.29.n.1.*
in plus dico. & ibi apoſtil. prima, quæ allegat ad hoc Archidiac.
† Declara; quia vnio Monaſteriorum non poteſt fieri per Epi- 3
ſcopum, niſi de conſenſu Monaſteriorum, & præmiſſo tractatu,
& ſeruatis ſolemnitatibus requiſitis in alienatione bonorum

Digitized by Google

Eccleſiæ ; quia vnio eſt alienatio,in tantum, quod iſta enunciata
5 non probentur.Calder.*conſ.*266.alias 4.*de reb.eccl. non alien.*† Item
declara ; quia ſolus Prælatus religioſus , etiamſi ſit Abbas exem-
ptus non poteſt ſine Epiſcopo,& ſine ſolemnitatibus vnire Eccle-
ſiam etiam pleno iure ſibi ſubiectam;quia eſt ſpecies alienationis;
bene verum eſt , quod ſi eſt facta talis titulus præbet cauſam præ-
6 ſcribendi. Calder. *conſ.*271.alias 9. *de reb.eccleſ.non alienan.* † Am-
plia ; quia Abbas poteſt vnire beneficia , quæ pleno iure ad eum
ſpectant,quando eſt exemptus , & debet iuriſdictionem Epiſcopa-
lem,alias non. Card.Zabarel. *conſ.*47.*Reuerende Pater.per tot.* Vi-
de, *Abbas Cluniacenſis caput Ordinis quid poſſit. Concl.*21.*& Concl.
ibi prox. ſeq.*

Vnio poteſt fieri de beneficio non vacante.

CONCL. 239.

1 VNio † poteſt fieri de beneficio non vacante, maxime,quan-
do vnio fit dignitati,& rei. Oldr. *conſ.*223.*col.fi.n.*7.*v.prate-
rea.*vbi contrarium inquit,ſi fiat conceſſio beneficij perſonæ;quia
non valet , niſi de vacante , & idem dicit *in conſ.*257. *Factum tale
2 eſt Dominus Nicolaus.*† Amplia, quia ex cauſa dignitas Metropo-
litana vnitur alteri , & ſic duæ ciuitates Metropolitanæ vniuntur,
vt regantur ab vnico paſtore. Oldr. *d.conſ.*257.*n.*7.*v ſic enim.* vbi,
quod etiam prouinciæ vniuntur ex cauſa iuſta,vt ab vnico officia-
3 li ſupremo gubernentur. † Amplia,vt imo vnio non poſſit fieri de
non vacanti etiam inuito rectore. Fed. de Sen. *conſ.*111.*n.*6.*ver.in
contrarium facit.*& ibi *n.*7.dicit,quod non præiudicat rectori , do-
4 nec viuit. † Amplia ; quia valet vnio facta Hoſpitali de Eccleſia
collata alteri,non facta mentione de prouiſione alteri facta ; quia
cenſetur ſine præiudicio, prouiſi, donec vixerit ; quia cenſetur ha-
bere vſumfructum ad vitam , Hoſpitale proprietatem ; ideo finita
vita prouiſi fiet conſolidatio , & vnio habebit effectum ſuum.
Caſtr. *conſ.*438. *In queſtione , qua vertitur. lib.*1. *per tot.*

Vnio præſumitur ſolemnis , & quando non.

CONCL. 240.

1 VNio † licet non valeat facta per Epiſcopum ſine conſenſu
ſui Capituli ; tamen ſi apparet facta ab Epiſcopo, licet non
conſtet de conſenſu Capituli , præſumitur conſenſus interueniſſe
per lapſum 30.annorum,etiam quod apparet de inſtrumento vnio-
nis,in quo non conſtet de conſenſu Capituli. Gemin. *conſ.*87.*Ap-
paret quadam vnio,v.ad ſecundum, quaſi per tot.* vbi eſt caſus Rom.
2 *conſ.*275.*n.*1.*& conſ.*252.*n.*3.*v. quoad tertium.* † Contrarium tenet
Boër.*deciſ.*345.*& concluſum fuit, n.*5. vbi allegat Gemin.& alios
* pro vtraq;parte,& dicit magis * communem hanc partem,& ſe-
quitur apoſtil.ad Roman. *conſ.*275.*in v. interueniſſe* , quæ dicit ve-
3 * riorem,&*communiorem.† Amplia,in tantũ præſumi conſenſum
Capituli , licet non apparet ex inſtrumento, vt onus probandi in-
cumbat ei, qui negat talem conſenſum interueniſſe. Gemin. *conſ.*
4 87. *in fi. v. ad tertium.* † Declara tamen Gemin. vt procedat eius
opinio,quando interuenit diuturnitas temporis,alias ſecus,ita de-
* clarat apoſt.1.ad Rom.*d.conſ.*275.*in v.interueniſſe*,vbi dicit*magis
communem , & *in v. longinquitatem* , vbi citat plures concord. &
idem repetit *conſ.*252.*Pro deciſione.n.*3.*v. quoad tertium.* vbi apoſt.
in v.diuturnitas. citat plurimos concord. Vide, *Conſenſus Epiſcopi,
5 vel Capituli quanto tempore præſumatur. Concl.*748. † Extende in
vnione facta per Abbatem , in qualibet requiratur conſenſus Epi-
ſcopi,& ſi eſt exemptus,conſenſus Papæ;tamen præſumitur inter-
ueniſſe per 40.annos,& quia Abbas poteſt præſcribere.Rom.*dict.*
6 *conſ.*275. *Quoad primum, & per tot.* † Contrarium tenet apoſt. ad
Rom.*d.conſ.*275. *in v.interueniſſe* vbi dicit hanc magis veram , &
7 * communiorem * opinionem. † Declara omnes concluſiones, in
quibus dicitur præſumi conſenſum ſuperioris ex diuturnitate tem-
poris , procedere , quando conſtat de vnione , alias fruſtra quæri-
tur de præſumptione conſenſus , ſi non conſtat de titulo alicuius
8 vnionis.Crauet.*conſ.*258.*n.*11. † Limita , quando ante finem per-
fectæ vnionis eſſet oppoſitum de conſenſu Capituli ; quia tunc
ceſſaret præſumptio parte opponente ante perfectum actum, Ge-
9 min.*d.conſ.*87. *col. fi. circa fi. v. hanc partem puto veram.* † Contra-
* rium tenet Boër.*d.deciſ.*345. vbi , quod magis * communis eſt in
contrarium,quod debet probari conſenſus ab eo , qui dicit. Vide,
*Solemnitas præſumitur , & quanto tempore. Concl.*322.Vide, *Solem-
nitas in alienatione rei Eccleſiaſtica præſumitur , & quando ſecus.
Concl.*326.

Vnio ex quibus probetur , licet de ea non conſtet.

CONCL. 241.

VNio † probatur ex probatione,quod vnus,& idem rector ſem- 1
per tenuit , & poſſedit duas Eccleſias ſicut vnicum benefi-
cium,ſicuti probatur diuerſitas ex diuerſitate rectorum in prouin-
ciis,licet principio eſſet vnica prouincia. Oldr. *conſ.*296.*in pr.* vbi
alia ſigna ponit,vt quando vnica decima ſoluitur , vnicus cenſus,
parochiani promiſcue in qualibet accipiunt ſacramenta.† Amplia, 2
vt vnio probetur , quando eſt probatum , ambas Eccleſias habitas
pro vna, ſeu pro vno beneficio , per tanti temporis ſpatium,quod
memoria in contrarium non extat.Oldrad.*d.conſ.*296.*n.*3.*v.ſecundo
dicitur*,vbi,quod licet temporis diuturnitas non inducat vnionem,
neq;obligationem;tamen inducit probationem,ſi ex actibus poſi-
tiuis probetur obſeruatum ita fuiſſe,ſequitur Balb.*in tract.præſcrip.
in* 5.*part.prin.in* 1.*part.q.*19.Abb.*conſ.*106.*in fi.lib.*2. Boër.*dec.*345.
*n.*6.*v.quid ſi non conſtat.*† Et quod requiratur tantum tempus,quod 3
extet memoria in contrarium in vnione duarum Eccleſiarum cu-
ratarum;quia agitur de acquiſitione contra ius publicum , pulchre
Alex.*conſ.*70.*In cauſa inter Dominum.in pr.lib.* 3.ſequitur Balb.*tract.
de præſcrip.in* 1.*p.*5.*part.prin.q.*19.vbi allegat Rotam,& alios,idem
tenet Put.*dec.*238. *Dubitaui,li.*1.vbi,quod non ſufficit tempus 40.
annorum , licet tanto tempore ſtatus beneficij mutetur ; quia in
vnione non agitur de ſtatu,ſed de eſſentia beneficij.Felin.*in conſ.*2.
*Dirige Domine.per tot.*Crauet. *conſ.*258.*n.*11. Veral. *deciſ.*344. *&*
347.*par.*3.vbi dat modum probandi vnionem per teſtes de imme-
morabili concludentes.Abb.*conſ.*106.*in fi.lib.*2.† Et hoc in tantum 4
eſt verum,vt ſi probatio eſt de minori tempore ; neque transferat
onus probandi contrarium. Crauet. *d.conſ.*258.*n.*11. qui loquitur,
quod non probatur titulus.Cuit.Inn.*conſ.*90.*col.*2.† Extende idem 5
in vnione ſimplicium beneficiorum,vt dicit apoſt. ad Alex.*d.conſ.*
70.*lib.*3.*v. curam.* † Contrarium videtur tenere Crauet. *conſ.*258. 6
*n.*11. Maſcard. *de probat. concl.*586. *n.*6. vbi late ſequitur Crauet.
loquens in duobus curatis. † Extende idem in vnione ſimplicis ad 7
curatum,prout Capella vnita plebi;quia ſi probatur,quod per tem-
pus immemorabile fuit tenta vnita,probatur vnio. Abb. *conſ.*106. 8
*in fi.lib.*2.† Qualiter probare debeant teſtes immemorabilem præ-
ſcriptionem;dic, quod debent deponere non extare memoriam in
contrarium , & quod ſemper ita viderunt, & audiuerunt,nec vn-
quam viderunt, & audiuerunt contrarium , & quod communis* *
opinio ſemper ſic fuit,alias non probant immemorabilem. Fel.*in
conſ.*2.quod eſt Philippi de Peruſio *in fin.n.*8.Caputaq.*d.deciſ.*344.
*lib.*3.† Et debent eſſe 60.annorum. Caputaq. *d. deciſ.*344.*lib.*3. 9
† Et teſtes deponentes de immemorabili iudicio ſuo , vel ſuo cre- 10
dere non probant immemorabilem,niſi reddant bonam ſcientiam.
Fel. *d.conſ.*2.*n.*6.*&* 7.vbi de hoc. Vide , *Tempus centum annorum,
& tempus immemorabile ſunt diuerſa,& qualiter probetur. Concl.*39.
† Reſtringe,quando allegatur titulus,& probatur per famam;quia 11
tunc ſufficiunt 40.anni.Rebuff. *in praxi.tit.de vnio. n.*35.*fol.*214.
vbi,quod etiam ſufficit allegatio tituli vnionis,& teſtes deponant,
quod fuit poſſeſſum beneficium tanquam vnitum per 40. annos,
& pro hac parte allegat plures. Put. *deciſ.*238.*lib.*1.videlicet Caſ-
ſad.*conſ.*10. licet ipſe teneat contrarium. † Contrarium , quod ſi 12
teſtes deponerent vidiſſe, poſſideri beneficia tanquam vnita 40.
annos,quod non ſufficiat , niſi titulum probent ; quia iſta non eſt
probatio tituli,ſed probatio poſſeſſionis,plene Fel. *d.conſ.*2.*n.*12.*v.
eſt ergo neceſſarium.* maxime , quando interrogati dicunt neſcire
quis vniuerit , & eſt conſil. Philippi de Peruſio , & pro hac parte
plene Put.*d.dec.*238.*lib.*1.vbi reddit rationem;quia in vnione non
agitur de ſtatu,ſed de ſubſtantia beneficij vniti.Rota *in antiq.dec.*9.
de reb.eccl.non alien.& ſupr.*in v & quod requiratur.* † Declara;quia 13
imo teſtes deponentes de poſſeſſione 40. annor. Eccleſiarum vni-
tarum ſatis probant præſumptum titulum vnionis,ex quo concur-
rit,quod ſumus in ſucceſſore, & quod Eccleſia vnita eſt pauper,&
quod ita communiter*tenetur,Felin.*d.conſ.*2.quod eſt reſponſiuum *
præced. conſilio Philip. de Peruſio *n.*16. *& ſeq.* vbi latiſſime hoc
comprobat, vt ſufficiant coniecturæ & præſumptiones, ex quo ti-
tulus non habetur. † Declara Crau. *d.conſ.*258.*n.*13.*v. reſpondeo,* 14
quod ſufficiat iſta probatio 40.annorum, quando nihil in contra-
rium probatur clarius,ſed ſi actor habet clariores probationes,non
releuat probatio præſumptiua,non oſtenſo titulo,niſi ſit immemo-
rabilis,vbi in fine dicit,quod non procederet iſta probatio per 40.
annos,niſi titulus,& bona fides allegetur per eum,qui nititur ſuper
vnione ex longa poſſeſſione per annos 40.vel 50.† Declara; quia 15
per teſtes non probatur vnio ſecularis ad regularem , vel è contra;
quia quantumcunque poſſederint ſecularia , vt vnita regulari-
bus non probatur vnio, neque præſumitur,pro quo vide pro vtra-
que

Digitized by Google

16 que parte. Boër. *deciſ.* 345. *in fi.* † Reſtringe, quando probatur titu-
lus; quia bene ſufficiunt 40. anni, ſi titulus eſt habilis ad præſcri-
bendum. Felin. *d. conſ.* 2. *n.* 2. *& ſeq.* vbi per totum, & melius decla-
rat eodem *conſ.* 2. *n.* 11. *v. eſt ergo.* quod eſt replicatio, vbi ſi conſtat
de titulo vero, non requiritur præſcriptio; ſi vero titulus eſt puta-
tiuus, vt quia facta ab ordinario ſine ſolemnitate, vel facta ab in-
feriore, qui non habeat facultatem, vel facta ex falſa cauſa, bene
17 ſufficit præſumptio 40. annorum. † Et debet titulus probari per
ſcripturam; quia vnio cum ſit alienatio, requirit ſcripturam, plene
Crauet. *conſ.* 258. *n.* 11. vbi dicit, quod ad hoc, vt præſumatur ſo-
lemnis, debet per ſcripturam probare, alias non ſufficit probatio
per teſtes, clarius Maſcat. *conſ.* 586. *in pr.* allegat Alex. *conſ.* 219.
18 *n.* 13. *lib.* 6. & alios. † Contrarium, quod longa obſeruantia, & diu-
19 turnitas temporis probet vnionem, Calca. *conſ.* 34. *n.* 4. † Pro con-
trario, quod imo vnio præſcribatur ſpatio 40. annorum, tenet Boër.
deciſ. 345. *& concluſum fuit in fi. ver. minimo ſufficiunt.* Alex. *in conſ.*
70. *in pr. lib.* 1. & videtur de mente Anton. de Butr. *in c. cum de be-
neficio. n.* 5. *& 6. de preb. in* 6. dum vult, quod contra priuilegium
præſcribatur 40. annis, quando priuilegium non prohibet per mo-
20 dum inobedientiæ. Calcan. *d. conſ.* 34. *n.* 4. † Et facit; quia præſumi-
tur, quod tanto tempore Epiſcopus viſitando voluerit videre titu-
lum, & quod non tolerаſſet intruſum. Dec. *conſ.* 121. *& conſ.* 409.
Viſo conſilio col. 1. Roman. *conſ.* 275. *Quoad primum. an Abbas. n.* 3.
Gemin. *conſ.* 87. *Apparet quadam vnio. num.* 2. Alex. *conſ.* 219 *Pon-
deratis iis. n.* 13. *lib.* 6. Iaſ. *conſ.* 176. *n.* 2. *lib.* 2. cum aliis, quos alleg. t
21 Maſcard. *Concl.* 586. *n.* 2. Boër. *deciſ.* 345. *n.* 5. *& 6.* † Contrarium,
quod dicta præſumptio non releuet, ſi non conſtet de vnione, Alex
conſ. 70. *In cauſa inter dominum, n.* 12. *lib.* 3. ſequitur Maſc. *d. concl.*
22 586. *n.* 5. † Dicat tamen Crauet. *d. conſ.* 258. *n.* 12. *v. reſpondeo.* quod
prædicta procederent, quando actor non probaret ipſe melius ius
ſuum, ſed quando probat melius, iſtæ præſumptiuæ probationes
23 non ſunt releuantes. † Extende contrarium; quia etiam ſpatio 40.
annorum beneficium vnitum fit collatiuum, ex quo tanto tempo-
re præſcribitur contra priuilegium, vt idem Anton. de Butr. *in d. c.
cum de beneficio. n.* 5. *& 7. de prebend. in* 6. vbi Gemin. *n.* 5. Franc
n. 4. & alij, qui omnes conueniunt, hoc eſſe verum in priuilegio
non prohibitiuo, in quo etiam procederet, non obſtante prohibi-
24 tione data ſcientia Papæ, & ſuperioris. † Amplia; quia vnio proba-
tur, probato, quod duo loca habent eadem onera, idem æſtimum
& ſoluunt ſimul, & æqualiter, & ſunt eiuſdem territorij, & licet
habeant diuerſa nomina puta curia talis loci, & curia talis; tamen
non ceſſat vnio, provt de Vrbe Roma, quæ vna eſt diuiſa in re-
giones, & curias. Calcan. *d. conſ.* 34. *in pr. & per tot.* maxime *n.* 4
25 † Idem, ſi probatur, quod idem conſilium conſtitui, quod ſimul
denunciat maleficia vtriuſque loci, Calcan. *d. conſ.* 34. *in fin.* vbi
idem, quando ſub vna Cruce fiunt proceſſiones, & quando ca-
☞ dauera promiſcue de vna Eccleſia ad aliam portantur. Vide plene
Maſcar. *Concl.* 174. *Beneficij vnio quomodo præſumatur.* vbi, quod
ex tempore immemorabili præſumitur vnio, & præſumitur ſo-
lemnitas. Vide plenius eundem Maſcard. *Concl.* 586. *Eccleſia vnio
quomodo probetur.*

Vnita Eccleſia mutat naturam, & ſequitur naturam Eccleſia, cui facta eſt vnio. CONCL. 242.

1 ECcleſia † vnita alteri Eccleſiæ mutat ſuam naturam, & ſe-
quitur naturam Eccleſiæ, cui facta eſt vnio; & ideo Eccle-
ſia vnita non vacat, niſi vacet Eccleſia, cui eſt vnita. Oldrad. *conſ.*
257. *n.* 16. *v. quoad autem.* vbi proſequitur late *n.* 17. 18. *& 19.* Rom.
conſ. 330. *Circa primum. n.* 14. *cum ſeq. v. hoc quidem ſecundo.* vbi po-
☞ nit multa ſimul. Vide, *Acceſſorium ſequitur naturam ſui principa-
2 lis. Concl.* 76. † Amplia, vt nedum non vacet, ſed nec poſſit obti-
nens Eccleſiam vnitam, cuius vnionis effectus eſt collatus poſt
obitum obtinentis, interim dictam Eccleſiam reſignare. Oldrad. *d.
3 conſ.* 257. *v. iis breuiter. n.* 20. *& multis ſeqq. vſque n.* 26. † Extende,
neque poſſit obtinens Eccleſiam vnitam perpetuo alteri Eccleſiæ
reſignare, etiam ex cauſa permutationis. Fed. de Sen. *conſ.* 200. *n.* 1.
ver. ſed poſito, vſque in fi. Oldr. *d. conſ.* 257. *num.* 23. *ver. vnde patet.*
4 † Amplia, vt in tantum Eccleſia vnita perpetuo alteri dignitati,
menſæ, vel Eccleſiæ dicatur mutare naturam, vt efficiatur de pro-
prietate Eccleſiæ, vel menſæ, cui eſt facta vnio; & ideo per mor-
tem Rectoris Eccleſia, cui eſt facta vnio, non acquirit plus iuris in
Eccleſia ſibi vnita, ſed ſolum conſolidatur poſſeſſio & fructus
cum proprietate iam vnita. Feder. de Sen. *d. conſ.* 200. *ver. præterea.*
5 † Amplia, vt in tantum proprietas Eccleſiæ vnitæ dicatur effe-
cta Eccleſiæ, cui eſt facta vnio etiam in euentum, vt eueniente
euentu poſſit Eccleſia, cui eſt facta vnio, propria auctoritate ca-
pere poſſeſſionem Eccleſiæ vnitæ. Federic. de Sen. *d. conſ.* 200. *in
fi.* qui loquitur in fortioribus terminis, quando obtinens, Eccleſiam
vnitam reſignauit ex cauſa permutationis, per quam vnio plenum
effectum habet. † Amplia; quia ſi monaſterium habens mem- 6
brum ſolitum conferri ſecularibus clericis, vniatur monaſterio
habenti omnia manualia vel g'oſis conferri ſolita, illud manuale
ſeculare confertur religioſis, quando vnio eſt per modum incor-
porationis, ſecus ſi per modum gubernij. Angel. *conſ.* 247. *Pun-
ctus, Papa vniuit.* † Amplia, vt procedat etiam in vnione, & in- 7
corporatione bonorum profanorum; nam ſi territorium vnius ca-
ſtri incorporatur alteri caſtro, & territorio, & illi vnitur, illud vni-
tum ſequitur naturam eius, cui fit incorporatio; ideo collectæ ſol-
ui debent ſecundum conſuetudinem, & impoſitionem caſtri, cui
facta eſt incorporatio, etiam reſpectu territorij incorporati. Rom.
conſ. 175. *Quoad primum n.* 4. *v. quoad ſecundum.* vbi apoſt. *in ver.
cenſetur.* dat concord. † Extende; quia ſi quis ex alieno facit mix- 8
turam, vel tertiam ſpeciem, ſi poteſt reduci ad ſuam priſtinam ma-
teriam, provt vas conflatum ex argento, dominus argenti retinet
dominium ſuum; ſi non poteſt reduci, dominium eſt facientis, &
tenetur ad pretium; ſi mixturam facit de ſuo, & alieno, faciens eſt
dominus, & tenetur pro rata; & idem, quando facit de alieno per
modum acceſſionis, provt is qui veſtimento ſuo pauperam alie-
nam appoſuit; quia accedens, etiamſi pretioſius ſit, perdit nomen,
vide *Inſtit. de rer. diuiſ.* §. *cum ex aliena. cum pluribus ſeqq.* maxime
ſi tamen alienam. † Extende; quia vnitum beneficium alteri perdit 9
nomen beneficij; quia pars ſeparata non eſt ſub toto, ſed de per ſe
totum, & ideo rueret articulus, qui contineret beneficium vni-
tum eſſe de præſenti, provt erat. Rota *in antiq. de reb. eccle. non alien.
deciſ.* 11. alias 370. vide tamen, & declara, vt per Caſſad. *deciſ.* 13.
ſuper regul. Imo extinguitur illud, quod alteri vnitur, provt manica
per ſe eſt manica, ſi vnitur veſtimento, extinguitur gl. *in l.* 1. *in v. ex
bo* *iis. ff. de vſufr. lt. leg.* † Amplia, vt procedat, etiamſi illud, quod 10
vnitur, & efficitur acceſſorium, ſit dignius ſuo principali. Rom. *conſ.*
10. *circa primum. n.* 13. *in fi.* vbi apoſtil. *in v. dignus.* dat concord. &
ibi Roman. dat plura ſimilia, ſi parochialis vniatur perſonatui cu-
rato, vel præbendæ, & alia exempla. † Amplia; quia Eccleſia ſi eſt 11
vnita alteri Eccleſiæ, illa, cui fit vnio, erit principalis, & ſuperior,
alia erit inferior, habebit tamen priuilegia Eccleſiæ ſuperioris, cui
eſt vnita Alex. *conſ.* 140. *n.* 6. *in fi. & n.* 8. *v. circa ſecundum dubium.
l. b.* 5 vbi plena apoſtil. dat concord. *in v. vnitur.* † Si in profanis, ſi 12
pecunia, vnitur, vel adiicitur Regno, vel Caſtrum Comitatui, re-
gulatur ſecundum leges, & priuilegia primi, cui accedit. Alex. *d.
conſ.* 140. *n.* 8. *& 9. l. b.* 5. † Sic ſi Marchiæ addantur aliqua caſtra, in- 13
telliguntur eſſe de Marchia. Alex. *d. conſ.* 140. *n.* 9. *v. ſimpliciter. lib.* 5.
† Reſtringe, quando duæ Eccleſiæ ſunt vnitæ ſimul; quia tunc 14
vtraque retinet ſua priuilegia; quia æque principaliter ſunt vnitæ.
Alex. *d. conſ.* 140. *in fi. lib.* 3. † Declara tamen; quia licet vna Eccle- 15
ſia vnita alteri, quoad ſuperioritatem reguletur ſecundum priuile-
gia Eccleſiæ principalis, cui eſt vnita, tamen quoad denominatio-
nem, attenditur ſermo ſecundum communem vſum loquendi, vt
poſſit dici, & diſponi de bonis Eccleſiæ vnitæ & valeat talis diſpo-
ſitio. Alex. *conſ.* 140. *in fi. v. non obſtant ea, quæ. l. b.* 5. Vide, *Dignitas,
vel Eccleſia tranſlata non retinet ſua priuilegia. Concl.* 432. Vide, *Ac- ☞
ceſſorium ſequitur naturam ſui principalis. Concl.* 76. † Limita, quan- 16
do duo æqualiter vniuntur, neque vnum alteri incorporatur; quia
tunc vnumquodque retinet ſuam naturam, & ſua priuilegia. Rom.
d. conſ. 275. *Quoad primum. n.* 5 *v. ſin autem.* † Limita, & eſt mirabi- 17
le; quia ſi Eccleſia, vel beneficium regulare perpetuum, provt ele-
ctiuum, vel curatum, vniatur alteri beneficio regulari manuali, il-
lud manuale efficitur perpetuum, & perdit manualitatem. Ægid.
deciſ. 126. *in fi.*

Vnio ex cauſa facta an ſit nulla ceſſante cauſa, vel ſit annullanda. CONCL. 243.

VNio † ex cauſa legitima facta, ſi ceſſat, vel ex falſa cauſa 1
vnio ab initio fuit nulla. Oldr. *conſ.* 62. *in pr. ver. ſed hic cau-
ſa inopiæ.* vbi idem in minore ex cauſa alienante; quia ceſſante
cauſa alienatio eſt nulla, & latius *conſ.* 262. *In quæſtione, quæ poni-
tur. in pr.* vbi, quod requiritur cauſa legitima neceſſitatis, vel vtili-
tatis, & quod ſit euidens, & ea ceſſante vnio eſt nulla, idem tenet
Çard. Zabar. *conſ.* 96. *Papa vniuit. per tot.* maxime pleniſſime Dec.
conſ. 232. *Viſo tenore. n.* 3. Abb. *conſ.* 101. *n.* 7. *lib.* 1. Rebuff. *in praxi,
tit. de vnio. gloſſ.* 5. *fol.* 217. vbi complures allegat. Calder. *conſ.* 275.
An vnio, alias *fi. de reb. eccleſ.* Rip. *lib.* 2 *ſpon. c.* 10. incip. *Et ſi vnio-
nis.* Card. Zab. *in clem.* 1. *q.* 9. *de electio.* Abb. *in c. ſi ut vnire penul. q.
de exceſſ. prælat.* Felin. *in c. cauſam, quæ, el ſecundo, n.* 2. *& ſeq. v. & iſta*

Digitized by Google

17 tempore nuptiarum;quia pure debetur.† Contrarium Caſtr. *conſ.*
225. *Pro euidentia, in pr.l.2.v.* ,quod imo conditio non reiicitur,
& in ſtatuto Taruiſino plenius *conſ.222.n.5.v.ſuper tertio,l.2.* vbi,
18 quod iſta eſt verior, & reprobat Fulg. † Item ſtatutũ eſt in dicta
ciuitate,quod poſſeſſio defuncti tranſeat in hæredem,quod opera-
tur tranſlationem ſine apprehenſione.Cuma.*conſ.49.Domina An-*
19 *tonia,circa med.v.qua poſſeſſio.* † Non tamẽ habet locũ tale ſtatutũ
in poſſeſſione cohærente iuri perſonali. Cuma. *conſ.* 173. *Gadua-*
20 *nus,in fi.*† Item ſtatutum de compromiſſis faciendis inter litigan-
tes coniunctos vſque ad quartum gradum incluſiue, ſuper quo
conſuluit Cuma. *conſ.50.ſtante ſtatuto.* vbi, quod licet det certam
formam; tamen partes poſſunt aliter concordare inter ſe non ſer-
21 uata forma etiam faciendo plura compromiſſa. † Fulg.*conſ.*108.*n.*
3.& plenius *conſ.*152. vbi eſt incertum integrum ſtatutum; dicit,
quod eſt fauorabile,& extenditur ad naturales conſanguineos, &
vbi eſt ratio,ibi eſt ſtatutum,videlicet vt charitas conſeruetur in-
22 ter conſanguineos.† Item ſtatutum,quod creditor poſſit agere di-
recto contra tertios poſſeſſores non facta diſcuſſione principalis
debitoris,eſt Vicentiæ,ſuper quo Cum.*conſ.54. Leonardus Mer-*
zarius,vbi,quod non propterea ex tali ſtatuto prorogatur præſcri-
ptionis tempus,& ideo tertius poſſeſſor exempto præſcribit decem
annis inter præſentes,cõtrariũ ſuper eodẽ ſtatuto Fulg.*conſ.*214.*Ti-*
tius obligauit, vbi, quod inducitur condictio, quæ durat 30.annis.
Bald.*conſ.329.Statuto ciuitatis,l.3.* conſuluit ſuper eodem ſtatuto,
quod dicitur prouidere duobus, quod non eſt neceſſaria excuſſio
23 † Item quod tertius poſſeſſor patitur exequutionẽ,niſi ipſe doceat
debitorem habere alia bona,& debet intentari hoc remediũ,alias
tenuta data ex abrupto eſt reuocanda, vbi ponit effectum ſtatuti,
quod ſi debitor alienauit rem obligatã,creditor mittatur in poſſeſ-
ſionem via recta,niſi poſſeſſor doceat debitorẽ habere alia bona,
24 quæ ſufficiant.† Item ſtatutũ,quod creditor,qui non petierit ſuum
creditum intra 15.annos,cadat à iure ſuo,ſuper quo conſuluit Cu-
man.*conſ.64.Statuto ciuitatis*, vbi,quod tale ſtatutũ tuetur debito-
rem non moroſum,ſecus ſi eſſet moroſus,vel creditor,prout hæres
25 habuiſſet iuſtã ignorantiam nõ petenti.† Itẽ.quod apocha priua-
ta mandetur exequutioni,ſicut publicũ inſtrumentũ.Abb.*conſ.*64.
*Venio ad primum, col.2.v.quinto videtur. lib.*1. vbi, quod non valet
compromiſſum ſuper tali apocha,ſed bene ſuper dãnis,& intereſſe
26 ibi *col.4.in fi.v.venio ad quintam l.*1.† Item,quod laudũ exequi de-
beat,ſicut inſtrumentũ publicũ,non obſtante recurſu, reductione,
appellatione, &c.quod ſtatutũ tanquã generale debet reſtringi ſe-
cundũ ius cõmune,vt nõ habeat locũ,ſi nullitas poteſt incõtinen-
ti probari;quia ceſſat tunc calũnia, pro qua tollenda ſtatutũ ema-
nauit,ita Abb.*d.conſ.64.n.5.v.venio ad ſecundum vſque in fin.lib.*1.
27 † Itẽ,quod delinquens cõtumax poſſit puniri,& habeatur pro cõ-
feſſo,Angel.*conſ.309.n.5.v.deſcendo ad tertium*,vbi,quod non præ-
28 iudicat talis confeſſio nõ citato. † Itẽ,quod magnates nõ habeant
ius eligendi Decanos, niſi ſint in poſſeſſione immemorabili. Cu-
man.*conſ.77.Ad primũ*,vbi,quod Treſint cõputãtur inter magna-
29 tes.† Itẽ,quod donationes excedentes 500.debeant inſinuari intra
annũ,alias non præiudicent creditoribus,qui poſtea contraxerunt
cũ donante.Cuman.*conſ.*173.vbi de multiplici ſtatuto circa dona-
tiones,vt primus præferatur,& pluribus donans puniatur,& quod
ſi duæ ſunt donationes non inſinuatæ, prima præfertur, quia non
eſt nulla, ſed non præiudicat creditori ex contractu,& ſecundus
30 donatarius non eſt creditor ex contractu.† Itẽ,quod maritus lucre-
tur medietatẽ dotis vxoris præmortuæ ſine filiis,ſiue habeat filios
ex primo matrimonio,ſiue nõ ſuper quo Fulg.*conſ.63.Blaſium quõ-*
dam,vbi ponit verba ſtatuti,& dicit non habere locũ, ſi ex ſecun-
do matrimonio reliquit filios, ſiue maſculũ.ſiue fœminã, & quod
nõ habet locũ quoad legata primi mariti ſtãtib.filiis ex primo ma-
trimonio;itẽ *cõſ.*88.dicit nõ habere locũ ad effectũ, vt mater poſ-
31 ſit ex alia medietate legare marito. †Itẽ, quod mulier cẽſetur de-
diſſe omnia bona ſua in dotẽ,& maritus lucretur fructus.Fulg.*conſ.*
63.vbi ponit verba ſtatuti,& dicit nõ cõprehendere bona legata à
primo marito ſtantibus filiis primi matrimonij;quia proprietas eſt
filiorum primi matrimonij item *conſ.*88.dicit hoc ſtatutum habere
locum,quod maritus lucretur omnia,ſed quatenus mater inſtituat
maritũ in alia dimidia,filij primi matrimonij, quibus certũ quid
iure inſtitutionis legauit, recuperant tertiã totius vti legitimam.
32 † Item,quod adulterium non poſſit accuſari, niſi per perſonas in
quarto gradu coniunctas,& non per inquiſitionem; ideo huic ſta-
tuto ſpeciali non eſt derogatum per aliud generale, in quo diſpo-
nitur, quod de omni maleficio poſſit per inquiſitionem procedi,
non obſtantibus aliis quibuſcunq;ſtatutis;quia non derogatur pri-
mo ſpeciali,in quo eſt maior ratio.Fulg.*conſ.*135.*In cauſa crimina-*
33 *tionis,per tot.* † Item quod Poteſtas Vicentiæ poſſit procedere per
inquiſitionẽ in omnibus delictis, quod intelligitur præcedentibus
inditiis.Fulg.*conſ.173.In cauſa inquiſitionis*,vbi, quod viles perſo-
næ non faciunt inditium.Vide,*Inquiſitio generalis,& ſpecialis,quã-*
do,& qualiter fiat.Concl.181.& Concl.ibi ſeq.† Itẽ, quod teſtamẽtũ 34
ſecundum valeat nõ obſtante primo,etiã ſi primũ habeat clauſulã
derogatoriã,in ſecundo non facta aliqua mẽtio de primo,& clau-
ſula derogatoria,quod ſtatutum, cum tollat voluntatẽ teſtantium,
nõ valet,vti iniquum,prout etiam Paduæ v... vel debet reſtrin-
gi,vt procedat, quando vtrunque teſtamentũ ... ... um in terri-
torio,alias ſecus.Caſtrenſ.*conſ.443.Videtur ſine dubio per tot. lib.*2.
† Item,quod notarius, cui facta eſt commiſſio generalis releuan- 35
di inſtrumenta defuncti,iuret releuare inſtrumenta ſecundum im-
breuiaturam Notarij,& ſecundum formam contractuum conſue-
tam,& vſitatam per Notarium defunctum, operatur,quod poteſt
ſine ſpeciali commiſſione iudicis extendere clauſulas cœteratas
non citata parte ſecundum ſtylum Notarij defuncti. Caſtr. *conſ.*
172.*per tot.lib.*2.vbi in fine,quod tutius erit,quoad faciat mentio-
nem de extenſionibus factis.

Vicinus quis dicatur. Concl. 200.

Vicini † dicuntur, quorum voces ad inuicem exaudiuntur.Si- 1
gnor.Homo.*conſ.22.Qui dicantur,in pr.*allegat *l.1.§.eo.ff. ad*
*Syll.*Alex. *conſ.22. Conſideratis,n.5.v.aliud ergo,lib.4.& conſ.63.In*
*cauſa,& lite.in fi.lib.*7. † Et vicini dicuntur,qui per vnum milliare 2
diſtant.Alex.*d.conſ.22.in pr.v.ſed ſi menſuratio.l.*4.† Item,quia ha- 3
bent prædia vicina,dicũtur vicini,*l.2.§.fi.ff.fi.regun.* Sig.*d.conſ.*32.
in pr.† Item,qui habent ædes proximas etiã mediante via.Sig.*cõſ.* 4
12. † Item, qui habent ædes in conſpectu, ſiue ſint proximæ,ſiue 5
non.Sig.Homod.*d.conſ.*32.† Item vicini ſunt,qui habitant in ea- 6
dem contra ſecundum vulgi opinionem, & ita intelligitur ſta-
tutum Mediolani loquens de vicinis,vt teneantur compromittere.
Sign.*d.conſ.32.in fi.*† Vicinus vero locus,vel ciuitas vicina,& non 7
remota dicitur,quæ eſt intra centum milliaria,vel ſecundum alios
eſt arbitrarium iudici. Alex.*conſ.57. Ponderatis.n.6.v. locus autem*
*vicinus,n.6.lib.*5.† Menſuratio an debeat fieri per terram recto tra- 8
mite,an per eatem frequẽtatas,an per aerem recto tramite,decla-
rat Alex.*d.conſ.22.Conſideratis.per tot.lib.*4.vbi, quod ex diuerſita-
te effectus;& mentis modo vno,vel alio fieri debet.Vide,*Menſura*
*qualiter facienda,& quid operetur.Concl.*203.

Vicinus præſumitur ſcire & quando. Concl. 201.

Vicinus † præſumitur ſcire ea,de quibus eſt fama publica in 1
loco vicino.† Amplia etiã ad effectũ præſumendi dolum in- 2
ipſo vicino ex tali ſcientia,ſi quid fecit prohibitum.Alex.*conſ.*36.
*Viſis iis quæ,n.3.v fortius probant.l.*1.† Amplia;quia propter iſtam 3
præſumptam ſcientiã,& conuerſationem vicini,teſtis ad proban-
dam identitatẽ rei,confinia,& nota vicinis probat,ſi reddat ſcien-
tiæ rationem;quia eſt vicinus,vel longo tempore verſatus in loco.
Alex.*conſ.187.n.13.& 14. lib.*2. † Declara;quia ratio iſta in teſte 4
eſt ſufficiens, *ſcio qui vicinus*, in iis, quæ ſunt nota vicinis, prout,
fama in loco, quod quis ſit diues, pauper, affinis,& ſimilia,ſed in
iis,quæ non ſunt de ſe nota vicinis,non eſt ſufficiens ratio,& non
probat.Alex.*conſ.50.In cauſa.& lite,n.17.v. item interrogatus,l.*3.
plenius *conſ.20. Examinato proceſſu.7.v. præterea illa ratio,lib.*2.vbi
apoſt.dat concor. † Declara;quia,quod dicitur, vicinum præſumi 5
ſcire facta vicini,procedit in iis,quæ vicinum latere non poſſunt,
veluti quod mulier vicina ſit honeſta,vel meretrix,& in factis ſuc-
ceſſiuis, quæ de facili ſciri poſſunt, ſecus in momentaneis. Alex.
*conſ.71.Videretur prima conſideratione.n.6.l.*1.† Et in iis,quæ com- 6
muniter ſunt nota vicinis, videlicet an quis diues, vel pauper,an
honeſta perſona,bonæ cõditionis,vel ſimilia,ſecus in aliis;quia de
aliis non eſt bona ratio in teſtes,*ſcio,quia vicinus ſum.*Alex.*conſ.*70.
*Examinato.n.7.v.non obſtat,lib.*2.Vide, *Scientia quando præſumatur*
*in vicino & qualiter,Concl.*62.Vide, *Conſanguineos præſumitur ſcire*
*facta conſanguinei.Concl.*371.Vide Anton.Gabriel.*l.1.titul.de præ-*
ſumptio.Concl.6.Conſanguineus,vel vicinus præſumitur ſcire.

Videri,& viſum eſſe quomodo exponatur. Concl. 202.

Videre † noſtrum, & intelligere, dupliciter exponitur;primo 1
nobis aliquid videtur ſic eſſe dubitatiue; ſecundo modo cer-
titudinaliter,& ſine dubitatione.gl.*in l. ſi quis extraneum §.fin.ff.de*
*acquir.hæred.*Bart.*conſ.111.Quæritur, num.5.v.ad quod, lib.*1.Vide, 2
Dictio,*videtur*,quid importet.*Concl.*394.

Viduarum priuilegia in quibus conſiſtant. CONCL. 203.

1 VIduæ † & pupilli habent priuilegium iudicum, *l. unica. C. quando Imper. inter pupill. & viduas.* Bald. *conſ. 5. in pr. quæritur, vtrum viduas, lib.* 1. Et dicuntur miſerabiles perſonæ, ſi nõ ſunt
☞ diuites. Vide, *Miſerabiles perſonæ quæ dicantur, & de priuilegiis earũ. Concl.* 273. † Amplia; quia vidua honeſte viuens retinet omnia
2 priuilegia mariti defuncti, ſecus ſi non viuat honeſte, vel ſi trãſeat ad ſecunda vota, *l. iis ſolis. C. de reuocand. donatio.* vbi Bartol. Bald. &
3 cæteri. † Reſtringe in iis, quæ competunt marito ratione officij, nõ autem ſi ratione dignitatis. Salicet in *l. 2. C. de Epiſc. & Cleric.*
4 † Reſtringe in iis, quæ ſunt mere perſonalia, & extinguuntur cum perſona, prout in vxore clerici; quia mortuo clerico non gaudet priuilegio clericatus ſui mariti mortui, ſed viuentis. Bald. Alber. &
5 alij in *d. l. 2. C. de Epiſc. & cleric.* † Reſtringe quoad affinitatem, & ea, quæ prohibentur contemplatione mariti; nam ſi vxor banniti debet ſtare extra ciuitatem, non habet locum mortuo marito bãnito in vxore vidua. Bart. in *l. Titia Seio. §. vſuras. ff. de leg.* 2. Bal. in *l.*
6 *fi. C. de iniur.* † Reſtringe in teſtibus, qui non poſſunt teſtificari pro vxore ſui fratris; quia mortuo fratre bene poteſt pro ipſa vidua te-
7 ſtificari. Angel. in *l. cui eorum. §. affinitates, ff. de poſtul.* † Reſtringe; quia bene gaudet priuilegiis mariti quantum ad forum, & concernentia perſonam ſuam, non tamen quantum ad concernentia patrimonium; quia hoc iure non reperitur cautum. Caſt. *conſ.* 330. *Viſis, & conſideratis, n. 3. lib.* 1. Socin. *conſ.* 81. *Non eſt dubium,* quem
☞ allegat apoſtil. ad Caſtr. vbi ſupra. Vide, *Vxor ſortitur domicilium,*
8 *forum mariti. Concl.* 387. † Amplia; quia etiam Iudæa vidua retinet domiciliũ mariti, & ligatur ſtatutis loci, prout ſi maritus viue-
9 ret. Io. de Imol. *conſ. 1. n.* 12. † Amplia; quia dicitur vidua imago præ defuncti mariti, in qua maritus, viuere cenſetur. Rol. à Val. *conſ.*
10 15. *n. 7. lib.* 3. † Et in eodem ſtatu permanet, & dicitur in eodẽ matrimonio permanere, *l. fi. C. de bon. mater.* vbi Bal. Barto. in *l. quoties,*
11 *n. 2. C. de priuil. ſcholar lib.* 12. Alexand. *conſ.* 125. *n.* 10. *lib.* 7. † Et in ſumma potitur eiſdem priuilegiis, & coruſcat eiſdem radiis, quibus potiebatur, & ſplendebat viuente viro, *d. l. quoties. C. de priuil. ſchol n. 12. lib.* 12. Tiraq. in *tract. ceſſante cauſa, limit.* 15. Socin. Iun. *conſ. 76. n. 175. cum ſeq. lib.* 1. Marſil. in *l. vnica, n. 216. C. de rap. virg.*
12 † Et dicitur eſſe in obſequio mariti, dum permanet in viduitate.
13 Bal. in *l. diuortio, n. 5. ff. ſolut. matrim.* † Et adhuc dicitur vxor mariti defuncti; ideo ſi teſtator reliquit dotem ancillæ ſuæ, cum maritabitur, dummodo ſteterit cum vxore ſua ad ſeruitia, ſi contraxit matrimonium, & ſtetit cum vxore, donec fuit vidua, debet habere legatum, etiam ſi receſſerit ab vxore; cum primum tranſiuit ad ſecunda vota; quia illa verba ſecundum qualitatem vxoris, & ſecundum tempus verbi intelliguntur; quia non amplius eſt vxor defuncti, ſi deſinit eſſe vidua; plene Alex. *conſ. 20. Viſo proceſſu, per tot. lib.* 2. vbi allegat multa ſimilia, & tollit contrarium, quod non dictum cum Catharina vxore cauſa demonſtrationis, quando talia verba iunguntur verbo exequutiuo, & ibi apoſtil. in *v. exequuti-*
14 *uo,* dat concord. † Et hac de cauſa dicitur contriſtari anima mariti, ſi vxor eius vidua tranſit ad ſecundas nuptias. Alex. *d. conſ. 20. n.*
15 *7. lib.* 2. † Amplia; quia viduæ debentur alimenta ab hæredibus mariti, vt Malumbram in *l. fi. C. de bon. matern.* vbi, quod ſicut debet ali à marito conſtante matrimonio; ita mortuo marito, dum ſtat vidua, ita Cordub. in *l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex iis, n. 142. cũ ſeq.*
16 *ff. de liber. agnoſc.* allegat Caſtr. *conſ. 119. in antiq.* † Declara tamen Bal. *in l. fi. C. de bon. mater.* & ibi Salycet. quod procedat pro primo
17 anno & quando non habet, vnde aliunde poſſit. † Amplia; quia licet vxor vidua remaneat vxor quoad priuilegia; non tamen quoad odia; ideo ſi ſtatutum diſponit, quod vxores bannitorum expellantur, mortuo marito bannito ceſſat odium, & poteſt reuerti. Alex. *d. conſ. 20. n. 5. v. iſtud etiam fuit de mente, lib.* 2. Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Vidua remanens in viduitate pro priuilegia retineat, & quæ amittat. CONCL. 204.

1 VIdua, † quæ non tranſit ad ſecundas nuptias, videtur gaudere priuilegiis, & iuribus, quibus gaudebat viuente viro, *l. fi-*
2 *lij. §. vidua. ff. ad municipal.* † Et videtur eſſe in matrimonio quodam modo, donec durat viduitas, & ita iniuriantur conſanguinei mariti defuncti ex ſtupro per eam, vel in eam commiſſo, ſicut ex adulterio viuente marito. Alex. *conſ. 207. Ponderatis verbis, n. 3. ver.*
3 *tertio quia, lib.* 6. † Et licet nouerca non ſit vere mortuo marito quoad filios primi matrimonij mariti defuncti; tamen ficte poteſt di-
4 ci talis. Alex. *d. conſ. 207. n. 3. in fine, & n. 3. v. quinto quia lib.* 6. † Et maxime, quando ex ipſa vidua extant filij ex marito defuncto, licet etiam hoc caſu ſint opiniones Doctorum, vt per Alex. pro affirmatiua, *d. conſ. 207. n. 3. ver. quarto per text.* & pro negatiua ibi *n.* 21.
v. non obſtat etiam, quod quando, lib. 6. † Et vidua mulier, ſicut etiam 5
maritus ſeruans viduitatem dicitur decedere in primo, vel ſecundo matrimonio, licet decedat iam mortuo altero, ita Alex. *conſ. 6.*
Attentis, in fi. n. 8. lib. 7. vbi apoſt. dat plurimos concord. † Amplia; 6
quia vxor vidua, ſi indiget, debet ali ab hæredibus mariti. Caſtr.
conſ. 147. n. 2. lib. 2. † Extende; quia vxor vidua dicitur durare in eo- 7
dem matrimonio per fictionem, Caſtr. *d. conſ. 147. in pr lib.* 2. † Et 8
gaudet omnibus priuilegiis primi matrimonij; quia dicitur de familia mariti, retinet domicilium, & gaudet priuilegio dignitatis.
Roll. à Vall. *conſ. 86. n. 6. & ſeq. lib.* 2 † Reſtringe; quia licet cogna- 9
tus, & ſic frater mariti non poſſit teſtificari pro cognata, videlicet vxore fratris ſui; ſecus eſt, ſi frater eſt mortuus, licet ipſa adhuc ſit vidua; quia affinitas eſt finita, præterquam quoad impediendum nouum matrimonium. Alex. *d. conſ. 207. n. 8. ver. tertio quoad hoc,*
lib. 6. † Reſtringe in diſpoſitione loquente de vxore; quia intelli- 10
gitur de vxore de præſenti, non autem de vxore, quæ fuit, licet ſit
adhuc vidua. Alex. *d. conſ. 207. n. 9. ver. quinto pro hoc, lib.* 6. † Item 11
in ſtatuto de vxoribus rebellium expellendis non venit vxor vidua eius, qui mortuus eſt rebellis. Alex. *d. conſ. 207. num. 10. ver.*
allego, lib. 6. † Idem; quia ſi affinis pro affine poteſt accuſare, intel- 12
ligitur, antequam ſit diſſoluta affinitas. Alex. *d. conſ. 207. n. 14. v. &*
quod non ſit omnino, lib. 6. † Declarat Alex. *d. conſ. 207. n. 10. ver. non* 13
obſtat, lib. 6. quod iura, quæ dicunt, viduam perdurare in primo matrimonio, intelliguntur quoad reliquas matrimonij, & quoad hoc, quod non tranſit ad ſecundum matrimonium. Vide Concluſionem proxime præcedentem.

Vidua debet ali ex fructibus ſuæ dotis. CONCL. 205.

VIdua † debet habere alimenta ex fructibus ſuæ dotis ſimpli- 1
citer ſine aliquo obſequio; quia ſoluta eſt à lege viri. Bald.
conſ. 176 Cæcilia receſſit, n. 4 ver. in vidua autem, li. 1. Vide plenius, ☞
Dotis fructus quando debeantur, & quando alimenta. Concluſ. 741. Vide, *Vxor ſoluto matrimonio conſequitur alimenta, & quando ſecus, Concl.* 398.

Vigleuani ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia. CONCL. 206.

STatutum † Vigleuani, quod nullus poſſit eſſe de conſilio, niſi 1
ſit natus de ſanguine Vigleuani, & habitauerit per decem annos, admittit tam natum ex patre, quam ex ſola matre de Vigleuano; quia dicitur de ſanguine loci, ſiue ex patre, ſiue matre oriunda de Vigleuano. Sign. *conſ. 196. Cum in terra.*

Villa quid ſit. CONCL 217.

VIlla † eſt locus conſiſtens ex pluribus ædificiis, quæ non cir- 1
cundantur muris, neque foſſatis, & de iure communi nullam habent iuriſdictionem, ſed ſubſunt ciuitati. Bart. *in extrauag. qui ſint rebelles, in v. Lombardia. n. 3. v. villa.* vbi tamen dicit, quod in Francia villa etiam dicitur ciuitas ſecundum communem vſum
loquendi Franciæ. † Et ideo idem importat dicere vicus, quod 2
villa. Bart. vbi ſupra *in d. extrau. qui ſint rebelles.* Vide, *Caſtrum, villa,* ☞
ciuitas, & prouincia quid ſint. Concl. 115.

Vincens vincentem te, multo magis vincit te, quando procedat, vel non. CONCL. 208.

REgula † eſt, *ſi vinco vincentem te, multo magis vinco te,* ita 1
Caſtr. *conſ. 22. col. pen. in pr. ver. eodem ergo modo, lib.* 2. Rom. *conſ. 383. In propoſito caſu, lib. 2. ver. ſecundo principaliter.* allegat
c. auctoritate Martini, de conceſſ. preb. in 6. † Declara tamen hanc 2
materiam Brocardicam per plures caſus, vt per Soc. *conſ.* 202. *Cir-*
ca ſecundam quæſtionem, in pr. lib. 2. † Regula ſimilis etiam datur, 3
de qua *in c. fi. de tranſl. Epiſc.* iuncta gl. *in v. ad parem.* quæ dicit, cui licet, quod eſt magis, licere debet, quod eſt minus, *c. cui licet, de*
reg. iur. in 6. † Et hæc pariter reſtringitur, vt non habeat locum, ſi 4
ratio, per quam mihi licet, quod plus eſt, non concurrat in eo,
quod minus eſt, ita Rom. *conſ. 436. Quod indultum. in fi.* † Declara; 5
quia vincens vincentem te, multo magis vincit te, procedit, quando ille, qui te vincit, & tu eſſetis eiuſdem generis, rationis, & ordinis; quia tunc argumentum procedit, alias non. Oldr. *conſ.* 198. *Circa primum, col. 2. n. 6. ver. ad Broncardicum.* Bart. vero *in l. Claudius, col. 2. num. 2. ver. venio ad vltimam, ff. qui potio. in pign.* dicit, quod quando victoria eſt per modum pugnæ, & in eodem caſu, ſi

6 vnico vincentem te multo magis vinco te. † Amplia,vt procedat argumentum,quando ego, qui vinco te,habeo cauſam à te ; quia ſi vinco te,multo magis alium quam tu vincis.Oldr. *d.conſ.*198.*v.*
7 *ad Brocardicum.* † Amplia;quia iudex,delegatus,qui vincit ordinarium iudicem in iuriſdictione ſibi delegata, poteſt compellere ſecularem ad dandum ſibi brachium, ſicut poſſet ordinarius propter regulam,ſi vinco vincentem te.Freder.de Sen.*conſ.*163.*n.*2.*in fi.v.*
8 *non obſtat,quod delegatus.*† Amplia,vt procedat in ſtatutis circa ſucceſſiones;quia ſi filius ex ſorore maſculus excludit auiam, etiam in caſu omiſſo à ſtatuto excludat omnes , quia ab auia excluduntur non extante auia,de qua loquitur ſtatutum. Bald. *conſ.*258. *Quia*
9 *ergo nulla.lib.*2. † Contrarium tenet Ang.*conſ.*352. *Statuto Bononien.* quando ex diuerſo iure vnus vincit alium ; ideo attenditur modus vincendi ſecundum ſtatutum ; non autem ſecundum ius commune,dat exemplum,ſi agnatus excludat matrem,& nihil loquatur de ſorore vterina , & extent agnatus, mater,& ſoror vterina,quæ excludit agnatum,agnatus matrem,mater vterinam,dicit,
10 quod attenditur ſtatutum , & agnatus ſuccedit.† Amplia , quia ſi collatio Titij præualet , & vincit collationem Seij,non poteſt Seius velle ex ſua prouiſione vincere tertium ; quia ſi vinco vincentem te,&c. Ægid. Bellam. *conſ.*33.*n.*7.*v. tertia concluſio,cum ſeq.&*
11 *n.*9.*in fi.v.quarta concluſio,per tot.& in fine.* † Extende ; quia ſi G. vincit D. & T. vincit G. vincentem D.ergo etiam T.vincit D.victum à G. & loquitur in pluribus prouiſis. Ægid. *d.conſ.*33. *n.*34. *verſic. quarto ſic.* vbi ponit multa exempla perplexitatem inducentia,quæ videas,& hæc perplexitas eſſet,quando G.vincit D.& D. vincit T.& T.vincit G.tunc attenditur mens concedentis deducto
12 termino inducente perplexitatem. † Amplia , vt procedat regula etiam per modum retentionis,& excipiendi.† Nam ſi ego non dominus conuentus à domino ſuper re,quam poſſideo,fui abſolutus, dominus ratam habuit ſententiam,non tranſtulit in me dominiũ, ſed bene ius retinendi, & ſicuti vinco excipiendo dominium , ita multo magis non dominium,ſi aliquis moleſtaret;quia non refert, quod ego non ſim dominus , cum vincam ex iure excipiendi pro
13 domino. Caſtr.*d.conſ.*22.*colum.*3.*cum ſeq.v.breuiter,lib.*2. † Limita in diuerſo caſu;quia ſi vinco te ad taxillos,tu vincis alium ab brachia,non vincam ad taxillos,vel brachia illum,quem tu vincis.Bart.
14 *in l.Cornelius,col.*2.*ff.qui potio in pign.ver.venio ad vltimam.*† Limitia,quando victoria non eſt per modum pugnæ,ſed per accidens;vt ſi puer per accidens vincat fortem,ego vinco puerum,non propterea vincam fortem. Bartol. *d. l.Cornelius.v.venio ad vltimam.ff.qui*
15 *pot.in pign.* † Limita in diuerſo genere, diuerſa ratione,& diuerſo ordine;quia nunquam argumentum procedit.Oldrad.*d.conſ.*198.*v.*
16 *ad brocardicum.*† Limita;quia non habet locum Brocardum,quando non eſt eadem ratio excluſionis in omnibus.Ang. *conſ.*252.*per*
17 *tot.* † Et ideo ſi idem ius, & eadem ratio,quæ eſt in eo,qui vincit vincentem te,non eſt pariter in vincente eum,quem tu vincis,regula non procedit,ita Roman.*conſ.*436.*Quod indultum,in fine.v.ſecundo refragatur*, vbi apoſtill.in fin.*in v.non habere.* Vide, *Perplexitas quæ dicatur.Concl.*314. Vide plenius,quando habeat locum hæc regula,vel non, Anton.Gabriel. *lib.*4.*tit.de ſucceſſ.Concl.*4.*in materia ſucceſſionis an habeat locum regula,ſi vinco vincentem te.*

Vinculi iniectio operatur multa,& quando non.

CONCL. 209.

1 STatutum † diſponens,quod primogenitus ſuccedat , habet locum,etiam ſi alij fiant clerici;quia ante clericatum ſtatutum iniecit vinculum omnibus.Ioan. And. *in reg. ſine culpa, de regul.iur.*
2 *in* 6. † Limita , quando diſpoſitio eſt conditionalis,& antequam euenerit conditio,ſuperuenit clericatus, vel qualitas , quæ poteſt impedire;quia poteſt dici vinculum non eſſe iniectum ante conditionem.Io.de Imol.*conſ.*35.*n.*7.*v.item non obſtat,dum dicitur.*Vide, *Lex noua reſpicit futura,& non trahitur ad præterita , neque ad litigioſa pendentia,& quando ſecus.Concl.*264.*& Concl.ibi ſeq.*

Vindicta quid ſit,& in quibus licita , vel prohibita,& de pœna tranſuerſalis vindictæ. CONCL. 210.

1 VIndicta † ſumitur quandoque in bonam partem, vt in *tit.de manumiſſ.vindicta*,quandoque in malam partem,videlicet pro illicita vltione.*C.de Iudæis.l.nullus*,quandoque eſt medium;quia fit mala gratia,& malo animo,ſed tamẽ lege permittente.Bal.*cõſ.*173.
2 *In ciuitate clerici,in pr.lib.*3.†Proprie autem vindicta eſt recontrectatio offenſoriæ,& eſt contraria offenſæ ; ideo proprie non cadit, niſi in ſolum offendentem, non in alium. Bal. *d.conſ.*173.*n.*2.*ver-*
3 *ſic.eſt autem,lib.*3. † Declara tamen; quia quandoq;de conſuetudine reputatur vindicta offenſio facta in perſonam conſanguinei offenſionis vſq;ad quartum gradum,prout Florentiæ, vbi omnes de domo offenſi ſumũt arma, quaſi offenſa facta vni cenſeatur facta omnibus ; ſed tamen de iure communi eſt noua rixa,non autem vindicta.Bald.*d.conſ.*27.*n.*3.*verſic ſciendum eſt,lib.*3.vbi quod aliquando extenditur vſq;ad ſeptimum gradum. † Vindicta fieri po- 4
teſt ab ſolo, qui eſt offenſus; quia ſicuti non liceret in alios vindictam facere,niſi in offendentem;ita à paritate non debent alij vindictã,neq;in alios facere.Bald.*d.conſ.*173.*n.*3.*v. finaliter hic aduertendum,lib.*3.† Contrarium tamen tenere Bart.in *l.ſi ita ſtipulatus.* 5
*§.Chriſogonus.in fi.ff.de verb.obligat.*refert Bald. *d.conſ.*173.*n.*3.vbi allegat opiniones aliorum,*lib.*3.quod omnes,qui poſſunt ciuiliter accuſare de iniuria,poſſunt vendicare.† Qualia debeat eſſe vendi- 6
cta permiſſa,dicunt moderamine,videl.cum eiſdem armis,& non debet excedi prima offenſa , alias non eſſet vindicta, ſed noua offenſa.Bald.*d.conſ.*173.*circa fi.v.ſed ſi vindicta,lib.*3.vbi, quod ſi eſt proditorie facta,vel cum armis venenatis,non eſt vindicta.† Vin- 7
dicta in tranſuerſales,& non culpabiles,maxime abominabilis dicitur;quia neq; bruta animalia ſimilẽ vindictam faciunt,ita Vulpel.*tract.de treug.& pace,q.*49.† Et extant Bullæ Pauli II.& Inno- 8
centij VIII.ex quibus acrius puniuntur facientes vindictã in tranſuerſales, & efficiuntur rei criminis læſæ maieſtatis , & puniuntur dantes auxilium,conſilium, vel fauorem, ſuper quibus late Socin. *conſ.*188.*Viſa bulla, per tot.lib.*2. vbi, quod licet Bulla Pauli II.ſit Innocentij VIII.licet ſit relatiua ad bullam Pauli II. quia cum ſit poſt ſtatutum,dicitur renouare bullam.Pauli correctam.*n.*4.*verſic. ex quibus videtur inferri*,vbi reſpondet ad obiecta,quod ſi fiat correctio de termino ad quem, fiat etiam correctio ad terminum relatiuum;quia procedit, quando terminus relatiuus non induceret innouationem. Hodie in ſtatuto nouo Vrbis *lib.*2. de ſumentibus vindictam contra innocuos,*cap.*33.fit noua diſpoſitio.

Vinea quid ſit,& appellatione vineæ quid veniat.

CONCL. 211.

VInea † dicitur terrenum,in quo ſunt vites plantatæ,non au- 1
tem dicitur vinea , vbi non ſunt vites , etiam ſi alias fuiſſet terrenum vinearum; quia ſi deſinunt adeſſe vites, non poteſt dici vinea proprie.Bald.*conſ.*410.*Verba dicunt, conceſſit circa fi.v.quanto debemus cõſiderare,l.*1.*vſq.in fi.*vbi,quod mutata forma rei,mutatur eius vocabulum. † Extende in caſu contrario ; quia locus non vi- 2
neatus,ſi reducatur ad vineam, appellatur vinea. Bald.*d.conſ.*410. *in fin.lib.*1.

Virtus ſingularis habet multa priuilegia.

CONCL. 212.

STatutum † prohibens aliquid poſſe per officiales Communis 1
donari Poteſtati(prout eſt Peruſiæ) non habet locum,quando Poteſtas eſt valde benemeritus,& virtute ſingularis. Bald.*conſ.*53. *Item prouiderunt,& conſ.*54.*Statuto cauetur,lib.*2.Vide plenius *Delinquentes puniri non poſſunt multi,& quando, & ex quibus excuſentur.Concl.*188.

Vim vi repellere licet,& quomodo,& quando ſecus.

CONCL. 213.

VIs † poteſt repelli eadem vi adhibita cũ moderamine incul- 1
patæ tutelæ;& ideo dicit conſueuit,enſe enſis,pede pes,cuſpide cuſpis, repellitur, & qui dicit, quæ non debet,audit, quæ non vult.Lap.*alleg.*52.*in pr.*& eſt de iure naturali repulſio,ſi ſit ad tutelã;quia cõpetit pueris;& brutis,qui ſola natura reguntur.Bal.*conſ.* 312. *Factum,ſuper quo,in pr.l.*4.Vide, *Defenſio licita aduerſus omnes & quando ſecus.Concl.*131.† Declara tamen;quia licet excedens in- 2
culpatam tutelam non excuſetur in totũ,bene minuitur pœna.Vide, *Prouocatio qualiter excuſet prouocatum,vel non.Concl.*95.† Am- 3
plia;quia vis nedũ præſens,ſed futura,poteſt verbis,& clamoribus repelli ſine pœna.Bal.*conſ.*143.*Super quæſtione,n.*2.*v.in contrarium autem.lib.*2.Vide, *Mina,& verba iniurioſa,quando punibiles,vel non. Concl.*236. † Amplia;quia etiam amicus amico ſuffragium defen- 4
ſionis poteſt impartiri.Bald. *d.conſ.*143.*n.*3.*verſic. & præmitto,l.*2. Vide, *Iniuria facta vni de Collegio poteſt Collegium agere pro iniuria, & ita de familia,& aliis.Concl.*158. † Extende, vt procedat multo 5
magis in filio naturali,qui poteſt tueri poſſeſſionem patris naturalis.Bald. *d.conſ.*143.*num.*3. *lib.*2.*verſic.& præmitto.* † Amplia; quia 6
ad communitatem repellendam, & pro cuſtodia domus, ſuæ familiæ,

Digitized by Google

miliæ, & vxoris licitum eſt conuocare, & congregare amicos in
domo. Caſtr. *conſ.*277. *In cauſa incarceratorum.lib.*2. *per tot.* maxime
*n.*3. *& ſeq.* vbi, quod ſi veniat agreſſor pro defenſione, licita fuit de-
fenſio, & interficere aggreſſorem, ita quod non tenentur conuo-
cans, neq; conuocati ad aliquid; quia operam rei licitæ dederunt,
neque interficiens poteſt puniri pœna ordinaria; quia non adeſt
7 dolus. † Extende; quia etiam poteſt fieri conuocatio amicorum
pro repellenda iniuria, & vi pro defenſione rei ſuæ, multo magis
8 pro defenſione perſonæ. Caſtr. *d.conſ.*277. *n.*3. *lib.*2. † Moderamen
inculpatæ tutelæ eſt percutere percutientẽ quocunq; modo, quan-
do inſtat timor mortis; quia aduerſarius inſtat, vt percutiat me; quia
ego poſſum percutere aggreſſorem, & dicor facere ad defenſio-
9 nem. Caſtr. *d.conſ.*277. *n.*5. *v. quantum vero, lib.*2. † Extende, vt pro-
cedat, etiamſi ego fuerim primus ad percutiendum cum baſtono
illum, qui inſultabat me; quia ſi &, ipſe me repercuſſit cum ronco-
no, & inſtabat me repercutere, poſſum interficere, & non teneor
10 de homicidio pœna ordinaria. Caſtr. *d.conſ.*277. *in fi. li.*2. † Reſtrin-
ge, quando percutiens me aufugiebat, & ego illum perſequutus
ſum; quia tunc potius ad vindictam dicor facere quam ad defen-
ſionem cum moderamine inculpatæ. Caſtr. *d.conſ.*277. *col. fi. in pr.*
*n.*5. *lib.*2. vbi, quod bene mitius punitur propter iuſtum dolorem
11 & non poteſt pœna ordinaria puniri. † Reſtringe, quando aggreſ-
ſus potuit aufugere, & non fugit; quia non dicitur feciſſe ad ne-
ceſſariam defenſionem, niſi fuiſſet dedecus aufugere. Caſtr. *d.conſ.*
12 277. *in fi. iuncta apoſtil. v. & percuſſut, lib.*2. † Limita igitur; quia
inſultatus, ſeu prouocatus ſi poteſt fugere, & non fugit, ſed inter-
ficit aggreſſorem, non dicitur feciſſe ad ſui defenſionem, niſi alte-
rum de duobus concurrat, vel quod perſona aggreſſa ſit bonæ
conditionis, cui fuga inferret dedecus, vel niſi periculum in fuga
eſſet, puta quod poſſet cadere, vt quia aggreſſor eſſet poſt terga.
Angel. *de malef. in v. & dictus Titius, n.*23. Vide, *inſultus quid ſit,*
13 *& quis dicatur facere inſultum. Concl.*262. † Contrarium, quod imo
nullus aggreſſus teneatur aufugere, etiam ſi non eſſet ei dedecus;
quia impune poteſt ſe defendendo interficere. Clar. *in §. homici-*
* *dium, n.*22. *v. atque adeo,* vbi dicit * communem Alex. *conſ.*109. *n.*4.
14 *lib.*1. Onded. *conſ.*99. *n.*12. vbi dicit veriorem. † Declara; quia ag-
greſſus non tenetur aufugere, ſi eſt bonæ opinionis ſecundum ma-
* gis * communem, de qua Alex. *conſ.*119. *Viſo proceſſu inquiſitio-*
15 *nis, lib.*7. vbi loquitur, etiam ſi poſſet aufugere, in fine *n.*15. † De-
clara; quia nullus tenetur fugere, quando aggreſſor eſt ſibi ad ter-
ga vicinus; quia poſſet aufugiendo cadere, vel ſe exponere pericu-
16 lo. Alex. *d.conſ.*129. *n.*15. *lib.*7. Corn. *conſ.*107. *Viſa, n.*5. *lib.*1. † Ex-
tende maxime in eo, qui poteſt verberari ad correctionem; quia
non poteſt reſiſtere, neq; vulnerare, provt ſi pater inſequitur filium,
vt corripiat. Bartol. *in l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. n.*4. Claud. de Sei-
ſel. *n.*21. Curt. Iun. *n.*34. quia limitatio loquitur in aggreſſo ab ini-
mico, non à patre, vel domino, & aliis habentibus ius verberandi
ad correctionem de quibus plene Bologn. *d.l. vt vim. n.*51. *&* 52.
ff. de iuſt. & iur. vbi enumerat omnes, qui habent correctionem, &
declarat, quod eis non poteſt reſiſti ſi modum non excedunt, ſed
ſi excedunt, efficiuntur extranei, & poſſunt offendi, & in fin. *n.*52.
dicit, quod filius poſitus in diſcrimine vitæ poteſt occidere patrem
17 nimis ſæuientem. † Reſtringe; quia quando is, qui percuſſit aggreſ-
ſorem robuſtiorem ſe, præſumitur ad defenſionem; quia non tene-
batur fugere. Alex. *d.conſ.*119. *n.*16. *lib.*6. vbi apoſt. *in v. præſumi,*
18 dat concord. † Limita; quia violentia illata à iudice non poteſt re-
pelli, niſi quatuor caſibus, de quibus Soc. *reg.*9. *Violentia ſi ſit.* Vi-
de Concluſionem proxime ſequentem. Vide, *Defenſio licita aduer-*
19 *ſus omnes, & quando ſecus. Concl.*131. † Limita quatuor modis, de
quibus Socin. *reg.*10. *Vim vi repellere licet*; primo, quando infertur
à patre; ſecundo, quando infertur à iudice; tertio, quia ex interual-
lo non licet, ſed incontinenti; quarto, quando exceditur modus.
20 † Limita; quia vim alteri factã mihi non licet repellere, niſi ſit mihi
coniunctus, vel ſocius, qui patitur vim. Vide eundem Socin. *reg.*
11. *Vim alieni facti repellere non licet alteri.*

Vis & violentia in quibus differant, & quotuplex. Concl. 214.

1 Vis † eſt impetus, & conſequenter actus, qui in agente cõſide-
ratur. Caſtr. *conſ.*27. *Viſa inquiſitione, in pr. li.*1. vbi, quod poteſt
2 applicari ad multa mala, provt effectus ſequutus demonſtrabit. †
Violentia eſt duobus, videlicet ex actu agentis, qui eſt vis, & ex
actu conſummato, qui eſt in patiente, & dicitur à violo, violas. Ca-
ſtrenſ. *d.conſ.*27. *in pr. l.*1. vbi, quod requiritur actus agentis, & pa-
tientis, vt perſonæ inferatur, non rei; quia eſt maleficiũ perſonale.
3 † Triplex eſt violentia; quæ fit perſonæ; quia aut eſt ablatiua, aut
expulſiua, aut compulſiua; ablatiua, quando per vim aliquid aufer-
tur; expulſiua, quando per vim de poſſeſſione eiicitur; compulſiua,
quando per metum quis compellitur, vel conſentit. Caſtr. *d.conſ.*
27. *in pr. v. ergo, li.*1. vbi, quod duæ primæ ſunt præciſæ violentiæ;
tertia eſt cauſatiua. † Alia eſt violentia, quæ non fit perſonæ, ſed 4
rebus, veluti ſi oſtia frangantur; & ibi perſona non eſt, & iſta pro-
prie non eſt violentia, ſed actus vi, ſeu violenter factus. Caſtrenſ. *d.*
*conſ.*27. *in pr. v. ſic ergo concluditur, lib.*1. Corne. *conſ.*207. *in fi. lib.*2.
† Declara, vt per Corne. *d.conſ.*267. *n.*17. *verſic. venio nunc ad ter-* 5
*tium, lib.*2. vbi dicit, quod vis infertur, quando quis vel per vim ſpo-
liatur, ſiue reperiatur, ſiue non, & quando non inuenitur, ſed re-
uertens non admittitur, & quando metu non reuertitur, vbi dat
multa exempla, ex quibus vis infertur, etiam ſi perſona non repe-
riatur præſens, & idem Corn. *conſ.*172. *n.*4. *lib.*3. vbi, an inferatur
violentia per intrantem in poſſeſſionem abſentis, & quod non di-
cit Caſtrenſ. *conſ.*205. *col.*2. *v. & aduerſarij fuerunt, ingreſſi, lib.*2. 6
† Amplia; quia violentia illata ſumitur multis modis, vt ſupra, quã-
do per vim, vel metum, qui cadit in conſtantem virum quis com-
pellitur aliquid facere. Vide, *Metus quotuplex, & quando excuſet,* 7
*vel non. Concl.*214. *multis Concluſionibus ibi ſeq.* † Extende; quia etiã
blanditiæ, munera, & exhortationes inducunt violentiam, vt ſi ex-
tat ſtatutum, quod committens adulterium per vim puniatur certa
pœna, habet locum ſtatutũ in eo, qui ſollicitatur adulterium etiam
ſuaſionibus, & muneribus. Angel. *in auth. de lenon. in fi. collat.*3. ſe-
quitur Dec. *conſ.*169. *Viſo themate, in pr. v. nec obſtat*, plenius Mar- 8
ſil. *ſingul.*353. *Datio pecuniæ,* quia alios citat. † Contrarium tenet
Marſil. *in l.*1. *n.*14. *C. de raptu virg.* & idem tenet Boſſ. *de raptu virg.* 9
*n.*15. vbi pro vtraque. † Declarat Boſſ. *d. tit. de raptu virg. in praxi.*
*n.*15. vbi, quod eſt quidem aliqua vis etiam muneribus procurata,
ſed non atrox, & punibilis, niſi arbitrio. † Declara alio modo; quia 10
in domino verſus ſubditum; in patre in filium, in iudice in ſubie-
ctum eſt vere violentia; quia preces Principum ſunt iuſſiones, &
præcepta. Vide *Preces maiorum præcepta in inferioribus dicuntur.*
*Concl.*484. Vide etiam, *Metus reuerentialis. Concl.*219. † Statutum 11
igitur puniens violentiá illatam, non habet locum in ea, quæ non eſt
in perſonam; quia non eſt proprie violentia. Caſtr. *d.conſ.*27. *per tot.*
*l.*1. † Et idem in conſtitutione Fori Iulij de Sfortio; quia non habet 12
locum, cum requirat violentiam, niſi ſit in perſonam, & adſit do-
lus. Caſtr. *conſ.*205. *in cauſa, quæ vertitur, n.*3. *v. & conſtat, quod in-*
*troitus, lib.*2. † Pœna vis publicæ eſt deportationis, *Inſtit. de public.* 13
iudic. §. item lex, & gloſ. *in l. qui dolo malo, ff. de vi public. in fi.*

Viſitare quid ſit, & importet. Concl. 215.

Viſitatio † ſignificat ius, & quando; adminiſtrationem im- 1
portat, Bald. *conſ.*158. *Proponitur, quod, in pr. lib.*3. vbi, quod
qui habet ius adminiſtrandi, habet ius viſitandi.

Viſitatores quam iuriſdictionem habeant, & quid poſſint. Concl. 216.

Viſitatores † regulariter informant conſcientiam ſuam extra- 1
iudicialiter, & parte non audita, quod fieri non habet. Fed. de
Sen. *conſ.*55. *Per viſitatores, in fi. v. ſæpe enim,* vbi, quod faciunt male.
† Amplia; quia deputati in certo loco non poſſunt expedire viſita- 2
tionem in alio loco, *c. ſtatuimus, de offi. deleg. in* 6. Feder. *d.conſ.*55. *in*
*pr. & conſ.*145. *in pr. v. non obſtant.* & latius *n.*2. *in fi. v. quinto,* vbi,
quod bene extra locum poſſunt facere præparatoria viſitationis,
ſed non ſubſtantialia. Vide, *Iudex delegatus non poteſt multa extra*
*delegationem. Concl.*339. † Amplia, vt quantumcunq; iuriſdictionem 3
ſummariam habeant etiã ſine figura iudicij; tamen debeant audire
partem, & admittere legitimas defenſiones, *clem. paſtoralis in fi. de*
re iud. Fed. *d.conſ.*55. *v. præterea.* † Amplia, vt iſtud procedat etiam 4
in viſitatoribus religioſorum; quia debent audire partem, admit-
tere legitimas defenſiones, & poteſt Monachus de facto ſpoliatus
loco ſuo, in quo eſt profeſſus, petere reſtitutionem. Fed. de Sen. *d.*
*conſ.*55. *n.*2. *verſic. quid plus.* † Amplia, vt viſitatores religioſorum, 5
& capitum eorum poſſint amouere Prælatos crimináſos. Feder. de
Sen. *d.conſ.*145. *n.*1. *verſic. tertio ſi eſt contra, & n.*2. vbi dicit hoc
procedere, ſiue ſint generales viſitatores, ſiue ſimplices. † Declara, 6
vt non procedat in Archidiacono viſitatore, qui ſolum de leuibus
cognoſcere poteſt. Feder. *d.conſ.*145. *num.*2. *circa fi. verſic. vnde vi-*
detur dicendum. † Contrarium, quod imo viſitator non poſſit amo- 7
uere Prælatum, niſi hoc habeat in ſpeciali facultate, tenet Feder.
*d.conſ.*145. *n.*3. *v. ſexto ex mente Lapi ibidem,* allegat Innocen. &
Hoſtien. *in c. in ſingulis, de ſtat. Monachor.* † Limita; quia viſitatori- 8
bus non eſt patendum, niſi in ſingulis Monaſteriis doceant de ſuá
facultatẽ

9 facultate.Fed.de Sen.d.conſ.145.n.3.v.ſed non facta copia.† Limita; quia viſitatores deputati ad viſitandum Monaſteria in capite,& in membris viſitant capita immediata, videlicet Prælatos immediatos, non autem Prælatos mediatos, provt eſt Generalis. Feder. de Sen. d.conſ.145.n.6.v.item quæritur,& n.7.vbi late pro vtraque parte,&
10 hanc partem tenet vti veriorem.† Limita;quia non poſſunt viſitatores viſitare, & corrigere Monachos per tranſitum venientes ad Monaſteria viſitationis ; quia delagata iuriſdictio non prorogatur de perſona ad perſonam. Fed. de Sen. d.conſ.145.n.5.in fi.v.ſi vero
11 aliqui fratres.& n.6.† Limita; quia religioſi præſidentes,& viſitatores Monialium deputati non poſſunt erigere tribunal,ſed debent ſine ſtrepitu intendere regulari diſciplinæ.Feder.de Sen.conſ.292.
12 circa pr.v.item poſito,quod poſſent.† Delegatam iuriſdictionem habent viſitatores,etiam ſi ſint delegati,vel ſubrogati loco habentis ordinariam iuriſdictionem ad viſitandū;ideo viſitare non poſſunt, niſi ſemel. Fed. de Sen. d.conſ.145.in pr.v.non ſolutum dubium,n.4.
☞ in fi.v.per hanc reſponſionem,& n.5.Vide,*Viſitatores Monaſteriorum an poſſint viſitare Generalem ordinis.Concl.220.*

Viſitatio loci differentiæ qualiter fiat per iudicem.

CONCL. 217.

1 IVdex † ſi vult viſitare locum differentiæ, vt ſe informet,puta ſuper nunciatione,an ſit remittenda,vel non debet ci are vtramq; partem pro certa hora ad intereſſendum, & informandum,alias ſi facta eſt viſitatio abſente parte,& non citata,non valet;quia dicitur facta ſine cauſæ cognitione. Caſtr. conſ.412. Viſis punctis, per
☞ tot.lib.2.Vide,*Probatio per aſpectum priuilegiata.Concl.776.*

Viſitare poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi, & quomodo,& quid percipere poſſit , vel non , viſitando.

CONCL. 218.

1 VIſitare † poteſt, & debet Epiſcopus omnia beneficia curata etiam vnita quibuſcunque Eccleſiis Cathedralibus, vel collegiatis, aut locis piis omni anno ſecundum formam iuris, & ita etiam diſponit ſacrum Concilium Trident. ſeſſ.7.c.7. de reformat.
2 † Extende ; quia procedit,etiam ſi Eccleſiæ, quæ debent viſitari,
3 ſint exemptæ. d. Concil. Trident.ſeſſ.c.8. de reformat. † Extende, quia etiam alia quæcunque beneficia Eccleſiaſtica curata,& non curata etiam regularia,in quibus non viget regularis obſeruantia, poteſt viſitare ; in quibus vero viget obſeruantia regularis, viſitat monendo ſuperiores,qui ſi non prouideant intra ſex menſes , tunc Epiſcopus. vbi Apoſtolicæ Sedis delegatus , viſitat, & cogit , d.
4 Concil. Trident. ſeſſ.21.cap.8. de reformat. † Extende ; quia Epiſcopus nedum beneficia exempta , vt ſupra, viſitat,ſed etiam beneficia ſecularia,quæ ſunt nullius diœceſis , ſi eſt vicinior,& alius ordinarius non ſit electus, d. Concil. Trident.ſeſſ.24.c.9.de refor-
5 mat.† Amplia;quia Epiſcopus tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus , & exequutores piorum locorum poſſunt viſitare Hoſpitalia, Collegia quæcunque , ac Confraternitates laicorum , etiam quas ſcholas,ſiue alio quocunque nomine vocant, non tamen quæ ſub Regum immediata protectione ſunt , etiam ſi eleemoſynariæ, etiam Montes Pietatis,ſiue Charitatis,& pia loca omnia,quocunque nomine nuncupentur , etiam ſi cura ad laicos pertineat , ita
6 diſponit idem Concil. Trident. ſeſſ.22.c.8. de reformat.† Amplia; quia Epiſcopus etiam de iure communi poteſt viſitare omnia Hoſpitalia,& loca pia ſuæ diœceſis, ſiue ſint inſtituta de licentia Epiſcopi,ſiue non;quia ad eum ſpectat ordinare,quod bona talium locorum diſpenſentur in vſus deſtinatos,Fed. de Sen. conſ.111.Quæ-
7 ſtio talis,in pr.† Amplia;quia Epiſcopus poteſt viſitare Monaſteria exempta Monialium in ſua diœceſi , tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ,clemen.attendentes.de ſtat. Monach. Feder. de Sen. conſ.
☞ 291. Domine mi , per tot. quod conſilium eſt Lapi Abbatis ſancti Miniati. Vide,*Epiſcopus quid poſſit in religioſos.Concluſio.248.n.9.*
8 *& ſeq.* Vide, *Preſcribi poſſunt iura Epiſcopi inferiorem , & quæ , & quando ſecus.Concl.543.*† Amplia;quia procurationem poteſt conſequi Epiſcopus,vel Archiepiſcopus à viſitatis, & procuratio continet ſolum victualia neceſſaria viſitantis , & ſuorum neceſſariorum;quam tamen poteſt etiam recipere in pecunia ab iis , qui volunt eam ſponte ſoluere,alias non. Abb. conſ.7.Tria,col.4.in pr.ver. expedito primo dubio,lib.2. vbi,quod ſi non vitiat per ſe ipſum, ni-
9 hil poteſt petere,c.ſi Epiſcopus de off.ordin.lib.6.niſi victualia.† Extende in tantum debere abſtinere Epiſcopum ab omni exactione, præterquam victualium,occaſione viſitationis,vt ſi quid exigat vltra, teneatur reddere duplum intra menſem, & ſi non reſtituit,eſt ſuſpenſus, & ſi celebrat , efficitur irregularis , c.exigit,de cenſ.li.6. iuncto c.is,cui, de ſent. excomm.in 6. Abb. d. conſ.7. col.4.v.expedito
10 primo,lib.2. † Extende ; quia procuratio duplex non poteſt exigi,

Abb d.conſ.7.colum.4.v.iis præmiſſis,lib.2. † Reſtringe ; quia ſicuti 11
antiquitus Epiſcopus habebat quandoq; medietatem, quandoque tertiam partem omnium redituum ſuarum Eccleſiarum,iuxta not. in c.antiquos.10.q.1. ita poteſt de conſuetudine retinuiſſe aliquam exactionem,maxime,quando eſt antiqua. Abb. d.conſ.7.col.4.in fi. v.poteſt ex ſecundo,lib.2.† Reſtringe,quia poteſt recipere forte pro 12
aliis expenſis, quas compellitur facere in viſitatione vltra victum ſuum ; quia ſi ita eſt conſuetum , ius non damnat hanc conſuetudinem. Abbas d.conſ.7.col.4.in fi. v. poteſt ex ſecundo. lib.2. † Re- 13
ſtringe ; quia bene poſſet Epiſcopus viſitando, & diſcurrendo per diœceſim exigere Cathedraticum , quod eſt duorum ſcutorum pro ſingula Eccleſia,& non incurreret pœnam. Abb. d. conſ.7.col. 5.v ſed quanquam , lib.2. Vide , *Cathedraticum quid ſit,& à quibus ſolui debeat.Concl.132* ☞ †Reſtringe;quia ſi Epiſcopus,vel Archiepi- 14
ſcopus eſſet in poſſeſſione exigendi ab immemorabili tempore aliquid , provt eſt Archiepiſcopus Florentiæ ; tunc poſſet exigere in viſitando talem cenſum, Abb.d.conſ.7.col.4. v. item præmittendo.l.2. vbi quod forte erit cenſus; vel Cathedraticum ; eo quia præſumitur iuſta cauſa,& titulus. Vide, *Procurationem ratione viſitationis qui ſoluere teneatur. Concl.808.* ☞ † Limita ; quia imo hodie Concilium 15
Tridentinum iubet, quod modeſto equitatu, & famulatu ſint contenti , & quam celerrime ſe expediant; vtendo tamen debita diligentia contenti ſint victu modeſto, ne oneroſas expenſas inducant, nihil exigant quocunque prætextu,non recipiant pecuniam;neque munus quodcunq;ſit,etiam qualitercunque offeratur,non obſtante quacunque conſuetudine etiam immemorabili ; ſit tamen in electione viſitati,vel victualia præſtare,vel pecuniam taxatam ſecundum conſuetum ſoluere , & ſi conſuetudo eſt, quod neque victualia,neque pecunia præſtentur,illa obſeruetur, pœna contrauenientibus eſt dupli,& ſuſpenſionis,ita Concil.Trident.ſeſſ.24. c.3.de reformat.† Extende,ſeu declara;quia etiam eſt de iure com- 16
muni, quod Epiſcopus , ſi poteſt vnico die viſitare duo beneficia, non debet procraſtinare,neq;duas velle procurationes,quando facultates Eccleſiarum non ſuppetunt ; ſecus ſi ſuppetunt. Calder. conſ.450.alias 8.de cenſib.quod eſt Ioh.Calde. & Pauli de Eleazar. † Declara tamen,quod circa procurationem exigendam,& viſita- 17
tionem , an in vno die plura beneficia ſint viſitanda , vel vnicum quolibet die, attenditur conſuetudo. Calder. d.conſ.450. alias 8.de cenſib. in fi. Vide, *Conſuetudo circa viſitationem beneficiorum. Concl.* ☞
951. † Limita ; quia Epiſcopus non poteſt viſitare fratres ordinis 18
Seruorum;quia ipſi habent priuilegium ab Alexandro,vt debeant corrigi,& viſitari à ſuo Generali; ergo ſunt exempti ab Epiſcopo. Cald.conſ.453.alias 11.de cenſib.per tot. quod eſt.Io.Calder.Theobaldi,& Gaſpar.Calder.† Extende limitationem,vt ſimpliciter Ar- 19
chiepiſcopus non poſſit viſitare fratres Ordinis Seruorum. Cald. d.conſ.453.alias 11.de cenſib. † Limita in fratribus tertij Ordinis, 20
qui non ſubſunt viſitationi Epiſcopi.Cald.conſ.455.alias 13.de cenſib. vbi, quod ex priuilegio Innocentij III. viſitantur à fratribus Minoribus.† Contrarium videtur tenere Abb. conſ.26. Videtur, in 21
princ.v.circa ſecundum,lib.2.quod imo poteſt viſitare religioſos,& religioſas exemptas,& exigere procurationem,dummodo non excedat modum. Vide , *Viſitari qui non poſſint. Concl. proxime ſeq.* ☞
† Declara;quia omnes hodie poſſunt viſitari ab Epiſcopis,etiamſi 22
ſint exempti,vt ſupra in princ.† Viſitatio autem fit ad correctio- 23
nem. Cald. conſ.453. circa princ. v. nam viſitatio, alias 11. de cenſib. vbi,quod qui poteſt corrigere,poteſt viſitare,alias non. Vide plenius per Concilium Tridentinum ſeſſ.24.c.3.de reformat.vbi principalis ſcopus viſitationis eſt ſanam doctrinam inducere expulſis hæreſibus,bonos mores tueri, prauos corrigere, populum ad religionem,pacem,& innocentiam accedere.† Amplia in tantum, vt 24
nec poſſit Epiſcopus concedere exemptionem alicui loco pio ſuæ diœceſis, nec liceat ſibi viſitare, & corrigere. Fed.de Sen.d.conſ. 111.num.2 v. ad ſecundam quæſtionem, & n.2. Vide infra, *Viſitandi* ☞
ius non poteſt per Epiſcopum remitti.Concl.221.

Viſitari qui non poſſint , & qui ſint exempti.

CONCL. 219.

VIſitari ab Epiſcopo non poſſunt illi, qui ab Epiſcopo corrigi 1
non poſſunt;quia viſitatio prouenit à correctione. Cald.conſ. 453.alias 11.de cenſib.ante med.v.nam viſitatio. † Amplia;quia fra- 2
tres ordinis Seruorū ſunt exempti ab Epiſcopo,& Archiepiſcopo; ideo non poſſunt viſitari ex priuilegio Papæ Alexand.ſed debent viſitari à ſuo Generali.Cald.d.conſ.453.alias 11.de cenſib.& conſ.452.
alias 10.eod.tit.† Amplia;quia viſitari nō poſſunt,quæ præſcripſerūt 3
ius viſitādi,& corrigendi contra Epiſcopū,dummodo nomine alterius præſcripſerit.Cald.d.conſ.453.alias 11.de cenſib.in pr.† Amplia 4
multis

Digitized by Google

☞ multis modis, de quibus *in Concl. proxim. præced. n.16. & ſeq.* Vide,
Exempti in quibus ſubſint locorum ordinariis. Concl.565. & Concl.
5 *ibi prox. ſeq.* † Declara; quia hodie tanquam delegati à Sede Apo-
ſtolica viſitant, vt per Concilium Tridentinum, de quo *in Concl.*
prox. præced.

Viſitatores Monaſteriorum à Sede Apoſtolica deputatorum an poßint viſitare Generalem Ordinis.

CONCL. 110.

1 VIſitatores † Apoſtolici ad viſitandum Monaſteria, & capita
Monaſteriorum poſſunt etiam viſitare Priorem Generalem
Ordinis quando habitat in loco, vel Monaſterio viſitato; quia dici-
tur caput in ſingulo Monaſterio. Fed. de Sen. *conſ. 145. Ioannes Epi-*
ſcopus, n.1. v. tertio ſi contra perſonam, & n.3. v. ſecundum iſtam opinio-
nem, vbi plus dicit, quod viſitator prouinciæ poteſt iſtum Genera-
lem vocare de vna ciuitate prouinciæ ad aliam, vt eum ibi viſitet.
2 † Contrarium tenet Fed. de Sen. *eod. conſ.* 145. repetito ſub *n.6. v.*
item quæritur, ſi contra, & n.7. vbi late pro vtraque parte, & tandem
3 reſidet in iſta opinione. † Amplia; quia poſſunt puniri impedientes
viſitationem, etiam ſi ſint illi, qui impediunt, tales perſonæ, quæ
alias nõ eſſent ſuppoſitę; quia ratione impedimenti efficiuntur ſup-
poſitæ. Fed. de Sen. *conſ. 145. n.2. v. ad hoc reſponſum*, vbi loquitur de
☞ Generali Ordinis, & concord. Lap. *alleg. 55. n.6.* Vide, *Viſitatores*
quam iuriſdictionem habeant, & quid poßint. Concl. 216.

Viſitandi ius non poteſt per Epiſcopum remitti.

CONCL. 221.

1 EPiſcopus † non poteſt remittere ius viſitandi ſibi competens
in beneficiis ſuæ diœceſis. Fed. de Sen. *conſ. 111. n.3. c. cum vene-*
rabilis, de cenſib. vbi Abb. *n.2.* ponit octo, quæ Epiſcopus remittere
2 non poteſt, etiam cum conſenſu Capituli. † Amplia, vt procedat,
etiam ſi exemptio à viſitatione concederetur beneficiis de nouo
conſtruendis; quia licet facilius remittatur ius quærendum, quam
concedatur ius quæſitũ; tamen non poteſt tale ius remitti. Fed. de
3 Sen. *conſ. 247. per tot.* † Amplia; quia ius viſitandi eſt iuriſdictionis,
& non poteſt præſcribi, ſicut neque ſolutio procurationis; quia
ſunt in ſignum ſubiectionis. Rom. *conſ. 371. In propoſita, in fi. n.6.*
4 † Limita; quia bene poteſt Epiſcopus concedere ius viſitandi cui-
cunque inferiori, qui viſitabit tanquam vicarius Epiſcopi. Zabar.
5 *conſ. 131. n.2. v. ad ſecundum.* † Limita; quia bene poteſt exemptio à
viſitatione concedi Eccleſiæ per vnionem Monaſterio exempto,
quando fit ex cauſa legitima, & per Epiſcopum cum conſenſu Ca-
pituli; quia ſicuti poteſt præſcribi, & per ſententiam, quæ tranſiue-
rit in iudicatum, tolli; ita etiam ex titulo legitimo poteſt concedi.
Cald. *conſ. 267.* alias *5. de reb. Eccl. non alien. per tot.* vbi, quod non
poteſt vniuerſaliter concedi, ſed particulariter ſolum quoad vnam
6 Eccleſiam, & ex cauſa ſecus. † Declara, quod dicitur, ius viſitandi,
& procurationem non poſſe præſcribi, vt nihil ſoluatur; vt tenent
Cald. *conſ. 86. circa med. v. in talibus*, alias *6. de off. deleg.* Lap. *alleg.*
30. n.9. v. licet. tamen intelligitur reſpectu omnium Eccleſiarum,
ſed reſpectu vnius Eccleſiæ ſecus, vt Cald. *d. conſ. 267.* alias *5. de*
7 *reb. Eccleſ.* † Item declara, vt procedat, quod non valet præſcriptio,
vt ab aliquo viſitari quis non poſſit, ſed bene valet contra Epiſco-
☞ pum, vt alius Prælatus viſitet. Cald. *conſ. 453.* alias *11. de cenſib.* Vi-
de, *Epiſcopus an poſſit eximere beneficia ſua diœceſis. Concl. 267.*

Viſus, & videre quid ſit, & quando oculo corporali, vel intellectus intelligatur. CONCL. 222.

1 DVplex † eſt viſus, corporalis, & intellectualis, ſeu mentalis,
ſecundum Bald. qui plene examinat, *C. ſi ex falſis, in rubr. per*
tot. maxime *n.7.* vbi ponit quinque ſenſus corporis, & eorum offi-
cium; & dicit viſum poſſe continere omnem veritatem mente per-
2 ceptam. † Videre, vel video refertur ad oculum intellectus, *l. quod*
meo, §. pen. vbi gl. *in v. non minus, de acq. poß.* Bart. *in l. item apud, §. ſi*
3 *quis ſic fecit, ff. de iniur.* † Proprie autem, & ſtricte viſus importat
viſum oculo corporali, & intellectus. Nell. *in tract. de teſtib. n.132.*
4 vbi *num. 130. & 131.* dat alias intelligentias. † Verba illa, *viſis, &c.*
operantur, quod iudex præſumitur vidiſſe acta. Bald. *conſ. 293. Præ-*
5 *miſſis duobus, in fi. lib. 1.* † Extende; quia imo in arbitratore plene
probant; quia ſtatur aſſertioni arbitratoris de ordine, & informa-
☞ tione ſumptis. Zabar. *conſ. 139. num. 6. & 7.* vbi late. Vide, *Narra-*
tiua verba Papæ, vel Principis quando probent, vel non. Concl. 4. &
Concl. ibi ſeq.

Viſus eſt ſenſus generalior cæteris, & quando ſecus.

CONCL. 223.

VIſus † eſt ſenſus generalior quocunque alio, & accommoda- 1
tur omnibus ſenſibus. Salyc. *in l. teſtium, n.7. & ſeq. C. de teſtib.*
vbi, quod valet dictum teſtis, quod vidit Titium loquentem, &c.
& quod viſus ſumatur in genere pro omni ſenſu, gl. *in c. teſtes, 3.*
q.9. in v. quæ moneræt. vbi, quod in Exodo dicitur: *Videbant voces,*
hoc eſt, audiebant, & allegat illud Pſalmi: *Guſtate, & videte, quo-*
niam ſuauis eſt Dominus. † Extende; quia perfectius probat teſtis 2
per viſum, quam per alium ſenſum. Rom. *conſ. 104. Reuerende Pa-*
ter, col. fi. v. cum deponant noſtri teſtes. vbi apoſt. *in ver. perfectione.* dat
concord. & idem Rom. *conſ. 290. In caſu propoſito, in pr.* vbi apoſt.
in v. Horatij. dat concord. & adducit carmen Horatij de arte poët.
Segnius irritant animos demiſſa per aures, quam quæ ſunt oculis ſubie-
cta fidelibus, & adducit concord. † Extende; quia teſtis deponens 3
de viſu in iis, quæ iudicio intellectus percipiuntur, in quibus debet
cauſa ſcientiæ reddi, probat, iuncto alio teſte de partis rei depo-
nente de auditu, in tantum, vt licet probatio non ſit plena; tamen
ſufficit ad condemnandum, ſi reus nihil probauit. Rom. *d. conſ. 290.*
In caſu propoſito, in fi. v. cæterum. † Declara extenſionem, quia non 4
procedit in matrimonio probando; quia vnus teſtis de viſu contra-
ctus matrimonij, qui verba non audiuit, non probat, neque iungi-
tur; quia eſt ſingularis. Alex. *conſ. 143. Quoniam abunde, in pr. lib. 2.*
† Extende; quia imo viſus duplex eſt, naturalis, & intellectualis, & 5
ad ſaluandum teſtem à falſo adhibetur hæc diſtinctio. Rom. *conſ.*
191. In propoſita conſultatione, per tot. maxime *in pr.* licet non in-
diſcrete, & ſemper, vt ibi *n.12.* † Reſtringe; quia imo in iis, in qui-
bus viſus non eſt proportionatus, ſenſus non attenditur; ideo teſtis; 6
qui dicit vidiſſe Titium offerre ſe, & bona ſua religioni; quia in-
competenter deponit; quia debet deponere de auditu arborum,
quia talia auditu percipiuntur. Alex. *conſ. 141. in princ. ver. fortiſico,*
lib. 1. allegat text. *in c. ſi. de ſucceſſ. ab inteſt.* † Declara reſtrictionem, 7
vt procedat, quando ſenſus omnino eſt non proportionatus, alias
ſecus; quia licet percuſſio proprie probetur per viſum; tamen ſi
quis deponat, quod de nocte audiebat percuſſiones, probat Alex.
conſ. 24. Animaduerſis, n.10. v. nec inſuper obſtat, lib. 2. Vide, *Teſtis* ☞
debet deponere per ſenſum corporis, & memoriam, alias non probat,
& quando ſecus. Concl. 171.

Viterbienſis ciuitas, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia.

CONCL. 224.

CIuitas † Viterbienſis eſt de ſtatu temporali Eccleſiæ Roma- 1
næ; ideo ſtatuta non valent, niſi confirmata, vel quæ veriſi-
militer confirmarentur à Papa. Bald. *conſ. 226. Præmiſſis verbis, n.2.*
v. ſed iniquum videtur, lib. 5. † Et Gubernator Viterbij habet iuriſ- 2
dictionem in tota prouincia patrimonij; quia tota prouincia con-
ſtituitur ſibi in territorium, tanquam Præſidi; ideo maior Epiſcopo
eſt, & concurrit cum omnibus Gubernatoribus ciuitatum prouin-
ciæ; non tamen poteſt cauſas delinquentium cœptas coram Gu-
bernatoribus velle auferre, plene Abb. *conſ. 24. Rodulphus per tot.*
lib. 1. † Statutum habet, quod nulla mulier habens filios, vel filias 3
ex filio poſſit teſtari, codicillari, vel aliquem contractum facere
extra perſonas filiorum, & ſi ſecus fecerit, teſtamentum, codicilli,
& contractus ſint nulli ipſo iure. Bald. *conſ. 226. per tot. lib. 1.* vbi,
quod eſt fauorabile, & non excludit nepotes, & deſcendentes,
quin inter eos poſſit teſtari, neque piam cauſam, & quod habeat
locum reſpectu bonorum in territorio Viterbienſi, etiam ſi mulier
Viterbienſis extra territorium ſit nupta. ſecus ſi non haberet bona
in territorio Viterbienſi; quia ratione originis non ligaretur. † Vi- 4
de tamen Card. Zabar. *conſ. 144.* vbi ſuper eodem ſtatuto conſu-
luit, & dicit, quod neque poteſt in piam cauſam donare; quia tale
ſtatutum etiam ligat, & comprehendit, ne donetur Eccleſiæ, &
dicit, quod antiquum ſtatutum ſimpliciter loquebatur; modernum
vero ſtatutum dicit, quod mulier habens filios laicos. Vide, *Li-*
bertas Eccleſiaſtica. Concl. 342. † Caſtr. *conſ. 428. Inhærendo, lib. 1.* 5
conſuluit ſuper eodem ſtatuto reformato, quod continet matrem
habentem filios, & filias de decem partibus teneri relinquere filiis
nouem partes, de decima poſſit teſtari, poſtea fuit facta reforma-
tio, quod poſſit de decima teſtari inter filios, & non poſſit extra fi-
lios, niſi pro anima, vel cauſa neceſſaria; & dicit, quod tale ſtatu-
tum comprehendit filios, & filias, licet de filiis ſimpliciter loqua-
tur, excepta particula recuperationis bonorum aliter alienatorum;
quia ſoli maſculi expreſſe admittuntur.

Digitized by Google

Vitia paterna non nocent filiis, & è contra.

CONCL. 225.

1 VItium † & delictum patris non nocet filiis in iis, quæ defe-
runtur in filios aliunde, quam ex perſona patris, *l.1. ff. de in-*
terd & releg. Ant. de Butr. *conſ.29.n.3.v.item quia non nocet*, quod,
duplicatur inter conſilia Anch. *conſ.355.* vbi, quod filius ex patre
non legitimo capax eſt iuris patronatus inducti ab auo, allegant
ita conſuluiſſe Iacob. de Belui. Butri. Raynuc. & Bart. & reuera eſt
2 *conſ. Bart.* 18. *lib.*1. † Et ideo pater hæreticus non nocet filio or-
thodoxo, & fideli; quia religio defertur aliunde, quam ex perſona
3 patris. Ant. de Butr. *d.conſ.29.n.3.* Anch. *d.conſ.355.n.3.* † Idem in
patre exhæredato ab auo; quia non nocet nepoti. Anton. de Butr.
4 *d.conſ.29.n.3.* Anch. *d.conſ.355.n.3.* † Et ſpurius capit à fratre; quia
non mediante perſona patris, à quo prouenit vitium incontinen-
tiæ, capit *l.ſi iis qui, ff. de vulg. & pupill.* Anchar. *d.conſ.355.num* 3.
Ant. de Butr. *d.conſ.29.n.3.*

Viuere quilibet præſumitur vſque ad centum annos, & quando ſecus. CONCL. 226.

1 VIuere † quilibet præſumitur vſque ad centum annos, *l. fi. C.*
* *de ſacroſ. Eccl.* Dec. *conſ.104.n.4.* vbi dicit* communẽ, *& conſ.*
575.*n.*10. & quod omnes conueniunt in hoc. Corn. *conſ.*208. *lib.*3.
2 † Contrarium, quod nulla lex hoc dicat, ſed ſolum, quod quis non
præſumitur viuere vltra centum annos, & non ſequitur; ergo præ-
ſumitur viuere vſque ad centum annos, dicit Corn. *conſ.*119. *lib.*1.
bene verum eſt, quod centum anni ſunt meta, ne vltra quis viuat,
l. an vſusfructus, ff. de vſufr. l. vt inter diuinum, §.1. C de ſacroſ. Eccl.
3 † Declara, vt procedat præſumptio, quando agitur principaliter de
vita, & morte, & conſtat de initio natiuitatis eius, qui præſumitur
viuere; alias ſi non conſtat de initio, non habet locum præſum-
ptio, ex quo non poteſt præſumi aliquid, quod non habeat certum
principium; ita Cuman. *conſ.43. In quæſtione Franciſci, per tot. & n.2.*
v. nec obſtat. & ita ſoluit Alex. *conſ.175. Perſpectis, n.21. v. accedit,*
4 *quod dicunt, lib.5.* † Declara; quia præſumptio, quod quis viuat vſq;
ad centũ annos, procedit, quando à principio mors eſt fundamen-
tum intentionis aduerſarij mei, & ego à principio non habeo ne-
5 ceſſe me in vita fundare. Alex. *d.conſ.27.n.7. lib.7.* † Declara; quia
licet quis poſſit viuere vſque ad centum annos; non tamen præſu-
mitur tantum tempus viuere; quia ſecundum inferiores cauſas ſa is
hodie poteſt timeri de morte alicuius poſt quinquageſimũ annum;
quia vt plurimum mori contigit ante centeſimum annum. Abb.
6 *conſ.63. Vt veritas, col.3. in fi. v. licet et im quis, lib.2.* † Et ideo eſt ho-
* die magis * communis opinio, quod quis non præſumatur viuere
vſque ad centum annos, apoſt. ad Alex. *conſ.1. Ponderatis, n.42. in*
v. viuere, lib.5. vbi citat pro vtraque plurimos, & dicit hanc eſſe ho-
7 die crebriorem, vide eam. † Limita, vt non procedat, quando non
agitur principaliter de vita, & morte, ſed incidenter, veluti ſi agatur
de ſucceſſione, & actor probat ſe in ſecundo gradu, quia non ex-
cluditur per allegationem, quod extiterunt alij proximiores, qui
viuere præſumuntur. Cuman. *d.conſ.43.n.2.v. nec obſtat.* & alij pro-
☞ xime allegati. Vide, *Hereditatis petitione agens quid probare, vel nar-*
8 *rare debeat. Concl.* 32. † Extende; quia quando agitur de vita homi-
nis certo tempore, puta quod quis alius viuus excludat alium, eo
quod viuere præſumatur, non ſufficit; quia debet probari vita olim
viuentis de illo tempore, *l. ſpadonem. § qui abſolutus. ff. de excuſ. tut.*
* vbi gl.* & Doct. Bart. *in l. ſi quidem, C. ſolut. matr. & in l.2. § ſi dubi-*
tetur, ff. quemadm. teſt. aper. Alex. *conſ.27. Conſideratis iis, col.2. lib.7.*
v. alia ratione. Corn. *conſ.10. Viſa fuit, col.2. v. iis tamen minime re-*
fragantibus, lib.1. & conſ.119. Placet mihi, col.3. v. & vltra adducta.
9 *lib.*1. vbi, qui ſe fundat in vita, debet probare. † Extende; quia is,
qui allegat aliquem filium teſtatoris viuere, vt excludat inſtitutum
à teſtatore, non releuatur, licet probet filium teſtatoris fuiſſe in re-
rum natura, & hodie præſumi viuere; quia quando vita requiritur
de certo tempore ad excludendum alium, debet probari de illo
tempore. Alex. *d.conſ.27. Conſideratis, n.7. & ſeq. v. alia ratione, lib.7.*
10 *vſque in fi.* † Limita; quia abſens per viginti annos, de cuius vita
nihil ſcitur præſumitur mortuus ex accidentibus mundi. Bald. *conſ.*
11 90. *Maritus illius puellæ, lib.2.* † Extende; quia imo bellicoſus vagãs
12 præſumitur mortuus lapſo quinquennio Mart. *conſ.*241. † Exten-
de; quia imo cum nihil ſit certius morte, nihil incertius hora mor-
tis, vita hominis non dicitur magnum tempus, ex quo poteſt quo-
tidie mori. Abb. *conſ.63. col.3. in fi. v. ſecunda limitatio, ſub n.6. lib.2.*
vbi loquitur maxime in homine annoſo, quia quotidie poteſt mori.
13 † Limita; quia imo ſi agitur de enumeratione annorum vitæ, homo
ſexaginta annorum præſumitur viuere ſolum per annum, *l. heredi-*
tatum. vbi Alex. *ff. ad l. Falc.* † Limita; quia qui dicit aliquem viue- 14
re, debet probare, nec ſufficit, quod probet talem aliquando vixiſ-
ſe, & hodie præſumi viuere; quia non procedit præſumptio vitæ
centum annorum; niſi quando aduerſario meo incumbit onus pro-
bandi mortem; quia ego, qui nõ compellor probare vitam, habeo
præſumptionem pro me, alias ſecus. Alex. *d.conſ.175. Perſpectis,*
n.10. & 21. v. & ille qui allegat, lib.5. Vide, *Mors qualiter probetur,* ☞
*& quis probare debeat. Concl.*400. Vide Ant. Gabr. *lib.1. tit. de præ-*
ſumpt. Concl.16. Viuere an præſumatur quis vſque ad 100. *annos.*

Viuere ſimul qui dicantur. CONCL. 227.

VIuere † ſimul dicuntur habentes in eadem domo, licet non 1
manducent ſimul; & ideo legatum factum filiabus, dummo-
do vitam vidualem ſeruent, & ſimul cum hærede viuant, debetur,
ſi ſeruarunt viduitatem honeſtam, & habitarunt in eadem domo,
licet non vixerint ſimul. Bald. *conſ.21. Super primo puncto, n.2. v. ſu-*
per alio puncto, & conſ.22. n.2. v. ſuper ſecundo, lib.2. † Amplia; quia 2
maritus & vxor dicuntur ſimul viuere, ſi viuunt ſub eodem tecto;
& concorditer, licet vxor per ſe faciat focum, prout faciunt nobi-
les. Bald. *d.conſ Super primo puncto, n.2. v. ſuper ſecundo.*

Vltima derogant prioribus. CONCL. 228.

VLtima † diſpoſitio derogat primæ, ſi non compatiuntur, *l. pa-* 1
cta nouiſſima, C. de pact. † Amplia in opinione eiuſdem au- 2
ctoris; quia illa opinio, quam vltimo tenuit, videtur derogare an-
tecedenti; ideo Bald. varius cenſetur magis inhærere illi opinioni,
quam tenet ſuper feudis; quia fuit vltima lectura Baldi ſuper feu-
da. Io. de An. *conſ.83. circa med. v. præterea eſt ponderandum.* † Ex- 3
tende idem in duobus conſiliis eiuſdem auctoris; quia vltimum
conſilium in ordine cenſetur opinio eiuſdem maturior, etiam ſi in
primo tenuerit contrariam, vt per Rom. *conſ.327. n.8. v. nunc vero*
reſpondeo, loquentem de Federico de Senis. & ibi vide apoſtill. *in*
verb. poſteriori, vbi dat concord. & plures, & adducit ſimilia. † Am- 4
plia in duobus ſtatutis contrariis etiam eodem tempore confirma-
tis; quia vltimum præualet, & attendi debet. Alex. *conſ.141. Viſo*
teſtamento, n.4. v. & aliud capitulum, vbi apoſt. *in ver. vltimo. lib.2.*
vbi dicit procedere; niſi per diſtinctionem poſſint conciliari. Vide, ☞
*Contraria inter plura non compatibilia præualent vltima. Concl.*1011.
Vide, *Poſteriora derogant prioribus. Concl.*451.

Vnio quid ſit, & quid operetur. CONCL. 229.

VNiones † Eccleſiarum dicuntur alienationes, per quas tranſ- 1
ferunt ius proprietatis de vna Eccleſia in aliam; ideo requiri-
tur conſenſus ſuperioris. Crau. *conſ.258. n.10. & ſeq.* & quod vnitum
beneficium tranſeat in proprietatem beneficij, cui fit vnio. Caſtr.
conſ.438. In quæſtione, lib.1. † Vnio beneficiorum eſt de titulo ad 2
titulum beneficialem, alias ſi vniatur prædium, eſt potius alienatio,
vel donatio. Card. Zab. *conſ.47. Reuerende pater. n.3.* † Et vnio eſt 3
iuriſdictionis; ideo qui non habet iuriſdictionem, nõ poteſt vnire,
& hac ratione nõ poteſt Epiſcopus Eccleſias exemptas vnire. Card.
Zab. *conſ.47. in pr. & n.2.* † Amplia; quia vnio mutat naturam be- 4
neficij vniti; quia aſſumit naturam beneficij, cui fit vnio. Cald. *conſ.*
275. *v. confirmatur ratio, circa pr.* alias 13. *de reb. Eccleſ. non alien.*
† Odioſa eſt vnio, & ſtricti iuris; quia repugnat iuri communi, & 5
odioſa. Cald. *d. conſ.275. v. item vnio eſt ſtricti iuris.* alias 13. *de reb.*
Eccl. non alien. ſequitur Dec. *conſ.232. n.3.* vbi, quod eſt ſtricti iuris,
& odioſa, & ideo eſt nulla, ſi cauſa eſt falſa, pleniſſime Card. Zab.
conſ.96. Papa vniuit, n.2. vbi, quod eſt odioſa. Pet. de Anch. *conſ.*114.
n.5. vbi, quod iure ſingulari fundãtur vniones. Crau. vero *conſ.*258.
*n.*10 dicit, quod ſunt odioſæ, & quod pariũt inextricabiles difficul-
tates Theologis, & Iuriſtis. & quod graue afferant præiudicium, &
ſeruitutem beneficiis, vbi alios allegat. † Tertio non præiudicatur 6
per vnionem. Feder. de Sen. *conſ.* 95. *n.2. circa fi.* Cald. *d conſ* 275.
circa med. v. ſicut enim. alias 13. *de reb. Eccl. non alien.* † Effectus vnio- 7
nis eſt, quod cedente, vel decedente Rectore fructus ſpectent ad
beneficium, cui facta eſt vnio. Cald. *d.conſ.275. n.2. v. effectus vnio-*
nis, alias 11. *de reb. Eccl. non alien.* † Imo operatur vnio facta, & ſu- 8
ſpenſa in tẽpus mortis Rectoris, quod eueniente morte proprietas
beneficij vniti tranſeat in beneficium, cui fit vnio. Oldr. *conſ.*223.
n.5. v. quarto poſito. † Triplex eſt vnio; quia alias eſt acceſſoria, vt ſi 9
vnio fiat de Eccleſia Eccleſiæ; quia Eccleſia vnita nihil retinet;
alia eſt, quando æque principaliter fit vnio de duabus Eccleſiis, &
vtraq; retinet ſua priuilegia, aut eſt dubium, & ſtatur coniecturis, &
ex eis iudicatur, qualis ſit vnio. Pet. de Anch. *cõſ.*114. *Pro impetrãte.*
ſequitur

Digitized by Google

ſequitur Staffi. de liter.grat.fol.81.ſecundũ veterem impreſſio.§.quan-
☞ doque. Vide, Vnio multiplex, & de effectu circa multa. Concl.230.
10 † Differentia eſt; quia quando eſt acceſſoria, ſi in expectatiua
mentio fiat de Eccleſia principali, ſufficit; ſecus ſi de acceſſoria;
in alio caſu, quando vtraque eſt æqua principalis, mentio de vna
11 non capit aliã. Petr.de Anch.conſ.114.per tot.† Item, quando vnio
eſt acceſſoria, vnicus Rector conſideratur, quando æque prin-
cipaliter, eadem perſona Rectoris habet duplicem, ſeu repræ-
12 ſentat duplicem Rectorem. Anchar. d.conſ.114.n.3.& ſeq.† Vnio
æque principalis dicitur, quando duæ ciuitates habent vnum
Epiſcopum; quia dicuntur Eccleſiæ æque principales, & quælibet
retinet ſua priuilegia, provt in Eccleſia Feltrenſi; & Bellunenſi,
Cardin.Zab.conſ.90.in prin. vbi, quod Feltrenſis primo nomina-
13 tur, c.expoſita, de arbitr. † Aliquando vnio eſt perpetuo, aliquan-
do ad tempus; perpetua extinguit titulum beneficij vniti, tem-
poralis vero facit ſolum ceſſare titulum vniti, donec durat. Caſ-
* ſad. de vnio.dec.2.n.2. vbi latiſſime, & dicit * communem, quod
quando Papa prouidet de vnito ad tempus, non dat nouum ti-
tulum; quia primus titulus ſuſcitatur quaſi à ſomno; ſi vero pro-
uidet de vnito perpetuo, dat nouum titulum; quia primus erat
14 extinctus. † Et iſtæ temporales vniones ſunt fictæ diſpenſatio-
nes, & reſpiciunt perſonam; ideo non extingunt titulum. Caſſad.
dec.3.n.3. de iudic. vbi, quod palliatæ diſpenſationes vniones
ad vitam, & quod æquiparentur diſpenſationi, tenuit pars DD.
15 vt per Put. dec.246.in princ.lib.1. † Contrarium, quod non ſint fi-
ctæ diſpenſationes proprie, nec de eis fieri debeat mentio, Put.
16 d.deciſ.246.lib.1.n.9. † Et fraternizat cum commenda vnio tem-
poralis, & commenda temporalis, & ita ſeruare curiam atteſta-
17 tur Caſſad. deciſ.5.de priuil.in fin. † Et per vnionem temporalem
Papa non facit Prælatum in vnito, ſicut nec in commendato. Caſ-
18 ſad.deciſ.2.n.6.de vnito.† Imo, quod inducatur incompatibilitas ex
commenda, vel vnione temporali, neque detur titulus, ſed ſit
quoddam depoſitum, Caſſad. de reſeruatio. deciſ.7. num.2. & ſeq
19 † Perpetua fit ad vtilitatem Eccleſiæ; temporalis vero ad vtilita-
tem perſonæ. Put.deciſ.246.lib.1.

Vnio multiplex, & de effectu vnionis circa ſimul vnita.

Concl. 230.

1 VNio † fit quandoque ſimpliciter, vt vna Eccleſia cenſeatur
vnita, & incorporata alteri, ita quod vnita remanet acceſſo-
ria, altera vero, cui fit vnio, remanet principalis. Guid.Pap.conſ.
2 134. v. quarto fit. † Quinque modis fit vnio; aliquando Eccleſia
vnitur quoad ſpiritualia; aliquando quoad ſubiectionem; ali-
quando quoad Prælatum duntaxat, vt idem Rector duas obti-
neat; aliquando Eccleſiæ vniuntur ſimul, & poteſt dupliciter
fieri. Primo, vt vna accedat alteri, & tunc Eccleſia vnita al-
teri tanquam acceſſoria aſſumit priuilegia, naturam, regulam, &
conſuetudinem Eccleſiæ, cui eſt vnita, & tunc pereunt priuilegia,
& regulæ Eccleſiæ vnitæ. Secundo modo æque principaliter duæ
Eccleſiæ vniuntur inſimul, vtraque participat, & communicat
de priuilegio alterius, aliquando erigitur in Cathedralem, vel
Collegiatam. Plenè Guid.Pap. conſ.34 in prin. ſequitur apoſt.ſi.ad
3 alleg. Lap.68. Quæris, an liceat.† Tribus modis, & triplicem vnionẽ
☞ dicit Petr.de Anch.conſ.114. Vide Concl. prox.præc.n.9. † Quan-
4 doque fit vnio quoad omnia, præterquam quoad aliqua, veluti
ſi vniuntur duo monaſteria, ita tamen, quod vnumquodque re-
maneat de per ſe ſtans, & ſua priuilegia obtineat integra; & talis
vnio operatur, quod vna monialis vnius ex dictis monaſteriis vni-
tis, ſi intraret aliud monaſterium, dicitur permanere in ſuo mo-
naſterio, nec dicitur vagari, vel exire. Bald.conſ.354. Dominus Pa-
5 pa, lib.4.† Quandoque vnio fit, vt ſit res vnita, & cui vnitur, vnum
corpus efficiantur, & iſta eſt incorporatio, quæ æquiparetur allu-
uioni, & non datur vlla diuerſitas inter vnitum, & cui vnitur.
Ang.conſ.247. Punctus, Papa vniuit. vbi loquitur de vnione mona-
ſterij S. Pontiani Monaſterio Montis Oliueti Lucanæ diœceſeos.
6 † Idem, quãdo vnitur Comitatus, vel Ducatus Regno, quia tanquã
per alluuionem dilatatur Regnum. Ang. d.conſ.247.in fin. Quan-
7 doque † vnio fit per modum gubernij, & tunc vnitum retinet ſua
ſtatuta ſeparata, & regulatur, vt prius. Ang.d.conſ.247.poſt med.cir-
8 ca fi.† Extende; quia vnio per modum adminiſtrationis non præiu-
dicat, & fieri poteſt, provt ſi Abbas habens plura membra ſub ſe
concedat adminiſtrationem magis vni, quam alteri, & iſta
9 non eſt proprie vnio. Card. Zab. d. conſ.47.circa med.& fi. † Vnio
quandocunque fit per Papam de præſenti, & in forma gratio-
ſa, vt quia Papa vniuit vnum beneficium alteri beneficio, & iſta
vnio, ſiue fiat de vacanti, ſiue de vacaturo, quod fieri poteſt ſor-
tietur effectum ſuum, cum vacat beneficium vnitum; ideo Papa
huic vnioni non cenſetur derogare, niſi in ſpecie faciat mentio-
nem de vnione, vel vnionem ſuſpendat. Staffil. de liter. gratia. fol.
34.ver. dubitatur, nunquid.† Aliquando fit in forma commiſſio- 10
nis; quia Papa non vniuit, ſed vniri mandauit per ceſſum, vel deceſ-
ſum, & iſto caſu non quæritur ex tali vnione ius in re, ſed ad rem.
Staffil. in loco ſupra allegato fol.34.v.ſed caſus. vbi videtur tenere,
quod clauſula, anteferri, non operatur contra talem vnionem in
expectatiua, & idem tenet Boër. dec.346.in pr. vbi, quod reuoca-
tio tollit iſtam. † Differt autem vnio gratioſa, quæ dicitur ſortita 11
effectum ab ea, quæ eſt in forma commiſſionis; quia ex gratioſa
quæſitum eſt ius in re, & in beneficio vnito, in commiſſaria eſt
quæſitum duntaxat ad rem. Staffil. de liter.grat:fol.34.v. dubitatur.
cum ver.ſeq. & ideo collatio Papæ non ſuſpendit, neque impedit
vnionem in forma gratioſa, niſi fiat mentio de ea. Rota deciſ.5.de
rer.permut.in antiq. ſecus eſt, ſi non eſt gratioſa, dec.4.de reb.Eccleſ.
in antiq.† Contrarium; quia ſi eſſet capta poſſeſſio vigore vnionis, 12
tunc dicitur quæſitum ius in re; ſi vero non eſt capta poſſeſſio, non
poteſt dici ſortita effectum, & ſic non cõpetit ius in re, ſed ad rem,
& ſuper hoc emanauit conſtitutio Martini Papæ V. de qua memi-
nit gloſſator reg.Cancel.antiq.glo.11. ſequitur Boër. d.dec.346. qui
videntur intelligere de pacifica poſſeſſione.† Extende de hoc con- 13
trarium; quia procedit etiam, quando ſtetit per habentem vnio-
nem, quominus poſſeſſio caperetur; quia paria ſunt, quod pacifi-
ce quis non poſſideat, vel quod ſtet per eum, vt per glo. in d reg.
11.in princ. Boër. d.dec.346. † Quandoque fit vnio titulorum, & 14
iſta eſt propria vnio, quandoque fit vnio aliquorum bonorum, &
iſta eſt alienatio bonorum, vel donatio. Card. Zab. conſ.47.Reue-
rende pater, per tot. † Quandoque fit vnio per modum tranſlatio- 15
nis, & hoc dupliciter; primo, quando Eccleſia, vel monaſterium
deſtruitur propter aëris intemperiem, prædones, & incurſus latro-
num, & alibi ædificatur, & iſto caſu prima deſtructa nihil reti-
net; ſecundo caſu, quando prima Eccleſia non deſtruitur, ſed ſe-
cunda ædificatur aptior, vt ſit eadem; quia vtraque retinet eadem
priuilegia. Lap. alleg.68 Quæris, an licet. † Quandoque fit vnio de 16
Eccleſia, & monaſterio laxiori, vt ad obſeruantiam ſtrictiorem al-
terius Eccleſiæ, vel monaſterij tranſeat. Guido Pap. conſ.137.n.2.
ver. ſecundo præmittendo, & ideo monaſterium S. Auguſtini po-
teſt transferri ad monaſterium, ſeu regulam ſtrictiorem S.Benedi-
cti, vt ibi Guid.Pap.n.3.† Et talis vnio poteſt fieri, & valet ſine ſu- 17
periore in præiudicium monaſterij tranſeuntis ad aliam regulam
ſtrictiorem, licet non in præiudicium ſuperioris, qui poteſt reuoca-
re, ſi velit. Guid.Pap. d.conſ.134.n.6 v. pro expeditione. † Quando- 18
que vnio ſit per Papam, & datur facultas capiendi poſſeſſionem
propria auctoritate beneficij vniti, quandoque non & quando nõn
eſt data facultas, non poteſt capi ſine ordinarij licentia; quia Papa
non cenſetur velle illi præiudicare. Boër. d.deciſ.346.v.licet enim,
circa med.† Reſtringe in vnione ordinaria; quia poteſt abſque li- 19
centia capere poſſeſſionem beneficij vniti. Boër.d.dec.346.prope fi.
† Quandoque vnio fit per modum diſmembrationis bonorum, vel 20
partis curæ, & hæc quidem fieri poteſt ex cauſa per Epiſcopum, vt
auferat ab vna Eccleſia, & applicet alteri. Fed. de Sen. conſ.224.in
prin. Card.Zabar.conſ.65.col.2.ver.venio igitur. † Declara; quia diſ- 21
membratio eſt magis odioſa, ideo requiritur conſenſus Capituli,
item requiritur citatio Eccleſiæ cui præiudicatur, licet citatio in
vnione non ſit neceſſaria, alias diſmembratio non valet Gabar. d.
conſ.65.n.2.& ſeq. Vnio etiam fit de bonis, & locis profanis; vnde
vna villa poteſt alteri vniri.† Operatur hæc vnio locorum, vt locus 22
vnitus dicatur accipere omnia priuilegia, quæ habet locus, cui fit
vnio; vnde paſcua communicari debent, & alia priuilegia. Calcan.
conſ.34. Quia dubitatio.per tot. maxime in prin.† Extende; quia etiã 23
communicatur onera; quia participans de commodo etiam par-
ticipat de incommodo. Calcan. d.conſ.34.in princ. † Extende, quia 24
ius paſciſcendi competens loco vnio, vel loco, ad quem fit vnio,
etiam competit alteri. Calcan. d.conſ.34.n.2. & ſeq.per tot. † Re- 25
ſtringe, quia locus vnitus non tenetur ad onera loci, ad quem fit
vnio cauſata ante vnionem. Bart. in l.1. §. ſi coheredem, ff. ad leg.
Falcid. Calcan. d. conſ.34. in princ. quia ſicut forenſis veniens ad
habitandum non tenetur ad habita præterita; ita nec locus vni-
tus. † Probatur vnio villæ ad illam, quando habent vnicum æſti- 26
mum, & ſimul ad inuicem contribuunt ad onera. Calcan. d.conſ.
34.in pr.v.quod autem villa.

Vnio requirit cauſam, & multa alia. Concl. 231.

VNio † duarum Eccleſiarum ad hoc, vt ab Epiſcopo fieri poſ- 1
ſit, requiritur cauſa tenuitatis fructuum Eccleſiæ, cui fit vnio.
Oldr. conſ.260. Quod vnio, in pr. c. eam te, de ætat. & qualitat. &

*conſ.*261.*In vnione*,vbi,quod requiritur ſolemnitas, & cauſa,videl.
euidentis neceſſitatis,vel vtilitatis , idem Oldr. fuſius *conſ.*262.*In
queſt. in pr.*vbi, quod requiritur cauſa neceſſitatis,vel vtilitatis,&
quod ſit euidens , & cauſa tenuitatis fructuum ſit legitima, Oldr.
*conſ.*296.*num.*2.plene Guid. Pap. *conſ.*134. *Circa proceſſum,num.*2.
2 vbi,quod requiritur cauſa videlicet vtilitatis,vel neceſſitatis.† Am-
plia, vt eadem cauſa requiratur in annexione Eccleſiæ alicui præ-
bendæ,vel dignitati,quæ requiritur in vnione.Oldr. *d. conſ.*260.*in
3 pr.v.& eadem cauſa.* † Amplia , quia iuſta cauſa requiritur nedum
in vnione beneficiorum,ſed etiam in vnione Caſtrorum,ſeu terri-
torium,provt ſi vnum caſtrum ſit diruptum à bellis,& territorium
vniatur alteri caſtro,quia requiritur iuſta cauſa. Roman.*conſ.*275.
*Quoad primum,in pr.*vbi apoſt. *in ver.iuſtis.*quæ dat concord.& re-
4 latiue dicit,quæ ſint iuſtæ cauſæ.† Amplia,quod cauſa debeat pro-
bari ab eo,qui aſſerit,quia non præſumitur,etiam ſi eſſet enuncia-
5 ta à Prælato.Oldr.*d.conſ.*261.*In vnione.*† Amplia,quia ſolemnita-
tem,& euidentem vtilitatem requirit vnio , quæ debet probari ab
aſſerente,nec præſumitur, alias eſt nulla. Dec.*conſ.*232.*col.*2.*v.ſed
6 dato quod vnio.*† Extende etiam in vnione facta per papam ex cau-
ſa,quia debet probari , alias vnio eſt nulla.ſeu poteſt nulla decla-
7 rari,vel diſſolui.Deci.*d.conſ.*232.*n.*3.†Extende,etiam ſi motu pro-
prio eſſet conceſſa,quia eſt odioſa, & ipſo iure nulla, ſi cauſa non
iuſtificetur.Dec.*dict.conſil.*232.*num.*3. vbi apoſtill.*in v.nullam*, al-
8 legat concord. † Declara , quia licet motus proprius tollat ſubre-
ptionem , tamen ſi cauſæ narrentur in vnione , quibus ceſſanti-
bus vnio eſſet nulla, motus proprius non operatur,niſi cauſæ nar-
9 ratæ ſint veræ.Card.Zabar.*dict.conſil.*93.*in princip.* † Amplia;quia
☞ ſcripturam requirit vnio ſecundum Crauet.*conſ.*258.*num.*11.Vide,
10 *Vnio ex quibus probetur,licet de ea non conſtet.Concl.*241.† Amplia,
quia conſenſus Capituli requiritur in vnione , in tantum, quod
non valeat conſuetudo in contrarium. Abb. *conſil.*106. *Per prius,*
☞ *colum.pen.n.*4.allegat *clem.ſi vna de reb. Eccl.non alien.* Vide , *Vni-
re quando poſſint Epiſcopus, & alij beneficia Eccleſiaſtica, & quando
11 ſecus.Concl.proxim.ſequent.*† Nec ſufficit conſenſus Abbatis ſolius,
12 ſed requiritur conſenſus Capituli.Crauet.*d.conſ.*258.*n.*11.† Item,
ſi Abbas vult vnire territoria,debet requirere conſenſum Epiſco-
pi , in cuius diœceſi ſit vnio , & eſt exemptus,requiritur conſen-
13 ſus Papæ.Rom.*conſil.*275.*in princip.*† Declara,niſi Abbas præſcri-
pſiſſet ius vniendi ſine conſenſu Epiſcopi, vel ſi duraſſet vltra 40.
14 annos.Rom.*d.conſ.*275.*n.*2.*ver.iis tamen non refragantibus.*† Æqui-
paratur vnio adoptioni,quia ſi dignitas vniretur , requireretur vl-
tra cauſam conſenſus Capituli Eccleſiæ vnitæ. Bald. *conſ.*1. *in pr.
ver.in contrarium,lib.*1.

Vnire quando poſſint Epiſcopus,& alij beneficia eccleſiaſtica, & quando ſecus. CONCL. 232.

1 VNire † poteſt Epiſcopus Eccleſias ſibi ſubiectas ex cauſa
iure ordinario. Oldr. *conſ.*257. *Factum tale eſt , n.*5. *v.dico ta-
men*, vbi multa,quæ poteſt Epiſcopus,& *conſ.*260.*Quod vnio.in pr.*
Vbi , quod non poteſt vnire duas Eccleſias, nec annectere vnam
Eccleſiam præbēdæ,vel dignitati, niſi ex cauſa tenuitatis fructus.
2 † Declara tamen , vt Epiſcopus poſſit vnire Eccleſiam curatam
cum conſenſu ſui Capituli,alias vnio eſt nulla, quia vnio eſt alie-
natio.Gem.*conſ.*87. *Apparet quadam,in pr.* & quod requiratur con-
3 ſenſus Capituli,Staffil.*de li.grat.fol.*81.*ver.quandoque.*† Sufficit ta-
men , quod conſenſus Capituli interueniat poſt Vnionem. Boër.
4 *deciſ.*345.*n.*3.† Amplia,vt etiam poſſit vnire Eccleſiæ ſuæ indigē-
ti iure ordinario,& ex cauſa.Oldrad.*d.conſil.*257.*n.*3.*& ſeq.per tot.
5 conſil.* † Amplia , quia in vnione requiritur tractatus , & aliæ ſo-
lemnitates , quæ requiruntur in alienatione rerum Eccleſiæ.Abb.
*conſ.*106.*v. preterea dicta diuiſio.* Oldr. *conſil.*260. *Quod vnio,in pr.
& conſ.*261.*In vnione,& conſ.*262.*In queſtione,in pr.*& Deci.*conſil.*
232.*n.*3.*v.& dato. quod.* Lap. *alleg.*68. qui loquitur in vnione , &
6 tranſlatione.Crauet.*conſil.*268.*n.*10.*&* 11.† Cōtrarium tenet Biſi-
gnet.*deciſ.*1.*de reb.Eccleſ.*quando vnio ſit in diœceſi,ſecus ſi extra
diœceſim , vel de parte tantum;quia ſectio magis odioſa eſt,idem
7 tenet *dec.*1.*in antiq.eod.tit.*alia 168.† Amplia,vt nec requiratur cō-
ſenſus Capituli in vnione Epiſcopi vtiliter facta ſuæ Eccleſiæ.Ol-
drad.*d.conſ.*257.*n.*9.*v.nec in vnione*,vbi loquitur per verbum forte.
8 † Amplia,quia Epiſcopus licet non poſſit cōferre beneficia deuo-
luta , tamen ſi Eccleſiæ ſunt pauperes , poteſt non obſtante deuo-
lutione ex cauſa illas vnire,& commendare. Fed.de Sen. *conſ.*111.
*n.*9.*v.item queritur.* vbi *n.*7. quod talis vnio non poteſt præiudica-
re collationi Papæ,quæ rumpit Vnionem,etiam ſi de ea non ſit fa-
9 cta mentio. † Amplia quia Epiſcopus poteſt vnire beneficia ex-
10 empta dē conſenſu exemptorum, Guid.Pap. *conſ.*134.*n.*4. † Con-
trarium videtur velle Card. Zabar. *conſ.*47. *in princ.* ſed loquitur
ſimpliciter,& non de conſenſu exempti.† Amplia;quia poteſt Epi- 11
ſcopus vnire beneficia non vacantia, ſed bene verum eſt,quod ta-
lis vnio non præiudicat obtinenti beneficium vnitum. Alex.*conſ.*
219.*Ponderatis,n.*17.*& ſeq.v. & non obſtat, lib.*6. † Amplia ; quia 12
Epiſcopus licet non poſſit conferre beneficium reſeruatum;tamen
poteſt vnire ex cauſa , & valeat vnio ſeruati. Fed. de Sen.*conſil.*
112.*in fi.v.item queritur.*ſequitur Cald. *conſ.*41. alias 3. *de conſuet.
circa fi.v.imo etiam*,vbi,quod non tamen impeditur collatio Papæ,
& latius *conſ.*272.alias 11. *de reb.Eccleſ.non alien.* vbi dicit proce-
dare,dummodo abſit fraus,vt ibi dicit.†Contrarium tenet Lap.*al- 13
leg.*27.*circa pr.v.item hoc maxime.* † Declara;quia licet valeat vnio 14
de reſeruato facta per Epiſcopum;tamen non impedit collationem
Papæ.Fed.*conſ.*111.*n.*6.*v. in contrarium facit , & conſ.*112.*in fi.* Fe-
li.*c.in noſtra,coroll.*27.*de reſcrip.*vbi,quod valet, ſiue fiat ante reſer-
uationem,ſiue poſt,ſed tamen , quando ſit poſt,non impedit colla-
tionem Papæ, etiam ſi non fiat mentio de vnione quando eſt ante
reſeruationem vnio,non valet prouiſio non facta mentione vnio-
nis. † Extende , vt idem ſit in vnione Papæ de reſeruato non fa- 15
cta mentione reſeruationis, quia non valet, vel ſaltem non impe-
dit collationem factam,tanquam de reſeruato.Cald.*conſ.*265. alias
13 *de reb.Eccl.non alien.*Feli.*d.c.in noſtra,coroll.*27.*in fi.* † Amplia, 16
quia Abb.S.Benedicti,qui habet iuriſdictionem,Epiſcopalem , &
eſt exemptus ab Epiſcopo , poteſt vnire ſicut ordinarius Eccleſias
ad ſuam collationem exiſtente.Card.Zab.*conſ.*46.*n.*2. † Extende, 17
quia bene poteſt vnire grangias,& menſas earum, illaq; diuidere,
prout etiam poteſt vnire,& diuidere bona beneficiorum,quæ ſunt
de ſua menſa ; quia eſt potius conceſſio adminiſtrationis. Card.
Zab.*d.conſ.*47.*n.*3. † Extende ; quia bene Abbates poſſunt vnire, 18
quando habent ex præſcriptione.Guid.Pap. *conſ.*134.*n.*4.*ver.item
Abbates.*† Reſtringe,quia Abbas,& Prælatus exemptus non po- 19
teſt vnire beneficia etiam exempta,& ſibi ſuppoſita ſine Epiſcopo,
& ſine ſolemnitatibus,quia eſt ſpecies alienationis.Cald.*conſ.*271.
alias 9.*de reb. Eccl.*allegat *clem.ne in agro.§.ad hoc de ſtat.reg.*† De- 20
clara tamen , quod licet Abbas exemptus non poſſit vnire Eccle-
ſiam ſibi ſubiectam ſine Epiſcopo;tamen ſi vnionem fecit,talis ti-
tulus præbet cauſam præſcribendi. Cald. *conſ.*271. alias 9. *de reb.
Eccl.non alien.*Fel.*conſ.*2.*n.*13.*v.titulus autem.*† Declara,ſeu limita, 21
quia eſt officium, & minus Epiſcopale vnire beneficia ; ideo Ab-
bas exemptus non poteſt vnire Eccleſias,quamuis ad Abbatē pe-
ctent pleno iure. Rom. *conſ.*169.*Circa primum,n.*19.*v.exemptorum
enim*,vbi,quod neq; poſſunt inferiores vnā Eccleſiam alteri ſubii-
cere , quamuis pleno iure ad ipſos ſpectent. † Reſtringe, quando 22
non haberet Epiſcopalem iuriſdictionem,quia tunc vnire non po-
teſt.Card.Zab.*d.conſ.*47.† Limita,quia Epiſcopus non poteſt vni- 23
re Eccleſias exemptas,ſed Papa tunc vnit. Card. Zab.*d. conſ.*47.*in
pr.*† Limita,quia Epiſcopus non poteſt vnire Eccleſiam collegia- 24
tam alteri collegiatæ, niſi adſit conſenſus Capituli Eccleſiæ vnitæ.
Bal.*conſ.*1.*lib.*1.vbi in fine reddit rationem , quia collegiata eſt di-
gnitas,& habet iuriſdictionem , ideo non poteſt extingui ſine de-
licto,niſi de conſenſu. † Extende, quia Epiſcopus non poteſt vni- 25
re Hoſpitale , vel Eccleſiam ſuæ diœceſis alteri Eccleſiæ, vel Ho-
ſpitale extra ſuam diœceſim ſine conſenſu Capituli ſui , quia eſt
alienatio,quam facere non poteſt. Alex. *conſ.*219.*Ponderatis,in pr.
lib.*6. † Reſtringe ; quia licet vnio facta per Epiſcopum ſine con- 26
ſenſu ſui Capituli de Hoſpitali ſuæ diœceſis ad Hoſpitale alterius
diœceſis ſit nulla, ſi tamen confirmetur per Papam cum clauſula,
non obſtante,conualidatur , & valet. Alex. *d. conſ.*219.*n.*2.*in fi.cum
ſeq.v. tamen premiſſis non obſtantibus , lib.*6. vbi , quod Papa habet
pleniſſimam in beneficialibus poteſtatem, quia facit de non vali-
do validum etiam ſine clauſula , *ex certa ſcientia* , dummodo adſit
clauſula,*non obſtante,* quæ æquipollet. † Contra declarationem te- 27
net apoſt.Alex.*d.conſ.*219.*n.*5.*in v.ſcientia,lib.*6.†Limita,quia non 28
poteſt vnire duo monaſteria,niſi ambo conſentiant.Cald. *cōſ.*266.
*in fi.*alias 4.*de reb.Eccl.non alien.*†Limita in vnione ad vitam;quia 29
Epiſcopus non poteſt illam facere, quia ſolum ſunt permiſſæ pro-
pter debilitatem Eccleſiarum, non autem propter fauorem perſo-
næ.Gemin. *conſ.*38.*n.*11.*v.ſed vnio ad vitam*, quod procedit,etiam
ſi vniret de conſenſu Capituli,Staph.*de liter.grat.fol.*81.*v.quando-
que*,vbi allegat Gemin.vbi ſupra. † Limita, quod licet Epiſcopus 30
poſſit vnire plures Eccleſias,intelligitur,dummodo non in immen-
ſum,& non omnes,& non tot,ex quibus ſcandalum oriatur.Oldr. 31
*conſ.*262.*n.*2.*v.preterea.* † Limita,quia vnio dicitur negotium ar-
duum;ideo Vicarius non poteſt vnire beneficia ſine ſpeciali man- ☞
dato. Gem. *conſ.*38. *num.*10. *v. nam Vicarium* , Vide Concluſione
prox. ſeq. Vide, *Epiſcopus an poſſit vnire beneficia. & qualiter. Con-
cluſ.*269.

Vnire

Digitized by Google

Vnire non poteſt Epiſcopus collegiatas ſine conſenſu Capituli. CONCL. 233.

1 NOn † poteſt Epiſcopus vnire Eccleſiam collegiatam ſine conſenſu capituli Eccleſiæ vnitæ, etiamſi ſubſit cauſa legitima, & interuenerit conſenſus Capituli ſui,& aliæ ſolemnitatess ideo non valet talis vnio.Bald. *conſ.*1.*Quadam Eccleſia.per tot.li.*1. vbi eſt caſus conſilij; & ratio eſt; quia vbi agitur de mutatione ſtatus, non valet, quod agitur ad fauorem alterius ſine ſuo con-
2 ſenſu. † Amplia; in monaſteriis, quia non poteſt vnire duo monaſteria, niſi ambo conſentiant, & ſeruata forma in alienatione bonorum Eccleſiæ ſeruanda. Calder. *conſ.*266. alias 4.*de reb. eccl.*
3 *non alien.* † Amplia;quia non poteſt vnire beneficium, vel monaſterium mutando ſtatum dicti beneficij ſine conſenſu ſui Capituli.Calder.*conſ.*274.alias 12.*de reb.eccleſ.non alien.* Abb. *conſil.*106.
4 *circa fi.lib.*2. † Extende in tantum,vt neque valeat conſuetudo in contrarium, vt ſine Capitulo hoc faciat. Abb. *d. conſ.*106. *col.fin.*
5 *lib.*2. † Amplia; quia Epiſcopus non poteſt vnire ſine conſenſu
6 ſui Capituli.† Limita in Papa,qui poteſt vnire Eccleſiam collegiatam ſine conſenſu Capituli, & valet. Bald. *d.conſ.*1. *lib.*1 *n.*2.*ver.*
7 *niſi talis vnio.* † Regula Cancellariæ 21. continet, quod vniones non fiant, niſi committantur ad partes vocatis, quorum intereſt, & iſtam regulam fuiſſe firmatam in Concilio Conſtantienſi, dicit
8 Boër.*deciſ.*345.*n.*4.† Vocari debet Capitulum, cuius intereſt,tam in vnione Papæ,quam Legati,ne legatus ſit melioris conditionis,
9 quam Papa.Boër. *d.deciſ.*245.*n.*4.*v. ideo videtur.* † Sufficit tamen conſenſus vocandi etiam ex poſt,licet non fuerit vocatus. Boër.*d.*
10 *deciſ.*345. *n.*4. *v. quantum autem ad conſenſum.*† Extende in patrono laico;quia debet vocari, et ſi gratia eſſet motu proprio Papæ.
11 Card.Zabar.*conſ.*96.*verſ. quoad ſecundum.* † Reſtringe; quia non
12 debet vocari rector beneficij vniendi.Boër.*d.deciſ.*345.*n.*4. † Reſtringe; quia plebs vel populus beneficij vniendi non vocatur. Boër. *d.dec.*345.*n.*4. Vide infra,*Vnio facta per Papam,&c.Concluſ.* 235.Vide Concl.prox.præced.

Vnire non poteſt Legatus, beneficia collegiata, & alia, & quando ſecus. CONCL. 234.

1 LEgatus † de latere non poteſt vnire Eccleſias collegiatas, *cap. deliberatione.de off.legat.in* 6.etiamſi conſenſus Epiſcopi inter-
2 ueniat. Fed. de Sen. *conſ.*195. *ver. ex quibus.* † Extende; quia in præiudicium ordinari non poteſt etiam vnire beneficium iuris patronatus de conſenſu patronorum. Caputaq. *deciſ.*350. *vnio facta.*
3 † Amplia;quia nec poteſt vniuerſalia beneficia,quando Epiſcopus priuaretur ſua collatione perpetuo.Fed. de Sen. *conſ.*196.*in fi.ver.*
4 *imo plus.* Caputaq. *deciſ.*350.*lib.*3. *vnio facta.* † Amplia;quia non poteſt diſmembrare Legatus; quia eſt odioſa diſmembratio, & ſoli Papæ reſeruata. Guid. Pap. *conſ.*134.*n.*4. *v. item & per Lega-*
5 *tum.*† Limita;quia Legatus vnire poteſt dignitati Epiſcopali bene-
6 ficium etiam ſine conſenſu Capituli. Boër. *d. deciſ.*345 *n.*4. † Extende; quia Legatus poteſt vnire beneficia,ſecundum Staph. qui allegat Rotam ita tenere *in tract.de liter.grat.fol.*81. *ſecundum an-*
7 *tiquam impreſſ.v.eodem modo.* † Extende; quia poteſt Legatus vnire monaſterium, Eccleſiam exemptam etiam ſine conſenſu Abbatis,dummodo vniat religioni,& Eccleſię,vel ſtrictiori,vel æquali.Guid.Pap.*conſ.*134.*n.*4.*v.item & per Legatum.*vbi,quod non reperiretur reſeruatum;ergo conceſſum videtur.

Vnio facta per Papam,licet valida, non tamen præiudicat tertio. CONCL. 235.

1 PApa, † non eſt dubium; quod poteſt vnire beneficia quæcunque.Guid.Pap.*conſ.*134.*n.*4 *v.imo ſi Papa.* vbi latiſſime, de po-
2 teſtate Papæ. † Extende;quia nedum poteſt Papa vnire,ſed etiam vnionem factam etiam nullam ratificare;ideo ſi confirmat eam ex certa ſcientia, reddit actum nullum validum, & non ſolemnem reddit ſolemnem. Guid. Pap. *d. conſ.*134. *n.*4. *ver. præterea valet.*
3 † Concilium vniuerſale,prout fuit Concilium Baſilien. potuit facere vniones monaſteriorum; quia habet eandem poteſtatem,
4 quam habet Papa.Guid. Pap. *d.conſ.*134.*n.*4.*v.ad ſecundum.* † Sed tamen vnio facta per Papam non præiudicat iuri tertij, *c.*2.*de relig.domib.*Fed.de Sen. *conſ.*195.*in fi.v.imo plus.n.*2.& ideo non præ-
5 iudicat patrono.Card.Zabarel.*conſ.*96.*n.*3.† Amplia,vt vnio facta per Papam de reſeruato beneficio in tantum non præiudicat tertio,vt is,qui habet pro ſe beneficium reſeruatum,præferri debeat; quia Papa vniendo ſibi non cenſetur præiudicaſſe Calder. *conſ.*
6 275.alias 13.*de reb. Eccleſ.non alienand.* † Amplia in tantum;quia Papa vniendo beneficium non poteſt is,cui facta eſt vnio, poſſeſſionem capere ſine Epiſcopo; quia Papa non intendit præiudicare

Epiſcopus.Petr.de Vbald. *tract.de vnion.c.*2.*v.demum quæritur.* vbi ſecus dicit in vnione ordinarij, eſt text. *in c. paſtoralis. de priuil.*
† Reſtringe,niſi Papa dediſſet facultatem capiendi propria aucto- 7
ritate, Petr. de Vbald. *d. tract.de vnio. c.*2.*v demum quæritur.c.pa-*
ſtoralis.de priuil.† Amplia;quia vnio Papæ de beneficio iuris patro- 8
natus laicorum non valet ſine conſenſu patronorum. Card. Zabar. *d.conſ.*96. *n.*5. Abb. *conſ.*101. *In quæſtione, quæ vertitur. lib.*1.
in princ.† Extende,etiamſi motu proprio ſit facta;quia motus pro- 9
prius non ampliat gratiam.Card.Zabar.*d.conſ.*96.*n.*3.† Amplia;in 10
tantum vnionem Papæ non præiudicare ordinario, vt ſi non eſt data licentia apprehendendi poſſeſſionem propria auctoritate beneficij vniti, illam capere non poſſit ſine licentia ordinarij. Boër.
*deciſ.*346.*circa med.* quod non eſt in vnione ordinarij. † Amplia; 11
quia ſi Papa vniuit beneficium collatum alteri non facta mentione de collatione, non propterea dicitur ſubreptitia, ſed valet;quia prouiſio reſpicit vſumfructum, vnio vero proprietatem, & ſtant iſta ſimul; quia mortuo prouiſo vnio habebit effectum; quia ſine præiudicio prouiſi facta cenſetur.Caſtr. *conſ.*438.*In quæſtione, quæ vertitur. lib.*1. Vide, *Motus proprius apponitur in gratiis,non autem in contractibus.Concl.*407.

Vnio facta per Papam de vacaturo, quando impediat collationem. CONCL. 236.

SI † Papa facit vnionem, cum primum vacauerit Prioratus, 1
quod ex nunc ſit vnitus certo monaſterio, & vacante Prioratu Papa contulit illum, non facta mentione vnionis,collatio non valet,neque impedit vnionem.Ang.Aret.*conſ.*107. *In caſu ſupradicto.n.*15. *& ſeq.v. cum ergo.* Rota *in antiq. de rerum permut. deciſ.*3.
alias 160. † Extende; quia beneficium vnitum per ceſſum vel de- 2
ceſſum obtinentis non poteſt permutari,& non valet permutatio, non facta mentione vnionis.Biſignet. *deciſ.*1 *de rer.permut.& deciſ.*4. *eodem tit.* quæ duplicatur *in antiq. deciſ.*3. *de rer. permutat.*
† Extende idem, quando vnio fuit reuocata poſtea confirmata per 3
omnia, prout ſi reuocata nunquam fuiſſet;quia non valet collatio poſtea facta.Ang.Aret. *d.conſ.*107.*per tot.* vbi tollit contraria,maxime *n.*22.*& ſeq.* † Limita; quia ſi reſeruatio præcedit vnionem, 4
non ſortitur effectum vnio in præiudicium reſeruationis, & idem eſt,ſi reſeruatio facta ſit poſt vnionem, facta mentione de vnione Rota *in antiq.de reb.eccleſ. non alienan.deciſ.*4. alias 19. vbi, quod etiam iſtud procedit,non facta mentione vnionis,quando reſeruatio eſt motu proprio facta.

Vnio an valeat per Epiſcopum cum Capitulo ad fauorem Capituli. CONCL. 237.

VNio † facta Capitulo per Epiſcopum cum auctoritate Capi- 1
tuli valet; quia ſicut moderate poteſt Epiſcopus donare loco religioſo cum conſenſu Capituli,multo magis Capitulo. Oldr. *conſ.*132.*Licet de victoria,* vbi in fine,quod poteſt tamen reuocari per ſucceſſorem,licet ſit valida. † Contrarium, quod imo non po- 2
teſt vnire Capitulo cōſenſu Capituli; quia nemo poteſt auctorizare rei ſuæ,ſed requiritur conſenſus Papæ.Oldr.*conſ.*262.*n.*3.*v.præterea.*& hanc partem tenet Rota,vt *in antiq.deciſ.*859.quæ eſt 3.*de reb.eccleſ.in fi.* † Diſtingue;aut vnio fit directe,& principaliter Ca- 3
pitulo,& non valet; aut fit in conſequentiam, puta quia vnio fit certæ dignitati, vel præbendæ, & valet. Rota *deciſ.*874.*in antiq.* quæ eſt *vnica, de eccleſ. ædifican. proper ſi.* & ibi etiam compilator approbat diſtinctionem,vide Fed.de Sen.*conſ.*11.*n.*8.*v.item quæritur.*vbi dat cautelam in alienatione Capituli, ad fauorem Epiſcopi,vt primo fiat ad fauorem alterius.† Amplia,vt non ſolum valeat 4
vnio facta Capitulo per Epiſcopum cum conſenſu Capituli, ſed etiam valeat vnio ex cauſa facta per Epiſcopum ſuæ Eccleſiæ. Oldr. *conſ.*257.*per tot.*vbi etiam *n.*9. dicit,quod nec forte requiratur conſenſus Capituli.

Vnire ex quibus cauſis poſſit Prælatus religioſus monaſteria. CONCL. 238.

PRælatus † religionis poteſt vnire duo Monaſteria Monialium 1
ſi Moniales in altero eorundem non poſſunt vitam ducere honeſtam, & ſine penuria. Feder. de Sen. *conſ.*29. *num.*1. *in fi.*
ver. plus dico. † Amplia in tantum, vt poſſit educere Moniales ex 2
vno Monaſterio, & in aliud alias inducere, & Monaſterio euacuato per Capellanum deſeruiri facere. Fed. de Sen. *conſ.*29.*n.*1. *in plus dico.* & ibi apoſtil. prima, quæ allegat ad hoc Archidiac.
† Declara; quia vnio Monaſteriorum non poteſt fieri per Epi- 3
ſcopum, niſi de conſenſu Monaſteriorum, & præmiſſo tractatu, & ſeruatis ſolemnitatibus requiſitis in alienatione bonorum

16 que parte. Boër. deciſ. 345. in fi. † Reſtringe, quando probatur titu-
lus; quia bene ſufficiunt 40. anni, ſi titulus eſt habilis ad præſcri-
bendum. Felin. d. conſ. 2. n. 2. & ſeq. vbi per totum, & melius decla-
rat eodem conſ. 2. n. 11. v. eſt ergo. quod eſt replicatio, vbi ſi conſtat
de titulo vero, non requiritur præſcriptio; ſi vero titulus eſt puta-
tiuus, vt quia facta ab ordinario ſine ſolemnitate, vel facta ab in-
feriore, qui non habeat facultatem, vel facta ex falſa cauſa, bene
17 ſufficit præſumptio 40. annorum. † Et debet titulus probari per
ſcripturam; quia vnico cum ſit alienatio, requirit ſcripturam, plene
Crauet. conſ. 258. n. 11. vbi dicit, quod ad hoc, vt præſumatur ſo-
lemnis, debet per ſcripturam probare, alias non ſufficit probatio
per teſtes, clarius Maſcar. conſ. 586. in pr. allegat Alex. conſ. 219.
18 n. 13. lib. 6. & alios. † Contrarium, quod longa obſeruantia, & diu-
19 turnitas temporis probet vnionem, Calca. conſ. 34. n. 4. † Pro con-
trario, quod imo vnio præſcribatur ſpatio 40. annorum, tenet Boër.
deciſ. 345. & concluſum fuit in fi. ver. minimo ſufficiunt. Alex. in conſ.
70. in pr. lib. 1. & videtur de mente Anton. de Butr. in c. cum de be-
neficio. n. 5. & 6. de preb. in 6. dum vult, quod contra priuilegium
præſcribatur 40. annis, quando priuilegium non prohibet per mo-
20 dum inobedientiæ. Calcan. d. conſ. 34. n. 4. † Et facit; quia præſumi-
tur, quod tanto tempore Epiſcopus viſitando voluerit videre titu-
lum, & quod non tolerafſet intruſum. Dec. conſ. 121. & conſ. 409.
Viſo conſilio col. 1. Roman. conſ. 275. Quoad primum. an Abbas. n. 3.
Gemin. conſ. 87. Apparet quædam vnio. num. 2. Alex. conſ. 219 Pon-
deratis iis. n. 13. lib. 6. Iaſ. conſ. 176. n. 2. lib. 2. cum aliis, quos alleg. t
21 Maſcard. Concl. 586. n. 2. Boër. deciſ. 345. n. 5. & 6. † Contrarium,
quod dicta præſumptio non releuet, ſi non conſtet de vnione. Alex
conſ. 70. In cauſa inter dominum, n. 12. lib. 3. ſequitur Maſc. d. concl.
22 586. n. 5. † Dicat tamen Crauet. d. conſ. 258. n. 13. v. reſpondeo. quod
prædicta procederent, quando actor non probaret ipſe melius ius
ſuum, ſed quando probat melius, iſtæ præſumptiuæ probationes
23 non ſunt releuantes. † Extende contrarium; quia etiam ſpatio 40.
annorum beneficium vnitum fit collatiuum, ex quo tanto tempo-
re præſcribitur contra priuilegium, vt idem Anton. de Butr. in d. c.
cum de beneficio. n. 5. & 7. de prebend. in 6. vbi Gemin. n. 5. Franc
n. 4. & alij, qui omnes conueniunt, hoc eſſe verum in priuilegio
non prohibitiuo, in quo etiam procederet, non obſtante prohibi-
24 tione data ſcientia Papæ, & ſuperioris. † Amplia; quia vnio proba
tur, probato, quod duo loca habent eadem onera, idem æſtimum,
& ſoluunt ſimul, & æqualiter, & ſunt eiuſdem territorij, & licet
habeant diuerſa nomina puta curia talis loci, & curia talis; tamen
non ceſſat vnio, prout de Vrbe Roma, quæ vna eſt diuiſa in re-
giones, & curias. Calcan. d. conſ. 34. in pr. & per tot. maxime n. 4
25 † Idem, ſi probatur, quod idem conſilium conſtitui, quod ſimul
denuntiat maleficia vtriuſque loci, Calcan. d. conſ. 34. in fin. vbi
idem, quando ſub vna Cruce fiunt proceſſiones, & quando ca-
☞ dauera promiſcue de vna Eccleſia ad aliam portantur. Vide plene
Maſcar. Concl. 174. Beneficij vnio quomodo præſumatur. vbi, quod
ex tempore immemorabili præſumitur vnio, & præſumitur ſo-
lemnitas. Vide plenius eundem Maſcard. Concl. 586. Eccleſia vnio
quomodo probetur.

Vnita Eccleſia mutat naturam, & ſequitur naturam Eccle-
ſia, cui facta eſt vnio. CONCL. 242.

1 ECcleſia † vnita alteri Eccleſiæ mutat ſuam naturam, & ſe-
quitur naturam Eccleſiæ, cui facta eſt vnio; & ideo Eccle-
ſia vnita non vacat, niſi vacet Eccleſia, cui eſt vnita. Oldrad. conſ.
257. n. 16. v. quoad autem. vbi proſequitur late n. 17. 18. & 19. Rom.
conſ. 330. Circa primum. n. 14. cum ſeq. v. hoc quidem ſecundo. vbi po-
☞ nit multa ſimul. Vide, Acceſſorium ſequitur naturam ſui principa-
2 lis. Concl. 76. † Amplia, vt nedum non vacet, ſed nec poſſit obti-
nens Eccleſiam vnitam, cuius vnionis effectus eſt collatus poſt
obitum obtinentis, interim dictam Eccleſiam reſignare. Oldrad. d.
3 conſ. 257. v. iis breuiter. n. 20. & multis ſeqq. vſque n. 26. † Extende,
neque poſſit obtinens Eccleſiam vnitam perpetuo alteri Eccleſiæ
reſignare, etiam ex cauſa permutationis. Fed. de Sen. conſ. 200. n. 1.
ver. ſed poſito, vſque in fi. Oldr. d. conſ. 257. num. 23. ver. vnde patet.
4 † Amplia, vt in tantum Eccleſia vnita perpetuo alteri dignitati,
menſæ, vel Eccleſiæ dicatur mutare naturam, vt efficiatur de pro-
prietate Eccleſiæ, vel menſæ, cui eſt facta vnio; & ideo per mor-
tem Rectoris Eccleſia, cui eſt facta vnio, non acquirit plus iuris in
Eccleſia ſibi vnita, ſed ſolum conſolidatur poſſeſſio & fructus
cum proprietate iam vnita. Feder. de Sen. d. conſ. 200. ver. præterea.
5 † Amplia, vt in tantum proprietas Eccleſiæ vnitæ dicatur effe-
cta Eccleſiæ, cui eſt facta vnio etiam in euentum, vt euueniente
euentu poſſit Eccleſia, cui eſt facta vnio, propria auctoritate ca-

pere poſſeſſionem Eccleſiæ vnitæ. Federic. de Sen. d. conſ. 200. in
fi. qui loquitur in fortioribus terminis, quando obtinens, Eccleſiam
vnitam reſignauit ex cauſa permutationis, per quam vnio plenum
effectum habet. † Amplia; quia ſi monaſterium habens men- 6
brum ſolitum conferri ſecularibus clericis, vniatur monaſterio
habenti omnia manualia religioſis conferri ſolita, illud manuale
ſeculare confertur religioſis, quando vnio eſt per modum incor-
porationis, ſecus ſi per modum gubernij. Angel. conſ. 247. Pun-
ctus, Papa vniuit. † Amplia, vt procedat etiam in vnione, & in- 7
corporatione bonorum profanorum; nam ſi territorium vnius ca-
ſtri incorporatur alteri caſtro, & territorio, & illi vnitur, illud vni-
tum ſequitur naturam eius, cui fit incorporatio; ideo collectæ ſol-
ui debent ſecundum conſuetudinem, & impoſitionem caſtri, cui
facta eſt incorporatio, etiam reſpectu territorij incorporati. Rom.
conſ. 175. Quoad primum n. 4. v. quoad ſecundum. vbi apoſt. in ver.
cenſetur. dat concord. † Extende; quia ſi quis ex alieno facit mix- 8
turam, vel tertiam ſpeciem, ſi poteſt reduci ad ſuam priſtinam ma-
teriam, prout vas conflatum ex argento, dominus argenti retinet
dominum ſuum; ſi non poteſt reduci, dominium eſt facientis, &
tenetur ad pretium; ſi mixturam facit de ſuo, & alieno, faciens eſt
dominus, & tenetur pro rata; & idem, quando facit de alieno per
modum acceſſionis, prout is qui veſtimento ſuo pauperam alie-
nam appoſuit; quia accedens, etiamſi pretioſius ſit, perdit nomen,
vide l. ſi it. de rer. diuiſ. §. cum ex aliena. cum pluribus ſeqq. maxime
ſi tamen alienam. † Extende; quia vnitum beneficium alteri perdit 9
nomen beneficij; quia pars ſeparata non eſt ſub toto, ſed de per ſe
totum, & ideo rueret articulus, qui contineret beneficium vni-
tum eſſe de præſenti, prout erat. Rota in antiq. de reb. eccle. non alien.
deciſ. 11. alias 370. vide tamen, & declara, vt per Caſſad. deciſ. 13.
ſuper regul. Imo extinguitur illud, quod alteri vnitur, prout manica
per ſe eſt manica, ſi vnitur veſtimento, extinguitur gl. in l. 1. in v. ex
bo is. ff. de vſufr. & leg. † Amplia, vt procedat, etiamſi illud, quod 10
vnitur, & efficitur acceſſorium, ſit dignius ſuo principali. Rom. conſ.
10. circa primum. n. 12. in fi. vbi apoſtil. in v. dignus. dat concord. &
ibi Roman. dat plura ſimilia, ſi parochialis vniatur perſonatui cu-
rato, vel præbendæ. & alia exempla. † Amplia; quia Eccleſia ſi eſt 11
vnita alteri Eccleſiæ, illa, cui fit vnio, erit principalis, & ſuperior,
alia erit inferior. habebit tamen priuilegia Eccleſiæ ſuperioris, cui
eſt vnita Alex. conſ. 140. n. 6. in fi. & n. 8. v. circa ſecundum dubium.
lib. 5 vbi plena apoſtil. dat concord. in v. vnitur. † Si in profanis, ſi 12
pecunia, vnitur, vel adiicitur Regno, vel Caſtrum Comitatui, re-
gulatur ſecundum leges, & priuilegia primi, cui accedit. Alex. d.
conſ. 140. n. 8. & 9. lib. 5. † Sic ſi Marchiæ addantur aliqua caſtra, in- 13
telliguntur eſſe de Marchia. Alex. d. conſ. 140. n. 9. v. ſimpliciter. lib. 5.
† Reſtringe, quando duæ Eccleſiæ ſunt vnitæ ſimul; quia tunc 14
vtraque retinet ſua priuilegia; quia æque principaliter ſunt vnitæ.
Alex. d. conſ. 140. in fi. lib. 3. † Declara tamen; quia licet vna Eccle- 15
ſia vnita alteri, quoad ſuperioritatem reguletur ſecundum priuile-
gia Eccleſiæ principalis, cui eſt vnita, tamen quoad denominatio-
nem, attenditur ſermo ſecundum communem vſum loquendi, vt
poſſit dici, & diſponi de bonis Eccleſiæ vnitæ & valeat talis diſpo-
ſitio. Alex. conſ. 140. in fi. v. non obſtant ea, quæ. lib. 5. Vide, Dignitas,
vel Eccleſia tranſlata non retinet ſua priuilegia. Concl. 432. Vide, Ac- ☞
ceſſorium ſequitur naturam ſui principalis. Concl. 76. † Limita, quan- 16
do duo æqualiter vniuntur, neque vnum alteri incorporatur; quia
tunc vnumquodque retinet ſuam naturam, & ſua priuilegia. Rom.
d. conſ. 275. Quoad primum. n. 5 v. ſin autem. † Limita, & eſt mirabi- 17
le; quia ſi Eccleſia, vel beneficium regulare perpetuum, prout ele-
ctiuum, vel curatum, vniatur alteri beneficio regulari manuali, il-
lud manuale efficitur perpetuum, & perdit manualitatem. Ægid.
deciſ. 126. in fi.

Vnio ex cauſa facta an ſit nulla ceſſante cauſa, vel ſit
annullanda. CONCL. 243.

VNio † ex cauſa legitima facta, ſi ceſſat, vel ex falſa cauſa 1
vnio ab initio fuit nulla. Oldr. conſ. 60. in pr. ver. ſed hic cau-
ſa inopia. vbi idem in minore ex cauſa alienante; quia ceſſante
cauſa alienatio eſt nulla, & latius conſ. 262. In quæſtione, quæ poni-
tur. in pr. vbi, quod requiritur cauſa legitima neceſſitatis, vel vtili-
tatis, & quod ſit euidens, & ea ceſſante vnio eſt nulla, idem tenet
Card. Zabar. conſ. 96. Papa vniuit. per tot. maxime pleniſſime Dec.
conſ. 232. Viſo tenore. n. 3. Abb. conſ. 101. n. 7. lib. 1. Rebuff. in praxi,
tit. de vnio. gloſſ. 5. fol. 217. vbi complures allegat. Calder. conſ. 275.
An vnio, alias ſi. de reb. eccleſ. Rip. lib. 2 ſpon. c. 10. incip. Et ſi vnio-
nis. Card. Zab. in clem. 1. q. 9. de electio. Abb. in c. ſi. ut vnire penul. q.
de exceſſ. prælat. Felin. in c. cauſam, quæ, el ſecundo, n. 2. & ſeq. v. & iſta

Digitized by Google

concluſio.de teſtib.& hanc partem tenet Guid. Pap. *conſ.*143.*n.*4.*v.*
*ſecundo præmitto.*quia vnio eſt gratia , & falſitas cauſæ in gratioſis
2 vitiat ipſo iure gratiam. † Extende , vt procedat, etiamſi vnio ſit
ex cauſa facta motu proprio à Papa ; quia ſi cauſa narrata eſt fal-
ſa , quæ alias redderet de iure communi nullam gratiam , eſt ipſo
iure nulla,non obſtante motu proprio. Card. Zabar. *conſ.96.Papa*
vniuit, in pr. & per tot ſequitur Dec. *conſ.*232.*Viſo tenore , num.*3.
Abb.*conſ.*101.*n.*7. *lib.*1. ſequitur Card. Felin. *in c.cauſam,quæ.n.*2.
3 *& ſeq.de teſtib.*vbi latiſſime.† Contrarium,quod imo vnio ſubre-
ptitia,puta ex falſa cauſa,non ſit ipſo iure nulla , ſed annullanda;
quia ſubreptio non vitiat ipſo iure tenet Rota, vt per Biſigner.*de-*
*ciſ.*1.*in fi.& deciſ.*2.*de rebus Eccleſ.*idem Biſignet.*deciſ.*2.*de ſequeſt.*
*poſſeſſ. & fruct.deciſ.*2. quæ duplicatur *in antiq. deciſ. vnica,eod.tit.*
alias 150.§.*& concordant.deciſ.*2. alias 178.*& deciſ.*8.alias 169.*&*
*deciſ.*12. alias 511.*de reb. eccleſ.in antiq. & deciſ.*1.*in nou.de exceſſ.*
prælat. & per iſtas deciſ. Felin. idem tenet *in c.poſtulaſti.n.*3.*de re-*
ſcript. licet non bene quieſcat. Oldrad. *conſ.*262. *circa fi.* Guid.
Pap. *conſ.*134. *ſecundo præmitto. num.*2. vbi hoc tenet, quando in-
teruenit ſolemnitas. Boër. *deciſ.*342. *Et concluſum fuit. in princ.*
4 vbi , quod ita fuit concluſum in Concilio Conſtantienſi. † De-
clara;quia quicquid fuerit apud antiquos,hodie Rota ſeruat, quod
ſit nulla ipſo iure vnio ex falſa cauſa. Caſſad. *deciſ. fi. de cauſ poſ-*
5 *ſeſſ. num.*21. Mil. *in v. vnio facta ex falſa cauſa.* † Declara ſecundo;
quia ſi ſeruatæ ſunt ſolemnitates requiſitæ in alienatione , licet
cauſa narrata ſit falſa , non eſt ipſo iure nulla ; quia vnio eſt con-
tractus ſtricti iuris , & dolus,& falſa cauſa non reddit contractum
6 ſtricti iuris nullum ipſo iure. Guid. Pap. *conſ.*134. *num.*2. † De-
clara tertio ; quia aut vnio eſt impetrata ſecundum formam iuris
tacita veritate , & non eſt nulla ipſo iure ; aut eſt contra formam
iuris tacita veritate ; & tunc eſt nulla ipſo iure. Guid. Pap.*d.conſ.*
134. *num.*6. *v. ſecundo præmitto.* & hæc videtur eadem cum præ-
cedenti declaratione , licet aliis verbis concepta.

Vnio ex multis nulla dicitur , & ex quibus.

Concl. 244.

1 VNio † eſt nulla ſi non ſubeſt cauſa legitima,videlicet ſolem-
nitas,& cauſa neceſſitatis,vel vtilitatis,quæ ſit euidens.Oldr.
*conſ.*262.*In quæſtione.in prin. & conſ.*261. vbi, quod debent cauſa
probari,& *d.conſ.*262.*n.*4. vbi,quod non probatur , licet enuntie-
2 tur per verba iuris;quia debent ſpecificari actus.† Item,ſi fiat Ca-
pitulo ſine auctoritate Papæ ; quia Epiſcopus non poteſt, nec Ar-
chiepiſcopus vnire Capitulo.Oldr. *d.conſ.*262.*n.*3.*ver.præterea di-*
3 *ctæ vniones.* † Item,ſi fiat Capitulo, non citatis Rectoribus Eccle-
4 ſiarum vnitarum.Oldr. *d.conſ.*262.*n.*3.*v.præterea duo.* † Simonia-
ca vnio non valet.Oldrad. *d.conſ.*262.*n.*4.*v.præterea dato,quod om-*
5 *nis cauſa.* † Item , tendit in graue præiudicum Epiſcopatus , vt ſi
multæ Eccleſiæ vnirentur, ita quod Eccleſia Cathedralis non poſ-
ſet conferre , vel beneficia amitteret. Oldr. *conſ.*265.*n.*2.*v.ex præ-*
miſſis , & caſus conſilij eſt de nullitate vnionis decem parochia-
lium Capitulo , vt propter immenſitatem & munerum nulla fue-
6 rit , vel poſſit nulla declarari.† Item , ſi non interuenit tractatus,
quando vnio fieret de monaſterio , Eccleſia Collegiata. Calder
*conſ.*266. alias 4.*de reb.eccleſ.non alien.* vbi,quod nec ſufficit nun-
☞ tiatio , quod interuenit. Vide , *Tractatus in alienatione bonorum*
7 *Eccleſiæ qualis eſſe debeat.Concl.*338.† Item,ſi non adeſt conſenſus
Capituli,& Prælati Eccleſiarum vnitarum, quando ſunt monaſte-
ria, vel Eccleſiæ Collegiatæ. Cald. *d.conſ.*266.alias 4.*de reb.eccleſ.*
☞ Vide ſupra, *Vnire quando poſſint Epiſcopus , & alij beneficia Eccle-*
*ſiaſtica,& quando ſecus.Concl.*232.Vide ſupra,*Vnire non poteſt Epi-*
8 *ſcopus collegiatas ſine conſenſu Capituli. Concl.*232.† Amplia ; quia
contraria, vel diuerſa vnio eſt nulla , ſi non faciat mentionem de
9 prima.Guid.Pap. *conſ.*134.*n.*6.† Extende;quia eſt nulla,ſi non fa-
ciat mentionem de lite beneficij vniti, & de proceſſu.Guido Pap.
10 *d. conſ.*134. *n.*6.*v. nec obſtat, ſi Papa.* † Extende multis modis per
eundem Guid. Pap. *d.conſ.*134.*n.*4.*ver.nec obſtat. col. penult. vſque*
in fi. ſi non eſt facta mentio de ſtatu litis , vel de duabus ſenten-
tiis,de præiudicio tertij , ſi litteræ per Cameram,& non per Can-
11 cellariam ſunt expeditæ , & aliis caſibus,vbi. † Amplia;quia vnio
eſt nulla,quando qualitates,quæ retraxiſſent ad condendam vnio-
12 nem non ſunt expreſſæ ; quia dicitur ſubreptitia. † Reſtringe niſi
motu proprio ſit facta ; quia motus proprius tollit ſubreptionem.
☞ Ang. Aret. *conſ.*107. *In caſu ſupradicto , in princip. & per tot.* Vide
Concluſionem proxime præced.

Vnio non dicitur conditionalis,licet effectus exequutionis differatur poſt mortem Rectoris beneficij vniti.

Concl. 245.

VNio † non dicitur conditionalis, ſed pura,licet effectus illius 1
differatur poſt obitum Rectoris beneficij vniti, quando ma-
xime eſt facta vnio dignitati,& non perſonæ. Oldr. *conſ.*223. *Fa-*
ctum tale eſt , Dominus Clemens.per tot. vbi ponit multa fundamen-
ta.† Amplia,vt vnio commiſſa cum clauſula *cedente,vel decedente* 2
tali Rectore poſſit fieri per exequutorem ſine præiudicio iuris eiuſdem
Rectoris,& dicitur impleta forma mandati.Oldr. *conſ.*257. *Factum*
*tale eſt , Dominus Nicolaus. n.*3.*v. reſtat videre.* † Et talis clauſula, 3
cedente,vel decedente, importat , quomodocunque cedat , etiam ſi
nulliter,poſſit is,ad cuius beneficium eſt facta vnio,capere poſſeſ-
ſionem , prout ſi valide ceſſiſſet. Caſtr. *conſ.*272. *Viſo tenore, lib.*1.
quem ſequitur Rebuff. *in praxi,tit.de vnio.gloſſ.*11.*n.*20. † Et talis 4
clauſula,*cedente,vel cedente*,licet importare videatur conditionem;
tamen ſi vnio eſt facta Eccleſiæ , vel beneficio , & ſic perpetuo,
importat diem,& non conditionem , quaſi certo extitura per ceſ-
ſum vel deceſſum,ita Staphil. *de liter. grat.titul. de mand.de proui-*
*den.fol.*34. *ſecundum veterem impreſſ.v. dubitatur , nunquid.* Vide, ☞
*Clauſulæ vnionum quæ,& quid operentur. Concl.*372.

Vnio poteſt diſſolui multis caſibus , & quomodo.

Concl. 246.

EPiſcopus † poteſt diſſoluere vnionem factam etiam valide à 1
principio,ſi extendat in præiudicium,& hoc cum conſilio Ca-
pituli,cui vnio fuerat facta.Oldr.*conſ.*262.*in fin.n.*6. † Et ſolus po- 2
teſt ſeruatis ſeruandis declarare vnionem nullam, quando non in-
teruenit cauſa,vel eam reſcindere , quatenus ſit damnoſa. Oldr.*d.*
*conſ.*262.*n.*5.*v.vel ſi velit.vſque in fi.*† Amplia;quia vnio facta ſub 3
modo poteſt diſſolui,ſi modus non impleatur.Alex.*conſ.*81.*Stanti-*
*bus iis.n.*6.*ver.circa ſecundum,vſque in fin.lib.*4.† Amplia;quia vnio 4
poteſt diſſolui,ſi ex ea cultus diuinus minuitur. Card. Zabar. *conſ.*
96.*circa fi.*Dec.*conſ.*232.*n.*4.*v.tertio dato.* † Amplia;quia vnio fa- 5
cta per Papam , per ceſſum, vel deceſſum obtinentis , quando eſt
gratioſa,non ceſſat,neq;tollitur per mandatum de prouidendo cum
clauſula, *anteferri*, ſi non eſt facta mentio vnionis, ſed bene tolli-
tur, ſi eſt facta mentio ; ideo concurrente habente expectatiuam,
iſto caſu præfertur habens vnionem puram , de qua non eſt facta
mentio,alias præfertur expectans.Staphil.*de liter.grat.fol.*34.*ſecun-*
dum antiq.impreſſ.v.dubitatur,nunquid. † Extende ; quia vnio non 6
tollitur per permutationem beneficiorum vnitorum ; quia non
poſſunt permutari,ex quo non vacant;ſi tamen Papa faceret men-
tionem de vnione, valeret permutatio , & præiudicaretur vnioni
pro illa vice. Ægid. Bellam. *in tract.de permutat. benef.q.*8.*circa fi.*
in 2 *part.de reb.eccleſ.*Biſignet.*deciſ.*4.*de rer.permutat*.quæ duplica-
tur *in antiq.eod.tit. dec.*3. Boër. *dec.*346.*in fin.* † Extende in reſer- 7
uatione facta per Papam;quia ſi fiat reſeruatio poſt vnionem,non
tollit eam niſi de ea Papa faciat mentionem ; ſecus ſi reſeruatio
præcederet vnionem. *Deciſ.*3. *de rer. permutat. in antiq.* Boër. ple-
ne *deciſ.*346. *circa fi.* † Declara , vt per Felin. *in c. noſtra in* 27. 8
*corollar.n.*23.*de reſcript.* quod vnio facta per ordinarium ex cauſa
legitima de beneficio reſeruato, valet , ſed differtur poſt prouiſio-
nem Papæ.†Si vero fiat reſeruatio,& ſucceſſiue collatio poſt vnio- 9
nem ordinarij;tunc ſi Papa non fecit mentionem de vnione, non
præiudicat vnioni,ſecus ſi fecit mentionem de vnione; quia bene
differtur effectu vnionis.Felin.*in d.c.in noſtra.in* 27.*coroll.de reſcript.*
† Extende in collatione Papæ , ſi de ea non fecit mentionem in 10
prouiſione. Boër. *deciſ.*346. *circa fi.* Felin. *in d.c.in noſtra.coroll.*27.
de reſcrip. † Reſtringe; quia vnio beneficij reſeruati facta per Pa- 11
pam non facta mentione reſeruationis,bene eſt nulla,& ſi confe-
ratur beneficium, tanquam reſeruatum , valebit collatio. Calder.
*conſ.vlt.de reb.eccleſ.non alien.*alias 275.ſequitur Felin.*in d.c.noſtra.*
in 27.*coroll.in fi.de reſcrip.*† Reſtringe;quia bene tollitur,& diſſol- 12
uitur vnio facta ex falſa cauſa ; quia eſt nulla per impetrationem,
& reſeruationem Papæ,adeo , quod præfertur impetrans,etiam ſi
vnio ſit ſortita effectum , etiamſi impetratio fiat ante declaratam
nullitatem. Dec. *in conſ.*232. vbi apoſtil. *n.*3. *in v. nullam.* dicit
quod ita practicatur. Vide ſupra , *Vnio ex cauſa facta an ſit nulla* ☞
*ceſſante cauſa, vel ſit annullanda.Concl.*243. † Amplia ; quia iudex 13
datus ad reuocandam vnionem , poteſt multo magis , ſi eſt nulla,
nullam declarare.Dec.*d.conſ.*232.*n.*3.*col.*3.†Amplia;quia vnio re- 14
uocatur propter vtilitatem & neceſſitatem Eccleſiæ. Dec. *d.conſ.*
232.*n.*4.*v.ſimiliter aliam regulam.* † Reuocatio,& diſſolutio vnio- 15
nis operatur , quod corpora vnita reuertuntur ad ſuam primæuam
naturam prout erant ante vnionem.Calcan.*conſ.*34.*n.*3.*ver.fateor.*
† Amplia;

Digitized by Google

16 † Amplia;quia vniones reuocantur per regulam Cancellariæ 11.
quando ſunt factæ à prædeceſſoribus, & non ſunt ſortitæ effectũ,
& an regula comprehendat Hoſpitalia, Leproſarias, & loca pia,
Mandoſ.ſuper *d.regul.q.*4.citat pro vtraque, &.dicit, quod ſic per
verba prægnantia;ſed dubium, an cõprehendat cõmendas vnitas
ordinis Hieroſolym.Pariſ.*conſ.*36.*n.*14.*& ſeq.l.*4.dicit quod ſic,&
idem tenuit Rota, vt per Puteum *lib.*2.*deciſ.*155. ſed hodie ſtante
priuilegio Pij IV.Gregor.XIV.& Clem.VIII.quod poſſint vnire,
ſiue ante,ſiue poſt mortem poſſeſſorũ,& quod niſi fiat mentio ex-
preſſa de ordine d.religionis,nõ cõprehendatur,videtur,quod non,
propter priuilegia latiſſima d.religionis, quod niſi ſtat mentio de
17 ea,non cenſetur Papa includere.Caſſad.ſuper *regul.dec.*38.† Dici-
tur ſortita effectũ,quando capta eſt poſſeſſio,vt extrauag.Martini
V.diſponit,de qua gloſſator antiq.*in regul. Cancell.*11. Boër.*deciſ.*
18 346.*circa pr.*† Et idem dicit Guid.Pap.*conſ.*134.*n.*5.*v. ad tertium,*
quod ſi exequutor dedit poſſeſſionem, vel poſſideat habens vnio-
nem,dicitur habere ius in re,etiam ſi ſit mota lis;quia non deſinit
eſſe pacificus poſſeſſor,quando habeat adminiſtrationem,& poſſeſ-
ſionem maioris partis bonorũ;ideo non reuocatur talis vnio; quia
Papa reuocat ſolũ vniones,ex quibus ius ad rem eſt quæſitum, &
ſi ante factã poſſeſſionem;quia tunc non dicitur ſortita effectũ,ſe-
19 cus eſt poſt poſſeſſionem. † Amplia; quia Papa poteſt reuocare
vniones factas à prædeceſſorib.ſuis nondum ſortita effectũ. Ang.
20 Aret.*conſ.*107.*per tot.*† Extende; quia etiam reuocatas poteſt con-
firmare. Ang. Aret.*d.conſ.*107.*n.*14. *& ſeq.v. quarto aduertendum.*
21 † Limita in Legato; qui non poteſt diſſoluere vnionem ſine cauſa
legitima.Fed.de Sen.*conſ.*290.*n.*2.*v.præterea Legatus.*

Vnitas triplex,& qualis. CONCL. 247.

1 VNitas † eſt triplex; quædam eſt augmentationis, vt homo;
lapis,& ſimilia;alia adhæſionis,ſeu cohæſionis,vt domus na-
uis,& ſimilia;tertia eſt aggregationis, vt populus, & Collegium,
& licet vnicum corpus efficiant;tamen in tertia ſpecie datur diui-
ſio,& ſeparatio,ne omnes eodem iure cenſeatur,ſecus in aliis dua-
2 bus primis vnitatib.Oldr.*conſ.*254.*num.*9.*v.ſexto opponitur.*† Am-
plia in vena metalli ſubtus terram; quia licet ſit ſubtus fundos di-
uerſorum dominorum, non tamen diuiditur ſecundum terminos
agrorũ in ſuperficie;quia eſt vnica,& qui eam adinuenit,& acqui-
ſiuit, efficitur dominus, ſi ab alio non eſt præoccupata in aliqua
parte.Caſtr.*conſ.*4.*In cauſa mota,circ.fi.v.ipſa vero vena,lib.*2. & re-
3 petit *conſ.*140.*circa fi.v.col.*1.*v.cuniculus iſte,l.*2. † Idem in lapide
pro confinio inter plures poſito;quia vnicus lapis eſt,licet dum eſt
plantatus,ſit diuerſus,videl.proprius cuiuſq; partis ab ea regione,
quam diuidit,ſed euulſus efficitur communis omniũ;quia eſt vni-
cus. Caſtr. *d.conſ.*4.*in fi.& conſ.*140.*col.*1.*in fi.l.*2. vbi idem in lapi-
de nato in confinio;quia donec detegitur,eſt cuiuſq; partium,pro
quanto ſe protendit terrenũ;euulſus eſt cõmunis pro indiuiſo;quia
vnicus eſt.Vide,*Diuerſitas in eadem re non admittitur.Concl.*518.

*Vniuerſalis alienatio,& diſpoſitio,admittit multa,quæ
ſunt prohibita alienari in ſpecie,& quando ſecus.*

CONCL. 249.

1 IN † alienatione vniuerſali omniũ bonorum venit ius patrona-
tus Eccleſiaſticum competens alienanti; quod tamen ſingulari-
ter alienari nõ poteſt.Oldr.*conſ.*312.*in pr.*Lap.*alleg.*130.*n.*24.*circa*
*fi.v.itẽ ſi iuri ſucceſſionis.*Vide,*Ius patronatus, & præſentandi tranſit*
2 *cum vniuerſitate bonorum. Concl.*612. † Declarat tamen quia licet
multa prohibita tranſeant cum vniuerſitate,quæ alias non tranſi-
rent;tamẽ iſta nõ eſt regula,ſed fallẽtia;quia regula eſt in cõtrariũ.
Signor.Homod.*conſ.*12. *In caſu per vos mihi,in prin.*vbi probat ex
text.*in l.quadã.ff.de acq.rer.dom.*vbi text.dicit, quædam; ergo non
3 eſt regula.† Amplia;quia licet principaliter,& de per ſe quis non
poſſit renunciare iuri ſuccedendi;tamen ſub generali,& vniuerſa-
li ceſſione,vel renunciatione venit ius ſucceſſionis. Pap.*alleg.*130.
*n.*24.*circ.fi.v.vnde ſi iuri ſucceſſionis,*vbi loquitur in marito cedente
& renunciante omni iuri ſibi competenti, & cõpetituro in bonis
vxoris;vt poſſit profiteri;quia nõ ſuccedat in portione debita ma-
rito ex forma ſtatuti, poſtquam eſt profeſſa ſtãte hac abſolutione
4 vniuerſali.† Contrariũ videtur Fed.de Sen.*conſ.*85.*In puncto.in pr.*
*& conſ.*85.*Statuto,n.*2.*v.iuſtificatio,& n.*3.vbi,quod ſtante ſtatuto,
quod petentes non poſſint acquirere ceſſionem iurium contra po-
pulares ciuitatis,nõ poſſunt acquirere, etiam ſi ceſſio fieret gene-
raliter contra omnes nemine expreſſo;quia hoc modo fieret fraus
legi; & quia tamen continet genus quoad omnes, quantũ ſpecies
quoad ſpecialia. Vide, *Generalis diſpoſitio omnes ſpecies comprehen-*
5 *dit,& quando ſecus. Concl.*29.† Amplia;quia licet patronus nõ poſ-
ſit facere procuratorem ad præſentandum ad beneficium iuris pa-
tronatus,ſi non vacet; tamen poteſt facere procuratorem genera-
lem ad præſentandum ad omnia beneficia,cum vacauerint. Lap.
*alleg.*130.*n.*24.*v.item patronus.*† Declara tamẽ contrarietates,vt ſit 6
ſpeciale in ceſſione prohibita in potentiorem, quæ non poteſt fie-
ri etiam titulo vniuerſali inter viuos,ſecus in teſtamento,ita decla-
rat.Fed.*d.conſ.*84.*n.*2.*v.præterea,* dicens rationem diuerſitatis eſſe;
quia alienatio titulo vniuerſali in teſtamẽto dicitur ex neceſſitate,
vnde illa ſola permittitur in potentiorem.† Amplia;quia licet tu- 7
tor in cauſa ſpirituali debeat dari coram Eccleſiaſtico iudice, ta-
men ſi datur coram ſeculari, vniuerſalis tutor erit etiam tutor in
cauſa iuris patronatus, & in cauſa decimarum, de quibus laicus
eſt inueſtitus,& in omni alio caſu,in quo laicus pupillus ſpiritua-
lium eſt capax;ſecus in beneficialibus,& in iis in quibus laicus eſt
incapax.Petr.de Aneh. *conſ.*34.*num.*15.*&* 16.*verſ. non obſtat,quod*
auctoritas. † Amplia; quia vaſalli,qui inuiti alienari non poſſunt, 8
alienantur in alienatione vniuerſali;ideo conceſſo caſtro cum ter-
ritorio in feudum conceſſi ſunt vaſalli ratione territorij in feudũ.
Bald.*conſ.*97.*Proponitur,quod,num.*1.*in fi. & n.*2.*verſ. item permiſſa*
*videtur,lib.*3.Rom.*conſ.*26.*Pro deciſione,in fi.* vbi apoſt.fi. *in v.poſ-*
*ſunt,*citat plurimos,& dicit*communem.† Amplia;quia verba ge- *9
neralia,& vniuerſalia comprehendunt, & faciunt venire ea, quæ
alias non cõprehenderentur ſpecialiter.Signor.Homod.*conſ.*81.*n.*
8.*v.venio ad tertium.*vbi,quod propter generalitatem diſpoſitionis
etiam religioſi cõprehenduntur in ſolutione onerum impoſitorũ
à laicis ex neceſſitate imminenti.Vide,*Vaſalli nõ poſſũt inuiti alie-*
*nari,& quando ſecus.Concl.*20. † Amplia;quia in conceſſione vni- 10
uerſitatis,provt eſt territoriũ,vt veniũt multa,quæ alias ſunt pro-
hibita,provt merum,& mixtũ imperium, & regalia;quæ ſunt in-
alienabilia.Caſtr.*conſ.*63.*Quod dicti redditus,n.*3.*lib.*1. † Amplia; 11
quia licet emphyteuſis Eccleſiaſtica nõ poſſit tranſire ad Eccleſiã,
vel monaſterium de iure communi,& ex pacto,tamen tranſit titu-
lo vniuerſali,quando profeſſus ſuccedit vniuerſaliter.Anch.*conſil.*
420.*Quidam ſer Antonius,in prin.& n.*9.*& ſeq.* † Limita, quando 12
alienatio vniuerſalis, vel mãdatum generale neceſſario referri de-
beret tantum ad rem prohibitam alienari,vel fieri;quia ſi non ha-
bet alia bona alienans, vel non habeat, niſi vnicum beneficium
patronum,tunc actus vniuerſalis non operatur vltra id,quod ope-
raretur particularis.Lap.*alleg.*130.*num.*24.*v. ſed ſi datur,* & not.in
c.fi.de conceſſ.preb.† Limita;quando defectus eſſet in perſona, cui 13
vniuerſalis alienatio fiat,provt in Iudæo,vel incapaci iuris patro-
natus;quia vniuerſitas tituli non reddit habilẽ illum,qui eſt inha-
bilis.Bal.*conſ.*374.*Verba Dyni,circa fi.v.hoc idem patet l.*1.† Idem, 14
quando prohibitio eſt odio perſonæ,cui per vniuerſitatem fit alie-
natio;quia non valet,idem Bald. *conſ.*83. *circa fin. lib.*2. † Limita; 15
quando prohibitio alienationis eſt; quia ius nõ eſt tranſibile;quia
finitur morte alienantis; quia prohibitus alienare prohibet etiam
per hæredis inſtitutionem, & ſic per vniuerſitatem alienationis,
Baldus *d. conſ.*83. *An prohibita alienatione,* vbi plures caſus diſtin-
guit,*lib.*2.Vide, *Alienatione prohibita hæredis inſtitutio, vel aliena-*
*tio impropria.Concluſ.*263. † Limita; quia quandoque; vniuerſitas 16
minus priuilegium habet;nam doris fauore tranſit dominium ſine
traditione; quia eſt dominium datiuum à lege; ſecus eſt, quando
mulier dat omnia bona ſua in dotem ex diſpoſitione ſtatuti, vel
alias;quia requiritur traditio.Angel.*conſ.*335.*Statuto Communis,in*
fi.† Limita,quando efficiens,vel diſponens caret penitus facultatẽ 17
diſponendi;quia ſiue generaliter,ſiue vniuerſaliter diſponat de eo,
de quo nullo modo poteſt diſponere,diſpoſitio non extenditur,ne-
que comprehendit caſum,ſuper quo in ſpecie non poſſet diſpone-
re.Anch. *conſ.*155.*n.*10. *& ſeq.* vbi quod ſtatutum laicorum nun-
quam comprehendit clericos,& Eccleſias in iis,quæ eſſent contra
libertatem Eccleſiaſticam. Vide Concluſ.proxime ſequentem.

*Vniuerſalis diſpoſitio non valet,quæ tamen valet in
particulari.* CONCL. 249.

COntraria † regula conſtituitur;quia multa ſunt vniuerſaliter 1
prohibita,quæ tamen in particulari ſunt permiſſa:nam teſta-
mentum de ſui natura reuocabile non poteſt aliqua obligatione,
conuentione, vel pacto effici non reuocabile quoad vniuerſitatẽ,
ſed quoad particularem diſpoſitionem, ſeu quoad certum particu-
lare bene poteſt effici non reuocabile;ita Roman. qui allegat *conſ.*
171.*Pro diuiſione,v.item nec refragatur,n.*4.*& conſ.*293. *n.*2.*in fin.*
*v.neque enim.*Vide,*Teſtamentum poteſt regulariter reuocari,& quan-*
*do ſecus.Concl.*150.† Item non valet obligatio per quam admittitur 2
facultas nubendi in genere extra votũ, & religionis profeſſionem;
& tamen valet obligatio non nubendi in certo loco,vel certis per-
ſonis. Rom. *conſ.*171.*n.*4.*v. item nec refragatur,& d.conſ.*293.*n.*2

3 *in fin. v. neque enim.* † Ratio diuerſitatis eſt; quia quando aliquid
permittitur fieri particulariter,quod non poteſt fieri vniuerſaliter
eſt;quia particularia non inducunt factum prohibitum; quia con-
tractus rei particularis in teſtamento non tollit liberam facultatẽ
teſtandi,& particularis prohibitio nubendi certæ perſonæ, vel in
certo loco non tollit liberam facultatem nubendi; ſecus ſi contra-
rium eſſet, vt plene Rom. *conſ.171.num.4.& 5.v.nec præmiſſa.* vbi
* plena apoſtil. *in v.non dicitur*, quæ citat plurimos, & dicit*com-
4 munem.† Sic etiam videmus,quod in prohibitis in genere, provt
quod lex humana non contradicat legi diuinæ, & inferior non di-
ſponat contra factũ ſuperioris,intelligitur in genere, & vniuerſa-
liter; ſecus ſi limitatiue vel modificatiue in caſu particulari. Vide,
Limitatio,& moderatio diſpoſitionis non dicitur contrariari diſpoſitioni,
☞ *& quando ſecus. Concl.355.* Vide, *Lex diuina quando, & per quos*
*poſſit diſtingui.Concl.251.*Vide,*Principaliter fieri multa prohibentur.*
quæ admittuntur in conſequentiam,& quę.Concl.663. Vide Conclu-
ſionem proxime præcedentem.Vide, *Prohibitum directe quando non*
prohibeatur per indirectum,vel è contra.Concl.899.

Vniuerſale habet multa ſpecialia. CONCL. 250.

1 VNiuerſale † delictũ(provt eſt crimen læſæ maieſtatis)habet
hoc ſpeciale,quod ex delicto vnius puniuntur filij,& alij in-
nocentes, licet contrarium ſit de iure. Ang.de Peruſ. *conſ.93.No-*
*bilis miles,n.6.v.illicitum autem,*vbi,quod propterea oportuit Chri-
2 ſtum innoxium pati;quia pro delicto vniuerſali paſſus eſt. † Idem
in ſtatuto,vel lege reſpiciente publicam vtilitatem,& ſic vniuerſi-
tatem,& pacificum ſtatutum;quia poteſt imponi pœna conſangui-
neo pro delicto banniti, & poteſt tolli ius ſingularib. perſonis,
quod alias eſſet prohibitum de iure.Angel. *d.conſ.63.n.3.vſq.in fi.*
3 † Amplia;quia cum vniuerſitate tranſeunt multa prohibita aliena-
☞ ri.Vide ſupra, *Vniuerſalis alienatio.& diſpoſitio admittit multa,quæ*
4 *ſunt prohibita alienari in ſpecie, & ſecus. Concl.248.* † Amplia;quia
vniuerſale ſemper remanet idem,ſiue augeatur,ſiue minuatur;quia
provt peculium, & alia vniuerſalia ſemper retinent nomen. Ro-
5 man.*conſ.469.Quoad primum,num.4.* † Amplia;quia in contractu
vniuerſali non habet locum læſio reſpectu aliquarum partium de
vniuerſitate, ſed debet eſſe læſio reſpectu vniuerſitatis, ad hoc,vt
attendi debeat.Bald.*conſ.91.Facti narratio in fi.lib.2.*† Amplia;quia
☞ in vniuerſalibus pretium ſuccedit loco rei. Vide, *Pretium in qui-*
6 *bus ſuccedat loco rei.Concl.490.*† Amplia in legato vniuerſali;quia
licet regulariter legatum inutile non valeat, ſecus eſt, ſi legatum
eſt vniuerſale;quia res particulares euictæ ſunt ad damnum legata-
7 rij.Iaſ.poſt alios *in l.ſi res obligata,n.23.ff.de leg.1.* † Extende;quia
imo legatum vniuerſale tranſit cum ſuo onere; imo etiam ſi eſſet
damnoſum,& obligat legatarium,ſecus eſt,ſi eſt particulare,*l.cum*
pater. §.menſa.ff. de leg.2. † Extende; quia legatum vniuerſale de
8 omnibus bonis mobilibus, & ſupellectilibus etiam dato hærede
vniuerſali obligat legatarium ad contribuendum pro rata oneri-
bus hæreditariis.Iaſ.*conſ.75.lib.1.in tertio dubio,*ſecus,ſi eſſet lega-
☞ tarius particularis etiam quoto bonorum. Iaſ. *conſ.64.lib.1.* Vide,
Legatum omnium mobilium exiſtentium in domo quæ comprehendat,
9 *vel non.Concl.119.*† Amplia; quia iudicium vniuerſale trahit ad ſe
particulare.Fran.Marc.*dec.Delphin.126.l.1.*Bertran. *conſ.304.n.6.*
10 *v.ad tertium,lib.1.*† Reſtringe;quia ſola confectio inuentarij non
facta diſcuſſione non operatur iudicium vniuerſale, quod faciat
ſilere particulare.Franc. Marc.*d.deciſ.126.l.1.*& idem tradit Ber-
11 tran.*conſ.304.n.6.v.ad tertium,l.1.* † Amplia;quia in iudicio vniu-
uerſali,provt eſt petitio hæreditatis, ſententia poteſt ferri genera-
lis, & incerta, quod teneantur conuentus reſtituere bona hæredi-
☞ taria alicui danda.Vide, *Hæreditatis petitio eſt indicium vniuerſale,*
12 *& quid veniat in eo.Concl.34.*† Amplia;quia fructus augẽt vniuer-
ſale provt dos,hæreditas,& ſimilia,*l.itẽ veniunt.§.præter hæc multa.*
☞ *ff.de pet.hæred.*Vide, *Hæreditatis petitio,ſupra citata, v.extende,* vbi
13 late.† Amplia;quia vniuerſalia legata tranſeunt cum ſuo onere,&
obligatione; ſecus eſt in rebus particularibus legatis; quia debent
14 liberari ab hærede, plene Iaſ.*in l.prædia, C.de fideicom.*† Amplia;
quia multa conceduntur contra legatũ, ſeu fideicommiſſum vni-
uerſale,quæ non habent locum in particulari; quia hæres fideicõ-
miſſarius deducit legitimam, Trebellianicam, & ſua credita, licet
non fecerit inuentarium,quæ non deducit contra fideicommiſſum
particulare,& de ratione plene Caſtr. *conſ.186. Dubium facit per*
15 *tot.lib.2.* † Amplia in iudice delegato ad vniuerſitatem cauſarum;
quia habetur loco ordinarij, & poteſt ſua iuriſdictio prorogari,
Alex.*conſ.12.Viſo proceſſu,n.4. & ſeq.ver.primo quia,lib.6.* pro quo
plene Iaſ.*in l.more,n.19.& ſeq.ff.de iuriſd.omn.iud.*vbi,quod delega-
tus ad vniuerſitatem cauſarũ habetur pro iudice ordinario quoad
multa; quia ſubdelegat, & alia, quæ ordinarius facit;è contra ſua
iuriſdictio re integra morte mandantis expirat.† Amplia;quia diſ- 16
poſitio vniuerſalis de bonis ſuis latiorem habet interpretationem,
quam habeat diſpoſitio particularis;ideo teſtator vniuerſaliter diſ-
ponens de bonis, & rebus, ſeu fundis ſuis,intelligitur non ſolum
de iis,in quibus habet directum,vel vtile dominium,ſed etiam in
quibus habet actionem,vel iuriſdictionem,ſeu ſubiectionem, aut
gubernium,ſeu aliud ius;ſecus ſi particularis eſſet diſpoſitio.Alex.
conſ.59.Viſis verbis,numer.3.in fi.cum ſeq.v. nec ad hoc obſtat, lib.6.
† Limita; quia nullum verbum adeo vniuerſale eſt, quin reſtrin- 17
gatur ex circumſtantiis.Petr.Surd.*conſ.131.n.23.& ſeq.*

Vniuerſitas bonorum quæ ſit,& in quo differat à generalitate. CONCL. 251.

VNiuerſitas,† vel quid vniuerſale dicitur aut ratione ſigni vni- 1
uerſalis,aut ratione rei vniuerſalis. Ratione ſigni dicitur,quã-
do alicui diſpoſitioni adiungitur ſignum vniuerſale,vt omnia bo-
na,omnes pecuniæ,& iſto caſu vniuerſale ſignum operatur gene-
ralitatem,quæ reſoluitur in ſingularitates;quia non plus importat
genus,quam enumeratio ſpecierum.Bald. *conſ.1.n.5.v.aut eſt quid*
*vniuerſale,l.4.*Bart.*in l.fi.§.qui indiuiſam, n.2.de leg.2.* Vide ſupra,
Verba vniuerſalia omnia includunt,& quæ dicantur vniuerſalia.Concl.
121.Vide ſupra,*Verba generalia extendunt,& comprehendunt.Concl.* ☞
122.† Vniuerſitas ratione rei eſt, quando ipſa res ſine ſigno vni- 2
uerſali importat vniuerſitatem,provt hæreditas,& ſimilia, & iſto
caſu vniuerſalitas non ſoluitur in ſingulas ſpecies. Bal.*d.conſ.1.n.5.*
*l.3.ver.aut eſt quid vniuerſale.*Bar.*in l.fi.qui indiuiſam,n.2.ff.de leg.2.*
vbi exemplificat in grege,in peculio,& ſimilibus,quæ per nomen
collectiuum vniuerſitatem importat. † Reſtringe; quia diſpoſitio 3
facta de bonis mobilibus,& immobilibus,non dicitur de vniuerſo
facta,ſed eſt particularis. Alex.*conſ.9.Viſis verbis,n.6.* vbi apoſt.*in*
*vniuerſo,lib.1.*Vide,*Bonorum appellatione quid veniat.Concl.101.* ☞

Verba,ſeu nomina denotantia vniuerſitatem ſunt infra ſcripta. CONCL. 252.

HÆreditas,† ſiue ſit vniuerſorum eius,qui diſponit,ſiue etiam 1
hæreditas alterius ſibi legata,vel donata, *l. hæreditatem. ff.de*
donatio. vbi Caſtr. & alij *in l. cum pater. §. Lucio. ff .de legat. 2.*
† Patrimonium,bonorum poſſeſſio,peculium, territorium,& ca- 2
ſtrum ſunt nomina vniuerſitatis.Bald.*conſ.32.circa fin.v. porro,l.1.*
Bonorum poſſeſſio ſupra prox.Peculium ſupr.prox.† Territorium 3
ſupra prox.Caſtrenſ.*conſ.418. Quod dicti redditus, col.2.in princip.*
lib.1.† Caſtrum ſupra prox.& idem Bal.*in l.fi.n.48.C.de edict.diui* 4
*Adrian.tollend.*Innoc.*in c.ex literis, de iure patronat. num.1.v. ſed ſi*
quis, quem ſequitur. Io.Andr.*coll.2.v.dixit etiam Zabarell.*& alij,
Abb.*n.10.verſ.extra gloſſ.*& communem * dicit Roch. de Curt.*in* *
tract.de iure patronat.v.ipſe,vel is,à quo,q.23.n.41. Caſtr. *conſ.417.*
col.1.in pr.lib.1. Vide, *Caſtrum,villa,ciuitas, quid ſint.Concl.115.&* ☞
Concl.ibi prox.ſeq.† Et ideo ſucceſſor in prælatura dicitur vniuerſa- 5
lis,Capic.*deciſ.4.n.13.& 14.*& idem in ſucceſſore caſtri;quia dici-
tur ſucceſſor vniuerſalis;idem in ſucceſſore iuriſdictionis,Cap.*de-*
ciſ.20.n.29. † Menſæ negotium, Mercantiæ traficum, Kalenda- 6
rium, negotiatio, caupona, menſa ſunt nomina ſignificantia vni-
uerſitatem.Cuman.*in d.l.cum pater.§. menſa.ff. de leg.2.* vbi Caſtr. ☞
Vide,*Menſa quid ſit, & apotheca. Concl.196.* Mercantiæ, ſeu mer-
cantiæ traficum ſupra prox.Calendarium ſupra prox. Bart.& alij 7
in l. qui filium. ff. de leg.3. Negotiatio ſupra prox. Caupona ſupra
prox.† Tabula,bancum, feudacum,& ſimilia ſunt nomina vniuer 8
ſitatis.Caſtrenſ.*d.§.menſura,l.cum pater.ff.de legat.2.* † Bancum eſt 9
nomen vniuerſale iuris.Caſtrenſ. ſupra proxim. † Contrarium te- 10
net Cuman. *d. l. cum pater.§. pater.ff.de leg.2.*† Funda cum ſupra 11
prox.Dos reſpectu mulieris dicitur quid vniuerſale,ſecus reſpectu
mariti.Neguſ. *de pignor.part.2.membr.4.n.58.* † Diſtrictus eſt no- 12
men vniuerſitatis,provt territorium. Caſtr. *d.conſ.418.col.2.in pr.*
lib.1.† Curia eſt nomen vniuerſitatis.Caſtr.*d.conſ.418.col.2.in pr.* 13
lib.1.† Communitas, vt per Bart. *in extrauag. ad reprimendum, in* 14
ver.communitas. Vide Concluſionem proxime ſequentem. Vide, ☞
Nomina vniuerſalia ſunt nomina iuris.Concl.53.

Verba

Digitized by Google

Verba, ſeu nomina, quæ non denotant vniuerſitatem, ſunt infraſcripta. CONCL. 253.

1 TAberna,† apotheca, bancum ſunt nomina denotantia locum,
non autem vniuerſitatem. Cuman. *in §. menſæ, l. cum pater. ff. de*
leg. 2. & ibi Caſtrenſ. Apotheca ſupra prox. Bancum ſupr. prox.
2 † Extende; quia nomina denotantia vniuerſitatem non ſunt vni-
uerſalia, quando teſtator non haberet, niſi locum. Cuman. *d. §.*
3 *menſæ.* † Reſtringe; quia nomen Tabernæ, quandoque importat
vniuerſitatem, quando agitur de paruo præiudicio, provt de hypo-
4 theca, vel pignore, *l. cum tabernam. ff. de pignor.* † Amplia; quia iu-
dicium ſuper iſtis vniuerſalibus pariter dicitur vniuerſale; ideo pe-
titio hæreditatis dicitur iudicium vniuerſale, etiam ſi ad rem par-
☞ ticularem agatur. Vide, *Hæreditatis petitio eſt iudicium vniuerſale,*
& quid veniat in eo. Concl. 34. Vide Concluſ. prox. præced.

Vniuerſalis diſpoſitio operatur, quod pretium ſuccedit loco rei, & quando ſecus. CONCL. 254.

1 IN † vniuerſali diſpoſitione pretium, & res ſuccedit loco rei, &
quantitas loco quantitatis, *l. Imperator. §. fin. de leg.* 2. *cum l. ſeq. l.*
2 *cum tabernam. ff. de pignor.* † Amplia; quia in vniuerſalibus vna res
ſuccedit loco alterius, provt in hæreditate, *d. l. Imperator. §. fin. cum*
l. ſeq. ff. de leg. 2. Alex. *conſ.* 40. *Super primo. n.* 11. *v. quia in vniuerſa-*
libus, l. 4. vbi apoſt. *in v. ſuccedit*, citat Tiraqu. *de retract. §.* 32. *n.* 10.
3 *cum ſeq.* Alex. *conſ.* 49. *l.* 3. † Extende, quia ſi hæres grauatus reſti-
tuere hæreditatem permutat vnã rem ſubiectam reſtitutioni cum
alia re, illa res recepta in permutationem ſuccedit loco alterius rei
4 permutatæ. Alex. *conſ.* 186. *Omiſſa diſputatione, in prin. lib.* 5. † De-
clara; quia procedit extenſio, ſi ageretur vniuerſali iudicio petitio-
nis hæreditatis contra grauatum, vel hæredes eius: nam tunc ipſe
non poſſet aliquid opponere; ſed ſi poſt permutationem hæres gra-
uatus tertio alienaſſet illã rem, non poſſet competere contra illum
tertium emptorẽ iudicium petitionis hæreditatis; quia illa res nun-
quam fuit in bonis defuncti; ſi vero ageretur rei vendicatione, vel
Publiciana, quæ ſunt iudicia particularia, vna res non ſuccedit loco
alterius. Alexand. pulchre *conſ.* 186. *num.* 3. *in fi. cum ſeq. verſ. minus*
etiam lib. 5. & plenius *num.* 6. *verſ. non obſtant ea*, vbi idem clarius
5 declarat. † Declara; quia imo vt poſſit agi petitione hæreditatis
contra eum, qui emit à grauato reſtituere ex fideicommiſſo, neceſ-
ſe eſt, quod agens probet eum, qui alienauit, ſciuiſſe tempore alie-
nationis fuiſſe ſubiecta fideicommiſſo. Alex. *conſ.* 186. *n.* 5. *v. fortius*
videtur, l. 5. vbi apoſtill. *in v. probare*, citat Alex. *conſ.* 3. *num.* 3. *lib.* 3.
6 † Limita in illicitis cõmerciis, & negociationibus; quia etiam in
vniuerſalibus pretium, & res non ſuccedunt loco rei. Bal. *conſ.* 135.
☞ *Pater Caſanas, circa fi. v. item in illicitis, l.* 1. Vide, *Pretium in quibus*
ſuccedat loco rei. Concl. 490.

Vniuerſitas quid ſit. CONCL. 255.

1 VNiuerſitas † eſt multorum in vnum congregatio eidem ca-
piti ſubiectorum. Oldrad. *conſ.* 15. *Circa iſtud.* vbi probat hãc
2 definitionem. † Et nihil aliud eſt, niſi homines, qui ſunt ibi, ſed in
3 ſe eſt perſona ficta. Anch. *conſ.* 158. *Ex narratis. n.* 17. † Et eſt no-
men iuris in abſtracto, ſicut homo in Communi non capax paren-
telæ, vt Feder. *in conſ.* 15. *Quæſtio talis in pr.* allegat *c. Romana, in fin.*
& c. decedent. excommun. lib. 6. vbi, quod vniuerſitate excommu-
nicata ſolum ſingulares de vniuerſitate culpabiles ſint excommu-
4 nicati. † Et iſte perſona ficta Vniuerſitas. Oldrad. *conſ.* 65. *col. fin. v.*
circa pœnam, n. 7. *in fin.* vbi, quod non habet animam neque perſo-
5 nam veram, ſed quantum ad veritatem ſunt nomina iuris. † Et vni-
uerſitas eſt corpus quoddam, quod ex multis inuicem collectis cõ-
ficitur, non autem ex vna perſona. Roman. *conſ.* 400. *Quæritur, an*
6 *ſtatutum, n.* 4. *v. iis tamen & conſ.* 436. *Quod indultum, n.* 3. † Et di-
minuto grege remanet idem grex, ſicuti diminuta vniuerſitate re-
manet eadem vniuerſitas. Roman. *conſ.* 366. *Quæritur, n.* 5. *v. quinto*
7 *iſtud.* † Bene poteſt propter accidentia vniuerſitas in vna ſola per-
ſona remanere, *l. ſicut, ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomin. ad fin.* Rom.
d. conſ. 400. *n.* 4. *& conſ.* 366. *num.* 5. *v. vltimo text. & conſ.* 436 *num.* 3.
8 † Animam non habet vniuerſitas; ideo non poteſt excommuni-
cari, *c. Romana, §. in vniuerſitatem, de ſent. excommun. in* 6. Roman.
9 *d. conſ.* 400. *n.* 4. *& conſ.* 436. *n.* 4. † Et aliud per perſona ſingularis,
aliud vniuerſitas. Rom. *d. conſ.* 400. *n.* 5. *verſ. ſecundo probatur.* vbi,
quod propterea procurator vniuerſitatis non dicitur procurator
ſingularis perſonæ de vniuerſitate, & repetit *conſ.* 456. *num.* 4. *&* 5.
10 † Et ideo tanquam diuerſa ponuntur vniuerſitas, perſona, fiſcus.
11 Rom. *d. conſ.* 400. *n.* 6. *& conſ.* 436. *num.* 2. *in fin.* † Declara; quia ap-
pellatione perſonæ in multis caſibus venit, & continetur vniuer-
ſitas, ſed illud non eſt ex propria ſignificatione, ſed ex extenſione;
ideo in fauorabilibus procedit, ſed de propria ſignificatione ſecus.
ideo in exorbitantibus, & correctoriis ſeu odioſis non venit, late
Roman. *conſ.* 400. *n.* 2. *v. ſed iis refragari. vſque in fin.* vbi apoſt *in v.*
exiſtimo. & plenius *d. conſ* 436. *in pr.* vbi apoſt. dat concord. Vide, ☞
Vniuerſitas quando non veniat appellatione perſonæ, vel ſecus. Concluſ.
270. † Et vniuerſitas eſt quaſi idem cum communitate, quæ eſt 12
nomen generale ad vniuerſitatem caſtri, villæ, vel municipij. Bart.
in extrauag. de reprimen. in v. communitas. † Syndicum dicitur ha- 13
bere vniuerſitas, quaſi ſingulorum cauſam dicens, *l. vlt. §. defenſo-*
res. ff. de muner. & honor. † Et quæ requirantur ad conſtituendum 14
vniuerſitatem, vel collegium. Roman. *conſ.* 436. *num.* 6. *& ſeq.* Vide, ☞
Collegium quid ſit, & quæ requirantur ad eſſentiam collegij Concl. 452.
† Et à pari procedit vniuerſitas caſtri cum vniuerſitate ciuitatis 15
Alex. *conſ.* 1. *n.* 22. *lib.* 4. qui loquitur in caſu præſcriptionis, & reſti-
tutionis in integrum. † Et in ſui conſtitutione vniuerſitas quan- 16
dam vniuerſitatem conſtituit, & vnum corpus repræſentat. Oldr.
d. conſ. 315. *n.* 2. † Et conſiſtit vniuerſitas in particularibus ſimul 17
coniunctis, *rap. in Geneſi, de electio.* Vide, *Collegium nunquam moritur.* ☞
Concl. 454.

Vniuerſitas, vel Capitulum qualiter conuocandum, vel citandum. CONCL. 256.

VNiuerſitas,† & Capitulum, ſeu Collegium ad hoc, vt legi- 1
time dicatur conuocatum, & id, quod fit a maiori parte præ-
ſentium, valeat, debent ea ſeruari, quæ de conſuetudine fuerunt
ſolita. † Conuocatio autem Capituli, vel Vniuerſitatis eſt de for- 2
ma, & tria requirit forma iſta: primo, quod fiat conuocatio de man-
dato eius, ad quem ſpectat: ſecundo, quia more ſolito debet fieri;
tertio, quod nota ſingulorum exquirantur. Angel. de Peruſ. *conſ.* 45.
Vacante Abbatiſſa, poſt med. v. de forma. † Requiritur autem com- 3
miſſio eius, vel eorum, ad quos de iure competit conuocatio Ca-
pituli, ad hoc vt dicatur legitime facta, veluti ad Priorem, vel aliũ,
qui ſit caput Collegij, *capit.* 1. *de maior & obed.* vbi Innocent.
† Si vero non adſit aliquis, qui ſit ſuperior, & habeat facultatem 4
conuocandi, tunc præſentes conuocabunt abſentes, videlicet hoc
modo, quod ſi vnus tantum eſſet præſens, ille ſolus poteſt abſen-
tes vocare, & arctantur ad veniendum, ita quod non venientibus
aliis vocatis ſolus, vel ſaltem cum iis, qui venerint, poteſt proce-
dere ad electionem. Innoc. *in l. cum nobis, numer.* 3. *& ſeq. in v. reuo-*
care. de elect. ſi vero plures ſint præſentes, poſſunt duæ partes ex
tribus præſentibus vocare abſentes. Lap. *alleg.* 132. *numer.* 2. *v. vn-*
de tenet. & concordat Cald. in *conſ.* 432. alias 10. *de iure patr. circa*
fi. v. vnde tenet Innocent. † Adde, quod ceſſante ſuperiore, ad quem 5
ſpectat reuocatio Capituli, vel eo abſente conuocatio, vel iuſſus
conuocandi ſpectat ad antiquiorem de Capitulo. Angel. de Pe-
ruſ. *conſ.* 45. *Vacante Abbatiſſa. in fi.* † Declara tamen; quia vbicunq, 6
Capitulum totum eſt congregatum etiam ſine iuſſu; vel conuo-
catione, aut non ſeruata forma, nihil refert; quia ſolemnitas con-
uocandi attenditur quando aliqui ſunt abſentes, vel ſpreti qui
non interuenerunt & contradicant. Ang. *d. conſ* 45. *in fin. verſ. con-*
fiteor tamen. † Extende tamen, quod illi, qui citarunt ad præſenta- 7
tionem, non habeant auctoritatem; ſi tamen duæ partes ex tribus
præſentarunt, valet præſentatio. Calder. *conſ.* 413. *in princip.* alias
11. *de iure patron.* † Citationes autem non debent fieri perempto- 8
rie, ſed ſufficit vna; quia ſunt loco denunciationum. Innoc. *d. c. cum*
nulli, n. 5. *v. item ſi citati. de electio. Lap. allegat.* 122. *in pr.* vbi, quod
iſta forma citandi eſt approbata à conſuetudine. † Declara tamen 9
quia in modo citandi ſeruatur conſuetudo, quæ præualet, ſed de
iure vltra duas dietas abſens non citatur, & ſi poteſt fieri procu-
rator debet fieri, ſin minus, eo modo, quo poteſt. Innoc. *in c. quia*
propter. n. 19. *de electio.* ſequitur Calder. *conſ.* 432. *in fi. verſ. vnde In-*
noc. tenet, alias 10. *de iure patron.* † Amplia; quia ad hoc, vt dicatur 10
legitime conuocata, requiritur ſonus campanæ, vel tubæ, vel nun-
cij vocatio, provt eſt de more, & quod in loco conſuetudo conuo-
cetur, Bald. *conſ.* 283. *Viſa inquiſitione. l.* 1. Alex. *conſ.* 68. *Et viſo. n.* 7.
v. nec ad hoc obſtat. Vide, *Vniuerſitas quid ſit, qualiter dicatur delin-* ☞
quere. Concl. 255. † Amplia etiam in Capitulo Eccleſiaſtico; quia ſi 11
ſpectat conuocatio ad Decanum, tunc de eius mandato debet con-
uocari Capitulum ſecundum conſuetudinem loci. † Et ſi caput, 12
ad quod ſpectat conuocatio Capituli, non vult conuocare, poteſt
coram ſuperiore compelli. Innoc. *in c.* 1. *de maior. & obed. in gloſſ. pen.*
v. & credimus. † Declara tamen; quia Innocent. non negat, quin 13
maior pars poſſit conuocare Capitulum negligente capite; quia
imo duæ partes ex tribus abſq; alia compulſione poſſunt vocare

Digitized by Google

Capitulum,& ipſum caput Capituli,vt plene Æg.Bell.*conſ.7.n.10. & ſeq.v.& ſi dicatur.* vbi, quod ſiue caput Capituli negligat, ſiue etiam contradicat conuocare Capitulũ, ex iure deuoluto poſſunt duæ partes ex tribus ſe congregare,& alios citare,& valet congre-
14 gatio,& citatio,nec dicuntur contempti.† Imo quando eſſet expediens, & vtile capitulo, & Vniuerſitati,poſſet tunc minor de Capitulo conuocare Capitulum,Ægid. *d.conſ.7.n.10.v. & ſi dicatur,*
15 *vſque in fin.*† Limita,hæc omnia de commiſſione,& citatione abſentium in electione,quæ fieri poteſt non vocatis abſentib.quãdo duæ partes ex tribus ſunt præſentes; quia illi ſoli poſſunt eligere. Lap.*alleg.*132.*n.*12.vbi,quod tamẽ præualet cõſuetudo, & intellige,dũmodo præſentes ſaltẽ ſint vocati, alias ſpreti poſſent caſſare electionẽ,vt ibi *n.3.v.tertio dubitatur.*vt perCald.*conſ.3.de conſtit.*
☞ quod duplicatur *conſ.*260. alias 4. *de iis, quæ fiunt à Prælat.*Vide, *Capitulum quæ poſſit facere vocatis abſentibus,vel non.*49.

Vniuerſitas qualiter dicatur citata,vel monita legitime,ſunt opiniones variæ. CONCL. 257.

1 PRima † eſt,quod ſufficiat monitio ſyndici.† Secunda,quod in
2 factis Vniuerſitatis ſufficiat citatio,vel monitio officialium,in factis ſingulorum ſinguli ſint mo[ne]ndi. Innocent. *in c. humilis,de*
3 *maior.& obed.* † Et vbi Vniuerſitas in locis diuerſis per particulas diſtributa,debent ſinguli citari,prout in Vniuerſitate Canonicorũ,
4 vel ſcholarium Innocent.*in c.bonæ,de elect.*† Tertia opinio eſt,quia ſufficit indiſtincte citare,vel monere officiales gubernatores Vniuerſitatis.Ioan.Andr.*in c.ſi apoſtolica, de præbend.l.6.* ſequitur Angel. qui recitat omnes opiniones , & hanc veram dicit *conſ.*196. *colum.3.in pr.v.qualiter autem admonita.*

Vniuerſitas requirit duas partes ex quibus præſentes , & maiorem partem præſentium,quando non.

CONCL. 258.

1 FActum † vt dicatur ab Vniuerſitate,requiritur,quod duæ partes ex tribus hominum de Vniuerſitate ſint præſentes,& quod maior pars præſentium conſentiat. *l.nulli, & l.planè.ff.quod cuiuſque vniuerſ.*Lap.*alleg.*79.*In dei nomine,n.1.v.nam ſi tanquam,& alleg.*132. *Infraſcripta ſunt,n.2.v.veruntamẽ,* quod intellige ſemper, dũmodo ſ[o]lẽniter,& vocatis aliis fuerint congregati,*c.1.de maior. & obed.*vt videl præſentes ſemper ſint vocãdi,abſentes vero in tribus caſibus,videl.in electione,admiſſione Canonicorũ & in ceſſatione à diuinis. Cald. *conſ.3. de conſtit.* quod duplicatur *conſ.* 260. alias 4.*de iis,quæ fiunt à Prælat.*Bald.*conſ.*425.*Statuto Venerab per tot.lib.*1.vbi loquitur in Collegio,& de Vniuerſitate, Bald.*conſ.*81. *Punctus,ſuper quo in pr.l.*4.vbi addit,dummodo ſint legitime congregati,in capitulo loquitur Angel.de Peruſ. *conſ.*45 *Vacante Ab-*
* *batiſſa,*vbi,quod iſtud eſt de ſubſtantia,& atteſtatur de*communi prout et ã Rom.*conſ.*366.*Quæritur,n.4.v.4.*allegat *l.nominationem. C.de Decurio. lib.10.* Alex. *conſ.*78.*Et viſo,n.8.v.nec ſufficiat,lib.2.* vbi loquitur in probatione per teſtes;quia indefinita in teſte non
2 æquipollet vniuerſali.† Et quod duæ partes ex tribus conſulũ debeant adeſſe,eſt communis ſententia.Abb.*in c.humilis,de maior.&*
* *obed.& in c.1.de iis,quæ fiunt à maiori parte Capit.*Dd.*communiter
3 *in l.nulli.ff.quod cuiuſ.vniuerſ.nomin.* † Declara; quia de ſubſtantia Capituli,vt dicatur legitime conuocatũ,& congregatum,requiritur, quod duæ partes ex tribus ſint præſentes & quod maior pars præſentiũ cõſentiat,alias actus dicitur nullus. Ang.*d.conſ.*45.*in pr.*
* vbi dicit cõmunẽ*opin.& loquitur in reuocatione Abbatiſſæ,ſeu Vicariæ per modũ prouiſionis electæ ab omni Capitulo,vt non potuerit reuocari à maiori parte Capituli,ex quo duæ partes ẽ tribus non fuerunt præſentes,& idem dicit Rol. à Val. *conſ.*90.*n°9.& n.*
4 19.*lib.*1.† Si vero duæ partes ex tribus conuocatæ, & maior pars ex eis aliquid ſtatuat, & dicitur eſſe ſtatutum ab omnib.& valebit. Rom. *conſ.*366.*Quæritur, n.4.v. quarto quia,* vbi reddit rationem; quia tota vniuerſitas repræſẽtatur in hac minori parte de iure,allegat ſimile;quia quod ſtatuit Papa,dicitur ſtatutum à tota Eccleſia,*c.pia,de except.l.6.*quia tota vniuerſalis Eccleſia in Papa repræ-
5 ſentatur.† Intellige tamẽ; quia ſi vnus deficeret vnus ad ſupplendum duas partes ex tribus , licet non fuerit à principio ; ſi tamen ſuperuenit,& cõtradixit,ſufficit,quod duæ partes fuerint,quocunque modo venerit iſte,qui ſuppleuit numerum.Bald.*conſ.*42.*lib.*1.
6 † Extende;quia nedum requiritur conuocatio ſono campanæ, vel tabellæ, & quod duæ partes ex tribus ſint præſentes,ſed ſi agatur de alienatione ſtabilium , requiritur etiam decretum iudicis , vt valeat alienatio.Socin, *d.conſ.*95.*numer.3.& ſeq.* vbi *numer.*4.dicit communem,& quod requiratur decretum, *n.6.lib.3.* Rol. à Vall. *conſ.90.n.22.lib.1.*vbi *n.*31. dicit idem eſſe neceſſariũ in conſtitutione ſyndici ad alienandum.Bart.*in l.nulli.num.7.ff.quod cuiuſque vniuerſit.nomine.* † Et habet locum hæc extenſio per modum de- 7
clarationis opinionum,quando ius, vel ſtatutum reſiſtit actui,vt quia dicit, non fiat,& ſi aliter factum eſt, ſit nullum.Rol. à Vall. *conſ.9.n.52.lib.1.*† Extende; quia habet locum in omni alienatio- 8
ne.Capic. *deciſ.*93. Crauet.*conſ.652.n.2.* † Extende, etiam ſi aga- 9
tur de ſeruitute imponenda.Ruin.*conſ.67.n.11.lib.4.* † Extende in 10
locatione perpetua ad longum tempus. Bertrand. *conſ.*126.incip. *Locatio in 2.part.* † Et quod in conuocatione Vniuerſitatis requi- 11
ratur ſuperioris licentia, ponit Dec. pro concluſione ver.*in c.cum omnes,in 1.lectur.col.fi.de conſtitut.* † Nam caput Collegij ſecularis 12
eſt poteſtas, & caput Collegij Eccleſiaſtici eſt Epiſcopus. Bart.*in l.nulli.ff.quod cuiuſque vniuerſ.nomin. num.3.* qui hoc dicit verum, quando Collegium non habet caput.† Amplia,vt imo in iis,quæ 13
non reſpiciunt vtilitatem,& neceſſitatem vniuerſitatis,ſed mutãt ſtatum, requiratur conſenſus omniũ collegialiter, alias non valet, quod ſit maiori parte,niſi omnibus vocatis.Lap.*alleg.86.In Chriſti nomine,n.2.v. item eſto, quod maior pars.*vbi,quod non valuit ſubiectio, facta à ciuitate Tudertina Eccleſiæ Romanæ; quia omnes non cõſenſerunt,nec collegialiter.† Amplia,quia procedunt præ- 14
dicta etiam in vniuerſitate caſtrorum,villarum, & locorum. Alex. *conſ.1.n.16.lib.4.*Ruin.*conſ.67.col.6.in fin.lib.5.* Roland. *conſ.90.n. 23.lib.1.*† Amplia in præſentatione; quia requiruntur duæ partes 15
ex tribus,alias non valet.Lap.*alleg.79.in princ.num.1.in fi.ver. dico ad primam,* vbi , quod ſi duæ partes ex tribus præſentibus non interuenerint, non valet præſentatio ; quod procedit , quando non fuerunt legitime vocati,& congregati,vt in proxima limitatione. Calder.*conſ.*412.alias 10.*de iure patron.*vbi dicit hoc de iuris rigore procedere , ſed quod de æquitate ſufficeret maior pars totius Collegij,ne differatur ſeruitium cultus diuini,& Calder.*conſ.*433. alias 11.*de iure patron.* vbi, quod valet præſentatio facta à duabus partib.† Amplia,vt imo,etiam ſi duæ partes ex tribus ſint præſen- 16
tes ; tamen abſentes ſunt vocandi in tribus caſibus , videl. in electione, & receptione Canonicorum,& ceſſatione à diuinis. Calder.*conſ.3.An duæ partes, de conſtit.* & quartum caſum addit Oldr. *conſ.159.n.8.col.fi.*in collatione præbendarum,vbi,quod ſolum in ceſſatione à diuinis actus eſt nullus, in aliis agitur de contemptu, & de tribus caſibus Calder. & idem Cald. *conſ.*260. alias 4.*de iis, quæ fiunt à Prel.* Vide, *Abſentes quando, & in quibus vocandi ſunt.* ☞
*Concl.*36. † Amplia, vt imo ex facto Conſulum, licet Vniuerſitas 17
obligetur,tamen non ſufficit factũ eorum in delictis; quia intelligitur regula , vt obligent in iis,quæ pertinent ad officium facientium. Oldr. *conſ.315.in fi.n.4.* Vide infra, *Vniuerſitas ex facto Con-* ☞
ſulum, & Magiſtratus obligatur in multis, & quando ſecus. Concluſ. 260.† Amplia,vt valeat electio facta à maiori parte omnium ha- 18
bentium vocem, etiam ſi alij legitime vocati non fuerint; quia ſi duæ partes vocandorum etiam ſine citatione ſe congregauerint, valeat electio facta ab eis. Lap. *d.alleg.132.n.2.v.in tertio,* & concord. Calder. *conſ.*433.alias 11. *de iure patron.* † Reſtringe tamen 19
hanc ampliationem , vt licet talis electio;tamen ſpreti poſſunt illam reuocari facere, & annullare, *c. quod ſicut, & c. cum Eccleſia, de præbend.* Lap.*d.alleg.132.n.3.in fin.* Calder.*d.conſ.433.in fi.*alias 11.*de iure patron.*† Declara omnia prædicta , vt quod dicitur de 20
maiori parte,vel de duabus partibus ex tribus,procedat quoad habiles ad regẽdam Vniuerſitatem;quia impuberes,& mulieres non computantur , etiam ſi materia ſit talis, quæ ſi non competeret Vniuerſitati, minores, & mulieres admitterentur, vt eſt præſentatio ad beneficium iuris patronatus.Feder.de Sen. *conſ.65.n.2.verſ. quinta vero.* † Contrarium tenet Calder. *conſ.* 431. alias 9. *de iure* 21
patronat.† Declara,vt imo actus factus, vel ſtatutum factum aliis 22
præſentibus in loco ſeruitij non valeat vllo modo; quia præſentes ſunt omnino vocandi, *c. ſi.de maior. & obedient.* ita Calder.*conſ.3. in fin. de conſtitut.* quod duplicatur *conſil.* 260. alias 4 .*de iis , quæ fiunt à Prælat.* † Reſtringe declarationem, vt non procedat in iis, 23
quæ fiunt à Capitulo,quod tenetur officio incumbere, vt ſunt Canonici ; quia in hac materia non dicitur præſens , qui eſt in loco, niſi inſeruiat in officio. Calder. *conſil.260. in fin.* alias 4.*de iis,quæ fiunt à Prælat.*† Amplia;quia quando ſunt vocati præſentes,& ali- 24
qui ſunt abſentes , capitulum licite dicitur congregari ex duabus partibus etiam computato vno , qui ſuperueniat in fine , & contradicat.Bald.*conſ.425.Statuto venerabilis lib.1.* vide infra *num.*34.
† Amplia , vt quæ dicuntur de Vniuerſitate , procedant etiam in 25
ſyndico Vniuerſitatis;quia ad hoc,vt poſſit omnes obligare,requiritur,quod ſit creatus à duabus partibus præſentibus legitime congregatis, & quod maior pars præſentium conſenſerit , & quod obliga

Digitized by Google

obligatio ſit pro bono publico. Baldus *d.conſ.81.per tot.lib.quarto.*
26 † Amplia in tantum requiri præſentiã duarum partium ex tribus
ad hoc,vt factum Vniuerſitatis noceat,vt non ſufficiat,quod ſono
cãpanæ, & more ſolito ſit facta conuocatio; quia ſi duæ partes ex
tribus non conuenerunt,non valet factum à minori parte, & non
creditur Notario dicenti,quod præſentes faciebant maiorem par-
tem Vniuerſitatis,quando conſtat de contrario.Ioan.de Imol.*conſ.*
27 *32.per tot.*plene Socin. *conſ.95.n.3. & ſeq.lib.3.* † Declara;quia ſi
Notarius dicat,quod pręſentes faciebant duas partes ex tribus ſta-
tur Notario,donec contrarium probetur; ſi vero Notarius aſſerat,
quod præſentes dicebant ſe facere duas partes ex tribus ; tunc illi
non creditur.Soc.*conſ.95.n.5.lib.3.*& idem dicit *conſ.52.n.4. lib.4.*
latiſſime Rol.à Valle *conſ.90.n.37.& ſeq.lib.*1.Ruin.*conſ.*154.*n.*12.
28 *lib.*5. † Extende ; quia imo etiam ſi Notarius atteſtaretur adfuiſ-
ſe maiorem partem,non ſufficeret;quia ſi vnus tantum adeſſet ſu-
pra medietatem,diceretur maior pars, quæ non ſufficit, ſed debet
dicere,quod duæ partes ex tribus erant præſentes. Alex.*conſ.1.n.4.*
29 *lib.*4.Socin.*d.conſ.95.n.3.lib.3.*plene Corn.*conſ.196.n.5.l.1,* † Vi-
de tamen Ruin.*conſ.217.in pr.lib.*1. qui diſtinguit, quod imo ele-
cti à conſilio, ſi aliquid atteſtantur, quod is, cui conceſſerunt im-
munitatem ; ſit bene meritus,ſtatur aſſertioni , donec contrarium
30 probetur.† Imo *n.13.& ſeq.d.conſ.217. lib.*1. dicit, quod ſtatur in-
ſtrumento,in quo dicitur;quod decem interfuerunt, licet non ex-
primantur nomina;quæ illa verba probant numerum,& idem di-
citur in priuilegio Cõſilij,vel Vniuerſitatis;quia ſtatur priuilegio,
& præſumitur pro eo,maxime ſi habet ſigillum Communis, vide
31 eum.† Limita in electione,vel præſentatione;quia licet duæ par-
tes ex tribus non ſint præſentes, dummodo fuerint legitime con-
uocati,ſufficit,& valet, quod ſit à præſentibus. Fed.*conſ.65.Infra-
ſcripta quæſt. verſ.ad id,quod dicitur.quarto,ſub n.*1.qui loquitur in
præſentatione.Ratio eſt,vt euitetur periculũ moræ.Lap.*alleg.*132.
*in pr.& n.*2.vbi dicit ita ſeruare conſuetudinẽ.Cald.*conſ.*432.alias
10.*de iure patron.*vbi recitat opin.& tenet hanc de æquitate, licet
32 aliam dicat veram de rigore.† Declara tamen, dummodo omnes
præſentes vocati fuerint;quia videtur, quod vocatio abſentiũ non
ſit neceſſaria; ita Lap.*alleg.132.in pr.Infraſcripta ſunt pacta.*& ex-
preſſe tenet Cald.*conſ.3.de conſtit.in fi.* quod omnes præſentes ſunt
vocandi in omni actu.aliàs non valet actus,quod duplicat in *conſ*
260.alias 4.*de iis,quæ fiunt à Prælat.*Vide ſupra *n.26.v.amplia quia,*
33 & declara ibi.† Extende hanc limitationem,vt procedat nedum in
electione ipſa,ſed etiam in omnibus actibus,qui ſunt ad effectum
electionis.Lap.*d.alleg.132.in pr.v.& tam in actu.*Calder. *conſ.*432.
34 *in pr.v.& ſi hoc procedit,*alias 10.*de iure patron.*† Limita in iis,quæ
fiunt vtiliter,ſeu ad vtilitatem Vniuerſitatis ; quia ſufficit factum
etiam à minori parte duarum partium ex tribus. Lap.*d.alleg.*131.
*in pr.v.item ſi vtiliter.*Bald.*conſ.462.Punctus quidam.lib.*4. vbi de-
clarat procedere, quando illud factum vtile communicatur omni-
bus,alias ſi certis perſonis tantum,ſecus,& dũmodo à maiori parte
ſit factum.Vide, *Maior pars nihil operatur multis caſib. Concl.*15.
35 † Limita;quia in impoſitione collectarum,onerũ,& aliorum,quæ
fiunt ab Vniuerſitate, valet, quod fiat à maiori parte Vniuerſita-
tis, etiam ſi ſint pauperiores & alij contradicentes minorem par-
tem perſonarum facientes ſint ditiores;quia attenditur maior pars
36 perſonarum.Cald.*conſ.*262.alias *6.de iis, quæ fiunt à Prælat.* † Ex-
tende limitationem,quod ſtatur maiori parti Vniuerſitatis,etiamſi
ſententia contraria minoris partis ſit humanior.Calder.*d.conſ.*262.
37 *in fin.* alias *6.de iis, quæ fiunt à Prælat.* † Limita; quia factum vtile
nomine Vniuerſitatis obligat ſingulos , quando maior pars fecit,
etiam ſi duas partes ex tribus non repræſentent ; ſecus ſi factum
non eſt vtile, vel ſi tendat vtilitas ad commodum particularium.
Bald.*conſ.462.Punctus quidam.lib.4.per tot.*

Vniuerſitas,vt valide obligetur,quæ ſint neceſſaria, vel non. CONCL. 259.

1 DOnatio † facta per Vniuerſitatem caſtri,ad hoc,vt valeat &
præiudicet,requiritur,quod interuenerit cõſenſus,vel decre-
tum Rectoris prouinciæ,vel loci,vel quod omnes de Vniuerſitate
ſingulatim cõſenſerint. Bal.*conſ.400.Super primo,n.3.v.non obſtat.*
*lib.*4. quod eſt Bartoli & Cyni.Vide, *Communitas quid ſit qualiter*
2 *poſſit vẽdere,& quæ requirantur pro ſolemnitate.Concl.*543.† Et pro-
cedũt à pari Vniuerſitas caſtri,& ciuitatis in hoc,vt nõ currat præ-
ſcriptio contra caſtrũ,prout nec contra ciuitatẽ. Alex.*conſ.1.n.22.*
3 *l.*4.† Declara tamen;quia ſi interuenit decretum ſuperioris,quod
congregetur Vniuerſitas, illud habet vim decreti , & ſufficit , ita
Capic.*deciſ.4.n.9.v.quarta difficultas,* vbi declarat ibi Corn.aliter
4 ſentientem.† Amplia;quia ſi in loco(prout eſt in caſtro Lugi)ex-
tet ſtatutum,quo Vniuerſitas non poſſit alienare ſine certa ſolem-
nitate,quæ eſt vltra ius commune,derogatur ſolemnitati ſtatuta-
riæ,non cenſetur derogatũ ſolemnitati iuris communis ; ideo alie-
natio facta in vim derogationis, vel àlias,non ſeruata ſolemnita-
te iuris communis,non valet.Alex.*conſ.1.per totum.*maxime *n.*14.
*& ſeq.l.*4.† Amplia,quia vt communitas obligetur,& valeat alie- 5
natio facta,requiruntur plura; primo quod ſit legitime conuocata
ſono tubæ,vel campanæ,aut alias de mandato ſuperioris,vel aliter
ſi extaret conſuetudo aliter,faciend. Rolan. à Valle *conſ.90.n.17.*
*& ſeq.lib.*1.vbi *num.*18.dicit ſeruandum eſſe conſuetudinem circa
morem vocandi,& quod de iure debeant omnes vocari. Bart.in *l.*
*nulli ff.quod cuiuſque vniuerſ.nomine,in fi.*allegat *l.2.C.de decurio.l.*
10.† Secundo requiritur,quod duæ partes ex trib.interuenerint,& 6
quod maior pars ex illis duabus partibus ex tribus conſentiat.Rol.
*d.conſ.90.n.19.v. ſecundo facit, lib.*1.Alex.*conſ.114.In cauſa,& lite,*
*n.12.v. quia aliud eſt,l.*4. † Tertio requiritur,quod omnes haben- 7
tes bona,& maxime magis honorati vocentur,& ſimul omnes iu-
rent credere expedire.Rolan.*d.conſ.90.n.20.lib.*1. † Quarto, quod 8
nomina ſingulorum deſcribantur in rebus ponderoſis , & quando
Vniuerſitas non eſt parua. Rolan.*d.conſ.90.n.*21.vbi de*communi,
*lib.*1.† Declara,vt plenius Capic.*deciſ.4.in pr.*quia ſi exprimit no- 9
mina collectiua,aut ciuium,primo caſu nõ requiritur ſpecificatio.
† Quinto requiritur decretum iudicis.Rol. à Vall. *d.conſ.90.n.22.* 10
*lib.*1.allegat plures,& eſt tex.in *l.fi.C.de vendend.reb.ciuit.* † Sexto, 11
quod in licentia data ſyndico vendendi dicatur , quod vendat per
verbum *debeat*,non per verbum,*poſſit*.Rol.*d.conſ 90.num.28.lib.*1.
† An requirantur omnia , quæ requiruntur in alienatione bono- 12
rum minoris,videlicet cauſæ,& ſubhaſtatio,de quib.in v. *Minor*
*ſine decreto non poteſt alienare.Concl.*249.vide ibi,quia ſubhaſtatio,
quæ eſt in rebus fiſci,non eſt in rebus ciuitatis,*l.Lucius.§.fi.in fin.*
& ibi gl.*ff.ad municip.*& ita ſeruari etiam dicit Imol. *conſ.99.in 7.*
*dubio,*licet quoad minorem ſecus ſit.Vide, *Minoris bona vt valide*
*alienari poſſint , multa ſunt requiſita,& neceſſaria & quæ Concl.*268.
† Cõtrariũ,quod imo ſi ſunt conuocati,& congregati legitime ab 13
eo,qui habet auctoritatem,ſi non ſunt præſentes duæ partes ex tri-
bus,non eſt actus nullus;quia vocati debent venire , ita Caccialup.
in *repet.l.omnes populi,n.41.ff.de iuſt & iur.* vbi dicit*communem *
† Et procedit contrarium, etiam ſi duæ partes venerint, & poſtea 14
aliqui recedant , ita quod remaneant præſentes duæ partes. Crot.
d.l.omnes populi,n.47.& ſeq.ff.de Iuſt. & iur.† Declara Caccialup. 15
*d.l.omnes populi,n.42.& ſeq.*quod prima opinio,quæ requirit duas
partes ex tribus eſſe præſentes, procedit ; quando ſe ipſos congre-
gauerunt,ſecus ſi de mandato ſuperioris, vel procedit, quando ſu-
mus in valde arduis, contrarium in minus arduis; quia vocati de-
bent venire,& ſi contumaces,ſunt,non audiendi,alias negocia cõ-
munitatis eſſent derelicta.† Amplia;quia quod dicitur de Vniuer- 16
ſitate ciuitatis,procedit etiam in Vniuerſitate caſtri,vel villæ.Ro-
land.à Valle *d.conſ.90.n.23.& ſeq.lib.*1. Vide, *Ciuitas quando obli-*
*getur ex mutuo, & aliis contractibus. Concl.*181. Vide, *Vtilitati Ec-*
*cleſiæ quando aliquid conuerſum eſſe dicatur. Concluſ.*275.† Limita; 17
quando omnes de conſilio,nullo diſcrepante, aliquid cõmuni vo-
to faciunt non ſeruata forma;quia tunc valet,ex quo omnes ſunt
præſentes,& volentes.Roland. à Valle *d.conſ.90.n.48.& ſeq.verſ.*
*nec obſtant, l.*1.† Limita; quia ſtante ſtatuto,quod non poſſit alie- 18
nari aliquid de hauere Communis , niſi per conſilium generale,
non comprehendit conceſſionem exceptionis factæ propter bene-
merita exempti;quia verbum,*hauere Communis*,intelligitur de red-
ditibus penes communitatem,ita Iaſ.*conſ.101.n.4.lib.*4.

Vniuerſitas ex facto Conſulum, & Magiſtratus obligatur in multis,& quando ſecus. CONCL. 260.

VNiuerſitas † regulariter obligatur ex facto Conſulum,& de- 1
putatorum à Magiſtratu quoad ea , quæ reſpiciunt officium
facientium,& ipſorum Conſiliariorum.Oldrad. *conſ.315.in fi.n.4.*
v.ſed idem.† Amplia, vt Vniuerſitas dicatur facere id,quod maio- 2
res de Vniuerſitate faciunt, vel maior pars maiorum aliquid facit.
ff.quod cuiuſq;vniuer.l.nulli.& ff ad munic.l.quod maior. † Amplia, 3
vt in tantũ procedat,quod quãdo Vniuerſitas debet puniri,puniã-
tur maiores de Vniuerſitate *c.veniens,de ſimon.* Fed.de Sen.*conſ.15.*
n.3.v. & cum delicta, & latius *n.6.v. & non obſtant iure*, vbi reddit
rationem;quia ipſi præſumuntur mandaſſe fieri delictum,cum ha-
beant gubernium.† Limita;quia in arduis ſoli Decuriones vel Offi- 4
ciales non poſſunt conſtituere procuratorem, ſed requiritur quod
conſtitutio fiet ab Vniuerſitate cum auctoritate ſuperioris.Gemin.
conſ.139.in pr.v.item non apparet.† Extende;quia imo Antiani, & 5
Conſiliarij ciuitatum,& Caſtrorum non poſſunt procuratorẽ con-

ſtitue

ſtituere,neq;bona Vniuerſitatis obligare,Vant.*de nullit.ex defectu*
*mandati n.*127. vbi reddit rationem; quia liberam adminiſtratio-
nem non habent.Alex.*conſ.*186.*Viſis ſubtiliſſimis, n.*8.*& ſeq.l.*2.*&*
6 *conſ.*135.*in pr.l.*7.vbi,quod non poſſunt obligare. † Extende;quia
quod non poſſunt Antiani , & Priore Aretij in ciuitate Aretina,
non poſſunt etiam priores Florentiæ ciuitatis dominantis. Decian.
7 *conſ.*72.*in* 7.† Reſtringe;quia bene Decuriones poſſunt conſtitue-
re procuratorem, quorum loco hodie ſunt Conſiliarij, non autem
8 Antiani,vel Priores.Alex.*conſ.*17.*in pr.lib.*6. † Reſtringe,quando
tale mandatum fuiſſet ratificatum à conſilio generali ſciente.Alex.
*dict.conſ.*135.*n.*2.*lib.*7.ſecus,ſi ratificatio non ſit certa, Dec.*d.conſ.*
72.*in fi.*vbi diſtinguit,an ex certa ſcientia,vel in forma communi.
9 † Limita, quia non poſſunt capita creditorum conſtituere procu-
ratorem,ſicut nec Priores, qui ſunt capita Vniuerſitatis à maiori.
10 Alex.*conſ.*186.*n.*8.*& ſeq.l.*2.† Limita;quia Vniuerſitas non puni-
tur ex facto, vel delicto Conſulum , vel Officialium. Vide plene,
*Vniuerſitas quid ſit, & quando dicatur delinquere. Concl.*255. Vide,
*Decuriones,Antiani,& Priores,& eorum priuilegia.Concl.*127.

Vniuerſitas non efficitur,neque obligatur ex actibus ſingulorum de vniuerſitate,& quando ſecus. CONCL 261.

1 VNiuerſitas † tanquam vnum corpus non afficitur ex actibus,
& geſtis ſingulorum de Vniuerſitate.Oldr.*conſ.*224.*num.*19.
v.non obſtat hoc, vbi arguit , quod licet omnes de Capitulo ſingu-
lariter ſubiecti ſint Epiſcopo;non tamen ſequitur , quod Capitu-
2 lum ſit ſubiectum.† Et aliud eſt factum Vniuerſitatis,aliud factũ
ſingulorum.Fed.de Sen.*conſ.*15.*in prin.v. præterea aliud.* Vide ple-
nius per Ant.Gab.*lib.*6.*tit.de cuiuſque vniuerſitatis nomine.Concl.*1.
3 *Vniuerſitas & ſingulares an ſint idem.*† Amplia;quia ſi maior pars
Vniuerſitatis habentis ius patronatus præſentauit; nõ poſſunt po-
ſtea ſinguli de Vniuerſitate contrauenire ; quia actus ſingulorum
non attenduntur.Lap.*alleg.*79.*In Dei nomine,n.*2. *&* 3.*v. item ſi vt*
4 *præfertur.*† Amplia,vt ſi collatio ſpectet ad Epiſcopũ, & Capitu-
lum , non valet collatio facta ab Epiſcopo , & duobus , vel tribus
Canonicis conſentientibus tanquam à maiori parte;quia licet ſo-
lus Epiſcopus habeat medietatem, & Capitulum aliam medieta-
tem ; tamen non augetur medietas per conſenſum ſingulorum de
Capitulo.Feder.de Sen.*conſ.*11.*per tot.* vbi allegat pro vtraque par-
5 te , & tandem ex voto Ioan.Andr.ita ſoluit. † Amplia in ciuitate
Tudertina libera, quæ non potuiſſet ſe ſubiicere Eccleſiæ Roma-
næ per conſenſus ſingulorum non collegialiter præſtitorum. Lap.
6 *alleg.*86.*in pr.v.in iis enim.* † Amplia;quia ſcientia ſingulorum nõ
eſt ſcientia Vniuerſitatis,ideo non afficitur Vniuerſitas.Vbal.*conſ.*
7 283.*Viſa inquiſitione,per tot.*maxime *n.*3.*cir.fi.l.*2.† Amplia;quia ad
probandam poſſeſſionẽ Vniuerſitatis non ſufficiunt actus geſti à
ſingulis,niſi cõſtet de mandato ab Vniuerſitate in conſilio,vel ar-
rengo , vel niſi conſtet de ſcientia, & patientia adminiſtratorum,
& officialium Vniuerſitatis.Bald.*conſ.*428.*Præmittendum eſt,circa*
*pr.v.ſecundo præmittendum, lib.*1. Vide, *Poſſeſſio vniuerſitatis quali-*
8 *ter probetur.Concl.*423. † Amplia;quia vbi Papa,aut Princeps ali-
quid committit pluribus ſub nomine collectiuo ; vel nomine ap-
pellatiuo provt ſi Capitulo Eccleſiæ,& Conſulibus fabricæ,cenſe-
tur committere vti collegiis , & ſic duæ erunt voces, non autem
ſingulis;ideo ſi conuenirent vt ſinguli,nihil agunt.Abbas *conſ.*57.
*Attingam,col.*2.*v.ſecundo ad idem,l.*1. & plenius *col.*3.*verſ.item &*
9 *ſecundo.*† Amplia;quia quando iunguntur ſimul plura corpora,nõ
vt faciant vnum corpus,ſed vt diuerſa,ad hoc,vt actus dicatur fa-
ctus ab omnib.ſeu à maiori parte, oportet, quod interueniat con-
ſenſus cuiuslibet corporis.Abbas *d.conſ.*57.*n.*3.*v.& ad prædicta ad-*
*do.lib.*1.vbi citat text.cum ibi not.in *c.paſtoralis,de reſcr.* Vide,*Ca-*
pitulariter quæ fieri debeant,& quæ à ſingulis expediri poſſint. Concl.
10 479.Vide,*Electio capitulariter facienda.Concl.*63.† Limita in patro-
nis laicis; quia licet ad eos tanquam ad Collegium ſpectet præ-
ſentatio;tamen tranſmittunt, & committunt voces ſingulariter.
Lap.*alleg.*8.*n.*5.*v.circa fi.*& latius *alleg.*79.*In Dei nomine, n.*5.*v.itẽ*
11 *compromittunt.*† Declara tamen,quod licet Vniuerſitas nõ afficia-
tur ex actibus ſingulorum; tamen ſecus eſt è contra; quia quando
aliquis actus fit contra Vniuerſitatem , qui non poteſt applicari
Vniuerſitati,tunc applicatur ſingularib.perſonis,*c.ſi ſententia.in fi.*
*de ſent.excomm.in fin.*Fed.*d.conſ.*15.*num.*4.*v.nam quando.* vbi idem
12 in præceptis factis Vniuerſitati,vt afficiant ſingulos.† Limita;quia
per homines de Vniuerſitate acquiritur Vniuerſitati. Vide Ant.
Gabriel. *lib.*6. *tit. de cuiuſque vniuerſitatis nomine. Concl.*2.*poſſeſſio*
13 *acquiritur vniuerſitati.*† Limita,ſeu declara,quod in iis, quæ ſunt
facti meri,mandatum contra Capitulum,vel Communitatẽ,vt ſol-
uant gabellas , vel Canonicum recipiat Capitulum, debent expli-
cari à ſingulis;quia factum perſonale non cadit in perſonã fictam;
ſi vero mandatur aliquid iuris, intelligitur, quod ſinguli faciant,
conuenti tamen in vnum,vt repræſentent Capitulum,& Vniuer-
ſitatem.Innocen.in *c.Romana,el primo.de ſent.excom.lib.*6.*in fi.*Fe-
der.de Sen. *conſ.*15.*n.*6.*v. item non obſtat,quod dicitur.* Vide Con-
cluſionem prox.ſequentem.

Vniuerſitatis in quibus non poſſit præiudicare ſingularibus, & è contra,& quando ſecus. CONCL 262.

VNiuerſitas † non poteſt ex facto ſuo obligare ſingulares, 1
quando abutitur iure ſibi competenti delinquendo,vel aliàs.
Petr.de Anchar. *conſ.*1.*n.*6.*v.& per hoc tollitur.* Vide, *Decuriones,*
*Antiani,Priores ciuitatum qui ſint, & eorum priuilegia. Concl.*127.
† Amplia,vt procedat etiam;quando non vtitur ad vſum deſtina- 2
tum;quia tunc non præiudicat; neque obligat ſingulares. Petr. de
Anchar.*d.conſ.*10.*n.*6.*v. tunc namque.* † Amplia; quia Vniuerſitas 3
non poteſt compellere ad mutandum domicilium , & vnus ſolus
non conſentiens non poteſt compelli.Bald. *conſ.*81. *Punctus,ſuper*
*quo circa fin.v. ſed caue tibi,lib.*4.† Amplia; quia vbicunque Vni- 4
uerſitas,vel maior pars tractat de compellendo alios,vt emant,vel
fortalitium faciant, recuſantes non poſſunt compelli, niſi bonum
publicum verſetur æqualiter;quia ſi aliquibus maius commodum
affertur,alij non poſſunt compelli. Bald.*d.conſ.*81.*per totum, lib.*4.
† Regula eſt, quod Vniuerſitas contrahens, vel ſe obligans, non 5
obligat ſingulares perſonas vt ſingulares,ſed obligat ſolum ipſam
Vniuerſitatem;& res ipſius Vniuerſitatis.Bald.*conſ.*47.*Ad euiden-*
*tiam,in prin.lib.*3. & rationem adducit; quia ſyndici videntur ha-
bere mandatum ab vniuerſis , non vt è ſingulis , & quia alia eſt
obligatio Vniuerſitatis,alia ſingulorum,vt idem Bald.*d.conſ.*47.*n.*
5.*v. tertio præmittendum.* † Amplia; quia maxime eſt verum,quod 6
Vniuerſitas ex ſuo contractu non poteſt obligare ſingulares , qui
tempore contractus non erant de Vniuerſitate ; quia cum reſpi-
ciatur tempus contractus & iſti non eſſent de Vniuerſitate , non
poſſunt obligari vt ſingulares.Bal. *d.conſ.*47.*n.*4.*v. ſecundo præmit-*
*tendum,lib.*3. † Declara,vt non procedat ampliatio in originariis; 7
quia vbicunque ſint,non diſtinguitur in illis; quia ſemper ſunt de
Vniuerſitate. Baldus *d. conſil.* 47. *numer.*6. *v. quarto ad euidentiam*
*lib.*3.† Reſtringe ampliationem, vt non procedat in impoſitioni- 8
bus onerum reſpicientibus ſucceſſiuam ſolutionem ; quia licet
illi,qui non erant de Vniuerſitate , non potuerint obligari ad ſol-
uendum onera præterita tempore,quo non erant de Vniuerſitate,
bene poſſunt compelli , & obligari ad onera futura decurrenda
pro tempore,quo effecti ſunt de Vniuerſitate.Bald. *d.conſ.*47.*circa*
*finem,verſ. quarto ad euidentiam.lib.*3. Vide, *Onera, & collecta qua-*
*liter ſuper quib.& à quib.imponi poſſint,vel non. Concluſ.*128. † Li- 9
mita, quia conſilium generale repræſentat Vniuerſitatem , & po-
teſt præiudicare,& concedere immunitatem.Baldus *conſ.*483.*Vi-*
*ſa immunitate,lib.*2. † Limita; quia vbicunque ex contractu Vni- 10
uerſitatis , obligantur ſinguli, cenſentur obligati vti fideiuſſores
Vniuerſitatis,non autem vti principales.Bald.*d.conſ.*47.*in princip.*
*verſic. & ſi ſinguli. lib.*3. & ideo non tenentur , niſi in ſubſidium.
Caſtr.*conſ.*424.*Quia ſcio,num.*5.*v.non obſtat,lib.*1. allegat *l.ſicut.ff.*
quod cuiuſque vniuer. nomine. † Declara , quia non tenentur par- 11
ticulares,niſi in ſubſidium, quando Vniuerſitas poteſt conueniri,
alias ſecus; quia tenentur vt principales. Caſtr. *d.conſ.*424.*num.*5.
*verſ.nec obſtat.lib.*1. † Limita;quia bene Vniuerſitas ex contractu 12
ſuo obligat ſingulos , ſi hoc eſſet diſpoſitum ex lege municipali.
Bart.in *l.*4.*§.actor.ff. de re iud.* quem ſequitur Bald. *d. conſ.*47.*n.*3.
*verſ.tamen prædicta lib.*3. † Declara limitationes, vt procedant, in 13
illis,qui erant de Vniuerſitate tempore obligationis,non poſt.Bal.
*d.conſ.*47.*n.*4.*verſic. ſecundo præmittendum,lib.*3. † Limita, quando 14
ſyndici vel illi, qui habebant mandatum ab Vniuerſitate , etiam
ſe obligaſſent nomine proprio , & principali ; quia tenentur no-
mine proprio.Baldus *d.conſ.*47.*numer.*2.*verſ.item fallit,lib.*3. † Li- 15
mita ; quia ſi agitur de publica vtilitate, tunc factum ciuitatis, vel
ſuperioris obligare poteſt ſingulares , & eorum bona, & ideo pro
pace publica ineunda poteſt remittere damna data ſubditis ſuis,
provt fecit ciuitas Peruſina , quando fecit pacem cum Romana
Eccleſia. Alexand. *conſ.*190. *Mature digeſtis, num.*13.*verſ. fortifi-*
*cantur,lib.*2.vbi ponit multa ſimilia. Vide, *Princeps poteſt tollere ex*
cauſa ius tertij,& quando ſecus.Concluſio 680.Vide, *Publica vtilitas*
habet multa ſpecialia. Concluſio 960. † Et ideo Princeps , & ciui- 16
tas poteſt auferre bona bannitorum conceſſa , ſeu vendita, vt
reſtituantur pro publica vtilitate , & quiete. Alexand. *dict. conſil.*
190.*numer.*13. *verſic. apertius firmat. lib.*2. † Et poteſt ciuitas quæ 17
remiſit onera publica aliquibus ob paupertatem , reuocare ta-
lem

Digitized by Google

lem remiſſionem,ſi peruenerunt ad pinguiorem fortunam illi,qui-
bus facta fuit remiſſio. Alex.*d.conſ.*190.*n.*13.*v.idem in ſimili,lib.*2.
18 vbi apoſt.*in v.pi guiorem.*† Et poteſt ciuitas ob publicam vtilita-
tem obligare vnum pro alio,vt ſi banniti non ſeruent confinia data,
incidant in pœnam mille,& obligare eorum coniunctos per lineā
19 maſculinam. Alex.*d.conſ.*190.*n.*13.*v.idem dicit Angel.l.*2.† Limita;
quia quando ciuitas , & Vniuerſitas habet facultatem legis con-
dendæ;tunc factum Vniuerſitatis habet vim legis, & ligat ſingu-
lares. Bart.*in l.ciuitas,n.*3.*ff.ſi cert.pet.*Caſtr.*conſ.*424. *Quia ſcio,l.*1.
vbi loquitur in communitate Venetorum. Vide , *Statutum poteſt,
quicquid poteſt pactum,& è contra,& quando ſecus.Concl.*435.† Ex-
20 tende maxime,quando Vniuerſitas obligatur ex delicto, vel tene-
tur pro damno lato,vel robaria;quia poſſunt capi bona ſingulorum,
quando communitas non recognoſcit ſuperiorem. Caſtr. *d. conſ.*
21 424.*n.*5.*v.iis non obſtantibus,l.*1. † Extende; quia tunc contractus
illius ciuitatis,quæ poteſt legem condere,poſſunt allegari in iu-
dicio,tanquam ſtatuta contra ſingulares. Bartol.*d.l.ciuitas,n.*4.*ff.ſi*
22 *cert.pet.*† Extende;quia ſi conſtituat Vniuerſitas,quæ poteſt legem
concedere,ſyndicum ad obligandum bona,& perſonas Vniuerſita-
tis, & ſingularum perſonarum, tunc poterunt ſingulares perſonæ
obligari,& conueniri;quia habet vim legis, Bart. *d.l.ciuitas,n.*5.*ff.*
* *ſi cert.pet.*cuius opinionem*communem dicit Iaſ. *in l. ſi ſe obtulit,*
23 *n.*24.*&* 25.*de re iudic.*† Contrarium tenet gloſſ.*in l.*2.*C.quæ ſit longa*
* *conſuetudo,* quam communiter*approbari dicit Alex. *conſ.*44.*Viſo*
24 *themate,n.*5.*l.*1. † Declara, quia ſi agitur principaliter de negocio
vniuerſali,& ſecundario de negocio particulari;tunc vera eſt opi-
nio Bartoli; ſi vero agitur de negocio ſingulorum principaliter;
25 tunc vera eſt opinio contraria,ita Alex.*conſ.*44.*n.*5.*l.*1. † Declara;
quia aut ciuitas conſtituit ſyndicum ad obligandum perſonas par-
ticulares,& non valet;quia non valeret ſtatutum tali caſu in odium
particularis perſonæ,ita àpoſt.ad Bart. *in d.l.ciuitas.in v.notandum.*
26 *ff.ſi cert. pet.* & eſt eadem declaratio cum præcedenti. † Extende;
quia procurator Vniuerſitatis in cauſa,quæ non tangit Vniuerſita-
tem,niſi pro commodo ſingulorum,præiudicat ſingularibus;exem-
plum,conceſſit Reſpublica Venetorum Iudæis,vt poſſint ſub vſu-
ris mutare ſuper pignoribus cum pacto,quod poſt annum pignus
ſit Hebræi , communitas obtinuit alias litteras pro moderatione.
& dedit procuratorem ad cauſam, in qua ſuccubuit, vel obtinuit,
dicitur habere mandatum à ſingularibus, & ſententia præiudicat
ſingularibus. Caſtr.*conſ.*176.*Videtur,col.fi.v.præterea vltra prædicta,*
*lib.*2. Vide Concluſ.prox.præcedentem.

Vniuerſitas non requirit expreſſionem nominum propriorum eorum,qui ſunt de Vniuerſitate,& quando ſecus.

CONCL. 264.

1 VNniuerſitas, † ſeu Capitulum, vel Collegium demonſtratur
abſq; expreſſione nominis eorum , qui ſunt de Vniuerſitate,
vel Collegio : ideo valet mandatum rogatum nomine Capituli,
ſeu Vniuerſitatis abſque expreſſione nominum illorum de Ca-
2 pitulo. Oldr.*conſ.*100.*In exequutione.*† Limita,quando mandatum,
vel actus fieret ſub nomine non vniuerſali,vt ſi dicatur,Canonici,
vel Priores,& ſimilia nomina;quia cum poſſit ſermo verificari in
duobus,non ſufficit,niſi exprimantur nomina. Oldr. *d.conſ.*100.*In
exequutione,v. quarto videtur.* Alex. *conſ.* 7.*in fin.*vbi apoſt.*in verſic.*
3 *duobus,lib.*1.† Contrarium de conſuetudine ſeruari,quod nomina
Canonicorum , & illorum de Capitulo non exprimantur , tenet
4 Crauet.*conſ.*121.*n.*9.qui alios citat.† Limita in arduis explicandis,
quia requiritur expreſſio nominum ſingulorum , alias non valet
*5 mandatum. Alex.*conſ.*1.*n.*3.*&* 4.*lib.*4.vbi dicit*communem.† Li-
mita ; quia de ſtylo curiæ requiritur expreſſio nominis ſingulorū.
Franc.Pauin.*tract.de offic.& poteſt.Cap. ſede vacante, prælut.*5.*n.*19.
6 † Limita; quia nomina deputatorum ad aliquod officium debent
ſpecifice exprimi in actu geſto ab eis. Bart.*in l.*1.*ff.de albo ſcriben.*

Vniuerſitas non eſt capax multorum. CONCL. 264.

1 VNiuerſitas † cum ſit perſona ficta , non eſt capax cognatio-
nis ſpiritualis, vel parentelæ temporis. Vide, *Compaternitas,
vel alia parentela non contrahitur cum Vniuerſitate. Concl.*486. Vide
duas Concluſ.prox.ſequentes.

Vniuerſitas quorum actuum ſit capax,qui cadant in perſonam animatam. CONCL. 265.

1 VNiuerſitas † poſſidere dicitur,*l.*2.*ff.de acquir.poſſeſſ.*licet poſ-
ſeſſio ſine animo poſſidendi non acquiratur. *lib.*3.*§. in anit-*
tenda.ff.eod.tit † Infert metum Vniuerſitas,*l.metum.§.aduertendū.* 2
ff.quod met.cauſ.† Vim facere poteſt,*l.ſi.ff.de vi,& vi armat.*† Mo- 3
ram incurrit,quæ non poteſt cōmitti ſine dolo,& ſine animo,late 4
hæc omnia accumulat. Fed.de Sen.*conſ.*15.*Quæſtio talis.n.*1.*in fi.v.*
ſed contra.† Habet ſeruos,palatia,theatra,& multa, quæ ſine ani- 5
mo non retinentur,*l.in tantum.ff.de rer.diuiſ.& C.de ſer.Reip.ma-*
numit. per tot. † Item poteſt delinquere, *c.ad abolendam. de hæred.* 6
Fed.*d.conſ.*15.*in pr.v.ſed contra.* latius Oldr.*conſ.*65.*n.*7.*col. fin.ver.*
circa pœnam. Vide infra, *Vniuerſitas ſi punienda, qualis pœna ſit im-*
*ponenda diſtinguitur.Concl.*274.† Item poteſt priuari priuilegiis,& 7
capite minuitur per mortem ciuilem, ſicut vera perſona per mor-
tem naturalem. Oldr.*conſ.*65.*in fi.n.*8.*v.& ideo dicit.* † Declara ta- 8
men , quod non habet perſonam veram, neque animam; & ideo
ſpiritualia in eam non cadunt,prout excommunicatio,Fed.de Sen.
*conſ.*15.*n.*6.*v.eodem modo,*† Limita,vt in Concluſ.prox.præceden- 9
te,& in Concluſ.prox.ſequente.

Vniuerſitas non poteſt excommunicari,ſed ſuſpendi, & qualiter procedat. CONCL. 266.

VNiuerſitas † non poteſt excommunicari; quia excommuni- 1
catio infligitur animæ,vt eā tradatur Sathanæ,*c.audi.*11.*q.*3.
Vniuerſitas non habet animam;ergo,ita Fed.de Sen.*conſ.*15.*Quæ-
ſtio talis eſt,n.*6.*v. eodem modo.*Oldr.*conſ.*65. *in fin.v. punitur etiam
pœnis,* vbi recitat aliquos tenentes contrarium, & dicit Ioannem
Papam XXII.ſemel in Conſiſtorio dixiſſe,quod non poſſit excō-
municari,& reddit rationem;quia non habet animam,nec perſo-
nam veram , ſed fictam, & iſta eſt communis * opinio ſecundum *
Couar.*lib.*2.*var.reſolut.c.*8.*n.*9.*&* 10. vbi, quod ſi feratur, nihilo-
minus non ligat,niſi culpabiles. Rom.*conſ.*400.*n.*4.*& conſ.*435.*n.*4.
Vide, *Iuramentum non obligat ſucceſſorem non iurantem,& quomodo.
Concl.*519. Fictio autem non cadit circa ſpiritualia. Vide, *Fictio in
ſpiritualibus non habet locum.Concl.*222. † Amplia, vt idem ſit de 2
municipio, curia, & ſocietate, & ſimilibus , quæ vicem perſonæ
ſubſtinent. Oldr. *conſ.*65. *Hic igitur,in fi.num.*7.*v. & ideo dicit lex,*
allegat *l.mortuo.ff.de fideiuſſ.*† Extende in Capitulo,Collegio,& ſi- 3
milibus,Couarru. *d.lib.*2.*variar.reſolutio.c.*8.*n.*9.*& ſeq.* † Limita; 4
quia ciuitate excommunicata non ſunt excommunicati non cul-
pabiles,ſed culpabiles tantum de ciuitate. Fed. de Sen.*conſ.*118.*Fa-
ctum tale eſt.in pr.*Couar.*d.c.*8.*var.reſolut.l.*2.*circa fi.*† Limita;quia 5
poteſt Vniuerſitas puniri aliis pœnis ſpiritualibus,vt ſuſpenſionis,
& interdicti, *c. ſi ſententia. §.de ſent.excomm.in* 6.Oldr. *d.conſ.*65.*in
fi.n.*7.*v.punitur etiam.*Couar.*d.cap.*8.*var.reſolut.lib.*2.vbi reddit ra-
tionem , quia excommunicatio priuat excommunicatum partici-
patione bonorū ſpiritualium,interdictum ſuſpendit,auditum non
priuat. † Declara Fed. de Sen.*conſ.*15.*n.*4.*v.nam quando.*vbi, quod 6
interdictum contra Vniuerſitatem quia non poteſt verificari vere
in ea,verificatur in ſingulis; & *num.*6.*v. item non obſtant iura,* vbi
quod eſt ſpeciale in interdicto, quod effectu careat,& plenius Co-
uar. *d.l.*2.*variar.reſolutio.c.*8.*circa fi.* Vide, *Excommunicatio genera-
liter,vel particulariter promulgato non ligat non culpabiles.Concl.*442.

Vniuerſitas qualiter conſtituat ſyndicum,& qua ſolemnitas requiratur. CONCL. 267.

VNiuerſitas † valide conſtituit ſyndicum , ſi legitime congre- 1
gata cum decreto conſtituat ſyndicum ipſum,ſed tamen ſuf-
ficit decretum conſulum quando ita ſolitum eſt fieri. Bal,*conſ.*278.
*Caſus talis eſt,l.*5.† Extende;quia valet conſtitutio ſyndici facta in 2
Eccleſia,quando inſtrumentum,dicit,quod in loco ſolito fuit con-
gregatio facta; & quia in iis, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis,
valent geſta in Eccleſia,licet de honeſtate in Eccleſia fieri non de-
beant. Bal.*d.conſ.*278.*n.*2.*v.nec obſtat,lib.*5. Vide plenius, *Procurator
qualiter conſtituatur ab Vniuerſitate, & minoribus. Concl.*418. Vide,
*Actor,vel ſyndicus pro Vniuerſitate,vel minore.Concl.*124.† Limita; 3
quia Priores communitatis, ſeu Antiani non poſſunt conſtituere
ſyndicum pro Vniuerſitate; quia ipſi non ſunt loco Decurionum
ſubrogati,ſed Conſiliarij dicuntur ſubrogati loco Decurionum,&
poſſunt conſtituere ſyndicum. Alex.*conſ.*17.*In cauſa,& lite,n.*3.*l.*6.

Vniuerſitas comprehendit etiam ſacerdotes,& priuilegiatos quoad fauorabilia. CONCL. 268.

VNiuerſitas † & populi appellatione comprehenduntur etiam 1
ſacerdotes, & alij quomodolibet priuilegiati; ideo in ſui fa-
uorem poſſunt vti priuilegiis, & ſtatutis vniuerſitatum, & eis de-
betur ius paſcendi,ſicut aliis. Oldr.*conſ.*32.*Quæſtio eſt,vtrum.*† Am- 2
plia;quia appellatione officialium Cōmunis venit Epiſcopus in fa-

Digitized by Google

uorabilibus.Felin.in *c.Eccleſia S.Maria,de conſt.*Vide, *Officialis ci-*
uitatis quis dicatur,& quis Officialis Papæ vel Principis,vel non.Con-
3 *cluſ.*82.† Contrarium videtur tenere Abb. in ſua *q.6.* incip. *An-*
gerio,col.4.ver.ſecundo principaliter,vbi,quod duo genera perſona-
rum diſpariũ non faciunt vniuerſitatem,*c.duo ſunt genera Chriſtia-*
4 *norum.*12.*q.*1.† Declarat Abb.*d.q.6.4.in fi.col.4.ver.ſed hac opinio,*
*& n.5.*quod perſonæ diſparis profeſſionis non faciunt Vniuerſita-
tem, vel Collegium in realibus; ſecus in perſonalibus, quod dicit
bene notandum, quamuis in iure non reperiantur hæc vocabula,
& reddit rationem, quia in collegiis realibus, ne detur ſcandalum
vt vnus viuat vno modo , alius alio modo , in perſonalibus ſecus;
5 quia omnes tendunt ad eundẽ finem. † Declarat alio modo Abb.
d.q.6.col.8.n.8.verſ. nunc ad ſecundum. vbi quod ſunt conſiderandi
tres caſus,puta inVniuerſitate ſcholarium;quia aut plures ſunt cle-
rici quam laici,& eſt Eccleſiaſtica Vniuerſitas,&rector habet iu-
riſdictionem tam in clericos,quam laicos;& hoc ,ſiue ſit Vniuerſi-
tas in realibus, ſiue in perſonalibus quia magis dignum trahit ad
ſe minus dignum;& idem per omnia in ſecundo caſu,quando tot
ſunt clerici,quot laici,in tertio caſu quando plures ſunt laici,quam
clerici ; tunc Vniuerſitas eſt ſecularis,& rector non habet iuriſdi-
ctionem in clericos, intelligendo quoad iuriſdictionem circa reſ-
6 picientia Vniuerſitatem, niſi ipſe rector ſit clericus.† Intellige ta-
men, quod rectores Vniuerſiatum habent iuriſdictionem in illos
de Vniuerſitate quoad negocia Vniuerſitatis,quando ſunt Vniuer-
ſitates,& Collegia ad aliquam negociationem approbatam, alias
ſecus,ſi eſſent ad ſola pietatis opera;quia rector habet ſolam præ-
eminentiã,vt poſſit inobedientẽ eiicere. Abb.*d.q.6.col.*10.*verſ.&*
7 *attende,quod non omnes.*†Cõfirmari an debeat rector Vniuerſitatis
antequam miniſtret?dicas,quod non,niſi eſſent duo electi;vel niſi
eſſet conſuetudo,ſed bene ſciret ſeruare ſtatuta.Abb.*d.q.6.col.9.in*
8 *fi.& col.*10.*in pr.ver.an autem electus.*† Ad quem appelletur à ſentẽ-
tia rectoris Collegij,vel Vniuerſitatis,vide Abb.*d.q.6.col.*10. *cum*
*ſeq.ver.quod talis appellatio,*vbi arguit pro vtraque,& ſoluit,vt ibi.

Vniuerſitas agit pro iniuria facta vni de Vniuerſitate. Concl. 269.

1 VNiuerſitas † agit pro iniuria facta vni de Vniuerſiate , vel
Collegio;quia qui tangit partẽ,tangit totũ.Oldr.*conſ.66.ver.*
2 *an pro iniuria.* † Amplia, vt etiam agat nomine ſuo proprio Vni-
uerſitas , quando contumelia facta vni de Vniuerſitate redundat
etiam in ipſam Vniuerſitatẽ.Oldr.*conſ.66.in fi.verſ.item ſi eſt talis.*

Vniuerſitas non venit appellatione perſona,& quando ſecus. Concl. 270.

1 STatutum † compellens perſonas litigantium ad compromit-
tendum non habet locum in Vniuerſitate ; quia ſtatutum eſt
exorbitans,& odioſum,ideo in odioſis appellatione perſonæ venit
2 Vniuerſitas.Rom.*conſ.*400.*Queritur,an ſtatutum,per tot.* † Exten-
de in derogatione priuilegiorum conceſſorum quibuſcunq ; per-
ſonis , quia non veniunt priuilegia Vniuerſitatum,& Collegium;
quia in odioſis non veniunt appellatione perſonarum,quando de-
rogatio eſt odioſa ad inſtantiam partis. Rom. *conſ.* 436. *Quod in-*
*dultum,in pr.*vbi apoſt.dat concord. Declara, vt in *ver.Vniuerſitas*
*quid ſit.Concl.*255.*n.9.& ſeq.*

Vniuerſitas,vel Capitulum quando computetur pro vno, vel pro pluribus,in concurſu cum aliis. Concl. 271.

1 VNiuerſitas † conſulum ſi à teſtatore relinquitur exequutrix
ad eligendum,& diſtribuendum certum legatum pium,& te-
ſtator voluit , quod ſui hæredes habeant duas voces, ſt vniuerſitas
conſiſtit in ſex conſulibus , an debeant habere ſex voces ita quod
cum hæredibus ſint octo,& ſic videatur Vniuerſitas per capita vo-
cata? Abb. *conſ.*37. *Arbitror, in princip.* arguit,quod ſic poſtea ex
abſurdo reprobat,ex quo per nomen collectiuum vocatur Vniuer-
ſitas, videlicet conſules, *lib.*2.vbi, quod neceſſario, quando colle-
2 ctiue vocatur, pro vno computatur;quia eſt vnicum corpus,quod
repræſentatur per omnes,vel maiorem partem eorum. † Declarat
Abb. *conſ.37.col.2. verſ.quarto trado,lib.*2. vbi, quod eſt ſumenda
Vniuerſitas, & Collegium , provt quando Capitulũ aliquid debet
facere cum Epiſcopo ; quia Capitulum vnicum corpus repræſen-
tat;tamen fiet computatio per capita,vt videri poſſit,an Capitulũ
ſit per maiorem partem repræſentatum, provt requiritur; & ideo
ſpectat electio ad capitulum , provt vnum corpus cum conſenſu
duarum vocum hæredum ; quia nec datur poteſtas inſolidum, nec
diuiſim, provt etiam Epiſcopus non poteſt ſine Capitulo aliquid;
quia debet Capitulum interuenire , nec ſufficit , quod Epiſcopus
cum aliquibus de capitulo faciat niſi ſit maior pars Capituli,alias
non valet actus,ſi vnus ſine altero faciat.† Reſtringe;quia quan- 3
do aliqui vocantur non collectiue,ſed diſtributiue; tunc bene ſin-
guli cenſentur vocati pro rata.*clem. plures, de iure patronat.* Abb.
*dict.conſ.*37.*in fin.lib.*2. Vide,*Plures copulati quando vnam perſonam,*
*vel plures repræſentent.Concl.*370.

Vniuerſitas an poſſit donare. Concl. 272.

DEcuriones † non poſſunt donare bona Vniuerſitatis,*l.*2.*C.de* 1
*decret.decurio.lib.*10.Alex.*conſ.*43.*Viſis,n.3.verſ.primo,lib.*4.
Vide,*Communitas quid ſit,qualiter poſſit vendere,& quæ requirantur*
*pro ſolemnitate.Concluſ.*543.† Sed bene Vniuerſitas poteſt ipſa do- 2
tare.Alex.*d.conſ.43.n.10.verſ.nec obſtat,quod donatio,l.4.*† Declara; 3
quia bene poteſt Vniuerſitas, & etiã Decuriones donare propter
benemerita,ſi conſtat de eis. Alex. *d.conſ.43.Viſis.n.3.& 4.ver. nec*
*obſtat,lib.*4.& plenius *n.*10.*& ſeq.*vbi plene Vide,*Donatio ob bene-*
*merita quando valeat,vel non.Concl.*636. † Et idem in Prælato,qui 4
poteſt ex cauſa benemeritorum donare,& remunerare;tamen ſola
aſſertio benemeritorum etiam cum conſenſu Capituli non ſuffi-
cit,ſed reuocari poteſt, ſi non conſtat de eis. Alex. *d. conſ.43.n.4.*
ver.& interminis,l.4.† Amplia;quia vniuerſitas non poteſt aliena- 5
re bona ad vſum publicum deputata, provt eſt platea, Theatrum
& ſimilia.Alex.*d.conſ.43.n.11.& 12.ver.non obſtat,lib.4.*

Vniuerſitas,vel Collegium poteſt accuſari,& puniri,& quando ſecus. Concl. 273.

VNiuerſitas , † Collegium, ſeu Communitas licet ſit perſona 1
ficta;tamen poteſt accuſari,& puniri ſecundum communem
* opionem;quia poteſt delinquere,& metum inferre.Oldr.*conſ.*65. *
*col.fin.verſ.circa pœnam imponendam, numer.*7 quod intellige, ſi de-
liquit conuocato conſilio,late per Corn.*conſ.*224.*Conſiderata for-*
ma,l.4.per tot. vbi, quæ requirantur,vt dicatur factum conuocato
conſilio, maxime *numer.*13. & 14.Angel.de Peruſ. *conſ.*165 *Cum*
*multitudo.*vbi recitat quatuor opin.& dicit hanc veram, quod po-
teſt puniri etiã criminaliter quando conuocata,& congregata de-
lictum cõmittitur, & loquitur in Vniuerſitate Painicarpenis Peru-
ſin.rixante cum multitudine peregrinorum . vbi omnes concur-
rerant ad rixam, vt teneantur de occiſo, & eſt text.in *extrauag.ad*
reprimendum, ſecundum Bart.ibi in *ver. corpus.* † Extende; quia ſi 2
Vniuerſitas poteſt puniri ; ergo poteſt delinquere ſecundum Bart.
in *d.extrauag.ad reprimendum,in v.corpus.* † Declara, vt plene per 3
Bart.in *l.aut facta.§.fi.ff.de pœn.*Vide Rom.*conſ.*165 † Et qualiter
ſit Communitas ſeu Vniuerſitas citanda, Bart. plene in *d. extra-* 4
uag.ad reprimendum,in ver.citatum.† Amplia vt poſſit puniri etiam 5
pœnis ſpiritualibus, vt ſuſpenſionis, & interdicti.Oldr.*d.conſ.*65.
circa fi.ver.punitur etiam pœnis. † Amplia, vt proprie pœna corpo- 6
ris ficti priuare priuilegiis, & facere quod deſinat eſſe perſona fi-
na. Oldr. *conſ.65.in fine.* † Extende; quia ciuitas poteſt priuilegiis 7
ciuitatis priuari,vt ob delictum deſinat eſſe ciuitas.Bald.*conſ.*363.
circa fi.l.3.† Amplia;quia poteſt inquiri,& condemnari. Bald.*conſ.* 8
183.*Viſa inquiſitione,per tot.l.1.*† Contrariũ,quod imo nullomodo 9
cadat delictum in Vniuerſitatem;quia caret animo,qui requiritur
in delicto. Anch.*conſ.*158.*n.*17. vbi concludit,quod factum parti-
culariũ inducit delictũ.† Declara,quod dicitur Vniuerſitatem poſ- 10
ſe puniri, intelligi tamen,quod minuitur pœna ob multitudinem
delinquentium;ſed tamen ſeuerius puniuntur principales Vniuer-
ſitatis, qui fuerunt auctores delicti. Bald.*d.conſ.*363.*Venerabilis in*
Chriſto,n.3.ver.& ſcriptum,eſt,l.3.† Declara quod licet Vniuerſitas, 11
Collegium, & aliæ perſonæ fictæ poſſint puniri ; non tamen poſ-
ſunt excommunicari.Oldr.*d.conſ.65.ver.punitur etiam pœnis in fine,*
vbi recitat aliquos , qui tenuerunt , quod etiam poſſit excommu-
nicari,& dicit Io.XXII.ſemel in Conſiſtorio dixiſſe,quod nõ po-
teſt puniri, & videtur innuere circa excommunicationẽ Vide ſu-
pra,*Vniuerſitas poteſt excommunicari,ſed ſuſpendi,& qualiter proce-*
*dat.Concl.*266.† Declara etiã,quod quando delicta Cõmunitatis, 12
ſeu vniuerſitatis ſunt punienda,puniri debent maiores de Vniuer-
ſitate,*c.veniẽs,de ſimon.*Fed.de Sen.*conſ.*15.*n.3.ver.cũ delicta.* † Li- 13
mita;quia delinquere non dicitur Vniuerſitas, niſi præcedat vnitas
conſentientiũ ad ipſũ delictũ,videlicet cõmunicatio conſilij, ſono
tubæ,vel campanæ præmiſſo,alias licet ſinguli, vel omnes delin-
quant,nõ eſt delictũ Vniuerſitatis,ſed ſingularium.Oldr.*conſ.*315.
*n.3.ver. circa quod.*Bald.*conſ.*289.*Viſa inquiſitione,per tot.*vbi quod
nec præſumitur pro teſte dicente Vniuerſitatẽ hoc feciſſe, niſi de-
ponat de iis, quæ ſunt facti, vt Vniuerſitas repræſentetur, *libro* 1.
quia ad delictum Vniuerſitatis inducendum requiritur iſta ſolem-
nitas,Caſtr. *conſ.*104. *In cauſa Sfortij,in prin.lib.*2. vbi apoſt.citat
Corn.*conſ.*225.*Conſiderata forma,col.*2.*l.*4. Vide, *Teſtes deponentes*
*de iis, quæ ſunt iuris, & per verba iuris non probant, &c. Concl.*175.
† Imo,

Digitized by Google

14 † Imo, quod nullo modo cadat delictum in Vniuerſitatem; quia caret animo, qui requiritur in delicto, Anch. *conſ.* 158. *n.* 17. vbi cõ-
15 cludit, quod factum particularium inducit delictum. † Extende, quod Vniuerſitas non tenetur ex delicto Aduocati, vel Conſulum, *l. neque interdicto ff. de regul. iur.* Oldr. *d. conſ.* 315. *n.* 3. *in fin. v. non ob-*
16 *ſtat, ſi dicatur.* † Extende; quia eſt regulare in omnibus, quod Vniuerſitas non tenetur ex delicto cuiuſlibet adminiſtratoris, procura-
17 toris, & ſimilium. Anch. *d. conſ.* 158. *n.* 14. † Extende, vt non teneatur Vniuerſitas ex delicto Conſulum, etiam ſi maior pars eorum interuenerit ad delictum; quia quod maior pars fecit, omnes feciſſe dicantur, habet locum in iis, quæ pertinent ad officium fa-
18 cientium, alias ſecus. Oldr. *conſ.* 315. *in fi. n.* 5 *v. ſed idem.* † Et quod non ſufficiat, ſi dicatur conuocatis Decurionibus, niſi dicatur, quod in ipſa congregatione interuenerunt duæ partes ex tribus. Alex.
☞ *conſ.* 114. *in cauſa, & lite. n.* 32. *lib.* 4. Vide ſupra, *Vniuerſitas vt valide obligetur, quæ ſint neceſſaria, vel non. Concl.* 259. Vide, *Prælatus cum Capitulo delinquendo non præiudicat Eccleſiæ, & quando ſecus. Concl.*
19 505. † Ratio eſt, quod non punitur Vniuerſitas ex delicto officialium ſuorum; quia ſub generali mandato non venit delictum. Oldrad. *conſ.* 66. *in pr.* & licet Mil. in *v. vniuerſitas tota,* teneat contrarium, tamen reprobatur per Cor. *conſ.* 224. *n.* 13. *lib.* 4. dic, vt ſupra
20 *v. amplia, vt etiam puniri.* † Declara totam materiam, vt etiam puniri poſſit Vniuerſitas ex delicto commiſſo per officiales Vniuer-
* ſitatis. Corn. *conſ.* 224. *l.* 4. *n.* 6 qui dicit *communem; ſed tamen *n.* 20. dicit illud procedere, quando factũ eſt conuocata maiori parte, id eſt, duabus partibus ex tribus, & conuocato conſilio, & in iis, quæ de conſuetudine fieri conſueuerunt. Oldr. *conſ.* 6. *in prin.* vbi, quod delictum non venit ſub mandato generali; & ideo concludit non poſſe puniri, contrarium Mil. *in repet. v. vniuerſitas tota tenetur,* quem reprobat Corn. *d. conſ. n.* 13. vbi diſtinguit, & conciliat opiniones, vt poſſit puniri eo caſu tantum, quando ſolemniter fuit congregata in loco ſolito, & ſeruatæ ſolemnitates fabarũ, & partitorum, & duæ partes ex tribus interuenerint, alias particulares de-
21 linquentes ſolum teneantur. † Limita; quia Communitas, ſeu Vniuerſitas non tenetur ex delicto per ſingulares homines Vniuerſitatis commiſſo; quia reſiſtere potuerit; & non reſiſterit; quia procedit in iis, qui habent dominicæ, vel patriæ poteſtatis auctorita-
☞ tem. Oldr. *d. conſ.* 315. *n.* 3. *v. non obſtat. ſi dicatur.* Vide, *Damnum vel*
22 *robariam, &c. Concl.* 15. † Contrarium dicit Anchar. *d. conſ.* 148. *n.* 15. *& multis ſeqq. v. in contrarium,* vbi, quod is, qui poteſt prohibere delictum, ſiue priuatus, ſiue Vniuerſitas, vel Eccleſia, tenetur reſiſtere, & prohibere in iis, quæ habent tractum ſucceſſiuum, non momentaneum, alias ſunt ſocij, & auxiliatores; ideo tenetur ad dã-
23 na cauſata. † Declara, vt per Anch. *d. conſ.* 158. *n.* 19. vt de rigore teneatur de æquitate ſaltem debet damna, in quantum eſt locuple-
24 tior. † Declara; quia appellatione hominum, puta medicinæ, non infertur ad Vniuerſitatem medicinæ, & ideo ſi probetur, quod homines medicinæ fecerunt delictum, non propterea Communitas, vel Vniuerſitas probatur deliquiſſe; quia illa dictio, *homines,* poteſt verificari in duobus. Alex. *conſ.* 114. *In cauſa, & lite, n.* 12. *lib.* 4. vbi apoſt. in *v. homines,* citat eundem Alexand. *conſ.* 1. *num.* 2. *lib.* 1.
25 † Limita; quia ad hoc, vt Vniuerſitas delinquerit ex actu celebrato, & ſcientia illius requiritur probatio, quod ſciuerit, vt Vniuerſitas conuocato conſilio adunato, nec ſufficit ſcientia particulariũ. Bald. *d. conſ.* 283. *num.* 2. *verſ. ſecundo probatur hoc, lib.* 3. *& ſeq.* vbi, quod ſcientia particularium non eſt ſcientia Vniuerſitatis. Anch. *d. conſ.* 158. *n.* 14. *& ſeq. v. præterea vt dicatur,* vbi, quod requiritur ſolemnis concurſus pulſata campana, & propterea raro poteſt de-
26 linquere Vniuerſitas. † Extende, vt procedat etiam ſi teſtes deponerent de publica ſcientia; quia non probant, niſi reddant cauſam
27 ſcientiæ. Bald. *d. conſ.* 283. *n.* 3. *v. tertio probatur l.* 1. † Limita; quia in materia *l. ſi quis in tantum, Cod. vnde vi,* ad hoc, vt Communitas incidat in pœnam *d. l.* requiritur, quod intulerit violentiam in forma Vniuerſitatis conuocato conſilio; quia Vniuerſitas non cadit à iure ſuo propter delictũ proprietarium perſonarum, Bal. *conſ.* 439.
28 *Viſis conſiliis, poſt med. v. ſecundo quia, l.* 1. † Extende; quia ad hoc, vt delictum dicatur commiſſum à ciuitate, vel populo requiritur, quod fuerit factum communicato conſilio, & deliberatione præcedente eorum, qui repræſentant ciuitatem, vel fuerit factum ab ipſo populo ad hoc congregato more ſolito, & prius deliberatione facta. Hiero. Tort. *conſ. ſuo quod eſt in fine conſiliorum Anton. de*
29 *Butr. n.* 2. *& n.* 3. † Et ideo ſi totus populus ad ſonum campanæ cũ vexillo fuerit ad occidendum aliquem, non dicitur ciuitas deliquiſſe, ſed particulares, ſi non præceſſit conuocatio populi, & deliberatio, ita Hier. Tort. *d. conſ. poſt conſ. Anton. de Butr. n.* 3. vbi dicit
30 hanc veram, & *communem. † Declara, niſi populus, & ciuitas ratum habeat delictum, ſed requiritur, quod ratificatio, vt operetur, tur, ſit facta de delicto nomine ciuitatis, alias ratihabitio non ſufficit; item requiritur, quod ratificatio non ſit ſolum de facto, ſed de qualitatibus facti, ita Hier. Tort. *d. conſ. n.* 3. vbi late. Vide, *Capitulariter quæ fieri debeant, vel non, & quæ à ſingulis poſſit expediri. Concl.* ☞
47. † Limita; quia Eccleſia nõ obligatur regulariter ex delicto Pre- 13
lati. Anchar. *conſ.* 158. *n.* 14. *& ſeq.* Vide ſupra, *Vniuerſitas quorum actuum ſit capax, qui cadant in perſonam animatam. Concl.* 265.

Vniuerſitas ſi punienda, qualis pœna ſit imponenda, diſtinguitur. CONCL. 274.

POena † qualiter ſit inferenda Vniuerſitati, diſtingue plures ca- 1
ſus, vt per Angel. *conſ.* 165. *circa med. v. in modo autem, vſque in fi.*
† Primus eſt, quando pœna imponitur, quæ poteſt directè cadere 2
in Vniuerſitatem, prout confiſcatio bonorum, & in hoc non eſt
differentia Ang. *d. conſ.* 165. *circa med. v. in modo autem.* † Secundus, 3
quãdo pœna æque poteſt cadere in Vniuerſitatem, & in ſingulares, vt ſi eſt pœna pecuniaria, & ſi quidem eſt Vniuerſitas hominum ſenſatorum, prout Collegium certæ artis, vel militiæ, & puniuntur delinquentes tantum. Angel. *d. conſ.* 165. *circa med. v. ſi vero*
æque capit. † Si autem eſt Vniuerſitas magna, in qua ſunt ſenſati, & 4
non ſenſati; tunc pœna imponitur toti Vniuerſitati propter incertitudinem delinquentium. Ang. *d. conſ.* 165. *in med. v. ſi vero eſt Colle-*
gium. † Tertius caſus, quando delictum non cadit proprie in Vni- 5
uerſitatem, prout homicidium; quia Vniuerſitas non poteſt interficere, & ſi quidem pœna imponitur, quæ poteſt cadere in Vniuerſitatem, vel etiam in ſingulos, prout pœna confiſcationis, vel pœ-
na pecuniaria, punitur. Ang. *d. conſ.* 165. *n.* 2. *v. ſed ſi delictum.* † Si 6
vero pœna delicti non poteſt cadere in Vniuerſitatem prout pœna capitis; tunc alteratur pœna, & mutatur in pecuniariam, & talem,
quæ poſſit cadere. Ang. *d. conſ.* 165. *n.* 2. *v. ſi vero pœna non cadit.* † 7
Declara tamen hunc vltimum caſum procedere de plano, ſi Vniuerſitas habet de ſuo; ſi autem eſſet imponenda collecta omnibus, tunc collecta reſtringitur ad ſolos delinquentes. Ang. *d. conſ.* 165.
circa fi. v. ſed ſi neceſſe. † Quartus caſus eſt, quando Vniuerſitas mag- 8
na conuocata, & congregata deliquit; quia ſi committitur homicidium, vel quid ſimile vltra pœnam pro delicto cõmiſſo, quæ imponitur Vniuerſitati, poſſunt etiam puniri particulares delinquentes, qui cõmiſerunt homicidium, & qui dederunt auxilium, vide-
licet de delicto principali, & de auxilio, Ang. *d. conſ.* 165. *in fi.* † Am- 9
plia; quia Vniuerſitas, & Collegium poteſt accuſari, & puniri cri-
minaliter, communem * dicit Iul. Clar. *in prax. crimin. q.* 16. *n.* 7. *v.* *
vlterius quæro. † Et poteſt Communitas, & Capitulũ, tam conſen- 10
tiendo, quam committendo delinquere, *communem. Clar. *d. l.* 16. *
n. 7. † Declara tamen; quia ad hoc, vt Vniuerſitas poſſit puniri pro 11
delicto, non ſufficit, quod totus populus, vel ſingulares delinquãt, ſed debet præcedere conſilij cõuocatio & deliberatio. Clar. *d. q.* 16.
n. 8. vbi dicit *communem, ſed quando omnes delinquunt non vo- *
cato cõſilio, neq; deliberatione facta, omnes puniuntur, qui delin-
querunt. † Qualiter autẽ puniatur Vniuerſitas delinquẽs, vide ple- 12
ne Clar. *in prax. crim. q.* 16. *n.* 9. *v. ſed quomodo punitur,* quem videas omnino; quia ſemper delinquẽtes etiã puniuntur vltra Vniuerſitatem, & an ſinguli de Vniuerſitate debeant ſentire pœnã, vide ibi.

Vniuerſitas qualiter deſinat eſſe, & an ſemper ſit eadem. CONCL. 275.

VNiuerſitas † nunquam moritur, neque deſinit eſſe, niſi de- 1
ſtruatur edicto Principis. iuxta not. *in c.* 2. *de non oper. nunciatio.* Gemin. *conſ.* 65. *n.* 10. *v. nec obſtat.* † Et quod poſſit ciuitas priua- 2
ri priuilegiis ciuitatis ob delictum, & deſinat eſſe ciuitas. Bal. *conſil.*
363. *Venerabilis in Chriſto, circa fi. lib.* 3. † Amplia in tantũ, vt eadẽ 3
ſemper dicatur Vniuerſitas etiam poſt mille annos. Gemin *d. conſ.*
65. *n.* 10. *v. non obſtat.* † Declara tamen, quod ſi de loco ad locum 4
transferatur Vniuerſitas, licet eædem ſint perſonæ, quæ primo erant; tamen reſpectu loci non eſt eadem, & ideo res commiſſa arbitrio Concilij Conſtantienſis, ſi alibi transfertur, non erit iudex
commiſſionis prædictæ in alio loco. Gemin. *d. conſ.* 65. *n.* 10. Vide, ☞
Deſtructio, & demolitio rei quando faciat ceſſare rem ipſam. Conc. 228. Vide, *Collegio diſſoluto, & deſtructo ad quem bona collegij ſpectent. Concl.* 457. Vide, *Collegium nunquam moritur. Concl.* 454.

Vniuerſitas, quæ acquiſiuit bona antiqua, non tenetur communicare nouis ciuibus & quando ſecus. CONCL. 276.

VNiuerſitas † ſi longo tempore acquiſiuit bona, & ſuperue- 1
niant noua capita, non debent nouis communicari quæſita primis antiquioribus. Sign. Homod. *conſ.* 44. *Vniuerſita habet bona.*
v. ſecundo caſu. † Extende in caſu conuerſo; quia Vniuerſitas, quæ 2
impoſuit

Digitized by Google

impoſuit certa onera de præterito,nõ poteſt grauare noua capita,
quæ non erant tempore grauaminis. Signor. *d.conſ.44.in fi.* Vide,
Onera.& collecta præterita debentur per emptorẽ,& quando ſecus,&c.
3 *Concl.*130.† Limita;quia in diſpoſitione,quæ fit ſuper Vniuerſitate,
bene cõtinentur noua,& antiqua capita Vniuerſitatis. Sig.*d.conſ.*
44.in pr. Vide,*Vniuerſitas comprehendit etiam ſacerdotes.Concl.*268.

Volaterrana ciuitas,ſtatuta,conſuetudines,& priuilegia. CONCL. 277.

1 CIuitas † Volaterrana eſt de Imperio; ideo in ea ius ciuile ſer-
uatur circa ſuſpiciones iudicum. Caſtr.*conſ.*231.*Viſis actis,v.*
2 *primo quia,l.*1.† Appellatio à ſententia Prætoris deuoluitur ad DD.
Priores,vti Collegium,non autẽ vti ſingulos;ideo ſententia Prio-
rum eſt nulla,niſi ſit lata à maiori parte eorundem. Caſtr. *d.conſ.*
3 231.*in pr.lib.*1. † Salis fodinas habebat hæc ciuitas ſibi locatas à
Florentinis titulo oneroſo per annos 25.& ideo cum ſit ex contra-
ctu oneroſo; quia certam ſalis quantitatem debent dare Florenti-
4 nis non potuit reuocari.Deci.*conſ.*291.*Pro tenui, per tot.* † Statutũ
eſt circa bannimenta,quod debeant in actis Notarij regiſtrari,quę
ſolemnitas ſi omittatur , bannimentum non poteſt dici legitimũ,
ſed debet annullari ; & ideo Iudæi , qui poſito bannimento ſuper
venditione pignorũ non regiſtrato bona pignorata vendiderunt,
furti pæna puniri poſſunt,Rom.*conſ.*203.*Quoad primũ,per tot.* vbi
5 apoſtillæ.† Habet plura ſtatuta,per quæ prohibentur fieri conceſ-
ſiones gratioſæ , & gratiæ, niſi ſeruatis ſtatutis,& accedente con-
ſenſu ſeptem partium ex octo, & niſi ſeruata forma,ſuper quibus
Alex.*conſ.7.Attentis,l.*7. vbi latiſſime ſuper nullitate conceſſionis
in emphyteuſim pro modica recognitione pro dominio,vt ſit gra-
6 tia, & titulo lucratiuo ; ideo cadat ſub diſpoſitione ſtatutorum. †
Ciuitas Volaterrana ab antiquo habuit cõtrouerſiam territorij cũ
terra S. Geminiani, & fecerunt compromiſſum tandem in Com-
munitates Florentiæ, Senarum , & Lucarum poſt deprædationes
factas,Gemi.*conſ.*100. *Hoc eſt ſummarium, per tot.*vbi multa com-
7 memorat pro communitate S.Geminiani. † Balnea ſunt in terri-
torio Volaterrano,& ſunt ſub dominio Communis Volaterranæ,
licet fuerint fabricata per Commune Florentiæ,de quo facto vide
8 Ang. de Peruſio *conſ.*19. *Officialis Communis, per tot.* † Epiſcopus
Volaterranus habet iuriſdictionem temporalem in certo caſtro,
pro cuius tuitione poteſt indicere bellum , & clerici intereſſentes
de mandato Epiſcopi,etiam ſi vulnerent,dummodo non occidant,
non ſunt irregulares.Card.Zabar.*conſ.*19.*Caſus proponitur.*

Vocabula multa ſunt ex conſuetudine regionum. CONCL. 278.

1 EXfortium , † ſeu Sfortium eſt vocabulum proprium regionis
Foriiulij,ſeu Furlanorum;quia non eſt à iure cognitum,& im-
portat idem,quod violentia ſpoliatiua, licet etiam aptetur ad eum,
qui violenter domum alienam ingreditur, licet non animo occu-
2 pandi poſſeſſionem. Caſtr.*conſ.57.col.2.in fi.n.4.lib.*2. † Podere eſt
vocabulum procedens ab vſu loquendi ; ideo importat manſum,
videlicet quantum vnum par boum poteſt laborare ; quandoque
congeriem multorum agrorum ſecundum vſum patrisfamilias.
Bart.in *l.1.in fi.ff.de reb.dub.*& dicit Caſtr.*d.conſ.57.col.2.in fi.lib.*2.
quod eſt adinuentum à conſuetudine prouinciæ.

Voluntas quid ſit,& quid non voluntas. CONCL. 279

1 VOluntas † eſt ſecundum requiſitum ad omnes actus huma-
nos;quia conſenſus,& voluntas ſunt radices omniũ actuum
humanorum, & eam ſubſtantiam vocamus. Vide, *Actus humani*
omnes regulantur,& pendent à tribus, voluntate, poteſtate, & modo.
2 *Concl.*127.vbi poteſtas eſt primum requiſitum.† Et verbum,*volo,*
licet ſit futuri temporis quando inducat diſpoſitionẽ,vel non, Vide
ſupra,*Verba futuri temporis non includunt præteritũ,neque præſens de*
*ſui natura,& quando ſecus.Concl.*116. Vide ſupra, *Velle aliquid im-*
3 *portat de futuro,non de præſenti,& quando ſecus.Concluſio* 40. † Vo-
lũtas de ſui eſſentia eſt, quod ſit libera,nec poteſt cogi neceſſitate
præciſa;quia volũtas eſt,quæ libere vult, & de ſui natura voluntas
ſecundum Philoſophos, & Theologos nunquã vult,niſi quod bo-
num eſt exiſtenter,vel apparenter.& licet quandoque velit, quod
malũ eſt,& cognoſcit malũ;tamẽ id vult ſub ſpecie boni,videlicet
delectabilis. Bart. plene in *extrauag.ad reprimendum, in v. videbi-*
*tur,n.*2.vbi,quod duplex eſt volũtas; vna quæ eſt libera,quia vult
illud, quod eſt delectabile,ſiue regulata ratione ſiue non;alia quæ
eſt regulata à ratione,& iſta dicitur arbitrium boni viri; quia bo-
4 nus vir ita arbitraretur.† Et velle ſuum importat voluntatẽ ſuam;
ideo qui conuenit cũ ſuo creditore,quod circa bona hypothecata
creditori poſſit facere velle ſuum libere , cenſetur habilitatus ad
alienandum,ſed non propterea dicitur abſolutus à perſonali actio-
ne.Alex.*conſ.12.Viſo,in prin.v.ſecundo confirmatur,n.9.v.non obſtat*
*ſecundum argumentum,l.*2.Vide, *Conſenſu quando præiudicet conſen-*
*tienti,vt perdat ius ſuum.Concl.*752. † Et contra non voluntas,ſeu 5
inuolũtas dicitur coacta volũtas,& quæ nõ mouetur libero arbitrio
generãtis actũ. Ang.*conſ.*215.*Reperitur quædam,n.2.v.primo modo.*
† Ignorantia inducit inuoluntatẽ,ſiue ſit ignorãtia;quia agẽs facit 6
id,quod nõ cadit in intelligentiã ipſius,nec cadere poteſt,vel quia
illud cadere poteſt in intelligentiã,ſed propter accidens nõ intello-
xit;quia dicitur deficere voluntas. Ang.*d.conſ.215.n.2.v.alio modo.*

Voluntas coacta dicitur voluntas,& quando ſecus. CONCL. 280.

COacta † voluntas etiam dicitur voluntas;ideo ſtatutum,quod 1
trahens ciuem Florentinum ad iudicium extra forum ſuum
incurrat pœnam, non habet locum in eo, qui traxit coram iudice
ordinario ratione rei ſitæ,coram quo ipſe tractus comparuit; quia
dicitur voluntarie comparuiſſe , licet ſit coacta voluntas à princi-
pio. Rom.*conſ.*179.*Franciſcus, n.*5.vbi apoſt. in *v.inuitum.* Bart.in
*extrauag.ad reprimendum,in v.videbitur,n.*2.Iaſ. in *l.rem, quæ nobis,*
n.2.ff.de acquir.poſſ.† Declara;quia quod dicitur coacta voluntas, 2
dicitur tamen voluntas, procedit quoad peccatum erga Deum,ſed
quoad pœnam temporalem incurrendam ſecus maxime in iis,in
quibus requiritur dolus; ideo mulier adultera etiam per violentiã,
vel metum,bene peccat quoad Deum,ſed non perdit dotem,neque
puniri poteſt pœna adulterij, plene Abbas *conſ.*4. *Facti contingen-*
*tiam,per tot.lib.*1. † Extende;quia coacta voluntas vere dicitur vo- 3
luntas,*l.ſi mulier.§.quod ſi metu.ff.quod met.cauſ.*quem tex. ita Bart.
in *d.extrauag. ad reprimendum,v. videbitur, n.2.v.nam dicitur vere.*

Voluntas coacta quando dicatur,vel non. CONCL. 281.

VOluntas † dicitur coacta quando quis facit actum etiam vo- 1
luntarium præcedente iuſſu tyranni, vel alterius , qui poteſt
compellere ; quia in vim metus cenſetur facere. Anchar.*conſ.*299.
Viſa ſupradicta per tot. vbi plura allegat. † Et ideo qui facit ali- 2
quid inuitus,vel coactus, ex illo actu præiudicium ſibi non parat.
Bart. in ſua *q.2.Piſanæ ciuitatis, in pr.n.3. v.tertio hoc probat.* Vide,
*Metus operatur multa.Concl.*222.† Amplia,quia actus voluntarius 3
dicitur coactus,quando poteſt gerens compelli de iure ad facien-
dum illum actũ,*l.nouiſſime.§.quod compulſus.ff.quod cum falſ. tutor.*
† Extende ; quia compromiſſum factum inter conſanguineos di- 4
citur factum ex neceſſitate , quando ſtatutum hoc præcipit, licet
partes à ſe ipſis fecerint. Anch. *conſ.*159.*Rationes,quæ,n.4.& ſeq.v.*
quarto hoc probo. † Extende ; quia ſoluens id, ad quod poteſt com- 5
pelli de iure,dicitur ſoluere ex neceſſitate,non ex voluntate. Vide,
*Inſolidum aliquid fieri quid importet. Concluſ.*201.*v.& ideo ſi vnus.*
† Amplia ; quia is , qui habet rem communem , quæ non poteſt 6
commode diuidi, ſed ex neceſſitate debet vni ex ſociis adiudicari,
ſi ſocius vendat ſocio partem ſuam, videtur ex neceſſitate feciſſe,
licet non expectauerit prouocari ad diuiſionem;ideo non tenentur
ad gabellam venditioni voluntariæ iſto caſu. Caſtr. *conſ.*144. *Du-*
*bium videtur,ver.ſed iis non obſtantibus,l.*1.vbi allegat plura ad hoc.
† Amplia; quia tractus in iudicium dicitur inuitus trahi ; tamen 7
ex quo comparuit ſponte , dicitur voluntarie comparuiſſe ; quia
coacta voluntas nihilominus dicitur voluntas. Roman. *conſ.*179.
Franciſcus,n.5.v.cæterum vbi apoſt.in *v.inuitum,*dat concord.† Am- 8
plia;quia quando concurrit ad actum cauſa neceſſaria; quia tene-
tur facere,nunquam præſumitur feciſſe ex cauſa voluntaria.Caſtr.
*conſ.*133. *Iſte Martinus, n.2.v.nec aliquid videtur,l.*2. Vide,*Cauſa*
*neceſſaria,& voluntaria ſi concurrant,quæ attendatur.Concl.*159.Vide,
*Neceſſitas multiplex,& de ſingulis.*21.*& Concl.ibi ſeq.*† Amplia;quia 9
dicitur coacta voluntas,quando quis cogitur,in conſequentiã,ſed
dicitur voluntas vera;quia ſi quis vult effugere pœnã vel tormenta,
poteſt hoc libere velle, ſed ſi aliquid facit, per quod debet puniri.
vel torqueri,dicitur velle hoc,ſed in conſequentiam cogitur. Bar.
*d.extrau.ad reprimendum,v.videbitur,n.*2.† Limita;quia adulterium 10
non præſumitur coactum , ſed voluntarium, ſi conſtat de conſue-
tudine ſe inuicem cognoſcendi;quia conſuetus facere aliquid præ-
ſumitur talis, qualem conſuetudo demonſtrat. Roman.*conſil.*167.
Antonius, n.7.v.vltimo hoc adulterium, vbi apoſt.in *v.conſuetudo.*

Voluntas diſponentis præſumitur conformis iuri,ſtatutis,& conſuetudini. CONCL. 282.

VOluntas † patris legantis dotẽ filiæ cum onere fideicommiſſi 1
præſumitur conformis legi, & conſuetudini; ideo non habet
locum fideicommiſſũ contra ſtatutũ diſponens de lucro dotis; quia
patet

Digitized by Google

pater præſumitur voluiſſe, quod tale ſtatum haberet locum in ſua
diſpoſitione.Bal.*conſ.*79.*Caſus talis eſt, Zeno,n.*4.*v.item ex quo lex*
2 *diſponit,lib.*1.† Amplia;quia voluntas teſtatoris præſumitur talis
qualis eſſe debet ſecundum iuris diſpoſitionem. Ioan. de Anan.
3 *conſ.*28.*n.*5.† Extende;quia præſumitur in morte talis,qualis inter
4 viuentes eſſe deberet.Io.de Anan. *d.conſ.*28.*n.*3.*in fin.* † Extende;
quia præſumitur voluiſſe ſuam diſpoſitionem eſſe conforme iuri
communi magis,quam fieri poſſit. Alex.*conſ.*4.*Ponderatis,n.*12.*v.*
*& teſtator,lib.*4. & voluiſſe id, quod lex diſponit,idem Alex. *conſ.*
55.*Perſpectis,n.*2.*lib.*5. vbi pleniſſima apoſt.citat infinitos concor.
5 † Extende;quia in dubio videtur cogitaſſe illud,quod ius diſponit.
☞ Alex.*d.conſ.*4.*n.*12. *lib.*4. Vide plenius, *Teſtator cenſetur ſe confor-
mare cum ſtatuto,& quando ſecus.Concl.*237.

Voluntas operatur multa circa ſpiritualia, & temporalia.

CONCL. 283.

1 VOluntas† & animus ſunt de eſſentia peccati;quia vbi deficit
animus & voluntas,ibi deficit peccatum;& ideo ſublata vo-
luntate de medio omnes actus ſunt indifferentes. Bald. *conſ.*267.
2 *Ad euidentiam præmitto, n.*4.*verſ.nam animus lib.*4. † Amplia;quia
volenti,& ſcienti dolus non infertur,*l.cum donationis.C.de tranſact.*
Caſtr.*conſ.*367.*Filius iſte,in pr.lib.*2.

Voluntas teſtatoris qualiter per teſtes probetur, & per quos. CONCL. 284.

1 TEſtes † debent examinari ad probandam voluntatem teſtato-
ris dubiam.Bal.*conſ.*12.*Quidam nomine,n.*2.*v.item an fideicom-*
2 *miſſarius.lib.*2. † Intellige de teſtibus deſcriptis in teſtamento,
quando agitur de interpretando teſtamento ; quia alij teſtes non
deſcripti,vel non rogati non probarent,ſecus ſi eſſent teſtes roga-
3 ti,licet non deſcripti.Bald.*d.conſ.*12.*in fi.lib.*2.† Extende;quia imo
etiam teſtes non deſcripti , & non rogati probarent voluntatem
teſtatoris,quando ageretur de voluntate extra teſtamentum; ſecus
ſi de iis,quæ in teſtamento continentur. Bal.*d.conſ.*12.*in fin.lib.*2.
4 † Amplia; quia ſufficiunt duo teſtes ad declarandum voluntatem
teſtatoris dubiam , licet ad ipſam voluntatem inducendam plures
requirantur.Bald.*conſ.*438.*in fi.& conſ.*540.*lib.*2.vbi,quod licet re-
quirantur ſeptem teſtes ad ſubſtitutionem directam,tamen ſi iam
ſubſtitutio apparet, & eſt dubia,ſufficiunt duo teſtes pro declara-
5 tione.† Et ad probandam voluntatē vltimam alicuius,quod lega-
uerit, vel diſpoſuerit,ſemper ſunt neceſſarij quinque teſtes, *l.fi.in*
6 *fin.C.de codicill.* † Declara,niſi eſſemus in vltima voluntate patris
inter filios,vel militis, vel ad piam cauſam.† Vel niſi adſit conſti-
7 tutio particularis , vel ſtatutum, cuius forma debet ſeruari. Caſtr.
*conſ.*320.*circa fi.lib.*2.

Voluntas teſtatoris quando mutari poſſit poſt exequutores.

CONCL. 285.

1 VOluntas † teſtatoris,quod fiat Hoſpitale in domo ſua cui ap-
plicentur bona,poteſt per exequutores in aliam cauſam piam
mutari, quando non ſufficerent pro voluntate implenda bona te-
ſtatoris,neq; requiritur diſpenſatio. Caſtr. *conſ.*30.*Viſis,& conſi-*
☞ *deratis,n.*6.*lib.*1. Vide plenius, *Exequutores teſtamentarij quid poſ-
ſint.Concl.*537.

Voluntas præſumitur durare, & in quibus. CONCL. 286.

1 VOluntas † durare præſumitur,niſi contrarium probetur. Si-
gnor.*conſ.*22.*In quæſtione vertente,n.*7.vbi dicit hanc eſſe re-
gulam,allegat *l.eum qui.ff.de probat.*Decian.*conſ.*61.*n.*31.*lib.*2.vbi
2 loquitur in teſtatore,& ſtatuentibus,& *conſ.*15.*n.*8.*lib.*3.† Exten-
de;quia nemo præſumitur facere actum animo mutandi volunta-
tem,niſi probetur,& propterea actus factus præſumitur,vt valeat,
3 & duret. Alex.*conſ.*171.*Accurate, n.*7.*v.quia reſpondeo,lib.*5.† Ex-
tende;quia potius præſumitur error,quam mutatio volūtatis,quod
declara, niſi ad extraneos actus diuertiſſet,vel ex interuallo. Iaſ.in
*l.ſi quis in fundi vocabulo,n.*39.*ff.de leg.*1. Alex.*conſ.*96.*in fin.lib.*7.
4 † Amplia;quia etiam voluntas nulla à principio conualeſcit; quia
præſumitur durare,vt in ſponſalibus contractis inter infantes;quia
licet ſint nulla;tamen ſi non diſſentiunt effecti maiores ſeptennio,
cenſentur durare,& conualeſcunt ſponſalia. Fed.de Sen.*conſ.*194.
In dubiis matrimonialibus, in pr.iuncto v.item cum vt dictum eſt,cir-
☞ *ca med.*Cald. *conſ.*458.alias 1.*de ſponſ.* Vide,*Sponſalia nulliter con-*
5 *tracta,&c.Concl.*404.† Amplia;quia voluntas per mortem ciuilem
non præſumitur mutata ; ideo conceſſio facta de officio à rectori
Prouinciæ ad ſui beneplacitum,durat,etiam ſi Rector Prouinciæ
finiat officium ſuæ rectoriæ;quia adhuc ille officialis durat,donec
reuocetur beneplacitum.Calder.*conſ.*26. *Rector Prouinciæ, per tot.*

alias 3.*de reſcript.*† Amplia;quia ad effectū matrimonij volūtas du- 6
rare præſumitur, licet ex matrimonio ſeruitus coniugalis induca-
tur;ideo ſi eſt contractum matrimonium inter impuberes,quod eſt
nullum,conualidatur,ſi peruenerint ad ætatem legitimam, & non
reuocauerint voluntatem;quia durare præſumitur. Cald. *conſ.*461.
alias 4.*de ſponſ.in fi.*† Extende; quia voluntas contrahentis matri- 7
monium non præſumitur mutata , niſi à die quo apparet mutata,
ſed præſumitur perſeuerata vſq;ad diem mutationis, ideo ratifica-
tio abſente ante mutationem conualidat matrimonium. Alex.*conſ.*
146.*In cauſa, & lite.n.*16.*& ſeq.*maxime *n.*19.vbi apoſt. in *v.vo-
luntatem*,dat concord.*lib.*5.† Amplia;quia voluntas teſtatoris non 8
præſumitur mutata ; ideo ademptio legati in dubio non præſumi-
tur,niſi probetur. Alex.*conſ.*169.*Viſo themate, n.*4.*& ſeq.v. moueor,*
maxime *n.*7.*lib.*5.† Amplia;quia ſi quis condemnatus arbitrio iu- 9
dicis,non cenſetur mutata voluntas vel arbitrium iudicis,licet mo-
riatur, vel ſit finitum officium, communem * dicit Foller.in *prax.* *
*crimin.can.fol.*182.*in pr.* ſequitur Clar.in §.*fi.q.*71.*in fi.* † Contra- 10
rium,quod imo tale arbitrium cenſeatur extinctū,tenet Ant.Go-
mez *c.*8.*dictorum,n.*5.vbi dicit* cōmunem,quā ad hoc citat Clar. *
vbi ſupra.† Declara;quia ſunt attendenda verba, an ſit dictum, *ſi* 11
non reuocauero, vel, *arbitrio meo,donec reuocauero*, & non præſumi-
tur reuocatio : aut verba dicunt , *donec voluero*, & ceſſat voluntas
per mortem Bart. in *l.centeſimis.*§.*fi.n.*9.*& ſeq.ff. verb.oblig.* † De- 12
clara;quia ſi conditio fiat à perſona publica, prout à iudice,arbi-
trium durat,& prima opinio verior;aut à priuato,& procedit con-
trarium.Clar.*d.*§.*fi.q.*71.*in fi.*& ibi dicit,quod ita ſeruatur in ſtatu
Mediolani,pro qua opinione vide Dec.*conſ.*108.*col.pen.in fi.*† De- 13
clara melius,aut arbitrium reſeruatur à legato, vel pro legato,aut
delegato, & finito officio, vel morte, vel alias, finitur arbitrium.
Franch.in *c.ſi gratioſe,n.*13.*de reſcript.in* 6.Vide, *Beneplacitum ali-* ☞
*cuius quando dicatur durare,vel non.Concl.*89.Vide,*Mutatio volun-
tatis præſumitur,& quando.Concl.*434.

Voluntas teſtatoris ſeruanda eſt,& quando ſecus.

CONCL. 287.

VOluntas † & diſpoſitio teſtatoris eſt ſeruanda ; quia lex di- 1
citur,§.*diſponat.auth.de nupt.* † Et nihil eſt, quod magis ho- 2
minibus debeatur, quam vt ſupremæ voluntatis, poſtquam aliud
velle non poſſunt,liber ſit ſtylus,& licitum , quod non redit arbi-
triū,*l.*1.*C.de ſacroſ.Eccl.*† Limita,quando teſtator diſponit fauore 3
priuati,veluti ſi legat domum ſuam vxori,& poſt eam piæ cauſæ,
& debere vendi poſt mortem vxoris per exequutores : nam con-
ſentiente vxore poſſunt exequutores non expectata morte domum
vendere,& pretium diſtribuere.Abb.*conſ.*11. *Tria ſunt in pr.lib.*3.
† Extende; quia ſi teſtator inſtituat hæredē,& ſi deceſſerit ſine fi- 4
liis, iubet hæreditatem ſuam dari Seio , poterit hæres concordare
cū Seio pro certa parte hæreditatis,vel pro pretio conueniendo,&
renunciare fideicōmiſſo Abb *d.conſ.*11.*in pr.v.& optime,lib.*2. al-
legat text.in *l.*1.*& in l.cū proponas. C. de pact.* quia quilibet poteſt
iuri ſuo renunciare.† Limita,quādo continet turpia, & contraria 5
bonis moribus ; ideo ſi teſtator iubet in ſuo funere fieri feſtum,&
familiam veſtiri de rubeo,non valet , neque hæres tenetur imple-
re,etiam ſi adſit pœna,vide multa per Mantic.*de coniect.vlt.volunt.*
*l.*2.*tit.*5.*n.*9.*v.cū autē quidā.*† Limita,quando eſt contra legem;& 6
ideo nō valet præceptū teſtatoris,quod filius,vel nepos imputet in
ſuā legitimā illud,quod non tenetur imputare, & propriū eſt filij,
vel nepotis.Caſtr.*conſ.*145.*Viſis,& ponderatis, col.*2.*v. breuiter,l.*1.

Votum captandæ mortis reprobatum,& quando dicatur tale.

CONCL. 288.

VOtum † captandæ mortis eſt reprobatum;ideo non valet diſ- 1
poſitio,vel pactum de hæreditate viuentis,quando agitur de
hæreditate certæ perſonæ.Gemin. *conſ.*139.*num.*4. *verſ.non obſtat.*
† Amplia;quia vbicunque agitur de hæreditate viuentis ſine con- 2
ſenſu illius,pactum, & ſpes deducta in conuentionem reprobatur;
quia eſt odio,& plena triſtiſſimi, & periculoſi euentus, *l.fin.C.de*
*pact.c.accepimus, cum gl.*1.*eod. tit.*† Et idem, quando feudum non 3
apertum conceditur alteri non vocato poſt mortem obtinentis;
quia non valet , ex quo dicitur votum captandæ mortis alterius,
& ex voto ſæpe venitur ad actum facinoris ; quia auaritia inſatia-
bilis lupus eſt,*l.fi.C.de pact.*ita Bald.*conſ.*401.*Proponitur, circa fi.n.*
12.*in fi.l.*1. † Amplia;quia exemplo Gentilium Concilium Late- 4
ranēſe pariter prohibuit dari expectatiuas,& promiſſiones ad cer-
ta beneficia vacatura propter votum captandæ mortis, *c.*2.*&* 5.*de*
conceſſ. preb.ca.deteſtanda, eod. tit.in 6. Concilium Trid. *ſeſſ.*24.*de*
*reform.c.*19.† Limita,quando diſpoſitio,vel pactum eſſet incertū, 5
puta de hæreditate obueniente ; quia poteſt in ſocietatem deduci,

Digitized by Google

prout etiam de expectatiua ad primum beneficiũ in genere quando non ſpecificatur certa perſona, per cuius obitum vacare debeat; quia non inducitur votum captandæ mortis. Gemin. *d. conſ.*139. *n.*4. *in fi. v. ſecus autem ſi fiat, & n.*5. Vide, *Pactum circa futuram ſucceſſionem quando valeat, vel non. Concl.*14.

Votum multiplex, & quomodo emittatur, & qualiter obliget.

CONCL. 289.

1 VOtum † ſolo animo, & conſenſu abſque verbis emittitur, & obligat ſpiritualiter; nõ tamen obligatio eſt ſacramentalis in voto, ſicut in Matrimonio, vel Baptiſmo. Lap. *alleg.*57. *In Dei nomine, n.*6. *ver. nec obſtat ſecundum eum,* & idẽ tenet Cald. *conſ.*462.
2 alias 5. *de ſponſ.* vbi eadem repetit. † Et duplex eſt votum; quia aliud obligat Deo, & in hoc non requiritur miniſter, ſed ſola voluntas ſufficit vouentis, & profitentis. Cald. *conſ.*411. alias 26. *de regul. v.*
3 *& hoc puto verum.* † Et ſi Eccleſiæ conſtat de iſta voluntate, & voto, ſeu profeſſione, cogi vouentem implere. Cald. *d. conſ.*411. alias 26. *de regul. verſ. & ſi de iſta voluntate,* vbi, quod compellit etiam profeſſum de futuro profiteri, & profeſſum in genere religio-
4 nem aliquam ingredi. † Matrimonium non dirimit iam contractum, licet impediat contrahendum tale votum, & talis profeſſio non ſolemnis, ſed generica. Cald. *d. conſ.*411. *verſ. ante tamen,*
5 *circa med.* alias 26. *de regul.* † Aliud eſt votum, quod fit ſolemne, & obligat vouentem nedum Deo, ſed etiam regulæ. Cald. *conſil.*411. alias 26. *de regul. ante med. verſ. & hoc puto verum,* & in hoc requiritur præſentia miniſtri, qui recipiat; quia inter dantem & recipientem debet eſſe diſtinctio perſonarũ, vbi dicit in tantũ requiri eum, qui recipiat, vt ſi fiat in manibus eius, qui non habet poteſtatem, tale votum non obliget regulæ, & idẽ tenet Gemin. *conſ.*60.
6 *Circa dub. in pr.* † Declara tamen, quod tale votum emiſſum in manibus non habentis facultatem tunc valet, & obligat, ſi vouẽs perſeueret in eadem opinione & ſuperior ratificet. Calder. *conſ.*411. alias 26. *de reg. circa pr. v. item facit,* vbi, quod valet matrimonium contractum per talem medio tempore ante ratificationem ſuperioris. † Miniſter igitur qui recipiat, debet eſſe talis, qui poſſit obligare monaſterium, alias non poteſt tale votum recipere, vt Gemin. *d. conſ.*60. *in pr.* Vide Concluſionem proxime ſequentem.

Votum ſolemne quod dicatur, & qualiter obliget.

CONCL. 290.

1 VOtum † ſolemne eſt, quando quis vouit Deo aliquã religionem in ſpecie in manibus miniſtri, & religionis habentis facultatem recipiendi Cald. *conſ.*411. alias 26. *de regul. circa med.* Vide Concluſ. prox. præced. *n.*6. *& ſeq.*

Votum qui emittere non poſſint, & non obligentur.

CONCL. 291.

1 VOtum † emittere non poſſunt impuberes ratione ætatis; ideo non obligatur, & hoc ſiue ſint filiifamilias ſiue non, Innoc.
2 & Hoſt. in *c. ſcriptura, de voto.* † Extende, vt procedat tam in voto religionis, quam in voto ordinis; ideo impubes ordinatus ad Subdiaconatum non obligatur, maxime, quando non eſt doli capax.
3 Cal. *conſ.*463. alias vnico, *qui clerici, vel vouentes.* † Filiifamilias etiã puberes non poſſunt emittere votum ſine conſenſu patris, & ad emiſſum non obligantur. Fed. de Sen. *conſ.*191. *in pr. n.*2. *v. hinc eſt.*
4 † Extende, quod filiusfamilias non obligatur ex voto ſine conſenſu patris etiam cum iuramento, *c. pueri.*22. *q.*5. Fed. *d. conſ.*191. *n.*2.
5 *v. hinc eſt.* † Reſtringe in voto religionis, quod poteſt emitti per filium familias puberem ſine conſenſu patris; quia tale votum libe-
6 rat à patria poteſtate. Fed. de Sen. *d. conſ.*101. *n.*2. *v. hinc eſt.* † Metus adhibitus illi, qui vouit religionem, vel ordinem ſumpſit, facit vouentem non teneri; quia ſi eſt metus præciſus, eſt omnino nullum votum; ſi metus eſt conditionalis, & talis, qui poteſt cadere in conſtantẽ virum, non obligatur vouens, niſi ratificauerit poſtea. Cald.
7 *conſ.*463. alias *vnico, qui clerici, vel vouentes, in fi.* † Impubes etiam doli capax nõ poteſt obligari, etiã ſi profeſſionẽ emittat expreſſam,
* vel voueat. Gemin. *conſ.*4. *n.*6. *v. & licet aliqui,* vbi dicit* communẽ.
Vide, *Metus quotuplex, & quando excuſet, vel non. Concl.*214.

Vota plura ſi concurrant, quod præualeat. CONCL. 292.

1 VOtum † religionis, hoc eſt, monachatio præiudicat voto vltramarino; ideo quando concurrunt duæ cauſæ piæ, videlicet religio, & recuperatio Terræ ſanctæ, magis fauetur religioni, ita arguit Fed. de Sen. *conſ.*233. *circa fi. v. item non obſtat recupatio.* Vide, *Matrimonium carnale dirimit ſpirituale poſterius. Concl.*146. & *Concl. ibi prox. ſequen.*

Vox Prioris, & Prælati in Capitulo valet, quantum vocet totius Capituli, & quando ſecus. CONCL. 293.

VOx † Prioris, Abbatis, vel alterius ſuperioris, ſeu capitis in 1
actibus capitularibus, præponderat pro medietate, videlicet quantum reſiduæ voces Capituli de iure Hoſtien. *in c. poſtulatis de conceſſ. preb.* † Extende in rectoribus, Poteſtatibus, & aliis officiali- 2
bus, gloſ. *in l. plane. ff. de leg.*1. † Contrarium, quod non ſeruetur opi- 3
nio Hoſtien. dicit Ioan. de Anan. *conſ.*62. *col.*3. *ver. circa tertium.* 4
† Declara igitur; quia vox Prioris in Collegio habito reſpectu ad auctoritatem, zelum, & meritum, erit magis ponderoſa, & ſanior, quam ſint aliæ voces ſingulorum, ita Ioan. de Anan. *d. conſ.*62. *col.*3. *v. circa tertium.*

Vrbana, & ruſtica prædicta quæ dicantur. CONCL. 294.

VRbana † prædicta dicuntur ædificia in ciuitate, & caſtro; quia 1
iſta non ſunt propter prædium. Caſtr. *conſ.*82. *Notandum, n.*3. *lib.*2. † Extende; quia etiam ædificium nobile, vel alias propter 2
ſalubritatem aëris in iure exiſtens, quod non ſeruit feudo, dicitur, vrbanum. Caſtr. *d. conſ.*92. *n.*3. *lib.*1. vbi, quod ædificium ſeruiens prædicto non poteſt dici vrbanum; ſed ruſticum. † Declara tamen; 3
quia quoad ſeruitutes aliter diſtinguitur; quia etiam ædificium dicitur vrbanum, ſiue ſeruiat, vel non fundo, ſiue in rure, vel ciuitate; omne vero prædium dicitur ruſticum quoad ſeruitutem, licet ſit in Vrbe. Caſtr. *d. conſil.*92. *n.*3. *lib.*1.

Vrbini ciuitas, ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia.

CONCL. 295.

CIuitas † Vrbini eſt de iuriſdictione Romanæ Eccleſiæ, vt in 1
c. Raynaldus, de teſtam. † Vrbini eſt confraternitas ſanctæ Ma- 2
riæ Miſericordiæ, quæ regitur per duodecim nobiles, & hæc confraternitas non ſubeſt Epiſcopo; neque poteſt viſitari, neque ſoluit quartam de legatis. Card. Zabar. *conſ.*13. *In ciuitate Vrbinat. per tot.*
† Conſtitutio Epiſcopi eſt in ciuitate Vrbini, quod de rebus em- 3
phyteuticis etiam litigioſis & deuolutis componitur, vt poſſit emphyteuta de eis teſtari. Fulg. *conſ.*132. *Quidam ſer. Secretus, in pr. & in fi.* † Conuentiones ſunt inter Canonicos Vrbini, & communita- 4
tem, quod emphyteuſis non deuoluatur ad Eccleſiam ob canonem non ſolutum; ſed quædam aliæ pœnæ imponuntur, quæ capitula ad emphyteuſes præteritas extendi conſuluit Pet. de Anchar. *conſ.*44. *Primo de viribus, per tot.* dummodo caducitas, ſeu non ſolutio ſi poſt conuentiones. † Paulus de Caſtr. *conſ.*573. *Præſuppoſita ob-* 5
*ſeruantia, lib.*1. dicit, quod dicta capitula habent locum etiam in bonis Eccleſiaſticis in territorio Vrbini, licet Eccleſiæ prædictæ, quorum ſunt bona, ſint extra territorium Vrbini; quia ſufficit bona eſſe in territorio Vrbini, vt ſeruentur capitula, & conſuetudines.
† Imo quod communitas Vrbini habeat concordiam cum Archie- 6
piſcopo, quod finita generatione inueſtitus poteſt in extraneum alienare, licet non in præiudicium inueſtitorum, & habentium ius ex inueſtitura. Caſtr. *conſ.*244. *Viſo, & examinato, n.*3. *v. ſuper tertio, lib.*2. vbi per totum recitat plura capitula, & dicit, quod ille, in quem debet fieri renouatio, debet eſſe hæres vltimi inueſtiti ſecundum capitula; quia filius, qui repudiat, vel non eſt hæres, non habet renouationem. † Conſuetudo ex conuentione inter Eccle- 7
ſiaſticos, & laicos eſt in territorio Vrbini, quod emphyteutæ bonorum Eccleſiaſticorum non cadant, neque expelli poſſint ab emphyteuſi, etiam ſi ceſſauerint ſoluere per biennium. Abbas *cõſ.*72. *In negocio Guidonis, in pr. lib.*1. vbi, quod non habet locum in emphyteutis Abbatiæ, vel Eccleſiæ, quæ eſt extra territorium Vrbini, etiam pro bonis emphyteuticis in territorio Vrbini dictæ Eccleſiæ; quia Clerus non poteſt pro Eccleſiis extra territorium, vel diœceſim cõuenire, vel præiudicare. † Canonici Vrbini habent ius 8
eligendi ad Canonicatus, & Præbendas Eccleſiæ Cathedralis; & ideo expectatiua ad beneficia, & Canonicatus ad collationem Epiſcopi non capit Canonicatus ad electionem Capituli. Abb. *conſil.*38. *In quæſtione, colum.*2. *v. quarto poſſet attentari, lib.*2. † Et conſue- 9
tudo eſt Vrbini, quod Canonici præſentes in ciuitate poſſunt eligere ad Canonicatus vacantes non vocatis abſentibus, & dato, quod non eſſet præſcripta, ſaltem conſtituit præſentes in quaſi poſſeſſione eligendi, quæ quaſi poſſeſſio ſufficit. Abb. *d. conſ.*38. *col.*2. *circa med. v. venio nunc ad iura, lib.*2.

Vrbini Dux, & eius facta aliqua. CONCL. 296.

DVx † Spoleti fuit creatus per Romanã Eccleſiã Com. Vrbini 1
inter quem, & Bracchium de fortebracchio orta guerra, ipſe Bracchius occupauit Eugubiũ, & Aſſiſiũ, quæ erant Com. Vrbini.

Fulg.

Digitized by Google

Fulg.*conſ.*136.*per tot.* vbi, quod licet tam Com. quam Bracchius ſint confœderati Communis Florentiæ; tamen commune tenetur adiuuare Com. Vrbini; quia Bracchius iniuſte bellum mouit.
2 † Comites de Monte Feretro habuerunt guerram cum Communi Florentiæ; quia Com. Antonius ſpoliauerat Com. Franciſcum Gabrielum caſtro Cantiani Comitatus Eugubij ſub fiducia Communis Florentiæ;ſed tamen Comes miſit Gibertum pium, & compromiſit in Commune pleniſſime omnes controuerſias. Bald. ſeriem facti recitat.*conſ.*147.*Orta guerra,lib.*2. ſuper quo facto conſuluit etiā Ang.*conſ.*373.*Viſis inſtrumentis*,vbi per errorem dicitur
3 Marchio Montisferrati.†Iſte Comes Vrbini poſtea fuit ſtipendiatus,& recommendatus Communi Florentiæ inter quos facta ſunt capitula confœderationis, de quibus Fulgoſ. *conſ.*136. *in princ.*
4 †Feudum eccleſiæ Romanæ eſt Ducatus Vrbini, vt eſt notorium,
5 dicit Iaſ.*conſ.*86.*n.*5.*lib.*3.†Dux Vrbini nepos Iulij Papæ II.interfecit Cardinalem Alidoſium Legatum Bononiæ; & quia Cardinalis erat rebellis Papæ, vt poſt mortem fuit oſtenſum, fuit Dux liberatus pro quo conſuluit Ruin.*conſ.*4.*lib.*5. Ferret.*conſ.*31.*lib.*1.

Vrbs appellatione quid veniat. CONCL. 297.

1 VRbis † appellatio muris, Romæ autem continentibus ædifi-
2 ciis finitur,*l.vrbis ff.de verb.ſignificat.* † Declara tamen;quia indifferentibus,prout,vt quis citari poſſit ad domum;quia abſens à ciuitate eſt;includunt etiam Comitatus,*l.*1.*§.cum Vrbem,ff.de offic. præfecti Vrbis*.Rom. *conſ.*454. *In re præſenti,n.*7.*& ſeq.* vbi apoſtill. ☞ *in ver.comprehendit*, dat concord. Vide, *Caſtrum,villa,ciuitas quid ſint.Concl.*115.Vide,*Ciuitas ſignificatur diuerſis modis.Concl.*380.

Vrbis vetus,& eius ſtatuta, conſuetudines & priuilegia. CONCL. 298.

1 DIuiſa † fuit Vrbs vetus in partes factioſas, & pro vna parte erant Muffati,& Bretones;pro illa parte erant Mercurini pro Eccleſia, & Bretones expulerunt Vicariū Papæ; tamen factæ ſunt treugæ inter iſtos nobiles, ſuper quorum facto, & deprædationi-
2 bus conſuluit Bald. *conſ.*140. *Factum ſe habet*, *lib.*4. † Comites de Marſiano habent earum feuda libera empta à ciuitate Vrbis veteris,& ſunt exempti ex cauſa contractus;quia ſe fecerunt ciues Vr-
3 bis veteris.Ang.*conſ.*130.*Viſis omnibus per tot.*† Item ſtatutū circa ſucceſſionem decedenti ab inteſtato, quod ſuccedant agnati in paternis,cognati in maternis,habet locum,etiam ſi infans, & inteſtabilis decedat.Ang.*conſ.*99.*per tot.& conſ.*211.*Factum tale,n.*4. & de eodem ſtatuto Vrbis veteris conſuluit etiam Bart. *conſ.*141.
4 quod habet locum, etiam ſi impubes decedat, *lib.*1. † Item idem ſtatutum præferens maſculos fœminis operatur, quod quomodocunque filia ſit dotata, non poteſt dici præterita, & valet teſta-
5 mentum;quia maſculi ſunt inſtituti.Ang.*d.conſ.*99.*in princ.* † Statutū,quod decedenti ab inteſtato ſuccedant agnati excluſa matre, quod etiam procedit in impubere decedente ſecundum Bart. qui ſuper eo conſuluit *conſ.*141.*Statuto Vrbis veteris,l.*1.vbi quod non obſtat quod viuente matre non poſſit habere bona materna, ergo ſtatutum non loquitur hoc caſu,quaſi vtrumq; præſupponat; quia (vt inquit) quando duo ſubſtantiua, vel adiectiua neutraliter poſita ſunt copulata,vnumquodq; ſtat per ſe principaliter;ſecus,quā
6 acceſſorie iunguntur. † Contrarium,quod ſtatutum Vrbis veteris non excludat matrem,licet habeat locum in impubere decedente, tenet Ang.*conſ.*99. *Petr.de Vrbe veteri*, qui dicit moueri; quia diſponit, quod decedenti ab inteſtato ſuccedant agnati in paternis, cognati in maternis; ergo non loquitur de matre,niſi vſus ita induxerit,& idem Ang.*conſ.*211.*Factum tale eſt n.*4.*ver.quoad quintū*
7 *vſque in fi.*†Item,quod teſtamentū inter filios,& nepotes ratum,& firmū eſſe debeat,nec poſſit retractari.Bald.*conſ.*391.*Punctus quæſt. lib.*4.vbi quod intelligitur, ſi teſtamentū eſſet nullum propter ſolemnitatem; ſecus ſi propter præteritionem;quia non tollit legitimam filiorum, imo præteriti poſſunt dicere de nullitate.

Vſucapio quid ſit, & quibus vſucapiendi conditio acquiratur. CONCL. 299.

1 VSucapio † eſt præſcriptio in rebus nobilibus; præſcriptio in
2 rebus ſtabilibus; gloſſ. *in l. vſucapio. ff. de vſucap.* † Acquiritur vſucapiendi conditio ex eiſdem cauſis, quando traditur bona fide res aliena, quibus acquiritur dominium, quando traditur res propria; & ideo ſi emo à non domino credens eum dominum, ex tali contractu acquiro vſucapiendi conditionem; quia ſi à domino emiſſem,acquiſiuiſſem dominium.Dyn. *conſ.*1.*col.*2.*n.*9.*ver.*
3 *item patet.* † Extende ampliationem in caſu contrario negatiue; quia ex quibus cauſis non acquiritur dominum ab eo, qui habet traditionem à domino,ex eiſdem cauſis non acquiritur vſucapiendi conditio ab eo,qui habet traditionem à non domino,Dyn.*conſ.*
8.*In quæſtione petitionis, in fi.v.in alia vero.* † Amplia; quia vſuca- 4
piendi conditio acquiritur etiam, quando fit traditio rei alienæ à non domino;ſed traditur eadem res tanquam propria recipienti in iudicio, & auctoritate iudicis.Dyn. *d.conſ.*8. *in fi.ver.in alia vero.*
† Reſtringe in extraiudicialibus;quia ſi res aliena traditur, tanquā 5
res eius,cui fit traditio, non transfertur vſucapiendi conditio;quia neque dominium tranſiret, ſi res propria eo modo traderetur.
Dyn. *d. conſ.*8. *in fi.* † Triennio vſucapione acquiruntur fructus. 6
Vide, *Fructus quando dicantur conſumpti, vel non. Concl* 492. quod ☞
intellige in bonæ fidei poſſeſſore, ed tamē ſufficit titulus pro ſuo,
late Rom.*conſ.*149.*Concluſionem,in pr.v.ſecundam*,vbi plena apoſt. ☞
dat concord. & dicit * communem. Vide, *Præſcriptio triennalis* *
*quando habeat locum.Concl.*575.† Extende in caldariis,& aliis bo- 7
nis mobilibus;quia cum titulo,& bona fide triennio vſucapiuntur,
Inſtit.de vſucap.l.traditionibus ff.de acquir.rem domin. † Et procedit 8
vſucapio mobilium per triennium,etiam ſi mobilia ſunt affixa domui,& parietibus,ſecundum Alex. *conſ.*134.*In cauſa,& lite,n.* 3.
*& 14.v.quod autem,lib.*2. † Et *authen.malæ fidei.C.de præſcrip.long.* 9
temp. procedit ſolum quoad immobilia; ſecus quoad mobilia;quia
non habet locum.Alex.*conſ.*134.*in fi.n.*16.*lib.*2. † Reſtringe, ſeu 10
declara; quia præſcriptio ſeu vſucapio triennio perficitur,quando duo concurrunt,titulus & poſſeſſio ex parte præſcribentis, alias ſi alterum deficit,requiritur idem tempus, quod requiritur in re immobili,ita Socin.*Reg.* 3.*Res mobilis regulariter,in v fallit.*

Vſufructus quid ſit, & in quibus rebus cadat, vel non. CONCL. 300.

VSusfructus † eſt quid inſeparabile à perſona; quia cedi non 1
poteſt,& differt vſusfructus, & fructuum commoditas; quia fructuum commoditas bene poteſt cedi. Bal. *conſ.*384. *In hoc puncto,in pr.lib.*4.†Et eſt ius vtendi,& fruendi ſalua rerum ſubſtantia, 2
*l.*1.*de vſufruct.*† Et differt ab alimētis;quia alimenta ſunt quid fa- 3
cti.Ang Aret. *conſ.*56. *In cauſa,n.*10.*& ſeq.v ſed caſus noſter.* † Et 4
eſt vſusfructus de iure gentium; quia eſt in vſu omnium gentium quoad materiam.*Inſtit.de vſu,& habit.in fin.*ſed quoad formam eſt de iure ciuili; quia quibuſdam modis adinuentis de iure poſitiuo eſt adinuentus,Caſtr.*conſ.*229.*Viſis,& conſideratis,col.*2.*circa med. v.ſed vſusfr.l.*1. † Et habens vſumfructum dicitur habere quod- 5
dam quaſi dominium vtile. Caſtr. *d.conſ.*229.*col.*2.*circa fin.ver. & vſufructuarius*, *lib.*1. † Amplia; quia vſusfructus poteſt conſtitui 6
ſuper iuriſdictione,vel pedagio.Bal.*conſ.*119.*Ad euidentiam,n.*2.*ver. ſecundo eſt præmittendum,lib.*4. † Amplia; quia vſusfructus etiam 7
conſtitui poteſt in inſtrumentis, & aliis ad vſumfundi; quia licet non ſint in fructu; tamen quando cadunt ſub vſufructu, præſtari debet cautio de reſtituenda æſtimatione. Bal. *conſ.*485. *Qui legat, in princ.lib.*4.† Amplia;quia in bonis mobilibus conſtituitur vſuſ- 8
fructus per cautionem facta traditione rei mobilis; quia dominiū, transfertur in vſufructuarium. Ang. Aret. *conſ.*55. *Nulli dubium, n.*6. *& ſeq.v. ſed iis non obſtantibus.* Vide infra, *Vſufructuarius ſtabilium & mobilium qualiter, & de quibus cauere debeat. Concl.*304. ☞
† Extende idem in pecunia. Fulgoſ. *conſ.*197. *n.*1.*ver.circa alium.* 9
† Et quod in pecunia conſiſtat commodatum ex vſu,quæ quodam- 10
modo vſumfructum operatur. Caſtr. *conſ.*382. *Primo videndum, col.*2.*v.ſi vero quæritur, lib.*1. *& conſ.*416. *Ad primum, col.*1.*in fi.v. ad tertium.lib.*2. vbi, quod non poteſt conſequi vſumfructum rei
mobilis,vel pecuniæ, niſi præſtita cautione de reſtituendo. † De- 11
clara tamen;quia vſufructuariæ pecuniæ, quæ ex neceſſitate debet ſatiſdare de reſtituendo, ſi non habet in loco cautionem remittitur, vt præſtet in alio loco eiuſdem iuriſdictionis non multum diſtāti;ſecus,ſi eſſet voluntaria fideiuſſio;quia debet in loco præſtari,
vbi petitur Caſtr.*d.conſ.*416.*in fi.v.ad quartum,li.*2. † Limita;quia 12
vſusfructus non poteſt conſtitui in re,in qua vſufructuarius habet dominiū; quia iſtud ſapit contrarietatem. Dyn.*conſ.*3.*Quæſtio talis*
eſt;quidam,in pr.† Extende;quia conuentio,quod maritus commu- 13
nicet vxori vſumfructum omnium bonorum ſuorum cum hoc, quoad ipſe maritus pariter ſit dominus,& vſufructuarius bonorum vxoris,intelligitur de ſolo vſufructu,vel ſolo dominio;quia copula inter contraria disiungit,& ſtat alternatiue;quia non ſtant ſimul, quod ſit dominus,& vſufructuarius,Io.de Imo.*cōſ.*23.*n.*5.*& per tot.* †Declara;quia non procedit limitatio;quādo mulier,vel alius ha-
bens vſumfructum,eſſet etiam hæres inſtitutus in proprietate poſt 14
vſumfructum;quia poterit cum proteſtatione de non præiudicādo ſibi in proprietate continuare vſumfructum.Bal.*conſ.*113.*Si iſta domina,li.*4.†Limita;quia in prothocollis Notarij non cadit vſuſfru- 15
ctus;quia quod percipitur; non renaſcitur,eo quod non eſt veriſi-

 mile,

mile,quod is, qui habuit ſemel authenticum,illud perdat,vel ite-
26 rum releuet.Bart.*conſ.50.Gilius Petri,in fin.lib.*1.† Declara tamen;
quia pecunia, quæ redigitur ex prothocollis, ſpectabit ad vſum,
& commodum vſufructuarij, ita Bernard. *in additio. ad Bartol.d.*
conſ.50.num.3.lib.1.ver.adde,allegat Bald.

Vſusfructus quid ſit, quotuplex, & quid veniat in appellatione vſusfructus. CONCL. 301.

1 VSusfructus † eſt ius vtendi, & fruendi re aliena,ſalua rerum
ſubſtantia. *Inſt. de vſufr. in princ.*vbi gloſſ. dicit,quod eſt ſer-
2 uitus,per quã aliena re quis fruitur. † Alius eſt cauſalis,vt quando
dominus idem eſt proprietatis, & fructuum quia fructus habet à
cauſa dominij,& non eſt proprie vſusfructus, gloſſ. *Inſt. de vſufr.*
3 *in ver.ius.*Alex.*conſ.203.Quoniam abunde,in princ.lib.6.* † Alius eſt
formalis quã vnus habet proprietatẽ,alter vſumfructũ,gloſſ. *Inſtit.*
4 *de vſufr.*Alex. *d. conſ.*103. *Quoniam abunde in princ. lib.6.* † Et iſte
vſusfructus formalis licet extinguatur, ſi res reuertatur ad vſufru-
ctuariũ, & efficiatur ſua;tamen ſi ipſe vſusfructus formalis fuiſſet
conceſſus ab vſufructuario habente illũ in re aliena; non extingui-
tur,ſi res, in qua eſt vſusfructus formalis, efficiatur vſufructuarij;
quia per cauſalem iſto caſu non extinguitur formalis quoad illum
tertium,licet,extinguatur quoad illũ, qui effectus eſt dominus rei;
l.quod in rerum,§.1.*ff.de leg.*1.ita Alex.*d.conſ.*103.*Quoniam,n.2.l.6.*
5 † Ius accreſcendi habet locũ in vſufructibus diuiſis,vt ſi vnus ha-
bet medietatẽ;alter aliam medietatem,& procedit ius accreſcendi
de cauſali ad formalem,nec non & de formali ad formalem.Caſtr.
6 *conſ.*218. *Quod vxor, circa princ. ver. filius tamen,lib.*1. † Appella-
tione bonorum venit vſusfructus;quia etiam commoditas dicitur
vſusfructus, licet non formalis. Bald. *conſ.*163.*Statuto cauetur,l.*1.
7 *in princ.*† Amplia;quia quandoque vſusfructus importat alimenta,
& è conuerſo appellatione alimentorũ venit vſusfructus ex men-
te teſtatoris, ſeu proferentis.Bald. *conſ.*408.*Quidam ciuis,n.*10.*ver.*
8 *modo reſtat, vſque in fin.lib.*1. † Declara tamen; quia magis latum
eſt legatum vſusfructus, quam legatum alimentorum, vt apparet
9 ex late traditis à Surd. *in q.*25.*tit.*2.*de alim.* † Amplia;quia appella-
tione vſusfructus fundi venit vſus inſtrumentorum, & eorum,quæ
10 ſunt parata pro fundo,Bald.*conſ.*485.*Qui legat,in princ.li.*4. † Ali-
quando etiam appellatione vſus, vel vſusfructus venit proprietas
ex veriſimili mente,præcedentium,& ſequentium,& ex veriſimili
mente veluti ſi ſit perpetuo conceſſus Vniuerſitati; quia cenſetur
data licentia vendendi; quia cum eo tranſit vtile dominiũ;idem,ſi
datur cum facultate habendi omne mandamentum.Caſtr.late *conſ.*
11 377.*Licet iudex,in princ.& per tot. lib.*1. † Vſusfructus in genere
poteſt ſumi large,& ſtricte;large pro omni vſufructu etiam rerum,
quæ vſu conſumuntur; ſtricte pro vſufructu in bonis fructuoſis
Alex.*conſ.*96.*Viſis narratis,n.*8.*ver.ſimile videmus,l.*4. vbi idem di-
cit de poſſeſſione, vt importet proprie poſſeſſionem in rebus cor-
☞ poralibus,& improprie in rebus, incorporalibus.Vide Concluſio-
nem proxime ſequentem.

Vſusfructus qualiter conſtituatur. CONCL. 302.

1 VSusfructus † conſtitui poteſt non ſolum in vltimis volun-
tatibus,ſed etiam inter viuos;& idem in vſu,& habitatione.
2 Ang.de Peruſ. *conſ.*2. *Certum eſt, in princ.n.*1. † Et non ſolum pro
parte diuiſa,ſed etiam pro indiuiſa conſtitui poteſt.Ang.Aret.*cõſ.*
3 55.*Nulli dubium in princ.* † Amplia; quia vſusfructus conſtituitur
ex legato fructuum, vel reddituum. Cuman. *conſ.*121. *ſer. Petrus,*
☞ *in princ.*Vide,*Legatũ quando reſpicit proprietatem,vel vſum tantum.*
4 *Concl.*90. † Reſtringe;quia ad ſubſtinendum teſtamentum intelli-
gitur vſusfructus coniunctus cum proprietate, veluti ſi pater in-
ſtituat filium in vſufructu certorum bonorum; quia pro quantita-
te legitimæ extenditur ad proprietatem. Anch. *conſ.*128. *Si huic,*
5 *per tot.*†Contrarium Bald.*conſ.*274.*poſt med.lib.*4.†Reſtringe,quã-
6 do apponitur onus,vel prohibitio non conueniens vſufructui, ſed
proprietati;quia facit cenſeri legatam proprietatem.Cuman.*d.conſ.*
7 121.*n.*2.† Reſtringe quia licet legentur fructus, vel vſusfructus;
ſi tamen teſtator dedit licentiam libere diſponendi,cenſetur lega-
ta proprietas;quia qui vult conſequens, vult neceſſarium antece-
dens. Cuman. *conſ.*121. *per tot.* Barbat. *conſ.*64. *n.*5. *lib.*2. Caſtr.
*conſ.*377. *Licet iudex, col.*1. *&* 2. maxime *in v.tertio probatur,lib.*1.
8 † Contrarium tenet Ang. *conſ.*2.*n.*2. vbi quod facultas operatur,
vt ad primum hæredem tranſeat ſed loquitur,quando fuit dictum,
9 quod ad hæredes tranſeat. † Imo quod facultas alienandi,conceſ-
ſa vſufructuariæ non faciat illam dominam quoad proprietatem,
late Socin. *conſ.*131.*lib.*1. & veriorem dicit Gabriel. *conſ.*143.*n.*7.
vſque in fin. vbi, quod per hæredis inſtitutionem non cenſetur vti
voluiſſe licentiam in iis,in quibus non eſt dominus,& quod licen-
tia alienandi non faciat dominum eum, qui non eſt pleniſſime,
Gabriel. *conſ.*83. *in pr.*

Vſusfructus quando dicatur relictus,vel proprietas,& quando neutrum,ſed obligatio perſonalis. CONCL. 303.

PRoprietas † cenſetur relicta, ſi teſtator dixit, *lego domos meas* 1
*Titio ad gaudendum,& vſufructũ.*Ful.*conſ.*13.*Circa primum,n.*3.
v.in ſecundo conſultationis articulo, quia actus legandi reſpicit pro-
prietatem. Alex. *conſ.*223. *Viſis verbis. n.*5. *lib* 2. & eſt communis
opinio,*vt dicit apoſt.ad Alex. ibi *in v.ad vſum.* vbi infinitos alle- *
gat,& Alex. *conſ.*250.*in pr.lib.*7.Mantic.*de coniect.vlt.volunt.lib.*9.
*tit.*2.*n.*12.† Contrarium tenet Bald. *in prælud.feud. col.*14. & alij, 2
quos citat apoſt.ad Alex. *d.conſ.*223.*n.*5.*v.ad vſum,in fi.li.*2.† De- 3
clara eadem apoſt.ad Alex. *d.conſ.*223.*n.*5.*lib.*2.*v.ad vſum,* quia ſi
clare conſtat de mente;quia teſtator legauit rem,vel proprietatem,
licet addat, *ad vtendum, &c.* illa verba exequutiua non alterant
legatum,alias ſecus,ſi eſſent verba diſpoſitiua, non exquiſitiua,&
ita etiam declarat Fulg. *in l.fi.in prin. ff. de vſufruct.ear.rer.quæ vſu*
conſum.†Extende;quia ſiue fiat legatum,ſiue ſie fiat donatio de do- 4
mo, vel prædio ad gaudendum etiam pro certo termino præfixo;
adhuc dicitur legata proprietas. Rom. *conſ.*229. *Pro declaratione.*
*in fi.n.*4.*v.quoad vltimum,* vbi apoſt. *in v.legato.*Alex.*conſ.*173.*Viſa*
*facti,lib.*5.*n.*10.† Et procedit, etiam ſi legatum bonorum fiat cum 5
hoc,quod poſſit poſſidere,gaudere,& vſufructuare ad vitam ſuam;
quia cenſetur relicta proprietas,non autem vſusfructus.Alex. *dict.*
*conſ.*173.*n.*10.*li.*5.*v.quia reſpondeo.*Vide, *Legatum quando reſpiciat* ☞
*proprietatem, vel vſum tantum. Concl.*90. † Extende; quia multum 6
refert, an legetur fundus ad alimenta,an alimenta ex fundo;quia
primo caſu eſt relicta proprietas,ſecundo caſu vſusfructus.Iaſ. *in l.*
cum y.§.*ſi vni.ff.de tranſact.* † Extende; quia etiam ſi actus legan- 7
di reſpiceret vſumfructum, vt quia legaſſet vſumfructum domo-
rum,ſi tamen prohibuit pignorari,vel obligari domos,cenſetur le-
gata proprietas.Fulg. *conſ.*14.*n.*4. Bald. *in l.Proculus ff.de vſufruct.*
† Et quod cenſeatur legata proprietas, ſi legatur vſusfructus cum 8
prohibitione,ne poſſit alienari Mantua.*ſingul.*652.Ruin.*conſ.*132.
*n.*13.*lib.*2.plures allegat Gabriel.*conſ.*143.*n.*6. Rom. *conſ.*206.*Li-*
*cet de communi,n.*4.*v.tertio licet,* vbi plena apoſt.*in v.legaſſe*, citat
plurimos.Alex. *conſ.*150.*Viſo themate,in pr.* vbi apoſt. *in v.prohibi-*
tionem, dat concord.plures. † Contrarium,quod imo ſi teſtator in- 9
ſtituit vſufructuarium in vſufructu,& prohibuit alienari poſſe per
eum proprietatem, non cenſeatur inſtitutus etiam in proprietate,
tenet apoſt.ad Alex. *conſ.*150.*lib.*7. *in v.prohibitionem;in fi.* licet ni-
hil alleget,& apoſt.ad Rom. *conſ.*206.*in v.legare,in fi* quæ adducit
pro hac parte Rom. *in l. donationes.*§ *ſpecies, poſt prin.ff.de donatio.*
† Declara;quia ſi legati verba incipiunt à bonis, licet addatur, ad 10
vitam poſſit vti frui,eſt legata proprietas;ſi vero incipit ab vſufru-
ctu, vt lego vſumfructum; tunc cenſetur vſufructuarius per præ-
dicta.† Declara tamen, quando prohibitio alienandi eſſet adiecta 11
in eadem oratione;ſi vero in diuerſa;videtur Fulgoſ.*d.conſ.*13.*circa*
fi. tenere contrarium. † Extende, vt idem ſit,quando teſtator ſub- 12
ſtituit eidem; cui legauit vſumfructum domorum, alium in dictis
domibus; quia cenſetur legata proprietas; ex quo ſubſtituit idem
in proprietate. Fulgoſ. *d. conſ.*13.*circa fi.* † Extende idem,quando 13
grauauit vſufructuarium ad reſtituendum proprietatem;quia tunc
neceſſario cenſetur inſtitutus; vel cenſetur factum legatum etiam
quoad proprietatem.Rom.*conſ.*206.*n.*3.*ex hoc igitur.* † Reſtringe, 14
quando teſtator voluit, quod bona remaneant legatario obligata;
quia tunc videtur, quod ſit legatus vſusfructus,& non proprietas.
Io.de Anan. *conſ.*39. *in fi.* † Reſtringe; quando vſufructuario eſt 15
data facultas alienandi;quia per talem licentiam non eſt dominus,
neque;inſtituendo hæredem dicitur alienare aliena,niſi exprimat.
Soc.*conſ.*131.*lib.*1.ſequitur Gabriel.*d.conſ.*143.*n.*7.*lib.*1.† Amplia; 16
quia vbicunq; datur caſtrum mulieri ad vitam ſuam pro donario,
cenſetur mulier proprietaria ad vitam ſuam; non autem vſufru-
ctuaria.Guid.Pap.*deciſ.*525.*ſed iuxta prædicta.* † Amplia;quia do- 17
nans reſeruato ſibi dominij vſufructu cenſetur ſibi reſeruare ad
vitam dominium,& proprietatem.Put.*dec.*22.*lib.*3.† Limita;quia 18
vſusfructus dicitur conſtitutus, quando fructus indeterminati rei,
vel feudi conceduntur perſonæ, quia tunc eſt vſusfructus,vel ſer-
uitus.Alex. *conſ.*18. *Attentis narratis,in princ.lib.*5.Rom.*conſ.*230.
Præſupponitur,in princ.† Idem,ſi concedatur Titio,vt Lapidicinas 19
in fũdo meo fodiat,erit ſeruitus perſonalis;quia eſt indeterminata
quantitas.Alex.*d.conſ.*18.*n.*3.*lib.*4. † Idem, ſi concedo tibi fructus 20
certæ arboris; quia quoad arborem erit conceſſus vſus, & ſic erit
ſeruitus vſus arboris.Alex. *d.conſ.*18.*n.*3.*lib.*4.† Si vero concedan- 21
tur fructus rei determinati, puta quod omni anno percipias ex re
mea feudali ſtarium vnum frumenti; quia fructus ſunt determi-
nati,

Digitized by Google

nati,tunc eſt potius obligatio perſonalis , quam vſusfructus , vel
* ſeruitus realis,ita Alex.*conſ.*18.*n.*3.*lib.*5. vbi dicit communem,*&
12 magis communem.†Idem,ſi concedatur , quod ex tali arbore ex-
cipias & habeas decem poma;quia non eſt ſeruitus,ſed obligatio
13 perſonalis.Alex.*d.conſ.*18.*n.*3.*lib.*5.† Declara;quia neque vſusfru-
ctus, neque proprietas cenſetur relicta , quando pater inſtituit fi-
lios,vxorem vero fecit dominam , maſſariam, & vſufructuariam;
quia habebit ſola alimenta ex conſuetudine vulgari communiter
14 approbata.Bal.*conſ.*459.*in pr.lib.*1. † Extende;vt idem ſit,quando
teſtator inſtituit filias , quas ſolas habeat,in legitima, vel dote;&
vxorem fecit dominam omnium bonorum ſuorum , & hæredem
vniuerſalem,in reſiduo inſtituit fratrem; quia vxor non erit domi-
na;neque vſufructuaria,ſed ſolum habebit alimenta eo modo,quo
in vita mariti, & hoc ex mente, licet verba videantur repugnare.
☞ Signor. *conſ.*175.*per tot.* Vide infra, vſusfructus relictus vxori per
verba,*dominam,maſſariam,& vſufructuariam,&c.* Concl.315.

Vſufructuarius ſtabilium , & mobilium qualiter, & de quibus cauere debeat. CONCL. 304.

1 VSufructuarius † rerum immobilium , ſeu ſtabilium cauere
debet , quod illis vtetur ſalua rerum ſubſtantia. Fed. de Sen.
*conſ.*56.*Iure cautum,in princ.* Abb. *conſ.*4. *In quæſtione, quæ vertitur
in fine, v.formatur,& ſextum* , *lib.*2. vbi, quod reſpectu ſtabilium
præſtare tenetur idoneam cautionem de vtendo, & fruendo ſalua
rerum ſubſtantia arbitrio boni viri , & de illis reſtituendis finito
☞ vſufructu , vide infra *n.*4. Vide ; *Cautio fideiuſſoria quibus caſibus
2 præciſe ſit præſtanda ab omnibus.Concl.*174.†Vel de vtēdo,& fruen-
do arbitrio boni viri.Bal. *conſ.*459. *Quidam inſtituto,circa fin.v.ex
quibus concluditur,lib.*1.*& conſ.*237.*Titius in teſtamento,in pr.lib.*1.
*& conſ.*259.*Teſtator ita dixit* , *n.*2.*lib.*1. *& conſ.* 31. *Viſo puncto,
3 n.*2.*lib.*5. † Amplia; quia vſufructuarius ſtabilium tenetur cauere
de vtendo,& fruendo arbitrio boni viri.Bal.*conſ.*163.*Statuto cauetur,v.ſoluto,& conſ.*237.*Citius in teſtamento,in pr.& conſ.*459.*Quidam inſtituto, circa fi.ver.ex quibus concluditur, lib.*2. *& conſ.*404.*in
4 pr.v.poſt mortem, lib.*4. † Et ideo tenetur nedum cauere de vtendo
& fruendo arbitrio boni viri, ſed etiam de reſtituendo finito vſu-
fructu. Bal. *conſ.*64. *Punctus talis eſt, in fi & conſ.*494. *Poſt mortem
iuuenalis. lib.*4.*in pr.* Alex. *conſ.*57.*Ponderatis, n.*4.*v.quantum vero
ad dubium,lib.*3. & plenius *conſ.*58. *Habita, n.*5. *&* 6.*v.poſito ergo,
lib.*3. vbi, quod debet eſſe de reſtituendo, provt extabunt,vide ſu-
5 pra *in princ.n.*1.†Amplia,vt procedat etiam in vſufructu rei parti-
cularis relicto.Bal.*d.conſ.*64.*in fin. lib.*4. vbi loquitur in vſufructu
6 apothecæ legato.†Amplia;quia omnis vſufructuarius,ſiue ſit con-
ſtitutus vſusfructus inter viuos , ſiue in vltima voluntate , tenetur
cauere de vtendo arbitrio boni viri,alias poteſt denegari ſibi vten-
di poteſtas.Ang.*conſ.*2.*Certum eſt,n.*6.*v.* *& quia cum.* vbi loquitur
7 in eo,qui erat in poſſeſſione.† Reſtringe in vſufructu reſeruato à
8 donante.Corn. *conſ.*267.*n.*7. *& ſeq.lib.*4. † Amplia in tantum te-
neri fideiubere vſufructuarium , vt imo ſi non fideiubet,poſſit ſe-
queſtrari vſusfructus,maxime,ſi eſt ſuſpectus. Rom. *conſ.*312.*Cir-
9 ca propoſitam.n.*3. *v. quoad tertium.* † Declara tamen ; quia ſi vſu-
fructuarius vult cauere , & offert cautionem , non poteſt fieri ſe-
queſtratio vſusfructus,imo ſi eſſet appoſitum ſequeſtrum, tollere-
tur.Abb.*d.conſ.*312.*col.*2.*v. quoad tertium,* vbi apoſt. dat concord.
10 † Amplia;quia reſpectu inſtrumentorũ,& eorum,quæ parata ſunt
pro vſu fundi , cuius vſusfructus legatus fuit , cautio debet eſſe de
reſtituenda æſtimatione inſtrumentorum. Bal. *conſ.*485.*Qui legat,
11 in princ.lib.*4. † Idem eſt circa areſia , & alia, quæ vſu conſumun-
tur;quia debent æſtimari , cum traduntur , & ſatiſdatio debet eſſe
de æſtimatione reddenda.Bal.*conſ.*237.*Paſtuccius,in fi.lib.*5.*& conſ.
12* 442.*Factum tale eſt* ; *in fi. lib.*5. † Amplia ; quia vſufructuarius te-
netur vltra cautionem prædictam etiam facere inſtrumentum de-
ſcriptionis bonorum cum ſuis qualitatibus, vt adueniente caſu
reſtitutionis poſſit habere probationem,ex quo probatio per teſtes
☞ poſſet perire.Alex.*conſ.*58.*Habita,n.*8.*v. ergo apparet, lib.*3. Vide,
13 *Inſtrumentum probat , & eſt probatio probata. Concl.*237. † Amplia
in tantum ; vt non poſſit teſtator remittere vſufructuario cautio-
nem,ſi male vteretur.Bald.*conſ.*223.*Super primo,n.*4.*v.ſuper tertio,
lib.*4.& eſt ratio,quia induceret delictum,& dolum.Bart.& Iaſ.*in l.
nemo poteſt.de leg.*1.& eſt text.& ibi gloſſ.Bart.Bal.& cæteri *in l.*1.
☞ *C.de vſufr.* Vide , *Inuentarium quando poſſit à teſtatore remitti ; vel
prohiberi.Concl.*348. Caſtr. *conſ.*221.*Antequam veniam,in pr.lib.*2.
Abb. *conſ.*4. *In quæſtione, col. fi. lib.*2. Alex. plene *conſ.*58.*Habita,
n.*10.*v.non obſtat,lib.*3. vbi plena apoſtil. *in v.remitti*, dat plurimos
☞ concord. Vide Concluſionem proxime ſequentem, *n.*3.*&* 4. Vide,
Liberatio relicta tutori per teſtatorem quando valeat , vel non.Concl.
14 328.† Extende;quia neq; valet probatio teſtatoris;quod nõ tenea-

tur vſufructuaria facere inuentarium.Caſt. *d.conſ.*221.*n.*2.*v.ex quo
ſequitur lib.*2. Alex.*conſ.*58.*n.*8.*l.*3.Corn.*conſ.*267.*n.*6.*lib.*4.† Con- 15
trarium tenet Deci.*conſ.*428.*n.*13. vbi, quod confectio inuentarij
poteſt per teſtatorem remitti.†Extende;quia etiã ſi teſtator prohi- 16
buerit vſufructuarium moleſtari ad præſtandum cautionem de
vtendo,& fruendo arbitrio boni viri , & reſtituendo per hæredem
ſub pœna priuationis; quia adhuc licet hæres petierit cautionem,
non priuatur hæreditate. Caſtr. *d.conſ.*221.*n.*3.*v. ex quo ſequitur,
lib.*2. vbi loquitur,etiam ſi obtinuiſſet à iudice , quod præſtaretur.
† Imo,ſi hæres occultauit aliqua bona hæreditaria vſufructuariæ, 17
non priuatur hæreditate. Caſtr. *d.conſ.*121.*n.*2.*v.ſimiliter non inci-
dit,lib.*2 † Extende;quia imo etiam quoad valuerit prohibitio, vt 18
quia hæres petens cautionem præſtari ab vſufructuario fuit à iu-
dice repulſus. adhuc tamen non haberet locum pœna priuationis;
quia non ſufficit de facto fieri , ſi non eſt ſequutus effectus.Caſtr.
*d.conſ.*221.*n.*2.*v.ſecundo præmitto lib.*2 allegat *l.*1.§.*fi ff.quod quiſ-
que iur.*ibi,*quid enim obfuit conatus.*† Extende etiam; quia teſtator 19
non poteſt prohibere, vel mandare , quod vſusfructuarius non te-
neatur ad præſtandam cautionem,ſeu fideiuſſionem de vtendo, &
fruendo arbitrio boni viri,& de reſtituendo finito vſufructu etiam
circa bona mobilia, & quæ vſu conſumuntur,ſecundum*commu- *
nem,de qua Alex. *d.conſ.*58.*Habita,n.*10.*lib.*3. Deci. *conſ.*565.*n.*5.
Vide apoſt.ad Alex. *d.*58. *lib.* 3.*in v.remitti*;quæ dat concord.Cra-
uet.*conſ.*187.*in fine.*† Contrarium tenet Cyn.*in l.*1.*C.de vſufructu*, 20
quia ex quo pro mobilibus tenetur cauere de reſtituenda æſtima-
tione,& valore,non tenetur de vtendo,&c.& Alex. *conſ.*120.*Quia
opportune,n.*6.*& ſeq.v.& prædicta,lib.*6.vbi allegat Petrum,& Cy-
num,ac etiam Anchar.*in c.cum cõſtet.de pign.*& dicit duas eſſe ra-
tiones , propter quas non poteſt prohiberi , quæ ceſſant in bonis
mobilibus ; prima eſt fauore hæredis, & hodie iſta ceſſat;ſecunda,
ne male vtatur,& doloſe ſe gerat,ſed cum teneatur reſtituere æſti-
mationem , vel eandem rem in bonitate ; non poteſt male verſari;
quia habet dominium rerum mobilium,& in fine dicit,quod in il-
lo caſu procedit propter ſtatutum Bononiæ.† Declarat idem Alex. 21
*d.conſ.*58.*n.*10.*& ſeq.lib.*3.*v.nec obſtat*, vbi, quod non poteſt teſta-
tor prohibere propter duas rationes ; vna eſt,ne detur materia de-
linquendi;alia fauore hæredis ; & licet prima ceſſet in bonis mo-
bilibus , quæ vſu conſumuntur ; tamen non ceſſat alia ratio,quæ
ſufficit;& quia licet poſſit prohibere Falcidiam;non tamen exten-
ditur ad hanc ſatiſdationem vſufructuarij, & reprobat Cynum,&
contrarium tenentes.†Extende,vt procedat;etiam ſi teſtator dediſ- 22
ſet licentiam vſufructuario alienandi;quia licet poſſit alienare bo-
na in quibus habet vſumfructum ; non tamen eſt liberatus à fide-
iuſſione prædicta. Alex. *d.conſil.*58.*n.*11. *v. nec obſtat etiam.lib.*3.
† Declara extenſionem;quia facultas vendendi bona mobilia con- 23
ceſſa à teſtatore cenſetur arbitrio boni viri conceſſa ; ideo ſi dolo
malo,tenetur ad reſtitutionem pretij,ſi bona fide,ſecus. Alex.*dict.
conſ.*58.*Habita,n.*11.*& ſeq per tot.v.quantum vero,lib.* 3.vbi diſtin-
guit plures caſus. Vide , *Licentia in prohibitis qualiter intelligatur.* ☜
*Concl.*352.† Reſtringe,quando extaret ſtatutum (provt Bononiæ) 24
vbi,quod poteſt teſtator remittere cautionem vſufructuario,& va-
let ſtatutum.Alex.*conſ.*120.*in fi. lib.*6. † Reſtringe;quia hæres be- 25
ne poteſt remittere hanc cautionem ex pacto, vel alias Alex. *d.ſt.
conſ.*120.*in fi.lib.*6. † Amplia ; quia nedum vſufructuarius ex vlti- 16
ma voluntate iſtas cautiones præſtare debet, ſed etiã vſufructua-
rius ſuccedens de iure communi,provt mater,quæ tranſiens ad ſe-
cunda vota ſuccedit ſolum in vſufructu , & non in proprietate,fi-
lijs extantibus aliis filiis ; quia debet cauere pro ſtabilibus, & mo-
bilibus,vt ſupra.Bald.*conſ.*231.*per tot.* maxime *num.*2.*lib.*5.Angel.
Aret. *conſ.*55. *Nulli dubium, n.*5.*ver.quia imo*,per *l.hac edictali.*§.*iis
illud.C.de ſecund.nup.*†Tu videas Floria.de S.Petro.*conſ.*2.*n.*7.*&* 8. 27
vbi imo facit differentiam ; quia in alio vſufructuario attenditur,
an ipſe ſit contumax in danda cautione petita,& non facit fructus
ſuos;aut non eſt petita,& facit fructus ſuos, in vſufructu vero ma-
riti,vel vxoris tranſeuntis ad ſecunda vota dicit adeſſe particularẽ
prouiſionem ex *l.hac edictali.*§.*iis illud. C. de ſecund. nup.* vbi circa
mobilia , ſi non offert cautionem non petitam nec auditur circa
ſtabilia;ſi excipitur,debet præſtare;ſed reuera licet ſit prouiſio par-
ticularis;tamen videtur conformis alteri vſufructui † Amplia;quia 28
in tantum tenetur vſufructuarius præſtare fideiuſſionem, vt ante-
quam illam offerat,agere non poſſit , & excludatur ; ideo tenetur
offerre , Odofr. *in l.*1.*C.de vſufruct.n.*3. Rofred. *in tract. de ordine
iudicia.fol.*232.*&* 335. Albetic.*in l vſufructu, num.*2 *C de vſufruct.*
vbi etiam Salyc. Goffred. *in l. vxori , la prima. ff. de vſufruct. leg.*
Paul. de Montepico *l. Titia.* §. *Titia.ff.de leg.*2.*quæſt.*52.*num.*143.
Ruin.*conſil.*202.*num.*6.*&* 7.*lib.*2.& communem * dicit Bertran. *
*conſil.*144.*num.*12.*lib.*3.*in* 2. *parte.*† Reſtringe; quia non tenetur 29
offerre,

Digitized by Google

offerre,neq; cauere,ſi hæres negat omnino velle tradere vſumfru-
30 ctum.Bal.*in l.2.in fi.C.commun.de leg.*† Amplia etiam;quia vſurarius
cauere debet proprietario de habitando arbitrio boni viri.Bal.*conſ.*
31 214.*Punctus,ſi vni eſt,li.5.& conſ.*284.*Pater,n.4.li.2.*† Limita;quia
vſuſfructuarius,qui non poteſt cauere in ciuitate Mutinæ , in qua
eſt forenſis, admitti debet ad fideiubendum in alia ciuitate eiuſdẽ
prouinciæ,prout Mantuæ;quia ambæ ſunt in Lombardia,& ſtatur
iuramento vſufructuarij, *l.fideiuſſor.§.ſi neceſſaria,in v.in alia eiuſdẽ*
32 *prouinciæ ciuitate,iuncta l.de die.§.tutor.ff.qui ſatiſd.cogan.*† Declara;
quia procedit limitatio,quando ſunt ſub eodem Principe,alias
autem quælibet ciuitas iudicatur,ac ſi eſſet prouincia ſeparata, &
ideo recurritur ad aliam diſtinctionẽ; quia ſi ciuitas eſt alienæ iu-
riſdictionis,& multum remota,& non admittitur fideiuſſor in ea;
aut eſt vicina,& admittitur,ſi aliter non poteſt fideiubere, & dici-
tur vicina,vel remota arbitrio iudicis,& ſecundum alios,ſi eſt intra
centum milliaria. Alex.plene *conſ.*57. *Ponderatis,n.4.in fi.cum ſeq.*
33 *v.quo vero ad dubium.lib.3.*† Et quando non poteſt cauere,etiã ad-
mittitur ad iuratoriã cum diſtinctione,de qua Alex. *d.cõſ.57.v.7.v.*
☞ *quinimo,lib.3.*Vide, *Cautio iuratoria quando admittenda. Concl.*75.
34 † Mobiliũ vero,& quæ vſu conſumuntur,& propterea tranſeunt in
dominiũ vſufructuarij, debet cauere æſtimationem reſtituturũ;*l.ſi
tibi ff.de vſufruct.ear.rer.quæ vſu conſumunt.*vel ſi cõſtant in quanti-
tate de quãtitate reſtituenda;ideo cauet de æſtimatione, vel quan-
titate reſtituenda.Bal.*conſ.*231.*n.*2.*l.*5.Fulg.*conſ.*196 *Zungus Ondi-
dei.n.*1.*v.circa aliam.*Abb.*conſ.*4.*In quæſtione,in fi.lib.*2. diſtinguit,
quod ſi ſunt mobilia, quæ vſu conſumuntur , cauet de reſtituenda
æſtimatione;ſi vero vſu non conſumuntur, ſed veteraſcunt, cauet,
35 prout de ſtabilibus;& idem dicit Alex.*conſ.*58.*Habita,n.6.li.3.*† Et
lana dicitur res,quæ vſu conſumitur & chartæ,& pecunia,& granũ,
vinum,oleum,& ſimilia;plene Alex.*conſ.*120.*Quia oportune,l.6 in*
36 *princ.*† Differunt tamen;quia aliqua mobilia reſpiciunt functionẽ,
aliqua non, prout dicimus quod ea , quæ in numero,pondere,vel
menſura conſiſtunt,iſta reſpiciunt functionẽ;quia non eadẽ res in
identitate reſtituitur,ſed eadem in ſpecie iungo pondere, vel mẽ-
ſura,prout vinum,granum, pecunia , & ſimilia;alia vero mobilia
ſunt , quæ vſu conſumuntur , ſed non reſpiciunt functionem. ſed
æſtimationem,prout veſtes, vegetes, ſcamna,& alia ſimilia. Alex.
*d.conſ.*120. *per tot. lib.*6. allegat *l. ſi vini.ff de vſufr.ear.rer. quæ vſu*
37 *conſumun.*† Amplia,vt idem ſit in vſufructu earum mobilium,quæ
vſu non conſumuntur, ſed quæ veteraſcunt , prout ſunt veſtes,ve-
getes,& ſimilia Fed.de Sen.*d.conſ.*5. *n pr.*licet ibi moueat dubiũ;
tamen concludit, quod cautio ſit de æſtimatione reſtituenda. Bal.
*conſ.*485.*Qui legat,in pr lib.*4.& idem in omnibus mobilibus,quæ
vſu conſumuntur.Bal. *d.conſ.*231.*n.*2.*lib.*5. & Alex. *dict.conſ.*120.
Qui opportune , in princ.lib 6.vbi loquitur in veſtibus , & vegeti-
38 bus,quæ veteraſcunt,& citat Fed.de Sen.† Vide Abb.*d.conſ.*4.*in fi.
lib.*2.vbi,quod in iis,quæ veteraſcunt,cautio ſufficiat de vtendo,&
fruendo ſalua rerum ſubſtantia , & reſtituendo vnito vſufructu,
prout de ſtabilibus , & idem dicit Alex. *conſ.*58. *n.*6. *v. & hoc pro*
39 *rebus.lib.*3. † Contrarium tamen , quod in bonis mobilibus , quæ
vſu conſumuntur,videatur legata proprietas,& ideo cautio non ſit
neceſſaria , *l.donationes in concubina. §. ſpecies.ff.de dona.* vbi Dyn.
40 † Declara,vt procedat cautio,quando cõſtat, quod teſtator voluit,
quod fieret reſtitutio,alias ſecus,ita Feder.de Sen. *conſ.*45.*n.*3.*ver.*
41 *quando conſtat*,vbi ponitur opin.Ioan. Palearenſis. † Reſtringe in
mobilibus,quæ reſpiciunt functionẽ,prout in grano,vino,& ſimi-
libus ; quia ſatiſdatio ſit de reddenda ſpecie in eadem quantitate,
& bonitate,non autem de reddẽda æſtimatione.Bal. *conſ.*227.*Pa-*
42 *ſtuccius,circa fi.li.*5. † Contrarium Alex.quia vinum,& ſimilia vſu
conſumuntur;ideo cauet de æſtimatione reſtituenda.Alex.*conſ.*58.
*Habita,n.6.ver & hoc pro rebus. lib.*3. & idem dicit de veſtibus,&
43 aliis,quæ vſu conſumuntur.†Et pro contrario tenet Bal.*conſ.*442.
*circa finem,v.frumentum,quod erat,li.*5. vbi,quod fideiuſſio datur de
44 reſtituenda æſtimatione frumenti. † Declarat Alex.*conſ.*120.*Quia
opportune,in pr.& per tot.l.*6.quod æſtimatio ſit,vt reddatur eadem
res mobilis, quæ recipit functionem in eadem ſpecie,quantitate,
& bonitate ſine dubio;quo vero ad mobilia, quæ non recipiunt in
ſe functionem,vt veſtes,vegetes, & ſimilia,dicit idem eſſe , quod
reſtitui debent illæ ipſæ in ſpecie, & in eadem æſtimatione;& quod
deterioratum eſt in æſtimatione, allegat ad hoc text. *in d.l.vini.ff.
de vſufruct.earum rer.quæ vſu conſumunt.*qui text.facit regulam pri-
mo in bonis, quæ recipiunt functionem,& deinde dicit idem eſſe
in cæteris rebus,quæ vſu conſumuntur; & ideo cum electio ſit de-
bitoris,æſtimatio hoc caſu non facit venditionem,nec pretium eſt
in obligatione, ſed in facultate ſoluendi ; & probat ratione ; quia
ex legato vſuſfructus mobilium , quæ vſu conſumuntur ; iam erat
dominium trãſlatum in legatarium ; igitur æſtimatio hoc non po-
teſt operari, & dicit * communem,*n.*3.& probat declarationem ex *
d.l.vini.§. conſtituitur. quia tunc tenetur ad pretium æſtimationis,
quando ita fuit expreſſe conuentum ergo, contrarium , ſi non eſt
conuentum. Vide Concluſionem proxime ſequentem. Vide Ant. ☞
Gabr.*lib.5.tit.de vſufruct.Conc.*1.*Vſufructuarius debet cauere.*

Vſufructuarius cauere debet per ſatiſdationem,& quando ſecus. CONCL. 305.

VSuſfructuarius † regulariter cauere debet per ſatiſdationem, 1
*l.vſufructu conſtituto.C.de vſufruct.& l.ſi cuius,in pr.ff.eod.*qui
text.loquitur vniuerſaliter comprehendens omnes vſufructuarios.
† Extende; quia cautio vſuſfructuarij in tantum eſt natura vſufru- 2
ctus,vt licet proprietarius promiſerit pari , quod libere vtatur , &
fruatur,& non moleſtabit;poteſt tamen petere ſatiſdationem,quæ
remiſſa non cenſetur ; quia eſt de natura vſuſfructus. Rom. *conſ.*
211 *Allegatione,n.*3.† Amplia,vt procedat,etiamſi teſtator in teſta- 3
mento remiſerit cautionem;quia non poteſt,nec valet talis remiſ-
ſio. Alex.*conſ.*58. *Habita ſuper narratis,n.*10.*v.non obſtat quod teſta-
tor,li.*3.vbi dicit * communem.Caſtr.*conſ.*221.*Antequam veniam,* *
lib.2.in prin.† Extende;quia imo etiam ſi teſtator remiſerit cautio- 4
nem,& inuentariũ vxori vſufructuariæ cum adiectione pœnæ pri-
uationis hæredi,ſi moleſtaret vxorem,adhuc moleſtando,& petẽ-
do cautionem,& inuentarium non incidit in pœnam priuationis.
Caſtr. *d.conſ.*221. *Antequam veniam,in princ.lib.*2. Vide plenius in ☞
Concl.proxime præcedente,in princ. † Amplia ; quia vxor relicta 5
vſufructuaria à marito tenetur cauere hæreditati,etiam ſi hæredi-
tas ſit delata ipſi vxori per mortem filij,donec deliberet,an ipſa ve-
lit potius vſumfructum, an hæreditatem , & interim proteſtando
non ſibi præiudicare,ſi recipit vſumfructum,Bal.*conſ.*113.*li.*4.† Li- 6
mita in donante,qui donauit omnia bona ſua reſeruato ſibi vſufru-
ctu;quia non tenetur præſtare ſatiſdationem.Corn.*conſ.*267.*In hac
conſultatione, n.7.v.in contrarium,cum ſeq.lib.*4. Dec.qui alios alle-
gat,*conſ.*265.*col.fi.*Rol.à Vall.*conſ.*37.*n.*14.*lib.*2. vbi plurimos alle-
gat,vide omnino Borg.*de vſufr.fol.*303.*n.*153.Vide, *Donans habet* ☞
*multa priuilegia contra donatarium, Concl.*715. † Extende;quia ne- 7
que tenetur inuentariũ conficere.Borgnin. *de vſufruct.*213.*n.*152.
vbi etiã,quod propria auctoritate capit poſſeſſionem. † Limita in 8
fiſco,cui relinquitur vſuſfructus;quia non tenetur ſatiſdare,ex quo
fiſcus ſemper præſumitur diues. Corn. *d.conſ.*267. *n.*8.*l b.*4.vbi ex
ratione videtur extendere, vt non procedat ; quando concurrunt
duæ rationes;quia eſt ſoluendo,& non concurrit ſuſpicio.† Limita 9
in eo,cui eſt obuentura proprietas poſt certũ tẽpus;quia ſi eſt vſu-
fructuarius eorundem bonorum,non tenetur ſatiſdare, Corn.*dict.
conſ.*267.*n.*8.*v.item ille,cui poſt,li.*4.† Declara;quia mulier habens 10
vſumfructũ hæreditatis mariti ſuccedit filio in parte,& pro ea par-
te, pro qua ſuccedit,liberatur à fideiuſſione, pro alia vero tenetur.
Bal.*d.conſ.*113.*Si iſta domina,lib.*4.† Limita in patre;quia non tene- 11
tur ſatiſdare,licet habeat vſumfructum in bonis filij.Corne.*d.conſ.*
267.*n.*8.*v.ſimiliter,& pater,lib.*4. Caſtr. *conſ.*455.*Ad primum in fi.
v.quartum dubium.* Vide , *Pater in quibus ſit legitimus adminiſtrator* ☞
*filiorũ,vel non.Concl.*125.† Reſtringe vno caſu tantũ,quando pater 12
haberet vſumfructum rei,cuius filius ex caſtrenſi quæſiuiſſet nudã
proprietatem.Corn.*d.conſ.*267.*n.*9.*v.& alias ipſe pater,lib.*4.† Re- 13
ſtringe;quando pater tranſiret ad ſecundas nuptias;vel vergeret ad
inopiã,aut alias eſſet ſuſpectus.Caſtr.*d.conſ.*455.*in fi.v.quartum du-
bium,lib.*2. † Limita,quando vſufructuarius eſt pauper;quia ſtatur 14
iuratoriæ cautioni, ſi aliter non poteſt cauere,maxime,quando eſt
perſona talis,in qua non cadit mala ſuſpicio. Ang. *conſ.*91.*Sancta
Carmelitarum,in fi.*vbi loquitur in religioſo.† Limita,quando vſu- 15
fructuarius non vellet conſequi vſumfructum. Ang. *conſ.*91. *n.*4.
† Limita in religioſo diſpenſato per Papam,vt poſſit habere bona 16
ad vitam ; quia ſi non eſſet vſufructuarius , non tenetur cauere.
Ang.*d.conſ.*91.*in fi.*vbi,quod debent verba priuilegij inſpici.

Vſufructuarius ante fideiuſſionem præſtitam non facit fructus ſuos, & quando ſecus. CONCL. 306.

VSufructuarius † non facit fructus ſuos , licet ceſſerit dies le- 1
gati prius,quam dederit cautionẽ,ſeu ſatiſdederit,*l.vxori.ff.de
vſufr.legat.*ita Oldr. *conſ.*195.*Factũ tale eſt,in pr.v.in quæſtione præ-
dicta.*Bal. *conſ.*21.*Super primo,in prin.* quod eſt Petri de Peruſ. *l.*2.
vbi videtur velle; quod hoc procedat;ſi non ipſe,ſed proprietarius
percepit,& idem dicit Signor.*conſ.*179.*in fi.*Caſtr.*conſ.*133.*Præfati
Vannucius,in fi.lib.*1.Bart.*conſ.*68.*Quidam fecit,in pr.lib.*2.†Et ideo 2
non tenetur hæres reſtituere fructus perceptos ante præſtitã fide-
iuſſionem. Bal. *d.conſ.*21.*in princ.lib.*1. Caſtr.*d.conſ.*133.*in fi.lib.*1.
†Amplia;ſi hæres petat eam ſibi præſtari;quia tunc non conſequi- 3
tur vſumfructum;niſi ea præſtita;quia ſi non potitur,poteſt omitti,
&

Digitized by Google

& non eſt de ſubſtantia. Bal. *conſ.*459. *Quidam inſtituto,circa fi.v. ex quibus concluditur, lib.*1. vbi,quod cautio non eſt de ſubſtantia vſuſfructus,& quod non ſit cautio de ſubſtantia,licet debeat dari de natura vſusfructus.Bal.*conſ.*87.*Omnes communiter,in pr.lib.*3. Ang. Aret.*conſ.*55.*Nulli dubiũ,n.*8.*& ſeq.v.ſed dubiũ eſt*, vbi,quod debet petita cautio præſtari,& iterũ plenius *conſ.*56.*In cauſa,in pr.& n.*2.
4 *v.nec etiam obſtat.*†Extende,vt idẽ ſit,ſi hæres proprietarius ignorat vſufructuariũ poſſidere,vel ſi ſciat,& contradicit;quia tunc non facit fructus ſuos ante præſtitã cautionẽ.Bal.*d.conſ.*21.*v.ſi vero pro-*
5 *prietarius,lib.*2.† Amplia in tantum cautionẽ ab vſufructuario eſſe præſtandam,vt neque teſtator poſſit hanc cautionem remittere in proprio vſufructu;vt tollatur materia delinquendi, quãdo vſufructus regulatur ſecundum arbitrium boni viri.Bal.*conſ.*87.*Omnes cõ-*
6* *muniter*,vbi dicit*cõmunem,*lib.*3.†Extende,vt ſicut non poteſt remittere,ita non poteſt præcipere hæredi,vt remittat etiam ſub pœna;quia hæres,ſiue opinio gloſſ.ſit vera , vel non,quæ quod dicit, ſaltẽ excuſatur à pœna. Bal. *d.conſ.*87.*circa med.v. & ſi opinio gloſſ.*
7 *lib.*3.†Reſtringe,vt nõ procedat in vſufructu abuſiuo;quia poteſt teſtator remittere hanc cautionem.Bal. *d.conſil.*87.*circa pr.v.ſecus*
8 *in illa cautione,lib.*3.† Reſtringe in cautione de reſtituendo ex fideicommiſſo; quia licet redigatur ad vſumfructum ; tamen poteſt cautio remitti hoc caſu;quia abuſiue dicitur vſusfructus.Bald.*dict.*
9 *conſ.*87.*circa pr.v.ſecus in illa,lib.*3.† Reſtringe; quia licet teſtator non poſſit remittere hanc cautionem, neque iubere hæredi,vt remittat,bene poteſt hæres illam remittere, & confidere de vſufru-
10 ctuario.Bal.*conſ.*87.*in fi.v.hares tamen lib.*3.† Amplia;quia vſufructuarius etiã poſſeſſor ſi recuſat præſtare cautionẽ,poteſt amoueri ab vſufructu, Ang. *conſ.*2.*Certum eſt,n.*6.*v.& quia cum non reperio.*
11 †Amplia,etiam ſi vſufructuarius ſit in poſſeſſione nõ præſtita cautione;quia non facit fructus ſuos,niſi proprietarius hæres conſen-
12 tiat.Bart.*d.conſ.*68.*in pr.lib.*2.† Limita ; quia vſufructuarius facit fructus ſuos , ſi bona fide perceperit, neſciens ſe teneri ad dictam ſatiſdationẽ,quando non fuit petita;quia cautio non eſt de ſubſtãtia.Bald.*d.conſ.*450.*in fi.lib.*1.Caſtr.*conſ.*280.*Super primo;in fi.lib.*1. quod eſt Pauli de Caſtro , & Floriani de S. Petro , *ver.ſed poſito,* quia non eſt in mora præſtandi; ſi non fuit petita , Alex.*conſ.*120. *n.*5.*li.*6.vbi apoſt.Bart.*conſ.*40.*Viſo caſu, in ſecunda quæſt.lib.*2.Soc. *conſ.*131.*col.fi.lib.*1. & Soc. Iun. *conſ.*72.*per tot.* maxime *n.*8.*lib.*2. vbi plures citat,Ang.Aret. *conſ.*55.*Nulli dubium,n.*8.*v.ſed dubium,*
13 plenius *conſ.*56. *in pr.* † Et quod vſufructuarius faciat fructus ſuos etiã non præſtita cautione de vtendo, & reſtituendo finito vſufructu,quando non fuit petita,Alex.*conſ.*120.*Quia opportune,n.*4.*ver.*
14 *nec prædictis habet obſtare,lib.*6.*cum ſeq.*† Extende etiam in vſufructuario bonorũ mobiliũ,quæ vſu cõſumuntur; quia cautio non eſt de ſubſtãtia,niſi petatur,& vſufructuarius facit fructus ſuos. Alex. *d.conſ.*120.*n.*4.*& ſeq.l.*6.vbi apoſt. *in v.lucratur*, dat concord. qui-
15 bus adde Soc.Iun.*conſ.*72.*lib.*2.*per tot.*†Extende,vt procedat multo magis,quando percepit fructus ſciente,& patiente proprietario non præſtita cautione;quia facit fructus ſuos.Bal. *conſ.*21.*circa pr. v.quandoque*,quod eſt Petri,& *conſ.*22.*in pr.lib.*2.Caſtr.*d.conſ.*280.
16 *in fi.lib.*1.*v.ſed poſito.*†Extende;quia ſi hæres non petiit cautionem ab vſufructuario ſtabiliũ,ipſe eſt in mora petendi,non autẽ vſufructuarius in mora præſtandi cautionẽ.Ang.Aret.*d.conſ.*56.*n.*2.*v.nec*
17 *etiam obſtat.*†Amplia;quia licet vſufructuarius,ſi poſſideat nõ præſtita cautione ; facit fructus ſuos;quia cautio non eſt de ſubſtantia poſſidendi;tamen ſi non poſſidet,non poteſt petere vſumfructum, niſi præſtita cautione;quia bene eſt de ſubſtantia petendi vſumfructum ipſa cautio.Bal.*conſ.*163.*Statuto cauetur,li.*1.*per tot.*vbi,quod tales fructus non debentur marito ante præſtitam cautionem,licet ex forma ſtatuti debeat habere fructus omnium bonorum vxoris,
18 & duplicatur *conſ.*444.*Caſus,ſtatuto cauetur,lib.*5.† Et quod cautio non ſit de ſubſtantia vſusfructus,Ang.*cõſ.*91.*Sancta Carmelitarum, in fi.n.*5.*v.pro quibus facit.* Alex. *conſ.*120. *Quia opportune, n.*4. *&*
19 *ſeq.lib.*6. † Declara ; quia cautio vſufructuarij in rebus mobilibus eſt de ſubſtantia vſusfructus,ſecus , quando eſt ſuper rebus ſtabilibus.Ang.Aret.*conſ.*55.*Nulli dubiũ,n.*6.*& ſeq.v.ſed tamen iis non ob-*
20 *ſtantibus.*†Contrarium,quod imo cautio non ſit de ſubſtantia etiam in vſufructu bonorũ mobilium quæ vſu conſumuntur,Alex.plene *conſ.*120.*n.*4.*& ſeq.lib.*6.vbi plures citat, & dicit videri caſum expreſſum *in l. ſanatus.§.*1. *in v.conſtante eius vſusfructu , & in v.finito*
21 *vſufructu. ff. de vſufruct. ear.rer.qua vſu conſum.* † Declara Alex.*d. conſ.*120.*n.*6.*& ſeq.v.& prædicta in caſu noſtro,lib.*6. vt non ſit neceſſaria in vſufructu mobiliũ,quando teſtator liberauit vſufructua-
22 rium;quod poteſt hodie facere,vt ibi hoc tuetur.† Extende in tantũ;quia debet vſufructuarius petens cautionẽ,offerre,alias non poteſt obtinere,& ante non facit fructus ſuos.Fulgoſ. *conſ.*92.*Ad id;*
23 *de quo primo,in fine,v.ad tertium.* † Declara ; quia ſi vſufructuarius eſt contumax,& negligens in præſtãda cautione,poſtquam fuit ab eo petita,& non facit fructus ſuos;aut non eſt contumax,quia non fuit petita,& facit fructus ſuos. Flotia. de ſancto Petro *conſ.*2.*n.*7. & idem dicit Angel. Aret. *d.conſ.*55.*n.*7.*& ſeq.ver.ſed dubium eſt.*
† Declara;quia vſufructuarius nunquam facit fructus ſuos,niſi vel 24
poſſideat,vel cautionem præſtet volens poſſidere. Bald. plene *conſ.* 342. *Statuto cauetur, lib.*3. vbi, quod ante cautionem vſusfructus non eſt plene formatus;quia ante traditionem,vel patientiam non eſt plene quæſitus, & allegat ſeptem rationes pro hac parte,& dicit, hæredibus vſufructuarij non competere actionem pro vſufructu decurſo ante præſtitam cautionem , & idem in ſimili tenet *d. conſ.*163.*lib.*1.*& conſ.*444.*lib.*5.† Limita;quia cautio non eſt præ- 25
ſtanda,niſi quando vſusfructus traditur, quando is qui tradere debet vſumfructum,eſt in mora tradendi,ſiue mora ſit regularis,ſiue irregularis. Bal. *conſ.*408. *Quidam ciuis, n.*10.*v. dicit aliquis, lib.*1.
† Limita;quia vſufructuarius non tenetur præſtare,neque offerre 26
cautionem proprietario,quãdo proprietarius negat vſumfructum. Bal.*in l.*2.*in fi.Commun.de legat.& in l.*2.*n.*22.*C.de vſufr.& fruct. legat.* Soc. *conſ.vlt.n.*30.*v.non obſtat , lib.*3. Alex.late *in l.filia licet.C. de collatio.* Tiraq. *de tract.lignag.§.*1.*gloſſ.*18.*n.*13.*ver.& quia etiam ſi non obtulit.*† Extẽde in omni materia;quia obligatus ſoluere,vel 27
deponere, ſi aduerſarius negat velle recipere , ſola oblatio ſufficit. Boër.*deciſ.*124.*n.*26. *& ſeq.* † Limita tamen in vſufructu ipſo iure 28
quæſito,vel à ſtatuto,vel à iure ; quia ſi vſufructuarius vult vſumfructum de manu proprietarij,nõ tenetur cauere;quia nihil debet reſtituere.Bal.allegat hanc rationẽ *d.conſ.*342.*in princ.*ſed ipſe confutat eam multis rationibus,*lib.*3.Ang.Aret.*conſ.*55.*col.fi.* vbi late.
† Contrarium tamen tene: Bal.*d.conſ.*342.*per tot.lib.*3.† Limita; 29
quia bene debetur vſusfructus ante præſtitam cautionem , ſi vſu- 30
fructuarius illam obtulit. Bal. *d. conſ.*342.*circa fi.v.non obſtat lib.*3.
† Limita,quando hæres habuit vſumfructum per plures annos,& 31
vſufructuarius actione perſonali agit ad æſtimationem.Ang.Aret. *conſ.*55.*col.fi.n.*17. *& ſeq. v. præterea in caſu noſtro* , quia ſi vſufructuarius non poſſedit pro præterito, ſed hæres,non tenetur cauere pro præterito.† Limita;quia tertius agens ad bona,in quibus vſu- 32
fructuarius habet anteriorem hypothecã, non poteſt opponere de cautione non præſtita, & ſic de iure hæredis,licet ſit creditor hæredis.Ang.Aret.*d.conſ.*55.*n.*12.*v.tertio,& fortius.*† Limita ; quia ſi 33
teſtator legat vſumfructũ vxori,& poſt mortẽ vxoris inſtituat hæredẽ;quia hæres non poteſt adire,niſi mortua vxore,& ſic non poteſt ius habere, niſi ea mortua,non tenetur cauere,& facit fructus ſuos,ſi poſſidet, vel poſſedit.Caſtr. *conſ.*280. *Super primo,n.*3.*&* 4. *lib.*1.*vſque in fi.*quod eſt Pauli de Caſtro,& Floriani de ſancto Petro,qui reddunt rationem , quod is,qui non eſt hæres, non poteſt fructus prætendere pro tempore,quo non eſt hæres. † Extende,vt 34
idem ſit, ſi hæres ſit excluſus à iure adeundi per præſcriptionẽ 30. annorum, quia vſufructuarius facit fructus ſuos non præſtita cautione,cum non ſit,cui præſtetur.Caſtr. *cõſ.*280.*in fi.n.*4.*v.circa tertium,lib.*1.Gabriel.*concl.*1.*de vſufruct.lib.*5.vbi ponit regulam cum ampliat. & limit. & idem tenet Caſt. *conſ.*281. *in fi.v.ſuper tertio,* quod eſt Romani.† Limita;quia ſi maritus legat vxori quintã par- 35
tem vſusfructus omnium bonorum inſtitutis filiis,& vxor per plures annos ſteterit in domo, & non petierit vſumfructũ, & non cauerit,poteſt petere pro præterito;quia mulier excuſatur ab ignorãtia iuris,& compenſabit alimenta habita pro rata cum vſufructu. Caſtr.*conſ.*252.*Ad primum, in fi.ver. tertio videtur obſtare, lib.*2.

Vſufructuarius quando hæres , vel legatarius exiſtat.

CONCL. 307.

VSufructuarius † dicitur hæres in re certa inſtitutus , vel le- 1
gatarius, prout ſonant verba de inſtitutione , vel legato, quando datus eſt alius hæres vniuerſalis. Caſtr. *conſ.*294.*In cauſa, quæ vertitur, n.*3.*v. nunc eſt videndum, lib.*2. † Et ideo vſufructua- 2
rius habet hypothecata bona teſtatoris , prout legatarius. Ang. Aret. *conſ.*55. *Nulli dubium. in pr.* † Imo vltra hypothecam habet 3
omnia bona teſtatoris effecta , ita vt poſſit vti iſta ſeruitute perſonali pro rata ſui vſusfructus.Ang.Aret.*d.conſ.*55.*in pr.* † Extende; 4
quia poteſt vſufructuarius impedire omnem exequutionem etiam ex pacto exequutiuo de ingrediendo , quando eſt poſterius pactum ipſa hypotheca vſusfructus.Ang. Aret. *d. conſ.*55. *in pr.* maxime *v.ex quo ſequitur.*† Declara; quia refert.an vſusfructus ſit le- 5
gatus ſimpliciter, & non poteſt dici hæres; quia non eſt inſtitutus in re certa,ſecus ſi legatum vſusfructus eſſet iure inſtitutionis;quia tunc alio hærede non dato vniuerſali, vel etiam dato,ſed non volente adire,bene dicitur in re certa inſtitutus,& efficitur hæres per ius accreſcendi ; ita Alex. *conſil.*58.*Habita, in pr.* maxime *num.*3. *& ſeq. lib.*3. † Limita , quando nullus eſt datus hæres vniuer- 6
ſalis;

Digitized by Google

ſalis; quia ſi iure inſtitutionis legauit vſumfructum, alteri aliquid
aliud; tunc non dato hærede vniuerſalis vſufructuarius eſt hæres
ſolus, ſi ſolus iure inſtitutionis, vel pro parte, ſi extant alij legatarij
iure inſtitutionis, l. ex facto. ff. de hered. inſt. quem text. ita declarat
Caſtr. conſ. 294. n. 3. ver. nunc eſt videndum, l. 2. Alex. conſ. 111. Viſo,
themate, l. 2. per tot. & conſ. 4. Attentis, n. 3. & ſeq. ver. confirmantur,
vbi apoſt. citat eundem Alex. conſ. 162. n. 2. lib. 2. Iaſ. conſ. 72. col. 2.
lib. 3. Vide, Hæredis inſtitutio quando, & ex quibus fieri poſſit ſub
7 conditione, vel ad tempus, & quibus non. concl. 84. † Extende; quia
procedit nedum in inſtitutione, ſed etiam inſtitutione pupillari, vt
ſubſtitutus in vſufructu habeat vniuerſalem hæreditatem pupilli,
non dato alio ſubſtituto etiam in præiudicium matris. Bart. conſ. 33.
8 Proponitur, in princ. lib. 1. vbi apoſtill. in ver. vt ſpecies. † Contra-
rium tenet Bal. conſ. 273. Factum ſic ſe habet, lib. 4. Vide, Inſtitu-
9 tus in re certa quando quis dicatur. Concl. 232. † Extende limitatio-
nem, vt procedat, etiam ſi inſtitutio eſſet in ſola medietate vſuſ-
fructus, quia alio hærede non dato hæres erit vniuerſalis per ius
accreſcendi. Alex. conſ. 162. Circa primum. n. 2. ver. circa ſecundum,
10 lib. 2. vbi apoſtill. citat, Iaſ. conſ. 72. col. 2. lib. 3. † Extende vt proce-
dat, etiam ſi eſſet datus hæres vniuerſalis, qui deceſſit viuo teſta-
tore; quia adhuc inſtitutus in vſufructu erit hæres per ius accreſ-
cendi; quia ſufficit, quod non ſit alius hæres vniuerſalis tempore
11 mortis. Alex. d. conſ. 162. n. 2. l. 2. † Extende; quia procedit limi-
tatio, etiam ſi ipſi vſufructuario ſint dati ſubſtituti vniuerſales in
tota hæreditate; quia adhuc vſufructuarius inſtitutus in toto vſu-
fructu erit hæres vniuerſalis. d. conſ. 111. Viſo themate. per tot. lib. 2.
imo idem, ſi eſt inſtitutus in parte vſusfructus; quia ſufficit, quod
nõ ſit datus alius hæres, licet ſit datus ſubſtitutus vniuerſalis. Alex.
d. conſ. 162. Circa primũ, n. 2. v. circa ſecundum. li. 2. Vide, Hæres dici-
tur inſtitutus in re certa, & quando efficiatur vniuerſalis, vel non. Conc.
89. Vide pleniſſime, Hæredis inſtitutio quando, & quibus poſſit fieri
ſub conditione, vel non. Concl. 84. n. 7. & multis ſeq. Vide, Vſufructua-
rius quando de manu hæredis, vel propria auctoritate capiat. Concl. 317.

Vſufructuarius hæreditatis differt ab vſufructuario omnium bonorum. CONCL. 308.

1 Differunt † vſufructuarius hæreditatis, & omnium bono-
rum; quia ſi eſt hæreditatis, ad eum, & ad hæredem proprie-
tarium ſpectat ſoluere æs alienum; ſi vero eſt omnium bonorum;
æs alienum ſoluitur per ſolum hæredem, in quo tamen ære alieno
minuitur vſusfructus omnium bonorum. Bald. conſ. 237. Titius in
teſtamento, n. 3. ver. tertio quæritur, l. 1. & conſ. 22. Super primo, in fi.
2 ver. ſuper tertio, l. 2. † Contrarium videtur velle Bald. conſ. 239. Te-
ſtator ita dixit n. 3. ver. hic tamen eſt conſiderandum, l. 1. vbi, quod
dicitur legatarius vniuerſalis is, cui vſusfructus omnium bonorum
eſt legatus, & ideo vna cum hærede pro dimidia tenetur ad alia
3 legata. † Declara; quia ſi eſt vſufructuarius vniuerſitatis, ipſe tene-
tur ſoluere debita; ſi vero eſt vſufructuarius partis, ſecus. Bald. conſ.
4 467. Vſufructuarius, lib. 3. † Declara; quia vſufructuarius omnium
bonorum non patitur dominationem vſusfructus propter legata
etiã pia facta in ſubſtitutionis euentum; quia intelliguntur ſemper
ſaluo vſufructu, & ideo ſi exequutores volunt vendere pro legatis
piis, vendere debent ſolam proprietatem ſaluo vſufructu. Bald.
5 conſ. 88. Factum tale eſt, lib. 4. circa fin. † Adde, quod vſufructuarius
omnium bonorum tenetur ſolum pati, quod vendantur bona pro
debitis ſatisfaciendis; quia debent ſolui de proprietate diminuto
* pro rata proprietatis alienatæ vſufructu, & iſta eſt communis *
opinio ſiue poſſideat hæres, ſiue non. Borgnin. Caualc. in tract. de
* vſufruct. n. 211. & 212. cum ſeq. vbi, quod iſta eſt * communis opi-
6 nio. † Si vero eſt vſufructuarius hæreditatis, vel vniuerſalis, tunc
ipſe vſufructuarius tenetur ſolus ad debita non autem hæres. Ruin.
conſ. 41. Verbis teſtamenti, in princ. lib. 2. vbi, quod nullus diſcrepat,
7* & in fin. n. 12. dicit, quod iſta eſt * communis. † Declara; quia ſi eſt
vſufructuarius omnium bonorũ, deducitur æs alienũ ex vſufructu,
& tale æs alienum ſoluitur per hæredem; ſi vero vſusfructus eſt
vniuerſalis hæreditatis, tunc deducitur æs alienum, ſed ſoluitur per
vſufructuarium. Bald. d. conſ. 239. ver. hic tamen eſt conſiderandum,
8 l. 1. † Vſufructuarius vniuerſalis hæreditatis relictus matri, & vxo-
ri, ex quo eſt vniuerſalis, cõprehendit etiam vſumfructum donatũ
inter viuos matri de re particulari; quia licet teſtator legans
vſumfructum vniuerſalem cenſeatur legare eo modo, quo habet,
quaſi cum non habeat vſumfructum particularem, non cenſeatur
illum legare; tamen ſecus eſt per l. Iulianus, in princ. ff. de leg. 3. ita
9 Rom. plene conſ. 308. in princ. vbi tollit omnia contraria. † Limita;
quia vſusfructus quantumcunque vniuerſalis relictus cuicunque,
minuitur ſemper per legitimam debitam filiis tam in proprietate
liberam; quam in vſufructu. Rom. conſ. 312. Circa propoſitum, col. 2.
v. quod quartum, vbi dicit communem. * Vide, Legitima non poteſt *
minui per fraudem parentum, & quando ſecus. Concl. 188. † Extende;
quia imo ſi filius eſt hæres inſtitutus relicto vniuerſali vſufructu 10
tertio, filius detrahit legitimam, & Trebellianicam liberas, & ſic in
vſufructu. Rom. d. conſ. 312. n. 4. v. quoad vltimum, licet ibi videatur
loqui, quando filius grauatur etiam fideicommiſſo, ſed vtroque ca-
ſu detrahit. Vide, Legitima & Trebellianica ſimul deducuntur ex fi-
deicommiſſo, & quando ſecus. Concl. 212. Vide infra, Vſusfructus om-
nium bonorum mobilium, & immobilium quid importet. Concl. 311.
Vide infra, Vſufructuarius quos fructus faciat ſuos vel nõ. Concl. 313.

Vſufructuarius omnium bonorum quos fructus conſequatur, & quos vſufructuarius vniuerſalis. CONCL. 309.

Vſufructuarius † omnium bonorum debet habere fructus 1
etiam animalium. Bald. conſ. 418. Andreas q. lib. 3. in fi. vbi lo-
quitur in fortioribus, quando erat non generaliter dictum, omnium
bonorum, ſed erat dictum, mobilium, & immobilium, concord. Bart.
conſ. 50. Gilius Petri, n. 4. v. adhuc quæritur, lib. 1. vbi idem per om-
nia. † Declarat. Bart. d. conſ. 50. n. 4. lib. 1. quod animalium, quæ con- 2
ſiſtunt in genere, licet habeat vſumfructum; in iis tamen, quæ gre-
gem conſtituunt, tenetur ſubrogare. † Amplia; quia debet habere 3
nedum fructus proprios bonorum fructantium, ſed etiam impro-
prios, puta rerum, & bonorum, quæ vſu conſumuntur, l. om-
nium. ff. de vſufr. Petr. de Anch. conſ. 3. Non eſt dubium, in pr. † Con- 4
trarium videtur tenere Bar. d. conſ. 50. Nicolaus, n. 3. v. adhuc quæ-
ritur, lib. 1. vbi, quod non habet vſumfructum veſtimentorum te-
ſtatoris mariti, neque pretioſarum veſtium vxori paratarum. † De- 5
clara; quia imo licet in iſtis veſtibus non cadat vſusfructus; tamen
debent eſſe penes vſufructuarium, vel ſi redigatur ex eis pretium,
erit durante vſufructu omnium bonorum mobilium, & immobi-
lium legato penes vſufructuarium, ita Bernard. Landr. in addit. ad
Bart. d. conſ. 50. n. 3. lib. 1. v. adde quod iura. † Amplia, vt etiam ha- 6
beat omnia, quæ fructuum appellatione continentur; prout ſunt
penſiones, l. defuncta. ff. de vſufr. Petr. de Anch. d. conſ. 3. Non eſt du-
bium, in prin. † Amplia; quia vſufructuarius omnium bonorum ge- 7
neraliter relictus debet habere etiam vſumfructum nominum de-
bitorũ. Bald. d. conſ. 418. circa med. v. & licet in d. l. vxori. lib. 3. † Am- 8
plia. quia debet habere etiam arneſia, & granum, & alia bona, vt
illorum commoditatem conſequatur, præſtita fideiuſſione de re-
ſtituenda æſtimatione. Bal. conſ. 442. Factum tale eſt. lib. 5. † Amplia; 9
quia vſufructuarium omnium, & quorumcunque bonorũ, & ma-
xime quando eſt vxor, vel coniuncta perſona teſtatoris, debet ha-
bere vſumfructum etiam bonorum emphyteuticorum, & ſubie-
ctorum fideicommiſſo, quæ ſpectant ad hæredem, attenta genera-
litate verborum; quia in præiudicium hæredis potuit legare. Rota
Florentiæ pleniſſime in mortuis 5. Martij 1566. & fuit in cauſa Vo-
laterana commiſſa per Principem, vbi ponunt plures declaratio-
nes, quas videas. Vide Legatum ſimpliciter factum non reſtringitur.
Concl. 60. n. 11. & ſeq. † Vſufructuarius vniuerſalis; & hæreditatis 10
non lucratur granum, & fructus primi anni à teſtatore collectos,
ſed bene debet omnia penes ſe habere etiam fructus collectos, vt
reſtituat in fine, & debet cauere de reſtituendo; prout idem eſt de
arneſiis, & aliis; quia ſi vſu conſummatur, reſtituat æſtimationem;
tamen granum, & fructus reſtituet in ſimili ſpecie. Bald. conſ. 237.
Paſtucius, in fi. lib. 5. per tot. & duplicatur conſ. 442. eod. lib. 5. † Limi- 11
ta; quia non debentur emolumenta prothocollorum; quia non re-
naſcuntur, & non ſunt in fructu, ſed in proprietate. Bart. d. conſ. 50.
Gilius Petri, in fi. lib. 1. & eſt communis opinio, quod non veniunt
appellatione fructuum, vt ibi Bernar. Landria. in apoſtill. † Decla- 12
ra; quia licet non ſint fructus; tamen id, quod percipitur ex pro-
thocollis, debet eſſe penes vſufructuarium durante vſufructu, ita
Bernard. Landr. in apoſtill. ad Bart. d. conſil. 50. n. 3. v. adde, quod iu-
ra. † Limita in vſufructu relicto omnium bonorum mobilium, & 13
immobilium; quia non comprehendit vſumfructum nominum
debitorum. Bal. d. conſ. 418. per tot. lib. 3. Bart. d. conſ. 50. Gilius Pe-
tri, in princ. lib. 1. † Limita; quia ſi teſtator legat vſumfructum om- 14
nium bonorum ſuorum vxori, & inſtituat hæredem debitorem te-
ſtatoris, non habebit vſumfructum debitorum hæredis; quia cum
per aditionem ſit facta ſolutio, & confuſio, & non debeatur vſuſ-
fructus, niſi adita hæreditate, quo tempore miniſterio iuris non de-
bet aliquid; ideo non extendetur ad iſta credita non duratura, fa-
ciunt dicta per Crauet. conſil. 144. n. 7. & in terminis decidit Bero.
quæſt. famil. 13. Si alicui. † Contra limitationem faciunt multa; quia 15
ſi hæres eſſet creditor defuncti, durum eſſet, quod ageretur vſuſ-
fructus in plus, quam haberet teſtator, & contrariorum eadem eſt
diſciplina, & aliqua etiam elici poſſunt ex Crauetr. dict. conſil. 144.
n. 5. & 6. † Limita; quia vſufructuarius non lucratur fructus, niſi ſint 16
per

Digitized by Google

per eum,vel alium eius nomine ſeparati à ſolo. Bald. *conſ.*444.*Ca-*
*ſus ſtatuto lib.*5. quod duplicatur *lib.*1. *conſ.*163.*in fine.* Vide infra,
Vſusfructus omnium bonorum mobilium , & immobilium quid impor-
*tet.Concl.*311.

Vſufructuarius omnium mobilium, maſſariarum, & arneſiorum quid comprehendat, vel non. CONCL. 310.

1 LEgatum † vſusfructus , ſeu commoditatis omnium bonorum
mobilium,maſſaritiarum,& arneſiorum exiſtentium in domo
continet omnium ſupellectilium commoditatem , & cæterorum
omnium mobilium ac arneſiorum, quod eſt vocabulum interpre-
tandum ſecundum communem vſum,& conſuetudinem loci. Bal.
2 *conſ.*485.*Qui legat,n.*3.*v.venio ad aliam, lib.*4. † Declara;quia illa
verba , *exiſtentium in domo* , debent intelligi tempore teſtamenti,
non autem tempore mortis teſtatoris , vt intentio teſtatotis ſit
3 ſuper certo.Bal.*d.conſ.*485.*in fi.lib.*4.† Reſtringe;quia non veniũt
bona , quæ inſcio teſtatore eſſent illata in domum. Bald. *d. conſ.*
4 485.*circa fi. lib.*4. † Reſtringe ; quia non venit commoditas mer-
5 cium. Bald. *d.conſ.*485.*circa fi. lib.*4.† Reſtringe; quia non venit
commoditas eorum , quæ ad alium vſum extra domum erant de-
6 ſtinata.Bald.*d.conſ.*485.*lib.*4.*circa fi.* † Reſtringe;quia non veniunt
nomina debitorum;quia non circumſcribitur loco.Bald.*d.conſ.*485.
*in fin.lib.*4. Vide, *Iura,& actiones non computantur inter mobilia,&*
*immobilia,& quando ſecus.Concl.*494.*& Concl.ibi ſeq.*

Vſusfructus omnium bonorum mobilium, & immobilium quid importet. CONCL. 311.

1 IN † vſufructu bonorum mobilium,& immobilium non veniũt
iura,& actiones tanquam tertia ſpecies, neque nomina debito-
rum , & propterea non veniet vſusfructus creditorum , & nomi-
num debitorum,vt plene Surd. *conſ.*26.*n.*3. Bart.*conſ.*83.*Matthio-*
2 *lus,per tot.lib.*2. vbi apoſt. *in ver. Matthiolus.* † Extende maxime,
quando teſtator reliquit vſumfructum omnium bonorum ſuo-
rum mobilium,& immobilium;quia illa dictio, *ſuorum*,reſtringit,
vt intelligatur de bonis,quorum habet dominium.Bart. *d.conſ.*87.
*Matthiolus,circa med.lib.*2.vbi apoſt. *in v.reſtringere*, dat concord.
vbi tollit contraria, quod aliquando pronomen, *ſuorum*, importat
generaliter etiam iurium, & actionum, *l.vxori meæ. ff.de vſufruct.*
quia reſpondet Bart.quando tale pronomen apponitur ſubſtantiæ
3 comprehendenti omnia, provt ſi dixit, *omnium bonorum.* † Limita
quia bene veniunt fœtus animalium,vt ſint vſufructuarij omnium
bonorum mobilium, & immobilium , dummodo circa fœtus gre-
gis loco mortuorum totidem viua ſubroget,& reponat. Bart.*d.conſ.*
50.*lib.*1.*in fi.* quod duplicatur *d.conſ.*87.*lib.*2. Vide, *Iura & actio-*
nes non computantur inter mobilia , & immobilia , & quando ſecus.
*Conl.*494. Vide ſupra , *Vſufructuarius hæreditatis differt ab vſufru-*
*ctuario omnium bonorum. Concl.*308.*& Concl.ibi proxime ſeq.*

Vſufructuarius in quibus differat ab eo, cui debentur fructus. CONCL. 312.

1 DIffert † vſufructuarius ab eo , qui fructus fundi prætendit;
quia vſufructuarius eſt dominus ; quia ius ſuum conſiſtit in
fructibus;& ideo ſemper ſunt ſibi debiti,non habita diſtinctione,
an ſit in mora,vel non ; ſecus in eo,cui fructus fundi poſſunt per-
tinere;quia diſtinguitur , an ſit in mora , vel non,an in bona fide,
vel non. Ang. Aret.*conſ.*56.*In cauſa illius,n.*2.*v.nec etiam obſtat.*

Vſufructuarius quos fructus faciat ſuos , vel non. CONCL. 313.

1 VSufructuarius † non facit fructus ſuos , niſi per eum , vel
alium eius nomine ſint ſeparati à ſolo.Bald. *conſ.*163.*Statuto*
*cauetur,in fi.lib.*1.*v.item quia* quod duplicatur *lib.*5.*conſ.*444.Rom.
*conſ.*309.*Videtur primo in fi.* Ang. Aret. *conſ.*23.*In hac cauſa,n.*12.
* *& ſeq.* vbi dicit*communem Alex. *conſ.*92.*Perſpectis,n.*37.*ver.pro*
2 *hoc facit.lib.*6.† Si vero ſunt ſeparati à ſolo,bene facit fructus ſuos,
& ſpectant ad hæredes vſufructuarij per prædicta , & hoc,ſiue ſit
relictus vſusfructus bonorum,ſiue proprietas,donec vixerit, gl. *in*
*l.Titia,la prima.§.fi.ff.de leg.*2.& ibi Bart.*in princ.* Bald.& Caſtr. *in*
l.cum ij. §. ſi vni. ff. de tranſact. latius Bart. *in l.libertis , la prima.ff.*
de alimen.legat.& plura confert.Iaſ. *in l.fi.C.de legat.* vbi in ſpecie
loquitur de relicto ad gaudimentum. Roman. *conſ.*309. *Videtur*
3 *primo,in fi.* † Declara;quia ſi alius non nomine vſufructuarij fru-
ctus percipiat , vſufructuarius non facit illos ſuos. Alex. *conſ.*92.
*n.*37.*lib.*6.vbi ſecus dicit feudatario , emphyteuta,& aliis, qui ha-
bent vtile dominium ; quia etiam ſi alius percipiat ratione vtilis
dominij , ſpectant ad feudatarium , licet adducat contrarios in
hoc vltimo. † Amplia in tantum vſufructuarium facere fructus 4
ſuos ſeparatos à ſolo per ſe , vel alios nomine ſuo , vt licet rema-
neant in fundo , à quo ſunt ſeparati , & non ſunt reconditi tranſ-
mittit ad hæredes, & dominium ſemel quæſitum , licet ſit in fun-
do alieno, non perditur. Ang. Aret. *d.conſ.*23.*n.*10. *& ſeq.ver.nec*
obſtat,quod dicta quantitas, vbi, quod poteſt compelli abducere, &
ipſe compellit dominum,vt patiatur, & *num.*13. dicit * commu- *
nem. † Extende,quod dicitur de fructibus fundorum,ſeu agrorum
vt idem ſit de fructibus aquarum , & aëris, provt ſi vſusfructus 5
conſiſtat in piſcationibus, ſeu venationibus ; quia piſces capti , &
conſeruati in viuariis,& aues , & feræ ſunt vſufructuarij,& tranſ-
mittit ad ſuos hæredes , quia fructus ſunt.Ang. Aret. *d. conſ.*23.
In hac cauſa, per tot. maxime *n.*10.*& ſeq. ver. non obſtat, quod dicta*
quantitas. † Amplia , vt procedat etiam in colono , ſeu conducto- 6
re qui nummis conducit ; quia agit furti pro fructibus ſeparatis à
ſolo ; quia facit illos ſuos,cum primum durante locatione ſunt ſe-
parati , ad inſtar vſufructuarij, Ang. Aret.*d.conſ.*23.*In hac cauſa,*
*per tot.*maxime *n.*10.*& ſeq.ver.nec obſtat*,vbi in vſufructuario *n.*13.
dicit * communem , & in colono nummis *n.*15.pariter dicit com- *
munem *. † Extende in conductore gabellarum;quia ſi bona ſunt * 7
conducta tempore ſuæ locationis , & ſibi gabella ſoluta, vel pro-
miſſa , non poteſt ſucceſſor in conductione prætendere , quod illa
gabella ſoluatur. Ang. Aret. *d.conſ.*23. *in fi. n.*29. *& ſeq.ver. quod*
ſecundum , vbi idem , ſi ſunt bona conducta per primum gabel-
larium tempore ſuæ locationis ; quia licet ea bona vendat poſt,
non tenetur ad aliam gabellam. † Extende in emphyteuta ; quia 8
æquiparatur vſufructuario. Soc. *conſ.*617. *Non inutilis , num.*12.
*lib.*2. Vide, *Emphyteuta & vſufructuarius æquiparantur, & quando.*
*Concl.*218.

Vſusfructus ſimpliciter relictus vxori quid comprehendat. CONCL. 314.

MAritus † ſi relinquat vxorem ſuam dominam , & vſufru- 1
ctuariam in domo teſtatoris inſtitutis extraneis,puta tranſ-
uerſalibus ; quia non dixit, *omnium bonorum*, non conſequitur, niſi
alimenta , provt conſequeretur,ſi eſſet relicta domina , & vſufru-
ctuaria omnium bonorum inſtitutis filiis.Caſtr.*conſ.*416.*Ad pri-*
*mum quæſitum, in pr. lib.*2. vbi , quod licet non ſit locus conſuetu-
dini ; tamen vſusfructus non debet extendi ad bona non expreſſa;
quia quod minus eſt,debet intelligi. † Extende;quia neque debe- 2
bit integrum vſumfructum domus , ſed vſum tantum cum hæ-
redibus,ex quo fit mentio de hæredum habitatione.Caſtrenſ. *dict.*
*conſ.*416.*in princ.v. nec propterea lib.*2. † Extende ; quia ſi teſtator 3
vlterius voluit,quod pecunias,& mobilia teneat ipſa vxor , debet
intelligi in cuſtodia, non autem vt habeat vſumfructum ; quia te-
nere hoc importat ; vſufructuarius autem poſſit nomine ſuo, non
nomine alieno,provt is, qui tenet. Caſtr. *d.conſ.*416.*n.*2.*ver.ad ſe-*
*cundum, lib.*2. vbi , quod non debet vti bonis datis in cuſtodiam,
vel depoſitum,alias dolo faceret, & ſi eſſet effecta ſuſpecta dilapi-
dationis,poteſt compelli ad ſatisdandum.† Contrarium videtur te- 4
nere Alex. *conſ.*58.*Habita,in princ.*& maxime *n.*7.*& ſeq.ver.in le-*
*gato enim, lib.*3. vbi , quod in legato generali vſusfructus veniunt
etiam ea quæ vſu conſumuntur. † Limita ; quia ſi mater eſt inſti- 5
tuta pro medietate à marito , & filius in alia medietate , licet par-
tem vxoris reſtrinxerit ad vitam illius tantum ; etiam ſi dixerit,
quod dimidia , in qua hæres erat inſtituta , eſſet ad vtendum , &
fruendum,non dicitur relictus vſusfructus tantum, ſed proprietas.
Caſt.*conſ.*355.*Ad primum , in pr.lib.*2. Vide plenius in Concl.pro-
xime ſeq. Vide Ant. Gabriel. *lib.*5. *tit. de vſufruct. Concl. Vſusfru-*
ctus relictus vxori inſtituto extraneo.

Vſusfructus relictus vxori per verba , dominam , maſſariam, & vſufructuariam,*qualiter interpretetur ſtantibus filiis, vel non.* CONCL. 315.

MAritus † ſi relinquat vxorem ſuam dominam , & vſufru- 1
ctuariam omnium bonorum ſuorum inſtituto extraneo hæ-
rede , vxor debet habere plenum , & integrum vſumfructum
omnium bonorum , provt cantat legatum. Bald. *conſ.*459. *Qui-*
*dam inſtituto, per tot.lib.*1. *& conſ.*209.*Illa verba, lib.*3.*in princ.* vbi
reſtringit,niſi ex verbis , vel ex charitate perſonarum inſtitutarum
aliter ſit dicendum.Sign.*conſ.*175.*in pr.*Caſtr.*conſ.*218.*Quod vxor,*
*v.*2.*probatur,li.*1.vbi dicit*communem.Criſtoph.Caſtillio.*conſ.*2. *
in princ. vbi de * communi. † Idem , ſi vxor leget marito, à pari- * 2
tate rationis. Boër. *deciſ.*194. vbi , quid ſit , quando non filij,
ſed aſcendentes ſuperſunt , vel tranſuerſales conſanguinei. Vide

Ant. Gab. *d.lib.5.tit. de vſufruct.Conc.3. Vſufructus relictus vxori.*
3 † Amplia; quia imo ſi maritus inſtituat extraneum hæredem poſt
mortem vxoris,quam reliquit dominã,& vſufructuariam;imo erit
etiam hæres in vita ſua propter impoſſibilitatem;quia cum debeat
habere vſumfructum adita hæreditate, & alij non ſint hæredes,
niſi poſt mortem vxoris, propterea ipſa erit hæres. Bald. *conſ.*80.
*Punctus,ſuper quo,li.*4.qui loquitur in fortioribus;quãdo filij erant
inſtituti poſt mortem matris vſufructuariæ,& Dyn.*conſ.*1.*Quæſtio
eſt talis,quidam per tot.*vbi videtur nolle decidere,licet in hanc par-
tem inclinet in fine,Bald.*conſ.*290.*Factum tale eſt,lib.*3.Ang. *conſ.*
150. *Donatus Floriano, n.3.ver. an autem ſi volunt. vſque in fin.* vbi
idem in matre.Caſtr.pleniſſime *conſ.*459.*Dubium per tot.*facit tres
4 caſus,*lib.*2. † Contrarium,quod imo conſuetudo admittit,quod ſi
maritus legat vſumfructũ omnium bonorum ſuorum vxori, & ne-
potem deſcendentem,ſeu etiam filium inſtituat poſt mortem vſu-
fructuariæ;tunc filius, vel nepos deſcendens, vel etiam extraneus
poterit adire hæreditatem in vita vxoris, quaſi pure ſit inſtitutus
quoad proprietatem viuente vxore, & ea mortua etiam quoad
vſumfructum.Bald.*in l.id quod pauperibus.C.de Epiſc.& cler.*Caſtr.
5 *conſ.*459.*Dubium,de quo,in princ.& conſ.*460. *in princ.lib.*2. † Sola
differentia eſt, quod filius, vel deſcendens inſtitutus poſt mortem
vxoris vſufructuariæ habebit legitimam liberam in proprietate,&
vſufructu;quia iſto caſu vſusfructus nõ reſtringitur ad alimenta,ex
quo poſt mortẽ matris inſtituitur, licet pure adeat,vt confirmetur
legatum vſusfructus, & hac ratione forte etiã habebit Falcidiã li-
berã,licet non determinet abſolute; extraneus vero bene habebit
Falcidiã in proprietate,& vſufructu,cum adeat pure reſiduũ vſus-
fructus plene habebit vxor relicta vſufructuaria omnium bonorũ,
6 ita Caſt. *conſ.*459.*per tot.* & 460. *per tot.lib.*2. † Declara igitur,
quia ampliatio,quæ dicit quod vxor erit hæres, donec viuit, erit
vera,quando vltra relictum vſusfructus omnium bonorum, quod
eſt legatum incertum,habebat etiam legatum,quod eſſet domina,
quæ verba poſſunt reddere hæredem; contrariũ eſt,quãdo deſunt
illa verba,*relinquit dominam,* ſed ſola verba vſusfructus,& ſic non
☞ ſunt contraria,ſed diuerſa.† Vide pleniſſime, *Hæredi inſtitutio quã-
7 do, & quibus poſſit fieri ſub conditione. Concl.*84. † Reſtringe,quan-
8 do eſſet relicta domina, & vſufructuaria ſimpliciter in domo, &
non adſunt illa verba,*omnium bonorũ*,neque adeſt inſtitutio condi-
tionis hæredis poſt illius mortem;quia habebit duntaxat alimenta,
provt quã extat filij,& hoc, vt quod minus eſt in dubio contineat
legatũ, & ne fiat extenſio ab bona non expreſſa à teſtatore.Caſtr.
*conſ.*416. *in pr. lib.*2. Vide concluſionem proxime præcedentem.
9 †Declara;quia quãdo maritus legat vxori,quod ſit domina,& vſu-
fructuaria omnium bonorũ,videbatur de iure cõmuni legatum do-
minũ,& legatus vſusfructus omnium bonorũ;ſed quia illa copula
videbatur poſita inter contraria;quia ſi eſt domina;non poteſt eſſe
vſufructuaria,& ſi vſufructuaria,non poteſt dici domina;ideo Do-
ctores antiqui copulã,&,pro alternatiua exponebãt,vt vel haberet
dominum omnium bonorum, vel ſolum vſumfructum omnium
bonorum;ſed de generali cõſuetudine,quæ habuit ortum Bononiæ
in curia Bulgari,& hodie per totã Italiam ſeruatur,fuit interpreta-
tio ſumpta,quã filij ſunt inſtituti, quod vxor habeat ſola alimẽta,
quæ conſuetudo eſt rationabilis;quia certum eſt quod in legitima
filiorum non poteſt habere neq; dominium,neq; vſumfructum,ita
10 plene Rom.*conſ.*516.*in caſu propoſita,in prin.*† Vide omnino Alex.
*conſ.*50.*In cauſa,& lite,n.2.v.præterea cum ſeq.li.*7. vbi,quod cõſue-
tudo Bulgari circa verbũ,*dominam,* procedit in vxore,quæ habere
ſolebat præeminentiam in domo ſecus in matre, vel alia perſona,
quæ in domo nõ habitabat,neque habebat hanc præeminentiam.
11 †Amplia,vt procedat,etiam ſi vxori legaſſet particulariter aliquid
vltra legatum vniuerſale vſusfructus;quia per legatum particulare
non minuitur vniuerſale.Bald. *d.conſ.*459.*in fi.v.& eſt notandũ l.*1.
12 †Extende;quia ſi legauit vſumfructũ omnium bonorum vxoris,&
deinde legauit alimenta,debet habere integum vſumfructum om-
nium bonorũ,& etiam alimẽta,quam extranei ſunt inſtituti hære-
des;quia ſicut hoc eſſet in diuerſis legatariis;ita etiam in eodem le-
gatario plurium legatorum.Bal.*conſ.*237.*Titius in teſtamento,l.*1.*in
pr.*vbi eſt caſus Alex.*conſ.*214.*per tot.li.*6.vbi quod legatum parti-
culare alimentorum non eſt factum ad diminutionẽ, ſed ad agen-
☞ dum.Vide,*Alimenta debita vxori,vel legata à marito quando,& qua-
13 liter debeantur.Conc.*295.†Reſtringe vt non procedat,quando ma-
ritus legaſſet vſumfructũ omnium bonorũ vxori,& alteri legaſſet
ſpecialiter quædã bona;quia legatum ſpeciale derogat vſufructui
in illa ſpecie legata.Bald.*conſ.*55.*Manes Pandulphi,lib.*4. Soc.Iun.
14 *conſ.*109.*lib.*1.†Contra reſtrictionem tenet Caſtr.*conſ.*133.*Præfati
Vannuccius col.fi.vel in contrariũ,l.*1.quod ſi fiat legatum vſufructus,
poſtea alteri legat quotam bonorum, in quota concurrit vſufru-
ctuaria pro medietate, & proprietarius pro alia;ſecus ſi legatarius
eſſet hæres.† Declara;quia ſi legatus fundum vni particulariter,& 15
vſusfructus eiuſdem fundi alteri,concurrunt in vſufructu pro me-
dietate ſingulorum;quia ſi legauit fundũ, etiam legauit vſumfru-
ctum,& ſic cõcurrunt ambo in vſufructu, & ſic loquitur *l.ſi alij.ff.
de vſur.*ſed ſi inſtituat hæredẽ aliquẽ,& leget vſumfructum alteri,
non concurrit; quia hæredis inſtitutio non continet neceſſario
vſumfructum,ita Caſt.*leg.conſ.*218.*Quod vxor.n.2.ſed prædictis l.*1.
vbi reprobat Bald.contrariũ tenentem, quod imo etiam in inſtitu-
tione extraneorum concurrant inſtitutus,& vſufructuarius.† Am- 16
plia;quia vxor,cui relictus eſt vſusfructus omnium bonorum ſtan-
tibus filiis,licet de conſuetudine reſtringatur ad ſola alimenta;ſi ta-
men liberi decedant in pupillari, ita quod extraneo ſubſtituto de-
feratur hæreditas,tunc vxor mortuis liberis debet habere plenum
vſumfructũ omnium bonorũ;quia conſuetudo Bulgari reſtringens
vſumfructũ ad alimenta eſt in perſonam,non in rem;ideo ceſſante
perſona ceſſat reſtrictio conſuetudinis.Bal. *conſ.*426.*Concluſiue ve-
ritas eſt,* & plenius *conſ.*427. *Mortuo dicto impubere, lib.*2. Caſtr.
*conſ.*320. *Viſo proceſſu,in pr.lib.*2. Bart.*conſ.*56.*Bart fecit,n.3.v.dico
ergo,lib.*1.†Contrarium videtur tenere Caſt.*conſ.*133.*Præfati Van- 17
nuccius,lib.*1.quod ſi prælegatur filiabus medietas,& in alia medie-
tate inſtituuntur extranei mortuis filiabus, quibus extranei ſucce-
dunt,debentur alimenta pro medietate,pro alia extraneorum vſus-
fructus. † Declara;quia vxor,cui relictus eſt vſusfructus, licet ha- 18
beat alimenta duntaxat viuentibus filiis, & ipſis mortuis habeat
plenum vſumfructũ;tamen non habebit integrũ vſumfructũ mor-
tuis filiis,quã eſſet ſimplex legatum vſusfructus; quia ſemper eſſet
vniforme, provt principiũ dabit;ſecus ſi eſſet diſtributũ per annos,
veluti ſi eſſet legatus vſusfructus, donec caſte,& honeſte vixerit,
ita Bal.*conſ.*50. *Viſo teſtamento, in fi.v.quæritur etiam,l.*5. Ang.*conſ.*
97 *Viuian.de Monte, in fin.ver.reſtat igitur & conſ.*109.*n.2.col.ver.
reſtat igitur*, vbi idem dicit in matre teſtatoris, quod in vxore &
idem videtur velle idem Ang. *conſ.*301. *in fine*, vbi,quod ſi ince-
piſſet deberi à filiis,cõtinuabit eo modo;ſi vero incipiat à ſubſtitu-
to,erit totus vſusfructus,excepta Trebellianica,& loquitur,quãdo
vxor erat relicta domina vſufructuaria,& meſſaria,& hanc cõmu-
nem * Doctorũ intelligentiam dicit,& ſequitur Alex.*conſ.*29.*Viſo* *
*themate,l.*4.quia legatum, donec vidua, vel caſta,eſt annuum,&
non vniforme. Gerard.Mazzol.*cõſ.*88.& ita etiam declarat Caſtr.
*conſ.*218.*Quod vxor,ver.2.probatur,l.*1. † Declara ſecundo;quia ſi 19
filius, vel filij inſtituti decedant viuo teſtatore,ita vt ſuccedant
extranei, vel etiam decedant mortuo teſtatore non adita hære-
ditate ſi nunquam fuerunt filij hæredes, ſed extranei,vera eſt am-
pliatio, quod vxor habet integrum vſumfructum, etiam ſi ſit le-
gatus vſusfructus ſimpliciter, & non per ſingulos annos, vel do-
nec vidualem vitam duxerit;ſi vero filij hæredes fuerint,& poſtea
deceſſerint,non augebitur vſusfructus reſtrictus ad alimẽta ſemel,
niſi quando eſſet annus, provt ſupra;quia ſi eſt de anno in annum,
& tot ſunt legata vſusfructus, quot anni;tunc variatur ceſſantibus
filiis. Caſtr. *d.conſ.*218. *Quod vxor. per tot.lib.*1. Alex.*conſ.*42.*Viſo
proceſſu,in fin.ver.non obſtat, lib.*2. vbi apoſt. *in ver. Bart.* dat con-
cord. † Extende, vt procedat,etiamſi poſt mortem filiorum eſſent 20
inſtituti pauperes ſecundum electionem exequutorum;quia etiam
ſi eligeretur monaſterium, quod eſſet loco filij, adhuc mater ha-
bebit integrum vſumfructum. Ang. *conſ.*97.*circa fin.ver.reſtat igi-
tur.*Bart.*conſ.*56.*Bart.fecit,n.3.ver. ſecundum dubium.* † Vide Caſt. 21
*conſ.*133.*col.fin.ver.in contrarium, lib.*1. vbi, quod ſi teſtator relin-
quat vſumfructum omnium bonorum vxori, alteri relinquat cer-
tam quotam,in illa quota ſit diuiſio vſusfructus per concurſum;
ſecus ſi eſſet factum legatum hæredi.†Extende,vt procedat etiam, 22
quando eſt inſtituta fraternitas certæ Eccleſiæ poſt mortem filio-
rum; quia ſi relicta eſt mater domina & vſufructuaria, ſi volue-
rit ſtare cum filiis, & moriantur filij viuente teſtatore, ita quod
fraternitas ſuccedat ex ſubſtitutione vulgari, mater habebit in-
tegrum vſumfructum deducta Trebellianica pro hærede. Ang.
*conſ.*301. *poſt med.ver.quartum dubium, vſque in fin.* & idem tenet.
Anch.*conſ.*185.*per tot.* † Extende, vt idem ſit,ſi filius decedat vi- 23
uente matre in quacunque ætate ſine filiis;quia tunc mater dedu-
cta legitima filij incipiet habere plenum vſumfructum.Bald. *conſ.
Manes Pandulphi,lib.*4.*in fin.*& quod excepta legitima libera ma-
ter habere incipiat integrum vſumfructum,quando hæreditas de-
uenit ad ſubſtitutum, Soc. *d. conſ.*279.*num.*3.& 4.*lib.*2. vbi dicit
* communem. Alex. *conſ.*29.*Viſo themate, lib.*4. quod duplicatur *
*lib.*1.*conſil.*40. vbi declarat procedere, quando legatum eſt con-
ditionale, ſed apoſtilla ibi dicit, quod procedit, etiam ſi legatum
vſusfructus ſit purum. Anc. *conſ.*185. *Quæſtio videtur, in pr.nc.*
Vide infra, *Vxor relicta domina, & meſſaria conſequitur ſola ali-
menta,*

Digitized by Google

24 menta,ſi ſunt inſtituti filij,& quando ſecus.Concl.403.† Contrarium
ſecundum aliquos tenet Alex. d.conſ.20. Viſo themate,n.1.v.& con-
cludunt Doct.lib.4. vbi,quod ſi vxor eſt relicta domina,& vſufru-
ctuaria inſtitutis filiis,etiã quod filij moriantur,& hæreditas tran-
ſeat ad extraneos fratres teſtatoris,vel alios,non mutatur legatum
centum ſolum in ſolis alimentis; ſecus ſi legatum vſusfructus eſſet
conditionale, veluti, lego vſumfructum vxori meæ, vel, lego domi-
nam,& vſufructuariam, donec vitam caſtam,& vidualem ſeruauerit,
quia iſto caſu pro primo anno legatum eſt purum,pro ſequentibus
annis,eſt conditionale, & iſto caſu mortuis filiis bene habebit in-
tegrum vſumfructum deducta legitima filiorum,in qua non cadit;
quia debet eſſe libera, & idem tenet Rom. conſ.516.n.8.& ſeq.v.
25 aut loquimur. † Declara; quia imo limitatio eſt vera indiſtincte,
etiam ſi legatũ ſit ſine dictione,donec.Soc. conſ.279.n.3.& 4.lib.2.
* vbi dicit*communem,& ita etiam apoſt.ad Alex. d.conſ.29.lib.4.
in v.conditionale, quæ reprobat diſtinctionem Alex. quia conſue-
tudo Bulgari ex mente teſtatoris reſtringit legatum fauore filiorũ;
26 ergo filiis ceſſantibus ceſſat mens,& reſtrictio. † Extende,vt pro-
cedat, quod mortuis filiis legatum vſusfructus reſtrictum ad ali-
menta propter filios reuertitur ad integrum vſumfructum, etſi fi-
liis ſucceſſerint fratres teſtatoris;quia quãdo ſuccedentes non ſunt
de deſcendentibus teſtatoris,deducta legitima filiorũ,quæ non po-
tuit grauari,vxor habebit integrum vſumfructum, non obſtante,
quod viuentibus filiis fuerit reſtrictum ad ſola alimenta. Alex. d.
conſ.29.n.1. & ſeq.ver. vnde cum talis,lib.4. vbi plures citat,Anch.
27 Regien.q.1.num.15.lib.2. † Contrarium,quod imo,quando vxori
fuit relictus vſusfructus ſimpliciter per hæc verba,relinquo vxorem
meam vſufructuariam, & dominam, ſemper habeat ſola alimenta,
quando ſunt inſtituti filij, etiam ſi filij poſtea decedant;quia ſem-
per eſt legatum purum;ſecus,quando legatũ vſusfructus eſſet con-
ditionale,puta donec vidualem vitã ſeruauerit; quia tunc pro pri-
mo anno eſt purum,pro aliis conditionale; ideo ſi filij moriantur,
tunc ampliatur;quia ſemper legatur ſub conditione.Alex. conſ 29.
Viſo themate, lib.4.per tot. quod duplicatur lib.1. conſ.40.vbi vide-
* tur dicere, quod ita concludunt omnes * Doctor. & ita loquitur
Bart.conſ.56.n.3.v. & probatur, & etiam in conſ.171. Nicolaus,ver.
28 nunc facit dubium,lib.1.†Et quod ſi legatum vſusfructus eſt purum
ſemper debeatur eodem modo,prout quando filij viuebant,etiam
ipſis mortuis.Bart.conſ.243.Fuit quidam de Aſſiſio,in fin.n.10.lib.1.
29 † Declara; quia quod dicitur, vxorem relictam dominam,& vſu-
fructuariam habere ſola alimenta viuentibus filiis, & ipſis mortuis
habere integrũ vſumfructum,procedit,ſi aliis non ſunt facta lega-
ta, quæ diminuant integrũ vſumfructum;quia ſic datur concurſus
cum aliis legatariis, vt ſuam ratam omnes habeant. Bart. conſ.33.
Præſupponitur,n.2.v.ad ſecundum,li.1.vbi,quod ſi etiam aliis mor-
tuo filio eſt legatus vſusfructus, vel proprietas, diuidunt inter ſe.
30 † Vide alium caſum penes Bald. conſ.320.Ser Petrus,n.1.lib.1. vbi
ſi inſtituto filio relinquitur vxori vſusfructus, qui reducitur ad ali-
menta viuẽte filio& poſtea moriente filio in pupillari ſubſtituitur
mater,& extraneus,adueniente caſu mortis pupilli,dicit Bal.quod
Dyn.dixit, quod mater perdit vſumfructum,ſed ipſe Bal.dicit ve-
rum,ſi mater ſuccedat ex tacita vulgari;quia filius non fuit hæres,
ſed ſi ex pupillari,habebit vſumfructum, & medietatẽ proprieta-
31 tis.†Extende;quia ſi legatur vſusfructus vxori,donec vitam vidua-
lem ſeruauerit,ſtantibus filiis inſtitutis,licet habeat ſola alimenta;
& mortuis filiis habeat totũ vſumfructum,iſtud procedit,dummo-
do hæres ſuccedens filiis non ſit de deſcendẽtibus teſtatoris;quia ſi
eſſet de deſcendẽtibus,ſemper legatum reſtringitur ad ſola alimen-
ta;ſi vero ſit tranſuerſalis,etiam frater teſtatoris,ſemper ampliatur.
32 Alex.d.conſ.29.lib.4.n.2.& ſeq.quod duplicatur lib.1.conſ.40.† Ex-
tende, etiam ſi extaret ſtatutum quod maritus non poſſit aliquid
legare vxori ſtantibus filiis, quia ſi legatum eſt, donec vitam vi-
dualem ſeruauerit,& ſic conditionale, valebit mortuis filiis; quia
conualeſcit.Alex. d.conſ.29.n.3. & ſeq.v.ſupereſt ſolum,lib.7. quod
33 duplicatur lib.1.conſ.40. † Extende;quia etiam ſi teſtator relinquat
vſumfructum vxori,donec habitauerit cum filiis,& certum quid,
ſi non habitauerit, mortuis filiis habebit integrum vſumfructum,
& ipſis viuentibus alimenta;quia licet regulariter præſumatur re-
lictum contemplatione filij, cum quo debuit habitare,& eo mor-
tuo extingueretur, fallit quando contraria præſumptio eſt, vt in
34 caſu iſto plene Anch.conſ.185.Quæſtio videtur,per tot.†Imo etiam,
quod non præſumatur legatum contemplatione filij factũ ad hoc,
vt mortuo filio mater priuetur,licet ſit dictũ,donec cum filio habi-
tare voluerit; quia imo mortuo filio habebit plenum vſumfructũ.
Ang.conſ.301.poſt med.v. quartum dubium. Anch. conſ.185.per tot.
35 † Amplia;quia ſi pater legauit vſumfructum vniuerſalem,vxori,&
filio,ita quod vxor teneatur communicare dotẽ,licet viuente filio
mater non habeat,niſi alimenta,& cõmunicet dotem;tamen mor-
tuo filio in pupillari mater habebit per ius accreſcendi vſumfru-
ctum,nec fauet filij tranſit in ſubſtitutũ ipſi filio.Bal.cõſ.494.Poſt
mortẽ.v.nec obſtat,li.4.† Amplia;quia vxor cui relictus eſt vſusfru- 36
ctus omnium bonorum,debet habere plenũ vſumfructum,quando
non ſunt inſtituti filij;quia ſi eſt inſtituta ſoror,vel mater,conſue-
tudo Bulgari non habet locum, Ang.conſ.338. Simon de regio, in
princ.& idem,ſi ſunt inſtituti aſcendentes,& quicunque alij;exce-
ptis filiis.Caſtr.conſ.218.incip.Quod vxor,in fi.li.1. vbi dicit*com- *
munem,& loquitur de attinentibus concord. Alex. conſ.57.Ponde-
ratis verbis,lib.3. vbi,quod exceptis deſcendentibus in aliis habet
integrũ vſumfructum.Aret.conſ.40.col.4.† Extende;quia quãdo fi- 37
lij non ſunt inſtituti,ſed eis eſt relictum, vel in certa re ſunt inſti-
tuti, dato alio hærede vniuerſali vel pia cauſa inſtituta tunc vſuſ-
fructus relictus vxori eſt plenus,& nõ reſtringitur ad alimẽta;quia
ceſſat ratio conſuetudinis,vt accreſcat filiis,& idẽ,ſi filij ſunt iuſſi
plus petere non poſſe.Caſtr. conſ.218.Ad primum,in ſecundo dubio.
lib.2.vbi apoſt.citat Alex.conſ.57.& conſ.59.li.3.†Extende,vt idem 38
ſit,quando ſunt inſtituti tranſuerſales, vel quicunque extranei non
deſcendentes,apoſt.ad Bart. conſ.9.in v.vigore conſuetudinis,vbi idẽ
dicit eſſe ſunt inſtituti aſcendentes; quia conſuetudo non loqui-
tur de eis; allegat Io.de Imol. in l.Titia §.de leg.2.& idem videtur
ſentire de loco pio,& omni extraneo,idẽ Bar.conſ.170.Petrus Ma-
ioli,in fi.quia vt inquit nõ reſpicit,niſi filios,lib.1.† Extende,vt idẽ 39
ſit ſi extãt filij,ſeu filiæ,& deſcendẽtes,qui non ſunt inſtituti;quia
etiam ſi eſſet inſtitutus frater teſtatoris,vel quicunq; tranſuerſalis;
tunc ſecundũ magis*cõmunẽ vxor debet habere plenum vſumfru- *
ctum,deducta prius legitima libera filiorum,& in qua cõputabunt
habita pro dotibus,videlicet ſortem principalẽ tantũ non fructus,
& ita ſeruari per totã Italiam,dicit Alex.conſ.57.Ponderatis verbis.
in pr.lib.3.vbi quod conſuetudo Bulgari eſt contra ius, & non lo-
quitur iſto caſu,quando tranſuerſales ſunt inſtituti,vbi apoſt. in v.
ſeruatur,citat plurimos cõcor.Contra extenſionem Sign. conſ.175.
per tot. † Extende,vt imo etiamſi eſſent inſtituti aſcendentes,vxor 40
relicta vſufructuaria omnium bonorũ debet habere integrũ vſum-
fructum;quia conſuetudo quod reſtringatur ad ſola alimenta, ha-
bet locum ſolum, quando liberi ſunt inſtituti, & eſt conſuetudo
contra ius; ideo non habet locum, niſi in caſu, in quo loquitur,
plene Alex.d.conſ.57.n.2.v ſed circa hoc. lib.3. ibi apoſt. in ver.ſer-
uatur,in fi.dixit,quod etiam ſi mater teſtatoris, eſſet inſtituta,vxor
habebit integrum vſumfructum ſibi legatum,allegat Ang.in auth.
hoc locum.C.ſi ſecun.d.nupt.mulier. & Bertrand. conſ.36. Ex thema-
te,lib.1.& Iaſ.conſ.44.col.fi.lib.1. † Extende declarationem,vt pro- 41
cedat etiam, quando vxori eſt relictus vſusfructus omnium bono-
rum,inſtituto filio in re certa, & hæredibus vniuerſalibus inſtitu-
tis pauperibus; quia quoad pauperes habebit plenum vſumfructũ,
quoad filij partem habebit ratam alimentorum. Bart. d.conſ.170.
Petrus Maioli per tot.lib.1. vbi apoſt.1.in v habere. ſequitur Caſtr.
conſ.160.n.3. lib.2. † Et idem eſt, quando mater ſuccedit filio in 42
medietate & alia medietas pauperibus eſt diſtribuenda; quia ha-
bebit vſumfructum medietatis diſtribuendæ pauperibus, donec
viuit,& diſtributio ſuperſedebitur,ne impediatur vti,& frui.Caſt.
d.conſ.160.n.3.vſque in fin.lib.2.†Extende,vt idem ſit,quando ma- 43
ritus inſtituit filiã in parte,& pauperes,vel piam cauſam in alia par-
te,vxorem vero reliquit dominam, & vſufructuariam;quia quoad
partem filiæ reſtringitur ad ſola alimenta,quoad piam cauſam ha-
bebit integrum vſumfructum.Bart. d.conſ.170.Petrus Maioli,lib.1.
vbi apoſt.in v.habere,dat concor.ſequitur Caſt.d.conſ.160.in fi.li.1.
† Extende, quando pater inſtituit poſthumum,& ſubſtituit extra- 44
neos,relicto vſufructu vxori,quã legauit dominam,& vſufructua-
riam; quia licet viuente filio vſusfructus reſtringatur ad ſola ali-
menta;tamen eo defuncto debetur integer vſusfructus. Bald. conſ.
120.Nicolaus Tuderti,l.3.,quod eſt ſubſcriptũ à Bart.† Extende di- 45
ctam declarationẽ in caſu notabili;ſtatutum eſt Mediolani, quod
vſusfructus relictus vxori per maritũ reſtringatur ad alimenta tan-
tum,quidã Mediolanenſis,qui per 10.annos habitauit Papiæ,mo-
ritur relictis bonis Mediolani, & Papiæ,inſtitutis hæredibus filia-
bus pro medietate,& fratrib.ſuis pro alia medietate,& relicto vſu-
fructu vxori ſuæ, dicit Bald. conſ.119.per tot.lib.3. quod pro parte
filiorum habebit alimenta, & pro parte extraneorum habebit ali-
menta quoad bona Mediolani;quoad bona Papiæ habebit integrũ
vſumfructum; quia ſtatutum non extenditur extra territorium.
† Extende, quando pater dotaſſet filiam iure inſtitutionis in certa 46
ſumma,ſi viuat,& nubat,cui ſubſtituit hęredes de ſanguine vniuer-
ſaliter inſtitutos,& reliquit vſumfructum omnium bonorum vxo-
ri, donec vitam vidualem ſeruet,& filiæ,donec nubat;quia nupta
filia mater habebit totum, & plenum vſumfructum,quamuis an-

Digitized by Google

tequã nupta eſſet, haberet ſolum alimenta pinguiora. Bald. *cõſ.* 30.
47 *Viſo teſtamento in fi. lib.* 5. † Declara quod dicitur, vſumfructũ matri relictum propter filios reſtringi ad alimenta, procedere pro rata, in qua ſuccedunt filij; ſecus pro rata, in qua non ſuccedant; quia tunc mater habet plenũ vſumfructum. Bald. *conſ.* 88. *Factum tale eſt, circa fi. li.* 4. vbi ponit caſum; legauit vxori plenum vſumfructũ, inſtituit hęredem maſculũ, cui ſubſtituit extraneos mortuo maſculo; quia filio ſuccedunt extranei in dimidia ex fideicommiſſo, & ſorores filiæ eiuſdem matris, & patris in alia dimidia cum matre, dicit, quod pro rata extraneorũ habet mater plenũ vſumfructum, pro rata
* filiarum habet ratam alimentorum, & hanc*comm. opin. dicit Soc. *conſ.* 279. *n.* 3. *in fine, v. tamen quando hæreditas & n.* 4. *lib.* 2. & idem tenet Bal. *conſ.* 119. *Factum proponitur eſſe tale, lib.* 3. *per tot.* concor. Caſtr. *conſ.* 133. *Præfati Vannuccius per tot. li.* 1. *& conſ.* 160. *Conſiderãdum eſt, n.* 3. *li.* 2. & idem tenet plene Bart. *conſ.* 178. *Petrus Maioli,*
48 *li.* 1. quod duplicatur *li.* 2. *conſ.* 92. *Quidam Petrus.* † Amplia quia ſi vxori relinquet maritus vſumfructum omnium bonorum, inſtitutis filiis communibus hæredibus ſub conditione mortis matris, vel in euentum, quod ipſa vitam vidualem non ſeruaret; tunc vxor erit etiã hæres vniuerſalis & habebit plenũ vſumfructum, & filiis debetur legitima ſine onere, reſiduum vxori, nec reſtringitur vſusfructus hoc caſu, ex quo filij non ſunt hæredes pure inſtituti. Bal. *conſ.* 80.
49 *Punctus ſuper quo petitur, per tot. li.* 4. † Declara; quia mater poteſt petere alimenta præterita ſibi non præſtita à filio pro tempore, quo fuit extra dominũ filij ſuis ſumptibus, niſi probentur remiſſa. Bald.
☞ *d. conſ.* 55. *in fi. lib.* 4. Vide, *Alimenta legata annua an pro præterito de-*
50 *beantur, & quando. Concl.* 299. † Quæ autem ſit differentia inter legatum vſusfructus & legatũ alimentorũ, & quæ actio competat di-
51 uerſa. Ang. *conſ.* 338. *in pr.* † Limita, quando filij ſunt inſtituti; quia tunc legatũ vſufructus omnium bonorum factum vxori reſtringitur ad ſola alimenta ex conſuetudine Bulgari communiter approbata ex communi loquendi vſu. Bald. *d. conſ.* 459. *in pr. v. cum autem*
* *inſtituitur, li.* 1. & communem eſſe * opinionem, quod habeat ſola alimenta, licet ſit relicta domina, & vſufructuaria, atteſtatur Soc. *conſ.* 279. *Viſa donatione, n.* 3. *ver. circa ſecunda, li.* 2. & eſt communis
* *opinio, Maz. *conſ.* 88. *Verba teſtamenti, n.* 5. Alex. *conſ.* 29. *lib.* 4. *in pr.* quod duplicatur *li.* 1. *conſ.* 40. *& conſ.* 56. *& ſeq. lib.* 3. Anch. *conſ.* 185. *in pr. & conſ.* 237. *n.* 4. vbi quod eſt vbique generalis conſuetudo.
* Io. de Anan. *conſ.* 37. *n.* 6. vbi Bolog. & dicit* communem, idem tenet Signo. *conſ.* 175. *In quæſt. in princ.* Caſtr. *conſ.* 133. *Præfati Vannuccius, in princ. lib.* 1. Caſtr. *d. conſ.* 218. *Quod vxor, in princ. lib.* 1. vbi
* dicit*communem. Alex. *conſ.* 29. *in princ. lib.* 4. Corn. *conſ.* 112. *n.* 12. *lib.* 2. Pariſ. *conſ.* 96. *n.* 28. *& conſ.* 92. *n.* 10. *& conſ.* 98. *n....lib.* 2. Chriſtophor. Caſtillio. *conſ.* 2. *in princ.* Caſt. *conſ.* 160. *Conſiderandũ eſt, n.* 3. *ver. ſuper ſecundo vero, li.* 2. *& conſ.* 224. *Legatũ prædictum, in pr. eod. lib.* 2. Bart. *conſ.* 9. *Super eo,* & ibi apoſt plena *in ver. vigore conſuetudinis,* quæ dat concord. & *conſ.* 56. *Bart. fecit teſtamentum, n.* 3. *ver. ſecundum dubium, & conſ.* 170. *Petrus Maioli, in princ. & conſ.* 171. *Nicolaus & conſ.* 243. *Fuit quidam, in fi. n.* 10. *lib.* 1. Alex. *conſ.* 42. *Viſo*
* *proceſſu, in pr. li.* 2. & magis * communem dicit Alex. *conſ.* 56. *Præle-*
52 *ctis in prin. li.* 3. † Extende etiam, quando pater excluſis filiabus inſtituit eas in re certa; vxorem vero fecit dominam, & maſſariam, & vſufructuariam omnium bonorum ſuorum hæredem vniuerſalem, in reſiduo fecit fratrem teſtatoris; quia vxor habebit ſolum alimenta, & præeminentiam ex mente; licet enim ceſſet conſuetudo Bulgari; quia filij non ſunt inſtituti; tamen quia ex mente hoc videtur dicendum; quia prætulit fratrem filiabus, & quia repugnaret diſpoſitio, & illa verba *dominam*, important præeminentiam, habebit caſu ſola alimenta, maxime, quando per plures annos ita fuit ſolutũ; quia interpretatio ex obſeruantia hoc operatur. Signo.
53 plene *conſ.* 175. *per tot.* † Contra extenſionem eſt magis* commu-
* nis opinio. Alex. *conſ.* 57. *Ponderatis, in pr. lib.* 3. vide ſupra *n.* 38.
54 *ver. extende.* † Extende vt procedat, etiamſi pater reliquerit vxorem dominam, & gubernatricem; quia licet non dixerit vſufructuariã; tamẽ viuentibus filiis habebit alimenta, ipſis mortuis habebit inte-
55 grum vſumfructũ. Caſtr. *conſ.* 160. *Conſiderandum eſt, n.* 3. *li.* 2. † Extende in tantũ reſtringi ad alimenta, vt ſi aliquid legaſſet particulariter reſpiciens alimenta, prout ſi legaſſet habitationem, & domum, iſtud minus habeat conſequi à filiis hæredibus. Bart. *conſ.* 9.
56 *Super eo, in fine, v. dicimus, etiã l.* 1. † Extende; quia conſuetudo Bulgari habet locum, & extenditur etiam, quando relinquitur priuignus, & habet vſumfructum ab vxore; quia ſi extant filij vxoris ex primo matrimonio, adhuc reſtringitur vſusfructus ad alimenta.
57 Marcabr. ab Anguil. *conſ.* 75. *n.* 37. *& ſeq. v. circa* 3. † Extende, quod dicitur de vxore, vel marito vſufructuario relicto, vt extantib. filiis teſtatoris reſtringatur vſusfructus ad ſola alimenta; quia procedit, etiam ſi legetur fratri, vel ſorori, vel matri. Marcabr. ab Ang. *d. cõſ.*

75. *n.* 40. † Declara; quia habet locum nedum ad fauorem filiorum, 58
ſed etiam omniũ deſcendentium, ſecus ſi non extant deſcendentes. Marcabr. *d. conſ.* 75. *n.* 42. quia eadem eſt ratio; ſecus ſi diuerſa ratio
militaret. † Extende, vt procedat, ſiue relinquatur vſusfructus om- 59
nium bonorum, ſiue ſimpliciter relinquatur vſufructuaria vxor
ſtantib. filiis; quia licet adſint in hoc contradictores; tamen*cõmu- *
nis eſt extenſio, Marcabr. *d. conſ.* 75. *n.* 42. *cum ſeq. v. ſed aliqua obiiciuntur.* † Extende, etiam ſi vſusfructus relinquatur vxori in ſolidũ. 60
Marcabr. *d. conſ.* 75. *n.* 45. *& ſeq.* † Extende, vt procedat, etiam ſi vxo- 61
ri relinquatur vſusfructus toto tempore vitæ ſuæ; quia reſtringitur
ad alimenta ſtantibus filiis. Marcabr. *conſ.* 81. *n.* 47. † Extende, vt 62
etiam habeat alimenta extra domũ, ſi non poteſt cum hærede filio commode morari, quod intellige, ſecundum quod ſuppetunt facultates, deducta legitima filij, quæ debet eſſe libera. Bal. *conſ.* 425.
Factum inter alia, lib. 2. † Extende limitationem, vt procedat, etiam 63
ſi poſt legatum vſusfructus teſtator legauerit vltra præmiſſa victũ, & veſtitum, & habitationẽ; quia erit vnicum legatum; quia ſecun-
dum eſt declaratoriũ primi. Io de Anan. *conſ.* 37. *n.* 6. vbi dicit*cõ- *
munem, & ibi plene Bologn. † Extende limitationem; quia mater 64
habet ſolum alimenta, etiam ſi filia non ſit hæres, ſed alij conſanguinei; nam ſi pater legauit filiæ dotem iure inſtitutionis, & inſuper legauit vſumfructum bonorum vxoris, & eidem filię, vxor habebit ſolũ alimẽta; ſed tamẽ pinguiora. Bal. *conſ.* 30. *li.* 5. vbi declarat quoad meliores expenſas, & meliora veſtiaria cõuenientia viduæ. Extende, etiã ſi legaſſet vſumfructũ vxori vna cum filio hærede inſtituto; quia ſola alimenta vxor habet. Hier. Gabr. *conſ.* 125. *in pr.* ſe-
quitur Mant. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 9. *tit.* 19. *n.* 5. *& ſeq.* † Extende; 65
quia ſine difficultate eſt, ſi ceſſantibus liberis non voluit vxorẽ habere integrũ vſumfructũ, multo magis extantibus liberis, quorum contẽplatione reſtringitur legatum. Caſt. *conſ.* 276. *ſuper primo, n.* 4.
v. ſuper 5. *li.* 1. † Declara tamen; quia intelliguntur alimenta cum ha- 66
bitatione, & aliis neceſſariis. Bal. *conſ.* 137. *Quædam vidua, n.* 2. *ver.*
quæritur etiam, lib. 5. † Extende, vt quæ dicuntur de filiis, qui faciũt 67
vſumfructum plenum relictum vxori, reſtringi ad alimenta; idem ſi teſtator inſtituat matrem, & non habeat liberos; quia par eſt ratio, & conſuetudo extenditur. Anch. *conſ.* 237. *Quia in primo, n.* 4.
& ſeq. † Extende, vt quod dicitur de vxore, idem ſit in vſufructu 68
relicto matri per filium habentem filios; quia eadem ratio militat. Ang. *conſ.* 109. *Quidam patronus, n.* 2. *col.* 2. *v. reſtat igitur nunc videre.* Ang. plene *conſ.* 150. *Dominus Floriani, n.* 2. *& ſeq. v. quia ergo*
hæc relicta. † Extende; quia quod dicitur de filiis, vt reſtringant 69
vſumfructum ad alimenta; idem ſit in nepotibus, & deſcendenti-
bus pure inſtitutis. Caſtr. *conſ.* 460. *lib.* 2. † Declara extenſionem, vt 70
non procedat, ſi filius relinquat matrẽ dominã, & vſufructuariam, donec vixerit; quia conſuetudo loquens in vxore non habet locum in matre. Signo. *conſ.* 66. *n.* 6. ſed loquitur in caſu in quo habebat
filios; tamen fundat etiam ſe in conſuetudine reſtringenda. † Ex- 71
tende; quia imo ſi legatur vſusfructus ſimul matri per filium, & vxori, quando extant filij, debent ſola alimenta, etiam ſi dicatur, quod reliquit dominas, maſſarias, & vſufructuarias, donec ſteterint cum filiis teſtatoris. Abb. *conſ.* 70. *Circa primum, col.* 2. *v. ad ſecũ-*
dum. lib. 2. † Declara tamen, quod licet mater, & vxor habeant ſo- 72
la alimenta extantibus liberis, & illis mortuis habeant plenũ vſumfructum, tamen quando adeſt conditio, donec vitam duxerint vidualem cum filiis mortuis filiis iſto caſu non augeretur legatũ; ſed habent duntaxat alimenta, prout prius, ita Abb. *d. conſ.* 78. *in fi. li.* 2. quod dicit forte ſi eſſet, vſusfructus extingueretur, ſecus fauore
alimentorum. † Et ſi altera ex eis decedat, licet ſint coniunctæ re & 73
verbis, alimenta vnius non accreſcunt alteri, ſed extinguitur onus
ad fauorem hæredis. Abb. *d. conſ.* 78. *in fi. lib.* 2. † Reſtringe limita- 74
tionem, quando pater inſtituit filium, & eidem ſubſtituit vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum extraneum: matrẽ vero filij legauit dominam, & vſufructuariam omnium bonorum; nam filio mortuo, & ſubſtituto adeunte ex vulgari, mater habebit integrum vſumfructũ bonorum omnium in vita ſua, plene Rom. *d. conſ.* 516. *In caſu propoſito, n.* 2. *& ſeq. v. cum autem hæreditas.* vbi, quod priuilegium perſonæ filiorum non egreditur perſonam, & conſuetudo Bulgari non extenditur; quia eſt exorbitans, & ibi apoſt. plena *in v.*
concl. dat concord. & dicit*communem, & *in v. extendi.* † Et idem in *
extraneo ſuccedente ex pupillari ipſi filio; quia cum ſemel ab initio 75
legatũ ſit reſtrictũ ad alimẽta ſola tempore, quo pupillus ſucceſſit, licet alius pupillo ſuccedat, non debetur legatum, variari, niſi eſſet legatũ annuum vſusfructus; quia bene variatur, vt viuente filio ſit reſtrictũ ad alimenta, & mortuo filio ſit plenus vſusfructus; ratio diuerſitatis eſt; quia primo caſu eſt vnicum legatũ, quod non recipit variationẽ, ſecundo caſu ſunt plura legata, quæ poſſunt eſſe varia, ita Rom. plene *conſ.* 516. *n.* 8. *& ſeq. v. aut loquimur,* & hanc tenet

Alex.

Digitized by Google

76 Alex. conſ.29.Viſo themate,in princ.lib.4.† Verba autem,quæ faciũt
legatum diei annuum,ſunt,quando dicitur,toto tempore vitæ ſuæ,vel
donec vidua fuerit, vel, dum vidua,quod vidua erit,vel,ſingulo anno,
ita Rom.d.conſ.516.n.9.& idem dicit Bart.de dictione, donec,conſ.
271.Nicolaus,lib.1.circa fi.& idem tenet Alex.conſ.29.Viſo Thema-
77 te,in pr.li.4.† Reſtringe limitationem,vt non procedat in teſtamẽ-
to Principis,quia conſuetudo Bulgari non extenditur ad teſtamen-
ta Principum in quibus fit latior interpretatio.Bal.conſ.294.Dicta
particula,in pr.& v. tamen communis vſus, & per tot. lib.5. vbi lo-
quitur in teſtamento Comitis Sabaudiæ, hodie Ducis Sabaudiæ.
78 † Reſtringe quando teſtator ordinauit non teneri cauere; item
quando mandauit non poſſe moleſtari ſub pœna,vel quando ver-
ba ſunt geminata.Pariſ.conſ.97.n.10.& ſeq.lib.2. vbi alios allegat.
79 † Reſtringe, quando extarent coniecturæ, & conſtaret de mente
contraria.Caſtr.conſ.218.lib.1. veluti ſi dixit vſumfructum omniũ
bonorum,vt ibi Dec.conſ.454.in princ. vbi late,ſed apoſt.ibi in v.
voluntate,licet alleget contra. dicit ſibi non placere,niſi ſpecifice
conſtet,& quando dixit integrum,& plenum vſumfructum.Deci.
conſ.418.in princ.vbi apoſtill.impugnat pleniſſime Pariſ. conſil.97.
à n.20.vſque in fi. vbi ponit multas reſtrictiones,lib.2.plene Bero.
* conſ.34. n.6.& ſeq. lib.2. vbi, quod * communis eſt quando reli-
quit vſumfructum omnium bonorum ſine commemoratione,quod
legaret dominam,& vſufructuariam. Benintend. deciſ.98.in princ.
80 vbi ponit coniecturas, plene Gozad. conſ.47.in pr. vbi ponit plu-
res coniecturas. † Reſtringe, quando vſusfructus eſt rerum parti-
81 cularium;quia tunc non reſtringitur ad alimenta. Aretin. conſ.40.
82 Pariſ.d.conſ.97.n.14 & 15.lib.2.† Idem;quando ad certã ſummam.
Pariſ.d.conſ.97.n.20.& ſeq.lib.2. † Declara,vt procedat limitatio,
quando filij ſunt inſtituti pure;ſecus ſi ſub conditione caſuali.Bal.
d.conſ.80.per tot.maxime n.3.lib.4. vbi,ſi pater inſtituit vxorẽ do-
minam, & vſufructuariam, & filiam hæredem vniuerſalem poſt
mortem matris;tunc mater habebit integrum vſumfructum,exce-
pta legitima filij, quia eo caſu cum nullus alius ſit hæres pure
datus,vxor erit hæres in vita ſua.Caſtr.conſ.460.Dico fore.lib.2. &
83 plenius conſ.359.Dubium,de quo,lib.1. † Et hæc cõſuetudo dicitur
* Papiæ,conſuetudo recepta in curia Bulgari,quam*communiter ſe-
quuntur Doctor. Io. de Anan. conſ.37.n.6.Vide ſupra, Vſufructua-
84 rius quos fructus faciat ſuos,vel non Concl.313.† Declara tamẽ;quia
vſufructuarius tenetur præſtare cautionẽ,ſi petatur ab hærede.Bal.
85 d.conſ.459.circa fi.v.ex quibus concluditur,lib.1. † Reſtringe;quan-
do liceret æqualiter cum filiis pariter in vſufructu inſtitutis. Cor.
conſ.in fi.lib.1.imo Ruin.conſ.39. tenet,quod ſi relinquat vſumfru-
ctum vna cum filia, non reſtringitur ad alimenta,lib.2.etiam ſi nõ
86 adſit æqualiter, deciſ.454. † Declara,ſeu reſtringe conſuetudinem
Bulgari, quæ reſtringit legatum vſusfructus omnium bonorum
factum vxori ad ſola alimenta, quando filij ſunt inſtituti,vel deſ-
cendentes,vt procedat in vxore; ſecus in extraneo, cui eſſet reli-
ctus vſusfructus omnium bonorum inſtitutis filiis; quia non re-
ſtringitur ad ſola alimenta;quia conſuetudo non habet locũ.Caſt.
87 conſ.459.col.2.v.ſecundo caſu,lib.2. † Reſtringe;quia non procedit
conſuetudo, quando vxori legatus eſt vſusfructus quintæ partis
omnium bonorum;quia debet illum habere integrũ;quia conſue-
tudo Bulgari habet locum ſolum, quando vxor relinquitur domi-
na,& vſufructuaria vniuerſalis inſtitutis filiis; quia tunc ſola ali-
menta cenſentur legata;ſecus ſi non adſunt illa verba,domina,&c.
vel eſt vſusfructus non vniuerſalis.Caſtr.conſ.353.Ad primum,n.2.
88 lib.2. † Reſtringe quando maritus habens filios eos hæredes in-
ſtituat,vxori vero reliquit omnia bona mobilia, fructus,redditus,
& prouentus ſuæ hæreditatis, poſſit habere,tenere,gaudere, per-
cipere, gubernare, diſponere, & diſpenſare, ſecundum quod ſibi
melius videbitur,& placuerit, ſine contradictione hæredum teſta-
toris, ac alterius perſonæ habendo toto tempore vitæ ſuæ expen-
ſis hæreditatis teſtatoris victum & veſtitum;quia iſto caſu habebit
integrum vſumfructum,non ſola alimenta,propter illa verba, ſine
contradictione,quæ important idem,quod verba,libere,&c. & quia
conſuetudo Bulgari contra ius non loquitur iſto caſu, & maxime,
quando fuit ita obſeruatum, plene Alex. conſ.214.Ponderatis ver-
89 bis,per tot.li.6.vbi eſt caſus conſilij.† Et in caſu dictæ reſtrictionis
poteſt vxor capere propria auctoritate vſumfructum, non autem
90 tenetur capere de manu hæredis.Alex.d.conſ.214.in pr.lib.6.† Re-
ſtringe, quando teſtator reliquit vxori vſumfructũ, vel alimenta;
quia poterit eligere, vſumfructũ,vel alimenta;quia ceſſat conſue-
tudo,quæ non loquitur iſto caſu. Alex. d. conſ.214.in fi.n.13.v.non
91 obſtat,ſi contra prædicta,li.6.† Reſtringe limitationẽ,vt non proce-
dat conſuetudo Bulgari extra locum;quia localis eſt.Sign.conſ.179.
n.3.& ſeq.& idẽ repetit conſ.204 in fi. vbi,quod non ſeruatur in ci-
92 uitate Laudæ. † Reſtringe, quando conſtat de mente teſtatoris,
quod voluit vxorem habere integrum vſumfructum etiam exſtan-
tibus filiis,veluti ſi primo legauit vxori in teſtamento victum, &
veſtitum,quæ important alimenta, poſtea in codicillis declarauit,
quod legabat loco victus,& veſtitus medietatem vſusfructus. Ca-
ſtren.conſ.218.in pr.lib.1.vbi,quod ſi inſtituit filium hæredẽ, filius
habebit medietatem vſusfructus cauſalis,& vxor aliam medietatẽ
vſusfructus formalis, & erit locus etiam iuri accreſcendi; quia ſi
filius vel non adeat,vel adeat,& moriatur, vxor habebit integrum
vſumfructum,ſequitur Alex. conſ.56.Perlectis,in fine,v.& in indi-
uiduo,lib.3.vbi apoſt.in v.Paulus,dat concord.licet ipſa teneat cõ-
trarium.† Idem,ſi mortuo filio teſtator ſuperueniens potuit,& no-
luit reuocare, ſeu declarare legatum.Caſtr.d.conſ.218.v.confirman- 93
tur, lib.1. vbi, quod teſtator cenſetur voluiſſe decedere cum dicto
legato vſusfructus, qui ex propria ſignificatione de integro intel-
ligitur. † Idem, quando maritus in teſtamento reliquit vxori ali-
menta,& inſtituit filias hæredes pleno iure,poſtea in codicillis re- 94
liquit eidem vxori vſumfructum omnium bonorum; quia non re-
ſtringitur ad alimenta; quia alias eſſet inutile legatum factum in
codicillis; ideo habebit medietatem vſusfructus; quia cum ſint
inſtitutæ filiæ pleno iure,& ſi in proprietate, & vſufructu,& vxor
concurrat cum eis in eodem integro vſufructu, diuident inter ſe;
quia filiæ quæ coniunctim in eadem oratione ſunt inſtitutæ, re-
præſentant vnam perſonam, & ſic inter omnes habebunt medie-
tatem,vxor aliam medietatem,ita Alex.plene conſ.56.Perlectis,per
tot.lib.3.allegat text.in l.1.& l.ſi alij ff.de vſufr.legat. & Caſtr.conſ.
218.lib.1.vbi apoſt.in v.Paulus. citat eundem Alex. conſ.29. lib.4.
& conſ.214.lib.6. Corn. conſ.7.lib.1. Dec.conſ.454.& conſ.476.&
conſ.525.& conſ.644.& Goz.conſ.47.† Contrariũ tenet eadẽ apoſt. 95
ad Alex.d.conſ.56.in v.paulus.l.3.quia dicit ſemper mentem teſtato-
ris intelligendam ſecundum conſuetudinem loci, & allegat Crau.
conſ.32.† Declara;quia vera eſt reſtrictio,& cõtrarium eſt ſomniũ; 96
quia conſuetudo Bulgari eſt contra ius & non habet locum, niſi
in caſu,in quo loquitur,ſicq; teſtator non cenſetur ſe conformare
cum conſuetudine,quæ non loquitur in illo caſu,vt ſupra eſt oſtẽ-
ſum.† Declara tamen;quia non propterea prohibetur vxor dotem 97
ſuam repetere; quia alias legatum vſusfructus redderetur inutile,
& in hoc fit interpretatio contra filios;quia ſi teſtator hoc voluiſ-
ſet,expreſſiſſet,maxime, quando conſtat,quod expreſſit alias con-
ditiones legati,vt debeatur,ſi vidua manſerit;itẽ ſi cum filiis habi-
tauerit.Caſt.conſ.225.Legatũ prædictum,lib.2.per tot.† Limita,quia 98
ſi maritus relinquat vxorem vſufructuariam omnium bonorũ in-
ſtituta filia hærede vniuerſali, cui decedẽti ſubſtituit eandem ma-
trẽ,pauperes,& tertiũ;quia adhuc mortua filia vxor habebit ſolum
alimenta & portionem ſuam,non autem habebit integrum vſum-
fructum.Bal.d.conſ.247.Andreas reliquit.lib.4.† Limita;quia vxor 99
relicta domina, & vſufructuaria ſtantibus filiis debet habere ſolũ
alimenta,etiam ſi filius partem bonorum donauerit extraneo;quia
extraneus quoad portionem legitimæ filij nihil debebit, quæ præ-
ſumitur in iſta alienatione.Soci.d.conſ.279.n.4.v.ſed præmiſſis,li.2.
vbi,quod omnes * ita tenent;quo vero ad id,quod eſt ſupra legiti- *
mam,extraneus ſolum concurret ad alimenta,ex quo filius tenetur
manutenere,& ſic non ceſſat fauor filij contra matrem,vt ibi Soc.
qui dicit hoc non vidiſſe tactũ ab aliquo.† Limita,quando aliter ex
charitate teſtatoris,vel ex verbis poſſet coniecturari,quod voluerit 100
vxorem habere ſola alimenta.Bal.conſ.209.in pr.lib.3. † Reſtringe
limitationem,vt non procedat, quando teſtator legaſſet vſumfru- 101
ctum omnium bonorum ſuorum vxori etiam alimentando ſe ſi-
cut tempore vitæ teſtatoris; quia nihilominus debet habere inte-
grum vſumfructum;quia dictio,etiam,amplia,& dictio,ſicut,adie-
cta alimentationi importat quandam auctoritatem potius, quam
reſtrictionem,quãdo extraneus eſt inſtitutus. Bald. d.conſ.209.per
tot.vbi eſt caſus,lib.3.† Contrarium de directo conſuluit Ang.conſ.
338.Ser Simon de Regio. vbi quod importat ſola alimenta;quia di- 102
ctio,ſicut,importat ſimilitudinem,& relationem,& dictio,etiã re-
ſtringit hoc caſu propter congruentiam;quia alias importaret con-
tradictionẽ.† Limita in ciuitate mediolani,vbi extat ſtatutũ,quod 103
vxor ſolum habeat alimenta, etiamſi extranei eſſent inſtituti.Bal.
conſ.119.per tot.lib.3.† Limita,quando maritus reliquit vſufructua- 104
riam omnium bonorum vxorem, donec caſte cum filiis teſtatoris
ſteterit inſtitutis filiis;quia tale legatum reſtringitur ad alimẽta,&
propterea debetur etiam mortuis filiis;quia eſt ſpeciale in alimen-
tis. Bald. conſ.140. Caſus talis, n.2. vſque in fi. lib.5. Anchar. conſ.
185.in princ.& conſ.237.in princ. † Declara tamen;quia ſi tale le- 105
gatum non tranſiret in alimentis, vt ſi legaretur aliud, donec ſte-
terit cum filiis,mortuis filiis extinguitur legatum, vt ſi eſſet vſuſ-
fructus particularis,vel quid ſimile. Bald. conſ.140.in fin.lib.5.Bar-
tol. in l. iis libertis ff.de cond.& demonſtr. & hoc, quando conſtat,
quod contemplatione hæredis,cum quo debet morari,fuit factum *
legatum. Anch. conſ.237. vbi de * communi. † Contrarium te- 106

Digitized by Google

net Ancharan.quando mater habebat vſumfructum , donec cum
filio teſtatoris habitaret; quia mortuo filio habebit integrum
vſumfructum propter præſumptam mentem. Anchar.*conſ.*185.*per*
107 *tot.* qui loquitur ſtante coniectura. † Declara; quia ſi conditio illa
legati vſusfructus,*ſi ſteterit cum filia, & educauerit* , eſſe fauore fi-
liæ appoſita,ceſſante,& mortua filia expirat legatum;ſi vero fauo-
re legatarij,vel vtriuſque,cum non ſtet per legatariũ, habebit le-
gatum.Signor. *conſ.*179.*in fi.n.*6. vbi pro vtraque ſic diſtinguit,&
quod fauore filij cenſetur appoſita. Vide, *Legatum quando cenſetur*
*factum ad vtilitatem legatarij,vel potius tanquã miniſterio. Concl.*95.
108 † Limita quando extat ſtatutum , provt Placentiæ,quod Legatum
vſusfructus omnium bonorum factum viro , vel vxori reſtringa-
tur quoad alimenta , tantum quia habebit locum provt loquitur,
109 etiam ſi non ſint inſtituti filij.Signor.*d.conſ.*179.*n.*3.*& ſeq.* † Re-
ſtringe; quia ſtatutum prædictum tanquam odioſum , & contra
ius commune loquens de viro & vxore non habebit locum in ſo-
cero,& nuru.Sign.*conſ.*179.*n.*3.*& ſeq.* vbi loquitur,etiamſi par ra-
110 tio militet.† Declara reſtrictionem,niſi ratio eſſet ſcripta in ſtatu-
to,& militaret tam in ſocero & nuru , quam in marito , & vxore,
111 Sign. *d.conſ.*479. *n.*5. † Regulam facias quod ſi maritus inſtituit,
vel legauit vxorem dominam,maſſariam, & vſufructuariam,nullo
alio dato hærede, vxor poteſt habere vel proprietatem;vel vſum-
fructum ; quia illa copula reſoluitur in alienatiuam;quia non po-
teſt eſſe vtrumque verum, vt ſit domina,& vſufructuaria,gloſſ. *in*
*l.*1.*C.ſimilier ſecundo nup.* Caſtill.*conſ.*2. *in princ.*& ita fuit opinio
Dyni,quam recitat etiam Bart.*conſ.*171.*Nicolaus in princ.l.*1.& ite-
rum *conſ.*170.*Petrus Maioli,in pr.li.*1.quod duplicatur *l.*2.*conſ.*92.
112 *Quidam Petrus.*† Reſtringe,quod alij hæredes ſunt inſtituti ſiquidẽ
filij ſunt inſtituti,ex conſuetudine Bulgari habebit ſolum alimen-
ta;ſi vero extranei,qui non ſint deſcendentes,habebit plenũ vſum-
fructum ; quia tunc conſuetudo Bulgari non habet locum ſecun-
* dum*communem,de qua ipſe Chriſtophor.Caſt.*conſ.*2.*in pr.*† Re-
113 ſtringe,quia ſi teſtator fecit hæredes extraneos,& vxorem reliquit
dominam,& gubernatricem ſolum vſumfructum cõſequetur;quia
non importat inſtitutionem, ex quo de aliis eſt facta inſtitutio;ſi-
cuti non eſſet;ſi omnia bona ſua legaſſet;& quia generalis clauſu-
la non refertur ad ea , de quibus eſt ſpecialiter prouiſum. Caſtr.
114 *conſ.*71.*ad Ad primam,in pr.l.* 2.*& conſ.*160. † Reſtringe , quando
legat vxori vſumfructum inſtitutis aſcendentibus;quia conſuetudo
Bulgari loquens de filiis non extenditur ad aſcendentes , cum ſit
exorbitans ; tamen provt de extraneis hæredibus habebit ſolum
115 vſumfructum. † Declara;quia ſi maritus inſtituit filiam hæredem
in medietate,& in alia medietate pauperes Chriſti,vxorem autem
ſuam relinquat dominam , & vſufructuariam omnium bonorum
ſuorum,illa verba,*dominam & vſufructuariam,* de iure communi in
alternatiuam,vel dominam,vel vſufructuariam,reſoluuntur, ſi dati
extranei hæredes ; ſi vero filij ſunt inſtituti , reſtringuntur ad ſola
alimenta, provt tempore mariti cum præeminentia ; ſi vero ſunt
hæredes filij pro parte,& extranei,vel pauperes pro alia parte;tunc
pro rata filiorum habet ratam alimentorum , pro rata extraneo-
rum,habet integrum vſumfructum. Bartol. plene *conſ.*170.*Petrus*
*Maioli,per tot.l.*1. vbi quod ita fuit obtentum , & repetit *conſ.*92.
116 *Quidam Petrus, lib.*1. † Verba illa,*reliquit ſororem ſuam donna,&*
madonna , in latino exponuntur domina,& dominatrix,ſeu domi-
na,& maſſaria. Abb. *conſ.*4.*In quæſtione,n.*6.*ver.& quæratur,lib.*2.
vbi quod verba illa, *donna*, important præeminentiam, & hono-
rem, & vt habeat ſibi neceſſaria, verba , *madonna*, id eſt, *maſſaria*,
quod reſiduum reſeruet hæredi. Vide Ant. Gabriel. *lib.*5. *tit.vſu-*
*fructu.Concl.*2.*Vſusfructus legatus vxori.*

Vſufructuarius omnium bonorum conſequitur laudemium, &
multa alia commoda. CONCL. 316.

1 VSufructuarius † omnium bonorum debet habere laude-
mium, quod exigitur , quandocunque contingat aliqua bo-
na directi dominij hæreditatis alienari, & facit ſuum id,quod de-
betur. Old. *conſ.*24. incip. *Quod domina vſufructuaria* , vbi quod
vtilitatis præceptio etiam ex incorporalibus prouenìens debetur
vſufructuario,& proprietarius nihil vtilitatis percipit,nec de re li-
bere diſponere poteſt , & pro hoc vltimo , quod proprietarius ſo-
lus non poteſt donare. Oldr. *conſ.*30. *in fine*. Vide, *Proprietario, &*
2 *non vſufructuario multa quæruntur. Concl.*917. † Amplia , quod
vſufructuario caſtri acquiritur,& non proprietario, quicquid ipſe
ex ſua induſtria , & per ſententiam ex ſecundo decreto acquirit;
quia finito vſufructu retinet proprietatem , licet ex cauſa vſus-
fructus acquiſitio prouenerit. Oldr. *conſ.*240.*Super eo in pr.ver.ſe-*
cus,ſi per ſuam , vbi, dicit hoc procedere , quando res quæſita non
ſe habet per modum acceſſionis , alias ſecus , & *num.*4. quando
facto vſufructuarij prouenit,non autẽ proprietarij.† Amplia,quod 3
vſufructuario acquiritur vſusfructus rei per alluuionem acquiſitæ,
vel alias quomodocunq;proueniat acquiſitio reſpectu dominij di-
recti, vt eſt caducitas bonorum ob non ſolutum canonem vel alie-
nationem factam non requiſito domino, quia proprietas acquiri-
tur proprietario,vſusfructus vſufructuario.Oldr. *d.conſ.*240.*Super*
eo, per tot. vbi late declarat , quid vni , & quod alteri acquiratur.
† Amplia;quia vſufructuarius omnium bonorum,& ſi habeat etiã 4
legatum alimentorum,debet habere vtrumque videlicet vſumfru-
ctum omnium bonorum, & etiam alimenta , ſicut haberet alius,ſi
eſſent duo legatarij. Bal. *conſ.*237.*Titius in teſtamento, in pr.l.*1.vbi
eſt caſus,& *conſ.*239.*Teſtator ita dixit,per tot.lib.*1.† Amplia,quia 5
vſufructuarius omnium bonorum non patitur diminutionem vſus-
fructus propter legata facta in ſubſtitutione,& in caſum ſubſtitu-
tionis hæredi factæ;quia intelliguntur ipſa legata ſoluto vſufructu,
etiam ſi ſint ad piam cauſam. Bal. *conſ.*88. *Factum tale eſt, l.*4.*in fi.*
† Limita;quia in præiudicium vſufructuarij omnium bonorum, 6
& in diminutionem vſusfructus primo deducitur æs alienum. Bal.
*conſ.*237.*n.*2.*ver.ſecundo quæritur l.*1.*& conſ.*239. *circa fi.l.*1. † Et 7
debet ſolui æs alienum per manus hæredis,non autem per manus
vſufructuarij omnium bonorum.Bal.*conſ.*237.*n.*3.*ver.tertio quæri-*
*tur,lib.*1. † Declara;quia ſi eſt vſufructuarius hæreditatis,non au- 8
tem omnium bonorum ; tunc bene vna cum hærede debet ſoluere
æs alienum. Bald. *d. conſ.*237.*num.*3.*lib.*1.*& conſ.*239. *num.*2. *ver.*
hic tamen eſt conſiderandum , *lib.*1. Vide *Vſufructuarius hæreditatis*
*differt ab vſufructuario omnium bonorum. Conc.*308.

Vſufructuarius quando de manu hæredis , vel propria
auctoritate capiat. CONCL. 317.

VSufructuarius † omnium bonorum ad inſtar legatarij cape- 1
re debet vſumfructum rerum corporalium de manu hæredis.
Anch. *conſ.*3. *Non dubium, per tot.* vbi caſus. † Extende etiam in 2
vxore relicta vſufructuaria omnium bonorum;quia tutius eſt vt ca-
piat de manu hæredis. Alex.*conſ.*56.*Perlectis in fin. lib.*3. vbi quod
licet aliqui teneant contrarium,hæc eſt tutior via,ſed bene admit-
tit , quod ex quo vſusfructus ex vltima voluntate acquiritur ipſo
iure , vnus ex pluribus hæredibus poterit inducere in poſſeſſione;
imo *conſ.*58. *Habita,n.*8. *in fi.ver. comprobantur, lib.*3. ait quod te-
netur de manu hæredis capere.† Et ideo ante aditam hæreditatem 3
vſusfructus conſtitutus eſſe non poteſt; quia legata non debentur,
niſi adita hæreditate , plene Dyn. *conſ.*3. *Quæſtio talis eſt , quidam.*
† Amplia,vt procedat etiam reſpectu incorporaliũ;quia debet ha- 4
bere ſcientiam,& patientiam hęredis. Anch. *d.cõſ.*3.*in princ.ver.in*
quæſtione.† Contrarium tamen tenet idem Anch.in corporalibus, 5
ſiue legatum ſit particulare, ſiue generale,*conſ.*3.*ver.qua tamen non*
*obſtante,n.*4. † Declara,vt ſaltẽ ampliatio non procedat,& ſic erit 6
limitatio,quã vſufructuarius præſtitiſſet cautionem; quia operatur
ſcientiã,& patientiam,vt poſſit tunc propria auctoritate capere &
vtilem exercere, Anch. *d.conſ.*3.*n.*6.*ver.ſecundo poſito, vſque in fin.*
† Reſtringe,vt non procedat declaratio circa corporalia;quia ſola 7
cautio non ſufficit. Anch. *d.conſ.*3.*in fi.ver.& maxime eſt hoc verum.*
† Amplia maxime in vſufructu certi fundi legato , & ſic in fru- 8
ctu particulari ; quia non poteſt propria auctoritate capere. Alex.
*conſ.*50. *In cauſa , & lite,num.*5. *ver. dum etiam adducebam . lib.*7.
† Limita,quando vſufructuarius eſſet dominus & vſufructuarius 9
vniuerſaliter relictus;quia ſi interim nõ extant alij hæredes,vel da-
ti ſint ſub conditione mortis vſufructuarij; tunc trahitur legatum
vniuerſale ad inſtitutionem,& erit hæres in vita,& capiet ſine hę-
rede, ſic videtur velle Dyn. *d. conſ.*3.*in fine, ver.in contrarium.*licet
nõ firmet pro abſoluto,ſed Bald.hoc tenet *conſ.*80.*Viſo puncto præ-*
*dicto,l.*4.alias incipit. *Punctus,ſuper quo,*& latius *conſ.*200. *Factum*
*tale eſt, l.*3. vbi , quod paſſus eſt dubius;tamen niſi ſic diceretur,
eluſoria eſſet voluntas ; quia hæres non poteſt adire ante mortem
vſufructuarij,quando eſt inſtitutus ſub hac conditione,& interim
vſufructuarius nihil haberet , vbi loquitur , quando pauperes ſunt
ſub conditione inſtituti.† Extende,vt idem ſit, quando filij teſta- 10
toris eſſent ſub conditione mortis vxoris relictæ dominæ, & vſu-
fructuariæ omnium bonorum inſtituti;quia capient legitimam li-
beram,& in reſiduo vxor hæres erit inſtituta ad vitam,donec duret
vſusfructus. Bald. *d. conſ.*80. *Punctus , ſuper quo, lib.*4. † Extende 11
quando vſufructuarius hæres eſſet in vſufructu inſtitutus ; quia
poteſt capere ſua auctoritate , & adire hæreditatem, etiam ante-
quam hæres vniuerſalis adeat , quia ſi hæres vniuerſalis adeat
retinebit ſolum vſumfructum , ſi non adeat , erit vniuerſalis per
ius accreſcendi. Bald. *conſ.*272. *In cauſa egregia , num.*2. *per tot.*
*lib.*5. ſed dubito,quia debet cauere ; & quia non dicitur hæres in
re certa inſtitutus in vſumfructum , & idem dicit Caſtr.*conſ.*298.

Puto

Digitized by Google

*Puto dicendum,l.*1.quod antequam hæres vniuerſalis adiuerit po-
teſt capere poſſeſſionem bonorum hæreditatis vacantium,in qui-
bus titulo hæredis habet vſumfructum. Vide pleniſſime, *Hæredis*
☞ *inſtitutio quando,& in quibus poſſit fieri ſub conditione,vel non.Concl.*
84.Vide, *Vſufructuarius quando hæres, vel legatarius exiſtat. Concl.*
12 307.*n.*6.*& ſeq.*† Limita in vſufructuaria rei,vel rerum donatarum
reſeruato vſufructu; quia poteſt propria auctoritate vſumfructum
13 percipere, Gozad.*conſ.*91.*n.*4. † Extende,vt procedat etiam non
facto inuentario,neq;præſtita cautione;quando vſusfructus reſer-
uatur,à donante,non tenetur ad iſta.Corn.*conſ.*267.*n.*7.*& ſeq.l.*4.
☞ Alex.*conſ.*54.*col.*2.Vide ſupra,*Vſufructuarius cauere debet per ſatiſ-*
14 *dationem,& quando ſecus.Concl.*305. † Limita; quia vſufructuarius
omnium bonorum, ſeu hæreditatis poteſt capere propria auctori-
tate,& non tenetur capere de manu hæredis,quando adſunt verba;
*quo poſſit habere,gaudere,&c.*quæ verba,*gaudere,&c.*denotant actũ,
& beneficium ad fauorem eius,cui confertur.Alex.*conſ.*214. *Pon-*
15 *deratis, in pr.l.*6. vbi dat alia exempla ſimilia. † Extende, vt idem
ſit,quando teſtator dixit, quod poſſit habere vſumfructum libere,
vel ſine contradictione hæredis,quę importãt idem.Alex.*conſ.*214.
*n.*2.*in fi.cum ſeq.v.pro hoc etiam facit,l.*6.vbi apoſt. in *v.libere*, citat
eundem Alex.*conſ.*96.*col.*1.*lib.*5.

Vſufructuarius ad quæ melioramenta,& reparationes teneatur,vel non. CONCL. 318.

1 VSufructuarius † tenetur reparare ædificia;& bona,in quibus
2 habet vſumfructum. † Amplia; quia tenetur ad omnes ſum-
ptus cuſtodiæ,& colligendorum fructuum.Angel.& Caſtr.in *l.do-*
3 *mos.ff.de leg.*1.† Amplia;quia licet non teneatur ad expenſas ma-
gnas,quæ reſpiciunt proprietatem;bene tenetur notificare proprie-
4 tario. † Declara, vt procedat,niſi proprietarius ſciret; quia certus
5 non debet certiorari,*lib.*1.*in fi.ff.de actio.empti.* † Declara,quando
vitium ædificij collapſi erat in terreno,& fundamentis.Caſtr.in *l.*
damni.§.ei cuius.ff.de damn.infect. vnde cum non conſtet, an ex vi-
6 tio ſoli,an ædificiorum collapſa ſit domus,non tenetur vſufructua-
rius.† Limita;quia non tenetur,quando ſine culpa ſua,vt ſi domus
7 corruat,quia in fundamentis erat ruina,*l.domus,cum ſeq.ff.de leg.*1.†
Extende;quia vſufructuarius non tenetur ad expenſas factas in con-
ſtructione, vel perfectione domus ; quia reſpiciunt perpetuam rei
8 vtilitatem.Bart.*conſ.*50.*Viſo teſtamento,in fi.v.tertio quæritur, l.*2. †
Extende ; quia magna impenſa refectionis , ſeu reparationis non
ſpectat ad vſufructuarium,ſed ad proprietarium.Ang. & Caſtr. in
l.ſumptus:poſt gl.ibi in *v.neceſſarios.ff.de leg.*1. quam legunt ſub *d.*
9 *l.domos.eod.tit.*† Et quod non teneatur vſufructuarius ad expenſas
magnas refectionis reſpicientis proprietatem,ſed ſolum ad paruas,
intantum;quod ſi magnas fecit,illas recuperare poſſit à proprieta-
10 rio.Caſtr.*conſ.*426.*Super primo quæſito,in pr.lib.*1. † Extende; quia
vſufructuarius,& fideicommiſſarius repetit melioramenta facta in
bonis fideicommiſſi, quando reſpiciunt perpetuam vtilitatem rei.
11 quod notandum dicit Ang. *d.l.domos. ff.de leg.*1. † Reſtringe,ſeu
contrarium,quod imo vſufructuarius teneatur ad omnes refectio-
nes cura ſaltem, expenſis tamen proprietarij, Bart.in *l.cotem.§.qui*
*maximos.ff.de publica.l.*1.*in fi.cum ſeq.ff.de vſufruct. quemadmodum*
*caueat.*Bart.in *d.l.damni.§.ei cuius.ff.de damn.infect.*Caſtr.*conſ.*426.
*in pr.l.*1.vbi, quod cura, & ſolicitudo magnarum expenſarum,&
refectionum ſpectat ad vſufructuarium, licet repetat à proprieta-
rio,ſi proprietatem reſpiciunt;& ita plenius Bart.in ſua *q.*3.*publi-*
*canus, in v.ſecundo videndum.n.*4.*v.& ideo videndum*,vbi allegat pro
vtraque,quod ad vſufructuarium ſpectet,poſtea quod imo ad pro-
prietarium;poſtea diſtinguit , quod cura ſolicitudo ad vſufructua-
12 rium,expenſa ad proprietarium ſpectat.† Declara;quia contrariũ,
ſeu reſtrictio procedit in ſimplici vſufructuario,qui habet tantum
vtile dominium in re,*l.*1.*ff.ſi ager vectigal.* ſecus in legatario, qui
habet plenum dominium ; licet reueitatur ipſo iure ad hæredem
poſt eius mortem,*l.fi.C.de legat.*& ſic ratione minoris iuris, quod
habet vſufructuarius , imminent ei maiores curæ ; puta cautionis
de vtendo;& fruendo arbitrio boni viri,*l.*1.*C.de vſufruct.*ad quam
13 non tenetur legatarius, qui eſt dominus; & *leg.à Titio.ff.de furt.*†
Mihi videtur declaratio falſa,quia ſicuti tenetur vſufructuarius ad
reparationes modicas;& melioramenta reſpicientia fructuum per-
ceptionem ; & proprietari⁹ ad meliorationes maiores & meliora-
menta reſpicientia proprietatem, legatarius , qui eſt dominus, &
habet vſumfructum,& proprietatem,debet teneri ad maiores cu-
ras,quam ſimplex vſufructuarius; quia ad eum ſpectant,quæ ſpe-
ctant & proprietario, & vſufructuario;ideo erronea eſt declaratio
14 iudicio meo. † Declarant aliqui alio modo peiori,quod dicta im-
penſa,dato;quod ſpectet ad curã legatarij,debet ſubminiſtrari per
hæredem; quia vſufructuarius non tenetur de ſuo ſecundum Bart.
in *d.l. cotem §.qui maximos ff.de publica.* per text.in *l.ſi vero non re-*
munerandi.§.fi.ff.mand.& l.ſi mandato meo.ff.eod. vbi pecunia debet
ſolui procuratori ante,non poſt, & fructuarius dicitur procurator
domini in rem ſuam,*l.*1.*§.fi.ff.nou.oper.nunciat.*vbi Bar.Bal.in *l.eũ,*
in quem. C.de vſufruct. † Sed prædicta declaratio bene procedit in 15
vſufructuario,ſed non in legatario proprietatis, vt ſupra,& quan-
do notificaſſet domino. † Tu dicas,quod contrarium non eſt con- 16
trarium, ſed reſtrictio , quod ad vſufructuarium non ſpectant ex-
penſæ maiores reſpicientes proprietatem,licet ad curã, & ſollici-
tudiné obligetur,& intelligas ita,vt de ſuo nõ ſoluat,ſed facta in-
timatione proprietarius debeat illa ſubminiſtrare, provt dominus
procuratori ſuo reficienti,ita Bart.*d.q.*4.*in fi.n.*4.*ver.& ideo eſt vi-*
dendum, vbi primo arguit, quod ſpectat ad fructuarium:ſecundo,
quod imo ad proprietarium:tertio diſtinguit,quod cura,& ſollici-
tudo ſpectet ad vſufructuarium ,expenſa ad proprietarium:ideo ſi
vſufructuarius vult reficere , poteſt compellere dominum ad ſub-
miniſtrandum pecuniam,ne de ſuo ſoluat, & repetat; ſi vero vult
de ſuo reficere,poteſt,& poſtea repetet expenſum,vel actione ne-
gociorum geſtorum ſecundum gl.vel actionem mandati ſecun-
dum Bart.ſi vero vſufructuarius non vult reficere , non compelli-
tur,niſi quia perdet vſumfructum,& tollit omnia contraria,& ite-
rum *q.*4.*col.fi.l.*2.† Declara iterum plenius,& melius,quia ſi vſuſ- 17
fructus conſiſtit in ædificiis,& molendinis,ſiquidem ſunt collapſa,
& in totum deſtructa, finitus eſt vſusfructus, venditio fructuum,
ita quod etiam ſi reædificentur , non reuiuiſcit vſusfructus ſemel
extinctus ; ſi vero in parte ſunt collapſa , donec ſupereſt pars ædi-
ficiorum, remanet vſusfructus,ita quod per reſtaurationem rein-
tegratur,expenſa autem magna ſpectat ſolicitudine ad vſufructua-
rium,& emptoré,fructuũ,ideo poteſt de ſuo reficere requiſito do-
mino,& repetit à domino actione mandati,& etiã poteſt cõpelle-
re dominum via actionis.Barr.*d.*4.*quando primus,col.*2.*in fi.v.ſuper*
*quarto per tot.*quæ eſt poſt conſ.*l.*2.vbi tollit omnia contraria. Vi- ☞
Vſufructuarius expẽſas magnas repetit,& quãdo ſecus.Concl.prox.ſeq.

Vſufructuarius expenſas magnas repetit. CONCL. 319.

VSufructuarius † non tenetur ad expenſas reparationum ma- 1
gnas, quæ reſpiciunt proprietatem ; quia ad eas tenetur pro-
prietarius,ideo ſi eas fecit,repetit.Caſt.*conſ.*426.*Super primo,in pr.*
*l.*1.† Amplia, quia vſufructuarius repetit etiam expenſas magnas 2
reſpicientes proprietatem, bona ſide factas, licet caſu, & fortuna
molendinum,in quo factæ ſunt,perierit,quia ſufficit,quod vtiliter
ſit expenſum.Caſtr.*d.conſ.*426.*in pr.lib.*1 *& in fi.v. concludo.* † Li- 3
mita,quia vſufructuarius modicas expenſas ſoluere tenetur,& mo-
dicæ expenſæ dicuntur expenſæ peritorum,& calculatorum.Abb.
*conſ.*21.*col.*2.*non obſtat,l.*2. † Limita, quia vſufructuarius tenetur 4
ad expenſas etiam magnas quando ſe obligauit ad illas. Abb. *d.*
*conſ.*21.*col*.2.*v.non obſtat* , *lib.*2. † Extende, vt procedat, etiam ſi 5
vſufructuarius mortuus ſit,quia hæres tenetur ad omnes expenſas
ad quas vſufructuarius viuens ſe obligauit.Abb.*d.conſ.*21.*in fi.l.*2,
Vide,Concl.prox.præced.

Vſufructuarius obligatur ad onera,& quando non.
CONCL. 320.

VSufructuarius † tenetur ad onera, & tributa. *l.hactenus,& l.* 1
ſi pendentes.ff.de vſufruct. Fed.de Sen.*conſ.*290. *in pr.* qui ar-
guit de vſufructuario ad beneficiatũ;quia onera fructuũ ſubſtinet
ſolus vſufructuarius omniũ bonorũ.Bald. *conſ.*237. *Titius in teſta-*
*mento,n.*3.*v.tertio quæritur,l.*1. *& conſ.*467.*Vſufructuarius,lib.*3. &
Bald.*conſ.*238.*Paſtucius in ſuo, circa fin.l.*5. † Declara, vt teneatur 2
ſolũ ad onera,& tributa, quæ imponuntur durante vſufructu ſuo,
nõ auté vltra.Gem.*conſ.*3.*n.*7.*v.nam Prælatus.* † Amplia;quia vſu- 3
fructuarius hæreditatis tenetur ad debita hæreditaria,ſecus ſi non
ſit vſufructuarius vniuerſalis.Bal.*conſ.*22.*Super primo, in fi.v.ſuper*
*tertio, lib.*1. Vide ſupra,*Vſufructuarius hæreditatis differt ab vſufru-* ☞
*ctuario omnium bonorum.Concl.*408. Vide Concl.proxim.ſeq.† Ex- 4
tende idé,ſi eſſet vſufructuarius medietatis,hæreditatis,quia tene-
tur ad medietatem onerũ, & debitorum iuxta diſtinctioné *l.ſi quis*
*ſeruum.§.fi.& in l.fi.ff.de vſufruct.leg.*Caſtr.*conſ.*276.*n.*5.*verſ. ſuper*
*ſexto.lib.*1.Vide, *Emens à fiſco,vel à Principe non poteſt moleſtari,&* ☞
*quando ſecus.Concl.*242.† Amplia,vt procedat,quod vſufructuarius 5
tenetur ad omnia onera,etiamſi habeat vſumfructũ ſoli tantum à
Republica,vel à fiſco;quia licet pedagiũ cohæret ſolo; non tamen
cohæret ad vtilitatem ſoli,ſed fiſci.Bal. *conſ.*119.*n.*2.*v.interdũ con-*
*ceditur.l.*4.† Amplia;quia tenetur vſufructuarius ad collectas,& ad 6
omnia onera realia rerum,in quibus habet vſumfructum.Bal.*conſ.*
442.*Factum tale eſt,lib.*5.plene Borgnin.*de vſufr.n.*160.Rom.*conſ.*

230.*Præſupponitur,col.2.v.ſed ad fructuarium*,vbi apoſt.in *v.habe-*
7 *tur*, dat concord. † Extende ; quia tenetur etiam ad balzellum, &
onera extraordinaria pro rebus,& fructibus rerũ.Borgnin.*de vſufr.*
8 *n.*162.† Extende;quia tenetur ad præſtantias impoſitas viuente te-
ſtatore; quia cenſentur impoſitæ perſonæ pro rebus; ideo vſufru-
ctuarius , ſiue vniuerſalis, ſiue particularis legatarius, tenetur pro
rata , & ſi hæres ſoluat pro eo, poteſt recuperare. Caſtr.*conſ.*276.
9 *Super primo,numer.*5.*verſ.ſuper ſexto,lib.*1.† Extende;quia tenetur
vſufructuarius ad expenſas mercedum.Rom.*d.cõſ.*230.*col.*2.*verſ.*
10 *ſed ad fructuarium.* † Extende;quia vſufructuarius ex cauſa lucra-
tiua legati,vel donati tenetur ad expenſas, quæ gratia quærendo-
rum fructuum fiunt;quia intrat regula,quod fructus intelliguntur
11 deductis expenſis.Roman.*d.conſ.*330.*in prin.* † Declara;quia licet
vſufructuarius teneatur ad omnia onera realia ; intelligitur. dum-
modo in totum non abſorbeant vſumfructum. Borgn.*de vſufruct.*
12 *n.*152.*ver.nec obſtaret.* † Limita igitur;quia vſufructuarius non te-
netur ad expenſas onerum rei ; quando ex ipſis vſusfructus red-
deretur vel ad nihilum , vel ad modicum, quia tenetur hæres eo
caſu.Rom.*d.conſ.*230.*col.*2.*v.in contrarium*, vbi, apoſt. in *v.hæres*,
13 dat concord. † Limita ; quia tenetur vſufructuarius ad expenſas
magnas,quæ reſpiciunt perpetuam rei vtilitatem;quia ſi ſunt ma-
gnæ,tenetur proprietarius.Borgnin.*de vſufruct. n.*161. vbi *n.*160.
14 ſi ſunt modicæ,bene tenetur.† Limita;quia expenſæ,quæ fiunt ea
occaſione,vt vſufructuarius nouiter habeat vſumfructum,ſpectãt
ad proprietarium.Rom.*d.conſ.*230.*in fi.ver.ſecundo quia*, vbi vult,
quod expenſæ multum in cuſtodiendo caſtrum ſpectant ad pro-
prietarium;quia vſusfructus caſtri non poſſet haberi ſine cuſtodia
15 militum.† Limita;quia vſufructuarius iuriſdictionis,& pedagij nõ
tenetur ſoluere veſtigal publicum;quia cum ipſe ſit vſufructuarius;
& publicanus in rem ſuam,non tenetur.Bald.*conſ.*119.*Ad euiden-
tiam præmittendum,n.*2.*v.ſecundo eſt præmittendum,lib.*4.

*Vſufructuarius vniuerſalis,an teneatur ad debita hæ-
reditatis,& qualiter.* CONCL. 321.

1 VSufructuarius † vniuerſalis, vel quotæ partis hæreditatis te-
netur de ſuo ſoluere debita hæreditaria, licet finito vſufructu
repetat , & ſi pro quota eſt vſufructuarius , pro quota tenetur ad
ipſa debita. Bart. in *l.fin.ff.de vſufruct.leg.*ſequitur Bald. *conſ.*467.
*Vſufructuarius,lib.*3.*& conſ.*22.*Super primo,in fi.v. ſuper tertio,l.*2.
Ruin.*conſ.*41.*in princ.*vbi;quod nullus diſſentit ab hoc & *n.*12.di-
* cit gloſ.communem * eſſe hoc tenentem,*lib.*2.& loquitur in vſu-
fructuario hæreditatis.Franc.Marc.*deciſ.Delph.*833.*Quæritur,quia*
2 † Declara;quia deducit in fine vſusfructus,quatenus compenſato
vſufructu de ſuo aliquid ſoluiſſet; ſic declarat Bart. Ruin. *conſ.*41.
3 *Verbis teſtamenti,in pr.l.*2. † Imo;quod deducat ſimpliciter, quic-
quid ſoluit;& quod habeat retentionem bonorum, Bero.in *c .Ray-*
4 *nutius,n.*257.*de teſtam.*† Contrarium tenet Bal. quod imo vſusfru-
ctuarius hæreditatis , ſeu quotæ non teneatur ad æs alienum, ſed
ſpectet totum ad hæredem,qui debet primo vendere mobilia, &
ſi non ſufficiant,vendet ſtabilia, in quibus vſufructuarius patietur
quoad ratam vſusfructus tantum.Bal.*conſ.*237. *Titius in teſtamen-
to,n.*3.*v.tertio quæritur,lib.*1.*& conſ.*87. *Super primo puncto,per tot.*
*& conſ.*237. *Paſtuccius.n.*1.*lib.*5.*& conſ.*442. *Factum tale eſt*,vbi,
quod vſusfructuarius eſt legatarius , & ad eum non ſpectat onus
æris alieni,ſed ad hæredem *lib.*5. vbi quod nec tenetur ad impen-
ſam funeris vſufructuarius,ſed hæredes.Iaſ.in *l.*1.*in* 2.*lect. n.*13.*ff.*
* *ad Senat.conſ.Trebell.*vbi dicit* communem; & quod conſuleret,&
iudicaret pro iſta parte,vbi alios allegat,& loquitur in vſufructua-
rio vniuerſali omnium bonorũ,ſed tamen in vſufructuario hære-
ditatis,quod non teneatur ad debita ipſe,ſed hæres; & quod Bart.
intelligitur, quando ipſe vſufructuarius erat hæres inſtitutus, nul-
lo alio hærede dato,niſi poſt illius mortem, tenet Mattheſ. *ſing.*4.
Nota, quod ſi teſtator, ſequitur Socin. *conſ.*131.*Præſtantiſſimi iuris,*
*lib.*1. Paulus de Montepico,in *repet.l. Titia.§.Titia.n.*149.*& ſeq ff.*
*de lib.*1.vbi dicit quod idem eſt in vſufructuario hæreditatis,quod
in vſufructuario omnium bonorum ; quia ſi eſt datus alius hæres
vniuerſalis, etiam poſt mortem vſufructuarij non tranſeunt in eũ
actiones,etiamſi ſit inſtitutus;quia dicitur hæres particularis,hanc
partem videtur tenere Odofred.*in d.l.fi.ff.de vſufr.* vbi; quod vſu-
fructuarius omniũ bonorũ eſt vniuerſalis, ſicut hæreditatis. Gof-
fred. vero ibi dubitat, an poſſit dari vſufructuarius hæreditatis, &
in *l.qui ſeruus, n.*13.*& ſeq ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtam.*tenet, quod
non poſſit dari,& ſi daretur,aut poſſet dari,dicit, quod tenetur ad
onera pro parte , provt ſi pars hæreditatis eſſet ſibi legata. Caſtr.
*conſ.*294. *In cauſa quæ vertitur Bononiæ, lib.*2.maxime *n.*4.*v.viden-
dum eſt ergo,vſq.in fi.*& hanc partem tenet Caſtr.*conſ.*459. *Dubium
de quo,in fi.l.*2.& eſt ratio,quia vſufructuarius debet habere vſum-
fructum deducto ære alieno,quod ſoluitur per alienationem bono-
rum;ergo,ita Caſtr.*d.conſ.*294.*n.*4.*vſque in fi.lib.*2.vbi dicit, quod
iura allegata per Bart.pro contraria opinione loquuntur , quando
relictus eſt vſusfructuarius vniuerſalis pleno iure;quia in eũ;provt
in fideicommiſſarium vniuerſalem, tranſeunt iura actiue,& paſſi-
ue;ſecus ſi legatus ſolus vſufructuarius,quia eſt legatarius particu-
laris,in quem iura actiue tranſeunt.† Declarat Bal.*conſ.*237.*Titius* 5
*in teſtamento,n.*3.*v. tertio quæritur, lib.*1. quod teneatur hæres pro
medietate;vſufructuarius vniuerſalis pro alia medietate;provt etiã
tenet *conſ.*239.*Teſtator ita dixit.n.*3.*v.hic tamen eſt conſiderandum,*
*lib.*1.vbi in legato alimentorum,quod vterq;tenetur pro dimidia,
videlicet vſufructuarius pro medietate , proprietarius pro alia me-
dietate,vel dicas,quod concurrunt; videlicet proprietarius pro ſua
proprietate,vſufructuarius pro ſuo vſufructu; & ſic loquitur Bald.
† Declara;vt per Mattheſ.*ſingul.*4.vbi intelligitur,quando eſt vſu- 6
fructuarius inſtitutus hæres alio hærede non dato,vel dato hærede
poſt mortem vſufructuarij;quia tenetur ad debita; non quia poſſit
actione perſonali conueniri , ſed quia ipſe recipit omnia bona, &
præſtat cautionem de conſeruando indemnem hæredem , & ideo
intelligas,quod ſoluit de bonis hæreditatis, non de ſuo vſufructu.
Paul. de Monte Pico in *repet.d.l. Titia,§. Titia.n.*149.*&* 150.*cum
ſeq.*vbi declarat Mattheſ.† Contrariũ Caſtr.*conſ.*459.*Dubiũ de quo* 7
*in fi.l.*2.vbi,quod vendenda eſt proprietas,vt patiatur hæres in pro-
prietate;& vſufructuarius in vſufructu, & idem plenius *conſ.*294.
*In cauſa,n.*4.*v. videndum eſt, lib.*2. vbi latiſſime hoc probat repro-
bato Bart. † Extende ; quia vſufructuarius bene tenetur de ſuo ad 8
collectas,& onera realia.Bald.*conſ.*442.*in pr.l.*5. † Declara, vt per 9
Caſtr.*d.conſ.*294.*n.*4.*lib.*2. vt procedat; quod vſufructuarius hære-
ditatis,vel partis hæreditatis teneatur ad debita, quando eſt inſti-
tutus hæres in vſufructu,& proprietate;ſecus ſi in vſufructu tãtũ,
dicit, quod ita loquuntur iura allegata per Bart. † Declara ; vt per 10
Bero. in *c. Raynutius,n.*257. *de teſt.*vt intelligatur,quando eſt hæ-
res inſtitutus vſufructuarius in vſufructu hæreditatis; quia ipſe te-
netur ad debita ſolus;ſed tamẽ finito vſufructu hęres reſtituit ſolu-
tũ,& poſſũt bona retineri pro debitis ſolutis. † Extende;quia vſu- 11
fructuarius vniuerſalis tenetur etiã ad legata annua, quæ debentur
ex fructibus,provt ſunt alimenta.† Contrarium,quod imo tenea- 12
tur hæres ſimul cum vſufructuario vniuerſali pro medietate ad le-
gata alimentorum.Bald.*conſ.*239.*n.*3.*v.hic tamen,l.*5.† Reſtringe, 13
quia vſufructuarius vniuerſalis nõ tenetur ad legata etiã pia facta
in euentum ſubſtitutionis;quia ſi exequutores volũt vẽdere,debet
alienare ſaluo vſufructu.Bal.*conſ.*88. *Factum tale eſt,circa fi.l.*4.Vi-
de,*Legatũ quando debeatur ab hærede, vel ab vſuf.Concl.*146.† Re- 14
ſtringe;quia vſufructuarius etiã vniuerſalis,vel quotæ hæreditatis
nõ tenetur ad legata,ſed ſolus hæres tenetur ad legata de ſuo ſine
dãno vſufructuarij,maxime,quãdo nõ fecit inuentariũ, vel bene-
ficiũ inuentarij non habet.Bal.*conſ.*237.*n.*2.*v.ſecundo quæritur,l.*1.
† Contrariũ,quod imo tenetur ad quotã hæreditatis debitorum,ſi 15
eſt vſufructuarius quotæ hæreditariæ.Franc.Marc.*dec.Delphi.*833.
*n.*2.*& ſeq.* † Reſtringe;quia verũ eſt generaliter,quod legata ſpe- 16
ctãt ad hæredẽ, nõ autẽ ad vſufructuariũ.Bart. in *d.l.fi.ff.de vſufr.
legat.in fi.*† Declara;quia hæres tenetur ad legata, nõ autẽ vſufru- 17
ctuarius,niſi ex cõiecturis contrarium cõſtet.Abb.*conſ.*4.*col.*2.*n.*6.
*v.nec obſtant notata,l.*2. † Amplia, quia imo vſufructuarius hære- 18
ditatis, vel Kalendarij, aut vniuerſalis tenetur ipſe ad debita teſta-
toris.Rui.*d.conſ.*41.*in pr.*vbi;quod nullus diſſentit ab hoc,& *n.*12.
dicit communẽ,*l.*2.† Reſtringe.niſi teſtator grauaſſet vſufructua- 19
riũ vniuerſalẽ ad aliqua onera;quia cẽſetur liberaſſe ab aliis.Rui.
*d.conſ.*41.*n.*6.*v.ſed præmiſſis,vſq;in fi.l.*2.vel quando alias cõſtaret
de mẽte,vt ibi per eũ.† Amplia,vt idẽ ſit in vſufructuario omniũ 20
bonorum. Bart.in *l.fi.ff.de vſufr.legat.*Ang.Aret.*conſ.*38.*Duo ſunt
videnda, n.*2.*v. nec dicatur.* † Contrarium tenet Caſtr.*conſ.*294.*In* 21
*cauſa,quæ vertitur Bononiæ,à n.*3.*vſq;in fi.l.*2.vbi quod ridiculoſum
eſt directe vſufructuarium omnium bonorum haberi loco vniuer-
ſalis fideicõmiſſarij,& quod iura allegata per Bart.loquũtur;quan-
do nullus alius hæres erat inſtitutus, vel quãdo hæres pariter erat
inſtitutus vſufructuarius, & hãc cõmunẽ*dicit Alex.in *l.ſi filio.§.* *
*ſi vir in quinquennium,n.*14.*ff.ſol.matr.*communem*dicit Iaſ.in *l.*1. *
in 2.*lect.n.*13.*ff.ad Treb.*† Declara;quia ampliatio procedit in vſu- 22
fructu ab homine; ſecus in vſufructu à lege inducto; provt eſt pa-
ter,qui ſuccedit in aduẽtitiis filij in vſufructu, vel quãdo ſuccedit
& tranſit ad ſecunda vota;quia tenetur proprietatẽ cõſeruare aliis
filiis primi matrimonij;quia nõ tenetur ad debita ſoluenda de vſu-
fructu. Ang.Aret.*conſ.*38. *Duo ſunt videnda,n.*2. *& ſeq.v.nec dica-
tur.*† Declara;quia prima procedit,quando vſufructuarius omniũ 23
bonorum erat hæres inſtitutus cum alio in proprietate,vel quando
nullus alius erat hæres inſtitutus.Caſtr. *d.conſ.*294.*num.*4.*v.ſed ri-*

dicu

Digitized by Google

24 *diculum l.2.*† Intellige tamen declarationem,vt procedat,niſi aliæ
coniecturæ eſſent, in contrarium, quod imo vſufructuarius hæres
25 inſtitutus ſolueret de bonis, vt per Bellon. *conſ.7. per tot.*† Limita
in vſufructuario particulari, ſeu certorum bonorum; quia non te-
netur ad æs alienum;neque ad legata,vel debita.Bart.in *d.l.ſi.ff.de*
* *vſufr.leg.*Bal.*conſ.87.circa fi.v.aut legatus,l.*1.& ita omnes*concor-
dant in hoc.

Vſufructuario quæ dominus præſtare teneatur.

CONCL. 322.

1 DOminus † præſtare tenetur vſufructuario patientiam in re,
quæ in vſufructu conſiſtit,vt poſſit colere;& ſimilia.Bal.*conſ.*
2 119.*Ad euidentiam eſt præmittendum,in pr.l.4.*† Amplia,vt teneatur
eandem patientiam præſtare extra rem, vt non impediat eum in
3 via.Bal.*conſ.119.in pr.l.4.*† Amplia;quia tenetur dominus ad pati-
entiam omnium aliarum ſeruitutum debitarum,& quæ ſunt de na-
4 tura vſusfructus. Bal.*d.conſ.119.in pr.l.4.* † Extende;quia tenetur
præſtare inſtrumenta,& alia parata ad vſum fundi, cuius vſusfru-
ctus legatus fuit, & appellatione inſtrumentorum veniunt omnia
parata pro fundo,ſiue ſint in fundo,ſiue non,dummodo fundi cauſa
5 ſint parata.Bal.*conſ.485.Qui legat.l.4.in pr.*† Amplia;quia dominus
tenetur ad expenſas magnas reſpicientes proprietatem;paruas vero
tenetur facere vſufructuarius;& etiam quoad magnas tenetur præ-
ſtare curam,& diligentiam,ideo facta denunciatione domino te-
netur dominus ſubminiſtrare expenſas magnas , provt dominus
procuratori;quia quoad hoc proprietatem quoad hoc æquiparan-
☞ tur. Vide,*Inſtrumentorum appellatione quid veniat. Concl.325.* Vide
ſupra,*Vſufructuarius obligatur ad onera, & quando non. Concl.320.*

Vſufructuarius poſſidet naturaliter tantum,& proprietarius ciuiliter. CONCL. 323.

1 VSufructuarius † poſſidet naturaliter rem,quam habet ad vſu-
fructum nomine ſuo ; non nomine proprietarij , ſicut con-
ductor;dominus vero proprietatis poſſidet ſolum ciuiliter, & hæc
ciuilis requieſcit in naturali. Caſtr.*conſ.396. Poſtquam dicta dona-*
trix,in pr.lib.2. vbi loquitur in matre donante filiis reſeruato vſu-
2 fructu.† Et propterea ſi teſtator mandat; quod vxor teneat penes
ſe mobilia,& pecunias,cenſetur legare cuſtodiam nudam,quia qui
tenet, nomine domini tenet ; ſecus ſi poſſidet nomine ſuo provt
3 vſufructuarius.Caſtr.*conſ.416.col.1.in fi.v.ad tertium, lib.2.* † Am-
plia; quia in tantum eſt verum; quod vſufructuarius poſſidet tan-
tum naturaliter;& proprietarius,ciuiliter,quod ſi legatur proprie-
tas vni,vſusfructus alteri;& vſufructuarius eſt in poſſeſſione, non
prohibetur legatarius loco hæredis capere poſſeſſionem eorundem
bonorum reſpectu ciuilis poſſeſſionis vacantis. Bart.*conſ.68.Qui-*
4 *dam fecit,in pr.l.2.*† Declara;quia imo videtur Bart.velle *d.conſ.67.*
in pr. l.2. quod ſi vſufructuarius non dedit cautionem de vtendo,
& fruendo arbitrio boni viri,&c.ex quo non poteſt facere fructus
ſuos;non etiam poſſideat naturaliter.

Vſufructuarius in quibus poſſit præiudicare domino,vel non. CONCL. 324.

1 PAter † habens ſolum vſumfructum in bonis filij , ſi tranſigat
ſuper bonis ipſis ratione litis reſpicientis proprietatem,præiu-
dicat filio;maxime ſi interuenit decretum iudicis. Bal. *d.conſ.448.*
2 *Quæritur in primis,in fi.lib.1.*† Amplia;quia habens vſumfructum
omnium bonorum ſibi relictum à marito,ſi aliqua bona , in qui-
bus habet vſumfructum,alienauerit,priuatur vſufructu quoad bo-
na alienata.Bal.*conſ.394.Quod Notarij Collegij. n.4.v. ſuper quarto,*
3 *lib.4.* † Limita;quia mater, quæ donauit filiis ſuis quædam bona
inter viuos reſeruato ſibi vſufructu, ſi dicta bona poſtea alienauit
non currit præſcriptio contra proprietarios; quia donec vixit vſu-
fructuaria,non potuerunt agere proprietarij;ideo non currit,niſi à
die mortis vſufructuarij;& quia non potuit transferre,niſi natura-
lem poſſeſſionem, non ciuilem ſeparatam. Caſtr. *conſ.396. Poſt-*
quam dicta donatrix,lib.2.per tot.

Vſufructuarius deſtructa re an habeat vſumfructum, & qualiter. CONCL. 325.

1 VSufructuarius † certi corporis , puta domus , ſi comburatur
domus,non habebit locum in area deſtructa domo;quia vſuſ-
fructus reſpicit formam,non ſubſtantiam domus.§.*finitur Inſtit. de*
2 *vſufruct.*† Extende;quia in hoc differt vſusfructus ædificiorum ab
vſufructu aliorum bonorum ſtabilium;quia deſtructo in totum ædi-
ficio ceſſat totaliter vſusfructus,vt licet ædificium reficeretur,non
reuiuiſcat vſusfructus , ſi vero in totum deſtruitur , ſed remaneat
pars;tunc non extinguitur vſusfructus , & ſi reficiatur ædificium;
totus vſusfructus habet locum.Bart.in ſua *q.4. Publicanus in v.2.*
videndum,n.3.v.ſuper tertio,vbi,ad quem ſpectet refectio,pro quo
ſupra in *Concl.318.* & plenius Bart. in *q.4.*incip. *Quando ponimus,*
col.2.in fi.v ſuper quarto,quæ eſt poſt conſilia,*l.3.*† Limita,quando 3
vſusfructus eſt generalis,& non reſpicit formam,ſed ſubſtantiam;
provt in vſufructu omnium bonorum ſtabilium ; quia deſtructa
domo habebit vſumfructum areæ, & quod ſupereſt, ita Petr.Surd.
conſ.26.per tot. † Extende;quia ſi vendatur,vel retrouendatur fun- 4
dus,habebit vſumfructum pretij; quia licet in particularibus pre-
tium non ſuccedat loci rei, bene vſusfructus reſpiciens ſubſtantiã
rei verificatur in re ſubrogata.Petr.Surd.*d.conſ.26.per tot.*vbi ma-
xime procedit quando erant omnium bonorum mobilium,& im-
mobilium;quia mutatio rei non minuit vſumfructum.

Vſusfructus qualiter duret,vel finiatur. CONCL. 326.

VSusfructus † non finitur,licet is,qui conſtituit vſumfructum 1
in re ſua propter maleficium poſtea commiſſum deporte-
tur,vel banniatur ; quia ex quo ius ipſius vſusfructus erat radica-
tum ante maleficium, non finitur. Bald. *conſ.469.pone,quidam l.3.*
† Amplia ; quia vſufructuarius licet poſſit ſuccedere in proprie- 2
tate ex delatione hæreditatis , cuius habet vſumfructum, quo ca-
ſu extinguitur vſusfructus;tamen ſi vult continuare vſumfructum,
& conſeruare ius adeundi , poteſt proteſtari , quod percipien-
do vſumfructum non intendit renunciare ſucceſſioni delatæ etiam
quoad proprietatem.Bald.*conſ.113.Si iſta domina, lib.4.* † Amplia; 3
quia vſusfructus non finitur,neque vſus per ingreſſum religionis
capacis bonorum,neque per profeſſionem emiſſam; quia mors ci-
uilis non æquiparatur in hoc naturali.Anchar. *conſ.436.In iis du-*
biis,num.8. † Amplia;quia in omnibus caſibus,in quibus vſusfru- 4
ctus finitur,vel præſcriptione, vel quia vſusfructuarius nõ præſti-
tit cautionem , ſi hæres negligat,& patiatur vſufructuarium per-
ſeuerare, cenſetur remittere caducitatem ex titulo lucratiuo, ideo
præiudicat ſuis creditoribus ; quia poteſt non velle acquirere ex
cauſa lucratiua. Ang. Aret.*conſ.56. In cauſa illius, in prin.verſ.nec*
obſtat. † Ergo credo,quod procedat ampliatio quoad creditores in 5
perſonali,ſed non quoad creditores hypothecarios ; quia licet ca-
ducitas ſi ex cauſa lucratiua ; tamen eo ipſo , quod ius eſt quæſi-
tum debitori,illud ius cadit ſub hypotheca. Vide, *Acquirere nolle,* ☞
& alienare ſunt diuerſa.Concl.441.† Limita;quia omnis vſus,habi- 6
tatio , & vſusfructus cenſetur ſolum ad vitam vſufructuarij con-
ceſſus;ideo eo mortuo finitur. Ang.*conſ.2.Certum eſt, num.2. verſ.*
præmitto. Vide infra. *Vſusfructus multis modis finitur , & quibus.* ☞
Concl.331.† Reſtringe,niſi ſit dictum,quod tranſeat ad hæredem; 7
quia tranſit ſolum ad primum hæredem, non autem ad alios vlte-
riores. Ang. *d.conſ.2.n.2.verſ. ſaluo niſi ſit actum*,allegat *l.antiqui-*
tas.C.de vſufruct.† Idem eſt,ſi vſusfructus eſſet venditus Titio pro 8
ſe, & ſuis hæredibus in plurali, quia ad primum hæredem ſolum
extenditur. Ang. *d.conſ.2.n.13. verſ.poſt hoc denuo.*† Contrarium; 9
quia ſi legatum de fructibus cum facultate diſponendi ; videtur
legata proprietas, Cuman. *conſ.312.per tot.* † Declara;quia Ang. 10
loquitur , quando fuit dictum, quod tranſeat ad hæredes; quia ad
vnum tantum tranſit.Cuman. vero loquitur,quando fuit dictum;
quod poſſet de eo diſponere. † Limita ; quia vſusfructus conſti- 11
tutus decennio præſcribitur , & finitur decennali præſcriptione
inter præſentes,& viginti annorum inter abſentes.Franc.Marc.*de-*
ciſ.829.Quæritur,qualiter. † Extende,ſiue vſusfructus ſit in re ſta- 12
bili, ſiue in re mobili; quia ſunt eiuſdem vitæ , & naturæ in hoc.
Ang.Aret.*d.conſ.55.num.9. & 10.* † Declara;quia decennio præ- 13
ſcribitur inter præſentes, & viginti inter abſentes , quando exce-
ptio præſcriptionis fuit oppoſita, alias ſecus. Angel.Aret.*conſ.55.*
Nulli dubium,n.9.ver.nec etiam obſtat. † Et ideo hæc exceptio non 14
fuit oppoſita;antequam cauſa ſit commiſſa ad conſilium ſapientis,
non poteſt amplius opponi;quia dicitur inſtructa, & habens dare
conſilium non poteſt , niſi audire partes ſuper informationibus &
proceſſu.Ang.Aret.*d.conſ.55.n.10.& ſeq.v.præterea.* † Limita;quia 15
bannimentum,& ſic maximam capitis diminutionem finitur vſuſ-
fructus in perſona vſufructuarij. Fr. Marc. *deciſ.831.* † Extende, 16
etiamſi agatur de vſufructu propter alimenta ; quia cum non ſint
proprie alimenta,nihil refert.Fr.Marc.*d.dec.831.in fi.*Vide, *Acceſ-* ☞
ſorium ſequitur naturam ſui principalis. Concl.76. † Limita ; quia 17
vſusfructus, & legatum vſusfructus factum vxori , donec ſteterit
cum matre teſtatoris hærede, finitur mortua matre; quia eiuſdem
matris contemplatione cenſetur relictus.Anch.*conſ.227.in pr.*vbi
de*communi,& *conſ.185.per tot.*vbi limitat,niſi adſint coniunctu- *
ræ;quod contemplatione legatarij fuerit factũ legatum. Vide,*Vſu-* ☞

fru

*Vſusfructus finitur multis modis,& quibus.*Concl.333.Vide, *Legatũ vxori de vſufructu omniũ bonorũ,donec caſte cũ filiis ſteterit,&c.*Concl.105.

Vſusfructus ſub conditione,vel ad tempus qualiter extinguatur,vel duret. CONCL. 327.

1 VSusfructus † relictus,donec filia teſtatoris nupſerit alicui ter-
tio,non extinguitur,licet filia moriatur innupta;quia imo du-
rat ad vitam vſufructuarij.Bald.*conſ.64. Punctus talis eſt,l.5.in pr.*
2 † Limita;quia vſusfructus relictus alicui ſub conditione,cum mo-
riatur,cenſetur inutilis; ideo nihil conſequitur ex tali legato,Dyn.
conſ.3.Quaſtio talis eſt,quidam,n.6. v.item iuxta conſiderationem.

Vſufructuarius cedens vſumfructum illum conſolidat domino proprietatis,& quando ſecus. CONCL. 328.

1 VSusfructus † cedi non poteſt;& cedendo vſusfructuarius ali-
cui vſusfructus conſolidatur domino directo. *Inſt.de vſufruct.*
§.finitur. & eſt text. in *l. ſi vſusfructus.ff.de iur.dot.* vbi, quod non
acquiritur extraneo,cui ceditur,ſed domino proprietatis, & quod
non poſſit cedi vſusfructus, ſed bene fructuum commoditas. Bal-
dus *conſ.384. In hoc puncto, lib.4.* & idem Baldus *conſil.436. Pun-*
2 *ctum quaeſtionis,lib.4.*Bero plene *conſil.199.per tot.* † Extende;quia
vſusfructus formalis extraneo poteſt conferri, vel cedi,aut vendi,
vel legari.Petr.de Buch.*conſ.106.Dubitatur.* vt infra *num.7.ver.&*
3 *certe videtur.* † Reſtringe, niſi adſit alius vſusfructuarius coniun-
ctus; quia tunc ſi alter alienat vſumfructum , accreſcit alteri vſu-
4 fructuario.Baldus *d.conſ.436.l.4.*† Amplia;quia neque poteſt cedi
vſusfructus marito in dotem,ſed bene commoditas vtendi, & fru-
endi poteſt marito dari in dotem. Bart. in *l.vſufructu. ff.ſolut. ma-*
5 *trim. num.1.& 2.verſ.venio ad quintam.* † Declara, vt imo etiamſi
mulier cedat vſumfructum marito titulo dotis , pacto , quo con-
ſtante matrimonio pro oneribus matrimonij debeat habere , &
mortuo marito mulieri debeat reſtitui , eo caſu cenſentur ceſſa
commoditas,& mulier non perdit vſumfructum; quia appellatio-
ne vſusfructus ceſſi venit commoditas ; & quia mulierem excu-
ſat etiam ignorantia iuris,quando tractat de damno; & quia non
dicitur alienatum, quod in corpore matrimonij eſt retentum , &
6 ſub ſpe reuerſurum.Baldus *conſ.335.Quaedam mulier, lib.1.* † Am-
plia ; quia vſusfructus non poteſt alienari, ſi alienetur, perpetuo
7 finitur.Bald.*conſ.415.Praemittendum eſt,in princip. lib.1.* † Amplia;
quia neque poteſt vſusfructus locari ad longum tempus, ſi fiat lo-
catio, finitur vſusfructus , ſecus ſi fiat ad modicum tempus.Baldus
8 *d.conſil.415.in princip.libro 1.* † Amplia;quia ceſſio facta per vſu-
fructuarium etiam cum iuramento non includit ceſſionem vſus-
fructus , ſed interpretanda eſt ceſſio quoad fructuum commodita-
tem; quia fructuum commoditas cedi bene poteſt. Bald.*conſ.284.*
9 *per tot.lib.4.*† Amplia;quia vſufructuarius nedum cadit, ſi alienat
vſumfructum,ſed etiam ſi alienat proprietatem;quae ad illum non
10 ſpectat,cadit ab vſufructu.Bald.*conſ.346.l.4.* † Amplia;quia bene
vſusfructus,quem habet pater in bonis filij,cenſetur ceſſus,& po-
teſt cedi , ſi filius cum conſenſu patris pleno iure donat bona ſua
praedicta. Ant.de Butr. *conſ.8.in prin.*vbi,quod non tamen praeiu-
dicat talis ceſſio,& conſenſus creditoribus habentibus obligatum
vſumfructum ex cauſa antecedenti , & vide ibi apoſt. magnam,
11 quae declarat.† Contrarium verius eſſe dicit Ant.de Butr.*d.conſ.8.*
num.2. vſque in fin. quod commoditas vtendi inhaeret ipſi vſufru-
ctui , & eo extincto extinguitur commoditas , vnde videtur con-
cludere , quod non ſit remedium pro creditore in ipſo vſufructu,
neque in commoditate, ſi illum extinguit debitor, niſi is,pro quo
extinguitur,ſciuerit,& fuerit certioratus, iuxta *lib.3.ff.de nouatio.*
12 † Limita,quando fieret ceſſio commoditatis fructuum; quia bene
fieri poteſt;& ita eſt facienda interpretatio.Bald. *d.conſ.384.lib.4.*
per tot. & conſ.436. circa med.v.interdum alienauit ſimplicem,lib.4.
• late, & quando procedat, Bero. *conſ.189.in princ.lib.1.* Ang.Aret.
conſ.29.Quantum ad primum,numer.18. & 19.v. ſicut dicimus, vbi
* dicit*communem.† Extende,quia ſi faciat compromiſſum de vſu-
13 fructu, cenſetur in dubio compromittere , quoad vtilitatem , non
quoad proprietatem , vel eſſentiam vſusfructus ; ideo valet com-
promiſſum,neque cadit ab vſufructu. Bald.*conſ.274.Non reuocan-*
14 *do,n.2.l.5.* † Et quod donato vſufructu cenſeatur donata commo-
ditas vtendi, & fruendi, Caſtr.*conſ.135.Dubium facit, in fi.lib.1.v.*
15 *& notandum.* † Extende ; quia licet vſusfructus ad haeredem non
tranſeat; tamen commoditas vtendi & fruendi poteſt vendi ; quia
qui vtitur pretio,cenſetur,vti,& frui vſufructu.Abb.*conſ.91.Vide-*
tur primo, in pr. lib.2. vbi allegat *l.non vtitur. cum l.ſeq.ff.de vſufr.*
16 † Declara tamen;quia ſi ex pacto eſſet prohibitus vſusfructuarius,
ne poſſet alienare; alienando caderet. Abb. *d conſ.91.in fin.lib.2.*

† Reſtringe;quia ceſſio generalis omnium iurium,quae habet vſu- 17
fructuarius,non commoditatem,ſed vſumfructum importat, vt ſit
extinctus.Bero.*conſ.189.lib.1.*vbi pro vtraque parte,& tenet hanc
partem,licet ſatis duram ex iis,quae late Crauet.*conſ.106.num.16.*
*& ſeq.*tradit. † Limita,quando eſſet relictus vſusfructus filiae , & 18
vxori;quia ſi filia pro quantitate legitimae,quae non recipit graua-
men,alienaret proprietatem,non cadit ab vſufructu. Bal.*conſ.436.*
circa fi.lib.4.† Limita,quando habens vſumfructum ingrederetur 19
monaſterium; quia per ingreſſum religionis commoditas vſusfru-
ctus acquiritur monaſterio ad vitam vſufructuarij.Bald. *conſ.426.*
Super puncto in pr.lib.4.

Vſufructuarius quando,& ex quibus videatur cedere vſufructui,vel non. CONCL. 329.

PAter † habens vſumfructum in bonis filij ſi conſentiat filio,vt 1
dicta bona poſſit donare , in quibus pater conſentiens habet
vſumfructum,non cenſetur renunciaſſe vſufructui. Petr.de Anch.
*conſ.106.Dubitatur,*vt infra in princ.† Limita quia pater, qui ha- 2
bet vſumfructum in bonis profectitiis filij,ſi patitur filium habere
talem vſumfructum, cenſetur illi renunciaſſe, & ſibi pater praeiu-
dicat.Iaſ.in *auth.ex teſtamento,n.2.C.de collatio.*

Vſufructu finito non reſtituitur vſufructuarius ſpoliatus,& qualiter. CONCL. 330.

VSufructuarius † ſi ſpolietur finito vſufructu per proprieta- 1
rium,non reſtituitur;& dato,quod fiat reſtitutio breui manu,
etiam proprietarius mittitur in poſſeſſionem facta reſtitutione.
Bald.*conſ.121.Sublata finali cauſa,lib.2.*

Vſufructu finito ad quae obligetur vſufructuarius. CONCL. 331.

VSufructuarius † tenetur finito vſufructu reſtituere rem non 1
deterioratam,ſed in ſtatu,in quo fuit ſibi conſignata,& pro-
pterea tenetur cauere de vtendo, & fruendo ſalua rerum ſubſtan-
tia, per text. in *lib.1. §.cauere; & §. recte.ff. vſufruct. quemadmod.*
cauet.† Et idem eſt in haerede vſufructuarij.Corn.*conſ.119.Circa,* 2
n.2.lib.2. † Limita, quando res periret caſu fortuito,& ſine culpa 3
fructuarij ; quia non tenetur ad aliquid , ſed liberatur reſtituendo
rem prout reperitur,& ita in Molendino deſtructo,& inutili facto
ſine culpa fructuarij, Caſtrenſ.*d.conſ.426.Super primo,numer.2.v.*
quantum ad ſecundum,l.1. † Extende,vt procedat, etiamſi vſufru- 4
ctuarius non fecerit reparationes Molendini neceſſarias , quando
fuiſſent perditae; & inutiles,veluti;quia non aderant macinantes.
Caſtr.plene *d.conſ.425.col.2.verſ.reſtat probare; & per tot. lib.1.*vbi
plura allegat, quae tendunt ad hoc; quia ſi illas feciſſet, non repa-
raſſet,& ſufficit diligentia,quam feciſſet in re propria.† Extende; 5
quia neque imputatur vſufructuarius , quando fecit expenſas , &
reparationes paruas,quae ad ipſum ſpectant,quando reuera fuerunt
perditae; quia intrat regula,quod tibi non nocet,& alteri prodeſt,
eſt concedendum.Caſtr.*d.conſ.426.col.fin.lib.1.*

Vſusfructus incapaci relictus cui accreſcat inter plures. CONCL. 332.

VSusfructus†legatus vxori incapaci propter ſtatutum,vt Piſis, 1
accreſcit haeredi teſtatoris,& legatario eorundem bonorum,
quorum erit relictus vſusfructus , & hoc durante vita vxoris in-
capacis. Bald. *conſ.204. Teſtator legauit.per tot. & l.1.& conſ.230.*
*Quod ſcripſi.eod.lib.*vbi idem confirmat.

Vſusfructus multis modis finitur,& quibus. CONCL. 333.

MOrte † vſufructuarij finitur vſusfructus. Roman.*ſing.587.* 1
Vſusfructus conſtitutus, quia de natura vſusfructus eſt, quod
non tranſit ad vſufructuarij haeredes.Borgnin.*de vſufr.n.81.* plene
*Inſtit.de vſufruct.§.fi.*Caſtr.*conſ.133.Praefati Vannucius, in fin.l.1.*
† Extende,vt idem ſit in ſpe vſusfructus conſtituendi.Rom.*d.ſing.* 2
587. † Reſtringe,quando eſſet conſtitutus vſusfructus ad certum 3
tempus , puta ad decem annos ; quia ſi interim moritur , non ex-
tinguitur. Rom.247.*Lego Titio.* vbi apoſtil.dat concord.& idem,
ſi relinquitur, donec talis habeat 20. annos. Borgnin. *de vſufruct.*
numer. 137. † Contrarium , quod extingatur vſusfructus relictus 4
vxori per decem annos mortua vxore , nec tranſeat ad haeredes
vxoris. Borgnin.*de vſufruct.num.137.* † Extende,etiamſi vſusfru- 4
ctus legetur cum hoc,quod poſt mortem vſufructuarij reuertatur
ad

Digitized by Google

tur ad hæredem teſtatoris Titium ; quia licet Titius præmoriatur
vſufructuario ; non tamen tranſit vſusfructus ad hæredes vſufru-
6 ctuarij,ſed ad alios hæredes teſtatoris.Borgn.*de vſufr.n.*81.† Am-
plia;quia extinguitur per alienationem proprietatis cum vſufructu
7 factam à teſtatore. Borgn.*de vſufruct.num.*87. † Amplia;quia ex-
tinguitur morte etiam ciuili , quando quis perdit libertatem , vel
ciuitatem, vt plene per Borgn.*de vſufr.n.*229.*& ſeq.* vbi latiſſime
declarat, qualiter procedat, de quo dic, vt *Inſtit. de vſufruct.§.fin.*
8 vbi,quod maxima,& media capitis diminutione perditur. † Am-
plia;quia extincta proprietate extinguitur vſusfructus,*Inſt.de vſu-*
9 *fr.§.fi.*† Amplia;quia ſi pariter inſtituat plures filios maſculos hæ-
redes, inter quod eſt vnus clericus beneficiatus , & pater mandet
vſumfructũ portionis clerici beneficiati accreſcere aliis fratribus,
intelligitur vita beneficiati durante , quo mortuo vſusfructus de-
betur hæredibus clerici.Rom. plene *conſ.*503.*Diligenter,num.*7.*&*
ſeq.v.pro plena,vbi plura allegat;quia finita cauſa vſusfructus cen-
ſetur etiam finitus vſusfructus,vbi plura,quod cauſa regulat actũ,
10 & diſpoſitionem. † Reſtringe, quando cauſa reſpiceret fauorem
legatarij,& vſufructuarij, quia tunc non reſtringitur vſusfructus;
☞ neque legatum.Rom.*d.conſ.*503.*n.*7.vbi apoſt. in *v.non reſtrin.*Vi-
de,*Vſusfructus qualiter duret,vel finiatur.Concl.*316.

Vſufructuarius, ſeu vſuarius quid poſſit,vel non circa rem, in qua habet vſumfructum, vel vſum. CONCL. 334.

1 VSufructuarius † habet ius in re, in qua habet vſumfructum,
& ideo habet actionem talem, & poteſt expellere colonum;
& plus iuris habet,quam conductor. Alex. *conſ.*122.*Viſo proceſſu,*
2 *n.*8.*v.non obſtat,quod vſufructuarius,l.*5.† Limita;quia vſuarius non
poteſt nouum ædificium facere in re ad vſum conceſſa , etiam ſi
rei conditionem efficiat meliorem,& idem in vſufructuario,Ang.
de Peruſ.*conſ.*18.*Reperitur iſta reformatio, num.*2. vbi ponit multa
exempla,quod non poteſt facere nouum riuum,neque aliquid ape-
3 rire, quod ſit clauſum, vel claudere;quod ſit apertum. † Extende;
quia mercatorum congregatio habens Florentiæ vſum liberum
certi palatij non poteſt viam comprehenſam in clauſtro palatij
claudere.Ang.*d.conſ.*18.*per tot.*vbi eſt caſus.

Vſusfructus legatus rei differt à legato vſus eiuſdem rei. CONCL. 335.

1 DIfferunt † legatum vſusfructus,vel vſus,& habitationis;quia
ſi pater legat filiæ in caſu viduitatis habitationem, videlicet
quod poſſit reuerti in domum patris, debet habere ſolum faculta-
tem habitandi,provt conſiſtit in facto,non provt in iure;tanquam
ſeruitus;*l.ſi habitatio,& l.ſed neque.ff.de vſu.& habitatio. Inſt.eod.in*
princip.& illa verba,*redire,& ſtare,* important merum factum; vt
per Io.Fabri poſt gl.ibi & in *§.ſed cum factum. Inſt.de ſtipul.ſeruor.*
☞ Vide,*Habitationẽ habens poteſt illam locare,& quando ſecus.Concl.*9.
2 † Et ideo non poteſt alicui locare;quod ſecus eſt, ſi haberet habi-
tationem, provt eſt ſeruitus, *l.cum antiquitas.C. de vſufru* . & ita
3 in terminis Soc.*conſ.*281.*l.*2.† Et talis habitatio cohæret perſonæ,
l. ſi habitatio. ff.quando dies legat. cedat. & ideo non poterit extra-
4 neis locare,neq;petere penſiones.† Et ſi talis domus deſtinatur ex
publico pro meretricibus , adeo quod mulier honeſta non poteſt
in ea habitare , non poteſt conuenire hæredes, vt eidem ſoluant
penſionem , quam ipſi non exigunt ; quia iſte eſt caſus fortuitus,
quia factum Principis dicitur caſus fortuitus, *l. Lucius. ff.de euict.*
Caſtr.*conſ.*230.*col.*2.*l.*1.Alex.*conſ.*120.*l.*1. Soc. in *l.quidam relega-*
*tus;in 3.not.ff.de reb.dub.*Afflict.*dec.*54.Iaſ.*conſ.*26.*col.pen.in fin.l.*3.
vnde cum hæredes non teneantur de caſu fortuito, *l.quæ fortuitis.*
☞ *C.de pignor.actio.l.in rebus,in pr.ff.commod.*ergo.Vide.*Vſus,& habi-*
*tatio in quibus differant,vel non.Concl.*365. *& Concl.ibi proxime ſeq.*

Vſura quid ſit,in quibus cadat,& quis dicatur vſurarius,vel non. CONCL. 336.

1 VSura † eſt lucrum ex mutuo pacto debitum,vel exactũ.Oldr.
*conſ.*207.*Vniuerſis,in pr.v.nunc quæritur.* Rom. *conſ.*423.*Pro*
*pleniori,n.*5.*c. conſuluit in fine,de vſur.*vbi allegat Euangelium Lu-
cæ : *Mutuum date nihil inde ſperantes*, & hanc eſſe definitionem
tam Theologorum, quam Iuriſtarum, dicit Clar. in *§.vſura, in pr.*
2 † Et quod vſura ſit lucrum ex mutuo pacto debitum Caſtr. *conſil.*
290. *Præſens dubium, in pr.lib.*1. Abb.*conſ.*15. *Quæritur,an prædi-*
*ctus,in pr.lib.*1.vbi,quod vſura eſt, quicquid mutuo accedit pacto
3 præcedente,vel actione ſubſequente. † Alio modo vſura eſt lucrũ
accedens ſorti ex pacto, vel ex intentione corrupta. Caſtr. *d.conſ.*
4 290.*col.*2.*in pr.v.alio modo,l.*1.† Et dicitur vſura vorago;quia ani-
mas deuorat,& facultates exhaurit *c.de vſur.lib.*6. Abb. *conſ.*114.
*Attingendo.n.*3.*lib.*1.† Adde,quod vſura eſt crimen, & delictum. 5
Lap.*alleg.*10.*numer.*4.*verſ.& quod vſura*, vbi , quod nemo hoc ne-
gat;item crimen eſt,& peccatum; ideo vſurarius repellitur à teſti-
monio.Card.Zabarel.*conſ.*25.*num.*3.† In tantum vſura eſt crimen, 6
& prohibita , quod dicens vſuram eſſe licitam dicitur hæreticus;
quia contradicit Euangelio,& ſic diuinæ legi. Bald.*conſ.*434.*Præ-*
*mittendum eſt,lib.*2.*in princ.* vbi dicit hoc non procedere in diſpo-
ſitis de iure poſitiuo;quia dicens, & credens, quod vſurarius poſſit
teſtari, non eſt hæreticus. † Rapina dicitur vſura. Alex. *conſ.*1. *in* 7
*princ.ver.cedit,lib.*2.† Extorſio dicitur vſura. Caſtr.*conſ.*101.*col.*2. 8
*verſic.quantum vero l.*1.† Nequiſſima,& voracitas appellatur vſura. 9
Bald. *conſ.*443.*numer.*7.*in fin.& ſeq. lib.*3. † Eſt incrementum pe- 10
cuniæ ab vſu æris crediti,& quicquid vltra ſortem recipitur.Cald.
*cap.nauiganti,n.*8.*de vſur.*† Dolus eſt omnis vſura, quæ eſt prohi- 11
bita omni iure diuino, & humano.Baldus 135.*Pater Caſanas,ante*
*med.ver.porro cum iſta ars,lib.*1.*& conſ.*443. *Ius naturale, in pr.l.*3.
† Et non eſt admittenda vſura etiam ob bonum publicum , vel 12
piam cauſam,vide Cald. *d.c.nauiganti in* 5.*oppoſ.num.*18. *& ſeq.de*
vſur.† Dicitur autem vſura turpis quæſtus, & ideo non poteſt ca- 13
dere in bono viro,vel mercatore legali;quia eo ipſo,quod vſuram
exercet,perdit priuilegium ſibi conceſſum.Bal.*conſ.*250.*In quæſtio-*
*ne Domini Milani.in fine,num.*13.*ver.ſubſequenter,l.b.*1. † Crimen 14
grauiſſimum, & rapinæ ſimile dicitur vſura. *c.qui vſuram.*14. *q.*4.
Abb.*conſ.*113.*in prin.lib.*2. † Et dicitur crimen Eccleſiaſticum,de 15
quo cognoſcit Eccleſia etiam in non ſubditos , provt ſunt Iudæi,
*cap.poſt miſerabilem,de vſur.*Lap.*d.alleg.*10.*n.*3.† Odioſum lucrum 16
dicitur vſurarum exactio. Bald.*conſ.*360.*ver.modo in propoſito.lib.*1.
*& conſ.*252.*eod. v.lib.*3. Caſtr. vero *conſ.*190.*in princ.*dicit eſſe lu-
crum inhoneſtum,& odioſum,*l.*2. ideo remittitur de facili. † Lu- 17
cratiua prædatio præter naturam eſt vſura , quæ maxime cadit in
mutuo. Bald. *conſ.*443.*Ius naturale,in prin.lib.*3. † Vſura eſt quic- 18
quid vltra ſortem mutuatam ſolum gratia vſus, pacto, vel inten-
tione,vel exactione habita recipiatur. Fed. de Sen. *conſ.*303.*Quæ-*
ſtio vertitur,in pr. vbi proſequitur definitionem hanc, vt iſta con-
ueniant,vide eum,& quod ſit vſura, quidquid ſorti accedit in mu-
tuo.Petr.de Anch.*conſ.*19. *in princ.* Baldus *conſ.*115.*Dictum coptu-*
*mum.lib.*2.vbi,quod peti non poteſt conceſſio coptumi à creditore;
quia eſt vſura, imo quicquid prædictus creditor percepit, tenetur
compenſare in ſortem principalem , & plenius Roman. *conſ.*238.
*Pro habenda ; in princip. & numer.*4. vbi quod quicquid mutuatæ
ſorti accedit ſub quocunque nomine, vel colore , vſura eſt,& ibi
apoſt.in *v.accedit*,& in *verſ.imponas.*† Et vſura eſt, quicquid acce- 19
dit ſorti in mutuo,etiam ſi quid minimum,ſit ſiue conſiſtat in pe-
cunia,ſiue ſpecie. Abbas *conſ.*34. *Attingam, in princ. lib.*1. † Imo 20
ſolus animus facit vſurarium , ſequuta traditione muneris etiam
modici,ſi alias non fuiſſet mutuaturus. Abbas *d.conſ.*34.*in princip.*
*lib.*1.† Imo generaliter vſura eſt,quicquid accedit ſorti;ideo mu- 21
lier recipiens quid annum pro dote conſiſtente in pecunia ſoluto
matrimonio , etiam ſi nomine alimentorum dicitur vſura ; quia
blandus ſermo pro eleemoſyna pro alimentis non facit deſinere
eſſe vſuram.Anch.*conſ.*150.*n.*7.† Amplia;quia vſurarius ſimilis eſt 22
hæretico,ſi credit non eſſe peccatum, imo dicitur hæreticus.Bald.
*conſ.*443. *Ius naturale, n.*2.*verſ.idem ideo dico.lib.*3. † Prædo eſt,& 23
ſimilis prædoni vſurarius , qui credit vſuras inducere peccatum.
Bald. *d.conſ.*143.*n.*2.*in princ.lib.*1. † Leproſus dicitur vſurarius,& 24
ſimilis leproſo; quia per morbi contagium alios inficit; ideo qui
de leproſorum cõſortio ſunt,debent expellere eum.Bal.*d.conſ.*443.
*num.*2.*verſ.item ſine credat.lib.*3.† Contra naturam dicitur peccare 25
vſurarius ; quia nititur, quod vnum bis fiat vnum,è contra ordi-
nem naturæ facit per aggregationem.Bald.*d.conſ.*443.*num.*2. *verſ.*
*imo dici poteſt,lib.*3. † Vorax dicitur vſurarius,& vſura appellatur 26
voraticas.Bart.*d.conſ.*443.*n.*7.*v.illud autem certum,lib.*1.† Vermi- 27
culo ligni ſimilis eſt,qui ad tactum apparet lenis,ſed dentes habet
ita duriſſimos,vt omne lignum corrodat;ita vſurarius deuorat pa-
trimonia aliorum. Bald. *d.conſ.*443.*n.*8.*v. quia vſurarius ſimilis eſt*
*vermiculo,l.*3.† Igni cõparatur;quia ſicut ignis comburit in infini- 28
tum,ſi cõbuſtibile haberet ſibi approximatũ; ita vſurarius tanquã
os inferni deuorat,& cõburit patrimonia aliena.Bal.*d.conſ.*443.*n.*8.
† Scorpioni etiã,itẽ Leoni famelico,itẽ ori inferni cõparatur vſu- 29
rarius per Bal.*d.conſ.*443.*n.*8.*& ſeq.l.*3. † Et nõ dicitur vſura,niſi ex 30
pacto ambarũ partiũ.Lap.*alleg.*55.*n.*8.*v. nã contractus, & n.*9.*v.&*
licet vna pars,dicit quod proprie nõ eſt vſura,quæ nõ prouenit ex
cõſenſu partiũ,ſed impropria loquutio;ideo pœna vſuraria nõ ha-
bet locũ in tali vſura quæ nõ eſt vſura proprie.† Et cadit nedũ in 31
pecunia,ſed in aliis rebus,quæ in põdere,numero,vel mẽſura con-
ſiſtũt,14.*q.*3.*c.ſi feneraberis;& per tot.*† Declara, vt nõ ſit vſura in 32
foro fori,quando ſola intẽtio interuenit ſine cõuentione;quia tunc
non

Digitized by Google

non habet locum pœna vſurarũ, ſed bene in foro politico dicitur
vſura,& tenetur reſtituere, qui ſolam habuit intentionem. Feder.
33 de Sen.conſ.303.in princ.verſ. dico intentione. † Et hæc vſura in in-
tentione cadit etiam in contractu de ſe licito, licet non præſuma-
tur propter formam licitam.Bald. conſ.154.n.2.v. item iſte contra-
ctus,lib.2.

Vſura eſt omni iure prohibita, in quibus cadat, & quis dicatur committere vſura,vel non. CONCL. 337.

1 PRohibita † eſt omni iure,diuino, & humano vſura; quia con-
tra omnem charitatem eſt, quæ charitas eſt vinculum perfe-
ctionis, & funiculus Cœli, & Mundi, Bal.conſ.443.Ius naturale,
in princ.vſque ad num.3.vbi multa ponit,lib.3.Ang.conſ.90.in prin.
Alex.conſ.1.in prin.lib.2.Cagnol.in l.curabit,num.3.C.de actio emp.
2 ad text.in cap.3.& 4.de vſur.Caſtr.conſ.397. Non videtur l.2. † Et
quod vſura ſit prohibita iure naturali,iure diuino etiam Euangeli-
* co,&iure humano communẽ dicit*Clar.in l.curabit,n.3.ver.ſcien-
3 dũ.† Et quod etiam de iure ciuili nouiſſimo ſint prohibitæ,Clar.in
* d.§.vſura, num.4.verſ. difficultas eſt, vbi dicit communem*magis
communem,& in practica ſeruari;& propterea poteſt quis crimi-
naliter puniri, vt ibi num.5.& fuit opinio Azon. ibi ſumma.C.de
vſur.& gl.in auth.ad hac,C.de vſur.& in tit.de Eccl.tit.Io.Monach.
4 de vſur.in rub.l.6.† Contrariũ,quod imo de iure ciuili ſit permiſſa
* vſq;ad debitum modum,communem * dicit Alciat. in cap.1.n.78.
de offic.ord.Chriſtophor. Caſtillio, conſ.36.poſt n.7. & plenus n.8.
vbi, quod Nicenum Concilium prohibet vſuras clericis; igitur
videtur permittere laicis, & ita credidit probabiliter Iuſtinianus,
eo,quia adhuc non erat vetus teſtamentum bene cognitum, & ad
tollendum furta, & grauiora delicta permiſit vſuras inter laicos,
*5 & num.9.dicit * communem. † Declara;quia vſura de iure Cano-
nico eſt prohibita, vt l.3.Cod.de ſum.Trinit.& fid.Cathol.vbi appro-
bantur quatuor concilia generalia, quæ prohibent vſuras, & de
iure nouiſſimo authenticorum nullus dubitat,d.auth.ad hac.Cod.de
vſur.ſunt igitur prohibitæ de iure diuino in veteri teſtamento, in
Pſal. *Qui pecuniam ſuã non dedit ad vſurã* in nouo per Euangeliũ:
Mutuum date nihil inde ſperantes, in iure ciuili, vt ſupra,in iure
Canonico,vt c.ſuper eo, de vſur.& eſſe notum lippis dicit Ant. de
Prato veteri inter conſ.49.Alex conſ.94. Paucis vtar,in pr.l.4.vbi
num.4.ver.ſecundum quod contra naturam, quod denarij ſuperua-
leant ſuo numero,ponderabilia ſuperualeant ſuo ponderi,& men-
6 ſurabilia ſuperualeant ſuæ menſuræ. † Et tantum eſt prohibita
de iure diuino,vt non poſſit Papa ſuper vſuris diſpenſare, Alex.d.
conſ.49.n.2.& ſeq.lib.4. vbi quod neque intuitu boni, neque mali
euitandi, ſed neq; pro redimendis captiuis poteſt diſpenſari, quod
fiat vſura,propter quatuor; quia contemnit Deum audacius; quia
contemnit naturam expreſſius;quia contemnit ſcripturas deterius;
7 & quia contemnit iura diutius;vt de ſingulis ibi.numer.4. † Adeo
etiam,quod vſura prohibetur ob publicam vtilitatem,tam ex par-
te dantis, quam recipientis; dantis quia deſeretur cultura agro-
rum,& omnes vellent vſuram exercere;ex parte recipientis etiam,
quia depauperarentur omnes.Alex. d.conſ.49.num.17.v. & attento
8 maxime, lib.4. † Amplia; quia in tantum vſura eſt de iure diuino
veteri, & nouo prohibita, vt non valeat ſtatutum, vel decretum
Principis ſecularis ſuper vſuris etiam pro bono publico,Alexand.
conſ.57.Quoniam in queſt.n.1.vbi apoſt.in v.publicam, lib.1.clem.1.
de vſur. vbi quod ſunt excommunicati ſtatuentes, & credentes li-
9 cere ſunt hæretici.† At nulla cauſa pia pro alendis pauperibus,vel
redimendis captiuis poteſt inducere vſuras. Alexand.conſ.27.Viſo,
num.9.l.4.& conſ.49.num.3.lib.4. quod eſt Anto. de Prato veteri.
10 † Et quod pater tanquam legitimus adminiſtrator,neq;alius poſſit
dare ad vſuram pecunias, & teneatur reſtituere; quia non venit
vſura in adminiſtratione neque,dicitur perfectitia. Alex.conſ.206.
11 Viſo themate.n.8.ver.ſuper 3.lib.2. † Extende etiam in Papa; quia
non poteſt permittere vſuras.Alexand.d.conſ.57.col.2.v.bene facit,
lib.2.c.ſuper eo.de vſur. vbi, quod neque pro redemptione captiuo-
rum diſpenſat Papa, & plenius Ant. de Prato veteri inter conſ.
Alex.conſ.49.Paucis, in prin. lib.4. & quod Papa non poſſit ſuper
vſura diſpenſare,idem Alex.conſ.93.Repetitas,n.7.l.6.quia de iure
12 diuino veteri,& nouo. † Amplia; quia imo dicens, quod vſura ſit
licita & quod pecunia poteſt mutuari ſub vſuris, pœna confiſca-
13 tionis bonorum,& mortis punitur.Grat.conſ.49.n.24.lib.2. † Ex-
tende; quia in tantum prohibetur vſura, vt exercens vſuras cre-
dens non eſſe peccatum hæreticus. Bald. conſ.251. Quidam fœne-
14 rator,lib.3.Caſtr.d.conſ.397.in princip.lib.2.† Ratio prohibitionis
vſuræ eſt multiplex.Cal.c.nauigati,n.23.& ſeq.de vſur. vbi n.24.&
15 ſeq. quod eſt præter, & contra naturam. † Alias rationes deducit
Rom.conſ.500.Summarius n.4.primo,quia in mutuo tranſit domi-
nium in recipientem, vnde fructus percipitur ex alieno, non ex
re propria, & idem dicit Alex. conſ.80.n.5.v.& hac eſt differentia,
lib.3.cum ſeq. vbi,quod ex mutuo,& depoſito libero, æqualis ra-
tio; quia efficitur depoſitarij, ideo ex re ſua ſoluit vſuram, ſe-
cus ex re locata;quia dominium, & poſſeſſio eſt locantis, & per-
cipit ex re ſua. † Secunda;quia cum percipiat fructum ex dilatio- 16
ne temporis propter rem infructuoſam cenſetur vendere tem-
pus, quod omnibus animantibus eſt commune, & gratum con-
ceſſum, prout aër; ideo cum non ſit in commercio noſtro illius
venditio,eſt vſura. Rom. d.conſ.500.n.4. Alex.d.conſ.80.n.7.& ſeq.
lib.3. † Extende idem in pecunia ad vſum locata; quia ſi locans 17
eſſet ſolitus fænerari,eſſet vſura; quia vſus pecuniæ nullam reddit
vtilitatem; quia expenditur,& ſoluitur alia pecunia eiuſdem ſpe-
ciei;ideo cum non recipiat deteriorationẽ,eſſet vſura, vt per Alex.
d.conſ.80.n.8.& ſeq.v.accedunt etiam notata,lib.3.† Contrarium vi- 18
detur tenere Rom. d. conſ.500.num.4. quando fauore conducentis
pecuniam, ſicuti quando recipit in diſpoſitum,vt veterum depo-
ſitum reſtituat propter vſum, & appareat ditior; quia non eſſet
vſura. † Amplia in tantum vſuras eſſe prohibitas omni iure, vt 19
neq;liceat Hebræo contra Chriſtianum, neque Chriſtiano contra
Iudæum exigere vſuras etiam promiſſas. Bald. d.conſ.443.in fi.ver.
ſed dubitari poteſt, vbi, quod ſi permitteretur vſuræ,non reperite-
tur,qui vellet cultiuare agros,lib.3. communem * eſſe Theologo- *
rum,& Canoniſtarum dicit Alex. de Næuo conſ.100.n.9.& 13.in
fi.& conſ.101.n.14.quem ſequitur Clar.d.§.vſura,n.7.ver.hæc autẽ.
† Extende; quia non valet conſuetudo contraria; quia eſt nutri- 20
tiua peccati, neque aliquo prætextu,quod euitetur maius malum,
poteſt concedi hæc licentia, licet contrarium ſeruetur, Clar.d.§.
vſura,n.7. Extende in tantum, quod ſi Iudæus efficiatur Chriſtia-
nus,tenetur reſtituere vſuras.Clar.d.§.vſura n.7.in fi. † Triplex eſt 21
vſura, prout intereſſe; aliqua mere lucratiua, & hæc eſt prohi-
bita omni iure;alia eſt damni reſtauratiua; alia commodi percepti
recompenſatiua.Cagnol.l.curabit,n.5.C.de actio.emp.vbi,quod iſtæ
duæ ſunt licitæ. † Et vſura eſt venenum patrimonij. Cald. c.naui- 22
ganti,n.23.de vſur.† Vſura eſt prohibita,quando eſt inuita ſolutio, 23
ſeu non gratuita; ſi vero proueniat ex liberalitate, vt quia ſponte
aliquid donatur,non eſt vſura, de qua plene Caſtr. conſ.101.col.2.
ver.quantum vero,l.1.† Committitur vſura dupliciter, directe,ſiue 24
per ſe, vt eſt in mutuo,pacto, vel intentione, quod aliquid vltra
ſortem exigitur; indirecte, vel per accidens,quando ſub velamine
emptionis, vel contractus liciti committitur vſura. Feder.de Sen.
conſ.303.num.2.ver.committitur. Gem.conſ.112.Præmitto;in prin.&
per tot. Bero. conſ.168. n.16. lib.1. vbi, quod accommodatur ad
omnes, & contractus dicitur committi in mutuo palliato,Cald.c.
nauiganti, num.11.in 5. not.de vſur. † Et ideo habet locum in em- 25
ptione,locatione,donatione,ſocietate,ſententia,laudo, teſtamen-
to,contractu innominato, correſpectiuo,& in omni negotio;quia
infringitur alius contractus ex mutuo.Bero.d.conſ.168.n.12.& ſeq.
lib.1.vbi late.† Et vſura non cadit, niſi in mutuo, vero, vel ficto, 26
ſeu palliato; vt quando fingitur alius contractus quam mutui, vt
currant vſuræ.Cald.conſ.509.alias 11.de vſur. vbi,quod extra mu-
tuum verum,vel fictum non cadit vſura. Crauet. conſ.155.num.6.
Abb.62.Illud de iure, num.2. ver.2.principaliter lib.1. & conſ.39.
Videtur,in fine.lib.2. Rom. conſ.500.num.2.ver.quod quidem. † Ex- 27
tende, vt procedat, etiam ſi fuerit ſcripta ſolutio; quod ſolueba-
tur pro diſcretione, & prouiſione;quia eſt vſura. Rom. dict. conſ.
520.num.4.ver.nec præmiſſæ concluſioni,vbi apoſtil. in ver. vſura eſt,
dat concord. plures. † Extende, quod dicitur de mutuo, vt in eo 28
cadat proprie vſura, vt procedat; ſiue ſit mutuum verum, ſiue
præſumptum; ideo ſi quis dat alteri magnam pecuniæ quantita-
tem, cenſetur dare mutuo, & eſt mutuum præſumptum. Rom.
conſ.238. Pro habenda, num.3. ver.2. principaliter, vbi apoſtilla in
ver.mutui, dat concord. Abbas conſ.114. Attingendo, num.2. lib.2.
Roman. iterum conſ.520. Circa propoſitam. in princ.vbi, quod non
poteſt præſumi donatio; ergo mutuum. † Extende, etiam ſi il- 29
lud,quod accedit mutuatæ ſorti baptizetur, vel nuncupetur cam-
bium, ſeu alio quocunque nomine; quia eſt vſura.Roman. conſil.
238.n.4.vbi apoſt.in ver.accedit, & in ver. imponas; dat concord.
† Extende,vt idem ſit,etiamſi dicamus, pecuniam ſimpliciter da- 30
tam mercatoribus cenſeri datam ad mercandum, & traficandum,
prout præſumitur.l.ſi v.vlt.C. ad Maced. prout in ſimile de pecu-
nia data militi præſumitur in cauſam militarem.Rom.d.conſ.520.
col.2.in pr. ver. & quidam, n.2. quia licet poſſit honeſtum lucrum
percipi iſto caſu,intelligitur honeſtum eſſe, quando capitale non
eſt certo reſtituendum ſaluum.Rom.d.conſ.520.n.5.& ſeq.vbi apo-
ſtil. ſub num.7. ver. formaliter, dat concordan. † Extende, etiam 31

ſi

ſiam ſi cenſeri poſſet ſocietas inita; quia adhuc eſt illicita, quando
vnus ſocius plus percipit,& ſine periculo; quia habere ſaluum ca-
pitale eſt contra naturam ſocietatis Rom.*d.conſ.*520.*n.*6.*& ſeq.*&
maxime,quando præſtatio eſt vniformis ad rationem tanti ſingu-
lo anno;quia ex hac vniformi præſtatione vſura inducitur ex mu-
tuo,ex depoſito , ex commodato , ex negociatione , & ſocietate.
Rom.*d.conſ.*520.*in pr.& per tot.*maxime *num.*8.vbi plene apoſt.in
32 *verſ.præſtatio.* dat concord. † Extende,etiamſi mutuans velit in ſe
ſuſcipere omne periculum mutuatæ pecuniæ,& velit paciſci,quod
ſibi nihil vltra ſortem detur etiam ratione periculi ſuſcepti; quia
tale pactum non valet. Rom. *d.conſ.*238.*n.*4.*v. quarto præſupponi-*
33 *tur.*vbi apoſt.in *verſ.non licet.*dat concord.& *conſ.*520.*num.*4.† Ex-
tende in tantum,quod ſi præceſſit mutuum;tunc alius contractus,
in quo non ita præſumeretur vſura, præſumitur vſuratius ratione
præcedentis mutui.Bald.*conſ.*133.*Quadam mulier,num.*2.*verſ.ſuper*
*alio puncto,lib.*1.plene Ruin.*conſ.*423.*n.*12. vbi, quod cauſa origi-
nalis mutui facit ſubſequentem contractum eſſe vſurariũ, qui eſ-
34 ſet licitus ſine mutuo præcedente.† Extende;quia minor præſum-
ptio vſurarum requiritur in mutuo,quam in alio contractu. Bald.
*d.conſ.*133.*n.*2.*v.ſuper alio puncto,lib.*1. vbi, quod in mutuo ſuffi-
ciunt ea,quæ ponuntur *in c.ad noſtram,de vſur.*in aliis contractibus
35 requiritur probatio, quod ſit ſolitus fœnerari. † Extende; quia in
mutuo non gratuito cadit vſura etiã ex ſola intentione.Caſtr.*conſ.*
36 22.*col.*3.*v.frotius autem,lib.*1. † Extende,vt procedat, etiamſi eſſet
dictũ,quod dabatur pecunia ex cauſa depoſiti;quia ſi data eſt facul-
tas vtendi pecunia depoſita, adhuc eſt mutuum etiam ad effectũ,
vt vſura inducatur,ſi quid accedat,vel promittatur quocunque no-
mine vltra ſortem.Rom.*d.conſ.*238.*n.*3.vbi apoſt.in *verſ.vtenda,&*
*conſ.*500.*n.*7.*& ſeq.v.ſecundus quidem caſus, & conſ.*520. *in pr.* vbi
apoſt.1. *in v.conuertitur.* vbi Rom. quod conuertitur in mutuum;
quia periculum eſt depoſitarij ; quia non in ſpecie, ſed in genere
obligatur,provt ex mutuo,& *n.*4.Alex. *conſ.*80. *Circa primum,l.*3.
*& per tot.*maxim *n.*4. Vide, *Depoſitum quæ ſpecialia, & priuilegia ha-*
37 *beat.Concl.*200.*n.*4.*& ſeq.* † Extende,vt idem ſit in depoſito pecu-
niæ reddendæ in genere,non in ſpecie, quia ex quo tranſit domi-
nium in depoſitarium,vel ſi dictũ ſit,do tibi in depoſitũ,vel com-
mendam ad negociationem illicitam;ſi aliquid ſoluatur,eſt vſura;
quia tranſit dominium in depoſitarium;& iudicandũ eſt mutuum.
Rom.*d.conſ.*500.*num.*7.*& ſeq.v.ſecundus quidem caſus.*vbi apoſt.in
*v.iudicandum.*vbi *n.*8.*& ſeq.*tollit contraria, quod non poteſt dici,
quod licita ſit ſolutio, quaſi teneatur ad antidota ; quia illud non
eſt ex iuſtitia,ſed ex amicitia,& apoſtillæ dat.concor.Rom.*d.conſ.*
38 520.*in pr.*Alex.*d.conſ.*80.*n.*4 *& ſeq.v. confirmo, lib.*3. † Reſtringe,
quando depoſitum eſt proprium , vt quia pecunia , quæ deponi-
tur,debet reſtitui in eadem ſpecie ad omne mandatum deponen-
tis ; quia tunc non eſt vſura;quia non poteſt tranſire in mutuum,
neq;verum,neq;fictum,ſeu præſumptum;primo,quia mutuum eſt,
quod dominium tranſeat in recipientem,quod non eſt in iſto de-
poſitio; ſecundo, quia recipiendo fructum recipit ex re aliena ex
mutuo;ſecus ex depoſito. Rom.plene *conſ.*500. *Summarius,num.*2.
& ſeq.v.quod quidem.& ibi apoſt.in *v.compenſatio.*quæ dat concor.
& ibi Roman. *num.*4.allegat Bald. dicentem hanc opinionem te-
39 neri per Theologos. † Et procedit reſtrictio , etiamſi ex pacto ſit
conuentum aliquid ſolui ex tali depoſito vero , maxime quia po-
teſt fieri ad commodum recipientis;vt appareat ditior. Roman.*d.*
*conſ.*500. *numer.*4.*v. aut.vbi pecuniæ.* vbi apoſt. in *v.pacti.*dat con-
40 cord. † Reſtringe;quia imo ceſſante ratione de dominio,& quod
in mutuum non poſſit conuerti,vel tranſire, quod valeat conuen-
tio, quod depoſitarius ſoluat centum quia pro pecunia depoſitata
ſingulo anno , donec durauerit depoſitum , eſt text. *in l. Lucius.la*
*prima.ff.depoſ.*provt clare Rom.*d.conſ.*500.*n.*4.*in fin.cum ſeq. verſ.*
*tertio ſufficit,*vbi,quod talis contractus debet ſeruari,& non eſt vſu-
41 ra,ſed donatio,& liberalitas.† Declara tamen; quia valeret,ſi de-
ponens daret licentiam traficandi depoſitum , & offerret ſe velle
ſtare vtili,& damno ex tali negociatione,alias non.Roman.*d.conſ.*
500.*n.*1.*& ſeq.v.ſecundo reſpondeo.* Alex. *d. conſ.*80. *Circa primum,*
42 *in pr.lib.*3.† Reſtringe in commodato pecuniæ,vel alterius ſpeciei
reſtituendæ, ſiue vt ditior appareat , ſiue alias,ſi quid ſoluitur pro
vſu pecuniæ,vel ſpeciei,non eſt vſura, ſed recompenſatio vſus,ita
Rom. plene *conſ.*510. *Quoad primum,n.*17.*&* 18.*v. puto aduerten-*
43 *dum,*vbi apoſt. in *v. ad pompam.* † Amplia; quia vſura eſt crimen,
& poteſt vſurarius criminaliter puniri.Corn.*conſ.*19.*l.*3.Alciat *c.*1.
* *n.*76.*& ſeq.de offic.ordin.* & magis* communem dicit, & tenetur
44 Clar.§.*vſura. n.*5. *v. & ex hoc infertur.* † Contrarium tenet Rol.à
* Vall.*conſ.*75.*n.*29.*lib.*1. vbi dicit magis * communem. † Declara;
45 quia licet vſura ſit crimen;quia peccatum;tamen pœna criminalis;
non imponitur vſurario,niſi ſit manifeſtus.Dec. *conſ.*170.*circa fin.*

Vide,*Vſurariorũ pœna quæ ſint.Concl.*354.† Amplia;quia licet vſu- ☞
ra non ſit,quod ſoluitur pro damnis,& intereſſe; tamen non ſuffi- 46
cit ſola confeſſio, quod ad tantam ſummam aſcendant, niſi con-
ſtet;quia eſſet aperta via fraudibus. Anch.*conſ.*150.*n.*7.*& ſeq. verſ.*
non obſtat. † Amplia;quia neque valet ſtatutum,quod ex pecuniis 47
pupillaribus licita ſit vſura.Ang.*conſ.*92.*Pro deciſione,in pr.& in fi.*
*verſ. de ſecundo, vſque in fi.*Vide,*Tutor qualiter, & de quibus ratio-* ☞
*nem reddere debeat,vel non.Concl.*442.† Extende;quia licet tenea- 48
tur ad intereſſe pupillo tutor,qui potuit inueſtire pecunias pupil-
lares,& retinuit mortuas;non tamen tenetur de vſura;quia prohi-
betur omni iure etiam in pecunia pupillari.Sign.*conſ.*197.*n.*3.Flo-
rian.de S.Petro.*conſ.*13.† Reſtringe;quia bene valet ſtatutũ indu- 49
cens pœnam tutori,vel adminiſtratori,qui conuertit in vſum pro-
prium pecunias pupillares,vel etiam quod teneatur ad aliquid ra-
tione lucri,vel quæſtus facti.Ang.*d.conſ.*9.*in fi.v.de ſecundo,vſq;in*
*fin.*vbi dicit procedere,etiamſi pœna excedat quadruplum.† Am- 50
plia in contractu,qui fit cum mercatore , quando ſibi datur pecu-
nia,vt reddat lucrum certum;quia licet mercator plus lucretur;ta-
men ex quo non incurrit is,qui percipit commodũ lucri , aliquod
periculum ſortis principalis,dicitur vſura. Bald.*conſ.*446.*Commit-*
*tere pecuniam,lib.*3.*per tot.* vbi, quod D. Recuperus de S.Miniato
in morte ſua fecit reſtituere certas pecunias hoc modo exactas;
vbi tamen,quod in foro contentioſo quæſtio eſt diſputabilis& al-
legat pro vtraq;parte,licet dicat hanc tutiorem in foro animæ,vi-
de pleniſſime Crau.*conſ.*470.*n.*9.*v.aut deſideret,*vbi, quod non li-
cet,niſi detur ad ſocietatem lucri,& damni.† Vide tamen argumẽ- 51
ta in contrariũ à Baldo in conſiliis prædictis, & à Crau. *conſ.*470.
vbi,quod ſi mercator hoc lucratur cũ pecunia mea,videtur æquũ,
quod mihi reſtituat ; ſed eſt reſponſio;quia non habeo ego peri-
culum,ſed mercator.† Declarat Grat. plene *conſ.*49.*l.*2. non pro- 52
cedere ampliationem in alio mercatore,vel nummulario,qui tan-
tundem poſſet lucrari; quia poteſt ex mutuo, ex omnique contra-
ctu recipere pro pecunia certum quid, quod ipſe potuiſſet lucrari
maxime,quando eſt ſolitum.† Contrarium tamen tenet apoſtil.ad 53
Dec.*conſ.*169.*l.vltima.*& allegat Bero. qui idem dicit *conſ.*167.*l.*1.
quod conſuetudo non valeat contra vſuras , & ſicuti ſtatuentes
eſſent excommunicati ; ita inducere volentes conſuetudinem nu-
tritiuam peccati,& dicit,quod qui dicit contrarium,eſt hæreticus,
*clem.*1.*de vſur.*† Amplia;quia vſura eſt,ſi teſtator legat alicui cen- 54
ſum intra certum tempus , & ſi hæres eſſet moroſus in ſoluendo
condemnat eum in quinque pro centenario ſingulo anno.Bart.in
*l.*2.*in fi.ff.de iis,quæ pen.nomine.*Caſtr.*conſ.*101. *Quantũ ad tempus,*
*l.*1.*in per.& per tot.*† Extende,vt procedat,etiamſi nihil ſit dictum 55
de vſura,ſed quod ſoluat pro intereſſe,vel damno;quia niſi docea-
tur de intereſſe,eſt vſura.Caſtr. *d.conſ.*101.*in pr.l.*1. † Extende, vt 56
procedat,etiamſi teſtator legaſſet tantum pro centenario pro tem-
pore præterito;quia eſſet vſura,donec reſtituat ſortẽ principalem;
quia non videtur liberalitas,ſed ſolutio,ne petat ſortẽ,& ſic vſura
quando ſumus in contractus ſecus in vltima volũtate.Caſtr. *conſ.*
101.*col.*2.*v.quantum verum,& per tot.lib.*1.vbi redit rationem,quia
magis præſumitur liberalitas in vltima voluntate,quã in cõtractu.
† Amplia;quia vendens granum cariori pretio ob dilationẽ tẽpo- 57
ris committit vſurã.Alex.*conſ.*72.*Inſpecto diligenter,in pr.l.*1.† Se- 58
cus,ſi vẽderet ſimpliciter pro pretio,quo valebit tẽpore ſolutionis
faciẽdæ.Cald.*repet.c.nauigãti,n.*8.*in fi.de vſur.*† Declara,niſi à cõ- 59
muniter contingentib.valor eſſet maior tẽpore ſolutionis.Cald.vbi
ſupra,vbi,quod quis ſolũ excuſatur,quando erat probabile dubiũ,
& non erat venditurus.† Extende maxime,quando adeſt pactum, 60
quod ſi de Menſe Maij valuerit plus, quã de præſẽti ſoluat plus;ſi
vero valeret minus,ſoluat pretiũ de præſenti.Alex.*d.conſ.*72.*in pr.*
*l.*2.Cald.*d.c.nauiganti,n.*8.*in fi.de vſur.* † Declara totam iſta mate- 61
riã;quia ſi res ſtabilis vẽditur carius propter dilationẽ pretij ſoluẽ-
di,non eſt vſura;quia reddit fructus,& vtilitatem ex tẽpore:ſi vero
res eſſet mobilis,quæ conſiſtat in pondere,numero,vel mẽſura,&
carius venditur propter dilationẽ pretij,tunc eſt vſura.Bal.*in rubr.*
*C.de vſur.col.*2.*v.ſecundo quæritur,*ſequitur Alex.*conſ.*121.*Viſis,n.*4.
& 5.*v.confirmo,l.*5.vbi apoſt.in *v.carius,& in v.concludat.*dat cõcor.
† Extẽde;quia ſi vẽditur carius ratione dilationis cõceſſæ ex depra- 62
uata intentione,eſt vſura,& cõpellitur etiã in foro contentioſo re-
ſtituere,ſi conſtat,alias tenetur in foro cõſcientiæ.Alex.qui plures
citat *conſ.*93.*Repetitus,n.*3 *&* 4.*l.*6.allegat *c.conſuluit. de vſur.cum*
ibi not.† Declara;quia ſi quis vendat rẽ carius ratione dilatæ ſolu- 63
tionis,non eſt ex forma crimẽ vſurarũ,*c.in ciuitate.de vſur.*ita dicit
Rom.*conſ.*419.*Inprimis ſciendum,in pr.*vbi plena apoſt.dat concor.
& extendit,etiamſi ratione retardatæ ſolutionis venditor percipe-
ret intereſſe,quando eſt mercatoris,qui vendidit, allegat Dec.*conſ.*
111.*Pro tenui,col.*2.*verſ. tertio generaliter.* dicit tamen propter ſu-

64 ſpectum contractũ,quod eſt abſtinendum. † Reſtringe; quia non eſt vſurarius contractus,ſi quis vendat granum pro pretio,quo valebit de tali menſe,tanquam quod carius vendiderit propter dilationem, niſi tria concurrant; primum , quod non erat veriſimile, quin valeret plus tempore ſolutionis ; ſecundum , quod habebat granum venale; tertium, quod vendens erat ſolitus fœnerari;quæ
65 ſi non probantur , non eſt vſura; ſecus ſi probantur. † Reſtringe; quia non eſt vſura vendere carius ad tempus in mercatore,& ſolito negociari,& emens,vt carius vendat,quando interuenit vnum ex requiſitis ratione rei,temporis, vel loci,plene Dec.*conſ. Pro te-*
66 *nui,num.*10.*& ſeq.vſque in fin.* † Amplia;quia conductor,qui conuenit,quod recipiat fructus pro pecuniis,quas expendet in melioranda re locata,dicitur vſuram facere. Card. Zabar. *conſ.*55.*in fin.*
67 † Contrarium Abb.*conſ.*15. *per tot.lib.*1. vbi, quod eſt ex locatione, non ex mutuo. Caſtr.*conſ.*102.*in princ.verſ. ſecundo quia,lib.*1.
68 vbi , quod percipitur lucrum ex pecunia data in reparationem rei fructuoſæ, vel ſtabilis. † Extende; quia licet ſi eadem res recepta reſtituatur,non ſit vſura ſimpliciter,bene eſt vſura,ſi conuenit accommodans granum mutuo,quod ſibi reſtituatur,cum petierit,& non poſſit reſtitui,niſi ipſe petat;quia illud eſt,vt tempore,quo ca-
69 rius vendi poteſt,reſtituatur. Io. de Im.*conſ.*25.*per tot.* † Declara; quia vſura dicitur id,quod ſoluitur vltra ſortem eorum, quæ conſiſtunt in pondere,numero,vel mẽſura:in illis enim tantũ contrahitur vſura;quia cum vſu conſumantur, ſoluitur pretium vſus,qui pertinet ad ſoluentem ; quia tranſit dominium talium rerum cum vſu;ideo non eſt licitum ſoluere de re ſua aliquid,clare Caſtr.*conſ.* 102.*Viſo & ponderato, in pr.lib.*1.vbi, quod bene poteſt ſolui ſine vſura aliquid pro vſu rerum , quarum dominium non tranſit cum vſu, prout de rebus, quæ non conſiſtunt in pondere,numero , vel menſura,&etiam in iſtis,quando dantur,vt ſpecies ſine dominio.
70 † Amplia;quia vſurarius eſt,& vſura,ſi emptor debẽs pretiũ ſoluat diminuta ſibi aliqua parte,antequã venerit tempus;quia ſi eſt hoc pro lucro,eſt vſura;quia minus ſoluit propter tẽpus;ſi vero pro ali-
71 quo riſico & ſic ex cauſa oneroſa,ſecus.Io.de Im.*conſ.*83.† Limita;quia vſura non eſt,quod quis aliquod lucrum à nummulario tenente in depoſitũ pecunias percipit,ſi percipiat ex vſu, & conſuetudine loci; quia ſaltem à pœna excuſantur. Dec.*conſ.*170.*col.pen.*
72 Grat.*conſ.*49.*n.*9.*l.*2.late Crau.qui alios citat *conſ.*924.*n.*14.† Limita;quia vſura nõ cadit in ſpecie,quia nihil ſpeciei accreſcit;ideo pœna adiecta ſpeciei valet,nec poteſt dici in fraudẽ vſurarũ;quia deficit ſubiectũ;ergo qualitas ſine ſubiecto eſſe non poteſt. Rom.
73 510.*Quoad primum,n.*17.*v.aliquando vero.* † Limita; quia non eſt vſura,ſi aliquis ex pecunia recipit lucrũ,quod alias conſequeretur
* ex ſe ipſo;quia tanquã lucrũ ceſſans poteſt exigi,communem*dicit declarando maxime in ſolito negociari. Grat. *d. conſ.*49. *lib.*2. Anch.*conſ.*150.*n.*2.& ideo mercator,ſeu capſerius mutuans poteſt recipere ab alio mercatore certũ quid,quantum lucratus eſſet à ſe
74 ipſo,vt dicit Grat.*d.conſ.*49.† Extende;quia nõ eſt vſura,ſi maritus percipit fructus rei pignoratæ pro dote,quando percipit per modũ intereſſe;quia ſubſtinet onera matrimonij, Abb.*conſ.*39.*in pr.v.& præſertim,l.*2.ſecus inquit,ſi nõ ſubſtinet onera matrimonij,ibi *n.*3.
75 † Extende;quia propterea inuẽta eſt Florentiæ adæquatio ad euitandũ vſuras;quia ſi tu habuiſti meas pecunias, cũ quib.negociatus es,& percepiſti commodũ,ne petẽdo vtilitatẽ ex tali negociatione poſſit vſura dici,curia mercantiæ cõdemnare ſolet ad reſtitutionem,& ad mutuandũ pro tanto tẽpore ſub bonis cautionib. creditori ad hoc,vt tanto tẽpore vtatur,& fruatur pecunia ſui debitoris, quanto debitor fecit de pecunia creditoris, & videtur bonũ
76 temperamentũ.† Limita;quia vſura non eſt damnũ,vel incommodum emergens propter morã,vel culpam debitoris.Bald.*conſ.*443. *in pr.lib.*3.& ideo ſi tibi mutuaui per menſem,& lapſo menſe nõ ſoluis, propter quod cõpellor recipere ſub vſuris , poſſum à te exigere,quod propter moram tuam ſolui. Anch. *conſ.*376.*n.*4. Alex.
77 *conſ.*221.*n.*3.*lib.*2.Rim.Iun.*conſ.*67.*n.*9.*& ſeq. lib.*1. † Extende in omni alio creditore etiã ex cauſa non mutui ; quia hoc eſt exem-
78 plum.Rim.Iun.*conſ.*67.*n.*9.*& ſeq.*† Limita;quia neceſſitatis cauſa permittitur vſura propter commerciũ,& victus neceſſitatem. Bal.
79 *d.conſ.*443.*n.*2.*v.ideo Princeps,lib.*3.† Limita;quia non eſt vſura, quando mutuum accedit cõtractui licito,prout ſi locaui tibi fundũ pro decẽ,cũ pacto,quod durãte locatione tibi mutuẽ viginti;quia eſt acceſſoriũ mutuum ad locationẽ,& pro eo nihil ſoluitur. Abb. plene *conſ.*15. *Quæritur, an prædictus,lib.*1.*per tot.* Vide, *Principalis diſpoſitio attenditur,non qua veniũt in conſequentiã, & quando ſecus.*
80 *Concl.*662.† Limita;quia mutuo gratuito vere à principio facto nõ eſſet vſura,ſi debitor ex ſe aliquid ceſſante pacto gratis ſoluiſſet.
81 Abb. *conſ.*60. *In cauſa,col.fi.v.ex tertio capite,lib.*2. † Extende;quia etiamſi mutuũ fuiſſet à principio vſurariũ,ex quo lata fuit ſentẽtia,

quod non eſſet vſurariũ, & ſententia nedũ tranſiuit in iudicatum; quia non fuit appellatũ,ſed imo agẽs,quod eſſet vſurariũ,expreſſẽ approbauit ſententiã,& promiſit ſoluere cum iuramento;quia cẽſetur remiſiſſe vſuras;ita quod non poteſt aliquid repetere etiã per viam denũciationis Euangelicæ,ita Abb.plene *conſ.*60.*n.*2.*& ſeq. per tot.*maxime *col.fi.l.*2.vbi etiam dicit,quod ſententia,quæ tranſiuit in iudicatum,habet præſumptionẽ iuris & de iure pro ſe,quæ non admittit probationem in contrariũ,niſi per confeſſionem partis. † Limita; quia vſura non eſt in eo,qui compellitur mutuare 82
Principi,vel Communitati,vt recipiat quinq;pro centenario.Fed. de Sen.*conſ.*303.*in pr.& per tot.* quod intelligas, quando non mouetur ſpe lucri principaliter;quia tunc eſſet vſura,ſed illud lucrum recipit,vt donũ. † Contrarium tenet Ant.de Butr. *conſ.*17.*per tot.* 83
vbi dicit,quod ciuis compulſus mutuare ciuitati pro neceſſitate ciuitatis,ſi recipit animo compenſandi in ſortem,non peccat;ſi vero communitas donat quatuor pro centenario, ſi quidem donatio eſt remota ab omni ſpe mutuantis,non eſt vſura,ſed ſi præſtitum fuit pro neceſſitate ciuitatis,debet dare certum quid pro eleemoſyna; quia charitas non patitur ; & ibi vide apoſtill. quæ dat concord.
† Declara,quod bene emens poſtea hoc mutuũ à primo mutuante,vt conſequatur quinq;pro centenario, dicitur vſurarius. Fed.*d.* 84
*conſ.*303.*per tot.*vbi concludit pro iſta parte.† Contra declarationẽ Abb.in ſua *q.*5.*in fi.*vbi,quod licite poteſt vendi;& emi.† De- 85
clara,vt per Abb.in ſua *q.*5.incip. *Angerio, in fi.v.ex iis deciditur.* 86
vbi loquitur in impræſtitis,quæ recipiũtur ex cauſa neceſſitatis Venetiis,Florentiæ,& alibi,vt ſi cõmunitas cõpellit ciues ad mutuandũ & aſſignat perpetuo quinq;pro centenario,non eſt vſura;quia ex quo non repetit ſortem,neq; conſequitur lucrum ex mutuo;dicit,quod non eſt vſura etiã quoad illos,qui mutuarunt à principio; quia ex quo non poſſunt recipere ſortem,ſeu repetere,non eſt vere mutuum, & quoad ementes poſtea tales redditus,res eſt clara, quod non eſt vſura;ego admitto hoc vltimũ de emente,ſed primũ de mutuante non;quia licet non poſſit repetere ſortẽ à cõmunitate,non deſinit eſſe mutuum;quia poteſt vendere,& habere ſortem, ſicque habet ſortem,& fructus ex mutuo; ergo eſt vſura. † Exten- 87
de,quia non eſt vſura,ſi maritus, vel etiã vxor pro dote conſiſtẽte in pecunia ſibi non ſoluta percipiat illud lucrum , quod percipere poterat, ſi pecunias inueſtiuiſſet in locis montium, & non potuit inueſtire propter moram ſoluere debentis,ita Rom.*conſ.*517.*In caſu propoſito,n.*11.*& ſeq.v.& ſi dicas,*vbi apoſt.in *v.licitũ eſt.* † De- 88
clara;quia donec durat neceſſitas ciuitatis,& non poteſt reſtituere impræſtita habita à ciuib.nihil poteſt recipi;quia eſſet vſura,& ſaltẽ contra charitatem ceſſante neceſſitate,ſi cõmunitas eſt in mora,bene tenetur ad intereſſe.Ant.de Butr.*d.conſ.*17.*per tot.*maxime *n.*4.vbi *n.*2.*in fi.v.quinto,*dicit,quod iſta impræſtita, ex quo habẽt ſpem reſtitutionis,dicuntur mutuum.† Limita;quia non eſt vſura- 89
rius,qui recipit aliquid dono ab eo,cui mutuauit, quando non pactione,neque intentione à principio fuit actum,vel ſeparatum cõmodum doni.Feder.*d.conſ.*303.*col.*2.*n.*2.*v.verum ſi poſt.*† Limita; 90
quia poſſum mutuare communitati cum conditione, quod durãte mutuo ſim liber à collectis imponendis, & incertis; ſecus ſi eſſent certæ,& præſentes.Anch.*d.conſ.*376.*n.*4.† Limita in dote,quia fa- 91
uore dotis ſunt permiſſæ vſuræ,reducibiles ad intereſſe. Alex.*conſ.* 178.*Viſo proceſſu,& licet maritus,l.*7.vbi apoſt.in *v.reducibiles.*dicit valde notandum. † Limita in mercatore mutuante pecunias ad 92
cambiũ de loco ad locũ;quia bene poteſt ratione intereſſe recipere aliquid ſupra ſummã,vt ſi promitto tibi mutuare,vel reſpondere in Alexandria ſcutos centum,exiſtens Ianuæ poſſum recipere Ianuæ à te pro cõmutatione ratione intereſſe ſcutos decẽ ſupra ſummã, quam ſoluam in Alexandria; quia iſte eſt contractus licitus in foro fori,licet in foro poli poſſit eſſe mens corrupta. Cald.*conſ.*509. alias 11.*de vſur.per tot.*Vide infra, *Vſurarius non eſt contractus emptionis fructuum annuorum ad vitam,& quãdo ſecus. Concluſio* 362.
† Limita; quia non eſt vſura , ſi quis legat puellæ,vel alteri ſcut. 93
500.vt hæres emat fundũ,ex quo legatarius percipiat fructus;quia ſi eſt in mora,poteſt cõdemnari ex pecunia legata ad fructus,tanquã ex fundo,ſi fuiſſet emptus,& non erit vſura percipere pecuniã pro pecunia deſtinata ad fundum emendũ ratione intereſſe. Ang. Aret.*conſ.*1.*n.*30.*& ſeq.v.nec obſtat quintum.*† Limita;quia ſtatutũ 94
non eſt vſurarium,neque in fraudem vſurarum, per quod permittitur , quod quis conſtituat cenſum ſuper bonis ſuis, deinde illam annuam præſtationẽ vendat perpetuo,vel ad tempus;quia ex quo periculũ tranſit in emptorem,contractus eſt licitus.Petr.de Anch. *conſ.*19. *Hic iſta ordinatio , per tot.* quod eſt conſ. Dyn. † Limita; 95
quia actus dubius,an ſit vſurarius,vel non,debet iudicari non vſurarius.Alex.*conſ.*221.*Super titulo,n.*6.*v. accedit etiam,l.*2. † Limi- 96
ta; quia ſi quis mutuauit alicui centum cum pacto, quod teneatur

ad

ad totidem cum vſuris, quæ habet mutuo ab Hebræo, valet con-
tractus,& nihil percipit mutuãs. Anch.*conſ.376.Secundo dubitatur,*
*n.3.*ſequitur Alex.*conſ.*221.*n.3.lib.2.*Iaſ.*in l.mmmis,in 4.notab.ff.de*
97 *in lit.iuran.* † Extende; quia ſi quis pro emendo lapide,ligno, vel
aliquo non multiplicabili accipiat pecunias ad vſuras ſciente ven-
ditore,qui ſit in mora implendi venditionem, tenetur emptori ad
eaſdem vſuras,quas patitur ob moram venditoris. Rom. *conſ.*517.
98 *In caſu propoſita,n.12.v.præterea video.*† Idem in marito recipiente
pecunias ad vſuram, vt traducat;& alat vxorem moroſam ſoluere
dotē promiſſam; quia tenetur ad eaſdē vſuras quas ſoluit maritus.
99 Rom.*d.conſ.*517.*n.12.v.præterea pone.*† Idē in creditore ; qui reci-
pit pecunias ad vſurã;quia debitor moroſus tenetur ad illas.Rom.
100 *d.conſ.*517.*n.*13.† Declarat Alex.*conſ.*61.*Viſo proceſſu,l.2.in fin.*vbi
dicit,quod plus recipere non eſt vſura,ſed bene eſt vſura vltra ſortē
recipere;quia quando quis poteſt perdere,& lucrari,provt in cam-
bio de loco ad locū poteſt plus recipi,exemplificat in eo,qui accō-
modat vnã corbem frumenti,quæ valet vnū ſcutū,quando recipit,
valet duo ſcuta,non eſt vſura;quia nihil recipit vltra ſortem, licet
101 plus recipiat ex pretio.† Declara,vt procedat limitatio,dummodo
mutuans ſibi non ſtipuletur vſuras,ſed ſolū velit releuari,& quãdo,
ſi non mutuaſſet,erat ſoluturus ſuo creditori.Anch.*d.conſ.376.n.3.*
v. ſed veritas, & ita tenet Bald. *in l.etiam, n.5.v.quæro modo.Cod.de*
102 *exequut.rei iud.*† Limita;quia non eſt vſurarius is,qui emit fructus
ante recollectū;quia ſiue valeant plus,vel minus, non eſt vſura ex
parte vendentis,neq;ex parte ementis propter incertitudinem va-
loris.Bald.*conſ.377.Inquiſitio formata, n.2. verſ.quia emere fructus,*
103 *l.3.*† Limita;quia recipiens aliquid pro intereſſe rei venditæ,vel
fructuum venditorum non dicitur vſurarius,Bald.*conſ.277.circa fi.*
104 *ver.Dominicus Raynerij, l.3.* † Extende; quia ex depoſito proprio,
provt ſi deponitur pecunia penes aliquē reddenda ad nutū depo-
nentis in eadē ſpecie,ſi quid ſoluit depoſitarius ex pacto,vel con-
uentione,ſeu alias,nō eſt vſura;quia vſura nō cadit, niſi in mutuo
vero,vel ficto,quod nō poteſt cadere in vero depoſito; quia in mu-
tuo dominiū tranſit in recipientē,in vero depoſito dominiū rema-
net penes deponentē:igitur percipere emolumentū ex re ſua non
eſt vſura, ſed ex re aliena, provt ex mutuo. Rom. plene *conſ.*500.
105 *Summarius,in pr.*vbi late.† Contrariū in curia Eccleſiaſtica in ea-
dem cauſa fuit iudicatū,quod imo ſit vſura, & quod ſolutæ pecu-
niæ per depoſitariū extinguant ſortem,ex quo hinc inde ſūt debita,
& credita compenſabilia.Soc.*conſ.93.n.22.cum ſeq.l.1.*& quia vſu-
ræ extenuant ſortem,*c.1.*& ibi Abb.2.*notab.de vſur.*& quod ex de-
poſito penes numulariū facto non liceat percipere lucrum ; quia
vſura eſt,innuit Crau.*conſ.924.n.16.*licet quoad pœnã temporalē
dicat ex conſuetudine admiſſum, & quod depoſitum non recipiat
vſuras,vel fructus ex parte deponentis.Decian.*conſ.109.n.81.lib.2*
106 † Declara;quia ſi fiat ſolutio,vel taxatio vniformis, erit vſura; ſe-
cus ſi vere per modū fructuum,vel intereſſe,plene Crau. *conſ.*470.
per tot. vbi arguit à ſufficienti,quod non valet taxatio vniformis,
☞ vide;quia plene loquitur.Vide,*Intereſſe conuentum quando,& quali-*
107 *ter debeatur,vel non.Concl.*308.† Declara;quia ſi emptor retineret
ipſe,poſſet eſſe locus æquitati,*l.curabit.C.de actio. empti.* quia non
debet gaudere re,& pretio:ſi alius,ſecus; quia prima cauſa eſt ex-
tincta,provt in ſimili Surd.*conſ.269.n.15.cum ſeq.* vbi, quod facta
delegatione,vel ſolutione extinguit prima obligatio, nec delega-
tus tenetur ex prima cauſa,ſed ex cauſa delegationis; ideo non de-
bet fructus dotis, quos delegans tenebatur etiã ſine mora ſoluere.
108 † Declara plene per Rom. *conſ.*500. vbi, quod ex depoſito poteſt
deberi certū emolumentū duob.caſib.videl.quando fit ad cōmodū
depoſitarij,vt habeat illam commoditatē,& apparentiã,vel ſi non
109 ex neceſſitate & pacto ſoluit,alias nō eſt licitū.† Et quod vſura ſit
licita omni iure,quãdo recipitur pro intereſſe,ſiue ſit damni emer-
gentis,ſiue lucri ceſſantis.Alex.*conſ.221.Super titulo, in prin.lib.2.*
110 Vide,*Intereſſe qualiter debeatur,& deducatur.Concl.*299.† Extende;
quia in quocunq;contractu de mundo poteſt fieri vſura,quatenus
intereſt:ſecus ſi ceſſat intereſſe;quia licet debitor permitteret decē
pro intereſſe aſſerens ſe ſcire tantum eſſe intereſſe , non ſufficeret
111 Alex.*d.conſ.221.n.2.v.& not per gl.l.2.*† Extende;quia ſi ſcholaris
habens pignora apud Hebræos ſub vſuris mutuat pecunias ſibi de
latas pro redimendis ſuis pignorib.cum pacto,quod recipiens mu-
tuo ſoluat vſuras Hebræo probata quãtitatis mutuatæ,& ſoluerit
dicitur vt damnū ſoluiſſe,& non vt vſuram.Alex.*d.conſ.221.Super*
112 *titulo,n.3.& 4.v.fortificantur,l.2.*† Declara maxime,quando ſcho-
laris mutuans, reuera erat cōuerſurus pecunias mutuatas in extin-
ctionē debiti ſui vſurarij;quia tunc non tenebatur cū damno ſuo
ſubuenire amico,& nullo modo poteſt dici vſura.Alex.*d.conſ.*221.
113 *n.4.v.& ſaltem hoc eſt verū,l.2.* † Extende;quia ſi quis habet ad af-
fictū petiã terræ,pro qua ſoluit ſingulo anno certã ſummã cū pacto
francandi pro certa ſumma pecuniarum, & mutuet tantam pecu-
niarum quantitatem,quanta ſufficiat ad francandum affictum,vel
liuellum, quem ſoluit,poteſt paciſci, quod mutuo recipientes te-
neatur ſoluere affictum,vel liuellum,vt releuet mutuantem.Alex.
*d.conſ.221.Super titulo,per tot.l.2.*vbi eſt caſus conſilij,& procedit
maxime,quando affictus,vel liuellus extat inextinguibilis.† Et ſta- 114
tur iuramento eius,qui paſſus eſt damnum;quia agitur de iis,quæ
conſiſtunt in animo.Alex.*d.conſ.221.n.5.l.2.* † Limita; quia vſura 115
non eſt id , quod promittitur ſine iuramento , & ſoluitur ſponte;
quia dicitur donatum,non oblatum,vt debeat reſtitui,niſi ex mu-
tuo proueniat;quia ex coniunctione actuum actus licitus redditur
illicitus.Alex.*d.conſ.221.Super titulo,n.7.ver. facit, quod not.lib.2.*
† Limita;quia ſi facto iudicis ex ſententia,vel laudo quis condem- 116
natur ſoluere ſex pro centenario,non eſt vſura. Abb. *conſ.62.Illud*
*de iure,in fi.v.venio ad illud,lib.*1.Vide plenius,*Vſurarius contractus* ☞
*non præſumitur,& quando ſecus.Concl.*361.

Vſuras Iudæis concedere non poſſunt Principes contra Christianos. CONCL. 338.

Regula † & concluſio eſt;quia neq;Imperator,neq;alij ſecula- 1
res Principes poſſunt permittere vſuras etiam propter bonum
publicū.Alex.*conſ.1.in pr.v ſexto per ea,l.2.& n.7.v. ſexto videtur,*
vbi,quod ſolus Papa poteſt,ita Anch.*conſ.243.circa.fi.*vbi hoc dicūt
expreſſe.Caſtr.*conſ.295.Si dicta pignora,l.2.* Alex.*d.conſ.in fi.lib.2.*
ſequitur alios allegando Bolog.in apoſt.ad Io.de An. *conſ.70.n.4.*
*vſq;in fi.*Ceph.*d.conſ.546.n.68.& ſeq.*plenius Ang.filius.Caſt.*conſ.*
296.*inter Conſ.Caſtr.l.2.*vbi,quod non poteſt concedi neque exa-
ctio,neq; retentio, & idem Caſtr.*conſ.20.col.2.v. ſed quia videtur,*
*eod.l.2.*Alex.*conſ.49.Paucis,n.6.l.4.*† Contrarium conſuluit Alex. 2
*conſ.57.n.1.& ſeq.l.1.*Caſtr.plene *conſ.397.Notandū videtur,*quod
valet conuentio facta cum communitate ſubdita Venetis,qui cō-
firmarunt , quod poſſit Iudæus mutuare ſuper pignorib. & ſuper
chartis,& dicit,quod iudex tuta conſcientia poteſt exequi,& quod
ſi non oritur actio , bene oritur officium iudicis propter bonum
publicū.† Et pro contrario,quod imo vſura poſſit permitti Iudæis, 3
facit;quia de iis,qui extra nos,nihil ad nos.Alex.*d.conſ.57.n.2.v.in*
*contrarium,l.*1.vbi apoſt.dat concor.† Sed tamen obſtat ſententia 4
Domini noſtri IESV CHRISTI in Euangelio;quia ſi ſuppletio Iu-
dæorū eſt mala,dū addiderūt legi diuinæ, quæ tantū dicebat:*Non*
*fœneraberis fratri tuo.*Iudæi à cōtrario ſupplentes ſenſum dixerunt:
Alienigena vero fœneraberis, ſicut in alio : *Diliges proximum tuum,*
ſuppleuerūt à cōtrario:*Et odio habebis inimicū tuum.*quomodo hic
licitū eſſe poſſit,alienigenã Iudæū poſſe dare ad vſurã ex lege Prin-
cipis Chriſtiani pauperib.Chriſtianis,nō video;quia neq.Iudæi ex
extenſione,quã fecerãt,hoc admittebant. † Declara;quia eſt vera 5
prima opinio ſecundū Theologos,quib.eſt ſtandum,vbi de ſalute
agitur;quia ipſi negãt poſſe cōcedi Iudæis hãc licentiã;ſed tenētes
contrariū dicūt, quod eorum opinio cōtraria ſecundū Canoniſtas
procedit,quibus ſtatur,quãdo agitur de iure diuino ſecundū mora-
lem Philoſophiã.Alex.*conſ.1.n.10.l.2.* & quod magis credendū ſit
Canoniſtis,quã Theologis;quia Canonicū ius tendit ad interpre-
tandū ius diuinū in pertinentib. ad moralem Philoſophiã, Theo-
logia vero quoad opera Chriſti Domini noſtri, ita Dec. *conſ.*111.
*n.6.*ſed quorſū iſta diſcrepantia inducatur,non video;quia ius Ca-
nonicum omnino prohibet vſuras concedi,& eſt omnino exequu-
tiuum iuris diuini.† Eſt bene verū,quod in materia vſurarū ſtan- 6
dum eſt Canoniſtis,& non Legiſtis. Bart.*conſ.128.Franciſcus,in fi.*
*lib.*1.& magis iuri Canonico,quam iuri ciuili.Bart.*d.conſ.84.Fran-* 7
ciſcus,in fin.lib.2. † Declarat Caſtr.& male, iudicio meo,quod iu-
dex debet ſeruare conuentiones factas ſuper vſuris ſoluendis de fa-
cto,non vt iudex,& non debet proferre ſententiã diffinitiuam,ſed
interloquutoriã viſis ſcripturis;quia actio non eſt data,neq; vſuræ
factæ ſunt debitæ ciuiliter,neq;naturaliter;ideo clauſis oculis exe-
quuntur,non admiſſa exceptione vſurarum,& quaſi inductum vi-
detur officium iudicis;& quia vbiq;ſic toleratur etiam per Papam
in terris Eccleſiæ , non peccat iudex ; quia iuſſus ſuperioris excu-
ſat.Caſtr.*conſ.397.per tot.*maxime *circa med.ver.conſiſtit autem,l.2.*
† Iſta declaratio Caſtr. eſt peſſima; quia vbi agitur de peccato,& 8
damnatione animæ non datur cautela , quæ excuſet:nam ſi vſura
iure diuino,& humano eſt prohibita.in tantū; quod qui crederet
contrarium,hæreticus eſſet,vt dicit ipſemet. Caſtr. *conſ.præd.*397.
*in pr.l.2.*quomodo poſſit iudex,vel Princeps concedens excuſari à
peccato,cogitent ipſi,& vide Concl.prox.præced.& hanc partem
tenuit , & prædicauit B.Bernardus Senis , & obtinuit; quia pec-
cant mortaliter,& non excuſantur ex contrario vſu, ita Anton.de
Prato veteri inter conſ. Alex. *conſ.49.Paucis,lib.4.* & certe Caſtr.
etiam in aliis ſimilib.provt de ſtatutis contra libertatē Eccleſiaſti-

cam ſolitus fuit dare ſimiles pudendas cautelas,quib.per alios Deũ
timentes reſpondetur. Vide, *Libertas Eccleſiaſtica,&c.Concl.*342.
9 † Declara;quia communitas, & ſeculares non poſſunt dare actio-
nem Iudæo exigendi vſuras etiam à volentibus ſine iuramento,
ſed talis licentia ſecularium operabitur retentionem,ſi Iudæus exe-
git,vel habet pignora.Caſtr.*d.conſ.*295.*circa med.v.nunc eſt viden-
dum,per tot.l.*2.& iſtud eſt ſomnium,& alia cautela pudenda;quia
licet quoad Iudæos non quæratur de ſalute animarum; quia extra
nos; ſecus quoad fideles, qui dant cauſam contra iura diuina, &
10 qui cauſam damni dat,damnum dediſſe videtur.† Declara,& hæc
eſt alia cautela peſſima Caſtr.quia Principes ſeculares,ſic de facto
concedunt, poſſunt ſolum facere ſeruare de facto, quod pignora
retineant,& vſura exactas;quia poſſunt negare audientiam,& au-
ferre iuriſdictionem à ſuis iudicib. ne audiant repetentes vſuras,
ſed non poſſunt dare actionem pro vſuris conſequendis,neq;con-
cedere iudicib.ſuis,vt dent actionem pro vſuris Iudæorum;quia eſ-
ſent excommunicati,imo etiam in caſu denegatæ audientiæ ſuper
repetitione vſurarum poſſet recurri ad iudicem Eccleſiaſticum,qui
faciat illas reſtituere.Caſtr. *conſ.*195.*n.*4.*v. de vſuris vero, & conſ.*
11 296.*in pr.*quod eſt Ang.filij Caſtr.*l.*2. † Contrarium, quod imo
non valet decretum,neq;ſtatutum de vſuris permiſſis inter Chri-
ſtianos,expreſſe declarat Alex.*d.conſ.*57.*n.*2.*ver.& non obſtat,l.*1.&
12 eſt *clem.*1.*de vſur.*& Caſtr.*conſ.*397.*Non videtur,per tot.*† Extende;
quia expreſſe damnantur ſtatuta,& conſuetudines,quib.præſtatur
fauor exactioni vſurarum,*clem.*1.*de vſur.* Alex. *d.conſ.*1.*in pr.v.ſe-
ptimo,l.*2. ergo & licentia, & pactum; quia valet argumentum de
13 vno ad aliud.† Declarat idem Alex.& malè procedere inter Chri-
ſtianos etſi crederent vſurat licitas;ſecus inter Hebræos,& pro eui-
14 tando peccato.Alex.*d.conſ.*1.*num.*8.*l.*2.† Reſtringe; quia licita eſt
vſura,quæ ſuccedit loco intereſſe,& poteſt exigi.Alex.*conſ.*211.*l.*2.
15 Anch.*conſ.*376.*n.*3.*& ſeq.* Io. de An.*conſ.*50.*n.*9.† Reſtringe;quia
licita eſt vſura compenſatoria damni, & intereſſe, dummodo ſit
16 moderata, apoſt. ad Alex.*conſ.*1.*n.*2.*v.ſeq.l.*2. † Et vbicunque;non
præcedit conuentio,ſi quid ſoluitur pro mora,dicitur intereſſe,nõ
autẽ vſura;ſecus ſi præcedat cõuentio Bolog.in apoſt.*ad conſ. Io.de
17 An.*50.*n.*11.*circa fi.v.ſecundo principaliter.*† Reſtringe; qu[illegible]
ſuetudine Italiæ,& ex priuilegiis Martini V. & Eugenij [illegible] alẽt
conuentiones pupillorum cum Iudæis de exercendis honeſtis, ſeu
moderatis vſuris cũ ipſis Chriſtianis.Alex.*conſ.*1.*n.*1. vbi declarat
*clem.*1.*de vſur.*vt procedat contra credentes licere vſuras,non autẽ
ſi populi tanquã damnatas in ſolos Iudæos admittũtur ex conſuetu-
18 dine,& Bolog.*in addit.ad conſ.Io.de An.*70.*n.*4. † Contra declara-
tiones, & reſtrictiones, quod Hebræis imo eſt interdicta vſura;&
ideo Rex Aragonũ exigens,tributũ à Iudæis propter vſuras male-
facit.Alex.*d.conſ.*57.*n.*1.*v.accedit,*& idem probat An.*conſ.*143.*n.*7.
per *c.poſt miſerabilem,de vſur.* vbi cõpelli debent Iudæi remittere
vſuras Chriſtianis per Principes ſeculares, & de eodẽ Rege Ara-
gonũ idẽ Alex. *conſ.*1.*n.*1.*v.& iuxta hoc,lib.*2.licet poſtea conclu-
* dat contrariũ, ſed iſta eſt verior,& cõmunis*opinio Theologorũ,
& Canoniſtarũ, & nõ valet cõſuetudo contraria tanquã nutritiua
peccati, vt per Alex.de Næuo *conſ.*100.101.*&* 102.ſequitur Clar.
*in §.vſura.n.*7.etiam ſi cõſuetudo ſit immemorabilis.Couar.*var.re-
ſol.lib.*3.*c.*1.*n.*8.Io. de Im.*conſ.*6.*in pr.*vbi,quod non valet ſocietas
Iudæorũ ad mutuãdũ ſub vſuris.Ant.de Prato veteri inter conſi-
lia Alex.*conſ.*49.*Paucis,n.*6.*l.*4. cui Alex. ſe ſubſcripſit *conſ.*50.&
19 Io.de Zannis *conſ.*51.*l.*4.† Imo,& quod Papa non poſſit etiam cõ-
cedere licentiã Iudæis fænerandi Chriſtianis, & non valet cõſue-
tudo permittens contrariũ tanquã nutritiua peccati.Alex. de Næ-
* uo *d.conſ.*100.101.*&* 102.vbi exclamat, &*communem Theolo-
gorum, & Canoniſtarum dicit Iul. Clar.*in §.vſura,n.*7.licet dicat
de facto ſeruari contrarium, & hanc tuetur Alex.*conſ.*49.*Paucis,*
20 *in pr.& n.*6.*lib.*4.quod eſt Ant.de Prato veteri. † Extende in tan-
tum vſuram omni iure prohibitam, vt diſpenſatio aliqua ſuper ea
fieri non poſſit,*c.ſuper eo,de vſur.* Alex. *d.conſ.*1.*v.ſecundo vid[illegible]*,
21 *lib.*2. † Declarat Alex.inſeruiens Iudæis; niſi adſit conſuetudo re-
ſpectu Hebræorum;quia licet ſit irrationabilis;tamen inducit faci-
liorem diſpenſationẽ,maxime,quando non oritur peccatum mor-
tale.Alex.*d.conſ.*1.*n.*2.*&* 3.*lib.*2.vbi probat non oriri peccatum ex
parte Chriſtianorum recipientium neque ex parte Iudæi dantis;
22 quia ſunt extraneos. † Extende; quia conſuetudo contra ius diui-
num non poteſt inducere vſuras,vel aliquid prohibitum iure diui-
23 no.Alex.*conſ.*1.*in pr.v.tertio quia,l.*2.† Declara,niſi conſuetudo ſit
24 ſine peccato mortali.Alex.*d.conſ.*1.*n.*3.*l.*2.† Extende;quia nec iu-
ra naturalia,neque Canonica poſſunt, vel debent permittere vſu-
ram, etiamſi oriretur aliquod bonũ,vel euitaretur aliquod malum.
25 Alex.*d.conſ.*1.*in pr.v.quarto quia,lib.*2.vbi apoſt. in *ver.late.* † De-
clara non licere cum Chriſtianis,& inter eos,ac in vniuerſo,ſecus

cum Hebræis.Alex.*d.conſ.*1.*n.*6.*lib.*2. † Extende; quia etiam vſura 26
permiſſa de iure ciuili prohibetur de iure Canonico.Alex.*d.conſ.*1.
*in princ.v.quinto quia,lib.*2. † Declara, vt pulcherrime per Petr.de 27
Anch.*conſ.*243.*Chriſtianiſſime & Illuſtriſſime Princeps.*vbi in foro
conſcientiæ conſultus fore à Rege Aragonũ adducit multa, quod
poſſit fieri decretum, quod Iudæi mutuent ſub vſuris de conſenſu
Chriſtianorum pro publica vtilitate,vt maius malum euitetur; &
quia nihil ad nos de iis, qui extra nos; tamen concludit finaliter
obſtare ius Canonicum, & quod ſolus Papa hoc poteſt ex cauſa,
ſequitur Alex. *d.conſ.*1. *Circa primum dubium,per tot.lib.*2. & ple-
nius *conſ.*2.*circa fi.lib.*2.† Imo dubium eſt in Papa,neque ipſe poſ- 28
ſet generaliter concedere Iudæis vbique licere exercere vſuram;
quia videretur quædam declaratio, quod eſſet licita Iudæis, quod
eſt falſum. Alex. *conſ.*2.*circa fin.ver.nec iſtud,lib.*2.† Declara;quia 29
plures tenent, quod Papa poſſit concedere Iudæis, quod mutuent
ſub vſuris,ſed dato,quod non poſſet,bene poteſt diſpenſare,& ab-
ſoluere ſuper vſuris iã exactis,& talis abſolutio liberat Iudæum à
reſtitutione vſurarum Chriſtianis.Alex.*conſ.*6. *Super præmiſſa,n.*7.
*& ſeq.v.inſuper eſt attendendum,lib.*6.† Declara,quia Papa poteſt 30
etiam concedere licentiam Principi ſeculari,vt talem licentiã cõ-
cedat Iudæis exigendi vſuras à Chriſtianis propter bonum publi-
cum,quando etiam concurrit conſuetudo, vt per plura Alex.con-
ſuluit in caſu Marchionis Mantuæ *d. conſ.*1.*lib.*2.*per tot.* vbi mul-
ta allegat,& *conſ.*2.*eod.lib.*2.† Vide omnino Cagn. *in l.curabit. C.* 31
*de actio.empti,n.*7.*v.ſed quomodo.*vbi relatiue declarat, quando poſ-
ſit concedi hæc licentia Hebræis,allegat Barbat.*conſ.*16.*l.*4.Ruin.
*conſ.*196.*l.*1.& alios, & eſt*communis opinio, vt dicit Ceph.*conſ.* *
549.*n.*89.*v.tertio,& vltimo.* † Contra prædictas declarationes, & 32
reſtrictiones Caſtr.& Alex.expreſſe tenet Iaſ.*in l.*1.*in* 2.*lectur.C.de
ſumma Trin. n.*36. vbi dubitat de conſcientia Alex. in dictis con-
ſiliis,vide omnino Ant.de Prato veteri inter conſilia Alex.*conſ.*49.
*Paucis,lib.*4.*ver.& conſultus Senis,*vbi dicit, quod ſanctus Bernar-
dus Senis prædicauit,quod Hæbræis non poterat dari hæc licẽtia,
& obtinuit prohiberi;quia laicis non eſt data aliqua poteſtas, ſed
neque Legatis, & commemorat de Epiſcopo Concordienſi, qui
Bononiæ talem licentiam conceſſit Iudæis ipſo conſulente con-
trarium, & quod paulo poſt conceſſionem fuit eiectus de ciuitate
Bononiæ iudicio Dei,& huic conſilio ſe ſubſcripſit Alex.*conſ.*56.&
Io.de Zannis *conſ.*51.*l.*4.† Et contrariũ etiã tenet apoſt. ad Alex. 33
*d.conſ.*1.*n.*2.*v. ſed l.*2.vbi,quod male conſuluit Alex. quatenus de
vſuris lucratoriis loquitur,ſecus de cõpenſatoriis,& moderatis,al-
legat ſe *in conſuetud. Pariſ.*§.1.*gl.*9.*n.*19. † Et veritas eſt,quod ſo- 34
lus Papa poteſt in caſib. particularib. & ex magna cauſa per præ- 35
dicta. † Amplia in tantum vſuram eſſe prohibitam, vt etiam ex-
tendatur ad pœnas dationi quantitatis,& quantitati adiectas;quia
præſumitur in fraudem vſurarum;imo etiam adiecta facta,quando
immoderata,vel à ſolito fœnerari,dicitur vſura.Alex.*conſ.*49.*Pau-
cis,* quod eſt Antonij de Prato veteri, & *conſ.*50.quod eſt Alex. *in
conſ.*15.quod eſt Io.de Zannis,*l.*4.vbi latiſſime.

Vſurariorum multæ ſunt ſpecies. CONCL. 339.

VSurarius † multiplex eſt, & vnum genus differt ab altero; 1
quia aliqui ſunt vſurarij, ſed non apparet, an ſint manifeſti
vel non;alij vero ſunt,qui apparent vſurarij,ſed non ſunt manife-
ſti;alij apparent vſurarij,& manifeſti.Bald.*in conſ.*17.*Factum,ſuper
quo conſilium expoſcitur, n.*2.*verſ.venio ad ſecundum, lib.*1. † Adde; 2
quia duplex eſt ſpecies vſurarij;vna eſt;quia credunt licitas vſuras,
& ſine peccato poſſe exerceri,& iſti ſunt hæretici;alia ſpecies eſt;
quia credunt eſſe peccatum,& non ſunt hæretici;aliqui igitur ſunt
hæretici,aliqui non. Bald. *conſ.*255. *Quidam Fœnerator, in pr.lib.*3.
Caſtr.*conſ.*397.*Non videtur expediens,per tot.lib.*2.vbi,quod *clem.*
1.*de vſur.*quæ deteſtatur ſtatuta ſuper vſuris,emanauit ad obuian-
dum huic hæreticæ opinioni,qua aliqui credebant licitas eſſe vſu-
ras, provt de iure ciuili permittebantur.† Aliqui ſunt vſurarij,qui 3
exercerent vſuras ſimpliciter; aliqui exercent vſuras vſurarum, vt
per Alex.*conſ.*8.*l.*3.† Aliqui ſunt vſurarij ex forma,provt ſi com- 4
mittitur vſura in mutuo,in quo formaliter cadit vſura; aliqui ve-
ro ſunt non ex forma,ſed ex mente;veluti ſi quis vendat granum,
vel alias mercantias carius ad tempus;quia dicitur vſurarius, ſed
non proprie, licet teneatur ad reſtitutionem, provt verus vſura-
rius.Caſtrenſ.*conſ.*160.*Ad primum,lib.*1.*in pr.lib.*1. vbi plena apo-
ſtilla. † Aliqui ſunt vſurarij principaliter; aliqui in conſequen- 5
tiam, provt ſi quis mercatur, & mercando committit aliquando
vſuram;ſed quia ad hoc non tendit principaliter,non debet attendi
talis vſura.Caſtr.*d.conſ.*160.*col.*2.*v.ad tertium,lib.*1.† Amplia;quia 6
aliqui ſunt vſurarij manifeſti;aliqui non manifeſti.Vide,*Vſurarius &
multiplex, non manifeſtus, & manifeſtus. Concl.*340.Vide,*Vſurarius
quando*

quando, & quis manifeſtus probetur. Concl. 341. Vide ſupra, *Vſura*
quid ſit, in quibus cadat, & quis dicatur vſurarius, vel non. Concl. 336.

Vſurarius triplex, & qui teſtari non poßint, vel contra. CONCL. 340.

1 Triplex † eſt ſpecies vſurariorum; aliqui ſunt vſurarij hæreti-
ci; quia credunt, quod vſura ſit licita, & ſic contradicunt legi
Euangelicæ; aliqui ſunt vſurarij non hæretici; quia credűt eſſe pec-
catű, ſed cupiditate auaritiæ exercerẽt vſuras, & horű duplex eſt ſpe-
cies; quia aliqui manifeſti, aliqui ſecreti, & occulti, ſeu palliatores
contractuű vſurariorum. Bal. *conſ.* 255. *Quidam Fænerator, l.* 3. *in pr.*
2 † Prima ſpecies vſurarij hęretici, qui nõ credit, quod vſura ſit pec-
catű, ſiue ſit manifeſtus, ſiue occultus vſurarius, abſolute nõ poteſt
3 teſtari. Bald. *conſ.* 253. *in pr. l.* 3. † Secunda ſpecies vſurariorum non
hæreticorű, quia licet exerceant vſuras, tamen credűt eſſe peccatű,
non prohibetur, niſi ſint vſurarij manifeſti; quia ſoli manifeſti ſűt
prohibiti teſtari, niſi idoneã cautionem præſtent ſecundum formã,
c. quanquam. § *nullus. de vſur. in* 6. alij vero, quorű vſura non poteſt
4 manifeſta probari, non prohibentur. Bal. *conſ.* 255. *l.* 3. *in pr.* † Ter-
tia ſpecies eſt vſurariorű non hæreticorű, ſed manifeſtorű, de qui-
5 bus in Concluſione proxime ſeq. † Regulã facias; vſurarius hære-
ticus; quia credit, quod vſura non ſit peccatű, abſolute prohibetur
teſtari, & nullo modo valet illius teſtamentű, ſiue ſit manifeſtus,
6 ſiue ſecretus. Bal. *conſ.* 255. *in pr. l.* 3. † Amplia; in vſurario non hæ-
retico, ſed tamẽ manifeſto, quia prohibetur teſtari, niſi præſtet cau-
tionem de reſtituendis vſuris ſecundű formã, *c. quanquam. de vſur.*
7 *l.* 6. Bald. *d. conſ.* 255. *in pr. l.* 3. † Et iſta qualitas debet in libello ex-
primi, & poſtea probari; quia eſt qualitas de ſubſtantia, vt nõ poſ-
ſit teſtari. Caſtr. *conſ.* 163. *Super primo, in pr. lib.* 1. vbi, quod requi-
runtur plura; primo, quod ſit manifeſtus; ſecundo, quod fideiuſſio-
8 nem non deceſſerit; tertio, quod ſua interſit. † Extende, vt procedat
etiam in vſurario mixto, veluti ſi quis manifeſtus eſſet vſurarius
reſpectu vſurarű receptarű à Petro, occultus vero reſpectu vſurarű
receptarű à Paulo; quia licet reſtituerit vſuras Petro, cuius contẽ-
platione erat manifeſtus, nõ valebit teſtamentű, ſi probatur vſuræ
etiam ſecretæ receptæ à Paulo; quia perfecte non pœnituit, neque
cauit, per ſolutionem partis non eſt emendatus. Bald. *conſ.* 255. *n.* 4.
9 *v. ſed hic dubitatur, lib.* 3. † Extende, vt procedat, etiam ſi vſurarius
præſtitiſſet idoneam cautionem, & ſolemnem, ſi probaretur, quod
poſtea cõualeſcens recepit vſuras ſibi debitas, vel promiſſas ex cõ-
tractu veteri ante cautionem, etiã ſi ſolutio eſſet facta ſponte à de-
bitore; quia adhuc, licet ſit ſecreta exactio, teſtamentum annullat.
10 Bald. *d. conſ.* 255. *n.* 6. *v. item dubitatur, lib.* 3. † Amplia; quia proce-
dit concluſio, quod vſurarius non poteſt teſtari etiã in terris Impe-
rij; quia licet de iure ciuili vſurarius manifeſtus poſſit teſtari; tamẽ
ius canonicum in hac materia vbique ſeruatur. Bal. *conſ.* 128. *Cum*
11 *quidam n.* 5. *verſ. an illud, lib.* 3. † Amplia in tantum, quod nec va-
leat conſuetudo in contrarium admittens, quod teſtamenta vſura-
riorum manifeſtorum non præſtita cautione valeant, Bald. reliquit
cogitandum *d. conſ.* 128. *n.* 5. *ver. ſed nunquid per conſuetudinem, l.* 3.
12 † Limita; quia licet vſurarius manifeſtus non poſſit teſtari, bene
poteſt hæres inſtitui, Bald. *conſ.* 142. *Quæritur, an frater, l.* 3. *in fi. ver.*
quæritur, an vſurarius.

Vſurarius qualiter quis manifeſtus probetur, vel non, & qui teſtes admittantur. CONCL. 341.

1 Vſurarius † manifeſtus probatur etiam ad effectum annullan-
di teſtamentum, is, qui in teſtamento ſuo relinquit de bonis
ſuis pro reſtitutione vſurarű illã quantitatem, quæ apparebit eum
recepiſſe in libris ſuis pro vſura. Lap. *alleg.* 30. *n.* 2. *v. ſecundo conclu-*
dit. Feder. de Sen. *conſ.* 8. *Quæritur quomodo. v. item vltra modos ſub*
num. 1. Lap. *alleg.* 126. *In Dei nomine, n.* 4. *ver. venio ad tertiam.* Bald.
conſ. 161. *Caſus, ſuper quo, in prin. v. unde ſicut confeſſio, lib.* 2. Abb.
conſ. 1. *lib.* 2. *per tot.* quod eſt in ordine 110. Vide, *Manifeſtum eſſe,*
qualiter probetur, vel non. Concluſ. 72. Vide, *Notorium, publicum, ma-*
2 *nifeſtum quid ſint, & in quibus differant. Concluſ.* 104. † Extende, vt
procedat, etiam ſi talis confeſſio facta ſit in teſtamento abſentibus
iis, quibus facienda eſt reſtitutio; quia per eam probatur manifeſtus
vſurarius, & non valet teſtamentű. Bal. *conſ.* 463. *Qualiter accipia-*
tur, l. 3. vbi per totű, prout modos probandi manifeſtű vſurariű, &
* dicit hanc eſſe communem* opinionẽ de confeſſione abſente par-
3 te. † Amplia, vt ſi appareant libri vſurarij, in quibus apparet, quod
exegit vſuras, ex libris præfatis probatur manifeſte ipſű vſurarium.
Feder. *d. conſ.* 8. *in princ. verſ. item manifeſtum.* ſequitur Calder. *conſ.*
513. alias 15. *de vſur.* & ſequitur Bald. Feder. *in conſ.* 161. *numer.* 2.
vbi aſſerit *d. conſ.* 8. *lib.* 2. Bald. *conſ.* 311. *Quidem Thomas, numer.* 3.
verſ. item & codex, lib. 2. *& conſ.* 463. *l.* 3. Caſtill. *conſ.* 21. *num.* 7. *&* 8.
Verſ. item per librum. Ant. de Butr. *conſ.* 29. *col.* 2. *ver. hoc puto verum.*
† Idem, ſi appareat ſcriptura proprio ſigillo vſurarij ſigillata, vel co- 4
ram teſtibus confiteatur, & reſtitutionem fieri mandet; quia pro-
batur manifeſtus vſurarius. Bald. *conſ.* 463. *in pr. verſ. præterea lib.* 3.
† Contra prædicta omnia, quod requiratur confeſſio coram per- 5
ſona publica, quod mandet [illegible] & exhibeat libros, ex quibus
conſtat, Anchar. *conſ.* 376 [illegible] Angel. *conſ.* 10. *num.* 7.
& ſeq. † Declara, vt per [illegible] *numer.* 2. *col.* 2. *ver.* 6
item poteſt dici, lib. 1. vb[illegible]entes, quos citat in
variis conſiliis; & tande[illegible] dicitur, & probatur
manifeſtus vſurarius, qua[illegible] concurrant alia. † Am- 7
plia; vt idem ſit, ſi coram teſt[illegible]dote confiteatur ſe vſu-
rarium, maxime in articulo mo[illegible] quia non præſumitur, quod
mentiatur, maxime ſi tradat libros vſurarum. Fed. *d. conſ.* 8. *v. item*
vltra modos, quod procedit, etiam ſi poſtea liber vſurarum fuerit
perditus; quia quoad reſtitutionem vſurarum incertarum proba-
tur notorie vſurarius. Fed. de Sen. *conſ.* 152. *in pr.* & quod confeſſio
vſurarij, maxime, ſi tradat libros, probet vſurarium manifeſtum,
Cald. *conſ.* 513. alias 15. *de vſur. circa med. verſ. item vltra modos.* vbi
tranſcribit *conſ.* 8. Fed. de Sen. imo, quod ſola confeſſio in iudicio,
vel corã Notario, vel ſacerdote, vel hominum multitudine, probet
manifeſtum vſurarium. Bald. *conſ.* 17. *n.* 2. *v. circa ſecundum, lib.* 1. &
idem Bald. *conſ.* 161. vbi *n.* 2. tranſcribit conſil. Fed. *lib.* 2. Bal. pleniſ-
ſime *conſ.* 563. Florian. de S. Petro *conſ.* 22. *in ſecundo dubio.* † Am- 8
plia; quia ex confeſſione iudiciali quis probatur manifeſtus vſura-
rius. Bal. *d. conſ.* 161. *in pr. v. unde ſicut confeſſio, l.* 2. Abb. *conſ.* 34. *n.* 2.
in princ. lib. 1. † Extende, quando eſt conuictus in iudicio, & con- 9
demnatus. Abb. *d. conſ.* 32. *num.* 2. *in pr. l.* 1. Alex. *conſ.* 93. *Repetitus,*
in prin. & per tot. lib. 6. † Amplia; quia probatur quis vſurarius per 10
teſtes, etiam ſi non ſpecificent perſonas, à quibus agit vſuram.
Calder. *conſ.* 170. alias 4. *de teſtib.* Vide, *Crimina qualiter per teſtes*
probentur, & quid ſpecificare teſtes debeant. Concl. 1079. Vide, *Fama*
quid ſit, & quid infamia. Concl. 63. † Amplia; quia etiam per teſtes 11
ſingulares probatur quis vſurarius. Cald. *conſ.* 171. alias 5. *de teſtib.*
& Bald. *conſ.* 465. *Viſis dictis articulis, n.* 7. *verſ. & confirmatur, lib.* 4.
Curt. Iun. *conſ.* 344. *n.* 71. *& ſeq.* Caſtill. *conſ.* 21. *per tot.* Vide infra,
n. 18. Vide, *Teſtes ſingulares an probent hæreſim, & alia. Concl.* 266.
† Imo teſtes ſingulares probant manifeſtum vſurarium. Bald. *conſ.* 12
465. *num.* 5. *vſque in fin. lib.* 4. † Contrarium, quando ageretur poſt 13
mortem vſurarij; quia teſtes ſingulares non probant manifeſtum
vſurarium. Bal. *conſ.* 459. *n.* 2. *l.* 4. *& n.* 4. † Declara; quia ſiue agatur 14
de probatione vſurarij manifeſti ante mortem, ſiue poſt, ſemper
probatur per teſtes ſingulares; quia in iis, quæ ſunt difficilis proba-
tionis, ſufficiunt coniecturæ, & omnis teſtis ſingularis de vno actu,
alius de alio, &c. faciunt tot præſumptiones, & coniecturas, quot
ſunt teſtes; ergo probant vſurarium etiam manifeſtum, maxime,
quando extat conſtitutio ſynodalis, prout Mediolani. Caſtill. *conſ.*
21. *per tot.* maxime *n.* 6. *in fi.* vbi, quod ita ſeruatur in practica in il-
lis partibus. † Contrarium tenet Abb. *conſ.* 34. *Attingam iuxta or-* 15
dinem. num. 4. *ver. item dico, lib.* 1. vbi, quod teſtes ſingulares ad pro-
bandum manifeſtum vſurarium non ſufficiant, allegat Fed. de Sen.
conſ. 72. & dicit hoc etiam procedere ſtante conſtitutione Epiſco-
pi. † Declarat Abb. *conſ.* 81. *Videtur, quod dictus, col.* 1. *in fi. & col.* 1. 16
in princ. num. 2. *lib.* 2. quod ſi agatur de probando manifeſto vſura-
rio in genere, teſtes ſingulares probant; imo etiam teſtes ſingula-
res, qui ſoluerunt vſuras, quando agitur ſimpliciter de pœna ſpiri-
tuali, puta vt careat vſurarius Eccleſiaſtica ſepultura; item, quando
eſſet probata fama, teſtes ſingulares faciunt adminiculum nõ par-
uum; vt tunc fama adminiculata probet. † Amplia; quia per teſtes 17
ſingulares probatur manifeſtus vſurarius, quando ſingularitas eſt
circa rationem teſtium deponentium de manifeſto vſurario. Bald.
d. conſ. 438. *n.* 5. *& ſeq. v. modo ſigillatim, l.* 5. vbi, quod alias oporteret
probare locum, & tempus, quod eſt falſum, & contra practicam.
† Extende; quia teſtes ſingulares probant manifeſtum vſurarium. 18
Caſtillio. *d. conſ.* 21. *n.* 5. *& ſeq.* & adde plurimos allegatos per apoſt.
ad Ant. de Butr. *conſ.* 28. *in verb. probetur.* qualiter probetur per te-
ſtes ſingulares. Vide ſupra, *n.* 11. † Reſtringe, niſi eſſent teſtes om- 19
nino ſingulares; quia tunc non probarent manifeſtum vſurarium.
Bald. *conſ.* 438. *n.* 7. *lib.* 5. † Amplia; quia teſtes de conſanguinitate 20
producentis ſunt admittendi contra vſurarium. Bald. *conſ.* 405. *Ego*
Angelus, n. 2. *v. ad ſecundum, lib.* 1. niſi adſit nimia affectio inter te-
ſtem & producentem. † Amplia; quia etiã is, qui ſoluit vſuras vſu- 21
rario, admittitur in teſtẽ; quia non dicitur criminoſus is, qui ſoluit
vſuras, ſed qui recipit. Cald. *conſ.* 172. alias 6. *de teſtib.* Vide, *Teſtes*
ſentientes commodum in conſequentiam admittuntur, & quando ſecus.
Concl. 100. † Intellige, dummodo non agitur de cõmodo ſuo prin- 22
cipaliter

Digitized by Google

cipaliter;quia tunc admittitur,alias ſecus.Bald.d.conſ.405.Ego An-
gelus,in pr.lib.1. Abb.conſ.81. Videtur quod col.1.circa fin.lib.2.vbi
idem,quando agitur de ſolo pœna ſpirituali,vt careat Eccleſiaſtica
23 ſepultura,vide infra,n.29.† Amplia;quia fama,quod quis commu-
niter reputetur vſurarius,probatur per teſtes,etiãſi non deponant,
à quibus habuit ortum.Cald.conſ.169.alias 3.de teſtib.quod dupli-
24 catur 156.alias 1.de probatio.† Et q[illegible] manifeſtus probetur, ſi fa-
[illegible]a publica ſit,quod er[illegible] [illegible]conſ.[illegible] col.2.v.item & ſe-
25 cundo,lib.1.† Dec[illegible] [illegible] quod tempore vitæ erat
vſurarius,pro[illegible] [illegible] concurrant adminicu-
la,* quod ita co[illegible] [illegible],dicit Abb. d.conſ.34.n.2.
v.item ſi tempor[illegible] lib.1. [illegible]d. de Sen.conſ.64.hoc non
admittit ſimpliciter [illegible] [illegible]pur ex tali probatione bene
poſſet publicare eum vſu[illegible] [illegible]nifeſtũ,& poſt talem publicatio-
nem feciſſet teſtamentum,eo caſu eſſet nullũ,non ſi ante; & dicit
Abb.quod opinio Fed.habet in ſe æquitatem,& plenius conſ.2.col.
26 2.v.ſeptimus modus,per tot.lib.2.eſt in ordine 111.† Vnde Abb.for-
te melius eod. conſ.34.n.2.col.2.v.quidam moderni. dicit,quod ſola
fama non probat manifeſtum vſurarium, neq;ſola probatio,quod
eſſet vſurarius,ſed requiritur probatio,quod eſſet in vita vſurarius,
& inſuper fama;ratio eſt;quia ſola fama non probat,quia manife-
ſtum eſt minus, quam notorium, ſed plus, quam fama;ideo requi-
ritur probatio delicti, quod ſit vſurarius, & vlterius requiritur fa-
ma,vide eum;quia pleniſſime ex profeſſo examinat, vel ſi fama cũ
inditiis ſufficit,debet intelligi de inditiis cõcludentibus,& plenius
27 conſ.2.col.3. & per tot.v. ego vero,lib.2.† Extende; quia duo teſtes
probant famam contra vſurarium manifeſtum.Bald.d.conſ.450.in
28 fin.v.ad tertium,l.1.† Reſtringe,quando in contrarium eſſet pro-
29 batio bonæ famæ.Iaſ.conſ.78.lib.3.† Amplia;quia manifeſtus vſu-
rarius probatur,ſi probatur,quod tenebatur banchum paratũ, vel
etiam ſi non tenerent banchum,ſi mutuabat in domo priuata cui-
libet volenti.Curt.Iun.conſ.344.n.30.& ſeq.lib.3.vbi n.33.atteſta-
* tur de * communi,vbi,quod etiam probant teſtes,qui receperunt
ad vſuram pecunias,& hanc tenet Bart.quẽ ſequitur Florian.conſ.
22.Abb.conſ.22.col.2.v.& cum iſtos contractus,lib.1.& conſ.34.At-
tingam.n.2.alelg.gl.in c.manifeſta.2.quaſt.1.quæ ponit alios modos.
Abb.plene conſ.2.n.2.& 3.lib.2.ver.addit Bart.& conſ.81.Videtur
primo,col.2.in pr.v.præterea, lib.2. vbi dat exemplum de meretrice
manifeſta,quæ in domũ omnes recipit,licet non in publico, vide
30 ſupra,n.12.† Idem,ſi in verã notitiã totius Populi,vel maioris par-
tis eorum venit;quia manifeſtũ dicitur, quod multorum ſcientiam
latere nõ poteſt.Alex.in l.ſi vero.§.qui pro qualitate.ff.qui ſatiſd.cog.
31 Flor.d.conſ.22.in tertio dubio.† Et idem, quando eſt*cõmunis opi-
* nio,quod ſit manifeſtus,& duo,vel tres teſtes hoc deponunt.Abb.
32 conſ.81.n.3.v.præterea,& tertio,l.2.† Et eſt arbitrium iudici,quan-
do vſurarius manifeſtus dicatur, Curt.Iun.conſ.344.n.68.lib.3.vbi
33 infinitos citat.† Item,quãdo probatur manifeſtus vſurarius per fa-
mam,& alia adminicula.Abb.d.conſ.81.per tot.v.ſed iis non obſtan-
34 tibus,l.2.† Extende;quia manifeſtus vſurarius dicitur,qui palã,&
* publice vſuras exercet.Clar.§.vſura,n.15.v.ſed hic quæro.vbi * dicit
35 communem.Flor.d.conſ.22.n.3.† Extende idem,ſi corã ſacerdote,
& teſtibus publice fatetur ſe vſurarium, & mandat reſtitui vſuras.
* Soc. conſ.127.n.1.l.3. ſequitur Clar.d.§.vſura,n.15. vbi*dicit com-
36 munem.Abb.conſ.34.num.2.in pr.l.1. & conſ.2.n.2.l.2. † Extende
* idem,ſi in iudicio confitetur ſe vſurarium;communem*dicit Clar.
* d. §.vſura,n.15.v.item ille,vbi dicit*communem.† Extende,idem,
37 ſi in iudicio eſt condemnatus tanquam vſurarius;quia tunc dicitur
* manifeſtus. Clar.d. §.vſura,n.15.in fi. vbi dicit*communem,& ſic
ſententia facit manifeſtum. Flor. d.conſ.22.in tertio dubio. Abb.d.
38 conſ.2.in pr.l.2.† Et probatur manifeſtus, provt probatur famoſus
39 Florian.d.conſ.22.in tertio dubio.† Et qualiter probetur manifeſtus
vſurarius,ad effectum annullandi teſtamentum, vide Couar.lib.3.
reſolutio.cap.3.n.4.Iul.Clar.in §.vſura v.ſed hic quæro. Soc.conſ.127.
40 lib.3.† Item dicitur manifeſtus vſurarius,quando probatur, quod
paſſim omnib.mutuabat ad vſuram in Camera.Abb.d.conſ.34.n.2.
41 in pr.v.item ſecundum Bart.lib.1.† Amplia;quia manifeſtus vſura-
rius dicitur,& ſumi poteſt pro notorio vſurario,quod eſt, quando
habet facti euidentiam , vel eſt notorium iuris per confeſſionem,
vel ſententiam,vel publicationem,vel claris,& indubitatis proba-
tionib.Cald.conſ.513.in pr. alias 15.de vſur. ex mente Fed.de Sen.
conſ.8.in pr.cuius conſilium tranſcribit,& Bal.conſ.161.n.2.& conſ.
* 463.in prin.lib.3.& hæc eſt communis * opinio, de qua Curt.Iun.
conſ.344.n.30.& ſeq.lib.3.Clar.in §.vſur.n.15.
42 Et † quando declaratus vſurarius per ſententiam dicatur ma-
nifeſtus,Bal.conſ.275.Caſus ſuper quo,in fi.l.3.& conſ.463.in pr.l.3.
43 Vide, Manifeſtum eſſe qualiter probetur,vel non.Concl.72. † Exten-
43 de;quia etiam manifeſtus vſurarius dicitur,ſi vltra conſuetam pro-
bationem vſurarij eſſe etiam factũ famoſum,vel publicũ licet non
notorium.Cald.conſ.513.in pr.alias 15.de vſur. quod eſt conſilium
tranſcriptum ex conſ. Fed. de Sen.Bald. conſ.161.lib.2.n.2. vbi po-
nit ad literam d.conſ.Feder.8.& quod manifeſtus ſit minus, quam
notorius vſurarius.Ant.de Butr.conſ.28.col.2.in pr.Vide infra n.80.
† Imo,quando plures teſtes numeroſi deponerent de vſurario ſine 44
probatione manifeſti,diceretur manifeſtus, ex quo multitudo ho-
minum ſciens vſurariũ inducit etiã manifeſtum.Bal.conſ.394.in fi.
l.2.† Extende,vt manifeſtus vſurarius probetur,ſi probatio, quod 45
ſit vſurarius,eſt re ipſa euidens,& manifeſta.Cald. d.conſ.513.ver.
item poteſt accipi,alias 15.de vſur.quod eſt extractum ex conſ.Fed.de
Sen.8.vbi dicunt,quod licet nõ probetur,quod publice vſuras exer-
cuerit; tamen ſi per modicam, & promptam examinationẽ poteſt
probari,vt quia eius libri apparent,de quibus nõ dubitatur proba-
tur manifeſtus.Bal.conſ.161.n.2.& ſeq.l.2.† Extende,etiam ſi talis 46
probatio fieret poſt mortem vſurarij; quia adhuc manifeſtus eſſet
vſurarius;quia ex quo agitur de carẽtia ſepulturæ,poteſt poſt mor-
tem probari.Cald.conſ.513.alias 15.de vſur.Fed.de Sen.conſ.8.circa
med.v.nec obſtat ſi dicatur.Bald.conſ.161.n.1.& ſeq.l.2.vbi latiſſime
hoc probat,quod intelligas,vt infra n.92. † Extende,etiam ſi fiat 47
poſt teſtamentum,vt quia tempore teſtamenti non erat vſurarius,
quia ſufficit,quandocunque ipſum fuiſſe vſurariũ manifeſtũ.Bald.
d.conſ.161.in pr.v.ſed præſupponitur,l.2. †Extende;quia manifeſtus 48
vſurarius etiam coniecturis probatur, ſi citatus tanquam talis non
comparet,& perſeuerat in contumacia. Cald.conſ.513.in fi.† De- 49
clara ; quia manifeſtus vſurarius non probatur poſt mortem , ſi in
vita non erat manifeſtus.† Reſtringe,quãdo ſententia eſſet nulla, 50
vel iniuſta,aut lata ſine confeſſione, vel probatione. Ang. d.conſ.
n.6. † Amplia ; quia ex conſtitutione ſynodali poteſt induci alius 51
modus præciſus,per quem quis dicatur manifeſtus vſurarius.Fed.
de Sen. d.conſ.8.in fi.v.& quamuis. & facit conſ.Fed.64.in fi.verſ.&
ſi diceres. vbi ex conſtitutione poteſt facilior probatio vſurarij in-
duci;tamen dicit talem conſtitutionem eſſe exorbitantem, & non
extendendam,& idem tenet expreſſe. Calder. conſ.22. An Epiſco-
pus de conſtit.vbi,quod iſtud non eſt contrariũ iuri;quia licet certi
ſint modi de iure inducti; non tamen reſtringit , Fed.de Sen.ad il-
los caſus tantum,& idem Calder.conſ.513.alias 15.de vſur.verſ.&
quamuis.vbi tranſcribit,& ſequitur Fed.de Sen.d.conſ.8. Bald.conſ.
405.Ego Angelus, lib.1.in pr. & conſ.46.In cauſa Vincentij.l.1. vbi,
quod valet conſtitutio Epiſcopi,quod per teſtes ſingulares probe-
tur quis vſurarius manifeſtus.Bald.conſ.161.num.5.v. tamen poteſt.
l.1.Zabar.conſ.81.n.9.circa fi.Caſtill.conſ.21.n.9.& ſeq.vbi late pro
vtraque parte allegat,& tandem dicit,quod valet; quia Epiſcopus ¹¹
poteſt coadiuuare ius Canonicum, & per diſtinctionem ſupplere,
licet non in totum ius Canonicum tollere,& dat multa exempla,
& idem dicit Florian.de S. Petro.conſ.22.num.4.verſ.circa tertium.
vbi,quod poteſt inducere,quod per teſtes ſingulares & famam pu-
blicam probetur manifeſtus vſurarius,& non valet teſtamentum.
† Contrarium tenet Fed.ex profeſſo conſ.17. Quæſtio talis per tot. 52
vbi,quod non valet conſtitutio Epiſcopi etiam ſynodalis,quod per
vnum teſtem, vel extraiudicialem confeſſionẽ quis probetur vſu-
rarius manifeſtus;quia eſt contra ius cõmune,ſed ita demũ valet,ſi
conſonet iuri communi, vel niſi ſit conformis ſimili conſtitutioni
approbatæ,vel habeat eandem rationem cum eis,& quod non va-
leat conſtitutio Epiſcopi,quod per vnum teſtem probetur crimen
manifeſtum vſurarũ.Bald.conſ.394.n.11.v.nec valeret,& conſ.264.
Plura puncta,in fi.& conſ.311.in fi.lib.2.vbi, quod Archiepiſcopus
non poteſt facere aliquem inteſtabilem, ſed ſolus Papa;vel Impe-
rator,& Bald.conſ.276.Veritas eſt,lib.4.vbi, quod iſta eſt veritas,
quod Epiſcopus non poteſt facere vſurarium manifeſtum,& inte-
ſtabilem eum,qui non eſt.Calder.conſ.13.& 14. de conſtit.& ple-
nius Baldus conſ.438.Ad euidentiam,num.7.& ſeq.verſic. hoc etiam
lib.5.vbi,quod non poteſt tollere ius conciliare.Abb,conſ.2.num.2.
lib.2. Vide , Epiſcopus non poteſt contra ius facere , & quando non. 52
Concl.258. † Extende; quia conſtitutio ſimpliciter loquens, quod 53
quis probetur vſurarius ex ſola confeſſione coram Sacerdote , vel
Notario , non habet locum in manifeſto vſurario, ſed in ſimplici
vſurario, Baldus conſ.438.numer.7. verſic. hoc etiam eſt approbatum,
lib.5.& idem tenet Anch. in conſ.376. Secundo dubitatur, in princ.
Abb.conſ.2.n.2.lib.2.† Imo idem Anch. conſ.189.Tribus de cauſis, 54
numer.8.expreſſe tenet,quod conſtitutio,quæ inducit nouam for-
mam probandi manifeſtum vſurarium per ſolam famam , eſt re-
ſtringenda tanquam exorbitans,vt intelligatur quoad condemna-
tionem, non autem quoad hoc, vt teneatur cauere,& non cauen-
do non ſit teſtabilis. † Et probatio manifeſti vſurarij probata per 55
famam ſecundum conſtitutionem tollitur per contrariam bo-
nam famam loco , & tempore coarctatam ; quia imo prævalet;
quia

Digitized by Google

quia habet præſumptionem iuris pro ſe. Anch. *d.conſ.189.num.9.*
& 10. vbi late. Vide, *Teſtes affirmantes præualent negantibus*, *&*
56 *quando ſecus. Concl.*260. † Extende; quia valet etiam conſtitutio
Epiſcopalis circa quantitatẽ vſurarum præſumptarũ, prout eſt Fel-
57 tri, & Beluni. Io. de Imol. *conſ.*117.*n.*2. *& ſeq.* † Extende; quia ſi
conſtitutio Epiſcopi mandat quem manifeſtum vſurarium probari
ex confeſſione facta Sacerdoti, dummodo confeſſio per duos te-
ſtes probetur, valet. Bald. *conſ.394.In cauſa D.Ludouici,n.10.ver.*
58 *tertius teſtis, lib.*2. & plenius *conſ.438.n.7.8.& 9.lib.*5. † Declara,
quia non valet conſtitutio etiam patriarchalis, quod vſurarius ex
ſolo teſte ſingulari, & fama probetur in ſpecie, videlicet in certo
contractu, ſed bene valet, quod probetur in genere; quia primo ca-
ſu eſt contra ius commune, ſecundo caſu ſecus. Bald. *conſ.192.Pro-*
ponitur, quod in fi.ver.item licet, vbi, quod bene per vſurpationem
ſeruatur talis conſtitutio, ſed quod non valeat de iure, & idem di-
59 cit, quod valeret, quando vſurarius eſſet manifeſtus. † Declara;
quia licet valeat cõſtitutio Epiſcopi, quod quis dicatur manifeſtus
vſurarius, non tamen valet quoad hoc, vt ille manifeſtus non poſ-
ſit teſtari; quia Epiſcopus non poteſt contra ius reddere aliquem
inteſtabilem, ex quo publici iuris eſt teſtari poſſe. Bald. *conſ.*264.
60 *Plura puncta, in fi.ver.ſuper alio, lib.*2. † Declara; quia conſtitutio,
quod quis probetur manifeſtus vſurarius, ſi alterat ius Canonicum,
vel derogat, non valet, quia *c.quanquam, de vſur.in* 6. eſt ius con-
ciliare, cui Epiſcopus non poteſt derogare; ideo conſtitutio ſemper
eſt trahenda ad cenſum, vt ſit conformis iuri communi. Bald. *conſ.*
61 438.*n.*7.*& ſeq.lib.*5. vbi *num.*9. plenius. † Limita ſeu declara; quod
qualitas manifeſti non ineſt, etiamſi probetur aliquem eſſe vſura-
riũ, & vſuras exercuiſſe, quia debet probari qualitas, quod manife-
ſtus ſit, hoc eſt, quod publice vſuras exercuerit, vt illa qualitas ali-
quid addat; quia multum refert, an excommunicatus quis ſit occul-
tus, vel publicus, & ſic vſurarius ad hoc, vt teſtari non poſſit. Cald.
*conſ.*503. alias 4. *de vſur.* vbi in fine, quod verbũ, *manifeſtus*, non la-
te, ſed ſtrictiſſime ſumitur, quia materia odioſa, & concord. Cald.
*conſ.*507. alias 9. *eod.tit.in fi.* Bald. *conſ.459. Viſa dicta petitione, n.2.*
*& ſeq.li.*4. & plenius *conſ.438. Ad euidentiam præmittendum, in pr.*
*lib.*5. vbi, quod duo ſunt probanda, vſurarium, & manifeſtũ; & ple-
nius omnib. Ang. *conſ.10.per tot.* vbi, quod iſta qualitas manifeſti
debet clare, & concludenter probari. Abb. *conſ.2.col.3. v. octauum,*
62 *lib.*2. † Et iſta qualitas debet ineſſe tempore teſtamenti, vel tem-
pore mortis, alias autem ſi quis fuiſſet manifeſtus vſurarius ante te-
ſtamentũ, ſed tempore teſtamenti eſſet emendatus, non dicitur in-
teſtabilis. Angel. *d.conſ.10. In cauſa prædicta, n.9.ver.deſcendo ergo,*
vbi, quod illa qualitas non præſumitur durare, ideo probari debet
63 tempore teſtamẽti, vel tempore mortis. Anch. *cõſ.376.in pr.* † Vide
omnino Abb. *conſ.2. col.3. ver. octauum modum, lib.*3. vbi recitat
opinionem Zab. & aliorũ tenentium, quod probatio ſimplex vſura-
rij facta poſt illius mortem probat manifeſtũ, pro quo faciũt aliqua
per Feder. de Sen. *conſ.*64. Sed contrariũ omnino tuetur Abb. quod
ſi non probetur qualitas manifeſti, non annullatur teſtamentum.
64 † Et manifeſtus probatur vſurarius, quando eſt formalis, & paſſim
cum omnib. contrahebat, & erat paratus cõtrahere cum quolibet.
Caſtrenſ. *conſ.160. Ad primum, col.2.ver.ad ſecundũ, li.*1. & ita Abb.
*conſ.2.num.1.in fin.ver addit Bartol. & num.3. lib.*2. vbi, ſi indiffe-
renter mutuat in Camera omnibus, dicitur manifeſtus, prout mu-
65 lier, quæ promiſcue ſe omnib. proſtituit, dicitur meretrix. † Intel-
lige, quia qualitas non debet ineſſe à principio tempore delicti, ſed
ſufficit, quod poſtea manifeſtetur. Bald. *d.conſ.463.circa med.ver.*
*ego dico, lib.*3. vbi, quod quantumcunque fuerint vſuræ ſecrete factę
ex confeſſione, & aliis, ſi fiat manifeſtus vſurarius, ſufficit etiam
poſt vſuras factas in ſecreto. Zab. *conſ.81.per tot.* maxime in fine.
66 † Intellige tamen declarationem vt quis probetur manifeſtus, hoc
eſt, publicus vſurarius per argumenta, dummodo hoc inferant ne-
ceſſario, vt eſt fama publica cum indiciis, & ſimilia. Calder. *cõſ.*503.
circa med.ver.ex prædictis ſoluitur. alias 5. *de vſur. & conſ.*507. alias
9. *de vſur.* & quod fama probet quem manifeſtum vſurarium cum
* adminiculis, communem* dicit Gemin. *conſ.59.in prin.* & idem te-
net Bald. *conſ.465. Viſis dictis articulis, lib.4. per tot.* Fulgoſ. *conſ.*
67 137.*n.*2. † Extende, etiam ſi fama non coarctetur ad tempus admi-
68 niculorum; quia ſufficit. Gemin. *d.conſ.59.in pr.* † Item intellige, ni-
ſi teneret altare paratum ad mutandum ad vſuras, quia tunc ex
eo ſolo dicitur manifeſtus. Calder. *conſ.*507. alias 9. *in pr.de vſur. &*
conſ.513.num.3.ver.ex quibus, alias 15. *de vſur.* Bald. *conſ.175. Ca-*
ſus ſuper quo, in fine lib.3. & conſ.311.num.3.ver.reſpondeo, quia erat
*Notorium lib.*2. Ang. *conſ.10.num.6.* Fulgoſ. *conſ.137.num.2. & 3.*
69 † Extende, ſiue per ſeipſum, ſiue per alium exerceret vſuras tenen-
70 do altare paratum. Fulgoſ. *conſ.137.n.3.* † Extende, vt pariter mani-
feſtus dicatur vſurarius, qui volentibus ludere ad tabulariũ mutuat
receptis quinque pro centenario; quia publice hoc faciebat. Zabar.
conſ.81.per tot. vbi, quod ſufficit vnus actus publicus contra Bart.
qui dixit plures requiri. † Extende idem, quando conſtat per pu- 71
blica inſtrumenta, quod mutuauit ſub vſuris; quia inſtrumentũ fa-
cit rem manifeſtam & notoriam. Bald. *conſ.311. Quidam Thomas,*
*n.6.ver.modo hoc præſuppoſito, li.*2. † Et vbicunq; palam, & publice 72
quis vſuras exercet, ita vt facti euidentia excuſari non poſſit, dicitur
manifeſtus vſurarius, ita Clar. *in §.vſura, n.15.ver.ſed hic quæro.* vbi
dici* communem. † Dupliciter dicitur manifeſtus vſurarius, primo *
ex euidentia facti, quia publice, & palam cum altari parato mutuat; 73
ſecundo modo ex diſpoſitione iuris, vt in condemnato, confeſſo,
vel conuicto. Bald. *conſ.459.n.3.ver. iſta qualitas lib.*4. † Item ſi in 74
loco publico, vel coram pluribus teſtibus mutuaſſet ad vſuras; quia
tunc dicitur manifeſtus ſecundum arbitrium iudicis. Calder. *d.conſ.*
507. alias 9. *de vſur.* & idem, ſi palam fœnerauit coram pluribus.
Bald. *d.conſ.465.n.5.ver.ad hoc, lib.*4. † Idem ſi paſſim omnibus in 75
domo ſua mutuant ad vſuras, & recipiunt pignora, qui vocantur
præſtitores. Bald. *conſ.463.in pr.lib.*3. Curt. Iun. *conſ.344.n.30. &*
*ſeq.lib.*3. vbi de * communi. † Extende, vt vſurarius dicatur mani- *
feſtus in caſibus ſupradictis, etiamſi alteri vſurario manifeſto ad 76
vſuras publice mutuaſſet. Calderin. *d.conſ.*507. alias 6. *de vſur.* † Ex- 77
tende, quia manifeſtus vſurarius probatur per teſtes probantes,
quod exercuit vſuras, & quod publice habebatur, & tenebatur pro
vſurario ab omnibus cognoſcentibus eum, & cum eo conuerſanti-
bus. Bald. *conſ.311.n.3.ver.ſed & ſiue notorio, lib.*2. † Limita; quia 78
licet ex fama, & adminiculis probetur quis vſurarius manifeſtus
ſecundum * communem, de qua per Gemin. *d.conſ.59.in pr.* etiam *
ſi fama non reſtringatur ad tempus adminiculorum, vt ibi per eum,
tamẽ talis non dicitur manifeſtus vſurarius in præteritum, & tem-
pore vitæ ſuæ, ſed demum poſt declarationem duntaxat manifeſti
Gemin. *d.conſ.59.in fin.ver.ſuper vltimo,* & ideo tenent aliqui, quos
citat Abb. *conſ.2.n.3.lib.*2. quod poſt mortem non poſſit declarari 79
Feder. de Sen. *conſ.64.col.*2. † Contrarium tenet Abb. *conſ.2.n.3.ver.*
*ſeptimus modus, lib.*2. vbi recitatis opinionibus tenet contra vſura-
rios, vt poſſint declarari manifeſti, etiam poſt mortem, quando cõ-
currit fama cum adminiculis reſpondet ad omnia contraria. † De- 80
clara, quod qualitas vſurarij manifeſti eſt adiectiua, & habet in ſe
infamiam facti, & apparentiam delicti, ideo requiritur, vel quod
in peccato ſit publice deprehenſus coram populo, vel coram ma-
gna parte hominum, vel quod præcedẽtibus probationibus, & in-
famia Epiſcopus mandauerit eum vitari, tanquam vſurarium, vel
quod confeſſus fuerit in iudicio publice, vel in teſtamento coram
Notario, vel Sacerdote, vel multitudine hominum, alias non pro-
batur manifeſtus, vt teſtamentum non valeat. Bald. *conſ.17.n.2.ver.*
*circa ſecundum, lib.*1. vbi late, vide ſupra *n.*43. † Contrarium verius 81
eſſe affirmat Curt. Iun. *conſ.544.n.77.& ſeq.ver ad quartum, lib.*3.
vbi, quod ſufficit probatio, quod eſſet viuens manifeſtus, alias ſi
non poſſet probari poſt mortem, euaneſceret prouiſio. † Declara, 82
quia qualitas manifeſti, de qua *in c.quamquam, de vſur.in* 6. non in-
telligitur de notorio, ſed ſumitur pro eo, quod probari poteſt, vt ſit
vſurarius, vel per libros, vel per famam, ideo faciens publice con-
tractus, qui ex ſui facie non ſunt aperte vſurarij, ſed per præſum-
ptiones, dicitur manifeſtus vſurarius. Abb. *conſ.22. Quanquam con-*
*ſultum ſit, lib.*1. vbi caſus, & loquitur etiam in vſurario minore.
† Extende omnes limitationes, quod quis probetur manifeſtus 83
vſurarius, vt procedant etiam in minore, qui fecit contractus vſu-
rarios, licet ex forma ſtatuti non valeant tales contractus, quia non
fuit ſeruata ſolemnitas, quia ſtatutum non operatur, ex quo fa-
ctum conſideratur; ex quo vſura inducitur. Abb. *d.conſ.22.num.*2.
*ver.ſecundo reſpondeo, lib.*1. † Declara plenius, vt per Abb. *conſ.*2. 84
Illud in facto, lib.2.per tot. eſt in ordine 111. vbi recitat octo opinio-
nes diuerſas tenentium quis dicatur manifeſtus vſurarius, prima
opinio eſt, quando eſt notorium iuris, vt quia in iudicio confeſſus
ſe vſurarium; ſecus ſi extra iudicium, ſecunda, quando eſt notorium
factum, vt quia habebat euidentiam facti, quia tenebat banchum
apertum, & in iſtis duobus* omnes conueniunt; tertia opinio, quan- *
do poteſt probari per teſtes, vel inditia, aut famam, quod ſit talis,
quia Epiſcopus ex probationibus poteſt declarare manifeſtũ, & ſic
poſt talem declarationẽ erit manifeſtus, non ante, vnde poſt mor-
tem vſurarij hæc declaratio fieri non poteſt, quarta opinio eſt, *n.*2.
quando eſt confeſſus corã Sacerdote extraiudicialiter, vel corã No-
tario, vel iudice incõpetenti, niſi concurrant alia, prout traditio li-
brorum, fama publica, vel quod mandauit reſtitui, non eſſet ex ſola
extraiudiciali confeſſione manifeſtus, neque poſſet declarari; quin-
ta opinio ibi *n.*3. Bart. quod eo ipſo, quod in domo mutuat ad vſu-
ram omnibus voluntatibus, dicitur manifeſtus abſque alia declara-
tione, ſexta opinio Bald. quod ſic probetur cõmunis* opinio, quod *

ſit manifeſtus etiã per tres teſtes,erit talis;ſeptima eſt;quia ſi mor-
tuo vſurario probatur ſolemnis fama, quod fuit vſurarius,vel pro-
bãtur inditia vrgentia;octaua eſt,quod ſi poſt mortẽ probatur vſu-
rarius,ſimpliciter poſſit dici manifeſtus,& hanc expreſſe reprobat
Abb.*conſ.3.* vltima opinio eſt Abb.ibi *col.3.ver.ego vero*,vbi,quod
manifeſtũ in ſua ſpecie ſumatur,quod ſecundũ communem;& pu-
blica,& famoſa inſinuatio,vel proclamatio,& communis ex certa
ſcientia,& certis auctoribus prouenieus,& quod probari poteſt;vt
85 differat à fama , à notorio, & ab occulto. † Limita ; quia ex ſolis
præſumptionibus non probatur manifeſtus vſurarius.Bald.*cõſ.*438.
86 *Ad euidentiam præmittendum,in prin. lib.*5. † Limita ; quia ex eo,
quod quis fecit aliqua inſtrumenta in fraudem vſurarum,non pro-
batur manifeſtus vſurarius , licet probetur vſurarius. Bald. *d.conſ.*
87 438.*n.5.ver.iis ergo præmiſſis,lib.*5. † Limita,quando quis probare-
tur vſurarius ex multis teſtibus deponentib.ſolum de fama publica;
quia licet probetur vſurarius;non tamen probatur manifeſtus.Bald.
88 *d.conſ.*438.*n.3.ver.item non facit, lib.*5. † Declara;quia ſi probare-
tur per duos,vel tres teſtes communis opinio , quod eſſet manife-
ſtus vſurarius,vel actus publici, bene eſſet manifeſtus , alias,non.
89 Abb.*conſ.2.n.3.ver.ſextum ponit , lib.*2. † Reſtringe limitationem,
quando probaretur quis vſurarius ex aliis,& vltra probationẽ vſu-
rarij etiam extaret probatio per plures teſtes de fama publica quod
eſſet vſurarius;quia tũc bene probaretur vſurarius manifeſtus.Bal
90 *conſ.*438.*n.3.ver.iis ergo præmiſſis lib.*5. † Et idem , quando extaret
conſtitutio ſynodalis (provt Mediolani,) vbi,quod ſi probatur fa-
ma in parochia,quod ſit vſurarius, quod ſit etiam manifeſtus,Ca-
91 ſtil.*conſ.*21.*per tot.* † Limita;quia non probatur manifeſtus vſura-
rius ex plurib.teſtibus ſingularibus;quia non ſequitur;plures ſciunt
aliquem eſſe vſurarium ; ergo eſt manifeſtus;quia vbicunq;poteſt
dici aliquid eſſe ſecretum, nunquã dicitur manifeſtum,& qualiter
dicatur aliquid eſſe ſecretum multis modis. Bald. *d.conſ.*438.*n.4.v.*
☞ *nam ſecretum, lib.*4. Vide, *Secretum quid ſit, & qualiter dicatur ali-*
92 *quid eſſe ſecretum. Concl.*93. † Limita ; quia non probatur vſura-
rius manifeſtus ad effectum annullandi teſtamentum is , qui poſt
mortem detegitur manifeſtus , ſi in vita ſua non erat manifeſtus;
quia probatio manifeſti poſt mortem non trahitur retro ad vitam,
Bald. *d.conſ.*438.*per tot.* maxime *in fin. lib.5.ver.dico, quod attentis.*
93 Anchar.*conſ.*376.*in pr.*Angel.*conſ.*10.*n.*9.vide ſupra *n.*46.†Exten-
de, vt idem ſit;quando teſtator in ſuo teſtamento mandauit reſti-
tui per ſuos executores vſuras,quas declarabunt;quia licet per exe-
cutores fuerit declaratum vſuras reſtituendas, & fuerint reſtitutæ;
non tamen eſt manifeſtus vſurarius. Bald. *conſ.*4,8.*num.*19.*lib.*5.
Anchar.qui loquitur in confeſſione facta in teſtamento,quod non
94 probet manifeſtum,*conſ.*376.*in pr.*Angel.*conſ.*10.*num.*7.†Reſtrin-
ge;quia bene ſufficeret probatio poſt mortem, per quam probare-
tur;quod in vita tempore teſtamenti, & ante erat vſurarius mani-
95 feſtus.Anton.de Butr.*conſ.*28.*col.2.in pr. ver. hoc puto verum.* † Re-
ſtringe; quando ipſe teſtator mandaſſet ſimpliciter reſtitui vſuras,
& non commiſiſſet alteri declarationem.Bald. *d.conſ.*438.*num.*19.
96 *ver. ſecus ſi expreſſe lib.*5. † Reſtringe , quando teſtator mandaret
edi certum librum, per quem appareret eum vſurarium;quia licet
committat declarationem vſurarum executoris ; tamen eſſet ma-
nifeſtus;quia talis ſcriptura eſt probatio probata. Bald. *d.conſ.*438.
97 *n.*20.*lib.*5. † Et quod liber vſurarij,in quo probatur, quod vſuras
exercuit cum adminiculis,probet vſurariũ manifeſtũ,Caſtil.*cõſ.*21.
98 *n.*8.vbi,quod libet probat contra ſcribentẽ.†Limita;quia manife-
ſtus dici non poteſt vſurarius,qui nõ eſt formalis vſurarius,puta in
mutuo;ideo vſurarius,qui vẽdidit cariori pretio propter dilationẽ;
ſicuti non eſt formalis,ita non poteſt dici manifeſtus;quia vbi non
eſt ſubiectũ,non poteſt eſſe qualitas.Caſtr. *conſ.*160.*Ad primũ,col.*
*2.ver.ad ſecundũ,lib.*1.& dicit *d.c.quanquam.* non habere locum in
99 hoc vſurario.†Contrarium,quod imo ſit formalis vſura,tenet Soc.
*conſ.*179. *Circa præſeutem, col. pen. ver. confirmatur hoc idem , lib.*2.
vbi,quod non eſt licitũ pro dilatione carius vendere,& eſt vſura-
* rius formalis;quia ſecundum magis*communem fingitur pecunias
100 habuiſſe,& mutuaſſe emptori,vt carius emat.† Limita;quia teſtes
non probãt manifeſtũ vſurariũ,licet deponant,quod viderũt ipſum
recipere promiſſiones vſurarũ;quia non probatur,niſi probẽt exa-
ctionẽ,& idem de multis ſimilibus.Ang. *conſ.*10.*In cauſa prædicta,*
101 *n.12.& ſeq.ver. nunc deſcendo.* † Limita;quia ſi qualitas manifeſti
non probatur,non annullatur teſtamentũ.Ant.de Butr.*conſ.*28.*col.*
102 *2.ver.ibi autem probatio.*† Limita; quia teſtator confitens in teſta-
mento ſe vſurariũ non probat manifeſtum,ideo poſſunt eſſe teſtes
in teſtamento,valet teſtamentũ,& poteſt ſepeliri,& probatio ma-
nifeſti facta poſt mortẽ non reddit manifeſtũ tempore teſtamenti,
vel mortis, provt requiritur Anch. *d.conſ.*576.*per tot.*vbi multa ad-
ducit,& dicit ita fuiſſe conſultũ per D.Aſtodinum de Forliuio,Pa-
gamũ de Sala,& Io.de Capitaneis,& alios allegat. † Limita;quia 103
Iudæus,qui dicit ſe ſoluiſſe vſuras Chriſtiano,nõ probat vſurariũ.
Anch.*conſ.*189.*in fi.* † Limita;quia vſurarius manifeſtus quis non 104
probatur ex ſua cõfeſſione,quod eſt vſurarius;quia requiritur pro-
batio,vel expreſſio alicuius ſubiecti, puta quia à Titio exegit, vel
quod deſcendat ſpecies. Bald. *in l.1.n.15.ver. quidam confeſſus.C.de*
falſa cauſa,vbi,quod in delictis fori Eccleſiaſtici quoad fauorẽ ani-
mæ confeſſio extra iudicium probat,ſi expreſſio talis fiat de ſubie-
cto,cui poſſit reſtitui,ſed non probat inhabilitatẽ teſtandi ſecundũ
eum.†Extende limitationem,vt multo magis procedat,ſi ſimplici- 105
ter teſtator diſpoſuit,quod vſuræ per eum extortæ reſtituantur eis,
qui probabunt vſuras ſibi ſoluiſſe.Fed.*cõſ.*64.*Pridie,per tot.*†Con- 106
trarium,quod imo ſola confeſſio defuncti, quod extorſerit vſuras,
probet eum vſurariũ manifeſtũ,tenet Feder.de Sen.*cõſ.*153.*in prin.*
ſed credo , quod illud procedat ; quia vltra confeſſionem appare-
bat liber,qui poſtea fuit deperditus , vt ibi dicitur,imo quod ſola
confeſſio vſurarij probet eum manifeſtũ,maxime facta in teſtamẽ-
to,vel fideiuſſionis præſtatione. Cald. *conſ.*505.alias 7. *de vſur.*10.
Bald.*conſ.*463.*per tot.lib.*3. vbi dicit * communem, quod ſola con- *
feſſio in teſtamento probat manifeſtum.Vide,*Confeſſio in teſtamẽto* ☞
*facta abſenti non probat,& quando ſecus.Concl.*639.† Declara,quod 107
confeſſio ſola probat vſurarium manifeſtum , ſi eſt facta in iudi-
cio,& ſic publice,vel coram Sacerdote,vel Notario in teſtamento;
quia ſunt publicæ perſonæ,vel in multitudine hominum,Bald.*conſ.*
17. *Factum, ſuper quo conſilium expoſcitur , n.2. ver. venio ad ſecun-*
*dum,lib.1.& conſ.175.Caſus,ſuper quo,in fi.lib.*3. Bald.*conſ.*312.*n.*3.
*ver.item confeſſio,lib.*2. vel cum iuramento, Bald. *conſ.*263.*Suadeo,*
*lib.*3.vbi per totũ diſputat recitans rationes,& opiniones;& tandẽ
dicit, quod de iure ciuili confeſſio in teſtamẽto abſente parte non
probat vſuras exactas,de æquitate vero iuris Canonici dicit ſecus,
& fatetur,quod etiam de iure ciuili talis confeſſio facit magnũ in-
ditium.† Declara ſecundo;quia confeſſio vſurarij facta coram fa- 108
miliaribus ſuis in domo non probat eum eſſe manifeſtũ vſurarium,
quia illud, quod fit in Camera, vel in domo,paucis innoteſcit, &
non poteſt dicit notoriũ,vel manifeſtũ.Bad.*d.conſ.*438.*Ad euiden-*
*tiam,n.2.& 3.ver.item præmittendum eſt,lib.*5.† Vide Abb.*conſ.*2. 109
*n.2.lib.*2. vbi , quod confeſſio extraiudicialis ſola non probat ma-
nifeſtũ vſurariũ,etiamſi fiat coram Sacerdote,vel coram Notario;
imo neq;confeſſio in iudicio coram iudice incompetenti,quæ ha-
bet vim confeſſionis extraiudicialis,niſi concurrãt fama,& alia in-
ditia,ex quib.poſſit dici conuictus,quia tunc poteſt manifeſtus de-
clarari.† Declara,quia ad hoc,vt confeſſio vſurarij extraiudicialis 110
probet ipſum manifeſtũ vſurariũ,tria copulatiue requirũtur,quod
fiat coram plurib.teſtibus,item,quod coram Sacerdote;& ſeu per-
ſona publica,item,quod mandet vſuras reſtitui,& vnum deficiens
ex tribus facit,quod ex confeſſione extraiudiciali abſente parte nõ
poteſt dici manifeſtus;ita Angel. de Peruſ. *conſ.*10. *In cauſa prædi-*
cta,n.7. ver. dicitur etiam vſurarius, & ſeq. & quod iſta tria requi-
rantur,comprobat.Anch.*conſ.*376.*Secundo dubitatur*,vbi reprobat
tenentes cõtrarium,& in fine dicit,quod ita conſuluerunt Aſtodi-
nus de Forliuio,Pagamus de Sala,& Io.de Capitaneis;& idem te-
net Abb.*conſ.2.Illud in facto,n.2.ver.ex prædictis,li.*2.in ordine III.
† Bene ſufficit ſola confeſſio pro reſtitutione vſurarum , item ad 111
effectũ,vt facilius mutuum præſumatur vſurariũ.Anch.*conſ.*376.*in*
pr.& per tot.† Limita;quia ſi agatur de probando manifeſto vſura- 112
rio poſt mortẽ,difficilior eſt probatio,quia probationes,quæ faciũt
eum manifeſtum poſt mortem,non includunt, quod fuerit mani-
feſtus vſurarius ante mortem,etiamſi de fama deponant teſtes, &
percutiant eum vſurariũ fuiſſe ante mortẽ per plures & multos an-
nos,ſecus ſi probatio eſſet facta viuente vſurario.Bald.*cõſ.*459.*n.*5.
ver.item diligenter,lib.4.& n.10.& 12. vbi late vſq;in fin. † Con- 113
trarium.Abb.*conſ.*22.*Quanquam,n.1.ver.quinimo,lib.*1. vbi allegat
Bart.Gaſpar.Cald. & Card. Florent. ita conſuluiſſe, quod ſufficiat
probare poſt mortem ipſum in vita fuiſſe vſurariũ, dicitur proba-
tum,quod eſſet manifeſtus,licet dicat Fed.de Sen.conſuluiſſe con-
trarium.†Extende;quia poſt mortem non poteſt vſurarius manife- 114
ſtus condemnari octo caſibus,quos ponit idem.Bald.*cõſ.*459.*à n.*9.
*vſq;in fi.lib.*4. Primus eſt quando teſtes ſunt ſingulares; ſecundus,
quando non eſt probatũ factum cum qualitate; tertius,quãdo pro-
batio non concludit tempore teſtamenti; quartus,quãdo probatio
manifeſti eſt ſolum poſt mortem,quia non trahitur retro;quintus,
quando non eſt plena probatio;ſextus,quando probatio poſt mor-
tem eſt reſpiciens vſuras per multos annos ante mortem;ſeptimus,
quando probatur factum,non qualitas;octauus,quando non inter-
eſt actoris.† Limita,quia licet quis probetur vſurarius,tamen non 115
præſumitur manifeſtus , quia qualitates aggrauantes delictum non
præſumuntur,niſi probentur.Bal.*conſ.*311. *Quidam Thomas,n.2.v.*

venio ad ſecundum,lib.2.ver.vel ſi forte,lib.3. vbi, quod teſtes pro-
bantes vſurarium non probant manifeſtum, niſi de publica fama
vſurarij deponant; & quod duo requirantur ad probandum vſura-
rium manifeſtum, videl. quod ſit vſurarius, & qualitas manifeſti.
116 Bald.plene conſ.459.n.3.& 3.lib.4. † Limita; quia non probatur
vſurarius manifeſtus, licet teſtes deponant eſſe publicam vocem
ipſum eſſe vſurarium; quia fama habet relationem ad ſimplicem
vſurarium,non ad vſurarium manifeſtum. Bald.conſ.394.n.9.& ſeq.
117 ver.videamus ergo,lib.2.& conſ.459.n.4.in fi. lib.4. † Extende, vt
procedat, etiam ſi teſtes deponant eſſe manifeſtam famam, quod
eſt vſurarius; quia manifeſtum non probatur delictum,ſed mani-
feſta fama de vſurario ſimplici. Bald. d. conſ.349.n.11. ver. quintus
118 teſtis,lib.2. † Declara tamen, quia ex fama probata cum admini-
culis poteſt condemnari, & poſtea erit manifeſtus vſurarius poſt
prædictam condemnationem,non ante. Bald. d.conſ.463.circa pr.
119 ver.de fama,lib.3. † Limita; quia conſuerudo contraria non excu-
ſat manifeſtum vſurarium à nullitate teſtamenti. Abb. d. conſ.22.
120 Quanquam, in fi.ver.nec obſtat generalis conſuetudo, lib.1. † Decla-
ra omnes limitationes, quod non probetur manifeſtus vſurarius,
vel vſurarius ſimpliciter,procedere in iudicio contentioſo;ſed ſi te-
ſtator mandauit reſtitui vſuras;quia eas dixit exegiſſe;tunc in foro
conſcientiæ verſamur, vt quoad effectum reſtitutionis potius præ-
ſumatur vſuras exegiſſe,& vſurarius, quam non,etiam in caſu du-
bio.Anch.conſ.179.Prima facie videretur, per tot. vbi pro vtraque
parte,& concludit,quod ſi agitur de ſalute animæ,inclinandum eſt
121 in delictum non ad pœnam, ſed ad ſalutem. † Pœna aliqua non
eſt impoſita vſurario criminalis,niſi ſit manifeſtus; ideo puniri ex
publico non poteſt.Dec.conſ.170.vbi late circa fin.

*Vſurarius manifeſtus non poteſt teſtari, niſi præſtita cautio-
tione de reſtituendis vſuris, & qualis debeat eſſe
fideiuſſio.* CONCL. 342.

1 VSurarius † manifeſtus teſtari non poteſt, niſi mandet re-
ſtitui vſuras,& præſtet cautionem,quæ debet eſſe idonea,vi-
del.per pignora,& fideiuſſores,& debet præſtari coram eis,quibus
eſt reſtitutio facienda;ſi præſto ſunt,aut aliis,qui poſſint eis acqui-
rere,& eis abſentibus loci ordinario,aut eius Vicegerenti ſiue Re-
ctori parochiæ, in qua teſtator habitat coram fide dignis de paro-
chia,aut Notario habenti mandatũ ab eo,& debet continere quã-
titatem extortam,ſi ſciat;ſin minus,quantitatem moderandam ar-
bitrio iudicis, c.quanquam, de vſur.in 6. cum ibi not. Bart.conſ.238.
Exiſtens Petrus, in fi.lib.1. Lap. alleg.116. In Dei nomine, n.3. ver.
venio ad ſecundum. Bald. conſ.161. Caſus, ſuper quo, n.9. ver.quarto
obiiciatur, lib.2. vbi, quod etiamſi adſint principales, ſunt vocan-
di præſentes illi,qui ſunt in poteſtate principalium.vt filij, & alij,
qui poſſunt eis acquirere, ſi ſunt in loco, & conſilium eſt ſubſcri-
ptum à Baldo,Gaſp.Calderino,Laurentio de Pinu,& Petro de An-
char.Bald.conſ.146.Præmiſſis verbis,in fin.lib.2. vbi ſub dubio for-
te,quod non omnia ſunt de forma neceſſaria, quæ habentur in d.
c.quanquam,de vſur.in 6.& Bald. conſ.394.In cauſa Ludouici, lib.2.
in pr. vbi, quod duo requiruntur,factum & qualitas,videlicet vſu-
rarium eſſe,& manifeſtum,& quod ex qualitate oritur;vt ſit inte-
ſtabilis;ſecus ſine ea.Fulg.conſ.137.n.2.& 3. vbi,quod teſtamentũ
non valet.& ſuccedunt filij ab inteſtato,& idem dicit Anch.conſ.
189.n.7.& ſeq.ver.ad quod aduertendum, vbi,quod duo ſunt requi-
ſita,quod ſit vſurarius,videlicet exegerit vſuras,& manifeſtus,vbi,
☞ quod non ſufficit dediſſe ad vſuras,niſi vſuras exegerit. Vide infra.
2 Vſurarius manifeſtus quibus pœnis puniatur. Concl.343. † Et quod
non valeat teſtamentum vſurarij manifeſti, non præſtita cautione
de reſtituendis vſuris,plene Flor.de S. Petro. conſ.22. in pr. allegat
Bart.in l.filio præterito.ff.de iniuſt.rupt.teſta. Abb.conſ.1.per tot.lib.2.
3 alias in ordine 110. † Et an ſufficiat, quod cautio ſuperueniat poſt
teſtamentum, vt conualidetur teſtamentum. Bart.d.l.filio præterito.
ff.de iniuſt.rupt.fact.teſtam. vbi dubitat, ſed Floria. d.conſ.22.in pr.
4 quod non conualidatur. † Amplia;quia neque valeat teſtamentum
vſurarij manifeſti non præſtita cautione de reſtituendis vſuris,etiã
ſi eſſet teſtamentum ad pias cauſas. Abb.conſ.34. Attingam,in pr.
ver.venio ad ſecundum, lib.1.& conſ.1.in fi.lib.2. alias ſecundum or-
dinem 110. Vide omnino Soc. Reg.24.Excommunicatus etiam ma-
iori excommunicatione,in 2.limitat.vbi pro vtraq; allegat,quod imo
valeat teſtamentum ad piam cauſam ab vſurario factum;& legata
5 pia;quia inſpicitur perſona,cui datur,non quæ dat. † Et quod hæc
cautio debeat eſſe cum pignorib. vel cum fideiuſſorib.eſt commu-
6* nis* opinio,de qua Clar.in §.teſtamentum, q.26. in prin. † Et pro-
bato,quod ſit vſurarius manifeſtus,hæreditas defertur venientibus
ab inteſtato,ſublata omni diſpoſitione vſurarij. Curt.Iun.conſ.344.
7 n.80. † Reſtringe tamen;quia hæres præſcribit mobilia triennio,
immobilia decem annis,ſi habuit bonã fidem cum titulo teſtamẽ-
ti;contra hæredes vero ab inteſtato requiritur præſcriptio 30. an-
norum;quia minori ſpatio non præſcribitur iuri adeundi,ſed ſi ha-
buerunt malã fidem,vt quia erat manifeſtus,& notorius vſurarius,
& hoc ſciebãt hæredes,qui præſumuntur ſciuiſſe,nullo modo præ-
ſcribunt. Abb.conſ.34.in pr.ver.venio ad ſecundum, lib.1. † Declara 8
tamen; quia quoad fructus perceptos, & bona fide conſumptos
quod hæres ex teſtamento faciat illos ſuos. Abb.conſ.34.col.1.in fi.
ver.item non tenetur,lib.1. † Amplia,vt etiam non valeant legata fa- 9
cta ad pias cauſas in teſtamento vſurarij. Lap. alleg.30.n.3.v.tertio
quia defectus eſt in cauſa efficiente, & dicit ſic ſibi ſcripſiſſe Ioann.
Cald.& allegat.126.n.2.ver. quo autem ad alios. vbi allegat gl.fi. in
cap.quanquam,de vſur.& Io. Cald. & alios. Bald.conſ.311.Quidam
Thomas,in pr.lib.2.& conſ.20.Quidam Petrus,lib.3. vbi,quod teſta-
mentũ etiam ad pias cauſas,& pro anima non valet, ſi teſtator eſt
vſurarius manifeſtus,& non præſtitit cautionem. † Amplia; quia 10
non valet teſtamentũ vſurarij manifeſti,neq; codicillus non præ-
ſtita cautione,etiã ſi legata eſſent ad pias cauſas;quia ſunt reſpuen-
da à peccatore relicta pia. Abb. conſ.11.in fin.lib.2. in ordine 110.
† Amplia,vt quæ dicta ſunt de teſtamento,procedant etiam in diui- 11
ſione feudorum facta per patrem inter filios,quæ dicitur teſtamẽ-
tum ſecundum communem * opin. de qua Cald. conſ.515. circa fi. *
ver.nec obſtat, alias 17. de vſur. † Extende,vt idem ſit in omni vlti- 12
ma voluntate;quia niſi præſtiterit cautionẽ fideiuſſoriam,vel cum
pignoribus non valet. Cald.d.conſ.515.alias 17.de vſur.in fi. † Am- 13
plia,vt in tantum teſtamentum vſurarij manifeſti ſit nullum,vt hę-
res vſurarij non teneatur ſoluere legata,etiam ſi iam teſtamentum
approbaſſet,& pluries annuum legatum ſoluiſſet;quia ſibi non po-
tuit præiudicare. Cald.conſ.230.alias 1. de teſtam. † Amplia; quia 14
nec valet clauſula codicillaris,nec aliquid operatur. Curt.Iun.conſ.
344.n.80.lib.3. † Amplia,vt procedat etiam in vſurario manifeſto, 15
licet ſit minor 25. annis. Abb. conſ.12. Quanquam, per tot.lib.1.
† Amplia in tantum teſtamentum vſurarij eſſe nullum,vt ſi eſt ap- 16
poſitum fideicommiſſum, vel facta ſubſtitutio decedenti ab inte-
ſtato,habeat locum,etiãſi ſit factum teſtamentum ab eo,cui eſt fa-
cta ſubſtitutio ab inteſtato, ſi erat vſurarius manifeſtus. Bald.conſ.
246.Monalis cum auctoritate,in fi.v.quarto dubitatur, lib.1. † Am- 17
plia;quia non valet teſtamentũ vſurarij manifeſti,neq; quoad in-
ſtitutionẽ hæredis,neq; quoad legata,vel fideicõmiſſa,neq; quoad
pupillarem ſubſtitutionem,neq; quoad dationem tutoris factã per
vſurarium manifeſtum. Bald. conſ.311. Quidam Thomas,in pr.lib.2,
ſequitur apoſt.ad Caſtr. conſ.13.in fi.lib.1.v.videtur,quod ſic. † Ex- 18
tende,vt nõ valeat exemplaris ſubſtitutio facta à patre vſurario nõ
præſtita cautione filio ſurdo,& muto etiã ad pias cauſas, & pro ani-
ma teſtatoris. Bald.conſ.20.Quidam Petrus,in fi. lib.3. † Sed eſt lo- 19
cus ſucceſſioni ab inteſtato,& filij ſuccedũt,& tranſmittunt,prout
ſi teſtamẽtum non extaret. Fulg.conſ.137.n.3. † Amplia,vt nedum 20
non poſſit vſurarius,niſi præſtita cautione,vt ſupra,ſed nec donare
poteſt cauſa mortis. Lap. alleg.126.n.2.v.quo autem, vbi allegat Io.
Cald.in quadam quæſtione incip.Canonica inſtitutione cauere. Cald.
conſ.12.de conſtit.incip.Statutum diſponens,in fi. Feder.de Sen.conſ.
298.in fin.v.& quia in effectu, vbi,quod donatio cauſa mortis ſub
vltima voluntate comprehenditur, & in terminis, quod manife-
ſtus vſurarius non poſſit donare cauſa mortis. Bald. conſ.294.Quæ-
ritur,vtrum,lib.2. † Amplia;quia neque valet donatio vſurarij ma- 21
nifeſti,& licet ſit controuerſa opinio,& contraria communis* ta- *
men & magis communis eſt,quod non valet,vt atteſtatur Clar. in
§.donatio,q.7.vbi,quod alias eluderetur diſpoſitio d.c.quanquam,de
vſur.in 6.Curt.Iun.conſ.344.n.80.vſque in fi. lib.3. vbi de commu-
ni,*& declarat. † Contrariũ;quod imo valeat donatio cauſa mor- *
tis vſurarij;quia d.c.quanquam,de vſur.in 6.annullans vltimã volũ- 22
tatem,non habet locum in donatione, quæ non eſt vltima volun-
tas abſolute,ſed ſecundum quid. Bald. in l.exequutor. C.de exequut.
rei iud.Caſtr.conſ.160.Ad primum,col.pen.in fi.ver.& ad prædicta,
lib.1. † Et quod d.c.quanquam. ſit odioſum, & non habeat locum 23
in vſurario,qui non eſt formalis;item non habeat locũ;quãdo vſu-
ra ſit in conſequentiã, non autem principaliter, item non habeat
locum in vſurario ſecundum quid; plene Caſtr. conſ.160. colum.2.
ver. ad tertium quæſitum,lib.1. † Amplia; quia nedum non poteſt 24
vſurarius manifeſtus non præſtita cautione teſtari,ſed neque codi-
cillari,neque cauſa mortis donare in teſtamento. Bald. d.conſ.294.
Quæritur,vtrum vſurarius,lib.2.in prin. Abb.conſ.1.in fin.lib.2.in or-
dine 110. † Extende;quia neq;poteſt donare cauſa mortis ex con- 25
tractu extra teſtamentũ;quia alias fierẽt fraudes per vſurarios. Bal.
d.conſ.294.per tot.vbi multas rationes adducit,lib.2.& hanc magis
communem,*& tutiorem dicit Clar.§.donatio.q.7.in fi. † Contra- *
rium tenet per plura. Bald.conſ.298. Quæritur, vtrum vſurarius,per 26

totum

Digitized by Google

totum, *lib.*2. vbi, quod ita conſuluit Illuſtr. Collegium Doctorum
Mediolani,& plurimi magni ſapientes Mediolanenſes,& *in l.exe-*
*quutorem,n.*11.*C.de exequut.rei iud.* vbi, quod videtur ſibi magis
** communis,& eum refert Clar. *d.§.donatio,q.*7. *in pr.* † Declara;
27 quia ſi donatio eſt cauſa mortis in teſtamento,vel de omnibus bo-
nis,res eſt clara;quod non valet : quia in fraudem : & omnes con-
28 ſentiunt in hoc.Clar.*d.§.donatio,q.*7.*in fin.* † Reſtringe,quia bene
poteſt vſurarius manifeſtus donare inter viuos; & cæteros contra-
ctus facere,procuratores conſtituere,& alia facere, quæ prohibita
29 non reperiuntur.Bald.*d.conſ.*294.*in fin.lib.*2. † Vide multas quæ-
ſtiones,de quibus apoſt. ad *conſ.Caſtr.*13. *lib.*1.*in ver.videtur,quod*
*ſic.*videl.prima,an ſententia lata contra hæredem vſurarij manife-
ſti præiudicet ſubſtitutis:ſecunda, an poſſit vſurarius dare tutorem
filio,& ſubſtituere ; tertia,an poſſit præſtari per hæredes, quando
30 morte fuit præuentus,antequam obtinuerit.† Amplia;quia ſufficit
quod vſurarius ſit manifeſtus tempore mortis,licet non eſſet ma-
nifeſtus,neque vſurarius tempore teſtamenti;quia niſi præſtiterit
cautionem prædictã:non valet teſtamentum.Bald.*conſ.*57. *Punctus*
31 *quæſtionis,in pr.lib.*5.† Amplia etiam in vſurario manifeſto,qui fe-
cit teſtamentum,& præſtitit cautionem ſolemnem;quia ſi poſt te-
ſtamentũ continuauit ſecrete dando ad vſurã,licet continuatio nõ
ſit manifeſta; tamen rumpit teſtamentum,& reddit illum nullum:
quia delictum recidiuum dicitur idem cum primo.Fed.*conſ.*7.*Qui-*
dam vſurarius. vbi pulchre loquitur per totum,& eſt caſus cõſilij,
& ſequitur Bald.*conſ.*255.*Quidam fœnerator,per tot.lib.*3. vbi ple-
32 nius Abb.*conſ.*1.*circa fi.lib.*2. in ordine 110. † Extende ampliatio-
nem,vt procedat etiã in teſtamento ad pias cauſas.Bald.plene *conſ.*
33 255.*n.*8.*ver.dicendum eſt,lib.*3. † Extende,vt multo magis; ſi poſt
cautionem manifeſte iterum exercuit vſuras;quia teſtamentũ red-
ditur nullum,& legata nulla. Cald.*conſ.*501.alias 3.*in fin. de vſur.*
Bald. *d.conſ.*255.*lib.*3.*n.*7.*ver. iis præmiſſis.* Abb. *conſ.*1.*lib.*2.*col.fin.*
34 † Extende,etiãſi cõtinuauit exercendo vſuras non manifeſte,poſt-
quam præſtitit fideiuſſionem;quia radix recidiua eſt peior ſua radi-
ce;ideo teſtamentum nullum. Abb. *d.conſ.*1.*col.fin.lib.*1. in ordine
35 110.† Amplia,vt idem ſit,quando poſt teſtamentum effectus eſſet
vſurarius , apoſt.ad Bart. *in l.filio præterito,in fi.ff.de iniuſt.irrito te-*
36 *ſtam.in ver.vltimo quæro.* † Amplia,vt procedat etiã in vſurario fi-
cto manifeſto, prout in eo,qui carius vendit ad tempus.Abb.*conſ.*
22.*Quanquam conſultum ſit*,& late Iaſ. *in l.eius.num.*1 *ff.ſi cert.pet.*
37 vbi,quod extendenda eſt illa diſpoſitio; quia fauet animæ. † Am-
plia,vt idem ſit de miniſtro vſurarij,qui exegit vſuras,quod de ipſo
vſurario,vt inſolidum teneatur etiam ipſe propter participationem
delicti.Lap. *alleg.*94.*n.*4. vbi allegat vſuras opiniones,& *n.*5. dicit
hanc veriorem,quã tenet Inno.*in c. Michael.de vſur.*Bald.*conſ.*245.
*Quæritur,vtrum in prin. lib.*1. qui loquitur in eo,qui nomine alie-
no manifeſte exercet vſuras,& dicit eſſe caſum *in c.nec ſuo commun-*
38 *cto*,46.*diſt.*† Extende in tantum vſurarium manifeſtum non poſſe
teſtari,vt Principes ſeculares etiã vtentes plenitudine poteſtatis nõ
poſſint contrarium ſtatuere, & ſtatutum illorum nihil valet. Bald.
*conſ.*334.*Præmittendum eſt euidentiam lib.*2. vbi , quod credens,vel
39 faciens contrarium non eſt hæreticus,neq; ſchiſmaticus.† Amplia,
vt nedum procedat in vſurario,qui per ſe ipſum;ſed etiam qui per
miniſtros exegit vſuras ; imo & in miniſtris ipſis Lap. *d. alleg.*94.
40 † Vide infra, *Vſurarius tenetur reſtituere vſuras, & qualiter fiat re-*
☞ *ſtitutio. Concl.*351. † Amplia;quia non valet ſtatutum,quod teſta-
41 mentum vſurarij valeat contra formam *d. c.quanquã,de vſur.in* 6.
Alex. *in addit. ad Bart.l. filio præterito,in fi.ff.de iniuſt.irrito teſtam.*
42 *ver. vltimo quæro.* † Amplia ; quia non excuſatur à conſuetudine
generali:quia non valet.Abb.*conſ.*21.*prope fi.ver.non obſtat genera-*
43 *lis,lib.*1.† Amplia;quia habet locum in minore etiam ſtante ſtatu-
to,quod minor ſine ſolemnitate non poſſit contrahere : quia non
releuatur propterea à ſtatuto.Abb.*d.conſ.*22,*n.*2.*ver.ſecundo reſpon-*
44 *deo,lib.*1.† Amplia in tantum cautionem debere præſtari illis,qui-
bus mandat,*d.c.quanquã,de vſur.in* 6. vt non ſufficiant duo Nota-
rij inſolidum rogati.ſi non habent mandatum ab Epiſcopo,vel Vi-
cario,aut Rectore. Bald.*conſ.*128.*n.*2.*v.quæritur,an ſufficiant,lib.*3.
45 † Declara in caſibus neceſſitatis;quia neceſſitas non habet legem
☞ Bald.*conſ.*57.*n.*6.*ver.pone, quod vſurarius.lib.*5. Vide, *Neceſſitas non*
*habet legem.*vbi plurima exempla, & qualiter intelligatur.*Concl.*19.
46 †Amplia;quia ſi conſtitutio Epiſcopalis magis prouidet,quã facia*t*
d.c.quanquam , *de vſur.in* 6.videl.quia coadiuuat ius Canonicum;
ideo ſi Vicarius,cui præſtatur,tenetur facere diligentiam,vel ſe in-
formare prius,& non fecit,non eſſet bene cautũ,& non valeret te-
ſtamentum.Anch.*conſ.*415.*n.*4.*& ſeq.ver.circa ſolemnitatem.* Abb.
47 *conſ.*1.*col.*2.*n.*3.*ver & licet valeat,lib.*2. † Extende;quia ſolemnitas
inducta per conſtitutionem Epiſcopalem eſt ſeruanda , alias non
valet teſtamentũ, quando tendit ad coadiuuandum ius Canonicũ.

Anch.*d.conſ.*425.*in fi.*† Amplia,vt in tantum ſit verum;quod etiãſi 48
mãdauerit reſtitui vſuras,& bona ſua obligauerit,& ipſe præſtite-
rit hanc cautionẽ Notario,adhuc non valeat teſtamentum etiam
quoad legata pia;quia omnino eſt inteſtabilis,ita Lap.*d.alleg.*126.
*n.*4.*ver.ex iis cõcluſionibus,vſq;in fin.*vbi,quod ita obtinuit,& quod
requirantur pignora,vel fideiuſſio,alias non valeat ſimplex cautio
vſurarij etiam cum hypotheca bonorum.Cald.*conſ.*515.alias 17.*de*
vſur.& Bald.*conſ.*161.*Caſus,ſuper quo,in fin.lib.*2.† Amplia in tan- 49
tum cautionem idoneam eſſe neceſſariam,vtd beat præſtari ante
confectionem teſtamenti.vide apoſt.Alex.ad Bart.*in l.filio præteri-*
to,in fi.ff.de iniuſt.rupt.teſtam.in ver.vltimo quæro,vbi allegat Franc.
de Rampo,in conſiliis,& lecturis.Io.de Lignano,Calder.& alios.
† Contrariũ tenet Bald.quod ſufficiat illam præſtari ante mortem; 50
quia non eſt ordo ſubſtantia. *in conſ.*161. *Caſus,ſuper quo, n.*6.*ver.*
*videndum eſt,lib.*2.& eſt conſ.Baldi,Gaſparis Calderini,Laurentij
de Pinu, & Petri de Anch. *conſ.*425.*n.*6.*&* 8. plene Bart. *in l. filio*
præterito,in fi.ff.de iniuſt.rupt.teſtam. & quia non eſt formalis;ideo
poſt teſtamentum præſtari poteſt.Caſtr. *conſ.*350.*col.*3.*in pr.lib.*2.
*ſub n.*2. † Declara,vt per Clar.*§.teſtamentum,q.*26.*n.*3. vbi, quod 51
eſt magis communis* opinio; quod conualeſcit teſtamentum data *
cautione,vel facta reſtitutione,licet contraria ſit verior.†Imo etiã 52
ſufficit præſtatio poſt mortem,quando teſtator iam mandauit illam
præſtari,ſed morte præuentus non potuit.Bald.*cõſ.*57.*Punctus quæ-*
*ſtionis. per tot. lib.*5. vbi ponit alios caſus. † Non tamen ſufficeret, 53
quod hæres ſolueret vſuras.Alex.in apoſt.ad Bart. *in d.l.filio præte-*
rito,in fi.ver.vltimo quæro,circa med.ff.de iniuſt.irrito teſtam. † Am- 54
plia;quia debet cautio eſſe pro quantitate vſurarum extortarum,&
non ſufficit pro minori ſumma,& hoc,quãdo vſuræ ſunt certæ.Bal.
*d.conſ.*161.*n.*7.*ver. ſecundo contra eundem, lib.*2. vbi , quod non ex-
cuſatur prætextu defectus Notarij,vel alterius,qui cauſauit hoc,&
idem dicit Anch.*d.conſ.*425.*Viſo,& diligenter,n.*2.*& ſeq.*† Reſtrin- 55
ge,vt non vitietur teſtamentum , quando cautio fuit præſtita pro
minori ſumma,quãdo vſuræ erant incertæ;quia præſtari debet arbi-
trio recipientis : vnde non vitiatur teſtamentum eo caſu,maxime,
quando fuit adiecta clauſula,quod ſit obligata cautio,etiãſi maior
quantitas apparuerit,pro maiori quantitate.Bald.*d.cõſ.*161.*n.*7.*ver.*
*melior eſt ergo, lib.*2. & quod ſufficiat præſtatio cautionis pro certa
quantitate minori,& illo pluri,&c.quãdo ſunt incertæ,tenet Bald.
*conſ.*480. *Teſtator inſtituit, n.*3.*ver. item ſciendum eſt,* vbi, quod ita
ſeruatur de iure,& de conſuetudine, *lib.*1. † Declara;quia ſi quan- 56
titas vſurarũ eſt certa,debet fideiuſſio præſtari pro illa ſumma cer-
ta ; ſi vero non eſt certa,debet tunc præſtari arbitrio ſuperioris,&
aliter præſtita non valeret;ideo ſi quis non vult fateri ſe vſurariũ,
ſed ad obturandum os obloquentium dat fideiuſſorem pro ſumma,
quæ poterit verificari cum exegiſſe;quia non ſatisfacit,& teſtamẽ-
tum ſuum non valet etiã ad pias cauſas, ſed venientes ab inteſtato
ſuccedunt.Abb.plene *conſ.*110.*Quanquam,per tot.*alias 1.*lib.*2.vbi,
quod eſt de forma,quæ non poteſt relaxari ab Epiſcopo.† Amplia; 57
quia non ſufficit tolerãtia Epiſcopi,neq; præſentia teſtamento,ne-
que quod fuerit exequutor & fuerit exequutus teſtamentum; quia
ſi non dedit cautionem manifeſtus vſurarius,nõ valet teſtamentũ.
Card.*conſ.*91.*in pr.*† Extende;quia Epiſcopus,& Cardinalis Lega- 58
tus non poſſunt tollere ſolemnitatem inductam , quod vſurarius
non præſtet fideiuſſionem , licet poſſint inducere grauiorem fide-
iuſſionem adiuuãdo ius Canonicum,ſed non derogando.Abb.*conſ.*
1.*num.*3.*ver.licet valeat conſtitutio,lib.*2. alias in ordine 119.† Ex- 59
tende;quia imo ſi vſurarius manifeſtus Chriſtianus obtinuit à Pa-
pa,quod poſſit teſtari,intelligitur, dummodo præſtet cautionem,
de qua *in d.c.quanquam,de vſur. in* 6. ita Alex. *conſ.*6.*Super prædi-*
*cta,num.*9.*ver.nec iſtis obſtat,lib.*6.† Amplia:quia cautio debet eſſe 60
idonea,id eſt,vt habet modum ſoluendi;alias non releuet. Bald.*d.*
*conſ.*161.*n.*8.*ver.tertio opponitur,lib.*2. & Anch.*conſ.*425.*n.*4. † Et 61
non ſufficit obligatio bonorum , ſed requiritur cautio ideonea,vel
cum pignoribus.Anch.*conſ.*424.*n.*3.*&* 4.† Neque ſufficit traditio 62
clauis pignorum facta Vicario.Card.Zab.*conſ.*91.*in pr.ver.ad ſecũ-*
dum. † Amplia; quia debet præſtari iſta cautio illis,quibus vſuræ 63
ſunt reſtituendæ,vel alteri,qui poſſit eis acquirere,vel ipſis abſen-
tibus loci ordinario,aut eius Vicegerenti,aut Rectori parrochiæ,in
qua teſtator habitat, *d.c.quanquam,de vſur.in* 6. Anch.*conſ.*425.*in*
*pr.*vbi,quod eſt de ſubſtantia,quod præſentes citentur, prout dici-
mus de inuentario,in tantum,vt ſit nulla forma non ſeruata.† Ex- 64
tende ; quia cautio debet præſtari Vicario Epiſcopi,intelligitur de
Vicario,& non ſufficeret præſtita Vicario in ſpiritualibus,quia po-
teſt eſſe foraneus,cui non poteſt præſtari;quia non facit idem au-
ditorium cum Epiſcopo.Bald. *d.conſ.*161.*num.*10.*& ſeq.ver.videa-*
*mus,lib.*2.† Extende;quia ſicuti poteſt præſtari Epiſcopo,vel Vica- 65
rio generali ac Rectori parochiæ,ita poterit etiã præſtari Rectoris
parrochiæ

Digitized by Google

parochiæ Vicario perpetuo.Bald. *conſ.*128.*Cum quidam,in pr.lib* 3.

66 † Declara tamen,quia non ſufficeret præſtita Locumtenenti Rectoris,qui dicitur Capellanus ; quia iſta cenſentur commiſſa induſtriæ perſonæ. Bald. *conſ.*128.vbi late diſputans tenet hanc partē; tamen videtur præſupponere , quod imo valeat, ſi conſtat , quod eſſet Vicerector parochialis,vel eſſet habitus publice pro tali , *in pr.l.*3.maxime in caſu,quādo vſurarius erat grauiter infirmus.

67 † Sufficit tamen,quod Vicarius fuerit in poſſeſſione , licet non conſtet de Vicariatu ; imo ſola enunciatio inſtrumenti ſufficit,donec probetur contrarium, quod non eſſet Vicarius. Bald. *conſ.*480. *num.* 3. *ver.ſecundo quæritur,lib.*1.

68 † Extende;quia non poteſt præſtari Archipresbytero Eccleſiæ Cathedralis, neque confeſſori, & præſtita iſtis non valet.Bald.*d.conſ.*161.*n.*11.*& ſeq.lib.*2.

69 † Extende; quia cautio debet præſtari coram teſtibus,qui ſint de parochia vſurarij, alias non valet. Bald. *d. conſ.*161. *num.*1.2. *ver. item opponitur contra.lib.*2.

70 † Moderari tamen debet hæc cautio vſurarij per Epiſcopum.Anch. *conſ.*189.*in fin.*

71 † Extende ; quia debet continere certam expreſſionem reſtitutionis vſurarum, quia non ſufficit,ſi præſtetur cautio per hæc verba , *promitto tibi , à quo extorſi vſuras*; quia debet dicere,promitto tibi reſtituere vſuras,&c.alias non valet. Bald. *d.conſ.*161.*in fin.ver.vltimo, lib.*2.

72 † Declara;quia prædicta omnia de cautione ſunt formalia,& ſi nō ſeruantur,cautio eſt nulla,& non valet teſtamentum. Anch. *conſ.*425.*per tot.* maxime, *num.*7.*& ſeq. per tot.* vbi , quod cautio non præſtita ſecundum ſua requiſita non eſt cautio,& paria ſunt,quod non ſit præſtita cautio, vel minus ſolemnis.Anch. *conſ.*429.*Quæſtio talis,in pr.*

73 † Declara tamē;quia bene poteſt præſtari Notario habēti mandatum ab Epiſcopo illam recipiendi;quia Notarius acquirit ſine ceſſione iis,quibus debentur vſuræ. Franc. *in d. c. quanquam,num.*20.*ver. in gl.de vſur. in* 6. vbi, quod in tantum eſt de forma neceſſaria mandatum Epiſcopi,vt nec ſufficiat ratificatio , allegat Bald. *in d.l.exequutorem.C.de execut.rei iud.*

74 † An autem mandatum hoc probetur per litteras Epiſcopi ſigillatas ſine teſtibus & per aſſertionem Notarij in inſtrumento fideiuſſionis.Bald.*conſ.*317.*Super primo,lib.*3. multa allegat pro vtraque parte,& videtur tenere,quod non ſufficiat; quia poteſt fieri fraus,& agitur de præiudicio venientium ab inteſtato;tamen dicit hoc eſſe durum,& *in conſ.*318.*Amplius,lib.*3. tenet,quod valeat maxime ad cauſam piam,ne quis decipiatur ex litteris Epiſcopi, & quia quando infirmitas vrget, credulitas excuſat

☞ Vide,*Litteræ Epiſcopi ſigillatæ probant , & quando ſecus.Concl.*365.

75 † Contrarium videtur velle Bald. *conſ.*346.*Præmiſſis verbis,in fi.v. ſequitur videre, lib.*2. vbi, quod non omnia ſunt de forma neceſſaria,maxime quia Notarius poteſt acquirere ſine mandato etiā abſentibus,& non eſt neceſſaria ceſſio ; tamen ſub dubio dicit,quod forte eſt de forma eſſentiali; quia Epiſcopi velint ſcire , imo Bald. *conſ.*128.*n.*2. dicit,quod requiritur mandatum Epiſcopi ad tollendas fraudes,etiamſi duo Notarij eſſent adhibiti;*lib.*3.vbi reddit rationem;quia alias poſſunt inſtrumenta occultari.

76 † Declarat tamen Bald.*d.conſ.*146.*in fin.*non requiri mandatum Epiſcopi factum Notario in caſu neceſſitatis.*lib.*2.

77 † Declara ſecundo;quia ad cauſam piam mandatū probatur ex aſſertione Notarij ſola;item ex ſolis litteris ſigillatis Epiſcopi ſine teſtibus & vbi neceſſitas ineſſet ; quia teſtator erat infirmus,ita Bald. *conſ.*318. *Amplius,quod dicta,lib.*3. extra neceſſitatem,vel piam cauſam ſecus,dicit *conſ.*317.*Super primo,lib.*3.

78 † Et quod ſufficiat mandatum datum Notario per Epiſcopum,quando Notarius confecit publicum inſtrumentū cum teſtibus de mandato,& commiſſione.Bald. *d.conſ.*317.*in prin.lib.*3. vbi tenet non valere , ſi non eſt confectum publicum inſtrumentum, etiāſi adſint litteræ Epiſcopi cum ſigillo,ſed ſine teſtibus,licet contrarium teneat *conſ.*318.*eodem,li.*3.quod ſola aſſertio Notarij probet mandatum hoc caſu,& ſolæ litteræ Epiſcopi, ☞ Vide,*Notarius poteſt rogari de cōmiſſione ſibi facta,& qualiter,& quando ſecus.Concl.*76.

79 † Reſtringe ; quia etiamſi non interueniſſet mandatum Epiſcopi; ſi tamen Epiſcopus ratam habeat cautionem præſtitam,videtur ſatisfactum legi.Bald.*d.conſ.*128. *n.*3.*ver.ſed pone, lib.*3.vbi recitat opiniones pro vtraque parte,& diſtinguit ſufficere,ſi viuo vſurario ratificat,ſecus ſi eo mortuo.

80 † Amplia;quia cauſa manifeſti vſurarij debet cognoſci corā Eccleſiaſtico,& ad inſtantiā venientium ab inteſtato, & fructus poſſunt ſequeſtrari,ſi imminet ſuſpicio ; alias fiet deſcriptio illorum.Abb.*d.conſ.*22. *in fi. lib.*1.

81 † Et quod iudex validitatis,vel nullitatis teſtamenti ſit Eccleſiaſticus obſeruator;& defenſor canonum.Caſtr.*conſ.*160.*in fi.lib.*1.

82 † Limita ; quia licet ſententia lata ſuper nullitate teſtamenti vſurarij manifeſti præiudicet ſubſtitutis,& legatariis etiā non citatis,quando eſt lata cōtra hæredem,qui eſt caput ; ſecus eſt,ſi eſt lata contra primum ſubſtitutum ; quia non præiudicat ſecundo ſubſtituto non citato. Bald. ☞ *conſ.*334.*num.*4.*ver. ſed hic quæritur,lib.*2. Vide, *Citatio non eſt neceſſaria in multis. Concl.*272.

83 † Limita;quia licet teſtamentum vſurarij ſit nullum;tamen non eſt retardanda miſſio hæredis in poſſeſſionem, etiamſi hæredes ab inteſtato obiiciant de manifeſta vſura teſtatoris,& offerant incontinenti probare;quia non admittitur talis probatio, quando extat ſtatutum,quod poſſeſſio defuncti continuet in hæredem.Bald. *conſ.*454. *Quidam Ioannes deceſſit,lib.*1. vbi eſt caſus. ☞ Vide,*Lex fi.C. de edicto diui Adriani tollen.* non habet locum multis caſibus,& quando ſecus.*Concl.*288.

84 † Contrarium dicit Bald.*conſ.*141.*num.*3.4.*&* 5.*& conſ.*181.*lib.*1. vbi, quod imo tale ſtatutum intelligitur de vero hærede , & ſi opponatur de vſura manifeſta teſtatoris,debet cognoſci , & quod datur appellatio,ita dicit *d.conſ.*141. ſed tamen id prouenit ibi;quia erit iam cognitum ſuper exceptione vſurarij,& ſic poſſunt conciliari, ſed tamen *conſ.*245.*Quæritur,vtrum,in fi.lib.*1. hoc abſolute confirmat. ☞ Vide, *Statutum circa exequutionem teſtamentorum qualiter intelligatur,& quando non habeat locum,& quando ſecus.Concl.*54.

85 † Declara;quia ſi probatur per inſtrumenta,vel per probationem notoriam, impeditur miſſio;alias non ; quia probatio per teſtes non excludit probationem contrariam.Bald.*conſ.*311.*Quidam Thomas,n.*5.*ver.venio ad quartum,vſq;in fin.li.*2. vbi,quod etiamſi recurratur ad Eccleſiaſticum,non ſuperſedetur in exequutione , ſed datur miſſio cum cautione.

86 † Limita;quia vſurarius non formalis, vt quia ex alia cauſa, quam mutui, non poteſt effici manifeſtus ; quia qualitas ſine ſubiectio eſſe non poteſt, & *cap. quanquam. de vſur.in* 6. intelligi debet de vero, & formali vſurario:& in priori ſignificatu. Caſt. *conſ.*160. *Ad primum, col.*2. *ver. ad ſecundum , & ver.ad tertium, lib.*1. vbi quod *d.c.quanquam* , eſt odioſum,& talis vſura dicitur in conſequentiam.

87 † In contrarium facit Socin. *conſ.*179.*Circa præſentem, col.pen. ver. confirmatur hoc idem , lib.*1. vbi dicit magis * communem,quod eſt verus, & formalis vſurarius ; quia fingitur habuiſſe pecunias , & mutuaſſe.

88 † Limita ; quia vſurarius manifeſtus licet non poſſit teſtari,bene tamen poteſt contrahere : quia *d. cap. quanquam , de vſur. in* 6. non habet locum in contractibus. Ang. *conſ.*100.*Super Ioannes,in pr.*ſi obtinuit liberationem ab iis,qui ſoluerunt vſuras , ſine cautione,non habent locum pœnæ contra eum.

89 † Limita, quando vſurarius manifeſtus condidit teſtamentum , & inſtituit pauperes hæredes ; quia ſi vſuræ reſtituendæ ſunt incertis perſonis,tunc valet teſtamentum ſine cautione , ex quo cautio deberet præſtari pauperibus pro vſuris incertis,& cum pauperes ſint inſtituti, valet teſtamentum, pulchre Caſtr. *conſ.*13.*Super primo in fin.ver.reſtat nunc vltimum,lib.*1.vbi,quod agens de nullitate debet probare, quod certis perſonis eſſet reſtitutio facienda.

90 † Extende; quia *d.cap.quanquam,de vſur.in* 6. non habet locum, quando inſtituitur pia cauſa,prout pauperes;quia talia relicta iure poli regulantur,& ius poſitiuum non habet locum in eis.Anch.plene *conſ.*429. *Quæſtio talis,n.*4.*& ſeq.* vbi,quod impium eſſet, quod haberet hæres ab inteſtato contra mentem , & animum teſtantis,& reprobat Bar.contrarium tenentem *in l.*1.*n.*29.*& ſeq.C.de ſacroſ.Eccleſ.*

91 † Vide de Bart.*in l.*1.*C.de ſacroſ.Eccleſ.n.*29.*& ſeq.ver.de vſurario.* qui tenet contrarium, & apoſtil.*in ver.non valet.*dat concord.pro Bart.& contra Bart.vide eam,& pro opinione Bart.quod non valeat,conſuluerunt Franc. Albergot. & Feder.de Sen.quos citat & ſequitur Ant.de Butr.*d.conſ.*25.*in pr.*maxime *n.*6.

92 † Extende maxime,quando conſtat , quod fuit pœnitus ; quia confeſſus,& communicatus deceſſit.Anch.*d.conſ.*429.*per tot.*vbi reprobat Bart.contrarium tenentem *in l.*1.*C.de ſacroſ.Eccleſ.*Ant.de Butr.*conſ.*25.*num.*6.

93 † Declara ; quia ſi fiat teſtamentum a manifeſto vſurario pœnitenti , vt quia mandat reſtitui vſuras,licet non dederit cautionem,ſi inſtituit piam cauſam,tunc valet teſtamentum;quia impium eſſe dicere cōtrarium ; & quia *d.cap.quanquam, de vſur.in* 6. recipit interpretationem à iure antiquo,vt contra piam cauſam non diſponat,& quia ea , quæ ſpiritu Dei aguntur,non ſubſunt legi poſitiuæ , & ita loquitur Anch.*conſ.*429.*per tot.*& ita declarat Anto.de Butr.*d. conſ.*25.*num.*6. vbi , quod cum Anch.tenuit , ſed ſi non eſt pœnitens, neque mandauit reſtitui vſuras,neque præſtitit cautionem,licet inſtituat cauſam piam,non valet teſtamentum;quia impœnitens eſt, & non poteſt dici, quod Spiritu Dei agatur:& idem,ſi inſtituat filios, qui cauſæ piæ præferuntur ; quia non valet,ita plene Ant.de Butr. *d. conſ.*25. maxime *num.*5. *&* 6. vbi allegat Feder.de Sen. & Franc. Alberg.in conſiliis ita tenere,& Butr.*d.leg.*1.*C.de ſacroſanct. Eccleſ.num.*30. & Ant. de Butr. iterum *conſ.*28.*col.fi.ver.non obſtat.*

94 † Extende, quod dicitur non valere teſtamentum vſurarij manifeſti impœnitentis, intelligi nedum quoad inſtitutionem,ſed etiam quoad legata facta piæ cauſæ;quia non valent,ex quo totum teſtamentum conquaſſatur, ſecus ſi pœnitens eſſet , & mandaſſet reſtitui vſuras,& plene Anton.de Butr. *d.conſ.*25.*num.*11.*vſque in fin:* vbi,reſpondet ad motiuum, quod etiam peccator impœnitens admittitur

mittitur

Digitized by Google

riorum. Io. de Imol. *conſ.*25. *In caſu pramiſſo,in fi.* Io.de Anan.*conſ.*
58.*n.*2.*v.pro quo etiam.* Caſtil.*conſ.*21.*col.*2.*v.modo in propoſito,* vbi,
quod non minus cauent, vt non adſint teſtes in actibus vſurariis,
quã fures,quãdo furantur,& *conſ.*28.*n.*4.Abbas *conſ.*113.*Tria ſunt,*
*n.*3.*lib.*2.Bart.*conſ.*20.*Viſo libello,n.*2.& 3.*lib.*2.vbi apoſt. *in v.vix.*
poſſunt, citat Iaſ. *in l. ſi quis ex argentariis.§. prætor ait,col.pen.ff.de*
eden. & Corn.in pluribus conſiliis. Vide infra, *Vſurarius contractus*
2 *non præſumitur,& quando ſecus.Concl.*361. † Tot enim fraudes vſu-
rarij committere moliuntur, quot in obuiando eis iura deficiunt.
Anchar. *conſ.*305. *Dubium, de quo ſuper.in pr.* & *conſ.*257.*n.*2.*in fi.*
3 † Et de multis fraudibus,quibus eſſet obuiandũ,facit mentionem
4 Io.Andr.*in c.ad noſtram,de emptio.& venditio.*† Et propterea ad pal-
liandum fraudem paciſcuntur ante,quam mutuent pecuniam,cum
recipiente,quod fiant vel contractus venditionis eius,quod reuera
datur in pignus,vel quod pecunia,quæ datur vltra ſortem,ſit mera
donatio; quia debitores alligati neceſſitate omnibus conſentiunt.
Gem.*d.conſ.*112.*n.*3.*v.nam creditores.* Bart.*conſ.*20.*Viſo libello,in pr.*
*lib.*2. vbi,quod in vnum in veritate agunt,& aliud agere fingunt.
5 † Cautelas ſemper nouas inueniunt, vt eorum vſuræ occultentur.
6 Caſtill.*d.conſ.*21.*n.*6.*col.*3.*ver. & nouas.* † Iuramentum apponi fa-
ciunt per debitorem in contractu vſurario,quod iuramentum red-
dit contractum magis ſuſpectum,quando eſt contractus celebratus
cum vſurario. Bald. *conſ.*175. *Præmiſſo ſtatuto, n.*3. *ver.nam,vt ele-*
*ganter, lib.*5. Vide Concluſionem proxime ſequentem. † Papa de
7 retrouendendo faciunt in inſtrumentis priuatis,& ſeparatis,vt ef-
8 fugiant præſumptiones iuris. Çuma.*conſ.*184.*n.*2. † Papum ſuper
grano mutuato reſtituendo ad omnem voluntatem mutuantis, ſeu
accommodantis dicitur in fraudem vſurarum,ſi habet pactum ne-
gatiuum ex parte debentis, puta quod non poſſit granum reſtitue-
re,niſi quando petitur à creditore;quia eſt,vt reſtituat ſolũ cariori
pretio,& alia ratio non poteſt aſſignari.Io.de Imol.*conſ.*25.*per tot.*
9 † Emens rem viliori pretio eſt vſurarius,ſi de cõſenſu venditionis
eadem res alteri venditur per vſurariũ minori pretio. Caſtr.*conſ.*66.
*n.*2.*lib.*2. excuſat vſurarium,ſed ego accuſarem,vt ſit cautela, niſi
10 facta æſtimatione conſtaret,quod plus non valeret. † Vendens fi-
cte vſurario,quãdo eſt pignoratitius contractus,venditor remanet
in poſſeſſione, quæ præſumptio quoad tertium non probat ſimu-
lationem,ſed bene quoad vſurariũ.Abb.*conſ.*12.*n.*2.*lib.*2.Vide plu-
11 res caſus,*Conſuetudo vſurariorum circa multa. Concl.*957. † Mutua-
re requiſiti ab amico promittunt,ſed conueniunt,quod fiat vendi-
tio libera prædij cum pacto de redimendo pro eodem pretio; nam
eo ipſo,quod conſtat de cauſa originaria mutui,licet cõueniant de
venditione,& fiat venditio,cõtractus eſt vſurarius.Rom.*conſ.*423.
*n.*12.allegat Hoſtienſem,Oldr.& Bald.& apoſtill.ibi *n.*12.*ver.ſunt*
12 *hæc,*allegat alios.† Non ſolent facere quietãtiam de ſorte,niſi prius
habuerint vſuras decurſas, pro quibus non audent facere quietan-
tiam,& hoc eſt conſuetũ per eos fieri,& valet argumentum à cõ-
muniter contingẽtibus & ſolitis fieri.Caſtr.*conſ.*26.*Viſis,n.*3.*lib.*2.
13 † Non ſolent mercatores de facili reſtituere vſuras exactas, & ma-
le ablatas,quas vix reſtituunt inducti in mortis articulo; ideo in li-
beratione generali facta vſurario non facta mentione de vſuris nõ
cenſentur remiſſæ.Abb. plene *conſ.*114.*Attingendo,n.*2.& *ſeq.per*
*tot.lib.*2. Vide, *Cautelæ quando noceant,vel iuuent, & illis vtendum*
*ſit.Concl.*162.Vide,*Clauſulæ inſolitæ quæ vitient contractum,vel aliã*
*diſpoſitionem. Concl.*306. Vide plene, *Simulatio ex quibus probetur.*
14 *Concl.*262. † Adde, quod propterea in dubio præſumitur contra
vſurarium,ad hoc,vt ſe purget ab vſura;quia animæ illius eſt con-
ſulendũ, & admittitur ad hunc effectum ſemiplena probatio. Gem.
*conſ.*16.*n.*3.*ver.præterea eſt dubium,* & *n.*4.*conſ.*112.*in fi.ver.& po-*
15 *tius in hanc partem.* Fed.de Sen.*conſ.*153.*in fi.v.& ſi iſte.* † Et de fa-
cili contrarium præſumitur,maxime, vt ſaluetur anima eius.Abb.
16 *conſ.*12.*n.*2.*lib.*2.† Et probatio leuior admittitur contra vſurarios,
quæ non ſufficeret in aliis cauſis propter exquiſitas fraudes vſura-
riorum,ne vſura probari poſſit. Alex. *conſ.*54. *Circa primum, n.*3.*v.*
*nam ad probandum,lib.*6.vbi apoſt. *in ver.probationes.* dat concord.
17 † Et non præſumitur gratis mutuaſſe vſurarius; ideo ſi agatur de
reſtitutione incertarum vſurarum,taxari debent ad quantitatẽ,quæ
de conſuetudine ab aliis vſurariis conſueuit exerceri.Bal.*conſ.*229.
18 *Verba dicunt,n.*2.*ver.porro, vſque in fi.lib.*2. † Et præſumitur in eo
dolus, & ex dolo vſuras exegiſſe;quia de genere prohibitorum eſt,
19 Alexan. *conſ.*93.*Repetitus,n.*6.*v.non obſtat ſi diceretur,lib.*6. † Et ſi
vſurarius habet confeſſionem de recepto ſuper reſtitutione vſura-
rum,præſumitur in fraudem vſurarum obtenta,maxime ſi eſt vſu-
rarius perpetuus;quia contra eum præſumuntur omnis dolus.Bald.
20 *conſ.*220.*Ad euidentiam præmittendum,lib.*3.*per tot.* † Limita;quia
prædictæ preſumptiones vſurarũ,malæ tamen tolluntur per ſpecia-
les præſumptiones, puta ſi conſtat de confeſſione eius, qui recipit
vſuras ſolutas vſurario.Anchar. *d.conſ.*305.*per tot.*& *conſ.*306.*n.*6.
† Item ſi is,qui confeſſus eſt reſtitutionem,& liberauit vſurarium, 21
eſſet Florentinus,& ſtipulata perſona,quæ non præſumitur iactare
ſuum.Anch.*d.conſ.*305.*n.*2. † Item,ſi geminata ſit confeſſio,ſi iu- 22
rata.Anch.*conſ.*305.*n.*3.vel ſi poſt cautionem præſtitã ab vſurario
de reſtituendis vſuris;quia præſumitur multum veriſimilis in exe-
quutione fideiuſſoris.Anch.*conſ.*306.*circa fi.*† Limita tamen;quia 23
ſtatutum prohibens dari exequutionem inſtrumentis vſurariorum,
niſi pro vera quantitate data,licet dicat quãdo vſurarij faciunt in-
ſtrumẽtum de duplo;idcirco prohibemus,&c.non probat tale ſta-
tutum,quod ſolum dederit vſurarius medietatem; quia ſunt verba
incidentia.Bal.*conſ.*443.*Ius naturale,n.*4.*v.adde,quod,lib.*3.† Extẽ- 24
de;quia licet vſurarij ſint mali, & fraudes excogitent, tamen iſta
generalis præſumptio non aliter coadiuuata non ſufficit ad con-
demnandum. Anch. *conſ.*305.*Dubium,de quo,* ſupra,*n.*2. Vide ple-
nius in concluſione proxime ſequente, vbi habes plures cautelas,
vſurariorum,& præſumptiones contra eos.

Vſurarum præſumptiones multæ,& quæ. CONCL. 346.

PIgnoratitius † contractus dicitur ſemper vſurarius, quando is, 1
qui retinet rem pignoratam,non reſtituit omnes fructus domi-
no rei pignoratæ,ſed partem fructuum pro ſe retinet.Gem.*cõſ.*112.
in pr.v.nam primo, maxime, quando præceſſit mutuum inter eum,
qui recepit,& eum,qui dedit pignus. Vide infra, *Vſurarius contra-*
*ctus non præſumitur,& quando ſecus.Concl.*361. † Pacta,quæ appo- 2
nuntur in inſtrumento contra naturam contractus,& quæ conclu-
dant lucrum pecuniæ mutuatæ,probant contractũ vſurarium,*c.illo*
*vos,de pign.*Gem.*d.conſ.*112.*n.*1.*v. pacta autem.* Bal. *conſ.*311.*n.*10.
*ver.decimo arguitur,lib.*5.Bolog.*in addit.ad conſ.Io.de Anan.*58.*ver.*
præterea ad confirmationem. Vide, *Simulatio quibus coniecturis pro-*
*betur.Concl.*262. † Item,quæ opponuntur ad fauorem temporis,& 3
contra venditorem,arguunt maiorem ſuſpicionem.Bal.*d.conſ.*311.
*n.*9.*v.nono arguitur,lib.*5. † Item pacta inſolita arguunt ſuſpicionẽ 4
vſurarum. Alex. *conſ.*54. *Circa primum, n.*2. *lib.*6. † Donatio fru- 5
ctuum facta per eum,qui recepit mutuo pecuniam,& dedit pignus
mutuanti,ac donauit fructus rei pignoratæ,donec pignorata remã-
ſerit res,probat contractum vſurarium,maxime quando omnia in
eodem inſtrumento ſunt celebrata,videl.mutuum gratuitum, tra-
ditio pignoris,& donatio fructuum rei pignoratæ.Gem.late *d.conſ.*
112.*n.*1.*in fi.& ſeq. ver. item ſecundum pactum.* † Extende, vt iſta 6
omnia procedant,ſiue fiant in vno, ſiue in pluribus contractibus;
quia debent coniungi ſimul ad inducendam præſumptionẽ. Gem.
*conſ.*16. *n.*2. *ver. & licet contrahant.* † Locatio facta incontinenti 7
mutuanti per debitorem de bonis ſuis pro minori pretio, quod al-
teri fieri potuiſſet,arguit contractum eſſe vſurarium,etiamſi loca-
tio fiat largiori tempore,quam durare habeat mutuum.Gem. *d.cõſ.*
16.*n.*2.*ver.ſed ex diuerſis.* Bald. *d.conſ.*311.*In quæſtione Gualuagni,*
*n.*11.*v.vndecimo arguitur,lib.*5. vbi per totum ponit duodecim præ-
ſumptiones.† Iuramentũ inſolitum,& clauſulæ inſolitæ,ex quibus 8
debitor locando, vel alium contractũ faciendo cum mutuante re-
nunciat beneficio læſionis,vt non poſſit contrauenire; quia etiam
iſtud arguit ſuſpicionem vſurarum. Gem. *d. conſ.*16.*n.*3.*v.tertio in-*
teruenit. Vide Concluſionem prox.præced.† Extende, quando iu-
rans promiſit, non petere abſolutionem à iuramento ad fauorem 9
vſurarij;quia contractus preſumitur fœneratitius.Cald.*conſ.*508.*v.*
& bene facit, vbi,loquitur in vſurario, cui remiſſæ ſunt vſuræ cum
tali cautela,quod eſt 10.*de vſur.*† Et quod imo iuramentum ſuper 10
cõtractu celebrato cum vſurario reddat contractũ magis ſuſpectũ
de vſura.Bal.*conſ.*275.*Præmiſſo ſtatuto,n.*3.*lib.*5.† Vſurarũ remiſſio 11
probat contractũ fuiſſe vſurariũ.Cald.*d.conſ.*508.alias 10. *de vſur.*
† Venditio Caſanæ pro pretio 500.florenorũ,quos confitetur ven- 12
dens habuiſſe,arguit vſuras,ſi poſtea fiat contrarius contractus, in
quo dicatur,quod reuera non habuit dictos florenos 500. ſed quod
conueniunt pro eis, quod emptor ſaluat ſingulo anno florenos 40.
Bal. *conſ.*279.*Facinus vendit,lib.*2. † Pretij modicitas arguit con- 13
tractum vſurarium.Bal.*conſ.*311.*in pr.lib.*5.Anch.*conſ.*257.*n.*3.Io.de
Anan.*conſ.*58.vbi,quod imo,ſi concurrat modicitas pretij cum pa-
cto de retrouendendo,probatur vſuraria venditio.Vide, *Simulatio*
*non præſumitur, niſi probetur. Concl.*259. † Et maxime quando eſt 14
læſio vltra dimidiam iuſti pretij.Bart.*conſ.*20.*Viſo libello, n.*4.*v.pri-*
*ma coniectura, lib.*2. vbi apoſt. *in ver. vltra dimidiam.* † Debet ta- 15
men probari,& non eſt probata ex inſtrumento, quod pluris fuit
alias eadem res vendita; quia debet probari tempore venditionis.
Alex.*conſ.*28.*In cauſa,& lite,n.*6.*v.tertio reſponderi poteſt li.*5.† Do- 16
natio eius,quod res plus valet, inducit præſumptionem contractus
vſurarij.Bald.*conſ.*311.*n.*2.*lib.*5.vbi,quod arguit fraudem,& ſi con-

currit ſuſpicio vſurarũ,arguit fraudem vſurarũ.Anch.conſ.257.n.3.
17 † Extende multo magis,quãdo poſt donationẽ vſurarius promittit
18 retrouendere.Anch.conſ.257.n.3.& ſeq.† Pactum de retrouenden-
do inducit præſumptionẽ contractus vſurarij aliis coniecturis con-
currentibus. Bal. conſ.511.n.5.v.[illegible]to reuertor, lib.5.Anchar.conſ.
257.n.3.Bart.conſ.20.n.4.v.[illegible] coniectura,lib.2. vbi apoſt.in v.
19 promiſſio.† Solũ tamen pac[illegible] retrouendẽdo non arguit cõtractũ
* vſurariũ ſecundum * commu[illegible]lg.conſ.133.col.pen. † Etiamſi
20 ſit pactũ in alio inſtrumẽto ſe[illegible]o per menſem poſt celebrato;
quæ iſtæ ſunt cautelæ vſurariorũ.Cuma. conſ.184.n.2.v.cum autem
pactũ,quod duplicatur per Alex.conſ.119.li.4.† & plenius idẽ Alex.
conſ.120.lib.4.circa fi.vbi, quod magis auget pactũ,quãdo eſt ſepa-
ratũ,& ex interuallo propter exquiſitas fraudes vſurariorũ,& idem
dicit Caſtr.conſ.109.col.2.v.& eſt etiam,lib.2.clarius Alex.conſ.54.
Circa primum,in pr.v.& iſta opinio,lib.6. vbi,quod eſt magis ſuſpe-
ctum,quaſi in fraudẽ,ne appareat in primo inſtrumento,vbi apoſt.
☞ citat Corn.conſ.41.col.2.lib.3.Vide, Simulatio ex multis præſumitur,
21 vel probatur.Concl.260.† Et quando pactũ de retrouendẽdo non eſt
liberũ,ſed quod non poſſit rẽdimere,niſi poſt lapſum certi tẽporis,
magis eſt ſuſpectũ; [illegible] ſignũ eſt,quod voluit lucrari prius fructus
pro vſuris.Caſtr.conſ.109.col.2.ante med.ver.primo quia,lib.2.Abb.
22 conſ.69.Videtur primo,in pr.lib.2.† Itẽ,ſi in poteſtate eius,qui tene-
23 tur retrouendere.Alex.conſ.54.Circa primũ,in pr. lib.6.† Vide om-
nino Abb.conſ.69.Vide[illegible]r primo,col.2.ver.tertio me mouet,lib.1.vbi
pactũ ex poſt[illegible] [illegible]ſpectũ,prout in pacto legis commiſſoriæ,
24 quod reprobat[illegible],ſi ſta[illegible],ſecus,ſi ex interuallo.† Cõſuetudo em-
ptoris ſoliti fœnerari,vel facere ſimiles cõtractus arguit vſurã.Bad.
25 conſ.311.n.5.l.5.Anch.conſ.257.n.2.† Extende,etiãſi per alium,vel
ſuppoſitã perſonam contrahat ad propriã vtilitatẽ.Bald.d.conſ.311.
26 in pr.& per tot.lib.5.† Poſſeſſio rei venditæ penes venditorem con-
tinuata arguit contractũ alias ſuſpectũ de vſuris vſurariũ eſſe.Bald.
d.conſ.311.n.6.v.ſexto arguitur,lib.5. Anch.257.n.4. vbi, quod eſt
vrgens præſumptio,Io.de Anan.conſ.58.in pr.facit etiam,vbi,quod
27 ſola non ſufficit,ſed iunctis aliis multum prodeſt.† Vide,Simulatio
præſumitur, ſi cedens poſt ceſſionem remanet in poſſeſſione rei ceſſæ , &
28 quando ſecus.Concl.261.† Extende,vt procedat,etiamſi venditor cõ-
ſtituit ſe tenere,& poſſidere;quia non releuat.Bald.d.conſ.311.n.6.
29 lib.5.Anch.conſ.257.n.4.& per tot.† Contrariũ ad effectũ euitandi
ſimulationem.Alex.conſ.28.In cauſa,& lite,n.10.& ſeq.ver.modo ſic
30 probando,lib.5.vbi apoſt.in v.mutatur,dat concord.† Pœna adiecta
quantitati arguit contractũ vſurarium.Bal.d.conſ.311.n.7.v.ſeptimo
☞ arguitur,lib.5.Vide,Pœna adiecta quantitati non exigitur,vt ſuſpecta
31 vſurarũ,& quando ſecus.Concl.249.† Clauſulæ inſolitæ arguunt cõ-
tractũ fraudulentũ.Bald. d.conſ.311.n.8.v.octauo arguitur,lib.5.tam
in vẽditione,quã in locatione.Bolog.in addit.ad conſ.Ioan.de Anan.
☞ 58.in fin. Vide , Simulatio quibus coniecturis probetur. Concl.262.
32 † Extende;quia imo confeſſio,& iuramentũ in articulo mortis fa-
cta per eum,qui ſoluit vſuras,dum dicit feciſſe legitime ſolutas pe-
cunias,& quod facit liberationẽ,magis ſupectũ faciunt contractũ,
& talis confeſſio non attenditur, tanquã procurata,late Rom.conſ.
33 520.Circa propoſitam,n.9.v. quoad ſecundum. † Abundans cautela,
licet non noceat,tamen inter perſonas prohibitas arguit vſurã,vel
ſimulationem.Anch.conſ.257.in fin.vbi loquitur in ſpeciali renun-
34 ciatione,quod non dicet venditor contractũ vſurariũ.† Arbitrariæ
iudici ſunt præſumptiones omnes contractus vſurarij,conſiderata
qualitate perſonarũ,loci,rei,& conſideratis omnibus,quæ deducũ-
tur.Bald.conſ.311.n.12.v.duodecimo conſiderandum,lib.5.pleniſſime
35 Crau.conſ.156.n.14.v.nono.† Prohibitio contractus à lege inducta
arguit,quod talis contractus cõtra legem factus præſumitur dolo-
ſus,& ſi concurrit præſumptio, quod ſit vſurarius,augetur ſuſpicio
ex eo,quod eſt contra legem celebratus.Bald.d.conſ.311.in fi.n.13.
36 lib.5.† Solutio affictus rei venditæ,& locatæ venditori ad rationem
de octo pro centenario arguit vſurã concurrentibus aliis;quia po-
tius eſt ſolutio vſuræ,quã fructuum.Ioan. de Anan. conſ.58.n.2.v.
37 iuuat etiam.† Item ſolutio vniformis facta pro pecunia ſimpliciter
data;denotat vſuram;quia ſi ad negociationem,& ſocietatem,non
eſſet lucrũ vniforme ; ideo iudicatur vſura. Roman. conſ.520.Circa
propoſitam,n.8.v.tertio, vbi apoſt.in v.præſtatio, dat plures concor.
38 † Pauperes venditoris, & diuitiæ abundantes emptoris faciũ præ-
ſumi in dubio contra creditorẽ emptorem.Io.de Anan.d.conſ.58.
39 in fi.† Item magna neceſſitas venditoris præſumir contractũ vſu-
rariũ,& fictitium aliis concurrentibus.Crau.conſ.156.n.13.v.octauo
40 arguitur. † Item, quando conſtat, quod ante venditionem procu-
rabat venditor habere pecunias mutuo, & dare bona in pignus;
quia venditio cẽſetur palliata,quãdo dedit rem pro eodem pretio,
quod mutuo requirebat.Caſtr.d.conſ.109.Viſa petitione,in pr.lib.2.
41 † Confeſſio probata per vnũ teſtem præſente parte facta,quod re-
ceperat bona in pignus,& pecunias mutuauerat. Caſtr. d.conſ.109.
col.2.circa med.v.item vnus teſtis, lib.2. vbi,quod ſi probaretur per
duos teſtes,plena eſſet probatio.† Extende in probatione cõfeſſio- 42
nis factæ abſente parte,quod mutuauit pecunias, & recepit in pi-
gnus;quia facit ſemiplenam probationem, ſi per duos conteſtes,ſi
vero per plures ſingulares teſtes,facit magnũ adminiculum. Caſt.
d.conſ.109.col.2.circa med.ver.ſunt etiam plures, lib.2. Bart.conſ.20.
Viſo libello, in fi. ver. tertia præſumptio, lib.2. Vide , Confeſſio extra- ☞
iudicialis abſente parte facta non valet , neque probat , & quando ſe-
cus.Concl.638.† Extende ; quia etiam publica fama,quod recepe- 43
rit in pignus , facit præſumptionem. Bart.d. conſ.20. in fi. lib.2.
† Confeſſio vſurarij, & præſtatio fideiuſſionis de reſtituendis vſu- 44
ris eſt præſumptio, quod petens reſtitui ſibi vſuras vere illas ſolue-
rit.Abb. conſ.133.Tria ſunt.n.3.lib.2. † Probatio,quod ſolitus erat 45
indifferenter fœnerari, & pecunias ſub vſuris mutuare, & contra-
ctus fictitios emptionis grani facere ſufficit. Abbas d.conſ.113.col.
2.lib.2. † Verſutia, & aſtutia perſonæ;quia dicitur vſuraria.Abb. 46
conſ.113.col.2.in fi.ver.præterea , lib.2. † Aſſertio hæredum , quod 47
perdiderunt libros, quos vſurarius habebat.Abb. d.conſ.133.col.3.
ver. præterea contra hæredes , lib.2. † Libri eius , qui ſoluit vſuras, 48
licet non probent;tamen aliquam præſumptionem faciunt,maxi-
me ſi eſſet mortuus, & hæredes peterent vſuras. Abb. d.conſ.113.
col.3.ver.item hæredes dicti Philippi,lib.1. † Iuramentum eius , qui 49
ſoluit vſuras , vel hæredis eius ex credulitate. Abbas d. conſ.313.
col.3.ver.item filij,lib.2.† Plures debent eſſe præſumptiones,& vna 50
non ſufficit. Crau. conſ.145. n.10. & conſ.156.n.7. Vide, Vſurario- ☞
rum fraudes,& machinationes.Concl.prox.præced.

Vſurarius ex quibus,& qualiter probetur. CONCL. 347.

VSurarius † conuincitur etiam ex ſolis præſumptionibus,quã- 1
tum ad hoc,vt compellatur vſuras reſtituere, c. ad noſtram,de
emptio.& venditio.Gem.conſ.112.in pr.& conſ.16.n.2.ver.ſed actus.
vbi , quod præſumptio admittitur ; quia occulte contrahunt vſu-
ram,& non poteſt ita de facili probari vſura.Bolog in addit.ad cõſ.
58.Io. de Anan.in fi. Abb.conſ.113. Tria ſunt,col.2.n.3.v. ſed iis non
obſtantibus , lib.2. vbi plura adducit. † Et ſi aliter diceremus,nun- 2
quam , vel raro probari poſſet plene vſurarium eſſe. Abb. d. conſ.
113.col.2.in fi.lib.2.† Declara,quãdo præſumptiones ſunt vrgẽtes, 3
alias autem habens inſtrumentũ venditionis pro ſe,licet adſit pa-
ctum de retrouend[illegible]s pretij, & pretium proueniat ex
ludo alearũ,etiam ſi vnus teſtis deponat, quod conuentum fuit de
pignorando,non ſuff[illegible]it,ſi teſtis non fuit præſens inſtrumento,cui
ſtandũ eſt.Bal.conſ.18.Punctus quæſtionis.n.2.v.venio ad alium,vſque
in fi.lib.4.† Regulariter autem;quia eſſe vſurarium eſt delictum,& 4
crimen,ad probandũ hoc crimen nunquam ſufficit ſemiplena pro-
batio,ſed clarior requiritur probatio,niſi quatenus per Canones in-
ducatur probatio leuior.Bald. conſ.311.Quidam Thomas,n.5.v.venio
ad quartum,lib.2.vbi,quod admitti debent teſtes probatorij, & re-
probatorij in cauſa vſurarum, quãdo agitur de crimine puniendo.
Vide Concluſionem proxime præcedentem.† Amplia;quia ad ef- 5
fectum,vt quis poſt mortem declaretur vſurarius, teſtes ſingulares
non ſufficiunt.Bald.conſ.459.Viſa dicta petitione,n.2.& per tot.li.4.
† Amplia;quia teſtes ſingulares non probant vſurarium in ſpecie, 6
videlicet ad effectum pœnæ,ſed bene in genere,videlicet inciden-
ter ad effectũ,vt excludatur tanquam infamis, vel vſurarius. Clar.
in §.fi.q.53.n.18.& ſeq.v.dixi etiam. † Reſtringe ; quia bene teſtes 7
ſingulares probant quem vſurarium in genere.Abb. conſ.81.col.1.
in fi.v.nec obſtat.quod ſint ſingulares,lib.2.& conſ.113. Tria ſunt,col.
3.in fi.v.non obſtat,quod dicitur,lib.2.† Amplia;quia teſtes, qui ſol- 8
uerunt vſuras,non ſunt idonei;neque probant vſurarium;quia de-
ponunt in cauſa propria. Abb. conſ.81.Videtur,quod, in pr. lib.2.
† Reſtringe,quãdo non agitur de commodo teſtium,qui ſoluerunt 9
vſuras,ſed ſolum de pœna ſpirituali , puta quod vſurarius non ſe-
peliatur in loco ſacro,vel etiam ſepultus exhumetur.Abbas d.conſ.
81.in pr.ver. ſed iis non obſtantibus, lib.2. † Limita ; quia vſurarius 10
quis probatur per teſtes deponentes de fama publica,quod vt vſu-
rarius. Bald. conſ.438. n.1. ver. item non facio dubium , lib.5. † Ex- 11
tende; quia imo etiam vſurarius manifeſtus probatur ex ſola fama
cum adminiculis, puta teſtibus ſingularibus, qui ſoluerunt vſuras,
quando agitur ſolum , vt vſurarius careat Eccleſiaſtica ſepultura.
Abb.conſ.81.Videtur,quod dictus,in pr.lib.2.† Limita ; quia vſura- 12
rius probatur ex libro proprio,in quo conſtat,quod exegit à pluri-
bus vſuras; ideo hæres poteſt condemnari ad reſtitutionem vſura-
rum.Io.de Imol. conſ.117.n.2. † Limita , quando agitur de ſalute 13
animæ ; quia eſt potius inclinandum, quod fuerit vſurarius in du-
bio , quam non , veluti ſi in incerto idem teſtator mandat reſtitui
vſuras,

Digitized by Google

vſuras, & non ſpecificat;quia in dubio inclinandum eſt pro reſti-
tutione;quia tunc non agitur ad delictum,ſed ad ſalutẽ. Anch.*conſ.*
179.*Prima facie,per tot.*vbi pro vtraq;parte,& in fin.ita diſtinguit.
14 † Limita ; quia vſurarius probatur quis ex contractu celebrato in
fraudem vſurariam , ſiue contractus vocetur emantia , ſiue cam-
bium.Bald.*conſ.*438.*Ad euidentiam,n.3.v.iis ergo,lib.5.* & idem di-
cit Rom. *conſ.*238. *Pro habenda,n.4. v. tertio præſupponendum* , vbi
15 apoſt. *in v.imponas*, dat concord.† Extende ; quia vſurarius præſu-
mitur,& probatur ex eo; quia alias fœnerari conſueuerit Roman.
*d.conſ.*238.*n.5.ver.quinto præſupponendum,* vbi apoſt. *in ver.conſue-
tus,* dat concord. Vide etiam Maſcard. *Concl.*438. *De contractu in
dubio* , vbi,quod in foro fori contractus præſumitur bonus,& lici-
tus in dubio ; ſecus in foro conſcientiæ, & coniecturalis probatio
ſufficit ad probandum contractum vſurarium. Vide plenius , *vſu-
rarius contractus non præſumitur.Concl.*361.

Vſuræ ſolutæ qua actione repetantur. CONCL. 348.

1 VSuræ † ſolutæ repetuntur ex condictione *c.debitores,extra de
iureiur.*vel actione indebiti ſoluti.Fed.de Sen.221.*Quæſtionis
2 per vos.*†Imo videntur repeti à quocunque hærede vſurarij condi-
3 ctione,*c.tua nos,de vſur.*vbi text.ad litterã.Declara tamen,quod cõ-
penſationem facere debet is,qui ſoluit vſuras ipſi vſurario,vel hæ-
redi,in eo,quod vſurarius eſſet creditor dicti repetentis vſuras.Fed.
de Sen.*d.conſ.*221.*in fi.*vbi,quod idem eſſet,etiamſi vſurarius non
haberet hæredem, quia idem faciet cum curatore dato hæreditati
iacenti.†Vel ſortem principalem,cuius occaſione ſoluit vſuras,te-
4 netur vſuratius compenſare.Alex.*conſ.*80.*Circa primum,n.11.& ſeq.
v.circa ſecundum,li.*3.†Amplia;quia vſuras receptas indebite tene-
5 tur nummularius reſtituere Principi, non obſtante cõfeſſione mi-
niſtri Principis.Bal.*conſ.*252.*Ordo rei geſtæ,per tot.li.3.& conſ.*360.
*lib.*3.vbi loquitur in vſuris non conuentis,conuentas autem maxi-
me à Principe ſolui debere conſulit, vt inde inueniat mutuantes.
6 † Amplia ; quia vſurarius tenetur reſtituere vſuras hæredibus eo-
rum à quibus percipit,ſi extant,alias reſtituit pauperibus, & ſi ex-
tant bona vſurarij,venduntur,ſi nihil debet,non tenetur;quia pau-
7 pertas excuſat , nec punitur *c.cum in manifeſtos,de vſur.* † Limita;
quia imo fideiuſſor,qui ſoluit vſuras pro principali debitore, illas
conſequi debet occaſione releuationis,quando de facto compulſus
fuit ſoluere propter ſtatutum,vel decretum Principis.Alex.*conſ.*57.
8 *num.3.lib.*1. Vide , *Vſurarius qualiter compellatur reſtituere vſuras.
Concl.prox.ſeq.*

Vſurarius qualiter compellatur reſtituere vſuras.
CONCL. 349.

1 VSurarius † compellitur reſtituere vſuras exactas, etiamſi ſol-
uens ſcienter ſoluerit;quia cum turpiter recipiat,æquiparatur
raptori.Alex.*conſ.*80. *Circa primum, in fi.n.14.v.præterea dicit Bald.
2 vſque in fi.lib.*3. † Extende,etiamſi ſoluens ſoluerit per errorem iu-
3 ris.Alex. *d.conſ.*80.*in fin.lib.*3. † Amplia ; quia ſi probetur aliquis
vſurarius,compellitur reſtituere vſuras præſumptas ex conſtitutio-
ne Epiſcopali,quando diſponit,prout Feltri,& Belluni , quod me-
dietas pecuniarum præſumatur vſuraria,quam continet inſtrumẽ-
4 tum;quia valet conſtitutio,Io.de Im.*conſ.*117.*n.*2.†Reſtringe;quia
ſi inſtrumentum fuit cancellatum, conſtitutio non loquitur de in-
ſtrumento cancellato,& ſatisfacto ; ideo non habet locum. Io.de
5 Im.*d.conſ.*117.*n.3.in contrarium.*† Reſtringe;quia talis conſtitutio
non habet locum in contractu vſurarij celebrato cum fratre vſura-
rij;quia non præſumitur mutuaſſe ſub eodem rigore, prout extra-
6 neo.Io.de Im.*d.conſ.*118.*n.3.v.ſed aduertendum,vſq;in fi.*†Amplia;
quia tertius,cui bona vendita vſurario ſunt obligata, poteſt agere
hypothecaria contra vſurarium,& quatenus excipiat de venditio-
ne,poteſt replicari de vſurario contractu.Anch.*conſ.*257.*Ex ordi-
7 ne,n.2.& ſeq.*†Amplia;quia etiam Iudæus factus Chriſtianus com-
pellitur,& tenetur reſtituere vſuras.Clar. *in* §.*vſuras,n.7.v.hac autẽ
concluſio,in fi.*qui loquitur de vſuris etiam ante baptiſmum,& dum
8 erat Iudæus exactus.† Amplia;quia vſurarius tenetur compenſare
vſuras receptas in ſortem principalem;quia hoc eſt regulare,quod
ſolutum ex indebita cauſa debet compenſari in cauſam debitam.
Rom.*conſ.*238.*Pro habenda ſubſtantia,in pr. & col.pen.n.11.v.ad ſe-
9 cundum.*Abb.*conſ.*113.*Tria ſunt,in fi.ver.ex prædictis, lib.*2.† Am-
plia;quia ſi pro vſuris habuit bona ſtabilia inſolutum,tenetur reſti-
tuere ipſa bona vna cum fructibus perceptis, ita Io. And. poſt. S.
Thom.*in c.*2.*de vſur.li.*6.quos citat,& ſequitur Abb.*conſ.*113.*Tria
10 ſunt,in fi.v.quod autem bona,lib.*2.† Amplia;quia antequam vſuræ
ſint ſolutę,competit actio ad cancellandum omnem obligationẽ,&
omnem ſolidationẽ factam ſuper vſuris ſoluendis.Roma.*conſ.*238.
11 *in pr.v.ſecundo quod quatenus, & prope fi.n.*11.*v. ad tertium.* † Am-
plia;quia vſurarius exceptione compellitur reſtituere vſuras;nam ſi
ipſe petit ab alio vſuras male ſolutas poteſt repelli exceptione ; tu
quoque actor exegiſti vſuras ſolutas,& repellitur à iudicio, *c.quia
fruſtra,de vſur.*Lap.*alleg.n.*55.*Quidam coram iudice,n.*2.† Extende; 12
quia procedit,etiamſi corã iudice ordinario pendeat iudiciũ,& fiat
exceptio;quia adhuc procedit *c. quia fruſtra, de vſur.& c.Michael,
eod.tit.*ita per plura Rom.*conſ.*285.*Omnia ad deciſionem per tot.*vbi
apoſt.*in v.quia fruſtra,& in v.contradico,* dant concord. Alex. *in l.
morte,n.17.ff.de iurid.omn.iud.*Rom.*ſing.*340.*c.quia fruſtra.*† Con- 13
trariũ,quod *d.c.quia fruſtra.& c.Michael,*habet locũ ſolũ in iudice
delegato,non autẽ corã iudice ordinario,tenent Lap.*alleg.*55.*Qui-
dam coram,n.*2.ſequitur Rom.*conſ.*238. *Pro habenda,n.*11. & idem
conſuluit d.Guillelm.Alex.*in l.viro atque vxore.ff.ſol.matr.*† Exten- 14
de;quia *d.c.quia fruſtra,& c. Michael,de vſur.* ita procedit in Chri-
ſtiano,ſicut etiã in Iudæo,plene Marſ.*ſing.*609.*aduertas,* vbi,quod
litteris aureis debet notari. † Amplia;quia hæres vſurarij,ſi ex de- 15
functi libro conſtat,quod exegerit vſuras,tenetur reſtituere omnes
vſuras;quia ſicuti liber probat contra defunctum, etiã contra eius
hæredẽ,ideo ſi non fecit inuentariũ,tenetur omnino,ſi fecit inuẽta-
riũ,tenetur vſq; ad vires hæreditarias. Abb. *conſ.*34.*col.pen.v.quæ-
ritur redeundo,lib.*1.vbi,quod reſtitutio ſi eſt certa,cui fieri debeat,
illi debetur,ſi incerta,diſtribui debent pauperibus. † Extende;quia 16
hæres vſurarij tenetur reſtituere vſuras habitas à defuncto,ſiue ſit
hæres filius,ſiue extraneus;& ſiue defunctus mãdauerit reſtitui,ſi-
ue non.Abb.*conſ.*81.*Videtur,in fi.lib.*2.†Reſtringe tamen;quia Ec- 17
cleſia,vel locus pius hæres inſtitutus ab vſurario manifeſto,licet nõ
fecerit inuentariũ, non tenetur,niſi in quantũ ad eum peruenerit;
quia ſicuti fiſcus non tenetur vltra vires hæreditatis,ita etiã Eccle-
ſia.Abb.*d.conſ.*34. *Attingam,col.pen.lib.1.v.quæritur redeundo,li.*1.
†Reſtringe;quia etiã alius hæres non tenetur,niſi ſecundum vires 18
hæreditatis, quia vſuræ debentur ex delicto,& hæres delinquentis
non tenetur,niſi in quã ad eum peruenit de iure ciuili lite non cõ-
teſtata cum defuncto,de iure Canonico nullo modo tenetur , niſi
in quã ad hæredẽ peruenerit.Abb. *d.conſ.*34.*col.pen.v.ſecundo quia
non tenetur,lib.*1. † Reſtringe ; quia ſi vſuræ tuendæ ſunt incertæ, 19
non tenetur hæres illas reſtituere , quatenus Papa, vel Epiſcopus
ſecũ diſpenſet;ſi vero ſunt certi,quibus ſunt reſtituendæ,Papa non
poſſet diſpenſare,neq; Epiſcopus Abb. *d.conſ.*34.*in fi.v.ad quartũ,
lib.*1. † Limita in Iudæo vſurario; quia non compellitur reſtituere 20
vſuras exactas,& in eis non habet locum *c.quanquam,de vſur.in* 6.
vt per Alex. *conſ.*6. *Super præmiſſa,in pr.& per tot. lib.*6. vbi,quod
Eccleſia ſolum compellit indirecte Iudæos;quia prohibet conuer-
ſationem Chriſtianorum cum Hebræis, donec reſtituerint vſuras.
† Declara tamen;quia bene valet abſolutio facta per Papam cum 21
Iudæo ſuper vſuris exactis, & eum tuetur à reſtitutione. Alex. *d.
conſ.6.n.7.ver. inſuper eſt attendendum,cum ſeq.lib.*6.

*Vſurarius poteſt compelli ad remittendum iuramentum de ſol-
uendis vſuris,& quando ſecus.* CONCL. 350.

VSurarius † tenetur,& poteſt compelli ad remittendum iura- 1
mentũ ſuo debitori de ſoluendis vſuris,ſeu in fraudem vſura-
rum.Oldr.*conſ.*186.*Licet in ordine,in pr.*† Amplia,vt imo iudex ex 2
officio poſſit remittere huiuſmodi iuramentũ de ſoluendis vſuris,ſi
creditor eſt abſens,& non poteſt moneri.Oldr. *d.conſ.*186.*in pr.v.
idem ſi abſens.*Lap.*alleg.*10.*in pr.& in* 2.*dub.*† Amplia,vt imo Epi- 3
ſcopus Bonon.poſſit relaxare huiuſmodi iuramentũ ſuo ſubdito, li-
cet contraxerit cũ Mutinenſi non ſubdito in ciuitate Bononiæ;quia
etiã abſente Mutinenſi poteſt relaxare huiuſmodi iuramentũ.Lap.
*d.alleg.*10.*diſputat hic plura,in pr.* † Amplia;quia tantũ vſuræ ſunt 4
prohibitæ ſolui,& debent remitti,vt ſententia lata ſuper vſuris ſo-
luendis ſit ipſo iure nulla. Bal. *conſ.*279. *Facinus vendidit,circa med.
v.iſte ergo,lib.*2.Vide,*Sententia nulla ex multis in genere,& ex quibus
Concl.*153.† Amplia;quia vſurarij poſſunt compelli à Principibus 5
ſecularibus ædere inſtrumenta, & libros vſurarũ.Bald.*conſ.*443.*Ius
naturale,n.6.v.iis præmiſſis,lib.*3. † Reſtringe, vt non procedat am- 6
pliatio quoad libros,& rationes,quas facit aliquis priuatus ſibi pro
ſua memoria;quia non tenetur edere.Bal.*d.conſ.*443.*n.10.ver.quan-
doque quis conficit,lib.*3.†Amplia;quia tenentur vſurarij,& poſſunt 7
compelli ad ſoluendũ onera pro eorũ creditis vſurariis.Bald. *d.conſ.*
443.*n.6.lib.*3.† Limita;quia iuramentũ non debet vſurarius remit- 8
tere,antequam ſibi ſoluantur vſuræ, quando venit dies ſolutionis;
quia ſoluit,poſtea repetit,& iuramentum remitti debet à parte,vel
ſuperiore.Anch. *conſ.*298.*per tot.* maxime *n.4.& ſeq.& conſ.*200.
*n.*3.per *c.debitores,de iureiur.*vbi in fine conſilij dicit,quod relaxa-
tio iuramenti nullo modo fit,niſi poſt ſolutionem, & eſt text.*in d.
c.debitores,de iureiur.* vbi * omnes.Vide, *Iuramentum de vſuris ſol-* *
*uendis tenetur remittere creditor.Concl.*516.*& Concl.ibi prox.ſeq.*

Digitized by Google

Vſurarius tenetur reſtituere vſuras, & qualiter fiat reſtitutio. CONCL. 351.

1 VSurarius † tenetur reſtituere vſuras exactas, & ſiquidem
conſtat, in foro contentioſo cõpellitur; ſi vero non conſtat, te-
netur in iudicio animæ; quia Eccleſia non iudicat de occultis. Alex.
☞ conſ.93. Repetitus, n.3. & 4. & lib.6. allegat c. conſuluit, de vſur. Vide
ſupra, Vſurarius manifeſtus non poteſt teſtari, niſi præſtita cautione de
2 vſuris reſtituendis. Concl.342. † Et ſi mandauit vſurarius fieri reſtitu-
tionẽ, debet fieri integraliter, & ſine diminutione, ita quod nõ ſuf-
ficeret remiſſio, ex quo agitur de exonerãda anima defuncti. Abb.
3 conſ.24. Illud de iure, n.2. l.2. † Amplia in miniſtro vſurarij, qui vſu-
ras exegit; quia ipſe quoque inſolidum tenetur, nec debet admitti
ad Eccleſiaſticam ſepulturam, nec ad teſtamenti factionem, ſicut
nec vſurarius. Lap. alleg.94. n.4. vbi allegat varias opiniones, an te-
neatur, & n.5. dicit teneri, & hãc veriorẽ, quã tenet Innoc. in c. Mi-
4 chaël, de vſur. & probat rationibus per eum allegatis. † Extẽde; quia
filius exercens vſuras volente patre, vel iuſſu patris acquirit patri,
ſed tamẽ vterque obligatur reſtituere, ex quo enim quæſtus eſt ex
delicto, non eſt patris. Bart. in l. cum oportet, n.3. C. de bon. quæ liber.
5 † Idem, ſi quærat vſuras ex bonis maternis iuſſu patris; quia vterq;
tenetur ad reſtitutionem. Ang. conſ.207. n.5. & 6. v. nunc deſcendo ad
6 tertium. † Contrariũ videtur tenere Ang. conſ.207. Reperitur quadã
* ſcriptura, n.5. v. deſcendo ad ſecundũ, & hanc eſſe cõmunẽ* opinio-
nẽ in nudo miniſtro dicit Abb. conſ.16. Ad clarã, col.1. v. ſecũdo prin-
7 cipaliter, lib.1. † Amplia in tantũ, vt in dubio ſit faciẽda ſemper in-
terpretatio contra vſurariũ, ſi agatur, an vſuræ diminuãt ſortẽ, arbi-
trio tamen Epiſcopi. Cald. conſ.502. alias 4. de vſur. vbi, quod mos
vſurariorũ eſt ſemper, vt recipiãt pro vſuris, vt ſors principalis ſẽper
8 remaneat vltimo debita, & hoc in fraudẽ vſurarũ. † Amplia etiã in
vſurario mentali; quia tenetur ad reſtitutionem; ſecus in ſimoniaco
mẽtali circa beneficia; quia vſura eſt prohibita de iure diuino, ſuper
qua Papa non diſpẽſat; ſecus in ſimonia beneficiali, quæ eſt ex cõ-
ſtitutione Eccleſiæ, & ſuper ea Papa diſpenſat. Alex. d. conſ.93. Re-
petitus, n.7. & 8. ver. nec obſtat etiã, lib.6. vbi pleniſſime apoſt. in ver.
9 differentia. dat plurimos concor. pro vtraq; parte. † Contrariũ, quod
mentalis vſurarius non teneatur reſtituere vſuras, tenent plurimi,
10 quos citat d. apoſt. ad Alex. d. conſ.93. n.7. v. differentia, lib.6. † Am-
plia, & limita, vt in tantũ teneatur reſtituere vſuras, vt etiã ipſe, &
hæres agentes in iudicio contra extraneũ repellantur exceptione,
☞ quod non reſtituerũt vſuras. Lap. alleg.53. per tot. Vide infra, Vſura-
rius repellitur à iudicio, & quando ſecus, &c. & quid de hærede vſurarij.
11 Concl.353. † Amplia, vt etiã cõpelli poſſit vſurarius remittere iura-
mentũ obligato ad ſoluendũ vſuras. Old. conſ.186. Licet ex ordine.
☞ Vide ſupra, Vſurarius poteſt compelli ad remittendum iuramentum de
12 ſoluendis vſuris, & quãdo ſecus. Concl.350. † Amplia in tantũ, vt bona
empta ex pecunia vſuraria acquiſita ſint eius, cui debent vſuræ re-
☞ ſtitui, gl. fi. in c. cum tu, de vſur. Vide, Emptor ex pecunia vſuraria, an
13 acquirat ei, cuius eſt pecunia. Concl.137. † Amplia in tantũ, vt bona
vſurarij pro reſtitutione vſurarũ ſint tacite hypothecata. Lap. alleg.
☞ 75. n.4. v. ſed huius occaſione. Vide infra, Vſurarij bona an ſint hypo-
14 thecata pro vſuris reſtituẽdis Concl.359. † Amplia, vt in tantũ debeat
fieri reſtitutio pro exoneratione animę, vt ſit faciẽda reſtitutio pau-
peribus, quãdo incerti ſunt illi, quibus debet fieri reſtitutio, cũ di-
☞ ſtinctione tamen, de qua per Lap. alleg.75. propter hoc quæro, vſque
15 in fi. Vide Concl. prox. ſeq. † Amplia; quia filius emancipatus, qui
exegit vſuras, & lucra vſuraria fecit patri, dum erat ſub patria pote-
ſtate, poteſt poſt emancipationẽ compellere patrẽ ad ſibi reſtituen-
dum dicta lucra, & vſuras ad effectũ illa reſtituendi, quibus de iure
16 tenetur. Dyn. conſ.12. Factũ tale eſt, n.6. v. item dictus filius. † Extende,
vt multo magis procedat, ſi ipſe filius cõdemnatus ad reſtituendũ;
quia pariter cõpellere poteſt patrẽ, vt redimat eum à reſtitutione.
17 Dyn. d. conſ.12. n.5. v. item dictus filius. † Extende, vt imo filius, ſi
ipſa lucra haberet in manibus ſuis, poſſit denegare patri illa velle
conſignare, quando vellet facere reſtitutionẽ illis, quibus debẽtur.
18 Dyn. d. conſ.12. circa fi. v. item pater petit, n.9. † Limita, quando lis
pendebat ſuper cõtractu vſurario, & fuit declaratus non vſurarius
per ſententiã, quæ trãſiuit in iudicatũ, & is, qui dicebat vſurarium
contractũ, nedũ non appellauit, ſed per expreſſum conſenſum ap-
probauit ſententiã medio iuramento, & petiit terminũ abſoluendũ;
quia non poteſt repetere vſuras ſolutas; tum, quia non ſunt vſuræ
ſtante ſententia; tum quia cenſentur remiſſæ ex conſenſu expreſſo
præſtito; quia iſto caſu tollitur obligatio naturalis, & inducitur ob-
ligatio naturalis ex conſenſu expreſſo. Abb. conſ.60. In caſu, n.2. &
19 ſeq. per tot. maxime col. fi. v. ex tertio, li.2. † Limita; quia vſurarius nõ
tenetur reſtituere vſuras, ſi is, cui debet fieri reſtitutio vſurarũ, vel
male ablatorũ, non coactus, nõ deceptus, vel circũuentus, & omni
dolo, vel calliditate, vi, & metu ceſſantibus, etiã ſi precibus, vel ex-
hibitione ſeruitiorũ reſtituere debentis inductus ſit, pecuniam ſibi
debitam, non oblatã, neq; ſolutioni paratã remittat. Fed. de Sen. cõſ.
18. Quæſtio talis eſt, an vſurario, & conſ.22. An vſurario ſufficiat, per
tot. vbi allegat opinio. diuerſas, quẽ ſequitur Franc. in c. peccatũ, n.4.
de R. I. in 6. & eſt* communis opinio, vt per Fed. de Sen. conſ.184. *
in pr. Bal. conſ.443. Ius naturale, n.3. v. indicamus modo, lib.3. ſequitur
Anch. conſ.305. Dubium, de quo, plenius conſ.306. Efficax, n.6. & ſeq.
Caſtr. conſ.101. per tot. lib.1. Rom. conſ.520. Circa propoſitam, n.14.
v. quoad tertium, & hanc communẽ* dicit Alex. conſ.91. Viſis actis, *
n.8. & 9. v. nec obſtat aliud, lib.2. vbi dicit* communem. Vide, Reſti- *
tuere male ablatũ qualiter intelligatur. Concl.303. † Extende, etiamſi ☞
facto cõpromiſſo in laicũ tanquam arbitratorẽ is laudauit & laudũ 20
fuit homologatũ cum iuramẽto; quia cẽſentur remiſſæ vſuræ præ-
teritæ, ſicuti ſi ex tranſactione; quia arbitramentum eſt tranſactio.
Alex. conſ.91. Viſis actis, li.2. per tot. maxime n.8. & 9. vbi dicit* cõ- *
munẽ Anch. conſ.98. Iſtam quæſt. n.3. vſque in fi. † Extende, etiamſi 21
vſurarius abſolutus poſt abſolutionẽ continuauerit vſuras; quia non
releuat, quin liberatio ſit bona, maxime ſi eſt facta à ſagaci, qui nõ
iactat, veluti à Florentino & quocunq; alio. Anch. conſ.305. Dubiũ,
de quo, per tot. vbi multo magis procedit, ſi geminata eſt confeſſio,
& conſ.306. n.6. & ſeq. † Extende, vt liberatio etiã adiuuetur, quãdo 22
fuit facta poſt præſtitã cautionẽ de reſtituendo vſuras. Anch. d. cõſ.
306. circa fi. † Extende; quia liberatio facta per eum, qui ſoluit vſu- 23
ras ad fauorẽ vſurarij, in qua dicit, ſeu confitetur ſe fuiſſe ſatisfactũ
de vſuris ſolutis, in foro fori liberat, & non poteſt moleſtari. Ang.
conſ.100. Ser. Ioannes, n.2. quandoque poſt. † Reſtringe, vt non pro- 24
cedat, quando liberatio fuit facta ante ſolutionem, vel in ipſa ſolu-
tione; quia quantumcunque ſe obligauerit non repetere, & profeſ-
ſus ſit ſibi ſatisfactũ etiam cum iuramẽto, petita abſolutione repe-
tet. Ang. d. conſ.100. n.2. v. veritas mihi, & in fin. ver. ſi vero debitor.
Caſtr. conſ.101. col.2. lib.1. † Declarat Caſtr. d. conſ.101. col.2 per tot. 25
lib.1. quod procedit reſtrictio in vſuris præteritis debitis ex contra-
ctu; quia non præſumũtur remiſſæ ex liberalitate, niſi ſit ſoluta ſors
principalis, ſed præſumũtur remiſſæ, ne petatur ſors principalis; ſe-
cus ſi fiat remiſſio ex legato, vel teſtamento; quia maior liberalitas
ex vltima volũtate præſumitur, vbi in fi. quod ſunt præteritæ à die
mortis teſtatoris. † Declara; quia in foro conſcientiæ liberatio eſt 26
bona, quãdo fuit facta liberaliter, & quãdo pecunia erat reſtitutioni
parata, ſed is, qui ſoluit, liberaliter donauit, & requiritur, quod libe-
ratus vſurarius in mẽte geſſerit vere ſoluere, etiã non interueniẽte
gratuita liberatione, alias non eſt liberatus. Ang. d. conſ.100. circa fi.
v. in foro cõſcientiæ. † Reſtringe; quia non habet locũ in liberatione 27
facta nõ ſponte, ſed per compromiſſum; quia lato laudo, & dum cõ-
pelleretur pro ſorte, acceptauit laudũ, vel tranſegit; quia non eſt li-
beratus, quando teneatur integre, maxime, quando vſurarius cauit
de reſtituendis vſuris in morte. Abb. conſ.113. col. pen. v. venio nunc,
lib.2. vbi, quod licet trãſactio ſit volũtaria; tamẽ metu litis fit. † Re- 28
ſtringe; quia ſi pendẽte iudicio inter hæredẽ vſurarij, & eum, quod
contractũ fecit vſurariũ, hæres eius tranſegit ſuper lite, & vſuris cũ
eo, qui paſſus eſt vſuras, etiã quod trãſactio ſit iurata, debet abſolui
à iuramẽto, & poteſt vſuras repetere, ſeu obtinere declarari contra-
ctum vſurarium, & licet alleget pro vtraq; parte ad fauorẽ hæredis,
cum quo non eſt contractũ, & qui præſumitur ignorare; tamen di-
cit, quod ignorãtia non releuat, ex quo erat notoriũ per probatio-
nes in iudicio, & quia tenetur exonerare animã defuncti. Abb. conſ.
12. Et ſi copioſius, lib.2. per tot. † Reſtringe, quando cauillationes, & 29
potentiã hæredis vſurarij pauper, qui ſoluit vſuras, via trãſactionis
remiſit vſuras in caſu certo, quod erãt reſtituẽdæ; quia nõ eſt libe-
ratio ſpontanea, & nõ liberat. Abb. d. cõſ.12. n.5. li.2. & plenius conſ.
113. Tria ſunt, in fi. n.5. & 6. li.2. † Reſtringe, quãdo vſurarius man- 30
dauit reſtitui vſuras per hæredẽ ſuũ; quia tenetur cum effectu reſti-
tuere, & integraliter, nec admittitur, ſi velit obtinere remiſſionẽ ab
eo, cui reſtitutio eſt facienda. Abb. cõſ.24. n.2. vſq; in fi. † Reſtringe; 31
quia imo in liberatione generali facta non veniũt vſuræ debitæ, de
quibus non eſt facta mentio ſpecialis, propter ſalutẽ animæ, de qua
agitur. Abb. d. cõſ.114. Attingẽdo, col. pen. n.4. & ſeq. v. & credo in hac
materia, li.2. † Reſtringe tamẽ; quia non valeret talis remiſſio facta 32
ſine cõſenſu, & præſentia Epiſcopi, quãdo extaret ſtatutũ Epiſcopi
ſuper hoc, quod vſuræ non poſſent remitti ſine præſentia Epiſcopi.
Cald. cõſ.13. de conſtit. † Contrariũ videtur velle Bald. cõſ.443. Ius na- 33
turale, n.3. v. videamus modo, l.3. vbi, quod non valet cõſtitutio Epi-
ſcopi prohibens remiſſionẽ fieri poſſe vſurario de vſuris ab eo, qui
ſoluit; quia ſi vere, & non frauduletẽr eſſet facta, valet, non obſtãte
cõſtitutione Epiſcopi contraria, ſi modo cõſtet de veritate, alias ſe-
cus, & idẽ dicit Bal. conſ.217. Punctus an valeat conſtitutio, lib.5. vbi,
quod non valet cõſtitutio, & quod remiſſio valeat, niſi coniecturæ
ſint

Digitized by Google

ſunt in contrarium, puta quia eſſet vſurarius ſolitus recipere tales
34 remiſſiones.† Declara;quia dato,quod cõſtitutio Epiſcopi valeret,
quod non valeat reſtitutio facta de vſuris,niſi corã Epiſcopo;tamẽ
non trahitur retro ad vſuras remiſſas de præterito.Bal.*conſ.*217.*l.*5.
35 †Reſtringe,quia non valet,etiam ſi eſſet renunciatũ conſtitutioni
cum iuramento,quia ex quo eſt prohibitoria,non valet renũciatio.
36 Cald.*conſ.*508.*circa fi.v.nec obſtat,*alias 10.*de vſur.*† Reſtringe;quia
remiſſio vſurarum non valet,quando adſunt coniecturæ in contra-
rium,quod ſit fraudulenta,vt ſi apparet,quod vſurarius iterũ exer-
cuit vſuras;quia nõ eſt veriſimile,quod vere ſoluiſſet:itẽ ſi fecit iu-
rare donantẽ vſuras tam ſuper obſeruatione contractus, quã quod
non peteret abſolutionẽ;item ſi maior eſſet quantitas ſoluta,quã re-
miſſa.Cald.*d.conſ.*508.*per tot.*alias 10. *de vſur.*quod eſt Ioan.& ſe-
37 quitur Abb.*cõſ.*113.*n.*4.*li.*2.†Contrariũ tenet Anch.*conſ.*305.*Du-
bium,de quo,in fi.& cõſ.*306.*in.*vbi,quod licet continuauerit vſura-
38 rius exercere vſuras,nihil refert,quin liberatio ſit bona.† Declara
tamen,vt contrariũ procedat,quãdo is,qui liberauit,vel confeſſus
eſt reſtitutas vſuras,erat homo;qui non iactabat,provt Florentinus:
itẽ ſi liberatio eſt geminata iurata,vel cum guarentigia,ita loqui-
tur Anch.*conſ.*305.vel etiam,quando liberatio fuit poſt cautionem
præſtitam ab vſurario;quia præſumitur in exequutione facta libera-
39 tio,& confeſſio,licet poſtea redierit ad vſuras. † Declarat plenius
Rom.*conſ.*520.*Circa propoſitam,n.*14.*v.quoad tertiũ,vſq;in fi.*Primo,
quod liberatio facta per partẽ cum iuramento liberat vſurariũ, ne
poſſit moleſtari ab ipſo,qui ſoluit,neq;ab eius hærede,ſed bene po-
terit moleſtari ab Epiſcopo, vt compellat vſurariũ,& in pauperes
40 diſtribuat.†Declarat alio modo,& plenius;quia ſi is,qui ſoluit vſu-
ras errore ductus liberauit etiã cum iuramento aſſerendo pecunias
licite ſolutas;& ideo liberatio non valet;quia erronea liberatio,quã
ignorat talẽ,& quæ inducit illum,qui ſi ſciuiſſet,non liberaſſet,nõ
valet:ſi vero erronea eſſet,ſed ſi ſoluiſſet,nihilominus ſoluiſſet,&
liberaſſet,tunc bene valet liberatio,ita Rom.*d.cõſ.*520.*col.fi.ver.iis
tamen non refragantibus,*vbi apoſt.fi.*in v.non refragari,* dat plurimos
concord.quod iuramentum non ſupplet conſenſum,ſed ſolemnita-
41 tem.† Declarat tamen Gaſp.Cald.*d.conſ.*508.*in fi.*alias 10.*de vſur.*
procedere, ſi vſurarius produxiſſet inſtrumentum remiſſionis ; ſe-
cus ſi iſte,qui petit reſtitutionem vſurarum;quia ex quo approba-
42 uit inſtrumentum, non audiretur contrarium dicens. † Limita in
filia donata à patre vſurario,qui dedit dotem ſocero de vſuris;quia
licet bona patris nõn ſufficiant pro reſtitutione vſurarum ; tamen
ipſa non tenetur etiam in foro conſcientiæ reſtituere,ex quo pecu-
nia fuit confuſa per ſolutionem factam marito.Fed.de Sen.*conſ.*63.
43 *Quidam vſurarius, per tot.* vbi caſus conſilij;& quia eſt particula-
ris ſucceſſor,ſed dubito de veritate conſilij.† Limita;quia in reſti-
tutione vſurarum,& dotis receptæ ab vxore præfertur vxori in do-
te ſua. Cald. *conſ.*476. alias 2. *de donat.inter vir.& vxor.*quod du-
plicatur *conſ.*506.alias 8. *de vſur.*

Vſuræ,quibus & quomodo reſtituendæ. CONCL. 352.

1 VSurarum † reſtitutio debet fieri primo loco illis , à quibus
ſunt extortæ,ſi apparent,vel eorũ hæredibus,gl.*in c.cum tu,in
v.ſuperſtitib.de vſur lib.*6. & illis non extantibus,vel ſi ignoratur,à
quibus ſunt extortæ,tunc reſtitutio fit pauperibus in ſubſidium,ita
quod nunquã eſt facienda reſtitutio pauperibus, quando apparent
certi,quibus debentur.Lap.*alleg.*75.*Quæro,an res,n.*5.*v.in contrariũ
videtur,*facit *c.ſicut dignum.§.eos,de homicid.*Gem. *conſ.*20.*Mihi vi-
detur,in pr.v.aut in libris,*vbi dicit,quod etiã,quando eſt incertum,
quibus debeat fieri reſtitutio, debet Epiſcopus ponere edictum,vt
habeat certitudinẽ,quam ſi nõ poterit habere,tunc diſtributio fiet
pauperibus,& alias facta diſtributio non liberat hæredes vſurarij.
Bal.*conſ.*82.*Factum proponitur,quod quidam, n.*2.*v.ſecundo quæritur,
& conſ.*83.*v.ad ſecundum,lib.*1.vbi idẽ,quod non fit reſtitutio pau-
peribus,niſi quãdo ſunt incerti illi;quibus ſit facienda,& præmiſſo
edicto generali,quando ſunt iſti incerti, & interim pecunia debet
2 deponi,pleniſſ.Abb.*conſ.*80.*Breuiter,lib.*1.*per tot.* † Extende,etiãſi
illi,quibus facienda eſt reſtitutio,eſſent abſentes;quia illis mittẽdæ
3 ſunt vſuræ reſtituendæ.Abb.*d.conſ.*80.*in pr.lib.*1.† Extende in tan-
tũ vſuras eſſe reſtituendas,quibus debentur,quando ſunt certi,vt ſi
fiat reſtitutio pauperibus,vel loco pio,cui debẽtur incerta,nõ libe-
ratur ſoluens,ſed multiplicat obligationẽ.Abb.*d.conſ.*80.*in pr.lib.*1.
allegat *c.ea te,de iureiur. & l.vero procuratori.ff.de ſolut.*Gem. *conſ.*
4 20.*Mihi videtur,in pr.*† Extende;quia neq;tenetur ſoluere paupe-
ribus,vel loco pio quibus debentur incertæ vſuræ,ſi velint fideiu-
bere,quod releuabunt hæredẽ vſurarij in omnem caſum,quod illi,
quibus debentur,moleſtarent.Abb.*d.cõſ.*80.*circa med.v.nec tenetur
ſoluere,li.*1.vbi,quod ſicuti is,qui tenetur in diem,vel ſub cõditione,
nõ tenetur ſoluere;ita qui tenetur reſtituere vſuras;quia obligatur

pauperibus ſub cõditione.† Extende in tantũ,quod non valet ſta- 5
tutũ Epiſcopi,quod talis diſtributio & reſtitutio non fiat,per hære-
des,ſed per ſeipſum Epiſcopũ.Cald.*conſ.*5.*An valeat ſtatutum Epi-
ſcopi,de conſt.circa med.v.ex iis ſequitur.*† Contrariũ videtur tenere 6
Gem.*conſ.*20.*n.*2.vbi licet non decidat,inclinat tamẽ in hãc partẽ,
& dicit Florentiæ adeſſe talem conſtitutionẽ. †Amplia,quod pau- 7
peribus non eſt faciẽda reſtitutio,etiã quãdo aliqui certi cõparent,
quibus eſt facienda reſtitutio in centũ,licet adſint alij,qui non cõ-
parent,in aliis centũ,& hæredibus vſurarij non ſufficit,niſi pro cẽ-
tum;quia integra centũ debẽtur cõparentibus certis, nec pauperes
eo caſu admitti debent. Lap. *alleg.*75.*Quæro,an res,n.*4.*ver.propter
hoc quæro,vſque in fin.*vbi eſt caſus deciſio.† Declara tamen;quia in- 8
terim, quod fiat reſtitutio , debent pecuniæ reſtituendæ deponi in
loco tuto.Bal.*conſ.*82.*n.*3.*v.explicantur autem,lib.*1.† Amplia;quia 9
non fit reſtitutio pauperibus,quouſque conſtat extare aliquos,qui-
bus debet reſtitutio fieri,etiãſi negligant petere, & multo magis ſi
remiſerint.Lap.*d.alleg.*75.*in fi.v.& maxime vbi abſentes* imo debet
Epiſcopus facere exhiberi libros vſurarij,vt videat,quibus ſit faciẽ-
da reſtitutio,& poſitis edictis reſtituat cõparentibus,& reſiduũ di-
ſtribuat pauperibus.Caſtr. *conſ.*500. alias 2.*de vſur.* † Amplia , vt 10
etiamſi eſſet facta reſtitutio pauperibus,nihilominus,quandocunq;
compareant veri creditores , quibus reſtitui eſt faciẽda, debet eis
ſatisfieri,vel reſtitui per pauperes,niſi ipſi pauperes præſcripſerint,
vel conſumpſerint. Fed. de Sen. *conſ.*106.*n.*2.*ver.tertio quæritur,&
v.quarto quæritur.* † Amplia;quia tam vſurarius formalis,quã non 11
formalis peccat,& tenetur reſtituere vſuras.Caſtr.*conſ.*160.*Ad pri-
mum,in pr.li.*1.† Extende; quia etiã minor,qui carius vendidit tẽ- 12
pore granũ, vel mercãtias,peccat,& tenetur reſtituere vſuras;quia
ſufficit,quod ſit doli capax. Caſtr. *conſ.*106. *col.*2.*v.in eo vero,lib.*2.
† Extende, vt procedat,etiamſi extet ſtatutũ,quod contractus mi- 13
noris ſine certa ſolemnitate celebratus ſit nullus,quia nihilominus
minor,qui ſine ſolemnitate contraxit cõmittendo vſuras peccat,&
tenetur reſtituere,quia tale ſtatutũ fauet minori,ne decipiatur,ſed
non vt minor alios decipiat.Caſtr. *d.conſ.*160.*col.*2.*v.nec etiã,lib.*1.
† Limita; quia reſtitutio eſt facienda pauperibus in concurſu cum 14
certis, puta quando vſurarius legauit reſtitutionẽ vſurarũ nomina-
tim Titio,& Seio,& quibuſdam aliis;quia pro incertis admittũtur
pauperes,& ſi cõſtat de quãtitate,taxantur in certa quantitate pro
vna rata aliorũ.Io.Andr.*in c.quanquam,in nou.in v.exprimi,de vſur.*
quẽ ſequitur Lap.*d.alleg.*75.*n.*7.*v.teſtator.*† Declara tamẽ,quando 15
vſuræ reſtituendæ pauperibus,tanquam incertæ debent,& poſſunt
reſtitui indiſtincte quibuſcunq;pauperibus cuiuſcunq;loci,non au-
tẽ eſt facienda in loco,in quo vſuræ ſunt extortæ.Fed.de Sen.*conſ.*
32.*Nunquid ille,qui extorſit.* † Contrariũ tenet Hoſt.*in c.cum tu,de* 16
vſur. & Rayn.*in c.ſane.*14.*q.*5.vbi Archid. qui dicunt,quod debet
fieri reſtitutio in loco damni dati.† Declara,vt iſtud ſit de conſilio, 17
non de obligatione,provt ſoluit Fed.de Sen.*d.conſ.*33.*circa fi.v.ſed
obſtat,vſq;in fi.*† Declara ſecundo,quod reſtitutio vſurarũ incerta- 18
rum pauperibus faciẽda debet diſtribui per Epiſcopum ordinariũ
vſurarij.Fed.*d.conſ.*32.vbi in princ.quod ita ſeruat cõſuetudo.Anc.
*conſ.*306.*Efficax,& fortis,in pr.*† Intellige hanc declarationem,vt 19
procedat, quando teſtator non deputaſſet alios exequutores ad di-
ſtribuendũ,vel quod procedat,quando alij exequutores eſſent ne-
gligentes,quia alias Epiſcopus non diſtribuit.Cald.*cõſ.*5.*An valeat
ſtatutũ Epiſcopi,in pr.tit.de conſt.*†Cõtrariũ,quod imo ex neceſſita- 20
te diſtributio debeat fieri per Epiſcopũ,tenet Gem.*cõſ.*20.*in pr.*vbi,
quod ſiue cõſtet,ſiue non,quibus ſit facienda reſtitutio,debet poni
edictũ,vt ſciatur,quibus ſit facienda reſtitutio,& ſi nõ poteſt ſciri,
tunc diſtributio fit pauperibus per Epiſcopũ, & quod teſtator non
poteſt facere,quin iſte ordo habeat locũ.†Declara;quia in tantum 21
Epiſcopus eſt exequutor,vt poſſit iubere ſtatim ipſam reſtitutionẽ,
& etiã cõcedere aliquã dilationẽ habita fideiuſſione,provt ſibi vi-
detur.Bal.*conſ.*83.*In primis videndũ,n.*3.*v.ad tertium,lib.*1.† Diſtri- 22
butio autẽ ſi fiat pauperibus,quomodo,& quibus pauperibus fieri
debeat?dicas,quod ceſſante fraude poteſt fieri etiã filiabus,vel cõ-
ſanguineis vſurarij, vel exequutoris.quando ſunt pauperes. Gem.
*d.conſ.*20.*n.*3.quia ordo charitatis hoc expoſcit. † Declara tamen, 23
quia diſtributio debet eſſe minuatim,& pluribus;imo ſi fieri poteſt
omnibus pauperibus,non autẽ debẽt diſtribui omnia vni,vel duo-
bus,& debet eſſe æqualis,& mẽſurata,ne vnus abũdet,alter egeat.
Gem.pulchre *d.conſ.*20.*n.*4.*ſed puto,vſque in fi.*†Declara hanc ma- 24
teriã diſtributionis incertarũ vſurarũ, vt Papa poſſit diſpenſare cũ
hærede vſurarij,vt pro ſe retineat,ſi pauper,& idem poteſt facere
Epiſcopus,ſecus ſi ſunt certæ.Abb. *conſ.*34. *Attingam, in fi.ver.ad
quartum,lib.*1.† Limita;quia pauperibus reſtituuntur vſuræ, tan- 25
quam incertæ,quando conſtat de extorſione facta per vſurariũ ex
ſua cõfeſſione, & libris;quia licet libri perditi fuerint,ex quibus ap-

pareret,quibus eſſent reſtituendæ; tamen ex quo non poſſunt ap-
parere certi perdito libro, debet fieri reſtitutio pauperibus Fed. de
26 Sen.*conſ.*153.*In quaeſt.per tot.*†Declara tamẽ,vt procedat limitatio,
quando præceſſiſſet proclamatio,& alia, de quibus per Fed.*d.conſ.*
153.pro cautione ſoluentis,ne bis ſoluere compellatur;quia ſi liber
reperiretur, compelleretur etiam reſtituere deſcriptis in libro,vbi,
qualiter ſit ſuccurrendũ ſoluenti per proclama generale contra eos,
quibus vſuræ eſſent reſtituendæ,& quod liberetur ſoluendo paupe-
ribus poſt edictum,alias non.Gemin.*d.conſ.*20.*per tot.*& Anch.*cõſ.*
306.*in pr.*vbi late dicit quod procedere contra certos,qui potuerũt
☞ comparere,ſecus ſi eſſent abſentes,infirmi,vel impediti.Vide,*Pro-*
27 *clama generale quid operetur. Concl.*807. † Limita,quando mortuo
vſurario non facta reſtitutione vſurarum,Vicarius taxaſſet certam
quantitatem reſtituendã,quæ per hæredes fuit depoſita;quia poſi-
tis edictis debebit reſtitui comparentibus, qui ſoluerunt,alias non
comparentibus aliquibus,ſi non ſunt certi,quibus debet fieri reſti-
tutio,poteſt Epiſcopus inuitis hæredibus diſtribuere in pauperes.
28 Calder.*conſ.*500.alias 2. *de vſur.*† Declara tamen;quia poſſet Epi-
ſcopus,ſi vellet,etiam reſtituere dictam ſummam hæredibus,quan-
do nõ appareret certe,quod tanta ſumma eſſet reſtituenda.Cald.*d.*
*conſ.*500.*in fi.v.puto tamen,*alias 2.*de vſur.*vbi,quod tamen ſalubrius
29 eſt pauperibus erogare. † Declara tamen;quia in diſtributione fa-
cienda pauperibus debent vocari hæredes vſurarij,& alij,quorum
intereſt.Bald.*d.conſ.*82.*in fi.v.tertio quæritur,& conſ.*83.*in fi.v.ſuper*
30 *quarto,li.*1.†Dicuntur autem vſuræ incertæ,quando ſunt extortæ à
peregrinis,viatoribus,aduenis,& ſimilibus,provt in ſimili de mili-
tibus deprædantibus agros; quia ignorantur,domini reſtitutio fit
31 pauperibus.Anch.*conſ.*306.*in pr.*†Si vero conſtat ex libris vſurarij
exhibitis iudici, à quibus ſunt extortæ;tunc non poſſunt dici in-
certæ;ſed debet reſtitutio fieri illis,à quibus fuerunt extortæ.Anch.
32 *d.conſ.*306.*in pr.*† Proclama Epiſcopi,quod compareant ad docen-
dum intra certum terminum,quo elapſo fiet reſtitutio pauperibus,
non afficit certas perſonas,quibus facienda eſt reſtitutio,ſi fuerunt
abſentes,infirmæ,vel impeditæ,alias ſecus; quia diſtributio facta
pauperibus poſt terminum liberat ſoluentem.Anch.*d.conſ.*306.*n.*2.
33 *& ſeq.*† Limita;quia debitor vſurarum cum iuramento compellitur
ſoluere propter iuramentum,vt repetat,*c.debitores,c.ad audientiam,*
*el primo,de iureiur.*quod intellige,niſi eſſet abſolutus à iuramento.

Vſurarius repellitur à iudicio, & quando ſecus, & quid de hærede vſurarij. Concl. 353.

1 VSurarius † ad hoc,vt repellatur à iudicio,requiritur,quod cõ-
ſtet ipſum eſſe vſurarium, & quod exegerit vſuras; quia vbi
nulla eſt exactio vſurę,ibi nulla reſtitutio.Lap.*alleg.*42.*in pr.*incip.
☞ *An oporteat.*Vide,*Excõmunicatus quãdo repellatur à iudicio,vel non.*
2 *Concl.*458. † Declara tamen,quod licet non admittatur in iudicio
parte opponente,non tamen cõpellitur reſtituere vſuras ad inſtan-
tiam tertij,ſed ex officio iudicis.Lap.*d.alleg.*52.*n.*4.*v.primo cum hic.*
3 † Amplia,vt procedat,quod exceptio vſuraria poteſt opponi cõtra
eum,qui agit ad declarationẽ cõtractus vſurarij; quia ſi ipſe agens
allegatur vſurarius; & quod exegerit,& non reſtituerit vſuras,re-
pellitur.Lap.*alleg.*54.*Quidam coram, in pr.* & maxime *n.*2.*v.ad ſe-*
*cundum,c.quia fruſtra,de vſur.*quod tamen reſtringit procedere ſo-
lum,quando is,qui excipit,petit vſuras cõpenſari in ſorte,alias nõ,
4 ſub *n.*7.*v.ſciendum quod.*† Limita,quod licet exceptio vſurarum re-
pellat agentẽ à iudicio;non tamen repellit ſe defendentẽ;quia de-
fenſio eſt de iure naturali,quæ non tollitur per quamcunque exce-
ptionem,*clem.paſtoralis,de re iud.*Lap. *d.alleg.*54.*n.*5.*ver.de quarto,*
5 & latius *n.*7.*v.exceptionẽ vſurarum.*† Extende limitationẽ,vt etiam
vſurarius reus poſſit excipere cõtra vſurariũ actorẽ;quia melior eſt
cõditio rei in pari cauſa turpitudinis.Bal.*cõſ.*312.*In cauſa Baptiſta,*
☞ *in pr. lib.*5. Vide, *Conditio melior cum ſit in pari cauſa. Concl.*603.
6 † Limita;quia exceptio vſurarũ, vel quod quis ſit vſurarius,nõ op-
poſita ante litem conteſtatã,non admittitur poſt.Lap.*d.allegat.*54.
*n.*2.vbi loquitur,quando cauſa primo loco conteſtata,deinde com-
promiſſa,& per laudũ extincta,actor proſequitur,non obſtãte lau-
do nullo;quia non poteſt excipi,quod ſit vſurarius,ſi ante litem cõ-
7 teſtatã non fuit exceptũ.† Limita,corã iudice ordinario;quia exce-
ptio vſurarũ oppoſita contra agentẽ contra vſurariũ non repellit,
niſi duobus concurrentibus, videl. quod is,qui excipit, ſit ille,cui
ſunt reſtituendæ vſuræ,& quod iudiciũ ſit coram delegato,ſecus ſi
coram ordinario.Lap.*d.alleg.*54.*n.*2.*v.ad ſecundum,& n.*3.*& n.*7.*v.*
*ſciendum quod ipſe.*Rom.*conſ.*238.*Pro habenda,n.*11.vbi apoſt.*in v.*
8 *delegatum.*† Contrarium Rom.*cõſ.*283.*Omnia ad deciſionem.per tot.*
9 *& ſing.*336.*Capitulum.*† Limita;quia non admittitur hæc exceptio
cõtra exequutionem teſtamenti eius,quẽ excipio fuiſſe vſurarium,
& non præſtitiſſe cautionẽ de reſtituendis vſuris;quia procedetur,
non obſtãte exceptione,iuxta not.*in clem.diſpendioſam,de iud.*Lap.
*d.alleg.*54.*n.*4 *ver.vnde omnis.* † Limita, ſi exciperetur, quod agens 10
interfecit teſtem,ne poſſet teſtari de vſuris exactis ad præſentiã te-
ſtis.Lap.*alleg.*54.*n.*4.*v.accuſo Petrum.*† Limita,vt exceptio vſurarũ 11
non cõpetat,niſi ex conuentione ſit vſurarius contractus, alias au-
tem,ſi quis fecerit depoſitũ,& repetendo depoſitũ adiecerit, quod
petit vſuras pro tẽpore,quo retardabitur reſtitutio depoſiti,nõ po- 12
teſt excipi de vſura.Lap. *d.alleg.*54.*n.*4.*v.nam contractus.*† Limita,
quãdo quis peteret vſurã,non tanquã vſuram,ſed tanquã intereſſe,
vt ſi fideiuſſi pro te,& ſolui cum vſuris,certe exceptio vſurarũ mi-
hi non obſtabit;quia non eſt vſura quoad me, Lap.*d.alleg.*54.*n.*9.
v.vbi eſt aduertendum.† Limita, quod licet vſurarius repellatur in 13
iudicio;tamen ſecus eſt extra iudicium;quia imo denegans interim
ſoluere peccat non reſtituendo,vel ſoluẽdo,quod debet.Lap. *alleg.*
52.*n.*4.*in fi.v.item colligitur,& n.*5.vbi,quod etiã peccat mortaliter.
† Limita;quia hæres vſurarij ad hoc,vt repellatur à iudicio,requiri- 14
tur nedũ,quod cõſtet, quod pater,ſeu is,cuius eſt hæres,fuerit vſu-
rarius,& vſuras exegerit,ſed etiam quod hæres ſciuerit,& inſuper,
quod vſuras retineat adhuc;quia illas nõ reſtituit;quia cum ſit cri-
men,non ſufficit probatio præſumptiua. Lap. *d.alleg.*52. incip.*An*
oporteat,v.ſi excipiatur,circa pr. & quaſi per tot. † Limita;quia hæ- 15
res vſurarij manifeſti agens non repellitur,licet vſurarius bene re-
pelleretur.Anch. *conſ.*244. *Quia quæſtio eſt dubitabilis,per tot.* vbi,
quod licet agat filius hæres,vel tutor ex contractu vſurarij,non re-
pellitur. † Reſtringe limitationẽ,vt non procedat,ſi ageret ad vſu- 16
ras;quia ſicut defunctus repelletur;ita etiã hæres illius.Anch.*d.cõſ.*
244.*n.*9.† Adde tamen,quod excipiens contra vſurariũ,vel hære- 17
dem eius,debet proponere,& probare exceptionẽ cum circunſtan-
tiis,videl.vbi,quando,cum quibus fuerit vſurarius, & pro quanto,
vt poſſit condigna ſatisfactio fieri. Lap. *d.alleg.*52.*n.*4.*v.primo cum*
hic ſit,vbi,quod de certis fit reſtitutio parti,de incertis fit reſtitutio
pauperibus,*clem.quia fruſtra,de vſur.* † Limita;quia vſurarius non 18
repellitur,neque hæres,ſi petat ſolam ſortẽ principalem;quia licet
ſit vſurarius, vel probetur vſurarius;non tamen reperitur iure cau-
tum,quod nõ poſſit agere pro ſorte principali.Io.de Im.*conſ.*85.*In*
caſu præmiſſo,v.circa ſecundum.† Limita;quia contra hæredem non 19
admittitur exceptio vſurarum,niſi hæreditas ſit ſoluendo;quia etiã
ſi ſimpliciter ſine inuentario adiuiſſet;tamen non tenetur vltra vi-
res hæreditatis;quia proueniunt ex delicto, & iſta actio non tranſi-
ret ad hæredem regulariter, niſi eſſet cœptum iudicium cum de-
functo;tamẽ quod eſt inductum de iure Canonico,vt hæres tenea-
tur exonerare animã defuncti,procedit vſque ad vires hæreditatis
in foro fori,& in foro animæ.Fed.de Sen.*conſ.*21. *Nunquid hæres,*
*per tot.*maxime *in fi.*Anch.*conſ.*411. *Et prima facie,n.*9. vbi ſequi-
tur Fed.Vide,*Hæres non tenetur ex delicto defuncti, & quando ſecus.* ☞
*Concl.*68.† Limita,quando hæres bona fide præſcripſiſſet,quæ bo- 20
na fides præſumitur; ideo ſi per 30. annos poſſedit,non poteſt ipſi
opponi exceptio vſurarum defuncti, niſi probetur mala fides hæ-
redis.Fed.de Sen.*conſ.*106.*n.*3.*ver.item quæritur.*

Vſurariorum pœnæ quæ ſint. Concl. 354.

POena † vſurarum eſt arbitraria;quia poſſunt vſurarij torqueri, 1
& pœna extraordinaria puniri. Clar. *d.§.vſura, n.*5.*v.& ex hoc*
infertur, & clarius *n.*10.*v. ſed quæro.* † De iure ciuili non reperitur 2
pœna,ſed bene iure Canon.Corn.*conſ.*159.*n.*3.*lib.*3.plenius Rol. à
Val.*conſ.*75.*per tot.*vbi tollit omnia contraria,& oſtendit hanc eſſe
opinionem Baldi,& veriorẽ.† Et quoad pœnam vſura eſt commu- 3
nis fori.Clar.*d.§.vſura,n.*8.*v.hoc crimen.*† Secunda pœna eſt vſura- 4
rij manifeſti, quia eſt infamis,& non poteſt teſtari,communẽ * di- *
cit Bero.*conſ.*207.*n.*8.*lib.*3.† Tertia pœna;quia imo omnis vſura- 5
rius ipſo iure eſt infamis, etiam in caſibus in quibus de iure ciuili
vſura eſſet permiſſa,ſecundum * communẽ Clar.*d.§.vſura,n.*16.*v.* *
punitur etiam. † Tres pœnas deducit Grat.*conſ.*49.*n.*17.*lib.*2. quia 6
priuatur cõmunione,item ſepultura, item non admittitur ad obla-
tiones fideliũ, & de iſtis tribus pœnis eſt text. *in c.quia in omnibus,*
de vſur. † Pœna ſtellionatus poteſt puniri vſurarius.Corn.*conſ.*19. 7
*Videtur prima fronte,lib.*3.† Contrarium Crau.*conſ.*6.*n.*103. *& ſeq.* 8
vbi,quod ex quo vſura committitur contra ſcientem,& volentem,
non poteſt ſubeſſe pœna ſtellionatus ex dolo, & quia poteſt dolus
purgari actione ciuili ex contractu, vide eum; quia multa allegat,
licet proteſtetur nolle tueri vſurarios, ſed quod pœna ſtatuti pu-
niantur,non autẽ de iure communi,& idem per omnia etiam Rol.
à Vall.*conſ.*75.*n.*30.*& ſeq. lib.*1.† Declara; quia ſi vſuræ non ſunt 9
exactæ,ceſſat dolus,& pœna ſtellionatus;ſi vero ſunt exactæ,bene
poteſt vſurarius puniri pœna extraordinaria.Bero. plene *conſ.*207.
per

Digitized by Google

per tot.*lib.*3.vbi pro vtraque parte allegat,& ita ſoluit *n.*21.& 22.
cũ ſeq.& idem Bero.plenius *conſ.*208.*circa fi.*vbi,quod per præſta-
tionem fideiuſſoris non dicitur facta exactio. Vide Dec. *conſ.*160.
*circa fi.*vbi,quod nulla eſt pœna criminalis vſurarij,niſi ſit manife-
☞ ſtus. Vide plenius, *Vſurarius manifeſtus quibus pœnis puniatur. Con-
cluſ.*343. Vide plene Ant.Gabr.*lib.7.tit.de crimin. Concl.*20.*Vſura-
rius an criminaliter puniri poſſit*,& concludit, quod ſic per iudicem
Eccleſiaſticum;quia pœna ſtellionatus puniri poteſt.

Vſura vſurarum non debentur, & quando ſecus.

CONCL. 355.

1 VSuræ † vſurarum non dantur, *l.improbum.C. ex quibus cauſis
infam.irrog.*& ſunt contra ius diuinum,Canonicum,& ciuile.
Abb.*conſ.*64.*Venio ad primum,circa pr.verſ.quarto euidenter, lib.*1.
2 † Sic etiam non dantur fructus fructuum, *l.videamus, an in omni-*
3 *bus,in fi.in pr.ff.de vſur.* † Ratio eſt; quia non datur multiplicatio
ſpecialium;nam ſpeciale eſt,& contra naturam, quod detur vſura;
quia pecunia non generat, ſed per quandam fictionem hoc faci-
mus;fictio autem cauſata nunquã generat aliã fictionem; quia eſt
impoſſibile nimis,ſicut dicimus,ex tacito non poteſt cauſari aliud
tacitum,plura exempla, & rationem adducit Deci. *conſ.*49.*n.*47.
4 & *ſeq.*maxime *num.*50.*lib.*2.† Item;quia non datur acceſſionis ac-
5 ceſſio.Ruin.plene *conſ.*55.*n.*17.*lib.*2.† Amplia;quia intereſſe alte-
rius intereſſe regulariter non debetur,ſicuti nec fructus fructuum.
6 Ruin.*conſ.*55.*n.*11.*lib.*2.† Limita;quia arbitri,& multo magis ar-
bitratores pro bono pacis aſſumpti poſſunt condemnare ad inter-
eſſe,& lucrum ceſſans,& valet condemnatio,licet veniat intereſſe
alterius intereſſe,maxime inter mercatores. Abb.*conſ.*64.*Venio ad
primum,circa pr.verſ.tertio facit,& ver.quarto euidenter*, iuncta reſ-
7 ponſione,quam facit *n.4.ver.ad tertium,l.*1.† Limita; quia vſuræ
vſurarum,& ſic intereſſe alterius intereſſe debetur,quando primũ
intereſſe eſt principale,non autem acceſſorium,veluti ſi ſocius nõ
communicauit lucrum,quod tenebatur communicare,tenetur etiã
ad intereſſe lucri;quia primum lucrum eſt quid principale, ſecun-
8 dum acceſſorium.Ruin.*conſ.*55.*De obligatione,lib.*2.† Contrarium
tenet Cagn.*in l.1.C.de ſent.quæ pro eo, quod intereſt*, vbi *n.46.in fi.*
reprobat Ruin.& Dec.contrarium tenentes,& in ſpecie Ruin.*conſ.*
55.*lib.*2.vbi,quod iura allegata per Ruin.loquuntur in vſuris vſu-
9 rarum,quæ longe differunt.† Limita;quia vſuræ vſurarum deben-
tur Hebræis mutuantibus Chriſtianis,ſi ita de facto obſeruatur,vel
eſt conceſſum,quia obſeruantia facti releuat.Alex.qui ponit mul-
ta exempla,*conſ.8.lib.6 per tot.*ſequitur Cephal. *conſ.*549.*n.*90. al-
legat Socin.Iun.*conſ.*108.*in princ. lib.* 3. vbi dicit de facto ſeruari.
10 † Contrarium, quod imo talis obſeruantia etiam immemorabilis
non releuet, neque ſit attendenda, dicit Couarr. *var.reſolut.lib.*3.
*cap.*1.*num.*8.& in alio caſu, quod conſuetudo inducens peccatum
etiam immemorabilis non releuet,late Crauett. *conſ.*314.*numer.*5.
11 † Declara; quia de iure communis *opinio eſt Theologorum, &
* Canoniſtarum , quod non valeat aliqua conſuetudo ſuper vſuris,
☞ licet contrarium de facto ſeruetur. Clar. §.*vſura, num.*7. Vide *In-
tereſſe alterius intereſſe non debetur,& quando ſecus.Concl.*310.

Vſuraria cauſa an ciuilis,& qualis ſit. CONCL. 356.

1 CAuſa † vſurarum dicitur ciuilis , quando agitur ad intereſſe,
arg.*c.tuæ,de procur.*Lap.*alleg.3.in fi.*vbi,quod ita conſuluit Io.
de Regiis Aduocatus Florentinus,quod intellige cauſam vſurarum
eſſe ciuilem ad differentiam , quod non eſt criminalis, non quod
veniat comprehenſiue cauſa vſurarum ſub cauſa ciuili,vt in con-
trario proximo,& quod dicatur ciuilis,non criminalis,quando in-
2 tentatur pro intereſſe priuato accuſantis. Sign.*conſ.*275.*num.*3. †
Contrarium , quod imo cauſa vſurarum dicitur cauſa ſpiritualis,
vel annexa ſpiritualibus, tenet Lap. *alleg.71.ſæpe vidi,n.4. & 5.v.
modo ad propoſitum*,vbi,quod mandatum ad cauſas ciuiles non ſuf-
ficit ad cauſam vſurarum,etiam ciuiliter intentatam;quia ſpiritua-
lis eſt,vel annexa,vt loquitur in princ.allegationis,ſed tamen con-
cordat; quia Lap.*alleg.*3. in fine dicit,quod eſt ciuilis ad differen-
tiam criminalis, non autem propterea dicit eſſe ciuile ad hoc, vt
3 mandatum ad cauſas ciuiles comprehendat eam. † Criminalis
etiam dicitur cauſa vſurarum eodem reſpectu , quando directe,&
principaliter agitur ſuper crimine vſurarum. Lap. *alleg.71.n.8. v.
4 item quod in eo*,& vt puniatur vſurarius.Signor.*d.conſ.*257.*num.*3.†
Summaria , & ordinaria dicitur cauſa vſurarum ab intentione
iudicis;quia in eo poteſt procedere, prout vult. Lap. *alleg. 3.n.5.v.
5 item quia non eſt cauſa.* † Contrarium, quod imo cauſa vſuraria ſit
ſummaria,& in ea poſſit procedi contra abſentem; quia litis con-
teſtatio in ſummariis non eſt neceſſaria , tenet idem Lapus *alleg.*
10.*in primo & ſecundo dubio*; & quod ſit cauſa ſuummaria, & non
requiratur litis conteſtatio.Lap.*alleg.55.num.2.v.non obſt.*Vide, ☞
Vſuraria cauſa an ſit fori Eccleſiaſtici, vel ſæcularis. Concl.prox.ſeq.

Vſuraria cauſa eſt fori Eccleſiaſtici,& non ſæcularis,& quando ſecus. CONCL. 357.

CAuſa † vſuraria eſt fori Eccleſiaſtici, & non poteſt cognoſci 1
per iudicem ſæcularem;quia ſpiritualis eſt.gl.*in clem.diſpendio-
ſam,de iud.ver.vſuris.*Lap.*allegat.56.Reuerende Domine,in pr. verſ.
ad primam quæſtionem.*vbi,quod opinio tenentium contrarium ſuc-
cubuit in obſeruantiam,& *n.*3.dicit,quod iſtam opinionem,quod
ſit ſpiritualis,& de foro Eccleſiæ,ſequitur Romana Curia,& in fi-
ne, quod Eccleſia Romana iſtud ſentit,& practicat, & durum eſt
contra ſtimulũ calcitrare,& idem tenet *alleg.71.ſæpe vidi, in pr.*&
de hoc ſtylo Curiæ,& quod Papa det litteras pro laico contra lai-
cum.Io.Andr.*c.Michael,de vſur.in prin.*Fed. de Sen. *conſ.96.in pr.*
qui dicit hanc communem*opinionem. Decius *conſ.170.in fi.*vbi *
de communi*atteſtatur,plene Rol.à Vall.*conſ.75.l.1. per tot.* vbi, *
quod in tantum eſt fori Eccleſiaſtici,vt ſæcularis non poſſit puni-
re vſurarium,vide eum. Vide,*Iudex Eccleſiaſticus quas cauſas trahat* ☞
*ad forum ſuum inter laicos. Concl.*446. † Amplia , vt multo magis 2
ſpectet ad forum Eccleſiaſticum cauſa fictorum inſtrumentorum
ad inducendas vſuras;quia agitur de periculo animæ.Lap.*alleg.56.
ver.ſed quicquid,n.3.vſq;in fi.*vbi,quod intelligunt omnes * Dd.iu- *
ris Canonici.† Contrarium,quod imo,quando agitur de cauſa vſu- 3
raria,videlicet an quis ſit vſurarius,& an manifeſtus,vel non,poſ-
ſit cognoſci per ſæcularem iudicem,arguendo pro hac parte fortiter
Cald.*conſ.*117.quod eſt *3.de iudic.& for. compet.in pr.* ã adducit mul-
ta,& cõfutat Io.Monac.ſuper *rubr.de vſur.in 6.*licet in fine poſtea
adducat iura pro contraria,ſed non ſoluit primo adducta;quod du-
plicatur *conſ.*512. alias 14.*de vſur.* plene Petr. de Anch. *conſ.*236.
*Inhærendo argumento,per tot.*vbi, quod nullã habet ſpiritualitatem,
& quod per ſæcularem poteſt cognoſci,& ſæculari non debet Ec-
cleſiaſticus inhibere;& idem per omnia tenet pleniſſime Caſtillio.
*conſ.36.per tot.*vbi tollit contraria,& quod nõ valeat inhibitio Ec-
cleſiaſtici,& idẽ Anch.*in c.ea quæ,de Reg. Iur.*vbi, quod cauſa Ec-
cleſiaſtica non eſt ſpiritualis,ſed Eccleſiaſtica non mere.† Decla- 4
ra;quia an cauſa vſurarũ ſit fori Eccleſiaſtici,an ſæcularis,ſunt opi-
niones;ideo ſtandũ eſt deciſioni, ſiue iuris Canonici,ſiue iuris ci-
uilis,ſiue etiam iuris municipalis;quia inter dubias opiniones valet
lex municipalis; quia non eſt contra ius Canonicum. Fulgoſ.*conſ.*
146.*Viſis petitione,ver.in oppoſitum*,vide omnino Soc. diſtinguen-
tem *in c.cum ſit generale,col.6.in pr.de foro compet.*† Aliqui tenent 5
quod quãdo agitur de cauſa vſuraria,videlicet de reſtitutione vſu-
rarum,licet crimen ſit Eccleſiaſticum; tamen poteſt iudex Eccle-
ſiaſticus inter Clericos,& laicus inter laicos cognoſcere,& eſt lo-
cus præuentioni. Caſtillio. *d.conſ.36.n.4.& 5.*allegat Vgonem,&
Laurent.antiquos gloſſ.ac Hoſt.Goffred. Vinc.Bernar.ac Io.Mo-
nach. † Aliqui tenent, quod electio ſit actoris,qui paſſus eſt vſu- 6
ras an velit adire Eccleſiaſticum,vel ſæcularem.Caſtil.*d.conſ.36.n.
10.& ſeq.& quaſi per tot.*maxime,quando quæſtio eſt facti abſtra-
cti ab omni ſpiritualitate,*n.16.& ſeq.*† Vſurarum cognitio potius 7
ſpectat ad Canoniſtas, quam ad Theologos ; quia quando agitur
de interpretatione iuris diuini veteris vel noui impertinentibus ad
moralem Philoſophiã,pertinet ad Canoniſtas;quatenus vero ten-
dat ad opera Chriſti,vel ad fidem,aut merã ſpiritualitatem,cogni-
tio ſpectat ad Theologos.Alex.*conſ.1.n.*10. *verſ. & ſi aliqui, lib.*2.
Dec.*conſ.111.Pro tenui,n.6.& 7.*vbi ita concludit ex mente Anch.
& Io.de Anan.& aliorum,quos allegat.Vide ſupra, *Vſuras Iudæis* ☞
*concedere non poſſunt Principes contra Chriſtianos.Concl.*338.† Cõ- 8
trarium, quod imo ſpectet ad Theologos, tenet Corra.*de contract.*
*q.*49.quem citat,& allegat apoſt.ad Alex.*d.conſ.1.n.10.in v. Theolo-
giæ,l.*2.† Declara,vt per Card.Zabar. *in clem.1.de vſur.q.18.n.*19. 9
quod ſi quæſtio eſt,an contractus ſit vſurarius,cognitio eſt Eccle-
ſiæ, & ſic habet generalis obſeruantia : ſi vero non litigatur,nec
controuertitur,an ſit vſura,ſed an aliquid ſit factum,vel ne,vt quia
debitor dicit, quod non recepit integram ſummam; quia partem
confeſſus eſt in fraudem vſurarum;tunc iſtud factum,an ſit verum
vel ne,poteſt cognoſci per ſæcularem, allegat Bart. *in l.Titia,ff.ſo-
lut.matrim.& in l.quoties. C.de iud.* hanc diſtinctionem ponit Fed.
conſ.96.Apparet,n.2.verſ. ſuper hoc videtur, allegat Paul.de Eleaz.
in clem. 1.de vſur. & Io. Andr.*in c.tuam, de ordin.cognit.* & Lap.*in
addit.ad conſ.Feder.245.in fine, verſ.ſimile, quod not.* & eandem vi-
detur tenere Calder.*conſ.117.in pr.* alias *3.de indic. & foro compet.*
quod duplicatur *conſ.*512.alias 14.*de vſur.*Gemin.*conſ.20.in pr.*di-
cit hanc * communem, quod ſæcularis non cognoſcit, an contra- *
ctus ſit vſurarius,vel non,& *conſ.77.num.2.verſ.ſed iſtud ſtatutum*;
vbi, quod ſtatutum laicorum contra vſurarium debet intelligi ſe-

Digitized by Google

cundum poteſtatem laicorum de vſura facti, non iuris. Bald. conſ.
321. Vtrum poſt triginta, lib. 1. & conſ. 161. Caſus ſuper quo, num. 11.
lib. 2. Bald. conſ. 443. in fi. lib. 3. & pro iſta parte, quod ſæcularis non
poſſit cognoſcere, an contractus ſit vſurarius, gl. in clem. diſpendio-
ſam, de vſur. Paul. de Eleaz. in clem. grandi, de vſur. Bart. & Bald. in l.
Titia ff. ſolut. matr. & quod ſi quæſtio eſt iuris, nunquam cognoſcat
ſæcularis; ſecus, ſi quæſtio eſt meri facti. Caſtr. conſ. 2. col. 2. verſ. ſed
in cauſa vſuraria, lib. 2. n. 2. vbi apoſt. dat plures concor. & plenius
Caſtr. conſ. 109. num. 2. verſ. quantum vero, lib. 2. per tot. Abb. conſ. 64.
10 Venio ad primum, n. 4. verſ. ad tertium, lib. 1. † Contrarium de dire-
cto tenet Caſtill. d. conſ. 36. n. 10. & ſeq. vbi, quod electio eſt eius,
qui paſſus eſt crimen vſurarum agere, vel coram eccleſiaſtico, vel
ſæculari, & probat hoc modo; quia ſi non eſſet crimen Eccleſiaſti-
cum, non poſſet Eccleſiaſticus inquirere laicum, & gl. in d. clement.
diſpendioſam, quæ allegatur pro declaratione, probat contrarium,
quia dicit, quod ſi cauſa eſt coram Eccleſiaſtico, eſt ſummaria, ſed
non negat, quod coram ſæculari non poſſit introduci; imo hoc ſup-
11 ponit affirmatiue. † Declara; quia ſi quæſtio eſt iuris, an contra-
ctus ſit vſurarius, vt quia ius dubiũ eſſet, & ſi ſumus in iuriſdictio-
ne contentioſa, ſpectat ad ſolum Eccleſiaſticum; & idem, ſi quæ-
ſtio eſſet de iure, & de facto ſimul; ſecus in iuriſdictione volũtaria,
quia etiã ad laicũ ſpectare poteſt; ſi vero ſumus in quæſtione facti
habentis annexam ſpiritualitatem, adhuc ratione connexitatis vi-
det Eccleſiaſticus; ſi vero factum eſt abſtractũ ab omni ſpirituali-
tate; vt quia conſtat ex facto illo pignoratirio, vſuram eſſe commiſ-
ſam, & ſolutam; tunc ſæcularis poteſt cognoſcere. Caſtill. d. conſ. 36.
12 n. 12. & ſeq. maxime n. 21. & 24. v. breuis igitur. † Contrarium imo,
quod ſiue cauſa vſuraria ſit iuris, ſiue facti quæſtio ſemper ſpectet
13 ad Eccleſiaſticum. Bald. in l. quoties. C. de iud. † Pro contrario tenet
Lap. alleg. 70. ſæpe vidi, in pr. quod indiſtincte vbicunq; petuntur, vel
repetuntur vſuræ, cauſa eſt vſuraria, & ſpiritualis, & quod opinio
tenentium contrarium, quod ſolum ſit ſpiritualis, quando agitur,
14 an ſit vſura, vel ne, ſuccubuit. † Declarat Caſtr. d. conſ. 109. num. 2.
l. 2. quod vera eſt opinio Baldi, quod etiamſi ſit quæſtio facti ſpe-
ctet nihilominus ad Eccleſiaſticũ actore volẽte, qui paſſus eſt vſu-
ras; quia poteſt conuenire, vel corã ſæculari, vel Eccleſiaſtico, prout
elegerit, prout in aliis criminib. mixti fori, & ratiõẽ adducit; quia
licet, quãdo agitur de cauſa, an ſit vſura, vel ne, ſit ſpiritualis; tamẽ
ſi agitur de crimine, vt quia clarũ eſt, quod eſt vſura; tunc eſt mixti
fori illud crimen, & ſic facti quæſtio, & oſtendit; quia duo tamen
crimina ſunt Eccleſiaſtica mere, quæ per ſolũ Eccleſiaſticũ cogno-
ſcuntur, videl. hæreſis & ſimonia, alia omnia ſunt quidem Eccleſia-
15 ſtica, ſed non mere, imo mixta. † Bene fatetur Caſtr. d. conſ. 109. n. 2.
ver. & ita videmus, l. 2. quod etiamſi quæſtio ſit facti tantum, quod
eſt, quando agitur cõtra mortuũ ad repetendas vſuras, vt plurimũ
agitur corã Eccleſiaſtico, & quod Eccleſiaſtici ſibi appropriauerũt
hanc iuriſdictionẽ etiam in quæſtione facti à tanto tempore citra,
quod non eſt memoria in contrariũ, ſed propter hoc non tollitur,
quin repetens vſuras in quæſtione meri facti, poſſit etiã coram ſę-
* culari agere, ſi eligat agere coram ſæculari, & in fine dicit * com-
16 munem. † Declara ſecundo, quia ſi agatur de cognitione, an quis
ſit vſurarius, vel non, & de hoc controuertitur, cognitio ſpectat ad
Eccleſiaſticũ, ſi vero concordãt de vſuris, ſed de quantitate diſcor-
dant, poteſt ſæcularis eſſe iudex; ſi autem non agitur de qualitate
perſonæ viuentis, ſed mortui, vt quia dicitur, teſtamentum mortui
non valere; quia erat vſurarius, & poteſt iudex ſęcularis cognoſce-
re principaliter ſuper nullitate teſtamenti, & incidenter ſuper eo,
an eſſet manifeſtus vſurarius, vel non, Bald. conſ. 17. Factum, ſuper
quo conſilium expoſcitur, in pr. l. 1. vbi, quod cautius eſt agere coram
Eccleſiaſtico, quando agitur, an quis ſit vſurarius, vel non. Bal. conſ.
311. Quidam Thomas, num. 4. verſ. venio ad tertium lib. 2. Roland. à
17 Vall. conſ. 75. n. 36. & ſeq. lib. 1. † Declara; quia ſi quæſtio eſt facti
meri, iudex eſt ſæcularis, & poteſt fieri compromiſſum in laicos.
Caſtr. conſ. 210. Viſis, & ponderatis, in prin. lib. 2. vbi, quod ita Bart.
in l. Titia ff. ſolut. matrim. & fuit opinio originalis Paul. de Eleaz. in
18 clem. 1. de vſur. † Declara; quia ſi eſt quæſtio iuris Canonici, bene
ſpectat ad Eccleſiaſticum; ſecus ſi eſſet quæſtio iuris ſæculariũ; puta
quia ſtatutũ induceret vſuras certis caſibus; quia ex quo ſtatutum
non valet, non poteſt inducere cauſam ſpiritualem; ideo in caſu ſta-
tuti ſęcularis eſt iudex, maxime, ſi iã pronunciauit non eſſe vſuram
etiã ſine abſolutione à iuramento, quando pars remiſit iuramentũ.
Caſtr. d. conſ. 210. per tot. lib. 2. Abb. in 2. quæſt. ſtante ſtatuto, num. 12.
☞ Vide, Statutum circa vſuras non valet, & quando ſecus. Concl. 690.
19 † Et quod cauſa vſurarũ ſit fori Eccleſiaſtici, & non ſæcularis, cõ-
* munem * dicit Couarr. variar. reſolut. lib. 3. cap. 3. vbi, quod omnes
* * ita tenent, ſequitur Clar. in §. fin. quæſt. 37. in pr. late Rol. à Vall.
20 conſ. 75. lib. 1. per tot. maxime n. 36. & ſeq. † Extende, etiamſi aga-
tur de reſtitutione vſurarũ inter laicos; quia Eccleſiaſticus eſt iudex
ſolus ſecundum * communem, & ita ſeruari. Clar. d. quæſt. 37. n. 2. *
vbi allegat Alber. in rubr. de vſur. n. 5. & Lap. alleg. 56. Reuerende
Domine. Imol. in cap. cum ſit generale, n. 6. de for. compet. † Extende, 21
vt neq; ſæcularis poſſit incidenter cognoſcere de vſura. Alex. in l.
quoties, poſt n. 4 verſ. etiam gloſſ. C. de iudic. vbi dicit * communem, *
ſequitur Clar. d. q. 37. n. 2. † Contrarium, quando agitur incidenter 22
de vſura, communem * dicit Guid. Pap. conſ. 180. numer. 2. Clar. d. *
quæſt. 37. n. 2. in fi. † Extende; quia etiamſi per modum exceptionis 23
opponatur de vſura, non poteſt iudex ſæcularis ſtatuere terminum
opponenti, vt debeat coram Eccleſiaſtico probare exceptionem.
Clar. d. §. fi. q. 37. n. 2. ver. quinimo. † Et quod vera & communis ſit 24
opinio tam Legiſtarũ, quam Canoniſtarũ, quod ſi agitur de vſura
ciuiliter cognoſcenda, cognitio ſit Eccleſiaſtici; ſi vero non cõtro-
uertitur vſura, ſed quæſtio ſit facti, quod ſint vſuræ, poſſit iudex ſę-
cularis cognoſcere, Iul. Clar. qui infinitos citat de * communi atte- *
ſtantes d. §. fi. q. 37. n. 2. ver. aut loquitur. † Declara; quia cauſa vſura- 25
ria, ſiue ſit fori Eccleſiaſtici, ſiue ſęcularis, ſemper debet iudicari ſe-
cundum ius Canonicũ; quia in hoc ius ciuile annullatur; & hoc ſi-
ue ſit in prima, ſiue in quacunq; inſtantia, ita Bal. conſ. 141. Præmiſ-
ſis, n. 5. ver. quarto præmittendum, l. 1. Caſtill. conſ. 36. n. 10. † Et quod 26
cauſa manifeſti vſurarij, de qua in c. quanquam, de vſur. in 6. ſpectet
ad forum Eccleſiaſticum, non autem ad forum ſæcularem, Bald.
conſ. 311. Quidam Thomas, n. 4. ver. venio ad tertium, l. 2. † Quando 27
autem dicatur quæſtio meri facti; dicas, quando non contenditur,
an contractus ſit vſurarius; ſed illũ vſurariũ ſupponunt, ſed agitur,
an, & quantũ exegerit, vel ne, & quantũ debeat reſtituere. Caſtr.
conſ. 2. n. 2. ver. ſed in cauſa vſuraria, lib. 2. Alex. plene, vbi citat plu-
res, conſ. 9. Præſtantiſſime, n. 2. in fi. & n. 3. verſ. præterea non videtur
verum, l. 4. † Item dicitur quæſtio facti, quando partes concordant 28
in iure, ſed non in facto, puta dicitur contractus vſurarius; quia mu-
tuauit pecunias, & recepit pignus, ſed facta eſt venditio cum pacto
redimendi; nã fatentur partes, quod ſi eſſet mutuũ, & pignus eſſet
vſura, ſed conuentus negat mutuũ, & pignus, & dicit verã vendi-
tionem, dum contenditur ſuper facto, eſt quæſtio facti. Caſtr. conſ.
109. n. 3. vſque in fi. l. 2. † Mihi videtur, quod iſta ſit verbalis, non 29
eſſentialis diſtinctio, quia ex facto ius oritur, & hoc modo ſemper
iudex ſęcularis eſſet iudex; quia ſemper quærimus factũ, vt ius ap-
plicetur; nam demus caſum, quod iſta ſit quæſtio facti, ad quem fi-
nem, certe, vt deueniamus ad quæſtionem iuris; ſed ſi laicus eſt iu-
dex in facto, & Eccleſiaſticus in iure, non eſt, niſi de vna cauſa fa-
cere duos iudices, & continentiã diuidere; quia ſi verificetur in fa-
cto, quod fuit mutuũ, & datũ in pignus, neceſſe habet pronunciare
ſæcularis ſuper facto, quod ſit vſurarius, & ad eũ non pertinet, etiã
quod partes concordent; & è conuerſo, ſi probetur venditio, pro-
nunciabit non eſſe vſurarium contractũ, & abſoluere, & hoc non
poteſt facere; quia incapax eſt huius cognitionis; ad quem igitur
finem facimus eius iudicem in quæſtione facti, niſi vt cauſę inuol-
uantur? † Et propterea non crederem ſæcularem poſſe cognoſcere 30
de vſura, aliquo modo, niſi, quando de mero facto penitus ſepara-
to ab omni cognitione vſurarum ageretur, puta, agit vſurarius
contra debitorem, opponit, quod contractus eſt vſurarius, debet
adiri iudex Eccleſiaſticus, & poſtquã fuerit facta declaratio, quod
ſit, vel non ſit vſurarius; quia tunc ſolum agitur poſt declaratio-
nem de mero facto, poteſt adiri ſæcularis, ſed ante non; quia ante
non poteſt dici, quod agatur de mero facto, quando contendunt
de facto, ex quo ius debet reſultare, & ita reperi poſtea tenere in
terminis Chriſtoph. Caſtill. conſ. 36. num. 12. & ſeq. maxime n. 21.
& 24. ver. breuis igitur. † Amplia, vt in tantum cauſa vſurarum ſit 31
fori Eccleſiaſtici, vt etiam iudex Eccleſiaſticus poſſit inhibere iu-
dici ſæculari. Lap. allegat. 56. in fin. ver. videte precor. † Amplia; quia 32
iudex Eccleſiaſticus eſt cognitor cauſæ vſurariæ, quando agitur, an
contractus ſit vſurarius, in tantum, quod ſæcularis nullo modo po-
teſt cognoſcere etiam poſt lapſum 30. annorum; quia non præſcri-
bitur contractus vſurarius. Bald. conſ. 322. Vtrum poſt 30. annos, l. 1.
† Amplia in tantũ vſurariã cauſam, quando agitur de prohibendis, 33
& puniendis vſurariis, eſſe fori Eccleſiaſtici, vt non poſſint Princi-
pes ſęculares etiã habentes plenitudinem poteſtatis habilitare vſu-
rariũ manifeſtũ, vt poſſit teſtari contra diſpoſitionem c. quanquam,
de vſur. in 6. Bald. conſ. 334. Præmittendum eſt, l. 2. in pr. † Amplia in 34
tantum cauſam vſurarum, quando agitur, an ſit vſura, vel non co-
gnoſci debere per Eccleſiaſticũ, vt non valeat prorogatio, & con-
ſenſus ambarum partium in iudicem ſęcularem. Caſtr. conſ. 2. circa
fin. verſ. præterea tunc, lib. 2. vbi, quod eſt incapax ſæcularis, & vbi
non eſt iuriſdictio, ſeu imperium, non cadit prorogatio, & idem in
cauſa vſurarum repetit conſ. 109. col. fi. ver. certe iſta eſt quæſtio, lib. 2.
† Amplia, quia de conſuetudine generali ſemper recurritur ad Ec- 35

cleſia

Digitized by Google

cleſiaſticum, vbi contractus dicitur vſurarius, non obſtante com-
promiſſo,laudo,ſententia,vel tranſactione,ſuper ipſo inſtrumento
factis;quia Eccleſiaſticus inhibet.Bald.conſ.455.Videamus,ſi ex iu-
36 re,lib.3.vbi n.2. dicit ita de conſuetudine generali ſeruari. † Am-
plia; etiamſi cognitio ſit commiſſa Epiſcopo circa articulũ vſura-
rum;quia licet Epiſcopus remittat cauſam ad iudices competentes
non cognito de vſura,adhuc ſæculares iudices,qui habent iuriſdi-
ctionem, præterquam in cauſis vſurarũ, non poſſunt cognoſcere,
& ſic procedunt,proceſſus eſt ipſo iure nullus. Bald.conſ.275.Præ-
37 miſſo ſtatuto, per tot. lib.5. † Amplia; quia poſito an contractus ſit
vſurarius, vel ne, ſit quæſtio facti; tamen ſæcularis de eo non co-
gnoſcit,vſura an ſit,vel ne,& ſententia lata ſuper vſurario contra-
ctu per ſæcularem eſt nulla.Fulgoſ.conſ.133.in fin.† Extende;quia
38 imo,ſi incidat quæſtio incidenter vſurariæ prauitatis,debet articu-
lus incidens remitti Eccleſiaſtico,qui poteſt inhibere ſæculari.Be-
39 ro.conſ.210.numer.6.& ſeq. maxime numer.13. lib.1. † Reſtringe,
quando cauſa eſſet ſummaria coram ſæculari; quia non remittit;
40 ſecus,ſi ordinaria. Bero.conſ.211.num.8.lib.2. † Reſtringe,quando
41 eſſet calumnioſe oppoſita vſura. Bero. conſ.211.in fin. lib.3. † Li-
mita;quia bene poteſt ſæcularis iudex imponere pœnam vſurario,
& illum punire in ſupplementum facta pronunciatione per Eccle-
ſiaſticum,quod ſit vſurarius,& ita ſoluitur,quod dicitur in contra-
riũ,quod iudex ſæcularis punit;quia non tamen cognoſcit,an quis
ſit vſurarius,ita Calder.conſ.117.in fi.ver.nec obſtat,alias 3.de iud.
42 & for.compet.quod duplicatur conſ.512. alias 14.de vſur.† Et quod
ſi agatur criminaliter contra vſurariũ,poſſit tam Eccleſiaſticus,quã
ſæcularis punire,& procedere,& in hoc nullam eſſe difficultatem,
& ita practicari,dicit idem Clar. d.§.fin.queſt.37.n.2. verſ. tu vero
breuiter,vbi,quod contraria procedunt,quando agitur ciuiliter, &
de vſura principaliter;ſecus,ſi quæſtio ſit facti ciuiliter,vel de pœ-
na agatur,& rationem adducit Caſtr.conſ.109.num.3.col.fin.lib.2.
quia duo tantum crimina ſunt mere Eccleſiaſtica,videl.hæreſis,&
ſimonia, quæ à ſolo Eccleſiaſtico poſſunt puniri; alia omnia licet
43 ſint Eccleſiaſtica , non tamen mere Eccleſiaſtica. † Imo,apoſt.ad
Clar.d.q.37.dicit,quod quando agitur de pœna contra vſurarium,
licet ſit punitus per Eccleſiaſticum , poterit etiam puniri per ſæ-
* cularem , & dicit*communem allegando Alciat. in c.pernicioſam.
* n.8.de offic.ordin.ita de*communi atteſtantem.† Iſtud eſt ſomniũ;
44 quia de iure ciuili nulla imponitur pœna vſurario , vt dicit Dec
conſ.170.in fi.niſi ſit manifeſtus vſurarius,& quod tunc,quãdo fuit
punitus per Eccleſiaſticũ pœna Canonum,poſſit ſæcularis iterũ pu-
nire;non accommodatur rectũ iudiciũ, ex quo poſſet dici delictũ
Eccleſiaſticũ de iure Canonico introductũ non poſſe per ſæcula-
rem puniri,niſi vt exequutorem Canonũ;ergo nugatoria quæſtio
45 † Et quod vſura ſit fori Eccleſiaſtici,quando agitur de cognitione
* iuris,communem*dicit idem Clar. in §.vſura, n.8.ver. hoc crimen,
46 ſi vero agitur quoad factũ, vel quoad pœnam,eſt mixti fori.† Li-
mita igitur,quando principaliter agitur de teſtamento, an ſit nul-
lũ,vel validũ;quia teſtator erat vſurarius manifeſtus;quia inciden-
ter ſæcularis poterit cognoſcere,an fuerit vſurarius manifeſtus,vel
non.Bald.conſ.17.col.1.in fi.v.quandoque non agitur de qualitate,l.1.
47 vbi tamen,quod cautius eſt adire hoc caſu Eccleſiaſticũ.† Limita;
quando agitur de cognoſcendo etiam principaliter, an Iudæus ſit
vſurarius,ad effectum,vt inſtrumentũ, vel laudũ non habeat exe-
quutionem;quia poteſt cognoſci, & probari tam coram Eccleſia-
ſtico,quam ſæculari.Bald.conſ.3.Per ſtatutum,n.3.verſ.ſed quæritur,
48 l.2.† Limitat Alex.conſ.9.Preſtantiſſime,in fi.ver.nec obſtat,l.4.quia
lata ſententia ſuper exequutione inſtrumenti,quod poſtea fuit vſu-
rarium dictum coram Eccleſiaſtico,licet Eccleſiaſticus inhibuerit;
ſi tamen deſerta eſt inſtantia appellationis,& iudex ſæcularis pro-
nunciat inſtantiam deſertam,valet ſententia,quod ego non credo
verum;quia non poteſt currere inſtantia appellationis, ex quo in-
cidens de vſura debet præmitti,provt dicimus,quod pendente cauſa
49 attentatorum nõ currit inſtantia.† Limita;quia licet ſæcularis nõ
poſſit cognoſcere principaliter,an contractus ſit vſurarius,vel nõ;
tamen bene poteſt cognoſcere,an ſit ſimulatus,puta pignoratitius,
& poteſt pronunciare contractũ ſimulatum principaliter,& valet
ſententia, etiamſi dicat, & conſequenter pignoratitium,& vſura-
rium;quia ſententia ſubſtinetur ſuper ſimulatione.Bald.conſ.346.
Proponitur,quod coram,l.3. & idem dicit Bero. conſ.209.n.26.lib.3.

Vſurariæ cauſa habet multa ſpecialia. CONCL. 358.

1 VSuraria † cauſa habet hoc ſpeciale,quod ſi ego agerem con-
tra te,vt computes fructus in ſortem principalem , tanquam
quod contractus ſit vſurarius,poſſum repelli per exceptionẽ,quod
pariter ego ſum vſurarius,& ſic ſpeciale eſt,quod qui deliquerit in
legem circa vſuras,puniatur in hoc,ne iuuetur auxilio legis. Lap.
alleg.55.Quidam coram iudice, num.2.in fi.ver. ad ſecundum dicitur,
& numer.3.per cap.quia fruſtra, de vſur. vbi declaratur Iun. in cap.
intelleximus,num.4.de adult.verſ.ſed obijcies. Gemin.conſ.58.per tot.
vbi in fine quod auditur vſurarius,non obſtante exceptione,quan-
do præſtat cautionem de reſtituendis vſuris. † Declara; quia pro- 2
cedunt prædicta in iudice delegato, provt loquuntur cap.quia fru-
ſtra.& c.Michael,de vſur.ſecus in ordinario; quia non obſtat hæc
exceptio.Lap.alleg.55.col.4.ver.de tertio patet, ſequitur Rom.conſ.
228.Pro habenda,num.10.in fin.cum ſeq.verſ. poſtremo ſupereſt, vbi
apoſtill.in ver.156.dat concord.pro vtraq; parte.† Non requiritur 3
litis conteſtatio ; quia cauſa vſuraria eſt ſummaria, clemen.ſæpe,de
ver.ſignific. Gem. conſ.58.in pr.ver. in contrarium. † Poteſt procedi 4
per inquiſitionem etiam criminaliter contra vſurarium.Bald.conſ.
82.Factum proponitur, quod quidam, in fin. verſ. illud eſt notandum,
& conſ.83.in pr.ver. præterea in vſuris, lib.1. † Extende; quia etiam 5
ex puro officio , & nulla fama præcedente poteſt inquiri contra
vſurarium ad effectum reſtitutionis vſurarum. Bald.conſ.220.Ad
euidentiam,lib.3.in prin. † Extende,vt etiam poſt mortem vſurarij 6
poſſit contra eum procedi per inquiſitionem. Cald. conſ.513.alias
15.de vſur.Fed.de Sen.conſ.8.ver.nec obſtat.† Secundum ius Cano- 7
nicum debet terminari vſuraria cauſa in omni inſtantia,& in omni
foro.Bald.conſ.141.Præmiſſis verbis,n.5.ver.quarto præmittendum,&
conſ.153.Nouum dubium,in fi.l.1.† Tranſactio, laudum,ſententia, 8
neq; alia conuentio admittitur in fraudem vſurarum,quin de vſu-
rario contractu dici poſſit coram iudice Eccleſiaſtico.Bal.conſ.455.
Videamus,ſi ex iure,n.2.& ſeq.ver.in contrarium,l.3. † Probatio per 9
teſtes reprobata circa defectum cauſæ inſtrumenti poteſt fieri per
teſtes,quando defectus cauſæ inſtrumenti allegatus eſt;quia dicitur
contractus vſurarius. Bald. conſ.322. In cauſa Baptiſta,n.2.l.5.quia
odio vſurarum eſt ſpeciale , quod quælibet probatio admittitur.† 10
Dominium rerum non tranſit in vſurarium ſecundum * commu- *
nem Theologorum,& Canoniſtarum. Clar. in §.vſura, n.12.verſ.
præterea.Vide, Lex quando præbeat auxilium ei, qui in eadem legem &
committit,vel non.Concl.271.Vide,Vſura odioſa, & habet multa ſpe-
cialia. Concl.344. Vide ſupra , Vſurarius qualiter compellatur reſti-
uere vſuras.Concl.349.

Vſurarij bona an ſint hypothecata pro vſuris reſtituendis. CONCL. 359.

BOna † vſurarij ſunt hypothecata pro vſuris extortis debenti 1
recipere dictas vſuras extortas,gl.in cap.quanquam,in ver.pau-
pertas,de vſur.l.6.& ita conſuluiſſe Io.Andr.aſſerit Lap.allegat.75.
Quæro,an res,num.4.ver.ſed huius occaſione,vbi, quod ita etiam fuit
conſultum per multos Dd.Bonon.& ſic obtinuit de Benciuen.Ad-
uocatus Florent.& ſic etiam iterum fuit obtentum.Lap.alleg.126.
in fin.vbi, quod ſic obtinuit,& quod ſint obligata bona vſurarij,
Feder.de Sen.conſ.125.in prin.& Ioan Andr.in cap.2. de vſur.lib.6.
quem citat idem Fed. conſ.221. ſed tamen Fed. contrarium vide-
tur tenere ibi,hanc partem tenet Bald. conſ.118. n.2.verſ.& ſcias,
lib.1.vbi, quod de æquitate Canonica hæc ſeruatur, ne detur ma-
teria fraudandi vſurariis.Io.de Imo.conſ.43.num.2.† Contrarium, 2
tamen refert tenere eundem Io.Andr. in c.tua nos, in 1.gloſſ. in no-
uella de vſur.quia ſi eſſet verũ, eſſet ſopita quæſtio,an per cautio-
nem præſtitam ab vſurario de reſtituendis vſuris ſit liberatus; quia
ſi bona ſunt hypothecata,nihil adderet cautio, ita Lap.d.alleg.75.
n.4.licet ipſe dicat contrariũ fuiſſe obtentum.Fed.de Sen.conſ.63.
n.3.verſ.præterea,idem Feder. conſ.221.allegat pro hac parte Spec.
& Archid.in cap.de vſur.lib.6. ſed ipſe nihil firmat,& pro contra-
rio allegat Ioan. Andr.ibidem; tamen videtur tenere pro iſta,tan-
quam in opinione vltimo recitata.Bald.conſ.68.Punctus quæſtionis,
lib.4.vbi ſequitur Feder. de Sen.conſ.63. hanc communem *dicit *
Neguſ.in tract.de pignor.in 4.membr.6.part. num.55. † Declara, vt 3
per Calder.conſ.476. alias 2.de donat.inter vir.& vxor. vbi diſtin-
guit, quod ſi bona ſunt ſoluta pro vſuris , eadem bona ſunt tacite
hypothecata,ſed ſi pecuniæ ſunt ſolutæ,etiã ſi ex eis ſint bona em-
pta,non ſunt tacite hypothecata,vbi,quod hoc nõ bene probatur
de iure,quod ſint hypothecata,& idem repetit conſ.499.alias 1.de
vſur.& conſ.506.alias 8.eod.tit. † Vxor igitur concurrens in bonis 4
mariti pro dote ſua cũ repetentib.vſuras præfertur.Cald.conſ.476.
alias 2. de donat.inter vir. & vxor. quod duplicatur 506. alias 8.de
vſur. † Extende ; quia mulier dotata à patre vſurario præfertur in 5
dote habita creditorib.vſurariis anterioribus;quia contra mulierẽ
vſurarius non habet hypothecata bona tacite pro vſuris. Feder.de
Sen. conſ.63. Quidam vſurarius, per tot. † Extende , vt procedat, 6
etiamſi omnes contractus aui,vel patris,qui filiam dotauit,fuiſſent
declarati vſurarij;quia præfertur filia,vel neptis in dote habita cre-
ditoribus

Digitized by Google

-ditoribus vſurarum etiam anterioribus,quia in præiudicium dotis
non habent tacitam hypothecam.Bald.*conſ.*68.*Punctus quæſtionis,*
7 *l.*4.† Amplia;quia vſurario,qui accepit bona in emphyteuſim,&
cum vſuris ædificia fecit, mortuo ſine deſcendente, licet emphy-
teuſis deuoluatur ad Eccleſiam cum ædificiis; tamen videtur,
quod teneatur reſtituere vſuras, ne cum aliena iactura locuplete-
8 tur.Io.de Imol. *conſ.*43.*in fin.*† Extende,maxime,quando vna cum
bonis emphyteuticis vſurarius recognouit etiam bona aliena ab
Eccleſia; quia quoad ea,& ædificia ſatisfieri debet illis,qui vſuras
ſoluerunt.Io.de Imol.*d.conſ.*43.*per totum.*

Vſura,cambia, & intereſſe licita quando dicantur,& quando non. CONCL. 360.

1 VSuræ, † cambia, & intereſſe debentur ei,cui non fuit facta
ſolutio promiſſa in termino, vtpote ſi creditor aliã pecuniam
fuit coactus recipere ad vſuras,cambia,& intereſſe;quia tractat de
damno vitando, plene Ruin. *conſ.*101.*Propoſita, conſultationis,per*
☞ *tot.*vbi ponit plura exempla,& ibi apoſtil. *in verſ.reſarcire.* Vide,
2 *Cambia, & recambia mercatorum quæ,& an licita. Concl.*11. † Am-
plia,vt procedat etiam in omni caſu, in quo contrahens non im-
plet mihi factũ;vel contractum; nam ſi emi à te fundum pro cen-
tũ,& teneris mihi tradere, & ego accepi 100.ad cambia,vel vſu-
ras,vt ſoluã,& impleam,& tu ſis moroſus,teneris mihi ad vſuras,
& cambia,quæ paſſus ſum culpa tua.Rom. *d.conſ.*101.*num.*2.*verſ.*
tertio idem probatur, allegat caſum *in l. Lucius Titius accepta pecu-*
3 *nia,cum l.ſec.ff.de actione empt.*† Amplia; quia cambia ſunt licita
in mutuo facto de loco ad locum, puta ſi ego exiſtens Ianuæ mu-
tuo tibi Alexandriæ in Ægypto ſcuta centũ, poſſum recipere pro
intereſſe meo,quia exiſtens Ianuæ ſoluo Alexandriæ 10. pro cen-
tenario,vel quid ſimile.Calderin. *conſ.*509.alias 11.*de vſur.per tot.*
4 † Amplia;quia hodie licet ex mora non debeãtur vſuræ,bene de-
betur intereſſe etiã de iure Canonico, quod tamen debet probari
per teſtes.Abb.*conſ.*7.*Tria,col.*3.*verſ.venio ad tertium,per tot.lib.*2.
5 † Limita;quia vbicunq; ſortem principalem vult cambiator eſſe
ſaluam,cambia ſunt illicita;quia ſolum exigi poſſunt ratione riſici,
& periculi ſortis principalis, ita plene Rom. *conſ.*230. *Pro haben-*
6 *da,num.*6.*& per tot.*vbi apoſtil.dant concord.† Limita;quia vſuræ
non debentur ei, qui ſoluit pro me debitum meum, ſi vt ſolueret
ſine mandato meo recepit pecunias ad vſuras; quia ſi ſoluit vſu-
ras ignorante eo,pro quo ſoluit, non debentur, *l. ſi quis negotia ff.*
de neg. geſt. quia non videtur vtiliter geſſiſſe, *l.ſed an vltro. ff. eo-*
*dem,*aut ſoluit ſciente,& patiente debitore,& idem;quia imputan-
dum eſt vltro ſoluenti;aut ſoluit debitore ſciente, & mandante,&
non repetit, ſi non adeſt iuramentum; quia ſoluens non teneba-
tur ſine iuramento;ideo ſi non oppoſuit, ſibi imputet. Abb. plene
7 *conſ.*7.*Tria,col.verſ.venio ad tertium,lib.*2. † Extende,vt procedat,
etiam ſi negocia gerens fuiſſet ipſe compulſus ſoluere vſuras;quia
8 non repetit. Abbas *d.conſ.*7.*col.*3. *in fin. verſ. quinimo,lib.*2. † Li-
mita;quia nunquam debentur vſuræ ei, qui vt pro me ſolueret,ad
vſuras ſuſcepit pecunias,& ſoluit,quando ipſe mihi erat in aliquo
debitor,quia pro ea rata nullæ currunt vſuræ. Abb. *d.conſ.*7.*col.*3.
☞ *in fin.verſ.prætereã poſito,& col.*4.*in pr.lib.*2.Vide, *Vſurarius contra-*
ctus non præſumitur,& quando ſecus.Concl.prox.ſeq.

Vſurarius contractus non præſumitur,& quando ſecus. CONCL. 361.

1 COntractus † non præſumitur, neq; iudicatur vſurarius ex eo
ſolo,quod is,cum quo fuit factus contractus mutui, tempore
contractus, & ante erat publicus vſurarius, & ideo ex hoc ſolo
non poteſt condemnari; quia præſumitur pro contractu. Calder.
*conſ.*504.alias 6.*de vſur.* vbi pro vtraque parte, & tandem ſic di-
ſtinguit,quod non inducatur vſurarius contractus ex hac præſum-
ptione ſola,niſi aliter probetur, & idem tenet Caſtrenſ. *conſ.*66.*in*
*fin.ver.nam & publici, lib.*2.vbi,quod publici vſurarij poſſunt con-
trahere valide;& idem repetit *conſ.*114. *In cauſa,lib.*2. & pro hac
parte Cyn.*in lib.*1.*Cod.de probat.*vbi Bald. & alij Archid. *cap.*2.*de*
vſur. in 6. quia ex actu difformi non infertur; quia licet tempore
mutui exerceat vſuras; non tamen mutuum eſt vſura. Rom. *conſ.*
419.*In primis,in fin.& conſ.*423.*Pro pleniori, num.*12.*verſ.ſi autem*
2 *non conſtaret.*† Et idem in contractu ſimulato. Vide, *Simulatio non*
☞ *præſumitur.Concl.*259. † Contrariũ,quod imo is,qui probatur vſu-
3 rarius publicus tempore mutui,ante,& poſt præſumatur mutuaſſe
ſub vſuris,quando concurrunt aliqua inditia,quod etiam mutuum
fuerit ſub vſuris, expreſſe tenet Abb. *conſ.*113. *Tria ſunt,numer.*3.
*verſ.ſed iis non obſtantibus, lib.*2. vbi adducit plures coniecturas,
quia ipſe dedit cautionem in articulo mortis de reſtituendis vſuris,
probatum eſt, quod mutuabat ſub vſuris paciſcendo ſuper grano
conſignando eũ non eſſet mercator grani, & promittens granum
non ſolebat illud vendere,ex iſtis probatur vſurarius; quia alias ſi
exigeretur plena probatio,nunquam conuincerentur de vſura,&
loquitur etiam, quando mutuauit conſanguineo, & ſic in fortio-
ribus. Vide plene Maſcard.*Concl.*445.*Contractus venditionis,num.*5.
& ſeq.verſic. probari, vbi pro vtraque allegat,& ampliat, etiamſi
Notarius,& proxeneta ſoliti interuenerint,& limitat, & declarat,
vide eum.† Declarat Abb.*d.conſ.*113.*l.*2.*col.*2.*&* 3. quod quando 4
probatur certa ſpecies contractuum vſurariorum fieri ſolita cum
aliis per vſurariũ,prout quod mutuabat pro emendo grano à per-
ſonis non habentib.granum venale,nunquam ipſe mutuans eſſet
mercator grani,eo ipſo, quod mutuũ eſt in hac ſpecie factũ,pro-
batur contractus vſurarius, & reddit rationem, quia in animalib.
brutis inſpicitur eorũ conſuetudo, *Inſtit.de rer.diuiſ.§.in iis autem,*
& quia argumentũ à ſolitis probat etiam ad effectũ ſententiæ in
ciuilibus, *cap.*1.*de cleric. non reſid.* & ibi Io.Andr. † Et idem,quia 5
ex eo,quod ſolitus non eſt fœnerari, contractus eſt licitus; tamen
ſi lucrum interecedit,efficitur de vſura ſuſpectus contractus. Rom.
*conſ.*423.*num.*12. *verſ. vltra dubitatur,* vbi apoſtill.*in ver præſumit*
lex, allegat Crauett. *conſ.*73.*Dicendum,num.*9.& alios. † Regula, 6
quod in dubio non probatur contractus fœneratitius,neq;ſimula-
tus.Crauett.*conſ.*156.*in prin.*eſt text. cum gl.*in cap.nauiganti.*& ibi
Cald.*n.*11.Vide Maſcard.*Concl.*438.*De contractu in dubio,*vbi di-
cit regulam verã in foro fori;ſecus in foro conſcientiæ.Vide,*Vſu-* ☞
*rarius ex quibus & qualiter probetur. Concluſ.*347.† Amplia; quia 7
conductor ſi vltra mercedem mutuauit locatori aliquã quantita-
tem pecuniarũ,durante locatione non erit vſura in mutuo,neq;in
locatione.Abb.*conſ.*15.*Quæritur, an prædictus,l.*1. Vide, *Simulatio* ☞
*non præſumitur,niſi probetur.Concl.*259.† Amplia; quia contractus 8
venditionis apparens per publicũ inſtrumentũ; non præſumitur,
neq; probatur fœneratitius,ſeu pignoratitius,ex eo,quod probatur
pretium fuiſſe ex cauſa ludi,& vnus teſtis,qui non fuit præſens in-
ſtrumento,dicat,quod ante fuerat conuentũ de damiſo in pignus,
etiamſi adſit pactũ de retrouendendo,& modicitas pretij; quia ſta-
tur inſtrumento. Bald.*conſ.*18.*Punctus quæſtionis, num.*2. *verſ venio*
*ad alium,vſq; in fin.l.*4.vbi plene pro vtraq;parte,& ita diſtinguit.
† Amplia; quia contractus ſuper vſuris reſtituendis eſt licitus, 9
quando fit poſt exactam vſuram.Abb.*conſ.*74. *Illud de iure, in fin.*
*l.*2.vbi ſecus,ſi fiat ſuper vſuris exigendis poſtea reſtituendis;quia
non valet,neq; oritur obligatio naturalis;imo nulla obligatio. Ab-
bas *conſ.*75.*col.*3.*in fin.verſ.quinimo,lib.*2. † Amplia; quia contra- 10
ctus non probatur fœneratitius,licet probetur, quod emptor poſt
emptionem dixerit,quod habuit rem venditã pro ſuis pecuniis,&
quod reſtituiſſet,quandocunq; pecuniæ ſibi fuiſſent ſolutæ;quia ſi
ſonat in venditionem tale pactũ,non fuit contractũ illicitum.Bald.
*conſ.*39. *Proponitur,quod, per tot. lib.*3.vbi, quod in dubio contra-
ctus præſumitur licitus; quia nemo præſumitur delinquere. † Ex- 11
tende; quia ſi venditio domus facta pro pretio ſcut.25.cũ conſti-
tuto,& emptor ſtatim locauit eandem domum venditori pro ſcutis
duob.cum pacto,quod conductor teneatur domum reficere de ſuo;
non eſt vſurarius, etiamſi venditor in ſuo teſtamento remiſit con-
ditori penſiones,ſi intra menſẽ reſtitueret ſcut.25 habita pro pre-
tio domus;quia debemus ſtare contractui ſecundũ apparentiã ſuã,
& pacta non ſunt contra ſubſtantiam,ſed præter Abb.*conſ.*49.*Vi-*
*detur primo,l.*1.† Extende;quia ſi quis vendat bona ſua pro 400.& 12
emptor promittat ſoluere dictũ pretium intra 4.annos,interim au-
tem venditor ſibi reſeruat dominiũ bonorũ, donec integrum pre-
tium ſibi fuerit ſolutum,& locat bona emptori pro dicto tempore
pro ſcutis 90.non eſt vſurarius,neq;præſumitur in fraudem vſura-
rum;quia non transfertur dominiũ.Abbas plene *conſ.*66. *Duo ad*
*claram deciſionem,lib.*1.vbi, quod venditor ante pretij ſolutionem
recipit fructus,etiamſi dominiũ non reſeruaſſet,in princ.† Decla- 13
ra tamen, quod ſi emptor ſoluiſſet partem pretij ante terminum
quatuor annorum conuentum,quod licet dominium pro rata ſolu-
ta non tranſeat in emptorem;tamen ex æquitate debet minui rata
penſionis pretij ſoluti,ne venditor habeat rem, & pretium, & vt
eadem æquitas ſeruetur pro emptore.Abb.*d.conſ.*66.*col.*2.*in* 2.*dub.*
*per tot. lib.*1. † Amplia; quia mutuans ſpeciem ſi recipiat illam in 14
eadem menſura,& numero,ſeu pondere, licet ſit maioris, vel mi-
noris pretij,non releuat;quia incrementũ pretij non facit contra-
ctum vſurariũ,ex quo qui ſentit augmentũ, potuit ſentire diminu-
tionem.Cald.*in c.nauiganti,n.*26.*in* 6.*quæſt.de vſur.*† Declara pro- 15
cedere,quando erat dubium vere, quod res mutuata non erat pre-
tioſior tempore reſtitutionis;ſecus ſi eſſet certum,quando non erat
creditor ſeruaturus;ſi vero erat ſeruaturus,ſi non aufert facultatem
debitori ſoluendi,non eſt vſura,alias ſecus,ita Cald. *d.c.nauiganti,*
*n.*36.*q.*6.*de vſur.*† Reſtringe,niſi mens mutuantis eſſet deprauata; 16
quia

Digitized by Google

quia licet non eſſet vſura;tamen peccaret ſecundũ Hugo.ibi,quem
ſequitur Cald.d.n.36. vbi dicit, quod habet magnam æquitatem.
17 † Amplia;quia contractus emptionis annui redditus non eſt vſu-
rarius,ſiue redditus conſiſtat in pecunia, & ſit certus, & infallibi-
lis,non ſuppoſitus fortunæ,ſiue conſiſtat in fructibus,& ſit incer-
tus,fallibilis, & fortunæ ſuppoſitus, ſiue ematur perpetuo , ſiue ad
determinatũ tempus,vel etiam ad vitam,ſi duo concurrant, quod
ex illo pretio potuiſſet emi vna poſſeſſio tanti redditus,vel quate-
nus redditus ſit in pecunia ante venditionem conſtitutus;quia alias
ſi crearetur,tunc eſſet vſura.Caſtr. conſ.290. Præſens dubium,in pr.
18 lib.1.vbi apoſt.dat concord. † Reſtringe tamen; quia quando em-
ptio annui redditus eſt ad tempus, & in pecunia , magis ſuſpecta
eſt,quam perpetua;quia ad tempus aſſimilatur pignori, propterea
aſſimilatur emptioni. Caſtr.d.conſ.290.n.3.ver.reſtat, lib.1.& ple-
19 nius ibi n.4.ver.tertio nõ obſtat.† Extende;quia locatio annua oliue-
ti annui redditus ſcutorum centum ſi fiat pro annuo affictu ſcuto-
rum nouem, non dicitur vſurarius contractus. Rom. conſ.423.Pro
pleniori,n.4.ver.tertio dubitatur,& num.7.& ſeq.maxime n.9.& 10.
quando adeſt ſeruitus paſcendi,ex qua minuitur, & incertus red-
20 ditur fructus.† Extende;quia ſi quis donet aliquid,vt recipiat cer-
tum quid annuum,vel cenſum,non eſt vſura.Rom.d.conſ.423.n.6.
21 † Extende;quia emptio certi cenſus etiam ad tempus certum red-
ditur iuſtus,& non eſt vſurarius,etiam ſi ſit certum, quod plus eſt
percepturus,quam ſoluerit.Rom.d.conſ.423.n.8.ver. quarto proba-
22 tur.† Amplia;quia contractus non probatur vſurarius, ſi fiat ven-
ditio cum pacto de redimendo,ita quod emptor lucretur medieta-
tem fructuum futurorum pro anno ſequenti,quando non concur-
rũt alia indicia,& vnus ex venditoribus fatetur venditionem fuiſſe
bonam,& legalem;quia confeſſio correi nocet aliis.Bald.conſ.389.
23 Factum tale eſt,quidam,per tot.l.4.† Amplia;quia contractus datio-
nis in ſolutum pro debito iam contracto,licet largo modo ſit ven-
ditio ; tamen ita de facili præſumitur vſura , provt in mutuo , vel
quando pecunia datur in actu venditionis,maxime,quando ſoluit
dans in ſolutũ pro alio,& non pro ſeipſo. Fulgoſ.conſ.133.In quæ-
24 ſtione verſa,col.2.in fin. verſ.ſed illud animaduerſione dignum. † Am-
plia;quia contractus non dicitur vſurarius, ſi conueniat mercator
de tanto lucro, quantũ percepiſſet ex ſua pecunia mutuata. Grat.
25 conſ.87.n.20.& ſeq.lib.1. † Amplia;quia contractus dationis pecu-
niæ ad ſocietatem,& ad commune lucrum,& damnum factus ab
vſurario non præſumitur vſurarius, etiam ſtante conſtitutione ſy-
nodali,quod confeſſio facta ad fauorem vſurarij non valeat,niſi pro
medietate; quia non habet locum conſtitutio, quando conſtat de
vera numeratione per inſtrumentũ,vel teſtes,& obligatus tenetur
communicare lucrum.Caſtr.conſ.114. In cauſa quæ vertitur, lib.2.
26 † Amplia,quia licet contractus dicatur vſurarius,quãdo in mutuo
taxatur intereſſe à die moræ ; ſi tamen debetur intereſſe ex mora,
erit nullus ſolũ quoad taxationem, non quoad alia. Crauett. conſ.
189.n.8.ver.non negarem,vbi,quod exactio taxationis eſt,quæ red-
dit contractum illicitum,non ſola taxatio,ſi non ſortitur effectum.
27 † Amplia;quia quando taxatur damnũ ad ſex pro centenario cau-
ſatiue,vt quia Eccleſia,vel alius debens centũ conuenit ex contra-
ctu,vel laudo, quando non poſſit compelli ſoluere,donec voluerit
ſoluere intereſſe ; quia cum ſit in facultate ſoluendi , non in obli-
gatione,non poteſt dici vſura. Abb.conſ.62.Illud de iure,in fin.ver.
venio ad illud, lib.1 iuncto verſ.nec obſtat,ſi dicatur, num.2.circa fin.
28 † Extende;quia licet non valeat taxatio certi intereſſe pro pecunia
à principio,vt debeãtur ſex pro centenario ſingulo anno;quia eſſet
vſura;tamen bene poſt factũ poſſunt ſolui,vel ex laudo pro inter-
eſſe declarari,provt in pacto legis commiſſoriæ,quod non valet in
contractu,licet poſt contractũ ſecus.Abb. conſ.64.Venio ad primũ,
col.4.in pr.ver.licet enim,lib.1.Vide, Intereſſe conuentum quando, &
29 qualiter debeatur, vel non.Concl.308. † Declara;quia ſi ſoluitur in-
tereſſe,vel maius pretiũ rei pro dilatione conceſſa ad ſoluendũ,di-
ſtinguitur; quia pro re ſtabili non eſt vſura;quia eſt vtilis, & fru-
ctuoſa,pro reb.vero,quæ conſiſtũt in pondere, numero, vel men-
ſura,eſſet vſura carius vendere pro dilatione. Alex.conſ.121.Viſis,
30 n.4.& 5.ver.ad hoc benefacit,l.4. † Amplia; quia ſi quis promittat
ſoluere per quinquennium ſcuta centum ſingulo anno pro fructib.
certorũ bonorũ,cũ pacto,quod ſi ille,cui fructus ſoluuntur , emat,
dicta bona ſint ſua,non eſt vſurarius; quia debeat ſoluere centũ,ſi
non habeat fructus; quia tale pactum debet intelligi, quod ſoluat
centũ ſingulo anno,donec fructus percipiet,& ſi non percipit fru-
ctus,non ſoluat centũ.Caſtr.conſ.347. Reſpondendo,v. ad quintum,
31 n.3.lib.2.† Limita,niſi extaret conſtitutio Epiſcopalis, quod con-
tractus manifeſti vſurarij præſumantur vſurarij;quia tunc probato,
quod quis ſit manifeſtus,ſufficeret talis præſumptio,iuncta conſti-
tutione.Ioan.Calder.conſ.505.alias 7.de vſur.Vide ſupra,Vſurarius
manifeſtus non poteſt teſtari, niſi præſtita cautione de vſuris reſtituen-
dis,& qualis debeat eſſe fideiuſſio.Concl.342.& Concl. ibi prox.ſeq.
† Declara tamen, vt procedat,dũmodo iſta qualitas, quod ſit ma- 32
nifeſtus vſurarius,probetur fuiſſe tempore contractus,de quo agi-
tur,alias ſecus.Domin.de ſancto Gem. in addit.ad d.conſ.Io. Cald.
505.alias 7.de vſur.in fi.† Limita;quia vſurarius probatur contra- 33
ctus ſocietatis,ſi vnus ponit capitale pecuniæ,alter operas,quando
ponens capitale vult tantũ pro centenario ante lucrũ,& quod ca-
pitale ſemper ſit ſaluũ,Io.de An.conſ.92.Licet poſſit, in pr.vbi ple-
ne Bolog.in apoſt.Rom.plene conſ.238.Pro habenda,n.7.& ſeq.vbi
apoſtil.Vide, Societas diſparis lucri quando poſſit fieri. Concluſ.285.
† Extende;quia imo ſola conuentio,quod ponens pecunias,& ca- 34
pitale habeat illud ſaluũ ante omnia,& periculum ſpectet ad reci-
pientem,inducit vſuram,& eſt contra naturam ſocietatis.Bolog.in
apoſtil.ad conſ.Io.de Anan.92.Rom.d.conſ.238.n.7. Caſtr.conſ.55.
Viſo inſtrumento,l.2.per tot. vbi, quod quando capitale non recipit
caſum fortunæ , ſemper eſt vſurarium, vt percipiat lucrum. † Ex- 35
tende,quia contractus ſocietatis eſt illicitus,quando capitale non
ponitur in fortuna,licet lucrũ ſit,multo magis,quando nec capita-
le,nec lucrum.Caſtr.d.conſ.55.in pr.l.2.† Extende idem è conuer- 36
ſo;quia ſi ponens capitale,alius operas,velut capitale quidem ſtare
periculo fortunæ,lucrum vero non;quia vult omnino tantum lu-
crari,adhuc eſt vſura. Caſtr. d.conſ.55.in pr.verſ.idem eſt, l.2.& in
fine dicit,quod quicquid recepit pro lucro iſto certo,& conuento,
computari debet in ſortem. † Extende,vt idẽ ſit,quando duo ſocij 37
poſuerunt certũ capitale,& fecerunt pactum, quod liceret ponere
maiorem ſummam in ſocietate , & ponens debeat habere quinq;
pro centenario ſingulo anno iuxta morem mercantiæ;quia ſemper,
quod capitale eſt ſaluum,eſt vſura.Abb.conſ.114.Attingendo,in pr.
l.2. † Extende,quando ſocius non vult damnum, & vult lucrum; 38
tunc eſt vſura. Crauett.conſ.145.n.22.verſ.ſecundo reſpondeo,in fin.
† Reſtringe tamen;quia ſi vnus ponit capitale,alter operas, bene 39
valet pactũ,quod ponens operas non teneatur ad aliquid pro per-
dita capitalis,l.ſi non fuerit.§.1.ff.pro ſocio,quem text.intelligit Ca-
ſtrenſ.procedere,quando opera æqualis eſt capitali;quia ſicuti po-
nens operas perdit illas,& nõ tenetur ſibi ponens capitale;ita etiã
è conuerſo,vt ſeruetur æqualitas. Caſtrenſ. d.conſ.55.n.2.lib.2.vbi
apoſt. citat Socin. conſ.265.ver. circa ſecundam difficultatem,lib.2.
† Limita; quia licet contractus nõ præſumatur vſurarius ex eo ſo- 40
lo,quod eſt celebratus ab vſurario;tamen in dubio ſemper contra
vſurariũ præſumitur.Cald.conſ.108.alias 10.de vſur.in pr.vbi,quod
remiſſio vſurarũ facta vſurario præſumitur fraudulẽta,ſi appareant
coniecturæ de fraude;quia contra eũ præſumitur de facili,maxime
ſi contractus habet clauſulas inſolitas provt,quod remittens iurat
nõ petere abſolutionẽ à iuramento,& quod iuramentũ de non pe-
tenda reſtitutione ex capite læſionis arguat contractum vſurarium
quando alias eſt ſuſpectum. Gem.conſ.16.n.3.verſ.tertio interuenit,
vbi,ponunt diuerſas cõiecturas.Vide ſupra, Vſurarũ præſumptiones
multa,& quæ.Concl.346. † Extende;quia contra vſurarium præſu- 41
mitur etiã in dubio,vt purget ſe ab vſura;quia cõſulendum eſt ani-
mæ illius. Gem. d.conſ.16.Quoad primũ,n.3.v.præterea, vbi eſt du-
bium,& n.4. vbi, quod ſufficit ſemiplena probatio, & conſ.112.in
fi.& potius Cuman.conſ.184.in fin.quod duplicatur per Alex. conſ.
119.l.4.Vide, Fructus ſequuntur dominiũ rei,& quãdo ſecus.Concl.486.
† Limita; quia in omnib.caſibus, in quibus contractus de iure eſt 42
vſurarius, procedit etiam in minore, etiamſi extet ſtatutum,quod
contractus minoris ſine certa ſolemnitate non valeat;quia nõ pro-
pterea tollitur,quin ſit vſurarius,ſiue manifeſtus,ſiue nõ quia cõ-
ſideratur factum in hoc,& punitur.Abb.conſ.22.n.2.l.1. † Exten- 43
de;quia pluralitas cautelarum, & contractuum ſuper eodem facto
celebratorum ab vſurario arguit vſurã,& ſi primus contractus mu-
tui eſt vſurarius,omnes alij cõtractus,qui ſequuntur,præſumuntur
vſurarij.Bald.conſ.125.Tres fuerunt contractus,l.1.& conſ.487.Ap-
paret quoddam in fi.l.1.vbi,quod quanto plus cautelæ adiicitur cõ-
tractui ſuſpecto,tanto magis ſuſpectus redditur. † Limita in ven- 44
dente prædium cum pacto redimendi ei , qui requiſitus promiſit
mutuo dare ducẽta,vel iã dederat;ſed tamen conuenit poſtea,quod
fieret ſibi venditio cum pacto prædicto;quia ſola cauſa originaria
mutui inducit vſurarium contractum poſtea ſubſecutum ex con-
uentione.Rom.conſ.423.n.11.cum ſeq.vbi apoſt.dat concord. in v.
ſunt hæc concord.Bal.conſ.133.Quadam mulier,n.2.l.1.Hoſt.in ſum-
ma,tit.de vſur.§.qualiter.v.& breuiter. † Extende; quia contractus 45
præſumitur vſurarius,quando is,qui vendidit rem cum pacto redi-
mendi & pro minori pretio,quã valeat res,quærebat ante contra-
ctum pecuniã mutuo in eadẽ quantitate,& volebat dare rẽ in pi-
gnus,quia venditio præſumitur facta cum pacto redimendi ad pal-
liandum pignus. Caſtr. conſ.109.Viſa petitione, in pr.lib.2. & hoc,
quando

Digitized by Google

46 quando agitur ſolũ de cõputando fructus in ſortem,† Reſtringe,ſi ceſſat cauſa originalis,mutui,etiam quod emens,vel conducens eſſet vſurarius; tamen ex hoc non præſumitur contractus vſurarius.
47 Rom.*d.conſ.*423.*n.*12.*ver.ſi autem non conſtaret.* † Limita, quia ex eo ſolo,quod contractus cõmuniter apud bonos,& graues non eſt in vſu,& quem communiter fœneratores facere conſueuerunt,nõ præſumitur fœneratitius.Bald.*d.conſ.*487.*in fin.ver.præterea, & hic*
48 *conſidera,l.*1.† Extende in caſu contrario, quod contractus reuera fœneratitius ſi reputabatur licitus,nõ dicitur vſurarius.Rol.à Vall. *conſ.*75.*n.*42.*& ſeq.l.*1.Grat.*conſ.*49.*n.*12.*l.*2. Caſtr.*conſ.*290.*Præ-*
49 *ſens dubium,col.*2.*ver.item qualitas perſonarum,l.*1.† Et ſaltem non erit vſurarius,quando fecit contractum permiſſum vſu & conſue-
50 tudine; licet de ſtricto iure ſit vſura.Grat.*conſ.*87.*n.*21.*lib.*1.† Limita;quia contractus præſumitur vſurarius ex eo ſolo, quod quis mutuauit libras centũ Titio,& incontinenti Titius locauit domũ ſuã mutuanti pro libris decem, quas confeſſus eſt habuiſſe per tot annos,ſi appareat,quod fuit præſtitũ iuramentũ de non alleganda læſione,quando valebat plus;quia etiamſi non conſtet eũ vſurariũ; tamen præſumitur contractus vſurarius.Gem.*conſ.*16.*Super primo,*
51 *per tot.*quod conſiliũ eſt ſubſcriptũ per Matth.Mattheſil. † Limita;quia licet emptio,& venditio non præſumatur vſuraria; tamen quando habet ſimilitudinẽ cum mutuo,& cõcurrunt præſumptiones fraudis,& ex qualitate mala perſonarũ præſumitur vſuraria,& idem,quando viliori vel cariori pretio ob retardatam ſolutionem, vel retardatam traditionem rei.Caſtr.*conſ.*290. *Præſens dubium,n.* 2.*verſ.ſecundo obſtat,l.*1. Abb. plene *conſ.*5.*Omiſſis argumentis,per tot.lib.*1.qui loquitur in eo,qui locauit per tot annos,poſteà libere incontinenti vendidit pretio confeſſato,& non habito;quia nõ po-
52 teſt penſiones petere propter præſumptam fraudem vſurarũ.† Reſtringe;quia valet contractus venditionis factæ, & donec ſoluatur pretiũ,conueniũr,quod per quinquenniũ emptor conducat,& ſoluat certum affictum; quia valet.*l.ſicut emptio.*§.1. *cum l.ſeq.ff.locat.* & ita plene Alex.*conſ.*121.*Viſis & ponderatis, in pr.& per tot.lib.*5. vbi,quod valet quoad obligandũ emptorem ad ſoluendum mercedem, ſed non valet quoad obligandum locatorem;ideo non poſſit venditor cogi rem tradere,ſi nollet,nec teneretur ad remiſſionem mercedis,ſi res perierit,quia perfecta venditio eſt,& commodũ,& incommodũ ſpectat ad emptorem,& ſic eſt caſus ſpecialis,in quo
53 claudicat contractus.† Limita,vt idem ſit,ſi mutuans pecunias incontinenti habuit à debitore bona in pignus,& promiſit reſtituere ſolum partem fructuũ rei pignoratæ,& reliquos ipſe debitor libere donauit ipſi mutuanti; quia ipſe contractus eſt vſurarius. Gemin.
54 *conſ.*112.*Præmitto pro declaratione, per tot.*vbi eſt caſus. † Extende multo magis, ſi conuentum ſit, quod lucretur fructus vineæ datæ in pignus.Caſtr.*conſ.*22.*n.*2.*col.*3 *verſ. fructus autem dicti pignoris,*
55 *l.*1.† Limita in venditione facta per debitorem creditori de aliqua re ſtabili, quando concurrunt iſta, videlicet pactum de retrouendendo ſeparatũ ab inſtrumento;item apparet,quod pretiũ non fuit ſolutũ,niſi quod fuit facta oſtenſio pretij;item,quia debitũ nõ eſt cancellatum, ſed ex eo ſoluitur intereſſe ſub nomine mutui;item, quando res valet vltra dimidiam ſupra pretium;item,quando venditor permanſit in poſſeſſione , ex iſtis coniecturis probatur contractus venditionis vſurarius,& fictitius,plene Anch.*conſ.*9.*Plurima coniectura.per tot.*vbi, quod licet cantet contractus in venditio-
56 nẽ;tamen probatur,quod eſt pignus.† Limita;quia ad effectum reſtituendi vſuras eo ipſo,quod probatur,quod mutuans tẽpore mutui erat ſolitus facere mutua vſuraria indiſtinctè,&quod recipiens mutuo reſtituit ſortem principalem, poteſt etiã recuperare vſuras abſq; alia probatione ſolutionis vſurarũ.Io. Andr.& Ant.de Butr.
* in *c.ex litteris, de iureiur.* & communiter * dicit Abbas *conſ.*113.
57 *Tria ſunt,col.*2.*in fi.& col.*3.*in pr.l.*2.† Limita in venditione facta pro ducatis 800.cum pacto redimendi intra octo annos,& quod interim fructus non compenſentur in ſortem, & lapſis octo annis emptor teneatur ſoluere dnearos 410.pro integro pretio; quia eſt pignus.Bald.*conſ.*118.*Benedictus, & Codeus,lib.*1.*per tot.*& confirmat idem ſuper eodem *conſ.*320. *Inſtrumento in forma venditionis, l.*3.quia vbi cõcurrunt modicitas pretij,pactum de retrouendendo, quod fructus non computentur,ſed lucro emptoris cedat,& quod lapſo tempore dominiũ libere transferatur,eſt pignus,& venditio
58 in fraudem vſurarum.† Limita;quia is,qui depoſuit ſcuta 200.pro quatuor annis,vt reciperet ſingulo anno certam portionem pro lucris percipiendis ex dicta ſumma depoſitata; quia eſt vſura,& poteſt repeti,vel compenſari in ſortem. Alex.plene *conſ.*80.*Circa pri-*
59 *mum,in pr.l.*3. † Extende; quia quotieſcunque periculum depoſiti eſt ipſius depoſitarij;tunc eſt vſura,ſi deponens aliquid recipit,ſiue ſit facta promiſſio certa, ſiue incerta. apoſt.ad Alex.*d.conſ.*80.*in v.*
60 *de certa,l.*3.† Extende maxime, quando depoſitum eſt in pecunia ad libitũ depoſitarij expendenda,non autem in ſacculo;quia tunc dominiũ tranſit in depoſitariũ,& periculũ,& eadem ratio militat, quæ in mutuo. Alex.*d.conſ.*80.*num.*4.*ver.confirmo, lib.*3. † Extende 61
in tantum eſſe vſuram,vt poſſit depoſitarius repetere,vel in ſortẽ computare.Alex.*d.conſ.*80.*n.*11.*& ſeq.ver. circa ſecundum dubium, l.*3.vbi,quod etiamſi ſoluat ſcienter,poteſt repetere; quia propter turpitudinem recipientis æquiparatur raptori, etiamſi eſſet ſoluta per errorem iuris.† Reſtringe in depoſito dotis;quia ſi eſſet con- 62
uentum, quod ſtet lucro & damno,ita tamen, quod ex lucro prius reficiatur damnũ ſortis,vt ſit ſalua, valet fauore dotis tale pactum, *c.per veſtras,de donatio.inter vir.& vxor.*Alex.*d.conſ.*80.*n.*3.*ver. & hoc etiam,l.*3. † Reſtringe;quia bene valet datio pecuniæ alicui ad 63
damnum & lucrum;quia quando ſtatur periculo damni, licita eſt perceptio lucri ex pecunia ad mercimoniam data. Alex. *conſ.*80. *n.*3.*ver. pro hoc bene facit,lib.*3. vbi plena apoſt.in *ver. partem,*dat concor.† Declara ſecus eſſe,ſi daretur pecunia quocunq; nomine 64
palliato ad lucrum mercantiæ; quia ſi vult ſolum is, qui dat pecuniam,ſentire lucrũ,eſt vſura & tranſit in mutuũ,licet alio nomine partes conueniant. Alex. *d.conſ.*80.*n.*4.*verſ. bene facit,lib.*2. † Li- 65
mita;quia contractus venditionis Caſanæ pro pretio 500. florenorũ,quos venditor cõfitetur habuiſſe,præſumitur vſurarius,ſi poſtea fiat aliud inſtrumentũ contrariũ,in quo aſſeritur,quod reuera non habuit dictos 500.florenos,ſed quod vendidit,& liberat pro annua reſponſione 40.florenorum,quos emptor ſe obligat ſoluere. Bald. *conſ.*279.*Facinus vendidit,l.*2.vbi, quod non intelligit hunc cõtractũ incertũ,niſi ſit vſurarius.† Limita; quia locatio dicitur fœne- 66
ratitia , ſi conductor recipit fructus pro pecuniis expendendis ex melioramentis;quia non poteſt fieri ſine fœnore.Zabar.*conſ.*55.*In caſu Domini,in fi.* † Et pactum eſt vſurarium,ſi conueniatur,quod 67
conductor non ſoluat penſionem domus , donec locator ſibi reſtituat pecunias debitas.Abb.*conſ.*76.*prope fi.ver.nec obſtat,ſi dicatur, lib.*1. † Limita; quia contractus dicitur vſurarius,ſi mutuatur gra- 68
num reſtituendũ tẽpore,quo carius eſt,vt ſi in recollectu,ita quod reſtituatur in menſe Maio;quia licet valeat conuentio de reſtituẽdo in quocunq;tempore,quod non eſt certũ.quod plus valeat tempore reſtitutionis;quia poteſt creſcere,vel decreſcere;ſecus ſi communiter valet plus,prout de menſe Maij.apoſt.ad Abb. in *c.nauiganti,de vſur.n.*20.*ver.ibi Vgo.* † Limita; quia contractus accom- 69
modati grani gratuiti dicitur fœneratitius & vſurarius,ſi eſt conuentũ,quod debitor reſtituat ad omne mandatum,vel voluntatem creditoris, & quod non poſſit ſoluere,niſi quando creditor petet. Io.de Imo.*conſ.*25.*per tot.*Bart.in *apoſt.ad Abb.c.nauiganti, numer.* 20.*de vſur.in verſ.frumentum.* † Extende idem in vendente granũ 70
pro pretio pluri,quo valebit ante recollectum; ſecus ſi diceret pro pretio, quo valebit de menſe Maij; quia ſi alias non erat venditurus , bona eſt conuentio . ſi non adeſt electio venditoris de pluri. Cranett.*conſ.*145.*n.*23.† Limita;quia cõtractus venditionis libere 71
factæ de prædio pro ducatis 120.probatur vſurarius, & pignoratitius,ſi emptor confeſſus eſt habere in pignus ſolum pro ducatis 80. coram duob.teſtibus , vel in epiſtola, aut apocha confecta coram duob.teſtibus.Io.de Imol. *conſ.*38. *In quæſtione, n.*4.† Extende, vt 72
idem ſit,ſi pluries idem confeſſus eſt emptor cotã vno teſte ad præſentiam venditoris.quia vnus teſtis ſemiplene probat,& duæ ſemiplenæ probationes iunguntur in hac materia, maxime ſi concurrant alia inditia.Io.de Imol.*conſ.*38.*n.*4.*& ſeq.*vbi eſt caſus conſilij.
† Limita;quia vendens merces ad tempus cariori pretio,quã tempore venditionis valeant,committit vſuram,niſi ſit dubiũ,an tempore ſolutionis eſſent plus,vel minus valituræ; quia ratione incertitudinis bene poteſt plus percipere,ſi alias non eſſet tunc venditurus,*c.in ciuitate,*vbi * omnes *de vſur.* quia malæ cogitationes hominũ Deo occultari non poſſunt.Clar.*in c.conſuluit,in fi.eod.tit.*& *in c.nauiganti,*quod eſt *fi.de vſur.* vbi plene Calder. *in repet. n.*8.*in fi.*plenius Abb.*conſ.*22.*Quanquam conſultum,lib.*1.vbi, quod vſura detegitur,ſi vendens cariori vendebat etiã viliori incontanti,licet eſſet dubiũ, an plus eſſet valitura merces tempore ſolutionis prorogatæ,& loquitur etiã in minore vendente. † Extende ; quia iturus ad nũdinas,vt ibi merces emeret,ſi mutuat pecuniam indigenti cum lucri promiſſione,eſt vſurarius;quia aperiretur via vſuris;quia ſemper eſſent parati mutuantes ire ad nundinas.ita Calder.*d.c.nauiganti,in* 3.*quæſt.n.*32.† Extende in caſu ſimili contrario ſi habẽs merces,vel granũ vult ducere ad locum,vbi plus valet,alius egens emit pro pretio,quo valet in illo loco, eſt vſura, niſi quatenus cõpẽſentur expẽſæ,labor,periculũ itineris, alias aperiretur via figmẽtis.Cald.ex mente Hoſt.Io.And.& aliorũ *d.c.nauiganti,in* 7.*q.n.*37.
†Extende;quia ſi mutuaui tibi centũ per menſem gratis cũ obligatione,quod lapſo mẽſe tenearis reſtituere,alias tenearis ad vſuras; quia datur mihi licentia,quod paſſim accipere ſub vſuris ab alio, eſt

73 *
74
75
76

Digitized by Google

cum adulterio de iure communi, ideo non fit extenſio. Bal.*conſ.6.*
5 *Factum tale eſt, quadam in fi.li.6.* † Extēde, quia imo ſtatutū pœ-
nale poterit habere locum, ne quis incidat in pœnā, niſi adſit do-
lus, & animus delinquendi, & quælibet cauſa colorata etiā mini-
ma, ut beſtialis excuſat a pœna. Dec *conſ.418. in fi.* vbi late Bal *in*
l.ſi. in, ff quod quiſq. iuris, & qn̄ quis operatur aliquid ratione ſui
iuris conſeruandi, dolus abeſt, *l.3.§. quod ait prætor ff. de incēd. ruin.*
6 *naufr.* † Extende, quia ſtatutum Florentiæ de pœna vendentis rem
immobilem ab alio poſſeſſam ſub *rubr.151. l.3.* annullans, quod in
contrariū factum extiterit, non procedit in eo, qui cedit iura, quę
habet ad rem, cum iura, & actiones non veniant appellatione
mobilium, & immobiliū, iuxta not. *in l. à D. Pio. §. in venditione*, v-
bi Ial. plene *ff de re iud.* maxime, quia ſtatutum hoc iuris cōmu-
nis correctoriū, & propterea ſtricte intelligendum, *l. quicquid a-*
7 *ſtringendæ ff. de ver. oblig.* † Amplia, quia lex ciuilis imponēs pœnā
cōmittentibus inceſtum debet intelligi in caſibus, in quibus ince-
ſtus eſt de iure ciuili, non a. de iure Canonico, quia lex ciuilis nō
potuit intelligere de inceſtu à ſe incognito, & quia debet intelli-
gi, rebus ſic ſtantibus. Alex. *conſ.229. Ponderatis, n. 6. & 7. v. &*
tanto magis, li.6. allegat Cald. *conſ.2. tit. de conſang. & affinit.* Anch.
8 *conſ.39. Videtur prima facie*, & alios. † Amplia, quia ſtatutum pu-
niens extrahentem bladum extra territorium non punit eum, qui
ante bannum cœperat extrahere, & deſtinatione animi iam ordi-
* nauit extractionem tanti grani, ita Becc. *conſ.60. n.33.* vbi dicit*
☞ cōmunem, Vide infr. *Statutū circa prohibitiones extractionū qua-*
9 *liter intelligatur. Conc.638.* † Amplia, quia ſtatutum puniens fa-
cientem ſanguinem in Palatio, non habet locum contra barbi-
tonſorem, qui in palatio volentem phlebotomauit, & ſanguinem
extraxit. Alex. *cōſ.116. Viſo, & examinato, n.1. l.3.* vbi, quod captio-
10 ſe nō debent ſtatuta intelligi. † Extēde, quia ſtatutū, quod inquili-
nus, qui per 4. annos rem locatā tenuit, non poſſit expelli, vel ea
alteri locetur, non habet locum, ſi inquilinus promiſit in condu-
ctione reſtituetur rem locatam finita locatione, quia ſtatutum nō
11 prohibet poſſe renunciari. Alex. *d. conſ.117 per tot. l. 3.* † Limita,
quia ſtatutum Triuiſij puniens in pœnam capitis committentis
ſtuprum in mulierem de ciuitate, vel diſtrictu, habet locū in eo,
qui per vim defloratiit virginem immaturam. Signor. *conſ. 207. In*
☞ *queſt. præſentibus allegata, per tot.* Vide inf. *Stuprum quid ſit, & qua*
12 *ſit pœna ſtupri. Concl.709.* † Limita, vt nō procedat in eo, qui mā-
dauit fieri homicidium, & factum fuit, quia ſtatutum puniens fa-
cientē homicidiū in pœnam capitis, habet locum in mādāte, quā-
do fuit ſecutum homicidiū, etiamſi adſit aliud ſtatutū, quod nul-
lus puniatur corporaliter, niſi loquatur per ſtatuta, quia ex om-
nimoda ratione comprehendit talem committentē, licet proprie,
& vere ipſe non interfecerit, ſed interfici mandauerit. Bald. *conſ.*
13 52 *Caſus talis eſt ſtatuto ciuitatis, li.1.* † Extende, quia ſtatutū pu-
niens facientem delictum habet locum in eo, qui per alium facit,
puta nomine meo committit aliquis delictum, & ego ratum ha-
beo, dicit Rom. *conſ.105. Viſo themate, n.2. & ſeq. v. quoad ſecun-*
dum, quod debeo puniri ad pœnam ſtatuti per regulam, qui per
alium facit, &c. item quia ſi ſtatuentes fuiſſent interrogati, ita re-
ſpondiſſent, item, quia quando ſtatutum eſt conforme iuri com-
muni, trahitur ad caſum fictū, item quia licet ſit pœnale, eſt tamē
14 fauorabile, quia Reipubl. intereſt delicta puniri. † Limita, quia
ſtatutum puniens ſeuerius vulnerantem, qui ex vulnere fecit ci-
catricem euidentem, habet locum, etiamſi ſit facta in capite, quod
bireto tegitur, quia ſatis dicitur euidens, ex quo caput detegitur
☞ in Eccleſia, & aliis actibus. Bald. *conſ.426. An ſtatutum, li.5.* Vide,
Statuta odioſa, & ſtricte iuris. Concl.607.

Statuta circa pœnas negantium filiationem, vel alia, va-
let, & qualiter intelligatur. CONCL. 613.

1 STATVTVM † imponens pœnam negāti filiationem, nō habet
locum in eo, qui negat ſpurium fuiſſe, filium ſui cōſanguinei,
quādo negās nititur fama publico, & confeſſione patris, quia aſſe-
ruit eundem ſpurium non eſſe ſuum filiū. Bald. *conſ. 15. In quaſt*
propoſita, col. final. v. nec hic negās. lib.4 quod eſt Io. de Lignano, &
2 Franc. de Ramp. † Amplia, quia valet ſtatutum Nurſiæ imponens
pœnam 100. librarū dicenti de nullitate laudi. Bald. *conſ. 181. Fa-*
ctum ſuper quo li.5. vbi quādo procurator dicens de nullitate poſ-
3 ſit facere incidere dominum in pœnam, vel nō. † Amplia, quia ſta-
tutum puniens negantem poſitionem valet, ſed non habet locū
☞ multis caſibus. Vide, *Statutum circa poſitiones. Concl.623.* † Amplia
4 in ſtatuto de pœna negantium delictum, & qualiter procedat, &
intelligatur, Vide, *Statutum circa pœnas augendas negan-*
tibus delictum. Concl.616.

Statutum circa pœnas minuendas confitentibus delictum.
CONCLVSIO 614.

STATVTVM, † quod delinquenti confitenti delictum remitta- 1
tur certa quota pœnæ, operatur quod confites ſimpliciter ma-
leficium conſequatur præmium. Bar. *in quaſt.8. per Italiam, in pr.*
ver. circa ſecundum. † Extēde, quia ſi inquiſitus de pluribus delictis 2
confiteatur vnum delictum, licet reſpondendo inquiſitioni di-
cat non eſſe culpabilem, non tamen perdit beneficium confeſ-
ſionis, quia reſponſio, quod non eſt culpabilis, non negat, neque
fatetur delictū. Bar. *conſ.115. Super eo, quod li. 1.* & eſt ratio, quia
non grauat partem onere probandi, ſed ſe ipſum, quia poterit cō-
demnari vt confeſſus, niſi probet ſe non culpabilem, & idem ſi
dicit feciſſe homicidium, ſed ſine dolo, quia præſumitur dolus,
ita Bar. *in quaſt.8. per Italiā, in ver. ſolutio, col.1. in fi. v. iis præ-*
miſſis, & inf. *ver. ſi tamen.* † Et qui explicite prius negauit delictū, 3
poſtea confitetur, debet conſequi diminutionem pœnæ ſecundū
veram, & * communem: alii contra, & eſt* communis, tamen **
primam mitiorem tenendam, & magis* communem, dicit Clar. *
in prax. crim. §. fi. q.82. v. ſtatutum nouum, in fi. ver. ſtante ſtatuto
vbi apoſt. *in ver. ſponte.* † Et alia ſtatuta ſunt per totam Italiā. Bar.
d. q.8. per Italiā, in prin. † Et ratio huius ſtatuti eſt, vt pars releue- 4
tur ab onere probandi tam factū, quā qualitatem. Bar. *d. q.8. n.2.* 5
v. ſexto probo ſic. & iterū *in ver. contra n.7. v. ſeptimo ſic.* † Amplia, 6
etiāſi ex confeſſione facti videl. maleficii, & negatione qualitatis
pars actrix releuetur ab onere probandi, vt quia fatetur occidiſſe,
ſed dicit ſine dolo, ex quo præſumitur dolus, & tenetur confitens
probare ſine dolo feciſſe, tunc bene dicitur confiteri. Bar. *d. qu.*
8. v. contra n.7. ver. ſeptimo ſic. vbi *in v. nono de hoc videtur.* dicit
idem, ſi fatetur maleficium, ſed dicit non teneri, & repetit. *in ver.*
ſolutio, col.1. in fi. v. iis præmiſſis. † Limita, quia inquiſitus, vel accu- 7
ſatus de delicto qualificato, ſi confitetur delictum, ſed negat qua-
litatem qua ceſſante pœna ceſſat, vel minuitur, non debet con-
ſequi beneficium ſtatuti, quia habetur pro negante. Bar. *in d. q.8.*
per Italiam, in prin. v. & primo, vbi quod negans dicitur, qui ne-
gat factum, vel ius, ſeu actionem, ſed negat locum, vel tempus, er-
go negat delictum, quia loco, & tempore diuerſum redditur.
Vide, *Qualitas diuerſa quando actum principalē diuerſum reddat,* ☞
vel non. Concl.3. † Idem in eo, qui confitetur factū, videl. accepiſſe 8
rem, negāt tamen contra domini voluntatē. Bart. *d. q.8. in pr. v. ſe-*
cundum in eo, vbi multa ſimilia adducit. † Idem in eo, qui fatetur 9
coitum; negat tamen mulierem nuptam, vt tollat actionē adul-
terii. Bartol. *d. q.8. in prin. ver. tertium quod negat.* † Extende, quia 10
interrogatus de delicto cū qualitate ſi reſpondet pure, non cen-
ſetur ad interrogata reſpondiſſe. Bart *d. q.8. in prin. v. ſecundo pro-*
bo ſic. † Extende, quia ſicut omiſſio totius eſt cauſa priuandi ali- 11
quem beneficio conceſſo, ita etiam omiſſio partis. Bart. *d. q. 8. in*
pr. v. tertio probo. † Extende, generaliter, quia qui vult conſequi 12
beneficium ſtatuti, videlicet præmium ex confeſſione maleficii;
vel remiſſionem partis pœnæ, debet confiteri totum maleficium
ſimpliciter, & cum qualitatibus ſuis, ita quod ſi negat qualitatē,
ſiue aggrauet partem onere probandi, ſiue non, & ſiue qualitas
conſiſtat in facto confitentis, ſeu negantis, ſiue non, etiamſi qua-
litas ſpectet ad alium, alias non conſequitur præmiū. Bart. in d. ſua
que. 8. prædicta incip. *Per Italiam, in v. ſolutio, in fi. v. circa ſe-*
cundum, vſque in fi. Vide, *Statutum circa pœnas augendas neganti-*
bus delictum, &c. vbi plenius *Concl.616.*

Statutum circa pœnas delinquentium minuēdas ob pacem,
vel alias fauorabile. CONCLVSIO 615.

STATVTVM † minuens pœnam delinquenti, vel offendenti, ſeu 1
vulnerantis, ſi intra octo dies obtinuerit pacē à die citationis
inquiſitionis, habet locū, etiamſi pax fuerit habita ante inquiſitio-
nem, & producatur poſt condemnationem intra 10. dies. Bald.
conſ.376. Super. d. puncto, & plenius *conſ.433. Punctus talis eſt, l.4.*
quia bannum eſt citatio, & quia præuentio non nocet. † Amplia, 2
quia tale ſtatutum iuuat eum, qui habuit pacem de percuſſione
illata tali die, licet inquiſitio ſit de percuſſione de nocte, pro qua
duplex pœna imponitur, quia licet de qualitate aggrauante non
ſit facta mentio in pace, tamen ſufficit pax ſuper delicto non ex-
preſſa qualitate ad effectum beneficii ſtatuti. Bal. *conſ. 378. Pun-*
ctus talis eſt, inquiritur, l.4. vbi loquitur in ſtatuto Eugubino. Vide
ſupra, *Statutum circa pacē ab offēſo, quod minuatur pœna. Conc.611.*
† Amplia, quia ſtatutum minuens pœnas dicitur reſpicere publi-
cum ſtatum ciuitatis, & Reipublicæ ideo Priores habentes fa- 3
cultatem pro ſtatu publico ſtatuēdi poſſunt facere ſtatutum, per

quod pœnæ minuantur. Bar. *conſ. 32. Factum tale, n. 3. ver. ſecundo obijcitur. lib. 5.* vbi, quod propter exaggerationem pœnarũ ciuitates minuuntur, & quia pœnæ minutæ magis de facili exigũtur, & idem dicit plenius Franc. Tigrini *conſ. Bart. 33. ver an vero probes.*

4 *res. li. 2.* vbi plura. †Extende, quia Reipublicæ intereſt pœnas in communi ſolui p[...] ciues habitatores habere, item quia ex fuga ſuccedunt bannimenta propter exaggerationem pœnarum. Bart. *d. conſ.*

5 *33. Super prædicta, n. 3. l. 1.* quod eſt Franc. Tigrini. †Extende, etiamſi pœnam minuat ſtatutum blaſphemantibus. Bart. *d. conſ.*

6 *32. 33. & 34. li. 2.* †Amplia, quia intentans pœnã ſtatutorũ ſimpliciter cenſetur intentatum ſtatutum imponens minorem pœnam, ſecus ſi intentaretur remedium ſtatuti ponentis pœnam maiorem in ſpecie, & eſt ratio, quia minor pœna cenſetur intentata Bart. *d. conſ. 32.* quod eſt Bartoli, & *conſ. 33.* quod eſt Franc. Tigrin. & *34.* quod eſt Andreæ de Monte Vbiano, & Bald. *li. 2.*

7 †Limita, quia ſtatutum vnum imponens pœnam 300. librarum, factum à populo Peruſij non tollitur per aliud ſtatutum poſterius imponens pœnam 100. librarum blaſphemantibus, & ſic pro eodem delicto, ſed vtrumque ſtatutum valet, & remanet firmum. Bartol. *d. conſ. 33. Fact. tale eſt, in prin. & conſ. 33. Super prædicta,* quod eſt Franc. Tigrini. *in prin. & conſ. 34. Super præmiſſis,* quod Andreæ de Monte Vbiano, & Baldi, *li. 2.*

Statutum circa pœnas augendas negantibus delictum qualiter intelligatur. CONCL. 616.

1 STATVTA †per totam Italiam ſunt, quod negantes maleficiũ

2 grauius puniantur. Bart. in ſua *q. 8. per Italiam, in prin.* †Ratio huius ſtatuti in pœnã mendacij, quia ex quo per mendaciũ grauatur pars onere probandi, ideo punitur. Bart. in ſua *q. 8. v. ſolu-*

3 *tio, col. 1. ver primo quia.* †Et regula eſt, quod huiuſmodi ſtatutum debet intelligi, quãdo negãs negaret id, quod ſcit, vel veriſimiliter ſcire debet, ſecus ſi negaret qualitatem, ſeu factum ſibi incognitum, quia ſtatutum non habet locum, alias pœna imponeretur ſine culpa, quod eſſe nõ debet. Bart. *d. q. 8. in v. contra, n. 5 v. ſecũdo*

4 *probo ſic.* & iterum *in ver. ſolutio, ver. circa primum.* †Item cum ſit prohibitorium, debet intelligi de negatione ſubſtantiæ, non de negatione qualitatis. Bart. *d. q. 3. ver. contra, n. 7. v. quinto probo ſic.*

5 †Et quia punitio, quæ imponitur neganti maleficiũ, nõ habet locum in eo qui fatetur maleficium, ſed negat qualitatem, quod animal occiſum ſit tanti valoris, ſed ſeruum occiſum eſſe tantæ æſtimationis. Bart. *d. q. 7. v. contra, n. 7. v ſexto de hoc videtur.* allegat

6 *l. inde Neratius. §. fi. cum l. ſeq. ff. ad l. Aquil.* †Contrariũ, qñ fatetur maleficium, ſed negat qualitatem loci vel temporis, aut aliam qualitatem, quæ diuerſum reddit delictũ, quia aliud eſt delictum factum vno loco, & vno tempore, aliud factum alio loco, & alio tempore, ideo habetur pro negante in totum, & locus ſtatuto.

7 Bart. *d. q. 8. in ver. ſolutio. in pr.* †Declara plene Bart. *d. q. 8. per Italiam, in v. ſolutio, v. iis præmiſſis, col. 1. in fi. & ſeq.* quia ſi negat qualitatem confitendo maleficiũ, quæ qualitas debet probari ab ipſo negante, quia præſumptio eſt contra eũ, vt quia dicit occidiſſe, ſed ſine dolo, vel ad ſui defenſionem, habetur pro confitente in totum, neq; punitur; ſi v. fatetur delictum, ſed negat qualitatẽ, quã non tenetur probare, ſed transfert onus probandi in actorem, ſi eſt talis qualitas, quam ignoret, vel ignorare præſumatur, puta quia negat, an ſit remanſura cicatrix, vel debilitatio, & adhuc idem; quia cum non ſit circa hoc in culpa, non debet pati pœnam, & idẽ eſt quãdo fatetur delictũ, ſed negat qualitatẽ, quæ debet examinari poſt delictum, puta æſtimationem damni, & adhuc non

8 poteſt puniri, cum probabiliter poſſit negare. † Si v. fatetur delictum, ſed negat qualitatem, ſeu circumſtantiam, quã, non poteſt ignorare, quia pendet à facto ſuo, & ex iſta qualitate negata tollitur delictum, & iſto caſu habetur in totum pro negãte, & poteſt puniri pœna ſtatuti. Bart. *d. q. 8. in v. ſolutio, col. 3. circa med v. quãdoq; negat aliquam qualitatem.* †Si autem fatetur delictũ, & negat

9 qualitatem, qua ceſſante minor eſt pœna pro delicto, & ſi pœna qualitatis eſt diuiſibilis a pœna delicti, vel ſeparata, vt quia venit per modũ augmẽti pœnæ delicti, & tũc punitur in pœna ſimplicis delicti, vt confeſſus, & punitur, vt negans in pœna qualitatis probatæ, & per cõſequens negatæ, ſed non in pœnam ſtatuti contra negantes. ſi vero pœna eſt in diuiſibilis, vt quia corporalis, vel vnica, tunc negans qualitatem, non habetur pro confitente, & probata qualitate erit locus ſtatuto. Bart. *d. q. 8. in ver ſolutio. col. 2.*

10 *poſt med ver. & quandoq; negat aliquã qualitatem.* †Declara tamẽ, quia vt puniatur tanquã negans qualitatem, vel totum delictum, ſemper eſt neceſſe, quod plena probatio fiat, ita quod non ſufficerent indicia, & præſumptiones, ex quibus poſſet torqueri, & ortus confiteretur. Bart. *d. quæſt. 8. ver. ſolutio, col. fi. in fi. v. ad hoc tamen aduertendum.* Vide ſupra, *Statutum circa pœnã ſiliationẽ negantium, & alia Concl. 613. & Concl. ibi proxime ſeq. n. 7. & ſeq.*

Statutum circa pœnas duplicandas pro certis delictis qualiter intelligatur. CONCL. 617.

STATVTVM †duplicans pœnam pro certis vulneribus nõ habet locum in damnis reficiendis vulnerato, quia nõ eſt propriè pœna, ſed intereſſe, ideo non debet duplicari. Bald. *conſ. 426. An ſtatutum, li. 4. in fi.* †Statutum (prout eſt in terra Collis imponens pœnam duplicatam pro delicto cõmiſſo de nocte non habet locum, niſi qualitas noctis ſit probata, & quod teſtes viderint, quia Luna, vel aliud lumen luceret, & ſi certus terminus imponitur nocti à ſtatuto, debet probari ſecundum qualitatem ſtatuti. Ang. *cõſ. 194. Viſis proceſſibus, n. 2. v. & ſatis eorum teſtiũ.* †Declara, quia ſtatutum duplicans pœnas maleficiorum commiſſorum de nocte, non habet locum in maleficiis verbalibus, puta blaſphemiæ, ſeu alterius verbalis iniuriæ, quia aliud eſt maleficium, aliud maledictum. Bart. *conſ. 32. Factum tale, in fi. li. 2.* & ibi apoſtill. *in ver. ſtatutum,* & concord. *conſ. Bart. 33.* quod eſt Franciſci Tigrini, & *34. eod. li. 2.* quod eſt Andreæ de Monte Vbiano, & Baldi. † Extẽde idem in ſtatuto duplicante pœnam, quando offenſa fit in propria domo habitationis offenſi, quia intelligitur, quod eſſet propria habitatio tempore offenſæ, ideo non ſufficeret probatio offenſæ factæ in domo habitationis offenſi, niſi dicatur, quod eſſet propria habitatio tempore offenſæ, quod in ea fuit offenſus. Ang. *d. conſ. 194. col. 3. n. 2. v. porro licet vera ſint.* † Amplia, quia ſtatutum, quod delictis commiſſis in palatio pœna duplicetur, nõ habet locũ in illis delictis quæ nõ poſſunt committi, niſi in palatio, prout eſt falſitas, vel obreptio commiſſa in iudicio, quando iudicium non redditur, niſi in palatio ita Bart. *conſ. 199. Tudertinum, n. 3. & ſeq. v. ſuper ſecundo, lib. 1.* †Amplia, quia ſtatutũ, quod pro delictis cõmiſſis de nocte pœna duplicetur, qualiter nox dicatur, aliqui, quod ante Solis ortu, aliqui poſt Solis occaſum, ſed tamen diſtinguitur, quia ſi ſtatutum declarat, eſt illi ſtandum, ſi non declarat, ſtatur arbitrio iudicis, vt inclinet in partem, quæ magis approximabat nocti, vel diei, prout ſi obſcurum, vel clarũ, & in dubio in partem mitiorem; ita Clar. *in prax. crim. §. fi. quæſt. 82. ver ſtatutum. 9. num. 4. ver. quæro quomodo,* vbi dicit * communem. * †Qualiter fiat duplicatio multiplicata plures per ſtatutum, vide Bart. *conſ. 41. Statuto ciuitatis Aſſiſij, lib. 2.* vbi Bar. ſimul cum Bal. & Offredino Legum Doctoribus, & ſapientibus viris dicit, quod pœna quæ debet duplicari per tres vices, ſemper duplicatur, prout eſt pœna originalis, non prout ſemel duplicata eſt ex accidenti augmentata. †Et idem, quando pœna duplicatur de nocte, & in platea, ſi quis offendit de nocte, & in platea, duplicatur vtroque caſu ſimplex pœna, & iſta eſt communis * opinio. Clar. *in §. fi. qu.* * *82. ver. ſtatutum 9. in princ. n. 3. ver. pone, ſtatutum.* Vide, *Pœna ſi duplicatur, &c. Concl. 233.* †Limita, quia ſtatutum, quod offendẽs aliquem in domo offenſi, habet locum etiam extra domum in confinio domus. Clar. *in d prax. crim. §. f. n. quæſt. 82. ver. ſtatutum in prin.* vbi dicit * communem. †Extende, quia ſtatutum, quod * inſultans aliquem in domo, vel offendens grauius puniatur, habet locum, etiamſi in porticu domus fiat inſultus. Clar. *in d. §. fin. quæſtion. 82. ver. ſtatutum. 10. n. 2. in prin.* † Extende, vt procedat, etiam ſi domus ſit communis offenſi, & alterius, quia militat eadem ratio, ſecus ſi domus eſſet communis cum offendente commune * * dicit Clar. *d. §. fin. quæſt. 82. ver. ſtatutum. 10. n. 2. ver. item quæro.*

(Margin numbers of Concl. 617: 1 STATVTVM; 2 Statutum (prout; 3 Declara; 4 Extẽde; 5 Amplia; 6 Amplia; 7 Qualiter; 8 Et idem; 9 Limita; 10 inſultans; 11 Extende.)

Statutum circa pœnas, quod vnus teneatur pro alio, valet, & qualiter intelligatur. CONCLVS. 618.

STATVTVM, quod †vxor teneatur pro marito, filius pro patre, 1
etiamſi non ſit hæres, & vnus pro alio, valet de iure communi Bart. *in tract. repreſſal. quæſt. 1. ver. ad tertium.* † Et vide pleniſsime 2
Iaſ. *Inſtitu. de action. §. actiones autem, num. 68. & multis ſequẽtib.* vbi ponit multa exempla, quod pater pro filio, & è conuerſo, dominus pro ſeruo, conſors pro conſorte, & alia ſimilia, & filij mercatoris pro patre mercatore, & villa pro damno dante. † De- 3
clara, quia valet, quoad pœnam pecuniariam, ſecus quoad corporalem. Iaſ. *in d. §. actiones autẽ, n. 65. & ſeq. Inſtit. de act. & n. 71. & ſeq.* †Contrarium tenet Ang. quod imo valeat etiã quoad pœ- 4
nam perſonalem propter bonum publicum, *conſ. 63.* †Amplia, 5
quia ſtatutum Florentiæ, quod ſi nobilis offendat popularem in perſonam, puniatur tam ipſe, quam eius conſanguinei in pœnam capitis, quia valet ob bonum publicum, ſed tamen quoad delin-

Digitized by Google

certa ſumma renunciat legitimæ patri ſoluenti , attenditur valor
læſionis tempore contractus,licet legitima valuari ſoleat tempo-
re mortis,& ſiue creuerit,vel decreuerit,non datur de læſione,nec
petit,vel reſtituit,ſi habuit valorem tempore contractus. Alexand.
*conſ.*180.*Viſis duabus,in princip.*vbi apoſt.in *verſ.tempore,*dat con-
* cord. pro vtraque, & dicit hanc magis * communem, & repetit
☞ *conſil.*181. *lib.*5. Vide, *Læſio enormis non habet locum multis caſibus.*
17 *Concl.*294.† Amplia;quia vbicunque ſors principalis poteſt peri-
re,ita quod incertum eſt lucrum,ſemper valet contractus emptio-
nis, vel mutui ad certum lucrum,alias ſi ſors principalis non po-
teſt perire,ſed debet eſſe ſalua in pecunia;tunc lucrum non eſt ho-
neſtum.Roman. *conſ.*238.*Pro habenda, num.*6.*& ſeq.* maxime *n.*9.
18 *verſic.quinto certiſſimum.* vbi apoſt. in *verſic.dubij.* † Amplia in ſo-
cietatibus officiorum Romanæ Curiæ vacabilium;quia ſicuti va-
cat ſors principalis per obitum dantis ad ſocietatem; ita viuens li-
cite percipit fructus ad rationem 12. pro centenario , extat Bulla
Pij IV. in ordine 160. fol 917. & declarat Hiero. Gabr. *conſ.*81.
19 *in fin.* † Extende;quia etiam valet ſocietas ſuper officio emendo,
& licet non ematur , adhuc valet , & fideiuſſor obligatur. Put.*de-*
20 *ciſ.*67. *lib.*3.† Extende;quia ſiue ad ſocietatem detur pecunia nu-
merata,ſiue detur res mobilis æſtimata,ſiue etiam contractus cre-
21 diti deducatur in ſocietatem valet, Gabr.*d.conſ.*81.*per tot.* † Am-
plia;quia emere loca montium, ex quibus annuus redditus perci-
pitur,non eſt vſura, ſi ab initio emptio fiat in erectione montis;
ſecus ſi poſt erectionem quis emeret à primo emptore.Caſtr.*conſ.*
☞ 22.*n.*2.*verſ præterea ſecundum Theologos,lib.*1.Vide, *Montium loca*
22 *fructuoſa an licita. Concl.*370.† Contrarium ; quia ſiue emantur à
principio.ſiue vendantur à primo emptore loca montium Floren-
tiæ,& loca præſtantiarum Venetiis,non ſit vſura;quia ſi permitti-
tur venditio,permittitur emptio,& econtra.Caſtren.*conſ.*290.*Præ-*
*ſens dubium,col.*2. *verſ.idem quaſi per omnia, & n.*2.*& per tot. lib.*1.
vbi reſpondet ad quinque oppoſitiones contrarias , quas videas
23 omnino.† Declarat Alex. *conſ.*103.*Viſis ſcriptis, n.*9.*&* 10.*verſ.&*
*prædicta fortificantur,lib.*2.quia pendet ex eo,an ſit emptio,vel mu-
tuum,ſi emptio , ſunt liciti fructus, ſi mutuum, vel depoſitum,ſe-
24 cus,vbi allegat pro vtraque plures,quod ſit vſura,& non ſit.† Am-
plia;quia valet talis emptio fructuum annuorũ,ſiue ſint certi, ſiue
25 incerti. Crau.*conſ.*145.*n.*20.*& ſeq.* † Extende,vt procedat,etiamſi
emptio fiat ab Eccleſia ad vitam ementis; quia valet,ex quo pen-
26 det à vita & morte ementis.Crau.*d.conſ.*145.*n.*20.† Extende, quia
valet pactum , quod vendens ſoluat omnia onera,nec propterea
dicitur ſuſpectus contractus de vſura.Crau.*d.conſ.*145.*n.*20.*&* 21.
27 vbi loquitur,ſiue ſint realia,ſiue perſonalia,ſiue mixta. † Amplia;
quia valet præſtatio grani ad vitam ſoluentis pro ſumma pecunia-
rum recepta per ſoluentem,quam reſtituere non tenetur;quia cẽ-
ſetur ſolutio ad vitam ſuper incerto,& valet.Caſtr. *conſ.*102.*circa*
*prin.ver.tertia ratio,lib.*1. Rom.*conſ.*302.*n.*3.*ver.quarto conſideran-*
28 *dum.*† Amplia;quia vſurarius dici non poteſt contractus, quando
eſt innominatus; quia quando quis aliquid dat,vt ſibi aliud detur,
inæqualitas rerum datarum nunquam facit vſuram. Rom.*d.conſ.*
302.*Ego hunc contractum,n.*4.*ver.vltimo ad hoc.*vbi, quod in dubio
29 contractus cenſetur innominatus,non autem nominatus.† Limita
tamen;quia donatio exceſſiua prohibita vltra merita non efficitur
licita;licet donatio fiat ad vitam donatarij tantum;quia non valet,
30 licet non ſit perpetua.Oldr.*conſ.*226.*n.*9.*ver.tertio donatio.*† Limi-
ta;quia contractus venditionis certi annui redditus in pecunia pro
certo pretio eſt vſura,etiamſi ſub nomine cenſus fiat,quando obli-
gatio eſt perſonalis;quia emptio non conſiſtit, vt pecunia ematur
pecunia;quia in emptione requiritur res, & pretium;ideo neceſſe
eſt,vt valeat,quod ſit conſtitutum ſuper re,& quod vendatur illud
ius percipiendi,plene Caſtr.*conſ.*290.*col.pen.v.quinto fortius, lib.*1.
vbi, quod etiam debet eſſe perpetuus, ita vt non poſſint repetere
31 pecuniam ſortis principalis,licet venditor poſſit reſtituere.† Limi-
ta;quia licet contractus ſit licitus factus ad vitam etiam ſub exceſ-
ſiua penſione , quæ excedat ſortem principalem; tamen Princeps
reſtituit in integrum aduerſus talem contractum vti læſiuum, *c.ad*
*noſtram,de rebus Eccleſ.non alien.*quem ad hoc citat Rom.*conſ.*302.
32 *Ego hunc contractum,in pr.ver.ſecundo probo.*† Limita;quia non eſ-
ſet licitus talis contractus clericis;tũ quia non poſſunt conducere
alienas poſſeſſiones,neq;poſſunt negociari,niſi ex cauſa neceſſita-
tis; tum quia cum fuerit dubium apud aliquos, quod ſit fœnerati-
tius,debent abſtinere clerici ab omni intemperantia,& non ſolum
à malo re ipſa,ſed à malo,quod eſt in opinione.Abb.in ſua.*quæſt.*5.
33 incip.*Augerio.col.*19.*v.item vſura non committitur.*† Limita,quãdo
cenſus emeretur perpetuus;quia de pecũnia non poteſt fieri cenſus
in pecunia regulariter.Bal.*conſ.*133.*Et quod dictus annus, v.in con-*
* *trarium.quaſi per tot.lib.*3.vbi *n.*3. dicit * communem opinionem;

quod dans pecuniã vt recipiat pecuniam in annos ſingulos,com-
mittat vſuram in eo,quod percipit vltra ſortem. Vide,*Cenſus conſi-* ☞
*ſtens in annuo redditu licite vendi poteſt.Concl.*193. † Declara;quia 34
non procedit, quando cenſus conſtituitur ſuper re immobili; quia
tunc bene valet; ſecus ſi in perſonã fiat conſtitutio cenſus. Cuma.
*conſ.*181.*Proponitur,quod Commune,per tot.*† Limita, quando ven- 35
deretur cenſus ad vitam plurium ab eo,qui habebat mandatum ab
vniuerſitate vendendi annuum cenſum vni, vel pluribus;quia in-
telligitur de pluribus diſtributiue , non autem cumulatiue; ideo ſi
vendat cenſum ad vitã plurium,videlicet,quod vno mortuo alteri
ſuperſtiti accreſcat,dicitur vſurarius contractus,maxime, ſi emens
erat ſolitus fœnerari,& ſaltẽ ratione mandati exceſſio non valet.
Bald.*d.conſ.*133.*v.in contrarium,*vbi multa allegat *lib.*3. † Contra- 36
rium tenet Bald.*d.conſ.*133.*lib.*3.*circa fi.*in additione,quæ eſt Bald.
*verſ.ſed iis non obſtantibus,vſq;in fin.*vbi dat exemplum de emphy-
teuſi ad tertiam generationem, & dicit valere ; quia non tantum
valet res in ſpe , quantum in re ; & quia plus valet frumentum in
horreo,quam in herbis,propter dubiam fortunam.Rom.*conſ.*302.
in pr. vbi loquitur de venditione facta per communitatem ad vi-
tam mariti,& vxoris cumulatiue,& quod valeat.

Vſuraria cauſa poteſt tranſactione finiri,& quando ſecus. Concl. 363.

TRanſactione † poteſt terminari cauſa, & controuerſia vſura- 1
ria,dummodo vſura non intercedat in ipſa tranſactione.Bald.
*conſ.*125.*Tres fuerunt contractus,numer.*2. *verſic. ego non dico.lib.*1.
† Limita; quia non valet compromiſſum, laudum, neque tranſa- 2
ctio confouentia vſuras;& ſuper vſuris ipſo iure, quia alias finge-
rentur lites,vt fieret tranſactio,& eſſet aperta via vſuris, bene ob-
ſtat iuramentum,donec obtineatur abſolutio.Bal. *conſ.*455.*Videa-*
*mus,ſi ex iure,n.*2.*ver.in contrarium,lib.*3.

Vſus, & ſolitum patrisfamilias ſeruit pro interpretatione actus dubij. Concl. 364.

VSus,† & ſolitũ patrisfamilias attendi debet in interpretando 1
actu ab eo geſto.Oldr. *conſ.*266.*n.*06.*verſ.præterea,*vbi,quod
gratia,an ſit reuocata,non in caſu dubio, attendi debet vſus aliorũ
Romanorum Pontificum, & quid obſeruatum fuerit in tali caſu.
Vide,*Lex qualiter ſit interpretanda.Concl.*261.Vide, *Soluere debens* ☞
*annuatim decem ſi ſoluat minus,præſcribit,& quando ſecus.Concl.*338.
† Et valet argumentum à ſolitis.Caſtr. *conſ.*333.*Dubium videtur,* 2
*num.*3.*lib.*2.† Et ſecundum communem conſuetudinem loquendi 3
præſumitur,& interpretatur mens cuiuſcunq; loquentis,& diſpo-
nentis.Rom.*conſ.*179.*Ampliſſime Doctor,n.*5.† Amplia; quia licet 4
familiaris vere non dicatur is,qui non viuit expenſis Domini,*cap.*
*ſicut nobis.de verb.ſignif.*tamen ſi vſus patrisfamilias eſſet,quod fa-
miliares non viuerent expenſis Domini,provt euenit quandoq;in
familiaribus Cardinalium;tunc ſunt veri familiares;quia vſus pa-
trisfamilias attendi debet.Cald.*conſ.*88.*in fi.v.ſed cũ iſte,* alias 8.*de*
offic.Legat.† Amplia in legatis; quia ſi teſtator legat domum ſim- 5
pliciter alicui,quæ non habebat aliquam ſeruitutem conſtitutam;
ſi tamẽ vſus legantis erat, quod ipſa domus deſeruiret pro tranſitu
ad aliam domum teſtatoris,tenetur legatarius pati tranſitum;quia
vſus legantis ſolitus declarat legatum.Bald.*conſ.*24. *Quidam Van-*
*nes,l.*5.Vide,*Deſtinatio facta per patremfamilias quid operetur. Con-* ☞
*cluſ.*227.† Extende;quia mens dubia legantis patris interpretatur 6
ſecundum communem votum parentum,vt filiæ matrimonium cõ-
trahant,& deſcendentes habeant ; quia ad hoc parentes inclinant
ex voto communi.Ang.*conſ.*294.*Quoniam in vltimis,n.*3.† Et con- 7
ſuetudo, ſeu vſus hominis in eadem ſpecie , vel in eodem genere,
ſi apparet,ſecundum eum intentio eſt ſumenda. Angel.qui loqui-
tur in Notario , qui cancellauit inſtrumentum propter expletio-
nem;quia ſi eſt ſolitus ita facere,cancellatio non egreditur inten-
tionem Notarij,*conſ.*346.*Titius vt heres.*† Amplia in eo,qui eſt ſo- 8
litus concedere bona ad penſionem pro octaua parte fructuum;
quia ſi ſimpliciter concedit bona ad penſionẽ,non expreſſa quan-
titate penſionis,cenſetur conceſſiſſe pro octaua parte fructuum,&
ſic ſecundum vſum,& ſolitũ concedentis. Alex.*conſ.*107. *In cauſa,*
*& lite,in pr.lib.*1.† Extende;quia penſione non expreſſa,illa men- 9
ſuratur ex conſuetudine,& ſolito etiam regionis. gloſſ. fin.*in l.ex-*
*cepto.C.de locati.*vel ſecundũ ſolutiones ſubſequentes. Alex.*d.conſ.*
107.*n.*2.*lib.*1. † Amplia;quia attenditur iſte vſus patrisfamilias in 10
Papa etiam in ſignatura gratiæ.Caſſad.*deciſ.*2.*de locat.n.*4.† Am- 11
plia ; quia ex vſu , & ſolito Papæ in conceſſione gratiarum expe-
ctatiuarum , ſi non eſt conſuetus Papa derogare, non præſumitur
cogitaſſe de derogatione , quia arguitur mens ex conſuetudine

Digitized by Google

12 patriſfamilias. Ægid.Bellam.*conſ.33.n.15.v. ſexta concluſio.* † Am-
plia;quia maxime attenditur vſus Principis, vt cenſeatur non vo-
luiſſe aliquid de omiſſis diſponere,quãdo conſtat,quod aliquando
omiſſa expreſſit;quia voluit de eis diſponere aliquando. Oldr.*conſ.*
326.n.7.verſ.item eorum, & clarius *conſ.327.n.4.* pleniſſime Cald.
*conſ.31.*alias 8.*de reſcript.*vbi dicit maxime procedere,quando cõ-
tra ius commune ſit conceſſio; quia omiſſum habetur pro omiſſo.
Roland.à Valle *conſ.56.num.5.& ſeq. lib.3.* & in ſimili Deci. *conſ.*
55.n.44.l.3. Vide, *Omiſſum quando habeatur pro omiſſo, vt intret ius*
13 *commune.Concl.*116. † Amplia in Rege Franciæ, & quolibet Ca-
tholico Principe contendente ſtatutum, quod poſſit ſonare cõtra
Eccleſiaſticam libertatem , vt fiat interpretatio Catholica ex vſu
Principis Catholici ; nam fecit Rex ſtatutum , quod non poſſint
Eccleſiaſtici nouas decimas imponere, certe cauſa decimarum eſt
ſpiritualis,& ſæculares non poſſunt ſtatuere,alias ſunt excommu-
nicati,*c.nouerit.de ſent.excommunic.*late Ægid.Bellam.*conſ.*40.*n.*31.
& 33.dicit tamen *num.*33.*&* 4. quod non eſt credendum, quod
Rex Chriſtianiſſimus habuerit hanc intentionem deprauatam;&
ideo ſtatutum ab vſu patriſfamilias recipit interpretationem , vt
prohibeat decimas , quæ non ſunt ſecundum Canones , quia iſte
14 ſenſus eſt iuxta morem Chriſtianiſſimi.† Amplia;quia habens ta-
citam conceſſionem regalium per vſum immemorabilem , provt
exigendi pedagia ſi non conſtat de natura conceſſionis , videlicet
an comprehendi fœminas,ſtatur communi vſui Principis in con-
ceſſionibus ſimilibus , quas facit expreſſe ; quia tacitum non plus
debet operari,quam expreſſum,& ſi non conſtat de vſu conceden-
tis , debet capi interpretatio à iure communi etiam facili. Caſtr.
15 *conſil.166. Nulli dubium, numero ſecundo.* † Amplia ; quia teſtator
legans prædium in vna Regione , & territorio ſitum, & exprimit
in alio territorio, ſi ex vſu teſtatoris eſſet ſolitus appellare de alio
territorio,ſufficit,quod in aliis verificetur legatum ; quia vſus pa-
triſfamilias attenditur.Caſtrenſ.*conſ.117.Videtur dicendum, in pr.*
16 *lib.2.* † Extende ; quia ſi teſtator erat ſolitus appellare libertum
ſuum illum,qui reuera non erat libertus ;tamen cadet in legato li-
17 bertorum. Caſtrenſ. *d.conſil.117. numer.2.lib.2.* † Extende idem
in patre,qui ſolitus eſt vocare filium illum,qui eſt nepos, ſi faciat
legatum filiis ſuis,veniet nepos,licet non ſit filius.Caſtrenſ.*d.conſ.*
18 117.*num.2.lib.2.*† Amplia,quia deſtinatione patriſfamilias plures
fundi habentur pro vno,& vnus pro pluribus.Vide,*deſtinatio facta*
19 *per patremfamilias quid operetur. Concl.*227. † Amplia in contra-
ctibus; quia ſi quis habet apothecam ſolitam locari ad vſum ſpe-
ciariæ,& ſimpliciter locet exercenti dictam artem,cenſetur locare
ad vſum prædictum ; & ideo tenetur præſtare patientiam pro illo
caſu,alias tenetur ad remiſſionem,vel intereſſe pro impedimento.
Roma.*conſ.178. Pro deciſione,n.2.ver.vltimo.per tot.*vbi apoſt. in *v.*
20 *ipſius.* † Amplia;quia in conceſſione quantumcunque generali de
legitimando, ipſa facultas debet interpretari , vt non ſe extendat
ad ea,quæ concedens non faceret,& ex vſu ſuo non facit,ita Bald.
*conſ.26.col.3.in pr.lib.4.*allegat *l.ſi procurator,*& alia iura.*ff.de cond.*
*indeb.*Caſtr.*conſ.*180. *Super eo,col.3.num.2.verſ. ſecunda ratio lib.2.*
21 † Extende;quia Princeps,ſi alicui ob eximiam virtutem concedit
priuilegium amplum,non aliter conceſſiſſe videtur,quam ipſe cõ-
cedens ſit ſolitus facere, *lib.1.ff. de offic.præfect.prætor. ver.credid.t.*
22 † Et delegatus ad aliquid non debet aliter iudicare,quam delega-
23 tus eſſet iudicaturus,*c.ſuper litteris,in fi.de reſcript.*† Et habens fa-
cultatem conferendi beneficia à Papa non poteſt ea vti , niſi eo
modo,quo Papa vti ſolet. Ægid.Bellam.*conſ.33.n.9.ver.quinta con-*
24 *cluſio.*† Amplia;quia mens,quæ attendi debet, contrahentium in
omnibus contractibus ad ſumendam interpretationem contractus,
vel compoſitionis, ſumitur ex obſeruantia præcedente contractũ;
nam ſi parochiani componunt ſuper decimis animalium ſimpli-
citer, & non erant ſoliti ante contractum, ſoluere decimas anima-
lium,niſi quæ paſcebantur extra diſtrictum compoſitio intelligi de-
bet ſolum de iſtis.Caſtr.*conſ.364.Circa primum,n.3.v. ſuper ſecun-*
25 *do.lib.1.* † Extende, vt procedat, etiamſi obſeruantia eſſet ita poſt
26 contractum. Caſtr.*d.conſ.364.n.3.lib.1.* † Extende,ſiue contractus
pendeat à voluntate vnius tantum,provt teſtamentum,& manda-
tum procuræ;quia pro interpretatione ſeruit obſeruantia illius,ſiue
pendeat ex conſenſu plurium,& attenditur obſeruantia amborum.
27 Caſtr. *d.conſ.164.n.3. ver.item ſicut vltima voluntates.lib.1.*† Vide
Bart.*in conſ.49.Commune Spoleti,num.5.ver.nam diſſenſus.lib.1.* vbi,
quod in contractu , & ſtipulatione diſſenſus vitiat;quia ſi vnus de
28 vno,alius de alio ſenſit,nihil actum eſt.† Amplia;quia habens pri-
uilegium amplum,& vſus ſit ſtricto modo,ex tali reſtringitur. Bar-
tol.*in l.vſum aquæ. C.de aquæduct.lib.11.* Alex. *conſ.1.Ponderatis,n.*
*30.in fi.ver.non obſtat etiam,lib.5.*Vide, *Conſuetudo & vſus patriſfa-*
*milias,& Principis attendi debet.Concl.*953.Vide, *Obſeruantia diu-*
*turna multa operatur,& attendenda.Concl.*59.Vide, *Priuilegiũ quan-*
*do datur per actum contrarium .Concl.*756. † Amplia ; quia vſus 29
patriſfamilias attenditur in multis; ideo ſi pater legat domum, &
vineam Hoſpitali,cum hoc,quod eius filij poſſint recreationis cau-
ſa accedere , debet intelligi, provt teſtator accedere ſolebat,ſi po-
teſt conſtare , alias arbitrio boni viri. Caſtr.*conſ.437. Super dictis*
quæſitis,in pr.l.2.† Extende,quia ſi domus erat ſolita remanere va- 30
cua pro recreatione teſtatoris;debet etiam remanere pro filiis ha-
bentibus reſeruatam recreationem. Caſtr.*d conſ.437 n.8.v. ſuper*
vltimo. l.2. † Extende, etiamſi vnus ex pluribus filiis renunciaſſet 31
ſuæ recreationi;quia non poteſt aliis præiudicare, niſi renunciatio
eſſet ex cauſa iuſta,& ſuperuenienti. Caſtr. *d.conſ.437 in fin.lib.2.*

Vſus & habitatio in quibus differant,vel non. CONCL. 365.

HAbitatio † differt ab vſu habitandi,quia habitatio ſignificat 1
ſeruitutem habitationis, & poteſt locari; vſus vero non po-
teſt locari,ſed importat perſonalem vſum eius,qui debet habitare.
Socin.*conſ.281.In cauſa Bernardi, per tot.lib.2.* Alexand. *conſ.223.*
Viſis verbis,num.4.lib.2. Caſtrenſ. *conſ.125. Viſo teſtamento, in fin.*
*lib.1.*Vide, *Habitatio multiplex, & quis dicatur habitare. Concluſ.7.*
† Declara tamen;quia ſi conſtet de mente,quod habitatio intelli- 2
gatur pro vſu habitationis , debet ita intelligi, veluti ſi habitatio
ſimul cum hærede , vel habitatio cum prohibitione locandi vel
quando filiæ pater relinqueret , quod poſſet redire , & habitare;
quia ab vſu patriſfamilias ſic intelligitur.Socin.*d.conſ.281.per tot.*
l.2.† Amplia;quia ſi teſtator legat vxori ſuæ, quod poſſit ſtare,& 3
habitare in domo teſtatoris,& inhabitet commode,& pars domus
locetur per hæredem,penſio erit hæredis, ex quo non contradixit
vxor;tamen propter dubias opiniones cauſa eſt concordanda. Ful-
goſ.*conſ.207. Franciſcus filius, col.2.v.ſecundo quæritur.* † Amplia; 4
quia licet ſit relicta habitatio;tamen reſtringitur ad vſum,ſi teſta-
tor impoſuit neceſſitatem habitandi , puta quia dixit, quod lega-
bat habitationem ſuæ domus tali , qui poſſit , & debeat habitare;
nam illa verba neceſſitatis inducunt vſum, & non habitationem.
Alex.*d.conſ.223.n.5.in fi.lib.2.*† Reſtringe;quia ſi modus adiectus 5
legato ſit fauore legatarij, nunquam reſtringit legatũ. Alex.*d.conſ.*
223.n.5.lib.3.† Amplia;quia vſus,& habitatio non poſſunt legari 6
in re ſua, quia ſeruitus eſt, & non poteſt res mea mihi ſeruire, &
ſic cum dominio non conuenit.Caſtr.*conſ.125.n.3.lib.1.*† Limita; 7
quia habens vſum, & habitationem domus , ſi intrat religionem
capacem bonorũ,non extinguitur vſus,& habitatio,ſed monaſte-
rium poterit locare.Anch.*conſ.436.n.8.v. venio ad quintum.* † Li- 8
mita;quia bene poteſt is,qui habet vſum,& habitationem domus,
illum habere pro ſe,& conuiuis,& hoſpitibus,licet non poſſit lo-
care,*l.plenum, in pr.ff.de vſu, & habitat.*ibi,*ex iis, quæ Nerua nega-*
uit, Iubentius ait,etiam cum conuiuis,& hoſpitibus poſſe vti.& ſubdit
text.*quæ ſententia mihi vera videtur,aliquando enim largius cum vſu-*
ario agendum eſt pro dignitate eius, cui relictus eſt vſus. Vide, *Vſus-*
*fructus rei legatus differt à legato vſus eiuſdem rei.Concl.*335.

Vſus cadit in rebus mobilibus,non autem vſusfructus. CONCL. 366.

VSus † cadit in rebus mobilibus,non vſusfructus,licet propter 1
commoditatem vtendi mobilibus talis vſus per cautionem
tranſeat in vſumfructum. Caſtr.*conſ.382. Primo videndum col.1.&*
2.ver. contrarium credo. Fulg.*conſ.197.* qui loquitur in pecunia, &
de mobilibus , quæ vſu conſumuntur. Vide ſupra , *Vſufructuarius &*
*ſtabilium,& mobilium qualiter,& de quibus cauere debeat. Concl.*304.
† Reſtringe,niſi eſſent talia mobilia, quæ non conuenirent,provt 2
muliebria,quæ viro non conueniunt,vel econtra; quia in iſtis nec
datur vſus,nec vſusfructus.Caſtr.*d.conſ.382.col.1.verſ. contrarium,*
*lib.1.*ſed forte cadit vſus propter æſtimationem;quæ poteſt ad pe-
cuniam reduci.

Vſurarius quis dicatur,& quid importet. CONCL. 367.

HAbens † vſuarium obligatum ad ſoluendam certam penſionẽ 1
perpetuam pro certis bonis dicitur habere directum domi-
nium,& vſurarius dicitur habere vtile dominiũ. Ang.Aret.*conſ.54.*
Videtur dicendum,n.10.† Et poteſt vſurarius eſſe cũ facultate ſibi 2
appropriandi,vel redimendi,quæ facultas aliquando eſt perpetua;
& realis,veluti ſi dicatur,quod conceditur ius francandi;ſi vero di-
catur,quod poſſit francare,dicitur perſonalis. Ang.Aret.*d.conſ.54.*
n.11.& ſeq.† Dominus vendens huiuſmodi vſurarium cum pacto 3
quod recipiet inueſtituram , & ſoluet penſionem , alias venditor
vult teneri ipſe ſoluere, ſi vſurarius non vult recipere inueſtiturã,
&

Digitized by Google

& non vult ſoluere penſionem,vendenstenetur,nec poteſt prætendere ſe fideiuſſorem pro vſuario ; quia non habuit mandatum ab eo,neque ipſo præſente vendidit; ideo exceptio francandi competens vſuario non competit venditori ; quia reuera non eſt fideiuſſor, plene Ang. Aret.*d.conſ.44.per tot.*vbi pro vtraque allegat,ſed
4 hanc tuetur,& tollit contraria. † Declara;quia vſuarius,provt eſt beneficiatus habens adminiſtrationem, veluti Epiſcopus, licet in vita æquiparetur vſufructuario ; tamen in infirmitate , vel morte æquiparatur vſuario , qui ſolum efficit ſuos fructus illos , qui ſunt neceſſarij pro ſe, & familia, alios Eccleſiæ dimittit , ſicque vſua-
☞ rius non habet,niſi neceſſaria,*c.Epiſcopus habeat*,12.*quæſt*.1.Vide, *Beneficiatus an equiparetur vſufructuario, vel vſuario.Concl.*80.*n*.2.

Vſus communis loquendi attendi debet,& quando ſecus. Concl. 368.

1 VSus † communis loquendi magis attenditur,quam proprietas verborum in ſermonibus exaudiendis; & ideo in legato omnium bonorum mobilium non veniunt nomina debitorum,etiam ſi de ſubtilitate iuris poſſent includi ; quia ſecundum vſum communem appellatione bonorum mobiliũ veniunt ſupellectilia.Old. *conſ.*219. *Factum tale eſt,dominus Rex,in fi.ver.ſed quicquid.* Bartol.
☞ *conſ.*159. *Viſa quadam, in pr.lib.*1. Vide, *Conſuetudo interpretatiua*
2 *quanto tempore introducatur, & quod operetur. Concl.*878. † Et obſcuritas ſermonis ex communi vſu loquendi, & conſuetudine interpretationem recipit,plene Maſcard.*Concl.*1124.*n.*15.*& ſeq.*vbi
* citat plurimos, & atteſtatur de* communi , vbi plene ampliat, & declarat,vide eum.Rom.*conſ.*179.*Ampliſſime Doctor, n.*2.*v.ſecun-*
3 *do communis vſus.*† Declara tamen, quod vſus communis attenditus,quando ex verbis non apparet clare, quid partes ſenſerint, vt quia verba ſunt dubia,& poſſunt plura ſignificare,aliàs ſecus;quia ſi verba ſunt clara,& habent propriam ſignificationem,ſtatur verbis,&ſignificationi verborum.Fed.de Sen. *conſ.*72.*Benedictus,n.*2.
4 *in fi.ver.ad id,quod dicis & n.*3.† Declara;quia communis vſus nũquam attenditur,niſi de eo conſtet,& allegans probare debet.Bartol.*conſ.*159. *Viſa quadam conſtitutione, in princ.lib.*1. Alex.*conſ.*37. *Viſo themate,n.*17.*v.duodecimo, cum ſeq.lib.*6.*& conſ.*26.*Videretur,*
5 *n.*11.*l.*3. † Imo non ſufficit probate communem vſum loquendi, niſi probetur de tempore diſpoſitionis teſtatoris;quia non releuaret, ex quo variare poteſt , & probatus de vno tempore non concludit de alio.Alex. *d.conſ.*37.*num.*17.*l.*6.*& conſ.*26. *num.*11.*lib.*3.
6 † Amplia;quia communis vſus loquendi attenditur etiam in odioſis,& pœnalibus.Maſcard.*d. Concl.*1124.*n.*17. *& ſeq.* vbi ampliat multis modis,vide omnino eum,Abb.*conſ.*1.*n.*6.*ver. item ſtatutum*
7 *dicit,lib.*1.† Extende etiam ad annullandum actum, provt loqui-
8 tur Roman. *conſ.*179.*n.*5. † Amplia; quia reſcripti verba debent intelligi ſecundum communem vſum loquendi. Fed.de Sen.*conſ.*
9 145.*numer.*7.*circa fin.v.& ad communem vſum.* † Amplia in verbis ſtatuti ; quia ſi ſtatutum dicat , quod ſtantibus patruis excludatur mater,licet proprie patruus dicatur frater patris, & patruus magnus dicatur frater aui ; tamen ſi ex communi vſu loquendi patruus magnus appellatur patruus, ipſe excludet matrem, alias ſe-
10 cus,Bald. *conſ.*258. *Item ſtatuimus,in fi.v.ſolutio.lib.*3. † Extende in ſtatuto circa ſucceſſionem , quod mater non ſuccedat filio ab inteſtato decedenti ; quia licet non habeat locum in impubere, qui non poteſt teſtari ; tamen debet intelligi ſecundum communem vſum,quatenus vſus probetur, etiam in impubere,qui non poteſt teſtari,decedente.Ang.de Peruſ.*conſ.*26.*Statutum excludens.*Rom. *conſ.* 32. *numer.*4. vbi apoſtill. magna citat infinitos pro vtraque.
☞ Abb.*conſ.*75.*n.*9.*lib.*1.Vide, *Inteſtatus proprie quis dicatur,vel non.*
11 *Concluſ.*335.† Extende in ſtatuto circa ſpurios,vel naturales; quia licet naturalis natus ex fantolaſtta non veniat appellatione filiorum ex tali ſtatuto;ſi tamen communis vſus eſſet in contrarium, attendi debet.Angel.*conſ.*30. *Domina Franciſca, num.*6.Angel.*conſ.*
12 401.*in princ.* quod eſt Benedicti de Plumbino. † Idem in ſtatuto, quod conſanguinei vſque ad certum gradum teneantur compromittere;quia etiam in naturalibus habet locum,ſi ita eſt communis vſus , quod appellatione conſanguineorum veniant naturales. Fulgoſ.*conſ.*108.*numero quarto* quod duplicatur *conſ.*151.*col.penult.*
13 *circa fin.verſ.rurſus in huiuſmodi.*† Item in ſtatuto loquente de iu-
* dicibus;quia intelligitur ſecundum * communem vſum loquendi.
14 Signor. *conſ.*243.*num.*4. † Idem in ſtatuto loquente de arboribus fructiferis ; quia quercus dicitur arbor fructifera. Corſett. *in ſing. ſuis,in ver.fructus.* niſi communis vſus repugnaret. Abb. *in c.* 2.*in*
* 2.*not.de arbitr.*& eſt communis * opinio, vt per Bart. Alexand.&
15 alios *in rubric.ff. de nou. oper. nunciat.*† Et licet aliqui diſtinguant; aut fuit ſtatutum compilatum à iuriſperitis;& tunc verba ſumuntur ſecundum propriam ſignificationem; aut ab idiotis,& ſumũtur ſecundum communem vſum loquendi; tamen etiamſi à peritis ſit factum,ſemper attenditur communis vſus loquendi,ſi de eo
conſtat.Rom.*d.conſ.*32.*n.*4.Abb.*d.conſ.*75.*n.*9.*l.*1. † Contrarium, 16
quod diſtinctio ſit vera. Alex. *conſ.*2.*n.*17.*& conſ.*9.*num.*4.*& conſ.* 82.*numer.*15.*lib.*1.*& conſ.*26. *numer.*12.*lib.*3. *& conſ.*85.*Animaduerſis,num.*15.*& ſeq.verſ. præterea, lib.*4. *& conſ.*44.*numer.*7.*lib.*5.
† Amplia in iudiciis,& laudis hominum,maxime vulgarium;quia 17
attenditur communis vſus loquendi, vt illa ſit turris, vel pars turris,quam communis vſus talem appellat.Bal.*conſ.*125.*Domus con-*
*ſtruitur, lib.*3. † Amplia in contractibus; quia communis vſus lo- 18
quendi attendi debet,quãdo verba poſſunt eſſe dubia. Angel.*conſ.*
251.*Domina Maſſina, n.*2. † Extende; quia attenditur communis 19
vſus loquendi etiam contra propriam ſignificationem,quando de eo conſtat;& ideo licet locatio propria intelligatur,quando penſio ſoluitur in pecunia;tamen,quando vſus communis eſſet in contrarium,attendi debet, Bartol. *conſ.*159. *Viſa quadam conſtitutione, in*
*princ. lib.*1.† Extende in contractu gabellarum , in quo enunciat 20
liber magiſter gabellarum ; quia ſi eſt controuerſia , de quo libro gabellarum intelligatur,vt ſit magiſter,ſtatur communi vſui.Ang.
*conſ.*219.*Quidam emptores in fin.*† Amplia in teſtamentis; quia ſi 21
teſtator ſubſtituat hæredi decedenti ſine filiis legitimis & naturalibus , non veniunt legitimati, ſi ita eſt vſus communis,quod veniant,vel econtra.Alex.*conſ.*2.*Viſis codicill. verſ.quinto probo. lib.*1. Ant.de Butr.*conſ.*6.*in pr.ver.in contrarium.* Alex.*conſ.*248.*Pondera-*
*tis,n.*5.*v.in contrarium,lib.*6.† Extende; quia ſemper vſus commu- 22
nis attenditur,quãdo verba ſunt vulgari ſermone prolata ab idiota.
Alex.*conſ.*9.*Viſis verbis,n.*4. *lib.*1. † Etimſi poſtea in latinum ſint 23
poſita à Notario;vnde ſi teſtator ſubſtituit:*ſe neſſuno de miei heredi morira ſenza figliuoli ſoſtituiſco l' Hoſpitale*,id eſt,*ſi vllus ex hæredibus meis morietur ſine filiis,ſubſtituo Hoſpitale*,& Notarius ſcripſit : *& ſi nullus ex hæredibus,&c.*debet exponi,nullus,videlicet aliquis; quia ſic importat in vulgari ſecundum vſum communem.Bart.*conſ.*57. *Annacellus,lib.*1.& duplicatur *lib.*2.*conſ.*73. *Minarellus*, & nota,
quod duplicatur *n.*37.† Contrarium;quia vſus communis non at- 24
tenditur , quando verba ſunt latino ſermone redacta in ſcriptis à Notario.Alex.*d.conſ.*9.*n.*4.vbi apoſt.in *v.iuris,lib.*1.*& conſ.*26.*Vi-*
*deretur,n.*11. *lib.*3. † Extende, quia communis vſus loquendi , & 25
communis conſuetudo loquendi attenditur in teſtamentis, & codicillis,nedũ ad eliciendam mentem diſponentis,ſed etiam ad probandam nullitatem diſpoſitionis,provt quãdo pater errauit,vel in nomine proprio , vel in nomine filij, vel filius errauit in nomine patris diſponendo;quia præſumitur dementia etiam ad annullandũ
actum.Rom.*conſ.*179.*Ampliſſ.Doctor.in pr.num.*3 *& ſeq.* † Amplia 26
generaliter in omni diſpoſitione,& omni materia,quia vſus communis loquendi probatus ſemper præualet propriæ ſignificationi.
Abb.*in c.*2.*in* 2.*not.de arbitr.*& communem* dicunt Bart. Alex.& *
alij *in rub ff. de nou.oper.nunciat.*Ant. de Butr. *conſ.*9.*in pr.v.in contrarium*,vbi apoſt.*in v.communi vſu*,vbi allegat plures.Abb.*conſ.*1.
*n.*6.*v.item ſtatutum dicit,lib.*1.*& conſ.*75.*n.*9.*lib.*1.† Et appellatio- 27
ne creditoris licet non veniret creditor in diem,vel ſub cõditione,
ſecus eſt de cõmuni vſu loquendi.Mandel.Alba *conſ.*74.*n.*13.† Et 28
probatio vſus cõmunis loquẽdi debet fieri de tẽpore diſpoſitionis, alias non releuaret;quia varius eſſe poteſt.Alex.*conſ.*37.*n.*17.*verſ.*
*duodecimo non obſtat,lib.*6.*& conſ.*102.*in fi.lib.*6. † Imo neceſſe eſt, 29
quod probatio ſit diſtincta,& in puncto,vt ſi verba ſunt à iuriſperitis,non ſufficiat probare vſum,niſi dicat etiam apud iuriſperitos,
& omnes,Alex.*d.conſ.*37.*n.*18.*l.*6.† Declara totam iſtã materiam; 30
quia communis vſus loquendi habet locũ,& attenditur in verbis prolatis in vulgari ſermone , quia etiam attenditur vſus communis vulgaris ; ſi vero verba ſunt prolata in latino, tunc attenditur communis vſus loquendi non vulgariter , ſed liberaliter , & ideo ſcripta in latino per Notarium præſumuntur ſcripta ſecundũ proprium ſignificatum litteralem , & ceſſat communis vſus vulgaris. Alex.*conſ.*2.*n.*17.*l.*1.*v.non obſtat quintum, & conſ.*5. *Circa primum, n.*11.*v.unde ſecundum.*Bald.*lib.*1.& plenius *conſ.*9. *Viſis verbis,n.*4. *v.bene facit,lib.*1.vbi plena apoſt.in *v.iuris*, dat plurimos concord.
*& conſ.*82.*n.*2.*eod. lib.* plenius *conſ.*5.*Circa primum.*† Et ideo dicit 31
Alex.*conſ.*85.*Animaduerſis,n.*15.*v.præterea reſpondeo,l.*4. quod differentia eſt in iure inter emere,& comparare,quia emere eſt cum pretio,comparare eſt cum permutatione alterius rei,& ſpeciei;ideo ſi diſpoſitio eſt à lege,vel ſtatuto,vel iuriſperito,remanet differentia,ſi à vulgaribus & teſtibus,communis vſus præualet,quod idem
ſit emere,vel comparare.† Declara;quia communis vſus loquendi 32
attenditur maxime inter idiotas,qui ignorant proprietates verborũ,provt ſunt mercatores,& alij vulgares. Alex.*conſ.*102.*Viſo themate,in fin.lib.*6. vbi ſubdit, quod omnis intellectus dicitur extraneus,

33 neus, qui non ſonat in auribus vulgi, *c.ex litteris, de ſponſal.* † Am-
34 plia; in priuilegio. Abb. *d.conſ.75.n.9.lib.1.* † Amplia; quia in baſtardis, an ſint de familia, vel ne, attenditur communis vſus loquen-
35 di. Palcot. *de ſpur.c.60.n.5.* vbi plures allegat. † Amplia in legibus. Abb. *d.conſ.75.n.9.l.1.* vbi, quod etiamſi ſunt factæ à iuriſperitis;
36 tamen attenditur communis vſus. † Contrarium, quod iuriſconſulti peritiſſimi, maxime antiqui, non ſint vſi verbis vulgarium
37 modernorum. Abb. *conſ.79. Illud de iure, n.2. lib.1.* † Limita; quia communis vſus loquendi attenditur in iis, quæ proferuntur vulgari ſermone, ſed poſtquam prolata in vulgari Notarius redegit in latinum, præſumitur redegiſſe in eo proprio ſignificatu, quo ſunt verba prolata; ideo litteraliter intelligenda ſunt. Alex. *conſ.2. Viſis*
38 *codicillis, n.17.v.primo iſtud, lib.1.* vbi apoſt. dat concord. † Limita; quia communis vſus loquendi in vno loco non attenditur in alio loco; quia bene ſtant ſimul, quod in vno loco ſit vſus communis vno modo, & in alio loco alio modo; & ideo non ſtatur aſſertioni Doctoris, quod vbique ita ſit communis vſus. Alex. *d.conſ.5.n.11.*
39 *& ſeq. verſ. item reſpondeo, lib.3.* † Limita; quia communis vſus loquendi non attenditur in mutis; quia ſæpe in iis, quæ vulgus tenet, ineſt error. Fed. de Sen. *d.conſ.72. in fi.n.3.& 4.* vbi ponit exempla aliqua, per quæ apparet errorem ineſſe ſui communi, qui non atten-
40 ditur in illis caſibus. † Limita; quia communis vſus loquendi ſecundum quid non allegatur pro communi vſu ad verificationem diſpoſitionis ſimplicis. Ang. *conſ.401. Petrus Paulus, in fi.v.non obſtat,*
41 *quod verba ſtatuti.* † Limita, quando, vſus ruſticanus eſſet vno modo, & ciuilis alio modo; quia iura Sapientum deturpari non debẽt per ora idiotarum, & ruſticorum. Bald. *in l.2.C. de ſucceſſ. edict.* plene
42 Ioan. Monach. & ibi Prob. *c.pen. de immunit. Eccleſ. lib.6.* † Limita; quia vſus communis non attenditur, quando verba ſunt prolata à lege, vel à Principe, aut à iuriſperito; quia attenditur ſignificatio.
43 Alex *conſ.1.n.13.l.1.* † Extende idem, quando ſunt prolata à Notario, qui ea redegit latina in ſcriptis. Alex. *conſ.9.n.4.l.1.* vbi apoſt.
☞ in *ver. iuris.* Vide Concluſ. prox. ſeq.

Vſus communis loquendi attenditur etiam contra omnem latinitatem. CONCL. 369.

1 VSus † communis loquendi attendi debet etiam accipiendo verba pluralia pro ſingularibus, & è contra ſingularia pro pluralibus. Bart. *conſ.57. Annarellus, in pr. lib.1.* quod duplicatur *d.conſ.*
2 *73. el ſecondo* incip. *Minarellus.* † Vniuerſale, videlicet omne, ponitur quandoque pro particulari diſtributiuo, vt pro quolibet, Bartol.
3 *d.conſ.57. in pr. lib.1.* quod duplicatur *conſ.73. el ſecondo, l.2.* † Negatiuum verbum ſecundum communem vſum ponitur pro affirmatiuo; vnde vulgariter teſtator, qui inſtituit filios, ſi vulgari ſermone dicat: *& ſe neſſuno de detti miei figliuoli morirà, ſuſtituiſco la Chieſa, &c.* id eſt, *Et ſi aliquis dictorum filiorum meorum morietur, ſubſtituo Eccleſiam, &c.* illud verbum ſecundum communem vſum, *ſe neſſuno,* importat in latino, *& ſi aliquis.* Bart. *d.conſ.57.n.2.v.hoc*
4 *premiſſo, l.1.* & duplicatur *lib.2. & conſ.73. el ſecondo.* † Debitor licet dici non poſſit obligatus reali, & à quo poteſt res vendicari; tamen inter idiotas, & vulgares, & mercatores ſecus ſecundũ vſum communem, & vulgarem; quia verba groſſo modo, & ſecundum vulgares ſunt intelligenda. Alex. *conſ.102. Viſo themate, in fin.n.11. & ſeq.v. præſertim cum dicti fratres, lib.6.* vbi dicit, quod omnis intellectus dicitur extraneus apud vulgares, qui non ſonat in auribus
5 vulgi. † Amplia; quia communis vſus loquendi non dicitur impropria ſignificatio, quãdo diſcrepat à propria ſignificatione vocabuli.
6 Alex. *conſ.211. Ponderatis, in pr. lib.6.* † Amplia; quia habet locum communis vſus loquendi, etiamſi ſtatutum diſponat, quod debeat ad litteram intelligi, vt ſonant verba. Alex. *d.conſ.211. lib.6. in pr.*
7 † Extende, etiamſi addat ſtatutum, quod intelligi debeat ſecundũ propriam ſignificationem, & non poſſit interpretari, gloſſari, improprìari, vel alio modo intelligi; quia non eſt ſublata interpretatio ſecundum communem vſum loquendi, maxime quando communis vſus non repugnet ſignificationi propriæ. Alex. *d.conſ.211.*
8 *in fi.l.6.* † Declara, vt prædicta procedant, quando conſtat de communi vſu loquendi, alias ſi clare non conſtat de eo, non receditur à
☞ propria ſignificatione. Alex. *conſ.153. Viſo themate, in pr. lib.7.* Vide Concluſ. prox. præcedentem.

Vſus communis loquendi qualiter probetur. CONCL. 370.

1 COmmunis † vſus loquendi ad hoc, vt probetur, debent teſtes deponere, quod ab omnibus ita tractari, & appellari audiuit per tantum tempus, per quod inducatur vſus, prout in conſuetudine inducenda. Cuman. *conſ.77. Ad primum, num.5.v.ad quintum,* ideo non probant teſtes, qui dicunt ſe ita credere, vel audiuiſſe.
† Extende; quia teſtes non probant communem vſum loquendi, 2
niſi duo deponant de temporis diuturnitate, videlicet 10. annorum, & quod à maiori parte populi; ideo deponentes ita vidiſſe ſeruari, vel ita audiuiſſe à compluribus, & ita credere, non probant. Fulg. *conſ.165.n.6.& ſeq.* vbi late tuetur Bart. *in l. Labeo ff. de ſuppell. leg.* reprobando 11. teſtes ſequitur Alex. *conſ.102. in fi. lib.6.* † Amplia; 3
quia teſtes deponentes de communi vſu loquendi debent percutere tempus ante diſpoſitionem, vel tempus diſpoſitionis, & non ſufficeret de præſenti eſſe communem vſum. Fulgoſ. *conſ.165.n.7. verſ. rurſus & illud,* ſic etiam relatiue tenet Alex. *conſ.102. Viſo themate, in fin. l.6.* Vide, *Probatio debet de neceſſitate concludere. Concl.* ☞
765. † Amplia; quia communis vſus loquendi non probatur ex atteſtatione Doctoris, vel gloſſæ, quando dicunt, quod vbique eſt talis vſus communis; quia poteſt eſſe diuerſus in vno ab alio; ideo generalis aſſertio non probat. Alex. *conſ.5. Circa primum, num.11.& ſeq. ver. item reſpondeo, lib.3.* Vide plenius per Maſcard. *Concl.129.* ☞ 4
Communis vſus loquendi quo pacto probari poſſit. Vide, *Doctori atteſtanti aliquid quando credendum, vel non. Concl.558.*

Vſus negatiuus legis quomodo, & qualiter probetur. CONCL. 371.

NOn † probatur non vſus legis, vel ſtatuti per teſtes dicentes 1
de ſimplici non vſu, niſi ſimul deponant de ſimplici actu affirmatiuo contrario; quia non entis nullæ ſunt qualitates. Alex. *conſ.196. Viſo teſtamento, n.15.v.tamen non probatur, lib.2.* † Exem- 2
plum: lex diſponit, quod habentes domos minantes ruinam teneantur cauere de damno infecto, teſtes deponunt; quia viderunt multas domos minantes ruinam, & quod Domini nunquam præſtiterunt cautiones de damno infecto; hoc non releuat; quia poteſt dari caſus, quod non fuerit vnquam petita, & ſic neceſſario non concluditur; ſimiliter exemplum *in l.rem nouam. § patroni. C. de iudic.* tenentur Aduocati iurare de calumnia, teſtes deponunt nunquam fuiſſe iuratum, lex propterea non abiit in diſſuetudinem, etiam ſi per mille annos, quia iuramentum non fuit petitum; eſt ergo neceſſe, quod deponant cautionem, & iuramentum à lege inductum fuiſſe petitum, & petitam & denegatam, & nunquam fuiſſe præſtitum, vel quod deponant de actu implicite habente ex ſe actum affirmatiuum; lex dicit, quod mortuo patre hæreditas inter filios æqualiter diuidatur, ſi teſtes deponunt, quod bona non fuerunt diuiſa, non ſufficit, ſed ſi dicant, non fuerunt diuiſa; quia ſemper primogenitus habuit omnia bona eſſet probatus non vſus, & conſuetudo primogenituræ; quia includit contrarium actũ affirmatiuum, ſublatum, ita plene Alex. *d.conſ.196. Viſo teſtamento, num.15. lib.2.* & prius idem dixit *conſ.45.n.5.& conſ.136.n.19.l.2.* Cran. *conſ.81. n.11.* Vide, *Lex præſumitur vſu recepta, & quando ſecus. Concl.357.* ☞
Vide, *Tempus immemorabile operatur multa, & habet multa ſpecialia, &c. Concl.40.*

Vſus communis circa diuerſa. CONCL. 372.

REdditus † appellantur; qui percipiuntur ex rebus immobili- 1
bus ſecundum communem, & vulgarem opinionem. Feder. de Sen. *conſil.12. numer.5. verſic. item communi.* † Mobilium bono- 2
rum appellatio intelligitur de ſupellectilibus ſecundum communem vſum loquendi. Oldrad. *conſ.219. in fi. ver. ſed quicquid de iſta.*
† Canonicatus appellatione ſecundum vulgarem, & communem 3
vſum loquendi venit ſimplex beneficium clericatus nuncupatum in parochiali Eccleſia exiſtens. Fed. de Sen. *conſ.73. circa med. verſ. non obſtat, quod clericatus.* † Monaſteriorum appellatione intelli- 4
guntur loca Monachorum, non autem religioſorum Mendicantium ſecundum communem vſum loquendi. Feder. de Sen. *conſil. 145.n.7. circa fi.v.primo ad Pontius.* † Filiorum, vel Fratrum appel- 5
latione in materia conuenienti, & naturali veniunt etiam filij, & fratres ſpurij ex communi vſu loquendi, prout ſi agatur de pace, vel vindicta; quia cum verba ſint naturalia, complectuntur iſtos, qui naturaliter ſunt tales. Ang. *conſ.401. Petrus Paulus, in pr.* quod eſt Benedicti de Plumb. licet Angel. *n.8. vſque in fi.* teneat contrarium. Vide, *Filiorum appellatione quando ſoli maſculi comprehendantur, vel è contra. Concl.374.* ☞ † Idem appellatione conſanguineorũ; quia ve- 6
niunt naturales conſanguinei etiam in materia ſtatuti. Fulg. *conſ. 108.n.4.* quod eſt duplicatum *conſ.152. col. pen. in fin. ver. rurſus in huiuſmodi.* † Et de conſuetudine anorum eſt, quod appellant nepo- 7
tes ex filio præmortuo filios. Alex. *conſ.9.n.3. in fi. lib.1.* † Nepotis 8
appellatio ſecundũ communem vſum loquendi intelligitur de filio fratris; quia vulgares appellant nepotes, licet de iure intelligatur filius filij. Anch. *conſ.5. Circa primum, n.10. in fi. verſ. poſtremo, lib.3.*

Et

Digitized by Google

9 † Et de familia ſpurij dicuntur ſecundum communem vſum lo-
quendi. Angel.conſ.30.& conſ.191.Cornel.conſ.159.colum.fin.lib.3.
10 Socin.conſ.192.lib.3.ſequitur Palçott.de ſpur.c.60.n.6.† Nomina fi-
liis apponuntur per parentes ſecundum communem vſum. Roman.
11 conſ.179. Ampliſſime Doctor,n.5.† Gerundium licet importet domi-
nium; tamen ſecundum communem vſum loquendi, qui debet at-
tendi, importat poſſeſſionem. Alexand.conſ.129. Puto,in fin.n.4.li.2.

Vtile per inutile non vitiatur, & quando ſecus.

Concl. 373.

1 REgula † eſt, quod vtile per inutile non vitiatur, cap.non debet.
de regul. iur.in 6. quod procedit in iis, quæ ſunt diuidua, &
fiunt ſeparatim, Gemin. conſ.97.in fin.ver.nec obſtat. Bald.conſ.475.
Quidam Ioannes, n.10. ver. tres enim ſunt caſus, lib.1. vbi, quod in
iis, quæ ſunt ſeparata à principio, vel ſeparabilia, vtile per inutile
non vitiatur. Anchar. conſ.215.num.5.& ſeq.ver. ſeptimo inducitur.
Alex.conſ.38.Conſideratis iis,col.fin.li.2.Ægid.Belliam.conſ.42.n.11.
Vide, Abundans cautela non nocet. Concl.67. † Et ideo electio facta
2 per plures annos, vltra facultatem eligentium, valet pro tempore,
pro quo poſſunt eligere, puta per annum, ex quo tempus eſt diui-
3 duum. Rom.conſ.66.in pr.† Extende; quia Epiſcopus concedens ma-
iorem indulgentiam, puta centum annorum, quam poſſit, ſaltem
valebit in 40.diebus, in quibus poteſt concedere. Rom. d.conſ.66.
4 col.2.ver.& ad hoc faciunt.† Et iudex, qui poteſt iudicare ſolum vſq;
ad ſummam decem, ſi iudicat de viginti, valet ſententia pro de-
5 cem. Rom. d.conſ.66. circa med. ver. ſecundo. † Et idem in dona-
tione non inſinuata; quia licet non valeat vltra ſummam 500. be-
6 ne valet infra ſummam 500.cum aliis ſimilibus. † Declara tamen,
niſi inducatur nullitas actus ex decreto irritanti legis, vel ſuperio-
ris; quia cum inducatur forma, quæ facit rem diuiſibilem effici in-
diuiduam, tunc non valet in aliquo, & vtile per inutilite vitiatur.
Rom. d.conſ.66. in fin. vbi apoſtil.in ver.formam.citat infinitos ad
7 hoc.† Contrarium quod imo etiam in iis, quæ ſunt ſeparabilia, vti-
le per inutile vitietur, Anch.conſ.215.n.11.ver.quarto inducitur di-
8 recte. † Declara; quia in ſeparabilibus, & diuiduis, puta tempore,
numero, vel menſura, aut alias regulariter non vitiatur vtile per
inutile, aliquando ſecus, quando ratione formæ actus diuiduus na-
tura, & exiſtentia efficiatur indiuiduus ex forma, vt quia adſit de-
cretum irritans, vel annullatio actus, ſi aliter fiat, & ita plene Rom.
9 conſ.66. Vidi eximie Domine per tot. maxime in fine. † Amplia,
quod bona facta ſupra ſummam promiſſam non vitiatur in ſum-
ma promiſſa. l. ſancimus. C. de donat. Gemin.conſ.32.n.6.ver.valet
10 ergo. † Declara, hoc procedere; quia non læditur donans, nec do-
11 natarius. Lap.alleg.81.in fin.ver. nec obſtat. † Amplia in tranſactio-
ne facta partim ſuper falſis inſtrumentis, partim ſuper veris, vt an-
nulletur ſolũ in parte falſa, in alia valeat; l.ſi ex falſis.C.de tranſact.
12 † Declara hoc procedere, quando eſt ſuper pluribus capitulis di-
uiduis, Lap. d.alleg.81.circa fi.ver.nec obſtat prædictis, ſecus, quando
cauſa regulans totum inſtrumentũ eſſet inutilis, & falſa. Bald. conſ.
13 28.col.2.v.ſed in contrarium,lib.1.† Amplia in rogitu duorum No-
tariorum inſolidum; quia licet non valeat rogitus vnius; quia crea-
tus ab inferiore rogitum fecit extra territorium, alter creatus ab
Imperatore, ſuſtinetur rogitus validus. Ægid. Bellam. conſ.42.n.6.
14 & ſeq.ver.modo venio,& n.11.† Amplia; quia ſi Eccleſia grauatur in
multiplicatis modicis contractibus, vel obligationibus, reuocatur
in eo, quod eſt vltra licitum. Lap. d.alleg.81. in pr.ver.examinemus.
15 † Amplia in omni diſpoſitione ſuper materiis, rebus, & capitulis
ſeparatis; quia vtile per inutile ſeparatum non vitiatur. Gemin.cõſ.
16 32.col.fin. ver. concluditur ergo. † Amplia in præcepto arbitri con-
tinente impoſſibile; quia impoſſibilitas reiicitur, & valet ſuper poſ-
ſibili. l.Celſus.§.idem ait.ff.de arbitr. quod declarat procedere Petr.
de Anch. conſ.1. num.7.ver. non obſtat, quod dno. quando à princi-
17 pio erat poſſibile, ſeu vtile, & ſuperuenit impoſſibilitas. † Amplia
in electione vtili, quæ non vitiatur per inutilem confirmationem.
18 Anch.conſ.215.num.6. † Amplia; quia in iis, quæ ſunt neceſſaria
de iure, nunquam vtile vitiatur per inutile. Bald. conſ.26. n.6. ver.
euidentiori ratione,lib.1. vbi; quod iudex, qui non poteſt eſſe in cau-
ſa propria, ſi inutiliter optauit præbendam, in qua eſt iudex inter
alios, non deſinit eſſe iudex propter inutilem optionem; quia mu-
nus iudicandi, tanquam neceſſarium, non vitiatur ex actu inutili.
19 † Amplia in auctoritate præſtita per verũ, & falſum tutorem; quia
vera non vitiatur. Anch. conſ.215. num.6. vbi ponit illa exempla.
20 † Amplia in omnibus actibus, in quibus inutile ſuperabundat; quia
nunquam vitiatur vtile ex inutile, quod eſt ſuperfluum, & nullo
21 modo neceſſarium. Bald.conſ.28.n.2.ver.item in depoſito,li.1.† Am-
plia in libello inepto in parte & in parte apto; quia valet in parte
apta, & ſuſtinetur; licet quoad ineptitudinem ſit nullus. Rom.conſ.
392. Circa primum, n.21.& ſeq.ver.ex promiſſis; vbi apoſtil. in ver.
pluries; dat concord. † Amplia in duobus, vel pluribus reis, aut fi- 22
deiuſſoribus inſolidum obligatis; quia licet obligatio quoad vnum
ex eis ſit inefficax, & non valeat; tamen valet quoad alium, ſeu
alios. Bald.conſ.31.n.2.ver.in contrarium,lib.1.† Amplia in compro- 23
miſſo, & laudo lato per tres arbitros; quorum vnus erat inhabilis,
puta frater ordinis Minorum; quia ſi eſſet dictum, quod valeat lau-
dum latum per duos tantum, licet omnes tres laudauerint; tamen
interuentus inhabilis non vitiat ſtante hac clauſula. Bald. conſ.42.
Compromiſſum fuit,lib.1.† Amplia in locatione bonorum Eccleſiæ; 24
quia licet fieri non poſſit, niſi ad modicum tempus ſine ſolemnita-
tibus, & ſic non valeat vltra nouem annos; tamen ſi fieret pro cen-
tum annis, valebit pro nouem; in quibus valere poteſt; ſi eſt diui-
dua, vt quia penſio eſt taxata pro ſingulo anno, ſecus ſi eſſet indiui-
dua, vel ratione vnici pretij, vel alterius pacti; vel conditionis cau-
ſantis indiuiduitatem; quia non valeret in aliquo. Bald. conſ.475.
Quidam Io. Abbas,n.6. & ſeq.ver. ſed hic dubitatur. lib.1. ſequitur
Tiraq.de retract.lignag.§.23.gloſ.1.n.10.† Extende idem, ſi fiat alie- 25
natio in emphyteuſim rei ſolitæ locari, ſi fiat vltra ſolitum non va-
let in eo, quod excedit, & eſt communis * opinio, & nullus diſcre- *
pat, & valet in eo, in quo non excedit ſecundum * communem. *
Clar.in §.feudum.q.13.in fin. † Vide tamen Iaſ. in authen.qui rem. 26
C.de ſacroſ.Eccleſ.n.19.& ſeq.vſq. in fin. qui declarat plene Couar.
variar.reſolut lib.2.c.16.n.5.ver.tandem, vbi tenet contrarium cum
ſex declarationibus. † Declara; quia imo communis * eſt opinio, 27
quod non valeat in totum; item communis * opinio, quod imo va- *
leat in eo, in quo poteſt valere; quia vtile per inutile non vitia- *
tur. Declara, niſi eſſemus in materia indiuidua. Clar.in §.emphyteu-
ſis,q.6.n.2.ver.ſcias tamen.† Amplia, vbicunque inutile venit adie- 28
ctiue ad vtile; quia ſemper vtile valet, nec annullatur per inutile
adiectum. Bald.conſ.475.n.6.ver.ſolutio conſiderandum eſt,li.1.† Am- 29
plia in collatione, quæ eſt donatio, vt valeat id, quod eſt licitum,
& ſolum illicitum improbetur, c. dilectus.el primo.vbi gloſ.in ver.
approbantes.de præb.quem text.extendit Lap. procedere in exequu-
tore conferente beneficium, alleg.90.n.15.ver.& facit ad hoc.† Am- 30
plia in ſententia etiam continente vnicum capitulum condemna-
tionis contra plures; quia ſi quoad aliquos deficit iuriſdictio, quoad
aliquos non, poteſt valere pro parte; & pro parte non, & idem, ſi
inſtantia duraret quoad aliquos, & quoad alios non. Bald.conſ.365.
In cauſa, quæ vertitur,n.3.ver.nec obſtat,lib.3.† Extende in laudo ar- 31
bitri lato etiam contra eos, qui non compromiſerunt; quia licet
quoad eos laudum ſit nullum; tamen ſi materia eſt indiuiſibilis, va-
let quoad alios; quia vtile per inutile non vitiatur. Bal.conſ.117.Su-
per primo,in fi.lib.5.† Extende in decreto iudicis ſuper datione cu- 32
ratoris impuberi ad adeundam hæreditatem, & ad dotandam im-
puberem; quia licet ſit nullum quoad aditionem; tamen valet quo-
ad dotationem; quia diuerſa ſunt, & ſeparabilia. Signor.conſ.214.In
quæſtione vertenti, n.8. ver. præterea nihil enim operatur. † Amplia, 33
quia licet non valeat ſocietas ſuper vſuris faciendis bene valet
quoad capitale poſitum; quia hoc caſu non vitiatur per inutile.
Anch.conſ.184. Viſa præſcripta, n.3.† Amplia, quia petens plus 34
debito obtinet pro parte debita. Bart. in l.qui vas.ff.de furt.gl.Bart.
& alij in l.1.C.ſi aduerſ.rem iudic. Iaſ. in l.ſi non ſortem.§.ſi centum.ff.
de cond.indebit. † Amplia; quia licet inſtrumentum, & pacta in eo 35
appoſita ſint indiuidua quoad approbationem, vel improbationẽ,
quia totũ debet approbari, vel improbari. Tiraq.de retract.conuent.
ad fi.tit.n.5.& ſeq. tamen multoties pactum in contractu appoſitũ
quoad annullandum vitiatur, & non vitiat, l.ſi ad reſoluendam.C.de
præd.minor.l.1.§.vlt.ff.de reb.eorum. † Extende; quia in contractu 36
emphyteutico pactũ contra naturam contractus vitiatur, & nõ vi-
tiat, plura exempla ponit Iaſ.conſ.55.n.3.lib.1.Bald.in authen.ſi quas
ruinas,n.2.C.de ſacroſ.Eccleſ.Iaſ.in auth.qui rem,n.21.C.eod. vbi di-
cit * communẽ, & ibi etiam Dec.n.22.Iul.Clar.in §.emphyteuſis,q.6. *
v.ſcias tamen, vbi dicit magis * communem.† Imo pactum remiſſio- *
nis canonis emphyteutici vitiatur, & non vitiat contractum. Bart. 37
in l.ſi qui ex titulo.C.de diuer.præd.vrb.lib.11.† Extende; quia ſi in 38
contractu apponatur pactum, quod de iure prohibetur, vitiatur pa-
ctum, & non vitiat contractũ; idem, ſi plura corpora concedantur,
quorũ aliqua ſunt ſacra, vel prohibita, vitiatur in parte prohibita,
non in totũ. Iaſ.d.conſ.55.in 2.dub.li.1.† Contrariũ, quod imo red- 39
datur contractus in totum nullus, & non valeat in eo, in quo eſſet
permiſſus, quando ſumus in iis, quæ ſunt prohibita, & lex reſiſtit,
tenet Afflict.deciſ.107.vbi pleniſſime, & ita diſtinguit, quod ſi ab
initio Eccleſia cõceſſit in emphyteuſim ad tertiam generationem
certa bona, quæ poſſunt concedi ſine ſolemnitatibus cum eiſdem
pactis, ſi fiat conceſſio ſine ſolemnitatibus in perpetuum, erit in to-
tum nulla conceſſio, & non valebit etiam in tertia generatione.

40 † Declara;quia forte contrariū procedit, quando non pactum ſo-
lū eſt reprobatū,ſed totus contractus;item,quando concurrunt plu-
res defectus; quia alteratur conceſſio,item quia fit durante prima,
41 vt loquitur Afflict.*d.deciſ.*107.† Limita in connexis,& indiuiduis,
quia ſi non valet in parte,neq;in toto,& vtile per inutile vitiatur.
Lap.*alleg.*81.*n.*5.*ver.item licet dicta locatio vſq; in fin.* vbi eſt caſus,
quod locatio bonorū Eccleſiæ vltra tempus non valet in toto pro-
pter connexitatem,& in fructibus vnius anni, qui reſpiciunt alios
annos; & quia tota eodem pretio contextualis non poteſt diuidi;
idem tenet Anch. *conſ.*1.*per tot.* in laudo lato ſub pœna fiſco ap-
plicandi, quando in compromiſſo applicatio debuit fieri partibus;
quia cum ſit vnica diſpoſitio indiuidua,non valet in toto,Iaſ.*in auth.*
qui rem, col.pen.C. de ſacroſ. Eccleſ. & in §.plus autem.Inſtit. de act.
Alex. *conſ.*38.*Conſideratis iis,col.fi.lib.*2. Bart. *in q.6.Lapm n.4.ver.*
octauo probatur. Clar. *in §.emphyteuſis q.6.n.2.in fin. ver. ego tamen.*
☞ Vide, *Editionem petens an teneatur ſtare libris, vel ſcripturis eden-*
*dis tam pro ſe, quam contra ſe. Concl.*42. Vide, *Clauſa permiſſiua &*
*prohibitiua ſi concurrunt,quæ attendenda,&c.Concl.*148.Vide, *Mix-*
tura potentiori ex ſimplicibus mixtis applicatur, & quādo ſecus.Concl.
42 295.Vide, *Qualitas nociua attenditur,non quæ iuuat.Concl.*13.† Re-
ſtringe,quando adeſt iuramentum;quia facit valere eo modo,quo
poteſt actus diuiduus. Soc. *conſ.*15.*n.*65.*lib.*4. vbi allegat Anton.
43 de Butr. in quodam conſilio,& alia iura. † Declara tamen; quia
multis caſibus ratione mixturæ permiſſum trahit ad ſe prohibitum
in indiuiduis, quando ſcandalū ſequi poſſet;quia licet cadauer in-
fidelis ſepultum in Eccleſia impediat conſecrationem Eccleſiæ, &
celebrationem Miſſarum,niſi eiiciatur; ſi tamen ratione mixturæ
oſſium fideliū non poteſt dignoſci, toleratur potius,quā quod om-
nia oſſa abiiciantur, & Eccleſia rebenedicitur Lap. *alleg.*84.*n.*5.*v.*
☞ *quia licet corpora.* Vide, *Mixtus caſus continetur ſub ſimplici, &*
44 *quando non. Concl.*294. † Declara pulchre, vt per Caſtr. *conſ.*431.
Si quæritur, vtrum lib.1.n.2.ver.præterea quando, vbi, quod ſi vtile
eſt connexum cum inutili,ita quod ſeparari non poſſint;ſi vtile eſt
de iure communi;trahit ad ſe inutile de iure ſpeciali,& vincit,ſic,
& è contra; ſi vero æqualia ſunt,præualet inutile,ex quo non po-
45 teſt valere pro parte. † Declarat plene Rom. *conſ.*506.*n.*13.*ver.*
quoad quintū,vbi ſi perſona inhabilis cum perſona habili admitti-
tur ſcienter ad actū indiuiduum perficiendū,provt ad iudicandum,
& ſententiam proferendam,actus eſt nullus in totū, *c.cum ſuper de*
offic.deleg. ſi vero inhabilis ignoranter fuit admiſſus; quia agens
46 habilis videtur agere omni meliori modo, actus ſuſtinetur. † Si
vero actus eſt diuiduus,vt quia duo poſſunt ſeparatim facere actū,
licet actus per ſe pactus ſit indiuiduus,provt ſi duo impetrant gra-
tiam; quorum vnus eſt excommunicatus;item ſi duo tutores præ-
ſtant pro pupillo auctoritatem,quorū vnus verus,alter falſus,cum
ſimilibus,tunc actus valet, ita Rom. *d.conſ.*506.*num.*13.*ver.iis ta-*
men non refragantibus. vbi apoſt. *in ver. non debeat*, & Vide Roma.
*ſingul.*723. *Nunquid reſcriptum.* qui idem affirmat. & ibi apoſtil-
47 la dat concord. † Limita, quando aliqua diſpoſitio, vel conceſſio
fieret de aliquo corpore cum aliis rebus expreſſis;quia ſi principalis
diſpoſitio eſt nulla, etiam ſunt nulla coniuncta tanquam acceſſo-
ria. Gemin. *conſ.*32.*col.fin.ver. quo autem ad conceſſionem iuris*, vbi,
quod dictio,*cum* coniungit per modū acceſſorij, & ideo principa-
48 li vitiato vitiatur acceſſorium adiunctum.† Limita in adiuuatione
facta etiam pro vno nummo pluri, quam deberetur;quia in totum
☞ eſt nulla, *l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de cond.indeb.* Vide, *Adiu-*
49 *dicatio,&c.Concl.*197. † Idem in tenuta data pro maiori ſumma,
quam debeatur.Bald. *in l.certi condictio.§.quoniam.ff.ſi cert.pet.* vbi
50 Aret. enim declarat. † Idem in captura facta pro maiori ſumma,
quam debeatur;quia in totum eſt nulla.Marſil.*in l.fin.num.*43.*ff.de*
51 *iuriſd. omn. iudic.* † Idem in venditione facta à procuratore, qui
exceſſit mandatū vendendo plus; quia tota venditio nulla eſt,non
52 pars.Alex.*conſ.*82.*In cauſa,& lite,n.4.lib.*7.† Limita,quando com-
promiſſum fit in certum arbitrum, vel arbitratorē cum pacto,quod
teneatur laudare ſecundū conſilium, vel declarationem fratris or-
dinis Minorum;quia nullum eſt compromiſſum ſtante pacto con-
tra naturam,& ſubſtantiam compromiſſi.Angel.*conſ.*272.*Primus*
☞ *punctus,per tot.* Vide, *Profeſſio ex quibus dicatur impediri, vel non.*
53 *Concl.*885.† Limita,vbicunque inutile ad minuendum vtile appo-
nitur,quia nunquam vtile valet, veluti ſi compromittitur in libe-
rū,& ſeruum;quia non valet in aliquo, ex quo collega minuit aliū
collegam.Bald. *d.conſ.*475.*num.*7. *ver.ſecundo caſu, lib.*1. ſed mihi
videtur,quod iſtud ſit; quia coniunctio facit ambos inſeparabiles.
54 † Limita, quando inutile adiicitur ad ſpecificandum contractum;
quia ex quo non conſentit in alium contractum,quam in ſpecifica-
tum inutiliter, non valet tanquam alius contractus non ſpecifica-
55 tus.Bald.*conſ.*475.*num.*7.*ver tertio caſu, lib.*1. † Limita multis mo-
dis,quando lex reſiſtit actui, ne fiat, quia ſi fiat vltra modum, &
contra legem,non valet etiam in eo, in quo permittitur, late Af-
flict. *deciſ.*107. *In cauſa domini Motæ*, vbi, quod locatio perpe-
tua Eccleſiæ de re ſolita concedi ad ſecundam generationem, non
valet etiam vſque ad ſecundam generationem:Epiſcopus, qui po-
teſt concedere 40. dies de indulgentia; ſi concedat plus, non va-
let quoad 40. dies, Princeps, qui poteſt concedere quinquenna-
lem dilationem, ſi concedat per ſeptem annos, non valebit pro
quinque, plene Iaſ. *in auth. qui rem, num.*12. *& ſeq. C. de ſacroſ.*
Eccleſ. Vide, *Indiuidua quæ eſſe dicantur, & quæ non. Concl.*102. ☜
† Declara, vt per Vrſil. *in deciſ.*107.*num.*4. *& ſeq.* vt procedat li- 56
mitatio, quando conſtat de mente; quod non aliter, vel quando
non eſt vtile Eccleſiæ,quod fiat ſeparatio inutilis ab vtili,ita Pariſ.
quem allegat *conſ.*14.*num.*10.*lib.*1.† Limita; quia actus factus à 57
perſonis expreſſis tanquam facientibus maiorem partem, ſi inter
perſonas expreſſas ſunt inhabiles,vitiatur diſpoſitio in totum. Ab-
bas *in cap. fin. num.7. de procur.* Socin. *conſ.*37. *lib.*1. *colum. fin.*
† Reſtringe, quia quando habiles ſunt ſufficientes de per ſe, non 58
conſideratur,quod inhabiles fuerint admixti.Alex.*conſ.*40.*Perſpe-*
*ctis,num.2.lib.*2. Fel.& Dec.*in c.cum ſuper,de offic.deleg.*† Reſtrin- 59
ge,maxime, quando adeſt clauſula, *omni meliori modo.* Dec. *d.c.*
cum ſuper Abbatia, num.9.de offic. deleg. Vide incertum auctorem
poſt Regulas Socin. *Reg.*7. *Actus inutilis, & inualidus operatur*
ademptionem actus validi, vbi limitat ſex modis.

Vtilitatem habens quando onus ſentire debeat.

CONCL. 374.

REgula † eſt, quod is, qui ſentit commodum, debet ſentire 1
etiam incommodum, *l. ſecundum naturam. ff. de regul. iur.*
† Hinc dicitur; *Commoda qui ſentis, iungas onus emolumentis.* Caſtr. 2
*conſ.*133. *Iſte Martinus, n.2.in fin.lib.*2. Vide plenius, *Onera ſen-* ☜
*tiens debet etiam ſentire commodum,& è conuerſo.Concl.*114.

Vtilitati Eccleſiæ quando aliquid conuerſum eſſe intelligatur, vel præſumatur, vel ſecus, & quando.

CONCL. 375.

MVtuum † factum, & nomine Eccleſiæ receptum probat 1
conuerſum eſſe in vtilitatem Eccleſiæ,vt ſucceſſor teneatur
ad pecuniam mutuatam,ſi expēſa fuit pecunia in proſequutionem
electionis,& confirmationis,& eas contingentiū. Fed.de Sen.*conſ.*
119.*Nulli dubium,in pr.* concor. Calder. *conſ.*319. alias 2.*de ſolut.*
in pr. quod eſt Ioan. Ludou. Lambert. & Gaſpar. Calder.ac Do-
min. de ſancto Gemin. Vide, *Succeſſor in Eccleſia, vel Epiſcopatu*
*ad quæ debita prædeceſſoris teneatur, vel non. Concl.*875. *& Concl.ibi*
ſequentibus. † Reſtringe, dum expenſæ huiuſmodi ſunt moderatæ. 2
Calder.*d.conſ.*319.*Circa med.ver.& iſto caſu dicendum eſt*,alias 2.*de*
ſolut. † Amplia, vt leuiores probationes ſufficiant; quia non poſ- 3
ſunt haberi duo teſtes ad probandum ſingulas expenſas factas pro
vtilitate Eccleſiæ,& proſecutione electionis & confirmationis.Fe-
der.*d.conſ.*119.*per tot.* vbi multa ſimilia ponit;& quod de conſue-
tudine tales expenſæ debent conſiderari ſecundum facultates Ec-
cleſiæ,& diuturnam vacationem, an ſint magnæ & exceſſiuæ,vel
non. † Extende idem in depoſito facto penes Prælatum, vt ipſe 4
ſolus obligetur, *cap.*1. *de depoſit.* Calder. *conſ.*276. alias *vnico de*
commod. † Extende, vt idem ſit, quando res immobilis Eccleſiæ 5
venditur pro debito Eccleſiæ; quia debet clare conſtare,quod pro
debito Eccleſiæ, & pro debito conuerſo in illius vtilitatem fuit
vendita. Calder. *d.conſ.*276.*in fin.ver. & quando res Eccleſiæ*, alias
vnico,de commod. † Reſtringe; quia imo mutuum receptum à ſo- 6
lo Prælato exiſtente in Curia Romana pro victu ſuo dicitur ver-
ſum in vtilitatem,& obligat ſucceſſorem, etiam ſi non ſtaret pro
vtilitate Eccleſiæ; quia ſi non habuit interim fructus Eccleſiæ,de-
bet ſolui mutuum à ſucceſſore. Calder. *conſ.*318. alias 1.*de ſolutio.*
† Reſtringe, vt non procedat in expenſis factis in proſequutione 7
electionis, quando ſunt duo electi in diſcordia. Cald. *conſ.*319.*vl-*
tra med.ver.præterea ſi duo. † Declara tamen, vt non procedat in 8
mutuo recepto à Prælato; quia non obligat Eccleſiam,vel ſucceſ-
ſorem,niſi doceat expenſum in vtilitatem Eccleſiæ;quia tunc pro-
batio vera requiritur,neq;ſufficeret leuior probatio.Cald.*conſ.*162.
alias 7.*de probat.& conſ.*276. alias *vnico,de commod.* vbi,quod etiā
requiritur cōſenſus Capituli ſui,& hanc diſtinctionē tenet Signor.
*conſ.*212.*Quidam Abbas,per tot.* Vide Maſcard.*Concl.*581.*Eccleſia* ☜
an poſſit. Vide, *Prælatus confitendo, vel cōtrahendo quando obliget Ec-*
*cleſiā,vel non.Concl.*506.† Amplia;quia in mutuo,depoſito,& alie- 9
natione tunc obligatur ſucceſſor,quādo tria cōcurrunt,& conſen-
ſus Prælati cum Capitulo,item numeratio,& conuerſio in vtilitatē
Eccleſiæ,alias non obligat ſucceſſorē.Calder. *d.conſ.*276.quod eſt

Digitized by Google

10 Pett.de Anch.alias *vnicum,de commod.* † Ampliа;quia dicitur con-
uerſum in vtilitatem Eccleſiæ,quod expenditur in alimoniam de-
ſeruientium Eccleſiæ, etiam animalium, etiam ſeruorum. Calder.
11 *conſ.318.* alias 1. *de ſolutio.* † Amplia, vt quod dicitur conuerſum
eſſe in vtilitatem Eccleſiæ, quod expenditur in proſequutione ele-
ctionis Prælati, procedat, etiamſi ſint factæ propter prouiſionem
factam à Papa, vel alio ſine electione; quia licet reſpiciant com-
modum prouiſi, tamen etiam reſpiciunt commodum Eccleſiæ.
Gaſp.Cald.& Gemin. *in conſ.Calderin.319.* alias 2.*de ſolutio.in fin.*
12 *ver.credo,quod contrarium.* † Contrarium tenet Io. Ludouic.Lam-
bert.*d.conſ.Calderin.319.circa med.ver. aut non fuit electus*,alias 2.
de ſolut. quia non ſit negocium Eccleſiæ principaliter, ſed prouiſi.
13 † Amplia;quia mutuum receptum à Prælato,& Capitulo,vel con-
feſſio facta à Prælato;& Capitulo, ſi non probatur verſum in vti-
litatem Eccleſiæ,non præiudicat, quãdo neceſſe eſſet vendere bo-
na Eccleſiæ,& iſte eſt caſus;in quo creditor debet inuigilare,vt in
vtilitatem Eccleſiæ vertatur;ita Cardin.Zabar.*conſ.71.col.fin.in pr.*
*n.*11. vbi ſecus dicit,ſi agatur de ſoluendo cum fructibus;& quod
Prælatus,& Capitulum parce viuant, & ab eis ſubtrahatur in fru-
ctibus,& quod hoc modo conciliantur iura,quæ videntur contra-
☞ riari. Vide, *Aſſertioni alicuius quando ſtandum,vel non. Concl.*533.
14 † Extende;quia non creditur aſſertioni tutoris,neque propoſiti na-
uis,neque Prælati;quod pecunia ſit verſa in vtilitatem pupilli,vel
15 nauis,vel Eccleſiæ,Caſtr. *conſ.343.col.1.ver.nec obſtat,lib.*1. † Ex-
tende in ciuitate; quia non obligatur ex mutuo,niſi ſit verſum in
vtilitatem, & ſola confeſſio procuratoris, vel ſyndici non obligat
☞ ciuitatem, ſed bene ipſum ſyndicum. Vide, *Ciuitas qualiter obli-*
16 *getur ex mutuo, & aliis contractibus. Concl.*282. † Amplia; quia ſi
quis emat ab Eccleſia, vel ab Hoſpitali, ſeu loco pio, & res ſibi
euincatur,non poterit agere de euictione promiſſa,niſi doceat pre-
tium eſſe verſum in vtilitatem Eccleſiæ. Alex. *conſ.4.Viſo proceſſu,*
17 *n.4.ver.confirmo prædicta,lib.*3. † Extende; quia iſtud eſt generale,
quod ſemper,quod Eccleſia,Hoſpitale,vel pius locus vendunt bo-
na immobilia,vt aliquid fiat pro vtilitate Eccleſiæ vel pij loci,em-
ptor non poteſt agere ex ipſo contractu, niſi doceat,quod pretium
ſit conuerſum in vtilitatem narratam. Alex. *d.conſ.4.in fi.ver.acce-*
18 *dit quia,lib.*3.† Limita;quia etiam ſola confeſſio Prælati præiudi-
cat Eccleſiæ, quando eſt modica ſumma, & veriſimilis .Card.Za-
bar. *conſ.71.n.10.in fi.* vbi tamen dicit, quod ſi eſſent plures ſum-
19 mæ paruæ,quæ læderent Eccleſiam,competit reſtitutio. † Limita;
quia mutuum receptum à Prælato cum conſenſu Capituli,vel cum
Capitulo pro expenſis neceſſariis, vel pro expendendo in vtilita-
tem Eccleſiæ,præſumitur eſſe verſum in vtilitatem Eccleſiæ, Signi.
conſ.212.Quidam Abbas,in pr. vbi ita diſtinguit, & Zabar.*d.conſ.*
20 *71.n.10.& ſeq.ver.in contrarium.*† Declara ad effectum reſtituen-
di de fructibus,non autem alienandi bona Eccleſiæ. Card. Zabar.
21 *d.conſ.71.n.11.ver.dico tamen.* † Reſtringe,vt non procedat,quan-
do ſolus Prælatus accepit mutuum ſine Capitulo, vel ſine conſen-
22 ſu Capituli. Signor. *d.conſ.212.n.12.ver.iis tamen adiicitur.* † Re-
ſtringe, quando etiam mutuum eſſet factum Prælato cum Capi-
tulo ab vſurario;quia debet cõſtare,quod verſum ſit in vtilitatem,
23 Signor. *d. conſ.212.col.2.in prin. ver. iis ſubiungitur.* † Reſtringe,
quando reuera conſtat non fuiſſe verſum. Signor.*d.conſ.212.in pr.*
24 *ver.iis tamen adiicitur.* † Limita,in locatione,& aliis contractibus,
qui fiunt gratia vtriuſque; quia non debet probari vtilitas Eccle-
ſiæ,prout in mutuo,quod ſit verſum in vtilitatem;quia in aliis cõ-
tractibus præſumitur vtilitas, niſi probetur damnum,quando non
agitur de alienandis bonis Eccleſiæ propter talem contractum, ita
25 Zabar.*conſ.95.n.6. vſque in fi.* vbi declara. † Contrarium expreſſe
dicit Alex. *conſ.160. Viſo ac diligenter per tot.lib.6.* maxime *num.5.*
& ſeq.ver.nec etiam ex dicto inſtrumento. vbi, quod ſi non interue-
nit auctoritas ſuperioris.locatio non præſumitur in vtilitatem Ec-
cleſiæ,niſi probetur;& fundamentum intentionis, quod ſit in vti-
26 litatem Eccleſiæ,incumbit aſſerenti.† Declara;niſi ageretur de an-
ticipatis ſolutionibus habitis in prẹiudiciũ ſucceſſoris;quia etiam-
ſi locatio ſit facta cum auctoritate ſuperioris, non per hoc antici-
patæ ſolutiones probantur verſæ in vtilitatem.Abb. in ſua *q.3.col.*
14.in fi. cum ſeq. ver. ſi autem percipit. quod procedit, quando eſt
ſine cauſæ cognitione;quia ſucceſſor repetit ab hærede Prælati, &
in ſubſidium à conductore; ſi vero cum cauſæ cognitione, repetit
27 à ſolo hærede Prælati,non autem à conductore.† Limita;quia alie-
natio bonorum Eccleſiæ præſumitur in vtilitatem Eccleſiæ, quan-
☞ do hoc dicitur, & adeſt decretum. Iaſ. *conſ.54.n.3.in fi.lib.*1. Vide,
*Decretum in alienatione bonorum minoris quid operetur. Concl.*124.
28 † Declara;quia quando non eſt ſeruata ſolemnitas,nunquam præ-
ſumitur vtilitas Eccleſiæ ex contractu nudo omni ſolemnitate,ni-
ſi probetur. Alex. *conſ.160. Viſo ac diligenter, n.5. ver. nec etiam ex*
dicto,lib.6.† Limita;quia confeſſio Hoſpitalarij,& rectoris Eccle- 29
ſiæ, ac obligatio facta nomine Eccleſiæ,& Hoſpitalis obligat ſuc-
ceſſorem, etiamſi non probetur verſum in vtilitatem, ſecundum
* communem,exceptis tribus caſibus,in quibus debet probari ver-
ſio in vtilitatem,in aliis ſecus,primus eſt in mutuo;ſecundus in de-
poſito;tertius in alienatione bonorum Eccleſiæ,vel Hoſpitalis.Ro-
man.*conſ.440. Non eſt dubium,in fin.* vbi apoſtil. *fin.in ver.tenetur,*
quæ dicit,quod mercator, qui dedit pannos Abbati pro veſtiendis
Monachis,debet ſatisfieri à monaſterio, etiamſi Abbas non veſti-
uiſſet Monachos,& citat concord. Vide, *Hoſpitalium magiſtri non* ☞
*habent titulum,& quid poſſint,& eorum priuilegia. Concl.*169.† Li- 30
mita in cõfeſſione facta per Prælatum cum conſenſu Capituli pro
neceſſitatibus Eccleſiæ; quia obligat Eccleſiam, & non tenetur
creditor probare verſum in vtilitatem, quando Prælatus probatur
bonæ conditionis.Signor.Homod.*d.conſ.212.in fi.* vbi, quod com-
muniter *tenetur gloſ.contrarias loqui in mutuo,& quod ita fuit *
obtentum. Zabar. *conſ.71.num.10.& ſeq & conſ.95.in fin.*† Exten- 31
de; quia quando probatur diligentia, & bona opinio Prælati, &
Conuentus,vel Capituli,confeſſio Prælati, & Capituli habet præ-
ſumptionem, quod dicatur pecunia confeſſata verſa in vtilitatem
Eccleſiæ.Card.Zabar.*d.conſ.71.num.10.& ſeq.* vbi,quod ſufficiunt
etiam aliæ coniecturæ. † Extende, vt etiam confeſſio procurato- 32
ris,vel ſyndici conſtituti à Prælato; & Capitulo præiudicet Eccle-
ſiæ,& non teneatur probare verſum in vtilitatem Eccleſiæ,Card.
Zabar. *d.conſ.71.num.10.ver.in contrarium, cum ſequentibus.* † Re- 33
ſtringe, & declara; quia quod dicitur confeſſionem præiudicare
Eccleſiæ factam à Prælato,& Capitulo, etiamſi pecunia non pro-
betur verſa in vtilitatem,procedit quoad hoc,vt de redditibus Ec-
cleſiæ ſolutio fiat; ſecus ſi ageretur de alienandis bonis Eccleſiæ;
quia ſicuti non poſſunt alienare ſine ſolemnitatibus;ita neq; obli-
gationem facere, ſed bene,vt reſtringantur quoad victum,& fru-
ctus.Card. Zabar. *d.conſ.71.num.11.ver.dico tamen.*& melius *conſ.*
95.num.6. vſque in fin.ver.ad capitulum primum. † Reſtringe, ſeu 34
declara limitationem procedere quoad creditorem tantum, vt non
teneatur docere verſum in vtilitatem etiam in ſubſidium; quando
interfuit cognitio cauſæ, & decretum,ſed quoad hæredem Præla-
ti bene ſucceſſor compellit ad docendum verſum in vtilitatem,
alias reſtituit.Abb. *d.quæſt.3.col.14.& ſeq.* vbi diſtinguit inter au-
ctoritatem ſuperioris, quæ non importat cauſæ cognitionem, &
decretum cum cauſæ cognitione. Vide plene per Maſcard. *Concl.*
728. *Expenſa in vtilitatem Eccleſiæ quomodo probentur conuerſa.*
vbi,quod probatur verſa pecunia in vtilitatem ex coniecturis, &
per teſtes de viſu, & per confeſſionem Prælati, & Capituli ſimul,
& ſolius prælati cum coniecturis, & quando antiquitas temporis
interceſſit,vide eum.

Vulnerans non tenetur de homicidio, ſi mors ſequatur ob negligentiam vulnerati,& quando ſecus.

CONCL. 376.

VVlneratus † ſi moriatur ex ſua negligentia, vel mala cura 1
circa ſubſtantialia propriæ ſalutis; quia non adhibuit illã cu-
ram, & diligentiam vulneri, quam quilibet eſt ſolitus adhibere,
non poteſt grauare vulnerantem, vt teneatur de homicidio; quia
tenetur tantum de vulnere.Bald. *conſ.vlt.Petrus Lombardus, num.5.*
*ver.tertio caſu,lib.*4. quod eſt Baldi,Philippi Caſſolæ, & Matthæi
Antoniani. † Amplia, vt idem ſit, quando vulneratus non adhi- 2
buiſſet medicos,vel adhibuiſſet imperitos;quia imputandum eſſet
ſibi,ſi mors ſequatur ex culpa ſua. Bald. *conſ.237. ante med. v.item*
*ſi non adhibuit,lib.*2.† Limita, niſi negligentia eſſet circa minima 3
omiſſa ex iis,quæ ordinantur à medicis;quia non excuſatur eo ca-
ſu vulneratus. Bald. *d.conſ.vlt.num.7.ver.ſi autem infirmus,lib.*4. vbi
declarat,niſi iſta minima eſſent toties multiplicata, quod facerent
maximum,veluti ſi quis vulneratus in capite,qui debet abſtinere à
vino, biberet multoties vinum per guttas. Vide Concluſionem
proxime ſequentem. Vide infrà, *Vulneratus quando præſumatur*
*mortuus ex vulnere,vel non.Concl.*379.

Vulnerans quando teneatur de morte ſequuta, vel non.

CONCL. 377.

VVlnerans † tenetur de morte, quando vulnus, & mors ſe 1
habent vt cauſa, & effectus impediatus; veluti ſi vulnus eſt
mortale incurabile;quia vulneratus ſtatim,vel intra tres dies mor-
tuus eſt. Bald. *conſ.237. Ad euidentiam præmittendum, in pr.lib.*2.
& latius *conſ.328. An vulnus fuerit mortale, in pr.lib.*2. vbi, quod
primo arguimus à natura,ſecundo ab experientia, tertio ab arte,an
vulnus

Digitized by Google

vulnus ſit mortale,& à natura dicitur probari mortale,ſi ſtatim vulneratus moritur,niſi probetur contrarium;vel ab experientia,quādo vulnus erat in cerebro,in pectore,in inguinibus;quibus niſi probetur contrarium,ab experientia præſumitur mortale; tertio à peritis in arte, quando eſt dubium,& dicit eſſe quæſtionem facti,an vulnus ſit mortale, vel non ; ideo per argumenta ; & rationes eſt habenda veritas, & plenius Bald. *conſ.vlt.Petrus Lombardus,lib.*4. vbi ponit ſex coniecturas,quod eſſet mortale,& ſex , quod ex negligentia vulneratus ſit mortuus , ſequitur pleniſſime alios cumulans Boër. *deciſ.*323.*n.*4. *& ſeq.per tot.* Alex. *conſ.*109. *Viſis,in pr.*
2 *lib.*1. † Extende , vt idem ſit,etiamſi poſt tres, vel plures dies deceſſit, dummodo conſtet;quod vulnus fuerit mortale,& incurabile , ex quo ſtatur peritis , videlicet iudicio medicorum. Bald. *conſ.*
3 237.*in pr.lib.*2. † Reſtringe,vt non procedat,quando quis percuſſit manu , videlicet alapa , & poſtea ſuperuenit percuſſo morbus caducus,quem antea patiebatur,& cecidit;quia licet moriatur die ſequenti poſt percuſſionem , non præſumitur mortuus ex præcedenti percuſſione. Cuman. *conſ.*135. *Viſis denuncia, per tot.* Boër.
4 *deciſ.*323.*n.*3.*in fin.* † Amplia ; quia vulnerans tenetur de occiſo; etiam ſi vulnus,& mors habeant ſe,vt cauſa,& effectus mediatus, veluti ſi quis vulneratus inde ad multos dies moritur ; quia in vulnere ſuperuenit ſpaſmus;quia licet ſpaſmus cauſet mortem;tamen cauſatur naturaliter à vulnere , ideo mors primæ cauſæ aſcribitur; Bald.*d.conſ.*237.*circa princ.ver. interdum vulnus, lib.*2. *& conſ.*328.
5 *circa med.ver. item an propter vulnus,lib.*2. † Amplia;quia tenetur de morte, quando locus vulneris ab experientia eſt mortalis,vt in cerebro;gula, pectore,inteſtinis;& ſimilibus,niſi contrarium probetur Bald. *d.conſ.*328.*ante med.ver.ſecundo dixit, lib.*2. Boër.*deciſ.*
6 323. *n.*3. † Reſtringe , quando pariter locus ab experientia non eſſet mortalis,vt in natica , quæ ſuſtinet magna vulnera;quia non præſumitur mortale. Bald. *d. conſ.*328. *ante med. ver. ſecundo dixi,*
7 *lib.*2.Boër. *d.deciſ.*323.*n.*3.*ver.ſin autem in aliis.* † Limita,quando vulneratus vixit per longa temporū interualla; quia in dubio præſumitur mortuus ex mala cura,niſi probetur contrarium,videlicet quod arma erant venenoſa, quod vulnus fuerit incurabile vel quid ſimile. Bald. *d.conſ.*328.*circa princ.ver. ſi vero quis poſt longa,lib.*2.
8 *& d.conſ.vlt.n.*13.*ver.primum ſignum, lib.*4. † Limita, quando periti medici,vel habentes experientiam, qui curarunt vulneratum, atteſtantur, quod locus vulneris non erat mortalis; & quod culpa vulnerati interuenit;quia vbicunq; etiam res dubia redditur,ex relatione peritorum,debet fieri abſolutio ab homicidio.Bald. *d.conſ.* 324.*circa fi.ver. tertio dixit,lib.*2. *& d.conſ.vlt.col.fi.ver.quarta con-*
9 *iectura, lib.*4. † Limita;quando vulneratus non adhibuit medicos; vel adhibuit malos,& ſe curari non fecit; quia licet moriatur,vulnerans tenetur de vulnere , & non de occiſo. Bald. *conſ.*237. *ante med. ver. idem ſi non adhibuit , lib.*2. Vide Concluſionem proxime
10 præcedentem. † Item, ſi culpa infirmi probetur; quia præponderat vulneri. Bald. *d. conſ.*328. *circa med. ver. ſi ergo probatur, lib.*2.
11 † Imo ſufficit,quod res dubia, efficiatur;quia tunc non poteſt vulnerans condemnari de homicidio. Bald. *d.conſ.vlt.col.fi.ver.tertium*
12 *indicium,lib.*4. † Limita,quando mors ſequitur ex alia cauſa diuerſa,puta vulneratus in pede moritur ex apoſtemate in gutture;nam ex quo cauſa mortis non cauſatur à vulnere naturaliter,non tenetur vulnerans de occiſo. Bald. *d. conſ.*237.*circa princ.ver.ſed inter-*
13 *dum vulnus,& mors non habent ſe,lib.*2. † Declara;quia vbicunque dubium eſt, & lex non interpretatur , an ſit mortale vulnus, vel non,recurrimus ad peritos in arte,id eſt,medicos, quorum relationes,& peritiæ ſunt ſcribendæ in actis.Bald. *conſ.*137.*ante med.ver. alia lex dicit,lib.*2. & iſta eſt tertia ſpecies probationis in hac materia;quia prima eſt naturæ,ſecunda experientiæ,tertia artis,vt plene Bald.*d.conſ.*328.*per tot.lib.*2. vbi,quod multum confert magnitudo vulneris, vel paruitas , natura inſtrumenti percutientis,locus vulneris,& omnia debent rimari.Vide, *Peritis in arte ſtandum eſt, & quando ſecus, & quomodo eligendi, & quot eligantur. Concl.*286.
14 † Intellige; quia etiam ad coniecturas communes recurrimus.Bal.
15 *d. conſ.vlt.n.*8. *ver. quarto caſu, lib.*4. † Limita ; quando percuſſio eſſet leuis, puta cum manu aperta in facie,vel ore;quia licet percuſſus moriatur die ſequenti;quia ſolitus erat pati morbum caducum, & poſt percuſſionem pluries cecidit , & mortuus eſt , non tenetur vulnerans de occiſo ; ſed pœna extraordinaria , quia qualitas per-
16 cuſſionis excuſat homicidiū.Cuman. plene *conſ.*135.*per tot.* † Extende,vt procedat , etiamſi extet ſtatutum,prout eſt Taruiſij,quod de homicidio puniatur omnis percuſſor , niſi caſu fortuito percutiat; quia homicidium ſequens poſt modicam percuſſionem ; puta cum manu aperta,vel cum calce , dicitur caſus fortuitus. Cuman.
17 *d.conſ.*135.*col.in ver.ad ſecundum.* † Reſtringe , vt non procedat, quando percuſſus erat adeo debilis ex infirmitate , vel alias, quod percuſſio, quæ in homine ſano non erat mortalis,efficeretur mortalis in homine infirmo. Cuman. *conſ.*135.*in prin.& n.*4.*ver.ad al-*
legata in contrarium. † Quatuor ſunt caſus , ex quibus poteſt quis 18
teneri de homicidio ex vulnere, de quibus plene Bald. *d. conſ.vlt. lib.*4. quod eſt Baldi,& Philippi de Caſſolis,& Matthæi Antoniani,ſequitur Boër. *deciſ.*323.*n.*4. late Soc. *conſ.*178. alias 26. in ep. *Primo aſpectu, lib.*2. *ver. pro cuius concluſionis fundamento.* † Pri- 19
mus eſt quando conſtat, quod vulneratus deceſſit ex vulnere , & tenetur vulnerans de occiſo , etiam ſi contra eum eſſet proceſſum de vulnere,& de vulnere eſſet condemnatus. Bald. *d.conſ.vlt.in pr. lib.*4.Boër.*d.deciſ.*323.*n.*4.*ver.primo caſu,* vbi , quod mors ſequuta poſt trahitur ad diem vulneris illati Socin.*conſ.*55. quia qui lethaliter vulneratus poſtea moritur , retro occiſus dicitur.Et an ſi fuit condemnatus de vulnere, poſſit poſtea etiam condemnari de homicidio ſequuto,Vide infra , *Vulnerans condemnatus de vulnere ſequuta morte vulnerati poteſt condemnari de morte , non autem ante mortem vulnerati. Concl.*383. † Secundus caſus eſt , quando pri- 20
mum vulnus nón fuit mortale,ſed ſecundum;quia primo vulnerās punitur de vulnere, alius vero de homicidio. Bald. *d.conſ.vlt.lib.*4. *n.*4.*ver.ſecundo caſu,* & ſequitur Boër. *d.deciſ.*323.*n.*9. † Et idem, 21
quando vulnus non eſſet mortale ; & deceſſit ſine alio vulnere; quia tunc non præſumitur mortuus ex vulnere, & non tenetur de occiſo,ſed ex negligentia curæ, ita Boër. *d.deciſ.*323.*n.*7. vbi dicit communem,*& ſic facit quinque caſus. † Tertius caſus eſt,quan- *
do vulneratus deceſſit ex propria negligentia ; quia vulnerans tenetur de vulnere , non de homicidio. Bald. *d.conſ.vlt.n.*5.*ver.tertio* 22
*caſu,lib.*4. Boër. *d. deciſ.*323.*n.*10. *in fi.ver. quinto quando.* † Quar- 23
tus caſus eſt,quando eſt dubium,& tunc ſtatur coniecturis , & peritiæ medicorum.Bald. *d.conſ.fi.n.*8.*ver.quarto caſu , lib.*4. Vide infra , *Vulneratus quando præſumatur mortuus ex vulnere , vel non. Concl.*389. † Limita ;quia vulnerans ad ſui defenſionem, vt quia 24
aggreſſus repercuſſit in continenti,non tenetur de vulnere, neque de homicidio.Bald. *conſ.*91.*De iſta quæſtione,lib.*3. Vide, *Defenſio multiplex , & quando dicatur factum ad defenſionem , vel non. Concl.* 25
129. † Tu facias tres caſus. Primus eſt quando vulnus erat mortale,& deceſſit illico , & res eſt clara;aut intra paucos dies,& præſumitur ex vulnere , & iſte eſt primus caſus , de quo Boër. *d.deciſ.* 323.*n.*3.*& ſeq.* ſecundus ; quando vulnus non erat mortale, & deceſſit poſt multos dies, & præſumitur negligentia curæ. Boër. vbi ſupra *n.*7.*ver. ſecundo caſu.* tertius, quando non conſtat : an eſſet vulnus mortale , vel non & deceſſit poſt ; quia tunc res eſt dubia, & præſumitur ex vulnere deceſſiſſe , niſi contrarium probetur, vt per Boër. *d.deciſ.*323. *n.*8. vbi pro vtraque,& ita reſidet.

Vulnus multiplex,& de diuerſis ſpeciebus. Concl. 378

VUlnus † dicitur idem,quod ferita;ideo ferire idem eſt , quod 1
vulnerare.Boër. *deciſ.*323.*n.*2. vbi , quod ferita,& ferire eſt vocabulum Tuſcorum. † Et ideo appellatione vulneris non venit 2
tumefactio,aut inflatio.Boër. *d.deciſ.*323.*in pr.* † Declara tamen, 3
tumefactio fecerit vulnus ab intra,vel niſi cauſauerit ſciſſuram ab extra;quia tunc dicitur vulnus.Boër.*d.deciſ.*323.*in pr.* allegat Cæpol. *conſ. crimin.*41.*ver. item non referam.* † Et an vulnus poſſit eſſe 4
ſine ſanguine,vide Galenum.*lib.*1. *de ſpeciebus ſalutis.* quem refert idem Boër. *d. deciſ.*323. *n.*2. *in fi.* † Proprie vulnus dicitur ſciſſio 5
contiguitatis,ſeu pellis ſe continentis,& ideo quotieſcunque quis cum gladio percuſſit in perſonam, & ſanguis exiit,dicitur vulnus intuliſſe.Bart.*conſ.*109.*Contra Titium, per tot. lib.*1. vbi etiam hoc tenetur ad effectum , vt condemnatus ex vulnere cum ſanguinis effuſione poſſit impune interfici ſecundum ſtatutum Pariſij, & licet de vulnere non conſtaret , niſi quod percuſſit cum ſanguine cum gladio, dicit neceſſario probari vulnus. † Vulnuſculum dici- 6
tur paruum vulnus, & in materia ſtatuti loquentis de vulnere non venit vulnuſculum, vel ſaltem eſt arbitrarium iudici.Boër.*d.deciſ.* 323.*col.*1.*in pr.* † Et ideo ſcraffignatura,ſcorticatura, & alia ſimilia 7
ſine ſanguine non ſunt vulnera.Boër.*d.deciſ.*323.*col.*1.*in fi.* vbi dicit hoc eſſe,niſi alia vulnera fecerint , vbi plures allegat. † Vlcus 8
differt à vulnere ; quia vulnus dicitur illatum , vlcus vero naſcitur; id eſt,cauſatur ex aliquo accidenti naturaliter. Boër. *d. deciſ.*323. vbi ponit verſum illum: *Illatum vulnus,innatum dicitur vlcus.* † Ci- 9
catrix eſt vulnus factum ad deturpandum,& eſt vituperabile. Ang. *conſ.*146.*n.*3.& eſt ſciſſura apparens in exteriori parte cutis poſt ſanatum vulnus,Bald. *in l.ſi quis in metallum.C.de pœn.* Vide, *Cicatrix quid ſit.Concl.*225. † Vulnera aliqua ſunt per inciſionem,& ſic per 10
taleum, & hæc ſunt minus periculoſa , niſi adeo ſint profunda, & in loco periculoſo,vt cōtrarium ſit dicendum;aliqua ſunt per percuſſionem illata,& iſta ſunt magis periculoſa.Boër.*d.deciſ.*323.*n.*3.*in q.*

Vuln.

Digitized by Google

ius commune.Bald.*conſ.413.lib.1.& conſ.436.Statuto cuiuſdam,*
8 *lib.5* †Vicentina ciuitas habet ſtatutum,quod in cauſis fraudãtiũ
gabellam vini ad groſſum credatur accuſatori datiario cum vno
teſte bonæ conditionis non intereſſato,Angel.*conſ.309. Factum
eſt tale, Chriſtophorus*,vbi,quod intelligitur de bona conditione
9 tempore examinis,non autem alio tempore.†Bononiæ eſt ſtatu-
tum , quod ſolutio non poſſit per teſtes probari,nec etiam poſſi
probari confeſſio creditoris per teſtes,item quod non poſſit debi
tũ probari,ſuper quo Anch.*conſ.350.In quæ prædicta*,tenet,quod
etiam non poterit probari confeſſio debitoris ad obligandum,li-
cet ſit caſus omiſſus à ſtatuto,quia militat eadem,& maior ratio
quã in ſtatuto loquẽte de liberatione,& ſolutione,ſequitur Dec.
in c.2.de probat.in 9.limit. & de eodem ſtatuto Bononiæ Anch.
*conſ.64.*qui dubitat de validitate,& dicit,quod eſt contra ius ciui-
le,Canonicum,& diuinum , ideo ſtricte intelligendum. Ioan. de
10 Anan.*conſ.64.*vbi etiam Bologn.†Arimini eſt ſtatutum,quod fiat
denunciatio grani,ordei,& fabarum,& ſoluatur gabella ſub pœ-
na & quod ſtetur dicto vnius teſtis.Alex.*con.188.Viſo proceſſu,n.
2.in fi.cum ſeq.ver.accedit,li.7.*vbi,quod tale ſtatutum valet,quia
poſſunt partes cõuenire per pactum , quod ſtetur dicto vnius te-
ſtis,& valet argumentum de pacto ad ſtatutum , item valet con-
11 ſuetudo,vt ibi.†Contrarium verius eſſe dicit apoſt.ad Alex.*d.conſ.*
12 *188.n.4.in v.valet,lib.7.*vbi,citat plurimos. † Extende Alex. *d.
conſ.188.n.6.ver.pro hoc etiam facit,lib.8.*vbi,quod etiam in caſu
particulari etiam contra ius commune,imo etiam contra ius di-
uinum poteſt inferior ſtatuere,& ex cauſa declarare legem ſupe-
rioris.Vide Concluſionem proxime ſequentem,*num.69.& ſeq.*

Statutum circa probationem quando valeat.vel non,& prohibens probationem per teſtes quando habeat locum, vel non. CONCLVS. 637.

1 STATVTVM,vel†conſuetudo concurrente cauſa euidentis vti-
litatis,vel neceſſitatis poteſt augere,vel minuere , ſeu ẽt faci-
litare probationis modum,& propterea probationem,alias de iure
imperfectã,& inualidam poteſt reddere,& facere,perfectam, *c.cũ*
* *dilectus*,vbi*omnes , *de fid.inſtrum.*& ibi Fel.plene poſt Abb.&
alios *in c.2.de prob.*Dec.*conſ.57.In cauſa rigoroſæ accuſationis, in
pr.*Vide *Statutum circa damon,quod ſtetur iuramẽto damnum paſſi.
Concl.500.*†Prout è contra poteſt idem ſtatutum, vel conſuetudo
2 facere,quod probatio alias de iure valida, & perfecta ſit inualida,
& imperfecta: Io. de Im. & alij *in c.de pr.*& conſulendo tenet
Alex.*coſ.170.Viſis ſtatutis prædictis,circa pr.l.7.*Iaſ.de vtroq;arti-
culo *in l.admonẽdi.ff.de iureiur.*†Et an ſtatutũ loquens de liquida
3 probatione verificetur in præſumptione legis, quæ dicitur liquida
probatio.Iaſ.plene *l.1.C.de teſtã.milit.*Dec.*in rubr.de pr.extra.*Vi-
de tñ Caſt.*conſ.380.lib.1.& conſ.133.li.2.*vbi , quod non eſt ita
ruditer intelligendum , vt excludat probabiles coniecturas , quæ
animum iudicis mouere poſſunt.Imol.*conſ.92.* & late Felin.*in d.
4 rubr.de pr.*†Amplia;quia valet dictum ſtatutum,& quoniã eſt ob
publicam vtilitatem emanatũ,extenditur ad caſus ſimiles. Alex.
*conſ.58.Viſo proceſſu cauſæ,lib.3.n.1.*quod eſt repetitũ *li.5.conſ.30.*
Bart.& alij *in l.certi condict.§.quoniam.ff.ſi cert.pet.*vbi Iaſ.reddit
rationem dicti ſtatuti. Anchar.*in c.Canonum ſtatuta ver.cir.iſtam
oſtenſionem,de conſt.*Alex.*conſ.50.col.1.li.5.*Io.de Anan.*inter conſi.
Caſt.con.261.Viſis,n.2.v.capio nunc.l.2.*Marſil.*in rub.de probat.*†Et
5 ſtatutũ Forliuij,quod contractus , de quo ſoluitur gabella, non
poſſit probari per teſtes , valet. Alex.*d.conſ.68.Viſo proceſſu, in
pr.& per tot.lib.3.*†Imo etiam valet pactum,quicquid dixerit in
6 contrariũ gloſſ.quæ*communiter damnatur *in rubr. C.de decret.*
* *decur.*& alia gl.*in auth.vt ſine probib.*quia cõtra gloſ.& eſt text.*in
l.contractus.C.de fid.inſtrũ.*vbi,quod valet pactum,quod requira-
tur ſcriptura ad probationem,& hanc partem tenent Canoniſtæ
*in c.ſi diligenti.de for.c pet.*Alex.*conſ.50.lib.5.*late Felin.*in c.ſicut
conſuetudo,de probat.*†Amplia , quia ſtatutum habens cauſam ex
7 procemio, quæ eſt finalis, videl.ad tollendas falſitates non poſſe
probationem fieri per teſtes , ſed per inſtrumenta,habet locum,
vbicunq;ratio ſtatuti militat,alias eſſet fruſtratorium. Caſtr.*conſ.
271.Viſis.n.2.v.capio nunc.lib.2.*vbi apoſt.citat plures.†Extende,
8 quãdo ex procemio emanauit ſtatutũ ob publicã vtilitatem , licet
ſit odioſũ,extenditur tanquã fauorabile.Alex.*d.conſ.68.Viſo pro-
ceſſu,n.6.& ſeq.v.& conſtat.li.2.*vbi apoſt *in ver.publica.*dat cõc.
†Extende , quia imo quando ſtatutum eſſet ob publicam vtilita-
9 tem factum,quod non poſſit probari per teſtes, quia neque iſto
caſu poterit probari per teſtes,& ſcripturam ſimul.Purpur. *in ad-
dit.ad Iaſ.in l.certi.§.quoniã,n.10.ff.ſi cert.pet.*†Amplia vigore ta-
10 lis,ſtatuti,quoniã inſtrumentũ eſſet factum cum tertio,quia nõ ad
mittitur etiã mixta probatio,vt tale inſtrumentum, & teſtes ad-
mittantur.Iaſ.*d.l.certi §.quoniam,n.10.& ſeq.ff.ſi cert.pet.* Alex.*d.
conſ.68.Viſo proceſſu cauſæ,in pr.li.3.n.2.& 3.cum ſeq.*quod repe-
titur *li.5.conſ.36.*vbi,quod ſi quis vellet probare per teſtes de cõ-
tractu prohibito probari per teſtes,& de ſcriptura gabellæ inter
alios,nõ ſufficit,quia intelligitur de ſcriptura facta cum illo , cum
quo agitur,alias fieret fraus ſtatuto.†Amplia,quia ſtatutũ Bono- 11
niæ prohibens liberationem , & ſolutionem non poſſe probari
per teſtes,ſed nec cõfeſſionem creditoris de recepto ad obuiandum
fraudibus,habet locũ multo magis in obligatione.Anch.*conſ.350.
In quæſt prædicta per tot.* ſequitur Dec. *in c.2.de prob.in 9.limit.*
†Amplia , vt procedat,ſiue probatio ſit facienda per actionem,ſi-
ue per reum,& ſiue agendo,ſiue excipiẽdo.Alex. *conſ.68.col.2.v.
nec obſtat alia,li.5.*quod repetitur *li.5.conſ.36.*† Amplia ; quia ſi 12
ſtatutum,vel ius commune excludit omnem probationem contra
inſtrumentum , cui ſtari mandat , non admittitur probatio in
contrarium.Soc.*Reg.35.Probatio contra inſtrumentum*,vbi limitat
quatuor modis,niſi probatio fieret per confeſſionẽ, patris,ſecun-
do,ſi inſtrumentum diceretur falſum,poſſet falſitas probari , ter-
tio,ſi dicatur nõ ſolemne,poteſt probari,quarto, qñ per aliud ſta-
tutum admitteretur. † Limita , quia ſtatutum prohibens debito- 13
rem non poſſe probare ſolutionem debiti per teſtes eſt odioſum,
& ideo in ſuis terminis tenendum.Fed.de Sen.*conſ.286.*reſpõſio-
ne d.Alexandri,quæ incip.*Excluſa.*Fulg.*conſ.192.col.pen.circa fi.
v.ratio quia.*Io.de Anan.*conſ.64.*vbi Bologn.*in addit.*†Extende; 14
quia imo eſt contra ius ciuile , Canonicum,& diuinum, & poteſt
dubitari,an valeat,ſed tamen ſtrictè eſt intelligendum.Io. de An.
*conſ.64.*vbi Bologn.*in apoſt.*† Limita , quia huiuſmodi ſtatutum 15
habet locũ ſolũ,quãdo debitor eſt reus,a quo petitur,ſi v.debitor,
qui probare nititur,eſt actor,vt quia præuenit in agendo, vt do-
ceat de ſolutione,vel quo contractus eſt vſurarius coram iudice
Eccleſiaſtico,tunc ſtatutũ non valet.Fed.*d.conſ.286.ver. excluſa,*
& idem dicit Bal.*conſ.113.Caſus talis.quidam,li.5.*vbi,quod non
habet locum hoc caſu,nec habẽdus eſt recurſus ad Eccleſiaſticũ;
quia poteſt reus præuenire,& loquitur in ſtatuto prohibente poſ-
ſe excipi contra ſententiam , niſi per inſtrumentum.†Et idem in 16
ſtatuto circa probationem,quæ non poteſt fieri per teſtes,tenebat
quidam aduocatus , quod non haberet locum in reo excipiente,
refert Alex.*d.conſ.68.n.4.& ſeq.v.nec etiam obſtat,li.3.*vbi, quod
fragilis eſt ratio in illo caſu,in quo ſtatutum generaliter loquitur
propter publicam vtilitatem.†Contrarium tenet Fed.*d.conſ.286.* 17
in fi.v.prima reſponſio,quia daretur materia fraudandi,& Bal.*cõſ.
261.Primo quæritur in prin.lib.1.*& in ſtatuto circa probationẽ,
quæ nõ poſſit fieri per teſtes,vt habeat locum tam in actore,quã
reo.Alex.*n.conſ.68.n.5.& ſeq.l.3.*maxime quãdo ſtatutũ emana-
uit ob publicam vtilitatem,& hoc ſeruiat pro declaratione, & di-
cit,quod circa probationes non plus fauetur reo,quam actori,ſed
æqualiter tractantur. † Declara,quia huiuſmodi ſtatutũ non ha- 18
bet locum,ſi debitor ſoluat, poſtea repetat, quia tunc auditur,&
poteſt probare per teſtes,quia amplius non venit contra ſtatutũ
Fulg.*conſ.182.Quidam emit,ver.circa ſecundũ.*†Declara,quod be- 19
ne poteſt adiri iudex Eccleſiaſticus,corã quo ſi conſtat per teſtes
de ſolutione,iudex Eccleſiaſticus ad tollendum peccatum poteſt
inhibere,ne debitor moleſtetur,Fed.de Sen.*d.conſ.268.in prin.&
per tot.*Vide,*Iudex Eccleſiaſticus in quibus procedat ſolus inter Lai-*
cos.Cõcl.445.† Contra declarationẽ tenet Bal.*conſ.133.li.5.*quod 20
imo non poteſt recurri ad Eccleſiaſticum,ex quo ſecularis poteſt
per viam præuentionis audire.† Limita,quia ſtatutũ Peruſij pro- 21
hibens probationem per teſtes,ſed volens debere fieri per inſtru-
menta certis caſibus non prohibet,ſi probatio fiat per inſtrumen-
tũ,& teſtes ſimul.Bal.*conſ.279.Viſa petitione,li.4.*vbi late.† Re- 22
ſtringe,vt non procedat,quando ſcriptura eſſet vel nulla, vel ſe-
miplene non probaret,quia tunc non intrat ampliatio.apoſtil.ad
Alex.*d.conſ.68 Viſo,n.4.li.3.in ver.illo*,citat Dec. *conſ.11. col.2.*† 23
Limita,quia ſtatutũ Bononiæ prohibens poſſe probari liberationẽ
vel obligationem per teſtes intelligitur de directa probatione,
non de indirecta,ideo poterit probari,quod obligatio non valeat
facta tempore interdicto.Ruin.*conſ.78.n.10.lib.4.*†Item poterit 24
probari indirecta ſolutio , videl. quod promiſit creditor facere
abſolutionem per inſtrumentum,quia fuit ſatisfactus.Ioan.de An.
conſ.64.per tot. vbi Bologn. *in apoſtil.* † Limita , etiam , quia 25
ſtatutum mandans,quod inſtrumentũ ſine certa ſolemnitate ce-
lebratum non probet , non prohibet quin contractus poſſit pro-
bari per teſtes tantum , vel per teſtes, & ſcripturam ſimul. Bald.
conſ.413.Duo ſunt ſtatuta,li.1.& conſ.436.lib.5. Alex.*conſ.184.
num.6.& ſeq.lib.7.* † Extende , quando probatio per teſtes 26
non fit ad finem, vt condemnetur , reus , ſed ad finem,vt faciat
ſcri

27 ſcripturã.Cæpol.*caut.*250.*Statuta q andoque diſponunt.*†Contra-
28 rium.Iaſ.*in l.certi condictio.§ quoniam.ff ſi.cert.pet.col.*4.*&* 5.†Limi-
ta,quia ſtatutũ prohibẽs probationẽ per teſtes,ſed requirens pro-
bationem per inſtrumenta,non habet locũ, quando factum prin-
cipale (prout debitum)probatur per inſtrumenta;quia adhærentia
poterunt probari per teſtes. Ang.*conſ.*200.*In ciuitate Lucana,n.*
5.*col.ſi.ver.circa ſecundum,*vbi loquitur in excõmunicatione, quæ
non poteſt probari,niſi per inſtrumentũ; quia ſi quis habet excõ-
municationẽ contra plures non nominatos per inſtrumentũ, po-
terit probare illum eſſe de nominatis per teſtes,gl.*in c.ſicut , vbi
Fel.*plura ad hoc *de re iudic.*Iaſ.*d.l.certi condictio.§.quoniam, in* 1.
limit.ff.ſi cert.pet plene Alex.*d.conſ.*68.*Viſo proceſſu,n.*4.*v.nec ad
hoc obſtat,l.*3.vbi plene apoſt.*in v & ſcripturam,*dat plurimos cõc.
29 †Extende,qñ debitum nõ aſcenderet ad ſummã ſtatuti pro ſorte
principali,licet aſcenderet cũ vſuris,quia poteſt probari ſors prin-
cipalis de ſe per teſtes,& vſuræ de ſe Bart.*in l.eos.ff.de vſur.*quia
vbi tractatur de odio contra ius cõmune, non fit cumulatio ſum-
mariũ,*l ſancimus.§ penult.C.de dol.*Bart.& alij *in l.ſi idem cũ eod.
ff.de iuriſd.omn.iud.*ſecus ſi materia eſt fauorabilis,*l.ſi plures,in fi.
ff.de pact.*& idẽ,ſi debitũ creuiſſet per negationem,*l.itera veniunt*
30 *§.cũ prædiximus ff.de pet.hered.*†Contrariũ de directo tenet Alex.
*conſ.*50.*In cauſa,& lite,n.*2.*&* 3.*v.non obſtat ſi diceretur,l.*5.vbi,
quod ſummæ plures cumulãtur,quãdo ex eodem iure , & eadem
actione procedunt,ſecus ſi ex diuerſo:allegat ſimile de iudice,qui
poteſt procedere in cauſis ciuilibus vſque ad talem ſummam, vt
cumulentur cum eadẽ diſtinctione,de qua Bart.*in d.l.ſi idem cum*
31 *eodem.ff.de iuriſd. omn.iud.*†Extende in eo,qui habet inſtrumen-
tum debiti cum promiſsione damnorum , quia poterit liquidare
damna per teſtes.Ang.*d.conſ.*200.*n.*5.*ver.præterea prout dixit,*al-
legat Bar.*in l.certi condictio,in pr.ff.ſi cert.pet.ver.ad primã partem*
**opponitur.*vbi Iaſ.*in §.quoniam,n.*9.vbi,quod*omnes tranſeunt cũ
32 Bart.†Extende in iis,quæ per ſcripturam fieri non conſueuerunt
prout expenſæ, decimæ , & minutæ,quia eſſet impoſsibile facere
ſuper eis,& ſingulis inſtrumentum. Caſtr.in quodam ſuo conſil.
incip.*Statutũ,quod non vult.*arg.*in l.mediterranæ.C.de ann.& trib.*
33 *li.*10.†Limita,vt idẽ ſit,quando teſtes coniugerentur cum confe-
ſsione partis. Alex. *d.conſ.*68.*col.*1. *in fi.v.non obſtat etiam,lib.*3.
quod eſt repetitum *l.*5.*conſ.*36.Io.de Anan.*conſ.*45. *Quia dubia,*
34 quia in ea eſt remiſſa ſolemnitas iuris ciuilis.†Extẽde idem, ſi ad
adiuuandum inſtrumentum.Iaſ.*in d.l.certi condictio.§.quoniam.ff.*
35 *ſi cert.pet.*† Extende idem, ſi ageretur in cauſa de iure gentium,
vel diuino,quia duo teſtes probãt,*c.in omni negocio,de teſtib.*Bal.*in*
36 *l.falſus,in.*5.*oppoſ.C.de falſis.*Io.de An.*d.conſ.*55.†Limta , quia ſi
probatur intereſſe per inſtrumenta,poteſt per teſtes probari quã-
titas dicti intereſſe,non obſtante ſtatuto.Caſt.*conſ.*361.*Circa pri-
37 *mũ,in pr.l.*2.†Limita;quia nõ habet locũ,quãdo ageretur de pro-
bando facto ante ſtatutũ.Alex.*d.conſ.*68.*n.*2.*ver.non obſtat,etiãſi*
38 *dicatur.li.*3.quod repetitur *l.*5.*conſ.*36. † Limita ; quia ſtatutum,
quod non poſſit probari debitum ſupra libras 100.per teſtes,non
habet locũ,ſi creditor vult probare,quod promiſit facere inſtru-
mentum de debito,quia iſta non eſt directa probatio. Io de An.
39 *d.conſ.*64.*per tot.*vbi etiam Bologn.†Limita ; quia ſtatutum non
habet locum , ſi probatio fiat per confeſſionem partis,& depoſi-
tiones,vel interrogatoria præparatoria.Fulg.*conſ.* 192. *col.*2.*ver.
circa ſecundum,*vbi idem dicit,ſi per confeſsionẽ fictam,puta per
40 contumaciã.†Et,quod ſi agatur de confeſsione debiti probanda,
non de debito,fieri poſsit probatio per teſtes.Io.de An.*d.conſ.*64.
*Viſa petitione,*vbi notabile loquitur.Anch.*conſ.*351.*In quæſt.præ-*
41 *dicta,per tot.*maxime *in fi.*Marſil.*ſing.*135. *Quæro de notabili.*†
Extende,vt idẽ ſit,ſi fieret per libros,vel ſcripturas partis aduer-
42 ſæ,Fulg *conſ.*192.*col.*2.*ver.circa ſecundum.*†Reſtringe , qñ cõfeſ-
ſio eſſet non concludens ; quia tunc non admittitur,puta ſi agere-
tur de donatione in ſolutum,confeſsio æſtimationis factæ non re-
leuat,quia multa tractantur,quæ nõ fiunt.Alex.*d.conſ.* 68.*n.*4.*v.*
43 *non obſtat etiam,li.*3.†Limita,qñ ageretur de rebus furto ſubla-
tis,quia poſſunt probari per teſtes,quia iſta non poſſunt probari
44 per inſtrumentum.Io.de An.*d.conſ.*55.& ibi Bolog *in addit.*†Li-
mita,vt nõ procedat,quãdo fieret probatio parte non opponẽte.
Iaſ.*d.l.certi condictio , n.*12 *in § quoniã.v ſecundo principaliter ff.ſi
cer.pet.*†Extẽde,quia poteſt probari per præſũptionẽ leg. Bald.*in
l.*1.*col.*3.*v.quæro quid ſi ſtatutum.C.de fideicõ.* ſequitur Barb.*in l.
cum acutiſſimi.col.*9.*C.de fideicom.*†Limita,quãdo teſtes examina-
ti eſſent ad effectũ,vt fieret inſtrumentum,non ad finem condẽ-
nandi.Salyc. *d.l.certi.§.quoniam.*Cæpol.*caut.*250.†Contrariũ te-
net Iaſ.*in d.l.certi.§.quoniã.n.*14.*ff.ſi cert.pet.*Vide omnino Maſc.
*conſ.*479.*Debitũ,*vbi imo,dicit,quod non obſtante ſtatuto,quod
non poſsit fieri probatio debiti,niſi per inſtrumentum,non poteſt

tollere , quin valeat per teſtes , allegat Abb.*in c.*2 *n.*10.*de pr.*vbi
Fel.*n.*16.†Limita multis modis per Marſ.*in rubr. C. de pr.n.*43. 48
& multis ſeq.†Limita,quia ſtatutum non obſtat,ſi reus ſoluat per 49
inſtrumentum poſtea repetendo poteſt per teſtes probare,& ſtatu-
tum non obſtat.Fulg.*d.conſ.*192.*col.*2.*v.circa ſec.* Vide,*Exceptio* 50
*datur facilius, quam actio,& quãdo procedat.Concl.*374.†Limita; 50
quia ſi ſtatutũ dicat,quod non poſſit probari in tanta ſumma per
teſtes,bene poterit probari per teſtes inſtrumenta , vel ſcripturas
à teſtibus comprobatas,& ſic ex iſta probatione.Alex.*conſ.* 184.
*Viſo proceſſu,n.*7.*v.vnde d.ſtatutũ. lib.*7.& ibi apoſt.*in v.ſimul* , ci-
tat Alex.*d.conſ.*68.*n.*2 *l.*3.†Limita;quia admittitur probatio per 51
teſtes,qñ ſtatuto non obuiatur,vt quia ſi ſtatutum dicat , proba-
tionem per teſtes non admitti contra inſtrumentũ,ſi quis renun-
ciauit exceptioni non numeratæ pecuniæ,licet directo non poſſit
probare per teſtes,bene poteſt probare,quod renunciatio fuit ſpe
futuræ numerationis.Fulg.*d.cõſ.*192.*n.*3.*v.& id attentari.*†Limi- 52
ta;quia ſtatutum reſtringens probationem tãquã onerosam non
præiudicat Eccleſiis,neq;Eccleſiaſticis perſonis, quæ non ſunt de
iuriſdictione ſtatuentium laicorum.Anch.*conſ.*258.*n.*4.† Extẽde, 53
qui ſtatutum,quod teſtamenta non poſſint probari , niſi per in-
ſtrumentum publicum,non habet locum in teſtamento ad piam
cauſam.Io.de Ana.*conſ.*57.*Viſis,& conſideratis,v.hoc præmiſſo.*†Li- 54
mita;quia ſtatutum prohibens aliquid poſſe probari , niſi per in-
ſtrumenta,vel cum aliqua alia qualitate,nõ habet locum in cauſa
ſummaria ſola facti veritate,&c.quia probatio,quæ eſt ſufficiens
de iure gentiũ,admittitur.Io.de An.*conſ.*55.*Quia dubia, in princ.*
†Extende,quando probatio fieret per quinq;teſtes Abb.*in c.ſicut* 55
*cõſuetudo,de prob.& in c.cum Ioan.de fid.inſtrum.*Vide,plene Ma-
ſc.*Concl.*461.*Crimen an probetur,*vbi *n.*4.quod nõ obſtãte ſtatuto
ſufficit probatio per quinq;teſtes.Limitat idem Maſcard.*d.conſil.*
461.vt non obſtante tali ſtatuto crimen probetur per teſtes.†Li- 56
mita;quia non valet pactum etiam iuratum , quod nõ poſsit pro-
bari debitum,niſi per inſtrumentum.Maſcar.*conſ.*479. *Debitum
an poſſit.*†Extẽde,quãdo inſtrumentũ,per quod eſſet faciẽda pro- 57
batio,eſſet,perditum,quia probata perditione admittitur proba-
tio per teſtes.Bart.*in l.teſtium.C.de teſtibus.*†Extende qñ teſtes eſ- 58
ſent legaliſsimi,qui non obſtante ſtatuto admitti debent. Ant.de
Butr.*in c.*2.*de prob.*& hoc dicit de æquitate Canonica ne contin-
gat aliũ locupletari cum aliena iactura.†Extende,quia non habet 59
locum contra clericum etiam litigantem in foro ſeculari.Io. Cal-
der.*in ſua diſput.*incip.*Statuto ciuitatis,in fi.*Imol. *in repet.c.cum
contingat,de iureiur.char.*30.Petr.de Vbal.in ſua ſubſcriptione ad
*con.Bal.*107.*li.*6.incip.*Dictat ſtatutũ.*Marſil.*ſing.*29. *Statuta lai-
corum.*†Idem in cauſis piis,quia tale ſtatutum non habet locum. 60
Ant.de Butr.*in c.relatum,el primo,de teſtã .v.ex hac decretali,* vbi
dicit,quod ita conſuluit,& ſequitur Io.de Imol.qui dicit ita velle
Bal.*in l.*1.*C.de ſumm.Trinit.*& Io.de Anan.*conſ.*57.*Viſis, & conſi-
deratis.*Bal.*in l.generaliter,quæ.penult.& fin.C de ſacroſanct.Ecc.* † 61
Extende , quando ageretur de probando iuramento in contractu
appoſito , quia coram iudice Eccleſiaſtico per duos teſtes poterit
probari.ſi ageretur de obſeruantia iuramenti.Io.de Imol. *d.c.cum
contingat , de iureiur.* vbi dicit menti tenendum. †Limita ;quia 62
confeſsio partis inducit ſufficientem probationem contra confi-
tentem,etiam ſtante ſtatuto,quod non admittitur probatio , niſi
per inſtrumenta à certa ſumma ſupra , prout Bononiæ;quia ſuffi-
cit confeſsio partis.Io.de Anan.*conſil.*55.*v.circa ſecundum* , ſequi-
tur Crauett.*conſil.*267.*n.*5.†Limita,quia ſtatutum non admittens 63
probationem per teſtes,niſi probatio fiat per teſtes , (prout eſt
Mediolani) habet locum , quando probans fundat ſuam proba-
tionem in ſolis teſtibus , ſecus, ſi habet confeſsionem , vel apo-
cham debitoris,quia ſtatutum loquens de ſimplici non trahitur
ad mixtum.Bal.*conſi.*270.*Ad euidentiã præmittẽdum,n.*14.*& ſeq.
v.conſidera.l.*1.*& con.*269.*Quidam nomine I.n.*2.*v.ſed hic dubita-
tur,li.*1.*& conſil.*421.*Quæritur vtrum,in fi.li.*1.Alex.*conſil.*38.*In
præſenti,in fi.li.*4.vbi apoſtill.citat eundem Alexan.*li.*3.*conſil.*58.
Vide,*Mixtus caſus continetur ſub ſimplici,& quãdo non.Con.*294. 58
†Et tale ſtatutum requirẽs maiorem numerũ teſtium,quam duo- 64
rum,in conſequentiam operatur,quo iuramentum in ſupplemen-
tum non poteſt deferri.Bald.*d conſ.*268.*n.*5.*ver non obſtat,lib.*1.† 65
Odioſum eſt huiuſmodi ſtatutum , ideo ſtrictiſsime intelligen-
dum.& interpretandum.Fulg.*conſil.*192.*col.pen circa fin.ver. ratio
quia.*Io.de Ana.*conſil.*64.vbi Bolog.†Extende,quia poterit debi- 66
tor accuſare de dolo auctorem,vel criminaliter conuenire crimine
ſtellionatus,& in hoc iudicio probabit per teſtes.Ful.*d.conſil.*192.
*n.*3.†Extende ẽt in caſu contrario;quia ſtatutum priuilegians pro- 67
bationem , prout quod ſtetur iuramento denunciantis damnum,
eſt odioſum,quia detrahit iuri communi, ideo non habet locum,
quando

Digitized by Google

2 † Limita; quia ſponſa impubes non eſt proprie vxor, ſicut nec monialis non profeſſa non eſt proprie monialis. Bald. *conſ.* 197. *Omnia pacta, in fin. lib.* 5. Vide, *Maritus & vxor quid ſint. Concl.* 87.

Vxor dicitur ſocia mariti, & in quibus ſubiecta.

CONCL. 386.

1 VXor † dicitur in omnibus ſocia mariti, præterquam quoad debitum carnis, & ad operandum. Oldrad. *conſ.* 167. *Quod domino Epiſcopo. n.* 6. *ver. & ſi dicatur.* Alex. *conſ.* 133. *ver. crudelis, n.* 4. *ver. & probatur, lib.* 4. quod eſt Anton. de Prat. veter. vbi apoſt. citat
2 Tiraq. *de legib. connub.* §. 1. † Et ideo vxor non eſt in dominio mariti, neque in poteſtate; propterea iure poſtliminij eam non recuperat. Oldr. *conſ.* 275. *in fin. n.* 9. vbi, quod beneficiatus habet quaſi dominium beneficij, & ſic maius ius in beneficio, quam maritus
3 in vxorem. Alex. *d. conſ.* 133. *Vere crudelis, n.* 2. *&* 3. *lib.* 4. † Sed remanet in poteſtate patris, prout prius, ita quod patria poteſtas quoad omnia eſt ſalua, nec poſſit teſtari, quodque acquirat, vſumfructum patri. Alex. *d. conſ.* 133. *n.* 2. *& ſeq.* maxime *n.* 5. *lib.* 4. licet apo-
4 ſtill. ibi dicat de conſuetudine non ſeruari. † Operas tamen obſequiales tenetur vxor præſtare marito, ſed non operas fabriles, & artificij, puta piſtorias. Bald. *conſ.* 229. *Dicunt Petrus, & Cynus, n.* 4. *v. vxor etiam, lib.* 1. & plenius Alex. *d. conſ.* 133. *per tot.* vbi, quod lactatio non eſt opera obſequialis; ideo ſibi mulier, nō marito acqui-
5 rit, *lib.* 4. † Socia in tantum dicitur vxor eſſe mariti, vt ſi ſimul ineunt ſocietatem alicuius negotiationis, lucrum diuidatur inter eos. Bald. *conſ.* 299. *n.* 4. *in fin. lib.* 1. Vide infra, *Vxor præſumitur acquiſi-*
6 *uiſſe ex bonis mariti, & quando ſecus. Concl.* 394. † Et quod ſi ſocia diuinæ & humanæ domus mariti, Ang. *conſ.* 109. *Quidam patronus,*
7 *n.* 3. † Amplia; quia in tantum maritus, & vxor ſunt ſocij diuinæ, & humanæ domus, vt nunquam infringatur ius reſpiciens alimēta inter eos; quia ſemper videtur exceptum. Signor. *conſ.* 176. *n.* 11.
8 † Amplia; quia maritus, & vxor cenſetur vna & eadem caro. Si-
9 gnor. *d. conſil.* 176. *n.* 21. † Limita, quia vxor dicitur reuulſa de coſta mariti, & ideo dicitur illi ſubdita, & acceſſoria, in tantum quod ipſa tenetur ſequi domicilium mariti, non è contra, & ſi maritus mutat domicilium, ipſa tenetur mutare. Cuman. *conſ.* 1. *Cla-*
10 *riſſimi iuris eſt, n.* 4. *verſic. nec illa eſt ſufficiens, vſque in fin.* † Limita,
11 quia maritus habet leuem caſtigationem in vxorem. Card. Zabar. *conſ.* 9. *Primo præſuppono, in princ.* † Declara; quia poteſt illam maritus corrigere, ſed non verberare, *l. conſenſu, in princ. C. de repud.* Alex. *conſ.* 115. *Viſo themate, in princip. lib.* 4. vbi, quod verberatio ingenuis eſt aliena, & quando permittitur verberatio, illa requirat
* iuſtam cauſam; & dicit* communem Iaſ. *in l. milites.* §. *præiudicare,*
12 *in fin. ff. de re iudic.* † Extende; quia immoderata caſtigatio vxoris facta per maritum præbet nouam cauſam, per quam ſi conſanguinei vxoris offendant maritum, non rumpit pax. Alex. *d. conſ.* 115. *in pr. n.* 4. *& ſeq. lib.* 4. imo. *n.* 7. *verſ. alia ratione,* dicit, quod maritus rumpit pacem verberando vxorem ſine iuſta cauſa. Vide plenius *Maritus & vxor ſunt vnum corpus, & vna caro. Concl.* 88.

Vxor ſortitur domicilium, & forum mariti.

CONCL. 387.

1 VXor † regulariter ſortitur domicilium viri ſui, & dicitur habere idem domicilium cum viro ſuo, & ſubiacet eiſdem legibus; ideo vnio matrimonialis coniungit eos, quoad omnia. Baldus *conſ.* 439. *Factum ſuper quo, num.* 4. *ver. quæritur, quid iuris, lib.* 4. *& conſ.* 100. *Conſiderato, quod dicta, lib.* 5. Alex. *conſ.* 155. *Viſo titulo, n.* 3. *lib.* 7. Roland. à Vall. *conſ.* 79. *n.* 31. *&* 53. *l.* 3. Burſat. *conſ.* 36. *n.* 7. *l.* 1. Anch. Regien. *in quæſt. famil. q.* 9. *num.* 14. Anch. *conſil.* 213. *Quæſtio talis, n.* 2. late Dec. *conſ.* 33. *in princ.* vbi de ſtatuto Brixiæ. Abb. *conſil.* 100. *Videtur primo, in fin. lib.* 2. Vide, *Viduarum priuilegia in quibus conſiſtant. Concluſ.* 203. † Declara hoc procedere quoad forum
2 iudicij, ſecus quoad originem; quia retinet priuilegia fori ſuæ originis. Bald. *conſ.* 308. *Ad euidentiam præmittendum, per tot.* maxime *n.* 7. *ver. item dicitur, lib.* 3. & idem repetit *conſ.* 351. *In bonis feudalib. n.* 8. *ver. item dicitur lib.* 1. allegat. *leg.* 1. *C. de mulier. & in quo loco,*
3 *lib.* 10. Card. Zabar. *conſ.* 91. *n.* 2. *& ſeq.* † Declara procedere nedum quoad forum iuriſdictionis, & domicilij, ſed etiam quoad onera perſonalia, vel mixta, quibus ſupponuntur, prout mares. Fulgoſ. *conſ.* 92. *n.* 2. *ver. nec refragatur.* Card. Zabar. *conſ.* 91. *col. fin. verſ. ad*
4 *hoc dico, n.* 3. Abb. *conſ.* 106. *Videtur primo, in fin. lib.* 2. † Intelligit tamen Abb. *d. conſ.* 100. *in fin. lib.* 2. quod vxor efficitur incola, ſeu ciuis originis mariti, & ibidem, & non in loco ſecundæ originis debet onera patriæ ſubire, allegat text. *in l. fin.* §. *iidem reſcripſerunt. ff.*
5 *ad municip.* & ibi Bart. † Reſtringe, quia propterea non deſinit ſub patria poteſtate, neque perdit originem, aut domicilium patriæ; quia domicilium mariti eſt per modum additamenti. Signor. 6
conſ. 166. *Quæſtio diſputanda, num.* 10. *& ſeq.* † Contrarium, quod imo matrimonium hoc operetur, quod mulier eximatur in totum à domicilio originis, ita vt non poſſit grauari in aliquo; ſed neque ſtatutum loquens in perſonam præiudiciale comprehendit mulierem alibi nuptam. Signor. *conſ.* 166. *n.* 17. *& ſeqq.* † Amplia, vt pro- 7
cedat nedum in primo, ſed etiam in ſecundo matrimonio; quia ſicuti ſortita eſt domicilium primi viri, ita etiam ſecundi. Bald. *conſil.* 439. *n.* 4. *circa princ. ver. ſed dicet aliquis, l.* 4. vbi declarat procedere; quando validum fuit matrimonium, alias ſecus. † Amplia; 8
quia vxor debet gaudere ſtatutis loci viri; ideo mulier nupta filiafamilias poteſt teſtari Tergeſti; quia ibi omnes nupti ſunt emancipati vigore ſtatuti. Anchar. *conſ.* 213. *in princip.* † Extende; quia 9
ſicut vtitur ſtatutis viri ad commodum; ita etiam tenetur illa ſeruare quoad omnia diſpoſita, puta quod non poſſit legare forenſi bona ſtabilia. Anch. *d. conſ.* 213. *n.* 2. † Amplia in tantum vxorem 10
ſortiri domicilium mariti, vt ſi extet ſtatutum (prout Caſtelli) quod ſub certa pœna nullus poſſit trahere aliquem in iudicium extra ciuitatem Caſtelli, & niſi coram iudicibus Communis dictæ ciuitatis quis alium conuenire poſſit; tamen mulier Caſtellana poterit trahi in domicilio viri etiam pro bonis ſitis in ciuitate, & territorio Caſtelli; quia ſtatutum non loquitur hoc caſu. Bald. *conſ.* 62. *Punctum eſt, lib.* 5. † Extende; quia ſtante ſtatuto (prout Viterbij) quod 11
nulla mulier poſſit teſtari, vel contrahere, niſi inter liberos, non habet locum in muliere originaria Viterbij & nupta extra territorium, ex quo ſortitur domicilium viri, niſi quoad bona ſita in proprio domicilio originali; quia non perdit domicilium quoad bona, quin ſit ſuppoſita. Baldus *conſ.* 226. *Præmiſſis verbis, lib.* 5. † Exten- 12
de, vt ſi extet ſtatutum (prout Caſtillioni,) quod Caſtillionenſes tractentur certo modo priuilegiato, etiamſi loquatur de originali ciue; quia etiam comprehendit vxorem. Bald. *conſ.* 100. *lib.* 5. *per tot.* † Extende, ſi extet ſtatutum (prout Belluni) quod non ſuſti- 13
nentes onera in Communi non poſſint acquirere ſtabilia; quia vxor, quæ ſtat cum marito ſuſtinente onera, dicitur & ipſa ſuſtinere; quia ſequitur domicilium quoad iuriſdictionem, & onera. Fulgoſ. *conſ.* 92. *Ad id, de quo, num.* 2. *ver. nec refragatur.* † Amplia; 14
quia ſtatutum Aſſiſij prohibens aliquam mulierem de ciuitate prædicta poſſe teſtari, niſi cum præſentia mariti, vel proximiorum, habet locum etiam in muliere forenſi nupta Aſſiſij; quia propter domicilium dicitur de ciuitate mariti; ideo ſi faciat teſtamentum de dote etiam in ſua patria non ſeruata ſolemnitate non valet. Bald. *conſ.* 139. *Statuto Communi Aſſiſi. libro* 5. † Amplia, vt 15
procedat, etiamſi non mutauerit cohabitationem, & ſic non ſequuta cohabitatione cum marito, dummodo ſit ſequutum matrimonium. Iaſon. *in l. cum quædam puella, in princ. ff. de iuriſd. omn. iud.*
† Declara tamen; quia licet mulier ſequatur domicilium mariti, & 16
dicatur de eadem ciuitate; quia matrimonium rapit nuptam ad ciuitatem viri, ac ſi nata eſſet ibi; & quia per potentiam vnionis effecti ſunt vnum corpus; & vna caro; tamen iſtud eſt per fictionem, quæ non habet locum in ſtatutis, niſi fictio ſit circa interpretationem nominis. Bald. *d. conſ.* 139. *per tot. lib.* 5. † Amplia, vt pro- 17
cedat etiam reſpectu vxoris ſe defendentis cum marito. Iaſon. *dict. leg. cum quædam, in pr. in* 2. *ampl. ff. de iuriſd. omn. iud.* † Amplia in 18
vidua, quæ honeſte viuat; quia ſortitur forum mariti etiam mortui. Iaſ. *d. l. cum quædam puella, in* 3. *ampl. ff. de iuriſd. omn. iud.* ſecus ſi caſte non viuat; quia amittit priuilegium. Bald. *conſ. in l. iis ſolis, n.* 4. *C. de reuocan. donat.* vbi, quod non tamen poteſt mulier allegare hanc turpitudinem; & quod priuilegium viduæ circa forum, & dignitatem, ac alia perſonalia mariti competat, non autem quoad patrimonium. Caſtr. *conſ.* 330. *Viſis, n.* 3. *verſ. nec obſtat, lib.* 1. vbi apoſt. allegat Soc. *conſ.* 81. *Non eſt dubium. lib.* 3. † Reſtringe quoad 19
priuilegia mariti perſonalia circa res, prout, quod ſit exemptus ab oneribus realibus, quia non competit viduæ vxori. Caſtrenſ. *dicto conſ.* 330. *n.* 3. *lib.* 1. † Declara igitur, quia vidua viuens inhoneſte 20
amittit forum, & priuilegium mariti, ita Bald. Salycet. & alij. *in d. l. iis ſolis. C. de reuoc. donatio.* Felin. *in cap. paſtoralis, n.* 7. *de iud.* † Declara; quia hoc procedit in fauorabilibus, non in odioſis, ideo vi- 21
dua mutat forum, & domicilium quo ad hoc, vt gaudeat priuilegio mariti vltimo defuncti. Fel. *in c. ex parte, de foro compet. in princ.* vbi etiam Barb. † Contra declarationem videtur tenet Zabar. *conſil.* 22
135. *in fin. ver. vltra præmiſſa.* vbi, quod remanet vidua de domicilio mariti in ſui damnum, vt non ſuccedat in loco originis, in quo non ſuſtinet onera. Idem. † Io. de Im. *conſ.* 73. *In caſu propoſito, in* 23
fin. vbi, quod ſtatutum fori mariti legati etiam, vt nō poſſit teſtari extra filios vltra quartam partem, & ſic in præiudicium ligat viduā. Anch. *conſ.* 213. *n.* 2. † Amplia; quia vxor efficitur ciuis in loco 24

Digitized by Google

mariti,& retinet ciuilitatem, & ligatur ſtatutis loci mariti actiue
& paſſiue, videlicet ad commodum, & incommodum etiam mor-
tuo marito, donec vidua fuerit. Ioan.de Imol. d.conſ.73.In caſu pro-
25 poſito, in fine.† Limita igitur, quia licet mulier ſortiatur domicilium
viri, ſecus eſt, ſi habet bona in ſuo domicilio originali; quia quoad
bona retinet ſuum domicilium, vt ſubiaceat legibus, & ſtatutis
26 loci bonorum. Baldus conſ.226.per tot.lib.5.† Declara, vt per Dec.
conſ.33.lib.1.in princip. vt procedat quoad bona habita, ſecus quoad
27 ſucceſſionem, & acquirenda, numero tertio & ſeq.† Limita in ſpon-
ſa ſecundum Baldus in auth.omnes, Cod.commun.de ſucceſſ. quem ſe-
quitur Purpur. in addit. ad Iaſ.in d.l.cum quadam puella, in princip.
28 ff.deiuriſd.omn. iudic.† Limita, quando matrimonium non tenuit
ſecundum Felin.in cap.iurauit, de probatio. quem citat Purpurat.in
29 addit.vt ſupra.† Limita; quia mulier nupta perdit domicilium pa-
ternum, & acquirit domicilium viri, quo mortuo iterum domici-
lium originis, & paternum recuperat & retinet. Bart.in l.quoties, C.
de priuileg.ſcholar.lib.11. vide Bertach. in ver.vidua. ver.ſecundo, in
30 fin.† Contrarium tenet Decian. d.conſ.33.n.9.lib.1. vbi, quod do-
nec eſt vidua honeſta, retinet priuilegium mariti, & non recupe-
31 rat forum originis in caſu ſtatuti Brixia. † Declarat Corn.conſ.111.
Licet videatur, lib.3.in princ. quem ſequitur deciat. d.conſ.33.n.9.
in fin. lib.1. vt ſi non redeat ad domicilium originis, non recupe-
32 ret, alias ſecus.† Limita in muliere nupta ſecundo loco; quia be-
ne perdit priuilegia primi mariti, & acquirit priuilegia, & domi-
cilium ſecundi mariti, Bart.in d.l.quoties, C.de priuileg.ſcholar.l.12.
& in l.fin.§.iidem reſcripſerunt. vbi late ff.ad municip. Barbat. in c.
ex parte in princ. de for.compet. vbi dant exemplum de nupta no-
33 bili; quia ſi poſtea nubat plebeio, perdit nobilitatem. † Limita in
vidua propter ſeparationem matrimonij. Felin.d.c.ex parte, in pr.
34 de foro compet. † Limita; quia licet vxor acquirat forum, & do-
miciliu m mariti; non tam en deſinit eſſe agnata, nec perditus ag-
nationis, & familiæ paternæ. Cardinal. dicto conſil.91.numero tertio
35 † Extende; quia remanet ſub patria poteſtate. Card.d.conſ.91.n.3.
36 † Extende; quia retinet priuilegium loci originis; ideo acquirit
tanquam ciuis in loco, & ſuccedit, provt alij. Bart. in l.fin.§.iidem
reſcripſerunt, el ſerundo, ff.de municip. Zabar.conſ.135.in prin. Alex.
37 conſ.100.Ex inſpectione, col.2.lib.3. † Limita; quia vidua commit-
tens ſtuprum, & luxurioſe viuens perdit priuilegium domicilij ma-
riti, provt etiam perdit priuilegia omnia viduis conceſſa. Clar.§.
* ſtuprum, num.7.ver.pariter etiam. vbi dicit* communem. Vide, Vxor
gaudet priuilegio mariti in multis. Concl.prox.ſeq.

Vxor gaudet priuilegio mariti in multis. Concl. 388.

1 VXor † gaudet priuilegio mariti in fauorabilibus. † Amplia;
2 quia † ſaluus conductus conceſſus marito, & rebus, ſeu cum
rebus ſuis cenſetur etiam conceſſus vxori. Bal .conſ.209.Conceſſus
3 fuit, per tot.lib.1. quod duplicatur conſ.408.lib.5.† Amplia; quia ne-
dum vxor gaudet priuilegiis mariti, ſed etiam vidua permanens in
viduitate gaudet priuilegio matrimonij, ac ſi duraret. Caſtr. conſi.
4 147.in princip.numer.1.in fin.lib.2. † Limita; quia vxor vidua non
ſubiacet ſtatutis loci viri in præiudicialibus, licet in fauorabilibus
ſecus. Corn.conſ.111.Licet videatur, lib.3. Vide, Vxor ſortitur domi-
cilium, & forum mariti. Concl.prox.præced.

Vxor qualiter ſit domina bonorum dotalium. Concl. 389.

1 VXor † dans omnia bona ſua in dotem iuris intellectu rema-
net domina; ideo titulus dotis non eſt expropriatiuus, ſed cõ-
2 miſſus. Bald.conſ.1.in princip.ver.tertio, lib.3. † Amplia; quia ſoluto
matrimonio dos cenſetur proprium patrimonium vxoris; ideo ſibi
debentur alimenta, donec dos reſtituatur. Bald. conſ.49.in fin.lib.1.
3 † Amplia in tantum maritum eſſe dominum dotis conſtante ma-
trimonio, vt non teneatur ad debita contracta per vxorem con-
ſtante matrimonio, & dote non poſſit fieri exequutio; quia domi-
nium eſt viri, gloſſ.in l.quinque legibus, in gl.magna, in fin.ff.de bon.
4 damnat. † Et ratio eſt, quia, vt ſupra dominium eſt mariti, l.in re-
bus, C.de iur. dot. item quia non poteſt maritus conueniri pro de-
bito vxoris, neque vxor pro debito mariti. Cod. ne vxor pro marito.
5 † Declara; quia pro debitis contractis ante conſtitutam dotem ma-
rito, bene tenetur maritus, & in eis poterit fieri exequutio; quia
dos poteſt conſtitui, ſed non in præiudicium æris alieni, ita Guid.
6 Pap.dec.447.† Et quo remedio ſuccurratur creditori, quando non
poteſt agere contra dotem? dic, quod fiet exequutio in bonis
paraphernalibus vxoris: ſi quæ habet, vel tenebitur cauere vxor
de ſoluendo ſoluto matrimonio, vel ſi non poſſet cauere per cau-
tionem fideiuſſoriam, cauebit cum iuramento, iuxta auth. genera-
liter, C.de Epiſc.& cleric. ita Guido Pap.d.deciſ.447.† Limita; quia 7
conſtante matrimonio dos eſt proprium patrimonium viri; ideo
marito debentur intereſſe, & alimenta. Bald.d.conſ.94.in fin.lib. 1.
† Extende; quia imo dominium fundi dotalis eſt penes maritum 8
conſtante matrimonio; & ideo non poteſt vxor etiam ex cauſa ne-
ceſſitatis alienare ſine marito fundum dotalem; tamen licet alie-
natio non valet in præiudicium mariti, ſoluto matrimonio, ſi res
reuertitur ad hæredes mulieris, conſolidatur venditio ex iure ſu-
peruonienti. Bald.conſ.53.Quadam domina, num.3.& 4.lib.5. † Ex- 9
tende in tantum maritum eſſe dominum dotis conſtante matri-
monio, vt ſi vxor ſine licentia Eccleſiæ habitet ſeorſum à marito,
fructus dotis ſpectent marito, non vxori, etiamſi maritus vergeret
ad inopiam. Anch.conſ.119.Pluribus de cauſis per tot. maxime n.6.
Vide, Maritus eſt dominus dotis, qualiter procedat. Concl.90.

Vxor non poteſt obligari pro marito, & quando ſecus.
Concl. 390.

REgula † eſt, quod non valet obligatio vxoris pro marito; quia 1
præſumitur ſeducta ab eo, auth.ſi qua mulier. Cod.ad Velleian.
Caſtrenſ.conſ.41.Viſis & conſideratis, numer.2.lib.1.† Amplia; quia 2
non valet fideiuſſio vxoris pro marito. d.auth.ſi qua mulier. Cod.ad
Velleian. Bart.& ante eum.gloſſ.in §.illud.auth. vt nulli iudic. † Ex- 3
tende, vt procedat; niſi cum iuramento ſe obligaret; quia ſine iu-
ramento etiamſi ſpecialiter renunciaret Velleiano, & d.auth. ſine
iuramento, ita Bald.d.auth.ſi qua mulier.C.ad Velleia. Caſtr. conſ.8.
num.1 lib.2.gloſſ. in d.auth.ſi qua mulier, & in l.ſine à me.C. ad Vell.
† Declara maxime, quando aliunde mulier in bonis mariti non 4
poteſt releuari pro dote.gloſſ. & Bart. in l.iubemus, circa fin. Cod.ad
Vell.† Idem, quando (provt Florentiæ) extat ſtatutum lib.2.rubr. 5
115.per quod diſponitur, mulieres non poſſe ſe obligare cum iu-
ramento, niſi ſeruata ſolemnitate, quia licet regulariter ſtatutum
laicorum non poſſit diſponere directe contra iuramentum. Abbas
& Doct.in cap.cum contingat.de iureiur. Bart.Bald.& alij.in l.omnes
populi, ff.de iuſt.& iur.& in auth.ſacramenta puberum, vbi Iaſ.col.fin.
atteſtatur de* communi. Cod.ſi aduer.vend. quia bene poteſt diſpo- *
nere per indirectum, vt in locis prædictis, ſed vide, Statutum &c.
Concluſio 580. † Limita; quia bene obligatur pro excarceratione 6
mariti, maxime interueniente iuramento vxoris. Bald. conſ.5.Con-
ſiderata cauſa, lib.5. † Limita; quia bene poteſt mulier ſe obligare 7
cum marito in eodem inſtrumento renunciando hypothecæ ſuæ,
vel alias; quia iſtud non eſt prohibitum. Caſtr.conſ.41.ver. item non
obſtat, lib.1. vbi; quod multi decipiuntur in hoc.† Limita; quia po- 8
teſt vxor valide vendere bona propria, & ſe obligare pro marito
captiuo redimendo. Cuman. conſ.82.In cauſa, qua vertitur, allegat
auth.ſi captiui. Cod.de Epiſc.& cleric. Vide, Mulier, quando poſſit re-
nunciare hypotheca, vel non. Concl.402. Vide, Mulier iuuatur beneficio
Velleiani, & quando ſecus Concl.421.

Vxor vendens fundum dotalem cum marito, etiam ſi reci-
piant ambo pretium, totum ad maritum perueniſſe
præſumitur, & quando ſecus.

Concl. 391.

REgula, † quod mulier vendens cum marito fundum dotalem 1
non obligatur, ita pro regula ponit Afflict. deciſ. 209. Vide
plenius in verſic. Rei plures, Concluſio 108. & hæc eſt* communis. *
† Contrarium, quod muliere vendente cum marito fundum do- 2
talem, ſi ambo recipiunt pretium, obligantur pro rata. Bart.conſ.
124.Punctum, queſtionis, lib.1. Vide, Mulier quando poſſit renunciari
hypotheca, vel non. Concl.420. Vide, Mulier iuuatur beneficio Vellei-
ani, & quando non. Concl.421.† Declala multis modis, vt in ver. Rei 3
plures, quando ſimul principales, vel fideiuſſores, aut vnus tantum Con-
cluſ.108.in princip. vbi plenos.† Amplia, vt ſi maritus vendat cum 4
vxore aliquid ipſius vxoris, ipſa non obligetur etiam cum iura-
mento, nec cadat in aliquam pœnam. Bald.conſ.9.num.5.verſ.item
quia vendidit.lib.1. † Amplia, quia ſi maritus, & vxor ſimul ven- 5
dunt rem mariti hypothecatam vxori, & vxor ſine iuramento re-
nunciat omnibus iuribus ſibi competentibus, ſibi non præiudicat,
ſi conſtat, quod pretium ad illius vtilitatem non eſt conuerſum;
quia cenſetur fide iubere pro marito, ideo non valet. Sign.Homod.
conſ.41. Omiſſa narratione, col.2.ver. ſexto caſu. † Extende, vt idem 6
ſit, quando nihil apparet, quod in vtilitatem mulieris ſit conuer-
ſum, vel non; quia non obligatur. Sign.d.conſ.41.numero primo ver.
aut apparet, & latius conſ.42.num.8. ver. tertio ad quintum, vbi in
fin. dicit, quod licet mulier acceperit pecuniam; non tamen præ-
ſumi

Digitized by Google

7 ſumitur verſa in vtilitatem eius.† Extende;quia non valet talis re-
nunciatio,nedum ad fauorem mulieris,ſed etiam ceſſionarij;ideo
ceſſionario non obſtabit talis renunciatio mulieris , etiamſi aſſe-
ruerit eam bonam,etiamſi in ſpecie renunciauerit beneficio ſena-
tuſconſulti Velleiani,& multa alia, quibus reſpondet Signorol.d.
8 conſ.41.num.2.vſque in fin. † Extende, quia non obligatur mulier,
etiamſi conſtet eam accepiſſe pecuniam; quia non propterea ſe-
quitur,quod ſit verſa in eius vtilitatem.Signorol.d.conſ.41.num.8.
9 vſque in fin.vbi diſtinguit plures caſus.† Reſtringe;quia bene ob-
ligatur pro ea parte;pro qua apparet verſum in vtilitatem mulie-
ris.Signorol. d.conſ.41.num.1.ver.ſexto caſu.Card. conſ.37.circa fin.
10 ver.ſed an contrà matrem.† Limita;quia valet renunciatio mulieris
facta viro in bonis viri ; quia ex tali renunciatione non priuatur
iure ſuo;& idem, quando renunciat contrahenti cum viro ſuper
bonis viri. Signorol. d. conſ.41.in princip. col.2. ver. ſexto obijcitur.
11 † Limita; quia bene valet renunciatio vxoris cum conſenſu pro-
ximiorum,quando maritus obtulit omnia bona Hoſpitali ſeruato
ſibi & vxori vſufructu. Caſtrenſ.conſ.41.Viſis,& conſideratis,lib.1.
☞ Vide,*Venditio facta à pluribus quid operetur*.Concl.66.

Vxori ſi maritus acquirat,præſumitur in fraudem,& quando ſecus. CONCL. 392.

1 MAritus † acquirens nomine vxoris videtur apponere no-
men vxoris ſimulate,& in fraudem,& ideo acquiritur ma-
rito,& hæredibus ſuis actio in re,licet nomine vxoris acquiſiuerit;
ſed tamen vxor poteſt præſtare pretium marito. Bald. conſ.407.In
2 queſtione,n.11.ver.tangitur ſexto,lib.1.† Amplia,vt idem ſit,quan-
do maritus & vxor ſimul aliquid acquirunt ; quia licet vtrique
actio acquiratur; tamen vxor præſumitur ſoluiſſe de pecunia ma-
riti,maxime,quando eſt nouerca,videlicet ſecunda vxor,& mari-
tus habet filios ex primo matrimonio. Bald. conſ.223. Viſo primo
3 puncto,in fin.ver.ſuper ſecundo,lib.5. † Limita,quando vxor nomi-
ne ſuo acquirit ex quacunque pecunia;quia ſibi acquirit, licet di-
ſtinguatur, cuius præſumatur pecunia. Ang. conſ.141.Super primo
4 & per tot.† Extende;quia ſi ex aliena,vere pecunia vxor acquirit,
quæ non ſit mariti,ſibi acquirit,quia ceſſat præſumptio;ſi vero ex
pecunia mariti, ſi ſciuit, & tacuit; prout ſciuiſſe præſumitur; tunc
cenſetur donaſſe,& donatio morte confirmatur. Fulgoſ. conſ.198.
☞ In queſtione propoſita,per tot.maxime col.fin. Vide plenius,*Maritus acquirens pro vxore quando vxori acquirat,vel non,& qualiter debeatur*. Concl.92. Vide, *Vxor præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis mariti, & quando ſecus*.Concl.394.

Vxori quæ poſſit maritus conferre , & è conuerſo. CONCL. 393.

1 MAritus † poteſt inſtituere hæredem vxorem,etiamſi teſtator
habeat fratres,& alios tranſuerſales;quibus nihil relinquat;
quia non propterea habent querelam, niſi quando turpis perſona
inſtituitur. Cuman. conſ.90. Deciſorium,in princ.vbi, quod eſt ridi-
culum dubitare de hoc.

Vxor præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis mariti,& quando ſecus. CONCL. 304.

1 VXor † præſumitur acquiſiuiſſe ex bonis mariti , vt tollatur
ſuſpicio turpis lucri.Bald .conſ.299. Dicunt Petrus, & Cynus,
num.3. verſ.vltimo facit,lib.1.l.Quintus,ff.de donat.inter vir.& vxor.
Angel.conſ.141. Super primo,in pr. vbi dicit hoc procedere,quan-
do mulier acquirit conſtante matrimonio , & non conſtat, quod
aliunde habuerit licite pecunias.l.etiam,C.de don.inter vir.& vxor.
Bart.in l.cum oportet,in princ.C.de boni.quæ liber. Dec. late conſ.237.
In caſu, col.pen.verſic. circa ſecundum dubium. vbi, quod incumbit
probatio vxori. Rom. conſ.159. Super eo,n.3.in fin.verſ.ſecundo ve-
ro caſu.vbi apoſt.in verb. poſſe.dat concord. Et procedit concluſio,
etiamſi bona reperiantur penes vxorem,plene per Maſcard.Concl.
214.Bona reperta penes vxorem.vbi ampliat,& limitat multis mo-
2 dis. † Et quod vxor præſumatur acquiſita conſtante matrimonio
acquiſiuiſſe ex bonis mariti. Alex. conſ.82.Perſpectis,num.13.verſ.
& dato, quod,lib.2. vbi pleniſſima apoſt.dat plurimos concord. in
3 ver.viri.† Extende,ſiue vertatur lis conſtante matrimonio,ſiue ſo-
luto matrimonio per mortem; vel per diuortium. Alex.d.conſ.82.
n.13.ver. & dato,lib.2. † Amplia; quia bona reperta in domo viri
præſumuntur viri,niſi aliunde de contrario conſtet.Vide Maſcard.
4 Concl.213. Bona reperta in domo viri. † Amplia in quacunque alia
muliere,puta filia,vel alia; quia de paternis acquiſiuiſſe præſumi-

tur,vt tollatur ſuſpicio turpis lucri;quando non habet aliquod ex-
ercitium præ manibus,& in eo ſit intenta. Baldus conſ.299.num.4.
lib.1. Amplia in concubina. Maſcar. Concl.340.Concubina an præ-
ſumatur acquiſiuiſſe ex bonis amaſij. † Amplia etiam in Prælato,quia 5
præſumitur acquiſiuiſſe de bonis Eccleſiæ,ſi aliunde non conſtet,
vnde acquiſiuerit. Angel. conſ.141.numer.2. verſic.ſicut dicimus,in
princ.Rom.conſ.159.Super eo, col.3.n.3.in fin.ver.ſecundo vero caſu.
Zabar.conſ.79.num.2.Vide, *Clericus de quibus teſtari poſſit, vel non.* ☞
Concl.396.† Amplia in officiali;quia ſi nihil habebat,quando ad 6
officium fuit promotus,præſumitur ex officio, & bonis Reipubli-
cæ acquiſiuiſſe.Rom.d.conſ.159.n.4.verſic.item facit. vbi apoſtill in
verſic.ſingulari.dat concord.Vide, *Acquiſiuiſſe an quis in dubio præ-* ☞
ſumatur de ſuo,vel de alieno. Concl.443 .† Amplia,vt procedat tam 7
durante primo , quam durante ſecundo matrimonio,quia præſu-
mitur acquiſiuiſſe de bonis primi,vel ſecundi mariti,prout ex cō-
iecturis vehementioribus conſtiterit,quando de ſuo nō poteſt do-
cere acquiſiuiſſe.Angel.d.conſ.141.circa fi.ver.tertio caſu.vbi quod
in dubio medietatem ex bonis primi, & medietatem ex bonis ſe-
cundi eligeret ; quando æquales ſunt præſumptiones. † Extende 8
etiam ad effectum , vt maritus ſecundus poſſit recuperare dicta
bona à filiis primi matrimonij, quando vigore l.hac edictali,C.de
ſecund.nupt.bona legata ſecundo marito fuiſſent à filiis primi ma-
riti vendicata ab ipſo ſecundo marito.Ang.conſ.285.n.3.ver.venio
ad tertium.† Amplia;vt procedat etiam,quando mulier acquiſiuit 9
bona poſt diuortium;quia præſumitur ex bonis mariti,ſi non con-
ſtat,quod aliunde quæſiuerit licite. Ang.d.conſ.141.in fin.v.quarto
& vltimo.† Amplia;quia etiam præſumitur,licet frater vxoris eme- 10
rit pro ea ; quia quando interpoſita perſona adhibetur , maior eſt
præſumptio;quod ita arte conuenerint.Fulgoſ.conſ.198.in princip.
† Declara; quia eſt verum , quod interpoſita perſona auget præ- 11
ſumptionem,ſed tamen non eſt verum, quod perſona ſit interpo-
ſita in fraudem;quia dolus non præſumitur. Fulg.d.conſ.198.col.3.
ver.ſupereſt in oppoſitum.† Amplia;vt procedat etiam in vidua pro- 12
pter eandem rationem turpis lucri vitandi.Dec.d.conſ.237.In caſu,
col.pen.verſic. circa ſecundum dubium. † Contrarium infra num.49. 13
vel.limita in muliere vidua,cum ſeq. † Declara; quia procedit in vi- 14
dua durante anno luctus,ita apoſt.ad Alexand. conſ.81.Perſpectis,
num.15.l.2.in ver.viri.Vide,& declara vt per Maſcard.d.Concl.30.
n.4.& ſeqq.quia ſtatur coniecturis. † Amplia in tantum, vt ſi ma- 15
ritus,& vxor negarent acquiſitionem eſſe factam ex pecuniis ma-
riti,quando aliter non conſtat,quod poſſit eſſe verum,ſibi non ac-
quirit,ſed marito. Aret.conſ.31.col.pen.Alber.in l.etiam, C.de donat.
inter vir.& vxor.Lap.in repet.Cod.de donat.inter vir.& vxor. † Ex- 16
tende,quia neque confirmatur morte,quando eſt fraudulenter fa-
cta Pariſ.conſ.42.l.1.num.20.& ſeq. vbi, quod ita conſuluit etiam
Socin.& obtinuit.Vide,& amplia,vt procedat etiam in augmento
dotis vxoris ; quia præſumitur ex bonis mariti , niſi haberet con-
ſanguineos ditiſſimos , à quibus præſumeretur. Maſcard.Concluſio
152.Augmentis dotis. † Limita generaliter; quia regula procedit 17
inter maritum,& vxorem , vel inter hæredes eorum;ſecus ſi aga-
tur inter vxorem,vel hæredes vxoris, & tertium; quia non habet
locum regula,& mulieri non poteſt obiici. Bald.in l.ſi vxor.Cod.de
cond. inſert. Alexand. in l. qui iure, ff.de acquir. poſſeſſ.& ſic tertius
non habens cauſam à marito non auditur ſuper hoc. † Limita; 18
niſi vxor doceat ſe aliunde quæſiuiſſe bona viuente marito ; quia
tunc eſſet præſumptio.Baldus conſil.67.Punctus talis eſt, in princip.
lib.5.Angel.dict.conſ.141.numero ſecundo. † Extende;quia ſi poteſt 19
docere,quod aliunde acquiſiuerit,puta ex hæreditate obuenta, vel
legato, vel ex operibus ſuis , aut aliquo exercitio , prout texendo,
filando,recamando, lactando,&c.quia acquirit ſibi,ex quo marito
tenetur ſolum ad obſequiales operas,ſeu officiales, vt late Anton.
de Prato veteri inter conſil.Alexand. conſil.131. Vere crudelis,l.4.
† Limita, quando maritus, & vxor ſimul exercerent aliquam ar- 20
tem:quia diuidunt lucra tanquam ſocij.Baldus dict. conſil.299.nu-
mero quarto in fin.libro 1. † Extende, vt idem ſit, quando maritus, 21
& vxor ſimul aliquid ſoluunt; quia medietas præſumitur eſſe vxo-
ris. Alexand. conſil. 24. Viſis dubiis, numero ſecundo libro 1. † Ex- 22
tende vt idem ſit , quando vxor habebat domum fulcitam , ante-
quam nuberet , & poſt nuptias maritus portauit bona ſua in do-
mum vxoris, & viuunt ſimul;quia ſi non conſtat,cuius ſint bona,
erunt communia. Ægid. Bellam. conſil.37.per tot. † Extende , vt 23
procedat ; tam ſi agatur inter maritum & vxorem , quam ſi inter
maritum , & creditorem vxoris; quia niſi maritus docet ſumma-
tim bona ſua totaliter,creditor habet intentionem fundatam,ſicut
vxor.Ægid.dict.conſil.37.in fin.† Limita,quando vxor haberet ali- 24
quam artem,quam exerceret, ex qua ceſſaret ſuſpicio turpis lucri.
Baldus d. conſil. 199. numero quarto libro 1. plene Alexand.conſil.

Digitized by Google

133. Vere crudelis, num. 2. lib. 4. cum ſequentibus, per tot. quod eſt
25 Antonij de Prato veteri. † Extende, ſi vxor exerceret mercatu-
ram aliquam, apoſtil. ad Alexand. conſ. 82. num. 13. lib. 2. in ver.
26 viri, in fine. † Declara; quia ſi vxor aliquid acquirit nomine ſuo
ex pecunia non dotali; neque dotata à marito, ſibi acquirit etiam
conſtante matrimonio; licet quoad reſtitutionem pretij aliud
ſit. Bald. conſ. 354. Super eo quod. num. 6. ver. & quod mulier, lib. 3.
vbi quod ita not. Doctor. in l. vxor marito, C. de donat. inter vir. &
vxor. & idem Bald. conſ. 141. Proponitur quod. vbi, quod licet mu-
lier præſumatur acquiſiuiſſe ex bonis mariti; tamen ſibi quærit
dominium, ſed marito datur retentio, donec pretium ſibi reſtitua-
tur. lib. 4. & ideo, quod dicitur vxorem quærere marito, intelligi-
tur in ſubſidium. Bald. conſ. 166. A libello incipientem, num. 2. ver.
in primis quæritur, lib. 4. vbi, quod non dicitur ſubtrahere; ſed ad-
miniſtrare, ſi emat aliquid ex pecunia mariti; & Bald conſ. 66. Pun-
ctus talis, in fine. & plenius conſ. 67. Punctus talis eſt, circa med. ſe-
cundo caſu, lib. 5. Angel. conſ. 141. Super primo, per tot. & quod do-
minium ſit mulieris, licet pecunia eſſet mariti. Signorol. conſil. 122.
per tot. Vide, Maritus acquirens pro vxore quando vxori acquirat,
27 & qualiter vxori debeatur. Concluſ. 92. † Extende declarationem;
quia imo ſi mulier ex pecunia viri acquiſiuit, cum ipſe ſciuerit, &
tacuerit, præſumitur donaſſe, & ſciuiſſe etiam præſumitur; ideo
valet donatio, ſi morte mariti eſt confirmata. Fulgoſ. conſ. 198. In
28 quæſtione propoſita, circa finem. † Contrarium, quod imo mulier li-
cet teneatur marito operari quoad operas obſequiales, ſeu officia-
les, prout reddere debitum; habere curam rei familiaris, facere
coquinam, & ſimilia, ſi conueniunt; tamen operas ſimiles, & ar-
tificij non tenetur præſtare, ſed quicquid acquirit ex induſtria, ex
artificio, prout ex lactatione, & ſimilibus licitis, ſibi acquirit, ſi eſt
ſine patre: ſi habet patrem, acquirit patri quoad vſumfructum,
non autem marito. Alexand. plene conſil. 133. Vere crudelis, per tot.
29 lib. 4. quod eſt Anton. de Prato veteri. † Et quod non teneatur
operari marito, niſi quoad obſequiales operas, & officiales. Ale-
xand. dict. conſ. 133. num. 3. & ſequentibus, ver. quod mulier, lib. 4.
30 quod eſt Antonij de Prato veteri. † Contrarium tenet Alexand.
31 conſil. 209. col. 2. lib. 6 & conſ. 100. col. 1. lib. 1. † Declara idem Ale-
xand. d. conſ. 133. in fin. lib. 4. quod ſi aliquid omitrit, pro marito
compenſat in lucro, vt marito communicet pro modo damni, vel
32 incommodi. † Extende; quia non eſt in poteſtate viri, ſed ſocia
eſt viri. Alexand. d. conſ. 133. num. 4. vbi apoſtill. in ver. poteſtate, ci-
33 tat Tiraquel. de legib. connub. §. 1. † Sed quod ſit in poteſtate pa-
tris; quia non poteſt teſtari, & patri acquirat vſumfructum. Ale-
xand. d. conſ. 133. num. 5. lib. 4. vbi apoſtill. in ver. prima, dicit, quod
34 non ſeruatur. † Extende, quod dicitur de vxore cum viro, vt ſibi
lucretur ex artificio, non marito, idem magis eſſe mortuo marito
cum filiis. Alexand. d. conſil. 133. per totum. maxime in fine lib. 4.
35 † Limita; quia reſpectu mariti, vel hæredum præſumitur acqui-
ſiuiſſe de bonis mariti; ſecus eſt quoad extraneos, & tertium qui
hoc opponeret. apoſtill. ad Alexand. conſ. 82. Perſpectis, numer. 13.
lib. 2. in ver. viri, in fi. allegat eundem Alexand. conſil. 110. numer. 2.
36 lib. 2. † Et quod reſpectu extranei vxor non præſumatur acquiſi-
ſiuiſſe de bonis mariti. Alexand. conſ. 108. ſuper primo, n. 3. ver. nec
obſtat, quod præſumatur, lib. 7. vbi idem dicit in clerico, quod præ-
ſumatur acquiſiuiſſe de bonis Eccleſiæ, quando agitur cum Eccle-
ſia; ſecus ſi extraneus; quia à pari procedunt vxor, reſpectu mari-
37 ti, & clericus reſpectu Eccleſiæ. † Limita, quando maritus eſſet
mortuus quod probatur, vel præſumitur, ſi in teſtamento em-
ptionis enuncietur talis vxor quondam talis. Bald. conſ. 166. n. 2.
38 ver. in primis quæritur, lib. 4. † Extende multo magis, quando cla-
rè conſtat de morte mariti; quia in vidua non habet locum, l.
Quintus, ff. de donat. inter vir. & vxor. vt præſumatur acquiſiuiſ-
ſe ex bonis mariti. Bald. conſil. 66. Punctus talis eſt, in fine, lib. 5.
39 † Reſtringe, vt non procedat limitatio intra annum luctus; quia
licet ſit vidua; tamen ne denigretur viduitas tempore luctus, præ-
ſumitur acquiſiuiſſe de bonis mariti, niſi conſtet, quod aliunde
40 acquiſiuit. Angel. conſ. 141. num. 2. ver. ſecundo caſu cum emit. † Li-
mita, quando ipſe maritus emeret ex pecunia, quam aſſereret mu-
lieris; & nomine mulieris quæreret; quia etiam ſi reuera eſſet pe-
cunia mariti, ſi eſt facta traditio vxori, confirmatur morte dona-
tio, & acquiſitum eſt vxori. Bald. conſ. 67. circa princip. ver. primo
41 caſu, lib. 5. † Extende, idem, quando vxor emeret cum conſenſu
mariti aſſerendo de pecuniis ſuis; etiamſi maritus interuenerit
tanquam Mondualdus. Salicet. in l. ſi mater. C. de contrah. empt.
42 Alexand. conſ. 12. Viſis dubiis, lib. 4. † Extende limitationem; quia
ſi maritus emeret nomine vxoris, & aſſereret emere ex pecunia
vxoris cum iuramento, tunc ſtatim etiam valeret emptio nomine
vxoris, & pecunia præſumitur vxoris, quæ etiam ſi eſſet viri, præ-
ſumitur donata, & valet donatio ſtatim. Bald. conſ. 67. num. 3. vſque
in fin. lib. 5. † Et procedunt limitatio, extenſiones, etiamſi mari- 43
tus poſſederit; quia ex quo conſtat de titulo vxoris, poſſeſſio eſt
iure familiaritatis, l. qui iure familiaritatis, ff. de acquir. poſſeſſ. vbi
quia maritus ex ſtatuto Florentiæ acquirit vſumfructum; igitur
poſſedit vti vſufructuarius; vt lib. 2. cap. 65. & ſi eſſent bona ad de-
cimam mariti, ratio prædicta ſatis eſt; quia vſufructuarius tenetur
ad onera, l. quæro, ff. de vſufruct. leg. † Reſtringe, niſi probaretur ſi- 44
mulatio emptionis factæ à marito; quia tunc non acquireret vxo-
ri propter ſimulationem, quæ tamen non præſumitur, niſi probe-
tur. Bald. d. conſ. 67. circa princ. ver. primo caſu, lib. 5. † Limita, quan- 45
do maritus confitetur augmentum dotis, & renunciauit exceptio-
ni non numeratæ pecuniæ; quia talis renunciatio facit ceſſare præ-
ſumptionem, quod de bonis mariti. Signor. conſ. 67. In quodam in-
ſtrumento; num. 2. v. nec huic obſtat. † Limita; quando conſtat, quod 46
à fratre, vel alio conſanguineo fuit pecunia data; quia ceſſat præ-
ſumptio, nec interpoſita fraus præſumitur. Fulgoſ. conſ. 198. per tot.
† Limita, quando maritus eſſet bannitus; quia non ſupportat onera 47
matrimonij, eo caſu vxor præſumitur de ſuo acquiſiuiſſe. Bald.
conſ. 417. An, & quæ lucretur, lib. 5. † Limita; quia præſumptio eſt in 48
acquiſitis conſtante matrimonio; ſecus in acquiſitis ante matri-
monium; vel tempore matrimonij; quia potuerunt eſſe donata
ſponſæ veſtes, iocalia, & alia quæ præſumuntur mariti, niſi probe-
tur. Alexand. conſ. 42. in cauſa, & lite. numer. 2. lib. 5. † Limita in 49
muliere vidua etiam commorante cum filiis ſuis; quia ſi eſt in-
duſtrioſa, & filij non ſunt diuites, præſumitur de ſua induſtria ac-
quiſiuiſſe, non autem de patrimonio filiorum, ſecus è contra, ſi fi-
lij eſſent diuites, & mater pauper. Bald. conſ. 137. Quædam vidua,
lib. 5. Contrarium ſupra numer. 12 & ſeq. vbi declaratur, numer. 14.
† Extende in matre vidua tutrice filiorum; quia licet ab initio eſſet 50
pauper, & eſſet effecta diues poſt adminiſtrationem bonorum filio-
rum, præſumitur de ſuo acquiſiuiſſe, non de bonis filiorum, niſi
aliunde probetur de contrario; ita Alexand. conſ. 62. Sereniſſimus.
num. 13. cum ſeq. ver. ſed nunc, vſque in fi. lib. 4. vbi pro vtraque, &
hanc tuetur, & eſt conſ. Franc. Cremen. Placentini, vbi tollit con-
traria. † Extende in vidua per multos annos; ſecus ſi de recenti. 51
Bald. conſ. 53. A libello, & conſil. 242. Punctus talis eſt, lib. 4. Franc.
Cremen. in ſing. 27. allegat Alber. & alios; & idem tenet Alexand.
conſ. 51. Perſpectis iis, colum. 1. lib. 6. † Extende, vt procedat etiam in 52
dubio; quia ſi non extant coniecturæ pro filiis, neque pro matre,
præſumitur pro matre poſſidente, quod acquiſiuerit de ſuo. Bald.
d. conſ. 137. lib. 5. in princip. † Contrarium tenet Ang. conſ. 141. Su- 53
per primo, ante fin. ver. quod intelligo verum. Vide plene per Maſ-
card. Concl. 212. Vidua adminiſtrans, vbi facit regulam contra vi-
duam, & limitat, ſi ipſa probet, vel ſi habet paraphernalia, & ſit di-
ues. † Limita etiam conſtante matrimonio, quando vxor probaret 54
acquiſiuiſſe ab amaſio, vel ex turpi cauſa, quia tunc ceſſat præſum-
ptio, l. denique. §. ſi quid meretrici. ff. de cond. ob turp. cauſ. l. 2. & l.
mercalem. C. eod. tit. Vide, Acquiſiuiſſe an quis in dubio præſumatur
de ſuo, vel de alieno. Concl. 443. n. 22. Vide Anton. Gabr. lib. 1. tit. de
præſumpt. Concl. 15. Mulier quicquid conſtante matrimonio quæſiue-
rit. Vide Maſcard. Concl. 30. Acquiſita per mulierem conſtante ma-
trimonio.

Vxor aſportata de domo viri quæ lucretur, & ſibi debean-tur, & quæ reſtituat. CONCL. 395.

VXor † ſoluto matrimonio poteſt aſportare, & lucratur ve- 1
ſtes pro quotidiano vſu; ſi ſunt ſibi traditæ. Bald. conſil. 92.
Hæres viri in fine. lib. 1. † Vxor mortuo marito debet habere dotes 2
ſuas. † Amplia; quia pro primo anno debentur alimenta, quia 3
hæc dilatio conceditur hæredibus ad ſoluendam dotem conſi-
ſtentem in pecunia, imo tam de iure, quam de generali conſuetu-
dine ante reſtitutam dotem conſequitur alimenta. † Amplia; quia 4
debet habere veſtes, & parata pro vſu quotidiano. Roland. à Val.
conſ. 10. numer. 12. vbi dicit magis * communem. lib. 1. Vide, Do- *
nata marito contemplatione vxoris, & è contra cuius ſint. Concl. 698.
† Extende quoad annulos, & alia iocalia parata pro vſu quotidia- 5
no. Alexand. conſ. 42. lib. 5. vbi apoſtill. dat concord. † Amplia; 6
quia debet habere veſtes lugubres. Soc conſ. 134. numer. 30. lib. 1.
† Declara; qui licet de honeſtate teneantur hæredes viri; tamen 7
cogi non poſſunt. Imol. in l. pen. numer. 13. v. & per hoc patet, quod
hæredes. ff. ſolut. matrim. Capra conſ. 135. num. 14. † Amplia; quia 8
ſi aſportat mulier de domo mariti, non tenetur de expilata hære-
ditate, ſed actione rerum amotarum; tamen ſecus eſt, ſi expectat
condemnationem; quia tunc tenetur de expilata hæreditate,
gloſſ. in l. fin. C. de crimin. expil. hæred. † Limita; quia vxor ſoluto 9
matri

Digitized by Google

matrimonio tenetur aſportare de domo viri vltra veſtes ad vſum
quotidianum ſibi traditas reſtituere etiàm iure actionis. Bald. dicto
conſ.92.circa fin.ver.tamen iſta bona domina, lib.2. Vide, Dotis fauo-
10 re mulier poteſt retinere bona mariti. Concluſ.744. † Extende; quia
mortuo marito veſtimenta feſtiua, & ornamenta dominarum re-
manent penes hæredes mariti. Anchar.conſ.174.Super alia,num.9.
11 † Declara; quia poteſt imo mulier retinere omnia bona mariti
ſibi hypothecata pro dotibus ſuis. Vide, expilatio hæreditatis con-
tra quos detur, vel non. Concluſ.649.

Vxor, & ſponſa non tenetur ſequi maritum peregrinantem, & quando ſecus.

CONCL. 396.

1 VXor † nupta in loco patriæ ſuæ, in qua maritus morabatur,
non tenetur peregrinari cum marito volente ire ad habitan-
dum in alia regione. Caſtr. conſ.65.Viſo quodam libello,n.3.ver.ter-
2 tio in quantum,lib.1. † Extende; vt procedat, etiamſi vxor ſemel
cum marito peregrinata fuerit, quia in tantum prædicauit, quan-
tum fecit ex tacito conſenſu,non vltra. Caſtrenſ. d.conſ.65.num.3.
3 ver.tertio in quantum, lib.1. † Declara;quia non tenetur ſequi ma-
ritum peregrinari volentem,vel vagari,niſi à principio hoc ſciue-
rit eum eſſe talem, vel peregrinatio ſit modica & honeſta. Bartol.
4 dicta l. Meuia.§.vxore,ff.de annul.legat. † Amplia,quia ſponſa non
tenetur ſequi ſponſum, quando non eſt illi tradita. vide Franc.
Marc. d.deciſ.70. per totam. vbi recitatis opinionibus pro vtraque
5 ita affirmat. † Limita;quia vxor tenetur ſequi maritum in vita,&
in morte. Franc. Marc. deciſ.738.num.2.lib.2. & plenius in deciſ.
740.lib.2.num.1.& 2.allegat Abbat. in cap.1.qui matrim.accuſ. poſ.
& eſt ratio, ne detur materia fornicationis Bart. in dicta l. Meuia.
6 §. vxore. ff. de annul. legat. † Extende in tantum, quod maritum
etiam in carcerem ſequi teneatur. gloſſ. in cap. vnaquæque.13.q.2.
7 ita apoſtill.ad Franc.Marc.d.deciſ.740.lib.2. † Limita; quia bene
tenetur vagari cum marito, & illum ſequi, ſi tempore contracti
matrimonij ſciuit eum eſſe talem; qua cenſetur illius mores ap-
probaſſe; ita Capel.Tholoſ.deciſ.82.vbi apoſtill.diſtinguit;ſecus ſi
poſt matrimonium eſſet effectus vagabundus,& idem dicit Franc.
Marc.d.deciſ.740.num.2.lib.2.Bart.in d.l. Meuia.§.vxore.ff.de an-
8 nul. legat. † Extende; quia etiamſi maritus eſſet bannitus; quia
vxor non prohibetur ſecum morari, neque priuat bannum ali-
9 mentis dotalibus Crauett. conſil.309.n.2. & ſeq. † Extende; quia
vxor tenetur ſequi virum,& maritus vxorem;quia ad imparia non
10 iudicantur. Franc. Marc. d.deciſ.740.num.2.lib.2. † Contrarium,
quod maritus teneatur ſequi vxorem, gloſſ. in cap. ſi vxorem.32.
quæſt.5. & ita apoſtill. ad Franc. Marc. d.deciſ.740. lib.2.

Vxor qualiter ali debeat extra domum mariti.

CONCL. 397.

1 VXor † debet ali à marito ex fructibus ſuæ dotis etiam ex-
tra domum,ſi non confidit de viro. Bald. conſ.176.Cæcilia re-
2 ceſſit, n.4. ver. ſed quæritur lib.1. † Extende maxime, quando ex
culpa,vel ſæuitia mariti vxor ſtat ſeparata à viro. Roman.conſ.517.
3 colum.ſecunda. † Amplia, etiamſi mulier commiſiſſet adulterium,
quia debet ali, donec condemnetur; poſt condemnationem am-
plius non eſt alenda, Bald. d.conſ.176.num.4.ver.ſed quæritur,lib.1.
late Pariſ. conſ.54.num.36.& ſeq. lib.4. vbi,quod mulier; quæ au-
fugit, & non vult reuerti ad maritum, eſt priuanda dote, & do-
natione propter nuptias; quam perdit ob adulterium, & non eſt
alenda, poſtquam eſt notorium. Ludouic. Bologn. conſ.23.num.7.
idem dicit per omnia. Vide, Adultera mulier quibus priuetur, vel
4 non, Concluſ.227. † Declara tamen,vt procedat, dummodo mulier
præſtet operas obſequiales marito; alias ſi ſtat per ea, non debet
ali; ſi vero ſtat per maritum, ſecus. Bald. d.conſ.176. num.4. ver.
5 tamen ad vnum, lib.1. † Declara ſecundo, quod debet ali in caſu,
in quo per eam non ſtet, ſecundum facultates dotis, vt videlicet
ipſa,& maritus alantur, filij autem ali debent à ſolo marito. Bald.
6 d.conſ.176.in fin.ver.de fructibus autem, lib.1. † Amplia; quia ma-
ritus tenetur alere vxorem extra domum,ſi eam expulit ſine ipſius
culpa. Caſtrenſ. conſil.65. Viſo quodam, num.3. verſ. tertio in quan-
7 tum, lib.1. † Amplia; quia maritus, qui habitans Piſauri ibi duxit
vxorem,ſi vult ire ad habitandum Venetiis, & vxor non velit ſe-
qui maritum extra locum,non obligatur, & maritus tenetur illam
8 alere, Caſtrenſ. d.conſ.65.num.3.verſ.tertio in quantum, lib.1. † Ex-
tende, etiam ſi vxor ſemel cum viro fuit ad ciuitatem Venetia-
rum; quia cum ſit tacitus conſenſus;non præiudicat, niſi in quan-
tum actum fuit. Caſtrenſ. d. conſ.65. num.3.verſ.tertio in quantum
expreſſit, lib.1. † Amplia;quia maritus pro tempore, quo non ſu- 9
ſtinuit onera matrimonij,tenetur ad alimenta vxoris; & pro dote
non exacta nullos repetit fructus Caſtrenſ. d. conſ.65. n.3. ver.bre-
uiter poſito,& ver.ſecundo quia, lib.1. † Declara totam iſtam mate- 10
riã;quia in omnibus caſibus, in quibus maritus tenetur alere vxo-
rem,vel ipſa poteſt petere alimenta,debet ſolum conſequi alimen-
ta condecentia ſecundum quantitatem dotis,& conditionem per-
ſonarum,& ſi petat omnes fructus dotis, male petit,& libellus di-
citur ineptus,ita Caſtrenſ. conſ.65. n.3.ver. breuiter poſito. vbi late
lib.1. vbi, quod ſicuti ſi fructus dotis non ſufficiunt, tenetur ma-
ritus de ſuo; ſi habet;ita ſi dotis fructus ſuperabundant, quod ſu-
pereſt,ſpectat ad maritum.† Amplia;quia etiamſi culpa vtriuſque, 11
vel ſine culpa amborum maritus, & vxor ſtent ſeparati ex iuſta
cauſa timoris, vel diffidentiæ, tenetur maritus alere vxorem iuxta
quantitatem dotis,& qualitatem perſonarum. Caſtrenſ. d.conſ.65.
in fin. lib.1. † Amplia; quia maritus expellens vxorem ſine cauſa 12
tenetur eidem vxori reſtituere dotem. Alex.conſ.78.Viſo,& diligen-
ter, in princ.lib.5. allegat Bald. in l.fin.in fin. C.de ſent.quæ ſine cert.
quant. vbi, quod ex quo non ſuſtinet onera matrimonij culpa ſua,
non debet habere dotem,neque fructus dotis. † Extende, vt pro- 13
cedat,etiamſi mulier,quæ receſſit de domo viri, eſt parata redire,
ſi ſibi maritus caueat de non ſæuiendo, & non offendendo; quia
eo ipſo,quod negat cauere,dicitur expellere, Alex. d. conſil.78. in
princ.n.2.lib.5. † Declara extenſionem, vt non procedat, quando 14
oblatio de redeundo præſtita cautione fuit facta ab eo, qui non
oſtendit mandatum ſuæ procuræ. quia non tenebatur maritus ſibi
credere;ideo maritus non poteſt dici in mora, Alex. d.conſ.78.n.6.
& ſeq.verſ.ſed præmiſſis non obſtantib.lib.5. vbi apoſt. in ver. non ex-
hibuit. † Et procedit declaratio tam in iudicialibus, quam in ex- 15
traiudicialibus; quia non tenetur quis credere dicenti ſe procura-
torem,niſi exhibeat mandatum, & propterea non incurrit poteſta-
tus in moram,niſi proteſtatio,vel intimatio fieret auctoritate iudi-
cis;quia tunc afficit.† Amplia;quia vxor habens maritum excom- 16
municatum poteſt ab eo recedere, & repetere dotes ſuas. Alex. d.
conſ.78.n.3.verſ.ſecundo fortificatur, lib.5. † Extende;quia vbicun- 17
que mulier culpa mariti recedit ab eo,poteſt dotem repetere. Alex.
d.conſ.78.n.3. lib.5. vbi apoſtill. citat eundem Alex. conſ.56.n.11.
lib.5. Tiraq. de retract.§.10.n.12. cum ſeq. † Et non ſolum tenetur 18
reſtituere dotem,quando ſine culpa vxoris illam expulit,ſed etiam
perdit lucrum dotis. Alex. d.conſ.78.num.4.verſ. tertio pro hoc,lib.5.
† Imo tenetur reſtituere etiam fructus perceptos à die expulſionis. 19
Alex. d.conſ.78.n.4. lib.5. † Et ſi vxor, poſtquam expulſa,fecit ex- 20
penſas,tenetur illas reſtituere. Alex. d.conſ.78.n.5.ver.ſecundo pro-
batur,lib.5.ratio eſt;quia alimentandus reperit alimenta præterita.
ſi fuit coactus ſe alere ex alieno pecunia recepta ad hoc. Vide, Ali-
mentare qui teneantur de iure, & quomodo, & quando. Concluſ.287.
Vide, Maritus tenetur ad expenſas neceſſarias ſuæ vxori. Concluſ.94.
n.7.& ſeq.† Limita,quia vxor,quæ aufugit à domo viri culpa ſua, 21
non debet à marito ali. Grat. conſ.57 in fin.lib 1. vbi dicit * com- *
munem; & ſequitur atteſtando de communi Riminald. Iun. con-
ſil.274.in fin.vbi alios citat. † Reſtringe; quia vxor, quæ aufugit 22
à marito querelata de veneno & ſe contulit ad domum ſuam, de-
bet ali à marito ex fructibus dotis,ex quo maritus non proſequitur
querelam, ſed deſiſtit; quia eſt iuſta cauſa receſſus. Cuman. conſ.
175. Domina Andreola, vbi,quod fuga non nocet hoc caſu, idem
tenet Caſtrenſ.conſ.65 Viſo quodam libello,in fin.lib.1. † Reſtringe, 23
quando culpa,vel ſæuitia viri aufugit; quia imputatur viro. Rom.
d.conſ.517.In caſu propoſito, col.2.ver. & idem eſt, vbi apoſtill. dat
concord. † Limita; quia vxor, quæ ſtat ſeparata à marito ſine li- 24
centia Eccleſiæ; non debet conſequi dotem, neque fructus dotis,
etiam ſi maritus vergat ad inopiam. Anchar. conſil.119.per totum
maxime in fin.n.6. vbi;quod eo caſu fructus ſpectant ad maritum,
non ad vxorem. † Reſtringe, quando ob adulterium facta eſt ſe- 25
paratio thori ab Eccleſia;quia tunc tenetur maritus alere vxorem;
quia non deſinit eſſe vxor. Clar. in §. adulterium, num.17.ver.fuga
autem, vbi dicit * communem. † Contrarium,quod imo non de- *
beantur alimenta vxori exiſtenti extra domum mariti culpa ſua, 26
videlicet propter adulterium commiſſum communem eſſe opinio-
nem, * dicit Rimin.Iun. conſ.274.n.74.vſque in fin. vbi reprobat *
Clar. atteſtantem de communi; quia dicit contrarium bene eſſe
communem; vt per omnes, * quos allegat. in l.quod in vxorem.C. *
de neg. geſt. allegat Rom. conſ.517.In cauſa propoſitæ conſultationis.
column.2. vbi ſi culpa mulieris ſtat extra domum viri non tenetur
alere,vbi apoſt. in ver.non vult.dicit eſſe * communem,& allegat. *
Grat.conſ.57.Viſa,in fi.lib.1. qui dicit*communem,& non reperiri *

contradictionem; & pro hac parte Ludouic. Bologn. *conſ.*23.*n.*7.
Crot. *conſ.*413.*n.*43. Angel. de Peruſ. *inter conſ. matr. conſ.*44.*n.*54.
27 *lib.*1. † Declarat ipſe Rimin. Iun. *d. conſ.*274.*in fi.* opinionem Clari
procedere, donec pendet lis ſuper adulterio, ſed poſtquam fuit
lata ſententia, & condemnata, procedat contrarium; quia tunc
adulterium eſt notorium per ſententiam, allegat Federic. de Sen.
*conſ.*176. *Domino Conrado*, & melius idem dicit Feder. de Sen. *conſil.*236. *In quæſtione vertente.* vbi, quod ſumma egeſtate vxor debet
laborare, nec alitur à die; quia adulterium eſt notorium. Vide,
*alimentare qui teneatur de iure. Concluſ.*287. *& multis ſeq.*

Vxor ſoluto matrimonio conſequitur alimenta & quando ſecus. CONCL. 398.

1 VXor † ſoluto matrimonio conſequi debet alimenta, donec
dos reſtituatur; quia dos cenſetur patrimonium illius. Bald.
*conſ.*94. *Verum maritus, in fin. lib.*1. *& conſ.*109. *Super primo, lib.*5.
vbi, quod debentur officio iudicis propter moram, non autem iure
actionis. Alex. *conſ.*133. *Vere crudelis, in pr. lib.*4. vbi quod in iſtis
* alimentis veniunt veſtimenta, & dicit * communem intra annum,
2 quod debet habere alimenta. † Opera tamen obſequiales præſtare
tenetur vxor marito, & quales, ſupra *Concl.*386. & plenius *in ver.*
3 *Operas obſequiales qui præſtare teneantur. Concl.*147. † Amplia in
caſu conuerſo; quia ſi maritus ſuſtinet onera matrimonij, debet
conſequi alimenta, ſeu intereſſe. Bald. *conſ.*109. *in fin. lib.*5. Vide,
*Maritus quando conſequi debeat, vel non intereſſe dotis. Concluſ.*96.
4 † Amplia; quia vidua non ſolum debet habere alimenta, & fructus
dotis ab hæredibus mariti moroſis, quando ipſa eſt pauper, vt per
Afflict. *deciſ.*384. *per tot.* ſed etiam à patre, vel fratre ſuo, qui integram dotem non ſoluerat marito mortuo, & ita Pariſ. *conſ.*64.*n.*5.
& 6. *lib.*4. Iaſ. *conſ.*92. *col. fin. lib.*1. & dicit multum facere; quia dos
ſuccedit loco legitimæ. Soc. *conſ.*217. *col.*1. *in fi. & conſ.*241. *col.*9.
*lib.*2. & legitimam habere debens etiam conſequitur fructus. *Authent. nouiſſima C. de inoff. teſtam.* Alex. *conſ.*43. *lib.*2. Capra *conſ.*68.
Ergo. & videtur innuere etiam Alex. *conſ.*133. *in princ. lib.*4. quod
5 eſt Ant. de Prato veteri. † Extende, quia pro quanto lucraretur in
emptione prædiorum cum dote ſua; in tanto poteſt conuenire cum
hæredibus mariti defuncti, vt ſibi ſoluatur, & ſi quid vltra percipiat, vel ſibi ſoluatur, tenetur in ſortē compenſare. Anch. *conſ.*150.
6 *In quæſtione.* Alex. *conſ.*27. *lib.*3. † Amplia, quia quod dicitur de marito, habet locum in hærede mariti; quia tenetur ante reſtitutionem dotis ad alimenta vxori, quæ debet obſequiales operas præ-
7 ſtare, *l.*1. *§. præterea, ff. de tut. & ratio. diſtrahend.* † Extende; quia vxori, antequam rehabuerit dotes ſuas, debentur alimenta ab hæredibus viri tam de iure, quam conſuetudine generali. Abb. & alij
in c. ſalubriter de vſur. Alex. *conſ.*63. *Stantibus, col. tertia, ver. inſuper, lib.*4. Grat. *conſ.*92. *lib.*1. Franciſc. Curt. *in c. fin. de conſuet. lib.*6 vbi
8 atteſtatur de communi conſuetudine, & obſeruantia. † Limita,
quando dos conſiſtit in pecunia, & vidua habuit aliunde, vnde ſe
aleret; quia alimenta recepta poſt annum compenſat in ſortem
principalem. Fulgoſ. *conſ.*196. *Ad id, de quo per tot.* Vide, *Dotis fructus quando debeantur, & quando alimenta vxori ſoluto matrimonio Concluſ.*741. Vide, *Vidua debet ali ex fructibus ſuæ dotis. Concl.*205.

Vxor retinet bona mariti pro dote, ſicut maritus retinet bona empta ab vxore.

CONCL. 399.

1 VXor † poteſt retinere pretium rerum dotalium in bonis mariti etiamſi bona ſint ſubiecta fideicommiſſo; quia pro dote
poſſunt obligari; imo & pro ſatisfactione dotis poſſunt diſtrahi. Ol-
2 drad. *conſ.*107. *in fin. ver. ad octauam.* † Amplia è conuerſo; quia maritus poteſt retinere bona empta ab vxore conſtante matrimonio;
quia licet præſumantur empta ex pecunia mariti; tamen vxori acquiritur dominium, ſed marito datur retentio, donec pretium ſibi
reſtituatur. Bald. *conſ.*141. *Proponitur, quod quidam, lib.*4. Vide plenius. *Dotis fauore mulier poteſt retinere bona mariti. Concl.*744.

Vxor perdit legatum victus, ſi tranſit ad ſecundas nuptias, CONCL. 400.

1 VXori † ſi fiat legatum per maritum de victu, & veſtitu,
quandiu vixerit, & in domo teſtatoris ſtare voluerit, ſi tranſit
ad ſecunda vota, perdit legatum, etiamſi vna cum viro velit ſtare
2 in damno teſtatoris. Oldr. *conſ.*213. *ad quæſtionem.* † Declara forte
procedere, quando extant filij, alias ſecus; quia iſta eſt regula, quod
vxor perdit legata, ſi tranſit ad ſecunda vota; ſi extant filij; quia hæc
pœna fauore filiorum eſt inducta. Vide, *Nuptiarum ſecundarum pœna. Concl.*163. *in limitationib.* Vide, *Matrimonium ſecundum priuat vxorem legato primi mariti, & quomodo. Concluſ.*155. Vide plenius, *Mater quando priuetur ſucceſſione filij ob tranſitum ad ſecunda vota, Concluſ.*113.

Vxori quarta bonorum mariti quando, & quomodo debeatur ab inteſtato, & quando ſecus.

CONCL. 401.

QVarta † debetur vxori indotatæ in bonis mariti locupletis, 1
auth. præterea. C. vnde vir & vxor. vbi * omnes, & hanc por- *
tionem videri promiſſam eo ipſo, quod maritus ducit vxorem ſine
dote, dicit Florian. de S. Petro *conſ.*21.*n.*17. vbi, quod debetur iure
Longobardorum. † Duplex eſt ratio; prima in honorem matri- 2
monij præteriti, vt per Caſtr. *d. auth. præterea. C. vnde vir. & vxor.*
vbi Caſtr. *n.*5. Iaſ. *n.*9. & Dec. *n.*21. † Secundario, ne mulier in- 3
felix laborare, & inopia mendicare cogatur. Bald. *d. auth. præterea, col. fin. in l. fin. C. vnde vir & vxor.* vbi Salyc. & Caſtr. *n.*5. qui ſubdit,
quod eſſet adere afflictionem afflicto, & ibi Rom. & *in l. diuortio, in princ. ff. ſolut. matr.* Alex. *col. fin.* Iaſ. *col.*2. & Dec. *n.*11. qui dicit
* communem. Corn. *conſ.*4. *in princ. in fin. lib.*4. Soc. *conſ.*108. *in pr.* *
*& fin. & conſ.*121.*n.*28. *lib.*4. vbi dicit * communem, licet ipſe te- *
neat contrarium, pleniſſimè Roland. à Vall. *conſ.*15.*n.*4. *lib.*3. &
communem * dicunt Cephal. *conſ.*244.*n.*16. & Menoch. *conſ.*433. *
*n.*8. Florian. à S. Petro *conſ.*21.*n.*7. *& num.*11. † Ratio rationis eſt 4
compenſatio, & honor bene tranſacti matrimonij. Iaſ. *d. auth. præterea, num.*9. *& n.*13. Caſt. *n.*5. Decian. *n.*11. *ver. ratio ex prædictis.*
Corn. *n.*27. Pep. *n.*86. *circa fin.* Rimin Senior. *conſil.*114.*n.*7. *lib.*1.
Soc. *d. conſ.*30.*n.*8. *ver. non eſt mirum, lib.*4. & Menoch. *d. conſ.*433.
*n.*9. † Tria requiruntur, vt ſit locus *d. auth. præterea, C. vnde vir. &* 5
vxor. Angel. Aretin. *conſil.*118. *caſu, n.*6 *& ſeq.* vbi quod copulatiue requiruntur; & vno deficiente *Auth.* non habet locum. † Pri- 6
mo, quod matrimonium ſit ſine dote contractum; ſecundo, quod
vir præmoriens ſit locuples; tertio, quod ſuperſtes laboret inopia,
quibus concurrentibus quartam deberi, tenent Bald. ibi *in princ.*
Caſtr. *n.* . Alex. *n.*1. Iaſ. *in princ.* Bart. *in auth. de exhibend. & introducen. reis, §. quoniam, n.*4. *& in auth. vt liceat matri, & auiæ, §. quia vero legem.* Corn. *conſ.*249. *lib.*1. Socin. *conſ.*30. *in princip. & conſ.*
121. *num.*37. *& ſeq. lib.*4. plene Angel. Aret. *d. conſ.*118. *num.*5. *&*
ſeq. ver. ſecundo poſito. † Amplia, ſeu extende; quia quod dicitur de 7
vxore in bonis mariti diuitis, idem eſt in marito, vt pariter ſuccedat in bonis vxoris diuitis quoad quartam, & eodem modo, Alex.
*conſ.*249. *Perſpectis, in princ. lib.*6. vbi dicit * communem, quando *
vel extant ſolum tres filij; vel minor numerus, vel quando extant
aſcendentes, vel tranſuerſales ſuccedentes. † Et quod idem ſit in 8
caſu conuerſo; quia ſi mulier habet magnam dotem, vel ſit diues, ea mortua ſuperſtite marito inope debet habere quartam. Gabriel. *conſil.*241. *num.*6. *lib.*1. licet ibi non ponat pro conſtant.
† Amplia, vt procedat etiam ſi filiusfamilias accipiat vxorem in- 9
dotatam, quia habet quartam partem eius, quod maritus hæreditauit; quia attenditur tempus mortis viri. Cuman. *conſil.*132. *Duo fratres*, vbi ponit plures cautelas ad tollendum, ne vxor ſuccedat
in hac quarta. † Declara tamen, quod dicitur vxorem indotatam 10
ſuccedere in quarta bonorum mariti, procedere, ſi inopia laborat, vt quia non habet aliunde, vnde ſe alat, quia ſi habet aliunde, ita quod inopia non laboret, non habet hanc quartam. Cum.
*d. conſ.*132. *in princ. & per tot.* † Amplia; quia habet locum, etiamſi
pater promiſerit dotem concedentem tempore matrimonij, quan- 11
do poſtea decoxit, & non eſt ſoluendo. Curt. Iun. *dicta authent. præterea, C. vnde vir & vxor. num.*10. *ver. vltima.* † Amplia, quia
quarta, quæ debetur vxori indotatæ in bonis mariti, debetur ex 12
pietate; ideo ſtatutum Ianuæ inducens ſucceſſionem, vt ſuccedant
proximiores, non tollit hanc ſucceſſionem vxoris in quarta, niſi
faciat expreſſam derogationem, quia quæ inopiæ cauſa ſunt facta,
non tolluntur ex generali prouiſione. Signorol. *conſil.*231. *Titius locuples per tot.* & quod debeatur miſerationis cauſa, ne ſuperſtes
nouiſſima viuat in inopia, eſt text. *in authent præterea, C. vnde vir & vxor.* Florian. à S. Petro *conſ.*21. *num.*7. *& n.*11. Vide, *Pia cauſa habet ſpecialia, vt admittat multa prohibita. Concluſ.*33. † Am- 13
plia, vt procedat, etiamſi mulier habeat, vnde ali poſſit officio iudicis, puta ſi habeat patrem, vel alios, qui tenentur alimentare
officio iudicis; quod probatur; quia illa *auth. præterea* prouidet
mulieri etiam ſtantibus filiis minori numero quatuor, qui tenentur alere matrem, & ita arguit Menoch. *d. conſ.*433. *colum. pen. &*
fin. Socin. *conſil.*121. *num.*30. *cum ſequentibus.* † Et pro hac parte 14
facit

Digitized by Google

facit Bartol. in l. quod in vxorem, in fi. C. de neg. geſt. vbi, quod mari-
tus tenetur alere vxorẽ indotatam, ſi non habet, à quo conſequa-
tur alimẽta, ſequitur Alex. in l. dotem, §. fin. autem in l. ſuauiſſimo. n. 7.
ff. ſolut. matrim. & idem Bart. in l. cum vnus. §. alimentis. ff. de ali-
men. & cib. legat. vbi, quod frater vxori tenetur ad alimenta, quan-
15 do non ſufficiunt fructus dotis. Socin. conſ. 100. n. 2. lib. 3. † Con-
trarium quoad partem; quia ſi ab eo poteſt alij, non dicitur ino-
pia laborare. Corn. conſ. 132. num. 2. Soc. Iun. conſ. 30. num. 4. lib. 4.
Rimin. Sen. conſ. 114. num. 16. lib. 1. Cephal. conſ. 244. num. 20. lib. 2.
* vbi de * communi. Gabriel. conſ. 142. num. 30. lib. 1. qui alios alle-
gat, & admittit Menoch. conſ. 433. numer. 10. & ſequentibus. & eſt
* communis * opinio Bartol. in d. authen. præterea. C. vnde vir &
* vxor. & ibi Dec. dicit * communem, Pepul. d. auth. num. 14. vbi
etiam reſpondet ad contraria, quod Bartol. & alij loquantur in
muliere indotata, quæ poteſt petere dotem, vel ſupplementum
16 dotis. † Rationes plures adducuntur; quia ſi poteſt conſequi ali-
menta ab inuito patre, vel fratre non dicitur inopia laborare, vt
per Cordub. d. auth. præterea num. 24. idem Cordub. d. l. ſi quis à li-
beris, num. 8. & ſequen. num. 77. ff. de agnoſ. liber. & quia æſtimum
patris dicitur æſtimum filij; vt per prædictos. Socin. d. conſ. 50. n. 6.
17 lib. 4. & reputantur pater & filius eadem perſona. † Declara, vt
excepto patre licet mulier habeat fratres, qui in ſubſidium te-
nentur alimentare; debet tamen habere quartam; quia magis
obligantur hæredes mariti, quandiu eſt vidua, & quatenus vter-
que teneatur in ſubſidium, pinguior eſt prouiſio auth. præterea.
ideo attendi debet, Menoch. d. conſ. 433. num. 22. & ſeq. & melius
num. 13. & ſequent. vbi dicit inaduertentur, & male tenuiſſe con-
trarium in fratre multos, & quos ibi reprobat, & infra notantur.
18 † Contrarium; quando habet fratrem diuitem, qui in ſubſidium
tenetur alimentare, tenent Gabr. conſ. 142. num. 30. qui licet alle-
get Alexand. Corn. & alios in exemplo patris, vel fratris; ta-
men loquuntur, quando habebat patrem. Roland. à Val. conſil.
14. num. 53. lib. 3. Decian. conſ. 70. num. 17. lib. 2. Ioſeph. Ludoui.
Concl. 35. in 2. limit. & quod non habet locum, quando mulier ha-
bet patrem, vel fratres diuites qui poſſunt alimentare. Raphaël.
Cuman. in l. in ſuis per illum text. ff. de liber. & poſthum. Salycet.
dict. authen. præterea, quæſt. 7. Alex. num. 11. Corn. num. 24. & ſeq.
* Soc. conſ. 30. num. 4. lib. 4. & de * communi videtur atteſtari Dec.
* dict. auth. num. 20. in fin. quem refert communem * dicendo An-
ton. Cordub. in d. l. ſi quis à liberis, in princ. num. 77. ff. liber. agnoſ.
19 Decian. conſ. 111. num. 8. & num. 21. lib. 3. † Extende; quia clarum
eſt, quod mulier licet habeat filios ex marito diuite intra nume-
rum trium, ſuccedit in quarta, ſi plures, in virili portione cum
liberis, vt omnes in dict. authen. præterea. C. vnde vir & vxor, &
tamen filij tenentur alere; ergo non ſufficit, quod ex æquitate
ſubſit perſona, quæ tenetur alere ita, Gozad. ibi numer. 82. Me-
noch. d. conſ. 433. col. pen. & eſt ratio: quia quando vterque tenetur
in ſubſidium, puta hæres mariti, & frater, vel pater vxoris; eſt lo-
cus authen. quia plenius prouidet, vt dicit Menoch. vbi ſupra qui
alios citat, nec contraria infra obſtant; quia non excluditur mulier;
etiam quod filij repudiarent hæreditatem patris, & haberent bo-
na propria, quia non minus procedit diſpoſitio authen. quæ alias
20 ceſſaret, & non eſt verum. † Contrarium, quod hæc ratio non
releuet, Corn. dict. authen. præterea. num. 26. & 27. quia poſſent eſſe
tot filij, quot ratione numeri ſint pauperes; ſecundo, quia non
poteſt argui à perſonis, quæ conſequuntur eadem bona onerata;
ſecus ſi aliunde haberent, vt etiam Socin. conſ. 30. numer. 8. lib. 4.
Ant. Cordub. d. l. ſi quis à liberis, in princip. num. 79. ff. de lib. agnoſ-
21 cen. † Imo, quod neque obſtet vxori, ſi habet patrem diuitem, vel
fratres diuites, aut quoſcunque alios obligatos ad alendum; quia
cum teneantur pater, & frater ſaltem ex officio iudicis, & ſic
ex æquitate, non autem iure actionis. Bart. in l. ſolent, numer. 6. ff.
de alim. & cibar. legat. per d. l. ſi quis à liberis, in princ. vbi gloſ. in
ver. cognoſcet, ff. de lib. agnoſc. hæredes vero mariti teneantur iure
actionis, vt dicit text. d. authen. præterea, vbi Caſtrenſ. in fine. &
Dec. numer. 20. & 21. non poteſt experiri mulier officio iudicis,
quando habet actionem, quia officium eſt in ſubſidium, quan-
do deficit actio, l. quædam, vbi Bartol. numer. 1. ff. de eden. Alexand.
& alij in l. in prouinciali. ff. de nou. oper. nunciat. & ita in indiui-
duo affirmant Salycet. in l. vnica, numer. 33. C. de rei vxor. act. Soc.
d. conſ. 30. numer. 8. in princip. lib. 4. Capic. deciſ. 24. numer. 7. Ale-
xand. in d. l. diuortio in princip. numer. 16. ff. ſolut. matr. vbi expreſ-
ſe, dicunt, quod pater tenetur officio iudicis alere filiam inopem,
ſed non poteſt compelli, ſi hæredes mariti iure actionis tenen-
22 tur. † Adiuuatur hæc opinio, quia cum competant plura reme-
dia mulieri agendi contra hæredes viri ad quartam, & fratrem
ad alendum, ipſa debet habere electionem. l. quod in hærede,

§. eligere. ff. de tribut. Bart. in l. cum Pomponius, numer. 30. ff. de tranſ-
actio. nec dicitur ſubordinata quarta ad alimenta; quia poteſt ex-
cedere alimenta. † Contrarium; quia non procedit in ſubordina- 23
tis. Alexand. Iaſ. & alij in l. in prouinciali, §. 1. ff. de nou. oper. nunc.
† Amplia; quia authen. præterea. C. vnde vir & vxor. quod 24
mulieri pauperi ſine dote debeatur quarta in bonis mariti, pro-
cedit, ſiue ab inteſtato, ſi maritus teſtatus fuerit. Flor. de ſancto
Petro conſ. 21. numer. 10. & ſequent. verſicul. ſed iis non obſtanti-
bus. † Extende, vt procedat, ſiue maritus in teſtamento inſti- 25
tueri filios, ſiue extraneos. Florian. d. conſ. 21. num. 12. & ſeq. † Ex- 26
tende, ſiue nihil in teſtamento vxori indotatæ, vel pauperi legaue-
rit, ſiue non; quia ſi nihil legauit, habebit integram portionem, ſi
aliquid, habebit ſupplementum. Flori. d. conſ. 21. n. 12. & ſeq. † Ex- 27
tende, etiamſi maritus ex teſtamento prohibuit vxorem pete-
re poſſe, quia eo ipſo, quod duxit ſine dote, præſumitur con-
tractum inter eos, quod habeat hanc quartam. Flor. dict. conſ. 21.
num. 13. & ſeq. iuncto num. 17. vbi, quod iure Longobardorum
compellitur relinquere hanc portionem, vbi dat exempla de ſta-
tuto conferente lucrum patris dotis, & iocalium ſponte donato-
rum. † Declara; quia attenditur qualitas dotis congruæ conſide- 28
rata qualitate coniugum tempore matrimonij, vt dicatur congrue
dotata Gabriel. conſil. 142. numer. 11. & ſeq. alias dicit, quod ſi
contrarium diceremus, ex quo auctæ ſunt dotes; & factæ exceſ-
ſiuæ, omne præteritæ mulieres haberent quartam, ſed oportet,
quod concurrat inopia. † Contrarium videtur velle Menoch. 29
conſ. 433. num. 11. vbi reprobat Alciat. contrarium tenentem; quia
licet attendatur tempus matrimonij reſpectu dotis congruæ; ta-
men attenditur tempus mortis reſpectu egeſtatis mulieris, cui pro-
uidet authen. præterea. † Amplia; quia debet habere quartam, 30
etiamſi maritus alimenta, vel aliud legatum vxori fecerit; quia
quatenus aſcendit ad quartam, debet eſſe contenta, quatenus
non debet habere ſupplementum. Florian. d. conſ. 21. num. 12. &
ſeq. † Extende, etiamſi vxor poſt mortem viri habuerit alimen- 31
ta legata, vel legatum factum à viro; quia ſi habuit paruam do-
tem, non præſumitur quietaſſe, ſed pro iure dotis; vel non nocet
mulieri non certioratæ. Vide plene Florian. d. conſ. 21. numer. 32. &
ſeq. verſicul. quantum ad ſecundum. vſque ad num. 47. † Amplia; 32
quia habet locum authen. præterea. C. vnde vir & vxor. etiamſi
tempore contracti matrimonij dos erat condigna; ſed poſtea tem-
pore mortis viri non erat condigna. † Amplia, vt debeatur quar- 33
ta in bonis mariti vxori etiam dotatæ, quando dos eſt parua, vt
per Bald. Aretin. Alexand. Corn. Iaſ. Ruin. Gozad. Curt. Iun. &
alios in authen. præterea. Cod. vnde vir & vxor. vbi Dec. numer. 4.
dicit * communem. Pep. ibi num. 10. de communi Angel. & Ro- *
man. in l. diuortio, in princ. ff. ſolut. matrim. Aretin. Inſtit. de ſucceſſ.
cognat. § fin. Matheſil. in tract. de ſucceſſ. ab inteſt. in 5. artic. n. 22.
Roland. à Vall. conſ. 14. numer. 29. cum ſequent. lib. 3. vbi de * com- *
muni, * num. 34. & conſil. 15. num. 25. eodem lib. Celſus Vgo conſil. 4. *
per tot. Natta conſ. 605. lib. 3. Decian. conſil. 70. numer. 12. lib. 2. Me-
noch. conſ. 433. colum. 1. lib. 5. vbi allegat plurimos, & dicit * com- *
munem Matheſil. in tractat. de ſucceſſ. ab inteſt. art. 4. n. 22. Bar-
bat. conſil. 74. lib. 4. Alexand. conſ. 91. prope princ. lib. 7. Corn. conſil.
178. lib. 2. repetitum inter conſil. Socin. conſ. 108. lib. 1. Dec. conſil.
573. circa fi. plene Floria. de S. Petro conſil. 21. num. 20. & ſequen.
vbi num. 24. dicit * communem; quia parum, & nihil æquiparan- *
tur. † Tenetur tamen mulier in quartam partem bonorum com- 34
putare dotem paruam, quam habet. Bald. Caſtr. & Dec. d. authent.
præterea num. 5. v. & ad prædicta notandum eſt, C. vnde vir & vxor,
& idem eſt in legato facto vxori, vel ſi aliunde haberet, quod non
ſufficeret; quia imputatur, vt infra in ſecunda extenſione. † Ex- 35
tende, vt procedat, etiamſi dos fuerit congrua, ſi tempore mortis
eſſet deperdita; vt per Gabriel. conſil. 142. num. 13. allegat Curt.
in d. auth. præterea, num. 10. C. vnde vir & vxor. † Extende; quia 36
imo etiamſi mulier habeat magnam dotem, & laboraret ino-
pia, debet habere quartam partem. Floria. de S. Petro conſil. 21.
num. 24. allegat gloſſ. in l. licet, C. de iur. dot. † Ratio eſt; quia pa- 37
rum, & nihil æquiparantur. Bald. in d. auth. præterea, in fin. latius
Iaſ. in l. ſciendum, in prin. ff. qui ſatiſd. cog. & ne mulier inopia la-
borare cogatur, quæ ratio ita militat in parua, & non concedenti,
ſicut in nulla. Floria. conſ. 21. num. 22. & ſeq. vbi de * communi. *
† Extende; etiamſi maritus aliquid relinquat vxori indotatæ; 38
quia ſuppletur vſque ad quartam, vt eſt tex. in authen. v. liceat ma-
tri, & auiæ. §. quoniam vero. † Declara; quia an ſit dos parua, ita 39
vt mulier inopia laboret, vel non, ſtatur arbitrio iudicis ſecun-
dum * communem, vt per Bartol. Bald. Angel. Salycet. & alios *
dict. auth. præterea, C. vnde vir & vxor. vbi Dec. num. 15. & ſeq.
vbi addit temperamentum, quod ſi redditus illius dotis non ſuffi-

Digitized by Google

ciant ad alimenta conſiderata qualitate viri, & vxoris, ſit locus
40 auth. ſi vero ſufficiunt, ſecus, & ita in dote 200. ſcutorum. † Et
quod ſit arbitrarium iudici, quando vxor dicatur inopia labo-
rare ad effectum, vt ſuccedat in quarta parte bonorum mariti
conſiderata qualitate mulieris. Cuman. conſ. 132. in princ. & vide
41 præcedenti n. 10. ver. declara. † Sed tamen communis eſt * opinio,
* quod ſi non habet tantam dotem, quod fructus non ſufficiant ad
victum, & veſtitum congruum; tunc eſt locus prædictæ auth.
præterea. C. vnde vir. & vxor. vt ibi Bald. in finalibus verbis, cuius
* dictum communiter teneri dicit ibi Deci. n. 5. Crauet. conſ. 199.
n. 7. Menoch. d. conſ. 433. n. 3. Roland. à Val. conſ. 14. n. 21. lib. 3. la-
tiſſime Decian. conſ. 111. num. 16. lib. 3. vbi, quod ſæpius ita fuit iu-
42 dicatum. † Vide plenius de iſto arbitrio iudicis in hac materia per
Florian. conſ. 21. num. 25. & ſeq. vbi, quod in hac materia attendi
debet, an dos ſit ſufficiens ad alimenta, conſiderata ruſticitate,
vel nobilitate perſonæ, an ſit habilis ad lucrandum, vel non; &
conſideratur etiam ſolitus tractatus mariti, vt ſi laute viuere ſo-
43 lebat; quia conſuetudo eſt altera natura. † Et non conſideratur
delictum à marito, etiam quod alimenta reliquerit; quia com-
penſatur in quarta debita, ſed conſideratur ſtatus mulieris, ſiue
44 relicto mariti. Floria. d. conſ. 21. num. 29. & ſeq. † Extende; quia ha-
bet locum, etiam tempore contracti matrimonij dos fuiſſet con-
grua, dummodo poſtea ex temporum varietate, & mutatione
qualitatis perſonarum fiat incongrua. Bald. authen. præterea. num. 5.
* C. vnde vir & vxor. cuius opinio eſt vera, & * communis, quia
inſpicitur tempus mortis viri, & ita Dec. d. authen. num. 23. & conſ.
24. Pro virili mea. Corn. conſ. 4. Vltra punctum lib. 4. vbi addit ra-
tionem, quod attenditur tempus mortis; quia hic agitur de ſucceſ-
ſione Soci. conſ. 57. In cauſa reſtitutionis, num. 28. & ſequent. lib. 4.
45 † Contrarium conſuluit Socin. conſ. 30. col. penult. num. 10. † Am-
46 plia, quia in hac quarta mulier indotata præfertur filiis commu-
47 nis matrimonij, & aliis. Florian. d. conſ. 21. num. 15. & ſeq. † Exten-
de; quia excludit multo magis aſcendentes mariti, & extraneos.
48 Florian. d. conſ. 21. num. 13. & ſeq. † Limita; quia quando vxor ha-
bet patrem diuitem & inopia non laborantem, non dicitur in-
opia laborare; ideo quarta non debetur. Cuman. d. conſ. 132. in
princip. ver. vnde ſi pater, quia bona patris dicuntur filij largo mo-
do, & non dicitur pauper, qui habet patrem diuitem, & eſt ma-
* gis * communis opinio, vt per Curt. Iun. in authen. præterea, num. 9.
& ibi Pep. numer. 22. in fi. & num. 25. & Dec. numer. 20. Cephal.
conſ. 244. numer. 20. Rimin. Sen. conſ. 114. num. 14. vbi Rimin. Iun.
* in addit. dicit * communem. † Declara, dummodo non ſimus in
49 materia ſtatuti, in quo verba proprie ſint ſumenda. Cuman. dict.
50 conſil. 132. in princ. ver. vnde ſi pater. † Extende idem, ſi habet
fratrem diuitem patris hæredem; quia tenetur dotare. Bald. in l. ali-
51 menta. numer. 3. C. de neg. geſt. † Extende idem, ſi habet matrem
diuitem, quæ tenetur in ſubſidium, l. nec filium, vbi Bald. in fi.
C. de patr. poteſt. Hieron. Gabriel. conſ. 142. num. 30. lib. 1. Roland. à
52 Val. conſ. 14. num. 13. lib. 3. † Limita; quia ſi maritus relinquat plu-
res filios vltra numerum trium, tunc mulier inops non habebit
quartam, ſed virilem cum filiis. Cuman. d. conſ. 132. in princ. Alex.
* conſ. 249. in princip. & numer. 4. lib. 6. vbi dicit * communem.
53 † Limita; quia non debetur iſta quarta, ſi vxori maritus legauit;
quia legata, & fideicommiſſa computantur in iſta quarta. Feder.
54 de Sen. conſ. 3. num. 3. ver. præterea ſi nullo. † Limita, quando poteſt
tam ex operibus, quam ex fructibus dotis ſe alere, Fabia. Pep. in d.
* authen. præterea, num. 85. qui dicit * communem, & ita conſultum
Senis per Soci. & Corn. & ita fuiſſe iudicatum. C. vnde vir & vxor.
idem tenet Socin. conſ. 30. numer. 12. & conſil. 121. num. 45. lib. 4.
55 Gabr. d. conſ. 142. numer. 24. † Contrarium, quod licet poſſit opera-
ri, vt conſequatur alimenta, non perdit beneficium ſucceſſionis.
Barb. d. conſ. 74. lib. 4. Rol. à Val. conſ. 14. n. 39. lib. 3. Decia. conſ. 70.
lib. 2. Dec. in d. auth. n. 21. ver. 3. etiam, & maxime quando non de-
cet, quod nobilis operetur manibus. Bart. in l. 1. C. de mendicant. va-
56 lid. lib. 11. † Declara maxime, quando mulier eſt infirma; quia non
57 poteſt operari. Aymo. conſil. 149. col. 1. † Declara, quod dicitur,
mulierem non eſſe alendam, quando habet artem, ex qua po-
teſt lucrari, procedere, quando operari poteſt ſine dedecore.
58 Surd. de alim. tit. 7. q. 6. numer. 12. cum ſeq. † Item, quando viuen-
te viro erat ita ſolita lucrari, alias non. Bartol. in l. ſi quis. §. filium,
n. 1. ff. de liber. agnoſcend. ita Barbat. conſ. 74. lib. 4. Roland. à Val. conſ.
14. num. 45. lib. 3. Decian. d. conſ. 70. n. 17. lib. 2. Menoch. conſ. 433.
59 num. 15. † Limita, quando vxor indotata ſucceſſiſſet patri ſuo ſal-
tem in legitima ſibi debita; quia non dicetur inopia laborare.
60 Cuma. conſ. 132. num. 2. v. ſi vero pater. † Limita, niſi maritus, vel
alius dotaret vxorem indotatam; quia ſufficit, quomodocunque
dotetur, etiamſi dotaretur ad effectum excludendi à ſucceſſione
quartæ in bonis mariti; quia poſſet ipſemet maritus confiteri ha-
buiſſe tantam dotem ab ea, vel à ſocero, quod caſu ceſſabit ſuc-
ceſſio in quarta. Cuman. d. conſ. 132. num. 2. ver. poſſet ſi nollet. † Li- 61
mita, ſi mulier nupta peteret dotari à patre, quia dotem non habet;
quia poſſet iudex ex officio compellere patrem, quo caſu non ſuc-
cedet. Cuman. d. conſ. 132. num. 2. ver. præterea videtur. † Limita, 62
niſi maritus dotaſſet in vita, vel in morte. Gabriel. d. conſ. 142. n. 29.
vbi etiam, quod ſufficit ſi alimenta relinquat, vel vſumfructum.
† Limita; quia ſi poteſt habere quartam à primo viro; non habe- 63
bit à ſecundo. Ceph. conſ. 244. num. 21. Soc. conſ. 121. num. 50. &
ſeq. lib. 4. † Limita; quia quarta iſta bonorum mariti intelligitur de 64
bonis liberis; ſecus ſi ſunt bona fideicommiſſaria; quia imo poteſt
pater grauare, vt filium reſtituat omnia bona ſuis filiis, vel fratribus
prohibendo Trebellianicam, & Falcidiam, & hoc, ne ſuccedat
vxor filij indotata; quia eo caſu ſolum habebit quartam legitimæ.
Cuman. conſ. 132. circa fi. n. 3. ver. poterit etiam. † Extende; quia bo- 65
na emphyteutica non computantur inter bona mariti; quia vxor
debens conſequi in quarta parte propter inopiam, non ſuccedit
in iſtis bonis emphyteuticis. Cuma. d. conſ. 132. in fi. v. ad ſecun-
dum. † Limita Ang. Aret. d. conſ. 118. in caſu prædicto, quando 66
mulier habuit dotem in primo matrimonio in bonis; quia eadem
dos cenſetur data ſecundo viro; & licet primus maritus bona alie-
nauerit, tamen dominium reuertitur ad mulierem, & ſic non eſt
ſine dote, ibi num. 8. & ſeq. † Idem, quando nupta eſt ſecundo vi- 67
ro; ſeu tertio viro, quia tenetur eam alere, & ſic non laborat ino-
pia, Angel. Aret. d. conſ. 118. n. 10. in fi. cum ſeq. ver. inſuper dico.
† Idem, quando non conſtat, quod maritus, à quo prætendit quar- 68
tam, ſit locuples, & ſola fama non ſufficit, Angel. Aretin. d. conſil.
118. num. 14. & ſeq. v. videamus nunc. † Actio competit perſonalis 69
ex lege, & ideo non poteſt competere contra ſingularem ſucceſ-
ſorem etiam donatarium, etiamſi donatio ſit inofficioſa non da-
tur querela, neque Fauiana, neque clauſiana; quia non repetitur
iure cautum. Corne. conſ. 178. per tot. lib. 2. vbi, quod neque officium 70
iudicis. † Et competit actio ex conditione d. auth. præterea. C. vnde 71
vir & vxor. † Et ideo ſi mulier intentauit petitionem hæreditatis,
hæres debet abſolui ab obſeruatione iudicij, & mulier condem-
nari in expenſis. Ang. Aret. conſ. 118. In caſu prædicto, in princ. & in *
fi. maxime num. 3. & 4. vbi dicit * communem.

Vxori quando teneatur maritus cauere de non offendendo.

Concl. 402.

MAritus † tenetur cauere per fideiuſſoriam cautionem vxo- 1
ri de non offendendo eam ſecundum Canones, ſi ſubeſt iu-
ſta cauſa timoris, quæ iuſta cauſa committitur arbitrio iudicis. Bal.
conſ. 176. Cæcilia receſſit, lib. 1. in princ. & idem Bald. conſ. 240. Sicut
ſapientiſſime, lib. 1. vbi, quod iuratoria cautio non ſufficit. † Reſtrin- 2
ge; quia ſufficit quandoque iuratoria cautio, quam ſemper in re-
conciliatione tenetur maritus præſtare. Bald. conſ. 240. lib. 3. vbi ta-
men Bald. in illo caſu tenet contrarium, vt neq; ſufficiat fideiuſſio
propter crudelitatem expertam mariti. † Iuſtæ autẽ cauſæ poſſunt 3
eſſe, ſæuitia viri; item mala conſuetudo viri in verberando vxorem;
item quod maritus eſſet zelotypus; & vane ſuſpicaretur, & pro-
pterea etiam male tractaret vxorem, quæ omnia debet iudex in-
quirere, & ex iis animum ſuum informare. Bald. d. conſ. 176. n. 2. v.
iudex ergo li. 1. & conſ. 240. li. 3. † Item, ſi timor eſſet cauſatus ex ini- 4
micitia graui, puta quia vxor in corpus ſuum peccaſſet, tunc præ-
ſumitur durare, & ſubeſt timor; & idem, ſi cauſa eſſet radicata ſe-
cundum cauſam. Bald. d. conſ. 176. n. 3. ver. ſciendum eſt enim lib. 1.
† Item, ſi maritus falſo accuſaſſet vxorem de furto; quia non tene- 5
tur ſe committere viro crudeli, Bald. conſ. 240. Sicut ſapientiſſime,
lib. 3. † Iuſtæ cauſæ poſſunt eſſe, ſi ex leuibus ortæ ſunt inimicitiæ; 6
vel ex animi leuitate, aut ex malis moribus vxoris, remotis tamen
complexu; tunc non ſubeſſet cauſa fideiubendi. Bald. d. cõſ. 146. n. 3.
v. ſciendum eſt, lib. 1. vbi, quod omnia arbitrio iudicis committun-
tur. † Declara; quia vbicunque allegat vxor cauſam legitimæ ſu- 7
ſpicionis, maritus tenetur cum fideiuſſore cauere, ſi modo vxor
probet cauſam legitimam; ſi vero cauſam non allegat, tunc ſuffi-
cit cautio ſine fideiuſſione, quæ ſemper præſtatur, videlicet iurato-
ria obligatio, ita plene Alex. conſ. 78. Viſo, & diligenter, n. 25. & ſeq.
v. quarto principaliter, lib. 5. vbi, quod ante verificationem cau-
ſæ allegatæ maritus non tenetur cauere cum fideiuſſore; & non
dicitur in mora. † Declara tamen; quia ſiue cauſæ ſunt iuſtæ, 8
ſiue non, tenetur cauere ſimplici cautione, non fideiuſſoria: quia
in hoc non læditur; ex quo eſt in poteſtate ſua. Bald. d. conſ. 176.
in fi. v. concludamus, lib. 1. † Amplia; quia ſi vir poteſt ſatiſdare, 9
&

Digitized by Google

& rei qualitas hoc expoſcit, tenetur cauere cum fideiuſſore.Bald.
10 *d.conſ.*176.*n.*2.*ver.ſi autem,lib.*1.† Limita;quia graue eſt ſatiſdare.
cum fideiuſſoribus; ideo ſi iudici hoc videatur, ſufficit iuratoria
cautio cum obligatione pœnali.Bald. *d.conſ.*176.*n.*2 *v.generaliter*
*in materia, lib.*1. Vide, *Cautio iuratoria quando admittenda. Concl.*
11 175.† Limita,quando vir iuraret non poſſe dare fideiuſſorem;quia
ſtandum eſt iuratoriæ cautioni. Bald. *d,conſ.*176.*n.*2.*v. ſi autem rei*
12 *qualitas,lib.*1. † Limita, quando maritus eſſet homo diſcretus,&
emendatæ vitæ;quia ſufficeret cautio iuratoria,provt iudicis arbi-
trio viſum foret.Bald.*d.conſ.*176.*n.*2.*in fin.ver ſi autem ſi vir,lib.*1.
13 † Declara tamen;quia vbi nimia ſæuitia capitalis mariti probare-
tur, videlicet quod voluiſſet alias vxorem occidere, non tenetur
reuerti etiam cum cautione; & ſaltem iſta exceptio etiam ſemel
probata impedit reſtitutioné. Card.Zab.*conſ.*9.*Primo præſuppono,*
*per tot.*Vide,*Cautio de non offendendo quando præſtanda. Concl.*169.

Vxor relicta domina,& maſſaria conſequitur ſola alimenta, ſi ſunt inſtituti filÿ, & quando ſecus.

Concl. 403.

1 VXor † ſi eſt relicta domina, & maſſaria quoad præeminen-
tiam domus, & adminiſtrationem bonorum mobilium, &
fructuum,inſtituto filio hærede,cenſetur habere præeminentiam,
& debet conſequi ſola alimenta,provt vſufructuaria. Angel.*conſ.*
144.*Reuocatur in dubium,in princ.* Anch.*conſ.*237. *Quia in primo,*
*n.*6.*in fi.& num.*7.vbi,quod verbum,*dominam,& maſſariam*,ſecun-
dum vulgarem Italorum importat præeminentiam, provt viuente
marito; vnde eſt verbum deſignatiuum honoris & eminentiæ.
non dominij. Caſtr.*conſ.*71. *Ad primum breuiter,in princip. lib.*2.
vbi,quod iſta verba non important inſtitutionem dato alio hære-
de, ſed ex conſuetudine adaptantur ad vſumfructum, & idem di-
cit *conſ.*160. *Conſiderandum,numer.*3.*vſque in fin.lib.*2. quando ex-
tranei ſunt hæredes, ſed ſi filij, reſtringitur ad alimenta. Roman.
*conſ.*118. *Quoad primum, in princ.* vbi, quod ſi eſt relicta domina
& vſufructuaria hæreditatis, donec vitam vidualem ſeruauerit,
* inſtitutis filiis habebit ſolum alimenta ſecundum* communem;
quia verbum,*domina,* non dominium, ſed præeminentiam deno-
tat, & Roman. *conſ.*153. *Hac domina Franciſca,* vbi pleniſſima
*2 apoſtill.*in ver.alimenta*,citat infinitos, & dicit * communem.† Et
quod vxor relicta domina, & maſſaria inſtitutis filiis,intelliga-
tur ſolum habere præeminentiam in domo,provt habebat viuen-
te viro;quia appellatur domina & maſſaria,licet maritus ſolus ha-
beat dominium; & ideo ſi cum illis verbis legat alimenta, non
habet,niſi alimenta & præeminentiam honoris. Bart.plene *conſ.*9.
Super eo,quod,libro 1. vbi apoſtill. *in verſic.dominam, & in ver.ver-*
borum. dat plurimos concord. & plenius eodem modo exponit
Abb.*conſ.*4. *In quæſtione,numer.*6.*verſic & ſi quæritur,lib.*2. de quo
ſupra *Concluſ.*315.*in fin.ver.verba.* & iterum Bart. *conſ.*56.*Bart.fe-*
*cit teſtamentum,*3.*verſic.ſecundum dubium,lib.*1.quia viri appellant
vxores ex communi vſu dominas, & maſſarias; imo text. *in l.*2.*ff.*
*de rer.permut.*appellat vxores dominas. Bart. repetit *conſ.*170.*Pe-*
*trus Maioli, & conſ.*243. *Fuit quidam de Aſſiſio,in fin.lib.*1. & ite-
rum *conſ.*92.*Quidam Petrus,lib.*2.Alex.*conſ.*74. *In cauſa, & lite,in*
*fin.verſic.circa ſecundum,lib.*7. vbi apoſt.*in ver.verba.*citat eundem
3 Alex.*conſ.*56.*lib.*3. † Et quod vxor relicta domina, & vſufructua-
ria habeat ſola alimenta,quando filij ſunt inſtituti, idem Roman.
*conſ.*516.*In caſu propoſita,in princ.*vbi apoſt.1. citat prædicta con-
ſilia, & Alex. *d.conſ.*74. *in fin.lib.*7. quod habet ſola alimenta, &
4 præeminentiã.† Declara;quia iſta alimenta conſequi debet vxor,
conſiderata quantitate patrimonij mariti, & qualitate perſona-
5 rum,ſeu perſonæ ipſius vxoris.Rom.*d.conſ.*153. *Hæc domina.* † Et
deductis alimentis pro ſe tenetur reliquos fructus dare hæredibus
filiis,& de illis reddere rationem, ſi illos percepit. Roman. *d.conſ.*
6 153. *prope fin.* † Et tenetur reddere rationem adminiſtrationis
etiamſi maritus eam liberauerit;quia talis liberatio non intelligi-
tur,niſi quoad ſcrupuloſam redditionem. Angel. *d.conſ.*144.*col.*2.
*ver.ſed videndum eſt.*niſi grauaſſet hæredem ad hoc. Vide, *Tutoris,*
& curatoris liberatio facta à teſtatore non liberat quoad multa, &
7 *quando ſecus. Concl.*457. † Et quod tenetur facere inuentarium,
& librum,alias eſt in dolo,& præſumitur ſubtraxiſſe bona,& arbi-
trarium eſt iudici,an ſubiiciatur torturæ,& eſt infamis,& iuratur
in litem contra eam.Roman.*d.conſ.*118.*num.*2.*& ſeq.verſic.quoad*
8 *ſecundum.*vbi apoſtill.† Extende;quia etiam tenetur facere inuen-
tarium, & licet teſtator poſſit eam liberare; tamen ſi iudex videt
ſuſpectam,poteſt velle,quod faciat inuentarium. Angel.*conſ.*144.
circa fin. Vide, *Inuentarium à quibus confici debeat, vel non. Con-*
*cluſ.*347.† Declara tamen, quia mortuis filiis, etiam ſi pia cauſa 9
eſſet ſubſtituta, tunc conſequitur integrum vſumfructum; nec te-
netur eo caſu gubernare, neque reddere rationem; quia hoc eſſet
damnoſum,& filiis eſt obligata iure naturali. Caſtr. *d.conſ.*160.*in*
*fin.l.b.*2. Vide pleniſſime ſupra, *Vſuſfructus relictus vxori qualiter*
*interpretandus.Concl.*315.† Limita in matre relicta domina,maſſa- 10
ria,& vſufructuaria;quia hæres erit in totum per illa verba,& alij
hæredes dati,vel inſtituti poſt mortem matris erunt ſubſtituti.Si-
gnor. Homod. *conſ.*69.*Factum tale eſt,n.*5.*v.venio ad quartam.* vbi,
quod conſuetudo Bulgari in vxore non habet locum in matre.
Alex.plene *conſ.*50.*In cauſa, & lite,in princip.lib.*7. vbi dicit,quod
hæc opinio,quam tenuit Benedictus de Plumbino,*in l.qui duos,§.*
1.*ff.de manum.teſtam.* non habet contradictionem retenta opinio-
ne, quod matri debeat iure inſtitutionis relinqui, vt ibi apoſtill.
*in verſic.inſtitutionis.*dicit* communem eſſe opinionem, licet alios *
citet contrarium tenentes. Vide, *Hæredis inſtitutio, quando, & ex*
*quibus facta dici poſſit, vel non ex dubia diſpoſitione.Concl.*82. † Ex- 11
tende, vt idem ſit, quando vxori maritus reliquit vſumfructum,
& fecit eam dominam, & maſſariam, & poſt mortem vxoris in-
ſtituit hæredem Titij, quia iſto caſu vxor dicitur hæres inſtituta,
& alius ſubſtitutus;quia alias corrueret diſpoſitio; quia ſi ipſa non
poſſet capere de manu hæredis,vt legatariæ; quia nullus hæres ea
viuente, neceſſario verbum, *relinquo,* importat inſtitutionem, vt
ſaluetur diſpoſitio. Alex.*d.conſ.*50.*in pr.ne.lib.*7. Vide, *Hæredis in-*
ſtitutio, quando, & ex quibus fieri poſſit ſub conditione, vel ad tem-
*pus,&c.Concl.*84.† Limita;quia vxor vel mater relicta vſufructua- 12
ria domina, & maſſaria nullo alio dato hærede vniuerſali dicitur
habere dominium,& hæres.Angel.*conſ.*150. *Dominus Florianus.n.*3.
verſic. an autem ſi volunt,vſque in fin. † Extende, vt idem ſit multo 13
magis, quando poſt obitum matris, vel vxoris dominæ, & vſu-
fructuariæ eſſent per fideicommiſſum ſubſtituti aliqui. Angel. *d.*
*conſ.*150.*in fin.*† Reſtringe,quando teſtator legauit filiabus dotes, 14
& legitimam vxorem fecit dominam omnium bonorum ſuorum
& in reliquis omnibus bonis ſuis hæredem vniuerſalem fecit, &
inſtituit fratrem; quia vxor habebit ſola alimenta, non autem
vſumfructum, vel proprietatem ex mente,licet verba aliter ſigni-
ficare videantur. Signor.*conſ.*175.*In quæſt. præſentibus introducta,*
per tot. † Limita;quia licet legatum factum vxori,quod ſit domi- 15
na, maſſaria, & vſufructuaria, reſtringatur ad alimenta, ſi extant
filij communes, ſecus eſt, quando legatum ſit de vſufructu, vide
pro vtraque Iaſ.*in l.cum ij,§.ſi in ſingulos,n.*4.*ff.de tranſact.*& plene
Rom.*conſ.*118.*in pr.*

Vxor habens filios ex primo matrimonio non poteſt legare, vel dare ſecundo marito, niſi quantum capit filius,qui minus habet ex primo & matrimonio,& quando ſecus.

Concl. 391.

VXor † habens filios ex primo matrimonio non poteſt relin- 1
quere ſecundo marito,niſi tantum,quantum relinquit vni ex
filiis,cui minus relinquit;& ideo mulier habens maſculum,& fœ-
minam ex primo matrimonio,& tres filios ex ſecundo,ſi relinquat
fœminæ centum, & in reliquis bonis inſtituat maritũ pro medie-
tate, & pro alia medietate filium maſculum ex primo matrimo-
nio,& alios ex ſecundo,non poterit maritus habere,niſi quantum
fœmina ex primo matrimonio, quæ minus habere debebat, *l. hac*
*edictali,Cod.de ſecund.nupt.*Baldus *conſil.*161. *Quædam nobilis,lib.*1.
*& conſil.*158.*Quædam mulier, in fin.lib.*5.*& conſil.*22. *Quædam do-*
*mina Nicolina, in princip. lib.*5.† Quo iure fuerit hoc introductum, 2
& qua ratione, & quare ſolis filiis ex primo matrimonio fiat ap-
plicatio eius,quod relinquitur vxori, vel marito, plene Bald.*conſ.*
401. *Quia prædicta puncta,lib.*2. vbi latiſſime. Rationem.† addu- 3
cit Roman.*conſ.*219. *Ex themate, numero ſexto* videlicet vt arcta-
retur cupiditas,& ineffrænata voluntas dandi,nedum ſua,ſed filio-
rum bona,qua ceſſante ceſſat lex,vbi apoſt.*in verſic.ſecundum,* dat
concord.† Amplia in tãtum eſſe verum,vt quicquid vxor relique- 4
rit marito ſupra ſummam relictam vni ex filiis, applicetur filiis
primi matrimonij, & non filiis ſecundi matrimonij. *d.l. hac edi-*
ctali,Cod.de ſecund.nupt. Bald. *d.conſ.*161.*lib.*1.vbi eſt caſus,& di-
cit hanc pœnam non eſſe ſublatam de iure Canonico ſecundum
veram,& baptizatam opinionem. Bald.*conſ.*333.*numer.*3.*verſ.ſed*
*dubitatur,vſque in fi.lib.*3. Angel. *conſ.*85.*Punctus talis eſt domina,*
*n.*2.*ver.deſcendo nunc.*† Extende, vt id, quod dicitur de legato,vel 5
inſtitutione, habeat locum in dotatione, quia non poteſt dare in
dotem ſecundo marito ad lucrum plus, quam relinquat vni ex fi-
liis,cui minus reliquerit. Rom. *conſ.*219. *Ex themate,n.*6.*v.quoad*

Digitized by Google

6 *ſecundum.* † Extende ampliationem, vt procedat etiamſi vxor in
euentum, quod maritus non caperet id, quod reliquiſſet filiis ſe-
cundi matrimonij; quia in fraudem cenſetur factum legatum;
ideo filiis primi matrimonij ſolis applicatur. Bal. *d. conſ.* 161. *per tot.*
lib. 1. vbi eſt caſus, concordat idem Bald. *conſ.* 333. *Amplius ſcien-*
7 *dum eſt n.* 2. *v. ex hoc ſequitur. lib.* 3. *vſque in fin.* † Declara tamen;
qua ſi vxor, vel maritus relinquat plus vxori, vel marito, quam fi-
liis ex primo matrimonio, illud plus regulatur hoc modo; quia fi-
lij debent habere legitimam præcipuam, reliquum diuiditur æqua-
liter. Baldus *conſ.* 401. *Quia prædicta, numero tertio verſic. ſecundum*
* *dubium. libro* 2. & hanc communem * opinionem dicit Creſcent.
deciſ. 26. *lib.* 2. vbi, quod Rota apoſtolica ita tenet. Cuman. *conſil.*
* 110. *D. Ioanna. num.* 3. *ver. tamen hic occurrit.* vbi dicit hanc * com-
munem, & communiorem, licet dicat contrariam veriorem, &
hanc partem tenet idem Bal. *conſ.* 163. *Secunda vxori. num.* 2. *vſque*
in fin. lib. 4. vbi dicit eſſe æquam & quod æqualiter diuidunt in ca-
pita, computata dote matris nepotis in legitimam, & hanc tenet
Signor. *conſ.* 177. *in fin.* vbi late diſputat pro vtraque, plene etiam
Floria. de S. Petro *q.* 1. *Mulier. num.* 13. quia vt inquit, nunquam
vitricus haberet minus legitima filiorum, quod eſt falſum. plene
Caſtr. *conſ.* 460. *per tot. lib.* 2. Vide, quid ſit, ſi extant filij ex primo,
& ſecundo matrimonio, infra *concluſ.* 406. *num.* 17. *v. quanta ſit*, &
8 etiam *num.* 6. *v. tertij dicunt.* † Contrarium dicit Io. de Anan. quod
ſi pater vel mater relinquit quicunque filios primi matrimonij, &
legat decem vxori, vel marito, in reliquo inſtituit filios ſecundi
matrimonij, filius primi matrimonij habebit ſupplementum legi-
timæ, & reuocabit medietatem eius, quod nouerca, vel vitricus
habuit ſupra legatum ſuum, ita Ioan. de Anan. *conſ.* 67. *per tot.* vbi
9 Bologn. in apoſt. † Crauet. *conſ.* 193. *numer.* 12. dicit, quod ſi mater
reliquit filio quinque iure inſtitutionis, quia debet habere à le-
ge ſupplementum legitimæ, poterit pariter vitricus habere tan-
tundem, quanta eſt legitima filij; quia videtur filius habere à
teſtatore, quod habet ex ſupplemento legis & allegat plures, &
conſ. 194. *numer.* 5. *in fin.* dicit idem, quod poteſt habere, quantum
habet filius computata legitima, & ſic videtur contra declaratio-
10 nem. † Adde tamen, quod filij primi matrimonij viuente matre
tenentur illi reſtituere dotem, & ſi nupſit ſecundo viro & ipſa bo-
na dotalia ceſſit ſecundo viro, ipſe poteſt agere ad conſequutio-
nem ipſius dotis, nec tenetur cauere ſecundus maritus de con-
ſeruanda, & reſtituenda dote filiis primi matrimonij, quando ma-
ritus poſſidet ſtabilia. Baldus *conſ.* 19. *Factum tale eſt, maritus. lib.*
3. qui loquitur etiam ſtante ſtatuto Senarum; quod mulier tres
11 quartas teneatur conſeruare filiis ab inteſtato. † Declarat tamen
ſe ipſum Baldus *d. conſ.* 21. *in fin. lib.* 3. vt pactum factum per mu-
lierem ſecundo viro ſtipulanti pro filiis ſecundi matrimonij iuua-
ret filios ſecundi matrimonij, ſi eſt factum pro ipſis, vt filiis; ſecus
ſi vt filiis, & hæredibus; quia tunc tenetur communicare æquali-
12 ter cum filiis primi matrimonij. † Extende; quia etiamſi vltra pa-
ctum de lucranda dote mulieris habentis filios ex primo matri-
monio cautio ſit cum fideiuſſore, quod habere licebit totam do-
tem, & quod releuabitur ſecundus maritus ab omni lite, adhuc
filij primi matrimonij habebunt ſuam ratam, licet maritus con-
ſequeretur à fideiuſſore ratam ſibi diminutam, late Abbas *conſil.*
43. *Videtur primo. per tot. lib.* 1. & prius Abbas *conſ.* 19. *eod. lib.* 1.
13 † Extende; quia imo valet ſtipulatio facta per maritum de lucran-
da dote vxoris habentis filios ex primo matrimonio, quando re-
uera pactum ſit ſine fraude, & ex neceſſitate, vt ſi mulier eſſet ve-
tula, deformis, & non ita de facili reperiret maritum. Angel. *conſ.*
396. *Doctor inſignis. numero tertio & numer.* 5. *verſic. ſecundo fallit.*
* ſecus ſi dos eſſet ſufficiens ſine pacto, & ita dicit conciliari * opi-
niones Baldi, & Franc. de Aretio, & aliorum, qui contrarium con-
ſuluerunt inuicem. Vide, *Statutum circa dotis lucrum valet, & quan-*
14 *do habeat locum, vel non. Concluſio.* 511. † Extende; quia valet pa-
ctum, quod maritus lucretur totam dotem, etiamſi dos ſit aucta
per mulierem ſecundo marito, etiamſi augmentum eſſet de bonis
libere legatis à marito primo vxori, quando concurrit voluntas
mariti primi, qui legauit, etiamſi tranſeat ad ſecunda vota, ſeu quā-
do filij primi matrimonij conſentiunt. Angel. *d. conſ.* 396. *num.* 4.
vbi, quod regula eſt in contrarium, niſi concurrant prædicta.
15 † Amplia, quia ſi vxor relinquat filium vnicum ex primo matri-
monio, non poteſt, plus relinquere marito, quam reliquerit filio
ex primo; ideo inuicem debent diuidere non obſtante, quod plus
marito, quam filio reliquerit. Baldus *d. conſil.* 105. *circa fin. lib.* 2.
vbi, quod filius debet habere præcipua omnia lucra matris ex
16 primo matrimonio. † Extende, vt quod dicitur de vxore, quod
non poſſit plus relinquere marito, quam vni ex filiis, cui minus
reliquit, procedat etiam in marito, vt plus vxori relinquere non

poſſit. Bald. *conſ.* 263. *Secundo vxori. lib.* 4. vbi, quod æqualiter fit
diuiſio inter vxorem, & filiam ex primo matrimonio, vel nepo-
tem ex primo matrimonio. † Extende; quia procedit *d. l. hac edi-* 17
ctali. etiamſi extraneus interueniat pro mediata perſona; quia om-
nis fraus tollitur. Baldus *conſ.* 22. *Quadam domina in princip. lib.* 5.
† Amplia, vt etiamſi extet ſtatutum, quod maritus non extantibus 18
communibus filiis lucretur totam dotem ſine præiudicio filiorum
ex primo matrimonio; quia non habebit maritus, niſi quantum
vnus ex filiis primi matrimonij, ex quo huiuſmodi ſtatutum re-
ſeruat ius competens filiis. Baldus *in conſil.* 253. *Suppoſito ſtatuto.*
lib. 2. † Extende in caſu contrario; quia ſi ſtatutum (prout Senis) 19
diſponit, quod mulier non poſſit diſponere de tribus quartis quas
reſeruare tenetur filiis, de quarta autem poſſit libere diſponere, &
extat aliud ſtatutum, quod maritus nihil lucretur, poterit lucrari
ex pacto, dummodo non habeat plus, quam vnus ex filiis, qui mi-
nus habet, ita Caſtrenſ. *conſil.* 441. *per tot. libro* 1. Roman. *conſ.* 448.
per totum & Abbas *conſil.* 117. *libro* 2. vbi tollit contraria. † Exten- 20
de; quia ſi extat ſtatutum, quod maritus lucretur certam quantita-
tem dotis, tale ſtatutum intelligi debet, ita quod ſi extent filij ex
primo matrimonio, maritus non habeat, niſi quantum vxor poſ-
ſet relinquere de iure communi. Cuma. *d. conſ.* 110. *in princip. v. non*
tamen lucrabitur. & in v. ad ſecundum. Caſtr. *conſ.* 462. *per tot. lib.* 2.
incip. *gloſ. in auth. & conſ.* 339. *Ad primum. in fi. lib.* 2. † Et plus non 21
operatur ſtatutum prohibens lucrum marito, quam pactum; ideo
vtroque caſu nihil poteſt habere plus, quam habeat filius ex pri-
mo matrimonio, cui minus eſt relictum. Caſtr. *conſ.* 462. *lib.* 2. *per*
tot. † Amplia, vt procedat, quod maritus non poteſt habere plus, 22
quam vnus ex filiis primi matrimonij, etiamſi eſſet ſtipulatus in
datione dotis illius lucrum pro medietate, vel alia maiori portio-
ne; quia nihilominus non habebit vltra virilem. Baldus *conſ.* 11.
in princip. lib. 2. † Amplia; quia maritus & vxor ſimul acquirentes 23
licet acquirant actionem communem; tamen ſi maritus habet fi-
lios ex primo matrimonio, præſumitur, quod mulier ſecunda ac-
quiſiuerit ex pretio mariti. Baldus *conſil.* 223. *Viſo primo. in fin. ver-*
ſic. ſuper ſecundo. libro 5. † Amplia, quia quod dicitur de filiis primi 24
matrimonij, habet locum etiam in nepotibus ex filiis, ſi filij non
extarent. Baldus *conſil.* 263. *libro* 4. † Amplia, vt procedant præ- 25
dicta nedum quoad bona ſtabilia, & mobilia, ſed etiam quoad fru-
ctus extantes, & non ſumptos. Baldus *conſil.* 263. *Secunda vxori.*
libro 4. *in fine* † Amplia; quia maritus non poteſt relinquere vxori 26
ſecundæ plus, quam filio, vel nepoti ex filio mortuo primi matri-
monij ſub quacunque cautela, quod etiam ſi faciat legatum filio
cum clauſula, *quod plus petere non poſſit*, & filius petat legatum,
& faciat quietationem, non ſibi præiudicat quoad *l. hac edi-*
ctali. Cod. de ſecund. nupt. ita Baldus *conſil.* 161. *Quidam Medi-*
cus, libro 5. quia cum non valeat illa prohibitio, & habeatur pro
non ſcripta, non cenſetur approbata. † Declara, niſi in ſpecie 27
filius, vel nepos renunciaret beneficio prædictæ legis. Baldus *dict.*
conſil. 161. *lib.* 5. † Amplia; quia quicquid percipit vxor ſucceſſione 28
filiorum ex primo matrimonio, illud debetur filiis ſuperſtitibus
ex eodem primo matrimonio. Baldus *conſil.* 105. *Quadam domina*
Cecca libro 2. † Limita; quia diſpoſitio *dict. leg. hac edictali.* habet 29
locum contra diſpoſitionem hominis, ſed non contra diſpoſitio-
nem legis, vel ſtatuti. Anchar. *conſ.* 380. *Cum ex diſpoſitione. num.* 7.
† Limita; quia bene poteſt mulier, vel maritus plus relinquere fi- 30
liis ſecundi matrimonij, quam filiis ex primo matrimonio. Baldus
conſ. 401. *num.* 1. *in fin. lib.* 2. & latius *in fin. numero quarto ver. in con-*
trarium. vbi, quod valet ſubſtitutio in eo pluri facta ad fauorem
filiorum ſecundi matrimonij; quia eis poteſt plus legare. † Dubi- 31
to de limitatione; quia ſi non poteſt per pactum, & inter viuos
plus dare filiis ſecundi matrimonij, vt per Baldum *conſil.* 161. *in fi.*
lib. 1. & ita fuit iudicatum; ergo nec in vltima voluntate; quia
alias fieret fraus. † Declara; quia ſi mater ſine fraude & ſine con- 32
templatione ſecundi mariti plus legat filiis ſecundi matrimonij,
quam filiis primi, hoc poteſt, ſi eſt clarum; ſecus ſi conſtat, quod
contemplatione mariti; in dubio autem præſumitur fraus, vel
non ex verbis, ex mente, ex ordine, & ex cautelis. Bald. *conſil.* 333.
Amplius ſciendum. numero ſecundo verſic. ego dico, lib. 3. Vide Con-
cluſionem proxime ſequentem. † Limita, quando pater mulie- 33
ris habentis filios ex primo matrimonio de ſuo proprio patris do-
taret filiam; poteſt apponere conditionem, quod ſi moriatur
filia ſine filiis communibus ex ſecundo matrimonio, maritus
lucretur totam dotem; quia valet pactum, & non habet locum.
l. hac edictali. Cod. de ſecund. nupt. quæ loquitur in muliere ſe
dotante de ſuo in præiudicium filiorum, & faciente pactum de
lucro dotis. Caſtill. *conſil.* 16. *Suppoſito ſtatuto. colum.* 2. *in fin. verſic.*
cæterum. cum ſequent. † Limita; quia licet mulier non poſſit ma- 34
rito

rito relinquere plus, quam vni filio primi matrimonij, cui minus
legauit vel reliquit; tamen bene poteſt dare corpora in dotem
æſtimata tali æſtimatione, quæ faciat venditionem. ſi abeſt fraus
quæ in dubio non præſumitur; & ideo in reſtitutione dotis venit
pretium,non autem corpora æſtimata. Bald.*conſ.*276.*Verba ſtatu-*
35 *torum,in princip. lib.*3. † Extende limitationem, vt proced.etiam
ſi æſtimatio eſſet facta viliori pretio; quia maritus poterit ſupple-
re veram æſtimationem, & retinere ſibi corpora data in æſtima-
tionem. Bald. *d.conſ.*276.*num.*2.*in fin. verſic. de iure ergo communi,*
36 *lib.*3. † Limita, quando mulier acquiſiuit conſtante ſecundo ma-
trimonio; quia ex quo præſumitur acquiſiuiſſe de bonis mariti;
tunc relinquendo marito poterit auferre à filiis primi matrimo-
nij illud, quod acquiſiuit præſumptiue de bonis ſecundi mariti.
Angel.*conſ.*285.*num.*2. *verſic.deſcendo nunc, & num.*3. vbi in fine,
quod neque in poſſeſſorio, neque in petitorio obtinebunt contra
maritum, niſi agerent in poſſeſſorio, tanquam hæredes matris.
37 † Limita, quia ſi extatet ſtatutum, quod maritus lucretur dimi-
diam dotis, etiamſi extent filij primi matrimonij, poteſt mulier ſe
dotare ſine fraude, & maritus habebit medietatem prædictam,
non obſtante, quod adſint filij ex primo matrimonio. Bald.*d.conſ.*
38 276.*numer.*3. *verſic. item lucratur, lib.*3. † Et dicitur ceſſare fraus,
quando ſine illo pacto mulier non nupſiſſet, vel quando mari-
tus tanta dote cum pacto erat dignus, veluti quando mulier eſt
vetula, vel deformis, vel ignobilis, & maritus eſt iuuenis, & di-
gnus tanta, vel maiori dote cum pacto. Angel. *conſil.*396.*num.*3.
39 *vſque in fin.*vbi diſtinguit plures caſus.† Reſtringe limitationem,
quando ſtatutum prohiberet mulierem poſſe dare in dotem, vl-
tra quartam bonorum ſtantibus filiis ex primo matrimonio; quia
non valebit datio vltra ſummam ad effectum fructuum;quia non
habent filij aliquod ius viuente matre. Baldus *d.conſ.*276. *numero*
*tertio verſic. ſed de iure municipali, vſque in fin.lib.*3. vbi, quod du-
rante matrimonio valebit datio, ad hoc, vt maritus fructus con-
ſumptos lucretur, ſed eo ſolo non valebit quoad lucrum mariti,&
idem Baldus *conſil.* 19. *Factum tale eſt, lib.*3. vbi, quod non tene-
tur maritus ſecundus cauere filiis primi matrimonij, ſi poſſidet
40 ſtabilia. † Declara; quia ſi minor dos non eſſet conueniens ipſi
mulieri; tunc poſſet ſe donare in maiori ſumma, & maritus lu-
crabitur vltra ſtatutum ceſſante fraude; quia ſi minor dos non eſt
conueniens,ſtatutum non habet locum. Petr. de Ancharan.*conſil.*
105.*In themate præmiſſo, per totum.* quia tamen loquitur in ſtatuto
prohibente alienare, ſed in ſpecie non prohibet in dotem dare,
provt Baldus præſupponit, quod eſt duplicatum *conſ.* 381. & eſt
Franc.de Rampo. & idem plenius tenet idem Petr. Anchar. *conſ.*
41 380. *Cum ex diſpoſitione.* vbi loquitur in ſtatuto Senarum. † Suc-
ceſſio autem matris, vel patris inter filios ex primo, & ſecundo
matrimonio fit per capita,& non per ſtirpes;ideo ſi extat vnus fi-
lius ex primo matrimonio, & ſex ex ſecundo, filius ex primo ha-
bebit ſolum ſeptimam partem.Bald.*conſ.*11.*Caſus talis eſt,in princ.*
42 *lib.*3.† Limita,quia non habet locum prohibitio, quando mulier,
vel maritus dat ex cauſa neceſſaria plus ſecundæ vxori,vel ſecun-
do marito,quam vni ex filiis primi matrimonij.Roman.*conſ.*219.
*Ex themate, num.*6.*& ſeq.verſic. quoad ſecundum.* vbi,quod dicitur
cauſa neceſſaria, ſi primus maritus legat pro dote;quia nubendo
ex cauſa neceſſaria dat dotem,alias non haberet legatum,vbi apo-
43 ſtill.plena *in verſic.neceſſarium,& in ver.fieri.*† Limita;quia ſi filij
conſenſerunt,quod mater tranſeat ad ſecunda vota, ſibi præiudi-
cant, & non eſt locus *l. hac edictali,C.de ſecund. nupt.* Ita Ioan.de
Amic. *conſ.*3.*num.*23. & eſt de mente Menoch. *conſ.*155.*num.*20.
44 *& ſeq.*vbi alios allegat. † Contrarium Io.de Garo *in rubr.C.de ſe-*
cund. nupt.in 2.*part. num.*9. Gabr.*tit.de ſecund. nupt.Concl.*4.*n.*48.
45 *ampl.*52.† Limita quoad fructus conſumptos per maritum in com-
munes vſus; quia in hoc poteſt mater filiis prætudinare; ſecus ſi
fructus extant, vel ſi in beneficium ſolius mariti in mercibus, &
aliis ſunt conſumpti.Bald. *d.conſ.*276.*numer.*3.*ver. ſed iure munici-*
*pali,vſque in fin.lib.*3. *& conſil.*433. *in fin.lib.*3, vbi,quod ſeruatur
idem,quod ſeruaretur in aliis dominis,ex quo titulus habetur pro
non titulo, & idem de fructibus conſumptis ad fauorem mariti;
ſecus de extantibus; quia non plus marito, quam vni filio primi
matrimonij poteſt legare. Bald. *conſ.*263.*in fin.lib.*4.Vide, *Maria-*
46 *tus an lucretur fructus bonorum vxoris, & quos,&c. Concl.*97.† Li-
mita;quia non habet locum in extraneo, qui poteſt ſecundo ma-
rito pro muliere dare, quicquid ſibi placet.Rom. *d.conſ.*219.*n.*10.
47 *ver.tertio idem.*† Limita;quia mulier poteſt relinquere plus marito,
quam vni filio primi matrimonij, quando relictum marito non
remanet marito, vt ſi deputat eum exequutorem ad diſtribuen-
dum pauperibus; quia ceſſat fraus, ex quo ſibi non retinet.Baldus
48 *conſ.*333.*n.*8.*v.aut ſubſtitutio prædicta,lib.*3. † Extende,vt idem ſit,
quando maritus interponitur,vt procurator non retenturus pro ſe,
ſed pro filiis etiam ſecundi matrimonij.Bald. *conſ.*22. *num.*2.*lib.*5.
† Limita, quando extaret ſtatutum, provt eſt Aſtenſis ciuitatis, 49
quod filij primi in matrimonij in nullo ſuccedat matri tranſeunti
ad ſecunda vota,nec mater poſſit ſuccedere filiis, niſi quatenus ſi-
bi ex teſtamento legaret. Bald.*conſ.*216.*Caſus talis eſt,lib.*3.† Li- 50
mita; quia licet non poſſit mulier legare, vel donare plus marito,
quam vni ex filiis ex primo matrimonio;ſi tamen donauit,non te-
netur ad fructus,niſi à die litis conteſtatæ, niſi quoad portionem
legitimæ;quia extra legitimam maritus lucratur fructus.Bald.*conſ.*
22.*n.*3.*verſic.modo ponamus,lib.*5.vbi in fin. quod maxime ratione
pecuniæ nulli fructus debentur.† Limita;quia bene poſſunt fratres 51
mulieris habentis filios ex primo matrimonio illi augere dotem
de ſuo cum pacto, quod ſit filiorum ſecundi matrimonij, vel ma-
riti ſecundi; quia ceſſante fraude quilibet poteſt rei ſuæ legem,
quam vult imponere. Bald. *conſ.*317.*Ad euidentiam eſt præmitten-*
*dum,lib.*5.*numer.*4.*verſic.quarto præmittendum eſt.* Vide plenius per
Anton. Gabr. *lib.*3. *tit.de ſecund. nupt. Concluſ.*3. *Nouerca,vel vi-*
tricus.

Vxor habens filios ex primo & ſecundo matrimonio.ſi legat marito plus,quam poßit,illud plus applicatur filiis primi matrimonij,& quando ſecus.

CONCL. 405.

VXor,† quæ non poteſt legare ſecundo marito plus,quam le- 1
gauerit vni ex filiis primi matrimonij, cui minus reliquit,ſi
plus reliquerit, illud plus applicatur totum filiis primi matrimo-
nij, non autem filiis ſecundi matrimonij, ex text. *in l. hac edictali,*
*C.de ſecund. nupt.*Bald.*conſ.*401. *Quia prædicta puella,in princip.&*
*per tot.lib.*4. vbi ponit omnia iura, qualiter hoc proceſſerit, &
*conſ.*161. *numer.*2.*lib.*1.Angel. *conſ.*285. *Punctus talis eſt, Domina.*
Florian.de S.Petro *in* 1.*quæſt.*1.*ver. aduertendum tamen,numer.*13.
Vide Concluſionem proxime ſequentem per totam, maxime *nu-*
*mer.*18.*ver. & procedit.* & Concluſionem proxime præcedentem,
*num.*4.*& ſeq.*maxime *num.*7. † Ratio eſt,quia alias ſequeretur ab- 2
ſurdum, quod illud, quod aufertur à ſecundo marito propter frau-
dem legis, ſi applicaretur filiis ſecundi matrimonij,marito reuer-
teretur commoditas vſusfructus, quod eſt contra legem; ideo ap-
plicatio fit ſolis filiis primi matrimonij, qui ſoli offenſi ſunt per
tranſitum ad ſecunda vota. Bald. *d.conſ.*401.*n.*1.*per tot.lib.*2.† De- 3
clara tamen;quia filij primi matrimonij non poſſunt agere poſſeſ-
ſorio contra maritum ſecundum, cui plus fuit relictum, niſi ipſi
filij eſſent hæredes vniuerſales; quia alias poſſeſſorio non poſſunt
agere. Angel. *conſ.*285.*circa fin.* † Sed tamen poſſunt agere reuo- 4
catoria,licet nõ ſint, vel eſſe non velint hæredes;quia iſta eſt pœ-
na quæ debetur filiis, vt filiis, non vt hæredibus, plene Florian.
de S.Petro *q.*1.*n.*12.*verſic.circa ſecundum.*† Amplia in tantum eſſe 5
verum,quod applicatio fit ſolis filiis primi matrimonij,vt ipſi nihil
debeant communicare filiis primi matrimonij de eo,quod aufer-
tur à ſecundo marito,& hanc dicit eſſe veritatem Bald. *conſ.*161.
*Quidam nobilis,num.*1.*verſ.ſecunda ratio eſt,lib.*1.† Extende in tan- 6
tum,vt neque portio iſta,quæ applicatur filiis primi matrimonij,
ſit eis imputanda in legitimam; quia ipſi habent beneficio legis.
Bald. *conſ.*401.*n.*2.*ver.ſed occurrunt,lib.*2. † Imo neque computa- 7
tur in ſucceſſione filiorum,vt teneantur legatariis,ſed tanquam æs
alienum deducitur, quicquid applicatur filiis ex priuatione paren-
tum propter tranſitum ad ſecunda vota.Rom.*conſ.*390.*in fin.*Vide,
Nuptiarum ſecundarum pœna habent locum in viro, ſicut in muliere.
*Concl.*163. † Amplia;quia licet filius debeat computare in legiti- 8
mam,quicquid habuit de bonis patris, vel matris;tamen non cõ-
putat id, quod lucratur, ſeu recuperat ex beneficio, *l. hac edictali,*
Cod. de ſecund. nupt. Baldus *conſil.*22. *Quædam domina,in fin.lib.*5.
† Amplia, vt procedat, etiamſi eſſet relictum filiis ſecundi matri- 9
monij illud plus,quod maritus non poteſt capere; quia aufertur ab
eis,ſicut à priuigno,quando conſtat, quod contemplatione priui-
gni eſt legatum. Bald.*d.conſ.*161.*lib.*1.*per tot.*vbi, quod applicatur
ſolis filiis ſecundi matrimonij. † Cõtrarium videtur tenere ipſemet 10
Bald.*conſil.*333.*num.*3.*ver.ſed dubitatur,lib.*3.vbi, quod illud quod
per fraudem legatur plus filiis ſecundi, quam primi matrimonij,
æqualiter diuiditur,non autem aufertur ab eis,vt ſolis filiis primi
matrimonij fiat applicatio, licet non bene figat opinionem,quia
pro vtraque parte,& videtur diſtinguere,quod aut fraus eſt aperta,
quod contemplationem mariti,& fiat applicatio;aut non,& æqua-
liter diuidant,& ſic fuit obtentum,vt ipſe Bald.aſſerit.*d.conſ.*161.
*in fin. lib.*1. iunctis iis, quæ Baldus conſuluit *conſil.*11. *libro* 3.

† Limita;

11 † Limita,quando extaret ſtatutum (ptovt Tortonæ) quod dece-
dente muliere vir lucretur dotem ſaluo iure communium libero-
rum ipſius matrimonij in ipſa dote, & ipſam dotem aliquo iure
ciuili,vel Canonico non obſtante,quia ſi extant ſolum filij ex pri-
mo matrimonio, ipſi habebunt legitimam, & maritus reſiduum
propter ſtatutum derogatorium; ſecus ſi extarent filij ex ſecundo
matrimonio.Bald. *conſ.273.Super d ẞo puncto,lib.5.* Vide Anton.
Gabr.*lib.3.tit.de ſecund.nupt:Concl.4.Nouerca,vel vitricus.*

*Vxor ſi reliquit marito plus,quam filiis primi matrimo-
nij qualiter fiat reductio ad æqualitatem.*

C o n c l. 406.

1 QValiter † fiat reductio ad æqualitatem eius, quod plus eſt
relictum marito ſecundo,an videlicet totum applicetur filiis
primi matrimonij, an vero diuidatur, vt tantum habeat maritus,
2 quantum filij primi matrimonij;diſtingue plures caſus. † Primus
caſus eſt, quando extant ſoli filij primi matrimonij; & priuignus,
& mulier legauit centum marito, & quinquaginta filiis, an filij
habebunt tota 50. quæ ſunt legata marito ſupra legatum filiis fa-
ctum; an vero illud plus diuidatur? & aliqui dicunt, quod fiet
conuerſio; quia priuignus habebit portionem minorem reli-
ctam filio primi matrimonij, & filij habebunt portionem priui-
3 gni. † Alij dicunt, quod fiet diuiſio, vt tantum habeat æqualiter,
quia illud plus reducitur ad æqualitatem deducto ære alieno, &
legatis ad pias cauſas, & portione obuenta ex lucro primi matri-
monij;quia iſtud eſt præcipuum filiis primi matrimonij, reliquum
diuiditur per capita inter priuignum & filios primi matrimonij.
Baldus *conſil.105. Quadam Domini Ceccha,lib.2.* & ita tenet Ioan.
* de Anan. *conſil. 67.* vbi Bologn. *in fin.* & hanc communem dicit
Caſtrenſ. *conſ.339. Ad primum, numero ſecundo verſic.ad tertium,*
4 *lib.2.* † Extende in tantum veram, vt ſi ſtatutum diſponat, quod
maritus lucretur dotem vxoris præmortuæ, ſi habeat quatuor fi-
lios ex primo matrimonio,non poſſit lucrari,niſi quintam partem;
vt tantum habeat, quantum vnus ex filiis, ita Bologn. *in addit.ad
conſil.10.Ioan.de Anan.67. in fin.* vbi allegat Salycet. Bald.& alios
*in l.hac edictali,C.de ſecund.nupt.*Caſtrenſ.*in authent. præterea,Cod.*
5 *vnde vir & vxor.* Caſtrenſ.*con.339.Ad primum,in fin.lib.2.* † De-
clarat Caſtrenſ.*conſ.462.lib.2.per tot.*vt tenentes extenſionem in-
6 telligendi ſint deducta prius legitima per filios. † Tertij dicunt,
quod ante omnia deducitur legitima filiorum primi matrimo-
nij,& in eo, quod plus eſt relictum priuigno, fit adæquatio;quia
filij habebunt legitimam præcipuam,& de reſiduo fiet æqualitas.
Bald.*conſ.401.num.3.ver. ſecundum dubium, lib.2.* & hanc opinio-
* nem magis * communem dicit Cuman. licet ipſe teneat contra-
rium *conſ.110.Dominæ Ioan.num.3. ver. tamen hic occurrit.* & hanc
ſequitur Rot. vt per Creſcent. *deciſ. 26. lib. 2.* & iſta opinio fuit
* communis * apud antiquos, vſque ad tempora Iacob. de Rauen-
na, & eſt originalis opinio gloſſ.*in authent. de nupt.§. optime.*vbi,
quod concurrunt beneficium Leonis, & debitum naturale, &
vnum non tollitur per aliud; & eſt ratio; quia debet habere filius
legitimam,& vltra hoc reuocatoriam eius,quod plus reliquit pri-
uigno,quod computaretur in legitimam, non eſſet vltra hoc, ſed
eſſet confuſio,& hanc tenent Baldus & Rayner. *in l. hac edictali,
Cod.de ſecund.nupt.* & hanc partem tuetur Caſtrenſ. *conſ.462.per
tot.lib.2.*vbi tollit contraria,vide ſupra *Concl.404. num.7.v.declara
7 tamen.* † Contrariam opinionem tenent Iacob. de Rauenna, Pe-
trus, & moderni; quia non poſſunt concurrere legitima, & æqua-
tio proueniens ex *d.l.hac edictali.* quia regula eſt, quod imputatur
in legitimam quicquid filius conſequitur à patre, vt refert Caſtr.
8 *d.conſ.462. lib.2.* † Extende præuictam concluſionem, quod vltra
legitimam filius habeat æqualitatem cum priuigno, etiam ſi pri-
uignus ex pacto,vel ſtatuto lucrari deberet medietatem, vel aliam
portionem dotis; quia non habet locum, ſi extant filij ex primo
matrimonio,& ita peccat ſtante ſtatuto, ſicut ex pacto;quia à vo-
luntate ſua procedit vtroque caſu.Caſtrenſ.*d.conſil.462.per totum.*
9 *lib.2.* vbi in fin.dicit veriſſimam eſſe. † Secundus caſus eſt,quan-
do extant filij primi, & ſecundi matrimonij, & priuigno plus eſt
relictum, & etiam iſto caſu deducitur legitima omnium filiorum
tam primi, quam ſecundi, quam debet habere præcipuam, & ex
reſiduo fit diuiſio æqualis in capita inter filios primi matrimonij;
& priuignum. Baldus *d.conſ.401.numer.3.verſic.ſecundum dubium,*
10 *lib.2.* † Contrarium quod non deducatur legitima, ſed commu-
nicanda ſint omnia, & fiat repartitio æqualis, tenet Angel.*conſil.*
11 *285.num.2.verſic. fiat applicatio.* † Tertius caſus eſt,quando relin-
quit plus filiis ſecundi matrimonij, quam filiis primi contempla-
tione patris priuigni, & hoc conſtat aperte, vt quia legauit priui-
gno, & ſi non caperet, legauit filiis eius ex ſecundo matrimo-
nio; quia pariter fit applicatio filiis primi eo modo, quo fieret,
ſi ſoli priuigno eſſet legatum. Baldus *conſil. 161. lib.1. per totum.*
† Contrarium tamen videtur tenere Bald. *conſ.333. lib.3.numer.3.* 12
verſic. ſed dubitatur. vbi videtur diſtinguere, quod imo æqualiter
ſuccedant. † Reſtringe, vt non procedat, quando non conſtaret, 13
quod contemplatione patris priuigni eſſet plus relictum, ſed be-
ne interuentu, & mediante priuigno eſſet facta ſtipulatio filiis
naſcituris ex ſecundo matrimonio; quia hoc caſu, quia non patet
fraus, pactum non valet, ſed perinde,ac ſi factum non eſſet om-
nes æqualiter ſuccedunt,ita dicit Baldus fuiſſe obtentum, *d.conſil.
161.in fin.* licet ipſe contrarium teneat,quod imo valeret pactum
*conſ.11.lib.3.*Et quod relictum ſecundo marito, vel ſecundæ vxo-
ri plus, quam ſit permiſſum,reuocetur per filios primi matrimo-
nij æqualiter inter eos diuidendum,nulla habita ratione, an æqua-
liter ſint inſtituti,vel ne;quia ſufficit.quod ſint filij, etiam ſi non
hæredes.Florian.de S.Petro *in quæſtion.1. mulier, numer.12. verſic.
circa ſecundum.* allegat *authent. de nupt.§.optime,& l.hac edictali,§.
ſi vero plus,quam, Cod.de ſecund. nupt.* † Et quomodo fiat compu- 14
tatio iſta dicas, quod primo deducitur legitima pro filiis,ex reſi-
duo fit computatio. vide ſupra *Concl.404.n.7.ver.declara.* † Tem- 15
pus mortis parentis inſpicitur, non vita; quia in vita poteſt vxor
permittere, quod ſecundus maritus omnia poſſideat bona vxoris,
& fructus in ſuos vſus conuertat, *authent. de nupt. §. quia vero ha-
ctenus.* & ibi gloſſ. hoc terminat. Cyn. & alij *in d. l. hac edictali.*
Florian. *d.quæſt.1.num.12.v. ſecundo præmitto.* vbi plus dicit, quod
ſi mulier propter adulterium priuetur dote, quæ marito applica-
tur,eam,donec viuat, vxor retinebit. † Et propterea mulier poteſt 16
dare in dotem ſecundo marito omnia bona ſua,dummodo non fa-
ciat pactum de lucro; quia dum viuit, libere poteſt permittere,
quod ſecundus maritus habeat, *l. ſi liberas,Cod.de donat.ante nupt.*
& ita illum textum declarat Florian. *d.quæſtion.1. numer.12.in fin.
ver.nec obſtat.* † Quanta ſit portio,quæ aufertur à ſecundo viro,vel 17
à ſecunda vxore,eſt varie diſpoſitum;nam *d.l.hac edictali, C de ſe-
cund.nupt.*diſponit,quod maritus, vel vxor ſolum habeat tantum,
quantum vnus ex filiis primi matrimonij,qui minus habuit; item
*in ver.ſi vero plus,quam iuncta gloſſ.*dicit, quod ex primo matrimo-
nio ſinguli filij concurrant æqualiter cum marito, vel vxore;item
in §.optime. dicit, quod filij reuocant,quod plus eſt datum marito
ſecundo,vel vxori,& appellatione pluris venit totum, *l.cæterorum.
ff.de verb.ſignif.*& ſic videtur,quod maritus nihil conſequi poſſit.
Florian. de S. Petro *in d.quæſt.1. numer.12. ver.tertio præmitto.* ſic
diſtinguit;primò,quando filij, & maritus ſunt æqualiter inſtituti,
res eſt clara, quod habet æqualem portionem; quando vero filiis
nihil eſt relictum, ſed marito ſecundo, vel vxori, filij reuocant
omnia, vt ſint æquales cum marito, ſeu vxore; quando vero fuit
relictum aliquid filiis & plus marito;tunc auocant à marito,ita vt
non habeat, niſi quanta ſit portio eius,cui minus reliquit,& licet
tunc filius, qui minus habuit,per augmentum eorum, quæ aufe-
runtur à marito ſecundo; vel ab vxore, habeat plus, nihil refert;
quia in pœnam procedit; & dicit, quod ita fuit iudicatum Bono-
niis de conſiliis Franciſci Tigrini, & Ricardi Salyceti. † Et pro- 18
cedit prædicta auocatio à ſecundo marito, vel à ſecunda vxore
facienda per filios primi matrimonij, etiam ſi extent filij ex ſe-
cundo matrimonio; quia primo loco deducitur legitima om-
nium filiorum tam ex primo, quam ex ſecundo matrimonio, &
cuilibet aſſignatur; reſiduum vero, quod auocatur, eſt filiorum
primi matrimonij,non autem filiorum ſecundi matrimonij; quia
ipſi à patre non auocant,neque de eo,quod auocantur,participant.
Florian.de S.Petro *dicta quæſt.1.numer.13.ver. aduertendum tamen.*
vbi, quod ratio eſt; quia parens conuolans ad ſecunda vota non
facit aliquam iniuriam filiis ſecundi matrimonij, ſed filiis primi
matrimonij.Vide Concluſ.prox. præced. in princ.† Si tamen mu- 19
lier,vel maritus habens filios tam ex primo,quam ex ſecundo ma-
trimonio,conuolaret ad tertium;tunc tam filij ex primo, quam ex
ſecundo auocarent, & participarent de bonis auocatis, non au-
tem filij ex tertio matrimonio, & ſic deinceps. Florian. *d.quæſt.1.
num.13.ver.ſed ſi ad tertias.* † Portio mariti,quæ debet eſſe ſolum, 20
quanta ſit minima portio alicuius ex filiis primi matrimonij,debet
intelligi non computata legitima filij;nam ſi mater legat filio de-
cem, & marito centum,licet filius debeat habere legitimam,quæ
eſt tertia;non tamen maritus habebit, quantum eſt legitima, ſed
decem tantum. Florian. *d.q.1.n.13.ver.ex prædictis.* Roman.*conſil.
44.col.penult. num.4.in fin.ver.& hoc.* † Et procedit, etiam ſi extet 21
ſtatutum, quod maritus ſuccedat in dote in virilem; quia extra
dotem non procederet, quin ſit locus iuri communi in extra do-
talibus;

talibus,licet quoad dotem ſit ſeruandum ſtatutum, Flori.*d.quæſt.*1.
22 *n.*13.*verſ.nec obſtat.* † Contrarium tenet Alexand. *conſ.*158. *Circa primum.n.num.*8.*ver.contrarium. lib.*5. vbi vult, quod ſi ij primi matrimonij tenentur computare in legitimam quidquid auocant à marito,vel vxore lucrantibus,vel quibus plus fuit relictum, & ſic non habent præcipuam legitimam, ſed fiunt omnino æquales, vt maritus non habeat, niſi quantum vnus filius,qui minus habuit, vbi apoſtill. *in verſic. contrarium.* dicit eſſe verum, licet adducat
23 contraria,& pro vtraque.† Declarat eadem apoſtill. vt ſi æquales ſunt, procedat contrarium, ſed ſi mater reliquit vni filio minus, quam aliis;tunc maritus, qui plus habuit, reſtituit illud plus omnibus, & habebit tantum, quantum ille, cui minus fuit relictum, non habendo conſiderationem ad illud, in quo augetur portio eius, qui minus habuit ex portione ablata à vitrico,ita apoſtill.ad
24 Alexand.*d.conſ.*158.*num.*8. *verſic. contrarium. lib.*5. † Vide tamen eundem Alexand.*conſ.*158.*num.*9.*& ſeq. ver. ex hoc infertur. lib.*5. vbi videtur velle, quod filij ex ſecundo matrimonio debent ex portione patris deducere legitimam in bonis matris; quia pater ſecundus maritus licet teneatur reſeruare filiis,quod habuit à matre filiorum poſt mortem ſuam; tamen legitimum reſtituit omni-
25 no filiis non expectata morte patris.† Limita;quia non poteſt conqueri filius ex primo matrimonio, cui mater reliquit iure inſtitutionis omnem portionem ſibi de iure debitam, & inſuper legauit eidem libras 25. pro benedictione,licet inſtituerit ſecundum maritum hæredem vniuerſalem; quia adhuc perinde eſt, ac ſi æqualiter inſtituiſſet deducta prius legitima; nam filius deducet legitimam ſibi debitam,& inſuper libras 25. & reſiduum diuidet cum vitrico,vide Florian. qui diſputat,an maritus debeat habere ſolum libras 25.& reliqua omnia reſtituere, & dicit, quod hæc eſt benignior opinio; quia conſtat de mente matris, quod non voluit filium fraudare,*in d.quæſt.*1.*mulier.numer.*13. *ver. ex prædictis infer-*
26 *tur.* † Extende; quia licet filius in legitima teneatur computare, quicquid habet à parentibus titulo lucratiuo;non tamen imputat id,quod habet in pœnam vti filius, prout eſt *ex d.l.hac edictali. C. de ſecund. nupt.* igitur habebit præcipuam legitimam, & reſidui æqualem portionem,plene Florian.de S. Petro *d.q.*1.*num.*13.*in fi.*
☞ *cum ſeq. ver. iis præmiſſis.* Vide, *Legitima computat quicquid petens*
27 *cum habuit à patre, vel auo, & quando ſecus. Concl.*205.† Limita, quia non eſt locus *d. l.hac edictali.* quando extaret ſtatutum contrarium.Anchar.*conſ.*280.*Cum ex diſpoſitione. n.*7. Bald. *conſ.*276.
28 *Verba ſtatutorum. num.*6.*verſic. item lucratur. lib.*3. † Extende;quia imo valet ſtatutum, quod filij primi matrimonij in nullo ſuccedant,prout in ciuitate Aſtenſi. Bald.*conſ.*216. *Caſus talis eſt,lib.*3. & idem in ciuitate Florentiæ conſuluit Rom.*conſ.*219. *Ex thema-*
29 *te,circa fin. verſic. vltimo preſens quæſtio.* † Contrarium, quod non valeat ſtatutum contrarium minuens portionem debitam filiis primi matrimonij;quia inferior legem ſuperioris non poteſt tollere; & quia eſt inductum ad obuiandas fraudes, & adeſt prohibitio, quod non poſſit fieri contraria machinatio. Floria. de S. Petro *d. quæſt.*1.*num.*22.*& ſeq. vſque in fin.* vbi pro vtraque multa allegat, & hanc dicit veriorem.

Vxor habens filios ex primo matrimonio poteſt plus legare filiis ſecundi matrimonij,& quando ſecus.

CONCL. 407.

1 MVlier † habens filios ex primo,& ſecundo matrimonio non prohibetur legare plus filiis ſecundi matrimonij, quam filiis primi etiam viuente marito, dūmodo hoc fiat ſine fraude, & abſque contemplatione mariti ſecundi, quia *l. hac edictali. Cod.de ſecund.nup.*non habet locum inter filios.Bald.*conſ.*401. *Quia prædicta puncta.in fin.lib.*2. allegat text.*in auth. de nupt.§. & quoniam.* & idem Bald.*conſ.*158.*Quadam mulier. lib.*5.*in fin.*vbi, quod ſufficit, quod non fraudentur in legitima filij primi matrimonij, & idem repetit plenius *conſ.*22. *Quadam domina,per tot.lib.*5.& hanc partem tenent Andr. de Ciaffis de Piſis, & Cyn. quorum eſt *conſ. Rom.*447.*In quæſtione.* vbi, quod *l. hac edictali.* habet locum in lucris reſpectu mariti,& ibi vide concord.in apoſtill. Vide,*Filij ex primo matrimonio qualiter ſuccedant patri, vel matri tranſeunti ad*
☞ *ſecunda vota.Concluſ.*372.Vide,*Statutum circa ſucceſſionem filiorum*
2 *ſecundi, vt excludant filios primi matrimonij, &c. Concl.*673.† Contrarium conſuluerunt Franc.Albergot. inter conſil. Caſtrenſ.*conſ.*261.Ioan.de Lignano *conſil.*263.& Riccard. Salyce.*conſ.*265.*lib.*2. *conſiliorum Caſtren.*& plenius idem tenet Florian, de S. Petro *q.*1 *mulier. num.*17.*ver. iuxta iſtud reſtat vſque n.*22. vbi pro vtraque, & ita declarat pro iſta;quia quod datur filio, videtur datum etiam patri, & idem tenet Caſtrenſ.*conſ.*149.*per totum lib.*2. vbi videtur loqui, quando aderat fraus; quia legauit marito vſumfructum, & bona alienauit cōmittendo fraudem filiis primi matrimonij. 3 † Declara;quia ſi pater relinquat plus filiis ſecundi matrimonij, quam filij primi,valet.Alex.*conſil.*19. *Circa primum. n.*5.*ver. tertio confirmatur.lib.*6.allegat Bart.plene examinantem *in l.fin. ff.ad Tertullia.*
4 † Imo plus dicit Alexand. *d.conſ.*19.*num.*5.*lib.*6. quod ſi pater habet filium, & filiam ex primo matrimonio,& alium filium ex ſecundo matrimonio, ſtante ſtatuto, quod fœminæ non ſuccedant ſtantibus maſculis,valet teſtamentum patris,in quo inſtituit pater filium ex primo matrimonio in decem, & filium ex ſecundo vniuerſaliter,& filiam fœminam præteriit. 5 † Amplia,vt procedat tam in inſtitutione,quam in ſubſtitutione; quia poteſt fieri ſubſtitutio in maiori quantitate ad fauorē filiorum ſecundi matrimonij,quam primi. Bald.*conſ.*401. *Quia prædicta puncta. num.*1.*in fin.* & latius *num.*4.*in fin.verſic.in contrarium, lib.*2. 6 † Amplia in caſu contrario; quia mater,vel pater indiſtinctè poteſt legare plus filiis primi matrimonij,quam filiis ſecundi, dummodo non fraudentur in legitima;quia non tenetur pater ſeruare æqualitatē,& hoc,ſiue ſufficiat in fraudem, ſiue non. Bald.plene *conſ.*208.*Punctus, pater diligens, lib.*5.vbi,quod valet prælegatum factum filio primi matrimonij,& onus iniunctum filio ſecundi matrimonij,vt ipſe teneatur ad omnia debita, quæ teſtator habet cum ſecunda vxore. 7 † Amplia, ſeu declara,vt per Angel.*conſ.*396.*n.*3.*vſque in fin.*quod mulier poteſt dare in dotem marito,& ſtipulari lucrum filiis ſecundi matrimonij interueniente etiam marito;imo poteſt maritum conuenire de lucro, quando extat ſtatutum; item quando filij primi matrimonij conſentiunt;item & tertio ſi mulier aliter honeſte non poſſet nubere ſecundum ſuam conditionem, vt quia ſenex, non pulchra, non fœcunda,& maritus ſit iuuenis,diues,vel nobilis,& iſta operantur, vt ceſſet fraus, & ibi Angel. recenſet contentionem inter Bald.Albergotti,& Coſinum viros magni recordij, & ita conciliat,vide eum. 8 † Limita, quando contemplatione ſecundi mariti mater, vel pater contemplatione vxoris ſecundæ plus relinqueret filiis ſecundi matrimonij,quam primi,veluti ſi inſtitueret maritus ſecundam vxorem, vel vxor ſecundum maritum, & ſubſtitueret filios ex eo in eo, quod capere non poſſet. Bald.*conſ.*334.*Amplius ſciendum,circa princip.ver. ſed hic poſſet dubitari.lib.*3.& latius *conſil.*161. *Quadam nobilis.lib.*1. 9 † Limita, quando extaret ſtatutum, quod filios primarum, & ſecundarum nuptiarum æqualiter teneatur tractare;quia tale ſtatutum habet locum etiam in tertiis,& ſequentibus nuptiis; quia quoad præcedentes omnes dicuntur ſecundæ ſecundum * communem, & oritur conditio ex ſtatuto,vt * plene Alex. *conſ.*6. *Attentis, per totum l.b.*7. vbi quod ratio huius ſtatuti poteſt eſſe multiplex; ideo ex ea non eſt arguendum. 10 † Limita in iis,quæ mulier habet ex legato, vel donato à primo viro; quia tenetur illud conſeruare filiis primi mariti, & nihil poteſt legare filiis ſecundi matrimonij.Angel.*conſ.*285.*Punctum talis eſt, domina. numer.*2. *verſic. deſcendo nunc.* 11 † Extende in tantum, quod filij primi matrimonij debent ſuccedere æqualiter in ipſo lucro à primo marito habito, ita quod ſi mater plus vni ex primo matrimonio,quam alteri filio legaret,non valeret. *Authent.lucrum.Cod. de ſecund. nupt.* Decian. *conſil.*235. *Non parua. in fine.* 12 † Quando præſumendum ſit, quod contemplatione ſecundæ vxoris, vel ſecundi mariti plus legetur filiis ſecundi matrimonij,quam primi diſtingue tres caſus;quia aut ſumus in claris, quod contemplatione; aut in claris, quod non contemplatione; aut in dubio. Baldus *conſil.*333. *num.*2. *verſic.ego dico,vſque in finem. lib.*3. 13 † Primus caſus, quod præſumatur contemplatione ſecundæ vxoris pater plus relinquere filiis ſecundi matrimonij, quam filiis primi matrimonij, eſt, quando expreſſe conſtat de intentione; quia inſtitutio eſt in perſonam ſecundi viri, & ſi non poteſt capere; tunc vocat filios ſecundi matrimonij:ideo filij ſecundario, & ſic patris contemplatione haberent.Bald.*dicto conſilio* 333.*num.*21.*verſic. ſed hic poſſet. lib.*3.quia hic apparet de fraude contra legem,& plenius *conſ.*161. *verſic. in contrarium. lib.*1. vbi, quod iſta eſt veritas Caſtrenſ. *conſil.*150. *Viſo caſu.columnn.fin. lib.*2. 14 † Declara, vt procedat, quando pater ſecundus vir illud plus relictum ab vxore, quod capere non poteſt, & in quo filij ſecundi matrimonij ſunt ſubſtituti, abſolute repudiaret; quia non dicitur relictum, quod eſt repudiatum, & ceſſat *l.hac edictali. Cod. de ſecund. nupt.* ita Baldus *conſilio* 401. *Quia prædicta puncta in fine, verſicul. certe alia dubia lib.*2.
15 † Secundus caſus eſt, quando ceſſat fraus; quia mere contemplatione filiorum, quod probatur, veluti ſi pater ſecundus maritus ſtipuletur dotem vxoris habentis filios ex primo matrimonio acquiri filiis ſecundi matrimonij naſcituris; quia licet miniſterium ſecundi mariti hic interueniat; tamen non eſt fraus pro

Digitized by Google

filiis ſtipulari, qui non prohibentur; & quia iſtud eſt aduentitium
ex pacto donatum, quod non quæritur vllo modo patri prohibi-
to. Bald. *conſ.* 11. *Caſus talis eſt, quadam, num.* 2. *ver. ſecundo quæritur,*
lib. 3. *vſque in fin.* vbi reprobat tenentes contrarium, & dicit, quod
filij primi matrimonij habebunt legitimam, filij vero ſecundi ha-
bebunt reſiduum, & idem Bald. *conſ.* 21. *lib.* 5. maxime *num.* 2. vbi,
quod non attenditur perſona patris, vel aui, quando vt miniſter
interueniunt, & ſimile conſil. Baldi *inter conſ. Caſtr.* 262. *Viſis pun-*
ctis. & rurſus *conſ.* 264. *Ego Baldus, lib.* 1. vbi reprobat conſ. contra-
ria. Franciſci de Albergottis, & Io. de Lignano, & hanc partē tue-
tur Dec. *conſ.* 246. *Requiſitus.* vbi allegat Bald. *in d. l. hac edictali, C.*
de ſecund. nupt. & in conſiliis idem Dec. *in auth. præterea, Cod. vnde*
vir & vxor, n. 7. *ver. alia eſt cautela.* Afflict. *in c. mulier habens, num.* 7.
ver. quarto facit, tit. ſi de feud. fuerit controu. inter domin. & agnat. &
* hanc partem veriorem dicit Boër. *dec.* 200. *n.* 5. vbi dicit * commu-
16 nem, & allegat pro vtraque parte. † Contrarium, quod iſtud pa-
ctum, licet non ſit fraudulentum; tamen nihil operetur, quin filij
primi, & ſecundi matrimonij ſuccedant in viriles; quia interpoſita
perſona priuigni non poſſit nocere filiis primi, dicit, Bald. *d. conſ.*
21. *Quod conſuluerunt quidam, lib.* 3. *& conſ.* 161. *in fin. lib.* 1. dicit,
quod ipſi contrarij obtinuerunt, vbi nominat conſulentes, videli-
cet Ricard. Salyc. & Franciſcum Albergot. & Bart. licet idem Bal.
d. conſ. 21. *lib.* 5. dicat, quod male ſentiebant, & conſ. Albergot. eſt
inter *conſ. Caſtr.* 261. *Mihi videtur.* & Ioan. de Lignano. *conſ.* 263.
Vnum eſt ſupponendum lib. 1. & ſententia per modum conſilij lata
per Riccard. Salyc. eſt *conſ.* 265. *Præclariſſimi patres, lib.* 1. & Ber-
17 trand. & alij, quos citat Boër. *deciſ.* 200. *num.* 4. † Declara, vt proce-
dat ſecundus caſus, quando inſtituit filios ſecundi matrimonij,
vel mortuo patre; quia ceſſat contemplatio, vel ſi viuit illum
priuando vſufructu, & omni ſucceſſione; quia tunc bene clarus
18 eſt caſus. Caſtrenſ. *conſ.* 15. *col. fin. v. aut conſtat. lib.* 2. † Declara ſe-
cundo; quia ſi mater plus legat, vel ex contractu confert filiis ex
ſecundo matrimonio, quam filiis ex primo matrimonio, valet
quando primis legauit legitimam, & ſecundis contulit immediate
non interpoſita perſona patris ad acquirendum, alias ſecus, ſi me-
diante patre; quia videtur contemplatione patris ita Crauett. *d.*
conſil. 40. *in fin.* & ita procedit contrarium, vbi allegat Decian.
conſ. 356. & ita declarat etiam Boër. *deciſ.* 200. *numer.* 5. *& ſeq.* vbi
quod ceſſante præſumpta fraude patris, qui interuenerat in ca-
19 ſu Baldi, illius opinio eſt vera. † Declara etiam; quia magis de fa-
cili admittitur, quod pater leget vel conferat filiis ex primo ma-
trimonio; quia nihil acquiritur matri, quæ non habet in poteſtate;
ſecus è contra ſi mater conferat; quia acquiritur patri ſaltem vſuſ-
fructus; & ideo inducitur contemplatio magis de facili. Crauet. *d.*
20 *conſ.* 40. *num.* 11. † Declara; quia imo ſecundus caſus procedit in
tantum, quod filij naſcituri, quibus ex pacto eſt ius quæſitum, ex-
cepta legitima debita filij primi matrimonij, non tenebuntur ali-
quid aliud communicare filiis primi matrimonij, etiamſi mater fe-
ciſſet teſtamentum, & æqualiter inſtituiſſet; quia nati ex ſecundo
matrimonio habent ex donatione inter viuos, alij ex alio titulo
teſtamenti, *l. cum pater, §. quindecim, ff. de leg.* 3. Alex. *in l. Marcel-*
lus. §. quidam, in fin. ff. ad Trebell. Craue. late *conſ.* 24. *Nobilis Quilo-*
21 *tus, n.* 12. † Extende, quia non valet reuocatio talis pacti, vel dona-
tionis factæ per matrem filiis naſcituris ex ſecundo matrimonio,
reſeruata legitima filiis ex primo matrimonio; quia cum ſit quæſi-
tum filiis naſcituris, ſine eorum conſenſu non poteſt ab eis auferri.
Alex. & Iaſ. *in l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verb. oblig.* Decian. *conſ.* 58.
22 † Imo, etiam ſi filij ex ſecundo matrimonio fuiſſent hæredes ma-
tris, quæ inſtituiſſet omnes filios tam ex primo, quam ex ſecundo
matrimonio hæredes æqualiter, non præiudicaret filiis ſecundi
matrimonij, quia poteſt hæres in iis, quæ ſunt contra ius diſpoſita
per teſtatorem, venire contra factum defuncti. Crauett. *conſ.* 200. *tom.* 2.

† Contrarium tenet Pariſ. *conſ.* 16. *Circa præſentem, n.* 38. *cum ſeq.* 23
& n. 45. *lib.* 2. quia hæres non poteſt contrauenire facto defuncti.
Vide, *Hæres non poteſt venire contra factum defuncti, & quando ſe-*
cus. Concl. 53. † Tertius caſus eſt in dubio; & tunc ſiquidem adſunt 24
coniecturæ ex verbis, ex ordine, ex intentione, ex cautelis pro frau-
de, præſumitur fraus; ſi vero ſunt coniecturæ pro non fraude, non
præſumitur. Bald. *conſ.* 333. *numer.* 2. *verſic. aut dubitatur, lib.* 3. † Et 25
quod coniecturæ fraudis & non fraudis ſint attendendæ, & rele-
uent. Crauett. *conſ.* 44. *per tot.* vbi in materia confeſſionis, quando
ſit fraudulenta, vel non. † Fraus præſumitur, & coniecturæ fraudis 26
ſunt, vbicunque marito plus legatur, & in eo pluri, quod non po-
teſt capere, filij ſecundi matrimonij inſtituuntur, vel ſubſtituuntur.
Bald. *conſ.* 161. *Quadam nobilis, per tot. lib.* 1. maxime *n.* 1. *ver. in con-*
trarium, & conſ. 334. *n.* 1. *ver. & ex hoc ſequitur, lib.* 3. † Contrarium 27
tenere videtur Bald. *d. conſ.* 333. *n.* 3. *verſic. ſed dubitatur, lib.* 3. vbi,
quod omnes æqualiter ſuccedent, & non fiet applicatio filiis primi
matrimonij, licet per fraudem ſint inſtituti in defectum priuigni,
& ſic non negat fraudem, ſed applicationem hoc caſu. † Declara, 28
quia fraus ceſſat, ſi maritus repudiaret legatum; quia filij non con-
templatione incapacitatis patris reciperent. Bald. *conſ.* 401. *in fi. l.* 2.
† Extende, quando mater relinquit filiis ſecundi matrimonij plus, 29
quam filiis primi ſub commemoratione patris, & patriæ poteſta-
tis; quia videtur affectione maritali legaſſe. Bald. *d. conſ.* 161. *circa*
med. ver. item cum fiat mentio, lib. 1. † Extende, quando inſtituit fi- 30
lios ſecundi matrimonij naſcituros, in quo affectio non cadit; quia
præſumitur contemplatione mariti; & idem, ſi natos inſtituit, &
eis ſubſtituit patrem in vſufructu; quia quoad totum cenſetur con-
templatione patris. Caſtrenſ. *d. conſ.* 150. *col. fin. verſic. aut dubitatur,*
lib. 2. † Reſtringe, quia ſi priuignus ſtipuletur non pro ſe, ſed pro 31
filiis naſcituris ex ſecundo matrimonio, non arguit fraudem; quia
eſt pro perſona licita. Baldus *conſ.* 11. *numer.* 2. *verſic. ſecundo quæ-*
ritur, lib. 3. licet contrarium fuit obtentum, vt Bald. *d. conſ.* 161. *in*
fin. lib. 1. quod licet pactum non faciat id plus applicari; tamen non
nocet, quin omnes ſuccedant. † Reſtringe, quando filios iam na- 32
tos in plus inſtituit, & eſt coniectura, quod patri nihil acquiritur.
Caſtrenſ. *d. conſ.* 15. *col. fin. ver. aut dubitatur, lib.* 1. † Reſtringe, quia 33
quando fit legatum filiis ſecundi matrimonij cum adiectione,
quod ſunt filij in poteſtate patris, cui acquiritur, eſt in fraudem; ſi
vero modo, quod patria poteſtas non ſit in conſideratione, vt for-
te; quia non acquiratur patri aliquid, licet non dicat. tunc valeret.
Florian. de S. Petro *q.* 1. *n.* 22. *verſ. poſſet tamen.* † Reſtringe; quia ſi 34
mulier habet filiam ex primo matrimonio, cui legat 600. iure in-
ſtitutionis, marito ſecundo legat 1600. & inſtituit ſorores mariti
ſecundi, filia habebit præcipuam legitimam; in reliquo æquabitur
marito, & inſtitutio hæredum ſororum mariti tenet in dubio, ſic
videtur velle Signorol. *conſ.* 177. *per tot.*

X.

Xanthonenſis Eccleſiæ ſtatuta, conſuetudines, & priuilegia.

Concl. I.

XANTHONENSIS † Eccleſia de conſuetudine habet 1
duo Auditoria, vnum pro cauſis ciuilibus, quod appellatur
Auditorium Xantonenſe, cuius emolumēta communican-
tur Decano, & Capitulo; aliud pro cauſis criminalibus, &
appellatur Auditorium Epiſcopi Xantonenſis, cuius emolumenta
ſolius Epiſcopi. Oldrad. *conſ.* 218. *per tot.* Vide, *Conſuetudo diuerſa-*
rum Eccleſiarum & locorum circa diuerſa. Concluſ. 820. *numer.* 16.

Ad laudem & gloriam Dei, glorioſiſsimæque Virginis Mariæ, ac B. Joannis Apoſtoli & Euangeliſtæ patroni, totiuſque curiæ cœleſtis.

Finis totius Operis, ac Octaui & poſtremi Tomi.

Digitized by Google